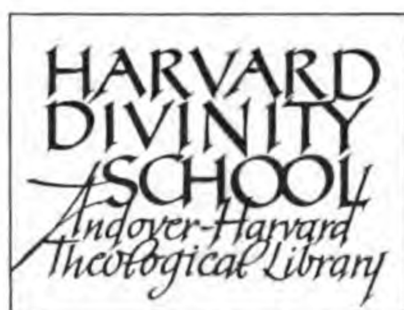

HARVARD
DIVINITY
SCHOOL
Andover-Harvard
Theological Library

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRA, UNIFORMIS, COMMODA, ŒCONOMICA,

OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD TEMPORA CONCILII TRIDENTINI (ANNO 1545) PRO LATINIS ET CONCILII FLORENTINI (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIMA ECCLESIÆ SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA ; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA ; OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS DETECTIS, AUCTA ; INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA ; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA ; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA ;

DUCENTIS ET AMPLIUS LOCUPLETATA INDICIBUS AUCTORUM SICUT ET OPERUM, ALPHABETICIS, CHRONOLOGICIS, STATISTICIS, SYNTHETICIS, ANALYTICIS, ANALOGICIS, IN QUODQUE RELIGIONIS PUNCTUM DOGMATICUM, MORALE, LITURGICUM, CANONICUM, DISCIPLINARE, HISTORICUM, ET CUNCTA ALIA SINE ULLA EXCEPTIONE; SED PRÆSERTIM DUOBUS INDICIBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, NE UNO QUIDEM OMISSO, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR,

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIÆ GRÆCÆ AB ÆVO PHOTIANO USQUE AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA;

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIÆ, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA. LATINA, JAM PENITUS EXARATA, QUOAD PRIMAM SERIEM VIGINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA STAT, MOXVE POST PERACTOS INDICES STABIT, AC QUINQUE-VIGINTI-CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPLECTITUR, ET AD NOVEM ET CENTUM VOLUMINA PERVENIT, SED SINE INDICIBUS; POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA QUINQUE ET QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINETUR. UTRAQUE VIGESIMA QUARTA DIE DECEMBRIS 1860 OMNINO APPARUERAT. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE MERE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR : UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUJUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM, 326 VOLUMINIBUS PRO AMPLIORI EDITIONE ET 272 PRO MINORI ABSQUE INDICIBUS CONSTANTEM, COMPARET NECESSE ERIT; SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. ATTAMEN, SI QUIS EMAT INTEGRE ET SEORSIM COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO NOVEM VEL PRO SEX FRANCIS OBTINEBIT. ISTÆ CONDITIONES SERIEBUS PATROLOGIÆ NONDUM EXCUSIS APPLICANTUR.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CXIII.

CONSTANTINUS IMPERATOR PORPHYROGENITUS. S. NICON IN CRETA. THEODOSIUS DIACONUS. ROMANUS JUNIOR IMP.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER* NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISINA.

1864

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM X. ANNUS 959.

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΔΕΣΠΟΤΟΥ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ,

ΤΟΥ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ,

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

SAPIENTISSIMI IMPERATORIS

CONSTANTINI

PORPHYROGENITI

SCRIPTA QUÆ REPERIRI POTUERUNT OMNIA;

ACCEDUNT:

ROMANI JUNIORIS IMP. AUREA BULLA PRO MONASTERIO XEROPOTAMI IN MONTE ATHO; THEODOSII DIACONI ACROASES QUINQUE DE EXPUGNATIONE CRETÆ; S. NICONIS ARMENI MONACHI ACTA AB ABBATE MONASTERII S. NICONIS ANNO MCL SCRIPTA.

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS POSTERIOR.

VENEUNT DUO VOLUMINA 22 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA *D'AMBOISE*, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO *D'ENFER* NOMINATAM, SEU *PETIT-MONTROUGE*, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISINA.

1864

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM X. ANNUS 959.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CXIII CONTINENTUR.

CONSTANTINUS IMPERATOR PORPHYROGENITUS.

S. NICON IN CRETA.

THEODOSIUS DIACONUS.

ADDENDA.

Parisiis. — Ex Typis J.-P. MIGNE.

CONSTANTINI IMP.

PORPHYROGENITI

DE THEMATIBUS ORIENTIS ET OCCIDENTIS

ET

DE ADMINISTRANDO IMPERIO.

ACCEDIT

HIEROCLIS GRAMMATICI SYNECDEMUS.

—

BONAV. VULCANII DEDICATIO LIBRI PRIMI DE THEMATIBUS.

—

NOBILISSIMIS AMPLISSIMISQUE VIRIS,

JANO DOUSÆ A NOORTWYCK, PAULO BUSIO, ABRAHAMO AB ALMONDA,

CURATORIBUS ACADEMIÆ LEYDENSIS S. D.

Immanis profecto tempestas bellica Belgicam nostram totos jam annos viginti concussit, jactavit, laceravit, nobilissimi amplissimique viri; neque adhuc faustum aliquod sidus affulsit, quod nobis terram videndi tandem spem faciat : finem enim laborum tantorum optamus potius miseri quam speramus. Ex omnibus vero malis quæ catervatim secum traxit bellum hoc vere atrox, ad quorum recordationem merito exhorrescit animus, gravissimum propemodum censere soleo dissipationem bibliothecarum; quarum splendore ac multitudine Belgium nulli provinciarum totius orbis ante hos tumultus cedebat. Quid enim aliud ex bibliothecarum interitu quam barbaries et ignorantia, ex ignorantia confusio omnium rerum, ex confusione πανωλεθρία est exspectanda? Prudenter igitur munerique vestro convenienter facitis, curatores, qui, flagrante adhuc bello sævientibusque tumultibus publicis, quidquid vobis reipublicæ clavus, ad quem constanter fortiterque excubatis, otii relinquit, id omne academiæ promovendæ et bibliothecæ publicæ in ea instaurandæ impenditis, et laceras ex superiorum annorum naufragiis tabulas, inque extremos prope orbis angulos ejectas, maximis vestris sumptibus conquiritis, collectas publicatis. De libro antiquarum per universam Europam inscriptionum loquor, quem vos ære vestro in usum publicum edendum curastis. Eximium certe opus, si quod unquam e typographicis prelis prodiit; cujus fama dudum ante editionem totum orbem pervagata incredibili eum sui exspectatione erectum tenuit, quippe qui nunc tandem, exuto senio, pristinum vestro beneficio juventutis decus sit recuperaturus : quo quidem nomine immortales vobis, quamdiu stabit, gratias debebit. Atque ut in præsentiarum de utilitate nihil dicam quæ ex hoc opere ad omnes antiquæ reconditæque doctrinæ studiosos est perventura, quæ est profecto maxima, excitabitis, imo inflammabitis illustri hac quam præluxistis face etiam alios, ut quidquid lacerarum ex hoc communi bibliothecarum Belgicarum naufragio tabularum ad ipsos pervenerit, pari alacritate in usum publicum conferant. Quorum in numero nomen meum libens profiteor. Simulatque enim consilii vestri rationem de operis hujus editione cognovi, continere me non potui quin testandi privati mei gaudii studiique erga rem litterariam causa Constantinum Porphyrogennetam Περὶ θεμάτων, auctorem nunquam antehac editum, primum e multis arriperem publicique juris facerem. Tres vero causæ fuerunt quibus adductus dignissimum eum judicavi qui uno eodemque tempore quo renatæ sunt orbis deliciæ, hoc est inscriptiones vestræ, in clarissimam doctissimi hujus sæculi lucem amplissimi nominis vestri auspiciis prodiret. Prima quod imperator, Leonis illius filius; deinde quod optime de studiis litterarum meritus, quippe qui exstinctas propemodum ac semisepultas sua ætate bonas artes ac scientias suscitarit et ab interitu vindicarit; tertia quod pari fere cum inscriptionibus vestris fortuna bis captus, militarem furorem expertus, redemptus. Nam primum Mechliniæ apud medicum quemdam Anglum, Thomam Clementem, parum clementer habitus multos annos in bibliothecæ vel βιβλιοταφῆς potius squalore et pulvere latuit; postea in

1380

altera miseræ illius urbis direptione αἰχμάλωτος, militari violentiæ obnoxius, perierat nisi periisset : nescio enim quo bono suo fato mihi tandem, una cum Procopio de ædificiis Justiniani et Agathia, oblatus persolutis λύτροις servatus est. Cujus quidem imperatoris simul et scriptoris optimi prolixam apud vos laudationem instituere nihil attinet, cum et ad calcem hujus libri illustria aliquot historicorum illius ævi de eo testimonia congesserim, et vos ipsi pro singulari vestra eruditione summaque judicii acrimonia facillime eas, veluti ex ungue, quod aiunt, leonem, sitis agnituri scriptumque hoc rei litterariæ summopere utile judicaturi, cum totius fere Asiæ accuratam descriptionem agminaque militaria per eam distributa contineat, et præterquam quod multa contineat aliis geographis vel ignota vel ab eis silentio prætérita, non pauca habeat præterea ad antiquitatis et historiæ cognitionem, adde etiam artis militaris peritiam conducibilia. Quarum quidem rerum gravitatem jucundis passim narrationibus et variis veterum poetarum auctoritatibus veluti condimentis quibusdam miscet, ut ejus lectio vel ter repetita nequaquam fatiget. Utitur vero interdum nominibus aliquot officiorum militarium remotis a consuetudine loquendi veterum Græcorum ; quam ob causam notæ necessario mihi adjiciendæ fuerunt, per quas lucem aliquam iis ipsis vocabulis afferrem. In quibus si forsan a scopo aberravi, veniam et peto et mereor, cum ea doctissimis etiam nostri ævi viris non exiguum negotium facessant (a). Accipite vero vos, nobilissimi amplissimique viri, Constantinum per me Orco ereptum lucique pariter et Latio donatum ; accipite, inquam, ut testem ingentis gaudii, quod ego ex summa animi vestri ad juvanda studia alacritate, quam vos sumptuosissima harum inscriptionum editione luculentissime declarastis, intimo pectore concepi. Simulque vobis persuadete me deinceps, vestro imprimis exemplo incitatum, daturum operam ut mihi nec voluntas neque (absit verbo invidia) facultas promovendæ rei litterariæ ornandæque vestræ academiæ defuisse videatur.

Valete, viri nobilissimi amplissimique, et rempublicam ejusque seminarium academiam feliciter curantes fremente furenteque invidia perseverate.

D. V. addictissimus

BONAVENTURA VULCANIUS.

Lugduni Batavorum A. D. 1588,
Kal. Martiis.

FED. MORELLI DEDICATIO LIBRI SECUNDI DE THEMATIBUS.

ILLUSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO CARDINALI PERRONIO,

ARCHIEPISCOPO SENONENSI,

GERMANIÆ PRIMATI, CHRISTIANISSIMI REGIS FRANCIÆ ET NAVARRÆ ELEEMOSYNARCHÆ

FEDERICUS MORELLUS PROFESSOR REGIUS S. P.

En Constantini Porphyrogennetæ, cardinalis illustrissime, ὁλοπορφύρων ἀντάξιε πολλῶν, commentarius de thematibus præfecturisve occidentalis partis imperii Orientis, hactenus desideratus et ab ἱστοριαρχαιολογοφίλοις notitiæ Romanæ studiosis omnibus votis expetitus : nunc, si minus integer, ὁλοσχερής, at certe quantus quantus in unico veteri codice ms. Regiæ bibliothecæ recens a me, dextro Mercurio, compertus est, descriptus, recognitus, utraque lingua imperatorum editus notisque illustratus prodire et sub eximio cœlestis ingenii tui candore et ostri tui splendore apparere gestit. Quidni vero imperator φιλομουσότατος καὶ θεοσεβέστατος, in Porphyro palatio natus et extemplo purpura indutus, cardinaliciæ purpuræ tuæ decus et præsidium non ambiret? imo quidni imperator Porphyrogenitus, cujus majestas φιλολογίᾳ et scientia ἀρχιτεκτονικῇ, quam tot βασιλικῶν voluminibus exaggeravit, magis quam pallio purpureo decorata est, hunc quoque musarum regiarum fetum Minervæ tuæ æthereæ peplo, hoc est, ἐγκυκλοπαιδείας, scientiarum ac virtutum orbe, includi percuperet? cum præsertim idem huic principi votum fuerit atque Alexandro magno, ταῖς περὶ τὰ ἄριστα ἐμπειρίαις μᾶλλον ἢ ταῖς δυνάμεσι διαφέρειν. Hinc optimis curis pro salute patriæ animum semper exercuit et stilum, optimum dicendi magistrum, siquidem ad Romanum filium, qui regno paterno successit, et Hugonis Italiæ regis filiam Bertam, Eudoxiam postea dictam, uxorem duxit, librum gemmeum scripsit, in quo descripta fuerat summa totius Græci imperii, pacta omnia sociorum, et hostium vires ; quem Veneti φιλόκαλοι velut thesaurum, Egnatio perhibente, in bibliotheca sua sedulo conservant. Idem Romano more noverat parcere subjectis et debellare superbos. Et ut in primis justitiam coluit legumque silentia rupit, ita Hesychia seu quiete ejus nata, quippe quæ φιλόφρων Δίκας θυγάτηρ a Pindaro celebratur, felicissime usus ac potitus est, expertus etiam quam vere Pausanias dixerit, τὸ ἐκ Θεοῦ εὐμενὲς ἐπὶ παντὶ ἐργάζεσθαι ῥᾳστώνην. Non est igitur quod dubitem ne tanti imperatoris πολιτικὸν σύγγραμμα tibi sit καταθύμιον, gratum et acceptum ; cujus divino ingenio consi-

(a) Quibus certe lucem non exiguam afferre potuisset codex ms. de officiis palatii sive aulæ Cpolitanæ, cujus cum ego ante annos circiter viginti cl. v. Joachimo Hoppero Belgico in Hispaniis præsidi copiam fecissem, periit mihi una cum optimo illo doctissimoque viro. Cum tamen ἀντίγραφον ejus libelli in bibliotheca Christianissimi Gallorum regis asservari intelligam, et aliud in bibliotheca Augustana exstare sciam, bona spes me habet fore aliquando ut aut mea aut, quod non inviderim, alterius alicujus opera auctori simul et sibi hac in parte subveniatur. VULCANIUS, *ubi notis suis præfatur.*

lioque, felicissimis Henrici IV, regis Christianissimi, invictissimi, clementissim., auspiciis, nunc si ullo unquam ævo, apud Gallos sermonum stat honos et gratia vivax. Duret in longum generosa vis illa φιλολόγος καὶ εὐεργετική. Tibi, cardinalis illustrissime, de republica Christiana, patria, litteris optime merito Θεὸς ὄλβια δοίη καὶ, οὗ σὺ ἐρᾷς, τὸ τυχεῖν. Bene diuque vale, ἀρχιερεῦ ὁσιώτατε.

Lutetiæ Parisiorum Idibus Juniis A. C. 1609.

—

MEURSII PRÆFATIO LIBRI DE ADMINISTRANDO IMPERIO.

Benigne Lector,

Compellabo te hic in limine, sed paucis. Accipe Constantinum, et pro beneficio, si non gratiam, certe favorem redde. Nihil præter istum peto; neque magis in proclivi quidquam tibi dare. Scias autem unde habeam. Descripsi ante quatuor annos ex codice qui est in bibliotheca Palatina et Joannis Baptistæ Egnatii olim fuisse perhibetur. Sed neque dissimulandum hic censeo quam multum hoc ipso nomine debeam viro amplissimo, Georgio Lingelshemio, serenissimi electoris consiliario, qui ut in litteras et litteratos omnes et in me privatim egregie affectus est, omnem illam instructissimam bibliothecam pro arbitrio tractandi veniam mihi a principe suo impetravit. Quin accessit huc quoque comitas v. c. Jani Gruteri, ejus præfecti, per quem liber mihi quotidie ad eam accessus patuit. Quo beneficio adeo me quidem uterque sibi devinxit ut publice id hic profitendum existimaverim. Ago igitur gratias quas possum maximas; quas tu quoque agas licet, siquidem operis hujus editione gratiam a te ullam ego inivi. Hoc volebam nescius ne esses. Vale et, quisquis es, æternitatem cogita.

—

EX BANDURII DE IMPERIO SUO ORIENTALI PRÆFATIONE.

Prima parte, in qua de divisione provinciarum imperii Romani in themata, necnon de provinciis ac urbibus imperatori Cpolitano olim subjectis, continetur Constantini Porphyrogeniti liber unus de thematibus Orientis et alter de thematibus Occidentis, necnon Hieroclis Grammatici Synecdemus. His autem duobus libris Porphyrogenitus ita themata describit (olim quippe θέμα idem quod legio dicebatur; deinde θέματα appellatæ provinciæ, in quibus legiones in præsidiis locatæ erant) ut terras in quibus locata fuerunt, adeoque populos quibus partim cognomina sua debuerunt, insertis antiquitatibus narrationibusque variis commemoret. Liber prior in Oriente, id est, in Asia cum minori tum etiam majori, posterior in Occidente, id est, in Europæ provinciis, Thracia, Macedonia, Hellade, Peloponneso et nonnullis aliis imperio Cpolitano subjectis locis, themata complectitur. Horum priorem Vulcanius primus publici juris fecit ex sua bibliotheca, Latina versione et notis brevioribus illustratum, Lugduni Batavorum, per Franciscum Raphelengium, A. 1588, in-8°. Iterum prodiit idem liber cum variis lectionibus, emendationibus ac supplementis ex ms. codice Regio, studio ac opera Federici Morelli, in operibus Constantini editis ibidem, ex officina Elzeviriana, A. 1617, in-8°. Alterum vero Porphyrogeniti librum, nimirum de thematibus Occidentis, idem Morellus primus edidit ex codice ms. bibliothecæ Regiæ cum Latina interpretatione ac notis, in operibus Constantini, laudato loco. Hunc autem utrumque Porphyrogeniti librum, ad illustrandam rem Byzantinam pernecessarium, collatum cum codice ms. Regio bombycino n. 2451, ante quingentos annos circiter scripto, hic cum nostra Latina interpretatione et animadversionibus emendatum ac illustratum iterum proponimus, sperantes inde aliquid lucis et historicis et geographis accessurum.

Parte autem secunda habetur imprimis liber Constantini Porphyrogeniti ad Romanum filium; qui quidem a Meursio titulo *De administrando imperio* donatur. In hoc autem opere, dum imperii prudenter administrandi rationem præscribit Porphyrogenitus, plurimarum gentium quæ Cpolitano imperio formidabiles erant, Patzinacitarum, Russorum, Bulgarorum, Turcarum, Saracenorum, Dalmatarum, Chrobatorum, Slavorum, Francorum, Italorum et aliorum, terras, origines, mores et gesta describit, ita ut in eo summam totius imperii, sociorum omnium fœdera, hostium vires, rationes, consilia explicaverit; atque adeo operis hujus argumentum tam historicum quam politicum est, ut ipse in prœmio docet Constantinus. Prodiit primum hoc opus Græce et Latine interprete Io. Meursio et cum ejus notis brevioribus, Lugdun Batavorum, Io. Balduini typis, Lud. Elzevirii impensis, A. 1617, in-8°. Quam autem ipse operam Constantino navaverim in hac nova editione, licet planum sit ei qui utramque invicem contulerit, breviter tamen exponam. Imprimis textum Græcum contuli cum codice ms. membranacco bibliothecæ Regiæ optimæ notæ, n. 2661, quem annis abhinc circiter quingentis scriptum fuisse aiunt. Innumerabiles mendas, quibus Meursiana editio undique scatebat, sustulimus; loca corrupta ac mutila, quæ plurima erant in textu Græco edito, ex eodem ms. Regio sarcivimus. Præterea caput 23 de Iberia et 24 de Hispania, quæ Meursius utpote nimis corrupta, ut ipse in notis ait, sine interpretatione Latina reliquerat, Latina fecimus. Denique versionem totius libri multis in locis emendavimus, auximus, totumque opus animadversionibus illustravimus. Quanti autem faciendum sit hoc Porphyrogeniti opus, in quo plurima habentur historicis ac geographis vel ignota vel ab eis silentio prætermissa, nemo vel mediocriter doctus ignorat.

MONITUM.

Libri De thematibus partis alterius recensio nova Tubingæ prodiit anno 1847 sub hoc titulo : *Constantinus Porphyrogenitus de provinciis regni Byzantini. Liber secundus. Europa. Accedit appendix aliorum libellorum, cum civilium, tum ecclesiasticorum, veterem geographiam cum media, imprimis Byzantina, illustrantium. Novis curis edidit epistolamque criticam præmisit Theophilus Luc. Fridericus Tafel, phil. Dr. litt. antiq. in reg. Universitate Tubingensi P. P. O., Monacensis Academiæ sodalis, Societati Geographicæ Francofurtensi ascriptus. Tubingæ in bibliopolio Henrici Laupp. MDCCCXLVII, 4°.* — Præfationem opusculo præmissam, quæ Constantini librum egregie illustrat, exhibemus. Jam superiori tomo observationes ejusdem ad usum nostrum derivavimus ubi de Stadiodromico Byzantino-Cretensi agitur (col. 1251).

—

Constantini thematum (provinciarum regni Byzantini) libellus duas habet partes, quarum posteriorem (Europam) novis curis in lucem publicam emittimus. Titulus opusculi est : Τοῦ σοφωτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου περὶ τῶν θεμάτων, τῶν ἀνηκόντων τῇ βασιλείᾳ τῶν Ῥωμαίων, πόθεν ἔσχον τὰς ὀνομασίας, καὶ τί σημαίνουσιν αἱ τούτων προσηγορίαι, καὶ ὅτι τὰ μὲν αὐτῶν ἀρχαΐζουσι, τὰ δὲ νέαν ἐκτήσαντο τὴν προσηγορίαν.

Sequitur præfatio, in qua imperator se expositurum pollicetur, unde θέματος denominatio derivanda sit ; quo eum promisso non stetisse videmus. Neque enim aliud narrat, nisi hoc : legiones Romanorum ab Julio Cæsare ad Theodosium usque et reliquos imperatores Christianos nomina e nationibus vel aliunde petita habuisse, cujus exempla afferuntur ; istoque ævo imperatores curam belli ipsos administrasse. Ea immutata esse inde ab Heraclio imperatore. Eo tempore aceidi fines imperii cœpisse ; hinc ipsas quoque provincias contractas, et nomina Græca pro Latinis per affectationem electa ; θέμα vero a voce θέσις descendere.

Id præfationis argumentum, non aliud. Quo enim θέματος vis et sensus tendat (legio ejusque sedes, i. e. provincia), hoc melius a Du Cangio s. v. edocemur, quam ab ipso imperatore. Revera autem Constantinopolitani imperatores, Byzantini post Theodosium, non Latini, Græca lingua suo jure utebantur, talia incogitanter vel per adulationem improbante Laurentio Lydo, Græco scriptore, Justiniani I imp. coævo, in libro *De magistratibus III*, 68 ; morem vero antiquiorem iidem non abjecerunt, et legionum suarum nomina e provinciis maximopere hauserunt, unde milites cogebantur, usum ævi sui recte sectantes, non prioris. Quid multa ? Imperator orthodoxus carpit Heraclium, unum antecessorum, optime de regno orientali meritum, sed minus orthodoxum. De ipso libri argumento, id quod exspectabamus, nec vola nec vestigium. Secunda scriptoris socordia in eo versatur, quod parti suæ primæ (de Oriente s. Asia) titulum peculiarem non imposuit, secundo imposuit. Postremo nec ea quidem satis recta sunt, quæ de ambitu provinciarum a Barbaris acciso perhibentur. Imperatores Byzantini provinciarum fines et nomina pro temporum ratione mutabant, non tantum bellorum eventibus moti. Et magnus iste tractus Ciliciam inter et

A Rhodum, hostibus expositus, quare uno themate circumscribitur, non multo pluribus ? Ipseque Hierocles, Justiniano I coævus, Asiam Minorem, a Barbaris nondum accisam, in provincias longe plures distinguit, quam scriptor noster purpuratus. Quid, quod tempore Manuelis imperatoris omnis ferme Thracia uno themate comprehensa esse videtur ? Cæterum ipse liber primus, exceptis paucis, multo melius se habet, quam secundus ; id quod omnis nostra tractatio in clarissima luce collocabit.

Liber primus, Oriens s. *Asia*. Enumerantur XVII provinciæ s. themata totidem capitibus. 1. Anatolicum. 2. Armeniacum. 3. Thracesiorum. 4. Opsicium. 5. Optimatum. 6. Bucellariorum. 7. Paphlagonia. 8. Chaldia. 9. Mesopotamia. 10. Colonia. 11. B Sebastia. 12. Lycandus. 13. Seleucia. 14. Cibyrræotarum. 15. Cyprus. 16. Samus. 17. Mare Ægæum.

Jamque de his capitibus eorumque argumento, quod multifariam illustratur libro *De administr. imp.*, cap. 50, ob solam maximopere comparationem, inter primam et secundam partem instituendam, quædam exponenda et monenda esse videntur.

Primum thema, Anatolicum. Ita dici, imperator ait, respectu Europæ Byzantiique ; respectu Mesopotamiæ, Syriæ, etc., nuncupari Occidentale medium (τὸ Δυτικὸν μέσον) et Asiam Minorem. Initium habet (ita Constantinus) ab oppidulo Μηρός, et in longitudinem protenditur usque ad montes Isauriæ ; in latitudinem a sinistra tangit Bucellariorum thema C et Cappadociam, a dextra Isauriam et initium thematis Cibyrræotarum. Complectitur quinque veterum provincias, quæ sunt : Phrygia Salutaris, Lycaonia, Isauria, Pamphylia, Pisidia. Deinde bona quædam intersperguntur de regimine et finibus hujus thematis ante Arcadium, item sub ipso ; hinc post Mauricium, instante ævo Saracenorum. Adduntur quædam de Persarum ævo et Macedonum.

Secundum thema, Armeniacum. Denominatio est impropria, nec Heraclio imp. ejusque successoribus vetustior. Respondet Cappadociæ veterum, majori sc. minorique. Justiniani I aliusve imperatoris ævo Cappadocia tripartita esse cœpit ; et superior parva dicebatur, media Charsianum, maritima Armeniacum (ob Armeniæ viciniam). Varia ibi interponunD tur de antiqua Cappadociæ historia. Hinc urbes potiores totius Cappadociæ et nobilium quorumdam Cappadocum nomina memorantur.

Tertium thema, Thracesiorum. Antea dicebatur *Asia Minor*. Nomen novitium traxit a Thracibus Mysiæ Europææ, eo translatis. Complectitur veterum Lydos, Mæones, Cares, Iones. In fine traduntur urbium XXI hujus Asiæ (Thracesii) nomina, non plura.

Quartum thema, Opsicium (Obsequium). Latina vox eos significat, qui imperatori præeunt ordinis tuendi et honoris causa, sive ut vias ei et domicilia præparent. Unde non στρατηγὸς (prætor) illius provinciæ summus magistratus dicitur, sed comes solummodo. Ea regio Bithynos, Phryges, Dardanos (Trojanos) complectitur. Urbes enumerantur decem illustriores, non plures. Cæterum fines quatuor partium provinciæ haud indiligenter, ut nec alibi, distinguuntur. De Opsicio v. omnino Du Cangius s. v.

Quintum thema, Optimatum. Infimi ordinis thema dicit auctor, præsidemque ejus solum domesticum nuncupari; quibuscum Du Cangius conferatur s. v. Complectitur Bithynos, Tarsiatas, Thynos. Urbium quinque celebriores enumerantur. Memoratur quoque Sangarius fluvius, cum ponte Justinianeo.

Sextum thema, Bucellariorum, s. *Bucellarium.* Nec hæc provincia a gente quadam nomen habet, sed a bucellariis, i. e. qui commeatum militibus vehebant, coll. etiam Du Cang. s. v. Describuntur fines provinciæ, enumerantur quinque urbes potiores. Incolæ Galatæ, Mariandyni, Bithyni.

Septimum thema, Paphlagonia. De antiquitate et infamia veterum Paphlagonum. Sex urbes interiores enumerantur et quatuor maritimæ.

Octavum thema, Chaldia. Trapezus metropolis. Interiora sunt Armeniæ minoris primordia. Trium aliarum urbium nomina, e. g. Celtzene, etc.

Nonum thema, Mesopotamia. Parva regio, nominis recentioris, potius clisura sine nomine, quam præfectura. Spectat Leonis imp. ævum.

Decimum thema, Colonia. Parva regio, cum arce, unde nomen. Est initium Armeniæ minoris. Fines describuntur. Noto in fine, verba textus Bekkeriani (Βασίλειος — βασιλεὺς) sic legere editionem Vulcanianam : ὁ ἐμὸς πάππος, κύριος Βασίλειος, ὁ τῶν, κ. τ. λ. Unde plane evincitur, hunc librum revera quidem imperatoris nostri scriptum esse, sed privatum, non publica auctoritate compositum atque editum ; id quod etiam ex affectato veterum auctorum usu sequitur atque negligentia, qua utitur in urbium enumeratione, potiores memorans, non omnes ; quod secus in indicibus episcopalibus, item in Hierocle, quanquam scriptore privato.

Undecimum thema, Seleucia. Id quoque Armeniæ minoris pars est. Sequuntur vulgaria et trita circa v. *Cæsaris* etymologiam.

Duodecimum thema, Lycandus. Ea terra, Armeniæ pars, non multo ante thematis locum obtinuerat, sc. Leonis imp. Sapientis ævo. Quædam de historia urbis.

Decimum tertium thema, Seleucia. Dicit partem Isauriæ, finesque describit. Memorantur dehinc urbes potiores Ciliciæ, quod abesse poterat. Regio autem Seleuciæ sola ante clisura erat; Romanus imp. eam fecit στρατηγίαν. Enumerantur nomina decem urbium, quæ tamen Ciliciæ potius erant, quam Isauriæ. V. quoque Leonis Sap. expositionem breviorem, ubi nostra Seleucia adeo Pamphyliæ ascribitur. Adde Hieroclem.

Decimum quartum thema, Cibyrræotarum. Nomen provinciæ petitum ad ignominiam Cibyrræ, ignobilis oppidi, cujus cives plus semel refractarii fuerant adversus imperatores. Fines permagni, sc. a Tauro Ciliciæ usque ad Miletum pertinentes. Ergo Ciliciæ partem, Pamphyliam, Lyciam, Cariam continebat. In medio thematis Rhodus insula, cujus antiquitates tanguntur, aliunde plenius notæ. Præcipuæ thematis urbes cum singulis regionum finibus haud indiligenter enumerantur.

Decimum quintum thema, insula Cyprus. Ea ad verbum, exceptis paucis, ex Hierocle non memorato desumpta sunt, incogitanter repetita Hieroclei capitis inscriptione. Adduntur quædam de historia insulæ. Auctoris nostri ævo Saracenis denuo parebat : quare igitur scriptor eam provinciis Byzantinis adnumerat? Basilius imp., nostri Cæsaris πάππος, teste Vulcaniana editione, Cyprum ad thema evexerat; id quod in textum, ut idem plane, quod in decimo themate legimus, recipere debebat I. Bekkerus, libelli nuperus editor.

Decimum sextum thema, Samus insula. De nomine Sami archæologica quædam. Viri quidam veterum illustres enumerantur. Thematis fines (Ephesus — Adramyttium). Smyrna præfecti sedes; quod, ut alia, utinam in reliquis quoque thematibus significasset!

Decimum septimum thema, mare Ægæum. Archæologica de v. Αἰγαῖον πέλαγος. Quinque Græcorum dialecti. Fines spatiosi : sunt enim hujus thematis Cyclades, Sporadum majores, Mitylene (Lesbus), Chius, Lemnus, ulteriora usque ad sinum Cianum, Constantinopoli proximum.

Liber secundus, Occidens s. Europa. Enumerantur XII provinciæ s. themata totidem capitibus. 1. Thracia. 2. Macedonia. 3. Strymon. 4. Thessalonica. 5. Hellas (Græcia). 6. Peloponnesus. 7. Cephalenia. 8. Nicopolis. 9. Dyrrachium. 10. Sicilia. 11. Longobardia. 12. Cherson. Horum quoque capitum argumentum, ut libri primi, breviter exponam, maximopere ob instituendam (ut dixi) utriusque comparationem.

Primum thema, Thracia. Byzantii laus. Thraciæ thema constitutum est tempore invasionis Bulgaricæ. Ante Romanorum ævum, quo erant 53 urbes, duo regna habuit. Bulgari, nunc domini, Thraciam in minora territoria dividebant. Ante Bulgaros Thracia ab ipso Byzantino imperatore regebatur, non a prætore (στρατηγῷ), ut nunc. Bulgari quando regnum Byzantinum invaserint. Ex Hierocle quædam de Doloncis, quæ ibi non inveniuntur. Archæologica. Sequuntur quinque eparchiæ Thracicæ, ex Hierocle cum urbibus repetitæ (is habet VI), et

satis quidem indiligenter, imo confuse. In Europa A Thraciæ facit cum Hierocle; deinde vero Rhodopæ præter Maximianopolin et Trajanopolin (quæ istuc vere pertinebant) attribuit Parthicopolin, Heracleam Strymonis, Serras, Philippos, diversissimas a Rhodope, sc. veteris Macedoniæ urbes. Id longe rectius in Hierocle, quem vide. Hæmimonti eparchiam tertio loco ponit, Hierocles quarto; cæterum in urbibus consentit cum Hierocle. Jam sequitur insipidum illud Ἐπαρχία Θρᾴκης.. κλίμα Μεστικὸν καὶ Ἀκόντισμα, Φιλιππούπολις, Βερόη, νῆσος Θάσος, νῆσος Σαμοθρᾴκη. Verum hæ insulæ revera erant Rhodopes pars, vel (secundum Hieroclem) Macedoniæ primæ, ubi idem suo loco habet κλίμα Μεστικὸν καὶ Ἀκόντισμα, quanquam illud κλίμα Μεστικὸν, mediis urbium B nominibus interpositum, mihi etiamnunc vel spurium vel corruptum esse videtur; Philippi vero et Berœa Thraciæ (sensu stricto) apud Hieroclem recte occurrunt cum Diocletianopoli, Sebastopoli, Diospoli. Hieroclis Mysiam omittit, in Scythia cum eo consentiens.

Secundum thema, Macedonia. Notandum ante omnia videtur, hanc inter Thraciæ Strymonisque themata poni, et post Strymonem sequi Thessalonicam, i. e. Macedoniam veteris sensus; quam dein justo iterum ordine excipit Græcia, etc. E sensu igitur imperatoris hic Macedoniæ titulus Macedoniam a vetere diversam significat, sc. eam Thraciæ partem, quæ inter Hebrum Pontumque Euxinum patet, C non e Strymonis occidente; id quod, ut alibi, sc. in Asia facit, claris verbis significare debebat homo purpuratus librariusve ejus, ni socordiæ a lectoribus insimulari volebat. Quid ergo horum loco tentat agitque? Promit compendium quoddam veteris Macedoniæ (Thessalonicæ medii ævi), e Stephano Byzantino non epitomato (sic statuo) desumptum. Post hæc, nullo transitu ab antecedentibus facto, Hieroclem exscribit de duplici Macedonia veteris sensus, et quidem ævi Diocletiani reli., stolide intrudens Maroneam, Topirum, Nicopolin, Ithapolin (Neapolin ?), Cereopyrgum (?), Diocletianopolin, Sebastopolin, quæ sunt partim Rhodopes, partim Thraciæ sensu stricto, ubi eas recte habet Hierocles, quem vide. Omittit quoque Larissam (Macedoni- D cam sc.). In Macedonia secunda consentit cum Hierocle. Jam quid sequitur? Miraberis, imo stupebis. Thessalia (veteris sensus) sequitur, cum iisdem plane urbibus insulisque, quas Hierocles habet post Macedoniam utramque. Oblitus igitur, post thema suum secundum (Macedoniam) venire Strymonis thema, dein Thessalonicæ, somnolentus pergit in exscribendo Hierocle, qui suo justoque ordine post Macedonias habet Thessaliam, Græciam cum Peloponneso et insulis quibusdam; Cretam, etc. Ergo noster scriptor post Thessaliæ urbes hæc in fine apponit: Ἕως ὧδε τὸ θέμα Μακεδονίας. Ubi forsan ei singularis quidam medii ævi usus loquendi obversabatur, qui Thessaliam (veteris sensus) partem veteris Macedoniæ (Thessalonicæ s. Thessaliæ medii ævi) esse voluit.

Tertium thema, Strymon. Breve capitulum et pene futile. Macedoniæ junctum esse Strymonis thema; nullibi thematis nomine occurrere, sed clisuræ. Scythas (Slavos) incolas habere, ab Justiniano Rhinotmeto in angustiis Strymoniis sedes suas adeptos. Dicere debebat, prisco (Macedonum Romanorumque) tempore Macedoniæ partem fuisse suum Strymonis thema (l. συνετέτακτο pro συντέτακται); peculiare autem provinciæ nomen isto ævo non habuisse, neque etiam ultimis ante Slavorum Bulgarorumque adventum sæculis, sed dictam solummodo clisurarchiam, i. e. ejus generis regionem, cujus momentum in sola constat angustiarum suarum custodia; id quod secus erat decimo sæculo, ubi non semel tantum occurrit στρατηγὸς Στρυμόνος. In istas autem angustias Slavorum rebellium Strymoniorum partem jussu imperatoris modo memorati a littore sinus Strymonii, ubi commercia impedierant, in loca magis edita et remota, angustias potissimum Strymonias, remotos fuisse. Atque id ultimum, non aliud, novi nomen meretur, quod unice, ni fallor, nostro capitulo debemus. Singulas autem hujus thematis urbes vetustiores, ut etiam Thessalonicæ Thessaliæque, supra præoccupavit loco inepto.

Quartum thema, Thessalonica. Initium capituli curtatum esse apparet. Quis enim narrationem integram et singularem ita occipiet: Τὸ δὲ νῦν, κ. τ. λ.? Cæterum agnoscit, sui temporis Thessalonicam totius alicujus provinciæ nomen fuisse. Debinc addere debebat, ipsam quoque, ut Strymonium thema, veteris Macedoniæ partem fuisse, pro insano isto μέρος τυγχάνει. Sequuntur archæologica quædam, aliunde plenius meliusque nota.

Quintum thema, Hellas (Græcia). Initio capitis trivialia habet de nomine Græciæ. Enimvero hujus borealia (Thessaliam) ex Hierocle, ut vidimus, jam præoccupavit, quanquam is Thessaliam neque Macedoniæ (veteris sensus) jungit, neque Græciæ addit, potius ab utraque eam ut singularem terram distinguit. Fines autem Græciæ in Thermopylarum angustiis, per Leonidam claris, ponit, et Peloponnesum a Græcia separat, contra veteres, atque etiam Hieroclem, qui utramque jungit. Ipse tamen imprudenter caput suum ita claudit: Καὶ τοσαῦτα μὲν ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὸν Ἱεροκλέα. Incogitanter etiam Græciæ urbes LXXIX tribuit, quod non ipsius Græciæ convenit (ab ea Peloponnesum separat), sed Hierocleæ, ubi revera iste LXXIX urbium insularumque numerus recte legitur; quarum primas VII ex Hierocle repetit, addito per pigritiam post Ἄμφισσαν hoc solo, καὶ τὰς λοιπάς. Mirum postremo, quod non Eubœam quoque obliviscitur, nec Cycladas Æginamque.

Sextum thema, Peloponnesus. Eam in antecedentibus cum Græcia junxerat; jam vero (suo ævo obsequens) separat, ut singularem provinciam trac-

tans eique xi urbes tribuit, quarum aliquot (non plures) enumerat, Patras alteram peninsulæ metropolin diceas, quod ævo magis medio convenit, coll. Hierocle, qui Corinthum totius Græciæ metropolin dicit, Spartam Laconicæ, Elidem Ætoliæ (imo Arcadiæ, sensu lato). Hinc loquitur de nominibus hujus terræ, de ejus facie, de vii insulis Peloponnesiacis, quas inter Hierocleas invenire licebit. Historiæ Peloponnesiacæ capita potiora, aliunde satis nota, sequuntur. Unum, quod memoratu dignum e medio ævo repetit, est Slavorum regnum Peloponnesiacum, initium capiens imperante Constantino Copronymo; ubi ἐσθλαβώθη idem est, quod *in servitutem redacta*, non *slavinizata*, quod posterius aliunde notum est. Postremo in versiculo illo satyrico vocem γαρασδοειδής Kopitarius (*Hesychius glossographus*, etc. Vindob. 1840, p. 63) e Russica lingua derivat, ut sit idem quod Gallicum *habile*, *droit*. Anne *vafer?* Mihi sc. poeta ille de facie nobilis cujusdam, vafritiem servilem (ἐσθλαβωμένην) præ se ferente, loqui videtur. De Slavica Peloponneso multo uberiora Noster tradit in libro *De adm. imp.*, cap. 50.

Septimum thema, *Cephallenia*. Græcum titulum spurium esse voluit editor, ob initium puto narrationis, ubi Cephallenia singulare thema esse negatur. Verum res longe se aliter habet, coll. auctore nostro in *Cerimoniis aul. Byz.* ii, 52, ubi plus semel occurrit prætor Cephalleniæ (ὁ στρατηγὸς Κεφαλληνίας). Adde eumdem *De adm. imp.*, cap. 50 : Ἰστέον, ὅτι ἡ Κεφαλονίας (sic) στρατηγὶς, ἤγουν τὰ νησία, τοῦρμα ἦν τὸ παλαιὸν τῆς στρατηγίδος Λογουβαρδίας (sic). Ἐπὶ δὲ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου γέγονε στρατηγίς. Ubi alterum nomen deminutivum (sc. τὰ νησία), vide ne opponatur themati orientali xvii (Samo, cum aliis insulis usque ad Cpolin), quod apud Hieroclem est ἐπαρχία τῶν νήσων. Postremo (ὁμοίως δὲ καὶ...) negligenter addit Zacynthum, Leucadem, Ithacam, alias minores insulas, Corcyram, incertum quo sensu. Post Elidem sc. insulas Cephalleniam, Panormum, Zacynthum, Cythera, Strophadiam, Græciæ adnumerat Hierocles (non Corcyram); hinc sua noster habet, male ea digerens. Quid multa? Capituli nostri facies hæc fere esse debebat : prisco tempore Cephalleniam cum aliis insulis Peloponnesi partem effecisse (συμπεριείληπτο, pro συμπεριείληπται, coll. them. Strymonio), post Calabriæ; ultimo (Leonis Sap.) ævo ad thematis singularis honorem evectam fuisse, ejusque partes præter Cephalleniam has esse insulas : Zacynthum, etc. Respondebat igitur septinsulari h. t. Veneto-Græcorum reipublicæ, tuente s. imperitante Britannia.

Octavum thema, *Nicopolis*. Inscriptio Græca (ἐπαρχία τῆς παλαιᾶς Ἠπείρου) Hieroclis est, addito τῆς Φωκικῆς, ὑφ' ἡγεμόνα — quod insanum esse unicuique videbitur. Quid enim Phocenses et vetus Epirus? Urbem quidem ista Epirus habuit, Φωτικήν, satis claram; unde ego Φωτικῆς extudi.

A Quanquam nec hoc probabitur. Pergit deinde : πόλεις δώδεκα, Νικόπολις μητρόπολις. Ultima ex Hierocle. Quare vero, mori suo adversaus, solam Nicopolin memorat, reliquas xi omittit? Trita dehinc narrat de nomine civitatis Nicopolitanæ, et Hesychii locum repetit de indictionibus. Jam mirifice pergit : Μητρόπολις δὲ τοῦ θέματος πόλις Δωδώνη. Aliam ergo metropolin, Dodonam, vetus Epirus habuit? Dodonam adhuc etiam Hierocles quidem agnoscit, ponitque post ipsam Nicopolin. Verum de metropolitana, non solum de fatidica Dodonæ dignitate nil aliunde compertum habemus. Iterum pergit insipide : Ἐκεῖσε γὰρ ἦν ἡ πηγὴ, Κασταλίας ὄνομα ἔχουσα, κ. τ. λ. (hinc stolidum illud τῆς Φωκικῆς somnium). Nexum horum (γάρ)
B cum antecedentibus nemo sanus extricabit. Acheloi deinde fontes ibidem (in Epiro) ponit; quanquam Achelous a Pindo Thessalico descendit. Dodona tamen Epiri erat, non Castalia fons cum Acheloo. Ergo mediam ut alibi geographiam cum vetere confundens, Epiro quædam assignat, quæ erant Nicopolitani Byzantinorum thematis, i. e. Acarnaniæ, Ætoliæ (Achelous), Phocensium (Castalia). Et hoc ultimum (de Phocensibus) unum est vere novum, quod discimus ex ista parte inscriptionis insana τῆς Φωτικῆς. Jam enim reapse fines habere videmur Nicopolitani Byzantinorum thematis, sc. Acarnaniam, Ætoliam, Phocida cum Delphis, quæ omnia medio ævo dicebantur *Vlachia minor*, apud cultio-
C res *Arta*, etc.

Nonum thema, *Dyrrachium*. Absque prooemio sic fere cum Hierocle incipit auctor : Δυῤῥάχιον, ἥ ποτε Ἐπίδαμνος, ὑπὸ κονσιλιαρίου, πόλεις ix. Quæ melius apud Hieroclem sic : Ἐπαρχία νέας Ἠπείρου, ὑπὸ κονσιλιάριον, πόλεις ix : Δυῤῥ., ἥ ποτε, κ. τ. λ. In ultimis quoque Noster variat, ante Lychnidum habens suspectum illud par vocum Λήστρων καὶ Σκεύπτων; quod est inverso ordine apud Hieroclem. Tum nullo statim sensu legitur : Ἐπαρχία Δακίας μεσογαίου... Ῥεμεσιάνα, ut in Hierocle; nisi quod in medio juxta vocem Ναϊσός additur : ἡ πατρὶς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. Jam alia sequuntur ex eodem Hierocle, sc. Epirus *vetus*, Dardania, Pannonia, additis urbium solis numeris, non
D earum nominibus. En scriptoris oscitantiam! *Veterem* Epirum jam in themate octavo habuerat, Nicopolitano. Neque vero hoc satis esse putat. Etenim post Pannoniam suam sic pergit : Καὶ ὧδε μὲν ἐπαρχίας (l. ἐπαρχία) τῆς νέας Ἠπείρου, τοῦτ' ἔστι τοῦ Δυῤῥαχίου, τοῦ πάλαι καλουμένου Ἐπιδάμνου. Ubi vides, Dyrrachio uti pro Epiro *nova*, cujus quidem metropolis erat, nec tamen idem cum Epiro nova; id quod soli Byzantino usui convenit, qui Epirum novam dicere amabat *Dyrrachium*, coll. ipsa thematis nostri inscriptione : *Ἔννατον θέμα Δυῤῥάχιον*. Quærere deinde licet, quare, cum h. l. Daciam mediterraneam cum urbibus suis ex Hierocle intrudat, satis habeat, Dardaniæ et Pannoniæ solum regimen cum urbium numero memorare,

non etiam nomina urbium? Respondere in promptu est. Extravagatus erat, cum ex Hierocle Daciam mediterraneam cum urbibus repeteret, quod reapse melius conveniebat initio opusculi, quam fini; et Dardaniam fere cum themate suo Strymonio jungere poterat, ut partem borealem. Jam vero, ad sanam mentem reversus, reliqua themata aggreditur, Siciliam, Longobardiam, Chersonem; de quibus vero nil apud Hieroclem. In altera capituli parte varia inculcat de antiquitatibus Dyrrachinis; de Constantino M., imperium Romanorum inter filios partiente; postremo de Dalmatia, Italiæ ascribenda, patria Diocletiani, impiæ memoriæ imperatoris, ibique aqua jucundissima.

Decimum thema, Sicilia. In hoc themate, ut in reliquis duobus, immunis est Noster Hierocleæ auctoritatis; quem scriptorem de his nil tradidisse existimo, aut periisse, quæ tradidit.

Ergo Siciliam ante papæ Romani imperium non Byzantinis paruisse ait, sed Romanis; postmodum Byzantinis, quibus omne istud mare pareat usque ad columnas Herculeas. De nominibus Siciliæ e Stephano (imo Hellanico Timæoque). Insulæ nostræ aliarumque magnitudo. Saraceni, ultimo ævo Siciliæ domini facti, Calabriam solam Christianis relinquunt, cujus στρατηγὸν Noster memorat, cum urbibus quibusdam, quarum nomina ibidem legimus (Rhegium, S. Cyriaca, S. Severina, Croton). Quare vero Siciliam thema sui ævi Byzantinum nuncupat, et στρατηγὸν memorat numerumque urbium 22? Postremo trita de Hierone et Dionysio tyrannis, item de Archimede Marcelloque.

Undecimum thema, Longobardia. Inferioris Italiæ Longobardiam, i. e. Calabriam, significari, præter alia ex antecedenti capite cognoscitur, ubi vetus Calabriæ nomen de eodem fere tractu occurrit. Jam de nomine hujus Longobardiæ etymologica quædam. Hinc alia insipida de Buthrenoto (*sic*), Neapoli, Besbio (*sic*) monte ibique Burcano (*sic*) Græcorum coloniis. Equidem significasse Beneventum puto, non Buthrenotum (Butrintum), quod est Epiri, vel potius Hydruntum (Otrantum). Et Βέσβιον ὄρος est Vesuvius mons cum cratere suo (vulcano); Græcorum vero coloniæ sunt: Cuma et Parthenope (Neapolis), etc., non mons ille ignivomus. — Imperante Justiniano, imo (sic ipse se emendat) Zenone, Gothi Neapolin aliasque urbes capiunt. Narses, Francorum victor, Longobardiam illam Græcis subjicit. Imperantibus Theophilo, Michaelis filio, et Basilio Saraceni Afri partes Illyrici incassum adorti, Calabriam capiunt, e qua tamen Græci, socio Ludovico, Franco-Galliæ rege, usi, eos ejiciunt. Calabria exinde Byzantinorum thema.

Duodecimum thema, Cherson. Hujus quoque capitis initium male se habet, scriptoris culpa. Dicere debebat, antiquiore tempore eam terram, quæ sæculo Christi decimo Cherson dicebatur, non Byzantini imperii partem fuisse, sed Bospori nomine suos reges habuisse, eosque finitimorum quoque dominos exstitisse. Terram Bosporanam insequenti tempore Chersonem dictam a metropoli ejusdem nominis. Jam sequentibus, quæ agunt de antiqua Bospori historia, negligenter hæc præludunt: Ἔχει δὲ ἡ ἱστορία οὕτως. Statimque ea leguntur, quæ nota sunt e Stephano epitomato; quo pleniore usum fuisse, e reliquis patet, ubi testimonia affert Phlegontis, Strabonis, Phavorini, quæ antiquiora Bospori spectant. Græcum quoque epigramma de Chrysopoli e Stephano pleniore haustum puto. Ultima capituli manca esse constat, quæ sic e nostro Stephano resarciri poterunt: .. πολιορκοῦντος, καὶ διορύξαντος εἴσοδον κρυπτὴν, ὅθεν ἀφανῶς οἱ ὀρύττοντες ἔμελλον τοῦ ὀρύγματος ἀναδῦναι, καὶ (*dele hanc Stephani particulam*) Ἑκάτη φωσφόρος οὖσα δᾷδας ἐποίησε νύκτωρ τοῖς πολίταις φανῆναι, καὶ τὴν πολιορκίαν φυγόντες Φωσφόριον τὸν τόπον ὠνόμασαν.

Et hæc quidem de utroque opusculi Constantinei libro sufficiant, præmissa scilicet, ut iis solido utamur judicii fundamento, quod jam de totius scripti consilio pretioque ferendum esse videtur.

Constantinus Porphyrogenitus duo scripta geographica exaravit, unum *De administrando imperio*, filio suo Romano inscriptum; alterum *De thematibus* (provinciis) imperii Byzantini. Jam de priore inter doctos satis constat, quanti revera æstimandum sit, magni scilicet. Habet quidem negligentiæ varia vestigia, justumque in eo ordinem ac decursum narrandi frustra quæres. Imo sunt subitaneæ notationes de populis quibusdam vicinis, sc. orientalibus, borealibus, occidentalibus, quarum, eæ potissimum quæ septentrionem illustrant, non uno tantum titulo valde laudandæ sunt. Etenim bona mediæ geographiæ pars, quatenus boream spectat, soli fere libro Constantineo innititur; qui num integer ad nos pervenerit, necne, id vero difficile dictu esse existimo. Habet etiam male digesta satis multa, scilicet varii generis sive notamina sive additamenta, antecedenti narrationi voce ἰστέον, κ. τ. λ. agglutinari solita, more scholiastarum, cujus rei nauseam alius scriptor vitasset: aut alienus ea, per se non contemnenda, intrusit. Cæterum *sui* ævi geographiam, et quidem extraneam, illustrare voluit, minus *ævi remotioris;* de quo quæ forte adduntur, minoris ea momenti esse videntur. Namque totus liber sæculi decimi statum spectat, non remotiorem antiquitatem, de qua omnino penitioris eruditionis specimina vix edere poterat imperator, collato thematum libello. Cæterum speciem commentariorum, publica auctoritate munitorum, manifesto præ se fert noster Constantini liber: est enim Romano filio dedicatus, coll. inscriptione: Κωνσταντίνου, τοῦ ἐν Χριστῷ βασιλεῖ αἰωνίῳ βασιλέως Ῥωμαίων, πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ῥωμανὸν, τὸν θεοστεφῆ καὶ πορφυρογέννητον βασιλέα. Postremo Græcum ejus titulum, unde argumentum cognosci possit, nondum equidem inveni; Latina vero inter-

pretium inscriptio, sc. *De administrando imperio*, neque argumento ipsius narrationis respondet, neque adeo præfationi : Ἰδοὺ ἐκτίθημί σοι διδασκαλίαν, ὥστε τῇ ἐκ ταύτης πείρᾳ καὶ γνώσει συνετισθέντα περὶ τὰς βελτίστας βουλὰς καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον μὴ διαμαρτάνειν. Πρῶτα μὲν, ποῖον ἔθνος κατὰ τί μὲν ὠφελῆσαι δύναται Ῥωμαίους, κατὰ τί δὲ βλάψαι, [καὶ ποῖον] καὶ πῶς ἕκαστον τούτων, καὶ παρὰ ποίου δύναται ἔθνους καὶ πολεμεῖσθαι καὶ ὑποτάσσεσθαι· ἔπειτα περὶ τῆς ἀπλήστου καὶ ἀκορέστου αὐτῶν γνώμης, καὶ ὧν παραλόγως ἐξαιτοῦνται λαμβάνειν· εἶθ' οὕτως καὶ περὶ διαφορᾶς ἑτέρων ἐθνῶν, γενεαλογίας τε ἐθνῶν καὶ βίου διαγωγῆς, καὶ θέσεως καὶ κράσεως τῆς κατοικουμένης παρ' αὐτῶν γῆς καὶ περιηγήσεως αὐτῆς, καὶ σταδιασμοῦ πρὸς τούτοις, καὶ περὶ τῶν ἔν τινι καιρῷ μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ διαφόρων ἐθνῶν συμβεβηκότων, καὶ μετὰ ταῦτα ὅσα ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς πολιτείᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ κατά τινας χρόνους ἐκαινοτομήθη. Agit, ut dixi, de *extranea* sui ævi geographia, interspersis hic ibi notulis atque admonitionibus de via ac ratione, quam belli pacisque commercia cum potioribus vicinorum gentibus instituenda sequi omnino debeant. Cautius in his versatum video Jo. Bapt. Egnatium *De principibus Romanis* libro II (Hancke, *De Byz. rerum scriptoribus Græcis* p. 477) : *Hic* (*Constantinus*)... *librum Romano filio reliquit, in quo summam totius imperii, sociorum omnium fœdera, hostium vires, rationes, consilia explicuit*... Ergo Egnatius, libri ms. possessor, non alium operis titulum norat, quam solam epistolæ inscriptionem.

Longe aliam faciem aliudque consilium alterius libri esse, qui inscribitur *De provinciis*, id nunc maxime exponendum esse videtur. Jam hunc libellum Byzantinæ historiæ editores ita fere tractant, ut eum primo loco ponant, secundo librum, quem dicunt *De administrando imperio*. Quid vero, si inverso ordine uterentur? Nonne lectorum unusquisque, lustrato ante alterum libro posteriore, qui agit de Byzantinorum geographia medii ævi *externa*, thematum librum conspicatus, geographiam Byzantinorum ejusdem ævi *internam* exspectaret? Id quod ipsæ quoque capitum *inscriptiones* indubie suadent. Quid vero præstat thematum libellus? Non geographiam ipsius regni recentiorem, sed vetustiorem, i. e. Justinianeam, servata tantummodo *novitia* provinciarum nomenclatura et divisione; quod quam molestum legentibus esse debeat, id equidem in antecedentibus satis superque monstratum et evictum esse existimo.

Ergo libelli consilium minime in obscuro versatur, collato Hierocle, qui ad verbum exscribitur, item Stephano Byzantino, ex quo fere solo antiquiora petita esse videntur. De usu quoque commentationis quotidiano s. vulgari vix dubitari potest. Etenim spectat studiosam antiquitatis juventutem, cui Hierocles commendatur cum similibus scriptoribus. Geographia medii ævi summis labris tangi-
A tur, quanquam non alienum erat a re, veterem statum provinciarum, præsertim nomina antiquiora, cum usu ævi novitii comparare, atque ita vitam quamdam inspirare imagunculis geographicis, quarum fines tantum lineasque externas conspicimus, interiora desideramus. Id quod maxime cadit in librum secundum, incredibili socordia scriptum; aut meliora ejus fatorum iniquitas abstraxit, exceptis, ut dixi, ultimis capitibus, ubi scriptor immunis erat a recoctione Hieroclea.

His expositis, verum Constantinei libelli pretium facile ponderari posse videtur. Illud vero, quod miraberis, vix ad ultimam, si quid video, notam detrudi poterit. Primo enim istæ capitum inscriptiones unicum nobis, quod exstat, geographiæ
B Byzantinæ exemplar et formulam ob oculos ponunt, exiguam licet, me Hercule, neque tamen prorsus contemnendam; deinde liber ipse, maximopere pars posterior, s. Europa, Hieroclei codicis manuscripti vice fungitur; postremo Constantinus Stephano pleniore usus est, qua de re ante alios adeundus Westermannus in præfatione optimæ frugis plena, quam editioni suæ Stephanianæ præmisit.

Atque de his quidem hactenus. Namque editionem librorum Constantini geographicorum minime equidem paro, sat habens, monuisse quædam, minus vel cognita vel pervestigata, unde commodus ad reliqua hujus epistolæ transitus institui posse videtur, quæ periculum geographiæ Byzantinæ, tandem aliquando condendæ, suscipere velle
C profitetur.

In Occidentis et Orientis distinctione Constantinum sequor, qui sua Europæ themata Occidenti tribuit, Asiæ themata Orienti. Prona, inquies, ea omnia sunt et aperta : namque Europa est Occidentis, Asia Orientis. Verum inspiciamus alium ejusdem scriptoris librum, sc. *De cerimoniis* II, 52. Ibi enumerantur summæ imperii Byzantini dignitates, numero 60, regnante ipsius patre, Leone Sapiente, valentes. Classes earum sex erant : prima strategorum, quæ duas habebat partes, Orientis (τῶν Ἀνατολικῶν) et Occidentis (τῆς Δύσεως). In illa (Orientis, inquam,) post alios venit ὁ στρατηγὸς τῆς Θρᾴκης· ὁ στρατηγὸς τῆς Μακεδονίας· ὁ στρα-
D τηγὸς τῆς Χαλδίας. Statimque sic pergitur : Αὗται οὖν αἱ στρατηγίαι [ἐν] τοῖς Ἀνατολικοῖς θέμασιν ἀριθμοῦνται. Αἱ δὲ τῆς Δύσεώς εἰσιν αὗται· ὁ στρατηγὸς Πελοποννήσου· ὁ στρατηγὸς Νικοπόλεως· ὁ στρατηγὸς Κιβυῤῥαιωτῶν· ὁ στρατηγὸς Ἑλλάδος... ὁ στρατηγὸς τῆς Σάμου· ὁ στρατηγὸς τοῦ Αἰγαίου πελάγους· ὁ στρατηγὸς Δαλματίας, κ. τ. λ. En vero, quam tenax fuerit sæculum decimum, imo anteriora, formæ pristinæ, quæ erat sæculi quarti. Namque de Constantino plane sic refert Zosimus II, 33 (p. 98 ed. Bonn.) : Κωνσταντῖνος δὲ, τὰ καλῶς καθεστῶτα κινῶν, μίαν οὖσαν ἐς τέσσαρας διεῖλεν ἀρχάς. Ὑπάρχῳ γὰρ ἑνὶ τὴν Αἴγυπτον ἅπασαν πρὸς τῇ Πενταπόλει Λιβύης καὶ τὴν ἑῴαν ἄχρι Μεσοποταμίας καὶ προσέτι γε Κίλικας καὶ Καππάδοκας

καὶ Ἀρμενίους καὶ τὴν παράλιον ἅπασαν ἀπὸ Παμφυλίας ἄχρι Τραπεζοῦντος καὶ τῶν παρὰ τὸν Φᾶσιν φρουρίων παρέδωκε, τῷ αὐτῷ καὶ Θρᾴκην ἐπιτρέψας Μυσίαν τε μέχρις Αἵμου καὶ Ῥοδόπης καὶ μέχρι Δοβήρου πόλεως ὁριζομένην, καὶ Κύπρον μέντοι καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους, δίχα Λήμνου καὶ Ἴμβρου καὶ Σαμοθρᾴκης· ἑτέρῳ δὲ Μακεδόνας καὶ Θεσσαλοὺς καὶ Κρῆτας καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νήσους καὶ ἀμφοτέρας Ἠπείρους καὶ πρὸς ταύταις Ἰλλυριοὺς καὶ Δάκας καὶ Τριβαλλοὺς καὶ τοὺς ἄχρι τῆς Βαλερίας Παίονας, καὶ ἐπὶ τούτοις τὴν ἄνω Μυσίαν. Postremo nec id negligendum esse videtur, quod uterque scriptor (Zosimus et Constantinus) terram Lazicam et Thracicam jungit.

Primum thema, Thracia. Secundum thema, Macedonia.

Uno capite duas imperii provincias jungo, cujus rei causa deinceps patebit. Earum situm ipse nobis scriptor aperit, Thraciam primo loco collocans, secundo Macedoniam, tertio Strymonem, quarto Thessalonicam, quinto Græciam, etc. Igitur e nostri Constantini mente Thracia ejus et Macedonia inter Pontum Euxinum et Hebrum quærendæ sunt; Strymon (terra Strymonia) inter Hebrum et Strymonem flumina; Thessalonica (Macedonia veteris sensus) inter Strymonem et Peneum flumina, etc.; id quod ab aliis quoque scriptoribus coævis plenissime confirmari statim demonstrabimus.

Jam primo urbium quarumdam hujus Macedoniæ nomina citabimus, quo non firmius nostræ sententiæ fundamentum jacere possumus. Dein terræ ipsius denominationem per longum sæculorum ordinem persequemur. Postremo videbimus, quomodo factum sit, ut ista Thraciæ pars diceretur *Macedonia*.

Nomina urbium. Stephanus Byz. : Βισάνθη, πόλις Μακεδονίας κατὰ Θρᾴκην Ἑλληνίς, ἄποικος Σαμίων. Cedrenus vol. II, p. 604, ed. Bonn. : . . . οἱ Πατζινάκαι . . πᾶσαν . . τὴν ὁρμὴν ἐτράποντο κατὰ Μακεδονίας . . κατέτρεχον τὰ ἐν Μακεδονίᾳ χωρία . . Ὅπερ μαθόντες ὁ Βρυέννιος καὶ ὁ Μιχαὴλ . . ἔρχονται εἰς *Χαριούπολιν* . . ὑποστρέψαντες ἔγγιστα *Χαριουπόλεως*, κ. τ. λ. Luitprandi Legatio ad Nicephorum Phocam (Muratori *Scriptt. rerum Itali.* vol. II, p. 485; [*Patrol. Lat.* tom. CXXXVI, col. 927 C]) : *Haud longe Constantinopoli in Macedonia.* Menologium Basilianum ad diem 1 Sept. (Vol. I, p. 6) : Ἀπὸ *Ἀδριανουπόλεως* τῆς Μακεδονίας. Idem Menologium ad 31 Oct. (ibid. p. 158) : Τῆς *Ὀδυσσουπόλεως* . . χώρας Μακεδονίας. Idem Menol. ad 24 Apr. (vol. III, p. 68) : Πόλεως *Δοροστόλου* τῆς Καππαδοκίας. Ubi Latinus interpres recte sic, *in Macedonia.* Idem Menologium ad 28 Apr. (p. 75) : *Δοροστόλου* τῆς Μακεδονίας. Ibidem tamen, ad 28 Jul. (vol. III, p. 172), purius dicitur Dorostolum Μυσίας τῆς Θρᾴκης. Stephanus Byz. : *Φιλιππόπολις*, πόλις Μακεδονίας, Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου κτίσμα ἐν τῷ Ἕβρῳ. Cinnamus v, 2 (p. 203 ed. Bonn.) : Βασιλεὺς δὲ (Manuel Comn.) ἐπὶ τὴν Μακεδονικὴν ἐχώρει πόλιν *Φιλίππου*, τὰ πρὸς τῇ Σερβικῇ καταστησόμενος πράγματα. Idem v, 5 : Ἐπὶ τὴν *Φιλίππου*. Ubi ut antea duce contextu Philippopolis significatur. Theophanes p. 772 ed. Bonn. (ad a. 812) : Οἱ δὲ Βούλγαροι . . πλέον κατίσχυσαν Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας. Τότε καὶ Ἀγχίαλον καὶ Βερόην ἀφέντες Χριστιανοὶ ἔφυγον . . *Νίκαιάν* τε καὶ τὸ τοῦ Προβάτου κάστρον . . ὡσαύτως καὶ τὴν Φιλιππούπολιν καὶ Φιλίππους καὶ τὸν Στρυμόνα οἰκοῦντες μέτοικοι . . ἐπανῆλθον (a). Cedrenus vol. II, ed. Bonn. p. 183 : Καὶ εἴς τινα

(a) In hoc Theophanis loco Strymon idem est quod terra Strymonia, ex occidente Hebri Philippopoli contigua. Verum quid duplex illud Philippopolis et Philippi significant? Unam urbem, non duas, sc. Philippopolin. Namque metum illum Bulgaricum Philippos quoque, a Philippopoli valde remotos, tetigisse, Adrianopolin vicinam non tetigisse, quis sibi persuadebit? Sola, inquam, Philippopolis, Ebro superiori apposita, significatur, collato totius loci contextu. Ea autem primitus Philippi dicebatur, coll. Malcho in Exc. cap. 2, p. 234 ed. Bonn. (ad annum 473) : Ὁ δὲ Θευδέριχος . . τὸ μὲν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐς Φιλίππους ἐκπέμπει, τῷ δὲ προσεκάθητο τὴν Ἀρκαδιούπολιν μηχανῇ πάσῃ πολιορκῶν. Οἱ δὲ ἐκπεμφθέντες ἐπὶ Φιλίππους . . Adde Cedrenum vol. II, p. 184 ed. Bonn. : . . Εἰς Φιλίππους αὐτοὺς (μία δὲ αὕτη τῶν Μακεδονικῶν πόλεων) μετοικίζει, εἶτα πάλιν ἐκεῖθεν εἰς Ἀδριανούπολιν. Ludit nugaturque Theophanes, ut alii popularium, in usu nominum, utens duobus pro uno; cujus rei testimonia hæc proferre juvabit. Cedrenus ed. Bonn. vol. II, p. 522 : Τῆς ἄνω Μηδίας καὶ τῆς Ἀσπρακανίας; quod posterius τῆς abest a C. Idem. p. 570 : Τῆς Μηδίας ἤτοι τοῦ Βασπρακάν. Idem p. 602 : . . συναθροίσας ὑφ' ἕν, Φράγγους φημὶ καὶ Βαράγγους. Idem p. 606 : . . καὶ τοὺς διεσπαρμένους ἔν τε Χαλδίᾳ καὶ Ἰβηρίᾳ Φράγγους καὶ Βαράγγους. Idem p. 543 : Καὶ Τριβαλλοὺς καὶ Σέρβους. Ubi deinceps recurrit simplex Τριβαλλούς, et simplex Σέρβοι. Scylitzes p. 666 ed. Bonn. : Παρὰ τῶν Βαράγγων. Idem p. 644 : . . στῖφος στρατιωτικόν. Βαράγγους αὐτοὺς ἡ κοινὴ ὀνομάζει διάλεκτος. Id. p. 668 : Πρὸς δὲ καὶ Φράγγων καὶ Βαράγγων. Id. p. 727 : Μετὰ Βαράγγων καὶ Φράγγων. Id. p. 728 : Φράγγοις τε καὶ Μακεδόσι (omissa voce Βαράγγοις). Zonaras XVII, 21 (coll. 25 *de Basspracania*) : Τριβαλλούς τε καὶ Σέρβους. Cinnamus II, 12 (p. 67 ed. Bonn.) : Κελτοὶ γὰρ καὶ Γερμανοὶ καὶ τὸ Γαλατικὸν ἔθνος . . Βρίττιοί τε καὶ Βρετανοί, κ. τ. λ. Tzetza chil. XI, 366, 979 (ed. Kiessl. p. 438) : Ἴστρου παρ' ὄχθας καὶ Δανουβείου ῥέους. Idem chil. VIII, 212, 600 (p. 306) : Ἐκ τοῦ Ζεφύρου καὶ δυσμῶν. Idem ibid. V, 630 : Τὸ πρὸς τὴν μεσημβρίαν δὲ καὶ μέρη τὰ πρὸς νότον. G. Pachymeres in Mich. Palæologo I, 25 : Τὸ Κελτικὸν καὶ πελεκυφόρον. Idem vero ibidem c. 8 : Τὸ Κελτικὸν πελεκυφόρον. Idem in Andronico Palæologo III, 25 : τῶν Τριβαλλῶν . . τῷ κράλῃ Σερβίας. Nicephorus Gregoras II, 4, 5 : Κελτοί τε ἤδη καὶ Γαλάται ἐκλήθησαν. IV, 7, 2 : Γαλάτας καὶ Κελτούς. VII, 5, 5 : Ἀφρικὴν καὶ Λιβύην . . . Γαλατίαν . . καὶ Κελτικήν. XIV, 8, 5 : Τῶν Κελτικῶν τε καὶ Γαλατικῶν βαράθρων, XIV, 7, 2 : Μασσαλιανῶν καὶ Βογομίλων. VIII, 14, 3 : Πρὸς μεσημβρίαν καὶ νότον ἄνεμον. Nicephorus Callisti in *Hist. eccles.* XII, 20 (ed. Frontonis Ducæi) : Γαλατῶν Κελτῶν τε. Ducas cap. 8 : Τριβαλλούς τε καὶ Σέρβους. Laonicus Chalcondylas libro I, p. 29 ed. Bonn. : Σέρβους δὲ ἐκείνους καὶ Τριβαλλούς. Georgius Phrantza III, 7 (p. 276 ed. Bonn.) : Κελτοὺς καὶ Κελτογαλάτας . . Μαυρητανίαν καὶ Μαυρου-

πολίχνην τῆς Μακεδονίας, *Νίκην* ὀνομαζομένην, μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων αὐτοὺς κατοικίζει; qua de Nice (Nicæa) videatur quoque Anna Comnena libro VII, 11 (vol. I, p. 387 ed. Bonn.): Μεταξὺ τοῦ Βουλγαροφύγου καὶ τῆς μικρᾶς Νικαίας. Eadem libro X (p. 208 ed. Paris.): Τὴν εἰρημένην μικρὰν *Νίκαιαν*.

Medii ævi Macedonia, inter Pontum Euxinum Rhodopenque sita. — Enumeratis urbium quarumdam nominibus, ipsam terram lustrabimus, duce utentes Byzantina annorum fere octingentorum historia, cujus annales verba pro nobis commode deinceps facere posse videntur.

Scriptores sæculorum quarti, quinti, sexti non moramur, nimirum tenaces geographicæ veterum dictionis, tum revera nondum mutatæ. Septimum quoque sæculum (Heraclii imperatoris) vix quidquam novasse video, cujus rei testimonium indubium denuntiat Theophylactus Simocatta, paucis, ut novi, lectus, multis tamen legendus, vir non ultimæ apud me auctoritatis, cum propter alia, tum eam ob causam, quod vita ejus bella Avarica vidit, sive initium pene exitii Byzantini; post quæ alia sæculorum multorum turba secuta, sc. Bulgarica, quæ totum reipublicæ statum (quid aliud ?) non leviter affecit, cujus incommodi quotidianum quoque dicendi usum non prorsus immunem fuisse existimo. Jam ergo in geographicis quoque Byzantinos nova tum molitos statues? Nondum, inquam, licet prope aberant. Etenim Simocatta, qui imperante Heraclio (a. 612—640) scripsit, non alium dicendi usum geographicum tenet, quam antecessores, Scythas et Mysios habens I, 8; VI, 10; Illyricum I, 4; Gepidas VI, 10, VIII, 3; Longobardos ibidem; Mysiam Thracicam VII, 13; Dardaniam VIII, 5; Antas (sic legendum pro *Artas*) VIII, 5; Thraciam VIII, 5. Urbium, terrarum, populorum eadem nomina, qualia in itinerariis aliisque scriptoribus coævis leguntur. Urbes fere sunt: Singidon I, 4; VII, 11 (quo loco posteriore bona de situ Singidonis); Viminacium, Augusta I, 4; VIII, 2; Rateria (l. *Ratiaria*), Bononia, Acys, Dorostolum, Saldapa, Pannasa, Marcianopolis, Tropæum I, 8; II, 11; VII, 12; Heraclea (Perinthus) I, 11; VI, 1, 5; Mesembria (Μεσημβρία, non μεσημβρία) II, 12; Apperia (l. *Appiaria*), Astica, Calvomontium, Libidurgum II, 15, 16, 17; VII, 7; Philippopolis, Diocletianopolis, Berœa II, 16, 17; Sirmium I, 3; (non A *Mirsium*, ut legitur) VI, 4.; Sabuleti canales (sic lego) VI, 5, coll. II, 11, ubi male Σαβουλὲν δὲ Μανάλιον; Saldapa, Acys, Scupius prope Odyssum VII, 2; Pistum, Zaldapa, Iatrum, Latarcium, Novæ VII, 2, 7; Theodoropolis VII, 3; Nova VIII, 4; Getarum reliquiæ prope Odyssum VII, 2; Curisca VII, 2 (Carisca VIII, 6); Asima VII, 3 (Asema VIII, 6); Constantiola VII, 10; Drizipera VII, 15; Pannonia VII, 7; Tomea (Tomis s. Tomeus VIII, 3) VII, 13; Nicopolis, Zicidiba, Iatrus VII, 13; Iatrus flumen VII, 14; via Trajani VIII, 4; Palastolum VIII, 5, 6; Cataractæ Dardaniæ VIII, 5.

Is est Theophylacti circa Europam usus geographicus, tum nondum per rerum vicissitudines mu-
B tatus; quod secus in scriptoribus mediæ ultimæque Græcitatis, qui vetera rebus per affectationem nomina imponebant, ubi omnia diu ante novata fuerant.

Etiam Georgius Pisida, qui vixit circa annum 630, usum antiquum servat. Namque in *Bello Avarico* versu 175 (ed. Bonn. p. 54) vv. τῆς Θράκης ὅλης habet de omni terra inter Istrum Constantinopolinque sita; neque aliter τὰ Θράκης νέφη in *Heracleide* II, 71 (p. 81).

Ea omnia mutata video fine ejusdem (septimi) sæculi initioque octavi, quantum id ex libris editis intelligi potest.

Horum scriptorum agmen ducat Stephanus By-
C zantinus, non quidem integer ille, quem jam non habemus (vixit autem Stephanus imperatore Justiniano I, sæculo sexto), sed epitomatus, scilicet per Hermolaum grammaticum, qui Justiniano II Rhinotmeto (a. 685 — 695, 705 — 711) suam epitomen inscripsit, coll. Westermanni præfatione p. V, VI. Ergo sequentia Stephani verba initio sæculi octavi scripta statuimus: Βισάνθη, πόλις Μακεδονίας κατὰ Θράκην Ἑλληνίς... Φιλιππόπολις, πόλις Μακεδονίας. Ea Stephanum integrum scribere vix potuisse, testimonia Theophylacti Simocattæ, uno sæculo posterioris, supra memorata satis mihi persuaserunt. Multo etiam minus ea scripsit, quæ habemus in epitomato: Ὠρεός, πόλις Εὐβοίας. Ἡ δὲ Εὔβοια νῆσός ἐστι περιφανεστάτη τῆς Ἑλλάδος, ἡ λεγομένη
D Εὔριπος. Eubœa medio ævo Euripus dicebatur, non sæculo sexto.

Theophanes, qui vixit a. 752 — 818. Is ad annum 750 (Constantini Copronymi a. 17) hæc habet

σίαν. Celtogalatas jam Stephanus Byz. habet sub v. *Βοῖοι*.

Et hæc quidem hactenus. Apud Theophanem igitur solam Philippopolin habemus, non etiam Philippos veteris Macedoniæ. Namque omne id quod Theophanes narrat solam Thraciæ eam partem spectat, quæ erat inter Philippopolin, Nicæam et Anchialum sita (τότε καὶ Ἀγχίαλον καὶ Βερόην ἀφέντες Χριστιανοὶ ἔφυγον.. Νίκαιάν τε καὶ Προβάτου κάστρον καὶ ἄλλα τινὰ ὀχυρώματα.. καὶ τὴν Φιλιππούπολιν.. οἰκοῦντες μέτοικοι (incolæ), προφάσεως δραξάμενοι, ἐν τοῖς ἰδίοις φεύγοντες ἀπανῆλθον). In eam enim Thraciæ partem Nicc, ho rus imperator magnam civium partem transposuerat, quasi coloniam militarem, Bulgaros repulsuram, teste Cedreno t. II, p. 37 (προσέταξε γὰρ τοὺς Χριστιανοὺς ἐκ παντὸς θέματος ἐπὶ τὰς Σκλαβινίας μετοικίζεσθαι). Ergo in suas illi patrias redibant, a Bulgaris remotas et immunes, ut Philippi veteris Macedoniæ. Ergo Strymonia quoque provincia, Theophani s. librario ejus memorata, excludetur? Omnino. Lectis Philippis, de Strymone cogitabat, cujus urbs tum Philippi. Verum Strymoniam provinciam Bulgari tum non infestabant, sed Hæmum solummodo. Strymon igitur suspectus videtur.

νάμεως, ἀρχηγοὺς ἐχούσας ἅπαντας Μακεδόνας. Ibid. p. 616: Αὐτοκράτορα.. τῶν Μακεδονικῶν ταγμάτων. Ibid. p. 629: Καὶ μᾶλλον οἱ Μακεδόνες. Pag. 630: Στρατηλάτης.. τῆς Δύσεως καὶ πάντων τῶν Μακεδόνων ὢν ἐξοχώτατος. Scylitza ibidem p. 655: Ἐν πολλοῖς μέρεσι τὴν Βουλγαρίαν, ἤδη δὲ τήν τε Θρᾴκην καὶ τὴν Μακεδονίαν συνέθλιβε (gens Uzarum). Ibid. p. 657: Καὶ χώραν λαβόντες (Uzi quidam debellati) δημοσίαν ἀπὸ τῆς Μακεδονικῆς. Ibid. p. 668 (in Romano Diogene): .. στρατὸν.. οἷον παρεῖχεν ὁ καιρὸς ἔκ τε Μακεδόνων καὶ Βουλγάρων καὶ Καππαδοκῶν καὶ Οὔζων...καὶ Φράγγων καὶ Βαράγγων. Ibid. p. 717: Στράτευμα ἀξιόλογον, συγκείμενον ἔκ τε Μακεδόνων καὶ Φράγγων. Ib. p. 719: Τῆς Μακεδονικῆς φάλαγγος. Ibid.: Ληΐζεται δὲ (Nestor, ὁ δοὺξ τῶν Παριστρίων), τήν τε Μακεδονίαν καὶ Θρᾴκην καὶ τὰ παρακείμενα τῆς Βουλγαρίας Pag. 728: Ἐν Ἀδριανουπόλει συνήντησε Φράγγοις τε καὶ Μακεδόσι καὶ τῷ λοιπῷ.. στρατεύματι. Ibid.: Πρός τινα τῶν Μακεδονικῶν πόλεων.

Leo Grammaticus (sæc. xi, ut videtur, coll. Cramero in *Anecdd. Græcis bibl. Paris.* Vol II.). Is terram nostram puro sermone Thraciam dicere solet, e. g. p. 153 ed. Bonn. Adde 159, 145, 151, 170 (μετὰ ταξεωτῶν ἐκ τῆς Θρᾴκης), 178, 183, 185, 194, 293, 294. Idem vero p. 231: Ὁ αὐτὸς (Basilius Macedo) γεννᾶται ἐν Μακεδονίᾳ, ἐν τοῖς χωρίοις Ἀδριανουπόλεως. Pag. 232: Ἀπογνόντες οὖν οἱ Μακεδόνες (Adrianopolitani, a Bulgaris ad Danubium inferiorem abducti).. Ibidem: Κατεδίωκον αὐτοὺς οἱ Μακεδόνες.. ἕτεροι ὀνομαστοὶ τῶν Μακεδόνων. Pag. 255: Τῶν δὲ Βουλγάρων ἐπιδρομὰς ποιούντων ἐν Θρᾴκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, καὶ ληϊζομένων τὰ τοιαῦτα. Pag. 266: Παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Μακεδονίας. Pag. 273: Καὶ ἀπέστειλεν ἐν Μακεδονίᾳ.. ἀγαγὼν δὲ ἐκ Μακεδονίας Βασίλειον.. Pag. 310: Καὶ ληΐζεται μὲν Θρᾴκην τε καὶ Μακεδονίαν. Pag. 315: Ἐν τῷ τῶν Θρᾳκῴων θέματι. Pag. 316: Καὶ ἐν Μακεδονίᾳ καταλαμβάνουσιν.

Michael Glycas (circa a. 1118). Is quoque puriorem Thraciæ usum sequi solet p. 499, 507, 558, 681, ed. Bonn.; item Mysiæ p. 584. Alibi vero pro eadem habet Macedoniam, sc. pag. 570: Τὸν Μακεδόνα Βασίλειον. Ibidem p. 599: Ἔφθασε γὰρ ὁ Μονομάχος ἐκεῖσε διαπεράσας τὰς Μακεδονικὰς δυνάμεις· ἐν οἷς ἦν στρατηγὸς καὶ Βρυέννιος. Λόγος γὰρ παρὰ τοῖς Τούρκοις ἐφέρετο, ὡς ὑπ' ἐκείνων καταλυθήσονται, μεθ' ὧν ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς Πέρσας κατέλυσεν. Pag. 620: Τηνικαῦτα καὶ (initio imp. Alexii I Comneni) Πατζινάκων πλῆθος πολὺ τὴν Θρᾳκίαν καὶ Μακεδονίαν ἐλήϊζεν.

Joannes Zonaras (eodem sæculo) 16, v, 6: Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος... ὃς ἐκ Μακεδονίας μὲν ἦν. Ἔφυ δὲ πατέρων ἀσήμων καὶ ἀφανῶν, εἰ καί τις τῶν τὰ περὶ αὐτοῦ ἐξιστορησάντων ἐκ τοῦ τῶν Ἀρσακιδῶν αὐτὸν γένους κατάγεσθαι τερατεύεται. xvi, 18: Συμεὼν τά τε κατὰ Μακεδονίαν καὶ τὰ πλ Θρᾴκης...ἐληΐζετο. xvii, 1: Τὴν Θρᾴκην ὅλην (puro sermone). Ibidem cap. 7, Thraciam habet de terra Strymonia. Ibid. vero c. 8: Τοῦ Σαμουὴλ δὲ τοῦ τῶν Βουλγάρων ἐξάρχοντος οὐ τὰ Θρᾳκῶν, οὐδὲ τὰ Μακεδόνων μόνα ληϊζομένου, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ αὐτὴν δέ γε τὴν Πελοπόννησον... Ibid. c. 23: Τὴν Ὀρεστιάδα οἰκῶν (οὕτω δὲ πάλαι ἡ πόλις ἐκαλεῖτο τοῦ βασιλέως Ἀδριανοῦ ἐξ Ὀρέστου τοῦ Ἀγαμέμνονος), τοὺς Μακεδόνας εἶχε προσέχοντας αὐτῷ. Ibid.: Οἱ δέ γε Μακεδόνες... ἐς τὴν αὐτῶν μητρόπολιν ἄγουσιν αὐτὸν, τὴν Ἀδριανούπολιν. Ibid. c. 26: Ὥστε καὶ ἀδεῶς κατὰ πάσης τῆς Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας σκεδάννυσθαι (Patzinacas). xviii, 2: Βρυέννιον... στρατηγοῦντα τῶν ἐκ Μακεδονίας δυνάμεων. Ibid. c. 9: Ὅθεν ὁρώμενοι (Uzi) τήν τε Μακεδονίαν ἐληΐζοντο, καὶ μέχρις Ἑλλάδος προῄεσαν. Ibid. c. 17: Τὰ Θρᾳκῶν τε καὶ Μακεδόνων ληΐζεται. Ibid. c. 20: Σύμμικτον πλῆθος, ἐκ Θρᾳκῶν τε καὶ Μακεδόνων καὶ Ῥωμαίων ἄλλων καὶ Βαρβάρων συνεστηκός. Ibid. c. 23: Πατζινακῶν ἔθνους... τὴν Θρᾴκην πᾶσαν καὶ τὴν Μακεδονίαν ληϊζομένου.

Nicephorus Bryennius, eodem sæculo. Is i, 3 (ed. Bonn.): Ὁ δὲ Ἰωάννης... μνημεῖον ἄλαστον, τὰς αὐτοῦ πράξεις, κατέλιπε Θρᾳξί τε καὶ Μακεδόσι καὶ μέντοι καὶ Ἰλλυριοῖς καὶ Βουλγάροις, ἄρχουσί τε καὶ ἀρχομένοις. Ibid. ii, 3: Οἵ τε μὴν Σκύθαι, πρὸς τούτοις συστασιάσαντες, Θρᾴκην τε καὶ Μακεδονίαν κατέτρεχον. iii, 8: Μακεδόνων τε γὰρ καὶ Θρᾳκῶν τὰς τάξεις ἁπάσας εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ. iv, 2: Ὁ δὲ Βρυέννιος ἐν Ὀδρυσοῖς διάγων... τὸ Μακεδονικὸν καὶ Θρᾳκικὸν στράτευμα συλλεξάμενος... Ibid. Τόν τε Μακεδόνων ἄρχοντα καὶ Θρᾳκῶν στρατηγούς. Idem c. 3: Ἐν τῷ περὶ τὴν Θρᾴκην χωρίῳ Δαμοκρανίας. Idem c. 5: Παρὰ ποταμὸν οὐκ οἶδ' ὅπως ἀρχῆθεν καλούμενον διὰ τὸ ἀμειφθῆναι τῶν ὀνομάτων τὰ πλεῖστα, τέως δ' οὖν ἐκ τῶν Θρᾳκικῶν ὀρῶν καταῤῥέοντα, καὶ Ἁλμυρὸν κατὰ (lege παρὰ) ἐγχωρίων καλούμενον. Idem c. 6: Ἐπλήρουν δὲ ταύτην τὴν φάλαγγα αἱ τῶν Μακεδόνων τε καὶ Θρᾳκῶν ἶλαι. Ibidem: Τὸ δὲ μέσον τῆς φάλαγγος αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Βρυέννιος ἦγεν, ἐν ᾧ τό τε ἀρχοντικὸν ἐτάττετο ἅπαν καὶ Θρᾳκῶν δὲ, Μακεδόνων καὶ τῆς ἵππου τῶν Θεσσαλῶν, ὅσον ἐπίλεκτον. Idem ibid. c. 18: Ὁ Κομνηνὸς δὲ (Alexius I) διὰ Μακεδονίας καὶ Βουλεροῦ διελθὼν τὸν Στρυμόνα καταλαμβάνει, καὶ τοῦτον διαπεράσας...

Anna Comnena, Nicephori Bryennii conjux. Ea libro iv, 4 (p. 109, ed. Paris.; p. 198, vol. I, ed. Bonn.): Ἐξῆρχε μὲν οὖν τοῦ τῶν ἐξκουβίτων τάγματος Κωνσταντῖνος ὁ Ὦπος, τῶν Μακεδόνων ὁ Ἀντίοχος, τῶν Θετταλῶν (Thessalonicensium) ὁ Καβασίλας· ὁ δέ γε Τατίκιος... τῶν περὶ Ἀχριδῶ οἰκούντων Τούρκων ἡγεμόνευε. Ubi Achrido mihi non est Lychnydus (Achris, Okri Bulgarorum), sed Rhodope mons, coll. meis Egnatianis (commentat. ii, p. 51). Eadem libro xiv (p. 452 ed. Paris., in descriptione Hæmi montis): Δακῶν μὲν ὄντων βορειοτέρων καὶ τῶν Θρᾳκῶν τε αὐτῶν τε καὶ Μακεδόνων... (ubi tamen, collato apud Annam magno Hæmi ambitu, ipsa vetus Macedonia significari videtur).

Constantinus Manasses (eodem sæculo). Is versu

5190 sqq. (ed. Bonn. p. 221) : περὶ Βασιλείου... Κώμης μὲν οὖν ἐξώρμητο λυπρᾶς, προσγειτονούσης. Τῇ πρωτοπόλει, τῇ λαμπρᾷ τῶν Μακεδόνων πόλει. Idem v. 5927 : Τὸν πρωτόπαππον αὐτοῦ τὸν Μακεδόνα (Basilium).

Joannes Tzetza (eodem ævo) chil. XI, 396, 948 sqq. (p. 437, ed. Kiessling.) : Μετὰ μεσημβρίαν (lege Μεσημβρίαν) μὲν ἡ Μυσῶν πόλις, Ἡ Ἀγχίαλος, οὗ τῶν ἀσήμων τις πόλις, Κἂν τοῖς ὁρισμοῖς γῆς Μακεδόνων, ἔφην. Ubi alium emendo versum, sc. 918 (p. 436) : Σχοῦτοί τε καὶ Ναΐσσος, καὶ (lege Ναΐσσος, αἱ) Μυσῶν πόλεις. In reliquis (ibid. p. 435 sq.) Ptolemæum suum sequitur.

Manuel Comnenus (a. 1143-1180) in novella II (Leunclavii jus Græco-Rom. t. I, p. 154) : Ἐν τῷ θέματι Θράκης καὶ Μακεδονίας.

Alexius Comnenus (a. 1180-82) in novella unica (Leunclav. ibid. p. 168) : Κατὰ τὸ θέμα Θράκης καὶ Μακεδονίας.

Joannes Cinnamus, fine ejusdem sæculi. Is lib. V, 2 (ed. Bonn.) : Τὴν Μακεδονικὴν... πόλιν Φιλίππου, τὰ πρὸς τῇ Σερβικῇ καταστησόμενος πράγματα, coll. cap. 5 : Εἰς τὴν πόλιν Φιλίππου. Adde VI, 6 : Τὴν Φιλίππου... πρέσβεσι.., ἐκ Παιόνων. In reliquis geographicis, ut etiam in tota dicendi ratione, puritatis studiosissimus est Cinnamus. Sic Serbios I, 5, Dalmaticam gentem dicit, id est, ni fallor, cognatam cum Slavis Dalmaticis, Dalmatasque habet III, 6, 7; IV, 24; V, 16. Naisum Daciæ metropolin nuncupat II, 13. Sardicæ (Triaditzæ) vetus nomen habet II, 13, Illyricoque assignat V, 14. Heracleam s. Pelagoniam (Bitoliam, superioris Macedoniæ urbem) Mysiæ (Bulgariæ) assignat III, 17. Sirmii vetus nomen semper tenet (I, 4; V, 8, 10; VI, 7). Idem V, 9 : Αἰγούρων, εἴτ' οὖν Λαμπάρδων. Illyricum habet V, 7.

Nicetas (initio sæculi XIII) in Jo. Comneno (ed. Bonn.) cap. 2 : Μακεδόνα... τὸν Βρυέννιον οὕτω λέγων, ἐπεὶ καὶ ἐξ Ὀρεστιάδος (ex Adrianopoli, coll. vita Andronici Comneni I, 1) ὥρμητο. Μία δ' αὕτη τῶν εὐδαιμόνων καὶ κρατίστων παρὰ Μακεδόσιν πόλεων. Idem ib. cap. 4 : Τὰ Θρᾳκῷα μέρη...ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, ὅτε εἴχετο (a barbaris Uzis) Θράκη, καὶ τὰ πλεῖστα τῆς Μακεδονίας ἠρήμωτο. Ibid. c. 6 : Ἐκ τοῦ τῶν Μακεδόνων τάγματος (sc. Eustratius quidam miles). Ibid. c. 8 : Εἰς μίαν μοῖραν τὸν Μακεδόνα (Macedonas) καθίστησιν... ἄλλην τὸ Σκυθικόν. Idem Philippopolitanam regionem ἐπαρχίαν dicit in Andronico II, 1. Idem in Alexio, Isacii fratre, III, 2 : Εἰς τέσσαρα διαιρεθέντες (Scythæ) στρατεύματα, πᾶσαν τὴν Μακεδονίαν ἐπῆλθον... ὥστε καὶ τὸ Γάνος τὸ ὄρος διερευνησάμενοι πολλὰ φροντιστήρια (monasteria) ἐσκύλευσαν. Idem in urbe capta cap. 7 (p. 795, ed. Bonn.) : Ὥσπερ οἱ Θρᾷκες πρότερον, οὕτω καὶ Μακεδόνες, τότε καὶ Θετταλοί, καὶ ὅσα ἐν Ἑλλάδα καθήκουσιν. Ubi tamen vetustior puriorque nominum vis obtinere videtur. Ibidem vero cap. 10 (p. 808-810) urbes Thracicæ et Macedonicæ terram Byzantio vicinam significant : Οἱ τῷ βασιλεῖ... συν-

A ἀποδράντες Ῥωμαῖοι... πατρίδας τὰς ἐν Θράκῃ πόλεις αὐχοῦντες, ἤθελον συνεῖναι καὶ οὗτοι τῷ Μαρκεσίῳ, καὶ τὰ δυνατὰ ὑπουργεῖν... Ἐπανηκότες οὖν ἐς τὰ σφέτερα, τὰς τῶν Θρᾳκῶν καὶ Μακεδόνων πόλεις διαφιστῶσι, συναιρομένων σφίσι τῶν Βλάχων... καὶ οἱ ἐν Ὀρεστιάδι μετανάσται γίνονται... τὴν ἐξ Ἀδριανοῦ τὴν κλῆσιν λαχοῦσαν (ubi occurrunt nomina Didymotichi, Bizyæ, Tzuruli, Arcadiopolis).

Georgius Acropolita (fine sæculi XIII) in Annalibus (ed. Bonn.) c. 13 : Ὡς γοῦν οἱ Ἰταλοὶ πᾶσαν τὴν τῆς Μακεδονίας χώραν ὑφ' ἑαυτοὺς ἐποιήσαντο... καὶ πρὸς τὴν πόλιν Ἀδριανοῦ διεμηνύσαντο, ὅπως ὑπ' αὐτοῦ γένηται... ἀπάρας γοῦν... ὁ βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων... πᾶσαν κατατρέχει Μακεδονίαν... κατέσκαψε γοῦν ἐκ βάθρων αὐτῶν τὴν Φιλιππούπολιν...
B τὴν Ἡράκλειαν, τὸ Πάνιον, τὴν Ῥαιδεστόν, Χαριούπολιν, Τραϊανούπολιν, Μάκρην, Κλαυδιούπολιν, Μοσυνούπολιν, Περιθεώριον, κ. τ. λ. E quibus tamen urbibus Trajanopolin, etc. Strymonio themati assigno. Ibid. cap. 24 : Οἱ καὶ διαπεράσαντες τὸν Ἑλλήσποντον καὶ διὰ τῆς Μακεδονίας διελθόντες, εἰς Ἀδριανούπολιν ἀφίκοντο. Cap. 35 : Τὸ τῶν Σκυθῶν γένος... τοὺς τῆς Μακεδονίας χώρους κατέλαβον, οἱ μὲν περὶ τὸν Ἕβρον τὰ ἐκεῖσε πεδία .. ἐλῄζον οὖν τὰ ἐν Μακεδονίᾳ πάντα... τῇ Ἀδριανουπόλει, τῷ Διδυμοτείχῳ, τῇ Βιζύῃ, τῇ Καλλιουπόλει. Cap. 40 : Καὶ τῆς Μακεδόνων ἀπέσπασε... ἐπεὶ δὲ παρῆλθε τὰ τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας χωρία, ἤδη δὲ καὶ
C τὴν Χριστούπολιν παρήμειψε καὶ τὸν Στρυμόνα .. Cap. 59 : Ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ κινήσας, ἁμάξας τε παμπόλλας συλλεγῆναι προστάξας ἀπὸ πανταχόθεν τῆς τῶν Μακεδόνων χώρας.

Ephræmius, eodem sæculo. Is scriptor (ed. Bonn.) versu 107 sq. : Πᾶσα δ' ἑῴα τῷ Κωνσταντίῳ λάχος, Πρὸς τοῖσδε Θράκης, Μακεδονίας ὅροι, Σὺν τῇ πατρῴᾳ καὶ Βασιλίδι πόλει. Id. v. 590 sq. : Στέφει Θεοδόσιον εἰς βασιλέα Πάσης ἑῴας Μακεδονίας, Θράκης. Id. 3213 sq. : Χώρας δ' ὁ Βασίλειος ἐξέφυ πάλαι Μακεδονίας, ἐξ ἀσήμων πατέρων. Id. v. 3830 sq. : Καὶ Πατζινάκας, Σκυθικὸν πάλιν ἔθνος Θράκης ἐπῄει Μακεδονίας ὅρους. Id. 3862 sq. : Πληθὺς ἀκρίδων ἑσπέρας πρὸς τὴν ἕω Διά τε Θράκης, Μακεδονίας ὅρων, Τὴν ἀέρων κτῆσιν ἐξειργασμένη. Id. v.
D 4245 . Θράκης ἐπελθεῖν Μακεδονίας ὅροις. Id. v. 7357 sq. : Τὰς τῶν Θρᾳκῶν τε καὶ Μακεδόνων πόλεις Ἀφηνιάσαι δρῶσι Λατίνων κράτους. Id. v. 1672 : Μακεδονίας καὶ μέρους τινὸς Θράκης (ubi tamen antiquior nominum vis obtinet, quod idem valet de vv. 8027-8029). Sed idem v. 8085 sq. : Τὴν Ἀδριανοῦ πόλιν... Διδυμότειχον...Θράκην, Μακεδονίαν ὅλην, Βολερόν. Id. v. 8227 sq. : Δι' Αἵμου καὶ Ῥοδόπης Χύδην ἐπῆλθε Μακεδονίας τόποις. Καὶ τήνδ' ἐλῄσαντο σὺν πάσῃ Θράκῃ. Id. v. 9181 sq. : Ὡ δοὺς στρατιὰν ἐκ Μακεδόνων ἄναξ Εἰς ἑσπέραν πέπομφε κατὰ δεσπότου. Id. v. 9850 : Περιοδευτὴς Θράκης, Μακεδονίας.

Georgius Pachymeres (fine sæculi XIII et initio XIV.) Is ergo in Michaele Palæologo, III, 18 (ed. Bonn.,

vol. I, p. 210) : Μέχρις οὖν Ὀρεστιάδος ὁριζομένης τῆς Ῥωμαΐδος καὶ μόλις πρότερον, ὡς τῶν ἐκεῖθεν ὑπὸ Βουλγάροις ὄντων... Ibid. cap. 25 : Μοῖρά τις... δυστυχὴς Μακεδόσιν, εἴπω δὲ καὶ Θρᾳξί... Ibid. v, 3 : Τοῖς κατὰ τὸν Αἷμον καὶ αὐτῇ γε Μακεδονίᾳ καὶ Θρᾴκῃ. Idem in Andronico Palæologo I, 29 : Τὰ τῆς Μακεδονίας καὶ Θρᾴκης. IV, 16 : Ἐκ χωρῶν Θρᾳκικῶν τε καὶ Μακεδονικῶν. VI, 32 : Τοὺς περὶ τὸν μέγαν πριμικήριον Μακεδόνας. Atque in his locis Pachymerianis usum medii ævi vigere ipse historiarum sensus nexusque sole clarius evincit; id quod de omnibus antecedentium scriptorum testimoniis valet.

Haud raro aliter sequentes auctores, in geographicis minime contemnendi, Nicephorus Gregoras et Cantacuzenus.

Nicephorus Gregoras (sæc. XIV). Is libro I, 4, 6 (ed. Bonn.) : ... Κυψέλλων καὶ Ἄπρων, φημί, ἀναλαβὼν ὁ βασιλεὺς (a. 1282) Μιχαὴλ τὰς Θρᾳκικάς τε καὶ Μακεδονικὰς δυνάμεις. Ibidem 6 : ... οἱ Τουρκόπουλοι μετὰ τῶν Μασσαγετῶν ἐπληρώσαντο· τὸ δεξιὸν δ' οἱ τῶν Μακεδονικῶν τε καὶ Θρᾳκικῶν ἐπίλεκτοι. Ibidem 11 (ad a. 1282) : Αἷμον τὸ ὄρος, ὃ δὴ μεθόριον νῦν ἐστι Ῥωμαίοις τε καὶ Βουλγάροις. Ibid. IX, 5, 5 : Ἰδὼν δὲ ὁ νέος βασιλεὺς (a. 1282)..., τὰ κατὰ Μακεδονίαν καὶ Θρᾴκην πάντα καταστησάμενος. Quanquam utroque loco vetus Thracia et Macedonia significatur, ut sequentibus IX, 5, 5 : Τὰ κατὰ Μακεδονίαν καὶ Θρᾴκην πάντα καταστησάμενος. VIII, 10; V, 6 : Ἐκ Βυζαντίου διὰ Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας ἀπῄεσαν ἄχρι Γαδείρων... κατατρέχειν τε Μακεδονίαν καὶ Θρᾴκην. VII, 6, 5 : Τοῖς ἐν Μακεδονίᾳ Ῥωμαίοις. VIII, 14, 3 : Στρυμόνα ποταμὸν... μέγιστος... ὁπόσοι Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν τέμνοντες... (Strymonem)... ὁρίζοντα μὲν πρὸς μεσημβρίαν... Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν, πρὸς δ' ἄρκτους τάς τε Μυσῶν χώρας καὶ ποταμὸν τὸν Ἴστρον. VIII, 11; II, 3, 4 : Ἀποδοθήσεσθαι τὰ περὶ Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν χωρία τοῖς προϋπάρξασιν ἐς τὸν κλῆρον... μετὰ παντὸς τοῦ Θρᾳκικοῦ στρατεύματος... ἐς Θεσσαλονίκην ἐπίτροπος... τῶν τῆς Μακεδονίας πραγμάτων... μετὰ τοῦ Μακεδονικοῦ στρατεύματος. IX, 4, 3 : Τὰ Μακεδονικὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα. XI, 3, 1 : Τὸν Ἴστρον... κατέδραμον τὴν Ῥωμαΐκὴν Θρᾴκην ἄχρι θαλάττης Ἑλλησποντίας... ληΐζονται Θρᾴκην. Adde XI, 4, 11. Deinde XI, 9, 2 : Ἀπὸ Θρᾴκης ἐς Μακεδονίαν... μεταβάς. XIII, 12, 1 : Ἐς τὴν Θρᾴκην περαιούμενοι Τοῦρκοι. Et hæc quidem vere secundum usum dicendi classicum. Strymon enim cum Cavala Macedoniam et Thraciam olim dirimebat, coll. VII, 6, 3 : Τὸ περὶ τὴν Χριστούπολιν μακρὸν ἔκτισε τεῖχος ἀπὸ θαλάσσης μέχρι τῆς τοῦ παρακειμένου ὄρους ἀκρωνυχίας· ὡς ἄβατον εἶναι τὸ χωρίον καθάπαξ μὴ βουλομένῳ τῷ βασιλεῖ τοῖς τ' ἐκ Μακεδονίας ἐς Θρᾴκην ἐθέλουσι διαβαίνειν, τοῖς τ' ἀπὸ Θρᾴκης ἐς Μακεδονίαν. Ibid. VII, 8, 2 : Τὰ περὶ Χριστούπολιν... στενά... διεβίβαζεν αὐτοὺς ἐκ Μακεδονίας εἰς Θρᾴκην ἄχρι τοῦ Ἑλλησπόντου. Ibid. VIII, 6, 7 : Οἱ μέχρι Χριστουπόλεως

A Θρᾷκες. Ibid. VIII, 6, 9 : Τῆς Θρᾴκης ὅσον τὸ ἀπὸ Χριστουπόλεως ἄχρι τῶν περὶ Ῥήγιον προαυλίων καὶ προαστείων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τήν τε Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς ἐπέκεινα τῆς Χριστουπόλεως λοιπὰς Μακεδονικὰς χώρας καὶ πόλεις.

Cantacuzenus (sæc. XIV) Est is, ut Nicephorus Gregoras, puritatis in dicendo admodum tenax, imo tenacior; in reliquis, si quis alius, fontes egregios geographiæ aperit tum sui ævi, tum maximopere remotissimi. Ex ejus copiis sequentia sufficient. Igitur libro I, 7 (p. 35, vol. I, ed. Bonn.) : Τὴν ἐν Ὀδρυσοῖς ἐπώνυμον Ἀδριανῷ πόλιν... τὴν ἐν Θρᾴκῃ Χριστοῦ πόλιν. Ibidem cap. 20 : Καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι κατὰ τὴν Θρᾴκην ἄχρι Χριστουπόλεως. Ibidem

B cap. 21 : Τῆς ἄνω Θρᾴκης καὶ τῆς παραλίου μέχρι καὶ αὐτοῦ Βυζαντίου. Cap. 37 : Τὰ ἀνωτερικὰ μέχρι τῆς Θρᾴκης... ἄχρι Βήρας. Idem II, 3 : Τὰς ἄνω τῆς Θρᾴκης... πόλεις. Idem I, 23 : Καὶ τῶν ἀπὸ Χριστουπόλεως Μακεδονικῶν τε καὶ ἑσπερίων ἐπαρχιῶν ἄχρις Ἐπιδάμνου καὶ Δαλματίας. Ibidem I, 52 : Ἐν Γρατζιανοῦ πόλει, περὶ ἐκβολὰς (fines meridionales) τῆς Θρᾴκης κειμένῃ... Δράμαν καὶ τὴν Φιλίππου, πόλεις Μακεδονικάς. Idem I, 56 : Ἐπιτροπεύοντος τῆς Θρᾴκης. Et II, 3 : Τὰς ἄνω τῆς Θρᾴκης πόλεις. Ibid. cap. 6 : Τὴν ἐκ Βυζαντίου καὶ Διδυμοτείχου καὶ Ἀδριανουπόλεως καὶ Θρᾴκης... στρατιάν· οὐ γὰρ ἐξῆν τήν τε ἐκ Μακεδονίας καὶ τῆς ἄλλης ἑσπέρας μετακαλεῖσθαι. De Sultano Ægypti, imperatorem Byzantinum a. 1348 in litteris suis gladium Mace-

C donum, regem Græciæ, etc., dicente (Cantacuz. I, 14), vide sequentia, ubi dispiciemus, quomodo factum sit, ut Thracia, *inter Hebrum cum Rhodope et Pontum Euxinum sita*, diceretur Macedonia.

Nicephorus Callisti (floruit a. 1333) in *Historia ecclesiastica* XVIII, 38 (vol. II, p. 858 ed. Frontonis Ducæi) : Χαγάνος (Avarus) τε μὴν ἐξιὼν λαθραίως, καὶ τὴν τοῦ Μακεδόνος καταδραμών... In reliquis omnibus locis Thracia utitur sensus veteris, sc. IX, 4, 5, 7, 35, 44 ; X, 9 ; XI, 7, 29, 48, 50 ; XVI, 10, 25 ; XVII, 3, 28 ; XVIII, 28, 37. Idem vero XI, 59 : Τὴν Θρᾴκην παραμείψας (Thracia relicta), τὴν Ἀδριανοῦ κατελάμβανεν, ἣ ἐν τοῖς ὁρίοις Μακεδονίας ἐστί. Ubi sermo est de imp. Valente, proficiscente contra

D Gothos. Imperator autem, egressus Cpoli, Barbaros juxta Adrianopolin assequitur, relicta Thracia, *quæ in Macedoniæ finibus sita est*. Ita scriptor Byzantinus. Adrianopolis igitur in meridie thematis Macedonici situm habuisse videtur.

Finem hisce testimoniis imponant Michael Ducas, Laonicus Chalcondylas, Georgius Phrantza, sæculo decimo quinto assignandi.

Michael Ducas (ex editione Bonn.). Is (ad a. 1331) cap. 5 : Ἔξεισι τῆς Κωνσταντίνου, καὶ πρὸς Μακεδονίαν μεθίσταται... τὰς τῶν Μακεδόνων πόλεις. Idem cap. 22 (p. 117, ed. cit.) : Καὶ διαβὰς τὸν πορθμὸν (Hellespontum) ἧκεν εἰς Ἀδριανούπολιν... καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ Θρᾴκην (i. e. ἀ. Θρᾴκης) ἦλθεν εἰς Μακεδονίαν... πρὸς τὰ τῆς Θετταλίας μέρη κατέρ-

χονται... απαντηθέντας ἐγγὺς εἰς τὰ τῆς Θεσσαλονίκης μέρη... Ubi Thracia est Adrianopolitana regio; Macedonia vero nil aliud, quam meridies inter Constantinopolim et Hebrum flumen; Thessalia idem, quod Thessalonica medii ævi, Macedonia veterum. Idem cap. 25 (p. 132): Καὶ ὡς... καταστῆσαι τοῦτον ἄρχοντα Μακεδονίας καὶ Χεῤῥονήσου καὶ πάσης Θράκης. In reliquis Macedonia utitur sensu veterum, e. gr. cap. 19 (p. 91, 92). De Thessalià hujus scriptoris posthac videbimus.

Laonicus Chalcondylas libro primo p. 33, ed. Bonn.: Ἀμουράτης.., ἐς τὴν Εὐρώπην διαβὰς.. καὶ ἐπὶ Ἀδριανούπολιν ἐλάσας, τὰ βασίλειά οἱ αὐτοῦ ἐποιήσατο. Καὶ ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ἐληΐζετο τὴν τῆς Μακεδονίας μεσόγαιον χώραν.

In reliquis Laonicus Macedonia utitur veterum sensu, item aliis terris. Est autem is ultimæ Græcitatis scriptor minime contemnendus, tum propter ubertatem quamdam et elegantiam narrandi, tum maximopere ob sensum quemdam ethnographicum, cujus pauca apud antecessores vestigia equidem deprehendi.

Georgius Phrantza libro I, 11 (p. 46 ed. Bonn.): Περάσαντες οἱ Τοῦρκοι ἐν τῇ Εὐρώπῃ εἰς τὴν Χεῤῥόνησον τῆς Θράκης... λοιπὸν ὁ Ἀμουράτης καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐγκρατὴς γενόμενος, καὶ πολὺ μέρος ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ Βουλγαρίας καὶ Σερβίας, κ. τ. λ. Idem ibid. c. 26 (p. 80 ed. cit.): Οὗτος πρῶτος... ἐν τοῖς τῆς Εὐρώπης μέρεσι περάσας τὴν Καλλιούπολιν κατέλαβεν, εἶτα καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν. Ὁμοίως καὶ ἕτερον οὐκ ὀλίγον μέρος τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας ἔλαβεν. Quæ omnino conferenda sunt cum Laonici Chalcondylæ verbis modo memoratis. Idem Phr. IV, 17 (p. 400 ed. cit.): Εἰς τὴν θεοδόξαστον Κωνσταντινούπολιν, τὴν Σηλυμβρίαν, τὴν Ἡράκλειαν, τὸ Ῥαιδεστὸν, τὴν Καλλιούπολιν καὶ τὰς ἄλλας τῆς Μακεδονίας πόλεις [e bulla aurea imperatoris Andronici Palæologi sen., an. 1292 Monembasiotis data].

Ohe, jam satis superque! Quorsum attinet, tanta nos testimoniorum strue nisi obruere, tamen obnubilare? Ejus generis Vestras equidem voces dudum percipere mihi videor, *Fautorum par colendissimum* (1). Regeram vero, quo me defendam. In re nondum pervestigata religionis et probitatis esse constat, omnia suæ causæ argumenta in medium proferre, caute scilicet ponderata riteque disposita, unde judicantibus commodior intelligendi facultas procuretur: est autem eruditionis quoque probitas quædam et religio tenenda, non fori solummodo. Dein typographorum chartæ patientiores sunt ineptiarum ipsis impositarum atque illitarum, quam oculi unius alteriusve legentium; quare si mea *Vobis* testimoniorum silva justo spissior videbitur, en alii posthac securem suam cædendi causa eidem saltui inferent, eventu tamen, ut auguror, aliquanto minore, quam *Vestra* mihi rerum cognitio et decidendi dexteritas pridem spopondit. Postremo *Thraciæ* geographiam post meas Thessalonicenses Egnatianasque lucubrationes nunc maxime iterato labore aggrediar.

Dixi in antecedentibus: *Jam primo urbium quarumdam hujus Macedoniæ nomina citabimus, quo non firmius nostræ sententiæ fundamentum jacere possumus. Dein terræ ipsius denominationem per longum sæculorum ordinem persequemur. Postremo videbimus quomodo factum sit ut ista Thraciæ pars diceretur Macedonia.*

Egi igitur de nominibus urbium Macedoniæ, inter Pontum Euxinum Rhodopenque sitæ; hinc de terra ipsa; uno capite duo imperii themata jungens, Thraciæ et Macedoniæ. Quare vero non duo capita formavi, ut erant duo themata? Ejus rei causam brevissimis exponam. Nondum inveni, quinam fines utriusque thematis fuerint, id quod in reliquis thematibus commodius significari posse videtur; dubium quoque et anceps etiamnunc mihi manet, utrumque thema num duplex semper fuerit, an sæpius unum? Nam que ista Byzantinorum Thracia et Macedonia non erat reapse nisi Macedonia Thracica, (*b*) longe tamen alia a Thessalonicensi Macedonia (Thessalonica medii ævi). Nihilominus aliquid quoque laboris hisce quisquiliis impendam, ad graviora deinde properans, ea scilicet, quæ causam spectant, quare Thracia Hebrum inter Pontumque Euxinum sita diceretur Macedonia.

Constantinum Porphyrogenitum primum Europæ suæ thema Thraciam dicere, secundum Macedoniam, tertium Strymonem, etc., inscriptiones libri Thematum posterioris demonstrant (p. 110 hujus editionis). Cerimoniarum ejusdem liber idem testatur lib. II, cap. 52, ubi Thraciæ præses bis semel ante Macedoniæ præsidem memoratur; postremo larga reliquorum testimoniorum seges ex eodem cap. et Hieroclis *Synecdemo*. Jamque in hac nostra quæstione maximopere attendendum videtur ad eum ordinem quo utriusque regionis nomina uno fere scriptorum ore citantur. Qui non alius est, quam hic: Θράκη καὶ Μακεδονία, sive Θρᾷκές τε καὶ Μακεδόνες. Inversionis exempla rarissima esse, antecedentia patefecerunt.

Primum igitur thema Thracia, id est Byzantium, erit, cum agro vicino, cujus tamen fines nondum inveni; secundum Macedonia. De his vid. ipsum Constantinum (pag. 109 hujusce edit.): Τὸ τοίνυν θέμα τῆς Θράκης ἄρτι nuper τὴν θέσιν (institutionem) καὶ τὴν ὀνομασίαν ἔλαχε θέματος, ἀφ' οὗ τὸ τῶν Βουλγάρων γένος τὸν Ἴστρον ποταμὸν διεπέ-

(*b*) Leo Sapiens in suo ecclesiarum indice: Τῷ Ἡρακλείας (metropolitæ), Θρᾴκης καὶ Μακεδονίας. Script. post Theophanem ed. Ven. p. 103: Μακεδονίας τῆς Θρᾴκης. Ibidem pag. 225, ed. Bonn. (in Basilio Macedone, cap. 9): Ἐκ Μακεδονίας τῆς Θρᾴκης. De Thracia et Macedonia Cononis, imo Photii patriarchæ (Phot. Biblioth. p. 140. a. ed. Bekk.), vide Epimetrum Strabonianum.

(1) DD J. P. Falmerayer et P. J. Schafarik, quibus opus suum nuncupavit auctor. EDIT.

ρασεν, ἐπεὶ πρότερον εἰς βασιλείας διττὰς (*c*) διῄρητο. Καὶ μαρτυροῦσιν αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων, ἥ τε Μεσημβρία καὶ ἡ Σηλυμβρία, βασιλέων προσηγορίας ἔχουσαι πόλεις, πρὶν τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν αὐξηθῆναι . . Ἐπαρχία δὲ Θράκης ὑφ' ἡγεμόνα ἐτέτακτο καὶ ὑπὸ τὸν λεγόμενον κονσιλιάριον . Ταῦρος γὰρ . . ἐκράτει τῆς Θράκης ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἔχων ὑφ' ἑαυτὸν πόλεις ὑφ' ἡγεμόνα καὶ κονσιλιάριον 53 . . (*d*) Τὸ δὲ τῆς Θράκης θέμα ὑπὸ τὸν βασιλέα Κωνσταντινουπόλεως ἐτέτακτο . . καὶ οὐδέπω τις στρατηγὸς ἦν αὐτῷ. Ἀφ' οὗ δὲ τὸ θεομίμητον (*e*) τῶν Βουλγάρων ἔθνος ἐπεραιώθη εἰς (dele hanc vocem) τὸν Ἴστρον . . τότε . . βασιλεὺς ἠναγκάσθη . . εἰς θέματος τάξιν ἀγαγεῖν αὐτὸ, καὶ στρατηγὸν ἐν αὐτῷ χειροτονῆσαι.

Secundi (Macedonici) thematis fines aliquanto commodius definiri poterunt. Ii sunt Pontus Euxinus; e borea Danubii inferioris terra, scilicet Bulgaria, Serviæ per Nissam contigua. Vide Hieroclem. Quæ mire quantum confirmat Laonicus Chalcondylas *de rebus Turcicis* libro I, p. 36, ed. Bonn. (capitum signa libris non addidit Bekkerus, ut in Anna bene Schopenus fecit) : Τοὺς μέντοι Ἰουργάρους (ita negligentissime Bekkerus, tu lege Βουλγάρους) οὓς κάτω Μυσίαν καλοῦσιν οἱ ἄμεινον Ἑλληνικῆς ἐπαΐοντες φωνῆς, ἐπίσταμαι καθήκειν ἐπὶ τὸν Ἴστρον ἀπὸ τῆς Βιδίνης (Vidinæ) πόλεως ἔστε ἐπὶ (sic) Εὔξεινον πόντον, ἐν Τρινάδῳ πόλει τὰ βασίλεια σφίσιν ἀποδεικνυμένους. Egregie sic Laonicus, quocum hodierna provinciarum divisio apprime consentit. Vid. tabulam Lapiei geographicam fol. 5.

Occidentales thematis limites vix invenio. Fuit, puto Hebrus et Rhodope, vel ipse solusque Hebrus; Adrianopolis vero metropolis, quanquam hoc quoque thema in minora divisum fuisse constat, coll. Niceta in *Isaacio Angelo* III, 4, (p. 571, ed. Bonn.): Περὶ τὸ λεγόμενον Νεούτζικον· τόπος δέ ἐστιν οὗτος διοριστικὸς τῶν ἐπαρχιῶν ἀμφοτέρων, τῆς Ἀδριανοῦ, φημὶ, καὶ τῆς Φιλίππου (Philippopoleos).

Aliam quoque hujus thematis divisionem veteribus placuisse video, ut scilicet diceretur *Macedonia intra jugum* (Hæmum) *sita, et extra* (ὁ ἐντὸς, ὁ ἐκτὸς ζυγός). Anna Comnena 8, 7 (ed. Bonn.) : Τὴν μέχρις αὐτοῦ τοῦ ζυγοῦ. Sic enim legendum, non Ζυγοῦ. (*f*) Nicetas in *Isaacio Angelo* I, 5 (p.

A 486, ed. Bonn.) : Κατὰ τῶν ἄποθεν τοῦ Αἵμου κωμοπόλεων καὶ συγκτήσεων. Ubi codex Augustanus : Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ ἔξω λεγομένου ζυγοῦ (Slavice dixeris *Zagoræ*). Georgius Pachymeres in *Michaele Palæologo* 3, 18 (Opp. ed. Bonn. vol. I, p. 210): . . Φιλιππούπολις . . Σθενίμαχον (sic) . . καὶ ἅπας ὁ ἔξω τοῦ Αἵμου ζυγός. Idem in *Andronico Palæologo* I, 29 (vol. II, p. 80): . . νέφος Σκυθῶν Παριστρίων . . διελθὸν τὴν Βουλγάρων γῆν . . κατὰ τὸν ἔξω ζυγὸν γίνεται (*g*). Et hæc quidem de *jugo* ipso, et de *jugo extra sito*. Alterum *jugum*, *intra* situm, nondum inveni; quanquam ejus denominatio e priori consequitur.

Venio ab ultimum, quod promisi, exponendum, quomodo scilicet factum sit ut hæc Thracia dice-
B retur Macedonia.

Jamque aliquis, *En vero*, inquiet, *tu Thraciam Macedoniæ veteris Thraciamque Hæmi miscere videris. Namque illa ipsa quoque vetus et genuina Macedonia Thraciæ* (*occidentalis*) *pars fuit.* Scio equidem cum pauculis, Macedoniam inter Peneum et Strymonem sitam originetenus Thraciam vere fuisse, non Macedoniam, quod multa mihi lectio ut tot alia sole clarius patefecit. En igitur sola fere Stephani Byzantini testimonia, ordine alphabetico repetita, scriptoris tandem aliquando diligentius legendi. Is igitur: Αἰόλιον, τῆς Θράκης Χεῤῥονήσου (sic) πόλις. Θεόπομπος ἐν Φιλιππικῶν εἰκοστῇ τρίτῃ· « Ἐπορεύθην εἰς πόλιν Αἰόλιον τῆς Ἀττικῆς
C (lege Ἀκτῆς, ad Atho) μὲν οὖσαν, πολιτευομένην δὲ μετὰ τῶν Χαλκιδέων.» Idem: Ἄρνη . . τετάρτη τῆς Ἐρασίνων (sc. χώρας) πρὸς τῇ Θράκῃ (Ἀκτῇ?). Idem: Βέργη, πόλις Θράκης πρὸς τῇ Χεῤῥονήσῳ. Idem: Βέρης (sic), πόλις Θράκης, ἀπὸ Βέρητος υἱοῦ Μακεδόνος. Idem: Βρίγες, ἔθνος Θρᾳκικόν . . Βριγία ἡ Τρωϊκή, τουτέστιν ἡ Φρυγία, ἀπὸ Βρίγου τοῦ κατοικήσαντος ἐν Μακεδονίᾳ. Adde eumdem in vocibus Βρυγιάς, Βρύγιον, Βρύχης, Βρύξ. Idem: Γιγωνὸς, πόλις Θράκης, προσεχὴς τῇ Παλλήνῃ. Idem : Γρηστωνία, χώρα Θράκης πρὸς τῇ Μακεδονίᾳ. Idem : Ἐορδαῖαι, δύο χῶραι Μυγδονίας (l. Μακεδονίας). Εἰσὶ καὶ ἄλλαι. . . ἡ δὲ Θρᾴκης. Idem : Εὐρωπὸς, πόλις Μακεδονίας, ἀπὸ Εὐρώπου τοῦ Μακεδόνος, καὶ Ὠρειθυίας τῆς Κέκροπος.
D Unde vides quænam Thraciæ pars significetur, in quam Boreas (Herodotus 7, 189. Plat. Phædr. 220)

(*c*) Thraciam primo ævo duo regna habuisse, narrat Constantinus, quo nisus veterum testimonio? An Taciti Annal., 2, 64? Urbes ab ipso memoratæ nil faciunt ad rem. Thracia pro temporum ratione in numero regnorum variavit.

(*d*) Hieroclis sex primæ eparchiæ (infra col. 141) revera computum habent 53 urbium nostrarum.

(*e*) En Græculi fidem ! Idem plane purpuratus scriptor hæc habet cerim. 2, 47 (T. 2, p. 681, ed. Bonn.) : Ὁ τῶν ἀπὸ Βουλγαρίας ἐρχομένων πρέσβεων πρὸς τὸν βασιλέα χαιρετισμός. Interrogatio legatorum Bulgaricorum : Πῶς ἔχει ὁ θεοστεφὴς βασιλεὺς ὁ πνευματικὸς πάππος τοῦ ἐκ Θεοῦ ἄρχοντος Βουλγαρίας, κ. τ. λ. Logothetæ Byz. ad eos interrogatio : Πῶς ἔχει ὁ πνευματικὸς ἔκγονος τοῦ βασιλέως ἡμῶν . . ὁ ἐκ Θεοῦ ἄρχων Βουλγαρίας, κ. τ. λ. Similis circa *Papam Romanum* et *Emirum* (Sultanum) Ciliciæ vide ibidem pag. 680-682. Veniunt autem *primo* honoris loco legati papæ Romani, *secundo* Bulgarorum regis, *tertio* Turcæ Cilicis. En trifolium !

(*f*) Non aliter intelligo Stephanum Byz. : Γότθοι, ἔθνος πάλαι οἰκῆσαν ἐντὸς τῆς Μαιώτιδος· ὕστερον δὲ εἰς τὴν ἐκτὸς Θρᾴκην μετανέστησαν. Erat ea Thracia inter Hæmum Pontumque Euxinum sita.

(*g*) Eamdem dictionem in rebus Moreoticis deprehendi. Georgius Phrantza II, 2 (p. 130 sq , ed. Bonn.) : Τοῦ ὑπερμεγέθους ὄρους τοῦ Ταϋγέτου . . καὶ πάντα τὸν ἐκείνου ζυγὸν ἄχρι καὶ τῆς Πύλου . . ἐκ δὲ τοῦ ἔξω ζυγοῦ τὸ κάστρον Ζαρνάτας . . .

Orithyiam, Atticam virginem, avexerit. Est Macedonia vetustissimi sensus Thracica, inter Peneum Axiumque sita (h). Idem : Κασάνδρεια, πόλις Μακεδονίας πρὸς τῇ Θρᾴκῃ, ἡ ποτε Ποτίδαια λεγομένη. Idem : Κεκροπία χώρα . . ἔστι καὶ Κεκροπὶς, χώρα Θρᾴκης· ἔστι δὲ δῆμος Θεσσαλονίκης (i. e. pagus provinciæ Thessalonicæ medii ævi, h. e. Macedoniæ veteris). Idem : Μαιδοὶ, ἔθνος Θρᾴκης, πλησίον Μακεδονίας. Idem : Μεθώνη, πόλις Θρᾴκης. Idem : Μίλκωρος, Χαλκιδικὴ πόλις ἐν Θρᾴκῃ. Idem : Μυγδονία, μοῖρα Μακεδονίας· τινὲς δὲ Μαιζοὺς αὐτοὺς φασιν. Idem : Ὀλόφυξος, πόλις ἐν Θρᾴκῃ περὶ τὸν Ἄθω. Idem : Ὄλυνθος, πόλις Θρᾴκης πρὸς τῇ Σιθωνίᾳ τῆς Μακεδονίας. Idem : Παλλήνη, πόλις Θρᾴκης, ἀπὸ Παλλήνης τῆς Σίθωνος, κ. τ. λ. Idem : Ποτίδαια, πόλις Θρᾴκης. Idem : Σάνη, πόλις Θρᾴκης μεταξὺ Ἄθω καὶ Παλλήνης. Idem : Σιθωνία, μέρος Θρᾴκης. Idem : Σκίθαι, πόλις Θρᾴκης πλησίον Ποτιδαίας. Idem : Σκιώνη, πόλις Θρᾴκης. Idem : Στράμβαι, πόλις Θρᾴκης. Idem : Στῶλος, πόλις μία τῶν ἐν Θρᾴκῃ βαρβαρικῶν, ἃς μετήνεγκαν ἐκ τῶν Ἠδωνῶν οἱ Χαλκιδεῖς εἰς τὰς αὐτῶν πόλεις. Idem : Τράγιλος πόλις μία τῶν ἐπὶ Θρᾴκης πρὸς τῇ Χεῤῥονήσῳ (qualis peninsula?) καὶ Μακεδονίᾳ. Idem : Φλέγρα, πόλις Θρᾴκης, ἣν Εὔδοξος μετὰ ταῦτα Παλλήνην φησὶ κληθῆναι. Idem : Χαλάστρα, πόλις Θρᾴκης περὶ τὸν Θερμαῖον κόλπον. Addo: Idem : Θέρμη, πόλις Ἑλλήνων Θρηΐκων. Idem : Αἶσα, πόλις Θρᾴκης, προσεχὴς τῇ Παλλήνῃ. Idem : Αἰσύμη, πόλις Θρᾴκης· Ὅμηρος (Iliad. VIII, 304), κ. τ. λ. Idem : Ἀφύτη ἢ Ἄφυτις, πόλις πρὸς τῇ Παλλήνῃ Θρᾴκης, ἀπὸ Ἀφύτου τινὸς ἐγχωρίου Ἔσχε (l. εἶχε) δὲ ἡ πόλις μαντεῖον Ἄμμωνος. Apollonius Rhod. I, 601. : Ἄθω . . κολώνη Θρηϊκίη.

Et hæc quidem suffectura pro tempore, arbitror, alia daturus in secunda fragmentorum Strabonianorum editione. Quid ergo ex his omnibus consequitur? Nil aliud, quam quod modo demonstravi : stricti sensus Macedoniam fere omnem originetenus fuisse Thracicam; quanquam in his doctorum quosdam a me dissensuros puto. Verum alia æva aliam dictionem sequuntur. Fuit enim medio ævo alia prorsus Macedonia, sc. inter Danubium inferiorem et Propontidem sita, nil commune habens cum ista genuina præter cognationem quamdam, a me jam nunc clarius patefaciendam.

Colonias suas, ut Asiæ, ita etiam Thraciæ, inter Rhodopen Pontumque Euxinum sitæ, Macedonum reges inde a Philippo, Alexandri Magni patre, imposuerunt. Videatur Stephanus Byzantinus : Καλύβη, πόλις Θρᾴκης, ἄποικος Μακεδόνων. Idem : Φιλιππούπολις, πόλις Μακεδονίας, Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου

A κτίσμα ἐν τῷ Ἕβρῳ. Idem : Πιάσται, ἔθνος πρὸς τῷ Πόντῳ. Βαρύνεται δὲ ὁμοίως τῷ Ὀρέσται. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ Διέσται. Μακεδονικὰ δέ εἰσιν ἔθνη καὶ Πιάσται. Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι οὔ φησι, καὶ τοὺς Πιάστας Μακεδονικὸν ἔθνος εἶναι, ἀλλὰ συμβαρυνομένους τοῖς Διέσταις καὶ Ὀρέσταις. (i) Ergo Macedonicas gentes et colonias prope Pontum habemus *Diestas*, *Orestas*, *Piastas*. Primos puto a Dio, juxta sinum Thermæum sito, ad Hæmum transpositos fuisse. Piastas minus jam tango, magis vero *Orestas*. Hosque omnes Macedonas Ponticos s. Thracicos fuisse, a veteribus didicerat Stephanus Byzantinus. Cæterum Piastas agnoscit Tabula quoque Peut. sect. VIII, scribens *Pehastii*. Sedebant e sinistra Tonzæ fluvii ora, quem male *Tontum* dicit eadem ta-
B bula.

En vero Orestarum historiam sequiorem, e tenebris Byzantinis tandem aliquando a me plenius narrandam. Ergo Leo Diaconus hist. VIII, 2 (p. 130, ed. Bonn.) :... τὴν Ἀδριανοῦ (Adrianopolin)... ἣν Ὀρέστην φασὶ πολίσαι τὸν τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅτε τὸν πλάνον ὑπέστη μετὰ τὴν ἀναίρεσιν Κλυταιμνήστρας, τῆς ἰδίας μητρός· ἐξ ἐκείνου τε Ὀρεστιάδας κεκλῆσθαι τὸ πρότερον, Ἀδριανὸν δὲ Ἀδριανοῦ ὀνομάσαι. Theophanes continuatus libro VI (in Constantino Porphyrog. cap. 8, pag. 387, ed. Bonn.) : . . τὴν Ἀδριανούπολιν . . ἥτις τὸ πρὶν μὲν Ὀρεστιὰς ἐκαλεῖτο, ἐξ Ὀρέστου, υἱοῦ Ἀγαμέμνονος, ὃς . . ταύτην (matrem Clytæmnestram) . . ἀποκτείνας λίαν ἐκμέμηνεν, καὶ ἐν τῇ συνελεύσει Ἕβρου,
C Ἄρζου τε καὶ Ἀρτάκου τῶν τριῶν ποταμῶν γε λουσάμενος, τῆς νόσου ἀπήλλακτο. Ἀδριανὸς δὲ Καῖσαρ . . αὐτὴν μεγαλύνας πόλιν Ἀδριανοῦ μετακέκληκεν. Αὕτη τρίτης ἡμέρας . . ἐν διόδῳ Φιλιππουπόλεως σταδιάζεται, ἠγκαλισμένη τῷ ὄρει τῷ Αἵμῳ, παρ' ᾧ οἱ τρεῖς ποταμοὶ συμβάλλονται τὸ ὄμβριμον ὕδωρ. Idem plane narrat Symeon Magister in Basilio Macedone cap. 1 (l. c., pag. 686); ubi tamen pro fluviis Arzo et Artaco occurrunt Arxus et Artabus. Zonaras XVII, 23 : Τὴν Ὀρεστιάδα . . οὕτω πάλαι ἡ πόλις ἐκαλεῖτο τοῦ . . Ἀδριανοῦ ἐξ Ὀρέστου τοῦ Ἀγαμέμνονος. Anna Comnena II, 6 (ed. Bonn. vol. I, p. 110) : Πλὴν τῶν κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα. Nicephorus Bryennius, III, 2 (p. 101, ed.
D Bonn.) : Ἐξ Ὀδρυσῶν. Id. cap. 5 (p. 105) : . . ἐν Ὀδρύσαις ἐφοίτα πρὸς τὴν πάλαι μὲν Ὀρεστιάδα καλουμένην, νυνὶ δὲ Ἀδριανούπολιν. Nicetas in Jo. Comneno cap. 2 : . . ἐξ Ὀρεστιάδος . . μία δὲ αὕτη τῶν εὐδαιμόνων . . παρὰ Μακεδόσιν πόλεων. Idem in urbe capta cap. 10 : . . καὶ οἱ ἐν Ὀρεστιάδι. Georgius Pachymeres in Michaele Palæologo II, 8 Ed. Bonn. vol. I, p. 108) : Τῆς κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα Ἀνδριανοῦ (sic) πόλεως. Ib. cap. 26 (p. 137) : . .

(h) Ad sinum Melanem, prope Hellespontum, hunc raptum transponit Apollonius Rhod. I, 211 ss. Σαρπηδονίην. . . πέτρην . . ποταμοῖο παρὰ ῥόον Ἐργίνοιο). Veteres similiter in sede Orphei Thracica variant.

(i) Stephani locus, qualis nunc habetur, sensu caret. Quid enim est : *Piastas quoque, ut reliquos, gentem Macedonicam esse negat : sed nomen eodem accentu gravi legendum esse ?* Anne legendum συμβαλλομένους, *junctos sermone vulgari*, i. e. *non diversos ab illis?* Alii de lacuna cogitabunt.

Θράκην . . τὰ κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα. Ibid. 4, 30 (p. 522): Τὰ κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα τε καὶ τὰ ἐνδότερα τοῦ Αἵμου. Idem VI, 5: Ἐπ' Ὀρεστιάδος. Idem in Andronico Palæologo, V, 28 (vol. II, p. 447): Πρὸς Ὀρεστιάδα, VI, 32: Καταλιπὼν τὴν Ὀρεστιάδα, περὶ τὴν Ἄπρω πλησίον κατασκηνοῖ. VII, 19: Ἐς Ὀρεστιάδα. Nicephorus Gregoras 1, II, 4. Τὰ τῆς Ὀρεστιάδος ἱππήλατα (planitiem). VII; III, 3: Ἐν Ὀρεστιάδι . . τῇ Θρᾳκικῇ. VIII, 4; VII . . τῆς μεσογείου . . ὁπόση τῆς Ὀρεστιάδος ἐστὶ περίοικος. Ibid. VI, 7.: Ἐξ Ὀρεστιάδος, VIII: Τὴν Ὀρεστιάδα. II, 9: Ὀρεστιάδα καὶ Διδυμότειχον IX, 13, 1: Ἄχρις Ὀρεστιάδος XII, 14, 2.: Τῆς Ὀρεστιάδος. Ibid.: Ἐπ' Ὀρεστιάδα XII, 14, 3.: Τοῦ παραῤῥέοντος τῇ Ὀρεστιάδι ποταμοῦ (Hebri), XIII, 5, 1: Εἰς Ὀρεστιάδα . . κατὰ Θράκην. XVI, 5; II, 3: Ἐς Ὀρεστιάδα . . ἐντὸς Ὀρεστιάδος, . τῇ Ὀρεστιάδι. XVI, 7, 5: Ἐξ Ὀρεστιάδος . . τῇ Ὀρεστιάδι. XVI, 7, 5: Ἐξ Ὀρεστιάδος. Cantacuzenus Orestiade nunquam utitur, sed Adrianopoli. Idem tamen Odrysas non omittit I, 7; XXI, 39; II, 3 (ubi occurrit urbs Bucelum); id quod eodem redit. Laonicus Chalcondylas libro I, p. 31, ed. Bonn.: Ὀρεστιάδα, τὴν Ἀδριανούπολιν καλουμένην. Georgius Phrantza, I, 5 (Opp. ed. Bonn. p. XXIX, 22): μετά τινων . . Ubi codex Paris.: . . μετὰ διακοσίων ἐν Ὀρεστιάδι ὄντα.

Et hæc quidem in memoriam hujus Macedonum coloniæ Thracicæ, Adrianopoleos, inquam; (j) cujus origines heroicas diu ante Stephanum in medium protulit Ælius Lampridius in Heliogabalo, cap. 7: *Et Orestem quidem ferunt non unum simulacrum Dianæ, nec uno in loco posuisse, sed multa in multis. Posteaquam se apud tria flumina circa Hebrum ex responso purificavit, etiam Orestam* (l. *Orestiam*) *condidit civitatem, quam sæpe cruentari hominum sanguine necesse est. Et Orestam* (l. *Orestiam*) *quidem urbem Adrianus suo nomine* (l. *nomini*) *vindicari jussit, eo tempore, quo furere cœperat, ut ex responso, cum ei dictum esset, ut in furiosi alicujus domum vel nomen irreperet.* Sic lego ultima loci, male sani, fere Orestei (*k*).

Philippopolin Thracicam, Philippi coloniam, supra vidimus p. XIV (*l*). En aliam, ut puto, Philippi Thracicam coloniam. Etymologicum M.: Βίνη, πόλις. Μέμνηται ταύτης Ἡρόθεος, καί φησιν ὠνομάσθαι, ὑπὸ Φιλίππου οἰκισθεῖσαν, ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ συνοικισθέντων μοιχῶν. Mœchos Philippus I, Macedo, mœchorum, furum, potorum princeps, in Thraciam relegavit? Veteres tamen dixerunt, ni crediderunt. Eadem de Philippopoli quoque traduntur, item de Cabyle. Ergo de *Philippis* Michael Apostolius centuria III, 57: . . Ἔστι δέ τις περὶ Θρᾴκην Πονηρόπολις, ἣν Φίλιππόν φασι συνοικίσαι, τοὺς ἐπὶ πονηρίας διαβαλλομένους αὐτόθι συναγαγόντα συκοφάντας καὶ ψευδομάρτυρας καὶ τοὺς συνηγόρους καὶ τοὺς ἄλλους πονηρούς, ὡς δισχιλίους, ὡς Θεόπομπος ἐν ιγ' (13) τῶν Φιλιππικῶν φησι (fragm. 122 ed. Wichers.). *Philippopolin* in his significari, nota res est, coll. Plin. H. N. 4, 11, 18: *Hebrus amnis. Oppidum sub Rhodope, Poneropolis antea, mox a conditore Philippopolis; nunc a situ Trimontium.* Tzetza (ad calcem Chiliadum ed. Riessling. pag. 510): . . ὁ ῥήτωρ . . ὑπερορίας ἀξίους δεικνὺς τοὺς τοιούτους φαύλους, καὶ μακαρίζων τὸν Φίλιππον, πάντας πονηροὺς καὶ μοιχοὺς εἰς Πονηρόπολιν συνοικίσαντα καὶ Μοιχόπολιν, ἡ Βιναρία καλεῖται. Verum Cabyle quoque colonia Philippus sede maleficorum usus est, teste Strabone VII, 6, p. 320: Τὸ τῶν Ἀστῶν ἔθνος, ἐν ᾧ πόλις Καλύβη (Καβύλη?), Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου τοὺς πονηροτάτους ἐνταῦθα ἱδρύσαντος. Quas Macedonum colonias Thracicas præter rationes militares metalla spectare puto, quæ a maleficis eo relegatis colebantur. Cabylen et Calyben cum Astis A. *Pauly* leviter attigit in Encyclopædia reali s. v. De ea adde Harpocrationem: Καβύλη Δημοσθένης ἐν η' Φιλιππικῶν. Χωρίον ἐστὶ Θρᾴκης, ὥς φησι Θεόπομπός τε ἐν μζ' καὶ Ἀναξιμένης ἐν η' Φιλιππικῶν. Οὗτος δέ φησιν, αὐτὸ ἱδρύσθαι πρὸς Τάξῳ ποταμῷ κατὰ μέσον τῆς Θρᾴκης. Ubi pro Τάξῳ, quod est nihili, lege Τούνζῳ, vel Ἄρζῳ (cum Vomelio, de *loco Ptolemæi geogr.* III, 2, 12. Francof. ad M. 1845, p. 3, 5). De Calybe et Cabyle, item de Bine v. Nos in nova Fragmentorum Strabonianorum editione.

(j) Distinguantur quatuor Orestiæ s. Orestiades, a veteribus ad Orestem, Agamemnonis filium, relatæ. Prima Peloponnesi Steph. Byz.: Μεγάλη πόλις Ἀρκαδίας· ἐκαλεῖτο δὲ τὸ ἥμισυ Ὀρεστία ἀπὸ τῆς τοῦ Ὀρέστου παρουσίας· οἱ δὲ πολῖται Ὀρέστιοι καὶ Μεγαλοπολῖται. Cum his confer eumdem Stephanum: Ὀρεστία . . ἔστι καὶ ἄλλη ἐν Ἀρκαδίᾳ Ὀρεστία.— Secunda, Epiri Stephanus Byz.: Ὀρέσται, Μολοσσικὸν ἔθνος. Ἑκαταῖος Εὐρώπῃ fragm. 77; ed. Klausen.). Θεαγένης . . φησὶν, ὅτι, ἐπεὶ ἀφείθη τῆς μανίας Ὀρέστης . . εἰς ταύτην ἦλθε τὴν γῆν, καὶ παῖδα ἔσχεν Ὀρέστην, οὗ ἄρξαντος ἐκλήθησαν Ὀρέσται. Αὐτὸς δὲ ὑπὸ ἐχίδνης δηχθεὶς θνήσκει εἰς χωρίον τῆς Ἀρκαδίας (i. e. morsus, venit in locum quemdam Arcadiæ, ubi moritur), τὸ λεγόμενον Ὀρέστιον. Strabo VII, 7, 8.: . . Μολοττοὶ . . Ὀρέσται . . λέγεται δὲ τὴν Ὀρεστιάδα κατασχεῖν ποτε Ὀρέστης, καὶ καταλιπεῖν ἐπώνυμον ἑαυτοῦ τὴν χώραν· κτίσαι δὲ καὶ πόλιν, καλεῖσθαι δ' αὐτὴν Ἄργος Ὀρεστικόν. - Tertia, Macedoniæ, nobilissima. Stephanus: Ὀρεστία, πόλις ἐν Ὀρέσταις, ἐν ὄρει ὑπερκειμένῳ τῆς Μακεδονικῆς γῆς. - Quarta, Hæmi (Thraciæ). - Postremo Orestem Perinthus quoque, Propontidis urbs, spectat, coll. Stephano Byz.: Πέρινθος, ἀπὸ Περίνθου Ἐπιδαυρίου, τοῦ μετὰ Ὀρέστου στρατευσαμένου. Ἔστι δὲ πόλις Θρᾴκης.

(*k*) Lampridii locus Meletio (Γεωγραφία παλαιὰ καὶ νέα. Ed. Anthimus Gazes. Ven. 1807, vol. III, p. 101) in urbis nostræ mentione obversatus esse videtur. Obiter ejus res situmque tangit b. Wilkenius Kreuzzüge vol. IV, p. 88 seq. not. 73). Meliora præstitit Turca Hadschi Chalfa (Rumeli und Bosna p. 1-15).

(*l*) Anonymus Canisii in exped. Frid. I. (Basnage, Thes. monumentorum cett. vol. III, pag. 310): *Est autem Philippopolis, urbs prædita, et sublimis metropolis, in capite Macedoniæ sita.*

A Venio ad alia vetustioris Macedoniæ nomina, uni alterique Thraciæ loco imposita. *Axius.* Eum fluvium exposui in Thessalonica urbe, p. 287-310. Sed fuit etiam Scythiæ minoris (Dobrudschæ, e meridie Danubii ostiorum. coll. Strab. libro VII, p. 490) fluvius *Axius*, teste Æliano h. a. XIV. 25. ed. Jacobs. Ibidemque urbs *Axiopolis* (*Ptolem. geogr.* III. 10. p. 152. ed. Wechel.); de qua omnino videndus Wesselingius ad Itineraria pag. 224. Adde *Mannertum geogr.* VII, 116. *Beroe.* Urbs Thraciæ, apud recentiores geographos neglectior (Wesseling. in Indice rerum ad Itineraria). De ea repeto, quæ scripsi in libro: Real-Encyclop. der class. Alterthumswissenschaft. Vol. I. p. 1100 sqq.: « Stadt im Innern Thraziens. Gehörte später, wie Philippopolis immer, B zu den militärisch bedeutendsten Punkten des Landes (Ammianus XXVII, 4). Wenn nun erst das Itin. Anton. (S. 231. Wess.), Ammianus a. a. O. und Hierocles S. 635. Wess., nicht aber Ptolemäus (*Geogr.* III, 11.) sie nennt, so folgt daraus nichts gegen ihre viel frühere, vermuthlich schon den Macedoniern zu verdankende Gründung, von denen auch Philippopolis und viele andere dortige Anlagen urkundlich herrühren. Denn Ptolemäus gibt fast nur thrazische Küstenorte, und in der Tab. Peut. gehört der Ort Berone, statt Beroe (ganz an der Stelle des thrazischen Berröa), zu den unzähligen mittelalterlichen Shreibfehlern dieser alten Karte. Wenn ferner Reichard sagt, die Lage des Ortes sei noch nicht erwogen (und doch gibt er auf seiner Charte C sie ziemlich richtig an), so hatte er Wesseling a. a. O. nicht gelesen. Mannert, der, wenner Wesseling widerspricht, meist irrt, setzt (VII. 276 ff.) den Ort zwischen Philippopolis und dem ägäiscnen Meer (also in das thrazische Bergland Rhodope, zwischen der Maritza und dem Mesto); ein fehler, der davon kommt, dass er das in den Acta S. Alexandri c. 2. (Wess. a. a. O.) vorkommende Philippi für identisch hält mit dem ersten macedonischen (zwischen Drama und *Cavala*); während doch Philippopolis (an der Maritza), diese zweite Stiftung von Philipp. I., nicht selten auch Philipp; heist (Malchus cap. 2. S. 234. ed. Bonn. zum Jahr 473 n. Chr. u. a.). Ausserdem ist zwischen Macedonisch-Philippi und Thrazisch-Berröa ein viel grösserer Zwischenraum, als zwi- D schen Thrazisch-Berröa und Thrazisch-Philippi (Philippopolis). Auch ist Mannert's Fluss Arzus, an den er dieses Berröa verlegt, 7 M. P. davon entfernt (Wessel. a. a. O.), und verschieden von der Arda der Türken, welche von der Rhodope (also westlich) kommt, und zwar reissend, aber von kurzem Laufe ist (Hadschi-Chalfa S. 12.); womit also die 87 M. P. des Itin. Ant., welche dieses zwischen Berröa und Adrianopel zeichnet, abermals gar nicht stimmen. Berröa liegt vielmehr unterhalb Philippopolis in einem östlichen Seitenhale der Maritza, an einem Zufluss der Tunscha, welche, vom Balkan kommend, bei Adrianopel, wie die Arda, in die Maritza fält. Es existirt noch u. d. Namen Beria (s. d. türk. Charten), d. h. Βερόη (Veroj) oder Βέῤῥοια; denn beide Formen kommen für den Ort in den Urkunden ver (Wessel. a. a. O. S. 231. 635). Vorübergehend erhielt es im 8ten Jahrbundert durch die Kaiserin Irene, von der es restaurirt wurde, den Namen Irenopolis (Wessel. a. a. O. S. 635). Seine Bedeutung im Mittelalter schreibt sich von den Einfällen der Nordvölker her, denen es, mit Philippopolis und andern unzähligen Burgen des Balken, einen Damm entgegensetzen sollte. Bald nach dem Anfang des schwachen lateinischen Kaisereichs wurde es von den Bulgaren beinahe ganz verwüstet (Akropolita cap. 38). Im Allgemeinen s. man ausser Wessel. a. a. O.: Catancsisch ad Tab. Peut. I. 726. Schafarik in den Wiener Jahrb. XLVI. 57. » E diutinis igitur tenebris hæc quoque urbs protracta esse videtur. — Erigon. Superioris Macedoniæ fluvius. Axio illabens ab occidente (Thessalonica p. 305 Via Egnatia, Comment. 1. p. 41). Eumdem vero fluvium Thracia quoque meridionalis habet ex Hebri oriente. Strabo libro VII in fine secundum epitomen Palatinam §. 23. (meæ edit. p. 37): Ὅτι ὁ νῦν ποταμὸς Ῥιγινία ἐν Θρᾴκῃ καλούμενος (?) Ἐρίγων ἦν καλούμενος (?) Ubi Wesselingius (ad Itineraria p. 632) pro Ἐρίγων conjicit Ἐργῖνος, byzantinam scriptionem ad antiquius ævum minus bene transferens, obsequente Kramero in Vaticana Strabonis epitome p. 21. Tu retine Ἐρίγων. Veteres enim Macedones varia suæ terræ nomina in colonias transferre amabant, cujus rei multa exempla afferri cum possint, non debent. Age vero hujus fluvii historiam diligentius jam nunc attingamus, quanquam dissensus auctorum aliquem decernendi difficultatem afferre videtur. Ergo Theophylactus Simocatta, sæculi VII scriptor. histor. 1, 7 (p. 46, ed. Bonn.): Ἀφικνεῖται δὲ (dux Byzantini exercitus, Commentiolus) κατὰ τὸν Ἐργινίαν οὕτω καλούμενον ποταμόν. Symeon Magister (sec. X) in Leone Armenio cap. 9 (Theophanes continuatus pag. 614, ed. Bonn.): Καὶ πιάσαντες (Bulgari, duce Chrumo) τὸ δεξιὸν μέρος τῆς πόλεως (Cpolis), κατέκαυσαν τὰ ἔξωθεν τῆς Χρυσῆς πόρτης ἕως τοῦ Ῥιγίου. Ubi tamen Ῥηγίου legendum esse patet, de qua Thraciæ prope Cpolin urbe ex occidente (fuit autem duplex) videndus Ducangius ad Nicephorum Gregoram IX, 2 (pag. 1236. ed., Bonn.). Idem vero Symeon ibidem cap. 10 (pag. 616) indubie de nostro fluvio loquitur his verbis: Καὶ ἐλθόντες (Bulgari) ἕως Ἀρκαδιούπολιν (sic, cum accusativo), καὶ περάσαντες τὸν Ῥιγίαν (ποταμὸς δὲ οὕτως ἐστὶ λεγόμε-

(m) Hanc fluvii formam diu ante habet Apollonius Rhodius I. 211 seqq.: Σαρπηδονίην . . πέτρην . . ποταμοῖο . . Ἐργίνοιο. Is igitur fluvius sinui Melani immittitur. Pomponius Mela II, 2, 6: *In Propontide Selymbria, Perinthos, Bithynis; amnesque, qui interuunt, Erginos et Athyras* (hi igitur immittuntur Propontidi). Plin. N. H. IV, 11, 18: *At in ora* (Propontidis) *amnis Erginus; oppidum fuit Ganos, deseritur et Lysimachia, jam in Cherroneso.*

νος) ηὗρον λαὸν, πολὺν καὶ ᾐχμαλώτευσαν αὐτόν. Formam Ῥιγίαν nibili esse, unusquisque concedet. Lege, me suadente, Ῥιγινίαν. Tagenonis descriptio expeditionis Asiaticæ Friderici I (Freher, scriptt. rerum Germ. vol. I p. 441) : *Kal. Mart.* (1190) *dux Sueviæ exivit Hadrianopoli cum suo agmine. Sequenti die dominus imp. cum suo exercitu 4 Non. Martii* (4 Mart., Dominica *Lætare*) *transierunt Rima flumen cum magno labore, et eodem die cantabatur* Lætare Jerusalem. Ubi legendum esse *Riginiam* unusquisque concedet. Georgius Acropolita (sec. XIII) annal. cap. 41 (pag. 133, ed. Bonn.) : Οἱ μὲν οὖν Σκύθαι (Bulgari), τὴν Ἀδριανοῦ παραμείψαντες, τὰ περὶ τὸν ποταμὸν, οὗ Ῥηγίνα τοὔνομα, λείαν ἐποιοῦντο, καὶ τὰ πέριξ τοῦ Διδυμοτοίχου (sic, pro . . είχου) ἐσκύλευον . . . περί που τὰ μέρη τῆς Βιζύης . . ὁ βασιλεὺς (Byzantinorum) περὶ τὸν ποταμὸν, ὃς Ῥηγίνα καλεῖται, τὴν σκηνὴν ἔπηξε. Ephræmius in Cæsarr. v. 9079 : Πρὸς ποταμὸν Ῥηγῖνα (hoc accentu). Idem v. 9195 : Τὸν ποταμὸν Ῥηγῖνα. Hic Erigon vix alius esse poterit quam Agrianes Herodoti IV, 89. 90. In eum influit Contadesdus ; in hunc Tearus, teste Herodoto l. c., cujus verba memorabilia in eorum gratiam repetere lubet, qui istam quandoque regionem adibunt. Ergo pater historiæ : Δαρεῖος δὲ, ὡς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ τὴν σχεδίην, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηΐκης· ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ Τεάρου ποταμοῦ τὰς πηγὰς, ἐστρατοπεδεύσατο ἡμέρας τρεῖς. Ὁ δὲ Τέαρος λέγεται ὑπὸ τῶν περιοίκων εἶναι ποταμῶν ἄριστος, τά τε ἄλλα ἐς ἄκεσιν φέροντα, καὶ δὴ καὶ ἀνδράσι καὶ ἵπποισι ψώρην ἀκέσασθαι. Εἰσὶ δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ δυῶν δέουσαι τεσσεράκοντα, ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ῥέουσαι· καὶ αἱ μὲν αὐτέων εἰσὶ ψυχραὶ, αἱ δὲ θερμαί. Ὁδὸς δ' ἐπ' αὐτάς ἐστι ἴση ἐξ Ἡραίου τε πόλιος τῆς παρὰ Περίνθῳ, καὶ ἐξ Ἀπολλωνίης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, δυῶν ἡμερέων ἑκατέρη. Ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Τέαρος οὗτος ἐς τὸν Κονταδέσδον ποταμὸν, ὁ δὲ Κονταδέσδος ἐς τὸν Ἀγριάνην, ὁ δὲ Ἀγριάνης ἐς τὸν Ἕβρον, ὁ δὲ ἐς θάλασσαν τὴν παρ' Αἴνῳ πόλι. Sequitur apud Herodotum c. 91 inscriptio Teari laudatoria, in cippo ibidem posita. Solus, ni fallor, Byzantinorum scriptorum Chalcocondylas (sæc. XV) memoriam Teari recolit, *Tæari* nomine, non *Tænari* (ut male habet Latinum Chalcocondylæ Clauserianum) libro I, p, 12 ed. Bonn. : . . . τά τε ἄλλα καὶ ἐς Ταίαρον ἐμβάντα (Turcam Orthogrulem) ποταμὸν τὸν κατὰ τὴν Αἶνον ἐπὶ πολὺ τοῦ ποταμοῦ σὺν ταῖς ναυσὶ προελθεῖν. Ibid. p, 25 : Ἐπέδραμόν (Turcæ) τε τὴν Θρᾴκην ἔς τε ἐπὶ Ταίαρον τὸν ποταμόν. Ibid. p. 30 : Ὁ μὲν οὖν Σουλαϊμάνης ἔτυχε πολιορκῶν πόλισμα, τὸ παρὰ Ταίαρον ποταμὸν, διέχον ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως σταδίους ὡσεὶ ἑβδομήκοντα. Ibid. p. 31 : Παρὰ Ταίαρον ποταμὸν, ὃς ὕδωρ κάλλιστόν τε παρέχεται καὶ ὑγιεινότατον· θέρους δὲ ἦν ὥρα, Ubi memoratur locus Κερμιανόν. De Riginiæ fontibus (juxta Turcicum Burgas) ejusque ponte pulcherrimo, antequam in Maritzam (Hebrum) exit,

A adi Hadschi-Chalfam in Rumelia et Bosnia p. 68 seq. Ejus igitur nominum ordo chronologicus is erit : *Agrianes*, *Erigon*, *Erginus*, *Erginias*, *Riginias*, *Regina*, *Erkene* (Turcice), Vidimus in unius fluvii nuncupatione magnam sæculorum mutationem, de qua in universum legendus Nicephorus Bryennius (sæc. XII) hist. IV, 5 (p. 134 seq. ed. Bonn.) : . . παρὰ ποταμὸν, οὐκ οἶδ' ὅπως ἀρχῆθεν καλούμενον, διὰ τὸ ἀμειφθῆναι τῶν ὀνομάτων τὰ πλεῖστα· τέως δ' οὖν ἐκ τῶν Θρᾳκικῶν ὀρῶν καταῤῥέοντα, καὶ Ἁλμυρὸν κατὰ ἐγχωρίων καλούμενον. Ἐν ᾧ καὶ φρούριον ἐπὶ λόφου ἵδρυται· Καλοβρύη τούτῳ τὸ ὄνομα. Indigenas significat Græcos Byzantinos, veteres autem Thracas, coll. castelli nomine semithracico. Halmyri nomen, quod a salso sapore cett. venisse puto, B vetustioris ævi speciem præ se fert, quo Græcorum coloniæ Propontidis oram fere solæ tenebant. Est autem Halmyrus fluvius inter Selybriam et Heracleam (Perinthum) quærendus, ubi in Propontidem exit, coll. Cantacuzeno hist. III, 77 (ad an. 1344) :.. . παρὰ ποταμὸν προσαγορευόμενον Ἁλμυρὸν, μεταξὺ Σηλυβρίας καὶ Ἡρακλείας. Ubi simul occurrit locus Δαφνίδιον. Eumdem diu ante (sæc. XIII) respexerat Ephræmius in Cæsarr. (in Theodoro Lascari) v. 7324 : Εἰς Ἁλμυρὸν δ' ἔσταλτο χῶρον ἑσπέρας. Quæ verba incredibile dictu quomodo vertat A. Majus (et repetat I. Bekkerus), sic nimirum : *Tum ad Hesperium salsi aeris locum mittitur*. En igitur novum post tot alia veteris geographiæ incrementum, soli C Byzantinæ historiæ debitum. — *Curisca*. Theophylactus Simocatta hist. VII, 3 (pag. 274 ed. Bonn.) : Ἐπὶ τὴν Θεοδώρου πόλιν. . . ὑπὸ πρώτην δὲ ἕω ἐν τῇ λεγομένῃ Κουρίσκᾳ (Curiscam) φοιτᾷ. Τρίτη δὲ ἡμέρα, καὶ ἐν Ἀσίμῳ τῇ πόλει τὰς ἐπαύλεις ποιεῖται. Eamdem invenio ibidem libro VIII, 6 (p. 385), ubi Καρίσκα nunc legitur et Ἄσημα. Nostra Curisca nomen Macedonicum esse videtur, unde locus tabulæ Peutingerianæ (sect. 7) Curisto s. Euristo, inter Lychnidum et Heracleam Pelagoniæ situs, medelam lectionis habebit : lego enim *Curisco* (*n*). — Sequitur *Nicæa*, ut antecedens inter Lychnidum et Heracleam sita (Via Egnatia, comment. I, p. 38). Eamdem terra Paristriana habuit, sive Bulgaria borealis, scilicet Nicen s. Nicæam (cf. supra col. 32), D — *Perinthus* (Heraclea, Propontidi apposita. Eam Oresti tributam supra vidimus note (*j*). Eamdemque Tzetza (chil. 3, 100, pag. 111, ed. Kiessling). Mygdonicam dicit, scilicet nomine Macedonico. — Scupi. Urbs Pæoniæ seu Dardaniæ meridionalis (veter. Macedoniæ borealis) nobilissima, Axii initiis apposita, de qua sufficiet ablegare ad P. Wesselingium (Itinerar. p. 655). Ejus vero nomen in Mœsia quoque inferiori haud semel occurrit. Stephanus : Σκοῦποι, πόλις Θρᾴκης. Theophylactus Simocatta VII, 4 (p. 972 ed. Bonn.) : Τὰ γὰρ Ζαλδαπὰ καὶ Ἄκυς καὶ Σκόπις καταπρονομεύσαντες (antea depopulati Slavi): unde situs urbis satis cognoscitur, coll. ibidem Si-

(*n*) Ubi tamen alii de Cyrrho et regione Cyrrhestice, ibidem positis, cogitabunt.

mocatta p. 371 : Ἀπολιπών τε τὴν Ὀδησσὸν, ἐπὶ τὰ εὐώνυμα τῶν χώρων μεταφοιτᾷ, τῇ τε Μαρκιανοῦ συγγενόμενος πόλει . . . Ergo hi -copi inter Axiopolin et Marcianopolin quæri debebunt. Eamdemque diu ante, sæculi quarti fine, S. Paulinus habere videtur carmine 31 sc. de reditu Nicetæ episcopi in Daciam (Maxima Bibliotheca Patrum t. vi, p. 294). Alium tamen hujus vocis locum Thracia borealis et occidentalis habet, ab antecedenti, item Thracico, distinguendum. Procop. ædif. iv, 4 (Opp. ed. Bonn. tom. 3, pag. 289) : Ὑπὸ πόλιν Σαρδικήν· Σκούπετον (sic), Στένες (l. Στενὰ), Μαρκίπετρα, etc. Eæ urbes è situ nomen traxisse videntur. Et hæc quidem Scupi urbs Sardicæ (Triaditzæ) vicina fuit, a scopis minoris Scythiæ longe diversa.

Sed videndum de itinere Nicetæ tribusque Scupis. Sic igitur S. Paulinus l. c. : *Tu per Philippeos Macetum* (o) *per agros, Per Tomitanam gradieris urbem, Ibis et Scupos patriæ propinquos Dardanus hospes* (p). Is Nicetas, natione (nomen talia prodere videtur) Græcus, erat Remesianæ Dardanicæ episcopus sæc. iv (Pagi, critica in Annales C. Baronii ad annum 396). Remesianæ autem situm inter Naissum (Nisch) et Sardicam (Triaditzam), isti tamen propius, quærendum esse, Tabula Peutingeriana docet fol. 7 ; neque etiam dubitandum de scriptione *Remesiana*, pro aliis scribendi variationibus, coll. Procop. ædif. iv, 4 (Opp. ed. Bonn. tom. iii, p. 284 : Ἐν χώρᾳ Ῥεμεσιανεσίᾳ (l. Ῥεμεσιάνᾳ)· Βρίττουρα, κ. τ. λ ; unde simul Remesianam non urbem tantummodo fuisse patet, sed etiam regionem. Dardaniam autem boreali Macedoniæ et Serviæ meridionali sæculo secundo sqq. respondisse, testis est Ptolemæus geogr. iii, 9 (pag. 149 ed. Wechel.). Καὶ τῆς Δαρδανίας δὲ πόλεις· Ἀρριβάντιον, Νίσος (l. Ναῖσσὸς), Οὐλπιανὸν, Σκοῦποι. Is igitur sanctus anno 398 e sede episcopali Remesiana, urbe patria, Italiam adierat cum urbe Nola. Qua digressus, ut in patriam A rediret, Canusium Apulorum (q) attigit, in via Appia positum (*Horat.* sat. I, v, 91) : hinc eadem puto via publica utens, Lupias Calabrorum petiit, mox Hydruntum. (r) Ex Equo enim Tutico et Canusio Rubos puto venit, mari Adriatico appositos, hinc per Brundisium et Lupias (*Antonini Itinerar.* pag. 113) Hydruntum, ubi « Trajectus » in Epirum (Ant. Itin. ibid.). Hinc primo adiit duplicem Epirum (Paulinus l. c. : *Ibis Epiro gemina videndus, et per Ægæos penetrabis æstus Thessalonicen*) (s), ad quem locum Wesselingius (ad Itiner. pag. 636) : « Cui bono per geminam Epirum Thessalonicen Nicetum ablegat, cum brevius per Prævalitanam Dardaniamque provincias iter, in Tabula signatum, in Scupos et Remesianam versus pateret ? » Imprudenter, ut raro, B sic P. Wesselingius. Nicetas enim duplicem Epirum adiit, hinc mari Ægæo usus Thessalonicam : in ipsam Græciam non exscendit, id quod verba modo memorata satis demonstrant. Cui itineri quare Batavus invidet ? Mercatorumne more, brevi (si juvat) utentium, pro longa, sumptus gratia ? Quamquam ab Apollonia vel Dyrrachio, Thessalonicam proficiscens, brevissima uti poterat per continentem Egnatia. Imo Epirum duplicem minime prætervectus est, sed eam adiit Sanctorum causa, ut alibi quoque sanctos adiit Thessalonicæ scilicet et Philippis Macedonum, quam posteriorem urbem nolis pro Macedonia simpliciter dictam putare ; antecessit enim istud poetæ : *Ibis Epiro gemina videndus, Et per Ægæos penetrabis æstus Thessalonicen.* Ergo ut Thessalonica, sic etiam C Philippi pro urbe haberi debent, non pro terra Macedonica, ut quibusdam videtur, qui in Scupis offendunt, quos Macedoniæ assignant. Sunt enim alii quoque Scupi, præter Scupos Dardaniæ (Macedoniæ superioris) coll. antecedentibus. E Philippis autem Thracas Bessos petiit S. Nicetas, in summo Hæmo habitantes ; qua de re videantur fragmenta Straboniana (pag. 35 sq. meæ edit.) (t). Eos ad Jesum

(o) *Macedum* edd. Monstrum grammaticum. E voce *Macedonum* (declinatione tertia) non descendit *Macedum*. Imo juxta vocem Μακεδών, etc., dicitur quoque Μακέτης, Μακέται, etc., unde istud latinogræcum *Macetum*. De his adi quoque Stephanum Byz. : Μακεδονία . . λέγεται καὶ Μακέτης ἀρσενικῶς καὶ Μακετὶς γυνή, καὶ Μάκεσσα ἐπιτεθικῶς . . . καὶ Μάκεττα διὰ δύο τ καὶ δι' ἑνός τ. Ultimo ævo pro Μακεδών molliorem formam Μαγεδὼν placuisse video. Georgius Pachymeres in *Michaele Palæologo* iii, 16 (Opp. ed. Bonn. vol. 1, p. 205) : Παραδοὺς κἀκείνῳ, ὅσον ἦν ἐκ Μαγεδῶνος Ῥωμαίων. (Idem ibid. iv, 27 (p. 310) : Ἦσαν ἔνθεν μὲν Θρᾷκες, ἐκεῖθεν δὲ Φρύγες· ἔνθεν μὲν Μακεδόνες, ἐκεῖθεν δὲ Μυσοί, καὶ Κᾶρες ἄλλοι καὶ πολλοί. Τὸ ἐκ Μαγεδῶνος καί γε τὸ Σκυθικὸν προσῆν, καὶ τὸ ξενικὸν Ἰταλικόν. Idem p. 311 : Ἄβαλά τε καὶ Καΰστρου χῶραι καὶ Μαγεδὼν καὶ ἡ περίπυστος Καρία. Idem ibid. libro vi, 20 (p. 463) : Τὰ κατὰ Κάϋστρον καὶ Πριήνην . . καὶ τὰ κατὰ Μίλητον, καὶ Μαγεδών. Ducas cap. 2 (p. 13 ed. Bonn.) : Μαγνησία μέχρι Περγάμου καὶ πάσης Μαγεδῶν (hoc accentu) ἐπαρχίας Ubi interpres Italus (p. 351 ed. cit.) : *Tutta la eparchia de Magdon.*

(p) En ultimo ævo Macedonas Hyrcanos Taciti (Annal. ii, 47) reperimus, coll. ibi interprr. *Hospes* sc. Scupensium, non Nolanorum.

(q) Paulinus l. c : *Apulis sed nunc via prima terris Te vehet longo spatiosa plano. Qua Canusino medicata flagrant Vellera fuco.* Beneventum primo, ni fallor, petebat, per planum (planitiem), hinc per montes Canusium, ut Horatius l. c. Appia utens. Canusii fabricas tinctorias ex Nostro adde Horatianorum D interpretum copiis qualibuscunque.

(r) Id est : *Ast ubi paulo via proferretur* (sic) . . *levis spiret sine nube siccis Aura Calabris. Te per Hydruntum Lupiasque vectum . . Ambient uno. Ore catervæ.* In his *paulo* dicit abusive. Calabria enim stricti sensus non incipit nisi in ea terra, quæ est inter Brundusium et Tarentum sita.

(s) Nil agunt, quibus istud *Epiro videndus* : idem est quod *videndus in prætervectione maritima* : Ergo fratrum legiones pro littore Epirotico stabant, Sanctum visuræ in mari Adriatico ! Attende quoque ad istud juxta positum : *per Ægæos æstus.*

(t) Paulinus l. c. : *Nam simul terris animisque duri, Et sua Bessi nive duriores, Nunc oves facti duce te gregantur Pacis in aulam . . Nunc magis dives pretio laboris Bessus exultat. Quod humi manuque Ante quærebat, modo mente cœlo Colligit aurum.*

Christum sive Nicetas converterat, sive alius quisquam. Montes Rhiphæi, cum Borea ibidem memorati, geographiam mythicam seu poeticam spectant, non historicam, coll. Strabone VII, 3, 6. pag. 399. ed. Cas. Significantur summa Rhodopes Hæmique. His superatis Ponti Euxini littora Nicetas adit, ubi Tomi, urbs nobilissima, cujus lectio minime in Stobos mutari debebat. Erat enim prima e quindecim Scythiæ (minoris), coll. Hierocle (pag. 11, hujus commentationis) Ovidii Nasonis exsilio famosa. Hinc itum ad vicinum Scuporum oppidum, inter Axiopolin Istri et Marcianopolin situm. Alius tamen de Scupio Procopii juxta Sardicam sito cogitabit, non omnino vituperandus. Erat enim hoc Scupium agri Remesiani locus, unde noster Nicetas ortum habuisse dicitur. Pessime vero de Scopia (Scupis) uno omnes consensu cogitant. Namque hæc Scopia non erat patriæ nostri Nicetæ, sc. Dardaniæ *propinqua* (*u*) sed, ipsius Dardaniæ metropolis, coll. Hierocle p. 13 hujus commentationis : « XVI. Ἐπαρχία Δαρδανίας .. πόλεις 3, Σκοῦποι μητρόπολις, κ. τ. λ. » Ergo Philippis relictis orientem petiit, hinc occidentem, ubi patria ejus et sedes episcopalis, Remesiana.

Talia de Thraciæ nominibus Macedonicis, imo coloniis, coll. iis, quæ de ipsis Macedonum coloniis non dubitandis supra monstravi. Veteres enim, ubi suarum sedium nomina peregrinis locis imponebant, id non aliud agentes faciebant, sed suos reapse cives aliquam ob causam istic transponentes? id quod non minus clarum fit ex omni Macedonum historia, quam ex Romanorum, stirpium in his, ut alias, haudquaquam absimilium (*v*).

Pervestigavi vetus ævum, antiquas ibi Macedonum colonias tum ex ipsa historia monstrans, tum e larga nominum opportunitate.

Jamque ad ipsos Byzantinorum annales descendendum esse videtur, qui cum veterum traditione mirum quantum concordant. Byzantini imperatores non tantum hæreditatem, verum ipsum quoque nomen Macedonum imperii habebant, sive ipsi talia opinati, sive ab Orientalibus adepti. Orientales certe, ipsique puto Byzantini, Romanorum imperium colebant tanquam successorem in paterna Alexandri Magni domo ; cujus rei testis Codinus est (de officiis aulæ Byzantinæ cap. 6, ed. Bonn. pag. 55) : Καὶ ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος τῶν Μακεδόνων ἦν βασιλεύς, ἡ δὲ Μακεδονία ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων χεῖρα εὑρίσκεται, τὰ μὲν ἑῷα ἔθνη διδόασι τὴν τιμὴν τῷ βασιλεῖ ὡς διαδόχῳ τοῦ πατρικοῦ οἴκου Ἀλεξάνδρου, τὰ δ' αὖ ἑσπέρια ὡς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου διαδόχῳ. Scripta hæc sæculo XV constat. Adscendo ad sæculum XIV. Cantacuzenus I, 14 (Opp. ed. Bonn. tom. III, pag. 94) : Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἐλεοῦντος καὶ ἐλεήμονος. Μακροημερεύσει ὁ Θεὸς.. τὰς ἡμέρας τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου, τοῦ εὐεργετικοῦ.. τοῦ θεμελίου τῆς πίστεως.. τῶν Χριστιανῶν.. τῆς σπάθης τῶν Μακεδόνων, τοῦ Σαμψών, τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, τοῦ βασιλέως τῶν Βουλγάρων, τῶν Ἀσανίων, τῶν Βλάχων, τῶν Ῥώσων καὶ τῶν Ἀλανῶν, τῆς τιμῆς τοῦ δόγματος τῶν Ἰβήρων καὶ τῶν Σύρων.. Ἀγγέλου Κομνηνοῦ Παλαιολόγου τοῦ Κανταχουζηνοῦ, κ. τ. λ. (*x*). Imperatori Byzantino hæc a 1348 scripsit sultanus Ægypti, Mohammedanus, unde de hac alloquendi formula edoctus? Ab ipsis mehercule Græculis, quorum imperatores sic plane vel similiter de se ad exterorum principes scripsisse putandi sunt, collato Anonymo Canisii. (Basnage, Thes. monumentorum, etc., vol. I, p. 510) : *Isaacius, a Deo constitutus imperator sacratissimus, excellentissimus, sublimis moderator Romanorum, angelus totius orbis, hæres coronæ magni Constantini, dilecto fratri imperii sui, maximo principi Alemanniæ, gratiam suam, fraternam et puram dilectionem*. Hæc an. 1189 Isaacius Angelus, Græcorum imperator, Friderico I Suevo scripsit, recte istum vix angelicum Græculi fastum notante coævo quodam, Dietbaldo (Wilken, Kreuzz. vol. IV, p. 72. not. 47) ; cujus tamen episcopi verba (*y*) Wilkenium (l. c.) non intellexisse video. Namque Isaacius, ex Angelorum Byzantinorum gente, totius orbis angelum se nuncupat : quam dicendi arrogantiam (*z*) ne monachis quidem concedi velim, quanquam talia, ut tot alia, Byzantii usu venisse video, coll. Eustathio a me edito (Opusc. pag. 240, 50, etc.), qui monachos ll. citt. angelos terrestres dicit.

In reliquis tamen Macedonicus Byzantinorum imperatorum titulus speciem quamdam juris vetustioris revera præ se ferre videtur, scilicet geographici. Supra legimus coloniarum Thracicarum, condente Philippo I Macedone, nomina non addubitanda ; habuimus quoque locorum Thracicorum nomina, quæ testimonium nobis deferebant Macedonicæ ibidem terrarum pristinæ dominationis.

Ex hac ulterioris antiquitatis memoria et traditione factum equidem puto, ut illa Thraciæ pars initio medii, quod dicunt, ævi, vel diu ante Mace-

(*u*) Paulinus l. c. : *Scupos patriæ propinquos Dardanus hospes*. In fine noto Wesselingium itineris Nicetiani difficultates vidisse quidem, nec tamen vicisse. Namque in Scupis offendit, item in Tomis. Partes itineris Italicam et Epiroticam bene perspexit Coleti (Farlati, Illyricum sacrum, vol. VIII, pag. 77).

(*v*) Hæc omnia, ut tot alia, insuper habuit Hegewischius in libro : Ueber die griechischen Colonieen seit Alexander dem Grossen. Altonæ, 1811, pag. 3 seqq.

(*x*) Eam epistolam, cujus initium (tituli) puro sermone originetenus scriptum est, e lingua vulgari in puram convertendam curavit Pontanus, Cantacuzeni olim editor ; male. Tenendum erat Græcum istius ævi vulgare, addenda vero interpretatio veteris idiomatis.

(*y*) « Rex Græcorum superbe et arroganter angelum Dei et originem nostræ fidei et Romanum imperatorem se appellat. »

(*z*) Byzantinorum de se magniloquentiam non deseruerunt Turcarum imperatores, coll. Schweiggeri popularis mei, *Neue Reyssbeschreibung aus Teutschland nach Constantinopel*. Norimb. 1608, p. 143.

donia nuncuparetur, adeoque una quoque et altera incolentium familia, ex obscuris, ut fit, initiis ad regnum enixa, eumdem nascendi titulum affectaret; cujus rei luculentissimum exemplum ea Byzantinorum imperatorum dynastia nobis proponit, quam sæculo nono Basilius, Macedonis nomine, condidisse fertur, coll. Incerto Theophanis continuatore (sæc. x) v, 1 (p. 212, ed. Bonn.) : Αὐτοκράτωρ Βασίλειος ὡρμᾶτο μὲν ἐκ τῆς Μακεδόνων γῆς, τὸ δὲ γένος εἷλκεν ἐξ Ἀρμενίων ἔθνους Ἀρσακίων (l. Ἀρσακιδῶν). Neque aliter Genesius (eidem sæculo x assignandus) libro IV, p. 107, ed. Bonn. : Ὑπῆρχε δὲ Βασίλειος ἐκ γένους μὲν πρεσβυτάτου Πάρθου Ἀρσάκου αὐχῶν.. καθεξῆς δὲ καὶ Τηριδάτου (l. Τιριδάτου) τοῦ βασιλέως, τῆς αὐτῆς σειρᾶς ἐξημμένου, ἀλλὰ μὲν (l. μὴν) καὶ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου.. ἐξείχετο. Ὅς Μακεδόσης (l. Μακέσσης vel Μακέτιδος) γῆς ἐκφυεὶς, γεννητόρων ἦν κατὰ γενεὰν οὐκ ἀσήμων. Quibuscum ea mirifice consentiunt, quæ narrat Michael Glycas (claruit circa annum 1118) pag. 599, ed. Bonn.: Ἔφθασε γὰρ ὁ Μονομάχος imp. an. 1042-1054) ἐκεῖσε (in Asiam) διαπεράσας τὰς Μακεδονικὰς δυνάμεις.. λόγος γὰρ παρὰ τοῖς Τούρκοις ἐφέρετο, ὡς ὑπ' ἐκείνων καταλυθήσονται, μεθ' ὧν ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς Πέρσας κατέλυσεν. Talia igitur sæculis IX, X, XI, credebantur, insequentibus, mutoto dynastiarum ordine, non item, collato Zonara (ejusdem cum Glyca sæculi sc. XII libro XVI, 5. 6, :.. Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος.. ἔφυ δὲ πατέρων ἀσήμων.. εἰ καί τις τῶν τὰ περὶ αὐτοῦ ἐξιστορησάντων ἐκ τοῦ τῶν Ἀρσακιδῶν αὐτὸν γένους κατάγεσθαι τερατεύεται (fabulose mentitur). Constantinus Manasses (ejusdem sæculi) versu 5190 seqq. (pag. 221 ed. Bonn.):.. περὶ Βασιλείου.. κώμης μὲν οὖν ἐξώρμητο λυπρᾶς, προσγειτονούσης τῇ λαμπρᾷ τῶν Μακεδόνων πόλει. Ephræmius (sæc. XIII) v. 3213 sq : Χώρας δ' ὁ Βασίλειος ἐξέφυ πάλαι Μακεδονίας, ἐξ ἀσήμων πατέρων.

Et habebant sane Thraces illi bellatores, sive indigenæ dicendi, sive αὐτόχθονες cum Græcis, Macedonibus, Latinis (a), Slavis Bulgarisque misti, quod laudem quamdam Macedonicæ virtutis sibi arrogarent. Taceo scriptores, primum æræ Christianæ sæculum antegressos. En vero Strabonem. Is secundum Vaticana fragmenta libri septimi (p. 34 meæ Strabonianorum fragmentorum editionis) : Παροικοῦσι δὲ τὸν Ἕβρον Κορπίλοι, καὶ Βρέναι ἔτι ἀνωτέρω, εἶτ' ἔσχατοι Βεσσοί· μέχρι γὰρ δεῦρο ὁ ἀνάπλους. Ἅπαντα δὲ τὰ ἔθνη ληστρικὰ ταῦτα, μάλιστα δ' οἱ Βεσοὶ, οὓς λέγει γειτονεύειν Ὀδρύσαις καὶ Σαπαίοις. Ubi Βέναι pro Βρέναι legendum esse, alio tempore ostendam. Adde eumdem ibidem : Ἔστι δ' ἡ Θρᾴκη σύμπασα ἐκ δυοῖν καὶ εἴκοσι ἔθνων συνεστῶσα. Δύναται δὲ στέλλειν, καίπερ οὖσα περισσῶς ἐκπεπονημένη, μυρίους καὶ ͵ε (15,000) ἱππέας, πεζῶν δὲ καὶ εἴκοσι μυριάδας (200,000). De Bessis egi ibidem p. 35 seq. Deinde Justinianus imp. novella 26 : Ἐκεῖνο τῶν ὁμολογουμένων ἐστὶν, ὅτι περ εἴ τις τὴν Θρᾳκῶν ὀνομάσειε χώραν, εὐθὺς συνεισέρχεται τῷ λόγῳ καί τις ἀνδρείας καὶ στρατιωτικοῦ πλήθους καὶ πολέμων καὶ μάχης ἔννοια. Ταῦτα γὰρ ἐγγενῆ τε καὶ πάτρια τῇ χώρᾳ καθέστηκεν ἐκείνῃ. Eam virtutis laudem non amisit sæculi sexti sive Justinianei finis septimique initium, coll. nota (z) antecedentis paginæ. Viris vero fortibus ejusdem ævi jam Slavos quoque, Mœsiæ novos incolas, intermistos fuisse, equidem non dubito, monstrare jam nequeo. Sequentia secula legionum Macedonicarum et Thracicarum mentionem habere non desistunt, coll. antecedentibus (supra col. 32). Eas puto ex earumdem fere terrarum incolis conscriptas fuisse, neque tamen e solis. Imperante enim Constantino Monomacho (an. 1042 1054) mercenarias Iberorum copias (Caucasias, Colchicas, etc.), numero 50,000 Cpoli habitas fuisse, Glycas testatur Annalium parte quarta pag. 598, ed. Bonn. Hac militia imperatorem Græcum præter indigenas usum existimo, non hominibus urbis Byzantii, quos imbelles opificesque non milites, dicit Leo Diaconus IV, 6, VI, 10. (ed. Bonn); Russos (Ῥῶς) vero longe fortiores (αἱμάτων ἄνδρας). Initio sæculi x Macedonum laudem recolit Italus Luitprandus, Hist. v, 10 (Muratori SS. rer. Itall. vol. II. pag. 455) his verbis : *Non enim clam*

(a) Magnum Latinarum per Thraciam coloniarum copiam testantur Itineraria Romanorum cum Tabula Peutingeriana, Notitia Dignitatum Orientis et Occidentis, Procopius de ædificiis libro IV, Theophylactus Simocatta, de quo scriptore adite supra columnam 29. Hi igitur cum Græcis et Thracibus, quos Strabo Vaticanus egregie illustravit, coaluisse videntur. Jamque intelliges famosissima Theophylacti Simocattæ verba II, 15, pag. 99, ed. Bonn : Μεγίστου δὲ συμπεσόντος τῷ στρατεύματι θρύλλου, θροῦς παρ' αὐτῶν πολὺς ἐπανίσταται, παλινοστεῖν τε ἐβόα πᾶς γεγωνὼς διαπρύσιον, ἐπιχωρίῳ τε γλώττῃ εἰς τοὐπίσω τραπέσθαι ἄλλος ἄλλῳ προσέταττε, Ῥετόρνα, μετὰ μεγίστου ταράχου φθεγγόμενοι, οἷα νυκτομαχίας τινὸς ἐνδημούσης ἀδοκήτως αὐτοῖς. Respicitur terror panicus, exercitum Commentioli, Byzantinorum ducis. Avaros in Astica regione sæculo VI debellantis, nullo tamen detrimento, invadens. Ergo milites illi, rustica sua Italorum lingua usi, clamitabant : *Retorna*, id est, terga verte. Nec minus fortiter Hæmi quoque urbes Avaris tum resistebant, coll. eodem Simocatta, II, 15 (p. 100). Notandumque, barbaros illos rarius ipsum Hæmum (Balcanum) petiisse, cum Byzantium tenderent, sed inter Pontum Euxinum et Hæmum processisse, ut sæculi nostri decade tertia οἱ Ῥῶς (Russi) : bono consilio. Namque Hæmi incolæ, favente natura cum munimentis (Nicetas in Isaacio Angelo, pag. 487, ed. Bonn.), strenue resistebant (Simocatta v, 16, pag. 233). Hæmum vero nec insequens Byzantinorum ævum neglexit, testante Niceta in Isaacio Angelo secundum codicem B (p. 488) : Ἐκεῖνος γὰρ (Basilius Bulgaroctonus, sæc. x, xi), ὅτε τούτους (Blachos) εἰς τέλος διέφθειρε, διετάξατο, εἴπερ πάλιν εἰς ἀποστασίαν ποτὲ τραπῶσιν οἱ Βλάχοι, οὕτως ὀφείλει ὁ μέλλων καταπολεμήσειν αὐτοὺς ποιῆσαι τὰ αὐτοῦ (αὐτοῦ τὰ ?) κατουνοτόπια (præsidia), καὶ εἰσελθεῖν εἰς αὐτούς. Quod ipsum sæculo XII insuper habuit Isaacius Angelus, socors imperator (Nicetas l. c., p. 487). Septem inter Belegradam et Cpolin angustias enumeravit Hammerus ad Hadschi-Chalfam in Rumelia p. 89 seq.

ta (imperator) *est*, *Macedones* (militiam Byzantinorum) *bello duros exsistere*. Ubi significatur annus Christi 919, sive imperium Romani Lecapeni Militiam Byzantinorum attigi in Thessalonicensibus, pag. 513 seq.; cujus utinam diligentior expositio tandem aliquando a viris eruditioribus tentetur!

Pergo in expositione Vlachorum Bulgaricorum, inter Danubium et Propontidem sedentium. Bulgari, cum fine sæculi septimi istas terras occuparent, eæ incolas potissimum Thraco-Latinos habebant et Slavos, quibus victores, numero licet minores, suum nomen imponebant. Eo tempore (sæcc. VII-XII) num victi inter se et cum victoribus concreverint, an suam quisque stirpem et originem tenuerint, id vero difficile dictu videtur. Recuperata libertate, quod post annum 1185 accidisse constat, Vlachorum nostrorum memoria nil frequentius in Byzantinorum annalibus, maximopere Nicetæ, cum Bulgarorum, olim dominorum, nomen multo rarius audiatur; unde istarum gentium numero validissimam tum Vlachorum fuisse existimabis. Ii Hæmum maxime incolentes (Nicetas p. 482, 676 ed. Bonn.), a Græcis vexati deficere (Nic. pag. 482 seq.), aliquoties tamen fugati (Nic. ibid. p. 487, 515). Nomen eorum pro Bulgaris occurrere solet (Nic. p. 490, 516, 568, 572, 573, 589, 616, 617, 820, 832, 833). Alibi apud eumdem cum Mysis, Scythis, Cumanis memorantur, id est cum Cumanis et Bulgaris (Nic. p. 485, 520, 569, 811, 837, al.). Linguam eorum non prætermittit Nicetas pag. 617. Ab iisdem Græcorum odium Bulgari didicerant (Nic. p. 831). Eorumque duces famosissimi, Joannes (Iwan, Ibancus), Asanus et Chrysus, non Bulgari erant, sed Vlachi, coll. Niceta non uno tantum loco. Postremo regionis quoque inter Cpolin et Bizyam, Astorum olim regiam, incolæ Vlachi erant, teste Georgio Pachymere in *Andronico Palæologo*, I, 37 (Opp. ed. Bonn. vol. II, p. 106).

Verum hæc hactenus. Minus enim ethnographiam illarum terrarum scribimus, quam geographiam, quantum provinciarum nomina et limites spectat.

Tertium thema, *Strymon*. Brevitati jam studebitur, minus ob scribendi tædium, quam propter fontium penuriam, quibus tamen Edrisius Arabs jam accedat cum Pactis quibusdam Latinis, regnum Græcorum spectantibus inter annos Christi 1199 et 1204; multa vero in antecedentibus præoccupata video. Ejus provinciæ fines inter Hebrum et Strymonem quæro, licet claris hoc scriptorum verbis significatum non video. Illi fluvii orientem et occidentem cum meridie spectant, adversante tamen, ut videtur, *Muntaneri Hispani chronico* (cap. 230, coll. capp. 224, 228) e versione B. Buchoni: *La cité de Christoble* (Cavala?) *qui est à l'entrée du royaume de Salonique*. Fines provinciæ boreales pro temporum ratione diversos fuisse puto, modo latiores, modo angustiores. Sæculo XII, quo cruciatæ, quas dicunt, expeditiones vigebant, eos urbem novitiam Kostendil (Justinianam primam, Justiniani imp. patriam), juxta Strymonis initium sitam, non excessisse autumo, coll. Ansberti narratione de Friderico I. Suevo secundum codicem Pragensem (Wilken, Kreuzzüge, vol. IV, p. 104): *Fridericus*, *advocatus de Berge* (Philippopoli commorans), *invasit regionem opulentam*, *Flachiam dictam*, *non multum a Thessalonica distantem*, etc., ubi Thessalonicæ provincia significatur. — Strategi Strymonii raro memorantur, coll. Constant. Porphyrogenito *De cerimoniis aulæ Byz.* II, 52. Adde Jo. Cameniatam in narratione Thessaloniceusi cap. 20: Ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Στρυμόνος. Cap. 59: Τὸν στρατηγὸν Στρυμόνος (in Theophane continuato p. 514, 569 ed. Bonn.). Plurimas hujus thematis urbes cum agri parte exposui in *Via Egnatia Comment.* II, pag. 9-57. His vero jam ex Edrisio quædam addantur, bonæ frugis plena. Ea Thessalonicense et Strymonium thema spectant. Celeberrimus igitur Arabs in Macedonia superiori (Dardania) p. 31, 32, 35 hujus comment. locum habet *Cortos*, id est urbem *Corita* ejus privilegii, quod Venetis dedit Alexius III. a. 1199 (*b*). Ibidem locorum memorat urbem *Rhagoria* (l. *Zagoria* ejusdem privilegii): ibidemque *Drama* urbs, supra Philippos, occurrit (Arabs male *Rahna*). Heracleam Lynci (Pelagoniam) dicit *Tutili*, pro quo lege *Butili*, Bulgarorum regiam (Bitoliam), coll. Cedreno ed Bonn. t. II, p. 460. Ibidem legitur *Budiana* (*Vodina*). Deinde pag. 32 occurrit urbs *Malsuda* (imo *Malsuba*, privilegii citati *Matesovo*). Et pag. 36, Arabs Platamonem habet civitatem, urbis Lycostomii flumen (Peneum), Citrum, Thessalonicam, Rendinam, Christopolin (bis), a Chrysopoli eam discernens; Cavalam, quam Calam dicit, eam ab utraque (Christ. et Chrys.) ut nos (Thessalonica pag. 501) rite separans. Juxta Philippos memorat fluvium *Macropotamos* (l. Mavropotamos). Postremo *Rhusium* quoddam, Thaso insulæ oppositum, p. 33 agnoscere videtur; unde vera esse apparet notam Græci cujusdam marginalem ad Ptolemæum geogr. III, 11.

Quartum thema, *Thessalonica*. Ejus fines modo vidimus. Erant Strymon ex oriente, Peneus ab occidente cum meridie, et quidem per maximam ævi medii partem. Provincia satis magna, si Chalcidicen non prætermittas; nam hæc quoque pars ejus fuit. Versus boream raro Axii alveum medium, etiam Tzernæ (Erigonis) vallem superasse eam puto, certe non ante Manuelem Comnenum sæculi XII parte altera. Strategos ejus habes apud Porphyrog. lib. et cap. cit. Uberius hoc thema tractavi in Thessalonica mea, quam adi.

Quintum thema, *Hellas*. In describendis Byzantinarum provinciarum limitibus si terminos majorum metropoleon sequaris (nec video quare alia semper via utaris), ambitus hujus thematis facili opera definiri poterit. Habebimus enim eos Græciæ

(*b*) Marin, *Stor. civ. e polit. del commercio dei Veneziani*. t. III, p. 310 327.

veteris tractus, qui inter Olympum, Macedoniæ montem, Isthmumque Corinthi patent, exclusis Ætolia et Acarnania, id est Nicopolitano ævi medii themate. Erit igitur Thessaliæ fluvius Peneus (nunc Salamvria, apud Edrisium fluvius Lycostomii), limes borealis; montes Illyricum Ætoliamque a Thessalia dirimentes occidentalis, coll. Georg. Pachymere in *Mich. Palæologo* III, 16 (t. I, pag. 326 ed. Bonn.): Τὰ τοῦ Πηνειοῦ πέραν, τὴν ἰδίως Ἑλλάδα λεγομένην.—Raro Helladis thema a veteribus memorari, multa me lectio edocuit. En igitur scriptorum, quotquot inveni, testimonia. Theophanes continuatus in *Basilio Maced.* c. 59, pag. 298 ed. Bonn.: Τοῦ δὲ στρατηγοῦ τῆς Ἑλλάδος. Idem in *Leone, Basilii Maced. filio*, cap. 16, pag. 364 ed cit.: Παρελήφθη δὲ ἡ πόλις Δημητριὰς, ἡ ἐν τῷ θέματι Ἑλλάδος, ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν. Jo. Cameniata in capta Thessalonica cap. 14 (p. 506. ed. cit.): Δημητριὰς.. οὕτω καλουμένη, τῆς Ἑλλάδος ἑτέρα πόλις. Georgius Monachus in *Leone*, *Basilii filio*, cap. 22 (p. 860, ed. cit): Τὸ κάστρον Δημητριὰς ἐν τῷ θέματι τῆς Ἑλλάδος Quibus adde locos e Constantino Porphyrog. *De cerim. aulæ Byz.* lib. II, cap. 52 excitatos. Idem Constantinus ibid. II, 44 (p. 653 ed. Bonn.): Διὰ τοῦ θέματος Ἑλλάδος. Idem ibidem p. 657: Ὁ ἄρχων Χρήπου (l. Ἐγρίπου) ἐν τῷ θέματι Ἑλλάδος.—Jam quærendum etiam videtur, unamne provinciam hoc thema effecerit, an duas minores? Posterius placet ob Leonem Sapientem *Patrologiæ tom. CVII*: « XXXV. Τῷ Λαρίσσης δευτέρας Ἑλλάδος » Ubi codd. Pariss.: « . . Δευτέρας Θετταλίας καὶ πάσης Ἑλλάδος. » Idemque plane repetit Ordo metropolitarum etc. (*Sub Andronico Seniore*, tomo eodem *CVII*); quanquam πάσης Ἑλλάδος inspectionem Athenarum quoque metropolita habuit (l. c.) Quod tamen Leonis inscriptioni receptæ (δευτ. Ἑλλ.) minime repugnat. Etenim ex δευτέρᾳ Θετταλίᾳ ad priorem quamdam Thessaliam concludere licet, sc. thema Thessalonicæ (Macedoniæ veteris), quod medio ævo juxta titulum suum publica auctoritate munitum vulgo simpliciterque nomen Thessaliæ habuit (Thessalonica p. 29 sqq.). Neque aliter ecclesia Byzantina habuit exarchos (visitatores) δευτέρας Ἀρμενίας, δ. Γαλατίας, δ. Καππαδοκίας, δ. Παμφυλίας. — Præsidis (præsidum) sedem nondum inveni. Erantne Larissa, Chalcis (Euripus), Athenæ, Lebadea; a qua urbe Græciam borealem ævo medio suum Livadiæ nomen traxisse constat? De singulis hujus provinciæ, inprimis Thessaliæ, urbibus adi Edrisium modo citatum; Privilegium Alexii an. 1199. Venetis concessum (Marin., l. c.) et Divisionem regni Græci inter Latinos factam an. 1204 (Muratori, *Scriptt. rerr. Itall.*, vol. XII, p. 324 sqq.)

Sextum thema, *Peloponnesus*. Hæc quoque regni Græci pars ante Latinorum terræ occupationem, an. 1204 sqq. factam, ubi sæpius Achaiæ et Peloponnesi nomine occurrit, thematis peculiaris nomine raro ab indigenis scriptoribus memoratur

A Inveni Græcorum sequentia testimonia, non plura. Constantinus Porphyrog. *De cerim.* II, 52 (vide tomum superiorem). Idem ibid. II. 45 (t. I, p. 665, ed. Bonn.): Ἀπὸ τοῦ θέματος Πελοποννήσου. Ibidem: Ἀπὸ τῶν Μαρδαϊτῶν (Mirditis Albaniæ?), τῶν τῆς Δύσεως θεμάτων, Νικοπόλεως, Πελοποννήσου, Κεφαληνίας. Idem, *De administr.* cap. 49 (t. III, ed. cit. pag. 217): Ἐν τῷ θέματι . . Πελοποννήσου. Idem ibid. cap. 50 (p. 220 sq.): Οἱ τοῦ θέματος Πελοποννήσου Σκλάβοι . . τοῦ θέματος Πελοποννήσου. Ibid.: Στρατηγὸς ἐν τῷ θέματι Πελοποννήσου . . στρατηγὸν ἐν Πελοποννήσῳ. Theophanes continuatus in Basilio Macedone cap. 62 (pag. 303 ed. Bonn.): Ὁ στρατηγὸς Πελοποννήσου. Georg. Monachus in Basilio Maced. cap.

B 20: Πάντων τῶν δυτικῶν θεμάτων, ὄντος . . ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τοῦ Ὠνιάτου. Zonaras XVIII, 16: Ἐξ Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου. Nicetas in Alexio, Isaacii fr., III, 7 (pag. 708 ed. Bonn.): Τὴν Ἑλλάδα . . τὴν τοῦ Πέλοπος. Idem in Urbe capta (p. 810 ed. cit.): Τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Πέλοπος ἔδαφος. Ephræmius in Cæsarr. v. 7235 (ed. Bonn.): Λαρίσσης, Ἑλλάδος τε . . τὴν Πέλοπος. V. 6591: Ἑλλάδα . . Πέλοπος κλίμα. V. 7367: Ἑλλάδα νῆσόν τε Πέλοπος. Cantacuzenus, II, 38 (t. I. ed. Bonn., pag. 537): Θρᾴκην . . καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίαν . . καὶ Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον. Georg. Phrantza, I, 37 (p. 76 ed. Bonn.): Ἕως τῆς Εὐβοίας... τὴν Ἑλλάδα... τῆς νήσου τοῦ Πέλοπος. Peloponnesum opulatam et urbibus ornatam

C dicit Edrisius, earum quasdam, plurimum maritimas, memorans nominibus intellectu difficilibus. Adde Privilegium Veneto-Græcum supra laudatum, et Divisionem regni Græci Latinam.

Septimum thema. *Cephalenia*. De eo, quæ memorari poterant, supra fere omnia notavi.

Octavum thema, *Nicopolis*. Partes ejus Ætolia et Acarnania fuerunt. En paucula veterum testimonia; plura enim non inveni. Georgius Cedrenus t. II pag. 312 ed. Bonn.: Ἐπῆλθον (Bulgari) ταῖς Ῥωμαϊκαῖς χώραις διὰ Μακεδονίας καὶ Στρυμόνος καὶ Ἑλλάδος, καταλαβόντες τὴν Νικόπολιν. Idem ibid. p. 529. ed. cit.: Τότε δὴ καὶ τὸ θέμα τῶν Νικοπολιτῶν, πλὴν Ναυπάκτου, προσεῤῥύη Βουλγάροις. Luit-

D prandi legatio ad Nicephorum Phocam an. 968 (ad calcem Leonis Diaconi, p. 368 ed. Bonn.): *Naupactum veni, quæ est Nicopoleos civitas.* Catalogus episcopatuum (*Bandurii regnum orientale* libro VII, pag. 236. ed. Paris.): Τῇ Ναυπάκτῳ Νικοπόλεως. Varios hujus thematis locos exposui in *Thessalonicensibus*, p. 481-486. Neque prætermittatur Edrisius et utrumque Pactum, regnum Græcorum spectans; cujus nomina propria mirifice corrupta alio tempore emendabo. Nostrum vero Nicopoleos thema invenisse mihi videor apud Stephanum Byz.: Ὠρωπὸς... πέμπτη ἐν Θεσπρωτίᾳ, ἤγουν ἐν Νικοπόλει, quod ultimum Byzantino epitomatori deberi poterit.

Nonum thema, *Dyrrachium*. Thematis nomina

aliquoties hanc provinciam, non sæpius, occurrere A observavi. De eo vide Constantinum Porphyrogenitum *De Cerimoniis* lib. II, cap. 52. Plurima de hoc themate, ut de Strymonio et Thessalonicensi, tum alibi præoccupavi, tum in Via Egnatia Comment. I, pag. 16 sqq. Alia non plane contemnenda præstat utrumque Pactum aliquoties a me memoratum, licet scriptione non leviter depravata. Arabs igitur mare Adriaticum verissime dicit Venetum; Dyrrachium ipsi est *Adrasso*, Avlona i. q. *Lablana;* Chimara (Chimerium) i. q. *Dschumara*. Et *Bendesa* apud illum pro Nicopoli occurrit, slavice Bunditza, non Prevesæ, ut editoribus Franco-Gallis præplacet. Naupactum dicit *Nabacto*, Thebas vero *Astibas*, ut Beniamin Tudelitanus. Idem, tria B majora flumina, Adriæ immissa, ordine recto memorat: Voïussan, Dabli (Deabolis urbis fluvium), Drinonem. Pro *Canina* librarius ejus male habet *Cama*.

Decimum, undecimum, duodecimum themata: Sicilia, Longobardia, Cherson. Siciliam cum seq. leviter respicit thematum auctor, quem vide. Idemque Longobardiam omittit. Ego hæc duo themata attigi supra (col. 23) hujus Epistolæ. Bis habet Siciliam et Chersonem noster Constantinus in libro *De Cerim.* (lib. II, cap. 52). Siciliam egregie, ut novam suam patriam, illustravit cum Italia inferiore Arabs Edrisius. Chersonis (Crimeæ) urbes littorales, multo plures, quam alia scripta ævi medii, periplus Ponti Euxini octuplus enumerat. Adde Hammerum, virum illustrem, in Wiener Lahrbb. Vol. LXV, p. 6 sqq.

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ (1)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΘΕΜΑΤΩΝ.

SAPIENTISSIMI IMPERATORIS

CONSTANTINI PORPHYROGENITI

DE THEMATIBUS.

(Ex Anselmi Bandurii *Imperio Orientali*, Parisiis, 1711, fol.)

LIBER PRIMUS.

DE THEMATIBUS IMPERII ORIENTALIS.

1 De thematibus, quæ ad Romanum imperium C spectant, acturi, et unde appellationem duxerint, et hæ ipsæ appellationes quid significent, et quod nonnulla themata antiquum retineant nomen; 2 alia vero novitium ac recens nacta sint; primum quidem, si videtur, thematis Anatolici cognominati mentionem faciemus.

Περὶ τῶν θεμάτων τῶν ἀνηκόντων τῇ βασιλείᾳ τῶν Ῥωμαίων, καὶ πόθεν ἔσχον (1) τὰς ὀνομασίας, καὶ τί σημαίνουσιν αἱ τούτων προσηγορίαι, καὶ ὅτι τὰ μὲν αὐτῶν ἀρχαΐζουσι, τὰ δὲ, νέαν ἐκτήσαντο τὴν προσηγορίαν, εἰ δοκεῖ, πρῶτον (3) τοῦ καλουμένου θέματος Ἀνατολικοῦ μνημονεύσωμεν.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(1) Titulus hic in codice Regio sic habetur; Φιλοπόνημα Κωνσταντίνου υἱοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, nimirum *Constantini filii imperatoris Leonis cognomine Sapientis opus elaboratum.*

(2) Sic ex MS. Reg.; nam in editis particula καὶ desideratur. Sic paulo infra perperam legitur in editis ἀχαΐζουσι pro ἀρχαΐζουσι.

(3) Ita ms. codex; in editis vero, πρῶτον μὲν οὖν τοῦ καλουμένου Ἀνατολικοῦ, εἰ δοκεῖ, μνημονεύσωμεν. Ἐνταῦθα τῆς Ἀνατολῆς θέματα, ἤγουν τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

Θέμα Α', τὸ καλούμενον Ἀνατολικόν.

Οὐ κατὰ τὴν τῶν πολλῶν ὑπόληψιν, ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται, ἡ τῶν θεμάτων ἐγένετο προσηγορία. Οὐδὲ γὰρ παλαιά τίς ἐστιν, οὐδέ τις τῶν ἱστορίας γραψάντων ἐμνήσθη τοιαύτης ὀνομασίας, ὡς λέγεται νῦν· ἀλλὰ πρώην καὶ κατ' ἀρχὰς, τάγματά τινα καὶ λεγεῶνες ὑπῆρχον ἀναγεγραμμέναι κατ' ἔθνος, ὡς ἡ λεγεὼν τεσσαράκοντα μαρτύρων ἐλέγετο Κεραυνοβόλος (4), καὶ ἄλλη Μαρμαριτῶν (5), καὶ ἄλλη Πισιδικὴ, καὶ ἑτέρα Θετταλικὴ, καὶ ἄλλη ἄλλως ὠνομασμένη, ὑπὸ δοῦκα καὶ ἡγεμόνα τυγχάνουσα (6), πολλάκις δὲ καὶ πραιπόσιτον (7). Καὶ ταῦτα ποτὲ, ὅτε οἱ βασιλεῖς μετὰ τοῦ λαοῦ ἐπεστράτευον, καὶ τοῖς ἀνταίρουσι τὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς δουλείας ζυγὸν ἐπετίθεσαν· καὶ μικροῦ δεῖν, πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπολιόρκουν ἀτακτοῦσαν καὶ ἀντιλέγουσαν, ὡς ὁ Καῖσαρ Ἰούλιος, ὡς ὁ σεβαστὸς (8) Αὔγουστος, ὡς ὁ Τραϊανὸς ἐκεῖνος ὁ περιβόητος, ὡς ὁ μέγας ἐν βασιλεῦσι Κωνσταντῖνος καὶ Θεοδόσιος, καὶ οἱ μετ' ἐκείνους τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὴν θεοσέβειαν ἀσπασάμενοι. Οὐκ ἦν γὰρ εἰκὸς (9), βασιλέως ἐπὶ στρατοπέδου παρόντος, στρατηγὸν διατάττεσθαι. Ὑφ' ἡγεμόνας γὰρ καὶ ταξιάρχας ἐτέλουν, καὶ ὅλα τὰ τῶν πολεμίων πράγματα ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλέως βουλῇ ἀπεκρέμαντο· καὶ πᾶς ὁ λαὸς εἰς ἕνα (10) καὶ μόνον τὸν βασιλέα ἑώρα. Ὅτε δὲ τοῦ στρατεύειν οἱ βασιλεῖς ἀπεπαύσαντο, τότε καὶ στρατηγοὺς καὶ θέματα διωρίσαντο. Καὶ εἰς τοῦτο κατέληξεν (11) ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ μέχρι τῆς σήμερον. Νυνὶ δὲ στενωθείσης τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς (12), ἤγουν τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας καὶ ἀκρωτηριασθείσης κατά τε ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς Ἡρακλείου τοῦ Λίβυος, οἱ ἀπ' ἐκείνου κρατήσαντες οὐκ

Thema I, Anatolicum appellatum.

Thematum appellatio, ut mihi quidem videtur, nequaquam eam, quam multi opinantur, originem habet : siquidem neque antiqua est, neque quisquam eorum, qui historias condidere, ejuscemodi appellationis, quæ nunc in usu est, mentionem facit. Olim vero et ab initio, turmæ quædam ac legiones per singulas provincias distributæ erant, quemadmodum legio quadraginta martyrum dicebatur Fulminatrix et alia Marmaritarum, alia Pisidica, alia Thessalica, aliæque aliter nuncupatæ; quæ ducibus et præfectis, sæpe etiam præpositis subditæ fuerunt. Atque hæc quidem olim, cum imperatores una cum populo expeditiones facerent; et in eos, qui Romanæ servitutis jugum detrectabant, copias ducerent; ac totum fere orbem terrarum renitentem reluctantemque subigerent; quemadmodum Julius Cæsar, ut venerabilis ille Augustus, ut celeberrimus ille Trajanus, ut magnus ille imperator Constantinus, et Theodosius; et qui post illos Christianam religionem ac divini Numinis cultum sunt amplexi. Neque enim par erat, ipso imperatore in exercitu versante, prætorem designari; siquidem sub ducibus et centurionibus degebant; omniaque bellica negotia ab imperatoris voluntate pendebant, et populi totius oculi in unum ac solum imperatorem erant conjecti. Cum vero imperatores expeditionibus interesse desierunt, tum demum prætores et themata constituta. Atque hanc quidem rationem Romanum imperium in hodiernum usque diem tenuit. Verum nunc, cum Romanorum principatus, seu Romanum imperium angustius

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(4) Sic ex ms. In editis legitur, ὡς ἡ λεγήων ἡ τῶν μ' μαρτύρων, καὶ ἄλλη Πισιδικὴ, etc. Κεραυνοβόλος autem interpretati sumus *fulminatrix*, id est, legio; quippe legionis fulminatricis mentio occurrit in quinque inscriptionibus, quas profert Janus Gruterus; quæ autem legio in hisce inscriptionibus, et etiam alibi dicitur *Fulminatrix*, in Notitia dignitatum imperii Orientis appellatur *Fulminea;* sic : *Præfecturæ legionis duodecimæ Fulmineæ, Melitenæ.* Unde Henricus Valesius, lib. v, cap. 5, Eusebii Ecclesiasticæ Historiæ λεγεῶνα Κεραυνοβόλον, *legionem Fulmineam* interpretatur ; monetque in annotationibus ad eumdem Eusebii locum, Κεραυνοβόλον, *Fulmineam*, interpretandum esse, non *Fulminatricem*, ut Onuphrius et Scaliger aliique; sed falli Valesium hac in re nemo non videt; nam Gruterianæ inscriptiones omnino contrarium docent. Et Fulminea itaque et Fulminatrix legio illa duodecima ab Augusto instituta, et a Vespasiano imperatore in Cappadocia locata, nuncupata fuit. Cæterum quod ait Eusebius laudato loco, hanc legionem Κεραυνοβόλον appellatum fuisse Marco Antonino imperante; quod cum adversus Germanos et Sarmatas pugnaturus aciem instrueret, et siti cum exercitu conficeretur, precibus a Christo pluviam legio illa, quæ Christiana erat, impetravit, et fulminum jactu hostium copiæ in fugam versæ ac exstinctæ fuere : jamdudum monuit Scaliger in animadversionibus Eusebianis, legionem Fulminatricem ab hoc miraculo nuncupatam non fuisse, quippe quæ diu ante tempora M. Antonini ita vocata fuerit. Docet id manifeste Dio Cassius lib. LV, ubi legiones omnes enumerat : quod sane confirmatur ex inscriptionibus a Jano Grutero allatis. Neque audiendus Xiphilinus qui Κεραυνοβόλον legionem illam appellatam esse ait ob miraculum illud quod paulo superius ex Eusebio retulimus, ut putant viri doct. Vide annotationes Valesianas in librum v Eusebii.

(5) Καὶ ἄλλη Μαρμαριτῶν, etc. In Notitia dignitatum imperii Orientalis habetur, *Cohors tertia Valeria Marmaræ.* Et sic fortassis scriptor noster confundit legionem cum cohorte, quæ Marmaræ degebat.

(6) Ms. codex habet, τυγχάνουσαι.

(7) Particula *καὶ* ex ms. reponitur.

(8) Editi, ὡς ὁ θαυμαστός.

(9) Sic in ms. legitur.

(10) In editis desideratur præpositio εἰς.

(11) Sic ex ms. In edit. legitur, καὶ εἰς ταῦτα κατέληξεν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ μέχρι καὶ σήμερον.

(12) Sic ex ms. cod. In editis legitur νυνὶ δὲ στενωθείσης κατά τε τὰς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας καὶ ἀκρωτηριασθείσης ἀπὸ τῆς ἀρχῆς etc. Tot autem imperii calamitatibus originem Heraclium dedisse, provocata in se Numinis ira, dum Monothelitarum hæresim temere susceptam pertinacius tueretur, nemo ignorat; quippe ab Heraclii tempore Saraceni Maomethe duce caput extulere, et Romanum imperium, jam tum alioqui Persarum armis concussum, magnis cladibus affecerunt : Palæstina, Syria atque Ægypto ipsomet Heraclio regnante subactis.

sit factum, et extremis aliquot provinciis tam orientem quam occasum versus sit mutilatum ab imperio Heraclii Libyci; qui post eum regnarunt, cum non haberent ubi aut quomodo potentiam dominatumque suum exercerent, in parvas aliquot partes imperium suum ac militum turmas secuerunt; at tunc maxime Græcum sermonem affectabant, patrium vero ac Romanum repudiabant; longinos quippe vocabant qui mille militibus, et centuriones qui centum præerant; et comites quos nunc strategos. Ipsum enim thematis nomen Græcum est, non Romanum ἀπὸ τῆς θέσεως, (hoc est) a positione sive locatione ita nuncupatum. Anatolicum igitur **3** thema appellatur, non quod superioris illius ac primi Orientis sit, unde sol oritur; sed quod nostrum, qui Byzantini habitamus, et totius Europæ respectu, Anatolicum, id est Orientale, dicatur: respectu vero eorum qui Mesopotamiam, Syriam, et magnam Asiam habitant, in qua degunt Indi, et Æthiopes et Ægyptii, dicitur Occidentale quod interjacet et Asia minor. Oriens quippe; ut diximus, Indorum est et Æthiopum, et Ægyptiorum et reliquorum, qui Orientem incolunt. At vero, ne prolixiores simus, et videamur nonnullis monstrosa dicere de thematum appellatione, breviter rei ipsius, ita ut sese habet, veritatem exponemus.

A ἔχοντες ὅποι καὶ ὅπως καταχρήσονται τῇ αὐτῶν ἐξουσίᾳ, εἰς μικρά τινα μέρη κατέτεμον τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, καὶ τὰ τῶν στρατιωτῶν τάγματα, μάλιστα καὶ Ἑλληνίζοντες, καὶ τὴν πάτριον καὶ Ῥωμαϊκὴν γλῶτταν ἀποβαλόντες. Λογγίνους γὰρ ἔλεγον (13) τοὺς χιλιάρχους, καὶ κεντουρίωνας τοὺς ἑκατοντάρχους, καὶ κόμητας τοὺς νῦν στρατηγούς. Αὐτὸ γὰρ τὸ ὄνομα τοῦ θέματος, Ἑλληνικόν ἐστι καὶ οὐ Ῥωμαϊκὸν, *ἀπὸ τῆς θέσεως* ὀνομαζόμενον. Ἀνατολικὸν τοίνυν τὸ θέμα καλεῖται, οὐχ ὅτι τῆς ἄνω καὶ πρώτης ἀνατολῆς ἐστιν, ὅθεν ἀνίσχει ὁ ἥλιος, ἀλλ' ὅτι πρὸς ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας τὸ Βυζάντιον καὶ τὸν τῆς Εὐρώπης τόπον (14), λέγεται ἀνατολικόν. Πρὸς δὲ τοὺς κατοικοῦντας τὴν Μεσοποταμίαν, Συρίαν, καὶ τὴν μεγάλην Ἀσίαν, ἐν ᾗ B κατοικοῦσιν Ἰνδοὶ καὶ Αἰθίοπες, καὶ Αἰγύπτιοι, λέγεται δυτικὸν μέσον καὶ Ἀσία μικρά. Ἡ γὰρ Ἀνατολὴ, καθώσπερ ἔφημεν (15), Ἰνδῶν ἐστι, καὶ Αἰθιόπων, καὶ Αἰγυπτίων, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν τὴν Ἀνατολὴν κατοικούντων. Ὅμως, ἵνα μὴ μακρολογῶμεν, καὶ δοκῶμέν τισι τερατεύεσθαι περὶ τῆς τῶν θεμάτων ὀνομασίας, ἐν συντόμῳ (16) ἐροῦμεν ὡς ἔχει αὐτὴ ἡ ἀλήθεια.

Anatolicum itaque thema, ut nunc appellatur, a quinque gentibus totum incolitur. Initium enim a comopoli, quæ dicitur Merus, sumit; et vocatur Phrygia Salutaris, Iconium usque. Finitima vero Isauris Taurum versus, appellantur Lycaonia; quæ vero ad mare, ad Austrum, et ad montes Frigidi cognominatos vergunt, Attaliam usque, Pamphylia nuncupatur. Ulteriora autem, et mediterranea, Pisidia dicuntur, quæ vero ab Acroino Amorium usque, Phrygia Capatianes vocatur. At quæ ad mare vergunt, et Cariam disterminant, Lycia dicitur. Quæcunque igitur sunt mediterranea, et finitima Tauro, et ad montes Cappadociæ usque pertingunt, Anatolica nuncu-

Τὸ τοίνυν ἀνατολικὸν θέμα, ὡς νῦν ὀνομάζεται, ἐκ πέντε ἐθνῶν τὴν ὅλην κατοικίαν ἔσχηκεν. Ἀρχὴν γὰρ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς κωμοπόλεως τῆς ὀνομαζομένης Μηροῦ πεποίηται, καὶ λέγεται Φρύγη Σαλουταρίας C (17), ἕως τοῦ Ἰκονίου. Τὰ δὲ πρόσοικα τῶν Ἰσαύρων τὰ πρὸς τὸν Ταῦρον, καλεῖται Λυκαονία. Τὰ δὲ πρὸς θάλασσαν, καὶ τὸν νότον, καὶ τὰ τοῦ καλουμένου Ψυχροῦ ὄρη, καὶ ἕως αὐτῆς Ἀτταλείας (18), καλεῖται Παμφυλία. Τὰ δὲ ἄνω, καὶ μεσόγαια, καλεῖται Πισσιδία. Τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀκροϊνοῦ (19) καὶ μέχρι τοῦ Ἀμωρίου, καλεῖται Φρυγία Καπατιανῆς (20). Τὰ δὲ πρὸς θάλασσαν νεύοντα καὶ διορίζοντα τὴν Καρίαν, καλεῖται Λυκία. Ὅσα μὲν οὖν εἰσι μεσόγαια καὶ πρόσοικα τῷ Ταύρῳ, καὶ διήκοντα

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(13) Longini appellationem pro eo qui mille viris præesset non agnosco; nam qui mille militibus præerat Romanis tribunus, Græcis χιλίαρχος dicebatur, quemadmodum centurio et ἑκατόνταρχος qui centum viris præerat, Λογγῖνος autem, ut ait Ducangius, idem qui Λογγάρχης, nimirum *agminis* seu λόγου *ductor*. Polybius episcopus in Vita Epiphanii, πλοῖα ἔχων ἓξ ἴσα, ἐμισθώσατο καὶ ἄλλα πέντε, καὶ δόσας λογγίνῳ τῷ πιστοτάτῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ χρήματα, ἀπέστειλέ τε πρὸς τὸ πρίασθαι σῖτον. Exstat in Anthologiæ lib. IV epigramma Κορνηλίου Λογγίνου. Laudat item Ducangius, seu potius Meursius hunc Porphyrogeniti locum; sed ibi Constantinus λογγῖνον cum χιλιάρχῳ confundit.

(14) Sic ms. codex.

(15) Sic ms. codex.

(16) Ita ms. codex. Editi συντομώτερον.

(17) Sic ms. codex. Editi Φρυγίας Σαλουταρίας. In Notitia dignitatum imperii Orientis, Φρυγία Σαλουτάρις; et quidem eadem Notitia imperii occurrit mentio cohortis primæ Salutariæ inter Æliam et Hierichunta, et alæ primæ Juthungorum Salutariæ. Sed vide Guidi Panciroli Commentarios. Vide et Ortelium.

(18) Hanc urbem expugnavit Iconiensis sultanus an. 1212, ut est in Chronico Altissiod. Describitur vero a Tyrio lib. 16, cap. 26. Vide Leun- D clavium Pand. cap. 180.

(19) Ita ms. codex. Editi, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ Κροϊνοῦ. At Ortelius ex Historia Miscella 21 refert *Acronium* locum sic dictum circa Phrygiam.

(20) In ms. legitur, Φρυγία καὶ Πατιανή, neque dubito quin in ms. codice, ex quo suam editionem adornavit Vulcanius, ita legeretur loco Καπατιανῆς. At in Notitia dignitatum imperii Orientis dicitur *Phrygia Pacatiana*. Ubi Pancirolus hæc habet: *Minor Phrygia*, postea *Pacatiana*, forte ab Ovino Pacatiano est dicta, qui sub Constantino procurator Orientis in ea diu resedit ac consul et præfectus urbis fuit, l. IV, c. *de sponsali* l. II c. *de advocat fisc.* Ab oriente habet Cappadociam, ab occasu Phrygiam majorem seu Salutarem vocatam, a septentrione Galatiam, ab austro Lydiam, etc. Sic Pancirolus. Unde crederem hic etiam pro *Pacatianes* legendum *Pacatiana*.

A μέχρι τῶν ὁρίων Καππαδοκίας, καλεῖται Ἀνατολικά (21)· μέρη γάρ εἰσι τοῦ Ἀνατολικοῦ θέματος. Ἐνταῦθα τοίνυν τὸ τοῦ Ἀνατολικοῦ θέματός ἐστι πέρας. Ἀρχὴν μὲν ἔχον ἀπὸ τῆς Μηροῦ, ἥ ἐστι τέλος τοῦ Ὀψικίου· τερματίζον δὲ μέχρι τῶν ὁρίων Ἰσαυρίας πρὸς μῆκος· πρὸς δὲ πλάτος, ἔχει μὲν ἐξ ἀριστερῶν, μέρη τινὰ τοῦ Βουκελλαρίου, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Καππαδοκίας· πρὸς δὲ δεξιὰν, τήν τε Ἰσαυρίαν, καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν μερῶν τοῦ Κιβυῤῥαιώτου.

Ἰδοὺ τοίνυν τὸ θέμα τὸ Ἀνατολικόν· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οὐκ ἦν οὕτως· ἀλλ' εἰς χιλιαρχίας καὶ πενταχοσιαρχίας, καὶ ἑκατονταρχίας, (22) καὶ πεντηκονταρχίας διῄρητο τὸ τάγμα τὸ στρατιωτικόν. Εἷς δέ τις ἀνθύπατος ἐκράτει τῶν ὅλων ταγμάτων, ὥσπερ ἐπὶ τῶν κάτω χρόνων, καὶ ἕως Ἰουστινιανοῦ, μάγιστρος ἐπέμπετο τοῖς τάγμασιν ἔξαρχος. B Καὶ μάρτυς ὁ ἐν Σμύρνῃ κείμενος τάφος Πουπλίου τινὸς ἀνθυπάτου γράφων οὕτως·

ΠΟΠΛΙΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ ΑΡΧΩΝ ΙΟΝΙΑΣ, ΦΡΥΓΙΑΣ, ΑΙΟΛΙΔΟΣ, ΜΗΟΝΙΑΣ, ΛΥΔΙΑΣ, ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΥ, ΜΥΣΙΑΣ, ΒΙΘΥΝΙΑΣ, ΤΑΡΣΙΑΣ, ΓΑΛΑΤΙΑΣ, ΜΑΡΥΑΝΔΥΝΩΝ, ΠΟΝΤΟΥ, ΠΑΦΛΑΓΟΝΙΑΣ, ΚΑΠΠΑΔΟΚΙΑΣ ΜΙΚΡΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ, ΙΣΑΥΡΙΑΣ ΤΕ ΚΑΙ ΛΥΚΑΟΝΙΑΣ, ΚΑΙ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΟΥ ΤΑΥΡΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΡΜΕΝΙΑΣ.

Ἰδοὺ ἀρχὴ ἑνὸς ἀνθυπάτου. Ἐγένετο δὲ ἐν τοῖς κάτω χρόνοις ἄλλος τις στρατηλάτης τὴν ἀξίαν πατρίκιος, C τοὔνομα Ἰορδάνης, οὗτινός εἰσι τὰ ἀργὰ μινσούρια τὰ ἀνάγλυφα (23), ἅπερ κεῖται ἐν τῷ βασιλικῷ βεστιαρίῳ, ἐπιγραφὴν ἔχοντα τοιάνδε (24)·

ΙΟΡΔΑΝΟΥ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤΟΥ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΕΘΝΩΝ ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΑΣΙΑΝ.

Καὶ οὗτος γὰρ μόναρχος ἦν τῆς αὐτῆς Ἀνατολῆς (25), ἤνθει δὲ καὶ εὐδοκίμει ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Ἀρκαδίου τοῦ βασιλέως. Ὡς οὖν προείπομεν, τὸ νῦν Ἀνατολικὸν καλούμενον θέμα ὑπὸ ἐθνῶν κατοικεῖται, Φρυγῶν, Λυκαόνων, Ἰσαύρων, Παμφύλων, Πισιδῶν. Κατ' ἔθνος οὖν αὐτῶν ἦν ἀρχηγὸς ὅτε ἦσαν ἐλεύθεροι, καὶ πρὸ τοῦ τὸν ζυγὸν καὶ τὴν ἀρχὴν ἐμπεσεῖν ἐπ' αὐτοὺς τὴν Ῥωμαϊκήν. D Ἐμπεσόντος δὲ τοῦ τῶν Ῥωμαίων ζυγοῦ, καὶ αὐξηθείσης τῆς βασιλείας αὐτῶν, ἐδουλώθησαν ἅπαντες, καὶ ἐγένοντο συμμιγεῖς ὑπὸ μίαν ἀρχήν. Διῃρέθησαν δὲ, καὶ ἐγένοντο θέματα, ὅτε ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ παρὰ τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν ἤρξατο κολοβοῦσθαι, καὶ ἀκρωτηριάζεσθαι, καὶ συστέλλεσθαι κατὰ μικρόν· καὶ ἕως μὲν Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως ὑπὸ μίαν ἀρχὴν ἦσαν ἅπαντες, καὶ τῆς Μαυρικίου βασιλείας· καὶ μάρτυς

A pantur; partes siquidem sunt Anatolici thematis. His igitur limitibus Anatolicum thema terminatur, initium quidem habens a Mero, qui est finis Obsequii; pertingens vero in longitudinem ad montes Isauriæ usque. Quod autem ad latitudinem attinet, habet quidem a sinistra partes quasdam Buccellarii, et initium Cappadociæ; ad dextram vero, Isauriam, et initium partium Cibyrrhæotici thematis.

Habes itaque thema Anatolicum. Atque initio quidem res ita se non habuit; sed agmen militare dividebatur in præfecturas, quarum aliæ mille, aliæ quingentis, aliæ centum, aliæ vero quinquaginta capitibus constabant. Unus vero quidam proconsul præerat omnibus agminibus, quemadmodum B posterioribus temporibus, etiam ad Justinianum usque, mittebatur magister agminum præfectus. Cujus rei fidem facit monumentum, quod Smyrnæ positum est Publio cuidam proconsuli, cum hac inscriptione:

PUBLIUS PROCOS. PRÆFECTUS IONIÆ, PHRYGIÆ, ÆOLIDIS, MEONIÆ, LYDIÆ, HELLESPONTI, MYSIÆ, BITHYNIÆ, TARSIÆ, GALATIÆ, MARIANDINORUM, 4 PONTI, PAPHLAGONIÆ. CAPPADOCIÆ MINORIS ET MAJORIS, ISAURIÆ ET LYCAONIÆ, ET USQUE AD MONTES TAURI ET MINORIS ARMENIÆ.

Habes præfecturam unius proconsulis. Fuit autem posterioribus temporibus alius quidam dux C agminum, dignitate patricius, nomine Jordanes, cujus sunt albæ lances sculptiles, quæ in regio vestiario asservantur, cum hac inscriptione:

JORDANI PRÆFECTI AGMINUM ORIENTIS ET RELIQUARUM GENTIUM ASIÆ MINORIS.

Erat enim hic monarcha ipsius Orientis. Floruit autem et claruit temporibus Arcadii imperatoris. Anatolicum igitur thema, a quinque, ut diximus, gentibus incolitur, Phrygibus videlicet, Lycaonibus, Isauris, Pamphyliis, et Pisidis. Singulæ autem gentes suum habebant principem, dum adhuc liberæ essent, et priusquam jugo Romani imperii subderentur; at immisso iis Romanorum D jugo, auctoque eorum imperio, omnes in servitutem redacti, et permisti sub uno imperio fuere. Divisæ vero sunt, factaque ex eis themata, cum imperium Romanum ab impiis Agarenis convelli, mutilari, et in angustum redigi cœpit. Et quidem ad Justiniani et Mauricii imperium usque omnes gentes sub uno imperio erant; cujus rei testis est Belisarius ipse, qui solus universi Orien-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(21) In ms. legitur καλεῖται Ἀνατολικόν.

(32) Hæc in editis desiderantur.

(23) Nimirum, *cujus sunt albæ lances sculptiles.* Editi habent, 'οὗτινός εἰσι τὰ ἀργυρᾶ μινσούρια, quæ Vulcanius interpretatur, *cujus sunt argenteæ tabellæ sculptiles.* At μινσούριον non *tabellam*, sed *lancem* significat. Vide Ducangii Gloss. Græc. Ovidius, *cælata lanx.*

(24) Sic ms. perperam legitur in editis, ἐπιγραφὴν ἔχον τοιάνδε· nam refertur ad μινσούρια.

(25) Sic ms. Editi vero, καὶ οὗτος γὰρ μόναρχος ἦν τῆς Ἀνατολῆς, ἤγουν μικρᾶς Ἀσίας.

tis imperator fuit. Cum vero Agareni Romanos bello infestare, eorumque vicos ac urbes devastare cœperunt, coacti fuere subsecuti imperatores unum imperium in exiguas portiones partiri atque hanc quidem tribuerunt præfecto cuidam, et vocarunt Anatolicam, quod, ut antea dixi, respectu nostrum, qui Byzantium incolimus, orientem versus sita sit. Olim vero singulæ gentes suum habebant principem, et patriis legibus ac moribus regebantur; alii quidem populi democratiæ, alii regiæ administrationi subjecti. Verum a Romanis subacti in provincias divisi fuerunt, et in præfecturas, et ducatus, et in eos qui vocantur Consiliarii; hoc est βουλευταί, consultores. Erant porro etiam quidam eorum principes, uti in Actis sanctorum martyrum scriptum legitur; quin et scriniarii. Præfecti autem erant duorum generum; alii quidem prætoriorum, alii vero urbium. Ac præfecti quidem prætoriorum inserviebant imperatoribus expeditionem facientibus; commeatum exercitui prompte procurantes, et imperatoria tentoria componentes, et vias purgantes. Et hæc quidem Romanorum. Quando vero Persæ imperium obtinebant, et post hos Macedones, universa Asia in 5 satrapias divisa erat. Atque alius quidem erat satrapa Lydorum, alius Phrygum, alius Ionum, alius Pamphyliorum, alius Carum, alius Paphlagonum, alius Bithyniorum, et, ut verbo dicam, universa Asia, minor dicta, prout Persis visum erat, et postea Macedonibus, divisa administrataque fuit: atque alius quidem rebus civilibus præerat, alius vero militaribus. Atque hæc quidem hactenus. Et hic finis esto de themate Anatolico. Cæterum qui dicti sunt Τυρμάρχαι, ad ministerium præfectorum instituti sunt. Significat vero ejuscemodi dignitas eum qui præest sagittariis quingentis, scutatis trecentis, stipatobus centum. Ita enim habetur in libro Joannis Philadelphensis, qui dictus est Lydus.

Thema II, dictum Armeniacum.

Armeniacum quod dicitur thema, propriam appellationem non habet. Neque enim vetusta est hæc appellatio; sed eam a vicinis atque finitimis Armeniis accepit. Imo vero dixerim sub Heraclio imperatore hujuscemodi appellationem sumpsisse. Nam neque Strabo geographus ejus vocis mentionem fecit, Cappadox alioqui genere, ex Amasea urbe: neque Menippus, qui totius orbis terrarum per stadia dimensionem conscri-

A αὐτὸς Βελισσάριος, ὃς ἦν μονοστράτηγος ὅλης Ἀνατολῆς. Ἐπὰν δὲ ἤρξαντο οἱ Ἀγαρηνοὶ ἐκστρατεύειν κατὰ Ῥωμαίων καὶ διαφθείρειν τὰς κώμας (26) καὶ πόλεις αὐτῶν, ἠναγκάσθησαν οἱ κατὰ καιρὸν βασιλεῖς τέμνειν εἰς μικρὰ τὴν μίαν ἀρχήν. Καὶ τὸ μὲν ἀπένειμαν στρατηγῷ τινι, καὶ ἐκάλεσαν Ἀνατολικὸν, διότι, ὡς προείπομεν, πρὸς ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦντας τὸ Βυζάντιον, πρὸς ἀνατολὴν κεῖται. Τὸ δὲ παλαιὸν, κατὰ ἔθνος ἦν ἀρχηγός. Ἐπολιτεύοντο δὲ, ὡς ἦν ἔθος αὐτοῖς· ἄλλοι μὲν δημοκρατίαις, ἄλλοι δὲ τυράννοις ὑποταττόμενοι. Ὑπὸ δὲ τὴν τῶν (28) Ῥωμαίων βασιλείαν γενόμενοι, εἰς ἐπαρχίας διῃρέθησαν, καὶ ἡγεμονίας καὶ δουκάτα, καὶ τοὺς καλουμένους κονσιλαρίους, τουτέστι *βουλευτάς*. Ἦσαν δὲ καί τινες αὐτῶν πρίγκιπες, ὡς ἐν τοῖς τῶν
B ἁγίων Μαρτυρίοις διεγράφη (28). Ἀλλὰ μὴν καὶ σκρινιάριοι (29). Ὕπαρχοι δὲ ἦσαν διττοί, ἕτεροι μὲν πραιτωρίων, ἕτεροι δὲ πόλεων· καὶ οἱ τῶν πραιτωρίων διηκόνουν τοῖς βασιλεῦσι στρατεύουσι, καὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν τροφὰς ἐξ ἑτοίμου παρέχοντες, τά τε τῶν βασιλέων ἄπληκτα διευθετοῦντες, καὶ τὰς ὁδοὺς ἐκκαθαίροντες. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τῶν Ῥωμαίων. Ὅτε δὲ Πέρσαι ἐκράτουν, καὶ μετ' αὐτοὺς Μακεδόνες, εἰς σατραπείας ἦν διῃρημένη πᾶσα ἡ Ἀσία· καὶ σατράπης μὲν ἦν Λυδῶν, ἕτερος δὲ Φρυγῶν, ἄλλος δὲ Ἰώνων, ἕτερος δὲ Παμφυλίων, ἄλλος δὲ Καρῶν, ἄλλος Παφλαγόνων, ἄλλος δὲ Βιθυνῶν, καὶ ἁπλῶς πᾶσα ἡ Ἀσία μικρὰ καλουμένη, ὡς ἐδόκει τῷ Πέρσῃ, κἄπειτα τοῖς Μακεδόσι, διεμεμέριστό τε καὶ διετάττετο. Καὶ ἄλλος μὲν τῶν δημοσίων
C πραγμάτων ἦρχεν, ἄλλος δὲ τῶν στρατιωτικῶν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον. Ἐνταῦθα τοίνυν ἔστω τὸ πέρας τοῦ τῆς Ἀνατολῆς θέματος. Οἱ δὲ λεγόμενοι *Τουρμάρχαι*, εἰς ὑπουργίαν τῶν στρατηγῶν ἐτάχθησαν· σημαίνει δὲ τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα, τὸν ἔχοντα ὑφ' ἑαυτὸν στρατιώτας τοξοφόρους πεντακοσίους, καὶ πελταστὰς τριακοσίους, καὶ δεξιολάβους ἑκατόν (30). Οὕτως γὰρ κεῖται ἐν τῇ βίβλῳ Ἰωάννου Φιλαδελφέως τοῦ καλουμένου Λυδοῦ.

Θέμα Β', τὸ καλούμενον Ἀρμενιακόν.

Τὸ θέμα τὸ καλούμενον Ἀρμενιακὸν, οὐ κύριον ἔχει τὸ ὄνομα, οὐδὲ ἀρχαία τίς ἐστιν ἡ τούτου προσηγορία· ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ὁμορούντων καὶ συνοικούντων Ἀρμενίων τὴν προσηγορίαν ἐκτήσατο. Δοκῶ δὲ εἰπεῖν ὅτι ἐπὶ Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως καὶ τῶν
D κάτω χρόνων τὴν τοιαύτην προσηγορίαν ἐκληρονόμησεν. Οὔτε γὰρ Στράβων ὁ γεωγράφος τῆς τοιαύτης ὀνομασίας ἐμνήσθη, καίτοι Καππαδόκης ὢν τὸ γένος, ἐξ Ἀμασείας τῆς πόλεως, οὔτε Μένιππος (31), ὁ

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(26) Editi, καὶ διαφθείρειν τὰς χώρας.

(26) Sic ms. Editi vero, ἄλλοι δὲ τυράννοις ὑπατευόμενοι.

(28) Sic ms. Perperam in Editis, ὡς ἐν τοῖς τῶν ἁγίων μαρτύροις διαγράφει. Sed optime Vulcanius ibidem ad marginem notat, ἴσως μαρτυρίοις διαγράφεται.

(29) Sic ms. atque ita legendum εὐστόχως eruditus Vulcanius conjecerat. Quid vero Σκρινιάριος, vide Ducangii Gloss. Græc.

(30) Hæc vox occurrit etiam in Actis apostolorum, cap. XXIII, ubi vulgata versio habet *Lancearios*. Erasmus eo loco idem significare ait δεξιολάβους quod δεξιοβόλους, nimirum *dextros* et *pedites funditores* aut *jaculatores*. Suidas et auctor Etymologici παραφύλακα interpretantur. Theophylactus Simocatta lib. IV Hist.: προστάττει δὲ καὶ δεξιολάβοις δυνάμεσιν ἰχνηλατεῖν, καὶ τὰς ἀτραποὺς πάσας κατασφαλίσασθαι.

(31) Menippus iste, quem hic laudat Porphy-

A τοὺς σταδιασμοὺς τῆς ὅλης οἰκουμένης ἀπογραψάμενος, οὔτε μὴν Σκύλαξ ὁ Καρυανδηνὸς, οὔτε Παυσανίας (32) ὁ Δαμασκηνὸς, οὔτε ἄλλος τις τῶν ἱστορίας γεγραφότων· καὶ φαίνεται νεωτέρα ἡ τοιαύτη ὀνομασία· οὔτε γὰρ Προκόπιος, οὔτε μὴν Ἀγαθίας, οὔτε Μένανδρος (33), οὔτε Ἡσύχιος ὁ Ἰλλούστριος ἐμνημόνευσαν (34) τοῦ τοιούτου ὀνόματος, οἱ τὰ χρονικὰ συντάξαντες ἐπὶ τῆς Ἰουστινιανοῦ βασιλείας. Τὴν γὰρ Καππαδοκίαν (35) οἱ παλαιοὶ εἰς τρία τέμνουσι μέρη· εἴς τε Καταονίαν (36), τὴν ἀπὸ Μελιτηνῆς ἀρχομένην, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ Ταύρου Ταυρικὴν ὠνομασμένην, καὶ αὐτὴν τὴν μεσόγαιον, ἐν ᾗ Καισάρεια ἡ πόλις (37) τῶν Καππαδοκῶν μητρόπολις ἵδρυται. Καλοῦσι δὲ οἱ παλαιοὶ μεγάλην τε καὶ μικρὰν Καππαδοκίαν. Μεγάλην μὲν τὴν ἀπὸ Καισαρείας τε καὶ τοῦ Ταύρου, καὶ ἕως τῆς Ποντικῆς θαλάσσης, ἣν διορίζει Ἅλυς μὲν ποταμὸς ἐκ δυσμῶν, Μελιτηνὴ δὲ ἐξ ἀνατολῶν. Καὶ αὕτη μὲν ἡ μεγάλη Καππαδοκία· καὶ τούτων μάρτυς Πολύβιος, ὁ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν γεγραφώς· ὃς διορίζει τὴν Καππαδοκίαν ἀπό τε Ταύρου καὶ Λυκαονίας, καὶ ἕως τῆς Ποντικῆς θαλάττης. Καὶ αὐτὴ γὰρ ἡ Νεοκαισάρεια, ἥ τε Κολώνεια (38) καὶ ἡ Μελιτηνὴ σύμπασα, Καππαδοκία λέγεται. Ἔστι δὲ τὸ ὄνομα Περσικόν· Πέρσης γάρ τις ἀνὴρ ἐν κυνηγίῳ Ἀρταξέρξῃ τῷ βασιλεῖ, ἢ οὐκ οἶδα ἄλλῳ τινὶ, λέων προσαπαντήσας, τοῦ ἵππου τοῦ βασιλέως ἐδράξατο· καὶ κατὰ τύχην εὑρεθεὶς ὁ Πέρσης ἐν τῷ τοῦ θηρὸς συναντήματι, τὸν ἀκινάκην σπασάμενος, ἐῤῥύσατο τὸν βασιλέα παρὰ μικρὸν κινδυνεύοντα, καὶ τὸν λέοντα ἐθανάτωσεν. Οὗτος οὖν ὁ Πέρσης ἐπί τινος ὄρους ὑψηλοτάτου ἀναβὰς, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν περισκοπήσας, ὅσην ὀφθαλμὸς ἀνθρώπινος περιβλέπει

psit : neque Scylax Caryandenus : neque Pausanias Damascenus. Sed neque alius quisquam eorum qui historiam scripserunt. Atqui recentiorem esse hanc appellationem ex eo colligi potest, quod neque Procopius, neque Agathias, neque Menander, neque Hesychius Illustrius, ullam hujus nominis mentionem faciant, licet ipsi historiam Justiniano imperante conscripserint. Cappadociam enim veteres in tres partes secuerunt, videlicet in Cataoniam, quæ a Melitena initium accipit, et in eam quæ a Tauro monte Taurica nuncupatur; necnon in regionem ipsam mediterraneam, in qua et Cæsarea urbs est, Cappadociæ metropolis. Veteres autem majorem et minorem Cappadociam appellant; ac majorem quidem a
B Cæsarea et Tauro, ad Ponticum mare usque; quam terminat Halys quidem fluvius ab Occasu, Melitene vero ab Oriente. Atque hæc quidem est major Cappadocia, ut testatur Polybius, qui Romanam historiam scripsit; qui quidem terminat Cappadociam a Tauro et Lycaonia, ad Ponticum mare usque; ipsa siquidem Neocæsaria et Colonea, et Melitene universa, Cappadocia appellatur. Est vero nomen Persicum; nam cum **6** Artaxerxi regi, aut nescio an alteri cuidam, leo inter venandum occurrisset, ejusque equum invasisset, oblatus casu Persa quidam in hoc leonis occursu, stricto acinace, regem de vita periclitantem liberavit, et leonem interfecit. Hic itaque
C Persa cum altissimum quemdam montem conscendisset, universamque regionem, quoad longissime humani oculi acies pertingere posset, circumspiciens, tam orientem et occidentem, quam meri-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

rogenitus, idem sane est qui Pergamenus, celebris ille Geographus, cujus mentio occurrit in Epitome Artemidori Ephesii, quæ cum Marciano Heracleota edita est. Menippi hujus periplum τῶν δύο πόντων citat Stephanus in Ἑρμώνασσα, Χαδίσιοι, et Χαλδία. Idem Stephanus ejus periplum Bithyniæ advocat in Χαλκηδών · item periplum Paphlagoniæ in Τίος. Atque idem periplus signatur in Ἀρμένη, quippe quæ vicus Paphlagoniæ esse dicatur. Vide de Menippis Vossium.

(32) Sic ms. In editis hæc transposita ac inversa habentur.

(33) At Menander iste protector non sub Justiniano sed sub Mauricio floruit, ut ipse de se testatur apud Suidam; narrat quippe inter cætera, quomodo prius, non fratris sui Herodoti exemplo, legibus operam dederit, et eloquentiæ deditus regiam porticum frequentarit; sed amarit equestria certamina, pantomimorum saltationes, ac palæstras, similesque nugas, donec Mauricius suscepisset imperium: tum se amore captum Musarum; poemataque, et historias audisse avide; magnam etiam noctis partem iis impendisse; animum quoque appulisse ad scribendam historiam, eamque aggressum ab obitu Agathiæ. Vide Suidam in verbo Μένανδρος. Cæterum ex hujusce Menandri historia luculenta habes fragmenta in legationum Eclogis; quas e MSS. Codicibus primus edidit David Hœschelius Augustæ Vindel. anno Christi 1603.

(34) Sic ms. Perperam in editis ἐμνημόνευσε.

(35) Cappadociam pluribus laudibus ornat Justinianus imperator Novell. λ, atque inter alia ait: Γῆ τε αὐτοῖς ἐστι πολλή τε καὶ θαυμαστὴ, καὶ οὕτως ἀρέσασα τῇ βασιλείᾳ, ὡς καὶ ἀρχὴν ἐπιστῆσαι ταῖς ἐκεῖσε κτήσεσιν ἰδίαν, τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς οὐκ ἐλάττω, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ μείζω.

(36) De Cataonia videndus præter Geographos Æmilius Probus in *Datamene*.

(37) Justinianus imperator paulo superius citata Novella præclarum huic urbi simul et Cæsari elogium tribuit: Πολυανθρωποτάτη τε γὰρ καθέστηκε, inquit de Cappadocia loquens, καὶ πόλιν τε παρ-
D έχεται μεγίστην, τὴν τοῦ φιλτάτου Καίσαρος ἡμῖν ἐπώνυμον, τοῦ δόντος ἀρχὴν ἀγαθὴν τῇ καθ' ἡμᾶς μοναρχίᾳ. Δι' ὃν ἐν ἅπασι τοῖς τῆς γῆς ἔθνεσιν ὀνομαστότατόν ἐστι τὸ τοῦ Καίσαρος ὄνομα, καὶ ᾧπερ ἡμεῖς ἀντ' ἄλλου τινὸς τῶν τῆς βασιλείας συμβόλων σεμνυνόμεθα. Hanc civitatem, μίαν μὲν τῷ περιβόλῳ, διπλῆν δὲ ταῖς γνώμαις, atque adeo totam Cappadociam, sub unum proconsulem redegit Justinianus; penes quem esset potestas τῶν πολιτικῶν, τῶν στρατιωτικῶν, καὶ τῶν ταμειακῶν, quorum officiorum distractio frequentes antea dissensiones excitabat. Sic Vulcanius in Notis ad eumdem Porphyrogeniti locum.

(38) De Colonea loquitur Porphyrogenitus infra themate decimo; ubi ait, ab hoc castro inditum themati nomen. Vide Scylitzem p. 814. Taxara vero postmodum appellatum fuisse tradit Nicetas in Manuele, lib. I, num. 2.

diem et septentrionem versus, omnem eam dono a rege accepit. Hæc porro narrat Polybius. Atque habitatur quidem Coloneam versus ab Armeniis : ad mediterranea vero, ubi est Amasea, et Dasymon qui dicitur, a Leucosyris. Omnes tamen Cappadoces, etiam usque ad mare Ponticum habitantes, Herodotus Leucosyros nuncupat, ad discrimen Syrorum qui ultra Taurum et Ciliciam incolunt, qui Melanosyri appellantur. Minor autem Cappadocia quæ nunc inter themata censetur, finitima est Lycaoniæ, et Cæsaream usque pertingit, ac extenditur ad initium thematis Bucellariorum usque; desinit vero ad orientem, Rodentum usque, et ad propugnaculum quod vocatur Luli, atque ad ipsam Podendum usque. Ulteriora autem sunt partes Ciliciæ, quarum præcipuæ urbes sunt Tarsus, Mompsuestia et Adana. Et hæc quidem est minor Cappadocia, quæ non ita pridem thematis nomen nacta est. Superioribus vero temporibus, sive Justiniani, sive alterius cujusdam ex imperatoribus, Cappadocia in tres partes secta, mediterranea pars Charsianum vocabatur ; a Charsio quodam duce, qui tun temporis in bello adversus Persas prospere gesto celebris erat; atque idcirco in thematis et præfecturæ ordinem in hunc usque diem relata est. Inferior vero pars, ad mare vergens, Armeniacum appellata est, quod sit regio Armeniis vicina. Superior autem pars, finitima Lycaonibus, et Tauro, Cappadocia minor ; quæ nunc, ut diximus, thematis appellationem nacta, sub regum dominatu fuit usque ad Augustum Cæsarem ; ante vero Romani imperii exerementum, sub Persica potestate erat. Sed et sui juris fuit, dum Ariaratba rex ibi regnaret ; ex quo etiam lacus sales gignens, quem modo barbari Caratia appellant, Ariarathea nuncupabatur. Post autem Ariaratham regnavit in eadem Archelaus affinis Herodis regis Judæorum. At postmodum cum desiisset gubernatio regia, in præfecturam a Romanis forma administrationis est immutata, et proconsul tributa ab ea colligebat, et ipsi præerat. Sunt autem in prima præfectura

A κατά τε ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς, ἄρκτον τε καὶ μεσημβρίαν, δωρεὰν παρὰ τοῦ βασιλέως πᾶσαν εἴληφε. Ταῦτα δὲ ἱστορεῖ Πολύβιος. Καὶ κατοικεῖται πρὸς μὲν Κολώνειαν, παρὰ Ἀρμενίων· πρὸς δὲ τὴν μεσόγαιον, ὅπουπέρ ἐστιν ἡ Ἀμάσεια, καὶ ὁ λεγόμενος Δαζυμὼν, παρὰ τῶν καλουμένων Λευκοσύρων· ὅμως πάντας τοὺς Καππαδόκας, καὶ τοὺς μέχρι θαλάττης τῆς Ποντικῆς κατοικοῦντας, Ἡρόδοτος Λευκοσύρους καλεῖ, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν Σύρων τῶν ἐπέκεινα τοῦ Ταύρου καὶ Κιλικίας οἰκούντων, Μελανοσύρων προσαγορευομένων. Μικρὰ δὲ Καππαδοκία, ἡ νῦν χρηματίζουσα εἰς θέμα, ἥτις ὁμορός ἐστι Λυκαονίας, καὶ διαβαίνει μέχρις αὐτῆς Καισαρείας· πλατύνεται δὲ ἕως ἀρχῆς τῶν Βουκελλαρίων· καταλήγει δὲ πρὸς ἀνατολὰς, μέχρις αὐτῆς Ῥοδεν-
B τοῦ καὶ τοῦ φρουρίου τοῦ καλουμένου Λούλου (38), καὶ αὐτῆς Ποδενδοῦ (40). Τὰ δὲ ἐπέκεινα, τῆς Κιλικίας εἰσὶ μέρη, ὧν ἀπάρχεται ἡ Ταρσὸς, καὶ ἡ Μόμψου ἑστία, καὶ Ἄδανα (41). Καὶ ἥδε μὲν ἡ μικρὰ Καππαδοκία, ἡ ἀρτίως εἰς ὄνομα θέματος χρηματίζουσα. Ἐπὶ δὲ τῶν ἄνω χρόνων εἴτε Ἰουστινιανοῦ, εἴτε ἄλλου τινὸς τῶν βασιλέων τιμηθείσης τῆς Καππαδοκίας εἰς τρία μέρη, τὸ μὲν μεσόγαιον ἐκλήθη Χαρσιανὸν, ἀπὸ Χαρσίου τινὸς ἄρχοντος τῷ τότε καιρῷ εὐδοκιμήσαντος ἐν τῷ πρὸς Πέρσας πολέμῳ· καὶ διὰ τοῦτο εἰς θέματος τάξιν καὶ στρατηγίδα μέχρι τοῦ νῦν ἐχρημάτισε. Τὸ δὲ κάτω καὶ πρὸς θάλασσαν, ἐκλήθη Ἀρμενιακὸν, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸ πλησιόχωρον τῶν Ἀρμενίων. Τὸ δὲ ἄνωθεν, καὶ ὁμοροῦν τοῖς Λυκάοσι καὶ τῷ Ταύρῳ, Καππαδοκία
C μικρά· ἡ νῦν, ὡς ἔφαμεν, εἰς ὄνομα θέματος χρηματίζουσα. Ἐβασιλεύετο δὲ μέχρις Αὐγούστου Καίσαρος. Ἦν δὲ ὑπὸ τὴν Περσικὴν ἐξουσίαν, πρὶν ἡ τῶν Ῥωμαίων αὐξηθῆναι βασίλειον· ἐγένετο δὲ καὶ αὐτόνομος ὅτε Ἀριαράθης ἦρχεν αὐτῆς ὁ βασιλεὺς, ἐξ οὗ καὶ ἡ λίμνη, ἡ τὸ ἅλας τίκτουσα, ἣν ἀρτίως βαρβαρίζοντες Καρατίαν καλοῦσι, Ἀριαράθεια ἐπωνόμαστο. Μετὰ δὲ Ἀριαράθην, βασιλεύει αὐτῆς Ἀρχέλαος ὁ κηδεστὴς, ἤτοι ὁ συμπενθερὸς Ἡρώδου (42) τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας. Μετὰ δὲ ταῦτα παυσαμένης τῆς βασιλείας, εἰς ἐπαρχίας παρὰ τῶν Ῥωμαίων τὸ σχῆμα μετέβαλε, καὶ ἀνθύπατος

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(39) Occurrit etiam locus iste apud eumdem Constantinum in Basilio cap. 32 et 35, et apud Annam Comnenam pag. 411. Scylitzæ Αὖλον castrum Tarso vicinum.

(40) Sic ms. Editi vero habent Σποδενδοῦ. Cedreno, Curopalatæ ac Zonaræ dicitur Ποδανδός. Appellatur etiam a Porphyrogenito in Vita Basilii, cap. L editionis Combefisianæ, Ποδανδός, atque hunc locum Tarso vicinum fuisse statuit, necnon a nomine fluvii loco appellationem inditam scribit : Ταῦτα πρὸς Θεὸν μετὰ συντριβῆς καρδίας καὶ δακρύων πολλῶν προσευξάμενος καὶ εἰπὼν, ἄρας τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις, ἀπῄει κατὰ Ταρσοῦ. Καὶ δὴ κατὰ τὸν τόπον γενόμενος, ὃ λέγεται Ποδανδὸς, ἔνθα καὶ ὁ ὁμώνυμος ῥεῖ ποταμός, etc. *Hæc ad Deum contrito corde, multisque lacrymis comprecatus atque locutus, assumptis Romanis cohortibus adversus Tarsum proficiscitur. Atque ubi ad locum venit, cui Podandus nomen, (ubi etiam recurrit fluvius*
D *ejusdem nominis*) etc. Annæ Comnenæ dicitur θέμα τὸ Ποδανδόν.

(41) De Adana, Ciliciæ urbe loquuntur Anna Comnena p. 339; Scylitzes pag. 656; Zonaras in Romano Diog. pag. 226; Nicetas in Joanne. *Athena* dicitur Tudebodo pag. 784 ; Roberto Mon. pag. 44; Guiberto lib. 3, cap. 12; *Addena* Raimundo de Agiles p. 146. Adanum et Tarsum accurate describit Willebrandus ab Oldenborg. in Itiner. Vide Josephum Barbarum in Itiner. Persic. pag. 461 etc.

(42) Sic MS Codex. Et quidem non abs re, nam sic scriptor declarat, quænam affinitas fuerit inter Archelaum et Herodem ; cujus quidem filius Alexander Glaphyram filiam regis Cappadocum in matrimonium duxerat. Συμπενθερία enim est affinitas inter duos ex filiorum vel filiarum nuptiis, sic ut uterque socer dicatur, hic quidem respectu nurus, alter respectu generi.

ταύτην ἐδασμολόγει (43) τε καὶ διετάττετο. Εἰσὶ δὲ A πόλεις ἐπίσημοι κατὰ τὴν πρώτην ἐπαρχίαν τέσσαρες· Καισάρεια μητρόπολις, ἡ ἀπὸ τοῦ μεγάλου Καίσαρος Ἰουλίου (44) ὀνομασθεῖσα, ἥτις πρότερον ἐκαλεῖτο Μάζακα, ἀπὸ Μοσὼχ τοῦ τῶν Καππαδόκων ἀρχεγόνου. Δευτέρα δὲ πόλις, Νύσσα· τρίτη Θερμά· τετάρτη Ῥεγεποδανδός. Τῆς δὲ δευτέρας Καππαδοκίας εἰσὶ πόλεις ὑπὸ ἡγεμόνα, ὀκτώ· Τύανα, Φαυστινούπολις, Κύβιστρα, Ναζιανζὸς, Ἐρύσιμα, Παρνασὸς, Ῥεγέδωρα, Μωκιασσὸς, καὶ φρούριον τὸ καλούμενον Κόρον. Τῆς δὲ τρίτης (45) Καππαδοκίας ἡ νῦν ὀνομάζεται Ἀρμενιακὸν, εἰσὶ πόλεις ἑπτά· Ἀμάσεια, Ἴϐωρα, Ζάλιχος, Ἄνδραπα (46), Ἀμινσὸς, Νεοκαισάρεια, Σινώπη. Διαϐεϐόηται δὲ παρὰ πᾶσιν ἐπὶ κακοτροπίᾳ τὸ τῶν Καππαδόκων γένος, ὡς καὶ παροιμίαν περὶ αὐτῶν ἐξενεχθῆναι τοιαύτην· B *Τρία κάππα κάκιστα· Καππαδοκία, Κρήτη καὶ Κιλικία.* Καὶ ἐν ἐπιγράμμασι·

Καππαδόκαι, φαῦλοι (47) *μὲν ἀεί· ζώνης δὲ τυχόντες,*
Φαυλότεροι· κέρδους δ' εἵνεκα φαυλότατοι·
Ἢν δ' ἄρα δὶς καὶ τρὶς μεγάλης δράξωνται ἀπήνης,
Δὴ τότε γίγνονται φαυλεπιφαυλότατοι.

Καὶ ἄλλος·

Καππαδόκην (48) *ποτ' ἔχιδνα κακὴ δάκεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ*
Κάτθανε γευσαμένη αἵματος ἰοϐόλου.

Ἐκ δὲ ταύτης τὰ τοιαῦτα βλασφημουμένης, ἐϐλάστησαν ἄνδρες, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν, ἐξανέτειλαν ὥσπερ ἀστέρες πολύφωτοι, ἐπὶ σοφίᾳ διαϐόητοι, ζηλωταὶ C τῆς Χριστιανῶν πίστεως. Γρηγόριος ὁ θαυματουργὸς, ὁ Νεοκαισαρείας ἐπίσκοπος, Φαίδιμός τε ὁ

urbes celebriores quatuor; 7 Cæsarea metropolis, a magno illo Cæsare Julio ita nuncupata, quæ antea vocabatur Mazaca, a Mosoch primo Cappadocum auctore. Altera urbs Nyssa : tertia, Therma : quarta Rhegepodandus. Secunda vero Cappadociæ præfectura urbes habet octo: Tyana, Faustinopolin, Cybistram, Nazianzum, Erysima, Parnasum, Rhegedora, Mocissum et propugnaculum quod Corum dicitur. Tertiæ autem Cappadociæ quæ nunc appellatur Armeniacum, urbes sunt septem : Amasea, Ibora, Zalichus, Andrapa, Aminsus, Neocæsarea, Sinope. Cæterum famosa apud omnes est ob nequitiam Cappadocum gens; adeo ut proverbium ejuscemodi de illis feratur : *Tria cappa pessima, Cappadocia, Creta et Cilicia.* Et in Epigrammatibus :

Cappadoces semper mali, cingulum vero nacti
Pejores : lucri vero gratia pessimi :
Cum vero bis aut ter magnum prehenderint currum,
Tunc sane evadunt mali ter et amplius.

Et alius :

Cappadocem quondam echidna mala momordit. Sed et ipsa
Mortua est gustans sanguinem venena jaculantem.

Ex hac autem adeo infami gente pullularunt, imo vero veluti fulgidæ quædam stellæ emicuerunt, vera sapientiæ laude celeberrimi, et Christianæ fidei propugnatores acerrimi, Gregorius ille thaumaturgus, Neocæsariensis episcopus, et

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(43) Sic ms. codex. Perperam in editis legitur, ἐθεσμολόγει.

(44) At Suidas v. Καισάρεια, tradit Cæsaream, quæ antea Mazaca, sic appellatam fuisse a Tiberio Cæsare, postquam Archelao illam ademisset. Sozomenus vero lib. v Hist. Eccles. cap. 4, dicit Cæsaream a Claudio nomen accepisse. Et idem legitur in Histor. tripart. lib. VI cap. IV, Cæterum de *Mazaca* sic loquitur Solinus cap. XLVII: *Mazacam sub Argæo sitam Cappadoces matrem urbium nominant : qui Argæus nivalibus jugis arduus, ne æstivo quidem torrente pruinis caret : quemque indigenæ populi habitari Deo credunt.*

(45) Sic ms. codex. In editis desideratur τὸ, τρίτης.

(46) Editi habent, Ἄντραπα· At Ἄνδραπα dicitur et Ptolomæo.

(47) Hoc epigramma, quod hic Constantinus mutilum duobus ultimis versibus profert, integrum habetur in Anthologia lib. II, cap. 43, tit. Εἰς πονήρους, hoc est, *In malos :* auctorque ipsius dicitur Demodocus. In ms. Porphyrogeniti primus versus sic legitur : Καππαδόκες, φαῦλοι μὲν ἀεί· ζώνης δ' εἵνεκα, etc. At in editis et in Anthologia, Καππαδόκαι, et ζώνης δὲ τυχόντες· ubi quidem Brodæus sic monet : Milites ignavissimi sunt Cappadoces. Festus : Apud antiquos toti succincti pugnasse dicuntur. Servius : Omnes qui militant cincti sunt, aut certe inefficaces, ut contra præcinctos strenuos dicimus, unde et Græce εὔζωνος, non qui bonam zonam habet (est enim ζώνη armorum apparatus Homero) sed qui est strenuus. Moschopulo; ἐλαφρὸς, καὶ μηδὲν περὶ τὴν ζώνην ἄχθος ἐπιφερόμενος. Atqui ζώννυσθαι eidem Iliad. Λ arma induere est. Pausanias. Τὸ δὲ ἐνδῦναι τὰ ὅπλα ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ ζώσασθαι. Ἀπέζωσεν quoque apud Herodianum pro exauctoravit, et cingulum amittere pro militia cedere comperi. Gregorius : Οἶδα καὶ ζώνην ἄλλην, τὴν στρατιωτικὴν λέγω καὶ ἀνδρικὴν, καθ' ἣν ἄζωνοι Συρίας καὶ μονόζωνοί τινες ὀνομάζονται. An ζώνης ex Suida δυνάμεως καὶ ἀξιώματος τυχόντες enarrari potest? μεγάλης δράξωνται ἀπήνης, si currum aut rhedam apprehenderint. Conviciari ac βαρϐαροϐοᾷν solere ait Demodocus Cappadoces, proverbium intuens, D *de plaustro loqui.* Suidas. Ibi τὰ ἐκ τῶν ἁμαξῶν σκώμματα. Etymologici auctor in dictione ἁρμάτειον μέλος. Φαυλεπιφαυλότατοι, mali ter et amplius. Ad servitutem natos Cappadoces fuisse prope liquet, quibus cum S. P. Q. R. ut sui juris liberique essent concessisset, ut regem habere sibi liceret poposcerunt, negantes vivere gentem sine rege posse. Justinus et Strabo. Jure igitur Cappadoces servi sunt Persio satyr. 6, et Martial. *Quid te Cappadocum sex onus esse juvat?* At eorum fidem elevat satyr. 7, Juven. nec obscura est paræmia, τρία κάππα κάκιστα, Cappadoces, Cretenses, Cilices. Eam nationem a Philippo Alexandri patre domitam tradunt Justinus et Orosius, quibus in hoc fidem nullam habeo. Isthæc Brodæus ad laudatum epigramma adnotaverat.

(48) Hoc etiam epigramma habetur in Anthologia paulo superius laudato loco.

Phædimus Amaseus, et Rex celeberrimus, qui sub Licinio martyrium pro fide Christiana subiit, et Basiliscus Comanensium archiepiscopus; qui etiam ipse martyrio obiit; et cum quo conditæ fuerunt reliquiæ Joannis Chrysostomi: præterea Basilius magnus Cæsariensis episcopus, et Gregorius Theologus, qui fuit episcopus Nasianzenus, et nunc in æde Apostolorum una cum patriarchis hujus urbis a pio et Christianæ fidei studiosissimo imperatore Constantino positus jacet. Insuper fratres Basilii Magni, videlicet Petrus, Gregorius, et Naucratius; necnon Cæsarius Gregorii Theologi frater. Atque hæc quidem de Cappadocia veluti compendio dicta sint.

Thema III, dictum Thracesiorum.

Quod vero nunc Thracesiorum thema appellatur, olim quidem et ab initio Asia minor dicebatur; et qui huic præerat proconsul præfectus Asiæ nuncupabatur. Et ne externos afferam, ipsemet testis est veritatis Lucas evangelista et apostolus, qui in Actis apostolorum idem asserit, ubi mentionem faciens Alexandri, qui tum temporis apud Ephesios primatum obtinebat, eum appellat præfectum Asiæ. Thracesiorum vero appellatio hanc originem habet: Temporibus Alyatti, Lydorum regis, vir quidam cum uxore et liberis profectus ex Mysia, Thraciæ regione, (cujus etiam meminit Homerus, inquiens sic:

Mysorumque cominus pugnantium et illustrium [*Hippemolgorum,*

in eam Asiæ regionem venit, quæ Lydia dicitur, et prope Sardorum urbem habitavit. Rege itaque ad murum urbis considente, præteriit Thracis uxor, urnam capite gestans, manibus vero colum et fusum; a tergo autem equus zonæ alligatus; atque urna quidem, quam vertice gerebat, referta erat aqua, manibus vero nens colum et fusum exercebat: pone autem equus, quem adaquarat, cingulo annexus sequebatur. Hac conspecta rex vehementer admiratus est, et unde, quænam, et ex qua urbe esset, interrogavit; quæ respondit Mysiam se natione esse; est vero id Thraciæ oppidulum. Rex itaque arrepta ex hac

A Ἀμασείας, καὶ βασιλεὺς ὁ ἀοίδιμος ὁ ἐπὶ Λικινίου μαρτυρήσας ὑπὲρ τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως· καὶ ὁ Βασιλίσκος, ὁ Κομάνων ἀρχιεπίσκοπος· ὃς καὶ αὐτὸς μαρτυρίῳ ἐτελειώθη. Μεθ' οὗ κατετέθη τὸ λείψανον Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Βασίλειός τε ὁ μέγας, ὁ Καισαρείας ἐπίσκοπος· καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ὁ Ναζιανζοῦ τὴν ἐπισκοπὴν κληρωσάμενος· νυνὶ δὲ ἐν τῷ τῶν Ἀποστόλων ναῷ κατατεθεὶς μετὰ τῶν πατριαρχῶν ταύτης τῆς πόλεως ὑπὸ τοῦ εὐσεβοῦς καὶ φιλοχρίστου βασιλέως Κωνσταντίνου. Οἵ τε ἀδελφοὶ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, Πέτρος τε καὶ Γρηγόριος, καὶ Ναυκράτιος (49), καὶ Καισάριός τε ὁ ἀδελφὸς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τῆς Καππαδοκίας ὡς ἐν ἐπιτομῇ.

B *Θέμα Γ', τὸ τῶν Θρακησίων.*

Τὸ δὲ νῦν καλούμενον Θρακησίων θέμα, πάλαι μὲν, καὶ κατ' ἀρχὰς Ἀσία μικρὰ ὠνομάζετο, καὶ ὁ ταύτης κρατῶν ἀνθύπατος, Ἀσιάρχης ἐλέγετο. Καὶ ἵνα μὴ λέγω τοὺς ἔξωθεν, αὐτὸς ὁ μάρτυς τῆς ἀληθείας Λουκᾶς ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ ἀπόστολος ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων τὸ αὐτὸ λέγει, μεμνημένος Ἀλεξάνδρου τοῦ τότε πρωτεύοντος τῶν Ἐφεσίων, Ἀσιάρχην αὐτὸν ἀποκαλῶν. Θρακήσιοι δὲ ἐπεκλήθησαν (50) ἀπὸ τῆς τοιαύτης αἰτίας· Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Ἀλυάττου τοῦ τῶν Λυδῶν βασιλέως, ἀνήρ τις μετὰ τῆς γυναικὸς (51) καὶ τῶν αὐτοῦ τέκνων ἐκ Μυσίας τῆς τῶν Θρακῶν χώρας ὁρμώμενος (ἧς καὶ Ὅμηρος μνημονεύει λέγων οὕτως·

Μυσῶν τ' ἀγχεμάχων, καὶ ἀγαυῶν Ἱππημολγῶν),

C διεπέρασεν εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀσίας εἰς χώραν τὴν λεγομένην Λυδίαν, καὶ κατῴκησε πλησίον τῆς πόλεως Σάρδεων. Τοῦ οὖν βασιλέως πρὸς τῷ τῆς πόλεως τείχει καθεζομένου, διήρχετο ἡ γυνὴ τοῦ Θρακὸς (52), ἐπὶ μὲν τῆς κεφαλῆς βαστάζουσα στάμνον· ἐπὶ δὲ τῶν χειρῶν, ἠλακάτην καὶ ἄτρακτον· ὄπισθεν δὲ πρὸς τὴν ζώνην, ἵππος τις προσεδέδετο· καὶ ἐπὶ μὲν τῆς κορυφῆς, ἡ στάμνος ἦν μεστὴ τοῦ ὕδατος (53)· ἐν δὲ ταῖς χερσὶν εἰργάζετο νήθουσα ἐκ τῆς ἠλακάτης τὸν ἄτρακτον. Ὄπισθεν δὲ πρὸς τὴν ζώνην, ἠκολούθει ὁ ἵππος ἀπὸ τῆς πηγῆς πεποτισμένος. Ταύτην ἰδὼν ὁ βασιλεὺς, μεγάλως ἐθαύμασε, καὶ ἠρώτησε πόθεν, καὶ τίς, καὶ ποίας ἐστὶ

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(49) Sic ms. Perperam in editis Παγκράτιος legitur; quippe Naucratius appellabatur, et non Pancratius unus ex decem fratribus sancti Basilii.

(50) Aliam Θρακησίων originem affert Eustathius in Dionysium. De Thracum vero fortitudine præclare Justinianus novella κς'· Ἐκεῖνο τῶν ἀνωμολογημένων ἐστὶν, ὅτιπερ εἴτις τῶν Θρακῶν ὀνομάσειε χώραν, εὐθὺς συνεισέρχεται τῷ λόγῳ, καὶ τις ἀνδρεία, καὶ στρατιωτικοῦ πλήθους, καὶ πολέμων, καὶ μάχης ἔννοια. Ταῦτα γὰρ ἐγγενῆ τε καὶ πάτρια τῇ χώρᾳ καθέστηκεν ἐκείνῃ.

(51) Sic in ms. Perperam legitur in editis, ἀνήρ τις μετὰ γυναικὸς καὶ τῶν ἑαυτοῦ τέκνων κατὰ Μυσίας τῆς τῶν, etc.

(52) Ælianus libro de Animalibus VII, cap. 12, aliter hanc historiam narrat, Pæoniis mulieribus eam laudem tribuens: Τῇ μὲν κεφαλῇ, inquiens, φέρουσιν ὑδρίαν μεστὴν ὕδατος, καὶ τὸν αὐχένα D ἀνέστησαν, ὥστε αὐταῖς βαδιζούσαις, ἄτρεπτόν τε καὶ ἀκλινῆ διαμένειν τὴν ὑδρίαν. Ἐξαρτήσασαι δὲ τοῦ κόλπου θηλάζουσι τὰ βρέφη· καὶ εἰς τὸν βραχίονα τὸν ῥυτῆρα ἐνάψασαι, τὸν τοῦ γήμαντος ἵππον εἰς ἀρδείαν ἄγουσι, καὶ ταῖς χερσὶ νήθουσι λίνον. *Quod uno tempore, partim capite urnam aquæ plenam ferant, ita cervicem erigentes, ut ipsis ingredientibus immota urna permanens, nulla inclinatione propendeat; partim infantem puerum e sinu suo appensum lactent, simul et brachio in habenam inserto mariti equum ad aquam ducant, simul et manibus linum neant.* Quo etiam loco adjicit Ælianus, Darium conspecta aliquando muliere Pæonia hoc apparatu instructa, ad subjugandos Pæonas accensum.

(53) Sic ms. In editis vero legitur, ὁ στάμνος ἦν μεστὸς ὕδατος. Dicitur ἡ στάμνος et in epistol. ad Hebr. cap. 9.

πόλεως. Ἡ δὲ ἀπεκρίνατο, Μυσὴ μὲν εἶναι τὸ γένος· Θρᾴκης δ' ἐστὶν αὕτη τὸ πολίχνιον. Λαβὼν οὖν βασιλεὺς ἀπὸ τῆς γυναικὸς ἀφορμὴν, πρεσβείαν πρὸς τὸν τῆς Θρᾴκης βασιλέα ποιησάμενος, Κότυν ὀνομαζόμενον, ἐκεῖθεν ἔλαβεν ἄνδρας μετοίκους μετὰ γυναικῶν, καὶ τέκνων, ὄχλον ἱκανόν. Ἐκ τούτου τοῦ γένους ὠνομάσθησαν οἱ τὴν μικρὰν Ἀσίαν οἰκοῦντες, Θρᾳκήσιοι· διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς ἐργοπόνους, ἐργώδεις τε καὶ χειρώνακτας. Ὅλον δὲ τὸ τῶν Θρᾳκησίων θέμα ἐκ γενῶν συνίσταται τοιῶνδε, Λυδῶν, Μαιόνων, Καρῶν, Ἰώνων· καὶ Ἴωνες μὲν καλοῦνται οἱ κατοικοῦντες Μίλητόν (54) τε καὶ Ἔφεσον· οἱ δὲ τὸ μεσόγαιον, Σαρδιανοὶ, Λυδοί τε καὶ Μαίονες, καὶ Κᾶρες, καὶ οἱ τῆς μικρᾶς Φρυγίας οἰκήτορες. Καὶ οὕτως μὲν οἱ Θρᾳκήσιοι. Ταύτην δὲ τὴν ἱστορίαν Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς γράφει ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ αὐτοῦ βιβλίῳ, ὁ γεγονὼς ὑπογραφεὺς Ἡρώδου τοῦ βασιλέως. Ὠνομάσθησαν δὲ Θρᾳκήσιοι, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς ἐκ τῆς τῶν Θρᾳκῶν γῆς, ὥσπερ εἴπομεν. Εἰσὶ δὲ πόλεις παρὰ τὴν Ἀσίαν κα' (55). Πρώτη μὲν, Ἔφεσος· δευτέρα δὲ, Σμύρνα· τρίτη, Σάρδεις· τετάρτη, Μίλητος· πέμπτη, Πριήνη· ἕκτη, Κολοφών· ἑβδόμη, Θυάτειρα· ὀγδόη, τὸ Πέργαμον· ἐννάτη, Μαγνησία· δεκάτη, Τράλλεις· ἑνδεκάτη, Ἱεράπολις· δωδεκάτη, Κολοσσαὶ, αἱ νῦν λεγόμεναι Χῶναι (56), οὗ ἐστι ναὸς

A muliere occasione, missa ad regem Thracum Cotyn nuncupatum legatione, colonos inde cum uxoribus et liberis accepit, turbam satis numerosam. Ex hac natione appellati sunt Asiæ minoris incolæ Thracesii, quod sint operosi, ac laboriosi, et opere manuario victum sibi quæritantes. Universum vero Thracesiorum thema hisce gentibus constat : Lydis, Mæonibus, Caribus, Ionibus. Atque Iones quidem nuncupantur, qui Miletum et Ephesum incolunt ; qui vero mediterranea habitant, Sardiani, Lydi, Mæones, et Cares, et minoris Phrygiæ incolæ. Atque ita quidem se habent Thracesii. Hanc vero historiam scribit Nicolaus Damascenus decimo octavo Historiæ suæ libro ; qui quidem fuit scriba Herodis regis.
B Thracesii autem appellati sunt, quod ex Thracum regione orti essent. Cæterum in Asia habentur urbes viginti et una ; prima quidem Ephesus, altera Smyrna, tertia Sardis, quarta Miletus, quinta Priene, sexta Colophon, septima Thyatira, octava Pergamum, nona Magnesia, decima Trallis, undecima Hierapolis, duodecima Colossæ, quæ nunc Chonæ dicuntur, ubi visitur celeberrimum templum Michaelis archangeli, decima tertia Laodicea, decima quarta Nyssa, decima quinta Stra-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(54) Perperam in editis hic et infra legitur, Μήλιτον pro Μίλητον.

(55) Sic in ms. In editis vero, εἰσὶ δὲ πόλεις περὶ τὴν Ἀσίαν, εἴκοσι. At vigesima prima urbs Philadelphia in ms. dicitur.

(56) Chonæ olim, inquit Porphyrogenitus, Colossæ dictæ, urbs episcopalis Laodiceno metropolitano subjecta atque olim Palassæ appellata ut est apud Nicetam in Vita sancti Ignatii patriarchæ Constantinopolitani ob templum sancti Michaelis archangeli, magnitudine, pulchritudine, et mirabili artificio insigne celeberrima. Et quidem Chonæ olim Palassæ appellatæ dicuntur Nicetæ ipsi Choniatæ in Manuele lib. vi, n. 1, sed utrobique vitiose scriptum pro Colossæ mihi persuadeo Sic ibi Choniates : Ἀφικνεῖται εἰς Χώνας, πόλιν εὐδαίμονα καὶ μεγάλην, πάλαι τὰς Παλάσσας, τὴν ἐμοῦ τοῦ συγγραφέως πατρίδα, καὶ τὸν Ἀρχαγγελικὸν νεὼν εἰσιὼν μεγέθει μέγιστον καὶ κάλλει κάλλιστον ὄντα, καὶ θαυμασίας χειρὸς ἅπαντα ἔργον· ἐκεῖθεν ἐξελάσας. Meminit hujus celeberrimi templi Chonensis idem Nicetas et in Isaacio lib. ii, n. 11. Celeberrimum autem ac illustre fuit hoc templum ob miraculum in Archippo illius Mansionario patratum ; cujus quidem historia passim habetur apud Metaphrastem et alios. Cæterum libet hic exhibere binos catalogos urbium, quæ subsequenti ævo nomen mutarunt. Primus ex Baluziano codice recenti manu conscripto paululum diversus ab editis, qui sic habet :

Ὅσαι τῶν πόλεων μετωνομάσθησαν εἰς ὕστερον.

Ἐπίδαμνος, τὸ νῦν Διράχιον.
Τρίβαλλις, ἡ Ἀχρίδα.
Ἡράκλεια, ἡ νῦν Πελαγονία.
Σολάσφορος, ἡ νῦν Δεάβολις.
Ἰλλυρικὸν, τὰ νῦν Κάνινα.
Ἔδεσσα, τὰ νῦν Μόγλαινα.
Ἀξιὸς ποταμὸς, ὁ νῦν Βαρδάριος.
Ἄργος Θετταλικὸν, ἡ Λάρισσα.
Λπεια, ἡ νῦν Κορώνη.
Πήδαστος, ἡ νῦν Μεθώνη.
Ταύτης πλησίον ἐστὶ Χεῤῥόνησος, ἥτις καλεῖται Πύλος, ἡ πατρὶς Νέστορος, νῦν δὲ καλεῖται Ἀβάρινος.
C Τρίκκη, τὰ νῦν Τρίκαλα.
Θεούπολις, ἡ νῦν Προῦσα.
Ἀπολλωνία, ἡ νῦν Ἱερισσὸς, ἡ πρὸς τῷ Ἄθῳ ὄρει κειμένη.
Ἀμφίπολις, ἡ νῦν Χρυσόπολις.
Ἄπρως ἡ νῦν Θεοδοσιούπολις, παρὰ τοῦ Ἀπρουπενθεροῦ Κάρου κτισθεῖσα.
Ὀρθαγορία καὶ Στάγειρα, ἡ νῦν Μάκρη.
Τόπειρος, τὸ νῦν Ῥούσιον.
Πείρινθος, ἡ νῦν Ἡράκλεια.
Τιβεριούπολις, ἡ νῦν Στρόνμιτζα.
Βελεντιούπολις, τὸ Βελεσβούδιον.
Δάρες, τὸ νῦν Ταῦρες.
Μαρτυρούπολις, τὸ νῦν Μερφεκή.
Βέῤῥοια, τὸ νῦν Χάλεπε.
Προποντίζες δύο, ἡ μὲν κατὰ τὴν Ἄβυδον, ἡ δὲ κατὰ τὸ Ἱερὸν καὶ Ψαμμάθιον.
Γερμανικία Συρίας, ἡ νῦν Τελεσαῦρα, Μόψου δὲ κρῆναι.
D Σπαρχειὸς ποταμὸς, ὁ νῦν Ἀγριομέλας.
Καστάβαλλα Κιλικίας, ἡ νῦν Μάμιστα.
Αἱ ἄνω Γαλλίαι καὶ τὰ ἐπέκεινα τῶν Ἄλπεων, εἰσὶ τὰ πρὸς Ὠκεανόν· οἷον Γαλατία, Ἱσπάνια, Γερμανοὶ δὲ οἱ Φράγκοι.
Σύρμιον, ἡ νῦν Οὐγγρία καὶ Στρίωμος· οἱ δὲ Οὔγγροι τὸ παλαιὸν ἐλέγοντο Γήπαιδες.
Δορύστολον, ἡ νῦν Δύστρα.
Ὀδρυσὸς καὶ Ὀρεστιὰς, ἡ νῦν Ἀδριανούπολις.
Μαιῶτις λίμνη, ἡ νῦν Γαλατία.
Ποτίδαια, ἡ Κασσάνδρεια.
Κολοσσὸς, ἡ Τύρος.
Ἀχαΐα, ἡ νῦν Πάτρα.
Δαναοὶ, οἱ Ἕλληνες.
Ἀσία, ἡ Ἔφεσος.
Ἰωνία, ἡ περὶ Ἀσίαν.
Εὔβοια, ἡ Εὔριππος.
Βοιωτία, αἱ Θῆβαι.
Φθία, ἡ Φαρσαλία.

tonicia, decima sexta Alabanda, decima septima Alinda, decima octava Myrina, decima nona Teos, vigesima Lebedos, vigesima prima Philadelphia, et aliæ nonnullæ. Atque hæc quidem de his.

A διαβόητος τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ· ιγ', Λαοδίκεια· ιδ', Νύσσα· ιε', Στρατονίκεια· ις', Ἀλάβανδα· ιζ', Ἀλίνδα· ιη', Μύρινα· ιθ', Τέως· κ', Λέβεδος· κα', Φιλαδέλφεια, καὶ ἄλλαι τινές. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

9 *Thema IV, dictum Obsequium.*

Thema vero, quod Obsequium vocatur, omnibus appellatione ipsa notum est. Obsequium enim Latine dicitur id, quod Græcorum lingua appellantur ii, qui imperatori, ordinis tuendi et honoris causa, præeunt. Unde fit ut qui Obsequio præest, prætor non vocetur, sed comes et nomine et cognomine dicatur. Obsequii vero ambitus his populis atque gentibus circumscribitur; a mari quidem initium sumens, hoc est, a sinu Astaceno, et a promontorio Dascylio ad Tritonem usque, et montes Sigrianæ, atque ipsam Prœconesum, ad ipsam quoque Abydum, Cyzicum et Parium, se porrigit. Et quidem inferiorem ac maritimam oram ab Astaceno sinu incipientem, et a Pylis, quæ vocantur, usque ad Mediterranea Olympi, qui Mysius dicitur, et ad regionem Dagotthenorum dictam, et ad ipsam Prusiadem usque Bithyni habitant, australem vero Olympi partem, ad fluvium Rhyndacum usque incolunt Mysii. Maritima autem et Cyzicum inhabitant Phryges et Græci, a Granico fluvio ita nuncupati, ubi Alexander Macedo primum prælium cum Persarum ducibus commisit. Ulterius vero ad Dorylæum, et ipsum Cotyæum usque, extenditur; ex qua quidem urbe prodiit celeberrimus ac vetustus ille Æsopus, qui fabularum usum primus in mundum invexit: et usque ad Comopolim Meri orientem versus. Ad occasum vero desinit in Abydum.

Θέμα Δ', τὸ καλούμενον Ὀψίκιον.

Τὸ δὲ θέμα τὸ καλούμενον Ὀψίκιον, πᾶσιν ἔχει γνώριμον τὴν προσηγορίαν. Ὀψίκιον γὰρ Ῥωμαϊστὶ λέγεται, ὅπερ σημαίνει τῇ Ἑλλήνων φωνῇ, τοὺς προπορευομένους ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως ἐπὶ εὐταξίᾳ καὶ τιμῇ. Ὅθεν οὐδὲ στρατηγὸς χρηματίζει ὁ τοῦ Ὀψικίου ἡγούμενος, ἀλλὰ κόμης καὶ τὴν ὀνομασίαν καὶ τὴν προσωνυμίαν προσαγορεύεται. Ἡ δὲ περιοχὴ τοῦ Ὀψικίου, ὑπὸ τούτων φυλῶν τε καὶ ἐθνῶν B κατοικεῖται. Ἀπὸ μὲν θαλάσσης ἀρχόμενον, τουτέστιν τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου, καὶ τοῦ Δασκυλίου ἀκρωτηρίου, καὶ μέχρι τοῦ Τρίτωνος, καὶ τῶν ὀρέων Σιγριανῆς, καὶ αὐτῆς Προικονήσου, καὶ ἕως αὐτῆς τῆς Ἀβύδου, Κυζίκου τε καὶ Παρίου. Καὶ τὰ μὲν κάτω καὶ παρὰ θάλασσαν ἀπὸ τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου ἀρχόμενα, καὶ τῶν καλουμένων Πυλῶν (57), καὶ ἕως τῆς μεσογαίου τοῦ Μυσίου Ὀλύμπου προσαγορευομένου, καὶ τῆς χώρας τῶν καλουμένων Δαγοτθηνῶν (58), καὶ αὐτῆς Προυσιάδος κατοικοῦσι Βιθυνοί. Τὰ δὲ πρὸς νότον τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἕως τοῦ ποταμοῦ Ῥυνδακοῦ, κατοικοῦσι Μυσοί· τὰ δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ τὴν Κύζικον, κατοικοῦσι Φρύγες τε καὶ Γραικοί, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Γρανικοῦ (59) τὴν ὀνομασίαν πλουτήσαντες· ἐν ᾧ ποταμῷ γέγονεν ἡ πρώτη C μάχη πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Περσῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος· ἄνω δὲ παρεκτείνεται μέχρι τοῦ Δορυλαίου καὶ αὐτοῦ Κοτυαίου, ἐξ οὗπέρ ἐστιν ὁ ὀνομαστότατος καὶ παλαιὸς ἐκεῖνος Αἴσωπος, ὁ τὴν μυ-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

Νικόπολις, ἡ νῦν Πρέβεζα.
Αἰτωλία, τὰ Λεχώνια.
Κέρκυρα, ἡ Φαιακία.
Δωδώνη, ἡ Βόνδιτζα.
Ἤπειρος, τὸ Βοθρευτόν.
Δελφοί, τὸ Χρυσὸς καὶ Σόλων.
Διόσπολις, τὸ Ῥάμπελον.
Καισάρεια Φιλίππου ἡ Τονόπυργος, ἡ αὐτὴ καὶ Παναιάς, ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ ὄρους Παναίου.
Σαρδική, ἡ νῦν Τριαδίτζα.
Λάρυμνα, ἡ Λαρύσα.
Θέρμη καὶ Ἠμαθία, ἡ Θεσσαλονίκη.
Κολασσαί, αἱ Χῶναι.
Ῥοδόπης, ἡ Φιλιππούπολις.
Ἰταλία, ἡ Λογγιβαρδία.
Μέμφη, τὸ νῦν Ταμιάθην.
Πέργη, τὸ νῦν Πυργίν.
Αὔδειρα, τὸ νῦν Πολύστειλον.

Alter vero catalogus hujuscemodi urbium editus habetur ad calcem libri primi de thematibus, et sic habet:

Πόλεων ὀνόματα.

Ὅσαι τῶν πόλεων ἐν τοῖς ὑστέροις χρόνοις μετωνομάσθησαν.
Ἐπίδαμνος, τὸ νυν Δυῤῥάχιον.
Αἴπεια, ἡ νῦν Κορώνη.
Πίδασος, ἡ νῦν Μεθώνη. Ταύτης δὲ πλησίον ἐστὶν Χεῤῥόνησος μικρά, ἥτις τὸ μὲν παλαιὸν ἐλέγετο ἡ πατρὶς τοῦ Νέστορος τοῦ παρὰ τῷ Ὁμήρῳ ᾀδομένου· νῦν δὲ καλεῖται Ἀβαρῖνος.
Ποτίδαια, ἡ νῦν Βέῤῥοια.
Πύδνα, τὸ νῦν Κίτρος.
Ἀπολλώνεια, ἡ νῦν Ἐρισσὸς ἡ πρὸς τῷ Ἄθῳ τῷ ὄρει κειμένη.
Τρίκη, τὰ νῦν Τρίκαλα.
Θερμοπύλαι, τὸ νῦν Σκέλος.
Σίπυλον ὄρος, ὁ νῦν Κουσινᾶς.
Σωτηρόπολις, τὰ νῦν Πύθια.
Ἐμέσα τὸ παρὰ τοῖς Σαρακηνοῖς Χέμψ.
Ὑποπλάκιοι Θῆβαι, τὸ νῦν Ἀτραμύττινον.
Ἄργος Θετταλικόν, τὸ νῦν Λάρισσα.
D Σίρμιον ἡ νῦν Οὐγγρία. Οἱ δὲ Οὔγροι οὗτοι ἐλέγοντο τὸ παλαιὸν Γήπαιδες.
Σαρδική, ἡ νῦν Τριάδιττα.
Δάρας, τὸ νῦν Ταυρές.
Μαρτυρόπολις, τὸ νῦν Μεφερκί.
Βέῤῥοια, τὸ νῦν Ἄμαστρις.
Τόπειρος, τὸ νῦν Ῥούσιον.
Ἔφυρα, ἡ νῦν Κόρινθος.
Περίχθος, ἡ νῦν Ἡράκλεια πρὸς δύσιν.
Ἄμιδα, τὸ νῦν Ἔμετ.
Ὀδρυσός, ἡ νῦν Ἀδριανούπολις.
Δορόστολον, ἡ νῦν Δρῆστρον.
Ἴστρος ποταμός, ὁ νῦν Δανούβιος.
Κολοσσαί, αἱ νῦν Χῶναι.

(57) De hisce Pylis loquitur Theophanes ad annum 12 Heraclii, necnon auctor Chronici Alexandrini pag. 325.

(58) Ita ms Codex. Editi vero Γοτθηνῶν.

(59) Idem infra ubi de Dialectis Græcorum agit; et quinam communi dialecto usi sint describit.

θ·πεῖαν πρῶτος εἰς τὸν κόσμον εἰσενεγκών. Καὶ ἕως A τῆς κωμοπόλεως Μηροῦ, κατὰ ἀνατολάς. Πρὸς δὲ τὰς δυσμὰς, καταλήγει εἰς Ἄβυδον· πρὸς δὲ πλάτος, ἀπὸ τοῦ Ῥυνδακοῦ ποταμοῦ καὶ μέχρι τῆς κωμοπόλεως τοῦ λεγομένου Δοματηροῦ. Καὶ οὕτω μὲν τὸ Ὀψίκιον, καὶ τὴν ὀνομασίαν αὐτοῦ εἴπομεν, διὰ τὸ προπορεύεσθαι ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, καὶ καταρτίζειν, καὶ διευθύνειν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ καὶ μονάς. Εἰσὶ δὲ ἔθνη τὰ συμπληροῦντα τὸ Ὀψίκιον, ταῦτα· Βιθυνοὶ, Μυσοὶ, Φρύγες, Δάρδανοι, οἱ καὶ Τρῶες λεγόμενοι. Ἔχει δὲ πόλεις ἐπισήμους τὸ θέμα τὸ καλούμενον Ὀψίκιον, τοσαύτας: πρώτην μὲν Νίκαιαν, τὴν μητρόπολιν χρηματίζουσαν· δευτέραν δὲ, Κοτύαιον· τρίτην, Δορύλαιον· τετάρτην, Μίδαιον (60)· πέμπτην, Ἀπάμειαν· ἕκτην, Μύρλειαν (61)· ἑβδόμην, Λάμψακον· ὀγδόην, Πάριον· ἐννάτην, Κύζικον· δεκάτην, Ἄβυδον.

In latitudine autem a Rhyndaco fluvio usque ad comopolim Domateri cognomine. Atque hæc quidem est ratio Obsequii, quam profecto appellationem ei inditam esse diximus, quod præirent imperatori, ut vias et domicilia ei præpararent atque concinnarent. Gentes vero ac populi, qui Obsequium constituunt sunt hi: Bithyni, Mysii, Phryges, Dardani, qui et Trojani dicuntur. Cæterum thema Obsequii urbes celebres hasce habet. Primam quidem Nicæam, quæ est metropolis, alteram Cotyæum, tertiam Dorylæum, quartam Midæum, quintam Apameam, sextam Myrleam, septimam Lampsacum, octavam Parium, nonam Cyzicum, decimam Abydum.

Θέμα Ε', τὸ καλούμενον Ὀπτίματον. B

Τὸ καλούμενον οὐκ οἶδ' ὅπως εἰπεῖν θέμα Ὀπτίματος, οὐδεμίαν ἔχει κοινωνίαν πρὸς θέματα. Εἰς γὰρ δουλείαν μόνην προσείληπται, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸ οἰκτρότατον, καὶ μήτε τούρμαις, μήτε δρούγγοις (62) τετιμημένον, ἀλλ' ἢ τὸν τούτου κρατοῦντα, δομέστικον μόνον ἀγορευόμενον. Εἰς γὰρ ὑπηρεσίαν ἐτέτακτο τῶν στρατιωτῶν, ὅτε οἱ βασιλεῖς τοῖς ἔθνεσι μετὰ τοῦ λαοῦ ἐπεστράτευον, στρατιωτῶν δὲ ἐκείνων τῶν ἐν τοῖς βασιλικοῖς τάγμασι τεταγμένων. Ὅσοι γὰρ ἐν ταῖς σχολαῖς, καὶ τοῖς ἱκανάτοις (63), καὶ τοῖς λοιποῖς τάγμασιν ἐστρατεύοντο, εἰς ὑπηρεσίαν, εἷς ἕκαστος αὐτῶν Ὀπτιμάτων (64) ἐκέκτητο. Ἔστι δὲ

Thema V, dictum Optimatum.

Id quod, nescio quo pacto, vocatum est thema Optimatum, nihil habet commune cum thematibus; servitii siquidem tantum causa assumptum est, utpote miserrimum, **10** neque turmis, neque drungis cohonestatum, et qui huic præest, domesticus tantum nuncupatur: quippe ad ministeria militibus, cum imperatores una cum populis expeditionem aliquam facerent, præstandum, instituti fuerunt: iis inquam, qui in imperatoriis agminibus versabantur. Quotquot enim in Scholis, et Icanatis, reliquisque agminibus militabant, eorum singulis unus Optimatum, cujus ministerio uteretur, erat

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(60) Ita in ms. legitur. Editi, Μηδάειον. Stephanus Μιδάοιον. Μήδαιον vero Cedreno et aliis urbs isthæc dicitur.

(61) Idem quæ Apamea Bithyniæ, ut tradunt Suidas et Stephanus, Μύρλεια, πόλις Βιθυνίας, ἡ νῦν λεγομένη Ἀπάμεια.

(62) *Drungi* voce usus est Flavius Vopiscus in Probo, *Omnes*, inquiens, *gentium Drungos usque ad quinquagenos homines in triumphum duxit*. Δροῦγγος, *Caterva militum*: Leunclavius in Onomastico Turcico ita Græcis appellari ait *Baculum Tribuni*, quem instar sceptri gerit, et quem Itali *Baculum regiminis* vocant, a *Trunco*, forte. Leo in Tacticis, cap. 14, § 9, et ex eo Glossæ Basilic. Μοῖρα δέ ἐστιν, ἤτοι δροῦγγος τὸ ἐκ ταγμάτων, ἤτοι ἀνδρῶν τῶν λεγομένων κομήτων συγκείμενον πλῆθος, et § 42, μοίρας τὰς λεγομένας δρούγγους. S. Joannes Chrysostomus epist. 14: Δροῦγγος μοναζόντων· οὕτω γὰρ δεῖ εἰπεῖν, καὶ τῇ λέξει τὴν μανίαν αὐτῶν ἐνδείξασθαι. Vide Ducangii utrumque Glossarium.

(63) In voce ἱκανάτοις aqua mihi hæret, inquit Vulcanius. At ἱκανάτοι Scriptoribus Byzantinis milites selecti ad custodiam imperatoris vel palatii dicuntur. Hujus vocis meminit etiam idem Porphyrogenitus lib. de Adm. Imp. cap. 50: Καὶ τὸν μὲν Παγκρατοῦκαν βασιλεὺς ἱκανάτον πεποίηκε, καὶ μετὰ τοῦτο στρατηγὸν εἰς τοὺς Βουκελλαρίους. Præterea Leo Grammaticus, Symeon Logotheta, Anonymus Combefisianus, Cedrenus aliique ex scriptoribus Byzantinis passim hujus vocis meminere. Sed qui Anonymo Combefisiano, num. 19, dicitur ἄρχων τῶν ἱκανάτων, aliis peculiari nomenclatura δομέστικος nuncupatur. Nicetas Paphlago in Vita Ignatii Patriarchæ CP. Νικήταν δὲ πρῶτον μὲν δεκαετῆ τυγχάνοντα, τῶν λεγομένων ἱκανάτων δομέστικον παρὰ Νικηφόρου φασὶ τοῦ πάππου προβε- C βλῆσθαι, δι' ὃν ἐκεῖνοι τὸ πρᾶγμα πρῶτον καταστῆσαι. Ex quibus postremis verbis, inquit Ducangius, vel icanatorum scholam, vel dignitatem domestici τῶν ἱκανάτων, tum primum institutam a Nicephoro generali imp. pro Niceta ex filia nepote. Et certe ante hæc tempora ἱκανάτου mentionem fieri non advertimus, præterquam in Synaxariis 17 Feb. in S. Mena Callicelada: Ὁ μακάριος Μηνᾶς μιᾷ τῶν νυκτῶν ἐπιστὰς ἀνδρί τινι Φιλοβάτῃ λεγομένῳ, καὶ τῇ ἱκανάτων κατειλεγμένῳ σχολῇ· quæ quidem referunt ad tempora Constantini M., sed hæc sunt sublestæ fidei. Continuator Theophanis de eodem S. Ignatio: Καὶ Νικήτας, ὃς πρότερον μὲν παῖς ὢν τὴν τῶν ἱκανάτων διεῖπεν ἀρχὴν, ἅτε δὴ φίλιος τοῖς στρατιώταις καὶ ἐν ὑπαίθρῳ διάγουσιν εἶναί τε θέλων. Unde conjicere licet icanatos milites fuisse ex Palatina militia, qui sub dio agebant, contra quam excubitores. Protospatharii autem ac domestici τῶν ἱκανάτων mentio occurrit in synodo VIII Constan- D tinopol. Act. 1. Orestes πρωτοσπαθάριος, καὶ δομέστικος τῶν ἱκανάτων. Sed vide Ducangii Gloss. Græc.

(64) In editis legitur, αὐτῶν Ὀπτιμάτου. Sed quod hic narrat Constantinus de Optimarum themate, intelligendum eum loqui de Optimatum themate quomodo sua ætate erat; quippe prioribus sæculis in pretio fuit Optimatum militia, quod quidem vel hinc colligere est, quod cum suis protectoribus, quos *armatos* vocabant, perinde ac fœderati cum suis pueris militarent, et in τάγματα distributi, quibus præerant ταξίαρχοι et μοιράρχαι, in secunda acie constituerentur, ut velites et infirmiores in prima locatos tuerentur. Vide *Mauricium Strateg.* lib. I, cap. 3 et 4; lib. II, cap. 5 et 10; lib. III, cap. 7. Cæterum Ὀπτιμάτοι in Historia Byzantina, uti optime docet et Ducangius; appellati

designatus. Porro appellatio ipsa tantum fere in se A contumeliæ habet, atque vilium hominum, qui apud Romanos Cortelini vocantur; ideoque nec inter themata censetur; nec qui huic præest, prætor sive strategus appellatur, sed domesticus, præditori subditus, et dignitate longe inferior. Gentes vero, quæ adimplent, vel potius ministrando servilia hæc officia militibus, atque ipsi imperatori præstant, sunt hæ: Bithyni, Tharsiatæ, Thyni; sed et Phryges attingunt. Habent autem urbes celebres hasce: Primam quidem Nicomediam metropolim, alteram Helenopolim, tertiam Prænetum, quartam Astacum, quintam Parthenopolim. Cæterum fluit per Optimatum thema Sangarius fluvius junctus ponte visu dignissimo, quem struxit imperator Justinianus ille nunquam satis celebratus. In eo B talis inscriptio est, in lapidum uno insculpta, istis verbis:

Tu quoque post tumidam Hesperiam, Medosque feroces,
Barbaricumque gregem, quantus erat, domitum:
Sangari prævalida fluctus modo fornice vincte
Induperatoris servitio premeris.
Invie namque olim ratibus, nullique subacte,
Jam rigida saxi compede vincte jaces.

Atque hæc quidem de themate Optimatum.

ὀνομασία τῶν ἀτίμων ἴσην ὕβριν φέρουσα, τῶν παρὰ Ῥωμαίοις λεγομένων Κορτελίνων (65). Διὸ οὐδὲ εἰς θέματος τάξιν λελόγισται, οὐδὲ ὁ στρατηγὸς ὁ τούτου ἄρχων κατονομάζεται, ἀλλὰ δομέστικος, ὁ ὑπὸ χεῖρα ὢν στρατηγοῦ, καὶ τὴν ἀξίαν καταδεέστερος. Εἰσὶ δὲ ἔθνη τὰ συμπληροῦντα, μᾶλλον δὲ ὑπουργοῦντα, εἰς τὴν τοιαύτην δουλείαν τῶν στρατιωτῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, τοσαῦτα· Βιθυνοὶ, Ταρσιάται, Θυνοί. Προσάπτεται δὲ καὶ Φρυγῶν. Ἔχει δὲ πόλεις ἐπισήμους τοσαύτας· πρώτην μὲν Νικομήδειαν τὴν μητρόπολιν· δευτέραν δὲ, Ἑλενούπολιν (66)· τρίτην Πραίνετον· τετάρτην, Ἀστακόν· πέμπτην, Παρθενούπολιν. Ῥέει δὲ ἐν τῷ θέματι τῶν Ὀπτιμάτων ποταμὸς ὁ καλούμενος Σαγγάριος· ἐν ᾧ ἐστιν ἀξιοθέατος γέφυρα, ἣν ἐποίησεν Ἰουστινιανὸς (67) ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος ὁ πολυύμνητος, ἐπιγραφὴν ἔχουσα τοιαύτην· ἥτις γέγραπται ἐν μιᾷ τῶν πλακῶν, οὑτωσὶ λέγουσα·

Καὶ σὺ μεθ' Ἑσπερίην ὑψαύχενα, καὶ μετὰ Μήδων
Ἔθνεα, καὶ πᾶσαν βαρβαρικὴν ἀγέλην,
Σαγγάριε, κρατεραῖσι ῥοὰς ἁψῖσι πεδηθεὶς
Αὐτὸς ἐδουλώθης κοιρανικῇ παλάμῃ.
Ὁ πρὶν γὰρ σκαφέεσσιν ἀνέμβατος, ὁ πρὶν ἀτειρής,
Κεῖσαι λαϊνέῃ σφιγκτὸς ἀλυκτοπέδῃ.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ καλουμένου θέματος τῶν Ὀπτιμάτων.

11 *Thema VI, dictum Buccellariorum.*

Similiter et thema Buccellariorum non a loco ali- C quo appellationem accepit, neque a gente aliqua, quæ ita vocaretur, sed quod militum asseclæ essent, et commeatum eis veherent. Buccellarius enim Latina lingua vocatur is, qui rei panariæ custodiam gerit; ut milites expediti, et ab omni onere liberi ad bellum essent. Buccellus quippe vocatur panis, circularem figuram præ se ferens; Cellarius vero, custos panis. Proprio autem, et

Θέμα ϛ', τὸ καλούμενον Βουκελλαρίων.

Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ θέμα τῶν Βουκελλαρίων οὐκ ἀπὸ τόπου τινὸς τὴν προσηγορίαν ἐκτήσατο· οὔτε μὴν ἀπὸ ἔθνους, οὕτω καλουμένου· ἀλλὰ διὰ τὸ ἐπακολουθεῖν τοῖς στρατιώταις, καὶ τροφὰς αὐτῶν ἐπιφέρεσθαι. Βουκελλάριος γὰρ, κατὰ Ῥωμαίων διάλεκτον, ὁ φύλαξ τοῦ ἄρτου καλεῖται. Ὥστε εἶναι τοὺς στρατιώτας ἐλαφροὺς, καὶ ἀβαρεῖς πρὸς τὸν πόλεμον. Βούκελλος γὰρ τὸ κρικελοειδὲς ψωμίον (68) καλεῖται· κελλάριος δὲ ὁ φύλαξ τοῦ ἄρτου. Τὸ γὰρ οἰκεῖον ὀνο-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

fuere Gotthi quos cum Rhodogaiso eorum duce devictos in Augustalem militiam ascivit Stilicho, ut scribit Olympiodorus in excerptis apud Phothium: Ὅτι τῶν Ῥοδογαΐσου Γότθων οἱ κεφαλεῶται Ὀπτιμάτοι ἐκαλοῦντο, εἰς δώδεκα συντείνοντες χιλιάδας. Οὓς καταπολεμήσας Στειλίχων, Ῥοδογαΐ- D σου προσηταιρίσατο. Ii deinceps in provincias dispertiti, ei potissimum Asiæ regioni nomen dederunt, in qua sunt Bithyni et reliquæ gentes quas recenset hoc capite Porphyrogenitus.

(65) Qui Porphyrogenito dicuntur *Cortelini*, in l. I, Cod. Th. de Cohortal. et l. IV, eodem Cod. de Diversis offic. appellantur *Cohortales*. Sic dicti primum officiales præfecti prætorio. Glossæ veteres: Cohortalinus, Θυρωρὸς τοῦ πραιτωρίου. Hi præfecti prætorio Tentorium seu aulam servabant. Postmodum rectorum provinciarum officiales nuncupati fuere. *Apparitores Cohortales*. in l. ult. de Cohort. *Cohortalis militia*, l. I, hoc tit. *Cohortalini*, l. XXVI, XXVIII, hoc tit. Edictum Valentiniani et Marciani contra Eutychen, in concilio Chalcedonensi part. III, cap. 12: Ἀλλ' οὐδεμίαν μετιέναι στρατείαν ἀνεχόμεθα, εἰ μή τι ἄρα τὴν τῶν κορταλίνων, ἢ λιμιτανέων. Cæterum viles ii ac infimæ sortis homines habiti. Glossæ mss. κορτελίνων, τῶν εὐτελῶν. Glossæ Basilic.: Κορτελῖνος, εὐτελής, θυρωρὸς τοῦ πραιτωρίου.

(66) Helenopolis Bithyniæ est urbs ad Dracontis fluvii ostium, in Nicomediensi sinu, Drepanum olim dicta, et ab Helena Constantini Magni matre, quam in ea natam fuisse aiunt, nuncupata, ut est apud Cedrenum ad annum 20 Constant. Vide Procopium lib. V, de Ædif. Eusebium lib. IV, de Vita Constantini cap. 61. Philostorgium lib. II, cap. 13. Socrat. Nicephor., etc.

(67) Vide Procopium de Ædif. lib. V, cap. 3. Sangaris autem fluvius Asiæ Minoris, seu Phrygiæ, de quo multa Philippus Maussacus in notis ad Plutarchum de fluminibus. Cæterum epigramma ponti huic ascriptum refertur etiam a Zonara lib. XVI, n. 7.

(68) Gloss. vet. *Buccella*, ψωμίον vocant. Joannes de Janua: *Buccella, morsella panis*. Regula magistri, cap. 27. *In quibus omnibus mensis in suos meros quis frater de suo pane ternas, non amplius, buccellas intingat*. Ψωμίον autem hic pro pane accipitur, non vero pro quibuslibet cibariis, ut Meursius interpretatur. Quod vero ait Porphyrogenitus Buccellarios a *buccella*, hoc est, pane vocatos, convenit cum iis quæ habet Thalelæus ad

μα τοῦ ἔθνους, καὶ Ἑλληνικὸν, Μαριανδυνοὶ (69) ὀνομάζονται· ἐπεκλήθησαν δὲ Γαλάται (70). Ἔστι δὲ ἀρχὴ τοῦ θέματος ἀπὸ μὲν τῆς κωμοπόλεως Μοδρηνῆς ἀρχόμενον, ἤγουν τῆς συμπληρώσεως τοῦ Ὀπτιμάτου. Ἀναβαῖνον δὲ πρὸς τὴν μητρόπολιν Ἄγκυραν, καὶ παρεκτεῖνον μέχρι τῶν ὁρίων Καππαδοκίας (71), καὶ αὐτοῦ τοῦ φρουρίου τοῦ καλουμένου Σανίανα, ἐν οἷς παρεκτείνεται τὸ τῶν Γαλατῶν ἔθνος. Οἱ δὲ Γαλάται ἄποικοί εἰσι τῶν Φράγγων. Ἐγένετο δὲ ἡ τούτων ἀποικία ἐν ταῖς ἡμέραις, ἐν αἷς ἦν Ἄτταλος ὁ Περγαμηνὸς, καὶ Νικομήδης ὁ τοῦ Ζειποίτου υἱός. Τὰ δὲ πρὸς θάλασσαν καὶ τὸν βορρᾶν, πλατύνεται πρὸς αὐτὸν τὸν πόντον, καὶ τὴν καλουμένην πόλιν Ἡράκλειαν, καὶ μέχρι τοῦ Παρθενίου ποταμοῦ, καὶ αὐτὴν τὴν Τίον (72). Συμπεριλαμβάνει δὲ καὶ αὐτὴν Κλαυδιούπολιν, Κράτιάν τε καὶ αὐτὸ τὸ Βασίλαιον (73), καὶ ἕως τῶν ὁρίων Παφλαγονίας, καὶ μέχρι Ἅλυος ποταμοῦ. Καὶ ὧδε μὲν καταλήγει ὁ Βουκελλάριος. Εἰσὶ δὲ πόλεις αἱ συμπληροῦσαι τὸ θέμα τῶν Βουκελλαρίων, τοσαῦται· πρώτη μὲν Ἄγκυρα, μητρόπολις ἡ τῶν Γαλατῶν· δευτέρα δὲ Κλαυδιούπολις, καὶ αὕτη μητρόπολις τῶν Μαριανδυνῶν· τρίτη, Ἡράκλεια· τετάρτη, Προυσίας· πέμπτη, τὸ Τήϊον. Ἔθνη δὲ κατὰ μέρος ὀνομαζόμενα τοσαῦτα· Γαλάται, Μαριανδυνοὶ, Βιθυνοί.

A Græcanico nomine populi illi Mariandyni nuncupantur, cognominati etiam Galatæ. Est autem initium hujus thematis a comopoli Modrenæ, sive a complemento Optimatum, atque ita ascendens ad metropolim Ancyram; et protendens se usque ad confinia Cappadociæ, et usque ad propugnaculum Saniana dictum, in quæ extenditur Galatarum natio. Sunt vero Galatæ, coloni Francorum. Deducta porro fuit hæc colonia temporibus Attali Pergameni, et Nicomedis Zepœti filii. Quæ vero ad mare et aquilonem, ad Pontum ipsum usque extenduntur, et ad urbem quæ Heraclea dicitur, et usque ad Parthenium fluvium, atque ipsam Tium. Comprehendit vero etiam ipsam Claudiopolim, et Cratiam, atque ipsum Basilæum, ad confinia Pa- B phlagoniæ usque, et usque ad Halyn fluvium. Atque hic quidem est terminus Buccellariorum. Sunt vero urbes, quæ thema Buccellariorum constituunt, hæ: Prima Ancyra, metropolis Galatarum, altera Claudiopolis, et ipsa metropolis Mariandynorum, tertia Heraclea, quarta Prusias, quinta Teium. Gentes autem, quæ sigillatim nominantur, hæ: Galatæ, Mariandyni, Bithyni.

Θέμα Ζ', τὸ καλούμενον Παφλαγόνων.

Τὸ δὲ θέμα τὸ καλούμενον Παφλαγόνων, ἀρχαιότατον ἔθνος ἐστὶ (74), καὶ ἐπίψογον ἐπὶ ἀναισχυντίᾳ τε

Thema VII, dictum Paphlagonum.

Quod vero Paphlagonum thema dicitur, stolidissima et contemptissima gens est, impudentia et

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

lib. LX, Basilic. tit. 18, § 29: Βουκελλάριοι λέγονται οἱ παραμένοντες στρατιῶται· ἐκ τοῦ *βοῦκα*, ὀνόματος, ὅ ἐστιν ἄρτος, ἐκλήθησαν βουκελλάριοι, οἱ τὸν ἄρτον τινὸς ἐσθίοντες ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τῷ παραμένειν αὐτῷ. Sed hic *Buccellarii* dicuntur stationarii milites qui panem alicujus edunt, ut apud eum morentur. Hinc Gloss. Lat. ms. in cod. reg. 1012: *Assecla, Buccellarius.* Buccellarii igitur etiam dicti fuere custodes corporis, stipatores, armigeri, domestici procerum, cujusmodi fuit *Occylla Buccellarius Aetii;* a quo occisus est Valentinianus III. Aug. apud Gregorium Turon. lib. II, Hist. cap. 8, quem cæsum ab *Armigeris* ejusdem Aetii tradit Prosper in Chronico. Ob hanc fortassis causam *Spatharios* et *Buccellarios*, ambulante exercitu, imperatorem immediate subsequi jubet Mauricius lib. II Strateg. cap. 9: Ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ εὐθὺς τοὺς σπαθαρίους, καὶ μετ' αὐτοὺς τοὺς βουκελλαρίους. Ex quibus Mauricii verbis apparet buccellarios ab origine non fuisse tantum ad id officii exercitui præstandum destinatos. Idem etiam Mauricius lib. I, cap. 2: Μάλιστα δὲ τοὺς τῶν μοιρῶν καὶ ταγμάτων ἄρχοντας, ἑκατοντάρχους, δεκάρχους, καὶ πεντάρχους, καὶ τετράρχους, βουκελλαρίους, καὶ φοιδεράτους, etc. Buccellariorum autem nomen a buccellato dictum, et primum sub Honorio Augusto auditum scribit Olympiodorus apud Photium in Biblioth. pag. 179: Ὅτι τὸ *βουκελλάριος* ὄνομα ἐν ταῖς ἡμέραις Ὁνωρίου ἐφέρετο κατὰ στρατιωτῶν οὐ μόνον Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ Γότθων τινῶν· ὡς δ' οὕτως καὶ τὸ φοιδεράτων, κατὰ διαφόρου καὶ συμμιγοῦς ἐφέρετο πλήθους. Et paulo infra: Ὅτι τὸν ξηρὸν ἄρτον βουκέλλατον ὁ συγγραφεὺς καλεῖσθαί φησι· καὶ χλευάζει τὴν τῶν στρατιωτῶν ἐπωνυμίαν, ὡς ἐκ τούτου βουκελλαρίων ἐπικληθέντων. Buccellariorum Juniorum mentio etiam habetur in Notitia imperii Orientis, quam Arcadii Honoriique temporibus concinnatam fuisse putant

C viri docti. Cæterum quid Buccellatum, vide utrumque Ducangii Glossarium; et quæ habet Turnebus de buccellariis lib. XXIV, cap. 16, et lib. XXVI, cap. 15. Rigaltii item Gloss. et Meursii.

(69) Sic scribitur apud Stephanum, Eustathium ad Perieg. et apud alios. Perperam in editis, et in mss. Porphyrogeniti Μαρυανδηνοί. Mariandyna autem regio sic dicta fuit a quodam Mariandyno Æolensi, ut ait Stephanus. Eadem scribit et Eustathius ad Periegetæ versum 787. Scholiastes vero Apollonii Rhodii lib. II, v. 140, Mariandynos dictos ait ἀπὸ Μαριανδυνοῦ υἱοῦ Κιμμερίου.

(70) Galatæ et Mariandyni Porphyrogeniti ævo dicti sunt *buccellarii* fortassis, quod huic ministerio potissimum addicti essent, seu, ut alii volunt, quod milites buccellarii olim in ea regione tuenda excubarent in præsidiis locati. Lexic. Græc. ms. Reg. cod. 2062: Γαλογραικία, ἡ τῶν βουκελλαρίων χώρα, οἱ αὐτοὶ καὶ Ἑλληνογαλάται γράφονται, D ἢ ὀνομάζονται. Vide Suidam v. Βουκελλάριοι.

(71) Nimirum, *usque ad confinia Cappadociæ*. Perperam interpretatur Vulcanius, *usque ad montes Cappadociæ*.

(72) Paulo infra hanc ipsam urbem appellat Porphyrogenitus τὸ Τήϊον. Sic apud Scriptores varie scribitur nomen hujus urbis, quippe Τίος, Τῖον, Τίειον, Τήϊος et Τήϊον scribitur. Qui vero hanc urbem cum Amastri confundunt admodum errant; quippe Tius ab Amastri distat viginti stadiis, ut habet Stephanus Byzantius: Οἱ πάντες ἀπὸ Τίου εἰς Ἄμαστριν στάδιοι εἴκοσι. At Marcianus Heracleota in Periplo unde hæc videntur deprompta: Οἱ πάντες ἀπὸ Τίου εἰς Ἄμαστριν στάδια σκ'.

(73) Basilæi episcopatus, sub sede Ancyrana metropoli mentio occurrit in constitutione Alexii imperatoris. Βασίλαιον autem an idem oppidum, quod Βασίλειαν apud Comnenam pag. 171.

(74) Hæc interpretatus sum cum Vulcanio, *stoli-*

nequitia famosa; cujus etiam Homerus in Catalogo navium meminit, quod auxiliares copias ad Ilium Priami urbem duxerint, ita scribens:

Paphlagones duxit pectus Pylæmenis hirtum
Ex Enetis, unde mularum generatio agrestium
Qui Cytorum tenebant, et Sesamum incolebant,
Circaque Parthenium fluvium inclytas domos habitabant,
Cromnamque, Ægialumque et sublimes Erythinos.

Quapropter et mulorum genus inde primum ortum dicit, manifestum pravitatis eorum, atque nequitiæ argumentum. Atque hæc quidem Homerus de Paphlagonibus. Maritimæ vero urbes, Sinope, et Amastra, et Teium, et quæ dicitur Aminsus, Græcanicæ sunt urbes, et Græcorum coloniæ. Disterminat autem Paphlagoniam Halys quidem fluvius ab oriente, ad occasum vero Billæus fluvius. Atque hæc quidem est Paphlagonia. Sunt autem Paphlagones Ægyptii genere, a Phineo, qui primus Paphlagoniam habitavit; qui quidem filium habuit Paphlagonem; a quo etiam regio appellationem accepit. Habet vero urbes illustres Paphlagonia **12** has: primam quidem metropolim Gangram, alteram Amastram, tertiam Soram, quartam Dadibram, quintam Ionopolim, sextam Pompeiopolim. Sunt enim πομπὴ, id est, ludibrium, probrum et vituperium generis humani.

Thema VIII, dictum Chaldia.

Thema vero Chaldia nuncupatum, et metropolis quæ dicitur Trapezus, Græcorum sunt coloniæ; quemadmodum et Xenophon in expeditione Cyri tradit. Ulteriora vero, ac mediterranea, sunt minoris Armeniæ primordia; cujus quidem rei fidem faciunt ipsa nomina; Celtzene scilicet, et Sysperites, et Gœzanum; de quibus etiam sacra Scriptura testatur, quarto Regum libro. Assyrii enim, cum Samariæ incolas captivos abduxissent, ad fluvium Gœzanum eos transtulerunt. Quod vero Chaldia dicta sit, a Persarum appellatione fluxit, et a patria Chaldia, unde primam originem ducunt. Unde et Chaldæi cognominati sunt.

Thema IX, Mesopotamia.

Thema vero Mesopotamiæ vetustum non est, neque vel magnum vel celebre quidpiam erat; sed obscurum quoddam, nominis atque appellationis expers claustrum. Temporibus autem Leonis illius

A καὶ κακοπραγίᾳ διαβαλλόμενον· καὶ Ὅμηρος αὐτοῦ μνημονεύει ἐν τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ, ἐπικούρους ἐλθόντας Πριάμου πρὸς τὴν πόλιν Ἴλιον, λέγων οὕτως·

Παφλαγόνων δ' ἡγεῖτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ
Ἐξ Ἐνετῶν, ὅθεν ἡμιόνων γένος ἀγροτεράων·
Οἵ ῥα Κύτωρον ἔχον, καὶ Σήσαμον ἀμφενέμοντο,
Ἀμφί τε Παρθένιον ποταμὸν κλυτὰ δώματ' ἔναιον,
Κρῶμνάν τ', Αἰγιαλόν τε, καὶ ὑψηλοὺς Ἐρυθίνους.

Διὸ καὶ τὸ τῶν ἡμιόνων γένος ἐκεῖθεν πρῶτον ἐκφῦναι λέγει· τεκμήριον τοῦτο τῆς αὐτῶν πονηρίας καὶ μοχθηρίας δεικνύς. Καὶ ταῦτα μὲν Ὅμηρος περὶ Παφλαγόνων. Αἱ δὲ παραθαλάσσιοι πόλεις, ἥ τε Σινώπη, καὶ Ἀμάστρα, καὶ τὸ Τήϊον, καὶ ἡ λεγομένη Ἀμινσός, Ἑλληνίδες εἰσὶ πόλεις, καὶ Ἑλλήνων ἄποικοι. B Διορίζει δὲ τὴν Παφλαγονίαν, Ἅλυς μὲν ποταμὸς, ἐξ ἀνατολῶν· πρὸς δὲ δυσμὰς ὁ καλούμενος Βίλλαιος. Καὶ αὕτη μὲν ἡ Παφλαγονία. Εἰσὶ δὲ οἱ Παφλαγόνες γένος Αἰγύπτιον, ἀπὸ Φινέως, τοῦ πρώτου τὴν Παφλαγονίαν οἰκήσαντος· ὃς ἔσχεν υἱὸν Παφλαγόνα, ἐξ οὗ καὶ ἡ χώρα τὴν προσηγορίαν ἐκληρονόμησεν. Ἔχει δὲ πόλεις ἐπισήμους ἡ Παφλαγονία, τοσαύτας· πρώτην μὲν μητρόπολιν, Γάγγραν· δευτέραν δὲ, Ἀμάστραν· τρίτην, Σώραν· τετάρτην, Δάδιβραν (75)· πέμπτην, Ἰωνούπολιν· ἕκτην, Πομπηϊούπολιν· *πομπὴ* γάρ εἰσι, καὶ ὄνειδος, καὶ ἐξουθένημα τοῦ ἀνθρωπείου γένους.

Θέμα Η', τὸ καλούμενον Χαλδία.

C Τὸ δὲ καλούμενον θέμα Χαλδία, καὶ ἡ μητρόπολις λεγομένη Τραπεζοῦς, Ἑλλήνων εἰσὶν ἀποικίαι· καθὼς καὶ Ξενοφῶν ἐν τῇ ἀναβάσει Κύρου λέγει· τὰ δὲ ἄνω καὶ μεσόγαια, τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας εἰσὶ προοίμια. Τοῦτο δὲ πιστοῦται ἐξ αὐτῶν τῶν ὀνομάτων. Ἥ τε γὰρ Κελτζηνὴ καλουμένη καὶ ὁ Συσπειρίτης (76), καὶ τὸ Γοιζάνον. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ περὶ τούτων ἡ θεία Γραφὴ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Βασιλειῶν. Τοὺς γὰρ κατοικοῦντας τὴν Σαμάρειαν αἰχμαλώτους λαβόντες Ἀσσύριοι, κατῴκισαν αὐτοὺς ἐν τῷ ποταμῷ Γοιζάνῳ (77). Ἔλαβε δὲ τὴν προσωνυμίαν τοῦ καλεῖσθαι Χαλδία, ἐκ τῆς τῶν Περσῶν προσηγορίας, καὶ τῆς αὐτῶν ἀρχαιογόνου πατρίδος Χαλδίας. Ὅθεν καὶ Χαλδαῖοι προσονομάζονται.

Θέμα Θ', Μεσοποταμία.

D Τὸ δὲ θέμα τῆς Μεσοποταμίας, οὐ πολυχρόνιόν ἐστιν· οὐδὲ μέγα τι ἦν, καὶ περιβόητον· ἀλλὰ κλεισούρα τις (78) ἀνώνυμος καὶ ἀκατονόμαστος. Ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν Λέοντος (79) τοῦ ἀοιδίμου καὶ σοφω-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

dissima et contemptissima gens est; verum ἀρχαιότατον verti posset etiam *vetustissima gens est;* quippe de Paphlagonibus ita Justinianus Novella κθ'· Τὸ Παφλαγόνων ἔθνος ἀρχαῖόν τε καὶ οὐκ ἀνώνυμον καθεστὸς, ἀλλὰ τοσοῦτον, ὡς καὶ ἀποικίας μεγάλας ἐκπέμψαι, καὶ τὰς ἐν Ἰταλοῖς συνοικίσαι Βενετίας, ἐν αἷς δὴ καὶ Ἀχυλήϊα πόλις τῶν ἐπὶ τῆς Ἑσπέρας μεγίστη κατῴκισται, καὶ βασιλικὴν πολλάκις δίαιταν δεξαμένη.

(75) Sic ms. et apud Nicetam. In editis, Δάδυβραν. In authenticis hæc eadem urbs dicitur, Δαδύβρος.

(76) Lacunulam ms. codex explet, ubi perperam scribitur Καλτζὶν pro Κελτζηνὴ et Συιρίτης pro Συσπειρίτης.

(77) Sic in ms. Codice. In editis Γοζιανῷ. At Gozan fluvius circa Mediam dicitur IV Reg. XVII et I Paralip. V. Eumdem Gozen vocat Benjamin Tudelensis.

(78) Vide Ducangii Gloss. Græc.

(79) Sic ms. Editi vero, ἐπὶ δὲ τῶν ἡμερῶν τοῦ μακαρίου καὶ ἁγίου πατρός μου Λέοντος, etc.

τάτου ἐν βασιλεῦσι προσέφυγε Παγκρατούκας ἐκεῖνο; ὁ Ἀρμένιος, καὶ Πουκρίκας, καὶ Ταυτούκας, οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ παρέδωκαν τὰ ἐκεῖσε καστέλλια, καὶ ἐπλατύνθη ὁ τόπος, καὶ ἐγένετο εἰς ὄνομα στρατηγίδος.

Θέμα Ι', Κολωνείας.

Ἡ δὲ Κολώνεια, κάστρον μέν ἐστιν ὀχυρώτατον καὶ κρημνῶδες· καὶ ἐκ τοῦδε τοῦ πολίσματος ἔλαβεν ἡ χώρα τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ καλεῖσθαι Κολώνεια. Κολωνοὺς δὲ τοὺς ὑψηλοὺς (80) καὶ ἐπηρμένους τόπους ἐκάλουν Ἕλληνες. Ἀπαρχὴ δέ ἐστι τῆς μικρᾶς Ἀρμένιας, ἀρχομένη μὲν ἀπὸ Νεοκαισαρείας τῆς τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου πατρίδος, καὶ τοῦ καλουμένου Φαλακροῦ ὄρους. Πλατυνομένη δὲ πρός τε τὴν Ἀραβραχηνῶν πόλιν (81), τὴν τοῦ περιφανεστάτου καὶ μεγαλομάρτυρος Εὐστρατίου πατρίδα, καὶ διήκουσα μέχρι Νικοπόλεως, καὶ τῆς καλουμένης Τεφρικῆς, ἧς ἦρχε Χρυσόχειρ (82), ἐκεῖνος ὁ τῶν Μανιχαίων περιβόητος ἀρχηγὸς, καὶ Καρβέας (83), ὁ τούτου ἀνοσιώτερος· οὓς ἐξωλόθρευσε, καὶ πρὸς τοὺς ᾅδου κευθμῶνας ἀπέπεμψε Βασίλειος (84) ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς, ὁ τῶν καθ' ἡμᾶς βασιλέων εὐτυχής τε καὶ εὐσεβέστατος. Καὶ ὧδε μὲν ἡ Κολώνεια. Ὡς δὲ προείπομεν, ἡ ἀρχαιογονία τοῦ θέματος, ἐκ τῆς πρώτης τῶν Ἀρμενίων ἀρχῆς κατάγεται.

Θέμα ΙΑ', Σεβαστείας.

Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ θέμα τῆς Σεβαστείας, καὶ αὐτὸ ἐκ τῆς δευτέρας Ἀρμενίας ἀπάρχεται. Τὸ δὲ τῆς πόλεως ὄνομα ἐκ τοῦ σεβαστοῦ Καίσαρος Ἰουλίου προσείληφε, τὴν τοῦ Καίσαρος ἀρχὴν πρώτου κρατυναμένου, καὶ μοναρχίαν τὴν πολυαρχίαν κατασκευάσαντος. Καῖσαρ δὲ ἐπεκλήθη, οὐκ ἐκ τῆς ἀξίας, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἀνατομῆς τῆς μητέρος (85) αὐτοῦ. Τελευτησάσης γὰρ αὐτῆς, ἔσπαιρε τὸ βρέφος, καὶ ἀπελάκτιζε· καὶ διατμηθείσης τῆς γαστρὸς αὐτῆς, ἐξῆλθε βρυχώμενος, ὥσπερ τις σκύμνος λέοντος· τὴν δὲ ἀνατομὴν, *τζαῖσαι* (86) καλοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι. Ὅθεν καὶ Καῖσαρ ἐπωνομάσθη, διὰ τὴν ἀνατομὴν, ὥσπερ εἴπομεν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Σεβαστείας. Πᾶσαι οὖν αἱ πόλεις, αἱ καλούμεναι Καισάρειαι, ἐκ τοῦδε τοῦ φιλτάτου Καίσαρος τὴν προσωνυμίαν ἐσχήκασιν.

Θέμα ΙΒ', τὸ καλούμενον Λυκανδοῦ.

Ὁ δὲ Λυκανδὸς χθὲς, καὶ πρὸ μικροῦ εἰς τάξιν θέματος καὶ πόλεως (87) ἐχρημάτισεν, ἐπὶ τῶν χρό-

A præclari ac sapientissimi imperatoris profugit Pancratucas ille Armenius et Pucricas, et Tautucas, ejus fratres, et castella, quæ iis in locis erant, tradiderunt; et dilatata regio præturæ nomen accepit.

Thema X, Colonea.

Colonea vero est castrum munitissimum, ac præceps; atque ex hac parva urbe regio appellationem accepit, ut vocetur Colonea. Κολωνοὺς enim ardua ac editissima loca Græci appellavere. Initium autem est minoris Armeniæ; incipiens quidem a Neocæsarea, Gregorii Thaumaturgi patria, et a monte Phalacro dicto. Extenditur vero ad Arabracenorum urbem, clarissimi illius, celeberrimique martyris
B Eustratii patriam, pertingens Nicopolim usque, et oppidum quod Tephrice vocatur, cui dominatus est Chrysocher ille famosus Manichæorum princeps, et Carbeas, qui hunc ipsum impietate superabat; quos quidem disperdidit et ad infernales lacus detrusit Basilius Christi studiosus imperator, nostrorum imperatorum felicissimus pariter et piissimus. Atque ita quidem se habet Colonea. 13
Prima vero, ut jam diximus, thematis origo a primo Armeniorum initio deducitur.

Thema XI, Sebasteæ.

Similiter et Sebasteæ thema ex minore Armenia initium habet. Urbs vero nomen suum ἐκ τοῦ σεβαστοῦ, id est ab Augusto Cæsare Julio accepit; qui
C Cæsar imperium primus occupavit, et monarchiam ex πολυαρχία, id est, multorum dominatione, constituit. Cæsar autem cognominatus fuit, non a dignitate, sed ab incisione uteri matris suæ: mortua siquidem ipsa, palpitabat infans, ac resiliebat, quapropter cæso matris utero, erupit fremens instar catuli leonis. Incisionem vero Romani τζαῖσαι vocant. Unde et Cæsar nuncupatus est, ob illam sectionem, uti diximus. Atque hæc quidem de Sebastea. Omnes itaque urbes, quæ Cæsareæ dicuntur, ab hoc charissimo Cæsare appellationem sumpserunt.

Thema XII, dictum Lycandi.

Lycandus non ita pridem inter themata ac ur-
D bes censeri cœpit, temporibus nimirum Leonis illius

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(80) In editis legitur, κολωνοὺς δὲ τοὺς ὑψηλοὺς καὶ ἐπηρμένους λόφους καλοῦσιν Ἕλληνες. Κολωνοὶ autem, vel ut Eustathius vult κολῶναι, sunt τόποι λήγοντες μὲν εἰς ὀξὺ, μὴ ἀκριβῶς δὲ ἀπωξυμμένοι, παρὰ τὸ κολούειν, ὅ ἐστι κολοβοῦν.

(81) Arabracis regionis, Armeniæ finitimæ, meminit Nicephorus Callisti, qui etiam tradit, Eustratium martyrem ex ea fuisse oriundum.

(82) De Chrysochiro et ejus cæde vide Zonaram lib. XVI in Basilio, ubi Tephricem Agarenorum, et Manichæorum Metropolim appellat. Vide præterea Scylitzem, Glycam et alios.

(83) De Carbea Manichæo, duce bellicosissimo consulendus continuator Porphyrogeniti pag. 103 et 110, ubi Tephrices conditor dicitur: Ἔνθα καὶ τὸν προμνημονευθέντα φασὶν ἀριστεῦσαι Καρβέαν τὸν τὴν Τεφρικὴν οἰκοδομησάμενον, καὶ πολὺν οὐ μόνον τοῦ χυδαίου φθόρον λαοῦ κατεργάσασθαι, ἀλλὰ καὶ τῶν μεγάλων δὴ στρατηγῶν ζωγρίᾳ λαβεῖν. *Illic Carbeæ (cujus supra mentionem fecimus, qui et Tephrices conditor fuit) egregie aiunt virtutem enituisse; ut non solum gregarios multos atque obscuros interfecerit, verum magnos quoque duces vivos ceperit.*

(84) Editi habent, ἀπέπεμψεν, ὁ ἐμὸς πάππος, κύριος Βασίλειος, ὁ τῶν, etc.

(85) Sic editi: ms. vero, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἀνατομῆς τῆς γαστρὸς τῆς μητέρος αὐτοῦ. Editi etiam, τελευτώσης γὰρ, etc.

(86) In ms. legitur, τζέσε, et paulo infra, τζέσαρ ἐκλήθη.

(87) Sic ms. codex. Editi vero, εἰς τάξιν θέματος

præclarii imperatoris; antea enim vacua ab incolis et inhabitata erat, tam ipsa quam Tzamandus, et universa Armeniæ finitima regio; neque eorum nomen ullo in pretio aut numero erat. Magnus vero ille, et giganti similis, Armenius, Angurines Læcastriæ gener, longimanus ille, et ambidexter, quem Armeniorum lingua Azotum vocarunt: ille, inquam, cum ad Leonem illum celebrem imperatorem venisset, sive ut profugus, sive ut amicus, non satis scio, famulum habuit celebrem illum Meliam, qui non ita pridem e vivis decessit; qui etiam cum eodem imperatore expeditionem fecit infelici illo prælio, nimirum Bulgarico. Cum itaque in prædicto prælio, quod cum impiissimo illo Symeone Bulgaro commissum fuerat, profligatus esset Armenius; (erat enim præfectus imperatorii agminis, quod excubitorum dicitur;) in quo etiam Theodosius protovestiarius præclari illius imperatoris, desideratus, neque ultra visus est. Melias itaque, de quo modo diximus, ex hoc prælio salvus cum ad Armenios se contulisset, industrius alioqui, et ad barbaricam prædationem peridoneus, manu Armeniorum collecta, cum arcem etiam hujus urbis, quam poterat optime munivisset, paulatim procedens, totius propemodum urbis ruinas instauravit; atque ita regio universa in veterem statum restituta, Armeniis fuit referta; quippe quæ
14 fertilis admodum, et pascendis equis ac pecori peraccommodata esset. Quocirca et thematis appellationem accepit, atque inter celebriores præturas est relata, cura ac studio præfati Meliæ fortis ac prudentis. Urbis vero appellatio vetusta admodum est, ab ipsa Armeniorum gente et lingua ita dicta. Porro elegans quidam sermo de hac circumfertur, fabulæ propemodum affinis. Inscriptio vero in peristylio urbis expressa est ita habens:

QUID CONSTANTINOPOLIS
QUID LYCANDUS?
QUID THOMAS PROŒCUS?
QUID IMPERATOR?

Causa vero hujus inscriptionis hæc est: Magnus ille et celebratissimus imperator Justinianus, cum

A νων Λέοντος τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως. Ἔρημος γὰρ ἦν τὸ πρότερον καὶ ἀοίκητος, κἀκείνη καὶ ἡ καλουμένη Τζαμανδὸς, καὶ τὰ συμπαρακείμενα μέρη τῶν Ἀρμενίων· καὶ οὐκ ἦν ὄνομα αὐτῶν, οὔτε ἐν λόγῳ, οὔτε ἐν ἀριθμῷ. Ὅτε δὲ ὁ μέγας ἐκεῖνος καὶ γιγαντοειδὴς Ἀρμένιος, ὁ τῆς Ἀγγουρίνης τῆς Λαικαστρίας γαμβρὸς, ὁ μακρόχειρ ἐκεῖνος, καὶ περιδέξιος, ὃν κατὰ τὴν τῶν Ἀρμενίων διάλεκτον Ἀζῶτον (88) ἐκάλουν ἐκεῖνος ἐλθὼν πρὸς Λέοντα (89) τὸν ἀοίδιμον βασιλέα, εἴτε ὡς πρόσφυξ, εἴτε ὡς φίλος, οὐκ οἶδα, ἐκεῖνος εἶχε θεράποντα, τὸν χθὲς καὶ πρὸ μικροῦ τελευτήσαντα, Μελίαν λέγω τὸν περιβόητον, ὃς καὶ συνεστράτευσεν αὐτῷ πρὸς τὸν δυστυχέστατον πόλεμον, τὸν τοῦ Βουλγάρου (90) λέγω. Τοῦ γοῦν Ἀρμενίου πεσόντος ἐν τῷ προλεχθέντι πολέμῳ πρὸς
B Συμεῶνα τὸν ἀθεώτατον Βούλγαρον (91) (ἦν γὰρ ἐξάρχων τοῦ βασιλικοῦ τάγματος τῶν καλουμένων ἐξκουβίτων)· ὅτε καὶ Θεοδόσιος ὁ πρωτοβεστιάριος τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως, ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ ἠφαντώθη, καὶ γέγονεν ἄδηλος. Ὁ γοῦν προλεχθεὶς Μελίας ἐκ τούτου τοῦ πολέμου διασωθεὶς, καὶ πρὸς τὴν τῶν Ἀρμενίων χώραν ἀπάρας, εὐφυὴς ὢν, καὶ πρὸς ληστουργίαν βαρβαρικὴν ἐπιτήδειος, συμμορίαν τινὰ τῶν Ἀρμενίων ἀναλεξάμενος, καὶ ταυτησὶ τῆς πόλεως τὴν ἄκραν κατοχυρώσας, ὡς ἠδύνατο, καὶ κατὰ μικρὸν προϊὼν, ὅλην, ὡς εἰπεῖν, τὴν πόλιν τοῦ πτώματος ἤγειρε, καὶ προβαίνουσα ἐπὶ τὸ πρόσθεν πᾶσα ἡ χώρα, μεστὴ γέγονε τῶν Ἀρμενίων, κουροτρόφος οὖσα ἀγαθή τε καὶ ἱππόβοτος (92), καὶ παν-
C τοίων βοσκημάτων εἰς τροφὴν ἐπιτήδειος. Διὸ καὶ θέμα κατωνομάσθη, καὶ εἰς στρατηγίδα περίδοξον ἀνήχθη σπουδῇ τουτουὶ τοῦ Μελίου, τοῦ κραταιόφρονος. Ἡ δὲ ὀνομασία τῆς πόλεως, ἀρχαία τις καὶ παλαιὰ, ἀπὸ τῆς τῶν Ἀρμενίων γενεᾶς τε καὶ γλώττης ὠνόμαστο. Ἔστι δὲ λόγος τις περὶ αὐτοῦ, χαρίεις τε καὶ πρὸς μυθοποιίαν οὐκ ἄμουσος. Γραφὴ γὰρ ἐν τῷ περιστύλῳ τῆς πόλεως (93) ἐντετύπωται, οὑτωσὶ διαγορεύουσα·

ΤΙ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ;
ΤΙ ΛΥΚΑΝΔΟΣ;
ΤΙ ΘΩΜΑΣ Ο ΠΡΟΟΙΚΟΣ;
ΤΙ ΒΑΣΙΛΕΥΣ;

Ἔστι δὲ ἡ αἰτία τῆς ἐπιγραφῆς αὕτη· Ὁ μέγας
D ἐκεῖνος (94) καὶ περιβόητος βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς,

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

ἐχρημάτιζεν, ἀλλὰ καὶ πόλεως, ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ μακαρίτου καὶ ἁγίου μου πατρός. Ἔρημος γὰρ ἦν τὸ πρῶτον, καὶ ἀοίκητος, κἀκείνη, καὶ ἡ Τζαμανδὸς, καὶ τὰ, etc.

(88) Hujus vocis meminit etiam idem Porphyrogenitus lib. de Adm. imp. cap. 45.

(89) In editis legitur: Ἐκεῖνος γὰρ ἐλθὼν πρὸς τὸν μακαρίτην καὶ ἅγιόν μου πατέρα, εἴτε ὡς προσφύξει τε ὡς φίλος, etc. Ubi nemo non videt Vulcanium perperam hæc postrema verba legisse.

(90) Leonis exercitus in Macedonia adversus Bulgaros, rege eorum Symeone pacem turbante, infeliciter pugnavit: sed eos subinde Turcarum auxilio devicit. Vide scriptores Byzantinos qui Leonis Philosophi gesta memoriæ prodiderunt.

(91) Sic in ms. Editi vero habent, πρὸς Συμεὼν τοῦ ἀθεωτάτου Βουλγάρου. Et paulo infra pro τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως in editis legitur, τοῦ μακαρίου μου πατρός.

(92) Lycandus seu Lycandum olim Λάπαρα dicebatur ob pinguedinem et fertilitatem soli. Vide Ortelium.

(93) In editis legitur, ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς πόλεως. Sed melius ἐν τῷ περιστύλῳ, quippe versus finem hujus capitis ait hanc ipsam inscriptionem insculptam fuisse ἐν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως.

(94) Perperam hæc Vulcanius interpretatur sic: *Magnus ille et celebratissimus imperator Justinianus, cum Romano imperio potitus esset; patruus ejus Justinus, unicus prætor Romanorum agminum Cæsar exsistens appellatus est.* Non enim Justiniano imperante patruus ejus, unicus prætor Romanorum agminum Cæsar exsistens appellatus fuit; sed Justino Thrace imperante, avunculo Justiniani,

ὅτε τῶν σκήπτρων ἐκράτει τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας ὁ τούτου θεῖος Ἰουστῖνος, μονοστράτηγος τῶν Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων Καῖσαρ ὢν ἐχρημάτισε. Καὶ διερχόμενος τὰ μέρη τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας, κατήντησε ἐν τῇ Λυκανδῷ. Ὁ γοῦν Θωμᾶς ἐκεῖνος, ὁ πρόοικος (95) τῆς αὐτῆς πόλεως, τηλικοῦτος ἦν ἐπὶ βοσκήμασι πλούσιος, οἷον τὸν μακάριον Ἰὼβ ἡ θεόγραφος ἱστορία παρίστησι· προσήνεγκε δὲ τῷ Ἰουστινιανῷ δῶρον ἐν τάξει κανισκίου (96) θαυμασιώτατον, καὶ γραφῆς ἄξιο.* μυριάδα προβάτων ταῖς χροιαῖς διαλλάττουσαν· χίλια πρόβατα μέλανα, καὶ ἕτερα λευκότριχα χίλια, καὶ ἕτερα σποδοειδῆ χίλια, καὶ ἕτερα ῥαντὰ (97) τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν διασώζοντα, καὶ ἕτερα πυῤῥὰς ἔχοντα τὰς ὄψεις χίλια, καὶ ἕτερα φαιὰ ὡσαύτως, καὶ ἕτερα ξανθὰς ἔχοντα τὰς τρίχας, τὴν αὐτὴν ποσότητα φέροντα, καὶ ἕτερα περκνὰ τῆς αὐτῆς ὄντα ἰσότητος, καὶ ἕτερα φοινικότριχα χίλια· καὶ ἕτερα χρυσίζοντα, ἔχοντα τοὺς μαλλοὺς οἱονεὶ πιννινότριχα (98), χίλια· ὁποῖον φημίζουσι τὸ χρυσοῦν δέρας ἐκεῖνο τὸ περιβόητον Ἕλληνες· καὶ ἁπλῶς, αἱ δέκα χιλιάδες ἑτερόχροιαι, καὶ παρηλλαγμέναι τοῖς χρώμασι. Τοῦτο θαυμάσας ὁ Καῖσαρ, καὶ τὸ δῶρον τοῦ Θωμᾶ προσδεξάμενος, παίζων ἐκέλευσε γραφῆναι ἐν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, τουτοὶ τὸ ἐπίγραμμα, ὅπερ ἐν τοῖς ἄνωθεν ἔφημεν. Αὕτη ἡ πόλις ἐπὶ Λέοντος τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως (99), διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ προλεχθέντος Μελίου, μᾶλλον δὲ τοῦ σοφοῦ βασιλέως, τοῦ προμηθῶς τὰ πράγματα διευθύνοντος, καὶ σκοποῦντος ἀνδρὸς ἀρετήν, εἰς ὄνομα θέματος ἐχρημάτισε. Καὶ τοσαῦτα μὲν περὶ Λυκανδοῦ καὶ τῆς ὁμόρου αὐτῆς Τζαμανδοῦ.

A Romano imperio potiretur avunculus ipsius Justinus, unicus prætor Romanorum agminum Cæsar exsistens appellatus fuit. Cum itaque omnes Asiæ minoris partes obiret, tandem Lycandum pervenit. Thomas igitur ille, Proœcus ejus urbis, adeo dives pecoris, atque a Deo conscripta historia beatum Jobum fuisse testatur, obtulit hic Justiniano donum instar sportulæ summopere admirandum et memorabile; decem videlicet millia ovium, coloribus inter se discrepantia : mille nigras, alias albo villo mille, aliasque mille cinerei coloris, necnon sparsi coloris totidem : alias item mille rufum colorem referentes : alias mustellini coloris totidem ; totidem flavas, totidem nigris maculis distinctas ; totidem phœnicei coloris, totidem auri speciem B referentes, et rutilanti vellere, cujusmodi fuisse aiunt Græci celeberrimum illud aureum vellus : et, ut verbo dicam, decem chiliades, diverso omnes inter se colore erant distinctæ. Quod quidem miratus Cæsar, accepto Thomæ dono, jocans jussit inscribi portæ urbis inscriptionem, cujus supra mentionem fecimus. Hæc urbs a Leone præclaro illo imperatore, ob fortitudinem Meliæ, cujus supra meminimus, ac potius ab illo sapiente imperatore, rem prudenter ordinante, et virtutem ejus viri considerante, thematis appellatione donata fuit. Atque hæc quidem de Lycando, et finitima ei Tzamando.

Θέμα ΙΓ', Σελευκείας.

C

Ἡ δὲ Σελεύκεια μέρος ἐστὶν Ἰσαυρίας· πρὸς μὲν δυσμὰς ὁριζομένη ὑπὸ τοῦ Ταύρου, ἐν ᾧ κατοικοῦσι Ἴσαυροι· πρὸς δὲ τὰς ἀνατολὰς ἀποκέκλεισται παρὰ τῶν Κιλικίας ὀρέων, ἐν οἷς εἰσι πόλεις παραθαλάσσιοι, πρώτη μὲν αὐτὴ Σελεύκεια, ἔπειτα Κώρυκος, καὶ τὸ Κωρύκιον ἄντρον (1), καὶ λειμὼν ὁ καλούμε-

Thema XIII, Seleuciæ.

Seleucia vero pars est Isauriæ, quæ ad occasum terminatur Tauro monte, quem incolunt Isauri. Ad orientem vero circumscribitur montibus Ciliciæ, in quibus sunt urbes maritimæ. Prima quidem **15** ipsa Seleucia, deinde Corycus, et Corycium antrum, et pratum Crocilerum dictum. Præterea

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

Justinianus unicus prætor Romanorum agminum Cæsar exsistens appellatus fuit ; ut facile etiam ex sequentibus videre est. Στρατηγὸν autem Justinianum appellat in senatu Proclus quæstor apud Procopium lib. I de Bell. Pers. Cæsar vero idem Justinianus diu post salutatus fuit, ut tradit Procopius loco citato : Σίττας καὶ Βελισάριος νεανία μὲν καὶ πρώτω ὑπηνήτα ἤστην, Ἰουστινιανοῦ δὲ στρατηγοῦ δορυφόρω, ὃς χρόνῳ ὕστερον ξὺν Ἰουστίνῳ τῷ θείῳ τὴν βασιλείαν ἔσχεν· ***Sittas et Belisarius primæ lanuginis adolescentes satellites erant Justiniani militiæ magistri, qui diu post cum Justino avunculo habuit imperium*** Justinianus itaque, antequam Cæsar appellatus esset, magister militiæ erat ; unde corrigendus hac in re Porphyrogenitus. Rem totam clarius refert Cyrillus Scythopolitanus Procopii æqualis : Ἰουστῖνος Ἰουστινιανὸν ἀνθ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοκράτορα κατέστησε πατρίκιον, καὶ ὕπατον ὄντα καὶ στρατηγόν. ***Justinus Justinianum ex sorore nepotem suo loco imperatorem constituit, qui jam erat patricius, consul et magister militiæ***

(95) De hoc fortassis Thoma loquitur Justinianus imperator Novella λα' : Τούτων, inquiens, οὕτως ἡμῖν διατεταγμένων, κἀκεῖνο προσδιορίσαι δίκαιον ἔτι νομίζομεν, ἐφ' ᾧ προστῆσαι τῆς τρίτης Ἀρμενίας ἄνδρα σεμνόν, ὑπουργηκότα τε ἡμῖν ἤδη, καὶ ἄξιον τοῦ τῆς ἀρχῆς ὄγκου καὶ προσχήματος. Εὑρόντες τοίνυν Θωμᾶν τὸν μεγαλοπρεπέστατον, ἤδη μὲν ἀρχὰς ἐπὶ τῆς Ἀρμενίων ἀνύσαντα χώρας, καὶ τ' ἄλλα δὲ ἄνδρα χρηστόν, καὶ γνησίως ἡμῖν D ὑπηρετησάμενόν τε καὶ ὑπηρετούμενον, αὐτὸν ἐπὶ τῇ τῆς ἀρχῆς ταύτης προβαλλόμεθα διοικήσει. Hunc Thomam πρόοικον λυκανδοῦ a Constantino vocatum fuisse inquit Vulcanius, non alia fortassis ratione, quam quod eam olim, priusquam a Leone imperatore urbis appellationem dignitatemque accepisset, inhabitasset. Sed quid πρόοικος significet apud scriptores Byzantinos videatur Gloss. Græc. Du-Cangii eodem verbo.

(96) Quid κανίσκιον apud recentiores Græcos videndum Ducangii Gloss. Græc.

(97) Isthæc ex ms. Codice reponimus.

(98) Vide notas Vulcanii ad eumdem Porphyrogeniti locum ; necnon Ducangii Gloss. Græc.

(99) Editi habent, τοῦ μακαρίου μου πατρός. Et paulo infra in editis legitur, μᾶλλον δὲ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς, τοῦ προμηθῶς τὰ πράγματα διακοινοῦντος.

(1) Vide quæ de his habet Ortelius.

Soli et Ægææ, et Pompeiopolis et Aphrodisias, et Issus, sinusque ejusdem appellationis, ubi strenuus ille ac celeberrimus Macedo, Alexander, inquam, Philippi filius, prælium cum Dario Persarum rege commisit. His vicina est Tarsus Pauli patria. Seleucia igitur primum neque thematis appellationem, neque præfecturæ nomen habuit; sed claustrum quoddam erat, et specula ob Sarracenorum e Tarso excursiones, quod nimirum arduo et difficilem aditum habente loco sita esset. Optimus vero imperator dominus Romanus, qui latitudinem quodammodo, et longitudinem magnitudinemque imperio Romano adjecit, præturam ex ea fecit. Nomen vero urbis, et quod vocata sit Seleucia, a conditore Seleuco, qui nuncupatus Nicanor, fluxit. Ulteriora autem Seleuciæ et mediterranea vocantur Decapolis, id est, decem urbes : quarum quidem prima est Germanicopolis, altera Titiopolis, tertia Dometiopolis, quarta Zenopolis, quinta Neapolis, sexta Claudiopolis, septima Irenopolis, octava Cæsarea, nona Lauzadus, decima Dalisandus, in qua clypeus seu scutum magni illius martyris sancti Theodori in trullo templi ipsius pendet. Atque hæc quidem de Seleucia.

νος Κροκοφόρος, Σόλοι τε καὶ Αἰγαῖαι (2), καὶ Πομπηϊούπολις, καὶ Ἀφροδισιάς, ἥ τε Ἰσσὸς, καὶ κόλπος ὁμώνυμος, ἐν ᾧ Μακεδὼν ἐκεῖνος ὁ γεννάδας τε καὶ περίκλυτος, Ἀλέξανδρον λέγω τὸν τοῦ Φιλίππου, τὸν πρὸς Δαρεῖον τὸν Πέρσην διηγωνίσατο πόλεμον. Σύνεγγυς δὲ τούτων, καὶ Ταρσὸς, ἡ Παύλου πατρὶς, καθίδρυται. Ἡ τοίνυν Σελεύκεια, οὐ θέμα τοπρὶν ἐχρημάτιζεν, οὐδὲ στρατηγίδος ἐκεκλήρωτο ὄνομα, ἀλλὰ κλεισούρα τις ἦν, καὶ φυλακὴ, διὰ τὰς ἐκδρομὰς τῶν ἐκ Ταρσοῦ προϊόντων Σαῤῥακηνῶν, διὰ τὸ εἶναι τὸν τόπον δυσπρόσοδον. Ὁ δὲ κῦρις Ῥωμανὸς, ὁ καλός τε καὶ ἀγαθὸς βασιλεὺς, ὥσπερ πλάτος, μῆκός τε καὶ μέγεθος ἐπιτιθεὶς τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ, στρατηγίδα αὐτὴν ἀπετέλεσε. Τὸ δὲ τῆς πόλεως ὄνομα, καὶ τὸ καλεῖσθαι Σελεύκεια, ἀπὸ τοῦ κτίστου Σελεύκου, τοῦ καλουμένου Νικάνορος, τὴν προσωνυμίαν ἐπλούτησε. Τὰ δὲ ἄνω Σελευκείας, καὶ μεσόγαια, καλεῖται Δεκάπολις. Καὶ ἔστι πρώτη μὲν Γερμανικούπολις· δευτέρα δὲ Τιτιούπολις· τρίτη, Δομετιούπολις· τετάρτη, Ζηνούπολις· πέμπτη, Νεάπολις· ἕκτη, Κλαυδιούπολις· ἑβδόμη, Εἰρηνούπολις· ὀγδόη, Καισάρεια (3)· ἐννάτη, Λαύζαδος· δεκάτη, Δαλισανδὸς, ἐν ᾗ ἡ ἀσπὶς ἤγουν τὸ σκουτάριον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου ἐν τῷ τρούλλῳ τοῦ ναοῦ αὐτοῦ ἀποκρέμαται. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Σελευκείας.

Thema XIV, dictum Cibyrræolarum.

Thema vero Cibyrræolarum, ab ipsa Seleucia initium sumit, quæ ad mare orientis sita est. Desinit autem in longitudine occasum versus, ad ipsam usque urbem Miletum, et Jasum; et ad sinum Bargyliacum, sive eos qui Andanii nuncupantur, ubi sita est Mylassa, urbs celebris, et ipsa Bargylia, et Myndus, et quæ dicitur Strobelus, et Halicarnassus, Herodoti patria, et Artemisiæ urbs celeberrima, in qua nominatissimum Mausoli sepulcrum exstat. Si vero orientem versus tendas, reperies sinum, qui Ceramicus dicitur, et urbem ejusdem ac sinus appellationis. In extima autem sinus ora Cnidiorum urbs habitatur; et celebre Veneris

Θέμα ΙΔ', τὸ καλούμενον Κιϐυῤῥαιωτῶν.

Τὸ δὲ θέμα τῶν Κιϐυῤῥαιωτῶν ἀπάρχεται μὲν ἀπ' αὐτῆς τῆς Σελευκείας τὰ πρὸς θάλασσαν τῆς ἀνατολῆς (4) κειμένης· καταλήγει δὲ πρὸς μῆκος ἐπὶ δυσμὰς ἕως αὐτῆς Μιλήτου (5) τῆς πόλεως, καὶ τῆς Ἰασοῦ (6), καὶ τοῦ Βαργυλιακοῦ κόλπου (7), ἤγουν τῶν καλουμένων Ἀνδανίων (8), ἐν ᾧ κεῖται ἥ τε Μύλασσα, πόλις διάσημος, καὶ αὐτὰ τὰ Βαργύλια (9), ἥ τε Μύνδος (10), καὶ ἡ καλουμένη Στρόϐηλος (11), ἥ τε Ἁλικαρνασὸς, ἡ Ἡροδότου πατρὶς, ἡ τῆς Ἀρτεμισίας πόλις ἡ πολυθρύλλητος, ἐν ᾗ ὁ Μαυσώλου τάφος ὁ περιϐόητος (12) ἵδρυται. Ἀνερχόμενος τοίνυν πρὸς ἀνατολὴν, εὑρήσεις τὸν Κεραμεικὸν κόλπον καλούμενον, καὶ πόλιν τῷ κόλπῳ ὁμώνυμον. Ἐπ'

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(2) In notitia provinciarum ms. Αἴγεια dicitur. Fortassis eadem quæ Αἴγειρα, inquit Holstenius in notis ad Stephanum in Αἴγειρα.

(3) In editis legitur, Διοκαισάρεια.

(4) In ms. legitur, τὰ πρὸς θάλασσαν πρὸς ἀνατολὴν κειμένην.

(5) Sic ms. Perperam editi, ὡς δυσμὰς ἕως αὐτῆς Μηλίτου.

(6) Editi habent, Καὶ τῆς Ἰασσοῦ. Hæc ipsa urbs Cariæ Stephano scribitur Ἰασσός· apud Athenæum vero in Archestrati versibus lib. III Ἰασὸς appellatur:

Ἤν δέ ποτ' εἰς Ἴασον Καρῶν πόλιν εἰσαφίκηαι.

Si quando Jasum oppidum Cariæ veneris.

(7) Stephanus : Καὶ ἡ θάλασσα Βαργυλικὸς κόλπος. Melæ vero hic idem sinus Bargyliacus, *sinus Jasius* dicitur.

(8) Sic emendo. In editis et in mss. legitur Ἀντανίων. At Stephanus, Bargyla, inquit, urbs Cariæ, quam Cares Andanum appellant.

(9) Perperam in editis legitur, καὶ αὐτὰ τὰ Μαργύλια. Vide Stephanum.

(10) Perperam legitur in editis Μένδος, et in ms. Μίνδος· nam Μύνδος scribendum docemur ex Strabone, Ptolemæo et Stephano. Mindus dicitur Pomponio. Strabo lib. XIV habet : Εἶτ' εὐθὺς ἡ Μύνδος, λιμένα ἔχουσα· καὶ μετὰ ταύτην Βαργύλια, καὶ αὐτὴ πόλις.

(11) In ms. legitur, καὶ ἡ καλουμένη Στρόϐιλος. Quid Strobilus vide Ortelium, v. *Caucasus.*

(12) Sic ms. Codex. De hoc Mausoli sepulcro loquitur Strabo lib. XIV, pag. 451 : Εἶθ' Ἁλικαρνασσὸς, τὸ βασίλειον τῶν τῆς Καρίας δυναστῶν, Ζεφύρα καλουμένη πρότερον· ἐνταῦθα δ' ἐστὶν ὅ τε τοῦ Μαυσώλου τάφος, τῶν ἑπτὰ θεαμάτων ἔργον, ὅπερ Ἀρτεμισία τῷ ἀνδρὶ κατεσκεύασε. *Deinde Halicarnassus, regia dominorum Cariæ, quondam Zephyra dicta. Ibi Mausoli sepulcrum est, unum e septem mirabilibus mundi spectaculis, quod marito suo Artemisia ædificavit.*

ἄκρων δὲ τοῦ κόλπου ἥ τε πόλις Κνιδίων κατῴκισται, καὶ τὸ τῆς Ἀφροδίτης τέμενος περιβόητον, ἐν ᾧπερ ἦν τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἄγαλμα, μνημεῖον τῆς Πραξιτέλους τέχνης ἀπαραμίλλητον. Ἀπαναβαίνοντι δὲ πρὸς ἀνατολὰς, κόλπος ἐστὶν Οἴδημος ὄνομα, καὶ λιμὴν καλούμενος Λάρυμα· ὧν κατέναντι νῆσος ἡ Σύμη. Καὶ πρὸς τὸ πέλαγος, καταντικρὺ τῆς Ῥοδίων περαίας καὶ ὁπλοθήκης, νῆσος ἡ Ῥόδος, αὐτὴ Πελαγία (13), ἐξήπλωται, πρὸς βοῤῥᾶν τε καὶ νότον ἐναποβλέπουσα. Διαβαίνων τε τὴν ἐφεξῆς θάλασσαν, εὑρήσεις πόλιν Τελμισσὸν (14) ἐκείνην τὴν περιώνυμον· ἔπειτα Πάταρα· εἶτα Ξάνθον, τὴν πρωτογένους ἐκείνου τοῦ ζωγράφου πατρίδα, ὃς τὸ Διονύσιον τὸ ἐν Ῥόδῳ τοῖς ζωγραφικοῖς κατελάμπρυνε πίναξιν. Εἶτα τὴν Λυκίων πόλιν, τὴν μυρίπνουν τε καὶ τρισόλβιον· ἐν ᾗπερ ὁ μέγας Νικόλαος, ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων, ἀναβλύζει τὰ μύρα κατὰ τὸ τῆς πόλεως ὄνομα. Εἶτα Φοῖνιξ ὁ ποταμὸς, καὶ πόλις ὁμώνυμος· εἶτα Φάσηλις (15) περίκλυτος· εἶτα ἡ Ἀττάλου τοῦ Περγαμηνοῦ πόλις ἐπώνυμος· εἶτα τὸ Σύλαιον· ἔπειτα Πέργη ἡ περιώνυμος· εἶτα Σίδη, τὸ τῶν πειρατῶν ἐργαστήριον· εἶτα Σέλγη ἡ τῶν Λακεδαιμονίων ἄποικος· εἶτα τὸ Καστέλλιον ὄρος καλούμενον (16)· εἶτα τὸ καλούμενον Ἀνεμούριον· εἶτα Ἀντιόχεια ἡ μικρά· ἔπειτα Κιβύῤῥα (17) πόλις, ἐξ ἧς καὶ τὸ θέμα τὴν ἐφύβριστον καὶ πονηρὰν ὀνομασίαν ἐκληρονόμησεν· εἶτα Σελινοῦς, μικρὸν πολισμάτιον καὶ ποταμὸν ὁμώνυμον ἔχουσα (18)· εἶτα Μέλας ὁ ψυχρὸς ποταμός· ἔπειτα τῆς Συκῆς πολισμάτιον· εἶτα λιμὴν, ὁ καλούμενος Παλαιός· εἶτα αὐτὴ ἡ Σελεύκεια· καὶ αὗται μὲν αἱ παραθαλάσσιοι πόλεις, ἃς ὁ τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν στρατηγὸς διανέμεται. Ἄνω δὲ πρὸς τὴν ἤπειρον, καὶ αὐτὴν τὴν μεσόγαιον, ἐν ᾗ καταλήγει τὸ τῶν Θρᾳκησίων καλούμενον θέμα, ἀπάρχεται μὲν ἀπὸ αὐτῆς τῆς Μιλήτου (19), εἶτα διαβαίνει τὴν Στρατονίκειαν, καὶ τὰ καλούμενα Μογωλᾶ, καὶ τὴν πόλιν Πισύης· διεκτρέχει δὲ τὴν καλουμένην Ἁγίαν, καὶ παρέρχεται τὴν Ταυρόπολιν· συνάπτει δὲ πρὸς τὴν Τλῶ καὶ Οἰνιάδα, εἶτα παρέρχεται Φίλητα, καὶ αὐτὴν τὴν Ποδάλειαν· διεκτρέχει δὲ τὸ καλούμενον Ἀνεμότειχος, καὶ συνάπτει πρὸς τὴν πόλιν Σαγαλασσόν· εἶτα καταλήγει πρὸς τὰ μέρη τοῦ Ταύρου, ἐν ᾧ τὸ τῶν Ἰσαύρων γένος κατῴκισται. Καὶ τοσαύτη μὲν ἡ τοῦ Κιβυῤῥαιώτου περιοχή. Ἔλαβε δὲ τὴν προσωνυμίαν, ὥσπερ ἔφαμεν, τοῦ καλεῖσθαι Κιβυῤῥαιώτης, ἀπὸ Κιβύῤῥας, εὐτελοῦς καὶ ἀκατονομάστου πολίσματος, πρὸς ὕβριν, οὐ πρὸς

A templum, in quo erat et ejus simulacrum, Praxitelis monimentum, omnium citra controversiam præstantissimum. Eunti vero orientem versus, sinus est Œdemus nomine; et portus, qui Laryma dicitur; quorum ex adverso sita est insula Syme: et versus mare, e regione translittoralis Rhodiorum oræ, et armamentarii, insula ipsa Rhodus, quæ etiam Pelagia dicitur, extenditur, boream et austrum versus respiciens. Ulterius vero mare 16 trajiciens, celebrem illam urbem Telmissum reperies; deinde Patara, hinc Xanthum, Protogenis illius pictoris patriam; qui Bacchi ædem apud Rhodios pictoriis tabulis illustravit; deinde Lyciorum urbem, unguenta spirantem, et valde beatam, in qua magnus ille Nicolaus, Dei servus myra, id est

B unguenta scaturit juxta urbis nomen. Hinc Phœnix fluvius, et urbs ejusdem nominis cernitur; mox Phasilis celeberrimum oppidum, deinde Attali Pergameni urbs, ab eo nomen habens. Inde Sylæum, deinde Perge, celebris urbs, mox Side, piratarum officina; exinde Selga urbs, Lacedæmoniorum colonia. Inde mons Castellium cognominatus, hinc Anemurium, exinde Antiochia minor, ulterius Cibyrra urbs, a qua et thema ignominiosam ac vilem appellationem accepit. Inde Selinus, parvum oppidulum, et flumen ejusdem nominis; postea Melas gelidus fluvius; deinde Syces oppidulum. Hinc portus, dictus Antiquus; inde Seleucia ipsa. Atque hæ quidem sunt maritimæ urbes, quas Cibyrræotarum

C prætor administrat. Superius autem continentem et mediterranea versus, ubi desinit thema, Thracesiorum dictum, incipit quidem ab ipsa Mileto, transit deinde Stratoniciam, et quæ vocantur Mogola, et urbem Pisyam; percurrit etiam eam quæ Hagia dicitur, et Tauropolim: pertingit vero etiam Tlon, et Œniadem usque. Transit deinde Phileto, et ipsam Podaliam; pertransiensque id, quod Anemotichos dicitur, pertingit ad urbem Sagalassum. Hinc desinit in partes Tauri, quas Isauri incoluerunt. Atque hic quidem est thematis Cibyrræotici ambitus. Cibyrræotæ autem appellatio a Cibyrra, vili, et obscuri nominis, oppidulo, uti diximus, fluxit: eaque appellatio ad ignominiam, non ad laudem, indita est; quod frequenter res novas moliti, et refractarios sese adversus imperatorum

D mandata præbuerint. Rhodus autem insula, in meditullio quidem hujus thematis sita est, ad boream

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(13) Sic ms. Codex. Editi habent, νῆσος ἡ Ῥόδος αὐτὴ πλαγία ἐξήπλωται. Quæ Vulcanius interpretatur: *insula Rhodus oblique extenditur*. At legendum esse Πελαγία et non πλαγία præterquam ex ms. docemur ex Antonino, qui insulam Rhodum Pelagiam etiam nuncupatam fuisse scribit.

(14) Sic ms. Editi πόλιν Τελμισόν. Τελμησσὸς autem hæc urbs scribitur apud Ptolemæum et Plinium; Τελμισσὸς vero Straboni et Arriano; urbs Lyciæ.

(15) Ita ms. Perperam in editis legitur, Βασιλίς. Apud Ptolemæum Φασῆλις scribitur, Lyciæ oppidum, apud vero Plinium et Stephanum, Pamphyliæ.

(16) Editi habent, εἶτα τὸ Κάλλιστον ὄρος καλούμενον. Castelium nomen loci circa Palæstinam in Vita sancti Sabæ apud Metaphrastem.

(17) Sic ms. Codex. Duæ hujus nominis urbes apud Strabonem habentur; alter Κίβυρα magna haud procul a Mæandro flumine; altera vero minor haud procul a Mela fluvio: et de hac quidem secunda videtur hic loqui Porphyrogenitus.

(18) Hæc et sequentia ex ms. reponimus.

(19) In editis pro Μιλήτου ubique legitur Μηλίτου.

pariter et austrum respiciens. Litteræ enim Δ speciem præ se fert, triangulari videlicet figura. Cæterum Doriensium colonia est, qui ex Peloponneso, Argivis et Lacedæmoniis ab Hercule genus ducunt; quemadmodum et ipse Homerus in catalogo navium de ea scribit :

A ἔπαινον, διὰ τὸ πολλάκις αὐθάδεις τε καὶ ὑβριστὰς γίνεσθαι πρὸς τὰς τῶν βασιλέων ἐπιταγάς. Ἡ δὲ Ῥόδος ἡ νῆσος μέση μὲν κεῖται τοῦ θέματος· ἀποβλέπει δὲ πρὸς βορρᾶν τε καὶ νότον, δελτωτὴ τὸ σχῆμα, τὴν δὲ γραμμὴν τρίγωνος. Δωριέων δέ ἐστιν ἄποικος, τῶν ἐκ Πελοποννήσου, Ἀργείων τε καὶ Λακεδαιμονίων, τῶν ἀπὸ τῆς Ἡρακλέους γενεᾶς καταγομένων. Καθὼς καὶ αὐτὸς Ὅμηρος ἐν τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ περὶ αὐτῆς τάδε φησί·

Quin et Tlepolemus satus Hercule, fortis et ingens,
Ipse Rhodo naves ter trinas duxit, onustas
Magnanimis Rhodiis; Rhodum enim triquetro ordine cingunt
Lindus, Ialyssusque, atque argillosa Camirus.

Τληπόλεμος δ' Ἡρακλείδης ἠΰς τε μέγας τε
Ἐκ Ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν Ῥοδίων ἀγερώχων,
Οἳ Ῥόδον ἀμφενέμοντο διάτριχα κοσμηθέντες,
Λίνδον, Ἰηλυσσόν τε καὶ ἀργινόεντα Κάμειρον.

Atque hæc quidem de Rhodo.

Καὶ ὧδε μὲν τὰ περὶ Ῥόδου.

17 *Thema XV, præfectura Cypri dictum.*

Præfectura Cypri insulæ a consiliario administrata fuit : urbes in ea sunt quindecim : Constantia metropolis, Citium, Amathus, Cyrenea, Paphus, Arsinoe, Soli, Lapithus, Cermia, seu Leucusia, Cythærea, Tamasus, Curium, Nemevus, Trimythus, ex qua sanctus Spiridion, Carpasium. Cyprus itaque est magna et illustris insula, in sinu Pamphylio sita, quemadmodum scribit Dionysius Periegetes :

Pamphylio in ponto Cyprus se tendit ad ortum.

Appellationem vero suam accepit a Cypro, filia Cinyræ, vel Bibli, et Veneris, ut Philostephanus libro de insulis, et Istrus de coloniis Ægyptiorum, memoriæ prodiderunt. Multi autem ac diversi reges antea in ea regnarunt. Dissipata vero est regia ejus administratio sub Macedonibus, hoc est, Ptolemæis; nam ad Alexandrum regem Macedonum usque, regibus, sive tyrannis, paruit; a quibus tyrannis Anaxarchus philosophus sublatus est, post Alexandri obitum. Et Isocrates rhetor varias orationes ad Demonicum, in ea regnantem, conscripsit. Postquam vero Romani eam occuparunt, in præfecturam redacta, et in quindecim, ut diximus,

B *Θέμα ΙΕ', τὸ καλούμενον ἐπαρχία Κύπρου.*

Ἐπαρχία τῆς νήσου Κύπρου ὑπὸ κονσιλάριον, τουτέστι βουλευτὴν, πόλεις δεκαπέντε (20). Κωνστάντεια (21) μητρόπολις, Κίτιον, Ἀμαθοῦς, Κυρήνεια, Πάφος, Ἀρσινόη, Σόλοι, Λάπιθος, Κέρμα, ἤτοι Λευκουσία (22), Κυθαίρεια, Τάμασος (23), Κούριον, Νέμευος (24), Τρίμυθος, ὅθεν ὁ ἅγιος Σπυρίδων· Καρπάσιον (25). Ἡ μὲν οὖν Κύπρος ἡ νῆσος ἐστι μεγάλη καὶ ἐπιφανεστάτη, κειμένη ἐν τῷ Παμφυλίῳ κόλπῳ, καθώς φησιν ὁ Περιηγητὴς Διονύσιος·

Κύπρος δ' εἰς αὐγὰς Παμφυλίου ἔνδοθι πόντου.

Ἐκλήθη δὲ ἀπὸ Κύπρου τῆς θυγατρὸς Κινύρου, ἢ τῆς Βίβλου (26) καὶ Ἀφροδίτης, ὡς Φιλοστέφανος C ἐν τῷ περὶ νήσων (27), καὶ Ἴστρος, ἐν ἀποικίαις Αἰγυπτίων (28), ἱστόρησαν. Ἐβασιλεύετο δὲ πρότερον ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων βασιλέων. Κατελύθη δὲ ἡ αὐτῆς βασιλεία ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, τουτέστι τῶν Πτολεμαίων. Ἕως γὰρ Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως Μακεδόνων ἐβασιλεύετο, ἤγουν ἐτυραννεῖτο, ὑφ' ὧν τυράννων Ἀνάξαρχος ὁ φιλόσοφος ἀναιρεῖται μετὰ τὸν θάνατον Ἀλεξάνδρου. Καὶ Ἰσοκράτης ὁ ῥήτωρ πρὸς Δημόνικον, τὸν αὐτῆς βασιλεύοντα, λόγους διαφόρους πεποίηκε. Κρατησάντων δὲ τῶν Ῥωμαίων ἐπαρχία γέγονε, καὶ διηρέθη, ὡς

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(20) Editi habent, πόλει δεκατρεῖς. Binæ urbes ex ms. adjiciuntur.

(21) Sic ex ms. Salamis etiam Constantia dicta fuit, ut scribit Stephanus : Κωνστάντεια ἡ ἐν Κύπρῳ Σαλαμίς· γίνεται ἀπὸ τῆς Κώνσταντος γενικῆς, etc. Ita habet et divus Hieronymus, qui etiam subjungit, cam Trajani imperatoris tempore a Judæis deletam, interfectis omnibus ejus incolis.

(22) In editis legitur, Κέρβεια, Κυθέρεια, etc.

(23) In editis legitur, Ταμασία. Apud Ptolemæum et Strabonem hæc ipsa Cypri urbs scribitur Ταμασσός.

(24) Binæ hæ urbes ex ms. adjiciuntur.

(25) In editis legitur, Κάρπασος. Apud Plinium *Carpasium* hæc urbs vocatur. Diodoro, Ptolemæo et Stephano, Καρπασία dicitur. Vide Notas Holstenii in Stephanum.

(26) Sic in ms. nisi quod pro Κινύρου, perperam legitur, Κιύρου· Stephanus quippe Cyprum insulam nomen accepisse ait a Cypro filia Cinyræ, vel a Cypro flore illic nascente : Κύπρος, νῆσος μεγάλη ἐν τῷ Παμφυλίῳ κόλπῳ ἀπὸ Κύπρου τῆς θυγατρὸς Κινύρου, ἢ ἀπὸ τοῦ φυομένου ἄνθους κύπρου. Cinyras rex Cypri fuit, Cilicis filius, qui cum Myrrha filia sua, nutricis astutia, ignarus concubuit, a quo illa Cynarcia dicta, ut scribit Ovidius Met. 10. Cur autem Philostephano Cyprus dicatur filia Cinyræ, vel Bibli, et Veneris (ut legitur apud Porphyrogenitum in ms. codice regio) ignoro, nisi D dixeris verba illa, ἢ τῆς Βίβλου addita fuisse a scriba indocto, qui Cinyram Cypri regem confundebat cum altero Phœniciæ rege, cujus regia Byblos urbs fuit : et sic pro ἢ τῆς Βίβλου legendum esset τοῦ τῆς Βύβλου, subintelligendo κρατήσαντος. Cæterum Eust. in Dionys. Cyprum vocat filium Cinyræ, cum tamen Κύπρος muliebre nomen sit, quod in usu fuit apud Phœnices, ut docet Scaliger ad Eusebium pag. 149.

(27) Librum de *Insulis* quem Philostephano scriptor noster ascribit, nec non Servius in I Æn. juxta codicem Fuldensem, Heraclidi tribuit Stephanus in Ὤλιαρος. Vide Vossium de Historicis Græcis.

(28) Liber Istri de *Coloniis Ægypti* laudatur a Stephano in Αἰγιαλός, et Ὤλενος, et a Clemente Alexandrino lib. I Στρωμάτ. Quo tempore vixerit Istrus seu Ister, et quos libros scripserit, vide Vossium.

προὐλέλεκται, εἰς πόλεις ιε' (29). Τοῦ χρόνου δὲ παραδραμόντος, καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ὅπλων κακωθέντων ἐξ ἀμελείας, ἐκράτησαν αὐτῆς οἱ Σαῤῥακηνοί, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἡρακλείου. Καὶ πρῶτος ἐν αὐτῇ διαπεράσας Ἀβουβάχαρος (οὗ καὶ τῆς θυγατρὸς ἐν αὐτῇ τάφος φαίνεται) ταύτης ἐκράτησεν. Ὁ δὲ μακάριος, καὶ περιώνυμος καὶ ἀοίδιμος ἐν βασιλεῦσι, Βασίλειος, εἰς θέματος τάξιν ταύτην κατέστησε. Καὶ διεπέρασεν ἐν αὐτῇ στρατηγὸν Ἀλέξιον (30) ἐκεῖνον τὸν περιβόητον, τὸ γένος Ἀρμένιον. Ὃς καὶ ἐπεκράτησεν αὐτῆς, χρόνους ἑπτά. Πάλιν δὲ ἀφῃρέθη ὑπὸ τῶν Σαῤῥακηνῶν, καὶ ταύτην φορολογοῦσιν, ὡς καὶ πρότερον.

Θέμα ΙϚ', τὸ καλούμενον Σάμος νῆσος.

Ἡ νῆσος αὕτη ὀνομασίαν ἔσχε τοῦ καλεῖσθαι Σάμος, ἀπὸ Αἰγαίου, καὶ Σαμίας τῆς Μαιάνδρου τοῦ ποταμοῦ θυγατρὸς, ἢ διὰ τὸ ὑψηλὸν τῆς νήσου (31) καὶ ἀπόκρημνον. Οἱ γὰρ παλαιοὶ Ἕλληνες *σάμον* τὸν ὑψηλὸν ἐκάλουν τόπον. Ταύτης ἐκράτησε τῆς νήσου Πολυκράτης, ἐκεῖνος ὁ εὐτυχέστατος, οὗ καὶ Ἡρόδοτος μνείαν οὐ μικρὰν ἐποιήσατο. Σοφοὶ δὲ γεγόνασιν ἐξ αὐτῆς ἐξοχώτατοι, ὅ τε Πυθαγόρας ἐκεῖνος ὁ Σάμιος, ὁ Μνησάρχου υἱὸς, Ἐπίκουρός τε ὁ Νεόκλους, καὶ Μέλισσος, καὶ ἄλλοι πλείονες. Ὅτε οὖν ἐγένετο ὁ μερισμὸς τῶν θεμάτων, διὰ τὸ εἶναι ἐπιφανεστάτην τὴν νῆσον, μητρόπολιν αὐτὴν, καὶ ἀρχὴν τοῦ θέματος τῶν πλωϊζομένων τεθείκασιν. Ἡ γὰρ μεσόγειος, καὶ ἡ καταντικρὺ ἄκρα τῆς Σάμου, αὐτή τε ἡ Ἔφεσος, καὶ Μαγνησία, καὶ Τράλλις, ἥ τε Μύρινα, καὶ Τέως, καὶ Λέβεδος, καὶ ἕως τοῦ Ἀτραμυττίου, τὰ ἄνω, καὶ πρόσγεια τῷ τῶν Θρακησίων στρατηγῷ, ἤγουν τῷ ἡγουμένῳ τοῦ ἱππικοῦ τάγματος, ἐκείνῳ ἐκληροδοτήθησαν. Διῄρηται τὸ θέμα τῆς Σάμου εἰς τούρμας δύο· μίαν μὲν τὴν Ἐφέσιον, δευτέραν δὲ τὴν Ἀτραμυττινήν. Ὁ δὲ στρατηγὸς τοῦ θέματος αὐτῆς ἔλαχε Σμύρναν τὴν πόλιν πραιτώριον. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ θέματος Σάμου.

Θέμα ΙΖ', τὸ καλούμενον Αἰγαῖον πέλαγος.

Τὸ δὲ καλούμενον Αἰγαῖον πέλαγος, καὶ αὐτὸ χρηματίζον εἰς θέμα, ἀπὸ Αἰγέως τοῦ Ποσειδῶνος υἱοῦ τὴν προσωνυμίαν ἔλαχε, καθώς φασιν οἱ τὸν Ὅμηρον σχολιογραφήσαντες. Οὐκ ἔστι δὲ νῦν χρεία τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ψεύδους μεμεστωμένην. Στράβων δὲ ὁ γεωγράφος ἄλλως αὐτοῦ τὴν ὀνομασίαν ἀντέθεικεν. Ἀπὸ γὰρ τῆς ἄκρας Αἰολίδος, ἣν Αἶγα (32) οἱ ἐπιχώριοι ὀνομάζουσιν, ὅθεν ὁ Αἰ-

A urbes fuit divisa. At successu temporis, enervatis per negligentiam armis Romanorum, in Sarracenorum potestatem venit, regnante Heraclio. Ac primus quidem in eam cum trajecisset Abubacharus (cujus pariter et filiæ sepulcrum ibi cernitur) in suam potestatem eam redegit. Beatus vero ac nobilis præclarusque imperator Basilius eam in numerum thematum redegit, trajecitque in eam Alexium præfectum, magni nominis virum, natione Armenium, qui et annis septem ei imperavit. Rursus autem a Sarracenis erepta est, quibus et tributum pendit, ut et antea.

Thema XVI, Samus insula.

B Samus insula appellationem suam accepit ab Ægæo, et Samia, Mæandri fluminis filia; vel quod ipsa insula sublimis ac prærupta sit. Veteres enim Græci Σάμον sublimem locum nuncuparunt. Huic insulæ imperavit Polycrates, ille felicissimus, cujus et Herodotus non exiguam mentionem fecit. Ex hac porro prodierunt viri sapientiæ laude insignes, Pythagoras nimirum ille Samius, Mnesarchi filius, et Epicurus Neoclis, et Melissus, aliique non pauci. Cum igitur thematum **18** partitio facta est, hanc, quod illustrissima insula esset, metropolim, et caput thematis navalis constituerunt. Mediterranea enim regio, et promontorium, quod e regione Sami est, ipsaque Ephesus, et Magnesia, et Tralles, et Myrina, et Teus, et Lebedus, et Atramyttium usque, ulteriora ac contigua Thracesiorum C præfecto, sive equestris agminis duci, ipsi themati attributa sunt. Divisum autem est thema Sami in turmas duas; unam quidem, Ephesiam, alteram Atramyttinensem. Præfectus vero thematis ipsam urbem Smyrnam prætorium habuit. Atque hæc quidem de themate Sami.

Thema XVII, Ægæum Pelagus.

Ægæum vero pelagus etiam ipsum inter themata relatum, ab Ægeo, Neptuni filio, appellationem suam accepit, ut aiunt ii qui scholia in Homerum scripserunt. Nullus autem nunc usus est historiæ Græcæ, quod mendaciis sit referta. At Strabo geographus ejus appellationem aliunde derivat. D Siquidem a promontorio Æolidis, quod incolæ Æga appellant, unde Ægeaticus sinus initium sumit, ita

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(29) In editis legitur εἰς πόλεις ιγ', sed ex ms. adjectæ sunt, uti supra monuimus, duæ urbes, nimirum Κούριον et Νέμευος.

(30) Sic ms., in editis legitur, Ἀλέξανδρον στρατηγόν. Fortassis quidam ex stirpe Alexii Moselis, nobilis Armenii, qui Cæsar a Theophilo creatus in matrimonium duxit Mariam Theophili natarum minorem natu.

(31) Nimirum, *vel quod ipsa insula sublimis ac prærupta sit*. Vulcanius hæc interpretatur, *vel quod sublimi ac prærupto loco sita sit*. Eamdem ferme Sami etymologiam affert Eustathius in Homerum: Σάμος γάρ, inquit, ὁ λόφος κατὰ γλῶτταν· καὶ ἀλλαχοῦ προσηγορικῶς πᾶν ὕψος κατὰ γλῶτταν. Scribit etiam Strabo Samum insulam totam esse montuosam: Καλεῖται μὲν οὖν καὶ ἄκρα τις Ἄμπελος βλέπουσά πως πρὸς τὸ τῆς Ἰκαρίας Δρέπανον· ἀλλὰ καὶ τὸ ὄρος ἅπαν, ὃ ποιεῖ τὴν ὅλην νῆσον ὀρεινήν, ὁμωνύμως λέγεται.

(32) Strabo lib. XIII, pag. 423: Δεῖ δὲ μακρῶς τὴν δευτέραν συλλαβὴν ἐκφέρειν Αἰγᾶν, ὡς Ἀκτᾶν, καὶ Ἀρχᾶν. Corrupte apud Stephanum legitur, inquit Vulcanius, Αἰγάτης Αἰολίδος ἄκρα, cum procul dubio legendum sit Αἶγα, τῆς Αἰολίδος ἄκρα. Ita legendum monuit et Isaacus Casaubonus in Commentariis in lib. XIII Strabonis: In Stephani, inquit, verbis turpe mendum sustulimus, cum legeretur Αἰγάτης Αἰολίδος pro Αἶγα τῆς Αἰολίδος, etc. Verum Holstenius legendum putat, Αἰγατῆς Αἰολίδος ἄκρα.

dictum est, communi cum animali appellatione. Ejusdem est ac Strabo sententiæ etiam Artemidorus. Promontorium quoddam est Æolidis, quod Æga incolæ appellant, a quo et Pelagus ejusmodi appellationem accepit. Æolidis autem dico, non gentis appellationem, sed linguæ proprietatem. Græcorum enim lingua in quinque dialectos divisa est. Primam quidem Atticam, alteram Ionicam, tertiam Æolicam, quartam Doricam, quintam communem, qua omnes utimur. Atqui a Mileto quidem Ephesum usque, et Smyrnam ipsam, et Colophonem, Ionum est sedes, et Colonia; qui quidem Ionum dialecto utuntur. A Colophone autem, usque ad Clazomenas, et trans Chium, atque ipsam Mitylenen, et Pergamum, Æolum est colonia; qui quidem Æolum dialecto utuntur. Ulteriora his a Lecto, et usque Abydum, et ipsam Propontidem, et Cyzicum, et flumen Granicum appellatum, omnes Græci vocantur, et communi utuntur dialecto, exceptis Byzantiis; quia Dorum est colonia. Pertinent autem ad Ægæi maris præfecturam et insulæ Cyclades nuncupatæ, et ex Sporadibus, quæ reliquas excellunt, Mitylene, et Chius, et ipsa Lemnus. Neque enim sunt hæ ex Cycladibus, sed ex iis quæ Sporades appellantur: Cyclades enim Delum insulam in orbem cingunt, ut ait Dionysius Periegetes:

19 *Delum cinxerunt, et Cyclades appellantur.*

Variis autem hæ, ac diversis appellantur nominibus; Lemnus, Scyrus, Melus, Amolgus, Thera, Therasia, et Rhynea: neque tamen scio, an omnes Cycladum sint; quod ipsæ sint terræ proximæ, atque Helladi contiguæ. Est autem Ægæum mare navigatu, et trajectu, perquam difficile; ingentes enim, ac decumanos fluctus volvit, qui navigantibus montium instar assurgunt, vel ob densitatem, ac frequentiam insularum, vel propter Ponti in Abydum defluxum, qui magno impetu in has insulas fertur, eisque illiditur. A Lecto vero ad Propontidem usque, et Cyzicum, et Parium, atque adeo ipse Hellespontus, et Prœconesus, ad Rhyndacum flumen usque, et ipsum Dascylium, et Cia-

A γεατικὸς ἀπάρχεται κόλπος, τὴν ὀνομασίαν εἴληφεν, ὁμωνύμως τῷ ζώῳ (33). Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἀρτεμίδωρος τὰ αὐτά φησι τῷ Στράβωνι. Ἄκρα τίς ἐστιν Αἰολίδος, ἣν Αἶγα οἱ ἐπιχώριοι ὀνομάζουσιν, ἀφ' ἧς, καὶ τὸ πέλαγος τὴν τοιαύτην ὀνομασίαν προσείληφεν. Αἰολίδος δὲ λέγω, οὐχ ἔθνους ὀνομασίαν, ἀλλὰ γλώττης ἰδίωμα. Ἡ γὰρ τῶν Ἑλλήνων γλῶττα εἰς πέντε διαλέκτους διῄρηται (34)· πρώτην μὲν, τὴν τῆς Ἀτθίδος· δευτέραν, τὴν τῶν Ἰώνων· τρίτην δὲ, τὴν Αἰολέων· τετάρτην δὲ, τὴν Δωριέων· πέμπτην δὲ, τὴν κοινὴν, ᾗ πάντες χρώμεθα. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς Μιλήτου μέχρι τῆς Ἐφεσίων πόλεως, καὶ αὐτῆς Σμύρνης, καὶ Κολοφῶνος, Ἰώνων ἐστὶ κατοικία· οἵτινες τῇ τῶν Ἰώνων διαλέκτῳ χρῶνται. Ἀπὸ δὲ Κολοφῶνος μέχρι Κλαζομενῶν, καὶ τῆς ἀντιπέραν
B τῆς Χίου γῆς, καὶ αὐτῆς τῆς Μιτυλήνης, καὶ τοῦ Περγάμου, Αἰολέων ἐστὶν ἀποικία· οἵτινες διαλέκτῳ χρῶνται τῶν Αἰολέων. Τὰ δὲ ἐπέκεινα τούτων, ἀπὸ τοῦ λεγομένου Λεκτοῦ (35) καὶ ἕως Ἀβύδου, καὶ αὐτῆς Προποντίδος, καὶ μέχρι Κυζίκου, καὶ τοῦ ποταμοῦ, τοῦ λεγομένου Γρανίκου, πάντες Γραικοὶ ὀνομάζονται, καὶ κοινῇ διαλέκτῳ χρῶνται, πλὴν Βυζαντίων, ὅτι Δωριέων ἐστὶν ἀποικία. Προσῳκείωνται δὲ τῷ στρατηγῷ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, αἵ τε Κυκλάδες νῆσοι καλούμεναι, καὶ τῶν Σποράδων ὧν προέχουσιν ἥ τε Μιτυλήνη, καὶ Χίος, καὶ αὕτη ἡ Λῆμνος. Οὐκ εἰσὶ δὲ τῶν Κυκλάδων, ἀλλὰ τῶν Σποράδων καλουμένων. Αἱ γὰρ Κυκλάδες Δῆλον τὴν νῆσον (36) ἐκύκλωσαν, ὥς φησιν ὁ Περιηγητὴς Διονύσιος·

C *Δῆλον ἐκυκλώσαντο καὶ οὔνομα Κυκλάδες εἰσίν.*

Καλοῦνται δὲ διαφόροις ὀνόμασι· Λῆμνος, Σκύρος, Μῆλος, Ἀμολγὸς (37), Θήρα, Θηρασία καὶ Ῥήνεια. Οὐκ οἶδα δὲ, εἰ τῶν Κυκλάδων εἰσὶ πᾶσαι, διὰ τὸ εἶναι αὐτὰς προσγείους, καὶ τῇ Ἑλλάδι συνομορούσας. Τὸ δὲ Αἰγαῖον πέλαγος βαρύπλουν ἐστὶ, καὶ δυσπέρατον, καὶ κύματα μακρὰ, καὶ ὄρεσιν ἐοικότα, προσανεγεῖρον τοῖς πλέουσιν· εἴτε διὰ τὸ πυκνὸν τῶν νήσων, εἴτε καὶ διὰ τὸ ῥεῦμα τοῦ πόντου, τὸ καταβαῖνον εἰς Ἄβυδον, καὶ προσαρασσόμενον ταῖς νήσοις μετὰ μεγάλου ῥοιζήματος. Ἀπὸ δὲ τοῦ Λεκτοῦ καὶ ἕως τῆς Προποντίδος, τῆς τε Κυζίκου, καὶ τοῦ Παρίου, καὶ αὐτὸς ὁ καλούμενος Ἑλλήσποντος, ἥ τε Προικόνησος, καὶ μέχρι τοῦ Ῥυνδακοῦ ποταμοῦ, καὶ ἕως αὐτοῦ τοῦ Δασκυλίου, καὶ τοῦ Κιανοῦ κόλ-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(33) Strabo lib. XIII: Αὕτη δὲ μέχρι τῶν Ἀργινουσῶν διήκει καὶ ὑπερκειμένης ἄκρας ἣν Αἶγά τινες ὀνομάζουσιν ὁμωνύμως τῷ ζώῳ. Hæc ita Xylander interpretatur: *Ea regio usque ad Arginusas pertinet, iisque imminens promontorium, quod Æga nonnulli appellant, quasi Capram.* Cur enim, inquit Casaubonus, addidisset Strabo ὁμωνύμως τῷ ζώῳ. Apud Stephanum legimus; Αἶγα τῆς Αἰολίδος ἄκρα ὡς Στράβων, ἡ νῦν Κανὴ καὶ Καναὶ λέγεται. Ἀρτεμίδωρος δὲ, Αἴξ, εἶπε τὴν εὐθεῖαν οὐκ ἀναλόγως· τὸ τοπικὸν Αἰγαῖος καὶ τὸ πέλαγος

(34) At Strabo sub initium libri VIII, quatuor tantum Græcorum dialectos recenset, easque ad duas præcipuas, Atticam scilicet et Æolicam Reduci posse ait: Ionicam enim ex Attica, Doricam
D ex Æolica ortam fuisse scribit. Pindarus quoque, quem Dorice scripsisse constat, Æolice se scribere ait, ut Ode prima Olymp.

----- ἐμὲ δὲ στεφανῶσαι
Ἐκεῖνον ἱππικῷ νόμῳ
Αἰοληΐδι μολπᾷ,
Χρή.

(35) Sic ms. Perperam in editis scribitur, ἀπὸ τοῦ λεγομένου Σηστοῦ· sed optime Vulcanius Λέκτου legendum scribit; nam a Lecto ad Canas Lesbus porrigitur, ut tradit Strabo. Ita etiam paulo infra legendum.

(36) Ita ex Codice ms.

(37) Hæc insula una ex Cycladibus quæ Porphyrogenito Ἀμολγός dicitur, Straboni et Heraclidi Ἀμοργές vocatur, et Ptolemæo Ἀμουργός.

του, τῷ τοῦ Αἰγαίου πελάγους κρατοῦντι προσεκεκύρωντο. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ θέματος τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Τέλος τῶν θεμάτων τῆς Ἀνατολῆς.

A num, sinum, Ægæi maris præfecto ascribuntur. Atque hæc quidem de themate Ægæi maris.

Finis thematum Orientis.

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΤΟΥ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΘΕΜΑΤΩΝ (38) *ΤΗΣ ΔΥΣΕΩΣ, ΗΓΟΥΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, ΤΟ Β'.*

CONSTANTINI IMPERATORIS

PORPHYROGENITI

LIBER II, DE THEMATIBUS OCCIDENTIS SIVE EUROPÆ.

Θέμα Α'.

Πρῶτον θέμα τὸ ἐπὶ τῆς δύσεως Εὐρώπης (39) κείμενον γῆς, τὸ ὀνομαζόμενον Θρᾳκῷον· ἐν ᾧ τὸ Βυζάντιον ἵδρυται, καὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων βασίλειον (40). Δίκαιόν ἐστι προκατάρχειν τῆς Εὐρώπης γῆς τὸ Βυζάντιον, τὴν νῦν οὖσαν Κωνσταντινούπολιν· ἐπεὶ καὶ πόλις ἐστὶ βασιλεύουσα, τοῦ τε κόσμου παντὸς ὑπερέχουσα, ὡς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ βασιλέως τὴν ἐπωνυμίαν κληρονομήσασα· ἀρχὴν δὲ τῆς Εὐρώπης ἐγὼ τίθημι· ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ Βυζάντιον τῆς Θρᾴκης ἐστὶ μέρος τὸ κάλλιστόν τε καὶ τιμιώτατον. Τὸ τοίνυν θέμα τῆς Θρᾴκης, ἄρτι τὴν θέσιν, καὶ τὴν ὀνομασίαν ἔλαχε θέματος, ἀφ' οὗ τὸ τῶν Βουλγάρων γένος τὸν Ἴστρον ποταμὸν διεπέρασεν, ἐπεὶ πρότερον εἰς βασιλείας διττὰς διῄρητο· καὶ μαρτυροῦσιν αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων ἥ τε Μεσημβρία, καὶ ἡ Σηλυμβρία (41), βασιλέων προσηγορίας ἔχουσαι πόλεις πρὶν ἢ τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν αὐξηθῆναί τε καὶ διαδραμεῖν πάντα τὰ τοῦ κόσμου πληρώματα. Ἀφ' οὗ γὰρ ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ τὴν ἑαυτῆς σαγήνην ἐξήπλωσεν εἰς πάντα τὰ τοῦ κόσμου τέρματα, πάντας, ὡς εἰπεῖν, διεσκέδασε, καὶ μετεσκεύασεν εἰς μίαν ἀρχὴν, καὶ ζυγὸν ἠνάγκασε τελεῖν ἕνα πάντας. Ἀρξαμένης δὲ τῆς σαγήνης διασήπεσθαι, καὶ διαῤῥήγνυσθαι, ἄλλως καὶ τὰ πράγματα, καὶ τὰ ὀνόματα, μετεποιήθησαν. Ἐπαρχία δὲ Θρᾴκης ὑφ' ἡγεμόνα ἐτέτακτο, καὶ ὑπὸ τὸν λεγόμενον κονσιλιάριον, τουτ-

B 20 *Thema I.*

Primum thema, quod ad occasum terræ Europæ situm, nominatur Thracium, in quo Byzantium conditum est, et Romanorum regia. Æquum est Byzantium, quæ nunc urbs Constantinopolis est, initium facere Europæi soli; quia et urbs imperatoria est, et universi orbis prærogativam tenet, quippe quæ Constantini Magni imperatoris hæres est nominis. Principium autem Europæ idcirco eam statuo, quia ipsum Byzantium pars est Thraciæ pulcherrima atque honoratissima. Igitur Thraciæ thema nuper in numerum ac ordinem thematum positum fuit; ex quo nimirum tempore Bulgarorum gens Istrum fluvium trajecit; quandoquidem C prius in duo regna divisa fuerat Thracia. Testantur id ipsa urbium nomina, tum Mesembria, tum Selymbria, quæ civitates a regibus appellationem habebant, priusquam Romanorum imperium auctum fuisset, et omnes terrarum fines percurrisset. Etenim ex quo Romanorum principatus sagenam suam ad omnes mundi limites expandit, cunctos, ut ita dicam, dispersit, et ad unum imperium reduxit, ac jugum unum subire omnes coegit. Verum cum sagena rimis fatiscere, ac perfringi cœpit, jam varie et res et nomina commutata sunt. Præfectura autem Thraciæ sub ducis ac consiliarii potestate constituta est. Taurus quippe proconsul obtinebat Thraciam, temporibus Constantini Magni, tenens

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(38) In codice Regio ms. hæc tantum loco tituli D habentur: Ἐνταῦθα τὰ τῆς Δύσεως.

(39) Eustathius in Dionysii περιηγήσεως v. 170. Europam ait vocari omnia ad occasum sita, ducto ab Hellesponto principio; antiquos vero Scriptores tradere, Vespasianum imperatorem Thraciam ab Europa diremisse.

(40) Urbis Constantinopolitanæ elogium præter cæteros scriptores adornavit Synesius in extremis Philadelphis. Vide item Dionem in Severo.

(41) Stephanus ex quo pleraque ad verbum, ut aiunt, exscripsit Porphyrogenitus, sic habet: Μεσημβρία, πόλις Ποντικὴ (Νικόλαος πέμπτῳ), ἐκλήθη ἀπὸ Μέλσου. Βρία γὰρ τὴν πόλιν φασὶ Θρᾷκες. Ὡς οὖν Σηλυμβρία ἡ τοῦ Σήλυος πόλις, Πολτυμβρία ἡ Πόλτυος, οὕτω Μελσημβρία ἡ Μέλσου πόλις· καὶ διὰ τὸ εὐφωνότερον λέγεται Μεσημβρία. Perperam in Editis et in ms. legitur Συλημβρία pro Σηλυμβρία. Herodoto quippe lib. IV, cap. 33 et Straboni, lib. VII, hæc ipsa urbs dicitur Σηλυβρία.

sub ditione sua urbes tres et quinquaginta, a duce et consiliario administratas. Sed cum sagena, ut dixi, rimas fecisset, urbibus a barbaris expugnatis, ac dirutis, Thraciæ imperium in exigua segmenta divisum est. Etenim Bulgaria, et Ister fluvius, et mons percelebris, Hæmus nuncupatus, qui usque ad Pontum pertinet, Thraciæ partes fuerunt; nunc autem alienæ, ac sejunctæ exsistunt. Cæterum Thraciæ thema sub imperatore Constantinopolitano constitutum, atque ad ejus jura et ministeria redactum **21** erat; nec ullus unquam prætor in ea fuerat : at ex quo infensa Deo Bulgarorum natio ad Istrum fluvium trajecit, tunc etiam imperator ipse coactus fuit, ob incursus et impressiones Scytharum, et ipsorum Bulgarorum, ad thematis ordinem Thraciam reducere; et prætorem in eo themate creare. Barbarorum autem transitus ad Istrum fluvium circa finem imperii Constantini Pogonati exstitit; unde eorum nomen inclaruit, ac pervagatum est; antea quippe Onogunduros eos appellabant. Thracia vero appellationem accepit a rege Thrace, qui olim illic e vivis excesserat; aut a Nympha Titanide, ex qua, et Saturno Dolonchus natus est; unde Dolonchorum natio primum nomen nacta est. Testis autem hujus rei est Hierocles Grammaticus, qui conscripsit Συνέκδημον, id est, commentarium Peregrinationis comitem, Dolonchorum gentem Thraciæ connumerans; cum ita loquitur : *Sunt omnes præfecturæ et urbes, quæ ab imperatore Romanorum Constantinopoli degente administrantur; præfecturæ quidem LXIV, urbes autem DCCCCXXXV.* Quocirca principium Europæ imperatricem urbium, et mundi totius, novam Romam ego constituo; ac propterea thema circa ipsam, quod appellatur Thracia, in Europæis partibus situm, thematum primum statuimus; quippe cum urbs ipsa olim Byzantis nuncupata, in Thracum regione stabilita sit. Attamen Byzantium ipsum Megarensium, et Lacedæmoniorum, ac Bœotorum, est colonia, Græcorum antiquissimorum : idcirco etiam Doriensium lingua utuntur scite et eleganter. Dicamus itaque, ut antiquus ordo obtinebat, et ipsarum præfecturarum nomina.

ἐστι βουλευτήν. Ταῦρος γὰρ ἀνθύπατος ἐκρατει τῆς Θρᾴκης ἐπὶ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἔχων ὑφ ἑαυτὸν πόλεις ὑφ' ἡγεμόνα καὶ κονσιλιάριον νγ' (42). Διασαπείσης δὲ τῆς σαγήνης, ὡς εἴπομεν, καὶ τῶν βαρβάρων ἐκπορθησάντων τὰς πόλεις, εἰς μικρὰ τμήματα διηρέθη ἡ τῆς Θρᾴκης ἀρχή· ἥ τε γὰρ Βουλγαρία, καὶ αὐτὸς ὁ Ἴστρος, καὶ τὸ περιώνυμον ὄρος, τὸ διῆκον ἄχρι τοῦ Πόντου, τὸ καλούμενον Αἷμος, τῆς Θρᾴκης εἰσὶ μέρη· νυνὶ δὲ ἀλλότρια χρηματίζουσι. Τὸ δὲ τῆς Θρᾴκης θέμα ὑπὸ τὸν βασιλέα Κωνσταντινουπόλεως ἐτέτακτο· καὶ εἰς ὑπουργίαν αὐτοῦ ἐχρημάτιζε· καὶ οὐδέπω τις στρατηγὸς ἦν ἐν αὐτῷ· ἀφ' οὗ δὲ τὸ θεομίμητον τῶν Βουλγάρων ἔθνος ἐπεραιώθη εἰς τὸν Ἴστρον ποταμὸν, τότε καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ἠναγκάσθη διὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Σκυθῶν, καὶ αὐτῶν τῶν Βουλγάρων εἰς θέματος τάξιν ἀγαγεῖν αὐτὸ, καὶ στρατηγὸν ἐν αὐτῷ χειροτονῆσαι. Ἐγένετο δὲ ἡ τῶν Βαρβάρων περαίωσις ἐπὶ τὸν Ἴστρον ποταμὸν εἰς τὰ τέλη τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου (43), ὅτε καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν φανερὸν ἐγένετο. Πρότερον γὰρ Ὀνογουνδούρους (44) αὐτοὺς ἐκάλουν· ἡ δὲ Θρᾴκη ὀνομασίαν μὲν εἶχεν ἀπὸ Θρᾳκὸς βασιλέως (45), τοῦ πάλαι ἐν αὐτοῖς τελευτήσαντος· ἢ ἀπὸ νύμφης Τιτανίδος, ἀφ' ἧς καὶ Κρόνου Δόλογκος· ὅθεν τὸ πρῶτον ἔθνος Δόλογκοι (46) ὀνομάζονται. Μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ, καὶ Ἱεροκλῆς ὁ Γραμματικὸς ὁ γράψας τὸν *Συνέκδημον*, τὸ τῶν Δολόγκων ἔθνος τῇ Θρᾴκῃ συναριθμῶν, λέγων οὕτως· *Εἰσὶν αἱ πᾶσαι ἐπαρχίαι* (47), *καὶ πόλεις, αἱ ὑπὸ τὸν βασιλέα τῶν Ῥωμαίων διοικούμεναι, τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπαρχίαι μὲν ξδ', πόλεις δὲ ϡλε'* (48). Ἀρχὴν οὖν τῆς Εὐρώπης, τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, καὶ τοῦ κόσμου παντὸς, τὴν νέαν Ῥώμην Κωνσταντινούπολιν ἐγὼ τίθημι· διὰ τοῦτο καὶ τὸ περὶ αὐτὴν θέμα, τὸ καλούμενον Θρᾴκη, τῶν ἐν τοῖς Εὐρώπης μέρεσι, θεμάτων πρῶτον τεθείκαμεν. Ὡς καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως τῆς πάλαι Βυζαντίδος καλουμένης ἐν τῇ τῶν Θρᾳκῶν ἱδρυνθείσης χώρᾳ· αὐτὸ δὲ τὸ Βυζάντιον Μεγαρέων, καὶ Λακεδαιμονίων, καὶ Βοιωτῶν ἐστιν ἀποικία, τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλλήνων· διὸ καὶ τῆς τῶν Δωριέων γλώττης (49) ἐν ἐπιστήμῃ τυγχάνουσιν. Εἴπωμεν (50) τοίνυν, ὡς ἀρχαία τάξις ἐκράτει, καὶ αὐτῶν τῶν ἐπαρχιῶν τὰ ὀνόματα.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(42) Nimirum, *tenens sub ditione sua urbes tres et quinquaginta*, etc. Perperam Morellus interpretatur, *tres et quadraginta*, etc.

(43) De hac Bulgarorum impressione vide Theophanem ad annum imperii Constantini Pogonati.

(44) Bulgaros Onegunduros quoque et Controgos dictos fuisse scribit diaconus: Onogundurenses vero dicuntur in Hist. Miscella 19. Hos quidem Unnobundobulgaros et Contragos appellat Theophanes ad annum 11. Imperii Constantini Pogonati. Ἐν τούτῳ, inquiens, τῷ χρόνῳ τὸ τῶν Βουλγάρων ἔθνος ἐπῆλθεν τῇ Θρᾴκῃ. Ἀναγκαῖον δὲ εἰπεῖν καὶ περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν Οὐννοβουνδοβουλγάρων καὶ Κοντράγων, etc. *Sub id vero tempus Bulgarorum gens in Thraciam irrupit. Sane de Unnobundobulgarorum et Contragorum antiouitate nonnihil hic delibare operæ pretium duco.*

(45) Stephanus Thraciam appellatam fuisse scribit a nympha Titanide tantum, ex qua et Saturno Dolonchus natus est : Θρᾴκη, ἀπὸ νύμφης Τιτανίδος, ἀφ' ἧς καὶ Κρόνου Δόλογκος.

(46) Nimirum, *ex qua et Saturno Dolonchus natus est; unde Dolonchorum natio primum nomen nacta est*. Lacunula, quæ in editis in textu Græco hic occurrit, expletur ex ms. codice.

(47) Opus Hieroclis, quod hic et in sequentibus laudatur a Porphyrogenito integrum editum habes hic a nobis post libros Porphyrogeniti de Thematibus; de quo quidem pluribus in præfatione agimus.

(48) Nimirum, *urbes autem* DCCCCXXXV. Et sic legitur in ms. et in Hierocle. Perperam in editis habetur, πόλεις δὲ ωλέ, *urbes autem* DCCCXXXV.

(49) Byzantios Doriensium dialecto usos fuisse nemo ignorat. Vide Demosthenis Orationem *Περὶ στεφάνου*.

(50) Sic lego; nam perperam in ms. et in editis

Επαρχία Θράκης, ἤγουν Εὐρώπης (51). A

Ὑπὸ κονσιλιαρίων, τουτέστι βουλευτῶν, πόλεις ιδ' (52)· Εὐδοξιούπολις (53), Ἡράκλεια, Ἀρκαδιούπολις (54), Βιζύη (55), Πάντον (56), Ὄρνοι (57), Γάνος, Καλλίπολις, Μήριζος (58), Σαλτικὴ, Σαυάδα, Ἀφροδισία (59), Ἄπρως (60), Κοιλία (61). Ἐπαρχία Ῥοδόπης (62)· ὑπὸ τὴν αὐτὴν (63) πόλεις ζ'· Παρθικόπολις (64), Ἡράκλεια Στρύμνου (65), Αἶνος, Μαξιμιανούπολις, Σέῤῥαι, Φίλιπποι, Τραϊανούπολις. Ἐπαρχία Κμιμόντου (66)· ὑφ' ἡγεμόνα, πόλεις ἕξ (67)· Ἀδριανούπολις, Ἀγχίαλος, Δεβελτὸς (68), Πλουτινόπολις (69), Τζόϊδος (70). Ἐπαρχία Θρᾴ-

Præfectura Thraciæ sive Europæ.

A consiliariis reguntur urbes quatuordecim, Eudoxiopolis nimirum, Heraclea, Arcadiopolis, Bizya, Panion, Orni, Ganos, Callipolis, Merizus, Saltice, Savada, Aphrodisia, Apros, Cœlia. Præfectura Rhodopes, sub eadem urbes septem, Parthicopolis, Heraclea Strymni, Ænus, Maximianopolis, Serræ, Philippi, Trajanopolis. Præfectura Mimonti, sub duce, sex urbes, Adrianopolis, Anchialus, Develtus, Plutinopolis, Tzoidus. Præfectura Thraciæ sub consiliario, urbes quinque, Clima, Mesticon, Acontisma, Philippopolis, Beroe, insula Thasus,

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

habetur εἴπομεν etc. Quæ sic Morellus interpretatur: *Diximus itaque, ut antiquus ordo obtinebat, et ipsarum præfecturarum nomina exposuimus.* Atqui in sequentibus agit de præfecturis. Unde interpretatus sum: *Dicamus itaque, ut antiquus ordo obtinebat, et ipsarum præfecturarum nomina.*

B (51) Hierocles habet, ἐπαρχία Θρᾴκης Εὐρώπης, etc.

(52) Ita et apud Carolum a S. P., sed quia Eudoxiopolis deerat in cod. Vaticano, ex quo ille Hieroclis opusculum seu potius fragmentum ediderat, ideo pro ιδ' legendum monet ιγ.

(53) Perperam in editis legitur Εὐδοξία πόλις· sed optime Morellus ex conjectura emendat. Eudoxiopolis quippe eadem quæ Selybria, urbs episcopalis. Vide Ortelium, nam Morellus quæ ibi affert ad verbum, ut aiunt, ex Ortelio exscripsit.

(54) Arcadiopolis, Thraciæ urbs olim dicta Bergulium et Bergula, postea a Theodosio Magno instaurata, et Arcadii filii ipsius nomine nuncupata, ut scribit Cedrenus.: Ἔκτισε καὶ ἑτέραν πόλιν ἐπ' ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοπρὶν Γεργούλιον λεγομένην. Βεργούλη Ptolemæo et Antonino.

(55) Stephanus, Βιζύη, πόλις Θρᾴκης, τὸ τῶν ἀστῶν βασίλειον. Urbs Bizya nobilitata est in Hist. Ecclesiastica, Eustathii Antiocheni exilio. Vide quæ de hac urbe habet Salmasius Exercitat. in Solinum pag. 166.

C (56) Hierocles apud Carolum a S. Paulo, Πανάκιον habet, sed optime emendavit Carolus. Panium autem castrum est Suidæ circa littus in finibus Heracleæ. Panium item regio est in eadem Thracia super Hæmum montem Laonico 4.

(57) Sic et in Hierocle. At Morellus: De hac urbe, inquit, silent Geographi; quid si legas Ὀρεινός? pro oppido Montanorum Thraciæ pop. quos Ὀρεινοὺς vocat Xenophon vii Ἀναβάσεως; ubi Gani quoque urbis meminit; ut Æschines in ea contra Ctesiph.

(58) Hierocles habet, Μόριζος. Morisenio Plinio sunt populi Thraciæ circa Ponti littora. Et eidem Plinio Meritus Thraciæ mons dicitur, ubi fortassis urbs ejusdem nominis sita fuit.

(59) Ita igitur et apud Hieroclem; Ptolemæo autem, Plinio, Procopio et Agathiæ Ἀφροδισιάς dicitur Thraciæ urbs ad Melam fluvium.

D (60) Ἄπρος Hierocli et Stephano, urbs Thraciæ, quæ postmodum Theodosiopolis dicta fuit, ut scribit Cedrenus. Catalogus item urbium ms. quem laudat Holstenius in notis ad Stephanum habet: Ἄπρως, ἡ νῦν Θεοδοσιούπολις, παρὰ Ἄπρου τοῦ πενθεροῦ Κάρου κτισθεῖσα. Catalogus vero urbium, quæ nomina mutarunt, a nobis in notis ad librum I, de Them. editus sic habet: Θεοδοσιούπολις ἡ νῦν Ἄπρως, παρὰ τοῦ Ἄπρου πενθεροῦ Κάρου κτισθεῖσα. Verum hic mendum scribæ esse nemo non videt.

(61) Vide Ortelium, nam quæ hic notat Morellus, omnia ad verbum, ut aiunt, ex Ortelio hausit.

(62) Hierocles habet, Ἐπαρχία Ῥοδόπης ὑπὸ ἡγεμόνα, etc. Urbes etiam septem ab ipso recensentur, sed diversis nominibus; nimirum Ænus, Maximianopolis, Trajanopolis, Marona sive Maronea, Pyrus nunc Rusium, sive Topyris, Nicopolis, et Coreopyrgus.

(63) Nimirum, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν. Sic in ms., perperam in editis, ὑπὸ τῶν αὐτῶν.

(64) Hujus urbis meminit et Hierocles, eamque decimam octavam ponit in provincia Illyrica I, Macedonia: nemo autem ex geographis, quod sciam, illius mentionem facit. Stephanus Parthenium tantum agnoscit in Thracia, et Phartenopolim in Macedonia.

(65) Legendum fortassis Strymes: ab urbe Thraciæ ita nuncupata, de qua Herodotus, Stephanus aliique loquuntur.

(66) Pro Κμιμόντου legendum esse Αἱμιμόντου nemo non videt. Ita monet et Morellus. Hierocles tertiam provinciam seu potius præfecturam Thraciæ ponit; quartam vero Ἐμιμόντου, ubi pro Ἐμιμόντου legendum quidem est Αἱμιμόντου. In Thracia quippe fuit et Hæmimons et Hæmimontum; illud quidem Thraciæ montem, hoc vero Thraciæ regionem denotat. Hæc regio teste Ammiano habet Hadrianopolim et Anchialon præter cæteras urbes. De præfectura Hæmimonti ita legit Jacobus Cujacius I Obser. 26, c. *de appellat. et consult.* l. XXIII. *Cum appellatio interposita fuerit per Bithyniam, Paphlagoniam, Lydiam, Hellespontum; insulas etiam et Phrygiam salutarem, Europam et Rhodopen et Hæmimonium, præfecturæ hujus urbis judicium sacrum appellator observet.* Ad hujus quidem legis et aliarum ejusmodi mentem percipiendam, quis non videt, inquit Morellus, quantam facem præferat istud Constantini scriptum? Cæterum non me latet Mimantem montem quoque esse in Thracia, ut est apud Ovidium 2 Metamorphoseos, Suidam et Aristophanis Scholiastem in Nubibus, verum Mimanti aut Mimantis præfecturæ nullibi, quod sciam, mentio occurrit, unde pro Κμιμόντου necessario legendum puto Αἱμιμόντου.

(67) At urbes quinque tantum recensentur: unde legendum est, ut apud Hieroclem, πόλεις ε', pro ἕξ.

(68) Perperam Hierocles apud Carolum a S. P. Διβέρτιος, et apud Holstenium Διρέρτιος habet pro Δεβελτός, et Ἀχίαλος pro Ἀγχίαλος, uti optime idem Carolus notat. Vide Ortelium; nam quæ hic Morellus monet, ex eodem Ortelio exscripsit.

(69) Ptolemæo et Antonino hæc eadem urbs dicitur Πλωτινόπολις.

(70) Hierocles Τζοΐδης habet. At urbis hujusce nominis nulla, quod sciam, mentio apud Scriptores occurrit. Inauditum nomen inquit Morellus; nunquid Tzurulum vel Zurulum Thraciæ, aut Tutullus Suidæ? *Ciorlo* nunc dici Crusius contendit; Leunclavius *Zolli.*

insula Samothrace. Præfectura Mysiæ, sub duce, urbes XIV : Tomis, Dionysopolis, Acræ, Callatis, Ister, Constantiana, Zelpa, Tropæus, Axiopolis, Capidava, Carpus, Trosmis, Noviodunum, Ægissus, Halmyris. **22** Huc usque Thraciæ thema, ut habetur in Hieroclis comite peregrinationis : postea vero Macedoniæ thema, quod sub Illyrico, et ejus descriptione locatur : sic ergo incipit :

A χης (71), ὑπὸ κονσιλιαρίου πόλεις ε'· Κλῖμα (72), Μεστικὸν (73), καὶ Ἀκόντισμα, Φιλιππούπολις, Βερόη (74), νῆσος Θάσος, νῆσος Σαμοθρᾴκη. Ἐπαρχία Μυσίας, ὑφ' ἡγεμόνα πόλεις ιε' (75)· Τόμις, Διονυσόπολις, Ἄκραι, Καλλάτις, Ἴστρος, Κωνσταντιάνα (76), Ζέλπα (77), Τρόπαιος (78), Ἀξιούπολις, Καπιδάβα, Κάρπος, Τρῶσμις (79), Νοβιόδουνος, Αἴγισσος, Ἁλμυρίς (80). Ἕως ὧδε τὸ τῆς Θρᾴκης θέμα κατὰ τὸν Ἱεροκλέους *Συνέκδημον*. Καὶ μετὰ ταῦτα (81) τὸ τῆς Μακεδονίας θέμα, ὃ ὑπὸ τὸ Ἰλλυρικὸν, καὶ τὴν ἐκεῖσε τοποθεσίαν, τέτακται· ἄρχεται οὖν οὕτως·

Thema II, Macedoniæ.

Macedonia regio appellationem hanc accepit a Macedone Jovis filio ex Thyia Deucalionis, ut ait poeta Hesiodus :

Illa satu Saturnigenæ genuisse tonantis
Natos, Magnetem atque Macedona fertur, equestri
Arte insignes, Pierias ædesque colentes.

Alii vero a Macedone, Æoli filio, ut auctor est Hellanicus lib. primo de sacris quæ in Argo : *Et ex Macedone Æoli filio, a quo nunc Macedones vocantur, soli cum Mysis tunc habitantes*. Macedoniæ autem portio Maceta dicitur, ut scribit Marsyas

Θέμα Β', Μακεδονίας.

Μακεδονία ἡ χώρα ὠνομάσθη ἀπὸ Μακεδόνος, τοῦ Διὸς (82) καὶ Θυίας τῆς Δευκαλίωνος, ὥς φησιν Ἡσίοδος ὁ ποιητής (83)·

Ἡ δ' ὑποκυσσαμένη Διὶ γείνατο τερπικεραύνῳ
B *Υἷε δύω, Μάγνητα, Μακεδόνα θ' ἱππιοχάρμην,*
Οἳ περὶ Πιερίην, καὶ Ὄλυμπον, δώματ' ἔναιον.

Ἄλλοι δ' ἀπὸ Μακεδόνος τοῦ Αἰόλου, ὡς Ἑλλάνικος, Ἱερίων πρώτῃ τῶν ἐν Ἄργει (84)· *Καὶ Μακεδόνος Αἰόλου, οὗ νῦν Μακεδόνες καλοῦνται, μόνοι μετὰ Μυσῶν τότε οἰκοῦντες*. Λέγεται δὲ καὶ Μακεδονίας μοῖρα Μάκετα (85), ὡς Μαρσύας (86) ἐν

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(71) Ab Hierocle apud Carolum a S. P. urbes tantum quatuor recensentur: ex quibus duæ diversis nominibus; nimirum Philippopolis, Beron seu Beroe, Diocletianopolis, et Sebastopolis ; quæ quidem duæ ultimæ non recensentur a Porphyrogenito; in Hierocle vero apud Holstenium additur quinta *Diopolis*. Cæterum Thracia hic, inquit Morellus, speciali nomine de Mœsia secunda accipitur.

(72) Hierocles in Provincia Illyrica I, Macedonia hanc urbem Κλῆμα appellat; verum apud alios Scriptores ipsum nomen non legitur, quod sciam.

(73) Hierocles paulo superius citato loco hanc urbem videtur appellare Μεντικόν. At neque Mestici, neque Mentici alii Scriptores, quod sciam, meminere. Fortassis Νεστός, seu Νάστος, quæ apud Stephanum Thraciæ urbs est, legendum est pro Μεστικόν.

(74) Tres urbes sic dictas statuunt Geographi, sed inconstanti scriptura. Alii Βέρροια; sunt et qui uno R. *Beroea*; alii Βερόη, etc. Unam autem ex his in Syria ponunt, quæ Annæ et Cinnamo Καλέπ, hodie *Aleppo* dicitur; alteram in Thracia Nicopolim Mœsiæ inter et Philippopolim Thraciæ oppida, ad Bermii montis radices sitam ; de qua quidem hic loquitur Porphyrogenitus ; tertiam denique in Macedoniæ themate, ut Porphyrogenitus capite sequenti habet, in Emathia regione, quam Irenopolim ab Irene imperatrice dictam scribit Cedrenus; et de qua etiam loquitur Anna Comnena pag. 18.

(75) Sic in ms. codice: in editis vero πόλεις ιδ'. Hierocles autem hanc appellat præfecturam Scythiæ, et in ea sub duce urbes quindecim recenset, et quatuordecim eædem sunt, quæ apud Porphyrogenitum, quinta decima vero quæ apud Porphyrogenitum desideratur est Constantiana. Præfectura autem hæc, quæ Mysiæ seu Mœsiæ, scriptori nostro dicitur, Hierocli Scythiæ, uti diximus, appellatur; quæ etiam Zozimo lib. VI, Scythia Thraciensis nuncupatur; qui in ea Tomin urbem sitam memorat ; hanc tamen Ovidius vates, cujus exsilio nobilitata est, Miletida vocat I, de Trist. IX.

(76) Hanc urbem quintam decimam, quæ in Porphyrogenito desideratur, ex Hierocle reponimus; sed fortassis quispiam pro *Constantiana* legendum putaret *Constantia*, quæ a Niceta in Thracia Rhodopei territorii recensetur.

(77) Hierocli Ζελδέπα et Ζεδέλπα. *Zelpa*, inquit Morellus, an *Zerinea* ex Theopompi Philippicor. III.

(78) Tropæus, inquit Morellus, an eadem quæ *Topos* a Procopio dicitur, et *Toparum* lib. IV, de
C Ædif. Ptolemæus certe *Topirim* urbem in Thracia collocat, quæ in Concil. opere primæ Macedoniæ ascribitur: et *Pasio* vocatur a Sophiano. Δοβήρου, *Doberi* meminit Thucydides.

(79) Trosmis dicitur et Antonino, qui Legionem I Joviam Scythicam adjungit; cum Notitiæ lib. legionem II Herculanam ei tribuat. Ptolemæo Τρισμὶς appellatur inferioris Mysiæ oppidum.

(80) Halmyris, inquit Morellus, quin eadem civitas sit atque Halmydissus Melæ et Plinio, ac Σαλμυδισσὸς Xenophonti, et Salmondris Antonino, non est quod ἐπιεικὴς dubitet.

(81) Sic in ms.; in editis vero, καὶ κατὰ ταῦτα, etc. quod perperam Morellus interpretatur, *et post illa Macedoniæ thema, quod sub Illyrico, et locorum situ, qui inde observatur, collocatum est*.

(82) Perperam olim apud Stephanum Byzantium legebatur, ἀπὸ Μακεδονίας pro ἀπὸ Μακεδόνος, ut pridem viri docti animadverterunt.

(83) Versus quos hic laudat scriptor noster tan-
D quam Hesiodi, in operibus quæ prostant ejusdem poetæ non reperiuntur.

(84) Perperam hæc interpretatur Meursius sic : *Ut auctor est Hellanicus, Hierion lib. primo eorum qui in Argo:* quippe idem Porphyrogenitus infra themate decimo laudat Stephani Grammatici, hoc est, Byzantii locum, qui in epitome quæ superest ejusdem Stephani non reperitur; Stephanus autem ibi loquens de Sicilia citat Hellanicum sic : ὥς φησιν Ἑλλάνικος, *Ἱερείων τῆς Ἥρας, β'*, *ut Hellanicus ait, lib.* II, *de Sacris Junonis*. Passim autem Hellanicus a Stephano citatur. Vide de hoc scriptore Vossium de Historicis Græcis pag. 8, 440, et seqq.

(85) His similia propemodum notantur ab Hesychio, et ab Eustathio in Dionysii *Περιηγητοῦ* vers. 427 : Ὅτι Μακεδόνες

(86) Marsyas Pellæus præter alia libros decem rerum Macedonicarum edidit, ut scribit Suidas.

A πρώτῳ *Μακεδονιακῶν· Καὶ τὴν Ἠρέστειαν* (87) *δὲ Μακέταν λέγουσιν, ἀπὸ τοῦ Μακεδόνος.* Ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλην Μακεδονίαν Μακετίαν οἶδεν ὀνομαζομένην Κλείδημος (88) ἐν πρώτοις *Ἀτθίδος· Καὶ ἐξῳκίσθησαν ὑπὲρ τὸν Αἰγιαλὸν ἄνω τῆς καλουμένης Μακετίας.* Οἱ δὲ τῆς Μακεδονίας βασιλεύσαντες ἀπογόνους ἑαυτοὺς Ἡρακλέους ὀνομάζουσιν· Ἡρακλέους ἐκείνου τοῦ Βουφάγου, καὶ λεοντοφόνου τυγχάνοντος, οὗ τὴν εἰκόνα καὶ τὸ μέγεθος, καὶ ὅλον αὐτοῦ τὸν χαρακτῆρα ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ (89) ὁ χαλκοῦς ἀνδριὰς ἀπεμάξατο· ὃς ἦν Ἀλκμήνης καὶ Ἀμφιτρύωνος υἱὸς, ὡς Ἕλληνες ψευδολογοῦσι τοῖς γράμμασι· διὸ καὶ ἀντὶ ταινίας, καὶ στέμματος, καὶ προφύρας βασιλικῆς τῷ δέρματι τῆς κεφαλῆς τοῦ λέοντος ἑαυτοὺς ταινιοῦσι· καὶ στέμμα τοῦτο καὶ κόσμον ἡγοῦνται, B καὶ ὑπὲρ πάντα λίθον καὶ μάργαρον τούτῳ ἐγκαλλωπίζονται (90)· καὶ μάρτυς ἀξιόπιστος αὐτὸ τὸ νόμισμα τοῦ Μακεδόνος Ἀλεξάνδρου (91), τοιαύτῃ εἰκόνι καλλωπιζόμενον. Εἰ ἐκράτησε δὲ ἡ βασιλεία τῶν Μακεδόνων ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ τρίτου υἱοῦ Ἡρακλέους Καρανοῦ (92) προσαγορευομένου· αὐξηθεῖσα δὲ ἀπὸ Φιλίππου τοῦ πατρὸς Ἀλεξάνδρου· μεγαλυνθεῖσα δὲ καὶ ὑπερφυὴς γενομένη, καὶ τῶν ἄκρων τῆς γῆς αὐτῶν ἐπιψαύσασα ἐπ' αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ τῶν αὐτοῦ διαδόχων· καταλήξασα δὲ εἰς Περσέα (93) τὸν Φιλίππου, ὥστε καὶ αὐτὸ ἀποβαλεῖν τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα· αἰχμάλωτος γὰρ αὐτὸς ὁ Περσεὺς μετὰ γυναικὸς, καὶ τέκνων, ἡττηθεὶς ὑπὸ

libro primo rerum Macedonicarum : *Et Eresteam quoque appellant Macetam a Macedone.* Verum totam quoque Macedoniam nuncupavit Macetiam Clidemus in primis *Rerum Atticarum commentariis : Et emigrarunt trans Ægialum supra Macetiam nuncupatam.* Qui vero Macedoniæ reges exstiterunt, nepotes Herculis se vocarunt : Herculis, inquam, illius, qui Buphagus, et Leonicida dictus est; cujus quidem effigiem, staturam, et omnem characterem, in Hippodromo ænea statua expressit : hic Alcmenæ et Amphitryonis filius fuit, ut Græci fabulosis litteris consignarunt : ideoque pro redimiculo, et corona, et purpura regia, Leonini capitis exuvio se redimiunt ; atque hoc gestamen coronam et ornatum esse censent; eoque magis, quam pretiosis lapillis, et unionibus se decorari putant; ac testis hujus rei fide dignus est nummus Alexandri Macedonis, ejusmodi figura insignitus : siquidem regnum Macedonum florere ac vigere cœpit a tertio Herculis filio, qui Caranus vocabatur : auctum vero, propagatumque a Philippo, patre Alexandri; denique magnitudinem, ac splendorem admirabilem assecutum est, atque extremas terrarum oras attigit sub ipso Alexandro, ejusque successoribus ; ac tandem decidit, ac desiit sub Perseo, Philippi filio, qui regiam quoque dignitatem amisit; etenim captus est ipse cum conjuge, et liberis ab Æmilio proconsule, et duce Romani exercitus, a

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

Μακεδόνες λέγονται ἀπὸ Μακεδόνος τοῦ Διός· οἱ δὲ παῖδας Αἰόλου δέκα παραδιδόασιν, ὧν εἷς Μακεδών, φασὶν, ἐξ οὗ ἡ Μακεδονία. Ἦν δέ τις μοῖρα Μακεδονίας, Μακέτα λεγομένη, ἐξ ἧς καὶ ἡ Μακεδονία Μακετία ἐλέγετο. Gellius item l. IX. N. Att. c. III. *Philippus Amyntæ, terræ Macetiæ rex, cujus virtute industriaque Macetæ locupletissimo imperio aucti, gentium nationumque multarum potiri cœperant.* Præterea Ausonius de clar. urb. Car. II.

Et vos ite pares, Macetumque attollite nomen.

De situ autem Macedoniæ et prisca Macedonum origine Marcianus Heracl. *Περιηγήσεως* vers. 617, ita canit :

Ὑπὲρ τὰ Τέμπη δ' ἐστὶν ἡ τῶν Μακεδόνων
Χώρα περὶ τὸν Ὄλυμπον ἑξῆς κειμένη,
Ἧς φασιν βασιλεῦσαι Μακεδόνας γηγενεῖς.
Tempe supra stat Macedonum Provincia,
Quæ circa Olympum ordine est collem sita,
Huic imperabunt Macedones terra sati.

(87) In editis legitur Ἠριστείαν. Verum, inquit Morellus, Eristea ποῦ κεῖται? num præstaret Ἐρετρίαν reponere? Eretria Thucydidi, Polybio, Straboni urbs non alia ab Eretriis, quas Ptolemæus in Phthiotide recenset; nec procul distat a Milliaco sinu, qui Macedoniam alluit. Sic laudatus Morellus. At ipse puto hic pro Ἠριστείαν, seu Ἠρεστείαν legendum fortassis esse Ἠμαθίαν· quippe regio illa *Emathia* antea dicebatur, ut est apud Plinium, Trogum, et alios scriptores.

(88) At non Clidemus, sed Clitodemus citatur a Pausania in Phocicis, tanquam antiquissimus eorum, qui res Atticas conscripserunt : Κλειτόδημος δὲ, ὁπόσοι τὰ Ἀθηναίων ἐπιχώρια ἔγραψαν, ὁ ἀρχαιότατος. *Clitodemus eorum, qui res Atticas tractarunt, vetustissimus auctor.* Ab Harpocratione vero in Μελανίππειον Clidemus laudatur tanquam rerum Atticarum scriptor, quemadmodum et ab Athenæo lib. VI. Verum viri docti non abs re ambi- C gunt, an non ibi legatur *Clitodemus*, unde *Clidemus* fecerit librarius.

(89) Sic ex ms. codice. In editis legitur, περὶ ὅλον αὐτοῦ τὸν χαρακτῆρα, etc. Hanc autem statuam Herculis, quæ stabat in Hippodromo Constantinopolitano, pluribus describit Nicetas Choniates in tractatu de statuis Constantinopolitanis, quas Latini capta urbe in monetam conflaverunt ; quem quidem tractatum habes lib. VI Antiquitatum CP. a nobis primum editum. Vide quæ ibi adnotavimus.

(90) Sic ex ms. codice. In editis locus hic mutilus in textu Græco; qui quidem passim lacunis plenus apparet ac mendis scatet.

(91) Ejusmodi nummi Alexandri magni obvii sunt.

(92) Marsyas Pellæus, cujus supra meminit scriptor noster, historiam rerum Macedonicarum a primo Macedoniæ rege Carano orditur, ac termi- D nat Alexandri in Syriam ingressu, ut auctor est Suidas. Pausanias in Bœoticis tradit Caranum olim in Macedonia regnasse, et victoria de Cisseo finitimæ Provinciæ principe reportata, trophæum Argivorum more legibusque erexisse : quod postea leo ex Olympo egressus evertit ac dissipavit : eoque malo omine tum perculsum regem sibi posterisque suis; Macedoniæ regibus præscripsisse, cavisseque ne trophæum unquam erigerent; cujus quidem constitutionis Philippus Amyntæ et Alexander magnus observantissimi exstiterunt. Livius etiam lib. XLV. Caranum primum Macedoniæ regem asserit.

(93) Titus Livius lib. XLV. *Quadriennium*, inquit, *continuum bellatum fuit inter Romanos ac Persea : idemque belli finis et inclyti per Europam pleraque, atque Asiam omnem regni. Vicesimum ab Carano, qui primus regnavit, Persea numerabant. Perseus et Fulvio, L. Manlio Coss. regnum accepit : a senatu Rex est appellatus.*

quo victus fuerat, et mox Romam in vinculis adductus, et una cum eo omnia regni Macedonum insignia; ita ut a regio statu ad præfecturæ formam Macedonia mutata fuerit; ac nunc in thematis et provinciæ ordinem redacta. Præfectura
23 Macedoniæ, sub consiliario, urbes xxxi, nimirum Thessalonice, Pelle, Europus, Dius, Berrhoea, Fordæi, Edessa, Celle, Almopia, Heraclea, Lacci, Antania, Gemindus, Nicedes, Dioburus, Hedomene, Bragylus, Pribana, Maronea, Amphipolis, Neapolis, Apollonia, Topirus Rhusium nunc dicta, Nicopolis, Ithapolis, Acanthus, Ceræopyrgus, Berpe, Aralus, Diocletianopolis, Sebastopolis. Præfectura Macedoniæ, sub duce, urbes octo: Stoli, Argos, Eustræum, Pelagonia, Bargala, Celænidium, Harmonia, Zapara. Præfectura Thessaliæ, sub eodem duce urbes xvii. Larissa, Demetrias, Thebe, Echinæus, Lamia, Trice, Gomphi, Apate, Metropolis, quæ nunc Novæ Patræ nuncupantur, Cæsarea, Pharsalus, Buraminsius, Saltus, Joannubius, insula Sciathus, insula Scepila, insula Peparethus. Huc usque Macedoniæ thema porrigitur.

Thema III, Strymonis.

Thema Strymonis Macedoniæ conjunctum est, nullibi ejus mentio fit nomine thematis, sed in clausuræ ordinem reputatum est; et Scythæ ipsum loco Macedonum depascuntur, postquam Justinianus Rhinotmetus eorum sedes in montibus Strymonis, seu in trajectu Clausurarum collocavit.

Thema IV, Thessalonice.

Thessalonice, quæ hoc tempore in thematis ordine exsistit, et ipsa Macedoniæ pars est; et ne externos, et antiquos hujus rei testes proferam,

A Αἰμιλίου ἀνθυπάτου (94), καὶ στρατηγοῦ τῶν Ῥωμαίων, εἰς τὴν Ῥώμην ἀπήχθη (95) δέσμιος, καὶ πάντα τὰ τῆς βασιλείας τῶν Μακεδόνων ἐπίσημα, ὥστε ἀπὸ βασιλείας εἰς ἐπαρχίαν τὸ σχῆμα μεταβαλεῖν (96), καὶ νῦν εἰς θέματος τάξιν καὶ στρατηγίδος αὐτὴν καταλῆξαι. Ἐπαρχία Μακεδονίας ὑπὸ κονσιλιάριον (97), πόλεις λα' (98)· Θεσσαλονίκη, Πέλλη, Εὔρωπος, Δίος, Βεῤῥοία, Ἐορδαῖοι, Ἔδεσσα, Κέλλη, Ἀλμοπία, Ἡράκλεια, Λάκκου, Ἀντανία, Γέμινδος, Νικεδής, Διόβουρος, Ἡδομένη, Βράγυλος, Πρίβανα, Μαρώνεια, Ἀμφίπολις, Νεάπολις, Ἀπολλωνία· Τόπειρος, τονῦν Ῥούσιον· Νικόπολις, Ἰθάπολις, Ἄκανθος, Κεραιόπυργος, Βέρπη, Ἄραλος, Διοκλητιανούπολις, Σεβαστόπολις. Ἐπαρχία Μακεδονίας, ὑφ' ἡγεμόνα πόλεις η'· Στόλοι, Ἄργος, Εὔ-
B στραιον, Πελαγονία, Βάργαλα, Κελαινίδιον, Ἁρμονία, Ζάπαρα. Ἐπαρχία Θεσσαλίας (99), ὑπὸ τὸν αὐτὸν, πόλεις ιζ'· Λάρισσα, Δημητριάς, Θῆβαι, Ἐχιναιὸς, Λαμία, Τρίκη, Γόμφοι, Ἀπάτη, Μητρόπολις αἱ νῦν λεγόμεναι Νέαι Πάτραι, Καισάρεια, Φάρσαλος, Βουραμίνσιος, Σάλτος, Ἰωαννούβιος (1), νῆσος Σκίαθος, νῆσος Σκεπίλα, νῆσος Πεπάρηθος. Ἕως ὧδε τὸ θέμα Μακεδονίας.

Θέμα Γ', Στρυμόνος.

Τὸ δὲ θέμα τοῦ Στρυμόνος (2) τῇ Μακεδονίᾳ συντέτακται, καὶ οὐδαμοῦ τούτου λόγος ἐστὶ περὶ θέματος, ἀλλ' εἰς κλεισούρας τάξιν λελόγισται· καὶ Σκύθαι αὐτὸ ἀντὶ Μακεδόνων διανέμονται, Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥινοτμήτου ἐν τοῖς ὄρεσι τοῦ Στρυμόνος, καὶ
C ταῖς διαβάθραις τῶν Κλεισουρῶν, τούτους ἐγκατοικίσαντος.

Θέμα Δ', Θεσσαλονίκη.

Τὸ δὲ νῦν εἰς θέματος τάξιν χρηματίζον Θεσσαλονίκη, καὶ αὐτὸ Μακεδονίας μέρος τυγχάνει. Καὶ ἵνα μὴ λέγω τοὺς ἔξωθεν καὶ παλαιοὺς (3), τοῦ

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(94) Perseus qui M. Junio, A. Manlio Coss. a senatu rex appellatus fuerat, victus deinde ac captus fuit ab Æmilio Paulo consule, ut scribit idem Livius non vero proconsule ἀνθυπάτου, ut ait hic Porphyrogenitus. Pauli autem concio ad suos coram Perseo in tabernaculum introducto habita, legitur apud laudatum Livium: *Exemplum insigne cernitis mutationis rerum humanarum: vobis hoc præcipue dico, juvenes; ideo in secundis rebus nihil in quemquam superbe ac violenter consulere decet; nec præsenti credere fortunæ, cum quid vesper ferat incertum sit. Is demum vir erit, cujus animum nec prospera statu suo efferet, nec adversa infringet.*

(95) Perseus in catenis cum tribus filiis ante currum Æmilii Pauli victoris per urbem deductus est, ut tradit laudatus Livius.

(96) Victo ac capto Perseo Macedoniæ regnum in provinciæ formam redactum fuisse scribit idem Livius paulo superius citato loco.

(97) In mss. Hieroclis, legitur pro ὑπὸ κονσιλιάριον, ὑπὸ κονσιλάριον et ὑπὸ κονσουλιάριον nimirum *sub consulari.* At legendum ubique ὑπὸ κονσιλιαρίων, quippe Porphyrogenitus supra cum de Thraciæ præfectura, docet id expressis verbis inquiens, ὑπὸ κονσιλιαρίων, τουτέστι βουλευτῶν.

(98) In ms. et in Hierocle legitur, πόλεις λβ'· at urbes 31, tantum utrobique recensentur. Fortassis trigesima secunda Cassandria, quæ inter celeberrimas urbes fuit, olim Potidæa dicta, numeranda est; et hanc prætermissam puto potius librarii incuria, quam μνημονικῷ auctoris ἁμαρτήματι. Urbes autem quæ hic recensentur conferendæ cum Hierocle, apud quem pleræque diversæ. Cæterum pleræque harum urbium reperiuntur apud Livium lib. xlv, ubi Amphipolis primæ regionis caput fuissse dicitur; Thessalonico, caput secundæ: Pelle, tertiæ: quartæ, Pelagonia.

(99) Sic ex ms. Codice. Perperam in editis habetur, πόλεις ις' quippe urbes decem et septem numerantur: totidem et Hierocles apud Holstenium
D recenset; apud vero Carolum a S. P. urbes decem et octo numerantur.

(1) Sic ms. codex. Editi habent, Βουρθαμίνσιος. Vide Hieroclem.

(2) Strymon fluvius, qui Macedoniam a Thracia dividit, ut scribit Scylax, pluribus a tranquillitate cursus laudatur a Basilio Magno in Epistola ad Gregorium Nazianzenum de solitudine Pontica: Ὥστε τὸ πεδίον τοῦτο ἐφηπλῶσθαι ταῖς ὄψεσι, καὶ ἐκ τοῦ μετεώρου ἐξεῖναι, καὶ τὸν ποταμὸν περιῤῥέοντα καθορᾷν· οὐκ ἐλάττονα τέρψιν ἔμοιγε δοκεῖ παρεχόμενον, ἢ τοῖς ἐκ τῆς Ἀμφιπόλεως τὸν Στρύμονα καταμανθάνουσιν. Ὁ μὲν γὰρ σχολαιοτέρῳ τῷ ῥεύματι περιλιμνάζων μικροῦ δεῖν καὶ τὸ ποταμὸς εἶναι ὑπὸ τῆς ἡσυχίας ἀφῄρηται.

(3) Hic externos et antiquos appellat Porphyrogenitus, more sanctorum Patrum, gentiles seu ethnicos scriptores, nimirum Ptolemæum, Marcianum Heracl. Strabonem, etc.

τοιούτου μάρτυρας πράγματος, ἀξιόχρεως μάρτυς ὁ A ἅγιος τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος Παῦλος (4), Μακεδονίαν ταύτην ἀποκαλῶν· γράφει δ' οὕτως· *Παρόντος ἡμῖν Ἀριστάρχου Μακεδόνος Θεσσαλονικέως.* Ἡ γὰρ Θεσσαλονίκη μητρόπολίς ἐστι τῆς Μακεδονίας. Ἀλλὰ καὶ Ἱεροκλῆς ὁ Γραμματικὸς ἐν ταῖς Μακεδονικαῖς αὐτὴν τέθεικε πόλεσιν. Ἔχει δὲ τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας· Φίλιππος ὁ Ἀμύντου Θεσσαλοὺς ἐκεῖ νικήσας, τῇ θυγατρὶ, καὶ τῇ πόλει (5), ὁμωνύμως τὸ ὄνομα ἔθετο.

Θέμα Ε' τῆς Εὐρώπης. Ἑλλάς.

Ἑλλὰς ἡ χώρα ἐκλήθη ἀπὸ Ἕλληνος τοῦ Δευκαλίωνος (6), ὃς δυναστεύσας τῆς Φθιώτιδος τοὺς ὑπηκόους ἑαυτῷ γενομένους ἀντὶ Γραικῶν Ἕλληνας ἐκάλεσε· καὶ τότε πρῶτον Ἑλλὰς ὠνομάσθη. Οὐκ B ἦν δὲ τοῦτο παλαιὸν ὄνομα ἔθνους, ἀλλὰ φωνῆς τῆς Ἑλληνικῆς ἰδίωμα, ὡς ὁ συγγραφεὺς Ἀλέξανδρός φησι, τὴν ὀνομασίαν νεωτερικὴν εἰδώς. Δοκεῖ δέ μοι, οὐδὲ τὸ ὄνομα τοῦτο σύμπασά πως εἶχεν ἡ χώρα· οὐδ' ὁ ποιητὴς ἐμνήσθη Ἑλλήνων, Ἀργείους αὐτοὺς ἀποκαλῶν, ἀλλὰ Θεσσαλοὺς μόνον ἀποκαλῶν, καὶ Ἑλλάδα τὴν ὑπ' Ἀχιλλεῖ πόλιν, ὡς Ἀλέξανδρός φησιν ὁ Πολυΐστωρ· οὐδαμοῦ τοὺς σύμπαντας ὠνόμασεν Ἕλληνας, οὐδ' ἄλλους, ἢ τοὺς μετὰ Ἀχιλλέως ἐκ τῆς Φθιώτιδος πρὸς τὴν Ἴλιον ἐκπλεύσαντας. Ἔχει δὲ τὸ θέμα τῆς Ἑλλάδος πόλεις οθ' (7)· πρώτην μὲν Σκαρφίαν (8), β' Ἐλευσῖνα, γ' Δαύλιον, δ' Χαιρώνειαν, ε' Ναύπακτον, ς' Δελφοὺς, ζ' Ἄμφισσαν, καὶ τὰς λοιπάς. Συναρίθμει δὲ ταύταις, καὶ νῆσον τὴν Εὔβοιαν, ἥν τινες Χάλ[κ]ιν ἢ Χαλκίδα (9) C ἐπονομάζουσιν· ἔχει δὲ μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὰς καλουμένας νήσους Κυκλάδας, καὶ νῆσον τὴν Αἴγιναν, κάταντα δὲ καὶ μέχρι Θερμοπυλῶν· ἐν ᾧ τόπῳ Λεωνίδης (10) ἐκεῖνος ὁ Λακεδαιμόνιος μετὰ τρια-

A locuples testis est sanctus Christi apostolus Paulus, qui Macedoniam hanc appellat, dum ita scribit: *Perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi.* Etenim Thessalonice metropolis est Macedoniæ. Quinetiam Hierocles Grammaticus inter Macedoniæ urbes eam collocavit. Appellationem autem ab ejusmodi causa obtinet: Philippus, Amyntæ filius, ibi victoria a Thessalis reportata, filiæ et civitati idem nomen imposuit.

Thema V Europæ, Hellas.

Hellas regio appellationem accepit ab Hellene, Deucalionis filio; qui cum dominatus esset Phthiotidi, subditos sibi incolas pro Græcis Hellenas nuncupavit; ac tunc primum Hellas nominata fuit: B hoc vero nomen haud antiquum fuit gentis, sed Græcanicæ vocis proprietas; ut Alexander historicus ait se compertum habuisse Helladis vocem recentiorem **24** esse; quin etiam opinor universam regionem id nominis non obtinere; neque vero poeta Hellenum meminit, cum Argivos ipsos appellat: verum Thessalos solos et Helladem vocat urbem, quæ Achilli parebat, ut Alexander Polyhistor scribit. Nusquam universos Græcos Hellenas nuncupavit, neque alios, præter eos, qui cum Achille ex Phthiotide Ilium navigarunt. Cæterum thema Helladis urbes continet LXXIX: quarum prima est Scarphia, secunda Eleusin, tertia Daulium, quarta Chæronea, quinta Naupactum, sexta Delphi, C septima Amphissa, et cæteræ; his adnumera etiam insulam Eubœam, quam nonnulli Chalin, vel Chalcida nuncupant. Hæc porro secum habet etiam insulas Cyclades cognominatas, et Æginam insulam, atque inferiora usque ad Thermopylas; ubi

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(4) Hæc habentur Act. 27, 2 non a divo Paulo, sed a sancto Luca scripta. Aristarchum autem IV, ad Coloss. appellat d. Paulus συνέκδημον, συναιχμάλωτον, σύνεργον.

(5) Excerpta ex libro septimo Strabonis, hanc urbem instauratam fuisse perhibent a Cassandro Philippi socero, qui ab uxore Thessalonica Alexandri magni sorore nomen eidem urbi imposuit, cum antea Therme vocaretur: Ὅτι μετὰ τὸν Ἀξιὸν ποταμὸν, ἡ Θεσσαλονίκη ἐστὶ πόλις ἢ πρότερον Θέρμη ἐκαλεῖτο. Κτίσμα δ' ἐστὶ Κασσάνδρου, ὃς ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, παιδὸς δὲ Φιλίππου τοῦ Ἀμύντου, ὠνόμασεν. *Pone flumen Axium, urbs est Thessalonice, antea Therme nuncupata; quam quidem instauravit Cassander, qui a nomine uxoris, filiæ Philippi Amyntæ filii, eidem nomen imposuit.* Vide Diodorum lib. XIX.

(6) Vide Strabonem lib. IX, Thucydidem lib. I, qui eadem ferme habent. Stephanus vero loquens de urbe ejusdem nominis ait, ἐκτίσθη ὑπὸ Ἕλληνος, οὐ τοῦ Δευκαλίωνος, ἀλλὰ τοῦ Φθίου, καὶ Χρυσίππης τῆς Ἴρου.

(7) Hæ septuaginta novem urbes in provincia seu præfectura Helladis ὑπὸ ἀνθύπατον *sub proconsule* recensentur ab Hierocle, ut videre est apud eumdem hic a nobis editum.

(8) Sic et laudatus Hierocles. Strabo lib. IX. Σκάρφην vocat: Eustathius vero Σκάρφειαν..

(9) De Eubœæ insulæ situ, gemina appellatione, urbibus et incolis sic Marcianus Heracl. vers. 595.

Τὸν Σούνιον κάμψαντι δ' ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς
Εὔβοια κεῖται νῆσος ἡ καλουμένη
Διὰ τὴν φύσιν τὸ πρότερον, ὥς φησιν Μάκρις
Ἔπειτεν ἀπὸ τῆς λεγομένης Ἀσωπίδος
Χρόνῳ λαβοῦσα τοὔνομα, Εὔβοια πάλιν.
Πρώτους δ' ἐν αὐτῇ φασιν οἰκῆσαι προτοῦ
Μιγάδας συνοίκους Λέλεγας, ἐκ τῆς δ' Ἀττικῆς
Τὸν Ἐρεχθέως διαβάντα Πάνδωρον κτίσαι
Πόλιν μεγίστην τῶν ἐν αὐτῇ Χαλκίδαν,
D *Αἴκλόν τ' Ἐρέτριάν τ' Ἀθηναῖον γένει.*

Flectenti ab Attica ad cacumen Sunii.
Eubœa proposita vocatur insula
Propter loci naturam, ut affirmat Macris.
Postidea ab Asopide vocata, temporis
Lapsu, retinuit nomen Eubœæ prius.
Sedes in hac fixisse primos autumant
Promiscuos Lelegas, ab oraque Attica
Transisse Erechtheo satum Pandorum ibi
Struxisse maximum oppidum, hoc est Chalcidam,
Æclumque Eretriam Atheniensem origine.

Hæc apposite et consulto hic adjecit, inquit Morellus, ut ex hoc antiquissimo geographo constet Chalcida maximam Eubœæ urbem et quasi metropolin fuisse, ut nihil mirum sit nonnullos insulæ nomen ejus civitatis tribuisse, ut hic scribit imperator.

(10) Vide Herodotum lib. VII, Plutarchum in Lacon., Tullium I Tusc. quæst., Diodorum Bibl. IX.

Leonides ille Lacedæmonius cum trecentis militibus obstitit Xerxi Persarum regi. Atque hæc sunt, quæ continentur in Hellade, ut scribit Hierocles.

Thema VI, Peloponnesus.

Corinthus, olim Ephyra nuncupata, metropolis est totius Hellados, atque ipsius Peloponnesi, hoc est, Achaiæ. Nam Romani Peloponnesi incolas Achæos appellant. Est autem universa insula sub uno prætore constituta, et urbes XL continet; ex quibus insignes, Corinthus metropolis, Sicyon, Argus, Lacedæmonia Laconicæ, quæ antea Sparta dicebatur. Alia metropolis Patræ nuncupata. Peloponnesus autem tres appellationes obtinet, ut Nicolaus Damascenus scribit in quarta historia. Itaque maxime inter illius temporis principes Pelopidæ pollebant; ac Peloponnesus ipsos spectabat, et ab ipsis nomen suum retinebat; cum tribus jam antea nominibus appellata fuisset; siquidem sub Apio, filio Phoronei, dicebatur Apia; sub Pelasgo indigena, Pelasgia; sub Argo etiam ipsa Argos dicebatur: denique sub Pelope, qui Œnomaum vicerat, Peloponnesus proprium hoc nomen vindicavit. Est autem cherronnesus vitis pampino figura persimilis: Dionysius tamen platani folio Peloponnesum comparat, hoc versu:

Persimilis platani folio, cui cuspis acuta est.

Circa hæc ipsa loca septem sunt insulæ, quæ Peloponnesiæ nuncupantur. Ac sic quidem Peloponnesus se habet. Olim quidem regio illa gubernabatur imperio ab Heraclidarum genere, donec Philippus Macedo eos devicit. Etenim cum Athenienses adversus Lacedæmonios de principatu contendissent, ex quo ab utrisque Persa victus est, Xerxes ille famosissimus pedestri prælio a Lacedæmoniis superatus **25** est, tum cum Mardonius cum universis copiis concidit: navali vero expeditione ab Atheniensibus cladem accepit, tum cum Themistocles classi præfuit; pugna itaque inter utrosque commissa est de prærogativa, ac bellum utrinque per 27 annos productum est, ut percelebris Thucydides memoriæ prodit. Ergo profligatos a se invicem, et juventute prostrata, invasit Philippus, Alexandri pater, et utrosque servituti addixit; ita ut hoc carmen de ipso prolatum sit:

A κοσίων στρατιωτῶν ἀντέστη Ξέρξῃ τῷ τῶν Περσῶν βασιλεῖ. Καὶ τοσαῦτα μὲν ἡ Ἑλλὰς κατὰ τὸν Ἱεροκλέα.

Θέμα ϛʹ, Πελοπόννησος.

Κόρινθος, ἡ ποτὲ Ἐφύρα, μητρόπολις πάσης Ἑλλάδος, καὶ αὐτῆς Πελοποννήσου, τουτέστιν Ἀχαΐας. Οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι τοὺς τὴν Πελοπόννησον οἰκοῦντας, Ἀχαιοὺς ὀνομάζουσιν (11). Ἔστι δὲ πᾶσα ἡ νῆσος (12) ὑπὸ ἑνὶ στρατηγῷ τεταγμένη, πόλεις ἔχουσα μʹ (13)· ἐξ ὧν εἰσιν ἐπίσημοι, Κόρινθος μητρόπολις, Σικυὼν, Ἄργος, Λακεδαιμονία τῆς Λακωνικῆς, ἡ πρὶν Σπάρτη· ἑτέρα μητρόπολις αἱ λεγόμεναι Πάτραι. Ἡ δὲ Πελοπόννησος τρεῖς ἔχει ἐπωνυμίας, ὡς ὁ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς γράφει ἐν τετάρτῃ ἱστορίᾳ. Μέγιστον οὖν τῶν τότε ἴσχυον οἱ B Πελοπίδαι· καὶ ἡ Πελοπόννησος εἰς αὐτοὺς ἀφεώρα, καὶ αὐτὸ τοὔνομα ἔχουσα ἀπ' ἐκείνων, τρεῖς ἤδη πρότερον ἀλλάξασα τὰς ἐπωνυμίας. Ἐπὶ μὲν γὰρ Ἀπίου, τοῦ Φορωνέως, ἐκαλεῖτο Ἀπίη. Ἐπὶ δὲ Πελασγοῦ τοῦ αὐτόχθονος, Πελασγία. Ἐπὶ δὲ Ἄργου, καὶ αὐτὴ ὁμωνύμως ἐκαλεῖτο Ἄργος. Ἐπὶ δὲ Πέλοπος, τοῦ τὸν Οἰνόμαον νικήσαντος, Πελοπόννησος ἔσχε τοῦτο τὸ κύριον ὄνομα. Ἔστι δὲ χεῤῥόννησος ἀμπέλου φύλλῳ τῷ σχήματι παρεμφερής. Διονύσιος δὲ πλατάνου φύλλῳ (14) ἀπεικάζει, λέγων οὕτως·

Εἰδομένη πλατάνοιο μυουρίζοντι πετήλῳ.

Περὶ δὲ τὸν τόπον αὐτὸν εἰσὶ νῆσοι ζʹ, Πελοποννήσιοι λεγόμεναι. Καὶ οὕτως μὲν ἡ Πελοπόννησος. Ἐβασιλεύετο τοπρὶν ἡ Πελοπόννησος (15) ἐκ τοῦ τῶν Ἡρα- C κλειδῶν γένους μέχρις ἂν Φίλιππος ὁ Μακεδὼν τούτων ἐκράτησε. Διενεχθέντων γὰρ τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους περὶ πρωτείων, ἀφ' οὗπερ ὑπ' ἀμφοτέρων (16) ὁ Πέρσης ἡττήθη, Ξέρξης ἐκεῖνος ὁ περιβόητος, πεζῇ μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ὅτε Μαρδόνιος (17) ἐκεῖνος σὺν παντὶ τῷ λαῷ ἐπεπτώκει· νηΐτῃ δὲ στόλῳ ὑπ' Ἀθηναίων, ὅτε Θεμιστοκλῆς ἐναυάρχει τοῦ στόλου. Μάχη οὖν ἐκροτήθη πρὸς ἀμφοτέρων περὶ πρωτείων, καὶ διεκράτησεν ἐπ' ἀμφοτέροις ὁ πόλεμος ἔτη κζʹ, καθὼς Θουκυδίδης (18) ὁ περιώνυμος γράφει. Ὑπ' ἀλλήλων οὖν διαφθαρέντων, καὶ τῆς νεολαίας ἀπολλυμένης, εἰσῆλθε Φίλιππος, ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου πατὴρ, καὶ ἀμφοτέρους αὐτοὺς ἐδουλώσατο, ὥστε ῥηθῆναι ἐπ' αὐτοῦ τουτοῒ τὸ λόγιον·

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

Cæterum in hos trecentos Lacedæmonios, qui in Thermopylis occiderant, Simonides hoc epitaph. distichum scripsit:

Ὦ ξεῖν', ἀγγεῖλον Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε
Κείμεθα, τοῖς κείνων πειθόμενοι νομίμοις.
Dic, hospes, Spartæ, nos te hic vidisse jacentes,
Dum sanctis patriæ legibus obsequimur.

(11) Peloponnesus quæ hodie *Morea* dicitur, olim scriptoribus Latinis Achaia vocabatur: sic Orosius I, cap. 2. Apuleius item 6 Asini: ubi Lacedæmona nobilem Achaiæ civitatem vocat, et 10 ejusdem, Corinthum ejus caput nuncupat. Peloponnesi autem situm pluribus describit Marcianus Heracl. vers. 510.

(12) Peloponnesus peninsula, non vero insula, ut nemo ignorat.

(13) Hierocles a nobis hic editus sub Corintho, quæ olim Ephyra dicebatur, metropolis totius Hel- D lados urbes triginta tres recenset.

(14) Plinius et Mela Dionysio in hoc consentiunt; licet Plinius Tauricam Chersonesum hederæ folio similem esse scribat. Vide Morelli notas.

(15) Thucydides lib. I scribit Dores cum Heraclidis LXXX anno post excidium Trojæ Peloponnesum tenuisse, cum Dorienses altero oraculo moniti, per angustias Crisæi sinus adorti Heraclidas dominantes fugarunt: qui postea in Peloponnesum sunt reversi duce Carano.

(16) Hanc victoriam, quam de Persis Græci reportarunt, fuisse κοινὸν τὸ κατόρθωμα Ἑλλήνων scribit Plutarchus in Aristide.

(17) De Mardonii cæde constat ex eodem Plutarcho ab Arminesto Spartiata patratam esse, qui saxo caput Mardonii contrivit; ut ex Amphiarai oraculo præmonitum fuerat.

(18) Vide Thucydidem lib. V.

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔλλαχε τιμῆς. A

Ὕστερον δὲ πάλιν, τῶν Μακεδόνων ὑπὸ Ῥωμαίων ἡττηθέντων, πᾶσα ἡ Ἑλλάς τε καὶ ἡ Πελοπόννησος ὑπὸ τὴν τῶν Ῥωμαίων σαγήνην ἐγένετο, ὥστε δούλους ἀντ' ἐλευθέρων γενέσθαι. Ἐσθλαβώθη (19) δὲ πᾶσα ἡ χώρα, καὶ γέγονε βάρβαρος, ὅτε ὁ λοιμικὸς θάνατος (20) πᾶσαν ἐβόσκετο τὴν οἰκουμένην· ὁπηνίκα Κωνσταντῖνος, ὁ τῆς κοπρίας ἐπώνυμος (21), τὰ σκῆπτρα τῆς τῶν Ῥωμαίων διεῖπεν ἀρχῆς. Ὥστε τινὰ τῶν ἐκ Πελοποννήσου μέγα φρονοῦντα ἐπὶ τῇ αὐτοῦ εὐγενείᾳ, ἵνα μὴ λέγω δυσγενείᾳ, Εὐφήμιον, ἐκεῖνον τὸν περιβόητον γραμματικὸν, ἀποσκῶψαι εἰς αὐτὸν τουτοῖ τὸ θρυλλούμενον ἰαμβεῖον·

Γαρασδοειδὴς (22) ὄψις ἐσθλαβωμένη.

Ἦν δὲ οὗτος Νικήτας, ὁ κηδεύσας (23) ἐπὶ θυγατρὶ B Σοφίᾳ Χριστοφόρον τὸν υἱὸν τοῦ καλοῦ Ῥωμανοῦ καὶ ἀγαθοῦ βασιλέως.

Θέμα Ζ', Κεφαλληνία.

Ἡ δὲ Κεφαλληνία συμπεριείληπται τῇ Πελοποννήσῳ· οὐδέ ποτε γὰρ εἰς τάξιν ἐχρημάτιζε θέματος, οὐδὲ ὀνομαστός τις ἐκ ταύτης ἐγένετο, εἰ μὴ ὁ παρ' Ὁμήρῳ πολυθρύλλητος Ὀδυσσεύς. Ὁμοίως δὲ καὶ νῆσος ἡ Ζάκυνθος, ἥ τε Λευκὰς, καὶ ἡ Ἰθάκη, ἡ τοῦ Ὀδυσσέως πατρὶς, καὶ ἄλλα τινὰ νησίδια, καὶ αὐτὴ Κέρκυρα (24), ἡ τῶν Φαιάκων πόλις, τὸ τοῦ Ἀλκινόου βασίλειον (25), ὅνπερ Ὅμηρος ἐκθειάζει ὑπὲρ πάντας τοὺς τότε τινῶν ἀνδρῶν βασιλεύοντας. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

Θέμα Η', Νικόπολις.

C Ἐπαρχία τῆς παλαιᾶς Ἠπείρου τῆς Φωκικῆς, ὑφ' ἡγεμόνα, πόλεις δώδεκα (26)· Νικόπολις μητρόπολις· ἐκλήθη δὲ Νικόπολις δι' αἰτίαν τοιαύτην· Καῖσαρ ἐκεῖνος ὁ σεβαστὸς καὶ περιώνυμος Αὔγουστος πόλεμον ἔσχε μετὰ Κλεοπάτρας τῆς Αἰγυπτίας, καὶ Ἀντωνίου τοῦ ταύτης ἀνδρός· ὃς ἦν πρότερον ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Καίσαρος γαμβρός· ἀπέστη δὲ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς δι' ἔρωτα τῆς Κλεοπάτρας αὐτῆς, καὶ τῆς Αἰγυπτίων γῆς πάσης ἐκράτησεν. Ναυτικῷ οὖν στόλῳ ἐπὶ ναυσὶ χιλίαις καὶ διακοσίαις συνέβαλον μετὰ Καίσαρος ἐν πολέμῳ, ἐν αὐτῷ τῷ ἀκρωτηρίῳ τῷ καλουμένῳ Ἀκτίῳ· καὶ νικήσας ὁ Καῖσαρ τὸν Ἀντώνιον καὶ τὴν Κλεοπάτραν (27) ἔκτισε πόλιν,

In dissidiis autem vel nequissimus principatum obtinet.

Postea autem, vice versa Macedonibus a Romanis superatis, omnis Græcia, et Peloponnesus Romanorum sagenæ jugum subierunt, ita ut Græci servi pro liberis evaserint. Cæterum in servitutem redacta fuit universa regio, ac barbara effecta, quando pestilens morbus in omnem terrarum orbem grassatus est, quo tempore Constantinus Copronymus Romanorum imperii sceptra rexit. Itaque quempiam e Peloponneso oriundum de nobilitate sua, ne dicam ignobilitate, gloriantem, Euphemius, illustris ille Grammaticus, cavillatus salse fuit hoc trito, et pervagato senario :

Victa facies in servitutem redacta.

Hic autem fuit Nicetas, qui filiam suam Sophiam collocavit Christophoro, filio Romani, egregii ac probi imperatoris.

Thema VII, Cephallenia.

Cephallenia Peloponneso comprehensa est ; nunquam enim ex numero thematum fuit, neque celebris quisquam ex ea oriundus erat, nisi clarissimus apud Homerum Ulysses : ac pariter etiam Zacynthus insula, et Leucas, et Ithaca, Ulyssis patria ; et aliæ quædam parvæ insulæ, atque ipsa Corcyra, Phæacum civitas, Alcinoi regia ; quem quidem Homerus divinis laudibus in cœlum extollit supra cunctos principes, qui tunc in paucos dominabantur. Atque hæc quidem de his.

Thema VIII, Nicopolis.

Præfectura veteris Epiri Phocensis, sub duce, urbes duodecim : Nicopolis est metropolis. Vocata autem est Nicopolis ob ejusmodi causam : Cæsar ille Augustus, et fama super æthera notus, bellum gessit adversus Cleopatram Ægyptiam, et Antonium ejus virum, qui prius Cæsaris affinis ob sororem fuerat. Cæterum a Romanorum dominatu descivit ob amorem Cleopatræ, et universam Ægyptiorum **26** terram obtinuit : itaque navali prælio, cum navibus mille ducentis, cum Cæsare in acie congressus, in ipso promontorio, quod Actium nuncupatur ; et cum Cæsar Antonium et Cleopatram vicisset, urbem condidit, quam Nicopolin

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(19) Σθλαβόνειν et σκλαβόνειν, *in servitutem redigere.* Passim autem occurrit hæc vox apud scriptores Byzantinos ; quæ quidem latebat Morellum, ut ipse ingenue in notis ad eumdem Porphyrogeniti locum fatetur ; sed quæ ibi ipse affert ad explicationem hujus vocis, una et risum et stomachum movent.

(20) De hac pestilentia, quæ imperante Copronymo in omnem terrarum orbem grassata est, mentionem faciunt scriptores illius ævi, et imprimis sanctus Nicephorus patriarcha CP. in operibus mss., quæ propediem a nobis edentur.

(21) Zonaræ lib. xv, n. 4, Κοπρόνυμος dicitur.

(22) Γαρασδοειδὴς Græcis recentioribus fortassis pro γεροντοειδής. Terentius, *Vetus vietus veternosus senex.*

(23) Quis fuerit, inquit Morellus, hic Nicetas Christophori socer compertum non habeo. At Ni- D cetæ hujus patricii, Christophori soceri præter Porphyrogenitum, meminit et Leo Grammaticus pag. 494.

(24) Dionysius Περιηγ. v. 494 : καὶ λιπαρὰ Κόρκυρα φίλον πέδον Ἀλκινόοιο. ubi Eustathius monet in antiquis codicibus ἀμφιβόλως ἔχειν τὴν τῆς νήσου ταύτης γραφὴν, ambigue scribi Cercyram et Corcyram, et quadrifariam vocari, Phæaciam, Scheriam, Drepanon et Argon.

(25) Hic Alcinous Homero appellatur βασιλεὺς θεοειδής, *Rex deiformis.*

(26) In præfectura veteris Epiri urbes item duodecim numerantur ab Hierocle hic a nobis edito, et singulæ ibi ab eodem recensentur.

(27) Navalis hæc ad Actium victoria contigit, ut Dio testatur, Cæsare tertium et Messala Coss. Urbis conditæ 723 Julianæ editionis 15. die 2 imo 3 Septembris.

nominavit, quod eo loci superatus esset Antonius. Jam vero a dicto promontorio Actio etiam vocari indictiones instituit; sic enim Hesychius Illustrius scribit : *Indictio, hoc est, Inactio, victoria scilicet circa Actium. Idcirco certe incipit indictio a prima, et desinit in decima quinta; et retro commeat; atque incipit a prima : quia Antonius collega fuerat Augusti Cæsaris usque ad decimum quintum annum, postea vero solus imperavit Augustus.* Cæterum thematis hujus metropolis urbs est Dodone, in qua quercus erat, quæ dæmonum arcana et oracula edebat; cujus quidem meminit et Gregorius Theologus, sic inquiens :

Aut Roboris Dodonæi aniles fabulæ,
Aut Castalia divina valde pocula.

Nam eo loci fons erat Castaliæ nomen obtinens, a Nympha quadam sic nuncupata; et a fluvio, quem Homerus Acheloum appellat; cujus aqua dulcedine omnes fluminum liquores superat. Atque hæc quidem de Nicopoli.

Thema IX. Dyrrhachium.

Dyrrhachium, olim Epidamnus, sub consiliario, urbes novem; Scampta, Apollonia, Builis, Amantia, Pulcheriopolis, Aulon, Lestron, Sceupton, Alenidus metropolis. Præfectura Daciæ mediterraneæ, sub consiliario, urbes quinque. Pantalia, Germanus, Naisus, patria Magni Constantini, Remesiana. Præfectura antiqua, sub consiliario, urbes quinque, præfectura Dardaniæ, sub duce, urbes tres.

A καλέσας αὐτὴν Νικόπολιν, διὰ τὸ ἐκεῖσε ἡττηθῆναι τὸν Ἀντώνιον. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ καλουμένου Ἀκτίου, καὶ τὰς καλουμένας ἰνδικτιῶνας ἐκάλεσεν (28). Οὕτω γὰρ γράφει Ἡσύχιος ὁ Ἰλλούστριος· *Ἰνδικτιὼν τοῦτ' ἔστιν ἰνακτίων, ἡ περὶ τὸ Ἄκτιον νίκη· διὰ τοῦτο ἄρχεται μὲν ἰνδικτιὼν ἀπὸ πρώτης, καὶ καταλήγει μέχρι ιε'· καὶ πάλιν ὑποστρέφει, καὶ ἄρχεται ἀπὸ πρώτης, διὰ τὸ τὸν Ἀντώνιον συνάρχοντα γενέσθαι Αὐγούστῳ τῷ Καίσαρι μέχρι τοῦ ιε' χρόνου. Μετὰ δὲ ταῦτα μόνος ἐκράτησεν Αὔγουστος.* Μητρόπολις δὲ τοῦ θέματος πόλις Δωδώνη, ἐφ' ἧς ἡ δρῦς ἡ φθεγγομένη τὰ τῶν δαιμόνων μυστήρια· ἧς μνημονεύει καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, λέγων οὕτως (29)·

B *Ἢ Δωδωναίας δρυὸς ληρήματα,*
Ἢ Κασταλίας μαντικώτατον πόμα.

Ἐκεῖσε γὰρ ἦν ἡ πηγὴ Κασταλίας (30) ὄνομα ἔχουσα, ἀπὸ νύμφης τινὸς οὕτω καλουμένης, καὶ ποταμοῦ, ὃν Ὅμηρος Ἀχελῷον ὀνομάζει, οὗ τὸ ὕδωρ ὑπερβαίνει γλυκύτητος πάντα τὰ τῶν ποταμῶν νάματα. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Νικοπόλεως.

Θέμα Θ', Δυῤῥάχιον.

Δυῤῥάχιον, ἡ ποτε Ἐπίδαμνος (31)· ὑπὸ κονσιλιαρίου, πόλεις θ'· Σκάμπτα (32), Ἀπολλωνία, Βουλλὶς, Ἀμαντία, Πουλχεριόπολις, Αὐλών, Λήστρων, Σκεύπτων (33), Ἀλήνιδος μητρόπολις. Ἐπαρχία Δακίας μεσογαίου, ὑπὸ κονσιλιαρίου, πόλεις πέντε (34)· Πανταλία, Γερμανὸς, Ναῖσος (35), ἡ πατρὶς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, Ῥεμεσιάνα (36). Ἐπαρχία τῇ παλαιᾷ (37) ὑπὸ κονσιλιαρίου, πόλεις ε'. Ἐπαρχία

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(28) Quæ hic tradit Porphyrogenitus ex Hesychio de indictionibus nugæ sunt ac aniles fabulæ. Vide quæ de Indictionibus scripsimus lib. primo Comment. in Antiquitates CP. pag 473. num. 21. De Hesychio Milesio autem ac ejus scriptis pluribus agit Joannes Meursius initio Notarum ad librum de Viris claris, auctore eodem Hesychio.

(29) Locus hic Nazianzeni laudatus a Porphyrogenito habetur in panegyrico ejusdem : *Εἰς τὰ ἅγια Φῶτα τῶν ἐπιφανίων*, non procul ab initio : ubi sic habet : Ποθήσεις Ἑκάτης τὰ φοβερὰ καὶ σκοτεινὰ, φάσματα, καὶ Τροφωνίου κατὰ γῆς παίγνια καὶ μαντεύματα; ἢ Δωδωναίας δρυὸς ληρήματα ἢ τρίποδος σοφίσματα; ἢ Κασταλίας μαντικὸν πόμα; τοῦτο μόνον οὐ μαντευσάμενα, τὴν ἑαυτῶν σιωπήν. *Quo pones loco terribilem et caliginosam Hecates mostellariam; ac Trophonii subterranea ludicra et vaticinia; aut Dodonææ quercus deliramenta, aut Delphicæ tripodis captiosas voces; aut fatidicum Castalii fontis haustum?* Græca, inquit Morellus, ita sunt ἔμμετρα, et posticis epithetis insignita, ut ἀποσπάσματα quædam tragici dramatis videantur: quin ultimum membrum, ut e codice Regio edidimus, senario iambico constat, ideoque primum trimetris iambicis Lat. vertere libuerat.

(30) Scholiastes Græcus prædicti Panegyrici sancti Gregorii Nazianzeni sic habet : Κασταλία πηγὴ περὶ τὴν Ἀντιόχειαν, ἐν ᾗ καὶ Ἀπόλλων ἐφορεύει. Μαντεία οὖν τις ἐξεφέρετο κατὰ τὴν τοιάνδε πηγὴν, ἡ τοῦ νάματος, οὐ κατὰ φωνήν· οὐ γὰρ φωνή τις ἐξηχεῖτο, ἀλλ' ἁπλῶς ἦχου τινὸς καὶ πνεύματος ἀναδιδομένη, καὶ ἐκροῆς· πρὸς ἃ τινες ἱστάμενοι, καὶ νοοῦντες τὰ σύμβολα ταῦτα, ἔλεγον ταῦτα. Verum Castalius fons (qui et Caballinus et Libethris dicitur), de quo hic loquitur scriptor noster, est C in radicibus Parnassi Musis sacer, ita dictus a virgine Castalia, quæ Apollinem fugiens præcipitata, et in fontem versa est.

(31) Hierocles habet: Ἐπαρχία τῆς νέας Ἠπείρου ὑπὸ κονσιλάριον πόλεις θ'. Δυῤῥάχιον ἡ ποτὲ Ἐπίδαμνος.

(32) In editis, Σκάμπα. In mss. Hieroclis, Σκάπα et Σχάπτα.

(33) Apud Hieroclem legitur Σκεπῶν.

(34) At urbes tantum quatuor numerantur apud Constantinum, omissa fortassis quinta scribæ incuria, sed suppleri potest ex Hierocle; a quo quidem primo loco ponitur Σαρδικὴ μητρόπολις.

(35) Ναῖσος, Ναϊσός et Ναϊσσός scribitur hoc nomen; at Ναῖσος per σ simplex scribendum ait Holstenius, quod in Hierocle ita scribatur, et gentiles Ναϊσιτανοὶ dicantur in nummo vel sigillo plumbeo, quod apud Equitem Gualdum Romæ viderat idem Holstenius. Quod vero ait Porphyro- D genitus Naisum patriam Constantini Magni esse, id hausisse videtur ex Stephano Byzantio, qui eadem scribit : quamvis de patria Constantini Magni controversia sit inter scriptores : alii quippe eum natum fuisse aiunt Naisi oppido Daciæ, alii Trasi; alii Drepani Bithyniæ urbe ad Nicomediensem sinum; alii vero in Galliis; alii denique in Britannia.

(36) Sic ex Hierocle emendo. Perperam in editis et in ms. Constantini legitur Νεμεσιάνα· nam præter Hieroclem, habetur *Nemisiana* in Antonini Itinerario.

(37) Locus corruptus, ni fallor, et hic et apud Hieroclem, ubi sic legitur : Ἐπαρχία τῇ παρὰ... ὑπὸ κονσιλιάριον πόλεις ε'. Quæ sic Holstenius interpretatur, ac emendat : *Provincia quæ est ad...* (nempe *ripam Danubii*, estque Dacia Ri-

Δαρδανίας, ὑφ' ἡγεμόνα, πόλεις γ' (38). Ἐπαρχία Παννονίας, ὑπὸ τὸν αὐτὸν, πόλεις β' (39). Καὶ ὧδε μὲν ἐπαρχίας τῆς νέας Ἠπείρου, τοῦτ' ἔστι τοῦ Δυῤῥαχίου, τοῦ πάλαι καλουμένου Ἐπιδάμνου. Ῥητέον δὲ περὶ τῆς ὀνομασίας αὐτοῦ, πόθεν καλεῖται τὸ Δυῤῥάχιον. Δυῤῥάχιον πόλις Ἑλληνικὴ (40), καὶ Ἐπίδαμνος κληθεῖσα ὑπὸ Ἐπιδάμνου τοῦ ἀρχαίου ἥρωος (41), τούτου θυγάτηρ Μέλισσα (42), ἧς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, ὁ Δυῤῥάχιος (43). Ἀφ' ἧς ἐστι τόπος ἐν Ἐπι-

A Præfectura Pannoniæ, sub eodem, urbes duæ. Atque ita se habent præfecturæ novæ Epiri, hoc est, Dyrrhachii, quod oppidum olim Epidamnus dicebatur: de cujus nominis ratione aliquid memorandum est. Dyrrhachium urbs Græcanica, et Epidamnus appellata, ab Epidamno heroe prisco; huic erat filia, Melissa nomine, ex qua et Neptuno Dyrrhachius natus est; a qua est locus Epidamni Melissonius dictus, ubi Neptunus cum Melissa rem

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

pensis) *sub cōnsulari. Urbes quinque*, et ita fortassis legendum etiam hic. Urbes autem illæ quinque recensentur ab Hierocle; et sunt *Rhazaria metropolis*, *Benopia* seu *Monopia*, *Acænes*, *Castra Martis*, *et Idaus* seu *Iscus*.

(38) Nimirum, *Scupon*, *Merion*, et *Ulpiana*, ut ait Hierocles.

(39) *Sermium* videlicet et *Basiana*, ut habetur apud eumdem Hieroclem.

(40) Hic pro Ἑλληνικὴ scribendum puto Ἰλλυρικὴ, ut habet Stephanus Byzantius, Δυῤῥάχιον, πόλις Ἰλλυρική, *Dyrrachium urbs Illyrica*. Dyrrachium autem urbem Illyricam fuisse et olim Epidamnum dictam scribit et Mela lib. 2. cap. 3. *Urbium prima* [Illyricarum] *est Oricum*, *secunda Dyrrhachium*, *Epidamnus ante erat*, *Romani nomen mutavere*, *quia velut in damnum ituris*, *omen id visum est*. De Dyrrhachii situ vide Joannis Vossii observationes ad Pomponium Melam, et Jacobi Palmerii descriptionem Illyrici, ubi, præter urbis situm, conditores etiam, ac memorabilia fusius commemorantur.

(41) Eadem ferme Dio Cassius lib. XLI: Τὸ δὲ Δυῤῥάχιον ἐν τῇ γῇ τῇ πρότερον μὲν Ἰλλυρικῶν τῶν Παρθινῶν, νῦν δὲ, καὶ τότε γε, ἤδε Μακεδονία νενομισμένη κεῖται· καὶ ἔστιν ἐπικαιρότατον, εἴτ' οὖν ἡ Ἐπίδαμνος, καὶ ἡ τῶν Κερκυραίων εἴτε καὶ ἑτέρα τις οὖσα. Καὶ οἱ μὲν τοῦτο γράψαντες, τήν τε κτίσιν αὐτῆς καὶ τὸ ὄνομα ἐς Δυῤῥάχιον ἥρωα ἀναφέρουσιν. *Dyrrhachium in terra Illyriorum Parthinorum* (*ita enim primum vocabatur, nunc, ut isto quoque tempore, Macedoniæ annumeratur*) *positum est*, *admodum opportuno situ*; *sive ea*, *Epidamnus*, *urbeque Corcyrensium sit*, *sive alia quædam*. *Qui enim Dyrrachium ab Epidamno diversam faciunt urbem*, *ii illam conditam*, *nomenque duxisse a Dyrrachio quodam heroe asserunt*. Appianus Alexandrinus lib II Civil. scribit, regem quemdam Barbarorum Epidamnum nuncupatum fuisse, ac eumdem urbi nomen dedisse. Thucydides Dyrrachium non noverat, cum de Epidamno pluribus loquatur lib. I, ubi tradit hanc urbem a Corcyræis missa colonia conditam:

Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλπον· προσοικοῦσι δ' αὐτὴν Ταυλάντιοι βάρβαροι, Ἰλλυρικὸν ἔθνος. Ταύτην ἀπῴκισαν μὲν Κερκυραῖοι, οἰκιστὴς δ' ἐγένετο Φάλιος Ἐρατοκλείδου, Κορίνθιος γένος, τῶν ἀφ' Ἡρακλέους, etc. *Epidamnus est urbs sita ad dextram naviganti Ionium sinum*; *juxta habitant Taulantii Barbari*, *gens Illyrica*; *hanc Corcyræi quidem missa colonia condiderunt*; *coloniæ vero dux fuit Phalius Eratoclidæ*, *Corinthius genere*, *ab Hercule oriundus*, etc. Epidamnum a Corcyræis conditam scribit et Strabo lib. VII. Sed de hujus urbis conditore ac situ videndi sunt scriptores paulo superius citati.

(42) De hujus patre inter mythologos non convenit. Vide Apollod. lib. II. et Pausan. in Corinthiacis.

(43) Sic ex Stephano emendamus; ex cujus quidem opere integro hausit scriptor noster, quæ hic de Dyrrachio tradit. Perperam enim legitur hic in mss. Porphyrogeniti; ἧς ἠράσθη Ποσειδῶν ὁ Δυῤῥάχιος, ὑφ' οἷς ἔστι τόπος, etc. At Thomas de Pinedo in Notis ad Stephanum, hunc Stephani locum emendare, aut potius corrumpere conatur Porphyrogeniti lectione, seu potius scribæ mendo. Quod autem scribit Stephanus, et ex eo Porphyrogenitus de Dyrrhachii appellatione, fabulas sa-

B pit. Potior fides adhibenda Plinio, qui lib. 3, cap. 23, ait Dyrrachium propter inauspicatum nomen Epidamni a Romanis eo colonia deducta, nuncupatum fuisse. Eadem Livius et Strabo; quin et Pomponius Mela, qui lib II, sic habet: *Urbium prima est Oricum*, *secunda Dyrrachium*, *Epidamnus ante erat*. *Romani nomen mutavere*, *quia velut in damnum ituris*, *omen id visum est*. Ad hoc etiam videtur alludere Plautus in Menæchmis act. II, scen. 1.

Propterea huic urbi nomen Epidamno inditum est.
Quia nemo ferme huc sine damno divortitur.
ME. Ego istuc cavebo : cedo dum mihi huc mar-
[supium.
MES. Quid eo vis? ME. Jam abs te metuo de
[verbis tuis,
MES. Quid metuis? ME. Ne mihi damnum in
[Epidamno duis.

C His etiam assentitur Dio Cassius lib. XLI, ita tamen ut subdubitet num duo diversa sint oppida; quod quidem Appianus Alexandrinus lib II Civil. omnino affirmat, inquiens, Epidamnum paulum remotum a mari; Dyrrachium vero prope ipsum mare; Epidamnique navale esse dicit: additque hoc falso a quibusdam Epidamnum dictum. Postea tamen sic nominatum a Corcyrensibus, quod Dyrrachii nomen ominosum haberetur, vetustam autem appellationem vicisse, et Dyrrhachii nomen manere. Sic discrepat a cæteris omnibus Appianus; ille quippe Dyrrachii nomen ominosum, cæteri Epidamni faciunt; ille nomini mutationem Corcyrensibus, cæteri Romanis ascribunt. Præterea Dyrrachium dictum fuisse nonnulli contendunt a nomine illius qui urbi portum adjecit. Alii Dyrrachium appellarunt, ut Alexander in sua Europæ descriptione apud Stephanum:

D *Δυσραχίου τ' Ἐπίδαμνος ἐπ' ἀγχιάλου χθονὸς*
[ἀκτῆς
Dyrrhachiique Epidamnus in maritima terræ ora
[sita est.

Eustathius item in Commentariis ad Dionysium de situ orbis inde etiam nominis etymologiam deducit, inquiens: Περὶ ἃ (scilicet Κεραύνια ὄρη κεῖται καὶ ἡ τῆς νέας Ἠπείρου μητρόπολις, ἡ ποτὲ καλουμένη Ἐπίδαμνος, ἤτοι τὸ Δυῤῥάχιον· δηλοῦν ἐκ τῆς τοιαύτης κλήσεως τὴν τοῦ τόπου τραχύτητα. Δυσράχιον γάρ ἐστιν, ὅ ἐστι δυσέξοχον. Τρέψαν δὲ τὸ σ εἰς ρ, εὐφωνότερον καλεῖται Δυῤῥάχιον. Καθὰ καὶ τὸ Τυρσηνὸς, Τυῤῥηνός, etc. Vide quæ hanc in rem habet Dion Nicæus lib. XLI. Cæterum Holstenius in Notis ad Stephanum laudat Collectionem nominum geograph. ex ms. cod. Vat. ubi sic de hujus nominis etymologia: Δυῤῥάχιον πόλις καλουμένη πρότερον Ἐπίδαμνος· ὠνομάσθη δὲ Δυῤῥάχιον ὅτι κατὰ τὸν τόπον προεχούσης ἄκρας γεώλοφον τὸ κῦμα προσπῖπτον καὶ σχιζόμενον ῥαχίαν ποιεῖ

δάμνῳ Μελισσώνιος, ἔνθα Ποσειδῶν αὐτῇ συνῆλθε. Μετὰ δὲ τὸν Ῥιζόνικον Λισσός (44) ἐστι πόλις, καὶ Ἀκρόλισσος, καὶ Ἐπίδαμνος, Κερκυραίων κτίσμα, ἡ νῦν Δυῤῥάχιον ὁμωνύμως τῇ Χεῤῥονήσῳ (45) λεγομένη, ἐφ' ἧς ἵδρυται, ὡς Φίλων γράφει. Δέξιππος ἐν Χεῤῥονικῷ δεκάτῳ (46), Μακεδονικὴν πόλιν αὐτὴν καλεῖ, γράφων οὕτως· *Καὶ Μακεδόνων Ἐπίδαμνον* (47), *ὃ ὕστερον Δυῤῥάχιον μετονομασθεῖσαν, πόλιν τῆς Μακεδονίας μεγάλην καὶ εὐδαίμονα οὖσαν, κατακράτος αἱροῦσιν.* Ἕως ὧδε ὁ μερισμὸς τῆς βασιλείας ἐγένετο τοῦ κρατοῦντος βασιλέως τὸ Βυζάντιον. Τὰ δὲ ἀντίπερα, ἅπερ Ἰόνιος κόλπος, τῷ βασιλεύοντι τῆς Ῥώμης ὑπήκοα (48). Οὕτω γὰρ ἐμέρισεν ὁ μέγας βασιλεὺς Κωνσταντῖνος τοῖς τρισὶν υἱέσιν αὐτοῦ, Κωνσταντίνῳ, καὶ Κωνσταντίῳ, καὶ Κώνσταντι· τῷ μὲν πρώτῳ υἱῷ τὰς ἄνω Γαλλίας, καὶ τὰ ἐπέκεινα Ἄλπεων ἕως Ἑσπερίου Ὠκεανοῦ, καὶ ἐς αὐτὴν πόλιν τὴν Κάνταβριν· τῷ δὲ Κώνσταντι τῷ ὑστάτῳ υἱῷ τὴν Ῥώμην, καὶ τὰς κάτω Γαλλίας· τήν τε νῆσον Σαρδὼ, καὶ αὐτὴν Σικελίαν, καὶ τὴν ἀντίπερα Λιβύην, Καρχηδόνα τε, καὶ τὴν Ἄφρων μητρόπολιν, καὶ ἕως Κυρήνης αὐτῆς· τῷ δὲ Κωνσταντίῳ, τὰ ἀπὸ τοῦ Δυῤῥαχίου, καὶ αὐτὸ τὸ Ἰλλυρικὸν, τὴν Ἑλλάδα τε, καὶ τὰς ἐπέκεινα νήσους, τάς τε Κυκλάδας, καὶ τὰς καλουμένας Σποράδας καὶ ἕως Ἑλλησπόντου, τήν τε καλουμένην μικρὰν Ἀσίαν, ἀμφοτέρας τε καὶ Συρίας καὶ Παλαιστίνην, καὶ τὴν Κιλικίαν, καὶ αὐτὴν Αἴγυπτον· ἡ γὰρ Λιβύη τῷ τῆς Ῥώμης ὑπέκειτο βασιλεύοντι. Καὶ οὕτως μὲν ὁ παλαιός τε καὶ ὁ πρῶτος μερισμὸς τῆς βασιλείας Ῥωμαίων· ἡ δὲ Δαλματία τῆς Ἰταλίας ἐστὶ χώρα (49)· ἐξ οὗπερ ἐβλάστησεν (50) ὁ

A habuerat. Post Rizonicum autem sinum Lissus est urbs, et Acrolissus, et Epidamnus, a Corcyræis condita, quæ nunc a peninsula, cui insidet, nomen Dyrrhachii tenet, ut scribit Philo. Dexippus in decimo Cherronico urbem ipsam Macedonicam vocat, sic inquiens : *Et Macedonum Epidamnum, quæ postea Dyrrhachium nominata est, urbem Macedoniæ magnam ac beatam* 27 *vi capiunt.* Hucusque imperii divisio facta est, ut illa essent imperatoris, qui Byzantium tenet; quæ vero ulterius sunt, et Ionico sinu continentur, imperatori Romæ obtemperabant. Sic enim Magnus Constantinus imperator partitus est imperium tribus suis liberis Constantino, Constantio, et Constanti : ac primo quidem, superiora Galliæ loca, et quæ trans Alpes sunt, usque ad Oc-
B ciduum Oceanum, atque urbem Cantabrim; Constanti vero, minimo natu, Romam, et inferiorem Galliam, atque insulam Sardiniam, ipsamque Siciliam, et Africam ulteriorem, Carthaginemque Afrorum metropolim ad ipsam Cyrenem usque : Constantio denique, quæ citra Dyrrhachium, et Illyricum, Helladem, et insulas ulteriores, et quæ Cyclades ac Sporades nuncupantur, usque ad Hellespontum, ac parvam Asiam dictam, utramque Syriam, ac Palæstinam, itemque Ciliciam, ipsamque Ægyptum ; nam Libya Romano imperatori subdita fuit. Atque ejusmodi quidem fuit antiqua et prima Romani imperii divisio. Cæterum Dalmatia Italiæ regio est, ex qua ortum habuit omnium,
C qui unquam fuerunt, hominum profligatissimus, maximeque impius imperator Diocletianus, ab oppido oriundus, cui nomen erat Salonæ : unde manat

ANSELMI BANDURII NOTÆ

μεγάλην. Ὅθεν διὰ τὴν ῥαχίαν καὶ τὸ δύσορμον οὕτως ὠνομάσθη.

(44) Totidem verbis hæc habet Strabo lib. VII, nisi quod ibi legitur, μετὰ δὲ τὸν Ῥιζόνικον κόλπον· quod quidem in Constantino subintelligitur : unde aut hæc Philonem quem hic laudat Porphyrogenitus, hausisse ex Strabone dicendum est, aut Strabonem ex Philone ; sed quis iste Philo sit, et quo tempore vixerit, non liquet, cum plures fuerint Philones, ut patet ex Vossio de Historicis Græcis; et hic quidem laudatur a Stephano Philo ἐν τοῖς *Ἰατρικοῖς*, medicus ille fortassis Tarsensis vetustissimus, qui a Galeno citatur. Et alibi passim laudatur ab eodem Stephano Philo Byblius, qui Trajani tempore vixit. Sed de Philonibus plura, ut dixi, Vossius. Cæterum quemadmodum dicitur Corinthus et Acrocorinthus, ita Lissus et Acrolissus, quippe ut Corintho Acrocorinthus, sic Lisso Acrolissus adjacet in alta rupe ædificata. Polybius id docet lib. VIII hisce verbis : Θεωρῶν δὲ τόν τε τοῦ Λίσσου περίβολον, καὶ τὰ πρὸς τῇ θαλάττῃ, καὶ τὰ πρὸς τὴν μεσόγαιον, ἠσφαλισμένον διαφερόντως καὶ φύσει καὶ κατασκευῇ, τόν τε παρακείμενον Ἀκρόλισσον αὐτῷ, καὶ διὰ τὴν εἰς ὕψος ἀνάτασιν, καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἐρυμνότητα, τοιαύτην ἔχοντα φαντασίαν, ὥστε μηδ' ἂν ἐλπίσαι μηδένα κατὰ κράτος ἑλεῖν, etc.

(45) Epidamnum in isthmo peninsulæ cujusdam situm docet et Thucydides. Cæterum ex hoc Philonis loco apparet etiam Dyrrhachium a loci asperitate, in quo situm est, nomen sumpsisse.

(46) Dexippi Herennii Atheniensis, qui, ut scribit Eunapius in Porphyrio, vixit circa Aureliani ac Probi tempora, crebra mentio occurrit apud scriptores, qui post illa tempora floruerunt. Vide quæ de eo ac ejus operibus scribit Vossius de historicis Græcis lib. II, Cæterum licet etiam in ms. legatur ἐν *Χεῤῥονικῷ* δεκάτῳ, legendum puto cum Henrico Valesio ἐν *Χρονικῶν* δεκάτῳ cum idem liber decimus Chronicorum Dexippi citetur etiam a Stephano in Σουγχαῖοι, et duodecimus in Ἔλουροι, etc.

(47) Perperam hæc Dexippi verba sic interpretatur Morellus : *Et Macedones Epidamnum, quæ postea Dyrrachium nominata est, et Macedoniæ magna ac beata civitas erat, capiunt.*

D (48) De hac divisione imperii Romani pluribus scriptores.

(49) De Dalmatia ac ejus populis pluribus agit idem Constantinus lib. de Adm. Imp. cap. XXIX et seqq. Sed quod ait hic Dalmatiam Italiæ regionem esse, id hausit ex Stephano Byzantio, ex quo et pleraque alia ad verbum, fut aiunt, exscripsit, uti et alibi monuimus. Dalmatiam autem pro Italica regione hinc puto sumptam a scriptoribus Byzantinis, quod Dalmatia tum fuerit pars Italicæ præfecturæ. Vide quid hac de re Ortelius; licet Berkelius in notis ad Stephanum id pro nugis habeat, quemadmodum et Holstenius in suis Annotationibus ad Ortelium. Verum ipse puto Berkelium nugas etiam nugari, dum hunc Stephani locum explicare conatur.

(50) De patria Diocletiani imperatoris, de qua controversia est inter scriptores, pluribus alibi loquimur.

πάντων ἀνθρώπων ἀνοσιώτατος, καὶ ἀσεβέστατος βασιλεὺς Διοκλητιανὸς, ἀπό τινος χωρίου καλουμένου Σαλῶναι, ἐν ᾧ ἐστιν ὕδωρ πότιμον καὶ γλυκύτατον ὑπὲρ πάντα τὰ ὕδατα, ὥς φασιν οἱ γευσάμενοι.

Θέμα Ι', Σικελία.

Νῆσός ἐστι μεγίστη καὶ ἐπιφανεστάτη ἡ Σικελία. Οὐκ ἦν δὲ τὸ πρότερον ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ βασιλέως Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε ἡ Ῥώμη ἐβασιλεύετο· νῦν δὲ ἐγένετο ἡ καινοτομία αὕτη διὰ τὸ τὴν Ῥώμην ἀποθέσθαι τὸ βασίλειον κράτος, καὶ ἰδιοκρατορίαν ἔχειν, καὶ δεσπόζεσθαι κυρίως παρά τινος κατὰ καιρὸν Πάπα. Κρατεῖται δὲ νῦν ὑπὸ τὴν ἀρχὴν Κωνσταντινουπόλεως, διὰ τὸ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντινουπόλεως θαλασσοκρατεῖν μέχρι τῶν Ἡρακλέους στηλῶν, καὶ πάσης ὁμοῦ τῆς ὧδε θαλάσσης. Ἔσχε δὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ καλεῖσθαι Σικελία, ἀπὸ ἱστορίας τοιαύτης, καθὼς ὁ Γραμματικὸς Στέφανος γράφει (51)· *Σικελία ἡ νῆσος Σικανία πρότερον ὠνομάζετο· εἶτα Σικελία ἐκλήθη, ὥς φησιν Ἑλλάνικος, Ἱερείων τῆς Ἥρας β'* (52). *Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ Αὔσονες ὑπὸ τῶν Ἰαπύγων ἐξ Ἰταλίας ἀνέστησαν, ὧν ἦρχε Σικελός· καὶ διαβάντες εἰς τὴν νῆσον τήν τε Σικανίαν καλουμένην περὶ τὴν Αἴτναν καθεζόμενοι, ᾤκουν αὐτοί τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Σικελὸς, βασιλείαν ἐγκαταστησάμενος, καὶ ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ὁ Σικελὸς οὗτος, πάσης ἤδη τῆς νήσου τότε ταύτης Σικελίας καλουμένης ἀπὸ τοῦ Σικελοῦ τούτου· ὃς καὶ ἐν αὐτῇ ἐβασίλευσε.* Καὶ Μένιππος δὲ ταῦτά φησιν· *Ἐλθόντες εἰς Σικελίαν στρατὸς πολὺς ἐξ Ἰταλίας, τούς τε Σικανοὺς κρατήσαντες μάχῃ, ἀπέστειλαν εἰς τὰ μεσημβρινὰ καὶ τὰ ἑσπέρια μέρη αὐτῆς, καὶ ἀντὶ Σικανίας Σικελίαν τὴν νῆσον ἐποίησαν καλεῖσθαι· καὶ τὰ κράτιστα τῆς γῆς ᾤκησαν ἔχοντες.* Μεγίστη δὲ αὐτὴ μαρτυρεῖται τῶν ἑπτὰ, καθά φησιν Ἀλέξιος ὁ κωμικός (53)·

Τῶν ἑπτὰ νήσων, ἃς δέδειχεν ἡ φύσις
Θνητοῖς μεγίστας, Σικελία μὲν, ὡς λόγος
Ἐστι, μεγάλη, καὶ δευτέρα Σαρδώ· τρίτη
Κίρνος· τετάρτη δὲ, ἡ Διὸς Κρήτη τροφός.
Εὔβοια πέμπτη στεινοφυής. Ἕκτη Κύπρος.
Λέσβος δὲ τάξιν ἑβδόμην λαχοῦσ' ἔχει.

Τῶν δὲ νησιωτῶν οἱ μὲν ἰθαγενεῖς πάλαι Λίγυες ἐξ Ἰταλίας, Σικελοὶ λέγονται. Οἱ δὲ ἐπήλυδες, Ἕλληνές εἰσι Σικελιῶται, ὡς Ἰταλιῶται. Ἔχει δὲ πόλεις ἐπισήμους τήν τε Συράκουσαν, καὶ τὸ καλούμενον Ταυρομένειον· καὶ αὐτὴν τὴν Ἀκράγαντα, καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις, τὰς μὲν ἠρημωμένας, τὰς δὲ κρατουμένας παρὰ τῶν Σαρακηνῶν. Τὴν μὲν οὖν Συράκουσαν ἐπὶ Βασιλείου τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως παρέλαβον οἱ Σαρακηνοί. Τὸ δὲ Ταυρομένειον, ἐπὶ Λέοντος τοῦ σοφωτάτου βασιλέως. Ὅσα τοίνυν κατελείφθησαν κάστρα, παρὰ τῶν ἀθέων Σαρακηνῶν κρατοῦνται· μόνη δὲ ἀντιπέραν ἡ Καλαβρία κρατεῖται παρὰ τῶν

A aqua ad potum suavissima supra omnes aquas, ut asserunt, qui gustarunt.

Thema X, Sicilia.

Sicilia insula maxima et celeberrima est: hæc utique non fuit antea sub potestate imperatoris Constantinopolitani, quando Roma imperatori subjecta erat: nunc autem hæc innovatio facta est, quia Roma regium deposuit principatum, et propriam administrationem ac jurisdictionem obtinuit, eique proprie ac legitime dominatur qui suo tempore papa est. Nunc vero sub ditione est Constantinopolis, quia Constantinopolitanus imperator maris princeps est usque ad Herculis columnas,
B et nostri totius mediterranei. Fama autem est, Siciliam appellationem accepisse ab ejusmodi historia, ut scribit Stephanus Grammaticus: *Sicilia insula Sicania prius nominabatur, deinde Sicilia appellata est, ut ait Hellanicus lib.* II *De Sacris Junonis. Eodem tempore etiam Ausones ab Japygibus ex Italia detrusi sunt, quibus præerat Siculus: et trajecta insula, Sicania dicta, circa Ætnam sedes stabilientes, et ipsi, et rex eorum Siculus habitarunt, ibi regno constituto: atque inde profectus Siculus totam sibi mox subegit insulam, quæ tum ab hoc Sicelo Sicilia nuncupata est: qui in ipsa regnavit.* Hæc vero Menippus his verbis narrat: *Profecti in Siciliam* **28** *cum ingenti exercitu ex Italia, Sicanis*
C *prælio superatis, ad meridionales, et occiduas regionis partes eos delegarunt; et ut pro Sicania Sicilia insula vocaretur effecerunt, uberrimamque soli regionem habitantes incoluerunt.* Maxima autem insula e septem esse probatur etiam Alexii Comici testimonio, cujus hi sunt versus:

Ex insulis septem, indicavit quas parens
Natura terrigenis, Sicilia est maxima.
Ut fama fert: secunda Sardo: tertia
Cyrnus: Jovis quæ Creta nutrix quarta stat.
Eubœa quinta angusta: sexta Cyprus est:
At Lesbus ordinem est adepta septimum.

Porro ex insularibus indigenæ quondam Ligures ex Italia, Siculi dicuntur: advenæ autem Græci sunt Siceliotæ, ut Italiotæ. Cæterum insignes urbes
D habet, Syracusas, et Tauromenium dictum, ipsumque Agrigentum, et cæteras civitates, partim desertas, partim a Saracenis occupatas. Syracusas certe sub Basilio illo præclaro imperatore ceperunt Saraceni; Tauromenium vero sub Leone sapientissimo imperatore. Quotquot igitur deserta fuere oppida, hæc ab impiis Saracenis detinentur, Sola vero trans mare Calabria a Christianis tenetur, in qua etiam Rhegium est, et oppidulum

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(51) Hæc in epitome Stephani non exstant, et miror cur Berkelius qui et alia, quæ ex Stephani calamo profecta erant, et conservata sunt apud scriptorem nostrum legitimo auctori restituit, hæc eidem non restituerit.

(52) Citat eumdem Hellanicum scriptor noster supra cum de Macedoniæ themate, ubi vide quæ de eo annotavimus.

(53) Hic poeta aliis scriptoribus Alexis dicitur. Vide Vossium de poetis Græcis.

sanctæ Cyriacæ, et Sanctæ Severinæ, et Croto, et alia quædam oppida, quibus dux Calabriæ dominatur. Sunt autem sub Sicilia, et ejus duce, urbes viginti duæ. Cæterum hæc insula antiquitus dominatu tyrannico regebatur, ne dicam regio, ab Hierone, et Dionysio tyranno; Romani vero eam ceperunt cum magna classe, quando Marcellus ille exercitui imperabat, et navarchus classis Romanæ constitutus erat: tum cum Archimedes geometra, Syracusis manens, noctu expugnata urbe a milite quodam interfectus est; quem Marcellus usque adeo luxit, ut nullus abfuerit planctus ab ejus sepultura. Atque hæc quidem de Sicilia.

A Χριστιανῶν· ἐν ᾗ καὶ τὸ Ῥήγιόν ἐστι, καὶ τὸ πολισμάτιον τῆς ἁγίας Κυριακῆς, τῆς τε ἁγίας Σευηρίνης, καὶ ὁ Κρότων, καὶ ἄλλα τινὰ, ὧνπερ ὁ στρατηγὸς Καλαβρίας κυριεύει· εἰσὶ δὲ αἱ ὑπὸ Σικελίαν, καὶ τὸν ταύτης στρατηγὸν, πόλεις κβʹ. Τὸ δὲ ἀρχαῖον, αὕτη ἡ νῆσος ἐτυραννεῖτο, ἵνα μὴ λέγω, ἐβασιλεύετο, ὑπό τε Ἱέρωνος καὶ Διονυσίου τοῦ τυράννου· παρέλαβον δὲ αὐτὴν οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ στόλου μεγάλου, ὅτε Μάρκελλος ἐκεῖνος ἐστρατήγει, καὶ ναύαρχος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ ἐνεδείκνυτο· ὅτε καὶ Ἀρχιμήδης ὁ γεωμέτρης ἐν αὐταῖς ταῖς Συρακούσαις ὢν, νυκτὸς ἁλούσης τῆς πόλεως, ὑπὸ στρατιώτου τινὸς ἀνῃρέθη· ὃν ὁ Μάρκελλος ἐκεῖνος τοσοῦτον ἐθρήνησεν, ὡς μηδένα κοπετὸν ἀπολειφθῆναι τῆς ἐκείνου ταφῆς. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ Σικελίας.

Thema XI, Longobardiæ.

Longobardia duobus nominibus est appellata: siquidem a nonnullis Longibarbia, a promissa barba incolarum dicta est; a quibusdam vero Lagobardia eadem origine. Terra autem, quam incolunt, et Bothrenotus, et Neapolis metropolis, et Vesuvius mons, et, qui in ipso est, Pyrchanus, Græcorum sunt coloniæ. Justiniani autem, seu potius Zenonis temporibus Gotthi ceperunt et Neapolim, et reliquas urbes adjacentes. His imperabat Butelinus, Francorum dux, quem Narses debellavit prope flumen Casulinum, et **29** internecione delevit, ut epigramma narrat:

Plena cadaveribus taboque infecta fluenta
Tusca Casulini capit arena rubens:
Cum Francos acies populos Romana cecidit,
Et quot parebant agmina Butilinō.
Næ felix amnis, qui præfert signa trophæi,
Dum rubet æternum sanguine Barbarico.

Igitur Franci subditi sunt tunc temporis, etiam Longobardis admisti: et exinde ad hodiernum usque diem Longobardia in ordinem thematis re-

Θέμα ΙΑʹ, Λογγιβαρδίας.

Ἡ δὲ Λογγιβαρδία (54) δισσοῖς ὀνόμασι κέκληται· παρὰ μέν τισι Λογγιβαρβία, τοῦτ' ἔστι πολυ-
B γένεια· παρὰ δέ τισι Λαγοβαρδία, ὡς πολυγένεια· ἡ δὲ γῆ, ἣν κατοικοῦσιν, ἥ τε Βοθρενοτὸς, καὶ Νεάπολις ἡ μητρόπολις, καὶ τὸ Λέσβιον (55) ὄρος, καὶ ὁ ἐν αὐτῷ Πυρχάνος (56), Ἑλλήνων εἰσὶν ἀποικίαι· καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Ἰουστινιανοῦ, μᾶλλον δὲ Ζήνωνος, παρέλαβον οἱ Γότθοι, τήν τε Νεάπολιν, καὶ τὰς λοιπὰς παρακειμένας πόλεις· ὧν ἦρχε Βουτελῖνος (57), ὁ τῶν Φράγγων στρατηγὸς, ὃν κατεπολέμησεν ὁ Ναρσῆς παρὰ τὸν ποταμὸν Κασουλῖνον, καὶ τελείως ἠφάνισε, καθὼς τὸ ἐπίγραμμα λέγει (58)·

Ῥεῖθρα Κασουλίνου ποταμοῦ βεβαρημένα νεκροῖς
Δέξατο Τυρσηνῆς ἠϊόνος κροκάλη.
Ἡνίκα Φραγκικὰ φῦλα κατέκτανεν Αὐσονὶς αἰχμὴ,
Ὁππόσα δειλαίῳ πείθετο Βουτιλίνῳ·
Ὄλβιον ἂν τόδε χεῦμα, καὶ ἔσσεται ἀντὶ τροπαίου
Αἵματι βαρβαρικῷ δηρὸν ἐρευθόμενον.

C Ὑπετάγησαν οὖν οἱ Φράγγοι τῷ τότε χρόνῳ, ἔχοντες καὶ Λαγοβάρδρους συμμίκτους· καὶ ἔκτοτε μέχρι τῆς σήμερον χρηματίζει εἰς τάξιν θέματος ἡ καλου-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(54) Postremis temporibus Longobardiæ nomine ea potissimum Italiæ pars a Græcis donata fuit, quæ in eorum imperio remansit, nimirum Calabria atque pars regni Neapolitani, ut manifesto apparet ex iis quæ hic scribit Porphyrogenitus. Olim autem sub Carolo Magno Longobardiæ nomen tam late patuit, ut universa Italia hoc vocabulo intelligeretur, ut constat ex charta ejusdem Caroli Magni pro divisione imperii: *Italiam vero, quæ et Longobardia dicitur*, etc. Quænam vero Italiæ pars Longobardiæ nomine hodie donetur, nemo ignorat.

(55) Sic in ms. At morellus Οὐεσούβιον ὄρος emendat. Sed vide Ortelium verbo, *Vesevus*.

(56) Ecquis hujus, inquit Morellus, meminit? nunquid Ætnæ κρατῆρσι πυριπνόοις congruit? an Pausilypo, an Plano, an Taburno an Purgio, an Puteolis? an peregrina vox est, et ἀντὶ τοῦ Ἀόρνου loco Averni irrepsit? an usquequaque explodendum videtur a monte Vesuvio Πυρχάνου nomen, cujus etymon πυρὸς χάσμα, hiatum ignis præ se fert? equidem ἐπέχω, cedo πόρον ἐν ἀπόρῳ.

(57) De hac re pluribus Agathias Scholasticus lib. II. Historiæ de rebus gestis Justiniani imperatoris; qui quidem scriptor Butilinum hunc Francorum ducem vocat; eumque et fratrem ejus Leutherim antea cum Gotthis societatem iniisse ait, invito etiam Theodobaldo rege. Vide eumdem Agathiam lib. I. Sigonius autem lib. XX de Occid. imp. ducem hunc Bucellinum nuncupat, et hanc Francorum cladem in agro Campano contigisse scribit, ad Casilinum seu Casudinum fluvium: is idem videtur esse, inquit Morellus, cum Vulturno, qui nunc *Sanguino* ab hac fortasse strage indigitatur, et ex Apennino monte fluit.

(58) Epigramma quod hic Porphyrogenitus refert depravatum ac corruptum (quod quidem non dubito scribæ inscitia factum) habetur et apud Agathiam lib. I. De quo sic ille: Ἐμοὶ δέ τις τῶν ἐπιχωρίων, καὶ
D ἐλεγεῖόν τι ἔφη ἐς κύρβιν τινὰ λιθίνην ὑπό του γεγράφθαι ἀμφὶ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ ἱδρυμένην, ὧδέ πη ἔχον. *Mihi vero quidam ex indigenis retulit, carmen quoddam tabulæ saxeæ a quopiam inscriptum fuisse, ad ripas fluminis positæ; quod sic habet.* Cæterum visum est, textui Porphyrogeniti ascribere Epigramma illud emendatum ac integrum, quomodo habetur apud Agathiam; et hic idem prout habetur in mss. Porphyrogeniti exhibere; sic igitur habet:

Ῥεῖθρα Κασουδίνου ποταμοῦ βεβαρημένα νεκροῖς
Δέξατο Τυρσηνὶς αἰχὴ . . . .
. . . .
Ὁππόσα δειλαίῳ πείθετο Βουτελίνῳ·
Ὄλβιον ναὶ τόδε ῥεῦμα, καὶ ἔσσεται ἀντὶ τροπαίου
Αἵματι βαρβαρικῷ δεινὸν ἐρευθόμενον.

μένη Λογγιβαρδία (59). Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Μι- A χαὴλ τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου, ἀνῆλθεν ἀπὸ Ἀφρικῆς στόλος λς' κομπαρίων, ἔχων κεφαλὴν (60), τόν τε Σολδανὸν, καὶ τὸν Σάμαν, καὶ τὸν Καλφοῦς. Καὶ ἐχειρώσαντο διαφόρους πόλεις τῆς Δαλματίας· καὶ τήν τε Βούτοβαν, καὶ τὴν Ῥῶσαν, καὶ τὰ κάτω Δεκάτερα. Ἦλθον δὲ καὶ πρὸς τὴν τούτων μητρόπολιν, ἢ Ῥαούσιον λέγεται, καὶ ταύτην ἐπὶ χρόνον ἐπολιόρκουν ἱκανόν. Οἱ δὲ τοῦ κάστρου Ῥαουσίου, ἀπέστειλαν πρὸς τὸν βασιλέα, ἐξαιτούμενοι διὰ στόλου βοήθειαν· τῶν δὲ εἰς τοῦτο ἀποσταλέντων ἀνελθόντων, εὗρον ὑπὸ Θεοῦ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν Βασίλειον, τὸν ἀοίδιμον βασιλέα, ἤδη λαβόντα, ὃς καὶ τὰ τῆς αὐτῶν πρεσβείας καὶ δεήσεως ἐπακούσας, καὶ στόλον ἱκανὸν, καὶ δραστήριον ἄρχοντα, πρὸς τὴν τούτων βοήθειαν εὐθὺς ἐξαπέστειλε. B Τοῦτο δὲ ἀπὸ αὐτομόλου μαθόντες οἱ Ἄφροι, καὶ περὶ τὴν πολιορκίαν ἀπρακτήσαντες, μᾶλλον δὲ πτήξαντες τὴν τοῦ βασιλικοῦ στόλου κατ' αὐτῶν παρουσίαν, ἀνεπέρασαν ἐν Λογγιβαρδίᾳ, καὶ πολιορκήσαντες τὸ κάστρον Βάρης, ᾤκησαν ἐν αὐτῷ, παραλαβόντες πάντα τὰ κάστρα, καὶ τὴν πᾶσαν Λογγιβαρδίαν, καὶ τὰ λοιπὰ κάστρα Καλαβρίας μέχρι Ῥώμης· ὥς εἶναι πάντα τὰ ὑπ' αὐτῶν πορθηθέντα κάστρα ρν'. Βασίλειος οὖν, ὁ ἀοίδιμος βασιλεὺς, τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχὴν παρὰ Θεοῦ εἰληφὼς, καθὰ προείρηται, καὶ ταῦτα ἀναμαθὼν, προαπέστειλε μὲν στρατὸν καβαλαρικὸν, καὶ πλοῖα ρ'· ἔγραψε δὲ πρὸς Λοδοῦχον τὸν ῥῆγα Φραγγίας, καὶ τὸν Πάπα Ῥώμης, τοῦ συνεπαμῦναι τῷ ἑαυτοῦ στρατῷ. C Οἱ δὲ ὑπείξαντες τῇ βασιλικῇ ἐντεύξει, καὶ ἀμφότεροι ἑνωθέντες τῷ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντι στρατῷ, καβαλαρικῷ καὶ πλωΐμῳ, κατεπολέμησαν τοὺς ἀπὸ Ἀφρικῆς Σαρακηνοὺς, καὶ ἐπόρθησαν τὸ κάστρον Βάρης· δέσμιον λαβόντες καὶ τὸν Ἀμηρᾶν Σολδανόν· ὃν καὶ ἀναλαβόμενος μετὰ τῶν Σαρακηνῶν Λοδοῦχος ὁ ῥὴξ Φραγγίας, οἴκαδε ἀπῄει. Ὁ δὲ βασιλεὺς κατέσχε τὴν πᾶσαν Λογγιβαρδίαν, καθὼς καὶ σήμερον παρὰ τῶν Ῥωμαίων βασιλέων δεσπόζεται.

Θέμα ΙΒ', Χερσῶνος.

Ἡ δὲ Χερσὼν τὸ παλαιὸν οὐκ ἦν εἰς ὄνομα θέματος, οὐδὲ ἐν μητροπόλεως σχήματι· ἀλλ' οἱ τοῦ Βοσπόρου κρατοῦντες, ἐκράτουν καὶ Χερσῶνος αὐτῆς, καὶ τῶν λοιπῶν κλιμάτων. Ὥστε καὶ βασιλεύειν τοὺς ἐν τῷ Βοσπόρῳ κατοικοῦντας λέγεται. D Ἔχει δὲ ἡ ἱστορία οὕτως· Βόσπορος πόλις Πόντου κατὰ τὸν Κιμμέριον κόλπον, καὶ πορθμὸς ὁμώνυμος, ἀπὸ Ἰοῦς τῆς Ἰνάχου καλούμενος, καθὼς Αἰσχύλος (61) ἐν τῷ Προμηθεῖ γράφει·

Ἔσται δὲ θνητοῖς εἰσαεὶ λόγος μέγας
Τῆς σῆς πορείας. Βόσπορος δ' ἐπώνυμος
Κεκλήσεται.

dacta fuit. Sub imperio autem Michaelis, filii Theophili, classis ab Africa ascendit triginta sex navigiorum, quæ Soldanum, et Samanum, et Calphum, duces habebant. Hi subegerunt sibi varias Dalmatiæ urbes, et Butoban, et Rosan, et inferiora Decatera : venerunt etiam ad eorum metropolim, quæ Ragusium dicebatur; eamque satis longo tempore obsederunt : urbis autem Ragusinæ cives ad imperatorem legatos miserunt, qui auxiliarem classem exposcerent. Cum legati ad regiam venissent, invenerunt Basilium præclarum illum imperatorem Dei numine jam imperatoris dignitate ornatum, qui cum eorum legationis ac supplicationis capita audisset, et classem idoneam, et ductorem strenuum, ad suppetias ipsis ferendas extemplo misit : hoc autem cum per transfugam rescivissent Afri, et nihil in obsidione promoverent; imo etiam imperatoriæ classis adversus se impetum exhorrescerent, trajecerunt in Longobardiam; ubi castro Baris obsesso immorati sunt omnibus castellis expugnatis cum universa Longobardia, ac reliquis Calabriæ oppidis Romam usque : ita ut omnium castrorum ab iis expugnatorum numerus esset centum quinquaginta. Basilius itaque ille præclarus imperator jam imperatoria dignitate a Deo accepta, ut paulo ante dictum est, simulatque id rescivit, exercitum præmisit equitum et naves centum. Scripsit etiam ad Ludovicum regem Franciæ, et papam Romæ, ut exercitui auxiliares manus præberent : hi imperatoriæ legationi faventes, et ambo juncti exercitui equestri et navali ab imperatore misso, Saracenos Afros debellarunt, et castrum Baris expugnarunt, captivum etiam Ameran Soldanum tenuerunt, quem cum Ludovicus rex Franciæ una cum Saracenis accepisset, ad suos rediit : imperator vero totam Longobardiam subditam habuit; ut etiam nunc imperator Romanus ei dominatur.

Thema XII, Chersonis.

30 Cherson antiquitus nomen thematis haud usurpavit, neque in metropolis forma exstitit; sed, qui Bosporum occupabant, etiam Chersonem ipsam regebant, necnon reliquas regiones, adeo ut Bospori incolæ regnare dicerentur. Sic autem historia se habet. Bosporus, Ponti civitas, juxta Cimmerium sinum, et trajectus cognominis, ab Ione Inachi filia nominantur, velut Æschylus in Prometheo scribit :

Mortalibus dein sempiterna fama erit
Trajectionis, Bosporusque inde audies.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(59) De Themate Longobardiæ, ejusque principatibus ac ducatibus, pluribus agit Scriptor noster infra lib. de Adm. imp. cap. XXVII.

(60) De hac expeditione Saracenorum contra Dalmatiam et Italiam pluribus agit Porphyrogenitus infra lib. de Adm. Imp. cap. XXIX, ubi vide quæ adnotamus.

(61) Hi versus, inquit Morellus, quos emendatiores quam in Codice Regio exarati sint, edidimus, enuntiantur a Prometheo vinculis astricto, apud Æschylum : idcirco in Græc. addidi τὸ δεσμώτῃ, quod a Cod. Reg. aberat : sed fieri quoque potest, ut jam ipso Constantini nostri ævo Æschyli Prometheus λυόμενος, *solutus*, desideraretur; qui tamen a veteribus laudatur, ut a Strabone lib. I et Arriano in Periplo Ponti.

Strabo autem lib. x *Geographiæ* hæc scribit : *Bospori proceribus subditi omnes Bosporitæ nuncupantur. Atque Europæorum quidem metropolis est, Panticapæum; Asianorum vero, Phanagorium.* Testificatur etiam Phlegon in Olympiade xv Bosporum sub dominatu fuisse Cotys Bosporiani regis, cui Cæsar jussit diadema gestare, et urbes ejus ditioni subegit, in quibus connumerat hanc etiam Chersonem. Duo autem sunt etiam loci Bospori appellati ; unus quidem Cimmerius dictus, juxta Chersonem ; in quo et regia Bosporianorum fuit, alter Byzantii, ut Favorinus scribit : *Byzantinorum portus Bosporus dicitur.* Testatur id etiam epigramma inscriptum columnæ erectæ ex adverso terræ Chrysopolis, cui marmorea juvenca insidet, quæ sic loquens inducitur :

Inachiæ non sum bovis figura ; nec a me
Vocatur adversum mare Bosporium;
Quippe hanc pridem ira gravis abegit Junonis
In Pharum, ast ego mortua sum Cecropis.
Uxor eram Charetis, comes illi facta navigationis,
Cum ille contra Philippi classem proficisceretur.
Buculæ mihi nomen fuit, nunc vero Charetis
Conjux, utraque terra delector.

Chares autem ille fuit dux exercitus Atheniensium. Cæterum indigenæ nomen depravantes, Phosphorium illud appellant, unde factum est, ut qui Origines Byzantinas scripsere, aliam adjunxerint fabulosam historiam : Philippo Macedone Byzantium obsidente. . . . .

A Στράβων δὲ ἐν ἑνδεκάτῳ τῶν *Γεωγραφικῶν* τάδε γράφει (62)· *Τοῖς δὲ τοῦ Βοσπόρου δυνάσταις ὑπήκοοι Βυσποριανοὶ πάντες καλοῦνται. Καὶ ἔστι τῶν μὲν Εὐρωπαίων μητρόπολις τὸ Παντικάπαιον* (63)· *τῶν δὲ Ἀσιανῶν, τὸ Φαναγόρειον.* Μαρτυρεῖ δὲ καὶ Φλέγων (64) ἐν Ὀλυμπιάδι πεντεκαιδεκάτῃ, ὅτι ἐβασιλεύετο ὁ Βόσπορος Κότυϊ τῷ Βοσποριανῷ βασιλεῖ (65), ᾧ καὶ διάδημα ἐκέλευσε φορεῖν ὁ Καῖσαρ, καὶ τὰς πόλεις αὐτῷ καθυπέταξεν, ἐν αἷς συναριθμεῖ καὶ αὐτὴν Χερσῶνα. Δύο δέ εἰσι τόποι Βόσποροι καλούμενοι· εἷς μὲν, ὁ Κιμμέριος καλούμενος πλησίον Χερσῶνος, ἐν ᾧ καὶ τὸ βασίλειον τῶν Βοσποριανῶν ἦν. Ἕτερος δὲ, ἐν Βυζαντίῳ· καθὰ Φαβωρῖνος γράφει· *Βυζαντίων λιμὴν Βόσπορος καλεῖται.* Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ ἐπίγραμμα (66) τοῦ κίονος B τῆς ἀντιπέραν γῆς Χρυσοπόλεως, ἐν ᾧ μαρμαρίνη δάμαλις ἵδρυται, φάσκων οὕτως·

Οὐκ εἰμὶ Ἰναχίης βοὸς τύπος, οὐδ' ἀπ' ἐμοῖο
Κλῄζεται ἀντωπὸν Βοσπόριον πέλαγος·
Κείνην γὰρ τὸ πάροιθε βαρὺς χόλος ἤλασεν Ἥρης
Ἐς Φάρον· ἥδε δ' ἐγὼ Κεκροπίς εἰμι νέκυς·
Εὐνέτις ἦν δὲ Χάρητος· ἔπλων δ' ὅτε πλῶεν ἐκεῖνος·
Τῇ δὲ Φιλιππείων ἀντίπαλος σκαφέων·
Βοΐδιον οὔνομα δ' ἦεν ἐμοὶ τότε, νῦν δὲ Χάρητος
Εὐνέτις, ἠπείροις τέρπομαι ἀμφοτέραις.

Ὁ δὲ Χάρης ἐκεῖνος ἦν στρατηγὸς Ἀθηναίων. Οἱ δὲ ἐγχώριοι Φωσφόριον αὐτὸ καλοῦσι παραγραμματίζοντες, ὅθεν οἱ τὰ πάτρια συγγεγραφότες τοῦ Βυζαντίου, ἄλλην ἐπιτιθέασι μυθικὴν ἱστορίαν· ὅτι Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος τὸ Βυζάντιον πολιορκοῦντος (67)...

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(62) At nihil tale apud hodiernum Strabonem lib x legitur ; sed sic ille lib vii : Ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῖς τοῦ Βοσπόρου δυνάσταις ἡ τῶν Χερσονησιτῶν πόλις ὑπήκοος μέχρι νῦν ἐστι. *Ex eo tempore ad hunc usque diem Chersonesitarum civitas Bosporianis Dynastis, seu principibus, dicto fuit audiens* : post victoriam nimirum, qua Mithridates Eupathoris Chersoneso Bosporoque potitus est.

(63) Sic cum Morello ex Strabone et aliis emendamus : perperam quippe in ms. Constantini legitur Μαντικάπαιον pro Παντικάπαιον.

(64) Perperam in Editis scribitur, ὁ Φλέγων cum articulo. De Phlegonte Tralliano, Hadriani, ut aiunt, liberto vide ex recentioribus Vossium, Meursium, Morellum, etc.

(65) Arrianus in Periplo Ponti Euxini, Cotyn βασιλέα τοῦ Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου καλουμένου ab Adriano imperatore diadema et urbes plerasque accepisse narrat.

(66) Hoc ipsum epigramma habetur et apud Hesychium Milesium in Originibus CP. ac Anthologiæ lit. III, lib XII. de Mulieribus ; necnon etiam apud Codinum in Originibus CP. Emendatum autem ex Hesychio textui inseruimus ; quippe sic in MS. Constantini legitur :

Ἰναχίης βοὸς οὐκ εἰμὶ τύπος, οὐδ' ἀπ' ἐμοῖο
Βοσπόριον ἀντωπὸν κέκληται πέλαγος.
Κείνην γὰρ τὸ πάροιθε βαρὺς χόλος ἤλασεν Ἥρης
Ἐς πάφον· ἅδε ἐγὼ Κόκροπίς εἰμι νέκυς.
Εὐνέτις ἦν δὲ Χάρητος ἔπλουν δὲ ὅτ' ἔπλοεν [ἐκεῖνος
Τῇ δὲ Φιλιππείων ἀντίπαλος σκαφέων.
C *Βοΐδιον δὲ καλεύμαν ἐγώ. νῦν δὲ Χάρητος*
Εὐνέτις, ἠπείροις τέρπομαι ἀμφοτέραις.

(67) Eusthatius, inquit Morellus, in Dionysii *Περιηγήσεως* v. 140. Τῇ δ' ἐπὶ Θρηικίου στόμα Βοσπόρου. huic loco affinia tractat, et commenti lepidi lacunam, quæ lacrymam fortean quibusdam pareret, explet, cum ita scribit : Ὁ περὶ τὸ Βυζάντιον δὲ λιμὴν οὕτως ὕστερον ἐκλήθη, κατὰ παραγραμματισμὸν, ἢ μάλιστα κατὰ τὴν παρὰ τοῖς ῥήτορσι λεγομένην παραφθορὰν, Φοσφόριον καλεῖσθαι, ὥς φασιν οἱ παλαιοί. Φιλίππου γὰρ ἐν πολιορκίᾳ διορύξαντος εἴσοδον κρυπτὴν, ὅθεν ὀρύσσοντες ἔμελλον ἀφανῶς ἐξαναδῦναι τοῦ ὀρύγματος, ἡ Ἑκάτη φωσφόρος οὖσα δᾷδας ἐκεῖθεν ἔφηνε τοῖς πολίταις. Καὶ τὴν πολιορκίαν οὕτω φυγόντες, Φωσφόριον οἱ ἐγχώριοι τὸν τόπον ἐκάλεσαν. Quæ sic Latine reddo ad explendam versionem hujus thematis. *Portus circa Byzantium ita (nempe Bosphorium) vocatus est per alliterationem, aut eam potius figuram, quam dicendi magistri depravatio-* D *nem nominant, cum Phosphorium quasi Luciferum appellari debuisset, ut veteres aiunt. Enimvero cum Philippus in obsidione urbis meatum occultum effodisset, quo iis qui fodiebant clam e fossa egredi liceret, Hecate quæ lucifera seu Lucina est, faces inde ostendit civibus : indigenæ vero sic evitata solutaque obsidione, Phosphorium hunc locum a facibus nuncuparunt.* Hæc fere ad verbum translata reperiuntur in ἐπιτομῇ τῶν ἐθνικῶν Stephani Byzantii in Βόσπορος, ubi scribendum τοῦ ὀρύγματος ἀναδῦναι, vel ἐξαναδῦναι, ut apud Eusthatium, qui mox illustratur facula voculæ νύκτωρ, in his Stephani, δᾷδας ἐποίησε νύκτωρ τοῖς πολίταις φανῆναι, etc.

ΙΕΡΟΚΛΕΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ.

ΣΥΝΕΚΔΗΜΟΣ.

ΕΙΣΙΝ ΑΙ ΠΑΣΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΑΙ ΥΠΟ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΠΑΡΧΙΑΙ ΞΔ', ΠΟΛΕΙΣ ϡΛΕ', ΩΣ ΥΠΟΤΕΤΑΚΤΑΙ.

—

HIEROCLIS GRAMMATICI

SYNECDEMUS.

SUNT HIC OMNES PROVINCIÆ ET CIVITATES QUÆ IMPERATORI ROMANORUM CP. SUBSUNT,

PROVINCIÆ LXIV, URBES CMXXXV, UT SUBJICITUR.

—

A'. *Ἐπαρχία Θρᾴκης Εὐρώπης ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις ιδ'.* A

Εὐδοξιούπολις, Ἡράκλεια, Ἀρκαδιούπολις, Βιζύη, Πανόνιον, Ὄρνοι, Γάνος [1], Καλλίπολις, Μόριζος, Σιλτική, Συναδία [2], Ἀφροδίσια, Ἄπρος, Κοιλία.

B'. *Ἐπαρχία Ῥοδόπης ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ζ'.*

Αἶνος, Μαξιμιανούπολις, Τραϊανούπολις, Μαρῶνα, τὸ Πυρὸς [3] νῦν Ῥούσιον, Νικόπολις, Κερεόπυργος.

Γ'. *Ἐπαρχία Θρᾴκης ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις ε'.*

Φιλιππούπολις, Βερὸν, Διοκλητιανούπολις, Σεβαστούπολις, [Διόπολις.]

Δ'. *Ἐπαρχία Ἐμιμόντου ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ε'.*

Ἀδριανούπολις, Ἀ[γ]χίαλος, Διρέρτιος, Πλουτινούπολις, Τζοΐδης. B

E'. *Ἐπαρχία Μυσίας ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ζ'.*

Μαρκιανούπολις, Ὀδυσσὸς, Δοροστόλος, Νικόπολις, Νοβαὶ, Ἀππιαρία, Ἕβραιττος.

Ϛ'. *Ἐπαρχία Σκυθίας ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ιε'.*

Τόμις, Διονυσσόπολις, Ἄκραι, Καλαταῖς [4], Ἴστρος, Κωνσταντίανα, Ζεδέλπας [5], Τρόπαιος, Ἀξιούπολις, Καπιδάβρα [6], Καρσὸς, Τρόσμις, Νοβιοσοδοῦντος, Ἄγισσος [7], Ἀλμυρίς.

Z'. *Ἐπαρχία Ἰλλυρικὴ [8] α'. Μακεδονία ὑπὸ κονσουλάριον· πόλεις λβ'.*

Θεσσαλονίκη, Πέλλη, Εὔρωπος, Δίος, Βέροια, Ἐορδέα, Ἔδεσσα, Κόλλη [9], Ἀλμοιπία, Λάρισσα [10], Ἡρακλείου [10*] Λαόκου, Ἀνταγνία Γεμίνδου, Νικέδης, C Διόβορος, Ἰδομένη, Δράγυλος [11], Τρίμουλα [12], Παρθικόπολις, Ἡράκλεια Στρυμνοῦ, Σέῤῥαι, Φίλιππος, Ἀμφίπους, Ἀπολλωνία, Νεάπολις, Ἄκανθος, Βέργη,

Desunt quædam.

31 I. *Provincia Thraciæ Europæ sub consulari, urbes* 14.

Eudoxiopolis, Heraclea, Arcadiopolis, Bizya, Panonium, Orni, Ganus, Callipolis, Morizus, Siltica, Synadia, Aphrodisia, Aprus, Cœlia.

II. *Provincia Rhodopes sub præside, urbes* 7.

Ænus, Maximianopolis, Trajanopolis, Marona, Pyrus, nunc Rusium, Nicopolis, Cereopyrgus.

III. *Provincia Thraciæ sub consulari, urbes* 5.

Philippopolis, Beron, Diocletianopolis, 32 Sebastopolis, Diopolis.

IV. *Provincia Emimonti sub præside, urbes* 5.

Adrianopolis, Achialus, Direrlius, Plutinopolis, Tzoides.

V. *Provincia Mysiæ sub præside, urbes* 7.

Marcianopolis, Odyssus, Dorostolus, Nicopolis, Novæ, Appiaria, Ebrættus.

VI. *Provincia Scythiæ sub præside, urbes* 15.

Tomis, Dionyssopolis, Acræ, Calatæs, Istrus, Constantiana, Zedelpa, Tropæus, Axiopolis, Capidaura, Carsus, Trosmis, Novio Odunus, Agissus, Almyris.

VII. *Provincia Illyrica I. Macedonia sub consulari urbes* 32.

Thessalonica, Pella, Europus, Dius, Beroea, Eordea, Edessa, Colla, Almœpia, Larissa, Heraclei Laoci, Antagnia Gemindi, Nicedes, 33 Dioborus, Idomene, Dragylus, Trimula, Parthicopolis, Heraclea Strymni, Serræ, Philippus, Amphipus, Apollonia, Neapolis, Acanthus, Berge, Araurus, Clema, Men-

VARIÆ LECTIONES.

[1] Γάννος. [2] Σαυαδία. [3] Πιρός. [4] Καλάτης. [5] Ζελδέπα. [6] Καπίδαβα. [7] Αἴγισσος. [8] Ἰλλυρικοῦ. [9] Κέλλη. [10] om. Const. [10*] Ἡράκλεια. [11] Βράγιλος. [12] Πρίμουλα.

ticon et Acontisma, insula Thasus, insula Samothraces.

A Ἄραυρος, Κλῆμα, Μεντικὸν καὶ Ἀκόντισμα, νῆσος Θάσος, νῆσος Σαμοθράκης.

VIII. *Provincia Macedoniæ secundæ sub præside, urbes* 8.

Stoli, Argos, Eustraion, Pelagonia, Bargala, Celeniden, Harmonia, Zapara.

Η'. *Ἐπαρχία Μακεδονίας β' ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις η'.*

Στόλοι, Ἄργος, Εὐστράϊον, Πελαγονία, Βάργαλα, Κελενίδην, Ἁρμονία, Ζάπαρα.

IX. *Provincia Thessaliæ sub præside, urbes* 17.

Larissa, Demetrias, Thebæ, Æchionio, Lamia, Hypata metropolis, Trocæ, Gomphi, Cæparea, Diocletianopolis, Pharsala, Sartoburamisium, Satosiobius, insula Scopelus, insula Sciathus, insula Peparethus.

Θ'. *Ἐπαρχία Θεσσαλίας ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ιζ'.*

Λάρισσα, Δημητριάς, Θῆβαι, Αἰχιονίο, Λαμία, Ὕπατα μητρόπολις, Τρόκαι [13], Γόμφοι, Καιπαρεία, Διοκλητιανούπολις, Φάρσαλα, Σαρτοβουραμίσιον [14]. Σατοσιέβιος [15], νῆσος Σκόπελος, νῆσος Σκίαθος, νῆσος Πεπάρηθος.

X. *Provincia Helladis Achaiæ sub proconsule, urbes* 79.

Scarphia, **34** Elatina, Boe et Drimya, Daulia, Cheronea, Naupactus, Delphi, Amphisa, Tithora, Ambrosus, Anticyra, Lebadia, Coronia Bœotiæ, Steræs, Opus, Anastasius, Ecepsus, insula Eubœa, Anthedon, Bumelita, Thespiæ, Hyttes Thystæ, Thebæ metropolis Bœotiæ, Tanagra, Chalce insula Eubœæ, Porthmus, Caristus, Plateæ, Ægosthena, Athenæ metropolis Atticæ, Megara, Pagæ, Emporium Cromon, Ægina insula, Pœtœusa, Cea, Cytnus, Delus, Adelus, Scyrus, Talamenene, Thermopila, Corinthus, quæ aliquando Ephyra, metropolis totius Hellados Nova Sicyon, Ægæ Ægion, Methone, Arizæna, Pinaura, Hiera mione, Argus, Tegea, **35** Tharpusa, Mantinea, Lacedæmon metropolis Laconicæ quæ prius Sparta, Gerenthræ, Pharæ, Asopolis, Acreæ, Phialæa, Mesene, Coronia, Asine, Mothone, Cyparisia, Elis metropolis Ætoliæ, Insula Cephalenia, insula Panormus, insula Zacynthus, insula Cytheria, insula Mycon, insula Strophadia, insula Molus, e regione Corynthi, insula Dorusa, insula Lemnus, insula Imbrus.

Ι'. *Ἐπαρχία Ἑλλάδος [ἤγουν] Ἀχαΐας ὑπὸ ἀνθύπατον, πόλεις οθ'.*

B Σκαρφία, Ἠλατίνα [16], Βοὲ καὶ, Δριμύα, Δαύλια, Χερωνεία, Ναύπακτος, Δελφοὶ, Ἄμφισα [17], Τιθώρα, Ἄμβροσος, Ἀντίκυρα, Λεβαδία, Κωρωνία Βοιωτίας, Στήραις, Ὀποὺς, Ἀναστάσιος [18], Ἔκεψος, νῆσος Εὔβοια, Ἀνθηδὼν, Βουμέλιτα, Θέσπιαι, Ὕττης Θύσθαι [19], Θῆβαι μητρόπολις Βοιωτίας, Τάναγρα, Χάλκη νῆσος Εὐβοίας, Πορθμὸς, Χάριστος [20]), Πλατέαι, Αἰγόσθενα, Ἀθῆναι μητρόπολις Ἀττικῆς, Μέγαρα, Πάγαι, Ἐμπόριον Κρομμῶν, Αἴγινα νῆσος, Ποιτοιοῦσα, Κέα Κύτνος, Δῆλος, Ἄδηλος, Σκύρος, Ταλαμένη με [21], Θερμοπύλαι, Κόρινθος, ἡ ποτὲ Ἔφυρος μητρόπολις πάσης Ἑλλάδος, νέα Σικυὼν, Αἶγαι [22] Αἴγιον, Μεθώνη [23], Ἀριζαίνα [24], Πιναύρα [25], Ἱερὰ μιόνη, Ἄργος,
C Τέγεα, Θάρπουσα, Μαντινεία, Λακεδαίμων μητρόπολις τῆς Λακωνικῆς, ἡ πρὶν Σπάρτη, Γερένθραι, Φάραι, Ἀσώπολις, Ἀκρεαὶ, Φιάλαια, Μεσήνη, Κορωνία, Ἀσίνη, Μεθώνη, Κυπαρισία, Ἦλις μητρόπολις Αἰτωλίας, νῆσος Κεφαληνία, νῆσος Πάνορμος, νῆσος Ζάκυνθος, νῆσος Κυθηρία, νῆσος Μυκῶν, νῆσος Στροφάδια, νῆσος Μόλος, ἀντικρὺ Κορίνθου, νῆσος Δωροῦσα, νῆσος Λῆμνος, νῆσος Ἴμβρος.

XI. *Provincia Cretæ consulari sub præside, urbes* 22.

Metropolis Gortyna, Inatus, Bienna, Hiera Pydna, Camara, Allyngus, Chersonesus, Lyctus, Arcadia, Gnosus, Subritus, Axius, Eleuthera, Lampæ, Aptera, Cydonea, Cisamus, Cantania, Elyrus, Lassus, Phœnece, Aradena, **36** insula Claudus.

ΙΑ'. *Ἐπαρχία Κρήτης ὑπὸ ἡγεμόνα κονσουλάριον, πόλεις κβ'.*

Μητρόπολις Γορτύνη, Ἴνατος, Βίεννα, Ἱερὰ Πύδνα, Καμώρα, Ἄλλυγγος, Χερσόνησος, Λύκτος, Ἀρκαδία, Κνωσὸς, Σούβριτος, ὁ Ἀξιὸς Ἐλευθέρα [26.27], Λάμπαι, Ἄπτερα, Κυνωδέα, Κίσαμος,
D Καντανία, Ἔλυρος, Λάσσος [28], Φοινίκη, Ἀραδένα [28*], νῆσος Κλαῦδος.

XII. *Provincia veteris Epiri sub præside, urbes* 12.

Metropolis Nicopolis, Dodonæ, Eurœa, Acnii, Hadrianopolis, Appon, Phœnice, Anchiasmus, Butritus, Photice, Corcyra insula, Thraconesus.

ΙΒ'. *Ἐπαρχία παλαιᾶς Ἠπείρου ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ιβ'.*

Μητροπ. Νικόπολις, Δωδόναι [29], Εὔροια, Ἀχνίου, Ἀδριανούπολις, Ἄππων, Φοινίκη, Ἀγχιασμὸς, Βούτριτος, Φωτικὴ, Κέρκυρα νῆσος, ἡ Θρακόνησος [30].

VARIÆ LECTIONES.

[13] Τρίκαι. [14] Σαλτ. [15] Σαλτ. [16] ἤγουν. [16] Ἐλ. *At Const. Porphyr.* Ἐλευσίνα. [17] Ἄμφισσα. [18] Ἀνάστασις. [19] Ὕττοι, Θύσθαις. *sic ms. distinguit.* [20] Χάρυστος. [21] *Sic ms. Legendum* μέχρι Θερμοπυλῶν *ex Const. Porph.* [22] Αἴγηραι. [23] Μεθώνα. [24] Τρυζένα. [25] Πίλαυρα. [26.27] Ἐλευθέρνα. [28] Λίσσος. [28*] *ms.* Φοινήκη ἤτοι Ἀραδένα. [29] Δωδῶναι. [30] Ἡ Θραὴ νῆσος *legend.* Ἰθάκη νῆσος.

ΙΓ'. *Ἐπαρχία νέας Ἠπείρου ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις θ'.* A

Δυῤῥάχιον, ἡ ποτὲ Ἐπίδαμνος, Σκάππα[31], Ἀπολλώνια, Βοῦλος[32], Ἀμαντία, Πουλχεριούπολις, Αὐλὼν, Αὐληνίδος μητρόπολις, Λιστρῶν καὶ Σκεπῶν.

ΙΔ'. *Ἐπαρχία Δακίας μεσογείου ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις ε'.*

Σαρδικὴ μητρόπολις, Πανταλία, Γερμάη, Ναίνσος[33], Ῥεμεσιάνα.

ΙΔ'. *Ἐπαρχίᾳ τῇ παρὰ ..... ὑπὸ κονσουλαριον πόλεις ε'.*

Ῥαζάρια μητρόπολις, Βηνοπία[34], Ἀκοίνες, Κάστρα Μάρτις, Ἴδαος[35].

ΙϚ'. *Ἐπαρχία Δαρδανίας ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις γ'.* B

Σκοῦπο μητρόπολις, Μηρίων, Οὐλπιάνα.

ΙΖ'. *Ἐπαρχία Πρεβάλεως[36] ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις γ'.*

Σκόδραι, Λίσσος, Δωράκιον μητρόπολις.

ΙΗ'. *Ἐπαρχία Μυσίας ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ε'.*

Βιμένακιν μητρόπολις, Σιγγιδόνος, Γρατιανὰ, Πρικορνία, Ὀρθεμάρχος.

ΙΘ'. *Ἐπαρχία Παννονίας ὑπὸ ἡγεμόνα πόλεις β'.*

Σερμίον, Βασιανά.

Κ'. *Ἐπαρχία Ἀσίας ὑπὸ ἀνθυπάτου, πόλεις μγ'.*

Ἔφεσος, Ἐνέα, Πριήνη, Μαγνησία Μεάνδρου, C Τράλλεις, Νύσσα, Πριούλλα, Μάσταυρα, Ἀνίνετα, Ὕπητα, Ἀδριούπολις, Διὸς ἱεροῦ, Εὔαζα, Κολοσὴ[37], Ἀλγίζα, Νικόπολις, Παλαιὰ πόλις, Βαρέττα, Αὐλίου κώμη, Νεαύχη, Κολοφὼν μητρόπολις, Λέβεδος, Τίος, Σμύρνα, Κλαζομένη, Σατρώτη, Μαγνησιασσούπολις, Ἀπάη, Τέμνος, Φωκέα, Μυρίνα, Μύκη, Πέργαμος, Ἐλαία, Πηττάνη, Τιάναι, Θεοδουσίου πόλεως, Ἀδραμύττιον ἡ ποτὲ Λύρνησος, Ἄτανδρος, Γάδαρα, Ἄσσος.

ΚΑ'. *Ἐπαρχία Ἑλλησπόντου ὑπὸ κονσουλαρίου, πόλεις λ'.*

Κύζικος μητρόπολις, Προικόννησος, ἡ Ἐξορία, Βαρίσπη, Πάριον, Λάμψακος, Ἄβυδος, Δάρδανον, Ἴλιον, Τρωὰς, Σκάμανδρος, Πολίχνα, Ποιμάνεντος, Ἀρτεμέα, Ῥέκιτα, Βλάδος, Σκέλεντα, Μόλις, Γέρμαι, D Ἄπταος, Κέργη, Σάγαρα, Ἀδριανοῦ καὶ Θῆραι, Ἧραι, Πιονία, Κονιοσίνη, Ἀργίζα, Ξίος Τράδος, Μανδακάδα, Ἐργαστήριον, Μάνδραι, Ἵπποι, ὁ Κισίδηρον, Σκέψις.

ΚΒ'. *Ἐπαρχία Φρυγίας Καπατιανῆς ὑπὸ κονσουλαρίου, πόλεις λθ'.*

Λαοδίκεια, Ἱεράπολις, Μόσυνα, Ἄττυδα, Τραπεζούπολις, Κολασαὶ, Κερετάπα, Θεμεσόνιος, Οὐαλέντεια, Σάναος, Κονιούπολις, Σιτούπολις, Κράσος, Λοῦνδα, Μόλτη, Εὐμένεια, Σιβλία, Πέπουζα, Βριάνα,

XIII. *Provincia novæ Epiri sub consulari, urbes* 9.

Dyrrachium, quæ alias Epidamnus, Scappa, Apollonia, Bulus, Amantia, Pulcheriopolis, Aulon, Aulinidos Metropolis, Listron et Scepon.

XIV. *Provincia Daciæ mediterraneæ sub consulari, urbes* 5.

Sardica metropolis, Pantalia, Germae, Nænsus, Rhemesiana.

XV. *Provincia quæ est ad...* (*nempe* ripam Danubii; *estque Dacia Ripensis*) *sub consulari, urbes* 5.

Rhazaria metropolis, Benopia, Acœnes, Castra Martis, Idaus.

XVI. *Provincia Dardaniæ sub præside, urbes* 3.

Scupon metropolis, Merion, Ulpiana.

37 XVII. *Provincia Prevalis sub præside, urbes* 3.

Scodræ, Lissus, Doracion metropolis.

XVIII. *Provincia Mysiæ* (intellige *Mysiam primam*) *sub præside, urbes* 5.

Vimenacin metropolis, Singidonus, Gratiana, Pricornia, Orthemarchus.

XIX. *Provincia Pannoniæ, sub præside urbes* 2.

Sermium, Basiana.

XX. *Provincia Asiæ sub proconsule, urbes* 43.

Ephesus, Enea, Priene, Magnesia Meandri, Trallis, Nyssa, Priulla, Mastaura, Anineta, Hypeta, Ardiopolis, Dios Hieron, seu Fanum Jovis, Evaza, Colose, Algiza, Nicopolis, Palæopolis, seu vetus Urbs, Baretta, Aulii Come, seu Vicus, Neauche, Colophon metropolis, Lebedus, Tius, Smyrna, Clazomene, Satrote, Magnesiasopolis, Apae, Temnus, Phocea, **38** Myrina, Myce, Pergamus, Elæa, Pittane, Tianæ, Theodosiopolis, Adramyttion, quæ alias Lyrnesus, Atandrus, Gadara, Assus.

XXI. *Provincia Hellesponti sub consulari, urbes* 30.

Cyzicus metropolis, Prœconesus, Exoria, Barispe, Parium, Lampsacus, Abydus, Dardanum, Ilium, Troas, Scamandrus, Polichna, Pœmanentus, Artemea, Recita, Bladus, Scelenta, Molis, Germæ, Aptaus, Cerge, Sagara; Adriani et Theræ, Heræ, Pionia, Coniosine, Argiza, Xius Tradus, Mandacada, Ergasterion, Maudræ, Hippi, Cisideron, Scepsis.

XXII. *Provincia Phrygiæ Cæpatianæ sub consulari, urbes* 39.

Laodicea, **39** Hierapolis, Mosyna, Attyda, Trapezopolis, Colasæ, Ceretapa, Themosonius, Valentia, Sanaus, Coniopolis, Sitopolis, Crasus, Lunda, Molte, Eumenea, Siblia, Pepuza, Briana, Sebaste,

VARIÆ LECTIONES.

[31] Σκάπτα. [32] Βοῦλις. [33] Ναΐσος. [34] Μονοπία. [35] Ἴσκος. [36] Πρεβαλέων. [37] Κολοσσίς.

Iluza, Acmona, Adii, Jucharatax, Dioelia, Aristium, Cidyssus, Apia, Eudocias, Azana, Tiberiopolis, Cadi, Theodosia, Ancyra, Synaos, Temenothyræ, Tanopolis, Pulcherianopolis.

A Σιβάστη, Ἰλούζα, Ἀκμῶνα, Ἀδιοί, Ἰουχαρατὰξ, Διόκλεια, Ἀρίστιον, Κίδυσσος, Ἀπία, Εὐδοκιὰς, Ἀζάνοι, Τιβεριούπολις, Κάδοι, Θεοδόσια [38], Ἀγκύρα, Σύναος, Τεμένου θύραι, Τανούπολις, Πουλχεριανούπολις.

XXIII. *Provincia Lydiæ sub consulari, urbes* 23.

ΚΓ'. Ἐπαρχία Λυδίας ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις κγ'.

Sardis, Philadelphia, Tripolis, Thiatera, Sitæ, Mæonia, Julianopolis, Tralles, Aureliopolis, Attalia, Hermocapelia, **40** Ocrasus, Apollinis Fanum, Talaza, Bagis, Cerasemeso, Tymellus, Apollones, Hierocastellia, Mystine, Sataleon, Gordos, Mostina.

Σάρδεις, Φιλαδέλφεια, Τρίπολις, Θυάτειρα, Σίται, Μαιονία, Ἰουλιανούπολις, Τράλλεις, Αὐρηλιούπολις, Ἀτταλία, Ἑρμοκαπηλία, Ὀχρασὸς [39], Ἀπόλλωνος ἱερὸν, Τάλαζα, Βάγις, Κήρασε Μεσο , Τύμελλος [40], Ἀπολλώνης, Ἱεροκαστέλλεια, Μυσήνη, Σαταλέων, Γόρδος, Μοστίνα.

XXIV. *Provincia Pisidiæ sub consulari, urbes* 26.

ΚΔ'. Ἐπαρχία Πισιδίας ὑπὸ κονσουλάριον. πόλεις κς'.

B

Antiochia, Neapolis, Limenæ, Sabinæ, Atmenia, Pappa, Sinethandus, Laodicea exusta, Tyraium, Adrianopolis, Philomelium, Sozopolis, Tymandrus metropolis, Hopamia, Eudoxiopolis, Agalasus, Baris, Seleucia ferrea, Timbriadum, Themisonius, Justinianopolis, Mallus, Odada, Zorzila, Teityassos.

Ἀντιόχεια, Νεὰ πόλις, Λιμέναι, Σαβῖναι, Ἀτμενία, Πάππα, Σινήθανδος, Λαοδίκεια κεκαυμένη, Τυράϊον, Ἀδριανούπολις, Φιλομήλιον, Σωζόπολις, Τύμανδρος μητρόπολις, Ὀπάμια, Εὐδοξιούπολις, Ἀγαλασσὸς, Βάρις, Σελεύκεια ἡ σιδηρᾶ, ὁ Τιμβριάδων, Θεμισόνιος, Ἰουστινιανούπολις, Μάλλος, Ὀδάδα, Ζόρζιλα, Τειτουάσσος.

XXV. *Provincia Lycaoniæ sub consulari urbes* 18.

ΚΕ'. Ἐπαρχία Λυκαονίας ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις ιη'.

Iconium metropolis, Lystra, Misthea, Amblada, Vasada, Umanada, Listra, Laranda, **41** Derbæ, Barate, Hyde, Isauropolis, Corna, Sabatra, Pterna, Carna, Glavama, Rignum.

Ἰκόνιον μητρόπολις, Λύστρα, Μισθεία, Ἀμβλάδα, Οὐάσαδα, Οὐμάναδα, Λίστρα, Λάρανδα, Δέρβαι, Βαρατῆ [41], Ὕδη, Ἰσαυρόπολις, Κόρνα, Σάβατρα, Πτέρνα, Κάρνα, Γλαύαμα, Ῥίγνον.

XXVI. *Provincia Phrygiæ Salutaris sub consulari urbes* 23.

C

ΚϚ'. Ἐπαρχία Φρυγίας Σαλουταρίας ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις κγ'.

Eucarpia, Hierapolis, Ostrus, Scectorium, Bruxus, Cleros Horines, Cleros Polemicos, Deba lacia, Lysias, Synada, Prymnesus, Hipsos, Polygotus, Docimium metropolis, Merus, Nacolia, Doryllium, Medaium, Demu Libaon, seu Plebis Libaonum, Demu, seu Plebis Auraclia, Demu, seu Populi Alamassi, Demu, seu Popoli Propniasa.

Εὐκαρπία, Ἱεράπολις, Ὀστρούς, Σχεκτόριον [42], Βροῦζος, Κλῆρος Ὀρίνης, Κλῆρος Πολεμηκὸς [43], Δεβαλικία, Λυσίας, Σύναδα, Πρύμνησος, Ἴψος, Πολυγώτος, Δοκίμιον μητρόπολις, Μῆρος, Νακολία, Δορύλλιον [44], Μεδάϊον, Δήμου Λιβαῶν [45], Δήμου Αὐράκλεια, Δήμου Ἀλαμασσοῦ, Δήμου Πρυπνίασα.

XXVII. *Provincia Pamphyliæ (intellige secundæ) sub consulari urbes* 47.

ΚΖ'. Ἐπαρχία Παμφυλίας ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις μζ'.

Perge Syllæum, Magydus, Attalia, Demu Uliambos, Tresena, Demu Canaura, Zobia, Thermesus et Eudocia, Demu Mendeneo, Demu Socla, Sinda, Berbe, **42** Sindaunda, Myodia Chori, Homyliadica, Olbasa, Palæopolis, Lysenara, Comana, Colbasa, Cremna, Panemotichos, seu Panemi murus, Ariasus, Maximianopolis, Ctema, seu possessio Maximianopoleos, Regesalamara, Limobrama, Codrula, Demusia, Demu Sabaon, seu Plebis Sabaonum, Pastolerisus, Selpe, Trimopolis, Sodi, Serna, Lybre, Cassa, Cotana, Orymena, Coracesium, Syedra, Caralia, Holybrasus.

Πέργη Σύλλαιον, Μάγυδος, Ἀτταλία, Δήμου Οὐλίαμβος, Τρέσενα, Δήμου Καναύρα, Ζοβία, Θερμεσὸς καὶ Εὐδοκία, Δήμου Μενδενέω, Δήμου Σώκλα, Σίνδα, Βέρβη, Σινδαύνδα, Μυωδία Χωρι, Ὀμυλιάδικα [45*], D Ὄλβασα, Παλαιάπολις, Λυσήναρα, Κομανὰ, Κόλβασα, Κρέμνα, Πανέμου τεῖχος [46], Ἀρίασος, Μαξιμιανούπολις κτῆμα Μαξιμιανουπόλεως, Ῥεγησαλάμαρα, Λιμόβραμα, Κόδρουλα, Δεμουσία, Δήμου Σαβαιῶν, Παστολήρισος, Σέλπη, Τριμούπολις, Σῶδι, Σέρνα, Λύβρη, Κασσὰ, Κότανα, Ὀρύμενα [47], Κοραχήσιον, Σύεδρα, Καράλια, Ὀλύβρασος.

XXVIII. *Provincia Lyciæ sub consulari urbes* 34.

ΚΗ'. Ἐπαρχία Λυκίας ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις λδ'.

Phaselides, Avapus, Gaga, Acalisus, Elebesus,

Φασύδης, ὁ Αὔαπος [48], Γάγα, Ἀκαλισὸς, Ἐλεβε-

VARIÆ LECTIONES.

[38] Θεοδοσιανά. [39] Ἀχρασός. [40] *ms. sic distinguit.* Κήρασε Μεσοτύμελλος. [41] Βάραζα. [42] Σεκτόριον. [43] Πολιτικῆς. [44] Δορύλεον. [45] Λυκαῶν. [45*] *ms. distinguit sic :* Μυωδία. Χωριομυλιάδικα. [46] Πανέμου. Τεῖχος. [47] Ὀρυμνά. [48] ὁ Ἄναπος.

σὸς, Αἵμυρα, Ἀρύκανδα, Ποδάλια, Χῶμα, Ῥεγκυλιάς, Μύρα μητρόπολις, Ἀρνέα [49], Κυάνεαι, Ἀπερλὰ [49*], Φελλὸς, Ἀντιφελλὸς, Κάνδυβα, Εὐδοκιάς Πάταρα, Ξάνθος, Κόμβη, Μίσαι Πίναρα, Δίδομα, πλῶ [50], Τελμισὸς, Καῦνος, Ἄραξα, Βουβῶν, Ἠνοάνδα, Βαλοῦρα, Κομιστάραος.

ΚΘʹ. *Ἐπαρχία Νήσων ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις κʹ.*

Ῥόδος, Κῶς, Σάμος, Χίος, Μιτυλήνη, Μέθυμνα, Πέτελος, Τένεδος, Προσελήνη, Ἄνδρος, Τῆνος, Νάξος, Πάρος, Σύφνος, Μῆλος, Ἴος, Θήρα, Ἀμουργὸς [51], Ἀστυπαλαία.

Λʹ. *Ἐπαρχία Καρίας ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις λϛʹ* [*λʹ*].

B Μήλιτος, Ἡρακλείας, Ὀγμοῦ [52], Ἀμυνδὸς, Ἁλικαρνασσὸς, Κνίδος, Κέραμος, Μύλασσα, Στρατονίκεια, Ἀμιζῶν, Ἀλινδὰ, Ἀλάπανδα, Ὀρθοσίας, Ἁρπασὰ, Νεάπολις, Ὑλάρημα, Ἀντιόχεια, μητρόπολις Ἀφροδισίας, Ἡρακλείας [53], Τάβας, Ἀπολλωνιάς, Σεβαστόπολις, Ἰασὸς, Ἔρεζος, [Μαρκιανούπολις,] Ἀναστασιούπολις, Χώρα [54] Πατριμονία, Κιβύρα, Κοκτημαλικαί.

ΛΑʹ. *Ἐπαρχία Ποντικῆς* [*αʹ*] *ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις ιϛʹ.*

Χαλκηδὼν, Νικομήδεια, Πρίνετος, Ἑλενόπολις, Νίκαια, Βασιλεινούπολις, Κίος, Ἀπάμεια, Προῦσα, Καισάρεια, Ἀπολλωνιάς, Δασκύλιον, Νεοκαισάρεια, Ἀδριανοὶ, Ῥεγετατάῖος, Ῥεγοδώριε.

C ΛΒʹ. *Ἐπαρχία Ὀνωριάδος ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ϛʹ.*

Κλαυδιούπολις, Προυσιάς, Ἡράκλεια, Τίος [55] Κρατία, Ἀδριανούπολις.

ΛΓʹ. *Ἐπαρχία Παφλαγονίας ὑπὸ κορίκτορα, πόλεις ϛʹ.*

Πάγρα [56], Πομπηϊούπολις, Σόρα, Ἀμάστριον, Ἰουνόπολις, Δάδυβρα.

ΛΔʹ. *Ἐπαρχία Γαλατίας* [*αʹ*] *ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις ζʹ.*

Ἄγγυρα μητρόπολις, Ταβία, Ἄσπονα, Κίννα, Ῥεγαναγάλια, Ῥεγέμνηζος, Ἡλιούπολις.

ΛΕʹ. *Ἐπαρχία Γαλατίας Σαλουταρίας ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις θʹ.*

D Πισινοῦς, Μαυρέκιον [57], Πητίνησος, Αἰώριον, Κλάνεος, Ῥεγετνοκνάδη, Εὐδοξιάς, Μυρικιῶν, Γερμία.

ΛϚʹ. *Ἐπαρχία Καππαδοκίας* [*αʹ*] *ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις δʹ.*

Καισάρεια, Νύσσα, τὰ Θέρμα, Ῥεγεποδανδός.

ΛΖʹ. *Ἐπαρχία Καππαδοκίας* [*βʹ*] *ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις ηʹ.*

Τύανα, Φαυστινούπολις, Κυβίστρα, Ναζιανζὸς, Σάσιμα, Παρνασὸς, Ῥεγεδοάρα, Ῥεγεμουκισός.

A Limyra, Arycanda, Podalia, Choma, Rencylias, Mœra metropolis, Arnea, Cyaneæ, Aperla, Phellus, Antiphellus, Candyba, **43** Eudocias, Patara, Xanthus, Combe, Misæ Pinara, Didoma, plo, Telmisus, Caunus, Araxa, Bubon, Henoanda, Balura, Comistaraos.

XXIX. *Provincia Insularum sub præside urbes* 20.

Rhodus, Cos, Samus, Chius, Mitylene, Methymne, Petelus, Tenedus, Proselene, Andros, Tenus, Naxus, Parus, Syphnus, Melus, Jus, Thera, Amurgus, Astypalæa.

XXX. *Provincia Cariæ sub consulari urbes* 36.

Melitus, Heracleas, Ogmi, Amyndus, Halicarnassus, Cnidus, Ceramus, Mylasa, Stratonicia, Amizon, Alinda, Alapanda, Orthosias, Arpasa, Neapolis, **44** Hylarema, Antiochia, metropolis Aphrodisias, Heraclea, Tabas, Apollonias, Sebastopolis, Jasus, Erezus, Marcianopolis, Anastasiopolis, Chora Patrimonia, Cibyra, Coctemalicæ.

XXXI. *Provincia Ponticæ* [primæ] (Bithyniæ scilicet) *sub consulari urbes* 16.

Chalcedon, Nicomedia, Prinetus, Eleuopolis, Nicæa, Basilinopolis, Cius, Apamea, Prusa, Cæsarea, Apollonias, Dascylion, Neocæsarea, Adriani, Regetataios, Regodorie.

XXXII. *Provincia Honoriadis sub præside urbes* 6.

Claudiopolis, Prusias, Heraclea, Tius, Cratia, Adrianopolis.

XXXIII. *Provincia Paphlagoniæ sub correctore urbes* 6.

Pagra, Pompeiopolis, Sora, Amastrium, Junopolis, Dadybra.

XXXIV. *Provincia Galatiæ* (primæ) *sub consulari urbes* 7.

Ancyra metropolis, **45** Tabia, Aspona, Cinna, Reganagalia, Regemnezus, Heliopolis.

XXXV. *Provincia Galatiæ Salutaris sub præside urbes* 9.

Pisinus, Maurecium, Petinesus, Æorium, Claneus, Regetnocnade, Eudoxias, Myracium, Germia.

XXXVI. *Provincia Cappadociæ* primæ *sub consulari urbes* 4.

Cæsarea, Nyssa, Therma, Regepodandus.

XXXVII. *Provincia Cappadociæ secundæ consulari præside urbes* 8.

Tyana, Faustinopolis, Cybistra, Nazianzus, Sasima, Parnasus, Regedoara, Regecucusus.

VARIÆ LECTIONES.

[49] Ἀρναία. [49*] Ἀπερλαί. [50] *Disting.* Σίδιμα. Τλῶ. [51] Ἀμολγός. [52] *ms. conjungit. cum* Ἡρακλ. [53] Ἀλαβοκόνος in ms. *Farnes.* [54] Χωρία. [55] Πίος. [56] Γάγγρα. [57] Ῥεγεμαυρέχιον.

XXXVIII. *Provincia Helenopolis sub consulari urbes* 7. A

Amasia, Ibyra, Zela, Saltum, Zalichen, Andrapa, Amisus, Sinope.

XXXIX. *Provincia Ponti Polemoniaci urbes* 5 *sub præside.*

Neocæsarea, Comana, Tolemonium, Cerasus, Trapezus.

46 **XL** *Provincia Armeniæ primæ sub consulari* [præside] *urbes* 5.

Sebastea, Nicopolis, Colonia, Satala, Sebastopolis.

XLI. *Provincia Armeniæ secundæ sub præside urbes* 6.

Melitene, Arca, Arabysus, Cucusus, Comona, Ararasthia. B

XLII. *Provincia Ciliciæ primæ sub consulari urbes* 8.

Tarsus metropolis, Pompeiopolis, Sebaste, Corycus, Adena, Agusia, Malchus, Zephyrium.

XLIII. *Provincia Ciliciæ secundæ sub præside urbes* 9.

Anazarbus metropolis, Mopsuestia, Ægeæ, Epiphania, Alexandria, Rhosus, Irenopolis, Flavia, Castaballa.

XLIV. *Provincia Cypri insulæ sub consulari urbes* 15.

Constantia metropolis, Tamassus, Citium, Amathusia, Coren, Paphus, Arsenoe, Soli, Lapithus, Cirbœa, Cythri, Carpasin, Cyrenia, **47** Trimithunton, Leucusia. C

XLV. *Provincia Isauriæ sub præside urbes* 23.

Seleucia metropolis, Celesdere, Anemurium, Titiopolis, Lamus, Antiochia, Juliosebaste, Cestri, Selinus, Jotape, Diocæsarea, Olbe, Claudiopolis, Hierapolis, Dalisandus, Germanicopolis, Irenopolis, Philadelphia, Moledarasus, Zeede, Neapolis, Lauzadæe.

XLVI. *Provincia Syriæ primæ sub consulari urbes* 7.

Antiochia juxta Daphnem, Seleucia, Laodicia, Gabala, Paltus, Beroea, Chalcis. D

XLVII. *Provincia Syriæ secundæ sub præside urbes* 8.

Apamea Epiphania, Arethusa, Larissa, Mariame, Balanea, Rephanæe, Seleucobelus.

XLVIII. *Provincia Euphratensis sub præside urbes* 12.

Hierapolis, Cyrus, Samosata, Doliche, **48** Zeugma, Germanicia, Perrhe, Nicopolis, Scenarchæa, Salgenoratixenum, Syrima, Europus.

ΛΗ'. *Ἐπαρχία Ἑλενουπόλεως* [68] *ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις ζ'.*

Ἀμασία, Ἴβυρα, Ζῆλα, Σάλτον, Ζαλίχην, Ἄνδραπα, Ἀμισὸς, Σινώπη.

ΛΘ'. *Ἐπαρχία Πόντου Πολεμιακοῦ, πόλεις ε', ὑπὸ ἡγεμόνα.*

Νεοκαισάρεια, Κόμανα, Τολεμόνιον, Κερασοῦς, Τραπεζοῦς.

Μ'. *Ἐπαρχία Ἀρμενίας* [α'] *ὑπὸ κονσουλάριον* [*ἡγεμόνα*], *πόλεις ε'.*

Σεβάστεια, Νικόπολις, Κολόνια, Σατάλα, Σεβαστούπολις.

ΜΑ'. *Ἐπαρχία Ἀρμενίας* [β'] *ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ς'.*

Μελετηνὴ, Ἄρκα, Ἀράβισος, Κουκουσὸς, Κομόνα, Ἀραραισθία.

ΜΒ'. *Ἐπαρχία Κιλικίας* [α'] *ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις η'.*

Ταρσὸς μητρόπολις, Πομπηϊούπολις, Σεβάστη, Κόρυκος, Ἄδανα, Ἀγουσία, Μάλχος, Ζεφύριον.

ΜΓ'. *Ἐπαρχία Κιλικίας* [β'] *ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις θ'.*

Ἀνάζαρβος μητρόπολις, Μοψουεστία, Αἴγεαι, Ἐπιφανία, Ἀλεξάνδρεια, Ῥῶσος, Εἰρηνούπολις, Φλαβία [69], Κασταβάλλα.

ΜΔ'. *Ἐπαρχία Κύπρου τῆς νήσου ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις ιε'* [ιγ'].

Κωνστάντια μητρόπολις, Ταμασσὸς, Κίτιον, Ἀμαθουσία, Κόρην, Πάφος, Ἀρσενόη, Σόλοι, Λάπηθος, Κιρβοῖα, Κύθροι, Καρπάσιν, Κυρηνία, Τριμιθούντων, Λευκουσία [70].

ΜΕ'. *Ἐπαρχία Ἰσαυρίας ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις κγ'.*

Σελεύκεια μητρόπολις, Κελεσδέρη, Ἀνεμούριον, Τιτιούπολις, Λάμος, Ἀντιόχεια, Ἰουλιοσεβαστή, Κέστροι, Σελινοῦς, Ἰοτάπη, Διοκαισάρεια, Ὄλβη, Κλαυδιούπολις, Ἱεράπολις, Δαλίσανδος, Γερμανικόπολις, Εἰρηνόπολις, Φιλαδέλφεια, Μωληδαρασὸς [71], Ζεέδη, Νεάπολις, Λαυζαδαῖε [72].

ΜϚ'. *Ἐπαρχία Συρίας* [α'] *ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις ζ'.*

Ἀντιόχεια ἡ πρὸς Δάφνην, Σελεύκεια, Λαοδίκεια, Γάβαλα, Πάλτος, Βέροια, Χαλκίς.

ΜΖ'. *Ἐπαρχία Συρίας* [β'] *ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις η'.*

Ἀπάμεια, Ἐπιφάνεια, Ἀρέθουσα, Λάρισσα, Μαριαμὴ, Βαλανέα, Ῥεφαναῖε, Σελευκόβηλος.

ΜΗ'. *Ἐπαρχία Εὐφρατησίας ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ιβ'.*

Ἱεράπολις, Κύρος, Σαμόσατα, Δολίχη, Ζεῦγμα, Γερμανικία, Περρὴ, Νικόπολις, Σκεναρχαῖα, Σαλγενορατίξενον, Σύριμα, Εὔροπος.

VARIÆ LECTIONES.

[68] *Const. Porph.* Ἑλενοπόντου. [69] Φλαβιάς. [70] *Hæ duæ recentiori manu adjunctæ sunt ms. Farnes.* [71] *Disting. ms.* Μωλὼη Δαρασός. [72] C. P. Λαύζαδος.

ΜΘ'. *Ἐπαρχία Ῥοσρώικεν* [63] *ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις θ'.*

A XLIX. *Provincia Rosroicen [Osroenes], sub præside urbes 9.*

Ἔδεσσα, Κωνσταντία, Θεοδοσιούπολις, Κάῤῥα, Βάτναι, Νέα Βαλεντιὰς, Λεοντόπολις ἡ καὶ Καλλινίκη, Βίρθα.

Edessa, Constantia, Theodosiopolis, Carrha, Batnæ, Nova Valentia, Leontopolis, quæ et Callinice, Birtha.

Ν'. *Ἐπαρχία Μεσοποταμίας ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλιν α'.*

L. *Provincia Mesopotamiæ sub præside urbem unam.*

Ἄμιδα.

Amida.

ΝΑ'. *Ἐπαρχία Φοινίκης ὑπὸ κονσουλάριον, πόλιν α' [πόλεις ιδ'.]*

LI. *Provincia Phœniciæ sub consulari urbem unam [urbes 14.]*

Τύρος.

Tyrus.

Cætera ex Farnesiano codice.

Πτολεμαῒς, Σιδὼν, Βηρυτὸς, Βίβλος, Βόστρυς, Τρίπολις, Ὀρκαὶ, Ὀρθοσίας.

Ptolemais, Sidon, Berytus, Biblus, Bostrys, Tripolis, Orcæ, Orthosias.

In eodem Barberino manu ejusdem Holstenii habetur Supplementum Notitiæ Imperii Orientalis Hieroclis Grammatici ex ms. antiquissimo bibliothecæ Farnesianæ.

Τύρος, Πτολεμαῒς, Σύδων, Βηρυτὸς, Βίβλος, Βόστρυς, Τρίπολις, Ὀρκαὶ [64], Ὀρθοσιὰς, Ἄραδος, Ἀντάραδος, Κωνσταντίνα, Πογωνᾶς, Πανιάς.

B Tyrus, Ptolemais, Sydon, Berytus, Biblus, Bostrys, Tripolis, Orcæ, Orthosias, **49** Aradus, Antaradus, Constantina, Pogonas, Paneas.

ΝΒ'. *Ἐπαρχία Φοινίκης Λιβανησίας ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ς'.*

LII. *Provincia Phœniciæ Libani sub præside urbes 6.*

Ἔμισσα [65], Λαοδίκεια, Δαμασκὸς, Ἡλιούπολις, Ἄβιλλα, Πάλμυρα.

Emissa, Laodicea, Damascus, Heliopolis, Abilla, Palmyra.

ΝΓ'. *Ἐπαρχία Παλαιστίνης ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις κβ'.*

C LIII. *Provincia Palæstinæ sub consulari urbes 22.*

Καισάρεια μητρόπολις, Δῶρα, Ἀντιπατρὶς, Διόσπολις, Ἄζωτος παράλιος, Ἄζωτος μεσόγειος, Ἐλευθερόπολις, ἡ Ἐλία καὶ Ἱεροσόλυμα, Νέα πόλις, Λιβιὰς, Σεβάστη, Ἀνθηδὼν, Διοκλητιανούπολις, Συκαμάζων, Ὀνοῦς, Σώζουσα, Ἰόππη, Γάζα, Ῥαμφία [66], Ἀσκάλων, Ἄριζα, Βιτύλη.

Cæsarea metropolis, Dora, Antipatris, Diospolis, Azotus maritima, Azotus mediterranea, Eleutheropolis, Elia, quæ et Jerusalem, Neapolis, Libias, Augusta Sebaste, Anthedon, Diocletianopolis. Sycamazon, Honus, Sozusa, Joppe, Gaza, Ramphia, Ascalon, Ariza, Bityle.

ΝΔ'. *Ἐπαρχία Παλαιστίνης β' ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ια'.*

LIV. *Provincia Palæstina secundæ sub præside urbes 11.*

Σκυθόπολις, Σέλλα, Γάδαρα, Ἄβιλα, Καπετωλιὰς, Ἵππος, Τιβεριὰς, Ἑλένου πόλις, Διοκέσσα, Μαξιμιανοῦ πόλις, Γάβαι.

Scythopolis, Sella, Gadara, Abila, Capetolia, Hippus, Tiberias, Elenopolis, Diocessa, Maximianopolis, Gabæ.

ΝΕ'. *Ἐπαρχία Παλαιστίνης γ' ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ι'.*

50 *LV. Provincia Palæstinæ tertiæ sub præside urbes 10.*

Πέτρα, Αὐγουστόπολις, Ἀρίνδηλα, Χαραγμοῦβα, Ἀρεόπολις, Ζωάρα, Μάμψις, Βιτάρους, Ἐλοῦσα, Σάλτων.

D Petra, Augustopolis, Arindila, Charagmuba, Areopolis, Zoara, Mampsis, Vitarus, Elusa, Salton.

ΝϚ'. *Ἐπαρχία Ἀραβίας ὑπὸ κονσουλάριον, πόλεις ιζ'.*

LV. *Provincia Arabiæ sub consulari urbes 17.*

Βόστρα, Νιλακώμη, Ἄδρα, Δία, Ἐξακωμία κώμη, Μήδαβα, Γέρασα, Μαιοῦδος, Φιλαδέλφια, Νέα πόλις, Ἱεράπολις, Φιλιππόπολις, Φαίνα [67], Κωνσταντία, Διονυσιὰς, Κανόθα, Ἀδρασσός.

Bostra, Nilacome, Adra, Dia, Exacomia Vicus, Medava, Gerasa, Majudus, Philadelphia, Nova Civitas Neapolis, Hierapolis, Philippopolis, Phæna, Constantia, Dionysias, Canotha, Adrassus.

ΝΖ'. *Ἐπαρχία Αἰγυπτιακῆς ὑπὸ αὐγουστάλιον, πόλεις κγ'.*

LVI. *Provincia Ægyptiacæ sub augustali urbes 23.*

Ἀλεξάνδρεια, Ἑρμούπολις, Μενελαΐτης, Μελέτης [68], Βοῦτος, Καβασσὰ, Σάης, Ναύκρατις, Ἀνδρῶν, Νικίου, Ζωῆς [69], Φραυήνης, Παχνεμόης, Διόσπολις, Σεβέννυτος, Ὀνούφις, Ταύα, Κλεοπάτρα, Κυνῶ, Βουσίρης, Ὀάσης, Ἐλεαρχία, Παράλιος [70].

Alexandria, Hermopolis, Menelaites, Meletes, Vutos, Cabassa, Saes, Naucratis, Andron, Nicii, Zois, Phravynes, Pachnemoes, Diospolis, Sebonytus, Onuphis, Tava, **51** Cleopatra, Cyno, Busires, Oases, Elearchia, Paralios.

VARIÆ LECTIONES.

[63] Ὀσραήνης. [64] Ἀρκαί. [65] Ἐμέσα *aliis.* [66] *leg.* Ῥαφία. [67] *leg.* Φαινῶ. [68] Μέτηλις. [69] Ξόϊς. [70] *leg.* Πάραλος.

LVIII. *Provincia Augusta prima* (Augustamnica) *sub correctore urbes* 13. A

Rhinocorura, Ostranice, Cassium, Pentaschœnon, Aphnaion, Gerrhas, Scenna, Pelusium, Sethraites, Hephæstus, Panithysos, Pannis, Thmuis.

LIX. *Provincia Augusta secunda* (Augustamnica II) *sub præside urbes* 7.

Leonto, Athrides, Heliu, Bubastus, Pharzithus, Arabia, Clysma castrium.

LX. *Provincia Arcadiæ sub præside urbes* 9.

Cyno, Oxyrynchus, Heracleus, Hercules, Arsenoites, Theodosiopolis, Nicopolis, Aphrodito, Pemphis, Littus.

LXI. *Provincia Thebaidis proximæ sub præside urbes* 10.

B Hermui, Theodosiopolis, Antino, Acuasa, Lycorum, **52** Hypsile, Apollon parvus, Antei, Panius, Oases magna.

LXII. *Provincia Thebaidis superioris sub duca urbes* 11.

Ptolemais, Diospolis, Tentrya, Maximianopolis, Coptus, Phicæ, Diocletianopolis, Eresbythus, Lattorum, Apollonias, Ombri.

LXIII. *Provincia Libyæ superioris sub præside urbes* 11.

Sozusa, Cyrene, Ptolemais, Teuchera, Adriane, Veronice.

LXIV. *Provincia Libyæ inferioris sub præside urbes* 6.

C Parætonium, Zogrozagules, Pidonia, Antiphro, Darnes, Amoniace.

Sunt Occidentales provinciæ sub Roma 7.

Italiæ, provincia Norici, provincia Galenorum, id est Gallorum, provincia Hispaniarum, provincia Brisgamorum, id est Britannorum, provincia Panoniarum, provincia Africæ, provincia Siciliæ, provincia Sardiniæ, provincia Corsicæ.

ΝΗ'. *Ἐπαρχία Αὐγούστα α' ὑπὸ κοῤῥήκτορος, πόλεις ιγ'.*

Ῥινοκόρουρα, Ὀστρανίκη [71], Κάσσιον, Πεντάσχοινον, Ἀφνάϊον, Γέῤῥας, Σκέννα, Πηλούσιον, Σεθραΐτης, Ἥφαιστος, Πανίθυσος [72], Πάννις [73], Θμουΐς.

ΝΘ'. *Ἐπαρχία Αὐγούστα β' ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ζ'.*

Λεοντῶ, Ἀθρίδης [74], Ἡλίου, Βούβαστος, Φάρζιθος, Ἀραβία, Κλύσμα κάστρον.

Ξ'. *Ἐπαρχία Ἀρκαδίας ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις θ'.*

Κυνῶ, Ὀξύρυγχος, Ἡρακλέως, Ἀρσενοήτης, Θεοδοσιούπολις, Νικόπολις [75], Ἀφροδίτω, Πέμφις [76], Λίττους.

ΞΑ'. *Ἐπαρχία Θηβαΐδος ἔγγιστα ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ι'.*

Ἑρμούη [77], Θεοδοσιούπολις, Ἀντινῶ, Ἀχούασα [78], Λύκων, Ὑψιλῆ, Ἀπόλλων μικρὸς, Ἀντέου, Πάνιος, Ὄασις μεγάλη.

ΞΒ'. *Ἐπαρχία Θηβαΐδος τῆς ἄνω ὑπὸ δοῦκα, πόλεις ια'.*

Πτολεμαΐς, Διόσπολις, Τέντρυα, Μαξιμιανούπολις, Κῶπτος, Φίκαι, Διοκλητιανούπολις, Ἐρέσβυθος, Λάττων, Ἀπολλωνιὰς, Ὄμβροι [79].

ΞΓ'. *Ἐπαρχία Λιβύης τῆς ἄνω ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις* [illegible]

Σώζουσα, Κυρήνη, Πτολεμαΐς, Τεύχηρα, Ἀδριανὴ, Βερονίκη.

ΞΔ'. *Ἐπαρχία Λιβύης τῆς κάτω ὑπὸ ἡγεμόνα, πόλεις ς'.*

Παραιτόνιον, Ζωγροζαγούλης, Πιδονία, Ἀντιφρῶ, Δάρνης [81], Ἀμωνιακή.

Εἰσὶν τῆς Δύσεως αἱ ἐπαρχίαι ὑπὸ Ῥώμην ζ'.

Ἰταλίας, ἐπαρχία Νωρίκου, ἐπαρχία Γαλήνων, ἐπαρχία Σπανίων, ἐπαρχία Βρισγάμων, ἐπαρχία Πανονίων, ἐπαρχία Ἀφρικῆς, ἐπαρχία Σικελίας [80], ἐπαρχία Σαρδηνίας, ἐπαρχία Κορσικῆς.

VARIÆ LECTIONES.

[71] *Leg.* Ὀστρακίνη. [72] Πανίφυσος, Πανείφυσος, Παναίφυσος. [73] Τάννις. [74] Ἀθρίβις. [75] *Leg.* Νειλόπολις. [76] *Leg.* Μέμφις. [77] Ἑρμάη. [78] *Leg.* Φάκουσσα. *Alia not. ms.* Κᾶσος sic legit. [79] Ὄμβοι. [80] Basil. M. ep. 47. [81] *Leg.* Δάρνις. [82] *Tres postremæ ad Italiam pertinent, et sic sunt* 7.

CONSTANTINI IMP.

PORPHYROGENITI

DE ADMINISTRANDO IMPERIO

LIBER.

(ANS. BANDURI, *Imperium Orientale*, tom. I.)

—

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΤΟΥ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΒΑΣΙΛΕΙ ΑΙΩΝΙΩ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΩΜΑΙΩΝ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΙΔΙΟΝ ΥΙΟΝ ΡΩΜΑΝΟΝ
ΤΟΝ ΘΕΟΣΤΕΦΗ ΚΑΙ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ.

—

CONSTANTINI
CHRISTI ÆTERNI REGIS GRATIA IMPERATORIS ROMANORUM
AD ROMANUM FILIUM,
A DEO CORONATUM ET PORPHYROGENITUM IMPERATOREM.

—

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

A Υἱὸς σοφὸς εὐφραίνει πατέρα, καὶ πατὴρ φιλόστοργος ἐπὶ υἱῷ τέρπεται φρονίμῳ. Κύριος γὰρ δίδωσι νοῦν ἡνίκα δεῖ εἰπεῖν, καὶ προστίθησιν οὖς τοῦ ἀκούειν· παρ' αὐτῷ θησαυρὸς σοφίας, καὶ ἐξ αὐτοῦ δίδοται πᾶν δώρημα τέλειον· καθιστᾷ βασιλεῖς ἐπὶ θρόνου, καὶ κυρίαν τοῦ παντὸς δίδωσιν αὐτοῖς. Νῦν οὖν ἄκουσόν μου, υἱὲ, καὶ τήνδε μεμαθηκὼς τὴν διδαχὴν, ἔσῃ σοφὸς παρὰ φρονίμοις, καὶ φρόνιμος παρὰ σοφοῖς λογισθήσῃ. Εὐλογήσουσί σε οἱ λαοὶ, καὶ μακαριοῦσί σε πλήθη ἐθνῶν. Διδάχθητι ἃ χρή σε πρὸ πάντων εἰδέναι, καὶ νουνεχῶς τῶν τῆς βασιλείας οἰάκων ἀντιλαβοῦ. Περὶ τῶν ἐνεστώτων μελέτησον, καὶ περὶ τῶν μελλόντων διδάχθητι, ἵνα πεῖραν μετ' εὐβουλίας ἀθροίσῃς, καὶ μεγαλεπήβολος ἔσῃ περὶ τὰ πράγματα. Ἰδοὺ ἐκτίθημί σοι διδασκαλίαν, ὥστε B τῇ ἐκ ταύτης πείρᾳ καὶ γνώσει συνετισθέντα περὶ τὰς βελτίστας βουλὰς καὶ [τῷ] τὸ κοινῇ συμφέρον μὴ διαμαρτάνειν. Πρῶτα μὲν, ποῖον ἔθνος, κατὰ τί μὲν ὠφελῆσαι δύναται Ῥωμαίους, κατὰ τί δὲ βλάψαι· καὶ ποῖον, καὶ πῶς ἕκαστον τούτων, καὶ παρὰ ποίου δύναται ἔθνους, καὶ πολεμεῖσθαι, καὶ ὑποτάσσεσθαι. Ἔπειτα, περὶ τῆς ἀπλήστου καὶ ἀκορέστου αὐτῶν γνώμης, καὶ ὧν παραλόγως ἐξαιτοῦνται λαμβάνειν. Εἶθ' οὕτως καὶ περὶ διαφορᾶς ἑτέρων ἐθνῶν, γενεαλογίας τε ἐθνῶν, καὶ βίου διαγωγῆς, καὶ θέσεως καὶ κράσεως τῆς κατοικουμένης παρ' αὐτῶν γῆς καὶ

PROŒMIUM.

53 Filius sapiens lætificat patrem, et pater prolis amans in filio prudente delectatur. Dominus quippe est qui mentem indit quando loquendum est, et aurem ad audiendum impertit. Penes ipsum sapientiæ **54** thesaurus reconditur, et ab illo omne donum perfectum emanat. Reges in throno collocat, universique dominatum ipsis elargitur. Nunc ergo aurem præbe, fili, et hac imbutus doctrina, sapiens apud prudentes eris, et apud sapientes prudens censeberis. Benedicent tibi populi, et beatum prædicabunt multæ gentes. Disce quæ præ omnibus scitu opus sunt, et prudenter imperii gubernacula accipe. De præsentibus tecum cogita, futura edisce, ut una cum recto consilio experientiam colligas, et præclare res magnas aggredi valebis. Ecce doctrinam tibi propono; ut ex ejus experientia et notitia ad optima consilia assuefactus, in publicæ utilitatis rebus ne aberres. Primum quidem tradam quæ gens in qua re prodesse Romanis possit, in qua obesse: item qualiter et quomodo singulæ se habeant, et a qua gente possint et bello impeti et subjugari. Deinde vero de inexplebili insatiabilique earum animo, ac de iniquis earumdem postulatis. Sub hæc de aliarum quoque gentium discrimine, origine, vivendi instituto, de situ, de conditione terræ quam incolunt;

insuper de circuitu et mensura terræ, ac de iis quæ vario tempore inter Romanos diversasque gentes acciderint : deinde de iis quæ penes nos, imo etiam in universo Romano imperio certis temporibus innovata sunt. Hæc mecum ex sapientiæ legibus considerata, tibi dilecto filio meo nota facere decrevi, ut singulorum discrimen apprime teneas, sciasque qua ratione istæ, vel tractandæ sive conciliandæ, vel debellandæ ac repellendæ sint. Te quippe ut magnanimum reformidabunt; et abs te velut ab igne fugient. Labia eorum frænabuntur, verbisque tuis veluti telis confodientur. Ipsis aspectu terribilis eris, et a conspectu tuo tremor invadet illos, Deusque omnipotens te proteget, ac Creator tuus te prudentia instruet, gressus tuos diriget, atque in basi immobili constituet. Thronus tuus quasi sol erit coram ipso, oculi ejus te respicient, neque te res adversæ contingent, quoniam ipse te elegit, et ab utero matris segregavit, imperiumque suum tibi tanquam cæteris præcellenti tradidit, posuitque te quasi speculam in colle, ac veluti auream statuam in excelso, et veluti urbem in monte te exaltavit; ut munera tibi ferant gentes, et adorent te habitatores terræ. Sed tu, Domine, Deus meus, cujus regnum incorruptible et æternum est, eum in via dirige qui per te ex me natus est, ipsi vultus tui præsentia colluceat et auris tua ad preces ejus inclinetur. Protegat eum manus tua, regnet propter veritatem, deducat eum dextera tua, et dirigantur viæ ejus in **55** conspectu tuo, ut custodiat justificationes tuas, coram eo procident hostes, et inimici ejus terram lingent. Adumbretur stirps ejus fœcundæ sobolis foliis, et umbra fructus ejus montes regios operiat, quia per te reges regnant, te celebrantes in sæcula.

A περιηγήσεως αὐτῆς, καὶ σταδιασμοῦ πρὸς τούτοις, καὶ περὶ τῶν ἔν τινι καιρῷ μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ διαφόρων ἐθνῶν συμβεβηκότων, καὶ μετὰ ταῦτα, ὅσα ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς πολιτείᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ κατά τινας χρόνους ἐκαινοτομήθη. Ταῦτα ἐσοφισάμην κατ' ἐμαυτὸν, καὶ εἶπα γνωστὰ σοι ποιῆσαι τῷ ἠγαπημένῳ μου υἱῷ, ἵν' ἔχῃς εἰδέναι τὴν ἑκάστου τούτων διαφοράν· καὶ πῶς, ἢ μεταχειρίζεσθαι ταῦτα καὶ οἰκειοῦσθαι· ἢ πολεμεῖν, καὶ ἀντιτάσσεσθαι. Πτοηθήσονται γάρ σε ὡς μεγαλοφυῆ, καὶ ὡς ἀπὸ πυρὸς φεύξονται ἀπὸ σοῦ· φιμωθήσονται τὰ χείλη αὐτῶν, καὶ ὡς ὑπὸ βελῶν τοῖς σοῖς κατατρωθήσονται ῥήμασιν. Ὀφθήσῃ αὐτοῖς φοβερὸς, καὶ ἀπὸ προσώπου σου τρόμος λήψεται αὐτοὺς, καὶ σοῦ ὁ Παντοκράτωρ ὑπερασπιεῖ· καὶ συνετιεῖ σε ὁ πλάσας

B σε, κατευθυνεῖ σου τὰ διαβήματα, καὶ ἑδράσει σε ἐπὶ βάσιν ἀσάλευτον. Ὁ θρόνος σου, ὡς ὁ ἥλιος ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἔσονται βλέποντες ἐπὶ σέ· καὶ οὐδὲν οὐ μὴ ἅψηταί σου τῶν χαλεπῶν, καθότι αὐτός σε ἐξελέξατο, καὶ ἀπὸ μήτρας ἀφώρισεν, καὶ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν ὡς ἀγαθῷ ὑπὲρ πάντας σοι ἔδωκε, καὶ τέθεικεν ὡς σκοπὴν ἐπὶ βουνοῦ, καὶ ὡς χρυσοῦν ἀνδριάντα ἐφ' ὑψηλοῦ, καὶ ὡς πόλιν ἐπ' ὄρους ἀνύψωσεν, ὥστε δωροφορεῖσθαι ὑπ' ἐθνῶν, καὶ προσκυνεῖσθαι ὑπὸ τῶν κατοικούντων τὴν γῆν. Ἀλλὰ σὺ, Κύριε ὁ Θεός μου, οὗ ἡ βασιλεία ἀνώλεθρος καὶ αἰώνιος, εἴης κατευοδῶν τὸν διὰ σοῦ ἐξ ἐμοῦ γεννηθέντα, καὶ ἔστω ἡ ἐπισκοπὴ τοῦ προσώπου σου ἐπ' αὐτὸν, καὶ τὸ οὖς σου ἐπικλι-

C νέσθω ταῖς τούτου δεήσεσι, σκεπασάτω αὐτὸν ἡ χείρ σου, καὶ βασιλευέτω ἕνεκεν ἀληθείας, καὶ ὁδηγήσῃ αὐτὸν ἡ δεξιά σου, κατευθυνθείησαν αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἐνώπιόν σου τοῦ φυλάξασθαι τὰ δικαιώματά σου· πρὸ προσώπου αὐτοῦ πεσοῦνται πολέμιοι, καὶ λείξουσι χοῦν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ. Κατασκιασθείη τὸ στέλεχος τοῦ γένους αὐτοῦ πολυγονίας φύλλοις, καὶ ἡ σκιὰ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἐπικαλύψαι ὄρη βασίλεια· ὅτι διὰ σοῦ βασιλεύουσι βασιλεῖς δοξάζοντές σε εἰς τὸν αἰῶνα.

CAPUT PRIMUM.

De Patzinacitis, et quantum prosint imperatori Romano si pacem cum ipsis habeat.

Audi ergo, fili, quæ tibi non ignoranda existimo, et intelligens esto ut rectam gubernandi rationem assequaris. Siquidem vel subditis omnibus opportunam esse scientiam dico, præcipue vero tibi, qui omnium saluti prospicere, ac mundi navem regere et gubernare debeas. Quod si perspicuo, trito, atque, ut par est, fluido, pedestri ac simplici loquendi genere utar, ad ea quæ proposui declaranda, ne mirere, fili. Non enim recte scribendi, neque Atticæ dictionis turgidæ ac sublimis speci-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ τῶν Πατζιναχιτῶν (69), *καὶ πρὸς πόσα συμβάλλονται μετὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων εἰρηνεύοντες.*

Ἄκουσον τοίνυν, υἱὲ, ἅ μοι δοκεῖ σε μὴ ἀγνοεῖν, καὶ νοήμων γενοῦ, ἵνα κτήσῃ κυβέρνησιν. Φημὶ γὰρ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εἶναι καλὸν τῶν ὑποτεταγμέ-

D νων τὴν μάθησιν, διαφερόντως δὲ σοὶ τῷ ὑπὲρ τῆς πάντων σωτηρίας ὀφείλοντι διαμεριμνᾷν, καὶ τὴν κοσμικὴν ὁλκάδα πηδαλιουχεῖν τε καὶ κυβερνᾷν. Εἰ δὲ σαφεῖ καὶ κατημαξευμένῳ λόγῳ, καὶ οἷον εἰκῇ ῥέοντι πεζῷ καὶ ἁπλοϊκῷ πρὸς τὴν τῶν προκειμένων ἐχρησάμην δήλωσιν μηδὲν θαυμάσῃς, υἱέ. Οὐ γὰρ ἐπίδειξιν καλλιγραφίας, ἢ φράσεως ἠττικισμένης,

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(68) Meursius, ac si legeretur στασιασμοῦ pro σταδιασμοῦ, hæc ita interpretatur, *seditionis motu*. Verum in mss. Regiis et in Palatino non solum hic verum etiam cap. XIII. circa finem legitur σταδιασμοῦ, ubi Meursius perperam emendat σταδισμοῦ pro σταδιασμοῦ· quippe idem Porphyrogenitus lib. I. de Them. ubi de Themate secundo Armeniaco, sic habet, οὔτε Μένιππος ὁ τοὺς σταδιασμοὺς τῆς ὅλης οἰκουμένης ἀπογραψάμενος, ubi Vulcanius σταδιασμὸν interpretatur dimensionem per stadia. Addatur itaque hæc vox Glossario Græco Ducangii.

(69) De Patzinacitis Scythica gente qui etiam Patzinacæ aliis dicuntur, pluribus agit scriptor noster capitibus sequentibus, ubi de eorum regione, vitæ instituto, gentibus quæ ipsis conterminæ sunt multis loquitur. Vide quæ de ipsis habet Ortelius.

καὶ τὸ διηρμένον διογκούσης, καὶ ὑψηλοῦ ποιῆσαι ἐσπούδασα· ἀλλὰ μᾶλλον διὰ κοινῆς καὶ καθωμιλημένης ἀπαγγελίας διδάξαι σε ἔσπευσα, ἅπερ οἴομαι δεῖν σε μὴ ἀγνοεῖν, καὶ ἃ τὴν ἐκ μακρᾶς ἐμπειρίας σύνεσίν τε καὶ φρόνησιν εὐμαρῶς σοι δύναται προξενεῖν. Ὑπολαμβάνω γὰρ κατὰ πολὺ συμφέρειν ἀεὶ τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων, εἰρήνην ἐθέλειν ἔχειν μετὰ τοῦ ἔθνους τῶν Πατζινακιτῶν, καὶ φιλικὰς πρὸς αὐτοὺς ποιεῖσθαι συνθήκας τε καὶ σπονδὰς, καὶ ἀποστέλλειν καθ' ἕκαστον χρόνον ἐντεῦθεν πρὸς αὐτοὺς ἀποκρισιάριον (70) μετὰ ξενίων ἁρμοζόντων καὶ πρὸς τὸ ἔθνος ἐπιτηδείων, καὶ ἀναλαμβάνεσθαι ἐκεῖθεν ὁμήρους, ἤτοι ὄψιδας (71) καὶ ἀποκρισιάριον· οἵτινες ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ πόλει μετὰ τοῦ καθυπουργοῦντος εἰς ταῦτα συνελεύσονται, καὶ βασιλικῶν εὐεργεσιῶν καὶ φιλοτιμιῶν τῶν ἐπαξίων πάντων τοῦ βασιλεύοντος ἀπολαύσουσιν· ὅτι γειτνιάζει τὸ τοιοῦτον ἔθνος (72) τῶν Πατζινακιτῶν τῷ μέρει τῆς Χερσῶνος, καὶ εἰ μὴ φιλίως ἔχουσι πρὸς ἡμᾶς, δύνανται κατὰ τῆς Χερσῶνος ἐξέρχεσθαι, καὶ κουρσεύειν (73), καὶ ληΐζεσθαι αὐτήν τε τὴν Χερσῶνα καὶ τὰ λεγόμενα Κλήματα (74).

men edere in animo habui; sed potius communi ac familiari sermone ea enuntiare destinati, quæ non ignota tibi esse debere putavi, quæque diuturno usu et experimento, intelligentiam tibi ac prudentiam facile conciliare possint. Arbitror autem te re imperatoris Romanorum esse, ut cum Patzinacitis pacem semper agat, amice cum illis paciscatur, et fœdera ineat, singulis annis Apocrisiarium cum donis genti competentibus ad illos mittat; inde vero obsides recipiat et Apocrisiarium qui in urbem hanc a Deo servatam cum administro convenient, ac condignis omnibus beneficiis honoribusque ab imperatore afficientur. Hæc quippe Patzinacitarum gens parti Chersonis finitima est, et nisi amice nobiscum sentiat, in Chersonem impressionem et excursiones facere valet, ipsamque Chersonem et regiones infestare ac depopulari.

ΚΕΦΑΛ. Β'.

Περὶ τῶν Πατζινακιτῶν καὶ τῶν Ῥῶς.

Ὅτι καὶ τοῖς Ῥῶς οἱ Πατζινακῖται γείτονες (75) καὶ ὅμοροι καθεστήκασι, καὶ πολλάκις ὅταν μὴ πρὸς ἀλλήλους εἰρηνεύουσι πραιδεύουσι τὴν Ῥωσίαν (76), καὶ ἱκανῶς αὐτὴν παραβλάπτουσι καὶ λυμαίνονται. Ὅτι καὶ οἱ Ῥῶς διὰ σπουδῆς ἔχουσιν εἰρήνην ἔχειν μετὰ τῶν Πατζινακιτῶν. Ἀγοράζουσι γὰρ ἐξ αὐτῶν βόας, καὶ ἵππους, καὶ πρόβατα, καὶ ἐκ τούτων εὐμαρέστερον διαζῶσι καὶ τρυφερώτερον· ἐπεὶ μηδὲν τῶν προειρημένων ζώων ἐν τῇ Ῥωσίᾳ καθέστηκεν. Ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ὑπερορίους πολέμους ἀπέρχεσθαι δύνανται ὅλως οἱ Ῥῶς, εἰ μὴ μετὰ τῶν Πατζινακιτῶν εἰρηνεύοντες, διότι δύνανται ἐν τῷ ἐκείνους τῶν οἰκείων ὑποχωρεῖν, αὐτοὶ ἐπερχόμενοι τὰ ἐκείνων ἀφανίζειν τε καὶ λυμαίνεσθαι· διὸ μᾶλλον ἀεὶ σπουδὴν οἱ Ῥῶς τίθενται διά τε τὸ μὴ παραβλάπτεσθαι παρ' αὐτῶν, καὶ διὰ τὸ ἰσχυρὸν εἶναι τὸ

CAPUT II.

De Patzinacitis et Russis.

Russis Patzinacitæ vicini sunt et contermini: quare nisi pacem invicem colant, Russiam sæpe deprædantur ingentique damno afficiunt. Ideo Russi operam dant, ut pacem cum Patzinacitis habeant. Ab ipsis enim boves, equos et oves comparant, atque horum ope **56** facilius suaviusque vitam agunt: nullum quippe horum animalium in Russia nascitur. Sed neque ad bella quæ extra fines geruntur, ire omnino Russi possunt, nisi cum Patzinacitis pacem servent: quoniam dum illi extra fines abscedunt, ipsi irrumpentes possunt terram eorum pessumdare et devastare. Ideoque Russi summopere satagunt ne damnum ab ista gente sibi importetur: et quia strenua illa et admodum bellicosa est, eam sibi ad belli consortium et auxilium pellicere curant, uti simul et ejus ini-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(70) Id est, Legatum; passim quidem hac significatione occurrit apud scriptores mediæ et infimæ Græcitatis ac Latinitatis, vide Ducangii utrumque Glossarium; unde nostrates legatum Poclisar appellant. Incipit nomen et munus Constantini magni tempore, ut scribit Hincmarus epist. III, cap. XIII. Nec ab origine pro quovis legato sumebatur, sed qui Ecclesiæ negotia tractabat legatus, Apocrisiarius dicebatur; posteriori autem ævo pro quovis legato indifferenter usurpatum est.

(71) Ὄψις multiplici significatione apud scriptores occurrit, quemadmodum etiam apud eumdem Constantinum; hoc ipsomet quippe libro de Adm. imp. cap. 53, p. 149 ὄψις pro *vultu* accipitur: Καὶ ἴδετε ὅτι ὁ Σαυρόματος τὰ νῶτα αὐτοῦ ἔχει πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὴν ὄψιν πρὸς τοὺς ἰδίους, ἐγὼ δὲ τὴν ὄψιν μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ τὰ νῶτα πρὸς ἐναντίους. In Tacticis apud Mauricium ὄψις pro *exercitus fronte* usurpatur. At in præsentiarum ὄψις est purum putum Latinum, *obses*: qua notione accipitur etiam cap. 7 ejusdem libri de Adm. imp. Καὶ ἐπιζητεῖν ὄψιδας καὶ διασώστας necnon cap. 8 et 45.

(72) Ex illis quæ in sequentibus habet Scriptor noster facile eorum regionis limites dignosci possunt.

(73) Id est *cursare, prædari, excursiones facere.* Hac notione sæpe occurrit apud Theophanem, et alios scriptores; necnon eumdem Constantinum in Tacticis. Vide Ducangii Gloss. Græc.

(74) Interpretatus sum *Regiones* exemplo edit. Lat. canonum Ecclesiæ Afric. can. 107, ἐν τῇ Χαλκηδόνι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δευτέρου κλήματος, *in Basilica Regionis secundæ.* Cæterum apud eumdem Constantinum scribitur κλῆμα et κλίμα, cum η. cap. hoc primo; cum. cap. 37, et cap. 42. ejusdem libri de Adm. imp. et ita varie scriptum, eadem tamen notione passim reperitur apud Auctores.

(75) De Russis et Russia pluribus loquitur infra Scriptor noster. De Russis autem Symeon Logotheta in Chronico MS. sic loquitur: Ῥῶς δὲ οἱ καὶ Δρομῖται, φερώνυμον, ἀπὸ Ῥῶς τινος σφοδροῦ διέδραμεν ἀπηχήματος τῶν χρησαμένων ἐξ ὑποθήκης ἢ θεοκλυσίας τινὸς, καὶ ὑπερεχόντων αὐτοὺς, ἐπικέκληνται. Δρομῖται δὲ ἀπὸ τοῦ ὀξέως τρέχειν αὐτοῖς προσήγετο· ἐκ γένους δὲ τῶν Φράγγων καθίστανται.

(76) Id est, prædantur: hoc verbo utitur Constantinus etiam cap. 10, 13, 30, 32, 44, 45, et in Tacticis nonnunquam. Apud alios item scriptores Byzantinos passim occurrit hoc verbum eadem notione.

micitiam devitent, et auxilio fruantur. Neque possunt item Russi imperatricem hanc Romanorum urbem, sive belli, sive commercii causa petere, nisi pacem cum Patzinacitis colant : nam ubi cum navibus Russi ad loca fluminis prærupta devenerint, cum non ultra procedere queant, nisi naviculas suas flumine eductas humeris impositas transforant, tunc temporis illos Patzinacitæ invadunt, et facile quia duplici labori ferendo pares non sunt, in fugam vertunt et interficiunt.

A τοιοῦτον ἔθνος συμμαχίαν παρ' αὐτῶν λαμβάνειν, καὶ ἔχειν αὐτοὺς εἰς βοήθειαν, ὡς ἂν καὶ τῆς ἔχθρας αὐτῶν ἀπαλλάττωνται, καὶ τῆς βοηθείας καταπολαύοιεν. Ὅτι οὐδὲ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ταύτην τῶν Ῥωμαίων πόλιν οἱ Ῥῶς παραγίνεσθαι δύνανται, εἰ μὴ μετὰ τῶν Πατζιναχιτῶν εἰρηνεύοντες, οὔτε πολέμου χάριν, οὔτε πραγματείας. Ἐπειδὴ ἐν τῷ μετὰ τῶν πλοίων εἰς τοὺς φραγμοὺς τοῦ ποταμοῦ (77) γίνεσθαι τοὺς Ῥῶς, καὶ μὴ δύνασθαι διελθεῖν, εἰ μὴ ἐξαγάγωσι τοῦ ποταμοῦ τὰ πλοῖα αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων βαστάζοντες διαβήσωσιν· ἐπιτίθενται τότε αὐτοῖς οἱ τοῦ τοιούτου ἔθνους τῶν Πατζιναχιτῶν, καὶ ῥᾳδίως, ἅτε πρὸς δύο πόνους ἀντέχειν μὴ δύνανται, τροποῦνται καὶ κατασφάζονται.

CAPUT III.

De Patzinacitis et Turcis.

Turcarum gens memoratos Patzinacitas magnopere reformidat, quia frequenter in præliis ab iis devicti et ad internecionem fere cæsi sunt. Ideoque Turcis Patzinacitæ semper formidolosi sunt, ab iisque coercentur.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Περὶ τῶν Πατζιναχιτῶν καὶ Τούρκων.

Ὅτι καὶ τὸ τῶν Τούρκων γένος μεγάλως πτοεῖται καὶ δέδιε τοὺς εἰρημένους Πατζιναχίτας, διὰ τὸ πολλάκις ἡττηθῆναι παρ' αὐτῶν, καὶ τελείως σχεδὸν B παραδοθῆναι ἀφανισμῷ. Καὶ διὰ τοῦτο ἀεὶ φοβεροὶ τοῖς Τούρκοις οἱ Πατζιναχῖται νομίζονται, καὶ συστέλλονται ὑπ' αὐτῶν.

CAPUT IV.

De Patzinacitis, Russis et Turcis.

Si pacem cum Patzinacitis habeat Romanorum imperator, imperium Romanorum neque Russi, neque Turcæ infestare possunt : neque item possunt a Romanis pro redimenda pace magnam pecuniarum vim exigere, imperatorem hujusce gentis subsidiis ac potentia nixum pertimescentes. Dum enim illi in bellum contra Romanos proficiscuntur, Patzinacitæ, sive amicitia cum imperatore devincti, sive litteris ejus atque muneribus pellecti, facile Turcarum Russorumque terram invadere, ac uxores liberosque illorum in C servitutem agere, regionemque devastare possunt.

ΚΕΦΑΛ. Δ'.

Περὶ τῶν Πατζιναχιτῶν, καὶ Ῥῶς, καὶ Τούρκων.

Ὅτι τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων μετὰ τῶν Πατζιναχιτῶν εἰρηνεύοντος, οὔτε Ῥῶς πολέμου νόμῳ κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἐπικρατείας, οὔτε οἱ Τοῦρκοι δύνανται ἐπελθεῖν· ἀλλ' οὔτε ὑπὲρ τῆς εἰρήνης μεγάλα καὶ ὑπέρογκα χρήματά τε καὶ πράγματα παρὰ τῶν Ῥωμαίων δύνανται ἀπαιτεῖν, δεδιότες τὴν διὰ τοῦ τοιούτου ἔθνους παρὰ τοῦ βασιλέως κατ' αὐτῶν ἰσχύν. Ἐν τῷ ἐκείνους κατὰ Ῥωμαίων ἐκστρατεύειν, οἱ Πατζιναχῖται, καὶ τῇ πρὸς τὸν βασιλέα φιλίᾳ συνδούμενοι, καὶ παρ' ἐκείνου διὰ γραμμάτων καὶ δώρων ἀναπειθόμενοι, δύνανται ῥᾳδίως κατὰ τῆς χώρας τῶν τε Ῥῶς καὶ τῶν Τούρκων ἐπέρχεσθαι, καὶ ἐξανδραποδίζεσθαι τὰ τούτων γύναια, καὶ παιδάρια, καὶ ληΐζεσθαι τὴν χώραν αὐτῶν.

57 CAPUT V.

De Patzinacitis et Bulgaris.

Bulgaris quoque formidabilior Romanorum imperator videbitur, ipsosque ad pacem et quietem adigere valet, si sit fœdere cum Patzinacitis junctus. Siquidem memorati Patzinacitæ Bulgaris etiam finitimi sunt : et arbitratu suo, sive proprii quæstus causa, sive ad ineundam cum Romano imperatore gratiam, Bulgariam nullo negotio invadere possunt, ac multitudine, roboreque suo ipsos devincere et profligare. Quapropter Bulgari magnam pacis ac concordiæ cum Patzinacitis servandæ curam, sollicitudinemque gerunt. Nam frequenter ab iis debellati atque vastati, experimento didicerunt, quantum sibi conferat pacate cum illis semper agere.

ΚΕΦΑΛ. Ε.

Περὶ τῶν Πατζιναχιτῶν καὶ Βουλγάρων.

Ὅτι καὶ τοῖς Βουλγάροις φοβερώτερος ἂν εἶναι δόξειεν ὁ τῶν Ῥωμαίων βασιλεύς, καὶ ἀνάγκην ἡσυχίας ἐπιτιθέναι τούτοις δύναται, ἐκ τοῦ μετὰ τῶν Πατζιναχιτῶν εἰρηνεύειν· ἐπειδὴ καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Βουλγάρους οἱ εἰρημένοι Πατζιναχῖται πλησιάζουσι· καὶ ἡνίκα βουληθῶσι, ἢ δι' οἰκεῖον κέρδος, ἢ τῇ πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων χάριτι, εὐχερῶς δύνανται κατὰ Βουλγαρίας ἐκστρατεύειν, καὶ ἀπὸ τοῦ περιόντος πλήθους καὶ τῆς ἰσχύος αὐτῶν, ὑπερνικᾷν αὐτοὺς καὶ ἡττᾷν. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Βούλγαροι D ἀγῶνα καὶ σπουδὴν διηνεκῶς ἔχουσι τοῦ εἰρηνεύειν καὶ ὁμονοεῖν μετὰ τῶν Πατζιναχιτῶν. Ἐκ τοῦ γὰρ πολλάκις ὑπ' αὐτῶν καταπολεμηθῆναι καὶ πραιδευθῆναι, τῇ πείρᾳ ἐγνώκασι καλὸν καὶ συμφέρον εἶναι τὸ εἰρηνεύειν ἀεὶ πρὸς αὐτούς.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(77) Nimirum, *ad loca fluminis prærupta*. Perperam hæc interpretatur Meursius, *in fluminis munimentis*; quippe in Danubio, Danapri et Danastri fluminibus nulla munimenta arte facta, quæ navigationem impediant, reperiuntur ; loca vero prærupta, seu rupes transversæ, quæ navigiis permeari nequeant, frequentissimæ in laudatis fluviis occurrunt. Nomina autem locorum præruptorum, quæ in illis fluminibus reperiuntur, recensentur a Porphyrogenito paulo infra cap. IX, ubi agit de Russis a Russia Constantinopolim in lintribus venientibus.

A

ΚΕΦΑΛ. Ϛ'.

Περὶ τῶν Πατζινακιτῶν καὶ Χερσωνιτῶν.

Ὅτι καὶ ἕτερος λαὸς τῶν τοιούτων Πατζινακιτῶν (78) τῷ μέρει τῆς Χερσῶνος παράκειντανι, οἵτινες καὶ πραγματεύονται μετὰ τῶν Χερσωνιτῶν, καὶ ποιοῦσι τὰς δουλείας αὐτῶν τε καὶ τοῦ βασιλέως, εἴς τε τὴν Ῥωσίαν (79), καὶ Χαζαρίαν (80), καὶ τὴν Ζιχίαν (81), καὶ εἰς πάντα τὰ ἐκεῖθεν μέρη, δῆλον ὅτι λαμβάνοντες παρὰ τῶν Χερσωνιτῶν τὸν προσυμπεφωνημένον μισθὸν ὑπὲρ τῆς τοιαύτης διακονίας, κατὰ τὸ ἀνῆκον τῆς δουλείας καὶ τοῦ κόπου αὐτῶν, οἷον βλαττία (82), πράνδια (83), χαρέρια (84), σήμεντα (85), πέπερι, δερμάτια ἀληθινὰ (86) πάρδικα, καὶ ἕτερα εἴδη τὰ ὑπ' αὐτῶν ἐπιζητούμενα, καθὼς ἂν ἕκαστος Χερσωνίτης ἑκα-

CAPUT VI.

De Patzinacitis et Chersonitis.

Patzinacitarum gens altera Chersonis parti conterminа est, quæ etiam cum Chersonitis negotiationem exercet, et tam ipsis quam imperatori ministerium præbent in Russia, Chazaria, Zichia, atque in omnibus istic positis regionibus, pactam videlicet mercedem a Chersonitis accipientes, de qua pro tali ministerio mutuo convenerant, pro ratione susceptæ operæ et laboris. Ejusmodi porro merces exportant, Blattas, Prandea, Pannos rariores, Segmenta, Piper, Pelles Pardorum purpureas, cæterasque rerum species quas exquirunt, prout inter Chersonitas singulos et Patzinacitas pactum fuit. Liberi enim et quasi sui juris cum

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

B (78) Vide quid de Patzinacitis scribat idem Porphyrogenitus infra cap. XXXVII. Gens autem Patzinacitarum dividitur in XIII tribus, et est magna et populosa, cui nulla Scythica resistere potuit, ut scribit Cedrenus; qui quamdam harum tribuum *Belemarmin*, et aliam *Pagumanin* appellat. In horum vero Patzinacitarum sive Patzinacarum tractu inquit Ortelius, hodie Podolia et Moldavia visitur.

(79) De Russis ac Russia pluribus infra cap. IX. loquitur idem Scriptor : ubi vide quid observemus.

(80) De Chazaris et Chazaria vide quid Constantinus cap. X, XI, et XII, necnon alibi obiter. Perperam vero in editis scribitur Χασαρία.

(81) Regio ad Pontum Euxinum. Pluribus de Zichia loquitur Porphyrogenitus infra cap. XLII. et Gyllius in Bosporo Thracio. Vide notas ad historiam Ducæ pag. 232. Xylander in notis ad Cedrenum nomen fluminis esse ait.

C (82) *Blattia* vel *Blatta* est idem quod purpura in l. I. C. Quæ res venund. non poss. *Purpuræ, quæ blatta, vel oxyblatta, atque hyantina dicitur.* Hinc constat triplicis coloris fuisse blattam, purpuream nempe, quæ mero Blattæ vocabulo intelligitur, alteram intensioris et vividioris coloris, quam ὀξυβλάτταν nuncupant; vel βλάτταν ὀξύ, ut Cedrenus in Tiberio : tertiam denique violaceam, sive hyanthinam. Fuit olim in pretio *Blatta Neapolitana et Byzantina* ut patet ex Anastasio Bibliothec. in Leone III. et in Paschali. *Blattam* vero Tyriam commendat Sidonius carm. 5.

Pontus castorea, blattam Tyrus, æra Corinthus.

Recentiores vero Græci, βλαττίον, pro serico usurparunt. Vide Salmas. ad hist. Aug. item Ducangii utrumque Gloss.

(83) *Prandea* et *Brandea*, scriptum reperitur. Brandeum multiplici significatione apud scriptores occurrit : aliquando enim accipitur pro palla serica, vel lintea, qua divorum reliquiæ, vel corpora involvi a Christianis solebant. Hincmarus in Vita S. Remigii : *Ipsum corpus sanctissimum, sicut in anteriori translatione, ab episcopis Remorum diœceseos integrum inventum est, et brandeo rubro involutum. Prandeum* seu *Brandeum* accipitur etiam pro zona, fascia, cingulo. Apud Isidorum in Glossis, *Prandeum genus zonarum* fuisse dicitur, ubi quidam temere *Brandeum* reponunt, ignorantes quod Prandeum scriptum reperiatur apud plures scriptores Latinos eadem pariter notione qua Πράνδιον apud Græcos. Theoph. an. Justiniani 31. de Avaribus : Εἶχον γὰρ τὰς κόμας ὄπισθεν μακρὰς πάνυ δεδεμένας πρανδίοις καὶ πεπλεγμένας. Constantinus *Prandea* eadem significatione hic accipit, scilicet pro zona, fascia seu cingulo. Vide Ducangii utrumque Gloss. necnon Notas ad Theophanem pag. 597.

(84) Ita mss. omnes. At Meursius in Notis mendat, χεράρια ut sint *armillæ*. Verum Zosimus Panopolita ms. de rotundandis margaritis, docet esse *pannum rariorem* : ἔστω δὲ ἡ τοιούτη ὀπὴ ἐσκεπασμένη μετὰ πανίου ἀραιοῦ ἐπιλεγομένου χαρερίου.

(85) Σήμεντον esse parum putum Latinum. *Segmentum* scribit Meursius in Notis, nec dissentio; sed quid hic segmentum significet non aperit. Segmentum siquidem multiplici apud Latinos significatione gaudet. Ovidiusde arte amandi tertio :

Quid de veste loquar ? nec enim segmenta requiro,
Nec quæ de Tyrio murice lana rubet.

Hoc quidem loco segmenta et purpuream vestem eodem sensu Ovidius usurpat, quo Græci auctores χρυσὸν καὶ πορφύραν mulieres in luctu deposuisse scribunt. Ita etiam accipiendus Juvenalis lib. I. Sat. II. de Veste Gracchi :

Segmenta et longos habitus et flammea sumit.

Quibus verbis muliebrem vestem designavit, quam Gracchus induerat, et quæ segmentis ad guttur ornata fuit, hoc est, aureis fasciis. *Segmentum* vero apud Valerium Maximum est ornamentum colli quod monile vocatur lib. 5, cap. 2, in Coriolani mentione; *Veturia mater et Volumnia uxor nefarium opus exsequi precibus suis passæ non sunt. In quarum honorem Senatus matronarum ordinem benignissimis decretis adornavit. Sanxit namque, etc. Permisit quoque his purpurea veste et aureis uti segmentis.* Eadem notione usurpavit Servius : *colloque monile : ornamentum gutturis, quod et segmentum dicunt.* Idem habet Isidorus. Et hac etiam significatione segmenta in præsentiarum accipiendum esse puto : hisce quoque temporibus illarum regionum feminæ collum pluribus monilibus exornant, digitos annulis complent. Cæterum recentiores Græci *segmenta*, σήμεντα, ut *pigmenta* πήμεντα, dixerunt.

D (86) Corrupte scribitur in mss. ἀληθηνά. Cæterum ἀληθινός, *Purpureus* Græcis; nonnunquam tamen apud sriptores Latinos eamdem vocem usurpatam reperio eadem notione. Anastasius Biblioth. in S. Zacharia, *Simulque et vela serica alithina quatuor.* Occurrit passim apud eumdem scriptorem. Alii vero auctores chlamydes purpureas *veri luminis* vocant. Sicuti enim Græci ἀληθινὸν χρῶμα dixere pro purpureo vel coccineo, ita κατ' ἐξοχὴν Latinis verus color est purpureus. Idcirco δερμάτια ἀληθινὰ πάρδικα pelles Pardorum purpureas, interpretati sumus. Vide Salmasii notas in Trebellium Pollionem, et Ducangii utrumque Gloss.

(86*) Codd. Regii, περὶ τῶν ἀπὸ Χερσῶνος ἀποστελλομένων βασιλικῶν ἐν Πατζιναχίᾳ.

sint Patzinacitæ, operam sine mercede nullam A præbent.

CAPUT VII.

De Cæsarianis missis a Chersone in Patzinaciam.

Cum itaque talis ministerii causa Cæsarianus quispiam in Chersonem venerit, statim in Patzinaciam mittat, ac obsides, itinerisque duces petat oportet : qui cum venerint, obsides in castro Chersonis sub custodia relinquere, ipse vero cum itineris ducibus in Patzinaciam se conferre debet, ut jussa exsequatur. Patzinacitæ autem, utpote insatiabiles, eorumque, quæ rara apud ipsos percupidi, munera ab illis bene **58** multa exposcere B non erubescunt; obsides quidem tum suo, tum uxorum nomine; itineris vero duces, pro suscepto sui equorumque labore. Postea cum Cæsarianus in ipsorum regionem ingressus est, imperatoris munera expetunt. Deinde cum homines ipsorum accipiunt, pro uxoribus et parentibus exigunt. Denique qui redeuntem in Chersonem comitantur, pro labore tum a se tum ab equis suscepto mercedem sibi postulant.

CAPUT VIII.

De Cæsarianis ab urbe a Deo custodita missis in Patzinaciam cum chelandiis per Danubium, Danaprim et Danastrim flumina.

Bulgariam versus in partibus Danapri, et Da- C nastri, reliquorumque illic fluviorum Patzinacitæ quoque sedes habent : ac Cæsarianus hinc cum chelandiis missus, non necesse habet Chersonem adire, sed potest illic nullo negotio, celeriterque Patzinacitas invenire : quos conveniens Cæsarianus dum ipse in chelandiis manet servans et custodiens res imperatoris, ipsis per famulum adventum

στον Πατζινακίτην πείση συμφωνῶν, ἢ πεισθῇ. Ἐλεύθεροι γὰρ ὄντες, καὶ οἷον αὐτόνομοι οἱ τοιοῦτοι Πατζινακῖται οὐδεμίαν δουλείαν ἄνευ μισθοῦ ποιοῦσί ποτε.

ΚΕΦΑΛ. Ζʹ.

Περὶ τῶν ἀποστελλομένων βασιλικῶν ἀπὸ Χερσῶνος ἐν Πατζινακίᾳ (86).

Ὅτι ἡνίκα περάσῃ βασιλικὸς (87) εἰς Χερσῶνα ἕνεκα τῆς τοιαύτης διακονίας, ὀφείλει εὐθὺς ἀποστέλλειν εἰς Πατζινακίαν, καὶ ἐπιζητεῖν ὄψιδας παρ' αὐτῶν καὶ διασώστας (88), καὶ ἐρχομένων αὐτῶν, τοὺς μὲν ὄψιδας εἰς τὸ κάστρον Χερσῶνος κρατουμένους καταλιμπάνειν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν διασωστῶν πρὸς Πατζινακίαν ἀπέρχεσθαι, καὶ τὰ ἐντεταλμένα ἐπιτελεῖν. Οἱ δὲ τοιοῦτοι Πατζινακῖται ἄπληστοι ὄντες, καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς σπανίων ὀξεῖς ἐπιθυμηταί, ἀναίδην ἐπιζητοῦσι ξενάλια (89) ἱκανά. Οἱ μὲν ὄψιδες, ἄλλα μὲν λόγῳ αὐτῶν, καὶ ἄλλα λόγῳ τῶν αὐτῶν γυναικῶν. Οἱ δὲ ἀποσῶσται τὰ μὲν ὑπὲρ τοῦ κόπου αὐτῶν, τὰ δὲ ὑπὲρ τοῦ κόπου τῶν ἀλόγων αὐτῶν. Εἶτα εἰσερχομένου τοῦ βασιλικοῦ εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ζητοῦσι πρότερον τὰ τοῦ βασιλέως δῶρα· καὶ πάλιν ὅτε χωρήσουσι τοὺς ἀνθρώπους αὐτῶν, ζητοῦσι τὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν καὶ τῶν γονέων αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἐν τῷ ἀποσώζειν αὐτὸν ὑποστρέφοντα πρὸς Χερσῶνα κατέλθωσι μετ' αὐτοῦ, ζητοῦσι παρ' αὐτοῦ προγευθῆναι, διὰ τὸν κόπον αὐτῶν τε καὶ τῶν ἀλόγων αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛ. Ηʹ.

Περὶ τῶν ἀπὸ τῆς θεοφυλάκτου πόλεως ἀποστελλομένων βασιλικῶν μετὰ χελανδίων (90), *διά τε τοῦ Δανουβίου, καὶ Δάναπρι, καὶ Δάναστρι ποταμοῦ* (91) *ἐν Πατζινακίᾳ.*

Ὅτι καὶ εἰς τὸ μέρος τῆς Βουλγαρίας καθέζεται λαὸς τῶν Πατζινακιτῶν ἐπὶ τὸ μέρος τοῦ Δάναπρι καὶ τοῦ Δάναστρι, καὶ τῶν ἑτέρων τῶν ἐκεῖσε ὄντων ποταμῶν. Καὶ βασιλικοῦ ἀποστελλομένου ἐντεῦθεν μετὰ χελανδίων δύναται καὶ χωρὶς τοῦ εἰς Χερσῶνος ἀπελθεῖν, ἐνταῦθα συντόμως καὶ ταχέως εὑρίσκειν τοὺς αὐτοὺς Πατζινακίτας· οὓς καὶ εὑρὼν μηνύει διὰ ἀνθρώπου αὐτοῦ (92) ὁ βασιλικὸς ἐντὸς τῶν χε-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(87) Βασιλικός, id est *Cæsarianus*. Sic interpretatus sum exemplo Cujacii, qui ad Nov. I. Justiniani *Cæsarianum* interpretatur, sive *officialem Cæsaris*. Divus vero Hieronymus in illo Joannis 4. v. 46. ἦν τις βασιλικός, interpretatur *Erat quidam Palatinus*. Ducangius, βασιλικοί, inquit, iidem qui μανδάτωρες, *qui* scilicet, *imperatoris mandata perferebant*. Vide ejusdem Gloss. med. Græc. v. βασιλικοί, necnon med. Lat. v. *Basilicus*.

(88) Id est, *Duces viæ :* ita et Meursius interpretatur. Sæpissime hac voce utuntur eadem notione Græci recentiores. Vide Suicerum in Διασώζειν, necnon Ducangii utrumque Gloss. v. *Diasostes* et *conducere*, etc.

(89) Ξενάλιον hic et cap. 43 ejusdem libri, idem significat, quod apud veteres Græcos, ξένιον. Cæterum perperam in mss. scribitur ἐπιθυμειταί pro ἐπιθυμηταί.

(90) Χελάνδιον, navigii species, cujus frequens mentio occurrit apud Byzantinos scriptores, necnon apud eumdem Constantinum cap. 39, 41, et 51, ejusdem lib. de Adm. imp. Vide Ducangii Gloss. med. Lat. v. *Chelandium*.

(91) Non solum Porphyrogenito, verum etiam Cedreno pag. 464 Danaper et Danaster duo sunt D flumina diversa ; et quidem Danaster fluvius idem qui Borysthenes, Sarmatiæ Europæ fluvius, qui etiam a Jornande Danaster appellatur ; unde Danaprum et Danastrum pro eodem flumine Geographi passim usurpant. Sed num Danaster idem qui Marcellino Danastus fluvius diversus a Borysthene, quem idem scriptor inter Danubium et Borysthenem ponit ? Martinus Cromerus autem de rebus Polonorum pag. 8. sic habet *: Danaster vero, qui Jornandi Borysthenes est, ni fallor, aliis vero Tyras, qui e Sarmaticis montibus profluens, etiamnum Nester sive Dnester ab accolis dicitur, et ipse in Sarmatia est.* Et pag. 11 : *Ac si quidem Danaster Borysthenes est, ut Jornandes velle videtur, et nos ante diximus (quem nos Neprum seu Dneprum vocamus) Valachi ac Podolii nunc ea loca tenent : sin Nester sive Denester, ut etiam nunc ab accolis Russis et Moldavis appellatur, qui veteribus Græcis et Latinis Tyras est, soli Valachi ab eo ad Pontum ac Danubium extenduntur.*

(92) Ἄνθρωπος hic pro *famulo* accipitur, ut apud Codinum de Offic. aulæ Constantinop. cap. 7, n. 15. et apud Joannem Glycam de Vanitate vitæ.

λανδίων μένων, καὶ μεθ' ἑαυτοῦ τὰ βασιλικὰ ἐπιφε- A ρόμενος καὶ φυλάττων ἐν τοῖς χελανδίοις πράγματα. Καὶ κατέρχονται πρὸς αὐτὸν, καὶ ὅτε κατέλθωσι, δίδωσι πρὸς αὐτοὺς ὁ βασιλικὸς ἀνθρώπους αὐτοῦ ὄψιδας, καὶ λαμβάνει καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν τοιούτων Πατζιναχιτῶν ἑτέρους ὄψιδας, καὶ κρατεῖ αὐτοὺς εἰς τὰ χελάνδια, καὶ τότε συμφωνεῖ μετ' αὐτῶν· καὶ ὅτε ποιήσουσιν οἱ Πατζινακῖται πρὸς τὸν βασιλικὸν τοὺς ὅρκους κατὰ τὰ ζάκανα (93) αὐτῶν, ἐπιδίδωσιν αὐτοῖς τὰς βασιλικὰς δωρεὰς, καὶ ἀναλαμβάνεται φίλους ἐξ αὐτῶν ὅσους βούλεται, καὶ ὑποστρέφει. Οὕτω δὲ χρὴ συμφωνεῖν μετ' αὐτῶν ὥστε ὅπου ἂν χρεωποιηθῇ αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς, ποιήσωσι δουλείαν, εἴτε εἰς τοὺς Ῥῶς, εἴτε εἰς τοὺς Βουλγάρους, εἴτε καὶ εἰς τοὺς Τούρκους. Εἰσὶ γὰρ δυνατοὶ τοῦ πάντας τούτους πολεμεῖν, καὶ πολλάκις κατ' αὐτῶν ἐλθόν- B τες φοβεροὶ νῦν καθεστήκασιν. Καὶ τοῦτο δῆλον καὶ ἐντεῦθέν ἐστιν. Τοῦ γὰρ Κληρικοῦ Γαβριὴλ ποτὲ πρὸς τοὺς Τούρκους ἀποσταλέντος ἀπὸ κελεύσεως βασιλικῆς, καὶ πρὸς αὐτοὺς εἰπόντος, ὅτι Ὁ βασιλεὺς δηλοποιεῖ ὑμᾶς ἀπελθεῖν καὶ ἀποδιῶξαι τοὺς Πατζινακίτας ἀπὸ τοῦ τόπου αὐτῶν, καὶ καθεσθῆναι ὑμᾶς· ὑμεῖς γὰρ καὶ πρότερον ἐκεῖσε ἐκαθέζεσθε, πρὸς τὸ εἶναι πλησίον τῆς βασιλείας μου, καὶ ὅτε θέλω ἀποστέλλω, καὶ ἐν τάχει εὑρίσκω ὑμᾶς· πάντες οἱ ἄρχοντες τῶν Τούρκων μιᾷ φωνῇ ἐξεβόησαν, ὅτι Ἡμεῖς μετὰ τοὺς Πατζινακίτας ἑαυτοὺς οὐ βάλλομεν· οὐ γὰρ δυνάμεθα πολεμεῖν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι καὶ χώρα μεγάλη, καὶ λαὸς πολὺς, καὶ κακὰ παιδία (94) εἰσὶ, καὶ τοῦ λοιποῦ τὸν λόγον τοῦτον πρὸς ἡμᾶς μὴ εἴπῃς· οὐ γὰρ ἀγαπῶμεν αὐτόν. Ὅτι καὶ οἱ Πατζινακῖται ἐκεῖθεν τοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ μετὰ τὸ ἔαρ διέρχονται, καὶ ἀεὶ ἐκεῖσε καλοκαιρίζουσι (95).

renuntiat. Tum illi ipsum adeunt, qui advenienti-bus obsides e suis offert; ab iisque vicissim accipit, quos in chelandiis retinet, atque inde cum iis paciscitur. Cum autem Patzinacitæ Cæsariano pro lege et consuetudine ipsorum sese juramento obstrinxerint, tum ille ipsis imperatoria munera elargitur, et amicos ex illis quotquot voluerit accipit, atque ita revertitur. Sic vero cum illis ineunda fœdera, ut ex pacto teneantur operam præbere ubicumque usus postulaverit, sive adversus Russos, sive contra Bulgaros vel Turcas. Siquidem hos omnes bello adoriri possunt, ac sæpe contra illos profecti, jam ipsis sunt perquam formidabiles: quod vel hoc uno exemplo palam erit. Cum aliquando Gabriel Clericus jussu imperatoris ad Turcas legatus esset, sicque ipsos compellaret: Vobis imperator denuntiat, ut admoto exercitu Patzinacitas sedibus pellatis eorumque regionem obtineatis; nam istic olim habitastis, ut imperio meo finitimi sitis, et mittere cum velim quam celeriter vos inveniam; omnes Turcarum principes uno ore clamarunt: Nos Patzinacitis bellum non inferimus, neque enim illis oppugnandis pares sumus: siquidem illorum regio perampla, infinita populi multitudo, et **59** admodum pugnaces sunt. Ne igitur nobis in posterum tam ingrata verba facias: adde quod Patzinacitæ elapso vere ab ulterioribus Danapris partibus venientes, trajectoque flumine, istic semper æstatem transigant.

ΚΕΦΑΛ. Θ'. C

Περὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ῥωσίας ἐρχομένων Ῥῶς μετὰ τῶν μονοξύλων (96) ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ὅτι τὰ ἀπὸ τῆς ἔξω Ῥωσίας μονόξυλα κατερχόμενα ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἰσὶ μὲν ἀπὸ τοῦ Νεμογαρδᾶς (97), ἐν ᾧ Σφενδοσθλάβος (98) ὁ υἱὸς Ἴγγωρ τοῦ ἄρχοντος Ῥωσίας ἐκαθέζετο. Εἰσὶ δὲ καὶ

CAPUT IX.

De Russis e Russia Constantinopolim in lintribus venientibus.

Lintres ab ulteriore Russia Constantinopolim appellentes, a Nemogarda proficiscuntur, ubi Sphendosthlabus, Ingor Russiæ principis filius habitabat. Sunt etiam a Castro Milinisca, Teliutza, Tzernigoga et Bu-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(93) Vox Illyrica corrupte scripta, uti passim apud Græcos recentiores voces occurrunt alienigenæ; Zakon quippe in singulari numero, seu ut Nostrates scribunt Sakon vel Sacon *legem* significat tam scriptam, quam non scriptam, hoc est *legem et consuetudinem*; et in plurali Zakona seu Sakona *leges et consuetudines*. Eadem voce utitur D etiam cap. 38 ejusdem libri: Ὃν καὶ ἄρχοντα, κατὰ τὸ τῶν Χαζάρων ἔθος καὶ ζάκανον, πεποιήκασι, σηκώσαντες αὐτὸν εἰς σκουτάριον, ubi perperam in editis legitur ἔθνος pro ἔθος. Corrige Ducangii Gloss. Med. Græc. v. Ζάκανον.

(94) Interpretatus sum, *et admodum pugnaces sunt*; Meursius ad verbum, *et mali pueri sunt*. Sed perperam idem Meursius in notis ad hunc Porphyrogeniti locum laudat Epimenidis versum, qui habetur apud D. Paulum, sic: *Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ παιδία, γαστέρες ἀργαί*. Nam ibi non κακὰ παιδία, sed κακὰ θηρία legitur.

(95) Καλλοκαιρίζειν significat *æstatem transigere*: καλοκαίριον quippe apud eumdem cap. 29 de Adm. imp. est *æstas*: Ἔχει καὶ τὸ τοιοῦτον κάστρον κύκλον αὐτοῦ ὄρη ὑψηλὰ, ὥστε τῷ μόνῳ καλοκαιρίῳ βλέπειν τὸν ἥλιον διὰ τὸ μεσουρανεῖν, τῷ δὲ χειμῶνι οὐδαμῶς. Vide Meursii Gloss. med. Græc. necnon Ducangii.

(96) Μονόξυλα sunt lintres minores ex unico ligno confectæ. Vegetius lib. III, cap. 7, *scaphas de singulis trabibus excavatas* appellat. Unde a Latinis *Trabariæ* dictæ, *quæ ex singulis trabibus cavantur*, ut est apud Isidorum lib. XIX, Orig. cap. I. Hæc propriæ erant Scytharum, Bulgarorum, Russorum, cæterorumque ad Septentrionem populorum, quibus Istrum et majora flumina trajiciebant. Claudianus in 4 Consul. Honorii:

Ausi Danubium quondam transnare Gothunni,
In lintres fregere nemus, cum mille ruebant
Per fluvium plenæ cuneis immanibus alni.

His quoque temporibus lintribus illarum regionum populi utuntur, quas patria lingua *Golise* vocant, ut etiam et nostrates. Ejusmodi μονοξύλων frequens mentio occurrit apud scriptores Byzantinos, necnon in Tacticis Leonis et Constantini impp. Vide Ducangii Gloss. med. Lat. in Linter, ac med. Græc. v. Μονόξυλα.

(97) Puto hic pro Nemogarda legendum Novogardia, quæ et Novogorod appellatur.

(98) Wenceslaum ita efferunt Græci scriptores

segrade. Hæc itaque omnia secundo Danapri flumine descendunt, coeuntque ad castrum Cioaba, cui cognomen Sembatas. Sclavi autem ipsorum tributarii, Cribetæeni dicti et Lezaneni, necnon cæteri Sclavinii, in montibus suis monoxyla, sive lintres, hyemis tempore cædunt, ipsosque in aptam formam concinnatos, postquam sudo et sereno aere soluta glacies est, in proximas paludes deducunt. Postquam autem illos in Danaprim fluvium immiserunt, inde eodem flumine Cioba se conferunt, deinde monoxyla extrahunt atque suspendunt, Russisque venundant. Russi vero has tantum scaphulas emunt, ex veteribusque solutis, remos, scalmos, et reliquum apparatum conficiunt, easque omnibus ad usum instruunt. Tum mense Junio per flumen Danaprim navigantes ad Bitetzebe castrum sibi tributarium descendunt. Illic per duos tresve dies congregati, postquam omnia monoxyla convenerunt, postea movent ac per memoratum fluvium Danaprim descendunt. Ac primo quidem ad primum locum fluminis præruptum veniunt, qui Essupe cognominatur, quod Russorum Sclavorumque lingua valet, *Non dormire*. Ita vero locus prædictus angustus est, ut Tzycanisterii latitudinem non superet; in medio autem prærupta ac præalta saxa sunt, quæ eminus insularum speciem præferant. Ad hæc igitur allidens et intumescens aqua, deindeque cum magno strepitu præceps acta, metum incutit. Quapropter illac transire Russi non audent, sed haud procul exscensu facto,

A ἀπὸ τὸ κάστρον (99) τὴν Μιλινίσκαν, καὶ ἀπὸ Τελιούτζαν καὶ Τζερνιγώγαν (1), καὶ ἀπὸ τοῦ Βουσεγραδέ. Ταῦτα οὖν ἅπαντα διὰ τοῦ ποταμοῦ κατέρχονται Δανάπρεως, καὶ ἐπισυνάγονται ἐπὶ τὸ κάστρον τὸ Κιοάβα (2), τὸ ἐπονομαζόμενον Σαμβατάς. Οἱ δὲ σκλάβοι οἱ πακτιῶται αὐτῶν (3), οἱ Κριβηταιηνοὶ λεγόμενοι, καὶ οἱ Λενζανῆνοι, καὶ οἱ λοιποὶ Σκλαβίνιοι, εἰς τὰ ὄρη αὐτῶν κόπτουσι τὰ μονόξυλα ἐν τῷ τοῦ χειμῶνος καιρῷ, καὶ καταρτήσαντες αὐτῶν, τοῦ καιροῦ ἀνοιγομένου, ἡνίκα διαλυθῇ ὁ παγετός (4), εἰς τὰς πλησίον οὔσας λίμνας εἰσάγουσιν αὐτά. Καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνα εἰσβάλλουσιν εἰς ποταμὸν τὸν Δάναπριν, ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε οὗτοι εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν
B εἰσέρχονται καὶ ἀπέρχονται εἰς τὸ Κιόβα (5), καὶ σύρουσιν εἰς τὴν ἐξάρτησιν, καὶ ἀπεμπωλοῦσιν αὐτὰ εἰς τοὺς Ῥῶς. Οἱ δὲ Ῥῶς σκαφίδια καὶ μόνα ταῦτα ἀγοράζοντες, τὰ παλαιὰ αὐτῶν μονόξυλα καταλύοντες, ἐξ αὐτῶν βάλλουσι καὶ πέλλας (6) καὶ σκαρμοὺς (7) εἰς αὐτά, καὶ λοιπὰς χρείας, ἐξοπλίζουσιν αὐτά. Καὶ Ἰουνίου μηνὸς διὰ τοῦ ποταμοῦ Δανάπρεως ἀποκινοῦντες κατέρχονται εἰς τὸ Βιτετζέβη, ὅπερ ἐστὶ πακτιωτικὸν κάστρον τῶν Ῥῶς. Καὶ συναθροιζόμενοι ἐκεῖσε μέχρι δύο καὶ τριῶν ἡμερῶν, ἡνίκα ἂν ἅπαντα ἀποσυναχθῶσι τὰ μονόξυλα, τότε ἀποκινοῦσι καὶ κατέρχονται διὰ τοῦ εἰρημένου Δανάπρεως ποταμοῦ (8). Καὶ πρῶτον μὲν ἔρχονται εἰς τὸν πρῶτον φραγμὸν τὸν ἐπονομαζόμενον Ἐσσουπῆ (9), ὃ ἑρμηνεύεται Ῥωσιστὶ, καὶ Σκλαβινι-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

Sphendostlabi hujus Russorum principis mentio occurrit apud Cedrenum pag. 660, 674, 675, 677, 682, et 683, necnon apud Zonaram pag. 215.

(99) Sic etiam in ms. pro ἀπὸ τοῦ κάστρου τῆς, etc.

(1) Czernichona oppidum in finibus Russiæ et Lithuaniæ celebre; quæ quidem ab incolis Czernichow nuncupatur.

(2) Et paulo infra hanc ipsam urbem Κιόβα et Κίαβος vel Κίαβον appellat; quæ quidem aliis Κιοβία dicitur, nimirum Kiowia, Russiæ olim metropolis, ad Borysthenem, cujus amplitudo pluribus describitur ac prædicatur a Ditmaro lib. 7 extremo, Adamo Bremensi cap. 66, Mathia Michoviensi lib. II, cap. 18, Alex. Gagnino et aliis. Cæterum legendum εἰς τὸ κάστρον, ut in ms.

(3) Meursius πακτιῶται *fœderati* interpretatur; Ducangius *tributarii*. Sic infra Porphyrogenitus: καὶ λοιπῶν Σκλάβων, οἵτινές εἰσι πακτιῶται τῶν Ῥῶς.

(4) Sic ms. Veteribus autem hieme maria claudebantur, vere aperiebantur. Theodoretus de provident. Serm. I: Τοῦ μὲν γὰρ χειμῶνος λήγοντος, καὶ τοῦ ἔαρος ὑπολάμποντος, ἡνίκα πλείους τῶν ἀνθρώπων οἱ περὶ τὴν ἐργασίαν πόνοι, ὁδοιπορίαι τε καὶ ἐκδημίαι, καὶ ἀπὸ λιμένων ἀναγωγαὶ, καὶ θάλαττα ἐστορεσμένη, καὶ τῆς χειμερινῆς ἀπαλλαγμένη τραχύτητος, etc. Hieronymus in epistola ad Eustochium: *Tandemque exacta hieme, aperto mari, redeuntibus ad Ecclesias suas episcopis, et ipsa voto cum eis ac desiderio navigavit.* Claudebantur vero maria apud Græcos quidem sub occasum Pleiadum. Hesiodus lib. II:

Εἰ δέ σε ναυτιλίης δυσπεμφέλου ἵμερος αἱρεῖ,
Εὖτ' ἂν πληϊάδες σθένος ὄβριμον Ὠρίωνος
Φεύγουσαι πίπτωσιν ἐς ἠεροειδέα πόντον,
C *Δὴ τότε παντοίων ἀνέμων θύουσιν ἀῆται,*
Καὶ τότε μηκέτι νῆας ἔχειν ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ,

et quæ sequuntur. Dicebaturque nautis id tempus πανδυσία. Proclus ad illum locum: Καὶ οἵ γε ναυτικοὶ πανδυσίαν καλοῦσι τοῦτον τὸν καιρόν. Aperiebanturque Bacchanalibus. Patet ex Theophrasto in Charactere *ἀδολεσχίας*· Καὶ τὴν θάλατταν ἐκ Διονυσίων πλώϊμον εἶναι. Et tunc Dianæ sacerdotes rudem carinam deæ dedicabant, et commeatus primitias libabant. Apuleius Miles. XI, ex persona Dianæ: *Diem, qui dies ex ista nocte nascetur, æterna mihi nuncupavit religio: quo sedatis hibernis tempestatibus, et lenitis maris procellosis fluctibus, navigabili jam pelago, rudem dedicantes carinam primitias commeatus libant mei sacerdotes.* Apud Romanos claudebantur III Id. Novembr. et aperiebantur VI Id. Mart. Vegetius de re milit. lib.
D IV, cap. XXXIX: *Ex die igitur III Id. Novembr. usque in diem VI Id. Mart. maria clauduntur.* Et dies aperiendi itidem festus erat, solemnique certamine et publico spectaculo celebrari solebat, ut discimus ex eodem Vegetio ibidem. Isthæc Meursius in Notis ad eumdem Porphyrogeniti locum.

(5) Sic ms. Editi vero, εἰσέρχονται εἰς τὸν Κιόβα. Paulo superius hanc ipsam urbem Κιοάβα appellat idem Constantinus, uti monuimus.

(6) Πέλλα inter instrumenta navalia hic recensetur. Videntur intelligi *Palæ*, inquit Ducangius, quibus undæ ex navigiis subinde ejiciuntur, nos etiamnum *Pelas* dicimus.

(7) Σκυρμὸς et σκαλμός Græcis recentioribus *Scalmus*, lignum quo alligatur remus. Nostrates lingua patria etiamnum illud lignum *Scaram* appellant.

(8) Sic ex ms. codice.

(9) Hanc vocem Russorum Sclavorumque lingua

στὶ, *Μὴ κοιμάσαι*· ὁ δὲ τούτου φραγμὸς τοσοῦτόν ἐστι στενὸς, ὅσον τὸ πλάτος τοῦ Τζυκανιστηρίου (10)· μέσον δὲ αὐτοῦ πέτραι εἰσὶ ῥιζημαῖαι ὑψηλαὶ νησίων δίκην ἀποφαινόμεναι. Πρὸς αὐτὰς οὖν ἐρχόμενον τὸ ὕδωρ, καὶ πλημμυροῦν, κἀκεῖθεν ἀποκρημνιζόμενον πρὸς τὸ κάτω μέρος, ἦχον μέγαν καὶ φόβον ἀποτελεῖ. Καὶ διὰ τοῦτο μέσον αὐτῶν οὐ τολμῶσιν οἱ Ῥῶς διελθεῖν, ἀλλὰ πλησίον σκαλώσαντες (11), καὶ τοὺς μὲν ἀνθρώπους ἐκβαλόντες εἰς τὴν ξηρὰν, τὰ δὲ λοιπὰ πράγματα ἐάσαντες εἰς τὰ μονόξυλα, εἶθ' οὕτως γυμνοὶ τοῖς ποσὶν αὐτῶν ψηλαφοῦντες, ἵνα μή τινι λίθῳ προσκρούσωσιν. Τοῦτο δὲ ποιοῦσιν, οἱ μὲν πλῶραν (12), οἱ δὲ μέσον, οἱ δὲ καὶ εἰς τὴν πρύμναν μετὰ κονταρίων κοντοδευόμενοι (13), καὶ μετὰ τοιαύτης ἁπάσης ἀκριβείας διέρχονται τὸν τοιοῦτον πρῶτον φραγμὸν, διὰ τῆς γωνίας καὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ.

A eductis hominibus, rebusque cæteris in lintre relictis, pedibus nudis vadum tentant, ne ad saxum aliquod offendant. Dum autem id faciunt, alii proram, alii medium naviculæ, cæteri puppim contis impellunt: atque cum hac summa **60** cautela et sollicitudine, hanc primam munitionem per angulum et ripam fluminis transgrediuntur.

Ἡνίκα δὲ διέλθωσι τὸν τοιοῦτον φραγμὸν, πάλιν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς ἀναλαμβανόμενοι τοὺς λοιποὺς ἀποπλέουσι, καὶ κατέρχονται εἰς τὸν ἕτερον φραγμὸν τὸν ἐπιλεγόμενον, Ῥωσιστὶ μὲν, Οὐλβορσὶ, Σκλαβινιστὶ δὲ, Ὀστροβουνίπραχ (14)· ὅπερ ἑρμηνεύεται, *Τὸ νησίον τοῦ φραγμοῦ*. Ἔστι κἀκεῖνος ὅμοιος τῷ πρώτῳ, χαλεπός τε καὶ δυσδιέξοδος. Καὶ πάλιν ἐκβαλόντες τὸν λαὸν διαβιβάζουσι τὰ μονόξυλα καθὼς καὶ πρότερον. Ὁμοίως δὲ διέρχονται καὶ τὸν τρίτον φραγμὸν τὸν λεγόμενον Γελανδρί· ὃ ἑρμηνεύεται Σκλαβινιστὶ, *Ἦχος φραγμοῦ*. Εἶθ' οὕτως τὸν τέταρτον φραγμὸν, τὸν μέγαν, τὸν ἐπιλεγόμενον Ῥωσιστὶ μὲν, Ἀειφὰρ, Σκλαβινιστὶ δὲ, Νεασήτ· διότι φωλεύουσιν οἱ πελεκάνοι εἰς τὰ λιθάρια τοῦ φραγμοῦ. Ἐν τούτῳ οὖν τῷ φραγμῷ σκαλώνουσιν (15) ἅπαντα εἰς τὴν γῆν ὀρθόπλωρα, καὶ ἐξέρχονται οἱ ὡρισμένοι ἄνδρες φυλάττειν τὴν βίγλαν μετ' αὐτῶν, καὶ ἀπέρχονται, καὶ τὰς βίγλας οὗτοι διὰ τοὺς Πατζινακίτας ἀγρύπνως φυλάττουσιν (16). Οἱ δὲ λοιποὶ τὰ πράγματα ἅπερ ἔχουσι εἰς τὰ μονόξυλα ἀναλαβόμενοι, τὰ ψυχάρια μετὰ τῶν ἁλύσεων (17) διὰ τοῦ ξηροῦ αὐτὰ διαβιβάζουσι, μίλια ἕξ, ἕως ἂν διέλθωσι τὸν φραγμόν. Εἶθ' οὕτως οἱ μὲν σύροντες, οἱ δὲ καὶ εἰς τοὺς ὤμους βαστάζοντες τὰ αὐτῶν μονόξυλα, εἰς τὸ τοῦ φραγμοῦ ἐκεῖθεν μέρος διαβιβάζουσι· καὶ οὕτως ῥίπτοντες αὐτὰ εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ τὰ πετζιμέντα (18) αὐτῶν ἐμβλησκόμενοι εἰσέρχονται, καὶ αὖθις ἐναποπλέουσιν. Ἀπερχόμενοι δὲ εἰς τὸν πέμπτον φραγμὸν τὸν ἐπονομαζόμενον Ῥωσιστὶ μὲν Βαρουφόρος, Σκλαβινιστὶ δὲ, Βουλνηπράχ· διότι μεγάλην λίμνην ἀποτελεῖ· πάλιν εἰς τὰς τοῦ ποταμοῦ γωνίας τὰ αὐτῶν μονόξυλα διαβιβάσαντες, καθὼς καὶ εἰς τὸν πρῶτον φραγμὸν καὶ εἰς τὸν δεύτερον,

Superato hoc loco fluminis prærupto, reductis iis quos exposuerant cursum navigationis repetunt, et B ad alium locum præruptum descendunt, qui Russis Ulborsi, Sclavis Ostrobuniprach dicitur, significatque *Insulam loci prærupti*. Hic porro priori similis est et haud facile transitum permittit. Rursus itaque eductis hominibus monoxyla, ut ante dictum est, traducunt. Parique modo tertium locum præruptum transmittunt, nuncupatum Gelandri, quem Sclavice *Sonum loci prærupti* interpretantur. Similique ratione quartam munitionem majorem, quam Russi Aiphar, Sclavi Neaset nuncupant: quoniam in saxis munitionis pelicani nidificant. Ad has itaque fauces rectis proris appellunt: virique ad hoc destinati ád excubias servandas cum ipsis exscendunt, abeuntque. Excubias autem pervigiles hi agunt propter Patzinacitas: cæteri vero, eductis ex lintre C rebus suis, mancipia catenis constricta per terram ducunt, ad sex millia passuum, donec locum præruptum pertransierint: deinde lintres hi quidem trahentes, alii gestantes humeris, ultra locum præruptum deportant, conjectisque in flumen monoxylis, impedimenta et sarcinas reponunt, ipsique demum ingrediuntur, et navigare pergunt. At ubi ad quintum locum fluminis præruptum devenerunt, quem Russi Baruphorum, Sclavi Bulneprach, quod paludem magnam efficiat, denominant, rursum pro more ad fluminis angulos navigia traducunt, ut in primo et secundo loco prærupto fecerant, et ad sextum perveniunt, a Russis Leanti, a Sclavis Berutze nominatum, quasi dicas *Aquæ Scaturigo*: quo etiam loco prærupto pari ratione superato, ad sep- D timum navigant, qui Russorum lingua Strubun,

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

inquit Constantinus significare, *non dormire*; unde pro ἐασσουπῆ scribendum esse puto Νεσσουπί, *Nessupi*, vel *Nesupi* quæ vox nostratibus significat *non dormitare*. Cæterum perperam legitur in editis, ὃ ἑρμηνεύονται pro ἑρμηνεύεται, et paulo infra Σκλαβινιστικῆ pro Σκλαβινιστί.

(10) De tzycanisterio vide Cangii Glossarium.

(11) Σκαλώνειν, *exscendere* et *appellere* significat, inquit Meursius, et ex eo Ducangius. Hac voce utitur etiam paulo infra Constantinus eadem notione. Vide Gloss. Græc. Ducangii.

(12) Πλῶρα pro πρῶρα, *prora*; Græci enim recentiores ρ et λ inter se confundere solent.

(13) Meursius ait scribendum κοντοβολούμενοι, vel certe κοντευόμενοι. Nam κοντεύει, est, propter incedere, appropinquare. Glossæ Græcobarbaræ: Ὁ πλησίον βαίνων. Ὁποῦ ἔρχεται σιμά· ὁποῦ κοντεύει. Iterum alibi, παραθαλάσσιος, ὁποῦ κοντεύει τῆς θαλάσσης. Occurrit illic pluries.

(14) Ostrobuniprag dicitur nostratibus *acutum collis limen*; nec dubito quin ita sit scribendum, quippe Græci exteras voces passim corruptas ac depravatas proferunt.

(15) Vide note 11.

(16) Sic. ms. Perperam in editis legitur ἀγρύπνους φυλάττουσιν.

(17) Ψυχάριον Græcis recentioribus *mancipium* significat. Vide Gloss. Græc. Ducangii.

(18) Πετζιμέντον e Latino est, *impedimentum*; vox alibi nusquam neque Meursio neque Ducangio, ut ipsi fatentur, lecta.

Sclavorum autem Napresi, vocatur, id est, *Exiguus locus prœruptus*. Transeuntque ad trajectum Crarii, ubi e Russia Chersonitæ, et in Chersonem Patzinacitæ trajiciunt : qui trajectus hippodromi latitudinem habet ; altitudinem vero ab inferiori parte quantum oculi perspicere possunt, quantumque jactus sagittæ pertingere potest. Quamobrem cum in locum descendunt Patzinacitæ ac cum Russis manus conserunt.

A καταλαμβάνουσι τὸν ἕκτον φραγμὸν, λεγόμενον μὲν Ῥωσιστὶ, Λεάντι, Σκλαβινιστὶ δὲ, Βερούτζη, ὅ ἐστι *Βράσμα νεροῦ* (19). Καὶ διαβαίνουσι καὶ αὐτὸν ὁμοίως· καὶ ἀπὸ τούτου ἀποπλέουσι καὶ πρὸς τὸν ἕβδομον φραγμὸν τὸν ἐπιλεγόμενον, Ῥωσιστὶ μὲν, Στρούβουν, Σκλαβινιστὶ δὲ, Ναπρεζή· ὃ ἑρμηνεύεται, *Μικρὸς φραγμός*. Καὶ διαβαίνονται (20) εἰς τὸ λεγόμενον πέραμα τοῦ κραρίου, ἐν ᾧ διαπερῶσιν ἀπὸ Ῥωσίας οἱ Χερσωνῖται, καὶ οἱ Πατζινακῖται ἐπὶ Χερσῶνα, ἔχον τὸ αὐτὸ πέραμα, τὸ μὲν πλάτος ὅσον τοῦ ἱπποδρομίου, τὸ δὲ ὕψος ἀποκάτω ἕως ὅτου παρακύπτουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ (21-22), ὅσον καὶ φθάνειν σαγίτταν τοῦ τοξεύοντος ἔνθεν ἐκεῖσε. Ὅθεν καὶ εἰς τὸν τοιοῦτον τόπον κατέρχονται οἱ Πατζινακῖται, καὶ πολεμοῦσι τοὺς Ῥῶς.

Hoc autem transmisso loco, ad Sancti Gregorii insulam appellunt, ubi propter ingentem quercum sacrificia obeunt, viventesque aves immolant. Circum autem sagittas defigunt, alii vero **61** panes, et carnes, aut alia prout cuique suppetit, id enim in more habent. Sortes item mittunt de avibus, num edere, an occidere, an vivas illas dimittere debeant. Ab hac vero insula Patzinacitam Russi nullo modo metuunt, donec ad fluvium Selinam devenerint. Istinc porro moventes, quatuor diebus navigant, donec ad paludem fluminis ostium perveniant, ubi Sancti Ætherii insula cernitur : quam in insulam postquam appulerint, ibi duos tresve dies in quiete transigunt, ac rursus monoxyla necessariis, si qua desunt, instruunt ; puta, velis, malis, clavis, quæ secum deferunt. At quandoquidem fluminis hujus ostium hæc palus est, ut diximus, et porrigit se usque ad mare, ad quod etiam insula Sancti Ætherii sita est, inde ad Danaprim fluvium concedunt, quo cum salvi pervenerint, quiescere solent. Inde exscensu facto profecti, si tempus faveat, Album fluvium petunt : et illic similiter refecti rursum moventes, Selinam se conferunt, ad Danubii fluminis, ut vocant, Paracladium. Donec vero Selinam fluvium trajecerint, a latere currunt Patzinacitæ : et si, ut sæpe evenit, mare monoxyla ad terram projecerit, omnes exscendunt, ut conjunctim Patzinacitis obsistere valeant. Selinam fluvium prætergressi neminem formidant : sed ubi Bulgariam attigerunt, in Danubii ostium ingrediuntur. A Danubio Conopam trajiciunt, inde Constantiam ad flumen Varnas, a Varnis ad flumen Ditzinam proficiscuntur, quæ omnia ad Bulgariam regionem pertinent. A Ditzina fluvio Mesembriæ terram petunt. Atque hunc in modum huc usque difficilis illa,

Μετὰ δὲ τὸ διελθεῖν τὸν τοιοῦτον τόπον, τὴν νῆσον τὴν ἐπιλεγομένην ὁ ἅγιος Γρηγόριος καταλαμβάνουσιν, ἐν ᾗ νήσῳ καὶ τὰς θυσίας αὐτῶν ἐπιτελοῦσιν, B διὰ τὸ ἐκεῖσε ἵστασθαι παμμεγέθη δρῦν· καὶ θύουσι πετεινοὺς ζῶντας. Πηγνύουσι δὲ καὶ σαγίττας γυρόθεν, ἄλλοι δὲ καὶ ψωμία καὶ κρέατα, καὶ ἐξ ὧν ἔχει ἕκαστος, ὡς τὸ ἔθος αὐτῶν ἐπικρατεῖ. Ῥίπτουσι δὲ καὶ σκαρφία (23) περὶ τῶν πετεινῶν, εἴτε καὶ φαγεῖν (24), εἴτε καὶ σφάξαι αὐτοὺς, εἴτε καὶ ζῶντας ἐάσειν. Ἀπὸ δὲ τοῦ νησίου τούτου Πατζινακίτην οἱ Ῥῶς οὐ φοβοῦνται (25), ἕως ἂν φθάσωσιν εἰς τὸν ποταμὸν τὸν Σελινάν. Εἶθ' οὕτως ἀποκινοῦντες ἐξ αὐτοῦ, μέχρι τεσσάρων ἡμερῶν ἀποπλέουσιν, ἕως οὗ καταλάβωσιν εἰς τὴν λίμνην τοῦ ποταμοῦ στόμιον οὖσαν· ἐν ᾗ ἐστι καὶ ἡ νῆσος τοῦ Ἁγίου Αἰθερίου (26). Καταλαβόντες οὖν οὗτοι τὴν τοιαύτην νῆσον, προσαναπαύουσιν ἑαυτοὺς ἐκεῖσε ἕως δύο καὶ τριῶν ἡμερῶν, καὶ πάλιν τὰ ἑαυτῶν μονόξυλα εἰς C ὅσας ἂν λείπονται χρείας περιποιοῦνται, τά τε ἄρμενα καὶ τὰ κατάρτια, καὶ τὰ αὐχένια ἅπερ ἐπιφέρονται. Ἐπεὶ δὲ τὸ στόμιον τοῦ τοιούτου ποταμοῦ ἐστιν ἡ τοιαύτη λίμνη, καθὼς εἴρηται, καὶ κρατεῖ μέχρι τῆς θαλάσσης, καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν κεῖται ἡ νῆσος τοῦ Ἁγίου Αἰθερίου, ἐκ τῶν ἐκεῖσε ἀπέρχονται πρὸς τὸν Δάναπριν ποταμὸν, καὶ διασωθέντες ἐκεῖσε πάλιν ἀναπαύονται. Ἡνίκα δὲ γένηται καιρὸς ἐπιτήδειος, ἀποσκαλώσαντες ἔρχονται εἰς τὸν ποταμὸν τὸν ἐπιλεγόμενον Ἄσπρον (27)· καὶ ὁμοίως κἀκεῖσε ἀναπαυσάμενοι πάλιν ἀποκινοῦντες ἔρχονται εἰς τὸν Σελινὰν, εἰς τὸ τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ λεγόμενον Παρακλάδιον (28). Καὶ ἕως οὗ διέλθωσι τὸν Σελινὰν ποταμὸν παρατρέχουσιν αὐτοῖς οἱ Πατζινακῖται. Καὶ ἐὰν πολλάκις ἡ θάλασσα μονόξυλα εἰς τὴν D γῆν ἀποῤῥίψῃ, σκαλώνουσιν ὅλα ἵνα τοῖς Πατζινακίταις ἀντιπαραταχθῶσιν ὁμοῦ, ἀπὸ δὲ τὸν Σελινὰν οὐ

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(19) Νερόν, *aqua* Vide Meursium et Ducangium.

(20) Sic cum Meursio emendamus. In mss. legitur, καὶ διαβαίνοντες.

(21-22) Nimirum, *quantum oculi perspicere possunt*. In Editis et in mss. legitur φίλοι pro ὀφθαλμοί, sed non dubito quin hæc vox depravata fuerit a librariis. Meursius φίλοι legit, et sic interpretatur : *Altitudine vero, ab inferiori parte ad illum locum, ubi despiciunt amici, quantum sagittæ jactus pertingere possit*. Cæterum σαγίττα vox Latina, qua passim Græci recentiores utuntur.

(23) Σκαρφίον, *sors*. Portius : Σκαρφία, *sors*, κλῆρος. Σκαρφνιά, habet Ulaccus. Sic Ducangius.

(24) In ms. εἴτε σφάξαι αὐτοὺς, εἴτε καὶ φαγεῖν, εἴτε καὶ ζῶντας ἐάσειν αὐτούς.

(25) Sic. ms. Editi vero habent omnino contraria ; ἀπὸ δὲ τοῦ νησίου τούτου Πατζινακίτην οἱ Ῥῶς φοβοῦνται.

(26) Sic paulo infra ; at hic perperam habetur tum in editis, cum in mss. Ἐθαίρου pro Αἰθερίου.

(27) Ἄσπρον Græcis recentioribus *Album*. Vide Ducangii Gloss. Græc.

(28) Nihil aliud est παρακλάδιον, inquit Meursius, quam quod *Divergium* dixit Siculus Flaccus de condit. agror. et auctores De Limit. Ducangius vero inquit, εἰς τὸ τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ παρακλάδιον id est, *ubi Danubius in ramos finditur*.

φοβοῦνταί τινα, ἀλλὰ τὴν τῆς Βουλγαρίας γῆν ἐνδυσάμενοι, εἰς τὸ τοῦ Δανουβίου στόμιον ἔρχονται. Ἀπὸ δὲ τοῦ Δανουβίου καταλαμβάνουσιν εἰς τὸν Κωνοπᾶν, καὶ ἀπὸ τοῦ Κωνοπᾶ εἰς Κωνσταντίαν εἰς τὸν ποταμὸν Βάρνας, καὶ ἀπὸ Βάρνας ἔρχονται εἰς τὸν ποταμὸν τὴν Διτζίναν, ἅπερ πάντα εἰσὶ γῆς τῆς Βουλγαρίας, ἀπὸ δὲ τῆς Διτζίνας εἰς τὰ τῆς Μεσημβρίας μέρη (29) καταλαμβάνουσι, καὶ οὕτω μέχρι τούτων ὁ πολυώδυνος αὐτῶν καὶ περίφοβος, δυσδιέξοδός τε καὶ χαλεπὸς ἀποπεραίνεται πλοῦς. Ἡ δὲ χειμέριος τῶν αὐτῶν Ῥῶς καὶ σκληρὰ διαγωγή ἐστιν αὕτη· Ἡνίκα ὁ Νοέμβριος μὴν εἰσέλθῃ, εὐθέως οἱ αὐτῶν ἄρχοντες ἐξέρχονται μετὰ πάντων τῶν Ῥῶς ἀπὸ τὸν Κίαβον, καὶ ἀπέρχονται (30) εἰς τὰ πολύδια (31), ἃ λέγεται Γύρα, ἤγουν εἰς τὰς Σκλαβινίας τῶν τε Βερβιάνων, καὶ τῶν Δρουγουβιτῶν καὶ Κριβιτζῶν, καὶ τῶν Σερβίων, καὶ λοιπῶν Σκλάβων, οἵτινές εἰσι πακτιῶται τῶν Ῥῶς. Δι' ὅλου δὲ τοῦ χειμῶνος ἐκεῖσε διατρεφόμενοι, πάλιν ἀπὸ μηνὸς Ἀπριλλίου διαλυομένου τοῦ πάγους τοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ κατέρχονται πρὸς τὸν Κίαβον. Καὶ εἶθ' οὕτως ἀπολαμβάνονται τὰ αὐτῶν μονόξυλα, καθὼς προείρηται, καὶ ἐξοπλίζονται, καὶ πρὸς Ῥωμανίαν (32) κατέρχονται, ὅτι οἱ Οὖζοι (33) δύνανται τοῖς Πατζινακίταις πολεμεῖν.

A ærumnarum ac metus plena navigatio absolvitur. Hyberna vero et aspera Russorum vivendi ratio hæc est. Ineunte Novembri mense, quam primum eorum principes cum universa Russorum gente egrediuntur Ciabo, et in oppida proficiscuntur, quæ Gyra appellantur, aut in Sclavica loca Berbaniorum, Drungubitarum, Cribitzarum, Serviorum, reliquorumque Sclavorum, qui Russis tributarii sunt. Illic vero peracta tota hyeme, rursum Aprili mense, soluta glacie Danapris fluvii, Ciabum descendunt. Deinde receptis, uti supradictum est, monoxylis, iisdemque probe instructis Romaniam descendunt, quoniam Uzi Patzinacitas bello infestare possunt.

ΚΕΦΑΛ. Ι'.

Περὶ τῆς Χαζαρίας, πῶς δεῖ πολεμεῖσθαι, καὶ παρὰ τίνων.

Ὅτι οἱ Οὖζοι δύνανται πολεμεῖν τοὺς Χαζάρους ὡς αὐτοῖς πλησιάζοντες. Ὁμοίως καὶ ὁ ἐξουσιοκράτωρ Ἀλανίας· ὅτι τὰ ἐννέα κλήματα τῆς Χαζαρίας τῇ Ἀλανίᾳ (34) παράκεινται, καὶ δύναται ὁ Ἀλανὸς, εἰ ἄρα καὶ βούλεται, ταῦτα πραιδεύειν, καὶ μεγάλην βλάβην καὶ ἔνδειαν ἐντεῦθεν τοῖς Χαζάροις ποιεῖν· ἐκ γὰρ τῶν ἐννέα κλημάτων τούτων ἡ πᾶσα ζωὴ καὶ ἀφθονία τῆς Χαζαρίας καθέστηκεν.

B

62. CAPUT X.

De Chazaria, quomodo et quorum opera eam bello impetere oporteat.

Chazaris bellum inferre Uzi possunt, utpote conterminí. Sic etiam princeps Alaniæ, quia novem Chazariæ regiones Alaniæ adjacent: possuntque Alani, si velint, illos deprædari, magnumque inde Chazari damnum importare, atque eos rerum penuria premere. Ex illis quippe regionibus Chazaris omnia ad victum necessaria suppeditantur.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ'.

Περὶ τοῦ κάστρου Χερσῶνος, καὶ τοῦ κάστρου Βοσπόρου.

Ὅτι τοῦ ἐξουσιοκράτωρος Ἀλανίας μετὰ τῶν Χαζάρων μὴ εἰρηνεύοντος, ἀλλὰ μᾶλλον προτιμοτέραν τιθεμένου τὴν φιλίαν τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων· ἐὰν οἱ Χάζαροι οὐ βούλωνται τὴν πρὸς τὸν βασιλέα φιλίαν καὶ εἰρήνην τηρεῖν, δύναται μεγάλως αὐτοὺς κακοῦν, τάς τε ὁδοὺς ἐνεδρεύων, καὶ ἀφυλάκτως αὐτοῖς ἐπιτιθέμενος ἐν τῷ διέρχεσθαι πρός τε τὸ Σάρκελ, καὶ τὰ κλήματα, καὶ τὴν Χερσῶνα. Καὶ εἰ ποιήσεται σπουδὴν ὁ τοιοῦτος ἐξουσιοκράτωρ τοῦ κωλύειν αὐτοὺς, μεγάλης καὶ βαθείας εἰρήνης μετέχουσιν ἥ τε Χερσὼν καὶ τὰ κλήματα· φοβούμενοι γὰρ

CAPUT XI.

De castro Chersone et de castro Bospore.

C Alaniæ principe cum Chazaris pacem non habente, sed imperatoris Romani amicitiam potiorem ducente; si illi in amicitia et pace perseverare nolint, potest ille ingenti Chazaros damno afficere, in viis excubando, et ex improviso illos aggrediendo dum ad Sarcel et ad regiones Chersonemque proficiscuntur. Quod si princeps ille operam ponat ut illis aditum prohibeat, alta sane pax erit in Chersone et in regionibus. Chazari quippe Alanorum irruptionem reformidantes, neque facultate data, Chersonem et regiones cum exercitu inva-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(29) Meursius, *ad partes meridionales*, interpretatur.

(30) Sic passim Græci recentiores pro ἀπὸ τοῦ Κιάβου. Perperam legitur in editis ἀπὸ τὸν Κίαβον ποταμόν· quippe vox ποταμόν desideratur in ms. unde puto, eamdem urbem, quam superius scriptor noster Κιοάβα et Κιόβα appellavit, hic Κίαβον nuncupare; quod quidem manifeste ex contextu liquet; nam etiam paulo infra Κίαβον habet, neque sermo est de flumine, sed de urbe Kiowia; de qua vide quid supra adnotavimus.

(31) Sic in ms. At Meursius πολύδρια legendum monet. Πολύδρια legitur in Gloss. Gr. Lat. Phavorinus: πολίχνια, πολύδρια, πόλις.

(32) Perperam legitur in editis Ῥωμαίαν pro D Ῥωμανίαν. Romania apud Scriptores Græcos recentiores nonnunquam pro *imperio Orientali* et interdum pro *provinciis Asiaticis* accipitur. Vide Ducangii utrumque Glossarium.

(33) Vide quæ de Uzia et Uzis habet Porphyrogenitus infra cap. XXXVII, et cap. XLII. Sunt autem Uzi seu Usi, Scythici populi et Hunnici, Patzinacis et generis præstantia et multitudine haud inferiores, *Husi* Raimondo *de Agiles* et Tudebodo lib. II, dicti. De his agunt Zonaras in Const. Duca et Romano Diog. Scylitzes in monomacho, aliique historiæ Byzantinæ scriptores.

(34) De Alania et Chazaria pluribus scriptor noster infra cap. XXXVII, et cap. XLII.

dendi, quia simul utrisque bellum inferre nequeunt, in pace degere cogentur.

οἱ Χάζαροι τὴν τῶν Ἀλανῶν ἐπίθεσιν, καὶ μὴ εὑρίσκοντες ἄδειαν μετὰ φοσσάτου (35) ἐπιτίθεσθαι τῇ Χερσῶνι καὶ τοῖς κλήμασιν, ὡς μὴ πρὸς ἀμφοτέρους ἐν ταυτῷ πολεμεῖν ἐξισχύοντες, εἰρηνεύειν ἀναγκασθήσονται.

CAPUT XII.

De Nigra Bulgaria et Chazaria.

Bulgaria, quam Nigram vocant, potest Chazaros bello infestare.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ'.

Περὶ τῆς Μαύρης Βουλγαρίας, καὶ Χαζαρίας.

Ὅτι καὶ Μαύρη λεγομένη Βουλγαρία δύναται τοῖς Χαζάροις πολεμεῖν.

CAPUT XIII.

De gentibus quæ Turcis finitimæ sunt.

Turcis hæ gentes conterminæ sunt: ad occidentem Francia; ad septentrionem Patzinacitæ; ad meridiem magna Moravia, sive Sphendoploci regio, quæ omnino a Turcis vastata est, et ab ipsis jam obtinetur. Chrobati vero ad montes Turcis adjacent. Possunt autem Patzinacitæ Turcas bello impetere, **63** depopulari, magnamque prædam agere, ipsosque ingenti damno afficere, quemadmodum in eo quod de Patzinacitis instituimus capite declaratum est. Intende, o fili, sermonibus meis oculos mentis tuæ, ac præcepta mea considera, atque opportune poteris divitias prudentiæ quasi ex paternis thesauris proferre, magnamque prudentiam exhibere. Scito itaque borealibus omnibus populis quasi a natura insitam esse divitiarum cupidinem insatiabilem; quamobrem omnia quærunt, omnia expetunt, neque concupiscentiam termino ullo circumscriptam habent, sed plura semper cupiunt, ac pro exigua opera maximam mercedem referri postulant. Ideoque importunas illorum petitiones ac impudentes postulationes, suasione ac prudenti excusatione subvertere atque inhibere oportet: quæ quidem quantum usu et experimento percepi, ut compendio dicam, hujusmodi futuræ sunt. Si quando sive Chazari, sive Turcæ, sive Russi, sive aliæ quæpiam boreales et Scythicæ gentes, ut plerumque accidit, imperiales vestes, coronas, aut stolas, cujusdam præbiti ministerii causa, sibi transmitti postulent, ita te excusatum oportet: Hujusmodi stolæ et coronæ quas nos camelaucia vocamus, neque hominum opera confecta, neque humana industria excogitata sunt. Sed ut ab historia veteri in libris arcanis scriptum reperimus, quando Deus Constantinum illum magnum imperatorem effecit, qui primus Christiano-

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

Περὶ τῶν πλησιαζόντων ἐθνῶν τοῖς Τούρκοις.

Ὅτι τοῖς Τούρκοις τὰ τοιαῦτα ἔθνη παράκεινται· πρὸς μὲν τὸ δυτικώτερον μέρος αὐτῶν, ἡ Φραγγία (36)· πρὸς δὲ τὸ βορειότερον, οἱ Πατζινακῖται· καὶ πρὸς τὸ μεσημβρινὸν μέρος, ἡ μεγάλη Μοραβία, ἤτοι ἡ χώρα τοῦ Σφενδοπλόκου· ἥτις καὶ παντελῶς ἠφανίσθη παρὰ τῶν τοιούτων Τούρκων, καὶ παρ' αὐτῶν κατεσχέθη. Οἱ δὲ Χρωβάτοι πρὸς τὰ ὄρη τοῖς Τούρκοις παράκεινται. Ὅτι δύνανται καὶ οἱ Πατζινακῖται τοῖς Τούρκοις ἐπιτίθεσθαι, καὶ μεγάλως πραιδεύειν καὶ παραβλάπτειν αὐτούς, καθὼς καὶ ἐν τῷ περὶ Πατζινακιτῶν κεφαλαίῳ προείρηται. Ἐπίστησον, υἱέ, διανοίας ὄμμα τῆς σῆς λόγοις ἐμοῖς, καὶ γνῶθι ἃ σοι ἐντέλλομαι, καὶ ἕξεις ἐν καιρῷ ὡς ἐκ πατρικῶν θησαυρῶν προφέρειν πλοῦτον φρονήσεως, καὶ ἐπιδείκνυσθαι χῦμα συνέσεως. Ἴσθι οὖν ὅτι τοῖς βορείοις ἅπασι γένεσι φύσις ὥσπερ καθέστηκεν, τὸ ἐν χρήμασι λίχνον καὶ ἄπληστον, καὶ μηδέποτε κορεννύμενον, ὅθεν πάντα ἐπιζητεῖ, καὶ πάντων ἐφίεται, καὶ οὐκ ἔχει τὰς ἐπιθυμίας ὅρῳ περιγραφομένας, ἀλλ' ἀεὶ τοῦ πλείονος ἐπιθυμεῖ, καὶ ἀντὶ μικρᾶς ὠφελείας μεγάλα κέρδη προσπορίζεσθαι βούλεται. Διὸ δεῖ τὰς τούτων ἀκαίρους αἰτήσεις καὶ παῤῥησιαστικὰς ἀξιώσεις διὰ λόγων πιθανῶν καὶ φρονίμων, καὶ συνετῶν ἀπολογιῶν ἀνατρέπειν καὶ ἀνακρούεσθαι. Αἵτινες ὅσον ἀπὸ τῆς πείρας ἡμεῖς καταλαβεῖν ἠδυνήθημεν, ὡς ἐν τύπῳ περιλαβεῖν, τοιαῦταί τινες ἔσονται· Εἰ ἀξιώσουσί ποτε καὶ αἰτήσονται, εἴτε Χάζαροι, εἴτε Τοῦρκοι, εἴτε καὶ Ῥῶς, ἢ ἕτερόν τι ἔθνος τῶν βορείων καὶ Σκυθικῶν, οἷα πολλὰ συμβαίνει ἐκ τῶν βασιλείων ἐσθήτων, ἢ στεμμάτων (37), ἢ στολῶν, ἕνεκά τινος δουλείας καὶ ὑπουργίας αὐτῶν ἀποσταλῆναι αὐτοῖς, οὕτω χρή σε ἀπολογίσασθαι, ὅτι τοιαῦται στολαὶ καὶ τὰ στέμματα, ἃ παρ' ἡμῶν καμελαύκια ὀνομάζεται (38),

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(35) Φοσσάτον, *exercitus*; qua significatione passim occurrit apud Scriptores Byzantinos, necnon apud Tacticos. Latini quoque recentiores *fossatum* pro *exercitu* dixere.

(36) De Francia, Moravia et Chrobatis pluribus infra agit idem Constantinus; de Sphendopluco autem Moraviæ principe cap. XLI, ubi vide quæ adnotamus. De hac Francia vide quæ observat Ducangius in notis ad Chronicon Paschale pag. 548.

(37) Στέμμα hic pro *corona* sumitur; seu ut verius dicam pro *Camelaucio* illo Constantinianeo, quo imperatores Constantinopolitani caput redimiti cernuntur, tum in eorum numismatibus, tum in eorum figuris.

(38) Ita ex contextu restituimus: in mss. corrupte legitur: ἅπερ ὑμεῖς καμελαύκια λέγεται· in editis vero habetur λένετε. Ex contextu, inquam, ita emendavimus, paulo superius quippe habet, καὶ τὰ στέμματα ἃ παρ' ἡμῶν καμελαύκια ὀνομάζεται. Ubi perperam scribit Meursius παρ' ὑμῶν pro παρ' ἡμῶν. Nam quamplurimi populi ex illis gentibus Borealibus ac Scythicis, de quibus loquitur Porphyrogenitus laudato loco Illyrica lingua utebantur, nec alia ab illa, qua nostrates; et qua quidem Europæ haud minima pars nunc utitur. Igitur καλεμαύκιον cum non sit vox Illyrica, ut liquet ex Suida: Καμελαύκιον, inquit ille, Ῥωμαίων ἡ λέξις, ῥηθείη δ' ἂν καὶ Ἑλληνιστί, παρὰ τὸ καῦμα ἐλαύνειν, καμελαύκιον. Eadem habent Lexicon Cyrilli et Glossæ Basilic. Non videtur quidem scribendum παρ' ὑμῶν, sed utrobique παρ' ἡμῶν. Quid autem sit camelaucium paulo superius monuimus.

οὔτε παρὰ ἀνθρώπων κατεσκευάσθησαν, οὔτε ἐξ ἀνθρωπίνων τεχνῶν ἐπενοήθησαν, ἢ ἐξειργάσθησαν, ἀλλ' ὡς ἀπὸ παλαιᾶς ἱστορίας ἐν ἀποῤῥήτοις λόγοις γεγραμμένον εὑρίσκομεν, ἡνίκα ὁ Θεὸς βασιλέα ἐποίησεν Κωνσταντῖνον ἐκεῖνον τὸν Μέγαν τὸν πρῶτον Χριστιανὸν βασιλεύσαντα, δι' ἀγγέλου αὐτῷ τὰς τοιαύτας στολὰς ἐξαπέστειλεν, καὶ τὰ στέμματα, ἃ παρ' ἡμῶν καμελαύκια λέγεται, καὶ διωρίσατο αὐτῷ θεῖναι ταῦτα ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς ἐνυποστάτου σοφίας Θεοῦ Ἁγία Σοφία κατονομάζεται, καὶ μὴ καθ' ἑκάστην αὐτὰ ἀμφιέννυσθαι, ἀλλ' ὅτε δημοτελὴς (39) καὶ μεγάλη τυγχάνῃ Δεσποτικὴ ἑορτή. Διὸ δὴ Θεοῦ προστάγματι ταῦτα ἀπέθετο, ἅτινα καὶ ἄνωθεν τῆς ἁγίας τραπέζης ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ἀποκρέμαται, καὶ εἰς κόσμον τῆς ἐκκλησίας καθέ στηκεν. Τὰ δὲ λοιπὰ ἱμάτια, καὶ σαγία (40) βασιλικὰ τῆς ἱερᾶς ταύτης τραπέζης ἄνωθεν ἐπίκεινται ἐφαπλούμενα. Ἡνίκα δὲ καταλάβῃ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἑορτὴ, ἀναλαμβάνεται τὰ ἐκ τοιούτων στολῶν καὶ στεμμάτων τὰ πρὸς τὸν καιρὸν ἐπιτήδεια καὶ ἁρμόζοντα ὁ πατριάρχης, καὶ ἀποστέλλει πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀμφιέννυται αὐτὰ ἐκεῖνος ὡς ὑπηρέτης Θεοῦ καὶ διάκονος ἐν τῇ προελεύσει, καὶ μόνον. Καὶ πάλιν μετὰ τὴν χρείαν ἀντιστρέφει αὐτὰ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀπόκειται ἐν αὐτῇ. Ἀλλὰ καὶ κατάρα τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου (41) ἐστὶν ἐν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ τραπέζῃ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἐγγεγραμμένη, καθὼς αὐτῷ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ ἀγγέλου διωρίσατο. Ἵνα ἐὰν βουληθῇ βασιλεὺς διά τινα χρείαν ἢ περίστασιν, ἢ ἐπιθυμίαν ἄκαιρον ἐξ αὐτῶν ἐπάραι, καὶ ἢ αὐτὸς καταχρήσασθαι, ἢ ἑτέροις χαρίσασθαι, ὡς πολέμιος καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων ἐχθρὸς ἀναθεματίζηται, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποκηρύττηται. Εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ἕτερα ὅμοια καμεῖν βουληθῇ, ἵνα καὶ αὐτὰ ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία ἀναλαμβάνηται, τῶν ἀρχιερέων πάντων εἰς ταῦτα παῤῥησιαζομένων, καὶ τῆς συγκλήτου· καὶ μὴ ἔχειν ἐξουσίαν μήτε τὸν βασιλέα, μήτε τὸν πατριάρχην, μήτε ἕτερόν τινα τὰς τοιαύτας ἀναλαμβάνεσθαι στολὰς, ἢ τὰ στέμματα, ἀπὸ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας· καὶ φόβος μέγας ἐπήρτηται τοῖς βουλομένοις ἀνατρέπειν τι τῶν τοιούτων θεϊκῶν διατάξεων. Εἷς γάρ τις τῶν βασιλέων, Λέων ὀνόματι, ὃς καὶ ἀπὸ Χαζαρίας γυναῖκα ἠγάγετο, ἀβούλῳ τόλμῃ χρησάμενος ἓν τῶν τοιούτων ἀνελάβετο στεμμάτων Δεσποτικῆς μὴ παρούσης ἑορτῆς, καὶ δίχα γνώμης τοῦ πατριάρχου!, τοῦτο περιεβάλετο. Καὶ εὐθέως ἄνθρακα ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐκβαλὼν, καὶ ταῖς ἐκ τούτου ὀδύναις κατατρυχόμενος, κακινκάκως ἀπέῤῥηξε τὸ ζῆν (42), καὶ πρὸ καιροῦ τὸν θάνατον ἐπεσπάσατο. Καὶ τοῦ τοιούτου.

rum imperium tenuit, illi per angelum tales stolas et coronas, quas nos camelaucia vocamus, misit, jussitque ea deponere in Magna sancta Dei ecclesia, quæ de nomine sapientiæ Dei enhypostatæ sancta Sophia appellatur; nec quotidie illa uti præcepit, sed tantum in publico et magno Dominico festo: quare ex jussu Dei hæc deposita, et supra sacram mensam in altari ipsius templi suspensa manent, et in ornatum ecclesiæ deputata sunt. Reliqua autem indumenta et saga imperialia supra hanc sacram mensam extensa jacent. Cum porro Domini et Dei nostri Jesu Christi festum inciderit, ex hujusmodi stolis et coronis ea accipiuntur a patriarcha, quæ tum opportuna et convenientia sunt, qui ea ad imperatorem mittit, isque illis tanquam minister Dei in processu tantum induitur; atque rursum postquam illis est usus, ea remittit in ecclesiam, ubi reponuntur de more. Quinetiam sancti et magni Constantini in Dei ecclesiæ sacra mensa maledictio scripta est, ut ipsi per angelum Deus mandavit. Ut **64** si quis imperator pro quacumque necessitate aut rerum conditione, sive ex intempestiva cupidine, ex iis quædam auferat, ac sive ipse iis utatur, aut aliis præbere audeat, quasi hostis et Dei jussorum inimicus, anathemate feriatur, et ab Ecclesia expellatur. Si vero ipse quoque alia illis similia efficere velit, ipsa quoque ecclesia recipiat, libera voce petentibus episcopis omnibus, et senatu: neque vel imperatori vel patriarchæ vel cuiquam hominum facultas sit, rerum hujusmodi quampiam ex sancta Dei ecclesia exportare, sive stolæ eæ sint sive coronæ. Sane iis qui ex hujusmodi Dei mandatis quodquam evertere velint, magna impendet formido. Nam quidam imperator, Leo is vocabatur, qui etiam ex Chazaria uxorem duxerat, cum inconsulto ausu, quodpiam ex hisce stemmatibus abstulisset, etsi Dominico non occurrente festo, atque id præter patriarchæ voluntatem, hunc sibi ornatum imposuit: ac subito carbone in faciem erumpente, magnis inde cruciatus doloribus misere periit, ac sibi ante tempus mortem maturavit. Atque ex subitanea illa hujusmodi audaciæ ultione, is exinde mos inductus est, ut imperator coronam accepturus juret, et profiteatur se nihil mandatis et consuetudinibus antiquis hujusmodi adversum, aggressurum aut cogitaturum esse; atque ita a patriarcha coronetur, et statutæ solemnitati congruentia peragat et absolvat.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(39) Vide Codinum de Offic. aulæ Constantinop.

(40) Sic in ms. Perperam in editis, τὰ δὲ λοιπὰ ἱμάτια σαγία, etc. Σαγίον, σάγη et σάγιν vox Latina, *Sagum*. Vide Ducangii Gloss. Græc.

(41) Coronam autem hanc imperatoris lapillis ornatam depositam fuisse in æde Sophiana, alii volunt, ab Heraclio, alii a Mauricio; alii denique ab ipso Constantino Magno, ut hic videtur innuere scriptor noster.

(42) Sic in ms. Codice, nisi quod pro κακινκάκως scribitur κακὴν κάκος. At scribendum |κακινκάκως docemur ex Vita sancti Stephani Junioris edita a doctissimo D. Bernardo de Montfaucon nostro, pag. 515: κακινκάκως παρευθὺ τοῦ ζῆν ἀπαλλαγεὶ et pag. 527: κακινκάκως τὸ ζῆν ἀπέῤῥηξεν εἰς ἀτελεύτητον παραπεμφθεῖσα κόλασιν. Perperam autem in Editis legitur, κακὴν κακῶς ἀπεῤῥήζετο ζεῖν.

συντόμως ἐκδικηθέντος τολμήματος· ἔκτοτε τύπος ἐγένετο, ὥστε ἐν τῷ μέλλειν στέφεσθαι τὸν βασιλέα πρότερον ὀμνύειν καὶ ἀσφαλίζεσθαι, ὅτι οὐδὲν ἐναντίον τῶν προστεταγμένων, καὶ ἐκ παλαιοῦ φυλαττομένων τολμήσῃ ποιήσειν, ἢ ἐννοήσασθαι, καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ πατριάρχου στέφεσθαι, καὶ τὰ ἁρμόζοντα τῇ καθεστώσῃ ἑορτῇ ἐπιτελεῖν τε καὶ διαπράττεσθαι.

Ita quoque de Græco igne, qui per Siphones emittitur curam habeas et sollicitudinem oportet, ut si quando hunc petere audeant, ut a nobis plerumque petierunt, hujusmodi eos verbis repellere et amandare possis : Istud quoque per angelum, magno et primo Christiano imperatori sancto Constantino ostensum est, qui monita et præcepta gravia ea de re ab eodem angelo accepit ; (quod a majoribus certo testimonio edidicimus) ut apud solos Christianos, et in imperatoria tantum urbe paretur, et non alibi : neque ad aliam quamcumque gentem transmittatur, vel tradatur. Quamobrem magnus idem imperator, ut hac de re successorum fidem obstringeret, in sacra Dei ecclesiæ mensa diras inscribi curavit ; ut qui ex hujusmodi igne aliis gentibus dare præsumpserit, ne Christianus quidem vocetur, neque dignitate aliqua, vel magistratu dignus habeatur ; sed et si quem teneat ab illo dejiciatur, et in sæcula sæculorum anathemate feriatur, et traducatur, sive imperator, sive patriarcha, sive alius quispiam, sive princeps, sive subditus **65** fuerit, qui tale præceptum violare aggressus fuerit : omnesque zelo et timore Dei instructos hortatus est, ut talem hominem tanquam hostem publicum, magnique hujus præcepti transgressorem de medio tolli satagant, statimque dira morte afficiant. Accidit autem aliquando, (malitia semper locum inveniente) aliquem e ducibus nostris, acceptis gentilium quorumdam muneribus quamplurimis, hunc ipsis ignem tradidisse : at Deo hoc scelus inultum non relinquente, cum sanctam Dei ecclesiam ingressurus esset, ignis cœlitus delapsus ipsum devoravit et absumpsit. Hinc metus tremorque magnus animos omnium invasit ; et jam inde nemo, vel imperator, vel princeps, vel privatus, vel militiæ præfectus, vel alius quispiam mortalium, quid simile in animum inducere, multoque minus rem aggredi aut perficere ausus est.

Ὡσαύτως χρή σε καὶ περὶ τοῦ ὑγροῦ πυρὸς τοῦ διὰ τῶν σιφώνων (43) ἐκφερομένου μεριμνᾷν τε καὶ μελετᾷν, ὡς εἴπερ ποτὲ τολμήσωσί τινες καὶ αὐτὸ ἐπιζητῆσαι, καθὼς καὶ παρ' ἡμῶν πολλάκις ἐζήτησαν, τοιούτοις αὐτοὺς ἔχοις ἀποκρούεσθαι καὶ ἀποπέμπεσθαι ῥήμασι, ὅτι Καὶ αὐτὸ δι' ἀγγέλου τῷ μεγάλῳ καὶ πρώτῳ βασιλεῖ Χριστιανῷ ἁγίῳ Κωνσταντίνῳ (44) ἐφανερώθη καὶ ἐδιδάχθη. Παραγγελίας δὲ μεγάλας καὶ περὶ τούτου παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἀγγέλου ἐδέξατο, ὡς παρὰ πατέρων καὶ πάππων πιστωθέντες πληροφορούμεθα, ἵνα ἐν μόνοις τοῖς Χριστιανοῖς καὶ τῇ ὑπ' αὐτῶν βασιλευομένῃ πόλει κατασκευάζηται, ἀλλαχοῦ δὲ μηδαμῶς· μήτε εἰς ἕτερον ἔθνος τὸ οἷον δήποτε παραπέμπηται, μήτε διδάσκηται. Ὅθεν καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ὁ μέγας οὗτος βασιλεὺς ἐξασφαλιζόμενος περὶ τούτου, ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἀρὰς ἐγγραφῆναι πεποίηκεν, ἵνα ὁ ἐκ τοῦ τοιούτου πυρὸς εἰς ἕτερον ἔθνος δοῦναι τολμήσας, μήτε Χριστιανὸς ὀνομάζηται, μήτε ἀξίας τινὸς ἢ ἀρχῆς ἀξιοῦται· ἀλλ' εἴ τινα καὶ ἔχων τύχῃ, καὶ ἀπὸ ταύτης ἐκβάληται, καὶ εἰς αἰῶνα αἰώνων ἀναθεματίζηται καὶ παραδειγματίζηται, εἴτε βασιλεὺς, εἴτε πατριάρχης, εἴτε τις ἄλλος οἷος οὖν ἄνθρωπος, εἴτε ἄρχων, εἴτε ἀρχόμενος τυγχάνοι, ὁ τὴν τοιαύτην ἐντολὴν παραβαίνειν πειρώμενος. Καὶ προὐτρέψατο πάντας τοὺς ζῆλον καὶ φόβον Θεοῦ ἔχοντας ὡς κοινὸν ἐχθρὸν καὶ παραβάτην τῆς μεγάλης ταύτης ἐντολῆς τὸν τοιοῦτο ἐπιχειροῦντα ποιεῖν ἀναιρεῖν σπουδάζειν, καὶ ἐχθίστῳ τῷ χαλεπῷ (45) παραπέμπεσθαι θανάτῳ. Συνέβη δέ ποτε τῆς κακίας ἀεὶ χώραν εὑρισκούσης, τινὰ τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν, δῶρα παρά τινων ἐθνικῶν πάμπολλα εἰληφότα, μεταδοῦναι αὐτοῖς ἐκ τοῦ τοιούτου πυρὸς, καὶ μὴ ἀνεχομένου τοῦ Θεοῦ ἀνεκδίκητον καταλιπεῖν τὴν παράβασιν, ἐν τῷ μέλλειν αὐτὸν ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ εἰσιέναι Ἐκκλησίᾳ, πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατελθὸν τοῦτον κατέφαγε, καὶ ἀνήλωσεν. Καὶ ἀπὸ τότε φόβος μέγας καὶ τρόμος ἐν ταῖς ἁπάντων ἐνετέθη ψυχαῖς, καὶ οὐκέτι οὐδεὶς τοῦ λοιποῦ, οὔτε βασιλεὺς, οὔτε ἄρχων, οὔτε ἰδιώτης, οὔτε στρατηγὸς, οὔτε οἷος

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

Meursius legendum ait, κακὴν κακῶς ἀπερρήξατο ζωήν. Quæ vero hic narrat Porphyrogenitus de morte Leonis Chazari, satis conveniunt cum iis, quæ de eo habent reliqui scriptores Byzantini. Verum fallitur Scriptor noster, dum hujus uxorem a Chazaria fuisse paulo superius dixit, uti infra ostendemus, ubi Scriptor noster eadem tradit.

(43) De ejusmodi siphonibus, qui ignem Græcum ejaculabantur, pluribus agit Ducangius in notis ad Villharduinum, et ad Joinvillium, necnon in Gloss. Græc.

(44) Idem Porphyrogenitus infra cap. XLVIII, ait, ignem Græcum ejusque usum primum Callinicum quemdam Ilio advenam Constantinopolitanos docuisse, temporibus Constantini Pogonati. Et Theophanes ad annum IV ejusdem Augusti sic de igne Græco loquitur : Ὁ δὲ προλεχθεὶς Κωνσταντῖνος τὴν τοιαύτην τῶν θεομάχων κατὰ ΚΠ. ἐγνωκὼς, κατεσκεύασεν καὶ αὐτὸς διήρεις εὐμεγέθεις κακκαβοπορφύρους καὶ δρόμωνας σιφωνοφόρους· καὶ τούτοις προσορμίσαι ἐκέλευσεν ἐν τῷ Προκλιανισίῳ τῶν Καισαρίου λιμένι. *Memoratus autem Constantinus comperto Dei adversariorum in CP. proposito, biremes etiam cacabos porphyreticos igne oppletos ferentes, et dromones siphonibus eumdem ignem spirantes, ad Proclianisium Cæsarii portum in hostes impressionem facturos præparari jussit.* Vide quid de igne Græco habet Nicetas in Isaacio Angelo lib. I.

(45) Sic in ms. Reg. ac fortassis legendum, καὶ ἐκτίστῳ καὶ χαλεπῷ, nimirum *acerbissima ac dira morte*. In ms. Pal. legitur, καὶ ἔκτος τῷ χαλεπῷ, etc. Meursius emendat, καὶ εὐθὺς τῷ χαλεπῷ, quam lectionem in versione sequimur.

οὖν ὅλως ἄνθρωπος κατετόλμησέ τι τοιοῦτον ἐνθυμηθῆναι, μήτι γε καὶ ἔργῳ ἐπιχειρῆσαι ποιῆσαι, ἢ διαπράξασθαι.

Ἀλλά γε δὴ μετάβηθι, καὶ πρὸς ἕτερον εἶδος αἰτήσεως παραλόγου καὶ ἀπρεποῦς εὐπρεπεῖς καὶ ἁρμόζοντας λόγους ἀναζήτει, καὶ ἀναμάνθανε. Εἰ γάρ ποτε ἔθνος τι ἀπὸ τῶν ἀπίστων τούτων καὶ ἀτίμων βορείων γενῶν αἰτήσεται συμπενθεριάσαι μετὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ ἢ θυγατέρα αὐτοῦ εἰς νύμφην λαβεῖν, ἢ ἐπιδοῦναι οἰκείαν θυγατέρα, (46) ἢ γυναῖκα χρηματίσαι βασιλέως, ἢ βασιλέως υἱοῦ, χρὴ σε τοιούτοις ῥήμασι, καὶ τὴν τοιαύτην αὐτῶν παράλογον ἀποκρούσασθαι αἴτησιν, λέγοντα, ὅτι. Καὶ περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως παραγγελία καὶ διάταξις φοβερὰ καὶ ἀπαραποίητος τοῦ Μεγάλου καὶ ἁγίου Κωνσταντίνου ἐναπογέγραπται ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ τῆς καθολικῆς τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Σοφίας. τοῦ μηδέποτε βασιλέα Ῥωμαίων συμπενθεριάσαι μετὰ ἔθνους παρηλλαγμένοις καὶ ξένοις ἤθεσι χρωμένου τῆς Ῥωμαϊκῆς καταστάσεως· μάλιστα δὲ ἀλλοπίστου καὶ ἀβαπτίστου, εἰ μὴ μετὰ μόνων τῶν Φράγγων· τούτους γὰρ μόνους ὑπεξείλετο ὁ Μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ Κωνσταντῖνος ὁ ἅγιος· ὅτι καὶ αὐτὸς τὴν γένεσιν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἔσχε μερῶν (47)· ὡς συγγενείας καὶ ἐπιμιξίας πολλῆς τυγχανούσης Φράγγοις τε καὶ Ῥωμαίοις· καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τούτων μόνων προετρέψατο συνιστᾶν γαμικὰ συναλλάγια τοὺς βασιλεῖς Ῥωμαίων, διὰ τὴν ἄνωθεν τῶν μερῶν ἐκείνων καὶ γενῶν περιφάνειαν καὶ εὐγένειαν. Μετ' ἄλλου δὲ τοῦ οἵου δήποτε ἔθνους μὴ δυναμένους τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' ὁ τοῦτο ποιῆσαι τολμήσας, ἵνα ὡς παραβάτης πατρικῶν εἰσηγήσεων, καὶ βασιλείων θεσμῶν, ἀλλότριος κρίνοιτο τῶν Χριστιανῶν καταλόγων, καὶ τῷ ἀναθέματι παραδιδοῖτο. Ὁ δὲ προμνημονευθεὶς Λέων ἐκεῖνος ὁ βασιλεύς, ὁ καὶ τὸ στέμμα, καθὼς ἀνωτέρω προείρηται, παρανόμως καὶ τολμηρῶς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας δίχα γνώμης τοῦ τότε πατριαρχεύοντος λαβὼν καὶ περιθέμενος, καὶ τὴν δίκην συντόμως δοὺς ἀξίαν τῆς αὐτοῦ πονηρᾶς ἐγχειρήσεως, ἐτόλμησε καὶ τὴν τοιαύτην ἐντολὴν τοῦ ἁγίου βασιλέως ἐκείνου, ἥτις, ὡς ἤδη δεδήλωται, ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ ἀναγεγραμμένη καθέστηκεν, παρὰ φαῦλον θέσθαι, καὶ ὡς μηδὲν λογίσασθαι, καὶ ὡς ἅπαξ ἔξω τοῦ θείου φόβου καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ πεποίηκεν ἑαυτόν, συνεστήσατο καὶ μετὰ τοῦ Χαγάνου Χαζαρίας γαμικὸν συναλλάγιον, καὶ θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα ἐδέξατο (48), καὶ μέγα ἐκ τούτου ὄνειδος

Verum ad aliam petitionis speciem transeas, sane irrationabilem et indecoram; ac congruentem honestamque responsionem excogites et ediscas. Si enim unquam natio quædam ex infidelibus et inhonoratis borealibus, affinitatem cum Romano imperatore contrahere voluerit, et vel filiam ejus sponsam accipere, vel suam illi elocare, ita ut vel imperatoris vel filii ejus uxor sit: hujusmodi te verbis absurdam hanc petitionem propulsare oportet: Hac item de re interdictum, ac terribilis immutabilisque constitutio a Magno et sancto Constantino in sacra mensa catholicæ Christianorum ecclesiæ Sanctæ Sophiæ descripta est; ne unquam imperator Romanus affinitatem contrahat cum gente, quæ peregrinis et a Romano statu alienis moribus utatur, maximeque si alienæ fidei, et baptizata non sit, Francis tantum exceptis: hos quippe solos excepit Magnus ille et sanctus Constantinus, quia illis ex partibus originem duxerat; cognatio enim et commercia magna erant inter Francos et Romanos. Ideoque cum iis solis matrimonia inire Romanis imperatoribus permisit, propter antiquam gentium nationumque illarum claritatem nobilitatemque; cum alia vero quacunque natione id agere vetuit; ita ut etiam si quis id facere ausus fuerit, tanquam paternarum traditionum imperialiumque legum transgressor, Christianorum catalogo alienus censeatur dirisque devoveatur. Certe supra memoratus Leo imperator, qui coronam, ut jam diximus, improbe ac temere absque patriarchæ consensu ex ecclesia accepit sibique imposuit, ac condignas subito **66** sceleris pœnas dedit, ausus item hoc sancti illius imperatoris præceptum, quod, ut jam declaratum est, in sacra mensa descriptum erat vilipendere, et pro nihilo habere: ubi semel Dei legumque divinarum metum omnem excusserat, cum Chazariæ Chagano matrimonialem contractum instituit, filiamque ipsius uxorem accepit, cum magno tam suo, quam imperii Romani opprobrio, quod avita præcepta violasset ac pro nihilo habuisset; præterquam quod ne Christianus quidem orthodoxus esset, sed hæreticus et imaginum hostis: ideo, harum scilicet impietatum causa, in sancta Dei ecclesia assidue

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(46) Sic cum Meursio lego. Perperam in ms. habetur, χρῆσαι τοιούτοις ῥήμασιν, etc. Et paulo infra perperam in Editis legitur λέγονται pro λέγοντα; sed optime Meursius emendat.

(47) At dissentiunt alii historici; et quidem idem Porphyrogenitus secum ipse pugnare videtur; quippe lib. II de Them. cap. IX, Constantinum in urbe Naisso Daciæ natum fuisse scribit. Jul. Firmicus lib. II. Math. cap. II eum ortum fuisse ait Trasi. Nicephorus Callisti Drepani Bithyniæ urbe ad Nicomediensem Sinum, quam postmodum urbem Helenopolim de matris nomine appellavit, ut tradunt Scriptor Chronici Alexandrini et Theophanes. Alii denique Constantinum in Britannia natum fuisse volunt hoc præsertim fulti argumento, quod auctor Panegyrici Maximiano et Constantino dicti, hæc de Constantino dicat: *Liberavit ille Britannias servitute, tu etiam nobiles illic oriendo fecisti.* At quod ait alibi Eumenius: *O fortunata et nunc omnibus beatior terris Britannia, quæ Constantinum Cæsarem prima vidisti!* certe de Cæsaris dignitate Constantino, dum in Britannia moraretur collata probabilius intelligendum.

(48) Fallitur Porphyrogenitus, uti paulo superius monuimus, dum Leoni Chazaro, Chazaria oriundam uxorem adscribit; quippe hic Chazarus cognominatus fuit propter maternam originem; Irene enim prima Copronymi uxor, Chazarorum Chagani filia fuit, quæ Christiana facta, Catholicam fidem, quoad vixit, incolumem servavit. Leo

excommunicatur et anathemate damnatur; utpote qui Dei et sancti magni imperatoris Constantini constitutionem violaverit et everterit. Quomodo enim fas esse possit, Christianos cum infidelibus matrimonia inire affinitatesque contrahere, id canone prohibente, et universa Ecclesia indignum illud et a Christiano statu alienum esse arbitrante? Aut quis ex conspicuis, generosis et sapientibus imperatoribus Romanis rem hujusmodi admisit? Quod si reponant: Cur dominus Romanus imperator, cum Bulgaris affinitate junctus est, neptemque propriam domino Petro Bulgaro elocavit? ita respondendum est: Quia dominus Romanus imperator vir indoctus et illiteratus erat, neque in regia educatus fuerat, neque a principio Romanis legibus et moribus obsecutus, neque ex imperatorio et nobili genere ortus; ideo audacius et liberius multa peragebat: atque in hac re neque prohibenti Ecclesiæ morigerus fuit, neque Magni Constantini decreto obtemperavit; sed pro lubito et arbitratu suo, honesti ignarus, honestum et bonum respuens, paternasque traditiones vilipendens, id aggredi ausus est: hoc tantum usus rationabili obtentu, isto nempe modo ingentem captivorum Christianorum multitudinem liberari: Christianos item esse Bulgaros et ejusdem fidei: præterea neque vere principis et legitimi imperatoris filiam esse; sed tertii postremi atque subjecti, qui nullam in rebus imperii potestatem haberet. Sed nihil referebat sive remotiore sive propinquiore cognatione ad imperatoriam stirpem illa accederet: nec referebat item summam hinc publicis rebus utilitatem obvenire; aut ultimum esse patrem, nec quidquam fere potestatis habere; quandoquidem contra ecclesiasticæ traditionis canonem ac magni sanctique Constantini decretum id agebat: nam multis, dum superstes esset, **67** idem dominus Romanus contumeliis oneratus est, et calumniæ atque odio obnoxius fuit, cum apud senatum, tum apud plebis multitudinem et ipsam Ecclesiam, quod tandem odium in apertum prorupit; ita ut etiam mortuus vilipenditur, traducatur et condemnetur, quod rem indecoram ac illustri Romanorum imperio indignam incœptaverit. Singulæ namque gentes, cum diversos mores, diversas item leges et constitutiones habeant, ea retinere debent, quæ

A καὶ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ καὶ ἑαυτῷ προσετρίψατο, ὡς τὰ προγονικὰ παραγγέλματα ἀκυρώσας, καὶ παρ' οὐδὲν λογισάμενος· πλὴν οὐδὲ ὀρθόδοξος Χριστιανὸς ἦν ἐκεῖνος, ἀλλ' αἱρετικὸς καὶ εἰκονομάχος. Διὸ χάριν τῶν τοιούτων αὐτοῦ παρανόμων ἀσεβημάτων ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ διηνεκῶς ἀποκηρύττεται, καὶ ἀναθεματίζεται, ὡς καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου βασιλέως Κωνσταντίνου διατάξεως παραβάτης καὶ ἀνατροπεύς. Πῶς γάρ ἐστι τῶν ἐνδεχομένων, Χριστιανοὺς μετὰ ἀπίστων γαμικὰς κοινωνίας ποιεῖν καὶ συμπενθεριάζειν, τοῦ κανόνος τοῦτο κωλύοντος, καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἁπάσης ἀλλότριον αὐτὸ λογιζομένης (49), καὶ ἔξω τῆς Χριστιανικῆς καταστάσεως; ἢ τίς τῶν ἐκκρίτων καὶ εὐγενῶν καὶ σοφῶν βασιλέων Ῥωμαίων κατεδέξατο; B Εἰ δὲ ἀντείπωσιν, Πῶς ὁ κύριος Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς μετὰ Βουλγάρων συνεπενθερίασεν, καὶ τὴν ἰδίαν ἐκγόνην δέδωκεν τῷ κυρίῳ Πέτρῳ τῷ Βουλγάρῳ (50); δεῖ ἀπολογήσασθαι, ὅτι Ὁ κύριος Ῥωμανὸς ὁ βασιλεὺς ἰδιώτης καὶ ἀγράμματος ἄνθρωπος ἦν, καὶ οὔτε τῶν ἄνωθεν ἐν βασιλείοις τεθραμμένων οὔτε τῶν παρηκολουθηκότων ἐξ ἀρχῆς τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἐθισμοῖς, οὔτε ἀπὸ γένους βασιλείου καὶ εὐγενοῦς, καὶ διὰ τοῦτο αὐθαδέστερον καὶ ἐξουσιαστικώτερον τὰ πολλὰ κατεπράττετο, καὶ ἐν τούτῳ οὔτε τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπαγορευούσῃ ὑπήκουσεν, οὔτε τῇ ἐντολῇ καὶ διαταγῇ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου κατηκολούθησεν, ἀλλ' ἐκ γνώμης αὐθάδους καὶ αὐτοβούλου καὶ τῶν καλῶν ἀμαθοῦς, καὶ μὴ βουλομένης ἕπεσθαι τῷ πρέποντι καὶ καλῷ μηδὲ ταῖς πατεροπαραδότοις στοιχεῖν (51) C διατάξεσι τοῦτο ποιῆσαι τετόλμηκεν· ταύτην μόνην εὔλογον δηλονότι προβαλλόμενος πρόφασιν τοσοῦτον πλῆθος αἰχμαλώτων Χριστιανῶν διὰ τῆς τοιαύτης πράξεως ἀναῤῥύεσθαι, καὶ τὸ Χριστιανοὺς εἶναι καὶ τοὺς Βουλγάρους ὁμοπίστους ἡμῶν. Ἄλλως τε καὶ ὅτι οὐδὲ αὐτοκράτορος καὶ ἐνθέσμου βασιλέως θυγάτηρ ἡ ἐκδιδομένη ἐτύγχανεν, ἀλλὰ τρίτου, καὶ ἐσχάτου (52), καὶ ἔτι ὑποχειρίου, καὶ μηδεμίαν ἐξουσίαν ἐν τοῖς τῆς ἀρχῆς μετέχοντος πράγμασι· καὶ οὐδὲν διέφερεν τὸ τοιοῦτον τοῦ καὶ ἄλλην τινὰ τῶν βασιλικῶν συγγενίδων τῶν πόῤῥωτέρω τε καὶ ἐγγὺς τῆς βασιλείας εὐγενείας τυγχανουσῶν, καὶ διά τινα κοινωφελῆ δουλείαν καὶ τοῦ ἐσχάτου καὶ μηδὲν σχεδὸν ἐξουσιάζοντος· ἐπεὶ ἔξω τοῦ κανόνος καὶ τῆς D ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, καὶ τῆς τοῦ μεγάλου ἁγίου βασιλέως Κωνσταντίνου διαταγῆς τε καὶ ἐν-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

autem Copronymi filius Irenem Athenis oriundam in matrimonium duxit; quæ quidem post conjugis excessum, cum filio Constantino impubere imperium per annos decem administravit; qui suæ ætatis factus, matrem in ordinem redegit: at illa comprehenso filio, oculisque privato, totam rursus imperii auctoritatem in se transtulit; tandem a Nicephoro Generali comprehensa, imperio est exuta, et in insulam Proten, deinde in Lesbon deportata, ubi haud multo post fato functa est.

(49) Sic emendamus. Perperam in editis et in ms. legitur αὐτῷ pro αὐτό· et paulo infra ἐγχρίτων pro ἐκκρίτων.

(50) Petrus Bulgariæ rex, Symeonis filius, pace cum Romanis composita, Constantinopolim venit, et a Romano Lecapeno perhonorifice exceptus, Mariam ex Christophoro Cæsaris filio neptem uxorem duxit.

(51) Sic emendo. In editis et in ms. legitur, τυχεῖν.

(52) Sic a principio imperii tertio loco Christophorus nominabatur; at ubi Christophorus, Stephanus et Constantinus Romani Lecapeni filii Augustali dignitate donati fuerunt, eo processit hominis impudentia, ut filium Christophorum Constantino in consessibus et acclamationibus publicis præponi voluerit, ut patet ex Luithp. lib. III, cap. 9. Scyl. pag. 626. Nov. Romani Senior.

πόλεως τοῦτο πεποίηκεν, πολλὰ καὶ ζῶν ὠνειδίσθη ὁ A προρρηθεὶς κύριος Ῥωμανὸς, καὶ διεβλήθη, καὶ ἐμισήθη παρά τε τῆς συγκλήτου βουλῆς, καὶ τοῦ δήμου παντὸς, καὶ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς, ὡς καὶ τὸ μῖσος ἐπὶ τοῦ τέλους γενέσθαι καταφανὲς, καὶ μετὰ θάνατον ὁμοίως ἐξουθενεῖται, καὶ διαβάλλεται καὶ ὑπὸ καταγνώμην τίθεται καὶ οὗτος, ἀνάξιον πρᾶγμα καὶ ἀπρεπὲς εἰς τὴν εὐγενῆ πολιτείαν Ῥωμαίων καινοτομήσας. Ἕκαστον γὰρ ἔθνος διάφορα ἔχον ἔθη, καὶ διαλλάττοντας νόμους τε καὶ θεσμοὺς, ὀφείλει τὰ οἰκεῖα κρατεῖν, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους τὰς πρὸς ἀνάκρισιν βίου κοινωνίας ποιεῖσθαι καὶ ἐνεργεῖν. Ὥσπερ γὰρ ἕκαστον ζῶον μετὰ τῶν ὁμογενῶν τὰς μίξεις ἐργάζεται, οὕτω καὶ ἕκαστον ἔθνος οὐκ ἐξ ἀλλοφύλων καὶ ἀλλογλώσσων, ἀλλ' ἐκ τῶν ὁμογενῶν τε καὶ ὁμοφώνων B τὰ συνοικέσια τῶν γάμων ποιεῖσθαι καθέστηκε δίκαιον. Ἐντεῦθεν γὰρ καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ὁμοφροσύνη καὶ συνομιλία, καὶ προσφιλὴς συνδιατριβὴ καὶ συμβιώσεις περιγίνεσθαι πέφυκε (53)· τὰ δὲ ἀλλότρια ἔθη καὶ διαλλάττοντα νόμιμα ἀπεχθείας μᾶλλον, καὶ προσκρούσεις, καὶ μίση, καὶ στάσεις εἴωθεν ἀπογεννᾷν· ἅπερ οὐ φιλίας καὶ κοινωνίας, ἀλλ' ἔχθρας καὶ διαστάσεις φιλεῖ ἀπεργάζεσθαι (54). Καὶ ὅτι μὴ δεῖ τὰ κακῶς παρά τινων ἐξ ἀμαθείας ἢ αὐθαδείας καταπραχθέντα τοὺς ἐννόμως ἄρχειν βουλομένους μιμεῖσθαί τε καὶ ζηλοῦν, ἀλλὰ τῶν ἐννόμως καὶ δικαίως βεβασιλευκότων τὰς ἀοιδίμους πράξεις ἔχειν ὡς εἰκόνας ἀγαθὰς εἰς παράδειγμα προκειμένας μιμήσεως, καὶ κατ' ἐκείνας πειρᾶσθαι καὶ αὐτὸν ἀπευθύνειν πάντα τὰ παρ' αὐτοῦ ἐνεργούμενα, ἐπεὶ C καὶ τὸ διὰ τὰς τοιαύτας αὐτοβούλους πράξεις αὐτοῦ ἐπελθὸν αὐτῷ τέλος (55), φημὶ δὲ τῷ κυρῷ Ῥωμανῷ, ἱκανόν ἐστι πρὸς σωφρονισμὸν παράδειγμα τῷ βουλομένῳ τὰ κακῶς παρ' ἐκείνου πραχθέντα ζηλοῦν. Χρεὼν δὲ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ταῦτά σε γινώσκειν, υἱὲ πολυέραστε, ἅτε τῆς τούτων γνώσεως μεγάλως σοι συμβαλέσθαι δυναμένης, καὶ θαυμαστότερον ἀποδεῖξαι. Τὰ δέ ἐστι περὶ διαφορᾶς πάλιν ἑτέρων ἐθνῶν, γενεαλογίας τε αὐτῶν καὶ ἐθῶν καὶ βίου διαγωγῆς, καὶ θέσεως καὶ κράσεως τῆς παρ' αὐτῶν κατοικουμένης γῆς, καὶ περιηγήσεως αὐτῆς, καὶ σταδιασμοῦ (56), καθὼς ἑξῆς πλατύτερον διερμηνεύσεται.

sibi propria sunt, et ab ipsa gente pro conditione proprii status consortia inire. Quemadmodum enim singula animalia cum iis, quæ ejusdem sunt generis, commiscentur; sic et singulas gentes non ex alienigenis, neque ex diversæ linguæ nationibus, sed ex contribulibus et ejusdem linguæ connubia jungere consentaneum est. Inde quippe mutua concordia, et amabilis consuetudo atque convictus oriri solet: mores autem diversi, et diversæ leges, inimicitias potius, discordiam, odia et seditiones gignere solent; quæ non amicitias aut communionem, sed inimicitias ac divortia efficere consueverunt. Neque illos, qui legitime imperare volunt, ea quæ perperam a quibusdam sive ex inscitia, sive ex arrogantia peracta sunt imitari oportet, sed illorum qui secundum leges et jus imperaverunt, laudabilia gesta veluti bonas imagines ad sequendum propositas habere, curareque, ut ad eas omnia facta sua dirigant: siquidem vel is, qui ipsum dominum Romanum propter illa ex libito perpetrata, oppressit exitus, ad exemplum iis, qui improbas ejus actiones imitari velint satis superque est. Hæc porro te, charissime fili, una cum aliis scire opus est, quorum notitia magno tibi usui esse et admirabilem te præbere possit. Hæc vero, quæ sequuntur, de discrimine aliarum gentium pertractant, de genealogia earum, de moribus et vivendi instituto, de situ et temperie regionum quas inhabitant, item de finibus et dimensionibus earum, ut in sequentibus latius explicabitur.

ΚΕΦΑΛ. ΙΔ'.

Περὶ τῆς γενεαλογίας τοῦ Μουχούμετ.

Γενεαλογεῖται ὁ δυσσεβὴς καὶ ἀκάθαρτος Μουχούμετ, ὃν λέγουσιν οἱ Σαρακηνοὶ προφήτην αὐτῶν εἶναι ἐκ φυλῆς γενικωτάτης Ἰσμαὴλ υἱοῦ Ἀβραὰμ κατ-αγόμενον. Ζηναρὸς (57) γὰρ ὁ τοῦ Ἰσμαὴλ ἀπόγονος πατὴρ αὐτῶν ἀναγορεύεται (58) πάντων. Οὗτος οὖν γεννᾷ υἱοὺς δύο, Μούνδαρον καὶ Ῥαβείαν (59). Ὁ

CAPUT XIV.

De genealogia Mahometis.

Jam ad genealogiam improbi et impuri Mahometis veniatur, quem prophetam esse suum dicunt Saraceni, ex amplissima tribu Ismaelis, Abrahami filii deductum. Zenarus enim Ismaelis pronepos ipsorum omnium pater dicitur. **68** Hic igitur filios duos suscepit, Mundarium et Rhabiam. Mundarus autem

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(53) Sic in ms. In editis legitur, περιήνεσθαι πέφοικε. Meursius legendum ait, περιγίνεσθαι πεφίληκε.

(54) Sic in ms. In editis legitur, φιλεῖν ἀπεργάζεται. Meursius scribendum ait, φίλων ἀπεργάζεται.

(55) Quippe Romani in Porphyrogenitum perfidiam vindicavit Deus pari in ipsummet Stephani filii impietate, qui patrem imperio dejectum, et in monachum detonsum, in monasterium Protes insulæ ablegavit, ubi reliquum vitæ exegit Romanus, licet non omni abdicata recuperandæ potestatis spe, ut scribit Leo Grammaticus.

(56) Occurrit etiam cap. I hæc vox, ubi vide quæ adnotavimus. Meursius hic legendum ait, σταδισμοῦ pro σταδιασμοῦ.

(57) Qui Porphyrogenito Ζηναρὸς dicitur, Theo- D phani, Anastasio, Cedreno, Landulpho Sagaci, et Anonymo in Saracenicis Νήζαρος, sive Νίζαρος vocatur. Quæ vero hic habet scriptor noster de Mahometis genealogia, fere omnia ad verbum, ut aiunt, ex Theophane exscripsit; unde isthæc conferenda iis, quæ de Mahomete habet idem Theophanes ad annum 21 imperii Heraclii Augusti; comparandus insuper scriptori nostro Abraham Ecchellensis.

(58) Theophanes, πατὴρ πάντων αὐτῶν ἀναγορεύεται· sed perperam legitur in Cedreno, περὶ πάντων αὐτῶν ἀναγορεύεται. Nec dubito quin scriba indoctus pro πὴρ fecerit περὶ, uti optime monuit et Meursius.

(59) Ita habet et Anastasius Bibliothecarius: *Hic gignit filios duos, Mundarum scilicet, et Rhabiam*

Cusarum genuit, Caisum item, Thymimen, Asandum et alios ejusdem nominis; qui sane Madianiticam solitudinem sortiti pastores agebant in tentoriis habitantes. Interiores vero partes occupant, non ex eadem tribu, sed ex Jectanis, qui Homeritæ dicuntur, id est, Amanitæ. Isto autem modo narratur. Cum pauper et orphanus esset Mahomet, mulieri cuidam diviti et consanguineæ, cui nomen Chadiga, operam suam locavit, ad camelos agendos, negotiandumque cum alienigenis in Ægypto et Palæstina. Deinde paulatim confidentior evadens, mulieris, quæ vidua erat gratiam captans, eam duxit uxorem. Palæstinam autem cum frequentaret, ac cum Judæis et Christianis viveret, sermones aliquot et solutiones Scripturæ investigavit. Cum autem comitiali morbo laboraret, hinc dolor ingens uxori, quod illustris et opulenta cum esset tali nupsisset viro, non solum egeno, sed etiam epileptico; quam ut placaret dicebat se angeli nomine Gabrielis terribilem visionem videre, cujus spectaculum cum ferre non posset, deficere se ac humi decidere. Huic vero fides habita est, falsum testimonium addente Ariano quodam monachi nomen ementiente, turpis lucri gratia. Sic decepta muliere, contribulisque suis prophetam ipsum esse deprædicante, hoc callidum mendacium

δὲ Μούνδαρος τίκτει Κούσαρον, καὶ Κάϊσον (60), καὶ Θυμίμην (61), καὶ Ἄσανδον (62), καὶ ἄλλους τινὰς ὁμωνύμους (63)· οἳ καὶ τὴν Μαδιανῖτιν ἔρημον κληρωσάμενοι ἐκτηνοτρόφουν, ἐν σκηναῖς κατοικοῦντες. Εἰσὶ δὲ καὶ ἐνδότεροι τούτων οὐκ ἐκ τῆς φυλῆς αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ Ἰεκτᾶν (64), οἱ λεγόμενοι Ὁμηρῖται, τουτέστιν Ἀμανῖται. Ἀναδείκνυται δὲ οὕτως· Ἀπόρου ὄντος αὐτοῦ τοῦ Μουχούμετ καὶ ὀρφανοῦ, ἔδοξεν αὐτῷ μισθοδοτήσεσθαι γυναικί τινι πλουσίᾳ καὶ συγγενεῖ αὐτοῦ καλουμένῃ Χαδίγα (65), πρὸς τὸ καμηλεύειν καὶ πραγματεύεσθαι ἐν Αἰγύπτῳ μετὰ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐν Παλαιστίνῃ. Εἶτα κατὰ μικρὸν παῤῥησιασάμενος καὶ ὑπελθὼν τῇ γυναικὶ χήρᾳ οὔσῃ, λαμβάνει αὐτὴν εἰς γυναῖκα. Καὶ δὴ ἐπιχωριάζων ἐν Παλαιστίνῃ, καὶ συνανα[σ]τρεφόμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Χριστιανοῖς, ἐθηρᾶτο λόγους καὶ Γραφικὰς λύσεις τινάς. Ἔχων δὲ τὸ πάθος τῆς ἐπιληψίας ἐλυπεῖτο σφόδρα ἡ γυνὴ αὐτοῦ ὡς περιφανὴς καὶ πλουσία, καὶ τῷ τοιούτῳ ἀνδρὶ συναφθεῖσα οὐ μόνον ἀπόρῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπιληπτικῷ· ἣν καὶ τροπωσάμενος φάσκων, ὅτι Φοβερὰν ὀπτασίαν ἀγγέλου θεωρῶ Γαβριὴλ ὀνόματι, καὶ μὴ ὑποφέρων αὐτοῦ τὴν θέαν ὀλιγωρῶ, καὶ πίπτω, ἐπιστεύθη, συμψευδομαρτυροῦντος αὐτῷ Ἀρειανοῦ τινος μοναχοῦ (66) ψευδωνύμου δι' αἰσχροκέρδειαν. Καὶ οὕτως ἡ γυνὴ πλανηθεῖσα (67), καὶ ἄλλαις γυναιξὶν ὁμοφύλοις

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

Sed qui scriptori nostro, Theophani et aliis historicis dicitur *Mundarus*, Cedreno appellatur *Mudarus*, Landulpho Sagaci *Muhdar*; et fortassis idem qui apud Abrahamum Ecchellensem *Massaras* nuncupatur. Qui autem Porphyrogenito, Anastasio et Cedreno *Rhabia* dicitur, *Arabia* appellatur a Theophane, Anonymo in Saracenicis, et Cyrillo in Epitome chronica; apud vero Abrahamum Ecchellensem *Rabiha* vocatur.

(60) Theophanes pro Κούσαρον habet Κούρασον· Landulphus vero Sagax, *Iliez*. Sed perperam legitur apud Theophanem, καὶ Ἴσον pro Κάϊσον, et apud Cedrenum et Anonymum in Saracenicis Κάϊτον. Apud Abrahamum Ecchellensem Caisus hic appellatur. Cæterum Corasus, inquit Jacobus Goar in Notis ad Theophanem, ille idem, me judice, qui Ecchellensi *Coraiscius, a quo Coraiscitæ Mahometi Pseudoprophetæ cognati, et hostes dicti sunt:* quo fit satis admiranti unde Saracenus hic Catabas Mahometi contribules prodiderit ad necem: hostis enim Mahometici sanguinis exstitit infensissimus.

(61) Theophanes et Anonymus in Saracenicis Θεμίμην· Cedrenus Θεμίνην· Anastasius vero et Landulphus Sagax hunc *Theominem* appellant.

(62) Hunc Theophanes, Anastasius, et Anonymus in Saracenicis *Asadum* appellant; Cedrenus *Assadum*; Landulphus vero Sagax *Asydum*.

(63) Sic habetur etiam in ms. At legendum est, καὶ ἄλλους τινὰς ἀνωνύμους, id est, *et alios quorum nomina non exstant*, vel, *et alios quorum nomen ignoratur*, ut est apud Cedrenum et Anonymum sæpius a nobis laudatum. Theophanes habet, καὶ ἄλλους ἀγνώστους. Ita et Landulphus dum scribit, *et alios ignotos*.

(64) Landulphus lib. XVIII: *Non sunt de tribu ipsorum, sed ex Getham, videlicet hi qui vocantur Amonitæ*. Theophanes et ex eo Cedrenus, οἱ λεγόμενοι Ἀμανῖται, τουτέστιν Ὁμηρῖται. Homeritæ iidem videntur qui Ecchellensi Aumaritæ, *qui relictis sedibus in Arabiam Felicem secesserunt, hacque de causa ejus regionis incolis ipsorum posteri ascripti sunt*. Homeritæ vero Ptolemæo et Plinio Arabiæ Felicis populi. Procopio autem lib. I de Bello Persico Auzomitæ appellantur.

(65) Anonymus in Saracenicis, εἰσῆλθε πρός τινα γυναῖκα πλουσίαν, μισθωτεῦσαι αὐτῇ συγγενίδα αὐτοῦ οὖσαν καλουμένην Χαδδιγῆ, πρὸς τὸ καμηλεῦσαι καὶ πραγματεύεσθαι μετὰ τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ. Historia Longobardica: *Quædam autem matrona nomine Cadigam, quæ præerat cuidam provinciæ, etc.* Landulphus Sagax hanc ipsam matronam *Eadigam* appellat.

(66) Anonymus in Saracenicis, hunc monachum Arianum Constantinopoli e monasterio Callistrati ob pravos in fide sensus ejectum fuisse scribit: Ἐπιστεύθη δὲ, συνεπιμαρτυροῦντος αὐτῷ μοναχοῦ τινος Ἀρειανοῦ ψευδωνύμου, διὰ τὴν κακοπιστίαν αὐτοῦ ἐξορισθέντος ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Καλλιστράτου μετ' αἰσχύνης. Nomen huic monacho Sergius fuit, ut testantur variæ lectiones Theophanis, et historia Longobardica: *Fuit quidam monachus qui Mahometum instruxit, nomine Sergius, qui in errorem Nestorii incidens, dum a monachis fuisset expulsus, in Arabiam venit, et Mahometo adhæsit*. Cæterum perperam scribitur in Chronico monachi Altissiodorensis *Selgi monachi* pro *Sergii monachi*.

(67) Theophanes pluribus rem totam narrat, et hæc ita habet: Αὐτὴ δὲ πρώτη δεξαμένη τὸν λόγον τοῦ ψευδαββᾶ, ἐπίστευσεν αὐτῷ, καὶ ἐκήρυξεν ἄλλαις γυναιξὶν ὁμοφύλοις αὐτῆς προφήτην αὐτὸν εἶναι. Καὶ οὕτως καὶ ἐκ γυναικῶν ἦλθεν, καὶ εἰς ἄνδρας πρῶτον Ἀβουβάχαρον, ὃν καὶ διάδοχον κατέλιπε. *Ipsa itaque cæteris prior pseudabbatis verbis credula viro deinceps adhibuit fidem, ac inter alias feminas contribules eum prophetam esse disseminavit: et hoc pacto a feminis in viros res propagata est, ante alios vero ad Abubacharum, quem ille postea successorem reliquit*. Cedrenus qui passim Theophanem ad verbum, ut aiunt, exscribit, hic ab eodem in multis differt, ut videre est ad annum 21 imperii Heraclii Aug.

κηρύξασα προφήτην αὐτὸν εἶναι, προῆλθε τὸ ψεῦδος τῆς ἀπάτης καὶ εἰς ἄνδρα φύλαρχον (68) τοὔνομα Βουβάχαρ (69). Ἡ οὖν γυνὴ θανοῦσα, καὶ τοῦτον διάδοχον καὶ κληρονόμον καταλείψασα τῶν ἑαυτῆς, ἐγένετο περιφανὴς καὶ ἄγαν ὑπερούσιος, καὶ κατέσχεν ἡ πονηρὰ πλάνη (69*) τε καὶ αἵρεσις αὐτοῦ τὰ μέρη τῆς Αἰθρίβου, καὶ ἐδίδαξεν οὗτος ὁ παράφρων καὶ πεφεναχισμένος τοὺς αὐτῷ πειθομένους, ὅτι ὁ φονεύων ἐχθρὸν, ἢ ὑπὸ ἐχθροῦ φονευόμενος, εἰς τὸν παράδεισον εἰσέρχεται, καὶ ἄλλα ὅσα φλυαρεῖ Προσεύχονται δὲ καὶ εἰς τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἄστρον (70), ὃ καλοῦσι Κουβὰρ, καὶ ἀναφωνοῦσιν ἐν τῇ προσευχῇ αὐτῶν οὕτως· *Ἀλλᾶ οὐὰ κουβὰρ*, ὅ ἐστιν, *Ὁ Θεὸς καὶ Ἀφροδίτη* (71). Τὸν γὰρ Θεὸν *Ἀλλᾶ* προσονομάζουσι, τὸ δὲ *οὐὰ* ἀντὶ τῶν *καὶ* συνδέσμου τιθέασι· καὶ τὸ *Κουβὰρ* καλοῦσι τὸ ἄστρον· καὶ λέγουσιν οὕτως· *Ἀλλᾶ οὐὰ Κουβάρ.*

A ad Phylarchum quemdam nomine Bubacharum emanavit. Cum porro mulier obiens, hæredem ipsum instituisset, conspicuus admodum et carus fuit; nefariusque error ejus atque hæresis in partes Æthribi propagata est: docebatque amens hic impostor credulos quosque, quod si quis aut inimicum occideret, aut ab eo occideretur, in paradisum ingressurus esset, et alias multas hujusmodi nugas. Veneris quoque sidus invocant, quod Cubar appellant, et inter orandum ita clamant: *Alla ova Cubar*; id est, *Deus et Venus*. *Deum* enim *Alla* vocant, *ova* vero pro conjunctione, *et*, ponunt: *Cubar*, sidus denotat. Et ita dicunt: *Alla ova Cubar.*

B

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'.

Περὶ τοῦ γένους τῶν Φατεμιτῶν.

Ἰστέον ὅτι ἡ Φατὲμ θυγάτηρ ἦν τοῦ Μουχούμετ, καὶ ἀπ' ἐκείνης γεννῶνται οἱ Φατεμῖται. Οὐχ εἰσὶ δὲ οὗτοι ἐκ τοῦ Φατέμη ἀπὸ τῆς Λιβύης χώρας, ἀλλὰ κατοικοῦσι πρὸς τὰ βορειότερα μέρη τοῦ Μέκε (72)

69 CAPUT XV.

De genere Phatemitarum.

Sciendum est Phatem filiam fuisse Mahometis, et ab illa Phatemitas originem ducere: non autem a Phateme quæ Libyæ regio est; siquidem boreales partes Mecæ ultra sepulcrum Mahometis ipsi

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(68) Ita lego cum Meursio, et ita habetur apud Anonymum in Saracenicis. In mss. legitur, εἰς ἄνδρα φίλαρχον. Φύλαρχοι autem recentioribus Græcis dicti fuere ut plurimum Saracenorum principes: hi quippe divisi erant in tribus, quæ suos habebant Phylarchos, ut scribit Sozomenus lib. VI, cap. 38 extr. Procopius lib. I. de Bello Persico cap. 17: Σαρακηνῶν ἡγούμενοι, οἱ φύλαρχοι ἐπικαλοῦνται. C Vide Ducangii Gloss. Græc.

(69) Varie hoc nomen scriptum reperi. Theophanes Ἀβουβάχαρος· Anastasius et Cedrenus Ἀβουβάχαρ· Anonymus in Saracenicis Βουβάρχαν. Landulphus *Eububazer*. Cæterum Theophanes et Cedrenus hanc rem diverso modo narrant, καὶ οὕτως καὶ ἐκ γυναικῶν ἦλθεν, καὶ εἰς ἄνδρας πρῶτον Ἀβουβάχαρον, ὃν καὶ διάδοχον κατέλιπε.

(69*) Pluribus hac de re scriptor noster infra cap. 17, quæ quidem omnia ad verbum, ut aiunt, ex Theophane exscripsit. Cedrenus vero impii Mahometis dogmata fusius exponit, ut videre est ad annum 21 Heraclii Augusti.

(70) Cedrenus rem pluribus exponit inquiens: Πάλαι μὲν γὰρ εἰδωλολατροῦντες, καὶ τῇ παρ' Ἕλλησιν Ἀφροδίτῃ λεγομένῃ, τουτέστι τῇ ἡδονῇ προσκυνοῦντες, καὶ τὸν ἀστέρα ταύτης τὸν ἑωσφόρον εἶναι μυθολογοῦσιν, ἣν δὴ καὶ Κουβὰρ τῇ ἑαυτῶν κακεμφάτῳ γλώσσῃ ἐπονομάσαντες, ὅπερ ἐστὶ *Μεγάλη*, διέμειναν ἕως ἄρτι τὴν Ἀφροδίτην θεὸν D ὀνομάζοντες. Ἵνα δὲ μὴ δόξωμέν τισι ψευδολογεῖν, σαφηνίσωμεν τὸ μέγα αὐτῶν μυστήριον. Ἔχει δὲ ἡ λέξις τῆς μυσαρᾶς αὐτῶν καὶ παμβεβήλου προσευχῆς οὕτως· Ἀλλᾶ, ἀλλᾶ οὐὰ κουβὰρ, ἀλλᾶ. Καὶ τὸ μὲν ἀλλᾶ, ἀλλᾶ, ἑρμηνεύεται *ὁ θεὸς, ὁ θεὸς*, τὸ δὲ, οὐὰ, *μεῖζον*. Τὸ δὲ, κουβὰρ, *μεγάλη*, ἤτοι σελήνη καὶ Ἀφροδίτη. Ὅπερ ἐστὶν οὕτως· Ὁ θεὸς, ὁ θεὸς, μείζων, καὶ ἡ μεγάλη, εἴτ' οὖν Ἀφροδίτη θεός. Καὶ τοῦτο σαφηνίζει ἡ ἐπαγωγὴ τοῦ τελευταίου, ἀλλᾶ· ἅπερ ἅπαντα ἐπικεκρυμμένως τῇ ἰδιότητι τῆς ἑαυτῶν γλώττης λαλοῦσιν. *Cum enim antiquitus falsa superstitione seducti Venerem Græcorum, id est, voluptatem, divinis honoribus coluerint, stellamque ejus Luciferum esse fabulati sint, quam etiam a magnitudine Kubar sua inepta lingua appellaverunt: in hunc usque diem Veneri nomen Dei tribuunt. Quod ne cui videamur fingere, explicabimus magnum eorum mysterium. Verba obscenæ eorum et profanissimæ precationis hæc sunt: Alla, Alla, Va, Kubar, Alla. Alla, Alla si interpreteris, est Deus, Deus. Va, major. Kubar, magna, sive Luna et Venus. Ita ergo habet: Deus Deus major et magna, nimirum Venus Deus. Atque hoc Alla in fine adjectum indicat; quæ omnia proprietate sui sermonis occultata pronuntiant.* Anonymus vero in Saracenicis inquit Mahometanos Veneris effigiem in magno lapide positam colere, credentes in eo Abraham cum Agar coiisse, aut camelum ei alligasse, cum Isaac sacrificaturus esset: Ἐν ᾧ φασι κεῖσθαι λίθον μέγαν, ἐκτύπωμα τῆς Ἀφροδίτης ἔχοντα. Τιμᾶσθαι δὲ τοῦτον, ὡς ἐπάνωθεν αὐτοῦ τῇ Ἄγαρ ὁμιλήσαντος τοῦ Ἀβραάμ· ἢ ὡς αὐτῷ τὴν κάμηλον προσδήσαντος, ὅτε τὸν Ἰσαὰκ ἔμελλε θύειν. Eadem refert Euthymius Zigabenus Panopliæ tit. XXVIII. Cætera autem quæ habentur in hoc capite conferenda sunt cum Cedreno, Euthymio Zigabeno, et Anonymo in Saracenicis.

(71) Sic lego cum Meursio. In mss. perperam legitur, ὁ θεὸς ἡ Ἀφροδίτη: nam infra statim dicit: τὸ δὲ, οὐὰ, ἀντὶ τοῦ *καὶ* συνδέσμου τιθέασι.

(72) Meursius Μέκε, inquit, sive Μάκε, aut Μάκεχ, vel Βάχχε quoque, locus erat, in quo domum orationis ab Abrahamo et Ismaele structam Mahomet fabulatur. Catechesis Saracenorum: Ἀναθεματίζω τὴν μυθοποιΐαν τοῦ Μωάμεθ, ἐν ᾗ φησι γενήσεσθαι τῷ Θεῷ οἶκον προσευχῆς παρὰ τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Ἰσμαὴλ εἰς τὸ Βάχχε, ἤτοι τὸ Μάκε, ἢ Μάκεχ· ὃν ὀνομάζει προσκυνητήριον τοῦ παρατηρήματος. Καὶ προστάσσει, ὅπου ἂν ὦσι καὶ εὔχονται, στρέφωσι τὰ πρόσωπα αὐτῶν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Erant autem illic septem lapides qui a Saracenis jaciebantur contra Christianos. Eadem Catechesis alibi: Ἀναθεματίζω καὶ αὐτὸ τὸ Μέκε, καὶ τὴν περιοχὴν αὐτοῦ πᾶσαν, καὶ τοὺς παρὰ τῶν Σαρακηνῶν ἐκεῖ ῥιπτομένους ἑπτὰ λίθους κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Historia Longobardica: *Semel autem per singulos annos causa recognitionis ad domum Dei, quæ est in Mecha, ire præcipiuntur, et ibi adorare, eamque inconsutilibus tegumentis circumire, et lapides per media foramina pro diabolo lapidando jactare. Quam domum dicunt Adam construxisse, omnibusque filiis ejus et Abrahami et Ismaeli locum orationis fuisse. Demum Mahometum eam domum sibi cunctisque gentibus suis tradidisse affirmant.* Landulphus Sagax appellat *locum blasphemiæ* lib. XXII.

incolunt. Est autem gens Arabica conserendo prælio et bello admodum exercitata. Nam horum ope bellum gessit Mahomet, multasque urbes regionesque vastavit atque subegit; sunt enim robusti et bellatores; ita ut si vel mille in castris agant, hujusmodi castra inexpugnabilia et insuperabilia sint. Non equis vehuntur, sed camelis: et belli tempore non loricas vel clibania induunt, sed amicula corrugata: habentque hastas oblongas, et scuta quæ totum hominem obtegant, arcusque ligneos prægrandes, quos qui minoris staturæ sunt vix tendere valeant.

A βαθύτερα τάφου τοῦ Μουχούμετ. Εἰσὶ δὲ ἔθνος Ἀραβικὸν πρὸς πολέμους καὶ μάχας ἀκριβῶς ἐξησκημένον· μετὰ γὰρ τοῦ τοιούτου γένους ἐπολέμησεν ὁ Μουχούμετ, καὶ πολλὰς πόλεις καὶ χώρας ἐπόρθησεν καὶ καθυπέταξεν. Εἰσὶ γὰρ ἠνδρειωμένοι καὶ πολεμισταί· ὅτι εἰ εὑρεθῶσι μέχρι μιᾶς χιλιάδος εἰς φοσσάτον, τὸ τοιοῦτον φοσσάτον ἀήττητον καὶ ἀκαταμάχητον γίνεται. Οὐ καβαλλικεύουσι δὲ ἵππους, ἀλλὰ καμήλους· ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου οὐκ ἐνδύονται θώρακας, οὔτε κλιβάνια, ἀλλὰ περιβόλαια ῥοδωτὰ (73), καὶ ἔχουσι δόρατα μακρὰ, καὶ ἀσπίδας ἀνδρομήκεις, καὶ τόξα ξύλινα παμμεγέθη σχεδὸν μὴ δυνάμενα τείνεσθαι παρ' ὀλίγων ἀνδρῶν.

CAPUT XVI.

Ex canone, quem vaticinando ex astris posuit Stephanus mathematicus de Saracenorum expeditione, et quo anno ab orbe condito fuerit, et quo Romanorum imperatore.

Egressi sunt Saraceni die tertia mensis Septembris indictionis decimæ, anno Heraclii duodecimo, mundi 6130. Vaticinatio autem ex astris hæc de ipsis Saracenis facta fuit die tertia mensis Septembris, feria quinta. Hoc ipso tempore primus Arabum princeps fuit Muameth, quem ipsi Muchumet appellant, qui et propheta eorum exstitit; imperium Arabum tenuit annis novem.

ΚΕΦΑΛ. ΙϚʹ.

B *Ἐκ τοῦ κανόνος ὃν ἐθεμάτισεν Στέφανος ὁ μαθηματικὸς (74) περὶ τῆς τῶν Σαρακηνῶν ἐξόδου, ἐν ποίῳ χρόνῳ τῆς τοῦ κόσμου συστάσεως ἐγένετο, καὶ τίς ἦν τότε ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων.*

Ἐξῆλθον οἱ Σαρακηνοὶ μηνὶ Σεπτεμβρίῳ τρίτῃ ἰνδικτιῶνος δεκάτης, εἰς τὸ δωδέκατον ἔτος Ἡρακλείου, ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου ,ϛρλʹ (75). Τὸ δὲ θεμάτιν (76) τῶν αὐτῶν Σαρακηνῶν ἐγένετο εἰς μῆνα Σεπτέμβριον τρίτην, ἡμέρᾳ πέμπτῃ. Εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους πρῶτος ἀρχηγὸς τῶν Ἀράβων Μουάμεθ, ὃν οἱ Ἄραβες καλοῦσι Μουχούμετ (77), ὁ καὶ προφήτης αὐτῶν χρηματίσας, ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς τῶν Ἀράβων ἔτη ἐννέα.

CAPUT XVII.

Ex Chronico beati Theophanis.

Hoc ipso anno, id est, 6139, vita functus est Mahomet Saracenorum princeps et pseudopropheta, postquam in sui locum Abubacharum, qui etiam

ΚΕΦΑΛ. ΙΖʹ.

Ἐκ τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μακαρίου Θεοφάνους.

Τούτῳ τῷ ἔτει, ἤγουν ,ϛρλθʹ, ἀπεβίω Μουάμεθ (78) C ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς καὶ ψευδοπροφήτης, προχειρισάμενος ἀντ' αὐτοῦ Ἀβουβάχαρον τὸν καὶ Βου-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(73) Meursius legendum putat, περιβόλαια ῥυτιδωτά, nimirum *amicula corrugata*.

(74) Stephanus hic Mathematicus Alexandrinus erat, teste Cedreno ad annum 12 imperii Heraclii, ubi rem pluribus narrat hisce verbis: Τῷ ιβʹ ἔτει, ἤγουν τῷ ,ϛρλαʹ ἀπὸ κτίσεως κόσμου, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ γʹ, ἡμέρᾳ εʹ, ἐγένετο θεμάτιον τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Στεφάνου Ἀλεξανδρέως τούτοις κανονίσαντος, κρατῆσαι ἐν ἰσχύϊ μὲν ἔτη τθʹ· ἐν δὲ συστροφῇ καὶ ἀκαταστασίᾳ καὶ συμφορᾷ, ἕτερα ἔτη νϛʹ· ὡς εἶναι τὴν διακράτησιν αὐτῶν ἅπασαν εὐτυχοῦσαν καὶ δυστυχοῦσαν, ἔτη τξεʹ. *Anno* XII *qui fuit ab initio mundi* 6131, *tertia die mensis Septembris, feria quinta, Stephanus Alexandrinus Saracenis ex astris petita divinandi ratione vaticinatus est, fore eorum potentiam ac dominationem validam per annos trecentos novem, inde alios* LVI *eam turbis, tumultibus ac calamitatibus vexatum iri: rerum itaque eos potituros annos in universum utraque fortuna* 365. Quæ sequuntur in Cedreno mutila mihi ac depravata videntur. Cæterum perperam Meursius interpretatur hunc titulum sic: *Excerptum canonis quem posuit Stephanus Mahematicus de Saracenorum exitu, quo tempore fuerit, et quo Romanorum imperatore.* Nam hic ἐθεμάτισεν non *posuit* tantum significat, sed *posuit vaticinando ex astris*. Θεματίζειν, *futura prænuntiare ex astris* significat. Vetus Scheda a Seldeno edita lib. III de Jure Gentium cap. 20: Ἐθεματίσθη ἡ Κωνσταντίνου πόλις παρὰ Οὐάλεντος ἀστρολόγου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν ἐγκαινίων αὐτῆς, etc. Vide Ducangii Gloss. Græc.

(75) De Æra Arabum seu Mahometanorum, quos *Hegiræ*, hoc est διωγμοῦ *persecutionis* annos appellant, consulendi sunt Scaliger, Calvisius, Petavius, D Pagius, aliique. Quæ autem in editis hic statim sequuntur, nimirum νῦν δέ ἐστιν ,ϛωοʹ ἰνδικτιῶνος δεκάτης πέμπτης· ὡς εἶναι ἀπὸ τότε ἕως νῦν χρόνοι ψμʹ. *Nunc autem est* 6870, *Indictionis decimæ quintæ; ita ut ab illo tempore ad hunc usque diem sint anni* 740, verba nequaquam Constantini nostri sunt, sed potius glossema, ut aiunt; quippe in codice Regio membranaceo, charactere duodecimi sæculi conscripto, prædicta verba non habentur in textu, sed ad marginem recenti admodum manu exarata. Unde ad locum hunc optime Meursius, qui non viderat codicem illum Regium, sic monet: Aut numeri hic vitiati sunt aut caput hoc insititium est, neque a nostro Constantino; quippe ad quem ab Heraclio usque anni tantum computantur plus minus trecenti. Atqui hic inveniuntur anni 740 ab ejus imperio, id est, plures 400 post Constantinum nostrum. Ergo manifestus error, et alterutrum verum quod censemus.

(76) Hic τὸ, θεμάτιν pro θεμάτιον, ut habet Cedrenus ad annum 12 imperii Heraclii: Ἐγένετο θεμάτιον τῶν Σαρακηνῶν παρὰ Στεφάνου Ἀλεξανδρέως τούτοις κανονίσαντος, etc. ubi interpres sic habet, *Stephanus Alexandrinus Saracenis ex astris petita divinandi ratione vaticinatus est*, etc. Quid autem θεμάτιον proprie significet pluribus monuimus supra lib. V comment. pag. 783.

(77) Sic in cod. ms. legitur. Cedrenus ad annum 21 imperii Heraclii, οὗτος ὁ Μωάμεδ, ὁ καὶ Μουχούμετ, etc.

(78) Optime Constantinus Mahometi mortem hoc anno consignavit, qui fuit imperii Heraclii 22. Obiit quippe Mahomet die 17 Junii, feria secunda, mensis Rabie die 12, nono anno quam imperare cœpe-

τάκτωρα συγγενῆ αὐτοῦ. Οἱ δὲ πεπλανημένοι Ἑβραῖοι A ἐν ἀρχῇ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐνόμισαν εἶναι τοῦτον τὸν παρ' αὐτοῖς προσδοκώμενον Χριστὸν, ὥς καί τινας τῶν προὐχόντων αὐτῶν προσελθεῖν αὐτῷ καὶ δέξασθαι τὴν αὐτοῦ θρησκείαν, καὶ καταλιπεῖν τὴν τοῦ θεόπτου Μωσέως (79). Θεωρήσαντες δὲ αὐτὸν ἀπὸ καμήλου ἐσθίοντα, ἔγνωσαν ὅτι οὐκ ἔστιν ὃν ἐνόμισαν. Ἐδίδασκον (80) δὲ αὐτὸν ἀθέμιτα κατὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ διῆγον σὺν αὐτῷ. Οὗτοί εἰσιν οἱ διδάσκοντες αὐτὸν παραδέχεσθαι μέρη τινὰ τοῦ νόμου τήν τε περιτομὴν, καὶ ἄλλα τινὰ, ἅπερ παραφυλάττονται οἱ Σαρακηνοί. Πρῶτος οὖν Ἀβουβάχαρ ἠκολούθησεν αὐτὸν, καὶ προφήτην ἐκήρυξεν, διὸ καὶ διάδοχον αὐτὸν κατέλιπεν. Ἐκράτησεν δὲ ἡ αἵρεσις αὐτοῦ (81) τὰ μέρη τῆς Αἰθρίβου, πρῶην μὲν ἐν κρυπτῷ ἔτη δέκα, τὸ δὲ ἔσχατον διὰ πολέμου B ὁμοίως ἔτη δέκα, καὶ φανερῶς ἔτη ἐννέα. Ἐδίδαξε δὲ τοὺς ἑαυτοῦ ὑπηκόους (82), ὅτι ὁ ἀποκτείνας ἐχθρὸν, ἢ ὑπὸ ἐχθροῦ ἀποκτεινόμενος ἀκωλύτως εἰς τὸν παράδεισον εἰσέρχεται· τὸν δὲ παράδεισον σαρκικῆς βρώσεως καὶ πόσεως καὶ μίξεως γυναικῶν ἔλεγεν· ποταμὸν δὲ οἴνου καὶ μέλιτος καὶ γάλακτος καταῤῥεῖν καὶ γυναικῶν τὴν δρασιν ἀσύγκριτον, οὐ τῶν παρόντων, ἀλλ' ἄλλων· καὶ τὴν μίξιν πολυχρόνιον ἔφασκεν καὶ διακριτικὴν ἡδονὴν (83). Καὶ ἄλλα τινὰ ἀσωτίας καὶ μωρίας ἔμπλεα. Συμπαθεῖν τε ἀλλήλοις, καὶ βοηθεῖν ἀδικουμένοις.

Bulactor nuncupatur, cognatum suum constituisset. Hebræi autem errore ducti initio adventus ejus, eum quem ipsi exspectabant, Christum esse arbitrabantur; ita ut etiam quidam ex optimatibus eorum ad ejus partes accederent, cultumque ejus amplecterentur, relicta Moysis qui Deum viderat, religione. Cum autem vidissent eum e camelo comedentem, cognoverunt non esse eum, quem putaverant. Docebant autem ipsum nefaria contra Christianos, et cum eo conversabantur. Hi sunt qui illi auctores fuerunt, ut partes quasdam legis acciperet, nempe circumcisionem, et alia quædam, quæ observant Saraceni. Primus igitur Abubachar secutus ipsum est, et prophetam
70 prædicavit, quamobrem ipsum sibi successorem reliquit. Secta porro ejus partes Æthribi occupavit: primo quidem occulte serpens annis decem; postremo cum belli tumultu annis pariter decem, ac demum publice annis novem. Subditos vero suos edocuit, eum, qui vel hostem occidisset, vel ab hoste occisus esset, nullo obice in paradisum introire. Paradisum autem dicebat locum esse carnalis cibi et potus atque mulierum coitus: fluvium autem vini, mellis et lactis ibi manare, mulierumque speciem incomparabilem, non quales nunc sunt, sed aliarum: diuturnum coitum dicebat et voluptatem singularem: itemque alia nonnulla luxuriæ et amentiæ plenissima. Condolere item mutuo jussit, et injuria affectis opem ferre.

C

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ'.

Δεύτερος ἀρχηγὸς τῶν Ἀράβων Ἀβουβάχαρ ἔτη γ' (84).

Οὗτος ὁ Ἀβουβάχαρ πρῶτος λαμβάνει τὴν πόλιν Γάζαν (85) καὶ πᾶσαν αὐτῆς τὴν περίχωρον. Τελευτᾷ

CAPUT XVIII.

Secundus Arabum princeps Abubachar annis tribus.

Hic Abubachar primus cepit urbem Gazam, universamque adjacentem regionem. Diem autem obiit

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

rat, cum vixisset annos Lunares sive Arabicos sexaginta tres. Theophanes autem Mahometi mortem ad annum 21 ejusdem Augusti refert. Sed comparandus huic Theophani Constantiniano Theophanes ipse editus typis Regiis pag. 276 et 277, ubi pluribus hæc omnia narrantur; unde isthæc excerpta tantum esse ex Theophane, non vero Theophanis ipsissima verba, ut nonnulli arbitrati sunt, manifesto apparet.

(79) In Theophane edito post hæc verba legitur: Ἦσαν δὲ τῷ ἀριθμῷ δέκα οἱ τοῦτο πεποιηκότες, καὶ σὺν αὐτῷ διῆγον ἄχρι τῆς σφαγῆς αὐτοῦ. *Erant numero decem, qui facinus hujusmodi perpetraverunt,* D *qui ad cædis ejus diem ipsi adhæserunt.* At puto hic pro ἄχρι τῆς σφαγῆς αὐτοῦ legendum ἄχρι τῆς φαγῆς αὐτοῦ, et sic vertendus locus hic Theophanis: *Er ut numero decem, qui facinus hujusmodi perpetraverunt; qui quidem ipsi adhæserunt donec ipsum comedentem viderunt.* Φαγὴ quippe et φαγί, ut scribit Ducangius in Gloss. Græc., Græcis recentioribus, *cibum*, seu *edulium* significat; at hic φαγὴ pro ipso comedendi actu accipitur, ut ex sequentibus intelligi facile potest. Corrigendus etiam est Cedrenus, ac ipsius interpres; qui eadem ferme habet ad annum 21 Heraclii.

(80) Hæc mutila videntur et revera sunt si Theophanem spectes, qui sic habet: Ἔγνωσαν, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτὸς, ὃν ἐνόμισαν, καὶ ἠπόρουν τί πρᾶξαι, καὶ ἀφῆσαι αὐτοῦ τὴν θρησκείαν δειλιῶντες οἱ τάλανες, διδάσκονται αὐτὸν ἀθέμιτα καθ' ἡμῶν Χριστιανῶν, καὶ διῆγον σὺν αὐτῷ. *Cognoverunt non esse eum, quem putaverant: quid autem agerent, hærebant dubii: at cum ejus superstitionem deserere miselli vererentur, nefanda in Christianos moliri eum edocent: interim societatem cum eo tenuere.* Deinde pergit Theophanes Mahometis genealogiam texere; ex qua quidem Theophanis narratione Porphyrogenitus caput 14. *De genealogia Mahometis* adornavit.

(81) Hinc corrigendus est Theophanes editus, qui perperam habet: καὶ ἐκράτησεν ἡ αἵρεσις αὐτοῦ τὰ μέρη τῆς Αἰθρίβου διὰ πολέμου τὸ ἔσχατον· delendum quippe illud διὰ πολέμου τὸ ἔσχατον.

(82) Similia habet et Theophanes; at Cedrenus pluribus vesanam impii Mahometis doctrinam exponit.

(83) Theophanes habet, καὶ διαρκῆ τὴν ἡδονήν.

(84) Sic in ms. codice titulus hic legitur. Abubacharus autem principatum Arabum tenuit annis duobus et dimidio, ut tradunt Theophanes, Cedrenus, Anastasius, aliique. Perperam in Notis scribit Meursius, Theophanem Abubacharo biennium tantum assignare; quippe tabulæ Theophanis eidem annos tres adscribunt, et ad annum 24 Heraclii scribit idem Theophanes Abubacharum exstinctum fuisse, postquam regnasset annis duobus et dimidio: Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀβουβάχαρος τελευτᾷ ἀμηρεύσας δύο ἔτη ἥμισυ.

(85) Anno secundo sui principatus, 23 Heraclii, misit Abubacharus duces quatuor qui Heram et universam Gazæ regionem cepere, ut scribit Theophanes eodem loco.

idem Abubachar, cum imperasset annis tribus; et hunc excepit Umar, qui Arabum principatum obtinuit annis duodecim.

A δὲ ὁ αὐτὸς Ἀβουβάχαρ ἀμηρεύσας ἔτη τρία, καὶ παραλαμβάνει τὴν ἀρχὴν Οὔμαρ, καὶ κρατεῖ τῶν Ἀράβων ἔτη δώδεκα (86).

CAPUT XIX.

Tertius Arabum princeps Umar.

Ipse igitur Umar expeditionem fecit in Palæstinam, ibique considens Jerosolymam biennio obsedit, doloque cepit. Sophronius vero Jerosolymorum episcopus divino promotus zelo et perspicacitate præstans, idem ab illo accepit eamque certissimam de conservandis totius Palæstinæ ecclesiis, ita ut nec diruerentur nec vastarentur. Hunc cum videret Sophronius dixit: Hæc profecto est abominatio desolationis, *stans in loco sancto*, prædicta a Daniele propheta. Hic templum Judæorum quæsivit, a Salomone exstructum, ut blasphemiæ suæ adorandæ locum efficeret, qui hodieque superest.

ΚΕΦΑΛ. ΙΘ'.

Τρίτος ἀρχηγὸς Ἀράβων Οὔμαρ.

Ὁ αὐτὸς οὖν Οὔμαρ ἐπεστράτευσε κατὰ τῆς Παλαιστίνης, καὶ παρακαθίσας ἐν αὐτῇ ἐπολιόρκησε τὴν Ἱερουσαλὴμ διετῆ χρόνον, καὶ παρέλαβεν αὐτὴν δόλῳ. Σωφρόνιος γὰρ ὁ Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος θείῳ κινούμενος ζήλῳ, καὶ ἀγχινοίᾳ διαπρέπων, λόγον ἔλαβε παρ' αὐτοῦ (87) ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς πάσης Παλαιστίνης ἀσφαλέστατον, ὥστε ἀκαθαιρέτους μεῖναι τὰς ἐκκλησίας καὶ ἀπορθήτους. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Σωφρόνιος ἔφη· Ἐπ' ἀληθείας τοῦτό ἐστι τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ B προφήτου, *ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ*. Οὗτος τὸν ναὸν ἐζήτησε τῶν Ἰουδαίων (88), ὃν ᾠκοδόμησε Σολομών, πρὸς τὸ ποιῆσαι αὐτὸν προσκυνητήριον τῆς αὐτοῦ βλασφημίας. Καὶ ἔστιν ἕως τῆς σήμερον.

CAPUT XX.

Quartus Arabum princeps Uthman.

Hic bello Africam expugnavit, et pactione tributi cum Afris inita reversus est. Ejus militiæ præfectus Mavias dictus, Colossum Rhodium destruxit, Cypro insula cum universis ejus urbibus
71 devastata. Hic insuper Aradum insulam cepit, ejusque urbem incendit, et insulam in hodiernum usque diem habitatoribus desertam reddidit. Hic insula Rhodo capta, Colossum ejus sustulit, post mille trecentos sexaginta annos, quam erectus fuerat: quem Judæus quidam mercator Edessenus cum emisset, nongentos camelos ære ipsius oneravit. Hic quoque Mavias contra Constantinopolim

ΚΕΦΑΛ. Κ'.

Τέταρτος ἀρχηγὸς Ἀράβων Οὐθμάν.

Οὗτος λαμβάνει τὴν Ἀφρικὴν πολέμῳ, καὶ στοιχήσας φόρους μετὰ τῶν Ἄφρων ὑπέστρεψεν (89). Τούτου στρατηγὸς χρηματίζει Μαβίας, ὁ παραλύσας τὸν Κολοσσὸν Ῥόδου, καὶ πορθήσας Κύπρον τὴν νῆσον (90), καὶ πάσας τὰς πόλεις αὐτῆς. Οὗτος παραλαμβάνει καὶ νῆσον τὴν Ἄραδον (91), καὶ τὴν πόλιν αὐτῆς ἐνέπρησεν, καὶ τὴν νῆσον ἀοίκητον κατέστησεν ἕως τοῦ νῦν. Οὗτος τὴν νῆσον Ῥόδον καταλαβὼν C καθεῖλε τὸν ἑαυτῆς Κολοσσὸν μετὰ χίλια τξ' ἔτη τῆς αὐτοῦ ἱδρύσεως (92), ὃν Ἰουδαῖός τις ἔμπορος ὠνησάμενος Ἐδεσηνὸς ἐνναχοσίας καμήλους ἐφόρτωσεν αὐτοῦ τὸν χαλκόν (93). Οὗτος ὁ Μαβίας ἐπεστράτευσε

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(86) Totidem Umaro annos ascribit et Theophanes.

(87) Vide Theophanem anno 26 Heraclii, Umari principatus 2.

(88) Anno decimo sui principatus templum Hierosolymis restaurare aggressus est Umarus, ut tradit Theophanes eodem loco.

(89) Principatus Uthmani anno 2, Constantis vero imperii anno 6, Saraceni in Africam expeditione suscepta, ac pugna cum tyranno Gregorio commissa, eum in fugam verterunt, ejusque exercitum deleverunt, ac vectigalibus ex pacto Africæ D impositis reversi sunt. Vide Theophanem ad annum 6 ejusdem Augusti.

(90) Mavias armata classe mille et septingentis navigiis expeditionem in Cyprum suscepit; Constantiam civitatem cepit, universam subegit insulam, eamque magna clade affecit. Vide Theophanem anno 7 imperii Constantis; Uthmani vero principatus anno 3.

(91) Mavias bis Aradum obsidione cingit; primum anno 3 principatus Uthmani, sed frustra, nam conatibus licet strenuis cum nihil proficeret, et jam hyems instaret, irrita obsidione, Damascum se recepit; anno vero sequenti arma iterum adversus Aradum convertit; eamque ea conditione cepit, ut oppidani, ubi libuisset, habitare possent: urbem vero igne vastavit, mœnia evertit, et usque in hodiernum diem effecit insulam incolis omnibus desertam. Vide Theophanem eodem loco.

(92) Rhodum occupant Saraceni, et Colossum evertunt anno XII imperii Constantis, Uthmani vero principatus anno VIII, ut scribit Theophanes. Ex his autem, inquit Jacobus Goar, quando Colossus Rhodius fuerit erectus, collige. Anno a mundi condito 5145, et a Christi ortu 645, æs quo conflatum erat pretio distractum fuit, annis post eumdem erectum mille trecentis et sexaginta. Erectus est itaque anno a mundi conditu 4785, quo ex Georgii Syncelli (cujus continuator, Theophanes) computo Ezechias regni numerabat vicesimum. Rursum vero: Annus Abraham 2015 Christi natalitiis apud Eusebium consecratur. His adde post ortum annos 645, occurret ab Abrahamo in lucem profecto annus 2660, detractis mox 1360, superest 1300, summa: quæ apud Eusebium inter Abrahami annos habet Ezechiæ quintum ac vicesimum sibi adjunctum. Aliter iterum: Anno post Christum 645, Colossi Rhodii æs vænit 1360 annis postquam erectus est: annis itaque ante Christum 715, quibus apud Petavium de doct. Temp. lib. XIII, pag. 547, adnectitur Ezechiæ regnantis annus 13, cui septem aliis (quos Theophanis computo deesse contendit, de quo alibi) appositis, vicesimus Ezechiæ consurgit, qui jam ex Syncello collectus est. Summatim dico: circa Ezechiæ annum 20, vel proximum aliquem Colossus Rhodio portui impositus est.

(93) Sic ex Theophane et ex ms. Regio vetustiore, ubi non solum capite hoc, sed etiam sequenti, in quo loquitur etiam de Colosso Rhodio, nota nume-

καὶ κατὰ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐλυμήνατο τήν A τε Ἔφεσον, καὶ Ἁλικαρνασσὸν, καὶ Σμύρναν, καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις Ἰωνίας. Ὅς καὶ γέγονε τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς πέμπτος μετὰ τὴν Οὐθμὰν τελευτὴν ἔτη εἴκοσι τέσσαρα (94).

castra posuit, ac Ephesum, Halicarnassum, Smyrnam, et reliquas Ioniæ urbes devastavit. Arabum item quintus princeps fuit post Uthmanis obitum : imperavitque annis viginti quatuor.

ΚΕΦΑΛ. ΚΑ'.

Ἐκ τοῦ χρονικοῦ Θεοφάνους (95) · *ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου ,ϛροα'.*

Ἰστέον ὅτι πρὸς τῇ τελευτῇ Μαβίου τῶν Ἀράβων πέμπτου ἀρχηγοῦ εἰσῆλθον οἱ Μαρδαῖται εἰς τὸν Λίβανον, καὶ ἐκράτησαν ἀπὸ τοῦ Μαύρου ὄρους ἕως τῆς ἁγίας πόλεως· καὶ ἐχειρώσαντο τὰς τοῦ Λιβάνου περιωπάς· καὶ πολλοὶ δοῦλοι καὶ αὐτόχθονες πρὸς αὐτοὺς κατέφυγον· ὥστε δι' ὀλίγου χρόνου εἰς πολλὰς χιλιάδας γενέσθαι. Καὶ τοῦτο μαθὼν Μαβίας καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ, ἐφοβήθησαν σφόδρα. Καὶ ἀποστέλ- B λει πρέσβεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον ζητῶν εἰρήνην. Ἐπὶ ταύτῃ τῇ προφάσει πέμπεται παρὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ ὀρθοδόξου υἱοῦ, τοῦ Πωγωνάτου (96), Ἰωάννης ὁ ἐπίκλην Πιτζηκαύδης. Τούτου δὲ καταλαβόντος ἐν Συρίᾳ, Μαβίας ἐδέξατο αὐτὸν μετὰ μεγάλης τιμῆς, καὶ συνεφωνήθη πρὸς ἀμφοτέρους ἔγγραφον γενέσθαι εἰρήνης μεθ' ὅρκου λόγον ἐπὶ συμφώνου ἐτησίου πάκτου, παρέχεσθαι τῷ τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖ παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν χρυσίου χιλιάδας τρεῖς (97), καὶ ἄνδρας αἰχμαλώτους ω' (98), καὶ ἵππους εὐγενεῖς ν' (99). Ἐπὶ τούτῳ διῃρέθη ἡ τῶν Ἀράβων ἀρχὴ (1) εἰς μέρη δύο.

CAPUT XXI.

Ex Chronico Theophanis : anno ab orbe condito 6171.

Sciendum est, paulo ante obitum Maviæ, quinti Arabum principis, Mardaitas in Libanum ingressos, et a Nigro monte usque ad sanctam urbem occupasse; omnesque Libani speculas cepisse, multosque servos et indigenas ad illos confugisse, ita ut exiguo tempore ad multa millia aucti sint. Re comperta Mavias ejusque consiliarii timore magno perculsi sunt, misitque ipse legatos ad imperatorem Constantinum pacis expetendæ gratia. Qua de causa ab imperatore Constantino Pogonato, orthodoxo filio, mittitur Joannes, cognomento Pitzecaudes. Is cum in Syriam advenisset, perhonorifice a Mavia exceptus est, et de pace inter utrosque convenit, per scriptam pactionem jurejurando confirmatam, Agarenos ex pacto imperatori quotannis daturos esse auri libras ter mille, captivos octingentos, et equos generosos quinquaginta. Tum divisus fuit Arabum principatus duas in partes sic : Æthribum quidem Ale, Ægyptum vero, Palæstinam et Damascum Mavias sub ditione habuit. Æthribi

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

ralis nongentorum ϡ depravata videtur, et manu C recentiori nota interlinearis comparet, τριάκοντα χιλιάδας, hoc capite 20 : capite vero sequenti prima manu scriptum erat ϡπ', nimirum ἐνναχοσίας καὶ ὀγδοήκοντα *nongentos et octoginta* ; postmodum vero manu recentiori nota numeralis nongentorum mutata fuit in λ. subscriptum ; quod quidem significat *triginta millia*, et ad marginem charactere recentiori legitur, τριάκοντα χιλιάδας καὶ ὀγδοήκοντα, nimirum *triginta millia et octoginta*. Cæterum φορτώνειν Græcis recentioribus *Onerare*, seu *Onus imponere* significat. Vide Gloss. Græc. Ducangii ; cui addendus erit locus hic Constantini, necnon etiam ipsius Theophanis ; qui de hac re agit ad annum 12 Constantis.

(94) Sic ms. Perperam in editis legitur, ἔτη εἴκοσι δύο. Theophanes quippe Maviæ annos viginti quatuor ascribit.

(95) De excursione Mardaitarum in Libanum loquitur Theophanes anno 9 Constantini Pogo- D nati : Τούτῳ τῷ ἔτει εἰσῆλθον Μαρδαῖται εἰς τὸν Λίβανον, etc., qui fuit annus ab orbe condito, prout Græci recentiores computant, 6184, unde manifesto liquet, numerum annorum ab orbe condito huic titulo appositum, corruptum ac depravatum esse a scriba indocto, et sic restituendum ϛρπδ'. De Mardaitis autem sic Jacobus Goar : De his voce et scriptis desideratus Ecchellensis pag. 156: *Cognatio Maraditarum appellatione dignoscitur, ita dicta a Mahrado F. Cahlavi, quæ regionem Syriæ conterminam longe lateque habitat, et ad quam referendæ quoque sunt innumeræ propemodum hujus nominis familiæ, quæ plures Arabiæ felicis occupant urbes et agros. Illi præ omnibus Arabibus genus armorum splendore ac virtute præclarum reddiderunt : sed multo magis Christiana religione, cujus propugnatores acerrimi fuere.* Ipse Ecchellensis Libanita Mardaitam se jactabat, et eo nomine ac Christiani gloriabatur.

(96) Sic in ms. legitur, nimirum *ab imperatore Constantino Pogonato orthodoxo filio* scilicet Constantis. In editis perperam habetur, παρὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ ὀρθοδόξου υἱοῦ Πωγωνάτου· sed optime Meursius in Notis monet scribendum παρὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ ὀρθοδόξου τοῦ Πωγωνάτου· quippe hæc acciderunt non sub Pogonati filio, sed sub ipso Pogonato.

(97) Ita et Theophanes ad annum 9 Pogonati, cui etiam consentit et Landulphus ; Cedrenus vero habet, χρυσίου χιλιάδας ι', nimirum, *auri millia decem.* Scribit Jacobus Goar in Notis ad hunc Theophanis locum : Ed quid hæc ex tantis? Vide Peyrez. Codicem χιλιάδας τξε', numerum recti tributi superius jam pensum pag. 288, ad annum Constantis 17 ; deinceps adhuc pendendum Constantini hujus anno 16, pag. 301.

(98) Cedrenus habet, καὶ ἄνδρας αἰχμαλώτους ρ'. Peyrez. Codex ms. continens Chronographiam Theophanis, laudatus a Goaro, ὀκτὼ χιλιάδας habet.

(99) De iis omnibus, quæ hucusque narravit scriptor noster, loquitur Theophanes anno 9 Pogonati, sed diversis verbis, et sane pluribus, ita ut isthæc non Theophanis verba, sed excerpta Constantini ex Theophane dici verius possint.

(1) Perperam Meursius hic ἐπὶ τούτῳ interpretatur *interea* ; quippe dissidium hoc inter Arabes, nimirum inter Alim et Maviam non Constantini Pogonati temporibus, seu Constantis ejus patris accidit. Sic de hoc dissidio habet Theophanes ad annum 14 ejusdem Constantis : Τούτῳ τῷ ἔτει ἐδολοφονήθη Οὐθμᾶν ὁ τῶν Σαρακηνῶν στρατηγὸς ὑπὸ τῶν ἐν Ἐθρίβαις ἀμηρεύσας ἔτη ι'. Γέγονεν δὲ ἀνασοβὴ μέσον αὐτῶν. Ὅσοι γὰρ κατὰ τὴν ἔρημον ὑπῆρχον τὴν Ἀλῆ ἤθελον ἀνεψιὸν τοῦ Ἀλῆ γαμβρὸν ὄντα τοῦ Μουαμέδ· οἱ δὲ κατὰ Συρίαν καὶ Αἴγυπτον, τὸν Μαυΐαν ἤθελον. Ὅς καὶ ἐνίκησε καὶ ἐκράτησε ἔτη κδ'. *Hoc anno Uthmanus Saracenorum dux ameræ provincia decem annos functus ab Ethribensibus dolo appetitus inter-*

autem incolæ cum filiis Ale contra Maviam bellum moverunt. Mavias instructo adversum exercitu, prælium conseruit ad fluvium Euphratem, victaque pars Ale fuit, Æthribumque Mavias cum tota Syria cepit. Ejus porro posteritas annos septuaginta imperavit.

A Καὶ εἰς μὲν τὴν Αἴθριβον ἐκράτησε τὴν ἀρχὴν ὁ Ἀλῆ· τὴν δὲ Αἴγυπτον καὶ Παλαιστίνην καὶ Δαμασκὸν ἐκράτει ὁ Μαβίας. Καὶ οἱ μὲν τὴν Αἴθριβον οἰκοῦντες μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Ἀλῆ ἐστράτευσαν κατὰ τοῦ Μαβίου. Ὁ δὲ Μαβίας ἀνθωπλίσατο κατ' αὐτῶν (2), καὶ συνῆψεν πόλεμον παρὰ τὸν ποταμὸν Εὐφράτην, καὶ ἡττήθη τὸ μέρος Ἀλῆ, καὶ παρέλαβεν ὁ Μαβίας τὴν Αἴθριβον καὶ πᾶσαν τὴν γῆν Συρίας. Ἐκράτησε δὲ ἡ αὐτοῦ γενεὰ ἔτη ο' (3).

Postmodum vero ex Perside egressi sunt Maurophori, ut vocant, qui etiam hodie imperant, bellumque Maviæ posteritati intulerunt, ipsamque deleverunt, cæso Maruam ipsorum capite. Pauci autem ex gente Maviæ residui fuerunt, quos una cum unico Maviæ nepote in Africam usque insecuti sunt Maurophori. **72** Ille porro nepos Maviæ cum paucis asseclis in Hispaniam trajecit, temporibus Justiniani Rhinotmeti, non vero Pogonati. Id vero ab historicis nostris scripto consignatum non est. Ex quo enim a Gotthis capta magna Roma fuit, Romanorum res labefactari et minui cœperunt: nec quispiam historicorum Hispaniæ mentionem fecit, neque Maviæ posteros memoravit. Beati autem Theophanis historia sic habet. Exstinctus itaque est Mavias Saracenorum princeps, postquam exercitum duxerat annis viginti sex et Ameras fuerat annis viginti quatuor. Arabumque imperium tenuit filius ejus Izid annos 6. Quo mortuo tumultuati sunt Arabes Æthribi, atque insurgentes ducem sibi constituerunt Abdelam, filium Zuber. Quibus

Καὶ μετ' αὐτὸν ἐξῆλθον οἱ λεγόμενοι Μαυροφόροι ἀπὸ Περσίδος, οἱ κρατοῦντες ἕως τῆς σήμερον, καὶ ἐπολέμησαν τὴν γενεὰν τοῦ Μαβίου, καὶ ἠφάνισαν αὐτήν. Ἔσφαξαν δὲ καὶ Μαρουὰμ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Ὑπελείφθησαν δὲ ὀλίγοι τοῦ Μαβίου, καὶ ἐδιώχθησαν παρὰ τῶν Μαυροφόρων ἕως τῆς Ἀφρικῆς μετὰ καὶ ἑνὸς ἐκγόνου τοῦ Μαβίου. Ὁ δὲ αὐτὸς ἔκ-
B γονος τοῦ Μαβίου μετ' ὀλίγων τινῶν διεπέρασεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥινοτμήτου, οὐχὶ δὲ τοῦ Πωγωνάτου (4). Τοῦτο δὲ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἱστορικοῖς οὐ γέγραπται. Ἀφ' οὗ γὰρ παρελήφθη ἡ μεγάλη Ῥώμη παρὰ τῶν Γότθων, ἤρξατο ἀκρωτηριάζεσθαι τὰ Ῥωμαϊκὰ πράγματα, καὶ οὐδεὶς τῶν ἱστορικῶν (5) τῶν τῆς Ἰσπανίας μερῶν ἐποιήσατο μνείαν, οὔτε τῆς γενεᾶς τοῦ Μαβίου. Ἔχει δὲ τοῦ Μακαρίου Θεοφάνους ἡ ἱστορία οὕτως. Ἀπεβίω οὖν ὁ Μαβίας (6) ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀρχηγὸς, γεγονὼς στρατηγὸς ἔτη κς' (7), ἀμηρεύσας δὲ ἔτη κδ'· καὶ ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς τῶν Ἀράβων Ἰζὶδ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ς' (8). Τούτου τελευτήσαντος ἐταράχθησαν οἱ Ἄραβες τῆς Αἰθρίβου (9), καὶ διε-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

iit. Dissidium autem inter Arabes exortum est. Qui enim deserti loca tenuere Alis alterius Alim nepotem, Muamed generum, desiderabant principem: qui vero Syriam et Ægyptum incoluere Maviam promovebant: cujus pars superior exstitit, et imperium obtinuit annos viginti quatuor.

(2) De hoc bello inter Alim et Maviam sic scribit Theophanes anno 15 imperii Constantis: Τούτῳ τῷ ἔτει ἐπεστράτευσεν Μαυΐας κατὰ Ἀλῆ· καὶ συναθροίζονται ἀμφότεροι ἀνάμεσον Βαρβαλίσσου, εἰς τὸ Καισάριον πλησίον τοῦ Εὐφράτου. Οἱ δὲ τοῦ Μαυΐου ἐπικρατέστεροι γεγονότες τὸ ὕδωρ ἔλαβον· εἰς δίψαν τε ἐλθόντες οἱ τοῦ Ἀλῆ ἐλειποτάκτουν. Μαυΐας δὲ οὐκ ἤθελεν πολεμῆσαι· ἀλλ' ἀπονητὶ τὴν νίκην ἤρατο. *Hoc anno Mavias bellum adversus Alim movit: et in media Barbalissi planitie ad Cæsarium juxta Euphratem uterque exercitum eduxit. Maviæ acies victoria superior effecta amnis fluenta occupat: sili vero aciem Alis invadente, milites aquarum penuria virium et animi deliquium patiebantur. Mavias itaque prælium detrectans absque ullo labore victoriam tulit.*

(3) Optime convenit hic numerus annorum; nam a morte Maviæ, quæ accidit anno 11 imperii Constantini Pogonati, Christi 678 ad annum 8 Constantini Copronymi, Christi 748, quo Chorasanitæ et Maurophori adversus Maruam expeditionem moverunt, anni intercedunt septuaginta: de qua quidem expeditione pluribus agit Theophanes ad annum 8 ejusdem Copronymi.

(4) Maruam a Maurophoris occiso, ejus filii ac reliqui affines calamitatibus superstites, ex Ægypto migraverunt in Africam; inde maris angusti fretum Libyam ab Europa juxta Oceanum disterminans trajicientes (Septe loco nomen factum est) Hispaniam Europæ partem ad hoc usque tempus tenuerunt; alii licet superstitionis ejusdem, et ex
C eadem stirpe nati, quos nimirum navibus deportatos illuc exposuit Mavias, eam regionem prius incoluerunt. Sic Theophanes anno 9 imperii Constantini Copronymi: Οἱ δὲ περισωθέντες υἱοί τε καὶ συγγενεῖς τοῦ Μαρουὰμ ἐλθόντες ἀπ' Αἰγύπτου εἰς Ἀφρικὴν, κἀκεῖθεν ἀντιπεράσαντες τὸ διορίζον μεταξὺ Λιβύης καὶ Εὐρώπης τῆς κατὰ τὸν Ὠκεανὸν στενῆς θαλάσσης τὸ λεγόμενον Σέπται, τὴν τῆς Εὐρώπης Σπανικὴν ᾤκησαν μέχρι τοῦδε τοῦ χρόνου, ἔχοντές τινας προκατοικήσαντας αὐτόθι, τῶν ἀπὸ Μαυΐου διὰ πλοίων ἐκριφέντων ἐκεῖσε συγγενεῖς αὐτῶν, καὶ τῆς αὐτῆς θρησκείας. Ex quibus apparet scriptorem nostrum hic confundere expeditionem primam, quam Arabes in Africam fecere, cum hac secunda, quæ accidit interfecto Maruam a Maurophoris; de qua quidem loquitur Theophanes anno 9 imperii Constantini Copronymi.

(5) De Maviæ posteris, qui in Hispania regnarunt, vide Rodericum Toletanum in historia Ara-
D bum.

(6) Theophanes Maviæ mortem anno 9 Constantini Pogonati tradit: Τούτῳ τῷ ἔτει ἀπεβίω Μαυΐας· τῶν Σαρακηνῶν πρῶτος βασιλεὺς μηνὶ Ἀρτεμισίῳ ς', ἰνδικτιῶνι α'. Γέγονε δὲ στρατηγὸς ἔτη κ'. Καὶ ἠμήρευσεν ἔτη κδ'. *Hoc anno mensis Aprilis die sexto, indictione prima, Mavias primus Saracenorum rex letho exstinctus est. Gentis suæ ducem se gessit annos viginti, ameram se renuntiavit annos viginti quatuor.*

(7) Theophanes editus ex codice regio habet, ἔτη κ'. Ita et Miscella. Codices Theophanis, Palatini et Peyresiani habent ut scriptor noster, ἔτη κς'.

(8) Sic ms. Codex. Tabulæ Theophanis Izid annos tres ascribunt. Hic autem Izid Cedreno Ἐζὴδ, et Landulpho *Gizid* dicitur.

(9) De hac re loquitur Theophanes anno 15 imperii Constantini Pogonati, sed diversis verbis.

γερθέντες κατέστησαν ἑαυτοῖς ἀρχηγὸν Ἀβδελᾶν τὸν υἱὸν Ζουβέρ. Τοῦτο ἀκούσαντες οἱ τὴν Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην καὶ Δαμασκὸν κατοικοῦντες Ἀγαρηνοὶ ἔρχονται πρὸς Οὐσὰν ἀμηρᾶν Παλαιστίνης, καὶ προβάλλονται Μαρουάμ, καὶ ἱστῶσιν αὐτὸν ἀρχηγὸν, καὶ κρατεῖ τῆς ἀρχῆς μῆνας θ'. Τούτου δὲ τελευτήσαντος, Ἀβιμέλεχ ὁ υἱὸς αὐτοῦ διαδέχεται τὴν ἀρχὴν, καὶ κρατεῖ ἔτη κβ', καὶ μῆνας ς'. Καὶ χειροῦται τοὺς τυράννους, καὶ ἀποκτείνει τὸν Ἀβδελᾶν υἱὸν Ζουβὲρ καὶ διάδοχον. Ἐν τούτοις τελευτᾷ Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς ὁ υἱὸς τοῦ Πωγωνάτου (10), κρατήσας τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἔτη ιζ'· καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ Ἰουστινιανὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Ἰστέον ὅτι ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς Μαβίας, πέμπτος ἀπὸ τοῦ Μουάμεθ, ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς τῶν Ἀράβων, οὐκ ἐκ τοῦ γένους ἦν τοῦ Μουάμεθ, ἀλλ' ἐξ ἑτέρας φυλῆς (11). Καὶ πρῶτον μὲν ἐχειροτονήθη στρατηγὸς καὶ ναύαρχος παρὰ Οὐθμὰν (12) ἀρχηγοῦ τῶν Ἀράβων, καὶ ἀπεστάλη κατὰ τῆς Ῥωμαίων πολιτείας μετὰ χειρὸς ἰσχυρᾶς καὶ καταφράκτων νηῶν ͵ασ' (13). Καὶ εἰσῆλθεν ἕως τῆς Ῥόδου, κἀκεῖθεν ἐξοπλισάμενος ἀνῆλθεν ἕως Κωνσταντινούπολιν, καὶ διατρίψας χρόνον ἱκανὸν, ἤτοι ἔτη ζ', ληλατήσας τε τὰ ἔξω τοῦ Βυζαντίου ὑπέστρεψεν ἄπρακτος. Ἐλθὼν δὲ ἐν τῇ Ῥόδῳ (14) καθεῖλε τὸν Κολοσσὸν τὸν ἐν αὐτῇ ἱστάμενον. Ἄγαλμα δὲ ἦν τοῦ Ἡλίου χαλκοῦν (15) κεχρυσωμένον ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν, ἔχον ὕψος πήχεις π' (16), καὶ πλάτος ἀναλόγως τοῦ ὕψους. Καθὼς μαρτυρεῖ τὸ ἐπίγραμμα τὸ πρὸς τὴν βάσιν τῶν ποδῶν αὐτοῦ γεγραμμένον, ἔχον οὕτως·

Τὸν ἐν Ῥόδῳ κολοσσὸν ὀκτάκις δέκα
Λάχης ἐποίει πηχέων ὁ Λίνδιος.

A auditis ii, qui Phœnicem, Palæstinam et Damascum incolunt Agareni, veniunt ad Usam Palæstinæ Ameram, ac Maruam promovent, in exercitusque ducem cooptant, qui imperium tenuit mensibus novem. Illo autem defuncto, Abimelech filius ejus imperium excipit, et obtinet annis viginti duobus, mensibus sex. Hic tyrannos capit, et occidit Abdelam, Zuberis filium et successorem. Inter hæc moritur Constantinus imperator, filius Pogonati, postquam Romanorum imperium tenuerat annis decem et septem, cui Justinianus filius successit. Sciendum autem Maviam Arabum principem, qui a Mahomete quintus imperium tenuit, non ex genere Mahometis fuisse, sed ex alia tribu. Et primo quidem dux exercitus et classis præfectus constiB tutus ab Uthmano Arabum principe, missus fuerat contra Romanos cum prævalida manu, et cataphractis navibus mille ducentis: et penetravit usque Rhodum, indeque cum copiarum apparatu Constantinopolim usque progressus est, ubi multo tempore, septem videlicet annis moratus, omni circa Constantinopolim agro devastato, re infecta reversus est. Rhodum autem cum venisset, Colossum illic stantem sustulit. Erat vero statua solis ænea deaurata a capite usque ad pedes, altitudine cubitorum 80 et latitudine congruenti, ut testificatur epigramma ad basim pedum ejus descriptum, quod sic habet:

C

Rhodo colossum bis quater cubitis decem
Superbientem Lindius fecit Laches.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(10) Non inter hæc, sed annis ferme duobus post moritur Constantinus; non quidem filius Pogonati, sed Pogonatus ipse anno imperii sui decimo septimo. Unde hic et supra a scriba indocto adjunctum fuisse puto illud ὁ υἱὸς τοῦ Πωγωνάτου. Lege igitur ὁ Πωγωνάτος.

(11) Hæc in editis desiderantur, et ex ms. Regio suppleta sunt.

(12) Mavias primum ab Umaro, non vero ab Uthmano (quemadmodum tradit hic scriptor noster) creatus fuit dux et ameras Saracenorum. Auctor est Theophanes ad annum 28 Heraclii ubi sic ille: Τούτῳ τῷ ἔτει παρέλαβον οἱ Ἄραβες τὴν Ἀντιόχειαν. Καὶ ἐπέμφθη Μαυΐας ὑπὸ Οὐμάρου στρατηγὸς, καὶ ἀμηρᾶς πάσης τῆς ὑπὸ Σαρακηνῶν D χώρας ἀπὸ Αἰγύπτου, ἕως τοῦ Εὐφράτου. *Hoc anno Arabes Antiochiam armis expugnarunt. Mavias vero ab Umaro dux et ameras Saracenorum ditionis universæ ab Ægypto usque ad Euphratem protensæ institutus est.*

(13) Sic legitur in codice ms.

(14) De hac expeditione Maviæ contra Rhodum et altera postmodum contra Constantinopolim loquitur etiam capite præcedenti scriptor noster. Sed Rhodum occupant Saraceni et Colossum Rhodium evertunt anno 12 imperii Constantis, ut tradit Theophanes eodem loco; Constantinopolitanæ vero urbis septennem obsidionem refert idem scriptor ad annum 5 Constantini Pogonati, ubi de hac pluribus ag t.

(15) De hoc colosso Rhodio sic scribit Eudoxia Macrembolitissa, uxor Diogenis Romani, in Ioniis mss. cujus quidem opus in Commentariis nostris passim laudamus, et præsertim lib. VI, ubi integrum indicem capitum quæ in eodem opere continentur, exhibemus: Ἡ Ῥόδος, inquit illa, ἄλλα τε ἔσχε θαυμαστὰ, καὶ τὸν τοῦ Ἡλίου δὲ κολοσσὸν, Χάρητος ἔργον, ἀνδρὸς Λινδίου· ἡ δὲ Λίνδος πόλις ἐν Ῥόδῳ, Κερκάφου τοῦ Ἡλείου καὶ Κυδίππης τῆς Ὀρχίμου θυγατρὸς κτίσμα· πήχεων ἑβδομήκοντα, καὶ ἦν καὶ αὐτὸς ἓν τῶν ἑπτὰ θεαμάτων. Ἐπὶ Σελεύκου καὶ γὰρ του Νικάνορος οἱ Ῥόδιοι θαλασσοκρατήσαντες, ἀνέστησαν τοῦτον τὸν χαλκοῦν ἀνδριάντα· ὃν διὰ τὸ μέγεθος ἐκάλεσαν Κολοσσὸν, ἀφ' οὗ καὶ αὐτοὶ Κολοσσαεῖς ὠνομάσθησαν ὡς ἐκ μεγάλου παρασήμου. Ἐπὶ δὲ Κώνσταντος ἐγγόνου Ἡρακλείου οἱ Σαρακηνοὶ τὴν ἁγίαν γῆν πᾶσαν, καὶ Δαμασκὸν, καὶ τὴν χώραν πᾶσαν τῆς Φοινίκης κατέσχον. Ἐπεὶ οὖν περικρατεῖς γενόμενοι τῆς ἁγίας γῆς ἐκείνης, καὶ σφόδρα πλεονάσαντες καὶ ὑπερισχύσαντες, ἐξώπλισε πλοῖα πάμπολλα Μαυΐας ὁ τούτων ἀρχηγὸς, καὶ τὴν Ῥόδον καταλαβὼν, τὸν Κολοσσὸν μετὰ ͵ατξ' ἔτη τῆς αὐτοῦ ἱδρύσεως καθεῖλεν· ὃν Ἰουδαῖός τις ἔμπορος ὠνησάμενος, ἑπτακοσίας καμήλους ἐφόρτωσε τὸν χαλκὸν Κολοσσοῦ. Τινὲς δέ φασιν κλασθέντα ἀπὸ τῶν γονάτων σεισμῷ πεπτωκέναι. Vide quæ de Colosso Rhodio paulo superius monuimus, et quæ adnotat Leo Allatius ad libellum de VII orbis miraculis.

(16) Sic et Cedrenus, sed inscriptionem paulo diversam adfert: Καὶ γὰρ οἱ Ῥόδιοι θαλασσοκρατήσαντες, ἀνέστησαν ἀνδριάντα χαλκοῦν τῷ Ἡλίῳ, πηχῶν π', ὡς λέγει τὸ ἐν αὐτῷ ἐπίγραμμα·

Τὸν ἐν Ῥόδῳ Κολοσσὸν ὀκτάκις δέκα
Λάχης ἐποίησε πηχέων ὁ Λίνδιος

Etenim Rhodii maris imperium obtinnetes, æream Soli statuam posuerunt altam cubitos LXXX; quod inscriptio ejus docet:

Qui stat Rhodi colossus, octies decem
Fecit Laches hunc altum cubitos Lindius.

Æs autem, ex quo confectus erat, abstulit, transportavitque in Syriam, et cuilibet venale proposuit. Emit vero illud Hebræus quidam Emesenus, qui a mari advehendum imposuit camelis nongentis et octoginta.

Mortuo igitur Uthmane, Arabum principatum
73 suscepit Mavias; ac sub imperio suo habuit sanctam urbem, Palæstinæ partes, Damascum, Antiochiam, et omnes Ægypti urbes. Alim vero qui Mahometis filiam Phatimen uxorem duxerat, tenuit Æthribum et Arabiam Petræam universam. His itaque diebus de Syriæ imperio mutuo disceptantes Alim et Mavias, in apertum bellum proruperunt, atroxque prælium ad Euphratem conseruerunt; durante conflictu, ac multis hinc inde cadentibus, ex utraque Agarenorum parte conclamatum est: Quare mutuam in cædem ruimus, genusque nostrum ex hominibus tollitur? Verum duo senes deligantur ex utraque parte, et is principatum obtineat, quem ipsi alteri prætulerint. Placuit consilium Alim et Maviæ, detractosque de manibus annulos duobus senibus dederunt; quod quidem apud Agarenos principatus signum est, potestatemque suam senum duorum voluntati commiserunt, sacramento prius edito, se quemcunque senes deligerent, pro domino ac principe omnium Saracenorum habituros. Senibusque ambobus in medium castrorum progressis, et in spatio inter duas acies interposito consistentibus; qui a partibus Alim stabat senex, vir pius a Saracenis habebatur ex illorum numero, quos ipsi Cades appellant, hoc est, fideles et sanctos. Maviæ autem senex habitu tantum pietatem præferebat, cætero dolosus contumaxque, malitiaque mortalibus omnibus superior: qui Alemi senem ita compellavit: Tu, inquit, prior sententiam dicito, utpote prudens, pius ac me multis annis provectior. Respondit senex Alemi: Ut Alim principatu dejeci, cum annulum manu ejus extractum, digito meo circumdedi; ita ejicio Alemi annulum e digito meo, atque una ipsum e principatu. Cui reponit senex Maviæ: Ut Maviam in principatum introduxi, cum annulum ejus digito meo inserui; ita annulum Maviæ in digitum ejus induco. Et tunc ab invicem discesserunt. Assumit igitur Mavias Syriæ principatum, quod Amiræi omnes jurassent senum se dictis obsecuturos esse. Alim igitur cum suis et tota cognatione in Æthribi partes abscessit, ibique diem obiit supremum.

A Ἔλαβε δὲ τὸν χαλκὸν αὐτοῦ καὶ διεπέρασεν ἐν τῇ Συρίᾳ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν εἰς ἀγορὰν παντὶ τῷ βουλομένῳ· ὠνήσατο δὲ αὐτὸν Ἑβραῖος ὁ Ἐμεσηνὸς (17) ἐπιφορτώσας αὐτὸν ἀπὸ θαλάσσης καμήλους ἐνναχοσίας καὶ ὀγδοήκοντα (18).

Τελευτήσαντος οὖν τοῦ Οὐθμὰν, (19) διεδέξατο τὴν τῶν Ἀράβων ἀρχὴν ὁ Μαβίας. Ἐκράτησε δὲ τῆς ἁγίας πόλεως καὶ τῶν τῆς Παλαιστίνης μερῶν, τήν τε Δαμασκὸν, καὶ Ἀντιόχειαν, καὶ πάσας τὰς τῆς Αἰγύπτου πόλεις. Ὁ δὲ Ἀλῆμ, ὃς ἦν γαμβρὸς τοῦ Μουάμεθ ἐπὶ θυγατρὶ τῇ καλουμένῃ Φατιμὲ, ἐκράτησε τῆς Αἰθρίβου, καὶ πάσης τῆς Τραχείας Ἀραβίας. Ἐν ταύταις οὖν ταῖς ἡμέραις διηγέρθησαν πρὸς πόλεμον (20) κατ' ἀλλήλων ὅ τε Ἀλῆμ καὶ ὁ Μαβίας, ἐρίζοντες περὶ τῆς ἀρχῆς, τίς αὐτῶν κυριεύσει πάB σης Συρίας. Συνήχθησαν δὲ παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ συνάπτουσι πόλεμον ἰσχυρὸν μετ' ἀλλήλων. Τοῦ δὲ πολέμου κρατοῦντος, καὶ πολλῶν ἐξ ἀμφοτέρων πιπτόντων, ἔκραξαν τὰ πλήθη τῶν Ἀγαρηνῶν ἀμφοτέρων τῶν δύο μερῶν· Τίνι τρόπῳ σφάζομεν καὶ σφαζόμεθα, καὶ ἀφανίζεται τὸ γένος ἡμῶν ἐκ τῆς τῶν ἀνθρώπων βιοτῆς; Ἀλλὰ χωρισθήτωσαν δύο γέροντες ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ ὃν ἂν προκρίνωσιν, ἐχέτω τὴν ἀρχήν. Ὁ δὲ Ἀλῆμ καὶ ὁ Μαβίας ἠρέσθησαν ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτῶν· καὶ ἐκβάλλοντες ἐκ τῶν χειρῶν τοὺς ἑαυτῶν δακτυλίους δεδώκασι τοῖς δυσὶ γέρουσι, ὅπερ ἐστὶ σημεῖον τῆς ἀρχῆς τῶν Ἀγαρηνῶν, καὶ παρέσχον τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν εἰς τὴν θέλησιν τῶν δύο γερόντων, τὸ πρᾶγμα ἔνορC κον ποιησάμενοι, καὶ τοῦτο στοιχίσαντες, ἵνα ὃν ἂν προκρίνωσιν οἱ γέροντες, ἐκεῖνος ἔσται κύριος καὶ ἀρχηγὸς πάντων τῶν Σαρακηνῶν. Καὶ εἰσελθόντων τῶν δύο γερόντων ἀνὰ μέσον τῆς παρεμβολῆς τοῦ πολέμου τῶν δύο μερῶν, καὶ σταθέντων ἐν τῷ μεταιχμίῳ τοῦ στρατοπέδου ἀντιπροσώπου, τοῦ μὲν Ἀλῆμ ὁ γέρων ὑπῆρχε κατὰ τὸ τῶν Σαρακηνῶν ἔθνος εὐλαβὴς, οἵους ἐκεῖνοι λέγουσι καδῆς (21), τουτέστι πιστοὺς καὶ ἡγιασμένους· ὁ δὲ τοῦ Μαβίου γέρων ἐν σχήματι μόνῳ ἦν εὐλαβὴς, τὰ δ' ἄλλα δολερὸς καὶ αὐθάδης, καὶ πονηρίᾳ πάντας ὑπερβάλλων ἀνθρώπους. Εἶπε δὲ ὁ τοῦ Μαβίου γέρων πρὸς τὸν γέροντα τοῦ Ἀλῆμ (22), ὅτι Σὺ πρῶτος εἰπὲ ὅπερ βούλῃ, ὥστε φρόνιμος (23) καὶ εὐλαβὴς, καὶ μακρὰ τοῖς ἐμοῖς χρόνοις ὑπερβαλλόμενος. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ D γέρων τοῦ Ἀλῆμ τοῦτο, ὅτι Ἐξέβαλον τὸν Ἀλῆμ ἐκ τῆς ἀρχῆς, ὡς ἐξήγαγον τὸν δακτύλιον αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ εἰσήγαγον εἰς τὸν ἐμὸν δάκτυλον, ἐκβάλλω καὶ τὸν δακτύλιον τοῦ Ἀλῆμ ἐκ τοῦ δακτύλου μου, συνεκβαλὼν αὐτὸν καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ. Καὶ ἀνταπεκρίθη ὁ τοῦ Μαβίου γέρων, ὡς ὅτι εἰσή-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(17) Sic habetur etiam in ms. At capite præcedenti hunc ipsum Judæum Edessenum fuisse ait; et sic quidem legendum, nam hic Ἐδεσηνός dicitur et Theophani, uti ad laudatum locum monuimus.

(18) Sic scriptum erat prima manu in codice Regio vetustiori, uti ad caput antecedens pluribus monuimus.

(19) Vide Theophanem ad annum 14 imperii Constantis.

(20) De hoc dissidio inter Arabes, nimirum inter Alim et Maviam loquitur etiam supra scriptor noster circa initium hujusce capitis, ubi vidiquæ adnotavimus.

(21) Καδῆς et Καδίς apud Turcos *judex* significat, qui de causis litigantium aliquo in oppido vel urbe, vel provincia cognoscit, ut est apud Leunclavium in Pand. Turc. num. 29. *Vide* Gloss. Græc. Ducangii.

(22) Sic ex ms. codice. In editis hæc mutila ac depravata sunt.

(23) Sic in ms. Perperam in editis legitur, ὡς ἔστε φρόνιμος; sed Meursius legendum ait, ὥστε τε φρόνιμος.

ἤγαγον τὸν Μαβίαν εἰς τὴν ἀρχὴν, ὥσπερ εἰσήγαγον τὸν δακτύλιον αὐτοῦ εἰς τὸν δάκτυλόν μου, εἰσαγάγω καὶ τὸν δακτύλιον τοῦ Μαβίου εἰς τὸν δάκτυλον αὐτοῦ· καὶ τότε διεχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων. Παραλαμβάνει οὖν ὁ Μαβίας τὴν ἐξουσίαν Συρίας, ἐπειδὴ ὡμωμόκεσαν ἀλλήλοις οἱ ἀμηραῖοι πάντες, ὡς Ὅ τι ἂν εἴπωσιν οἱ γέροντες, ἵνα ἑπώμεθα εἰς τοὺς λόγους αὐτῶν. Ὁ γοῦν Ἀλὴμ παραλαβὼν τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπῆλθεν εἰς τὰ μέρη Αἰθρίβου μετὰ πάσης τῆς συγγενείας αὐτοῦ, κἀκεῖσε τελευτᾷ τὸν βίον.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλὴμ, λῆρον ἡγησάμενοι οἱ τούτου υἱοὶ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν βουλὴν, ἐπανέστησαν κατὰ τοῦ Μαβίου, καὶ συνῆψαν πόλεμον ἰσχυρὸν μετὰ τοῦ Μαβίου, καὶ ἡττηθέντες ἔφυγον ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἀποστείλας Μαβίας ἀπέκτεινεν ἅπαντας. Καὶ ἔκτοτε ἦλθε πᾶσα ἡ ἀρχὴ τῶν Ἀράβων εἰς τὸν Μαβίαν. Ἰστέον δὲ ὅτι οὗτος ὁ Μαβίας ἔκγονος ἦν τοῦ Σοφιάμ. Ἔκγονος δὲ τοῦ Μαβίου ὑπῆρχεν ὁ Μάσαλμας, ὁ κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἐκστρατεύσας, οὗτινος καὶ δι' αἰτήσεως ἐκτίσθη τὸ τῶν Σαρακηνῶν μαγίσδιον (24) ἐν τῷ βασιλικῷ πραιτωρίῳ. Οὐκ ἦν δὲ οὗτος ἀρχηγὸς τῶν Ἀράβων, ἀλλὰ Σουλεημᾶν ὑπῆρχεν ὁ ἀρχηγὸς τῶν Σαρακηνῶν, ὁ δὲ Μάσαλμας ἐν τάξει στρατηγοῦ ἐχρημάτιζεν. Ἦλθε δὲ Σουλεημᾶν μετὰ τοῦ στόλου αὐτοῦ κατὰ Κωνσταντινούπολιν, ὁ δὲ Μάσαλμας B διὰ ξηρᾶς, καὶ διεπέρασεν ἐν Λαμψάκῳ ἐπὶ τὰ μέρη τῆς Θρᾴκης, ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ στρατιώτας χιλιάδας π'· καὶ διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ὅτε στόλος Σουλεημᾶν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἀράβων, καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς τοῦ Μασάλμα ὑπέστρεψαν ἅπαντες μετ' αἰσχύνης, ἡττηθέντες καὶ καταπολεμηθέντες παρά τε τοῦ στόλου καὶ τῶν στρατιωτῶν τοῦ βασιλέως· καὶ εἰρήνευσεν ἡ καθ' ἡμᾶς πολιτεία ἐπὶ μήκιστον χρόνον, στρατηγούσης καὶ περιεπούσης τῆς Δεσποίνης ἡμῶν καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς Θεοτόκου τήνδε τὴν πόλιν· ἧς καὶ τὴν ἄχραντον καὶ ἁγίαν εἰκόνα καὶ αὐτὸς ὁ Σουλεημᾶν (25) ᾐδέσθη καὶ ἐνετράπη, καὶ τοῦ ἵππου κατέπεσεν.

A Post mortem Alim filii ejus consilium patris pro nugis et deliramentis habentes, bellum moverunt contra Maviam, atrocique conserto prælio, superati in fugam 74 se dederunt : misitque Mavias, qui eos internecione delerent. Exinde vero totum Arabum imperium Maviæ cessit. Sciendum autem est hunc Maviam nepotem fuisse Sophiami, Maviæ nepotem fuisse Masalman, qui adversus Constantinopolim exercitum duxit; cujusque rogatu Saracenorum sacellum in prætorio imperatoris structum est. Hic vero non erat princeps Arabum, sed Suleeman; Masalmas vero ducis exercitus partes obtinebat. Suleeman autem classem contra Constantinopolim duxit : Masalmas terrestri itinere venit, et Lampsaco in partes Thraciæ trajecit, ducens secum militum millia octoginta : Deique providentia et classis Suleemanis Arabum principis, et exercitus Masalmæ pedestris a classe et militibus imperatoris superati ac debellati, cum pudore ac dedecore redierunt : imperiumque nostrum diuturno tempore pacem habuit, ductu et præsidio Dominæ nostræ et semper Virginis Mariæ Deiparæ hanc urbem protegentis : cujus inviolatam et sanctam imaginem, ipse etiam Suleeman reveritus et confusus, equo decidit.

ΚΕΦΑΛ. ΚΒ'.

Ἐκ τοῦ χρονογράφου τοῦ μακαρίου Θεοφάνους περὶ τῶν αὐτῶν· καὶ περὶ Μαβίου, καὶ τῆς C *γενεᾶς αὐτοῦ, ὅπως διεπέρασεν ἐν Ἰσπανίᾳ. Ῥωμαίων βασιλεὺς Ἰουστῖνος ὁ Ῥινότμητος* (26).

Αὕτη ἐστὶν ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ (27), καὶ

CAPUT XXII.

Excerptum ex beato Theophane chronographo de iisdem : ac de Mavia, deque ejus prosapia, et quomodo in Hispaniam trajecerit. Justinianus Rhinotmetus Romanorum imperator.

Hoc imperii ejus initium est : postea vero a Leon-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(24) Μαγίσδιον et Μασγίδιον, *Moschea*, *Meschita*, templum Saracenicum. *Vide* Ducangii Gloss. Græc. At fallitur idem Ducangius dum lib. II CP. Christ. p. 164, sic habet : *Constantinus Porphyrogenitus lib. de Adm. imp. cap.* XXI, *auctor est Saracenorum templum, seu sacellum ritui ac religioni Saracenicæ addictum, in urbe demum ædificatum, Michaele Balbo imperante, Masalmæ, præcipui Valid Sultani vel Chalyphæ copiarum ducis rogatu, qui ea tempestate urbem obsidione cinxerat.* Sic Ducangius proferens subinde hunc ipsum Constantini locum. Verum Constantinus loquitur hoc loco de obsidione urbis Constantinopolitanæ, quæ accidit sub Leone Isauro; de qua quidem re pluribus agit Theophanes ad annum primum ejusdem Augusti; unde non sub Michaele Balbo, sed multo tempore antea templum Saracenorum in urbe exstructum fuit, teste ipso Porphyrogenito. Cæterum Saracenorum sacellum in Prætorio statuit et Nicetas Choniates, et in quadam seditione eversum, Alexio Angelo imperante, tradit idem scriptor in illius Vita III, n. v. Ἐπεὶ δὲ τὰς Πραιτωρίου ἀνατρέψαντες πύλας ἄνεσιν τοῖς ἔνδον διδόασιν, σκυλεύουσί τε τὸν ἐκεῖσε Χριστιανικὸν ναὸν, τὸ δὲ τῶν Σαρακηνῶν συναγώγιον ἀνασπῶσιν ἐκ βάθρων αὐτῶν. *Prætorii foribus effractis, et captivis libertate donatis, Christianorum quæ ibi stabat ædem spoliant, Saracenorum vero sacellum ab ipsis fundamentis evertunt.*

(25) De hac Saracenorum strage pluribus loquitur Theophanes anno 2, imperii Leonis Isauri; quæ quidem accidit, ut idem scriptor tradit, mortuo Soleemane, et principatum Arabum jam Umaro obtinente. Unde verba illa postrema, nimirum; ἧς καὶ τὴν ἄχραντον καὶ ἁγίαν εἰκόνα καὶ αὐτὸς ὁ Σουλεημὰν ᾐδέσθη καὶ ἐνετράπη, καὶ τοῦ ἵππου κατέπεσεν, non esse Constantini puto, sed postmodum ab indocto scriba apposita. Vide Cedrenum eodem loco.

(26) Hæc scribenda videntur a linea, vel depra- D vata sunt. Justinianus autem Rhinotmetus, qui et II, ac junior dicitur, a nonnullis Justinus III appellatur.

(27) Hæc ita intelligenda sunt, nimirum : *Hoc imperii ejus initium est ; mittit Abimelech ad Justinianum legatos, qui hac conditione firmam pacem stabilirent*, etc.; quippe Theophanes, cujus hæc excerpta sunt, sic ad annum primum Justiani incipit : Τούτῳ ἔτει ἀποστέλλει Ἀβιμέλεχ πρὸς Ἰουστινιανόν, etc.

tio dejectus fuit; ac deinde iterum restitutus, dejectis Leontio et Apsimaro, quem utrumque in hippodromum triumphans duxit, et occidit. Hoc ipso anno mittit Abimelech ad Justinianum legatos, qui hac conditione firmam pacem stabilirent : Ut imperator Mardaitarum legionem in Libano monte compesceret, excursionesque illorum prohiberet; Abimelech vero quotidie Romanis daret nomismata mille, et equum generosum unum, Æthiopemque servum unum, essentque Cypri, Armeniæ et Iberiæ vectigalia communia. Misitque imperator ad Abimelech Paulum magistrianum, qui pacta firmaret : quæ quidem adhibitis testibus scripto firmata fuere : magistrianus muneribus exornatus domum rediit. Missi itaque sunt ab imperatore, qui Mardaitarum duodecim millia sedibus abduxerunt; quæ res Romanam potentiam minuit et labefecit. Omnes enim terræ, quarum arces nunc **75** obtinent Arabes a Mopsuestia usque ad quartam Armeniam ob Mardaitarum incursionem invalidæ et desertæ erant : quibus inhibitis, atrocissima mala orientale imperium ab Arabibus ad hoc usque tempus perpessum est. Eodem autem anno Armeniam ingressus imperator, illic Mardaitas Libani suscepit, æneo muro destructo. Pacem quoque cum Bulgaris firmatam dissolvit, iis perturbatis quæ pater recte atque prudenter sanxerat. Imperante ipso adhuc Abimelech, Arabes admotis in Africam copiis eam subegerunt, et ex suo exercitu præsidium in ea posuerunt. Eodem vero tempore Justinianum Romano imperio dejecit Leontius, eoque in Chersonem relegato, imperium tenuit. Tiberio Apsimaro Leontii

A μετὰ ταῦτα ἐξεβλήθη ὑπὸ Λεοντίου, και πάλιν ἀντεισῆλθεν ἐκβαλὼν τὸν Λεόντιον καὶ Ἀψίμαρον (28), καὶ ἀμφοτέρους αὐτοὺς ἐν τῇ ἱπποδρομίᾳ θριαμβεύσας καὶ ἀποκτείνας (29). Τούτῳ τῷ ἔτει (30) ἀποστέλλει Ἀβιμέλεχ πρὸς Ἰουστινιανὸν βεβαιῶσαι τὴν εἰρήνην οὕτως· ἵνα ὁ βασιλεὺς παύσῃ τὸ τῶν Μαρδαϊτῶν τάγμα ἐκ τοῦ Λιβάνου, καὶ διακωλύσῃ τὰς ἐπιδρομὰς αὐτῶν, καὶ Ἀβιμέλεχ δώσῃ τοῖς Ῥωμαίοις καθ' ἑκάστην νομίσματα χίλια, καὶ ἵππον εὐγενῆ ἕνα, καὶ Αἰθίοπα δοῦλον ἕνα (31), καὶ ἵνα ἔχωσι κοινὰ κατὰ τὸ ἴσον τοὺς φόρους τῆς Κύπρου καὶ Ἀρμενίας καὶ Ἰβηρίας. Καὶ ἔπεμψεν ὁ βασιλεὺς Παῦλον τὸν μαγιστριανὸν πρὸς Ἀβιμέλεχ ἀσφαλίσασθαι τὰ στοιχηθέντα, καὶ γέγονεν ἔγγραφος ἀσφάλεια μετὰ μαρτύρων. Καὶ φιλοτιμηθεὶς ὁ B μαγιστριανὸς ὑπέστρεψεν. Καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς προσελάβετο τοὺς Μαρδαΐτας χιλιάδας ιβʹ, τὴν Ῥωμαϊκὴν δυναστείαν ἀκρωτηριάσας. Πᾶσαι γὰρ νῦν αἱ οἰκούμεναι παρὰ τῶν Ἀράβων εἰς τὰς ἀκροπόλεις ἀπὸ Μομψουεστίας, καὶ ἕως τετάρτης Ἀρμενίας ἀνίσχυροι καὶ ἀοίκητοι ἐτύγχανον διὰ τὴν ἔφοδον τῶν Μαρδαϊτῶν· ὧν (32) παρασταλέντων πάνδεινα κακὰ πέπονθεν ἡ Ῥωμανία (33) ὑπὸ τῶν Ἀράβων μέχρι τοῦ νῦν. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει εἰσελθὼν ὁ βασιλεὺς (34) εἰς Ἀρμενίαν ἐκεῖ ἐδέξατο τοὺς ἐν τῷ Λιβάνῳ Μαρδαΐτας (35) χάλκεον τεῖχος διαλύσας· παρέλυσε δὲ καὶ τὴν μετὰ τῶν Βουλγάρων παγιωθεῖσαν εἰρήνην, διαταράξας τοὺς ὑπὸ τοῦ οἰκείου πατρὸς ἐνορδίνως (36) γεγονότας τύπους. Ἔτι κρατοῦντος τοῦ Ἀβιμέλεχ (37) ἐπεστράτευσαν οἱ Ἄραβες τῇ Ἀφρικῇ, καὶ ταύτην παρέλαβον, καὶ ἐκ τοῦ C οἰκείου στρατοῦ ταξατίωνα ἐν αὐτῇ κατέστησαν.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(28) Tiberius Apsimarus statim occupato imperio Leontium naribus mutilatum in Dalmati monasterium relegavit, non vero in Dalmatiam, ut perperam scribunt recentes Historiarum scriptores. *Vide* Theophanem ad annum 3 ejusdem Leontii.

(29) Nimirum, *et utrumque in Hippodromum triumphans duxit et occidit*. Non in hippodromo occisi fuere, licet in triumphum ducti, sed in Cynegio capite plexi fuere. Sic Theophanes anno Justiniani secundo imperatoris : Τὸν δὲ Ἀψίμαρον καὶ Λεόντιον ἁλύσεσι δεδεμένους εἰς πᾶσαν πόλιν πομπεῦσαι πεποίηκεν· καὶ τοῦ ἱππικοῦ ἀγομένου, καὶ ἐν τῷ σένζῳ καθεζομένου ἤχθησαν συρόμενοι δημοσίᾳ, καὶ ἐῤῥίφησαν ὑποταγάδην αὐτῷ. Καὶ ἐπάτησε τὸν τράχηλον αὐτῶν, ἄχρις ἀπολύσεως τοῦ πρώτου βαΐου, τοῦ δήμου βοήσαντος, ὅτι Ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπέβης, καὶ ἐπάτησας λέοντα καὶ δράκοντα. Καὶ τούτους ἀποστείλας ἐν τῷ Κυνηγείῳ ἀπεκεφάλισεν. *Apsimarum autem et Leontium catenis vinctos per universas urbis regiones ignominiose traduci mandavit : et circensibus ludis celebratis, ipso propria sibi sede composito, illi publice cum dedecore tracti, ad pedes ejus prosternendi humili more projecti sunt. Inclinatorum et pronorum in terram cervices pedibus terebat et calcabat Justinianus, donec circi munus primum exhiberetur, populo vociferante : Super aspidem et basilicum ambulasti, et conculcasti leonem et draconem. Demum in Cynegium missis caput amputari præcepit.*

(30) Sic in ms. codice legitur; editi vero habent, τούτῳ τῷ ἔτει ,ςρηʹ. *Eo ipso anno* 6108. At numerus hic annorum ab orbe condito in ms. in textu non habetur, sed margini utrique, manu alia atque D alia ascriptus est. Et quidem corruptus ac depravatus est numerus ille; vel igitur reponendus est ille quem ab orbe condito præferunt tabulæ Theophanis ad annum primum Justiniani Rhinotmeti, nimirum ,ςροηʹ. vel hic alter quo Græci recentiores utuntur ,ςρϟγʹ, 6193, qui quadrat cum anno primo ejusdem Justiniani. Cæterum de hac legatione Abimelech ad Justinianum II pluribus agit Theophanes anno primo imperii ejusdem Augusti.

(31) In Editis hæc desiderantur. Theophanes vero habet, καὶ ἵππον, καὶ δοῦλον.

(32) Perperam in Theophane legitur, διὰ τὴν ἔφοδον τῶν Μαρδαϊτῶν τῶν παρασταλέντων. πάνδεινα κακά, etc. Ex Scriptore nostro et textus Græcus Theophanis, et versio Latina emendari possunt.

(33) *Imperium Orientale*, et interdum *Provinciæ Asiaticæ*. *Vide* Ducangii utrumque Glossarium.

(34) Hæc 2 anno Justiniani Rhinotmeti refert Theophanes.

(35) Interpretatus sum hæc ad litteram, ut aiunt; sed melius fortassis Theophanis interpres : *Imperator autem in Armeniam profectus Mardaitarum agmen, æreum illum imperii Romani murum in Libano prius consistentem, et a se eversum illic suscepit.*

(36) Ἐνορδίνως, *ordinario* interpretatur Ducangius; *vid.* ejusdem Gloss. Græc. v. Ὄρδινον.

(37) Sic in ms. In editis legitur, ὅτι κρατοῦντος τοῦ Ἀβιμέλεχ, etc. Vide Theophanem ad annum 3 Leontii, qui fuit principatus Abimelech quintus decimus. Ταξατιών vero, *præsidium militare. Vide* Ducangii Gloss. Græc.

Λέοντιος δὲ ἦν τῷ τότε χρόνῳ ἐκβαλὼν τὸν Ἰουστινιανὸν (38) τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, καὶ ἐξορίσας αὐτὸν ἐν Χερσῶνι τῆς βασιλείας ἐκράτησεν. Ἀψιμάρου δὲ τοῦ Τιβερίου τὸν Λέοντιον διαδεξαμένου τῆς βασιλείας καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων σκῆπτρα κρατήσαντος, τέθνηκεν Ἀβιμέλεχ (39) ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς, καὶ ἐκράτησεν Οὐαλὶδ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη ἐννέα (40).

Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει πάλιν ὑπέστρεψεν Ἰουστινιανὸς εἰς τὴν βασιλείαν, καὶ ῥαθύμως καὶ ἀμελῶς ταύτην διακυβερνῶν, τῆς Ἀφρικῆς (41) ἐπεκράτησαν ὁλοσχερῶς οἱ Ἀγαρηνοί. Τότε ὁ τοῦ Μαβίου ἔγγονος (42) μετὰ ὀλιγοστοῦ τινος λαοῦ (43) διεπέρασεν ἐν Ἰσπανίᾳ, καὶ ἐπισυνάξας πάντας τοὺς ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ ἐκράτησε τῆς Ἰσπανίας μέχρι τῆς σήμερον. Ὅθεν οἱ τὴν Ἰσπανίαν κατοικοῦντες Ἀγαρηνοὶ Μαβιᾶται κατονομάζονται. Τούτων ἀπόγονοι τυγχάνουσιν οἱ τὴν Κρήτην οἰκοῦντες Ἀγαρηνοί· ὅτε γὰρ Μιχαὴλ ὁ Τραυλὸς τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐπεκράτησεν, καὶ ἡ τοῦ Θωμᾶ ἀνταρσία ἐγένετο (44) μέχρι τριετοῦς χρόνου ἐπικρατήσασα, τότε τοῦ βασιλέως ἀσχολουμένου ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι πράγμασι, εὑρόντες διορίαν οἱ τὴν Ἰσπανίαν οἰκοῦντες Ἀγαρηνοὶ, στόλον ἱκανὸν ἐξαρτύσαντες καὶ ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν τῆς Σικελίας μερῶν, πάσας τὰς Κυκλάδας νήσους ἠρήμωσαν, καὶ ἐλθόντες ἐν Κρήτῃ, καὶ ταύτην εὔκαιρον καὶ ἀνειμένην εὑρόντες, μηδενὸς ἀνταιρομένου ἢ μαχομένου ταύτην παρέλαβον, καὶ διακρατοῦσιν ἕως τῆς σήμερον. Τὸν δὲ Οὐαλὶδ διαδέχεται ὁ Σουλεημᾶν (45), καὶ κρατεῖ ἔτη τρία. Ἐπὶ τούτῳ ἐπεστράτευσε Μάσαλμας ὁ στρατηγὸς Σουλεημᾶν μετὰ στρατοῦ διὰ ξηρᾶς, Οὔμαρος δὲ διὰ θαλάττης, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργείᾳ ἄπρακτοι μετ' αἰσχύνης ὑπέστρεψαν. Τὸν δὲ Σουλεημᾶν διαδέχεται Οὔμαρ, καὶ κρατεῖ τῆς τῶν Ἀράβων ἀρχῆς ἔτη δύο. Τὸν δὲ Οὔμαρ διαδέχεται Ἀζὴδ (46), καὶ κρατεῖ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ ἐνιαυτοὺς τέσσαρας. Τοῦτον δὲ διαδέχεται Ἰσάμ, καὶ κρατεῖ τῆς ἀρχῆς ἔτη ιθ'. Τούτου τελευτήσαντος κρατεῖ τῆς ἀρχῆς Μαρουὰμ (47) ἔτη ἕξ. Μαρουὰμ δὲ τελευτήσαντος Ἀβδελᾶς τις τῶν Ἀράβων ἀρχῆς κύριος γίνεται, καὶ

A successore imperium obtinente, mortuus est Abimelech Arabum princeps, post quem filius Valid imperavit annos novem.

Eodem ipso anno in imperium restitutus est Justinianus : quod cum negligenter ac supine administraret, Agareni universam Africam subjugarunt. Tunc Maviæ nepos cum exiguis copiis in Hispaniam trajecit, collectisque consanguineis omnibus Hispaniam ad hanc usque diem occupavit. Quamobrem Agareni Hispaniam incolentes Maviatæ vocantur ; ab his vero prognati sunt Agareni, qui Cretam incolunt. Cum enim Michael Balbus B Romanorum imperium teneret, ac Thomæ rebellio ad usque triennium perseveraret, tum imperatore instantibus negotiis vacante, Agareni Hispaniæ incolæ occasionem nacti, valida instructa classe, a Siciliæ partibus initium facientes, Cycladas omnes insulas vastarunt, in Cretam appellentes opportunam et præsidiis vacuam invenientes, nemine obsistente illam ditionis suæ fecerunt, et ad hoc usque tempus occupant. Valid autem excipit Suleeman, et triennio imperat. Hoc principe Masalmas dux Suleemani terrestres copias, Umarus vero classem contra urbem duxerunt, Deoque opitulante re infecta cum dedecore reversi sunt. Suleemanum excipit Umar, qui Arabum principatum annis duobus tenuit. Umaro succedit Azed, et quadriennio regnat : C huic Isam, qui annis novemdecim imperium tenet. Hoc defuncto Maruam annis sex principatum gessit. Mortuo Maruam imperium Arabum excipit Abdelas quidam, qui annis viginti uno regnavit. Post cujus obitum Arabum principatum capessit Madis, et regnat annos novem. Hunc excepit Aaron, qui Arabicæ ditionis imperium annos viginti tres occupavit. Hoc tempore, videlicet **76** imperantibus Irene et Con-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(38) Perperam Meursius interpretatur ; quippe pro ἐκράτησεν lego ἐκράτει, et sic verto : *Tunc autem Leontius, dejecto Justiniano, et in Chersonem relegato, imperium tenebat.* Nam illa Arabum in Africam impressio accidit an. 3 Leontii.

(39) Anno nimirum septimo Apsimari, Christi 704, vel sequenti.

(40) Totidem huic annos attribuit et Theophanes.

(41) Nullam mentionem de hisce Arabum gestis in Africa, Justiniano Rhinotmeto secundo imperante, facit Theophanes.

(42) Eadem ferme capite præcedenti refert scriptor noster. Sed fallitur, nam id accidit non sub Justiniano Rhinotmeto, sed sub Constantino Copronymo. Vide Theophanem qui totam rem pluribus exponit anno 9 ejusdem Constantini.

(43) Sic ms. codex. Editi vero habent, μετὰ ὀλιγοστοῦ στρατοῦ. Sed præferenda ms. lectio, nam, ut scribit Theophanes loco paulo superius citato, Maruam a Maurophoris occiso, ejus filii ac reliqui affines calamitatibus illis superstites, ex Ægypto migraverunt in Africam ; inde vero in Hispaniam ; quam ad hoc usque tempus tenuerunt.

(44) De expeditione Afrorum seu Arabum contra Cretam, et insulas Cycladas, Michaele Balbo imperante, necnon de Thoma contra Michaelem imperium affectante, consule Leonem Grammaticum in D Vita ejusdem Augusti, Cedrenum item ac Zonaram. Cæterum in hunc Thomam iambos scripsit Ignatius Diaconus, auctor Vitarum sanctorum Tarisii et Nicephori Patriarcharum CP. ut tradit Suidas : Ἰγνάτιος, διάκονος καὶ σκευοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, καὶ γεγονὼς μητροπολίτης Νικαίας, γραμματικός· ἔγραψε βίους Ταρασίου καὶ Νικηφόρου τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων πατριαρχῶν· ἐπιτυμβίους ἐλέγους, ἐπιστολὰς, ἰάμβους εἰς Θωμᾶν τὸν ἀντάρτην, ἅπερ ὀνομάζουσι, *Τὰ κατὰ Θωμᾶν*, καὶ ἄλλα πολλά.

(45) Repetit hic scriptor noster ea, de quibus capite præcedenti circa finem egit ; et prosequitur Arabum principum seriem.

(46) Hic Arabum princeps dicitur Theophani Ἰζίδ.

(47) Mortuo Isam Valid Arabum princeps numeratur a Theophane, qui annum unum eidem ascribit. *Vide* eumdem Theophanem ad annum 3 Constantini Copronymi.

stantino, anno ab orbe condito 6288, eodem ipso anno Aaron Arabum princeps in interiore Persia, Chorasan nuncupata mortuus est : imperiumque suscepit Mahomet filius ejus, iners et ineptus omnino, contra quem Abdelas ejus frater seditione mota, ex eadem regione Chorasan cum paternis viribus erumpens, civilis belli auctor fuit. Atque inde Syriæ, Ægypti et Libyæ populi in varios principatus divisi, rem publicam et sese mutuo cædibus, rapinis, omnisque generis flagitils pessumdederunt, cum in se invicem, tum in subditos Christianos confuse desævientes. Hinc sane etiam templa circa urbem sanctam Christi Dei nostri, vastata et desolata sunt : monasteria item utriusque magnæ Lauræ SS. Charitonis et Cyriaci ac Sancti Sabæ, cæteraque cœnobia SS. Euthymii et Theodosii. Hujusmodi porro tumultus mutuæ cædes inter se et nobis illatæ annis quinque perdurarunt. Hucusque Arabum tempora in ordinem digessit sanctus Theophanes, qui monasterium Magni Agri dictum constituit; ipseque avunculus magni, pii, et Christianissimi imperatoris Constantini, Leonis sapientissimi optimique imperatoris filii, Basilii autem Macedonis nepotis, cujus memoria ob præclare administratum Romanorum imperium celebratur.

κρατεῖ ἔτη κα' (48). Τούτου τελευτήσαντος, Μαδὶς ἀρχηγὸς 'Αράβων γίνεται, καὶ κρατεῖ τῆς ἀρχῆς ἔτη ἐννέα (49). Τούτου παρελθόντος, 'Ααρὼν τις τῶν 'Αράβων ἀρχῆς κύριος γίνεται, καὶ κρατεῖ τῆς ἀρχῆς ἔτη κγ' (50). 'Εν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἤγουν τῆς τῶν 'Ρωμαίων ἀρχῆς Εἰρήνης καὶ Κώνσταντος, ἔτος ἀπὸ κτίσεως κόσμου ,ϛσπη' (51), τῷ δ' αὐτῷ ἔτει 'Ααρὼν ὁ τῶν 'Αράβων ἀρχηγὸς τέθνηκεν εἰς τὴν ἐνδοτέραν Περσίδα τὴν καλουμένην Χωρασάν (52). Καὶ διεδέξατο τὴν ἀρχὴν Μωάμεθ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἀφυὴς κατὰ πάντα καὶ ἀσυνάρτιστος ὑπάρχων· πρὸς ὃν 'Αβδελὰς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ στασιάσας ἐκ τῆς αὐτῆς χώρας τοῦ Χωρασὰν ἅμα ταῖς πατρικαῖς δυνάμεσιν ἐμφυλίου πολέμου γέγονεν αἴτιος. Κἀντεῦθεν οἱ κατὰ τὴν Συρίαν, καὶ Αἴγυπτον, καὶ Λιβύην εἰς διαφόρους κατατμηθέντες ἀρχὰς, τά τε δημόσια πράγματα, καὶ ἀλλήλους κατέστρεψαν, σφαγαῖς καὶ ἁρπαγαῖς, καὶ παντοίαις ἀτοπίαις, πρός τε ἑαυτοὺς καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοὺς Χριστιανοὺς συγκεχυμένοι. Ἔνθα δὴ καὶ αἱ κατὰ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως ἐκκλησίαι ἠρήμωνται, τά τε μοναστήρια τῶν δύο μεγάλων Λαυρῶν (53), τοῦ ἐν ἁγίοις Χαρίτωνος (54) καὶ Κυριακοῦ (55), καὶ τοῦ ἁγίου Σάβα (56), καὶ τὰ λοιπὰ κοινόβια τῶν ἁγίων Εὐθυμίου (57) καὶ Θεοδοσίου (58). Ἐπεκράτησε δὲ τῆς τοιαύτης ἀναρχίας ἡ κατ' ἀλλήλων καὶ ἡμῶν μιαιφονία ἔτη πέντε (59). Ἕως ὧδε ἐκανόνισε τοὺς χρόνους τῶν 'Αράβων ὁ ἐν ἁγίοις Θεοφάνης (60), ὁ τὴν μονὴν συστήσας τοῦ καλουμένου Μεγάλου 'Αγροῦ,

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(48) Theophanes post Maruam Muamed recenset eique annos quinque attribuit, ut patet ex iis, quæ habet idem scriptor ad annum 14 Constantini Copronymi. Perperam vero ejusdem Tabulæ ipsi Muamed annos 9 ascribunt. Sed in Tabulis prædictis numeri annorum passim corrupti occurrunt; hinc fit, ut recentiores Historiarum scriptores dum tabulas illas tantum consulunt, et non Theophanis textum, passim in errorem deferantur. Cæterum Abdelas hic frater fuit Muamed, ut scribit Theophanes paulo superius citato loco, eique annos principatus 21 assignat. Obiit is eodem mense quo impius Copronymus, ut tradit idem scriptor anno 35 ejusdem Augusti.

(49) Μαδὶς dicitur et Theophani, qui totidem ipsi annos attribuit. In Editis legitur, Μάδης.

(50) Anno 4 Irenes et Constantini obiit Mades, seu Madi, et ipsius filius Moses principatum obtinuit; qui cum imperasset annum circiter unum obiit, et in ejus locum Aaron frater suffectus est. *Vide* Theophanem anno 6 Constantini et Irenes.

(51) Sic in ms. codice legitur. Editi vero habent ita : Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, ἤγουν ,ϛσπη', τῆς τῶν 'Ρωμαίων, etc. Numerus autem hic primus annorum ab orbe condito in ms. habetur margini ascriptus alia manu et rubris litteris : habetur et interlinearis, sed manu admodum recenti. Atqui mors Aaronis Arabum principis, et dissidium illud inter Arabes neque sub Constantino et Irene, neque anno 6288, ab orbe condito accidit, sed anno 7 imperii Nicephori Generalis, Christi 808, ut habet Theophanes hoc ipso anno, qui rem totam iisdem ferme verbis refert : unde loco Irenes et Constantini, scribendum est Nicephori Generalis; et annus ab orbe condito reponendus, vel prout computat Theophanes, nimirum ,ϛτα', 6301, vel ut numerant Græci recentiores ,ϛτιϛ', 6316.

(52) Sic ms. codex, necnon etiam Theophanes. Editi habent, εἰς τὴν ἐνδοτέραν Περσίδα διὰ τὴν καλουμένην Χωρασάν. Subjungit Theophanes, μηνὶ Μαρτίῳ, ἰνδικτιῶνι β'.

(53) Quid lauræ, et quodnam discrimen inter lauras et cœnobia, pluribus docet Ducangius in utroque Glossario.

(54) De Charitone monasteriorum et laurarum conditore Pauli Eremitæ discipulo Menæum Septembris 28 in Anthologio Arcudii : Αὐτὸς δὲ τὸ σπήλαιον ἐκκλησίαν ποιήσας, καὶ πλῆθος μοναχῶν συναγαγὼν, εἰς μονὴν ἀποκατέστησεν. Vixit hic Charito temporibus imperatoris Aureliani; hujusque Λαῦρα παλαιά citatur a Georgio Syncello in Chronica p. 107, eaque non longe a Bethleem et a Rachelis tumulo exstitisse videtur : Ταύτης ἐγὼ τὴν λάρνακα τῆς γῆς ὑπερκειμένην πολλάκις ἐκεῖσε παροδεύων ἐπὶ Βηθλεὲμ, καὶ τὴν παλαιὰν Λαῦραν τοῦ ὁσίου Χαρίτωνος ἑώρακα. *Hujus ego tumulum terra exstantem, versus Bethleem et antiquam beati Charitonis Lauram iter faciens conspexi.* De eadem agit præterea Vita ms. ejusdem sancti Charitonis Eremitæ : Διὰ ταῦτα καὶ ἑτέραν ἐκεῖσε κατεσκεύαζεν Λαῦραν ὁ θαύμαστος οὗτος Χαρίτων, ἥνπερ ἔνιοι μὲν τῇ Σύρᾳ γλώττῃ Σουκὰν ὀνομάζουσιν, ἄλλοι δὲ κατὰ τὴν 'Ελλάδα φωνὴν παλαιὰν λαῦραν ἀ[να]ποκαλοῦσιν.

(55) Nascitur Corinthi sub Theodosio magno, patre presbytero illius Ecclesiæ; anno ætatis 18, lector creatur, et postmodum lauræ Charitonis præfuit aliquandiu. Vide Anthologium Arcudii.

(56) Vixit sub Theodosio juniore. Festus ei dies 5 Decembris. De hoc pluribus egimus lib. V Comment. in Antiquit. CP.

(57) Vixit sub Trajano. Vide Menæa Januarii.

(58) Dies ei consecratus 12 Januarii.

(59) In Theophane numerus annorum desideratur, ideoque hinc supplendus.

(60) Sic in ms. Perperam legitur in editis : Ἕως

μητρόθειος τυγχάνων τοῦ μεγάλου (61) καὶ εὐσεβοῦς καὶ Χριστιανικωτάτου βασιλέως Κωνσταντίνου υἱοῦ Λέοντος τοῦ σοφωτάτου καὶ ἀγαθοῦ βασιλέως, ἐγγόνου δὲ Βασιλείου τοῦ ἐκ Μακεδονίας, τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ τὰ σκῆπτρα τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας κρατήσαντος.

ΚΕΦΑΛ. ΚΓ'.

Περὶ Ἰβηρίας, καὶ Ἰσπανίας.

Ἰβηρίαι δύο· ἡ μὲν πρὸς ταῖς Ἡρακλείαις στήλαις (62), ἀπὸ Ἴβηρος ποταμοῦ, οὗ μέμνηται Ἀπολλόδωρος ἐν τῇ *Περὶ γῆς β'* (63)· *Ἐντὸς δὲ Πυρήνης Ἴβηρ τ' ἐστὶ μέγας ποταμὸς φερόμενος ἐνδοτέρω.* Ταύτην δὲ εἰς πολλά (64) φασι ἔθνη διαιρεῖσθαι, καθάπερ Ἡρόδωρος ἐν τῇ δεκάτῃ (65) τῶν καθ' Ἡρακλέα γέγραφεν ἱστορίᾳ (66), οὕτως· *Τὸ δὲ Ἰβηρικὸν γένος τοῦτο, ὅπερ φημὶ οἰκεῖν τὰ παράλια τοῦ διάπλου* (67), *διώρισται ὀνόμασιν, ἓν γένος ἐὸν κατὰ φῦλα. Πρῶτον μὲν οἱ ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις οἰκοῦντες τὰ πρὸς δυσμέων* (68) *Κύνητες ὀνομάζονται. Ἀπ' ἐκείνων δὲ ἤδη πρὸς βορέαν ἰόντι Γλῆτες, μετὰ δὲ Ταρτήσιοι, μετὰ δὲ* Ἐλβυσίνιοι (69), *μετὰ δὲ Μαστιηνοί, μετὰ δὲ* Καλπιανοί (70), *ἔπειτα δὲ ἤδη ὁ Ῥοδανός.* Ἀρτεμίδωρος δὲ ἐν τῇ β' [τῶν *Γεωγραφουμένων* οὕτω διαιρεῖσθαί φησιν· *Ἀπὸ δὲ τῶν Πυρηναίων ὀρῶν, ἕως τῶν κατὰ Γάδειρα τόπων ἐνδοτέρω, καὶ συνωνύμως Ἰβηρία τε καὶ Σπανία καλεῖται. Διῄρηται δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων εἰς δύο ἐπαρχίας·* [*πρώτη μὲν ἐπαρχία* (71)] *διατείνουσα ἀπὸ τῶν Πυρηναίων ὀρῶν ἅπασα μέχρι τῆς Καινῆς Καρχηδόνος, καὶ τῶν τοῦ Βαίτιος πηγῶν· τῆς δὲ*

A

CAPUT XXIII.

De Iberia et Hispania.

Iberiæ duæ sunt. Altera circa columnas Herculeas, ab Ibero flumine sic dicta, cujus Apollodorus libro secundo Descriptionis terræ meminit : *Intra Pyrenæos est Iberus magnus fluvius, qui in interiores fertur regiones.* Hanc in multas gentes divisam perhibet Herodorus libro suæ historiæ decimo quam de Hercule consignavit, his verbis : *Gens hæc Iberica, quam dico maritima trajecti habitare, quamvis una gens sit, diversis tamen nominibus, secundum tribus, distincta est. Primum quidem, qui ultimi versus occasum habitant, Cynetes appellantur. Ab his versus aquilonem tendenti, occurrunt Gletes, tunc Tartessii, deinde Elbysinii, post hos Mastieni, tum*

B

Calpiani, denique etiam Rhodanus. Artemidorus vero libro secundo *Geographicorum*, ita divisam refert : *A Pyrenæis montibus, usque ad mediterranea, quæ sunt apud Gades, communi nomine Iberia et Spania nuncupatur. A Romanis in duas provincias*

77 *divisa est : prima se extendit universa a Pyrenæis montibus, usque ad novam Carthaginem et fontes fluminis Bætis : secunda autem provincia occupat quod superest ad Gades et Lusitaniam usque.* Dicitur et Iberites. Parthenius in Leucadiis : *Na-*

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

ὧδε ἐκανόνισε τοὺς χρόνους τῶν Ἀράβων ὁ ἐν ἁγίοις Ἐπιφάνιος, etc. Quod autem legendum sit hic Θεοφάνης et non Ἐπιφάνιος, non est necesse pluribus probari, cum nemo ignoret, Theophanem Chronographum, ex quo plura capita ferme integra, quæ ad historiam Arabum pertinent, hic excripsit Porphyrogenitus, et præcipue caput præsens, condidisse monasterium Magni Agri dictum, in eoque repositum fuisse ipsius corpus. *Vide* Menæa mensis Martii die 12. Epiphanii autem scriptoris rerum Saracenicarum nemo ex scriptoribus meminit. Sed hæc plus satis dicta sint de re tam manifesta. Cæterum corrigendus est Ducangius in Vita Leonis Philosophi, qui Zoen Carbonopsinam, quartam uxorem ejusdem Leonis, sororem fuisse scribit, ex Porphyrogenito, sancti Epiphanii Magni Agri abbatis.

C

(61) Μητρόθειος *Avunculus* interpretatus sum, ita ut Zoe Carbonopsina quarta Leonis Philosophi uxor soror sit Theophanis. Atqui id annorum spatium non patitur; cum Theophanes mortuus dicatur sub Leone Armeno circa finem ejus imperii. Unde μητρόθειος non solum *avunculus* fortassis dicitur, sed et *magnus avunculus*, ut vulgo appellatur, nimirum matris avunculus.

(62) Sic in epitome Stephani in Μαστιανοί, ἔθνος πρὸς ταῖς Ἡρακλείαις στήλαις· at in *Ἰβηρίαι* legitur, πρὸς τὰς Ἡρακλείους στήλας.

(63) Sic ex ms. codice. Perperam in editis legitur, ἀπὸ λόδιο. Apollodori Geographi sæpe meminit Stephanus in Ἄβουλλοι, Αὔγιλα, et in Γαυγάμηλα. De eodem videtur loqui Tzetzes chil. III Histor. c. inquiens : Ἀπολλόδωρός φησι ταύτην τὴν ἱστορίαν, τῷ περὶ νήσων, πόλεων, καὶ δήμων, δὲ βιβλίῳ. *Apollodorus refert hanc historiam eo in libro, quem consignavit de insulis, urbibus, et populis.* De Apollodoris vide Vossium de Historicis Græcis.

(64) Sic cum Berkelio emendamus : perperam quippe in editis et in ms., ταύτης δὲ πολλά, etc.

(65) Sic emendamus. Perperam in editis, et in ms. legitur Ἡρόδοτος· quippe hujus Herodori liber etiam decimus de Hercule citatur a Stephano in Κυνητικόν. Vide Vossium de Historicis Græcis lib. III.

(66) Ita in ms. codice. Perperam in editis, γέγραφον ἱστορία.

(67) Perperam in editis legitur, τὰ παράλια τοῦ διαρού.

(68) Sic legitur in ms. codice.

(69) Sic cum Berkelio emendamus. In mss. legitur, μετὰ δὲ, Ἐλευσίνιοι, μετὰ δὲ, Μαστινοί, μετὰ δὲ Κελχιανοί· ἔπειτα δὲ ἡ Διορόδανος. Liquet ex hoc Herodori loco, inquit Berkelius, *Elbysinios* et *Mastienos*, qui etiam *Mastiani* vocantur ab aliis, gentes esse Iberiæ. Philistus Elbysinios apud nostrum *Elbestios* Ἐλβεστίους vocat (si locus alioquin mendo careat, de quo vehementer ambigo) quos non in Hispania, sed simul cum *Mastienis* in Libya collo-

D

cat. Et alio in loco Stephanus ex Hecatæi Europa, *Mastianis* probe columnas Herculeas sedem assignat, adeo ut de his gentibus contraria statuere videatur. Verum, ut quod res est dicamus, tempore Hannibalis cum Africæ securitati prospiceret, ex Hispania in Africam, et ex Africa in Hispaniam milites trajici solebant, ut sic fidem et amicitiam utrorumque populorum mutuo vinculo sanciret. Inter illos fuere *Thersitæ, Olcades, Mastiani* (et fortassis *Elbysinii* sive *Elbestii* eorum vicini) quos cum Philistus audiret in Africa præclarum aliquod facinus edidisse existimavit indigenas esse, cum revera patriam et incunabula Hispaniæ deberent. Videsis Polybium lib. III, ubi refert, supra nominatos populos Hannibalis consilio in Africam transfretasse.

(70) An legendum Κέλται, quorum regionem subsequitur ea quam Rhodanus alluit?

(71) Hæc ita proprio marte restituit Berkelius, cum hæc verba desint in editis et in ms.

vigabit in littore Iberita (id est, *Iberico*). Altera vero Iberia apud Persas sita est. Gens ipsa Iberes vocatur, uti Pieres, Byzeres. Dionysius :

Prope columnas magnanimorum gens Iberorum.

Et Aristophanes in *Triphalete :*

Ut cognoverunt Iberas illos, qui Aristarchi antiquitus.

Et rursum :

Iberas quos publico ludo exhibes, curriculo mihi auxilio fuisse.

Et Artemidorus libro secundo operis Geographici : *Grammatica Italorum utuntur, qui ad mare habitant Iberi.* A genitivo Ἴϐηρος deducitur femininum Ἰϐηρίς. Menander in *Aspide* ait : Ἑλληνὶς, οὐκ Ἰϐηρίς : *Græca est, non Iberica.* Dicitur quoque Ibericus. Dionysius :

Pontus quidem primus Ibericus incipientibus.

Divisa autem fuit Iberia in duas provincias, nunc autem in tres, ut Marcianus in ejus Periplo perhibet : *Primum quidem Iberia in duas provincias divisa erat, at nunc in tres; in Hispaniam Bæticam, in Hispaniam Lusitaniam, et Tarrhaconesiam.* A genitivo Ἴϐηρος casum rectum deducit Apollonius *Iberus*, uti a phylacis phylacus. In denominativis, inquit, casus recti a genitivis formantur. Iber quidem duas syllabas similes nominativo, quod ad accentum in penultima, et in simplici forma et in composito habet. Simplex quidem est martyr martyris, hic

A *δευτέρας ἐπαρχίας τὰ μέχρι Γαδείρων καὶ Λουσιτανίας*. Λέγεται δὲ καὶ Ἰϐηρίτης (72). Παρθένιος (73) ἐν *Λευκαδίαις*· *Ἰϐηρίτῃ πλεύσειεν αἰγιαλῷ*. Ἡ δὲ ἑτέρα Ἰϐηρία πρὸς Πέρσας ἐστὶ (74), τὸ ἔθνος Ἴϐηρες, ὡς Πίερες, Βύζηρες. Διονύσιος (75):

Ἀγχοῦ στηλάων μεγαθύμων ἔθνος Ἰϐήρων.

Καὶ Ἀριστοφάνης *Τριφάλητι*·

Μανθάνοντες τοὺς Ἴϐηρας τοὺς Ἀριστάρχου πάλαι.

Καί·

Τοὺς Ἴϐηρας οὓς χορηγεῖς μοι βοηθῆσαι δρόμῳ.

Καὶ Ἀρτεμίδωρος ἐν δευτέρῳ των *Γεωγραφουμένων*· *Γραμματικῇ δὲ χρῶνται* (76) *τῇ τῶν Ἰταλῶν οἱ παρὰ θάλατταν οἰκοῦντες τῶν Ἰϐήρων*. Καὶ ἀπὸ τοῦ *Ἴϐηρος* γενικῆς, *Ἰϐηρὶς*, τὸ θηλυ- B κόν. Ἑλληνὶς, οὐχ Ἰϐηρὶς, Μένανδρος Ἀσπίδι. Λέγεται καὶ Ἰϐηρικός. Διονύσιος·

Πόντος μὲν πρώτιστος (77) *Ἰϐηρικὸς ἀρχομένοισι.*

Διῃρεῖτο δὲ Ἰϐηρία εἰς δύο, νῦν δὲ εἰς τρία, ὡς Μαρκιανὸς ἐν *Περίπλῳ* αὐτῆς· *Πρότερον μὲν οὖν ἡ Ἰϐηρία εἰς δύο* (78) *διῃρεῖτο ὑπὸ Ῥωμαίων, νυνὶ δὲ εἰς τρία· Βαιτικὴν Σπανίαν, καὶ Σπανίαν, καὶ Ταῤῥακωνησίαν*. Ἀπὸ τῆς γενικῆς *Ἴϐηρος* εὐθεῖαν [παράγει (79)] Ἀπολλώνιος, ὡς τοῦ φύλακος, ὁ φύλακος. Ἐν τοῖς παρωνύμοις, φησὶν, ἀπὸ γενικῶν εὐθεῖαι παράγονται. Τὸ μὲν Ἴϐηρ (80) δύο συλλαϐὰς, ὁμοίως τῇ εὐθείᾳ, κατὰ τὸν τόνον παροξυνόμενον, καὶ ἢ ἐν ἁπλῷ σχήματι, ἢ ἐν συνθέτῳ. Ἁπλὸν μὲν οὖν μάρτυρ μάρτυρος ὁ μάρτυρος· χά-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(72) Sine dubio, inquit Berkelius, temporum C diritate vel transcriptorum negligentia hic locus mutilus ad nos pervenit, excidit enim, τὸ ἐθνικὸν Ἴϐηρ. Quibus subnectendum optimo sensu. λέγεται καὶ Ἰϐηρίτης.

(73) De Parthenio et Artemidoro vide indicem Pinedi ad scriptores citatos in Stephano Byzantio.

(74) De hac Iberia pluribus agit infra Porphyrogenitus cap. 45 et 46. Hanc ponit Agathemerus lib. II Geog. inter Colchidem et Albaniam : Ὑπόκειται δὲ τῇ Σαρματίᾳ πρὸς μὲν τῷ Πόντῳ ἡ Κολχικὴ, πρὸς δὲ τῇ Κασπίᾳ ἡ Ἀλϐανία, ἧς μεταξὺ κεῖται ἡ Ἰϐηρία. Vide Dionysium de situ Orbis et Strabonem lib. I et XI.

(75) Non est sequens versiculus, inquit Berkelius, desumptus ex Dionysio Alexandrino de situ orbis. Imo in illo versu non videtur mentio fieri de Iberis orientalibus, sed de occidentalibus, ἀγχοῦ στηλάων, *prope columnas Herculeas* habitantibus. Verum versiculum mox secuturum, ex quo usum τοῦ Ἰϐηρικός confirmat, ex Dionysio Alexand. transcripsit Stephanus noster.

(76) Strabo lib. III, narrat, Hispanorum doctissimos olim Turdetanos fuisse, qui præter grammaticæ usum, etiam conscripta servabant antiquitatis monumenta, poemata, et leges metris inclusas. Cæterum iisdem litteris quibus Itali utebantur. Vide Vossium de arte Grammatica.

(77) Sic ex Dionysio emendat Berkelius, nomen auctoris adjungens.

(78) Sic in ms. In editis vero : Πρότερον μὲν οὖν ἡ Ἰϐηρία εἰς δύο διῃρεῖτο ὑπὸ Ῥωμαίων, νυνὶ δὲ εἰς τρία, Βαιτικὴν, Σπανίαν, καὶ Ταῤῥακωνησίαν. At nescio unde Berkelius sic scribit : Πρότερον μὲν οὖν ἡ Ἰϐηρία εἰς δύο ἐπαρχίας διῃρεῖτο ὑπὸ Ῥωμαίων, νυνὶ δὲ εἰς τρεῖς, εἰς Σπανίαν Βαιτικὴν, Σπανίαν Λουσιτανίαν, καὶ Ταῤῥακωνησίαν, et hanc lectionem in versione expressimus. Salmasius vero in Plinianis Exercit. ait se in veteri codice hunc locum sic scriptum reperisse : Πρότερον μὲν οὖν ἡ Ἰϐηρία εἰς δύο διῃρεῖτο ὑπὸ Ῥωμαίων, νυνὶ δὲ εἰς τρία, ὡς Μαρκιανὸς ἐν τῷ Περίπλῳ αὐτῆς, Βαιτικὴν, Λουσιτανίαν καὶ Ταῤῥακωνησίαν. Certum quidem est, primum Romanos Hispaniam in citeriorem et ulteriorem divisisse; de quo Plinius et alii : deinde vero cum tota regione essent potiti, in tres partiti sunt provincias. Marcianus quem hic Porphyrogenitus laudat sic habet in Periplo cap. de Iberia et Hispania : Πρότερον μὲν οὖν ἡ Ἰϐηρία διῃρεῖτο ὑπὸ Ῥωμαίων εἰς ἐπαρχίας δύο, νυνὶ δὲ εἰς τρεῖς, εἰς Ἰσπανίαν Βαιτικὴν, καὶ εἰς Ἰσπανίαν Λουσιτανίαν, καὶ Ἰσπα- D νίαν Ταῤῥακωνησίαν. Agathemerus lib. II, Hispanias item tres recenset ; Ἰσπανίαι τρεῖς, ἃς Ἰϐηρίας πρότερον ἐκάλουν· καὶ ἔστιν ἡ μὲν Λουσιτανία πρὸς τῷ δυσμικῷ Ὠκεανῷ· ἡ δὲ Βαιτικὴ κατὰ τὴν ἐντὸς θάλασσαν, ὀλίγον τι καὶ τῆς ἔξω μετὰ τὸν πορθμὸν ἐπιλαμϐάνουσα. Ἡ δὲ Ταῤῥακωνησία διήκει ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς ἐκτὸς θαλάσσης ἐπὶ τὴν ἐντὸς θάλασσαν. Sic quidem ante Constantinum magnum, at post illum universa illa regio in sex provincias divisa fuit, ut patet ex scriptoribus.

(79) Deest hoc verbum in editis et in ms., et proprio marte reponitur a Berkelio.

(80) Sic Berkelius, nescio unde. In editis et in ms. Porphyrogeniti legitur, τὸ μὲν ὕδωρ, etc.

ρωψ, χάροπος, ὁ Χαροπός· *Χαροποῖό τ' ἄνακτος* (81). Τροιζὴν, Τροιζῆνος, ὁ Τροίζηνος, *υἱὸς Τροιζήνοιο.* Ἴβηρ, Ἴβηρος, ὁ Ἴβηρος· ἀφ' οὗ παρὰ Κουαδράτῳ ἐν *Ῥωμαϊκῆς Χιλιάδος* ε' ἔστιν *Ἰβήρεσσιν*, οὕτως·

Καίτοι Λίγυσί θ' ἅμα καὶ Ἰβήρεσι πολεμέοντες.

Τὸ αὐτὸ καὶ Ἅβρων ἐν παρωνύμοις φησί. Καὶ αὐτὸς *Ἴβηρος τραγοπώγων* ἐν *Μαλθακοῖς* εἴρηται Κρατίνου. Λέγονται οἱ Ἴβηρες ὑδροποτεῖν, ὡς Ἀθήναιος ἐν *Δειπνοσοφιστῶν* β' (82) οὕτω· *Φίλαρχος μὲν ἐν τῇ ζ' καὶ τούς. Ἴβηράς φησιν ὑδροποτεῖν πάντας, καίτοι πλουσιωτάτους πάντων ἀνθρώπων τυγχάνοντας. Κέκτηνται γὰρ ἄργυρον καὶ χρυσὸν πλεῖστον. Μονοσιτεῖν τε αὐτοὺς ἀεὶ λέγει διὰ μικρολογίαν, ἐσθῆτάς τε φορεῖν πολυτελεστάτας.*

martyrus: Charops Charopis, hic Charopus, veluti: *Charopique regis.* Trœzen Trœzenis, hic Trœzenus, ut *Trœzeni filius;* similiter quoque Iber Iberis, hic Iberus: unde apud Quadratum libro quinto *Romanæ Chiliadis* dativus *Iberis* hisce verbis:

Cum Liguribus simul et Iberis belligerantes.

Idem Abro in denominativis tradit. Et apud Cratinum in Malthacis *Iberus hircina barba* appellatur. Dicuntur Iberes aquam potare apud Athenæum libro secundo Dipnosophistarum hisce verbis: *Philarchus libro septimo ait, Iberos omnes aquam potare, etiamsi ditissimi hominum sint: argenti quippe et auri plurimum possident; semel vero in die tantum cibum eos sumere parcimoniæ causa, ait, ac vestitu uti splendidissimo.*

ΚΕΦΑΛ. ΚΔ'.

Περὶ Ἰσπανίας.

Πόθεν εἴρηται Ἰσπανία; Ἀπὸ Ἰσπάνου γίγαντος (83) οὕτω καλουμένου. Ἰσπανίαι δύο τῆς Ἰταλίας ἐπαρχίαι (84)· ἡ μὲν μεγάλη, ἡ δὲ μικρά. Ταύτης ἐμνήσθη Χάραξ ἐν ι' *Χρονικῶν* (85)· *Ἐν Ἰσπανίᾳ τῇ μικρᾷ τῇ ἔξω Λουσιτανῶν πάλιν ἀποστάντων ἐπέμφθη ὑπὸ Ῥωμαίων στρατηγὸς ἐπ' αὐτοὺς Κόϊντος, ὁ αὐτὸς ὁμοῦ περὶ τῶν δύο Κόϊντος ὁ τῶν Ῥωμαίων πολέμαρχος ἐν ἀμφοτέραις ταῖς Ἰσπανίαις. Ἡσσώμενος δὲ ὑπὸ Οὐριάθου* (86) *σπονδὰς πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατο.* Ταύτην κεκλῆσθαί φησιν Ἰβηρίαν ἐν Ἑλληνικῶν γ' (87)· *Τὴν δὲ Ἰσπανίαν Ἕλληνες τὰ πρῶτα Ἰβηρίαν ἐκάλουν, οὔπω ξύμπαντος τοῦ ἔθνους τὴν προσηγορίαν μεμαθηκότες· ἀλλ' ἀπὸ μέρους τῆς γῆς ὅ ἐστι πρὸς ποταμὸν Ἴβηρίαν, καὶ ἀπ' ἐκείνου ὀνομάζονται τὴν πᾶσαν οὕτω καλοῦντες* (88). *Ὕστερον δέ φασιν αὐτὴν μετακεκλῆσθαι* (89) Πανίαν.

78 CAPUT XXIV.

De Hispania.

Unde dicitur Hispania? Ab Hispano hujus nominis gigante Hispaniæ duæ Italiæ provinciæ; una quidem magna, alia vero parva. Hujus meminit Charax lib. x *Chronicorum: In Hispaniam minorem exteriorem, Lusitanis rursum deficientibus, a Romanis exercitus dux missus est Quintus, qui simul in duabus Hispaniis belli præfecturam gereret. Is autem a Viriatho superatus, fœdus cum illo iniit.* Hanc vocari ait Iberiam [idem Charax] libro tertio rerum Hellenicarum sive Græcarum: *Hispaniam vero Græci primum Iberiam nuncupabant, cum nondum totius gentis nomen edidicissent; sed a tractu regionis Ibero flumini adjacente, totam terram Iberiam nuncuparunt. Postremo autem aiunt illam* Paniam *appellatam esse.*

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(81) Χαροποῖό τ' ἄνακτος, sunt fragmenta versuum Homeri.

(82) Locus hic Philarchi apud Athenæum paulo diversus est. Sic ibi ille: Φησὶ δὲ τοὺς Ἴβηρας πάντας ὑδροποτεῖν, καίτοι πλουσιωτάτους ἀνθρώπων ὄντας· μονοσιτεῖν τε αὐτοὺς ἀεὶ λέγει διὰ μικρολογίαν, ἐσθῆτας δὲ φορεῖν πολυτελεστάτας. Eadem refert Eustathius ad Periegetæ v. 282.

(83) Hispania, quæ primum dicta fuit Iberia, ut ex præcedenti capite liquet, et deinde Hesperia ab Hespero stella lucidissima, quæ vespertino tempore in Occidente apparet, solem subsequens; postmodum nuncupata est Hispalia ab Hispali, urbe ad fretum Atlanticum sita, quam hodie Siviliam vocant; unaque denique littera immutata Hispania appellata fuit.

(84) Divisa fuit olim a Romanis universa Hispania in citeriorem et ulteriorem, uti ad caput præcedens adnotavimus.

(85) Χρονικὰ Characis Pergameni passim citantur a Stephano. *Vide* Vossium de Hist. Græc. lib. III.

(86) Viriathus qui ex venatore latro, ex latrone subito dux atque imperator, Romanum exercitum non semel profligavit: primum Vetilium prætorem fusis ejus copiis captum trucidavit; in cujus locum cum missus esset C. Lælius, egregie cum eo pugnavit. Deinde Q. Fabius Maximus Æmilianus proconsul restituta militari disciplina eumdem devicit. Tum Q. Fabius Maximus Servilianus consul, alterius frater, fusum fugatumque in Lusitaniam compulit anno U. C. 612. Sequente vero cum a Viriatho circumventus opprimi posset, pacem præoptanti æquis conditionibus dedit. Et de hac quidem Viriathi contra Q. Fabium Maximum Servilianum expeditione videtur hic loqui Charax: nam Q. Servilius Cæpio anno 614, neglecto fœdere, repente Viriathum adortus, corruptis ejus legatis, dolo illum sustulit, majore populi Romani dedecore, quam operæ pretio. *Vide* Livium de bello Viriathico, Florum, Appianum, etc.

(87) Sic in ms. codice. Perperam in editis: Ταύτην κεκλῆσθαί φησιν Ἴβηρίαν. Ἐν δ' Ἑλληνικῶν γ'. Hoc autem intelligit de eodem Charace, qui, Suida teste, condidit historiarum Græcarum libros XL, in quorum secundo Augusti Cæsaris memoriam celebrat; in secundo item Neronis, et successorum. Cæterum Characis librum secundum Ἑλληνικῶν citat Stephanus Byzantius in Ἀδράστεια, et Ταίναρος. Unde facile crederem, et ex eo quod in Stephani epitome de Hispania habetur, Porphyrogenitum hoc integrum caput de Hispania exscripsisse, quemadmodum et præcedens caput, ex Opere integro Stephani; et miror cur Berkelius hæc item Stephano non reddiderit.

(88) Sic ex ms. codice. Locus mutilus in editis.

(89) Sic emendamus; quippe in mss. Porphyrogeniti ac Stephani corrupte legitur Πανωνία pro Πανία. Sosthenes enim lib. XIII Ibericorum apud

CAPUT XXV.

Ex historia sancti Theophanis Sigrianæ.

Hoc anno Valentinianus non modo Britanniam, Galliam et Hispaniam servare non valuit; quinetiam Lybiam occidentalem quæ Afrorum dicitur regio, amisit hoc pacto. Duces erant duo Aetius et Bonifacius: quos petente Valentiniano Romam miserat Theodosius. Bonifacio autem, qui occidentalis Libyæ præfecturam acceperat, invidens Aetius, calumniatur eum, quod rebellare et Libyam occupare meditaretur. Et hæc quidem Placidiæ dixit matri Valentiniani. Bonifacio autem litteris significavit, ne evocatus veniret: Criminis enim calumniam passus es, et te imperatores dolis comprehendere moliuntur. His acceptis Bonifacius Aetio tanquam sincero amico fidem habens, accitus non venit. Tum vero ceu fidum et benevolum imperatores habuerunt Aetium. Eodem autem tempore Gotthi et aliæ multæ ac copiosæ gentes in Hyperboreis locis usque ad Danubium habitabant; quarum præcipuæ erant Gotthi, Gepedes et Vandali, nullo alio, quam nominum appellatione a se invicem discretæ, et ubique una communi lingua utentes: omnes alioqui pravas Arii sectantur opiniones. Hi sub Arcadio et Honorio, transmisso Danubio in Romanorum terra sedes posuerunt. Et Gepedes quidem, ex quibus postea Longobardi et Avares segregati sunt, regionem 79 Singidoni et Sirmio proximam coluerunt. Wisigotthi autem cum Alaricho postquam Romam devastarunt, in Gallias profecti, eas sibi subegerunt. Gotthi vero, qui primo in Pannonia consederant, deinde anno Theodosii Junioris decimo nono,

A

ΚΕΦΑΛ. ΚΕ'

Ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ ὁσίου Θεοφάνους τῆς Σιγγριανῆς (90).

Τουτῳ τῷ ἔτει Οὐαλεντινιανὸς οὐ μονον Βρετανίαν, καὶ Γαλλίαν (91) καὶ Ἱσπανίαν ἀνασώσασθαι οὐκ ἴσχυεν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑσπέριον Λιβύην, τὴν τῶν Ἄφρων καλουμένην χώραν προσαπώλεσε, τρόπῳ τοιῷδε. Δύο στρατηγοὶ ἦσαν, Ἀέτιος καὶ Βονιφάτιος, οὓς Θεοδόσιος κατὰ αἴτησιν Οὐαλεντινιανοῦ εἰς Ῥώμην ἀπέστειλεν. Βονιφατίου δὲ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑσπερίου Λιβύης λαβόντος (92), φθονήσας ὁ Ἀέτιος, διαβολὴν ποιεῖται κατ' αὐτοῦ, ὡς ἀνταρσίαν μελετῶντος, καὶ τῆς Λιβύης κρατῆσαι σπεύδοντος. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς Πλακιδίαν ἔλεγε τὴν τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ μητέρα. Γράφει δὲ καὶ Βο-
B νιφατίῳ, ὅτι Ἐὰν παραπεμφθῇς παραγενέσθαι μὴ θελήσῃς (93)· διεβλήθης γάρ, καὶ δόλῳ σε οἱ βασιλεῖς βούλονται χειρώσασθαι. Ταῦτα δεξάμενος Βονιφάτιος, καὶ ὡς γνησίῳ φίλῳ Ἀετίῳ πιστεύσας, μεταπεμφθεὶς οὐ παρεγένετο. Τότε οἱ βασιλεῖς ὡς εὐνούστατον τὸν Ἀέτιον ἀπεδέξαντο. Ἦσαν δὲ τῷ τότε Γότθοι καὶ ἔθνη πολλά τε καὶ μέγιστα μέχρι τοῦ Δανουβίου (94) ἐν τοῖς ὑπερβορείοις τόποις κατῳκισμένα. Τούτων δὲ ἀξιολογώτερά εἰσι (95) Γότθοι, Γήπεδες, καὶ Οὐανδῆλοι, ἐν ὀνόμασι μόνον καὶ οὐδενὶ ἑτέρῳ διαλλάττοντες, μιᾷ διαλέκτῳ κεχρημένοι· πάντες δὲ τῆς Ἀρείου ὑπάρχουσι κακοπιστίας. Οὗτοι ἐπ' Ἀρκαδίου καὶ Ὠνωρίου τὸν Δανούβιον διαβάντες ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων γῇ κατῳκίσθησαν. Καὶ οἱ μὲν Γήπεδες, ἐξ ὧν ὕστε-
C ρον διῃρέθησαν Λογγίβαρδοι καὶ Ἀβάρεις, τὰ περὶ Σιγγιδῶνα καὶ Σερμεῖον χωρία ᾤκησαν. Οἱ δὲ Ἰσίγοτθοι μετὰ Ἀλαρίχου (96) τὴν Ῥώμην πορθήσαν-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

Plutarchum de fluminibus testatur Iberiam *Paniam* appellatam fuisse a Pane ejusdem regionis præfecto: Νικήσας δὲ καὶ Ἰβηρίαν, Πᾶνα κατέλιπεν ἐπιμελητὴν τῶν τόπων, ὃς τὴν χώραν ἀπ' αὐτοῦ Πανίαν μετωνόμασεν, ἣν οἱ μεταγενέστεροι παραγώγως Σπανίαν προσηγόρευσαν, καθὼς ἱστορεῖ Σωσθένης ἐν ιγ' *Ἰβερικῶν*. *Devicta Iberia Panem illorum locorum præsidem reliquit, qui regionem a se ipse Paniam nominavit, quam posteri secuti derivationem, Spaniam tandem appellarunt, ut refert Sosthenes libro* XIII *rerum Ibericarum. Vide* et Plinium lib. III, cap 1.

(90) Nimirum. *Ex historia sancti Theophanis Singrianæ monachi*. Perperam hunc titulum interpretatur Meursius sic: *Ex historia sancti Theophanis Sigriana*. Nullam quippe historiam Sigrianam conscripsit Theophanes; sed Singrianæ montis monachus fuit, unde passim a scriptoribus dicitur τῆς Σιγγριανῆς. Officium Theophanis, quod fronti ejusdem operum præfixit Combefisius, sic habet: Τῷ αὐτῷ μηνὶ ιβ' τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Θεοφάνους τοῦ ὁμολογητοῦ τῆς Σιγγριανῆς. *Mensis* [Martii] *die* 12 *Sancti Patris nostri Theophanis confessoris Singrianæ monachi.*

D

(91) Sic in ms. codice, et in Theophane. In editis corrupta ac depravata sic habent: Τούτῳ τῷ ἔτει Οὐαλεντινιανὸς οὐ μόνον Βρετανίαν ἀλλὰ καὶ Γαλλίαν καὶ Ἱσπανίαν ἀνασώσασθαι οὐκ ἴσχυεν, ἀλλὰ τὴν Ἑσπέριον Λιβύην προσαπώλεσεν τρόπῳ τοιῷδε. Theophanes hanc Vandalorum in Africam irruptionem refert anno 31 imperii Theodosii Junioris: scriptor vero Chronici Alexandrini, Prosper Ilatius aliique id ad annum 21 et 27 ejusdem Augusti assignant, nimirum coss. Fl. Tauro et Fl. Felice, anno Christi 428. Vide Procopium lib. I de bello Vandalico, unde Theophanes, quæ hic habet de Vandalorum in Africam irruptione, mutuatus est; quæ quidem summatim ab ipso collecta historice potius quam chronice ad annum 31 Theodosii Junioris referuntur.

(92) Sic ex Theophane. Perperam in ms. et in editis Constantini legitur, Βονιφάτιος δὲ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑσπερίου Λιβύης λαβών, etc.

(93) Theophanes: Ἐὰν μεταπεμφθῇς, παραγενέσθαι μὴ θελήσῃς. *Si accersitus fueris, ne de reditu cogitato.*

(94) In Theophane legitur, πέραν τοῦ Δανουβίου.

(95) Theophanes sic habet: Τούτων δὲ ἀξιολογότερά εἰσι τέσσαρα, Γότθοι, Ὑπόγοτθοι, Γήπεδες, καὶ Οὐανδῆλοι ἐν ὀνόματι μόνῳ, etc. Sed alia lectio Theophanis pro Ὑπόγοτθοι habet Ἰσίγοτθοι.

(96) In editis et in Theophane legitur μετὰ Ἀλάριχον. Unde ejus interpres sic vertit, *Visigotthi post illatas ab Alaricho clades Roma devastata, in Galliam secedentes, varias obtinuerunt provincias*. Meursius legendum sic monet; Οἱ δὲ Οὐϊσίγοτθοι μετὰ Ἀλαρίχου. In ms. scribitur Ἡσίγοτθοι, Ἰσίγοτθοι, et Ὑπόγοτθοι. Cæterum quo anno a Gothis Roma capta fuerit, et quando ab iisdem Gallia occupata, pluribus narrant illius ævi scriptores; qui sane tradunt, Gothos non cum Alaricho, sed cum Athaulfo ejus successore Gallias occupasse.

τες εἰς Γαλλίας ἐχώρησαν, καὶ τῶν ἐκεῖ ἐκράτησαν· Γότθοι δὲ Παννωνίαν ἔχοντες πρῶτον, ἔπειτα ιθ' ἔτει τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ Νέου ἐπιτρέψαντος, τὰ τῆς Θρᾴκης χωρία ᾤκησαν· καὶ ἐπὶ νη' χρόνους ἐν τῇ Θρᾴκῃ διατρίψαντες (97), Θευδερίχου ἡγεμονεύοντος αὐτῶν πατρικίου καὶ ὑπάτου, Ζήνωνος αὐτοῖς ἐπιτρέψαντος, τῆς Ἑσπερίου Λιβύης βασιλείας ἐκράτησαν. Οἱ δὲ Οὐανδῆλοι Ἀλανοὺς ἑταιρισάμενοι, καὶ Γερμανοὺς, τοὺς νῦν καλουμένους Φράγγους, διαβάντες τὸν Ῥῆνον ποταμὸν (98), ἡγούμενον ἔχοντες Γογίδισκλον (99), κατῴκησαν ἐν Ἰσπανίᾳ πρώτῃ οὔσῃ χώρᾳ τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοῦ Ἑσπερίου Ὠκεανοῦ. Βονιφάτιος δὲ, φοβηθεὶς τοὺς τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖς, περάσας ἀπὸ Λιβύης εἰς Ἰσπανίαν πρὸς τοὺς Οὐανδήλους ἦλθεν· καὶ εὑρὼν τὸν μὲν Γογίδισκλον τελευτήσαντα, τοὺς δὲ ἐκείνου παῖδας Γότθαρόν τε καὶ Γηζέριχον τὴν ἀρχὴν διέποντας, τούτους προτρεψάμενος τὴν ἑσπέριον Λιβύην εἰς τρία μέρη διελεῖν ὑπέσχετο. Ἐφ' ᾧ ἕκαστον τοῦ τρίτου μέρους ἄρχειν σὺν αὐτῷ, κοινῇ δὲ ἀμύνεσθαι τὸν οἷον δήποτε πολέμιον. Ἐπὶ ταύταις ταῖς ὁμολογίαις Οὐανδῆλοι τὸν πορθμὸν διαβάντες, τὴν Λιβύην κατῴκησαν ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ μέχρι Τριπόλεως τῆς κατὰ Κυρήνην (1). Οἱ δὲ Ἰσίγοτθοι ἀναστάντες ἀπὸ Γαλλίας ἐκράτησαν καὶ τὴν Ἰσπανίαν.

Τινὲς δὲ τῆς συγκλήτου Ῥωμαίων φίλοι Βονιφατίου, τὴν τοῦ Ἀετίου ψευδοκατηγορίαν ἀνήγγειλαν τῇ Πλακιδίᾳ, ἐμφανῆ ποιήσαντες καὶ τὴν πρὸς Βονιφάτιον Ἀετίου ἐπιστολὴν, τοῦ Βονιφατίου ταύτην αὐτοῖς ἀποστείλαντος. Ἡ δὲ Πλακιδία ἐκπλαγεῖσα, τὸν μὲν Ἀέτιον οὐδὲν ἠδίκησεν, Βονιφατίῳ δὲ λόγον προτρεπτικὸν μεθ' ὅρκων ἀπέστειλεν. Τοῦ δὲ Γοτθαρίου τελευτήσαντος, Γηζέριχος τῶν Οὐανδήλων γέγονεν αὐτοκράτωρ. Βονιφάτιος δὲ τὸν λόγον δεξάμενος, τῶν Οὐανδήλων κατεστράτευσεν, στρατοῦ μεγάλου ἐλθόντος αὐτῷ ἀπό τε Ῥώμης καὶ τοῦ Βυζαντίου, στρατηγοῦντος Ἄσπαρος. Πολέμου δὲ κροτηθέντος πρὸς Γηζέριχον, ἡττήθη ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατός. Καὶ οὕτω Βονιφάτιος μετὰ Ἄσπαρος εἰς Ῥώμην ἐλθὼν, τὴν ὑποψίαν διέλυσεν ἀποδείξας τὴν ἀλήθειαν· ἡ δὲ Ἀφρικὴ ὑπ' Οὐανδήλοις γέγονε. Τότε καὶ Μαρκιανὸς στρατιώτης ὤν, καὶ δουλεύων τῷ Ἄσπαρι (2), ζῶν συνελήφθη ὑπὸ Γηζερίχου, ὁ μετὰ ταῦτα βασιλεύσας.

Ἰστέον ὅτι τρεῖς ἀμερουμνεῖς (3) εἰσιν ἐν ὅλῃ τῇ

A Thraciæ agros incoluere, eodem Augusto ita permittente: inque Thracia quinquaginta et octo annis commorati, Theuderico duce, patricio et consule, Zenone ipsis permittente occidentalis Libyæ regnum occuparunt. Vandali autem adjunctis sibi Alanis et Germanis, qui nunc Franci appellantur, trajecto Rheno flumine, duce Gogidisclo in Hispania, quæ ab Oceano Occidentali prima Europæ regio est, sedem posuerunt. Bonifacius autem, Romanorum imperatorum metu, e Libya in Hispaniam trajiciens ad Vandalos se recepit. Cumque jam obiisset Gogidisclus, ipsius filios Gottharum et Gezerichum principatum tenentes offendit: hos pluribus hortatus Libyam occidentalem in tres partes se divisurum promisit, ut unusquisque secum tertiam partem obtineret: B cunctique simul adversarium omnem quisquis ille foret, ulciscerentur. Hoc pacto fœdere, Vandali freto transmisso, Libyam occuparunt ab Oceano Tripolim usque, quæ est juxta Cyrenem. Wisigotthi autem e Gallia moventes Hispaniam occuparunt.

Senatores porro quidam Romani amici Bonifacii, falsam Aetii criminationem Placidiæ patefecerunt, producta Aetii ad Bonifacium epistola, quam ipsis Bonifacius miserat. Hac re perculsa Placidia Aetium quidem nullatenus læsit, ad Bonifacium vero litteras cum jurejurando misit, quæ officium suaderent. Defuncto autem Gotthario, Gezerichus factus C est Vandalorum imperator. Bonifacius accepta fide contra Vandalos exercitum movit, numerosissimis copiis Roma et Byzantio, duce Aspare, missis. Inita cum Gezericho pugna Romanorum exercitus superatus est. Atque ita cum Aspare, Romam veniens Bonifacius, rei veritate probata, conceptam de se suspicionem diluit. Africa vero Vandalis subdita mansit. Tunc etiam Marcianus, qui sub Aspare militem agebat domesticum, et postea imperium nactus, vivus a Gezerico captus est.

Sciendum est, tres Amermumnes in universa

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(97) Sic habet ms. codex Theophanis Pal. In textu legitur: Ἐν τῇ Θρᾴκῃ διέτριψαν, καὶ τῆς Ἑσπερίου βασιλείας ἐκράτησαν. Sed melius codex Pal. In editis Constantini corrupta hæc ac depravata sic habent: Ἐν τῇ Θρᾴκῃ διατρίψαντος Θευδερίχου ἡγεμονεύοντος αὐτῶν, πατρικίου καὶ ὑπάτου Ζήνωνος, αὐτὰρ ἐπιστρέψαντος τῆς Ἑσπερίου Λιβύης βασιλείας ἐκράτησαν. Theuderichus autem hic Valameris filius e Thracia Byzantium accersitur, consulque renunciatur, et Thraciæ præfectura donatur; postmodum a Zenone compulsus in Italiam proficiscitur, et Gizericho vita jam functo priusquam ipse Romam appelleret, urbe tandem totoque simul Occidente potitur. Vide Theophanem ad annum 11 imperii Zenonis.

(98) Sic ex Theophane. In ms. et in editis Constantini perperam legitur, τὸν Νῖνον ποταμόν.

(99) Sic ex ms. Perperam legitur in editis, ἡγούμενον Γογίδισκλον. Theophanes habet, ἡγούμενον D ἔχοντες Μοδίγισκλον· et sic etiam Theophani paulo infra appellatur Μοδίγισκλος.

(1) Sic ex Theophane: In ms. et in editis Constantini legitur, μέχρι Τριπόλεως τῆς κατὰ Κυρίνης· Meursius interpretatur, *Tripolin usque quæ est ex adverso Cyrenes.*

(2) Sic ex Theophane. In ms. et in editis Constantini legitur, καὶ δουλεύων Ἄσπαρον. Quæ sic Meursius interpretatur: *Tunc etiam Marcianus miles Aspari serviens, qui postea imperium nactus est, vivus a Gezericho captus fuit.*

(3) Sic in ms. et in editis. At paulo infra scribitur ἀμερμουμνῆς, ideoque sic ubique scribendum ait Meursius in notis. Verum apud scriptores Byzantinos varie hæc vox scripta reperitur; quod quidem factum est librariorum inscitia, ut nemo dubitat. Cæterum ἀμερμουμνῆς dicti supremi apud Saracenos principes, ut patet ex iis quæ hoc capite docet scriptor noster.

Syria esse, id est, in Arabum principatu; quorum A quidem primus residet in Bagdad, estque ex Muamethi sive Muchumeti progenie; secundus sedet in Africa et est ex prosapia Alim et Phatemæ filiæ Muameth sive Muchumet, **80** unde etiam Phatemitæ vocantur; tertius vero in Hispania sedes habet, et a Mavia originem ducit. Nec ignorandum est, a principio cum Saraceni totum Syriæ imperium obtinerent, Amermumnem in Bagdad resedisse. Imperabat vero Persiæ universæ, Africæ, Ægypto et Arabiæ Felici; et ameradias magnas, sive præturas habuit hasce: prima ameradia erat Persia sive Chorossan; secunda erat Africa; tertia, Ægyptus; quarta, Philistiim, sive Rhamble; quinta, Damascus; sexta, Chemps, sive Emessa; septima, Chalep; octava, Antiochia; nona, Cha- B ran; decima, Emet; undecima, Esibe; duodecima, Musel; decimatertia ameradia, Ticrit. Africa vero ab Amermumnis Bagdadensis potestate avulsa, sui juris facta, et proprium sibi ameram constituente, prima ameradia, quemadmodum solebat, fuit Persia; secunda, Ægyptus, et reliquæ deinceps, ut supra dictum est. Nuper vero cum Amermumnes Bagdadensis viribus impar esset, ameras Persiæ sive Churasan sui juris et potestatis factus est, seseque Amermumnem appellavit, gestans Alcoranum e collo per tabellas instar torquis pendentem: deque genere Alim oriundum se dicit. Ameras autem Arabiæ Felicis sub potestate ameræ Ægypti semper fuit. Verum hic quoque suæ ditionis effectus, Amermumnem sese nuncupat, atque C ad Alim originem refert.

Συρίᾳ, ἤγουν ἐν τῇ τῶν Ἀράβων ἀρχῇ. Ὧν ὁ μὲν πρῶτος καθέζεται ἐν τῷ Βαγδὰδ (4)· ἔστι δὲ ἐκ τῆς τοῦ Μουάμεθ γενεᾶς, ἤτοι τοῦ Μουχούμετ· ὁ δὲ β' καθέζεται ἐν Ἀφρικῇ, καὶ ἔστιν ἐκ τῆς τοῦ Ἀλὴμ γενεᾶς, καὶ Φατιμὲ, τῆς θυγατρὸς Μουάμεθ, ἤτοι τοῦ Μουχούμετ· ἐξ οὗ καὶ Φατημῖται ὀνομάζονται. Ὁ δὲ τρίτος καθέζεται ἐν Ἰσπανίᾳ· ἔστι δὲ ἀπὸ τῆς γενεᾶς τοῦ Μαβίου. Ἰστέον ὅτι ἐν τῷ κατ' ἀρχὰς ἐντῷ κυριεῦσαι τοὺς Σαρακηνοὺς πάσης τῆς Συρίας ἐκαθέσθη ἀμερμουμνὴς εἰς τῷ Βαγδάδ. Ἐδέσποζε δὲ πάσης τῆς Περσίας, καὶ τῆς Ἀφρικῆς, καὶ τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας. Καὶ εἶχεν ἀμηραδίας μεγάλας, ἤτοι στρατηγίδας, ταύτας· πρώτην ἀμηραδίαν τὴν Περσίαν, ἤγουν τὸ Χωροσσάν· δευτέραν ἀμηραδίαν τὴν Ἀφρικὴν, τρίτην ἀμηραδίαν τὴν Αἴγυπτον (5), τετάρτην ἀμηραδίαν τὴν Φιλιστιήμ, ἤτοι τὸ Ῥάμβλε· πέμπτην ἀμηραδίαν τὴν Δαμασκὸν, ἕκτην ἀμηραδίαν τὸ Χέμψ, ἤτοι τὸ Ἔμεσσα· ἑβδόμην ἀμηραδίαν τὸ Χάλεπ, ὀγδόην ἀμηραδίαν τὴν Ἀντιόχειαν, ἐννάτην ἀμηραδίαν τὸ Χαρὰν, δεκάτην ἀμηραδίαν, Ἔμετ, ἑνδεκάτην ἀμηραδίαν τὴν Ἐσιβὴ, δωδεκάτην ἀμηραδίαν τὸ Μούσελ, τρισδεκάτην ἀμηραδίαν τὸ Τικρίτ. Τῆς δὲ Ἀφρικῆς ἀποσπαθείσης ἀπὸ τῆς τοῦ ἀμερμουμνῆ ἐν τῷ Βαγδὰδ ἐξουσίας, καὶ ἰδιοκρατησάσης, καὶ ἀμηρᾶν ἴδιον ἀναγορευσάσης (6), γέγονε, καθὼς καὶ προϋπῆρχεν, πρώτη ἀμηραδία ἡ Περσία, δευτέρα ἡ Αἴγυπτος, καὶ καθεξῆς αἱ λοιπαὶ, καθὼς προείρηται. Ἀρτίως δὲ πάλιν τοῦ ἀμερμουμνῆ τοῦ ἐν τῷ Βαγδὰδ ἀδυνατήσαντος γέγονεν ἰδιόρυθμος ὁ τῆς Περσίας ἀμηρᾶς, ἤγουν τὸ Χορασάν· καὶ ἀπεκάλεσεν ἑαυτὸν ἀμερμουμνῆν, φορῶν καὶ τὸ κουρὰν (7) διὰ πινακιδίων εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ δίκην μανιακίου (8). Λέγει δὲ αὐτὸν εἶναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς τοῦ Ἀλήμ. Ὁ δὲ ἀμηρᾶς τῆς Εὐδαίμονος Ἀραβίας ὑπῆρχεν ἀεὶ καὶ πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀμηρᾶ Αἰγύπτου. Γέγονε δὲ καὶ αὐτὸς ἰδιόρυθμος, καὶ ἀπεκάλεσεν καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἀμερμουμνῆν· λέγει δὲ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν εἶναι ἐκ τῆς τοῦ Ἀλὴμ γενεᾶς.

CAPUT XXVI.

Genealogia conspicui regis Hugonis.

Sciendum est, Italiæ regem, magnum Lotharium, conspicui regis Hugonis avum a Carolo magno originem ducere, qui a bellica fortitudine atque gestis admodum celebratur. Hic itaque Carolus unus omnibus regnis imperabat. Regnavit autem in magna Francia; ipsoque regnante, nemo alius sese regem appellare ausus est; sed fœdus cum eo omnes pepigerant. Ille autem multis opibus, ingentique pecu- D niarum vi in Palæstinam transmissis, monasteria

ΚΕΦΑΛ. ΚϚ'.

Ἡ γενεαλογία τοῦ περιβλέπτου ῥηγὸς Οὔγωνος (9).

Ἰστέον ὅτι ὁ ῥὴξ Ἰταλίας ὁ μέγας Λωθάριος, ὁ πάππος τοῦ περιβλέπτου ῥηγὸς Οὔγωνος, ἀπὸ τῆς γενεᾶς μεγάλου Καρούλου κατήγετο, περὶ οὗ πολὺς ἔπαινος ἐγκώμιά τε καὶ διηγήματα, καὶ περὶ πολέμους ἀνδραγαθήματα. Οὗτος οὖν Κάρουλος ἦν μονοκράτωρ πάντων τῶν ῥηγάτων (10). Ἐβασίλευσε δὲ εἰς τὴν μεγάλην Φραγγίαν. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐδεὶς τῶν ὑπολοίπων ῥηγῶν ἐτόλμησε ῥῆγα ἑαυτὸν καλέσαι, ἀλλὰ πάντες ὑπῆρχον ὑπόσπονδοι αὐτοῦ· ὅστις χρή-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(4) Sic ex ms. codice. In editis locus hic mutilus ac depravatus, ut optime animadverterat Meursius. Quæ vero hic narrat scriptor noster de divisione Saracenorum imperii, conferri possunt cum iis, quæ in diversis locis suæ Chronographiæ scribit Theophanes.

(5) Sic ex ms. expletur lacunula, quæ comparet in editis.

(6) Sic emendamus cum Meursio. Perperam in ms. et in editis legitur, ἀναγορεύσασα.

(7) Κυρὰν, Κουράνιον, et Κοράν, *Curan*, Leunclavio in Onomast. Hist. ad Turc. *Alcoranum Mahumetanorum*. Vide Ducangii Gloss. Græc.

(8) Μανιάκιον, Μανιάκης, et Μανιάκι, *Torques Monile. Vide* Ducangii Gloss. Græc.

(9) Sic ex ms. codice. Ugo iste ab Italis vocatus, ejecto Rodulpho, Italiæ regnum obtinuit, sed Franciæ rex, ut paulo infra a Porphyrogenito appellatur, nusquam fuit, sed comes tantum Provinciæ sive Arelatensis.

(10) Ῥηγάτον Græcis recentioribus, *regnum* ut δουκάτον, πριγκιπάτον, etc. *Vide* Gloss. Græc. Ducangii.

ματα ἱκανὰ καὶ πλοῦτον ἄφθονον ἐν Παλαιστίνῃ ἀποστείλας ἐδείματο μοναστήρια πάμπολλα. Ὁ τοίνυν Λωθάριος οὗτος (11) ἀναλαβόμενος τὰ ἑαυτοῦ στρατεύματα κατὰ Ῥώμης ἐκστρατεύσας ἀπὸ πολέμου ταύτην ἐκράτησε, καὶ ἐστέφθη παρὰ τοῦ τότε πάπα· καὶ ἡνίκα ὑπέστρεφεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐξουσίαν, ἤγουν εἰς Παπίαν, κατήντησεν εἰς τὸ κάστρον Πλαζέντα, τὸ ὂν ἀπὸ τριάκοντα μιλίων τῆς Παπίας. Κἀκεῖσε μὲν οὗτος τελευτᾷ. Ἔτεκεν δὲ υἱὸν ὀνόματι Ἀδέλβερτον, ὃς ἔγημε γυναῖκα τὴν μεγάλην Βέρταν, καὶ ἐξ αὐτῆς τὸν προῤῥηθέντα ῥῆγα τὸν Οὔγωνα ἔτεκεν. Μετὰ δὲ τὸ τελευτῆσαι τὸν μέγαν Λωθάριον (12), Λοδοῖχος (13) ὁ ἴδιος τοῦ Λοδοΐχου ἀπὸ τῆς μεγάλης Φραγγίας ἐλθὼν ἐκράτησε τὴν Παπίαν. Καὶ ἦν μὲν ἄστεπτος (14). Ὕστερον δὲ ἦλθεν εἰς Βερῶναν (15), εἰς τὸ κάστρον τὸ ὂν ἀπὸ ρκʹ μιλίων τῆς Παπίας, καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ ἐκεῖσε ἐπανέστησαν αὐτῷ οἱ τοῦ αὐτοῦ κάστρου, καὶ κρατήσαντες ἐτύφλωσαν. Καὶ τότε ἐκράτησε Βεριγγέριος ὁ πάππος τοῦ νυνὶ Βεριγγέρι· καὶ εἰσελθὼν ἐν Ῥώμῃ ἐστέφθη (16). Καὶ μετὰ τοῦτο ἐδηλοποίησε λαὸς πολὺς τῷ Ῥοδούλφῳ (17) εἰς Βεργωνίαν ὄντι, λέγοντες, ὅτι Ἐλθὲ ἐνταῦθα, καὶ παραδίδομέν σοι τὸ ῥηγάτον, καὶ ἀποκτενοῦμεν τὸν Βεριγγέριον. Ὁ δὲ ἦλθε ἀπὸ Βεργωνίαν πρὸς τὰ μέρη τῆς Παπίας· καὶ ὁ μὲν ἥμισυ λαὸς ἦν μετὰ τοῦ Βεριγγέρη, ὁ δὲ λοιπὸς μετὰ τοῦ Ῥοδούλφου· καὶ πολεμήσαντες, ἐνίκησεν ὁ Βεριγγέρης τὸν πρῶτον πόλεμον, καὶ πάλιν πολεμήσαντες, ἐνίκησεν ὁ Ῥοδοῦλφος. Καὶ ἔφυγεν ὁ λαὸς τοῦ Βεριγγέρη, καὶ μόνος καταλειφθεὶς ὁ Βεριγγέρης,

quamplurima excitavit. Lotharius igitur iste, admotis exercitibus, adversus Romam expeditionem suscepit, quam bello subjecit: atque ab eo, qui tum sedebat, pontifice coronatus est. Cum autem in ditionem suam, Papiam scilicet, reverteretur, in urbem Placentiam triginta a Papia milliaribus dissitam 81 pervenit, ibique diem obiit. Filium vero habuit Adelbertum nomine, qui uxorem duxit magnam Bertam, et ex ea Hugonem regem, cujus supra mentionem fecimus, suscepit. Lothario autem magno fatis functo, Ludovicus consanguineus Ludovici e magna Francia profectus Papiam occupavit non coronatus. Postea Veronam se contulit; quæ urbs centum viginti milliaribus Papia distat; quo cum venisset, insurgentes contra illum cives captum oculis orbarunt. Tunc regnum adiit Berengarius, Berengarii, qui nunc in vivis est avus, Romamque ingressus coronatus est. Hinc populi multi Rodulphum in Burgundia versantem, hisce verbis evocant: Huc accede, et occiso Berengario, regnum tibi trademus. Hic ex Burgundia movit, versusque Papiam concessit: divisoque populo, pars Berengarium sequebatur, residua vero pars Rodulpho hærebat: collatisque signis, primo Berengarius vicit; prælioque rursus inito, victor fuit Rodulphus, Berengariique exercitus in fugam actus est. Ipse autem Berengarius, a suis desertus, se mortuum simulavit, mediusque inter cadavera collapsus, pelle cervina, quam ferebat, se contegens et operiens, pedem extra protensum habuit. Accedens autem quidam

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(11) Lotharius hic Lotharii filius, Ludovici II imperatoris, qui quartus a Carolo Magno imperator Occidentis numeratur, frater; ab eodem Ludovico contra Saracenos Africanos Italiam vastantes ad auxilium vocatus Romam adiit anno Christi 869, mortuo jam ante biennium Nicolao pontifice, et ab ejus successore Adriano II, per fraudem ac mendacium exorata venia; cum sub communionem Dominici corporis Waldrada se pellice post interdictum abstinuisse, et in potestate fuisse Nicolai pontificis jurasset, sacrilegii illius in reditu pœnas dedit Placentiæ lethali morbo confectus eodem anno, sexto Idus Augusti, ut scribunt nonnulli; alii vero Julio mense mortuum narrant, neque id cujus causa venerat, ab Adriano impetrasse.

(12) Diu post Lotharii obitum Ludovicus hic ab Adelberto Tusciæ Marchione excitus contra Berengarium in Italiam venit; quippe Lotharius e vivis excessit anno Christi 869, uti paulo superius diximus; Ludovicus vero hic in Italiam venit anno Christi 900 vel sequenti.

(13) Ludovicus hic, Bosonis filius, nascitur ex Hermingarde filia Ludovici junioris imperatoris.

(14) Ludovicus in fugam conjecto Berengario, Romæ a papa imperii donatus est insignibus anno Christi 901.

(15) Anno tertio imperii Ludovicus cum esset Veronæ, Adelberti Marchionis, a quo vocatus fuerat in Italiam, proditione capitur a Berengario, et oculis atque imperio privatur Augusto mense anni Christi 904 ut ait Rhegino; etsi Gotfridus Viterb. et Otto Frisingensis sequenti anno id factum prodant.

(16) Berengarius sublato Ludovico rursus Italiæ occupat regnum; ac Romam cum exercitu adiens coronam imperii a Joanne papa violenter extorsit, et Septembri mense anni 915 est inunctus, ut ex ejus diplomatibus ostendit Sigonius lib. VI, de Reg. Ital. Sed eo Roma recedente, idem pontifex Lambertum Augustum, qui a Formoso papa fuerat coronatus, Romam accersit, ubi habita episcoporum synodo, utriusque regis juribus examinatis, omnium Patrum sententia Joannes Berengarii coronationem tanquam vi extortam abrogavit, et Lamberti legitimam judicavit; quod quidem comprobatum etiam fuit in synodo Ravennate, paulo post ab eodem pontifice Romano ibi congregata.

(17) Adelbertus Eporediæ marchio aliique Italiæ proceres Rodulphum Richardi filium, quem Flodoardus Galliæ Cisalpinæ regem, Luitprandus Burgundiæ principem nuncupant, ad Italiæ regnum capessendum vocant. Nec ille cunctatus anno 92?, ut ait laudatus Flodoardus, eo contendit: ac Berengarii fusis copiis, Italiæ rex appellatur. Berengarius Veronæ, quo se ex insidiis fuga receperat, Flamberti cujusdam insidiis occisus est anno Christi 924, sicque Berengarius dignas suscepit pœnas, quod fœdere cum Hunnis inito, eosdem iterum majori agmine in Italiam intulisset in odium Rodulphi electi Francorum regis, a quo ante annum fuerat bello superatus, ut scribit idem Flodoardus, qui depopulationes Italiæ pluribus recenset. Cæterum de iis, quæ hic narrat Porphyrogenitus de iteratis ac variæ fortunæ præliis Rodulphi cum Berengario, deque divisione regni inter eos, ac de bellica expeditione trium marchionum e Burgundia contra Italiam, consulendi sunt scriptores illius ævi; quippe apud historicos recentiores res gestæ illis temporibus in Italia admodum obscuræ ac confusæ reperiuntur.

ex Rodulphi militibus, pedem ejus venabulo feriit : at immotus ille mansit ; cumque ipsum absque ullo motu miles cerneret, pro mortuo habuit ac reliquit. Rodulphi vero exercitus hunc Berengarium esse ignorabat. Prælium autem cum cessasset, surrexit Berengarius, solusque palatium suum adiit ; iterumque regno potitus, armis contra Rodulphum sumptis, eum superavit. Posthæc autem pacto fœdere, regnum inter se diviserunt, ita ut pars una uni, altera alteri cederet. Rodulphus tamen sub consilio et potestate Berengarii manebat. Venere postea ex Burgundia Papiam tres Marchiones, ut principes exturbarent, Hugo nimirum Taliapherni, Boso, et Hugo Bosonis frater, rex ille nobilissimus, cujus antea mentionem fecimus. Is porro magna stipatus multitudine accessit : quo comperto Berengarius, bellum instruxit, atque in occursum ejus venit, interceptoque commeatu, famem exercitui ejus intulit, interdixitque suis ne quempiam occiderent ; sed quemcunque caperent, naso et duabus auriculis mutilarent, sicque dimitterent ; id vero factum est. Qua re conspecta tres memorati duces, nudis pedibus, divina Evangelia præ manibus tenentes Berengarium adierunt, veniam petentes, jurantesque, **82** se nunquam illo superstite isthuc venturos esse. Tunc sivit eos liberos in regionem redire. Deinde vero cum Veronam abiisset Berengarius, a Phalamberto compatre suo occisus est : et tunc toto regno potitus est Rodulphus. Sub hæc universæ regionis populus præfatum regem Hugonem ex Burgundia accersivit, oblato regionis suæ principatu, si accederet : cumque venisset, sustulit eum populus, et in palatium adduxit, regemque constituit : Rodulpho vero edixerunt, ut sive in regionem suam, sive quocunque vellet, sublatis opibus suis, abiret. Is in Burgundiam regionem suam se contulit, ibique satis amplæ multitudini imperavit. Mortuo Rodulpho, memo-

ἐποίησεν ἑαυτὸν ὡς τεθνεῶτα, καὶ ἔπεσεν μέσον τῶν τεθνεώτων, σκεπάσας αὐτὸν μετὰ τῆς δορκᾶς αὐτοῦ (18), τὸν δὲ πόδα αὐτοῦ εἶχεν ἔξω. Ἐλθὼν δὲ εἷς ἐκ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ῥοδούλφου, δέδωκεν αὐτῷ μετὰ μεναύλου (19) εἰς τὸν πόδα· αὐτὸς δὲ τὸ σύνολον οὐκ ἐσαλεύθη· τοῦ δὲ μὴ σαλευθέντος, ἀφίησιν αὐτὸν ὡς δῆθεν νεκρὸν ὄντα· ἠγνόει δὲ ὁ τοῦ Ῥοδούλφου λαὸς ὅτι ὁ Βεριγγέρης ἐστί. Καὶ παύσαντος τοῦ πολέμου, ἠγέρθη ὁ Βεριγγέρης, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ παλάτιον αὐτοῦ μόνος, καὶ πάλιν ἐκράτησε τῆς βασιλείας, καὶ ἐπολέμησε τὸν Ῥοδοῦλφον, καὶ ἐνίκησεν αὐτόν. Μετὰ δὲ τοῦτο συνεβιβάσθησαν εἰς ἀλλήλους, καὶ ἐμερίσθησαν τὴν χώραν εἰς δύο· καὶ ὁ μὲν εἷς ἀνελάβετο τὸ ἓν μέρος τῆς χώρας· ὁ δὲ ἕτερος τὸ ἕτερον. Ἦν δὲ ὁ Ῥοδοῦλφος ὑπὸ τὴν βουλὴν καὶ ἐξουσίαν τοῦ Βεριγγέρη. Καὶ μετὰ τοῦτο ἦλθον ἀπὸ Βεργώνια τρεῖς μαρχήσιοι (20) πρὸς Παπίαν τοῦ ἐκδιῶξαι τοὺς κρατοῦντας καὶ κρατῆσαι αὐτοί (21)· ἦσαν δὲ οὗτοι, Οὔγων ὁ Ταλιαφέρνου, καὶ Βόζων, καὶ Οὔγων ὁ ἀδελφὸς τοῦ Βόζου, ὁ προρηθεὶς εὐγενέστατος ῥήξ. Ἦλθε δὲ μετὰ λαοῦ ἱκανοῦ. Καὶ μαθὼν ὁ Βεριγγέρης, ἡτοιμάσθη, καὶ ἀπῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ πρὸς πόλεμον, καὶ παρακαθίσας ἐστενοχώρησεν αὐτοὺς ἀπὸ λιμοῦ, καὶ ὥρισε τὸν λαὸν αὐτοῦ μὴ φονεύειν τινὰ, ἀλλ' ὅπου ἂν κρατήσωσί τινα ἐξ αὐτῶν, κόπτωσι τὴν ῥῖνα αὐτοῦ καὶ τὰ δύο ὠτία, καὶ ἀπολύωσιν· ὃ δὴ καὶ ἐποίουν. Θεασάμενοι οὖν τοῦτο αἱ προῤῥηθεῖσαι τρεῖς κεφαλαὶ, ἄραντες ἀνυπόδετοι τὰ θεῖα Εὐαγγέλια (22) εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, ἦλθον πρὸς τὸν Βεριγγέρην, αἰτούμενοι συγχώρησιν, καὶ ὀμνύοντες τοῦ μηκέτι ἐλθεῖν ἐνθάδε μέχρι τέλους ζωῆς αὐτοῦ, καὶ τότε ἔασεν αὐτοὺς ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν. Ὕστερον δὲ τοῦ Βεριγγέρη ἀπελθόντος εἰς Βερόναν, ἀπέκτεινεν αὐτὸν Φαλάμβερτος ὁ σύντεκνος αὐτοῦ (23), καὶ τότε ἐκράτησεν ὅλον τὸ ῥηγάτον Ῥοδοῦλφος. Καὶ μετὰ τοῦτο ἐμήνυσεν ὁ λαὸς (24) τῆς χώρας ὅλης εἰς Βεργωνίαν τῷ Οὔγωνι τῷ προῤῥηθέντι ῥηγὶ, λέγοντες, ὅτι Ἐλθὲ, καὶ παραδίδομέν σοι τὴν χώραν. Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ, ἐπῆραν αὐτὸν

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(18) Interpretatus sum dubius, *pelle cervina, quam ferebat, se contegens*, quod apud Suidam δόρκων, ἔλαφος exponatur, *Cervus* vel *Caprea*. Meursius, *pelle se sua texit*, interpretatur, quasi legisset δορᾶς pro δορκᾶς. Hesychius : δορὰ, δέρμα. Apud eumdem, inquit Ducangius, lego, δόρκαι κόνιδες. Forté κωνοειδές, ut *Cassis* intelligatur : tametsi ita etiam scribitur apud Phavorinum. Cæterum hac voce utitur idem Porphyrogenitus etiam infra cap. 51, οἷον σκουτάρια, δόρκας, κλιβάνια, etc.

(19) Μέναυλος, Μέναυλον, et Μεναύλιον, *Spiculum, Venabulum, hastæ species*, εἶδος ἀκοντίου, in fragmentis post Æliani Tactica. *Vide* Ducangii Gloss. Græc.

(20) Μαρχήσιος et Μαρχέσιος, *Marchio* et Ital. *Marchese*. Vide Ducangii utrumque Gloss.

(21) Sic ex ms. In editis hæc depravata ac mutila ita leguntur, τοῦ ἐκδιῶξαι τοὺς κρατεῖσαι αὐτοί.

(22) Observandus (inquit Meursius in notis ad eumdem Porphyrogeniti locum) mos jurandi per sacrosancta Evangelia. Harmenopulus lib. I, tit. 7 : Ὁ ἐκ δικαστικῆς ψήφου, ἢ ἐξ αἰτήσεως τοῦ ἀντιδίκου, ὅρκον ἐπέχων ἐπ' ἐκκλησίας, τῶν ἀχράντων ἁπτόμενος Εὐαγγελίων, ἐπιορκεῖν δὲ μετὰ ταῦτα ἐλεγχθεὶς, γλωσσοκοπείσθω. Menander de Leg. : Παραχρῆμα οὖν ὁ τῆς Σιγγηδόνος πόλεως τὴν ἀρχιερωσύνην διέπων τὰς θεσπεσίας βίβλους αὐτῷ διὰ τῶν ἐν μέσῳ τὰς ἀγγελίας διακομιζόντων ἐνεχείρισε, καὶ ὃς δολερώτατά πως ἐπικρυψάμενος τὸν νοῦν, ἀνίσταταί τε ἐκ τῆς καθέδρας, καὶ σὺν φόβῳ δῆθεν πολλῷ καὶ σεβάσματι ταῦτα προσποιησάμενος δέχεσθαι, καὶ προσκυνήσας προθυμώτατα, ὄσνυμι κατὰ τοῦ λαλήσαντος τὰ ἐν ταῖς ἁγίαις διφθέραις ῥήματα Θεοῦ, μηδὲν εἰρημένων παρ' αὐτοῦ διαψεύσασθαι. Cantacuzenus Histor. lib. II, cap. 15 : *Per sacra Evangelia et venerandas sanctorum imagines fideliter jurare jubes*.

(23) Interficitur Berengarius a Flamberto, uti supra diximus, anno Christi 924. Σύντεκνος vero *Compater, Pater spiritualis*. Vide Gloss. Græc. Ducangii.

(24) Post Berengarii obitum, Rodulphus Italiæ regnum haud diu retinuit ; quippe populorum conspiratione Hugoni Arelatensi seu Provinciæ comiti regnum defertur anno Christi 926.

ὁ λαὸς, καὶ ἀπήγαγον εἰς τὸ παλάτιον, καὶ ἀπεκατέστησαν αὐτὸν ῥῆγα. Τὸν δὲ Ῥοδοῦλφον εἶπον, ὅτι Ἄπελθε μετὰ τοῦ πλούτου σου, θέλῃς εἰς τὴν χώραν σου, θέλῃς ἀλλαχοῦ. Ὁ δὲ ἀπῆλθεν εἰς Βεργωνίαν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ, καὶ κατεῖχεν ἐκεῖσε λαὸν ἱκανόν. Καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ (25), ἀπῆλθεν Οὔγων ὁ προῤῥηθεὶς ῥὴξ εἰς Βεργωνίαν, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ Ῥυδούλφου, ἥτις καὶ Βέρτα ὠνομάζετο, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα. Τὴν δὲ θυγατέρα αὐτῆς ὀνόματι Ἀδέλεσαν (26), δέδωκεν Λωθαρίῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, τῷ νυνὶ ὄντι Ἰταλίας ῥηγί (27). Ἡ δὲ ἀνελθοῦσα ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ συναφθεῖσα Ῥωμανῷ τῷ Πορφυρογεννήτῳ υἱῷ Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου, ἤτοι ἡ θυγάτηρ τοῦ αὐτοῦ περιβλέπτου ῥηγὸς Οὔγωνος (28), ἡ ὠνομάζετο Βέρτα, κατὰ τὸ ὄνομα τῆς μάμμης αὐτῆς τῆς μεγάλης Βέρτας· ἥτις μετὰ θάνατον τοῦ Ἀδελβέρτου ἀνδρὸς αὐτῆς ἐβασίλευσεν ἔτη (29)... μετωνομάσθη δὲ Εὐδοκία (30), κατὰ τὸ ὄνομα τῆς τε μάμμης καὶ ἀδελφῆς Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου.

A ratus rex Hugo Burgundiam adiit, ac Rodulphi uxorem Bertam nomine matrimonio sibi copulavit, ejus vero filiam Adelesam nuptui dedit Lothario filio suo, qui nunc Italiæ rex est. Filia vero conspicui regis Hugonis Constantinopolim profecta, Romano Porphyrogenito Constantini Christi amantis imperatoris filio locata est. Hæc autem filia conspicui regis Hugonis Berta vocabatur de aviæ suæ magnæ Bertæ cognomine, quæ post Adelberti mariti sui obitum, regno præfuit annis... Illius vero nomen in Eudociam mutatum est, de nomine aviæ et sororis Constantini Christi amantis imperatoris.

ΚΕΦΑΛ. ΚΖ'.

B

Περὶ τοῦ θέματος Λογουβαρδίας, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πριγκιπάτων καὶ ἀρχοντιῶν.

Ἰστέον ὅτι ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις κατεκρατεῖτο ἡ πᾶσα ἐξουσία τῆς Ἰταλίας, ἥ τε Νεάπολις, καὶ Καπύη, καὶ ἡ Βενεβενδὸς, τό τε Σαλερῆνον, καὶ ἡ Ἀμάλφη, καὶ Γαΐτη (31), καὶ πᾶσα ἡ Λογουβαρδία, παρὰ τῶν Ῥωμαίων δηλονότι βασιλευομένων τῆς Ῥώμης. Μετὰ δὲ τὸ ἀνελθεῖν τὸ βασίλειον ἐν Κωνσταντινουπόλει, διεμερίσθησαν ταῦτα πάντα εἰς ἀρχὰς δύο. Ἐξ οὗ καὶ παρὰ τοῦ βασιλεύοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπεστέλλοντο πατρίκιοι δύο· καὶ ὁ μὲν εἷς πατρίκιος ἐκράτει τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Καλαβρίαν, καὶ τὴν Νεάπολιν, καὶ Ἀμάλφην· ὁ δὲ ἕτερος πατρίκιος ἐκαθέζετο εἰς Βενεβενδὸν, καὶ ἐκράτει τὴν Παπίαν, καὶ τὴν Κάπυαν, καὶ τὰ λοιπὰ C πάντα. Καὶ ἐτέλουν κατέτος τῷ βασιλεῖ τὰ νενομισμένα τῷ δημοσίῳ. Αὗται δὲ πᾶσαι αἱ προῤῥηθεῖσαι χῶραι κατῳκοῦντο παρὰ τῶν Ῥωμαίων. Ἐν δὲ τοῖς καιροῖς Εἰρήνης τῆς βασιλίδος (32) ἀποσταλεὶς ὁ

CAPUT XXVII.

De Longobardiæ themate, ejusque principatibus, ac ducatibus.

Sciendum est, antiquis temporibus omnem Italiæ ditionem, Neapolim, Capuam, Beneventum, Salernum, Amalphim, Gaietam, et universam Longobardiam, Romanis Romæ imperantibus subditam fuisse. Post translatam vero Constantinopolim imperii sedem, hæc omnia in duos principatus divisa sunt. Ex eo tempore ab imperatore Constantinopolitano missi sunt patricii duo, quorum alter Siciliam, Calabriam, Neapolim, et Amalphim administrabat; alter vero Beneventi residebat, imperabatque Papiæ, Capuæ, et reliquis omnibus: qui ambo quotannis imperatoris fisco assignatam pecuniam pendebant. Hæ porro omnes, quas supra recensui regiones a Romanis habitabantur. Temporibus autem imperatricis Irenes missus Patricius Narses et Beneventum et Papiam administrabat; Romam vero papa Zacharias

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(25) Moritur Rodulphus anno Christi 937, ac primus Burgundiæ rex fuit, ut ait Sigebertus, sive Jurensis, ac Cisalpinæ Galliæ, ut Flodoardus in Chronico scribit.

(26) Hanc Adelesam Rodulphi filiam, quæ Lothario Ugonis filio nupserat, Adelcidem scriptores Latini appellant.

(27) Lotharius Ugonis filius consors fit regni paterni anno Christi 932. Regno privantur ambo a D Berengario secundo anno 945, hac conditione, ut Hugo cum filio Lothario regis vocabulo contentus, regni usum, ac rerum summam Berengario permitteret. Sic Lothario filio in Italia relicto, in provinciam Hugo rediit anno 947, biennio vero post moritur Lotharius, et regis titulum assumit Berengarius una cum Adalberto filio, anno 950. Hinc ergo facile est cognoscere, quando isthæc Porphyrogenitus scribebat, dum ait: Δέδωκεν Λωθαρίῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, τῷ νυνὶ ὄντι Ἰταλίας ῥηγί.

(28) Bertha hæc quæ Romano Porphyrogeniti filio nupsit, Hugonis quidem Italiæ regis erat filia, sed notha et illegitima, quam ipse ex Bæzola concubina suscepit. Vide Luith. lib. IV cap. 6; et lib. V, cap. 5 et 9. Sed pudebat procul dubio Constantinum hanc suæ familiæ ignominiosam notam scripto consignare. Cæterum Bertha a Sigefrido Parmensi episcopo deducta fuit Constantinopolim sub annum 943, indict. 11. Romano Lacapeno imperii clavum adhuc obtinente, quo et nuptiæ celebratæ sunt mense Septembri, cum nondum ætatis annum XIV attigisset Romanus.

(29) Numerus annorum, quibus Magna Bertha post Adelberti conjugis obitum regnavit, desideratur cum in editis, tum in mss.

(30) Berthæ nomen in Eudociam mutatum fuit a Græcis in aviæ et sororis Constantini memoriam, ut ipse scribit. Sed a quanam uxore, cum quatuor habuerit Leo, filiam Eudociam susceperit, pluribus diximus lib. VI Comment. in Antiquit. Constantinop. num. 350, unde, ne actum agere videar, eo lectorem mitto. Hanc autem Eudoxiam pro Eudocia perperam appellat Luithpr. lib. V, cap. 9. Vixit vero Eudocia cum conjuge per annos quinque, obiitque intacta ac virgo, ut scribit Scylitzes.

(31) Male in mss. et in editis, Γαΐτη, sed optime Meursius legendum ait, Γαέτη, vel Γαιήτη.

(32) Sic habetur et in mss. At mendum hic esse oscitanter exscribentis librarii nemo non videt; quippe id accidit Justino imperante, ideoque Sophia tunc Augusta fuit, non Irene, ut et papa Joannes tertius, non Zacharias. Sunt autem qui hanc Longobardicæ irruptionis auctore Narsete patricio spadone historiam inter fabulas rejiciant.

Atheniensis. Accidit autem ut in Papiæ partibus bella gererentur, Narsesque **83** Patricius fisco assignatas ex pacto pecunias in exercitus usum impenderet : et ordinarius ab illo reditus non tantum non mittebatur, sed contra se, potius illinc pecunias sibi missum iri, sperare significabat, quippe cum omnes reditus bellis ingruentibus impendisset, ac proinde non hinc aliquid esse quærendum. His auditis imperatrix Irene, ira accensa, fusum illi et colum misit, hisce verbis ad ipsum scribens : *Accipe hæc quæ tibi conve-*

A πατρίκιος Ναρσῆς ἐκράτει τὴν Βενεβενδὸν καὶ τὴν Παπίαν· καὶ Ζαχαρίας ὁ πάπας Ἀθηναῖος ἐκράτει τὴν Ῥώμην. Συνέβη δὲ πολέμους γενέσθαι εἰς τὰ τῆς Παπίας μέρη, καὶ ἐξωδίασεν ὁ πατρίκιος Ναρσῆς εἰς τὸν στρατὸν τὰ εἰσκομιζόμενα πάκτα (33) τῷ δημοσίῳ, καὶ οὐκ ἀπεστάλη ἡ κατὰ τύπον εἰσκομιδὴ παρ' αὐτοῦ· ὁ δὲ Ναρσῆς ἀντεμήνυσεν, ὅτι Ἀπὸ τῶν αὐτόθι μᾶλλον ἐλπίζω μοι ἀποσταλῆναι χρήματα, ἐπειδὴ πᾶσαν τὴν ἀπὸ τῶν ὧδε εἰσκομιζομένην εἰσκομιδὴν εἰς τοὺς ἀνακύψαντας πολέμους κατηνάλωσα, καὶ μᾶλλον ὑμεῖς ἀπὸ τῶν ὧδε ζητεῖτε εἰσκομιδάς.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

In his est Eminentissimus cardinalis Baronius, sed venia quidem est dignus, non solum quia ætas unius hominis non est satis, ad singulas res sedulo perpendendas, verum etiam quia quamplurima monumenta antiqua post tanti viri obitum in lucem prodiere Plurimi autem sunt qui hanc historiam Narsetis veram ac genuinam esse arbitrantur, et facile Baronii difficultates eliminant, cum plures Narsetes illis temporibus floruisse, ex historicis ostendant. Præter Petavium in Rationario temporum, pluribus veritatem hujus historiæ asserit Pagius ad annum Christi 567, cujus verba non abs re hic describere libet. Sic igitur ille : Paulus diaconus lib. II de Gestis Langobard. cap. 5. Anastasius in Vita Joannis III papæ, Fredegarius in epitome cap. 65; Sigebertus, Marianus Scotus, Hermannus Contractus, aliique Scriptores Latini scripsere, *Narsetem* a Sophia Augusta territum, ut regredi ultra Constantinopolim non auderet, Langobardos, ut in Italiam venirent, invitasse. Baronius hoc inter fabulas rejicit, existimatque, *Narsetem* ante Justini imperium ex Italia a Justiniano revocatum fuisse, quod in Corippo legisset, ipso Justini initio Narsetem ducem celeberrimum Constantinopoli ejus inaugurationi interfuisse, et Curopalatem tunc fuisse, quæ summa Palatii dignitas haberi cœpit, ex quo *Justinus* Justiniani nepos eam gessit. Verum imperante Justino tres Narsetes claruere, iique Persarmeni. De duobus prioribus loquitur Procopius lib. II de Bello Goth. cap. 13 : *Erat is*, inquit, *Narses spado, et sacrarum largitionum comes*, etc. *Justinus dux Illyricorum, et Narses alter, qui ex Armeniis Persæ subditis ad Romanos transfugerat olim cum Aratio fratre*. Primus, præfectus Italiæ fuerat, et de eo loquitur Marius citatus. Secundus, qui frater erat Aratii et Isacii, periit in bello Persico, imperante Justino, gesto, ut refert Procopius lib. II de Bello Pers. cap. 25, qui et alibi sæpe ejus mentionem facit. Tertius, Narses ille est, de quo Corippus loquitur, et hæc a Baronio numero XI, recitata cecinit :

Armiger interea, Domini vestigia lustrans
Eminet excelsus super omnia vertice Narses
Agmina, et Augustam cultu præfulgurat Aulam
Comptus cæsarie, formaque insignis et ore.

At *Narses* iste, de quo loquitur poeta, non est is, qui tantas res in Italia gessit, quique in offensionem *Sophiæ* Augustæ incurrit. Neque enim Narses eunuchus forma insignis fuit et ore, neque etiam juvenis, sed senex. *Narses* itaque de quo Corippus, sub Mauricio dux militum fuit, et triginta circiter annis post priorem adhuc floruit, tantoque Persis terrori fuit, ut Persarum infantes audito solo *Narsetis* nomine tremerent. De eo fuse Theophylactus in Historia Mauriciana. Baronius anno DLVIII, num. XIII et seq. de isto *Narsete* loquitur, concluditque, se hanc suam opinionem considerandam potius proposuisse, quam historica lege credendam. Dubitat ibidem cardinalis doctissimus, an *Narses* ille, de quo loquitur Paulus lib. II, cap. 4, quem scribit, exsilio damnasse *Vitalem* episcopum Altinæ civitatis, diversus sit a **B** Narsete Eunucho; sed certum est illum eumdem esse : cum ibidem Paulus sermonem habeat de peste, quæ Narsetis tempore Italiam vastavit, ipso nempe fine imperii Justiniani, ut supra ostendimus. Præterea Narses, de quo Theophanes ad annum VI Justini Jun. scribit : *Hoc anno Narses cubicularius et protospatharius, qui Justino imp. adeo charus fuit, ut ejus gratia ludibriis respergeretur, domum Narsetis construxit, et Catharorum monasterium*, Narses, inquam, iste, ille est de quo verba facit Corippus, qui cubiculariis et eunuchis præsidebat; horum enim seriem et ministeria describit Corippus lib. III. Hunc etiam Narsetem protospatharium fuisse, seu *Protectorum comitem*, ense armatum, turmæque sibi subditæ signum gerentem, manifeste ostendunt versus Corippi lib. IV, quos recitat Baronius hoc anno num. 11, quorum initium est,

Necnon ensipotens membrorum robore constans, etc.

Cæterum an *Narses* Eunuchus Langobardos in Ita- **C** liam accersiverit, ab auctoribus Græcis discere non possumus, ex quibus nec Theophanes, nec Cedrenus, nec Zonaras, nequidem irruptionis Longobardorum in Italiam mentionem faciunt, cum contra plerique Historici Latini, apud quos res gesta, ejus diserte meminerint. Exstat in Bibliotheca Colbertina Melliti *Brevis temporum expositio* manuscripta, cujus initio profitetur hic auctor se in medium adducere, quæ ab antiquioribus scriptoribus accepit, et temporum summam *ab exordio mundi usque ad Augusti Heraclii, vel Sisebuti regis principatum* breviter notare. Is cum ad Justinum Minorem pervenit, ait : *Narsis patricius postquam sub Justiniano Augusto Tutilam Gothorum regem in Italia superavit, Sophiæ Augustæ Justini conjugis minis perterritus Longobardos a Pannoniis invitavit, eosque in Italiam perducit*. Ita Mellitus de verbo ad verbum, qui testatur se opus suum absolvere *anno Heraclii imp.* 5 et 4 **D** *Sisebuti*, anno scilicet Christi 614 aut insequenti : quem Hispanum fuisse, *Sisebuti* regis mentio in tam parvo chronico ostendit. Habemus itaque auctorem coævum, qui nihil scribit, quod ab antiquioribus non acceperit. Codex ab octingentis circiter annis exaratus. Idem habet sanctus Isidorus Hispalensis episcopus, auctor etiam coætaneus in brevi suo chronico nuper a Schelestratio ex Bibliotheca Urbino-Vaticana publicato. Sic laudatus Pagius, qui tamen fallitur dum ait, neminem ex auctoribus Græcis hujus historiæ Narsetis mentionem facere, cum fuse de ea Porphyrogenitus loquatur, scriptor Græcus decimi sæculi fide dignissimus.

(33) Πάκτον, *Tributum ex pacto indictum, quæris pensitatio*. Utitur frequenter hac voce eadem significatione scriptor noster. Reperitur et apud alios scriptores Byzantinos eadem significatione. Vide Ducangii Gloss. Græc.

Ταῦτα ἀκούσασα ἡ βασίλισσα Εἰρήνη, καὶ ὀργισθεῖσα, ἀπέστειλεν αὐτῷ ἄτρακτον καὶ ἠλακάτην, γράψασα πρὸς αὐτὸν, ὅτι *Λάβε ταῦτα, ἃ καὶ ἁρμόζει σοι. Νήθειν σε γὰρ μᾶλλον ἐκρίναμεν δίκαιον, ἢ μετὰ ὅπλων ὡς ἄνδρα διεκδικεῖν καὶ διευθύνειν καὶ ὑπερπολεμεῖν Ῥωμαίων.* Ταῦτα ἀκούσας ὁ πατρίκιος Ναρσῆς, ἀντέγραψε πρὸς τὴν βασιλίδα, ὅτι *Ἐπεὶ οὕτω παρ' ὑμῖν ἐνομίσθη νήθειν καὶ κλώθειν καθάπερ γυνή, κλῶσαι ἔχω νήματα μετὰ τῆς ἀτράκτου καὶ ἠλακάτης, ἵνα μέχρις ἂν ζῶσιν οἱ Ῥωμαῖοι μὴ δυνηθῶσιν ἐξυφᾶναι ταῦτα.* Οἱ δὲ Λογουβάρδοι τῷ τότε καιρῷ κατῴκουν εἰς Πανωνίαν (34), ἔνθα ἀρτίως οἰκοῦσιν οἱ Τοῦρκοι. Καὶ ἀποστείλας ὁ πατρίκιος Ναρσῆς πρὸς αὐτοὺς ὀπώρας παντοίας (35) ἐδηλοποίησεν αὐτοῖς, ὅτι *Δεῦτε ἐνταῦθα, καὶ θεάσασθε γῆν ῥέουσαν, κατὰ τὸ εἰρημένον, μέλι καὶ γάλα, ἧς, ὡς οἶμαι, ὁ Θεὸς κρείττονα οὐκ ἔχει· καὶ εἰ ἔστιν ὑμῖν ἀρεστὸν, κατοικήσατε ἐν αὐτῇ, ὅπως εἰς αἰῶνα αἰῶνος μακαρίζετέ με.* Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Λογουβάρδοι καὶ πεισθέντες, ἀναλαβόμενοι τὰς φαμιλίας αὐτῶν, ἦλθον εἰς Βενεβενδόν. Οἱ δὲ τοῦ κάστρου Βενεβενδοῦ οὐκ εἴασαν αὐτοὺς ἔνδον τοῦ κάστρου εἰσελθεῖν, ᾤκησαν δὲ ἔξωθεν τοῦ κάστρου πλησίον τοῦ τείχους εἰς τὸν ποταμὸν, οἰκοδομήσαντες ἐκεῖσε κάστρον μικρὸν, ἐξ οὗ καὶ ὀνομάζεται Τζιβιτανόβα (36), τουτέστι Νεόκαστρον· ὃ καὶ μέχρι τῆς σήμερον συνίσταται. Εἰσήρχοντο δὲ καὶ ἔνδοθεν τοῦ κάστρου καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διὰ μηχανῆς κυριεύσαντες τοὺς οἰκήτορας τοῦ κάστρου Βενεβενδοῦ, ἀνεῖλον πάντας, καὶ κατέσχον τὸ κάστρον (37). Ἔσωθεν γὰρ διὰ τῶν ῥάβδων αὐτῶν σπαθία βαστάζοντες, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπότροπον ποιήσαντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ μάχην, πάντας, ὡς εἴρηται, ἀπέκτειναν· καὶ ἔκτοτε ἐκστρατεύσαντες πᾶσαν τὴν γῆν ἐκείνην, ὑπέταξαν τοῦ τε θέματος Λογουβαρδίας καὶ Καλαβρίας, καὶ ἕως Παπίας, ἄνευ τῆς Ὑδρεντοῦ, καὶ Καλλιπόλεως, καὶ τοῦ Ῥουσιάνου, καὶ τῆς Νεαπόλεως, καὶ τῆς Γαΐτης καὶ Συρεντοῦ, καὶ Ἀμάλφης. Πρῶτον δὲ κάστρον ὑπῆρχεν ἀρχαῖον καὶ μέγα ἡ Κάπυα, δευτέρα ἡ Νεάπολις, τρίτη ἡ Βενεβενδὸς, τετάρτη ἡ Γαΐτη, πέμπτη ἡ Ἀμάλφη. Τὸ δὲ Σαλερινὸν ᾠκίσθη ἐπὶ τοῦ Σικάρδου, ὅτε διεμέρισαν οἱ Λογούβαρδοι τὰ πριγκιπάτα. Εἰσὶ δὲ μέχρις τῆς σήμερον, ἥτις ἐστὶν ἰνδικτιῶν ἑβδόμη, ἔτη ἀπὸ κτίσεως κόσμου ͵ϛυνζʹ, ἀφ' οὗ ἐμερίσθη ἡ Λογουβαρδία ἔτη σʹ. Ὑπῆρχον δὲ ἀδελφοὶ δύο, ὁ Σίκων, καὶ ὁ Σίκαρδος (38). Καὶ ὁ μὲν Σίκων ἐκράτησε τὴν Βενεβενδὸν, καὶ τὰ μέρη

A *niunt; nere enim te æquius judicavimus, quam armis tanquam virum uti, ac pro Romanis pugnare.* Quibus intellectis Narses patricius, rescripsit imperatrici hoc modo: *Postquam nere me rectius, et filum torquere videtur tibi, veluti feminam, telam me ordiri nosse scias, quam nunquam Romani detexant.* Tunc autem temporis Longobardi Pannoniam incolebant, quæ nunc Turcarum sedes est, et missis ad eos fructibus omnis generis Patricius, isthæc ipsis significavit: *Venite huc et videbitis, pro vetere verbo, terram mel et lac fluentem, et qua, ut puto, neque Deus meliorem habet: et si vos placuerit, hanc inhabitabitis, ut in perpetuum faustis me precationibus ac benedictionibus prosequamini.* His vero auditis, persuasi B Longobardi cum familiis Beneventum venerunt. Cives autem Beneventani cum intra urbem illos admittere nollent, extra eam prope murum ad flumen habitarunt, ædificata urbe parva, quæ Civita nova, id est ,nova civitas appellatur, exstatque etiam hodie. Intrabant vero etiam urbem, et ecclesiam, doloque superiores facti habitatoribus omnibus, eos universos occiderunt, urbemque occuparunt; gladiis enim intra fustes occultatis ecclesiam ingressi, pugna excitata, universos, ut supra dictum est, interemerunt. Et inde excursione in omnem ditionem thematis Longobardiæ, et Calabriæ facta, subjecerunt eam usque ad Papiam, excepta Hydrunte, Callipoli, Rusiano, C Neapoli, Gaieta, Surrento, et Amalphe. Prima vero urbs antiqua et magna erat Capua, secunda Neapolis, tertia Beneventum, quarta Gaieta, quinta Amalphe. Salernum autem habitatum fuit a Sicardo, cum principatus dividerent Longobardi. Et sunt in hodiernum usque diem, quæ septima Indictio est, anni a condito mundo 6457 (Christi 949) a divisa Longobardia anni 200. Erant autem fratres duo, Sico atque Sicardus. Et Sico quidem Benevento imperabat, ac Bareos, et Sipendi partibus. Sicardus vero Salernum, Capuam, et partes Calabriæ possidebat. At Neapolis antiquum prætorium erat Patriciorum **84** qui mittebantur; et qui Neapoli imperabat, imperabat et Siciliæ: cumque Patricius Neapolim appelleret, D dux Neapoleos in Siciliam abibat. Capua vero erat urbs ingens, captaque est a Vandalis sive Afris, et vastata: atque ita desolata cum jaceret, inhabitarunt eam Longobardi. Et mox Afris rursum

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(34) Habitarunt in Pannonia, inquit Meursius, Longobardi annos 42 nempe ab anno Christi 526 ad 568. Vide Diaconum De gest. Longob. lib. II, cap. VII.

(35) Paulus diaconus De gestis Longobar. lib. II, cap. V. *Itaque odio metuque exagitatus* (*Narses*) *in Neapolitanam civitatem secedens, legatos mox ad Longobardorum gentem dirigit, mandans ut paupertina Pannoniæ rura desererent, et ad Italiam cunctis refertam divitiis possidendam venirent. Simulque multimoda pomorum genera, aliarumque rerum species, quorum Italia ferax est, mittit, quatenus eorum ad veniendum animos posset illicere.* Et Anastasius Bibliothecarius in Joanne III: *Tunc egressus Narses de Roma venit Campaniam; et scripsit genti Longobardorum, ut venirent, et possiderent Italiam.*

(36) Sic ex ms. codice. In editis legitur, Τζινὰ νόβα.

(37) Ita ms. Perperam editi habent, ἀνεῖλεν πάντας, καὶ κατέχουν τὸ κάστρον.

(38) De Sico et Sicardo vide Camillum Peregrinum in historia principum Longobardorum.

ingruentibus, Landulphus episcopus ad pontem fluminis urbem ædificavit, quam Capantem nuncupavit; quæ quidem etiamnum superest. Ex quo autem hæc Capua constructa fuit, anni sunt 73. Cæterum Neapolis, Amalphe, et Surentum Romano imperatori semper paruerunt. Sciendum, quod magister militum Romanorum lingua significat, præfectum exercitus. Sciendum, quod Veneti antequam trajicerent, inhabitarentque insulas, quas nunc inhabitant, Henetici nuncupabantur, et incolebant in continenti has urbes, Concordiam, Justiniana, Nunum, et reliquas plerasque. Sciendum Venetos nunc appellatos, qui olim Henetici dicebantur, cum trajecissent, munitam imprimis urbem condidisse, in qua hodie habitat dux Venetiarum, mari undique cinctam spatio circiter sex milliarium, quod influunt flumina xxvii. Sunt etiam insulæ versus orientem urbis, in quibus Veneti nunc appellati oppida ædificarunt, puta Cogradum, ubi Metropolis magna est, in qua multæ sanctorum reliquiæ depositæ jacent: Rhibalenses, Lulianum, Apsanum, Rhomatina, Licentia, Pinetæ, sive Strobilus, Biniola, Boes, ubi templum sancti Petri Apostoli; Elitualba, Litumancerses, Bronium, Madaucum, Hebola, Pristena, Clugia, Brundum, Phosaon, Lauriton. Sciendum etiam alias esse insulas in Venetorum regione. Sciendum etiam in terra firma Italiæ regione etiam urbes Venetorum has exsistere, videlicet Capre, Neocastrum, Phines, Æculum, Aimanas, magnum emporium Tortzelorum, Muran, Rhibantum, quod significat locum valde excelsum; in quo residet dux Venetiarum, et

τῆς Βάρεως, καὶ τῆς Σιπενδοῦ (39)· ὁ δὲ Σίκαρδος τὸ Σαλερινὸν καὶ τὴν Κάπυαν, καὶ τὰ μέρη τῆς Καλαβρίας. Ἡ δὲ Νεάπολις ἦν ἀρχαῖον πραιτώριον τῶν κατερχομένων πατρικίων, καὶ ὁ κρατῶν τὴν Νεάπολιν κατεῖχε καὶ τὴν Σικελίαν, καὶ ἡνίκα κατέλαβεν ὁ πατρίκιος ἐν Νεαπόλει, ἀπήρχετο ὁ δοὺξ Νεαπόλεως ἐν Σικελίᾳ. Ἡ δὲ Κάπυα ἦν πόλις ὑπερμεγέθης, καὶ ἑάλω ὑπὸ τῶν Οὐανδήλων, ἤτοι τῶν Ἀφρικῶν, καὶ κατέλυσαν αὐτήν. Ἐρημοκάστρου δὲ οὔσης ᾤκουν ἐν αὐτῇ Λογούβαρδοι. Καὶ πάλιν τῶν Ἀφρικῶν ἐπερχομένων (40) κατ' αὐτῶν, ᾠκοδόμησεν ὁ ἐπίσκοπος Λανδοῦλφος κάστρον εἰς τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὸ Καπαντὴν (41), καὶ νῦν οὖσαν. Ἀφ' οὗ δὲ ἐκτίσθη ἡ αὐτὴ Κάπυα εἰσὶν ἔτη ογ' (42). Ἡ δὲ Νεάπολις, καὶ ἡ Ἀμάλφη, καὶ ἡ Συρεντὸς, ὑπῆρχον ἀεὶ ὑπὸ τὸν βασιλέα Ῥωμαίων. Ἰστέον ὅτι μαστρομήλης ἑρμηνεύεται τῇ Ῥωμαίων διαλέκτῳ κατεπάνω τοῦ στρατοῦ (43). Ἰστέον ὅτι πρὸ τοῦ περάσαι τοὺς Βενετίκους καὶ οἰκῆσαι εἰς τὰ νησία εἰς ἃ νῦν οἰκοῦσι, ἐκαλοῦντο Ἐνετικοὶ (44), καὶ κατῴκουν εἰς τὴν ξηρὰν εἰς αὐτὰ τὰ κάστρα· κάστρον Κόγκορδα, κάστρον Ἰουστινιάνα (45), κάστρον τοῦ Νεύνου (46), καὶ ἕτερα πλεῖστα κάστρα. Ἰστέον ὅτι περασάντων τῶν νῦν καλουμένων Βενετίκων, πρῶτον δὲ Ἐνετικῶν, ἔκτισαν ἐν πρώτοις κάστρον ὀχυρὸν, ἐν ᾧ καὶ σήμερον καθέζεται ὁ δοὺξ Βενετίας, ἔχον κύκλωθεν θάλασσαν ὡσεὶ μιλίων ἕξ· εἰς ἣν καὶ εἰσέρχονται ποταμοὶ κζ'. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ νῆσοι κατ' ἀνατολὰς τοῦ αὐτοῦ. Ἔκτισαν δὲ καὶ ἐν ταῖς αὐταῖς νήσοις οἱ νῦν Βενέτικοι καλούμενοι κάστρα· κάστρον Κογράδον (47), ἐν ᾧ καὶ μητρόπολίς ἐστι μεγάλη (48), καὶ πολλὰ λείψανα ἁγίων ἐν ταύτῃ ἀπόκεινται· κάστρον Ῥιβα-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(39) Non dubito quin hic pro *Sipendi* legendum sit *Siponti*. Sipontum quippe Apuliæ Dauniæ urbs est, et colonia Romana. Eadem Straboni Σηπιοῦς dicitur, Σηποῦς Ptolemæo, et Σιποῦς Stephano.

(40) Sic cum Meursio emendo; perperam quippe in mss. legitur, τὴν Ἀφρικὴν ἐπερχομένην.

(41) Sic legitur et in mss. sed perperam; quippe hæc urbs quam Landulphus episcopus ad pontem Casilinum fluminis Vulturni ædificaverat, appellatur a scriptoribus Latinis *Capua Nova*, unde hic legendum videtur pro Καπαντὴν, Κάπυαν Νέαν· nam et paulo infra hæc ipsa urbs a Landulpho episcopo constructa, dicitur eidem Porphyrogenito Κάπυα, ut ex mox dicendis patebit.

(42) Hæc Capua nova a Landulpho episcopo constructa fuit anno Christi 856, distatque a veteri duobus milliaribus; ibi et Cathedralem ecclesiam ædificavit, ut videre est in convexo pariete Chori, musivo opere adornato. Et in eadem urbe nova idem Landulphus evasit comes anno 862. Vide Ughellum de episcopis Capuanis pag. 380. Ex verbis autem illis Porphyrogeniti: *Ex quo autem hæc Capua constructa fuit anni sunt* 73, colligitur Porphyrogenitum hæc scripsisse anno Christi 929, imperii sui 18, quippe Capua Nova constructa fuit a Landulpho anno 856, cui numero annorum si addantur anni 73, invenietur proculdubio annus 929.

(43) Μαστρομήλης et Μαστρομίλιος, *Magister militum*. Ita appellabatur urbis Neapolis in Italia præfectus supremus, inquit Ducangius, citans hunc Porphyrogeniti locum. Venetiis item hæc dignitas in usu erat· Andreas Dandulus in chronico ms., sic habet de prima magistri militum creatione: *Anno Domini* DCCXXXVII, *Leonis vero* XXII, *Dominicus Leo magister militum præsidere cœpit, quia Veneti, occiso eorum duce, in novi ducis promotione discordes, annualem rectorem sibi præesse statuerunt, quem magistrum militum appellarunt; quæ quidem dignitas secundum Græcorum usum tribunatu major super eos, et cunctum populum potestatem obtinet.* De hac autem dignitate agit pluribus Ducangius cum in Gloss. Græc. tum in Glossario med. Lat. in v. *Magister militum.* Κατεπάνω autem *Capitaneus*, hoc est, *Præfectus exercitus*. Vide utrumque ejusdem viri doctissimi Glossarium.

(44) Sic cum Meursio emendamus; quippe in mss. legitur, Αἰτίκιοι· et paulo infra perperam, Αἰτικίων pro Ἐνετικῶν. Eustathius ad Dionysium: Τὴν δὲ ῥηθεῖσαν Ἐνετίαν νῦν μὲν Βενετίαν φασίν. Et Arrianus: Καὶ τῇ ἐπιχωρίῳ γλώττῃ Βενετοὶ εἰς τοῦτο ἔτι ἀντὶ Ἐνετῶν κληΐζονται.

(45) Puto hic pro *Justiniana* legendum *Justinopolis*, quæ hodie Italis dicitur *Capo d'Istria*.

(46) Hodie *Nonum* vel *Ad Nonum*, teste Cluverio.

(47) Hic pro *Cogradum* Gradum legendum esse nemo non videt; Gradus quippe (vulgo *Grado* et Venetis *Grao*) insula est oræ seu ducatus Veneti confinium. Hujus autem insulæ celebre est nomen ob patriarchas Gradenses; sed de origine hujus patriarchatus multi multa tradunt.

(48) Sic in mss. legitur; et quidem recte; sed

λενσῆς (49), κάστρον Λουλιανὸν (50), κάστρον Ἄψανον, κάστρον Ῥωματινὰ, κάστρον Λικεντζία, κάστρον Πίνεται, ὅπερ λέγεται Στρόβιλος, κάστρον Βινίολα (51), κάστρον Βόες, ἐν ᾧ ὑπάρχει ναὸς τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Πέτρου, κάστρον Ἠλιτουάλβα, κάστρον Βρόνιον (52), κάστρον Μαδαῦχον (53) κάστρον Ἠβόλα, κάστρον Πριστῆνα, κάστρον Κλουγία (54), κάστρον Βροῦνδον (55), κάστρον Φοσαῶν (56), κάστρον Λαυριτῶν (57). Ἰστέον ὅτι καὶ εἰσὶν ἕτεραι νῆσοι ἐν τῇ αὐτῶν χώρᾳ Βενετίας. Ἰστέον ὅτι καὶ ἐν τῇ στερεᾷ εἰς τὸ μέρος τῆς Ἰταλίας ὑπάρχουσι κάστρα τῶν Βενετίκων, ἅτινά εἰσι ταῦτα· κάστρον Κάπρε (58), κάστρον Νεόκαστρον, κάστρον Φινὲς, κάστρον Αἴχυλον (59), κάστρον Ἀειμάνας (60), ἐμπόριον μέγα Τορτζελῶν, κάστρον Μουρὰν (61), κάστρον Ῥίβαντον (62), ὃ ἑρμηνεύεται *τόπος ὑψηλότατος*, ἐν ᾧ καθέζεται ὁ δοὺξ Βενετίας· κάστρον Καβερτζέντζης. Ἰστέον ὅτι καὶ ἐμπόριά εἰσι καὶ καστέλλια.

A Cabertzentza. Sciendum etiam emporia esse, et castella.

ΚΕΦΑΛ. ΚΗ'.

Διήγησις πῶς κατῳκίσθη ἡ νῦν καλουμένη Βενετία (63).

Ἰστέον ὅτι ἡ Βενετία τὸ μὲν παλαιὸν ἦν τόπος

CAPUT XXVIII.

Narratio, quomodo conditæ fuerint, quæ nunc Venetiæ nuncupantur.

Venetiæ olim quidem erant locus quispiam

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

perperam Meursius legit, ἀκρόπολις pro μητρόπολις· quippe sequentia suadent μητρόπολιν ibi potius legendum, quam ἀκρόπολιν seu *arcem*, dum ait, καὶ πολλὰ λείψανα ἁγίων ἐν ταύτῃ ἀπόκεινται, *in qua multæ sanctorum reliquiæ depositæ jacent.* Μητρόπολις autem hic significat *Ecclesiam Metropolitanam*; in qua quidem asservari reliquias sanctorum verius dixeris, quam in Acropoli seu *arce*. Gradus autem civitas metropolitica facta a Carolo Magno, testibus Eginartho et Rheginone. Postmodum vero, anno Christi 967, Joannes XIII in concilio Romæ habito, Othone Magno præsente, Venetis legatis petentibus, statuit Ecclesiam Gradensem Venetiæ totius metropolim esse. Vide quæ de Gradensi patriarchatu, et patriarchis habet Ughellus, tom. V Italiæ sacræ pag. 1164 et seqq.

(49) Rhibalenses, fortassis *Ripallenses* legendum.

(50) Lulianum, at puto scribendum *Sanctus Julianus.*

(51) Biniola. Puto *Olivola* legendum ubi templum sancti Petri.

(52) Bronium, fortassis *Breonia* insula ad Polæ portum.

(53) Madaucum, *Metamaucon* legendum.

(54) Clugia scriptoribus *Fossa Clodia* dicta.

(55) Brundum, fortassis *Brondola.*

(56) Phosaon, forsan *Foscellum* vel *Fossone* flumen.

(57) Lauriton, scriptoribus *Lauretum.*

(58) Capræ, fortassis *Capralæ.*

(59) Æculum, fortassis *Equilium.*

(60) Aimanas, *Ammianum* forsan scribendum.

(61) Muran, *Muranum* scriptoribus, sive *Murianum.*

(62) Rhibantum, *Ripalta* sive *Rivus Altus.*

(63) Quomodo conditæ fuerint Venetiæ et quando, pluribus narrant, præter alios, scriptores Veneti: imprimis autem Andreas Dandulus serenissimus dux Venetiarum, qui quarto decimo sæculo et litteris et armis floruit; et ad quem exstant quamplurimæ epistolæ cum editæ tum ineditæ a Francisco Petrarcha, qui illa tempestate florebat, conscriptæ. Hujus autem viri Chronicon Venetum cum ineditum sit, nec cuilibet obvium, libet ex eo hic exscribere ea, quæ ad originem Venetiarum pertinent. Sic igitur ille: « Post vero multa tempora imperante Honorio Augusto in Occidente, Theodosio vero in Oriente, anno Domini nostri Jesu Christi 401, die 25 mensis Martii, Primates et populi urbium Venetiæ provinciæ ex Barbarorum incursu exinaniti, et instantis invasionis perterriti, declinare ad maritimas civitates, et receptacula refugii construere decreverunt, Primus namque Galienus de Fontana, Simeon de Glanconibus, et Antonius Calicus de Luntanis consules Patavii, suæ urbis invasionis nec immemores, hoc

B perficere statuentes, ad maritimam oram pervenerunt, et circa ostia fluminis Palti insulam sive tumbam ad opus meditatum satis habilem eligentes, felicis urbis Rivoalti nova fundamenta jactitarunt, decretumque est, ut quicunque operi vel exercitio navali utilis exsisteret, in hac urbe habitationem eligeret, immunitatibusque gauderet, exceptis servis, ac proditione vel falsitate damnatis; in qua urbe post modicum vir quidam architector nomine, natione Græcus, magister navium habitationem elegerat, de cujus domo ignis emanans mansiones quatuor et viginti concremavit, cumque inextinguibilis videretur, idem cum compatriotis in oratione positis, Deo et B. Jacobo apostolo votum exhibuit, construendi in ejus nomine et gloria ecclesiam novam in loco incendii exorti, statimque ignis extinctus est: perfectoque voto ecclesia consecrata est per Severinum episcopum Paduanum, Jocundum episcopum Tarvisinum, Ambrosium episcopum Altinatum, et Eponem episcopum Opiterginum: Felixque presbyter vir catholicus pro sacramentis ecclesiasticis exhibendis in ea deputatus est. »

C

Populi Venetiæ provinciæ ad oram maritimam veniunt.

« Montesilienses populi, et cæteri circa montaneas degentes ob eamdem cladem ad maritima venientes in littoribus Mathemauci Albiolam, Palestinam et Clugiam pariter condiderunt. Eo tempore urbis Aquileiæ proceres ad Aquas veniunt Gradatas, et in littore castrum spectabile construxerunt, quod ab aquarum nomine appellatur; tandem metropolis novæ Venetiæ efficitur. »

De Aquileiensibus Gradum fugientibus timore Attilæ.

« Anno Domini 424, Aquileienses obsessi ab Attila Hunnorum rege, non valentes se defendere, muros civitatis suæ statuis munierunt, et sic D decepto Attila et inadvertente, quasi omnes Gradum cum omnibus mulieribus, et parvulis ac suis bonis fugerunt, ibique perpetuo deinceps habitantes, Veneti quasi advenæ sunt nominati, unde inter Gradenses, qui priores fuerant habitatores ipsius loci, et Aquileienses de patriarchatu usque hodie controversia versatur. »

De Altinensibus in diversa loca timore Attilæ fugientibus.

« Post hæc Attila Altinum transiit, quod prius vocabatur Antenoride, quia ab Antenore primo ædificatur; et ii similiter parvulos cum matribus et thesauris miserunt ad Insulas maris; tandem non valentes resistere noctu illinc fugerunt, civitasque præfata in solitudinem redacta est: erat enim civitas magna habens sex portas, quarum uniuscujusque incolæ insulam apprehendentes,

desertus, non habitatus, et palustris : qui autem nunc Veneti appellantur Franci ab Aquileia, et cæteris Franciæ locis, et inhabitabant terram,
85 quæ e regione Venetiarum est. Cum autem venisset Attila Abarum rex, ac universam Franciam depopulatus esset, ac perdidisset, Franci omnes Aquileiam cum reliquis Franciæ urbibus deserere cœperunt, et ad Venetiarum insulas habitatoribus vacuas venerunt, et tuguria illic fecerunt, ob Attilæ regis metum. Hic autem Attila rex cum terram omnem devastasset, et Romam usque atque in Calabriam venisset, Venetiasque longe reliquisset, inventa securitate qui in insulas Venetiarum confugerant, et tanquam timore deposito omnes commemorari ibi statuerunt, et commorati sunt in hodiernum usque diem. Postquam vero Attila recessisset, multis post annis venit rursum rex Pipinus, qui Papiam tunc et cætera regna tenebat. Habebat enim tres fratres Pipinus, qui Franciæ omni et Sclavoniæ imperabant. Cum autem contra Venetos proficisceretur rex Pipinus, ingentem militum multitudinem secum ducens, castrametatus est in continenti ex altera parte trajectus insularum Venetarum, in loco cui nomen Aibolas. Videntes autem Veneti regem Pipinum contra se cum exercitu adventantem, et cum equis appulsurum esse ad insulam Madamauci, quæ continenti propinqua est, antennis jactis omnem trajectum muniverunt. Cum igitur videret Pipini exercitus nihil se efficere posse, quandoquidem trajectus alibi nullus esset, obsederunt eos in continenti per semestre, quotidie manum conserentes. Et Veneti quidem naves suas ingressi post antennas quas jecerant se tuebantur : rex vero Pipinus cum suo exercitu stabat in littore, quem Veneti cum sagittis et missilibus oppugnabant, ne in insulam trajiceret. Desperans igitur rex Pipinus ita Venetos compellavit : Subditi mei estis, siquidem a mea terra et

ἐρημός τις ἀοίκητος καὶ βαλτώδης (64). Οἱ δὲ νῦν καλούμενοι Βενέτικοι ὑπῆρχον Φράγγοι (65) ἀπὸ Ἀκουηλεγίας, καὶ ἀπὸ τῶν ἑτέρων τόπων τῆς Φραγγίας· καὶ κατῴκουν εἰς τὴν ξηρὰν ἀντικρὺ τῆς Βενετίας. Τοῦ δὲ Ἀτίλα τοῦ βασιλέως τῶν Ἀβάρων ἐλθόντος, καὶ πάσας τὰς Φραγγίας καταληϊσαμένου καὶ ἀφανίσαντος, ἤρξαντο φεύγειν μὲν πάντες, οἱ Φράγγοι (66) ἀπὸ Ἀκουηλεγίας, καὶ ἀπὸ τῶν ἑτέρων τῆς Φραγγίας κάστρων, ἔρχεσθαι δὲ πρὸς τὰς ἀοικήτους νήσους τῆς Βενετίας, καὶ ποιεῖν ἐκεῖσε καλλίβια, διὰ τὸν τοῦ βασιλέως Ἀτίλα φόβον. Αὐτοῦ οὖν τοῦ βασιλέως Ἀτίλα ληϊσαμένου πᾶσαν τὴν χώραν τῆς ξηρᾶς, καὶ μέχρι Ῥώμης καὶ Καλαβρίας ἐλθόντος, καὶ τὴν Βενετίαν μακρόθεν καταλιπόντος, ἄδειαν εὑρόντες οἱ προσπεφευγότες ἐν ταῖς νήσοις τῆς Βενετίας, καὶ οἷον τὴν δειλίαν ἀποσεισάμενοι, ἅπαντες ἐβουλεύσαντο τοῦ κατοικῆσαι ἐκεῖσε, ὅπερ καὶ ἐποίησαν, κατοικήσαντες ἐκεῖσε μέχρι τῆς σήμερον. Μετὰ δὲ τὸ ἀναχωρῆσαι τὸν Ἀτίλαν. Μετὰ χρόνους πολλοὺς (67) πάλιν παρεγένετο Πιπῖνος ὁ ῥήξ, ὃς ἦρχε τότε τῆς τε Παπίας καὶ ἑτέρων ῥηγάτων. Εἶχεν γὰρ οὗτος ὁ Πιπῖνος ἀδελφοὺς τρεῖς, οἵτινες ἦρχον πασῶν τῶν Φραγγιῶν καὶ Σκλαβινιῶν. Τοῦ δὲ ῥηγὸς Πιπίνου ἐλθόντος κατὰ τῶν Βενετίκων μετὰ δυνάμεως καὶ λαοῦ πολλοῦ, παρεκάθισεν διὰ τῆς ξηρᾶς ἐκεῖθεν τοῦ περάματος τῶν νήσων τῆς Βενετίας, εἰς τόπον λεγόμενον Ἀειβόλας (68). Οἱ οὖν Βενέτικοι ἰδόντες τὸν ῥῆγαν Πιπῖνον μετὰ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως κατ' αὐτῶν ἐπερχόμενον, καὶ μέλλοντα μετὰ τῶν ἵππων ἀποπλεῦσαι πρὸς τὴν νῆσον τοῦ Μαδαμαύκου (69) (ἔστι γὰρ αὕτη ἡ νῆσος πλησίον τῆς ξηρᾶς), βαλόντες κερατάρια ἅπαν τὸ πέραμα ἐναπέφραξαν. Εἰς ἀμηχανίαν οὖν ἐλθὼν ὁ τοῦ ῥηγὸς Πιπίνου λαὸς (οὐδὲ γὰρ ἦν δυνατὸν αὐτοὺς ἀλλαχοῦ περάσαι), παρεκάθισαν αὐτοῖς διὰ τῆς ξηρᾶς μῆνας ἓξ πολεμοῦντες καθ' ἑκάστην ἡμέραν μετ' αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν Βενέτικοι εἰσήρχοντο εἰς τὰ πλοῖα αὐτῶν, καὶ ἵσταντο ὄπισθεν τῶν παρ' αὐτῶν ῥιφέντων κεραταρίων. Ὁ δὲ ῥὴξ Πιπῖνος ἵστατο μετὰ τοῦ λαοῦ

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

propriis portarum nominibus eas vocarunt, ut Torcelum, Maiorbium, Buranum, Amorianum, Constantinianum, et Arvianum. Aliqui ex hujus urbis cives cessante persecutione incolatum Paduæ et Tarvisii elegerunt, a quibus illarum porta quædam ubi degebant Altina vel Attilia nuncupata est. »

De rege, et civibus Paduanis timore Attilæ in Rivoalto et Mathemauco se reducentibus.

« Idem Attila transivit Paduam : rex vero civitatis jam miserat reginam cum filiis, mulieribus et parvulis, et omni thesauro in Rivoalto; Attila autem urbem impugnans Paduam destruxit : cives vero qui evaserant, in Rivoalto et Mathemauco pervenerunt. Cum itaque tanta multitudine præfatæ insulæ non sufficerent, tumbam non longe ab eis exstare in ostio portus prospexerunt, in qua antiquissima mœnia videbantur affuisse : compertumque est hanc esse illam, in qua Trojani duce Antenore post Trojæ excidium in sinu Adriatico primitus habitarunt, vocata prius Troja, postea vero Pagos, id est Castrum, Olivolos latine dicitur, quod plenum ubi non est dare vacuum : et in ea profugum pars non minima sua firmavit domicilia : ecclesiaque sub vocabulo Sergii et Bacchi ibi postea constructa est per nobiles tribunos Venetos Strivacales nominatos, qui nunc Cavotorta dicuntur. »

(64) Βαλτώδης, *Palustris*. Hæc vox eadem significatione reperitur non semel apud Annam Comnenam. Vide Ducangii Gloss. Græc.

(65) Vide quæ de Francis habet infra scriptor noster cap. 30 et sequentibus.

(66) Sic ex ms. In editis hæc corrupta ac mutila habentur.

(67) Pipinus Venetias obsidione cingit anno Christi 810.

(68) Locus hic qui a Porphyrogenito Aibola appellatur, Dandulo Albiola dicitur.

(69) Sic in ms. In editis legitur πρὸς τὴν νῆσον τοῦ Δαμαύχου. At Dandulus locum hunc Mathemaucum appellat, ut videre est ex iis, quæ de origine Venetiarum paulo superius ex Danduli Chronico ms. proposuimus. Κερατάρια, *Antennæ*, Græcis *κέρατα*, ut apud Hesychium : et *κεραία*, scilicet τὸ ἐπάνω τοῦ ἱστοῦ δεδεμένον πλάγιον ξύλον, οὗ ἐξάπτεται ἡ ὀθόνη, ut est apud Scholiastem Homeri Iliad. Σ. Vide Ducangii Gloss. Græc.

αὐτοῦ ἐν τῷ αἰγιαλῷ. Καὶ οἱ μὲν Βενέτικοι μετὰ τοξείας καὶ ῥιπταρίων (70) ἐπολέμουν, μὴ ἐῶντες αὐτοὺς πρὸς τὴν νῆσον διαπεράσαι. Ἀπορήσας οὖν ὁ ῥὴξ Πιπῖνος εἶπε πρὸς τοὺς Βενετίκους, ὅτι Ὑπὸ τὴν ἐμὴν χεῖρα καὶ πρόνοιαν γίνεσθε, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς ἐμῆς χώρας καὶ ἐξουσίας ἐστέ. Οἱ δὲ Βενέτικοι ἀντέλεγον αὐτῷ, ὅτι Ἡμεῖς δοῦλοι θέλομεν εἶναι τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ οὐχὶ σοῦ. Ἐπὶ πολὺ δὲ βιασθέντες οἱ Βενέτικοι (71) ἀπὸ τῆς γεγονυίας ὀχλήσεως πρὸς αὐτοὺς, ἐποιήσαντο εἰρηνικὰς σπονδὰς πρὸς τὸν ῥῆγα Πιπῖνον, τοῦ παρέχειν αὐτῷ πλεῖστα πάκτα. Ἔκτοτε δὲ καθ' ἕκαστον χρόνον ἠλάττωτο τὸ πάκτον, ὅπερ καὶ μέχρι τῆς σήμερον διασώζεται. Τελοῦσι γὰρ οἱ Βενέτικοι τῷ κατέχοντι τὸ ῥηγάτον Ἰταλίας, ἤτοι Παπίας, διβάρια ἄσιμιν λίτρας λϛ' (72), καθ' ἕκαστον χρόνον. Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ ἔπαυσεν ὁ μεταξὺ Φράγγων καὶ Βενετίκων πόλεμος. Ὅτε δὲ ἤρξατο ἀποφεύγειν ὁ λαὸς πρὸς Βενετίαν καὶ ἀποσυνάγεσθαι, ὥστε πολλοὺς γίνεσθαι, ἀνηγόρευσαν ἑαυτοῖς δοῦκα τὸν εὐγενείᾳ τῶν ἄλλων διαφέροντα. Ἐγεγόνει δὲ ὁ πρῶτος δοὺξ ἐν αὐτοῖς (73) πρινὴ ἐλθεῖν κατ' αὐτῶν ὁ ῥὴξ Πιπῖνος. Ἦν δὲ τῷ τότε καιρῷ τὸ δουκάτον εἰς τόπον λεγόμενον Τζιβιτὰ νόβα (74), ὅπερ ἑρμηνεύεται *Νεόκαστρον*. Διὰ δὲ τὸ εἶναι τὸ προειρημένον νησίον (75) πλησίον τῆς ξηρᾶς, κοινῇ

ditione huc venistis. At illi responderunt : Romanorum imperatori subesse volumus, non tibi. Tandem vero crebris molestiis fatigati Veneti pacem cum Pipino rege vel inviti fecerunt, et tributá plurima promiserunt. Ex illo vero tempore singulis annis minutum fuit tributum, quod etiam hodie obtinet: solvunt enim Veneti quotannis Italiæ sive Papiæ regnum tenenti divaria argenti non signati libras triginta sex. Atque hoc modo bellum inter Francos et Venetos cessavit. Cum vero fugere Venetias populus cœpisset, ibique congregari, adeo ut ingens esset multitudo, ducem sibi crearunt qui nobilitate cæteros antecelleret; factusque jam fuit primus dux inter ipsos antequam contra eos arma sumeret **86** rex Pipinus. Erat tunc temporis Ducatus in loco qui dicebatur *Civita nova*, quod interpretantur, Civitas nova. Cum autem prædicta insula proxima continenti esset, de communi consilio Ducatum in aliam insulam transtulerunt, ubi etiamnum est; propterea quod tam longe a continente distet, quam quis hominem equo insidentem videre possit.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(70) Ῥιπτάριον, *Missile Spiculum*. Vide Ducangii Gloss. Græc.

(71) De belli hujus Pipini cum Venetis exitu varii varia prodiderunt, et præsertim Veneti scriptores : sed ut alios missos faciam, unius ex illis Andreæ Danduli Venetiarum ducis hac de re verba, maxime cum ejus chronicon non sit editum, libet hic proferre. Sic igitur ille : *Anno Domini* 809, *Caroli vero* VIII, *Pipinus rex Italiæ jussu patris rupto fœdere cum exercitu ad Venetiæ provinciam subjugandam per littora venit, qui cum portas dividentes littorum insulas cum resistentia difficillima pertransiisset, fugatis Brundulensibus, Clugensibus, et Palestrinensibus ad locum quemdam qui Albiola vocatur in ripa Mathemaucensis portus tandem pervenit, et nulla ratione prætendere in antegressum valuit : putans tamen Venetos brevi tempore famis inedia posse arcere. Veneti vero hoc audientes, panum et paximatum multitudine machinis projecta exercitum verberant, ne famis opinione omnino excludatur. Francorum tunc recalescentibus viribus, Veneti Mathemauco urbe relicta in Rivoalto venerunt; quos cum qualiter remittere posset rex Pipinus subtiliter indagaret, cujusdam vetulæ astutæ functus consilio, pontem ex lignaminibus, vasculis et viminibus connexis super aridas aquas construi fecit, putans absque obstaculo Rivoaltum introire. Statuta itaque hora equites cum fiducia pontem ascendunt. Tunc Veneti hujus consilii nec ignari, cum multis præparatis navigiis clandestine obviam exierunt in augumento aquarum, insultantes eos, de quibus, ex dissolutione lignaminum submersis fere omnibus qui pontem ascenderunt, victoriam optatam habuerant. Rex autem consternatus videns amodo intentum suum complere non posse, adjacentia quæ potuit loca vastavit, et usque ad ecclesiam S. Michaelis omnia comburendo pervenit, et ut quidam scribunt, provinciam Nichiphoro Constantinopolitano Imperatori juxta fœdus censuit relinquendam, et non multo post Pipinus rex Mediolani moritur :* Fallitur itaque scriptor indoctus libelli, cui titulus *Squitinio della Liberta Veneta*, dum ait, recentiores rerum Venetarum scriptores tantum, belli quod contra Venetos Pipinus gessit, a parte Venetorum stetisse victoriam asserere; quippe Andreas Dandulus quarto decimo sæculo florebat, unus ex primis rerum Venetarum scriptoribus, vir probus et litteris et armis conspicuus, uti testatur Franciscus Petrarcha, qui eodem ævo florebat, in suis epistolis, cum editis, tum ineditis, quæ in bibliotheca Regia et Colbertina asservantur; ex quibus sane quam plurimas eidem Dandulo Petrarcha conscripserat.

(72) Meursius pro διβάρια, διάρια legit, quod vix probem, inquit Ducangius in Gloss. Neque enim Veneti, regi Italiæ 36 argenti libras in diaria regum pensitasse verisimile : tametsi fateor quid hæc vox sonet me penitus ignorare. Sic laudatus Ducangius. At fortassis quispiam putabit hic pro *dibaria* legendum esse *divalia*.

(73) De institutione primi ducis Venetiarum sic habet Dandulus a nobis supra laudatus in suo Chronico ms. : *Anno Domini* 697, *dum apud insularem Venetiam gentium multitudo copiosa in vico quolibet habitaret, tribuni, et omnes proceres, et plebeii cum patriarcha, et universo clero in Heraclia his diebus pariter convenerunt, ut imminentibus damnis et periculis obviarent, et suæ provinciæ statui in melius providerent, et augerent. Cum igitur tribuni insularum discrepantes sibi, ad invicem deferre non vellent, Longobardi absque resistentia eorum fines invaserunt : qua de re unanimiter sibi ducem præesse decreverunt, qui æquo moderamine populum sibi subditum gubernaret, et vim atque potestatem haberet in publicis causis generalem concionem advocandi; tribunos etiam et judices constituendi, qui in privatis causis, exceptis mere spiritualibus, tam laicis quam clericis æqualiter jura tribuerent; ita tamen quod gravatis liceat quandocunque ducis remedium implorare, cujus jussione clericorum concilia et electiones prælatorum a clero et a populo debeant inchoare, et electi ab eo investitionem accipere, et ejus mandato inthronizari. His salubriter ordinatis, Christi nomine invocato Paulutium civem Heracleanum sapientia præditum ac nobilitate conspicuum concorditer ducem constituerunt, et de regimine ducatus juste et æquanimiter exercendo ei sacrum præstiterunt, et in throno cum insignibus Ducalibus posuerunt.*

(74) Civita nova, *Civitas Nova*.

(75) Sic in ms. et ita legendum esse monuit

βουλῇ μετέθηκαν τὸ δουκάτον εἰς ἕτερον νησίον (76), ἐν ᾧ καὶ νῦν ἐστι σήμερον, διὰ τὸ εἶναι μηκόθεν τῆς ξηρᾶς, ὅσον βλέπει τις ἄνδρα ἵππῳ ἐφεζόμενον.

CAPUT XXIX.

De Dalmatia, et populis ei adjacentibus.

Diocletianus imperator summopere Dalmatiam amavit; quare etiam populi Romani colonias eo deduxit; populique illi Romani quoque nuncupati sunt, quippe qui Roma illuc commigrassent; manetque iis cognomen istud ad hodiernum usque diem. Laudatus itaque imperator Diocletianus urbem illic Aspalathum condidit, et in ea palatia omni descriptione majora exstruxit, quorum etiamnum reliquiæ supersunt veteris magnitudinis testes, quamvis diuturnitate temporum ea consumpta sint. Enimvero urbem quoque Diocleam quam nunc Diocletiani incolunt, ædificavit idem imperator: unde etiam Diocletianorum cognomen nacti sunt ejus regionis incolæ. Istorum autem Romanorum protendebantur termini ad flumen Danubium usque; quod cum aliquando transmisissent discendi gratia quinam trans Danubium habitent, invenerunt Sclavinos, qui et Abari nuncupati, gentem inermem. Neque vero hi trans flumen habitare aliquos, neque cis flumen isti arbitrabantur. Quia autem inermes, atque ad bellum imparatos Abaros comperiebant Romani, debellantes eos prædam inde et captivos abducentes recesserunt. Et ex eo tempore permutationes duas instituentes Romani a Pascha ad Pascha suos permutabant, ita ut magno sanctoque Sabbato obviam sibi fierent et qui a mansionis suæ loco discederent, et qui in hanc servitutem succederent. Etenim prope mare sub hac ipsa urbe urbs

ΚΕΦΑΛ. ΚΘ'.

Περὶ τῆς Δαλματίας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ παρακειμένων ἐθνῶν.

Ὅτι Διοκλητιανὸς ὁ βασιλεὺς πάνυ τῆς χώρας Δελματίας (77) ἠράσθη, διὸ καὶ ἀπὸ τῆς Ῥώμης λαὸν ἀγαγὼν (78) μετὰ τὰς φαμηλίας αὐτῶν ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Δαλματίας χώρᾳ τούτους κατεσκήνωσεν· οἳ καὶ Ῥωμάνοι προσηγορεύθησαν διὰ τὸ ἀπὸ Ῥώμης μετῳκισθῆναι, καὶ ταύτην μέχρι τῆς σήμερον τὴν ἐπωνυμίαν ἐναποφέρονται (79). Οὗτος οὖν ὁ βασιλεὺς Διοκλητιανὸς καὶ τὸ τοῦ Ἀσπαλάθου κάστρον ᾠκοδόμησε (80) καὶ ἐν αὐτῷ παλάτια ἐδείματο, λόγου καὶ γραφῆς ἁπάσης ἐπέκεινα, ὧν καὶ μέχρι τῆς σήμερον τῆς παλαιᾶς εὐδαιμονίας λείψανα φέρονται, κἂν ὁ πολὺς χρόνος αὐτὰ κατηνάλωσεν. Ἀλλὰ καὶ τὸ κάστρον Διόκλεια (81) τὸ νῦν παρὰ τῶν Διοκλητιανῶν κατεχόμενον ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Διοκλητιανὸς ᾠκοδόμησεν, ὅθεν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν Διοκλητιανοὶ καλεῖσθαι, οἱ τῆς ἐκείνης χώρας ἐναπειλήφασιν. Ἡ δὲ καὶ τῶν αὐτῶν Ῥωμάνων διακράτησις ἦν μέχρι τοῦ Δανούβεως ποταμοῦ· οἵ καί ποτε θελήσαντες τὸν ποταμὸν διαπεράσαι, καὶ καταμαθεῖν (82) τίνες κατοικοῦσιν ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ, διαπεράσαντες εὗρον ἔθνη Σκλαβινικὰ ἄοπλα ὄντα· ἅτινα καὶ Ἄβαροι ἐκαλοῦντο. Καὶ οὔτε οὗτοι ἤλπιζον ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ κατοικεῖν τινας, οὔτε ἐκεῖνοι ἔνθεν τοῦ ποταμοῦ. Διὰ οὖν τὸ ἀόπλους εὑρεῖν αὐτοὺς τοὺς Ἀβάρους οἱ Ῥωμάνοι, καὶ πρὸς πόλεμον ἀπαρασκευάστους, καὶ καταπολεμήσαντες ἀνελάβοντο πραῖδαν, καὶ αἰχμαλωσίαν, καὶ ἀνεχώρησαν. Καὶ ἔκτοτε ποιήσαντες ἀλλάγια δύο οἱ Ῥωμάνοι ἀπὸ Πάσχα ἕως Πάσχα τὸν λαὸν αὐτῶν ἐνήλλασσον, ὥστε τῷ μεγάλῳ καὶ ἁγίῳ

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

Meursius in notis, cum perperam in suo codice ms. legeretur σημεῖον pro νησίον.

(76) Tunc Veneti Mathemauco urbe relicta ad Rivoaltum venerunt, ut scribit Dandulus ad annum Christi 809.

(77) Aliis scribitur *Dalmatia* per *a* in prima; at *Delmatia* scribendum docet Cassiodori geographia: item nummus Fl. Delmatii imperatoris, hoc tractu oriundi, quem historici omnes per *a* in prima scribunt, male. Sic Ortelius. Cujus quidem sententiæ suffragatur vetus inscriptio Patavina apud Sertorium Ursatum in Monum. Patav. pag. 270. Inscriptio autem hæc est:

IANO, PATRI
AUG. SACRUM
C. JULIUS. C. F. SER
ÆTOR. ÆD
DONATUS. AB. TI. CAES
AUG. F. AUGUSTO TORQ
MAIORE. BELLO. DELMA
TICO OB HONOREM
II VIRATUS CUM LIBERIS
SUIS POSUIT.

Verum *Dalmatia* et *Delmatia* dicitur scriptoribus cum Græcis tum Latinis. Vide notas Holstenii in Stephanum Byzantium, Velleium Longum lib. de Orthographia, et Laurentium Pignorium, in Comment. ad laudatam inscriptionem Patavinam pag. 270.

(78) Romanorum colonias in Dalmatiam ante Diocletianum reipublicæ Romanæ tempore deductas patet cum ex scriptoribus, tum ex inscriptionibus antiquis ac aliis monumentis, quæ in Dalmatia adhuc supersunt. Vide Lucium de Regno Dalmatiæ ac Croatiæ lib. I.

(79) Dalmatas sicut et cæteros imperii Romani provinciales ab ipsis Barbaris, qui imperium occuparunt, Romanos dictos constat, præsertim ubi sedibus fixis Romanos conterminos habebant; nam ipsos non speciali provinciæ nomine, sed generali Romanorum nuncupabant; qua quidem ut plurimum distinctione, auctores post declinationem imperii usi sunt, ut a Barbaris distinguerent provinciales Romani imperii, ut constat de Gallis et Hispanis et hic etiam de Dalmatis apparet ex iis quæ toto hoc capite, et sequenti scribit Porphyrogenitus.

(80) De Spalato sive, ut Porphyrogenitus habet, Aspalatho, pluribus loquitur idem scriptor hoc ipso capite paulo infra; ubi et nos plura adnotabimus.

(81) Vide quæ de urbe Dioclea et Diocletianis habet infra cap. 35 Scriptor noster, et nostras ibidem Notas.

(82) Sic ex ms. codice; quippe in editis hæc depravata ac mutila habentur. De hac autem expeditione Romanorum, qui Dalmatiam incolebant in Sclavinos, quos hic Porphyrogenitus Abares sive Abaros appellat; et quomodo Dalmatia ab iisdem Sclavis occupata fuerit, pluribus Scriptor noster agit capite sequenti; ubi vide quæ adnotamus.

Σαββάτῳ ἀλλήλοις συναντᾷν, τοὺς μὲν ἀποστρεφομένους ἀπὸ τοῦ παραμονίμου, τοὺς δὲ εἰς τὴν τοιαύτην δουλείαν ἀπερχομένους. Καὶ γὰρ πλησίον τῆς θαλάσσης ὑπὸ τὸ αὐτὸ κάστρον, κάστρον ἐστὶ τὸ ἐπιλεγόμενον Σαλῶνα (83), μέγεθος ἔχον τὸ ἥμισυ Κωνσταντινουπόλεως, ἐν ᾧ πάντες οἱ Ῥωμάνοι συνήγοντο καὶ καθωπλίζοντο, καὶ προσαπεκίνουν ἐκ τῶν ἐκεῖσε, καὶ πρὸς τὴν κλεισοῦραν ἀπήρχοντο τὴν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ κάστρου ὑπάρχουσαν μίλια τέσσαρα· ἥτις καὶ μέχρι τοῦ νῦν καλεῖται Κλεῖσα (84), διὰ τὸ συγκλείειν τοὺς διερχομένους ἐκεῖθεν. Καὶ ἐκ τῶν ἐκεῖσε ἀπήρχοντο πρὸς τὸν ποταμόν. Τὸ οὖν τοιοῦτον ἀλλάγιον ἐπὶ πολλοῖς γινόμενον χρόνοις, οἱ ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ Σκλάβοι, οἱ καὶ Ἄβαροι καλούμενοι, καθ' ἑαυτοὺς ἐσκόπησαν λέγοντες, ὅτι Οὗτοι οἱ Ῥωμάνοι, ἐπεὶ ἐπέρασαν καὶ εὗρον πραῖδαν, ἀπὸ τοῦ νῦν καθ' ἡμῶν οὐ παύσονται διαπερῶντες· καὶ διὰ τοῦτο μηχανησώμεθα κατ' αὐτῶν. Οὕτως οὖν οἱ Σκλάβοι οἱ Ἄβαροι βουλευσάμενοι, καὶ διαπερασάντων ποτὲ τῶν Ῥωμάνων (85), ποιήσαντες οὗτοι ἐγκρύμματα, καὶ πολεμήσαντες ἐνίκησαν αὐτούς. Καὶ ἀναλαβόμενοι τά τε ὅπλα αὐτῶν καὶ τὰ φλάμουλα (86), καὶ τὰ λοιπὰ πολεμικὰ σημεῖα, διαπεράσαντες οἱ προειρημένοι Σκλάβοι τὸν ποταμὸν ἦλθον εἰς τὴν κλεισοῦραν. Οὓς καὶ ἰδόντες οἱ ἐκεῖσε ὄντες Ῥωμάνοι, θεασάμενοι δὲ τὰ φλάμουλα καὶ τὴν ἐξόπλισιν τῶν ὁμοφύλων αὐτῶν, τοὺς αὐτῶν ὁμοφύλους εἶναι νομίσαντες, ἡνίκα κατέλαβον οἱ Σκλάβοι οἱ προρηθέντες εἰς τὴν κλεισοῦραν, παρεχώρησαν αὐτοῖς διελθεῖν. Διελθόντες δὲ εὐθὺς τοὺς Ῥωμάνους οὗτοι ἐξήλασαν, καὶ τὴν Σαλῶνα τὸ προειρημένον κάστρον ἐκράτησαν. Καὶ κατοικήσαντες ἐκεῖσε ἔκτοτε κατὰ μικρὸν ἀρξάμενο πραιδεύειν, τοὺς Ῥωμάνους τοὺς εἰς τοὺς κάμπους καὶ εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη κατοικοῦντας ἠφάνισαν, καὶ τοὺς τόπους αὐτῶν κατεκράτησαν. Οἱ δὲ λοιποὶ Ῥωμάνοι εἰς τὰ τῆς παραλίας κάστρα διεσώθησαν, καὶ μέχρι τοῦ νῦν κρατοῦσιν αὐτά· ἅτινά εἰσι τάδε κάστρα· τὸ Ῥαοῦσιν, τὸ Ἀσπάλαθον (87), τὸ Τετραγγοῦριν, τὰ Διάδωρα, ἡ Ἄρβη, ἡ Βέκλα, καὶ τὰ Ὄψαρα· ὧντινων καὶ οἰκήτορες μέχρι τοῦ νῦν οἱ Ῥωμάνοι καλοῦνται (88).

est Salona nuncupata, dimidium habens ejus magnitudinis quam Constantinopolis : in ea congregati omnes Romani arma sumebant, indeque discedentes ad clausuram pergebant quatuor millia passuum ab ipsa urbe Salona distantem, quæ in hodiernum usque diem Clissa nuncupatur, quod illac prætereuntes quasi concludat, atque inde ad flumen **87** proficiscebantur. Hac igitur permutatione multis annis facta, Sclavi qui trans flumen habitabant, qui et Abari dicti, re considerata dixerunt inter sese : Romani hi ex quo primum trajecerunt, prædamque nacti sunt, nunquam trajicere desinent; itaque aliquid contra machinemur. Hoc igitur consilio Sclavi sive Abari, cum Romani aliquando flumen transmisissent, positis insidiis illos adorti oppugnarunt, viceruntque; ac sumptis eorum armis, vexillis et reliquis signis bellicis, trajecto prædicti Sclavi flumine ad clausuram venere : quos ubi viderunt Romani, qui illic excubias agebant, conspectis vexillis et armatura gentilium suorum, gentiles eos esse suos arbitrati, cum ad clausuram præfati Sclavi accessissent, transitum illis permiserunt. Sed intromissi Romanos oppido expulerunt, necnon etiam laudatam urbem Salonam occuparunt : ibique sedibus positis paulatim ex eo tempore incipientes prædari, Romanos in campis et in locis editioribus habitantes deleverunt, eorumque loca invaserunt. Cæteri vero Romani in oræ maritimæ oppidis servati sunt, eaque etiamnum tenent, et sunt ista : Rausium, Aspalathum, Tetrangurium, Diadora, Arbe, Becla, et Opsara : eorumque habitatores in hodiernum usque diem Romani nuncupantur.

Ὅτι ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, καθ' ὃν μέλλει τρόπον ῥηθήσεσθαι ἐν τῇ τῶν Χρωβάτων καὶ Σέρβλων συγγραφῇ, πᾶσα ἡ Δελματία (89), καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἔθνη, οἷον Χρω-

Ab imperio autem Heraclii Romanorum imperatoris, uti, cum de Croatis et Serviis agemus, dicturi sumus universa Dalmatia, necnon finitimæ illi gentes, Croati, Servii, Zachlumitæ, Terbu-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(83) Salon Colonia, navale Dalmatarum, urbs magna et antiqua : at hodie præter paucas casas, rudera quæ supersunt, sunt testes ejus magnitudinis. De ea loquuntur passim scriptores et Geographi veteres, sed perperam nonnulli ex recentioribus scribunt, Diocletianum in ea condidisse palatia, et arcem Clissam ibidem esse, quippe Spalatum sive Aspalathum, ubi erant palatia Diocletiani quatuor millia passuum distat a Salone, et decem millia passuum distat ab arce Clissa. Vide Joannem Lucium de Regno Dalmatiæ et Croatiæ, nec non Thomæ archidiaconi Spalatensis historiam Salonitanam, et Jacobi Sponii Itinerarium tom. I. pag. 106.

(84) Nimirum *Clissa*, non vero *Clusa*, ut Meursius perperam interpretatur. Olim dicta fuit *Andetrium*, ut Joannes Lucius a nobis paulo superius laudatus opinatur. Hæc hodie Latinis *Clissa* dicitur, et Slavis *Klis*. Distat a Salone quatuor milliaribus, et decem a Spalato. Vide Jacobi Sponii Itinerarium tom. I, pag. 108, et seqq.

(85) Sic ex ms. codice : in editis vero legitur, καὶ διαπεράσαντές ποτε οἱ Ῥωμάνοι, ἐποίησαν οὗτοι ἔγκρυμμα, etc.

(86) Φλάμουλον, *Flammulum*, *Vexillum Flammeum vexillum*. Vide Ducangii utrumque Glossarium.

(87) De Rausio seu Ragusio et aliis Dalmatiæ maritimis civitatibus, quæ a Slavis non fuerunt occupatæ, pluribus loquitur in fine hujus capitis scriptor noster; ubi vide quæ observamus.

(88) Incolæ illarum urbium Romani appellati sunt, quod Roma illuc commigraverint, ut scribit idem Constantinus initio hujus capitis; et quod Latinum Sermonem diu servaverint, ut tradit Willelmus Tyrius lib. II, cap. 27. Et quidem Ragusini cives ad undecimum sæculum usque lingua Latina utebantur; postmodum vero quia multæ familiæ Slavorum Ragusium commigrarunt, cives Ragusini paulatim, patria lingua posthabita, Sclava uti cœperunt.

(89) Interpretatio Meursii hic mutila ac depravata comparet, quod quidem factum librarii incuria nemo non videt.

niotæ, Canalitæ, Diocletiani, ac Arentani qui et Pagani nuncupati sunt, ditioni Romanæ se subtraxerunt; quippe cum Romanum imperium per imperantium tunc temporis ignaviam atque socordiam, maxime Michaelis Amoriensis Balbi, tantum non expirasset, qui Dalmatiæ oppida incolebant, sui juris facti, neque Romano imperatori, neque cuiquam alteri subjecti. Itidem conterminæ illis gentes, Croati, Servii, Zachlumitæ, Terbuniotæ, Canalitæ, Diocletiani et Pagani, excussis Romani imperii habenis liberi, suisque non alienis legibus usi sunt. Principes vero, ut aiunt, hæ gentes non habent, præter Zupanos senes, quemadmodum etiam reliqui Sclavorum populi. Plurimi etiam ex his Sclavis non baptizabantur, imo diu baptismi expertes manserunt. Imperante autem piissimo imperatore Basilio, legatos miserunt petitum, ut qui ex ipsis baptizati nondum essent, baptizarentur, essentque veluti ab origine imperio Romano subjecti. Horum precibus auditis 88 beatus ille præclarusque imperator Cæsarianum una cum sacerdotibus misit, omnesque illos qui in prædictis gentibus nondum baptizati erant, baptizavit; baptizatis autem ipsis, tunc principes eis designavit, quos vellent, eligerentque, e stirpe quam maxime diligerent ac amarent. Atque ex eo tempore in hodiernum usque diem principes ipsis ex eadem stirpe, et non aliunde eliguntur. Pagani autem, qui et Arentani Romanorum lingua nuncupati sunt, in locis inaccessis atque præruptis baptismi expertes relinquebantur. Pagani quippe Sclavorum lingua *non baptizati* dicuntur. Deinceps vero etiam hi, missis ad eumdem præclarum imperatorem legatis, petierunt baptizari; misit itaque, et baptizavit. Deinde vero, ut antea

δάτοι, Σέρδλοι, Ζαχλοῦμοι, Τερδουνιῶται, Καναλεῖται, Διοχλητιανοὶ, καὶ Ἀρεντανοὶ, καὶ οἱ Παγάνοι (90) προσαγορευόμενοι. Τῆς δὲ τῶν Ῥωμαίων βασιλείας διὰ τὴν τῶν τότε κρατούντων νωθρότητα καὶ ἀφέλειαν εἰς τὸ μηδὲν παράπαν μικροῦ δεῖν ἐναπονευσάσης, καὶ μάλιστα δὲ ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ Ἀμορίου (91) τοῦ Τραυλοῦ, οἱ τὰ τῆς Δαλματίας κάστρα οἰκοῦντες γεγόνασιν αὐτοκέφαλοι, μήτε τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων, μήτε ἑτέρῳ τινὶ ὑποκείμενοι· ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκεῖσε ἔθνη, οἵ τε Χρωδάτοι καὶ Σέρδλοι, καὶ Ζαχλουμεῖται (92), Τερδουνιῶται καὶ Καναλεῖται, καὶ Διοχλητιανοὶ, καὶ οἱ Παγάνοι τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ἀφηνιάσαντες (93) γεγόνασιν ἰδιόρυθμοι καὶ αὐτοκέφαλοι, τινὶ μὴ ὑποκείμενοι. Ἄρχοντας δὲ, ὥς φασι, ταῦτα τὰ ἔθνη μὴ ἔχει, πλὴν ζουπάνους (94) γέροντας, καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ Σκλαδίνιαι ἔχουσι τύπον. Ἀλλὰ οἱ πλείονες τῶν τοιούτων Σκλάδων οὐδὲ ἐδαπτίζοντο, ἀλλὰ μέχρι πολλοῦ ἔμενον ἀδάπτιστοι. Ἐπὶ δὲ Βασιλείου τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως (95) ἀπέστειλαν ἀποκρισιαρίους ἐξαιτούμενοι καὶ παρακαλοῦντες αὐτὸν τοὺς ἐξ αὐτῶν ἀδαπτίστους βαπτισθῆναι, καὶ εἶναι ὥστε ἐξ ἀρχῆς ὑποτεταγμένους τῇ βασιλείᾳ τῶν Ῥωμαίων· ὧντινων εἰσακούσας ὁ μακάριος ἐκεῖνος καὶ ἀοίδιμος βασιλεὺς, ἐξαπέστειλε βασιλικὸν μετὰ καὶ ἱερέων, καὶ ἐδάπτισεν αὐτοὺς πάντας τοὺς τῶν προῤῥηθέντων ἐθνῶν ἀδαπτίστους τυγχάνοντας· καὶ μετὰ τὸ βαπτισθῆναι αὐτοὺς, τότε προεδάλετο εἰς αὐτοὺς ἄρχοντας οὓς ἐκεῖνοι ἤθελον καὶ προέκρινον, ἀπὸ γενεᾶς ἧς ἐκεῖνοι ἠγάπων καὶ ἔστεργον. Καὶ ἔκτοτε μέχρι τοῦ νῦν ἐκ τῶν αὐτῶν γενεῶν γίνονται ἄρχοντες εἰς αὐτοὺς, καὶ οὐκ ἐξ ἑτέρας. Οἱ δὲ Παγάνοι, οἱ καὶ τῇ Ῥωμαίων διαλέκτῳ (96) Ἀρεντανοὶ καλούμενοι, εἰς δυσδάτους τόπους καὶ κρημνώδεις κατελείφθησαν ἀδάπτιστοι. Καὶ γὰρ Παγάνοι κατὰ τὴν τῶν Σκλάδων γλῶσσαν (97)

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(90) Sic emendat et Meursius; quippe paulo infra scribitur, καὶ οἱ Παγάνοι, sed hic perperam legitur cum in mss, tum in editis, καὶ Ὑπαγάνοι. De his autem populis omnibus loquitur infra pluribus Scriptor noster.

(91) Perperam legitur cum in mss. tum in editis Ξαμορίου pro Ἀμορίου. De hac defectione Dalmatarum sub Michaele Balbo loquitur et continuator Combefisianus Theophanis pag. 52: Ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ Δαλματία τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀπέστη τότε βασιλείας, καὶ γεγόνασιν ἅπαντες ἰδιόρυθμοί τε καὶ αὐτοκέφαλοι μέχρι τῆς τοῦ Βασιλείου τοῦ ἀοιδίμου βασιλείας· τότε γὰρ πάλιν οὗτοι Ῥωμαίοις καθυπετάγησαν. *Sed et omnis Dalmatia sub id tempus a Romano imperio defecit, suique omnes juris ac sibi capita exsti erunt, quoadusque inclytus ille Basilius imperium regendum suscepit. Tunc enim Romanæ facti sunt ditionis.* Verum urbs Ragusium nunquam Romano imperio paruit, sed ab ipsa sui origine semper libera suis legibus regebatur; quod quidem facile cognosci potest ex ipsomet Porphyrogenito.

(92) De his omnibus populis loquitur pluribus infra Scriptor noster.

(93) Perperam in editis, σαφηνιάσαντες legitur sed optime Meursius emendat.

(94) Ζουπάνος Scriptoribus Latinis *Zupanus*, *Zuppanus*, et *Jupanus*, Dignitas apud Slavos. Vide Joannem Lucium de Reg. Dalmatiæ et Croatiæ; necnon notas Ducangii in Alexiadem pag. 347.

(95) Plurimæ Slavorum gentes baptizantur, imperante Basilio Macedone. Vide scriptores qui res hujus imperatoris memoriæ prodiderunt, necnon libellum seu fragmentum de Russorum ad fidem Christi conversione, quod ex codice ms. Colbertino infra proferimus cum de Russis ac Russia agimus.

(96) Sic ex ms. codice. Perperam legitur in editis, οἱ δὲ Παγάνοι, οἱ δὲ τῇ Ῥωμαίων διαλέκτῳ. Qui autem Porphyrogenito Ἀρεντανοὶ appellantur, a Cedreno Ῥεντανοὶ vocantur. De Arentanis pluribus agit scriptor noster infra cap. 36.

(97) Hanc ipsam rem repetit Pophyrogenitus pluribus infra cap. 36, ubi de Arentanis. At fallitur cum hic tum ibi dum ait Paganos Sclavorum seu Slavorum lingua non baptizatos intelligi; quippe Paganus Latinis scriptoribus Christianis dicitur *Gentilis*, seu *Idololatra*. Vide Gloss. med. et inf. Latinitatis Ducangii, ubi quamplurima loca prædictorum scriptorum in medium proferuntur: unde facile quispiam intelligere poterit vocem hanc Latinam, et non Slavam esse, maxime cum hac voce nostrates non utantur ad denotandos non baptizatos, neque quidquam apud ipsos significet. Verum locus hic Porphyrogeniti ambigendi occasionem Ducangio præbuit in notis ad Alexiadem, (ubi ait Anna Scythas Latinorum more, seu recepto apud Latinos idiomate et vocabulo *Paganos* appellabat.) Pagani vox, inquit, Slavorumne pro-

ἀβάπτιστοι ἑρμηνεύονται (98). Μετὰ δὲ τοῦτο καὶ αὐτοὶ ἀποστείλαντες εἰς τὸν αὐτὸν ἀοίδιμον βασιλέα ἐξῃτήσαντο βαπτισθῆναι καὶ αὐτοί· καὶ ἀποστείλας ἐβάπτισε καὶ αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ, ὡς προέφημεν (99), διὰ τὴν τῶν κρατούντων νωθρότητα καὶ ἀφέλειαν εἰς κατόπιν τὰ τῶν Ῥωμαίων ἦλθον πράγματα, καὶ οἱ τὰ τῆς Δαλματίας κάστρα οἰκοῦντες γεγόνασιν αὐτοκέφαλοι, μήτε τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων, μήτε ἄλλῳ τινὶ ὑποκείμενοι. Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ ἀοιδίμου καὶ ἀειμνήστου βασιλέως ἐλθόντων Σαρακηνῶν (1) ἀπὸ Ἀφρικῆς τοῦ τε Σολδανοῦ καὶ τοῦ Σάβα καὶ τοῦ Κλαφοῦς μετὰ καραβίων λϛʹ (2), κατέλαβον ἐν Δαλματίᾳ, καὶ ἐπόρθησαν τὸ κάστρον τὰ Βούτοβα (3), καὶ τὸ κάστρον τὴν Ῥῶσσαν (4), καὶ τὸ κάστρον τὰ Δεκάτερα τὸ κάτω (5). Καὶ ἦλθον καὶ εἰς τὸ κάστρον Ῥαουσίου (6), καὶ παρεκάθισαν αὐτῷ μῆνας δέκα πέντε. Τότε βιασθέντες οἱ Ῥαουσαῖοι ἐδηλοποίησαν Βασιλείῳ τῷ ἀειμνήστῳ βασιλεῖ Ῥωμαίων, λέγοντες αὐτῷ οὕτως· Ἐλέησον ἡμᾶς, καὶ μὴ ἐάσῃς ἀπολέσθαι παρὰ τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς σπλαγχνισθεὶς ἀπέστειλε τὸν πατρίκιον Νικήτα (7) δρουγγάριον τοῦ πλωΐμου, οὗ τὸ ἐπίκλην ὁ Ὀρύφας, μετὰ χελανδίων ἑκατόν. Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ μαθόντες τὴν μετὰ τοῦ στόλου ἄφιξιν τοῦ πατρικίου δρουγγαρίου τοῦ πλωΐμου, ἔφυγον καταλιπόντες τὸ κάστρον Ῥαουσίου, καὶ ἀντεπέρασαν ἐν Λογουβαρδίᾳ, καὶ πολιορκήσαντες τὸ κάστρον Βάρεως (8), τοῦτο ἐπόρ-

A dixi, per imperantium ignaviam, atque socordiam retro lapsæ sunt res Romanorum, ac incolæ oppidorum Dalmatiæ sui juris facti, neque Romano imperatori, neque cuiquam alteri paruerunt. Post aliquod vero temporis, præclaro illo ac semper memorando Basilio fræna imperii moderante, venientes ab Africa Saraceni cum Soldano, Saba, et Calphone, navibusque xxxvi applicuerunt in Dalmatia; atque urbes Butoba, Rosa, et inferius Decatera expugnarunt : inde adversus Ragusium profecti eam urbem obsidione cinctam quindecim tenuere menses. Tum Ragusini cives in angustias adducti Basilio semper memorando Romanorum imperatori id significarunt, hisce verbis : Miserere nostri, neque nos permittas ab
B infidelibus pessundari : eaque re imperator motus Nicetam Patricium mittit drungarium rei navalis, Orypham cognominatum, cum chelandiis centum. At Saraceni ubi adfuturum mox cum classe Patricium, rei navalis drungarium, resciverunt, ab obsidione Ragusinæ urbis discesserunt, et in Longobardiam trajicientes urbem Barium obsidione cinxerunt, expugnaruntque. Tunc Soldanus extructis ibi palatiis Longobardiam omnem Romam usque annos quadraginta tenuit. Hac itaque de causa imperator ad Ludovicum Franciæ regem, et ad Papam Romanum, legatos misit petitum, ut exercitui a se misso auxilium ferant : qui

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

C pria fuerit, an Latinorum, an vero eam Latini a Slavis hauserint, jure controverti potest, cum longe ante Slavorum auditum nomen usurpent scriptores Christiani, etsi in confesso sit ante Constantinum Magnum, et Constantium vix usurpatum hac notione pro gentilibus et idololatris, ut pridem observatum a Baronio in notis ad Martyrologium. Verum si Ducangius Sclavam linguam calluisset, et loca Scriptorum illa, quæ in laudato Glossario exhibet sedulo considerasset, procul dubio dixisset Porphyrogenitum hac in re errasse.

(98) Perperam hic in mss. et in editis legitur ἑρμηνεύεται, sed optime habetur in ms. Regio infra cap. 36, ἀβάπτιστοι ἑρμηνεύονται· qui quidem locus in editis depravatus ac mutilus est, ut suo loco dicemus.

(99) Nimirum ab Heraclii imperio, et maxime temporibus Michaelis Balbi Dalmatæ excusso Romani imperii jugo, sui juris facti sunt, ut paulo
D superius ait.

(1) De hac Saracenorum expeditione in Dalmatiam loquitur etiam idem Porphyrogenitus lib. II. de Them. cap. 11 et in avi Basilii Vita n. 53, unde hausit quæ in hanc rem habet Cedrenus : Zonaras autem paulo diversa habet.

(2) Varie nomen horum ducum Saracenorum a Scriptoribus effertur : Porphyrogenitus hoc capite primum *Saba* appellat, ut et Cedrenus; at lib. II de Thematibus cap. 11 eumdem *Saman* appellat, et in avi Basilii Vita *Samban*. Erchempertus in Hist. Langob. ipsum *Seodam* nuncupat; qui quidem Anonymo Casin. et Leoni Ost. *Seodan* : denique auctori Chronici S. Vincentii de Vulturno *Sangdam* vocatur. At quem hic Κλαφοῦς nuncupat Porphyrogenitus, eumdem lib. II de Them. cap. 11 et in avi Basilii Vita Καλφοῦς appellat. Et quidem *Calphon* Soldani meminit etiam Leo Ost. lib. I, 27.

(3) Perperam hic legitur cum in mss. tum in editis, τὰ Βούγοβα; hanc quippe ipsam urbem Porphyrogenitus τὴν Βούτοβαν appellat, lib. II de Them. cap. 11, et in avi Basilii Vita eidem ἡ Βούτομα dicitur; Cedreno vero Βούταμα vocatur. Hæc autem ipsa urbs Plinio *Butua* dicitur; hodieque *Budua* appellatur.

(4) Eidem libro II de Them. cap. 11 et in avi Basilii Vita, Ῥῶσα hæc urbs appellatur; hodieque etiam *Rosa* dicitur non longe ab Ascruvio seu Ascrivio posita.

(5) Aliis scriptoribus Græcis Δεκάταρα dicitur, hodie Catarum, Catharum et Cattara. Slavis vero Cotor; de qua quidem urbe pluribus Scriptor noster loquitur infra hoc ipso capite. Hæc autem urbs occupata fuit a Saracenis, excepta superiori tantum ipsius parte, in alto ac prærupto monte sita, ubi hodieque arx munitissima cernitur. Cæterum de urbe Cataro sic habet Jacobus Luccari lib. I Degli Annali di Rausa pag. 9 : *Ora ruinato il regno di Vuladislau, i Bulgari passarono piu oltre, et abbrusciarono Onogoscie, Risano, e Cataro qual crebbe dalle ruine d'Ascrivio, e di Kotor di Bosna, la qual rocca Ruggero al 2 lib. della Cosmografia, chiama Vissikotor, ove naquero Nedor, Miroslau, e Vukascin, i quali aiutarono con le facoltà loro l'edificio di Cataro.*

(6) Interpretatio Meursii hic depravata ac mutila comparet. Quæ Ῥαοῦσιν et Ῥαούσιον dicitur Porphyrogenito et Cedreno, a Zonara appellatur Ῥαγούσιον.

(7) Perperam in Zonara scribitur, ὁ Ὠρίφας pro Ὀρύφας vel Ὠρύφας. Hujus autem Nicetæ Patricii meminit Ludovicus II imperator in epistola ad Basilium Macedonem imperatorem, ubi *Hadriatici Servator* dicitur.

(8) Erchempertus in Hist. Longob. cap. 20 : *Per*

uterque petitioni ejus obsequentes cum magna manu jungunt se copiis ipsius una cum Chrobatis, Serviis, Zachlumis, Terbuniotis, Canalitis, et Ragusinis, cunctisque Dalmatiæ oppidorum incolis (nam hi omnes ex imperatoris mandato aderant), qui in Longobardiam trajicientes urbem Barin obsederunt expugnaruntque.

A θησαν. Τότε ὁ Σολδανὸς κτίσας ἐκεῖσε παλάτια, κατεκράτησε πᾶσαν Λογουβαρδίαν μέχρι Ῥώμης (9) ἔτη τεσσαράκοντα. Ὁ οὖν βασιλεὺς διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἀπέστειλε πρός τε τὸν Λοδόηχον τὸν ῥῆγα Φραγγίας (10) καὶ τὸν πάπα Ῥώμης, ἵνα συνεπαμύνεται τῷ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντι στρατῷ. Οἱ δὲ ὑπείξαντες τῇ τοῦ βασιλέως αἰτήσει, ὅ τε ῥὴξ καὶ ὁ πάπας, ἦλθον ἀμφότεροι μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ ἑνωθέντες τῷ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντι στρατῷ ἅμα τῷ Χρωβάτῳ, τῷ Σέρβλῳ, καὶ Ζαχλούμῳ, καὶ Τερβουνιώταις, καὶ Καναλείταις, καὶ Ῥαουσίοις, μετὰ πάντων τῶν ἀπὸ τῆς Δελματίας κάστρων (οὗτοι γὰρ πάντες βασιλικῇ κελεύσει παρῆσαν), καὶ περασάντων ἐν Λογουβαρδίᾳ ἐκάθισαν τὸ κάστρον Βάρεως, καὶ ἐπόρθησαν αὐτό.

Sciendum autem est, quod Chrobatos, **89** reliquosque Sclavorum principes, Ragusini cives suis navibus in Longobardiam transmiserint. Et urbem quidem Barim, totamque regionem, ac prædam universam sibi habuit imperator Romanorum : Soldanum vero cum cæteris Saracenis rex Fran-

Ἰστέον ὅτι τοὺς Χρωβάτους καὶ τοὺς λοιποὺς Σκλαβάρχοντας, οἱ τοῦ κάστρου Ῥαουσίου οἰκήτορες μετὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν καραβίων (11) διεπέρασαν ἐν Λογουβαρδίᾳ. Καὶ τὸ μὲν κάστρον Βάρεως (12), καὶ τὴν χώραν, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν πᾶσαν ἀνελάβ B βετο ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων· τὸν δὲ Σολδανὸν, καὶ

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

idem tempus Agareni Barim insidentes cœperunt, devastantes stirpitus, deprædare totam Apuliam, Calabriam, et pedetentim Salernum ac Beneventum depopulari initiarunt. Evocati autem Saraceni fuere a Radelgiso principe Beneventano in auxilium suum contra Capuanos, per Pandonem Castaldeum Barensem fidelem suum, ut habent Anonymus Casin. cap. 8. Leo Ost. lib. I, cap. 27, et Chronicon S. Vincentii de Vulturno pag. 694. Sed cur dicatur Barium Rausiorum urbs Symeoni Logothetæ, causam apud alios scriptores non reperio. Sic ille ad annum 17 Imperii Basilii Macedonis : Σολδανὸς ὁ τῶν Ἀγαρηνῶν ἀρχηγὸς, τὴν Βάρην κρατήσας, ἥτις ἐστὶν πόλις μεγάλη τῶν Ῥαουσέων, καὶ ἐν αὐτῇ κατοικήσας, πολλὰς ἑτέρας πόλεις καὶ χώρας C κατελυμήνατο. *Soldanus Agarenorum princeps, capto Bario, quæ Rausiorum urbs magna est, in eoque positis sedibus, multas alias urbes locaque diripiebat.*

(9) Ut porro Saraceni in finitimas provincias effusi, imperium suum in Italia dilatarint, præter Porphyrogenitum, et alios scriptores Græcos, a nobis supra citatos, pluribus rem prosequitur Erchempertus cap. 19 ut et Leo Ost., lib. I cap. 32.

(10) Sic ex sequentibus emendo; quippe hic in mss. et in editis pro τὸν ῥῆγα legitur τὸν δοῦκα. Hæc autem paulo diversa a Zonara narrantur; verum in hoc conveniunt omnes Græci scriptores, Basilium Macedonem non modo destinatam pro Dalmatis classem in Italorum subsidium misisse, sed et Romanum pontificem et Ludovicum Franciæ regem, ut suis copiis Italos adjuvarent, per epistolas impulisse. At scriptores Latini, Erchempertus nimirum et auctor Chronici S. Vin- D centii de Vulturno, evocatum produnt Ludovicum Franciæ regem a Capuanis et Beneventanis, Beneventi fines per Soram ingressum, Capuaque, cujus princeps rebellaverat, capta, anno sequenti multis fultum auxiliaribus Barim perrexisse, ac cum prædicto Sangdam Augustalem exercitum pugnam commisisse, fudisseque Saracenos; deinde Materam ac Canusium expugnasse; reversum denique Beneventum, cum Saracenorum vires debilitatæ admodum essent, misso exercitu Barim cepisse, et in ea Sangdam cum aliis ejus satellitibus. Eadem ferme tradit et Leo Ostiensis lib. I, cap. 28, qui sane Ludovici expeditionem in annum 866 conjicit, Barimque quatuor annis ab eo obsessam ait At Lupus Protospatha et Anonymus Barensis Barim a Ludovico captam fuisse scribunt die tertia mensis Februarii anni 868, ind. I. Hinc videtur non optime congruere numerus quadraginta annorum, quem ponit Porphyrogenitus a capta a Saracenis urbe Bario ad diem qua ex Italia pulsi fuere iidem Saraceni a Ludovico II imperatore, Lotharii imperatoris filio. Cæterum nomen Ludovici varie a Græcis scriptoribus effertur; Porphyrogenito hoc ipso capite, dicitur Λοδόηχος, et Δολόηχος, et libro II de Them. cap. 11, Λοδοῦχος, quod quidem scribæ inscitia depravatum esse non dubito. In avi Basilii Vita eidem scribitur Λοδοῖξος, Cedreno vero Δολῖχος. At ubique legendum Λοδόηχος, vel Λοδοῖχος.

(11) Satis illustre est hoc Porphyrogeniti testimonium ad urbis Ragusinæ patriæ meæ antiquitatem comprobandam; quippe nono sæculo, Basilio C Macedone imperante, Slavorum principum auxiliares copias ad Barium urbem recuperandam in Apuliam nostrates propriis navibus transportarunt, ut Porphyrogenitus adnotat : quas procul dubio non habuisset Ragusina urbs nono sæculo, nisi jam ab aliquot sæculis fundata esset, et tunc magna esset ac florentissima, metropolis totius Romanæ gentis, quæ in Dalmatia erat, ut infra ex eodem Porphyrogenito dicemus. Originem autem ac progressum Ragusinæ reipublicæ, et quando maxime floruerit in re navali subsequentibus sæculis, facile quispiam intelligere poterit ex compendio Annalium Ragusinorum, edito ab Illustrissimo Jacobo Luccari patricio Ragusino, Italico idiomate, Venetiis 1605, et ex opere Mauri Orbini Ragusini, abbatis Melitensis, cui titulus *Il Regno degli Slavi*, edito Pisauri 1601.

(12) Quod ait hic Porphyrogenitus Barim, totamque regionem, ac prædam universam sibi ha- D buisse imperatorem Romanum, Soldanum vero cum cæteris Saracenis abductum fuisse a Ludovico Franciæ rege Capuam ac Beneventum, in dubium revocant nonnulli, eo quod Erchempertus, auctor Chronici S. Vincentii de Vulturno et protospatha tradant, Græcos demum Barim post excessum Ludovici imperatoris ingressos, ut a Saracenis, quorum vires quotidie invalescebant, sese tutarentur. Erchempertus cap. 29 et Chronicon S. Vincentii : *Hoc audientes qui Bari residebant, Gregorium Bajulum imperatorem Græcorum, qui tunc in Ydronto degebat, cum multis exercitibus ob Saracenorum metum Barim introduxerunt : qui statim apprehensum Castaldeum, illiusque primores Constantinopolim misit, quibus jurejurando fidem dederat.* Quod quidem in annum 875, ind. VIII, rejiciunt Protospatha et Anonymus Barensis, proinde post excessum Ludovici imperatoris, qui Ravennæ obiit die 13 mensis Augusti, anno 874.

τοὺς λοιποὺς Σαρακηνοὺς ἀνελάβετο Λοδόηχος ὁ ῥὴξ Φραγγίας, καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς ἐν τῷ κάστρῳ Καπύης, καὶ ἐν τῷ κάστρῳ Βενεβενδοῦ (13)· καὶ οὐδεὶς αὐτὸν εἶδεν γελῶντα. Εἶπεν δὲ ὁ ῥήξ, ὅτι Εἴ τίς μοι τὸν Σολδανὸν μετὰ ἀληθείας ἀναγγείλῃ ἢ ὑποδείξῃ γελῶντα, δώσω αὐτῷ χρήματα πολλά· καὶ μετὰ τοῦτο εἶδέ τις αὐτὸν γελῶντα, καὶ τῷ ῥηγὶ Λοδοήχῳ ἀπήγγειλεν. Ὁ δὲ προσκαλεσάμενος τὸν Σολδανὸν ἠρώτησεν αὐτὸν ποίῳ τρόπῳ ἐγέλασεν. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἅμαξαν εἶδον, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ τροχοὺς κυλιομένους, καὶ τούτου χάριν ἐγέλασα (14), ὅτι καὶ ἐγώ ποτε κεφαλὴ ἤμην, καὶ ἀρτίως εἰμὶ ὑποκάτω πάντων, καὶ πάλιν δύναται ὁ Θεὸς ὑψῶσαί με. Καὶ ἀπὸ τότε προσεκαλεῖτο αὐτὸν ὁ Λοδόηχος εἰς τὴν τράπεζαν αὐτοῦ, καὶ συνήσθιεν αὐτῷ. Οἱ δὲ ἄρχοντες τῆς Καπύης καὶ Βενεβενδοῦ ἤρχοντο πρὸς τὸν Σολδανὸν ἐρωτῶντες αὐτὸν περὶ ἰατρειῶν καὶ θεραπείας ἀλόγων (15), καὶ λοιπῶν ὑποθέσεων, ὡς γέροντα καὶ πεπειραμένον. Ὁ δὲ Σολδανὸς πανοῦργος ὢν καὶ σκολιός, εἶπε πρὸς αὐτούς, ὅτι Πρᾶγμα θέλω εἰπεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ δέδοικα τοῦ μὴ παρ' ὑμῶν κατάδηλον γενέσθαι πρὸς τὸν ῥῆγα (16), καὶ ἀπολέσω τὴν ἐμαυτοῦ ζωήν. Οἱ δὲ ὤμοσαν αὐτῷ, καὶ θαῤῥήσας εἶπε πρὸς αὐτούς, ὅτι Ὁ ῥὴξ ἐξορίσαι θέλει πάντας ὑμᾶς ἐν τῇ μεγάλῃ Φραγγίᾳ, καὶ ἐὰν ἀπιστῆτε, ἐκδέξασθε μικρόν, κἀγὼ πληροφορῶ ὑμᾶς. Καὶ ἀπελθὼν εἶπε πρὸς τὸν Λοδόηχον, ὅτι Οἱ ἄρχοντες τοῦ τόπου κακοί εἰσι, καὶ σὺ οὐ δύνασαι κυριεῦσαι τὴν χώραν ταύτην, ἐὰν μὴ ἀφανίσῃς τοὺς δυνατοὺς τοὺς ἀντιπίπτοντάς σοι· ἀλλὰ δέσμευσον τοὺς πρώτους τοῦ κάστρου, καὶ ἀπόστειλον αὐτοὺς εἰς τὴν χώραν σου, καὶ τότε ὡς θέλῃς οἱ λοιποὶ ὑποταγήσονταί σοι. Καὶ ὅτε παρέπεισεν αὐτὸν ἵνα πληρώσῃ τὴν βουλὴν αὐτοῦ, καὶ ὥρισε γενέσθαι ἁλύσεις σιδηρᾶς εἰς τὸ ἐξορίσαι αὐτούς· ἀπῆλθεν ὁ Σολδανὸς καὶ εἶπε πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ὅτι Ἀκμὴν οὐ πιστεύετε ὅτι ὁ ῥὴξ ἐξορίστους ὑμᾶς ποιεῖ, καὶ παντελῶς ἐξ ἀνθρώπων γίνεται τὸ μνημόσυνον ὑμῶν· ὅμως εἰ θέλετε τελείως πληροφορηθῆναι, ἀπελθόντες θεάσασθε τί ἄρα ἐργάζονται πάντες οἱ χαλκεῖς τῇ προστάξει τοῦ ῥηγός· καὶ εἰ οὐχ εὕρητε αὐτοὺς ἐργαζομένους τὰς ἁλύσεις καὶ τὰ δεσμά, γινώσκετε ὅτι πάντα τὰ παρ' ἐμοῦ λαλούμενα ὑμῖν ἔστι ψευδῆ· εἰ δὲ ἀληθεύω, φροντίσατε τὴν σωτηρίαν ὑμῶν, καὶ ἐμὲ εὐεργετήσατε τὸν τὰ χρηστὰ καὶ σωτήρια ὑμῖν

ciæ Ludovicus, et Capuam ac Beneventum ipsos abduxit. Et Soldanum quidem nemo unquam ridentem videbat; itaque multas ei pecunias rex pollicetur, qui vere ridentem ipsum aut ostendisset, aut nuntiasset. Evenit autem postea, ut quidam ridentem Soldanum videret, qui regi Ludovico significavit. Ille accersitum Soldanum interrogavit quamobrem risisset? Isque respondit : Currum cernebam, et vertentes in eo rotas, et hujus rei gratia risum edidi : nam ego quoque aliquando caput fui, nunc autem infra omnes sum ; et potest me Deus rursum exaltare. Atque ex illo tempore ad mensam illum suam Ludovicus adhibuit. Principes vero Capuæ et Beneventi ventitabant ad Soldanum interrogantes eum de medicina ac cura equorum, aliisque rebus, uti senem, et multo usu peritum. Ille autem vafer admodum et versutus cum esset, dixit ipsis : Est quod communicatum vobis velim, sed vereor ne per vos regi innotescat, et ego in periculum vitæ incidam : qui cum jurejurando se obstrinxissent, fidentior factus dixit iis : Rex vos omnes in magnam Franciam transportare statuit, et si non creditis, exspectate paulisper, donec plenam vobis fidem faciam. Discedensque dixit Ludovico : Principes hujus loci improbi sunt, neque tu dominari huic regioni valebis, nisi potentioribus, qui tibi obsistunt, e medio sublatis. Sed primores urbis in vincula conjectos in tuam regionem mitte, et tunc pro arbitrio cæteri sese submittent. Cum autem persuasisset ipsi consilio suo obsequi, isque jam catenas ferreas faciendas decrevisset iis ablegandis, adiit Soldanus principes, inquiens : Adhuc vos non creditis regem vos exterminaturum, et omnino ex hominibus eruendam memoriam vestri. At si omnino certiores rei fieri vultis, abite et videte quid ubique fabri mandato regis conficiant : et nisi circa catenas ac vincula occupatos inveneritis, tunc me omnia falsa dixisse vobis judicate : sin autem vera dixero, curæ vobis sit propria salus, mihique qui utilia vobis et salutaria consilia dederim, beneficium reddite. Persuasi vero principes Soldani verbis, compedibus et vinculis conspectis, omnino id quod erat crediderunt, atque ex eo tempore de tollendo rege Ludovico consilium ceperunt. Rex autem **90** horum omnium

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(13) Sic ex ms. Codice

(14) Quæ de Soldani risu, et ut a Capuanis et Beneventanis libertatem adeptus fuerit Soldanus, tradit hic et in avi Basilii Vita Porphyrogenitus, eadem ferme Cedrenus ac Zonaras narrant. Cæterum his consimilia narrantur a Theophylacto Simocatta lib. VI, cap. 11, et a Theophane anno 13. Mauricii imperatoris, de rege quodam a Sesostri Ægyptiorum rege captivo facto. Cum enim ex devictis regibus quatuor selegisset Sesostris qui currum, quo triumphum agens vehebatur, equorum more traherent, unus ex iis cunctari visus est, dum crebro retro conversis oculis rotæ volubilitatem contemplaretur. Rex vero toties respicientem compellans : Quid est, inquit, bone vir, quod oculos in tergum toties retorques? Quid ita rotas aspectas? Quonam abire inhias? Cui ille respondit : Τεθαύμακα τῶν τροχῶν τὰ κινήματα· ἀνώμαλον ἔχει τὴν κίνησιν· τὰ τοίνυν τούτων μέρη μετεωρούμενα, αὖθις καταχθόνια γίνεται, καὶ ἔμπαλιν τὰ περιπέτεια μετὰ τοῦτο ἀπεωρίζεται. *Tum ille, Miror, ait, tam varios rotarum motus : earum quippe partes in altum sublatæ, rursus in humum descendunt, iterumque ascendunt, quæ descenderant.* His auditis, narrant Sesostrin ad modestiam correctum esse, mandasseque denuo junctis mulis, a collo regum juga demi.

(15) Ἄλογον, *Equus*. Vide Gloss. Græc. Ducangii.

(16) Sic ex præcedentibus et subsequentibus emendamus. In mss. et in editis legitur, πρὸς τὸν δοῦκα.

ignarus venatum egreditur; cumque reverteretur, principes ipsius loci urbe occupata, intrare eum minime permiserunt. Rex itaque Ludovicus, insurgentes contra se principes videns, ad sua regreditur. Principes vero Soldano dixere: Quid tibi vis faciamus pro eo quod nos servaveris? Ille vero dimitti ad suos voluit, eoque facto in Africam profectus in propriam regionem se recepit. Pristinæ autem malitiæ minime oblitus, exercitu collecto cum magna manu ad obsidendas capiendasque urbes Capuam ac Beneventum venit. Capuani vero ac Beneventani legatos in Franciam ad regem Ludovicum mittunt, uti suppetias ipsis adversus Soldanum et Afros ferret. At rex Ludovicus his cognitis, et quomodo egisset Soldanus, principibus persuadens regem compeditos in Franciam mittere voluisse, sic ipsis respondit: Pœnitet quidem me etiam eorum quæ antea vobis præstiti, cum vos ab hostibus servarim, pro quo beneficio mala mihi reposuistis; et quemadmodum ejectus ipse a vobis fui, ita nunc de vestro exitio gaudeo. Tunc ad summam angustiam redacti, a rege Ludovico ad Romanorum imperatorem legatos mittunt petitum, ut ipsis opitularetur, atque ab ejusmodi periculo eos liberaret. Pollicetur opem imperator; sed legato ab urbe Constantinopolitana redeunte, atque læta suis nuntia afferente de auxilio ab imperatore mittendo, priusquam in urbem se recipere posset, a Soldani excubiis captus fuit. Præsciverat quippe ille legationem factam ad imperatorem Romanum, et omni studio incubuit ut legatum caperet, quod et factum fuit. Comprehenso autem legato, intellexit quo defunctus fuerat officio, et post paucos dies auxilia Romani imperatoris adfutura. Dicit itaque ei Soldanus: Quod si quæ dixero feceris, libertate, et maximis muneri-

A βουλευσάμενον. Οἱ δὲ ἄρχοντες πεισθέντες τῷ τοῦ Σολδανοῦ λόγῳ, θεασάμενοι δὲ καὶ τὰς ἀλύσεις καὶ τὰ δεσμά, τελείαν πληροφορίαν ἔλαβον, καὶ ἔκτοτε ἐμελέτων τὴν ἀπώλειαν τοῦ ῥηγὸς Λοδοήχου. Ὁ δὲ ῥὴξ ταῦτα πάντα ἀγνοῶν ἐξῆλθε πρὸς τὸ κυνηγῆσαι· ὑποστρέψαντος δὲ, οἱ τούτου ἄρχοντες ἐκράτησαν τὸ κάστρον, μὴ ἐάσαντες αὐτὸν εἰσελθεῖν (17). Ὁ δὲ ῥὴξ Λοδόηχος τὴν τῶν ἀρχόντων ἔνστασιν θεασάμενος, εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ὑπέστρεψεν. Οἱ δὲ ἄρχοντες εἶπον πρὸς τὸν Σολδανόν· Τί ἄρα θέλεις ἡμᾶς ποιῆσαί σοι περὶ τῆς γενομένης εἰς ἡμᾶς παρὰ σοῦ σωτηρίας; Ὁ δὲ ᾐτήσατο ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ ἀπολῦσαι αὐτόν· καὶ τούτου γενομένου ἀπῆλθεν ἐν Ἀφρικῇ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ χώραν. Μὴ ἐπιλαθόμενος δὲ τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ κακίας ἐστρατοπέδευσε, B καὶ ἦλθε μετὰ δυνάμεως ἐν Καπύῃ καὶ ἐν Βενεβένδῳ πρὸς τὸ πολιορκῆσαι καὶ ὑποτάξαι αὐτούς. Οἱ δὲ τὰ τοιαῦτα κάστρα κρατοῦντες ἀπέστειλαν πρέσβεις πρὸς τὸν ῥῆγα Λοδόηχον ἐν Φραγγίᾳ, ἵνα ἐλθὼν συνεπαμύνηται αὐτοῖς κατὰ τοῦ Σολδανοῦ καὶ τῶν Ἀφρικῶν. Ὁ δὲ ῥὴξ Λοδόηχος ταῦτα μαθὼν, καὶ ὅνπερ ἐποίησε τρόπον ὁ Σολδανὸς πείσας καὶ τοὺς ἄρχοντας, ὅτι Δεσμίους μέλλει ὑμᾶς ὁ ῥὴξ ἐν Φραγγίᾳ ἐξορίσαι, ἀντεδήλωσεν αὐτοῖς, ὅτι Καὶ ἅπερ ἐποίησα πρότερον εἰς ὑμᾶς μεταμεμέλημαι, ὅτι ἔσωσα ὑμᾶς ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, καὶ ἀνταπεδώκατέ μοι πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν· καὶ καθὼς ἐδιώχθην παρ' ὑμῶν, ἀρτίως χαίρω ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ ὑμῶν. Τότε ἀπορήσαντες ἀπὸ τοῦ ῥηγὸς Λοδοήχου ἀπέστειλαν πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων C τοῦ δοῦναι αὐτοῖς βοήθειαν, καὶ λυτρώσασθαι τοῦ τοιούτου κινδύνου· ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπέσχετο βοηθῆσαι αὐτοῖς. Τοῦ δὲ ἀποκρισιαρίου ἀπὸ τῆς πόλεως ὑποστρέψαντος, καὶ ἀγαθὰς ἀγγελίας τοῖς πέμψασιν αὐτὸν ἀποκομίζοντος, περὶ τῆς τοῦ βασιλέως συμμαχίας, μήπω τούτου ἀποσωθέντος ἐν τῷ κάστρῳ,

ANSELMI BANDURII NOTÆ

(17) Eadem ferme narrant Cedrenus et Zonaras, sed scriptoribus Latinis non conveniunt, qui Ludovicum custodiæ tunc mancipatum fuisse ab Adelgiso scribunt. Ita porro Erchempertus cap. 34: *Quibus ita patratis,* (capta scilicet Bari) *videns diabolus suos eliminari, Christoque universa restaurari, et damna inferni dolens, suo instinctu cœperunt Galli graviter Beneventanos persequi, ac crudeliter vexare. Qua de re et Adelgisus princeps* (Beneventanus) *adversus Lodoguicum Augustum erectus cum suis Beneventi infra mœnia degentem, ac secure quiescentem astu doloso sanctissimum virum, Salvatorem scilicet Beneventanæ provinciæ cepit, et custodiis mancipavit, bonaque ejus diripiens, ditatus est, cunctosque viros exercitales exspoliavit, et fugere compulit.* Iis consona tradunt Leo Ostiensis lib. I, cap. 38, et auctor Chronici S. Vincentii, sæpe a nobis laudatus: qui Ludovicum custodiæ mancipatum fuisse ab Adelgiso narrant; a qua quidem infra quadraginta dies innumerabili Saracenorum exercitu ab Africa adveniente, dimissus est, ut scribit laudatus Leo Ostiensis. At scriptor Annalium Francorum mensium rem paulo aliter narrat an. 871: *Adalgisus imperatorem destitutum suorum viribus cernens, jamdudum conceptam iniquitatem parturit, et cum suis fautoribus Palatium, in quo imperator meridie* D *quiescebat, occupare nititur. Imperator clamore irruentium excitatus, lecto desilit, arma corripit, et cum perpaucis corporis sui custodibus ad ostium domus turbatus procedit, aditumque ferro intercludens, hostem a liminibus arcet. Adalgisus sentiens non sine discrimine ostia domus esse penetranda, ab introitu pedem retrahit, palatiumque flammis exuri jubet. Interea imperator dextras sibi dari petit, pacemque obnixe deposcit. Cui responsum est, non aliter petita impetraturum, nisi prius jurejurando promitteret, nunquam se diebus vitæ suæ Beneventi fines intraturum, neque pro calumnia, quam tunc patiebatur, vindictam aliquando exacturum. Allatis itaque sanctorum pignoribus, necessitate contrictus, sacramentum quod ab eo exigebatur juravit, statimque postero die a Benevento exiit.* Mox narrat ut anno sequenti Ludovicus imperator Romam venerit, et a Joanne papa absolutus a sacramento, Adelgisum tyrannum denuntiatum in Corsicam fugere compulerit, ac tandem Ludovicus anno 874, vitam finierit. Cæterum de Ludovici captione similia habet Leo Ostiensis lib. I, cap. 38, ubi de Capua a Saracenis obsessa, et a Ludovico fusis ibi Saracenis nonnulla, nihil tamen de legato Capuanorum ad Basilium misso, de quo Porphyrogenitus, Cedrenus ac Zonaras loquuntur.

ἐκρατήθη παρὰ τῶν βιγλῶν τοῦ Σολδανοῦ· προεγνώκει γὰρ ὁ Σολδανὸς τὴν γεγονυῖαν ἀποστολὴν πρὸς ἱκεσίαν τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ ἐπύχτευσε τοῦτον ἀποκρισιάριον αὐτῶν κρατῆσαι, ὅπερ καὶ γέγονε. Κρατηθέντος δὲ αὐτοῦ ἔμαθε τὴν ἀποτελεσθεῖσαν παρ' αὐτοῦ δουλείαν, καὶ ὅτι δι' ὀλίγων ἡμερῶν καταλαμβάνει ἡ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων βοήθεια. Ὁ δὲ Σολδανὸς εἶπε τῷ αὐτῷ ἀποκρισιαρίῳ, ὅτι Εἰ ποιήσεις ὅπερ σοι εἴπω, ἐλευθερίας καὶ δωρεῶν μεγίστων ἀξιωθήσῃ· εἰ δὲ μή, πονηρῷ θανάτῳ τὴν ζωὴν ἀπολέσεις. Τοῦ δὲ ὑποσχομένου ἐκπληρῶσαι τὰ κελευόμενα αὐτῷ, εἶπεν ὁ Σολδανὸς πρὸς αὐτόν, ὅτι Κελεύω στῆναί σε πλησίον τοῦ τείχους, καὶ προσκαλέσασθαι τοὺς ἀποστείλαντάς σε, καὶ εἰπεῖν πρὸς αὐτούς· Ἐγὼ μὲν τὴν δουλείαν ἣν ὤφειλον ποιῆσαι πεποίηκα, καὶ τὸν βασιλέα Ῥωμαίων περὶ ὑμῶν ἐδυσώπησα· πλὴν οὖν γινώσκετε, ὅτι εἰς κενὸν ἐγένετο ἡ ὁδός μου, καὶ ὁ βασιλεὺς πάμφαυλον ἔθηκε τὴν παρ' ὑμῶν γεγονυῖαν ἱκεσίαν, καὶ ἀπὸ τοῦ βασιλέως μὴ ἐλπίζετε βοήθειαν. Τοῦ δὲ ὑποσχομένου ταῦτα μετὰ χαρᾶς (18) ἐκπληρῶσαι, ἤγαγον αὐτὸν πλησίον τοῦ κάστρου, καὶ ἐν οὐδενὶ θέμενος τὰ παρὰ τοῦ Σολδανοῦ ῥηθέντα πάντα, μήτε τὰς ἀπειλὰς αὐτοῦ φοβηθείς, μήτε ταῖς ὑποσχέσεσιν αὐτοῦ πεισθείς, ἀλλὰ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ θέμενος διελογίσατο ἐν ἑαυτῷ, ὅτι Συμφέρον ἐστὶν ἐμὲ μόνον ἀποθανεῖν, καὶ μὴ τοιαύτας ψυχὰς διὰ λόγου παγιδεῦσαι καὶ προδοῦναι εἰς θάνατον· καὶ δὴ πλησίον τοῦ τείχους αὐτοῦ γενομένου, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας προσκαλεσαμένου, εἶπε πρὸς τοὺς ἐξουσιάσαντας τοῦ τοιούτου κάστρου· Ἐγὼ μέν, κύριοί μου, τὴν διακονίαν μου ἐξεπλήρωσα, καὶ τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων δηλωθέντα ὑμῖν ἀπαγγελῶ· πλὴν ὁρκίζω ὑμᾶς εἰς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν σωτηρίαν παντὸς τοῦ κάστρου, καὶ αὐτῶν τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ἵνα ἀντὶ ἐμοῦ εὐεργετήσητε τὰ τέκνα μου, καὶ τὴν ἐλπίζουσαν ἀπολαβεῖν με σύμβιόν μου· ὡς γὰρ ποιήσητε μετὰ αὐτῶν, παρὰ τοῦ δικαίου καὶ μισθαποδότου ἀγαθοῦ Θεοῦ, μέλλοντος κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, τὸν μισθὸν ἀπολήψεσθε. Καὶ ταῦτα εἰπὼν παρεθάῤῥυνεν αὐτοὺς λέγων· Ἐγὼ μὲν ἀπὸ τοῦ Σολδανοῦ ἀπολοῦμαι, καὶ περὶ τὴν ζωὴν κινδυνεύω· ὑμεῖς δὲ στῆτε ἑδραῖοι καὶ μὴ δειλανδρήσητε, ἀλλ' ὑπομείνατε μικρόν, καὶ εἰς ὀλίγον ἡμερῶν φθάσει ἡ ἀποσταλεῖσα ὑμῖν σωτηρία παρὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, οἱ κατέχοντες αὐτὸν οἰκεῖοι τοῦ Σολδανοῦ παρὰ προσδοκίαν τὰ παρ' αὐτοῦ λαληθέντα ἀκούσαντες, ἔβρυξαν ἐπ' αὐτὸν τοὺς ὀδόντας, καὶ εἷς τοῦ ἑτέρου προέτρεχον, τίς ἄρα τῆς αὐτοῦ σφαγῆς γένειεν αὐτουργός (19). Τοῦ δὲ παρ' αὐτῶν ἀναιρεθέντος, πτοηθεὶς ὁ Σολδανὸς τὴν τοῦ βασιλέως ἐρχομένην δυναστείαν, ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν. Καὶ ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦ νῦν καὶ οἱ τῆς Καπύης καὶ οἱ τῆς Βενεβενδοῦ εἰσὶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων εἰς τελείαν δούλωσιν καὶ ὑποταγήν, διὰ τὴν εἰς αὐτοὺς γενομένην μεγάλην ταύτην εὐεργεσίαν.

A bus cohonestaberis: sin autem, mala morte peribis. Cumque legatus facturum se mandata pollicitus esset, dixit ei Soldanus: Jubeo te proxime muros sistere ac eos, qui te miserunt advocare, ipsisque dicere: Ego quidem quod vobis officium debui præstiti, imperatoremque Romanum pro vobis oravi, verum notum vobis volo, frustra mihi susceptam hanc profectionem fuisse; et supplicationem vestram imperator rejecit, neque est quod opem ab illo ullam exspectetis. Legato autem hæc se executurum cum lætitia promittente, ad urbem eum duxerunt. At spretis omnibus quæ Soldanus dixerat, neque minis ejus territus, neque pollicitationibus persuasus, sed Dei timorem in pectore **91** gestans, hæc in animo cogitavit: Satius est unum me mori, B quam tot animas verbo compediri, et ad mortem prodi. Et sane cum proxime muros esset, omnesque principes advocasset, ita urbis primates allocutus est: Ego quidem, domini mei, officio meo defunctus sum, et quæ significari vobis Romanorum imperator jussit nuntiabo: at obtestor vos per Filium Dei, urbisque vestræ universæ, et animarum vestrarum salutem, uti pro me benefaciatis liberis meis, et quæ me amplecti sperat conjugi: quemadmodum enim illis feceritis, ita a justo et bonorum remuneratore Deo, qui judicaturus est vivos et mortuos, mercedem recipietis. Et hæc locutus animo illos bono esse jussit, inquiens: Ego profecto de vita periclitor, et a Soldano interfi- C ciar: vos autem resistite fortiter, neque timete, sed exspectate paulisper; post paucos quippe dies aderunt auxilia ab imperatore Romanorum vobis missa. Legatus vero cum hæc verba pronuntiasset, Soldani milites qui eum deduxerant, auditis quæ præter exspectationem locutus erat, dentibus super eum stridebant, ac procurrentes certatim ipsum interficiunt. Eo autem occiso, Soldanus validissimum imperatoris exercitum qui adventabat metuens ad sua regreditur. Et ex illo tempore in hodiernum usque diem Capuani ac Beneventani sub potestate Romani imperatoris degunt, ipsique, propter ingens hoc in illos collatum beneficium, plene subje- D cti serviunt.

Ὅτι τὸ κάστρον τοῦ Ῥαουσίου οὐ καλεῖται Ῥαοῦση τῇ Ῥωμαίων διαλέκτῳ, ἀλλ' ἐπεὶ ἐπάνω τῶν κρημνῶν ἵσταται, λέγεται Ῥωμαϊστὶ ὁ κρημνός, λαοῦ (20)· ἐκλήθησαν δὲ ἐκ τούτου Λαυσαῖοι, ἤγουν

Urbs Rausium non appellatur Rausium Græca lingua, sed quia in locis præruptis posita est, præcipitium Græce vocatur Λαῦ, unde inhabitantes nuncupati sunt Lausæi, id est, præcipitium insi-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(18) Sic ex ms. codice.

(19) In ms. legitur, τίς ἄρα τῆς αὐτοῦ σφαγῆς γέγονε αὐτουργός.

(20) Sic habetur et in mss. At Græcis λᾶας, τοῦ λάαος, vel λᾶας, τοῦ λάου, dicitur *Lapis*. Neque sola urbs Rausina, quod in loco prærupto sita fue-

dentes. Communis vero usus, qui sæpe litterarum commutatione nomina corrumpit, commutato nomine Rausæos appellavit. Atque hi ipsi Rausæi olim tenuerunt urbem Epidaurum nuncupatam, at postea cum reliquæ urbes expugnatæ essent a Sclavis, qui in hoc themate sunt, hæc etiam urbs ab ipsis capta fuit : et civium alii quidem interfecti fuere ; alii vero in vinculis abducti. Qui autem fuga salutem invenire potuerunt, loca prærupta inhabitarunt. Ubi nunc urbs est, primo exiguam illam ædificantes, et postea iterum majorem, mox rursum et quartum paulatim aucta multitudine pomœria protulerunt. Ex iis autem qui aliunde demigrarunt Ragusium, hi sunt : Gregorius, Arsaphius, Victorinus, Vitalius, Valentinus archidiaconus, Banentinus pater protospatharii Stephani. Ex quo autem cives Salonitani Rausium demigrarunt, anni sunt D in hunc usque diem, **92** indictione VII, anni 6457. (Christi 949.) Cæterum in eadem urbe depositus fuit sanctus Pancratius in æde Sancti Stephani, quæ est in media urbe. Aspalathi urbem,

A οἱ καθεζόμενοι εἰς τὸν κρημνόν. Ἡ δὲ κοινὴ συνήθεια, ἡ πολλάκις μεταφθείρουσα τὰ ὀνόματα τῇ ἐναλλαγῇ τῶν γραμμάτων, μεταβαλοῦσα τὴν κλῆσιν, Ῥαουσαίους τούτους ἐκάλεσεν. Οἱ δὲ αὐτοὶ Ῥαουσαῖοι τὸ παλαιὸν ἐκράτουν τὸ κάστρον τὸ ἐπιλεγόμενον Πίταυρα (21)· καὶ ἐπειδὴ ἡνίκα τὰ λοιπὰ ἐκρατήθησαν κάστρα παρὰ τῶν Σκλάβων τῶν ὄντων ἐν τῷ θέματι, ἐκρατήθη καὶ τὸ τοιοῦτον κάστρον (22). Καὶ οἱ μὲν ἐσφάγησαν, οἱ δὲ ᾐχμαλωτίσθησαν· οἱ δὲ δυνηθέντες ἐκφυγεῖν καὶ διασωθῆναι, εἰς τοὺς ὑποκρήμνους τόπους κατῴκησαν. Ἐν ᾧ ἐστιν ἀρτίως τὸ κάστρον, οἰκοδομήσαντες αὐτὸ πρότερον μικρὸν, καὶ πάλιν μετὰ ταῦτα μεῖζον· καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν τὸ τεῖχος αὐτοῦ αὐξήσαντες μέχρι δ' ἔχειν (23) τὸ κάστρον διὰ τὸ πλατύνεσθαι B αὐτοὺς κατ' ὀλίγον καὶ πληθύνεσθαι. Ἐκ δὲ τῶν μετοικησάντων εἰς τὸ Ῥαούσιον εἰσὶν οὗτοι (24)· Γρηγόριος, Ἀρσάφιος, Βικτωρῖνος, Βιτάλιος, Βαλεντῖνος ὁ ἀρχιδιάκων, Βαυεντῖνος ὁ πατὴρ του πρωτοσπαθαρίου Στεφάνου (25). Ἀφ' οὗ δὲ ἀπὸ Σαλῶνα μετῴκησαν εἰς Ῥαούσιον (26), εἰσὶν ἔτη φ'

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

rit, hoc nomen nacta est ; quippe urbs etiam Laconicæ aspero in loco sita Λᾶ dicitur apud Lycophronem ; unde nomen sumpsere Λαπέρσαι, Dioscuri. Et quemadmodum a principio urbs illa Rausium sive Lausium dicta fuit Græcis, quod in loco prærupto sita esset ; (qui quidem locus pars est hodie urbis occasum solis hybernum spectans;) sic postmodum initio sæculi undecimi cum multi ex gente Slava Rausium venerint inhabitandum, pomœria urbis septentrionem versus protulerunt, domosque ibi exstruxerunt ; qui locus cum tunc esset sylvosus, et sylva Slavis dicatur *Dubrava*, urbs Rausium ab illa parte urbis tunc ædificata nomen sumpsit, Slavisque nuncupata est *Dubrounik :* quod quidem nomen in hodiernum usque diem servat. Cæterum verba illa Porphyrogeniti sic interpretatus sum : *Urbs Rausium non appellatur Rausium Græca lingua, sed quia in locis præruptis posita est, præcipitium Græce vocatur*, Λαῦ, *unde inhabitantes nuncupati sunt Lausæi, id est, præcipitium insidentes.* At fortassis quispiam sic illa intelliget : *Urbs Rausium non appellatur Rausium Latina lingua, sed quia in locis præruptis posita est, præcipitium Græce vocatur* Λαῦ, *unde inhabitantes ;* etc. quasi diceres : Nomen urbis Ragusinæ non est Romanum, seu non est a Latinis derivatum, sed a loco prærupto in quo sita est, nomen Græcum accepit ; quippe præcipitium Græce vocatur Λαῦ, Græci enim recentiores τῇ Ῥωμαίων διαλέκτῳ, et Ῥωμαϊστὶ æque intelligunt Latinam et Græcam linguam.

(21) Hic pro Πίταυμα scribendum esse Ἐπίδαυρον nemo non videt ; ideoque in versione hanc vocem emendavimus. Urbem vero Epidaurum Dion et Mela in Parthinis Dalmatiæ populis, quos Plinius Parthenos nominat, ponit. Hæc autem ipsa urbs Epidaurus colonia ab eodem Plinio dicitur, et Legio IX hic ponitur in antiqua inscriptione, ut scribit Ortelius. Hujus incolæ non solum *Epidaurii*, sed etiam Epitaurenses vocabantur, ut liquet ex antiqua inscriptione Aquileiæ reperta, quæ exstat apud Gruterum.

(22) Quo tempore Epidaurus ac reliquæ urbes Dalmatiæ maritimæ ab Abaribus, seu Slavis eversæ fuerint, pluribus scribit Joannes Lucius Dalmatinus in Opere edito *De regno Dalmatiæ et Croatiæ*, cap. 8 et 9.

(23) Sic ex ms.; in editis vero legitur, μέχρι δ' ἔχει, etc. Quomodo ampliata fuerit urbs Ragusina, narrat Ludovicus Tubero lib. V Comment. de temporibus suis.

(24) Sic ms. habet ; et ideo interpretati sumus : *Ex iis autem qui aliunde demigrarunt Ragusium, hi sunt.* In editis vero legitur ; ἐκ δὲ τῶν κατοικι σάντων εἰς τὸ Ῥαούσιον, etc. Nimirum ; *Ex iis vero qui Rausium habitarunt, hi sunt.*

(25) In ms. legitur, Βανεντῖνος, in editis vero C Βαυεντῖνος. At utrobique corruptam vocem hanc puto, et lego, Βαλεντῖνος. Perperam item legitur in editis του ἁγίου pro τοῦ πρωτοσπαθαρίου. Nec dubito quin in ms., quo Meursius usus fuerat ad suam editionem Constantini adornandam, scriberetur hæc vox contracta, seu, ut vulgo dicitur, abbreviata, nimirum littera α cum θ superscripto ; quod quidem significat πρωτοσπαθάριον, uti infra in Notis ad cap. 42, pluribus demonstrabimus, et etiam in sequentibus, ubi hæc ipsa vox sæpius occurrit eodem modo contracta, nec a Meursio lecta.

(26) Sic ex ms., unde interpretatus sum ac si legeretur, ἀφ' οὗ δὲ οἱ ἀπὸ Σαλῶνα, etc. *Ex quo autem cives Salonitani Rausium demigrarunt, anni sunt D. in hunc usque diem, indictione* VII, *anni* 6457 (*Christi* 949.) Hinc manifesto liquet recensitos a Porphyrogenito paulo superius viros, qui Ragusium demigrarunt, fuisse cives Salonitanos, ibique optime legi in ms. ἐκ δὲ τῶν μετοικησάντων, etc., non vero κατοικησάντων, etc. ut habetur in editis, D quemadmodum paulo superius adnotavimus. In editis vero hic legitur ἀφ' οὗ δὲ ἀπὸ Σαλῶνα μετῴκησεν εἰς Ῥαούσιον, etc. Quod Meursius interpretatur : *Ex quo autem Salona transiit Ragusium anni sunt* D. *in hunc usque diem, indictione* VII, *anni*, etc. Quæ sequuntur in Meursii versione corrupta ac depravata sunt ; quod quidem factum puto librarii et non interpretis negligentia ac inscitia. Numerum autem hunc quingentorum annorum quem ponit Porphyrogenitus ab anno Christi 949, quo hæc scribebat, ad illud tempus quo Salonitani cives Rausium transierunt, corruptum fuisse a librario, vel perperam Constantinum supputasse, putat Joannes Lucius, *de regno Dalmatiæ ;* cum Salonæ eversio nullo modo ad Attilæ tempora referenda sit, utpote quæ superstes fuit Justiniani tempore, maximaque commoda Justiniani ducibus bello Gothico præbuit.

μέχρι τῆς σήμερον, ἥτις ἰνδικτιῶνος ἑβδόμης ἔτους ,ϛτνζʹ. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ κάστρῳ κεῖται ὁ ἅγιος Παγκράτιος ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου τῷ ὄντι μέσον τοῦ αὐτοῦ κάστρου (27). Ὅτι τοῦ Ἀσπαλάθου κάστρον (28), ὅπερ *παλάτιον μικρὸν* ἑρμηνεύεται, ὁ βασιλεὺς Διοκλητιανὸς τοῦτο ἔκτισεν· εἶχε δὲ αὐτὸ ὡς ἴδιον οἶκον, καὶ αὐλὴν οἰκοδομήσας ἔνδοθεν καὶ παλάτια, ἐξ ὧν τὰ πλείονα κατελύθησαν. Σώζεται δὲ μέχρι τοῦ νῦν ὀλίγα, ἐξ ὧν ἐστι τὸ ἐπισκοπεῖον τοῦ κάστρου (29), καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Δόμνου (30), ἐν ᾧ κατάκειται ὁ αὐτὸς ἅγιος Δόμνος, ὅπερ ἦν κοιτὼν τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Διοκλητιανοῦ. Ὑποκάτω δὲ αὐτοῦ ὑπάρχουσαν εἰλῃματικαὶ καμάραι (31), αἵτινες ὑπῆρχον φυλακαὶ ἐν αἷς τοὺς παρ' αὐτοῦ βασανιζομένους ἁγίους ἐναπέκλειεν ἀπηνῶς. Ἀπόκειται δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ κάστρῳ καὶ ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος. Ὅτι τὸ τεῖχος τοῦ τοιούτου κάστρου (32) οὔτε ἀπὸ βησάλων ἐστὶν ἐκτισμένον, οὔτε ἀπὸ ἐγχωρήγου (33), ἀλλ' ἀπὸ λίθων τετραπεδίκων ἐχόντων εἰς μῆκος ἀνὰ ὀργυιὰς αʹ. Πολλάκις

A quæ parvum palatium significat, imperator Diocletianus condidit; habuit illam ut domum propriam, aulamque ibi exstruxit, et palatia, quorum pleraque perierunt: quæ autem etiamnum supersunt valde pauca sunt, ex quibus episcopium urbis, et templum Sancti Domni, ubi ille ipse sanctus depositus fuit; quod cubiculum erat ejusdem imperatoris Diocletiani. Subter illo sunt rotundi fornices, olim custodiæ, in quas sanctos immaniter a se cruciatos compingebat. In eadem vero urbe depositus etiam fuit sanctus Anastasius. Murus autem hujus urbis neque ex latere est, neque ex enchorego, sed ex lapidibus quadratis unius, et sæpe duarum ulnarum longitudine, et unius latitudine, qui coagmentati inter se sunt vinctique ferro B in plumbum liquefactum impacto. In eadem autem urbe erectæ etiam visuntur columnæ complures, super quas cosmitæ, ubi idem imperator Diocletianus ædificaturus erat rotundos fornices, totamque urbem tecturus, et palatia sibi exstructu-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(27) Hanc ædem sancti Stephani ædificatam fuisse a Polymiro rege, in eaque reliquias Nerei, Achillæi et Pancratii martyrum, necnon Petronellæ ac Domitillæ virginum, ab eodem rege Roma asportatas, repositas fuisse, scribit Ludovicus Tubero lib. v Comment. de temporibus suis; cujus quidem verba hic libenter exscribam: *In medio fere oppidi, regionem hanc nunc incolæ Pusternam vocant, Polymirus divi Stephani protomartyris erigit templum, reliquiasque Nerei, Achillæi et Pancratii martyrum, Petronellæque et Domitillæ virginum, argento inclusas, secumque Roma asportatas ibi condit: attributa templi cura quibusdam clientibus suis, e familia a Cruce denominata, quæ jam majorum ignavia pene exstincta est.* Templum autem hoc sancti Stephani cum aliis omnibus templis ac ædificiis urbis Ragusinæ eversum fuit illo horrendo terræmotu qui anno Christi 1667 accidit.

(28) Urbs Spalatum sive Aspalatum, quæ olim Diocletiani palatium fuit, habitari cœpta est a Salonitanis civibus postquam Salona a Slavis seu Gothis eversa fuit, ut scribit Thomas archidiaconus Spalatensis in historia Salonitana cap. 10. Vide et historiam Michæ Madii editam apud Lucium cap. 15.

(29) Ἐπισκοπεῖον hic non significat *Ædem sacram episcopalem*, ut Ducangius existimavit in Gloss. Græc. ubi laudat hunc Porphyrogeniti locum; sed *domum episcopalem*, quæ prius erat domicilium Severi Salonitani civis, qui, quod cæteris majore auctoritate polleret, Magnus Severus appellabatur, ut scribit Thomas archidiaconus in historia Salonitana cap. 10. Et idem scriptor cap. 11 sic de episcopio habet: *Tunc prænominatus Severus domicilium suum, quod in Spalato sortitus fuerat, quando de insulis redierunt, donavit Ecclesiæ cum Turri angulari et palatio, episcopium ibi fieri statuens. Ibique venerabilis præsul Joannes primitus habitare cœpit.* De Æde vero sacra episcopali sic idem archidiaconus subjungit: *Videns ergo populum in divini cultus amore succrescere, statim aggredi cœpit opus laudabile, et templum Jovis, quod in ipso Augustali ædificio excelsioribus fuerat structuris erectum, ab idolorum mundavit figmentis, januas in eo, serasque constituens. Tunc solemnitate dedicationis indicta, magnus undique populus coadunatus est. Fecit ergo ex fano illo ecclesiam, consecrans eam in magna devotione, et tripudio omnium, qui convenerant, ad honorem Dei, et gloriosæ Virginis Mariæ; clerum autem ibi statuit, qui divini cultus obsequia diebus singulis exerceret.*

(30) Corpus sancti Domni, seu Domnii et corpus sancti Anastasii martyris, de quo loquitur paulo infra scriptor noster, Salona translata fuerunt Spalatum, et in ecclesia Dei Genitricis sacra, quæ prius fuerat Jovis delubrum, reposita fuere, ut tradit laudatus archidiaconus cap. 12 Historiæ Salonitanæ: *Eodem tempore reverendus antistes cœpit tractare cum civibus, ut corpus B. Domnii pontificis, quod Salonæ remanserat, levaretur, translatumque* C *in Ecclesia, quæ nuper dedicata fuerat, locaretur, et valde placuit omnibus; explorata itaque temporum vice, quando possent hoc commode attentare, abierunt Salonam, ingredientesque Basilicam episcopii, confusa et dissipata omnia repererunt: repletus enim erat locus ille ruinosis tectis, congestique incendiorum cineres vepres jam, et virgulta produxerunt; ita ut quamvis adhuc aliqui superessent, qui locum sciebant, tamen, quia tumba ipsius subterraneis fornicibus absconsa latuerat, non facile discerni poterat, unde corpus B. Domnii tolleretur; effodientes autem terram locumque discooperientes, arcam, quæ primo apparuit, levaverunt, et metuentes, ne forte impedirentur a Sclavis cum celeritate magna Spalatum detulerunt, quam aperientes non corpus B. Domnii, sed corpus B. Anastasii martyris invenerunt. Protinus ergo die sequenti revertentes Salonam de eodem loco sarcophagum B. Domnii effoderunt, et cum summa festinatione Spalatum transferentes devotione* D *nimia amborum martyrum pignora pretiosa locaverunt in prænominata Dei Genitricis ecclesia, ubi dante Domino usque hodie requiescunt.*

(31) Εἰλῃματικός, *Rotundus, Volubilis, Cameratus.* Vide Ducangii Gloss. Græc. Hac autem voce utitur pluribus infra scriptor noster, eadem significatione.

(32) Sic ex ms. codice. Editi habent, τὸ αὐτὸ κάστρον, οὔτε, etc. Horum autem murorum, inquit Lucius cap. 10 de Regno Dalmatiæ et Croatiæ, pars major integra exstans, magnificentiam Romanam testatur; ex iisdemque cognoscitur, quam facile a Slavis Salonitanorum reliquiæ se defendere possent. Urbis vero Spalatensis descriptionem exhibuit Jacobus Sponius in suo Itinerario.

(33) Βήσαλον, *later*, ἐγχώρηγοι vero lapides sunt nativi, hoc est effossi ex ipsius soli fodinis, non vero peregrini, ut nonnulli putarunt, vel lateritium. Vide Ducange in Glossario.

rus, omnesque urbis ædes supra istos rotundos fornices, gemina aut triplici concameratione, ita ut non exiguam urbis partem cooperiret. Mœnia autem hujus urbis ambulacrum non habent, neque propugnacula, sed sublimes tantum muri sunt, in quibus fenestræ ad emittenda jacula. Urbs Tetrangurium parva quædam in mari insula est, angustissima cervice, ponticuli instar, ad terram usque porrecta, qua ad oppidum transeunt incolæ. Tetrangurium autem urbs illa vocatur, quod parva sit veluti cucumer. In eadem vero urbe depositus fuit sanctus martyr Laurentius archidiaconus. Urbs Decatera lingua Romanorum significat angustatum, et percussum, quoniam mare ingreditur tanquam lingua coangustata, ad quindecim imo etiam ad viginti usque millia passuum, estque urbs illa sita ad maris complementum. Habet vero circum se urbs illa montes altos, ita ut æstate tantum solem videat, quod tunc in medio cœli sit, hieme vero nunquam. In hac autem urbe depositus fuit sanctus Tryphon, qui omnes omnino ægrotos sanat, maxime eos qui ab impuris spiritibus vexantur : templum vero ipsius rotundum est. Diadora urbs Romanorum lingua est *Jam erat*, videlicet quod ante Romam hæc condita fuerit ; est autem urbs hæc magna, et vulgariter Diadora nuncupatur. In eadem vero urbe sepultum est **93** corpus sanctæ Anastasiæ virginis filiæ Eustathii, qui illo tempore regnabat : item sanctus Chrysogonus monachus et martyr, cujus et sacra catena illic asservatur. Templum autem Sanctæ Anastasiæ oblongum est, simile illi, quod in Chalcopratiis est, et columnas habet prasinas atque albas, totumque ornatum est figuris pictura vetusta elaboratis ; pavimentum vero ipsius mirifice ex opere tessellato confectum. Juxta autem illud est aliud quoque templum rotundum Sanctæ Trinitatis, et supra illud rursum aliud instar Catechumenorum, itidem rotundum, in quod cochlea ascenditur. In-

A καὶ ἀνὰ δύο, καὶ τὸ πλάτος ἀνὰ ὀργυιᾶς μιᾶς, οἵτινές εἰσι συνηρμοσμένοι καὶ συνδεδεμένοι εἰς ἀλλήλους μετὰ σιδήρων ἐν μολίβδῳ ἐγχυλιασμένων. Ἵστανται δὲ καὶ εἰς τὸ τοιοῦτον κάστρον καὶ κίονες πυκνοὶ ἔχοντες ἐπάνω κοσμίτας (34)· ἐν οἷς ἔμελλεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Διοκλητιανὸς εἰλληματικὰς ἐγεῖραι καμάρας, καὶ σκεπάσαι τὸ κάστρον ὅλον, καὶ ποιῆσαι τὰ παλάτια αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ οἰκήματα τοῦ κάστρου (35) ἐπάνω τῶν εἰλημάτων ἐκείνων διόροφα καὶ τριόροφα, ὥστε μὴ ὀλίγον ἐκ τοῦ αὐτοῦ κάστρου ἐσκέπασε. Τοῦ δὲ τοιούτου κάστρου τὸ τεῖχος οὔτε περίπατον ἔχει, οὔτε προμαχῶνας, ἀλλὰ τοίχους μόνους ὑψηλοὺς, καὶ τοξικὰς φωταγωγούς. Ὅτι τὸ κάστρον τὸ Τετραγγοῦριν (36) μικρόν ἐστι νησίον ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἔχον καὶ τράχηλον ἕως τῆς γῆς στε-
B νώτατον δίκην γεφυρίου, ἐν ᾧ διέρχονται οἱ κατοικοῦντες εἰς τὸ αὐτὸ κάστρον· Τετραγγοῦριν δὲ καλεῖται, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸ μικρὸν δίκην ἀγγουρίου. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ κάστρῳ ἀπόκειται ὁ ἅγιος μάρτυρ Λαυρέντιος (37) ὁ ἀρχιδιάκων. Ὅτι τὸ κάστρον τῶν Δεκατέρων (38) ἑρμηνεύεται τῇ Ῥωμαίων διαλέκτῳ ἐστενωμένον καὶ πεπληγμένον, διότι εἰσέρχεται ἡ θάλασσα ὥσπερ γλῶσσα ἐστενωμένη μέχρι τῶν δεκαπέντε καὶ εἴκοσι μιλίων, καὶ εἰς τὸ τῆς θαλάσσης συμπλήρωμά ἐστι τὸ κάστρον. Ἔχει δὲ τὸ τοιοῦτον κάστρον κύκλον αὐτοῦ ὄρη ὑψηλὰ, ὥστε μόνῳ τῷ καλοκαιρίῳ βλέπειν τὸν ἥλιον διὰ τὸ μεσουρανεῖν, τῷ δὲ χειμῶνι οὐδαμῶς. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ κάστρῳ κεῖται ὁ ἅγιος Τρύφων ἀκεραίως πᾶσαν νόσον ἰώμε-
C νος, μάλιστα τοὺς ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων τυραννουμένους· ὁ δὲ ναὸς αὐτοῦ ἐστιν εἰληματικός. Ὅτι τὸ κάστρον τῶν Διαδώρων καλεῖται τῇ Ῥωμαίων διαλέκτῳ ἰὰμ ἔρατ (39)· ὅπερ ἑρμηνεύεται, *ἀπάρτι ἦτον* (40)· δηλονότι ὅτε ἡ Ῥώμη ἐκτίσθη προεκτισμένον ἦν τὸ τοιοῦτον κάστρον· ἔστι δὲ τὸ κάστρον μέγα. Ἡ δὲ κοινὴ συνήθεια καλεῖ αὐτὸ Διάδωρα (41). Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ κάστρῳ κεῖται ἐν σαρκὶ ἡ ἁγία Ἀναστασία ἡ παρθένος (42), θυγάτηρ γεγονυῖα Εὐσταθίου τοῦ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον βασι-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(34) Κοσμίτης, juxta Goarum ad Cedrenum, et ad Euchologium, architectis est *tota epistelii compages ex Coronide, Zophoro, et ei subjecta trabe coagmentata*, sic dicta quod columnarum ædificium κοσμεῖ, *ornat*. Vide Ducangii Gloss. Græc.

(35) Sic ex ms. codice ; hæc enim omnia, ὅλον, καὶ ποιῆσαι τὰ παλάτια αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ οἰκήματα τοῦ κάστρου desiderantur in textu Græco edito.

(36) Tetrangurium et Tetranguria, Plinio et Ptolemæo *Tragurium*, et ita hodie appellatur ; sed vulgo *Trau* dicitur. Tragurium vero, inquit Lucius, in peninsula tunc exsistens, tenui isthmo continenti jungebatur, ideo facile a parte continenti obversa muniri potuit, et ex proxima insula, Boa dicta, portum efficiente, ipsique supereminente defendi. Quando autem effosso isthmo in insulam redactum fuerit Tragurium, nulla memoria reperitur : tempore tamen, quo Bela IV, rex Ungariæ a Tartaris fugatus eodem secesserat, insulam fuisse testatur archidiaconus Spalatensis cap. 46. Tragurium Joannis Lucii patria, quam ille et scriptis et natalibus illustravit.

(37) Reliquiæ sancti Laurentii martyris perpetuo in urbe Roma asservatæ fuerant, hodieque permanent.

D (38) At idem Porphyrogenitus paulo superius hoc ipso capite hanc urbem τὸ κάστρον τὰ Δεκάτερα appellat. Vide quæ ibi adnotavimus. Cæterum hanc urbem alii Ascrivium, seu Ascruvium appellant ; alii vero eam diversam ab Ascrivio esse arbitrantur ; sed ab Ascrivii ruinis hanc crevisse aiunt.

(39) *Jadera* et hodie *Jadra* urbs et Colonia antiquissima : COL. CLAVDIA. AVGVSTA FELIX. IADERA, notat ex nummo Claudii Ligorius. Italis dicitur *Zara* ; Slavis vero Zadar. Pluribus de hac urbe agit Lucius in tractatu eruditissimo de regno Dalmatiæ et Croatiæ.

(40) Ἦτον pro ἦν, occurrit sæpe apud anonymum de bello sacro, et Demetrium Zenum in Batrachom.

(41) Notandum quod hic ait Porphyrogenitus urbem hanc Jaderam seu Jadram vulgariter appellari Diadoram.

(42) Sic ex ms. codice.

λεύσαντος· καὶ ὁ ἅγιος Χρυσόγονος μοναχὸς καὶ μάρτυς, καὶ ἡ ἁγία ἄλυσις αὐτου. Ὁ δὲ ναὸς τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας ἐστὶ δρομικὸς, ὅμοιος τῷ Χαλκοπρατίων ναῷ (43), μετὰ κιόνων πρασίνων καὶ λευκῶν, ὅλος εἰκονισμένος ἐξ ὑλογραφίας ἀρχαίας (44)· ὁ δὲ πάτος αὐτοῦ ἔστιν ἀπὸ συγκοπῆς θαυμαστῆς (45). Ἔστι δὲ καὶ ἕτερος ναὸς πλησίον αὐτοῦ εἰλληματικὸς, ἡ Ἁγία Τριάς· καὶ ἐπάνω τοῦ ναοῦ αὐτοῦ πάλιν ἕτερος ναὸς δίκην κατηχουμένων, καὶ αὐτὸς εἰλληματικὸς, εἰς ὃν καὶ ἀνέρχονται διὰ κοχλείας. Ὅτι εἰσὶ νησία ὑπὸ τὴν ἐπικράτειαν τῆς Δελματίας μέχρι Βενεβενδοῦ (46) πυκνὰ καὶ πάμπολλα, ὥστε μηδέποτε φοβεῖσθαι κλύδωνα ἐκεῖσε τὰ πλοῖα. Ἐξ αὐτῶν τῶν νησίων ἐστὶ τὸ κάστρον ἡ Βέκλα (47), καὶ εἰς ἕτερον νησίον ἡ Ἄρβη (48), καὶ εἰς ἕτερον νησίον ἡ Ὄψαρα (49), καὶ εἰς ἕτερον νησίον τὸ Λουμβρικάτον (50), ἅτινα κατοικοῦνται

A sulæ parvæ sunt Dalmatiæ subjacentes Beneventum usque frequentes plurimæque, ita ut tempestatem illic naves nunquam timeant. Ex illarum una est urbs Becla, ex alia Arbe, ex alia Opsara, ex alia rursum Lumbricatum; quæ omnes in hodiernum usque diem habitantur; reliquæ vero habitatoribus vacuæ desertas urbes habent, quarum hæc sunt nomina: Catautrebeno, Pizuch, Selbo, Scerda, Aloep, Scirdacissa, Pyrotima, Meleta, Estiunez, aliæ complures, quarum nomina ignorantur. Reliquæ vero urbes, quæ in continente thematis sunt, et a Sclavis prædictis captæ fuerant, desertæ sunt, et incolas nullos habent.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(43) De æde Deiparæ sacra, quæ erat in Chalcopratiis pluribus egimus supra lib. II, Comment. num. 76 (a).

(44) Sic ex ms. codice. Perperam legitur in editis, ἐξ ἡλιγραφίας ἀρχαίας; ubi Meursius ἐκ στηλογραφίας legendum ait, scilicet *scriptura vetusta*; et Salmasius ad Plinium pag. 1219. ξυλογραφίας. Sed perperam uterque, cum legi debeat, ut in ms. cod. Regio habetur, ἐξ ὑλογραφίας ἀρχαίας. Recentiores quippe Scriptores ὑλογραφίαν pro κηρογραφίαν dixere, ut hanc distinguant a musivaria; duplicem enim picturam statuunt, alteram διὰ κηροχύτου ὕλης, id est cum cera et coloribus in quavis materia; alteram διὰ ψηφίδων, sive opere musivario. Theodosius episcopus Amorii in synodo VII, act. 4. Αἱ ἅγιαι καὶ σεβάσμιαι εἰκόνες καὶ ζωγραφίαι, καὶ ὑλογραφίαι, καὶ διὰ μουσείων, etc. Theophanes anno 27. Copronymi: Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει Νικήτας ὁ ψευδώνυμος πατριάρχης τὰς ἐν τῷ πατριαρχείῳ εἰκόνας τοῦ μικροῦ Σεκρέτου διὰ μουσείου οὔσας ἔξεσεν, καὶ τοῦ μεγάλου Σεκρέτου τῆς τροπικῆς ἐξ ὑλογραφίας οὔσης ἔξεσεν. Ubi S. Nicephorus

B Constantinop. loco laudato habet ἐξ κηροχύτου ὕλης. Vide quæ habet Ducangius in Gloss. Græc. v. Κηρόχυτος γραφή, ubi de pictura, quæ fit resolutis igne ceris, cum penicello, pluribus agit.

(45) Perperam legitur in editis, ὁ δὲ πάτος αὐτῆς, etc. Συγκοπή, *Opus tessellatum* significat. Continuator Theophanis lib. III. num. 7. Ἐκ συγκοπῶν δὲ καὶ διαφόρων χροιῶν τὸ ἔδαφος πᾶν.

(46) Quasi Beneventum ad mare Adriaticum situm sit; verum trium ferme dierum itinere ab eo distat, et a Neapoli 42 milliaribus.

(47) Quæ Porphyrogenito Becla appellatur, Οὐεγία Ptolemæo dicitur; Plinio vero *Vegium*; *Viglia* hodie nuncupatur. Italis *Veglia*, Slavis *Kirk*.

(48) Arbum hodie nuncupatur, et Arba; Italis *Arbe*, Slavis *Rab*.

(49) Hodie Absarus vocatur. Dicta fuit olim hæc insula et urbs ejusdem nominis *Absorus* et *Absyrtium*. Italis *Osero* dicitur.

(50) Hodie Vergada nuncupatur, et a Slavis *Laucat* dicitur. C

(a) Ubi hæc leguntur:

De hujus ædis conditore variæ sunt scriptorum sententiæ. Et quidem Theophanes secum ipse pugnare videtur cum hanc Theodosio Juniori attribuat pag. 88. Τότε καὶ τὴν τῶν Χαλκοπρατείων ἐκκλησίαν τῇ Θεοτόκῳ ἀνήγειρε συναγωγὴν Ἰουδαίων πρότερον οὖσαν. *Tunc et Chalcopratiorum ecclesiam Deiparæ sacram excitavit, cum antea synagoga esset Judæorum*. Sic etiam ex eo exscripsit et Cedrenus; cui quidem concinunt Glycas et Joelus. At idem Theophanes pag. 209, ad annum XII Justini Junioris, eodem inquit anno Justinum, adempta Judæis synagoga, ecclesiam sanctissimæ Deiparæ, vicinam Magnæ ecclesiæ ædificasse: Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουστῖνος βασιλεὺς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἑβραίων οὖσαν ἐν Χαλκοπρατείοις ἀποσπάσας ἐξ αὐτῶν, ἐποίησεν ἐκκλησίαν τῆς Δεσποίνης ἡμῶν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, πλησιάζουσαν τῇ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ. *Hoc anno ademptam Judæis synagogam, quæ fuit in Chalcoprateis, Dominæ nostræ sanctissimæ Deiparæ Justinus imperator fecit ecclesiam, vicinam Magnæ Ecclesiæ*. Cum prius, inquam, laudato loco idem Theophanes eamdem hanc Deiparæ Chalcopratiorum ecclesiam Theodosio Juniori attribuerit. Quod vero Anastasius Bibliothecarius in *Hist. Eccl.* et Paulus Diaconus lib. XVI *Hist. Misc.* hujus ædis conditorem Justinum agnoscens, hoc ex prædicto Theophanis loco mutuatos eos esse puto; verum non a Justino ædificatam, sed cum terræ motu collapsa esset, reædificatam censeo, uti habet anonymus noster et Codinus. A Theophane cæteris dissentit auctor Chronici Alexandrin, qui Marciano et Pulcheriæ eam attribuit. Theodorus vero Lector et ex eo Nicephorus Call lib. XI, cap 2 et 49, solam Pulcheriam conditricem agnoscit. Denique Justinianus nov. 3, cap. 1, a Verina Leonis M. uxore exstructam scribit. Sed hæc ita conciliat Ducangius, scilicet a Theodosio inchoatam, a Pulcheria confectam, a Verina postmodum et Justino de novo instauratam. Eamdem etiam ædem Chalcopratiorum Deiparæ restauravit Basilius Macedo, ut auctor est Constantinus Porphyrogenitus in avi Vita cap. 62, ubi περὶ τῆς Ἁγίας Σοροῦ agit. Ab officinis quidem ærariis vicum seu plateam Chalcopratia dictum exstitisse olim Constantinopoli testatur etiam et Codinus, necnon Leunclavius in *Pand. Turc.* cap. 248, qui etiamnum inquit, esse in urbe *vicum fabrorum ex ære vasorum quævis elaborantium*; qui quidem vicus, subjungit ille, *in historiis Græcorum recentioribus Cedreni et aliorum celeberrimus nominatur* Χαλκοπρατεία, *nimirum a distractione vasorum ex ære factorum*. Verum secus censet Cujacius ad l. 7. Cod. de *Colleg. et Chartoprat.* lib. II, ubi contendit locum hunc perperam Chalcopratia a scriptoribus vocari, cum *Chartopratia* dicere debuissent, in quo scilicet erant officinæ, ubi chartæ vendebantur. At et Chalcopratia et Chartopratia exstitisse suo tempore Constantinopoli refert idem Leunclavius laudato loco, ubi de Chalcopratiis, deinde hæc de Chartopratiis subdit: *Ad unum hujus areæ latus incipiunt illorum tabernæ, qui Persicas operis excellentis, et Turcicas ibidem pictas, Græcas, et alias coloris nivei lævigatasque chartas vendunt: ideoque hæc* Χαρτοπρατεῖα *dicuntur*. Unde non dubito quin etiam Constantinopoli antequam a Turcis caperetur, fuerint et Chalcopratia et Chartopratia, ab officinis ærariis, necnon chartaceis loca sic nuncupata

μέχρι τοῦ νῦν· τὰ δὲ λοιπά εἰσι ἀοίκητα ἔχοντα ἐρημόκαστρα, ὧν τὰ ὀνόματά εἰσιν οὕτω· Κατατρεβενώ, Πιζὺχ (51), Σελβὼ (52), Σχερδὰ (53), Ἀλωὴπ (54), Σκιρδάκισσα (55), Πυρότιμα, Μελετὰ (56), Ἐστιουνὴς (57)· καὶ ἕτερα πάμπολλα ὧν τὰ ὀνόματα οὐ νοοῦνται. Τὰ δὲ λοιπὰ κάστρα τὰ ὄντα εἰς τὴν ξηρὰν τοῦ θέματος, καὶ κρατηθέντα παρὰ τῶν εἰρημένων Σκλάβων (58) ἀοίκητα καὶ ἔρημα ἵστανται: μηδενὸς κατοικοῦντος ἐν αὐτοῖς.

CAPUT XXX.

A

De themate Dalmatiæ narratio.

Si pulchrum quid omnibus est cognitio, igitur nos quoque rerum notitiam comprehendentes non longe ab eo aberimus. Unde partim hæc, partim alia relatu digna ad posteros transmittemus, ut duplex inde bonum sequatur. Quamobrem de Dalmatia scire cupientibus, quomodo a Sclavicis nationibus capta fuerit, hinc discere licet. Sed primo situs ejus narrandus est. Antiquitus igitur Dalmatia incipiebat a confiniis Dyrrachii, sive ab Antibari, et ad Istriæ montes usque pertingebat; in latitudine vere ad Danubium flumen se extendebat: eratque omnis ille finitimus tractus sub Romanorum potestate, et præstantissimum thema omnium Occidentalium habebatur. Cæterum a B Sclavis occupata fuit hoc modo. Prope Aspalathum urbs Salona est a Diocletiano imperatore condita, quemadmodum et Aspalathus, ubi palatium item ejus erat: Salonam vero magnates incolebant, et magna populi multitudo. Atque hæc urbs Dalmatiæ totius caput erat. Congregabantur itaque quotannis ex reliquis **94** Dalmatiæ urbibus equites, et mittebantur Salona usque ad mille ad flumen Danubium, ut ibi excubias contra Abares agerent. Ad illam enim Danubii partem Abares tunc commorabantur, ubi hodie Turcæ degunt, Nomadum instar viventes. Venientes autem quotannis Dalmatæ cum sæpe illic jumenta hominesque

ΚΕΦΑΛ. Λ'.

Διήγησις περὶ τοῦ θέματος Δελματιας.

Εἰ πᾶσιν ἡ γνῶσις καλὸν, καὶ ἡμεῖς ἄρα τῶν πραγμάτων τὴν γνῶσιν καταλαμβάνοντες οὐ πόῤῥω τούτου γινώμεθα. Ὅθεν καὶ πᾶσι φανερὰ ποιοῦμεν τῶν μεθ' ἡμᾶς πῆ μὲν τούτων τὴν δήλωσιν, πῆ δὲ ἑτέρων τινῶν ἀξιολόγων, ἵνα διπλοῦν ἐπακολουθῇ τὸ καλόν. Τοῖς οὖν καὶ τῆς Δελματίας τὴν παράληψιν ζητοῦσιν, ὅπως ἐλήφθη παρὰ τῶν Σκλαβι[νι]κῶν ἐθνῶν, ἐντεῦθεν ἔστι μαθεῖν· ἀλλὰ πρότερον τὴν θέσιν αὐτῆς διηγητέον. Ἐκ παλαιοῦ μὲν τοίνυν ἡ Δελματία (59) τὴν ἀρχὴν μὲν εἶχεν ἀπὸ τῶν συνόρων Δυῤῥαχίου, ἤγουν ἀπὸ Ἀντιβάρεως· καὶ παρετείνετο μὲν μέχρι τῶν τῆς Ἰστρίας ὀρῶν, ἐπλατύνετο δὲ μέχρι τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ. Ἦν δὲ ἅπασα τοιαύτη ἡ περίχωρος ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν, καὶ ἐνδοξότερον τῶν ἄλλων ἑσπερίων θεμάτων τὸ τοιοῦτον θέμα ἐτύγχανεν· πλὴν παρελήφθη παρὰ τὴν Σκλαβινικῶν ἐθνῶν τρόπῳ τοιῷδε (60)· Κάστρον ἐστὶ πλησίον Ἀσπαλάθου, ὃ Σαλῶνα λέγεται, ἔργον Διοκλητιανοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἡ μὲν Ἀσπάλαθος καὶ αὐτὴ παρὰ Διοκλητιανοῦ ἐκτίσθη, καὶ τὰ αὐτοῦ βασιλικὰ ἐκεῖσε ἐτύγχανον· εἰς δὲ Σαλῶναν κατῴκουν οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ, καὶ τῶν ὄχλων ἱκανοί. Ὑπῆρχε δὲ τὸ τοιοῦτον κάστρον κεφαλὴ πάσης τῆς Δελματίας. Ἠθροίζοντο οὖν ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐκ τῶν λοιπῶν κάστρων τῆς Δελματίας στρατιῶται ἔφιπποι, καὶ ἀπεστέλλοντο ἀπὸ τῆς Σαλῶνος μέχρι τῶν χιλίων, καὶ ἐφύλαττον εἰς τὸν Δανουβίου ποταμὸν ἕνεκα τῶν

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(51) Nunc *Sale* appellatam ait Lucius.

(52) Selva hodie nuncupatur.

(53) Sic in ms. codice. Perperam in editis, Συερδὰ, legitur. *Scherda* etiamnum appellatur, ut scribit Lucius.

(54) Nunc Lucio appellatur.

(55) Id est Scirda, nunc Scherda Cissa, nunc Fagus, inquit Lucius.

(56) Hodie hanc Meladam dici scribit laudatus Lucius.

(57) Nunc Sestrum nuncupatur.

(58) Sic ex ms. codice.

(58) Dalmatia hic a Porphyrogenito pro universo occidentali Illyrico, præter Noricos sumitur, ut optime animadvertit Lucius de regno Dalmatiæ et Croatiæ lib. I, cap. 6, qui sane scriptor pluribus hoc ipso libro loquitur de Illyrico, Liburnia ac Dalmatio, et de variis terminis ac nominibus, quæ diversis temporibus obtinebant. Dalmatia autem maritima, inquit idem Lucius, sicut tempore monarchiæ Romanæ in Japidiam, Liburniam, et Dalmatiam distinguebatur; Japidia ab Istria, Arsia; a Liburnia, Tedavio: Liburnia a Dalmatia, Titio; Dalmatia a Macedonia, Drino fluminibus disterminatis; ita quando a Slavis occupata fuit, sublatis his distinctionibus, ab oriente Dyrrachio, sive Drino flumine, ab occidente Istria, sive Arsia flumine, a septentrione Albio, Bebio et Ardio montibus, a meridie mari Adriatico, sive Dalmatico terminabatur. Postmodum vero cum ferme tota C Dalmatia occupata esset a Slavis, in Sclavoniam, sive Croatiam, Serviam, et ipsam Dalmatiam distincta fuit: posterioribus autem temporibus Servia in Ramam, Rasciam, Bosnam, ipsamque Serviam divisa fuit, quæ singulæ, diversis tamen temporibus, Regio nomine decoratæ fuere. A recentioribus vero scriptoribus sicuti Savia, Sclavonia nuncupatur, ita apud Italos Dalmatiæ maritimæ nomen, cum Sclavonia confunditur, quæ, quomodo, quandove secuta sint indagandum erit. Cæterum Dalmatiæ fines ac partitiones sic recenset Andreas Dandulus in chronico ms. anno 854, ubi de Suetopolo rege Dalmatiæ: *Est autem Dalmatia*, inquit, *prima provinciarum Græciæ, quæ habet ab oriente Macedoniam, ab occasu Istriam, a meridie mare Adriaticum et insulas Liburnicas, et a septentrione Pannoniam, quæ est pars Mysiæ. A plano itaque Dalmatiæ usque Istriam Croatiam Albam vocavit, et a dicto plano usque Dyrrachium Croatiam* D *Rubeam, et versus montana a flumine Drino usque Macedoniam, Rasiam; et a dicto flumine citra, Bosnam nominavit.* Et mox: *Moderni autem maritimam totam vocant Dalmatiam: montana autem Croatiam.*

(60) Quomodo a Slavis occupata fuerit Dalmatia narrat et capite præcedenti, unde hæc cum illis conferenda sunt. Quando autem Salona ac reliquæ Dalmatiæ urbes a Slavis captæ fuerint, pluribus tradit Lucius de regno Dalmatiæ et Croatiæ lib. I.

Ἀβάρων· οἱ γὰρ Ἀβάρεις ἐκεῖθεν τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ τὰς διατριβὰς ἐποιοῦντο, ἔνθα ἀρτίως εἰσὶν οἱ Τοῦρκοι, νομάδα βίον ζῶντες (61)· Ἀπερχόμενοι δὲ οἱ Δελματῖαι κατ' ἔτος ἔβλεπον πολλάκις ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ τά τε κτήνη καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς κατά τινα χρόνον διαπεράσαι καὶ ἐρευνῆσαι, τίνες εἰσὶν οἱ ἐκεῖσε τὴν δίαιταν ἔχοντες. Περάσαντες οὖν εὗρον τὰς γυναῖκας τῶν Ἀβάρων καὶ τὰ παιδία μόνα, τοὺς ἄνδρας δὲ καὶ τὴν ἀκμάζουσαν ἡλικίαν ἐν ταξειδίῳ. Ἄφνω οὖν ἐπιπεσόντες ᾐχμαλώτευσαν αὐτοὺς, καὶ ὑπέστρεψαν ἀταλαιπώρως, ἀποκομίσαντες τὴν τοιαύτην πραῖδαν εἰς Σαλῶνα. Ὡς οὖν ὑπέστρεψαν οἱ Ἀβάρεις ἐκ τοῦ ταξειδίου, καὶ τὸ γενόμενον ἀφ' ὧν ἔπαθον ἔμαθον, ἐταράχθησαν μὲν, ἠγνόουν δὲ ὁπόθεν αὐτοῖς ἡ τοιαύτη πληγὴ προσεγένετο· ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς παραφυλάξαι τὸν καιρὸν, καὶ μαθεῖν τὸ πᾶν ἐξ αὐτοῦ. Ἐπεὶ οὖν κατὰ τὸ σύνηθες αὖθις οἱ ταξεῶται ἀπεστάλησαν ἀπὸ Σαλῶνος, ἦσαν δὲ οὐκ ἐκεῖνοι ἀλλ' ἕτεροι, ταῦτα ἐκείνοις καὶ οὗτοι κατὰ βουλὰς ἔθεντο. Διεπέρασαν οὖν κατ' αὐτῶν· ἐντυχόντες δὲ αὐτοῖς συνηγμένοις ὁμοῦ, οὐχ ὡς τὸ πρότερον ἐσκορπισμένοις, οὐ μόνον οὐδὲν οὐκ ἐποίησαν (62), ἀλλὰ καὶ τὰ πάντων δεινότατα ἔπαθον. Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐσφάγησαν· οἱ δὲ λοιποὶ ἐχειρώθησαν ζῶντες, καὶ οὐδεὶς ἐκείνων τῶν χειρῶν ἐξέφυγεν. Ἐξετάσαντες δὲ αὐτοὺς τίνες καὶ ὅθεν εἰσὶ, καὶ ἀναμαθόντες ὅτι ἐξ αὐτῶν ἔπαθον τὴν εἰρημένην πληγήν· ἔτι δὲ καὶ περὶ τῆς ποιότητος τοῦ τόπου αὐτῶν ἐρευνήσαντες, καὶ ὅσον ἐξ ἀκοῆς ἐρασθέντες, ἐκράτησαν τοὺς ζῶντας δεσμίους καὶ ἐνεδύσαντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν καθὰ ἐκεῖνοι, καὶ δὴ τοὺς ἵππους ἀναβάντες, ἐπὶ χεῖρας τά τε φλάμουλα καὶ τὰ λοιπὰ σημεῖα, ἃ ἐπεφέροντο μετ' αὐτῶν, ἀπῆραν πάντες φοσατικῶς, καὶ κατὰ τῆς Σαλῶνος ὥρμησαν. Ὡς οὖν καὶ τὸν καιρὸν ἔμαθον ζητήσαντες καθ' ὃν οἱ ταξεῶται ἐκ τοῦ Δανουβίου ὑπέστρεφον (ἦν δὲ τὸ μέγα καὶ ἅγιον Σάββατον), ἦλθον καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος ὅτε δήπου πλησίον ἐγένοντο τοῦ φοσσάτου ἀπεκρύβη· μέχρι δὲ τῶν χιλίων, οἵτινες τούς τε ἵππους καὶ τὰς στολὰς εἰς ἀπάτην ἐκέκτηντο τῶν Δελματινῶν, ἐξήλασαν. Ἀναγνωρίσαντες δὲ οἱ τοῦ κάστρου τά τε σημεῖα καὶ τὴν ἀμφίασιν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέραν ὡς ἔθους ὄντος αὐτοῖς τοῦ ὑποστρέφειν ἐν αὐτῇ, ἤνοιξαν τὰς πόρτας (63), καὶ ὑπεδέξαντο αὐτοὺς μετὰ περιχαρίας. Ἐκεῖνοι δὲ ἅμα τοῦ εἰσελθεῖν τάς τε πόρτας ἐκράτησαν, καὶ δήλην διὰ σημείου τὴν πρᾶξιν τῷ φοσσάτῳ πεποιηκότες συνεισδραμεῖν καὶ συνεισελθεῖν παρεσκεύασαν. Κατέσφαξαν οὖν πάντας τοὺς τῆς πόλεως, καὶ ἔκτοτε κατεκράτησαν πᾶσαν τὴν χώραν Δελματίας, καὶ κατεσκήνωσαν ἐν αὐτῇ. Μόνα δὲ τὰ πρὸς θάλασσαν πολίχνια οὐ συνέδωκαν αὐτοῖς, ἀλλὰ κατείχοντο παρὰ τῶν Ῥωμαίων, διὰ τὸ

A viderent, trajicere illis aliquando visum fuit, et investigare quinam ibi degerent. Cum itaque trajecissent, Abarum feminas et pueros solos invenerunt, viris et juvenibus ad expeditionem bellicam profectis; unde subito ingruentes omnes ceperunt, nulloque accepto damno reversi sunt, præda hac Salonam abducta. Abares autem ex bellica expeditione reversi re cognita consternati quidem erant; at unde vulnus hoc ipsis inflictum esset, ignorabant, quamobrem observandum sibi tempus statuunt, et ab eo omnia discenda. Postquam igitur pro more rursum missi sunt Salona præsidiarii, et alii essent a primis, idem consilium et ipsi ceperunt, trajeceruntque contra Abares. Incidentes vero in illos non sparsos, ut antea, sed collectos, non B solum nihil effecerunt, sed omnium gravissima passi sunt; quippe partim cæsi, partim capti fuere; neque quisquam fuit qui e manibus illorum evaderet. Percontati vero quinam et unde essent, intellectosque ab ipsis se mala supra commemorata perpessos esse, insuper de loci qualitate inquirentes, quasi ex auditu amore accensi, in vinculis eos tenuerunt, vestibus eorum sumptis, equisque conscensis, flammula et reliqua signa, quæ secum attulerant, tollentes more exercitus, Salonam petierunt. Cognito igitur tempore, quo a Danubio redire soliti erant præsidiarii, quod erat magnum Sabbatum, etiam eodem die venerunt. Multitudo autem omnis, cum urbi appropinquaret, C sese occultavit; mille vero, qui equos et vestes Dalmatarum sumpserant, ut fallerent, ulterius perrexerunt. Oppidani cognitis signis suis, et vestitu, præterea die, quo redire ipsis solenne, portis apertis, gratulabundi eos exceperunt. Illi vero statim ac intrassent, portas occupant, et signo reliquis, qui in insidiis erant, dato, accurrere ac ingredi jubent. Interfecerunt itaque omnes cives, et ex eo tempore Dalmatiam universam occuparunt, sedemque illic suam collocarunt, exceptis oppidulis mari adjacentibus, quæ sese ipsis non tradiderunt, sed in Romanorum potestate permanebant, eo quod **95** ex mari victitarent. Videntes itaque Abares pulcherrimam esse hanc terram, sedes illic posuerunt. Chrobati vero tunc habitabant ultra D Bagibaream, ubi nunc sunt Belochrobati. Una autem generatio, nempe quinque fratres, Clucas, Lobelus, Colentzes, Muchlo, Chrobatus, duæque sorores, Tuga et Buga, una cum suis populis discedens ab ipsis in Dalmatiam venit, ubi Abares incolas invenerunt, belloque per annos aliquot inter eos gesto vicerunt Chrobati; Abarumque alios quidem interfecerunt, alios vero parere sibi coegerunt: atque ex illo tempore a Chrobatis possessa hæc regio fuit, suntque etiamnum in Chro-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(61) Hodie Unni seu Hungari. De Turcis autem pluribus Porphyrogenitus infra.

(62) Sic ms.; editi habent, οὐ μόνον οὐδὲν οὐκ ἐκοπίασαν, etc.

(63) Πόρτα, purum putum Latinum est, *Porta*: et passim occurrit apud scriptores Græcos recentiores.

batia Abarum reliquiæ, et Abares esse cognoscuntur. Cæteri vero Chrobati versus Franciam commorabantur, et appellantur hodie Belochrobati, sive Chrobati albi, qui proprio principi subjecti sunt. Parent autem Othoni Magno regi Franciæ, quæ et Saxoniæ ; baptismique expertes affinitatem cum Turcis, et amicitiam contrahunt. At a Chrobatis, qui in Dalmatiam venerunt, pars quædam secessit, et Illyricum atque Pannoniam occupavit : habebantque etiam ipsi principem supremum, qui ad Chrobatiæ tantum principem amicitiæ ergo legationem mittebat. Per aliquot vero annos etiam Dalmatiam incolentes Chrobati Francis subjiciebantur, quemadmodum et antea dum in ipsorum terra degerent. Tanta autem in eos crudelitate utebantur Franci, ut lactentes adhuc eorum pueros occidentes canibus objicerent. Quæ res cum intolerabilis Chrobatis esset, facto dissidio, principes quos ex ipsis habebant, interemerunt, unde magnus contra eos exercitus movit e Francia, et post septem annorum bellum ægre tandem superiores facti Chrobati, omnes Francos, eorumque principem Cotzilin e medio sustulerunt. Et exinde liberi ac sui juris facti sacrum baptisma a Romano pontifice petierunt, missique episcopi ipsos baptizarunt, principatum tenente Porino. Divisa autem est eorum regio in Zupanias XI, quarum nomina Chlebiana, Tzentzena, Emota, Pleba, Pesenta, Parathalassia, Brebera, Nona, Tzena, Sidraga, Nina ; ipsorumque Banus tenent Cribasam, Litzam et Gutzecam. Et quidem prædicta Chrobatia cum reliquis Sclabiniis, ita sita est : Dioclea porro propinqua est Dyrrachii oppidis Elisso, Helcynio, et Antibari, extenditurque Decatera usque : montana autem Serviæ finitima sunt. A Decateris vero incipit Terbuniæ principatus, porrigitque se Rausium usque, at versus montana **96** Serviæ adjacet. A Rausio Zachlumorum principatus ini-

εἶναι τὸν πορὸν τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐκ τῆς θαλάσσης. Ἰδόντες οὖν οἱ Ἀβάρεις καλλίστην οὖσαν τὴν τοιαύτην γῆν, κατεσκήνωσαν ἐν αὐτῇ. Οἱ δὲ Χρωβάτοι κατῴκουν τηνικαῦτα ἐκεῖθεν Βαγιβαρείας (64), ἔνθα εἰσὶν ἀρτίως οἱ Βελοχρωβάτοι. Μία δὲ γενεὰ διαχωρισθεῖσα ἐξ αὐτῶν, ἤγουν ἀδελφοὶ πέντε, ὅ τε Κλουκᾶς, καὶ ὁ Λόβελος, καὶ ὁ Κοσέντζης, καὶ ὁ Μουχλὼ, καὶ ὁ Χρώβατος· καὶ ἀδελφαὶ δύο, ἡ Τοῦγα καὶ ἡ Βοῦγα, μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτῶν ἦλθον εἰς Δελματίαν, καὶ εὗρον τοὺς Ἀβάρεις κατέχοντας τὴν τοιαύτην γῆν. Ἐπί τινας οὖν χρόνους πολεμοῦντες ἀλλήλοις ὑπερίσχυσαν οἱ Χρωβάτοι· καὶ τοὺς μὲν τῶν Ἀβάρων κατέσφαξαν, τοὺς δὲ λοιποὺς ὑποταγῆναι κατηνάγκασαν. Ἔκτοτε οὖν κατεκρατήθη ἡ τοιαύτη χώρα παρὰ τῶν Χρωβάτων· καὶ εἰσὶν ἀκμὴν ἐν Χρωβατίᾳ ἐκ [τοὺς] τῶν Ἀβάρων (65), καὶ γινώσκονται Ἀβάρεις ὄντες. Οἱ δὲ λοιποὶ Χρωβάτοι ἔμειναν πρὸς Φραγγίαν, καὶ λέγονται ἀρτίως Βελοχρωβάτοι (66), ἤγουν ἄσπροι Χρωβάτοι, ἔχοντες τὸν ἴδιον ἄρχοντα· ὑπόκεινται δὲ Ὤτῳ τῷ Μεγάλῳ ῥηγὶ Φραγγίας τῆς καὶ Σαξίας (67), καὶ ἀβάπτιστοι τυγχάνουσι, συμπενθερίας μετὰ τοὺς Τούρκους καὶ ἀγάπας ἔχοντες. Ἀπὸ δὲ Χρωβάτων τῶν ἐλθόντων ἐν Δελματίᾳ διεχωρίσθη μέρος τι, καὶ ἐκράτησε τὸ Ἰλλυρικὸν, καὶ τὴν Παννονίαν (68)· εἶχον δὲ καὶ αὐτοὶ ἄρχοντα αὐτεξούσιον διαπεμπόμενον καὶ μόνον πρὸς τὸν ἄρχοντα Χρωβατίας κατὰ φιλίαν. Μέχρι δε χρόνων τινῶν ὑπετάσσοντο καὶ οἱ ἐν Δελματίᾳ ὄντες Χρωβάτοι τοῖς Φράγγοις, καθὼς καὶ πρότερον ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν· τοσοῦτον δὲ ἐσκληρύνοντο οἱ Φράγγοι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι τὰ ὑπομάσθια τῶν Χρωβάτων φονεύοντες προσέρριπτον αὐτὰ σκύλαξι. Μὴ δυνάμενοι δὲ οἱ Χρωβάτοι ταῦτα παρὰ τῶν Φράγγων ὑφίστασθαι, διέστησαν ἀπ' αὐτῶν φονεύσαντες καὶ οὓς εἶχον ἄρχοντας ἐξ αὐτῶν· ὅθεν ἐστράτευσαν κατ' αὐτῶν ἀπὸ Φραγγίας φοσσάτον μέγα, καὶ ἐπὶ ἑπτὰ χρόνους πολεμήσαντες ἀλλήλοις ὀψὲ καὶ μόγις ὑπερισχυσαν οἱ Χρωβάτοι, καὶ ἀνεῖλον τοὺς Φράγγους πάντας (69),

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(64) Βαγιβαρείας, seu Βαγιβαρεία est Slavum vocabulum, Græce detortum ; id est Βαβειαορεία, id est *Babii montes*, Slave *Babie Gore*, videlicet Vetulæ, vel Vetularum montes, quo nomine Carpatii montes Poloniam ab Ungaria disterminantes, ab aliquibus nuncupantur. Ex his apparet, Chrobatos a Sarmatia, nunc Polonia dicta, vel Bohemia venisse. Sed de Chrobatis, et terra quam illo tempore habitabant pluribus agit Porphyrogenitus capite sequenti ; ubi vide quæ adnotamus.

(65) Locus corruptus, nisi pro ἐκ τοὺς τῶν Ἀβάρων legendum sit ἔθνος τῶν Ἀβάρων.

(66) Hic Franciam Porphyrogenitus pro hodierna Germania sumit, ut ad caput sequens adnotabimus. Belochrobatos autem, nimirum *Albos Chrobatos* ex *Beli Hrvati* apte deducit, cum *Beli* vel *Bili*, sive ut nostrates, *Bieli* Slave *Albos* significet.

(67) Sic et in mss. habetur ; at sunt qui hæc ita legenda putent, ῥηγὶ Φραγγίας τε καὶ Σαξίας, nimirum *regi Franciæ et Saxoniæ*.

(68) Ita emendamus. Perperam in editis et in mss. legitur, καὶ τὴν Παπωνίαν. Hic autem Porphyrogenitus, inquit Lucius, Illyricum a Pannonia sejungit, cum supra Dalmatiam usque ad Danubium extendendo, Pannonias in Dalmatia incluserit, ut dictum est. Ideo hic Illyricum pro Dalmatia, Pannonia vero, pro Pannonia Savia, sumenda est, cum reliquas Pannonias tunc, et posterioribus temporibus Avares possederint, ut patebit ; tuncque Croatos e Dalmatia recedentes, eam partem Pannoniæ occupasse, quæ olim Savia, sive Interamnia dicebatur, inter flumina scilicet Sava, et Drava, nomenque regioni, a generali nomine Slavorum particulare Slavoniæ indidisse censendum est, quod hodie etiam servant, et communi lingua utuntur.

(69) Hæc Porphyrogenitus, inquit Lucius, de Croatis jugum Francorum excutientibus et baptismum suscipientibus, tempore ejusdem Heraclii senioris, scripta reliquit ; cum vero Francorum historici de Croatis mentionem non faciant, sed quædam tantum de Slavis scribant, tempore Heraclii gesta, ideo referenda sunt. Dagobertum enim Francorum Regem Avares et Slavos suæ ditioni subegisse, regni ejus anno 7, gestorum ejus Scriptor tradit ; sed sicuti Avares tunc Pannonias incoluisse constat, ita Slavos Francis in Germania a septentrione, in Illyrico vero ab oriente conterminos fuisse patet. De quibus autem Slavis hæc intelligi debeant, an de septentrionalibus, vel de orientalibus incompertum est. Similiter ea, quæ

καὶ τὸν ἄρχοντα αὐτῶν Κοτζίλιν καλούμενον. Ἔκτοτε δὲ μείναντες αὐτοδέσποτοι καὶ αὐτόνομοι, ἐξῃτήσαντο τὸ ἅγιον βάπτισμα παρὰ τοῦ Ῥώμης· καὶ ἀπεστάλησαν ἐπίσκοποι, καὶ ἐβάπτισαν αὐτοὺς (70), ἐπὶ Πορίνου τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν. Διεμερίσθη οὖν ἡ χώρα αὐτῶν εἰς Ζουπανίας (71) ια', ἤγουν ἡ Χλεβίανα (72), ἡ Τζέντζηνα (73), τὰ Ἤμοτα (74), ἡ Πλέβα (75), ἡ Πεσέντα (76), ἡ Παραθαλασσία (77), ἡ Βρεβέρα (78), ἡ Νόνα (79), ἡ Τνήνα (80), ἡ Σίδραγα (81), ἡ Νίνα (82)· καὶ ὁ Βοάνος (83) αὐτῶν κρατεῖ τὴν Κρίβασαν (84), τὴν Λίτζαν (85), καὶ τὴν Γουτζηκὰ (86). Καὶ ἡ μὲν εἰρημένη Χρωβατία,

tinm habet, et protenditur ad Orontium flumen usque; oraque maritima Paganis, montana quæ ad Septentrionem, Chrobatis, quæ in fronte, Serviæ contermina est. Ab Orontio flumine Pagania incipit; et porrigitur usque ad Zentinam flumen et Zupanias tres habet, Rastotzam, Mocrum ac Dalen; et quidem duæ Zupaniæ, Rastotza ac Mocrum, ad mare sitæ sunt, et sagenas habent; Daleni vero Zupania procul mari sita est, et ejus incolæ ex agricultura vivunt. Habent quoque Pagani in propinquo insulas quatuor, nimirum Meletam, Curcuram, Bartzum, et Pharum, omnes pulcherrimas

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

idem auctor tradit, Longobardos ad solatium Dagoberti, 9 ejus anno hostiliter in Slavos perrexisse, et victoriam obtinuisse, ad quos Slavos referenda sint, non constat: tamen de orientalibus, qui Longobardis proximi, Forojuliensique eorum ducatui contermini erant, intelligi debere videtur; qui nomine Carnuntum, sive Carantanorum nuncupati; nunc autem in Carnos, Stirios, et Carinthios distincti sunt, quos subditos fuisse Francorum imperio, et in regno Bajoariæ comprehensos Wolfgangus Lazius post alios tradit, quibus Croati addi possunt, quos ex Porphyrogenito tunc Francis subditos fuisse argui potest; sed ipsorum jugum excussisse, et baptismum suscepisse imperante eodem Heraclio, temporibus examinatis, evenire non potuit. At sicuti Heraclium expeditionibus Asiaticis impeditum in Illyrico aliquid egisse, nullus præter Porphyrogenitum scribit, ita de Heraclio Juniore ante ejus expulsionem Zonaras: *Cum Bulgaris fœdus rupit, neque tributum quod pater Constantinus Pogonatus ignominiosum nomini Romano pepigerat, solvit; sed expeditione in plagas occidentales suscepta, multas Slavicas gentes partim in deditione accepit, partim bello domuit, unde novas legiones conscripsit, delectis fortissimorum juvenum circiter* 30 *millibus, quos populum acquisitum appellavit.* Paucis verbis multa complectitur Zonaras, sed clarius Cedrenus: *Anno secundo profectus in Armeniam, recepit Mardaitas, in Libano degentes, aheneum murum destruens. Pacem quoque cum Bulgaris factam confudit, formam a patre conscriptam perturbans, et equestres exercitus in Thraciam traduxit. Anno tertio Justinianus expeditionem in Slavinos et Bulgaros suscepit, atque hos quidem obviam sibi factos, cum pepulisset, excursione ad Thessalonicam usque facta, multas Slavinorum multitudines partim ad se deficientes, partim bello superatas subegit, inque Opsicianam regionem deportavit, in reditu autem a Bulgaris intra fauces angustiarum interceptus, multis suorum amissis ægre evasit.* Ideo si Heraclii Junioris tempore secutum poneretur Croatorum baptismum, rectius temporibus congruerent, quæ idem Porphyrogenitus de Croatis Francorum jugum excutientibus, baptismumque suscipientibus, refert loco citato: quæ cum supra relatis ex Zonara et Cedreno convenire possunt: Croatosque, et Serblos primos ex Slavis fidem Christianam suscepisse conjectari potest. Roma autem accersitos sacerdotes, qui Croatos baptizarunt, ut Porphyrogenitus ait, Latinus ritus ipsorum demonstrat, et archiepiscopum ex ipsis constitutum fuisse concordat Porphyrogenitus cum archidiacono Spalatensi, qui Joannem legatum summi pontificis, patria Ravennatem, primum electum Spalati archiepiscopum tradit cap. 2, qui olim Salonitanus, Dalmatiæ totiusque Croatiæ Primas, ad hodiernum usque diem nuncupatur, ut clarius postea patebit; tempus autem non tradit; ideo si ad hæc tempora archiepiscopi electio poneretur, suppleretur, quod archidiacono simul, et Porphyrogenito deest: sed sicuti Roma accersitum archiepiscopum, ita e Dalmatia episcopum, et presbyteros jam guaros linguæ Slavæ, Croatis datos fuisse, par est credere; Croatosque baptizatos inde mitiores redditos, ut Porphyrogenitus ait. Adhæcque tempora connubia inter Slavos et Dalmatas juncta dicendum est, ut Archidiaconus asserit de Spalato, quod ad reliquas quoque Dalmatarum civitates extendi debere, auctorum silentium suadet conjectari. Cæterum de Baptismo Croatorum pluribus agit capite sequenti Porphyrogenitus.

(70) Perperam in editis legitur καὶ ἐβάπτιζαν αὐτούς.

(71) *Ζουπανία* Slava vox *Regionem* significat; et a Zupa deducitur, quod populum, vel regionem aliquam habitatam significat. Hinc autem *Zupanus*, seu *Jupanus*, dignitas apud Servios, Hungaros, et universim apud Slavicam gentem: *Præfectus provinciæ vel alicujus territorii, aut civitatis*. Scriptor noster capite 29. Ἄρχοντας δὲ, ὥς φασι, ταῦτα τὰ ἔθνη μὴ ἔχει, πλὴν ζουπάνους γέροντας, καθὼς καὶ αἱ λοιπαὶ Σκλαβίνιαι ἔχουσι τόπον. *Principes vero, ut aiunt, hæ gentes non habent, præter Zupanos senes, quemadmodum etiam reliqui Sclavorum populi.* Pactum Boemundi cum Alexio imperatore apud Annam Comnenam libro I subscribit ζουπάνος ὁ Περής, alter e legatis regis Ungariæ. Dicitur et μέγας ζουπάνος in Salutat. epistol. pontif. qui ἀρχιζουπάνος apud Nicetam in Manuele Comneno libro II, num. 7, et Joannem Cinnanum libro III, num. 7. *Magnus* autem *Zupanus* appellatur Innocentio III pap., libro I et II. Epistol. et in Actis ejusdem. Ita porro appellatus Serviæ princeps. Vide Ducangii Glossarium med. Latinitatis necnon Græcit. et Notas ejusdem ad Alexiadem p. 347.

(72) Chlebiana hodie *Hliuno* nuncupatur.

(73) Tzentzena hodie *Cetina* dicitur.

(74) Emota nunc *Imota* vocatur.

(75) Pleba, forsan *Plieva* in Bosna.

(76) Postea in Diœcesi Tininien. inquit Lucius.

(77) Latine *Maritima*; Slave *Primorye*.

(78) Brebera hodie vulgo *Bribir*.

(79) Nona Slave *Nin*.

(80) Latine *Tinninium*, Slave *Knin*.

(81) Postea in Diœcesi Scardonen.

(82) Nina nisi sit idem ac Nona, et in duas Zupanias divisa, inquit Lucius De regno Dalmatiæ et Croatiæ.

(83) Latine *Banus* idem quod dux, Slave *Ban*.

(84) Cribasa Slave nuncupatur *Karbava*.

(85) Litza Slave *Lika*.

(86) In ms. legitur, Γουτζησκά. Postea in diœcesi Signien. Cæterum in relatis Zupaniis, inquit Lucius, maritimæ ut plurimum regiones numerantur, ideo vel duces, sive Bani a Porphyrogenito nominati, maritimam tantum Croatiam possederunt, vel ipse in rebus occidentalibus parum versatus, multa omisit.

fertilissimasque; oppida item deserta et paludes multas, in quibus habitant, et jumenta aiunt, unde victum parant. A Zentina autem fluvio Chrobatia incipit, extenditurque versus mare ad Istriæ usque confinia, sive Albunum urbem; versus montana aliquatenus etiam supra Istriæ thema excurrit, ac versus Tzentina et Chlebena Serviæ regionem attingit. Servia autem in fronte habet cæteras omnes regiones; ad septentrionem quidem Chrobatiæ propinqua est, ad meridiem vero Bulgariæ. Ex quo vero dicti jam Sclavi inhabitarunt, finitima Dalmatiæ omnia occuparunt, urbesque Romanorum insulas colebant, ex iisque vivebant: at cum quotidie a Paganis captivi abducerentur, et exterminarentur, insulas deseruerunt, continentem colere volentes; verum a Chrobatis prohibebantur, cum nondum illis tributa penderent; nam ea quæ hodie Sclavis pendunt, tunc prætori exhibebant. Sed cum vitam tolerare non possent, ad Basilium illum præclarum imperatorem accesserunt, eumque res a nobis commemoratas edocuerunt: is itaque imperator auctor fuit, ut ea omnia quæ prætori solvebant, Sclavis darent pacis causa, et prætori exiguum aliquid penderent, ad ostendendam duntaxat Romanis imperatoribus, et ipsorum prætori debitam subjectionem ac servitutem. Atque ex illo tempore omnes istæ urbes Sclavorum tributariæ pacta ipsis solvunt; Aspalathus quidem urbs nomismata ducenta; Tetrangurium nomismata centum; Diadora centum et decem; Ospara centum; Arbe centum; Becla centum: ita ut universim essent nomismata septingenta et decem, excepto vino, et cæteris speciebus diversis, quas præter prædictam nomismatum summam exhibebant. Cæterum Ragusium urbs medium jacet inter has duas regiones, nimirum inter Zachlumorum regionem Terbuniamque; et habent Ragusini **97** cives in utraque hac regione etiam vineas suas, penduntque Zachlumorum quidem principi nomismata triginta sex; Terbuniæ vero principi totidem.

ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ Σκλαβίνιοι διάκεινται οὕτως· ἡ δὲ Διόκλεια (87) πλησιάζει πρὸς τὰ καστέλια τοῦ Δυραχίου, ἤγουν πρὸς τὸν Ἐλισσὸν, καὶ πρὸς τὸν Ἑλκύνιον, καὶ τὴν Ἀντίβαριν, καὶ ἔρχεται μέχρι τῶν Δεκατέρων· πρὸς τὰ ὀρεινὰ δὲ πλησιάζει τῇ Σερβλίᾳ. Ἀπὸ δὲ τοῦ κάστρου τῶν Δεκατέρων ἄρχεται ἡ ἀρχοντία Τερβουνίας, καὶ παρεκτείνεται μέχρι τοῦ Ῥαουσίου, πρὸς δὲ τὰ ὀρεινὰ αὐτῆς πλησιάζει τῇ Σερβλίᾳ. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ῥαουσίου ἄρχεται ἡ ἀρχοντία τῶν Ζαχλούμων καὶ παρεκτείνεται μέχρι τοῦ Ὀροντίου ποταμοῦ· καὶ πρὸς μὲν τὴν παραθαλασσίαν πλησιάζει τοῖς Παγανοῖς, πρὸς δὲ τὰ ὀρεινὰ εἰς ἄρκτον μὲν πλησιάζει τοῖς Χρωβάτοις, εἰς κεφαλὴν δὲ τῇ Σερβλίᾳ. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ὀροντίου ποταμοῦ ἄρχεται ἡ Παγανία, καὶ παρεκτείνεται μέχρι τοῦ ποταμοῦ τῆς Ζεντίνας, τρεῖς ἔχουσα Ζουπανίας, τὴν Ῥάστωτζαν (88), καὶ τὸ Μοκρὸν (89), καὶ τὸ Δαλέν (90). Καὶ αἱ μὲν δύο Ζουπανίαι, ἤγουν ἡ Ῥάστωτζα, καὶ ἡ τοῦ Μοκροῦ, πρόσκεινται τῇ θαλάσσῃ· αἵτινες καὶ σαγίνας ἔχουσιν (91)· ἡ δὲ τοῦ Δαλενοῦ μήκοθέν ἐστι τῆς θαλάσσης, καὶ ἐκ τῆς ἐργασίας ζῶσι τῆς γῆς. Πλησιάζουσι δὲ αὐτοῖς νῆσοι τέσσαρες, τὰ Μέλετα (92), τὰ Κούρκουρα (93), ἡ Βάρτζω (94), καὶ ὁ Φάρος (95), κάλλισται καὶ εὐφορώταται, ἐρημόκαστρα ἔχουσαι καὶ ἐλῶνας πολλούς· οἰκοῦσι δὲ ἐν αὐταῖς καὶ ἔχουσι τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν ζῶσιν. Ἀπὸ δὲ τῆς Ζεντίνας τοῦ ποταμοῦ ἄρχεται ἡ χώρα τῆς Χρωβατίας (96), καὶ παρεκτείνεται πρὸς μὲν τὴν παραθαλασσίαν μέχρι τῶν συνόρων Ἰστρίας, ἤγουν τοῦ κάστρου Ἀλβούνου· πρὸς δὲ τὰ ὀρεινὰ καὶ ὑπέρκειται μέχρι τινὸς τῷ θέματι Ἰστρίας, πλησιάζει δὲ πρὸς τὴν Τζέντινα καὶ τὴν Χλέβενα τῇ χώρᾳ Σερβλίας. Ἡ γὰρ χώρα Σερβλίας εἰς κεφαλὴν μέν ἐστι πασῶν τῶν λοιπῶν χωρῶν, πρὸς ἄρκτον δὲ πλησιάζει τῇ Χρωβατίᾳ, πρὸς μεσημβρίαν δὲ τῇ Βουλγαρίᾳ. Ἀφ' οὗ δὲ κατεσκήνωσαν οἱ εἰρημένοι Σκλάβοι, κατεκράτησαν πᾶσαν τὴν περίχωρον Δελματίας· ἐργάζοντο δὲ τὰ κάστρα τῶν Ῥωμαίων τὰς νήσους, καὶ ἔζουν ἐξ αὐτῶν· ὑπὸ δὲ τῶν Παγανῶν καθ' ἑκάστην ἐπαιχμαλωτιζόμενοι καὶ ἀφανιζόμενοι, κατέλιπον τὰς τοιαύτας νήσους βουλόμενοι εἰς τὴν ἤπειρον ἐργάζεσθαι. Ἐκωλύοντο δὲ παρὰ τῶν Χρωβάτων· οὔπω γὰρ ἐτέλουν αὐτοῖς φόρους, ἀλλὰ πάντα ἅπερ ἀρτίως παρέχουσι τοῖς Σκλάβοις, τῷ στρατηγῷ ταῦτα παρεῖχον. Ἀδυνάτως δὲ ἔχοντες τοῦ ζῆν, προσῆλθον Βασιλείῳ τῷ ἀοιδίμῳ βασιλεῖ, ἀναδιδάξαντες τὰ εἰρημένα πάντα. Ὁ οὖν ἀοίδιμος ἐκεῖνος βασιλεὺς Βασίλειος προετρέ-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(87) De Diocletianis, et eorum regione, de Terbuniatis, Zachlumis et Paganis loquitur pluribus infra scriptor noster.

(88) Eadem fortassis quæ hodie Slave *Rat*, regio sub ditione reipublicæ Ragusinæ.

(89) Slave *Mocro*.

(90) Eadem fortassis quæ Dalluntum Antonino, nisi ibi pro Dalluntum legendum sit Dalminium, ut Ortelius suspicatur.

(91) Σαγίνη et σαγήνη, *Sagena*, navigii genus. Occurrit pluries apud Porphyrogenitum hic et in lib. Them. *Sagena* hac significatione reperitur et apud scriptores Latinos recentiores. Ludovicus II, imperator in epistola ad Basilium Macedonem imp. Constantinop. *Unde si capiantur sagenæ maxima ex parte Saraceni — constringentur.*

(92) Latine *Melita*, Slave *Mliet*

(93) Hæc ipsa insula infra cap. 36, dicitur Porphyrogenito, ἡ Κούρκρα, Latine *Corcira*, Slave *Karkar*; nostratibus vero *Corciula* appellatur.

(94) Eadem insula paulo superius citato loco vocatur ὁ Βράτζης Porphyrogenito. Latine autem *Brachia* dicitur, Slave *Brac*.

(95) Hanc insulam, τὸ Φάρα Porphyrogenitus vocat laudato loco. Latine dicitur *Phara*, Slave *Huar*.

(96) Hic describit Porphyrogenitus regionem Croatorum, qui in Dalmatiæ occidentali parte, tam maritima, quam mediterranea sedem suam fixere, et regioni illi Croatiæ sive Hrnatiæ cognomen dederunt; quod etiamnum in parte retinet. Hos autem veros terminos Croatiæ fuisse ostendit Lucius lib. II de Regno Dalmatiæ et Croatiæ.

ψατο πάντα τὰ διδόμενα τῷ στρατηγῷ δίδοσθαι παρ' αὐτῶν τοῖς Σκλάβοις, καὶ εἰρηνικῶς ζῆν μετ' αὐτῶν, καὶ βραχύ τι δίδοσθαι τῷ στρατηγῷ, ἵνα μόνον δείκνυται ἡ πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων, καὶ πρὸς τὸν στρατηγὸν αὐτῶν ὑποταγὴ καὶ δούλωσις. Καὶ ἔκτοτε ἐγένοντο πάντα τὰ τοιαῦτα κάστρα ὑπόφορα τῶν Σκλάβων, καὶ τελοῦσιν αὐτοῖς πάκτα, τὸ μὲν κάστρον ὁ Ἀσπάλαθος νομίσματα σ' (97)· τὸ κάστρον τὸ Τετραγγοῦριν νομίσματα ρ'· τὸ κάστρον τὰ Διάδωρα ρι'· τὸ κάστρον τὰ Ὄψαρα ρ'· τὸ κάστρον ἡ Ἄρβη ρ'· τὸ κάστρον ἡ Βέκλα ρ'· ὡς ὁμοῦ ιι (98) ψι', ἐκτὸς οἴνου καὶ ἑτέρων διαφόρων εἰδῶν· ταῦτα γὰρ πλειονά εἰσιν ὑπὲρ τὰ νομίσματα. Τὸ δὲ κάστρον τὸ Ῥαούσιον (99) μέσον τῶν δύο χωρῶν πρόσκειται, τῶν τε Ζαχλούμων, καὶ τῆς Τερβουνίας· ἔχουσι δὲ καὶ τοὺς ἀμπελῶνας αὐτῶν εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας, καὶ τελοῦσι πρὸς μὲν τὸν ἄρχοντα τῶν Ζαχλούμων ιι. λς'· πρὸς δὲ τὸν ἄρχοντα Τερβουνίας, νονό λς'.

A

ΚΕΦΑΛ. ΛΑ'.

Περὶ τῶν Χρωβάτων καὶ ἧς νῦν οἰκοῦσι χώρας.

Ὅτι οἱ Χρωβάτοι οἱ εἰς τὰ Δελματίας νῦν κατοικοῦντες μέρη, ἀπὸ τῶν ἀβαπτίστων Χρωβάτων καὶ τῶν Ἄσπρων ἐπονομαζομένων κατάγονται· οἵτινες Τουρκίας μὲν ἐκεῖθεν, Φραγγίας δὲ πλησίον κατοικοῦσι, καὶ συνοροῦσι Σκλάβοις τοῖς ἀβαπτίστοις Σέρβλοις. Τὸ δὲ, Χρωβάτοι, τῇ τῶν Σκλάβων διαλέκτῳ (1) ἑρμηνεύεται, τουτέστι, *οἱ τὴν πολλὴν χώραν κατέχοντες*. Οἱ δὲ αὐτοὶ Χρω-

CAPUT XXXI.

De Chrobatis, et terra, quam nunc incolunt.

Chrobati, qui Dalmatiæ partes nunc inhabitant, a Chrobatis baptismi expertibus, qui et Albi appellantur, originem ducunt; qui sane ultra Turciam prope Franciam incolunt, et Sclavis contermini sunt non baptizatis Serviis. Chrobati autem dicuntur lingua Sclavorum, id est, terram multam possidentes. Atque hi ipsi Chrobati ad Romanorum imperatorem Heraclium confugerant, ante quam Servii

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(97) Sic in ms. In editis legitur, Ἀσπάλαθος νομίσματα ρ'.

(98) Sic in ms. codice et hæc quidem nota νομίσματα significat. Editi habent, ὡς ὁμοῦ λίτρας ψ'.

B (99) At non longe post Porphyrogeniti tempora Ragusina Respublica a Serviæ principibus terras et insulas obtinens, territorium terra marique dilatavit, ut scribit Jacobus Luccari in Annalibus Ragusinis.

(1) Animadvertendum est, inquit Lucius, Porphyrogeniti Χρωβάτοι Græce *Hrouati* exprimi, Latina autem versione *Chrobati*, qui Slave *Hruati* indigitantur; et sicuti Græci asperitatem vitantes ω tantum addentes *Hrouati* pronuntiant, ita Latini cum χ non habeant, prout Græci, et Slavi loco ipsius *ch* ponentes, non recte aspiratione χ exprimant, ideo vox diversificatur, et eo magis quod β Græcum in *b* Latinum ut plurimum vertitur, quod hic in *u* verti deberet, ut cum Slavorum *Hruati* propria prolatione conveniret; sed commune est omnibus nationibus, ut altera, alterius voces in suam linguam vertendo, characteres addendo, minuendo, vel mutando, diversa a propria prolatione C exprimat. Quod autem Chrobati dicantur lingua Slavorum *terram multam possidentes*, dictio Slava *Hruati* nomen proprium nationis est, nihil aliud significans. Ex iis vero quæ supra cap. 30 refert: *Cæteri vero Chrobati versus Franciam commorabantur, et appellantur hodie* Βελοχρωβάτοι, ἤγουν ἄσπροι Χρωβάτοι, *Belochrobati sive Albi Chrobati;* Albos Chrobatos ex *Beli Hruati* apte deducit cum *Beli*, vel *Bili* Slave *Albos* significet: ita idem verbum *Beli b* in *v* verso *Veli* magnos significat: quod clarius se explicando Porphyrogenitus subdit c. 31 in fine: *Magna autem Chrobatia, quæ etiam Alba cognominatur*, et cap. 32 in principio: *Magna Chrobatia baptismi expers, et Alba quoque nuncupata*. Sic magnos Hruatos, vel magnam Hruatiam pro Sarmatia, quæ amplissima provincia est, sumens, recte verbum *Veli* Slavum Græce appropriando, multas terras possidere Chrobatos Sarmatas scribit; ob id supra cap. 30 ait: *Chrobati vero tunc habitant ultra* Βαγιβαρείας *ubi nunc sunt Belo-* D *chrobati;* Bagibarias enim vocabulum Slavum est, Græce detortum; id est Βαβειαορεία (babia oria) id est Babii montes, Slave *Babie Gore* id est Ventulæ, vel Ventularum montes, quo nomine Carpatii montes Poloniam ab Ungaria disterminantes, ab aliquibus vocantur; et cum Porphyrogenitus Franciam pro hodierna Germania, et Turciam pro Ungaria B sumat, Chrobatos a Sarmatia, nunc Polonia dicta, vel Bohemia venisse, innuere videtur: cui opitulantur Scriptores rerum Bohemicarum et Polonicarum, a Cromero relati. Tamen probabilior videtur opinio ejusdem Cromeri, qui Serbos ex Sarmatia Asiatica, cum Bulgaris vicinis in Europam transisse narrat, eo magis quod Slavorum, qui Bohemiam, Poloniam, Lithuaniam, Carinthiam, Stiriam et Carniolam habitant, dialectus diversa est ab iis, qui Slavoniam, Croatiam, Bosnam et Serviam incolunt, quorum sermo Bulgaris, cæterisque orientalibus Slavis similior est et purior, præsertim Bosnensium. Sed cum de origine nationum non inquiratur, ideo in his, prout in incertis, non est immorandum, neque expendendum, an ante Mauritii tempora Slavi Illyricum utrumque, partemve habitaverint? Cum Cromerus ex diversitate nominum a Slavis inductorum circa Mauritii tempora ex Oriente eos advenisse scribat: alii vero ex Jornande et C aliis Slavos, aliis nominibus dictos, circa Istrum habitasse credunt, et sicuti Serbos in Sarmatia Asiatica prope Volgam ponit Ptolemæus, ex quibus Serbos, vel Servios Cromerus non improbabili conjectura cum vicinis Bulgaris, a Volga ita dictis, in Europam transiisse scribit: ita cum Crobizos Herodotus lib. IV, Scymnus lib. VII, Strabo lib. V et Ptolemæus cap. 9 in Alysia ponant, citra Istrum; qui, an iidem cum nostris Chrobatis sint, et a Bulgaris suis sedibus pulsi, gradatim alios expellentes, simul cum Bessis regiones Croatiæ, et Bosnæ, quas hodie tenent occupaverint, cum nullus hucusque dixerit, non affirmatur, neque si aliquis assereret, negaretur; cum non videatur impossibile, Slavos aliis nominibus dictos, ab antiquo sicut ultra Istrum, ita etiam citra habitasse; neque Istrum impermeabile fuisse, vel tanta religione custoditum, ut pro temporum varietate eædem Nationes citra et ultra habitare non potuerint. Sed ne in re incerta amplius vagetur, cum Croatos Dalmatiæ D partem occupasse nomen hodiernum regionis comprobet, idque nullus Scriptor præter Porphyrogenitum referat, ipsi deferendum est, etiamsi multa æquivocare potuerit circa eorum originem, quæ ex auctorum inopia corrigi non possunt.

confugissent ad eumdem imperatorem Heraclium; quo tempore Abares armis inde Romanos ejecerant; quos Roma adductos Diocletianus imperator illic habitare fecerat, unde et Romani nuncupati sunt, quod Roma venientes sedes posuissent in illis regionibus, nempe Chrobatia et Servia, uti nunc vocantur. Pulsis vero Romanis illis ab Abaribus, tempore ejusdem Romanorum imperatoris Heraclii, desolata eorum regio jacuit, quapropter jussu hujus imperatoris iidem Chrobati armis arreptis Abares ex illis locis expulerunt, et in ipsorum terra, quam etiam hodie tenent, sedes collocarunt. Erat autem Chrobatis illis tunc temporis princeps Porgæ pater, Heracliusque imperator Roma per legatum sacerdotibus accersitis, constitutoque ex ipsis archiepiscopo, episcopo, presbyteris et diaconis, Chrobatos baptizavit. Et tunc quidem temporis Chrobatorum princeps erat Porga. Regio autem hæc quam incoluerunt Chrobati, ab initio sub potestate erat Romanorum imperatoris; unde etiam in hodiernum usque diem Palatia ac hippodromus Diocletiani imperatoris supersunt in regione Chrobatorum, in urbe Salona, quæ est proxima urbi Aspalatho. Hi autem Chrobati baptizati extra limites propriæ terræ non libenter aliis bellum inferunt, idque quia oraculum quoddam sive statutum acceperunt a Romano pontifice, qui sub Heraclio Romanorum imperatore sacerdotes misit, eosque baptizavit. Chrobati siquidem post acceptum baptismum pepigerunt, et chirographis propriis datis sancto Petro apostolo juraverunt, nunquam se alienam **98** terram armis invasuros, sed pacem habituros cum omnibus volentibus, et imprecationem vicissim a Romano pontifice acceperunt; ut si quando aliæ gentes ipsorum Chrobatorum terram invaderent, belloque infestarent, pro iis pugnaret, vindexque esset eorum Deus, victoriam conciliante Petro Christi discipulo. Multis vero annis elapsis in diebus principis Terpemere, qui pater fuit principis Crasemere, e Francia, quæ inter Chrobatiam et Venetiam media est, veniens vir quidam Martinus nomine, maxime quidem pius, sed habitu sæculari; quem iidem quoque Chrobati miracula fecisse plurima dicunt; hic porro vir pius imbecillus admodum, et pedibus mutilatus, ita ut a quatuor bajulis quocunque vellet deferretur, illuc sanctissimi pontificis mandatum Chrobatis ad ultimum vitæ finem servandum esse itidem sanxit, eadem etiam illis, quæ antea pontifex imprecatus. Quapropter neque sagenæ ipsorum Chrobatorum, neque conduræ, unquam ad aliquem

A βάτοι εἰς τὸν βασιλέα τῶν Ῥωμαίων Ἡράκλειον πρόσφυγες παρεγένοντο πρὸ τοῦ τοὺς Σέρβλους προσφυγεῖν εἰς τὸν αὐτὸν βασιλέα Ἡράκλειον, κατὰ τὸν καιρὸν ὃν οἱ Ἀβάρεις πολεμήσαντες ἀπ' ἐκεῖσε τοὺς Ῥωμάνους ἐναπεδίωξαν· οὓς ὁ βασιλεὺς Διοκλητιανὸς ἀπὸ Ῥώμης ἀγαγὼν, ἐκεῖσε κατεσκήνωσε, διὸ καὶ Ῥωμάνοι ἐκλήθησαν διὰ τὸ ἀπὸ Ῥώμης μετοίκους αὐτοὺς γενέσθαι ἐν ταῖς τοιαύταις χώραις, ἤγουν τῆς νῦν καλουμένης Χρωβατίας καὶ Σερβλίας. Παρὰ δὲ τῶν Ἀβάρων ἐκδιωχθέντες οἱ αὐτοὶ Ῥωμάνοι ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ῥωμαίων Ἡρακλείου, αἱ τούτων ἔρημοι καθεστήκασι χῶραι. Προστάξει οὖν τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου (2) οἱ αὐτοὶ Χρωβάτοι καταπολεμήσαντες, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε τοὺς Ἀβάρους ἐκδιώξαντες,
B Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως κελεύσει ἐν τῇ αὐτῇ τῶν Ἀβάρων χώρᾳ, εἰς ἣν νῦν οἰκοῦσι, κατεσκήνωσαν. Εἶχον δὲ οἱ αὐτοὶ Χρωβάτοι τῷ τότε καιρῷ ἄρχοντα τὸν πατέρα τοῦ Πογρά. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἡράκλειος ἀποστείλας καὶ ἀπὸ Ῥώμης ἀγαγὼν ἱερεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ποιήσας ἀρχιεπίσκοπον, καὶ ἐπίσκοπον καὶ πρεσβυτέρους, καὶ διακόνους, τοὺς Χρωβάτους ἐβάπτισε· εἶχον δὲ τῷ τότε καιρῷ οἱ τοιοῦτοι Χρωβάτοι ἄρχοντα τὸν Πογρά (3). Ὅτι ἡ τοιαύτη χώρα εἰς ἣν οἱ Χρωβάτοι κατεσκηνώθησαν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἦν τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων, ἐξ οὗ καὶ παλάτια καὶ ἱπποδρόμια τοῦ βασιλέως Διοκλητιανοῦ ἐν τῇ τῶν αὐτῶν Χρωβάτων χώρᾳ μέχρι τῆς νῦν περισώζονται εἰς τὸ κάστρον Σαλώνας, πλησίον τοῦ κάστρου Ἀσπαλάθου. Ὅτι οὗτοι οἱ βαπτισμένοι
C Χρωβάτοι ἔξωθεν τῆς ἰδίας αὐτῶν χώρας πολεμεῖν ἀλλοτρίοις οὐ βούλονται· χρησμὸν γάρ τινα καὶ ὁρισμὸν ἔλαβον παρὰ τοῦ πάπα Ῥώμης τοῦ ἐπὶ τοῦ Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων ἀποστείλαντος ἱερεῖς καὶ τούτους βαπτίσαντος. Καὶ γὰρ οὗτοι οἱ Χρωβάτοι, μετὰ τὸ αὐτοὺς βαπτισθῆναι, συνθήκας καὶ ἰδιόχειρα ἐποιήσαντο, καὶ πρὸς τὸν ἅγιον Πέτρον τὸν ἀπόστολον ὅρκους βεβαίους καὶ ἀσφαλεῖς, ἵνα μηδέποτε εἰς ἀλλοτρίαν χώραν ἀπέλθωσι, καὶ πολεμήσωσιν, ἀλλὰ μᾶλλον εἰρηνεύειν μετὰ πάντων τῶν βουλομένων, λαβόντες καὶ παρὰ τοῦ αὐτοῦ πάπα Ῥώμης εὐχὴν τοιάνδε, ὡς εἴ τινες ἄλλοι ἐθνικοὶ κατὰ τῆς τῶν αὐτῶν Χρωβάτων χώρας ἐπέλθωσιν, καὶ πόλεμον ἐπενέγκωσιν, ἵνα ὁ τῶν Χρωβάτων
D Θεὸς προσπολεμεῖ καὶ προΐσταται, καὶ νίκας αὐτοῖς (4) Πέτρος ὁ τοῦ Χριστοῦ μαθητὴς προξενεῖ. Μετὰ δὲ χρόνους πολλοὺς ἐν ταῖς ἡμέραις Τερπημέρη τοῦ ἄρχοντος, τοῦ πατρὸς τοῦ ἄρχοντος Κρασημέρη (5), ἐλθὼν ἀπὸ Φραγγίας τῆς μεταξὺ Χρωβατίας καὶ Βενετίας ἀνήρ τις τῶν πάνυ μὲν εὐλαβῶν (6), Μαρτῖνος ὀνόματι, σχῆμα δὲ κοσμικὸν

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(2) Quando Dalmatia ab Abaribus, vel Slavis occupata fuerit pluribus agit Lucius de Regno Dalmatiæ et Croatiæ lib. I, cap. 9. De baptismo autem Croatorum diximus nonnulla supra ad cap. 30, et laudatus Lucius loquitur pluribus de eodem c. 11 citati libri.

(3) Sic ex ms. codice. Chrobati igitur sub Porino duce, Porgæ patre Abares ex Dalmatia expulerunt tempore Heraclii, ut Porphyrogenitus hic paulo superius, et capite præcedenti narrat: deinde Porga eorum duce baptizatos eosdem Chrobatos fuisse ait.

(4) Sic ex ms. In editis legitur, καὶ νίκας αὐτῷ, etc.

(5) De Croatorum ducibus et eorum stirpe pluribus agit Lucius de Regno Dalmatiæ et Croatiæ lib. XI, cap. 1.

(6) Sic in ms. At Meursius pro εὐλαβῶν legendum

περιβεβλημένος, ὃν καὶ λέγουσιν οἱ αὐτοὶ Χρωβάτοι A θαύματα ἱκανὰ ποιῆσαι· ἀσθενὴς δὲ ὢν ὁ τοιοῦτος εὐλαβὴς ἀνὴρ, καὶ τοὺς πόδας ἠκρωτηριασμένος, ὥστε ὑπὸ τεσσάρων καὶ βαστάζεσθαι καὶ περιφέρεσθαι ὅπου δ' ἂν καὶ βούληται, τὴν τοιαύτην τοῦ ἁγιωτάτου πάπα ἐντολὴν τοῖς αὐτοῖς Χρωβάτοις διατηρεῖν μέχρι τέλους ζωῆς αὐτῶν ἐπεθέσπισεν· ἐπευξάμενος δὲ καὶ αὐτὸς αὐτοῖς τὴν ὁμοίαν τοῦ πάπα εὐχήν. Διὰ τοῦτο οὔτε αἱ σαγῆναι τῶν τοιούτων Χρωβάτων, οὔτε αἱ κοντοῦραι (7), οὐδέποτε κατά τινος πρὸς πόλεμον ἀπέρχονται, εἰ μὴ ἄρα τις κατ' αὐτῶν ἐπέλθοι. Πλὴν διὰ τῶν τοιούτων πλοίων ἀπέρχονται οἱ βουλόμενοι τῶν Χρωβάτων διοικεῖν ἐμπόρια, ἀπὸ κάστρου εἰς κάστρον περιερχόμενοι, τήν τε Παγανίαν, καὶ τὸν κόλπον τῆς Δελματίας (8), καὶ μέχρι B Βενετίας. Ὅτι ὁ ἄρχων Χρωβατίας ἐξ ἀρχῆς, ἤγουν ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως, δουλικῶς ἐστιν ὑποτεταγμένος τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων, καὶ οὐδέποτε τῷ ἄρχοντι Βουλγαρίας καθυπετάγη. Ἀλλ' οὐδὲ Βούλγαρος ἀπῆλθε πρὸς πόλεμον κατὰ τῶν Χρωβάτων, εἰ μὴ Μιχαὴλ ὁ ἄρχων Βουλγαρίας ὁ Βορώσης (9), ἀπελθὼν καὶ πολεμήσας αὐτοῖς, καὶ μηδὲν ἀνῦσαι δυνηθεὶς, εἰρήνευσε, μετ' αὐτῶν ξενιάσας τοὺς Χρωβάτους καὶ ξενιασθεὶς παρὰ τῶν Χρωβάτων. Ἀλλ' οὐδὲ

bello infestandum abeunt, nisi si quis eos adoriatur. Sed hujusmodi navigiis Chrobati, qui mercatus frequentant, ad emporia proficiscuntur, oppidatim circumeuntes Paganiam et sinum Dalmatiæ Venetias usque. Chrobatiæ autem princeps ab initio, id est, ab Heraclii imperatoris temporibus, Romano imperatori, non Bulgariæ principi subditus erat. Neque Bulgarus cum Chrobatis bellum gessit, præter Michaelem Borosen Bulgariæ principem, qui sumptis armis, bellum ipsis intulit, sed cum nihil efficeret, muneribus datis et acceptis, pacem fecit. Neque Chrobati unquam Bulgaris tributum dederunt, sed alteri alteros sæpe amicitiæ ergo donis cohonestarunt. Baptizatæ vero Chrobatiæ urbes habitatæ istæ sunt; Nona, Belogradum, Belitzin, Scordona, Chlebena, Stolpum, Tenen, Cori, Claboca. Exhibetque equitum sexaginta millia, peditum centum millia; et sagenas octoginta, conduras centum ; et sagenæ quidem quadraginta viros habent ; conduræ vero viginti, nempe quæ majores ; nam minores decem viros tantum habent. Atque hæc quidem Chrobatiæ potentia et copiæ fuerunt usque ad principatum Crasemere ; quo mortuo, cum Mirosthlabus filius,

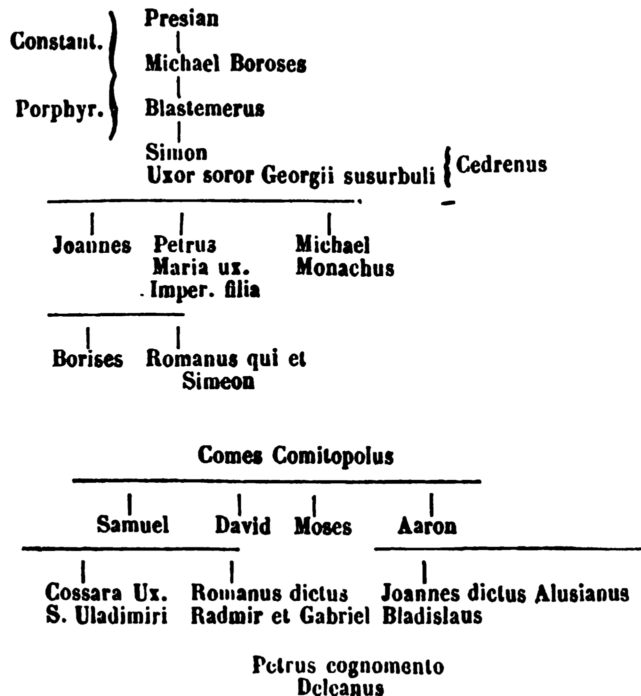
ANSELMI BANDURII NOTÆ

ait εὐσεβῶν; et paulo infra pro εὐλαβὴς, εὐσεβής· C sed fallitur cum vox εὐλαβής apud scriptores Christianos eadem sæpe significat, quæ εὐσεβής, nimirum *religiosum ac pium*.

(7) Κοντοῦρα, et κονδοῦρα, Genus navigii apud Croatos, quod sagena minus est ; quippe sagenæ, ut scribit idem Porphyrogenitus paulo infra, quadraginta viros habent ; conduræ vero, seu conturæ quæ majores sunt, viginti viros habent, minores vero decem tantum. Nostratibus autem hoc navigii genus etiamnum *Gundula* dicitur.

(8) Maris Dalmatarum meminit idem Porphyrogenitus et in avi Vita. Quando autem mare Illyricum seu Adriaticum *Dalmatici* appellationem acceperit docet Lucius cap. 6, lib. I, de Regno Dalm. et Croatiæ.

(9) Capite sequenti scribitur, Βορίσης ; ab aliis vero appellatur Vorizes, vel Burichius. Libet autem hic Regum Bulgariæ stemma ex Porphyrogenito et aliis scriptoribus Græcis exhibere.

postquam quadriennium genti præfuisset, a Pribunia Bano interfectus esset, plurimis obortis dissidiis ac factionibus equitum peditumque numerus valde imminutus est, item sagenarum, ac condurarum. **99** Et sagenas quidem nunc triginta habet, conduras magnas parvasque, et equitatum peditatumque. Magna autem Chrobatia, quæ etiam Alba cognominatur in hodiernum usque diem sine baptismo est, quemadmodum et finitimi Servii: equitem peditemque non habet tam numerosum quam baptizata Chrobatia; quippe frequentibus incursionibus infestata Francorum, Turcarum, Patzinacitarum: neque sagenas, neque conduras item, aut navigia ad mercaturam habet, utpote a mari remota; a quo quidem triginta dierum itinere distat. Mare autem, a quo totidem dierum itinere distat, illud est, quod Nigrum appellatur.

A πώποτε οἱ Χρωβάτοι οὗτοι τοῖς Βουλγάροις πάκτον δεδώκασιν, εἰ μὴ πολλάκις ἀμφότεροι ξένιά τινα πρὸς ἀλλήλους παρέσχον φιλοφρονήσεως ἕνεκα. Ὅτι ἡ βαπτισμένη Χρωβατία εἰσὶ κάστρα οἰκούμενα· ἡ Νόνα (10), τὸ Βελόγραδον (11), τὸ Βελίτζειν (12), τὸ Σκόρδονα (13), τὸ Χλεβένα (14), τὸ Στόλπον (15), τὸ Τενὴν (16), τὸ Κόρι (17), τὸ Κλαβώκα (18). Ὅτι ἡ βαπτισμένη Χρωβατία ἐκβάλλει καβαλλαρικὸν ἕως τῶν ͵ξ' πεζικὸν δὲ ἕως χιλιάδας ρ', καὶ σαγήνας μέχρι τῶν π', καὶ κοντούρας μέχρι τῶν ρ'. Καὶ αἱ μὲν σαγῆναι ἔχουσιν ἀνὰ ἀνδρῶν μ'. Αἱ δὲ κονδοῦραι, ἀνὰ ἀνδρῶν κ'. Αἱ δὲ μικρότεραι κονδοῦραι ἀνὰ ἀνδρῶν ι'. Ὅτι τὴν πολλὴν ταύτην δύναμιν καὶ τὸ τοῦ λαοῦ πλῆθος εἶχεν ἡ Χρωβατία (19) μέχρι τοῦ ἄρχοντος Κρασημέρη (20)· κἀκείνου μὲν τελευτήσαντος, τοῦ B δὲ υἱοῦ αὐτοῦ Μιροσθλάβου (21) ἄρξαντος ἔτη τέσσαρα, καὶ ὑπὸ τοῦ Πριβουνίου Βοεάνου ἀναιρεθέντος (22), καὶ διχονοιῶν καὶ πολλῶν διχοστασιῶν εἰς τὴν χώραν γενομένων, ἠλάττωται καὶ τὸ καβαλλαρικὸν, καὶ τὸ πεζικὸν, καὶ αἱ σαγῆναι, καὶ αἱ κονδοῦραι τῆς ἐξουσίας τῶν Χρωβάτων. Ἀρτίως δὲ ἔχει σαγήνας λ', κονδούρας μεγάλας καὶ μικρὰς, καὶ καβαλλαρικὸν, καὶ πεζικόν (23). Ὅτι ἡ μεγάλη Χρωβατία καὶ ἡ Ἄσπρη ἐπονομαζομένη ἀβάπτιστος τυγχάνει μέχρι τῆς σήμερον, καθὼς καὶ οἱ πλησιάζοντες αὐτὴν Σέρβλοι. Ὀλιγώτερον καβαλλαρικὸν ἐκβάλλουσιν ὁμοίως καὶ πεζικὸν παρὰ τὴν βαπτισμένην Χρωβατίαν, ὡς συνεχέστερον πραιδευόμενοι παρά τε τῶν Φράγγων, καὶ Τούρκων, καὶ Πατζινακιτῶν. Ἀλλ' οὐδὲ σαγήνας κέκτηνται, οὔτε κονδούρας, οὔτε ἐμπορευτικὰ πλοῖα, ὡς μήκοθεν οὔσης τῆς θαλάσσης· ἀπὸ γὰρ τῶν ἐκεῖσε μέχρι τῆς θαλάσσης ὁδός ἐστιν ἡμερῶν λ'. Ἡ δὲ θάλασσα εἰς ἣν διὰ τῶν ἡμερῶν λ' κατέρχονται, ἔστιν ἡ λεγομένη Σκοτεινή.

CAPUT XXXII.

De Serviis, et de regione quam nunc ipsi incolunt.

Sciendum est Servios oriundos esse a Serviis non baptizatis, qui etiam Albi cognominantur, et ulteriora Turciæ incolunt in loco ab illis Boici

ΚΕΦΑΛ. ΛΒ'.

Περὶ τῶν Σέρβλων, καὶ ἧς νῦν οἰκοῦσι χώρας.

Ἰστέον ὅτι οἱ Σέρβλοι ἀπὸ τῶν ἀβαπτίστων Σέρβλων, τῶν καὶ Ἄσπρων ἐπονομαζομένων, κατάγονται, τῶν τῆς Τουρκίας ἐκεῖθεν κατοικούντων εἰς C

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(10) Nona Slave nuncupatur *Nin*.

(11) Beligradum Latine *Belgradum*, vel *Alba maris*, ad differentiam tam Albæ Ungaricæ, quæ regalis, quam Serviæ, quæ Græca dicebatur. Nautis autem *Zara vecchia* appellatur.

(12) Belitzin forsan Belina in Bucoviza.

(13) Scordona Latine dicitur *Scardona*, Slave *Scradin*.

(14) Chlebena vel Chlebna Slave appellatur *Hliuno*.

(15) Stolpum, forsan Stuba prope Bistrizam flumen Hliuni, inquit Lucius.

(16) Tenen Latine Tininium, Slave *Knin*.

(17) Cori Latine Corinium, Slave *Karin*.

(18) Claboca forsan Klapaz prope fontes Unæ. Cæterum multa nomina civitatum, inquit Lucius, cum ipsis Zupaniarum nominibus conveniunt, cum in ipsis positæ, earumque caput exsistentes, commune cum ipsis nomen habuerint: Zupania enim a Zupa deducitur, quod populum, vel regionem aliquam populatam significat: sic in hac regionum et civitatum distributione Porphyrogenitus comprehendit occidentalem Dalmatiam maritimam, a Croatis tunc possessam, præter oppida maritima, quæ Romani, vel Dalmatæ tenebant.

(19) Sicuti ex enumeratione civitatum apparet Porphyrogenitum hic describere tantum occidentalem Dalmatiam maritimam, a Croatis tunc possessam, præter oppida maritima, quæ Romani, vel Dalmatæ tenebant, uti paulo superius diximus, ita hic videtur vires integras totius regni Croatorum describere; quippe pars illa sola occidentalis Dalmatiæ neque tot equites ac pedites habere potuit; neque sola loca littoralia continentis sine insulis tot sagenas ac conduras habuisse probabile est.

(20) Hic Cresimir appellatur et majoris cognomine donatur in Cresimiri regis abnepotis litteris, quæ editæ habentur apud Lucium pag. 76.

(21) Hic ab aliis Dirciflavus appellatur; et eumdem primum titulum Regium ab imperatore Constantinopolitano consecutum argui potest ex eo quod scribit archidiaconus Spalatensis cap. 13: *Martinus archiepiscopus fuit anno Domini nongentesimo septuagesimo tempore Theodosii imperatoris, et Dirciflavi regis; iste Martinus fuit Spalatensis* D *natione; hic fecit Ecclesiæ unum calicem magnum cum sua patena de auro purissimo. Ab isto Dirciflavo cæteri successores ejus reges Dalmatiæ et Croatiæ appellati sunt: recipiebant enim Regiæ dignitatis insignia ab imperatoribus Constantinopolitanis, et dicebantur eorum eparchi sive patricii; habebant namque ex successione suæ originis patrum et proavorum dominium regni Dalmatiæ, et Croatiæ.* Sed fallitur hic Archidiaconus dum Theodosium anno Christi 970 imperasse scribit; quippe ille annus fuit primus imperii Joannis Zimiscæ.

(22) Sic in editis; in ms. vero legitur καὶ ὑπὸ τοῦ Πριβουνία Βοεάνου, etc. Hic Pribunia vel Pribunius idem fortassis qui in veteribus privilegiis Pribinna Gussichius appellatur. Vide Lucium p. 77 et sequentibus.

(23) Sic in omnibus mss., at puto hic deesse numerum condurarum, et equitatus peditatusque, ut optime et Meursius monuerat.

τὸν παρ' αὐτοῖς Βόϊκι τόπον (24) ἐπονομαζόμενον, A ἐν οἷς πλησιάζει καὶ ἡ Φραγγία, ὁμοίως καὶ ἡ μεγάλη Χρωβατία ἡ ἀβάπτιστος, ἡ καὶ Ἄσπρη προσαγορευομένη· ἐκεῖσε οὖν καὶ οὗτοι οἱ Σέρβλοι τὸ ἀπ' ἀρχῆς κατῴκουν. Δύο δὲ ἀδελφῶν τὴν ἀρχὴν τῆς Σερβλίας ἐκ τοῦ πατρὸς διαδεξαμένων, ὁ εἷς αὐτῶν τὸ τοῦ λαοῦ ἀναλαβόμενος ἥμισυ εἰς Ἡράκλειον τὸν βασιλέα Ῥωμαίων προσέφυγεν, ὃν καὶ προσδεξάμενος ὁ αὐτὸς Ἡράκλειος βασιλεὺς, παρέσχε τόπον εἰς κατασκήνωσιν ἐν τῷ θέματι Θεσσαλονίκης τὰ Σέρβλια, ἃ ἔκτοτε τὴν τοιαύτην προσηγορίαν παρείληφε. Σέρβλοι δὲ τῇ τῶν Ῥωμαίων διαλέκτῳ (24*) *Δοῦλοι* προσαγορεύονται· ὅθεν καὶ Σέρβουλα (25) ἡ κοινὴ συνήθεια τὰ δουλικῶς φησιν ὑποδήματα, καὶ Τζερβουλιανοὺς τοὺς τὰ εὐτελῆ καὶ πενιχρὰ ὑποδήματα φοροῦντας. Ταύτην δὲ τὴν B ἐπωνυμίαν ἔσχον οἱ Σέρβλοι διὰ τὸ δοῦλοι γενέσθαι τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων. Μετὰ δὲ χρόνον τινὰ ἔδοξε τοὺς αὐτοὺς Σέρβλους εἰς τὰ ἴδια ἀπελθεῖν, καὶ τούτους ἀπέστειλεν ὁ βασιλεύς· ὅτε δὲ διεπέρασαν τὸν Δάνουβιν ποταμὸν μετάμελοι γενόμενοι, ἐμήνυσαν Ἡρακλείῳ τῷ βασιλεῖ διὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ τότε τὸ Βελάγραδον κρατοῦντος δοῦναι αὐτοῖς ἑτέραν γῆν εἰς κατασκήνωσιν. Καὶ ἐπειδὴ ἡ νῦν Σερβλία καὶ Παγανία, καὶ ἡ ὀνομαζομένη Ζαχλούμων χώρα (26), καὶ Τερβουνία, καὶ ἡ τῶν Καναλιτῶν

nuncupato, cui finitima Francia est, uti et magna Chrobatia baptismi expers, quæ etiam Alba cognominatur. Illic igitur initio Servii hi habitabant. Principatu autem Serviæ a patre ad duos fratres devoluto, alter sumpta populi parte dimidia ad Romanorum imperatorem Heraclium confugit, qui et excepto locum ad inhabitandum dedit in Thessalonicæ themate, qui ex eo tempore Servia nuncupatur. Serbli autem Romanorum lingua *Servi* dicuntur: unde Serbula vulgo servorum calceamenta appellantur; et Serbulianos illos vocamus, qui ita viliter ac pauperum in modum, sunt calceati. Servii autem inde sic cognominati sunt, quod Romanorum imperatori servirent. Aliquanto vero post, visum est Serviis in terram suam redire, et dimisit quoque illos imperator; sed cum trajecissent Danubium flumen, pœnitentia ducti, per prætorem, qui tunc temporis Belegradum administrabat, ab Heraclio imperatore petierunt, aliam sibi terram ad inhabitandum assignare vellet. Cumque ea quæ nunc Servia dicitur, et Pagania, quæque Zachlumorum terra vocatur, item Terbunia, et Canalitarum regio, quæ imperatoris Romanorum ditionis erant, propter Abarum excursiones desertæ essent, expulsis inde Romanis, qui nunc Dalmatiam atque Dyrrachium incolunt,

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(24) Ex iis quæ supra ait scriptor noster de magnæ Chrobatiæ, Turciæ ac Franciæ situ facile cognosci poterit regio illa quam ab initio Serbli C possederunt.

(24*) Serviorum igitur vocabuli originem Græci a Latino sermone derivant, nimirum a servitute, ut ait hic Porphyrogenitus; ex quo quidem mutuatus est Willelmus Tyrius ea quæ scribit lib. XX, cap. 4. quando cum imperatore Emanuele in Servia præliaturo se venisse ait: *Detinebatur porro eo temporis articulo imperator in Servia, quæ regio montuosa, et nemoribus obsita difficiles habens aditus, inter Dalmatiam, et Ungariam, et Illyricum media jacet, rebellantibus Serviis, et confidentibus de introituum ad se angustiis, et de imperria eorum regione. Habent vetustæ traditiones, hunc omnem populum ex deportatis, et deputatis exsilio, qui in partibus illis ad secanda marmora, et effodienda metalla damnati fuerant, originem habuisse, et inde etiam nomen traxisse servitutis. Est autem populus incultus absque disciplina, montium et sylvarum habitator, agriculturæ ignarus: gregibus et armentis* D *copiosi, lacte, caseo, butyro, carnibus, melle, et cera uberius abundantes. Hi magistratus habent, quos Zuppanos vocant, et Domino Imperatori aliquando serviunt, aliquando de montibus et sylvis egredientes, omnem circa se regionem, ut sunt audaces et bellicosi viri, depopulantur.* Atqui in hac Serblorum nominis a servitute denominatione, inquit Lucius in notis ad Historiam Diocleatis de Regno Slavorum, Græcos et ex eis Latinos hallucinatos sciunt, quicunque Slavum idioma callentes, contermini Serblianis sunt; nam quos Slavi *Srbglianos* dicunt, hos Græci asperitatem vitantes *Serblos* sive *Serbulianos* vocant: terram autem quam habitant, Slavi *Srbska* vocant; quod cum Græcis difficile esset proferre, *Serviam* dixerunt, et sicut Constantinopoli post imperii declinationem Latinus sermo diu in usu fuit, ita denominationem Serviorum a servitute voce Latina promanasse commenti sunt. Cum in Servia inter asperitates Scardi montis metallorum fodinæ exsistant, a servis ad metalla damnatis Servios originem traxisse, Willelmus a Græcis edoctus scripsit; sed prout *Srbglianorum* nomen nationis Slavicæ est, et *Srbska* regionis eorumdem, ita eadem loca post imperii declinationem *Srbglianos* occupasse constat, prout ipsis contermini *Hruati* et *Bugri* itidem Slavicæ nationes quæ Croati et Bulgari dicuntur, effecere; et quamvis agrestis conditionis sint [quod commune est cum cæteris montana incolentibus], tamen eadem loca invitis Græcis occuparunt, quod imbecillitatem illorum indicat, et ab eodem Tyrio ignominia taxantur. Notandum etiam est, tempore Michaelis Serviæ, et Bodini Bulgariæ regum, Epirum reliquaque loca, quæ Slavi possidebant, a Latinis Bulgariæ nomine censita fuisse, ut abbas Gaufridus illorum temporum Northmannicus scriptor gesta Roberti et Boemundi in Epiro referens, pluribus in locis in Bulgaria, et apud Bulgaros eosdem fuisse scribit, et Willelmus Tyrius lib. II, cap. 4: *Bulgarorum gens inculta a tractu septentrionali egressa, a Danubio usque ad urbem Regiam, et iterum ab eodem flumine ad mare Adriaticum universas occupaverat regiones, ita ut confusis provinciarum nominibus, et terminis, totus iste tractus, qui in longitudine habere dicitur iter dierum 30, in latitudine vero 10 vel amplius, Bulgaria dicatur, miseris Græcis ignorantibus, quod hoc ipsum nomen eorum protestetur ignominiam.* Quomodo autem successu temporum Bulgarium nomen diminutum fuerit, et Vulachicum loco ipsius successerit, relatum est lib. VI, cap. ult. de Reg. Dal. et Croatiæ, inquit laudatus Lucius loco paulo superius citato.

(25) *Σέρβουλα*, inquit Ducangius in Gloss. Græco, Tribalis et Serviis, quos et Σέρβλους vocabant, dicuntur *servorum calceamenta*. Lexicon ms. ex cod. Reg. 1843. Τρίβαλος, ὁ Σέρβος.

(26) Sic ex ms. codice. Perperam legitur in editis, *Χλούμων χώρα*· sed optime Meursius emendat.

regiones illas Serviis habitandas imperator dedit, cui **100** etiam subjecti erant, a quo etiam baptizati fuere per presbyteros Roma accersitos, et pietatis opera edocti antiqua fide accepta. Cum autem sub Romanorum potestate esset Bulgaria, Serviorum principe, qui ad imperatorem confugerat, vita functo, filius ipsius successit; mox nepos, et sic omnes qui ab eo descenderunt; ex quibus post annos aliquot fuit Boisesthlabus, a quo Rodosthlabus, a quo Prosegoes, a quo Blastemerus, ad cujus usque tempora pacem cum Bulgaris habuerunt Servii, utpote vicini ac confines inter sese amantes, servientes Romanis imperatoribus, et ab ipsis beneficiis ornati. Sed principatum tenente laudato Blastemero arma contra Servios movit Bulgariæ princeps Presiam, subjicere sibi ipsos cupiens: verum post trium annorum bellum, non solum nihil effecit, sed plurimos e suis amisit. Post mortem autem Blastemeri, regionem inter se partiti, principatum Serviæ exceperunt tres ejus filii Muntimerus, Stroemerus, et Goinicus. Hos aggressus est Michael Borises Bulgariæ princeps, stragem, quam pater Presiam passus erat, vindicare cupiens; sed eum bellantem adeo afflixerunt Servii, ut filium ejus Blastemerum in vinculis abducerent, una cum machinis grandibus duodecim. Tunc filii casu permotus Borises, quamlibet invitus, pacem cum Serviis fecit. In Bulgariam vero rediturus, et Serviorum in itinere insidias timens, Muntimeri principis filios, Borena et Stephanum, viæ duces petiit, qui et indemnem usque ad Rase deduxerunt, et ingentia ab eo munera beneficii hujus nomine acceperunt, vicissim donantes xeniorum vice duo mancipia, duos falcones, duos canes, et pelles nonaginta; quod Bulgari pactum esse dicunt. Paulo autem post tres fratres Serviæ principes contra se mutuo arma sumpserunt, superiorque factus unus ipsorum Muntimerus; qui cum vellet solus principatum tenere, captos duos in Bulgariam transmisit, solum Petrum, fratris Goinici filium, apud se retinens, et sedulam ejus curam gerens: qui fugiens in Chrobatiam venit; sed de eo paulo post dicetur. Stroemerus vero frater, cujus supra mentionem fecimus, in Bulgaria filium habebat Cloni-

A ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων ὑπῆρχον, ἐγένοντο δὲ αἱ τοιαῦται χῶραι ἔρημαι παρὰ τῶν Ἀβάρων (ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε γὰρ Ῥωμάνους τοὺς νῦν Δελματίαν καὶ τὸ Δυράχιον οἰκοῦντας ἀπέλασαν), καὶ κατεσκήνωσεν ὁ βασιλεὺς τοὺς αὐτοὺς Σέρβλους ἐν ταῖς τοιαύταις χώραις, καὶ ἦσαν τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων ὑποτασσόμενοι· οὓς ὁ βασιλεὺς, πρεσβύτας (27) ἀπὸ Ῥώμης ἀγαγὼν ἐβάπτισε, καὶ διδάξας αὐτοὺς τὰ τῆς εὐσεβείας τελεῖν καλῶς, αὐτοῖς τῶν χρόνων πίστιν ἐξέθετο. Ἐπεὶ δὲ ἡ Βουλγαρία ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἦν τῶν Ῥωμαίων· αὐτοῦ οὖν ἄρχοντος τοῦ Σέρβλου τοῦ εἰς τὸν βασιλέα προσφυγόντος τελευτήσαντος, κατὰ διαδοχὴν ἦρξεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ· καὶ πάλιν ὁ ἔγγων (28)· καὶ οὕτως ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ οἱ καθεξῆς ἄρχοντες. Μετὰ δὲ χρόνους τινὰς ἐγεννήθη B ἐξ αὐτῶν ὁ Βοισέσθλαβος, καὶ ἐξ αὐτοῦ ὁ Ῥοδόσθλαβος, καὶ ἀπ' ἐκείνου ὁ Προσηγόης, καὶ ἐξ ἐκείνου ὁ Βλαστήμερος, καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ Βλαστημέρου μετὰ τῶν Σέρβλων εἰρηνικῶς διετέλουν οἱ Βούλγαροι ὡς γείτονες καὶ συνορῖται ἀγαπῶντες ἀλλήλους, ἔχοντες δὲ δούλωσιν καὶ ὑποταγὴν εἰς τοὺς βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων, καὶ εὐεργετούμενοι παρ' αὐτῶν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀρχῆς του αὐτοῦ Βλαστημέρου ἦλθεν μετὰ πολέμου Πρεσιὰμ ὁ ἄρχων Βουλγαρίας κατὰ τῶν Σέρβλων θέλων αὐτοὺς ὑποτάξαι· ἀλλ' ἐπὶ τριετίαν πολεμήσας, οὐ μόνον οὐδὲν ἤνυσεν, ἀλλὰ καὶ λαὸν αὐτοῦ πλεῖστον ἀπώλεσε. Μετὰ δὲ θάνατον Βλαστημέρου τοῦ ἄρχοντος διεδέξαντο τὴν ἀρχὴν τῆς Σερβλίας οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ, ὁ Μουντιμῆρος καὶ ὁ Στροήμερος, καὶ ὁ Γοΐνικος, C μερισάμενοι τὴν χώραν. Ἐπὶ τούτων παρεγένετο ὁ τῆς Βουλγαρίας ἄρχων Μιχαὴλ (29) ὁ Βορίσης θέλων ἐκδικῆσαι τὴν ἧτταν Πρεσιὰμ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· καὶ πολεμήσας εἰς τοσοῦτον αὐτὸν ἐπτόησαν οἱ Σέρβλοι, ὥστε καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βλαστήμερον ἐκράτησαν δέσμιον μετὰ καὶ βολιάδων δώδεκα μεγάλων. Τότε δὲ τῇ τοῦ υἱοῦ θλίψει καὶ μὴ θέλων ὁ Βορίσης εἰρήνευσε μετὰ τῶν Σέρβλων. Μέλλων δὲ ὑποστρέφειν ἐν Βουλγαρίᾳ, καὶ φοβηθεὶς μήποτε ἐνεδρεύσωσιν αὐτὸν οἱ Σέρβλοι καθ' ὁδοῦ, ἐπεζήτησεν (30) εἰς διάσωσιν (30*) αὐτοῦ τὰ τοῦ ἄρχοντος Μουντιμήρου παιδία τὸν Βόρενα καὶ τὸν Στέφανον· οἳ καὶ διέσωσαν αὐτὸν ἀβλαβῆ μέχρι τῶν συνόρων ἕως τῆς Ῥάσης (31). Καὶ ὑπὲρ τῆς τοιαύτης χάριτος δέδωκεν αὐτοῖς Μιχαὴλ ὁ Βορίσης δωρεὰς μεγάλας· καὶ ἐκεῖνοι ἀντέδωκαν αὐτῷ χάριν D ξενίων ψυχάρια δύο (32), φαλκώνια δύο (33), σκυλλία

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(27) Πρεσβύτας, inquit Meursius, vocat hic, τοὺς πρεσβυτέρους.

(28) Ἔγγων Græcis recentioribus pro ἔγγονος, *Ex filio aut filia nepos*. Martyrium SS. Alphii, Philadelphi et Cyrini num. 4. Ἔρασμος δὲ ἦν ἔγγων τοῦ Βιταλίου ἐκ τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς γεννηθείς, etc.

(29) Sic ex ms. codice. Michael autem, qui hic ὁ Βορίσης dicitur, capite præcedenti ὁ Βορώσης eidem Porphyrogenito appellatur, ut ibi monuimus.

(30) Sic ex ms. codice. Corrupte in editis legitur, ἐπέζησεν.

(30*) Διάσωσις *Conductus* proprie. Epistola Constantini Pogonati imp. ante act. 1 6 synodi: καὶ καστελλάτους καράβους παρασχεθῆναι εἰς διάσωσιν αὐτῶν πρὸς τὸ πάντη ἀβλαβεῖς καὶ ἀκινδύνους ... ἀποκατασταθῆναι πρὸς ἡμᾶς. Vide Ducangii Gloss. Græc., v. διασώζειν.

(31) Sic etiam mss. sed legendum fortassis usque ad Rasciam, non vero Rhasen, ut ait Meursius.

(32) Ψυχάριον, *Mancipium* significat. Idem Porphyrogenitus cap. 9 hujus libri: Τὰ Ψυχάρια μετὰ τῶν ἁλύσεων διὰ τοῦ ξηροῦ αὐτὰ διαβιβάζουσι. Idem imperator Nov. 5. Περὶ φυγῶν Ψυχαρίων, καὶ ἀπολωλότων κτηνῶν. Exstat in cod. Reg. Novella Joannis Comneni περὶ κομερκίου τῶν ἁλωσίμων ψυχαρίων. Vide Ducangii Gloss. Græc.

(33) Φάλκων et φαλκώνιον, *Falco* Σκυλλίον, σκηλίον, et σκύλη, *Canis*. V. de Gloss. Græc. Ducangii

A δύο, καὶ γούνας ἐννενήκοντα (34)· ὅπερ λέγουσιν οἱ Βούλγαροι εἶναι πάκτον. Μετὰ μικρὸν δὲ ἐγένοντο κατ' ἀλλήλων οἱ τρεῖς ἀδελφοὶ οἱ ἄρχοντες Σερβλίας· καὶ γενόμενος ἐπικρατέστερος ὁ εἷς αὐτῶν ὁ Μουντίμηρος, καὶ θέλων μόνος τὴν ἀρχὴν ἐπέχειν, κρατήσας παρέδωκε τοὺς δύο ἐν Βουλγαρίᾳ, μόνον τὸ παιδίον τοῦ ἑνὸς ἀδελφοῦ Γοϊνίκου Πέτρον ὀνόματι παρ' ἑαυτῷ κρατήσας καὶ ἐπιμελούμενος, ὅστις καὶ φυγὼν ἦλθεν εἰς Χρωβατίαν, περὶ οὗ μετ' ὀλίγον ῥηθήσεται. Ὁ δὲ προῤῥηθεὶς ἀδελφὸς ἐν Βουλγαρίᾳ Στροήμερος εἶχεν υἱὸν τὸν Κλονίμηρον, ᾧ καὶ γυναῖκα παρέσχεν ὁ Βορίσης Βουλγάραν. Ἐξ αὐτοῦ γεννᾶται ἐν Βουλγαρίᾳ Τζεεσθλάβος. Ὁ δὲ Μουντίμηρος τοὺς δύο ἀδελφοὺς διώξας, καὶ τὴν ἀρχὴν δεξάμενος, γεννᾷ υἱοὺς τρεῖς, τὴν Πριβέσθλαβον, καὶ τὸν Βράνον, καὶ τὸν Στέφανον· καὶ μετὰ τὸν αὐτοῦ θάνατον διαδέχεται αὐτὸν ὁ πρῶτος υἱὸς ὁ Πριβέσθλαβος. B Μετὰ οὖν χρόνον ἕνα ἐξελθὼν ἀπὸ Χρωβατίας ὁ προειρημένος Πέτρος ὁ υἱὸς τοῦ Γοϊνίκου, διώκει ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τὸν ἐξάδελφον αὐτοῦ Πριβέσθλαβον μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν, κἀκεῖνος τὴν ἀρχὴν διαδέχεται· ἐκεῖνοι δὲ φυγόντες εἰσέρχονται ἐν Χρωβατίᾳ. Μετὰ δὲ χρόνους τρεῖς ἐλθὼν ὁ Βράνος πρὸς τὸ πολεμῆσαι τὸν Πέτρον, καὶ ἡττηθεὶς, καὶ κρατηθεὶς παρ' αὐτοῦ, ἐτυφλώθη. Μετὰ δὲ χρόνους δύο φυγὼν καὶ Κλονίμηρος ἀπὸ Βουλγαρίας ὁ πατὴρ τοῦ Τζεεσθλάβου καταλαμβάνει καὶ αὐτὸς, καὶ εἰσέρχεται εἰς ἓν κάστρον τῆς Σερβλίας τὴν Δοστινίκαν (35) μετὰ λαοῦ, πρὸς τὸ παραλαβεῖν τὴν ἀρχήν. Τοῦτον οὖν πολεμήσας ὁ Πέτρος ἀπέκτεινεν, καὶ ἐκράτησεν ἕτερα ἔτη κ'. C Ἄρξας ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἁγίου βασιλέως, ἔχων ὑποταγὴν καὶ δούλωσιν πρὸς αὐτόν. Εἰρήνευσε δὲ καὶ μετὰ Συμεὼν τοῦ ἄρχοντος Βουλγαρίας, ὥστε καὶ σύντεκνον αὐτὸν ἐποίησε. Μετὰ δὲ τὸν καιρὸν, ὃν αὐτὸς ὁ κῦρις Λέων ἐβασίλευσε, παρεγένετο ὁ τότε εἰς τὸ Δυράχιον στρατηγῶν, ὁ πρωτοσπαθάριος (36) Λέων ὁ ῥαβδοῦχος, ὁ μετὰ τοῦτο μάγιστρος τιμηθεὶς καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου, εἰς Παγανίαν τὴν τότε παρὰ τοῦ ἄρχοντος Σερβλίας διακρατουμένην, πρὸς τῷ βουλευθῆναι καὶ συντυχεῖν τῷ αὐτῷ ἄρχοντι Πέτρῳ περί τινος δουλώσεως καὶ ὑποθέσεως. Ζηλοτυπήσας δὲ πρὸς τοῦτο Μιχαὴλ ὁ ἄρχων τῶν Ζαχλούμων, ἐμήνυσε Συμεὼν τῷ Βουλγάρων ἄρχοντι, ὅτι ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων δεξιοῦται διὰ δώρων τὸν ἄρχοντα Πέτρον πρὸς τὸ συνεπαρεῖν D τοὺς Τούρκους, καὶ ἐπελθεῖν κατὰ Βουλγαρίας· ἐγένετο δὲ καὶ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καὶ πόλεμος εἰς

merum, cui uxorem Bulgaram dedit Borises, ex qua Tzeesthlabum in Bulgaria suscepit. At Muntimerus utroque fratre expulso, principatu potitus, filios tres genuit, Pribesthlabum, Branum, et Stephanum: eique mortuo successit maximus natu Pribesthlabus. Anno igitur sequente Chrobatia egressus Goinici filius Petrus, cujus **101** supra mentionem fecimus, patruelem Pribesthlabum cum duobus ejus fratribus principatu dejicit, atque ipse eum capessit: illi vero fuga sibi consulentes in Chrobatiam abeunt. Triennio autem post Branus, motis contra Petrum armis, victus captusque, oculis ab eo privatus est. Biennio vero post e Bulgaria fugiens quoque Clonimerus Tzeesthlabi pater, movet etiam ipse, urbemque Serviæ Dostinica cum exercitu ingreditur principatus occupandi causa; quem armis superatum Petrus occidit, et principatum rexit alios viginti annos, imperante beatissimo sanctoque imperatore Leone, cui subjectus erat. Pacem quoque habuit cum Symeone Bulgariæ principe, cujus etiam filium in baptismo suscepit. Post imperium autem domini Leonis, Dyrrachii tunc præfectus, protospatharius, Leo Rhabduchus, postea magister et logotheta cursus publici factus in Paganiam, quæ tunc temporis a Serviæ principe occupata erat, venit, sermonem consiliumque instituturus cum laudato Petro principe de aliquo negotio: invidia autem ob hanc rem motus Michael Zachlumorum princeps, Symeoni Bulgarorum principi significat: Romanum imperatorem Petrum principem muneribus colere, quo Turcarum copiis adjutus Bulgariam invadat: erat quippe id temporis bellum inter Romanos et Bulgaros ad Acheloum. Furens itaque quodammodo hoc nomine Symeon contra Serviæ principem Petrum, mittit cum exercitu Theodorum Sigritzen, et Marmaen, una cum Paulo Brani principis filio, quem Petrus Serviæ princeps excæcaverat. Dolo igitur Bulgari principem Serviæ aggressi, et prole in sacro lavacro suscepta, et dato juramento, nihil eum mali ab ipsis passurum, per fraudem exire persuasum, et in vincula e vestigio conjectum, in Bulgariam abduxerunt, ubi et in carcere vitam cum morte commutavit; in ejus autem locum successit Paulus Brani filius, qui principatum triennio tenuit. Dominus vero Romanus imperator secum habens Pribesthlabi

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(34) Γοῦνα et γοῦννα, *Vestis pellicea.* Vide Ducangii utrumque Glossarium.

(35) Hanc ipsam urbem vocat Porphyrogenitus ad finem hujus capitis, τὸ Δεστινίκον.

(36) *Non possum*, inquit Meursius in notis ad eumdem Porphyrogeniti locum, *divinare, quid sibi velit compendium hoc scribendi; itaque in versione mea asteriscum ejus loco posui. Occurrit autem pluries in hoc nostro.* Occurrit quidem primum cap. 26, ubi perperam legerat idem Meursius τοῦ ἁγίου Στεφάνου, cum ibi legatur τοῦ $\overset{\theta}{\alpha}$ Στεφάνου, id est, τοῦ πρωτοσπαθαρίου Στεφάνου, quippe littera α cum θ superscripto πρωτοσπαθάριο; vocem intelligi ex iis quæ infra ad caput 42 dicturi sumus, manifesto constabit. Ὁ ῥαβδοῦχος autem Meursius vertit *Lictor;* ita et nonnulli alii ad Codinum putant hanc vocem Latine interpretandam, ubi inter dignitates aulæ Constantinopolitanæ ῥαβδοῦχος recensetur. D. P. Goar p. 37. οἱ ῥαβδοῦχοι, *Satellites virgis armati* interpretatur; putatque idem Goarus Rhabduchos haud diversos fuisse a Manglabitis, qui et ῥαβδοφόροι nonnunquam appellantur. Observo, inquit ille pag. 76 in notis ad Codinum, Bardariotas istos, de quibus sermo, ῥαβδούχους *a fustibus* gestatis dici apud Nicetam Andronici 2. οἱ τὰ ὑσγινοβαφῆ φοροῦντες οἱ ῥαβδοῦχοι : *Satellites fustibus instructi, et rubris vestibus ornati.*

Serbliæ principis filium Zachariam, misit eum ut principatum Serviæ occuparet : sed illum venientem prælio superavit Paulus, captumque Bulgaris tradidit in vinculis asservandum. Deinde elapso trium annorum spatio, Paulo Bulgaris hoste facto, Zachariam misit, quem dominus Romanus imperator antea miserat; isque, Paulo dejecto, Serviorum principatum occupat, et illico memor beneficiorum quæ a Romano imperatore acceperat, Bulgaris se opposuit, malens potius Romano imperio **102** subesse, quam Bulgaris. Quare cum exercitum contra ipsum misisset Symeon sub præfectis Marmaem, et Theodoro Sigritze, capita eorum, atque arma imperatori Romano misit, victoriæ partæ signa; adhuc enim bellum inter Bulgaros et Romanos erat : nec unquam subjici Romano imperatori et parere desinebat, quemadmodum et priores principes, mittere ad ipsos soliti erant. Symeone vero iterum novas copias mittente contra Zachariam principem sub præfectis Cueno, Hemneco, ac Etzboclia, et misso simul Tzeesthlabo, metuens tunc sibi Zacharias, in Chrobatiam profugit. Bulgari autem Zupanis significarunt ut se convenirent, et principem Tzeesthlabum exciperent: juramentoque deceptos atque ad primum pagum adductos protinus in vincula conjicientes Serviam invaserunt, populumque omnem a minimo ad maximum in Bulgariam abduxerunt : quidam vero profugi in Chrobatiam se receperunt, mansitque regio desolata. Porro circa illud etiam tempus Chrobatiam cum Alogobotur armata manu ingressi Bulgari, omnes a Chrobatis interfecti sunt. Et post septem annos fuga deserens Bulgaros Tzeesthlabus cum aliis quatuor Presthlabo in Serviam venit. Non invenit autem in ea regione præter viros quinquaginta, sine uxoribus, liberisque, venatione victitantes : cum his regionem obtinens, per nuntios tutelam et auxilium ab imperatore Romanorum petiit, promittens obedientiam ejus jussibus se præstiturum, qualem et ante ipsum principes Romano imperatori exhibebant. Atque ex eo tempore multis illum beneficiis affecit imperator Romanorum, ita ut Servii, qui a Symeone dissipati in Chrobatia, Bulgaria, aliisque regionibus commorabantur, re audita ad ipsum undique gregatim convenirent : quin et in urbem Constantinopolitanam plurimi e Bulgaria fugientes venerunt, quos vestibus cæterisque beneficiis ornatos imperator Romanorum ad Tzeesthlabum misit;

A Ἀχελὼν (37) μεταξὺ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Βουλγάρων. Ἐμμανὴς οὖν γενόμενος ἐν τούτῳ ὁ Συμεὼν κατὰ τοῦ ἄρχοντος Σερβλίας Πέτρου ἀπέστειλε τὸν Σιγρίτζη Θεόδωρον, καὶ τὸν Μαρμαὴν ἐκεῖνον, μετὰ φωσσάτου· ἔχοντες καὶ ἀρχοντόπουλον Παῦλον (38) τὸν υἱὸν Βράνου, ὃν ὁ Πέτρος ὁ ἄρχων Σερβλίας ἐτύφλωσε. Δόλῳ οὖν ἐπελθόντες οἱ Βούλγαροι πρὸς τὸν ἄρχοντα Σερβλίας, καὶ συντεκνίαν μετ' αὐτοῦ ποιησάμενοι, καὶ ὅρκῳ βεβαιώσαντες μὴ παθεῖν τι παρ' αὐτῶν ἐναντίον, ἠπάτησαν αὐτὸν ἐξελθεῖν πρὸς αὐτούς, ὃν καὶ πάραυτα δεσμήσαντες εἰσήγαγον ἐν Βουλγαρίᾳ, καὶ ἀποθνήσκει ἐν φυλακῇ. Εἰσῆλθε δὲ ἀντ' αὐτοῦ Παῦλος ὁ υἱὸς Βράνου, καὶ ἐκράτησεν ἔτη τρία. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὁ κῦρις Ῥωμανὸς ἔχων ἀρχοντόπουλον ἐν τῇ πόλει Ζαχαρίαν τὸν υἱὸν Πριβεσθλάβου τοῦ ἄρχοντος Σερβλίας, ἀπέστειλε πρὸς B τὸ γενέσθαι ἄρχοντα ἐν Σερβλίᾳ· ἀλλὰ ἀπελθὼν καὶ πολεμήσας ἡττήθη παρὰ τοῦ Παύλου· κρατήσας γὰρ αὐτὸν παρέδωκε τοῖς Βουλγάροις, καὶ ἐκρατεῖτο δέσμιος. Εἶτα μετὰ χρόνους τρεῖς, τοῦ Παύλου ἐναντιωθέντος τοῖς Βουλγάροις, ἀπέστειλε τὸν Ζαχαρίαν τὸν πρότερον παρὰ τοῦ κυροῦ Ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντα, καὶ διώξας τὸν Παῦλον, ἐκράτησεν αὐτὸς τὴν ἀρχὴν τῶν Σέρβλων· ὅστις πάραυτα τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων ἐπιμνησθεὶς ἐγένετο κατὰ τῶν Βουλγάρων, μηδ' ὅλως θελήσας ὑποταγῆναι αὐτοῖς, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ βασιλέως μᾶλλον Ῥωμαίων δεσπόζεσθαι. Ὥστε καὶ τοῦ Συμεὼν φοσσάτον κατ' αὐτοῦ ἀποστείλαντος διὰ τοῦ Μαρμαὴμ, καὶ τοῦ Σιγρίτζη Θεοδώρου (39), ὧν καὶ C τὰς κεφαλὰς, καὶ ἅρματα ἐκ τοῦ πολέμου ἀπέστειλε πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων ἐπινίκια· ἔτι γὰρ μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Βουλγάρων μάχη ἦν· οὐδέποτε δὲ ἐπαύσατο, καθὼς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἄρχοντες ἀπέστελλον πρὸς τοὺς βασιλεῖς Ῥωμαίων, καὶ ὑποτασσόμενος καὶ δουλεύων αὐτοῖς. Πάλιν δὲ ἀπέστειλεν ἕτερον φοσσάτον ὁ Συμεὼν διὰ τοῦ Κνήνου καὶ τοῦ Ἰμνήκου καὶ τοῦ Ἰτζβόκλια κατὰ τοῦ ἄρχοντος Ζαχαρίου, συναποστείλας μετ' αὐτῶν καὶ Τζεέσθλαβον. Τότε ὁ μὲν Ζαχαρίας φοβηθεὶς φεύγει ἐν Χρωβατίᾳ· οἱ δὲ Βούλγαροι μηνύσαντες τοῖς ζουπάνοις ἐλθεῖν πρὸς αὐτοὺς καὶ παραλαβεῖν ἄρχοντα τὸν Τζεέσθλαβον, καὶ δι' ὅρκου τούτους ἀπατήσαντες καὶ ἐξαγαγόντες μέχρι τοῦ πρώτου χωρίου, καὶ πάραυτα δεσμήσαντες αὐτούς, εἰσῆλθον ἐν Σερβλίᾳ, καὶ συνεπῆραν τὸν ἅπαντα D λαὸν ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, καὶ εἰσήγαγον ἕως Βουλγαρίας· τινὲς δὲ ἀποδράσαντες εἰσῆλθον καὶ ἐν Χρωβατίᾳ, καὶ ἔμεινεν ἡ χώρα ἔρημος. Κατὰ τὸν καιρὸν οὖν ἐκεῖνον εἰσῆλθον οἱ αὐτοὶ Βούλγαροι εἰς

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

37) Sic ms. codex. In editis legitur, καὶ πόλεμος ἀχελών· ubi Meursius hæc adnotat : *Quid hoc sit, non intelligo. Alius investiget, si potest. Malo ingenue confiteri, quam inepte aliquid proferre.* At Ἀχελῷος et Ἀχελών Bulgariæ castellum reperitur apud Cedrenum, et apud anonymum Combefisianum pag. 240. Ἀχελῷος flumen appellatur; ad quod ait idem scriptor citato loco inter Romanos atque Bulgaros commissum fuisse prælium, et victoriam a parte Bulgarorum stetisse. Quod quidem accidit, die 20 Augusti Indictione 5, anno Christi 917 : Μηνὶ δὲ Αὐγούστῳ εἰκάδι, ἰνδικτιῶνος ε', ὁ πόλεμος μεταξὺ Ῥωμαίων τε καὶ Βουλγάρων πρὸς τῷ Ἀχελῴῳ συγκεκρότηται ποταμῷ, etc. De quo quidem bello videtur procul dubio loqui hic Porphyrogenitus.

(38) Ἀρχοντόπουλος, *filius principis vel magnatis.* Vide Ducangii Gloss. Græc.

(39) Sic ex ms. codice. Perperam legitur in editis, καὶ τοῦ Σιγρίτζη, καὶ Διοδώρου, etc. De Theodoro Sigritze loquitur et paulo superius Scriptor noster.

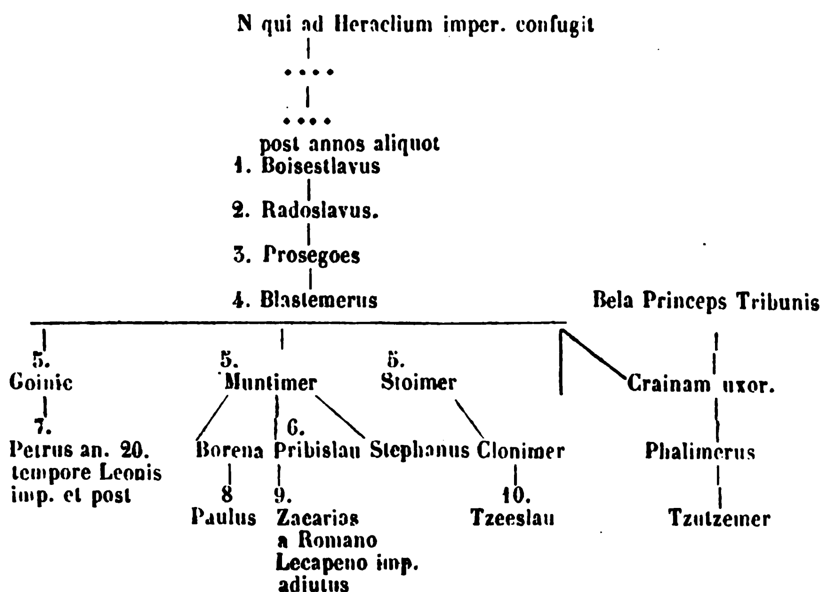
A Χρωβατίαν μετὰ τοῦ Ἀλογοβότουρ τοῦ πολεμῆσαι, καὶ ἐσφάγησαν πάντες ἐκεῖσε παρὰ τῶν Χρωβάτων. Μετὰ δὲ χρόνους ἑπτὰ ἀπὸ τῶν Βουλγάρων φυγὼν ὁ Τζεέσθλαβος μετὰ καὶ ἑτέρων τεσσάρων ἀπὸ Πρεσθλάβου, εἰσῆλθεν ἐν Σερβλίᾳ· οὐχ εὗρε δὲ εἰς τὴν χώραν εἰ μὴ πεντήκοντα μόνους ἄνδρας μήτε γυναῖκας ἔχοντας μήτε παιδία, ἀλλὰ κυνηγοῦντας καὶ διατρεφομένους. Μετὰ τούτων κρατήσας τὴν χώραν, ἐμήνυσε πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων, τὴν ἐξ αὐτοῦ ἀντίληψιν καὶ βοήθειαν ἐπιζητῶν, ὑπισχνούμενος δουλεύειν καὶ ὑπείκειν τῇ προστάξει αὐτοῦ, καθὼς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ ἄρχοντες. B Καὶ ἔκτοτε οὐ διέλιπεν ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων εὐεργετῶν αὐτὸν, ὥστε καὶ εἰς Χρωβατίαν καὶ Βουλγαρίαν καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς χώραις διάγοντες Σέρβλοι, οὓς ὁ Συμεὼν διεσκόρπισε, τοῦτο ἀκούσαντες συνήχθησαν εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πόλει πολλοὶ ἀπὸ Βουλγαρίας φυγόντες εἰσῆλθον· οὓς καὶ ἐνδύσας καὶ εὐεργετήσας ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων, ἀπέστειλε πρὸς τὸν Τζεέσθλαβον (40), καὶ ἀπὸ τῶν πλουσίων δωρεῶν τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων συστησάμενος καὶ ἐνοικήσας τὴν χώραν, ὡς τὸ πρότερον, ἔστιν ὑποτεταγμένος δουλοπρεπῶς τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων· καὶ διὰ τῆς τοῦ βασιλέως συνδρομῆς καὶ τῶν πολλῶν αὐτοῦ εὐεργεσιῶν τὴν τοιαύτην χώραν συστήσας (41) καὶ ἄρχων ἐν αὐτῇ βεβαιωθείς. Ὅτι ὁ ἄρχων Σερβλίας ἐξ ἀρχῆς, ἤγουν ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως δουλικῶς ἐστιν ὑποτεταγμένος (42) τῷ Ῥωμαίων βασιλεῖ, καὶ οὐδέποτε τῷ ἄρχοντι Βουλγαρίας καθυπετάγη. Ὅτι ἐν τῇ βαπτισμένῃ Σερβλίᾳ εἰσὶ κάστρα οἰκούμενα· τὸ Δεστινίκον (43), τὸ Τζερναβουσκεή (44), τὸ Μεγυρέτους τὸ Δρεσνεήκ (45), τὸ Λεσνήκ, τὸ Σαληνές· καὶ εἰς τὸ χωρίον Βόσωνα (46) τὸ Κάτερα, καὶ τὸ Δεσνήκ.

qui magnificis Romani imperatoris largitionibus regione constituta, et ad pristinam incolarum frequentiam reducta, totum se Romano imperio subjecit; quippe ipsius imperatoris auxilio, frequentibusque ejus beneficiis regione illa constituta, princeps quoque illic confirmatus est. Cæterum Serviæ princeps ab initio, id est, ab imperio Heraclii usque, Romanorum imperatori suberat, non Bulgarorum principi; suntque in baptizata Servia oppida, quæ habitantur, Destinicum, Tzernabuscee, Megyretus, Dresneec, **103** Lesnec, Salenes; in agro vero Bosonæ Catera et Desnec.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(40) **Tzeesthlabus.** Hic Serviæ princeps ea ferme C qua Porphyrogenitus ætate vivebat, scilicet circa annum 950. Horum autem principum series longe alia est apud Diocleatem, nomina etiam, et ab iis acta prorsus diversa. Quod inde factum puto, quod Dalmatiæ continentis, et Dalmatiæ maritimæ, interdum etiam Croatiæ principes Diocleates confuderit; qui sane scriptor circa annum 1152 floruit. Ideoque hac in re multo majorem fidem mereatur Porphyrogenitus, quam Diocleates, utpote qui longe ante ipsum vivebat. Horum autem principum Serviæ, quorum in præsenti libro mentionem facit Porphyrogenitus, libet hic ob oculos stemma proponere.

CONSTANTINI PORPHYROGENITI PRINCIPES SERBLIÆ.

(41) Sic ex ms. codice. In editis locus hic mutilus.

(42) Sic in ms. codice. In editis vero habetur, ὑποταγμένος.

(43) Hanc ipsam urbem idem Porphyrogenitus paulo superius τὴν Δοστινίκαν appellat.

(44) Sic ms. codex. Editi, τὸ Τζενναβουσκέν.

(45) Sic in ms. codice. In editis legitur, τὸ Δρεσνεήμ.

(46) Bossena Cinnamo Βόσθνα appellatur. Hujus autem regni seu provinciæ principum seriem exhibet Ducangius in Familiis Dalmaticis.

CAPUT XXXIII.

De Zachlumis, et eo, quam nunc incolunt, regione.

Zachlumorum terræ Romani primum dominabantur; illi nimirum Romani, quos Diocletianus imperator Roma eo veluti in coloniam deduxit; quemadmodum et in Chrobatorum historia de iis dictum est. Romanorum igitur imperatori prius parebat Zachlumorum regio, sed ab Abaribus postea subjugata, et in vinculis abductis ipsius incolis tota hæc regio deserta fuit. Qui vero nunc illic habitant Zachlumi, Servii sunt, ab illo principe, qui ad Heraclium Romanorum imperatorem confugit: et Zachlumi dicti sunt, a monte Chlumo nuncupato: et alias Sclavorum dialecto Zachlumi dicuntur ii, qui post collem habitant; quandoquidem magnus inibi collis est, in cujus vertice urbes duæ sunt; Bona, et Chlum; retro autem hunc collem flumen Bona nuncupatum devehitur, quod Græcis καλὸν significat. Venit autem posteritas proconsulis et patricii Michaelis Busebutze Zachlumorum principis filii, a non baptizatis accolis fluminis Bislas, quod et Ditzice cognominatur, habitavitque ad flumen Zachluma nuncupatum: suntque in Zachlumorum territorio urbes habitatæ, Stagnum, Mocriscic, Josle, Galumaenic, et Dobriscic.

A

ΚΕΦΑΛ. ΛΓ'.

Περὶ τῶν Ζαχλούμων, καὶ ἧς νῦν οἰκοῦσι χώρας.

Ὅτι ἡ τῶν Ζαχλούμων χώρα (47) παρὰ τῶν Ῥωμάνων πρότερον ἐκρατεῖτο· Ῥωμάνων δὲ, φημὶ, οὓς ἀπὸ Ῥώμης Διοκλητιανὸς ὁ βασιλεὺς μετῴκισε, καθὼς καὶ εἰς τὴν τῶν Χρωβάτων ἱστορίαν εἴρηται περὶ αὐτῶν. Ὑπὸ βασιλεῖ δὲ Ῥωμαίων ἡ τῶν Ζαχλούμων αὕτη χώρα ὑπῆρχεν, ἀλλὰ παρὰ τῶν Ἀβάρων αἰχμαλωτισθεῖσα ἥ τε χώρα καὶ ὁ ταύτης λαὸς, τὸ παράπαν ἠρήμωται. Οἱ δὲ νῦν ἐκεῖσε οἰκοῦντες (48) Ζαχλοῦμοι Σέρβλοι τυγχάνουσιν, ἐξ ἐκείνου τοῦ ἄρχοντος τοῦ εἰς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων Ἡράκλειον προσφυγόντος. Ζαχλοῦμοι δὲ ὠνομάσθησαν ἀπὸ ὄρους οὕτω καλουμένου Χλούμου· καὶ ἄλλως B δὲ παρὰ τῇ τῶν Σκλάβων διαλέκτῳ ἑρμηνεύεται τὸ Ζαχλοῦμοι, ἤγουν *ὀπίσω τοῦ βουνοῦ* (49), ἐπειδὴ ἐν τῷ τοιούτῳ χωρίῳ βουνός ἐστι μέγας, ἔχων ἄνωθεν αὐτοῦ δύο κάστρα, τὸ Βόνα, καὶ τὸ Χλοὺμ· ὄπισθεν δὲ τοῦ τοιούτου βουνοῦ διέρχεται ποταμὸς καλούμενος Βόνα, ὃ ἑρμηνεύεται *καλόν*. Ὅτι ἡ γενεὰ τοῦ ἀνθυπάτου καὶ πατρικίου Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ τοῦ Βουσεβούτζη τοῦ ἄρχοντος τῶν Ζαχλούμων ἦλθεν ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἀβαπτίστων εἰς τὸν ποταμὸν Βίσλας, τὸν ἐπονομαζόμενον Διτζίκη, καὶ ᾤκησεν εἰς τὸν ποταμὸν τὸν ἐπονομαζόμενον (50) Ζαχλοῦμα. Ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ τῶν Ζαχλούμων εἰσὶ κάστρα οἰκούμενα, τὸ Σταγνὸν (51), τὸ Μοκρισκὶκ, τὸ Ἰοσλὴ, τὸ Γαλουμαήνικ, τὸ Δοβρισκίκ.

CAPUT XXXIV.

De Terbuniatis, et Canalitis, et de regione quam nunc incolunt.

Terbuniatarum, Canalitarumque eadem regio est; incolæ vero a non baptizatis Serviis descendunt, qui illic habitarunt ab eo usque principe qui a Servia non baptizata ad Heraclium imperatorem confugit, usque ad Blastemerum Serviorum principem, qui filiæ suæ maritum dedit Crainan, Belae Terbuniæ zupani filium, cumque honoris

C

ΚΕΦΑΛ. ΛΔ'.

Περὶ τῶν Τερβουνιατῶν, καὶ τῶν Καναλιτῶν, καὶ ἧς νῦν οἰκοῦσι χώρας.

Ὅτι ἡ τῶν Τερβουνιατῶν καὶ τῶν Καναλιτῶν χώρα μία ὑπάρχει (52). Ἀπὸ δὲ τῶν ἀβαπτίστων Σέρβλων οἱ ἐκεῖσε κατάγονται, οἱ ἐξ ἐκείνου τοῦ ἄρχοντος οἰκοῦντες, τοῦ εἰς τὸν βασιλέα Ἡράκλειον προσφυγόντος ἀπὸ τῆς ἀβαπτίστου Σερβλίας μέχρι τοῦ ἄρχοντος Σερβλίας τοῦ Βλαστημέρου. Οὗτος οὖν ὁ ἄρχων Βλαστήμερος τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ δέδωκεν ἄν-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(47) Zachlumorum regionis terminos describit Porphyrogenitus supra cap. 30, his verbis: Ἀπὸ δὲ τοῦ Ῥαουσίου ἄρχεται ἡ ἀρχοντία τῶν Ζαχλούμων καὶ παρεκτείνεται μέχρι τοῦ Ὀροντίου ποταμοῦ· καὶ πρὸς μὲν τὴν παραθαλασσίαν πλησιάζει τοῖς Παγανοῖς, πρὸς δὲ τὰ ὀρεινὰ εἰς ἄρκτον μὲν πλησιάζει τοῖς Χρωβάτοις, εἰς κεφαλὴν δὲ τῇ Σερβλίᾳ. *A Rausio Zachlumorum principatus initium habet, et protenditur ad Orontium flumen usque; oraque maritima Paganis, montana quæ ad septentrionem, Chrobatis, quæ in fronte, Serbliæ contermina est.*

(48) Quomodo Serbli Zachlumorum terram occuparint pluribus capite præcedenti narrat scriptor noster.

(49) Zachlumi dicti sunt, inquit Porphyrogenitus, a monte Chlumo nuncupato; et alias Sclavorum dialecto Zachlumi dicuntur ii, qui post collem habitant. Atqui si ita est, *Sachlumi* appellandi sunt potius quam Zachlumi, neque ita Slavorum dialecto vocandi sunt omnes qui post collem habitant, sed tantum qui post montem Chlumum habitant; quippe *sa* Slavo *post* significat, Chlumus vero nomen proprium montis est.

(50) Sic cum Meursio emendamus; perperam quippe in mss. legitur, τοὺς ἐπονομαζομένους.

(51) Urbs episcopalis sub ditione reipublicæ Ragusinæ: huic Ecclesiæ præest hodie illustrissimus D antistes Franciscus Volanti, avunculus meus, vir et pietate et doctrina insignis.

(52) Eamdem terram esse Terbunitarum et Canalitarum docet Porphyrogenitus et supra capite 30, ubi Terbuniæ principatus terminos describit his verbis: Ἀπὸ δὲ τοῦ κάστρου τῶν Δεκατέρων ἄρχεται ἡ ἀρχοντία Τερβουνίας, καὶ παρεκτείνεται μέχρι τοῦ Ῥαουσίου· πρὸς δὲ τὰ ὀρεινὰ αὐτῆς πλησιάζει τῇ Σερβλίᾳ. *A Decateris vero incipit Terbuniæ principatus, porrigitque se Rausium usque; at versus montana Serbliæ adjacet.* At hodie Terbuniæ principatus Turcis paret; episcopus vero Terbuniæ, unus e suffraganeis archiepiscopatus Ragusini, eligitur a senatu Ragusino; fortassis quod Mercanensis episcopatus cum Terbuniensi junctus esset, et Mercana sit sub ditione reipublicæ Ragusinæ. Hodie autem Terbuniensem episcopatum obtinet illustrissimus Antonius Reghius consobrinus meus, vir a pietate et a studiis omnino laudabilis.

δρα Κραΐναν τὸν υἱὸν Βελάη τοῦ ζουπάνου Τερβουνίας. Θέλων οὗτος τὸν ἴδιον γαμβρὸν δοξάσαι, ὠνόμασεν αὐτὸν ἄρχοντα, ποιήσας αὐτὸν αὐτεξούσιον. Ἐξ ἐκείνου δὲ ὁ Φαλιμέρης ἐγεννήθη, καὶ ἀπ' ἐκείνου ὁ Τζουτζημέρης. Ἦσαν δὲ οἱ τῆς Τερβουνίας ἄρχοντες ἀεὶ ὑπὸ τὸν λόγον τοῦ ἄρχοντος Σερβλίας. Τερβουνία δὲ τῇ τῶν Σκλάβων διαλέκτῳ ἑρμηνεύεται *ἰσχυρὸς τόπος*· ἡ γὰρ τοιαύτη χώρα ὀχυρώματα ἔχει πολλά. Ὅτι ἔστι καὶ ἑτέρα χώρα (53) ὑπὸ ταύτην τὴν χώραν Τερβουνίας, Καναλὴ προσαγορευομένη. Τὸ δὲ Καναλὴ ἑρμηνεύεται (54) τῇ τῶν Σκλάβων διαλέκτῳ *ἁμαξιά*· ἐπειδὴ, διὰ τὸ εἶναι τὸν τόπον ἐπίπεδον, πάσας αὐτῶν τὰς δουλείας διὰ ἁμαξῶν ἐκτελοῦσιν. Ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ Τερβουνίας, καὶ τοῦ Καναλὴ, εἰσὶ κάστρα οἰκούμενα, ἡ Τερβουνία, τὸ Ὁρμὸς, τὰ Ῥίσενα, τὸ Λουκάβετε, τὸ Ζετλήβη.

A ergo principem appellavit, et ut sui juris esse effecit: atque ex illo Phalimeres natus est, ex quo Tzutzemeres. Terbuniæ vero principes semper Serviæ principi parebant; et regio ipsa lingua Sclavorum *locum munitum* significat: quandoquidem multæ in eo munitiones sunt: estque sub ea alia adhuc regio, quæ **104** Canale nuncupatur, Canale vero *Viam plaustri* Sclavorum idiomate significat: nam propter loci planitiem servitutes omnes plaustris præstant. Habet autem tam Terbunia, quam Canale, oppida quæ habitantur, hæc, Terbuniam, Hormum, Rhisena, Lucabete, et Zetlebe.

ΚΕΦΑΛ. ΛΕ'.

Περὶ τῶν Διοκλητιανῶν, καὶ ἧς νῦν οἰκοῦσι χώρας.

Ὅτι ἡ Διοκλείας χώρα (55) καὶ αὐτὴ πρότερον παρὰ τῶν Ῥωμάνων ἐκρατεῖτο, οὓς ἀπὸ Ῥώμης μετῴκισεν ὁ βασιλεὺς Διοκλητιανὸς, καθὼς καὶ εἰς τὴν περὶ τῶν Χρωβάτων ἱστορίαν εἴρηται· ὑπὸ δὲ τὸν βασιλέα Ῥωμαίων ὑπῆρχε. Παρὰ δὲ τῶν Ἀβάρων καὶ αὐτὴ ἡ χώρα αἰχμαλωτισθεῖσα ἠρήμωται, καὶ πάλιν ἐπὶ Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως ἐνῳκίσθη (56), καθὼς καὶ ἡ Χρωβατία, καὶ ἡ Σερβλία, καὶ ἡ τῶν Ζαχλούμων, καὶ ἡ Τερβουνία, καὶ τοῦ Καναλή. Διόκλεια δὲ ὀνομάζεται ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ τοιαύτῃ χώρᾳ κάστρου, ὅπερ ἔκτισεν ὁ βασιλεὺς Διοκλητιανός (57)· νυνὶ δέ ἐστιν ἐρημόκαστρον (58), μέχρι τοῦ νῦν

B CAPUT XXXV.

De Diocletianis, et ea, quam nunc incolunt, regione.

Etiam Dioclea regio primitus occupata erat a Romanis, quos illuc Roma transtulerat Diocletianus imperator; quemadmodum et in Chrobatorum historia dictum est: et Romanorum imperatori erat subjecta; sed ab Abaribus hæc quoque regio subjugata ac vastata fuit; et sub Heraclii imperatoris temporibus habitari iterum cœpit, quemadmodum Chrobatia, Servia, Zachlumorum terra, Terbunia, et Canale. Dioclea autem nuncupata est illa regio ab urbe ibi condita a Diocletiano imperatore, quæ nunc habitatoribus vacua, in hodiernum usque diem Dioclea appellatur: suntque in ea

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(53) Sic cum Meursio emendamus. Perperam legitur in mss. ἐστὶν καὶ ἕτερα χωρία.

(54) Canale seu Canalis sub dominio reipublicæ Ragusinæ; olim ager Epidaurius; neque Canale seu Canalis regio illa dicta est, ut putat hic Porphyrogenitus, quod Canale Serblorum idiomate *viam plaustri* significet; nam, inquit ille, propter loci planitiem servitutes omnes plaustris præstant; cum nulla hodie ibi sint plaustra. Sed regio illa ab aquæ ductu lingua Epidauria Canalis appellatur, ut scribit Ludovicus Tubero noster, abbas Melitensis lib. v Comment. de Temporibus suis: *Iisdem fere temporibus*, inquit ille, *ager Epidaurius addita Vitalia et tota regione quæ ab aquæ ductu lingua Epidauria Canalis appellatur, post sexingentos circiter annos ab excidio Epidauri, pretio quibusdam accolis regulis Bossinatibus soluto recuperatus est, viritimque inter cives magna veterum possessorum invidia atque contentione divisus. Quod autem Canalensis ager territorii Epidaurii fuerit, argumento est opus mirabili structura effectum, quo a vigesimo prope milliario, aqua in urbem perducta est, partim subterraneo rivo, partim substructione, partim opere arcuato. Cujus quidem operis a Slovinis proculdubio eversi, adhuc exstant vestigia, atque quibusdam in locis inscriptiones Latinis litteris nomina Curatorum indicantes.*

(55) Diocleæ regionis terminos describit Porphyrogenitus supra capite 30, his verbis: Ἡ δὲ Διόκλεια πλησιάζει πρὸς τὰ καστέλια τοῦ Δυραχίου, ἤγουν πρὸς τὸν Ἐλισσὸν, καὶ πρὸς τὸν Ἑλκήνιον, καὶ τὴν Ἀντίβαριν, καὶ ἔρχεται μέχρι τῶν Δεκατέρων· πρὸς τὰ ὀρεινὰ δὲ πλησιάζει τῇ Σερβλίᾳ. *Dioclea vero propinqua est Dyrrachii oppidis Elisso, Helcynio, Antibari, extenditurque usque Decatera; montana autem Serbliæ finitima sunt.*

C (56) Sub Heraclio imperatore a Serblis occupata fuit hæc regio, ut scribit supra Porphyrogenitus.

(57) Atqui longe ante Diocletianum imperatorem Dioclea urbs exstabat, cum hujus meminerint Ptolemæus et Plinius. Non igitur huic urbi nomen Diocletianus dedit; sed potius ille ab ea nomen accepit, quod in ea natus est, et a matre Dioclea pariter appellata, ut scribit Sext. Aurel. Victor: *Diocletianus Delmata, Anulini senatoris libertinus, matre pariter atque oppido nomine Dioclea, quorum vocabulis, donec imperium sumeret, Diocles appellatus, ubi orbis Romani potentiam cepit, Graium nomen in Romanum morem convertit*, etc. Similia habet et Paulus Diaconus lib. x. Diocles vero Diocletianus ante imperium dicitur et Lactantio, seu potius Lucio Cæcilio de Mortib. persecut. c. 9 et 19, ubi vide quæ hac de re doceat eruditissimus vir nostrique amantissimus Nicolaus Le Nourry sodalis noster.

D (58) Doclea seu Dioclea urbs eversa a fundamentis fuit circa finem decimi sæculi a Samuele Bulgarorum rege, ejusque vestigia ac ruinæ marmoreaque monumenta sub aquis visuntur in lacu Lygnistri ad quem sita fuit, ut scribit Ludovicus Tubero lib. VIII Comment. de Temporibus suis: *E quibus sane Maracius in justum pene auctus fluvium eo ipso accipitur lacu, quo Docleæ (quam et ipsum erumpentibus subito aquis absorptam esse credunt) vestigia ac ruinæ, marmoreaque monumenta sub aquis visuntur.* Falluntur ergo scriptores illi, qui Diocleam hodie *Antibarim*, aut *Medon* aut *Catarum* appellant; cum primum destructa fuerit Dioclea a Slavis, deinde a Bulgaris, tandem erumpentibus subito aquis absorpta. Dioclea autem urbe a Bulgaris, uti jam diximus, eversa circa finem decimi sæculi Joannes archiepiscopus Docleensis Ragu-

regione urbes habitatæ magnæ, Gradetæ, Nugrade et Lontodocla.

A ὀνομαζόμενον Διόκλεια. Ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ Διοκλείας εἰσὶ μεγάλα κάστρα οἰκούμενα, τὸ Γράδεται, τὸ Νουγράδε (59), τὸ Λοντοδόκλα.

CAPUT XXXVI.

De Paganis, qui et Arentani appellantur, et de ea, quam nunc habitant, regione.

Regio etiam illa, quam nunc Pagani incolunt, primitus a Romanis tenebatur, quibus Roma deductis imperator Diocletianus in Dalmatia sedes assignavit. Et oriundi sunt etiam ipsi Pagani a Serviis non baptizatis, ab eo scilicet principe qui ad Heraclium imperatorem confugit. Capta vero itidem ab Abaribus et vastata hæc regio, sub Heraclio imperatore rursum incolis frequentari cœpit. Pagani autem dicuntur, quod baptismum non accepissent eo tempore, quo Servii omnes baptizati erant. Etenim Pagani Sclavorum lingua, baptismi

ΚΕΦΑΛ. ΛϚ'.

Περὶ τῶν Παγανῶν, τῶν καὶ Ἀρενταvῶν καλουμένων, καὶ ἧς νῦν οἰκοῦσι χώρας.

Ὅτι ἡ χώρα εἰς ἣν νῦν οἰκοῦσιν οἱ Παγανοὶ (60) καὶ αὕτη πρότερον παρὰ τῶν Ῥωμαίων ἐκρατεῖτο, οὓς ἀπὸ Ῥώμης ὁ βασιλεὺς Διοκλητιανὸς μετοικίσας ἐν Δελματίᾳ ἐνῴκισε. Οἱ δὲ αὐτοὶ Παγανοὶ ἀπὸ τῶν ἀβαπτίστων Σέρβλων κατάγονται, ἐξ ἐκείνου τοῦ ἄρχοντος τοῦ πρὸς τὸν βασιλέα Ἡράκλειον προσφυγόντος. Παρὰ δὲ τῶν Ἀβάρων καὶ αὐτὴ ἡ χώρα αἰχμαλωτισθεῖσα ἠρήμωται, καὶ πάλιν ἐπὶ Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως ἐνῳκίσθη. Παγανοὶ δὲ καλοῦνται, B διὰ τὸ μὴ καταδέξασθαι αὐτοὺς τῷ τότε καιρῷ βαπτισθῆναι (61), ὅτε καὶ πάντες οἱ Σέρβλοι ἐβαπτί-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

sium se contulit; atque ab eo tempore Ecclesia Ragusina archiepiscopalem dignitatem accepit a Benedicto V pontifice maximo, ut scribit Seraphinus Razzius Florentinus ordinis S. Dominici, in Historia archiepiscoporum Ragusinorum, quæ Italico idiomate conscripta, asservatur manuscripta in bibliotheca S. Marci Florentiæ : cujus quidem verba a nobis Latine facta hic proferre libet : *Devastato a Gothis atque fere a fundamentis everso circa annum nostræ salutis 404, Epidauro nobilissima Dalmatiæ urbe, Joannes Epidaurius civis et archiepiscopus fuga sibi consulens Tribunium petiit, ibique translata sede atque titulo suæ Ecclesiæ diu commoratus est. At oppugnata Rascia, subactaque Bosona cum finitimis ab infidelium schismaticorumque tyrannide, diu Ecclesia illa viduata mansit pastore. Anno* C *vero 863, temporibus Nicolai papæ I, cum ad fidem catholicam Bulgarorum imperator venisset, consensu pontificis Tribuniensis archiepiscopus Docleam transfertur. Denique anno circiter 980 propter eversionem quoque Docleæ a Bulgaris et Græcis factam coactus fuit primam sedem repetere, atque scapulum Mercenense haud plus quatuor milliaribus ab Epidauro dissitum, nec diu incoluit ; illis quippe temporibus a Saracenis Adriatico mari infestato insulani atque maritimi in magno periculo versabantur ; ratus itaque neque illic tutam sibi fore stationem, Ragusium novum mœnibus arceque munitum proficiscitur: ubi perurbane exceptus, ac Benedicti V pontificis maximi auctoritate, titulo sedeque illuc deportata ; a Patribus decimæ, aliique proventus, qui ad episcopum spectabant, illi attribuuntur, atque ab eodem pontifice suffraganei designantur, videlicet, Cattarensis, Antibarensis, Dulcigensis, Corcyrensis aliique; quanquam hodiernis temporibus Stagnensem atque Mercanensem duntaxat habeat. Et nescio quidem quo facto evenit, ut quemadmodum ultimus Epidaurius appellatus fuit Joannes, ita primus Ragusinus nuncuparetur. Joannes itaque primus archiepiscopus Ragusinus, patria Docleensis, sanctissime suam rexit Ecclesiam annis fere triginta; ibique cum extremum diem obiisset, in Ecclesia Sancti Stephani protomartyris tumulatus fuit. Nec parum a vero aberrant qui eum Vitarum sanctorum martyrum Andreæ, Petri et Laurentii auctorem faciunt, quorum corpora Ragusii asservantur, cum Joannem II archiepiscopum tertium decimum, patria Venetum, revera illarum auctorem exstitisse pro comperto habeatur.*

(59) Sic in ms. codice. In editis vero legitur, τὸ νῦν Γράδε.

(60) Terminos Paganiæ describit Porphyrogenitus supra capite 30. Ab Orontio flumine, inquit, Pagania incipit, procurritque ad Zentinam flumen, etc. Ex quibus Porphyrogeniti verbis constat Narentanos, sive Paganos eam partem continentis Dalmatiæ obtinuisse, quæ a Cerina Naronem versus protenditur. Flumen, et Zupanias tres habet.

(61) Chrobati ac Serbli, uti supra ad caput 30 adnotavimus, fidem Christi susceperunt Heraclio juniore imperante. Pagani vero sive Aretani baptizati fuere sub Basilio Macedone, ut idem Porphyrogenitus scribit supra cap. 29, quemadmodum etiam plures alii ex Sclavis, qui Dalmatiam incolebant, ut ipse tradit eodem loco, et in Vita Basilii num. 54 ex editione Regia. Quod quidem congruit cum Platina, qui Adriani secundi pontificis, et Suetopoli principis Dalmatiæ Sclavos Christi fidem suscepisse ait in Vita Joannis XIII, quem pro XIV ponit. Hæc autem Platinam ex Blondo, Blondum vero ex Chronico ms. Andreæ Danduli exscripsisse aiunt; ubi sic legitur : *Hujus autem B. Cyrilli prædicatione Sueropolis rex Dalmatiæ, qui ab Odrillo germano Totilæ regis Gothorum originem duxerat, cum toto suo populo fidem Catholicam suscepit.* Verum Dandulus hæc sub Michaele contigisse scribit, Platina vero sub Basilio Macedone. Neque soli Arentani ac nonnulli alii ex Sclavis Dalmatiæ accolis sub Basilio Macedone baptismum susceperunt; verum et Bulgaros ad meliorem frugem revocavit idem imperator, Russisque persuasit, ut sacrum Baptisma susciperent, quemadmodum narrat laudatus Porphyrogenitus in avi Vita num. 95 et 96. De Russorum autem ad fidem Christi conversione libet hic proferre historiam, quæ a principio mutila est; quam quidem reperi in codice ms. Colbertino recenti manu conscripto n. 4432, et Latinam feci- D mus. Sic igitur habet :

Et quæ ad religionem eorum pertinent accurate ediscerent. Illi vero sciscitandi studio cupidi, Romam se conferunt : isticque omnia perscrutantur et exquirunt, ac curiosissime dispiciunt cum sanctorum templorum decorem tum sacerdotum et pontificum ordinem, imo etiam patriarcham eorum, quem papam vocant, invisunt; a quo verbis et doctrina ad utilitatem suam spectante instituti, rever-

Καὶ τὰ τοῦ σεβάσματος τούτων καλῶς καταμάθωσιν. Οἱ δὲ τὸ τοῦ λόγου εἰπεῖν σπερωτοὶ [sic] γενόμενοι, τὴν Ῥώμην καταλαμβάνουσι, καὶ τὰ ἐκεῖσε πάντα ἐρευνῶσι καὶ σκοπῶσι [sic] καὶ καλῶς περιεργάζονται τῶν τε θείων ναῶν τὴν εὐπρέπειαν, καὶ τοὺς ἐκεῖσε ἱερεῖς καὶ ἀρχιερεῖς. Οὐ μὴν ἀλλὰ τὸν πατριάρχην αὐτὸν ὁρῶσι, τὸν καὶ πάπαν καλούμενον, καὶ λόγους ὠφελείας παρ' αὐτοῦ πλείστους

σθησαν· καὶ γὰρ Παγανοὶ τῇ τῶν Σκλάβων διαλέκτῳ ἀβάπτιστοι ἑρμηνεύονται (62)· τῇ τῶν Ῥωμαίων δὲ

A experles dicuntur; Romanorum vero dialecto regio eorum Arenta nuncupatur; unde ipsi a Roma-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

ἀκούουσιν· καὶ οὕτως σπουδαίως παλινδρομοῦσι καὶ ἑαυτῶν καταλαμβάνουσι χώραν· καὶ πρὸς τὸν μέγαν ῥῆγαν ἑαυτοὺς ἐμφανίζουσι· καὶ ἅπερ εἶδον καὶ ἤκουσαν κἀκεῖσε καλῶς ἐξαγγέλλουσιν· εἶναι δὲ μεγάλα καὶ ἀληθῆ διεβεβαιοῦντο πάντη, καὶ οὐδὲν δέονται ἑτέρας τινὸς ἀναψηλαφήσεως καὶ ἐρεύνης. Καὶ εἰ θέλεις, ἔφησαν, λαμπρότατε καὶ ἐνδοξότατε ἡμῶν αὐθέντα καὶ ἄρχον, τὴν τούτων πίστιν δέξασθαι, μήνυτον αὐτοῖς, καὶ καλῶς τὰ ἐκείνων μυήθητι. Ὡς δὲ οἱ σὺν ἐκείνῳ ἄρχοντες πάντα ἤκουσαν· μᾶλλον δὲ οἵτινες καὶ πρώην αὐτῷ συνεβούλευσαν πάλιν πρὸς αὐτὸν, καὶ αὖθις εἰρήκασι· οὐ καλὸν φαίνεται τοῦτο γενέσθαι πᾶσιν ἡμῖν, ἐὰν μὴ οἱ αὐτοὶ καὶ τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καλῶς δοκιμάσωσι καὶ καταμάθωσιν. Ἐπειδὴ δὲ ταύτην πόλιν μεγάλην τινὰ καὶ κρείττονα τινὲς εἶναι διαφημίζουσι, λοιπὸν ἄξιόν ἐστιν ὅπως καὶ ταύτης τὸ σέβας καὶ τὴν λατρείαν οἱ αὐτοὶ ἐρευνήσωσι καὶ ἀναψηλαφήσωσι, καὶ οὕτως ἀμφωτέραν [sic] τὸ κρεῖττον ἐκλεξόμεθα. Ἤκουσε πάλιν καὶ τοῦτο ὁ ἐχέφρων καὶ περιβόητος ῥῆγας ἐκείνων καὶ προσήκατο, καὶ καλῶς ἀπεδέξατο. Διὸ καὶ τοὺς δηλωθέντας πολλάκις τέσσαρας ἄνδρας πάλιν ἐκπέμπει καὶ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὡς ἵνα καὶ τὰ ἐκεῖσε πάντα κατοπτεύσωσι καὶ ἀποπειράσωνται. Καὶ δὴ μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ ταύτην καταλαμβάνουσι, καὶ τῷ τότε τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα ἰθύνοντι, Βασιλείῳ, φημὶ, τῷ ἐκ Μακεδονίας προσέρχονται, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς αὐτῶν ἀφίξεως ἀπαγγέλλουσιν. Ὁ δὲ ἄσμενος καὶ τρισάσμενος τούτους ἀποδεξάμενος, ἄρχοντάς τινας παραυτὰ τῶν ἐλλογίμων αὐτοῖς ἐπιδίδωσιν, ὅπως τὰ κάλλιστα πάντα τῆς πόλεως αὐτοῖς ἐπιδείξωσι, καὶ τὰς πεύσεις αὐτῶν πάσας καλῶς διευκρινήσωσι καὶ ἀπολογήσωνται. Οἱ δὲ ἄνδρες παραλαβόντες, καὶ πολλὰ ἐν τῇ πόλει ἀξιοθέατα ἐπιδείξαντες, εἰσῆλθον πρὸς τὸν περιβόητον καὶ μέγαν θεῖον ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας. Καὶ γὰρ, ὡς ὁ λόγος κρατεῖ, ὅτι καὶ ἑορτή μεγάλη τις πρὸς αὐτὸν ἐτελεῖτο τὸ τότε, εἴτε δὲ τοῦ Χρυσοῤῥήμονος, εἴτε ἡ κοίμησις τῆς ὑπεραγίας Μητρὸς τοῦ Κυρίου μου, ἀκριβῶς λέγειν οὐκ ἔχων, πλὴν ἑορτὴ ἐτελεῖτο θαυ- B μαστὴ καὶ μεγάλη. Καὶ οἱ τέσσαρες ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἱ μετὰ τῶν ἀρχόντων ἡμῶν ὄντες τὸν ναὸν πάντα περιεσκόπουν, καὶ τῆς τελουμένης ἑορτῆς τὰ πλεῖστα φῶτα βλέποντες, καὶ τὴν μελῳδίαν τῶν ᾀσμάτων ἀκούοντες, θαυμάζοντες διηπόρουν. Διαβιβάσαντες οὖν ἐκεῖσε τὸν ἑσπερινὸν ὕμνον καὶ τὸν ὀρθρινὸν, καὶ πολλὰ εἰπόντες καὶ ἀκούσαντες, φθάνει καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἱερᾶς καὶ θείας λειτουργίας· καὶ πάλιν οἱ ῥηθέντες ἄνδρες μετὰ καὶ τῶν τοῦ βασιλέως ἀρχόντων, C εἰς τὸν σεβάσμιον καὶ μέγιστον ναὸν εἰσέρχονται, ὅπως τῆς ἀναιμάκτου καὶ θείας μυσταγωγίας θεαταὶ γενήσονται. Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος ἐκπλήττομαι τοῦ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν, τοῦ θέλοντος πάντας σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. Καὶ γὰρ ἐπεὶ οἱ ἐθνικοὶ καὶ βάρβαροι ἄνδρες ἐκεῖνοι ἐν τῷ τρισμεγίστῳ ναῷ εἰσῆλθον, ὡς εἴρηται· κἀκεῖσε ἱστάμενοι τὰ δρώμενα πάντα ἐν τῷ ναῷ ἐσκόπουν, καὶ ἀκριβῶς κατεμάνθανον· πῶς πρότερον ἡ λεγομένη D μικρὰ εἴσοδος γέγονεν· εἶτα καὶ ἡ μεγάλη ηὐτρεπίζετο, καὶ οἱ ὑποδιάκονοι καὶ οἱ διάκονοι ἐξεπορεύοντο τοῦ ἱεροῦ βήματος, μετὰ λαμπάδων καὶ ῥιπιδίων· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἱερεῖς πλεῖστοι καὶ ἀρχιερεῖς κατὰ τὸ σύνηθες μετὰ καὶ τῶν φρικτῶν καὶ θείων μυστηρίων, καὶ αὐτὸς ὁ τὴν ἀρχιερωσύνην τότε ἔχων πατριάρχης, καὶ πάντες μὲν ἐπ' ἐδάφους κατέπεσον οἱ

tuntur ac regionem suam repetunt, hinc sese magno regi sistunt; ipsique omnia quæ viderant et audierant sedulo recensent. Affirmabant porro, magna illa et verissima existere, nec ulteriori perquisitione et perscrutatione opus esse. Quod si velis, inquiunt, illustrissime et gloriosissime domine princepsque noster, ipsorum fidem amplecti, id ipsis significato, atque eorum mysteriis rite initiare. Quibus auditis proceres qui cum rege erant, maximeque illi, qui ipsi talis propositi auctores fuerant, rursus ipsum ita compellant: Non videtur nobis id agendum esse, nisi prius iidem ipsi Constantinopolitanos ritus explorent et ediscant. Fama quippe est eam urbem magnam, imo præstantiorem esse. Demumque e re fuerit, ut iidem hujus quoque religionem et cultum examinent ac experiantur: et sic postea ex his duabus meliorem deligemus. Tum rex ille prudens et conspicuus hoc consilium admisit et amplexus est. Quamobrem quatuor illos sæpe memoratos viros, Constantinopolim mittit, ut omnia quæ ad religionem spectabant explorarent ac experirentur. In hanc vero illi urbem nec sine magno labore concedunt, atque Basilio Macedoni, tunc Romanorum sceptra moderanti se sistunt, ipsique tanti suscepti itineris causam renuntiant. Is vero ingenti gaudio hos excipiens, mox viros illis eruditos et præclaros adjungit, qui omnia in urbe pulcherrima monstrarent, quique rogata eorum recte intelligere possent, iisque satisfacere. Hi autem cum multa ipsis in urbe spectaculo digna ostendissent, in celebratissimum illud magnumque Sanctæ Sophiæ templum cum ipsis ingressi sunt. Atque ut vulgo fertur, tum magna solemnitas celebrabatur, sive sancti Chrysostomi, sive Dormitionis sanctissimæ Matris Domini mei; id vero non recto dicere valeo: verum tamen est tunc fuisse mirabilem magnamque celebritatem. Quatuor porro viri qui cum proceribus nostris erant, totum templum circumspexerunt, necnon quæ ad celebritatem spectabant: luminaque cernentes, ac canticorum melodiam audientes, stupebant attoniti. Cum istic autem vespertini et matutini hymni tempore venissent, multaque dixissent audivissentque, accedit sacræ et divinæ liturgiæ tempus: rursusque laudati viri cum proceribus illis ab imperatore missis in venerandum et maximum Templum ingrediuntur, ut incruenti et divini mysterii spectatores essent. Huc deducto sermone, Dei erga homines amorem, qui vult omnes salvos fieri et ad cognitionem veritatis venire, stupens considero. Nam cum ethnici et barbari illi in termaximum, ut diximus, templum intrassent; stantesque omnia quæ ibi tum gerebantur considerarent, curioseque sciscitarentur, cur primum quem parvum vocant, ingressus, deinde vero magnus fieret: quare subdiaconi et diaconi ex sacro bemate, cum lucernis et flabellis egrederentur; imo etiam sacerdotes et pontifices, pro assueto more cum tremendis ac divinis mysteriis, necnon patriarcha qui tunc sedem obtinebat: ac turba in pavimento procideret, preces effunderet clamaretque, *Domine, miserere*. Illi vero quatuor gentiles soli intentis oculis sine reverentia hæc respiciebant: omnesque sacros ritus considerabant. Quare misericors ille et miserator Deus noster, iisdem viris oculos aperuit, ut quædam tremenda et mira-

(62) Sic ex ms. codice. In editis locus iste mutilus ac depravatus est. Eadem vero hæc repetit supra cap. 29 Porphyrogenitus; ubi vide quæ adnotavimus.

nis Arentani appellantur. Habet Pagania urbes habitatas, Mocrum, Berullia, Ostroc, et Labinetza:

A διαλέκτῳ ἡ χώρα αὐτῶν Ἀρέντα καλεῖται (63), ἐξ οὗ κἀκεῖνοι παρὰ τῶν αὐτῶν Ῥωμαίων Ἀρεντάνοι

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

bilia viderent, ac postea sciscitantes, rei veritatem ediscerent. Absoluto quippe divino illo et magno ingressu, cum signo vocati omnes surrexissent, quamprimum viri illi qui stupendam visionem conspexerant imperatoris proceres secum astantes, manibus arreptos sic alloquuntur: Tremenda et magna esse quæ hactenus videramus non diffitemur: quod autem nunc vidimus humanam naturam exsuperat: juvenes quippe quosdam conspeximus alatos specioso nec assueto amictu, qui pavimentum minime contingebant, sed per aera ferebantur psallentes Sanctus, sanctus, sanctus. Quod sane nos omnes plus quam cætera in stuporem magnamque admirationem conjecit. Quibus auditis imperatoris proceres ita respondent: Et fortasse omnia Christianorum mysteria ignorantes, nescitis ipsos angelos de cœlo descendere, et cum sacerdotibus nostris ministerium obire. Tum illi: Verissimum sane et manifestum est quod vos dicitis; nec alio argumento opus habet; omnia quippe ipsis oculis vidimus. Demum nos remittite ut eo redeamus unde legati fuimus, quo principem nostrum de iis quæ vidimus et probe didicimus, certiorem faciamus. Quos illi tunc cum gaudio et lætitia magna dimiserunt. Reversi autem illi in regionem suam, clarissimo et magno regi se sistentes post solitum exhibitum obsequium, omnia quæ viderant et audierant ipsi renuntiarunt, talia loquentes: Magna et splendida quædam nos Romæ nuper vidisse non negamus: at quæ Constantinopoli visa nobis sunt, humanam omnem mentem obstupefaciunt; quæ illi minutatim recensuerunt. Magnus vero princeps rei veritatem ab ipsis edoctus, de eaque certior factus, nulla interposita mora, Constantinopolim ad piissimum

ἐκεῖσε ὄντες, καὶ εὐχὴν ἐζετοῦντο [*sic*] καὶ τὸ, *Κύριε, ἐλέησον*, ἔκραζον· μόνοι δὲ οἱ τέσσαρες ἄνδρες ἐκεῖνοι οἱ ἐθνικοὶ ἀνασκαρδαμυκτοὶ καὶ ἀδεῶς ἐνητένιζον, καὶ πάντων τελουμένων ἐσκόπουν· διὸ καὶ ὁ εὔσπλαγχνος ἡμῶν Θεὸς καὶ ἐλεήμων τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἀνέῳξε, καὶ εἶδον φοβερά τινα καὶ παράδοξα· ἅπερ καὶ ἐρωτήσαντες τὴν ἀλήθειαν ἀκριβῶς ἔμαθον. Ὡς γὰρ B ἡ θεία ἐκείνη καὶ μεγάλη εἴσοδος τέλος ἔλαβε, καὶ ἐκ τῆς κατακλήσεως πάντες ἀνέστησαν παρευθὺ οἱ τὴν ξένην ὀπτασίαν ἑωρακότες ἄνδρες, τοὺς σύνεγγυς αὐτοῖς ἄρχοντας τοῦ βασιλέως ἐπὶ χεῖρας λαβόμενοι, τοιαῦτα πρὸς αὐτοὺς ἔφησαν, ὅτι Φοβερὰ καὶ μεγάλα μὲν ὑπῆρχον ἅπερ ἕως ἄρτι ἐβλέπομεν πάντα οὐκ ἀρνούμεθα· τὸ δὲ νῦν ὁραθὲν ἡμῖν ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐστὶ τὴν ἀνθρωπίνην. Νεανίσκους γάρ τινας ἑωράκαμεν πτερωτοὺς, στολὴν ξένην ὡραίαν ἐνδεδυμένους· οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τὸ C ἔδαφος τοῦ ναοῦ ἐπάτουν· ἀλλ' ὑπὸ ἀέρος ἐφέροντο ψάλλοντες· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος· ὅπερ πάντας ἡμᾶς πλέον πάντων τῶν ἄλλων ἐξέπληξε καὶ εἰς μεγίστην ἀμηχανίαν ἐνέβαλεν. Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσαν οἱ τοῦ βασιλέως ἄρχοντες, πρὸς αὐτοὺς ἀπεκρίναντο λέγοντες· Καὶ τάχα πάντα ἀγνοεῖτε τὰ τῶν Χριστιανῶν μυστήρια, καὶ οὐ γινώσκετε ὅλως, ὅτι ἄγγελοι ἐκ τῶν οὐρανῶν κατέρχονται καὶ λειτουργοῦσι μετὰ τῶν ἱερέων ἡμῶν. D Ἐκεῖνοι τοῦτο ἀκούσαντες εἶπον· Πανάληθες καὶ φανερόν ἐστι ὅπερ ἡμῖν λέγετε, καὶ ἑτέρας ἀποδείξεως οὐ δέεται· αὐτοὶ γὰρ πάντα οἰκείοις ὀφθαλμοῖς ἑωράκαμεν. Λοιπὸν οὖν ἐάσατε ἡμᾶς ὅπως ἵνα ταχέως ἀπέλθωμεν ὅθεν καὶ ἐστάλημεν, ὅπως καὶ τὸν κατάρχοντα ἡμῶν καλῶς πληροφορήσωμεν, καὶ βεβαιώσωμεν ἅπερ ἴδομεν καὶ ἐμάθομεν καλῶς, οὕσπερ καὶ ἀπέπεμψαν, μετὰ χαρᾶς μεγάλης καὶ εὐφροσύνης πάλιν ἐκεῖσε· οἱ δὲ ἐπανακάμψαντες καὶ τὴν ἑαυ-

imperatorem legatos mittit, qui episcopum peterent, ut innumeram ibi populi multitudinem doctrina imbueret et baptizaret. Tunc porro Basilius Macedo Romanorum sceptra moderabatur; qui exceptis cum gaudio magno hujusmodi legatis, episcopum eo misit pietate et virtute clarum, cum comitibus duobus, Cyrillo et Athanasio: qui et ipsi virtute, eruditione et prudentia ornatissimi erant: neque solum divinæ Scripturæ notitia repleti; sed etiam in humanioribus litteris probe exercitati, ut eorum scripta testificantur. Eo profecti illi, omnes edocuerunt et baptizarunt; et Christianæ pietatis rudimentis instituerunt. Cum autem gentem eam omnino barbaram et rudem cernerent; ac nullo modo possent doctissimi viri viginti quatuor Græcorum litteras ipsos edocere: ne rursus a pia religione deflecterent, triginta quinque litteras ab se inventas et exaratas iisdem tradiderunt, quarum nomina hæc sunt; *As*, *Mpuci*, *Beld*, *Glaod*, *Depro*, *Geesti*, *Zibit*, *Zelo*, *Zeplea*, *I*, *Sei*, *Caco*, *Ludia*, *Mi*, *Nas*, *On*, *Pocoi*, *Ritzii*, *Sthlobo*, *Netberdo*, *Ic*, *Pherot*, *Cher*, *Ot*, *Tzi*, *Tzerbi*, *Saa*, *Sthia*, *Geor*, *Geri*, *Ger*, *Geat*, *Giu*, *Geus*, *Geo*. Hæ sunt tringinta quinque Russosorum litteræ, quas hactenus omnes ediscunt, atque rectam piæ religionis notitiam obtinent. Narrant autem quidam miraculum hujusmodi istis in partibus contigisse. Cum enim princeps ille, optimatesque, imo tota eorum natio, pristina adhuc superstitione teneretur: ac nuper invectum cultum, Christianorumque fidem considerarent, episcopum qui non diu advenerat evocant: quem princeps ille interrogavit quid contra religionem

τῶν καταλαβόντες χώραν, εὗρον τὸν λαμπρότατον καὶ μέγαν ῥῆγαν, καὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν, ἅπερ εἶδον καὶ ἤκουσαν πάντα εἶπον καὶ διεσάφησαν τρανῶς λέγοντες καὶ τοῦτο· Ὅτι μὲν μεγάλα τινὰ καὶ λαμπρὰ πρώην ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐθε[ασ]άμεθα, οὐκ ἀρνούμεθα· τὰ δὲ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ὁραθέντα πάντα νοῦν ἀνθρώπινον καταπλήττουσι, καὶ ἓν καθ' ἓν λεπτομερῶς διηγήσαντο. Ὁ δὲ μέγας ἐκείνων ἄρχων ὡς τὴν ἀλήθειαν παρ' ἐκείνων ἀκριβῶς ἀνέμαθε καὶ ἐβεβαιώθη, μηδὲν μελλήσας, ἀλλὰ παραυτὰ, στέλλει πρὸς τὸν βασιλέα τὸν εὐσεβέστατον τῶν Ῥωμαίων ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἀρχιερέα αἰτεῖ· ὡς ἵνα τὸ ἐκεῖσε μυριάριθμον ἔθνος διδάξῃ καὶ βαπτίσῃ· ἦν δὲ τότε Βασίλειος ὁ ἐκ Μακεδονίας ὁ τὰ τῶν Ῥωμαίων σκῆπτρα διέπων· ὃς καὶ μετὰ χαρᾶς μεγάλης τοὺς σταλέντας ἐκ τῶν ἐκεῖσε ἀνθρώπους δεξάμενος· ἀρχιερέα τινὰ αὐτοῖς ἐξέπεμψε, ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ ἀρετῇ διαβόητον, καὶ σὺν αὐτῷ ἄνδρας δύο, Κύριλλον καὶ Ἀθανάσιον, ἐναρέτους καὶ αὐτοὺς ὄντας καὶ πάνυ λογιωτάτους καὶ φρονιμωτάτους, καὶ οὐ μόνον τῆς θείας Γραφῆς ἦσαν ἔμπλεοι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔξω καλῶς ἐξησκημένοι· ὡς τά τε γενόμενα ὑπ' αὐτῶν γράμματα μαρτυροῦσι τοῦτο καλῶς. Οὗτοι δὲ ἐκεῖσε ἀπελθόντες, πάντας ἐδίδασκον καὶ ἐβάπτιζον, καὶ πρὸς τὴν τῶν Χριστιανῶν εὐσέβειαν ἐνῆγον, βάρβαρον δὲ πάντη καὶ σόλοικον βλέποντες τὸ τοιοῦτον ἔθνος, οὐκ εἶχον οἱ ῥηθέντες λογιώτατοι ἄνδρες ὅπως καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων εἴκοσι τέσσαρα γράμματα αὐτοῖς διδάξαι, μήποτε πάλιν τῆς εὐσεβείας παρεκκλίνωσι. Διὸ καὶ τριάκοντα πέντε στοιχεῖα γραμμάτων αὐτοῖς ἐνεχάραξαν καὶ ἐδίδαξαν. Ὧνπερ καὶ ἡ κλῆσις ὀνομάτων ἐστὶν αὐτή· Ἂς, *Μπούκη*, *Βὲτδ*, *Γλαὼδ*, *Δοπρῶ*, *Γέεστι*, *Ζηβὴτ*,

(63) Hodie regio illa Narenta et populi illius Narentani dicuntur.

καλοῦνται. Ὅτι ἐν Παγανίᾳ εἰσὶ κάστρα οἰκούμενα, τὸ Μόκρον (64), τὸ Βερούλλια, τὸ Ὄστρωκ (65), καὶ

A possident item Arentani insulas magnas, unam quæ Curcra, sive Cicer dicitur, in qua habetur et

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

Ζελῶ, Ζεπλέα, Ἠ, Ζεῆ, Κάκω, Λουδία, Μὴ, Νᾶς, Ὦν, Ποκόη, Ῥιτζίη, Σθλόβω, Ντεβέρδω, Ἠκ, Φέρωτ, Χέρ, Ὢτ, Τζῆ, Τζέρβη, Σάα, Σθία, Γέορ, Γερῆ, Γὲρ, Γέατ, Γίου, Γέους Γέα. Ταῦτα μὲν εἰσὶ τὰ λε' γράμματα τῶν Ῥώσων· ἅπερ καὶ ἕως τοῦ νῦν μανθάνουσι πάντες, καὶ καλῶς τὴν εὐσέβειαν γινώσκουσι. Λέγουσι δὲ καί τινες καὶ τοιοῦτόν τι θαῦμα γενέσθαι ἐν τοῖς ἐκεῖσε. Ἔτι γὰρ τῇ δεισιδαιμονίᾳ κατεχόμενος αὐτός τε ὁ ἄρχων, καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτοῦ καὶ ἅπαν τὸ ἔθνος, καὶ σκοπούμενοι περὶ τῆς πρώην αὐτῶν θρησκείας καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως, εἰσκαλοῦσι πρὸς αὐτοὺς τὸν ἄρτι φοιτήσαντα ἀρχιερέα, ὃν καὶ ἐπερώτησεν ὁ ἄρχων, τίνα τὰ κατ' αὐτῶν ἐπαγγελλόμενα παρ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὰ τὰ διδάσκεσθαι μέλλοντα· τοῦ δὲ τὴν ἱερὰν τοῦ θείου Εὐαγγελίου προτείναντος βίβλον, καί τινα θαύματα ἐξηγουμένου τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἐπιδημίᾳ τερατουργηθέντων· εἰ μή τι τῶν ὁμοίων, τὸ πλῆθος ἔφη τῶν Ῥώσων, καὶ ἡμεῖς θεασώμεθα, καὶ μάλιστα ὁποῖον λέγεις, ἐν τῇ καμίνῳ τῶν τριῶν παίδων γενέσθαι, οὐκ ἄν σοι ὅλως πιστεύσωμεν. Ὁ δὲ τῷ ἀψευδεῖ πιστεύσας λόγῳ τοῦ εἰπόντος, ὅτι *Ὃ ἐὰν αἰτήσησθε ἐν τῷ ὀνόματί μου, λήψεσθε*· καὶ, *Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει*, ἔφη πρὸς αὐτούς· Εἰ καὶ μὴ ἔξεστιν ἐκπειράζειν Κύριον τὸν Θεὸν, ὅμως εἰ ἐκ ψυχῆς διεγνώκατε προσελθεῖν τῷ Θεῷ, αἰτήσασθε ὅπερ βούλεσθε· καὶ ποιήσει τοῦτο πάντως διὰ τὴν αἴτησιν ὑμῶν ὁ Θεὸς, κἂν ἡμεῖς ἐλάχιστοι καὶ ἀνάξιοι. Οἱ δὲ εὐθέως ᾐτήσαντο τὴν τοῦ Εὐαγγελίου πυκτίδα, ἐν τῇ παρ' αὐτῶν ἀναφθείσῃ ῥιφῆναι πυρκαϊᾷ, καὶ εἰ ἀβλαβὴς αὐτὴ τηρηθείη, προσελθεῖν καὶ αὐτοὺς τῷ παρ' αὐτοῦ κηρυσσομένῳ Θεῷ. Ἔδοξε ταῦτα· καὶ τοῦ ἱερέως πρὸς Θεὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς χεῖρας ἐπάραντος· καὶ, Δόξασόν σου τὸ ἅγιον Πνεῦμα, Ἰησοῦ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰπόντος, ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ ἔθνους παντὸς ἐῤῥίφη εἰς τὴν κάμινον ἡ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου βίβλος. Ἐφ' ὥρας δὲ ἱκανὰς τῆς καμίνου ἐκκαιομένης, εἶτα καὶ τέλεον ἐκμαρανθείσης, εὑρέθη τὸ ἱερὸν πυκτίον διαμεῖναν ἀπαθὲς καὶ ἀλώβητον, μηδεμίαν ἀπὸ τοῦ πυρὸς δεξάμενον λύμην. Ὅπερ ἰδόντες οἱ Βάρβαροι καὶ τῷ μεγέθει καταπλαγέντες τοῦ θαύματος, ἀνενδοιάστως πρὸς τὸ βάπτισμα ηὐτομόλουν, καὶ καθαιρόμενοι τὸν νοῦν τὸν Σωτῆρα ἐδόξαζον Κύριον· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

suam dicendum haberet, et quænam ipse docturus esset. Illo autem sacrum divini Evangelii librum protendente, narranteque miracula quædam, a Deo in humano adventu suo patrata : Nisi quid simile, inquit Russorum turba, nos quoque videamus; maxime vero quale narras in camino trium puerorum factum esse, nullo modo iis quæ dicturus es credemus. Ille vero fidem habens B huic verissimo dicto : *Quodcumque petieritis in nomine meo, accipietis;* et *Qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet, imo majora eorum faciet;* respondit illis : Etsi non liceat tentare Dominum Deum, attamen si ex animo ad Deum accedere decrevistis, petite quidquid volueritis : idque Deus petitioni vestræ obtemperans exsequetur, etiamsi nos quam minimi et indigni simus. Illi vero statim petierunt ut liber C Evangeliorum in rogum ab se accensum mitteretur, et si hic illæsus servaretur, se ad Dei, quem prædicabant, cultum accessuros. Accepta conditio fuit. Sacerdoteque ad Deum oculos et manus erigente, ac dicente, Spiritum sanctum tuum glorifica, Jesu Christe Deus noster : in conspectu totius gentis liber sancti Evangelii in caminum conjectus est. Cumque horis non paucis arsisset caminus, hinc igne penitus exstincto, sanctus ille liber il- D læsus integerque repertus est, nulla ignis nota vel damno remanente. Quod conspicati Barbari ac magnitudine miraculi perculsi, sine mora vel dubitatione ad sanctum baptisma sponte accesserunt, ac mente purgati Salvatorem Dominum laudibus celebrarunt : cui gloria et imperium nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

Libet aliqua hic monere ad præfatam anonymi historiam de Russorum ad fidem Christi conversione. Et primo quod ait hic scriptor anonymus, Russos adhæsisse ritui Græcorum, propterea quod legati Romam et Constantinopolim missi ad utrumB que ritum contemplandum, ritum Græcum Romano prætulerunt; eadem ferme narrantur a scriptoribus de conversione Wlodomiri Russorum ducis, qui fidem Christi suscepit, imperatoribus Basilio et Constantino, qui eidem duci sororem Annam in matrimonium dederunt; nam et ille ritui Græco adhæsit, propterea quod legati, quos ea causa Constantinopolim miserat, homines nimirum militares et adhuc semibarbari, eos vehementer commendassent, Latinorum vero ritus vel iidem, vel farinæ ejusdem alii nuntii, haud satis religiose peragi, ac templa parum esse ornata retulissent; nisi id postea Græci schismatis propugnatores confinxerint, cum Wlodomirum ac filios plerosque constet Catholicæ fidei cum primis studiosos exstitisse, quorum duo David ac Romanus, sive Borissus ac Glebus, in catalogo sanctorum a Russis, etiam Romanæ Ecclesiæ nutis recensentur. Quod autem ait de Cyrillo, is est ille epi- C scopus et apostolus Slavorum, sancti Methodii Olomucii in Moravia episcopi, et Slavorum item apostoli frater; quorum quidem memoria colitur die IX Martii. Sanctus Cyrillus vero Thessalonicæ natus est et prius dictus fuit Constantinus, qui propter mirabile ejus ingenium dictus fuit Philosophus; postmodum vero de consensu pontificis Cyrillus nuncupatus fuit, ut patet ex Vita eorumdem sanctorum Cyrilli et Methodii ex ms. Blaudurano, edita in Actis sanctorum die 9 Martii; quæ sic habet : *Tempore Michaelis imperatoris, fuit quidem vir genere nobilis, civitate Thessalonica ortus, nomine Constantinus, qui propter mirabile ejus ingenium dictus est Philosophus. Hic quinquagesimo die ante obitum suum, ex licentia summi pontificis imposuit sibi nomen Cyrillus*, etc. Eadem habentur et in alia ejusdem Vita ibidem edita : necnon in historia regni Slavorum presbyteri Diocleatis. Perperam autem in Breviario, quo hodie D Bohemi, Moravi et Poloni utuntur, lect. I dicitur Cyrilli et Methodii pater fuisse Constantinus cognomento Philosophus; erat quippe hoc ipsius Cyrilli nomen, ut ex supra dictis patet, et ex assertione Anastasii oculati testis in epistola ad Carolum Calvum Francorum regem anno 875 data, qua nuntiat corpus sancti Clementis papæ a Constantino Philosopho Romam allatum; atqui constat a Cyrillo id factum, Methodii fratre; quorum quidem pater fuit Leo patricius, ut scribit Diocleates pag. 288 ex editione Joannis Lucii : sed quæ ibi monet idem Lucius de Constantino Philosopho, Cyrillo et Methodio, futilia omnino sunt. Eadem quoque dicenda sunt de epistola Joannis VIII, papæ Suetoplucho comiti, ejusdem Cyrilli coævo scripta, in qua ait,

(64) Mocrum Slave *Mocro* nuncupatur.
(65) Slave *Ostrog* appellatur.

urbs : alteram, **105** quæ Meleta, sive Malozeatæ; cujus in Actis apostolorum sanctus Lucas meminit, Melitem eam appellans : ubi et vipera divi Pauli digitum mordens, ab eo excussa igne conflagravit : tertiam insulam magnam, quæ Phara dicitur : quartam, quæ Bratzes. Sed et aliæ præterea insulæ sunt, quæ ad Paganos non pertinent, puta Choara, Ies, et Lastobon.

A ἡ Λαβίνετζα. Κρατοῦσι δὲ καὶ ταύτας τὰς νήσους· νῆσος μεγάλη ἡ Κούρκρα (66), ἤτοι τὸ Κίκερ, ἐν ᾗ ἐστι καὶ κάστρον· νῆσος ἑτέρα μεγάλη τὰ Μέλετα, ἤτοι τὸ Μαλοζεάται (67)· ἣν ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων (68) ὁ ἅγιος Λουκᾶς μέμνηται, Μελίτην ταύτην προσαγορεύων· ἐν ᾗ καὶ ἔχις τὸν ἅγιον Παῦλον ἀπὸ τοῦ δακτύλου προσήψατο, ἣν καὶ τῷ πυρὶ ὁ ἅγιος Παῦλος κατέφλεξε. Νῆσος ἑτέρα μεγάλη τὸ Φάρα (69)· νῆσος ἑτέρα μεγάλη ὁ Βράτζης (70). Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεραι νῆσοι αἱ μὴ κρατούμεναι παρὰ τῶν αὐτῶν Παγανῶν· νῆσος τὰ Χόαρα (71), νῆσος Ἴης (72), νῆσος τὸ Λάστοβον (73).

CAPUT XXXVII.

De Patzinacitarum gente.

Sciendum est Patzinacitas a principio ad Atel et Geech flumina habitasse, iisque conterminos fuisse populos illos qui Mazari atque Uzi cognominantur. Ante annos vero quinquaginta ii qui

ΚΕΦΑΛ. ΛΖ΄.

Περὶ τοῦ ἔθνους τῶν Πατζιναχιτῶν.

Ἰστέον ὅτι οἱ Πατζιναχῖται τὸ ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὸν ποταμὸν Ἀτὴλ (74) τὴν αὐτῶν εἶχον κατοίκησιν· ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὸν ποταμὸν Γεὴχ, ἔχοντες τούς τε Μαζάρους (75) συνοροῦντας, καὶ τοὺς ἐπονομα-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

ait, Constantinum Philosophum fuisse inventorem B litterarum Slavonicarum : *Litteras*, inquit, *Sclavonicas a Constantino quodam philosopho repertas, quibus Deo laudes debitæ resonant jure laudamus.* Anonymus quippe hic noster, Diocleates, Acta sancti Cyrilli ac reliqui scriptores Cyrillo, qui et Constantinus dictus fuit, uti supra demonstravimus, hoc attribuunt ; quin et perpetua apud nostrates traditio habetur, unum ex duobus alphabetis Slavonicis *Kiurilizam* dictum ipsius Cyrilli esse, a *Kiurul* nomine Slavo, quod Cyrillum Latine sonat, denominatum : alterum vero *Bukuizam* appellatum divi Hieronymi.

Quid vero ipse de S. Hieronymi alphabeto, et versione sacræ Scripturæ ab ipso, ut aiunt, in Slavonicam linguam facta, sentiam, libenter fatebor. Nullibi in operibus divi Hieronymi ne quidem vestigium reperi linguæ Slavonicæ : quam quidem si calluisset, in explanandis Scripturis, et pluries cum de nominibus Hebraicis, ea procul dubio usus C esset. Ubi vero divus Hieronymus patrium sermonem appellat, aut nostratum linguam : id de lingua Latina, quæ tunc per universum Romanum orbem in usu erat intelligendum esse, nemo eruditus ignorat. Cæterum quod ait hic scriptor anonymus, Russos tandem miraculo libri Evangeliorum, qui cum in ignem conjectus esset, ibi illæsus ac integer repertus est, ad Christi fidem conversos fuisse, satis convenit cum iis quæ de eadem re habet Porphyrogenitus in avi Vita num. 96 ex editione Regia; quæ cum sint longiuscula, hic non exscribo.

(66) Curcra sive Cicer Latine *Corcira*, Slave *Karkar* dicitur.

(67) Meleta, sive Malozeatæ, Slave *Mliet* ; Latine vero dicitur *Melita* Plinio. Hinc catuli Melitæi, Callimacho auctore apud Plinium. Hujus autem insulæ supremum dominium hodie est penes rempublicam Ragusinam, utile vero, ut aiunt, dominium penes monasterium nostrum sanctæ Mariæ D dictum. Sed quia de hac insula, et monasterio nostro alibi pluribus loquemur.

(68) Hæc habentur in Actibus apostolorum cap. 28. Sed num illud Pauli naufragium acciderit prope Melitam insulam, maris Africi non facile ex Actibus apostolorum cognosci potest ; et meo quidem judicio quæstio illa insolubilis videtur.

(69) Latine etiam Phara, Slave vero *Huar*.

(70) Bratzes Latine *Brachia*, Slave *Brac*.

(71) Antonini in Itinerario Cora dicitur.

(72) Ies Latine *Issa*, Slave vero *Uvis* nuncupatur.

(73) Lastobon Stephani Ladesta, Tab. Peut. Ladestris. Latine *Laudestina* dicitur, Slave vero *Lastovo ;* paretque reipublicæ Ragusinæ. Hæ autem quatuor magnæ insulæ Orientales, inquit Lucius, continenti Paganorum, seu Narentanorum proximiores, ab ipsis occupatæ, in eorumdem quoque nomen, simul cum possessione transivere, et inter Dalmaticas numerari desiere. Issam autem, et Ladestinam cum Choara ad Paganos seu Narentanos non pertinuisse Porphyrogenitus ait, ideo Dalmaticum nomen servasse, et simul cum Adriatici dominio, has quoque insulas in alto mari sitas, Romanos retinuisse; harumque insularum commoditate navigationem Adriatici, et dominium reliquæ Dalmatiæ continuasse dicendum est.

(74) Patzinacitæ qui et Patzinacæ a principio incoluerunt antiquam magnamque Bulgariam circa flumen *Atel* dictum, quod Theophani *Atalis* dicitur, et *Edel* Tartarice; a Rutenis vero *Volga* seu Wolga appellatur, olim *Rha* Ptolemæo ; postmodum vero iidem Patzinacitæ trans Istrium planities incoluerunt a Borysthene fluvio ad Pannoniam usque porrectas. De hujus autem regionis incolis Patzinacitis, et gentibus ipsis conterminis pluribus agit scriptor noster in principio hujus operis, et infra cap. 42, ubi terminos illarum gentium assignat. Patzinacitæ vero quam plurima bella varia fortuna gesserunt tam cum Romanis, quam cum aliis nationibus ; tandem devicti fuere a Joanne Comneno, qui in hujus victoriæ memoriam diem festum instituit : quem quidem τὴν τῶν Πατζινάκων τελετὴν nuncupavit, ut scribit Choniates in ejus Vita : Τοιαύτην νίκην περιφανῆ κατὰ Σκυθῶν ὁ Ἰωάννης ἀράμενος, καὶ μέγιστον στήσας τρόπαιον, τὰς εὐχὰς τῷ Θεῷ ἀποδίδωσι· τὴν τῶν Πατζινάκων λεγομένην ἐς ἡμᾶς τελετὴν εἰς ἀναμνηστήρια προστάξας τῶν πεπραγμένων καὶ χαριστήρια. *Hac de Scythis parta victoria, et illustri edito facinore, Joannes vota Deo persolvit : quod festum Patzinacarum nostro tempore dicitur, in rei gestæ monimentum, et grati animi testimonium.* Patzinacarum autem nomen ex Russico, vel Polonico Pyeczinigorum desumptum scribit Allatius, et ex eo Lucius de Regno Dalmatiæ et Croatiæ lib. VI, cap. 5, ubi ait Patzinacas seu Patzinacitas postmodum Vlahos appellatos fuisse.

(75) Sic in mss. et in editis : sed sunt qui hic,

ζομένους Οὔζ. Πρὸ ἐτῶν δὲ πεντήκοντα οἱ λεγόμενοι Οὔζ μετὰ τῶν Χαζάρων ὁμονοήσαντες, καὶ πόλεμον συμβαλόντες πρὸς τοὺς Πατζινακίτας, ὑπερίσχυσαν, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδίας χώρας αὐτοὺς ἐξεδίωξαν, καὶ κατέσχον αὐτὴν μέχρι τῆς σήμερον οἱ λεγόμενοι Οὐζοί. Οἱ δὲ Πατζινακῖται φυγόντες περιήρχοντο ἀναψηλαφῶντες τόπον εἰς τὴν αὐτῶν κατασκήνωσιν· καταλαβόντες δὲ τὴν σήμερον παρ' αὐτῶν κρατουμένην γῆν, καὶ εὑρόντες τοὺς Τούρκους οἰκοῦντας ἐν αὐτῇ, πολέμου τρόπῳ τούτους νικήσαντες, καὶ ἐκβαλόντες ἐξεδίωξαν αὐτοὺς, καὶ κατεσκήνωσαν ἐν αὐτῇ, καὶ δεσπόζουσι τῆς τοιαύτης χώρας, ὡς εἴρηται, μέχρι τῆς σήμερον ἔτη πεντήκοντα πέντε. Ἰστέον ὅτι πᾶσα ἡ Πατζινακία εἰς θέματα ὀκτὼ διαιρεῖται (76), ἔχουσα καὶ μεγάλους ἄρχοντας τοσούτους· τὰ δὲ θέματα εἰσὶ ταῦτα· ὄνομα τοῦ πρώτου θέματος Ἠρτήμ (77)· τοῦ δευτέρου Τζούρ· τοῦ τρίτου Γύλα· τοῦ τετάρτου Κουλπέη· τοῦ πέμπτου Χαροβόη· τοῦ ἕκτου Ταλμάτ· τοῦ ἑβδόμου Χοπόν· τοῦ ὀγδόου Τζοπόν. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν ὃν ἀπὸ τῶν ἰδίων τόπων (78) οἱ Πατζινακῖται ἐξεδιώχθησαν, εἶχον ἄρχοντας εἰς μὲν τὸ θέμα Ἠρτὴμ τὸν Μαΐτζαν, εἰς δὲ τὸ Τζοὺρ τὸν Κούελ, εἰς δὲ τὸ Γύλα τὸν Κουρκοῦταν, εἰς δὲ τὸ Κουλπέη τὸν Ἴπαόν, εἰς δὲ τὸ Χαροβόη τὸν Καΐδοὺμ, εἰς δὲ τὸ θέμα Ταλμὰτ τὸν Κώσταν· εἰς τὸ Χοπὸν τὸν Γιαζῆ (79), εἰς δὲ τὸ θέμα Τζοπὸν τὸν Βατάν. Μετὰ δὲ θάνατον αὐτῶν διεδέξαντο τὰς ἀρχὰς οἱ τούτων ἐξάδελφοι· νόμος γὰρ ἐν αὐτοῖς καὶ τύπος ἐκράτησε παλαιὸς, μὴ ἔχειν ἐξουσίαν πρὸς παῖδας ἢ ἀδελφοὺς αὐτῶν μεταπέμπειν τὰ ἀξιώματα, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι μόνον τοῖς κεκτημένοις τὸ καὶ μέχρι ζωῆς ἄρχειν αὐτούς· μετὰ δὲ θάνατον προχειρίζεσθαι ἢ ἐξάδελφον αὐτῶν, ἢ ἐξαδέλφων παῖδας, πρὸς τὸ μὴ καθ' ὅλους εἰς ἓν μέρος γενεᾶς διατρέχειν τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐκπλαγίους καὶ κληρονομεῖν καὶ ἀπεκδέχεσθαι τὴν τιμήν· ἀπὸ ξένης δὲ γενεᾶς οὐχ ὑπεισέρχεταί τις καὶ γίνεται ἄρχων. Τὰ δὲ ὀκτὼ θέματα διαιροῦνται εἰς τεσσαράκοντα μέρη, καὶ ἔχουσι καὶ ἐλάττονας ἄρχοντας.

Uzi nuncupantur cum Chazaris conspirantes, et conjunctis armis Patzinacitas aggressi, superiores facti sedibus eos suis expulerunt, illasque tenuere in hodiernum usque diem Uzi. At Patzinacitæ qui fuga evaserant, circumeuntes quærebant ubinam sedes suas collocarent; venientesque in terram quam nunc incolunt, inventis illic Turcis incolis, debellatos ejecerunt, sedesque ipsi suas ibi posuerunt, tenentque jam hodie annum quinquagesimum quintum, uti dictum est. Et Patzinacia quidem universa in themata octo dividitur; quæ magnos quoque principes totidem habet: themata autem isthæc sunt. Primum est Ertem : secundum Tzur : tertium Gyla : quartum Culpee : quintum Charoboe : sextum Talmat : septimum Chopon : octavum Tzopon. Quo autem tempore suis ejecti sedibus Patzinacitæ fuerunt, principes erant; in themate quidem Ertem Maitzan, in Tzur Cuel, in Gyla Curcutan, in Culpee Ipaon, in Charoboe Caidum, in Talmat Costan, in Chopon Giaze, in Tzopon Batan. His autem mortuis in principatus successerunt eorum patrueles ; siquidem lex illis et antiqua consuetudo est, dignitates ad filios aut fratres non transmittere : sed contenti principes esse debent, quoad vivunt, principatum tenere; post mortem vero vel patrueles, vel eorum filii promoventur, ne semper in eadem prosapiæ parte dignitas consistat, sed ut ad collaterales quoque ea hæreditate deferatur : alterius vero prosapiæ qui sit, nullus in principatum succedit. Hæc porro octo themata in partes distribuuntur quadraginta, quæ singulæ habent principes minores. Et quatuor quidem Patzinacitarum **106** nationes, sive themata, nimirum Cuartzitzur, Syrucalpee, Borotalmat, et Bulatzospon, ultra Danaprim flumen sitæ sunt, orientem septentrionemque spectantes, versus Uziam, Chazariam, Alaniam, Chersonem, et cæteras regiones : reliquæ vero quatuor nationes positæ sunt cis Danaprim flumen, ad partes occidentis septentrionisque ; nimirum Thema Giazichopon Bulgariæ finitimum est ; inferius thema

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

pro Μαζάρους, Χαζάρους legendum putent, cum subjungat Porphyrogenitus, πρὸ ἐτῶν δὲ πεντήκοντα οἱ λεγόμενοι Οὔζ μετὰ τῶν Χαζάρων ὁμονοήσαντες, etc. *Ante annos vero quinquaginta ii qui Uzi dicuntur cum Chazaris conspirantes*, etc.

(76) Et paulo infra tradit scriptor, hæc octo Patzinacitarum themata dividi in partes quadraginta : Cedrenus vero, pag. 775, scribit Patzinacitarum gentem magnam ac populosam dividi in tredecim tribus : Τὸ ἔθνος τῶν Πατζινάκων, Σκυθικὸν ὑπάρχον, ὑπὸ τῶν λεγομένων Βασιλείων Σκυθῶν, μέγα τέ ἐστι καὶ πολυάνθρωπον, πρὸς ὃ οὐδὲ ἓν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ Σκυθικὸν γένος ἀντιστῆναι δύναται· διῄρηται δὲ εἰς τρισκαίδεκα γενεὰς, αἵτινες καλοῦνται μὲν πᾶσαι τῷ κοινῷ ὀνόματι· ἔχουσι δὲ ἑκάστη καὶ ἴδιον ἀπὸ τοῦ αὐτῆς προγόνου καὶ ἀρχηγοῦ, τὴν προσηγορίαν κληρωσαμένη· νέμονται δὲ τὰς πέραν Ἴστρου ἀπὸ τοῦ Βορυσθένους ποταμοῦ καὶ μέχρι Παννονίας ἡπλωμένας πεδιάδας, νομάδες τε ὄντες, καὶ τὸν σκηνήτην διαπαντὸς ἀσπαζόμενοι βίον. *Patzinacarum gens Scythica est, eorum Scytharum qui Basilii dicuntur, magna et populosa, et cui nulla alia gens Scythica resistere sola possit. Dividitur autem in tredecim tribus, quæ ut universæ commune Patzinacitarum nomen usurpant, ita quævis a suo generis principe atque auctore peculiarem sortita est appellationem. Incolunt trans Istrum planities a Borysthene fluvio ad Pannoniam usque porrectas, incertis errantes sedibus, semperque in tabernaculis degentes.* In hoc autem Patzinacarum tractu hodie *Podolia* et *Moldavia* visuntur, ut scribit Ortelius.

(77) Omnia hæc themata paulo infra compositis nominibus insigniuntur, exceptis Gyla et Charoboe. Nec dubito quin plurima horum thematum nomina corrupta ac depravata sint, ut sæpe accidere solet scriptoribus Græcis, dum barbara nomina referunt.

(78) In ms. diversis verbis hæc habentur, ἀπὸ τῆς ἰδίας χώρας.

(79) Sic ms. codex ; in editis vero, τὸν Γιασῆ legitur. Et paulo infra idem thema Γιαζιχοπὸν appellatur a nomine ejusdem principis.

Gylæ Turciæ proximum est : Charoboe thema Russiæ adjacet : Jabdiertim vero thema conterminum est tributariis pagis Russiæ regionis, puta Ultinis, Derbleninis, Lenzeninis, reliquisque Sclavis. Distat autem Patzinacia ab Uzia et Chazaria itinere dierum quinque, ab Alania dierum sex, a Mordia dierum decem, a Russia unius diei, a Turcia dierum quatuor, a Bulgaria dimidii unius diei : propinqua est Chersoni, sed magis etiam Bosporo.

Ἰστέον ὅτι αἱ τέσσαρες τῶν Πατζινακιτῶν γενεαὶ, ἤγουν τὸ θέμα Κουαρτζιτζοὺρ (80), καὶ τὸ θέμα Συρουκαλπέη (81), καὶ τὸ θέμα Βοροτάλματ, καὶ τὸ θέμα Βουλατζοσπὸν (82), κεῖνται πέρα τοῦ Δανάπρεως (83) ποταμοῦ, πρὸς τὰ ἀνατολικώτερα καὶ βορειότερα μέρη ἐναποβλέποντα πρός τε Οὐζίαν, καὶ Χαζαρίαν, καὶ Ἀλανίαν, καὶ τὴν Χερσῶνα, καὶ τὰ λοιπὰ κλίματα· αἱ δὲ ἄλλαι τέσσαρες γενεαὶ κεῖνται ἔνθεν τοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ (84), πρὸς τὰ δυτικώτερα καὶ ἀρκτικώτερα μέρη· τουτέστι τὸ θέμα Γιαζιχοπὸν (85) πλησιάζει τῇ Βουλγαρίᾳ, τὸ δὲ θέμα τοῦ κάτω Γύλα (86) πλησιάζει τῇ Τουρκίᾳ, τὸ δὲ θέμα Χαροβόη πλησιάζει τῇ Ῥωσίᾳ, τὸ δὲ θέμα Ἰαβδιερτὶμ (87) πλησιάζει τοῖς ὑποφόροις χωρίοις χώρας τῆς Ῥωσίας (88), τοῖς τε Οὐλτίνοις, καὶ Δερβλενίνοις, καὶ Λενζενίνοις, καὶ τοῖς λοιποῖς Σκλάβοις. Ἀπῴκισται δὲ ἡ Πατζινακία ἐκ μὲν Οὐζίας καὶ Χαζαρίας ὁδὸν ἡμερῶν πέντε, ἐκ δὲ Ἀλανίας ἡμερῶν ἕξ, ἀπὸ δὲ Μορδίας (89) ὁδὸν ἡμερῶν δέκα, ἀπὸ δὲ Ῥωσίας ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς, ἀπὸ δὲ Τουρκίας ὁδὸν ἡμερῶν τεσσάρων, ἀπὸ δὲ Βουλγαρίας ὁδὸν ἡμέρας ἥμισυ· καὶ εἰς Χερσῶνα μέν ἐστιν ἔγγιστα, εἰς δὲ τὸν Βόσπορον πλησιέστερον.

Sciendum est, quo tempore expulsi sua regione Patzinacitæ fuere, nonnullos eorum sponte sua illic mansisse, et Uzis cohabitasse : suntque inter eos etiam nunc, ea habentes indicia, ut facile discerni possint, cognoscique quales sint, et quomodo avelli a suis contigerit : siquidem utuntur vestibus decurtatis, et ad genua tantum pertingentibus, et manicis abscissis ; ea videlicet re innuentes, a gentilibus se suis esse diremptos. Ultra vero Danaprim flumen, qua parte Bulgariam spectat, ad ejusdem fluminis trajectus urbes desertæ sunt : prima urbs quæ Patzinacitis Aspron sive Alba dicitur, quod e saxo albicante constructa sit : secunda Tungatæ : tertia Cracnacatæ : quarta Salmacatæ : quinta Sacacatæ, sexta Giaiucatæ. Inveniuntur autem inter urbium collapsarum fabricas ecclesiarum indicia quædam, et cruces ex lapide tophino exsculptæ : unde quasi per traditionem credunt nonnulli, olim illic sedes habuisse Romanos. Porro Cangar quoque appellantur Patzinacitæ, non omnes quidem, sed trium tantum thematum incolæ, nimirum thematis Jabdierti, Cuartzitzur, et Chabuxingyla : tanquam qui cæteris

Ἰστέον ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν ὃν οἱ Πατζινακῖται ἀπὸ τῆς ἰδίας χώρας ἐξεδιώχθησαν, θελήσει τινὲς ἐξ αὐτῶν καὶ οἰκείᾳ γνώμῃ ἐναπέμειναν ἐκεῖσε, καὶ τοῖς λεγομένοις Οὔζοις συνῴκησαν· καὶ μέχρι τοῦ νῦν εἰσιν ἐν αὐτοῖς, ἔχοντες τοιαῦτα γνωρίσματα ὥστε διαχωρίζεσθαι αὐτοῖς καὶ νοεῖσθαι τίνες τε ἦσαν, καὶ πῶς αὐτοὺς ἀποσπασθῆναι τῶν ἰδίων συνέβη· τὰ γὰρ ἱμάτια αὐτῶν εἰσι κόντουρα (90) μέχρι γονάτων, καὶ τὰ μανίκια (91) ἀπὸ τῶν βραχιόνων ἀποκεκομμένα, ὡς δῆθεν ἐκ τούτου δεικνύντες, ὅτι ἀπὸ τῶν ἰδίων καὶ ὁμοφύλων ἀπεκόπησαν. Ἰστέον ὅτι ἔνθεν τοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ πρὸς τὸ ἀποβλέπον μέρος τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὰ περάματα τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ εἰσιν ἐρημόκαστρα. Κάστρον πρῶτον, τὸ ὀνομασθὲν παρὰ τῶν Πατζινακιτῶν Ἄσπρον, διὰ τὸ τοὺς λίθους αὐτοῦ φαίνεσθαι καταλεύκους· κάστρον δεύτερον, τὸ Τουγκᾶται· κάστρον τρίτον, τὸ Κρακνακάται· κάστρον τέταρτον, τὸ Σαλμακάται· κάστρον πέμπτον, τὸ Σακακάται· κάστρον ἕκτον, Γιαιουκάται. Ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς τῶν παλαιοκάστρων κτίσμασιν εὑρίσκονται καὶ ἐκκλησιῶν γνωρίσματά τινα, καὶ σταυροὶ λαξευτοὶ εἰς λίθους πορίνους (92)· ὅθεν καί τινες παράδοσιν ἔχουσιν, ὡς Ῥωμαῖοι

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(80) Hoc nomen compositum est ex nomine thematis Τζούρ, et principis qui in eo tunc regnabat dum hæc scriberet Porphyrogenitus : nam, ut scribit Cedrenus paulo superius citato loco, præter commune Patzinacitarum nomen, quævis tribus a suo generis principe atque auctore peculiarem sortita est appellationem : Διῄρηται δὲ εἰς τρισκαίδεκα γενεὰς, αἵτινες καλοῦνται μὲν πᾶσαι τῷ κοινῷ ὀνόματι· ἔχουσι δὲ ἑκάστη καὶ ἴδιον, ἀπὸ τοῦ αὐτῆς προγόνου καὶ ἀρχηγοῦ τὴν προσηγορίαν κληρωσαμένη.

(81) Sic et in mss. ; at fortassis legendum, Συρουκουλπέη, quippe paulo superius hoc thema Κουλπέη. et non Καλπέη appellatur.

(82) Thema hoc paulo superius Τζοπόν, et non Τζοσπόν vocatur.

(83) *Ultra Danaprim flumen.* In editis legitur παρ' αὐτοῦ Δανάπρεως, *ad Danaprim flumen.*

(84) Sic in ms. Perperam in editis legitur, ὅθεν τοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ· quippe quatuor Patzinacitarum themata ultra Danaprim sita fuisse ait, quatuor vero cis Danaprim.

(85) Nomen compositum ex Χοπὸν thematis nomine, et Γιαζί seu Γιαζῆ principis nomine, qui in eo themate regnabat, quo tempore Patzinacitæ suis sedibus ejecti fuere, ut ait paulo superius idem Porphyrogenitus.

(86) Circa finem hujus capitis hoc idem thema composito nomine insignitur, et Chabuxingyla dicitur.

(87) Nomen primi thematis compositum; sed supra scribitur Ἠρτήμ, non vero Ἐρτίμ. Cæterum duarum tribuum Patzinacitarum, quarum una *Belemarnis* et altera *Pagumanis* vocabatur, meminit Cedrenus pag. 776.

(88) Sic in ms. codice. In editis legitur, πλησιάζει ταῖς ὑποφόροις χώραις τῆς Ῥωσίας.

(89) Sic ms. codex. Editi habent, ἀπὸ δὲ Μοδίας, sed Meursius hic pro Μοδίας legendum ait Μηδίας· cui libenter subscribo.

(90) Κόντουρος, idem quod Κοντός, *Brevis*, inquit Ducangius in suo Gloss. Græc.

(91) Μανίκιον, *Manica.* Vide Gloss. Græc. Ducangii.

(92) Sic ms. codex. Editi habent, εἰς λίθους πορίνας, sed Meursius pro πορίνας legendum ait πυρίτας.

ποτε τὰς κατοικίας εἶχον ἐκεῖσε. Ἰστέον ὅτι Κάγχαρ ὀνομάζονται οἱ Πατζινακῖται, ἀλλ' οὐχὶ πάντες, πλὴν ὁ τῶν τριῶν θεμάτων λαὸς, τοῦ Ἰαβδιηρτὶ (93), καὶ τοῦ Κουαρτζιτζοὺρ (94), καὶ τοῦ Χαβουξιγγυλὰ, ὡς ἀνδρειότεροι καὶ εὐγενέστεροι τῶν λοιπῶν· τοῦτο γὰρ δηλοῖ ἡ τοῦ Κάγχαρ προσηγορία.

A fortiores, nobilioresque sunt; nam hoc vox ipsa Cancar significat.

ΚΕΦΑΛ. ΛΗ'.

Περὶ τῆς γενεαλογίας τοῦ ἔθνους τῶν Τούρκων καὶ ὅθεν κατάγονται.

Ὅτι τὸ τῶν Τούρκων ἔθνος πλησίον τῆς Χαζαρίας τὸ παλαιὸν τὴν κατοίκησιν ἐποιεῖτο εἰς τὸν τόπον τὸν ἐπονομαζόμενον Λεβεδία ἀπὸ τῆς τοῦ πρώτου βοεβόδου αὐτῶν ἐπωνυμίας, ὅστις Βοέβοδος (95) τὸ μὲν τῆς κλήσεως ὄνομα Λεβεδίας προσαγορεύετο, τὸ δὲ τῆς ἀξίας, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ μετ' αὐτὸν, Βοέβοδος ἐκαλεῖτο. Ἐν τούτῳ οὖν τῷ τόπῳ τῷ προῤῥηθέντι Λεβεδίᾳ· ποταμός ἐστι ῥέων Χιδμᾶς, ὁ καὶ Χιγγυλοὺς ἐπονομαζόμενος. Οὐκ ἐλέγοντο δὲ τῷ B τότε χρόνῳ Τοῦρκοι, ἀλλὰ Σαβαρτοιάσφαλοι ἔκ τινος αἰτίας ἐπονομάζοντο. Καὶ οἱ μὲν Τοῦρκοι γενεαὶ ὑπῆρχον ἑπτὰ, ἄρχοντα δὲ εἰς αὐτοὺς εἴτε ἴδιον εἴτε ἀλλότριον ποτὲ οὐκ ἐκτήσαντο, ἀλλ' ὑπῆρχον ἐν αὐτοῖς βοέβοδοί τινες, ὧν πρῶτος βοέβοδος ἦν ὁ προῤῥηθεὶς Λεβεδίας. Συνῴκησαν δὲ μετὰ τῶν Χαζάρων ἐνιαυτοὺς τρεῖς, συμμαχοῦντες τοῖς Χαζάροις ἐν πᾶσι τοῖς αὐτῶν πολέμοις. Ὁ δὲ Χαγάνος ἄρχων Χαζαρίας διὰ τὴν αὐτῶν ἀνδρείαν καὶ συμμαχίαν, τῷ πρώτῳ βοεβόδῳ τῶν Τούρκων Λεβεδίᾳ ἐπονομαζομένῳ γυναῖκα δέδωκε πρὸς γάμον Χαζάραν εὐγενῆ, διὰ τὸ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ περίφημον, καὶ τὸ τοῦ γένους περιφανὲς, ὅπως ἐξ αὐτοῦ τεκνώσῃ· ὁ δὲ Λεβεδίας ἐκεῖνος ἔκ τινος τύχης μετὰ τῆς αὐτῆς Χαζάρου οὐκ ἐπαιδοποίησεν. Οἱ δὲ Πατζινακῖται, C οἱ πρότερον Κάγχαρ ἐπονομαζόμενοι· (τοῦτο γὰρ τὸ Κάγχαρ ὄνομα ἐπ' εὐγενείᾳ καὶ ἀνδρείᾳ ἐλέγετο παρ' αὐτοῖς [96])· πρὸς Χαζάρους οὖν οὗτοι κινήσαντες πόλεμον, καὶ ἡττηθέντες, τὴν οἰκείαν γῆν καταλεῖψαι, καὶ τὴν Τούρκων κατοικῆσαι κατηναγκάσθησαν. Ἀναμεταξὺ δὲ τῶν Τούρκων συναφθέντος πολέμου (97) καὶ τῶν Πατζινακιτῶν, τῶν τηνικαῦτα Κάγχαρ ἐπονομαζομένων, τὸ τῶν Τούρκων φοσσάτον ἡττήθη, καὶ εἰς δύο διῃρέθη μέρη· καὶ τὸ μὲν ἓν μέρος πρὸς ἀνατολὴν εἰς τὸ τῆς Περσίδος μέρος κατῴκησεν, οἳ καὶ μέχρι τοῦ νῦν κατὰ τὴν τῶν Τούρκων ἀρχαίαν ἐπωνυμίαν καλοῦνται Σαβαρτοιάσφαλοι· τὸ δὲ ἕτερον μέρος εἰς τὸ δυτικὸν κατῴκησε μέρος, ἅμα καὶ τῷ βοεβόδῳ αὐτῶν καὶ D ἀρχηγῷ Λεβεδίᾳ, εἰς τόπους τοὺς ἐπονομαζομένους Ἀτελκούζου, ἐν οἷς τόποις τὸ νῦν τῶν Πατζινακιτῶν ἔθνος κατοικεῖ. Ὀλίγου δὲ χρόνου διαδραμόντος, ὁ Χαγάνος ἐκεῖνος ἄρχων Χαζαρίας τοῖς Τούρκοις ἐμήνυσε τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀποσταλῆναι χελάνδια (98)

107 CAPUT XXXVIII.

De Turcarum gentis genealogia, et unde ea gens originem ducat.

Turcarum gens olim prope Chazariam habitabat, in loco cui cognomen Lebedias a primo ipsorum boebodo; qui nomine quidem Lebedias appellabatur; dignitate vero, quemadmodum reliqui ejus successores, boebodus vocabatur. In hoc igitur loco, nimirum in prædicta Lebedia, fluit amnis Chidmas, qui etiam Chingylus cognominatur. Et quidem tunc temporis non Turcæ, sed Sabartœasphali quadam de causa dicebantur: erantque gentes eorum septem, et principem vel indigenam vel alienigenam habuerunt nunquam; sed erant inter ipsos boebodi quidam, quorum primus is, cujus supra mentionem fecimus, Lebedias. Habitarunt autem cum Chazaris annos tres, omnibus eorum in bellis adjutores: Chaganusque Chazariæ princeps primo Turcarum boebodo Lebediæ, fortitudinis eorum ac commilitii causa, uxorem dedit Chazaram nobilem, motus fortitudinis ejus fama, et generis splendore, ut ex eo prolem tolleret: et tamen casu factum est, ut ex Chazara illa liberos non susciperet Lebedias. Patzinacitæ vero, qui Cancar olim cognominabantur (nam hoc nomen Cancar apud ipsos nobilitatem ac fortitudinem significat) armis contra Chazaros sumptis victi, terram suam deserere, et Turcarum regionem incolere coacti fuere. Bello autem inter Turcas et Patzinacitas tunc temporis Cancar cognominatos, exorto, Turcarum exercitus devictus fuit, atque in partes duas divisus; et earum una quidem orientem versus partem Persidis incoluit; et hi etiam in hodiernum diem de veteri Turcarum cognomine Sabartœasphali nuncupantur: altera vero pars occidentem versus sedes posuit cum boebodo suo ac duce Lebedia in locis Atelcusu nuncupatis, quæ nunc Patzinacitarum gens incolit. Paulo vero post Chaganus ille Chazariæ princeps per legatos petiit a Turcis ut ad se Chelandiam mittant primum eorum boebodum: itaque ad Chaganum Chazariæ profectus Lebedias interrogavit, quæ ipsius vocandi causa esset? cui Chaganus, Ideo se eum vocasse, ut, quandoquidem nobilis, prudens, strenuus, primusque Turcarum esset, gentis suæ 108 principem faceret, eo pacto, ut sibi subesset:

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(93) Sic in ms. Perperam vero in editis legitur, τοῦ Διαυδιηρτί· quippe hujus thematis mentio occurrit et supra.

(94) Compositum ex Τζούρ, thematis nomine, et principis, ut paulo ante monuimus. In editis legitur, Κρουαρτζιτζοῦ.

(95) Latine *Vaivoda*, dignitas apud Slavos, *Voëvoda*. Idem quod apud Latinos, *Capitaneus*, *Tribunus*, *Dux militum*.

(96) Sic ex ms. codice. De eadem re loquitur scriptor noster et capite præcedenti.

(97) Sic ex ms. In editis locus hic corruptus ac mutilus.

(98) Chelandia urbs hic est circa Bosporum, non vero navigii genus, ut putavit Meursius, et ideo hunc locum sic interpretati sumus: *Paulo vero post Chaganus ille Chazariæ princeps per legatos petiit a Turcis, ut ad se Chelandiam mittant primum eorum boebodum.* Meursius vero perperam locum hunc sic vertit: *Paulo vero post Chazariæ princeps Chaganus per legatos mitti sibi a primo Turcarum boebodo chelandia petiit.*

at ille respondit : Affectum tuum erga me, et voluntatem exosculor, gratiasque dignas dico; quando vero tali principatui non sufficio, parere non possum : sed est alter a me Boebodus, Salmutzes nomine, qui et filium habet Arpaden nuncupatum : horum sive ipse Salmutzes, sive filius ejus Arpades princeps fiat, tibique subjiciatur. Placuit itaque hæc oratio Chagano, virosque cum ipso ad Turcas misit, qui ubi cum iis sermonem communicassent, visum potius illis fuit Arpadem principem constituere, quam patrem Salmutzen, utpote digniorem, et prudentia, consilio, ac fortitudine insignem, talique principatui parem : quem etiam solemni Chazarorum more ac consuetudine in scuto erectum principem fecerunt. Et ante hunc Arpadem Turcæ principem alium nullum unquam habuerunt; ex cujus etiam posteris ad hunc usque diem princeps Turciæ constituitur. Post aliquot vero annos Turcas invadentes Patzinacitæ, eos cum principe Arpade persecuti sunt. Turcæ itaque profligati fugientes, et terram ad sedes collocandas quærentes, magnam Moraviam ingressi, incolas ejus expulerunt, ibique sedes suas posuerunt, tenentque etiam in hodiernum usque diem : et ex eo tempore bellum cum Patzinacitis Turcæ non habuerunt. Ad Turcas vero orientem versus in Persidis partibus habitantes, quorum supra mentionem fecimus, negotiatores suos mittunt etiamnum ii qui Occidentem incolunt prædicti Turcæ, invisuntque illos, et responsa sæpe ab ipsis per hos accipiunt. Cæterum Patzinacitarum locus, quem tunc inhabitabant Turcæ, a fluviis, qui illic sunt, cognominatur; flumina autem isthæc sunt : primus fluvius Baruch appellatur; secundus Cubu; tertius Trullus; quartus Brutus; quintus denique Seretus nuncupatur.

A τὸν πρῶτον αὐτῶν βοέβοδον. Ὁ Λεβεδίας τοίνυν πρὸς τὸν Χαγάνον Χαζαρίας ἀφικόμενος ἀνηρώτα τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν μετεπέμψατο· ὁ δὲ Χαγάνος εἶπε πρὸς αὐτὸν, ὅτι Διὰ τοῦτό σε προσεκαλεσάμεθα, ἵνα ἐπειδὴ εὐγενὴς καὶ φρόνιμος καὶ ἠνδρειωμένος (99) ὑπάρχεις, καὶ πρῶτος τῶν Τούρκων, ἄρχοντά σε τοῦ ἔθνους σου προβαλώμεθα, καὶ ἵνα ὑπείκῃς τῷ λόγῳ καὶ τῇ προστάξει ἡμῶν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς πρὸς τὸν Χαγάνον ἀντέφησεν, ὅτι Τὴν περὶ ἐμέ σου σχέσιν τε καὶ προαίρεσιν μεγάλως ἐναποδέχομαι, καὶ τὴν εὐχαριστίαν ὁμολογῶ σοι προσήκουσαν· ἐπεὶ δὲ ἀδυνάτως ἔχω πρὸς τὴν τοιαύτην ἀρχὴν, ὑπακοῦσαι οὐ δύναμαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἔστιν ἕτερος ἀπ' ἐμοῦ βοέβοδος, λεγόμενος Σαλμούτζης (1), καὶ υἱὸν κεκτημένος ὀνόματι Ἀρπαδῆν· B ἐκ τούτων μᾶλλον εἴτε ἐκεῖνος Σαλμούτζης, εἴτε ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀρπαδῆς, ἵνα γένηται ἄρχων, καὶ ἔστιν ὑπὸ τοῦ λόγου ὑμῶν. Ἐν τούτῳ οὖν τῷ λόγῳ ἀρεσθεὶς ὁ Χαγάνος ἐκεῖνος, δέδωκεν ἀνθρώπους αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰς τοὺς Τούρκους ἀπέστειλεν, οἳ καὶ συλλαλήσαντες περὶ τούτου μετὰ τῶν Τούρκων, μᾶλλον οἱ Τοῦρκοι τὸν Ἀρπαδῆ γενέσθαι προέκριναν ἄρχοντα, ἤπερ Σαλμούτζη (2) τὸν αὐτοῦ πατέρα, ὡς ἀξιολογώτερον ὄντα καὶ περισπούδαστον ἔν τε φρονήσει καὶ βουλῇ καὶ ἀνδρείᾳ, καὶ ἱκανὸν πρὸς τὴν τοιαύτην ἀρχήν· ὃν καὶ ἄρχοντα κατὰ τὸ τῶν Χαζάρων ἔθος καὶ ζάκανον (3) πεποιήκασι σηκώσαντες αὐτὸν εἰς σκουτάριον (4). Πρὸ δὲ τοῦ Ἀρπαδῆ τούτου ἄρχοντα ἕτερον οἱ Τοῦρκοι οὐκ ἐκτήσαντο πώποτε· ἐξ οὗ καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐκ C τῆς τούτου γενεᾶς ἄρχων Τουρκίας καθίσταται. Μετὰ δέ τινας χρόνους τοῖς Τούρκοις ἐπιπεσόντες οἱ Πατζινακῖται κατεδίωξαν αὐτοὺς μετὰ τοῦ ἄρχοντος αὐτῶν Ἀρπαδῆ. Οἱ οὖν Τοῦρκοι τραπέντες καὶ πρὸς κατοίκησιν γῆν ἐπιζητοῦντες, ἐλθόντες ἀπεδίωξαν οὗτοι τοὺς τὴν μεγάλην Μοραβίαν κατοικοῦντας, καὶ εἰς τὴν γῆν αὐτῶν κατεσκήνωσαν, εἰς ἣν νῦν οἱ Τοῦρκοι μέχρι τῆς σήμερον κατοικοῦσι· καὶ ἔκτοτε πόλεμον οἱ Τοῦρκοι μετὰ τῶν Πατζινακιτῶν (5) οὐκ ἐποίησαν. Εἰς δὲ τὸ κατασκηνῶσαν τὸ προῤῥηθὲν ἔθνος τῶν Τούρκων πρὸς τὴν ἀνατολὴν εἰς τὰ τῆς Περσίδος μέρη· μέχρι τοῦ νῦν πραγματευτὰς ἀποστέλλουσιν οὗτοι οἱ πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος οἰκοῦντες προειρημένοι Τοῦρκοι, καὶ βλέπουσιν αὐτοὺς, καὶ ἀποκρίσεις παρ' αὐτῶν πρὸς αὐτοὺς πολλάκις ἀποκομίζουσιν. Ὅτι ὁ τῶν Πατζινακιτῶν τόπος, ἐν ᾧ τῷ τότε καιρῷ κατῴκησαν οἱ Τοῦρκοι, καλεῖται κατὰ τὴν ἐπωνυμίαν τῶν ἐκεῖσε ὄντων ποταμῶν. Οἱ δὲ ποταμοὶ εἰσὶν οὗτοι· ποταμὸς πρῶτος ὁ καλούμενος Βαρούχ· ποταμὸς δεύτερος ὁ καλούμενος

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(99) Sic ex mss. Perperam vero legitur in editis ἱδριωμένος.

(1) In editis paulo infra hic Ἀλμούτζης appellatur, unde Meursius utrobique Ἀλμούτζης scribendum ait; at in ms. codice utrobique Σαλμούτζης legitur.

(2) Perperam in editis et in mss. legitur εἴπερ, etc.

(3) Nimirum, *quem etiam solemni Chazarorum more ac consuetudine in scuto erectum principem fecerunt.* Ζάκανον porro vox Illyrica seu Slava corrupte scripta videlicet *Sakon*, vel *Sacon*, et in plurali *Sakona*, legem et consuetudinem significat uti pluribus monuimus supra ad cap. 8 hujusce libri, ubi hic ipsa voce utitur scriptor noster. Cæterum perperam hac legitur in editis, ἔθνος pro ἔθος.

(4) Σικώνειν, σικόννειν et σηκώνειν, *sublevare, tollere et erigere* significat; σκουτάριον autem est D Latinum *scutum*. Sed observandus est hic ritus, scuto impositum tollendi principem designatum; qui quidem communis erat tam Romanis quam Barbaris. Ammianus Marcellinus lib. xx, de Juliano a Gallicanis militibus principe renuntiato : *Impositusque scuto pedestri, et sublatius eminens, populo silente, Augustus renuntiatus, jubebatur diadema proferre*, Zonaras in Justiniano, ubi de Hypatio a seditiosis in imperatorem electo : καὶ ἐπὶ ἀσπίδος αὐτὸν μετάρσιον ἄραντες, ἀναγορεύουσι βασιλέα, *atque clypeo in sublime elatum, imperatorem consalutant*. Cæterum de hoc more eligendi principem pluribus egere Pithæus lib. II Advers. cap. VI; Lipsius ad Tacitum, Dempsterus ad Corippum, Valesius ad Ammianum, et alii quamplurimi.

(5) In mss. legitur. παρὰ τῶν Πατζινακιτῶν οὐκ ἐδέξαντο.

Κουβοῦ· ποταμὸς τρίτος ὁ καλούμενος Τροῦλλος· ποταμὸς τέταρτος ὁ καλούμενος Βροῦτος· ποταμὸς πέμπτος ὁ καλούμενος Σέρετος.

ΚΕΦΑΛ. ΛΘ'.

Περὶ τοῦ ἔθνους τῶν Καβάρων.

Ἰστέον ὅτι οἱ λεγόμενοι Κάβαροι (6) ἀπὸ τῆς τῶν Χαζάρων γενεᾶς ὑπῆρχον· καὶ δὴ συμβᾶσάν τινα παρ' αὐτῶν ἀποστασίαν γενέσθαι πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, καὶ πολέμου ἐμφυλίου καθιστάντος, ἡ πρώτη ἀρχὴ αὐτῶν ὑπερίσχυσεν· καὶ οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν ἀπεσφάγησαν (7), οἱ δὲ ἐξέφυγον, καὶ ἦλθον καὶ κατεσκήνωσαν μετὰ τῶν Τούρκων εἰς τὴν τῶν Πατζινακιτῶν γῆν, καὶ ἀλλήλοις συνεφιλιώθησαν, καὶ Κάβαροί τινες ὠνομάσθησαν (8). Ὅθεν καὶ τὴν τῶν Χαζάρων γλῶσσαν αὐτοῖς τοῖς Τούρκοις ἐδίδαξαν, καὶ μέχρι τοῦ νῦν τὴν αὐτὴν διάλεκτον ἔχουσιν· ἔχουσι δὲ καὶ τὴν τῶν Τούρκων ἑτέραν γλῶτταν. Διὰ δὲ τὸ εἰς τοὺς πολέμους ἰσχυρωτέρους καὶ ἀνδρειοτέρους δείκνυσθαι τῶν ὀκτὼ γενεῶν, καὶ προεξάρχειν τοῦ πολέμου προεκρίθησαν πρῶται γενεαί· εἷς δέ ἐστιν ἄρχων ἐν αὐτοῖς, ἤγουν ἐν ταῖς τρισὶ γενεαῖς τῶν Καβάρων, ὅστις καὶ μέχρι τῆς σήμερόν ἐστι.

CAPUT XXXIX.

De Cabarorum gente.

A Cabari a Chazarorum gente descendunt. Facta autem inter eos secessione, belloque orto civili, prior pars vicit : quique victi, pars occisi sunt, pars fugientes ad Turcas in Patzinacitarum terram se contulerunt, ibique sedes posuerunt, contractaque mutua amicitia **109** Cabari appellati sunt ; unde et Chazarorum linguam ipsos Turcas docuerunt, habentque etiam hodie eamdem dialectum ; aliaque item Turcarum lingua utuntur. Quia vero fortitudine bellica et strenuitate octo aliis gentibus præstabant, iisque in prœliis antecellebant, primum in tribubus locum obtinuerunt ; unusque in illis tribus Cabarorum populis princeps est ad B hodiernum usque diem.

ΚΕΦΑΛ. Μ'.

Περὶ τῶν γενεῶν τῶν Καβάρων καὶ Τούρκων.

Πρώτη ἡ παρὰ τῶν Χαζάρων ἀποσπασθεῖσα αὕτη ἡ προῤῥηθεῖσα τῶν Καβάρων γενεὰ, δευτέρα τοῦ Νέκη (9), τρίτη τοῦ Μεγέρη, τετάρτη τοῦ Κουρτυγερμάτου, πέμπτη τοῦ Ταριάνου, ἕκτη Γενὰχ, ἑβδόμη Καρὴ, ὀγδόη Κασή. Καὶ οὕτως ἀλλήλοις συναφθέντες μετὰ τῶν Τούρκων οἱ Κάβαροι εἰς τὴν τῶν Πατζινακιτῶν κατῴκησαν γῆν. Μετὰ δὲ ταῦτα παρὰ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου καὶ ἀοιδίμου βασιλέως προσκληθέντες διεπέρασαν, καὶ τὸν Συμεὼν πολεμήσαντες (10) κατὰ κράτος αὐτὸν ἥττησαν· καὶ ἐξελάσαντες μέχρι τῆς Πρεσθλάβου (11) διῆλθον ἀποκλείσαντες αὐτὸν εἰς τὸ κάστρον τὸ λεγόμενον Μουνδράγα, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν χώραν ὑπέστρεψαν· τῷ δὲ τότε καιρῷ τὸν Λιούντικα τὸν υἱὸν τοῦ Ἀρπαδῆ εἶχον ἄρχοντα. Μετὰ δὲ τὸ πάλιν τὸν Συμεὼν μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων εἰρηνεύεσθαι, καὶ λαβεῖν ἄδειαν, διεπέμψατο πρὸς τοὺς Πατζινακίτας, καὶ μετ' αὐτῶν ὡμοφώνησε τοῦ καταπολεμῆσαι καὶ ἀφανίσαι τοὺς Τούρκους. Καὶ ὅτε οἱ Τοῦρκοι πρὸς ταξείδιον ἀπῆλθον, οἱ Πατζινακῖται μετὰ τοῦ Συμεὼν ἦλθον κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ τὰς αὐτῶν φαμηλίας παντελῶς ἐξηφάνισαν, καὶ τοὺς εἰς φύλαξιν τῆς χώρας αὐτῶν Τούρκους ἀπεκεῖσε κακιν-

CAPUT XL.

De Cabaris et Turcis.

Prima a Chazaris avulsa hæc Cabarorum gens est, quam dixi ; secunda Nece ; tertia Megere ; quarta Curtugermati ; quinta Tariani ; sexta Genach ; septima Care ; octava Case. Atque sic connexi inter se Cabari cum Turcis Patzinacitarum terram incoluerunt. Postea vero a Leone illo Christi amante ac præclaro imperatore accersiti trajecerunt, bellumque Symeoni inferentes, victo eo fugatoque Presthlabum usque pervenerunt ; et cum in urbe Mundraga eum inclusissent, domum redierunt, quo tempore Liuntica Arpadæ filium principem habebant. Postquam autem iterum C cum Romanorum imperatore pacem Symeon fecisset, et opportunitatem nactus esset, ad Patzinacitas legatos misit, et fœdus cum iis iniit ad oppugnandos delendosque Turcas. Cumque ad bellicam expeditionem abiissent Turcæ, contra eos Patzinacitæ cum Symeone profecti, familias ipsorum omnino perdiderunt, hinc misere pulsis qui ad regionis istius custodiam relicti erant. Itaque reversi Turcæ regionem suam desertam vastatamque invenientes, in ea terra, quam ad hodiernum diem usque incolunt, sedes posuerunt ; in ea

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(6) Sic in omnibus codicibus mss. et ubique legitur. At Meursius pro Κάβαροι ubique legendum putat Ἄβαροι.

(7) Nimirum ; *quique victi, pars occisi sunt, pars fugientes ad Turcas in Patzinacitarum terram se contulerunt, ibique sedes posuerunt, contractaque mutua amicitia Cabari appellati sunt.* Perperam Meursius hæc ita interpretatur : *quique victi, pars occisi sunt, pars fugientes ad Turcas Patzinacitasque se contulerunt, et in eorum terra sedes posuerunt, contractaque mutua amicitia Barbari appellati sunt.*

(8) Sic in ms. codice. In editis vero perperam legitur hic Βάρβαροι pro Κάβαροι.

(9) Sic ex ms. codice. In editis legitur, δευτέρα ἡ Νέκη.

(10) Quomodo Bulgari a Romanis et Turcis profligati fuere, imperante Leone Philosopho, et quo-D modo Turcæ postmodum a Bulgaris internecione deleti fuere, pluribus narrat incertus continuator Theophanis in Vita Leonis imperatoris, necnon Symeon Magister in ejusdem Augusti Vita.

(11) Hæc eadem urbs aliis Περσθλάβα dicitur; et quidem Persthlavam Magnam, Bulgariæ regum regiam, expugnavit Joannes Zimisces, utramque Magnam et Parvam Basilius. Magnam ad Istrum statuit Anna ; Zonaras et Scylitzes haud procul a Dorostolo. Ad Hæmum montem ponitur a Niceta in Isaacio lib. I, n. 5, quo loco eam describit. Vide quæ lib. I Comment. de ea monuimus.

nimirum regione, quam a fluminibus cognominatam esse supra diximus. Locus autem, quem primitus Turcæ occupabant, a fluvio interlabente nuncupatur Etel et Cuzu, in quo nunc Patzinacitæ commorantur; a quibus sane pulsi Turcæ et profugientes, sedes posuerunt illic, ubi nunc habitant. In hoc autem loco antiqua quædam monimenta supersunt; inter quæ pons Trajani imperatoris ad initia Turciæ, et Belegrada, quæ trium dierum itinere ab ipso ponte distat, ubi turris est sancti ac magni Constantini imperatoris, et rursus ad cursum fluminis exstat Sirmium, quod Belegrada abest duorum dierum itinere: inde magna Moravia baptismo carens, quam Turcæ devastarunt, cujusque princeps olim fuit Sphendoplocus. **110** Atque hæc quidem juxta Istrum flumen monumenta sunt, et cognomina. Ulteriora vero, quæ omnia Turcis habitantur, cognomina nunc habent a fluminibus transcurrentibus. Eorum primum Timeses est; alterum Tutes; tertium Moreses; quartum Crisus; quintum Titza. Confines autem Turcis sunt orientem versus Bulgari; ubi eos Ister fluvius, qui et Danubius dicitur, separat: septentrionem versus Patzinacitæ; ad occidentem Franci; ad meridiem Chrobati. Octo vero hæ Turcarum gentes principibus suis subjectæ non sunt, sed singulæ, pro fluminibus, quibus distinguuntur, mutuo inter se contractu statuerunt quamcunque partem bello infestari contigerit, ei communiter omni studio et cura suppetias ferre. Habent autem primum ducem exercitus principem e prosapia Arpade, cum quo duo alii gylas et carchan, qui judicum vicem obtinent. Et habet unaquæque gens peculiarem principem; suntque gylas et carchan non nomina propria, sed dignitates. Sciendum vero Arpadem magnum Turciæ principem filios genuisse quatuor, quorum primus Tarcatzus; secundus Jelech; tertius Jutotzas; quartus Zaltan. Rursus Arpade primogenitus Tarcatzus filium habuit Tebele; alter Jelech filium genuit Ezelech; tertius Jutotzas filium suscepit Phalitzin, qui nunc principatum tenet: quartus Zaltas filium habuit Taxin. Et omnes quidem Arpade filii mortui sunt, superstitibus tantum eorum nepotibus Phale et Tase cum patrueli eorum Taxi; Tebelesque moriens filium reliquit Termatzum, qui nuper in gratiam re-

A κάκως (12) ἀπεδίωξαν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ὑποστρέψαντες, καὶ τὴν χώραν αὐτῶν οὕτως εὑρόντες ἔρημον καὶ κατηφανισμένην, κατεσκήνωσαν εἰς τὴν γῆν εἰς ἣν καὶ σήμερον κατοικοῦσι, τὴν ἐπονομαζομένην κατὰ τὴν ἀνωτέρω (13), ὡς εἴρηται, τῶν ποταμῶν ἐπωνυμίαν. Ὁ δὲ τόπος ἐν ᾧ πρότερον οἱ Τοῦρκοι ὑπῆρχον, ὀνομάζεται κατὰ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ ἐκεῖσε διερχομένου ποταμοῦ Ἐτὲλ καὶ Κουζοὺ (14), ἐν ᾧ ἀρτίως οἱ Πατζινακῖται κατοικοῦσιν· οἱ δὲ Τοῦρκοι παρὰ τῶν Πατζινακιτῶν διωχθέντες ἦλθον καὶ κατεσκήνωσαν εἰς τὴν γῆν εἰς ἣν νῦν οἰκοῦσιν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ τόπῳ παλαιά τινά ἐστι γνωρίσματα· καὶ πρῶτον μέν ἐστιν ἡ τοῦ βασιλέως Τραϊανοῦ γέφυρα κατὰ τὴν τῆς Τουρκίας ἀρχήν· ἔπειτα δὲ καὶ Βελάγραδα ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν τῆς αὐτῆς γεφύρας, B ἐν ᾗ καὶ ὁ πύργος ἐστὶ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως· καὶ πάλιν κατὰ τὴν τοῦ ποταμοῦ ἐκδρομὴν ἔστι τὸ Σέρμιον ἐκεῖνο τὸ λεγόμενον, ἀπὸ τῆς Βελγράδας ὁδὸν ἔχον ἡμερῶν δύο· καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἡ μεγάλη Μοραβία, ἡ ἀβάπτιστος, ἣν καὶ ἐξήλειψαν οἱ Τοῦρκοι (15), ἧς ἦρχε τὸ πρότερον ὁ Σφενδοπλόκος (16). Ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Ἴστρον ποταμὸν γνωρίσματά τε καὶ ἐπωνυμίαι· τὰ δὲ ἀνώτερα τούτων, ἐν ᾧ ἐστιν ἡ πᾶσα τῆς Τουρκίας κατασκήνωσις, ἀρτίως ὀνομάζουσι κατὰ τὰς τούτων ἐκεῖσε ῥεόντων ποταμῶν ἐπωνυμίας. Οἱ δὲ ποταμοί εἰσιν οὗτοι· ποταμὸς πρῶτος ὁ Τιμήσης· ποταμὸς δεύτερος Τούτης (17)· ποταμὸς γʹ ὁ Μορήσης· δʹ ὁ Κρίσος· καὶ πάλιν ἕτερος ποταμὸς ἡ Τίτζα. Πλησιάζουσι δὲ τοῖς Τούρκοις (18) πρὸς C μὲν τὸ ἀνατολικὸν μέρος οἱ Βούλγαροι, ἐν ᾧ καὶ διαχωρίζει αὐτοὺς ὁ Ἴστρος, ὁ καὶ Δανούβιος λεγόμενος ποταμός· πρὸς δὲ τὸ βόρειον οἱ Πατζινακῖται· πρὸς δὲ τὸ δυτικώτερον οἱ Φράγγοι· πρὸς δὲ τὸ μεσημβρινὸν οἱ Χρώβατοι. Αἱ δὲ ὀκτὼ γενεαὶ τῶν Τούρκων αὗται πρὸς τοὺς οἰκείους ἄρχοντας οὐχ ὑπακούουσιν, ἀλλ' ὁμόνοιαν ἔχουσιν εἰς τοὺς ποταμούς, εἰς οἷον μέρος προβάλλει πόλεμος συναγωνίζεσθαι μετὰ πάσης φροντίδος τε καὶ σπουδῆς. Ἔχουσι δὲ κεφαλὴν (19) πρώτην τὸν ἄρχοντα ἀπὸ τῆς γενεᾶς τοῦ Ἀρπαδῆ κατὰ ἀκολουθίαν, καὶ δύο ἑτέρους, τόν τε γυλᾶν, καὶ τὸν καρχάν, οἵτινες ἔχουσι τάξιν κριτοῦ· ἔχει δὲ ἑκάστη γενεὰ ἄρχοντα. Ἰστέον ὅτι ὁ γυλᾶς καὶ ὁ καρχὰν οὐκ εἰσὶν ὀνόματα κύρια, D ἀλλὰ ἀξιώματα. Ἰστέον ὅτι ὁ Ἀρπαδῆς ὁ μέγας Τουρκίας ἄρχων ἐποίησε δʹ υἱούς, πρῶτον τὸν Ταρκατζοῦν, δεύτερον τὸν Ἱέλεχ, τρίτον τὸν Ἰουτοτζᾶν,

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(12) Sic in ms. codice. In editis legitur, κακὴν κακῶς. Vide quæ supra ad cap. 13, hac de re monuimus.

(13) Sic ex ms. Perperam legitur in editis, τὴν ἐπονομαζομένην καὶ τὴν ἀνωτέρω, etc. Sed optime Meursius emendat.

(14) Hoc flumen *Atel* dicitur Porphyrogenito cap. 37, sed *Edel* Tartarice vocatur, ut ibi monuimus.

(15) Ita in ms. legitur. Perperam vero in editis, ἣν καὶ ἐξέλειψαν οἱ Τοῦρκοι, *quam Turcæ deseruerunt*, imo potius occuparunt, ut ex sequentibus apparet.

(16) Sic in ms. hic et capite sequenti. In editis vero hic perperam legitur, σφενδονοπλόκος.

(17) Sic ex ms. codice. In editis vero locus depravatus ac mutilus; duo quippe flumina ibi desiderantur.

(18) Hungariæ hodiernæ tum cum a Turcis occupata fuit, describuntur hic a Porphyrogenito limites.

(19) Κεφαλή, *dux exercitus* vel *cohortis*. Hac voce autem utitur etiam Porphyrogenitus eadem notione cap. 26 et infra cap. 51. Sed et plura alia exempla habes apud scriptores Byzantinos, necnon etiam apud tacticos.

τέταρτον τὸν Ζαλτάν. Ἰστέον ὅτι ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ Ἀρπαδῆ ὁ Ταρκατζοὺς ἐποίησεν υἱὸν τὸν Τεβέλη· ὁ δὲ δεύτερος υἱὸς ὁ Ἰέλεχ ἐποίησεν υἱὸν τὸν Ἐζέλεχ (20)· ὁ δὲ τρίτος υἱὸς ὁ Ἰουτοτζὰς ἐποίησεν υἱὸν τὸν Φαλίτζιν τὸν νυνὶ ἄρχοντα· ὁ δὲ τέταρτος υἱὸς Ζαλτὰς ἐποίησεν υἱὸν Ταξίν. Ἰστέον ὅτι πάντες οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀρπαδᾶ ἐτελεύτησαν· οἱ δὲ ἔγγονοι αὐτοῦ ὅ τε Φαλῆς καὶ Τασῆς, καὶ ὁ ἐξάδελφος αὐτῶν ὁ Τάξις ζῶσιν. Ἰστέον ὅτι ἐτελεύτησεν ὁ Τεβέλης, καὶ ἔστιν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τερματζοὺς, ὁ ἀρτίως ἀνελθὼν φίλος μετὰ τοῦ Βουλτζοῦ τοῦ τρίτου ἄρχοντος καὶ καρχᾶ Τουρκίας. Ἰστέον ὅτι ὁ Βουλτζοὺς ὁ καρχὰς υἱός ἐστι τοῦ Καλὴ τοῦ καρχᾶ· καὶ ὅτι τὸ μὲν Καλὴ ἔστιν ὄνομα κύριον, τὸ δὲ καρχᾶς ἔστιν ἀξίωμα, ὥσπερ καὶ τὸ γυλᾶς, ὅ ἐστι μεῖζον τοῦ καρχᾶ.

A diit cum Bultzo tertio principe, et carcha Turciæ. Bultzus autem hic carchas, filius est Cale carcha : estque Cale nomen proprium, cum carchas sit dignitas; quemadmodum et gylas, quæ tamen major est quam carchas.

ΚΕΦΑΛ. ΜΑ'.

Περὶ τῆς χώρας τῆς Μωραβίας.

Ἰστέον ὅτι ὁ Μωραβίας ἄρχων ὁ Σφενδοπλόκος (21) ἀνδρεῖος καὶ φοβερὸς εἰς τὰ πλησιάζοντα αὐτῷ ἔθνη γέγονεν· ἔσχε δὲ ὁ αὐτὸς Σφενδοπλόκος τρεῖς υἱοὺς, B καὶ τελευτῶν διεῖλεν εἰς τρία μέρη τὴν ἑαυτοῦ χώραν, καὶ τοῖς τρισὶν υἱοῖς αὐτοῦ ἀνὰ μιᾶς μερίδος κατέλιπε, τὸν πρῶτον καταλείψας ἄρχοντα μέγαν, τοὺς δὲ ἑτέρους δύο τοῦ εἶναι ὑπὸ τὸν λόγον τοῦ πρώτου υἱοῦ (22)· παρῄνεσε δὲ αὐτοὺς τοῦ μὴ εἰς διάστασιν καὶ κατ' ἀλλήλων γενέσθαι, παράδειγμα αὐτοῖς τοιοῦτον ὑποδείξας· ῥάβδους γὰρ τρεῖς ἐνεγκὼν καὶ συνδήσας δέδωκε τῷ πρώτῳ υἱῷ τοῦ ταύτας κλᾶσαι· τοῦ δὲ μὴ ἰσχύσαντος, πάλιν δέδωκε τῷ ἑτέρῳ, ὡσαύτως καὶ τῷ τρίτῳ· καὶ εἶθ' οὕτω διαιρῶν τὰς τρεῖς ῥάβδους δέδωκε τοῖς τρισὶ πρὸς μίαν· οἱ δὲ λαβόντες καὶ κελευσθέντες ταύτας κλᾶσαι, εὐθέως αὐτὰς κατέκλασαν. Καὶ διὰ τοιούτου ὑποδείγματος παρῄνεσεν αὐτοὺς εἰπὼν, ὅτι Εἰ μὲν διαμένετε ἐν ὁμοψυχίᾳ καὶ ἀγάπῃ ἀδιαίρετοι, ἀκαταγώνιστοι C παρὰ τῶν ἐναντίων καὶ ἀνάλωτοι γενήσεσθε· εἰ δὲ ἐν ὑμῖν γένηται ἔρις καὶ φιλονεικία, καὶ διαχωρισθῆτε εἰς τρεῖς ἀρχὰς, μὴ ὑποκείμενοι τῷ πρώτῳ ἀδελφῷ, καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἀφανισθήσεσθε, καὶ ὑπὸ τῶν πλησιαζόντων ὑμῖν ἐχθρῶν παντελῶς ἐξολοθρευθήσεσθε. Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν τοῦ αὐτοῦ Σφενδοπλόκου ἕνα χρόνον ἐν εἰρήνῃ διατελέσαντες, ἔριδος καὶ στάσεως ἐν αὐτοῖς ἐμπεσούσης, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐμφύλιον πόλεμον ποιήσαντες, ἐλθόντες οἱ Τοῦρκοι τούτους παντελῶς ἐξωλόθρευσαν, καὶ ἐκράτησαν τὴν αὐτῶν χώραν εἰς ἣν καὶ ἀρτίως οἰκοῦσι· καὶ οἱ ὑπολειφθέντες τοῦ λαοῦ διεσκορπίσθησαν προσφυγόντες εἰς τὰ παρακείμενα ἔθνη, εἴς τε τοὺς Βουλγάρους, καὶ Τούρκους, καὶ Χρωβάτους, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ἔθνη.

CAPUT XLI.

De Moraviæ regione.

Moraviæ princeps Sphendoplocus fortis, terribilisque populis finitimis fuit, filiosque habuit tres, et fatis concedens, regionem suam in tres partes divisit, filiisque singulis suam portionem tradidit : maximum natu principem magnum faciens, reliquos vero duos sub ejus potestate constituens. Hortatus vero est eos, ne inter se mutuo dirimerentur, hoc exemplo : Virgis tribus allatis, ubi colligasset eas, primogenito confringendas tradidit; cumque **111** ille id facere nequiret, secundo in manum dedit, et mox tertio : deinde dissolutas singulatim divisit tribus, qui acceptas frangere jussi, sine ullo id negotio confestim fecerunt. Quo facto, exemplo per occasionem hanc arrepto, ita eos admonens dixit : Si in concordia et amore manseritis conjuncti; nunquam vos hostes vestri superabunt, neque captivos abducent; si vero per contentionem ambitionemque principatum in tres partes dividetis, maximo fratri obedire recusantes, et a vobis ipsis vastabimini, et a finitimis hostibus funditus delebimini. Post hujus autem Sphendoploci mortem, anno uno in pace exacto, orto deinde dissidio et bello civili, invadentes Turcæ, funditus eos exstirparunt, regionemque eorum occuparunt, quam in hodiernum usque diem incolunt : quæque supererat multitudo, dissipata confugit ad finitimas gentes, nimirum ad Bulgaros, Turcos, Chrobatos, et ad reliquas nationes.

ΚΕΦΑΛ. ΜΒ'.

Γεωγραφία ἀπὸ Θεσσαλονίκης (23) μέχρι τοῦ Δανούβεως ποταμοῦ, καὶ τοῦ κάστρου Βελεγράδας, Τουρκίας τε καὶ Πατζιnακίας, μέχρι D τοῦ Χαζαρικοῦ κάστρου Σάρκελ (24), τῆς Ῥω-

CAPUT XLII.

Descriptio tractus a Thessalonica usque ad flumen Danubium, et urbem Belegrada; Turciæque, et Patzinaciæ usque ad Chazarorum urbem Sarcel, et Russiam, et Necropylas, quæ sunt ad Pontum,

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(20) Locum hunc mutilum ac depravatum in D editis sic ex ms. restituimus.

(21) Sphendoplocus hic Porphyrogeniti idem qui Suetopelekus, seu ut Annales Francorum, Zuentibolkus; et in Epistola Joannis VIII ad eumdem scripta, Suetopluchus. Hic a Methodio et Cyrillo una cum sua gente ad fidem Christi conversus est circa annum Christi 880. Vide Acta sanctorum Bollandi ad 9 Martii; Lucium de regno Dalmatiæ et Croatiæ pag. 68 et 439.

(22) Sic ex ms. Perperam legitur in editis, ὑπὸ τοῦ λόγον, etc.

(23) In ms. eadem manu ad marginem scribitur : Περιήγησις γεωγραφικὴ τῆς Σκυθικῆς γῆς. Et quidem recte, cum capite hoc regiones Scytharum describat Porphyrogenitus, et singulis terminos assignet.

(24) Sic ex ms. codice, et paulo infra, εἰς τὴν τοῦ Πόντου θάλασσαν· deinde ἐν οἷς τὰ κάστρα, pro ἐν ᾗ. Perperam autem totum hunc titulum verterat Meursius.

prope Danuprim flumen; Chersonis item, atque Bospori, ubi climatum seu regionum urbes sunt : deinde usque ad paludem Mæotidem, quæ ob magnitudinem mare appellatur; et ad urbem Matarcha dictam. Præterea etiam Zichiæ, Papagiæ, Cazachiæ, Alaniæ, et Abasgiæ, usque ad Soteriopolim.

σίας, καὶ μέχρι τῶν Νεκροπύλων, τῶν ὄντων εἰς τὴν τοῦ Πόντου θάλασσαν, πλησίον τοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ, καὶ Χερσῶνος ὁμοῦ καὶ Βοσπόρου, ἐν οἷς τὰ κάστρα τῶν κλιμάτων εἰσίν. Εἶτα μέχρι Λίμνης Μαιώτιδος, τῆς καὶ θαλάσσης διὰ τὸ μέγεθος καλουμένης καὶ μέχρι τοῦ κάστρου τοῦ Μάταρχα λεγομένου· πρὸς τούτοις δὲ καὶ Ζιχίας, καὶ Παπαγίας, καὶ Καζαχίας, καὶ Ἀλανίας, καὶ Ἀβασγίας, καὶ μέχρι τοῦ κάστρου Σωτηρίου πόλεως.

A Thessalonica usque ad Danubium flumen, in quo urbs Belegrada, octo dierum iter est, si quis non festinanter, sed interquiescens proficiscatur. Et habitant quidem trans Danubium flumen Turcæ in terra Moravia, atque etiam ulterius inter Danubium et Sabam fluvios. Ab inferioribus vero partibus Danubii ex opposito Distræ procurrit Patzinacia, eaque extenditur ad Sarcel usque, quod Chazarorum oppidum est, **112** in quo præsidiarii sunt, singulis annis permutari soliti. Significat autem Sarcel apud ipsos *Album hospitium :* quod ædificatum est a Petrona cognomine Camatero Spatharocandidato, Chazaris id a Theophilo imperatore petentibus. Chaganus enim iste, et Chazariæ Pechus missis ad eumdem imperatorem legatis, construi sibi oppidum Sarcel petierunt : quorum petitionibus imperator obsecundans Petronam Spatharocandidatum, cujus supra mentionem fecimus, misit cum chelandiis imperialibus navigiis, et insuper chelandia capitanei Paphlagoniæ. Atque hic Petronas Chersona appellens, chelandia illic invenit, populoque navigiis onerariis imposito ad Tanaidis fluvii locum quemdam discessit, urbem illic conditurus. Cum vero eo loci lapides non essent structuræ idonei, caminis quibusdam factis, et latere in illis cocto, calceque ex minutissima quadam fluvii glarea concinnata, urbem ædificavit. Urbe itaque Sarcel condita, Petronas hic spatharocandidatus ad Theophilum imperatorem accedens dixit : Si plene Chersonis urbi, et locis circumpositis dominari cupis, et sub potestate tua ea tenere, proprium illic prætorem constitue, neque proteuontibus eorum aut principibus confide. Ad Theophilum enim imperatorem

Ἰστέον ὅτι ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχρι τοῦ ποταμοῦ Δανούβεως, ἐν ᾧ τὸ κάστρον ἐστὶ τὸ Βελέγραδα ἐπονομαζόμενον, ἔστιν ὁδὸς ἡμερῶν ὀκτὼ, εἰ καὶ μὴ διὰ τάχους τις, ἀλλὰ μετὰ ἀναπαύσεως πορεύηται. Καὶ κατοικοῦσι μὲν οἱ Τοῦρκοι πέραθεν τοῦ Δανούβεως ποταμοῦ εἰς τὴν τῆς Μωραβίας γῆν, ἀλλὰ καὶ ἔνθεν μέσον τοῦ Δανούβεως καὶ τοῦ Σάβα ποταμοῦ· ἀπὸ δὲ κάτωθεν τῶν μερῶν Δανούβεως ποταμοῦ τῆς Δίστρας (25) ἀντίπερα ἡ Πατζινακία παρέρχεται, καὶ κατακρατεῖ ἡ κατοικία αὐτῶν μέχρι τοῦ Σάρκελ τοῦ τῶν Χαζάρων κάστρου, ἐν ᾧ ταξεῶται καθέζονται τὰ κατὰ χρόνον ἐναλλασσόμενοι. Ἑρμηνεύεται δὲ παρὰ αὐτοῖς τὸ Σάρκελ *ἄσπρον ὀσπίτιον* (26)· ὅπερ ἐκτίσθη παρὰ σπαθαροκανδιδάτου Πετρωνᾶ, τοῦ ἐπονομαζομένου Καματηροῦ, τὸν βασιλέα Θεόφιλον πρὸς τὸ κτισθῆναι αὐτοῖς τὸ κάστρον τοῦτο τῶν Χαζάρων αἰτησαμένων. Ὁ γὰρ Χαγάνος ἐκεῖνος, ὁ καὶ Πὲχ Χαζαρίας, εἰς τὸν αὐτὸν βασιλέα Θεόφιλον πρέσβεις ἀποστείλαντες κτισθῆναι αὐτοῖς τὸ κάστρον τὸ Σάρκελ ᾐτήσαντο· οἷς ὁ βασιλεὺς, τῇ τούτων αἰτήσει πεισθεὶς, τὸν προῤῥηθέντα σπαθαροκανδιδᾶτον Πετρωνᾶ μετὰ χελανδίων βασιλικῶν πλωΐμων ἀπέστειλε, καὶ χελάνδια τοῦ κατεπάνω Παφλαγονίας. Καὶ δὴ ὁ αὐτὸς Πετρωνᾶς τὴν Χερσῶνα καταλαβὼν, τὰ μὲν χελάνδια εὗρεν ἐν Χερσῶνι, τὸν δὲ λαὸν εἰσαγαγὼν εἰς καματερὰ καράβια (27), ἀπῆλθεν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ Ταναΐδος ποταμοῦ, ἐν ᾧ καὶ τὸ κάστρον ἔμελλε κτίσαι· καὶ ἐπειδὴ ὁ τόπος λίθους οὐκ εἶχε πρὸς κτίσιν τοῦ κάστρου ἐπιτηδείους, καμινιά τινα (28) ποιησάμενος, καὶ βήσαλον ἐν αὐτοῖς ἐγκαύσας, μετ' αὐτῶν τὴν τοῦ κάστρου κτίσιν ἐποιήσατο, ἐκ μικρῶν τινων τῶν ἐκ τοῦ ποταμοῦ καχλιδίων (29) ἄσβεστον ἐργασά-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(25) Varie scribitur, Δίστρα, δρίστα, δρίστρα et δρίστον, olim Dorostolum dicta, Mœsiæ inferioris urbs ad Istrum sita.

(26) Ὀσπίτιον est Latinum *hospitium*. Continuator Theophanis lib. III, num. 28, ubi pluribus de castro Sarcel, et a quo et quando ædificatum, Ὅπερ, inquit, ἑρμηνεύεται μὲν, *λευκὸν οἴκημα*· ἔστι δὲ καὶ κατὰ τὸν Τάναϊν ποταμὸν, ὃς τούς τε Πατζινακίτας ἐντεῦθεν, καὶ αὐτοὺς διείργει τοὺς Χαζάρους ἐκεῖθεν, ἔνθα καὶ Χαζάρων ταξεῶται καθέζονται τριακόσιοι κατὰ χρόνον ἐναλλασσόμενοι, etc.

(27) Anonymus Combefisianus in Romano n. 10, δρόμονες χίλιοι, καράβια καματηρὰ σιτήσεις ἔχοντα καὶ ὅπλα πολεμικὰ τριακόσια ἑπτά. *Navigia oneraria* interpres : Καματερὸς quippe pro Καματηρός, *activus, laboriosus.*

(28) Sic ex ms. Perperam legitur in editis, καὶ μίνιά τινα, etc.; sed optime Meursius emendat.

(29) Sic ex ms. codice. In editis legitur. ἐκ μικρῶν τινων τῶν ἐκ τοῦ ποταμοῦ κοχλιδίων, sed perperam; quippe non ex parvis fluvii conchulis calx concinnata fuit, sed ex glarea, seu calculis fluminis, ut scribit continuator Theophanis lib. III, n. 28, ubi de structura castri Sarcel pluribus agit : Ἐπεὶ δὲ, inquit, λίθων ὁ τόπος ἠπόρει, ἐκ μὲν τῶν μικρῶν καχλήκων τοῦ ποταμοῦ ἄσβεστον, ἐκ δὲ τῆς ὑποκειμένης γῆς πηλὸν ἐγκαύσας διὰ καμίνων, καὶ βίσαλον ἐργασάμενος, τὴν ὁρισθεῖσαν αὐτῷ δουλείαν μόγις μὲν, ἐπεραίου δὲ διὰ πολυχειρίας λαμπρῶς, καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέστρεφεν. *Quia autem locus lapides non habebat, ex fluvii glarea calcem facit; exque subjecta humo lutum in lateres excoquens, ardua quidem molitione, laborantium tamen multitudine, magnifice perfecto opere domum redit.*

μενος. Οὗτος οὖν ὁ προῤῥηθεὶς σπαθαροκανδιδᾶτος Πετρωνᾶς μετὰ τὸ κτίσαι τὸ κάστρον τὸ Σάρκελ πρὸς τὸν βασιλέα Θεόφιλον εἰσελθὼν εἶπεν αὐτῷ, ὅτι, Εἰ θέλῃς ὅλως τὸ τῆς Χερσῶνος κάστρον καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ τόπους κυρίως ἐξουσιάσαι, καὶ τούτους μὴ τῆς σῆς ἐκτὸς γενέσθαι χειρὸς (30), προβάλλου στρατηγὸν ἴδιον, καὶ μὴ τοῖς ἐκείνων καταπιστεύσῃς πρωτεύουσί τε καὶ ἄρχουσι· μέχρι γὰρ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως οὐκ ἦν στρατηγὸς ἀπὸ τῶν ἐντεῦθεν ἀποστελλόμενος, ἀλλ' ἦν ὁ τὰ πάντα διοικῶν, ὁ λεγόμενος Πρωτεύων (31), μετὰ τῶν ἐπονομαζομένων πατέρων τῆς πόλεως. Τοῦ οὖν βασιλέως Θεοφίλου πρὸς ταῦτα βουλευσαμένου τὸν ὁ δεῖνα ἐξαποστεῖλαι στρατηγὸν ἢ τὸν ὁ δεῖνα, ὕστερον ἀποστεῖλαι προέκρινε τὸν προῤῥηθέντα σπαθαροκανδιδᾶτον Πετρωνᾶ ὡς ἔμπειρον τοῦ τόπου γενόμενον, καὶ τῶν πραγμάτων οὐκ ἀνεπιστήμονα· ὃν $\overset{\theta'}{\alpha}$ (32) τιμήσας προεβάλλετο στρατηγὸν καὶ εἰς Χερσῶνα ἐξαπέστειλεν, ὁρίσας τὸν τότε πρωτεύοντα καὶ πάντας ὑπείκειν αὐτῷ· ἐξ οὗ καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐπεκράτησεν ἀπὸ τῶν ἐντεῦθεν εἰς Χερσῶνα προβάλλεσθαι στρατηγούς. Ἀλλ' αὕτη μὲν ἡ κάστρου Σάρκελ κτίσις καθέστηκεν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Δανούβεως ποταμοῦ μέχρι τοῦ προῤῥηθέντος κάστρου τοῦ Σάρκελ ὁδός ἐστιν ἡμερῶν ξ'. Μέσον δὲ τῆς τοιαύτης γῆς ποταμοὶ μέν εἰσι πολλοί· δύο δὲ μέγιστοι ἐξ αὐτῶν, ὅ τε Δάναστρις καὶ ὁ Δάναπρις. Εἰσὶ δὲ ἕτεροι ποταμοὶ, ὅ τε λεγόμενος Συγγοὺλ, καὶ ὁ Ὑβοὺλ (33), ὁ Ἀλματαὶ, καὶ ὁ Κούφις, καὶ ὁ Βογοῦ, καὶ ἕτεροι πολλοί. Εἰς δὲ τὰ ὑψηλότερα τοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ μέρη κατοικοῦσιν οἱ Ῥῶς· δι' οὗ ποταμοῦ ἀποπλέοντες πρὸς Ῥωμαίους ποιοῦνται τὴν ἄφιξιν. Ἡ δὲ Πατζινακία πᾶσαν τὴν γῆν τῆς τε Ῥωσίας καὶ Βοσπόρου κατακρατεῖ, καὶ μέχρι Χερσῶνος, καὶ ἕως τὸ Σαρὰτ, Βουρὰτ, καὶ τῶν λ' μερῶν (34). Τὸ δὲ τῆς παραλίας τῆς θαλάσσης ἀπὸ τοῦ Δανούβεως ποταμοῦ διάστημα μέχρι τοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ, εἰσὶ μίλια ρκ'. Ἀπὸ δὲ τοῦ

A usque non illuc prætor hinc mittebatur, sed omnia administrabat is, qui Proteuon dicebatur, cum urbis patribus, ut vocabant. Deliberante igitur Theophilo, quemnam illuc prætorem missurus esset, tandem visum est Petronam illum, cujus supra meminimus, Spatharocandidatum illuc destinare, utpote loci gnarum, rerumque non imperitum, quem et protospatharii honore afficiens prætorem in Chersona misit, proteuonte ejus temporis, cæterisque parere illi jussis : atque exinde in hunc usque diem obtinuit, ut hinc prætores isthuc mittantur. Et hoc quidem modo urbs Sarcel condita fuit. A Danubio autem flumine ad urbem laudatam Sarcel usque iter est dierum sexaginta : interjacent vero complures fluvii, quorum B maximi duo, nimirum Danastris et Danapris ; reliqui sunt Syngul, Hybul, Almatæ, Cuphis, Bogu, aliique quamplurimi. Et superiores Danapreos fluminis partes Russi accolunt, per quod navigantes ad Romanos proficiscuntur, Patzinacia autem Russiam universam et Bosporum complectitur usque Chersonem, **113** et usque Sarat, Burat, et triginta partes. Maritima vero ora a Danubio flumine ad Danaprim usque continet milliaria centum viginti. Danastris a Danapri distat milliaria octoginta ; illudque aureum littus appellatur. Ab ostio fluminis Danapreos Adara occurrunt, ibique magnus sinus est, qui Necropyla nuncupatur ; quem plane transire nemo potest. Et a Danapri C Chersonem usque milliaria sunt trecenta, et in medio paludes ac portus, in quibus salem Chersonitæ conficiunt. A Chersone ad Bosporum climatum urbes sunt, distantque milliaria trecenta : et a Bosporo paludis Mæotidis ostium est, quæ et mare ab omnibus propter magnitudinem nuncupatur ; influuntque in illam fluvii multi magnique. Ad septentrionem habet Danaprim fluvium, ex quo Russi proficiscuntur in nigram Bulgariam, Chaza-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(30) Sic in ms. codice : perperam vero in editis, τῆς σῆς αὐτὸς γενέσθαι χειρὸς, etc.; sed optime Meursius emendat.

(31) Πρωτεύων varie usurpari solet a scriptoribus, ut videre est in Gloss. Græc. Ducangii. Sed quæ scribit hic Porphyrogenitus, Chersonenses primum a Proteuontibus ex eadem gente delectis gubernatos fuisse ; idque factum ad usque imperium Theophili, confirmantur ex continuatore Theophanis, qui libro III, num. 28, eadem scribit : Οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἡμέτερός πω τῆς ἐκείνων προνοούμενος ἐξαπεστέλλετο στρατηγὸς, ἀλλ' ὁ λεγόμενος πρωτεύων, μετὰ καὶ τῶν πατέρων τῆς πόλεως τὰ πάντα ἦν διοικῶν. *Hactenus enim nemo regionem procuraturus Constantinopoli præses mitti solebat ; sed quem illi primatem vocant, una cum patribus civitatis cuncta gubernabat.*

(32) Ex hoc Porphyrogeniti loco palam est quid littera α cum θ' superscripto significet ; quæ quidem compendiosa scribendi formula passim occurrit in codicibus mss. qui hoc Porphyrogeniti Opus continent ; bis quidem supra, ni fallor, et in sequentibus capitibus passim ; ubi Meursius cum ignoraret, quid sibi vellet illa scribendi formula, stellam apposuit, et ingenue, ut decet virum probum, fatetur, significationem illarum litterarum sibi non constare. At ex hoc Porphyrogeniti loco litteris illis, πρωτοσπαθάριος vocem intelligi palam est, inquam ; quippe continuator Theophanis loco superius citato eamdem rem enarrans, sic scribit ; Ἐπεὶ τούτῳ ὁ βασιλεὺς Θεόφιλος, οὐκ ἄλλον, ἀλλὰ τὸν D εἰρημένον Πετρωνᾶν [quem prius σπαθαροκανδιδᾶτον, ut Constantinus appellarat] ὡς ἔμπειρον κρίνας τῶν τόπων, πρωτοσπαθάριόν τε ἐτίμησεν, στρατηγὸν ἐξαπέστειλεν· τόν τε πρωτεύοντα καὶ τοὺς ἄλλους θεσπίσας ὑπείκειν ἀνενδοιάστως αὐτῷ· ἐξ ὅτουπερ, καὶ μέχρι ἡμῶν ἐκράτησεν ἀπὸ τῶν ἐντεῦθεν εἰς Χερσῶνα προβάλλεσθαι στρατηγούς. *Imperator Theophilus, approbato consilio, ipsum quem diximus Petronam, usu regionis peritum judicans, protospatharii dignitate auctum, præsidem mittit ; primario ac reliquis civibus imperans, ut nulla tergiversatione misso præsidi obaudiant. Hincque percrebuit, ut præsides Chersonæ præficiantur.* — Re sic manifeste comperta, superfluum erat hoc scripturæ compendium in sequentibus retinere. EDIT.

(33) Sic in ms. codice ; in editis vero legitur, Συγγοὺλ καὶ ὁ Ὑψύλ.

(34) Nimirum, *et triginta partes* seu regiones ; alibi quippe τὰ κλίματα appellat.

riam, et Syriam. Atque ille ipse Mæotidis sinus pertingit e regione Necropylarum usque, quæ a Danapri absunt milliaria circiter quatuor, ibique miscetur, ubi veteres mare trajiciebant ducta fossa per mediam Chersonem, regiones et Bospori terram, quæ mille aut amplius milliaria occupabat : sed temporis tractu ea obruta in sylvam densam conversa est, et duas tantum vias habet, per quas in Chersonem, Bosporum, et regiones Patzinacitæ proficiscuntur. Ad orientaliorem vero Mæotidis paludis partem fluvii quamplurimi eam ingrediuntur, ut Tanais, qui a Sarcel venit, et Choracul, in quo oxiani piscis captura est : itemque alii fluvii, nimirum Bal, Burlic, Chader, atque alii complures. Sed est et Mæotidis paludis ostium, quod Burlic cognominatur, et in Pontum defluit; ubi Bosporus est, cui opposita urbs Tamatarcha nuncupata; prædictum autem ostium est trajectu octodecim milliarium, et in medio octodecim milliarium insula magna et depressa est, quæ Atech nuncupatur. A Tamatarcha octodecim aut viginti milliaribus fluvius est Ucruch appellatus, qui Zichiam et Tamatarcha separat. Ab Ucruch usque Nicopsin flumen, in quo etiam urbs ejusdem nominis habetur, Zichia est, ad spatium milliarium trecentorum : supra Zichiam Papagia regio jacet; supra Papagiam Casachia; supra Casachiam mons Caucasus; supra montem Caucasum Alania regio. Zichiæ autem ora maritima insulas habet, unam magnam, et tres parvas; intra quas et aliæ sunt insulæ a Zichis cultæ, habitatæque, **114** puta Turganerch et Tzarbagani, et præterea alia quædam, et ad portum fluminis alia, et ad Pteleas alia, in quam Alanis invadentibus Zichi confugiunt. Quæ vero mari adjacet regio a complemento Zichiæ, sive Nicopsis fluvii, usque ad urbem Soteriopolim, Abasgia est : suntque milliaria trecenta.

Δανάστρεως ποταμοῦ μέχρι τοῦ ποταμοῦ Δανάπρεως εἰσὶ μίλια π', ὁ χρυσὸς λεγόμενος αἰγιαλός. Ἀπὸ τὸ στόμιον ποταμοῦ τοῦ Δανάπρεως εἰσὶ τὰ Ἀδαρὰ, καὶ ἐκεῖσε κόλπος ἐστὶ μέγας, ὁ λεγόμενος τὰ Νεκρόπυλα, ἐν ᾧ τις διελθεῖν ἀδυνατεῖ παντελῶς. Καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ μέχρι Χερσῶνος, εἰσὶ μίλια τ'· ἐν τῷ μέσῳ δὲ λίμναι καὶ λιμένες εἰσὶν, ἐν αἷς Χερσωνῖται τὸ ἅλας ἐργάζονται. Ἀπὸ δὲ Χερσῶνος μέχρι Βοσπόρου εἰσὶ τὰ κάστρα τῶν κλιμάτων, τὸ δὲ διάστημα μίλια τ'. Καὶ ἀπὸ Βοσπόρου τὸ τῆς Μαιώτιδος λίμνης στόμιόν ἐστιν, ἥτις καὶ θάλασσα διὰ τὸ μέγεθος παρὰ πάντων (35) ὀνομάζεται· εἰς δὲ τὴν αὐτὴν Μαιώτιδα θάλασσαν εἰσρέουσι ποταμοὶ πολλοὶ καὶ μεγάλοι. Πρὸς τὸ ἀρκτῷον αὐτῆς μέρος ὁ Δάναπρις ποταμὸς, ἐξ οὗ καὶ οἱ Ῥῶς διέρχονται πρός τε τὴν μαύρην Βουλγαρίαν, καὶ Χαζαρίαν, καὶ Συρίαν. Ὁ δὲ αὐτὸς κόλπος τῆς Μαιώτιδος ἔρχεται ἀντικρὺ τῶν Νεκροπύλων τῶν ὄντων πλησίον τοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ ὡς ἀπὸ μιλίων δ', καὶ μίσγεται, ἐν ᾧ καὶ σούδαν (36) οἱ παλαιοὶ ποιησάμενοι διεβίβασαν τὴν θάλασσαν μέσον ἀποκλείσαντες πᾶσαν τὴν Χερσῶνος γῆν, καὶ τῶν κλιμάτων, καὶ τὴν Βοσπόρου γῆν κρατοῦσαν μέχρι ‚α μιλίων ἢ καὶ πλειόνων τινῶν· ἐκ δὲ τῶν πολλῶν ἐτῶν κατεχώσθη ἡ αὐτὴ σούδα, καὶ εἰς δάσος ἐγένετο πολὺ, καὶ οὐκ εἰσὶν ἐν αὐτῷ πλὴν δύο ὁδοὶ, ἐν αἷς οἱ Πατζινακῖται διέρχονται πρός τε Χερσῶνα καὶ Βόσπορον καὶ τὰ κλίματα. Εἰς δὲ τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τῆς Μαιώτιδος λίμνης εἰσέρχονται πολλοί τινες ποταμοὶ, ὅ τε Τάναϊς ποταμὸς, ὁ ἀπὸ τὸ κάστρον Σάρκελ ἐρχόμενος, καὶ τὸ Χωράκουλ, ἐν ᾧ καὶ τὸ βερζήτικον ἁλιεύεται (37)· εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι ποταμοὶ, ὁ Βὰλ, καὶ ὁ Βουρλὶκ, ὁ Χαδὴρ, καὶ ἄλλοι πλεῖστοι ποταμοί. Ἐκ δὲ τῆς Μαιώτιδος λίμνης ἐξέρχεται στόμιον τὸ Βουρλὶκ ἐπονομαζόμενον, καὶ πρὸς τὴν τοῦ Πόντου θάλασσαν καταρεῖ, ἐν ᾧ ἐστιν ὁ Βόσπορος· ἀντικρὺ δὲ τοῦ Βοσπόρου τὸ Ταμάταρχα (38) λεγόμενον κάστρον ἐστί· τὸ δὲ διάστημα τοῦ περάματος τοῦ τοιούτου στομίου, ἔστι μίλια ιη'. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῶν αὐτῶν ιη' μιλίων (39), ἔστι νησίον μέγα χαμηλὸν τὸ λεγόμενον Ἀτέχ. Ἀπὸ τὸ Ταμάταρχα ἔστι ποταμὸς ἀπὸ μιλίων ιη' ἢ καὶ κ', λεγόμενος Οὐχρούχ, ὁ διαχωρίζων τὴν Ζιχίαν, καὶ τὸ Ταμάταρχα· ἀπὸ δὲ τοῦ Οὐχρούχ μέχρι τοῦ Νικόψεως ποταμοῦ, ἐν ᾧ καὶ κάστρον ἐστὶν ὁμώνυμον τῷ ποταμῷ, ἔστιν ἡ χώρα τῆς Ζιχίας· τὸ δὲ διάστημά ἐστι μίλια τ'. Ἄνωθεν τῆς Ζιχίας ἔστιν ἡ χώρα ἡ λεγομένη Παπαγία, καὶ ἄνωθεν τῆς Παπαγίας χώρας ἔστιν ἡ χώρα ἡ λεγομένη Κασαχία· ἄνωθεν δὲ τῆς Κασαχίας ὄρη τὰ Καυκάσιά εἰσι, καὶ τῶν ὀρέων ἄνωθεν ἔστιν ἡ χώρα τῆς Ἀλανίας. Ἡ δὲ τῆς Ζιχίας παράλιος ἔχει νησία, τὸ μέγα νησίον, καὶ τὰ τρία νησία· ἔνδοθεν δὲ τούτων εἰσὶ καὶ ἕτερα νησία τὰ ἐπινοηθέντα, καὶ παρὰ τῶν Ζιχῶν κτισθέντα τό τε Τουργανήρχ, καὶ τὸ Τζαρβαγάνι, καὶ ἕτερον νησίον, καὶ εἰς τὸν τοῦ ποταμοῦ λιμένα ἕτερον νησίον, καὶ εἰς τὰς Πτελέας ἕτερον, ἐν ᾧ ἐν ταῖς τῶν Ἀλανῶν ἐπιδρομαῖς οἱ Ζιχοὶ καταφεύγουσι. Τὸ δὲ

ANSELMI BANDURII NOTÆ

(35) Sic ex ms. codice. In editis locus hic mutilus ac depravatus.

(36) Σοῦδα, *Fossa*, sed proprie *Fossa sudibus munita*, qua castra muniri solent. Vide Gloss. Græc. Ducangii.

(37) Βερζήτικον seu βερζίτικον, *Oxiani pisces sale conditi*, seu qui ex Oxo fluvio eruuntur, ut ait Ducangius in Gloss. Græc. Tzetzes Chil. 10, v. 93.

Ὀξιανοὺς ἰχθύας μοι ταρίχους εἶναι νόει,
Οἵπερ βαρβάρως καὶ κοινῶς βερζίτικα καλοῦνται.

Et Ptochoprodromus ms. contra Hegumenum :

Γλύκυος ἐνιαλοῦς κἂν εἴκοσι ἀπάκια βερζιτίκου.

(38) Sic in ms. codice, hic, et etiam infra. At in editis Ταμάρταρχα legitur; infra vero ut in ms. Verum cum in editis, tum in ms. in hujus capitis titulo nullo præposito articulo sic legitur : καὶ μέχρι τοῦ κάστρου τοῦ Μάταρχα λεγομένου.

(39) Ita ms. codex. Editi vero habent, ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῶν αὐτῶν μιλίῳ, etc.

παραθαλάσσιον ἀπὸ τῆς συμπληρώσεως τῆς Ζιχίας, ἤτοι Νικόψεως ποταμοῦ, ἔστιν ἡ τῆς Ἀβασγίας χώρα, μέχρι τοῦ κάστρου Σωτηριουπόλεως· εἰσὶ δὲ μίλια τ'.

ΚΕΦΑΛ. ΜΓ'.

Περὶ τῆς χώρας τοῦ Ταρών.

Ἀλλὰ μὲν περὶ τῶν βορείων Σκυθῶν ἱκανῶς σοι δεδήλωται, τέκνον ποθούμενον, ὧν ἡ γνῶσις ἐπωφελής τε καὶ εὔχρηστος ἐν καιρῷ σοι πάντως γενήσεται· δεῖ δέ σε μηδὲ τὰ πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον ἀγνοεῖν, ὅθεν ὑπήκοα πάλιν τοῖς Ῥωμαίοις ἐγένετο, ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον τῆς τούτων ἐπικρατείας ἐξέπεσον. Πρῶτος γὰρ ὁ Κρικορίκιος ἐκεῖνος τοῦ Ταρὼν ἄρχων πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων ἑαυτὸν ὑπέκλινε καὶ ὑπέταξεν· ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς μὲν ἐπαμφοτερίζων ἐφαίνετο, καὶ λόγῳ μὲν τὴν τοῦ βασιλέως φιλίαν προσεποιεῖτο τιμᾷν (40), ἔργῳ δὲ τῷ τῶν Σαρακηνῶν κατάρχοντι τὰ καθ' ἡδονὴν διεπράττετο, καὶ διαφόρως ἡγεμὼν ἐχρημάτισε τῶν ἀπὸ Συρίας ἐξερχομένων φοσσάτων κατὰ τῶν ὑπηκόων θεμάτων τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων· καὶ πάντα τὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐν ἀποῤῥήτῳ μελετώμενα κατὰ τῶν ἀντιπάλων Σαρακηνῶν πρὸς Συρίαν ἀνεμήνυε, καὶ λάθρα περὶ τῶν παρ' ὑμῖν συμβαινόντων (41) ἀεὶ πρὸς τὸν ἀμερμουμνῆν διὰ γραμμάτων ἐδηλοποίει· καὶ δοκεῖν μὲν ἐβούλετο τὰ τῶν Ῥωμαίων φρονῶν, εὑρίσκετο δὲ μᾶλλον τὰ τῶν Σαρακηνῶν προκρίνων τε καὶ φρονῶν. Πλὴν ἀπέστελλεν ἀεὶ δῶρα, ἅπερ τοῖς ἐκεῖσε Βαρβάροις δοκεῖ τίμια πρὸς τὸν ἐν βασιλεῦσιν ἀοίδιμον Λέοντα, καὶ ἀντελάμβανε πλείονά τε καὶ κρείττονα παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς βασιλεύοντος. Ὃς καὶ πολλάκις αὐτῷ προὐτρέψατο διὰ γραμμάτων πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἰσελθεῖν καὶ τὸν βασιλέα θεάσασθαι, καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ φιλοφρονήσεων καὶ τιμῶν μετασχεῖν. Ὁ δὲ δεδοικὼς μὴ πρὸς λύπην καὶ σκάνδαλον τοῦ ἀμερμουμνῆ γένηται τοῦτο, προφάσεις ἐπλάττετο, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι ἑαυτοῦ χώραν ἔρημον τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας καταλιπεῖν, ἵνα μὴ ὑπὸ Σαρακηνῶν καταληϊσθῇ, μάτην ἐσκέπτετο. Ὁ δὲ αὐτὸς ἄρχων τοῦ Ταρὼν κρατήσας ἐν πολέμῳ ποτὲ τοῦ Ἀρκάϊκα τοὺς παῖδας, ἤγουν Κρικορίκη τοῦ πατρικίου τοῦ πατρὸς τοῦ πρωτοσπαθαρίου Ἀσωτίου τοὺς ἐξαδέλφους, εἶχε παρ' ἑαυτῷ δεσμίους. Περὶ ὧν καὶ Συμβάτιος ὁ τότε ἄρχων τῶν ἀρχόντων τὸν αὐτὸν μακαριώτατον βασιλέα διὰ γραμμάτων ἠξίωσε τοῦ ἀποστεῖλαι πρὸς τὸν Ταρωνίτην ἀναλαβέσθαι σπουδάσαι τοὺς οἰκείους ἀνεψιούς, οἵτινες ἦσαν υἱοὶ τοῦ εἰρημένου Ἀρκάϊκα, ἵνα μὴ πρὸς τὸν ἀμερμουμνῆν ἀποσταλῶσι· συγγενὴς γὰρ ἦν τοῦ Συμβατίου τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων Γρηγόριος ὁ πατρίκιος (42). Ἐπακούσας δὲ τῆς τοιαύτης τοῦ Συμβατίου ἀξιώσεως Λέων ὁ μακαριώτατος βασιλεὺς, τὸν Σινούτην ἐκεῖνον τὸν εὐνοῦχον ἀπέστειλε χαρτουλάριον τηνικαῦτα τοῦ ὀξέως δρόμου (43) τυγχάνοντα πρός τε

A

CAPUT XLIII.

De regione Taro.

Sed de septentrionalibusquidem Scythis satis nunc diximus, fili delecte: eritque hæc cognitio omnino tibi utilis suo tempore, oportet vero neque ea quæ ad orientem sunt ignorare, quo pacto excusso semel Romanorum jugo, iterum mox sub illud venerint. Nam primus Cricoricius ille princeps Taronis, Romanorum se imperatori submisit; sed ab initio fidei dubiæ visus est, verbo quidem imperatoris amicitiam colens, re vero ipsa Saracenorum principi gratificans, et ducem se aliquoties præbens copiis e Syria contra themata Romano imperatori subjecta venientibus, cunctaque Romanis secreto cogitata adversus hostes Saracenos in Syria denuntiabat; B atque de iis, quæ apud vos contingebant, semper amermumnem clam per litteras certiorem faciebat; cumque res Romanas curare videri vellet, inventus est Saracenis magis favere. Cæterum dona semper Leoni illi præclaro imperatori mittebat, quæ Barbaris illis pretiosa censentur, recipiebatque ab eodem imperatore et plura et præstantiora. Et sæpe per litteras invitatus, ut ad urbem regiam veniret, imperatoremque inviseret, benevolentiam et honorem reportaturus, metuens ne cum dolore et offensa amermumne id fieret, causas inanes prætexebat, non posse se terram suam opis suæ egentem relinquere, ne a Saracenis vastaretur. Cumque idem Taronis princeps in bello cepisset filios Arcaicæ, Cricoricii patricii protospatharii Asotii patris patrueles, in C vinculis eos apud se detinuit. Pro quibus etiam Symbatius, tunc principum princeps, beatissimum eumdem imperatorem per litteras rogavit, uti ad Taronitem mitteret, nuntiaretque recipere se velle patrueles suos, Arcaicæ memorati filios, ne ad Amermumnem mitterentur: siquidem Symbatii principum principis propinquus erat Gregorius patricius. Et Leo quidem ille beatissimus imperator, huic **115** Symbatii petitioni morem gerens, Sinutem illum eunuchum, qui tunc temporis chartularius cursus publici erat, misit et ad Taronis principem, hujus negotii causa, et ad Adranaser Iberiæ curopalatem, alterius cujusdam negotii causa, datis eidem muneribus deferendis utrique con- D venientibus. At Sinutem prædictum cum calumniis apud eumdem præclarum imperatorem traduxisset Theodorus Armeniorum interpres, in locum ejus Cæsarianus subrogatus est protospatharius. Constantianus et domesticus inferiorum ministorum aulæ Constantinopolitanæ, Libis filius, nunc proconsul,

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(40) Ita ex ms. codice. In editis locus hic mutilus; quemadmodum paulo infra καὶ διαφόρως ἐχρημάτισε, pro καὶ διαφόρως ἡγεμὼν ἐχρημάτισε, ut habetur in ms.

(41) Sic ex ms. codice. Perperam legitur in editis, ἃ καὶ λάθρα περὶ τῶν παρ' ὑμῖν σημαίνων ἀεί, etc. Παρ' ὑμῖν vero, *apud vos* Romanos; sed fortassis legendum παρ' ἡμῖν, *apud nos*.

(42) Hic idem Gregorius paulo superius et infra Cricoricius appellatur. Vide quæ de Taronitarum gente scribit Ducangius in Familiis Byzantinis, pag. 172.

(43) Ita ms. codex. Perperam habetur in editis τοῦ ὀχέως δρόμου.

patricius, et magnus hetæriarcha, cum mandatis, ut ad Taronis principem Cricoricium cum muneribus ipse iret : Sinutem vero ad Adranaser Iberiæ curopalatem proficisci juberet, prout imperatum illi erat. Taronem autem cum appulisset laudatus protospatharius, traditis Cricoricio, ab imperatore illi missis muneribus et litteris, Asotium nothum Taronitæ filium acceptum in urbem Constantinopolitanam duxit, eumque imperator protospatharii dignitate, et multis præterea beneficiis auctum ad patrem per eumdem protospatharium remisit. Cumque Apoganem Cricoricii Taronis principis fratrem idem Constantinus accepisset, una cum duobus Arcaicæ filiis ad beatum imperatorem adduxit, qui protospatharii dignitate donatum, et cæteroquin benigne habitum, rursum domum ad fratrem per eumdem Constantinum remisit. Postea autem ille ipse Constantinus, tempore multo in Chaldia exacto, Taronem ire jussus est, adductoque principe Taronis Cricoricio in urbem Constantinopolim venire, quemadmodum etiam fecit. Cricoricius autem urbem a Deo custoditam ingressus, et magister Taronisque prætor factus, habitandam accepit domum Barbari cognominatam, quæ nunc est Basilii accubitoris. Decretumque ei est annuum stipendium auri librarum decem, et totidem miliarisiorum, ita ut in universum libræ essent viginti. Atque ad tempus aliquod in urbe versatus ab eodem protospathario Constantino in terram suam incolumis reductus est. Postea Apoganem quoque ad beatum imperatorem rursus accessit, et ad patriciatum ab eo promotus est, permissumque ei fuit uxorem sumere dicti Constantini filiam, atque ea occasione ædes quæsivit, assignataque etiam ipsi Barbari domus fuit

A τὸν ἄρχοντα τοῦ Ταρὼν τῆς τοιαύτης ἕνεκα ὑποθέσεως, καὶ πρὸς τὸν Ἀδρανασὴρ τὸν κουροπαλάτην Ἰβηρίας διά τινας ἑτέρας ὑποθέσεις, δοὺς αὐτῷ καὶ πρὸς ἀμφοτέρους ξενάλια τὰ ἁρμόζοντα. Διαβληθέντος δὲ τοῦ εἰρημένου Σινούτου παρὰ Θεοδώρου τοῦ τῶν Ἀρμενίων ἑρμηνευτοῦ (44) πρὸς τὸν εἰρημένον ἀοίδιμον βασιλέα, ἐξαπεστάλη βασιλικὸς ἀντ' αὐτοῦ ὁ πρωτοσπαθάριος Κωνσταντῖνος καὶ δομέστικος τῆς ὑπουργίας ὁ τοῦ Λιβὸς (45), ὁ νῦν ἀνθύπατος, πατρίκιος καὶ μέγας ἑταιρειάρχης, ἐνταλματικῶς ὁρισθεὶς τοῦ ἀναλαβέσθαι τὰ πρὸς τὸν ἄρχοντα (46) τοῦ Ταρὼν τὸν Κρικορίκιον ἀποσταλέντα ξενάλια, καὶ αὐτὸς μὲν πρὸς τὸ Ταρὼν εἰσελθεῖν (47), τὸν δὲ Σινούτην προτρέψασθαι πρὸς τὸν Ἀνδρανασὴρ τὸν κουροπαλάτην Ἰβηρίας κατὰ τὰ ἐνταλθέντα B αὐτῷ ἀπελθεῖν. Καταλαβὼν δὲ τὸ Ταρὼν ὁ εἰρημένος πρωτοσπαθάριος καὶ ἀποδιδοὺς Κρικορικίῳ τὰ πρὸς αὐτὸν ἀποσταλέντα τοῦ βασιλέως δῶρα καὶ γράμματα, ἀνελάβετο τὸν νόθον τοῦ Ταρωνίτου υἱὸν, ὃς Ἀσώτιος ὠνομάζετο, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν· ὃν ὁ βασιλεὺς τῇ τοῦ πρωτοσπαθαρίου τιμήσας ἀξίᾳ, καὶ ἱκανῶς φιλοφρονησάμενος, πρὸς τὸν ἴδιον πατέρα διὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοσπαθαρίου ἀπέστειλεν. Ἀναλαβόμενος οὖν (48) ὁ αὐτὸς Κωνσταντῖνος ἐκεῖνος Ἀπογάνεμ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κρικορικίου τοῦ ἄρχοντος τοῦ Ταρὼν, εἰσήγαγε πρὸς τὸν μακάριον βασιλέα, μετὰ καὶ τῶν δύο υἱῶν Ἀρκάϊκα· ὃν καὶ τῇ τοῦ πρωτοσπαθαρίου ἀξίᾳ τιμήσας ὁ βασιλεὺς (49), καὶ φιλοφρόνως πολλάκις δεξιωσάμενος ἀπέστειλεν αὖθις διὰ τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου C εἰς τὴν οἰκείαν χώραν, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφόν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν Χαλδίᾳ ὁ εἰρημένος Κωνσταντῖνος ἐπὶ χρόνον ἱκανὸν διατρίψας, ἐπετράπη διὰ κελεύσεως εἰσελθεῖν ἐν τῷ Ταρὼν, καὶ ἀναλαβέσθαι

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(44) Apud Eusebium lib. IV de Vita Constantini, cap. 32 : Μεθερμηνευταί, *Interpretes variarum gentium ac linguarum* dicuntur, ac sub dispositione magistri officiorum olim erant, ut docet Notitia imperii Romani. Græcis autem recentioribus, δραγώμανοι, δραγόμανοι et δραγούμανοι dicuntur. διερμηνευταὶ Codino : Ὁ μέγας, inquit, διερμηνευτὴς πρῶτός ἐστι τῶν ἑρμηνέων, οὓς κοινῶς ὀνομάζουσι δραγουμένους.

(45) Sic in mss. Nimirum, *Protospatharius Constantinus, et domesticus inferiorum ministrorum aulæ Constantinopolitanæ Libis filius* vel *Libis cognominatus*, vel *qui Libis monasterium condidit* : quippe monasterium Libis nuncupatum, imperantibus Romano seniore et Constantino Porphyrogenito, ædificatum fuit a Libe patricio et drungario classis, ut scribit anonymus noster de Antiquitatibus CP., pag. 52. At Leo Grammaticus, qui hunc Libem Constantinum appellat, Leone Philosopho imperante monasterium Libis conditum fuisse ait : Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Λιβὸς ἐν τῇ μονῇ τῇ αὐτῇ οὔσῃ ἐν τῷ Μαρσοδαγάρῃ, τοῦ ποιῆσαι τὰ ἐγκαίνια, καὶ ἀριστῆσαι προσεκλήθη. *Leo imperator a Constantino Libe evocatus est ad monasterium suum, quod est in Marsodagare cum ad celebranda encænia, tum ad prandium*. Scylitzes et anonymus Combefisianus num. 25, id ipsum narrant, situmque hoc monasterium proximum Sanctos Apostolos aiunt : Ἰουνίῳ δὲ μηνὶ προσεκλήθη Λέων ὁ βασιλεὺς παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ Λιβὸς εἰς τὴν καινουργηθεῖσαν παρ' αὐτοῦ μονὴν, ἔγγυον τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἐφ' ᾧ τὰ ἐγκαίνια, ἐπιτελέσαι καὶ ἀριστῆσαι. *Junio mense evocatus est Leo imperator a Constantino Libe in instauratum a se de novo monasterium, proxime Sanctos Apostolos, ad celebranda encænia et ad prandendum*. At sunt nonnulli qui putant hunc Constantinum, cujus meminit Porphyrogenitus, fuisse Constantini Libis filium, monasterii Libis cognominati conditoris. Constantinus autem Libs periit D in prælio contra Bulgaros eodem Porphyrogenito imperante, ut tradit laudatus Scylitzes. Cæterum ὑπουργία, *ministerium*, *officium*, seu *officiales minores domus regiæ*; qui scilicet in variis ministeriis subserviunt, ὑπουργοῦσι, quo modo hanc vocem etiam usurpat idem Porphyrogenitus in Novella 8, et Harmenopulus lib. I, tit. 5, § 3. Ejusmodi autem ministris præerat domesticus, qui δομέστικος τῆς ὑπουργίας dicebatur, ut docet hic scriptor noster. Sed de voce ὑπουργία vide Joannem Euchaitarum metropolitam pag. 70, et Chronicon Alexandrinum.

(46) Sic ex ms. codice. In editis vero locus hic mutilus.

(47) Sic ms. In editis vero habetur, πρὸς τὸ Ταρὼν ἐξελθεῖν.

(48) Sic in ms. codice. Perperam habetur in editis ἀνελόμενος οὖν, etc. Sed optime Meursius emendat.

(49) Ita ms. codex ; perperam vero habetur in editis, τιμηθεὶς ὁ βασιλεύς, etc.

Κρικορίκιον τὸν ἄρχοντα τοῦ Ταρῶν, καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἰσελθεῖν, ὃ καὶ ἐποίησεν. Εἰσελθόντος δὲ τοῦ αὐτοῦ Κρικορικίου ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει, καὶ τῇ τοῦ μαγίστρου καὶ στρατηγοῦ Ταρῶν ἀξίᾳ τιμηθέντος, ἐδόθη αὐτῷ καὶ οἶκος εἰς κατοικίαν ὁ τοῦ Βαρβάρου λεγόμενος, ὁ νῦν Βασιλείου τοῦ παρακοιμωμένου οἶκος (50). Ἐτιμήθη δὲ καὶ ἐτησίῳ ῥόγᾳ, χρυσίου μὲν δέκα λίτρας, καὶ μιλιαρισίων ἑτέρας δέκα λίτρας, ὥστε εἶναι τὸ πᾶν λίτρας εἴκοσι. Καὶ ἐπὶ χρόνον ἐν τῇ βασιλευούσῃ ἐπιτρίψας, καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ πρωτοσπαθαρίου Κωνσταντίνου πάλιν πρὸς τὴν οἰκείαν διεσώθη χώραν. Μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν εἰσῆλθεν καὶ Ἀπογάνεμ πρὸς τὸν μακάριον βασιλέα, καὶ προεβιβάσθη παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν πατρικιότητα· ἐπετράπη δὲ καὶ εἰς γυναῖκα λαβεῖν τοῦ εἰρημένου Κωνσταντίνου θυγατέρα, καὶ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ προφάσει καὶ οἶκον ἐπεζήτησεν, καὶ ἔλαβε καὶ αὐτὸς τὸν τοῦ Βαρβάρου οἶκον χρυσοβουλλίου χωρὶς (51). Καὶ φιλοφρονηθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως, τῷ τότε μὲν πρὸς τὴν ἰδίαν χώραν ὑπέστρεψε πρὸς τὸ πάλιν εἰσελθεῖν, καὶ τὰ τοῦ γάμου ἀπαρτίσασθαι· ἅμα δὲ τῷ εἰς τὴν οἰκείαν χώραν διασωθῆναι μετ' ὀλίγας ἡμέρας τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο. Ὁ δὲ τούτου ἀδελφὸς Κρικορίκιος διὰ γραμμάτων αὐτοῦ ἐξῃτήσατο εἰσέρχεσθαι εἰς τὴν βασιλεύουσαν, καὶ παρὰ τῶν χειρῶν τοῦ ἁγίου βασιλέως λαμβάνειν τὴν διδομένην ῥόγαν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ χρόνον τινὰ ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ διατρίβειν πόλει· καὶ ἐπὶ τούτῳ τὸν τῷ οἰκείῳ ἀδελφῷ προχωρισθέντα οἶκον εἰς κατοίκησιν λαβεῖν ἠξίου, ὃν καὶ ἐπιδέδωκεν αὐτῷ ὁ μακάριος βασιλεὺς, διά τε τὸ νεωστὶ ὑποταγῆναι, καὶ διὰ τὸ καὶ ἄλλους ἄρχοντας τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὸν ὅμοιον ζῆλον τῆς πρὸς Ῥωμαίους ὑποταγῆς ἐκκαλέσασθαι· ἔγγραφον δὲ χρυσοβούλλιον δωρεὰν τοῦ τοιούτου οἴκου πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐποίησε. Μετὰ δὲ χρόνους ἱκανοὺς, Ῥωμανοῦ τοῦ μακαρίου βασιλέως τῶν σκήπτρων τῆς βασιλείας Ῥωμαίων ἐπειλημμένου (52) ἀνήγαγεν ὁ αὐτὸς Κρικορίκιος μὴ ἰσχύειν κρατεῖν τὸν τοῦ Βαρβάρου οἶκον, ἀλλ' ἠξίου λαβεῖν ἀντ' αὐτοῦ προάστειον ἐν Κελτζηνῇ, εἴτε τοῦ Πατζάτου, εἴτε ἄλλον οἷον κελεύοι ὁ βασιλεύς· ἵνα ὅτε ἐπιδρομὴ τῶν Ἀγαρηνῶν κατὰ τῆς χώρας αὐτοῦ γένηται, ἀποστέλλειν ἐκεῖσε ἔχῃ τὴν οἰκείαν συγγένειαν καὶ ὑπόστασιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν πραγμάτων μὴ κεκτημένος, ἐλπίζων δὲ ἀπὸ βασιλικοῦ χρυσοβουλλίου τοῦ μακαρίου Λέοντος ἔχειν τὸν Ταρωνίτην τὸν τοῦ Βαρβάρου οἶκον, δέδωκεν αὐτῷ τὸ προάστειον τοῦ Γρηγορᾶ ἐν Κελτζηνῇ, καὶ τὸν οἶκον δῆθεν ἀντέλαβε, χρυσοβούλλιον δὲ οὐδὲ αὐτὸς πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῷ προαστείῳ ἐποιήσατο. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔγραψε πρὸς τὸν αὐτὸν βασιλέα ὁ Τορνίκης ὁ τοῦ Ταρωνίτου ἀνεψιὸς, ὁ τοῦ Ἀπογάνεμ ἐκείνου υἱὸς, ὅτι Τὸν οἶκον

A sine aurea bulla. Et benevole ab imperatore habitus, terram suam repetiit mox rediturus, et nuptias consummaturus: ac **116** domum cum rediisset paucis post diebus vita defunctus est. Frater vero ejus Cricoricius per litteras petiit, uti in urbem venire sibi, acceptoque ab imperatore stipendio commorari illic aliquandiu liceret; utque hanc in rem ædes fratri prius destinatæ sibi ad habitandum concederentur; et sane id a beato imperatore impetravit, cum quia non ita pridem sese subjecisset, tum ut alios quoque Orientis principes ad similem Romanis semet submittendi zelum provocaret; sed donationem hanc scripta bulla aurea non confirmavit. Post annos vero multos beato imperatore Romano principatus Romanorum sceptra tenente, B ille ipse Cricoricius ostendit in domo Barbari habitare se non posse, et pro ea petiit vel suburbanum in Celtzene, vel Patzati, vel aliud quodcunque imperator jusserit; ut, facta Agarenorum in regionem suam excursione, consanguineos suos facultatesque transmittere illuc posset. Imperator autem, rerum non admodum peritus, et Taronitem illas Barbari ædes a beato Leone cum bulla aurea habere credens, suburbanum ei Gregoræ in Celtzene dedit, sine aurea bulla etiam ipse; domum vero vicissim accepit. Post hæc ad eumdem imperatorem scripsit Tornices Taronitæ nepos ex fratre, Apoganem illius filius, hunc in modum: Barbari ædes beatissimus imperator Leo patri meo dono dedit, post C cujus obitum cum impubes et orphanus essem, patruus meus pro auctoritate illas tenuit, semper mihi promittens, domum paternam, ubi maturam ætatem attigissem, me recepturum: at nunc, ut intelligo, tuæ eam majestati dedit, accepto vice illius suburbano Gregoræ in Celtzene. Ab hac vero imperiali munificentia invidia adversus Taronitem accensi sunt Cacicius princeps Basparacaca, Adranaser curopalates Iberiæ, et Asoticius principum princeps; qui obmurmurantes imperatori scripserunt: Quid causæ esset, cur Taronites solus imperiali stipendio frueretur, ipsis omnibus nihil accipientibus? Nam, inquiebant, qua in re plus ille servitii præstat, aut Romanis utilior nobis est? Unde oportet aut nos quoque stipendium, non secus D atque ipsum accipere; aut neque ipsum, tali dono frui. Sed rescripsit beatus Romanus, illud Taronitæ stipendium non a se esse, sed ab imperatore defuncto, ideoque nec in sua potestate esse id rescindere: neque justum esse priorum imperatorum acta **117** a posterioribus aboleri. Taronitæ nihilominus per litteras significavit dictorum virorum dolorem et offensam; ille vero respondit, neque aurum, neque argentum

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(50) De Barbari domo quam sub Constantino Porphyrogenito possidebat Basilius cubili præpositus, vide quæ lib. I Comment. monuimus. Hujus autem Basilii accubitoris meminit etiam infra idem Porphyrogenitus cap. 50, et Zonaras in eodem Augusto lib. XVI, pag. 195.

(51) Bullæ imperatorum Constantinopolitanorum aureæ, argenteæ, æreæ, ac plumbeæ erant; sed de hac re pluribus Ducangius in Gloss. et etiam alii.

(52) Sic ex ms. codice. Perperam in editis, ἐπιλιμένου et paulo infra, pro τοῦ Πατζάτου in ms. legitur, τοῦ Τατζάτου.

dare se posse; promisit vero præter munera ex more mitti solita in vestibus et ære ad decem librarum æstimationem, deditque tres aut quatuor annos. Postea autem neque hoc se tributum exsolvere posse ostendit; stipendium vero, sive dotem postulabat, quemadmodum sub beatissimo imperatore Leone erat, aut hoc etiam aboleri volebat; quapropter etiam ne offendiculum esset Cacicio, et curopalatæ, reliquisque, beatissimus, quem dixi, imperator Romanus hoc etiam abolevit. Ejusque rei ergo, velut in solamen, postea filium ejus Asotium, in urbem cum venisset, patricium creavit, multoque in honore aliquandiu habitum in terram suam remisit. Mortuo autem magistro Cricoricio, Tornicius Apoganem filius desiderium ingens præ se tulit urbem et imperatorem videndi: quamobrem protospatharium Criniten et interpretem illuc misit imperator, qui eum in urbem adduceret, adductumque patricii honore auxit. Prætendebat autem jus in domum Barbari, intelligensque accepto suburbano in Celtzene patruum suum hanc tradidisse, paternam hæreditatem suam permutare eum potuisse negabat, volebatque aut domum accipere, aut suburbanum: nisi utraque imperatori cederent, ne ea patrueles ipsius obtinerent. Itaque et suburbanum imperator accepit, quippe mortuo jam sene Taronite; neque domum pro eo vicariam dedit, cum nulla super iis, ut dictum est supra, aurea bulla confecta esset. Postea vero in urbem regiam venit Pancratius maximus filiorum magistri illius Cricoricii Taronitæ, evectusque est ab imperatore ad patriciorum dignitatem, creatusque prætor Taronis: cumque uxorem etiam cuperet ex sanguine imperiali accipere, data ei soror est Theophylacti magistri; et consummatis nuptiis testamentum fecit, in quo instituit, ut si liberi ex eo matrimonio nascerentur, universam ipsius regionem in hæreditatem paternam haberent; eoque nomine petiit ab imperatore dari sibi suburbanum Gregoræ, ut in eo patricia ejus uxor commoraretur, qua defuncta iterum ad majestatem suam rediret. Et huic quoque petitioni imperator annuit, ingentique munificentia eum complexus, cum uxore ad terram suam remisit. Magistri vero Cricoricii filii, tam ipse Pancratius patricius, quam **118** Asotius patricius, molestiam exhibebant, atque vim non exiguam inferebant patrueli suo Tornicio patricio: qui rem non ferens scripsit imperatori ut mitteret hominem fidum, qui terram suam acciperet, se vero, uxoremque, et filium ad eum perduceret. Misitque imperator protospatharium Crinitem et interpretem; qui, uti petierat, exciperet ipsum, et in urbem a Deo custoditam adduceret. Cum vero illuc appulisset Crinites, cum jam mortuum invenit, sed testamento ante mortem cavisse, ut tota ipsius terra Romanorum imperatori pareret, uxorque cum

A τοῦ Βαρβάρου ὁ μακαριώτατος βασιλεὺς Λέων τῷ ἐμῷ πατρὶ ἐδωρήσατο· μετὰ δὲ τὸν τοῦ πατρός μου θάνατον, διὰ τὸ ἔτι ἀνήλικον καὶ ὀρφανὸν τυγχάνειν ἐμὲ, κατ' ἐξουσίαν θεῖός μου τὸν τοῦτον οἶκον κατεκράτησεν, ἀεὶ καθυπισχνούμενός μοι ὅταν εἰς τὸν τέλειον τῆς ἡλικίας ἔλθω χρόνον ἀπολαβεῖν τὸν οἶκον τὸν πατρικόν· καὶ νῦν, ὡς ἔμαθον, δέδωκε τὸν τοιοῦτον οἶκον ὁ ἐμὸς θεῖος τῇ βασιλείᾳ σου, καὶ ἔλαβεν εἰς ἀντισήκωσιν αὐτοῦ τὸ προάστειον τοῦ Γρηγορᾶ ἐν Κελτζηνῇ. Ἀπὸ δὲ τῶν τοιούτων βασιλικῶν φιλοτιμιῶν τῶν πρὸς τὸν ἄρχοντα τοῦ Ταρὼν φθόνος ὑπεφύη καὶ ἐβλάστησε πρὸς αὐτὸν παρά τε τοῦ Κακικίου (53) τοῦ ἄρχοντος Βασπαρακανὰ, καὶ Ἀδρανασὴρ τοῦ κουροπαλάτου Ἰβηρίας καὶ Ἀσωτικίου τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων· οἵτινες ἔγραψαν πρὸς
B τὸν βασιλέα διαγογγύζοντες, δι' ἣν αἰτίαν ὁ Ταρωνίτης μόνος ῥόγας ἀπολαύει βασιλικῆς, αὐτῶν ἁπάντων λαμβανόντων οὐδέν. Τίνα γὰρ, ἔλεγον, περισσοτέραν δουλείαν ἡμῶν ποιεῖται, ἢ τί πλέον ἡμῶν τοὺς Ῥωμαίους ἐπωφελεῖ; Ὅθεν χρὴ ἢ καὶ ἡμᾶς ὡς ἐκεῖνον ῥογεύεσθαι, ἢ μηδ' ἐκεῖνον ἐντὸς τῆς τοιαύτης τυγχάνειν δωρεᾶς. Ὁ δὲ μακάριος Ῥωμανὸς ἀντέγραψε πρὸς αὐτοὺς, μὴ παρ' αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τῷ Ταρωνίτῃ γενέσθαι ῥόγαν, ἵν' ἐπ' αὐτῷ κεῖται καὶ ἡ ταύτης νῦν ἐκκοπὴ, ἀλλὰ παρὰ τοῦ μακαρίου βασιλέως· καὶ μὴ δίκαιον εἶναι τὰ τῶν προβεβασιλευκότων παρὰ τῶν ὕστερον ἀνατρέπεσθαι. Ἔγραψε δ' ὅμως πρὸς τὸν αὐτὸν Ταρωνίτην, δηλοποιῶν αὐτῷ τὴν τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν λύπην καὶ σκάνδαλον.
C Ὁ δὲ ἀνήγαγε, μήτε χρυσὸν μήτε ἄργυρον παρέχειν δύνασθαι· ὑπισχνεῖτο δὲ ἔξωθεν τῶν κατὰ τύπον ἀποστελλομένων ξενίων διδόναι ἱμάτια καὶ χαλκώματα μέχρι τῶν δέκα λιτρῶν συντιμώμενα· ἃ καὶ δέδωκε μέχρι τριῶν ἢ τεσσάρων ἐνιαυτῶν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνήγαγε μὴ δύνασθαι παρέχειν τὸ τοιοῦτον πάκτον· τὴν δὲ ῥόγαν ἢ προῖκα λαμβάνειν ἠξίου, καθὼς ἐπὶ τοῦ μακαριωτάτου βασιλέως Λέοντος, ἢ ἐκκοπῆναι αὐτήν· ὅθεν διὰ τὸ μὴ εἰς σκάνδαλον εἶναι τοῦ Κακικίου, καὶ τοῦ κουροπαλάτου, καὶ τῶν λοιπῶν ἐξέκοψε ταύτην ὁ εἰρημένος μακαριώτατος βασιλεὺς Ῥωμανός. Παραμυθούμενος δὲ ὥσπερ αὐτὸν, μετὰ ταῦτα τὸν τούτου υἱὸν Ἀσώτιον ἐν τῇ πόλει παραγεγονότα εἰς πατρικίους ἐτίμησε, καὶ φιλοφρονησάμενος αὐτάρκως πρὸς τὰ ἴδια ἐξαπέστειλε. Τοῦ δὲ
D μαγίστρου τοῦ Κρικορικίου τὸν βίον ἀπολιπόντος, ἀνήγαγε Τορνίκιος ὁ τοῦ Ἀπογάνεμ υἱὸς ἔρωτα ἔχειν ἐγκάρδιον εἰσελθεῖν, καὶ τὸν βασιλέα θεάσασθαι· ἐφ' ᾧ τὸν πρωτοσπαθάριον Κρινίτην καὶ ἑρμηνευτὴν ὁ βασιλεὺς ἐξαπέστειλεν, ὃς καὶ εἰσήγαγεν ἐν τῇ πόλει τὸν εἰρημένον Τορνίκιον, καὶ προήγαγε τὸν αὐτὸν Τορνίκιον ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν τῶν πατρικίων τιμήν. Προετείνετο δὲ δικαιολογίας ἐπὶ τῷ τοῦ Βαρβάρου οἴκῳ· καὶ ἀκούσας ὅτι προάστειον λαβὼν ὁ θεῖος αὐτοῦ ἐν τῇ Κελτζηνῇ τὴν τούτου παρεχώρησεν ἐξουσίαν, ἔλεγε μὴ δύνασθαι τὸν θεῖον αὐτοῦ ἐπὶ τῇ πατρικῇ κληρονομίᾳ αὐτοῦ ποιεῖσθαι ἀνταλλαγὴν,

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(53) Ita ms. codex Editi habent, παρά τε τοῦ Κικίου; et infra eodem modo, cum in mss. Κακικίου utrobique legatur

A καὶ ἠξίου ἢ τὸν οἶκον λαβεῖν, ἢ τὸ προάστειον· εἰ δὲ μὴ καὶ ἀμφότερα προσεχώρει τῷ βασιλεῖ, πρὸς τὸ μὴ ἔχειν αὐτὰ τοὺς ἐξαδέλφους αὐτοῦ. Τούτου ἕνεκεν ὁ βασιλεὺς, ἐπεὶ καὶ ὁ γέρων ὁ Ταρωνίτης ἐτύγχανεν ἀποθανὼν, ἀνελάβετο τὸ προάστειον· καὶ οὐδὲ τὸν οἶκον ἀντέδωκεν, ἐπεὶ μηδὲ χρυσοβούλλιον, καθὼς ἀνωτέρω προείρηται, ἐπί τινι τούτων ἐξετέθη. Μετὰ δὲ ταῦτα εἰσῆλθε πρὸς τὴν βασιλεύουσαν Παγκράτιος ἐκεῖνος ὁ πρῶτος υἱὸς τοῦ μαγίστρου ἐκείνου Κρικορικίου τοῦ Ταρωνίτου, καὶ προεβιβάσθη παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς τὸ τῶν πατρικίων ἀξίωμα (54), καὶ γέγονε καὶ στρατηγὸς τοῦ Ταρών· ᾐτήσατο δὲ γυναῖκα λαβεῖν ἀπὸ τῶν βασιλικῶν συγγενίδων, καὶ δέδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς τὴν τοῦ μαγίστρου Θεοφυλάκτου ἀδελφὴν εἰς γυναῖκα, καὶ μετὰ τὸν γάμον διαθήκας ἐξέθετο, ἐν αἷς ἐδήλου, ὅτι Ἐάν B μοι γένωνται παῖδες ἀπὸ τῆς τοιαύτης γυναικὸς, ἵνα ἔχωσι τὴν ἅπασάν μου χώραν εἰς κλῆρον προγονικόν· καὶ ἐπὶ τούτῳ ᾐτήσατο βασιλέα δοθῆναι αὐτῷ τὸ προάστειον τοῦ Γρηγορᾶ, πρὸς τὸ ἐν αὐτῷ τὴν πατρικίαν τὴν τούτου γυναῖκα καθέζεσθαι (55)· μετὰ δὲ τὴν τ[οι]αύτης ἀποβίωσιν εἶναι πάλιν τὸ τοιοῦτον προάστειον τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Καὶ ἐπένευσε καὶ πρὸς τοῦτο ὁ βασιλεὺς, καὶ πολλαῖς φιλοτιμίαις αὐτὸν δεξιωσάμενος, μετὰ τῆς ἰδίας γυναικὸς ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ. Οἱ δὲ υἱοὶ τοῦ μαγίστρου Κρικορικίου, ὅ τε αὐτὸς Παγκράτιος ὁ πατρίκιος, καὶ Ἀσώτιος ὁ πατρίκιος, μεγάλως παρελύπουν καὶ ἐβιάζοντο τὸν οἰκεῖον αὐτῶν ἐξάδελφον Τορνίκιον πατρίκιον· ὃς μὴ ὑποφέρων τὴν ἀπὸ τούτων ἐπίθεσιν, ἔγραψε πρὸς τὸν βασιλέα ἀποστεῖλαι πιστὸν ἄνθρωπον, καὶ παραλαβεῖν τὴν χώραν αὐτοῦ· αὐτὸν δὲ καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὸ παιδίον αὐτῶν (56) πρὸς τὸν βασιλέα εἰσαγαγεῖν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπέστειλε τὸν πρωτοσπαθάριον Κρινίτην καὶ ἑρμηνέα, πρὸς τὸ κατὰ τὴν ἀξίωσιν αὐτοῦ ἀναλαβέσθαι καὶ εἰσαγαγεῖν (57) αὐτὸν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει. Ὅτε δὲ τὴν τοιαύτην χώραν ὁ Κρινίτης κατέλαβεν, εὗρεν (58) αὐτὸν, ἤδη τὸν βίον ἀπολιπόντα, διαταξάμενον πρὸ τῆς τελευτῆς εἶναι πᾶσαν τὴν χώραν αὐτοῦ ὑποκειμένην τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων· τὴν δὲ γυναῖκα, καὶ τὸ παιδίον αὐτοῦ εἰσελθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα· ᾗ καὶ δέδωκεν ὁ βασιλεὺς εἰς κατοίκησιν εἰσελθούσης τοῦ πρωτοσπαθαρίου Μιχαὴλ τοῦ ποτε γεγονότος κομμερκιαρίου Χαλδίας (59), καὶ τοῦ Ψωμαθέως τὴν μονὴν (60). Καὶ πάλιν ἀπεστάλη ὁ εἰρημένος Κρινίτης παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸ παραλαβεῖν τὴν χώραν τοῦ Ἀπογάνεμ, ἤτοι τὸ μέρος τοῦ πατρικίου Τορνικίου· ἀνταπέστειλαν δὲ ἐκεῖθεν τοῦ Ταρωνίτου υἱοὶ οἱ τοῦ ἀποθανόντος ἐξάδελφοι, ἀξιοῦντες δοῦναι τὸ Οὐλνούτην, καὶ ἔχειν τὴν χώραν τοῦ ἐξαδέλφου αὐτῶν· μὴ γὰρ δύνασθαι ὅλως αὐτοὺς ζῆν, εἰ τὴν τοῦ ἐξαδέλφου αὐτῶν χώραν ὡς οἰκείαν κατάσχῃ ὁ βασιλεύς. Οἰκείᾳ δὲ ἀγαθότητι ὑπείξας ὁ βασιλεὺς τὴν αἴτησιν αὐτῶν ἐξεπλήρωσε, καὶ δέδωκεν αὐτοῖς μὲν τὴν χώραν τοῦ Ἀπογάνεμ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτῶν, αὐτὸς δὲ ἀνελάβετο τὸ Οὐλνούτην μετὰ πάσης τῆς περιχώρου αὐτοῦ. Ἡ δὲ ὅλη τοῦ Ταρὼν χώρα (61) εἰς δύο διανεμηθεῖσα ἐτύγχανεν· εἰς [f. ἧς] τὸ μὲν ἥμισυ οἱ τοῦ μαγίστρου Κρικορικίου εἶχον υἱοὶ, τὸ δὲ ἥμισυ τοῦ Ἀπογάνεμ τοῦ πατρικίου, οἱ τούτων ἐξάδελφοι.

A filio ad imperatorem se conferret; cui quidem advenienti dedit imperator ad habitandum protospatharii Michaelis, qui olim fuit Chaldiæ commerciarius, et Psomathei monasterium. Rursumque missus ab imperatore est dictus Crinites, ut terram Apoganem, quæ Tornicii patricii pars erat, acciperet: et contra miserunt Taronitæ filii, defuncti patrueles, Ulnutem offerentes; ut ipsis patruelis sui terram retinere liceret; neque enim vitam omnino tolerare se posse aiebant, si patruelis sui terram veluti propriam imperator teneret. Et petitioni quidem illorum pro bonitate sua imperator morem gerens, omnem eis patruelis eorum Apoganem terram concessit, ipse vero Ulnutem accepit, cum universo tractu finitimo. Cæterum tota Taronis B regio in duo divisa erat, et dimidium quidem Cricoricii magistri filii tenuerunt, dimidium vero filii Apoganem patricii, horum patrueles.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(54) Editi habent, εἰς τοῦ πατρικίου ἀξίωμα et C paulo infra, ὅτι ἐὰν μὴ, pro ὅτι ἐάν μοι. Deinde, εἰς σκλῆρον, pro εἰς κλῆρον· sed optime Meursius emendat.

(55) Sic ex ms. codice. Editi habent, καὶ ἐν αὐτῷ τὴν πατρικίαν τὴν τούτου γυναῖκα καθέζεσθαι.

(56) Edit. habent, αὐτὸν δὲ καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὸ παιδίον αὐτοῦ, etc.

(57) Sic ex ms. codice; in editis vero locus hic corruptus ac mutilus.

(58) Locus hic corruptus ac depravatus in editis sic legitur: Ὅτε δὲ τὴν τοιαύτην χώραν ὁ Κρινίτης κατέλαβεν ὑποκειμένην τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων. Τὴν δὲ γυναῖκα, καὶ τὸ παιδίον αὐτοῦ εὗρεν αὐτὸν ἤδη τὸν βίον ἀπολιπόντα, διαταξάμενον πρὸ τῆς τελευτῆς εἶναι πᾶσαν τὴν χώραν αὐτοῦ εἰσελθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα, ᾗ καὶ δέδωκεν, etc.

(59) Κομμερκιάριος, *commerciorum* seu *tributorum conductor: publicanus*. Vide Gloss. Græc. Ducangii.

(60) Hoc monasterium Psomathei videtur ita nuncupatum, quod steterit ad portam Psamati, vel Psamateam; de qua quidem pluribus supra lib. III Comment. in Antiquit. CP.

(61) Editi habent, ἡ δὲ ὅλου τοῦ Ταρὼν χώρα.

CAPUT XLIV.

De terra Apachunes, oppidoque Mantziciert, et Percri, et Chliat, et Chaliat, et Arzes, et Tibe, et Chert, et Salamas, et Tzermatzu.

Ante Asotium principum principem, Symbatii item principum principis patrem, quem capitis supplicio affecit Persidis Ameras Aposatas, quique duos filios habuit, Asotium nimirum, qui post ipsum fuit principum princeps, et Apasacium, qui postea magistri honore auctus fuit: hæ tres urbes, Percri, Chaliat et Arzes, sub Persidis dominio erant. Principum princeps residebat in magna Armenia, in urbe Cars, tenebatque tres, quas dixi, urbes, Percri, **119** Chaliat, Arzes, et Tibe, et Chert, et Salamas. Apelcart tenebat Mantziciert, eratque subjectus principum principi Symbatii patri: deditque Apelbart idem Asotius principum princeps urbes Chliat, Arzes et Percri; nam laudatus Asotius principum princeps, pater Symbatii item principum principis, omnes Orientis terras possidebat. Fatis functo autem Apelbart, successit ei Abelchamit filius, et huic ejus filius primogenitus Aposebatas. At Symbatio principum principe ab Aposata Persidis amera interfecto, solus quasi dominus supremus suique juris tenuit Mantziciert, reliquasque urbes et terras: subjectique fuerunt Romanorum imperatori et ipse et duo fratres ejus Apolesphuet et Aposelme, quod sæpenumero urbes eorum terræque bello infestarentur, vastarenturque a domestico scholarum, tributa quoque harum nomine pendentes. Ab Asotio autem prædicto principum principe, Symbatii patre, Asotii vero secundi et Apasacii magistri avo, usque ad secundum Asotium principum principem, tres istæ urbes sub potestate erant principis principum, isque ex iis tributa accipiebat. Similiter Mantziciert, cum terra Apachunes, et Charca, et Core sub ejusdem principum principis potestate erat, ad id usque tempus

ΚΕΦΑΛ. ΜΔ'.

Περὶ τῆς χώρας τῆς Ἀπαχουνῆς, καὶ τοῦ κάστρου τοῦ Μαντζικίερτ (62), *καὶ τοῦ Περκρὶ, καὶ τοῦ Χλιὰτ* (63), *καὶ τοῦ Χαλιὰτ, καὶ τοῦ Ἄρζες* (64), *καὶ τοῦ Τιβῆ* (65), *καὶ τοῦ Χὲρτ, καὶ τοῦ Σαλαμᾶς, καὶ τοῦ Τζερματζοῦ.*

Ἰστέον ὅτι πρὸ τοῦ Ἀσωτίου τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων τοῦ πατρὸς τοῦ Συμβατίου τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων, ὃν ἀπεκεφάλισεν ὁ ἀμηρᾶς Περσίδος ὁ Ἀποσάτας, ὃς καὶ ἐποίησε δύο υἱοὺς, τόν τε Ἀσώτιον τὸν μετ' αὐτὸν γενόμενον ἄρχοντα τῶν ἀρχόντων, καὶ Ἀπασάκιον τὸν μετὰ ταῦτα μάγιστρον τιμηθέντα· τὰ τρία ταῦτα κάστρα, τό τε Περκρὶ, καὶ τὸ Χαλιὰτ, καὶ τὸ Ἄρζες, ὑπὸ τὴν τῆς Περσίδος ἐπικράτειαν ἐτύγχανον (66). Ὅτι ὁ ἄρχων ἐκαθέζετο τῶν ἀρχόντων εἰς τὴν μεγάλην Ἀρμενίαν, εἰς τὸ κάστρον τὸ Κὰρς (67), καὶ ἐπεῖχε καὶ τὰ τρία τὰ προγεγραμμένα κάστρα, τό τε Περκρὶ, τὸ Χαλιὰτ, καὶ τὸ Ἄρζες, καὶ τὸ Τιβῆ, καὶ τὸ Χὲρτ, καὶ τὸ Σαλαμάς. Ὅτι Ἀπελκὰρτ ἐκράτει τὸ Μαντζικίερτ, καὶ ἦν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν, [τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων] τοῦ πατρὸς τοῦ Συμβατίου τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων (68). Δέδωκε δὲ αὐτῷ Ἀπελβὰρτ ὁ αὐτὸς Ἀσώτιος ὁ ἄρχων τῶν ἀρχόντων, καὶ τὸ κάστρον τὸ Χλιὰτ, καὶ τὸ Ἄρζες, καὶ τὸ Περκρί· ὁ γὰρ προρρηθεὶς Ἀσώτιος ὁ ἄρχων τῶν ἀρχόντων, ὁ πατὴρ τοῦ Συμβατίου τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων, κατεῖχε πάσας τὰς τῆς Ἀνατολῆς χώρας. Τελευτήσαντος δὲ Ἀπελβὰρτ (69), κατέσχε τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ὁ ἴδιος υἱὸς αὐτοῦ ὁ Ἀβελχαμὶτ, τοῦ δὲ Ἀβελχαμὶτ τελευτήσαντος, ἐκράτησε τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ὁ πρῶτος υἱὸς αὐτοῦ Ἀποσεβατάς. Τοῦ δὲ Συμβατίου τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων παρὰ τοῦ Ἀποσάτα τοῦ ἀμηρᾶ Περσίδος ἀναιρεθέντος, ἐκράτησεν αὐθεντῶς καὶ κυρίως ὡς δεσπότης καὶ αὐτοκέφαλος τό τε κάστρον τὸ Μαντζικίερτ, καὶ τὰ λοιπὰ κάστρα, καὶ τὰς χώρας, ὅστις καὶ ὑπετάγη τῷ βασιλεῖ μετὰ τῶν ἑτέρων δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ τοῦ Ἀπολεσφουὲτ καὶ τοῦ Ἀποσέλμη, διὰ τὸ διαφόρως καταπολεμηθῆναι τά τε κάσταρ, καὶ πραιδευθῆναι,

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(62) Pro Mantziciert curopalatæ dicitur Marziciert locus in Baaspracan; et Matzicier alio in loco apud eumdem, Cedreno vero Μαυρικιέργε.

(63) Sic in ms. habetur, et ita legendum esse sequentia suadent. In editis legitur, καὶ τοῦ Παρκρὶ, καὶ τοῦ Χαλιὰτ, καὶ τοῦ Χαλιάτ, etc. *Percris* oppidum Babyloniæ proximum apud Cedrenum. *Chliat* vero oppidum circa Armeniam curopalatæ, et Cedreno *Chleat.*

(64) Ἄρτζη scribitur curopalatæ; hodieque *Artzerum* vocatur, et a Turcis *Rum*, ut scribit Leunclavius. Sita est inter Armeniæ et Cappadociæ fines.

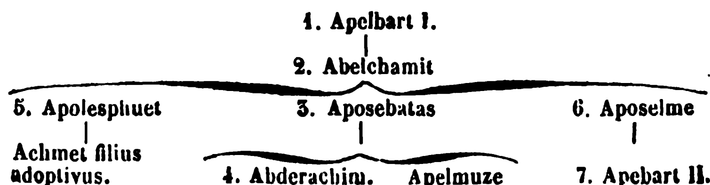
(65) *Tibium* oppidum circa Armeniam majorem videtur apud Cedrenum et Curopalatem.

(66) Sic ex ms. codice. In editis perperam legitur, καὶ τὴν τῆς Περσίδος ἐπικράτειαν ἐτύγχανον· ubi Meursius legendum ait, κατὰ τὴν τῆς Περσίδος, etc.

(67) Urbs Persarmeniæ. *Carse* Cedreno et curopalatæ. Nunc *Cars*, ut putat Leunclavius.

(68) Sic ex ms. Locus mutilus in editis.

(69) Ita etiam infra in ms. In editis utrobique legitur, Ἀπελκάρτ. Hic etiam tabellam genealogicam amerarum Mantziciert adjicere visum est, quo hoc Constantini caput illustretur.

καὶ ἀφανισθῆναι, καὶ τὰς χώρας αὐτῶν παρὰ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν· παρέχοντες τὸν βασιλέα Ῥωμαίων καὶ πάκτα ὑπὲρ τῶν κάστρων καὶ τῶν χωρίων αὐτῶν. Ἀπὸ δὲ τοῦ προῤῥηθέντος Ἀσωτίου τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων, τοῦ πατρὸς μὲν τοῦ Συμβατίου, πάππου δὲ τοῦ δευτέρου Ἀσωτίου, καὶ τοῦ μαγίστρου Ἀπασαχίου (70), μέχρι ζωῆς τοῦ δευτέρου Ἀσωτίου ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων, ὑπῆρχον τὰ τοιαῦτα τρία κάστρα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων, καὶ ἐλάμβανεν ἐξ αὐτῶν πάκτα ὁ ἄρχων τῶν ἀρχόντων. Ἀλλὰ καὶ τὸ κάστρον τοῦ Μαντζικίερτ, μετὰ τῆς χώρας τοῦ Ἀπαχουνῆς, καὶ τοῦ Χαρκὰ (71), καὶ τοῦ Κορὴ, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν καὶ ἐπικράτειαν τοῦ αὐτοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων ὑπῆρχεν, ἕως ὅτου Ἀποσεβατὰς ὁ ἀμηρᾶς τοῦ B Μαντζικίερτ μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ τοῦ τε Ἀπολεσφούετ καὶ τοῦ Ἀποσέλμη ὑπετάγησαν τῷ βασιλεῖ, διδόντες καὶ πάκτα ὑπέρ τε τῶν κάστρων καὶ τῶν χωρίων αὐτῶν· ἐπεὶ ὁ ἄρχων τῶν ἀρχόντων δοῦλος τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων (72) τυγχάνει, ὡς παρ' αὐτοῦ προβαλλόμενος, καὶ τὸ τοιοῦτον δεχόμενος ἀξίωμα· δηλονότι καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ δεσποζόμενα κάστρα, καὶ πολιτεῖαι, καὶ χωρία, τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων τυγχάνουσιν. Ὅτι τοῦ Συμβατίου τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων τῆς μεγάλης Ἀρμενίας κρατηθέντος παρὰ τοῦ Ἀποσάτα τοῦ ἀμηρᾶ Περσίδος (73), καὶ ἀποκεφαλισθέντος παρ' αὐτοῦ, ἐκράτησεν ὁ Ἀποσεβατὰς ὁ καθεζόμενος εἰς τὸ κάστρον τὸ Μαντζικίερτ, τὸ κάστρον τὸ Χαλιὰτ, καὶ C τὸ κάστρον τὸ Περκρὶ, καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ Ἄρζες. Ὅτι ὁ δεύτερος ἀδελφὸς τοῦ Ἀποσεβατᾶ ὁ Ἀπολεσφούετ, καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ πρόγονος ὁ Ἀχμὲτ, ἐκράτησαν τὸ κάστρον τὸ Χλιὰτ, καὶ τὸ κάστρον τὸ Ἄρζες, καὶ τὸ κάστρον τὸ Ἀλτζίκε· καὶ αὐτοὶ ὑπετάγησαν τῷ Ῥωμαίων βασιλεῖ, καὶ ἐγένοντο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, καὶ παρεῖχον καὶ πάκτα καθὼς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀποσεβατὰς (74) ὑπέρ τε τῶν κάστρων καὶ τῶν χωρίων αὐτῶν. Ὅτι ὁ τρίτος ἀδελφὸς τοῦ Ἀποσεβατᾶ καὶ τοῦ Ἀπολεσφούετ, ὁ Ἀποσέλμης ἐκράτει τὸ κάστρον τοῦ Τζερματζοῦ μετὰ καὶ τῶν χωρίων αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὑπετάγη τῷ τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖ, καὶ ἐδίδου πάκτα καθὼς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ Ἀποσεβατὰς, καὶ ὁ β' ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ Ἀπολεσφούετ. Ὅτι τοῦ Ἀποσεβατᾶ τελευτήσαντος ἐκράτησε τὸ Μαντζικίερτ μετὰ τῶν χωρίων αὐτοῦ, καὶ D τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ πάσης, ὁ Ἀβδηραχεὶμ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀποσεβατᾶ· τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἀβδηραχεὶμ, ἐκράτησεν ὁ Ἀπολεσφούετ, ὁ δεύτερος ἀδελφὸς τοῦ Ἀποσεβατᾶ, θεῖος δὲ τοῦ Ἀβδηραχεὶμ, τὸ κάστρον τὸ Μαντζικίερτ, καὶ πάσας τὰς προῤῥηθείσας χώρας· καὶ αὐτοῦ τελευτήσαντος, ἐκράτησεν ὁ τρίτος ἀδελφὸς, ἤγουν τοῦ Ἀποσεβατᾶ καὶ τοῦ Ἀπολεσφούετ, ὁ Ἀποσέλμης, τό τε Μαντζικίερτ, καὶ πάσας τὰς προῤῥηθείσας χώρας. Ὅτι ὁ Ἀποσεβατὰς εἶχεν υἱὸν

A quo ameras Mantziciert Aposebatas una cum duobus fratribus Apolesphuet et Aposelme, imperatori se submiserunt, tributa quoque solventes pro urbibus suis et terris ; quandoquidem principum princeps Romano imperatori parebat, veluti ab eo designatus, dignitatemque ejusmodi adeptus : nec ipse tantum, sed urbes omnes quibus dominabatur, item respublicæ, ac terræ Romano imperatori suberant. Symbatio principum principe magnæ Armeniæ capto ab Aposata Persidis amera, et capite mulctato, Aposebatas, qui in urbe Mantziciert regiam posuerat, obtinuit quoque urbes Chaliat, et Percri, cum republica Arzes. Secundus Aposebatæ frater Apolesphuet, ejusque patruelis et privignus Achmet B tenuerunt urbes Chliat, Arzes, et Altzice ; et ipsi se submiserunt Romano imperatori, et illi parebant, pendebantque tributa pro urbibus terrisque suis, quemadmodum **120** et frater Aposebatas. Tertius Aposebatæ et Apolesphuet frater Aposelmes possidebat urbem Tzermatzu cum terris eo pertinentibus ; et ipse quoque Romano imperatori subjectus erat ; pendebatque tributa, quemadmodum et frater ipsius Aposebatas, necnon alter ejusdem frater Apolesphuet. Defuncto Aposebata, urbem Mantziciert, cum territorio et ditione universa, tenuit filius ejus Abderachim ; cui fatis functo Apolesphuet successit, secundus Aposebatæ frater, patruus Abderachim : huic quoque defuncto tertius frater Aposelmes in principatu Mantziciert, et reliquarum, C quas diximus, regionum successit. Aposebatas filios habuit Abderachim et Apelmuze : Apolesphuet habuit privignum et patruelem Achmet : filios quippe non habuit ; sed Achmet privignum et patruelem adoptavit. Aposelmes filium habuit Apelbart, qui nunc temporis Mantziciert possidet. Aposebatas autem moriens Abderachim filium ameram reliquit ; alter vero ipsius filius Apelmuze puer admodum erat, itaque a patris fratrisque ditione repulsus est. Aposebatas primus frater sedem habebat in urbe Mantziciert, possidebatque, ut dictum est, terras Apachunes, Core, et Charca, tributaque pro iis Romano imperatori exhibebat. Hoc defuncto, tenuit filius ejus Abderachim, et tributa eadem pendebat D propter infantiam extremam, ut dictum est, fratris Apelmuze. Mortuo Abderachim, Apelmuze fratre contempto, veluti puero, Mantziciert, ejusque territorium, in potestatem devenit prædicti Apolesphuet qui secundus Aposebatæ frater, patruus Abderachim et spreti ob infantiam Apelmuze. Apolesphuet defuncto, urbem Mantziciert cum prædictis locis obtinuit tertius Aposebatæ frater Aposelmes. Achmet autem, quem diximus, patruelis et privignus Apolesphuet, eo conscio ac volente, possedit Chliat, Artzes, et Percri. Apolesphuet enim, cum filium

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(70) Sic supra ; at hic in editis et in mss. pro Ἀπασαχίου legitur Ἀπασιχίου.

(71) *Charcha* locus circa Assyriam videtur, apud Arrianum.

(72) Ita ex ms. codice.

(73) Sic in mss. hic et supra etiam legitur ; sed perperam hic in editis habetur, παρὰ τοῦ Ἀποσεβάτα τοῦ ἀμηρᾶ, etc.

(74) Ita ms. codex. In editis locus hic mutilus.

nullum haberet, ut diximus, hunc Achmet patrueleın et privignum omnium suæ ditionis urbium, regionumque hæredem reliquit. Post Aposelme obitum, filius ejus Apelbart possedit Mantziciert, cum omni territorio. Achmet vero tenuit tres urbes illas, Chliat, Artzes et Altzice; sudditusque 121 etiam ipse erat imperatori, ut supra dictum est, præbens ei tributa tam pro se, quam pro patruo Apolesphuet. Interfectus autem fuit fraude doloque Apelbart, qui et tres urbes ejus, nimirum, Chliat, Artzes, et Altzice invasit, quas repetere imperator debet, ut suas. Et quidem omnes hæ urbes terræque, quarum mentionem fecimus, nunquam sub Persidis aut Amermumne potestate fuerunt; sed imperante domino Leone parebant Symbatio principum principi, quemadmodum supra dictum est; inde vero ad tres prædictos fratres ameradas pervenerunt, Apocebata nempe, Apolesphuet, et Aposelme; illorumque temporibus subjectæ factæ sunt ac tributariæ Romanis imperatoribus. Tres autem hæ urbes, Chliat, Arzes, et Perceri, si imperatori pareant, Persicus exercitus in Romaniam excurrere non potest, cum mediæ sint inter eam et Armeniam, et veluti sepes atque castra exercituum.

A τὸν Ἀβδηραχεὶμ, καὶ τὸν Ἀπελμουζέ· ὅτι ὁ Ἀπολεσφούετ εἶχε πρόγονον καὶ ἀνεψιὸν τὸν Ἀχάμετ· υἱὸν γὰρ οὐκ εἶχεν, ἀλλὰ τὸν Ἀχάμετ τὸν πρόγονον καὶ ἀνεψιὸν αὐτοῦ εἶχεν ἀντὶ υἱοῦ. Ὅτι ὁ Ἀποσέλμης εἶχεν υἱὸν τὸν Ἀπελβάρτ, τὸν ἀρτίως κρατοῦντα τὸ Μαντζικίερτ. Ὅτι ἀποθανόντος τοῦ Ἀποσεβατᾶ κατέλιπε τὸν Ἀβδηραχεὶμ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀμηρᾶν· ὁ δὲ ἕτερος υἱὸς αὐτοῦ ὁ Ἀπελμουζὲ ἦν νήπιος πάνυ, διὸ καὶ κατεφρονήθη ἐλθεῖν πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐξουσίαν. Ὅτι ὁ Ἀποσεβατᾶς ὁ πρῶτος ἀδελφὸς ἐκαθέζετο (75) εἰς τὸ κάστρον τὸ Μαντζικίερτ, καὶ ἐκράτει, καθὼς εἴρηται, ταύτας τὰς χώρας, τό τε Ἀπαχουνῆς, καὶ τὸ Κορὴ καὶ τὸ Χάρκα, καὶ ἐδίδου τὰ ὑπὲρ αὐτῶν πάκτα τῷ Ῥωμαίων βασιλεῖ· καὶ τούτου τελευτήσαντος, ἐκράτησεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Ἀβδηραχεὶμ, καὶ ἐδίδου καὶ αὐτὸς τὰ προῤῥηθέντα πάκτα, διὰ τὸ εἶναι, καθὼς προείρηται, νήπιον παντελῶς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἀπελμουζέ. Ὅτι τοῦ Ἀβδηραχεὶμ τελευτήσαντος, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀπελμουζὲ ὡς νηπίου καταφρονηθέντος, ἐκράτησε τὸ κάστρον τὸ Μαντζικίερτ, καὶ τὰς ὑπ' αὐτῷ προῤῥηθείσας χώρας, ὁ δεύτερος ἀδελφὸς τοῦ Ἀποσεβατᾶ, ὁ προῤῥηθεὶς Ἀπολεσφούετ, θεῖος δὲ τοῦ Ἀβδηραχεὶμ, καὶ τοῦ διὰ τὴν νηπιότητα καταφρονηθέντος ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ Ἀπελμουζέ. Ὅτι τοῦ Ἀπολεσφούετ (76) τελευτήσαντος, ἐκράτησεν ὁ τρίτος ἀδελφὸς τοῦ Ἀποσεβατᾶ, ἤγουν ὁ Ἀποσέλμης, τὸ κάστρον τὸ Μαντζικίερτ, κατὰ τῶν χωρίων τῶν προῤῥηθέντων. Ὁ δὲ προῤῥηθεὶς Ἀχάμετ, ὁ καὶ ἀνεψιὸς καὶ πρόγονος τοῦ Ἀπολεσφούετ, ἐκράτει εἰδήσει καὶ βουλήσει τοῦ Ἀπολεσφούετ τό τε Χλιάτ, καὶ τὸ Ἄρζες, καὶ τὸ Περκρί· καὶ γὰρ ὁ Ἀπολεσφούετ υἱὸν μὴ ἔχων, καθὼς προείρηται, τοῦτον τὸν Ἀχάμετ τόν τε ἀνεψιὸν καὶ πρόγονον αὐτοῦ εἶχε κληρονόμον πάσης αὐτοῦ τῆς ὑποστάσεως, καὶ τῶν κάστρων, καὶ τῶν χωρίων αὐτοῦ. Ὅτι τελευτήσαντος τοῦ Ἀποσέλμη ἐκράτησε τὸ κάστρον τὸ Μαντζικίερτ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Ἀπελβάρτ, μετὰ καὶ τῆς περιχώρου αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀχάμετ ἐκράτησε τὰ τρία κάστρα, τό τε κάστρον τὸ Χλιάτ, τὸ κάστρον τὸ Ἄρζες, καὶ τὸ κάστρον τὸ Ἀλτζίκε. Ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Ἀχάμετ δοῦλος ἦν τοῦ βασιλέως, καθὰ καὶ προείρηται, παρέχων καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ θείου αὐτοῦ τοῦ Ἀπολεσφούετ πάκτα (77). Ὁ δὲ Ἀπελβάρτ μετὰ δόλου καὶ χλεύης αὐτὸν ἔσφαξε, καὶ ἀνελάβετο τὰ τρία αὐτοῦ κάστρα, τό τε κάστρον τὸ Χλιάτ, καὶ τὸ κάστρον τὸ Ἄρζες, καὶ τὸ κάστρον τὸ Ἀλτζίκε· καὶ ταῦτα ὀφείλει ὁ βασιλεὺς ἀναλαβέσθαι, ὡς ἴδια αὐτοῦ τυγχάνοντα. Ὅτι ταῦτα πάντα τὰ προῤῥηθέντα κάστρα, καὶ αἱ προῤῥηθεῖσαι χῶραι, οὐδέποτε γεγόνασιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Περσίδος, ἢ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀμερμουμνῆ ἀλλ' ὑπῆρχον, καθὼς εἴρηται, ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ κυροῦ Λέοντος βασιλέως, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Συμβατίου τοῦ ἄρχοντος τῶν ἀρχόντων· καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένοντο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν τριῶν ἀδελφῶν τῶν προῤῥηθέντων ἀμηράδων, τοῦ τε Ἀποσεβατᾶ, καὶ τοῦ Ἀπολεσφούετ, καὶ τοῦ Ἀποσέλμη· καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν καὶ ἐδουλώθησαν καὶ ἐπακτώθησαν, καὶ ἐγένοντο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν βασιλέων Ῥωμαίων. Ὅτι τὰ τρία ταῦτα κάστρα, τό τε Χλιάτ, καὶ τὸ Ἄρζες, καὶ τὸ Περκρὶ, εἰ κρατεῖ ὁ βασιλεὺς, Περσικὸν φοσσάτον κατὰ Ῥωμανίας (78) ἐξελθεῖν οὐ δύναται· ἐπειδὴ μέσον τυγχάνουσι τῆς τε Ῥωμανίας καὶ Ἀρμενίας, καὶ εἰσὶ φραγμὸς καὶ ἄπληκτα τῶν φοσσάτων.

B

CAPUT XLV.

De Iberibus.

Iberes curopalatæ gloriantes originem se ducere dicunt ab uxore Uriæ, quam rex et propheta David adulteravit; siquidem ex liberis inde natis descen-

C

ΚΕΦΑΛ. ΜΕ'.

Περὶ τῶν Ἰβήρων.

Ἰστέον ὅτι ἑαυτοὺς σεμνύνοντες οἱ Ἴβηρες, ἤγουν οἱ τοῦ κουροπαλάτου, λέγουσιν ἑαυτοὺς κατάγεσθαι ἀπὸ τῆς γυναικὸς Οὐρίου, τῆς παρὰ τοῦ Δαβὶδ τοῦ

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(75) In editis legitur, Ἀποσεβατὰς ὁ πρῶτος ἀδελφὸς ἐκάθιζε, etc.

(76) Sic ex ms. codice. Perperam vero in editis legitur, ὅτι τοῦ Ἀβδεραχεὶμ, etc., quod quidem facile ex præcedentibus cognosci potest.

(77) Sic ex ms. Locus hic mutilus in editis. Et notandum Apolesphuet, quem hic patruum Achmet scriptor noster appellat, supra patruelem dici.

(78) Ῥωμανία apud scriptores Byzantinos aliquando *Imperium Orientale*, aliquando vero *Provincias Asiaticas* significat.

προφήτου καὶ βασιλέως μοιχευθείσης· ἐκ γὰρ τῶν ἐξ αὐτῆς τεχθέντων παίδων τῷ Δαβὶδ ἑαυτοὺς λέγουσι κατάγεσθαι, καὶ συγγενεῖς εἶναι Δαβὶδ τοῦ προφήτου καὶ βασιλέως· καὶ ὡς ἐκ τούτου καὶ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, διὰ τὸ ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ ταύτην κατάγεσθαι. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ μεγιστᾶνες τῶν Ἰβήρων ἀκωλύτως τὰς συγγενίδας αὐτῶν πρὸς γάμον ἄγουσι, τὴν παλαιὰν οἰόμενοι φυλάττειν νομοθεσίαν· ἐξ Ἱερουσαλὴμ τε λέγουσιν εἶναι τὴν γέννησιν αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ἐκεῖσε κατ' ὄναρ μετελθεῖν, καὶ κατοικῆσαι πρὸς τὰ μέρη Περσίδος, ἤγουν εἰς τὴν χώραν εἰς ἣν νῦν οἰκοῦσιν. Οἱ δὲ χρηματισθέντες καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρχον ὅ τε Δαβὶδ ἐκεῖνος, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Σπανδιάτης· ὅστις Σπανδιάτης ἦν ἐκ Θεοῦ λαβὼν χάρισμα, ὡς αὐτοὶ φάσκουσι, τοῦ μὴ ἐν πολέμῳ ἅπτεσθαι αὐτοῦ ξίφος εἰς οἷον δήποτε μέλος τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἄνευ τῆς καρδίας, ἣν καὶ διά τινος περισκεπάσματος ἐν τοῖς πολέμοις περιεφρούρει. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπτοοῦντο τοῦτον καὶ ἐδεδίεισαν οἱ Πέρσαι· ὁ δὲ νενίκηκε αὐτοὺς καὶ αὐτῶν κατεκράτησε, καὶ τοὺς συγγενεῖς ἐνοίκισεν Ἴβηρας εἰς τὰς δυσχολίας τὰς νῦν παρ' αὐτῶν κρατουμένας· ἐξ ὧν κατ' ὀλίγον ἐπλατύνθησαν καὶ ηὐξάνθησαν, καὶ εἰς μέγα ἔθνος ἐγένοντο. Εἶθ' οὕτω τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου κατὰ Περσίδος ἐκστρατεύσαντος, ἡνώθησαν καὶ συνεταξίδευσαν αὐτῷ, καὶ ἔκτοτε ὑπέταξαν τῷ φόβῳ Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων μᾶλλον, ἤπερ τῇ ἑαυτῶν ἰσχύϊ καὶ δυνάμει, πόλεις καὶ χώρας ἱκανὰς τῶν Περσῶν. Ἅπαξ γὰρ τοῦ βασιλέως Ἡρακλείου τοὺς Πέρσας τροπωσαμένου, καὶ εἰς τὸ μηκέτι εἶναι τὴν τούτων ἀρχὴν περιστήσαντος, εὐάλωτοι καὶ εὐχείρωτοι οὐ μόνον τοῖς Ἴβηρσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς Σαρακηνοῖς οἱ Πέρσαι γεγόνασι. Διὰ δὲ τὸ κατάγεσθαι αὐτούς, ὡς αὐτοὶ λέγουσιν, ἐκ τῆς Ἱερουσαλήμ, διὰ τὸ μεγάλην πίστιν ἔχουσιν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ κατά τινας καιροὺς ἀφθόνως ἀποστέλλουσι χρήματα τῷ πατριάρχῃ τῆς ἁγίας πόλεως, καὶ τοῖς ἐκεῖσε Χριστιανοῖς. Ὁ δὲ προῤῥηθεὶς Δαβὶδ, ὁ τοῦ Σπανδιάτου ἀδελφὸς, ἐγέννησεν υἱὸν τὸν Παγκράτιον (77), καὶ ὁ Παγκράτιος ἐγέννησεν υἱὸν τὸν Ἀσώτιον, καὶ ὁ Ἀσώτιος ἐγέννησεν υἱὸν τὸν Ἀδρανασή, τὸν καὶ κουροπαλάτην τιμηθέντα παρὰ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως Ῥωμαίων. Ὁ δὲ Σπανδιάτης ὁ ἀδελφὸς τοῦ προῤῥηθέντος Δαβὶδ ἐτελεύτησεν ἄτεκνος. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐξ Ἱερουσαλὴμ μετοικήσεως αὐτῶν εἰς τὴν νῦν οἰκουμένην παρ' αὐτῶν χώραν, ἔτη υ', ἢ καὶ φ', μέχρι τῆς σήμερον· ἥτις ἐστὶν ἰνδικτιὼν ι', ἔτη ἀπὸ κτίσεως κόσμου ,ςυξ' (80), ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ τῶν φιλοχρίστων καὶ Πορφυρογεννήτων βασιλέων Ῥωμαίων. Ἰστέον ὅτι ὁ φιλόχριστος καὶ Πορφυρογέννητος καὶ ἀοίδιμος βασιλεὺς Λέων, ἀκούσας ὅτι εἰς τὸν τόπον τὸν λεγόμενον Φασιανὴν ἐλθόντες οἱ Σαρακηνοὶ τὰς ἐκεῖσε ἐκκλησίας ἐποίησαν

A dere credi volunt, cognatique esse regis ac prophetæ Davidis, ac propterea etiam sanctissimæ Deiparæ, quod ex semine Davidis ea oriunda sit. Espropter etiam Iberum magnates inter eos sine ullo impedimento cognatas ducunt, veterem se legem observare existimantes: et Hierosolymis nationem suam ortum trahere dicunt, atque inde in somnis monitos migrasse, sedemque posuisse in partibus Persidis quas etiam in hodiernum usque diem incolunt. Qui autem Hierosolymis excesserunt, David ille erat, et frater ipsius Spandiates; qui quidem Spandiates, ut ipsi narrant, gratiam a Deo accepit, ut gladio vulnerari in bello nullum ipsius membrum posset, excepto corde, quod etiam in præliis armatura quadam muniebat: B unde et terribilis Persis erat, quos devicit, debellavitque, cognatosque Iberes in locis difficilibus quæ nunc etiam temporis occupant, collocavit: ubi paulatim multiplicati auctique sunt, et in magnam gentem evaserunt. Deinde ita Heraclio imperatore cum armis contra Persidem proficiscente, icto fœdere, **122** cum eo militarunt; ex eoque tempore metu magis Heraclii Romanorum imperatoris, quam suis viribus ac armis, multas urbes terrasque Persarum subjugarunt. Semel enim victi ac profligati ab Heraclio imperatore Persæ, eorumque principatu deleto, facile non ab Iberibus tantum, sed et a Saracenis vinci in posterum potuerunt. Quia vero, uti dicunt, Hierosolymis originem ducunt, multumque fidei illis præstant, et sepulcro Domini nostri Jesu C Christi, et temporibus quibusdam ubertim pecunias mittunt urbis sanctæ patriarchæ, quique in illa degunt Christianis. David autem ille, quem dixi, Spandiatæ frater, filium genuit Pancratium; iste Asotium habuit; Asotius vero genuit Adranase, qui curopalatæ dignitate auctus fuit a Leone Christi amante Romanorum imperatore. At Spandiates frater prædicti Davidis sine ullis liberis decessit. Ex quo autem Hierosolymis migrarunt in terram quam nunc incolunt, anni sunt quadringenti, vel quingenti hodie, quæ est Indictio decima; a condito vero mundo 6460, Constantino et Romano Christi amantibus ac Porphyrogenitis imperatoribus. Christi autem amans Leo ille Porphyrogenitus D ac præclarus imperator audiens Phasianes ecclesias a Saracenis invadentibus in castra conversas esse, Lalaconem patricium et Armeniacorum prætorem misit, una cum prætoribus Coloniæ, Mesopotamiæ, Chaldiæque, qui hujusmodi castra everterunt, ecclesias liberarunt, totamque Phasianem, quam tunc temporis Saraceni tenebant, devastarunt. Postea rursum Catacalum magistrum et scholarum domesticum misit, qui cum urbem Theodosiopolim invasisset, omnem circum regionem populatus, et Phasianes terra urbibusque vicinis similiter per-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(79) Ita ex ms. codice.
(80) Nimirum, anno Christi 952, imperii Constantini Porphyrogeniti 41.

ditis, magno Saracenis hac re vulnere inflicto, domum rediit. Imperante vero domino Romano Joannes Curcuas magister contra Tibium urbem proficiscens in transitu omnem Phasianes regionem, utpote Saracenorum ditioni subditam, vastavit, quemadmodum et ea ipsa de causa ante eum Joannis istius frater, Theophilus patricius, cum Chaldiæ prætor esset. Quandiu enim res cum Theodosiopolitanis esset, in Phasianes regione nullus locus illæsus constitit, ne ad urbem quidem Abnicum usque; Iberesque amicitiam semper colebant cum Theodosiopolitanis, Abniciotis, Mantzicieriauis, et universa denique Perside; **123** sed in Phasiane nihil terræ possidebant. Dominus autem Leo, et dominus Romanus imperatores, imperatrixque nostra sæpenumero Cetzeum urbem recipere, et B præsidiarios imponere studuerunt, ne amplius inde Theodosiopoli commeatus suppeditaretur : affirmantes curopalatæ ejusque fratribus, simul ac capta foret Theodosiopolis, illam se reddituros : sed Iberes hoc facere non sustinuerunt amore Theodosiopolitanorum, ne eorum urbs vastaretur, imperatorique Romano et imperatrici responderunt : Si hoc fecerimus, opprobrium erimus vicinis nostris, magistro et principi Abasgiæ, Basparacanitæ, et gubernatoribus Armeniæ. Dicere item possent infidos imperatori Iberas esse, nimirum curopalatem ac ejus fratres, neque illis confidere, ideoque hanc ab illis urbem cepisse; quin potius mittat imperator Turmarcham aut Cæsarianum aliquem, qui in urbe C Cetzeo resideat, et observet. Rescriptum autem receperunt in formam mandati; quid proderit, si Turmarcha, aut Cæsarianus mittatur? qui si veniant, cum decem aut duodecim ad summum viris intrare poterunt, et residere in diversorio quod vos iis assignaveritis. Et quandoquidem multæ viæ sunt, quibus Theodosiopolim intrare licet, fieri non potest, ut ab urbe prospiciantur carvania Theodosiopolim ingredientia, quæ noctu intrare possunt, illis nihil tale cogitantibus. Iberes itaque, quia vastari Theodosiopolim nollent, sed potius commeatus suppeditari, non obedierunt, neque urbem Cetzeum tradiderunt : licet juramentum scriptum acceperint, capta Theodosiopoli se hanc urbem recepturos es-

A κάστρα, ἀπέστειλε τὸν πατρίκιον καὶ στρατηγὸν τῶν Ἀρμενιακῶν τὸν Δαλάκωνα, μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Κολωνείας, καὶ τοῦ στρατηγοῦ Μεσοποταμίας, καὶ τοῦ στρατηγοῦ Χαλδίας, καὶ κατέστρεψαν τὰ τοιαῦτα κάστρα, τὰς ἐκκλησίας ἐλευθερώσαντες, ληϊσάμενοι καὶ πᾶσαν τὴν Φασιανὴν τῷ τότε καιρῷ ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν κρατουμένην. Καὶ εἶθ' οὕτω πάλιν ἀπέστειλεν τὸν μάγιστρον Καταχαλὸν, (81) καὶ δομέστικον τῶν σχολῶν· ὃς ἐλθὼν ἐν τῷ κάστρῳ Θεοδοσιουπόλεως, καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς ληϊσάμενος, καὶ τὴν χώραν τῆς Φασιανῆς, καὶ τὰ περὶ αὐτὴν κάστρα τῷ ὁμοίῳ ὀλέθρῳ παραδοὺς ὑπέστρεψε, μεγάλην πληγὴν ἐν τούτῳ δοὺς τοῖς Σαρακηνοῖς. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας κυροῦ Ῥωμανοῦ βασιλέως ὁ μάγιστρος Ἰωάννης ὁ Κουρκούας (82) ἀπερχόμενος κατὰ τοῦ κάστρου Τιβίου εἰς τὴν δίοδον αὐτοῦ ἠφάνισε τὴν πᾶσαν χώραν τῆς Φασιανῆς ὡς ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν κρατουμένην· ἀλλὰ καὶ ὁ πατρίκιος Θεόφιλος ὁ ἀδελφὸς τοῦ προῤῥηθέντος μαγίστρου Ἰωάννου τὸ πρῶτον αὐτοῦ στρατηγεύοντος ἐν Χαλδίᾳ, ἐπραίδευσε τὴν τοιαύτην χώραν τῆς Φασιανῆς, ὡς καὶ τότε ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν δεσποζομένην. Μέχρι γὰρ τοῦ γεγονέναι τὸν λόγον μετὰ τοὺς Θεοδοσιουπολίτας, εἰς τὴν χώραν τῆς Φασιανῆς (83) χωρίον οὐ συνέστη, οὐδὲ εἰς τὸ κάστρον τοῦ Ἀβνίκου· καὶ οἱ Ἴβηρες πάντοτε εἶχον ἀγάπην καὶ φιλίαν μετὰ τῶν Θεοδοσιουπολιτῶν, καὶ τῶν Ἀβνικιωτῶν, καὶ μετὰ τῶν Μαντζικιερτῶν, καὶ μετὰ πᾶσαν τὴν Περσίδα, ἀλλ' ἐν Φασιανῇ οὐδέποτε ἐπεκτήσαντο χωρία. Ὅτι πολλάκις ὁ κῦρις Λέων ὁ βασιλεὺς, καὶ ὁ κῦρις Ῥωμανὸς, καὶ αὐτὴ ἡ βασίλισσα ἡμῶν ἐπεζήτησε τὸ κάστρον τὸ Κετζίον τοῦ ἀναλαβέσθαι αὐτὸ, καὶ εἰσαγαγεῖν ταξάτους, πρὸς τὸ μὴ ἐκεῖθεν σιταρχεῖσθαι τὴν Θεοδοσιούπολιν, ἐξασφαλιζόμενοι πρός τε τὸν κουροπαλάτην καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, τοῦ μετὰ τὸ παραληφθῆναι τὴν Θεοδοσιούπολιν ἀναλαβέσθαι αὐτοὺς τὸ τοιοῦτον κάστρον· ἀλλ' οὐκ ἠνέσχοντο οἱ Ἴβηρες τοῦτο ποιῆσαι διὰ τὴν ἀγάπην τῶν Θεοδοσιουπολιτῶν, καὶ διὰ τὸ μὴ πορθηθῆναι τὸ κάστρον Θεοδοσιούπολιν· ἀλλ' ἀντεδήλωσαν τὸν κῦριν Ῥωμανὸν καὶ τὴν βασίλισσαν ἡμῶν, λέγοντες, ὅτι Εἰ τοῦτο ποιήσομεν, ἀτιμία ἔχομεν γενέσθαι εἰς τοὺς γείτονας ἡμῶν· οἷον εἰς τὸν μάγιστρον καὶ εἰς τὸν ἐξουσιαστὴν Ἀβασγίας, καὶ εἰς τὸν Βασπαρακανίτην, καὶ εἰς τοὺς ὑπερεξάρχοντας τῶν

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(81) Magistri Catacali, seu Catacalonis meminit Cedrenus in eodem Leone pag. 597. Vide quæ de Familia Catacalonum tradit Ducangius in Familiis Byzantinis pag. 178.

(82) Joannes hic Curcuas fuit domesticus scholarum annis 22 mensibus septem; ejusque res gestas descripsit Manuel protospatharius libris octo, qui non exstant. Cedrenus testis est : Ἐπὶ δυσὶ καὶ εἴκοσι χρόνοις καὶ μησὶν ἑπτὰ ἀδιαδόχως τὴν τοῦ δομεστίκου ἀρχὴν, ἰθύνοντα καὶ πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν Συρίαν καταδραμόντα καὶ ταπεινώσαντα. Οὕτω δὲ βουλητὸν τὰς ἐκείνου μαθεῖν ἀριστείας, ζητησάτω τὴν πονηθεῖσαν βίβλον παρά τινος Μανουὴλ πρωτοσπαθαρίου καὶ κριτοῦ (ἐν ὀκτὼ γὰρ βίβλοις ἐκεῖνος τὰ τούτου ἀνδραγαθήματα συνεγράψατο), καὶ ἐξ αὐτῆς εἴσεται οἷος ἦν ὁ ἀνὴρ τὰ πολεμικά. *Gesserat id munus Curcuas continentibus 22 annis et septem* D *mensibus, universamque prope Syriam pervagatus subegerat. Si quis præclara ejus facta scire desiderat, volumen a Manuele quodam protospathario atque judice compositum legat, (is enim octo libris res a Curcua præclare gestas descripsit) inde cognoscet, quantus hic vir belli rebus fuerit.* Idem tradit Anonymus Combefisianus in Romano Lacapeno num. XLI. Is Κροκόας dicitur Georgio monacho. Cæterum ad marginem ms. Porphyrogeniti, ubi loquitur de Joanne Curcua, scribitur eodem charactere, οὗτος δὲ ὁ Τζιμισχῆς ἐπικληθείς· sed fallitur quisquis illa scripsit, cum Joannes Curcuas diversus sit a Joanne Tzimisce, qui postmodum imperator fuit.

(83) Sic ex ms. codice. Perperam legitur in editis, τὴν τοιαύτην χώραν αὐτῆς Φασιανῆς. Sed optime Meursius emendat.

A Ἀρμενίων· καὶ εἰπεῖν ἔχουσιν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀπίστους ἔχει τοὺς Ἴβηρας, τόν τε κουροπαλάτην, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ οὐ πιστεύει αὐτοῖς, καὶ διὰ τοῦτο ἀνελάβετο τὸ κάστρον ἐξ αὐτῶν· ἀλλὰ μᾶλλον ἂς ἀποστείλῃ (84) ὁ βασιλεὺς τουρμάρχην ἢ βασιλικόν τινα, καὶ ἂς καθέζηται εἰς κάστον τοῦ Κετζέου καὶ ἂς θεωρῇ. Καὶ ἐδέξαντο διὰ κελεύσεως, ὅτι Τί ὄφελος, ἢ τουρμάρχην, ἢ βασιλικὸν ἀποστεῖλαι; πάντως ἐὰν εἰσέλθῃ εἴτε τουρμάρχης, εἴτε βασιλικὸς, μετὰ δέκα ἢ δώδεκα ἀνθρώπων ἔχει εἰσελθεῖν, καὶ καθέζεσθαι ἔχει εἰς τὸ ἄπληκτον ὃ παρ' ὑμῖν λάβῃ· καὶ ἐπεὶ πολλαί εἰσιν ὁδοὶ αἱ εἰσάγουσαι εἰς τὸ κάστρον Θεοδοσιουπόλεως, οὐ δύναται ἀπὸ τοῦ κάστρου βλέπειν τὰ εἰσερχόμενα καρβάνια (85) εἰς τὸ κάστρον Θεοδοσιουπόλεως· δύνανται δὲ εἰσέρχεσθαι καρβάνια ἐν Θεοδοσιουπόλει τῇ νυκτὶ ἐκείνων μηδὲν B νοούντων. Ἀλλ' οὖν διὰ τὸ μὴ θέλειν τοὺς Ἴβηρας πορθηθῆναι τὴν Θεοδοσιούπολιν, ἀλλὰ μᾶλλον σιταρχεῖσθαι, τούτου ἕνεκα οὐχ ὑπήκουσαν καὶ δέδωκαν τὸ κάστρον τὸ Κετζέον· καίτοι καὶ ὅρκον ἔγγραφον δεχόμενοι, τοῦ μετὰ τὸ παραληφθῆναι τὴν Θεοδοσιούπολιν ἀποστραφῆναι αὐτοῖς τὸ τοιοῦτον κάστρον· ὅτι οὐδέποτε ἐβουλήθησαν οἱ Ἴβηρες πραιδεῦσαι ἢ αἰχμαλωτίσαι τὰ πέριξ τοῦ κάστρου Θεοδοσιουπόλεως, ἢ τὰ χωρία αὐτοῦ, ἢ εἰς τὸ κάστρον τοῦ Ἀβνίκου, ἢ τὰ περὶ αὐτὸ χωρία, ἢ εἰς τὸ κάστρον Μαντζικίερτ, καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπικράτειαν. Ὅτι καθὼς ἐνίσταται ὁ κουροπαλάτης περὶ τῶν χωρίων τῆς Φασιανῆς ἐπιζητῶν ὅλην τὴν Φασιανὴν καὶ τὸ κάστρον τοῦ Ἀβνίκου, προφασιζόμενος χρυσοβούλλια ἔχειν τοῦ μακαρίου βα- C σιλέως τοῦ κυροῦ Ῥωμανοῦ, καὶ τῆς ἡμετέρας βασιλίσσης· ὧν καὶ τὰ ἴσα πρὸς ἡμᾶς ἀπέστειλε διὰ τοῦ Ζουρβανέλη πρωτοσπαθαρίου τοῦ ἀζάτου αὐτοῦ (86)· ταῦτα ἐπισκεψάμενοι, εὕρομεν αὐτὸν μηδεμίαν βοήθειαν ἔχοντα. Τὸ μὲν γὰρ χρυσοβούλλιον τοῦ πενθεροῦ ἡμῶν περιέχει ὑποσχέσθαι τὸν αὐτὸν κουροπαλάτην, ὡς δι' ὅρκου ἐβεβαίωσεν αὐτὸν οἰκείᾳ χειρὶ ἐγγραψάμενος, τοῦ διαμεῖναι ἐν τῇ πίστει τῆς ἡμετέρας βασιλείας· καὶ τοῖς μὲν ἐχθροῖς ἡμῶν ἀντιμάχεσθαι, τοῖς δὲ φίλοις ὑπερασπίζεσθαι, καὶ τὴν Ἀνατολὴν ὑπόσπονδον ποιῆσαι τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν, καὶ κάστρα χειρώσασθαι, καὶ μεγάλα πρὸς θεραπείαν ἡμῶν ἔργα ποιήσασθαι· καὶ ὑπεσχέθη αὐτοῖς παρὰ τοῦ πενθεροῦ ἡμῶν, ἵνα ἐὰν φυλάξῃ τὴν D τοιαύτην πίστιν, δούλωσιν, καὶ εὐγνωμοσύνην, διαμείνῃ ἀμετασάλευτος καὶ αὐτὸς καὶ οἱ τοῦ γένους αὐτοῦ ἐν τῇ τούτου ἀρχῇ καὶ ἐξουσίᾳ· καὶ οὐ με-

se. Nullo enim modo voluerunt Iberes loca Theodosiopoli circumjacentia vastari aut diripi, ut neque urbes Abnicum et Mantziciert, earumque territoria. Instabat quoque curopalates de regione Phasianes, eam totam cum urbe Abnico postulans, prætendensque aureas se bullas habere a beato imperatore domino Romano, et a nostra majestate; quarum item exemplaria ad nos misit per Zurbanolen protospatharium azatum suum: quibus consideratis nihil hæc juvare ipsum comperimus. Aurea enim bulla soceri mei continet: spondere curopalatem, ut ipse scripto etiam propria manu juramento confirmavit, in fide se imperii nostri mansurum, amicos quoque et hostes eosdem **124** habiturum, Orientem nobis subjecturum, urbes expugnaturum, et res pro nobis magnas gesturum; socerum autem meum respondere, si fidem servet, si servitutem officiaque hæc præstet, et ipsum et ejus posteros principatum et auctoritatem hanc perpetuo habituros, dum ne ditionis suæ fines unquam transferat, sed priorum imperatorum conventis acquiescat, neque ea transgrediatur, aut Theodosiopoleos eversionem impediat, aut aliarum urbium hostilium, sive ab ipso solo eæ obsideantur, sive ab exercitu nostro. Atque hæc quidem aurearum bullarum summa erant capta; quæ curopalatæ prodesse nihil possunt: nam quæ soceri nostri, ea sancit, ne antiquis ditionis suæ terminis eum dimoveamus; quodque Theodosiopolim et reliquas hostium urbes, vel solus, si possit, vel cum nostris militibus obsidebit subjugabitque, sed dominium ac proprietatem non retinebit. Nostræ autem summa est, ut Agarenorum quæcunque loca vel ipse vel affinis ipsius magister Adranase suis copiis subjicere sibi poterit, vel ab hoc usque die subjecerit, eorum et dominium et proprietatem habeat. Et quandoquidem neque suis copiis Theodosiopolim expugnavit, neque Abnicum, neque Mastatum, non debeat ea possidere, utpote quæ cis Erax flumen sint, sive Phasidem: tum etiam quia Abnicum ad hodiernum usque diem sui juris fuerit, proprioque domino parens, et ameran proprium habens, nostris sæpenumero illud populantibus. Verum etiam protospatharius Joannes, prætorquo Arrhabonites, et Theophilus patricius paulo ante Theodosiopoleos prætor, reliquique prætores, prædam inde magnam et captivorum multitudinem

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(84) Ἂς pro ἵνα. Passim occurrit apud scriptores, quos nobis exhibet in sua Turco-Græcia Crusius: et alibi etiam passim apud recentiores scriptores.

(85) Καρβάνεον est Turcicum, *Carvania*. Significat ea vox multitudinem mercatorum, aliorumque peregrinantium, qui simul iter instituunt, ut tanto tutius commeent. Vide utrumque Gloss. Ducangii.

(86) Ad marginem eadem manu scribitur, οὗτος δὲ Ζουρβανέλη ὁ πατὴρ τοῦ Τορνίκη, τῆς Ἀβᾶ, τοῦ ἀρτίως συγκέλλου. Ἀζάτος autem vox Armenia est, ut scribit idem Porphyrogenitus lib. I. Them. 12. Ὁ μέγας ἐκεῖνος καὶ γιγαντοειδὴς Ἀρμένιος, τῆς Ἀγγουρίνης τῆς Λαικαστρίας γαμβρὸς, ὁ μακρόχειρ ἐκεῖνος, καὶ περιδέξιος, ὃν κατὰ τὴν τῶν Ἀρμενίων διάλεκτον Ἀζάτον ἐκάλουν. *Magnus vero ille et giganti similis Armenius, Angurines Læcastriæ gener, longimanus ille, et ambidexter, quem Armeniorum lingua Azatum vocarunt.* Meminit item hujus vocis et anonymus de Nuptiis Thesei:

Καὶ τότες πάλι Παλαμὼν ἐφώναζεν ἀζάτων
Καὶ μὲ τοιαύτην λαλίαν συνάτη τοὺς ἰδίους.

Cæterum Ἀζάτη apud Hesychium ἐλευθερία exponitur.

abduxerunt, incensis pagis ejus; quod nunquam a curopalate factum est. Hisque ita a nobis deletis venerunt Iberes, eaque ceperunt, urbem exinde tenere conati. Ameras vero crebro compellatus a Theophilo patricio et prætore, nullam sibi vitæ spem esse videns, imperio se nostro submisit, et filium obsidem dedit. Mastatum vero Theodosiopolitanorum erat; cumque Joannes magister Theodosiopolim per septem menses obsideret, neque expugnare valeret, misso milite Mastatum cepit, introducto illuc protospathario Petrona Boila, qui tunc temporis Nicopoleos capitaneus erat. At Pancratius magister, qui una cum Joanne ante Theodosiopolim ordines duxerat, secessurus, urbem illam dari sibi ab eo petiit, scripto juramento affirmans, sibi perpetuo eam se asservaturum, **125** neque ullo pacto Saracenis traditurum. Pancratius autem laudatus quia erat Christianus, et imperii nostri subditus, fides juramento ipsius habita est, eique urbs concredita; at ille eam rursus Theodosiopolitanis restituit. Cumque Theodosiopolis capta esset, venientes Iberes eam tenuerunt; itaque neque urbis Mastati, neque Abnici repetendæ facultatem habent. Sed postquam curopalates fidus et integer servus ac amicus noster est, ad ipsius postulationem, fiat terminus Phasianes Erax fluvius, sive Phasis: et sinistras partes Illyrium versus Iberes teneant, dextræ vero versus Theodosiopolim tam urbes quam agri nostri imperii sint, flumine scilicet utrasque disterminante, quemadmodum etiam beatæ memoriæ Joannes Curcuas, cum viveret, interrogatus expedire pronuntiavit, ut flumen pro termino esset. Nam stricto jure nulla potestas curopalatæ competit neque in citeriora fluminis, neque in ulteriora: siquidem omnis ille Theodosiopolitanorum tractus a nostro milite ferro igneque vastatus est, neque unquam sine eo Iberes egressi Theodosiopolim populati sunt, sed mutuam perpetuo amicitiam colentes negotia inter se exercebant: et verbo quidem deleri, Theodosiopolim volebant, re tamen ipsa nullo modo cupiebant ut ea caperetur. Sed nostra majestas, ut ditum est, propter affectum in curopalatem, terminum intermedium esse voluit fluvium Erax, sive Phasin; qua quidem possessione contenti esse, neque quidquam amplius petere debent.

ταστήσει τὰ ὅρια τῶν τόπων αὐτοῦ· ἀλλὰ κατὰ τῶν πρώην βασιλέων τὰ σύμφωνα στέρξῃ, καὶ περαιτέρω μὴ ὑπερβήσεται· καὶ ὅτι οὐδὲ κωλύσει αὐτὸν καταστρέψαι τὴν Θεοδοσιούπολιν καὶ τὰ λοιπὰ κάστρα τῶν ἐχθρῶν, κἄν τε διὰ τοῦ αὐτοῦ μόνου πολιορκηθήσονται, κἄν τε δι' αὐτοῦ τοῦ στρατοπέδου ἡμῶν. Ταῦτα μὲν τὰ κεφάλαια περιέχουσι τὰ χρυσοβούλλια, ἐξ ὧν οὐδεμίαν βοήθειαν ὁ κουροπαλάτης ἔχει· τὸ μὲν γὰρ τοῦ πενθεροῦ ἡμῶν διαγορεύει, ὅτι οὐ παρασαλεύομεν αὐτὸν ἐκ τῶν παλαιῶν ὁρίων τῆς χώρας αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐὰν δυνηθῇ, εἴτε καὶ μόνος, εἴτε καὶ μετὰ τοῦ στρατοπέδου ἡμῶν, πολιορκήσει καὶ καταστρέψει τὴν Θεοδοσιούπολιν, καὶ τὰ λοιπὰ κάστρα τῶν ἐχθρῶν· οὐχὶ δὲ κατασχεῖν αὐτὰ εἰς τελείαν δεσποτείαν καὶ κυριότητα. Τὸ δὲ τῆς βασιλείας ἡμῶν περιέχει, ἵνα ὅσους ἂν τόπους δυνηθῇ καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ ὁ μάγιστρος Ἀδρανασὴ, ἐξ οἰκείας δυνάμεως καθυποτάξαι τῶν Ἀγαρηνῶν, ἢ ἀπὸ τοῦ νῦν καθυποτάξει, κατέχῃ ἐπὶ δεσποτείᾳ καὶ κυριότητι. Καὶ ἐπεὶ οὔτε ἐξ οἰκείας δυνάμεως τὴν Θεοδοσιούπολιν κατεστρέψατο, οὔτε τὸ Ἀβνίκον, οὔτε τὸ Μαστάτον, οὐκ ὀφείλει ταῦτα κατέχειν ὡς ὄντα ἔνθεν τοῦ Ἔραξ ποταμοῦ, ἤτοι τοῦ Φάσιδος· διότι τὸ (87) μὲν κάστρον τοῦ Ἀβνίκου μέχρι τοῦ νῦν ἦν αὐτεξούσιον καὶ αὐτοδέσποτον, ἔχον ἴδιον ἀμηρᾶν, καὶ πολλάκις ὁ λαὸς τῆς βασιλείας ἡμῶν ἐπραίδευσεν αὐτό· ἀλλὰ καὶ ὁ πρωτοσπαθάριος Ἰωάννης καὶ στρατηγὸς ὁ Ἀῤῥαβονίτης, καὶ ὁ πατρίκιος Θεόφιλος καὶ ἀρτίως στρατηγὸς Θεοδοσιουπόλεως, καὶ οἱ λοιποὶ στρατηγοὶ, μεγάλην πραῖδαν καὶ αἰχμαλωσίαν εἰς αὐτὸ εἰργάσαντο, κατακαύσαντες τὰ χωρία αὐτοῦ μηδέποτε τοῦ κουροπαλάτου πραιδεύσαντος αὐτό. Καὶ ἡνίκα ἠφανίσθησαν τὰ τούτου χωρία παρὰ τῆς βασιλείας ἡμῶν, ὑπεισῆλθον οἱ Ἴβηρες, καὶ κατεκράτησαν αὐτὰ, πειρώμενοι ἐκ τούτου τὸ κάστρον κρατῆσαι. Ὁ δὲ ἀμηρᾶς πολλάκις μηνυθεὶς παρὰ τοῦ πατρικίου Θεοφίλου καὶ στρατηγοῦ, καὶ ἰδὼν ὅτι οὐδαμῶς ἔχει ἐλπίδα ζωῆς, ὑπετάγη, καὶ κατένευσε δοῦλος γενέσθαι τῆς βασιλείας ἡμῶν (88), δοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὄψιδα. Τὸ δὲ Μαστάτον ὑπῆρχε τῶν Θεοδοσιουπολιτῶν· καὶ ἡνίκα ὁ μάγιστρος Ἰωάννης ἐπολιόρκησε τὴν Θεοδοσιούπολιν ἑπτὰ μῆνας, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι παραλαβεῖν αὐτὴν, ἀποστείλας λαὸν παρέλαβε τὸ αὐτὸ κάστρον τὸ Μαστάτον· καὶ εἰσήγαγεν ἐν αὐτῷ τὸν πρωτοσπαθάριον Πετρωνᾶν τὸν Βοΐλαν, τὸν τότε ὄντα κατεπάνω Νικοπόλεως. Ὁ δὲ μάγιστρος Παγκράτιος συνταξιδεύσας τῷ αὐτῷ μαγίστρῳ ἐν Θεοδοσιουπόλει, ἡνίκα ἔμελλεν ἀναχωρεῖν, παρεκάλεσεν ἵνα δώσῃ αὐτῷ τὸ τοιοῦτον κάστρον, ποιήσας ἔγγραφον ὅρκον πρὸς αὐτὸν τοῦ ἐπικρατεῖν αὐτὸ, καὶ μηδέποτε τοῦτο τοῖς Σαρακηνοῖς ἐπιδοῦναι. Καὶ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν καὶ Χριστιανὸν καὶ δοῦλον τῆς βασιλείας ἡμῶν, πιστεύσας τῷ ὅρκῳ αὐτοῦ δέδωκεν αὐτὸ τῷ εἰρημένῳ Παγκρατίῳ· ὁ δὲ πάλιν ἀπεχαρίσατο αὐτὸ τοῖς Θεοδοσιουπολίταις. Καὶ ἡνίκα παρελήφθη ἡ Θεοδοσιούπολις, ὑπεισελθόντες οἱ Ἴβηρες ἐκράτησαν αὐτό· διότι οὔτε τοῦ τοιούτου κάστρου τοῦ Μαστάτου, οὔτε τοῦ Ἀβνίκου ἔχουσιν ἐξουσίαν ἐπιζητεῖν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ κουροπαλάτης πιστὸς καὶ ὀρθὸς δοῦλος καὶ φίλος ἡμῶν ἐστι, διὰ τὴν αὐτοῦ παράκλησιν, ἵνα γένηται σύνορον τῆς Φασιανῆς ὁ ποταμὸς ὁ Ἔραξ, ἤτοι ὁ Φάσις· καὶ τὰ μὲν ἀριστερὰ μέρη τὰ πρὸς τὴν Ἰλλυρίαν κατέχωσιν οἱ Ἴβηρες, τὰ δὲ δεξιὰ ὅσα εἰσὶ πρὸς τὴν Θεοδοσιούπολιν, κἄν τε κάστρα κἄν τε χωρία εἰσὶν, ὦσιν ὑπὸ τὴν βασι-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(87) Sic in ms. codice. Perperam in editis legitur, διό τε τό, etc.

(88) Ita ex ms. codice.

λείαν ἡμῶν, τοῦ ποταμοῦ δηλονότι σύνορον ἀμφοτέρων ὑπάρχοντος, καθὼς καὶ ζῶν ὁ μακάριος Ἰωάννης Κουρκούας περὶ τούτου ἐρωτηθεὶς ἐξεῖπε συμφέρον εἶναι τὸν ποταμὸν σύνορον. Τὸ μὲν γὰρ ἀκριβὲς δίκαιον οὐδεμίαν ἐξουσίαν παρέχει τῷ κουροπαλάτῃ, εἴτε εἰς τὰ ἔνθεν τοῦ ποταμοῦ, εἴτε εἰς τὰ ἐκεῖθεν διακράτησιν ἔχειν· διότι τὰ τοιαῦτα πάντα χωρία τῶν Θεοδοσιουπολιτῶν τὰ στρατεύματα τῆς βασιλείας ἡμῶν ᾐχμαλώτισαν, καὶ ἐπυρπόλησαν, καὶ οὐδέποτε χωρὶς ἡμετέρου λαοῦ Ἴβηρες ἐξῆλθον καὶ ἐπραίδευσαν Θεοδοσιούπολιν, ἀλλ' ἀεὶ φίλους εἶχον αὐτούς, καὶ ἐπραγματεύοντο μετ' αὐτῶν· καὶ τῷ μὲν στόματι ἤθελον πορθηθῆναι τὴν Θεοδοσιούπολιν, τῇ δὲ καρδίᾳ οὐδαμῶς ἐβούλοντο παραληφθῆναι αὐτήν. Ἀλλ' ἡ βασιλεία ἡμῶν, ὡς εἴρηται, διὰ τὴν πρὸς τὸν κουροπαλάτην ἀγάπην, ἠθέλησε γενέσθαι τὸν ποταμὸν τὸν Ἔραξ, ἤτοι τὸν Φάσιν (89), σύνορον ἀμφοτέρων, καὶ ὀφείλουσιν ἀρκεῖσθαι εἰς τὴν τοιαύτην διακράτησιν, καὶ μηδὲν πλέον ἐπιζητεῖν.

ΚΕΦΑΛ. ΜϚʹ.

Περὶ τῆς γενεαλογίας τῶν Ἰβήρων, καὶ τοῦ κάστρου Ἀδρανουτζίου.

Ἰστέον ὅτι ὁ Παγκράτιος, καὶ ὁ Δαβίδ, καὶ ὁ Μάμπαλις, ὃ ἑρμηνεύεται *πανάγιος*, ὑπῆρχον υἱοὶ τοῦ μεγάλου Συμβατίου τοῦ Ἴβηρος. Καὶ ἔλαχε τὸ Ἀδρανούτζη εἰς κληρονομίαν τῷ Παγκρατίῳ· τῷ δὲ Δαβὶδ ἔλαχεν ἑτέρα χώρα (90-91). Ὁ δὲ Παγκράτιος ἐποίησεν υἱοὺς τρεῖς, τὸν Ἀδρανασέρ, τὸν Κουρκένιον, καὶ τὸν πατρίκιον Ἀσώτιον, τὸν καὶ Κισκάσην, καὶ διεμέρισεν αὐτοῖς τὴν χώραν αὐτοῦ· καὶ ἔλαχε τὸ Ἀδρανούτζη τῷ υἱῷ αὐτοῦ Κουρκενίῳ, κἀκείνου τελευτήσαντος ἀτέκνου, εἴασεν αὐτὸ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἀσωτίῳ τῷ καὶ Κισκάσῃ· ὁ δὲ πατρίκιος Ἀσώτιος ὁ καὶ Κισκάσης ἐπῆρε γαμβρὸν εἰς θυγατέρα αὐτοῦ τὸν Κουρκένην ἐκεῖνον τὸν μάγιστρον, ὅστις δυναστεύσας ἀφείλετο ἐκ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Ἀσωτίου τὸ Ἀδρανούτζη κατὰ τυραννίδα· καὶ δέδωκεν αὐτῷ εἰς ἀντισήκωσιν τό τε Τυρόκαστρον, καὶ τὴν ποταμίαν τοῦ Ἀτζαρά, τὴν οὖσαν σύνορον τῆς Ῥωμανίας εἰς Κώλωριν. Εἶχε δὲ γυναῖκα ὁ πατρίκιος Ἀσώτιος ὁ καὶ Κισκάσης τὴν ἀδελφὴν τοῦ μαγίστρου Γεωργίου καὶ ἐξουσιαστοῦ Ἀβασγίας. Καὶ ὅτε ἐγένοντο κατ' ἀλλήλων ὅ τε μάγιστρος Κουρκένιος, καὶ ὁ μάγιστρος Γεώργιος καὶ ἐξουσιαστὴς Ἀβασγίας, διὰ τὸ συναγωνίζεσθαι τὸν πατρίκιον Ἀζώτιον τοῦ ἐξουσιαστοῦ Ἀβασγίας, δυνηθεὶς ὁ Κουρκένιος ἀφείλετο καὶ τὴν ἀντισήκωσιν ἣν δέδωκεν αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ Ἀδρανουτζίου, καὶ ἐδίωξεν αὐτόν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ἀβασγίαν. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ μαγίστρου Κουρκενίου, κατελείφθη τὸ Ἀδρανούτζη τῇ γυναικὶ αὐτοῦ τῇ τοῦ πατρικίου Ἀσωτίου τοῦ Κισκάση θυγατρί, ὡς πατρικὸν αὐτῆς. Ὅτε δὲ διεμέριζον τὴν χώραν τοῦ μαγίστρου Κουρκενίου μεθ' ὅπλων, ὅ τε Ἀσώτιος ὁ κουροπαλάτης, καὶ ὁ μάγιστρος Γεώργιος ὁ ἐξουσιαστὴς Ἀβασγίας, καὶ ὁ μάγιστρος Παγκράτιος ὁ ἀδελφὸς τοῦ προρρηθέντος κουροπαλάτου, ἦλθον εἰς συμβίβασιν, καὶ ἐπῆρεν ἕκαστος τὸ πλησιάζον αὐτῷ. Τὸ δὲ Ἀδρανοῦτζιν ἐπλησίαζε τῷ Συμβατίῳ τῷ τοῦ προρρηθέντος Δαβὶδ υἱῷ· τότε ἐκράτησαν πάντες τὴν γυναῖκα τοῦ μαγίστρου Κουρκενίου, ἤγουν τὴν θυγατέρα τοῦ πατρικίου Ἀσωτίου τοῦ καὶ Κισκάση, λέγοντες, ὅτι Σὺ γυνὴ οὖσα οὐ δύνασαι κρατεῖν τὸ κάστρον. Τότε δέδωκεν ὁ Συμβάτιος εἰς συνάντησιν τοῦ κάστρου χωρία τῇ γυναικί, καὶ ἀνελάβετο τὸ τοιοῦτο κάστρον τὸ Ἀδρανοῦτζιν. Ἰστέον ὅτι ἡ συγ-

A

CAPUT XLVI.

De Iberum genealogia, et de oppido Adranutzio.

Sciendum est Pancratium, Davidem, et Mampalim, quod *sanctissimum* significat, filios fuisse magni Symbatii Iberis. Et Adranuze quidem in hæreditatem Pancratio obvenit; Davidi autem altera regio. Pancratius vero genuit filios tres, Adranaser, Curcenium, et Asotium patricium, qui etiam Ciscases nuncupatur: divisitque ipsis terras suas, et Adranutze Curcenii hæreditas fuit; qui sine liberis cum decederet, fratri Asotio, qui et Ciscase id reliquit. At Asotius patricius, qui et Ciscases, generum sibi ascivit Curcenium illum magistrum, qui principatu accepto, socero Asotio Adranutze per vim ademit, B et compensationis vicem dedit Tyrocastrum, terramque, quam Atzara flumen alluit, confinem Romaniæ, ad Colorin. Uxor autem Asotio huic patricio, sive Ciscase, soror fuit Georgii **126** magistri et Abasgiæ principis. Cumque dissiderent inter se Curcenius magister, et Georgius magister et Abasgiæ princeps, quia Asotii patricii partibus faveret Abasgiæ princeps, potentia ac viribus antecellens Curcenius eripuit etiam quod pro Adranutzio ei dederat, expulitque, et in Abasgiam profectus est. Mortuo vero Curcenio magistro Adranutzium accepit uxor ejus, Asotii patricii, sive Ciscase, filia tanquam patrimonium. At cum Asotius curopalates, Georgius magister Abasgiæ princeps, et Pancratius magister, jam dicti curopalatæ frater, Curcenii terram armis C dividerent, re inter se composita, unusquisque propinquas sibi partes cepit. Adranutzium vero Symbatio propinquum erat, Davidis, quem antea diximus, filio: itaque omnes, comprehensa Curcenii magistri uxore, Asotii patricii, sive Ciscase filia, dixerunt ei: Tu, cum mulier sis, habere illam urbem non potes: deditque ei Symbatius pro illa pagos quosdam, atque ita Adranutzium ipse accepit. Et Iberum quidem horum cognatio ita habet. Mater Davidis et Adranase curopalatæ, patris Asotii pridem curopalatæ, duorum fratrum filiæ erant seu neptes. Symbatius autem Davidis filius uxorem habuit filiam Pancratii magistri, qui pater Adranase pridem magistri; eaque defuncta, Adranase sororem accepit D Symbatii Davidis filii. Adranutzium vero munitum valde est, habetque vallum magnum instar magnæ urbis: et negotia Trapezuntis, Iberiæ, et Abasgiæ,

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(89) Sic ex ms. codice. At in editis hic legitur τὸν Ἴεραξ pro Ἔραξ; sed supra ubique Ἔραξ.

(90 91) Censeo, inquit Meursius, hic desiderari quæ de hæreditate Mampalis.

totiusque Armeniæ et Syriæ illic agitantur, unde capit magnum vectigal. Territorium vero urbis Adranutzii, sive Arzen, amplum est et fertile, estque clavis Iberiæ, Abasgiæ et Mischiorum. Beatus autem imperator dominus Romanus misit Constantem patricium, et drungarium rei navalis, qui tunc temporis protospatharius et manglabita erat, deditque ei vestem magistri, ut Curcenium Iberem magistrum crearet; qui quidem Constans patricius, reique navalis drungarius cum Nicomediam usque progressus esset, accessit Agapius monachus Cymenæ filius, qui tunc temporis in urbe sancta fuerat voti causa, transiensque Iberiam Adranutzium venit. Erat autem Azotio patricio, sive Ciscase, odium adversus generum Curceninm : **127** itaque Agapio monacho dixit : Adjuro te per Deum, et per virtutem honorandæ ac vivificæ crucis, ut in urbem abeas imperatorique nunties, aliquem ad me mittat, urbemque hanc meam accipiat, et in potestate sua habeat. Agapius autem monachus in urbem veniens imperatori narravit quæcunque ipsi Asotius patricius, qui et Ciscases, dixisset. Cumque Constans, quem diximus, patricius, et rei navalis drungarius Nicomediæ esset, ad præfatum magistri Curcenii Iberis negotium deputatus, ex mandato imperatoris litteras accepit a patricio Symeone asecretis, quarum hæc summa : Jubet te sanctus noster imperator, relictis rebus omnibus, ad Asotium patricium, sive Ciscasen, e vestigio abire, et urbem Adranutzium ab eo accipere, quandoquidem per Agapium monachum sacræ imperatoris majestati significavit, uti aliquem e suis fidum mittat, et Adranutzium urbem ipsius accipiat; ubi autem in Chaldiam veneris, adjunge tibi principes utiles, quod fortes fidosque cognoveris, urbemque ingredere et cape. Cumque Constans patricius, et rei navalis drungarius, in Chaldiam profectus, ibique strenuis turmæ præfectis, principibusque et militibus assumptis trecentis, in Iberiam venisset, detinuit eum beatæ memoriæ David, Asotii pridem curopalatæ frater, interrogans, quonam ab imperatore, et cujus rei causa missus, tantam secum multitudinem traheret. Timebant enim propter mortem Adranase Curopalatæ, ne Curcenius ea dignitate ab imperatore ornaretur, quandoquidem inter Adranase curopalatæ filios, post patris eorum obitum, et eorum patruelem contentiones ortæ essent, et quia primum famulum cum ingenti munere ad imperatorem curcenius misisset, ad curopalatæ aut magistri honorem petendum, quatuor fratres, Adranase curopalatæ filii, suspicabantur ideo eum illuc venire, ut Curcenium Curopalatem faceret. At Constans patricius excusavit, dicens : Curcenium

A γένεια τῶν τοιούτων Ἰβήρων τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον· Τοῦ Δαβὶδ ἡ μήτηρ, καὶ τοῦ Ἀδρανασὴ τοῦ κουροπαλάτου, τοῦ πατρὸς τοῦ ἀρτίως Ἀσωτίου τοῦ κουροπαλάτου, ὑπῆρχον δύο ἀδελφῶν παιδία, ἤγουν ἐξαδέλφαι. Εἶχε δὲ Συμβάτιος ὁ τοῦ Δαβὶδ υἱὸς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ μαγίστρου Παγκρατίου τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀδρανασὴ τοῦ ἀρτίως μαγίστρου· καὶ τελευτησάσης ἔλαβεν ὁ Ἀδρανασὴ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Συμβατίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Δαβίδ. Ὅτι τὸ κάστρον τὸ Ἀδρανοῦτζιν ὀχυρόν ἐστι πάνυ, ἔχει δὲ καὶ ῥαπάτιν μέγα ὡς χωρόπολιν (92)· καὶ αἱ πραγματεῖαι τῆς τε Τραπεζοῦντος, καὶ τῆς Ἰβηρίας, καὶ Ἀβασγίας, καὶ ἀπὸ πάσης τῆς χώρας τῆς Ἀρμενίας, καὶ τῆς Συρίας, ἐκεῖσε ἀφικνοῦνται· ἔχει δὲ καὶ κομμέρκιον (93) ἐκ τῶν τοιούτων πραγματειῶν ἄπειρον. Ἡ δὲ χώρα B τοῦ κάστρου Ἀδρανουτζίου, ἤτοι τὸ Ἀρζῆν, ἔστι καὶ πολλὴ καὶ εὔφορος, καὶ ὑπάρχει κλειδὶν τῆς τε Ἰβηρίας, καὶ Ἀβασγίας, καὶ τῶν Μισχιῶν (94). Ὅτι ὁ μακάριος βασιλεὺς ὁ κῦρις Ῥωμανὸς ἀπέστειλε τὸν πατρίκιον Κώνσταντα καὶ δρουγγάριον τοῦ πλωΐμου, τῷ τότε καιρῷ πρωτοσπαθαρίου καὶ μαγγλαβίτου τυγχάνοντος, δεδωκὼς αὐτῷ καὶ ἱμάτιον μαγιστράτου πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸν Κουρκένιον τὸν Ἴβηρα μάγιστρον. Μετὰ δὲ ἐξελθεῖν τὸν πατρίκιον Κώνσταντα καὶ δρουγγάριον τοῦ πλωΐμου μέχρι Νικομηδείας, εἰσῆλθεν ὁ μοναχὸς Ἀγάπιος ὁ τοῦ Κυμηνᾶ, ὃς ἦν τῷ τότε χρόνῳ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν εὐχῆς ἕνεκα· καὶ διερχομένου αὐτοῦ τὴν Ἰβηρίαν, κατήντησεν εἰς τὸ κάστρον τὸ Ἀδρανοῦτζιν, καὶ εἶχεν ὁ πατρίκιος Ἀσώτιος ὁ καὶ Κισκάσης καλού- C μενος ἔχθραν μετὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ Κουρκένη, καὶ ἐλάλησεν εἰς τὸν μοναχὸν Ἀγάπιον, ὅτι Ἐνορκῶ σε εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, ἵνα ἀπέλθῃς ἐν τῇ πόλει καὶ εἴπῃς τὸν βασιλέα, ἵνα ἀποστείλῃ, καὶ παραλάβῃ τὸ κάστρον μου, καὶ ἔχῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ὁ δὲ μοναχὸς Ἀγάπιος εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει, διηγήσατο τὸν βασιλέα ὅσα ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν ὁ πατρίκιος Ἀσώτιος ὁ καὶ Κισκάσης. Τοῦ δὲ προῤῥηθέντος πατρικίου Κώνσταντος καὶ δρουγγαρίου τοῦ πλωΐμου ἐν Νικομηδείᾳ τυγχάνοντος διὰ τὴν προῤῥηθεῖσαν τῆς προβολῆς τοῦ μαγίστρου τοῦ Κουρκένη Ἴβηρος ὑπόθεσιν, ἐκ προστάξεως τοῦ βασιλέως ἔλαβε τὸ πιττάκιον τοῦ πατρικίου Συμεὼν D τοῦ ἀσηκρῆτις, ὡς ὅτι Κελεύει ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ὁ ἅγιος καταλιπεῖν σε πάσας σου τὰς δουλείας, καὶ ἀπελθεῖν ἐν συντομίᾳ πρὸς τὸν πατρίκιον Ἀσώτιον τὸν καὶ Κισκάσην λεγόμενον, καὶ παραλαβεῖν τὸ κάστρον αὐτοῦ τὸ Ἀδρανοῦτζιν, ἐπειδὴ διὰ τοῦ μοναχοῦ Ἀγαπίου ἐδηλοποίησε τὸν βασιλέα ἡμῶν τὸν ἅγιον τοῦ ἀποστεῖλαι πιστὸν ἄνθρωπον, καὶ οἰκεῖον, τοῦ παραλαβεῖν τὸ κάστρον αὐτοῦ τὸ Ἀδρανοῦτζιν· καὶ ἀπερχομένου σου ἐν Χαλδίᾳ ἀναλαβοῦ ἄρχοντας

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(92) Nimirum, *habetque vallum magnum instar magnæ urbis*. Meursius vero aliter interpretatur, *habetque territorium magnum instar regionis* : ut pro χωρόπολιν scribendum ait χωρόπουλον, sive χωριόπουλον.

(93) Κομμέρκιον. *Tributum vectigal pro mercibus exsolvi solitum*. Vide Ducangii utrumque Gloss.

(94) Ita etiam habetur in mss.; verum pro Μισχιῶν scribendum puto cum Meursio Μοσχιῶν.

χρησίμους, οὓς ἐπίστασαι εἶναι ἠνδρειωμένους καὶ πιστοὺς, καὶ εἴσελθε καὶ κράτησον τὸ τοιοῦτον κάστρον. Τοῦ δὲ πατρικίου Κώνσταντος καὶ δρουγγαρίου τοῦ πλωΐμου ἀπελθόντος ἐν Χαλδίᾳ, καὶ ἀναλαβομένου τουρμάρχας χρησίμους καὶ ἄρχοντας, καὶ λαὸν μέχρι τ', εἰσῆλθεν ἐν Ἰβηρίᾳ, καὶ ἐκράτησεν αὐτὸν ὁ μακάριος Δαβὶδ, ὁ ἀδελφὸς Ἀσωτίου τοῦ ἀρτίως κουροπαλάτου, λέγων πρὸς αὐτόν· Ποῦ ἀπεστάλης παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ τίνα δουλείαν ὀφείλεις ἐκτελέσαι, ὅτι τοσοῦτον λαὸν ἐπιφέρῃ μετὰ σεαυτοῦ; Ἐσκέπτοντο γὰρ διὰ τοῦτο ἀποθανεῖν Ἀδρανασὲ, τὸν καὶ κουροπαλάτην· ὅτι μήπως ὁ βασιλεὺς τὸν Κουρκένιον ὀφείλῃ τιμῆσαι κουροπαλάτην, ἐπειδὴ ἀνὰ μεταξὺ οἱ τοῦ Ἀδρανασὲ τοῦ κουροπαλάτου παῖδες τοῦ πατρὸς αὐτῶν τελευτήσαντος φιλονεικίας τινὰς ἔσχον μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου αὐτῶν, διὰ τὸ καὶ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον ἀποστεῖλαι μετὰ μεγάλου κανισκίου τὸν Κουρκένιον πρὸς τὸν βασιλέα, ἐξαιτούμενον τὸ κουροπαλατίκιν, ἢ τὸ μαγιστράτον, ὑπέλαβον οἱ τέσσαρες ἀδελφοὶ, ἤγουν τοῦ Ἀδρανασὲ τοῦ κουροπαλάτου οἱ παῖδες, ὅτι διὰ τὸ ποιῆσαι τὸν Κουρκένιον κουροπαλάτην ἀπέρχεται ἐκεῖσε. Ὁ δὲ πατρίκιος Κώνστας ἀπολογήσατο, ὅτι Διὰ τὸ μέλλειν με τιμῆσαι τὸν Κουρκένιον μάγιστρον ἐπιφέρομαι καὶ τὸν τοσοῦτον λαόν· καὶ ἀποχαιρετίσας αὐτὸν, ὅτι ἀπέρχομαι εἰς τὸν Δαβὶδ τὸν μάγιστρον· εἶχε δὲ ὁ αὐτὸς πατρίκιος Κώνστας καὶ πρὸς τὸν Δαβὶδ κέλευσιν ἀπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ ξένια. Καὶ ἀπελθόντος τοῦ αὐτοῦ πατρικίου Κώνσταντος εἰς τὴν χώραν τοῦ Κουρκενίου ἐτίμησεν αὐτὸν μάγιστρον· καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ κάστρον τοῦ πατρικίου Ἀσωτίου, τοῦ καὶ Κισκάσῃ, εἰς τὸ Ἀδρανοῦτζιν, καὶ δέδωκεν αὐτῷ τὴν πρὸς αὐτὸν τοῦ βασιλέως κέλευσιν, οὐ περὶ τοῦ κάστρου Ἀδρανουτζίου περιέχουσάν τι, ἀλλὰ περὶ ἑτέρων ὑποθέσεων. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ πατρίκιος Κώνστας, ὅτι Κἂν μὲν ἡ κέλευσις οὐδὲν περιέχει περὶ τοῦ κάστρου Ἀδρανουτζίου, ἀλλ' οὖν τοῦ μοναχοῦ Ἀγαπίου πρὸς τὸν βασιλέα εἰσελθόντος, καὶ ἀναγγείλαντος αὐτὸν ὅσα καὶ παρήγγειλας αὐτὸν (95) περὶ τοῦ κάστρου Ἀδρανουτζίου, διὰ τοῦτο καὶ ἀπέστειλέ με ὅπως παραλάβω τὸ κάστρον, καὶ εἰσαγάγω ἐν αὐτῷ ὅνπερ περιφέρομαι λαόν. Καὶ ἐπειδὴ, καθὰ προείρηται, εἶχεν ἔχθραν ὁ πατρίκιος Ἀσώτιος ὁ καὶ Κισκάσης μετὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ Κουρκένη, προεθυμήθη δοῦναι τὸ κάστρον αὐτοῦ μᾶλλον τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ πατρίκιος Κώνστας εἶχε παρ' ἑαυτῷ φλάμουλα, καὶ ἐπιδέδωκε τῷ πατρικίῳ Ἀσωτίῳ τῷ καὶ Κισκάσῃ· ὁ δὲ λαβὼν αὐτὸ εἰς κοντάριον περιέθηκε, καὶ ἐπιδέδωκε (96) τῷ πατρικίῳ Κώνσταντι εἰπὼν, ὅτι Ἐπίστησον αὐτὸ ἄνωθεν εἰς τὸ τεῖχος, ἵνα γνῶσι πάντες τοῦ βασιλέως εἶναι ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας τὸ τοιοῦτον κάστρον. Καὶ τοῦτο ποιήσας ὁ πατρίκιος Κώνστας (97), καὶ τὸ φλάμουλον ἐπιστήσας ἄνωθεν τοῦ τείχους (98), καὶ τοὺς

A sibi magistrum creandum, eaque de causa cum tanto comitatu venire : atque ab illo discedentem iturum ad Davidem magistrum; quippe laudatus Constans patricius habebat etiam ad Davidem mandata ab imperatore, ac munera. Itaque abiens ad Curcenium prædictus patricius Constans, magistri honorem ei contulit : ingressusque patricii Asotii, sive Ciscase, urbem Adranutzium, dedit illi quæ mandata ab imperatore **128** habebat, non de Adranutzio, sed de aliis quibusdam rebus. Dixit autem ei Constans patricius : Quamvis de Adranutzio quidem nihil mandatum hoc contineat, tamen quia Agapius monachus imperatorem conveniens retulit ea quæ ei de Adranutzio præcepisti, ideo me misit uti urbem acciperem, et hos, quos adduco, illi imponerem. Cumque, ut antea B dictum est, inter Asotium patricium, sive Ciscasen, ejusque generum Curcenium inimicitiæ essent, urbem suam imperatori dare maluit. Habebat autem ad manum Constans patricius flammula, eaque patricio Asotio, sive Ciscase dedit, qui ea accipiens conto circumposuit, et Constanti patricio dedit, ut in muris ea collocaret, unde omnibus constaret ex illo die urbem illam ad imperatorem pertinere. Quod ubi Constans patricius fecisset flammulamque in muro posuisset, Romanorumque imperatores pro more faustis acclamationibus prosecutus esset, omnibus innotuit patricium Asotium, sive Ciscasen imperatori urbem Adranutzium donasse. Magnus vero David terram C suam imperatori non dabat, quamvis finitima esset regioni Acampse et Murgule. Constans itaque patricius binas ad imperatores epistolas rerum suarum successum referentes misit, quarum una de Curcenio erat, quem magistrum creasset, et quomodo is eum honorem accepisset, imperatoremque faustis acclamationibus prosecutus esset : altera de Adranutzio narrabat, et quomodo illud ab Azotio patricio, sive Ciscase accepisset; magnum item dissidium, magnaque odia exercere inter sese Asotium patricium, et generum ejus Curcenium magistrum : item ut auxilia mitteret imperator, quæ urbi ei præsidio essent; veniretque cum iis, si fieri posset, Scholarum domesticus. Hæc cum viderent Iberes, magister Curcenius et magister David Asotii Curopalatæ frater, imperatori D scripserunt hunc in modum : Si majestas tua hoc permittit, et in terram nostram veniat, obsequium omne deserentes cum Saracenis nos jungemus, quandoquidem prælia cum Romanis gerere cogimur, et per vim coacti contra Adranutzium, ejusque territorium, et ipsam adeo Romaniam exercitum ducere debemus. His intellectis cum per litteras prædictorum principum, tum per homines ab ipsis missos, veritus ne viribus cum Saracenis conjunctis Persiæ copias contra Romaniam educerent, Constanti Protospathario Manclabitæ de **129** urbe hac ejusque ditione acci-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(95) Ita ms. codex. Editi habent, καὶ παρήγγειλα σαυτόν.

(96) In ms. eadem diversis verbis, ὁ δὲ βαλὼν αὐτὸ εἰς κοντάριον ἐπιδέδωκε, etc.

(97) Sic in ms. In editis vero pro Κώνστας hic et infra semper legitur Κωνσταντῖνος· sed superius Κώστας, ut in ms.

(98) Hujus porro in adeunda civitatum ac oppi-

p'enda scripsisse se negabat, sed propria id imprudentia, ut ita dicam, eum fecisse. Et hæc quidem dicebat imperator omnino eos delinire cupiens; mandatumque ipse Constantinus Protospatharius et Manclabita accepit cum convitiis, et minis, cujusnam jussu hoc fecisset; quin potius urbe exiret, et Asotium defuncti Adranase Curopalatæ filium secum assumeret, atque in urbem adduceret, ut dignitate paterna curopalatæ augeretur. Hæc ubi accepisset patricius Constans Asotium patricium, sive Ciscasen in urbe sua Adranutzio reliquit, adeoque egressus ad Davidem magnum profectus, cui mandata, quæ ad ipsum habebat, exposuit; et revertens in Iberiam venit, ubi congregatos super ea ipsa re magistrum Curcenium, magistrumque Davidem Asotii Curopalatæ fratrem invenit. Cœperuntque contendere, et convitiari Constanti patricio, veluti homini versipelli et maligno, quod consilium suum de Adranutzio occupando ipsis non aperuisset, et quod non significasset id imperatori expedire. Sese quoque rem ad imperatorem retulisse, et comperisse, nihil illi de ea constare, sed ipsum hoc sua sponte fecisse in gratiam patricii Asotii sive Ciscase. Constans vero Patricius ea pro sua defensione respondit quæ necessaria videbantur, et Asotium Adranase Curopalatæ filium assumptum in urbem duxit, ubi ab imperatore Curopalatæ dignitatem accepit. Scias autem etiam ea, quæ temporibus quibusdam inter Romanos et varias gentes acciderunt, nam æquum est, fili charissime, hæc te meminisse, ut in similibus casibus facilis tibi correctio sit ex præscientia.

A βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὸ εἰωθὸς εὐφημήσας, πᾶσιν ἐγένετο γνωστὸν, ὅτι τὸ κάστρον τὸ Ἀδρανοῦτζιν ἀπεχαρίσατο ὁ πατρίκιος Ἀσώτιος ὁ καὶ Κισκάσης τὸν βασιλέα. Ὁ οὖν Δαβὶδ ὁ μέγας τὴν ἑαυτοῦ χώραν οὐκ ἐδίδου τὸν βασιλέα (*sic*), κἂν τάχα συνορῇ τὴν τούρμαν τοῦ Ἀχαμψῆ (99), καὶ τῇ Μουργούλῃ. Ὁ οὖν πατρίκιος Κώνστας ἀνήγαγε πρὸς τὸν βασιλέα ἐξαποστείλας δύο ἀναφοράς· τὴν μὲν μίαν περιέχουσαν, ὅπως ἐτίμησε τὸν Κουρκένιον μάγιστρον, καὶ ὅπως ὁ Κουρκένιος ἀπεδέξατο τὸ μαγιστράτον, καὶ εὐφήμησε τὸν βασιλέα· τὴν δὲ ἑτέραν περιέχουσαν περὶ τοῦ κάστρου Ἀδρανουτζίου, καὶ ὅπως τοῦτο παρέλαβε παρὰ τοῦ πατρικίου Ἀσωτίου τοῦ καὶ Κισκάση· καὶ ὅτι μεγάλην διαφορὰν καὶ ἔχθραν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους, ὅ τε πατρίκιος Ἀσώτιος μετὰ τοῦ B γαμβροῦ αὐτοῦ μαγίστρου Κουρκενίου· καὶ ἵνα ἀποστείλῃ ὁ βασιλεὺς βοήθειαν τοῦ ταξατεῦσαι τὸ τοιοῦτον κάστρον· καὶ ὅτι εἰ ἐνδέχεται ἔλθῃ καὶ ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν. Ταῦτα ἰδόντες οἱ Ἴβηρες, ὅ τε μάγιστρος Κουρκένιος, καὶ ὁ μάγιστρος Δαβὶδ, καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ κουροπαλάτου Ἀσωτίου, ἔγραψαν πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι Εἰ τοῦτο καταδέξηται ἡ βασιλεία σου, καὶ εἰσέλθῃ μέσον τῆς χώρας ἡμῶν, ἐξερχόμεθα τῆς δουλώσεως τῆς βασιλείας σου, καὶ γινόμεθα μετὰ τῶν Σαρακηνῶν· ἐπειδὴ ἔχειν ἔχομεν (1) μετὰ τῶν Ῥωμαίων μάχας καὶ πολέμια, καὶ βιαζόμενοι κινῆσαι ἔχομεν φοσσάτον κατά τε τοῦ κάστρου Ἀδρανουτζίου, καὶ τῆς χώρας αὐτῶν, καὶ αὐτῆς τῆς Ῥωμανίας. Ταῦτα καὶ διὰ τῶν γραμμάτων τῶν προῤῥηθέντων ἀρχόντων ἀναμαθὼν, καὶ παρὰ τῶν ἀποσταλέντων παρ' αὐτῶν ἀνθρώπων ἀκηκοὼς, καὶ πτοηθεὶς μήπως γένωνται μετὰ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ἐξαγάγωσι τὰ τῆς Περσίας φοσσάτα κατὰ Ῥωμανίας, ἠρνήσατο λέγων, ὅτι Οὐκ ἔγραψα τὸν πρωτοσπαθάριον Κώνσταντα τὸν μαγγλαβίτην περὶ τοῦ τοιούτου κάστρου καὶ τῆς χώρας αὐτοῦ τοῦ παραλαβεῖν αὐτήν· ἀλλ' ἐξ οἰκείας, ὡς εἰπεῖν, ἀφροσύνης τοῦτο ἐποίησε. Καὶ ταῦτα εἶπεν ὁ βασιλεὺς τελείως ἀποθεραπεῦσαι τούτους βουλόμενος· καὶ ἐδέξατο ὁ αὐτὸς πρωτοσπαθάριος Κώνστας καὶ μαγγλαβίτης κέλευσιν μετὰ ὕβρεων καὶ ἀπειλῶν περιέχουσαν· Τίς διωρίσατό σοι τοῦτο ποιῆσαι; Ἀλλὰ μᾶλλον ἔξελθε ἐκ τοῦ κάστρου, καὶ ἀναλαβοῦ Ἀσώτιον τὸν υἱὸν τοῦ τετελευτηκότος Ἀδρανασὲ τοῦ κουροπαλάτου, καὶ εἰσάγαγε αὐτὸν ἐνταῦθα, ὅπως τιμήσωμεν αὐτὸν τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀξίαν τοῦ κουροπαλάτου. Ταῦτα δεξάμενος ὁ πατρίκιος Κώνστας κατέλιπε τὸν πατρίκιον Ἀσώτιον τὸν καὶ Κισκάσην εἰς τὸ ἑαυτοῦ κάστρον τὸ Ἀδρανοῦτζιν, κἀκεῖνος ἐξελθὼν ἀπῄει πρὸς τὸν Δαβὶδ τὸν μέγαν, καὶ ἐπιδέδωκεν αὐτῷ ἣν περιεῖχε πρὸς αὐτὸν κέλευσιν, καὶ ὑπέστρεψε, καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἰβηρίαν, καὶ εὗρεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηθροισμένους τόν τε μάγιστρον Κουρκένιον, καὶ τὸν μάγιστρον Δαβὶδ τὸν ἀδελφὸν Ἀσωτίου τοῦ κουροπαλάτου· καὶ ἤρξαντο φιλονεικεῖν καὶ κατονειδίζειν τὸν πατρίκιον Κώνσταντα, λέγοντες, ὅτι Κρυπτὸς ἄνθρωπος καὶ κακὸς τυγχάνεις, ὅτι οὐκ ἐφανέρωσας ἡμᾶς περὶ τοῦ κάστρου Ἀδρανουτζίου ὅτι μέλλεις τοῦτο κρατῆσαι καὶ ὅτι συμφέρει τοῦτο κρατεῖσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως· ἡμεῖς γὰρ καὶ περὶ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως ἀνηγάγομεν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἐδεξάμεθα μηδαμῶς γινώσκειν τὸν βασιλέα περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἀλλὰ σὲ τοῦτο ποιῆσαι διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ πατρικίου Ἀσωτίου τοῦ καὶ Κισκάση. Ὁ δὲ πατρίκιος Κώνστας προσαπολογησάμενος τούτοις τὰ εἰκότα, ἀνελάβετο Ἀσώτιον τὸν υἱὸν Ἀδραvασῆ τοῦ κουροπαλάτου, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐτιμήθη παρὰ τοῦ βασιλέως κουροπαλάτης.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

dorum possessione in turribus vexilla erigendi, in adepti dominii argumentum, moris, exemplum etiam habetur apud auctorem Chronici Alexandrini in Joviano pag. 299, ubi de metropoli Nesibenorum Persis reddita. De eadem re sic et Ammianus : *Postridie Bineses unus ex Persis, quem inter alios excellere diximus, mandata regis complere festinans, promissa flagitabat instanter, et principe permittente Romano, civitatem ingressus, gentis suæ signum ab arce extulit, submigrationem e patria civibus nuntians luctuosam.*

C (99) Τοῦρμα hic pro *Regione*; quippe provinciarum præfecturæ distinguebantur in τούρμας, *Turmæ* vero εἰς βάνδα, seu τοποτηρησίας. Sic autem propterea appellatæ, quod ejusmodi militares Turmæ in præsidiis essent in statis regionibus provinciarum. Et quidem hæc vox occurrit non semel eodem significatu apud scriptorem nostrum.

(1) Nimirum, *quandoquidem prælia cum Romanis gerere cogimur*. Meursius vero hæc ita interpretatur, *quandoquidem præliis cum Romanis gerendis pares sumus.*

Ἴσθι δὲ καὶ περὶ τῶν ἔν τισι καιροῖς μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ διαφόρων ἐθνῶν συμβεβηκότων· ἄξιον γὰρ, φίλτατε υἱὲ, μηδὲ τὴν περὶ τούτων μνήμην διαφυγεῖν σε, ἵν' ἐν ὁμοίοις καιροῖς, τῶν αὐτῶν προσπιπτόντων, εἴη σοι εὐχερὴς ἡ ἐπανόρθωσις διὰ τῆς προγνώσεως.

ΚΕΦΑΛ. ΜΖ'.

Περὶ τῆς τῶν Κυπρίων μεταναστάσεως ἔχει ἡ ἱστορία τάδε.

Τῆς νήσου ἁλωθείσης ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἔτεσιν ἀοικήτου μεινάσης, καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἰωάννου μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν καταλαβόντος, ἐγένετο οἰκονομία παρὰ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ (2) ἐν τῇ ἁγίᾳ ἕκτῃ συνόδῳ, τοῦ τὴν Κύζικον παραλαβεῖν μετὰ τῶν ἐπισκόπων αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ τῆς νήσου, καὶ ποιεῖσθαι καὶ χειροτονίας ἡνίκα ἂν λείψῃ ἐπίσκοπος, πρὸς τὸ μὴ διαπεσεῖν τὴν αὐθεντίαν καὶ τὰ δίκαια τῆς Κύπρου, καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ Ἰουστινιανὸς βασιλεὺς Κύπριος ἦν (3) καθὼς καὶ παρὰ τῶν παλαιῶν Κυπρίων ὁ λόγος μέχρι τῆς σήμερον ἐπεκράτησεν· ὥστε καὶ ὡρίσθη ἐν τῇ ἁγίᾳ ἕκτῃ συνόδῳ χειροτονεῖν τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου τὸν τῆς Κυζίκου πρόεδρον, καθὼς ἐν τῷ λθ' κεφαλαίῳ τῆς αὐτῆς ἁγίας ἕκτης συνόδου ἀναγέγραπται (4). Μετὰ δὲ ἑπτὰ ἔτη θελήσει Θεοῦ ἐκινήθη ὁ βασιλεὺς πάλιν οἰκῆσαι τὴν Κύπρον, καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἀμερμουμνῆν τοῦ Βαγδὰδ τρεῖς τῶν ἐνδόξων Κυπρίων, αὐτόχθονας τῆς αὐτῆς νήσου τυγχάνοντας, τοὺς λεγομένους Φαγγουμεῖς, μετὰ καὶ βασιλικοῦ τινος ἀγχίνου τε καὶ ἐνδόξου γράψας τῷ ἀμερμουμνῇ, ἵνα τὸν ἐν Συρίᾳ ὄντα λαὸν τῆς νήσου Κύπρου ἀπολύσει εἰς τὸν ἴδιον τόπον. Καὶ ὑπακούσας ὁ ἀμερμουμνῆς τῇ τοῦ βασιλέως γραφῇ, ἀπέστειλε κατὰ πάσης τῆς Συρίας ἐνδόξους Σαρακηνοὺς καὶ ἐπεσώρευσε πάντας τοὺς Κυπρίους, καὶ διεπέρασεν εἰς τὸν ἴδιον τόπον. Ἀπέστειλε δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς βασιλικὸν, καὶ διεπέρασε καὶ τοὺς ἐν Ῥωμανίᾳ οἰκήσαντας, ἤγουν ἔν τε τῇ Κυζίκῳ καὶ τῷ Κιβυῤῥαιωτῶν, καὶ τῷ Θρακησίῳ, καὶ ἐνῳκίσθη ἡ νῆσος.

A

CAPUT. XLVII.

De Cypriorum migratione Historia ita habet.

Insula a Saracenis capta, et per septem annos habitatoribus vacua, ac Joanne archiepiscopo cum suo populo Constantinopoli commorante, curavit Justinianus imperator in sancta sexta synodo, ut Cyzicum cum episcopis suis et cum populo suo occuparet, et ordinationes faceret, cum deficeret episcopus, ne auctoritas et jura Cypri interciderent. Siquidem ipse Justinianus imperator Cyprius erat, quemadmodum a majoribus Cypriis traditum accepimus : ita ut etiam a sancta sexta Synodo
130 constitutum sit ut ordinaretur Cyzici præsul ab archiepiscopo Cypri, veluti in ejusdem sextæ
B synodi capite trigesimo nono descriptum est. Septennio vero post, Deo ita volente, animum induxit imperator iterum Cyprum habitatoribus frequentem facere, misitque ad amermumnem Bagdad tres e primatibus Cypriis indigenas, Phangumes dictos, cum quodam Cæsariano prudenti et claro scribens ei, uti Cyprios in Syria agentes ad terram suam dimitteret. Et amermumnes petitioni imperatoris satisfaciens per totam Syriam claros Saracenos misit, qui Cyprios omnes undique coactos in terram suam trajicere curarent. Præterea Cæsarianum quoque imperator misit ad trajiciendum eos qui habitarent vel in Romania, vel Cyzici, vel inter Cibyrrhæotas, vel in Thracesio ; atque ita habitari iterum insula cœpta est.

ΚΕΦΑΛ. ΜΗ'.

Κεφάλαιον λθ' τῆς ἁγίας ἕκτης συνόδου, τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ τοῦ μεγάλου παλατίου γενομένης.

Τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ τῆς Κυπρίου νήσου προέδρου, ἅμα τῷ οἰκείῳ λαῷ ἐπὶ τὴν Ἑλίσπονδον (5) ἐπαρχίαν, διά τε τὰς βαρβαρικὰς ἐφόδους (6), διά τε τὸ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερωθῆναι δουλείας, καὶ καθαρῶς τοῖς σκήπτροις τοῦ Χριστιανικωτάτου κράτους ὑποταγῆναι, τῆς εἰρημένης μεταναστάντος νήσου, προνοίᾳ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, καὶ μόχθῳ τοῦ φιλοχρίστου καὶ εὐσεβοῦς ἡμῶν βασιλέως· συνορῶμεν, ὥστε ἀκαινοτόμητα διαφυλαχθῆναι (7) τὰ παρὰ τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον συνελθόντων θεοφόρων Πατέρων τῷ θρόνῳ

C

CAPUT. XLVIII.

Caput XXXIX sanctæ sextæ Synodi, in Trullo magni palatii habitæ.

Cum frater et comminister noster Joannes, insulæ Cypri præsul, una cum populo suo, et propter Barbarorum incursiones, et ut a gentilium servitute liberaretur, ac soli Christianissimi imperii sceptro subjiceretur, e dicta insula in Hellesponticam provinciam migraverit; benigni Dei providentia, et labore Christum amantis ac pii imperatoris nostri, statuimus, ut quæ olim a Patribus divino numine afflatis Ephesinæ synodi, viri supra scripti sedi tributa sunt privilegia, ab omni innovatione libera conserventur : utque nova Justinia-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(2) Hæc et sequentia perperam Meursius interpretatur.

(3) Quod scribit hic Porphyrogenitus de patria Justiniani Rhinotmeti, nemo, quod sciam ex scriptoribus prodit : sexta autem synodus contra Monothelitas Constantino patre adhuc vivente habita fuit.

(4) Sic ex titulo sequentis capitis emendamus. Perperam hic legitur in editis, et in ms. καθὼς ἐν τῷ τθ' κεφαλαίῳ, etc.

D (5) Sic in mss. Meursius emendat ἐπὶ τὴν Ἑλλησπόντιον· et ita legitur apud Beveregium in eodem canone : et hanc genuinam lectionem esse puto.

(6) Sic in eodem canone ; apud Porphyrogenitum vero διά τε τοῦ βαρβαρικοῦ ἐφόδους.

(7) Perperam legitur in editis, διαχθῆναι· sed optime Meursius emendat. In canone legitur, διατηρηθῆναι.

nopolis jus habeat Constantiensium civitatis; quique in illa constitutus est Dei amantissimus episcopus, præsit omnibus Hellesponticæ provinciæ episcopis, et a suis episcopis antiqua consuetudine ordinetur. Consuetudines enim, quæ sunt in unaquaque Ecclesia, divini etiam nostri Patres servandas statuerunt, Cyzicenorum civitatis episcopo prædictæ Justinianopoleos præsuli subjecto exsistente, ad imitationem reliquorum omnium episcoporum, qui subsunt prædicto Dei amantissimo præsuli Joanni, a quo, cum usus postulaverit, etiam ipsius Cyzicenorum civitatis episcopus ordinabitur. Postquam vero ea quæ ad gentes pertinent studiose tibi ordinavimus, et supra exposuimus, æquum est **131** non solum eorum quæ in nostra republica, sed quoque in universo Romanorum imperio diversis temporibus innovata sunt, certam te cognitionem habere: ut rerum magis propinquarum et domesticarum notitia cæteris tibi magis inhærens, amabiliorem subditis te red-

τοῦ προγεγραμμένου ἀνδρὸς παρασχεθέντα προνόμια· ὥστε τὴν νέαν Ἰουστινιανούπολιν (8) τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς Κωνσταντινέων πόλεως (9), καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ καθιστάμενον θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον, πάντων προεδρεύειν τῶν τῆς Ἑλλησποντίων ἐπαρχίας, καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων χειροτονεῖσθαι κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν. Τὰ γὰρ ἐν ἑκάστῃ Ἐκκλησίᾳ ἔθη (10), καὶ οἱ θεοφόροι ἡμῶν πατέρες παραφυλάττεσθαι διεγνώκασι, τοῦ τῆς Κυζικηνῶν πόλεως ἐπισκόπου ὑποκειμένου τῷ προέδρῳ τῆς εἰρημένης Ἰουστινιανουπόλεως, μιμήσει τῶν λοιπῶν ἁπάντων ἐπισκόπων, τῶν ὑπὸ τὸν λεχθέντα θεοφιλέστατον πρόεδρον Ἰωάννην· ἀφ' οὗ χρείας καλούσης καὶ ὁ τῆς αὐτῆς Κυζικηνῶν πόλεως ἐπίσκοπος χειροτονηθήσεται. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ περὶ ἐθνῶν οὕτως ἀκριβῶς σοι διετυπώσαμεν, καὶ προεξεθέμεθα, δίκαιον μὴ μόνον περὶ τῶν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς πολιτείᾳ, ἀλλὰ καὶ περὶ πάσης τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς κατά τινας χρόνους καινοτομηθέντων σαφῆ κεκτῆσθαί σε τὴν εἴδησιν· ὡς ἂν ἡ περὶ τῶν ἐγγυτέρω καὶ οἰκείων

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(8) Cyprus, νέα Ἰουστινιανούπολις, et δευτέρα Ἰουστινιάνα dicebatur. Erant autem Justinianopoles, sive Justinianæ tres. Prima Achris, secunda Cyprus, tertia Chalcedon. Codinus: Ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου πρώτης Ἰουστινιανῆς, Ἀχρίδος, καὶ πάσης Βουλγαρίας· ἐπεὶ δευτέρα Ἰουστινιανή ἐστιν ἡ Κύπρος, καὶ τρίτη ἡ Καρχηδών.

(9) Nimirum, *utque nova Justinianopolis jus habeat Constantiensium civitatis* sive *Constantiæ*. Sic in ms. Codice habetur; perperam vero in editis, τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Sic legitur et in eodem canone. Verum Beveregius in codice Amerbachiano scriptum etiam reperit, τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς τῶν Κωνσταντινέων πόλεως· et hanc veram ac genuinam lectionem esse hisce verbis demonstrat: Ita quidem, inquit Beveregius, (τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς Κωνσταντινουπόλεως) non modo in ms. nostro Bodleiano, verum etiam in plerisque aliis codicibus tam mss. quam impressis legitur. Zonaram etiam ita legisse ex ipsius horum verborum interpretatione constat. Sed codex Amerbachianus legit, τὸ δίκαιον ἔχειν τῆς τῶν Κωνσταντινέων πόλεως. Constantinopolis autem τοῦ Κωνσταντίνου quidem, sed non τῶν Κωνσταντινέων πόλις uspiam, ut opinor, appellatur. Et haud veri sane cuipiam simile videatur, ut novæ Justinianopoli, ipsius Constantinopolis privilegia concederentur. Etiamsi enim ex hujus canonis præscripto novæ Justinianopolis episcopus αὐτοκέφαλος esse asseratur: patriarcha tamen non sit, neque iisdem propterea, quibus Constantinopolitanus, privilegiis gaudet. Ex altera autem lectione clarior sensus facile eliciatur. Enimvero synodus Ephesina antehac decreverat, ut nec Antiochenus, nec alius quivis episcopus in insula Cypro episcopalem aliquam vel metropoliticam potestatem exercere debeat: sed ut omnia Ecclesiastica negotia ibi emergentia a Metropolitano Constantiæ et synodo provinciæ definirentur. Ista autem Cypri metropolis, quæ antea Constantia dicebatur, a Justiniano imperatore suo de nomine *novo Justinianopolis* dicta est. Ex Amerbachiana itaque hujus loci lectione Patres hoc canone sanxerunt, ut novæ hujus Justinianopolis præsul iisdem privilegiis frueretur, quæ eidem a synodo Ephesina confirmata fuerant, cum τῶν Κωνσταντινέων πόλις, *Constantiensium civitas*, sive *Constantia* dicebatur. Vel si altera cuivis lectio magis arrideat, verba hoc modo explicentur. Cum Saraceni insulam Cyprum invaderent Joannes urbis metropolitanæ novæ Justinianopolis, sive Constantiæ, præsul, cum plerisque insulæ illius incolis in Hellesponticam provinciam migrare cogebatur. Cum itaque Joannes episcopos suos et sacerdotes æque ac laicos secum ibi haberet, tempore quo hæc synodus agebatur, Patres in ejus gratiam constituunt, consentiente etiam imperatore, ut is privilegia throno suo antiquitus indulta etiam in Hellespontiorum provincia retineret, ut nemo præter ipsum in episcopos populosque suos potestatem haberet: atque insuper, ut ipsa etiam Hellespontiorum provincia, et Cyzicenus quoque episcopus, provinciæ illius metropolitanus, dicto Joanni subjiceretur. Hellespontica autem provincia throno Constantinopolitano tunc dierum suberat. Decernunt igitur hoc loco Patres, Joannem novæ Justinianopoleos præsulem istam Hellesponticam provinciam ita in posterum sibi subjectam habere, ut τὸ δίκαιον Κωνσταντινουπόλεως in eam totum transferatur; ut quodcunque ibi privilegium episcopus Constantinopolitanus antea vindicaverat, Constantiensis sive Justiniapolitanus postea exerceret. Hoc autem Patres dicto Joanni idcirco indulsisse videntur, quod ille provinciam suam, utpote a Saracenis sive Barbaris occupatam, jam amiserat. Neque enim rationi visum est consentaneum, ut qui metropolitanus, et quidem Αὐτοκέφαλος fuerat, alieno postea metropolitano subesset, et omni Ecclesiastica potestate propter Barbarorum incursiones privaretur. Cautum est igitur hoc canone, ut Joannes eadem in Hellesponto retineret jura, quæ in Cypro antea habuerat. Et hanc sane veriorem esse canonis hujus expositionem exinde quispiam suspicetur, quod egregium hoc privilegium Joanni Constantiensi indultum cum ipsius persona, vel saltem cum restitutione ejus ad Cypriam provinciam, exstinctum fuit: utpote ex quo illud in ipsius solius gratiam indultum esse manifestum est. Porro hic sensus utrique lectioni aperte convenit. Nam Joannes in Hellesponto degens quatenus ad Epicopos Cyprios τὸ δίκαιον τῆς τῶν Κωνσταντινέων πόλεως, quatenus ad Hellesponticos τὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δίκαιον habere potuit. — Sic Beveregius, sed nobis lectio codicis ms. magis probatur. Vide Zonaram et Balsamonem, etc. et quæ ibi adnotat laudatus Beveregius pag. 154.

(10) Sic emendamus ex ipso canone. Perperam in editis et in mss. legitur, ἔθνη pro ἔθη.

γνῶσις πλέον τῶν ἄλλων ἐν σοὶ διαμένουσα, ποθεινότερον ἀναδείξῃ πρὸς τὸ ὑπήκοον. Ἰστέον ὅτι ἐπὶ Κωνσταντίνου υἱοῦ Κωνσταντίου τοῦ καὶ Πωγωνάτου καλουμένου, Καλλίνικός τις ἀπὸ Ἡλιουπόλεως Ῥωμαίοις προσφυγὼν, τὸ διὰ τῶν σιφώνων ἐκφερόμενον πῦρ ὑγρὸν (11) κατεσκεύασε, δι' οὗ καὶ τὸν τῶν Σαρακηνῶν στόλον ἐν Κυζίκῳ Ῥωμαῖοι καταφλέξαντες, τὴν νίκην ἤραντο.

A dat. Sciendum itaque sub Constantino Constantii filio Pogonato Callinicum quemdam ab urbe Heliopoleos ad Romanos profugisse, qui Græcum ignem siphonibus emitti solitum paravit: quo quidem igne incensa apud Cyzicum Saracenorum classe, victoriam Romani reportarunt.

ΚΕΦΑΛ. ΜΘ'.

Ὁ ζητῶν ὅπως τῇ τῶν Πατρῶν Ἐκκλησίᾳ οἱ Σκλάβοι δουλεύειν καὶ ὑποκεῖσθαι ἐτάχθησαν, ἐκ τῆς παρούσης μανθανέτω γραφῆς.

Νικηφόρος τὰ τῶν Ῥωμαίων σκῆπτρα ἐκράτει, καὶ οὗτοι ἐν τῷ θέματι ὄντες Πελοποννήσου ἀπόστασιν ἐννοήσαντες, πρῶτον μὲν τὰς τῶν γειτόνων οἰκίας τῶν Γραικῶν ἐξεπόρθουν, καὶ εἰς ἁρπαγὴν ἐτίθεντο· ἔπειτα δὲ καὶ κατὰ τῶν οἰκητόρων τῆς τῶν Πατρῶν ὁρμήσαντες πόλεως, τὰ πρὸ τοῦ τείχους πεδία κατεστρέφοντο, καὶ ταύτην ἐπολιόρκουν, μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντες καὶ Ἀφρικοὺς καὶ Σαρακηνούς. Ἐπεὶ δὲ χρόνος ἱκανὸς διῆλθε, καὶ σπάνις τῶν ἀναγκαίων τοῖς ἔνδοθεν τοῦ τείχους γίνεσθαι ἤρξατο, ὕδατός τε καὶ τροφῶν, βουλὴν βουλεύονται εἰς συμβιβάσεις τε ἐλθεῖν, καὶ λόγους ἀπαθείας λαβεῖν, καὶ τηνικαῦτα τὴν πόλιν ὑποτάξαι αὐτοῖς. Ἐπεὶ οὖν ὁ τηνικαῦτα στρατηγὸς ὑπῆρχε πρὸς τὴν ἄκραν τοῦ θέματος ἐν κάστρῳ Κορίνθου, καὶ προσδοκία ἦν τοῦ παραγενέσθαι αὐτὸν, καὶ καταπολεμῆσαι τὸ ἔθνος τῶν Σκλαβινῶν, ὡς καὶ πρώην καταμηνυθέντος αὐτοῦ περὶ τῆς καταδρομῆς αὐτῶν παρὰ τῶν ἀρχόντων, ἐβουλεύσαντο οἱ τοῦ κάστρου οἰκήτορες, πρότερον ἀποσταλῆναι σκοπὸν εἰς τὰ ἀνατολικώτερα τῶν ὁρέων, καὶ ἀποσκοπεῦσαι καὶ γνῶναι εἰ ἄρα παραγίνεται ὁ στρατηγὸς, παραγγείλαντες καὶ σημεῖον δεδωκότες τῷ ἀπεσταλμένῳ, ἵνα εἰ μὲν ἴδοι ἐρχόμενον τὸν στρατηγὸν ἐν τῇ ὑποστροφῇ αὐτοῦ κλίνῃ τὸ φλάμουλον, ὅπως γνῶσι τὴν ἔλευσιν τοῦ στρατηγοῦ· εἰ δὲ μή γε, κατέχειν ὀρθὸν τὸ φλάμουλον, πρὸς τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς προσδοκίαν τοῦ λοιποῦ παραγίνεσθαι τὸν στρατηγόν (12). Τοῦ οὖν σκοποῦ ἀπελθόντος, καὶ μαθόντος μὴ παραγίνεσθαι τὸν στρατηγὸν, ὑπέστρεφεν ὀρθὸν κατέχων τὸ φλάμουλον· καὶ δὴ τοῦ Θεοῦ εὐδοκήσαντος διὰ πρεσβειῶν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρέου, τοῦ ἵππου ὀλισθήσαντος, καὶ τοῦ ἐπιβάτου ὑποπεπτωκότος, ἔκλινε τὸ φλάμουλον, καὶ οἱ τοῦ κάστρου οἰκήτορες ἰδόντες τὸ γεγονὸς σημεῖον, καὶ νομίσαντες ἐξ ἅπαντος παραγίνεσθαι τὸν στρατηγὸν, ἤνοιξαν τὰς πύλας τοῦ κάστρου, καὶ ἐξῆλθον θαρσαλέοι κατὰ τῶν Σκλαβηνῶν, καὶ εἶδον τὸν πρωτόκλητον ἀπόστολον ὀφθαλμοφανῶς ἵππῳ ἐπικαθήμενον, καὶ δρόμῳ ἐπερχόμενον κατὰ τῶν Βαρβάρων· καὶ δὴ τρέψας τούτους κατὰ κράτος, καὶ διασκορπίσας, καὶ ἀπελάσας πόῤῥω τοῦ κάστρου φυγάδας ἐποίησεν. Οἱ δὲ βάρβαροι ἰδόντες καὶ καταπλαγέντες ἔκθαμβοι γεγονότες ἐπὶ

CAPUT XLIX.

Qui scire volet, quomodo Patrensi Ecclesiæ subjecti fuerint Sclavi, hinc discat.

Romani imperii sceptra Nicephorus tenebat; et hi in Peloponnesi themate cum essent defectionem cogitantes, primo quidem vicinorum Græcorum B ædes vastabant, prædæque ac direptioni exponebant; deinde etiam in Patrenses cives irruentes, prædia eorum muris proxima evertebant, urbemque obsidione cingebant, adjuti ab Afris et Saracenis. Idque cum aliquandiu durasset, jamque rerum necessariarum, maxime aquæ et ciborum penuria oppidanos premere cœpisset, consilium ineunt de paciscendo, et indemnitate accepta urbe illis subjicienda. Cum autem ejus temporis prætor esset in arce thematis in urbe Corintho, sperarentque eum adfuturum, et Sclavinios oppugnaturum, quia scilicet prius ipse a principibus admonitus fuerat de ipsorum excursione, visum fuit oppidanis speculatorem prius mittere ad Orientaliores montium partes exploraturum an prætor adesset, C speculatori signum dantes; ut, si venientem prætorem videret, in reditu flammulum inclinaret, unde adventum ejus cognoscerent: sin autem, rectum teneret, ne de cætero adfuturum eum sperarent. Cum itaque abiisset speculator, et non adesse prætorem intelligeret, rediit cum flammulo erecto, Deo vero ita volente propter intercessionem Sancti Andreæ apostoli, accidit ut equo cæspitante excussus vector flammulum inclinaret; quod videntes oppidani, veluti signo dato, exsistimantes omnino prætorem venisse, **132** portis urbis apertis contra Sclavinios strenue egressi sunt, videruntque clare apostolum primo vocatum equo insidentem, et in Barbaros ruentem, quos terga vertere ac dispersos in fugam se dare procul ab urbe coegit. Nam conspecto invicto D bellatore contra se irruente, barbari perculsi tam vehementi impetu insuperabilis ducis ac victoris primi vocati apostoli Andreæ, necnon supra modum ab eodem perterriti trepidantes ad venerandam ejus ædem confugerunt. Prætor autem cum triduo post advenisset, et apostoli victoriam intellexisset, Nicephoro imperatori significavit incursionem Sclaviniorum, item direptionem, captivorum numerum, vastationem, prædam, et quæcunque alia mala Achaiæ in partibus intulissent; item diuturnam

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(11) De igne Græco loquitur etiam supra cap. 13 scriptor noster; sed vide quæ ibi adnotavimus. Vide item Cedrenum et Zonaram in Pogonato.

(12) Sic ex ms. In editis locus hic mutilus, ut optime animadvertit Meursius.

obsidionem, continuamque oppidanorum oppressionem, deinde apostoli inspectionem, auxilium, tropæum, et integram victoriam, utque sub oculis hominum visus esset hostes invadere, eosque persequi, et in fugam convertere, adeo ut ipsi etiam barbari ejus vires et suppetias nobis præstitas persentiscerent, ideoque ad sacram ejus ædem confugerent. His cognitis imperator jussit, postquam ab apostolo victoria contigisset, eique hostium expeditio imputari deberet, omnia ei spolia donari : et statuit ipsos quoque hostes cum omni familia et cognatione, ac propinquis universis, facultatibusque, attribui templo Apostoli quod in Patrarum metropoli est, ubi primo vocatus Christique discipulus pugnam hanc pugnasset : et sigillum super hac re in metropoli illa dedit. Atque hæc quidem antiqui posteris suis sine scripto tradiderunt, ut, secundum prophetam, generatio ventura sciret miraculum factum intercessione apostoli, narraretque filiis suis uti ne obliviscerentur beneficiorum quæ Deus per ipsius intercessionem contulisset. Ex illo autem tempore Sclavinii, qui metropoli destinati fuere, prætores, Cæsarianos, et quoscunque gentium legatos veluti obsides alunt, habentes structores suos, coquosque, et quicunque cibos apparant, metropoli quidem nihil innovante, sed ipsis Sclaviniis ex divisione, et contributione universitatis suæ res hujusmodi necessarias colligentibus. Dedit vero etiam sigillum Leo semper memorandus ac præclarus imperator, singillatim complectens, quid **133** hi adscriptitii Metropolitano præstare debeant; quod quidem neque ipse adærare, neque quavis alia injusta ratione damno eos afficere possit.

A τῇ κατ' αὐτῶν κραταιᾷ ἐπελεύσει τοῦ ἀηττήτου καὶ ἀκαταγωνίστου ὁπλίτου καὶ στρατηγοῦ καὶ ταξιάρχου καὶ τροπαιούχου καὶ νικηφόρου πρωτοκλήτου ἀποστόλου Ἀνδρέου, ἐταράχθησαν, ἐσαλεύθησαν, τρόμος ἐπελάβετο αὐτούς, καὶ προσέφυγον εἰς τὸν πάνσεπτον ναὸν αὐτοῦ. Τοῦ οὖν στρατηγοῦ (13) μετὰ τὸ τρόπαιον ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καταλαβόντος, καὶ τὴν νίκην τοῦ ἀποστόλου μαθόντος, κατεμήνυσε τῷ βασιλεῖ Νικηφόρῳ τήν τε ἔφοδον τῶν Σκλαβηνῶν, καὶ τὴν προνομήν, καὶ αἰχμαλωσίαν, καὶ ἀφανισμόν, καὶ τὴν λεηλασίαν, καὶ τἄλλα δεινὰ ὅσα καταδραμόντες ἐποίησαν εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀχαΐας· ἔτι δὲ καὶ τὴν πολυήμερον πολιορκίαν, καὶ τῆς κατὰ τῶν οἰκητόρων τοῦ κάστρου διηνεκῆ ἐπίθεσιν, ὡσαύτως καὶ τὴν ἐπισκοπὴν καὶ συμμαχίαν καὶ τρόπαιον, B καὶ τὴν κατὰ κράτος νίκην τὴν γενομένην παρὰ τοῦ ἀποστόλου, καὶ ὡς ὀφθαλμοφανῶς ὠράθη ἐπιτρέχων καὶ διώκων τοὺς πολεμίους κατὰ νῶτον, καὶ τροπούμενος αὐτούς, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς βαρβάρους αἰσθέσθαι τὴν τοῦ ἀποστόλου πρὸς ἡμᾶς ἐπισκοπὴν καὶ συμμαχίαν· καὶ διὰ τοῦτο προσφυγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν σεβάσμιον αὐτοῦ ναόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα ἀναμαθών, παρεκελεύσατο οὕτως· Ἐπεὶ καὶ τὸ τρόπαιον καὶ ἡ κατὰ κράτος νίκη παρὰ τοῦ ἀποστόλου γέγονεν, ὀφειλόμενον καθέστηκε πᾶσαν τὴν ἐκστρατείαν τῶν πολεμίων καὶ τὰ λάφυρα καὶ τὰ σκῦλα αὐτῷ ἀποδοθῆναι. Καὶ διωρίσατο αὐτούς τε τοὺς πολεμίους μετὰ πάσης τῆς φαμιλίας καὶ συγγενείας καὶ πάντων τῶν προσηκόντων αὐτοῖς, ἔτι δὲ καὶ πάσης τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, ἀφορισθῆναι εἰς τὸν ναὸν C τοῦ ἀποστόλου ἐν τῇ μητροπόλει Πατρῶν, ἐν ᾗ ὁ πρωτόκλητος καὶ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ τὸν τῆς ἀθλήσεως διήνυσεν ἀγῶνα· δεδωκὼς περὶ αὐτῶν καὶ σιγγίλλιον (14) ἐν τῇ αὐτῇ μητροπόλει. Ταῦτα οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἀρχαιότεροι ἀνήγγειλαν παραδόντες ἀγράφως χρόνῳ τε καὶ βίῳ τοῖς ὕστερον, ὅπως ἂν κατὰ τὸν προφήτην, γνῷ γενεὰ ἡ ἐρχομένη τὸ γεγονὸς θαῦμα διὰ πρεσβειῶν τοῦ ἀποστόλου, καὶ ἀναστήσονται καὶ (15) ἀπαγγελοῦσιν αὐτὸ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, ἵνα μὴ ἐπιλάθωνται τῶν εὐεργεσιῶν, ὧν ἐποίησεν ὁ Θεὸς διὰ πρεσβειῶν τοῦ ἀποστόλου. Ἔκτοτε δὲ οἱ ἀφορισθέντες Σκλαβηνοὶ ἐν τῇ μητροπόλει καὶ τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς βασιλικούς, καὶ πάντας τοὺς ἐξ ἐθνῶν ἀποστελλομένους πρέσβεις ὡς ὁμήρους διατρέφουσιν, ἔχοντες ἰδίους καὶ τραπεζοποιοὺς (16) καὶ μαγείρους καὶ πάντας τοὺς παρασκευάζοντας τὰ τῆς τραπέζης βρώματα, τῆς μητροπόλεως εἰς ταῦτα μηδὲν καινοτομουμένης, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ Σκλαβηνοὶ ἀπὸ διανομῆς καὶ συνδοσίας τῆς ὁμάδος αὐτῶν ἐπισυνάγουσι τὰς τοιαύτας χρείας. Ἐποίησε δὲ καὶ σιγίλλιον Λέων ὁ ἀείμνηστος καὶ ἀοίδιμος βασιλεύς, λεπτομερῶς περιέχων τὸ τί ὀφείλουσι παρέχειν οἱ αὐτοὶ ἐναπογραφόμενοι τῷ μητροπολίτῃ, καὶ μὴ ἀπαργυρίζεσθαι παρ' αὐτοῦ, ἢ ἄλλως πως κατ' ἐπίνοιαν ἄδικον (17) ζημιοῦσθαι αὐτούς.

CAPUT L.

De Peloponnesi thematis Sclavis, Milengis, Ezeritis, eorumque quæ solvunt tributis. Item de habitatoribus urbis Maines, et eorum quæ pendent tributis.

Sciendum est thematis Peloponnesi Sclavos

D

ΚΕΦΑΛ. Ν'.

Περὶ τῶν ἐν τῷ θέματι Πελοποννήσου Σκλάβων, τῶν τε Μιληγγῶν καὶ Ἐζεριτῶν, καὶ περὶ τῶν τελουμένων παρ' αὐτῶν πάκτων. Ὁμοίως καὶ περὶ τῶν οἰκητόρων τοῦ κάστρου τοῦ Μαΐνης (18), καὶ τῶν παρ' αὐτῶν τελουμένων πάκτων.

Ἰστέον ὅτι οἱ τοῦ θέματος Πελοποννήσου Σκλάβοι

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(13) Sic ex ms. codice reponimus ; quippe textus præsertim Græcus in editis passim depravatus ac mutilus comparet.

(14) Sic etiam paulo infra, ἐποίησε δὲ καὶ σιγγίλλιον, etc.: σιγγίλιον, *sigillum*. Proprie vero sumitur pro diplomate aut charta sigillo munita, et hic quidem pro diplomate sumendum. Vide Ducangii utrumque Gloss.

(15) Ita ex ms. Locus mutilus in editis, ut videre est.

(16) Τραπεζοποιός, *structor*, *infertor*. Hesychio, ὁ τῆς πάσης περὶ τὰ συμπόσια παρασκευῆς ἐπιμελούμενος. Similia habet auctor Etymologici.

(17) Ita ms. codex. Editi vero habent, κατ' ἐπίνοιαν ζημιοῦσθαι αὐτούς.

(18) Μαΐνη Laconicæ urbs in Peloponneso sic appellata etiam a Gemisto ; Pausaniæ vero et Ptolemæo Λεῦκτρον dicitur : Nigro *Maina*.

ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ βασιλέως Θεοφίλου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ ἀποστατήσαντες γεγόνασιν ἰδιόρυθμοι, ληλασίας καὶ ἀνδραποδισμοὺς καὶ πραίδας καὶ ἐμπρησμοὺς καὶ κλοπὰς ἐργαζόμενοι. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου ἀπεστάλη ὁ πρωτοσπαθάριος Θεόκτιστος, οὗ τὸ ἐπίκλην ὁ τῶν Βροιενίων (19), στρατηγὸς ἐν τῷ θέματι Πελοποννήσου μετὰ δυνάμεως καὶ ἰσχύος πολλῆς, ἤγουν Θρᾳκῶν καὶ Μακεδόνων, καὶ τῶν λοιπῶν δυτικῶν θεμάτων, τοῦ πολεμῆσαι καὶ καθυποτάξαι αὐτούς. Καὶ πάντας μὲν τοὺς Σκλάβους καὶ λοιποὺς ἀνυποτάκτους τοῦ θέματος Πελοποννήσου ὑπέταξε καὶ ἐχειρώσατο· μόνοι δὲ οἱ Ἐζερῖται καὶ οἱ Μιληγγοὶ κατελείφθησαν ὑπὸ τὴν Λακεδαιμονίαν καὶ τὸ Ἕλος. Καὶ ἐπειδὴ ὄρος ἐστὶν ἐκεῖσε μέγα καὶ ὑψηλότατον, καλούμενον Πενταδάκτυλος, καὶ εἰσέρχεται ὥσπερ τράχηλος εἰς τὴν θάλασσαν ἕως πολλοῦ διαστήματος· διὰ δὲ εἶναι τὸν τόπον δύσκολον, κατῴκησαν εἰς τὰς πλευρὰς τοῦ αὐτοῦ ὄρους, ἐν μὲν τῷ ἑνὶ μέρει οἱ Μιληγγοὶ, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ οἱ Ἐζερῖται. Καὶ ὁ μὲν προῤῥηθεὶς πρωτοσπαθάριος Θεόκτιστος καὶ στρατηγὸς Πελοποννήσου δυνηθεὶς καὶ τούτους καθυποτάξαι, ἐπέθετο (20) τοῖς μὲν Μιληγγοῖς ιξ', τοῖς δὲ Ἐζερίταις ν° ν° τ'· ἅτινα καὶ ἐτέλουν αὐτοῦ στρατηγοῦντος, καθὼς παρὰ τῶν ἐντοπίων διασώζεται μέχρι τῆς σήμερον ἡ τοιαύτη φήμη. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ κυροῦ Ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως, στρατηγῶν ὁ Ἰωάννης ὁ πρωτεύων ἐν τῷ αὐτῷ θέματι, ἀνήγαγε πρὸς τὸν αὐτὸν κῦριν Ῥωμανὸν περί τε τῶν Μιληγγῶν καὶ τῶν Ἐζεριτῶν, ὅτι ἀποστατήσαντες οὐ πείθονται οὔτε τῷ στρατηγῷ, οὔτε βασιλικῇ κελεύσει ὑπείκουσιν, ἀλλ' εἰσὶν ὥσπερ αὐτόνομοι καὶ αὐτοδέσποτοι· καὶ οὔτε παρὰ τοῦ στρατηγοῦ δέχονται ἄρχοντα, οὔτε συνταξιδεύειν αὐτῷ ὑπείκουσιν, οὔτε ἄλλην τοῦ δημοσίου δουλείαν ἐκτελεῖν πείθονται. Καὶ μέχρι τοῦ ἀνελθεῖν τὴν ἀναφορὰν αὐτοῦ, συνέβη προβληθῆναι τὸν πρωτοσπαθάριον Κρινίτην (21) τὸν Ἀροτρᾶν στρατηγὸν ἐν Πελοποννήσῳ· τῆς δὲ ἀναφορᾶς τοῦ πρωτοσπαθαρίου Ἰωάννου καὶ στρατηγοῦ Πελοποννήσου τοῦ πρωτεύοντος καταλαβούσης, καὶ κατ' ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τοῦ κυροῦ Ῥωμανοῦ ἀναγνωσθείσης, καὶ περιεχούσης τὴν ἀποστασίαν τῶν προῤῥηθέντων Σκλάβων, καὶ πρὸς τὰς βασιλικὰς προστάξεις δυσπείθειαν, ἢ μᾶλλον ἀπείθειαν, ἐδέξατο ὁ αὐτὸς πρωτοσπαθάριος Κρινίτης, ἵνα ἐπεὶ εἰς τοσαύτην ἤλασαν ἀποστασίαν καὶ ἀπείθειαν ἐκ-

temporibus imperatoris Theophili ejusque filii Michaelis desciscentes, imperium excussisse, et suo libitu viventes direptiones, captivitates, prædas, incendia, ac furta exercuisse. Imperante vero Michaele Theophili filio missus fuit Protospatharius Theoctistus cognomento Brœeniorum, prætor ad thema Peloponnesi cum magna manu Thracum, Macedonum, cæterorumque thematum Occidentalium, ad eos debellandos subjugandosque. Et omnes quidem Sclavos, reliquosque thematis Peloponnesi nondum subjectos vicit, ac subjugavit. Soli vero Ezeritæ et Milengi relinquebantur sub Lacedæmonia et Elos. Ac quandoquidem mons illic magnus est, et valde altus, Pentadactylus nomine, qui cervicis instar longe se in mare porrigit, propter loci difficultatem ad latera ejus sedes posuerunt hinc Milengi, inde Ezeritæ. Et prædictus quidem Protospatharius Theoctistus Peloponnesi prætor cum subjugare illos potuisset, imposuit Milengis quidem nomismata sexaginta; Ezeritis vero nomismata trecenta; quæ ipso prætore solvebantur, ut etiamnum constans fama est inter incolas. Imperante vero Domino Romano Joannes Protospatharius ejusdem thematis prætor ad imperatorem per litteras retulit Milengos et Ezeritas defecisse, neque aut prætori, aut imperiali mandato obedientiam ultra exhibere; sed quasi liberi ac sui juris essent, neque principem a prætore accipere, neque cum eo ad bellum proficisci, aut officium denique ullum fiscale præstare velle. Dum autem hæ litteræ in itinere essent, contigit ut Peloponnesi prætor destinaretur Protospatharius Crinites Arotras; cumque allatæ essent Protospatharii Joannis et Peloponnesi prætoris litteræ, et coram imperatore Romano lectæ, intellectumque **134** esset prædictos Sclavos defecisse; et imperialibus mandatis aut ægre aut omnino non parere, injunctum eidem Protospathario Crinitæ fuit, ut quandoquidem descivissent, atque ad inobedientiam devenissent, arma contra eos sumeret, oppugnaret, subjugaret, exstirparetque. Bellum igitur auspicatus mense Martio, frugibus exustis, et agris eorum omnibus vastatis, repugnantes habuit usque ad mensem Novembrem: sed ex eo perniciem suam videntes, de subjectione convenire voluerunt, et præteritorum delictorum veniam postularunt. Itaque prædictus Protospatharius

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(19) Locus mutilus, inquit Meursius, et desideratur cognomen Theoctisti, quem Patricium et Logothetam cursus faciunt Cedrenus et Zonaras. At ipse locum integrum esse puto. Georgius Monachus in Vita Michaelis hujus Theoctisti meminit, et Canicleo præfectum fuisse ait; βουλὴν ποιοῦσι μετὰ Δαμιανοῦ τοῦ ἀνελεῖν Θεόκτιστον, τὸν οὕτω συνήθως ἐπὶ τοῦ Κανικλείου λεγόμενον, etc. Theoctistus iste Michaelis tutor fuit, ut scribit Zonaras in eodem Augusto.

(20) In ms. legitur, ἐξέθετο, etc. ut infra.

(21) Floruit sub Theophili imperatore Alexius Moseles ex genere Crinitarum, cui filiam Mariam natu minimam imperator in matrimonium dedit, ac Cæsarem salutavit; sed postmodum coactus fuit ab eodem Augusto vitam monasticam profiteri. Vide Zonaram lib. xv, pag. 147. Hujus autem Alexii posteri ad extremam tandem redacti erant paupertatem sub Basilio Bulgaroctono, ut ex ejus novella, quæ habetur in jure Græco-Romano tom. ii, pag. 175, docemur, ubi τοῦ μαγίστρου Ῥωμανοῦ τοῦ Μουσελὲ ἐγγόνους εἰς ἀπορίαν καὶ τελείαν ἔνδειαν pervenisse ait, cum illi patrimonium suum ab avo et parentibus relictum circa Philomilium possiderent. Cæterum Κρινίτην τὸν ἐπιφανῆ καὶ περίβλεπτον Græciæ prætorem, seu στρατηγόν, nescio quem memorat anonymus in Vita sancti Lucæ Junioris pag. 996, et alium etiam anonymus Combefisianus in Leone Philosopho num. ix.

Crinites et prætor tributa illis graviora imposuit, Milengis quidem ad sexaginta nomismata, quæ antea solvebant, alia quingenta et quadraginta, ita ut universum ipsorum tributum esset nomismatum sexcentorum : Ezeritis vero supra trecenta nomismata pristina alia trecenta, ut essent sexcenta; quæ exegit quoque idem Protospatharius Crinites, intulitque in sacrum cubiculum. Protospathario autem Crinite in Græciæ thema transposito, cum in Peloponneso successisset Protospatharius Bardas Platypus, et turbæ ac factio exortæ essent inter ipsum protospatharium Bardam Platypodem, aliosque ejus partis protospatharios atque principes, qui protospatharium Leonem Agelastum themate expulerant, protinus in Thema illud Sclabesianis irruentibus, miserunt illi ipsi Sclavi, Milengi et Ezeritæ ad dominum Romanum imperatorem, commiserationem petentes super auctis tributis, permitterenturque ea pendere qualia pridem pependerant. Imperator autem ob Sclabesianorum adventum veritus ne Sclavis conjuncti omnino eum themate Peloponnesi exuerent, auream illis bullam dedit, ut tributa tantum solverent quemadmodum primitus solebant, Milengi scilicet nomismata sexaginta, Ezeritæ vero nomismata trecenta. Atque hæc quidem causa fuit aucti imminutique rursus Milengorum et Ezeritarum tributi. Sciendum vero est habitatores urbis Maines a prædictis Sclavis originem non ducere, sed ab antiquioribus Romanis; qui in hodiernum usque diem ab incolis Græci appellantur, quod priscis temporibus idololatræ fuerint, ac idolorum cultores, veterum Græcorum ritu; qui quidem rempublicam Romanam administrante præclaro illo imperatore Basilio, cum baptismo Christianam fidem amplexi sunt. Locus vero, quem habitant, aquarum expers est, et inaccessus, sed olivifer, quo se consolantur. **135** Jacet autem hic locus in Malea promontorio ultra Ezerum versus oram maritimam. Et quandoquidem plane subjecti sunt, principemque a prætore accipiunt, cujus mandatis obtemperant, ex antiquissimo tempore tributum solvunt nomismata quadringenta. Cappadociæ prætura olim turma erat præturæ Anatolicorum. Cephalleniæ prætura, sive insula, turma olim erat præturæ Longobardiæ, sed in præturam erecta fuit sub Christi amante imperatore Leone. Calabriæ prætura ducatus olim erat præturæ Siciliæ. Charsiani prætura turma antiquitus erat Armeniacorum præturæ. Sub Leone autem Christi amante imperatore a themate Buccellariorum in Cappadocum thema translata fuerunt hæc banda, vicariatus Baretas, Balbadonos, Asponas, et Acarcus : ex themate vero Anatolicorum in thema Cappadocum isthæc quidem banda translata sunt, nimirum vicariatus Eudociadis, sancti Agapeti, et Aphraziæ. Factaque sunt septem hæc banda, nempe Buccellariorum quatuor, et Anatolicorum tria, turma una, quæ nunc Commata nuncupatur.

A στρατεύση κατ' αὐτῶν, καὶ καταπολεμήση καὶ ὑποτάξη καὶ ἐξολοθρεύση αὐτούς. Ἀρξάμενος οὖν πολεμεῖν αὐτοὺς (22) ἀπὸ μηνὸς Μαρτίου, καὶ κατακαύσας τὰ θέρη αὐτῶν, καὶ ληϊσάμενος πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν, ἔσχεν αὐτοὺς ἀνθισταμένους καὶ ἀντέχοντας μέχρι μηνὸς Νοεμβρίου· ἀπὸ τότε δὲ ἰδόντες τὴν ἑαυτῶν ἐξολόθρευσιν, ᾐτήσαντο λόγον τοῦ ὑποταγῆναι αὐτοῖς, καὶ τυχεῖν συμπαθείας ὑπὲρ ὧν πρώην ἐπλημμέλησαν. Ὁ οὖν προῤῥηθεὶς πρωτοσπαθάριος καὶ στρατηγὸς ὁ Κρινίτης ἐξέθετο αὐτοῖς πάκτα πλείονα ὧν ἐτέλουν, τοῖς μὲν Μιληγγοῖς ἀπὸ τῶν ξ' ιι ὧν πρότερον ἐτέλουν ιι φμ'· ὡς εἶναι τὸ πᾶν πάκτον αὐτῶν ιι χ'. Τοῖς δὲ Ἐζερίταις ἀπὸ τῶν τ' ν°ν° ὧν πρότερον ἐτέλουν, ἕτερα ν°ν° τ'· ὡς εἶναι τὸ πᾶν πάκτον αὐτῶν ν°ν° χ'. Ἅτινα καὶ ἀπῄτησε καὶ εἰσεκόμισεν ὁ αὐτὸς B πρωτοσπαθάριος Κρινίτης ἐν τῷ θεοφυλάκτῳ κοιτῶνι. Τοῦ δὲ πρωτοσπαθαρίου Κρινίτου ἐν τῷ θέματι μετατεθέντος Ἑλλάδος, καὶ τοῦ πρωτοσπαθαρίου Βάρδα τοῦ Πλατυπόδη προβληθέντος στρατηγοῦ ἐν Πελοποννήσῳ, καὶ τῆς ἀταξίας γενομένης καὶ στάσεως παρὰ αὐτοῦ τοῦ πρωτοσπαθαρίου Βάρδα τοῦ Πλατυπόδη, καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ πρωτοσπαθαρίων καὶ ἀρχόντων, καὶ τὸν πρωτοσπαθάριον Λέοντα τὸν Ἀγέλαστον ἀποδιωξάντων ἀπὸ τοῦ θέματος, καὶ εὐθέως γενομένης καὶ τῆς τῶν Σχλαβησιανῶν ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ἀπέστειλαν οἱ αὐτοὶ Σχλάβοι, οἵ τε Μιληγγοὶ, καὶ οἱ Ἐζερῖται πρὸς τὸν κῦριν Ῥωμανὸν τὸν βασιλέα, ἐξαιτούμενοι καὶ παρακαλοῦντες τοῦ συμπαθηθῆναι αὐτοῖς τὰς προσθήκας τῶν πάκτων, καὶ C τελεῖν αὐτοὺς καθὼς καὶ πρότερον ἐτέλουν. Ἐπεδὴ καθὼς προείρηται, εἰσῆλθον οἱ Σχλαβησιανοὶ ἐν τῷ θέματι Πελοποννήσου, δεδιὼς ὁ βασιλεὺς ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ προστεθέντες τοῖς Σχλάβοις παντελῆ ἐξολόθρευσιν τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐργάσονται, ἐποίησεν αὐτοῖς χρυσοβούλλιον ἵνα τελῶσι τὰ πάκτα ὡς καὶ πρότερον, τοὺς μὲν Μιληγγοὺς ξ' ιι, τοὺς δὲ Ἐζερίτας ν°ν° τ'. Αὕτη οὖν ἐστιν ἡ αἰτία τῆς προσθήκης καὶ τῆς ἐκκοπῆς τῶν πάκτων τῶν Μιληγγῶν καὶ τῶν Ἐζεριτῶν. Ἰστέον ὅτι οἱ τοῦ κάστρου Μαΐνης οἰκήτορες οὐκ εἰσὶν ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῶν προῤῥηθέντων Σχλάβων, ἀλλ' ἐκ τῶν παλαιοτέρων Ῥωμαίων, οἳ καὶ μέχρι τοῦ νῦν παρὰ τῶν ἐντοπίων Ἕλληνες προσαγορεύονται, διὰ τὸ ἐν τοῖς προπαλαιοῖς D χρόνοις εἰδωλολάτρας εἶναι καὶ προσκυνητὰς τῶν εἰδώλων κατὰ τοὺς παλαιοὺς Ἕλληνας· οἵτινες ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἀοιδίμου Βασιλείου βαπτισθέντες Χριστιανοὶ γεγόνασιν. Ὁ δὲ τόπος ἐν ᾧ οἰκοῦσιν, ἐστὶν ἄνυδρος καὶ ἀπρόσοδος, ἐλαιοφόρος δέ· ὅθεν καὶ τὴν παραμυθίαν ἔχουσι. Διάκειται δὲ ὁ τοιοῦτος τόπος εἰς ἄκραν τοῦ Μαλαία, ἤγουν ἐκεῖθεν τοῦ Ἐζεροῦ πρὸς τὴν παραθαλασσίαν. Διὰ δὲ τὸ τελείως ὑποτεταγμένους εἶναι αὐτοὺς, καὶ ἄρχοντα παρὰ τοῦ στρατηγοῦ δέχεσθαι, καὶ πειθαρχεῖν καὶ ὑπείκειν ταῖς τοῦ στρατηγοῦ προστάξεσιν, παρέχουσι πάκτον ἐκ παλαιτάτου χρόνου ιι υ'. Ἰστέον ὅτι ἡ τῆς Καππαδοκίας στρατηγὶς τὸ παλαιὸν τοῦρμα ἦν τῆς

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(22) Ita ms. codex. Editi habent, ἀρξάμενος οὖν πολεμεῖν αὐτός.

τῶν Ἀνατολικῶν στρατηγίδος. Ἰστέον ὅτι ἡ Κεφαληνίας στρατηγὶς, ἤγουν τὰ νησία, τοῦρμα ἦν τὸ παλαιὸν τῆς στρατηγίδος Λογουβαρδίας· ἐπὶ δὲ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου γέγονε στρατηγίς. Ἰστέον ὅτι ἡ Καλαβρίας στρατηγὶς δουκάτον ἦν τὸ παλαιὸν τῆς στρατηγίδος Σικελίας. Ἰστέον ὅτι ἡ τοῦ Χαρσιανοῦ στρατηγὶς (23) τοῦρμα ἦν τὸ παλαιὸν τῆς τῶν Ἀρμενιακῶν στρατηγίδος. Ἰστέον ὅτι ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου ἀπὸ τοῦ θέματος τῶν Βουκελαρίων εἰς τὸ Καππαδοκῶν θέμα μετετέθησαν ταῦτα τὰ βάνδα (24)· ἤτοι ἡ τοποτηρησία (25) Βάρετας, ἡ τοποτηρησία Βαλβαδῶνος, ἡ τοποτηρησία Ἀσπόνας, καὶ ἡ τοποτηρησία Ἀχαρκοῦς· καὶ ἀπὸ τοῦ θέματος τῶν Ἀνατολικῶν εἰς τὸ Καππαδοκῶν θέμα μετετέθησαν ταῦτα τὰ βάνδα· ἤτοι ἡ τοποτηρησία τῆς Εὐδοκιάδος, ἡ τοποτηρησία τοῦ ἁγίου Ἀγαπητοῦ, ἡ τοποτηρησία Ἀφραζείας· καὶ ἐγένοντο ταῦτα τὰ ἑπτὰ βάνδα ἤτοι τὰ τῶν Βουκελλαρίων τέσσαρα, καὶ τρία τῶν Ἀνατολικῶν, τοῦρμα μία, ἡ νῦν τὰ Κόμματα λεγομένη. Ἰστέον ὅτι ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου ἀπὸ τοῦ θέματος τῶν Βουκελλαρίων εἰς τὸ θέμα Χαρσιανοῦ μετετέθησαν ταῦτα τὰ βάνδα· ἤτοι ἡ τοποτηρησία τοῦ Μυριοκεφάλου, ἡ τοποτηρησία τοῦ τιμίου Σταυροῦ, καὶ ἡ τοποτηρησία Βερινουπόλεως· καὶ ἐγένοντο τοῦρμα ἡ νῦν Σανιάνα λεγομένη. Καὶ ἀπὸ τοῦ θέματος τῶν Ἀρμενιακῶν εἰς τὸ τοῦ Χαρσιανοῦ θέμα μετετέθησαν ταῦτα τὰ βάνδα· ἤτοι ἡ τοῦ Κομοδρόμου τοποτηρησία, ἡ τοποτηρησία Ταβίας· καὶ εἰς τὴν τοῦρμαν τοῦ Χαρσιανοῦ τὴν εἰρημένην προσετέθησαν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Καππαδοκῶν εἰς τὸ τοῦ Χαρσιανοῦ θέμα ταῦτα τὰ βάνδα μετετέθησαν· ἤτοι ἡ τοῦρμα Κασῆς ἐξ ὁλοκλήρου, καὶ ἡ τοποτηρησία Νύσσης μετὰ τῆς Καισαρείας. Ἰστέον ὅτι τοῖς παρελθοῦσι χρόνοις τὸ τοῦ Χοζάνου θέμα (26) ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν ἦν, ὁμοίως καὶ τὸ τοῦ Ἀσμοσάτου θέμα καὶ αὐτὸ ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν ἦν. Τὸ δὲ Χανζὴτ, καὶ ἡ Ῥωμανόπολις, κλεισοῦρα τῶν Μελιτινιατῶν (27) ὑπῆρχον. Καὶ ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Φατιλάνου πάντα τὰ ἐκεῖθεν τῶν Σαρακηνῶν ὑπῆρχεν. Τὸ δὲ Τεχῆς ἦν τοῦ Μανουήλ. Ἡ δὲ Κάμαχα ἡ τοῦρμα ἄκρα Κολωνίας ἦν· ἡ δὲ τῆς Κελτζινῆς τοῦρμα ὑπὸ τὴν Χαλδίαν ἦν. Ἡ δὲ Μεσοποταμία τῷ τότε καιρῷ θέμα οὐκ ἦν· Λέων δὲ ὁ φιλόχριστος καὶ ἀοίδιμος βασιλεὺς τὸν Μανουὴλ ἐκεῖνον ἀπὸ τοῦ Τεχῆς μετὰ λόγου ἐξήγαγεν, καὶ ἐν τῇ πόλει αὐτὸν εἰσήγαγε, καὶ πρωτοσπαθάριον πεποίηκεν. Ἔχει δὲ ὁ αὐτὸς Μανουὴλ υἱοὺς τέσσαρας, τὸν Παγκρατούκαν, τὸν Ἰαχνούκαν, τὸν Μουδάφαρ, καὶ τὸν Ἰωάννην· καὶ τὸν μὲν Παγκρατούκαν (28) ὁ βασιλεὺς ἱκανάτον πεποίηκε, καὶ μετὰ τοῦτο στρατηγὸν εἰς τοὺς Βουκελλαρίους· τὸν δὲ Ἰαχνούκαν εἰς Νικόπολιν στρατηγὸν ἐποίησε. τὸν Μουδάφαρ καὶ τὸν Ἰωάννην ἐν Τραπεζοῦντι δ-

A Porro sub eodem Christi amantissimo imperatore Leone a themate Buccellariorum in Charsiani thema translata sunt hæc banda, vicariatus Myriocephali, venerandæ crucis, et Berinopoleos; factaque ex iis fuit turma, quæ nunc temporis Saniana appellatur. Ab Armeniacorum vero themate in Charsiani thema hæc banda translata sunt; puta vicariatus Comodromi, et vicariatus Tabiæ; adjectique fuere prædictæ Charsiani turmæ. E Cappadocum autem themate in Charsiani itidem thema translata fuere hæc banda; universa nempe turma Cases, et Vicariatus Nyssæ cum Cæsarea. Chozani vero thema olim erat sub Saracenis, quemadmodum et Asmosati. Chanzit vero, et Romanopolis clusuræ erant Melitiniatorum. Et a monte Phatilano, quæ ulte-

B rius jacent, sub Saracenis erant; Teces vero sub Manuele, At Camacha turma propugnaculum Coloniæ erat, siculi Celtzines turma ad Chaldiam pertinebat; sed Mesopotamia tunc temporis thema non erat: at Leo ille Christi amans et præclarus imperator Manuelem illum securitate verbo data e Tece eductum in urbem Protospatharium creavit. Erant autem huic Manueli quatuor filii, nimirum Pancratucas, Jachnucas, Mudaphar, et Joannes: et Pancratucan quidem imperator Hicanatum creavit, et **136** deinde prætorem Buccellariorum; Jachnucam prætura Nicopoleos donavit; Mudaphar vero et Joanni imperialem terram in Trapezunte dedit, dignitatibus omnes et beneficiis multis

C cohonestans. Et Mesopotamiam in thema redegit, ac Oresten illum Charsianitem prætorem designavit, turmasque Camachæ et Celtzines tunc temporis sub themate Mesopotamiæ constituit. Hæc omnia autem cum nuper sub dominio sint Romanorum Romano imperante ad Mesopotamiæ thema additæ quoque fuerunt Romanopolis, et Chanzit. Sub Leone autem Christi amante imperatore Larissa Sebastiæ turma erat, ut Cymbalæus Charsiani: at Symposium desertum erat ad Lycandi partes situm. Imperante autem eodem Christi amante Leone Eustathius Argyri ab exilio revocatus Charsiani prætor factus est; Melias vero adhuc in Melitene exsulabat. Et Baasacius cum duobus fratribus Cricorice ac Pazune, item Ismael ille Arme-

D nius, et ad illum simul et ad Argyrum, quem diximus, scripserunt, ut per bullam auream data sibi securitate exirent, et Baasacius quidem cum fratribus Larissæ sedes poneret, vocareturque Baasacius Larissæ Clisuriarcha; quod etiam factum est; Ismael autem Symposii Clisuriarcha; Melias vero Euphratiæ, Trypiorum, et deserti turmarcha foret; id quod factum est. Melitiniatis vero excursionem facientibus, Ismaeleque sublato, Symposium de-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(23) Sic ex ms. codice. Locus in editis mutilus.

(24) Βάνδον, *Cohors militaris, præsidium militare*. Vide Ducangii Gloss. Græc.

(25) Τοποτηρήσια hic *Vicariatus*. Idem Porphyrogenitus lib. I de Them. cap. 16, ait στρατηγίδας seu *præfecturas*, divisas fuisse εἰς τούρμας, turmas vero εἰς βάνδα, ἤτοι τοποτηρησίας.

(26) Quod hic Χοζάνον est, Constantinus Γοιζάνον scribit lib. I de Them. cap. 8.

(27) Sic ms. Editi habent, τῶν Μηλητιανητῶν, etc.

(28) Idem Porphyrogenitus lib. I, de Them. cap. 9, tres fratres commemorat tantum, et diversis nominibus, nimirum Pancratucam, Puciicam, et Tautucam.

sertum mansit, et Baasacio proditionis accusato, A ideoque relegato, iterum Sebastiæ turma facta est Larissa, prætorque illuc missus fuit Leo Argyri Eustathii filius, qui magister postea, et Scholarum Domesticus creatus fuit. At Melias, qui Euphratiam habitabat, Constantino Charsiani duce designato, hinc discessit et Lycandum urbem antiquam occupavit, quam cum exædificasset, muniissetque, sedem ipse ibi posuit, illaque ab imperatore Christi amante Leone Clusuræ nomen accepit. Deinde Lycando in Tzamandi montem commigravit, ibique urbem, quæ in hodiernum usque diem exstat, condidit, et similiter Clusura nuncupata est. Tenuit vero etiam Symposium, fecitque Turmarchatum. Constantino autem Christi amantissimo imperante una cum matre sua Zoe, tunc pri- B mum Lycandus prætura facta est, primusque ejus prætor appellatus est Melias patricius, tunc temporis illic Clisuriarcham agens, qui postea quoque propter insignem in Romanorum imperatorem fidem, et plurima ac præclara **137** in Saracenos edita facinora, magistri honore ornatus est.

δωκε γῆν βασιλικὴν, ἅπαντας ἀξιώμασι τιμήσας, καὶ δοὺς αὐτοῖς εὐεργεσίας πολλάς. Καὶ ἐποίησε θέμα τὴν Μεσοποταμίαν, καὶ τὸν Ὀρέστην ἐκεῖνον τὸν Χαρσιανίτην στρατηγὸν προεβάλετο, καὶ τότε δέδωκε τὴν τῆς Καμάχας τοῦρμαν ὑπὸ τὸ θέμα εἶναι τῆς Μεσοποταμίας· εἶθ' οὕτως καὶ τὴν Κελτζινῆς τοῦρμαν ὑπὸ τὸ θέμα καὶ αὐτὴν τῆς Μεσοποταμίας ἐποίησεν. Ἀρτίως δὲ ταῦτα πάντα γεγονότα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸ Μεσοποταμίας θέμα ἐπὶ Ῥωμανοῦ δεσπότου προσετέθη ἥ τε Ῥωμανόπολις καὶ τὸ Χανζίτ. Ἰστέον ὅτι ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου ἡ Λάρισσα τοῦρμα τῆς Σεβαστείας ἦν· τὸ δὲ Κυμβαλαιὸς ἦν τοῦρμα τοῦ Χαρσιανοῦ· τὸ δὲ Συμπόσιον ἦν ἐρημία πρὸς τὰ μέρη τῆς Λυκανδοῦ παρακείμενον. Καὶ ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου Εὐστάθιος ὁ τοῦ Ἀργυροῦ ἀπὸ τῆς ἐξορίας ἀνακληθεὶς εἰς τὸ Χαρσιανὸν στρατηγὸς ἐχωρίσθη· ὁ δὲ Μελίας εἰς τὴν Μελιτηνὴν ἔτι πρόσφυγος ἦν. Καὶ ὁ Βαασάκιος μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ τοῦ τε Κριχορίκη καὶ τοῦ Παζουνῆ, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰσμαὴλ ὁ Ἀρμένιος ἐκεῖνος, οἵτινες καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν προῤῥηθέντα Ἀργυρὸν ἔγραψαν διὰ τοῦ χρυσοβούλλου λόγον λαβεῖν καὶ ἐξελθεῖν· καὶ τὸν μὲν Βαασάκιον καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ εἰς Λάρισσαν καθεσθῆναι, καὶ ὀνομασθῆναι μὲν τὸν Βαασάκιον Λαρίσσης κλεισουριάρχην, ὅπερ καὶ γέγονε· τὸν δὲ Ἰσμαὴλ κλεισουριάρχην εἰς τὸ Συμπόσιον, ὃ καὶ γέγονε· τὸν δὲ Μελίαν εἰς Εὐφράτειαν εἰς τὰ Τρυπία εἰς τὴν ἐρημίαν γενέσθαι τουρμάρχην, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ἐξελθόντων δὲ τῶν Μελιτινιατῶν, καὶ τὸν Ἰσμαὴλ ἐκεῖνον ἀνελόντων, ἔμενε τὸ Συμπόσιον ἔρημον· τοῦ δὲ Βαασακίου ὅτι προδοσίαν μελετᾷ (29) διαβληθέντος καὶ ἐξορισθέντος, πάλιν ὑπὸ τῆς Σεβαστείας ἡ Λάρισσα τοῦρμα ἐγένετο, στρατηγοῦ προβληθέντος ἐκεῖσε τοῦ Ἀργυροῦ Λέοντος τοῦ υἱοῦ Εὐσταθίου, τοῦ μετὰ ταῦτα μαγίστρου γεγονότος καὶ δομεστίκου τῶν σχολῶν. Ὁ δὲ Μελίας εἰς Εὐφράτειαν καθεζόμενος, ὁπότε προεβλήθη Κωνσταντῖνος ὁ δοὺξ εἰς τὸ Χαρσιανὸν κατῆλθεν οὗτος ὁ προῤῥηθεὶς Μελίας, καὶ τὸ παλαιὸν κάστρον τὴν Λυκανδὸν ἐκράτησε, καὶ ἔκτισεν αὐτὸ καὶ ὠχυροποίησε, καὶ ἐκεῖσε ἐκαθέσθη, καὶ ὠνομάσθη παρὰ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως κλεισοῦρα. Καὶ μετὰ τοῦτο διεπέρασεν ἀπὸ Λυκανδοῦ εἰς τὸ ὄρος τῆς Τζαμανδοῦ, κἀκεῖσε τὸ νῦν ὂν κάστρον ἔκτισε· καὶ ὡσαύτως κἀκεῖνο κλεισοῦρα ἐκαλεῖτο. Ἐκράτησε δὲ καὶ τὸ Συμπόσιον ποιήσας αὐτὸ τουρμαρχάτον. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου, τοῦτο πρῶτον, συνούσης αὐτῷ καὶ Ζωῆς τῆς μητρὸς αὐτοῦ, γέγονεν ἡ Λυκανδὸς στρατηγίς, καὶ πρῶτος Λυκανδοῦ στρατηγὸς ὠνομάσθη ὁ πατρίκιος Μελίας, δηλονότι τῷ τότε καιρῷ αὐτοῦ κλεισουριάρχου ἐν Λυκανδῷ τυγχάνοντος. Ὁ δὲ αὐτὸς Μελίας διά τε τὴν συνοῦσαν αὐτῷ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ῥωμαίων πίστιν, καὶ τὰς πολλὰς καὶ ἀπείρους αὐτοῦ κατὰ Σαρακηνῶν ἀνδραγαθίας, μετέπειτα μάγιστρος ἐτιμήθη.

Quod ab Abaram turmam attinet, ea sub Se- C bastiæ themate erat; imperante vero Romano Clusura facta est. Statutum autem antiquitus fuit, ut Capitaneus Mardaitarum Attaliæ ab imperatore designaretur; unde etiam à Leone beatissimo imperatore designatus fuit Stauracius cognomento Platys, qui aliquandiu quidem illic egit, sed tributa non recte ordinavit. Cum enim Eustathius protospatharius et asecretis in Cibyrrhæotarum thema Vicarius missus esset, æmulatio quædam et contentio inter ipsos exorta est: quippe Stauracius

Ἰστέον ὅτι ἡ Ἄβαρα τοῦρμα ἦν ὑπὸ τὸ θέμα Σεβαστείας· ἐπὶ δὲ Ῥωμανοῦ δεσπότου γέγονε κλεισοῦρα. Ἰστέον ὅτι τύπος ἐκράτησε παλαιὸς, τὸν κατεπάνω Μαρδαϊτῶν Ἀτταλίας παρὰ τοῦ βασιλέως δηλονότι προβάλλεσθαι· διὸ καὶ παρὰ Λέοντος τοῦ μακαριωτάτου βασιλέως κατεπάνω προεβλήθη Σταυράκιος ὁ Πλατὺς ἐπονομαζόμενος· ὃς χρόνους μὲν διέτριψεν ἱκανοὺς, οὐχὶ καλῶς δὲ καὶ τὰ τέλη διέθηκε. Τοῦ γὰρ πρωτοσπαθαρίου Εὐσταθίου καὶ ἀσηκρῆτις ἐν τῷ τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν θέματι ἐκ προσώπου ἀποσταλέντος (30), φθόνοι τινὲς ἀναμεταξὺ τούτων

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(29) Editi perperam habent, ὅτι προσοδίαν μελετᾷ, etc. sed optime Meursius emendat.

(30) Perperam hæc Meursius sic interpretatur; *Cum enim Eustathius Ecprosopi F. Asecretis in Cibyrrhæotarum thema mitteretur*. Ἐκ προσώπου quippe non est nomen proprium, ut putavit Meursius, sed sicuti Græcis recentioribus πρόσωπον *nomen* et *persona* dicitur, ita ἐκ προσώπου, *Qui vices alterius obit, Vicarius, Legatus*. Scholiastes Theophili Antecess. lib. I, tit. 26, Ληγάτῳ, ἤγουν τῷ ἐκ προσώπου. Matthæus Blastares litt. E. cap. 2, Λεγάτους εἶχεν ὁ πάπας, οἱονεὶ ἐκ προσώπου αὐτοῦ· τοῦτο γὰρ καθ' Ἕλληνας ἡ λέξις δηλοῖ. Et sic passim alii scriptores Græci recentiores. Cæterum Eustathius hic Argyrus Leonis pater fuit, ut scribit paulo superius idem Porphyrogenitus, et Romani Argyri imperatoris avus.

καὶ μάχαι γεγόνασιν· ὅτε γὰρ Σταυράκιος ὁ Πλατὺς A εἰς τὸν πατρίκιον Ἡμέριον καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου θαῤῥῶν, ὡς ἅτε παρ' αὐτοῦ εἰς τὸν βασιλέα μεσιτευθεὶς, τῷ ἐκ προσώπου Εὐσταθίῳ ἀντέπιπτε, καὶ μάλιστα ἐναντίως εἶχεν, ἐν οἷς αὐτὸν ἑώρα ἔξω τοῦ δέοντός τι διαπραττόμενον ἢ καὶ προστάττοντα. Ὅτε δὲ πάλιν ὁ ἐκ προσώπου Εὐστάθιος πρὸς τὸν Σταυράκιον διέκειτο ἐχθρωδῶς, καὶ πολλὰς κατ' αὐτοῦ ἐπιθέσεις καὶ μηχανὰς ἐπλάττετο. Ὅθεν αἰτίας ὁ προῤῥηθεὶς Εὐστάθιος κατὰ τοῦ Σταυρακίου ἀνήγαγεν, ὡς Τὸ τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν θέμα δύο στρατηγοὺς ἔχειν οὐ δύναται, δηλονότι ἐμὲ καὶ τὸν Σταυράκιον καὶ κατεπάνω Μαρδαϊτῶν· ἀλλὰ γὰρ ἐμοῦ προστάττοντος καὶ διοικεῖν ἐθέλοντος, ἄλλα ποιεῖν ὁ κατεπάνω Μαρδαΐτων βούλεται, καὶ αὐτεξούσιος ὢν τὰ αὐτῷ δοκοῦντα μανικῶς διαπράττεται. B Ἀνήγαγε δὲ καὶ ἄλλας ψευδολογίας τινὰς, καὶ πολλὰς μηχανὰς κατ' αὐτοῦ συνεῤῥάψατο, τὰς μὲν πιθανῶς συνθεὶς, τὰς δὲ συκοφαντικῶς τε καὶ μανικῶς ἀναπλασάμενος. Καὶ οὗτος δηλονότι τῷ πατρικίῳ Ἡμερίῳ καὶ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου θαῤῥῶν ταῦτα ἔγραψεν. Ἐπὶ δὲ τῷ τότε καιρῷ φίλος Εὐσταθίου μᾶλλον ἦν ὁ πατρίκιος Ἡμέριος, ἤπερ Σταυρακίου, κἂν ὕστερον ἔχθραν θέντες ἀμφότεροι ἔχθρας ἀνάμεστοι καὶ μανίας πλήρεις γεγόνασι. Τὴν οὖν τοιαύτην ἀναφορὰν Εὐσταθίου δεξάμενος ὁ βασιλεὺς, καὶ τῇ αἰτήσει τοῦ πατρικίου Ἡμερίου πεισθεὶς, δέδωκε τὴν τοῦ τοιούτου κατεπάνω ἐξουσίαν τῷ πρωτοσπαθαρίῳ Εὐσταθίῳ τῷ ἐκ προσώπου. Τῷ δὲ μακαρίῳ βασιλεῖ τὸν βίον ἀπὸ τῶν C κάτω (31) πρὸς τὰ ἄνω μετηλλαχότος, Ἀλέξανδρος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος ἀρχῆς ἐγκρατὴς γεγονὼς, ὡς πάντας τοὺς ὑπὸ τοῦ μακαρίου βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ προκληθέντας ἔν τισιν ἀρχαῖς διεδέξατο, χαιρεκάκοις καὶ κακοβούλοις ἀνδράσι πεισθεὶς, οὕτω δὴ καὶ τὸν προῤῥηθέντα Εὐστάθιον διεδέξατο, καὶ ἀντ' αὐτοῦ πεποίηκεν ἕτερον. Ὁ γὰρ Χασὲ ἐκεῖνος ὁ ἐκ Σαρακηνῶν τῷ γένει ὁρμώμενος, Σαρακηνὸς δὲ τῷ ὄντι τῇ γνώμῃ καὶ τῷ τρόπῳ καὶ τῇ λατρείᾳ διατελῶν, ὁ τοῦ πατρικίου Δαμιανοῦ δοῦλος, ἐπεὶ πολλὴν παῤῥησίαν εἶχε τῷ τότε καιρῷ, ὁ πρωτοσπαθάριος οὗτος Χασὲ πρὸς τὸν κῦριν Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα, ὡσαύτως καὶ ὁ πρωτοσπαθάριος Νικήτας ὁ ἀδελφὸς τοῦ Χασὲ, ὁ καὶ τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν στρατηγὸς γεγονὼς παρὰ τοῦ D αὐτοῦ κυροῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως. Ὁ Νικήτας οὖν οὗτος ὁ ἀδελφὸς τοῦ προῤῥηθέντος Χασὲ τὸν βασιλέα ᾐτήσατο, ὅτι Ὡς ἀρχαῖόν σου φίλον εὐεργετεῖν με πρέπον ἐστὶν, ἓν δὲ πρὸς τὴν βασιλείαν σου αἴτημα ἔχω, καὶ δίκαιόν ἐστιν εἰσακοῦσαί μου. Τοῦ δὲ βασιλέως διαπορουμένου καὶ ἀντερωτῶντος, τί ἂν εἴη τοῦτο τὸ αἴτημα, καὶ ὅπερ ἐὰν ἐστὶν ὑπακοῦσαι ὑποσχομένου (32), ὁ προῤῥηθεὶς Νικήτας ᾐτή-

A Platys Hemerio Praticio et Logothetæ cursus publici confidens, utpote quo intercedente imperatori conciliatus erat, Eustathio Vicario se opposuit, atque omnino ei contrarium se præbuit, ubi præter decorum committentem aut præcipientem aliquid videbat. Vicissim Eustathius Vicarius male erga Stauracium affectus multas adversus ipsum fraudes machinabatur, et querelas contra eum producebat, in Cibyrrhæotarum themate duos prætores esse non posse, se videlicet et Stauracium Mardaitarum capitaneum; quippe cum alia ipse juberet, statueretque, alia Mardaitarum capitaneus facere vellet, et quasi sui juris esset ea quæ ipsi viderentur amenter peragere. Produxit item alia quædam mendacia, et multas contra eum fraudes excogitavit; B quædam probabiliter quidem, quædam vero per calumniam amenter confingens. Atque hæc quidem Hemerio patricio et logothetæ cursus publici confisus scribebat. Et is sane tunc temporis Eustathio magis quam Stauracio favebat, etsi postea inimici ambo infestissimi fuerint. Ejusmodi igitur Eustathii relatione accepta imperator, et Hemerii patricii petitione persuasus, capitanei istius dignitatem protospathario Eustathio vicario dedit. Sed ad superos elato beato illo imperatore, Alexander ejus frater imperio potitus ferme omnes a fratre imperatore defuncto honoribus auctos in ordinem redegit, hominum malignorum pravis consiliis persuasus; et sic Eustathio, quem diximus, C honorem non itidem prorogavit, sed alium ipsi substituit. Nam protospatharius Chase ille a Saracenis genus ducens, et re ipsa eorum quoque sententiam, mores, ac cultum retinens, Damiani patricii servus, plurimum tunc gratia valebat apud Alexandrum imperatorem, quemadmodum et protospatharius Nicetas ejus frater, qui etiam Cibyrrhæotarum prætor ab eodem imperatore factus fuit. Hic **138** igitur Nicetas prædicti Chase frater imperatorem compellavit, oportere sibi ut amico veteri beneficium conferri, esse autem unum quod ab ejus majestate peteret, in quo exaudiri deberet: imperatore vero ambigente, interrogantque quidnam illud esset, et pollicente ipsum id, quidquid tandem esset, impetraturum esse, respondit: D Ut filius meus capitaneus Mardaitarum Attaliæ creetur; ejusque petitioni satisfaciens imperator, Abercium Spatharocandidatum Nicetæ Protospatharii filium, in processu introductum in Triclinium aureum Mardaitarum Attaliæ capitaneum designavit; quemadmodum antea beatus Leo imperator Stauracium Platyn cognominatum. Et eo quidem ritu, ut initio dixi, antiquitus ab imperatore Mardaitarum capitaneus designabatur. Scien-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(31) Sic ex ms. codice. Et paulo infra ὃς pro ὡς perperam legitur in mss. et in editis; sed optime emendat Meursius; qui perperam tamen hunc locum interpretatur sic: *qui omnes a fratre defuncto honoribus auctos continuavit*, etc. Lege potius *in ordinem redegit*; quod quidem facile et sequentia suadent.

(32) Ita ms. codex. In editis perperam legitur, καὶ ὅπερ ἐὰν ἐστὶν ὑποσχομένον, etc.

dum autem sub Theophilo imperatore Accubitorem fuisse Scholasticium Ostiarium, et sub Michaele ejus filio Damianum patricium, et post eum sub eodem Basilium qui postea Christi amans imperator fuit. Sed sub Basilio Christi amante imperatore quoad usque regnavit nullus fuit accubitor; verum imperante Leone iterum hac dignitate ornatus est Samonas patricius, et post eum sub eodem imperatore Constantinus patricius. Alexandro autem imperium tenente accubitor creatus fuit Barbatus patricius; et sub Constantino Christi amante imperatore rursum Constantinus patricius fuit, cujus antea mentionem feci sub Domino Leone. Sub Romano imperatore hunc honorem tenuit Theophanes patricius; sub Constantino autem iterum Basilius patricius. Sub imperatore illo Christi amantissimo, et perpetua memoria digno Leone Ctenas ille vixit, clericus ætate gravis, et omnino dives, novæ Ecclesiæ domesticus, qui canendo omnes sui temporis antecellebat. Hic Samonæ patricio, qui tunc temporis accubitor erat, persuasit, uti pro se apud imperatorem intercederet, ut protospatharius fieret, et camasum ferret, ac in Lausiacum progrederetur, sederetque veluti protospatharius, rogamque acciperet libram unam, se hujus rei causa imperatori daturum libras quadraginta. At imperator recusabat, dicens fieri non posse, et majestate sua indignum, clericum fieri protospatharium. Quod cum ex Samona patricio idem ille Ctenas intellexisset, ad quadraginta libras inaurium par unum adjecit libris decem æstimatum; et mensulam cælatam ex argento non signato inauratam, et sculptam, cujus item pretium erat decem librarum. Persuasus **139** imperator Samonæ patricii et accubitoris precibus, libras illas auri quadraginta, et inaurium par accepit, et mensulam cælatam ex argento non signato inauratam; quod totum Ctenæ donum sexaginta librarum erat, fecitque eum protospatharium, et rogam dedit libræ unius. Vixit autem hic Ctenas post acceptum protospatharii honorem annos duos, et tunc obiit, cum singulis annis unius libræ rogam accepisset.

A σατο, ὅτι Τὸν υἱόν μου αἰτοῦμαι ἵνα ποιήσῃ ἡ βασιλεία σου κατεπάνω τῶν Μαρδαϊτῶν Ἀτταλίας· οὕτινος ὁ βασιλεὺς τῇ αἰτήσει πεισθεὶς, ἐπὶ προελεύσεως εἰσαγαγὼν ἐπὶ τοῦ Χρυσοτρικλίνου τὸν υἱὸν τοῦ πρωτοσπαθαρίου Νικήτα τὸν Σπαθαροκανδιδᾶτον Ἀβέρκιον, προεβάλετο αὐτὸν κατεπάνω τῶν Μαρδαϊτῶν Ἀτταλίας, καθὼς καὶ ὁ μακάριος Λέων ὁ βασιλεὺς πρότερον Σταυράκιον τὸν Πλατὺν ἐπονομαζόμενον. Καὶ ὁ ἐξ ἀρχῆθεν παλαιὸς ἔχων τύπος, καθὼς ἐν ἀρχαῖς εἴρηται, ὑπὸ τοῦ βασιλέως προβάλλεσθαι τὸν κατεπάνω Μαρδαϊτῶν. Ἰστέον ὅτι ἐπὶ βασιλέως τοῦ Θεοφίλου παρακοιμώμενος γέγονε σχολαστίκιος ὀστιάριος· ἐπὶ δὲ Μιχαὴλ υἱοῦ Θεοφίλου παρακοιμώμενος Δαμιανὸς πατρίκιος· καὶ μετὰ τοῦτον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γέγονε παρακοιμώμενος B Βασίλειος ὁ φιλόχριστος βασιλεύς. Ἐπὶ δὲ τοῦ Βασιλείου φιλοχρίστου δεσπότου παρακοιμώμενος οὐ γέγονε δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς βασιλείας. Ἐπὶ δὲ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου παρακοιμώμενος γέγονε Σαμῶνας ὁ πατρίκιος· καὶ μετὰ τοῦτον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως γέγονε Κωνσταντῖνος ὁ πατρίκιος. Ἐπὶ δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως γέγονε παρακοιμώμενος πατρίκιος Βαρβάτος. Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου γέγονε πάλιν Κωνσταντῖνος πατρίκιος ὁ προῤῥηθεὶς ἐπὶ Λέοντος δεσπότου. Ἐπὶ δὲ Ῥωμανοῦ δεσπότου Θεοφάνης πατρίκιος· ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου τὸ δεύτερον γέγονε Βασίλειος πατρίκιος. Ἰστέον ὅτι ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου καὶ ἀειμνήστου βασιλέως ἦν ὁ Κτενᾶς C ἐκεῖνος γέρων κληρικὸς πάνυ πλούσιος, ὅστις ἦν καὶ δομέστικος εἰς τὴν Νέαν Ἐκκλησίαν· ὑπῆρχε δὲ τεχνίτης εἰς τὸ ᾆσμα, οἷος τῷ τότε καιρῷ ἕτερος οὐκ ἦν. Ὁ δὲ αὐτὸς Κτενᾶς τὸν πατρίκιον Σαμωνᾶν (33) ἐδυσώπησε τῷ τότε καιρῷ παρακοιμωμένου αὐτοῦ ὄντος μεσιτεῦσαι αὐτὸν εἰς τὸν βασιλέα τοῦ γενέσθαι πρωτοσπαθάριον, καὶ φορεῖν ἐπικούτζουλον (34), καὶ προέρχεσθαι εἰς τὸν Λαυσιακὸν, καὶ καθέζεσθαι ὡς πρωτοσπαθάριον, καὶ ῥογεύεσθαι αὐτὸν λίτραν μίαν, καὶ ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ἀντιλήψεως δοῦναι τῷ βασιλεῖ λίτρας τεσσαράκοντα. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἠνέσχετο τοῦτο ποιῆσαι, λέγων (35) τῶν ἀδυνάτων τυγχάνειν, καὶ Εἰς μεγάλην ἀδοξίαν τῆς βασιλείας μου κληρικὸν γενέσθαι πρωτοσπαθάριον. Ἀκούσας δὲ ὁ αὐτὸς Κτενᾶς παρὰ τοῦ πατρικίου Σαμωνᾶ ταῦτα, προσέθηκεν εἰς τὰς τεσσαράκοντα λίτρας καὶ σχολαρίκια (36) ζυγὴν μίαν ἐκτιμηθεῖσαν λίτρας δέκα, καὶ τραπεζίου ἄσημιν ἔνζωδον (37) διάχρυσον ἀνάγλυφον ἐκτιμηθὲν καὶ αὐτὸ λίτρας δέκα, καὶ δυσωπηθεὶς ὁ βασιλεὺς τῇ παρακλήσει τοῦ πατρικίου Σαμωνᾶ καὶ παρακοιμωμένου, ἀνελάβετο τὰς τεσσαράκοντα τοῦ χρυσίου λίτρας, καὶ τὴν ζυγὴν τὰ σχολαρίκια, καὶ τοῦ τραπεζίου τὸ ἀνάγλυφον καὶ διάχρυσον ἄσημιν, ὡς γενέσθαι τὸ πᾶν δόμα τοῦ αὐτοῦ Κτενᾶ λίτρας ἑξήκοντα. Τότε ἐποίησεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς πρωτοσπαθάριον, καὶ ἐρογεύθη τῷ

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(33) Samonas hic erat Agarenus spado et Leoni D imperatori carus ob detectam Basilii conjurationem; a quo etiam Protospatharii honore auctus fuit; ὁ δὲ Σαμωνᾶς ἐτιμήθη πρωτοσπαθάριος, καὶ ᾠκειώθη τῷ βασιλεῖ, ut scribit Zonaras in eodem Augusto pag. 177. Meminit etiam hujus Samonæ Gregorius in Vita sancti Basilii Junioris n° 111.

(34) *Camasus* Vide Gloss. Græc. Ducangii v. Κούτζουλον. De Lausiaco autem palatio pluribus egimus lib. I. Comment. in Antiquitates CP.

(35) Sic ex ms. codice. Perperam habetur in editis, τοῦτον ποιῆσαι λέγειν· sed optime Meursius emendat.

(36) Σχολαρίκιον, *inauris*. Vide Ducangii Gloss. Græc.

(37) Sic ex ms. Locus in editis mutilus. Ἀσίμιν autem et ἀσήμιν, *Argentum non signatum*. Vide Gloss. Græc. Ducangii.

χαιρῷ ἐκείνῳ λίτραν μίαν. Ἔζησε δὲ ὁ αὐτὸς Κτενᾶς μετὰ τὸ τιμηθῆναι αὐτὸν πρωτοσπαθάριον ἔτη δύο, καὶ ἐτελεύτησεν· ἐρογεύθη δὲ τὰ δύο ἔτη ἀνὰ λίτραν μίαν (38).

ΚΕΦΑΛ. ΝΑ'.

Περὶ τοῦ τίνι τρόπῳ γέγονε τὸ βασιλικὸν δρομώνιον· καὶ περὶ τῶν ἀκαράβων τοῦ αὐτοῦ δρομωνίου· καὶ ὅσα περὶ τοῦ πρωτοσπαθαρίου τῆς φιάλης.

Ἰστέον ὅτι μέχρι τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ ἀοιδίμου καὶ σοφωτάτου βασιλέως οὐκ ἦν βασιλικὸν δρομώνιον ἐν ᾧ εἰσήρχετο ὁ βασιλεύς, ἀλλ' εἰς ῥούσιον ἀγράριον (39) εἰσήρχετο πλὴν ἐπὶ Βασιλείου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου, ὅτε ἐπῆλθεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς εἰς τὰ θέρμα τῆς Προύσης, καὶ πάλιν ὅτε ἀπῆλθε θεάσασθαι τὸ γεφύριον τοῦ Ῥηγίου, δηλονότι τῇ κελεύσει αὐτοῦ καὶ προνοίᾳ κτιζόμενον, εἰς δρομώνιον εἰσῆλθε, καὶ ἕτερον δρομώνιον ἠκολούθει ὄπισθεν. Οἱ δὲ ἐν αὐτῷ εἰσελθόντες ἐλάται ὑπῆρχον ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ ἀγραρίου, καὶ ἀπὸ τῶν Στενιτῶν πλωΐμων. Τὸ γὰρ παλαιὸν εἶχε τὸ Στενὸν (40) χελάνδια βασιλικὰ πλώϊμα μέχρι τῶν δέκα. Ἐπεὶ δὲ ὁ μακάριος βασιλεὺς ὅλα τὰ πλείονα αὐτοῦ μεταστασίματα (41) εἰς τὰς Πηγὰς ἐποίει, διὰ τὸ καὶ ὑπ' αὐτοῦ κτισθῆναι τὰ τοιαῦτα παλάτια, ὁμοίως καὶ εἰς τὸ Ἕβδομον καὶ εἰς τὴν Ἱέρειαν, καὶ εἰς τὴν Βρύαν, εἰσήρχετο εἰς τὸ ἀγράριον κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον. Ὅτε δὲ εἰς μακρότερον ἀπῄει πρόκενσον, οἷον εἰς τὰ θέρμα τῆς Προύσης, καὶ εἰς ἐπιτήρησιν τοῦ Ῥηγίου τῆς γεφύρας, εἰσῄει, καθὼς προείρηται, εἰς δρομώνιον, καὶ ἠκολούθει ἕτερον δρομώνιον, διότι καὶ πλείονας ἄρχοντας εἰσέρχεσθαι μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς ὑπολοίπους εἰς τὸ δεύτερον δρομώνιον. Ὁ δὲ ἀοίδιμος καὶ σοφώτατος Λέων ὁ βασιλεὺς φιλοτιμώτερόν πως πρὸς τοὺς μαγίστρους καὶ πατρικίους καὶ οἰκείους συγκλητικοὺς διακείμενος, καὶ θέλων ἀεὶ τοῦτο συγχαίρεσθαι, λογισάμενος μὴ ἐπαρκεῖν εἰς ὑποδοχὴν πλειόνων ἀρχόντων τὸ ἀγράριον, ἐποίησε δρομώνιον, καὶ δὴ ἀπαύστως εἰσήρχετο ἐν αὐτῷ ὁπουδὰν ἐβούλετο ἀπελθεῖν. Συνήρχοντο δὲ μετὰ αὐτοῦ οἵους ἂν ἐβούλετο τῶν ἀρχόντων, ἀπό τε μαγίστρων καὶ πατρικίων· κατὰ τύπον γὰρ ἐν τῷ ἀγραρίῳ οὐδεὶς ἕτερος εἰσήρχετο μετὰ τοῦ βασιλέως, εἰ μὴ ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης, καὶ ὁ δρουγγάριος τοῦ πλωΐμου, καὶ ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου, καὶ ὁ ἑταιρειάρχης, καὶ ὁ μυστικός, καὶ ὁ τῶν δεή-

A

CAPUT LI.

De imperiali dromonio, quomodo factum sit, et de protocarabis ejus; item de protospathario phialæ.

Sciendum est quod usque ad tempora Leonis præclari sapientissimique imperatoris dromonium imperiale, quo veheretur imperator, nullum erat; sed agrarium tantum russæum; præterquam sub Basilio Christi amante imperatore: quippe idem imperator cum ad Prusæ thermas, ac rursum ad Rhegii pontem videndum abiret, quem exstrui ipse jusserat, dromonium conscendit, quod alterum dromonium sequebatur: remiges vero qui in eo, ex imperiali agrario erant, et ex nautis Stenitis. B Ab antiquo enim in Steno chelandia imperialia navigationi instructa decem erant. Cum vero beatæ memoriæ imperator plerumque ad Pegana migraret, quod ea palatia ab eo ædificata essent, similiter in Hebdomum, in Hieriam, et in Bryantem, agrarium de more prisco ingrediebatur: at cum longiorem aliquam profectionem susciperet, veluti ad Prusæ thermas, et ad Rhegii pontem videndum, dromonium, ut antea dictum est, conscendebat; sequebaturque alterum dromonium, in quo reliquus comitatus esset, cum in priori una cum imperatore essent plerique principes. Sed Leo ille præclarus ac sapientissimus imperator benignius erga magistros, patricios, et consiliarios suos affectus, gratificarique eis hac in re cupiens, cum ad plerosque principes excipiendos non sufficere agrarium C videret, dromonium fieri curavit, eoque semper usus est quocunque demum proficisci vellet: et comitabantur e principibus, magistris, patriciis, quoscunque vellet. In agrario enim ritu solito nemini cum eo esse licebat, nisi Drungario excubiarum, Drungario rei navalis, Logothetæ cursus publici, Hetæriarchæ mystico, magistro libellorum supplicum, domestico scholarum, si in urbe **140** esset, accubitori, protovestiario, et e cubiculariis quos imperator jussisset. Hac itaque de causa Leo ille præclarus ac sapientissimus imperator dromo-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(38) Sic ex ms. Perperam legitur in editis, ἀνὰ λίτρας χιλίας.

(39) Ἀγράριον imperatoris non solum tectum erat, uti describitur ab Anna Comnena, sed et purpureum, vel rubeum, ac velis et aulæis ejusdem coloris pariter instructum, unde ῥούσιον appellatum; in quo quidem nemini esse licebat, præterquam Drungariis excubiarum, et rei navalis, et aliquot aliis ex primariis Palatii officialibus, quos imperator deligebat.

(40) Stenum nuncuparunt primum Græci totum illud maris fretum quod Byzantium inter et Pontum interjacet; quod quidem trecentis plus minus stadiis in longitudinem patet. Deinde vero scriptores recentiores Stenum pro ipso Steni littore passim usurparunt; proinde Europæanum illud littus, a capite Portus Ceratini, ubi exstitit monasterium Sancti Mamantis, ad ostia Ponti Euxini, *Stenum* D dictum fuit. Et hac quidem nomenclatura donatur is potissimum maritimus tractus, qui supra Galatam, ad Freti caput urbi objacet. Cæterum a Steno Stenitas dictos nautas, qui supra Stenum chelandia, seu alia navigia ducebant tradit idem Porphyrogenitus.

(41) Ita ms. codex. Editi habent, μεταστήματα. Μεταστάσιμα, μεταστάσιμον, et μεταστάσεις dictæ solemnes imperatorum *Processiones*, cum scilicet e magno palatio in alia palatia secedebant, cum omni imperatorio comitatu, ut auctor est Luitprandus in Legat. *His ergo tribus hebdomadibus habuit Nicephorus extra Constantinopolim* μετάστασιν, *id est, stationem, in loco qui dicitur* εἰς Πηγήν, *id est, ad Fontes*, etc. Vide quæ de Palatio Pegano, de Hebdomo, de Hieria, et de Byrante adnotamus supra in Comment. in Antiquitates CP.

nium fecit; et aliquanto post alterum quoque dromonium fieri curavit, quod secundum appellatum semper nomen retinuit. Sæpe enim imperator hic longiora itinera instituebat, veluti Nicomediam, aut Olympum versus, et Pythia; quamobrem etiam hæc dromonia paravit in suum ac principum suorum usum, ac commodum. Frequenter vero cum non ita longe profecturus esset, partem unam in hippodromo relinquebat ad palatii custodiam, quia ibi jam ex antiquo more numeri cohors cum scholarum domestico in præsidio agere solebant; cumque in hippodromo manerent ritu solito, una cum imperatoribus in processum pergebant. Primitus vero etiam imperiale officium gerebat phialæ protospatharius, habebatque sub sua potestate remiges omnes agrariorum imperatoris tam russæorum quam nigrorum, exceptis iis quæ ad Augustam pertinebant; ista enim sive russæa, sive nigra, sub ipsius mensæ domestico erant. Sed cum sub Leone præclaro illo ac sapientissimo imperatore dromonia primum conficerentur, imperiali jussu, eorum etiam remiges protospatharii phialæ arbitrio subjecti fuere: isque quotidie ex veteri consuetudine sub vesperam descendens, considebat in phiala, unde et protospatharii phialæ nomen accepit, ac inter agrariorum dromoniorumque remiges sibi subjectos lites judicabat, atque jus dicebat administrabatque: et si quid præter decorum commisisse aliquem comperisset, aut injuriam cuipiam fecisse, vel officium suum deseruisse, eum flagris acriter excipiebat. Et, ut dictum est, omnes remiges dromoniorum agrariorumque imperialium, tam russæorum quam nigrorum, sub potestate erant ac cura protospatharii phialæ; sed Augustæ agraria sive russæa, sive nigra ad mensæ ipsius domesticum pertinebant, ita tamen ut ille muneris sui rationem non Augustæ redderet, sed imperatori. Sub Leone autem præclaro illo ac sapientissimo imperatore phialæ protospatharius erat Joannes cognomento Thalasson, post quem Podaron, cui successit Leo Armenius, Arsenii protospatharii et manclabitæ pater. Hi vero, nempe protospatharius Podaron, et Leo Armenius protelatæ fuerunt Nasar pratricii, et rei navalis drungarii; et sub Basilio Christi amantissimo imperatore a re navali translati, protelatæ agrarii imperatorii effecti sunt; sub Leone vero 141 præclaro sapientissimoque imperatore, cum dromonia is fecisset, propter eorum fortitudinem, reique maritimæ peritiam, protocarabi facti sunt;

A σεων, καὶ ὅτε παρῆν ἐν τῇ πόλει καὶ ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, καὶ ὁ παρακοιμώμενος, καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος, καὶ ἐκ τῶν κοιτωνιτῶν οὓς ἂν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεύς. Δι' οὖν τὸν τρόπον τοῦτον ἐποίησε Λέων ὁ ἀοίδιμος καὶ σοφώτατος βασιλεὺς τὸ δρομώνιον, καὶ μετά τινα καιρὸν ἐποίησε καὶ ἕτερον δρομώνιον, ὃ καὶ δεύτερον προσηγορεύθη, καὶ ἀκολούθως ὠνομάσθη. Καὶ γὰρ εἰς μακρόκενσα (42) ἀπῄει ὁ μακάριος οὗτος βασιλεύς· οἷον εἰς Νικομήδειαν, εἰς τὸν Ὄλυμπον, εἰς τὰ Πύθια· καὶ διὰ τοῦτο ἐπετηδεύσατο τὰ δύο δρομώνια εἰς ὑπηρεσίαν καὶ ἀνάπαυσιν αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ. Πολλάκις γὰρ ἐξερχομένου αὐτοῦ εἰς τὰ πλησίον πρόκενσα, τὴν μίαν οὐσίαν κατελίμπανεν εἰς τὸν ἱππόδρομον πρὸς φύλαξιν τοῦ παλατίου, διὰ τὸ τάγμα τοῦ ἀριθμοῦ (43) κατὰ τὸν ἐπικρατήσαντα παλαιὸν τύπον B μετὰ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν ταξιδεύειν, καὶ ἐναπομένοντες (44) εἰς τὸν ἱππόδρομον συνεξιοῦσι κατὰ τύπον τοῖς βασιλεῦσιν εἰς τὰ πρόκενσα. Ὅτι ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν βασιλικὸν ὀφφίκιον ἦν τῷ πρωτοσπαθαρίῳ τῆς φιάλης· οὗτος δὲ ὁ πρωτοσπαθάριος τῆς φιάλης ἐπεκράτει καὶ εἶχεν ὑπ' αὐτὸν πάντας τοὺς ἐλάτας τῶν βασιλικῶν ἀγραρίων ῥουσίων τε καὶ μαύρων, ἄνευ τῶν ἀγραρίων τῆς Αὐγούστης· τὰ γὰρ ἀγράρια τῆς Αὐγούστης τά τε ῥούσια καὶ μαῦρα ἐπεκράτει καὶ ἐξουσίαζεν ὁ τῆς τραπέζης τῆς Αὐγούστης. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ ἀοιδίμου καὶ σοφωτάτου βασιλέως, καινουργηθέντα τὰ δρομώνια κελεύσει βασιλικῇ εἶχεν ὁ αὐτὸς πρωτοσπαθάριος τῆς φιάλης, καὶ τῶν τοιούτων δρομωνίων C τοὺς ἐλάτας ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ ἐξουσίαν. Ὁ οὖν προῤῥηθεὶς πρωτοσπαθάριος τῆς φιάλης καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ καθ' ἑκάστην δεῖλην ἀπὸ παλαιοῦ τύπου κατήρχετο καὶ ἐκαθέζετο ἐν τῇ φιάλῃ· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐλέγετο πρωτοσπαθάριος τῆς φιάλης· καὶ τὰς ἀναμεταξὺ δίκας τῶν ἐλατῶν τῶν τε ἀγραρίων καὶ τῶν δρομωνίων τῶν παρ' αὐτοῦ ἐξουσιαζομένων ἔκρινε, καὶ κατὰ τὸ δίκαιον ἐδίκαζέ τε καὶ ἐδιοίκει· καὶ ἡνίκα παρὰ τὸ δέον εὕρισκέ τινα ἢ ἐργαζόμενον ἤ τινα ἀδικοῦντα, ἢ εἰς τὴν ἰδίαν δουλείαν βαγεύοντα (45), τοῦτον διὰ μαγκλαβίων σφοδρῶν ὑπεξῄρχετο. Καὶ καθ' ὃν εἴρηται τρόπον πάντες οἱ τῶν δρομωνίων ἐλάται, καὶ οἱ τῶν τοῦ βασιλέως ἀγραρίων, τῶν ῥουσίων καὶ τῶν μαύρων, ὑπὸ τὴν χεῖρα καὶ τὴν θεωρίαν ὑπῆρχον τοῦ πρωτοσπαθαρίου τῆς D φιάλης. Τὰ δὲ τῆς Αὐγούστης ἀγράρια τά τε ῥούσια καὶ μαῦρα ὑπὸ τὴν χεῖρα καὶ τὴν ἐφορίαν ὑπῆρχον τῶν τῆς τραπέζης τῆς Αὐγούστης, δηλονότι τὸν λόγον τῶν ἀγραρίων τούτων ποιοῦντος τοῦ τῆς τραπέζης, οὐχὶ πρὸς τὴν Αὐγοῦσταν, ἀλλὰ πρὸς τὸν βα-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(42) Μακρόκενσον, *Longior secessus*, quasi μακρὸν πρόκενσον, cum scilicet imperator in remotiora palatia cum toto comitatu proficiscebatur, ut in iis moram ageret. Paulo supra aliis verbis, μακρότερον πρόκενσον, cui opponit τὸ πλησίον πρόκενσον.

(43) Ἀριθμός, *numerus*, *cohors militaris*. Vide Ducangii Gloss. Græc.

(44) Ita ex ms. codice. Perperam legitur in editis, κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον ἐπικρατῆσαν μετὰ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν ταξιδεύειν, καὶ ἐναπομένοντος, etc.

(45) Βαγεύειν, *vagari*. Suidas: Βαγεύειν, πλανητεύειν. Μαγκλάβιον autem *clava*, *baculus*, quo quis percutitur; unde et interdum pro flagello quo feriuntur rei accipitur. Vide Ducangii Gloss. Græc.

σιλέα. Ἐπὶ δὲ Λέοντος τοῦ ἀοιδίμου καὶ σοφωτάτου A βασιλέως ἦν πρωτοσπαθάριος τῆς φιάλης ὁ Ἰωάννης, οὗ τὸ ἐπίκλην ὁ Θαλάσσων, καὶ μετ' αὐτὸν γέγονεν ὁ πρωτοσπαθάριος ὁ Ποδάρων, καὶ μετ' ἐκεῖνον ὁ πρωτοσπαθάριος Λέων ὁ Ἀρμένης, ὁ τοῦ πρωτοσπαθαρίου Ἀρσενίου καὶ μαγκλαβίτου πατὴρ (46). Οὗτοι δὲ ὅ τε ὁ πρωτοσπαθάριος Ποδάρων, καὶ ὁ Λέων ὁ Ἀρμένης πρωτελάται γεγόνασι τοῦ πατρικίου Νάσαρ καὶ δρουγγαρίου τοῦ πλωΐμου· καὶ ἐπὶ Βασιλείου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου ἀνῆξαν ἀπὸ τοῦ πλωΐμου καὶ γεγόνασι πρωτελάται τοῦ ἀγραρίου τοῦ βασιλέως· ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ ἀοιδίμου καὶ σοφωτάτου βασιλέως, ἡνίκα καὶ τὰ δρομώνια ἐποίησε, διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν, καὶ τὴν ἐμπειρίαν τῆς θαλάσσης, ἐποίησεν αὐτοὺς πρωτοκαράβους· καὶ περιστάσεως γενομένης, εἰσήγαγεν ὁ βασιλεὺς B τῶν δύο δρομωνίων τοὺς ἐλάτας μετὰ τῶν δύο πρωτοκαράβων τοῦ πρώτου δρομωνίου εἰς χελάνδια πλώϊμα, δοὺς αὐτοῖς ἐξόπλισιν πολλὴν καὶ ἀναγκαίαν, οἷον σκουτάρια, δόρκας (47), κλιβάνια κάλλιστα, καὶ ἄλλα ὅσα ἐπιδέονται πλώϊμοι στρατιῶται ἐπιφέρεσθαι· καὶ ἀνελάβετο αὐτοὺς ὁ πατρίκιος Εὐστάθιος καὶ δρουγγάριος τοῦ πλωΐμου μετὰ τοῦ βασιλικοῦ στόλου, καὶ ἀπῄει κατὰ τῶν ἐναντίων. Τοῦτο δὲ ὅλον (48) ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς διὰ τὸ ἀποβλέπειν τὸν πατρίκιον Εὐστάθιον καὶ δρουγγάριον τοῦ πλωΐμου πρὸς πόλεμον τῶν ἐναντίων, καὶ ἀντ' ἐκείνων ἐκυβέρνα τὸ βασιλικὸν δρομώνιον Μιχαὴλ ὁ γέρων καὶ συνετὸς ἐκεῖνος ὄντων αὐτῶν τῷ τότε (49) καιρῷ πρωτελατῶν. Οἱ δὲ ἐλαύνοντες εἰς τὰ δρομώνια ἕως C τῆς ἐλεύσεως τῶν βασιλικῶν ἐλατῶν ὑπῆρχον Στενῖται ἐκ τῶν οὐσιῶν τοῦ Στενοῦ. Ὅτε δὲ ὑπέστρεψαν ἐκ τοῦ ταξιδίου, πάλιν ἦσαν εἰς τὴν ἰδίαν δουλείαν καθὼς καὶ προϋπῆρχον. Τότε οἱονεὶ φιλοτιμούμενος ὁ βασιλεὺς τὸν πρωτοσπαθάριον τὸν Ποδάρωνα διὰ τὸ ἀνδραγαθῆσαι αὐτὸν καὶ εὐδοκιμῆσαι ὑπὲρ πάντας εἰς τὸν πόλεμον καὶ μαρτυρηθῆναι καὶ παρὰ τοῦ πατρικίου Εὐσταθίου καὶ δρουγγαρίου τοῦ πλωΐμου (50) ἕτερον τοιοῦτον μὴ εἶναι εἰς τὸ πλώϊμον ἐπί τε ἀνδρείᾳ καὶ διεγέρσει καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀρεταῖς, καὶ μάλιστα τῇ πρὸς τὸν βασιλέα εὐνοίᾳ καὶ ὀρθῇ πίστει, δέδωκεν αὐτῷ καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρωτοσπαθαρίου τῆς φιάλης. Διά τε τὸ εἶναι αὐτὸν ἀγράμματον, προστάξει τοῦ βασιλέως κατήρχετο D κριτὴς ἀπὸ τοῦ ἱπποδρόμου, καὶ συνεκαθέζετο μετὰ αὐτοῦ ἐν τῇ φιάλῃ καὶ ἔκρινε τοὺς ἐλάτας. Τὰ δὲ Αὐγουστιακὰ ἀγράρια, καθὼς προείρηται, ἐπεκράτει ὁ τῆς τραπέζης τῆς Αὐγούστης. Μετὰ τοῦτο δὲ προεβάλετο ὁ βασιλεὺς τόν τε Ποδάρωνα καὶ τὸν Λέοντα τὸν Ἀρμένην τοποτηρητὰς τοῦ βασιλικοῦ πλωΐμου· πρωτοκαράβους δὲ τοῦ δρομωνίου αὐτοῦ προεβάλετο

cum autem belli necessitas urgeret, utriusque dromonii remiges, cum duobus primi dromonii protocarabis in chelandia imperator introduxit, data iis armatura multiplici et necessaria, ut sunt scuta, pelles cervinæ, clibana pulcherrima, et alia quibus adscitis Eustathius patricius, reique navalis drungarius cum classe imperatoria contra hostes profectus est. Fecitque totum hoc Imperator, quia Eustathius patricius, reique navalis drungarius bellum cum hostibus gerere cogitabat; et interea vice illorum dromonium imperiale gubernabat Michael ille senex ac peritissimus omnium illius ævi protelatarum. Qui autem dromonia agitabant, usque dum imperatoris remiges venirent, Stenitæ erant Steni incolæ. Cum vero ex bellica expeditione redirent, pristina iterum officia præstabant. Et tunc honoris ergo imperator protospathario Podaroni, propter rem præclarissime gestam præ omnibus in bello, et quia Eustathius patricius reique navalis drungarius hoc illi testimonium perhibuerat, non esse alium in tota classe majore fortitudine, vigilantia, et aliis virtutibus, maxime vero amore ac fide in imperatorem, potestatem protospatharii phialæ contulit. Cumque illiteratus esset, jussu imperatoris ex hippodromo judex veniebat, qui cum eo in phiala sedebat, et remiges judicabat. At Augustæ agraria, ut dictum est, mensæ Augustæ domesticus curabat. Postea autem imperator Podaronem et Leonem Armenium classis suæ vicarios designavit; protocarabos vero dromonii sui fecit Michaelem illum senem, qui tunc temporis protelates dromonii erat, et ante in agrario Christi amantissimi imperatoris Basilii deuteroelates, et Michaelem alterum, Barcalan cognominatum, qui ante protelates in classe erat sub Eustathio patricio et drungario, cum contra Turcas proficisceretur, et Symeonem Bulgariæ principem debellaret. Qui Symeon Bulgariæ princeps cognito in flumen deductam esse classem, et Turcas contra se transmissuram, funes fecit, sive catenas firmas ac duras admodum, quibus impediret, quominus in ulteriorem ripam Turcæ exscendere possent; atque ita primum Turcæ exscensu cohibiti sunt. Quod cum ita esset, Michael, quem dixi, Barcalas, et cum eo duo alii nautæ classiarii assumptis scutis et gladiis viriliter plane ac fortiter chelandio exsilientes, **142** funes sive catenas disciderunt, et transitum Turcis aperuerunt. Turcæ itaque ubi factum hoc egregium Barcalæ vidissent, nimirum eum solum duobus nautis classiariis præeuntem primum catenas discidisse, cum summa admira-

ANSELMI BANDURI NOTÆ.

(46) Sic ex ms. codice. Locus mutilus in editis.

(47) Nimirum, *pelles cervinas*. Sic etiam supra cap. 26, ubi vide quæ adnotavimus.

(48) Nimirum, *Fecitque totum hoc imperator, quia Eustathius patricius, reique navalis Drungarius bellum cum hostibus gerere cogitabat*. Meursius vero sic interpretatur: *Fecit totum hoc imperator, quia is bellum spectabat.*

(49) In editis legitur, αὐτῷ pro αὐτῶν, et ideo Meursius sic interpretatur hunc locum: *cum interea illorum vicem cum remigum primis imperiale dromonium gubernaret senex ille prudensque Michael.*

(50) Sic ex ms. codice. Perperam legitur in editis τοῦ πολέμου· sed optime Meursius emendat.

tione dixerunt, hunc dignum esse, qui patricius fieret, et rei navali præficeretur; quamobrem etiam imperator, Barcalæ fortitudine ad ipsius aures delata, dromonii sui deuteroelatem creavit. Mox vero, Podarone et Leone vicariis constitutis, Michael ille senex, et hic Barcalas protocarabi dromonii facti sunt. Et prædictus quidem Leo Armenius protospatharii et manclabitæ Arsenii defuncti pater, diem obiit cum rei navalis vicarius esset: Podaron vero protospatharius quodam elapso tempore prætor creatus est thematis Cibyrrhæotarum; qui cum vicarius factus esset, phialæ protospatharius creatus est protospatharius Theophylactus Bimbilides, consobrinus protospatharii Joannis Thalassonis cognominati, perseveravitque aliquot annis incuntis imperii Christi amantissimi domini Constantini Porphyrogeniti. Hoc igitur mortuo, quia jam ætate confectus esset Michael ille senex, quem dixi, et protocarabi munus plurimos annos sustinuisset, dignitate protospatharii ornatus est, factusque phialæ protospatharius; et cum imperator dromonii phialam ingrederetur, atque in processu sive alio iret, egregius ille senex, et ob rei navalis peritiam semper memorandus, stabat in medio dromonii, remiges exhortans, uti alacrius remis incumberent, simul etiam protocarabos docens, quomodo pro ratione ac vi ventorum navem imperatoris dirigerent. Eo defuncto propter pueritiam imperatoris, et fatuitatem Constantini patricii et accubitoris, protocarabus factus est Michaelis illius memorati senis gener, Theodotus, tunc temporis protelates, diversis temporibus creatus candidatus, strator, spatharius, spatharocandidatus, et postea protospatharius, atque phialæ protospatharius. Neque enim ab antiqua consuetudine protocarabus imperatoris fiebat protospatharius aut spatharocandidatus; sed vel candidatus, vel strator, vel sæpe etiam spatharius. Sub Leone autem præclaro illo ac sapientissimo imperatore solus hic Michael spatharius primo, mox item spatharocandidatus factus est. Igitur, ut dixi, propter imperatoris pueritiam, et Constantini patricii accubitorisque fatuitatem, protocarabi spatharocandidati facti sunt, et hic Michael protospatharius. Cum autem in palatium venisset Dominus Romanus **143** imperator, et imperio nescio quo pacto potitus esset, Theodotum propter benevolentiam erga dominum Constantinum Christi amantissimum imperatorem, non solum in ordinem redegit, sed cæsum tonsumque perpetuo exsilio damnavit in quo etiam mortuus est, relicto protocarabi munere Constantino illi Loricato qui cum ipso erat, quia per metum bene erga ipsum affectus esset, et Constantini imperatoris amicitiam ejurasset, syngrapha ad id data, quam sua manu subsignaverat: quem initio quidem spatharocandidatum creavit, mox autem principem protocarabum, deinde protospatharium phialæ, et paulo post protospatharii honore auxit. Et hic quidem per Joannem clericum, qui Deo per-

A τὸν Μιχαὴλ ἐκεῖνον τὸν γέροντα πρωτελάτην τῷ τότε καιρῷ δρομωνίου τυγχάνοντα, δευτεροελάτην δὲ γεγονότα τοῦ ἀγραρίου Βασιλείου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου, καὶ τὸν ἕτερον Μιχαήλ, οὗ τὸ ἐπίκλην Βαρκαλᾶς, ὅστις ἦν πρότερον εἰς τὸ πλώϊμον πρωτελάτης τοῦ δρουγγαρίου Εὐσταθίου καὶ πατρικίου, ὅτε ἐπέρασε τοὺς Τούρκους, καὶ κατεπολέμησε τὸν Συμεὼν τὸν ἄρχοντα Βουλγαρίας. Οὗτος οὖν ὁ Συμεὼν ὁ ἄρχων Βουλγαρίας μαθὼν τὴν τοῦ πλωΐμου πρὸς τὸν ποταμὸν ἄφιξιν, καὶ ὅτι μέλλει τὸ πλώϊμον τοὺς Τούρκους κατ' αὐτοῦ περάσαι, ἐποίησε λέσας ἤτοι πλοκὰς ἰσχυρὰς πάνυ καὶ στερεμνίους, ὥστε μὴ δύνασθαι τοὺς Τούρκους ἀντιπερᾶν, δι' ἣν ἐπίνοιαν καὶ ἐκωλύθησαν οἱ Τοῦρκοι τὸ πρῶτον περάσαι. Ὁ οὖν προῤῥηθεὶς Μιχαὴλ ὁ Βαρκαλᾶς μετὰ καὶ ἄλλων B δύο πλωΐμων ἀναλαβόμενοι τὰ σκουτάρια καὶ σπαθία αὐτῶν, ἀνδρείῳ καὶ ῥωμαλέῳ ὁρμήματι ἐκπηδήσαντες τοῦ χελανδίου, κατέκοψαν τὰς λέσας ἤτοι τοὺς πλοκούς, καὶ ἤνοιξαν τὸν πόρον Τούρκοις. Τοῦτον οὖν τὸν Βαρκαλᾶν οἱ Τοῦρκοι ἰδόντες, καὶ τὸ ἀνδρεῖον αὐτοῦ ὑπερθαυμάσαντες, ὅτι μόνος τῶν δύο προπορευόμενος πλωΐμων πρῶτος κατέκοψε τὸν πλοκόν, θαυμάσαντες εἶπον, ὅτι τοῦτον ἔπρεπεν ὀνομάζεσθαι πατρίκιον, καὶ εἶναι κεφαλὴν τοῦ πλωΐμου. Τὴν οὖν τοῦ Βαρκαλοῦ ἀνδρειότητα ἀκούσας ὁ βασιλεύς, ἐποίησεν αὐτὸν δευτεροελάτην εἰς τὸ δρομώνιον βασιλικόν. Εἶθ' οὕτως τοῦ Ποδάρωνος καὶ τοῦ Λέοντος γενομένων τοποτηρητῶν, προεβλήθη ὁ Μιχαὴλ ὁ γέρων, καὶ οὗτος ὁ Βαρκαλᾶς πρωτοκάραβοι τοῦ δρομωνίου. Ὅτι ὁ προῤῥηθεὶς Λέων ὁ Ἀρμένης C ὁ πατὴρ τοῦ πρωτοσπαθαρίου Ἀρσενίου καὶ μαγγλαβίτου τοῦ τελευτήσαντος τελευτᾷ τοποτηρητὴς ὢν εἰς τὸ πλώϊμον· ὁ δὲ πρωτοσπαθάριος ὁ Ποδάρων μετά τινας χρόνους προεβλήθη στρατηγὸς ἐν τῷ θέματι τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν. Ὅτι τοῦ Ποδάρωνος γεγονότος τοποτηρητοῦ προεβλήθη πρωτοσπαθάριος τῆς φιάλης ὁ πρωτοσπαθάριος Θεοφύλακτος ὁ Βιμβιλίδης ἀνεψιὸς τυγχάνων τοῦ πρωτοσπαθαρίου Ἰωάννου, οὗ τὸ ἐπίκλην Θαλάσσων, καὶ διήρκεσεν ἐν ἔτεσί τισι τῆς πρώτης αὐτοκρατορίας Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου καὶ φιλοχρίστου δεσπότου. Τούτου οὖν τελευτήσαντος διὰ τὸ ὑπεργηρᾶσαι τὸν προῤῥηθέντα Μιχαὴλ τὸν γέροντα, καὶ εἰς πολλῶν ἐτῶν περιόδους διατρίψαι ἐν τῇ τοῦ πρωτοκαράβου D ὑπουργίᾳ, ἐτιμήθη τῇ τοῦ πρωτοσπαθαρίου ἀξίᾳ καὶ προεβλήθη καὶ πρωτοσπαθάριος τῆς φιάλης. Καὶ εἰσερχομένου τοῦ βασιλέως ἐν τῇ φιάλῃ ἐν τῷ δρομωνίῳ, καὶ ἀπιόντος εἴτε ἐν προκένσῳ, εἴτε ἀλλαχοῦ, ἵστατο ὁ καλὸς ἐκεῖνος γέρων καὶ ἀείμνηστος κατὰ τὴν τῆς θαλάσσης ἐμπειρίαν μέσον τοῦ δρομωνίου, προθυμοποιῶν καὶ προτρεπόμενος τοὺς τοῦ δρομωνίου ἐλάτας γενναιότερον καὶ ἀνδρειότερον ἐλαύνειν τε καὶ κωπηλατεῖν, ἅμα δὲ καὶ τοῖς τότε πρωτοκαράβοις ὑποτιθέμενος, κατὰ τὴν δυσκρασίαν καὶ πνεῦσιν τῶν ἀνέμων τὴν βασίλειον ναῦν πηδαλιουχεῖν τε καὶ κυβερνᾶν. Τούτου οὖν τελευτήσαντος, διὰ τὸ νήπιον τυγχάνειν τὸν βασιλέα, καὶ τὸ ἀδιάκριτον τοῦ πατρικίου Κωνσταντίνου καὶ παρακοιμωμένου, γέγονεν ὁ Θεόδοτος ἐκεῖνος πρωτοκά-

ραβος, τῷ τότε καιρῷ πρωτελάτης ὤν, τιμηθεὶς A κατὰ διαφόρους καιροὺς κανδιδᾶτος, στράτωρ, σπαθάριος, σπαθαροκανδιδᾶτος, καὶ μετὰ ταῦτα πρωτοσπαθάριος καὶ πρωτοσπαθάριος τῆς φιάλης· ὃς ἦν γαμβρὸς τοῦ προῤῥηθέντος Μιχαὴλ τοῦ γέροντος. Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ παλαιοῦ τύπου ποτὲ ἐγεγόνει ἢ ἐτιμήθη πρωτοκάραβος τοῦ βασιλέως πρωτοσπαθάριος, ἀλλ' οὐδὲ σπαθαροκανδιδᾶτος, ἀλλ' ἢ κανδιδᾶτος, ἢ στράτωρ, ἢ τὸ πολὺ σπαθάριος. Ἐπὶ δὲ Λέοντος τοῦ ἀοιδίμου καὶ σοφωτάτου βασιλέως οὗτος μόνος ὁ Μιχαὴλ ἐτιμήθη σπαθάριος, καὶ μετὰ ταῦτα σπαθαροκανδιδᾶτος. Διὰ δὲ τὸ νήπιον τυγχάνειν τὸν βασιλέα, καθὼς εἴρηται, καὶ τὸ ἀδιάκριτον τοῦ πατρικίου Κωνσταντίνου παρακοιμωμένου, γεγόνασιν οἱ πρωτοκάραβοι σπαθαροκανδιδᾶτοι, καὶ οὗτος ὁ Μιχαὴλ πρωτοσπαθάριος. B Τοῦ δὲ βασιλέως τοῦ κυροῦ Ῥωμανοῦ ἀνελθόντος ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ τῆς βασιλείας, οὐκ οἶδ' ὅπως εἰπεῖν ἐγκρατοῦς γενομένου, τὸν μὲν Θεόδοτον διὰ τὴν πρὸς Κωνσταντῖνον τὸν φιλόχριστον δεσπότην καὶ βασιλέα εὔνοιαν, οὐ μόνον διεδέξατο, ἀλλὰ καὶ τὴν διὰ δαρμοῦ (51) καὶ κουρᾶς ὑπεξῆλθε τιμωρίαν, καὶ ἐν διηνεκεῖ παρέπεμπεν ἐξορίᾳ, ἐν ᾗ καὶ τῷ τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο, ἐάσας τὸν σὺν αὐτῷ πρωτοκάραβον Κωνσταντῖνον ἐκεῖνον τὸν Λωρικάτον, διὰ τὸ διὰ φόβου εὐνοϊκῶς διακεῖσθαι πρὸς αὐτὸν, καὶ ὅρκῳ ἰδιοχείρῳ ἐξαρνησάμενον τὴν πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον εὔνοιαν καὶ ἀγάπην· ὃν πρῶτον μὲν σπαθαροκανδιδᾶτον ἐτίμησε, καὶ πρῶτον πρωτοκάραβον ποιήσας, καὶ πρωτοσπαθάριον C τῆς φιάλης προβαλόμενος, μετὰ ὀλίγον καὶ πρωτοσπαθάριον ἐτίμησεν. Οὗτος οὖν δι' ὑπομνήσεως τοῦ κληρικοῦ Ἰωάννου καὶ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ ῥαίκτωρος (52) γεγονότος, ὑπέθετο τῷ μακαρίτῃ βασιλεῖ τῷ κυρῷ Ῥωμανῷ, ὅτι ὁ πρωτοσπαθάριος Θεοφύλακτος καὶ τῆς τραπέζης τῆς Αὐγούστης, ἐπεὶ προβολὴ καὶ ἀντίληψις τῆς μητρὸς τοῦ βασιλέως τυγχάνει καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, ἀνάγκη καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους δεσπότας καὶ εὐεργέτας προσπαθεῖν. Καὶ τίς ἡ χρεία τὸν λαὸν τῶν ἀγραρίων τῆς φιάλης ἐν δυσὶν ἐξουσίαις διαιρεῖσθαι; Δύναται γὰρ ὁ τῆς τραπέζης τῆς Αὐγούστης, τῇ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὴν Αὐγούστην εὐνοίᾳ κρατούμενος, ἐξαπατῆσαι τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κρατουμένους Αὐγουστιατικοὺς ἀγραριώτας, πολλάκις δὲ καὶ τοὺς τῶν δρομωνίων ἐλάτας, καὶ μελετήσωσί τινα ἐπανάστασιν κατὰ τῆς βασιλείας σου. Ταῦτα εἰπὼν πείθει τὸν κακὸν ἐκεῖνον καὶ σκολιὸν ῥαίκτωρα, καὶ δι' αὐτοῦ τὸν βασιλέα· εὔκολον γὰρ ἡ κουφότης καὶ ἀδιάκριτος γνώμη πρὸς ἅπαν τὸ κακούργως λεγόμενον καὶ ὑποτιθέμενον ἀποπλανᾶσθαι καὶ ἐκκυλίεσθαι. Καὶ εἰπὼν πείθει, καὶ πείσας δίδοται αὐτῷ καὶ ἡ τῶν Αὐγουστιατικῶν ἀγραρίων ἐξουσία· καὶ ἔκτοτε ἐπεκράτησε τὸ τὸν πρωτοκάραβον (53) τοῦ βασιλικοῦ δρομωνίου ἐπέχειν καὶ ἐξουσιάζειν πάντας τοὺς ἐλάτας τῶν τε

A mittente rector fuit, domino Romano imperatori defuncto suggessit, protospatharium Theophylactum, et mensæ Augustæ domesticum quandoquidem ad partes imperatoris et matris ipsius tutandas pronus erat, necessario ex ipso affectu dominorum suorum rebus advigilare; itaque nihil opus esse, agrariorum phialæ populum sub duabus potestatibus dirimi: et posse mensæ Augustæ domesticum studio ductum erga imperatorem et Augustam, agrariotas suos Augustales fallere, ac sæpe etiam dromoniorum remiges, et seditionem aliquam contra majestatem tuam molientur. Hæc cum dixisset, persuadet primum scelesto illi et versipelli rectori, atque per eum imperatori: quippe facile levis et imprudens animus ad quidlibet frau- B dulenter dictum fallitur evertiturque. Ubi persuasisset itaque, Augustalium agrariorum potestas illi collata est; ex eoque tempore obtinuit, ut imperatoris dromonii protocarabus in omnes reliquorum dromoniorum imperialium Augustaliumque agrariorum remiges jus haberet, essetque phialæ protospatharius. Sub Leone vero semper memorando et Christi amantissimo imperatore ab Occidentis thematibus tributi exactio facta est per Leonem protospatharium et Tzicane prætorem ex iis qui castra sequi nollent. Et rursum sub eodem imperatore Leone alia tributi exactio facta est ab Occiduis thematibus per magistrum Joannem Elada C tunc temporis patricium. Sub imperatore autem Romano rursus cum Peloponnesios ad expeditionem bellicam in Longobardiam mittere vellet, prætore et proteuonte tunc temporis in Peloponneso Joanne protospathario, maluerunt Peloponnensii, ut immunes essent, equos mille dare cum stratis et frenis, et summam centenarii **144** unius; quod quidem libentissime præstiterunt.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(51) Ms. codex sic. Editi vero, οὐ μόνον διεδέξατο, ἀλλὰ καὶ τὴν δαρμοῦ, etc. ubi Meursius legendum ait, οὐ μόνον οὐ διεδέξατο, etc. sed fallitur, ut nemo non videt.

(52) Joannes hic est ille monachus et presbyter, cognomento Lazares, quem Alexander imperator Constantino Porphyrogenito ex fratre nepoti tutorem dedit; cujus quidem meminit Leo Grammaticus in Alexandro: Ἰωάννην παπᾶν, τὸν ἐπίκλην Λαζάρην ῥαίκτορα πεποίηκεν· et idem scriptor in Constantino pag. 497 et 505. Præterea hujus Joannis mentionem faciunt anonymus Combefisianus in Alexandro num. 2, in Porphyrogenito num. 3, in Lecapeno num. 28, Scylitzes pag. 607 et 623, et Zonaras pag. 148. Ῥαίκτωρ autem, *rector*, εἶδος D ἀξιώματος, ut scribit Suidas, sed qualis fuerit hæc dignitas non declarat; attamen, cum solos clericos hac donatos fuisse legatur, ecclesiasticam dignitatem fuisse non dubito; et hanc quidem dignitatem cæteras præcessisse videtur innuere Luitprandus lib. 6, cap. 5, ubi de erogatione nomismatum agit, quæ ab imperatore principibus palatinis ante Dominicam Palmarum fieri solebat: *Quorum primus vocatus est rector domus*, etc. Meminit item rectoris idem Luitprandus et lib. III, cap. 7: *Suæ parti parentes collocat; rectorem, magistros, patricios, logothetam*, etc.

(53) Perperam legitur in editis, τὸ τῶν πρωτοκαράβων, etc., sed optime Meursius emendat,

δρομωνίων βασιλικῶν τε καὶ Αὐγουστιατικῶν ἀγραρίων, καὶ εἶναι καὶ πρωτοσπαθάριον τῆς φιάλης. Ἰστέον ὅτι ἐπὶ Λέοντος τοῦ ἀειμνήστου καὶ φιλοχρίστου βασιλέως ἐγένετο ἀπὸ τῶν τῆς Δύσεως θεμάτων λογαρίου ἀπαίτησις διὰ τοῦ πρωτοσπαθαρίου Λέοντος καὶ γεγονότος στρατηγοῦ τοῦ Τζικάνη ἐκ τῶν αἱρομένων μὴ ταξιδεύειν. Ἰστέον ὅτι καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φιλοχρίστου καὶ ἀειμνήστου Λέοντος ἐγένετο ἀπὸ τῶν τῆς Δύσεως θεμάτων λογαρίου ἀπαίτησις διὰ τοῦ μαγίστρου Ἰωάννου (54) τοῦ Ἐλαδᾶ, τῷ τότε πατρικίου αὐτοῦ ὄντος. Ἰστέον ὅτι καὶ πάλιν ἐπὶ Ῥωμανοῦ δεσπότου, βουληθέντος ταξιδεῦσαι τοὺς Πελοποννησίους ἐν Λογουβαρδίᾳ, τοῦ πρωτοσπαθαρίου τοῦ Ἰωάννου πρωτεύοντος ἐν Πελοποννήσῳ τότε στρατηγοῦντος, ᾐρετίσαντο οἱ αὐτοὶ Πελοποννήσιοι μὴ ταξιδεῦσαι, ἀλλὰ δοῦναι ἱππάρια χίλια ἐστρωμένα καὶ χαλινωμένα, καὶ λογάριον κεντηνάριον ἕν· ἅπερ μετὰ πολλῆς προθυμίας παρέσχον.

CAPUT LII.

Exactio equorum, quæ facta in themate Peloponnesi sub Romano imperatore, ut dictum est.

Corinthi metropolitanus exhibebat equos quatuor : Patrarum metropolitanus equos totidem : episcopi singuli thematis equos duos : protospatharii equos tres : spatharocandidati duos : spatharii stratoresque equum unum. Monasteria imperialia et patriarchalia equos duos : archiepiscoporum item monasteria, metropolitanorum, et episcoporum equos duos : indigentiora monasteria quæ essent, bina equum unum. Qui muneribus imperialibus fungebantur, nautæ classiarii, conchyliarii, et chartarum confectores immunes erant. Præterea omnes Peloponnesi milites nomismata quinque pro immunitate a militia solvebant; at qui pauperiores omnino, bini nomismata quinque pendebant. Unde constitit illud, de quo dixi, monetæ centenarium unum.

ΚΕΦΑΛ. ΝΒʹ.

Ἡ γενομένη ἀπαίτησις τῶν ἱππαρίων ἐν τῷ θέματι Πελοποννήσου ἐπὶ Ῥωμανοῦ δεσπότου, καθὼς προείρηται.

A Ὁ μητροπολίτης Κορίνθου ἱππάρια τέσσαρα· ὁ μητροπολίτης Πατρῶν ἱππάρια τέσσαρα· οἱ ἐπίσκοποι πάντες τοῦ θέματος ἀνὰ ἱππάρια δύο· οἱ πρωτοσπαθάριοι ἀνὰ ἱππάρια τρία· οἱ σπαθαροκανδιδᾶτοι ἀνὰ ἱππάρια δύο· οἱ σπαθάριοι, οἱ στράτορες ἀνὰ ἱππαρίου ἑνός· τὰ βασιλικὰ καὶ πατριαρχικὰ μοναστήρια ἀνὰ ἱππάρια δύο· τὰ τῶν ἀρχιεπισκόπων, μητροπόλεων καὶ ἐπισκόπων μοναστήρια ἀνὰ ἱππάρια δύο· τὰ ἄπορα μοναστήρια σὺν δύο ἱππάριον ἕν. Οἱ δὲ ἔχοντες βασιλικὰ ἀξιώματα, πλώϊμοι, κογχυλευταὶ (55), χαρτοποιοὶ, ἱππάρια οὐ δεδώκασιν. B Ἰστέον ὅτι καὶ πᾶς ὁ στρατὸς Πελοποννήσου ἀπῃτήθησαν ὑπὲρ τοῦδε τοῦ ταξιδίου ἀνὰ ν εʹ· οἱ δὲ παντελῶς ἄποροι, σὺν δύο ν εʹ. Ἐξ ὧν συνέστη καὶ τὸ προῤῥηθὲν διὰ χαράγματος (56) κεντηνάριον ἕν.

CAPUT LIII.

De castro Chersonis historia.

Imperante Romæ Diocletiano, apud Chersonitas vero principe ac proteuonte Themisto, Themisti Sauromatæ filio, Criscon Bosporianus Ori filius, collecta Sarmatarum ad Mæoticam paludem habitantium manu, adversus Romanos arma movit, cumque ad Lazorum terram pervenisset, bello infestatis incolis ad Halyn usque flumen progressus est. Diocletianus vero ubi rescivit Laziam Ponticamque vastari, exercitum contra Sarmatas misit sub duce Constante tribuno, qui cum ad Halyn flumen pervenisset una cum exercitu, illic substitit, et Sarmatas trajicere prohibuit. Cum autem opponere se illis non posset Constans, excogitavit alio quodammodo pellendos esse Sarmatas; nimirum Bosporianos, ac Mæoticæ paludis finitimos accolas adversus ipsos concitandos, qui familias eorum everterent, ut his auditis Sauromatæ domum reverti cogerentur. Et hæc quidem imperatori significat, ut mitteret ad Chersonitas, eosque tanquam vicinos ad bellum contra Sarmatas capessen-

ΚΕΦΑΛ. ΝΓʹ.

Ἱστορία περὶ τοῦ κάστρου Χερσῶνος.

Βασιλεύοντος Διοκλητιανοῦ ἐν Ῥώμῃ, ἐν δὲ τῇ Χερσωνιτῶν στεφανηφοροῦντος καὶ πρωτεύοντος Θεμιστοῦ, τοῦ Θεμιστοῦ Σαυρόματος, ὁ ἐκ τῶν Βοσποριανῶν Κρίσκων, Ὄρου δὲ παῖς γενόμενος συναθροίσας Σαρμάτας τὴν Μαιώτιδα λίμνην οἰκοῦντας, ἐστρατ[οπεδ]εύσατο κατὰ Ῥωμαίων, καὶ καταλαβὼν τῶν Λαζῶν χώραν, καὶ πολεμήσας τοὺς ἐκεῖσε, C φθάζει καὶ ἕως τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ βασιλεὺς Διοκλητιανὸς πορθεῖσθαι τὴν τῶν Λαζῶν χώραν καὶ τὴν Ποντικὴν, ἀπέστειλεν ἐκεῖσε στρατὸν ἀντιπαρατάξασθαι Σαρμάταις βουλόμενος· ἦν δὲ ἔξαρχος τοῦ στρατοῦ Κώνστας τριβοῦνος· καὶ καταλαβὼν τὸν Ἅλυν ὁ Κώνστας σὺν τῷ στρατῷ, καθέσθη ἐκεῖσε κωλύων Σαρμάτας ἀντιπεράσαι τὸν Ἅλυν. Καὶ μὴ δυναμένου αὐτοῦ ἀντιπαρατάξασθαι αὐτοῖς, ἐβουλεύετο καθ' ἑαυτὸν ὁ Κώνστας, μηδαμῶς ἄλλως δύνασθαι τοὺς Σαρμάτας ἐκδιῶξαι, εἰ μή τι γε ἐκ τῶν πλησιοχώρων τῆς Βοσποριανῶν καὶ τῆς Μαιώτιδος λίμνης τινὰς κατ' αὐτῶν ἐκπεμφθῆναι εἰς πόλεμον, καὶ τὰς τούτων φαμιλίας ἐκπορθεῖ-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(54) Ita ex ms. codice. In editis vero legitur διὰ τοῦ πρωτοσπαθαρίου Λέοντος καὶ γεγονότος στρατηγοῦ τοῦ Τζικάνη ἐκ τῶν αἱρουμένων μὴ ταξιδεύειν. Ἰστέον, etc.

(55) *Conchyliarii, Conchylioleguli, Murileguli,* qui conchas seu purpuram conquirunt et piscan- D tur, cujus piscationis primam inventionem Heracli Tyrio ascribit Chronicon Alexandrinum. Vide Ducangii utrumque Gloss.

(56) Χάραγμα Græcis recentioribus. *Pecunia moneta signata.* Vide Ducangii Gloss. Græc.

σθαι, ὅπως ταῦτα ἀκούσας ὁ Σαυρομάτας ὑποστρέψῃ A ἐκ τοῦ πολέμου· καὶ ταῦτα μηνύσῃ τῷ βασιλεῖ, ἐφ' ᾧ τε ἀπέστειλε κατὰ τῶν Χερσωνιτῶν, καὶ τούτους διήγειρε κατὰ τῶν Σαρματῶν ὡς πλησιοχώρων αὐτῶν ὄντων, καὶ πολεμῆσαι τὰς αὐτῶν φαμιλίας, πρὸς τὸ τὸν Σαυρομάταν ἀκούσαντα τὸ τάχος ὑποστρέψαι ἐκ τοῦ πολέμου.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Διοκλητιανὸς ταῦτα ἀκούσας, ἀπέστειλεν εὐθέως κατὰ τῶν Χερσωνιτῶν προτρεπόμενος συμμαχῆσαι αὐτῷ, καὶ ἀπελθόντες τὴν Βοσποριανῶν καὶ Σαρματῶν χώραν ἐκπορθῆσαι, καὶ τὰς τούτων φαμιλίας αἰχμαλωτίσαι. Στεφανηφοροῦντος δὲ τότε καὶ πρωτεύοντος τῆς Χερσωνιτῶν χώρας Χρήστου τοῦ Παπίου, οἱ Χερσωνῖται τοῖς τοῦ βασιλέως ῥήμασιν ἀσμένως ὑπακούσαντες, ἐμηχανῶντο λοιπὸν ποίῳ τρόπῳ δυνηθεῖεν τήν τε τοῦ Σαυρομάτου πόλιν Βόσπορον καὶ τὰ τῆς Μαιώτιδος καστέλλια B παραλαβεῖν· καὶ συναθροίσαντες τοὺς τῶν πλησιοχώρων καστελλίων ἄνδρας, καὶ κατασκευάσαντες ἅρματα πολεμικὰ, καὶ ἐνθέντες ἐν αὐτοῖς τὰς λεγομένας χειροβολίστρας (57), παρεγένοντο κατὰ τὴν Βοσποριανῶν πόλιν· καὶ ποιήσαντες ἐγκρύμματα διὰ τῆς νυκτὸς ὀλίγιστοι προσῆψαν τὸν πόλεμον τῇ πόλει, καὶ τειχομαχήσαντες ἀπὸ ὄρθρου ἕως ὥρας τρίτης ἐτεκμήραντο τοῦ φυγεῖν, μὴ προσδέξαντες τὰς ἐν τοῖς ἅρμασι κατεσκευασμένας χειροβολίστρας· καὶ δὴ τῶν ἐν τῇ Βοσπόρῳ νομισάντων ὡς δι' ὀλιγότητα ἡττημένους φεύγειν τοὺς Χερσωνίτας, καταθαῤῥήσαντες ἑαυτῶν, ἐξῆεσαν πρὸς δίωξιν αὐτῶν. Οἱ δὲ Χερσωνῖται ἠρέμα, φησὶ, φεύγοντες, ταῖς χειροβολίστραις τοὺς διώκοντας ἀνήλισκον Βοσποριανούς, C ἀναστάντες δὲ καὶ οἱ ἐνεδρεύοντες Χερσωνῖται, καὶ περικυκλώσαντες τοὺς Βοσποριανούς, πάντας αὐτοὺς κατέσφαξαν, καὶ ὑποστρέψαντες κατέλαβον τὴν Βόσπορον, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ πρὸς τὴν Μαιώτιδα λίμνην καστέλλια, καὶ πάσας τὰς φαμιλίας τῶν Σαυροματῶν, καὶ ἐκαθέζοντο ἐν τῇ Βοσπόρῳ μηδένα τοῦ λοιποῦ κατασφάζοντες πλὴν τῶν πολεμησάντων· καὶ ἐχόμενοι τὴν Βόσπορον ἐφύλαττον αὐτήν. Ἡμερῶν δέ τινων διαγενομένων, λέγει Χρῆστος ὁ τοῦ Παπίου ταῖς τῶν Σαυροματῶν γυναιξὶν, ὅτι Ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν χρείαν ὑμᾶς πολεμεῖν, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Σαυρόματος ἀπῆλθε τὴν τῶν Ῥωμαίων χώραν πορθῆσαι, τούτου χάριν προτραπέντες ἡμεῖς παρὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, ὡς ὑπήκοοι αὐτοῦ ὄντες, ἐπολεμήσαμεν ὑμᾶς. Ἐὰν οὖν θέλητε ζῆσαι ἐν τῇ πόλει D ὑμῶν, δεῦτε ἀποστέλλωμεν πρέσβεις πρὸς τὸν κύριον ὑμῶν Σαυρόματον, ἐφ' ᾧ τε αὐτὸν ποιῆσαι εἰρήνην μετὰ τῶν Ῥωμαίων ἐπ' ὄψεσι τῶν πρέσβεων ἡμῶν, καὶ ἀναχωρῆσαι τῶν ἐκεῖσε, καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν ὑμᾶς, καὶ ἀπερχόμεθα ἐν τῇ πόλει ἡμῶν. Οὕτω μέντοι προπέμποντος Σαυρόματος ἐνταῦθα τοὺς πρέσβεις ἡμῶν, καὶ μετὰ τῶν ἰδίων ἀνθρώπων μηνύων ἡμῖν τὰ τῆς εἰρήνης, καὶ οὕτως ἀφίωμεν ὑμᾶς, καὶ ἀναχωροῦμεν· εἰ δὲ καὶ δοκιμάσῃ Σαυρόματος δόλῳ τινὶ ἔρχεσθαι, ὡς νομίζων ἡμᾶς ἐνταῦθα συγκλεῖσαι καὶ πολεμῆσαι (58), καὶ γνῶμεν τοῦτο

dum incitaret, ut eversas ipsorum familias Sarmata audiens quam ocyssime **145** ab armis discederet.

Quod cum ad Diocletianum imperatorem delatum esset, confestim ad Chersonitas misit, ut auxiliarentur sibi petens, et Bosporianorum Sarmatarumque familias delerent, ac subjugarent. Chersonitæ vero, qui tunc temporis proteuontem habebant Chrestum Papiæ filium, imperatoris petitione benigne audita, de capienda Sauromatarum urbe Bosporo, ac occupandis Mæotidis paludis oppidis consilium ceperunt, collectaque a finitimis oppidis manu, fabricatis curribus bellicis, impositisque chirobolistris, ad Bosporaniorum urbem accesserunt, positisque insidiis noctu pauci pugna inita, et muro oppugnato a mane ad horam usque tertiam fugæ signum dederunt, relictis in curribus chirobolistris. Bosporiani itaque rati propter paucitatem victos fugere Chersonitas, fidentiores facti ad persequendos egressi sunt. At Chersonitæ pedetentim fugientes chirobolistris suis insequentes Bosporianos conficiebant; surgentesque illi qui in insidiis, eosque circumdantes, ad unum omnes Bosporianos occiderunt, atque ita regressi Bosporum ceperunt, cunctaque quæ ad Mæotida paludem oppida, Sarmatarumque familias, et Bospori consederunt, nemine de reliquo interfecto, nisi qui in armis deprehensus fuisset. Atque hoc quidem modo Bosphoro potiti eam servarunt. Diebus vero aliquot elapsis Chrestus Papiæ filius Sarmatarum uxoribus dixit: Nihil opus est nos bellum vobiscum gerere, sed Sauromato Romanorum terram vastante, jussum nobis fuit a Romanorum imperatore, ut tanquam ejus subditi arma contra vos sumeremus, et vos debellaremus. Si igitur in urbe vestra vivere velitis, agite ad dominum vestrum Sauromatum legatos mittamus, ut pacem cum Romanis faciat præsentibus nostris legatis, atque illinc discedat, vosque a nobis in urbem nostram redituris dimittamini. Et Sauromato legatos nostros remittente cum suis qui de pace significent, dimittemus vos, ac discedemus. Sed si voluerit Sauromatus dolo aliquo circumventos hic concludere, belloque infestare, nosque id per excubitores nostros cognoverimus, omnes vos a maximo ad minimum trucidabimus, atque ita hinc abibimus: neque quidquam porro Sauromato id proderit, familia omni et urbe amissa. His auditis Sauromati uxores **146** serio rem fieri curarunt, miseruntque Chersonitæ cum Bosporianis legatos quoque e suis quinque, qui rem ei totam exponerent; cumque juxta Halyn flumen ad Sauromatum venissent, quæcunque adversus Bosporianos gesta essent a Cherso-

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(57) Sic in ms. et etiam paulo infra; at in editis hic legitur, τὰς λεγομένας βολίστρας. Χειροβολίστρα autem sunt machinæ bellicæ seu *ballistæ* species. Gloss. Gr. Lat. χειροβαλίστρα, *Falarica*. Vide Salmasium De militia pag. 224.

(58) Sic ex ms. codice. In editis deest particula καί.

nitis, annuntiarunt. Ille vero animi anxius, veluti reficere Chersonitarum legatos ab itinere fessos cupiens, dixit ipsis : Cum fatigati sitis, volo requiescere vos paucos dies, et deinde quæcunque dixistis effecta reddam. Hinc autem discedite ad Romanos, ab iisque discite, et persuadete vobis veracem me esse, neque mentiri. Chersonitæ vero ad Constantem profecti cum Sauromati legatis, de iis quæ inter ipsos gesta sunt interrogantur, nuntiantque Constanti omnia quæ cum Bosporianis et Mæotidis paludis accolis egissent, et quo pacto Sauromati familias cepissent, isque hac necessitate compulsus ad pacem veniret. Quibus auditis Constans admodum contristatus inquit Chersonitis : Quid mihi prodest de reliquo auxilium vestrum, quandoquidem pepigi me ipsis tantum auri daturum ? Respondent ei Chersonitæ : Noli contristari, domine, nam si vis dissolvemus pactum de pendenda pecunia. Eoque interrogante, qua id ratione fieri posset, dicunt ei Chersonitæ, significaret Sauromato, etiam inter se pacta exstare, quandoquidem ipsius causa expensas fecisset, damnaque multa passus esset, exercitu Roma eo usque perducto, itaque illa solveret, ipse vero familias cunctas, urbemque suam reciperet. Lætus hac re Constans consilium secutus Sauromato hæc denuntiat. Quibus auditis, Sauromatus animo contristatus respondit, neque dare se quidquam, neque accipere item velle : mitteret tantum Chersonitas, ut ipse inde discederet. Inquiunt Constanti Chersonitæ : Ne dimittas nos, antequam captivos omnes acceperis. Tum Constans Sauromato renuntiavit, sibi captivos omnes mitteret, tum se Chersonitas dimissurum promittens. Quæ ubi audisset Sauromatus omnes captivos quotquot essent vel invitus dimisit. Quos cum accepisset Constans, duobus Chersonitarum legatis apud se retentis, cæteros ad Sauromatum misit, isque ad illorum adventum e Lazorum regione quosdam una cum suis destinavit, quibus Bosporus familiæque traderentur; ipse vero cum exercitu iter ordinate instituebat, **147** ut Chersonitæ familias confertim traderent et postea recederent.

διὰ τῶν σχουλκατόρων (59) ἡμῶν, πάντας ὑμᾶς ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου κατασφάξομεν, καὶ οὕτως ἀναχωροῦμεν τῶν ἐντεῦθεν· καὶ τί τὸ λοιπὸν Σαυρομάτῳ ὄφελος τῆς φαμιλίας αὐτοῦ πάσης καὶ τῆς πόλεως ἀπολλυμένης; Αἱ δὲ γυναῖκες Σαυρομάτου ταῦτα ἀκούσασαι, σπουδαίως τοῦτο γενέσθαι παρεσκεύασαν· καὶ δὴ ἀποστέλλουσιν οἱ Χερσωνῖται μετὰ Βοσποριανῶν καὶ ἰδίους πέντε πρέσβεις πρὸς Σαυρόματον, μηνύοντες αὐτῷ τὰ γενόμενα καὶ λεχθέντα, καὶ δὴ τῶν πρέσβεων καταλαβόντων τὸν Σαυρόματον κατὰ τοὺς τοῦ Ἅλυος ποταμοῦ τόπους, ἀνήγγειλαν αὐτῷ πάντα τὰ γενόμενα κατὰ τῶν Βοσποριανῶν παρὰ τῶν Χερσωνιτῶν (60). Ὁ δὲ ἐν πολλῇ στενώσει γενόμενος, ὡς δῆθεν, φησὶ, βουλόμενος τοὺς τῶν Χερσωνιτῶν πρέσβεις ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ἀναπαῦσαι, λέγει αὐτοῖς· Ἐπειδὴ κοπωμένοι ἐστε (61), θέλω ὑμᾶς ὀλίγας ἡμέρας ἀναπαῆναι, καὶ εἶθ' οὕτως πάντα τὰ ὑφ' ὑμῶν λεχθέντα ποιήσω· ἐντεῦθεν ἀπέλθετε πρὸς τοὺς Ῥώμης, καὶ μάθετε παρ' αὐτῶν, καὶ πείθεσθε, ὅτι ἀληθεύω ὑμῖν, καὶ μὴ ψεύδομαι. Τῶν δὲ Χερσωνιτῶν ἀπελθόντων πρὸς Κώνσταντα μετὰ καὶ πρέσβεων τοῦ Σαυρομάτου, ἐπύθοντο (62) τὰ μεταξὺ αὐτῶν γενόμενα, ἀνήγγειλαν δὲ τῷ Κώνστᾳ καὶ πάντα τὰ ὑπ' αὐτῶν κατὰ τῶν Βοσποριανῶν καὶ τὴν Μαιώτιδα λίμνην γενόμενα· καὶ τὸ πῶς τὰς φαμιλίας Σαυρομάτου παρέλαβον, καὶ ὅτι τῇ ἀνάγκῃ ταύτῃ εἰς εἰρήνην ἦλθεν ὁ Σαυρόματος. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κώνστας πάνυ ἐλυπήθη, καὶ λέγει τοῖς Χερσωνίταις· Καὶ τί μοι τὸ ὄφελος λοιπὸν τῆς ὑμετέρας συμμαχίας (63), ἀφ' ἧς ἐγὼ ἐποίησα πάκτα δοῦναι αὐτοῖς (64) χρυσίον τοσοῦτον; Λέγουσιν αὐτῷ οἱ Χερσωνῖται· Μὴ λυπηθῇς, δέσποτα, καὶ, ἐὰν θέλῃς, ἡμεῖς ἀναλύομεν τὸ περὶ τῆς δόσεως πάκτον (65). Λέγει αὐτοῖς ὁ Κώνστας· Καὶ πῶς δυνατόν; Λέγουσιν αὐτῷ οἱ Χερσωνῖται· Δήλωσον καὶ αὐτὸς τῷ Σαυρομάτῳ, ὅτι Τὰ μὲν ἤδη μεταξὺ ἡμῶν γενόμενα πάκτα κεκράτηνται· ἐπεὶ οὖν τῇ αἰτίᾳ τῇ σῇ κἀγὼ ἀναλώματα καὶ ζημίας πολλὰς ἐποίησα σὺν τῷ στρατῷ ἀπὸ Ῥώμης ἕως ὧδε, δός μοι καὶ σὺ ταῦτα, κἀγώ σοι ἀποδίδωμι τὰς φαμιλίας σου πάσας, καὶ τὴν πόλιν σου. Περιχαρὴς δὲ γενόμενος ὁ Κώνστας ἐμήνυσε ταῦτα τῷ Σαυρομάτῳ. Ὁ δὲ Σαυρόματος ἀκούσας καὶ λυπηθεὶς σφόδρα, μηνύει τῷ Κώνστᾳ λέγων, ὅτι Οὐ θέλω δοῦναι τί ποτ' οὖν οὐδὲ λαβεῖν (66)· ἀλλὰ μόνον ἀπόστειλόν μοι τοὺς Χερσωνίτας, ἵνα τῶν ἐντεῦθεν ἀναχωρήσω. Λέγουσιν οἱ Χερσωνῖται τῷ Κώνστᾳ· Μὴ ἀπολύσῃς ἡμᾶς ἕως ἂν πάντας τοὺς αἰχμαλώτους ἀπολάβῃς. Τότε μηνύει ὁ Κώνστας τῷ Σαυρομάτῳ λέγων, ὅτι Ἀπόστειλόν μοι πάντας οὓς ἂν ἔχεις αἰχμαλώτους, καὶ ἀπολύω τοὺς Χερσωνίτας. Ὁ δὲ Σαυρόματος ταῦτα ἀκούσας, ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος ἀπέλυσεν ἅπαντας οὓς ἂν εἶχεν αἰχμαλώτους ἕως ἑνός. Ἀπολαβὼν οὖν ὁ Κώνστας ἅπαντας τοὺς πραιδευθέντας, δύο τῶν Χερσωνιτῶν πρέσβεις κατασχὼν παρ' ἑαυτῷ, τοὺς ἄλλους ἀπέστειλε πρὸς τὸν Σαυρόματον· ὅστις Σαυρόματος παραλαβὼν αὐτοὺς, προαπέστειλεν ἐκ τῆς τῶν Λαζῶν χώρας μετὰ καὶ τῶν ἰδίων ἀνθρώπων πρὸς τὸ παραδοῦναι αὐτοῖς τήν τε

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(59) Σχουλκάτορες, *excubitores*, *vigiles*. Sic passim apud Mauricium, et Leonem in Tacticis.

(60) Ita ms. codex. Locus in editis mutilus.

(61) Perperam legitur in editis, ἐπειδὴ κοπιώμενοι ἐστί.

(62) In editis perperam habetur, ἐπείθοντο · et paulo infra κατὰ τῶν pro κατὰ τήν.

(63) Perperam habetur in editis, τῆς ἡμετέρας συμμαχίας.

(64) Sic ex ms. In editis perperam legitur, πάκτα δοῦναι αὐτούς.

(65) Ita ex ms. codice. Perperam habetur in editis, τὸ περὶ τῆς δύσεως πάκτον.

(66) Sic ex ms. codice. Perperam in editis legitur, ὅτι οὐ θέλω δοῦναι τί ποτ' οὖν λαβεῖν.

Βόσπορον καὶ τὰς φαμιλίας αὐτῶν· αὐτὸς δὲ Σαυρόματος τὴν πορείαν μετὰ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ ἐν καταστάσει ἐποιεῖτο, πρὸς τὸ ἀθροίλους τοὺς Χερσωνίτας παραδοῦναι τὰς φαμιλίας καὶ ἀναχωρῆσαι.

A Οἱ δὲ Χερσωνῖται τοὺς οἰκείους πρέσβεις ὑποδεξάμενοι ἐν τῷ Βοσπόρῳ, καὶ μεμαθηκότες τὰ γενόμενα ἅπαντα ὑπὸ Κώνσταντος καὶ τοῦ Σαυρομάτου, παρέδωκαν τοῦ Σαυρομάτου ἀνθρώπῳ τήν τε Βόσπορον (67) καὶ τὰ τῆς Μαιώτιδος καστέλλια, καὶ τὰς φαμιλίας πάσας ἀβλαβεῖς, καὶ κατέλαβον ἐν εἰρήνῃ τὴν Χερσωνιτῶν. Ὁ Κώνστας ἀναχωρήσαντος τοῦ Σαυρομάτου ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν τόπων, καὶ αὐτὸς ἀνέζευξεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην, καὶ ἀνήγγειλε πάντα τῷ βασιλεῖ τὰ ὑπὸ τῶν Χερσωνιτῶν γενόμενα, προσαγαγὼν καὶ τοὺς δύο αὐτῶν πρέσβεις, οὕστινας ἰδὼν ὁ βασιλεὺς καὶ φιλοφρόνως ἀποδεξάμενος, καὶ τὰ μέγιστα εὐχαριστήσας εἶπεν αὐτοῖς· Τί θέλετε παράσχω ὑμῖν τε καὶ τῇ πόλει ὑμῶν ὑπὲρ τῆς τοιαύτης εὐνοίας τε καὶ συμμαχίας; Οἱ δὲ εἶπον τῷ βασιλεῖ, ὅτι Ἡμεῖς, δέσποτα (68), οὐδὲν ἕτερον θέλομεν, εἰ μή τί γε τοῦτο μόνον αἰτοῦμεν, ἐφ' ᾧ τε δεξιὰς ἐλευθερίας καὶ ἀτελείας παρασχέσθαι ἡμῖν ὑπὸ τοῦ κράτους ὑμῶν. B Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀσμένως ὑποκύψας τῇ αἰτήσει αὐτῶν, ἀφθόνως παρέσχεν αὐτοῖς τὰς τοιαύτας τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀτελείας δεξιάς, ἀποστείλας αὐτοὺς μετὰ καὶ δώρων πλείστων κατὰ τὴν Χερσωνιτῶν, ὡς γνησίους ὄντας αὐτοὺς ὑπηκόους τῆς Ῥωμαίων βασιλείας. Ὁ δὲ Κώνστας μεγάλως καὶ αὐτὸς ὑποδεχθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως Διοκλητιανοῦ ὡς ἀνδρείως παραταξάμενος κατὰ τὸν τῶν Σαυροματῶν πόλεμον, καὶ περιφανὴς καὶ ἔνδοξος γενόμενος, μετ' ὀλίγον τινὰ χρόνον τῆς Ῥωμαίων ἀνεδέχθη βασιλείας, Διοκλητιανοῦ ἐπὶ τὴν Νικομήδειαν ἐπαναγαγόντος. Κώνστα δὲ τελευτήσαντος (69) C ἐν Ῥώμῃ ἐβασίλευσε Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ· καὶ ἐρχομένου αὐτοῦ ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, ἀντιστάσεως αὐτῷ ὑπό τινων ἐν τῇ Σκυθίᾳ γενομένης, ὑπεμνήσθη τὸ ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Κώνστα λεχθὲν περὶ τῆς τῶν Χερσωνιτῶν εὐνοίας τε καὶ συμμαχίας, καὶ ἀπέστειλε κατὰ τὴν τῶν Χερσωνιτῶν πρέσβεις, ἐφ' ᾧ τε ἐλθεῖν κατὰ τὴν τῶν Σκυθῶν χώραν, καὶ μαχήσασθαι τοῖς ἀνθεστηκόσιν αὐτῷ. Στεφανηφοροῦντος δὲ τότε καὶ πρωτεύοντος τῆς Χερσωνιτῶν Διογένους τοῦ Διογένους, οἱ Χερσωνῖται τὴν κέλευσιν ἀσμένως πειθαρχήσαντες, πάσῃ σπουδῇ κατασκευάσαντες τά τε πολεμικὰ ἅρματα, καὶ τὰς χειροβολίστρας, καταλαμβάνουσι τὸν Ἴστρον ποταμόν, καὶ τοῦτον περάσαντες ἀντιπαρετάξαντο τοῖς ἀνθεστηκόσι, καὶ ἐτροπώσαντο αὐτούς. D Μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν ὑπ' αὐτῶν γενομένην τροπήν, ἐκέλευσεν αὐτοὺς κατὰ τὴν ἐνεγκαμένην ἀπιέναι· τοὺς δὲ τούτων πρωτεύοντας προσκαλεσάμενος κατὰ τοῦ Βυζαντίου, καὶ εὐχαριστήσας τὰ μέγιστα, ἔφη αὐτοῖς· Ἐπειδὴ καὶ νῦν εὐνοϊκῶς ὑπὲρ ἡμῶν ἐκάμετε, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν εὐσεβῶν προγόνων τῆς

Chersonitæ vero legatis suis in urbe Bosporo receptis, intellectoque quid inter Constantem et Sauromatum actum esset, Bosporum, et Mæotidis paludis oppida, familiasque omnes illæsas tradiderunt viris a Sauromato missis. Constans autem, ubi ex Romani imperii locis discessisset Sauromatus, ipse quoque Romam contendit, omniaque a Chersonitis acta imperatori indicavit, adductis item duobus legatis, quos cum vidisset imperator, benigne exceptis gratias maximas egit, inquiens ipsis: Quid vultis vobis et civitati vestræ dem pro tali benevolentia et auxilio? Illi vero imperatori responderunt: Nihil aliud, domine, petimus, nisi ut liberi ac immunes simus a tributo. Imperator autem quam libenter eorum petitioni obsecundans liberos ac immunes a tributo fecit, multisque præterea muneribus cohonestatos ad Chersonitas remisit, veluti veros ac fideles imperii Romani subditos. At Constans magnifice ipse quoque ab imperatore Diocletiano exceptus, veluti re contra Sauromatas præclare gesta, et illustris clarusque factus, paulo post in imperium Romanum successit, Diocletiano Nicomediam secedente. Constante autem mortuo imperator fuit filius ejus Constantinus. Qui cum Byzantinum venisset, Scytharumque nonnulli rebellarent, revocatis in memoriam quæ a patre Constante audivisset de benevolentia et auxilio Chersonitarum, legatos illis misit, postulans ut contra Scythas arma caperent ac rebellatores subjugarent. Princeps autem ac protector Chersonitarum tunc temporis erat Diogenes Diogenis filius, et libenter mandato Chersonitæ obedientes omni studio curribus bellicis cum chirobolistris instructis ad Istrum flumen profecti trajecerunt, ac contra hostem tendentes eum superatum in fugam converterunt. Quibus cognitis imperator domum eos redire jussit, proteuontibus autem Byzantium vocatis gratias maximas egit, dixitque ipsis: Quandoquidem etiam nunc benigne pro nobis laborastis, quemadmodum et pro piis majoribus divinitatis nostræ, ecce etiam nos datam vobis libertatem et a tributo immunitatem, per regiones Romani imperii confirmamus; præterea damus quoque statuam auream cum chlamyde imperatoria, fibulatura, et corona aurea, ad ornatum **148** vestræ urbis; item syngrapham nostram super libertate et immunitate tam vestra, quam nautarum vestrorum: insuper propter benevolentiæ vestræ sinceritatem annulos quoque damus aureos, in quibus expressa majestatis nostræ imago, ut iis relationibus vestris supplicationibusque

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(67) Ita ms. codex. Editi habent, ἀνέλιπον τήν τε Βόσπορον, etc.

(68) Ita in ms. Perperam vero in editis, ὅτι οὐδεὶς, δέσποτα, etc.

(69) Κώνσταντος. Constantem vero hic appellat scriptor noster Constantium Chlorum, ut nemo non videt: et ita etiam a Zonara vocatur, et in Menæis 21 Maii.

signatis, quas per occasionem missuri estis, vestros nuntios dignoscere inde possimus.

A ἡμετέρας θειότητος, ἰδοὺ καὶ ἡμεῖς ἐπικυροῦντες τὰς ἤδη ἐπ' ἐλευθερίᾳ καὶ ἀτελείᾳ δοθείσας ὑμῖν ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐκ τῆς ἡμετέρας βασιλείας δεξιᾶς, παρέχομεν ὑμῖν καὶ ἡμεῖς ἀνδριάντα χρυσοῦν μετὰ καὶ χλαμύδος βασιλικῆς, καὶ φιβλατούρας (70), καὶ στέφανον χρυσοῦν, πρὸς εὐπρέπειαν τῆς ὑμετέρας πόλεως, μετὰ καὶ ἐγγράφου ἡμῶν ἐλευθερίας καὶ ἀτελείας ὑμῶν τε καὶ τῶν πλωΐμων ὑμῶν· καὶ πρὸς τὴν γνησιότητα τῆς ὑμῶν εὐνοίας δίδομεν ὑμῖν καὶ δακτυλίους χρυσοῦς ἐκτυποῦντας τὰς ἡμετέρας εὐσεβεῖς εἰκόνας, δι' ὧν τὰς κατὰ καιρὸν μελλούσας ἀποστέλλεσθαι ἡμῖν παρ' ὑμῶν ἀναφοράς τε καὶ δεήσεις σφραγίζοντες ταύτας, γνωρίμους ἡμῖν ἀποδείκνυτε τοὺς ἑαυτῶν πρέσβεις.

Præterea damus quoque singulis annis nervum, et lignum tenue, ferrum, et oleum, ad balistarum vestrarum confectionem : item in alimenta annonas mille, ut sitis balistarii ; quas annonas et cætera consueta quotannis vobis mittemus in Chersonem. Chersonitæ vero annonis hujusmodi acceptis, inter se liberosque suos divisione facta, numerum constituerunt ; propterea usque ad hodiernam diem ipsorum filii ad patrum suorum in exercitu complementum in numero militum recensentur. Atque hoc pacto tunc temporis Diogenes et qui cum ipso commeatu ac muneribus a Constantino Dei amantissimo imperatore instructi, in terram suam reversi sunt, divinos honores secum ferentes. Annis vero aliquot post, Sauromatus Sauromati Criscoroni, qui Lazicam bello infestaverat, nepos, collecto ad Mæotidem paludem milite contra Chersonitas movit, injuriam, ut inquiebat, captivitatis avi sui, quæ Diocletiano imperante accidit, ulturus : qua re intellecta Chersonitæ, qui principem ac proteuontem tunc temporis habebant Byscum Supolichi filium, armis quoque ipsi sumptis obviam ei facti sunt in locis Capha nuncupatis, initoque prœlio, Deo opitulante, Chersonitæ superiores facti Sauromatum in fugam converterunt, limitemque in eodem loco Capha nominato ubi victoria potiti sunt contra Sauromatum, posuerunt, in quo etiam Sauromatus, et qui cum ipso a prœlio superstites erant, nunquam se eum cum armis transgressuros esse jurarunt ; sed propria utrosque assignataque sibi secundum præstitutos terminos loca habitaturos esse. Atque ita Bosporum Sauromatus, Chersonitæ terram suam repetierunt. Hisque ita gestis, rursus post aliquot annos alius Sauromatus cum militum manu ad Mæotidem paludem collecta surgens bellum contra Chersonitas cœpit, limitesque cum jurejurando in Capha a primo Sauromato positos, ut nemo contra Chersonitas belli gratia illos prætergrederetur, transgressus est, tanquam ablatam sibi per vim terram vindicaturus recepturusque. Habebant autem principem ac proteuontem tunc **149** temporis Chersonitæ Pharnacum Pharnaci filium, armis quoque ipsi contra Sauromatum sumptis, et obviam sibi mutuo facti in prædictis Capha

Προσεπιτούτοις δὲ παρέχομεν ὑμῖν καθ' ἕκαστον ἔτος νεῦρόν τε καὶ κάναβον, σίδηρόν τε καὶ ἔλαιον, ὑπὲρ κατασκευῆς τῶν βαλιστρῶν ὑμῶν· καὶ δίδομεν ὑμῖν πρὸς ἀποτροφὴν ὑμῶν χιλίας ἀννώνας, ἐφ' ᾧ τε εἶναι ὑμᾶς βαλισταρίους λεγόμενον, ὡς τὰς τοιαύτας σιτήσεις τε καὶ συνηθείας πάσας καθ' ἕκαστον ἔτος τῶν ἐντεῦθεν μέλλομεν ὑμῖν ἀποστέλλειν κατὰ B τὴν Χερσωνιτῶν. Οἱ δὲ Χερσωνῖται τὰς τοιαύτας εἰληφότες ἀννώνας, εἰς ἑαυτούς τε καὶ τὰ τούτων τέκνα διαμερίσαντες τὸν ἀριθμὸν συνεστήσαντο· διὰ τὸ καὶ ἕως τοῦ νῦν τὰ τούτων τέκνα κατὰ τῶν γονέων τῆς στρατείας συμπλήρωσιν ἐν τῷ ἀριθμῷ κατατάσσονται. Ἐφοδίοις δὲ καὶ δώροις πλείστοις τότε τιμηθέντων ὑπὸ τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ τε Διογένους καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, κατέλαβον τὴν Χερσωνιτῶν ἀποκομίσαντες καὶ τὰς θείας φιλοτιμίας. Μετὰ δὲ χρόνους τινὰς τοῦ ταῦτα γεγονέναι, Σαυρόματος ὁ ἔγγονος Σαυρομάτου τοῦ Κρισκορόνου (71) τοῦ πολεμήσαντος τὴν Λαζικὴν, συναθροίσας πόλεμον ἐκ τῆς Μαιώτιδος λίμνης ἐπανέστη τοῖς Χερσωνίταις, βουλόμενος, φησὶ, τὴν τῆς αἰχμ- C αλωσίας ὕβριν τοῦ οἰκείου πάππου ἐκδικῆσαι τὴν παρ' αὐτῶν ἐπὶ Διοκλητιανοῦ τοῦ βασιλέως γενομένην. Μαθόντες δὲ τοῦτο οἱ Χερσωνῖται, στεφανηφοροῦντος τότε καὶ πρωτεύοντος τῆς Χερσῶνος Βύσκου τοῦ Σουπολίχου, ἀντιπαραταξάμενοι καὶ αὐτοὶ ὑπήντησαν τῷ Σαυρομάτῳ ἔξω ἐν τοῖς τοῦ λεγομένου Καφᾶ τόποις, καὶ πολεμήσαντες μετὰ αὐτοῦ, τοῦ Θεοῦ τοῖς Χερσωνίταις βοηθοῦντος, ἐνίκησαν τὸν Σαυρόματον καὶ ἐδίωξαν, θήσαντες καὶ ὀροθεσίας ἐν τῷ αὐτῷ λεγομένῳ Καφᾶ ἐν ᾧ τόπῳ πολεμήσαντες τὸν Σαυρόματον ἐνίκησαν (72)· ἐν ᾧ καὶ ὅρκους ἐπετέλεσεν ὁ αὐτὸς Σαυρόματος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ὑπολειφθέντες, τοῦ μηκέτι αὐτοὺς χάριν πολέμου ὑπερβαίνειν τὰς μεταξὺ αὐτῶν τεθείσας ὀροθεσίας, ἀλλ' ἕκαστον αὐτῶν τοὺς ἰδίους ἔχειν τόπους πρὸς τὰς τεθείσας D ὀροθεσίας. Καὶ οὕτως ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὴν Βόσπορον ὁ Σαυρόματος, καὶ οἱ Χερσωνῖται εἰς τὰ ἴδια. Καὶ δὴ τούτων οὕτω γενομένων, πάλιν μετὰ χρόνους τινὰς ἕτερος Σαυρόματος ἀναστὰς καὶ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἀνδρῶν ἐκ τῆς Μαιώτιδος λίμνης παρετάξατο πόλεμον κατὰ τῶν Χερσωνιτῶν, καὶ παρελθὼν τὰς μεθ' ὅρκου τεθείσας ὀροθεσίας ἐν τῷ Καφᾶ ὑπὸ τοῦ πρώτου γενομένου Σαυρομάτου, τοῦ μηδένα ποτὲ ἐπιχειρῆσαι τῶν Βοσποριανῶν πολέμου χάριν ταύτας ὑπερβῆναι, οὗτος ὁ Σαυρόματος ὑπερέβη, ὡς οἷα

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(70) Φιβλατούραν dixit Porphyrogenitus, quod φιβλατούριον Suidas, qui interpretatur ὠριβόλαιον Περσικόν.

(71) Hic princeps Bosporianus initio hujus capitis appellatur a scriptore nostro Κρίσκων Ὄρου παῖς, *Criscon Ori filius* ; unde puto hic duo illa verba in unum ab indocto scriba conflata.

(72) Ms. codex sic. Locus in editis mutilus.

βουλόμενος τὴν μετὰ βίας αὐτῷ ἀφαιρεθεῖσαν γῆν ἐκδικῆσαι καὶ ἀπολαβεῖν, καὶ δὴ ἐν τοῖς τότε καιροῖς στεφανηφοροῦντος καὶ πρωτεύοντος τῆς Χερσωνιτῶν Φαρνάκου τοῦ Φαρνάκου, ἀντιπαρετάξαντο καὶ οἱ Χερσωνῖται τῷ Σαυρομάτῳ, καὶ ἀπαντήσαντες ἀλλήλοις ἐν τοῖς τοῦ προειρημένου Καφᾶ τόποις, ἔστησαν ἑκάτερα τὰ μέρη ἐν τοῖς ὄρεσιν. Ὁ δὲ Σαυρόματος ὢν μέγας τὴν ἡλικίαν ἐθάῤῥησεν ἑαυτῷ, καὶ ἐμεγαλαύχει, κατὰ τῶν Χερσωνιτῶν φρυαττόμενος, θαῤῥῶν ἅμα καὶ ἐπὶ τῷ ἀπείρῳ πλήθει τῷ μετ' αὐτοῦ ὄντι· ὁ δὲ Φάρναχος μικρὸς ἦν τῇ ἡλικίᾳ κατὰ τὸν Σαυρόματον, καὶ ἰδὼν τὸ πλῆθος τοῦ Σαυρομάτου, ἐσκέψατο μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ, ἐφ' ᾧ τε μονομαχῆσαι αὐτὸν μετὰ τοῦ Σαυρομάτου, καὶ μὴ ἄπειρον πλῆθος ἀπολέσθαι. Καὶ δὴ σκέψεως τοιαύτης γενομένης, δηλοῖ ὁ Φάρναχος τῷ πλήθει Σαυρομάτου λέγων, ὅτι Τίς χρεία ἐστὶ τοσούτου ὄχλου γενέσθαι ἀπώλειαν; Οὐ γὰρ ὑμεῖς οἰκείᾳ προαιρέσει πρὸς τὸν πόλεμον ἐτράπητε, ἀλλὰ Σαυρόματος ὑμᾶς προετρέψατο. Θελήσατε οὖν τοῦτον παρακαλέσαι τοῦ μονομαχῆσαι μετ' ἐμοῦ· καὶ ἐὰν διὰ τοῦ Θεοῦ δυνηθῶ αὐτὸν, ὑμεῖς ἀναχωρεῖτε εἰς τὰ ἴδια ἀβλαβῶς, καὶ αὐτὸς καὶ ἡ πόλις αὐτοῦ ὑπέπεσάν μοι· εἰ δὲ καὶ δυνηθῇ με αὐτὸς, καὶ οὕτως ὑμεῖς ἀναχωρεῖτε εἰς τὰ ἴδια, καὶ αὐτὸς ἐπέβη ἐν τοῖς ἐμοῖς. Ὁ δὲ ὄχλος τῶν Σαυροματῶν ἡδέως τοῦτο ἀποδεξάμενος προετρέψατο τὸν Σαυρόματον μονομαχῆσαι μετὰ τοῦ Φαρνάκου. Ὁ οὖν Σαυρόματος μαθὼν μικρὸν πάνυ ὄντα τῇ ἡλικίᾳ τὸν Φάρναχον, ἑαυτὸν δὲ ὑπερμεγέθη, ἐχάρη ἐπὶ τούτῳ πεποιθὼς τῇ οἰκείᾳ δυνάμει, καὶ οἷς ἐκέχρητο ὅπλοις κατατεθωρακισμένος. Καὶ τούτων οὕτως δοξάντων, λέγει ὁ Φάρναχος τῷ ἰδίῳ στρατῷ, ὅτι Ὅταν κατέλθω διὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ μονομαχῆσαι, καὶ ἴδετε ὅτι ὁ Σαυρόματος τὰ νῶτα αὐτοῦ ἔχει πρὸς ὑμᾶς, καὶ τὴν ὄψιν πρὸς τοὺς ἰδίους, ἐγὼ δὲ τὴν ὄψιν μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ τὰ νῶτά μου πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἅπαντες ὑμεῖς βάλλετε μίαν κραυγὴν (73), καὶ μόνον λέγοντες τὸ, ἆ, ἆ, καὶ μὴ δευτερώσητε ἐπὶ τῇ κραυγῇ. Καὶ δὴ κατελθόντων αὐτῶν ἀμφοτέρων ἐν τῷ πεδίῳ πρὸς τὴν μονομαχίαν, καὶ τρακτευόντων ἑαυτοὺς, καὶ τοῦ Φαρνάκου γενομένου εἰς τὸ τοῦ Σαυρομάτου μέρος, καὶ Σαυρομάτου εἰς τὸ τοῦ Φαρνάκου, ἔδωκεν ὁ τοῦ Φαρνάκου στρατὸς μίαν φωνὴν τὸ, ἆ, ἆ. Ὁ δὲ Σαυρόματος τῆς

A locis, in montibus utrique constiterunt. Sauromatus vero, et corporis magnitudine et militum multitudine fretus, insolenter Chersonitis insultabat. At Pharnacus, statura exiguus præ Sauromato, ejusque copias considerans, consilio cum suis inito statuit, ne infinita multitudo periret, singulari certamine cum Sauromato pugnare; reque constituta militibus Sauromati nuntiat Pharnacus non opus esse ut tanta multitudo pereat, neque sponte illos sua, sed Sauromati impulsu ad bellum venisse: mallent itaque ipsi auctores esse, ut ad singulare certamen descenderet, et si Deo opitulante eum vicero, vos domum incolumes repetetis, ipse vero ac ejusdem urbs mihi subjicientur, et e contrario si ipse me superaverit, vos etiam ita

B domum redibitis, et ipse terram meam occupabit. Hæc res cum grata Sauromatis esset, Sauromato singulare certamen inire cum Pharnaco suaserunt. Sauromatus itaque, cognito exiguæ staturæ Pharnacum esse, magnitudine sua, viribusque, et armis, quibus utebatur fretus, conditionem lætus accepit. Pharnacus autem pugnaturus militibus suis dixit: Ubi cum bono Deo singulare certamen ingressus fuero, Sauromatumque tergo vobis obversum, facie vero suis videbitis, ego autem faciem vobis, tergum hostibus obvertero, uno ore omnes clamabitis A A; neque hunc clamorem iterabitis. Cum itaque in campum ad singulare certamen uterque venissent, interque se depugnarent,

C Pharnacusque Sauromati, et Sauromatus Pharnaci partibus obversus esset, uno ore Pharnaci miles exclamavit A A: quo clamore audito, Sauromatus convertit se ut videret quisnam esset hic clamor ad certamen compositus qui in Pharnaci exercitu sublatus: dumque se converteret, diducta paululum cassidis lamina, e vestigio conto eum Pharnacus percussit, et occidit. Cum autem Sauromatus cecidisset, equo descendens Pharnacus caput ei amputavit. Victorque exsistens Mæotidis paludis quidem populum dimisit, Bosporianos vero in vinculis detinens, capta eorum terra limites in Cybernico supra Chersonitas statuit, quadraginta tantum milliarium terram ipsis relinquens, manentque isti limites in hodiernum usque.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(73) Et paulo infra idem Constantinus, *μίαν φωνήν*· Anna item Comnena lib. VIII, pag. 292, *μιᾷ φωνῇ*· Ea quippe fuit et veterum tacticorum sententia, *hostes terreri si cum telorum jactu clamoris horror accesserit*, ut est apud Vegetium lib. III, cap. 18, hisque consona tradit et Leo in Tact. cap. 20. § 114. Erat autem clamor iste permistus exhortatione, quemadmodum ait Sallustius de Bello Jugurth. Unde παρακελευσμὸς dicitur Constantino Manassæ. Interdum ἀλαλαγμὸς, et λαλαγὴ Ἀρεϊκή; Ἐνυάλιος κέλαδος, Heliodoro lib. I, Barditum vocabant Galli antiqui, ut scribit Tacitus. Ex quo autem in orbem Christiana religio invecta fuit, desierunt confusæ illæ et incertæ a militibus ad fiduciæ specimen, vel notam, proferri solitæ voces, subiitque in earum locum uno omnium ore in cœlum missa divini auxilii deprecatio. Hujus autem

D moris auctorem innuit Constantinum Magnum Eusebius lib. IV de Vita ejusdem Constantini cap. 19 et 20, et in Oratione de ipsius Augusti laudibus, dum scribit suis præcepisse militibus, ut in pugnæ procinctu hacce oratione Deum sibi in prœliis propitium conciliarent: Σὲ μόνον οἴδαμεν Θεὸν, σὲ βασιλέα γνωρίζομεν, σὲ βοηθὸν ἀνακαλούμεθα, παρὰ σοῦ τὰς νίκας ἠράμεθα, etc. Atque hinc quidem apud Christianos invaluisse putant nonnulli, ut prœlia omnia a Dei invocatione auspicarentur. Sed falluntur, quippe quilibet populus ab invocatione divina prœlia auspicabatur; populus electus ab invocatione veri Dei, ut passim sacræ Litteræ testantur: Græci vero pæanes duos canebant, alterum ante prœlium Marti; alterum post prœlium Apollini et Dianæ.

diem, cum priores illi, quos **150** dixi, in Capha sint.

A τοιαύτης φωνῆς ἀκούσας, περιεστράφη ἰδεῖν ἐναγώνιος τίς ἡ γενομένη κραυγή· ἐν δὲ τῷ περιστρέψαι τὸν Σαυρόματον τὴν ἑαυτοῦ ὄψιν εἰς τὰ ὀπίσω, διηνοίχθη μικρὸν τὸ τοῦ κασσιδίου αὐτοῦ πέταλον, καὶ εὐθέως ἐπιδραμὼν ὁ Φάρναχος ἔδωκε τῷ κόντῳ τὸν Σαυρόματον, καὶ ἀνεῖλεν αὐτόν. Πεσόντος δὲ τοῦ Σαυρομάτου, κατελθὼν ὁ Φάρναχος τοῦ ἵππου ἀπεκεφάλισεν αὐτόν· καὶ γενόμενος ἐγκρατὴς τοῦ πολέμου, τὸ μὲν πλῆθος τῆς Μαιώτιδος ἀπέλυσε, τοὺς δὲ τῆς Βοσπόρου αἰχμαλώτους λαβὼν, καὶ τὴν γῆν αὐτῶν ἀφελόμενος, ἐν Κυβερνικῷ ἄνω τῆς τῶν Χερσωνιτῶν ὀροθεσίας ἔστησεν, ἄχρι τεσσαράκοντα καὶ μόνον μιλίων γῆν αὐτοῖς ἐάσας· αἵτινες ὀροθεσίαι μέχρι τοῦ νῦν διαμένουσι· αἱ δὲ εἰρημέναι πρῶται ὀροθεσίαι ἐν Καφᾷ εἰσιν ἀποκείμεναι.

Paucis vero Bosporianorum apud se retentis, agriculturæ causa, Pharnacus reliquos omnes misericordia ductus ad sua redire permisit; qui reversi pro beneficio tali benevolentiaque statuam ei in Bosporo posuerunt. Atque ex eo tempore in posterum Sauromatæ Bospori imperium amiserunt. His ita gestis, principatum apud Chersonitas B tenente ac protenonte Lamacho, apud Bosporianos vero regnante Asandro, male omnino adversus Chersonitas affecti Bosporiani cum quiescere nequaquam posseut, semperque aliquo modo captivitates suas ulcisci studerent, cum intellexissent filiam Lamacho unicam esse Gyciam, filiosque haberet Asander, affinitatem contrahere meditati sunt, ut hoc nimirum pacto libere in Chersonitarum terram ingressi vindictam sumerent. Mittunt itaque legatos ad Chersonitas suasuros, quandoquidem vera amicitia inter ipsos esset, eamque sine dolo colerent, affinitatem secum contraherent, et vel Lamachi principis ipsorum filiam Asandri domini sui filio darent, vel eum apud se acciperent; sic enim cognitum iri, fidem inter ipsos C constitutam esse, herili filio suo apud eos commorante. Responderunt vero Chersonitæ filiam se ipsis dare non posse; quod si autem aliquem ex Asandri regis sui filiis dare generum vellent, accepturos esse, illa quidem conditione, ut qui venturus esset, reditum ad Bosporianos tentare nunquam posset invisendi compellandique patris sui causa: si id nihilominus tentaverit, ipsa hora moriatur. Hoc pacto dimissi legati, domumque reversi, cum quid actum esset significassent, iterum ad Chersonitas Asander misit inquiens: Quod si verum dicerent, atque bona fide agerent, Lamachusque filio majori suo filiam uxorem dare vellet, eum se illuc missurum esse. Erat autem illis D temporibus Lamachus, ut ferebatur, dives admodum auro et argento, famulis, et ancillis, equis ac fundis quamplurimis, et in quatuor regionibus domum habebat in latitudine et longitudine usque infra Susa quæ dicebatur, ubi etiam in muro propriam januam habebat et quatuor portas magnas ad introitum et exitum cum aliis ostiolis splendidis; ita ut pecoribus ejus in urbem venientibus, singuli armentorum greges, equorumque et equarum, boumque et bucularum, oviumque et asinorum, suas quique per portas introirent et ad proprium stabulum discederent.

Ὀλίγους δέ τινας κατασχὼν παρ' ἑαυτῷ τῶν Βοσποριανῶν ὁ Φάρναχος γεωργῶν ἕνεκα, τοὺς ἄλλους ἅπαντας οἴκτου ἀξιώσας, ἀπέλυσε κατὰ τῶν Βοσποριανῶν ἀπελθεῖν· οἵτινες ἀπολυθέντες ὑπὸ τοῦ Φαρνάκου ὑπὲρ τῆς τοιαύτης εὐεργεσίας καὶ φιλανθρωπίας αὐτοῦ τῆς εἰς αὐτοὺς γενομένης, στήλην αὐτῷ ἤγειραν ἐν τῇ Βοσπόρῳ. Ἔκτοτε οὖν λοιπὸν ἡ τῶν Σαυροματῶν ἐν τῇ Βοσπόρῳ βασιλεία κατελύθη. Τούτων δὲ οὕτω γενομένων, Λαμάχου στεφανηφοροῦντος καὶ πρωτεύοντος τῆς τῶν Χερσωνιτῶν, Ἀσάνδρου δὲ τῆς Βοσποριανῶν βασιλεύοντος, κακίᾳ πολλῇ μεμεστωμένοι οἱ Βοσποριανοὶ κατὰ τῶν Χερσωνιτῶν, καὶ μηδαμῶς δυνάμενοι τῇ πονηρίᾳ ἠρεμεῖν, ἔσπευδον ἀεὶ τρόπῳ τινὶ τὴν ἀνταμοιβὴν τῶν αἰχμαλωσιῶν τοῖς Χερσωνίταις ἀποδοῦναι· καὶ δὴ μεμαθηκότες ἔχειν θυγατέρα μονογενῆ τὴν Γυκίαν, ἔχοντος δὲ καὶ τοῦ Ἀσάνδρου υἱοὺς, ἐμηχανῶντο ἐπιγαμβρίαν ποιήσασθαι, ὅπως διὰ τούτου ἀδεῶς ἐπιβαίνοντες τῇ Χερσωνιτῶν ἀμύνασθαι. Καὶ δὴ ἀποστέλλουσι πρέσβεις κατὰ τὴν Χερσωνιτῶν παρακαλοῦντες· Ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀγάπη ἀληθὴς μεταξὺ ἡμῶν ἐστιν, καὶ ἀδόλως πρὸς ἀλλήλους ἔχομεν, ἐπιγαμβρεύσομεν ἑαυτοῖς· καὶ δότε ἡμῖν εἰς νύμφην τὴν θυγατέρα Λαμάχου τοῦ πρώτου ὑμῶν, ἕνεκεν τοῦ υἱοῦ Ἀσάνδρου τοῦ κυρίου ἡμῶν, ἢ λάβετε αὐτὸν αὐτόθι εἰς γαμβρὸν, καὶ οἴδαμεν ὅτι πιστὸν ἔχομεν εἰς ἀλλήλους, τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλεύοντος μεθ' ὑμῶν. Λέγουσιν αὐτοῖς οἱ Χερσωνῖται, ὅτι Ἡμεῖς πρὸς ὑμᾶς θυγατέρα ἡμῶν δοῦναι οὐκ ἀνεχόμεθα· εἰ δὲ ἐκ τῶν υἱῶν Ἀσάνδρου τοῦ βασιλέως ὑμῶν θέλετε δοῦναι ἡμῖν εἰς γαμβρὸν, δεχόμεθα· οὕτω μέντοι μὴ δυναμένου ἔτι τοῦ υἱοῦ Ἀσάνδρου τοῦ ἀρχομένου πρὸς ἡμᾶς ἐπιγαμβρεύσασθαι, καιρῷ ποτε ἢ χρόνῳ πειραθῆναι τοῦ ὑποστρέψαι κατὰ τὴν τῶν Βοσποριανῶν, χάριν ἐπισκέψεως ἢ προσηγορίας τοῦ οἰκείου πατρός· εἰ δὲ τοῦτο βούλει πάντως, ὅτι τῇ ὥρᾳ ἀποθνήσκει. Τῶν δὲ πρέσβεων ἀπολυθέντων καὶ καταλαβόντων τὴν Βοσποριανῶν, καὶ ταῦτα ἀναγγελλόντων, ἀπέστειλε πάλιν ὁ Ἄσανδρος πρέσβεις λέγων τοῖς Χερσωνίταις, ὅτι Ἐὰν ἀληθῶς λέγετε, καὶ πιστοποιεῖτέ με, ὅτι Λάμαχος ἀνέχεται ζεῦξαι τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ μειζοτέρῳ μου υἱῷ, ἀποστελῶ ὑμῖν αὐτὸν ἐκεῖνον αὐτόθι ἐπιγαμβρεύσασθαι. Ἦν δὲ Λάμαχος τοῖς τότε καιροῖς, ὡς λόγος, πλούτῳ πολλῷ κομῶν ἔν τε χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ, παισί τε καὶ παιδίσκαις, καὶ ἀλόγοις διαφόροις, καὶ κτήμασι πολλοῖς, καὶ τέσσαρσι δὲ ῥεγεῶσι τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐπικρατεῖν ἐν πλάτει καὶ μήκει, ἕως κάτω τῶν λεγομένων Σουσῶν, ἐν οἷς καὶ ἰδίαν πύλην εἶχεν ἐν τῷ τείχει, καὶ τέσσαρας πυλεῶνας μεγάλους

εἰς τὴν εἴσοδον καὶ τὴν ἔξοδον, σὺν ἑτέροις (74) δὲ παραπυλίοις σεμνοῖς· ὥστε εισερχομένων τῶν ἀλόγων αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει ἑκάστην ἀγέλην ζώων (75), ἵππων τε καὶ φορβάδων, βοῶν τε καὶ δαμάλεων, προβάτων τε καὶ ὄνων, καὶ δι' ἰδίας πύλας εἰσιέναι, καὶ εἰς ἰδίαν στάσιν ἀπιέναι.

A Παρεκάλεσαν οὖν οἱ Χερσωνῖται τὸν Λάμαχον, ἐφ' ᾧ τε ἐπιγαμβρεύσεσθαι αὐτὸν τὸν τοῦ Ἀσάνδρου υἱόν. Τοῦ δὲ Λαμάχου ἐπινεύσαντος τῇ παρακλήσει αὐτῶν, ἦλθεν ὁ τοῦ Ἀσάνδρου υἱὸς ἐν τῇ Χερσῶνι, καὶ ἔγημε τὴν γυναῖκα, καὶ διετοῦς μικροῦ χρόνου διαγενομένου, ἐτελεύτησεν ὁ Λάμαχος· ἡ γὰρ μήτηρ τῆς Γυκίας προτελευτήσασα ἦν. Ἡ οὖν Γυκία μετὰ τὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ περαίωσιν τῆς τοῦ πατρὸς ταφῆς, τῆς ἐνιαυσιαίας ἡμέρας ἐνστάσης, τὴν μνήμην θέλουσα φαιδρῦναι τοῦ ἰδίου πατρὸς, στεφανηφοροῦντος τότε καὶ πρωτεύοντος τῆς Χερσῶνος Ζήθου τοῦ Ζήθονος, παρεκάλεσε τοῖς προὔχουσι τῆς πόλεως ἐφ' ᾧτε ἄνευ ὕβρεως ἀναχθῆναι αὐτοὺς τοῦ λαβεῖν παρ' αὐτῆς σὺν παντὶ τῷ δήμῳ οἶνόν τε καὶ ἄρτους καὶ ἔλαιον, κρέα τε καὶ ὄρνεα καὶ ὄψα, καὶ εἴ τι ἕτερον πρὸς τὴν τῆς εὐφρασίας χρείαν, πρὸς τὸ τὴν ἡμέραν B τῆς μνήμης τοῦ Λαμάχου ἅπαντας τοὺς πολίτας σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις καὶ πάσῃ τῇ φαμιλίᾳ αὐτῶν εὐφρανθῆναι καὶ ἀγάλλεσθαι ἕκαστον ἐν τῷ ἰδίῳ ῥεγεῶνι, καὶ δημοσίᾳ χορεύειν, καὶ ἔργου τινὸς τὸ σύνολον μὴ ἅψασθαι· συνταξαμένη τοῖς πολίταις ἐν ὅρκῳ, ἐφ' ᾧτε ἅπαντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτῆς οὕτω τὰ τῆς εὐφρασίας καθ' ἕκαστον χρόνον διδόναι αὐτοῖς ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ Λαμάχου μνήμῃ. Τούτων δὲ οὕτω γενομένων ἐν ὅρκῳ ὑπ' αὐτῆς παγιωθέντων, ὁ ταύτης ἀνὴρ ὁ τοῦ Ἀσάνδρου υἱὸς ἔχων ἐν κρυπτῷ τὸν δόλον, καὶ ἐπιζητῶν καιρὸν προδοσίας, ἀκούσας ταῦτα τὰ παρὰ τῆς Γυκίας λεχθέντα, καὶ ἐν ὅρκῳ παγιωθέντα, ἐθαύμασε καὶ ἐπῄνεσε τὴν Γυκίαν ἐπὶ τῇ ἐνόρκῳ συντάξει, ὡς γνησίως περὶ τοὺς γονεῖς ἔχουσαν· συνθέμενος δὲ καὶ αὐτὸς, φησὶ, χαίρειν καὶ C σπένδειν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ συντάξει. Καὶ μετὰ τοῦτο παρελθούσης τῆς μνήμης καὶ τῆς εὐφρασίας, δηλοῖ τοῖς ἐν Βοσπόρῳ δι' οἰκείου παιδὸς λέγων αὐτοῖς, ὅτι Εὗρον μέθοδον δι' ἧς ἀκόπως τὴν Χερσῶνα μέλλομεν παραλαβεῖν· ὑμεῖς οὖν ἐκ διαλειμμάτων ἀποστέλλετέ μοι δέκα ἢ δώδεκα νεωτέρους χρησίμους ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ χαράβῳ ἐλαυνόντων, ὡς δῆθεν ξένιά μοι πέμποντες· ἐν συμβόλῳ δὲ παραβαλλόντων τῶν ἐρχομένων χαράβων ὑμῶν καὶ ἐκεῖ μενόντων· ἐμοῦ δὲ πέμποντος καὶ δι' ἵππων φέροντος τοὺς ἐρχομένους νεωτέρους ἐν τῇ πόλει, καὶ τὰ πεμπόμενα (76). Καὶ δὴ τῷ τρόπῳ τούτῳ ἐπὶ διετῆ χρόνον ἐκ τοῦ κατὰ μέρος ἐρχομένων τῶν Βοσποριανῶν μετὰ τῶν ξενίων, πρὸς τὸ μὴ γνωσθῆναι τῇ πόλει D τὸν δόλον, ἔφερε μὲν αὐτοὺς πεζικῶς ἐκ τοῦ συμβόλου ὁ τοῦ Ἀσάνδρου υἱὸς, καὶ μετὰ ἡμέρας τινὰς πάλιν ἐπὶ πάντων πρὸς ἑσπέραν ἀπέλυεν αὐτοὺς, φησὶν, ἐπὶ τὰ ἔξω, ὡς δῆθεν βραδέστερον διὰ τὴν ὥραν. Οἱ δὲ ἐξερχόμενοι ἐκ τῆς χώρας ἄχρι τριῶν μιλίων, σκοτίας βαθείας γενομένης ὑπέστρεφον καὶ ἤρχοντο ἐν τῷ λεγομένῳ λίμνῳ καὶ ἐκεῖθεν

151 Adhortati igitur Lamachum sunt Chersonitæ, ut Asandri filium generum assisceret: quibus cum ille annuisset, Asandri filius Chersonem venit. Gysiamque duxit. Et exiguo biennii tempore elapso Lamachus diem obiit, cum jam Gyciæ mater antea mortua esset. Gycia autem finito anno a sepulto patre, annuo die instante, memoriamque patris sui celebrare cupiens, principatum tenente ac proteuonte tunc temporis in Chersone Zetho Zethonis filio, primores urbis hortata est ne injuriam suam putarent, si et ipsi et populus universus ab ea acciperent vinum, panes, oleum, carnes, aves, pisces, et si quæ alia ad epulum necessaria, ut diem memoriæ Lamachi sacrum cives universi cum uxoribus, ac liberis, omnique familia publica lætitia celebrem agerent, cum choreis in propria regione singuli, ac feriatum haberent: promisitque civibus cum juramento quotannis dum viveret, hæc se omnia ad celebrandam diem in Lamachi memoriam iis suppeditaturam. Hæc cum ita jurejurando ab ipsa firmata essent, maritus ejus Asandri filius dolum animo occultum versans, et proditionis tempus quærens, quæ a Gycia dicta juramentoque firmata essent audiens, admiratus laudavit eam, quod juramento stabilivisset, veluti præclare erga parentes affectam, adjiciens gaudere se quoque, et libare itidem velle. Cumque memoriæ dies et epulum præteriisset Bosporianis per famulum suum indicavit, invenisse se quo pacto sine labore Chersonem capere possent; mitterent itaque per intervalla decem aut duodecim juvenes præstantes præter caraborum remiges qui veluti xenia ipsi ferrent: qui autem appellent carabi in tali loco manebunt, ego vero equos mittam, quibus juvenes ac munera missa in urbem vehantur. Cumque per biennim hoc modo diversis temporibus in urbem Bosporiani cum xeniis venissent, ne fraus a civibus agnosceretur, adducebat eos Asandri filius pedestri itinere ex loco constituto, et rursus post aliquot dies coram omnibus eos sub vesperam dimittebat ad campestria, quasi jam tardius esset; qui egressi ad tria usque milliaria tenebris jam densis redibant et Limonem intrabant, unde carabo Susa devehebantur, ubi per portam minorem, quam in muro habebat, in domum ab eo recipiebantur, nemine conscio, præter tres tantum famulos Bosporianos fidos; quorum unus ab locum statutum pergebat, et recedere carabos **152** nuntiabat: alter vero in Limonem Bosporianos reducebat: tertius denique Limone Susa carabo eos advehebat, et in Lamachi domum introducebat. Utebatur præterea his ad

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(74) Ita cod. Editi vero habent, καὶ τέσσαρσι πυλεῶσι μεγάλοις εἰς τ. εἰσ. κ. τ. ἐξ. καὶ ἑτέροις, etc.

(75) Sic ex ms. Perperam in editis, ἀγγέλειν· sed optime Meursius emendat.

(76) Ms. codex sic; perperam in editis legitur, ἐν τῇ πόλει καταπεμπόμενα.

alimenta deferenda illis qui in locis abditis erant, ipsa quoque Gycia dolum ignorante. Exspectabat autem, ut diximus, anniversario die Lamachi memoriæ sacro, urbe tota epulante, ac somno sopita, ipse cum Bosporianis atque domesticis suis de nocte surgere, urbemque incendere, et omnes occidere. Cumque biennii tempore in Gyciæ domo congregati essent Bosporiani ducenti, instaretque jam celebranda Lamachi memoria, accidit ut puella Gyciæ cubicularia, quæ ei gratissima erat, propter offensam ab oculis ejus removeretur, secludereturque. Locus vero in quo concludebatur, subter quoque Bosporianos habebat, qui illic alebantur. Puella autem sedente, et filum torquente, contigit ut fusi verticillus decidens in foramen profundum prope parietem devolveretur: cumque surgeret tollendi causa, in foramen delapsum videt, unde cum extrahere propter profunditatem non posset, unum e pavimento prope parietem laterem extrahere coacta fuit; eoque facto per foramen in inferiore ædium parte absconditam illic hominum multitudinem videt. Quos cum vidisset, laterem in locum suum solerter reposuit, ne ab iis qui infra erant deprehenderetur, misitque clanculum puellarum aliquam ad dominam suam, quam venire ad se hortabatur, necessarium aliquid audituram visuramque. Gycia vero Deo impellente puellam adiit: solaque ad eam ingressa, cum januam clausisset, ad pedes ejus provoluta puella, Potes, inquit, o domina, inutilem ancillam tractare pro arbitrio, attamen ostendam tibi rem novam et inopinatam. Quod cum secure facere eam Gycia jussisset, ad parietem adductæ, sublatoque solerter latere, dixit: Ecce, o domina, per foramen hoc absconditam inferius Bosporianorum multitudinem vides. Gycia cum eos vidisset, re tali consternata: Non frustra, inquit, hoc concilium susceptum est. Sciscitaturque puellam, quomodo id comperisset. Cui, Omnino, domina, respondit puella; quippe per Dei voluntatem fuso excidens verticillus in hoc foramen devolutus est, quem cum extrahere inde nequirem, laterem evellere coacta fui, atque tunc eos vidi. Illa vero puellam solerter reponere latere loco suo jussit; camque amplexata benigne cum osculo: Nihil, inquit, metuas, filia, condonatum tibi crimen **153** est, siquidem voluit te peccare Deus, ut dolum hunc nobis manifestum faceret. Vide igitur, quantum potes, uti totam hanc rem clam alios habeas, neque cuiquam quidquam concredas: sumpsitque eam ex eo tempore secum, habuitque benignius quam unquam antea, quia fidelem experta esset.

A διὰ χαράβου ἔφερεν αὐτοὺς ἐν ταῖς Σώσαις, καὶ διὰ τοῦ παραπυλίου, ὃ εἶχεν ἐν τῷ τείχει, εἰσέφερεν αὐτοὺς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ μηδενὸς εἰδότος, εἰ μή τί γε τρεῖς τῶν παίδων αὐτοῦ τῶν Βοσποριανων καὶ μόνον πιστῶν αὐτοῦ ὄντων· ἑνὸς μὲν τοῦ ἐν συμβόλῳ ἀπερχομένου, καὶ μηνύοντος ἀναχωρεῖν τοὺς χαράβους· ἄλλου δὲ τοῦ ὑποστρέφοντος τοὺς Βοσποριανοὺς καὶ φέροντος ἐν λειμῶνι· ἑτέρου δὲ, τοῦ ἐκ λειμῶνος μετὰ χαράβου ἀποκομίζοντος ἐν ταῖς Σώσαις, καὶ ἀποκαθιστῶντος ἐν τῷ τοῦ Λαμάχου οἴκῳ· καὶ δι' ὧν ἀπέτρεφεν αὐτοὺς ἐν ταῖς ἀποθήκαις αὐτοῦ, μήτε τῆς Γυκίας εἰδυίης τὸν δόλον· προσδοκῶν, καθὰ εἴρηται, κατὰ τὴν ἐνιαυσίαν ἡμέραν τῆς τοῦ Λαμάχου μνήμης, τῆς πόλεως πάσης εὐφραινομένης (77-78) τε καὶ ἀποκοιμωμένης, αὐτὸν τὴν νύκτα
B ἐπαναστῆναι μετὰ τῶν Βοσποριανῶν τε καὶ οἰκείων, καὶ ἐμπρῆσαι τὴν πόλιν, καὶ πάντας κατασφάξαι. Συναχθέντων δὲ ἐν τῷ διετεῖ χρόνῳ ἐν τῷ τῆς Γυκίας οἴκῳ ἄχρι σʹ Βοσποριανῶν, καὶ τῆς μνήμης τοῦ Λαμάχου ἤδη λοιπὸν ἐγγιζούσης, ἐγένετο παιδίσκην τῆς Γυκίας κουβουκλαρίαν, πάνυ αὐτῇ οὖσαν προσφιλέστατον, πταίσασαν, ἀπὸ ὄψεως αὐτῆς γενέσθαι, καὶ ἀποκλεισθῆναι αὐτήν. Ἐν ᾧ δὲ οἴκῳ ἀπεκλείσθη ἡ παιδίσκη, ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ἦσαν οἱ Βοσποριανοὶ ἀποτρεφόμενοι. Τῆς δὲ παιδίσκης καθεζομένης, καὶ νηθούσης τὸ λίνον, ἐγένετο τὸ σφοντύλιν (79) τῆς ἀτράκτου πεσεῖν, καὶ κυλισθὲν εἰσελθεῖν εἰς βαθυτάτην ὀπὴν πρὸς τὸν τοῖχον· ἡ δὲ ἀναστᾶσα πρὸς τὸ ἐπᾶραι αὐτὸ, ὁρᾷ αὐτὸ ἐν βαθυτάτῃ ὀπῇ ὄν· καὶ μὴ δυναμένης αὐτῆς ἐκσπᾶσαι αὐτὸ διὰ
C τὸ βάθος ἠναγκάσθη ἐκ τοῦ πάτου πρὸς τὸν τοῖχον ἀνασπᾶσαι ἕνα βήσαλον πρὸς τὸ τοῦτο ἐπᾶραι· καὶ ὁρᾷ διὰ τῆς ὀπῆς κάτω ἐν τῷ ὑπογέῳ οἴκῳ τὸ πλῆθος τῶν ὄντων ἀνδρῶν. Καὶ ἰδοῦσα, εὐφυῶς πάλιν ἀπέθετο ἐν τῷ τόπῳ τὸ βήσαλον πρὸς τὸ μὴ γνωσθῆναι τοῖς κάτω· καὶ λαθραίως ἀποστείλασα μίαν τῶν παίδων προσεκαλεῖτο τὴν κυρίαν αὐτῆς τοῦ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὴν ὀφείλουσάν τε ἀναγκαῖον ἀκοῦσαι καὶ ἰδεῖν. Ἡ δὲ Γυκία ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατανυγεῖσα ἀπῆλθε πρὸς τὴν παιδίσκην· καὶ εἰσελθούσης αὐτῆς κατὰ μόνας ἐν τῷ οἰκήματι, καὶ κλεισάσης τὴν θύραν, πεσοῦσα ἡ παιδίσκη πρὸς τοὺς πόδας αὐτῆς εἶπε· Δέσποινα, ἐξουσίαν ἔχεις (80) τὴν ἀχρείαν σου δούλην· πλὴν βούλομαι τῇ κυρίᾳ μου ξένον τι καὶ
C παράδοξον πρᾶγμα δεῖξαι· Ἡ δὲ Γυκία εἶπεν αὐτῇ· Ἀφόβως εἰπὲ, δεῖξον καὶ τί τὸ τοιοῦτον. Ἡ δὲ παιδίσκη ἀπαγαγοῦσα αὐτὴν πρὸς τὸν τοῖχον, καὶ εὐφυῶς ἐπάρασα τὸ βήσαλον, λέγει αὐτῇ· Ὁρᾷς διὰ τῆς ὀπῆς, δέσποινα, τὸν κάτω κρυπτόμενον ὄχλον τῶν Βοσποριανῶν. Ἡ δὲ Γυκία ἰδοῦσα, καὶ ἐκπλαγεῖσα ἐπὶ τῷ πράγματι, ἔφη· Οὐκ ἀργὸν τὸ σκέμμα τοῦτο· καὶ λέγει τῇ παιδίσκῃ· Πῶς εὗρες τὸ πρᾶγμα τοῦτο (81); Ἡ δὲ παιδίσκη λέγει· Πάντως, δέσποινα, ὅτι ἐκ θελήματος Θεοῦ ἔπεσε τὸ σφοντύλιν ἐκ τῆς ἀτράκτου μου, καὶ κυλισθὲν εἰσῆλθεν ἐν τῇ ὀπῇ

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(77–78) Sic ex ms codice. Locus hic in editis depravatus ac mutilus.

(79) Σφοντύλιν pro σφονδύλιον, *Verticillus*, Vide Ducangii Gloss. Græc.

(80) Locus mutilus, inquit Meursius.

(81) Sic ex ms. codice. In editis desideratur hæc pericope.

ταύτῃ, καὶ μὴ δυναμένης μου ἐπᾶραι αὐτὸ (82) ἠναγκάσθην τὸ βήσαλον ἀνασπᾶσαι, καὶ τότε εἶδον αὐτούς. Ἡ δὲ ἐκέλευσε τῇ παιδίσκῃ ἀποθέσθαι τὸ βήσαλον εὐφυῶς ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ· καὶ ἐπιλαβομένη αὐτῆς καὶ περιπλακεῖσα κατεφίλησε γνησίως, καὶ εἶπεν αὐτῇ· Μηδὲν πτοηθῇς, τέκνον, συγκεχώρηταί σου τὸ πταῖσμα· ὁ γὰρ Θεὸς ἠθέλησέ σε πταῖσαι, ἵνα τὸν δόλον ἡμῖν φανερώσῃ· βλέπε οὖν ὅσῃ δυνάμει φυλάξαι τὸ πρᾶγμα, καὶ μὴ τολμήσῃς τινὶ τὸ σύνολον τοῦτο θαῤῥῆσαι. Καὶ λοιπὸν εἶχεν αὐτὴν δι' ὅλου μεθ' ἑαυτῆς πλέον τοῦ πρώτου ὡς πιστὴν αὐτὴν οὖσαν.

Καὶ προσκαλεσαμένη ἡ Γυκία δύο τινὰς τῶν συγγενῶν αὐτῆς πιστοὺς αὐτῇ ὄντας πάνυ, λέγει αὐτοῖς ἐν τοῖς ἰδιάζουσιν· Ἀπελθόντες συνάγετε καθ' ἑαυτοὺς ἐν μυστηρίῳ τοὺς πρωτεύοντας καὶ εὐγενεῖς τῆς πόλεως, καὶ ἐκλεξάτωσαν τρεῖς ἄνδρας πιστοὺς δυναμένους φυλάξαι μυστήριον, καὶ πρᾶγμα ποιῆσαι· καὶ πιστοποιήσουσιν αὐτοὺς οἱ πάντες ἐνόρκως πρὸς τὸ καὶ αὐτοὺς ἐμὲ πληροφορῆσαι, ἐν οἷς μέλλω ἐπερωτᾶν αὐτούς, καὶ ἀποστειλάτωσαν αὐτοὺς πρός με ἐν μυστηρίῳ, καὶ ἔχω αὐτοῖς ἀναγκαῖόν τι καὶ ὠφέλιμον τῇ πόλει θαῤῥῆσαι· μόνον διὰ τάχους ποιήσατε ὃ λέγω ὑμῖν. Ἀπελθόντων δὲ τῶν συγγενῶν αὐτῆς, καὶ ἐν μυστηρίῳ ταῦτα τοῖς πρωτεύουσιν εἰρηκότων, εὐθέως ἐξελέξαντο τρεῖς ἄνδρας, οὓς ᾔδεσαν αὐτοὶ πιστοὺς εἶναι· καὶ πιστοποιήσαντες αὐτοὺς πάντες ἐν ὅρκῳ, ὅτι εἴ τι συνθῶνται τῇ Γυκίᾳ εἴτε ποιῆσαι, εἴτε δοῦναι, μὴ ἀκυρῶσαι τοὺς λόγους αὐτῶν, ἀλλ' εἰς πέρας ἀγαγεῖν τὰ ὑπ' αὐτῶν συντασσόμενα αὐτῇ. Τούτων δὲ πρὸς τὴν Γυκίαν ἐν μυστηρίῳ ἀπελθόντων, ἐδέξατο αὐτοὺς καὶ λέγει αὐτοῖς· Δύνασθέ με ἐν ὅρκῳ πληροφορῆσαι περὶ ὧν μέλλω ἐπερωτᾶν ὑμᾶς, ὅτι ποιεῖτε ταῦτα; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῇ· Ναί, κυρία, ἑτοίμως ἔχομεν περὶ ὧν μέλλεις ἡμῖν ἐπιζητεῖν πληροφορῆταί σε, ὅτι εἰς πέρας ἄγωνται οἱ λόγοι σου. Τότε λέγει αὐτοῖς ἡ Γυκία· Πληροφορήσατέ με (83), ὅτι ἂν ἀποθάνω, ἐν μέσῳ τῆς πόλεώς με θάπτετε, καὶ λέγω ὑμῖν τὸ μυστήριόν μου· ἰδοὺ βαρὺ ὑμῖν τί ποτε οὐκ ἐπιζητῶ. Οἱ δὲ ἄνδρες ἀκούσαντες τοῦτο μετὰ πάσης προθυμίας ἐπληροφόρησαν αὐτὴν ἐν ὅρκῳ λέγοντες, ὅτι Ἐὰν τελευτήσῃς, ἐν μέσῳ τῆς πόλεώς σε θάψομεν, καὶ οὐκ ἐξάξομέν σε ἔξω τῶν τειχῶν. Ἡ δὲ Γυκία πεισθεῖσα τοῖς ὅρκοις αὐτῶν, λέγει αὐτοῖς· Ἐφ' οἷς ἐπληροφορήσατέ με, κἀγὼ λοιπὸν ἐμφαίνω ὑμῖν τὸ μυστήριόν μου· ἰδοὺ εἰδέναι ὑμᾶς θέλω, ὅτι ὁ ἀνήρ μου τὸ ἔμφυτον κακὸν τῆς πόλεως αὐτοῦ ἔχων τὸ τοῦ δόλου καὶ φθόνου καθ' ἡμῶν, ὄχλον ἐκ τοῦ κατὰ μέρος Βοσποριανῶν ἐν κρυφῇ εἰσαγαγὼν ἐν τῷ οἴκῳ μου ἄχρις σ' ψυχῶν ἐνόπλων διατρέφει, ἐμοῦ μὴ εἰδυίας τὸ πρᾶγμα· ἀλλ' ὁ Θεὸς νῦν διὰ προφάσεως ἐφανέρωσέ μοι αὐτό. Αὐτὸς οὖν ταύτην ἔχει τὴν σκέψιν, ἐφ' ᾧτε, φησίν, εἰς τὴν μνήμην τοῦ πατρός μου διδούσης μου τὴν εὐφρασίαν τῇ πόλει, καὶ εὐφρανθέντων ὑμῶν ἀποκοιμωμένων, αὐτὸν τὴν νύκτα ἐπαναστῆναι, μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ Βοσποριανῶν τε καὶ οἰκείων, καὶ βαλεῖν ἐμπρησμὸν ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν, καὶ κατασφάξαι πάντας ὑμᾶς. Ἰδοὺ λοιπόν, φθάζει καὶ ἡ

A Accitis autem Gycia duobus e consanguineis, quibus maxime fidebat, inquit eis seorsim, Abite et congregate apud vos clanculum primores et nobiles urbis, iique eligant viros tres fidos, arcanum qui custodire, et rem gerere possint, et quibus sacramento se omnes obstringent, ut plenam mihi fidem faciant in iis de quibus ipsos interrogatura sum. Mittant vero illos ad me clanculum, habeo enim necessarium aliquid, urbique huic utile, quod ipsis committam: tantum maturate id quod vobis dico. Discedentibus igitur hoc pacto ejus consanguineis, cum illi hæc clam ad primates retulissent, e vestigio tres viros elegerunt, quos fidos esse cognoverant, fide ipsis cum juramento data ratum se habituros effecturosque quidquid cum Gycia acturi B essent. Hi ubi clam ad Gyciam venissent, illa eos excepit, interrogavitque, ecquid promittere cum juramento possent facturos se quidquid commisisset? illis vero affirmantibus se omnia pro voto ejus facturos esse, respondet Gycia: Fidem date in urbe me, si moriar, sepeliendam esse, et arcanum meum narrabo vobis: neque grave est quod postulo. Quod cum audirent, libenter cum jurejurando promiserunt in urbe se eam, si moreretur, sepulturos, neque extra mœnia educturos. Itaque persuasa sacramento Gycia: Nunc, inquit, arcanum vobis, quod habeo, aperiam: ecce, maritus meus ex ingenito adversus urbem hanc odio atque invidia per dolum Bosporianos aliquot, in domum meam introductos cum armis usque ad ducentos nutrit, C me inscia; verum rem hanc nunc Deus per occasionem mihi manifestam fecit. Hoc autem ille consilium agitat, ut ubi in patris mei memoriam urbi ego epulum dedero, vosque epulati dormitum iveritis, ipse de nocte cum Bosporianis atque domesticis surgat, ædibus vestris ignem immittat, vosque omnes contrucidet. Et ecce, instat nunc dies anniversarius memoriæ patris mei, oportetque me vobis ex juramento dare pro more meo, quæ ad epulum necessaria, et omnia præstare parata sum. Velitis
154 itaque omnes læti accurrere, postulareque, et accipere omnia libenter, ne ullo ille pacto intelligat nos rem rescivisse, et subito intestinum aliquod bellum oriatur. Igitur publice, uti mos est, epulum D celebrate, sed cum modo; et choreas in plateis agite: unusquisque vere in ædibus vestris apparet ligna, sarcinas, ac tædas solidas, ut me epulum ac choreas detrectante, ad quietem vos abire existimet.

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(82) Ita ms. codex. Editi habent, ἐπᾶραι τότε; et paulo infra κατέφισε pro κατεφίλησε.

(83) Ms. codex sic. Perperam in editis legitur, πληροφορήσατε μή· sed optime Meursius emendat.

Me vero citius solito detrectante, ac fores meas A obserari jubente, vos confestim cum multo silentio per famulos et ancillas vestros ex omnibus undecunque ædibus afferentes ligna, sarcinas, tædasque, ad januas meas, et vestibula apponite, imo circum totam domum et oleum lignis infundite, quo citius flammam concipiant. Cum autem ego egressa fuero, vobisque dixero, ocius ignem injicite, ac cum armis circumsistite, ut quos per fenestram exsilientes videbitis interficiatis. Abite igitur et arcanum hoc narrate, cunctaque quæ jussi apparate. Cives vero ubi rem intellexissent a tribus his viris, quam citissime omnia peragebant ex mandato Gyciæ. Cum itaque instaret dies memoriæ sacer, et Gycia læta ad cives urbis mitteret, hortaretur que ut acciperent ad epulum quæ pertinerent, accurrit etiam maritus ejus, et plus vini solito B dari jussit. Cives autem libenter omnia accipientes epulabantur uti jussi erant, et per totam diem choreas agitabant : sed ingruente vespera quasi epuli longioris pertæsi domum se suam quietvri receperunt. Epulabantur autem per omnes passim ædes; Gycia vero in suis, largiter potare domesticos suos jubens, ut ebrii facti citius cubitum discederent, puellis tantum cubiculariis sobrietate indicta ; et ipsa quoque a vino abstinebat. Nam poculo purpureo invento puellæ cubiculariæ, quæ negotii conscia erat, id dedit, jussitque in eo aquam sibi miscere : quod cum maritus ejus videret, aquam illam bibere non suspicabatur : Ubi autem jam vespera venisset, civesque, uti jam C dictum est, epulandi satietas cepisset, Gycia ad maritum inquit : Postquam epulati sumus, age etiam nos cubitum eamus ; quem ille sermonem libens audivit, et somno se dedit ; neque enim injicere ipse hoc poterat, ne uxori de dolo suspicandi causam præberet.

μνήμη τοῦ πατρός μου· καὶ δέον μέν ἐστι πρὸς τὸν ὅρκον μου δοῦναι ὑμῖν κατὰ τὸ ἔθος μου τὰ τῆς εὐφρασίας· πάντα γὰρ ἑτοίμως ἔχω· Θελήσατε οὖν πάντες προσδραμεῖν χαίροντες καὶ ζητῆσαι καὶ λαβεῖν πάντα προθύμως, πρὸς τὸ μήπω νοῆσαι αὐτὸν ὅτι ἔγνωμεν τὸ πρᾶγμα, καὶ ἄφνω ἐμφύλιος πόλεμος γένηται· θελήσατε οὖν καὶ δημοσίως κατὰ τὸ ἔθος εὐφραίνεσθαι, συμμέτρως δὲ, καὶ χορεύειν ἐν ταῖς πλατείαις· ἑτοιμάσατε δὲ ἕκαστος ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν ξύλα τε, καὶ φορτία, καὶ δᾷδας στεγνὰς, πρὸς τὸ μισοποιούντων ἡμῶν τὰς εὐφρασίας καὶ τοὺς χοροὺς δόξασθαι πρὸς ἀνάπαυσιν ὑμῶν ἀπιέναι· καὶ ἐμοῦ δὴ ταχέστερον μισοποιησάσης, καὶ κελευούσης ἀσφαλισθῆναι τοὺς πυλεῶνάς μου, ὑμεῖς εὐθέως ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ σὺν παισὶ καὶ παιδίσκαις (84) ὑμῶν πανοικὶ παρενεγκόντες τὰ ξύλα, καὶ φορτία, καὶ δᾷδας παράθετε ταῦτα ἐν τοῖς πυλεῶσί μου καὶ παραπυλίοις, καὶ κύκλῳ τῆς οἰκίας πάσης, ἐπιχέαντες καὶ ἔλαιον τοῖς ξύλοις πρὸς τὸ τάχιον ἀφθῆναι· καὶ ἡνίκα ἐξέλθω ἐγὼ, καὶ εἴπω ὑμῖν, εὐθέως λάβετε τὴν πυράν· καὶ ὑμεῖς δὲ ἐν ὅπλοις παρεστήκετε κύκλῳ τῆς οἰκίας, ἵνα ὅπου τινὰς θεωρήσητε ἐκπηδῶντας ἐκ τοῦ οἴκου διὰ θυρίδος τούτους κατασφάζητε· ἀπελθόντες οὖν τὸ μυστήριον τοῦτο λαλήσατε, καὶ ἑτοιμάσατε πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. Οἱ δὲ πολῖται ταῦτα ἀκούσαντες ἀπὸ τῶν τριῶν ἀνδρῶν ἐποίησαν πάντα ἐν συντομίᾳ κατὰ τὸν λόγον τῆς Γυκίας. Ἐνστάσης δὲ τῆς μνημοσύνου ἡμέρας, ὡς δῆθεν χαιρομένη ἡ Γυκία μετεπέμψατο τοὺς τῆς πόλεως ἄνδρας προτρεπομένη τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς τὰ τῆς εὐφρασίας· συνέτρεχε δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐπὶ τοῦτο, καὶ παρεκάλει πλεῖον οἶνον δοθῆναι αὐτοὺς ἐπὶ τῇ εὐφρασίᾳ. Οἱ δὲ πολῖται ἀσμένως πάντα δεξάμενοι ηὐφραίνοντο καθὼς παρηγγέλθησαν, καὶ ἐχόρευον τὴν πᾶσαν ἡμέραν· φθασάσης δὲ τῆς ἑσπέρας, ἤρξαντο μισοποιεῖν οἱ πολῖται καὶ ἀπιέναι ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν εἰς τὸ ἀναπαῆναι, ηὐφραίνοντο δὲ πανοικί. Καὶ ἡ Γυκία ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς, προτρεπομένη πάντας τοὺς αὐτῆς ἀδεῶς πίνειν, πρὸς τὸ μεθυσθέντας αὐτοὺς τάχιον κοιμηθῆναι, μόνον ταῖς κουβικουλαρίαις αὐτῆς παρήγγειλε τοῦ νήφειν, καὶ ἑαυτὴν τοῦ οἴνου ἐφύλαττεν. Εὑροῦσα γὰρ ποτήριον πορφυροῦν δέδωκε τῇ κουβικουλαρίᾳ αὐτῆς τῇ τὸ πρᾶγμα εἰδούσῃ, καὶ ἐπαρήγγειλεν αὐτῇ ἐν αὐτῷ αὐτὴν κιρνᾷν σὺν ὕδατι· ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς θεωρῶν τὸ πορφυροῦν ποτήριον οὐχ ὑπενόει σὺν ὕδατι αὐτὴν πίνειν. Τῆς δὲ ἑσπέρας φθασάσης, καὶ τῶν πολιτῶν, ὡς ἤδη εἶπον, μισοποιησάντων, λέγει τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς ἡ Γυκία· Εὐφρανθέντων ἡμῶν δεῦρο λοιπὸν ἀναπαυθῶμεν καὶ ἡμεῖς· ὃ δὴ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἀκούσας μᾶλλον ἐχάρη, καὶ ἔπεσε τοῦ κοιμηθῆναι· οὐ γὰρ ἠδύνατο ἀφ' ἑαυτοῦ εἰπεῖν τοῦτο, μήπως ὑπόνοιαν δῷ τῇ γυναικὶ περὶ οὗ ἐβουλεύετο δόλου.

Mandat itaque Gycia januas omnes ac ostiola D obserari, et afferri sibi pro more claves ; quod ubi factum esset, fidæ cubiculariæ doli gnaræ in aurem dixit : Abi cum reliquis cubiculariis, et solerter aufer omnia ornamenta mea, **155** aurumque, et quidquid utile in sinu asportare potestis, ac vos parate : ut, cum jussero, me sequamini. At illæ quidem, mandatis morem gerentes, paratæ erant ; maritus autem ejus cum cubitum se dedisset, paulisper dormiturus, ut ocius mox surgere rursum

Κελεύει οὖν ἡ Γυκία ἀσφαλισθῆναι τοὺς πυλεῶνας καὶ πάντα τὰ παραθύρια, καὶ ἐνεχθῆναι αὐτῇ τὰς κλεῖς κατὰ τὸ ἔθος· καὶ τούτου γενομένου λέγει ἐν τῷ λεληθότι τῇ πιστῇ αὐτῆς κουβικουλαρίᾳ τῇ τὸν δόλον εἰδούσῃ, ὅτι Θέλησον σὺν ταῖς λοιπαῖς κουβικουλαρίαις εὐφυῶς ἐπᾶραι πάντα τὰ κόσμιά μου, καὶ τὸ χρυσίον, καὶ εἴ τι χρήσιμον δύνασθε ἐγκολπίσασθαι (85), καὶ ἑτοιμάσατε ἑαυτὰς, ἵνα ὅταν εἴπω ὑμῖν, ἀκολουθήσατέ μοι. Αἱ δὲ ποιήσασαι κατὰ τὴν κέλευσιν αὐτῆς ἦσαν ἕτοιμαι. Τοῦ δὲ ἀνδρὸς

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(84) Sic emendamus. Perperam legitur in ms. et in editis, σὺν παῖδες, καὶ παιδίσκαις.

(85) Sic cum Meursio emendamus. Perperam legitur in ms. ἐγκαλωπίσασθαι.

αὐτῆς δῆθεν ἀνακλιθέντος τοῦ ἐκ συντόμου κοιμηθῆναι διὰ τάχους αὐτὸν πάλιν ἀναστῆναι πρὸς ἐπιβουλὴν τῆς πόλεως· ἡ δὲ Γυκία παρέσυρε τοῦ καθευδῆσαι ἕως ἂν πᾶσα ἡ φαμιλία αὐτῶν ἐκοιμήθη· ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς ἐκ τοῦ πολλοῦ πότου ἀφύπνωσεν. Ἡ δὲ Γυκία ἰδοῦσα τοῦτον κοιμηθέντα, εὐφυῶς τὸν κοιτῶνα τῷ κλειδίῳ ἠσφαλίσατο ἀποκλείσασα τὸν ἄνδρα, καὶ κατελθοῦσα ἐκ τοῦ οἴκου σὺν ταῖς κουβικουλαρίαις αὐτῆς, ἐξελθοῦσα τῶν παραπυλίων ἡσύχως, καὶ κλείσασα, εὐθέως ἐπέτρεψε τοῖς τῆς πόλεως διὰ τάχους ἐμβληθῆναι τὸ πῦρ κύκλῳ τοῦ οἴκου. Βληθέντος δὲ τοῦ πυρὸς, καὶ τοῦ οἴκου ἀναφθέντος, εἴπου τις τῶν ἔσωθεν ὄντων ἐκπηδῆσαι ἐδυνήθη, ἢ ἑαυτὸν ῥίψαι, ὑπὸ τῶν πολιτῶν κατεσφάγη. Τοῦ δὲ οἴκου παντὸς καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἕως ἐδάφους καταφλεχθέντων, διέσωσεν ὁ Θεὸς τὴν Χερσωνιτῶν B πόλιν ἐκ τῶν ἐπιβούλων Βοσποριανῶν. Ἡ δὲ Γυκία βουλομένων τῶν πολιτῶν τὴν καταφλεχθεῖσαν αὐτῆς οἰκίαν ὀρύξαι, καὶ καθᾶραι τὸν τόπον πρὸς οἰκοδομὴν, οὐκ εἴασεν· ἀλλὰ μᾶλλον ἐπέτρεψε πάσῃ πόλει φέρειν ἕκαστον αὐτῶν καὶ ἐκχέειν αὐτόθι τὴν πᾶσαν αὐτῶν κοπρίαν, πρὸς τὸ ἐν αὐτοῖς καταχωσθῆναι τὴν πᾶσαν αὐτῆς οἴκησιν, ὡς πρὸς ἐπιβουλὴν τῆς πόλεως γενομένην· διὸ καὶ ἐκλήθη ὁ τόπος Λαμάχου Σκοπὴ ἕως τῆς σήμερον. Τούτων οὖν ἁπάντων γενομένων, ἰδόντες οἱ Χερσωνῖται τὴν τοιαύτην ἄπειρον ὑπὸ τῆς Γυκίας εἰς αὐτοὺς μετὰ Θεὸν γενομένην

A possel ad urbem ex insidiis opprimendam, Gycia dormire distulit quoad familia tota somnum cepisset; cumque maritum vino obrutum dormire videret, obserato tacite cubiculo eum inclusit, discedensque cum cubilariis suis placide egressa foribus cum eas clausisset, statim cives quam citissime undique domum incendere jussit. Igne vero injecto, et domo incensa, sicubi quispiam eorum qui intus erant prosiliret, a civibus occidebatur. Atque ita domo, cum omnibus qui in ea inclusi erant, solo tenus exusta, Chersonitarum urbem ab insidiatoribus Bosporianis Deus servavit. Gycia autem, cum domum, quæ conflagraverat, restaurare cives vellent, non permisit; quin potius sordes ac stercora omnes illuc congregare jussit, ut tota iis B obrueretur, utpote in qua positæ urbi insidiæ fuissent; unde et in hunc usque diem Lamachi specula, locus ille appellatur. His igitur omnibus sic gestis, videntes Chersonitæ infinitam Gyciæ post Deum in ipsos beneficentiam, quæ omnibus rebus suis salutem urbis potiorem habuerat, grati animi ergo duas ex ære statuas in honorem ejus in platea urbis posuerunt, juvenculam ætate repræsentantes cum hæc acciderent, ostendentesque hac re ineffabilem ejus beneficentiam amoremque erga cives, quæ in juvenili ætate constituta ita prudens fuerit, ut patriam suam post Deum conservaverit.

εὐεργεσίαν, καὶ ὅτι οὐδενὸς τῶν αὐτῆς τὸ σύνολον ἐφείσατο, ἀλλὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως προετιμήσατο, ὑπὲρ τῆς τοιαύτης μισθαποδοσίας δύο χαλκοῦς ἀνδριάντας πρὸς τιμὴν αὐτῆς ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς πόλεως ἀνήγειραν, νεάζουσαν αὐτὴν τῇ ἡλικίᾳ δεικνύοντες, καθ' ὃν καιρὸν ἦν τότε συμβαίνουσα, ἐν τούτοις δεικνύοντες καὶ τὴν αὐτῆς ἄφατον εὐεργεσίαν καὶ στοργὴν περὶ τοὺς πολίτας, ὅτι καὶ ἐν ἡλικίᾳ νέᾳ οὖσα οὕτως ἐφρόνησε τὴν ἰδίαν πατρίδα μετὰ Θεὸν περισῶσαι.

C Ἐν μὲν γὰρ τῇ μιᾷ στήλῃ σωφρόνως αὐτὴν κεκαλλωπισμένην στήσαντες, καὶ τὰ τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς τοῖς πολίταις ἐμφαίνουσαν· ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ ἐναγώνιον αὐτὴν καὶ ἐπαμυνομένην κατὰ τῶν τῆς πόλεως ἐπιβούλων ἀποδεικνύοντες· ἐν οἷς καὶ ἐπέγραψαν ἐν τῇ τοῦ ἀνδριάντος αὐτῆς βάσει, ἅπασαν τὴν ὑπ' αὐτῆς μετὰ Θεὸν γενομένην τοῖς πολίταις εὐεργεσίαν. Εἴπερ μέλλει τις εἶναι φιλόκαλος, τῆς αὐτῆς συνεχῶς κατὰ καιρὸν τὴν βάσιν ἀποσμήχει, πρὸς τὴν τῶν ἐν αὐτῇ γενομένων ἀνάγνωσίν τε καὶ ὑπόμνησιν τῶν ὑπ' αὐτῆς γενομένων, ἔλεγχον δὲ τῶν ἐπιβούλων Βοσποριανῶν. Μετὰ δὲ χρόνους τινὰς στεφανηφοροῦντος καὶ πρωτεύοντος τῶν Χερσωνιτῶν Στρατοφίλου τοῦ Φιλομούσου, πάνυ σοφωτάτη οὖσα ἡ Γυκία, καὶ θέλουσα δοκιμάσαι τοὺς Χερσωνίτας, καὶ γνῶναι, εἰ ἄρα ἀληθῶς μέλλωσι D τὴν τοῦ ὅρκου ὑπόσχεσιν ἐκπληροῦν, καὶ θάπτειν αὐτὴν ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, συλλογισαμένη μετὰ τῶν παιδισκῶν αὐτῆς, ἐποίησεν ἑαυτὴν τινὰ ἀηδιζομένην καὶ ἀποθανοῦσαν· καὶ κηδεύσασαι αὐτὴν αἱ παιδίσκαι, ἐμήνυσαν τοῖς πολίταις λέγουσαι, ὅτι· Ἡ κυρία ἡμῶν ἐτελεύτησε, καὶ ἐν ποίῳ τόπῳ μέλλει θάπτεσθαι, ὑποδείξατε ἡμῖν. Οἱ δὲ Χερσωνῖται ἀκούσαντες ὅτι τέθνηκεν ἡ Γυκία, σκεψάμενοι καθ' ἑαυτοὺς, οὐκ ἔτι τὸ ἱκανὸν τοῦ ὅρκου ἔσπευσαν ποιῆσαι, ὥστε ἐν μέσῳ τῆς πόλεως αὐτὴν ταφῆναι, ἀλλὰ ἄραντες αὐτὴν ἐξήνεγκαν ἔξω τῆς πόλεως αὐτὴν

C Ac in una quidem compositam eam ornatamque effinxerunt, et mariti insidias civibus patefacientem; in altera vero, certantis habitu, insidiasque adversus cives vindicantis eam repræsentarunt: in basi autem totam beneficii ab ea civibus post Deum præstiti historiam inscripserunt. Et si quis honesti amantior haberi cupit, basin illam quandoque purgat, ut legi possit, ad renovandam rei gestæ memoriam, et ostendendas Bosporianorum insidias. Aliquot vero annis post, principatum Chersonitarum tenente ac proteuonte Stratophilo Philomusi filio, cum prudentissima omnino Gycia esset, et experiri Chersonitas vellet, ac scire an, **156** quod cum juramento promiserant, facturi, ipsamque in medio urbis sepulturi essent, D communicato cum puellis suis consilio, veluti tristitia ex rebus quibusdam concepta mortuam se simulavit, et curato ejus funere puellæ civibus indicant obiisse dominam suam, itaque locum sepulturæ assignarent. Chersonitæ vero intellecta Gyciæ morte, cum inter se deliberassent, neglecto juramento; quo in media urbe sepeliendam promiserant, extra urbem eam extulerunt, ut illic sepelirent. Cumque jam depositus esset ad monumentum lectulus, erigens se, civesque omnes circumspiciens, Hæccine, inquit, vestra cum juramento data fides? ita in omnibus veraces estis? Heu in poste-

rum ei qui civi Chersonitæ crediderit. At Chersonitæ deceptos se ab illa videntes, erubescentes supra modum, quod fidem datam non observassent, rogarunt uti taceret, et delicti hujus veniam daret, neque ulterius exprobraret; atque iterato sacramento se obstrinxerunt, in media urbe, non extra eam, sepulcrum daturos, quod et fecerunt. Nam adhuc viventi, quem ipsa locum tumulo elegisset, eum dederunt, statuamque ex ære alteram erexerunt, quam inauratam juxta sepulcrum collocaverunt, ut pleniorem fidem facerent. Sciendum vero est extra urbem Tamatarcha multos esse fontes, qui bibentibus ulcera in summo ore excitent: sic quoque in Zichia ad locum qui Page dicitur, versus Papagiam, ubi Zichi habitant, novem fontes sunt, qui ulcera in summo ore faciant: sed non eumdem colorem habet novem horum fontium oleum; nam hoc rubrum est, illud flavum, istud subnigrum.

A ταφῆναι. Ἀποτεθέντος δὲ τοῦ κραβάτου πρὸς τὸ μνῆμα ἀνακαθίσασα ἡ Γυχία, καὶ περιβλεψαμένη πάντας τοὺς πολίτας, λέγει· Αὕτη ὑμῶν ἐστιν ἡ μετὰ ὅρκου ὑπόσχεσις; οὕτως ἀληθεύετε περὶ πάντων; ἀβάλα (86) λοιπὸν τῷ πιστεύοντι Χερσωνίτῃ πολίτῃ. Οἱ δὲ Χερσωνῖται ἰδόντες τὴν ὑπ' αὐτῆς γενομένην αὐτῶν χλεύην, αἰσχυνθέντες μεγάλως ἐπὶ τῷ γεγονότι τῆς παραβάσεως πράγματι, παρεκάλουν αὐτὴν πολλὰ τοῦ ἡσυχάσαι, καὶ παραχωρῆσαι αὐτοῖς τὸ πταῖσμα, καὶ μὴ ἐπὶ πλεῖον ὀνειδίζειν αὐτοῖς. Λοιπὸν δευτέροις ὅρκοις αὐτὴν ἐπιστώσαντο, ὥστε μηκέτι ἔξω τῆς πόλεως θάψαι αὐτὴν, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, ὃ δὴ καὶ ἐποίησαν. Καὶ γὰρ αὐτῆς ζώσης ἔτι ἐν ᾧ τόπῳ ᾑρετίσατο τὴν σορὸν αὐτῆς ἐστήσαντο, καὶ ἀνδριάντα χαλκὸν καὶ ἕτερον ἠγεί- B ραν, καὶ τοῦτον χρυσώσαντες ἔστησαν πρὸς τῇ ταφῇ αὐτῆς πρὸς περισσοτέραν πίστωσιν. Ἰστέον ὅτι ἔξω τοῦ κάστρου Ταμάταρχα (87) πολλαὶ πηγαὶ ὑπάρχουσι ἄφθαν ἀναδίδουσαι. Ἰστέον ὅτι ἐν Ζηχίᾳ πρὸς τὸν τόπον τῆς Πάγης τῆς οὔσης πρὸς τὸ μέρος τῆς Παπαγίας, ἐν ᾧ κατοικοῦσι Ζηχοὶ ἐννέα πηγαί εἰσιν ἄφθαν ἀναδίδουσαι· πλὴν οὐχ ὁμοχροοῦσι τῶν ἐννέα πηγῶν τὰ ἔλαια, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν εἰσιν ἐρυθρὰ, τὰ δὲ ξανθὰ, τὰ δὲ μελανώτερα.

In Zichia, in loco qui Papagi dicitur, cui vicinum est, quod Sapaxi appellatur, id est, pulvis, scaturigo est, quæ ulcera in summo ore excitet; exstatque altera etiam ibidem scaturigo ejusdem efficaciæ in agro nuncupato Chamuch, qui a Chamuch auctore suo nomen habet. Distant vero loca hæc a mari spatio quod uno quis die proprio equo conficere posset. In Derzenes quoque themate, prope pagum Sapicii dictum, et alterum Episcopii nuncupatum, itidem fons est ulcus excitans, ut et in themate Tziliapert in loco qui est pagi Srechiabarax. Sciendum vero, quod si aliquando Chersonitæ rebellionem tentent, aut imperatoris se jussis opponant, omnia eorum carabia, quæcunque invenientur, cum oneribus in urbem introduci debent; nautæ vero vectoresque Chersonitæ in carcerem et in vincula conjici, **157** atque inde tres Cæsariani ablegari debent, unus versus oram maritimam thematis Armeniacorum, alter versus Paphlagoniæ, tertius versus Buccellariorum, qui Chersonitica carabia omnia comprehendant, et ea quidem simul cum oneribus in urbem adducant, homines vero vinctos in publicis carceribus concludant, ac de iis, et quomodo ceperint, referant. Præterea prædicti Cæsariani prohibeant, ne Paphlagonicæ, Buccellaricæ ac Ponticæ naves in Chersonem trajiciant

Ἰστέον ὅτι ἐν Ζηχίᾳ ἐν τῷ τόπῳ τῷ καλουμένῳ Πάπαγι, ἐν ᾧ καὶ πλησίον ἔστι χωρίον ἐπονομαζόμενον Σαπαξὶ (88), ὃ ἑρμηνεύεται *κονιορτὸς*, ἔστιν ἐκεῖσε βρύσις ἄφθαν ἀναδίδουσα. Ἰστέον ὅτι καὶ ἑτέρα βρύσις ἐστὶν ἐκεῖσε ἄφθαν ἀναδίδουσα ἐν τῷ χωρίῳ τῷ καλουμένῳ Χαμοὺχ (89). Τὸ δὲ Χαμοὺχ ἔστιν ὄνομα τοῦ συστησαμένου ἀρχαίου ἀνδρὸς τὸ C χωρίον· τὸ οὖν χωρίον ἐκεῖνο διὰ τοῦτο ἐκλήθη Χαμούχ. Ἀπέχουσι δὲ οἱ τοιοῦτοι τόποι ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὁδὸν ἰδιοκαβάλλου ἡμέρας μιᾶς. Ἰστέον ὅτι ἐν τῷ θέματι Δερζηνῆς, πλησίον τοῦ χωρίου τὰ Σαπικίου (90), καὶ τοῦ χωρίου τοῦ ὀνομαζομένου Ἐπισκοπίου, ἔστι πηγὴ ἄφθαν ἀναδίδουσα. Ἰστέον ὅτι ἐν τῷ θέματι τοῦ Τζιλιάπερτ ὑπὸ τὸ χωρίον τὸ Σρεχιαβαρὰξ ἔστιν ἐκεῖσε πηγὴ ἄφθαν ἀναδίδουσα. Ἰστέον ὅτι εἰ ἀντάρωσί ποτε οἱ τοῦ κάστρου Χερσῶνος ἢ ἐναντία (91) τῶν βασιλικῶν κελεύσεων βουληθῶσι διαπράξασθαι, ὀφείλουσι τηνικαῦτα ὅσα εὑρεθῶσιν ἐν τῇ πόλει Χερσωνιτικὰ καράβια μετὰ τοῦ γόμου αὐτῶν (92) εἰσκομίζεσθαι· οἱ δὲ ναῦται καὶ ἐπιβάται Χερσωνῖται, ἵνα δεσμεύωνται καὶ D ἐναποκλείωνται εἰς τὰ ἐργαλεῖα, εἶθ' οὕτως ὀφείλουσιν ἀποσταλῆναι τρεῖς βασιλικοί· εἷς μὲν ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ θέματος τῶν Ἀρμενιακῶν, ἕτερος δὲ ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ θέματος Παφλαγονίας, καὶ ἄλλος ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ θέματος τῶν Βουκελλαρίων, ἵνα

ANSELMI BANDURII NOTÆ.

(86) Vox non intellecta, inquit Meursius. At, ἀβάλα, vox indignationis, *Vah*, Heu: Lexicon ms. Cyrilli: Ἀβάλε, φεῦ, οὐαί μοι. Philemon in Lexico Technologico ms. οὕτως· οὖν φασι καὶ ῥάβδος, σεσημείωται τὸ, ἀβάλε. Joannes Moschus in Limon. cap. 140, εἶπον πάλιν, Ἀβάλαι, πόσα κλαύσωμεν, καὶ μετανοήσωμεν, ἐφ' οἷς νῦν οὐ μετανοοῦμεν! Vide Ducangii Gloss. Gr. et Notas Cotelerii tom. II. Monument. Eccl. Gr. p. 669.

(87) Ita in ms. et sic etiam legendum ait Meursius, cum perperam in ejus ms. legeretur, τὰ Μάταρχα· idem quippe Porphyrogenitus loquitur de urbe Tamatarcha et supra cap. 42, eamque sitam ait in opposita parte Bosporo.

(88) Sic ms. codex. Editi habent, Ζαπαξί.

(89) Inclusa in editis desiderantur.

(90) Ms. codex sic. Editi vero, πλησίον τοῦ χωρίου Τασαπίου.

(91) Ita in ms. codice. In editis locus depravatus ac mutilus.

(92) Perperam in editis legitur μετὰ τοῦ γάμου, sed optime Meursius emendat.

πάντα τὰ Χερσωνιτικὰ χαράβια κρατῶσι, καὶ τὸν μὲν γόμον καὶ τὰ χαράβια εἰσκομίζωσι, τοὺς δὲ ἀνθρώπους δεσμεύωσι καὶ ἐναποκλείωσιν εἰς δημοσίους φυλακὰς, καὶ ἀναγάγωσι περὶ τούτων καὶ ὡς ἂν δόξωνται (93). Πρὸς τούτοις ἵνα οἱ τοιοῦτοι βασιλικοὶ κωλύωσι καὶ τὰ Παφλαγονικὰ καὶ Βουκελλαρικὰ πλοῖα, καὶ πλαγιτικὰ τοῦ Πόντου, τοῦ μὴ διαπερᾷν ἐν Χερσῶνι μετὰ σίτου, ἢ οἴνου, ἢ οἵας δήποτε χρείας, ἢ πράγματος. Εἶθ' οὕτως ὀφείλει δέξασθαι καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ κόψαι καὶ τὰς δέκα λίτρας τὰς διδομένας ἀπὸ τοῦ δημοσίου εἰς τὸ κάστρον Χερσῶνος, καὶ τὰς δύο τοῦ πάκτου, καὶ τηνικαῦτα ἀναχωρῆσαι ἀπὸ Χερσῶνος τὸν στρατηγὸν, καὶ ἀπελθεῖν ἐν ἑτέρῳ κάστρῳ, καὶ καθεσθῆναι ἐκεῖσε. Ὅτι ἐὰν οὐ ταξιδεύσωσιν οἱ Χερσωνῖται εἰς Ῥωμανίαν, καὶ πιπράσκωσι τὰ βυρσάρια, καὶ τὰ κηρία (94) ἅπερ ἀπὸ τῶν Πατζιναχιτῶν πραγματεύονται, οὐ δύνανται ζῆσαι. Ὅτι ἐὰν μὴ ἀπὸ Ἀμινσοῦ καὶ ἀπὸ Παφλαγονίας, καὶ τῶν Βουκελλαρίων, καὶ ἀπὸ τῶν πλαγίων τῶν Ἀρμενιακῶν περάσωσι γεννήματα, οὐ δύνανται ζῆσαι οἱ Χερσωνῖται.

A cum frumento, vino, aut aliis denique rebus necessariis. Deinde rescindet quoque prætor decem libras quæ e fisco Chersonitis penduntur, et alias duas quæ ex pacto dantur, et tunc Chersone discedens in aliam se urbem conferet, illicque commorabitur. Chersonitæ enim, nisi in Romania præsidia agant, coriaque ac ceram vendant, quorum commercia cum Patzinacitis habent; item nisi ab Aminso, Paphlagonia, Buccellariis, atque ab iis qui Armeniacis objacent, commeatum advehant, vitam tolerare nequeunt.

ANSELMI BANDURII NOTÆ

(93) Sic in Editis. Ms. codex habet, καὶ ὡς ἂν δέξωνται.

(94) Κηρίον, Græcis recentioribus *Cera*. Vide Ducangii Gloss. Græc.

Constantini Porphyrogeniti Vita Basilii Macedonis et Leonis Sapientis exstat in tomo CIX Patrologiæ nostræ, col 226 *sqq.; ejusdem preces liturgicæ, inter opera Leonis, tom. CVII, col.* 299.

IN SUBSEQUENTEM NARRATIONEM

DE IMAGINE EDESSENA CP. TRANSLATA

MONITUM.

(Galland. *Vet. Patr. Biblioth.* XIV, Proleg. p. v, et p. 120.)

Varia Constantino scripta accepta feruntur, quæ recensent bibliographi. Nos repræsentandam censuimus Narrationem ejus de imagine Christi Edessena, quam edidit Combefisius in *Originibus CPlanis*, pag. 75.

De ejus tamen auctore ac parente non una est eruditorum sententia. Lipomannus et Baronius (*a*) Constantino Romano, filio ejus, attribuunt: quos tamen refellunt Combefisius in sua ad illam præfatione, Hanckius (*b*), et Pagius (*c*). Cæteri plerique omnes Constantino patri ferunt acceptam. Quid ipse sentiam ex sequentibus animadversionibus meis planum fiet.

Auctor num. 22 scribit, anno 6452, amiram Edessenum statuisse tandem certis conditionibus imaginem illam ad imperatorem CPlim transmittere. Erat is annus Christi 944, quo jam pridem Porphyrogennetes ex fide historiæ imperitabat. At numero 27 legimus, adventante jam imagine exclamasse energumenum quemdam: *Recipe, Constantini urbs, claritatem et lætitiam: atque tu, Constantine Porphyrogenneta, tuum imperium.* Quæ verba satis ostendunt, id accidisse ante annum 919, neque ita intelligi possunt, quasi sensus sit, tollendum esse e medio Lecapenum, solumque debere imperitare Constantinum. Namque num. 31 auctor ait, imaginem illam imperatorem in avitum et paternum solium extulisse. Quinimo num. 28 asserit, in occursum imaginis *juniores* tantum exiisse imperatores: *senior enim, quod eum*

(*a*) Ad ann. 944, num. 14.
(*b*) De Script. Byzant., p. 475.
(*c*) Ad ann. 944, num. 5.

vires deficerent, domi relictus fuerat. Itemque num. 27 ait, vaticinia energumeni *brevi post eventum fuisse sortita.*

Hæc porro abunde ostendunt contradictionem in ea narratione inextricabilem inveniri, nisi dixerimus, in anno 6452 mendum cubare. Quod si asseruerimus, jam non sub Constantino ipso imperium administrante per sese, sed sub patruo ejus Alexandro translatio contigerit : quamvis auctor certe scripserit sub Porphyrogenneta imperitante, ut patet ex eo quod num. 27 asserat, dictorum energumeni multos exsistere testes, et quod brevi post eventum fuerint sortita. Ex quo etiam infertur alium ab imperatore ipso esse narrationis auctorem : quod ex fine narrationis liquidius apparet : *Custodi eum, qui pie ac mansuete nobis imperat, tuique adventus memoriam celebrat.*

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΒΑΣΙΛΕΙ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΩΜΑΙΩΝ

ΤΟΥ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ἀπὸ διαφόρων ἀθροισθεῖσα ἱστοριῶν, περὶ τῆς πρὸς Αὔγαρον ἀποσταλείσης ἀχειροποιήτου θείας εἰκόνος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Καὶ ὡς Ἐδέσσης μετεκομίσθη πρὸς τὴν πανευδαίμονα ταύτην καὶ βασιλίδα τῶν πόλεων Κωνσταντινούπολιν.

CONSTANTINI PORPHYROGENITI

CHRISTI GRATIA ROMANORUM IMPERATORIS

NARRATIO diversis ex historiis collecta de divina Christi Dei nostri imagine non manufacta ad Augarum missa; exque Edessa in beatissimam hanc augustamque urbem Constantinopolim translata (1).

1. Non solum ipse Patri coæternus Deus Verbum omni major comprehensione erat : verum etiam ejus pleraque fere, vel etiam omnia opera, eadem incomprehensionis caligine sunt contecta. Neque ea solum, quæ rerum hujus universitatis opificio condidit; sed et quæ assumpta dispensationis munere nostræ concretionis massa, pro prima illa ac singulari suæ deitatis potentia præstabat. Ac plane operæ pretium sit, ut qui se ipse non ignorat, ac scit se nescire quæ pro illius altiora sunt facultate, non in immensum glorietur, nec stolide per inane gradiatur, ac vel omnia se scire contendat, aut non esse quæ ejus vim comprehensionis effugiant. Ad hanc igitur expressam Dei Hominis formam quod attinet, quæ nullis coloribus nulloque penicillo, ejus qui edidit admirabili voluntate, eo in linteo eluxit, quod tunc quidem ad Augarum ad sanitatem illi conciliandam missum, nunc autem ex Edessa ad augustam hanc urbem, singulari prorsus Dei indulgentia, ut ipsa incolumis tutaque

A Α'. Οὐκ ἄρα μόνος αὐτὸς ἀκατάληπτος ἦν ὁ συναΐδιος τῷ Πατρὶ Θεὸς Λόγος, ἀλλὰ καὶ τὰ πλείω σχεδὸν, ἢ καὶ πάντα τῶν ἔργων αὐτοῦ, τῷ αὐτῷ τῆς ἀκαταληψίας γνόφῳ περικαλύπτεται· οὐ μόνον ὅσα ὁ τὸ πᾶν τοῦτο δημιουργῶν ὑπεστήσατο, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐν τῷ δι' οἰκονομίαν προσλήμματι τοῦ ἡμετέρου φυράματος ὁμιλήσας ἡμῖν, κατὰ τὴν πρώτην καὶ μίαν ἐκείνην ἐνήργει τῆς αὐτοῦ θεότητος δύναμιν. Καὶ χρὴ πάντως τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀγνοοῦντα, καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτὸν μὴ εἰδέναι γινώσκοντα, μὴ εἰς τὰ ἄμετρα καυχᾶσθαι, μηδὲ κενεμβατεῖν ἀμαθῶς, καὶ ἢ πάντα εἰδέναι φιλονεικεῖν, ἢ μὴ εἶναι ἅπερ αὐτὸς οὐ κατείληφε. Τοίνυν καὶ περὶ τοῦ ἐκτυπώματος τῆς θεανδρικῆς τούτου μορφῆς, ὃ ἀγράπτως ἐνετυπώθη τῷ ὑπερφυεῖ τοῦ δρῶντος βουλήματι, ἧς τὸ B ὑποδεξάμενον ὕφασμα, καὶ τότε μὲν τῷ Αὐγάρῳ ἀπεστάλη πρὸς ἴασιν, νῦν δὲ ἐξ Ἐδέσσης πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ταύτην τῶν πόλεων οἰκονομίᾳ πάντως Θεοῦ, πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς καὶ φυλακὴν μετενήνεκται, ὡς ἂν μηδενὸς τῶν καλῶν ἐνδεὴς δοκῇ, ἐν

NOTÆ.

(1) Baronius et Surius hanc imaginem Romam translatam ibi asservari docent; Bzovius Genuæ inveniri docet in Annalibus.

πᾶσιν ὀφείλουσαν πάντων κρατεῖν. Οἶμαι δεῖν τὸν A εὐσεβῆ καὶ δίκαιον ἀκροατήν τε καὶ θεατὴν, τὴν ἱστορίαν μὲν τῶν καθ' ἕκαστα ἀκριβῶς μαθεῖν καὶ τῆς ἀρχαιολογίας ἐλθεῖν ἀπαραποίητον τὴν γνῶσιν λαβεῖν. Τὴν δὲ αἰτίαν τοῦ, πῶς ἐξ ἰκμάδος ὑγρᾶς δίχα χρωμάτων καὶ τέχνης τῆς γραφικῆς ἐναπεμορφώθη τὸ τοῦ προσώπου ἐν τῷ ἐκ λίνου ὑφάσματι· καὶ πῶς τὸ ἐξ ὕλης οὕτως εὐφθάρτου, τῷ χρόνῳ διαφθορὰν οὐκ ἐδέξατο· καὶ ὅσα ἄλλα ὁ φυσικῶς δῆθεν ἐπιβάλλων τοῖς πράγμασιν, ἐπιστημόνως διερευνᾷν εἴωθε, τῷ ἀνεφίκτῳ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας παραχωρεῖν εἰδὼς, ὡς εἴ τις πάντα φιλονεικήσῃ τῷ νῷ διαλαβεῖν ἀκριβῶς, εἰς τὴν παντελῆ ἀγνωσίαν ὠσθεὶς, καὶ εἰς ἄβυσσον ἀκαταληψίας ἀποπεσὼν, κινδυνεύσει περὶ τὰ καίρια, ζημιωθεὶς τὰ μεγάλα, ἵνα μὴ δοξῇ (2) τὰ μικρὰ συγχωρεῖν. B Ὅσοι οὖν τῶν περὶ τὴν πίστιν ὀρθῶν, καὶ θερμοτέρων περὶ τὸν ζῆλον ἐνταῦθα συνεληλύθατε, *Δεῦτε, ἀκούσατε, καὶ διηγήσομαι ὑμῖν*, ἅπερ τῇ δεούσῃ βασάνῳ ἕκαστα πολυπραγμονήσας, καὶ οὐκ ἀταλαιπώρως περὶ τὴν τῆς ἀληθείας διαγενόμενος ζήτησιν, ἀπό τε τῶν ἱστορίας γραψάντων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖθεν εἰς ἡμᾶς ἐλθόντων. Ἃ ὡς δι' ἀποῤῥήτων τῇ μνήμῃ παρ' αὐτοῖς διασώζεσθαι ἔλεγον, ἀκριβῶσαι ἐξίσχυσα.

consistat, translatum est; quo scilicet eorum quæ pulchra sunt ac præclara, nullo deficiatur, quam in omnibus dominari primasque obtinere condeceat; operæ pretium existimo, ut religiosus ac justi tenax auditor spectatorque, singularum rerum historiam diligenter condiscat, et ut antiquæ narrationis sinceram omnique fuco vacantem cognitionem accipere studeat : causam autem cur ex humenti gutta, nullo colorum pigmento et artis pictura, impressa fuit in linteo vultus forma; quaque nihilominus ratione fragilis adeo materia tanto tempore nulli fuit interitioni labique obnoxia; ac quæcunque denique alia, quisquis res naturaliter aggreditur, diligenter scrutari solet, Dei sapientiæ relinquat, quam nemo satis assequi queat : qui nimirum sciat, si quis omnia mentis acie perfecte complecti connitatur, fore ut ignorantiæ omnis mersus barathro, abyssoque incomprehensionis obrutus ac stuporis, eorum quæ principaliora sunt nomine jacturam patiatur, ne in his quæ sunt minora videatur aliquid concedere. Quotquot igitur fide recti zeloque ferventiores huc convenistis, *Venite, audite, et narrabo vobis* ea quæ convenienti examine singula quæque scrutanti, nec sine labore in veritate inquirenda versato, tam ex iis qui historiarum monumenta scripserunt, quam qui illinc ac Syriæ partibus ad nos accesserunt, cum apud ipsos arcana hæc memoria exstare profiterentur, nancisci demum licuit ac doceri.

Β'. Τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπὶ τῇ τοῦ γένους ἡμῶν ἀνορθώσει πρὸς ἡμᾶς ἐκδημήσαντος, ἦν κατὰ τοῦ προφήτου φωνὴν, πλῆθος εἰρήνης ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὸ πολύαρχον διεσκέδαστο, ὥσπερ ὑπὸ μιᾶς ζώνης, τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, C ἁπάσης διαζωσθείσης τῆς οἰκουμένης, καὶ ὑφ' ἑνὶ ταττομένης σημάντορι. Καὶ διὰ τοῦτο πᾶσαι πάντων καὶ πρὸς πάντας ἐπιμιξίαι ἐγίνοντο ἀδεῶς, καὶ οὐ μεμερισμένως τὴν γῆν οἰκεῖν ἐδόκουν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ὡς ἑνὸς Δεσπότου κτῆμα τυγχάνουσαν, ὡς καὶ ἑνὸς τὴν πᾶσαν οὖσαν δημιουργοῦ, τῷ πρώτῳ τὸν αὐχένα δούλῳ ὑποκλίναντες, πρὸς ἀλλήλους εἰρήνευσαν. Διὸ καὶ ὁ τῆς Ἐδέσσης τὸ τηνικαῦτα τοπάρχης Αὔγαρος, τῷ τῆς Αἰγύπτου ἐξηγουμένῳ φίλος καὶ γνώριμος ἦν· καὶ γὰρ ἀλλήλοις οἱ ἑκατέρων ἐφοίτων διάκονοι. Ὅθεν καὶ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, καθ' ὃν ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς τὸ Πατρικὸν βούλημα πληρῶν, τὴν σωτήριον διδασκαλίαν τοῖς ἀνθρώποις προὐτίθετο, καὶ διὰ τῶν ὑπερφυῶν, καὶ παραδόξων θαυμάτων εἰς τὴν περὶ D αὐτὸν πίστιν τοὺς ἀνθρώπους ἐπέστρεφε, συνέβη τῶν τοῦ Αὐγάρου ὑπηρετῶν τινα Ἀνανίαν ὀνομαζόμενον, πρὸς τὴν Αἴγυπτον διὰ τῆς Παλαιστίνης ἰόντα περιτυχεῖν, καὶ πόῤῥωθεν θεάσασθαι τὸν Χριστὸν, τὰ πλήθη τοῖς λόγοις τῆς πλάνης ἐξέλκοντα, καὶ τὰ τῶν θαυμάτων ἐπιτελοῦντα παράδοξα. Ὡς οὖν τὴν ἐπ' Αἴγυπτον πορείαν διήνυσε, καὶ περὶ ὧν ἐπετέτραπτο διαλαβὼν, ἀνθυπέστρεφεν ἐπὶ τὸν Κύριον

II. Cum Dominus et Deus ac Salvator noster Jesus Christus, ad genus nostrum erigendum ad nos venisset, erat juxta prophetæ vocem *abundantia pacis* in terra, dissipatusque erat plurium principatus, cum imperium Romanum totum late orbem velut zona una constringeret, unusque gubernator ac rector subjecta quæque teneret. Ideo erat omnium vicissim libera congressio, sicque homines sibi terram colere videbantur, ut non divise, sed tanquam unius rem domini ac possessionem colerent, quippe cum etiam uno ipso auctore condita esset : primoque servorum cervicem inclinantes, inter se pacem agitabant. Quamobrem etiam Edessæ id temporis regulus Augarus, cum Ægypti prætori amicus notusque esset, eorum utrinque ministri confluebant. Quocirca etiam quo tempore Dominus noster ac Deus Paternam implens voluntatem, salutarem hominibus proponebat doctrinam, eximiisque ac stupendis miraculis in suam fidem hominum corda cogebat, accidit, ut Augari ministrorum quidam Ananias nomine, dum in Ægyptum per Palæstinam iter haberet, in Christum incideret, eumque eminus doctrinæ vi ab errore turbas revocantem, ac insolita omnique fide majora miracula patrantem conspiceret. Postquam ergo iter in Ægyptum confecerat, iisque perfunctus quæ in mandatis acceperat, ad herum revertebatur. Cum longa eum morbi articularis tabe ex-

NOTÆ.

(2) Potius δοχῇ. Quæ hic notamus, sphalmata videntur typographica, quorum tamen nonnulla ipsi emendavimus, cum certo hujusmodi essent.

cruciari, ac nigra lepra absumi intellexisset, duplicique affligi calamitate, seu potius multiplici ægritudine divexari, quod et articulorum doloribus teneretur, et lepræ malis miserabilem vitam ageret. Accedebat et deformitatis pudor, cujus gratia ne vix quidem se in conspectu dabat; ac nedum lecto plerumque affixus desidebat, sed et invisentibus amicis præsentiam sui studio subducebat. Idcirco rursus cum esset reversurus, majori rem diligentia exquirit, quo certius hero nuntiet, ne et ille ejus forte curari medicina valeat. In iisdem igitur rursus Dominum offendit, nempe mortuos suscitantem, cæcos lucis usura donantem, claudis præstantem ut recta incederent: omnes denique quavis laborantes ægritudine, ad sanitatem roburque traducentem.

III. Certior ergo factus perspectoque, hæc palam Domini virtutum esse opera, ut patriam domumque se recepit, Augaro nuntiavit, ac pluribus quæ viderat omnia ac audierat, indicavit. Quocirca velut majus quid ipso negotii capite per ejus occasionem nactus, bonusque ac lætus hero adveniens nuntius, humanissime accipitur, inter servos longe benevolentissimos habitus. Quandoque ægra aliquis afflictaque valetudine, quidquid audiat, actutum semper rapit: exstimulante nuntio ac spe incitante, in rem Augarus venandam sibique aucupandam cito citius incumbit, atque ad se talium auctorem sanitatum datis litteris accersit: nec mora, celebri fama ubique vulgatam illam Domino epistolam, in hæc fere se verba habentem, scribit:

A αὐτοῦ, καὶ ἀρθρίτιδι χρονίῳ τυραννούμενον ᾔδει, καὶ μελαίνῃ λέπρᾳ ἐκδαπανώμενον, καὶ διπλῆν συμφορὰν, μᾶλλον δὲ πολλαπλῆν τὴν νόσον πονούμενον, οἷς καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν ἄρθρων ὀδύναις συνείχετο, καὶ τοῖς (3) τῆς λέπρας ἐταλαιπώρει κακοῖς. Προσῆν δὲ καὶ ἡ τῆς ἀμορφίας αἰσχύνη, δι' ἣν οὐδὲ θεατὸς τοῖς ἀνθρώποις σχεδὸν ἦν. Ἀλλ' οὐδὲ μόνον κλινήρης τὰ πολλὰ διετέλει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπισκέψειν ἐρχομένους τῶν φίλων ὑπ' αἰσχύνης ἐναπεκρύπτετο. Διὰ τοῦτο πάλιν ἐν τῷ ὑποστρέφειν, ἀκριβέστερον περὶ τῶν αὐτῶν διαγνῶναι ἐσπούδασεν, ἵν' ἔχοι βεβαίως ἐπαγγεῖλαι τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, ὡς ἂν ἴσως κἀκεῖνος τῆς δι' αὐτοῦ ἰατρείας ἀξιωθῇ. Εὗρεν οὖν πάλιν τὸν Κύριον ἐπὶ τῶν αὐτῶν, νεκροὺς ἀνιστῶντα, τυφλοῖς τὸ βλέπειν δωρούμενον, χωλοὺς ἀρτίους δεικνύντα, B καὶ πάντας τοὺς ὁτιοῦν ἀσθενοῦντας ῥωννύοντα.

Γ'. Ὡς οὖν ἐπιστώθη, καὶ ἔγνω ταῦτα φανερῶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου τελούμενα, τῷ Αὐγάρῳ ὑποστρέψας ἐγνώρισε, καὶ διὰ πλειόνων ἅ τε εἶδεν ἅ τε ἤκουσεν ἀνεδίδαξεν. Ὅθεν ὡς μεῖζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον παρεμπορευσάμενος, καὶ ὡς εὐαγγελίων αὐτῷ καταγγελεὺς δεξιῶν, τῆς προσηκούσης ἀποδοχῆς κατηξίωτο, καὶ τῶν εὐνουστάτων εἷς ἐγνωρίζετο. Καὶ ἐπεὶ τὸ κάμνον ἀεὶ ὡς ἅρπαγμα ποιεῖται τὴν ἐπαγγελίαν, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐλπίδος περισαινούσης τὸν ἄνθρωπον, σπουδαίως περὶ τὴν θήραν τοῦ μνησθέντος πείθει ὁρμᾷν. Καὶ ὁ Αὔγαρος πρὸς τῷ διὰ γραφῆς μετακαλέσασθαι διανέστη τὸν ἰᾶσθαι τὰ τοιαῦτα λεγόμενον δύνασθαι. Καὶ παραχρῆμα τὴν πανταχοῦ περιφερομένην ταύτην ἐπιστολὴν πρὸς C τὸν Κύριον ἔγραψεν, οὑτωσὶ περιέχουσαν·

IV. *Augarus Edessæ princeps, Jesu Salvatori, qui bonus Hierosolymis medicus apparuit, salutem. Nuntiatum est mihi de te, et de curationibus, quas absque medicamentis et herbis operaris. Fama enim est, cæcis visum, claudis gressum abs te restitui, leprosos mundari, dæmonas et immundos spiritus expelli, diuturnis morbis oppressos sanari, mortuos denique suscitari. Quæ cum omnia de te audirem, sic in animum meum induxi: aut revera Deum esse, qui e cœlo delapsus hæc efficias, aut certe Dei Filium. Proinde ad te scripsi, orans ut nos invisere, morbumque nostrum sanare non graveris. Audio enim Judæos tibi obtrectare, et insidias in caput tuum struere. Est mihi civitas, parva quidem illa, sed ornata, quæ nostrum utrique, ut tranquille in ea degamus, sufficiat.*

Δ'. *Αὔγαρος τοπάρχης Ἐδέσσης* (4), *Ἰησοῦ Σωτῆρι ἀναφανέντι ἀγαθῷ ἰατρῷ ἐν πόλει Ἱεροσολύμων, χαίρειν. Ἤκουσταί μοι τὰ περὶ σοῦ, καὶ τῶν σῶν ἰαμάτων, ὡς ἄνευ φαρμάκων καὶ βοτανῶν ὑπὸ σοῦ γινομένων. Ὡς γὰρ ὁ λόγος, τυφλοὺς ἀναβλέπειν ποιεῖς, χωλοὺς περιπατεῖν, λεπροὺς καθαρίζεις, καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα καὶ δαίμονας ἀπελαύνεις, καὶ τοὺς ἐν μακρονοσίᾳ βασανιζομένους θεραπεύεις, καὶ νεκροὺς ἐγείρεις. Καὶ ταῦτα πάντα ἀκούσας περὶ σοῦ, κατὰ νοῦν ἐθέμην τὸ ἕτερον τῶν δύο· ἢ ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς, καὶ καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ ποιεῖς ταῦτα, ἢ ὅτι Υἱὸς D εἶ τοῦ Θεοῦ ποιῶν ταῦτα. Διὰ τοῦτο τοίνυν γράψας, ἐδεήθην σου σκυλῆναι, καὶ ἐλθεῖν πρός με, καὶ τὸ πάθος ὃ ἔχω θεραπεῦσαι. Καὶ γὰρ ἤκουσα, ὅτι καὶ Ἰουδαῖοι καταγογγύζουσί σου, καὶ βούλονται κακῶσαί σε. Πόλις δὲ σμικροτάτη μοί ἐστι καὶ σεμνὴ, ἥτις ἐξαρκέσει ἀμφοτέροις, τοῦ κατοικεῖν ἐν εἰρήνῃ ἐν αὐτῇ.*

V. Quod ergo Ananias suæ in herum benevolentiæ manifesta indicia dederat, ac viæ peritus erat, pingendique artem callebat: per eum talem ad Jesum misit epistolam, etiam atque etiam mandans, ut si litteris a Christo obtinere non posset, ut se ad ipsum conferret, ejus quidem certe for-

E'. Ἐπεὶ οὖν Ἀνανίας τῆς τε πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ εὐνοίας σαφῆ παρεῖχε τεκμήρια, καὶ τῆς ὁδοῦ ἐτύγχανεν ἔμπειρος, καὶ τὴν γραφικὴν τέχνην ἠπίστατο, δι' αὐτοῦ τὴν τοιαύτην ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἐξαπέστειλεν, ἐπισκήψας αὐτῷ, ὡς εἰ μὴ δυνηθείη πεῖσαι διὰ τοῦ γράμματος πρὸς αὐτὸν

NOTÆ.

(3) Puto οἷς.

(4) De hac et sequenti epistola confersis Eusebium H. E. lib. I. cap. 13. Baronium ad ann. 31 § 58. et Gelasium Dist. xv. cap. 3. *Sancta Romana.*

ἐλθεῖν τὸν Χριστὸν, κἂν τὸ ὁμοίωμα τῆς μορφῆς A αὐτοῦ μεταγραψάμενον ἀκριβῶς, ἀγαγεῖν πρὸς αὐτὸν, ἵν' ὡς ἐν σκιᾷ γοῦν διδαχθείη, μὴ δι' ἀκοῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ὄψεως, οἷός ἐστιν ὁ τῶν μεγάλων τούτων τεραστίων δημιουργός. Καὶ δὴ τὴν Ἰουδαίαν καταλαβὼν ὁ ἀποσταλεὶς, εὗρε τὸν Κύριον ἐν ὑπαίθρῳ τῷ συῤῥεύσαντι δήμῳ διαλεγόμενον, καὶ τερατουργοῦντα τὰ τῶν θαυμάτων ἐξαίσια. Διὰ δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἄλλου κατ' ἄλλην χρείαν ἐληλυθότων, μὴ οἷός τε ὢν ὁ Ἀνανίας πλησιάσαι τῷ Ἰησοῦ, ἐπί τινα πέτραν μικρὸν ἀνεστηκυῖαν τῆς γῆς, οὐ πόῤῥω τῆς τοῦ Κυρίου διατριβῆς ἀπελθὼν ἐκαθέζετο. Καὶ ὡς ἦν αὐτῷ καταφανὴς ὁ Σωτὴρ τοῦ πλήθους ἀποκεκριμένος, καὶ ὑπερανέχων τῶν πολλῶν, εὐθὺς ἐκείνῳ μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς, τῷ δὲ χάρτῃ τὴν χεῖρα προσήρειδε, καὶ τὴν τοῦ φαινομένου μετέγραφεν B ὁμοιότητα.

ς'. Ἔγνω οὖν ταῦτα τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ τὸν Θωμᾶν μετακαλεσάμενος, Ἄπελθε, φησὶν, πρὸς τόνδε τὸν τόπον, καὶ τὸν ἐπὶ τῆς πέτρας καθεζόμενον ἄνθρωπον, καὶ τὴν ἐμὴν μορφὴν μεταγράφοντα, ἄγαγε πρός με, ἐπιφερόμενος καὶ ἣν οἴκοθεν ἦλθεν ἔχων ἐπιστολὴν, ἵνα τὴν τοῦ ἀποστείλαντος αὐτὸν ἐκπληρώσῃ (5) διαταγήν. Ἀπελθὼν οὖν ὁ Θωμᾶς, καὶ τὸν Ἀνανίαν ἀπὸ τοῦ, ὃ ἤκουσεν εὑρεῖν διαπραττόμενον, ἐπιγνοὺς, ἤγαγε πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Πρὸ δὲ τοῦ λαβεῖν τὴν ἐπιστολὴν παρ' αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ ὁ Χριστὸς καὶ τὴν αἰτίαν τῆς παρουσίας, τῆς πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐπιστολῆς. Εἶτα λαβὼν ταύτην, καὶ διελθὼν, ἑτέραν ἐπιστολὴν πρὸς Αὔγαρον ἀντεπέθηκεν ἐπὶ λέξεως οὕτως ἔχουσαν·

mæ similitudinem accurate in tabella depictam, ad se afferret, ut velut in umbra saltem, non solo auditu, sed et visu, quisnam sit tantorum auctor miraculorum, condisceret. Cumque adeo qui missus erat in Judæam venisset, Dominum invenit in subdialibus cum populo qui confluxerat disserentem, eximiaque ac stuporis plena miracula patrantem : quodque ex conferta, aliorum alia necessaria ex causa, adeuntium multitudine, haud satis liberum esset Ananiæ propius ad Jesum accedere, in petram paulo a terra editiorem ascendens, haud procul a loco in quo Jesus versabatur, consedit : jamque seorsim a turba Christo illi conspicuo ipsique eminente, confestim defixis in eum oculis, ac manu chartæ adhibita, ejus quem coram cernebat similitudinem penicillo ducere occœpit.

VI. Cognovit itaque Jesus spiritu, ac Thomam accersens : Vade, inquit, in eum locum, inque petra sedentem hominem, ac meam penicillo ducentem formam, ad me adducito, unaque quam ad me affert epistolam ; ut quod a mittente mandatum accepit, adimpleam. Abiit Thomas, exque signo operis quod audierat, agnitum hominem ad Jesum adduxit. Necdumque ab eo accepta epistola adventus causam ad ipsum vimque epistolæ ei Christus edixit. Tumque ab eo ea accepta ac lecta, aliam vicissim ad Augarum ita se ad verbum habentem misit :

Ζ'. *Μακάριος εἶ, Αὔγαρε, πιστεύσας ἐν ἐμοὶ,* C *μὴ ἑωρακώς με. Γέγραπται γὰρ περὶ ἐμοῦ, τοὺς ἑωρακότας μὲν μὴ πιστεύειν ἐν ἐμοί· καὶ ἵνα οἱ μὴ ἑωρακότες με, αὐτοὶ πιστεύσωσι, καὶ ζήσωνται. Περὶ δὲ οὗ ἔγραψάς μοι ἐλθεῖν πρός σε, δέον ἐπὶ (6) πάντα, δι' ἃ ἀπεστάλην ἐνταῦθα, πληρῶσαί με, καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι ἀναληφθῆναι πρὸς τὸν ἀποστείλαντά με Πατέρα. Καὶ ἐπειδὰν ἀναληφθῶ, ἀποστελῶ σοι ἕνα τῶν μαθητῶν μου, ὅστις τὸ πάθος σου θεραπεύσει, καὶ ζωὴν αἰώνιον καὶ εἰρήνην σοι, καὶ τοῖς σὺν σοὶ, παράσχοι, καὶ ποιήσει τῇ πόλει σου τὸ ἱκανὸν, πρὸς τὸ μηδένα τῶν ἐχθρῶν κατισχῦσαι αὐτῆς.*

VII. *Beatus es, Augare, qui in me credideris, quem non vidisti. De me enim scriptum est, eos qui me viderunt non credituros in me, ut ii qui non viderant credant ac vivant. Quod vero ad me scribis, ut ad te proficiscar, hic necesse habeo omnia implere propter quæ sum missus ; iisque demum absolutis, ad Patrem qui me misit, reverti. Cæterum cum primum ad eum me recepero, unum ex meis discipulis ad te mittam, qui et morbum tuum curet, et vitam æternam ac pacem tibi tuisque præstet ; tuæque cautionem civitati præbebit, ut adversus eam nulli hostes prævalere possint.*

Η'. Ἐπιδοὺς οὖν τῷ Ἀνανίᾳ τὴν τοιαύτην ἐπιστολὴν ὁ Χριστὸς, ἐπεὶ καὶ περὶ τοῦ τὴν ἑτέραν ἐντολὴν τοῦ κυρίου αὐτοῦ εἰς πέρας ἀγαγεῖν ἔγνω D διαμεριμνῶντα αὐτὸν, καὶ φροντίζοντα· τουτέστι τὴν τοῦ εἴδους αὐτοῦ ὁμοιότητα πρὸς ἐκεῖνον ἀπενεγκεῖν, νιψάμενος ὕδατι τὸ πρόσωπον ὁ Σωτὴρ, εἶτα τὴν ἀπὸ τούτου ἰκμάδα ἐν τῷ ἐπιδοθέντι αὐτῷ χειρομάκτρῳ ἀπομαξάμενος, ἐντυπωθῆναι τὸν αὐτῷ (7) χαρακτῆρα ἐν αὐτῷ ᾠκονόμησε θείως καὶ ὑπὲρ λόγον, καὶ τοῦτο τῷ Ἀνανίᾳ ἐπιδοὺς, τῷ Αὐγάρῳ ἐπιδοθῆναι προσέταξεν, ὡς ἂν τοῦ τε πόθου παραμυ-

VIII. Hanc ubi Ananiæ Christus dedit epistolam, quod animi anxium sciret, ut et alterum heri sui præceptum impleret, nempe ut formæ ipsius similitudinem ad ipsum deferret : ipse aqua faciem lavans, tumque manantem inde humorem oblato mantili abstergens, divino vimque omnem rationis ac dicendi facultatem superante consilio, suam in eo figuram expressit, tradensque Ananiæ, Augaro ut daret præcepit, ut et amoris solatium haberet et morbi remedium. His onustus Ananias, ubi ad Hierapolitanum oppidum pervenit, quod Saraceno-

NOTÆ.

(5) Combefisius legit ἐκπληρώσω.
(6) ἐστί.
(7) Forte, αὐτοῦ.

rum quidem lingua *Memmich*, Syrorum vero *Mabuc* dicitur, extra oppidum cum divertisset, illicque loci tegularum recens coctarum cumulus congestus esset, in eis Ananias sacrum illud linteum abscondit. Ad mediam autem noctem, ingens incendii vis toto circum loco diffusa apparuit; visumque oppidanis omnia procul ardere, ut suis jam rebus diffisi, effusi mœnibus, de incendio cujus terrifica species objecta fuerat perquirerent. Inter hæc inventum Ananiam, velut facinoris auctorem tenent, ac quid istud rei interrogant, quisve ipse sit ac quo vadat, et unde profectus sciscitantur.

θιον καὶ τῆς νόσου αὐτὸ σχῇ. Ὡς οὖν ὑποστρέφων μετὰ τούτων Ἀνανίας, εἰς τὸ κάστρον Ἱεραπόλεως ἔφθασεν, ὃ τῇ μὲν Σαρακηνῶν φωνῇ Μεμμὶχ λέγεται, τῇ δὲ τῶν Σύρων Μαβοὺκ, ἔξωθεν τοῦ τοιούτου καταλύσας πολίσματος, σωρείας κεράμων νεωστὶ κατασκευασθέντων ἐκεῖσε κειμένης, ἐνταῦθα τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο ῥάκος ὁ Ἀνανίας ἀπέκρυψε. Καὶ περὶ μέσης νυκτὸς πῦρ ἐφάνη πολὺ τὸ τοιοῦτον χωρίον περικυκλοῦν, ὡς ἐντὸς τοῦ ἄστεος δοκεῖν πάντα τὰ πέριξ πυρὶ καταφλέγεσθαι, καὶ περὶ ἑαυτῶν ἤδη δείσαντας ὑπεξελθεῖν, καὶ διερευνᾶσθαι περὶ τῆς ὁρωμένης πυρκαϊᾶς. Ἐκεῖσε δὲ τὸν Ἀνανίαν εὑρεθέντα, συνεῖχον ὡς αὐτουργὸν τοῦ τολμήματος. Καὶ διερεύνων τὸ περὶ τοῦ πράγματος, καὶ τίς τε εἴη αὐτὸς, καὶ ποῖ βαδίζοι, καὶ ὅθεν, διεπυνθάνοντο.

IX. Anceps animi Ananias pro alienæ criminationis periculo, interim narrat unde sit, et unde veniat, quamve sarcinam ferat; aitque se in tegulis deposuisse, unde visum accendi incendium. Mox itaque rem ut vere esset noscendi avidi, locum scrutantes, non hoc solum offenderunt quod ab Anania illic conditum erat, sed et in una vicina tegula divinam illam expressam effigiem, inaudito modo, et ut nemo mente assequi queat, ex priore non manufacto linteo deformata imagine testæ impressam. Quod cum vidissent pleni stupore et admiratione, tum ejus rei nomine, tum quod ignis ardens nusquam occurrisset, sed ex formæ claritate visa esset flamma emicare; tegulam quidem, quæ divinam in se hauserat formam, velut sacrum aliquod pignus ac pretiosum thesaurum, apud se retinuerunt, divinam hujus vim ex eo quod visum erat conjectantes: primum autem exemplar, et ejus ministrum veriti retinere, ad Augarum miserunt. Hactenusque incolumis est, ac venerationem habet apud ejus oppiduli incolas, quæ in tegula forma expressa est; ejus quæ non picta est, ipsa non picta imago; ejus quæ non manufacta, ipsa non manufacta. Ananias autem, peracto quod propositum erat itinere, quæ interim gesta acciderant hero declaravit, ac quæ ferebat salutaria symbola reddidit.

Θ'. Ὡς δὲ τῷ ἀλλοκότῳ τῆς αἰτήσεως ὁ Ἀνανίας διηπορεῖτο, τέως γε ὅθεν εἴη, καὶ πόθεν ἔρχεται, καὶ τί ἐπιφέρεται διεσάφησε, καὶ ἀποθέσθαι ἐν τοῖς κεράμοις ἐδήλωσε τὸ ἐπιφερόμενον, ὅθεν ἐδόκει ἀνάπτεσθαι καὶ ἡ φλόξ. Εὐθὺς δὲ ἐκεῖνοι τὴν τῶν λεγομένων βουληθέντες διαγνῶναι ἀλήθειαν, τὸν τόπον διερευνησάμενοι, εὗρον οὐ μόνον τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀνανίου ἐκεῖσε ἀποτεθὲν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πλησιάζοντι τῶν κεράμων ἑνὶ, ἕτερον ἐκτύπωμα τοῦ θείου ἀπεικονίσματος, παραδόξως καὶ ὑπὲρ νοῦν ἐπὶ τὸ ὄστρακον ἀπὸ τοῦ ὑφάσματος τῆς ἀγράφου μεταγραφείσης μορφῆς. Ὃ καὶ θεασάμενοι, καὶ θάμβους ὁμοῦ καὶ ἐκπλήξεως γενόμενοι ἔμπλεῳ, διά τε τοῦτο, καὶ διὰ τὸ μηδαμοῦ πῦρ εὑρεθῆναι καιόμενον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐν τῇ μορφῇ λαμπηδόνος δόξαι τὴν φλόγα ἐκπέμπεσθαι, τὸν μὲν κέραμον τὸν ἀπομαξάμενον ἐν ἑαυτῷ τὸ θεῖον ἐκτύπωμα, κατέσχον παρ' ἑαυτοῖς, ὥσπερ τι κειμήλιον ἱερὸν, καὶ πολύτιμον θησαυρὸν, ἀπὸ τοῦ ὁραθέντος τὴν περὶ αὐτὸ στοχασάμενοι θείαν ἐνέργειαν· πρωτότυπον δὲ, καὶ τὸν τούτου διάκονον δείσαντες κατασχεῖν, ἀπέστειλαν πρὸς τὸν Αὔγαρον. Καὶ νῦν ἐστι σωζομένη καὶ τιμωμένη παρὰ τοῖς τῆς τοιαύτης πολίχνης οἰκήτορσιν, ἡ ἐν τῷ κεράμῳ μορφὴ, τῆς μορφῆς τῆς ἀγράφου ἡ ἄγραφος, καὶ τῆς ἀχειροτεύκτου ἡ ἀχειρότευκτος. Ὁ δὲ Ἀνανίας τὴν προκειμένην αὐτῷ πορείαν διηνυκὼς, τῷ κυρίῳ αὐτοῦ τὰ μεταξὺ διετράνωσεν, ἀποδοὺς καὶ ἃ ἐπεφέρετο σωτήρια σύμβολα.

X. Et hæc quidem pervulgata opinio de ea Salvatoris forma non manufacta, quæ impressa linteo est. Fertur vero et alia de illa narratio, nec ipsa ab specie veri remotior, aut quæ probis testibus careat. Quamobrem etiam exponam, ne me aliquis existimet alterius ignorantia, alterius fidem quærere. Nec prorsus mirum, tanto temporis spatio, haud raro falsi aliquid in historiam commeasse. In eo quidem quod rei caput est, omnes perinde consentiunt; exque vultu Dominico, inaudito modo, impressam linteo formam asserunt: de rei autem aliquo accidenti (de tempore scilicet) est dissensio. Nihil tamen istud, quidquid est, veritati nocet, sive

Ι'. Καὶ οὗτος μὲν ὁ παρὰ τῶν πλειόνων λεγόμενος λόγος, περὶ τῆς ἐν τῷ ὑφάσματι ταύτης ἀγράφου μορφῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν. Λέγεται δέ τις καὶ ἕτερος περὶ τούτου λόγος, οὔτε τὸ πιθανὸν ἐκφεύγων, οὔτε μαρτύρων χρηστῶν ἀπορῶν. Διὸ καὶ τοῦτον ἐκθήσομαι, ἵνα μή τις ὑποτοπάσῃ ἐν τῷ ἀγνοεῖν τοῦτον, κρατύνειν τὸν ἕτερον. Καὶ πάντως οὐδὲν θαυμαστὸν ἐν τοσούτῳ χρόνῳ πλανᾶσθαι πολλάκις τὴν ἱστορίαν. Περὶ μὲν τὸ καίριον τῆς ὑποθέσεως, ὁμοίως πάντες συμφέρονται, καὶ ὁμολογοῦσιν, ἀπὸ τοῦ Κυριακοῦ προσώπου τὴν ἐν τῷ ὑφάσματι ἐκτυπωθῆναι παραδόξως μορφήν. Περὶ δὲ τῶν τοῦ πράγματος, ἤτοι τὸν (8) καιρὸν διαφέρονται. Ὁ

NOTÆ.

(8) Forte, τῶν καιρῶν.

οὐδὲν τῇ ἀληθείᾳ λυμαίνεται, εἴτε πρότερον, εἴτε ὕστερον γέγονεν. Ἔχει δὲ οὕτως καὶ τῶν λόγων ἕτερος.

ΙΑ'. Ἐν τῷ μέλλειν φασὶ τὸν Χριστὸν ἐπὶ τὸ ἑκούσιον πάθος ἐλθεῖν, ἡνίκα τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἐνδεικνύμενος, ἀγωνιῶν ὡρᾶτο καὶ προσευχόμενος, ὅτε καὶ τοὺς ἱδρῶτας αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβους σταλάσσειν αἵματος ὁ τοῦ Εὐαγγελίου λόγος ὑποσημαίνεται· τηνικαῦτά φασιν ἀπό τινος τῶν μαθητῶν λαβόντα τὸ νῦν βλεπόμενον τοῦτο τεμάχιον τοῦ ὑφάσματος, τὰς τῶν ἱδρώτων λιβάδας ἐν αὐτῷ ἀπομάξασθαι· καὶ εὐθέως ἐντυπωθῆναι τὴν ὁρωμένην ταύτην τοῦ θεοειδοῦς ἐκείνου εἴδους ἐκτύπωσιν, ὃ τῷ Θωμᾷ παραθέμενος, μετὰ τὴν εἰς οὐρανοὺς αὐτοῦ ἄνοδον, διὰ Θαδδαίου Αὐγάρῳ ἀποστεῖλαι προσέταξε, τὴν διὰ τῶν γραμμάτων ὑπόσχεσιν ἐκπληρῶν. Μετὰ οὖν τὸ ἀναληφθῆναι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τοὺς οὐρανούς, δοὺς ὁ Θωμᾶς τῷ Θαδδαίῳ τὴν ἀχειρόγραφον τοῦ Κυριακοῦ προσώπου ἐκμόρφωσιν, πρὸς τὸν Αὔγαρον ἐξαπέστειλε.

ΙΒ'. Καταλαβὼν τοίνυν ὁ Θαδδαῖος τὴν Ἔδεσσαν, ἔμεινε πρῶτον παρά τινι τῶν αὐτόθι Ἰουδαίων. Τωβίας οὗτος ὠνόμαστο. Καὶ δὴ πρὸ τῶν λόγων, ἀπὸ τῶν ἔργων θέλων ἑαυτὸν γνωρίσαι τῷ Αὐγάρῳ ὁ τοῦ Χριστοῦ μαθητής, τοὺς ἀσθενοῦντας τῆς πόλεως ἐπικλήσει μόνῃ Χριστοῦ ἐθεράπευσεν. Ὅθεν τοι τοῦ Χριστοῦ τῆς φήμης διαδοθείσης (ὅπερ ἐπὶ τῶν τοιούτων συμβαίνειν φιλεῖ· τὰ γὰρ παράδοξα τῶν πραγμάτων πολλοὺς ἔχει τοὺς περὶ αὐτῶν ἀπαγγέλλοντας), ἔφθασε καὶ πρὸς τὸν Αὔγαρον διά τινος τῶν αὐτοῦ δυναστῶν Ἀμδοῦ καλουμένου, ἡ περὶ τῆς ἐνδημίας τοῦ ἀποστόλου Χριστοῦ ἀκοή. Λογισάμενος οὖν εὐθέως ἐκ τῆς ὑποικουρούσης ἐν αὐτῷ ἐλπίδος, τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι, ὃν ἀποστεῖλαι πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς διὰ τῆς γραφῆς ἐπηγγείλατο· καὶ παρ' αὐτοῦ τελειότερον τὰ περὶ τοῦ Θαδδαίου μαθών, ἀγαγεῖν αὐτὸν διωρίσατο. Ὁ οὖν Τωβίας ἐλθών, ἐγνώρισε ταῦτα τῷ Ἀποστόλῳ· κἀκεῖνος ἐν δυνάμει πρὸς αὐτὸν ἀπεστάλθαι εἰπών, τὸ ἑξῆς πρὸς τὸν Αὔγαρον παρεγένετο. Ἐν δὲ τῷ μέλλειν κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἐμφανίζεσθαι, ἐπὶ τοῦ ἰδίου μετώπου οἷον ἀναστηλώσας τὴν τοιαύτην ἐμφέρειαν, οὕτως εἰσῄει πρὸς Αὔγαρον. Ὁ δὲ πόῤῥωθεν αὐτὸν προσιόντα ἰδών, κρεῖττον ὄψεως φῶς ἀκτινοβολοῦν ἀπὸ τῆς ὄψεως αὐτοῦ ἐξαλλόμενον ἐδόκει ὁρᾷν, ὃ τὸ ἐπικείμενον ἀφίει ὁμοίωμα. Ὅθεν τῷ ὑπερβάλλοντι τῆς ἀστραπτούσης λαμπηδόνος καταπλαγείς, καὶ ὥσπερ ἐν λήθῃ τῶν περὶ αὐτὸν συμπτωμάτων γενόμενος, καὶ τῆς πολυχρονίου παρέσεως τῶν μελῶν, τῆς κλίνης ἀθρόως ἀνέθορε (9), τρέχειν ἐξεβιάζετο. Ταυτὸ πάθος κα. πρὸς ὑπαντὴν τὰ παρειμένα μέλη παθὼν τρόπον ἕτερον τοῖς ἐν τῷ ὄρει Θαβὼρ τὴν ἀστράψασαν μορφὴν θεασαμένοις.

ΙΓ'. Λαβὼν τοίνυν ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου τὸ τοιοῦτον ὁμοίωμα, καὶ σεβασμίως αὐτὸ τῇ κεφαλῇ περιθείς, καὶ τοῖς χείλεσι, καὶ οὐδὲ τ' ἄλλα τῶν τοῦ σώματος μερῶν στερήσας τῆς τοιαύτης προσψαύσεως, ἔγνω

A prius sive postea factum est. Sic vero altera quoque se narratio habet.

XI. Cum Christus ad mortem sponte subeundam profecturus, humanam in se naturam, timoris angustia mortis comite, exhiberet, atque in preces effusus esset; quando etiam evangelicus sermo sudorem ejus velut guttas sanguinis notat defluxisse: tunc aiunt lintei rescissam partem quam nunc videmus, cum ex quodam discipulorum accepisset, stillantes imbres eo abstersisse: moxque quam oculis usurpamus divinam hanc imaginem illi impressam effulsisse. Pignus Thomæ depositum; ac in mandatis datum, ut post Jesu in cœlos ascensum, per Thaddæum, quo sic scripta promissio

B impleretur, mitteret ad Augarum. Igitur Christo Domino in cœlos recepto, dans Thomas Thaddæo non manufactam Dominici vultus effigiem, Augaro deferendam jussit.

XII. Veniens itaque Thaddæus Edessam, mansit primum apud quemdam ejus loci Judæum, Tobiam nomine. Necdum cum regulo conserto sermone, quippe cum is animo constitutum haberet, ut ex operibus Augaro innotesceret; quos civium ægrotos offendit, actutum curavit solo Christi invocato nomine. Quocirca percrebrescente Christi fama, uti quidem in talibus solet accidere; res enim mirabiles et inauditæ, plures sui nuntios habent; ad

C Augarum quoque per unum quemdam ex proceribus, Amdu nomine, advenisse Christi apostolum rumor perlatus est. Mox itaque, ea spe quam animo alebat, in mentem venit eum ipsum esse, quem ei se missurum per literas Jesus promisisset. Igitur de Thaddæo plenius sciscitatus, cum didicisset, ad se virum adduci jubet. Tobias veniens, id quod jussus erat apostolo significavit, tum ille cum se ad illum in virtute missum dixisset, postridie ad eum profectus est. Itaque in procinctu ut se ejus coram oculis sisteret, eam sibi effigiem velut signum in fronte ponens atque erigens, in hunc modum ad Augarum ingressus est. Videns ille eminus venientem, lucem sibi ex ejus facie emicantem, quam nulla vis oculorum ferre posset ejaculante

D ipsa effigie, cernere visus est. Effulgurantis itaque lucis importabili radio attonitus ac stupens, morbique casuum ac diutinæ membrorum resolutionis velut oblitus, repente lecto excussus, resoluta membra in occursum cogit festinare. Eodem scilicet affectu, haud tamen eadem ratione ac ii, qui in monte Thabor lucis fulgoribus micantem formam conspexere.

XIII. Accepta itaque ab apostolo effigie, ac venerantis specie capiti imposita, oculisque et manibus et labiis, ac corporis membris reliquis, nullo ejus muneris experte, adhibita, statim membra

NOTÆ.

(9) Forte deest καί.

omnia roborari cognovit, ac meliore statu mutari: mundari lepram ac cedere, tametsi ejus quoddam vestigium ac residuum mansit in fronte. Doctus igitur ab apostolo paulo clarius veritatis doctrinam, deque inauditis Christi miraculis, divinisque passionibus, et sepultura, et resurrectione a mortuis, atque in cœlos receptione institutus; cum Deum verum Christum confessus esset, de forma linteo expressa sciscitabatur; quod nimirum ea diligentius inspecta, nullis terrenis conflatam coloribus cognoverat, ejusque stupebat virtutem, quod sic grandi miraculo ac insolito, lectulo exsilierat, ac incolumi sanitate gaudebat. Ad hæc Thaddæus, mortis timorem et angustias declarare, exque sudoribus nullo colorum pigmento expressam effigiem docere: Domini jussu ad eum accessisse, et alia quæcunque jam superior decurrit historia.

XIV. Postquam igitur ex his pariter, manuumque apostoli in nomine Jesu Christi impositione, dolorum vis sensusque aufugerat, membraque resoluta velut astringebantur, atque oris deformitas evanescebat, cunctaque ad sanitatem currebant: rei tantæ compendio undique Augarus admiratione defixus: Vere, inquit, Jesu Filii Dei discipulus es, qui curabat absque medicamentis et herbis. Ac ego tanta illi amoris vi ac fide devinctus sum, ut si per eminentem Romani imperii potestatem, per quam subditis nefas bello invicem lacessere, bellum movere liceret, in Judæos forte, qui Domino crucem posuerunt, arma movissem, mihique subegissem. Nunc autem quod et mortem sponte subiisse doceor, ac certus sum fore ut, nisi voluisset, nunquam sibi improba turba subjiceret, nihil ultra quæro ac disputo. Solum divino baptismate lustrari rogo, ac cum tota familia Christi necessitudinis jura obire, meque illi addicere. Multis itaque ante patratis miraculis, cunctisque quibus laborabant ægritudinibus sanatis, in quibus, qui proxime Augarum claritate ac potentia attinebat (10), ipse quoque podagra qua laborabat, sanatus, muneris præco erat; cum curasset Christi apostolus, divinæ Augarum piscinæ admovit: legitimisque in eo peractis, ipsum ac uxorem liberosque cum tota familia tinxit; exiitque e divina hac expiationis unda mundus totus ac sanus, lepra repente abolita, iisque ipsis paucis reliquiis, quibus viri frons inusta persliterat.

XV. Hinc factum ut regulus, qui ejus Dominicæ effigici ac formæ modis omnibus venerator cultorque exsisteret, hoc quoque ad aliam ejus religionem adjiceret. Nempe, antiquis Edessæ civibus dei cujusdam Græcanicæ superstitionis statua, pro publica urbis porta erecta erat, cui necesse cultum

παρευθὺ τὰ μέλη πάντα θαυμασίως ἀναῤῥωννύμενα, καὶ τὴν εἰς τὸ κρεῖττον μεταβολὴν εἰσδεχόμενα. Καὶ τὴν λέπραν ἐκκαθαιρομένην καὶ ἀποφεύγουσαν, εἰ καὶ ἔτι ἐν τῷ μετώπῳ λείψανόν τι ταύτης μικρὸν ὑπελείπετο. Διδαχθεὶς οὖν τὸν τῆς ἀληθείας λόγον τότε πρὸς τοῦ Ἀποστόλου τρανότερον, καὶ περὶ τῶν παραδόξων τοῦ Χριστοῦ θαυμάτων, τῶν καὶ θείων παθῶν, καὶ ταφῆς, καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, καὶ τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναλήψεως· καὶ ὁμολογήσας ἀληθῆ Θεὸν τὸν Χριστὸν, περὶ τῆς ἐν ὀθόνῃ ἐκτυπώσεως τῆς μορφῆς ἐπυνθάνετο, ἐπείπερ αὐτὴν, ἀκριβέστερον ἐπιστὰς, ἐπεγίνωσκεν οὐ διὰ χρωμάτων ὑλικῶν τὴν σύστασιν ἔχουσαν, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ κατεπλήττετο δύναμιν,. ὑφ' ἧς παραδόξως ἐξανέστη τῆς κλίνης, καὶ συνηριθμεῖτο τοῖς ὑγιαίνουσι. Πρὸς ταῦτα ὁ Θαδδαῖος τὸν καιρὸν τῆς ἀγωνίας ἐδήλου, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἱδρώτων ἀχρωμάτιστον μόρφωσιν. Καὶ τὴν τῆς ἀφίξεως πρὸς αὐτὸν Κυρίου εἰσήγησιν, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τὸ φθάσαν τῆς ἱστορίας ἐδήλωσεν.

ΙΔ'. Ὡς οὖν ἀπό τε τῆς ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ Θαδδαίου τὰ λυποῦντά τε ὑπεξίστατο, καὶ τὰ παρειμένα οἱονεὶ συνεσφίγγετο, καὶ ἡ ἀμορφία διεσκεδάννυτο, καὶ πάντα πρὸς ὑγείαν ἔτρεχε, τῷ πανταχόθεν θάμβει ὁ Αὔγαρος συνεχόμενος, Ἐπ' ἀληθείας, ἔφη, γνήσιος εἶ μαθητὴς Ἰησοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ δίχα φαρμάκων καὶ βοτανῶν θεραπεύοντος. Καὶ ἐγὼ τοσοῦτον τῇ περὶ αὐτὸν στοργῇ καὶ πίστει συνδέδεμαι, ὥστε εἰ μὴ ἐδεδίειν τὸ ὑπερέχον τῆς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεως, οἳ τοὺς ὑπὸ σφᾶς οὐκ ἀνέχονται κατ' ἀλλήλων ὁπλίζεσθαι, τάχα ἂν κατὰ τῶν σταυρωσάντων τὸν Κύριον Ἰουδαίων ὅπλα ἐκίνησα, καὶ παρεστησάμην αὐτούς. Νῦν δὲ ἐπεὶ καὶ τὸ πάθος αὐτοῦ ἐδιδάχθην ἑκούσιον, καὶ πέπεισμαι ὡς οὐκ ἂν, μὴ βουληθέντος αὐτοῦ, κατίσχυσαν οἱ ἀγνώμονες κατ' αὐτοῦ, οὐδὲν προσπεριεργάζομαι. Δέομαι δὲ καὶ τοῦ θείου βαπτίσματος ἀξιωθῆναι, καὶ πανοικὶ προσοικειωθῆναι, καὶ ἀναθεῖναι τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ. Πολλὰ τοίνυν ἐπιτελέσας θαύματα πρότερον ὁ τοῦ Κυρίου ἀπόστολος, καὶ πάντας ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν ἰασάμενος, ἐν οἷς ἦν καὶ ὁ πρῶτος τὴν περὶ αὐτοῦ φήμην τῷ Αὐγάρῳ ἀνενεγκὼν, ὃν ποδαλγικοῦ παθήματος ἠλευθέρωσε, προσήγαγε τῇ θείᾳ κολυμβήθρᾳ τὸν Αὔγαρον. Καὶ τὰ νενομισμένα ἐπ' αὐτῷ τελέσας, ἐβάπτισεν αὐτόν τε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. Καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τοῦ θείου τούτου τῆς καθάρσεως ὕδατος, καθαρὸς ὅλος καὶ ὑγιὴς, ἀφανισθέντος ἀθρόως καὶ τοῦ ὑπολειφθέντος μικροῦ λειψάνου τῆς λέπρας ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ.

ΙΕ'. Ἐντεῦθεν πάντως τιμῶν καὶ σεβόμενος τὸ τοιοῦτον ὁμοίωμα τῆς τοῦ Κυρίου μορφῆς, καὶ τοῦτο τοῖς ἄλλοις ὁ τοπάρχης προσέθηκεν. Ἐκ τῶν παλαιῶν τῆς Ἐδέσσης πολιτῶν τε καὶ οἰκιστῶν τῶν ἐπισήμων τινὸς [δὲ] Ἑλληνικῶν θεῶν ἄγαλμα πρὸ τῆς δημοσίας πύλης τῆς πόλεως ἀνεστήλωτο, ᾧ πάντα

NOTÆ.

(10) *Potius*, qui primus famam de illo ad Augarum attulerat

τὸν ἐντὸς τοῦ ἄστεος γενέσθαι βουλόμενον, ἀναγκαῖον ἦν προσκυνῆσαι, καὶ νενομισμένας τινὰς εὐχὰς ἀποδοῦναι, καὶ οὕτως ἔχεσθαι τῶν ἐν τῇ πόλει ὁδῶν τε καὶ ἀγυιῶν. Τοῦτο οὖν τότε ὁ Αὔγαρος καθελὼν, καὶ ἀφανισμῷ παραδοὺς, εἰς τὸν τῆς ἐκείνου στάσεως τόπον, τὴν ἀχειροποίητον ταύτην εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ σανίδος κολλήσας, καὶ διὰ τοῦ νῦν φαινομένου χρυσοῦ καλλωπίσας, ἀνέστησεν, ἐπιγράψας ἐν τῷ χρυσῷ ταῦτα τὰ ῥήματα· *Χριστὲ ὁ Θεὸς, ὁ εἰς σὲ ἐλπίζων οὐκ ἀποτυγχάνει ποτέ.* Ἐθέσπισέ τε πάντα τὸν διὰ τῆς πύλης ἐκείνης διέρχεσθαι μέλλοντα, ἀντὶ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης στήλης τῆς ἀχρήστου καὶ ἀνωφελοῦς, τὸ προσῆκον σέβας, καὶ τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν καὶ τὴν τιμὴν ἀπονέμειν τῇ πολυθαυμάστῳ θαυματουργῷ τοῦ Χριστοῦ εἰκόνι, καὶ οὕτως εἰς τὴν πόλιν Ἐδέσσης εἰσέρχεσθαι. Καὶ διετηρήθη τοιοῦτον τῆς τοῦ ἀνδρὸς εὐσεβείας οἷον προχάραγμα καὶ ἀνάθημα, μέχρι τῆς ἐν τῷ βίῳ παροικίας αὐτοῦ τε τοῦ Αὐγάρου, καὶ τοῦ τούτου υἱοῦ, ὃς τῆς βασιλείας καὶ τῆς εὐσεβείας τῆς πατρικῆς κατέστη διάδοχος. Ἀλλ' ὁ τούτων υἱός τε καὶ υἱωνὸς, τῆς μὲν πατρῴας καὶ παππῴας ἀρχῆς διάδοχος γέγονεν, οὐ μὴν καὶ τῆς εὐσεβείας κληρονόμος ἐγένετο· ἀλλ' ἀπελάκτισεν, ὡς εἰπεῖν, τὴν εὐσέβειαν, καὶ πρὸς τοὺς δαίμονας, καὶ τὰ εἴδωλα, αὐτομόλησε. Διὸ καὶ οἱονεὶ τὸ ἀνταπόδομα τοῖς δαίμοσιν ἀνταποδιδοὺς, ἐβουλήθη, ἐπεὶ ὁ πάππος αὐτοῦ τὴν εἰδωλικὴν ἐκείνην στήλην ἀφανισμῷ παραδέδωκε, τὴν αὐτὴν καταδίκην καὶ τῇ τοῦ Κυρίου εἰκόνι προσαγαγεῖν. Ἀλλ' οὐκ ἐπέτυχε τῆς θήρας ὁ δόλιος. Ὁ γὰρ ἐπίσκοπος τοῦ τόπου τοῦτο προγνοὺς, τὴν ἐνδεχομένην ἔθετο πρόνοιαν, καὶ ἐπεὶ ὁ τόπος, καθ' ὃν ἀνέκειτο ἡ εἰκὼν, κυλινδροειδοῦς ἡμισφαιρίου σχῆμα διέσωσεν, θρυαλλίδα πρὸ τῆς εἰκόνος ἅψας, καὶ κέραμον ἐπιθεὶς, εἶτα ἔξωθεν τιτάνῳ καὶ πλίνθοις ὀπταῖς ἀποφράξας τὸ ἐμβαδὸν, εἰς ὁμαλὸν ἐπιφάνειαν τὸ τεῖχος ἐπηύθυνε. Καὶ ἐν τῷ μὴ ὁρᾶσθαι τὴν φθονουμένην μορφὴν, ἀπέστη τῆς ἐγχειρήσεως ἐκεῖνος ὁ δυσσεβής. Ὁ δὲ κέραμος διὰ τοῦτο, οἶμαι, πρὸ τῆς εἰκόνος τεθῆναι πρὸς τοῦ ἱερέως διώριστο, ὡς ἂν μή τινα σῆψιν ἐκ τοῦ ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆς εὐρῶτος, καὶ τῆς ἐκ τοῦ τιτάνου νοτίδος ἐγγενέσθαι ἐν τῷ ὑποδοχεῖ τῆς εἰκόνος, καὶ τὴν ἐκ τοῦ χρόνου βλάβην προσδέξηται.

ΙϚ'. Ἔῤῥει τοίνυν ὁ χρόνος διὰ μέσου πολὺς, καὶ τῆς ἐξ ἀνθρώπων μνήμης ἀπεῤῥύη καὶ ἡ ἀναστήλωσις τῆς ἱερᾶς ταύτης εἰκόνος, καὶ ἡ ἀπόκρυψις. Ὡς οὖν ἐν τοῖς οἰκείοις καιροῖς Χοσρόης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς τὰς τῆς Ἀσίας πόλεις πορθῶν, καὶ πρὸς τὴν Ἔδεσσαν ἔφθασε, καὶ πρὸ ταύτης πηξάμενος χάρακα, πᾶσαν μηχανὴν ἐκίνει, καὶ πᾶν τὸ πρὸς ἅλωσιν πόλεως ἐπιτήδειον ὄργανον ἐξηρτύετο, ἐτεκταίνετο δὲ πάντα τὰ πρὸς ἀφέσεις βελῶν, κατασείσεις τειχῶν, διατραύσεις (11) πυλῶν. Ἐν τοσούτῳ κινδύνῳ οἱ Ἐδεσσηνοὶ γεγονότες, ἐπενόουν μὲν τὰ δυνατὰ καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν ἀντιπαράταξιν, διεπρεσβεύοντο δὲ περὶ βοηθείας καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίων

adhibere, quisquis demum in urbem ingredi vellet, certaque simulacro vota reddere, ac tum libero aditu urbis vicos plateasque percurrere. Sustulit itaque eam Augarus ac abolevit, inque ejus basis loco ad asserem glutino compactam hancce non manufactam Domini nostri Jesu Christi imaginem, quo nunc auro conspicua est egregie ornatam, statuit, his illi auro inscriptis verbis : *Christe Deus, qui in te sperat, nunquam voto frustratus abit :* sanxitque, ut quisquis per eam portam transiturus esset, pro veteri illo nullius frugis simulacro prorsusque inutili, convenientem cultum atque debitam adorationem honoremque, multiplici titulo admirandæ miraculorum effectrici Christi imagini redderet, sicque Edessam urbem amicus hospes intraret. Duravitque pietatis viri monumentum hoc ac sacra devotio, quamdiu tum ipse Augarus, tum filius vita superstes fuit ; quippe qui paterni regni pariterque pietatis successor exstitit. Horum nihilominus filius neposque, fuit is quidem patris avique principatus successor, at nihil horum pietatis hæres. Quin in pietatem, ut sic dicam, calcibus insultavit, atque ad dæmones ac simulacra descivit. Velut itaque dæmonibus vicem redditurus, hoc secum statuit, ut sicut avus superstitiosum simulacrum illud aboleverat, sic ipse Dominicam imaginem eidem noxæ subjiceret. Haud tamen vir dolo confertus, prædæ compos effectus est. Loci namque episcopus, rei præscius, quantam licuit ipse curam adhibuit. Quodque locus ubi imago collocata erat, cylindri speciem referentis hemisphærii figuram retinebat ; accensa ante imaginem lucerna, tegulaque imposita, ac tum deforis calce coctisque lateribus obstructo loci ambitu, quidquid ejus erat in planam superficiem redegit, ereptaque oculis forma invidiæ habita, a consilio ac molitione impius homo abstitit. Ideo autem, ut arbitror, ante imaginem testa sacerdoti collocata est, ne ex situ ædificii et calcis humore, cui impressa imago linteum putredinis aliquid contraheret, ac per longiores temporis moras damnum acciperet.

XVI. Multum interim temporis annorum longa serie fluxerat, exque memoria hominum et quod erecta sacra hæc imago, et quod occultata, effluxerat. Ubi itaque suis Chosroes Persarum rex temporibus, Asiæ civitates diripiens, Edessam quoque petierat, valloque posito nullam non movebat machinam, ac quidquid expugnandæ civitati videbatur, diligenter instruxerat ; constructis nimirum omnis generis tormentis, quibus tela jaceret, muros quateret, portas effringeret ; Edesseni in tantum adducti periculum, ipsi quoque qua se via tuerentur acienque opponerent, serio cogitare. Missi legati et ad Romanorum duces, a quibus sociali

NOTÆ

(11) διαθραύσεις.

munere auxilia impetrarent. Romani tunc exercitus prætor Helio erat, ipseque a se, Persarum vi acie laborans, auxiliares copias sufficere Edessæ civibus non valebat, animos tamen scriptis litteris addebat, Dominique epistolam ac veram in ea sententiam, qua incolumis futura, nullaque hostium vi expugnanda civitas et ferretur et crederetur, in memoriam revocabat. Porro Persæ cum palam adoriebantur, tum ex insidiis structisque cuniculis civitatem tenebant. Procul igitur occepta scrobe, per subterraneos meatus sibi in urbem aditum struebant. Cumque jam perinde ac quidam urinatores intra muros ex cuniculis successissent, contigit insidias detegi per talem occasionem. Nimirum illa in urbis parte faber quidam ærarius intra muros ædes habebat, cujus vasa ænea in domo sublimia, Persis sub terra tundentibus ac pulverem egerentibus, sonitum emiserunt. Itaque consilii inopes, et ad extremam cives desperationem redacti, ad Deum confugiunt, ipsumque cordis dolore ac lacrymis exquirunt. Porro noctu mulier quædam ornato habitu, gravique ac modesta specie, præstantior denique quam ut homo videretur, episcopo, Eulalio huic nomen erat, apparet, monetque arrepta non manufacta Christi imagine, cum ipsa supplicationem habeat; foreque omnino ut Dominus portenta sua ac miracula ostendat. Aiebat episcopus, nescire se prorsus, an omnino talis imago apud cives aliosve ullos exstaret. Tunc ad illum quæ muliebri habitu se conspicuam fecerat, super portam urbis tali loco per talem modum imaginem absconsam subjecit.

XVII. Mane igitur episcopus, aperta visione fretus, cum supplicatione ad locum conveniens, scrutansque, integram ac incolumem divinam offendit imaginem, lucernam quoque tot retro annis inexstinctam : inque testa ante lucernam ejus conservandæ causa imposita, alteram imaginis expressam effigiem, quæ ipsa hactenus Edessæ incolumis est. Sumpta igitur in manus divina Christi Dei hominis effigie, præfidentior episcopus ad locum pergit, ubi Persæ ex vasorum ære sonantium tinnitu cuniculum struentes deprehensi erant : cumque cives et ipsi intus aggressi in alios alii incurrissent, in ignem ipsis in hostes paratum ex lucerna oleum stillantes, inque Persas in cuniculo repertos mittentes, omnes perdiderunt. Iisque demum liberati insidiis eodem molimine etiam machinas extra muros positas adorsi, has quoque repente combusserunt, pluresque in eis militares viros sustulerunt. Jamque adeo aucti fiducia, crebros etiam e muris mittentes lapides, eorum jactu ac rotatione, impuri exercitus duci aliisque non paucis necem consciverunt. Neque id modo, sed et extrinsecus a Persis adversus cives accensam pyram, quam olearum multarumque aliarum, quas immiserant arborum

A στρατηγούς. Ἡλίων δὲ, ὁ τότε τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἡγούμενος, καὶ καθ' ἑαυτὸν ὑπὸ τῶν πολεμίων πονούμενος, τοῖς ἐν Ἐδέσσῃ συμμαχίαν πέμψαι οὐχ οἷός τε ἦν. Διὰ γραμμάτων δὲ διεθάῤῥυνε, τῆς τοῦ Κυρίου ἀναμιμνήσκων ἐπιστολῆς, καὶ τῆς ἀψευδοῦς ἐν αὐτῇ ἀποφάσεως, δι' ἧς ἀπόρθητον τηρεῖσθαι τὴν πόλιν καὶ λέγεται καὶ πιστεύεται. Οἱ δὲ Πέρσαι μετὰ τῆς ἐμφανοῦς ἐπιθέσεως, καὶ τὰ ἀφανῶς ἐπενόουν ἐπιβουλεύματα. Καὶ πόῤῥωθεν ὀρύττειν ἀρξάμενοι, δι' ὑπονόμων ἔνδον γενέσθαι τῆς πόλεως ἐτεχνάζοντο. Ὡς δὲ ἦσαν οἷον ὕφυδροι κολυμβηταὶ τοῦ τείχους ἐντὸς ὑπὸ γῆν, ἐκ τοιαύτης αἰτίας καταφανεῖς τοῖς ἔνδον τοῦ τείχους....... χαλκέα οἰκεῖν, οὗ τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν αἰωρούμενα σκεύη χαλκᾶ ἦχον ἀπετέλει, τῶν Περσῶν ὑπὸ γῆν κοπτόντων B καὶ ἐκφορούντων τὸν χοῦν. Ἐν ἀμηχανίᾳ οὖν, καὶ τῇ ἐσχάτῃ ἀπογνώσει οἱ τῆς πόλεως κατασστάντες πρὸς τὸν Θεὸν καταφεύγουσι, καὶ μετ' ὀδύνης καρδίας καὶ δακρύων ἐξεζήτουν αὐτόν. Φαίνεται τοίνυν διὰ νυκτὸς τῷ ἐπισκόπῳ (Εὐλάλιος δὲ οὗτος ἦν) γυνή τις εὐσταλὴς καὶ σεβασμία, κρείττων ἢ κατ' ἄνθρωπον, ὑποτιθεμένη αὐτῷ τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα λαβεῖν τοῦ Χριστοῦ, καὶ λιτανείαν μετ' αὐτῆς ποιήσασθαι· πάντως δεῖξαι τὸν Κύριον τὰ θαυμάσια αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος παντελῶς ἀγνοεῖν ἔλεγεν εἰ ἔστιν ὅλως, εἴτε παρ' αὐτοῖς, εἴτε παρ' ἄλλοις τισὶν, ἡ εἰκών. Τότε λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ ἐν γυναικείῳ φαινομένη τῷ σχήματι, ὅτι ἐπάνω τῆς πύλης τῆς πόλεως ἐν τῷ τόπῳ διὰ τόνδε τὸν τρόπον ἡ τοιαύτη εἰκὼν κέκρυπται. C

ΙΖ'. Ἕωθεν οὖν ὁ ἐπίσκοπος τῷ ἐναργεῖ τῆς ὄψεως πεποιθὼς, μετὰ λιτῆς πρὸς τὸν τόπον ἐλθὼν, καὶ διερευνησάμενος εὗρε τὴν θείαν ταύτην εἰκόνα ἀδιαλώβητον, καὶ τὴν θρυαλλίδα ἐν τοῖς τοσούτοις μὴ ἀποσβεσθεῖσαν ἔτεσι. Καὶ ἐν τῷ πρὸς φυλακὴν ἐπιτεθέντι πρὸ τοῦ λύχνου κεράμῳ ἐπεκτυπωθὲν ἕτερον ὁμοίωμα τοῦ ὁμοιώματος, ὃ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν Ἐδέσσῃ τυγχάνει σωζόμενον. Λαβὼν οὖν κατὰ χεῖρας τὸ θεῖον τοῦτο θεανθρώπου Χριστοῦ ἀπεικόνισμα, καὶ ἐπὶ κρείττονος ἐλπίδος γενόμενος, ἔρχεται κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, καθ' ὃν οἱ Πέρσαι διορύττοντες ἀπὸ τοῦ τῶν χαλκωμάτων ἤχου κατάφωροι D καθεστήκεσαν. Καὶ ἀρξάμενοι ἔνδοθεν ὀρύττειν (12) τῶν τῆς πόλεως, ὡς ἐγγὺς ἀλλήλων ἐγένοντο, ἀπὸ τῆς λυχνίας ἐκείνης ἔλαιον ἐπιστάξαντες, εἰς τὸ κατὰ τῶν πολεμίων αὐτοῖς εὐτρεπισμένον πῦρ, καὶ κατὰ τῶν ἐν τῷ ὑπονόμῳ Περσῶν ἀφέντες, πάντας ἀπώλεσαν. Καὶ τῆς ἐντεῦθεν ῥυσθέντες ἐπιβουλῆς, πρὸς τὰ ἐκτὸς τοῦ τείχους μηχανὰς τὴν ὅμοιον πεῖραν προήνεγκαν, καὶ ταύτας ἀθρόως κατέφλεξαν. Καὶ πολλοὺς τῶν ἐν αὐταῖς πολεμίων ἀνάλωσαν. Ἤδη δὲ ἀνατεθαῤῥηκότες, καὶ λίθων ἀφέσεις συχνῶν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐπεποίηντο, ὑφ' ὧν καὶ τὸν στρατοπεδάρχην τοῦ μιαροῦ στρατεύματος συνέβη πεσεῖν καὶ

NOTÆ.

(12) Locus fortasse non sanus.

ἄλλους πολλοὺς σὺν αὐτῷ. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξωθεν ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀναφθεῖσαν κατὰ τῶν ἔνδον πυρὰν, ἣν ἄπειρος ὕλη ἐλαιῶν τε καὶ ἄλλων συχνῶν καταπεσόντων δένδρων ὑπέτρεφε, κατ' αὐτῶν γενέσθαι ἡ τῆς συμμάχου θείας εἰκόνος...... ὡς γὰρ ἄνωθεν Εὐλάλιος ταῖς οἰκείαις τοῦ τείχους ἐφαπλώσας ταύτην παλάμαις τὴν πόλιν διώδευεν ἐξαίφνης, ὡς κατὰ τὸν τόπον τοῦτον ἐγένετο, βίαιος ἄνεμος ἐξεγερθεὶς, κατὰ τῶν ἀναφλεγόντων τὴν τοιαύτην πυρκαϊὰν τὴν φλόγα ἐπέστρεψε· καὶ ἐδίωξε τούτους, καὶ ἐνεπύρισεν, ὡς τοὺς Χαλδαίους τὸ πρίν.

infinita aggesta materia alebat, in ipsos qui accenderant, divinæ virtus imaginis benigne opitulantis convertit. Cum enim eam e muro desuper suis ipse manibus Eulalius explicans civitatem obiret, ut ad eum locum successit, obortus repente ventus validus, in eos qui rogum accendebant, flammam convertit; hæc illos persecuta, haud secus ac olim Chaldæos, incendit.

ΙΗ'. Ταῦτα οὐκ ἀμάρτυρός ἐστι λόγος, εἰς ἡδονὴν ἀκοῆς ἢ ἀπάτην παρ' ἡμῶν συμπλασθεὶς, ἀλλὰ τρεῖς ὁμοῦ πατριάρχαι, Ἰὼβ Ἀλεξανδρείας, Χριστοφόρος Ἀντιοχείας, καὶ Βασίλειος Ἱεροσολύμων ἀνέγραψαν, καὶ οὕτως ἔχειν ταῦτα ἐγνώρισαν, Θεοφίλῳ γράψαντες τῷ βασιλεῖ τὰς ἱερὰς εἰκόνας ἐξυβρικότι. Ὅτε διὰ πολλῶν ἀποδεικνύοντες τὸ τῶν θείων εἰκόνων ἱερὸν καὶ σεβάσμιον, καὶ περὶ τούτου διέλαβον. Καὶ ἔξεστι βουλομένῳ τὴν πολύστιχον ἐκείνην ἐπιστολὴν ἀναλέξασθαι, καὶ περὶ τούτου μαθεῖν. Ἀλλὰ καὶ τῇ Εὐαγρίου ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ εἴ τις φιλοπόνως ἐνέτυχεν, ἔγνω πάντως οἷα περὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης εἰκόνος κατὰ τὸν τέταρτον λόγον φησί.

XVIII. Non hæc aures mulcendi causa, aut veritati fucum faciendi, nullis testibus a nobis conficta narratio : quinimo tres simul patriarchæ, Job Alexandrinus, Christophorus Antiochenus, et Basilius Hierosolymitanus, ipsi scripserunt, atque hæc sic se habere, datis Theophilo imperatori litteris, qui sacrarum violator imaginum esset, palam fecerunt : tum nimirum cum longa dissertatione divinas imagines sanctas astruentes ac veneratione habendas, istud quoque tractarunt : ac licet nosse, si quis in multos versus fusam eam epistolam ut legat in animum induxerit. Sed et Evagrii ecclesiasticam Historiam si quis attentius legerit, plane novit quanta ille de hac sacra imagine libro quarto scribit.

ΙΘ'. Ἀναγράφει γὰρ, ὡς μετὰ τῶν ἄλλων ὁ Χοσρόης καὶ τοῦτο πεποίηκε, θέλων περιφανῶς ἐλέγξαι ψευδῆ τὸν παρὰ Χριστιανοῖς θρυλλούμενον περὶ τῆς τοιαύτης πόλεως λόγον, ὡς εἴη ἀπόρθητος. Ξύλων γάρ τι μέγα χρῆμα, καὶ πλῆθος ἄπειρον, ἐν βραχεῖ τῇ τοῦ στρατεύματος πολυχειρίᾳ συναθροίσας ἐξ ἐπιτάγματος, καὶ ταῦτα κατὰ δύο τείχους πηξάμενος κύκλῳ τῆς πόλεως· εἶτα χοῦν κατὰ τὸ μέσον ἐπεμβαλὼν, καὶ ἀντιμέτωπον ἄλλο τεῖχος οἰκοδομῶν, ὑψηλότερος ἐγίνετο τῶν τῆς Ἐδέσσης τειχῶν, καὶ ὡς ἐξ ὑπερδεξίων τὰ βέλη κατὰ τῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως προκινδυνευόντων ὅσον οὔπω ἀφίεσθαι ἔμελλεν. Ὅπερ οἱ Ἐδεσσηνοὶ ὡς ὄρος ἀντικρὺ τῶν τειχῶν ὁρῶντες ἐξεγειρόμενον, δι' οὗ ὡς ἐκ τοῦ ἰσοπέδου τοὺς πολεμίους ἐπιβῆναι τοῦ ἄστεος ἤλπιζον· ἐν ἀμηχανίᾳ καίπερ ὄντες, ἀντιμηχανώμενοι δὲ ὅμως τὰ δυνατὰ καὶ αὐτοὶ, διόρυγμα ἐπεχείρουν πρὸ τοῦ νεοστάτου ἐκείνου τείχους ὀρύξασθαι, ὡς ἂν εἰ δυνηθεῖεν τὰ πρὸ τοῦ χώματος ὑφάψαι σταυρώματα, πρὸς τὴν διώρυχα τὸν χοῦν ὑποσπάσωνται, καὶ οὕτως τὸ μέγα τεῖχος ἐκεῖνο οἷον ἐξ ὀνείρου ἀναπλασθὲν, θᾶττον κατενεχθῇ καὶ διαῤῥυῇ. Ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν ὄρυγμα διήνυστο, πῦρ δὲ τοῖς ξύλοις ἐνιέντες τοῦ σκοποῦ διήμαρτον, καὶ δυναμένου τοῦ πυρὸς διὰ τὸ συμπεπιλημένον ἔνδον εἶναι τὸν χοῦν, καὶ τὰ ξύλα ἔτι χλωρὰ, καινοῦ τινος δίχα τῆς ὕλης ἐμπεριδράξασθαι, τὴν ἱερὰν ταύτην εἰκόνα εἰς τὴν νεότευκτον ἐκείνην τάφρον εἰσαγαγόντες, καὶ ὕδωρ ἐκ ταύτης καθαγιάσαντες, καὶ τοῦτο τῇ πυρᾷ καὶ τοῖς ξύλοις προσεπιῤῥάναντες, ἐνεργὸν γενέσθαι τὸ πῦρ κατεπράξαντο. Καὶ τῇ πίστει τῶν δεδρακότων τῆς θείας συνεπιλαβομένης δυνάμεως, ὡς ἔλαιον τὸ ὕδωρ ἐγένετο τῷ πυρὶ, καὶ ἐξῆψε τὴν φλόγα, καὶ κατανάλωσεν ἅπαν τὸ προστυχόν. Τότε οὖν ὁ Περσῶν βασιλεὺς τὴν ἅλωσιν

XIX. Refert enim, quod cum aliis de causis, tum ob eam potissimum rationem Chosroes exercitum duxerit, ut aperte ostenderet esse falsum, quod de Edessa civitate Christiani jactabant, eam nulla vi expugnari posse ac diripi. Cum enim ingentem lignorum struem et pene infinitam conferta militum manu succedanea ope opus maturantium brevi coegisset, atque bis fixo vallo duplici quasi muro civitatem cinxisset, tumque mediam arcam ingesta humo opplevisset, inde surgens oppositus murus alius, civitatis mœnibus altior effectus est, moxque futurum erat, ut e superioribus in præsidiarios jaculorum imber deplueret. Vident itaque cives ex adverso murorum velut montem assurgere, per quem hostes, quasi ex plano haud incerto eventu in urbem ingressuri essent. Quanquam igitur vix non consilii inopes, ipsi quoque quanta facultas, adverso molimine objectam novo illi muro fossam ducere; in cujus voraginem, si modo liceret communientes vallos succendere, detracto aggere, ea ratione velut insomnio repente enatum ingentem illum murum pessumdarent ac solo æquarent. At ubi absoluta quidem fossa est, ignisque lignis immissus, nec ex voto res succedebat, quod humo constipata, ac cum ligna adhuc viridia essent, non poterat ignis absque novo pabulo vallum corripere; in fossam recenter ductam sacra hæc adducta imago, exque illa sanctificata aqua asperso rogo effectum est, ut flamma vivax atque efficax exiret, fuitque igni olei loco aqua, divina virtute his qui rem moliti erant propitia : indeque succensa flamma absumptum quidquid obvium erat. Tunc ergo Persarum rex urbis expugnandæ spe omissa, ac cum non lateret unde civibus corrogata auxi-

munere auxilia impetrarent. Romani tunc exercitus prætor Helio erat, ipseque a se, Persarum vi acie laborans, auxiliares copias sufficere Edessæ civibus non valebat, animos tamen scriptis litteris addebat, Dominicque epistolam ac veram in ea sententiam, qua incolumis futura, nullaque hostium vi expugnanda civitas et ferretur et crederetur, in memoriam revocabat. Porro Persæ cum palam adoriebantur, tum ex insidiis structisque cuniculis civitatem tenebant. Procul igitur occepta scrobe, per subterraneos meatus sibi in urbem aditum struebant. Cumque jam perinde ac quidam urinatores intra muros ex cuniculis successissent, contigit insidias detegi per talem occasionem. Nimirum illa in urbis parte faber quidam ærarius intra muros ædes habebat, cujus vasa ænea in domo sublimia, Persis sub terra tundentibus ac pulverem egerentibus, sonitum emiserunt. Itaque consilii inopes, et ad extremam cives desperationem redacti, ad Deum confugiunt, ipsumque cordis dolore ac lacrymis exquirunt. Porro noctu mulier quædam ornato habitu, gravique ac modesta specie, præstantior denique quam ut homo videretur, episcopo, Eulalio huic nomen erat, apparet, monetque arrepta non manufacta Christi imagine, cum ipsa supplicationem habeat; foreque omnino ut Dominus portenta sua ac miracula ostendat. Aiebat episcopus, nescire se prorsus, an omnino talis imago apud cives aliosve ullos exstaret. Tunc ad illum quæ muliebri habitu se conspicuam fecerat, super portam urbis tali loco per talem modum imaginem absconsam subjecit.

XVII. Mane igitur episcopus, aperta visione fretus, cum supplicatione ad locum conveniens, scrutansque, integram ac incolumem divinam offendit imaginem, lucernam quoque tot retro annis inexstinctam : inque testa ante lucernam ejus conservandæ causa imposita, alteram imaginis expressam effigiem, quæ ipsa hactenus Edessæ incolumis est. Sumpta igitur in manus divina Christi Dei hominis effigie, præfidentior episcopus ad locum pergit, ubi Persæ ex vasorum ære sonantium tinnitu cuniculum struentes deprehensi erant : cumque cives et ipsi intus aggressi in alios alii incurrissent, in ignem ipsis in hostes paratum ex lucerna oleum stillantes, inque Persas in cuniculo repertos mittentes, omnes perdiderunt. Iisque demum liberati insidiis eodem molimine etiam machinas extra muros positas adorsi, has quoque repente combusserunt, pluresque in eis militares viros sustulerunt. Jamque adeo aucti fiducia, crebros etiam e muris mittentes lapides, eorum jactu ac rotatione, impuri exercitus duci aliisque non paucis necem consciverunt. Neque id modo, sed et extrinsecus a Persis adversus cives accensam pyram, quam olearum multarumque aliarum, quas immiserant arborum

A στρατηγούς. Ἡλίων δὲ, ὁ τότε τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἡγούμενος, καὶ καθ' ἑαυτὸν ὑπὸ τῶν πολεμίων πονούμενος, τοῖς ἐν Ἐδέσσῃ συμμαχίαν πέμψαι οὐχ οἷός τε ἦν. Διὰ γραμμάτων δὲ διεθάῤῥυνε, τῆς τοῦ Κυρίου ἀναμιμνήσκων ἐπιστολῆς, καὶ τῆς ἀψευδοῦς ἐν αὐτῇ ἀποφάσεως, δι' ἧς ἀπόρθητον τηρεῖσθαι τὴν πόλιν καὶ λέγεται καὶ πιστεύεται. Οἱ δὲ Πέρσαι μετὰ τῆς ἐμφανοῦς ἐπιθέσεως, καὶ τὰ ἀφανῶς ἐπενόουν ἐπιβουλεύματα. Καὶ πόῤῥωθεν ὀρύττειν ἀρξάμενοι, δι' ὑπονόμων ἔνδον γενέσθαι τῆς πόλεως ἐτεχνάζοντο. Ὡς δὲ ἦσαν οἷον ὕφυδροι κολυμβηταὶ τοῦ τείχους ἐντὸς ὑπὸ γῆν, ἐκ τοιαύτης αἰτίας καταφανεῖς τοῖς ἔνδον τοῦ τείχους........ χαλκέα οἰκεῖν, οὗ τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν αἰωρούμενα σκεύη χαλκᾶ ἦχον ἀπετέλει, τῶν Περσῶν ὑπὸ γῆν κοπτόντων καὶ ἐκφορούντων τὸν χοῦν.
B Ἐν ἀμηχανίᾳ οὖν καὶ τῇ ἐσχάτῃ ἀπογνώσει οἱ τῆς πόλεως καταστάντες πρὸς τὸν Θεὸν καταφεύγουσι, καὶ μετ' ὀδύνης καρδίας καὶ δακρύων ἐξεζήτουν αὐτόν. Φαίνεται τοίνυν διὰ νυκτὸς τῷ ἐπισκόπῳ (Εὐλάλιος δὲ οὗτος ἦν) γυνή τις εὐσταλὴς καὶ σεβασμία, κρείττων ἢ κατ' ἄνθρωπον, ὑποτιθεμένη αὐτῷ τὴν ἀχειροποίητον εἰκόνα λαβεῖν τοῦ Χριστοῦ, καὶ λιτανείαν μετ' αὐτῆς ποιήσασθαι· πάντως δεῖξαι τὸν Κύριον τὰ θαυμάσια αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος παντελῶς ἀγνοεῖν ἔλεγεν εἰ ἔστιν ὅλως, εἴτε παρ' αὐτοῖς, εἴτε παρ' ἄλλοις τισὶν, ἡ εἰκών. Τότε λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ ἐν γυναικείῳ φαινομένη τῷ σχήματι, ὅτι ἐπάνω τῆς πύλης τῆς πόλεως ἐν τῷ τόπῳ διὰ τόνδε τὸν τρόπον ἡ τοιαύτη εἰκὼν κέκρυ-
C πται.

ΙΖ'. Ἕωθεν οὖν ὁ ἐπίσκοπος τῷ ἐναργεῖ τῆς ὄψεως πεποιθὼς, μετὰ λιτῆς πρὸς τὸν τόπον ἐλθὼν, καὶ διερευνησάμενος εὗρε τὴν θείαν ταύτην εἰκόνα ἀδιαλώβητον, καὶ τὴν θρυαλλίδα ἐν τοῖς τοσούτοις μὴ ἀποσβεσθεῖσαν ἔτεσι. Καὶ ἐν τῷ πρὸς φυλακὴν ἐπιτεθέντι πρὸ τοῦ λύχνου κεράμῳ ἐπεκτυπωθὲν ἕτερον ὁμοίωμα τοῦ ὁμοιώματος, ὃ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐν Ἐδέσσῃ τυγχάνει σωζόμενον. Λαβὼν οὖν κατὰ χεῖρας τὸ θεῖον τοῦτο θεανθρώπου Χριστοῦ ἀπεικόνισμα, καὶ ἐπὶ κρείττονος ἐλπίδος γενόμενος, ἔρχεται κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, καθ' ὃν οἱ Πέρσαι διορύττοντες ἀπὸ τοῦ τῶν χαλκωμάτων ἤχου κατάφωροι
D καθεστήκεσαν. Καὶ ἀρξάμενοι ἔνδοθεν ὀρύττειν (12) τῶν τῆς πόλεως, ὡς ἐγγὺς ἀλλήλων ἐγένοντο, ἀπὸ τῆς λυχνίας ἐκείνης ἔλαιον ἐπιστάξαντες, εἰς τὸ κατὰ τῶν πολεμίων αὐτοῖς εὐτρεπισμένον πῦρ, καὶ κατὰ τῶν ἐν τῷ ὑπονόμῳ Περσῶν ἀφέντες, πάντας ἀπώλεσαν. Καὶ τῆς ἐντεῦθεν ῥυσθέντες ἐπιβουλῆς, πρὸς τὰ ἐκτὸς τοῦ τείχους μηχανὰς τὴν ὅμοιον πεῖραν προήνεγκαν, καὶ ταύτας ἀθρόως κατέφλεξαν. Καὶ πολλοὺς τῶν ἐν αὐταῖς πολεμίων ἀνάλωσαν. Ἤδη δὲ ἀνατεθαῤῥηκότες, καὶ λίθων ἀφέσεις συχνῶν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐπεποίηντο, ὑφ' ὧν καὶ τὸν στρατοπεδάρχην τοῦ μιαροῦ στρατεύματος συνέβη πεσεῖν καὶ

NOTÆ.

(12) Locus fortasse non sanus.

ἄλλους πολλοὺς σὺν αὐτῷ. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔξωθεν ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀναφθεῖσαν κατὰ τῶν ἔνδον πυρὰν, ἣν ἄπειρος ὕλη ἐλαιῶν τε καὶ ἄλλων συχνῶν καταπεσόντων δένδρων ὑπέτρεφε, κατ' αὐτῶν γενέσθαι ἡ τῆς συμμάχου θείας εἰκόνος....... ὡς γὰρ ἄνωθεν Εὐλάλιος ταῖς οἰκείαις τοῦ τείχους ἐφαπλώσας ταύτην παλάμαις τὴν πόλιν διώδευεν ἐξαίφνης, ὡς κατὰ τὸν τόπον τοῦτον ἐγένετο, βίαιος ἄνεμος ἐξεγερθεὶς, κατὰ τῶν ἀναφλεγόντων τὴν τοιαύτην πυρκαϊὰν τὴν φλόγα ἐπέστρεψε· καὶ ἐδίωξε τούτους, καὶ ἐνεπύριζεν, ὡς τοὺς Χαλδαίους τὸ πρίν.

ΙΗ'. Ταῦτα οὐκ ἀμάρτυρός ἐστι λόγος, εἰς ἡδονὴν ἀκοῆς ἢ ἀπάτην παρ' ἡμῶν συμπλασθεὶς, ἀλλὰ τρεῖς ὁμοῦ πατριάρχαι, Ἰὼβ Ἀλεξανδρείας, Χριστοφόρος Ἀντιοχείας, καὶ Βασίλειος Ἱεροσολύμων ἀνέγραψαν, καὶ οὕτως ἔχειν ταῦτα ἐγνώρισαν, Θεοφίλῳ γράψαντες τῷ βασιλεῖ τὰς ἱερὰς εἰκόνας ἐξυβρικότι. Ὅτε διὰ πολλῶν ἀποδεικνύοντες τὸ τῶν θείων εἰκόνων ἱερὸν καὶ σεβάσμιον, καὶ περὶ τούτου διέλαβον. Καὶ ἔξεστι βουλομένῳ τὴν πολύστιχον ἐκείνην ἐπιστολὴν ἀναλέξασθαι, καὶ περὶ τούτου μαθεῖν. Ἀλλὰ καὶ τῇ Εὐαγρίου ἐκκλησιαστικῇ Ἱστορίᾳ εἴ τις φιλοπόνως ἐνέτυχεν, ἔγνω πάντως οἷα περὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης εἰκόνος κατὰ τὸν τέταρτον λόγον φησί.

ΙΘ'. Ἀναγράφει γὰρ, ὡς μετὰ τῶν ἄλλων ὁ Χοσρόης καὶ τοῦτο πεποίηκε, θέλων περιφανῶς ἐλέγξαι ψευδῆ τὸν παρὰ Χριστιανοῖς θρυλλούμενον περὶ τῆς τοιαύτης πόλεως λόγον, ὡς εἴη ἀπόρθητος. Ξύλων γάρ τι μέγα χρῆμα, καὶ πλῆθος ἄπειρον, ἐν βραχεῖ τῇ τοῦ στρατεύματος πολυχειρίᾳ συναθροίσας ἐξ ἐπιτάγματος, καὶ ταῦτα κατὰ δύο τείχους πηξάμενος κύκλῳ τῆς πόλεως· εἶτα χοῦν κατὰ τὸ μέσον ἐπεμβαλὼν, καὶ ἀντιμέτωπον ἄλλο τεῖχος οἰκοδομῶν, ὑψηλότερος ἐγίνετο τῶν τῆς Ἐδέσσης τειχῶν, καὶ ὡς ἐξ ὑπερδεξίων τὰ βέλη κατὰ τῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως προκινδυνευόντων ὅσον οὔπω ἀφίεσθαι ἔμελλεν. Ὅπερ οἱ Ἐδεσσηνοὶ ὡς ὄρος ἀντικρὺ τῶν τειχῶν ὁρῶντες ἐξεγειρόμενον, δι' οὗ ὡς ἐκ τοῦ ἰσοπέδου τοὺς πολεμίους ἐπιβῆναι τοῦ ἄστεος ἤλπιζον· ἐν ἀμηχανίᾳ καίπερ ὄντες, ἀντιμηχανώμενοι δὲ ὅμως τὰ δυνατὰ καὶ αὐτοὶ, διόρυγμα ἐπεχείρουν πρὸ τοῦ νεοστάτου ἐκείνου τείχους ὀρύξασθαι, ὡς ἂν εἰ δυνηθεῖεν τὰ πρὸ τοῦ χώματος ὑφάψαι σταυρώματα, πρὸς τὴν διώρυχα τὸν χοῦν ὑποσπάσωνται, καὶ οὕτως τὸ μέγα τεῖχος ἐκεῖνο οἷον ἐξ ὀνείρου ἀναπλασθὲν, θᾶττον κατενεχθῇ καὶ διαρρυῇ. Ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν ὄρυγμα διήνυστο, πῦρ δὲ τοῖς ξύλοις ἐνιέντες τοῦ σκοποῦ διήμαρτον, καὶ δυναμένου τοῦ πυρὸς διὰ τὸ συμπεπιλημένον ἔνδον εἶναι τὸν χοῦν, καὶ τὰ ξύλα ἔτι χλωρὰ, καινοῦ τινος δίχα τῆς ὕλης ἐμπεριδράξασθαι, τὴν ἱερὰν ταύτην εἰκόνα εἰς τὴν νεότευκτον ἐκείνην τάφρον εἰσαγαγόντες, καὶ ὕδωρ ἐκ ταύτης καθαγιάσαντες, καὶ τοῦτο τῇ πυρᾷ καὶ τοῖς ξύλοις προσεπιρράναντες, ἐνεργὸν γενέσθαι τὸ πῦρ κατεπράξαντο. Καὶ τῇ πίστει τῶν δεδρακότων τῆς θείας συνεπιλαβομένης δυνάμεως, ὡς ἔλαιον τὸ ὕδωρ ἐγένετο τῷ πυρὶ, καὶ ἐξῆψε τὴν φλόγα, καὶ κατανάλωσεν ἅπαν τὸ προστυχόν. Τότε οὖν ὁ Περσῶν βασιλεὺς τὴν ἅλωσιν

A infinita aggesta materia alebat, in ipsos qui accenderant, divinæ virtus imaginis benigne opitulantis convertit. Cum enim eam e muro desuper suis ipse manibus Eulalius explicans civitatem obiret, ut ad eum locum successit, obortus repente ventus validus, in eos qui rogum accendebant, flammam convertit; hæc illos persecuta, haud secus ac olim Chaldæos, incendit.

XVIII. Non hæc aures mulcendi causa, aut veritati fucum faciendi, nullis testibus a nobis conficta narratio: quinimo tres simul patriarchæ, Job Alexandrinus, Christophorus Antiochenus, et Basilius Hierosolymitanus, ipsi scripserunt, atque B hæc sic se habere, datis Theophilo imperatori litteris, qui sacrarum violator imaginum esset, palam fecerunt: tum nimirum cum longa dissertatione divinas imagines sanctas astruentes ac veneratione habendas, istud quoque tractarunt: ac licet nosse, si quis in multos versus fusam eam epistolam ut legat in animum induxerit. Sed et Evagrii ecclesiasticam Historiam si quis attentius legerit, plane novit quanta ille de hac sacra imagine libro quarto scribit.

XIX. Refert enim, quod cum aliis de causis, tum ob eam potissimum rationem Chosroes exercitum duxerit, ut aperte ostenderet esse falsum, quod de Edessa civitate Christiani jactabant, eam nulla vi expugnari posse ac diripi. Cum enim ingentem C lignorum struem et pene infinitam conferta militum manu succedanea ope opus maturantium brevi coegisset, atque his fixo vallo duplici quasi muro civitatem cinxisset, tumque mediam aream ingesta humo opplevisset, inde surgens oppositus murus alius, civitatis mœnibus altior effectus est, moxque futurum erat, ut e superioribus in præsidiarios jaculorum imber deplueret. Vident itaque cives ex adverso murorum velut montem assurgere, per quem hostes, quasi ex plano haud incerto eventu in urbem ingressuri essent. Quanquam igitur vix non consilii inopes, ipsi quoque quanta facultas, adverso molimine objectam novo illi muro fossam ducere; in cujus voraginem, si modo liceret communientes vallos succendere, detracto aggere, ea D ratione velut insomnio repente enatum ingentem illum murum pessumdarent ac solo æquarent. At ubi absoluta quidem fossa est, ignisque lignis immissus, nec ex voto res succedebat, quod humo constipata, ac cum ligna adhuc viridia essent, non poterat ignis absque novo pabulo vallum corripere; in fossam recenter ductam sacra hæc adducta imago, exque illa sanctificata aqua asperso rogo effectum est, ut flamma vivax atque efficax exiret, fuitque igni olei loco aqua, divina virtute his qui rem moliti erant propitia: indeque succensa flamma absumptum quidquid obvium erat. Tunc ergo Persarum rex urbis expugnandæ spe omissa, ac cum non lateret unde civibus corrogata auxi-

lia, ad conventiones adjecit animum, percussoque pacis fœdere, in suam regionem reversus est.

A τῆς πόλεως ἀπογνούς, καὶ τὴν βοήθειαν ὅθεν ἔσχον μαθὼν, πρὸς συμβιβάσεις ἐχώρησε, καὶ σπονδὰς εἰρηνικὰς ποιησάμενος, πρὸς τὰ οἰκεῖα ἀνθυπενόστησεν.

XX. Erat autem hic quoque haud ita post ab hac sacra imagine beneficium accepturus, hostes demerente, ejusque necessariorum hostibus exitium parante. Regis enim filia quam malus dæmon invaserat, mentisque statu qui ex natura est dejecerat, obsidentis afflatu dæmonis continue clamabat : Qui in puella domicilium habet spiritus, non egressurum, nisi imaginis non manufactæ Edessa adventu ac præsentia. Audivit rex, ac secum animo reputans quæ in obsidione gesta acciderant; nec enim inaudita repente Edessenorum fortitudo audaciaque eum latuerat; missi statim ad civitatis præsidem Eulaliumque metropolitam, ac civitatis ipsum commune litteris, divinam ad se citius summaque vi pollentem mitti petit imaginem, omnino rogans, ne preces cassæ eant. Illi autem, tum gentis infidos mores suspectos habentes, tum veriti ne Persarum rex hoc moliretur, ut ipsorum eis robur ac præsidium auferret : serioque cogitantes ne temere proderent, qua res illis in tuto positæ essent, ac unde beneficia affluerent; cumque nihilominus ea occasione pacem dissolvere nollent, solers atque oppido utile consilium ineunt. Ex primo scilicet exemplari, aliam omnino æqualem, ac quam licuit similem ducentes imaginem, ex non picta, artis opera pictam, summa quadam possibili illius imitatione, ad regem qui poposcerat, ablegant. Vixque adeo sacræ sarcinæ bajuli Persarum fines intraverant, cum statim dæmon puellæ ore clamat, mox se adventantis virtute, exiturum ac hospitio migraturum, modo solum accersita imago reverteretur, ac neque ad regiam, neque ad Persarum civitatem accederet. Id dæmon a rege magnopere contendebat supplexque efflagitabat. Pollicetur rex : egressoque dæmone ac filia sanitati reddita, fidem Chosroes liberaturus quam obstrinxerat dæmoni, atque promissum servaturus, sive etiam propter mala opera et impura, venientis potentiam veritus, ut in urbem unde exierat imago referatur jubet, ac præterea eos qui miserant, muneribus donat.

Κ'. Ἔμελλε δὲ ἄρα καὶ οὗτος οὐκ εἰς μακρὰν εὐεργεσίας τυχεῖν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ταύτης εἰκόνος, τῆς τῶν πολεμίων αὐτοῦ εὐεργέτιδος, καὶ τῶν ἑαυτοῦ ἀναιρέτιδος. Τὸ γὰρ τούτου θυγάτριον ὑπὸ δαιμονίου πνεύματος συσχεθὲν, καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἐκστὰν καταστάσεως, ἐβόα συνεχῶς δι' αὐτοῦ ἐνεργούμενον· Εἰ μὴ ἐξ Ἐδέσσης ἡ ἀχειροποίητος ἔλθῃ εἰκὼν, ἐντεῦθεν τὸ ἔνοικον τούτου μὴ ἐξελεύσεται. Ὅπερ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς πολιορκίας λογισάμενος (οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸν ἡ παράδοξος ἐξαίφνης ἰσχὺς, καὶ τὸ θάρσος διέλαθε τῶν Ἐδεσσηνῶν), B γράφει παραχρῆμα πρός τε τὸν τῆς πόλεως προεξάρχοντα, καὶ πρὸς τὸν μητροπολίτην Εὐλάλιον, καὶ πρὸς τὸ κοινὸν τῆς πόλεως, ἀποσταλῆναι θᾶττον αὐτῷ τὸ θεῖον καὶ πανσθενὲς ἀπεικόνισμα, προσθεὶς καὶ τὴν αἰτίαν, τὴν τῆς θυγατρὸς συμφοράν. Καὶ παντοίως ἀξιῶν τε καὶ βιαζόμενος, μὴ ἀποτυχεῖν τῆς αἰτήσεως. Οἱ δὲ τό τε τοῦ Περσικοῦ ἤθους ἄπιστον ὑπονοοῦντες, καὶ ὑποπτεύοντες δόλῳ βούλεσθαι τὸν Πέρσην τὴν ἑαυτῶν ὑφελέσθαι ἰσχὺν, καὶ μὴ προέσθαι τὴν προστάτιν καὶ εὐεργέτιδα προνοούμενοι, ἀλλὰ μηδὲ τὴν εἰρήνην λῦσαι τῆς τοιαύτης προφάσεως ἕνεκα, βουλὴν βουλεύονται συνετὴν, καὶ λυσιτελοῦσαν αὐτοῖς. Μεταγράψαντες γὰρ ἴσην κατὰ πάντα καὶ ὁμοίαν, ὡς ἐνῆν, εἰκόνα τῆς ἀγράπτου C γραπτὴν, καὶ πρὸς τὸ ἐμφερὲς κατὰ τὸ δυνατὸν ἀπεικάσαντες, πρὸς τὸν αἰτησάμενον ἀποστέλλουσιν. Ὡς δὲ ἐντὸς τῶν τῆς Περσίδος ὁρίων ἐγένοντο οἱ τὴν εἰκόνα διακομίζοντες, ἐνθέως διὰ τῆς τοῦ βασιλέως θυγατρὸς ὁ δαίμων ἀνέκραξε, θᾶττον ἐξέρχεσθαι, καὶ διαμείβειν τὴν οἴκησιν τῆς τοῦ ἐρχομένου δυνάμεως ἕνεκα, μόνον εἰ τὸ μετακληθὲν ἀποστραφείη ὁμοίωμα, καὶ μὴ τοῖς βασιλείοις, μηδὲ τῇ πόλει Περσῶν προσπελάσει. Καὶ πρὸς τοῦτο πολλὰ τοῦ βασιλέως ἐδεῖτο καὶ καθικέτευεν. Ὑποσχομένου δὲ βασιλέως, ἐξελθόντος ἀπὸ τῆς κόρης τοῦ δαίμονος, καὶ ἐν ὑγιεῖ καταστάσει γεγονυίας τῆς βασιλείου παιδὸς, ὁ Χοσρόης, εἴτε τὴν τοῦ αἰτησαμένου δαίμονος ἀξίωσιν ἐκπληρῶν, καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἐμπεδῶν, εἴτε τὴν τοῦ ἐρχομένου δύναμιν δεδιὼς, διὰ τὸ φαῦλον αὐτοῦ τῶν ἔργων καὶ μυσαρὸν, ἀποστείλας ὑποστρέψαι πρὸς τὴν, ἀφ' ἧς ἐξῆλθε, πόλιν τὴν τοιαύτην εἰκόνα ἐκέλευσε. Καὶ δῶρα προσθεὶς παρ' ἑαυτοῦ πρὸς τοὺς ταύτην ἐκπέμψαντας.

XXI. Erant ergo apud Edessenos pretiosæ hæ reliquiæ, inexhaustus thesaurus, imago illa primaria nullaque picturæ arte efficta, jugem illic venerationem habens, suosque vicissim clientes servans ac tuens. Postquam autem ad augustam hanc urbem optima quæque ac pulcherrima confluxerant, divinæque voluntatis erat, ut et hoc sacrum pignus cum reliquis ejus præclaris ornamentis in ea reconderetur; qui imperii Romani clavum Romanus teneret ac rerum summa potiretur, in eam rem incumbit ac navat operam, suis ut curis urbs augusta felicitatis cumulo, id quoque nanciscatur. Sæpius enim aliis aliisque temporibus missis nun-

D ΚΑ'. Ἦν οὖν παρὰ τοῖς Ἐδεσσηνοῖς ὁ πολύτιμος ὄλβος οὗτος, ὁ ἀκένωτος θησαυρὸς, ἡ εἰκὼν ἡ πρωτότυπός τε καὶ ἄγραφος, τιμωμένη ἀεὶ πρὸς αὐτῶν, καὶ ἀντιφρουροῦσα αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ταύτην τῶν πόλεων τὰ πανταχόθεν συνεῤῥύηκεν ἀγαθώτατά τε καὶ κάλλιστα· ἦν δὲ ἄρα θεῖόν τε βούλημα καὶ τὴν ἱερὰν ταύτην εἰκόνα ἐνταῦθα μετὰ τῶν ἄλλων ἀποθησαυρισθῆναι καλῶν· ὁ τῆς Ῥωμαίων κυριεύων ἀρχῆς Ῥωμανὸς, σπούδασμα ποιεῖται δι' ἑαυτοῦ ταύτης κατευμοιρῆσαι καὶ καταπλουτῆσαι τὴν βασιλεύουσαν. Καὶ δὴ κατὰ διαφόρους καιροὺς ἀποστείλας πρὸς Ἔδεσσαν, ᾐτεῖτο ταύτην αὐτῷ μετὰ τῆς αὐτογράφου τοῦ Κυρίου ἐκπεμφθῆναι

ἐπιστολῆς, καὶ ἀντιδιδόναι καθυπισχνεῖτο αὐτοῖς εἰς A ἀντάλλαγμα, Σαρακηνούς τε μέχρι διπλῆς ἑκατοντάδος τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἀργύρου ἐπισήμου χιλιάδας δύο πρὸς μυριάδι μιᾷ. Οἱ δὲ τῆς Ἐδέσσης, μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς ἔλεγον τὴν φύλακα καὶ φρουρὸν τῆς οἰκείας πόλεως ἀργυρίου καὶ θνητῶν ἀνθρώπων ἀλλάξασθαι.

ΚΒ'. Ὡς δὲ ὁ μὲν ἐπείκειτο (13) καὶ αὖθις αὐτῶν, οἱ δὲ πολλάκις τὴν δέησιν παρεκρούοντο· τέλος κατὰ τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ τετρακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ δευτέρου τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ἔτους, ὁ τῆς Ἐδέσσης ἀπέστειλεν ἀμηρᾶς, ἀξιῶν ἐγγράφῳ ἀσφαλείᾳ διὰ σφραγῖδος χρυσῆς ἐχούσης τὸ βέβαιον, τὸν βασιλέα κατεγγυήσασθαι, τοῦ μὴ πολεμίους ἐπέρχεσθαι τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα κατὰ τῶν B τεσσάρων τούτων πόλεων, φημὶ δὴ, τοῦ Ῥοχᾶν, ὅπερ τὴν Ἔδεσσαν ἡ βάρβαρος ὀνομάζει φωνή· τοῦ Χαρᾶν, τοῦ Σαράτους, καὶ τῶν Σαμοσάτων. Μηδὲ ληΐζεσθαι τοὺς τούτων ἀγροὺς, ἢ τοὺς ἐν αὐτοῖς κατοικοῦντας ἀνδραποδίζεσθαι· ἀπολυθῆναι δὲ αὐτῷ καὶ τοὺς διακοσίους ἀπὸ τῶν ὁμοφύλων Σαρακηνοὺς, μετὰ τῆς προϋπεσχημένης τοῦ ἀργυρίου ποσότητος, καὶ ἀνταποδοῦναι αὐτὸν τὴν ἐπιζητουμένην εἰκόνα, καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Χριστοῦ.

ΚΓ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῇ ἐφέσει τοῦ τοιούτου καλοῦ πρὸς πάντα ὑπείξας τὰ προβαλλόμενα, Ἀβράμιον τὸν θεοφιλῆ τοῦ Σαμοσάτου ἐπίσκοπον, ἐνταῦθα κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἐπιχωριάζοντα, ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῆς θείας εἰκόνος, καὶ τῆς ἐπιστολῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ C ἡμῶν ἐξαπέστειλε. Σκοπῶν δὲ καὶ ὁ ἀποστείλας, καὶ ὁ διακονούμενος μὴ κατασοφισθῇ περὶ τὴν ἀπόδοσιν, καὶ ἀντὶ τῆς ἀγράφου καὶ ἀληθοῦς, μεταγραφεῖσα τότε διὰ τὴν Περσικὴν περίστασιν τούτῳ ἐπιδοθῇ, ἀμφοτέρας ταύτας μετὰ καὶ ἑτέρας τῆς ἐν τῇ τῶν Νεστοριανῶν Ἐκκλησίᾳ τιμωμένης, πάλαι καὶ αὐτῆς, ὡς ἔοικεν, ἀπὸ τῆς πρωτοτύπου μεταληφθείσης, ἐπιζητήσας, πρὸς πίστωσιν ἔλαβεν. Αἳ καὶ αὖθις ἀνταπεδόθησαν, μόνης ἐγκρατηθείσης τῆς κυρίας καὶ ἀληθοῦς.

ΚΔ'. Τοῦτο μὲν ὕστερον. Καὶ τότε δὲ στάσις παρὰ τῶν ἐν Ἐδέσσῃ πιστῶν διηγείρετο, καὶ θόρυβος τὴν πόλιν κατεῖχε συχνὸς, μὴ μεθιέντων ἀφαιρεθῆναι τὰ τιμιώτατα τῶν παρ' αὐτοῖς, καὶ τῆς ἐνεγκαμένης D αὐτῶν φυλακτήρια, ἕως ὁ τῶν Σαρακηνῶν ἀφηγούμενος, τοὺς μὲν πείσας, τοὺς δὲ βιασάμενος, τοὺς δὲ καὶ ἀπειλαῖς σφαγῆς δεδιξάμενος, ἐπιδοθῆναι αὐτὴν κατεπράξατο. Βροντῶν δὲ καὶ ἀστραπῶν μεθ' ὑετοῦ λαβροτάτου κατά τινα τέχνην ἢ πρόνοιαν αἰφνιδίως καταῤῥαγεισῶν ἐν τῷ μέλλειν ἐξέρχεσθαι τῆς Ἐδέσσης τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Χριστοῦ, πάλιν οἱ καὶ πρότερον ἀντεχόμενοι τούτων ἀνεκινοῦντο, καὶ τὸ θεῖον ἐπισημαίνεσθαι τὴν (15) τοῖς πραττομένοις διεβεβαίουν, μὴ κατὰ θείαν βούλησιν γίνεσθαι τὴν ἐντεῦθεν τῶν ἁγιωτάτων τούτων μετάστασιν.

tiis. Edessa mittendam una cum epistola quam sua Dominus manu conscripserat, sacram imaginem rogaverat, ac vicissim ducentos Saracenos, argentique signati duodecim millia commutationis jure daturum se pollicitus erat. Haud tamen Edesseni ex suis rationibus esse dicebant, quod suæ civitatis custodem ac conservatricem pecunia, ac mortalibus capitibus commutarent.

XXII. Repetitæ sæpius preces, sæpius repulsam passæ : donec tandem a mundi conditu sexies millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo (14), missis ameras Edessenus nuntiis, ut scripta cautione aureo signaculo firmata imperator fidejuberet, fore scilicet ut deinceps hostiles Romanorum copiæ hasce quatuor civitates non invaderent : Rochan, quam vox barbara Edessam vocat ; Charam, Sarate, et Samosata : neque eorum agros diriperent, aut ex incolis captivos abigerent; ducentos quoque Saracenos ex contribulibus liberos abire sineret, ac quam ante promiserat, pecuniæ vim dependeret : Hæc si præstarentur, redditurum se quam flagitabat imaginem ac Christi epistolam.

XXIII. At imperator ejus boni desiderio ad omnia hæc proposita facilis, atque ea quæ petebantur munifice tribuens, religiosissimum Samosati episcopum Abramium tunc temporis Byzantii agentem, ad divinam imaginem, Christique Dei nostri epistolam recipiendam misit. Cavens autem tum qui miserat, tum qui ministerio defungebatur, ne quid fraudis sacro pignore consignando obreperet, ac pro imagine non manufacta veraque, ea traderetur quæ ob ingruentem Persicam necessitatem ex illa tunc ducta fuerat; ambas has necnon et tertiam aliam, quæ in Ecclesia Nestorianorum colebatur, quæ ipsa quoque, ut est verisimile, ex primo illo ducta exemplari fuerat, cum quæsiisset accepit, ad fidem rei astruendam, quæ rursus redditæ sunt, ea solum retenta, quæ propria veraque erat.

XXIV. Sed hæc quidem postea. Tunc autem fidelium Edessæ excitata seditio, frequensque erat civitatis commotio, cum sibi pretiosissima pignora, et quibus patriæ salus constabat ac incolumitas auferri non ferrent : donec Saracenorum dux alios suasionibus adducens, alios vi cogens, atque alios necis metu subigens, ut sibi illa traderentur effecit. Cum autem tonitrua et fulgura cum imbrium immensa vi, quadam sive arte sive providentia repente erupissent, quo ipso momento exportanda Edessa esset sacra imago et Christi epistola, rursus eorum orta commotio qui prius obsistebant, ejusque rei portento aiebant significare Numen, haud divinæ voluntatis esse, quod sanctissima hæc pignora inde commigrabant. Verum Saracenorum

NOTÆ.

(13) Forte ἐπέκειτο.

(14) Calculo nostro, Christi 944.

(15) τὴν videtur redundare.

duce, penes quem omne arbitrium erat, standum esse conventis statuente, ac explenda promissa, egreditur e civitate effigies pretiosissima ac Christi manu scripta brevis epistola, hucque transferuntur.

XXV. Denique iter conficientes, ad Euphratis oram sacræ sarcinæ vectores advenerant; rursusque nullo priorum minor excitatus tumultus, conclamantibus Edessenis, nisi cœlitus signum aliquod exhibeatur, quidquid accidat, non dimissuros quibus eorum tuta salus esset et incolumitas. Datur itaque eis signum, qui infideles essent et tentarent. Navis enim cum qua constitutum ut Ephratem transirent, dum adhuc ad partes Syriæ in littore staret, ubi solum ingressi in eam episcopi divinam deferentes imaginem ac epistolam, cum adhuc seditiosos tempestas detineret, repente nullo remige aut gubernatore, seu etiam trahente, ad alteram ripam, divina duntaxat voluntate gurbernante, profecta est appulitque. Quæ res quotquot aderant et viderant, stupore implevit et admiratione, fecitque ut sponte mittenda sacra pignora permitterent.

XXVI. Hinc Samosata perveniunt qui piæ sarcinæ ministri erant. Erant autem Samosatorum atque Edessæ episcopus, ejusque presbyterorum primus, aliique quidam religiosi Christiani, iisque comes una aderat Ameræ minister cognomento a Roma. Ibi dies aliquot cum egissent, multis ad sacra pignora miraculis editis, iter prosequuntur. Rursus in procinctu itineris per sacram imaginem ac Christi epistolam innumera patrata miracula: cæci ex improviso visus facultate donati, claudi sani atque membris integris redditi; saliebant quos olim morbus lecto affixerat, ac quorum erant manus aridæ, vegeto robore exibant. Et ut semel dicam, morbus omnis et languor fugabatur: ac qui sani evaserant, Deum glorificabant, atque ejus mirabilia laudabant.

XXVII. Jam pene confecta via, ad sanctæ Deiparæ monasterium veniunt, quod Eusebii ædes vocant, ac in Themate situm est, quod Optimatum appellant. In ejus monasterii templo pie religioseque deposita capsa est, quæ prodigiorum effectricem imaginem contegebat, multique sincere ex animo accedentes morbis curati. Quo etiam venit quidam obsessus a dæmone, quo ut organo usus spiritus nequam, in laudem imaginis ac epistolæ plura proloquebatur; quippe cum ejusdem generis olim spiritus Domino dicerent: *Scimus te quis sis, sanctus Israel*. Hic postremo illud vaticinio edidit: *Recipe, Constantini urbs, claritatem et lætitiam; atque tu, Constantine Porphyrogenneta, tuum imperium*. Quo dicto, homo curatus est, ac statim dæmonis vexatione solutus. Horum autem verborum multi

A Ἀλλὰ τοῦ τῶν Σαρακηνῶν στρατηγοῦ, ὑφ' ᾧ τὸ πᾶν τῆς ἐξουσίας ἀνέκειτο, ἐμμένειν τοῖς ὡμολογημένοις κρίναντος δεῖν, καὶ ἐκπληροῦν τὴν ὑπόσχεσιν, ἐξῄει τῆς πόλεως τὸ τιμαλφέστατον ἀπεικόνισμα, καὶ τὸ Χριστόγραφον ἐπιστόλιον, καὶ πρὸς τὰ ἐνταῦθα διεκομίζετο.

ΚΕ'. Καὶ δὴ τὴν ὁδὸν διανύοντες οἱ ταῦτα ἐπιφερόμενοι, τὸν Εὐφράτην κατέλαβον, καὶ πάλιν θόρυβος μηδενὸς τῶν προτέρων ἐλάττων ἐγείρεται, τῶν τῆς Ἐδέσσης λεγόντων, ὡς εἰ μή τι σημεῖον θεόθεν δειχθῇ, οὐδ' ἂν εἴ τι γένηται, προΐσοντο (16) τὰ συνεκτικὰ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν. Δέδοται τοίνυν σημεῖον αὐτοῖς ἀπίστοις οὖσι, καὶ ἐκπειράζουσιν. Ἡ γὰρ ναῦς, μεθ' ἧς τὸν Εὐφράτην περαιωθῆναι αὐτοῖς προὔκειτο, ἔτι πρὸς τὰ τῆς Συρίας ὁρμιζομένη μέρη, ὡς μόνον εἰσῆλθον ἐν αὐτῇ οἱ ἐπίσκοποι τὴν B θείαν εἰκόνα καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἐπικομιζόμενοι, ἔτι τοῦ σάλου τοὺς στασιώτας κατέχοντος, ἐξαίφνης χωρὶς ἐρετῶν, χωρὶς τοῦ κυβερνῶντος ἢ ἕλκοντος, πρὸς τὴν ἀντιπέραν κατῆρε γῆν, μόνῳ τῷ θείῳ κυβερνωμένη βουλήματι. Ὃ δὴ τοὺς προστυχόντας καὶ ἰδόντας ἅπαντας, θάμβους ἐπλήρωσε καὶ ἐκπλήξεως, καὶ ἑκόντας παραχωρῆσαι τὴν ἔκπεμψιν ἔπεισεν.

ΚϚ'. Ἐντεῦθεν καταλαμβάνουσι τὰ Σαμόσατα οἱ τῶν φερομένων διάκονοι. Ἦσαν δὲ, ὁ τῶν Σαμοσάτων καὶ τῆς Ἐδέσσης ἀρχιερεὺς, καὶ ὁ τούτου πρωτοπρεσβύτερος, καὶ ἕτεροί τινες τῶν εὐλαβεστέρων Χριστιανῶν, οἷς καὶ ὁ τοῦ ἀμηρᾶ ὑπηρέτης συνῆν, ὃς ἀπὸ Ῥώμης κατωνομάζετο. Ἐνταῦθα ἔτι τινὰς C ἡμέρας χρονοτριβήσαντες, πολλῶν ἐκεῖσε θαυμάτων γεγονότων, εἴχοντο τῆς ὁδοῦ. Καὶ πάλιν ἄπειρα θαύματα ἐτελεῖτο ἐν τῇ ὁδῷ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς εἰκόνος καὶ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Χριστοῦ. Τυφλοὶ γὰρ ἀπροόπτως ἀνέβλεπον, καὶ χωλοὶ ἐδείκνυντο ἄρτιοι. Κλινήρεις τε πολυχρόνιοι ἥλλαντο, καὶ οἱ ξηρὰς ἔχοντες τὰς χεῖρας ὑγιοῦντο. Καὶ συνελόντι φάναι, πᾶσα νόσος καὶ μαλακία ἐδραπετεύετο, καὶ ἐδόξαζον ὑγιαζόμενοι τὸν Θεὸν, καὶ ἀνύμνουν αὐτοῦ τὰ θαυμάσια.

ΚΖ'. Ἤδη οὖν τὸ πολὺ τῆς ὁδοῦ διανύσαντες, φθάνουσιν εἰς τὴν τῆς Ἁγίας Θεοτόκου μονὴν, ἣ τὰ Εὐσεβίου κατονομάζεται, ἐν τῷ τῶν Ὀπτιμάτων λεγομένῳ τυγχάνουσαν θέματι. Ἐν τῷ ναῷ δὲ τοιούτου φροντιστηρίου ἁγιοπρεπῶς ἡ τὴν τερατουργὸν εἰκόνα D κρύπτουσα θήκη ἐναποτίθεται. Καὶ πολλοὶ προσελθόντες ἐξ εἰλικρινοῦς διαθέσεως, ἀπὸ τῶν οἰκείων νόσων ἰάθησαν. Ἔνθα καί τις προσῆλθεν ὑπὸ δαίμονος ἐνοχλούμενος, ᾧ καθάπερ ὀργάνῳ τὸ πονηρὸν ἀποχρώμενον πνεῦμα, καὶ πολλὰ τῶν εἰς ἔπαινον ἡκόντων τῆς εἰκόνος καὶ τῆς ἐπιστολῆς δι' αὐτοῦ ἐκφωνοῦν. Ἐπεὶ καὶ πάλαι· *Οἴδαμέν σε τίς εἶ, ἅγιος τοῦ Ἰσραήλ*, πρὸς τὸν Κύριον ἔλεγον, οἱ τῆς ὁμοίας μερίδος αὐτῷ. Τέλος, τάδε οἱονεὶ ἀπεφοίβαζεν, *Ἀπόλαβε*, λέγων, ἡ *Κωνσταντινούπολις, δόξαν καὶ χαράν· καὶ σὺ, Κωνσταντῖνε Πορφυρο-*

NOTÆ.

(16) Forte προΐσονται, vel προείσονται.

γένηται, τὴν βασιλείαν σου. Καὶ τούτων ῥηθέντων, A ἰάθη ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀπελύθη παραχρῆμα τῆς τοῦ δαίμονος ἐπιθέσεως. Τούτων δὲ πολλοὶ καθεστήκασι μάρτυρες τῶν ῥημάτων. Τοῦ γὰρ βασιλέως εἰς τιμὴν καὶ ὑπάντησιν τοῦ ποθουμένου τοὺς πρώτους τῆς ἐν τέλει βουλῆς ἀποστείλαντος, καὶ τούτοις τῶν ἐκ τῆς δορυφόρου τάξεως συνεξελθόντων πολλῶν, συνέβη μαγίστρους καὶ πατρικίους μετὰ τῶν ὑποβεβηκυιῶν τάξεων εἶναι τοὺς ἀκουστάς τε καὶ μάρτυρας. Καὶ ἐπεὶ τὰ ῥηθέντα τὴν ἔκβασιν θᾶττον ἐδέξαντο, ἀπορῆσαι ἄξιον πόθεν ἡ πρόγνωσις τῷ δαίμονι προσεγένετο. Οὐ γὰρ ἔχειν πιστεύονται ταύτην οἴκοθεν, τῆς θείας δόξης ἀπολισθήσαντες, καὶ σκότος ἀντὶ φωτὸς χρηματίσαντες. Ἢ δῆλον, ὅτι καθάπερ τῷ Βαλαὰμ ἡ θεία δύναμις ἐχρῆτο διακόνῳ τοῦ τότε B προαγορεύματος, καὶ ἄλλοτε ἄλλοις οὐκ ἀξίοις πολλάκις τοῦ πράγματος, κατ' οἰκονομίαν πάντως τινὰ σοφὴν καὶ εὐμήχανον· οὕτω καὶ νῦν ἡ ἐν τῷ θείῳ ἀπεικονίσματι δύναμις, τῷ δαίμονι ἀπεχρήσατο. Καὶ διὰ τοῦτο τὰ μετ' ὀλίγον ἐκβησόμενα προεδήλωσεν. Ἀλλὰ τούτου μὲν οὕτως συμβάντος μεταξὺ, μνησθῆναι ἴσως οὐκ ἄχαιρον. Ἐπὶ δὲ τὰ ἐχόμενα τῆς διηγήσεως βαδιούμεθα.

testes exsistunt. Nam cum imperator primos quosque fere senatus ac magistratus in desiderati pignoris occursum obsequio misisset, unaque cum illis stipantium turba ingens exivisset, contigit ut Magistri et Patricii, ac qui inferioris ordinis erant, audirent ac testes essent. Cumque vaticinio dicta brevi post eventum sortita sint, jure merito dubitari possit, undenam præscientia dæmoni accessisset. Non enim a se creduntur illa præditi, qui a divina claritate prolapsi sunt, ac pro luce tenebræ effecti. Nam palam sicut divina virtus Balaam rei tum prædicandæ ministrum adhibuit, aliasque alios ea re sæpe indignos, prorsus sapienti quodam solertique consilio: ita nunc quoque in divina vis exsistens effigie, dæmone usa est, et ideo per eum quæ brevi post erant eventura ante manifestavit. Sed cum hoc interim evenisset, ejus meminisse haud forte importunum. Ad ea vero pergamus, quæ narranda sequuntur.

ΚΗ'. Τῇ πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς συνήθως τῶν βασιλέων τὴν ἑορτὴν ἀγόντων τῆς μεταστάσεως τῆς Ἀειπαρθένου καὶ Θεομήτορος ἐν τῷ πανσέπτῳ ταύτης κατὰ Βλαχέρναις ναῷ, περὶ δείλης ὀψίας κατέλαβον ἐκεῖσε οἱ τῶν τιμίων τούτων διάκονοι, καὶ ἀπετέθη ἐν τῷ ὑπερῴῳ εὐκτηρίῳ τοῦ τοιούτου θείου ναοῦ ἡ ἔνδον ἔχουσα τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ἐπιστολὴν κιβωτός. Καὶ προσελθόντες οἱ βασιλεῖς, ἔξωθεν ταύτην σεβασμίως ἠσπάσαντο προσκυνήσαντες. C Εἶτα μετὰ τιμῆς καὶ δορυφορίας καὶ λαμπάδων συχνῶν πρὸς τὴν βασίλειον τριήριν ταύτην διακομίσαντες, σὺν αὐτῇ κατέλαβον τὰ βασίλεια. Καὶ ἐν τῷ θείῳ ἐκεῖσε ναῷ, ὃς Φάρος ὠνόμασται (ἴσως διὰ τὸ οἷον ἱμάτιον λαμπρὸν κεκαλλωπίσθαι αὐτὸ περιττῶς) ταύτην ἀπέθεντο. Τῇ ἱκνουμένῃ τῶν ἡμερῶν, ἥτις ἑκκαιδεκάτη τοῦ μηνὸς ἦν, μετ' αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας πάλιν τὸν ἀσπασμὸν καὶ τὴν προσκύνησιν ποιησάμενοι, καὶ λαβόντες αὐτὴν ἐκεῖθεν οἵ τε ἱερεῖς καὶ οἱ νεάζοντες βασιλεῖς (ὁ γὰρ γέρων οἰκουρὸς δι' ἀσθένειαν κατελείπετο), μετὰ ψαλμῶν καὶ ὕμνων, καὶ δαψιλοῦς τοῦ φωτὸς, διὰ τῆς πρὸς θάλασσαν καθόδου εἰς τὴν βασίλειον τριήριν αὖθις ἐνθέμενοι, τῆς πόλεως ἐν χρῷ σχεδὸν τὴν εἰρεσίαν (17) ποιούμενοι, ἵνα τρόπον τινὰ διασώσῃ τὸ D ἄστυ διὰ τῆς ἐν θαλάσσῃ πορείας αὐτῆς, ἐκτὸς τοῦ πρὸς δύσιν τείχους τῆς πόλεως προσωρμίσθησαν, ἔνθα τῆς νεὼς ἐκβάντες, πεζοποροῦντες οἵ τε βασιλεῖς, καὶ πάντες οἱ τῆς γερουσίας βουλῆς, καὶ ὁ τῶν ἱερῶν κατάρχων μετὰ παντὸς τοῦ τῆς ἐκκλησίας πληρώματος, τῇ προσηκούσῃ δορυφορίᾳ, ὡς ἄλλην κιβωτὸν, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ ταύτην, τὸ τῶν ἁγιωτάτων καὶ τιμίων φρουρὸν σκεῦος παρέπεμπον. Καὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ τείχους μέχρι τῆς Χρυσῆς διελθόντες πύλης, εἶτα ἐκεῖθεν ἐντὸς γεγονότες τοῦ ἄστεος, μετὰ μετεώρων ψαλμῳδιῶν καὶ ὕμνων καὶ ᾠδῶν πνευμα-

XXVIII. Quintadecima die Augusti mensis, cum ex more festum migrationis semper virginis ac Dei matris Mariæ in ejus venerabili templo quod est in Blachernis, imperatoribus solemne ageretur: alto crepusculo sacrorum pignorum ministri illuc advenerunt, atque in ejusdem templi superiore Oratorio, arcam in qua reposita imago ac epistola, collocarunt. Accedentesque imperatores eam reverenter a foris fixo oculo adoravere. Deinde honorifice frequentique obsequio, ac luminum gestatione ad prætoriam (18) detulerunt, eaque in regiam venerunt, atque in divino templo quod illic est, ac *Phorus* appellatur (propterea forte quod sicut vestis splendida id sit egregie ornatum) ipsam exposuerunt. Alteroque statim die, mensis scilicet sexto decimo, pie iterum ac reverenter oscula libantes, adoratione perfuncti, atque inde tollentes, sacerdotes pariter atque juniores imperatores; senior enim, quod eum vires deficerent, domi relictus fuerat; cum psalmis et canticis ac copioso lumine, per descensum ad mare, ea rursus in prætoria imposita, ad ipsam civitatis oram citimam navigantes, quo scilicet maris ipso itinere urbi incolumitatem præstaret, extra ejus murum, qui est ad occidentem appulerunt. Quo loco nave egressi, pedibus tum ipsi imperatores, tum senatus omnis atque sacrorum antistes, omnisque ecclesiæ cœtus, eo quo par erat comitatu prosecuti, tanquam arcam aliam, seu potius rem arca superiorem, vas illud quo sanctissima ac venerabilia recondita pignora, deducebant. Emensoque extra muros ad Auream usque portam itinere, tumque inde in urbem subeuntes, alto psalmorum et canticorum laudumque spiritalium sono atque tripudio, infinitoque lampadum lumine, plebis universæ concursu deductionem

NOTÆ.

(17) ἐρεσίαν.

(18) Triremem.

celebrantes, per mediam civitatem iter tenuerunt, cum eo videlicet cultu impertiendam civitatem sanctitate ac præstantiore robore, incolumemque in ævum et inexpugnabilem servandam arbitrarentur. Plebe autem urbana per lucis ferias ad spectaculum concurrente, populoque undique ingentium fluctuum more glomerante ac confluente, homo quidam jam olim paralyticus atque infirmus, suorum lacertis nixus servorum, videndæ causa divinæ imaginis assurrexit; moxque ejus aspectu, novo inauditoque miraculo sanus effectus, ac pedum suorum bases consolidatas intelligens, ipse pedibus ambulans accurrit, atque imaginis cistellam exosculans, magnifice Deum prædicavit, narrans quod in se factum fuerat miraculum: eumque qui aderant omnes conspicati, ejusque auditis sermonibus, Deo qui est super omnia semperque mirabilia fecit ac stupenda, laudem submiserunt.

XXIX. Tanta porro præ gaudii magnitudine fusa lacrymarum vis, tam multæ ad Deum preces et gratiarum actiones, vota tanta ab omni civitate cum ipsa media (19) divina imago et venerabilis epistola transirent, ut nulla verborum vi repræsentari possint; quod nimirum ipso longe aspectu auditus inferior sit. Res enim eximias videre quam audire præstat, quod oratio minoris quam pro rerum dignitate esse soleat. Cum ergo ad forum quod ante Augusteum est, venissent qui hujus duces pompæ erant, atque a recta paululum ad sinistram declinassent, ad celeberrimum Dei Sapientiæ sacrum delubrum veniunt, atque intra adytorum propitiatorium venerabilem imaginem ac epistolam deponunt.

XXX. Hic ubi adorasset ecclesiæ omnis cœtus, ac quem par erat honorem cultumque adhibuissent; inde rursus egressi qui sacræ sarcinæ gestatione processum habebant, atque ad regiam venientes, in aureo quod vocant Triclinio, in throno regio, in quo de rebus maximis respondere consueverunt, divinam hactenus imaginem collocant: hoc nempe non immerito existimantes, imperatoris ipsum solium omnino ex ea sanctitate imbuendum, ac fore ut in eo sessuris justitiam simul et lenitatem abunde præstaret. Intensa vero prolixaque ex more oratione habita, atque ea completa, hinc rursus sublata divina imago, atque in eo quod diximus Phori templo, in dextera parte quæ vergit ad orientem, consecrata fuit ac reposita ad fidelium gloriam, ad custodiam imperatorum, totiusque civitatis ac Christianæ reipublicæ securitatem ac tutamen.

XXXI. Sed, o divina invariabilis Patris similitudinis similitudo ac effigies; o figura ejus qui figura est Paternæ substantiæ; o venerabile omnique honore prosequendum principis decoris Christi Dei nostri signaculum: velut enim cum re ani-

A τικῶν, καὶ ἀπείρου λαμπάδων φωτὸς τὴν πάνδημον συγκροτοῦντες προπομπὴν, διὰ μέσης τῆς πόλεως τὴν πορείαν διήνυον· ἁγιασμοῦ μεταλαβεῖν καὶ κρείττονος σθένους τὴν πόλιν διὰ τοῦτο πιστεύοντες, καὶ ἀβλαβῆ καὶ ἀπόρθητον εἰς τὸν αἰῶνα συντηρηθήσεσθαι. Τοῦ δὲ σχολάζοντος ὄχλου πρὸς τὴν θέαν συντρέχοντος, καὶ ὥσπερ κύματα μακρὰ, τοῦ δήμου πανταχόθεν κινουμένου τε καὶ συῤῥέοντος, ἄνθρωπός τις τὰς βάσεις παρειμένος, καὶ ἀσθενὴς ἀπὸ χρόνου μακροῦ, τοῖς οἰκείοις διακόνοις ἐπερειδόμενος διανέστη πρὸς τὸ τὴν θείαν εἰκόνα διερχομένην ἰδεῖν. Καὶ ἅμα τῇ θέᾳ παραδόξως ὑγιασθεὶς, καὶ γνοὺς ἰσχυροποιηθέντα τῶν βάσεων αὐτοῦ τὰ σφυρὰ, προσέδραμεν αὐτοποδὶ βαδίζων, καὶ κατησπάζετο τὴν τῆς εἰκόνος σορὸν, καὶ ἐμεγάλυνε τὸν Θεὸν, τὸ θαῦμα τὸ
B ἐπ' αὐτῷ διηγούμενος, ὃν οἱ συμπαρόντες ἅπαντες θεασάμενοι, καὶ τῶν ῥημάτων αὐτοῦ ἐπακούσαντες, δόξαν ἀπέπεμψαν τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ, τῷ ποιοῦντι ἀεὶ θαυμάσια καὶ ἐξαίσια.

ΚΘ'. Τοσαύτη δὲ χύσις δακρύων ὑφ' ἡδονῆς, καὶ πρεσβεία καὶ δέησις πρὸς Θεὸν καὶ εὐχαριστία παρὰ πάσης τῆς πόλεως γέγονε, τῆς θείας εἰκόνος καὶ τῆς σεβασμίας ἐπιστολῆς διὰ μέσου διερχομένων τοῦ ἄστεος, ὅσην οὐκ ἔνι λόγῳ ἐνδείξασθαι, ὡς ἡττωμένου τοῦ λόγου τῆς ὄψεως. Τὰ γὰρ ὑπερβολὴν ἔχοντα τῶν πραγμάτων, ὁρᾷν ἔστιν μᾶλλον ἢ ἀκούειν, ἐπεὶ κατόπιν ὁ λόγος τῶν πραγμάτων εἴωθεν ἔρχεσθαι. Τὴν πρὸ τοῦ Αὐγουστείου τοίνυν φθάσαντες ἀγορὰν οἱ τῆς πανηγύρεως ἔξαρχοι, καὶ τῆς εὐθείας ὁδοῦ μικρὸν
C πρὸς τὰ λαιὰ παρεκνεύσαντες, τὸ τῆς Σοφίας Θεοῦ ἐπώνυμον ἱερὸν καταλαμβάνουσι τέμενος, καὶ τῶν ἀδύτων τοῦ ἱλαστηρίου ἐντὸς τὴν τιμίαν εἰκόνα καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἀποτίθενται.

Λ'. Ἐνταῦθα δὲ παντὸς τοῦ τῆς ἐκκλησίας πληρώματος προσκυνήσαντος, καὶ τὰ εἰκότα τιμήσαντος, ἐξῆλθον πάλιν ἐκεῖθεν μετὰ τοῦ φόρτου τοῦ ἱεροῦ οἱ τελοῦντες τὴν πρόοδον, καὶ τὰ τῶν βασιλείων καταλαβόντες ἀνάκτορα, ἐν τῷ κατ' ἐπωνυμίαν τρικλίνῳ χρυσῷ ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου, ἐν ᾧ περὶ τῶν μεγίστων χρηματίζειν εἰώθασι, τὴν θείαν εἰκόνα τέως ἱδρύουσιν· ἁγιασθῆναι πάντως καὶ τὴν ἀνακτορικὴν καθέδραν, καὶ δικαιοσύνης ὁμοῦ καὶ χρηστότητος ἐπιεικῶς μεταδοῦναι τοῖς ἐπὶ ταύτης ἐφεζομένοις,
D οὐκ ἀπεικότως πιστεύσαντες. Ἐκτενοῦς δὲ συνήθως γεγονυίας δεήσεως, ἤρθη μετὰ τὴν ταύτης συμπλήρωσιν ἐντεῦθεν πάλιν ἡ θεία εἰκὼν, καὶ ἐν τῷ προῤῥηθέντι τοῦ Φάρου ναῷ, ἐν τῷ δεξιῷ πρὸς ἀνατολὰς ἀφιερώθη καὶ ἀνετέθη μέρει, εἰς δόξαν πιστῶν, εἰς φυλακὴν βασιλέων, καὶ εἰς ἀσφάλειαν ὅλης τῆς πόλεως, καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν καταστάσεως.

ΛΑ'. Ἀλλ', ὦ θεῖον ὁμοίωμα τοῦ ἀπαραλλάκτου Πατρὸς ὁμοιώματος! ὦ χαρακτὴρ τοῦ χαρακτῆρος τῆς Πατρικῆς ὑποστάσεως! ὦ σεπτὴ καὶ πάντιμε σφραγὶς τοῦ ἀρχετύπου κάλλους Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν! (ὡς γὰρ ἐμψύχῳ σοι πιστῶς διαλέγομαι) σῶζε

NOTÆ.

(19) Per mediam urbem.

καὶ φρούρει ἀεὶ τὸν εὐσεβῶς καὶ πράως ἡμῶν βασιλεύοντα, καὶ τὴν τῆς σῆς ἐπιδημίας ἀνάμνησιν λαμπρῶς ἑορτάζοντα· ὃν τῇ παρουσίᾳ σου ἐπὶ τὸν παππῷον καὶ πατρῷον θρόνον ἀνύψωσας. Φύλαττε τὸν τούτου βλαστὸν εἰς διαδοχὴν τοῦ γένους, καὶ τῶν σκήπτρων ἀνώλεθρον. Βράβευε τῇ πολιτείᾳ εἰρηναίαν κατάστασιν. Τὴν βασιλίδα ταύτην τῶν πόλεων ἀπολιόρκητον διατήρησον. Καὶ δὸς ἡμᾶς εὐαρεστοῦντας τῷ ἀρχετύπῳ σου Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ἐν τῇ ἐπουρανίῳ εἰσδεχθῆναι βασιλείᾳ αὐτοῦ, δοξολογοῦντας καὶ ἀνυμνοῦντας αὐτὸν, ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα καὶ ἡ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

A mata, fideli tecum mente loquor : serva et in ævum custodi eum, qui pie ac mansuete nobis imperat, tuique adventus memoriam splendide celebrat; quem tui præsentia in avitum ac paternum solium extulisti. Ejus prolem custodi incolumem ad generis successionem, ac sceptrorum perpetuitatem. Pacem reipublicæ præbe et tranquillitatem. Urbem augustam serva inexpugnabilem : ac præsta, ut nos exemplari tuo Christo Deo nostro placentes, in ejus cœleste regnum admittamur, ipsi gloriam concinentes atque laudantes; quoniam eum decet gloria et adoratio in sæcula sæculorum. Amen.

LEONIS ET CONSTANTINI

ROMANORUM IMPP.

DELECTUS LEGUM COMPENDIARIUS.

(Apud Joan. Leunclavium in *Jure Græco-Romano*, II, 79.)

MONITUM EDITORUM.

Delectus ille dicitur confectus anno mundi 6347 æræ Constantinopolitanæ, indictione nona. At error est manifestus. Ille annus respondet anno æræ vulgaris 839, quo neque Leo neque Constantinus nati erant, et indictioni secundæ. Anno 839 Theophilus Constantinopoli imperabat. Annus mundi 6447 æræ Constantinopolitanæ respondet anno æræ vulgaris 939, indictione duodecima, quo Constantinus Porphyrogenitus regnabat ; sed indictio non concordat. Sufficiat nobis mendum codicis indicasse.

ΕΚΛΟΓΗ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΩ. A

Γενομένη παρὰ Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν σοφῶν βασιλέων, ἀπὸ τῶν Ἰνστιτούτων, καὶ τῶν Διγέστων, καὶ τοῦ Κώδικος, καὶ τῶν Νεαρῶν τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ διατάξεων· καὶ ἐπιδιόρθωσις εἰς τὸ φιλανθρωπότερον· ἐκτεθεῖσα μηνὶ Μαρτίῳ, ἰνδικτιῶνος θ', ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτει ,ςτμζ'.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ὁ Δεσπότης καὶ ποιητὴς τῶν ἁπάντων Θεὸς ἡμῶν, ὁ κτίσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ τιμήσας αὐτὸν τῇ αὐτεξουσιότητι, νόμον αὐτῷ, κατὰ τὸν προφητικῶς εἰρημένον, δεδωκὼς εἰς βοήθειαν, πάντα αὐτῷ τά τε πρακτέα καὶ οὐ πρακτέα δι' αὐτοῦ κατέστησε γνώριμα· B καὶ τὰ μὲν ἐφίεσθαι, ὡς σωτηρίας ὑπάρχοντα πρόξενα· τὰ δὲ ἀπωθεῖσθαι, ὡς κολάσεως αἴτια. Καὶ οὐδεὶς τῶν τὰ αὐτοῦ φυλασσόντων, ἢ (ὅπερ ἀπέστω) ἀθετούντων αὐτοῦ τὰ δικαιώματα, τῆς καταλλήλου τῶν

DELECTUS LEGUM COMPENDIARIUS.

Factus ab Leone, et Constantino, sapientibus Augustis, ex Institutionibus, et Digestis, et Codice, et novellis magni illius Justiniani constitutionibus : atque etiam correctio in id, quod æquius melius est : edita mense Martio, indictione IX, anno ab orbe condito VICIƆ. CCCXLVII *.

PRÆFATIO.

Dominus et conditor ille omnium, Deus noster, qui creavit hominem, et libertate plena decoravit, eidem lege, quemadmodum propheta locutus est, in auxilium data, per hanc tam agenda, quam non agenda omnia patefecit; ut appeteret illa, veluti salutem conciliantia ; repelleret hæc, tanquam supplicio causam præbentia. Nec quisquam eorum, qui ab eo præcepta servant, aut (quod absit) ipsius jura violant, conveniente quoque modo factis retribu-

* *Christi* 839.

tione frustrabitur. Quippe Deus est, qui prius utraque denuntiavit : cujus verborum vis ac potestas cum mutationem nullam admittat, et cujusvis operationi merita præmia remetiatur, secundum illud Evangelii dictum, non transibit. Quoniam igitur imperio regio pro benigna voluntate sua nobis in manus tradito, idipsum conjunctæ cum timore dilectionis erga se nostræ documentum esse voluit, dum secundum Petrum, apicem apostolorum summum, fidelissimum gregem suum pascere nos jussit : nihil ei prius aut majus æqua justaque gubernatione subditorum, ab ipso nobis commissorum vicissim referri posse agnoscimus ; ut inde nexus omnis injustitiæ solvatur, et violentorum contractuum tendiculæ dirumpantur, et impetus delinquentium retundatur, atque ita victoriis adversus hostes ab omnipotente manu ipsius multo pretiosius et honorificentius, quam diademate nobis circumposito coronemur, et imperium nobis pacificum, reique publicæ administratio firma et stabilis efficiatur.

Unde curis ejusmodi occupati, et ad inventionem gratorum Deo, publicæque rei conducibilium mentem insomnem componentes, et justitiam terrestribus universis anteponentes, veluti cœlestium conciliatricem, et illius virtute, qui per ipsam colitur, gladio quovis adversus hostes acutiorem ; cum leges ab imperatoribus ante nos regno potitis latas, in multis libris descriptas sciremus, et aliquibus intellectu difficilem esse sensum, qui eis continetur, aliis prorsus ignotum, ac præsertim illis, qui extra custoditam hanc divinitus et regiam urbem nostram constituti sunt, nossemus : arcessito Niceta, gloriosissimo patricio, et quæstore nostro, itemque gloriosissimis patriciis nostris, Niceta et Marino, cum gloriosissimis consulibus ac rescriptoribus, et reliquis Dei timore præditis, omnes eorum libros apud nos colligi jussimus ; et omnibus cum attentione diligenti examinatis, tam per ea, quæ in illis ipsis libris apte posita continebantur, quam per sancita recens a nobis, sententias et judicia de frequentibus negotiis et contractibus, et convenientes delictis criminalibus pœnas in hoc libro tum manifestius, tum magis minute repeti debere congruum duximus ; ut intellectu faciliore vis ejusmodi piarum legum percipi possit, et ipsa negotia majori perspicuitate decidi, ac justa exsecutione delinquentes puniri, quique proclives ad peccandum essent, tam coerceri, quam corrigi. Qui vero ad tractandas legitimas causarum cognitiones ordinati sunt, eos monemus et hortamur, ut ab omnibus humanis affectibus abstineant, et ex sincera sanaque mente judicia veræ justitiæ proferant, ac neque pauperem contemnant, neque potentem injuste aliquid agentem relinquant irreprehensum, nec in speciem ac verbis nimiopere justitiam et æquitatem admirentur, reapse vero injustitiam, et plus habendi cupiditatem præferant, veluti fructuosam : sed cum apud eos causa duorum agitur, quorum alter copiis

A ὁπωσοῦν πραττομένων διαψευσθήσεται ἀντιδόσεως. Θεὸς γὰρ, ὁ προαπηγγειλάμενος τὰ ἀμφότερα, οὗ τῶν λόγων ἡ δύναμις κεκτημένη τὸ ἀμετάθετον, καὶ τῇ ἑκάστου ἐργασίᾳ ἀντιμετροῦσα τὰ ἄξια, κατὰ τὸ εὐαγγελικῶς εἰρημένον, οὐ παρελεύσεται. Ἐπεὶ οὖν τὸ κράτος τῆς βασιλείας ἡμῖν ἐγχειρίσας, ὡς ηὐδόκησε, δεῖγμα τοῦτο τῆς ἐν φόβῳ πρὸς αὐτὸν ἀγαπήσεως ἡμῶν ἐποιήσατο, κατὰ Πέτρον τὴν κορυφαιοτάτην τῶν ἀποστόλων ἀκρότητα, ποιμαίνειν ἡμᾶς κελεύσας τὸ πιστότατον ποίμνιον, οὐδὲν αὐτῷ πρότερον ἢ μεῖζον τῆς ἐν κρίματι καὶ δικαιοσύνῃ τῶν ὑπ' αὐτοῦ καταπιστευθέντων ἡμῖν κυβερνήσεως εἰς ἀντίδοσιν εἶναι γινώσκομεν, ὡς ἐντεῦθεν πάσης ἀδικίας λύεσθαι σύνδεσμον, καὶ βιαίων συναλλαγμάτων στραγγαλιὰς διαλύεσθαι, καὶ τὰς τῶν πλημμελούντων B ὁρμὰς ἀνακόπτεσθαι, καὶ οὕτως ταῖς κατ' ἐχθρῶν νίκαις ὑπὸ τῆς αὐτοῦ παντοδυνάμου χειρὸς στεφανοῦσθαι ἡμᾶς, τοῦ περικειμένου διαδήματος πολυτελέστερόν τε καὶ τιμιώτερον, εἰρηναῖόν τε ἡμῖν ἀποκαθίστασθαι τὴν βασιλείαν, καὶ εὐσταθὲς τὸ πολίτευμα.

Ὅθεν ταῖς τοιαύταις μερίμναις ἐνασχολούμενοι, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀρεσκόντων Θεῷ, καὶ τῷ κοινῷ συμφερόντων εὕρεσιν, ἀκοίμητον τὸν νοῦν καταστήσαντες, τήν τε δικαιοσύνην πάντων τῶν ἐπιγείων προτιμήσαντες, ὡς πρόξενον τῶν οὐρανίων ὑπάρχουσαν, καὶ τομωτέραν παντὸς ξίφους τῇ τοῦ ἐπ' αὐτῇ θεραπευομένου δυνάμει, κατὰ τῶν πολεμίων τυγχάνουσαν, ἐν πολλαῖς βίβλοις τὰ ὑπὸ τῶν προβεβασιλευκότων νενομοθετημένα γεγράφθαι γινώσκοντες, C καὶ τοῖς μὲν δυσδιάγνωστον τὸν ἐν αὐτοῖς περιεχόμενον νοῦν, τοῖς δὲ καὶ παντελῶς ἀδιάγνωστον, καὶ μάλιστα τοῖς ἔξω τῆς θεοφυλάκτου ταύτης καὶ βασιλίδος ἡμῶν πόλεως, εἰδότες, τυγχάνοντα, μετακαλεσάμενοι Νικήταν τὸν ἐνδοξότατον πατρίκιον καὶ κοιαίστωρα ἡμῶν, τούς τε ἐνδοξοτάτους ἡμῶν πατρικίους, Νικήταν καὶ Μαρῖνον, τοὺς ἐνδοξοτάτους ὑπάτους καὶ ἀντιγραφεῖς, καὶ λοιποὺς τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἔχοντας, πάσας τὰς αὐτῶν βίβλους συναθροισθῆναι παρεκελεύσαμεν, καὶ πάντα μετ' ἐπιμελοῦς ἐπισχέσεως ἀνακρίναντες, διά τε τῶν ἐν ταῖς αὐταῖς βίβλοις εὐθέτως ἐμφερομένων, διά τε τῶν παρ' ἡμῶν νεαρῶς θεσπισθέντων, ἐπὶ συχνῶν τῶν πραγμάτων [ἐπὶ συχναζόντων πραγμάτων] καὶ συναλλαγμάτων D τὰς κρίσεις, καὶ τὰς καταλλήλους τῶν ἐγκλημάτων ποινὰς ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ φανερωτέρως τε καὶ λεπτοτέρως ἀναληφθῆναι ἁρμόδιον ἡγησάμεθα, πρὸς εὐσύνοπτον τῆς τῶν τοιούτων εὐσεβῶν νόμων δυνάμεως εἴδησιν, καὶ τὴν ἐν εὐκρινείᾳ τῶν πραγμάτων εὐλύτωσιν, καὶ τὴν δικαίαν τῶν πλημμελούντων ἐπεξέλευσιν, καὶ τὴν τῶν ἐπιῤῥεπῶς πρὸς τὸ πλημμελεῖν διακειμένων ἀναστολὴν καὶ διόρθωσιν. Τοὺς δὲ μετιέναι τεταγμένους τὰ νόμιμα, πάντων τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν παραινοῦμεν ἅμα καὶ παρεγγυῶμεν ἀπέχεσθαι, καὶ ἀπὸ ὑγιοῦς διανοίας προφέρειν τῆς ἀληθοῦς δικαιοσύνης τὰ κρίματα, καὶ μήτε πένητος καταφρονεῖν, μήτε δυνάστην ἀδικοῦντα ἐᾷν ἀνεξέλεγκτον, μήτε μὴν σχήματι μὲν καὶ λόγῳ τὴν δικαιοσύνην ὑπερθαυμάζειν καὶ τὴν ἰσότητα· ἔργῳ

δὲ τὸν ἄδικον καὶ πλεονεκτικὸν προτιμᾷν, ὡς ὠφέλιμον· ἀλλὰ δύο κρινομένων παρ' αὐτοῖς, τοῦ τε πλεονεκτοῦντος, καὶ τοῦ τὸ ἔλαττον ἔχοντος, εἰς τὸ πρὸς ἀλλήλους ἴσον αὐτοὺς ἵστασθαι, καὶ τοσοῦτον ἀφελεῖν τοῦ ὑπερέχοντος, ὅσον ἐλαττούμενον εὕρωσι τηνικαῦτα τὸν ἀδικούμενον. Οἱ γὰρ τὴν ἀληθῆ δικαιοσύνην ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς προεναποκειμένην μὴ ἔχοντες, ἀλλ' ἢ χρήμασι διεφθαρμένοι, ἢ ἔχθραν ἀμυνόμενοι, ἢ δυναστείαν δυσωπούμενοι κρῖμα κατευθύνειν οὐ δύνανται, δεικνύντες ἐφ' ἑαυτοῖς τὸν Ψαλμῳδὸν ἀληθεύοντα· « Εἰ ἀληθῶς ἄρα δικαιοσύνην λαλεῖτε, εὐθείας κρίνατε τὰς κρίσεις, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ γὰρ ἐν καρδίᾳ ἀνομίας ἐργάζεσθε ἐν τῇ γῇ, ἀδικίαν αἱ χεῖρες ὑμῶν συμπλέκουσιν. » Ὥσπερ καὶ ὁ Σολομῶν ὁ σοφὸς τὸ περὶ τὴν κρίσιν ἄνισον τῇ τῶν σταθμῶν προσηγορίᾳ παρωμοιακῶς [παροιμιακῶς] αἰνιττόμενος ἔφησε· « Σταθμὸν μέγα καὶ μικρὸν, βδελυκτὰ παρὰ Κυρίου. » Καὶ ταῦτα τοῖς νοοῦσι μὲν τὸ δίκαιον, παρατρέπουσι δὲ τὴν ἀλήθειαν, παραινετικῶς ἅμα καὶ προμαρτυρικῶς παρ' ἡμῶν διατέτακται. Οἷς δὲ τοῦτο, διὰ τὸ περὶ τὴν φρόνησιν ἐλλειπὲς, ὑπάρχει δυσθήρατον, καὶ διανεῖμαι τὸ ἴσον ἑκάστῳ, παντελῶς ὑπάρχει ἀνέφικτον, οὗτοι κατὰ τὸ ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Σιρὰχ λεγόμενον, μήτε παρὰ Κυρίου ἡγεμονείαν ζητείτωσαν, μήτε παρὰ βασιλέως καθέδραν δόξης αἰτείτωσαν, μήτε γίνεσθαι κριταὶ προαιρείτωσαν, ἀδικίας οὐδαμῶς ἐξαιρεῖν ἰσχύοντες. Οἱ δὲ νοῦ καὶ φρονήσεως μέτοχοι, καὶ δικαιοσύνης ἀληθοῦς ἐναργῶς ἐπιστήμονες, ὀρθὰ περὶ τὰς κρίσεις βλεπέτωσαν, καὶ ἀπαθῶς τὰ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ νεμέτωσαν. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις καὶ σοφία, περισσοτέρως αὐτοῖς τὴν γνῶσιν τοῦ δικαίου χαρίζεται, καὶ ἀνακαλύπτει τῶν πραγμάτων τὰ δυσεξεύρητα· ὃς καὶ τὸν Σολομῶντα ἐκζητήσαντα τὸ δίκαιον ἀληθείᾳ ἐσόφισε, καὶ τὴν περὶ τοῦ παιδίου κρίσιν ὀρθῶς καὶ εὐθυβόλως ταῖς γυναιξὶν ἐξενεγκεῖν ἐχαρίσατο. Ἐπειδὴ γὰρ ἀμάρτυρα ἦν τὰ παρ' ἑκατέρας λεγόμενα, ἐπὶ τὴν φύσιν χωρῆσαι τούτων ἐκέλευσε, καὶ δι' αὐτῆς εὑρεῖν τὸ ἀγνοούμενον παρεσκεύασεν· ὅτε μὲν ἡ ἀλλοτρία ἀπαθῶς τὸ περὶ τῆς ἀναιρέσεως τοῦ παιδὸς κατεδέξατο πρόσταγμα· ἡ δὲ ἀληθῶς μήτηρ οὐδὲ τὴν ἀκοὴν ὑποσχεῖν τῷ προστάγματι, διὰ τὴν φυσικὴν φιλοστοργίαν, ἠνέσχετο.

Ταῦτα νοείτωσαν, ταῦτα φρονείτωσαν, ἐν τούτοις ἀναστραφήτωσαν οἱ παρὰ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας κρίνειν τεταγμένοι τὰ πράγματα, καὶ τῶν εὐσεβῶν ἡμῶν νόμων ἐγκεχειρισμένοι τὰ δίκαια σταθμία. Ἐν τούτοις γὰρ τὸν τὰ σκῆπτρα τῆς βασιλείας ἡμῖν ἐγχειρίσαντα Θεὸν θεραπεύειν σπουδάζομεν. Ἐν τούτοις τοῖς ὅπλοις, τῇ δυνάμει αὐτοῦ, εὐσθενῶς ἀντιτάσσεσθαι τοῖς πολεμίοις βουλόμεθα· ἐν τούτοις τῷ Χριστῷ σημειωτὸν, καὶ παρὰ τῆς αὐτοῦ ἐξουσίας ὑποτεταγμένον τῇ ἡμετέρᾳ πραότητι ποίμνιον αὔξειν ἐπ' ἀγαθοῖς, καὶ προκόπτειν πιστεύομεν. Ἐν τούτοις ἀποκαθίστασθαι ἡμῖν τὴν ἀρχαίαν τοῦ πολιτεύματος δικαιοδοσίαν ἐλπίζομεν, τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν

A abundat, alter minus habet, ad æqualem erga se statum eos redigant, et tantum eminentiori adimant, quanto inferiorem tunc invenerint eum, cui fit injuria. Qui enim justitiam veram in animis suis jam ante sitam non habent, sed vel pecuniis corrupti sunt, vel inimicitias ulciscuntur, vel potentiores verentur ac reformidant; dirigere judicia nequeunt, verum illud de se verbum esse Psalmorum auctoris ostendentes : « Siquidem vere justitiam profertis, judicia, recta judicate, filii mortalium [1]. Nam in corde vestro iniqua facinora peragetis in terris, et manus vestræ injustitiam nectunt. » Sic et sapiens ille Salomo inæqualitatem in judicando ponderum appellationibus comparando, per ænigma dixit : « Pondus ibidem magnum et minus, apud Dominum B abominabilia sunt [2]. » Et hæc justitiam quidem intelligentibus, sed pervertentibus veritatem, tum monendi causa, tum protestandi, a nobis præcepta sunt. At quibus hoc, propter intelligentiæ prudentiæque defectum, inventu et pervestigatu est difficile, quique prorsus illud assequi nequeunt, ut æqualia singulis tribuant; illi secundum id, quod a Sirachide Jesu profertur [3], nec a Domino principatum requirant, nec a rege solium gloriæ postulent, nec judices fieri exspectant, cum tollere de medio facinora injusta nequaquam possint. Qui vero mentis ac prudentiæ participes, et liquido veræ justitiæ periti sunt; ii recta considerent in judiciis, et absque animorum affectu cuique pro meritis conve- C nientia tribuant. Nam sic etiam Dominus noster Jesus Christus, Dei virtus et sapientia, multo majore cum abundantia juris et æqui cognitionem eis largitur, et res inventu difficiles revelat; qui et Salomonem, cum justitiam requisivisset, sapientem revera fecit; et gratiam concessit, ut judicio recte ad scopum tendente sententiam de puero mulierculis proferret. Quod enim testimoniis ea carerent, quæ ab utraque dicebantur; ad ipsam naturam eum progredi jussit, et uti per hanc inveniret id, quod ignorabatur, effecit : quo quidem tempore mulier, ad quam puer non pertinebat, immisericorditer admisit Salomonis de necando puero mandatum; at quæ revera mater erat, ne quidem mandatum hoc audire, propter amorem naturalem sustinuit.

D Hæc considerent, hæc in animis suis sentiant, in his versentur ii, qui a pietate nostra constituti sunt, ut lites et controversias cognoscant ac judicent, et quibus pondera justa religiosarum legum nostrarum tradita sunt et commendata. In his enim Deum illum, qui regni sceptra nobis in manum tradidit, omni studio colere nitimur. His armis, ipsius adjuti virtute ac viribus, fortiter hostibus resistere volumus. Per hæc signatum Christo, et per ipsius potestatem subjectum mansuetudini nostræ gregem in bonis sumere incrementum, ac proficere credimus. His in integrum restituere nobis antiquam in administranda republica jurisdictionem posse nos

[1] Psal. LVII, 2-4. [2] Prov. XX, 23. [3] Eccli. VII, 6.

speramus, cum dominus et Servator noster Jesus Christus dixerit : « Ne judicaveritis secundum speciem externam, sed judicium justum exercete [4]. » Ab omni captatione munerum abstineri, justum et æquum est, cum scriptum sit : Væ illis, qui munerum causa justificant impium, et humilium viam declinantes, justam justi causam ab eo tollunt. Horum radix instar pulveris erit, et flos eorum cineris instar ascendet propterea, quod Domini legem implere non voluerint [5]. » — « Munera et dona sapientum oculos excæcant [6]. » Qua propter ejusmodi turpe lucrum coercere protinus studentes, ex sacro fisci nostri sacculo statuimus gloriosissimo quæstori, rescriptoribus sive dictatoribus, et omnibus operas in causis judiciariis navantibus salaria præbenda esse in hunc finem ; ut a nulla cujuscunque generis persona, de cujus apud eos causa, cognoscitur, quidquam prorsus accipiant ; ne, quod a propheta dicitur, etiam in nobis impleatur : Argento jus venditum est [7] . » : et ne hinc divinam indignationem incurramus, veluti mandatorum ipsius trangressores facti.

A Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰρηκότος· « Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. » Πάσης δωροληψίας ἀπέχεσθαι, δίκαιον. Γέγραπται γάρ· « Οὐαὶ οἱ δικαιοῦντες τὸν ἀσεβῆ ἕνεκα δώρων, καὶ ὁδὸν ταπεινῶν ἐκκλίνοντες, τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου αἴροντες ἀπ' αὐτοῦ. Ὧν ἡ ῥίζα ὡς χοῦς ἔσται, καὶ τὸ ἄνθος αὐτῶν ὡς κονιορτὸς ἀναβήσεται, ἀνθ' ὧν τὸν νόμον Κυρίου πληροῦν οὐκ ἠθέλησαν. » — « Ξένια καὶ δῶρα ἐκτυφλοῦσι σοφῶν ὀφθαλμούς. » Ὅθεν τὴν τῆς τοιαύτης αἰσχροκερδείας ἀναστολὴν παντελῶς ποιήσασθαι σπουδάζοντες, ἐκ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν σακκελλίου ὡρίσαμεν τῷ τε ἐνδοξοτάτῳ κοιαίστωρι, τοῖς ἀντιγραφεῦσι, καὶ πᾶσι τοῖς ἐπὶ δικαστικοῖς κεφαλαίοις καθυπουργοῦσι, τοὺς μισθοὺς παρασχέσθαι, πρὸς τὸ ἐξ οἱουδήποτε προσώπου, παρ' αὐτοῖς B κρινομένου, μηδὲν αὐτοὺς λαμβάνειν τὸ σύνολον· ἵνα μὴ τὸ ὑπὸ τοῦ προφήτου λεγόμενον, και εἰς ἡμᾶς πληρωθήσεται· « Ἀπέδοτο ἀργυρίῳ τὸ δίκαιον, » καὶ μέλλομεν ἐντεῦθεν θείας τυγχάνειν ἀγανακτήσεως, ὡς τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ παραβάται γενόμενοι.

TITULUS PRIMUS.

De legibus et justitia.

1. (L. I et II, ff. *De legibus.*) Lex est commune præceptum, virorum prudentium consultum : delictorum quæ sponte, vel ignorantia contrahuntur coercitio, communis reipublicæ sponsio, præterea inventum Dei.

2. (L. III, 3, 4, 5, et 6.) Leges constitui oportet, ex iis quæ ut plurimum, non quæ perraro accidunt, neque ex his quæ in uno aliquo casu accidere possunt. Prætereunt enim legislatores, quod semel aut bis tantum exsistit.

3. (L. VII.) Legis virtus est : imperare, vetare, permittere, punire.

4. (L. VIII.) Jura non de rebus singulis, sed generaliter constituuntur.

5. (L. X, *ff. De justit. et jur.*) Justitia est constans et perpetua voluntas, jus suum cuique tribuens.

6. (*L. ead.*) Justitiæ propria sunt hæc : honeste vivere, jus suum cuique tribuere.

7. (*L. ead.*) Jurisprudentia est divinarum atque humanarum rerum, justi atque injusti scientia.

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

Περὶ νόμου καὶ δικαιοσύνης.

α'. Νόμος ἐστὶ κοινὸν παράγγελμα, φρονίμων ἀνδρῶν δόγμα, ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων ἐπιστροφή, πόλεως συνθήκη κοινή, ἔστι δὲ καὶ θεῖον εὕρημα.

C

β'. Τοὺς νόμους ἀπὸ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συμβαινόντων, οὐ μὴν τῶν σπανίως εἰσάγεσθαι δεῖ, οὐδὲ ἀπὸ τῶν δυναμένων ἐν ἑνὶ συμβῆναι θέματι· παρορῶσι γὰρ οἱ νομοθέται τὸν ἅπαξ ἢ δίς.

γ'. Ἀρετὴ νόμου, τὸ κελεύειν, τὸ κωλύειν, τὸ ἐπιτρέπειν, τὸ τιμωρεῖσθαι.

δ'. Οὐ περὶ τῶν καθέκαστα, ἀλλὰ κοινῶς οἱ νόμοι διατίθενται.

ε'. Δικαιοσύνη ἐστὶ, σταθηρὰ καὶ διηνεκὴς βούλησις, ἑκάστῳ τὸ ἴδιον ἀπονέμουσα δίκαιον.

ς'. Ἴδια δικαιοσύνης, τὸ κοσμίως ζῆν, καὶ ἑκάστῳ τὸ ἴδιον ἀπονέμειν δίκαιον.

D ζ'. Σοφία δικαιοσύνης, τὸ εἰδέναι τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον.

TITULUS II.

De principe.

1. Princeps est, legitima præfectura, commune bonum omnium subditorum, neque ex odio puniens, neque ex affectione benefaciens : sed velut æquus quidam certaminis arbiter sua cuique præmia tribuens.

2. Scopus principi propositus est, vires, quas habet, clementia tueri et conservare, perditas indefessa cura recuperare, eas quas non habet pru-

ΤΙΤΛΟΣ Β'.

Περὶ βασιλέως.

α'. Βασιλεύς ἐστιν, ἔννομος ἐπιστασία, κοινὸν ἀγαθὸν πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις, μήτε κατὰ ἀντιπάθειαν τιμωρῶν [κακοποιῶν], μήτε κατὰ προσπάθειαν ἀγαθοποιῶν, ἀλλ' ἀνάλογός τις ἀγωνοθέτης, καὶ τὰ βραβεῖα ἐξ ἴσου παρεχόμενος.

β'. Σκοπὸς τῷ βασιλεῖ, τῶν τε ὄντων καὶ ὑπαρχόντων δυνάμεων, δι' ἀγαθότητος ἡ φυλακὴ καὶ ἀσφάλεια, καὶ τῶν ἀπολωλότων δι' ἀγρύπνου ἐπι-

[4] Joan. VII, 24. [5] Isa. V, 23, 24. [6] Eccli. XX, 31. [7] Isa. XXIV, 5.

μελείας, ἡ ἀνάληψις καὶ τῶν ἀπόντων διὰ σοφίας καὶ δικαίων τροπαίων καὶ ἐπιτηδεύσεων ἡ ἀνάκτησις [ἐπιτηδευμάτων ἢ ἐπίκτησις].

γ'. Τέλος τῷ βασιλεῖ, τὸ εὐεργετεῖν, διὸ καὶ εὐεργέτης λέγεται, καὶ ἡνίκα τῆς εὐεργεσίας ἐξατονήσῃ, δοκεῖ κιβδηλεύειν κατὰ τοὺς παλαιοὺς, τὸν βασιλικὸν χαρακτῆρα.

δ'. Ὑπόκειται ἐκδικεῖν καὶ διατηρεῖν ὁ βασιλεὺς, πρῶτον μὲν, πάντα τὰ ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ γεγραμμένα, ἐπὶ τάδε, καὶ τὰ παρὰ τῶν ἑπτὰ ἁγίων συνόδων δογματισθέντα, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐγκεχρυμένους [ἐγκειμένους] Ῥωμαϊκοὺς νόμους.

ε'. Ἐπιστημότατος ἐν ὀρθοδοξίᾳ καὶ εὐσεβείᾳ ὀφείλει εἶναι ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐν ζήλῳ θείῳ διαβόητος, ἔν τε τοῖς ὑπὲρ τῆς Τριάδος δογματισθεῖσιν, ἔν τε τοῖς ὑπὲρ τῆς οἰκονομίας λαμπρότατα καὶ ἀσφαλέστατα διὰ τὴν κατὰ τὴν σάρκα οἰκονομίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁρισθεῖσιν, τοῦτ' ἔστι τὸ ὁμοούσιον τῆς τρισυποστάτου θεότητος, ἄτμητον καὶ ἀσυναίρετον διατηρῶν, καὶ τὴν ἐν τῷ ἑνὶ Χριστῷ τῶν δύο φύσεων καθ' ὑπόστασιν ἕνωσιν, ὡσαύτως ἀσύγχυτον καὶ ἀδιαίρετον, τέλειον Θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον αὐτὸν, καὶ τὰ τούτοις ἑπόμενα, οἷον ἀπαθῆ καὶ παθητὸν, ἄφθαρτον καὶ φθαρτὸν, ἀόρατον καὶ ὁρατὸν, ἀναφῆ καὶ ἁπτὸν, ἀπερίγραπτον καὶ περιγραπτὸν, καὶ τὸ διττὸν τῶν θελήσεων καὶ τῶν ἐνεργειῶν, χωρὶς ἐναντιότητος [καὶ τὸ ἄγραπτον καὶ τὸ γραπτόν].

ς'. Τὰ τοῖς παλαιοῖς νομοθετηθέντα, τὸν βασιλέα δεῖ ἑρμηνεύειν, καὶ ἐκ τῶν ὁμοίων τέμνειν, τὰ περὶ ὧν οὐ κεῖται νόμος.

ζ'. Ἐν τῇ τῶν νόμων ἑρμηνείᾳ δεῖ καὶ τῇ συνηθείᾳ προσέχειν τῆς πόλεως, τὸν δὲ παρὰ κανόνας εἰσαγόμενον, οὐ δεῖ λαμβάνειν παράδειγμα.

η'. Φιλαγάθως δεῖ τοὺς νόμους ἑρμηνεύειν τὸν βασιλέα· ἐν γὰρ τοῖς ἀμφιβόλοις, τὸν φιλόκαλον [φιλάνθρωπον] ἑρμηνείαν προσιέμεθα.

θ'. Οὐ δεῖ μεταποιεῖν τὰ πρόδηλον ἑρμηνείαν ἔχοντα.

ι'. Περὶ ὧν ἔγγραφος οὐ κεῖται νόμος, παραφυλάττειν δεῖ τὸ ἔθος καὶ τὴν συνήθειαν· εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἐκλείπει, ἀκολουθεῖν δεῖ τοῖς παραπλήσιον ἔχουσι τῷ ζητουμένῳ· ἂν δὲ μηδὲ τοῦτο ᾖ, τῶν συνετωτέρων ἅμα καὶ πλειόνων ἡ γνώμη κρατείτω· συγγενὲς γὰρ τοῦτο τῇ φύσει τοῦ νόμου.

ια'. Ὥσπερ ἡ θέσις τοῦ νόμου, ἢ ἔγγραφός ἐστιν ἢ ἄγραφος, οὕτω καὶ ἡ ἀναίρεσις αὐτοῦ, ἢ δι' ἐγγράφου γίνεται νόμου, ἢ δι' ἀγράφου, τοῦτ' ἔστιν διὰ τῆς ἀχρηστίας. Ἀχρηστία δέ ἐστι, οὐχ ἁπλῶς τὸ μὴ χρήσασθαι τῷ νόμῳ· ἀλλὰ τὸ, καιροῦ καλοῦντος τὸν δημόσια κρίνοντα, τούτῳ μὲν πολλάκις τῷ νόμῳ μὴ χρήσασθαι καὶ χρόνῳ παριδεῖν· ἑτέραν δὲ ψῆφον ἀντὶ τούτου ἐξενεγκεῖν.

A dentia justisque victoriis et expeditionibus quærere.

3. Finis principi propositus est omnibus benefacere quapropter et benefactoris nomine ornatur. Ita ut si quando de beneficentia quippiam remiserit, ex antiquorum sententia, adulterari videatur principis nota et character.

4. Principis officium est judicare, et servare primum quæcunque divinis Scripturis consignata sunt, deinde et illa quæ a septem sanctis synodis constituta sunt, præterea et positas a Romanis leges.

5. Principem quam manifestissime convenit rectam de Deo opinionem et pietatem defendere, ut ab B omnibus propter zelum et affectionem erga Deum prædicetur : tam in iis quæ de Trinitate constituta sunt, quam in iis quæ de incarnatione Domini nostri Jesu Christi quam certissime definita sunt, hoc est, de una essentia subsistentis in tribus divinitatis, insecabilem et indivisam eam profitendo, et in uno Christo duarum naturarum unionem hypostaticam similiter inconfusam et indivisibilem, eumdem et verum Deum et verum hominem, et quæcumque his consequentia sunt, velut impatibilem et passioni subjectum, incorruptibilem et corruptioni obnoxium, invisibilem et visibilem, intactibilem et tactui expositum, incircumscriptum et circumscriptum : item voluntates potentiasque duplices citra contrarietatem.

C 6. (*D.* IX, XI, et XII. *C. de legib.*) Quæ ab antiquis constituta sunt principem interpretari decet, (*l.* XII, *ff. eod.*) et de his quæ legibus comprehensa non sunt, ex similibus judicare.

7. (*L.* XXXVII.) In legibus interpretandis inspicienda est consuetudo civitatis, (*l.* XII.) quod vero contra rationem juris inductum est, non trahitur ad exemplum.

8. (*L.* XVIII et IX. *C. eod.*) Benignius interpretandæ sunt leges a principe, (*l.* XIV, *c. De fideicomm. libert. l.* LVI, et CLXVIII, *ff. De reg. jur.*) in ambiguis enim humanior interpretatio accipienda est.

9. Minime sunt mutanda, quæ interpretationem certam habent.

D 10. (*L.* XXIII. *ff. Do legib. l.* XXXII.) De quibus scripta lege nihil cautum est, id custodiri oportet, quod moribus et consuetudine introductum est, quod si et hoc defecerit, sequenda sunt ea quæ rei in quæstionem deductæ proxima sunt et consequentia : si vero ne id quidem inveniatur, plurium simul et doctiorum sententia obtineat, id enim naturæ legis convenientissimum est.

11. Quemadmodum legis constitutio aut scripto constat aut non scripto; sic ejusdem abrogatio aut scripto inducitur, aut non scripto, hoc est, desuetudine. Desuetudo autem est non simpliciter lege non uti; verum eum qui jurisdictioni præest, ubi tempus exigit, ea lege non uti, et sensim negligere, et contrariam huic sententiam ferri.

12. (*L.* xxxiv.) Tunc utimur consuetudine civitatis aut provinciæ, cum in judicio causa cognita sit, quæ autem longa consuetudine comprobata sunt, ac per multos annos observata, non minus quam ea quæ scripta sunt jura servantur.

TITULUS III.

De patriarcha.

1. Patriarcha est Christi viva et animata effigies verbis omnibus factisque exprimens veritatem.

2. Scopus patriarchæ propositus est: primum quidem pietate et vitæ gravitate tenere quos a Deo tuendos suscepit, deinde et omnes hæreticos pro virili ad rectam opinionem et Ecclesiæ unionem convertere. Hæretici autem et ex legibus et ex canonibus ita vocantur, et illi qui a catholicæ Ecclesiæ communione exclusi sunt, et præterea infideles, quod ille manifesta et clara vitæ sanctitate in sui admirationem convertens, accendet ad fidei imitationem.

3. Finis patriarchæ propositus est, salus animarum, quo ipsi concreditur: et vivere quidem Christo, crucifigi autem mundo.

4. Propria patriarchæ sunt, idoneum esse ad docendum, æqualem se omnibus præbere et altioris et humilioris fortunæ hominibus; et mitem quidem esse in judicando, inobedientibus vero asperum, præterea pro veritate et sacrorum dogmatum defensione coram principibus loqui, neque verecundari.

5. Quæ ab antiquis constituta sunt, et a sanctis Patribus definita, et a sanctis synodis exposita, solum patriarcham interpretari decet.

6. Quæ ab antiquis Patribus, in synodis, aut in provinciis, specialiter vel universaliter facta vel constituta sunt, patriarcham dijudicare decet.

7. Antiquiores canones etiam ad posteriores trahi solent; similiter et priores actiones ad posteriores trahuntur obtinentque, in similibus videlicet personis et rebus.

8. Cum respublica ex partibus suis et membris proportione quadam ad hominem constituta sit, maximæ ejus et imprimis necessariæ partes sunt princeps et patriarcha: quapropter et subditorum quies et felicitas, tam animalis quam corporalis, consistit in consensione et concordia regni cum summo pontificatu.

9. Sedes Constantinopolitana, quam regia exornat, synodorum suffragiis prærogativam obtinet, quibus divinæ leges suffragantes controversias in aliis sedibus motas ad hujus notionem referri præcipiunt.

10. Omnium metropolion et episcopatuum, monasteriorumque et ecclesiarum cura et judicium ad

A ιβ'. Τότε χρώμεθα τῇ συνηθείᾳ τινὸς πόλεω; ἢ ἐπαρχίας, ὅτε ἀμφισβητηθεῖσα ἐν δικαστηρίῳ βεβαιωθῇ, τὰ δὲ μακρᾷ συνηθείᾳ δοκιμασθέντα, καὶ ἐπὶ πολλοῖς ἐνιαυτοῖς φυλαχθέντα [βεβαιωθέντα] οὐχ ἧττον τῶν ἐγγράφων κρατοῦσι.

ΤΙΤΛΟΣ Γ'.

Περὶ πατριάρχου.

α'. Πατριάρχης ἐστὶν εἰκὼν ζῶσα Χριστοῦ καὶ ἔμψυχος δι' ἔργων καὶ λόγων ἐν ἑαυτῇ χαρακτηρίζουσα τὴν ἀλήθειαν.

β'. Σκοπὸς τῷ πατριάρχῃ πρῶτον μὲν, οὓς ἐκ Θεοῦ παρέλαβεν, εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι βίου διαφυλάξαι, ἔπειτα δὲ καὶ πάντας τοὺς αἱρετικοὺς κατὰ τὸν δυνατὸν αὐτῷ, πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ τὴν B ἕνωσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐπιστρέψαι, αἱρετικοὶ δὲ τοῖς νόμοις καὶ τοῖς κανόσι καλοῦνται, καὶ οἱ τῇ καθολικῇ μὴ κοινωνοῦντες Ἐκκλησίᾳ, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἀπίστους διὰ τῆς λαμπρᾶς καὶ περιφανεστάτης καὶ θαυμασίας αὐτοῦ πράξεως ἐκπλήττων, μιμητὰς ποιῆσαι τῆς πίστεως.

γ'. Τέλος τῷ πατριάρχῃ, ἡ τῶν καταπεπιστευμένων αὐτῷ ψυχῶν σωτηρία, καὶ τὸ ζῆν μὲν Χριστῷ, ἐσταυρῶσθαι δὲ τῷ κόσμῳ.

δ'. Ἴδια πατριάρχου, τὸ εἶναι διδακτικὸν, τὸ πρὸς πάντας ὑψηλούς τε καὶ ταπεινοὺς ἀστενοχωρήτως ἐξισοῦσθαι· καὶ πρᾷον μὲν εἶναι ἐν δικαιοσύνῃ, ἐλεγκτικὸν δὲ πρὸς τοὺς ἀπειθοῦντας· ὑπὲρ δὲ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς συντηρήσεως τοῦ δικαίου καὶ τῆς εὐσεβείας, λαλεῖν ἐνώπιον βασιλέων, καὶ μὴ C αἰσχύνεσθαι.

ε'. Τὰ παρὰ τῶν παλαιῶν κανονισθέντα, καὶ παρὰ τῶν ἁγίων Πάτρων ὁρισθέντα, καὶ παρὰ τῶν ἁγίων συνόδων ἐκτεθέντα τὸν πατριάρχην μόνον δεῖ ἑρμηνεύειν.

ς'. Τὰ παρὰ τῶν ἀρχαίων Πατέρων ἐν συνόδοις, ἢ ἐν ἐπαρχίαις, εἰδικῶς καὶ καθολικῶς πραχθέντα καὶ οἰκονομηθέντα τὸν πατριάρχην δεῖ διαιτᾷν καὶ διακρίνειν.

ζ'. Οἱ προγενέστεροι κανόνες, καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἕλκονται, ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ προγενέστεραι πράξεις, καὶ οἰκονομίαι, καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἕλκονται, καὶ κρατοῦσιν, ἐπὶ τῶν ὁμοίων δηλονότι προσώπων τε καὶ πραγμάτων.

D η'. Τῆς πολιτείας ἐκ μερῶν καὶ μορίων ἀναλόγως τῷ ἀνθρώπῳ συνισταμένης, τὰ μέγιστα καὶ ἀναγκαιότατα μέρη, βασιλεύς ἐστι καὶ πατριάρχης· διὸ καὶ ἡ κατὰ ψυχὴν καὶ σῶμα τῶν ὑπηκόων εἰρήνη, καὶ εὐδαιμονία βασιλείας ἐστὶ καὶ ἀρχιερωσύνης ἐν πᾶσιν ὁμοφροσύνῃ καὶ συμφωνίᾳ.

θ'. Ὁ Κωνσταντινουπόλεως θρόνος, βασιλείᾳ ἐπικοσμηθεὶς, ταῖς συνοδικαῖς ψήφοις πρῶτος ἀνηρέθη, αἷς καὶ οἱ θεῖοι κατακολουθοῦντες νόμοι, καὶ τὰς ὑπὸ τοὺς ἑτέρους θρόνους γινομένας ἀμφισβητήσεις, ὑπὸ τὴν ἐκείνου, προστάττουσι διάγνωσιν ἀναφέρεσθαι καὶ κρίσιν.

ι'. Πασῶν τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπείων μοναστηρίων τε καὶ ἐκκλησιῶν, ἡ πρόνοια καὶ φρον-

τις, ἔτι δὲ καὶ κρίσις καὶ κατάκρισις καὶ ἀθώωσις, τῷ οἰκείῳ πατριάρχῃ ἀνάκειται, τῷ δὲ Κωνσταντινουπόλεως προέδρῳ, ἔξεστι καὶ ἐν ταῖς τῶν ἄλλων θρόνων ἐνορίαις, ἐν οἷς οὐκ ἔστι προκαθιέρωσις, ναοῦ σταυροπήγια διδόναι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις θρόνοις γενομένας ἀμφισβητήσεις, ἐπιτηρεῖν καὶ διορθοῦσθαι, καὶ πέρας ἐπιτιθέναι ταῖς κρίσεσι.

ια'. Τῶν ψυχικῶν ἁπάντων ἡ πρόνοια, τῷ πατριάρχῃ ἀνάκειται, ἀναφέρεται δὲ καὶ εἰς ἑτέρους οἷς ἂν ἐκεῖνος ἀναφέρεσθαι δοκιμάσῃ, ὡσαύτως δὲ καὶ μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς, ἀπό τε ἁμαρτημάτων καὶ αἱρέσεων, αὐτὸς καὶ μόνος καθίσταται διαιτητής τε καὶ γνώμων, καὶ οὓς ἂν αὐτὸς ὁρίσῃ· καὶ κατὰ τὰς μητροπόλεις δὲ καὶ ἐπισκοπὰς, τοῖς μητροπολίταις τε καὶ ἐπισκόποις ἡ αὐτὴ φυλάττεται τάξις καὶ ἐξουσία.

ΤΙΤΛΟΣ Δ'.

Περὶ τάξεως ἐπάρχου πόλεως.

α'. Ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος πάντα ζητεῖ τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὰ ἐν τῇ πόλει γινόμενα ἀκροᾶται.

β'. Ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος, τῶν προσφευγόντων δούλων καὶ τῶν λεγόντων ἀργυρίῳ ἰδίῳ ἀγορασθῆναι ἐπὶ τῷ ἐλευθερωθῆναι αὐτοὺς ἀκροᾶται, καὶ τῶν πατρώνων μάλιστα τῶν ἀπόρων, ἐπιζητούντων ἀποτραφῆναι παρὰ τῶν ἀπελευθέρων.

γ'. Ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος, καὶ ἐξορίζει, καὶ περιορίζει, τοῦ βασιλέως τὴν νῆσον ἢ ἁπλῶς τὸν τόπον ὁρίζοντος.

δ'. Ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος, ζητεῖ καὶ τὰ ἐντὸς ἑκατὸν μιλίων τῆς πόλεως πλημμελούμενα, οὐ μὴν τὰ πορρωτέρω.

ε'. Παρὰ τῷ τῆς πόλεως ἐπάρχῳ παραπέμπονται καὶ οἱ κακῶς γινόμενοι κηδεμόνες, καὶ μείζονος ὑπεξελεύσεως χρῄζοντες, καὶ οἱ δεδωκότες χρήματα, ἐπὶ τὸ ἐπιτροπᾶσαι ἢ λαβόντες εἰς τὸ ἐμποδίσαι, γενέσθαι ἐπιτηδείους καὶ οἱ ἐπίτηδες ἡττόνως ἀπογραψάμενοι τὰ τοῦ νέου πράγματα, ἢ φανερῶς κατὰ δόλον ἐκποιήσαντες.

ϛ'. Ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος φροντίζει τοῦ μὴ προστῆναι ἐπὶ πορνείᾳ δημοσίᾳ, ἀνδράποδα καὶ τοῦ πιστῶς συναλλάσσειν τοὺς τραπεζίτας, καὶ ἀπέχεσθαι τῶν κεκωλυμένων.

ζ'. Ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος σωφρονίζει καὶ τοὺς ἀπελευθέρους καταφρονοῦντας, ἢ ὑβρίζοντας τοὺς πατρώνας, ἢ τὰς γαμετὰς, ἢ τοὺς παῖδας αὐτῶν, ἀπειλῶν καὶ μαστίζων, ἢ ἄλλως πρὸς τὸ ἁμάρτημα ἐπεξιών· εἰ δὲ συκοφαντήσωσιν αὐτοὺς, ἢ τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν συμπνεύσωσι, τυπτόμενοι καὶ κουρευόμενοι καὶ ἀναδουλούμενοι, ἀποδίδονται τοῖς συκοφαντηθεῖσι.

η'. Ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος, φροντίζει καὶ τοῦ δικαίοις τιμήμασι τὸ κρέας πιπράσκεσθαι· καὶ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς τῶν θεωριῶν καταστάσεως καὶ ἔχει στρατιώτας ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ, καὶ ἐπὶ τὸ ἀναφέρειν αὐτῷ, τὰ πανταχοῦ κινούμενα.

θ'. Ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος δύναται ἀπαγορεύειν

A proprium patriarcham spectat; Constantinopolitano vero licet etiam in aliarum sedium territoriis, in quibus hæc prærogativa non est, crucium fixiones in templis concedere : neque hoc solum, sed et controversias in aliis sedibus exortas dirimere ac dijudicare potest.

11. Ad patriarcham spectat cura omnium rerum ad animæ salutem pertinentium, transfertur vero et ad alios quibus ipse mandaverit : similiter et pœnitentiæ, et conversionis a peccatis et hæresibus. Ipse autem solus constituitur disceptator et judex, tum et ii quibus ipse mandaverit : sed et per metropoles et episcopatus, metropolitis et episcopis B eadem potestas et prærogativa servatur.

TITULUS IV

De officio præfecti urbis.

1. (*L.* I, *in pr. ff. De offic. præfect. urb.*) Præfectus urbi omnia omnino crimina inquirit, et de omnibus quæ intra urbem admittuntur, cognoscit.

2. Præfectus urbi, servos, qui ad statuas confugerint, quique se sua pecunia emptos dixerint ut manumittantur, audiet, sed et patronos, maxime si egentes sint, desiderentque a libertis ali.

3. (*L. ead.*) Præfectus urbi et relegandi et deportandi in insulam vel quemvis locum, quem imperator assignavit, licentiam habet. C

4. (*L. ead.* § 1.) Præfectus urbi cognoscit de omnibus quæ intra centesimum miliarium admissa sunt, non de iis quæ ulterius.

5. (§ 2.) Ad præfectum urbis etiam remitti solent ii qui male tutelam administrarunt, et graviore animadversione indigent; quique tutelam datis nummis occuparunt, aut acceptis operam dederunt, ut non idoneus tutor alicui daretur, quique consulto circa edendum patrimonium quantitatem minuerunt, vel evidenti fraude pupilli bona alienarunt.

6. (§ 3.) Præfectus urbi curare debet ut mancipia tueatur ne prostituantur, præterea ut nummularii probe se gerant circa omne negotium suum, et temperent ab his quæ sunt prohibita.

D 7. (§ 4.) Præfectus urbi castigare solet etiam libertos, contemnentes aut contumelia afficientes patronos vel uxores liberos ve eorum, comminando scilicet aut flagellis cædendo, aut aliter pro qualitate delicti eum puniendo; si vero et detulerint ipsos, vel cum inimicis eorum conspiraverint, fustibus castigati et tonsura, inque servitutem iterum redacti, deduntur iis quos detulerunt.

8. (§ 5 et 6.) Præfectus urbi curare solet, ut et caro omnis justo pretio vendatur. sed et quies popularium et disciplina spectaculorum ad ipsum pertinet : et habere debet dispositos milites ad tuendam quietem, et ad referendum sibi quid ubique agatur.

9. (§ 7.) Præfectus urbi potest alicui urbe inter-

dicere, et parte aliqua urbis, et negociatione et spectaculis, et advocationibus, et foro, et ad tempus et in perpetuum; et si quis quem relegel, continere ipsum debet, et submovere etiam a provincia sua.

10. (*L.* x.) Apud præfectum urbis in pecuniariis causis et argentarii conveniunt, vel conveniuntur.

11. (*L.* III.) Præfectus urbi in urbe major omnibus est post principem; egressus autem terminos urbis, quod ad præfecturam attinet, potestatem non habet, nisi quod possit jubere indicare.

TITULUS V.

De quæstore.

1. Quæstor potestatem habet in eos, qui in hac magna urbe versantur, ex quacunque regione, aut cujuscunque sexus sint, sive clerici sive monachi, sive ascetriæ, sive ex aliis urbibus convenæ, aut cujuscunque denique fortunæ aut dignitatis fuerint: inquirere enim debet curiose, quinam, unde, aut quo prætextu venerint; et circumspicere si qui ipsis injuriam faciant; tum etiam providere ut quam celerrime expediat illos difficultatibus, propter quas hic commorantur, ut primo quoque tempore remittantur eo unde venerunt, fruentes iis quæ ipsis debentur.

2. Quæstor agricolas vectigales, qui dominos habent et ab iis desiderant sibi debita exhibent, eos ubi in hanc regiam urbem venerint tueri potest, et dominos cogere ut quam primum ipsis solvant ea propter quæ venerunt, ut ubi jus suum consecuti fuerint, remittantur: si vero in litem cum dominis inciderint, ipsique controversiam moveant, siquidem multi fuerint, confestim eos ad agros suos remittere debet, duobus aut tribus relictis qui communem litem soli persequantur. Sed et ita curare debebit quæstor ut primo quoque tempore finis imponatur, præcipue cum agricolæ sint, quorum præsentia in hac urbe supervacua, et otium ab agricultura et ipsis et dominis ipsorum detrimento est.

3. Quæstor peregrinam multitudinem quæ quidem rustica non sit, si cum aliis lites exerceant, diu morari in hac urbe ne permittat; sed quam maximo compendio poterit, controversias finiat, et ipsos expeditis negotiis remittat ad proprias regiones aut urbes colendas.

4. Quæstor si sæpius interpellatus invenerit dominos colonorum uti dilationibus, neque velle ut mature judicio liberentur, ipse sistens dominos coram petitoribus, gravius eos mulctet, et confestim disponat de iis propter quæ coloni hic morantur, remittatque unumquemque in patriam suam, vel in eam regionem unde venerunt, sublato in hoc negotio omni privilegio et fori præscriptione.

A τινὶ τῆς πόλεως, καὶ μέρους αὐτῆς καὶ πραγματείας καὶ θέας, καὶ ἐπιτηδεύσεως, καὶ συνηγορίας φόρου, καὶ προσκαίρως, καὶ διηνεκῶς, καὶ ἐὰν ἐξορίσῃ τίς τινα, εἴργειν αὐτὸν ὀφείλει, καὶ τῆς ἰδίας πατρίδος μὴ ἐξιστᾷν.

ι'. Παρὰ τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως, οἱ ἀργυροπράται, καὶ χρηματικῶς ἐνάγουσι καὶ ἐνάγονται.

ια'. Ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος ἐν τῇ πόλει μείζων πάντων ἐστὶ μετὰ τὸν βασιλέα, ἐξελθὼν δὲ τοὺς ὅρους τῆς πόλεως, ὅσον γε ἐπὶ τῇ ἐπαρχότητι ἐξουσίαν οὐκ ἔχει, πλὴν τοῦ κελεύειν καὶ δικάζειν.

ΤΙΤΛΟΣ Ε'.

Περὶ τοῦ κοιαίστωρος.

B α'. Ὁ κοιαίστωρ ἐξουσίαν ἔχει τοὺς ἐπὶ τῆς μεγάλης ταύτης ἐπιδημοῦντας πόλεως ἐξ οἵας δηποτοῦν χώρας ἦτε ἄνδρας, ἢ γυναῖκας, ἢ κληρικούς, ἢ μοναχούς, ἢ ἀσκητρίας [*al.* ἀσκητάς], εἴτε τῶν ἐξωπόλεων συνηγόρους, ἢ καὶ ἄλλης οἱασοῦν τύχης τε καὶ ἀξίας, καὶ περιεργάζεσθαι τίνες τε εἶεν καὶ πόθεν ἥκοιεν καὶ ἐπὶ ποίᾳ προφάσει, καὶ σκοπεῖν τίνες αὐτοὺς ἀδικοῦσι, καὶ ἐπιμελεῖσθαι τοῦ συντόμως αὐτοὺς ἀπαλλάττειν τῶν δυσχόλων δι' ἅπερ ἐνταυθοῖ παραγεγόνασι, καὶ ὅτι τάχιστα τούτοις ὅθεν ἥκουσιν ἐκπέμπειν, τῶν προσηκόντων ἀπολαύσαντες.

β'. Ὁ κοιαίστωρ, τοὺς τελοῦντας γεωργοὺς ὑπὸ δεσπότας, καὶ δεομένους τῶν αὐτοῖς ἐξ αὐτῶν προσ-
C ηκόντων, τούτους εἰς ταύτην παραγεγονότας τὴν βασιλίδα πόλιν, ἐπισκοπεῖν δύναται, καὶ ἀναγκάζειν τοὺς κεκτημένους, θᾶττον αὐτοῖς ἀποδοῦναι τὰ ἐφ' οἷς ἀφίκοντο, καὶ ἐκπέμπειν αὐτίκα τυχόντας τῶν δικαίων· εἰ δὲ, ὡς εἰκὸς, εἰς ἐναντίωσιν τῶν κεκτημένων παραγένοιντο, καὶ πρὸς αὐτοὺς λέγοιεν δίκας, πλῆθος δὲ εἴησαν τοὺς μὲν πολλοὺς ἀποπέμπειν παραχρῆμα εἰς τὴν χώραν δύω ἢ τριῶν καταλιμπανομένων, οἵπερ καὶ τὴν τῶν συνδίκων δίκην ἀγωνιοῦνται, καὶ οὕτως αὐτὸν ἐπιμεληθῆναι, ὡς τάχιστα τέμνειν τὰς ὑποθέσεις, ἵνα μὴ μῆκος αὐτοῖς ἐγγίνοιτο χρόνου, καὶ μάλιστα γεωργοῖς οὖσιν, ἡ ἐνταῦθα παρουσία περιττή, καὶ ἡ ἐκ τῆς γεωργίας σχολή, βλάβος αὐτοῖς τε καὶ τοῖς κεκτημένοις ποιεῖ.

γ'. Ὁ κοιαίστωρ τὸ ἐπιδημοῦν πλῆθος, εἰ μὴ γε-
D ωργικὸν εἴη, ἀλλὰ τυχὸν τινὲς ἕτεροι, ἢ δικαζόμενοι πρὸς ἑτέρους, καὶ ἐνταῦθα χρονίζοιεν, μὴ ἐνδιδότω, ἀλλὰ πάσῃ συντομίᾳ αὐτούς, τῶν ἀμφισβητουμένων ἀπαλλαττέτω, καὶ τῶν δικῶν ἐλευθερουμένους ἐκπεμπέτω, ὥστε αὐτοὺς τὰς οἰκείας χώρας καὶ πόλεις οἰκεῖν.

δ'. Ὁ κοιαίστωρ εἰ πολλάκις ἐνοχλήσας τοὺς τῶν γεωργῶν κυρίους ἀναβαλλομένους εὕροι, καὶ μὴ θᾶττον αὐτοὺς τῆς προσεδρείας ἀπαλλάξαι θέλοντας αὐτὸς παριστῶν τοὺς δεσπότας κατενώπιον τῶν δεομένων, ἐπιτιμάτω σφοδρότερον, καὶ ἐν τάχει διατιθέτω ἐφ' οἷς οἱ γεωργοὶ ἐπεδήμησαν, καὶ πρὸς τὰς οἰκείας πατρίδας ἐκπεμπέτω, ἢ ὅλως ἐξ ὧν ἥκουσι τόπων πάσης ἀνῃρημένης πρὸς τοῦτο προνομίας τε καὶ φόρου παραγραφῆς.

ε'. Ὁ κοιαίστωρ εἰ βίου πρόφασίν τινες, ἢ δίκης A αἰτίαν οὐκ ἔχοντες, ἐπὶ ταύτης εἰσὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως, ὡς διαζῆν ἐκ τοῦ μεταιτεῖν, ὁποῖοί τινές εἰσιν, ἐποπτευέται, καὶ εἰ ἔῤῥωται αὐτοῖς τὰ σώματα καὶ δυνατοὶ διαρκεῖν πρὸς πόνον εἰσὶν, εἰ μὲν οἰκέται εἶεν, γνωριζομένων τῶν δεσποτῶν τούτους καὶ ἄκοντας τοῖς κεκτημένοις ἐκπεμπέτω, εἰ δὲ ἐλεύθεροι τύχῃ, τούτους ἐκπεμπέτω εἰς τὰς ἐξ ὧν εἰσιν ἐπαρχίας, εἰ δὲ αὐτόχθονες εἶεν, παραδιδότω θᾶττον αὐτοὺς τοῖς τε τῶν ἔργων τῶν δημοσίων τεχνίταις, εἰς ὑπουργίαν, τοῖς τε προεστῶσιν ἀρτοποιικῶν ἐργαστηρίων, ἢ τοῖς τοὺς κήπους ἐργαζομένοις, ἢ καὶ ἄλλας ἁπλῶς διαφόρους τέχνας καὶ ἐργασίας, πρὸς ἃς ἂν ἐπιτηδείως ἕκαστος ἔχῃ διακείμενον τὸ σῶμα, ἅμα μὲν ἀποτρέφεσθαι, ἅμα δὲ τὸν B ἀργὸν καὶ ἔκλυτον εἰς τὸν ἐνεργὸν καὶ ἀμείνω μεταβάλλειν βίον· εἰ δὲ μή τινες βουληθῶσι προσεδρεύειν ταῖς ἐργασίαις αἷς παρεδόθησαν, τούτους ἀπελαυνέτω τῆς βασιλίδος πόλεως. Φειδόμενοι γὰρ αὐτῶν ταῦτα νομοθετοῦμεν, ὅπως ἂν μὴ τῆς ἀργίας αὐτοὺς εἰς ἀτόπους πράξεις συνωθούσης, ἀνάγκη τῶν νόμων εἰς ποινὰς ἁρπαζόντων τοῖς ἄρχουσι τὰς δίκας ὑποσχεῖν, καὶ παραδίδοσθαι, καίτοι καὶ χωρὶς τούτου τὸ παρορᾷν τὰ τῶν ἀσθενῶν τοὺς ἐῤῥωμένους κατεσθίειν, δυναμένους ἴσως διὰ τῆς ἐργασίας καὶ ἄλλοις ἐπαρκεῖν, πῶς οὐκ ἀπρονόητον;

5. (*L.* I, *c. De valid. mendicant.*) Quæstor si quos in hac urbe nostra invenerit, qui neque quæstum quo se sustentent habeant, neque litis causa hic commorentur, ita ut victus ipsis mendicando quærendus sit, qualescunque fuerint excutiat; et si corpore valido et sufficiente laboribus fuerint, si quidem servi sint scientibus dominis, etiam invitos dominis suis remittat; si autem liberi, in suas quemque regiones remittat; si vero indigenæ fuerint, confestim ipsos tradat publicorum operum artificibus ad operas præstandas, sive pistrini præfecti sint, sive in hortis excolendis laborent, sive cujuscunque denique opificii ad quod corporis eorum constitutio videbitur idonea; idque eo fine, tum ut illic alantur, tum ut inertem et dissolutam vitam, occupata et meliore commutent. Si vero quipiam sint, qui assignatis sibi opificiis nolint applicari, eos ex hac regia urbe expellat. Hæc enim eo fine a nobis sanciuntur, ut ipsorum saluti consulamus: nam cum otium et inertia ad quævis facinora soleat impellere, necesse illis esset legibus ad supplicium trahentibus graviores pœnas sufferre. Sed et alia ratione ferendum non videtur, ut ea quæ infirmis debentur, valentes homines consumant, qui manuum labore etiam aliis fortasse sufficere possint.

ς'. Ὁ κοιαίστωρ τοὺς βεβλαμμένους τὸ σῶμα, ἢ τὰς βεβλαμμένας, ἢ τῇ πολιᾷ βαρεῖς, τούτους ἀνενοχλήτους ἐάτω, ἐπὶ ταύτης τῆς βασιλίδος καὶ φιλανθρώπου, πόλεως παρὰ τῶν εὐσεβεῖν βουλομένων C ἀποτρέφεσθαι, ἕως ἂν βούλωνται· εἰ δ' ἀποδημεῖν αἱροῖντο, ἐρωτάτω αὐτοὺς, τίνος παρεγένοντο χάριν, καὶ πυνθανόμενος τὰ εἰκότα ἐπ' αὐτοῖς πραττέτω, ὥστε μὴ πονοῦντας ἐνταῦθα καθέζεσθαι. Εἰ δέ τινες τῶν εἰρημένων, ἢ τῶν ἐπ' αὐτῆς οἰκούντων τῆς πόλεως, ἢ καὶ τῶν ἔξωθεν παραγενομένων, μέμφοιντό τισιν ὡς παρ' αὐτῶν ἐπί τισι ζημιωθέντας, ἀγαγέτω τοὺς αἰτιαθέντας εἰς ζήτησιν ἀκριβῆ, ὁποίας ἂν εἶεν ἀξίας τε καὶ στρατιᾶς, καὶ ὑφ' οἵαν οὖν τελοῖεν ἀρχὴν, καὶ μάλιστα εἰ περὶ τὰς λεγομένας συνηθείας ἔσχον τὴν αἰτίαν, ἢ τινας ἄλλας ἀρχοντικὰς προφάσεις, ἐν οἷς καὶ τῶν ἡμετέρων νόμων συντετολμημένη καθορᾶται ἡ παράβασις, καὶ τούτοις συλλαμβανέτω μὲν, μετὰ δὲ τοὺς ἀδεκάστους ἐλέγχους, τὰς ἠπειλημένας κατὰ τοὺς ἡμετέρους νό- D μους εἰσπραττέτω ποινὰς οὐδενὸς τῶν προσφόρων αὐτοῖς ἀρχόντων, ἀντιποιεῖσθαι τούτων [ὑπερασπίζειν αὐτῶν] δυναμένου, καὶ τοῖς ἠδικημένοις ἀποκαθιστάτω τὸ ἀδίκημα· εἰ δέ τις τοῖς ἠδικηκόσι καὶ ἄλλη ζημία παρὰ τῶν νόμων ἐπιβέβληται εἰς τὸ δημόσιον ἀρχεῖον ἀποβλέπουσα μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἀδικήματος, εἰς τὴν βασίλειον ἀρχὴν περὶ αὐτῶν ἀναφερέτω, καὶ ἔνθα ἂν αὐτὸν συνίδῃ ἀνατιθέσθω τὸ χρηματικὸν ἐπιτίμιον.

6. Quæstor molestiam non exhibeat iis, qui in corpore mutilati mutilatæve sunt: iisve qui senio graves in hac regia, et humana erga omnes urbe: sed nutriri eos permittat ab iis qui pietatis officiis fungi volunt, donec ipsi voluerint: si vero ex urbe discedere malint, interroget ipsos cujus gratia venerint, eoque cognito faciat in ipsorum persona quod æquum erit, ne in inopia et labore viventes hic morentur. Si vero quispiam ex prædictis vel inquilinis vel aliunde venientibus, accusaverint aliquos, a quibus se injuria affectos dixerint, diligenti quæstioni subjiciet accusatos cujuscunque dignitatis aut militiæ fuerint, et maxime si præter dictas consuetudines aliquid commiserint, aut alia principalia edicta, in quibus etiam legum nostrarum despectus cognoscitur, et leges quidem nostras tueatur, et post incorruptas probationes pœnas, quæ legum nostrarum comminatione continentur, infligat, nemine competentium præsidum audente his contravenire. Et quidem iis qui injuria affecti sunt, restituatur quod eorum interest: si vero reis etiam alia pœna a legibus infligatur quæ ad publicum spectet, post restitutionem criminis ad principale imperium de ipsis referatur, et quanta principi videbitur pecuniaria multa in ipsos constituatur.

ζ'. Ὁ κοιαίστωρ, πάντα ὅσα μέμψιν λαμβάνει παραποιήσεως, ἤτοι τῆς καλουμένης πλαστογραφίας, ἐν οἵῳ δήποτε τάγματι ταῦτα ἀναζητείτω, καὶ τοὺς ἐπὶ τούτοις προσαγγελλομένους κατεχέτω, καὶ ἐλεγχομένους τιμωρείτω. Καὶ γὰρ καὶ τῆς τοιαύτης ἀκροάσεως δίδομεν ἐξουσίαν αὐτῷ.

7. Quæstor omnia crimina, quæ adulterationis aut falsi dicuntur, excutiat, comprehendatque eos, qui talia commisisse deferuntur, et si quidem convicti fuerint, puniat. Damus enim illi etiam hujus audientiæ potestatem.

8. Quæstor et præcipue et perpetuo curam gerat, ut omnia puris manibus faciat, ministrosque habeat, non avaritiæ aut turpis lucri studiosos: oportet enim et ipsum sincere ac libere imperare, et si quid a ministris suis commissum inveniat, id ipsum punire, ut ipsorum exemplo ostendat animi sui firmitatem et moderationem.

9. Quæstori licentiam damus, etiam præsides provinciarum ad nos deferre; ipsumque domi curare quæ opus erunt, ne infirmitatem aut aliud aliquod impedimentum causatus judicio nostro minor sibi ipsi videatur.

10. Quæstori licentiam damus, publicis epistolis uti ad præsides provinciarum, ut qui ab ipso in illorum provincias missi sunt, secure illic degere possint, et si quo legum auxilio indigeant, ne id ipsis denegetur, utque provideant inprimis, ne iterato ipsi molestia exhibeatur; si enim rursus in hac splendida et felici urbe deprehenderit quospiam frustra latitantes, his remissis iterum in proprias regiones et competentem coercitionem imponat, et cum graviori pœna dimissos rursus expellat.

A η'. Ὁ κοιαίστωρ, μέγιστον πάντων καὶ διηνεκὲς ἐχέτω τοῦτο σπούδασμα, τὸ καθαραῖς ταῖς χερσὶν ἅπαντα πράττειν, καὶ τοὺς ὑπουργοῦντας ἔχειν, μὴ ῥυπῶντας, μηδὲ αἰσχροῦ λήμματος ἐλάττους, ἀλλ' αὐτόν τε καθαρῶς καὶ ἐλευθέρως ἄρχειν, καὶ εἴτι τοιοῦτο παρὰ τῶν ὑπηρετουμένων εὕροι, τοῦτο κολάζειν, καὶ ἐξ αὐτῶν πρῶτον δεικνύναι τὴν ἑαυτοῦ στεῤῥότητά τε ὁμοῦ καὶ σωφροσύνην.

θ'. Τῷ κοιαίστωρι δίδομεν παῤῥησίαν, καὶ ἄρχοντας ἐνοχλεῖν καὶ εἰς ἡμᾶς ἀναφέρειν, καὶ οἴκοθεν πράττειν τὰ προσήκοντα, ἵνα μή τε ἀσθένειαν, μήτε ἄλλο τι παντελῶς αἰτιώμενος, τῆς ἡμετέρας ἑαυτῷ κρίσεως ἐλάττων φανείη.

ι'. Τῷ κοιαίστωρι ἄδειαν δίδομεν, δημοσίαις ἐπιστολαῖς χρῆσθαι, πρὸς τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἡγουμέ-
B νους, ὥστε τοὺς ἐκπεμπομένους παρ' αὐτοῦ εἰς τὰς αὐτῶν χώρας, ἀπραγμόνως ἐκεῖσε διάξειν, καὶ εἴ τινος δέονται βοηθείας νομικῆς, μὴ στερεῖσθαι ταύτης, προνοεῖν δὲ μάλιστα ὥστε μηδὲ περὶ τῶν αὐτῶν δὶς ἐνοχλεῖσθαι, καὶ δευτέρων αὐτῷ πραγμάτων παρέχειν ἀφορμάς· εἰ γὰρ πάλιν ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης λάβοι πόλεως ἐμφωλεύοντας μάτην, τοὺς ἀπαλλαγέντας, καὶ ἐπὶ τὴν οἰκείαν χώραν ἀποπεμφθέντας, τούτοις καὶ σωφρονισμὸν ἐπιτιθέτω πρέποντα, καὶ σφοδρότερον αὖθις ἐκπεμπέτω.

TITULUS VI.

De præsidibus in genere.

1. (*L.* I, *ff. De offic. præsid.*) Præsidis nomen generale est, et significat et exercitus ducem, et proconsulem, et omnes provincias regentes, licet senatores sint: proconsulis vero appellatio specialis est.

2. (*L.* III.) Præses in sua tantum provincia imperium habet, nam extra illam privatus est.

3. (*L.* IV.) Præses in provincia sua majus imperium habet omnibus post principem.

4. (*L.* V.) Præses tutorem aut judicem specialem alicui ipse se dare non potest.

5. (*L.* VI, *in prim.*) Præses prohibeat illicitas et violentas exactiones et extortas metu vel sine pretii numeratione venditiones, itemque iniqua lucra et damna: inprimis vero sequatur veritatem; veritas enim rebus per errorem aut metum gestis non vitiatur.

6. (*L. ead.* § 3.) Præses examinet ea quæ a militaribus viris contra alios admissa sunt, et sub specie tributorum illicitas exactiones fieri prohibeat, (§ 5.) neve inopes sub prætextu adventus officiorum vel militum injuriis afficiantur providebit, (§ 4.) et licitas quidem negotiationes promoveat, prohibitas vero exerceri vetet.

7. (*L.* X et XI.) De quibuscunque causis præfecti qui in urbe sunt cognoscunt, de iisdem et præses cognoscit. Pertinent enim omnia ad officium ipsius.

8. (*L.* XIII, *in prim.*) Præses provinciæ suæ quietem procuret conquirendo sacrilegos, plagiarios, fures, receptatoresque eorum, et pro ut quisque deliquerit, in eum animadvertat.

ΤΙΤΛΟΣ ϛ'.

Περὶ ἁπλῶς ἀρχόντων.

α'. Τὸ τοῦ ἄρχοντος ὄνομα, γενικόν ἐστι, καὶ σημαίνει καὶ στρατηγὸν, καὶ ἀνθύπατον, καὶ πάντας
C τοὺς ἐπαρχιῶν διοικητάς· εἰ καὶ συγκλητικοὶ ὦσιν, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀνθυπάτου, εἰδικόν ἐστιν.

β'. Ὁ ἄρχων, κατὰ μόνην τὴν ἰδίαν ἐπαρχίαν τὴν ἐξουσίαν ἔχει, ἔξω γὰρ ταύτης, ἰδιώτης ἐστίν.

γ'. Ὁ ἄρχων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, μείζω ἁπάντων ἐξουσίαν ἔχει μετὰ τὸν βασιλέα.

δ'. Ὁ ἄρχων ἐπίτροπον ἢ δικαστὴν τινι εἰδικὸν ἑαυτὸν οὐ δίδωσιν.

ε'. Ὁ ἄρχων κωλυέτω τὰς ἀθεμίτους καὶ βιαίας εἰσπράξεις, καὶ τὰς κατὰ φόβον ἢ χωρὶς τιμῶν πράσεις, καὶ τὰ ἄδικα κέρδη καὶ ζημιώματα· τὴν ἀλήθειαν δὲ σκοπείτω· τὸ γὰρ ἀληθὲς ἐκ τῶν κατὰ πλάνην ἢ βίαν γενομένων οὐ βλάπτεται.

D ϛ'. Ὁ ἄρχων ἐκδικείτω τὰ παρὰ τῶν στρατευομένων κατά τινων πλημμελούμενα, καὶ κωλυέτω ἐν προσχήματι δημοσίων, εἰσπράξεις ἀθεμίτους γίνεσθαι, ἢ διὰ παρουσίαν ὀφφικίων, ἢ στρατιωτῶν ἀδικεῖσθαι τοὺς πένητας, ἐπιτρεπέτω δὲ τὰς θεμιτὰς ἐμπορείας, καὶ κωλυέτω τὰς ἀπηγορευμένας.

ζ'. Ὁ ἄρχων, ὅσα διαγινώσκουσιν οἱ ἐν τῇ πόλει ἄρχοντες, καὶ αὐτὸς διαγινώσκει. Ἀνήκουσι γὰρ πάντα πρὸς τὸ ὀφφίκιον αὐτοῦ.

η'. Ὁ ἄρχων φροντιζέτω τῆς εἰρήνης, ζητῶν τοὺς ἱεροσύλους καὶ ἀνδραποδιστὰς καὶ κλέπτας καὶ ἀποδοχεῖς, καὶ πρὸς τὸ πλημμέλημα ἐπεξιὼν αὐτούς.

θ'. Ὁ ἄρχων τοὺς μαινομένους ἐν εἱρκτῇ βαλλέτω A [*al.* ἀσφαλιζέσθω], εἰ μὴ διὰ τῶν συγγενῶν φυλαχθῆναι δύνανται ἢ δεσμείτω· εἰ δὲ φονεύσωσι, δεῖ ζητεῖν μή ποτε προσεποιήσαντο μαίνεσθαι, ἢ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναλήψεως καὶ φρονήσεως ἐφόνευσαν καὶ τιμωροῦνται. Δεῖ δὲ καὶ τοὺς φύλακας αὐτῶν ῥᾳθυμοῦντας ἐπεξιέναι· οὐ γὰρ μόνον διὰ τὸ μὴ αὐτοὺς βλαβῆναι φυλάττουσιν; ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μὴ βλάψαι ἄλλους.

9. (*L. ead.* § 1.) Præses furiosos, si non possint per necessarios contineri, carcere continendos curet, aut vinclis eos cohibeat : si vero hominem occiderint, excutiendum erit, utrum simulato furore facinus admiserint, an vero intervallis quibusdam sensu saniore id fecerint, in hoc enim casu supplicio afficiendi erunt. Oportet autem et custodes, si negligentius eos habuerint castigare. Namque non ad hoc solum custodes adhibentur, ne quid furiosi perniciosius ipsi in se moliantur, sed ne aliis quoque noceant.

ι'. Ὁ ἄρχων μὴ ἐξίτω τῆς ἐπαρχίας, εἰ μὴ δι' εὐχήν, καὶ τότε διανυκτερευέτω.

10. (*L.* xxxv.) Præses provinciæ suæ fines ne excedat, nisi voti solvendi causa : dum tamen ne abnoctet.

ια'. Ὁ ἄρχων εὐχερὴς ἔστω τοῖς προσιοῦσιν, καὶ ἀκαταφρόνητος, καὶ μὴ ἐξ ἴσου συναναστρεφέσθω B τοῖς ἀρχομένοις, καὶ μὴ δηλούτω τῇ ὄψει ἐλεῶν ἢ ὀργιζόμενος.

11, (*L.* xviii.) Præses in adeundo quidem facilem se præbeat, sed contemni non patiatur : neque æquali conversatione cum provincialibus utatur, neque vultu misericordiam aut excandescentiam prodat.

ΤΙΤΛΟΣ Ζ'.

Περὶ τοῦ χωρὶς δόσεων γίνεσθαι τοὺς ἄρχοντας, καὶ μηδένα ἐν μηδενὶ διὰ χρημάτων κρίνειν, ἢ τοὺς ὑποπίπτοντας τοῖς ἐγκλήμασι συγχωρεῖν.

TITULUS VII.

Ne præsides donis corrumpi se patiantur, neu quisquam ob judicandum pecuniam accipiat, neu sibi eam dari patiatur a reis.

α'. Οἱ ἄρχοντες τοὺς ἐξ οἵου δήποτε δικαστηρίου, οὐκ ὀφείλουσιν συγχωρεῖν λαμβάνειν καθ' οἷον δήποτε τρόπον, οὐδ' ἐν ὀνόματι συνηθείας δωροδοκεῖσθαι λήμμασι γινώσκοντες· ὡς εἰ τοῦτο ῥᾳθυμήσειαν, πᾶσαν ζημίαν ἐντεῦθεν τοῖς ἡμετέροις ὑποτελέσιν ἐπαγομένην αὐτοὶ καταθήσουσι· δίδαμεν δὲ C αὐτοῖς ἄδειαν, καὶ εἰ εὕροιέν τινας διὰ τὴν τῆς ἀξίας ἢ τῆς ζώνης ὑπεροχὴν τοὺς ὑμετέρους ὑποτελεῖς ἀδικοῦντας, ἐξετάζειν τὰ τούτων ἀδικήματα, καὶ τοὺς ἐν αἰτίαις εὑρισκομένους, ἀφαιρεῖσθαι τῆς ζώνης. Καὶ γὰρ τὴν ἡμετέραν τάξιν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῖς ἄρχουσι παρέχομεν ἔχειν· καὶ ὥσπερ αὐτοὺς παντὸς ἀδίκου κέρδους εἴργομεν, οὕτω καθαρῶς ταῖς ἀρχαῖς κεχρημένους πάσης τιμῆς καὶ αἰδοῦς καὶ σεμνότητος ἀπολαύειν θεσπίζομεν.

1. Præsides non debent permittere. ut ex quocunque judicio judices pecunias capiant, ne si sub consuetudinis quidem prætextu largitionibus se corrumpi passi sint, ut si hoc neglexerint, cognoscant sibi mulctam quæ subditis nostris constituta est deponendam ; inquirant autem in horum crimina, et quos obnoxios culpæ invenerint cingulo spolient : in provinciis enim vicem nostram obtinere præsides volumus ; et ut ipsos ab omni turpi lucro arcemus, sic et illos qui incorrupte in imperiis versantur, omni honore et reverentia afficiendos decernimus.

β'. Τοὺς ἄρχοντας θεσπίζομεν παρόντος τοῦ τῆς πόλεως ἐπάρχου, καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν θείων ἡμῶν εἰσοδίων τοῦ τε ἐνδοξοτάτου κοιαίστωρος τοῦ θείου ἡμῶν παλατίου, τοῦ τε ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν ἀπανταχοῦ θείων ἡμῶν εἰδικῶν· παρόντος δὲ καὶ τοῦ κατὰ καιρὸν μεγαλοπρεπεστάτου χαρτουλαρίου τῶν θείων ἡμῶν κοιτώνων, ἰδιόχειρον μὴ ποιεῖν μηδὲν παντελῶς, μηδέ τινι παρασχεῖν, D μήτε ὑποσχέσθαι δοῦναι, μήτε προστασίαν ἐπαγγείλασθαι, μήτε ἐκ τῆς ἐπαρχίας ὁμολογῆσαι στέλλειν, μήτε τοῖς ἐνδοξοτάτοις ὑπάρχοις, μήτε τοῖς ἄλλοις τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσι, μήτε τοῖς περὶ αὐτοὺς καθεστῶσι, μήτε ἑτέρῳ τινί· ἀλλ' ὥσπερ ἄμισθον λαμβάνει τὴν ἀρχήν, προσλαμβάνει τε παρὰ τοῦ δημοσίου τὰς σιτήσεις (ταύτας γὰρ μόνας λαμβάνειν τοῦτον ἀφίεμεν)· οὕτως αὐτὴν καθαραῖς φυλάξαι χερσὶ Θεῷ τε καὶ ἡμῖν τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς ὑφέξοντα λόγους ὀφείλει. Ἴστωσαν οὖν οἵτινες θαῤῥήσειαν λαβεῖν τι παρ' αὐτῶν εἰς τὰς εἰρημένας ἀρχὰς παριόντων περαιτέρω τῶν προφάσει συνηθειῶν παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ὡρισμένων, ὡς οὐκ ἐν μικροῖς ἡ ποινὴ γενήσεται τούτοις· ἀλλ' οἱ μὲν μέγιστοι ἄρχοντες οἱ λα-

2. Jubemus ut præsides, præsente urbis nostræ præfecto, et gloriosissimo comite divinarum nostrarum largitionum, et gloriosissimo quæstore divini nostri palatii, et gloriosissimo comite divinarum ubicunque sint nostrarum rerum privatarum, præsente etiam in tempore magnificentissimo chartulario divini nostri cubiculi, manu sua subscribant, nihil se cuiquam donaturos neque promissuros, neque patrocinium denuntiaturos, neque sponsuros ut extra provinciam mittant quippiam vel aliis præsidibus , vel iis quos circa se habent, vel cuiquam alii : sed ut imperium gratis acceperunt et gratuitas ex publico frumentationes (has enim solas ipsis accipere permittimus) ita id ipsum puris manibus administrare, et coram Deo, et coram nobis, quibus rationem reddere tenetur, debebunt. Sciant autem omnes quicunque aliquid a dictis provinciarum præsidibus accipere audebunt, ultra consuetudinem receptam et a nobis definitam, non exiguam illis pœnam futuram, sed majores quidem præsides qui ab præsidibus aliquid accipere ausi fuerint, aut id fieri con-

cesserint intra suam jurisdictionem, neque mandatum nostrum reveriti sint, non solum quadruplum eorum quæ acceperunt reddent, sed et indignationem nostram subibunt, et imperium amittendi periculum adibunt : eique quos circum se habent, quique ipsis parent, si quid amplius præter hæc a nobis concessa accipere conentur, et ipsi iisdem pœnis subjacebunt, et præterea quadruplum reddent, excidentque et substantia sua et cingulo spoliabuntur, præter alia supplicia quæ criminibus istis debentur.

A δεῖν τι θαῤῥήσαντες παρὰ τῶν εἰς τὰς εἰρημένας ἀρχὰς παριόντων, ἢ συγχωροῦντες τῇ οἰκείᾳ τάξει τοιοῦτόν τι πράττειν καὶ προσαγγελθὲν οὐ θεραπεύοντες, οὐ μόνοι τετραπλάσιον ἀποδώσουσι πᾶν ὅσον εἰλήφασιν, ἀλλὰ καὶ μεγάλην ἀγανάκτησιν ὑποστήσονται, καὶ τὸν ἐπὶ τῇ ἀρχῇ κίνδυνον εὐλαβηθήσονται· καί γε [f. εἴ γε οἱ] ἀμφ' αὐτοὺς ὄντες, καὶ ἡ πειθομένη τάξις αὐτοῖς πλέον τι τῶν παρ' ἡμῖν συγκεχωρημένων, ἐπιχειρήσαιεν λαβεῖν, αὐτοί τε ὑποκείσονται τοῖς ἐζημιωμένοις, καὶ εἰς τὸ τετραπλάσιον ἀποδώσουσιν· ἐκπεσοῦνται δὲ καὶ οὐσίας [f. ἀξίας] καὶ ζώνης πρὸς τῷ καὶ τιμωρίαις ὑποβάλλεσθαι πρεπούσαις τοῖς πλημμελήμασιν.

3. Præsides qui gratis ad imperia pervenerunt, jubemus primum quidem curare, ut publicæ utilitati diligenter invigilent, et inobedientes quidem et refractarios omni severitate coerceant, nihil a justitia deflectentes, neque in ullo negotio lucrum spectantes, eosque qui probe se gesserint patrio more tractantes.

γ'. Τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἀμίσθως παραλαμβάνοντας τὰς ἀρχὰς, κελεύομεν πρῶτον σπούδασμα ἔχειν, B τοῖς δημοσίοις ἀγρύπνως προσέχειν, καὶ τοὺς μὲν ἀγνωμονοῦντας καὶ ἀμελοῦντας ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, μετὰ πάσης εἰσπράττειν τῆς σφοδρότητος, μηδὲν ὑποκατακλινομένους, μηδὲ ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου κέρδος τι παντάπασιν ἐννοοῦντας, τοῖς δὲ εὐγνώμοσι πατρικῶς προσφέρεσθαι.

4. Jubemus ut præsides subditos nostros ab injuriis et contumeliis omnibus defendant, seque æquos in publicis seditionibus præbeant, coercentes delicta, et innoxios quidem omnino ab injuria defendentes, obnoxios vero culpæ, afficientes pœna legibus tradita. Sicque subditis imperent, quemadmodum parentes liberis suis; ut scilicet innoxios diligant, culpam commeritos coerceant puniantque, omnem justitiam ipsis, et in publicis et in privatis contractibus conservantes : neque ipsi solum id faciant, sed et talem sibi assessorem et consiliarium eligentes, aliosque qui circum ipsos sunt, ut ne videantur ipsi quidem citra culpam esse, per alios autem rapere et furari, quod multo etiam turpius est. Si quis contra hæc fecerit, et bonorum confiscationem, et exsilium patietur : cupimus enim puras esse præsidum manus, ut indemnes subditos conservemus.

δ'. Τοὺς ἄρχοντας κελεύομεν, τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους, φυλάττειν πανταχόθεν ἀνεπηρεάστους, οὐδ' ὁτιοῦν παρ' οὐδενὸς αὐτῶν κομιζομένους, ἴσοι δὲ ἐν ταῖς δημώδεσι στάσεσιν ἔστωσαν ἐπεξιόντες τοῖς ἁμαρτήμασιν, καὶ τοὺς μὲν ἀνευθύνους, πανταχόθεν φυλάττοιντο καθαρούς, τοῖς δὲ ὑπευθύνοις, ἐπιτιθέντες τὴν κατὰ νόμους ποινὴν, καὶ οὕτως ἄρχοντες τῶν ὑπηκόων, ὡσὰν πατέρες υἱῶν ἔστωσαν, C ἀγαπῶντες μὲν αὐτοὺς, ἀνευθύνους ὄντας, ὑπευθύνους δὲ φαινομένους, σωφρονίζοντές τε καὶ τιμωρούμενοι, καὶ πᾶσαν δικαιοσύνην, ἔν τε τοῖς δημοσίοις, ἔν τε τοῖς ἰδίοις συμβολαίοις, αὐτοῖς διατηροῦντες, καὶ οὐχ αὐτοὶ μόνοι τοῦτο πράττοντες, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀεὶ παρεδρεύοντα, τοιοῦτον λαμβάνοντες, καὶ τοὺς περὶ αὐτοὺς ἅπαντας, ὡς μὴ δοκεῖν ἐκείνους δῆθ' ἀνευθύνους εἶναι, δι' ἑτέρων δὲ πλημμελεῖν τε καὶ κλέπτειν, ὅπερ ἔτι μᾶλλον αἰσχρότερόν ἐστιν. Εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα πράξειεν, ἴστω ὅτι καὶ δήμευσιν καὶ ἐξορίαν ὑποστήσεται, καὶ τὴν εἰς τὸ σῶμα βάσανόν τε καὶ τιμωρίαν· καθαρὰς γὰρ ἀπαιτοῦμεν εἶναι τῶν ἀρχόντων τὰς χεῖρας, ἵνα τοὺς ἀρχομένους ἀζημίους φυλάξωμεν.

5. Jubemus provincialibus, hoc est, Dei amantissimo episcopo, aliisque qui in ea regione primas obtinent, si præses regionis quidpiam erga provinciam injuste fecerit, nobis supplicare, factamque supplicationem ad nos transmittere, in qua delicta præsidis contineantur. Nos enim istis cognitis mittemus aliquem qui in ista inquirat, ut in qua regione commisit, ibi et pœnas commissi sui luat, ut alii hoc exemplo commonefacti similia tentare non audeant.

ε'. Κελεύομεν τοῖς ἐπαρχιώταις, τοῦτ' ἔστι, τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ, καὶ τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ πρωτεύουσιν, εἴτε [f. εἴτι] κατὰ τῆς ἐπαρχίας ἄδικον, D ὁ τῆς χώρας ἄρχων διαπράξηται, δεήσεις ποιεῖσθαι, καὶ εἰς ἡμᾶς ἀναπέμπειν, καταλέγοντας τοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχοντος τὰ πλημμελήματα. Ἡμεῖς γὰρ ταῦτα μανθάνοντες στέλλομεν τὸν ταῦτα ἐξετάσοντα ἐφ' ᾧτε αὐτὸν ἔνθα καὶ ἠδίκησεν, ἐκεῖσε καὶ τὰς ποινὰς ὑποσχεῖν τοῦ πλημμελήματος, ὡς μηδὲ ἕτερόν τινα τοιοῦτο πρᾶξαι θαῤῥῆσαι πρὸς τὸ παράδειγμα βλέποντα.

6. Jubemus ut præsides provinciarum omnimodo post depositum imperium quinquaginta dies in provinciis commorentur, ut accusare ipsos volentibus respondeant. (*l.* 1, *e Ut omn. judic. tom. c.*) Quod si vero contigerit quempiam ex ipsis ante completos quinquaginta dies de provincia excedere, jubemus omnes ab ipso damnum passos, convenire

ς'. Κελεύομεν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας, πᾶσι τρόποις μετὰ τὸ ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν πεντήκοντα ἡμέρας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διατρίβειν, καὶ τοῖς ἐνάγειν αὐτοῖς βουλομένοις, ἀποκρίνεσθαι. Εἰ δὲ συμβαίνει τινὰ ἐξ αὐτῶν πρὸ τοῦ πληρῶσαι τὰς πεντήκοντα ἡμέρας, καταλιπεῖν τὴν χώραν, κελεύομεν πάντας τοὺς παρ' αὐτοῦ ζημίας τινὰς ὑπομείναντας,

συνιέναι παρὰ τῷ ὁσιωτάτῳ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπῳ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, καὶ ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων, ἕνα ἕκαστον αὐτῶν ἁπτόμενον τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων, φανεροῦν τὰς ἐπαχθείσας αὐτῷ ζημίας, καὶ ἐκ τῆς ἐκείνου περιουσίας καθ' οὗ τὰ τοιαῦτα συνέστη ὑπομνήματα, πᾶσαν ζημίαν τοῖς βλαβεῖσιν ἀποκαθίστασθαι· εἰ δέ τις τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν μετακληθείη εἰς ἄλλην ἀρχὴν, ἢ χρείαν [*f.* χώραν], κελεύομεν αὐτὸν νόμιμον ἐντολέα προβαλλόμενον τοῖς τὰς ἐναγωγὰς ὑπὲρ ζημιῶν προτιθεῖσιν ἀποκρίνεσθαι, ὅπερ εἰ μὴ πράξοι, θεσπίζομεν ὑπομνήματα παρὰ τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ, καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται, πράττεσθαι, καὶ τοῖς ὑπὲρ τῶν ζημιῶν τῶν ἐπαχθεισῶν αὐτοῖς ὀμόσασι κατὰ τὴν τῶν πεπραγμένων δύναμιν, πᾶσαν ζημίαν ἀποδίδοσθαι, δῆλον ὅτι μηδενὸς χρόνου δυναμένου παραγράφεσθαι, τῶν ἀδικημάτων τὴν εἴσπραξιν ἐφ' ὅσον ὁ ἄρχων τὴν ἀρχὴν διέπειν παρακεχώρηται.

ζʹ. Κελεύομεν πάντας τοὺς ἄρχοντας, τοῦτο μὲν στρατιωτικοὺς, τοῦτο δὲ καὶ πολιτικοὺς δι' ἑαυτῶν ἀναζητεῖν, τοὺς ληστείας ἢ βίας ἢ ἁρπαγὰς πραγμάτων ἢ γυναικῶν ἢ ἄλλα οἷα δήποτε ἀτοπήματα, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πλημμελοῦντας, καὶ τιμωρίας αὐτοῖς νομίμους ἐπάγειν, καὶ μηδὲ ὑπὲρ τούτων τῶν αἰτιῶν κομίζεσθαί τι συνηθειῶν ὀνόματι, ὥστε πανταχόθεν, τῶν ἡμετέρων ὑποτελεῖς ἀβλαβεῖς φυλάττεσθαι· εἰ δέ τις τῶν ἀρχόντων ταῦτα μὴ παραφυλάξῃ, γινωσκέτω μὴ μόνον τῆς καταπιστευθείσης αὐτῷ ἀρχῆς γυμνοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ δέκα χρυσίου λυτρῶν ποινὴν καταβαλεῖν.

ηʹ. Κελεύομεν μηδένα τῶν ἀρχόντων ἐξεῖναι χωρὶς ἀναγκαίας χρείας, ἀποδημίας ποιεῖσθαι, ἢ τὰς λεγομένας γύρας· εἰ δέ τις ἀνάγκη καλέσει τοιοῦτό τι γενέσθαι, δαπανήμασιν οἰκείοις τοῦτο ποιείτωσαν, οἵ τε ἄρχοντες, καὶ οἱ προσήκοντες αὐτοῖς, καὶ ἡ πειθομένη αὐτοῖς τάξις, μήτε δὲ ἀγγαρείαις, ἢ τοῖς καλουμένοις ἐπιδημητικοῖς ἢ ἑτέρᾳ οἵᾳ δήποτε ζημίᾳ, βαρύνειν τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς, μήτε ἐκ συνηθείας ὀνομάζειν ἢ ζητεῖν, ἅσπερ τυχόν τινες τῶν προηγησαμένων, εἰς οἰκεῖον κέρδος, ἀδίκως ἐπενόησαν· τὰ γὰρ κακῶς ἐπινοούμενα, οὐδὲ ἐκ μακρᾶς συνηθείας βοηθεῖσθαι βουλόμεθα.

ΤΙΤΛΟΣ Ηʹ.

Περὶ ἐπισκόπων καὶ χειροτονιῶν καὶ προβολῶν ἐκκλησιαστικῶν παντοίων.

αʹ. Ἐπίσκοπός ἐστιν καὶ ἐπιτηρητὴς καὶ ἐπιμελητὴς πασῶν τῶν ἐκκλησιαζομένων ψυχῶν, τῶν ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ δύναμιν ἔχων τελετικὴν, πρεσβυτέρου καὶ διακόνου, καὶ ἀναγνώστου, καὶ ψάλτου, καὶ μοναχοῦ.

βʹ. Ἴδιον ἐπισκόπου, τοῖς μὲν ταπεινοῖς συγκατέρχεσθαι, καταφρονεῖν δὲ τῶν ἐπαιρομένων, καὶ πρὸς ταπείνωσιν ἔργῳ καὶ λόγῳ τῶν ὑπερηφάνων τὸ φρόνημα καθέλκειν, καὶ προκινδυνεύειν τοῦ ποιμνίου, καὶ τὴν ἐκείνου στενοχωρίαν, οἰκείαν ὀδύνην ποιεῖσθαι.

γʹ. Κελεύομεν εἰ μέλλει ἐπίσκοπος χειροτονεῖσθαι, συνεληλυθέναι τοὺς κληρικοὺς, καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπὶ τρισὶ προσώποις ψηφί-

apud sanctissimum metropoleos ejusdem provinciæ episcopum, et in rei memoriam unumquemque eorum tactis sacris Evangeliis, illata ipsis damna manifestare, et ex ejus potestate apud quem ista fiunt, omne damnum illis qui læsi sunt restitui. Si quis vero præsidum provinciarum in aliam præfecturam aut locum vocetur, jubemus ut per legitimum procuratorem respondeat illis, qui damni dati actionem ipsi intentant; quod nisi fecerit, decernimus ut (quemadmodum supra dictum est) apud sanctissimum episcopum memorialia acta conficiantur, iisque, qui de damno ipsis illato juraverint, ablata restitui, nulla videlicet admissa temporis præscriptione ad criminum animadversionem, eousque scilicet dum præsidi permissum fuerit provinciam suam administrare.

7. Jubemus omnes præsides, tam militares quam togatos, inquirere in latrocinia et rapinas, raptusque mulierum, aut alia quæcumque crimina in provincia commissa, et legitimas noxiis pœnas infligere, neque quidquam ob has causas accipere sub consuetudinis prætextu : ut ubique subditi nostri ab injuriis immunes conserventur. Si quis vero præsidum hæc non servaverit, sciat se non solum provincia sibi credita privatum iri, et decem auri libras pœnæ nomine persoluturum.

8. Jubemus ne cuiquam præsidum liceat sine necessaria causa, egressionem ex provincia facere. Si quæ vero necessitas eum ad hoc faciendum compulerit, propriis sumptibus id faciant, tam ipse, quam necessarii ejus, quique circum ipsum sunt apparitores : sed neque angariis, neque illis quæ pro ingressu dantur, neque aliis ullis sumptibus gravare subditos nostros ei permittimus; neque quæret aut prætendet hac in re consuetudinem, quam forte decessores ejus privati commodi causa excogitarunt : quæ enim male introducta sunt, ne ex longa quidem consuetudine, adjuvari volumus.

TITULUS VIII.

De episcopis, et eorum creatione, et omni ecclesiastica nominatione.

1. Episcopus est animarum omnium quæ ipsi creditæ sunt curator et conservator, habens in episcopatu suo absolutam potentiam in presbyteros, diaconos, anagnostas, psaltas et monachos.

2. Proprium episcopi est, cum humilibus quidem conversari, despicere autem eos qui animo elato sunt, tum etiam verbis factisque arrogantium superbiam ad humilitatem trahere. Quævis pericula pro grege suo subire, et illius angustias propriis doloribus deputare.

3. Jubemus ut si episcopus ordinandus sit, conveniant clerici, et in illa civitate primi, ut super tribus personis decreta faciant, et unusquisque

manu sua subscribat, quod neque pretio, neque pollicitatione, neque amicitia, aut gratia, aut alio quovis affectu inducti sint, sed compertum habeant ipsos rectæ et catholicæ fidei vitæque inculpatæ, et jam tricesimum annum supergressos esse : scireque se quod neque uxorem neque liberos habeant, neque pellicem aut liberos naturales; sed si quis ex ipsis prius uxorem habuit, eam unicam fuisse, eamque nec viduam, neque a viro dimissam, neque sanctis canonibus prohibitos, et ex tribus personis de quibus decretum factum est, optimus ordinetur. Adjiciatur præterea judicio designantis, ut libello ab ipso facto cum propria subscriptione, continente testimonium de recta ejus fide, denuntiet et divinum adventum in sacra communione factum, et precationem in sacro baptismate, reliquasque precationes. Sed et ipse designatus propria manu subscribat, quod neque per se ipsum neque per aliam personam dederit aut promiserit, aut posthac daturus sit, vel illi qui eum designavit, vel illis qui suffragio suo eum juverunt, aut denique omnino cuiquam, pro designatione in ipsum facta.

4. Jubemus episcopos creatos, si quem laicum prædicta electione dignum censuerint, hunc talem una cum aliis tribus clericis aut monachis allegere : ita quidem ut laicus hac ratione in episcopum adlectus non quidem episcopus creetur, sed primum clericis non minus quam trium mensium spatio adnumeretur, et sic sanctos canones sanctasque Ecclesiæ liturgias edoctus episcopus ordinetur : qui enim alios docturus est, non convenit eum post designationem ab aliis discere. Sed si quidem etiam dum laicis connumeraretur, jam sufficienter omnia edoctus fuerit, ad aliorum institutionem, in tali tempus præfinitum non servari, experientia sine periculo docuit.

5. Si is qui designandus est, tanquam non idoneus accusetur, differatur designatio et procedat inquisitio seu præsente seu absente adversario, idque intra tres menses; et si designandus inveniatur obnoxius culpæ, vel ex legibus vel ex canonibus designari prohibeatur, si vero innocens inventus sit, designetur. Quod si contra prædicta designatus fuerit, et ipse, et qui eum designavit, extra Ecclesiam ejiciuntur. Si vero adversarius præsens non ostenderit quæ affirmabat, aut deprehensus fuerit; si quidem clericus est, ex Ecclesia ejicitur, si vero laicus, competenter castigatur.

6. Si quis episcoporum, vel ante, vel post designationem suam, voluerit bona sua vel partem eorum, adjicere Ecclesiæ cujus episcopatum suscipit; non solum non prohibemus, liberumque jubemus esse ab omni accusatione et pœna præsentis legis, sed et ipsum omni laude dignum judicamus : quoniam hæc non est nundinatio, sed oblatio.

A σματα ποιεῖν, καὶ ἕκαστον αὐτῶν χειρογραφεῖν ὁτίονδε διάδοσιν [*f.* οὔτε δὲ διὰ δόσιν], οὔτε ὑπόσχεσιν, ἢ φιλίαν, ἢ χάριν, ἢ ἄλλην οἵαν δήποτε προσπάθειαν, ἀλλ' εἰδότες αὐτοὺς τῆς ὀρθῆς καὶ καθολικῆς πίστεως καὶ σεμνοῦ βίου, καὶ ὑπὲρ τὸ τριακοστὸν ἔτος τούτους εἶναι ἐπελέξαντο, καὶ ὅτι οὐδὲ γαμετὰς οὐδὲ παῖδας ἴσασί τινας ἐξ αὐτῶν ἔχειν, ἢ παλλακὴν ἢ παῖδας φυσικούς, ἀλλ' εἰ καὶ πρότερόν τις ἐξ αὐτῶν γαμετὴν εἶχεν καὶ αὐτὴν μίαν, καὶ οὐδὲ χήραν, οὐδὲ ἀνδρὸς ἀποζευχθεῖσαν, οὐδὲ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἀπηγορευμένους, καὶ ἐκ τῶν τριῶν προσώπων τῶν ψηφιζομένων, ὁ βελτίων χειροτονείσθω, ἐπιλογῇ καὶ τῷ κρίματι τοῦ χειροτονοῦντος, λιβέλλου παρ' αὐτοῦ γινομένου μεθ' ὑπογραφῆς ἰδίας, περιέχοντος περὶ τῆς ὀρθῆς αὐτοῦ πίστεως, ἀπαγγέλλειν B δὲ τοῦτον, καὶ τὴν θείαν προσκομιδὴν, τὴν ἐπὶ τῇ ἁγίᾳ κοινωνίᾳ γινομένην, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι εὐχὴν καὶ τὰς λοιπὰς εὐχὰς, ἰδιόχειρον δὲ ὑπέχειν, καὶ αὐτὸν τὸν χειροτονούμενον, ὡς οὔτε δι' ἑαυτοῦ, οὔτε δι' ἑτέρου προσώπου δέδωκεν ἢ ὑπέσχετο, οὐδὲ μετὰ ταῦτα δώσει, ἢ αὐτῷ τῷ χειροτονοῦντι αὐτὸν, ἢ τοῖς τὰ ψηφίσματα ποιησαμένοις, ἢ ἑτέρῳ τῶν πάντων τινὶ ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν γινομένης χειροτονίας.

δʹ. Κελεύομεν τοὺς ψηφιζομένους, εἴ τινα κοσμικὸν ἄξιον τῆς προειρημένης ἐπιλογῆς εἶναι νομίσωσι, τὸν τοιοῦτον ἅμα ἄλλοις τρισὶ κληρικοῖς ἢ μοναχοῖς ἐπιλέξασθαι, οὕτω μέντοι, ἵνα ὁ κοσμικὸς τούτῳ τῷ τρόπῳ εἰς ἐπίσκοπον ἐπιλεγεὶς, μὴ ἐπίσκοπος χειροτονηθῇ, ἀλλὰ πρῶτον τοῖς κληρικοῖς C οὐκ ἔλαττον τριῶν μηνῶν συναριθμηθῇ· καὶ οὕτω τοὺς ἁγίους κανόνας καὶ τὴν ἱερὰν τῆς Ἐκκλησίας λειτουργίαν διδαχθεὶς, ἐπίσκοπος χειροτονηθῇ. Ὁ γὰρ ἄλλους ὀφείλων διδάσκειν παρ' ἑτέρων μετὰ τὴν χειροτονίαν, διδάσκεσθαι οὐκ ὀφείλει. Εἰ μέντοι γε ἤδη διδακτικός ἐστι καὶ ἐν τῷ λαϊκῷ ἀριθμούμενος τάγματι, καὶ μηδὲν ἐλλείπων ὅσα γε εἰς ἑτέρων ὠφέλειαν καὶ καταρτισμὸν, ἐπ' αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον μὴ παρατηρεῖσθαι χρόνον, ἡ πεῖρα παρέσχεν ἀκίνδυνον.

εʹ. Ἐὰν κατηγορηθῇ ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι ὡς ἀνεπιτήδειος, ἀναβαλλέσθω τέως ἡ χειροτονία καὶ προβαινέτω ἡ ἐξέτασις παρόντος τοῦ ἀντιδίκου ἢ ἀπόντος, ἐντὸς τριῶν μηνῶν, καὶ κωλυέσθω ἡ χειροτονία· καὶ εἰ εὑρεθῇ ὁ χειροτονούμενος ὑπαίτιος D κατὰ νόμους ἢ κατὰ κανόνας, κωλυέσθω· εἰ δ' ἀνεύθυνος εὑρεθῇ, χειροτονείσθω· εἰ δὲ χειροτονηθῇ παρὰ τὰ εἰρημένα, καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονῶν αὐτὸν, τῆς Ἐκκλησίας ἐκβάλλονται. Ἐὰν δὲ ὁ κατήγορος παρὼν, μὴ δείξῃ ἃ διεβεβαιώσατο, ἢ ἀπολειφθῇ, εἰ μὲν κληρικός ἐστι, τῆς Ἐκκλησίας ἐκβάλλεται· εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, δεόντως σωφρονίζεται.

ϛʹ. Εἴ τις τῶν ἐπισκόπων, εἴτε πρὸ τῆς ἰδίας χειροτονίας, εἴτε μετὰ τὴν χειροτονίαν βουληθῇ τὰ ἴδια πράγματα ἢ μέρος ἐξ αὐτῶν προσαγαγεῖν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἧς τὴν ἱεροσύνην λαμβάνει, οὐ μόνον οὐ κωλυόμενον [*f.* κωλύομεν], καὶ πάσης καταδίκης καὶ ποινῆς τοῦ παρόντος νόμου ἐλεύθερον αὐτὸν εἶναι θεσπίζομεν, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἐπαίνου ἄξιον κρίνομεν· ἐπειδὴ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀγορασία, ἀλλὰ προσφορά.

ζ'. Πρεσβύτερος χειροτονείσθω, μὴ ἧττων τριάκοντα χρόνων ἐν παρθενίᾳ μεμαρτυρημένος, ἢ μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ ὢν ἢ γεγονὼς, καὶ ταύτης σεμνοτάτης, καὶ τῶν ἄλλων ἀπηγορευμένων ἔργων ἠλευθερωμένος, καὶ τῇ κανονικῇ ἀδωροδοχήτῳ μαρτυρίᾳ κατησφαλισμένος.

η'. Διάκονος ὀφείλει χειροτονεῖσθαι, μὴ ἧττων τῶν εἰκοσιπέντε χρόνων καὶ αὐτὸς ἐν παρθενείᾳ μεμαρτυρημένος, ἢ μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ ὢν ἢ γεγονὼς, καὶ ταύτης σεμνοτάτης, καὶ τῶν ἄλλων ἀπηγορευμένων ἔργων ἠλευθερωμένος, καὶ τῇ κανονικῇ καὶ ἀδωροδοχήτῳ μαρτυρίᾳ κατησφαλισμένος.

θ'. Ὑποδιάκονος χειροτονείσθω μὴ ἧττων τῶν εἴκοσι χρόνων, κατὰ τὰς προειρημένας διατυπώσεις. Ἀπαγορεύομεν δὲ τοῦ λοιποῦ τὰς ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον χειροτονίας· ἄτοπον γὰρ μετὰ τὴν χειροτονίαν, πρὸς γαμικὰς ἔρχεσθαι συναφείας.

ι'. Ἀναγνώστης χειροτονείσθω, ἀφ' ὅτου οὖν χρόνου δύναται καὶ ἐπίσταται ἀναγινώσκειν.

ια'. Ψάλτης χειροτονείσθω ἀφ' ὅτου οὖν χρόνου καὶ αὐτὸς δύναται ψάλλειν.

ιβ'. Εἰ ἀναγνώστης δευτέραν γαμετὴν ἀγάγηται, ἢ πρώτην μὲν, χήραν δὲ, ἢ διαζευχθεῖσαν ἀνδρὸς, ἢ τοῖς νόμοις, ἢ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἀπηγορευμένην, μηκέτι εἰς ἄλλον ἐκκλησιαστικὸν βαθμὸν προβαινέτω.

ιγ'. Ὥσπερ κληρικὸν οἵου δήποτε βαθμοῦ, ἐπὶ χρήμασι προβάλλεσθαι οὐκ ἀνεχόμεθα, οὕτως οὐδὲ ξενοδόχον, ἢ πτωχοτρόφον, ἢ νοσοκόμον, ἢ ἄλλου οἵου δήποτε εὐαγοῦς οἴκου διοικητὴν, ἢ οἷον δήποτε ἐκκλησιαστικὸν φρόντισμα χειρίζοντα. Εἰ δὲ τοῦτο γένηταί ποτε, καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ὁ λαμβάνων, καὶ ὁ μεσίτης τῆς ἱεροσύνης, ἤτοι τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ οἵας δήποτε διοικήσεως γυμνωθήσεται, τῶν δὲ δόμων [f. δεδομένων] ἐκδικουμένων τῷ εὐαγεῖ τόπῳ, οὗτινος τὸ τοιοῦτο πρόσωπον τὴν χειροτονίαν, ἢ φροντίδα, ἢ διοίκησιν ἔλαβεν. Εἰ δὲ κοσμικὸς ᾖ ὁ λαβὼν, ἢ μεσίτης γενόμενος, τὸ δοθὲν διπλοῦν ἀπαιτηθήσεται, καὶ ἀποκατασταθήσεται τῷ εὐαγεῖ τόπῳ οὗ τὸ τοιοῦτο πρόσωπον τὴν χειροτονίαν ἢ τὴν φροντίδα ἔλαβεν.

ιδ'. Εἴ τις κληρικὸς οἱουδήποτε βαθμοῦ, ἢ διοικητὴς εὐαγοῦς τόπου πρὸ τῆς χειροτονίας πιστευθείσης αὐτῷ οἱασδήποτε διοικήσεως ἢ φροντίδος, ἢ μετὰ ταῦτα βουληθῇ τι τῶν ἰδίων πραγμάτων προσαγαγεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν ᾗ χειροτονεῖται, ἢ τῷ τόπῳ οὗτινος τὴν διοίκησιν ἢ τὴν φροντίδα ἀναδέχεται, οὐ μόνον οὐ κωλύομεν τοῦτο γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιτρέπομεν.

ιε'. Θεσπίζομεν ἐὰν ἐπίσκοπος μεσιτευόντων τινῶν ἐν χρυσίου καταβολῇ χειροτονηθῇ, καὶ τὸν διδόντα καὶ τὸν λαμβάνοντα, καὶ τὸν μεσιτεύοντα τῆς ἱεροσύνης ἢ τῆς τοῦ κλήρου τιμῆς κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἀποκινεῖσθαι, τὸ δὲ ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας δοθὲν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐκείνῃ ἐκδικείσθω ἧς ἠβουλήθη τὴν ἱεροσύνην ὠνήσασθαι· εἰ δὲ κοσμικὸς εἴη ὁ ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας τι λαβὼν, ἢ μέσος τῷ

A 7. (*Novell.* 123, *cap.* 13.) Presbyter eligatur non minor triginta annis, testatæ virginitatis, quoque unius tantum mulieris vir, aut sit aut fuerit, ejusque integerrimæ modestissimæque: sitque immunis a crimine omnis facti prohibiti, integrique et incorrupti pecuniis animi testimonio munitus.

8. Diaconus eligi debet non minor viginti quinque annis, et ipse spectatæ virginitatis, quique unius tantum mulieris, ejusque modestissimæ, vir sit aut fuerit: sitque immunis a culpa omnis prohibiti facti, integri præterea et incorrupti pecuniis animi testimonio munitus.

9. Subdiaconus eligatur non minor viginti annis, secundum prædictas constitutiones; prohibemus vero in reliquum designationes intra hunc terminum
B factas: absurdum enim fuerit post designationem venire ad copulas nuptiales.

10. Lector designetur ab eo tempore, quo novit et potest legere.

11. Psaltes designetur ab eo tempore, quo canere noverit.

12. Quod si lector secundam uxorem duxerit, aut primam quidem, sed aut viduam aut a viro separatam, aut aliquam denique cujus nuptiæ legibus, aut sanctis canonibus prohibitæ sunt, nunquam postea ad alium aliquem ecclesiasticum gradum promoveatur.

13. Quemadmodum clericum cujuscumque gradus sit non permittimus pecunia data designari; sic
C neque xenodochum, aut ptochotrophum, aut nosocomum, aut alicujus denique venerabilis loci præfectum, aut quodcunque ecclesiasticum munus sustinentem. Quod si vero id contigerit, et qui dedit ei qui accepit pecuniam, et mediator sacerdotii, aut quavis alia administratione ipsi concredita privabitur, iis quæ data sunt venerabili loco vindicatis, cujus talis persona, aut designationem, aut curam, aut administrationem accepit. Si vero laicus sit acceptor aut sequester pecuniæ, ejus quod datum erit duplum repetetur; et restituetur venerabili loco, cujus talis persona designationem aut curam accepit.

14. Si quis clericus cujuscunque gradus, sive ad-
D ministrator venerabilis loci, vel ante designationem vel concreditam ipsi qualemcunque administrationem aut curam, vel postea voluerit aliquid ex propriis facultatibus conferre in ecclesiam in qua designatus est, aut locum cujus administrationem aut curam suscepit; non solum non prohibemus id fieri, sed etiam adhortamur.

15. Jubemus ut si episcopus mediantibus aliquibus ad pecuniæ pensionem designatus sit, et is qui dedit, et is qui accepit, et sequester removeantur a sacerdotio, vel a cleri honore, secundum sanctos canones. Quod autem talem ob causam datum est, ecclesiæ illi vendicetur, cujus sacerdotium mercari voluit. Si vero laicus sit, qui talem ob causam aliquid accepit, aut qui mediator in hoc negotio fuit,

pecuniæ datæ in duplum repetitionem esse volumus.

A πράγματι γενόμενος, τὰ δοθέντα πράγματα ἐν διπλῷ ἀπαιτεῖσθαι αὐτὸν κελεύομεν.

TITULUS IX.

De officio episcoporum, presbyterorum, diaconorum, et in genere omnium ecclesiasticorum et monachorum.

1. Deo amantissimos episcopos nulla ratione tutores aut curatores qualiscunque personæ fieri permittimus.

2. Presbyteros, et diaconos, et hypodiaconos solo agnationis jure ad tutelam aut curatelam vocatos liturgiam suscipere permittimus.

3. Episcopum aut œconomum, aut alium clericum cujuscunque gradus, aut monachum, conductorem exactoremve publicorum vectigalium, aut alienarum facultatum et domus curatorem, aut procuratorem in litem, ut sponsorem fieri non permittimus.

4. Amantissimos Deo episcopos, proprias relinquere ecclesias, et in aliorum provincias abire vetamus. Si vero necessitas aliqua id exegerit, non aliter quam cum litteris beatissimi ipsorum patriarchæ aut metropolitæ aut principali mandato id faciant, ita quidem, ut nec illis episcopis, qui sub beatissimo Constantinopolitano episcopo et patriarcha sunt, liceat sine ipsius permissu aut nostro jussu in regiam urbem venire : nam si etiam hoc modo episcopus qualiscunque fuerit, excesserit, non amplius uno anno ecclesiam suam relinquat, episcopos vero qui in regiam urbem (ita ut dictum est) venerint, ex quacunque fuerint diœcesi, ante omnia abire jubemus ad beatissimum Constantinopoleos archiepiscopum et patriarcham, atque ita ad nostram venire serenitatem. Quicumque autem contra constitutionem hanc nostram excesserint, aut supra definitum anni spatium, tempus aliquod extra propriam Ecclesiam fecerint, primum quidem non subministrari sumptus ab œconomis ejus Ecclesiæ ipsis volumus, deinde significari ipsis per litteras sacerdotum quibus parent, ut ad proprias Ecclesias redeant; et ipsi quidem episcopatu removeantur, sententia et judicio proprii archiepiscopi. Alii vero in ipsorum locum ex præsentis legis vi et potestate creentur : eadem hac lege obtinente et in clericos cujuscunque gradus fuerint aut ministerii.

ΤΙΤΛΟΣ Θ'.

Περὶ τῶν ἁρμοζόντων ἐπισκόποις, καὶ πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις, καὶ ἁπλῶς πᾶσιν ἐκκλησιαστικοῖς καὶ μοναχοῖς.

α'. Τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἐκ μηδενὸς νόμου ἐπιτρόπους ἢ κουράτορας οἵου δήποτε προσώπου γίνεσθαι συγχωροῦμεν.

β'. Τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ ὑποδιακόνους τῷ δικαίῳ καὶ μόνῳ τῆς συγγενείας εἰς ἐπιτροπὴν ἢ κουρατορίαν καλουμένους τὴν λειτουργίαν ὑποδέχεσθαι συγχωροῦμεν.

γ'. Ἐπίσκοπον ἢ οἰκονόμον, ἢ ἄλλον κληρικὸν οἵου δήποτε βαθμοῦ ἢ μοναχὸν, ἐκλήπτορα ἢ ἀπαι-B τητὴν δημοσίων συντελειῶν, ἢ μισθωτὴν τελῶν, ἢ ἀλλοτρίων κτήσεων κουράτορα καὶ οἴκου ἢ ἐντολία δίκης, ἢ ἐγγυητὴν γίνεσθαι οὐ συγχωροῦμεν.

δ'. Τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τὰς οἰκείας καταλιμπάνειν ἐκκλησίας, καὶ εἰς ἄλλων ἐπαρχίας παραγίνεσθαι ἀπαγορεύομεν· εἰ δὲ ἀνάγκη τις ἀπαιτεῖ, μὴ ἄλλως ἢ μετὰ γραμμάτων τοῦ μακαριωτάτου αὐτῶν πατριάρχου ἢ μητροπολίτου ἢ κατὰ βασιλικὴν δηλαδὴ κέλευσιν, τοῦτο ποιείτωσαν, οὕτω μέντοι γε, ἵνα μηδὲ ἐκείνοις τοῖς ἐπισκόποις, οἵτινες ὑπὸ τὸν μακαριώτατον ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως καὶ πατριάρχην εἰσὶν, ἐξείη δίχα ἐπιτροπῆς αὐτοῦ ἢ ἡμετέρας κελεύσεως κατὰ τὴν βασιλίδα C πόλιν ἐλθεῖν· εἰ γὰρ καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἐπίσκοπος οἷος δήποτε ἀποδημήσει, μὴ πλέον ἑνὸς ἐνιαυτοῦ τὴν ἰδίαν καταλιμπανέτω Ἐκκλησίαν. Τοὺς δὲ ἐπισκόπους τοὺς κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν, ὡς εἴρηται, παραγενομένους, οἵας δήποτε εἶεν διοικήσεως πρὸ πάντων ἀπιέναι πρὸς τὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως καὶ πατριάρχην, καὶ οὕτως δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἡμετέραν εἰσιέναι γαληνότητα. Τοῖς δὲ παρὰ ταύτην ἡμῶν τὴν διατύπωσιν ἀποδημοῦσιν, ἢ ὑπὲρ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνου ἔξω τῆς ἰδίας Ἐκκλησίας ποιοῦσιν, πρῶτον μὲν μὴ χορηγεῖσθαι παρὰ τῶν οἰκονόμων τῆς ἰδίας Ἐκκλησίας δαπάνας, ἔπειτα δὲ ὑπομιμνήσκεσθαι αὐτοὺς διὰ γραμμάτων τῶν ἱερέων ὑφ' οὓς τελοῦσιν, ὥστε ἐπανελθεῖν εἰς τὰς ἰδίας ἐκκλησίας, ἑαυτοὺς D μὲν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξωθεῖσθαι γνώμῃ καὶ κρίσει καὶ δοκιμασίᾳ τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως· ἑτέρους δὲ ἀντ' αὐτῶν ἀμείνους χειροτονεῖσθαι κατὰ τὴν τοῦ παρόντος νόμου δύναμιν, τούτου αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν κληρικῶν κρατοῦντος οἱουδήποτε βαθμοῦ εἶεν ἢ [*f.* οἱ] ἐν ὑπηρεσίᾳ.

5. Episcopos et presbyteros prohibemus, ne a sancta communione quempiam excludant, non probata causa propter quam ecclesiastici canones illud fieri jubent. Si quis autem contra prædicta, a sacra communione quempiam excludat, ille quidem quoniam injuste a communione exclusus est, solutus excommunicatione a superiore sacerdote, communione dignus habebitur : qui vero eum excommunicare ausus fuit, omnibus modis a secerdote cui subest, excludetur a communione quanto tempore ipsi visum fuerit, ut quæ injuste fecit, juste erga se fieri

ε'. Τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους, ἀπαγορεύομεν, μὴ χωρίζειν τινὰς τῆς ἁγίας κοινωνίας πρὶν ἡ αἰτία δειχθείη δι' ἣν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες τοῦτο γενέσθαι κελεύουσιν. Εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα τῆς ἁγίας κοινωνίας τινὰ χωρίσοι, ἐκεῖνος μὲν ὡς ἄδικος [*f.* ἀδίκως] ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἐχωρίσθη, λυόμενος τοῦ χωρισμοῦ ὑπὸ τοῦ μείζονος ἱερέως τῆς ἁγίας ἀξιούσθω κοινωνίας· ὁ δὲ χωρίσαι τολμήσας, πᾶσι τρόποις ὑπὸ τοῦ μείζονος ἱερέως τῆς ἁγίας ἀξιούσθω κοινωνίας, ἐφ' ὅσον χρόνον ἐκεῖνος συνίδοι ἵνα ὅπερ ἀδίκως ἐποίησεν, δικαίως ὑπομείνῃ. Θεσπίζομεν καὶ

τοὺς κληρικοὺς τοὺς ὑφ' ἑτέρᾳ ἐνορίᾳ τεταγμένους, A μηδαμῶς παρὰ γνώμην τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου εἰς ἑτέραν ἐνορίαν μεταπίπτοντας, ἢ ἐν Ἐκκλησίᾳ καταλέγεσθαι, ἢ χειροτονίαν ἀναδέχεσθαι. Ἐκ γὰρ τοῦ μὴ τὰ τοιαῦτα παραφυλάττεσθαι, πολλῆς ἀταξίας καὶ πλάνης πολλαὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπληρώθησαν. Εἰ δέ τις φωραθείη τὴν παροῦσαν διάταξιν ἀθετῶν, εἰ μὲν τὴν οἰκείαν ἐνορίαν ἀπολιπὼν ἐν ἑτέρᾳ μόνον καταλεγῇ Ἐκκλησίᾳ μηδένα βαθμὸν χειροτονίας προσλαβὼν, ἐπαναστρέφεσθαι τοῦτον εἰς τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον, τῆς ὑπερορίου Ἐκκλησίας ἐν ᾗ καὶ ἀπ' ἀρχῆς κατελέγη ἐλαυνόμενον· εἰ δὲ καὶ χειροτονίαν προσείληφε, τοῦτον ἐπὶ τριετίας τῆς λειτουργίας ἀργοῦντα μένειν, τὸ λοιπὸν ἐπὶ τῇ κρίσει τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου τὴν αὐτοῦ συγγνώμην καταλιμπάνεσθαι. B

ς'. Ὅσα πράγματα ἔσχεν ὁ ἐπίσκοπος πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς, δωρεῖται καὶ ἐκποιεῖται ὡς θέλει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διατίθεται εἰς αὐτά. Ὅσα δὲ ἐκτήσατο μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν, τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ διαφέρει, καὶ οὐδὲ διατίθεται εἰς αὐτὰ, εἰ μὲν ἄρα ἀπὸ γονέων ἢ θείων ἢ ἀδελφῶν αὐτοῦ εἰς αὐτὸν περιῆλθον.

ζ'. Τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ ἀναγνώστας, καὶ ψάλτας οὓς πάντας κληρικοὺς καλοῦμεν, πράγματα οἵῳ δήποτε τρόπῳ εἰς τὴν αὐτῶν δεσποτείαν περιελθόντα, ἔχειν ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν προστάττομεν καθ' ὁμοιότητα τῶν ἰδιοκτήτων πεκουλίων, καὶ δωρεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ ἐπ' αὐτοῖς διατίθεσθαι, κἂν ὑπὸ τὴν τῶν γονέων εἰσὶν ἐξουσίαν, οὕτω μέντοι, ὥστε τοὺς τούτων παῖδας, ἢ τούτων C μὴ ὑπόντων, τοὺς γονεῖς αὐτῶν, τὸ νόμιμον μέρος κομίζεσθαι.

η'. Ὁ μέλλων εἰσιέναι ἐν μοναστηρίῳ, διατιθέσθω τὰ καθ' ἑαυτὸν πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ, ἐπεὶ προσκυροῦται τῷ μοναστηρίῳ πάντα τὰ αὐτοῦ, κἂν μὴ ῥητῶς φήσειεν εἰσάγειν αὐτὰ, καὶ οὐκ ἔτι ἔσται κατ' οὐδένα τρόπον κύριος αὐτῶν.

θ'. Ὁ ἐπὶ παισὶ μονάσας, δύναται καὶ μετὰ τὸ μονάσαι, διελεῖν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τοῖς ἰδίοις παισὶ, φυλάττων ἑαυτῷ ἓν μέρος, ὃ καὶ τῷ μοναστηρίῳ ἁρμόζει· ἐὰν δὲ ἀδιάθετος τελευτήσῃ, τότε οἱ μὲν παῖδες αὐτοῦ λήψονται τὸ ἐξ ἀδιαθέτου, τοῦτ' ἔστι τὸ Φαλκίδιον, καὶ τὸ λοιπὸν δίδοται τῷ μοναστηρίῳ. D

ι'. Ἐὰν μοναχὸς καταλείψῃ τὸ ἴδιον μοναστήριον καὶ εἰς ἄλλο ἔλθῃ, εἴ τινα πράγματα ἐν τῷ καιρῷ καθ' ὃν τὸ μοναστήριον καταλέλοιπεν ἔχειν φανείη, τῷ πρώτῳ τῷ μοναστηρίῳ ἐν ᾧ ἐξαρχῆς εἰσῆλθε, ταῦτα διαφέρειν κελεύομεν.

ια'. Τοῖς εὐλαβεστάτοις πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις, εἰ εὑρεθῆ ἐν [f. εὑρεθεῖεν] ὑπὲρ χρηματικῆς αἰτίας ψευδομαρτυρήσαντες, μὴ μέντοι γε ὅρκῳ τὸ ψεῦδος βεβαιωσάμενοι, τούτους ἀρκέσει ἀντὶ βασάνων, ἐπὶ τρεῖς ἐνιαυτοὺς χωρίζεσθαι τῆς θείας ὑπηρεσίας, καὶ μοναστηρίοις παραδίδοσθαι· εἰ δὲ καὶ τοὺς ψεύδη [f. τῷ ψεύδει] τὸν ὅρκον προσέθεσαν, ὁ κανὼν αὐτοὺς προεξέκοψε τῆς ἱεροσύνης· ἀλλ' οὕτω μὲν χρηματικῆς δίκης προκειμένης. Ὑπὲρ δὲ ἐγκλη-

patiatur. Jubemus etiam, ne clerici sub alio territorio collocati contra voluntatem proprii episcopi aut metropolitæ in aliud territorium venientes, aut in Ecclesiam allegantur, aut suffragia accipiant. Namque propter, hæc non observata multæ Ecclesiæ confusionibus et erroribus impletæ sunt. Si quis vero deprehensus fuerit hanc constitutionem violasse, siquidem proprium territorium relinquens, in aliam tantum Ecclesiam allectus fuerit, nullum adhuc gradum suffragiis adeptus, ad proprium episcopum redire debebit, expulsus et Ecclesia in quam initio allectus fuerat. Si vero et suffragium aliquod accepit, hunc per triennium a liturgia vacare, et in reliquum pro judicio episcooi sui ipsius veniam exspectare jubemus.

6. Quacunque quidem bona episcopus habuit ante episcopatum, ea et donare, et alienare, et de iis disponere, prout velit potest. Quacunque autem acquisivit post episcopatum, ea in Ecclesiam confert, neque disponere potest, siquidem a parentibus aut patris aut fratribus ipsius ad ipsum devoluta sunt.

7. Presbyteros, et diaconos, et lectores, et psaltas, quos omnes clericos vocamus, bono quæ qualicunque modo ad ipsorum dominium pervenerunt, habere ipsos in propria potestate decernimus ad similitudinem privatorum peculiorum, eaque donare secundum leges, et de iis disponere, quamvis in parentum potestate sint, possint: ita quidem ut ipsorum liberi, aut illis non exstantibus, parentes illorum legitimam partem auferant.

8. Monasterium intraturus, de omnibus rebus suis ante introitum disponat, quia monasterio dedicatus omnia sua, tametsi id verbis non expressum fuerit, secum infert, neque amplius ulla ratione exsistit dominus illorum.

9. Monachus factus, qui liberos habet, potest etiam postquam factus est, facultates suas dividere filiis suis, reservans sibi unam partem, quæ et monasterio competit. Si vero intestatus decesserit, tunc quidem liberi ejus ab intestato capient nimirum Falcidiam, et reliquum dabitur monasterio.

10. Si monachus relicto proprio monasterio in aliud se contulerit, si quæ bona illo tempore, quo monasterium reliquerit, habuisse compertus fuerit, ea monasterio, in quo initio fuit tradi jubemus.

11. Religiosissimis presbyterorum et diaconorum, siquidem inventi fuerint in pecuniaria causa falsum testimonium dixisse, mendacium tamen jurejurando non confirmantes, pro pœna sufficiet, in triennium divino ministerio prohiberi, et in monasterium includi: quod si mendacio jurejurandum adjunxerint, canon ipsos sacerdotio privat, idque si proposita causa pecuniaria fuerit, obtinebit. Si vero in criminalibus causis falsum testimonium

8. Quæstor et præcipue et perpetuo curam gerat, ut omnia puris manibus faciat, ministrosque habeat, non avaritiæ aut turpis lucri studiosos: oportet enim et ipsum sincere ac libere imperare, et si quid a ministris suis commissum inveniat, id ipsum punire, ut ipsorum exemplo ostendat animi sui firmitatem et moderationem. A

9. Quæstori licentiam damus, etiam præsides provinciarum ad nos deferre; ipsumque domi curare quæ opus erunt, ne infirmitatem aut aliud aliquod impedimentum causatus judicio nostro minor sibi ipsi videatur.

10. Quæstori licentiam damus, publicis epistolis uti ad præsides provinciarum, ut qui ab ipso in illorum provincias missi sunt, secure illic degere B possint, et si quo legum auxilio indigeant, ne id ipsis denegetur, utque provideant inprimis, ne iterato ipsi molestia exhibeatur; si enim rursus in hac splendida et felici urbe deprehenderit quospiam frustra latitantes, his remissis iterum in proprias regiones et competentem coercitionem imponat, et cum graviori pœna dimissos rursus expellat.

TITULUS VI.

De præsidibus in genere.

1. (*L.* I, *ff. De offic. præsid.*) Præsidis nomen generale est, et significat et exercitus ducem, et proconsulem, et omnes provincias regentes, licet senatores sint: proconsulis vero appellatio specialis est. C

2. (*L.* III.) Præses in sua tantum provincia imperium habet, nam extra illam privatus est.

3. (*L.* IV.) Præses in provincia sua majus imperium habet omnibus post principem.

4. (*L.* V.) Præses tutorem aut judicem specialem alicui ipse se dare non potest.

5. (*L.* VI, *in prim.*) Præses prohibeat illicitas et violentas exactiones et extortas metu vel sine pretii numeratione venditiones, itemque iniqua lucra et damna: inprimis vero sequatur veritatem; veritas enim rebus per errorem aut metum gestis non vitiatur. D

6. (*L. ead.* § 3.) Præses examinet ea quæ a militaribus viris contra alios admissa sunt, et sub specie tributorum illicitas exactiones fieri prohibeat, (§ 5.) neve inopes sub prætextu adventus officiorum vel militum injuriis afficiantur providebit, (§ 4.) et licitas quidem negotiationes promoveat, prohibitas vero exerceri vetet.

7. (*L.* X et XI.) De quibuscunque causis præfecti qui in urbe sunt cognoscunt, de iisdem et præses cognoscit. Pertinent enim omnia ad officium ipsius.

8. (*L.* XIII, *in prim.*) Præses provinciæ suæ quietem procuret conquirendo sacrilegos, plagiarios, fures, receptatoresque eorum, et pro ut quisque deliquerit, in eum animadvertat.

η'. Ὁ κοιαίστωρ, μέγιστον πάντων καὶ διηνεκὲς ἐχέτω τοῦτο σπούδασμα, τὸ καθαραῖς ταῖς χερσὶν ἅπαντα πράττειν, καὶ τοὺς ὑπουργοῦντας ἔχειν, μὴ ῥυπῶντας, μηδὲ αἰσχροῦ λήμματος ἐλάττους, ἀλλ' αὐτόν τε καθαρῶς καὶ ἐλευθέρως ἄρχειν, καὶ εἴτι τοιοῦτο παρὰ τῶν ὑπηρετουμένων εὕροι, τοῦτο κολάζειν, καὶ ἐξ αὐτῶν πρῶτον δεικνύναι τὴν ἑαυτοῦ στεῤῥότητά τε ὁμοῦ καὶ σωφροσύνην.

θ'. Τῷ κοιαίστωρι δίδομεν παῤῥησίαν, καὶ ἄρχοντας ἐνοχλεῖν καὶ εἰς ἡμᾶς ἀναφέρειν, καὶ οἴκοθεν πράττειν τὰ προσήκοντα, ἵνα μή τε ἀσθένειαν, μήτε ἄλλο τι παντελῶς αἰτιώμενος, τῆς ἡμετέρας ἑαυτῷ κρίσεως ἐλάττων φανείη.

ι'. Τῷ κοιαίστωρι ἄδειαν δίδομεν, δημοσίαις ἐπιστολαῖς χρῆσθαι, πρὸς τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἡγουμένους, ὥστε τοὺς ἐκπεμπομένους παρ' αὐτοῦ εἰς τὰς αὐτῶν χώρας, ἀπραγμόνως ἐκεῖσε διάξειν, καὶ εἴ τινος δέονται βοηθείας νομικῆς, μὴ στερεῖσθαι ταύτης, προνοεῖν δὲ μάλιστα ὥστε μηδὲ περὶ τῶν αὐτῶν δὶς ἐνοχλεῖσθαι, καὶ δευτέρων αὐτῷ πραγμάτων παρέχειν ἀφορμάς· εἰ γὰρ πάλιν ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης λάβοι πόλεως ἐμφωλεύοντας μάτην, τοὺς ἀπαλλαγέντας, καὶ ἐπὶ τὴν οἰκείαν χώραν ἀποπεμφθέντας, τούτοις καὶ σωφρονισμὸν ἐπιτιθέτω πρέποντα, καὶ σφοδρότερον αὖθις ἐκπεμπέτω.

ΤΙΤΛΟΣ ϛ'.

Περὶ ἁπλῶς ἀρχόντων.

α'. Τὸ τοῦ ἄρχοντος ὄνομα, γενικόν ἐστι, καὶ σημαίνει καὶ στρατηγὸν, καὶ ἀνθύπατον, καὶ πάντας τοὺς ἐπαρχιῶν διοικητάς· εἰ καὶ συγκλητικοὶ ὦσιν, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀνθυπάτου, εἰδικόν ἐστιν.

β'. Ὁ ἄρχων, κατὰ μόνην τὴν ἰδίαν ἐπαρχίαν τὴν ἐξουσίαν ἔχει, ἔξω γὰρ ταύτης, ἰδιώτης ἐστίν.

γ'. Ὁ ἄρχων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ, μείζω ἁπάντων ἐξουσίαν ἔχει μετὰ τὸν βασιλέα.

δ'. Ὁ ἄρχων ἐπίτροπον ἢ δικαστὴν τινι εἰδικὸν ἑαυτὸν οὐ δίδωσιν.

ε'. Ὁ ἄρχων κωλυέτω τὰς ἀθεμίτους καὶ βιαίας εἰσπράξεις, καὶ τὰς κατὰ φόβον ἢ χωρὶς τιμῶν πράσεις, καὶ τὰ ἄδικα κέρδη καὶ ζημιώματα· τὴν ἀλήθειαν δὲ σκοπείτω· τὸ γὰρ ἀληθὲς ἐκ τῶν κατὰ πλάνην ἢ βίαν γενομένων οὐ βλάπτεται.

ϛ'. Ὁ ἄρχων ἐκδικείτω τὰ παρὰ τῶν στρατευομένων κατά τινων πλημμελούμενα, καὶ κωλυέτω ἐν προσχήματι δημοσίων, εἰσπράξεις ἀθεμίτους γίνεσθαι, ἢ διὰ παρουσίαν ὀφφικίων, ἢ στρατιωτῶν ἀδικεῖσθαι τοὺς πένητας, ἐπιτρεπέτω δὲ τὰς θεμιτὰς ἐμπορείας, καὶ κωλυέτω τὰς ἀπηγορευμένας.

ζ'. Ὁ ἄρχων, ὅσα διαγινώσκουσιν οἱ ἐν τῇ πόλει ἄρχοντες, καὶ αὐτὸς διαγινώσκει. Ἀνήκουσι γὰρ πάντα πρὸς τὸ ὀφφίκιον αὐτοῦ.

η'. Ὁ ἄρχων φροντιζέτω τῆς εἰρήνης, ζητῶν τοὺς ἱεροσύλους καὶ ἀνδραποδιστὰς καὶ κλέπτας καὶ ἀποδοχεῖς, καὶ πρὸς τὸ πλημμέλημα ἐπεξιὼν αὐτούς.

θ'. Ὁ ἄρχων τοὺς μαινομένους ἐν εἱρκτῇ βαλλέτω [al. ἀσφαλιζέσθω], εἰ μὴ διὰ τῶν συγγενῶν φυλαχθῆναι δύνανται ἢ δεσμείτω· εἰ δὲ φονεύσωσι, δεῖ ζητεῖν μή ποτε προσεποιήσαντο μαίνεσθαι, ἢ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναλήψεως καὶ φρονήσεως ἐφόνευσαν καὶ τιμωροῦνται. Δεῖ δὲ καὶ τοὺς φύλακας αὐτῶν ῥᾳθυμοῦντας ἐπεξιέναι· οὐ γὰρ μόνον διὰ τὸ μὴ αὐτοὺς βλαβῆναι φυλάττουσιν· ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μὴ βλάψαι ἄλλους.

A 9. (*L. eod.* § 1.) Præses furiosos, si non possint per necessarios contineri, carcere continendos curet, aut vinclis eos cohibeat : si vero hominem occiderint, excutiendum erit, utrum simulato furore facinus admiserint, an vero intervallis quibusdam sensu saniore id fecerint, in hoc enim casu supplicio afficiendi erunt. Oportet autem et custodes, si negligentius eos habuerint castigare. Namque non ad hoc solum custodes adhibentur, ne quid furiosi perniciosius ipsi in se moliantur, sed ne aliis quoque noceant.

ι'. Ὁ ἄρχων μὴ ἐξίτω τῆς ἐπαρχίας, εἰ μὴ δι' εὐχήν, καὶ τότε διανυκτερευέτω.

10. (*L.* xxxv.) Præses provinciæ suæ fines ne exceda:, nisi voti solvendi causa : dum tamen ne abnoctet.

ια'. Ὁ ἄρχων εὐχερὴς ἔστω τοῖς προσιοῦσιν, καὶ ἀκαταφρόνητος, καὶ μὴ ἐξ ἴσου συναναστρεφέσθω τοῖς ἀρχομένοις, καὶ μὴ δηλούτω τῇ ὄψει ἐλεῶν ἢ ὀργιζόμενος.

11, (*L.* XVIII.) Præses in adeundo quidem facilem B se præbeat, sed contemni non patiatur : neque æquali conversatione cum provincialibus utatur, neque vultu misericordiam ant excandescentiam prodat.

ΤΙΤΛΟΣ Ζ'.

Περὶ τοῦ χωρὶς δόσεων γίνεσθαι τοὺς ἄρχοντας, καὶ μηδένα ἐν μηδενὶ διὰ χρημάτων κρίνειν, ἢ τοὺς ὑποπίπτοντας τοῖς ἐγκλήμασι συγχωρεῖν.

TITULUS VII.

Ne præsides donis corrumpi se patiantur, neu quisquam ob judicandum pecuniam accipiat, neu sibi eam dari patiatur a reis.

α'. Οἱ ἄρχοντες τοὺς ἐξ οἵου δήποτε δικαστηρίου, οὐκ ὀφείλουσιν συγχωρεῖν λαμβάνειν καθ' οἷον δήποτε τρόπον, οὐδ' ἐν ὀνόματι συνηθείας δωροδοκεῖσθαι λήμμασι γινώσκοντες· ὡς εἰ τοῦτο ῥᾳθυμήσειαν, πᾶσαν ζημίαν ἐντεῦθεν τοῖς ἡμετέροις ὑποτελέσιν ἐπαγομένην αὐτοὶ καταθήσουσι· διδόαμεν δὲ αὐτοῖς ἄδειαν, καὶ εἰ εὕροιέν τινας διὰ τὴν τῆς ἀξίας ἢ τῆς ζώνης ὑπεροχὴν τοὺς ὑμετέρους ὑποτελεῖς ἀδικοῦντας, ἐξετάζειν τὰ τούτων ἀδικήματα, καὶ τοὺς ἐν αἰτίαις εὑρισκομένους, ἀφαιρεῖσθαι τῆς ζώνης. Καὶ γὰρ τὴν ἡμετέραν τάξιν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τοῖς ἄρχουσι παρέχομεν ἔχειν· καὶ ὥσπερ αὐτοὺς παντὸς ἀδίκου κέρδους εἴργομεν, οὕτω καθαρῶς ταῖς ἀρχαῖς κεχρημένους πάσης τιμῆς καὶ αἰδοῦς καὶ σεμνότητος ἀπολαύειν θεσπίζομεν.

1. Præsides non debent permittere. ut ex quocunque judicio judices pecunias capiant, ne si sub consuetudinis quidem prætextu largitionibus se corrumpi passi sint, ut si hoc neglexerint, cognoscant sibi mulctam quæ subditis nostris constituta est deponendam ; inquirant autem in horum crimina, et C quos obnoxios culpæ invenerint cingulo spolient : in provinciis enim vicem nostram obtinere præsides volumus ; et ut ipsos ab omni turpi lucro arcemus, sic et illos qui incorrupte in imperiis versantur, omni honore et reverentia afficiendos decernimus.

β'. Τοὺς ἄρχοντας θεσπίζομεν παρόντος τοῦ τῆς πόλεως ἐπάρχου, καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν θείων ἡμῶν εἰσοδίων τοῦ τε ἐνδοξοτάτου κοιαίστωρος τοῦ θείου ἡμῶν παλατίου, τοῦ τε ἐνδοξοτάτου κόμητος τῶν ἁπανταχοῦ θείων ἡμῶν εἰδικῶν· παρόντος δὲ καὶ τοῦ κατὰ καιρὸν μεγαλοπρεπεστάτου χαρτουλαρίου τῶν θείων ἡμῶν κοιτώνων, ἰδιόχειρον μὴ ποιεῖν μηδὲν παντελῶς, μηδέ τινι παρασχεῖν, μήτε ὑποσχέσθαι δοῦναι, μήτε προστασίαν ἐπαγγείλασθαι, μήτε ἐκ τῆς ἐπαρχίας ὁμολογῆσαι στέλλειν, μήτε τοῖς ἐνδοξοτάτοις ὑπάρχοις, μήτε τοῖς ἄλλοις τοῖς τὰς ἀρχὰς ἔχουσι, μήτε τοῖς περὶ αὐτοὺς καθεστῶσι, μήτε ἑτέρῳ τινί· ἀλλ' ὥσπερ ἄμισθον λαμβάνει τὴν ἀρχήν, προσλαμβάνει τε παρὰ τοῦ δημοσίου τὰς σιτήσεις (ταύτας γὰρ μόνας λαμβάνειν τοῦτον ἀφίεμεν)· οὕτως αὐτὴν καθαραῖς φυλάξαι χερσὶ Θεῷ τε καὶ ἡμῖν τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς ὑφέξοντα λόγους ὀφείλει. Ἴστωσαν οὖν οἵτινες θαῤῥήσειαν λαβεῖν τι παρ' αὐτῶν εἰς τὰς εἰρημένας ἀρχὰς παριόντων περαιτέρω τῶν προφάσει συνηθειῶν παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ὡρισμένων, ὡς οὐκ ἐν μικροῖς ἡ ποινὴ γενήσεται τούτοις· ἀλλ' οἱ μὲν μέγιστοι ἄρχοντες οἱ λα-

2. Jubemus ut præsides, præsente urbis nostræ præfecto, et gloriosissimo comite divinarum nostrarum largitionum, et gloriosissimo quæstore divini nostri palatii, et gloriosissimo comite divinarum ubicunque sint nostrarum rerum privatarum, præsente etiam in tempore magnificentissimo chartulario divini nostri cubiculi, manu sua subscri- D bant, nihil se cuiquam donaturos neque promissuros, neque patrocinium denuntiaturos, neque sponsuros ut extra provinciam mittant quippiam vel aliis præsidibus, vel iis quos circa se habent, vel cuiquam alii : sed ut imperium gratis acceperunt et gratuitas ex publico frumentationes (has enim solas ipsis accipere permittimus) ita id ipsum puris manibus administrare, et coram Deo, et coram nobis, quibus rationem reddere tenetur, debebunt. Sciant autem omnes quicunque aliquid a dictis provinciarum præsidibus accipere audebunt, ultra consuetudinem receptam et a nobis definitam, non exiguam illis pœnam futuram, sed majores quidem præsides qui ab præsidibus aliquid accipere ausi fuerint, aut id fieri con-

cesserint intra suam jurisdictionem, neque mandatum nostrum reveriti sint, non solum quadruplum eorum quæ acceperunt reddent, sed et indignationem nostram subibunt, et imperium amittendi periculum adibunt: eique quos circum se habent, quique ipsis parent, si quid amplius præter hæc a nobis concessa accipere conentur, et ipsi iisdem pœnis subjacebunt, et præterea quadruplum reddent, excidentque et substantia sua et cingulo spoliabuntur, præter alia supplicia quæ criminibus istis debentur.

A δεῖν τι θαῤῥήσαντες παρὰ τῶν εἰς τὰς εἰρημένας ἀρχὰς παριόντων, ἢ συγχωροῦντες τῇ οἰκείᾳ τάξει τοιοῦτόν τι πράττειν καὶ προσαγγελθὲν οὐ θεραπεύοντες, οὐ μόνοι τετραπλάσιον ἀποδώσουσι πᾶν ὅσον εἰλήφασιν, ἀλλὰ καὶ μεγάλην ἀγανάκτησιν ὑποστήσονται, καὶ τὸν ἐπὶ τῇ ἀρχῇ κίνδυνον εὐλαβηθήσονται· καί γε [f. εἴ γε οἱ] ἀμφ' αὐτοὺς ὄντες, καὶ ἡ πειθομένη τάξις αὐτοῖς πλέον τι τῶν παρ' ἡμῖν συγκεχωρημένων, ἐπιχειρήσαιεν λαβεῖν, αὐτοί τε ὑποκείσονται τοῖς ἐζημιωμένοις, καὶ εἰς τὸ τετραπλάσιον ἀποδώσουσιν· ἐκπεσοῦνται δὲ καὶ οὐσίας [f. ἀξίας] καὶ ζώνης πρὸς τῷ καὶ τιμωρίαις ὑποβάλλεσθαι πρεπούσαις τοῖς πλημμελήμασιν.

3. Præsides qui gratis ad imperia pervenerunt, jubemus primum quidem curare, ut publicæ utilitati diligenter invigilent, et inobedientes quidem et refractarios omni severitate coerceant, nihil a justitia deflectentes, neque in ullo negotio lucrum spectantes, eosque qui probe se gesserint patrio more tractantes.

γ'. Τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἀμίσθως παραλαμβάνοντας τὰς ἀρχὰς, κελεύομεν πρῶτον σπούδασμα ἔχειν, B τοῖς δημοσίοις ἀγρύπνως προσέχειν, καὶ τοὺς μὲν ἀγνωμονοῦντας καὶ ἀμελοῦντας ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, μετὰ πάσης εἰσπράττειν τῆς σφοδρότητος, μηδὲν ὑποκατακλινομένους, μηδὲ ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου κέρδος τι παντάπασιν ἐννοοῦντας, τοῖς δὲ εὐγνώμοσι πατρικῶς προσφερεσθαι.

4. Jubemus ut præsides subditos nostros ab injuriis et contumeliis omnibus defendant, seque æquos in publicis seditionibus præbeant, coercentes delicta, et innoxios quidem omnino ab injuria defendentes, obnoxios vero culpæ, afficientes pœna legibus tradita. Sicque subditis imperent, quemadmodum parentes liberis suis; ut scilicet innoxios diligant, culpam commeritos coerceant puniantque, omnem justitiam ipsis, et in publicis et in privatis contractibus conservantes: neque ipsi solum id faciant, sed et talem sibi assessorem et consiliarium eligentes, aliosque qui circum ipsos sunt, ut ne videantur ipsi quidem citra culpam esse, per alios autem rapere et furari, quod multo etiam turpius est. Si quis contra hæc fecerit, et bonorum confiscationem, et exsilium patietur: cupimus enim puras esse præsidum manus, ut indemnes subditos conservemus.

δ'. Τοὺς ἄρχοντας κελεύομεν, τοὺς ἡμετέρους ὑπηκόους, φυλάττειν πανταχόθεν ἀνεπηρεάστους, οὐδ' ὁτιοῦν παρ' οὐδενὸς αὐτῶν κομιζομένους, ἴσοι δὲ ἐν ταῖς δημώδεσι στάσεσιν ἔστωσαν ἐπεξιόντες τοῖς ἁμαρτήμασιν, καὶ τοὺς μὲν ἀνευθύνους, πανταχόθεν φυλάττοιντο καθαρούς, τοῖς δὲ ὑπευθύνοις, ἐπιτιθέντες τὴν κατὰ νόμους ποινὴν, καὶ οὕτως ἄρχοντες τῶν ὑπηκόων, ὡσὰν πατέρες υἱῶν ἔστωσαν, C ἀγαπῶντες μὲν αὐτοὺς, ἀνευθύνους ὄντας, ὑπευθύνους δὲ φαινομένους, σωφρονίζοντές τε καὶ τιμωρούμενοι, καὶ πᾶσαν δικαιοσύνην, ἔν τε τοῖς δημοσίοις, ἔν τε τοῖς ἰδίοις συμβολαίοις, αὐτοῖς διατηροῦντες, καὶ οὐχ αὐτοὶ μόνοι τοῦτο πράττοντες, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀεὶ παρεδρεύοντα, τοιοῦτον λαμβάνοντες, καὶ τοὺς περὶ αὐτοὺς ἅπαντας, ὡς μὴ δοκεῖν ἐκείνους δῆθ' ἀνευθύνους εἶναι, δι' ἑτέρων δὲ πλημμελεῖν τε καὶ κλέπτειν, ὅπερ ἔτι μᾶλλον αἰσχρότερόν ἐστιν. Εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα πράξειεν, ἴστω ὅτι καὶ δήμευσιν καὶ ἐξορίαν ὑποστήσεται, καὶ τὴν εἰς τὸ σῶμα βάσανόν τε καὶ τιμωρίαν· καθαρὰς γὰρ ἀπαιτοῦμεν εἶναι τῶν ἀρχόντων τὰς χεῖρας, ἵνα τοὺς ἀρχομένους ἀζημίους φυλάξωμεν.

5. Jubemus provincialibus, hoc est, Dei amantissimo episcopo, aliisque qui in ea regione primas obtinent, si præses regionis quidpiam erga provinciam injuste fecerit, nobis supplicare, factamque supplicationem ad nos transmittere, in qua delicta præsidis contineantur. Nos enim istis cognitis mittemus aliquem qui in ista inquirat, ut in qua regione commisit, ibi et pœnas commissi sui luat, ut alii hoc exemplo commonefacti similia tentare non audeant.

ε'. Κελεύομεν τοῖς ἐπαρχιώταις, τοῦτ' ἔστι, τῷ θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ, καὶ τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ πρωτεύουσιν, εἴτε [f. εἴτι] κατὰ τῆς ἐπαρχίας ἄδικον, D ὁ τῆς χώρας ἄρχων διαπράξηται, δεήσεις ποιεῖσθαι, καὶ εἰς ἡμᾶς ἀναπέμπειν, καταλέγοντας τοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχοντος τὰ πλημμελήματα. Ἡμεῖς γὰρ ταῦτα μανθάνοντες στελοῦμεν τὸν ταῦτα ἐξετάσοντα ἐφ' ᾧτε αὐτὸν ἔνθα καὶ ἠδίκησεν, ἐκεῖσε καὶ τὰς ποινὰς ὑποσχεῖν τοῦ πλημμελήματος, ὡς μηδὲ ἕτερόν τινα τοιοῦτο πρᾶξαι θαῤῥῆσαι πρὸς τὸ παράδειγμα βλέποντα.

6. Jubemus ut præsides provinciarum omnimodo post depositum imperium quinquaginta dies in provinciis commorentur, ut accusare ipsos volentibus respondeant. (*l.* 1, *e Ut omn. judic. tom. c.*) Quod si vero contigerit quempiam ex ipsis ante completos quinquaginta dies de provincia excedere, jubemus omnes ab ipso damnum passos, convenire

ς'. Κελεύομεν τοὺς τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντας, πᾶσι τρόποις μετὰ τὸ ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν πεντήκοντα ἡμέρας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διατρίβειν, καὶ τοῖς ἐνάγειν αὐτοῖς βουλομένοις, ἀποκρίνεσθαι. Εἰ δὲ συμβαίνει τινὰ ἐξ αὐτῶν πρὸ τοῦ πληρῶσαι τὰς πεντήκοντα ἡμέρας, καταλιπεῖν τὴν χώραν, κελεύομεν πάντας τοὺς παρ' αὐτοῦ ζημίας τινὰς ὑπομείναντας,

συνιέναι παρὰ τῷ ὁσιωτάτῳ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπῳ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, καὶ ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων, ἕνα ἕκαστον αὐτῶν ἁπτόμενον τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων, φανεροῦν τὰς ἐπαχθείσας αὐτῷ ζημίας, καὶ ἐκ τῆς ἐκείνου περιουσίας καθ' οὗ τὰ τοιαῦτα συνέστη ὑπομνήματα, πᾶσαν ζημίαν τοῖς βλαβεῖσιν ἀποκαθίστασθαι· εἰ δέ τις τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν μετακληθείη εἰς ἄλλην ἀρχὴν, ἢ χρείαν [f. χώραν], κελεύομεν αὐτὸν νόμιμον ἐντολέα προβαλλόμενον τοῖς τὰς ἐναγωγὰς ὑπὲρ ζημιῶν προτιθεῖσιν ἀποκρίνεσθαι, ὅπερ εἰ μὴ πράξοι, θεσπίζομεν ὑπομνήματα παρὰ τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ, καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται, πράττεσθαι, καὶ τοῖς ὑπὲρ τῶν ζημιῶν τῶν ἐπαχθεισῶν αὐτοῖς ὀμόσασι κατὰ τὴν τῶν πεπραγμένων δύναμιν, πᾶσαν ζημίαν ἀποδίδοσθαι, δῆλον ὅτι μηδενὸς χρόνου δυναμένου παραγράφεσθαι, τῶν ἀδικημάτων τὴν εἴσπραξιν ἐφ' ὅσον ὁ ἄρχων τὴν ἀρχὴν διέπειν παρακεχώρηται.

A apud sanctissimum metropoleos ejusdem provinciæ episcopum, et in rei memoriam unumquemque eorum tactis sacris Evangeliis, illata ipsis damna manifestare, et ex ejus potestate apud quem ista fiunt, omne damnum illis qui læsi sunt restitui. Si quis vero præsidum provinciarum in aliam præfecturam aut locum vocetur, jubemus ut per legitimum procuratorem respondeat illis, qui damni dati actionem ipsi intentant; quod nisi fecerit, decernimus ut (quemadmodum supra dictum est) apud sanctissimum episcopum memorialia acta conficiantur, iisque, qui de damno ipsis illato juraverint, ablata restitui, nulla videlicet admissa temporis præscriptione ad criminum animadversionem, eousque scilicet dum præsidi permissum fuerit provinciam
B suam administrare.

ζ'. Κελεύομεν πάντας τοὺς ἄρχοντας, τοῦτο μὲν στρατιωτικοὺς, τοῦτο δὲ καὶ πολιτικοὺς δι' ἑαυτῶν ἀναζητεῖν, τοὺς λῃστείας ἢ βίας ἢ ἁρπαγὰς πραγμάτων ἢ γυναικῶν ἢ ἄλλα οἷα δήποτε ἀτοπήματα, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πλημμελοῦντας, καὶ τιμωρίας αὐτοῖς νομίμους ἐπάγειν, καὶ μηδὲ ὑπὲρ τούτων τῶν αἰτιῶν κομίζεσθαί τι συνηθειῶν ὀνόματι, ὥστε πανταχόθεν, τῶν ἡμετέρων ὑποτελεῖς ἀβλαβεῖς φυλάττεσθαι· εἰ δέ τις τῶν ἀρχόντων ταῦτα μὴ παραφυλάξῃ, γινωσκέτω μὴ μόνον τῆς καταπιστευθείσης αὐτῷ ἀρχῆς γυμνοῦσθαι, ἀλλὰ καὶ δέκα χρυσίου λυτρῶν ποινὴν καταβαλεῖν.

7. Jubemus omnes præsides, tam militares quam togatos, inquirere in latrocinia et rapinas, raptusque mulierum, aut alia quæcumque crimina in provincia commissa, et legitimas noxiis pœnas infligere, neque quidquam ob has causas accipere sub consuetudinis prætextu : ut ubique subditi nostri ab injuriis immunes conserventur. Si quis vero præsidum hæc non servaverit, sciat se non solum provincia sibi credita privatum iri, et decem auri libras pœnæ nomine persoluturum.

η'. Κελεύομεν μηδένα τῶν ἀρχόντων ἐξεῖναι χωρὶς ἀναγκαίας χρείας, ἀποδημίας ποιεῖσθαι, ἢ τὰς λεγομένας γύρας· εἰ δέ τις ἀνάγκη καλέσει τοιοῦτό τι γενέσθαι, δαπανήμασιν οἰκείοις τοῦτο ποιείτωσαν, οἵ τε ἄρχοντες, καὶ οἱ προσήκοντες αὐτοῖς, καὶ ἡ πειθομένη αὐτοῖς τάξις, μήτε δὲ ἀγγαρείαις, ἢ τοῖς καλουμένοις ἐπιδημητικοῖς ἢ ἑτέρᾳ οἵᾳ δήποτε ζημίᾳ, βαρύνειν τοὺς ἡμετέρους ὑποτελεῖς, μήτε ἐκ συνηθείας ὀνομάζειν ἢ ζητεῖν, ἅσπερ τυχόν τινες τῶν προηγησαμένων, εἰς οἰκεῖον κέρδος, ἀδίκως ἐπενόησαν· τὰ γὰρ κακῶς ἐπινοούμενα, οὐδὲ ἐκ μακρᾶς συνηθείας βοηθεῖσθαι βουλόμεθα.

C 8. Jubemus ne cuiquam præsidum liceat sine necessaria causa, egressionem ex provincia facere. Si quæ vero necessitas eum ad hoc faciendum compulerit, propriis sumptibus id faciant, tam ipse, quam necessarii ejus, quique circum ipsum sunt apparitores : sed neque angariis, neque illis quæ pro ingressu dantur, neque aliis ullis sumptibus gravare subditos nostros ei permittimus; neque quæret aut prætendet hac in re consuetudinem, quam forte decessores ejus privati commodi causa excogitarunt : quæ enim male introducta sunt, ne ex longa quidem consuetudine, adjuvari volumus.

ΤΙΤΛΟΣ Η'.

Περὶ ἐπισκόπων καὶ χειροτονιῶν καὶ προβολῶν ἐκκλησιαστικῶν παντοίων.

α'. Ἐπίσκοπός ἐστιν καὶ ἐπιτηρητὴς καὶ ἐπιμελητὴς πασῶν τῶν ἐκκλησιαζομένων ψυχῶν, τῶν ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ δύναμιν ἔχων τελετικὴν, πρεσβυτέρου καὶ διακόνου, καὶ ἀναγνώστου, καὶ ψάλτου, καὶ μοναχοῦ.

TITULUS VIII.

D *De episcopis, et eorum creatione, et omni ecclesiastica nominatione.*

1. Episcopus est animarum omnium quæ ipsi creditæ sunt curator et conservator, habens in episcopatu suo absolutam potentiam in presbyteros, diaconos, anagnostas, psaltas et monachos.

β'. Ἴδιον ἐπισκόπου, τοῖς μὲν ταπεινοῖς συγκατέρχεσθαι, καταφρονεῖν δὲ τῶν ἐπαιρομένων, καὶ πρὸς ταπείνωσιν ἔργῳ καὶ λόγῳ τῶν ὑπερηφάνων τὸ φρόνημα καθέλκειν, καὶ προκινδυνεύειν τοῦ ποιμνίου, καὶ τὴν ἐκείνου στενοχωρίαν, οἰκείαν ὀδύνην ποιεῖσθαι.

2. Proprium episcopi est, cum humilibus quidem conversari, despicere autem eos qui animo elato sunt, tum etiam verbis factisque arrogantium superbiam ad humilitatem trahere. Quævis pericula pro grege suo subire, et illius angustias propriis doloribus deputare.

γ'. Κελεύομεν εἰ μέλλει ἐπίσκοπος χειροτονεῖσθαι, συνεληλυθέναι τοὺς κληρικοὺς, καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπὶ τρισὶ προσώποις ψηφί-

3. Jubemus ut si episcopus ordinandus sit, conveniant clerici, et in illa civitate primi, ut super tribus personis decreta faciant, et unusquisque

manu sua subscribat, quod neque pretio, neque pollicitatione, neque amicitia, aut gratia, aut alio quovis affectu inducti sint, sed compertum habeant ipsos rectæ et catholicæ fidei vitæque inculpatæ, et jam tricesimum annum supergressos esse : scireque se quod neque uxorem neque liberos habeant, neque pellicem aut liberos naturales; sed si quis ex ipsis prius uxorem habuit, eam unicam fuisse, eamque nec viduam, neque a viro dimissam, neque sanctis canonibus prohibitos, et ex tribus personis de quibus decretum factum est, optimus ordinetur. Adjiciatur præterea judicio designantis, ut libello ab ipso facto cum propria subscriptione, continente testimonium de recta ejus fide, denuntiet et divinum adventum in sacra communione factum, et precationem in sacro baptismate, reliquasque precationes. Sed et ipse designatus propria manu subscribat, quod neque per se ipsum neque per aliam personam dederit aut promiserit, aut posthac daturus sit, vel illi qui eum designavit, vel illis qui suffragio suo eum juverunt, aut denique omnino cuiquam, pro designatione in ipsum facta.

4. Jubemus episcopos creatos, si quem laicum prædicta electione dignum censuerint, hunc talem una cum aliis tribus clericis aut monachis allegere : ita quidem ut laicus hac ratione in episcopum adlectus non quidem episcopus creetur, sed primum clericis non minus quam trium mensium spatio adnumeretur, et sic sanctos canones sanctasque Ecclesiæ liturgias edoctus episcopus ordinetur : qui enim alios docturus est, non convenit eum post designationem ab aliis discere. Sed si quidem etiam dum laicis connumeraretur, jam sufficienter omnia edoctus fuerit, ad aliorum institutionem, in tali tempus præfinitum non servari, experientia sine periculo docuit.

5. Si is qui designandus est, tanquam non idoneus accusetur, differatur designatio et procedat inquisitio seu præsente seu absente adversario, idque intra tres menses; et si designandus inveniatur obnoxius culpæ, vel ex legibus vel ex canonibus designari prohibeatur, si vero innocens inventus sit, designetur. Quod si contra prædicta designatus fuerit, et ipse, et qui eum designavit, extra Ecclesiam ejiciuntur. Si vero adversarius præsens non ostenderit quæ affirmabat, aut deprehensus fuerit; si quidem clericus est, ex Ecclesia ejicitur, si vero laicus, competenter castigatur.

6. Si quis episcoporum, vel ante, vel post designationem suam, voluerit bona sua vel partem eorum, adjicere Ecclesiæ cujus episcopatum suscipit; non solum non prohibemus, liberumque jubemus esse ab omni accusatione et pœna præsentis legis, sed et ipsum omni laude dignum judicamus : quoniam hæc non est nundinatio, sed oblatio.

A σματα ποιεῖν, καὶ ἕκαστον αὐτῶν χειρογραφεῖν ὁτίονδε διάδοσιν [ſ. οὔτε δὲ διὰ δόσιν], οὔτε ὑπόσχεσιν, ἢ φιλίαν, ἢ χάριν, ἢ ἄλλην οἵαν δήποτε προσπάθειαν, ἀλλ' εἰδότες αὐτοὺς τῆς ὀρθῆς καὶ καθολικῆς πίστεως καὶ σεμνοῦ βίου, καὶ ὑπὲρ τὸ τριακοστὸν ἔτος τούτους εἶναι ἐπελέξαντο, καὶ ὅτι οὐδὲ γαμετὰς οὐδὲ παῖδας ἴσασί τινας ἐξ αὐτῶν ἔχειν, ἢ παλλακὴν ἢ παῖδας φυσικοὺς, ἀλλ' εἰ καὶ πρότερόν τις ἐξ αὐτῶν γαμετὴν εἶχεν καὶ αὐτὴν μίαν, καὶ οὐδὲ χήραν, οὐδὲ ἀνδρὸς ἀποζευχθεῖσαν, οὐδὲ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἀπηγορευμένους, καὶ ἐκ τῶν τριῶν προσώπων τῶν ψηφιζομένων, ὁ βελτίων χειροτονείσθω, ἐπιλογῇ καὶ τῷ κρίματι τοῦ χειροτονοῦντος, λιβέλλου παρ' αὐτοῦ γινομένου μεθ' ὑπογραφῆς ἰδίας, περιέχοντος περὶ τῆς ὀρθῆς αὐτοῦ πίστεως, ἀπαγγέλλειν B δὲ τοῦτον, καὶ τὴν θείαν προσκομιδὴν, τὴν ἐπὶ τῇ ἁγίᾳ κοινωνίᾳ γινομένην, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι εὐχὴν καὶ τὰς λοιπὰς εὐχὰς, ἰδιόχειρον δὲ ὑπέχειν, καὶ αὐτὸν τὸν χειροτονούμενον, ὡς οὔτε δι' ἑαυτοῦ, οὔτε δι' ἑτέρου προσώπου δέδωκεν ἢ ὑπέσχετο, οὐδὲ μετὰ ταῦτα δώσει, ἢ αὐτῷ τῷ χειροτονοῦντι αὐτὸν, ἢ τοῖς τὰ ψηφίσματα ποιησαμένοις, ἢ ἑτέρῳ τῶν πάντων τινὶ ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν γινομένης χειροτονίας.

δ'. Κελεύομεν τοὺς ψηφιζομένους, εἴ τινα κοσμικὸν ἄξιον τῆς προειρημένης ἐπιλογῆς εἶναι νομίσωσι, τὸν τοιοῦτον ἅμα ἄλλοις τρισὶ κληρικοῖς ἢ μοναχοῖς ἐπιλέξασθαι, οὕτω μέντοι, ἵνα ὁ κοσμικὸς τούτῳ τῷ τρόπῳ εἰς ἐπίσκοπον ἐπιλεγεὶς, μὴ ἐπίσκοπος χειροτονηθῇ, ἀλλὰ πρῶτον τοῖς κληρικοῖς C οὐκ ἔλαττον τριῶν μηνῶν συναριθμηθῇ· καὶ οὕτω τοὺς ἁγίους κανόνας καὶ τὴν ἱερὰν τῆς Ἐκκλησίας λειτουργίαν διδαχθεὶς, ἐπίσκοπος χειροτονηθῇ. Ὁ γὰρ ἄλλους ὀφείλων διδάσκειν παρ' ἑτέρων μετὰ τὴν χειροτονίαν, διδάσκεσθαι οὐκ ὀφείλει. Εἰ μέντοι γε ἤδη διδακτικός ἐστι καὶ ἐν τῷ λαϊκῷ ἀριθμούμενος τάγματι, καὶ μηδὲν ἐλλείπων ὅσα γε εἰς ἑτέρων ὠφέλειαν καὶ καταρτισμὸν, ἐπ' αὐτοῦ τὸν τοιοῦτον μὴ παρατηρεῖσθαι χρόνον, ἡ πεῖρα παρέσχεν ἀκίνδυνον.

ε'. Ἐὰν κατηγορηθῇ ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι ὡς ἀνεπιτήδειος, ἀναβαλλέσθω τέως ἡ χειροτονία καὶ προβαινέτω ἡ ἐξέτασις παρόντος τοῦ ἀντιδίκου ἢ ἀπόντος, ἐντὸς τριῶν μηνῶν, καὶ κωλυέσθω ἡ χειροτονία· καὶ εἰ εὑρεθῇ ὁ χειροτονούμενος ὑπαίτιος D κατὰ νόμους ἢ κατὰ κανόνας, κωλυέσθω· εἰ δ' ἀνεύθυνος εὑρεθῇ, χειροτονείσθω· εἰ δὲ χειροτονηθῇ παρὰ τὰ εἰρημένα, καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονῶν αὐτὸν, τῆς Ἐκκλησίας ἐκβάλλονται. Ἐὰν δὲ ὁ κατήγορος παρὼν, μὴ δείξῃ ἃ διεβεβαιώσατο, ἢ ἀπολειφθῇ, εἰ μὲν κληρικός ἐστι, τῆς Ἐκκλησίας ἐκβάλλεται· εἰ δὲ λαϊκὸς εἴη, δεόντως σωφρονίζεται.

ς'. Εἴ τις τῶν ἐπισκόπων, εἴτε πρὸ τῆς ἰδίας χειροτονίας, εἴτε μετὰ τὴν χειροτονίαν βουληθῇ τὰ ἴδια πράγματα ἢ μέρος ἐξ αὐτῶν προσαγαγεῖν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἧς τὴν ἱεροσύνην λαμβάνει, οὐ μόνον οὐ κωλυόμενον [ſ. κωλύομεν], καὶ πάσης καταδίκης καὶ ποινῆς τοῦ παρόντος νόμου ἐλεύθερον αὐτὸν εἶναι θεσπίζομεν, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἐπαίνου ἄξιον κρίνομεν· ἐπειδὴ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀγορασία, ἀλλὰ προσφορά.

ζ'. Πρεσβύτερος χειροτονείσθω, μὴ ἧττων τριάκοντα χρόνων ἐν παρθενίᾳ μεμαρτυρημένος, ἢ μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ ὢν ἢ γεγονὼς, καὶ ταύτης σεμνοτάτης, καὶ τῶν ἄλλων ἀπηγορευμένων ἔργων ἠλευθερωμένος, καὶ τῇ κανονικῇ ἀδωροδοχήτῳ μαρτυρίᾳ κατησφαλισμένος.

η'. Διάκονος ὀφείλει χειροτονεῖσθαι, μὴ ἧττων τῶν εἰκοσιπέντε χρόνων καὶ αὐτὸς ἐν παρθενείᾳ μεμαρτυρημένος, ἢ μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ ὢν ἢ γεγονὼς, καὶ ταύτης σεμνοτάτης, καὶ τῶν ἄλλων ἀπηγορευμένων ἔργων ἠλευθερωμένος, καὶ τῇ κανονικῇ καὶ ἀδωροδοχήτῳ μαρτυρίᾳ κατησφαλισμένος.

θ'. Ὑποδιάκονος χειροτονείσθω μὴ ἧττων τῶν εἴκοσι χρόνων, κατὰ τὰς προειρημένας διατυπώσεις. Ἀπαγορεύομεν δὲ τοῦ λοιποῦ τὰς ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον χειροτονίας· ἄτοπον γὰρ μετὰ τὴν χειροτονίαν, πρὸς γαμικὰς ἔρχεσθαι συναφείας.

ι'. Ἀναγνώστης χειροτονείσθω, ἀφ' ὅτου οὖν χρόνου δύναται καὶ ἐπίσταται ἀναγινώσκειν.

ια'. Ψάλτης χειροτονείσθω ἀφ' ὅτου οὖν χρόνου καὶ αὐτὸς δύναται ψάλλειν.

ιβ'. Εἰ ἀναγνώστης δευτέραν γαμετὴν ἀγάγηται, ἢ πρώτην μὲν, χήραν δὲ, ἢ διαζευχθεῖσαν ἀνδρὸς, ἢ τοῖς νόμοις, ἢ τοῖς ἱεροῖς κανόσιν ἀπηγορευμένην, μηκέτι εἰς ἄλλον ἐκκλησιαστικὸν βαθμὸν προβαινέτω.

ιγ'. Ὥσπερ κληρικὸν οἵου δήποτε βαθμοῦ, ἐπὶ χρήμασι προβάλλεσθαι οὐκ ἀνεχόμεθα, οὕτως οὐδὲ ξενοδόχον, ἢ πτωχοτρόφον, ἢ νοσοκόμον, ἢ ἄλλου οἵου δήποτε εὐαγοῦς οἴκου διοικητὴν, ἢ οἷον δήποτε ἐκκλησιαστικὸν φρόντισμα χειρίζοντα. Εἰ δὲ τοῦτο γένηταί ποτε, καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ὁ λαμβάνων, καὶ ὁ μεσίτης τῆς ἱεροσύνης, ἤτοι τῆς ἐμπιστευθείσης αὐτῷ οἵας δήποτε διοικήσεως γυμνωθήσεται, τῶν δὲ δόμων [*f.* δεδομένων] ἐκδικουμένων τῷ εὐαγεῖ τόπῳ, οὗτινος τὸ τοιοῦτο πρόσωπον τὴν χειροτονίαν, ἢ φροντίδα, ἢ διοίκησιν ἔλαβεν. Εἰ δὲ κοσμικὸς ᾖ ὁ λαβὼν, ἢ μεσίτης γενόμενος, τὸ δοθὲν διπλοῦν ἀπαιτηθήσεται, καὶ ἀποκατασταθήσεται τῷ εὐαγεῖ τόπῳ οὗ τὸ τοιοῦτο πρόσωπον τὴν χειροτονίαν ἢ τὴν φροντίδα ἔλαβεν.

ιδ'. Εἴ τις κληρικὸς οἱουδήποτε βαθμοῦ, ἢ διοικητὴς εὐαγοῦς τόπου πρὸ τῆς χειροτονίας πιστευθείσης αὐτῷ οἱασδήποτε διοικήσεως ἢ φροντίδος, ἢ μετὰ ταῦτα βουληθῇ τι τῶν ἰδίων πραγμάτων προσαγαγεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν ᾗ χειροτονεῖται, ἢ τῷ τόπῳ οὗτινος τὴν διοίκησιν ἢ τὴν φροντίδα ἀναδέχεται, οὐ μόνον οὐ κωλύομεν τοῦτο γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιτρέπομεν.

ιε'. Θεσπίζομεν ἐὰν ἐπίσκοπος μεσιτευόντων τινῶν ἐν χρυσίου καταβολῇ χειροτονηθῇ, καὶ τὸν διδόντα καὶ τὸν λαμβάνοντα, καὶ τὸν μεσιτεύοντα τῆς ἱεροσύνης ἢ τῆς τοῦ κλήρου τιμῆς κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἀποκινεῖσθαι, τὸ δὲ ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας δοθὲν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐκείνῃ ἐκδικείσθω ἧς ἠβουλήθη τὴν ἱεροσύνην ὠνήσασθαι· εἰ δὲ κοσμικὸς εἴη ὁ ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας τι λαβὼν, ἢ μέσος τῷ

A 7. (*Novell.* 123, *cap.* 13.) Presbyter eligatur non minor triginta annis, testatæ virginitatis, quoque unius tantum mulieris vir, aut sit aut fuerit, ejusque integerrimæ modestissimæque : sitque immunis a crimine omnis facti prohibiti, integrique et incorrupti pecuniis animi testimonio munitus.

8. Diaconus eligi debet non minor viginti quinque annis, et ipse spectatæ virginitatis, quique unius tantum mulieris, ejusque modestissimæ, vir sit aut fuerit : sitque immunis a culpa omnis prohibiti facti, integri præterea et incorrupti pecuniis animi testimonio munitus.

9. Subdiaconus eligatur non minor viginti annis, secundum prædictas constitutiones; prohibemus vero in reliquum designationes intra hunc terminum
B factas : absurdum enim fuerit post designationem venire ad copulas nuptiales.

10. Lector designetur ab eo tempore, quo novit et potest legere.

11. Psaltes designetur ab eo tempore, quo canere noverit.

12. Quod si lector secundam uxorem duxerit, aut primam quidem, sed aut viduam aut a viro separatam, aut aliquam denique cujus nuptiæ legibus, aut sanctis canonibus prohibitæ sunt, nunquam postea ad alium aliquem ecclesiasticum gradum promoveatur.

13. Quemadmodum clericum cujuscunque gradus sit non permittimus pecunia data designari; sic
C neque xenodochum, aut ptochotrophum, aut nosocomum, aut alicujus denique venerabilis loci præfectum, aut quodcunque ecclesiasticum munus sustinentem. Quod si vero id contigerit, et qui dedit ei qui accepit pecuniam, et mediator sacerdotii, aut quavis alia administratione ipsi concredita privabitur, iis quæ data sunt venerabili loco vindicatis, cujus talis persona, aut designationem, aut curam, aut administrationem accepit. Si vero laicus sit acceptor aut sequester pecuniæ, ejus quod datum erit duplum repetetur; et restituetur venerabili loco, cujus talis persona designationem aut curam accepit.

14. Si quis clericus cujuscunque gradus, sive administrator venerabilis loci, vel ante designationem
D vel concreditam ipsi qualemcunque administrationem aut curam, vel postea voluerit aliquid ex propriis facultatibus conferre in ecclesiam in qua designatus est, aut locum cujus administrationem aut curam suscepit; non solum non prohibemus id fieri, sed etiam adhortamur.

15. Jubemus ut si episcopus mediantibus aliquibus ad pecuniæ pensionem designatus sit, et is qui dedit, et is qui accepit, et sequester removeantur a sacerdotio, vel a cleri honore, secundum sanctos canones. Quod autem talem ob causam datum est, ecclesiæ illi vindicetur, cujus sacerdotium mercari voluit. Si vero laicus sit, qui talem ob causam aliquid accepit, aut qui mediator in hoc negotio fuit,

pecuniæ datæ in duplum repetitionem esse volumus.

A πράγματι γενόμενος, τὰ δοθέντα πράγματα ἐν διπλῷ ἀπαιτεῖσθαι αὐτὸν κελεύομεν.

TITULUS IX.

De officio episcoporum, presbyterorum, diaconorum, et in genere omnium ecclesiasticorum et monachorum.

ΤΙΤΛΟΣ Θ'.

Περὶ τῶν ἁρμοζόντων ἐπισκόποις, καὶ πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις, καὶ ἁπλῶς πᾶσιν ἐκκλησιαστικοῖς καὶ μοναχοῖς.

1. Deo amantissimos episcopos nulla ratione tutores aut curatores qualiscunque personæ fieri permittimus.

α'. Τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ἐκ μηδενὸς νόμου ἐπιτρόπους ἢ κουράτορας οἵου δήποτε προσώπου γίνεσθαι συγχωροῦμεν.

2. Presbyteros, et diaconos, et hypodiaconos solo agnationis jure ad tutelam aut curatelam vocatos liturgiam suscipere permittimus.

β'. Τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ ὑποδιακόνους τῷ δικαίῳ καὶ μόνῳ τῆς συγγενείας εἰς ἐπιτροπὴν ἢ κουρατορίαν καλουμένους τὴν λειτουργίαν ὑποδέχεσθαι συγχωροῦμεν.

3. Episcopum aut œconomum, aut alium clericum cujuscunque gradus, aut monachum, conductorem exactoremve publicorum vectigalium, aut alienarum facultatum et domus curatorem, aut procuratorem in litem, ut sponsorem fieri non permittimus.

γ'. Ἐπίσκοπον ἢ οἰκονόμον, ἢ ἄλλον κληρικὸν οἵου δήποτε βαθμοῦ ἢ μοναχὸν, ἐκλήπτορα ἢ ἀπαι-
B τητὴν δημοσίων συντελειῶν, ἢ μισθωτὴν τελῶν, ἢ ἀλλοτρίων κτήσεων κουράτορα καὶ οἴκου ἢ ἐντολέα δίκης, ἢ ἐγγυητὴν γίνεσθαι οὐ συγχωροῦμεν.

4. Amantissimos Deo episcopos, proprias relinquere ecclesias, et in aliorum provincias abire vetamus. Si vero necessitas aliqua id exegerit, non aliter quam cum litteris beatissimi ipsorum patriarchæ aut metropolitæ aut principali mandato id faciant, ita quidem, ut nec illis episcopis, qui sub beatissimo Constantinopolitano episcopo et patriarcha sunt, liceat sine ipsius permissu aut nostro jussu in regiam urbem venire: nam si etiam hoc modo episcopus qualiscunque fuerit, excesserit, non amplius uno anno ecclesiam suam relinquat, episcopos vero qui in regiam urbem (ita ut dictum est) venerint, ex quacunque fuerint diœcesi, ante omnia abire jubemus ad beatissimum Constantinopoleos archiepiscopum et patriarcham, atque ita ad nostram venire serenitatem. Quicumque autem contra constitutionem hanc nostram excesserint, aut supra definitum anni spatium, tempus aliquod extra propriam Ecclesiam fecerint, primum quidem non subministrari sumptus ab œconomis ejus Ecclesiæ ipsis volumus, deinde significari ipsis per litteras sacerdotum quibus parent, ut ad proprias Ecclesias redeant; et ipsi quidem episcopatu removeantur, sententia et judicio proprii archiepiscopi. Alii vero in ipsorum locum ex præsentis legis vi et potestate creentur: eadem hac lege obtinente et in clericos cujuscunque gradus fuerint aut ministerii.

δ'. Τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις τὰς οἰκείας καταλιμπάνειν ἐκκλησίας, καὶ εἰς ἄλλων ἐπαρχίας παραγίνεσθαι ἀπαγορεύομεν· εἰ δὲ ἀνάγκη τις ἀπαιτεῖ, μὴ ἄλλως ἢ μετὰ γραμμάτων τοῦ μακαριωτάτου αὐτῶν πατριάρχου ἢ μητροπολίτου ἢ κατὰ βασιλικὴν δηλαδὴ κέλευσιν, τοῦτο ποιείτωσαν, οὕτω μέντοι γε, ἵνα μηδὲ ἐκείνοις τοῖς ἐπισκόποις, οἵτινες ὑπὸ τὸν μακαριώτατον ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως καὶ πατριάρχην εἰσὶν, ἐξείη δίχα ἐπιτροπῆς αὐτοῦ ἢ ἡμετέρας κελεύσεως κατὰ τὴν βασιλίδα
C πόλιν ἐλθεῖν· εἰ γὰρ καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἐπίσκοπος οἷος δήποτε ἀποδημήσει, μὴ πλέον ἑνὸς ἐνιαυτοῦ τὴν ἰδίαν καταλιμπανέτω Ἐκκλησίαν. Τοὺς δὲ ἐπισκόπους τοὺς κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν, ὡς εἴρηται, παραγενομένους, οἵας δήποτε εἶεν διοικήσεως πρὸ πάντων ἀπιέναι πρὸς τὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως καὶ πατριάρχην, καὶ οὕτως δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἡμετέραν εἰσιέναι γαληνότητα. Τοῖς δὲ παρὰ ταύτην ἡμῶν τὴν διατύπωσιν ἀποδημοῦσιν, ἢ ὑπὲρ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνου ἔξω τῆς ἰδίας Ἐκκλησίας ποιοῦσιν, πρῶτον μὲν μὴ χορηγεῖσθαι παρὰ τῶν οἰκονόμων τῆς ἰδίας Ἐκκλησίας δαπάνας, ἔπειτα δὲ ὑπομιμνήσκεσθαι αὐτοὺς διὰ γραμμάτων τῶν ἱερέων ὑφ' οὓς τελοῦσιν, ὥστε ἐπανελθεῖν εἰς τὰς ἰδίας ἐκκλησίας, ἑαυτοὺς
D μὲν τῆς ἐπισκοπῆς ἐξωθεῖσθαι γνώμῃ καὶ κρίσει καὶ δοκιμασίᾳ τοῦ οἰκείου ἀρχιερέως· ἑτέρους δὲ ἀντ' αὐτῶν ἀμείνους χειροτονεῖσθαι κατὰ τὴν τοῦ παρόντος νόμου δύναμιν, τούτου αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν κληρικῶν κρατοῦντος οἱουδήποτε βαθμοῦ εἶεν ἢ [f. οἱ] ἐν ὑπηρεσίᾳ.

5. Episcopos et presbyteros prohibemus, ne a sancta communione quempiam excludant, non probata causa propter quam ecclesiastici canones illud fieri jubent. Si quis autem contra prædicta, a sacra communione quempiam excludat, ille quidem quoniam injuste a communione exclusus est, solutus excommunicatione a superiore sacerdote, communione dignus habebitur: qui vero eum excommunicare ausus fuit, omnibus modis a secerdote cui subest, excludetur a communione quanto tempore ipsi visum fuerit, ut quæ injuste fecit, juste erga se fieri

ε'. Τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους, ἀπαγορεύομεν, μὴ χωρίζειν τινὰς τῆς ἁγίας κοινωνίας πρὶν ἡ αἰτία δειχθείη δι' ἣν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες τοῦτο γενέσθαι κελεύουσιν. Εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα τῆς ἁγίας κοινωνίας τινὰ χωρίσοι, ἐκεῖνος μὲν ὡς ἄδικος [f. ἀδίκως] ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἐχωρίσθη, λυόμενος τοῦ χωρισμοῦ ὑπὸ τοῦ μείζονος ἱερέως τῆς ἁγίας ἀξιούσθω κοινωνίας· ὁ δὲ χωρίσαι τολμήσας, πᾶσι τρόποις ὑπὸ τοῦ μείζονος ἱερέως τῆς ἁγίας ἀξιούσθω κοινωνίας, ἐφ' ὅσον χρόνον ἐκεῖνος συνίδοι ἵνα ὅπερ ἀδίκως ἐποίησεν, δικαίως ὑπομείνῃ. Θεσπίζομεν καὶ

τοὺς κληρικοὺς τοὺς ὑφ' ἑτέρᾳ ἐνορίᾳ τεταγμένους, μηδαμῶς παρὰ γνώμην τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου εἰς ἑτέραν ἐνορίαν μεταπίπτοντας, ἢ ἐν Ἐκκλησίᾳ καταλέγεσθαι, ἢ χειροτονίαν ἀναδέχεσθαι. Ἐκ γὰρ τοῦ μὴ τὰ τοιαῦτα παραφυλάττεσθαι, πολλῆς ἀταξίας καὶ πλάνης πολλαὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπληρώθησαν. Εἰ δέ τις φωραθείη τὴν παροῦσαν διάταξιν ἀθετῶν, εἰ μὲν τὴν οἰκείαν ἐνορίαν ἀπολιπὼν ἐν ἑτέρᾳ μόνον καταλεγῇ Ἐκκλησίᾳ μηδένα βαθμὸν χειροτονίας προσλαβὼν, ἐπαναστρέφεσθαι τοῦτον εἰς τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον, τῆς ὑπερορίου Ἐκκλησίας ἐν ᾗ καὶ ἀπ' ἀρχῆς κατελέγη ἐλαυνόμενον· εἰ δὲ καὶ χειροτονίαν προσείληφε, τοῦτον ἐπὶ τριετίας τῆς λειτουργίας ἀργοῦντα μένειν, τὸ λοιπὸν ἐπὶ τῇ κρίσει τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου τὴν αὐτοῦ συγγνώμην καταλιμπάνεσθαι.

ϛ'. Ὅσα πράγματα ἔσχεν ὁ ἐπίσκοπος πρὸ τῆς ἐπισκοπῆς, δωρεῖται καὶ ἐκποιεῖται ὡς θέλει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διατίθεται εἰς αὐτά. Ὅσα δὲ ἐκτήσατο μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν, τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ διαφέρει, καὶ οὐδὲ διατίθεται εἰς αὐτὰ, εἰ μὲν ἄρα ἀπὸ γονέων ἢ θείων ἢ ἀδελφῶν αὐτοῦ εἰς αὐτὸν περιῆλθον.

ζ'. Τοὺς πρεσβυτέρους καὶ διακόνους καὶ ἀναγνώστας, καὶ ψάλτας οὓς πάντας κληρικοὺς καλοῦμεν, πράγματα οἵῳ δήποτε τρόπῳ εἰς τὴν αὐτῶν δεσποτείαν περιελθόντα, ἔχειν ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν προστάττομεν καθ' ὁμοιότητα τῶν ἰδιοκτήτων πεκουλίων, καὶ δωρεῖσθαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ ἐπ' αὐτοῖς διατίθεσθαι, κἂν ὑπὸ τὴν τῶν γονέων εἰσὶν ἐξουσίαν, οὕτω μέντοι, ὥστε τοὺς τούτων παῖδας, ἢ τούτων μὴ ὑπόντων, τοὺς γονεῖς αὐτῶν, τὸ νόμιμον μέρος κομίζεσθαι.

η'. Ὁ μέλλων εἰσιέναι ἐν μοναστηρίῳ, διατιθέσθω τὰ καθ' ἑαυτὸν πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ, ἐπεὶ προσκυρεῦται τῷ μοναστηρίῳ πάντα τὰ αὐτοῦ, κἂν μὴ ῥητῶς φήσειεν εἰσάγειν αὐτὰ, καὶ οὐκ ἔτι ἔσται κατ' οὐδένα τρόπον κύριος αὐτῶν.

θ'. Ὁ ἐπὶ παισὶ μονάσας, δύναται καὶ μετὰ τὸ μονάσαι, διελεῖν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τοῖς ἰδίοις παισὶ, φυλάττων ἑαυτῷ ἓν μέρος, ὃ καὶ τῷ μοναστηρίῳ ἁρμόζει· ἐὰν δὲ ἀδιάθετος τελευτήσῃ, τότε οἱ μὲν παῖδες αὐτοῦ λήψονται τὸ ἐξ ἀδιαθέτου, τοῦτ' ἔστι τὸ Φαλκίδιον, καὶ τὸ λοιπὸν δίδοται τῷ μοναστηρίῳ.

ι'. Ἐὰν μοναχὸς καταλείψῃ τὸ ἴδιον μοναστήριον καὶ εἰς ἄλλο ἔλθῃ, εἴ τινα πράγματα ἐν τῷ καιρῷ καθ' ὃν τὸ μοναστήριον καταλέλοιπεν ἔχειν φανείη, τῷ πρώτῳ τῷ μοναστηρίῳ ἐν ᾧ ἐξαρχῆς εἰσῆλθε, ταῦτα διαφέρειν κελεύομεν.

ια'. Τοῖς εὐλαβεστάτοις πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις, εἰ εὑρεθῇ ἐν [*f.* εὑρεθεῖεν] ὑπὲρ χρηματικῆς αἰτίας ψευδομαρτυρήσαντες, μὴ μέντοι γε ὅρκῳ τὸ ψεῦδος βεβαιωσάμενοι, τούτους ἀρκέσει ἀντὶ βασάνων, ἐπὶ τρεῖς ἐνιαυτοὺς χωρίζεσθαι τῆς θείας ὑπηρεσίας, καὶ μοναστηρίοις παραδίδοσθαι· εἰ δὲ καὶ τοὺς ψευδῆ [*f.* τῷ ψεύδει] τὸν ὅρκον προσέθεσαν, ὁ κανὼν αὐτοὺς προεξέκοψε τῆς ἱεροσύνης· ἀλλ' οὕτω μὲν χρηματικῆς δίκης προκειμένης. Ὑπὲρ δὲ ἐγκλη-

A patiatur. Jubemus etiam, ne clerici sub alio territorio collocati contra voluntatem proprii episcopi aut metropolitæ in aliud territorium venientes, aut in Ecclesiam allegantur, aut suffragia accipiant. Namque propter, hæc non observata multæ Ecclesiæ confusionibus et erroribus impletæ sunt. Si quis vero deprehensus fuerit hanc constitutionem violasse, siquidem proprium territorium relinquens, in aliam tantum Ecclesiam allectus fuerit, nullum adhuc gradum suffragiis adeptus, ad proprium episcopum redire debebit, expulsus et Ecclesia in quam initio allectus fuerat. Si vero et suffragium aliquod accepit, hunc per triennium a liturgia vacare, et in reliquum pro judicio episcooi sui ipsius veniam exspectare jubemus.

B

6. Quacunque quidem bona episcopus habuit ante episcopatum, ea et donare, et alienare, et de iis disponere, prout velit potest. Quacunque autem acquisivit post episcopatum, ea in Ecclesiam confert, neque disponere potest, siquidem a parentibus aut patris aut fratribus ipsius ad ipsum devoluta sunt.

7. Presbyteros, et diaconos, et lectores, et psaltas, quos omnes clericos vocamus, bono quæ qualicunque modo ad ipsorum dominium pervenerunt, habere ipsos in propria potestate decernimus ad similitudinem privatorum peculiorum, eaque donare secundum leges, et de iis disponere, quamvis in parentum potestate sint, possint : ita quidem ut ipsorum liberi, aut illis non exstantibus, parentes illorum legitimam partem auferant.

C

8. Monasterium intraturus, de omnibus rebus suis ante introitum disponat, quia monasterio dedicatus omnia sua, tametsi id verbis non expressum fuerit, secum infert, neque amplius ulla ratione exsistit dominus illorum.

9. Monachus factus, qui liberos habet, potest etiam postquam factus est, facultates suas dividere filiis suis, reservans sibi unam partem, quæ et monasterio competit. Si vero intestatus decesserit, tunc quidem liberi ejus ab intestato capient nimirum Falcidiam, et reliquum dabitur monasterio.

D

10. Si monachus relicto proprio monasterio in aliud se contulerit, si quæ bona illo tempore, quo monasterium reliquerit, habuisse compertus fuerit, ea monasterio, in quo initio fuit tradi jubemus.

11. Religiosissimis presbyterorum et diaconorum, siquidem inventi fuerint in pecuniaria causa falsum testimonium dixisse, mendacium tamen jurejurando non confirmantes, pro pœna sufficiet, in triennium divino ministerio prohiberi, et in monasterium includi : quod si mendacio jurejurandum adjunxerint, canon ipsos sacerdotio privat, idque si proposita causa pecuniaria fuerit, obtinebit. Si vero in criminalibus causis falsum testimonium

dixerint, manifestum est eos, uti divinis canonibus A definitum est, omnino a clero excludi.

12. Gentiles, Judæi, et hæretici, neque militare, neque ullum in republica munus obire possunt; sed extrema infamia afficiuntur.

13. In clerum allecti, et monachico habitu assumpto, si postea ordinem suum deserverint, et se in laicos reformaverint; neque militare, neque publicum obire possunt, sed simili cum prædictis contumelia afficiuntur.

14. Qui solitariam et monasticam vitam elegerunt, neque tutelam gerunt, neque causas aliorum agunt, ne quidem si necessarii fuerint, neque nisi propriam causam eamque unicam agere possunt, idque consensu ejus cui subsunt. B

15. Monasteria et ecclesiæ ac præterea metropoles et episcopatus, non subjacent aut privatæ servituti aut publicæ : sunt enim ex omnibus selecti Deo, quemadmodum Levitica tribus juxta legem mosaicam ab omni ministerio exempta erat. Si quæ vero inevitabilis et publice conducens necessitas coegerit, quæ et hos propriæ salutis causa ad ministerium aliquod vocet; per ejus loci episcopos, et non per laicos omnino hoc ministerium subire cogentur.

16. Quod si quis dum divina mysteria aliaque sacra ministeria celebrantur, sanctam intrans ecclesiam vel episcopis vel clericis aliisque ministris ecclesiæ aliquid inferat injuriæ, jubemus ipsum tor- C mentis subjici et in exsilium mitti : si vero et ipsa divina mysteria cultumque turbaverit, vel celebrare prohibuerit, capite puniatur. Idem est et in litaniis, in quibus episcopi aut clerici inveniuntur : nam si injuriam tantum fecerit, verberatus exsilio tradatur : si vero eas concusserit, capite plectatur.

17. Omnibus laicis interdicimus litanias facere sine sanctissimis episcopis, et religiosissimis clericis. Qualis enim est litania, in qua sacerdotes non inveniuntur, neque consuetas preces faciunt. Sed et venerandas cruces, cum quibus in litaniis egrediuntur non alibi quam in venerabilibus locis D deponi volumus, et si quando necessitas exegerit, ut litaniæ perficiantur, tunc solum illas venerabiles cruces capere eos qui solent illas ferre, et cum episcopo ac clericis litanias perficere jubemus.

19. Œconomos, xenodochos, nosocomos, et ptochotrophos aliosque venerabilium locorum administratores, aliosque omnes clericos, jubemus de administrationibus ipsis creditis, apud proprium episcopum cui subjacent, respondere, rationesque administrationis suæ ex animi sui sententia conficere, prout exiguntur.

ματικῶν αἰτιῶν εἰ ψευδομαρτυρίαν εἴποιεν ἐγγραψάμενοι, δῆλον ὅτι, ὡς τοῖς θείοις ὥρισται κανόσι, τοῦ κλήρου ἀπογυμνοῦνται.

ιβ'. Ἕλληνες, καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ αἱρετικοὶ, οὔτε στρατεύονται, οὔτε πολιτεύονται, ἀλλ' ἐσχάτως ἀτιμοῦνται.

ιγ'. Οἱ τῷ κλήρῳ κατειλεγμένοι, καὶ τῷ μοναχικῷ σχήματι τελειωθέντες, εἶτα τὴν οἰκείαν τάξιν λιπόντες, καὶ εἰς λαϊκοὺς μετασχηματισθέντες, οὔτε στρατεύονται οὔτε πολιτεύονται, ἀλλὰ τοῖς προειρημένοις ὁμοίως ἀτιμοῦνται.

ιδ'. Οἱ τὸν μονήρη βίον ἐπανῃρημένοι, οὔτε ἐπιτροπεύουσιν, οὔτε δίκας ἑτέρων λέγουσιν, οὐδ' ἂν συγγενεῖς εἶεν, οἱ τὰς δίκας ἔχοντες, πλὴν ὑπὲρ τῆς ἰδίας καὶ μόνον μονῆς, καὶ τότε συνέσει τοῦ ἡγουμένου.

ιε'. Τὰ μοναστήρια καὶ αἱ ἐκκλησίαι καὶ πρὸς τούτων αἱ μητροπόλεις καὶ ἐπισκοπαὶ, οὐχ ὑπόκεινται οὔτε ἰδιωτικῇ ἀγγαρείᾳ, ἤτοι δουλείᾳ, οὔτε δημοσίᾳ· ἀφαίρημα γάρ εἰσιν ἐκ πάντων οὗτοι τῷ Θεῷ, καθάπερ ἡ Λευΐτις φυλὴ κατὰ τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, πάσης ἀτελὴς ἦν λειτουργίας. Εἰ δέ τις ἀπαραίτητος καὶ κοινωφελὴς χρεία κατεπείγῃ, καὶ τούτους διὰ τὴν οἰκείαν σωτηρίαν πρὸς λειτουργίαν τινὰ καλοῦσα, διὰ τῶν κατὰ τὸν τόπον ἐπισκόπων, ἀλλ' οὐ διὰ λαϊκῶν ὅλως τὴν τοιαύτην δουλείαν τελέσουσιν.

ιϛ'. Εἴ τις τῶν θείων μυστηρίων, ἢ τῶν ἄλλων ἁγίων λειτουργιῶν ἐπιτελουμένων, ἐν ἁγίᾳ εἰσελθὼν ἐκκλησίᾳ, ἢ τῷ ἐπισκόπῳ ἢ τοῖς κληρικοῖς, ἢ τοῖς ἄλλοις ὑπηρέταις τῆς ἐκκλησίας ὕβρεώς τι ἐπάγοι, κελεύομεν τοῦτον βασάνους ὑπομεῖναι, καὶ εἰς ἐξορίαν πεμφθῆναι. Εἰ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ θεῖα μυστήρια καὶ τὰς θείας λειτουργίας ταράξοι, ἢ ἐπιτελεῖσθαι κωλύσοι, κεφαλικῶς τιμωρείσθω· τούτου αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ταῖς λιταῖς, ἐν αἷς ἐπίσκοποι ἢ κληρικοὶ εὑρίσκονται, φυλαττομένου· ἵνα εἰ μὲν ὕβριν τις μόνον ποιήσει, βασάνοις καὶ ἐξορίᾳ παραδοθῇ· εἰ δὲ καὶ τὸν λίτον [f. λιτὴν] διασκεδάσει κεφαλικὸν κίνδυνον ὑπομείνῃ.

ιζ'. Πᾶσι τοῖς λαϊκοῖς ἀπαγορεύομεν, λιτὰς ποιεῖν, δίχα τῶν ὁσιωτάτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ὑπ' αὐτοὺς εὐλαβεστάτων κληρικῶν. Ποία γάρ ἐστι λιτὴ ἐν ᾗ ἱερεῖς οὐχ εὑρίσκονται, καὶ τὰς συνήθεις οὐ τελοῦσιν εὐχὰς, ἀλλὰ καὶ τοὺς τιμίους σταυροὺς μεθ' ὧν ἐν ταῖς λιταῖς ἐξέρχονται, μὴ ἀλλαχόσε πλὴν εἰ μὴ εὐαγέσι τόποις ἀποτίθεσθαι, καὶ εἴποτε χρεία καλέσει λιτὰς ἐπιτελεῖσθαι, τότε μόνον τοὺς αὐτοὺς τιμίους σταυροὺς λαμβάνειν τοὺς εἰωθότας φέρειν αὐτοὺς, καὶ μετὰ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τῶν κληρικῶν τὰς λιτὰς ἐπιτελεῖσθαι.

ιη'. Τοὺς οἰκονόμους, καὶ ξενοδόχους, καὶ νοσοκόμους καὶ πτωχοτρόφους, καὶ τοὺς τῶν ἄλλων εὐαγῶν οἴκων διοικητὰς, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας κληρικοὺς, κελεύομεν ὑπὲρ τῶν ἐμπιστευθεισῶν αὐτοῖς διοικήσεων, παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ ᾧ ὑπόκεινται, ἀποκρίνεσθαι, καὶ τοὺς λογισμοὺς τῆς καρδίας [f. οἰκείας] διοικήσεως πληροῦσθαι καὶ εἰσπράττεσθαι.

ΤΙΤΛΟΣ Ι'. A

Περὶ τάξεως καὶ κριτηρίων.

α'. Θεσπίζομεν κατὰ τάξιν τὰ κριτήρια γνωρίζεσθαι καὶ διὰ τάξεως συνίστασθαι. Ὥσπερ γὰρ οὐδέν ἐστιν ἄλλο ἐν αἰσθητοῖς καὶ ἐγκοσμίοις ἄνευ ποσότητος καὶ ποιότητος, οὕτως οὐδὲ κριτήριόν ἐστιν ἄνευ τούτων τῶν δύο γενῶν. Τῇ γὰρ ποσότητι ἡ τάξις τῶν προσώπων· ἡ δὲ ποιότης τὴν ἄλλην τοῦ δικαίου ἐμφανίζει δύναμιν. Ὅταν δὲ τάξις καὶ δικαιοσύνη ἥρμοσται καὶ ἐξ ἀμφοῖν περαιωθῇ ἡ ἀλήθεια, δικαίως λέγεται τὸ δίκαιον ἀποδοθῆναι. Ὅταν δὲ χωρὶς τάξεως κἂν τῆς ἀληθείας ἐπιτύχῃ, οὐ δικαίως τὸ δίκαιον λέγεται ἀποδοθῆναι.

β'. Πᾶν κριτήριον συνίσταται ἔκ τε προκαθεζομένων καὶ συγκαθεζομένων, καὶ ἐκ τῶν προϊσταμένων, B καὶ τῶν δικαζομένων, ἢ δι' ἑαυτῶν ἢ δι' ἐντολέων, οἷς ὁ νόμος δίδωσι τὴν ἐξουσίαν.

γ'. Διαφοραὶ δὲ τῶν κριτηρίων δύο· τὸ μὲν γὰρ διὰ μόνων τῶν νόμων πρόεισι, τὸ δὲ διὰ κανόνων· ἔστι δὲ καὶ τρίτη διαφορὰ, τὸ ἐξ ἀμφοῖν, ἔκ τε τοῦ νόμου καὶ τοῦ κανόνος, φημὶ, συνιστῶσα καὶ διορίζουσα.

δ'. Ἐκκλητός ἐστιν ἔγκλησίς τινος τῶν κριθέντων, κατά τινος κρίνοντος ὡς μὴ καλῶς κριθέντος, καὶ πᾶσα μὲν ἔκκλητος, καὶ ἔγκλησις, οὐ πᾶσα δὲ ἔγκλησις καὶ ἔκκλητος. Διαιρεῖται γὰρ τὸ τῆς ἐγκλήσεως ὄνομα, εἴς τε τὴν λεγομένην ἔκκλητον, καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ἔχουσαν ἔγκλησιν.

ε'. Τὸ αὐτοκρατορικὸν καὶ βασιλικὸν κριτήριον C ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκειται, οὐδὲ ἀναψηλαφᾶται ὑπὸ ἑτέρου ἀλλ' ὑφ' ἑαυτοῦ ἀεὶ ἐπανακρίνεται, καθὰ καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς τὸ ἐπανακρίνειν τὰς κρίσεις εἰς νόμον ἔθετο.

ς'. Τὸ τοῦ πατριάρχου κριτήριον ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκειται, οὐδὲ ἀναψηλαφᾶται ὑφ' ἑτέρου ὡς ἀρχὴ καὶ αὐτὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κριτηρίων. Ἐξ αὐτοῦ γὰρ πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κριτήρια καὶ εἰς αὐτὸ ἀναλύει καὶ ἀναστρέφεται· αὐτὸ δὲ οὔτε ἔκ τινος, οὔτε πρὸς ἕτερον· τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀρχὴ, ἐπανακρίνεται δὲ πνευματικῶς καὶ αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ.

ζ'. Ἡ τοῦ ἐπάρχου ψῆφος ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκειται, πλὴν ὑπὸ μόνου τοῦ βασιλέως.

η'. Ἡ τοῦ κοιαίστωρος ψῆφος, ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπό- D κειται, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ βασιλέως μόνου σκοπεῖται· εἰ γὰρ καὶ τῇ τάξει πρότερον τὸ τοῦ ἐπάρχου κριτήριον, ἀλλ' οὐδὲν ἄτοπον τὰ ἐκ μιᾶς ἀρχῆς προερχόμενα, τάξει μὲν ἀλλήλων προέχειν, μὴ δεῖσθαι δὲ ἕτερον ἑτέρου πρὸς διόρθωσιν.

θ'. Τὰ γὰρ ἀρχοντικὰ κριτήρια ἐκκλήτῳ ὑπόκειται, καὶ ἀναψηλαφᾶται ὑπό τε τοῦ βασιλέως, ὑπό τε τοῦ πατριάρχου, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπάρχου καὶ τοῦ κοιαίστωρος· ὅσον γὰρ πόῤῥω ἀφίστανται τῆς ἀρχῆς, τοσοῦτον πλείονος καὶ τῆς βοηθείας, καὶ πλειόνων τῶν διορθουμένων καὶ ἀναψηλαφώντων δέονται.

ι'. Θεσπίζομεν τοὺς περιφανεστάτους ἡμῶν πατρικίους, καὶ δὴ καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς πρωτοσπαθαρίους, δι' ἐντολέως τὰς χρηματικὰς ἀγωνίζεσθαι

TITULUS X.

De judiciorum ordine, et judiciis.

1. Decernimus ut ordine judicia procedant et constituantur: namque ut in rebus sensibilibus nihil sine quantitate et qualitate creatum est, sic neque judicium sine duobus his consistit; quantitati enim tribuitur ordo personarum; qualitas vero justitiæ potentiam ostendit. Quotiescunque autem justitia cum ordine conjuncta est, et ex utrisque veritas definitur, merito juste jus redditum dicetur: si vero sine ordine processerit, tametsi a veritate non aberraverit, non dicetur juste jus redditum.

2. Omne judicium constat ex præsidibus, assessoribus, circumstantibus et litigantibus, vel per se vel per procuratores quibus facultas jure tributa est.

3. Judiciorum differentiæ duæ sunt: quoddam enim solis legibus regitur, quoddam canonibus: est et tertium genus quod ex utrisque et legibus et canonibus constituitur.

4. Appellatio est provocatio alius de quo judicium latum est contra aliquem judicum, tanquam non bene judicaverit. Et omnis quidem appellatio est provocatio, non omnis vero provocatio est appellatio. Dividitur enim provocationis vocabulum et in illam quæ dicitur appellatio, et in magistratum habentem provocationem.

5. (L. I. § I. ff. a. quib. app. non licet.) Imperialis et principalis sententia appellationi non subjacet, neque ab alio retractatur nisi a se ipso: quemadmodum et sacer Moses, retractandi judicia potestatem ad legem retulit.

6. Patriarchæ sententia appellationi non subjacet, neque retractatur ab alio, utpote Ecclesiastici judicii princeps: ex ipsa enim omnia ecclesiastica judicia, et in ipsam resolvuntur et revertuntur: ipsa vero neque ab aliquo, neque ad aliquem refertur, ipsa est enim princeps; retractatur vero spiritualiter ipsa a se ipsa.

7. (L. un. ff. de off. præf. præt. et l. VIII. C. de episc. audientia.) A præfecti prætorio sententia non appellatur, nisi ad solum principem.

8. Quæstoris sententia appellationi non subjacet, sed et ipsa a solo imperatore examinatur: tametsi enim ordine prior præfecti sententia, nihil tamen absurdi fuerit, ea quæ ab uno principio proficiscuntur, ordine quidem alterum ab altero procedi, non indigere autem alterum alterius correctione.

9. Præsidales sententiæ appellationi subjacent, retractanturque et a principe, et a patriarcha, sed et a præfecto et quæstore: quanto enim longius absunt a principe, tanto majore auxilio et plurium correctione retractioneque indigent.

10. Decernimus et clarissimos nostros patricios, et magnificos protospatharios, per procuratorem pecuniarias quidem causas agere posse, non autem

criminales, sive ipsi aliis sive alii ipsis controversiam movere velint. Atque illud etiam definimus, non solum ne cum judicantibus præsidibus sedere ipsis liceat, quando ipsorum causa examinatur, sed ne quidem astare : utrinque enim periculosa res est, ab altera quidem parte sublimitas dignitatis contumelia afficitur, ab altera autem parte judicium parum decora inæqualitate contaminabitur : vel astante illa cujus causa agitur, vel in consessu judicum sedente, ut potior esse videatur. Post magnificentissimos autem protospatharios, licentia sit omnibus vel per se ipsos, vel per procuratores causam suam agere.

11. Neminem in ecclesiastico aliquo gradu constitutum, vel episcopum, vel presbyterum, vel diaconum, vel quemvis alium ex catalogo sacerdotali volentem vel invitum, sæcularibus judiciis sisti sustinemus. Si enim quis aliquem ecclesiasticorum invitum ad sæculare judicium trahat, a nostra serenitate competentem sustinebit coercitionem. Si vero aliquis sacerdotum sæculari judicio se stiterit, aut etiam prior ipse sententiam illic latam ecclesiastico auditorio prætulerit; tametsi sibi jus inde reddi putet, a sacris canonibus condemnatur : ubi enim dignus esset consequi quæ desiderat, qui ab initio controversiæ a divinis decretis contumelia dignus judicatus sit.

12. Amantissimos Deo episcopos nemo præsidum cogat ad judicium venire, ut testimonium dicant : sed judex mittat ad ipsos aliquos ex personis qui in ipsius ministerio sunt, ut, prout sacerdotes decet, coram Deo dicant quæ noverunt.

13. Amantissimos Deo episcopos in nulla pecuniaria causa ad civilem præsidem aut militarem invitos venire principali jussione concedimus. Sed præsidem qui id vel scripto vel sine scripto mandare ausus fuerit post cinguli aut dignitatis utique privationem viginti auri multari jubemus, darique eas Ecclesiæ, cujus episcopus ad ipsum venire coactus fuit.

14. Accusationem sacerdotis nemo laicorum præsidum instituat, nisi majestatis crimen accusatio contineat.

TITULUS XI.

De contrahendis et dirimendis sponsalibus, deque pupillis sponsalia contrahentibus, ac deinde pœnitentibus.

1. Sponsalia Christianorum contrahuntur ab iis qui primæ sunt ætatis, post annum septimum, et deinceps; tam contrahentium voluntate, quam parentum et propinquorum consensu : siquidem legitime contraxerint, nec sint ex earum personarum numero, quæ prohibitæ sunt : hoc est, contrahuntur per arrhas, sive per hypobola (1), sive per scripturas.

(1) Id est, incrementa dotis, ante nuptias promissa.

A δίκας, ἀλλ' οὐχὶ τὰς ἐγκληματικὰς, εἴτε κατ' αὐτῶν, παρ' ἑτέρων ἄγονται, εἴτε καὶ καθ' ἑτέρων αὐτοὶ κινεῖν βούλονται, καὶ τοῦτο δὲ αὐτοῖς ἀφορίζομεν, τὸ μήτε συγκαθῆσθαι τοῖς δικάζουσιν ἄρχουσιν, ἡνίκα ἡ αὐτῶν ἐξετάζεται δίκη, ἀλλὰ μηδὲ παρεστάναι πάλιν· ἑκατέρωθεν γὰρ τὸ πρᾶγμά ἐστιν ἐπισφαλές. Διὰ μὲν γὰρ θατέρου, τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα ἐνυβρίζεται, διὰ δὲ τοῦ ἑτέρου, τὸ δικαστήριον εἰς ἀσχημοσύνην ἀνισότητος περιίσταται, τοῦ μὲν τῶν δικαζομένων παρεστῶτος, τοῦ δὲ τῇ τῶν κριτῶν συνεδρίᾳ τὸ πλέον ἔχειν ἐνδεικνυμένου, μετὰ δὲ τοὺς μεγαλοπρεπεστάτους πρωτοσπαθαρίους, ἅπασιν ἄδεια ἔστω βουλομένοις καὶ δι' ἑαυτῶν δικάζεσθαι, καὶ ἐντολέας προβάλλεσθαι.

ια'. Οὐδένα τῶν ἐκκλησιαστικῶν βαθμῶν, ἢ ἐπίσκο- B πον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ἁπλῶς τινα τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ, ἄκοντα ἢ ἑκόντα κριτηρίοις κοσμικοῖς παρίστασθαι ἀνεχόμεθα. Εἰ γὰρ ἄκοντά τις ἄγοι τινὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πρὸς κριτήριον κοσμικὸν, παρὰ τῆς ἡμετέρας γαληνότητος τὴν πρέπουσαν ὑποστήσεται παίδευσιν· εἰ δὲ ἑκὼν ὁ ἱερατικὸς τῷ κοσμικῷ κριτηρίῳ παραστῇ, ἢ καὶ πρῶτος τὴν ἐκεῖθεν κρίσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀκροατηρίου προτιμήσαιτο, οὗτος κἂν ἐκεῖθεν νομίσῃ τὸ δίκαιον λαβεῖν, ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων καταδικάζεται· ποῦ γὰρ ἄξιος τυχεῖν ὧν ζητεῖ, ὁ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος ἀπὸ τῆς τῶν θείων θεσμῶν καταβαλλόμενος ὕβρεως.

ιβ'. Τοὺς θεοφιλεστάτους, οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων C ἀναγκάσει εἰς δικαστήριον παραγενέσθαι, δοῦναι μαρτυρίαν, ἀλλ' ὁ δικαστὴς πεμπέτω πρὸς αὐτοὺς τινὰς ἐκ τῶν προσώπων τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ, ἵνα κατὰ τὸ πρέπον ἱερεῦσιν ἐνώπιον Θεοῦ εἴπωσιν ἃ γινώσκουσιν.

ιγ'. Τοὺς θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους ὑπὲρ οὐδεμιᾶς χρηματικῆς αἰτίας πρὸς ἄρχοντα πολιτικὸν ἢ στρατιωτικὸν ἄκοντα παραγενέσθαι ἢ παρίστασθαι δίχα βασιλικῆς κελεύσεως συγχωροῦμεν· ἀλλὰ τὸν ἄρχοντα τὸν εἴτε ἐγγράφως εἴτε ἀγράφως τοῦτο προστάξαι τολμήσαντα μετὰ τὴν τῆς ζώνης ἤτοι τοῦ ἀξιώματος τὴν ἀφαίρεσιν εἴκοσι χρυσίου λιτρῶν ποινὴν καταβάλλειν κελεύομεν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἧς ὁ ἐπίσκοπος, ἀχθῆναι ἢ παραστῆναι προστετάχθη.

ιδ'. Κατηγορίαν ἱερέως οὐδεὶς τῶν ἐν τῷ λαϊκῷ D κατειλεγμένων ἀρχόντων οὐδεμίαν δικάζειν πλὴν εἰ καθοσιώσεως ἔγκλημα ἢ κατηγορίαν περιέχει.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΑ'.

Περὶ συστάσεως μνηστείας, καὶ λύσεως αὐτῆς, καὶ περὶ ὀρφανῶν μνηστευομένων, καὶ μεταμελουμένων.

α'. Συνίσταται μνηστεία Χριστιανῶν ἐπὶ τοῖς ἐν πρώτῃ ἡλικίᾳ ἀπὸ ἑπταετοῦς χρόνου, καὶ εἰς τὸν ἑξῆς, ἔκ τε τῆς τῶν μνηστευομένων ἀρεσκείας, καὶ τῆς ἐκ γονέων καὶ συγγενῶν αὐτῶν συναινέσεως, ἐὰν οἱ συναλλάσσοντες νομίμως συναλλάσσωσι, καὶ μὴ ὦσιν ἐκ τῶν κεκωλυμένων, τουτέστι, δι' ἀῤῥαβώνων, ἤγουν ὑποβόλων, ἢ δι' ἐγγράφων.

β'. Εἰ δὲ δόξῃ τὸν διδόντα τὸν ἀῤῥαβῶνα διαστρέψαι, καὶ μὴ συναλλάξαι, ἀπόλλειν αὐτὸν τὸν ἀῤῥαβῶνα. A

γ'. Εἰ δὲ τὸ μέρος τῆς κόρης θελήσῃ διαστρέψαι, καὶ μὴ συναλλάξαι, παρεχέτω διπλοῦν τὸν ἀῤῥαβῶνα, τουτέστιν αὐτὸν τὸν ἀῤῥαβῶνα, καὶ ἄλλο τοσοῦτον.

δ'. Εἰ δὲ ἐγγράφως στιχήσει τις, καὶ δόξει διαστρέψαι, κατὰ τὸ ἔγγραφον αὐτοῦ ἀπολογήσεται τῇ κόρῃ.

ε'. Εἰ δὲ τὸ μέρος τῆς κόρης χωρὶς αἰτίας νόμῳ γνωριζομένης δοκιμάζει διαστρέψαι, τὸ αὐτὸ μέτρον, ὅπερ ἐγγράφως ἐκεῖνος ὡμολόγησε, παρεχέτω τῷ μνηστευσαμένῳ, μετὰ καὶ τῆς παρ' αὐτοῦ γενομένης ὁμολογίας, καὶ ἀπαλλασσέτω.

B ς'. Εἰ δέ τις ὁρμάσηται κόρην, καὶ ἴσως διὰ μῖσος, ἢ τρόπον τὸν οἱονδήποτε, ὑπερτίθεται ποιῆσαι τὸν γάμον, ἕως δύο ἐτῶν ὑποκεῖσθαι τὴν κόρην ἐκδέχεσθαι αὐτὸν, καὶ μετὰ τοῦτο ἵνα διαμαρτύρηται αὐτῷ τὸ μέρος τῆς κόρης, ποιῆσαι τὸν γάμον. Καὶ εἰ μὲν καταδέξεται· ἐπείτοιγε ἄδειαν ἔχειν τὴν κόρην ζευχθῆναι ᾧτινι βούλεται, ἐγκρατοῦσαν καὶ ἅπερ ἔλαβεν ἐκ τοῦ μνηστευθέντος αὐτῇ.

ζ'. Εἰ δὲ εἰσὶ παῖδες μὴ ἔχοντες γονεῖς, εἴτε παλικάριον, εἴτε κοράσιον, καὶ ἐξ ὑποβολῆς τινων ἐποίησαν μνηστείαν, καὶ ὕστερον μετενόησαν, ἕως τοῦ πεντεκαιδεκάτου χρόνου ἄδειαν ἔχειν ἀναλῦσαι τὸ συνάλλαγμα ἀζημίως, ὡς ὀρφανῶν αὐτῶν ὄντων, καὶ μὴ γινωσκόντων τὰ συμφέροντα αὐτοῖς. Εἰ δὲ εἰς ἡλικίαν ἔλθωσιν, ὡς φρόνησιν ἔχοντες, εἴ τι ποιήσωσιν, οὐκ ἔχουσιν ἄδειαν τοῦ λοιποῦ διαστρέψαι. C

ΤΙΤΛΟΣ ΙΒ'.

Περὶ γάμων ἐπιτετραμμένων καὶ κεκωλυμένων, πρώτου καὶ δευτέρου, ἐγγράφου καὶ ἀγράφου.

α'. Συνίσταται γάμος Χριστιανῶν εἴτε ἐγγράφως, εἴτε ἀγράφως, μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, τοῦ εἶναι τὴν ἡλικίαν πρὸς συνάφειαν ἡρμοσμένην, τοῦ μὲν ἀνδρὸς, ἀπὸ πεντεκαιδεκαετοῦς χρόνου· τῆς δὲ γυναικὸς, ἀπὸ τρισκαιδεκαετοῦς χρόνου, ἀμφοτέρων θελόντων, καὶ τῆς τῶν γονέων συναινέσεως προηγουμένης.

β'. Κεκώλυνται δὲ, ὅσοι ἐκ τοῦ ἁγίου καὶ σωτηριώδους βαπτίσματος ἀλλήλοις προσηνώθησαν· τουτέστιν, ἀνάδοχος ἐκ τῆς τοιαύτης θυγατρὸς, καὶ τῆς ταύτης μητρός. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ αὐτοῦ υἱὸς, ἐκ τῆς τοιαύτης μητρός. Καὶ ὅσοι ἐξ αἵματος συγγενεῖς [*al.* συγγενείας] ἀλλήλοις γνωρίζονται, τουτέστι γονεῖς πρὸς τέκνα, ἀδελφοὶ πρὸς ἀδελφὰς, καὶ τὰ τούτων τέκνα, οἱ λεγόμενοι ἐξάδελφοι, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν τικτόμενοι παῖδες καὶ μόνον. Καὶ ὅσοι ἐξ ἐπιγαμίας γνωριζόμενοι συγγενεῖς, πατρωὸς εἰς προγόνην, πενθερὸς πρὸς νύμφην, πρόγονος εἰς μητρυιὰν, ἀδελφὸς πρὸς νύμφην, ἤγουν γυναῖκα ἀδελφοῦ. Ὁμοίως πατὴρ καὶ υἱὸς πρὸς μητέρα καὶ θυγατέρα, δύο ἀδελφοὶ εἰς δύο ἀδελφάς. Ἔτι δὲ καὶ ὅσοι ἐξ ἑνὸς ἀναδόχου διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀνεγεννήθησαν D

2. Quod si visum fuerit ei, qui arrham dedit, divertere, nec perficere contractum, arrham ipse amittat.

3. Sin puellæ pars divertere, nec contrahere voluerit, arrham duplam præstet, hoc est, arrham ipsam, et alterum tantum.

4. Quod si quis interveniente scriptura rem peregerit, et divertere visum fuerit: secundum id quod scriptura continetur, puellæ satisfaciet.

5. At si puellæ pars absque causa lege cognita divertendum statuit, eamdem summam, cujus ille nomine per scripturam cavit, sponso præstet, una cum cautione ab ipso exposita, et a contractu discedat.

6. Si quis autem puellam petierit, et fortassis ex odio, vel alio quocunque modo nuptias exsequi supersederit: ad biennium puella tenetur, hominem ut exspectet, quo decurso, testationem puellæ pars interponat, ut nuptias exsequatur. Ac siquidem paruerit, recte est: sin autem, puellæ facultas esto nubendi cui volet, ea quoque retinenti, quæ a sponso consecuta fuit.

7. Quod si pueri sunt parentibus orbati, sive masculus, sive puella, et hortatu ac suggestione quorumdam sponsalia contraxerunt, quorum postea pœnituit: ad decimum quintum annum usque licentiam habeant citra pœnam rescindendi contractum, ut qui pupilli sint, nec quid ipsis expediat, intelligant. Ad pubertatem vero si pervenerint, et aliquid peregerint: tanquam intelligentia præditi, nullam ex eo tempore divertendi facultatem habeant.

TITULUS XII.

De nuptiis concessis et prohibitis, primis ac secundis, interveniente scriptura, vel non interveniente contractis.

1. Nuptiæ Christianorum vel interveniente scriptura vel citra scripturam contrahuntur inter virum et mulierem, ita ut ætas apta sit ad copulationem; viri quidem, ab anno quintodecimo; mulieris autem, ab anno decimotertio: utrisque volentibus, et parentum consensu præcedente.

2. Contrahere prohibiti sunt, quotquot ex sacro et salutari baptismate sibi invicem conjuncti sunt: hoc est, susceptor arcetur ab ejusmodi filia et ipsius matre. Similiter et filius ipsius, ab ejusmodi matre. Tum quotquot ratione sanguinis esse inter se propinqui agnoscuntur, hoc est, parentes cum liberis, fratres cum sororibus, et horum liberi, qui fratrum liberi dicuntur, et qui ex his duntaxat gignuntur liberi; tum quotquot ex affinitate cognati agnoscuntur: vitricus cum privigna, socer cum nuru, privignus cum noverca, frater cum fratria, id est, uxore fratris. Similiter pater et filius cum matre ac filia, duo fratres cum duabus sororibus. Præterea qui per unum susceptorem ex sancto baptismate renati sunt fratres spirituales, hoc est, masculus

et puella. In omnibus hisce modis nec sponsalia contrahantur.

3. Interveniente scriptura nuptiæ contrahuntur, per comprehensum scripto dotale instrumentum, factum sub tribus fide dignis testibus, secundum ea, quæ recens a nobis pie sanciuntur : ita ut in eo maritus de accepta dote integra caveat, deque certa et omnis imminutionis experte dotis custodia sive conservatione; una cum ea summa, quæ forte illi dotis augendæ nomine ab ipso data est : ascribendo denique in hoc instrumento, quod ab eo exponitur, liberorum non exstantium casu.

Scolium.

Casus non exstantium liberorum, est pars quarta dotalis hypoboli, sive dotis auctæ. Exempli causa. Dos mulieris viginti libræ sunto. Promissum mulieri a marito hypobolum vel incrementum dotis, libræ decem. Utraque permista fiunt libræ triginta. Harum triginta librarum pars quarta sunt libræ septem semis. Igitur a marito præter hypobolum, hæ quoque libræ septem semis exiguntur.

Quo fiet, ut inter eos instrumenta tria conficiantur: duo quidem pro dotis syngraphis, tenoris ejusdem ; tertium vero, quod uxori a marito exponitur. Nec stipulato promittetur aut conscribetur a marito donatio propter nuptias, quæ dotis ad ipsum allatæ summam æquet.

4. Quod si fato mulier absque liberis ante maritum defuncta fuerit, quartam ille dumtaxat partem totius (ut dictum est) ab se cautæ dotis lucri sui nomine retinet, ac reliquam ejusmodi dotis partem quartam cum semisse vel ex suprema voluntate mulieris hæredibus restituat, vel aliis ejus hæredibus, qui ad successionem ab intestato vocantur, reddat.

5. Sin maritus ante conjugem suam sine liberis decesserit, consimiliter illa præter integram cautæ sibi dotis restitutionem, etiam partem quartam dotis ipsius ex relictis a marito suo omnis generis rebus sive bonis nomine casus non exstantium liberorum pro lucro suo capiet : et omne, quodcunque superest, patrimonium ejus, vel ad hæredes ex suprema ipsius voluntate, vel ad eos, qui ab intestato ei succedunt, perveniet.

6. Quod si liberis exstantibus, ante conjugem suam maritus decesserit : uxor, id est, eorumdem liberorum mater, in potestate sua tam dotem ipsam, quam universum mariti patrimonium retineat, et universam domus ipsa curam et administrationem gerat, ubi palam descriptionem publicam fecerit, hoc est, inventarium totius, quod a marito suo relinquitur, patrimonii ; et omnis generis facultatum, adjectis eidem descriptioni vel inventario cunctis etiam bonis suis dotalibus, et iis, quæ in rebus extra dotem constitutis habet : quæ quidem extradotalia demonstrare per efficaces probationes debet, ea se scilicet in viri sui domum attulisse, jamque post mortem illius exstare; non habentibus ejus li-

A ἀδελφοὶ πνευματικοὶ, τουτέστι παλικάριον καὶ κοράσιον. Ἐπὶ τούτοις πᾶσι τρόποις [*al.* τόποις] μηδὲ μνηστεία γενέσθω.

γ'. Ἔγγραφος [*al.* ἐγγράφως] γάμος συνίσταται δι' ἐγγράφου προικῴου συμβολαίου, ὑπὸ τριῶν ἀξιοπίστων μαρτύρων, κατὰ τὰ παρ' ἡμῶν ἀρτίως εὐσεβῶς νομοθετούμενα· ὥστε ἐν αὐτῷ ὁμολογεῖν τὸν ἄνδρα τήν τε ἐντελῆ τῆς προικὸς οἰκείωσιν, καὶ ἀδιάπτωτον καὶ ἀμείωτον αὐτῆς παραφυλακὴν καὶ συντήρησιν, μετὰ καὶ τῆς, ὡς εἰκὸς, παρ' αὐτοῦ ἐν ἐπαυξήσει ἀποχαρισθείσης αὐτῇ ποσότητος, ἐγγραφομένου ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ ἐκτιθεμένῳ συμβολαίῳ κάσσου ἐξ ἀπαιδίας.

Σχόλιον.

B Τὸ ἐξ ἀπαιδίας κάσσον, τέταρτον μέρος τοῦ προικῴου ὑποβόλου ἐστίν. Ὡς ἐν ὑποθέσει λέγομεν· Ἔστιν ἡ προὶξ τῆς γυναικὸς, λίτραι κ'· τὸ δὲ ὑποσχεθὲν παρὰ τοῦ ἀνδρὸς τῇ γυναικὶ ὑπόβολον, λίτραι ι'. Ἀμφότερα μιγνύμενα γίνονται λίτραι λ'. Τὸ τέταρτον τῶν τριάκοντα γίνονται λίτραι ἑπτὰ ἥμισυ. Ἀπαιτεῖται ὁ ἀνὴρ ἔξωθεν τοῦ ὑποβόλου καὶ ταύτας τὰς ἑπτὰ ἥμισυ λίτρας.

Τριῶν δηλονότι συμβολαίων μεταξὺ αὐτῶν προερχομένων· δύο μὲν ἀντὶ συγγράφων τῆς προικὸς ἰσοδυνάμων· τοῦ δὲ ἑτέρου παρὰ τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα ἐκτιθεμένου. Καὶ μὴ ἐπερωτᾶσθαι ἢ καταγράφεσθαι παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἰσόμετρον τῆς εἰσαγομένης αὐτῷ προικὸς προγαμιαίαν δωρεάν.

δ'. Καὶ εἰ δεήσει τὴν γυναῖκα παίδων ἄνευ πρὸ τοῦ ἀνδρὸς τελευτῆσαι, τετάρτην μοῖραν καὶ μόνον
C ἐκ πάσης, ὡς εἴρηται, ὁμολογηθείσης παρ' αὐτοῦ προικὸς εἰς ἴδιον κέρδος ἐγκρατεῖν αὐτὸν, καὶ τὸ ὑπόλοιπον ἡμισυτέταρτον μέρος τῆς τοιαύτης προικὸς ἢ εἰς τοὺς ἐκ τελευταίας αὐτῆς βουλήσεως κληρονόμους ἀποκαθίστασθαι, ἢ εἰς τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου καλουμένους αὐτῆς κληρονόμους ἀποδίδοσθαι.

ε'. Εἰ δὲ ὁ ἀνὴρ πρὸ τῆς ἰδίας γυναικὸς παίδων ἐκτὸς ἀποβιώσει, ὁμοίως πρὸς τῇ ἐντελεῖ ἀποκαταστάσει τῆς ὁμολογηθείσης αὐτῇ προικὸς, καὶ τέταρτον μέρος τῆς τοιαύτης προικὸς ἐκ τῶν ἐγκαταλειφθέντων τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς παντοίων πραγμάτων ἐπ' ὀνόματι κάσσου εἰς κέρδος οἰκεῖον λαμβάνειν αὐτὴν, καὶ τὴν περιττευομένην ἀνδρῴαν [*al.* αὐτοῦ] ἅπασαν ὕπαρξιν ἢ εἰς τοὺς ἐκ τελευταίας αὐτοῦ βουλήσεως, ἢ εἰς τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου αὐτοῦ κληρονόμους
D περιέρχεσθαι.

ς'. Εἰ δὲ παίδων ὑπόντων ὁ ἀνὴρ πρὸ τῆς οἰκείας γαμετῆς τελευτήσει, τὴν γυναῖκα, ἤγουν τὴν τῶν αὐτῶν τέκνων μητέρα, ἐγκάτοχον τῆς τε προικὸς αὐτῆς καὶ ἀνδρῴας ἁπάσης ὑπάρξεως εἶναι, καὶ αὐτὴν τὴν πᾶσαν τοῦ οἴκου ποιεῖσθαι φροντίδα τε καὶ διοίκησιν, προδήλως δημοσίαν ἀναγραφὴν ποιουμένης αὐτῆς, ἤτοι ἰμβέντον πάσης τῆς καταλιμπανομένης ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς παντοίας ὑπάρξεώς τε καὶ περιουσίας, συγκειμένων ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀναγραφῇ καὶ τῶν προικιμαίων αὐτῆς πραγμάτων, καὶ ἃ ὕπεισιν αὐτῇ καὶ ἐν ἐξωπροίκοις, ὀφειλούσης αὐτῆς τὰ ἐξώπροικα δεῖξαι δι' ἐνεργῶν συστάσεων, ὡς ταῦτα εἰσήγαγεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ φαίνονται μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν, μὴ δυναμένων

τῶν αὐτῆς τέκνων ἀντικαθίστασθαι αὐτῇ, ἢ ἐπιζητεῖν παρ' αὐτῆς πατρῴαν ὑπόστασιν· τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ πᾶσαν τιμὴν, καὶ ὑπακοὴν, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν, προσαγόντων αὐτῇ ὡς μητρί· προδήλως ὀφειλούσης αὐτῆς, καθὼς πρέπει γονεῦσι, τὰ τέκνα, ἐκπαιδεύειν τε, καὶ γαμοστολεῖν, καὶ προῖκα ἐπιδιδόναι, καθὼς ἂν βουληθείη.

ζ'. Εἰ δὲ συμβῇ αὐτὴν εἰς ἕτερον περιελθεῖν συνοικέσιον, ἄδειαν ἔχειν τὰ τέκνα αὐτῆς παρεᾶν αὐτὴν, καὶ πάντα τὰ πατρῷα αὐτῶν πράγματα ἀνελλιπῶς κομίζεσθαι, τὴν εἰσενεχθεῖσαν παρ' αὐτῆς τῷ πατρὶ αὐτῶν προῖκα καὶ μόνον, σὺν τῇ ἀποχαρισθείσῃ παρ' αὐτοῦ ἐν ἐπαυξήσει τῆς προικὸς αὐτῆς δωρεᾷ, παρέχοντας αὐτῇ.

η'. Εἰ δὲ παίδων ὑπόντων ἡ γυνὴ πρὸ τοῦ ἰδίου ἀνδρὸς τελευτήσει, τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἤγουν τὸν πατέρα, τῶν τέκνων αὐτῶν, ἐγκάτοχον τῆς τε προικὸς αὐτῆς, καὶ τῆς ἐν ἐξωπροίκοις πάσης αὐτῆς ὑπάρξεως εἶναι, ὡς ὑπεξουσίων αὐτῶν τυγχανόντων, καὶ αὐτὸν τὴν πᾶσαν τοῦ οἴκου ποιεῖσθαι φροντίδα τε καὶ διοίκησιν, μὴ δυναμένων τῶν τέκνων αὐτοῦ ἀντικαθίστασθαι αὐτῷ, ἢ ἐπιζητεῖν παρ' αὐτοῦ μητρῴαν ὑπόστασιν· τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ πᾶσαν τιμὴν, καὶ ὑπακοὴν, καθὼς ἁρμόζει γονεῦσι, προσαγαγόντων αὐτῷ, κατὰ τὸ γεγραμμένον· « Ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα ἐπέλθῃ σοι εὐχὴ παρ' αὐτῶν. » Εὐχὴ γὰρ πατρὸς στηρίζει οἴκους τέκνων, κατάρα δὲ μητρὸς ἐκριζοῖ τὰ θεμέλια. Δι' αὐτῶν γὰρ ἐγεννήθησαν, καὶ τί ἀνταποδώσουσιν αὐτοῖς, καθὼς αὐτοὶ ἐκείνοις; Ταῦτα γὰρ καὶ Παῦλος ὁ ἀπόστολος βεβαιῶν, ἔφη· « Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν· τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. Οἱ γονεῖς, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νόμῳ [*al.* νουθεσίᾳ] Κυρίου. »

θ'. Εἰ δὲ συμβῇ καὶ τοῦτον εἰς ἕτερον περιελθεῖν [*al.* συμβῇ αὐτὸν εἰς ἕτερον ἐλθεῖν] συνοικέσιον, τῶν τέκνων αὐτοῦ ἀνηλίκων τυγχανόντων, ἀμείωτα παρ' αὐτοῦ τὰ μητρῷα, φυλάττεσθαι πράγματα.

ι'. Εἰ δὲ τῆς ἐννόμου ἡλικίας ταῦτα ὑπάρχουσιν, εἰ θέλωσιν, ἀδιασκέπτως τὰ τοιαῦτα αὐτῶν πράγματα παρέχεσθαι αὐτοῖς.

ια'. Εἰ δὲ θελήσει ἐκ τοῦ ἀνδρογύνου εἴτε ὁ ἀνὴρ, εἴτε ἡ γυνὴ, χωρὶς δευτερογαμίας ἐκ τῶν ἰδίων τέκνων ἀπαναχωρῆσαι, ἀνηλίκων αὐτῶν τυγχανόντων, μὴ ἔχειν αὐτοὺς ἄδειαν τοῦτο πρᾶξαι, ἀλλὰ τὴν τούτων ποιεῖσθαι φροντίδα τε καὶ διοίκησιν, καθὼς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι « Χήρα ἔχουσα τέκνα ἢ ἔγγονα, μανθανέτω πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν. Τοῦτο γάρ ἐστιν ἀποδεκτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. »

ιβ'. Εἰ δὲ τῶν ἐντελῶν εἰσι τὰ τέκνα, καὶ εἰς βίον περιῆλθον, καὶ δύνανται τὴν ἰδίαν διοίκησιν ποιεῖν, καὶ θελήσει τις ἐκ τῶν γονέων ἀπαναχωρῆσαι ἐξ αὐτῶν, ἐπ' ἀδείας ἔχειν τὸ τοιοῦτον πρόσωπον μετὰ τὴν τῶν ἰδίων πραγμάτων ἐγκράτησιν, καὶ ἑνὸς παιδὸς μοῖραν λαμβάνειν αὐτὸν, πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν τέκνων.

beris, in quo resistant, vel paternam ab ea substantiam reposcant : sed potius e contrario nullum non honorem et obedientiam, juxta Dei præceptum, ei tanquam matri deferentibus : cum interim haud dubie debeat ipsa, veluti parentes decet, educare liberos, et collocare nuptum, et dotem constituere, prout ipsa voluerit.

7. Jam si contigerit ad aliud eam matrimonium transire, facultatem liberi ejus habeant, eam dimittendi, et omnia paterna bona sua, nullis deficientibus, recipiendi : modo solam dotem ab ipsa patri eorum allatam, una cum donatione, quam in eam dotis augendæ causa contulit, matri præstent.

8. Si vero liberis exstantibus, ante maritum suum mulier decesserit : maritus ejus, hoc est, ipsorum liberorum pater, tam dotem, quam omnia bona in rebus extra dotem positis constituta, sua in potestate retinebit, cum et illi patris adhuc in potestate sint : qui curam domus, et administrationem universam geret, nullam liberis facultatem habentibus adversandi patri, vel maternam ab eo substantiam reposcendi : sed e contrario potius omnem honorem et obedientiam, sicuti parentibus convenit, ei tam verbis, quam ipsa re deferentibus, secundum id, quod perscriptum legimus : « Tam facto, quam verbis honora patrem tuum, matremque tuam : ut ab eis votum super te veniat. » Quippe votum patris liberorum familias fulcit, et exsecratio matris fundamenta earum radicitus evertit. Nam eorum procreati sunt opera, et quid eis reddent ejusmodi, quale consecuti sunt ab ipsis? Hæc enim et Paulus apostolus confirmans, dixit : Vos, liberi, parentibus vestris obedite. Nam hoc fieri par et æquum est. Vos, parentes, ne provocate liberos vestros ad iram, sed eos in doctrina et lege [al. *monitis*] Domini educate. »

9. Quod si usuvenerit ut hic etiam ad alterum matrimonium progrediatur liberis adhuc impuberibus, materna illorum bona citra decrementum et imminutionem ab eo custodiantur.

10. Sin ætatem legitimam attigerunt, citra deliberationem ipsis ea bona, si quidem ita voluerint, exhibeantur.

11. Quod si conjugum alteruter, sive maritus, sive uxor, absque secundo matrimonio suis a liberis secedere voluerit, iis necdum adultis : nullam id agendi licentiam habeat, sed eorum curam et administrationem suscipiat, quemadmodum Apostolus ille dixit : « Vidua, quæ liberos aut nepotes habet, primum discat in propriam domum pietatem exercere. Nam id acceptum est coram Deo. »

12. Si vero liberi plenam et perfectam ad ætatem pervenerunt, et ad tractanda vitæ negotia se contulerunt, jamque suæ administrationi obeundæ sufficiunt, et parentum alteruter ab eis secedere voluerit : ejusmodi persona licentiam habeat, ut præter rerum suarum retentionem, etiam unius ex liberis portionem, pro numero liberorum, accipiat.

13. Si vero quis ob arctam rerum suarum conditionem, vel humilitatem, cum existimatione quadam, et interveniente scriptura, nuptias exsequi nequeat: etiam citra scripturam matrimonium contrahitur sine dolo malo, contrahentium personarum et parentum earum consensu: sive hoc in ecclesia per benedictionem, sive coram quinque amicis notum fiat. Sed et quilibet mulierem liberam in domum suam deducens, et administrationem ei familiæ suæ committens, et in carnales cum ea complexus veniens, citra scripturam matrimonium cum ea contrahit.

14. Quod si nullis ex ea liberis susceptis, eam expellere conatus fuerit e contubernio suo, sine causa legibus approbata: præter restitutionem earum rerum quas ipsa, ceu credi par est, ad eum attulit; quartam quoque bonorum suorum partem ei dabit.

15. Quod si quis inopi mulieri matrimonio legitimo conjunctus fuerit, et maritus absque liberis et intestatus decesserit: accipiet uxor de mariti bonis, nomine casus liberorum non exstantium, partem quartam, pro mariti facultatibus, ad decem usque libras. Quod si mariti facultates eæ sint ut quarta pars decem libras excedat, nullam ea licentiam habeat amplius capiendi quam illas decem libras, ut ante diximus: et quæ reliqua sunt, ad mariti hæredes ab intestato; vel, iis non exstantibus, ad fiscum pervenient.

16. Secundæ nuptiæ contrahuntur a personis non prohibitis, sive in scriptis, sive citra scripturam, in hunc modum. Siquidem liberis careant, citra disceptationem juxta modos superius expositos contrahant.

17. Sin persona secundas nuptias contrahens, liberos habet; non liceat ei secundæ personæ plus, quam unius ex liberis de priori matrimonio suscepti portionem, ex bonis suis quocunque largitionis modo, donare. Consimiliter et in muliere, quæ secundo se nuptum colloeat, idem hoc observetur: nimirum ea duodecim mensium tempus, a morte prioris mariti, servante.

18. Quod si hoc tempore necdum finito secundas ad nuptias transierit, infamis erit: nec a marito priori quidquam ullo modo lucrabitur. At vero si præstitutum, ceu diximus, temporis spatium servet: dotem suam accipiet, una cum donatis ei forte rebus dotis augendæ gratia. Eodem modo maritus quoque secundas ad nuptias sese conferens, nihil ab uxore priori consequetur. Quod si exstent impuberes liberi, tantisper eorum res ipse custodiet, donec adulti facti fuerint.

19. Sin jam adoleverunt, ab eo ipso tempore statim eis in solidum bona materna tradantur.

20. Quod si sobolem ex altera conjuge suscepe-

A ιγ'. Εἰ δὲ κατὰ στένωσιν ἢ διὰ ταπείνωσιν μὴ δυνηθῇ τις εὐπρολήπτως καὶ ἐγγράφως ποιῆσαι γάμον, καὶ ἀγράφως [al. ἄγραφος] συνίσταται γάμος ἀδόλως, συναινέσει τῶν συναλλασσόντων προσώπων, καὶ τῶν τούτων γονέων, εἴτε ἐν ἐκκλησίᾳ τοῦτο δι' εὐλογίας, ἢ καὶ ἐπὶ φίλων πέντε γνωρισθείη [al. γνωρισθῇ]. Ἀλλὰ καὶ οἱοσδήποτε εἰσοικιζόμενος γυναῖκα ἐλευθέραν, καὶ καταπιστεύων αὐτῇ τὴν τοῦ ἰδίου διοίκησιν, καὶ ταύτῃ σαρκικῶς συμπλεκόμενος [al. συγκοιταζόμενος], ἄγραφον συναλλάσσει πρὸς αὐτὴν γάμον.

ιδ'. Ἐὰν δὲ ἐξ αὐτῆς μὴ παιδοποιήσας πειραθείη ἐκδιῶξαι αὐτὴν ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν συνοικήσεως [al. συνοικεσίας], αἰτίας νόμῳ ἐγνωσμένης ἐκτὸς, διδόναι
B αὐτῇ πρὸς τῇ ἀποκαταστάσει τῶν, ὡς εἰκὸς, εἰσενεχθέντων παρ' αὐτῆς πραγμάτων, καὶ τέταρτον μέρος τῆς αὐτοῦ περιουσίας.

ιε'. Εἰ δὲ ἀπόρῳ γυναικὶ πρὸς νόμιμον γάμον συναφθῇ τις, καὶ τελευτήσει ὁ ἀνὴρ παίδων καὶ διαθήκης χωρὶς, κομίζεσθαι τὴν γυναῖκα ἐκ τῆς ἀνδρῴας ὑποστάσεως ὑπὲρ ἐξ ἀπαιδίας κάσσου μέρος τέταρτον, κατὰ τὴν εὐπορίαν τοῦ ἀνδρὸς, ἕως τῶν δέκα λιτρῶν. Εἰ δὲ ἐπάνω τῶν δέκα λιτρῶν εὐπορεῖ ὁ ἀνὴρ, μὴ ἔχειν αὐτὴν ἄδειαν, ἕτερόν τι κομίζεσθαι, πλὴν τῶν δέκα λιτρῶν, ὡς προειρήκαμεν, καὶ τὰ ὑπόλοιπα περιέρχεσθαι εἰς τοὺς ἐξ ἀδιαθέτου αὐτοῦ κληρονόμους, ἢ μὴ ὑπόντων κληρονόμων, εἰς τὸ μέρος τοῦ δημοσίου.

C ις'. Δευτερογαμία συνίσταται ἐπὶ τοῖς μὴ κεκωλυμένοις προσώποις, εἴτε ἐγγράφως, εἴτε ἀγράφως, οὕτως. Εἰ μὲν παίδων χωρὶς, ἀπεριέργως συναλλάσσειν κατὰ τοὺς ἀνωτέρω δηλουμένους [al. διειλημμένους] τρόπους.

ιζ'. Εἰ δὲ παῖδες εἰσὶ τῷ δευτερογαμοῦντι προσώπῳ, μὴ ἔχειν αὐτὸν ἄδειαν χαρίζεσθαι τῇ δευτέρᾳ γυναικὶ πλείω ἑνὸς παιδὸς μοῖραν [μοίρας], τοῦ ἐκ προτέρων αὐτοῦ γάμων, ἐκ τῆς ἰδίας περιουσίας, καθ' οἱανδήποτε φιλοτιμίαν. Ὁμοίως δὲ τὸ αὐτὸ παραφυλαττέσθω [παραφυλάττεσθαι] καὶ ἐπὶ τῆς δευτερογαμούσης γυναικὸς, προδήλως ταύτης τὸν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς τελευτῆς τοῦ πρώτου ἀνδρὸς παραφυλαττούσης δωδεκαμηνιαῖον χρόνον.

ιη'. Εἰ δὲ μὴ περατωθέντος τοῦ καιροῦ τούτου
D δευτερογαμήσει [al. διγαμήσῃ], ἄτιμος ἔσται, μηδὲν ἐκ τοῦ προτέρου [al. πρώτου] ἀνδρὸς κερδαίνουσα καθ' οἱονδήποτε τρόπον. Παραφυλαττούσης δὲ αὐτῆς, ὡς εἴρηται, τὸν ὡρισμένον χρόνον, κομίζεσθαι αὐτὴν τὴν ἰδίαν προῖκα, μετὰ καὶ τῶν, ὡς εἰκὸς, ἀποχαρισθέντων αὐτῇ ἐν ἐπαυξήσει τῆς προικὸς αὐτῆς. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν ἄνδρα εἰς ἕτερον περιερχόμενον συνοικέσιον, μηδὲν ἐκ τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικὸς λαμβάνειν. Εἰ δὲ ὑπάρχουσιν ἀνήλικοι παῖδες, τὰ τούτων πράγματα παραφυλάττειν αὐτὸν, μέχρις ἂν τῶν ἐντελῶν γένωνται.

ιθ'. Εἰ δὲ καὶ τῶν ἐντελῶν εἰσι, παρέχεσθαι αὐτοῖς ἀπεντεῦθεν ἤδη τὰ μητρῷα αὐτῶν ἐντελῶς πράγματα.

κ'. Εἰ δὲ καὶ τεκνοποιήσει ἐκ τῆς δευτέρας γυναι-

κὸς, καὶ συμβῇ αὐτὸν τελευτῆσαι, ἄδειαν ἔχειν καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα τέκνα τὸν ἴδιον κληρονομεῖν πατέρα, ὁμοίως καὶ τὴν μητέρα.

κα'. Ἡ δευτερογαμοῦσα γυνὴ, ἔχουσα ἐκ τοῦ πρώτου γάμου παῖδας, αἰτείτω πρὸ τοῦ συναλλάγματος τοῦ δευτέρου γάμου ἐπιτρόπους τοῖς παισὶν αὐτῆς, καὶ οὕτως συναλλασσέτω. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο γένηται, ὑπεύθυνα τὰ αὐτῆς εἰσι, καὶ τοῦ δευτέρου αὐτῆς ἀνδρὸς πράγματα γενήσονται ἐπὶ τῇ ἀποκαταστάσει τῶν ἀνηκόντων τοῖς νέοις πατρικῶν αὐτῶν πραγμάτων.

A rit, et ipsum decedere contigerit: facultas esto tam primis, quam secundis liberis, patri suo succedendi; eodemque modo et matri.

21. Mulier secundas nuptias contrahens, quæ de priori conjugio liberos habet, ante secundi matrimonii contractum liberis suis tutores petat, et ita contrahat. Quippe si hoc factum non fuerit, et sunt ipsius, et erunt secundi mariti bona obligata nomine restitutionis earum rerum, quæ ad minores ex successione paterna pertinent,

ΤΙΤΛΟΣ ΙΓ'.

Περὶ τῆς λύσεως τοῦ γάμου.

α'. Τῆς ἀδιαλύτου τῶν γαμικῶς ἐν Κυρίῳ συμβιούντων ἑνώσεως ἡ τοῦ Κτίστου καὶ Δημιουργοῦ τῶν ἁπάντων Θεοῦ σοφία ὑπάρχει διδάσκαλος. Αὐτὸς γὰρ εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν ἐξ οὐκ ὄντων τὸν ἄνθρωπον, οὐ τὸν αὐτὸν καὶ τὴν γυναῖκα πλάσαι τρόπον ἠθέλησε, καίπερ δυνάμενος, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀνδρὸς ταύτην ἐδημιούργησεν, ἵνα τῆς ἡνωμένης σοφῶς μιᾶς ἐν δυάδι προσώπων σαρκὸς τῆς συζυγίας νομοθετήσῃ τὸ ἀδιάζευκτον. Ὅθεν οὐδὲ τὴν γυναῖκα τῇ ὑποθήκῃ τοῦ ὄφεως τῆς πικρᾶς τῷ ἀνδρὶ κατάρξασαν γεύσεως, ἀπὸ τούτου ἐχώρισεν· οὐδ' αὖ τὸν ἄνδρα τῆς Δεσποτικῆς ἐντολῆς τὴν παράβασιν τῇ ὁμοζύγῳ συνεργασάμενον, ταύτης διέζευξεν· ἀλλὰ τὴν μὲν ἁμαρτίαν ἐκόλασε, τὴν δὲ συζυγίαν οὐκ ἔλυσε. Ταύτῃ τοίνυν τῇ ἐνεργεῖ νομοθεσίᾳ αὖθις καὶ λόγῳ κυρωθείσῃ παρὰ τοῦ Κτίσαντος, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τῶν Φαρισαίων πρὸς αὐτὸν ἐρωτήσεως, εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν ἀπολύειν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀποκριθέντος, τοὺς ὑπὸ Θεοῦ ζευχθέντας μηδαμῶς ὑπὸ ἀνθρώπου παρεκτὸς λόγου πορνείας χωρίζεσθαι, ἐξακολουθοῦντές τε καὶ πειθόμενοι, οὐδ' ἡμεῖς ἕτερόν τι νομοθετεῖν ὑπὲρ τούτου βουλόμεθα. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τῆς κακίας εἶδος ἐπιμελῶς τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων ἐμπολιτεύεται, καὶ ἐντεῦθεν ἀγαπητικῶς πρὸς ἀλλήλους μὴ διακείμενοι, κατὰ πολλὰς αἰτίας, καί ποτε μὴ οὔσας τοιαύτας, ποιοῦνται τῆς ἑαυτῶν συμβιώσεως τὴν διάζευξιν, ῥητῶς ἐνθεῖναι [*al.* τὴν διάταξιν, ἐκτὸς ἐνθεῖναι] τῇ παρούσῃ νομοθεσίᾳ, δι' ὧν τὰ συνοικέσια λύονται, τῶν δεόντων ἐκρίναμεν.

TITULUS XIII.

De solutione matrimonii.

1. Indissolubilem eorum, qui sub lege matrimo- B nii una vivunt in Domino, conjunctionem esse: ipsa nos Opificis et Creatoris omnium Dei sapientia docuit. Is enim, quum hominem de nihilo rerum in naturam produxisset: non ad eumdem modum et mulierem fingere voluit, quamvis id facere posset: verum hanc e viro condidit, ut unitæ copulatæque sapienter unius in personis duabus carnis inseparabilem conjunctionem sanciret. Quamobrem nec mulierem, quæ suggestione serpentis, illius amaræ viro degustationis occasionem præbuerat, ab eo separavit: nec vicissim virum, qui herile mandatum una cum conjuge violare fuerat ausus, ab ea sejunxit: sed peccatum punivit, conjugium minime dissolvit. Huic ergo nos efficaci, et rursus C ipsius Conditoris pronuntiatio confirmatæ legi, quum a Pharisæis interrogaretur, an homini qualibet ex causa suam uxorem repudiare liceat, et ipse responderet, a Deo conjunctos nequaquam ab homine separandos, extra causam scortationis; huic ergo nos et insistentes, et obtemperantes, nequaquam aliud quidpiam de hoc statuere volumus. Sed enim cum ipsa malitiæ species nimiopere se pluribus hominibus ingerat, eaque de causa quoties parum amanter erga se invicem affecti sunt, ex variis causis, quæ nonnunquam ita comparatæ non sunt, consuetudinem vitæ mutuam dirimant: diserte inseri huic legum promulgationi, quibus ex causis matrimonia solvantur, necessarium duximus.

β'. Λύεται ὁ ἀνὴρ ἀπὸ γυναικὸς διὰ τοιαύτας D αἰτίας· Ἐὰν ἡ γυνὴ αὐτοῦ πορνεύσῃ. Ἐὰν ἐπιβουλεύσῃ οἱῳδήποτε τρόπῳ τῇ ζωῇ αὐτοῦ, ἢ ἐπισταμένη ἑτέρους ἐπιβουλεύοντας, μὴ καταμηνύσῃ αὐτῷ. Ἐὰν λωβή ἐστιν.

2. Maritus ab uxore propter hasce causas dirimitur: Si uxor ejus scortata fuerit. Si quocunque modo insidiata fuerit ejus vitæ, vel alios insidiari sciens, idipsum ei non detexerit. Si leprosa sit.

γ'. Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς διὰ τοιαύτας αἰτίας χωρίζεται· Ἐὰν ἀδυνατήσῃ ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τριετίᾳ ἀπὸ καιροῦ τοῦ γαμικοῦ συναλλάγματος τῇ οἰκείᾳ μιγῆναι γυναικί. Ἐὰν ἐπιβουλεύσῃ οἱῳδήποτε τρόπῳ τῇ ζωῇ αὐτῆς, ἢ ἐπιστάμενος ἄλλους ἐπιβουλευτὰ; [*al.* ἐπιβουλεύοντας], μὴ καταμηνύσῃ αὐτῇ. Καὶ ἐὰν λωβός ἐστιν.

3. Similiter et uxor a marito propter hasce causas separatur: Si maritus a tempore matrimonialis contractus cum uxore sua triennio coire nequiverit. Si quocunque modo vitæ uxoris insidias struxerit, vel quum alios struere sciret, idipsum ei non indicaverit. Si denique leprosus sit.

δ'. Εἰ δὲ συμβῇ ἐξ αὐτῶν ἕνα μετὰ τὸν γάμον ὑπὸ δαίμονος κυριευθῆναι [*al.* κρουσθῆναι], καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης αἰτίας ἀπ' ἀλλήλων μὴ χωρίζεσθαι. Ἄνευ

4. At si contigerit, ut alteruter eorum post initum matrimonium occupetur a malo genio: non possunt ex hujusmodi causa a se invicem separari.

Absque his vero causis cognitis, viri mulierisque consortium dirimi non potest, secundum id, quod scriptum est : « Quos Deus conjunxit, homo ne separet. »

TITULUS XIV.

De dote scripta, et non numerata, deque jure dotis.

1. Qui cavet in scriptis, vel sine scriptura, se dotem accepisse, si ea non solvatur, major annis viginti quinque licentiam habet, eam post nuptias ad quinquennium usque duntaxat petendi, et in solidum accipiendi, quum puellæ parentes promissa præstandi facultatem habent.

2. Si hoc non fecerit, et impleri promissa neglexerit, mulieris parti tenetur, juxta vim cautionis, quam exposuit. Quod si minor est, post completos viginti quinque annos, et aliud præterea quinquennium, petere promissam sibi dotem potest, secundum cautionem ipsius. Nam integre finito illo temporis determinato spatio, licentiam non habet agendi de non numerata dotis illius cautæ pecunia : sed tenetur, uti dictum est, parti mulieris, prout ipse cavit.

3. Quum mulier marito suo dotem affert, si adverso quodam casu accidat, ut damnis maritus afficiatur, vel æs alienum contrahat, sive erga fiscum, sive aliam erga personam, at vivendi finem faciat, nec fiscus, nec quisquam alius licentiam habeat invadendi domum ejus, et aliquid auferendi, donec ipsi mulieri dotis suæ nomine satisfactum sit. Qua soluta, quæ supersunt, pro rata creditores inter se partiantur

TITULUS XV.

De simplicibus donationibus, hoc est, cum statim usus et proprietas rerum, vel proprietas earum duntaxat; aut post mortem alicui relinquuntur : deque causis ex quibus donationes hujusmodi rescindantur.

1. Citra scripturam simplex fit donatio, cum qui maturam ætatem attigit, apud quinque testes, vel apud tres, tibi quædam suis ex rebus donaverit. Quinque quidem testes sunto, in locis recte constitutis, et ubi reperiuntur homines : tres vero, in locis solitariis, et ubi numerus quinque hominum non invenitur.

2. Per scripturam simplex donatio fit, quum ab eo, qui perfectam ætatem agit, subscriptio composita fuerit ; eademque juxta prædictum modum apud quinque tresve testes, ad hoc vocatos, testimoniis comprobata, et absoluta.

3. At si quis donationem in aliquem hac lege fecerit, ut is post obitum ipsius res sibi donatas capiat; et confestim proprietatem dumtaxat ei donaverit : hæc quoque donatio, scriptura interveniente, apud testes quinque, vel tres fiat : secundum eos modos, qui antea sunt expositi.

4. Quæ propter exspectationem mortis fit dona-

A δὲ τῶν αἰτιῶν τούτων τῶν γνωριζομένων, μὴ δύνασθαι ἀνδρόγυνον διαλύεσθαι, κατὰ τὸ γεγραμμένον· « Ὅτι οὓς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. »

ΤΙΤΛΟΣ ΙΔ'.

Περὶ τῆς καταγραφείσης προικὸς, καὶ ἐπιδοθείσης, καὶ περὶ δικαίου προικός.

α'. Ὁ ὁμολογῶν ἐγγράφως ἢ ἀγράφως ὑποδέξασθαι προῖκα, μὴ πληρουμένης αὐτῆς, μείζων τῶν κε' ἐτῶν ἄδειαν ἔχει μετὰ τὸν γάμον μέχρι πενταετοῦς χρόνου καὶ μόνον ταύτην ἐπιζητεῖν, καὶ ἐντελῶς κομίζεσθαι, εὐπορούντων τῶν γονέων τῆς κόρης τὰ ὑποσχεθέντα αὐτῷ ἀποπληρῶσαι.

β'. Εἰ δὲ τοῦτο μὴ ποιήσῃ, καὶ ἀμελήσῃ ταῦτα ἀποπληρωθῆναι, ὑποκεῖσθαι αὐτὸν τῷ μέρει τῆς B γυναικὸς, κατὰ τὴν δύναμιν τῶν παρ' αὐτοῦ ὁμολογηθέντων. Ἥττων δὲ ὑπάρχων, μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν κε' ἐνιαυτῶν, καὶ ἑτέρων πέντε χρόνων, δύναται ἐπιζητεῖν τὴν ὑποσχεθεῖσαν αὐτῷ προῖκα, κατὰ τὴν αὐτοῦ ὁμολογίαν. Περαιουμένης γὰρ κατὰ τὸν ἐντελῆ χρόνον τῆς ὁρισθείσης προθεσμίας, μὴ ἔχειν αὐτὸν ἄδειαν κινεῖν περὶ τῆς ἀναργυρίας [περὶ τὴν ἀναργυρίαν] τῆς τοιαύτης ὁμολογηθείσης προικός. Ἀλλὰ ὑποκεῖσθαι αὐτὸν, καθὰ εἴρηται, τῷ μέρει τῆς γυναικὸς, κατὰ τὰ παρ' αὐτοῦ ὁμολογηθέντα.

γ'. Ἡ γυνὴ εἰσάγουσα προῖκα τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, εἰ συμβῇ ἀπὸ συμφορᾶς τινος τὸν ἄνδρα ὑποπεσεῖν εἰς ζημίας, ἢ εἰς χρέη, εἴτε τῷ δημοσίῳ, ἢ ἑτέρῳ προσώπῳ, καὶ τελευτήσει· μὴ ἔχειν ἄδειαν μήτε τὸ C δημόσιον, μήτε ἕτερον ἄνθρωπον ἐπιβῆναι εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἐπᾶραί τι, μέχρις ὅτου ἡ γυνὴ τὴν ἰδίαν αὐτῆς προῖκα ἀποπληρωθῇ. Μετὰ δὲ τὴν ταύτης πλήρωσιν, τὰ περισσευόμενα κατὰ ἀνομορίαν [ἀναλογίαν] οἱ χρεωφειλέται μεριζέσθωσαν.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΕ'.

Περὶ δωρεῶν ἁπλῶν, ἤγουν ἀπεντεῦθεν ἤδη χρήσεως καὶ δεσποτείας πραγμάτων, ἢ δεσποτείας αὐτῶν μόνον, ἢ μετὰ θάνατον τινὶ καταλιμπανομένων· καὶ περὶ αἰτιῶν, ἐξ ὧν αἱ τοιαῦται δωρεαὶ ἀνατρέπονται.

α'. Ἀγράφως [ἄγραφος] ἁπλῆ δωρεὰ συνίσταται, ὅτε τις τῶν ἐντελῶν ὑπάρχων χρόνων, ἐπὶ πέντε, ἢ καὶ τριῶν μαρτύρων, δωρήσηταί σοί τινα τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων· πέντε μὲν μαρτύρων, εἰς τόπους συν- D ισταμένους, καὶ εὑρισκομένων ἀνθρώπων· τριῶν δὲ εἰς τόπους ἐρήμους, καὶ μὴ εὑρισκομένου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πέντε.

β'. Ἔγγραφος ἁπλῆ δωρεὰ συνίσταται, ὅτε ὑπὸ τοῦ τέλειον ἄγοντος ἡλικίαν συνταγῇ ὑπογραφὴ, καὶ κατὰ τὸν προειρημένον τρόπον, ἐπὶ πέντε ἢ τριῶν μαρτύρων, ἐπὶ τοῦτο προσκληθέντων, ἐγγράφως μαρτυρηθῇ καὶ ἀπολυθῇ.

γ'. Εἰ δέ τις ποιήσει δωρεὰν εἴς τινα, πρὸς τὸ μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ λαβεῖν τὰ δωρηθέντα αὐτῷ πράγματα, καὶ ἀπεντεῦθεν ἤδη τὴν δεσποτείαν καὶ μόνον δωρήσηται αὐτῷ· καὶ τὴν τοιαύτην δωρεὰν ἐγγράφως ἐπὶ πέντε ἢ τριῶν μαρτύρων γίνεσθαι, κατὰ τοὺς προειρημένους τρόπους.

δ'. Ἡ διὰ προσδοχίαν θανάτου δωρεὰ, ἤτοι μετὰ

ἀποβίωσιν τοῦ δωρουμένου τὴν σύστασιν ἔχουσα, γίνεται καὶ αὐτὴ, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται, διά τε τοῦ δωρουμένου, καὶ πέντε ἢ τριῶν μαρτύρων ὑπογραφῆς πληρουμένη.

ε'. Εἰ δὲ αὐτὸς ὁ δωρούμενος διατάξηται ἐγγράφως ἐν τῇ αὐτῇ δωρεᾷ αὐτοῦ μεταμεληθῆναι ἢ διαστρέψαι τὴν τοιαύτην δωρεάν· ταύτην εἶναι κεκυρωμένην, μόνον ἵνα δηλωθῇ ἡ διάταξις αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ ὕφει, καὶ ἐν τῇ ὑπογραφῇ αὐτοῦ.

ς'. Πᾶσα δωρεὰ ἀνατρέπεται διὰ τοιαύτας αἰτίας· Εἰ ὁ τὴν δωρεὰν λαβὼν ἀχάριστος περὶ τὸν δωρησάμενον εὑρεθῇ. Εἰ τραχείας ὕβρεις ἐπαγάγῃ αὐτῷ· ἢ τύψῃ αὐτόν· ἢ μεγίστην ζημίαν ἐπενέγκῃ αὐτῷ· ἢ ἐπιβουλεύσηται τῇ ζωῇ αὐτοῦ· ἢ τὰ συμφωνηθέντα, ἐφ' οἷς ἡ δωρεὰ ἐγγράφως ἢ ἀγράφως ἐγένετο, μὴ πληρωθῇ. Μιᾶς γὰρ ἐκ τούτων τῶν αἰτιῶν ἐν δικαστηρίῳ ἀποδεικνυμένης, ὡς εἴρηται, ἀνατρέπεται.

ΤΙΤΛΟΣ ΙϚ'.

Περὶ τῶν κεκωλυμένων διατίθεσθαι προσώπων, καὶ περὶ διαθηκῶν ἐγγράφων καὶ ἀγράφων.

α'. Κωλύονται [κεκώλυνται] διατίθεσθαι, οἱ ἐκ νοσήματός τινος ἐν παραφορᾷ ὄντες, καὶ οἱ ἀνήλικοι· καὶ οἱ μὲν ἄῤῥενες ἥττονες τῶν δεκαπέντε ἐτῶν, αἱ δὲ θήλειαι ἥττονες τῶν ιγ' οὖσαι.

β'. Οἱ διαπαντὸς μαινόμενοι, καὶ οἱ ὑπεξούσιοι, ἄνευ τῶν ἰδιοκτήτων πραγμάτων. Εἰς δὲ τὰ ἐκ τῶν γονέων ἐπιδοθέντα αὐτοῖς ὀνόματι προικὸς, μὴ ἔχειν αὐτοὺς ἄδειαν τοῦ διατίθεσθαι.

γ'. Οἱ ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὄντες· ὁ ἐκ γεννητῆς κωφὸς καὶ ἄλαλος. Οἱ δὲ ἔκ τινος ἀσθενείας τοιούτοις νοσήμασι περιπίπτοντες, γράμματα γινώσκοντες, ὑπογράφοντες ἰδιοχείρως διατιθέσθωσαν.

δ'. Ἔγγραφος γίνεται διαθήκη ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ καιρῷ ὑπὸ ἑπτὰ ἀξιοπίστων μαρτύρων, ἐπὶ τούτῳ προσκληθέντων, καὶ κατὰ ταυτὸν ὑπογραφόντων καὶ σφραγιζόντων· τοῦ διατιθεμένου ὀφείλοντος διὰ τῆς ἰδίας ὑπογραφῆς, ἢ διὰ χειροχρίστου, τὸ ὄνομα τοῦ κληρονόμου ἐν αὐτῇ ἀποδηλώσασθαι, μὴ ἐμφαίνοντος τοῖς μάρτυσιν, εἰ καὶ βούλεται [ἃ καὶ βούλεται], τὰ τῆς διατυπώσεως αὐτοῦ.

ε'. Ἄγραφος συνίσταται διαθήκη, ὅτε ἐπὶ ἑπτὰ μαρτύρων ἅμα εὑρισκομένων τὴν αὐτοῦ ὁ διατιθέμενος πεποίηται βούλησιν.

ς'. Εἰ δὲ ἐν ᾧ τις διατίθεται τρόπῳ, ἢ ἐγγράφως, ἢ ἀγράφως, ἑπτὰ μὴ εὑρίσκονται μάρτυρες, καὶ ἐπὶ πέντε, καὶ ἐπὶ τριῶν διατιθέσθωσαν τὰ καθ' ἑαυτούς. Εἰ δὲ καὶ παρὰ τῶν τριῶν εὑρεθῶσιν, ἄκυρον τοῦ διατιθεμένου ὑπάρχειν τὴν βούλησιν.

ζ'. Τῆς διαθήκης, καθὰ εἴρηται, ἐντελῶς γενομένης, εἰ οἱ γονεῖς τὰ ἑαυτῶν τέκνα, ἢ καὶ ἓν αὐτῶν ἐάσωσιν ἀμνημόνευτον· τηρήτωσαν οἱ ἀκροαταί· καὶ εἰ πολλάκις εὑρεθῶσιν ἐνυβρίσαντα τοὺς γονεῖς, ἢ καὶ ἕτερόν τι πρὸς πλῆξιν αὐτῶν ἐνδειξάμενα, μενέτω ἀπαρασάλευτος τῶν γονέων ἡ διατύπωσις.

η'. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὴν τῆς διαθήκης ποίησιν ἐπιγεννηθῇ αὐτοῖς βρέφος ἐγκυμονούμενον, αἱ μὲν

A tio, sive quæ post excessum donantis ex hac vita robur habet, etiam ipsa perinde fit, ut superius est indicatum : perque donatoris et quinque vel trium testium subscriptionem, perficitur.

5. Quod si donator ipse per scripturam in eadem donatione sua disposuerit ut pœnitere possit, vel ejusmodi donationem revocare : rata sit ipsa conditio, tantummodo ut exprimatur hæc ejus dispositio tam in contextu, quam ipsius suscriptione.

6. Omnis donatio propter causas hujusmodi rescinditur : Si is, cui fit donatio, ingratus erga donatorem inventus fuerit ; si atroces illi injurias intulerit, aut eum verberaverit, aut maximo damno affecerit, aut vitæ ipsius fuerit insidiatus, aut si pactis conventis, ob quæ donatio, vel in scriptis, vel
B citra scripturam, facta fuit, satisfactum non erit. Nam si harum causarum vel una in judicio probetur, uti dictum est, donatio rescinditur.

TITULUS XVI.

De personis testari prohibitis, et de testamentis tam in scriptis, quam citra scripturam (2).

1. Testari prohibentur, qui ex morbo quodam in alienatione mentis constituti sunt, et nondum adulti. Ac mares quidem, qui minores sunt annis quindecim, feminæ vero, tredecim annis minores.

2. Qui semper furiosi sunt, et in potestate constituti, peculii tamen rebus exceptis. De iis vero, quæ data sunt ipsis ac parentibus dotis nomine, testandi licentiam non habent.

C 3. Qui sunt in captivitate, qui a nativitate surdus et mutus est. At qui ex infirmitate quadam in hos morbos incidunt, si litteras norint, manu propria subscribendo testamentum condant.

4. Testamentum in scriptis fit uno eodemque tempore, coram septem fide dignis testibus, ad hoc vocatis, et eodem tempore subscribentibus et subsignantibus ; cum interim testator per subscriptionem suam, aut per signum crucis Christi manu expressum, hæredis in eo nomen indicare debeat, non tamen testibus ostendens, quæ dispositionis ipsius sententia sit.

5. Testamentum circa scripturam conditur, cum coram septem testibus, una constitutis, testator voluntatem suam conficit.

D 6. Quod si eo in loco, quo loco quis aut in scriptis testatur, aut circa scripturam, testes septem non inveniantur : etiam coram quinque, ac tribus, testantor. Sin pauciores tribus inventi fuerint, irrita testatoris voluntas esto.

7. Testamento, ceu dictum est, plene facto ; si parentes liberos suos, aut unum ex eis, præterierint: animum advertant judices ; ac siquidem liberi sæpius deprehensi sunt conviciati parentibus, vel aliud quidpiam ad ipsorum terrorem designasse : inconcussa maneat parentum dispositio.

8. Sin etiam post testamenti factionem agnatus eis fuerit posthumus, libertates quidem et legata se-

(2) Nuncupativa nostri vocant.

cundum hujusce testamenti vim rata sunto: agnatus vero posthumus, cum reliquis hæreditatem adeat, et una succedat.

9. Si quis unum habeat nativum filium, qui ad terrorem parentum quædam fecerit, et ipsos in senectute cura sua destitutos relinquat: alia vero persona quævis accurrat, et ipsis ministret; ideoque velut ab hoc beneficiis affecti, eum hæredem relinquere bonorum suorum voluerint: rata et firma voluntas ipsorum esto.

10. Omnis hæres ex testamento vel scripto, vel non scripto, qui dilationem interponit usque ad anni spatium, et supremam voluntatem non exsequitur, si defuncti filius aut nepos est, debitam sibi legitimam portionem duntaxat accipit. Si legitima portio ad quatuor usque liberos extenditur, partem illi capiunt patrimonii quartam: quinque liberi et ulterius, semissem accipiunt.

11. Sin alius quispiam propinquus est, testatoris omnino bonis excidat, eaque in relictos ipsi cohæredes, legatarios, vel alios propinquos perveniant.

12. Sin hæres extranea persona est, qui voluntatem dispositionis illius non implet, universa a possessione spolietur.

13. Si quis in pugna vulneratus, vel iter conficiens, a morte non procul absit, neque rebus suis disponere voluerit; verum utroque casu nullus jurisperitus, vel alius quispiam reperiatur qui litteras norit: per septem, aut quinque, tresve testes, voluntatem suam condat: atque etiam coram duobus, si reperiantur quorum scilicet a judicibus approbata sit existimatio.

A ἐλευθερίαι καὶ τὰ λεγάτα κατὰ τὴν τῆς τοιαύτης διαθήκης κρατείτωσαν δύναμιν· τὸ δὲ γεννώμενον συνεισερχέσθω τοῖς λοιποῖς, καὶ συγκληρονομείτω.

θ'. Ἐάν τις ἔχων ἓν γνήσιον τέκνον, ὃ πρὸς πλῆξιν τῶν γονέων ἐργάσηται, καὶ ἐν τῷ γήρει ἀπρονοήτους ἐῶν αὐτοὺς, προσδράμῃ δὲ ἕτερον πρόσωπον οἱονοῦν, ὑπηρετοῦν αὐτοῖς, καὶ ὡς ὑπ' αὐτοῦ εὐεργετηθέντες κληρονόμον ἐγκαταλιπεῖν αὐτὸ τῆς οἰκείας θελήσωσιν ὑποστάσεως ἐῤῥωμένην αὐτῶν ὑπάρχειν τὴν βούλησιν.

ι'. Πᾶς κληρονόμος ἐξ ἐγγράφου ἢ καὶ ἀγράφου διατυπώσεως ὑπέρθεσιν μέχρις ἐνιαυτοῦ ποιῶν, καὶ τὰ τῆς βουλήσεως μὴ πληρῶν, εἰ μὲν τέκνον ἢ ἔγγονον τοῦ τετελευτηκότος ὑπάρχει, τὴν ἐποφειλομένην αὐτῷ νόμιμον καὶ μόνον κομίζεται μοῖραν. Εἰ δὲ νόμιμος B μοῖρα ἕως τεσσάρων παίδων, τὸ τρίτον μέρος τῆς ὑποστάσεως· ἀπὸ δὲ πέντε καὶ ἄνω, τῆς ἥμισυ.

ια'. Εἰ δὲ ἕτερός τις συγγενής ἐστι, τῆς τοῦ διατιθεμένου παντελῶς ἐκπιπτέτω περιουσίας, καὶ ταῦτα εἰς τοὺς ἐαθέντας αὐτῷ συγκληρονόμοις, λεγαταρίους, ἢ καὶ ἑτέρους συγγενεῖς περιερχέσθω.

ιβ'. Εἰ δὲ ξένον πρόσωπόν ἐστιν ὁ κληρονόμος, ὁ τὰ τῆς τοιαύτης διατυπώσεως μὴ πληρῶν, τῆς ἁπάσης διακατοχῆς γινέσθω ἀλλότριος.

ιγ'. Ἐάν τις ἐν πολέμῳ πληγεὶς, ἢ καὶ ἐν ὁδῷ περιπατῶν, πρὸς τὸ θανεῖν ἐγγίσει, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν βουληθῇ διατυπῶσαι· ἐπ' ἀμφοτέρους δὲ νομικὸς, ἢ ἕτερός τις μὴ εὑρεθῇ, ἐπιστάμενος γράμματα· δι' ἑπτὰ, ἢ πέντε, ἢ τριῶν μαρτύρων τὴν C οἰκείαν ποιείτω βούλησιν· ἐπὶ καὶ δύο, ἐὰν εὑρεθῶσιν· τῆς τούτων δηλονότι ὑπὸ ἀκροατῶν δεδοκιμασμένης προλήψεως.

TITULUS XVII.

De bonis acquisititiis, de quibus testari quis potest aut etiam testari prohibetur.

1. Acquisititia bona castrensia sunt, quæ milites in patris et avi potestate constituti, ex re sua castrensi acquisiverint, et de quibus testari possunt, etiam cum suis in stationibus degunt, videlicet cum prius relata de perfectis testamentis observatione. Quod si de horum militum voluntate res isthæc acquisititia expendatur, hæredes ejus inde legitimam portionem petere nequeunt: sed in ipsorum est potestate, huic aut illi donare, vel per supremam voluntatem suam in solidum rem acquisititiam relinquere. Quin etiam post mortem parentum, non veluti bona paterna in collationem veniunt, aut dividuntur: sed exempta, specialiter agnoscuntur ad ipsius militis pertinere personam.

2. Quod si relicti fuerint fratres post obitum parentum ipsorum, et ex eis quispiam militaverit, alter domi manserit, si pacta quædam inter se fecerint, rata sunto de quibus inter ipsos convenerit.

3. Sin hoc absque ulla conventione fecerint, et usque ad decennium ab eo tempore, quo unus ex eis militiæ se dedit, in ea societate vixerint: omnia,

ΤΙΤΛΟΣ ΙΖ'.

Περὶ ἰδιοκτήτων πραγμάτων, εἰς ἃ διατίθεσθαι δύναταί τις, ἢ καὶ κωλύεται.

α'. Στρατιωτικὰ ἰδιόκτητα πράγματά εἰσιν, ἅπερ οἱ στρατιῶται ὑπεξούσιοι ὄντες πατρί τε καὶ πάππῳ ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ αὐτῶν πράγματος ἐπικτήσωνται, εἰς ἃ διατίθεσθαι δύνανται, καὶ ἐν σεδέτοις διάγοντες, δηλονότι μετὰ τῆς προαναφερομένης περὶ τῶν ἐντελῶν διαθηκῶν παρατηρήσεως. Δαπανωμένου δὲ διὰ τῆς βουλήσεως αὐτῶν τοῦ τοιούτου ἰδιοκτήτου πράγματος, μὴ δύνασθαι τοὺς κληρονό- D μους αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ τὴν νόμιμον μοῖραν ἀπαιτεῖν· ἀλλὰ ἐν ἐξουσίᾳ αὐτῶν εἶναι τῷ τοιούτῳ δωρεῖσθαι, ἢ καὶ διὰ βουλήσεως αὐτοῦ καταλιμπάνειν ἐντελῶς ἰδιόκτητον πρᾶγμα. Καὶ μετὰ τελευτὴν δὲ τῶν αὐτοῦ γονέων μὴ ὡς πατρῷα αὐτοῦ συνεισάγεσθαι, ἢ διαιρεῖσθαι· ἀλλ' ἐξαιρέτως τῷ ἰδικῷ αὐτοῦ καὶ μόνῳ γνωρίζεσθαι προσώπῳ.

β'. Εἰ δὲ καταλειφθῶσιν ἀδελφοὶ κατὰ τελευτὴν τῶν γονέων αὐτῶν, καί τις ἐξ αὐτῶν στρατευθῇ, ὁ δὲ ἕτερος μείνῃ ἐν τῷ οἴκῳ· εἰ μὲν σύμφωνα ποιήσωσι μετ' ἀλλήλων, τὰ μεταξὺ αὐτῶν στοιχισθέντα κρατείτωσαν.

γ'. Εἰ δὲ ἀστοιχίστως τοῦτο ποιήσωσι, καὶ μέχρι δεκαετίας, μετὰ τὸ στρατευθῆναι ἕνα ἐξ αὐτῶν, συζήσουσιν· ἅπαντα τὰ ἐπικτηθέντα αὐτοῖς, εἴτε

ἀπὸ ῥογῶν, εἴτε ἀπὸ καμάτων τοῦ κοινοῦ αὐτῶν οἴκου, καὶ σπουδῆς τοῦ ἐν τῷ οἴκῳ μείναντος ἀδελφοῦ, ἢ ἀδελφῶν, ἐξ ἴσης καὶ ἐπ' ἴσης μοίρας κομίζεσθαι αὐτούς.

δ'. Μετὰ δὲ τὴν δεκαετίαν ἕως ἑτέρων τριῶν χρόνων συζώντων αὐτῶν μετ' ἀλλήλων, εἰ μετὰ ταῦτα συμβῇ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων διαιρεθῆναι, ἐπαίρειν τὸν στρατιώτην ἐξαιρέτως τὸ ἱππάριον αὐτοῦ, σὺν τῷ σελλοχαλίνῳ, καὶ τὸ ἅρμα αὐτοῦ, καὶ ἐὰν, ὡς εἰκὸς, ἐπεκτήσατο λωρίκην καὶ μόνον. Τὰ δὲ λοιπὰ πάντα μερίζεσθαι αὐτοὺς ἀδελφικῶς ἐπ' ἴσης καὶ ἐξ ἴσης μοίρας.

ε'. Εἰ δὲ καὶ ἐπέκεινα τῶν δέκα τριῶν χρόνων συζήσωσι μετ' ἀλλήλων, καὶ εὑρεθῇ τί ποτε ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα ῥογῶν αὐτοῖς [αὐτοῦ] ἐπικτησάμενος, καὶ σώζεται· καὶ τοῦτο κομίζεσθαι αὐτόν· τὰ δὲ προνοίᾳ Θεοῦ ἐπικτηθέντα αὐτῷ ἐκ πρώτης ἡμέρας τοῦ αὐτὸν στρατευθῆναι, ἀπό τε σκύλων καὶ φιλοτιμιῶν, καὶ σώζεται, καὶ ταῦτα ὁμοίως ἔχειν αὐτὸν ἐξαιρέτως.

ς'. Κληρικοὶ δὲ, καὶ χαρτουλάριοι, ἢ καὶ ἕτεροί τινες ἐκ γονικῆς στρατευόμενοι ὑποστάσεως, εἰ μὲν τελευτῶντες οἱ γονεῖς αὐτῶν δι' ἀγάπην καὶ εὐχαριστίαν τὸ δοθὲν ὑπὲρ τῆς τούτων στρατείας θελήσωσι τῷ στρατευθέντι ἀποχαρίσασθαι, κυρούσθω τούτων ἡ βούλησις.

ζ'. Εἰ δὲ μηδὲν περὶ τούτου εἰπόντες τελευτήσωσι, καὶ τὴν περὶ τῆς τοιαύτης ποσότητος κίνησιν ποιήσωσι τῷ στρατευθέντι οἱ συγκληρονόμοι αὐτοῦ· λογίζεσθαι αὐτοὺς τὰ ἀπὸ τῆς τοιαύτης στρατείας περιελθόντα εἰς τὸν αὐτῶν πατέρα, καὶ τὰ περιττεύοντα ἐκ τῆς δοθείσης ποσότητος εἰς τὸ τοιοῦτον στράτευμα συνεισφέρεσθαι τῇ λοιπῇ ὑποστάσει, καὶ συνδιαιρεῖσθαι.

η'. Εἰ δὲ, ὡς εἰκὸς, ἐπληρώθη διὰ τοῦ τοιούτου στρατεύματος ἡ δοθεῖσα ποσότης, μὴ ἔχειν ἄδειαν τοὺς συγκληρονόμους τὸ τοιοῦτο στράτευμα, ἔχοντι προσώπῳ ἐπιζητεῖν ἕνεκεν τῆς γενομένης ἐξόδου ὑπὲρ αὐτοῦ· ἡτοιοῦν [ὁτιοῦν], διὰ τὸ, ὡς εἴρηται, ἀντεισαγωγὴν ἐκ τοῦ τοιούτου στρατεύματος γενέσθαι.

θ'. ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν στρατευομένων, ὅσα ἐκ βασιλικῆς ῥόγας, ἀννόνων τε, καὶ σωλεμνίων τούτοις προσενεμήθησαν, καὶ τουτέστιν ἀξιωματικοῖς, λοιποῖς ἅπασι, κομιζομένοις ἀπὸ βασιλικῆς ῥόγας, ἢ καὶ ἀπὸ δημοσίου ἀννόνας καὶ συνηθείας· οὗτοι μὲν ἅπαντες, ἄνευ μέντοι τῶν στρατιωτῶν, ἐπὶ τοῖς τοιούτοις πεκουλίοις διατιθέμενοι, παῖδας μὲν ἔχοντες μέχρι τεσσάρων τὸν ἀριθμὸν, τὴν νόμιμον, ἤγουν τὴν τρίτην μοῖραν τοῦ αὐτῶν πεκουλίου καταλιμπανέτωσαν. Εἰ δὲ καὶ πέντε, καὶ ἐπέκεινα, τὸ ἥμισυ μέρος.

ι'. Εἰ δὲ παῖδας οὐκ ἔχουσιν, ὕπεισι δὲ αὐτοῖς γονεῖς, τὴν εἰρημένην τρίτην μοῖραν καταλιμπανέτωσαν· εἰς δὲ τὸ ὑπόλοιπον μέτρον τοῦ αὐτῶν πεκουλίου κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς διατιθέσθωσαν. Παγανικὰ δὲ πεκούλια τῶν ὑπεξουσίων εἰσὶν, ὅσα παρὰ τῶν γονέων αὐτῶν πρὸς κόσμον καὶ τιμὴν ἐδόθη αὐτοῖς, ἢ ἐπεκτήθησαν· ἅτινα καὶ ὡς γονέων γνω-

A quæ ab eis acquisita sunt, sive ex stipendiis militaribus, sive ex laboribus communis ipsorum domus, et per industriam fratris aut fratrum, qui domi manserunt ex æqua et in æqua portione accipiant.

4. Ipsis autem post illud decennium usque ad alios tres annos inter se una viventibus, si deinde contigerit eos ab se invicem disjungi, miles velut exemptum quiddam, equum suum auferat cum sella et fræno, itemque currum suum, et loricam dumtaxat, si quidem hanc ceu credi par est, acquisivit. Reliqua omnia fraterne in æqua et ex æqua portione inter se partiantur.

5. Quod si etiam ultra illos 13 annos inter se convixerint, et deprehensus fuerit aliquid aliquando
B ex numeratis postea stipendiis acquisivisse, quod adhuc supersit : hoc ipsum quoque sibi habeat. Et quæ per Dei providentiam inde usque a primo die militiæ suæ acquisivit, tam ex spoliis, quam principum largitionibus, etiam nunc exstantia ; similiter velut eximia retinebit.

6. Clericos vero et Chartularios, vel etiam alios quosdam, ex patrimonio paterno militantes, quod attinet ; si decedentes eorum parentes charitatis et gratiarum actionis ergo, quod solverunt illorum militiæ causa condonare voluerint militiam secuto : rata voluntas eorum esto.

7. Quod si nulla hujus mentione facta decesserint, et actionem de hujusmodi summa, militiam secuto
C cohæredes moverint : computare debent, quæ ex hac militia pervenerunt ad patrem ipsorum, et residua summæ ad hujusmodi militiam datæ cum reliquo patrimonio conferant atque ita cum aliis dividant.

8. Si vero, ceu credi par est, data est per hujusmodi militiam summa plene soluta fuerit : cohæredes nullam licentiam habent a persona, quæ hujusmodi militiam gerit, quidquam repetendi nomine factæ pro ipso expensæ : propterea quod, uti dictum est, tantumdem ex hujusmodi militia illatum fuerit.

9. In reliquis militantibus, quæcumque ex imperatorio stipendio, et annonis, et solemnibus, eis
D attributa sunt, nimirum in dignitate constitutis et aliis omnibus, qui ab imperatore stipendia vel annonas et consuetudines a fisco accipiunt : de iis hi universi, militibus tamen exceptis, veluti de peculiis suis testantes, si liberos habeant numero quatuor, legitimam, id est, tertiam peculii sui partem eis relinquant : sin quinque, ac ulterius, semissem.

10. Sin nullos habent liberos, parentibus tamen superstitibus, dictam eis tertiam partem relinquant, deque reliquo modo peculii sui, prout ipsis visum fuerit, testantor. Paganica vero peculia filiorumfamilias sunt, quæcunque a parentibus eorum, ad ornatum et honestatem ipsis data sunt, aut acquisita : quæ et parentum esse agnoscuntur, et post obitum

parentum reliquis eorum bonis conjunguntur et dividuntur, sicut et illa quæ de pecunia rebusque patris acquisita sunt filio, pro paternis bonis agnoscuntur, iisque conjunguntur. Nam de maternis ipsorum rebus, quæ per sudores et labores, vel ex hæreditate ad ipsos pervenerunt, testantur illi quidem: sed usum eorum dumtaxat habent illi quorum in potestate sunt; proprietate talium bonorum ipsis reservata.

TITULUS XVIII.

De successionibus ab intestato, deque legatis: et de his qui ea per ingratitudinem amittunt.

1. Si quis intestatus decesserit, exstantibus liberis aut nepotibus, hi succedunt.

2. Sin defuncto superstites sunt pater et mater, avus et avia, vel etiam ulteriores, hi exstantibus liberis et nepotibus, succedere non possunt.

3. Quod si nulli sunt liberi, nulli nepotes, pater tamen exstat et mater et avus et avia propiores succedunto.

4. Si filius et filia parentibus vivis decesserint absque liberis et intestati, fratres et sorores ex eodem patre ac matre habentes, hæreditas eorum parentibus defertur, nec licentiam fratres et sorores habent in hoc contradicendi.

5. Si vero nulli parentes exstant, avo tamen et avia superstitibus, ii cum fratribus consanguineis una succedant.

6. Sin nec avus, nec avia, nec eodem patre ac matre nati fratres exstant defuncto, tunc ex uno dumtaxat parente fratres in hæreditatem succedat.

7. Si vero, sicut dictum est, non exstent fratres, at propinqui sint, propiores succedunto.

8. Quod si nulli etiam propinqui sunt, at uxor defuncti superest: in semissem totius illa patrimonii succedat, altero semisse fisco inferendò.

9. Si defuncti ne uxor quidem exstat, tunc universum ejus patrimonium, veluti cujus nullus exstat hæres, fisco (ceu diximus) infertur.

10. Si quis moriens legata destinarit ad certam quamdam expensam, præstari debent: nec hæres licentiam habet, relictum hoc legatum in aliam causam expendendi, sed cui relictum est, restituat.

11. Si hæres relicti sibi patrimonii notitiam habet, ac debita novit præcedere: coram fide dignis testibus patrimonium ipsum describat, et quanti sit, manifestator. Ac primum quidem creditoribus satisfiat, atque ita deinceps id, quod superest, hæres sibi retineat.

12. Si vero contumaciter et temere succedens, idem patrimonium attigerit, et constiterit, eum particulariter debita quædam solvisse: obligatus esto

A ρίζονται, καὶ μετὰ τελευτὴν τῶν γονέων τῇ λοιπῇ αὐτῶν ὑποστάσει ἑνοῦνται καὶ διαιροῦνται, ὥσπερ καὶ τὰ ἀπὸ χρημάτων ἢ πραγμάτων τοῦ πατρὸς ἐπικτηθέντα τῷ υἱῷ, τῇ πατρῴᾳ ὑποστάσει γνωρίζονται, καὶ αὐτῇ συνενοῦνται· ἐπὶ γὰρ τοῖς μητρῴοις αὐτῶν, ἐξ ἱδρώτων, καὶ καμάτων, ἢ κληρονομίας περιαχθεῖσιν εἰς αὐτοὺς πράγμασιν, ἐπ' αὐτοῖς μὲν αὐτοὶ διατίθενται· τὴν δὲ χρῆσιν αὐτῶν καὶ μόνον ἔχουσιν οἱ τούτους ἔχοντες ὑπ' ἐξουσίαν, τὴν δεσποτείαν τῶν τοιούτων πραγμάτων φυλάττοντες αὐτοῖς.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΗ.

Περὶ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομιῶν, καὶ λεγάτων, καὶ περὶ τῶν ἐξ ἀχαριστίας ἐκπιπτόντων.

α'. Ἐάν τις ἀδιάθετος τελευτήσει, καὶ ὕπεισιν αὐτῷ τέκνα ἢ ἔγγονα, ταῦτα κληρονομείτωσαν.

B β'. Εἰ δὲ ὑπάρχῃ τῷ τελευτήσαντι πατὴρ καὶ μήτηρ, πάππος καὶ μάμμη, ἢ καὶ ἐπέκεινα· οὗτοι κληρονομεῖν τῶν τέκνων καὶ ἐγγόνων ὑπόντων οὐ δύνανται.

γ'. Εἰ δὲ καὶ οὐκ εἰσὶ τέκνα, εἴτε ἔγγονα, ἔστι δὲ πατὴρ καὶ μήτηρ, καὶ πάππος καὶ μάμμη, οἱ ἐγγύτεροι κληρονομείτωσαν.

δ'. Ἐὰν υἱὸς καὶ θυγάτηρ τῶν γονέων ζώντων τελευτήσωσιν ἄτεκνοι καὶ ἀδιάθετοι, καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς ὁμοπατρίους καὶ ὁμομητρίους ἔχοντες· τὴν τούτων, κληρονομίαν ἐπὶ τοὺς γονεῖς ἐπανάγεσθαι, καὶ μὴ ἔχειν ἄδειαν τὰ ἀδέλφια ἐπὶ τούτου λέγειν τι.

ε'. Εἰ δὲ γονεῖς οὐχ ὕπεισιν, ἔστι δὲ πάππος καὶ C μάμμη, ἅμα τοῖς ὁμοπατρίοις ἀδελφοῖς κληρονομείτωσαν.

ς'. Εἰ δὲ οὔτε πάππος, οὔτε μάμμη, οὔτε ὁμοπάτριοι, οὔτε ὁμομήτριοι ἀδελφοὶ ὕπεισι τῷ τελευτήσαντι· τότε οἱ ἐξ ἑνὸς γονέως ἀδελφοὶ τῇ κληρονομίᾳ ὑπεισερχέσθωσαν.

ζ'. Εἰ δὲ, καθὰ εἴρηται, οὐχ ὕπεισιν ἀδελφοὶ, εἶεν δὲ συγγενεῖς, οἱ ἐγγύτεροι κληρονομείτωσαν.

η'. Εἰ δὲ οὔτε συγγενεῖς εἰσιν, ἔστι δὲ γυνὴ τοῦ τελευτήσαντος, τὸ μὲν ἥμισυ μέρος ἁπάσης αὐτοῦ τῆς περιουσίας ἐκείνη κληρονομείτω· τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ μέρος τῷ δημοσίῳ εἰσκομιζέσθω.

θ'. Εἰ δὲ οὔτε γυνὴ τῷ τελευτήσαντι ὕπεστι, τότε τὴν ἅπασαν τούτου περιουσίαν, ὡς ἀκληρονόμητον, τῷ δημοσίῳ, ὡς εἴρηται, εἰσκομίζεσθαι.

D ι'. Ἐάν τις τελευτῶν ὁρίσῃ λεγάτα εἴς τινα ῥητὴν ἔξοδον, ταῦτα διδόσθωσαν· καὶ μὴ ἔχειν ἄδειαν τὸν κληρονόμον εἰς ἑτέραν πρόφασιν τὸ ἐαθὲν λεγάτον ἐξοδιάζειν, ἀλλὰ τοῦτο ἀποκαθιστᾷν τῷ λεγατευθέντι.

ια'. Ἐὰν ὁ κληρονόμος εἴδησιν τῆς ἐγκαταλιμπανομένης αὐτῷ ὑποστάσεως ἔχει, καὶ οἶδεν χρέη προηγεῖσθαι· ἐπὶ ἀξιοπίστων μαρτύρων τὴν τοιαύτην ἀναγραφέτω ὑπόστασιν, καὶ φανερούσθω ταύτης ἡ δύναμις. Καὶ πρῶτον μὲν πληρούσθωσαν οἱ χρεωφειλέται, καὶ εἶθ' οὕτως τὸ περιττεῦον ἐχέτω ὁ κληρονόμος.

ιβ'. Εἰ δὲ αὐθαδῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ὑπεισερχόμενος τῆς αὐτῆς ὑφάψηται ὑποστάσεως, καὶ φανῇ μερικῶς τινὰ τῶν χρεῶν ἀποδοὺς· ὑποκείσθω πληροῦν καὶ

τοὺς λοιποὺς, ὡς διὰ προσφόρου ἀναγραφῆς τῆς τοιαύτης ὑποστάσεως μὴ γνωρίσας κατάληψιν.

ιγ'. Εἰ δὲ ἐσχάτως ἀναφυῶσι τὰ χρέη, τοῦ κληρονόμου τὴν περὶ τούτου ἄγνοιαν κεκτημένου διὰ μαρτύρων, ἢ καὶ διὰ ὅρκου· τὸ εὑρεθὲν τῆς ὑποστάσεως, καὶ περιελθὸν εἰς αὐτὸν, παριστᾷν αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτῷ ἀποκοπτέτω τὰ τῶν χρεωφειλετῶν αὐτοῦ, καὶ μηδὲν περαιτέρω τοῦτον ἀπαιτεῖσθαι.

ιδ'. Εἰ κληρονόμος ἢ λεγατάριος οἱοσδήποτε φανῇ ἀποκρύψας τὴν καταλειφθεῖσαν αὐτῷ διαθήκην, καὶ ἐν ὑστέρῳ αὕτη παρ' αὐτῷ εὑρεθῇ, ἐκπιπτέτω ὁ μὲν κληρονόμος, τῆς κληρονομίας· ὁ δὲ λεγατάριος, τοῦ λεγάτου.

ιε'. Εἰ δέ τις τελευτῶν τῷ οἰκείῳ κληρονόμῳ ἀγράφως καὶ χωρὶς μαρτύρων τὴν ἰδίαν καταλείψῃ ὑπόστασιν, καὶ τὴν ταύτης ἐντελῆ διοίκησιν, καὶ ἀναφυῇ τις ἐγκαλῶν, λεγάτον αὐτῷ ἐαθῆναι παρὰ τοῦ τελευτήσαντος, παραστῆσαι δὲ διὰ μαρτύρων ἢ καὶ ἑτέρως πως, ἀληθείας τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα ἔχεσθαι, οὐ δύναται· διδόσθω τῷ λόγῳ τοῦ κληρονόμου.

ις'. Ἐκπίπτουσι δὲ τῆς νομίμου κληρονομίας δι' ἀχαριστίαν, οἱ μὲν παῖδες, εἰ τοὺς ἰδίους τύψωσι γονεῖς, εἰ βαρέως αὐτοὺς ὑβρίσωσιν, ἢ ἐγκλήματα κατηγορήσωσιν αὐτοὺς, ἢ καὶ συκοφαντήσωσιν· εἰ φαρμάκοις ὡς φαρμακός τις αὐτῶν συναναστρέφει· εἰ ἐπιβουλεύσωσιν οἵῳ [οἱῳδήποτε] τρόπῳ τῇ ζωῇ αὐτῶν· εἰ τῇ μητρυιᾷ ἢ παλλακῇ τοῦ πατρὸς αὐτῶν σωματικῶς τις αὐτῶν μιγῇ· εἰ τοὺς γονεῖς φυλακιζομένους οἱ ἄῤῥενες παῖδες προτραπέντες μὴ ἀντιφωνήσουσιν· εἰ ἡ θυγάτηρ μὴ ἕλεται νομίμως ζευχθῆναι βουλομένων τῶν γονέων, ἀλλ' αἰσχρῶς διάγειν· εἰ μαινομένων τῶν γονέων μὴ ἕλωνται οἱ παῖδες ἀντιλαβέσθαι αὐτῶν.

ΤΙΤΛΟΣ ΙΘ'.

Περὶ κουρατόρων.

α'. Εἰ ἔκ τινων ὀρφανοὶ καταλειφθῶσι, καὶ νήπιοι, καὶ ὕπεστι τούτοις ὑπόστασις, εἰ μὲν οἱ γονεῖς αὐτῶν τελευτῶντες ἐγγράφως κουράτορα τούτοις παρέασαν, φυλαττέσθω τούτων ἡ βούλησις· εἰ δὲ καὶ μὴ, οἱ εὐαγεῖς οἶκοι τὴν τούτων κουρατορίαν ἐχέτωσαν, ἐν μὲν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ πόλει, τὸ ὀρφανοτροφεῖον, καὶ οἱ λοιποὶ εὐαγεῖς οἶκοι, καὶ αἱ γεγνωρισμέναι ἐκκλησίαι· ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις τὰ ἐπισκοπεῖα, τὰ μοναστήρια, καὶ αἱ ἐκκλησίαι, μέχρις ὅτου πρὸς γάμου καιρὸν καταντῶντες οἱ κληρονόμοι ζευχθῶσιν.

β'. Εἰ δὲ καὶ πρὸς γάμον ἐλθεῖν οἱ τοιοῦτοι οὐ βούλονται, μέχρις εἰκοσαετοῦς χρόνου τοὺς αὐτοὺς εὐαγεῖς οἴκους, τὰ μοναστήρια, καὶ τὰς ἐκκλησίας, τὰς τοιαύτας ὑποστάσεις παραφυλάττειν, καὶ εἶθ' οὕτως ἀνελλιπῶς ταύτας τοῖς εἰρημένοις κληρονόμοις ἀποδιδόναι. Οὐ γὰρ ἀρεστὸν τῷ Θεῷ ἐστι, τὸ καθάπερ μέχρι τοῦ νῦν κουράτορας ἑτέρους προβάλλεσθαι, καὶ τὰ τῶν ὀρφανῶν κατεσθίειν, κἀκείνους προσαιτεῖν. Οἱ γὰρ εὐαγεῖς οἶκοι, καὶ αἱ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαι, οἱ καὶ τῶν ἄλλων προϊστάμενοι, καὶ τοὺς ξένους, ὡς ἰδίους, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου ξενοδοχοῦν-

A reliquis etiam satisfacere, veluti qui per inventarium competens res patrimonio comprehensas cognoscere non studuerit.

13. Quod si debita in infinitum emerserint, hærede per testes, aut etiam per jusjurandum, ignorantiam probante: quidquid in patrimonio repertum est, et ad eum pervenit, exhibeat: et secundum id debita creditorum decidat, nec quidquam ulterius ab eo exigatur.

14. Si vel hæredem, vel quemcunque legatarium paruerit occultare relictum sibi testamentum, et ad extremum illud apud ipsum repertum fuerit, hæres successione cadat, legatarius legato.

15. Si vero moriens quispiam hæredi suo citra B scripturam et absque testibus, bona sua reliquerit, cum eorum administratione plena: et aliquis emerserit, qui queratur a defuncto legatum sibi relictum esse, verum per testes, aut alio quo modo probare nequeat esse vera quæ dixerit, hæredis discretioni traditor.

16. Amittunt hæreditatem legitimam propter ingratitudinem, filii quidem, si parentes suos verberaverint, si graves eis injurias fecerint, si criminaliter eos accusaverint, aut calumniati fuerint: si quis eorum cum veneficis, tanquam veneficus, conversatur: si vitæ ipsorum quocumque modo insidias struxerint, si quis eorum cum noverca, vel concubina patris, carnaliter coierit: si pro parentibus, qui carceribus detinentur, rogati eo nomine liberi masculi, non intervenerint: si filia legitimis nuptiis co- C pulari nolit, parentibus id volentibus; sed turpem vitam agere malit: si parentibus furore correptis, liberi curam eorum suscipere nolint.

TITULUS XIX.

De curatoribus.

1. Si ab aliquibus relicti pupilli fuerint, et infantes, qui patrimonium aliquod habent, siquidem parentes eorum decedentes, in scriptis curatorem ipsis relinquerunt, voluntas ipsorum servator: sin autem, venerabiles domus eorum curatoriam suscipiunto, in custodita quidem divinitus hac urbe, ipsum orphanotrophium, et cæteræ domus religiosæ, et ec- D clesiæ notæ: in provinciis vero, episcopia, monasteria et ecclesiæ, quousque nuptiarum ad tempus hæredes propius accedentes, matrimonio copulentur.

2. Sin illi se ad matrimonium conferre nolint, usque ad annum vigesimum eædem domus religiosæ, monasteria, et ecclesiæ, ejusmodi patrimonia custodiant, atque ita deinde sine defectu ea dictis hæredibus restituant. Non enim acceptum est Deo, curatores alios constitui, quemadmodum in hunc usque diem factum fuit, qui pupillorum bona devorent, ipsis mendicantibus. Quippe venerabiles domus, et ecclesiæ Dei, quæ aliis etiam præsunt, et alienos, tanquam suos, juxta Domini mandatum hospitiis excipiunt, multo magis bona pupillorum

custodient, corumque restitutionem suo tempore facient.

TITULUS XX.

De libertatibus.

1. Libertatem consequitur servus, cum domino suo liber esse publicatus fuerit in ecclesia, vel etiam coram septem, aut quinque, aut tribus amicis, ad hoc convocatis, ac subscribentibus, et id quod norunt, ad gestorum monumenta deponentibus.

2. Vel etiam per epistolam domini sui, quinque testium, vel trium, ceu dictum, subscriptiones hoc nomine habentem; quæ testamento inscripta, servo datur.

3. Itidem quum de voluntate defuncti, vel permissu hæredis servus in capite linteum gestans, defuncti funus secutus fuerit.

4. Et cum subjectum sibi servum personæ liberæ dominus conjunxerit.

5. Aut rursum si dominus ejus, aut domina, aut eorum liberi, scitu ac permissione parentum de sacro et salutari lavacro eum susceperint.

6. Si scientibus ac volentibus dominis suis clerici vel monachi facti fuerint, ac dictæ libertates statim exinde, vel etiam sub conditione, a dominis eorum conceduntur.

7. Si quis autem aliquo ex his modis libertate donatus, in servitute detinetur, ad sacram sanctam Dei Ecclesiam accedat, et ad magistratus competentes et apud eos concessam sibi libertatem probet, eamque accipiat.

8. Servus ab hostibus captus, si pro republica damnum et cladem quamdam eis inferat, atque ita vicissim revertatur, confestim manumittitur.

9. Qui vero captus, rursum aufugerit, damno eis pro republica non illato, sed ita tamen revertitur: is domino suo quinquennium serviat, atque ita deinde liber esto.

10. Qui ad hostes sponte sua procurrit, rursumque facti pœnitentia ductus, si ab eis aufugiens revertetur, is propterea, quod omnino transfuga factus ad eos se contulerit, toto vitæ suæ tempore servus esto.

11. Servus domini sui cædem indicans, præmii loco libertatem consequitor.

12. Servus sciente domino suo militans libertatem accipit.

13. Dominus qui servum suum vel ancillam, quasi liberam per nuptias personæ liberæ copulat, vel in nuptias consentit, vel de industria tacet, is neque matrimonium dissolvit, atque etiam illorum dominio excidit.

14. Qui ab hostibus hominem liberum captivum redimit, et in domum suam restituit; siquidem eas ille facultates habet, ut pretium, de quo inter ipsos convenit, integrum persolvere possit, liberum dimittat.

A τες καὶ ὑποδεχόμενοι, πολλῷ πλέον τὰ τῶν ὀρφανῶν φυλάξουσι, καὶ τούτων τὴν ἀποκατάστασιν καιρῷ τῷ ἰδίῳ ποιήσουσιν.

ΤΙΤΛΟΣ Κ'.

Περὶ ἐλευθεριῶν.

α'. Ἐπιτίθεται ὁ οἰκέτης ἐλευθερίᾳ, ὁπόταν παρὰ τοῦ ἰδίου κυρίου δημοσιευθῇ [δῆμος εὑρεθῇ] ἐν ἐκκλησίᾳ, εἴτε ἐπὶ ἑπτὰ, ἢ πέντε, ἢ καὶ τριῶν φίλων, ἐπὶ τοῦτο προσκληθέντων, καὶ ὑπογραφομένων καὶ ἀποτιθεμένων ἐπὶ πράξεως ὑπομνημάτων τὴν οἰκείαν εἴδησιν.

β'. Εἴτε δι' ἐπιστολῆς τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ε' μαρτύρων, ἢ καὶ γ', ὡς εἴρηται, ὑπογραφὰς ἐπὶ τοῦτο ἐχούσης, ἢ ἐν διαθήκῃ ἐγγραφομένῃ οἰκέτῃ δίδοται.

B γ'. Ἀλλὰ καὶ ὅταν βουλήσει τοῦ τελευτήσαντος, ἢ καὶ παραχωρήσει τοῦ κληρονόμου ὁ οἰκέτης ἐν τῇ κεφαλῇ παννῖν * [παννίον] φορέσας τῇ τοῦ τελευτήσαντος κηδείᾳ ἐπακολουθήσει.

δ'. Καὶ ἐὰν ὁ κύριος τὸν ὑποκείμενον αὐτοῦ [* αὐτῷ] δοῦλον ἐλευθέρῳ ζεύξει προσώπῳ.

ε'. Ἢ πάλιν, ἐὰν ὁ κύριος αὐτοῦ, ἢ ἡ τούτου κυρία, ἢ τὰ αὐτῶν τέκνα, εἰδήσει καὶ ἐπιτροπῇ τῶν γονέων, ἐκ τοῦ ἁγίου καὶ σωτηριώδους βαπτίσματος αὐτὸν ἀναδέξωνται.

ϛ'. Ἐὰν εἰδήσει τῶν κυρίων αὐτῶν κληρικοὶ ἢ μοναχοὶ γένωνται. Αἱ δὲ εἰρημέναι ἐλευθερίαι ἀπεντεῦθεν ἤδη, ἢ καὶ ὑπὸ ὅρον παρὰ τῶν κυρίων αὐτῶν δίδονται.

ζ'. Εἰ δέ τις ἐκ τούτων τῶν τρόπων ἐλευθερίᾳ τιμηθεὶς, ἐν δουλείᾳ κατέχεται, προσερχέσθω τῇ
C ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς προσφόροις ἄρχουσι, καὶ παρ' αὐτοῖς τὰ τῆς ἐπιτεθείσης αὐτῷ ἐλευθερίας ἀποδεικνύτω, καὶ ταύτην ἀπολαβέτω.

η'. Ὁ ὑπὸ τῶν πολεμίων αἰχμαλωτιζόμενος οἰκέτης, καὶ κλάσμα τι ὑπὲρ τῆς πολιτείας εἰς αὐτοὺς ἐνδεικνύμενος, καὶ οὕτως ἀνθυποστρέφων, παραχρῆμα ἐλευθεροῦται.

θ'. Ὁ δὲ αἰχμαλωτισθεὶς, καὶ πάλιν ἀποφυγὼν, κλάσμα εἰς αὐτοὺς ὑπὲρ τῆς πολιτείας μὴ ποιησάμενος, ἀλλ' οὕτως ἀνθυποστρέφων, πενταετίαν τῇ ἰδίᾳ δεσποτείᾳ δουλευσάτω, καὶ εἶθ' οὕτως ἐλευθερούσθω.

ι'. Ὁ αὐτοπροαιρέτως ἐχθροῖς προστρέχων, καὶ πάλιν μεταμεληθεὶς, εἰ φυγὼν ὑποστρέψει, δι' ὧν ὅλως αὐτομολήσας τούτοις προσέδραμεν, ἕως τῆς
D ζωῆς αὐτοῦ ἔστω δοῦλος.

ια'. Δοῦλος ὁ μηνύων τὸν φόνον τοῦ ἰδίου κυρίου, τὴν ἐλευθερίαν ἐχέτω ἔπαθλον.

ιβ'. Δοῦλος ὁ στρατευόμενος εἰδήσει τοῦ οἰκείου δεσπότου, ἐλευθεροῦται.

ιγ'. Δεσπότης τὸν ἴδιον δοῦλον, ἢ τὴν θεραπαίνην ὡς ἐλευθέραν συνάπτων πρὸς γάμον ἐλευθέρῳ προσώπῳ, ἢ συναινῶν τοῖς γάμοις, ἢ ἐπίτηδες σιωπῶν, οὐδὲ λύει τὸν γάμον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπ' αὐτῶν δεσποτείας ἐκπίπτει.

ιδ'. Ὁ ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἐλεύθερον ἀγοράζων αἰχμάλωτον, καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἀποκαθιστῶν αὐτὸν, εἰ μὲν εὐπορεῖ τὰς στιχηθείσας [στοιχηθείσας] μεταξὺ αὐτῶν πληρῶσαι τιμὰς, ἀπολυέτω ἐλεύθερον.

ιε'. Εἰ δὲ ἀπορεῖ, ἐχέτω αὐτὸν ὁ ἀγοράσας μίσθιον, μέχρις ἂν πληρωθῇ, ἅπερ ἐστίχησεν· ὁριζομένου δηλονότι ὑπὸ ἀκροατοῦ τοῦ ὀφείλοντος ἑκάστῳ ἔτει ὑπὲρ μισθοῦ τῷ ἀγορασθέντι λογίζεσθαι.

ις'. Τὸν εἰς προῖκα γραφόμενον οἰκέτην οὐκ ἔχουσιν ἄδειαν τὰ τέκνα, οὔτε ὁ ἀνὴρ, ἐλευθεροῦν αὐτόν.

ιζ'. Εἰ δὲ καὶ πληρώσει ὁ ἀνὴρ τὴν προῖκα τῆς ἰδίας γαμετῆς, εἴτε προσφέρει πράγματα, ἢ παῖδας, τὴν πᾶσαν δεσποτείαν, ὡς κεφαλὴ, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν αὐτὸς ἐχέτω.

ιη'. Εἰ δὲ μὴ ἔχῃ τις πράγματα πρὸ τοῦ συναλλάγματος, καὶ μετὰ τὸ συναφθῆναι, τὰ ἐκ Θεοῦ προνοίας ἐπικτηθέντα ἀμφότεροι ἐχέτωσαν.

ιθ'. Ἐὰν δύο ἀπόγραφοι διαφόρου δεσποτείας συνέλθωσι πρὸς γάμον, εἰ μὲν δύο παῖδας ποιήσωσι, πρὸς λαχμὸν μερίζονται· εἰ δὲ τρεῖς, τὰ δύο τῆς μητρὸς ἔστωσαν, καὶ τὸ ἓν τῇ τοῦ πατρὸς ἐπακολουθήσει δεσποτείᾳ· εἰ δὲ εἷς τεχθῇ, τῇ μητρὶ ἔσται.

κ'. Τὰ ἐξ ἐλευθέρας γαστρὸς τικτόμενα, ἐλεύθερά ἐστιν, εἰ καὶ δοῦλός ἐστιν ὁ πατὴρ αὐτῶν.

κα'. Ὁ ἐκ δούλης τεχθεὶς, δοῦλός ἐστιν· εἰ καὶ ὁ ἴδιος δεσπότης ἐρασθῇ τῆς οἰκείας θεραπαίνης.

κβ'. Ἐὰν κοινός ἐστι δοῦλος, καὶ βούλεταί τις ἐλευθερῶσαι αὐτὸν, τὸ ἀζήμιον ποιείτω τοῖς ἄλλοις, καὶ μὴ θελόντων αὐτῶν, ἐλευθερώσει αὐτόν.

κγ'. Οἱ ἀπελεύθεροι, κἂν στρατευόμενοι ὦσιν, ἐξ ἀχαριστιῶν τοιούτων καταδουλοῦνται [περὶ ἀναδουλώσεως], ἐὰν τοὺς κυρίους τοὺς ἐλευθερωτὰς αὐτῶν, ἢ τοὺς παῖδας αὐτῶν τύψωσιν, ἢ ὑβρίσωσιν, ἢ ἔκ τινος ὑπερηφανείας κατ' αὐτῶν τραχηλιάσωσιν· ἢ μετὰ τὸ ταφῆναι τὸν ἑαυτοῦ κύριον ἐρχόμενος μὴ πεσὼν προσκυνήσῃ τὸν τάφον, ἢ ὅλως οὐ μικράν τινα πρόσκρουσιν αὐτοῖς παράσχῃ, ἢ ζημιώσῃ, ἢ ἐπιβουλεύσηται αὐτοῖς, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν παρὰ τῷ ἄρχοντι ἀποδειχθῇ, ἀναδουλοῦνται. Ἀλλὰ καὶ πενόμενον τὸν πάτρωνα ἀναγκάζεται τρέφειν ὁ ἀπελεύθερος.

Ἐκ τῶν νεαρῶν διατάξεων περὶ τοῦ ἐλευθεροῦντος ἀλλότριον οἰκέτην.

κδ'. Καθὼς ὑπεσχόμεθα, καιρός ἐστι διαλαβεῖν περὶ τοῦ πενταπλασιαζομένου θέματος. Ἔστι δὲ τοιοῦτον· Ὁ μὴ ὢν δεσπότης, καὶ τὸν ἀλλότριον δοῦλον ὡς ἴδιον ἐλευθερώσας, ἐπὶ τοῦ βασιλέως τῆς ἐλευθερίας ἀνατρεπομένης, διαναγκάζεται ὁ ἐλευθερώσας παρέχειν πέντε οἰκέτας ἀντὶ τοῦ ἐλευθερωθέντος· δῆθεν καθ' ἡλικίαν, καὶ κατὰ φύσιν, καὶ κατὰ τρόπον, καὶ κατὰ τέχνην ὁμοίους· δύο μὲν τῷ δεσπότῃ τοῦ ἐλευθερωθέντος, τρεῖς δὲ τῷ δημοσίῳ· τότε δὲ τιμωρεῖται ὁ ἐλευθερώσας τῇ προειρημένῃ ποινῇ, ὅτε ἠλευθέρωσε τὸν ἀλλότριον δοῦλον, ἀγνοοῦντος τοῦ δεσπότου αὐτοῦ.

ΤΙΤΛΟΣ ΚΑ'.

Περὶ πράσεως καὶ ἀγοράσεως

α'. Ἐγγράφως καὶ ἀγράφως πρᾶσις καὶ ἀγορασία ἐπὶ οἱῳδήποτε εἴδει καὶ πράγματι τῆς τιμῆς στι-

A 15. Si vero solvendo non est, retineat eum emptor seu mercenarium, donec impleverit, quæ pactus est: ita tamen, ut a cognitore causæ definiatur id, quod anno quolibet nomine mercedis computari pro redempto debet.

16. Servum doti adscriptum neque liberis, neque marito manumittere licet.

17. Sin doti uxoris suæ vir satisfecerit, sive res afferat, seu mancipia; dominium totum ipse, tanquam caput, juxta Dei mandatum habeat.

18. Si vero ante contractum matrimonium res ipse nullas habeat, atque etiam post conjunctionem nuptiarum; quæ acquisita Dei providentia fuerint, B utrinque possideant.

19. Si duo adscriptitii diversorum dominorum in matrimonium coierint, siquidem liberos duos procreaverint, sorte dividuntur: si tres, duo matris sunto, tertius patris dominium sequitor: si unus natus fuerit, matris esto.

20. Quæ nascuntur e ventre libero, libera sunt, etiamsi pater eorum servus sit.

21. Ex ancilla natus, servus est, etiamsi dominus ipse suam ancillam adamaverit.

22. Si servus communis sit, et aliquis eum manumittere velit, socios indemnes præstet; atque ita vel nolentibus ipsis, eum manumittet.

23. Liberti, licet militent, in servitutem ex causis C ingratitudinis hujusmodi retrahuntur, Si dominos a quibus manumissi sunt, aut eorum liberos percusserint, vel injuriis affecerint, vel ex superbia quadam in eos cervices erexerint: vel si quis domino suo jam sepulto veniens, non prolapsus in terram sepulcrum summisse veneratus fuerit, vel non omnino leviter eos offenderit, aut si damnum dederit, aut insidias fecerit, eorumque vel unum aliquod, apud prætorem probatum fuerit, in servitutem revocantur. Quin etiam libertus patronum egentem alere cogitur.

Ex constitutionibus novellis de manumittente servum alienum.

24. Sicut promisimus, tempus est, ut de casu rei quintuplicandæ disseramus. Is vero hujusmodi est. D Qui non est dominus, et servum alienum, tanquam suum manumisit, apud imperatorem rescissa manumissione, cogitur hic ipse manumittens loco manumissi quinque servos alios præstare: nimirum et ætate, et sexu, et indole, et arte similes; duos manumissi domino, tres fisco. Tunc autem is, qui manumisit, pœna prædicta multatur; cum servo alieno libertatem, inscio ipsius domino dedit.

TITULUS XXI.

De venditione ac emptione

1. Tam per scripturam, quam sine scriptura contrahitur venditio et emptio citra dolum malum in

quacunque specie, ac re, interveniente pretii pactione. Cum igitur rei pretium ab emptore datum fuerit, non licet ejusmodi venditionem pœnitentibus ipsis rescindere. A

2. Nam debet emptor ante contractum et examinare rem et accurate inquirere atque ita contrahere.

3. Si vero deinceps, ut fieri solet, venditum corpus inventum fuerit esse liberum, vel lymphaticum, venditori redhibetur.

4. Si arrha data fuerit in quocumque contractu, quum non impletus fuerit contractus illius culpa, qui arrham dedit, lucretur arrham is, qui accepit: sin ejus negligentia, qui arrham accepit, res perfecta non fuerit, reddat eam illi, qui dedit, cum altero tanto. B

5. Si servus venditus aut diem obierit, aut parte corporis læsus fuerit, nimirum pede, vel manu, vel oculo: aut si domus distracta sit, aut pars ejus, vel tota igne absumpta fuerit: aut ager vi fluminis totus, aut aliqua parte pereat, aut arbor a vento dejecta sit: in his omnibus damnum emptorem spectat.

6. Si servus meus agri venditi terminos ostendere jussus, plus ostenderit, idque vel dolo malo, vel per ignorantiam, non ipse condemnor. Idem valet etiam in traditione, cum incipit possessio.

7. Si ante traditionem servus venditus aufugerit, aut ita furto subtractus ab aliquo fuerit, ut dolus malus aut culpa in his probari nequeat, hoc modo inquiri debet, an venditoris hoc damno sit. Quippe si venditor in se custodiam servi venditi receperit, ipse damnum hinc emergens agnoscet: sin eam in se non recepit, securus erit. Idem et in animalibus cæteris, ut equo, camelo, et quicumque sunt ejus generis. Prorsus autem venditor emptori de dominio et evictione tenetur. C

8. Si qui rem communem habentes inter se pacti fuerint, ut neutri liceat absque altero rem eam distrahere: quum unus partem suam vendere voluerit, et attestationem ad alterum de venditione vel emptione interponit, absque impedimento deinde cujus eam vendit.

9. Nam in genere scias, si absque dolo malo aut culpa venditoris res hæc acciderit, aut aliud ejusmodi, securum fore venditorem. D

10. Sicut enim fortuitum detrimentum, vel amissio rei venditæ, ad emptorem pertinet, ita quoque si lucrum accesserit emptori cedet.

11. Unde si per alluvionem fluminis, aut terræ aggestionem post venditionem factam ager creverit, emptor lucro fruetur.

12. Si aurum ab aliquo repositum in domo vendita per errorem manserit, et in ea repertum fuerit, manet ejus, qui pridem dominus ejus erat.

χουμένης συνίσταται ἀδόλως. Ἡνίκα οὖν ἡ τιμὴ τοῦ πράγματος τῷ ἠγορακότι δοθῇ, τὴν τοιαύτην πρᾶσιν ἐκ μεταμελουμένων αὐτῶν μὴ ἀνατρέπεσθαι.

β'. Δεῖ γὰρ τὸν ἀγοραστὴν πρὸ τοῦ συναλλάγματος δι' ἐρεύνης γενέσθαι, καὶ ἀκριβοῦν [διερευνᾷν ἐν ἀκριβείᾳ], καὶ οὕτω συναλάσσειν.

γ'. Εἰ δὲ, ὡς εἰκὸς, μετὰ τοῦτο εὑρεθῇ τὸ πραθὲν [κατὰ τὴν πρᾶσιν], σῶμα ἐλεύθερον, ἢ καὶ δαιμονῶν, τοῦτο ἀναδίδοσθαι.

δ'. Ἐὰν ἀῤῥαβὼν δοθῇ ἐν οἱῳδήποτε συναλλάγματι, ὡς ἀτελοῦς ὄντος τοῦ συναλλάγματος, ἐξ ἀγνωμοσύνης μὲν τοῦ δεδωκότος, ἐν κέρδει γενέσθω ὁ ἀῤῥαβὼν τοῦ λαβόντος. Εἰ δὲ ἐξ ἀμελείας τοῦ λαβόντος οὐ πραχθῇ τὸ ἔργον εἰς τέλος, ἀναδιδόσθω μετὰ καὶ ἄλλου τοσούτου τῷ δεδωκότι αὐτόν.

ε'. Ὁ πεπραμένος οἰκέτης εἰ καὶ τελευτήσει, ἢ μέρος τι βλαβῇ τοῦ σώματος, πόδα, ἢ χεῖρα, ἢ ὀφθαλμόν· ἢ οἰκία ἐστὶν ἡ πεπραμένη, καὶ μέρος, ἢ πᾶσα πυρὶ δαπανηθῇ· ἢ ἀγρὸς βίᾳ ποταμοῦ ὅλος, ἢ μέρος ἀπόλλυται, ἢ δένδρον ἐξ ἀνέμου καταπεσόν· ἐπὶ τούτων πάντων ἡ ζημία τὸν ἀγοραστὴν ὁρᾷ.

ς'. Ἐὰν κελευσθεὶς ὁ δοῦλός μου τοὺς ὅρους ὑποδεῖξαι τοῦ πραθέντος ἀγροῦ, πλέον ὑποδείξῃ, ἢ κατὰ δόλον, ἢ κατ' ἄγνοιαν, οὐ καταδικάζομαι. Τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ παραδόσεως, νομῆς ἀρχούσης.

ζ'. Εἰ πρὸ παραδόσεως φύγῃ ὁ πραθεὶς δοῦλος, ἢ καὶ κλαπῇ ὑπό τινος, ὡς μὴ δόλον ἢ ῥᾳθυμίαν ἐλέγχεσθαι περὶ ταῦτα, εἰ τοῦ πράτου τὸ ζημιοῦσθαι, δεῖ οὕτως ζητῆσαι. Εἰ μὲν εἰς ἑαυτὸν ὁ πράτης ἀνεδέξατο τὴν τοῦ πεπραμένου οἰκέτου φυλακὴν, καὶ αὐτὸς ἐπιγνώσεται τὴν ἐντεῦθεν ζημίαν· εἰ δὲ μὴ ἀνεδέξατο εἰς ἑαυτὸν, ἕξει τὸ ἀμέριμνον. Τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ζώων, οἷον ἵππου, καὶ καμήλου, καὶ ὅσα τοιαῦτά ἐστι. Πάντως δὲ χρεωστεῖ ὁ πράτης τῷ ἀγοραστῇ τὴν διαυθέντισιν καὶ ἐκδίκησιν.

η'. Ἐάν τινες ἐπίκοινον πρᾶγμα ἔχοντες συμφωνήσωσι, μηδετέρῳ αὐτῶν ἐξεῖναι ἄνευ ἑτέρου πωλεῖν τὸ πρᾶγμα, ἐὰν ὁ εἷς θελήσει τὸ μέρος αὐτοῦ πωλεῖν, καὶ διαμαρτύρεται τὸν ἕτερον περὶ τοῦ ἢ πωλῆσαι, ἢ ἀγοράσαι, ἀκωλύτως πωλεῖ τῷ τυχόντι.

θ'. Καθόλου γὰρ ἴσθι, ὅτι εἰ δίχα δόλου ἢ ῥᾳθυμίας τοῦ πράτου συμβῇ τὸ πρᾶγμα, ἤ τι τοιοῦτον, ἕξει τὸ ἀμέριμνον ὁ πράτης.

ι'. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἐκ τύχης ἐλάττωσις ἤτοι ἀπώλεια τοῦ πεπραμένου πράγματος εἰς τὸν ἀγοραστὴν ἀνατρέχει, οὕτως καὶ εἴ τι γέγονε κέρδος τὸν ἀγοραστὴν ὠφελήσει.

ια'. Ὅθεν εἰ καὶ διὰ προσκλύσεως ἢ προσχώσεως ποταμοῦ μείζων γέγονεν ὁ ἀγρὸς μετὰ τὴν πρᾶσιν, τὸ κέρδος ὁ ἀγοραστὴς ἀπολαύσει.

ιβ'. Ἐὰν ἐν τῷ πραθέντι οἴκῳ τὸ ἀποτιθέμενον [ἀποτεθειμένον] ὑπό τινος χρυσίον κατὰ πλάνην καταμείνῃ, καὶ ἐν αὐτῷ εὑρεθῇ, μένει τοῦ πάλαι δεσπόζοντος.

ιγ'. Ὁ βλέπων πιπρασκόμενον ὑπὸ ἑτέρου ἴδιον αὐτοῦ πρᾶγμα, καὶ μὴ ἀντιλέγων, αὐτὸς δοκεῖ πιπράσκειν αὐτό. A

ιδ'. Ὁ πιπράσκων δοῦλον, καὶ γινώσκων αὐτὸν κλέπτην, ἢ μαινόμενον, ἢ δαιμονῶντα, προσφωνείτω περὶ τούτου τὸν ἀγοραστήν. Εἰ γὰρ τοῦτο μὴ ποιήσῃ, αὐτὸς μὲν λήψεται τὸν δοῦλον, τὸ δὲ τίμημα διπλοῦν ἀποδώσει τῷ ἠγορακότι ἀπαιτούμενος, καὶ εἴ τινα ζημίαν εἰργάσατο ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τοῦ ἠγορακότος.

ιε'. Ὁ ἐξ οὗ ἐγχειρίζηταί τι ὀφφίκιον δημόσιον, ἀγοράσας τι πρᾶγμα ἢ δι' ἑαυτοῦ, ἢ παρενθέτου προσώπου, οὐ μόνον τὸ τίμημα ἀπολεῖ, ἀλλὰ καὶ τετραπλοῦν τῷ δημοσίῳ δίδωσιν.

ιϛ'. Ὁ ἀγοράζων ῥητῶς κεράμους οἴνου ἐπὶ μέτρου, δῆλον ὅτι εἰ μὴ ποιήσει ὑπέρθεσιν λαβεῖν τὴν μέτρησιν, οὐ ζημιοῦται, κἂν ἀπολεσθῇ ὁ οἶνος. B

ιζ'. Εἰ δὲ ὑφὲν οἰνόν τις ἀγοράσει, μὴ συμφωνῶν μετρῆσαι, αὐτὸς κινδυνεύει.

ιη'. Ταυτὰ δὲ κρατεῖ καὶ ἐπὶ ἐλαίου, καὶ σίτου, καὶ τῶν τοιούτων· ὅτι τὸ κέρδος τοῦ πραθέντος οἴνου, καὶ ἡ ζημία, τὸν ἀγοραστὴν ὁρᾷ.

ιθ'. Ὁ πωλῶν τι ἐν εἰδήσει ἐπίψογον, οὐ μόνον εἰς τὸ τίμημα, ἀλλὰ καὶ εἰς πᾶσαν τὴν ἐκ τούτου ζημίαν κατέχεται.

κ'. Τὰ κατὰ ἄγνοιαν πιπρασκόμενα παρὰ τῶν κληρονόμων ἀνατρέπονται.

κα'. Ὁ πράτης παραδοὺς τὸ πρᾶγμα, οὐ δύναται τὴν πρᾶσιν ἀνατρέψαι, κἂν μεταμεληθῇ. C

κβ'. Τὸν πεπραμένον ἀγρὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς οὐ δύναται ἐκδικεῖν οὔτε ὁ υἱὸς, οὔτε ὁ κληρονόμος.

κγ'. Ὁ παραγγελθεὶς παρὰ τοῦ δεσπότου τοῦ πράγματος, μὴ ἀγοράσαι αὐτὸ, καὶ ἀγοράσας, ἀναδίδωσιν αὐτὸ μετὰ τῶν καρπῶν.

κδ'. Ὁ πωλῶν τὸν δεσπότην αὐτοῦ, κεφαλικῶς τιμωρεῖται.

κε'. Ὁ πωλῶν καὶ χαρίζων, τῶν ἰδίων ἀφίσταται.

κϛ'. Ὁ ἐπίτροπος οὐ δύναται ὀρφανικὸν πρᾶγμα ἀγοράσαι· τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοίων, κουράτωρος καὶ προκουράτωρος.

κζ'. Ὁ κατὰ νόμους πεκούλιον, ἢ ἰδικὸν κτῆμα ἔχειν παραχωρούμενος ὑπεξούσιος, καλῶς ἀγοράζει παρὰ τοῦ ἰδίου πατρός. D

ΤΙΤΛΟΣ ΚΒ'.

Περὶ δανείου, καὶ ἐνεχύρων, καὶ κοινωνίας.

α'. Ἐάν τις ἐγγράφως ἢ ἀγράφως λογάριον, ἢ ἀργύριον, ἢ ἕτερόν τι εἶδος ἐν θαλάσσῃ δανείσηται, κατὰ τὸ στίχημα, καὶ τὴν μεταξὺ ἀλλήλων προθεσμίαν, ἀπολαμβανέτω ὁ δανειστὴς τὰ ἴδια, μὴ ἔχοντος ἄδειαν τοῦ δανεισαμένου ἐχθρικὴν ἐπιδρομὴν, ναυάγιον θαλάσσης, ἢ ἑτέραν τινὰ ἀφορμὴν ἢ ἀγωγὴν προτίθεσθαι τῷ δανείσαντι.

β'. Ἐὰν ὁ δανεισάμενος ἐνέχυρα τέθηκεν, καὶ αὐτὸς μετὰ τὴν τοῦ χρέους ἀποπλήρωσιν ἀνελλιπῶς ἀπολαμβανέτω τὰ ἴδια, μὴ δυναμένου τοῦ ταῦτα

13. Qui rem suam ab alio distrahi videt, ac non contradicit, ipsemet eam vendere videtur.

14. Qui servum vendit, quem scit esse furem, aut furiosum, aut limphaticum, de hoc emptorem alloquitor. Quippe ni hoc fecerit, ipse servum recipiet, ac pretium duplum emptori repetenti solvet, cum eo damno, si quod in emptoris domo ab eo factum fuerit.

15. Qui ex eo tempore, quo publicum aliquod officium traditum ei fuerit, rem aliquam vel per seipsum, vel interpositam personam emerit, non modo pretium perdit, sed etiam quadruplum fisco solvit.

16. Qui vini amphoras ad mensuram emit expresse, nisi moram fecerit in accipienda mensura, nullum haud dubie damnum facit, etiamsi vinum perierit.

17. Si vero summatim vinum aliquis emerit, nihil de mensura pactus, periculum ad ipsum pertinet.

18. Eadem obtinent et in oleo et frumento, et aliis talibus: quod lucrum, et damnum olei venditi spectet emptorem.

19. Qui sciens aliquid vitiosum vendit, non tantum pretii nomine, sed etiam totius hinc emergentis damni tenetur.

20. Venditiones ab hæredibus per ignorantiam factæ rescinduntur.

21. Venditor, re tradita, venditionem rescindere nequit, etiamsi factæ pœnituerit.

22. Fundum a patre venditum nec filius, nec hæres evincere potest.

23. Cui nuntiatum est a rei domino, ne illam emat, si emerit, cum fructibus eam restituit.

24. Qui dominum suum vendit, supplicio capitis punitur.

25. Qui vendit ac donat, rebus suis cedit.

26. Tutor rem pupillarem nequit emere. Idem obtinet etiam in similibus, ut in curatore ac procuratore.

27. Qui est in alterius potestate, si secundum leges ei peculium, vel possessionem aliquam suam habere permittatur, recte aliquid etiam a patre suo emit.

TITULUS XXII.

De mutuo, et pigneribus, et societate.

1. Si quis interveniente scriptura vel absque scriptura pecuniam, vel argentum, vel aliam quamdam speciem profectione trajecticia mutuatus fuerit, secundum ipsum pactum et conventionem mutuam, sua creditor accipiat; non habente licentiam eo, qui mutuo sumpsit, ut incursum hostilem, naufragium maritimum, vel aliam causam actionemve quampiam creditori opponat.

2. Si pignera dedit is, qui mutuo cepit, etiam ipse post integram debiti solutionem absque defectu sua recipiat: et ita quidem, ut is, qui ea tenuit, dicere

nequeat, ab se illa perdita, vel aliam causam proferre : nisi forte probatum ab eo fuerit, ut fieri solet, casum adversum intervenisse, cumque suis aliena quoque periisse, de qno deinceps causarum cognitores id observent, quod observari oportet.

3. Si quis mutuum alicui dederit, ac secundum confessionem suam debitor ad diem statutum non satisfecerit, hortetur hunc ex præterito creditor, ac si post duas et tres exhortationes et adtestationes debitor comparere noluerit, aut solutionem facere ; potestatem habeat is qui pignera tenet, ut sub accurata æstimatione publica per tabularios aut defensorem in scriptis subsignata, pignera distrahat, deque pretio, quæ sibi debentur, retineat ; reliquum debitori restituat.

4. Sin justa pignerum distractio ad integram debiti solutionem non sufficiet, a debitore reliquum exigat.

5. Creditor, cum acceperit pignera, si liberos etiam debitorum abstulerit, et ad serviles operas elocaverit ; debito cadat, ac detento, vel ejus parentibus, alteram tantam summam solvat.

6. Res loco pignerum obligatas personaliter requirunt debitores.

7. Fructus fundi computantur in debitum, non tantum quos creditor accepit ; verumetiam quos accipere potuit.

8. Quod si fundo quoque damnum dedit, etiam hoc nomine convenitur.

9. Quippe creditori non licet absque pacto, et jussu prætorio res, quas pigneris causa detinet, distrahere.

10. Qui usuræ causa fundum acceperunt, ad annos eo septem utuntor, fruuntor. Post septennium vero, et ulterius, dimidiam partem ejus, quod efferunt, in ipsas sortes paciscuntor.

11. Si mutuum quis sumpserit, et æri alieno solvendo non sit : uxor ejus haud tenetor, ut ea de dote sua creditori præstet ; nisi forte fuerit inventum, eam in illud debitum cum viro suo promittendo consensisse.

12. Fructus ex pignere percepti computantur in debitum, ac siquidem integrum debitum æquant, tam obligatio solvitur, quam pignus redditur. Sin fructus summam debiti superant, superflui restituuntur.

13. Operæ servorum, et obligatarum ædium pensiones, in debitum computantur : ac siquidem multum est id, quod cogitur, exspirat actio.

14. Si creditor non culpa sua pignus perdiderit, non tenetur. Sed probandum est ei, quod amiserit. Quippe casus fortuiti non periculo sunt creditoris, sed potestis re fortuito amissa, summam sibi debitam repetere. Si vero sic convenerit inter contrahentes, ut amissio pignerum debitorem liberet, ratum hoc esto.

A κατεσχηκότος λέγειν, ἢ ὅτι ἀπώλεσα αὐτὰ, ἢ ἑτέραν τινὰ προσφέρειν πρόφασιν· εἰ μή πως ἀποδειχθῇ αὐτῷ, ὡς εἰκὸς, ἐπελθεῖν συμφορὰν, καὶ σὺν τῷ ἰδίῳ ἀπολεσθῆναι καὶ τὰ ἀλλότρια· καὶ καθὼς δεῖ λοιπὸν περὶ τούτου τηρείτωσαν οἱ ἀκροαταί.

γ'. Ἐάν τις δανείσῃ τινὶ, καὶ κατὰ τὴν οἰκείαν ὁμολόγησιν ἐκ προθεσμίας ὁ χρεώστης μὴ ἐκπληρώσῃ, προτρεπέσθω τοῦτον ἐκ διαβασίμου ὁ χρεωστούμενος· καὶ ἐὰν μετὰ δύο καὶ τρεῖς προτροπὰς καὶ διαμαρτυρίας μὴ θελήσῃ ὁ χρεωστῶν παρουσιασθῆναι, ἢ τὸ ἀπόχρεον ποιῆσαι, αὐθεντίαν ἐχέτω ὁ τὰ ἐνέχυρα κατέχων, ὑπὸ ἀκριβῆ δημοσίαν ἐκτίμησιν, ἐγγράφως διὰ ταβουλαρίων ἢ καὶ ἐκδίκου ὑποσημειωμένην, ταῦτα διαπιπράσκειν, καὶ ἐκ τῶν τιμημάτων τὰ χρεωστούμενα αὐτῷ παρακρατεῖν, καὶ B τὸ περιττεῦον ἀποκαθιστᾷν τῷ χρεωστοῦντι.

δ'. Εἰ δὲ τῶν ἐνεχύρων δικαία πρᾶσις οὐ φθάσει τὴν ἐντελῆ τοῦ χρέους ἀπόδωσιν, ἀπαιτείτω τὸν χρεώστην τὸ λειπαζόμενον.

ε'. Ὁ δανειστὴς, ἐὰν ἐνέχυρα λάβῃ, εἰ καὶ ἐπάρῃ τὰ τέκνα τῶν ἰδίων χρεωφειλετῶν, καὶ εἰς δουλικὴν ὑπηρεσίαν ταῦτα μισθώσηται, ἐκπιπτέτω τοῦ χρέους, καὶ ἄλλην τοσαύτην ποσότητα τῷ κρατηθέντι, εἰ καὶ τοῖς τούτου γονεῦσι καταβαλλέτω.

ϛ'. Τὰ ὑποτεθέντα πράγματα εἰς ἐνέχυρα ζητοῦσι προσωπικῶς οἱ χρεῶσται.

ζ'. Οἱ καρποὶ τοῦ ἀγροῦ ψηφίζονται εἰς τὸ χρέος, οὐ μόνον οὓς ἔλαβεν ὁ δανειστὴς, ἀλλὰ καὶ οὓς ἠδύνατο λαβεῖν.

η'. Εἰ δὲ καὶ ἔβλαψε τὸν ἀγρὸν, ἐνάγεται καὶ περὶ C τούτου.

θ'. Οὐδὲ γὰρ ἔξεστι τῷ δανειστῇ χωρὶς συμφώνου καὶ ἀρχικῆς κελεύσεως πιπράσκειν τὰ εἰς αἰτίαν ἐνεχύρου κατεχόμενα πράγματα.

ι'. Οἱ τόκου χάριν λαβόντες ἀγρὸν, μέχρι ἑπτὰ χρόνων καρπιζέτωσαν αὐτόν· ἀπὸ τῆς ἑπταετείας, καὶ ἄνω, τὴν ἡμίσειαν ἐκφορὰν στιχησάτωσαν εἰς κεφάλαια.

ια'. Ἐάν τις δανείσηται, καὶ μὴ εὐπορῇ τὴν τοῦ χρέους ποιήσασθαι ἀπόδοσιν, ἀνέγκλητος ἔστω ἡ γυνὴ αὐτοῦ, τοῦ ταῦτα ἐκ τῆς προικὸς αὐτῆς παρασχεῖν τῷ δανείσαντι· εἰ μήπως εὑρέθη ἐν τῷ τοιούτῳ χρέει συνομολογήσασα τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.

ιβ'. Οἱ ἐκ τοῦ ἐνεχύρου ληφθέντες καρποὶ ψηφί- D ζονται εἰς τὸ χρέος, καὶ ἐὰν ἱκανοὶ γένωνται πρὸς τὸ ὅλον χρέος, λύεται ἡ ἀγωγὴ, καὶ ἀποδίδοται τὸ ἐνέχυρον. Εἰ δὲ πλείονες ὦσι τοῦ χρέους οἱ καρποὶ, ἀποδίδονται οἱ περιττεύοντες.

ιγ'. Τῶν δούλων οἱ κάματοι, καὶ τὰ ἐνοίκια τῶν ὑποτεθέντων οἰκημάτων, εἰς τὸ χρέος λογίζονται· καὶ ἐὰν πολύ ἐστι τὸ συναγόμενον, λύεται ἡ ἀγωγή.

ιδ'. Ἐὰν ὁ δανειστὴς μὴ παρ' ἰδίαν αἰτίαν ἀπολέσει τὸ ἐνέχυρον, οὐκ ἐγκαλεῖται. Χρὴ δὲ αὐτὸν ἀποδεῖξαι, ὅτι ἀπώλεσε, τὰ γὰρ τυχηρὰ οὐ κινδυνεύεται τῷ δανειστῇ, ἀλλὰ δύναται κατὰ τύχην ἀπολέσας τὸ πρᾶγμα, ἀπαιτεῖν τὸ αὐτῷ χρεωστούμενον. Ἐὰν δὲ μεταξὺ τῶν συναλλασσόντων ἤρεσεν, ἵνα ἡ ἀπώλεια τῶν ἐνεχύρων ἐλευθερώσει τὸν χρεώστην, τοῦτο ἰσχὺν ἔχει.

ιε'. Ὁ τὴν ἰδίαν συγγραφὴν, ἢ τὴν ἐπ' αὐτῷ A γενομένην καταβολὴν ἀρνούμενος, τὸ διπλάσιον μετ' ἐλέγχους καταθήσει. Ὁ δὲ παραυτὰ τοῦ ἀρνήσασθαι, ἐξ ἐπιφορᾶς ὅρκου τὴν ἀλήθειαν φανερῶν, ἐκφεύξεται τὴν καταδίκην τοῦ διπλασίου. Ὁ δὲ βραδέως ὁμολογῶν, καταθήσει τὰς δαπάνας τῆς δίκης ὅρκῳ τοῦ ἀντιδίκου.

ιϛ'. Οὔτε ὁ δανειστὴς, οὔτε ὁ τοῦ δανείου [δανειστοῦ] κληρονόμος, τῷ χρεώστῃ μετὰ τὴν τοῦ χρέους καταβολὴν, ἕνεκεν τοῦ ἐνεχύρου δύναται χρόνου παραγραφὴν προσενεγκεῖν.

ιζ'. Ὁ χρεώστης ἀρνούμενος τὸ χρέος, οὐ δύναται μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῇ καταβολῇ προσφέρειν ἀποδείξεις.

Τῷ ἀρνουμένῳ χρεώστῃ οὐ λογισθήσονται αἱ μετὰ ταῦτα προσφερόμεναι τῶν καταβολῶν ἀποδείξεις, ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶν ἀπαιτεῖται.

ιη'. Ὁ δανειστὴς τὰς οἰκείας ἀρνησάμενος ἀποδείξεις, διπλάσιον τὸ περιεχόμενον αὐτοῖς ποσὸν μετ' ἐλέγχους καταλογίζεται τῷ χρεώστῃ.

ιθ'. [*Περὶ κοινωνίας.*] Συνίσταται κοινωνία ἐγγράφως καὶ ἀγράφως, μεταξὺ δύο ἢ καὶ πλειόνων, ὁπόταν ἕκαστος αὐτῶν ἐξ ἰσότητος καὶ ἐλάττονος τὴν οἰκείαν μοῖραν εἰς ἐνθήκην εἰσαγαγεῖ· ἢ τινῶν μὲν ἐνθήκην, ἑτέρων δὲ τοὺς οἰκείους μόχθους καὶ ὀπέρας [ὑπηρεσίας] καταβαλλομένων. Τὸ δὲ περιποιούμενον αὐτοῖς κέρδος, μεθ' ὑφαίρεσιν δηλονότι τῶν κεφαλαίων, κατὰ τὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν στιχηθὲν ἐπιμεριζέσθωσαν.

κ'. Εἰ δὲ συμβῇ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ κοινωνίᾳ προσγίνεσθαι τῇ ἐνθήκῃ ζημίαν, ἕκαστον κοινωνὸν κατὰ C τὴν τοῦ κέρδους μοῖραν καὶ ταύτην ἐπιγινώσκειν.

κα'. Συνίσταται κοινωνία ἢ ἕως οὗ ζῶσιν οἱ κοινωνοῦντες, ἢ πρὸς καιρὸν, ἢ ἀπὸ καιροῦ, ἢ ὑπὸ αἵρεσιν.

κβ'. Τὰ τυχηρὰ ὁ κοινωνὸς οὐκ ἐπιγινώσκει. Ὅθεν τὰ δοθέντα διατετιμημένα θρέμματα, εἰ μὲν ὑπὸ λῃστῶν ἀφαιρεθῶσι, κοινὴ γίνεται ἡ ζημία· εἰ δὲ κλαπῶσι, μόνος ὁ ἐσχηκὼς αὐτὰ ζημιοῦται. Χρεωστεῖ γὰρ ἀκριβεστάτην ἀσφάλειαν ὁ δεξάμενος διατετιμημένα· καὶ ἁρμόζει ἐπὶ κοινωνίας ἀγωγὴ, ἐὰν ἐπὶ κοινωνίᾳ ἐδόθησαν βόσκεσθαι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα διατετιμημένα.

κγ'. [*Περὶ ἐνεχύρων.*] Ἐάν τις διὰ οἱανδήποτε πρόφασιν, ἢ φόβον, παραθήκην παρατίθεται τινὶ, καὶ συμβῇ τὸν ταύτην παραλαβόντα ἀπαρνήσασθαι, D ζητουμένου τοῦ κεφαλαίου, καὶ ἀποδεικνυμένου αὐτοῦ ψεύστου, κατὰ διπλοῦν ἀποδιδότω αὐτὰ τῷ παραθεμένῳ.

κδ'. Εἰ δὲ καὶ συμφορᾷ τινι ἀπὸ πυρκαΐας, ἢ ἀπὸ κλοπῆς, ἐπέλθῃ αὐτῷ καὶ σὺν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ ἀπολεσθῆναι κἀκεῖνα, τηρείτωσαν οἱ ἀκροαταὶ, καὶ ἀνέγκλητον τὸν τὴν τοιαύτην παρακαταθήκην ἐσχηκότα φυλαττέσθωσαν, ὡς ἀκουσίως αὐτὰ ἀπολέσαντα.

ΤΙΤΛΟΣ ΚΓ'.

Περὶ παρακαταθήκης.

κε'. Τῆς παρακαταθήκης καὶ οἱ καρποὶ, καὶ οἱ τοκετοὶ, καὶ πᾶν πρᾶγμα ἀπαιτεῖται.

κϛ'. Δοῦλός σου παρέθετό μοι χρήματα, ἐπὶ τὸ

15. Qui syngrapham propriam, vel factam sibi solutionem infitiando negat, duplum probationibus subsecutis deponet. Qui vero statim atque negaverit, juramento sibi delato veritatem patefacit, condemnationem in duplum effugiet. At qui tarde confitetur, impensas litis ex adversarii juramento deponet.

16. Nec creditor, nec creditoris hæres, post debiti solutionem pigneris nomine debitori temporis exceptionem opponere potest.

17. Debitor infitiando debitum negans, non potest deinceps probationes factæ solutionis producere.

Debitum neganti debitori non admittentur solutionum probationes, quas deinceps producit, sed in B solidum exigitur.

18. Creditor, qui probationes suas infitiatus est, summam, quæ continetur eis, post convictiones secutas, debitori duplam rationibus initis refundit.

19. *De societate.* — Contrahitur societas per scripturam, et absque scriptura, inter duos aut plures; quum eorum quilibet ex æquo, et ex minori partem suam ad res illatas addit : aut aliquibus merces, aliis labores et operas conferentibus. Lucrum vero, quod ab eis adquiritur, post detractionem sortis scilicet, prout inter eos conventum fuerit, dividunto.

20. Si vero in hujusmodi societate damnum mercibus accidere contigerit, quilibet ex sociis hoc etiam pro parte lucri adgnoscat.

21. Contrahitur societas vel donec societatem ineuntes vivunt vel ad tempus, vel a tempore, vel sub conditione.

22. Socius fortuitos casus non agnoscit. Unde traditæ pecudes æstimatæ, siquidem a prædonibus ablatæ fuerint, communi sunt damno : sin furto perierint, solus is damno afficitur, qui eas habuit. Nam qui recepit æstimatas, accuratissimam custodiam debet. Competit et societatis actio, si nomine societatis ad pascendum traditæ fuerint, etiam æstimatæ.

23. *De pigneribus* — Si quis ex quacumque causa, vel metu, rem quamdam apud aliquem deponit : et contigerit, ut qui eam accepit, infitiando negaverit; causa inquisita, si mendax ille probetur, rei depositæ duplum illi, qui deposuit, solvat.

24. Sin casu quodam adverso acciderit, ut incendio, vel furto, cum rebus suis et illas amittat : observent hoc causarum cognitores, et extra culpam ponant eum, qui apud se depositum ejusmodi habuit, veluti qui amiserit invitus.

TITULUS XXIII.

De deposito.

25. In deposito et fructus, et partus, et tota causa petuntur.

26. Servus tuus apud me pecuniam deposuit, ut

ea tibi daretur, quo illum manumitteres. Si ea data fecit usuram sciens, quæ te comitaretur; aliter ego non teneor, nisi quod obligatus sum id, quod mihi tradidit, tanquam depositum reddere. Depositum est inter eas res, quæ ad deponentem pertinent. Unde is et fructus, et partus, et causam totam petit.

17. Si quis depositum ab se receptum infitiando negaverit, et testes in hoc producti fuerint, idque depositum inventum fuerit eo tempore, quo ille juraverit, aut per scripturam renuntiaverit: duplum ejus depositi solvet, ac præterea perjurii pœnam sustineat.

28. Omne depositum ex infitiatione duplatur.

TITULUS XXIV.

De emphyteusi.

1. Emphyteusis perpetua jurium immobilium fit cum conditione pensionis annuæ, de qua expresse convenitur, addita mentione diligentiæ ac correctionis eorum, quæ locantur.

2. Si quis vero curatorum, chartulariorum, reliquorumque militantium, ad detrimentum vel circumscriptionem domini principalis aliquid facere visus fuerit, is militia sua confestim excidat, et irrita sit ejusmodi locatio.

3. Qui emphyteusim perpetuam accepit, pensionem annuam sine tergiversatione solvere debet: et qui juris immobilis in statu suo conservandi et excolendi causa virium contentionem adhibet, ab ejusmodi conductione non removeatur: sed liceat et jus talis emphyteusis hæredibus suis relinquere, donare, in dotem dare, vel alio modo quopiam hoc alii cedere, ac vendere: modo scilicet prælationis causa, per adtestationem domino principali ante venditionem emendum hujusmodi jus exhibeat. Illo vero emptionem recusante, sine ullo impedimento post menses duos ab exhortatione ad illum facta, personis non prohibitis et meliorationes, et emphyteusis ejusmodi jus ipse vendat.

4. Res immobiles sacrarum ecclesiarum, religiosarum domuum, aut monasteriorum, aut collegiorum, (quibus rebus annumerantur et rustica mancipia) itemque structuræ urbanæ, nullo modo a quoquam alienentur; imperatore solo excepto, propter usus necessarios.

Fiat, inquit, immobilium rerum sacrarum emphyteusis temporaria, usque ad tempus vitæ illius, qui conduxerit, et liberorum ipsius, et nepotum, atque etiam uxoris ejus, siquidem ita convenerit expresse: cum conditione sextæ partis pristini reditus solvendæ.

5. Ecclesiarum, et venerabilium domorum suburbana, non ad proventus eos locentur, qui adhuc supersunt: sed oportet, eorum æstimatione facta, quantum suburbani æstimatio reditum colligere potest, in annos XX divisa, tantum ut proventus is stipuletur, qui emphyteusin ejus accepturus est:

A δοῦναί σοι, ὑπὲρ τοῦ ἐλευθερῶσαι αὐτόν. Εἰ μὲν δοὺς ἐποιήσατο τοκετὸν, τόν σε παρακολουθήσοντα ἐν εἰδήσει, οὐκ ἐνέχομαι, εἰ μὴ ὅ μοι διαδέδωκε, ὑπόκειμαι διδόναι ὡς παρακαταθήκην. Ἡ παρακαταθήκη τῶν διαφερόντων τῷ παρακαταθεμένῳ ἐστίν. Ὅθεν καὶ καρποὺς, καὶ τοκετοὺς, καὶ πᾶσαν αἰτίαν ἀπαιτεῖ.

κζ'. Ἐάν τις δεξάμενος παρακαταθήκην, ἀρνήσηται αὐτὴν, καὶ μαρτυρηθῇ ἐν αὐτῷ, καὶ εὑρεθῇ ἐν καιρῷ αὐτοῦ ὀμώσαντος, ἢ ἐγγράφως ἀποταξαμένου, διπλᾶν ταύτην ἀποδώσει, καὶ τῆς ἐπιορκίας τὴν τιμωρίαν ὑπομενέτω.

κη'. Πᾶσα παρακαταθήκη ἐξ ἀρνήσεως διπλασιάζεται.

B

ΤΙΤΛΟΣ ΚΔ'.

Περὶ ἐμφυτεύσεως.

α'. Διηνεκὴς ἐμφύτευσις ἀκινήτων δικαίων γίνεται ἐπὶ τελέσματι ἐνιαυσιαίῳ ῥητῶς συμφωνουμένῳ, καὶ ἐπιμελείᾳ τε καὶ διορθώσει τῶν ἐκδιδομένων.

β'. Εἰ δέ τις ἐκ τῶν φροντιστῶν, χαρτουλαρίων, καὶ λοιπῶν [στρατιωτῶν] πρὸς βλάβην ἢ παραγραφὴν τῆς πρωτοτύπου δεσποτείας φανῇ ἀπεργαζόμενος, οὗτος μὲν παρευθὺ ἐκπιπτέτω τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ, ἀκυρούσθω δὲ καὶ ἡ τοιαύτη ἔκδοσις.

γ'. Τὸν διηνεκῶς ἐμφυτευσάμενον δεῖν τὸ ἐνιαυσιαῖον ἀδιαστρόφως καταβάλλειν τέλεσμα, καὶ εἰς τὴν τοῦ ἀκινήτου δικαίου ἀγωνιῶντα σύστασίν τε

C καὶ ἐπιμέλειαν, μὴ ἀποκινεῖσθαι ἐκ τῆς τοιαύτης ἐκδόσεως, ἀλλ' ἐξεῖναι αὐτῷ τὸ δίκαιον τῆς τοιαύτης ἐμφυτεύσεως κληρονόμοις καταλιμπάνειν, δωρεῖσθαι, καὶ ἐμπροίκως [ἐν προικὶ] ἐπιδιδόναι, ἢ καθ' ἕτερον τρόπον μετεκχωρεῖν, καὶ διαπιπράσκειν, διὰ προτίμησιν ἐκ διαμαρτυρίας δηλονότι τῷ πρωτοτύπῳ δεσπότῃ πρὸ διαπράσεως παρέχοντι αὐτὸ τοιοῦτον ὠνήσασθαι δίκαιον. Ἐκείνου δὲ μὴ βουλομένου, ἀπαρεμποδίστως μετὰ δύο μῆνας τῆς τούτου προτροπῆς πιπράσκειν αὐτὸν τοῖς μὴ κεκωλυμένοις προσώποις τά τε ἐμπονήματα καὶ τὸ τῆς τοιαύτης ἐμφυτεύσεως δίκαιον.

δ'. Τὰ ἀκίνητα τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν, εὐαγῶν οἴκων, ἢ μοναστηρίων, ἢ συστημάτων πράγματα, οἷς συναριθμεῖται καὶ τὰ γεωργικὰ ἀνδράποδα, καὶ

D τὰς πολιτικὰς ἐπικτίσεις, κατ' οὐδένα τρόπον ἐκποιεῖσθαι, πλὴν μόνῳ βασιλεῖ, δι' ἀναγκαίας χρείας.

Γενέσθω, φησὶν, ἀκινήτων ἱερατικῶν πραγμάτων πρόσκαιρος ἐμφύτευσις μέχρι τῆς ζωῆς τοῦ ἐμφυτευσαμένου, καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, καὶ ἐκγόνων, ἀλλὰ μὴν καὶ γαμετῆς ἀνδρὸς, εἰ ῥητῶς τοῦτο συνεφώνησαν, τῆς ἕκτης μοίρας κομιζομένης τῆς ἀρχαίας προσόδου.

ε'. Τὰ τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ σεπτῶν οἴκων προάστεια, μὴ πρὸς τὴν σωζομένην ἐκδιδόσθωσαν πρόσοδον, ἀλλὰ δεῖ τῆς τιμήσεως τούτων γινομένης, ὅσην συνάγειν δύναται πρόσοδον ἡ ἀποτίμησις τοῦ προαστείου, εἰς εἰκοστὸν ἔτος διαιρουμένη, τοσαύτην ὁ μέλλων αὐτῷ [αὐτὸ] ἐμφυτεύεσθαι ἐπερωτᾶσθαι

πρόσοδον, τουτέστι τὸ εἰκοστὸν μέρος τῆς γινομένης A διατιμήσεως τοῦ προαστείου προσομολογεῖται ὁ ἐμφυτευτὴς εἰς ἐτησίαν παρέχειν πρόσοδον.

ς'. Ὁ τολμήσας ἀκίνητον ἱερατικὸν πρᾶγμα ἀγοράσαι, τῶν τιμημάτων καὶ τοῦ πράγματος ἀποστερεῖται, ἀναδιδοὺς καὶ τοὺς καρποὺς τοῦ μέσου χρόνου· τῶν πιπρασκόντων οἰκονόμων τε, καὶ διοικητῶν, ταῖς ποιναῖς ὑποβαλλομένων τῆς διατάξεως Λέοντος.

ζ'. Ὁ κατὰ δωρεὰν λαβὼν, πρὸς τῷ μὴ ἀπολαῦσαι τοῦ δωρηθέντος, καὶ ἕτερον παραπλήσιον ἀποδώσει. Ὁ κατ' ἐναλλαγὴν κτησάμενος, καὶ ὃ ἔλαβεν ἀποδώσει, καὶ τοῦ δοθέντος ἐκπεσεῖται.

ΤΙΤΛΟΣ ΚΕ'.

Περὶ μισθώσεων.

α'. Αἱ μισθώσεις ἔγγραφοί τε καὶ ἄγραφοι ἐπὶ B ὀνομαστῷ ἐνιαυσιαίῳ συμφωνουμένῳ τελέσματι καὶ αὐταὶ γενέσθωσαν, παρ' ἑτέρων [περαιτέρω] τῶν κθ' χρόνων μὴ ἐκτεινόμεναι, εἴτε ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν, εἴτε τοῦ μέρους τοῦ δημοσίου, ἢ βασιλικοῦ οἴκου, ἢ εὐαγοῦς τόπου, κτημάτων, χωρίων, ἀγρῶν, ἢ ἐπὶ λοιπῶν αἱ τοιαῦται ἐκδόσεις γένωνται, καὶ πρὸς τὸ συμφωνηθὲν ἐκ τοῦ ἐκλαμβανομένου καὶ ὁμολογηθὲν ἐνιαυσιαῖον μισθωτικὸν τέλεσμα παρὰ τοῦ ἐκδεδωκότος. Ὥστε τοῦ ἐκλαμβανομένου μεταμελοῦντος, τὴν μίσθωσιν ἐντὸς ἐνιαυτοῦ προστίθεσθαι, ἐὰν ἐκ συμφώνου περὶ τούτου ὀνομαστὶ ἀπετάξαντο.

β'. Ἐὰν συμφωνηθῇ, τοὺς μισθωσαμένους οἶκον ἀβλαβὲς ἔχειν πῦρ, καὶ τυχηρὰ γένηται καῦσις, οὐκ ἐνέχεται ὁ μισθωσάμενος· εἰ δὲ κατὰ ῥαθυμίαν C αὐτοῦ συνέβη, ἐνέχεται.

γ'. Ὁ μισθωσάμενος ἀγέλην, ἐὰν δειχθῇ, ὅτι χωρὶς αὐτοῦ λησταὶ αὐτὴν ἀφείλοντο, οὐκ ἐνέχεται· ἀλλὰ λαμβάνει τοὺς μισθοὺς τοῦ λειπομένου χρόνου.

δ'. Ἐὰν εὑρεθῇ ποιμὴν μισθωτὸς ἀμέλγων τὰ βοσκήματα λάθρα τῶν κυρίων αὐτοῦ, τυπτόμενος τῶν μισθῶν αὐτῶν στερείσθω.

ε'. Ὁ ποιμὴν, καὶ ὁ ῥάπτης, καὶ ὁ γναφεὺς, ἀπὸ ῥαθυμίας ἐνέχεται.

ς'. Ἐὰν μυόβρωτα γίνωνται, ἢ κολύσια [σκωληκόβρωτα], ἢ ἕτερον τοῦ ἑτέρου παρασχισθῇ, ὡσαύτως. Καὶ ὁ γναφεὺς, ἐὰν συμφωνηθῇ μὴ ἔχειν πῦρ, καὶ σχῇ, ἐνέχεται.

ζ'. Ἐὰν λάβῃ τις ἐπὶ τὸ ἐγκλεῖσαι, ἢ γλύψαι D λιθέαν, καὶ κλασθῇ, εἰ μὲν ἐξ ἀπειρίας τοῦ τεχνίτου, ἐνέχεται· εἰ δὲ ἀπὸ αἰτίας τῆς ὕλης, οὐκ ἐνέχεται, εἰ μὴ τὸν κίνδυνον ἀνεδέξατο.

η'. Ἐάν τις μισθώσηται κίονα, ἢ πίθον, ἢ ξύλον, ἢ ἄλλο πρᾶγμα, εἰς τὸ μετακομίσαι, καὶ κλασθῇ ἐν τῷ κουφίζεσθαι, ἢ ἐν τῷ ἀποτίθεσθαι, οὐκ ἐνέχεται, εἰ μὴ ἀπὸ ῥαθυμίας οἰκείας, ἢ τῶν ὑπουργούντων αὐτῷ.

θ'. Ἐὰν παριόντων στρατιωτῶν, παραχωρήσει ὁ μισθωσάμενος, καὶ οἱ στρατιῶται τὰς θυρίδας [μυριάδας], ἢ ἕτερόν τι ἀφέλωνται, εἴγε δυνάμενος οὐκ ἀπήγγειλε τῷ δεσπότῃ, ἢ δυνάμενος οὐκ ἀντέστη, ἐνέχεται.

ι'. Ὁ μισθωσάμενος ἄλογον εἰς τὸ βαστάσαι τι

hoc est, promittit emphyteuta, se vicesimam partem ejus pretii, quo suburbanum æstimatur, reditus annui nomine præstaturum.

6. Qui emere fuerit ausus rem sacram immobilem, tam pretio, quam ipsa re privatur, etiam temporis intermedii fructus reddens : vendentibus eam tam œconomis, quam administratoribus, constitutionis Leoninæ pœnis subjiciendis.

7. Qui titulo donationis eamdem acceperit, præterquam quod re donata non fructur, etiam aliud quiddam paris æstimationis solvet. Qui nomine permutationis adquisiverit, tam quod acceperit, reddet, quam eo, quod dederit, excidet.

TITULUS XXV.

De locationibus et conductionibus.

1. Locationes tam in scriptis, quam citra scripturam et ipsæ sub expressa nominatim pensione annua, de qua convenerit, fiant, ultra XXIX annos se non extendentes, sive in rerum ecclesiasticarum, seu fisci, seu domus augustalis, seu loci religiosi possessionibus, prædiis, fundis, aut in aliis hujusmodi locationes et conductiones fiant, ad stipulatam a conductore, locatorisque consensu approbatam pensionem annuam conductitiam : ita quidem, ut si conductorem ejus pœniteat, intra spatium anni conductionem resignet, modo de hoc inter se nominatim ex pacto convenerint.

2. Si convenerit, ut domus conductores ignem damni expertem habeant, et fortuitum incendium exstiterit, conductor non tenetur : sin negligentia ipsius acciderit, tenetur.

3. Qui gregem pascendum conduxerit, si probatum fuerit, eum absque hoc a latronibus abreptum, non tenetur; sed mercedem reliqui temporis accipit.

4. Si conductitius pastor deprehensus fuerit clam dominis suis mulgere pecudes, verberibus cæsus, etiam ipse mercede privator.

5. Pastor, et sarcinator, et fullo, negligentiæ nomine tenentur.

6. Si a muribus arrodantur, aut a vermibus, aut alterum ab altero discindatur, perinde fullo tenetur. Idem fullo, si convenerit, ut ignem non habeat, et habuerit, tenetur.

7. Si gemmam quis acceperit, ut eam includat aut sculpat, si fracta fuerit artificis imperitia, tenetur : sin materiæ vitio, non tenetur, nisi periculum in se receperit.

8. Si cui columna locata fuerit, aut dolium, aut lignum, aliave res aliquo transportanda, fractaque fuerit inter sublevandum, vel deponendum, non tenetur, nisi ex sua, vel operas sibi navantium negligentia.

9. Si militibus transeuntibus, conductoris permissu fenestras, aut aliquid aliud milites abstulerint: siquidem, cum posset, id domino non nuntiavit, aut eis non restitit, cum posset, tenetur.

10. Qui jumentum conduxit ad oneris certi ges-

tationem, si quid æquo gravius imposuerit, quo jumento læditur, eo nomine tenetur.

11. Similiter et is, qui conduxit ad locum definitum, et ulterius pergit.

12. Qui bovem alicujus operæ causa conduxit, si moriatur in eo labore, ad quem illum petiit, indemnis esto : sin exstinctus in alio fuerit opere, solvet eum in solidum.

13. Qui agrum conduxerit, et tempore necdum finito absque causa reliquerit, pensionem totius temporis solvit.

14. Qui rei custodiendi causa mercedem acceperit, custodiæ periculum in se recipit.

15. Qui finito tempore conductionis, rem non restituit, et ipsam rem, et æstimationem ejus solvat.

16. Omnis redemptor, vel artifex, qui opus cepit, et non absolvit, damnum integrum præstet, cum scilicet mercedem suam accipit.

17. Sin pauper est, et damnum præstare nequit, verberibus cæsus, relegator.

18. Si cœnaculum in annum conduxi, pensionem integram solvo. Quod si corruerit, etiam circa mensem sextum, reliquum pensionis recipio.

19. Si cœptum opus a terræ motu concussum fuerit, periculo id locantis est.

20. Qui servum ab se locatum furto subtrahit, furti tenetur.

21. Si ante factum periculum corruerit... siquidem soli vitio, vel ex terræ motu, locantis damno est : sin operis vitio, conductoris.

22. Si quis a vicino jumentum petierit, idque fuerit adtritum, vel captum, vel mortuum, domino non præsente, solvet : sin dominus adsit, non solvet. Si conductitius aliquis fuerit, sit ei loco mercedis.

TITULUS XXVI.

De testibus.

1. In testibus requiritur dignitas, et fides, et mores, et gravitas. Testes fide digni sunto, non sedentarii et sordidi quidam, nec humiles, nec omnino obscuri : sed oportet eos existimationis esse bonæ propter dignitatem, aut militiam, aut facultates, aut professionem.

2. Sin ignoti sunt, et circulatores, examinent eorum testimonia judices, et per quæstiones ad eos accedant, ut perceptionem veritatis inveniant.

3. Parentes, et liberi, contra se testimonia dicentes, non admittuntor : ac neque pro domino, neque contra dominum servus aut libertus testimonium dicit.

4. Pater, et filius familias, et duo fratres filii familias, in eodem negotio testes esse possunt.

5. Cum testes apud judices contra testes producuntur, primum absque juramento in duobus aut tribus examinibus sibi cognita proferant : ac si de

A δῆλον, εἰ βαρύτερον ἐπιθήσει, βλαπτομένου αὐτοῦ ἐνέχεται.

ια'. Ὁμοίως καὶ εἰς ὡρισμένον τόπον, καὶ ὑπερβαίνων.

ιβ'. Ὁ λαβὼν βοῦν πρὸς ἐργασίαν, εἰ ἀποθάνῃ ἐν ᾧ ἔργῳ ἐζήτησεν αὐτὸν, ἀζήμιος ἔστω· εἰ δ' ἐπ' ἄλλῳ ἔργῳ ἀπέθανε, δώσει αὐτὸν ὁλοκλήρως.

ιγ'. Ὁ μισθωσάμενος ἀγρὸν, καὶ χωρὶς αἰτίας πρὸ τοῦ συμπληρώματος τοῦ χρόνου καταλιπὼν, δίδωσιν ὅλου τοῦ χρόνου τὸν μισθόν.

ιδ'. Ὁ λαβὼν μισθὸν ἐπὶ φυλακῇ πράγματος, ἐκκινδυνεύει περὶ τὴν αὐτοῦ φυλακήν.

ιε'. Ὁ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν μὴ ἀποκαθιστῶν τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸ πρᾶγμα ἀποδιδότω, καὶ τὴν
B διατίμησιν αὐτοῦ.

ις'. Πᾶς ἐργολάβος, ἢ τεχνίτης, ἀψάμενος ἔργου, καὶ μὴ πληρῶν αὐτὸ, διδότω τὴν σύμπασαν αὐτοῦ ζημίαν, δηλονότι λαμβάνων τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

ιζ'. Εἰ δὲ πένης ἐστὶ, καὶ μὴ ἀρκῶν πρὸς καταβολὴν τῆς ζημίας, τυπτέσθω καὶ ἐξοριζέσθω.

ιη'. Ἐὰν δίαιταν εἰς ἐνιαυτὸν ἐμισθωσάμην, ὅλον παράσχω τὸν μισθόν· εἰ δὲ καὶ πέσῃ, κἀμφὶ τῷ ἕκτῳ μηνὶ, ἀναλαμβάνω τὸ λοιπόν.

ιθ'. Ἐὰν τὸ γινόμενον ἔργον ἀπὸ σεισμοῦ παρασαλευθῇ, τοῦ μισθώσαντός ἐστιν ὁ κίνδυνος.

κ'. Ὁ κλέπτων τὸν μισθωθέντα αὐτοῦ δοῦλον, ἐνέχεται ὡς κλέπτης.

κα'. Ἐὰν πρὸ δοκιμασίας πέσῃ τὸ ῥεῖθρον, εἰ μὲν ἀπὸ αἰτίας τοῦ ἐδάφους, ἢ ἀπὸ σεισμοῦ, ὁ μισθώσας
C ζημιοῦται· εἰ δὲ ἐξ ἐλαττώματος τοῦ ἔργου, ὁ μισθωσάμενος.

κβ'. Ἐὰν αἰτήσῃ τις παρὰ τοῦ πλησίον κτῆνος, καὶ συντριβῇ, ἢ αἰχμάλωτον γένηται, ἢ ἀποθάνῃ, ὁ δὲ κύριος μὴ ᾖ μετ' αὐτοῦ, ἀποτίσει· ἐὰν δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ᾖ, οὐκ ἀποτίσει· ἐὰν δὲ μισθωτὸς ᾖ, ἔστω αὐτῷ ἀντὶ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

ΤΙΤΛΟΣ ΚϚ'.

Περὶ μαρτύρων.

α'. Ἐπὶ τῶν μαρτύρων ζητεῖται ἡ ἀξία, καὶ ἡ πίστις, καὶ τὰ ἤθη, καὶ ἡ στεῤῥότης. Ἀξιόπιστοι ἔστωσαν οἱ μάρτυρες, μή τινες ἐπιδίφριοι, μηδὲ χαμερπεῖς, μηδὲ παντοίως ἄσημοι, ἀλλ' εὐϋπολήπτους
D εἶναι δεῖ διὰ τὴν ἀξίαν ἢ στρατηγίαν [στρατείαν], ἢ εὐπορίαν, ἢ ἐπιτήδευσιν.

β'. Εἰ δέ εἰσιν ἄγνωστοι καὶ ἀμφιτισταὶ, τὰ τῆς αὐτῶν μαρτυρίας κακονιζέσθωσαν οἱ δικασταὶ, καὶ διὰ βασάνων ἐρχέσθωσαν πρὸς αὐτοὺς, ὅπως τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν εὕρωσιν.

γ'. Οἱ γονεῖς καὶ τὰ τέκνα κατ' ἀλλήλων λέγοντες μὴ προσδεχέσθωσαν· μήτε ὑπὲρ δεσπότου, μήτε κατὰ δεσπότου, δοῦλος ἢ ἀπελεύθερος μαρτυρεῖται.

δ'. Πατὴρ, καὶ υἱὸς ὑπεξούσιος, καὶ δύο ἀδελφοὶ ὑπεξούσιοι, μαρτυροῦνται ἐν ἑνὶ πράγματι.

ε'. Οἱ μάρτυρες ἐπὶ τῶν δικαστῶν εἰς μάρτυρας ἀγόμενοι, πρῶτον ἄνευ ὅρκου ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶν ἀνακρίσεσι τὰ τῆς εἰδήσεως αὐτῶν λεγέτωσαν· καὶ

ἐὰν περὶ τοῦ ζητουμένου εὑρεθῶσι λέγοντές τί ποτε, τότε ὀμνυέτωσαν.

ϛʹ. Οἱ μακρὰν διάγοντες μάρτυρες ἐν ταῖς χρηματικαῖς ὑποθέσεσι κατὰ τὸν τόπον μὴ ἀναγκαζέσθωσαν παραγενέσθαι, ἀλλὰ δι' ἐντολέων πρὸς αὐτοὺς στελλομένων τὰ τῆς εἰδήσεως αὐτῶν μαρτυρείτωσαν.

ζʹ. Ἐν ἐκμαρτυρίῳ μὴ πιστευέτω ταβουλάριος.

ηʹ. Οἱ μάρτυρες, ὅσοι δήποτε ἀριθμῷ ὦσι, μέχρι τεσσάρων ταξιδίων καὶ μόνον ἀγέσθωσαν, ἑκάστης παραγωγῆς μίαν ἡμέραν.

θʹ. Εἷς μάρτυς μαρτυρῶν οὐ πιστεύεται, ἀλλ' ἐκβαλλέσθω.

ιʹ. Ἐὰν δὲ τοιοῦτόν ἐστι τὸ πρᾶγμα, ὥστε δέξασθαι μαρτυροῦντα ἕνα, ἢ κυνηγὸν, ἢ τοὺς ὁμοίους, χωρὶς βασάνων οὐ πιστεύεται.

ιαʹ. Οἱ πένητες, οἱ μὴ ἔχοντες πεντήκοντα νομισμάτων περιουσίαν, οὐ μαρτυροῦσιν.

ιβʹ. Οἱ μάρτυρες ἢ ἀξίαν, ἢ στρατιὰν [στρατείαν], ἢ ἐπιτηδεύματα, ἢ ἐμπορίαν [εὐπορίαν] ἔχοντες, κατὰ πρόληψιν δεκταῖοι τυγχάνουσιν.

ιγʹ. Ὁ καταδικασθεὶς περὶ μοιχείας, οὐ δέχεται εἰς μαρτυρίαν.

ιδʹ. Ὁ ἥττων τῶν εἴκοσι ἐτῶν, οὐ μαρτυρεῖ.

ιεʹ. Ὁ δοῦλος, καὶ ὁ κωφὸς, καὶ ὁ μαινόμενος, οὐ μαρτυρεῖ.

ιϛʹ. Ὁ τὴν οἰκείαν ἰδιόχειρον τοῦ χρέους συγγραφὴν ἀρνούμενος, ἢ τὰ οἰκεῖα γράμματα ἐπιθέμενος, ἀρνούμενος δὲ τὴν καταβολὴν τῆς ποσότητος, μετὰ ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας, διπλῇ ποσότητι ὁ ἀρνησάμενος τὸ χρέος καταδικάζεται.

ιζʹ. Εἰ δέ τις ἀρνηθῇ τὸ ἐκμαρτύριον αὐτοῦ ἰδιόχειρον, ὅρκος ἐπαγέσθω τῷ λεγομένῳ [λέγοντι] ταῦτα μὴ χειρογραφῆσαι.

ιηʹ. Ὁ θέλων ἐπισχεῖν τοὺς μάρτυρας, δαπάνας αὐτοῖς διδότω.

ιθʹ. Οὐκ ἀπαιτεῖ ὁ ἐναγόμενος φέρειν καθ' ἑαυτοῦ δικαιώματα πρὸς ἀπόδειξιν. Ὁ γὰρ ἐνάγων ὀφείλει δεῖξαι, καὶ εἰ μὴ δείξῃ, νικᾷ ὁ ἐναγόμενος.

κʹ. Ὁ ἐπιφέρων τινὶ ὅρκον, πρὸ τοῦ δέξασθαι τὸν ὅρκον δύναται μετὰ τοῦτο [μετὰ τὸ] τραπῆναι εἰς ἀπόδειξιν. Ὁ διαβεβαιοῦται [δὶς βεβαιώσας] οὐ δύναται ἐπὶ τὸν ὅρκον ἐπανελθεῖν.

καʹ. Ὁ ὀμόσας ἴδιον εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἀπαιτεῖ τε καρποὺς καὶ τοκετὸν θρεμμάτων.

κβʹ. Ὁ ὅρκος δύναμιν ἀποφάσεως ἔχει. Ὁ γὰρ ἐπιφέρων ὅρκον, τοῦ ἀντιδίκου αὐτοῦ δοκεῖ δικαστὴν αὐτὸν ποιεῖν.

κγʹ. Οἱ ἄγνωστοι τῶν μαρτύρων καὶ βασανιζέσθωσαν, εἰ δεήσει.

κδʹ. Ἐν ταῖς παραγραφαῖς ὁ ἐναγόμενος βαρεῖται τῇ ἀποδείξει.

κεʹ. Ὅταν οἱ μάρτυρες ἑαυτοῖς ἐναντιοῦνται, ἢ ἄλλως οἱ μάρτυρες, ἢ πλαστῶς μαρτυροῦσι, τότε δεχέσθω ὁ δικαστὴς τοὺς ἐξ αὐτῶν ἀξιοπιστοτέρους, καὶ κολαζέσθω τοὺς ὑπόπτους, εἴπερ ἐπίτηδες φανεῖεν κακουργοῦντες.

A re, quæ inquiritur, inventi fuerint aliquid dicere, tunc jusjurandum præstent.

6. Qui procul degunt testes, in causis pecuniariis ad ipsum locum se conferre non coguntor, sed per mandatores, ad eos missos, quantum norint testantor.

7. In testimonii dictione fides tabulario non habetor.

8. Testes, quotcunque tandem numero fuerint, ad quatuor dumtaxat accessiones producuntor, ad unum diem productione qualibet.

9. Uni testi, testimonium dicenti, fides non habetur, sed rejicitor.

10. Si vero tale negotium sit, ut admittatur testis unus, vel arenarius (3), vel his similes, sine quæstio-

B nibus eis fides non habetur.

11. Pauperes, qui nummos quinquaginta in bonis non habent, testes esse nequeunt.

12. Qui testes aut dignitatem habent, aut militiam, aut professionem, aut facultates idoneas, per præsumptionem admittuntur.

13. Damnatus in judicio adulterii, non admittitur ad dicendum testimonium.

14. Minor annis viginti testis esse non potest.

15. Servus et surdus, et furiosus, non sunt testes.

16. Qui scriptam manu sua syngrapham debiti negat, aut suam quidem edit scripturam, sed solutionem summæ infitiando negat; probatione verita-

C tis secuta, in duplam summam condemnatur.

17. At si quis testimonium suum manus propriæ negaverit, tunc juramentum illi defertor, qui se illa manu propria non scripsisse dicit.

18. Qui testes retinere vult, det eis impensas.

19. Reus instrumenta contra se proferri ad probandum non petit. Nam actor probare debet, ac nisi probaverit, vincit reus.

20. Qui juramentum alicui defert, is antequam juramentum admittatur, ad probandum convertere se potest. Qui bis aliquid asseveravit, ad juramentum redire nequit.

21. Qui rem suam esse juravit, et fructus et fœ-

D turam pecudum petit.

22. Juramentum sententiæ vim obtinet. Nam qui juramentum defert, adversarii sui judicem se facere videtur.

23. Ignoti testes etiam quæstionibus subjiciuntor, si opus fuerit.

24. In exceptionibus reus oneratur probatione.

25. Cum testes sibi ipsis adversantur, vel diversa, vel ficta testimonia proferunt : tunc judex fide digniores ex eis admittat, et suspectos puniat, si data opera improbe agere visi fuerint.

(3) Hoc est, qui decertat in arena vel theatro.

26. Qui advocatus in aliqua causa fuit, in eadem non est testis.

27. Prohibetur esse testis impubes, servus, surdus, et mutus, aut furiosus, aut filius familias prodigus, cum pater ejus ab alio scriptus fuerit hæres.

TITULUS XXVII.

De transactione.

Transactio per scripturam, cum trium testium subscriptione, fiat. Si quis annos ætatis plenæ nondum habens, cum aliquo transegerit, et propter imperfectionem annorum fortasse contemptus, et affectus damno fuerit, ac plene deinceps viginti et quinque natus annos, damnum sibi prius illatum intellexerit; potestatem habeat agendi hanc causam apud judices, ac veritate probata, jus ei suum servator.

TITULUS XXVIII.

Pœnalis criminalium.

1. Nemo confugientem ad ecclesiam, vi abstrahito: sed confugæ causam episcopo manifestam facito, et ab eo, cautionibus intervenientibus, confugientem ad ecclesiam accipiat, ut de intentato illi capite legitime quæratur et agatur. Quod si cui potius visum fuerit, quemcunque confugam manu ab ecclesia auferre: is allacta (flagra) duodecim accipiat, quo facto, causa confugæ, ceu decet examinetur.

2. Ei, qui de sententia judicis, vel dicendi testimonii causa producitur, vel adversariis urgentibus sacra Dei Evangelia tangit, et jusjurandum præstat, ac deinde perjurus esse probatur, lingua præciditor.

3. Qui adversus imperatorem turbas concitat, vel insidias struit, vel conjurationes adversus eum, vel adversus rempublicam Christianam molitur, ejusmodi hominem par quidem erat, illa ipsa hora morte affici, veluti qui destructionem rerum universalem meditatus fuerit. Verum ne qui erga quosdam plerumque hostiliter affecti, nullo interveniente judicio interficiant, satisfactiones extremo conatu afferentes, quam multa scilicet illi contra majestatem principis locuti sint: oportet hunc hominem eo loco sub firma haberi custodia, et ipsius molitiones ad imperatorem referri, ac quemadmodum ille deinceps rem examinarit et consultarit, facere.

4. *De homicidis.* — Qui volens occidit, cujuscunque ætatis est, gladio punitor. Si vero percussus non decesserit, manus ei, qui vulnus inflixit, amputator: quod omnino gladio hominem ferire fuerit ausus.

5. Si quis servum loris aut fustibus cæciderit, atque ille decesserit, dominus ejus ut homicida condemnatur. Sin eum immodice tormentis subjecit, aut veneno sustulit, vel adussit, plectitor, uti qui cædem admiserit.

6. Si rixa in quosdam excitata, mors quorumdam

A κς'. Ὁ συνηγορήσας ἐν ὑποθέσει, οὐ μαρτυρεῖ ἐν αὐτῇ.

κζ'. Κωλύεται μαρτυρεῖν ὁ ἄνηβος, οἰκέτης, κωφὸς, καὶ ἄλαλος, ἢ μαινόμενος, ἢ ἄσωτος υἱὸς ὑπεξούσιος, ὅτε ὁ πατὴρ αὐτοῦ παρ' ἄλλου γραφῇ κληρονόμος.

ΤΙΤΛΟΣ ΚΖ'.

Περὶ διαλύσεως.

Ἡ διάλυσις ἐγγράφως, δι' ὑπογραφῆς τριῶν μαρτύρων, γενέσθω. Ἐάν τις τῶν χρόνων μὴ ὢν διάλυσιν ποιήσῃ πρός τινα, καὶ διὰ τὴν τῶν χρόνων ἀτέλειαν ἴσως καταφρονηθῇ, καὶ βλαβῇ, καὶ εἰς τὴν τῶν εἰκοσιπέντε χρόνων ἐντέλειαν διαγνῷ τὴν προγενομένην αὐτῷ βλάβην, ἄδειαν ἐχέτω παρὰ δικα-
B σταῖς κινεῖν τὰ τῆς ὑποθέσεως, καὶ τῆς ἀληθείας ἀποδεικνυμένης, φυλαττέσθω αὐτοῦ τὸ δίκαιον.

ΤΙΤΛΟΣ ΚΗ'.

Ποινάλιος τῶν ἐγκληματικῶν.

α'. Μηδεὶς τὸν ἐκκλησίᾳ προσφεύγοντα βίᾳ ἀφαιρείσθω, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν τοῦ πρόσφυγος δηλοποιήτω τῷ ἱερεῖ, καὶ παρ' αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀσφαλῶν [ἀσφαλειῶν] παραλαμβανέτω τὸν προσφεύγοντα, τοῦ νομίμως ζητηθῆναι καὶ διοικηθῆναι τὸ κατ' αὐτοῦ κεφάλαιον. Εἴ τις δοκιμάσει χειρὶ ἀπὸ ἐκκλησίας πρόσφυγα ἐπᾶραι τὸν οἱονδήποτε, ὁ τοιοῦτος δώδεκα ἀλλακτὰ λαμβανέτω, καὶ τότε κατὰ τὸ πρέπον τὸ τοῦ αὐτοῦ πρόσφυγος ζητείσθω κεφάλαιον.

β'. Ὁ ἐκ δικαστικῆς ψήφου, ἢ καὶ ἐπὶ μαρτυρίᾳ
C παραγόμενος, ἢ ἐξ ἐπαγωγῆς ἀντιδίκων ἐφαπτόμενος τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίων, καὶ ὀμνύμενος, ἐπίορκος δὲ μετὰ ταῦτα ἀποδεικνύμενος, γλωσσοκοπείσθω.

γ'. Ὁ κατὰ βασιλείας φατρίζων [φατριάζων], ἢ ἐπιβουλευόμενος, ἢ συνομοσίας κατ' αὐτοῦ, ἢ τῆς πολιτείας τῶν Χριστιανῶν ποιῶν, τὸν μὲν τοιοῦτον ἥρμοζε κατὰ τὴν ὥραν θανατοῦσθαι, ὡς τὴν τοῦ παντὸς κατάλυσιν μελετήσαντα. Ἀλλ' ἵνα μή τινες καὶ ἐχθρωδῶς πολλάκις διακείμενοι πρός τινας, ἀκρίτως φονεύσωσιν, ἀπολογίας ἐσχάτως προσφέροντες, ὅσα κατὰ τῆς βασιλείας ἐλάλησαν, δέον τὸν τοιοῦτον κατὰ τὸν τόπον ὑπὸ στερεὰν φυλακὴν γίνεσθαι, καὶ τὰ περὶ τούτου βασιλεῖ ἀναφέρεσθαι, καὶ
D καθὼς λοιπὸν αὐτὸς ἀνακρινεῖ καὶ βουλεύσεται, ποιεῖν.

δ'. *Περὶ φονέων.* — Ὁ φονεύων ἑκουσίως, οἱασδήποτε ἡλικίας ἐστὶ, ξίφει τιμωρείσθω· εἰ δὲ οὐκ ἀποθάνῃ ὁ πληγεὶς, χειροκοπείσθω ὁ δεδωκὼς, δι' ὧν ὅλως μετὰ ξίφους δοῦναι ἐτόλμησεν.

ε'. Ἐάν τις τὸν ἴδιον οἰκέτην λώροις ἢ ῥάβδοις τύψῃ, καὶ ἀποθάνῃ, καταχρίνεται ὁ δεσπότης αὐτοῦ, ὡς ἀνδροφόνος. Εἰ δὲ ἀμέτρως αὐτὸν ἐβασάνισεν, ἢ φαρμάκῳ ἀνεῖλεν, ἢ προσέκαυσεν, ὡς φόνον πεποιηκὼς τιμωρείσθω.

ς'. Ἐὰν μάχης μεταξὺ τινῶν γινομένης συμβῇ

θάνατον προελθεῖν, συγκρινέτωσαν οἱ ἀκροαταὶ καὶ A τηρείτωσαν τὰ ὄργανα, δι' ὧν κατειργάσθη ὁ θάνατος. Καὶ εἰ εὕρωσι διὰ ξύλων τελείων, ἢ λίθων μεγάλων, ἢ λακτέων τὸν φόνον γενέσθαι, ὁ τοῦτο ποιῶν, χειροκοπείσθω.

ζ'. Εἰ δὲ δι' ἐλαφρῶν τινων συμβῇ γενέσθαι τὸν θάνατον, τύπτεσθαι αὐτὸν καὶ ἐξορίζεσθαι.

η'. Ὁ ἐν μάχῃ μετὰ χειρὸς τύπτων καὶ φονεύων, τυπτέσθω καὶ ἐξοριζέσθω, ὡς ἀκουσίως φονεύων.

η'. *Περὶ μοιχῶν*. — Ὁ εἰς γυναῖκα ὕπανδρον μοιχεύων, ῥινοκοπείσθω καὶ αὐτὸς, καὶ ἡ μοιχαλὶς, ὡς ἐντεῦθεν χωρισμοῦ γινομένου, καὶ ἀπωλείας τέκνων προσερχομένης, καὶ τοῦ Κυριακοῦ λόγου μὴ φυλαττομένου, τοῦ διδάσκοντος, ὅτι ὁ Θεὸς εἰς σάρκα μίαν B τούτους συνήνωσε· μετὰ δὲ τὸ ῥινοκοπηθῆναι τὴν μοιχαλίδα, λαμβάνειν αὐτὴν τὰ ἴδια αὐτῆς πράγματα, ἅπερ εἰσήγαγε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, καὶ μηδὲν ἕτερον· τὸν δὲ μοιχὸν ἐκ τῆς ἰδίας γυναικὸς μὴ χωρίζεσθαι, εἰ καὶ ἐρινοκοπήθη. Μετὰ πολλῆς δὲ ἀκριβείας τὸ περὶ μοιχείας ζητείσθω κεφάλαιον, καὶ ἐπιτηρείτωσαν οἱ ἀκροαταὶ τοὺς κατηγόρους τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως. Καὶ εἰ μέν ἐστιν ἴδιος ἀνὴρ, ἢ ὁ πατὴρ αὐτῆς, ἢ ὁ ἀδελφὸς, ἢ θεῖος ὁ κατηγορῶν, εὐπιστοτέρα ἡ πρόφασις τῆς ζητήσεως γίνεται· εἰ δὲ ξένοι εἰσὶν οἱ κατηγοροῦντες, δέον κανονίζεσθαι τὰ πρόσωπα, ποίας πολιτείας εἰσὶ, καὶ τούτους κατασφαλίζεσθαι, καὶ ἀπαιτεῖν αὐτοὺς τὴν περὶ τούτου ἀπόδειξιν. Καὶ εἰ μὲν ἀποδείξωσι τὴν μοιχείαν, ῥινοκοπείσθωσαν, ὅ τε μοιχὸς, καὶ ἡ μοιχαλίς· εἰ δὲ C οὐκ ἀποδείξωσιν, ἀλλὰ δι' ἔχθραν τινὰ τὴν κατηγορίαν ἐποίησαν, τὴν ταυτοπάθειαν οἱ συκοφάνται ὑπομενέτωσαν.

ι'. *Περὶ φθορέων*. — Ὁ βιαζόμενος κόρην καὶ φθείρων αὐτὴν, ῥινοκοπείσθω.

ια'. Ὁ τὴν ἀλλοτρίαν μνήστην φθείρων, εἰ καὶ προαιρέσει τῆς κόρης τοῦτο ἐγένετο, ῥινοκοπείσθω.

ιβ'. Ὁ φθείρων κόρην πρὸ τῆς ἥβης, ἤγουν πρὸ τοῦ τρισκαιδεκαετοῦς χρόνου, ῥινοκοπείσθω· καὶ τὸ ἥμισυ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ παρεχέτω τῇ φθαρείσῃ κόρῃ.

ιγ'. Ὁ ἁρπάζων μονάστριαν ἢ παρθένον βιωτικὴν ἐξ οἱουδήποτε, ἐὰν φθείρῃ αὐτὴν, ῥινοκοπείσθω· οἱ D δὲ εἰς τὴν τοιαύτην ἁρπαγὴν συντρέχοντες, ἐξοριζέσθωσαν.

ιδ'. *Περὶ αἱμομικτῶν*. — Οἱ αἱμομίκται, ἢ γονεῖς πρὸς τέκνα, ἢ τέκνα πρὸς γονεῖς, ἢ ἀδελφοὶ πρὸς ἀδελφὰς, ξίφει τιμωρείσθωσαν· οἱ δὲ πρὸς ἄλλην συγγένειαν συμφθειρόμενοι, τουτέστι πατὴρ εἰς γυναῖκα υἱοῦ, υἱὸς πρὸς γυναῖκα πατρὸς, ἤγουν πρὸς μητρυιὰν, ἢ πατρωὸς εἰς προγόνην, ἢ ἀδελφὸς εἰς γυναῖκα ἀδελφοῦ, ἢ θεῖος εἰς ἀνεψιὰν, ἢ ἀνεψιὸς εἰς θείαν, ῥινοκοπείσθωσαν. Ὁμοίως καὶ ὁ εἰς δύο ἀδελφὰς εἰδήσει μιγνύμενος.

ιε'. Ἐὰν γυνὴ πορνεύσῃ, καὶ γένηται ἔγκυος, καὶ

successerit, conferant inter se judices, et instrumenta considerent, per quæ cædes perpetrata fuit. Ac si quidem deprehenderint, fustibus solidis, aut magnis lapidibus, aut calcib. cædem admissam, auctori cædis manus amputator.

7. Sin levibus quibusdam instrumentis cædem fieri contigerit, auctor ejus verberator, et in exsilium mittitor.

8. Qui in rixa manu percutit, et occidit, verberator et relegator, ut involuntarius homicida.

9. *De adulteris*. — Qui adulterium cum muliere maritata committit, tam ipse, quam adultera nares amittat : cum ex eo facto, divortium sequatur, et internecio liberorum proveniat, et Dominicum illud verbum non servetur, quo docemur, Deum in unam carnem hos conjunxisse. Posteaquam vero nares adulteræ præcisæ fuerint, res ipsa suas accipiat quas ad virum suum attulit, nec aliud quidquam : adulter autem ab uxore sua non separetur, tametsi nares ei præcisæ sint. Magna vero cum accuratione adulterii caput examinator, et accusatores in ea causa judices considerent. Ac si quidem vir ipsius est, aut pater mulieris, aut frater, aut patruus avunculusve, qui accusat : fide dignior fit examinis causa. Sin extranei sunt, qui accusationem instituunt, velut ad regulam quamdam explorandæ sunt personæ, qualem vitam agant, et cautiones ab iis, cum probationibus de admisso adulterio, exigendæ. Qui si commissum adulterium probaverint, tam adultero, quam adulteræ, nares præciduntor. Si non probaverint, sed ex inimicitia quadam accusationem instituerint, easdem pœnas ipsi calumniatores sustinento.

10. *De stupratoribus*.—Ei qui puellæ vim adfert, eamque stuprat, nares abscinduntor.

11. Ei qui sponsam alienam stuprat, licet hoc puella volente factum sit, nares abscinduntor.

12. Ei qui vitiat puellam ante pubertatem, hoc est, ante decimum tertium annum, nares abscinduntor, et semissem ille bonorum suorum violatæ puellæ præstato.

13. Ei qui monastriam, vel mundanam virginem, cujuscumque sit, rapit ac stuprat, nares abscinduntor : et qui hac in rapina concurrerint, relegantor.

14. *De proprio sanguini se miscentibus*. — Qui cum proprio sanguine se commiscent, sive parentes cum liberis, sive liberi cum parentibus, vel fratres cum sororibus, gladio puniuntor. Eis vero, qui ex alio cognationis gradu invicem sibi stuprum intulerint, veluti pater nurui vel filius uxori patris, sive novercæ, vel vitricus privignæ, vel frater uxori fratris, vel patruus avunculusve filiæ fratris aut sororis, amitæ aut materteræ, nares abscinduntor. Similiter et illi, qui cum duabus sororibus sciens coiverit.

15. Si mulier scortata fuerit, et gravida facta

ventri suo struxerit insidias, ut abortiat, verberata relegator.

16. Qui cum puella virgine coivit, ea consentiente, parentibus ignorantibus, tandem re cognita, si velit eam uxorem ducere, parentibus virginis idem volentibus, matrimonium contrahitor. Sin una partium nolit, et stuprator locuples sit, violatæ puellæ auri libram unam; si egentior, semissem patrimonii sui præstato. Si omnino sit pauper et inops, verberatus et tonsus relegator.

A ἐπιβουλεύσῃ τῇ ἰδίᾳ γαστρὶ πρὸς τὸ ἐκτρῶσαι, τυπτομένη ἐξοριζέσθω.

ις'. Ὁ συγγενόμενος κόρῃ παρθένῳ, προαιρέσει μὲν τῆς κόρης, ἀγνώμῃ [ἀγνοίᾳ] δὲ τῶν αὐτῆς γονέων, ἐν ὑστέρῳ τούτων διαγινωσκόντων [τούτου διαγινωσκομένου], εἰ μὲν θελήσει λαβεῖν αὐτὴν, καὶ θελήσωσι καὶ οἱ γονεῖς αὐτῆς, γινέσθω τὸν συνάλλαγμα. Εἰ δὲ ἓν τῶν μερῶν μὴ θελήσῃ, εἰ μέν ἐστιν εὔπορος ὁ φθορεὺς, διδότω τῇ κόρῃ τῇ φθαρείσῃ χρυσίου λίτραν μίαν· εἰ δέ ἐστιν ἐνδεέστερος, διδότω τὸ ἥμισυ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. Εἰ δὲ παντελῶς ὑπάρχῃ πένης καὶ ἀνεύπορος, τυπτόμενος καὶ κουρευόμενος ἐξοριζέσθω.

17. Qui non habet uxorem, et scortatur, sex allactis verberator.

ιζ'. Ὁ μὴ ἔχων γυναῖκα, καὶ πορνεύων, τυπτέσθω ἀλλακτὰ ἕξ.

18. Qui legitimam uxorem habet, ac in scortatione deprehenditur: veluti qui dictum illud Domini contemnit, quo docetur, Non scortaberis, allactis castigationis causa duodecim verberator.

B ιη'. Ὁ γυναῖκα νομίμως ἔχων, καὶ εἰς πορνείαν εὑρισκόμενος, ὡς τὸ ῥῆμα τοῦ Κυρίου καταφρονῶν, τὸ διδάσκον, Μὴ πορνεύσῃς, τυπτέσθω ἀλλακτὰ πρὸς σωφρονισμὸν δώδεκα.

Scholium. — Qui scortatur, inquit, si habet uxorem, duodecim allactis, hoc est, plagis, sive manclavils, ut vulgo loquuntur, castigator.

Σχόλιον.— Ὁ πορνεύων, φησὶν, εἰ ἔχει γυναῖκα, διὰ ιβ' ἀλλακτῶν, τουτέστι δαρμῶν, ἢ παρὰ τοῖς κοινοῖς λεγομένων μαγκλαβίων, σωφρονιζέσθω.

19. Si quis uxorem habens, cum ancilla sua consueverit, re cognita, auferri ea debet a præside loci, et extra provinciam ab illo distrahi: pretio in fiscum inferendo.

ιθ'. Ὁ ἔχων γυναῖκα, καὶ τῇ ἰδίᾳ συγγενόμενος δούλῃ, διαγινωσκομένου τοῦ πράγματος, ταύτην ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἄρχοντος ἐπαίρεσθαι, καὶ παρ' αὐτοῦ ὑπὲρ ἐπαρχίαν πιπράσκεσθαι· τῶν τιμῶν αὐτῆς εἰσκομιζομένων ἐν τῷ μέρει τοῦ δημοσίου.

20. Qui cum aliena ancilla scortatur, si sit honestior [*al.* locuples], hujusmodi delicti nomine domino ancillæ triginta sex solidos præstet: humilior autem, verberator, et in quantum potest, pro rata solidorum triginta sex solvat.

κ'. Ὁ πορνεύων εἰς δούλην ἀλλοτρίαν, ἔντιμος [*ἄλλ.* καὶ εὔπορος] ὢν παρεχέτω ὑπὲρ τοῦ τοιούτου πταίσματος τῷ αὐθέντῃ τῆς δούλης νομίσματα τριά- C κοντα ἕξ. Εὐτελὴς δὲ ὢν τυπτέσθω, καὶ εἰς ὃ εὐπορεῖ, πρὸς ἀναλογίαν τῶν λς' νομισμάτων διδότω.

21. *De pædiconibus.* — Pædicones, tam is qui facit, quam qui patitur, gladio puniuntor. Sin is, qui patitur, minor annis duodecim inventus fuerit, ignoscitor ei: cum ætas ipsa sit indicio, non eum scire, quid patiatur.

κα'. *Περὶ ἀσελγῶν.* Οἱ ἀσελγεῖς, ὅ τε ποιῶν, καὶ ὁ ὑπομένων, ξίφει τιμωρείσθωσαν. Εἰ δὲ ὁ ὑπομένων ἥττων τῶν ιβ' ἐτῶν εὑρεθῇ, συγχωρείσθω· ὡς τῆς ἡλικίας δηλούσης, μὴ εἰδέναι αὐτὸν τὸ τί ὑπομένει.

22. *De ineuntibus jumenta.* — Eis, qui cum brutis consuescunt, hoc est, qui jumenta ineunt, penis abscinditor.

κβ'. *Περὶ κτηνοβατῶν.* — Οἱ ἀλογευόμενοι, ἤγουν κτηνοβάται, καυλοκοπείσθωσαν.

23. *De sycophantis.* — Calumniatores, in quacumque causa calumniati fuerint, iisdem pœnis tenentur.

κγ'. *Περὶ συκοφαντῶν.* — Οἱ συκοφάνται ἐν οἵᾳ δ' ἂν αἰτίᾳ συκοφαντήσωσι, τῇ ταυτοπαθείᾳ ὑποκείσθωσαν.

24. *De veneficis.* — Magi et venefici, qui ut hominibus noceant, dæmones alloquuntur, gladio puniuntor.

κδ'. *Περὶ φαρμακῶν.*—Οἱ γόητες καὶ οἱ φαρμακοὶ, οἱ ἐπὶ βλάβῃ ἀνθρώπων προσλαλοῦντες τοῖς δαίμοσι, D ξίφει τιμωρείσθωσαν.

25. Qui amuleta conficiunt, specie tenus ad hominum utilitatem, turpis lucri sui causa, publicatis bonis releganlor.

κε'. Οἱ δὲ ποιοῦντες φυλακτὰ τοῦ δοκεῖν ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων, διὰ ἰδίαν αἰσχροκέρδειαν, δημευόμενοι ἐξοριζέσθωσαν.

26. Sive servus, sive ingenuus, qui quocumque prætextu potum dare deprehenditur, aut marito mulier, aut mulieri maritus, aut ancilla dominæ; atque hac occasione qui potum sumpsit exhibitum ab illo sibi, si cadat in morbum, quasique defluat, et moriatur, gladio plectitor.

κϛ'. Ὁ εὑρισκόμενος, εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος, ἐπὶ προφάσει οἱαδήποτε διδοὺς ποτὸν, εἴτε γυνὴ ἀνδρὶ, εἴτε ἀνὴρ γυναικὶ, εἴτε δούλη τῇ αὐθεντρίᾳ, καὶ διὰ τῆς τοιαύτης προφάσεως ἀσθενείᾳ περιπέσοι ὁ λαβὼν τὸν ὑπὸ τούτου ποτὸν, καὶ συμβῇ αὐτὸν καταρρεῦσαι καὶ ἀποθανεῖν, ξίφει τιμωρείσθω.

27. Ei qui cum monastria scortatur, tamquam Ecclesiam Dei contumelia afficienti, nares abscinduntor propterea, quod etiam ipse adulterium commiserit, illa ab Ecclesia alienata: eadem exsecutione adversus ipsam quoque servanda.

κζ'. Ὁ πορνεύων εἰς μονάστριαν, ὡς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καθυβρίζων, ῥινοκοπείσθω· διότι κἀκεῖνος μοιχείαν εἰργάσατο, τῆς Ἐκκλησίας αὐτὴν ἀλλοτριώσας· τῆς ὁμοίας καὶ ἐπ' αὐτῇ φυλαττομένης ἐπεξελεύσεως.

A

κη'. Ὁ ἀλλοτρίᾳ μητρὶ καὶ τῇ αὐτῆς θυγατρὶ σαρκικῶς ἐν εἰδήσει μιγνύμενος, ῥινοκοπείσθω · τῇ αὐτῇ ποινῇ καὶ τῆς ἐν εἰδήσει πλημμελησάσης αὐτῷ ὑποκειμένης.

κθ'. Ὁ δύο γαμετὰς ἔχων, τυπτέσθω· ἐκδιωκομένου τοῦ ἐπεισάκτου γυναίου μετὰ τῶν ἐξ αὐτῆς τεχθέντων τέκνων.

λ'. Ὁ ἀλλοτρίας ἀγέλης τῆς οἱασδήποτε ἀπελασίαν ποιούμενος, ἐν μὲν πρώτοις τοῦτο ποιῶν, τυπτέσθω· δεύτερον δὲ, ἐξορίᾳ παραπεμπέσθω· τρίτον δὲ, χειροκοπείσθω · ὀφειλόντων δηλονότι τῶν παρ' αὐτοῦ ἀπολλυομένων τῇ ἰδίᾳ ἀποκαθίστασθαι δεσποτείᾳ.

λα'. Ὁ ληστεύων, καὶ ἐνέδρας ποιῶν, καὶ φονεύων, ἐν ᾧ κρατεῖται τόπῳ, φουρκιζέσθω.

B

λβ'. Ὁ πρᾶγμα ἔχων μετά τινος, καὶ μὴ τῇ ἀρχῇ προσφωνῶν, ἀλλ' αὐτοβούλως εἴτε κατ' ἐξουσίαν, ἢ καί τινα δυναστείαν χειρὶ ἐπιβαίνων καὶ ἐπαίρων τὸ εἰτιοῦν· εἰ μὲν κατὰ ἀλήθειαν τὸ ἴδιον ζητῶν τοῦτο ἐποίησεν, ἐκπιπτέτω τοῦ ἰδίου πράγματος, καὶ ἀναδιδότω τῷ ἑτέρῳ. Εἰ δὲ καὶ ἀλλότριόν τι ἐπῆρεν, ὑπὸ μὲν τοῦ κατὰ τὸν τόπον ἄρχοντος δερέσθω, ὡς μὴ ἀρχόμενος, καὶ αὐτοῦ γενόμενος ἔκδικος, καὶ οὕτως τὴν ἀποκατάστασιν ποιείσθω οὗπερ ἀφείλετο.

λγ'. Ὁ ἱερέα εἴτε ἐν ἐκκλησίᾳ, εἴτε ἐν λιτῇ ἐπιχειρῶν, τυπτόμενος ἐξοριζέσθω.

λδ'. Ὁ εἰσερχόμενος ἐν θυσιαστηρίῳ, ἐν ἡμέρᾳ ἢ καὶ ἐν νυκτὶ, καί τι τῶν ἱερῶν ἀφελόμενος, τυφλούσθω. Ὁ δὲ ἔξω τοῦ θυσιαστηρίου ἐπαίρων τι ἐκ τοῦ ναοῦ, δερέσθω ὡς ἀσεβὴς, καὶ κουρευόμενος ἐξοριζέσθω.

C

λε'. Οἱ διά τινας ἐχθρὰς ἢ ἁρπαγὰς πραγμάτων, ἢ ἐμπρησμὸν ἐν πόλει ποιοῦντες, πυρὶ παραδιδόσθωσαν. Εἰ δὲ ἔξω πόλεως χωρία, ἢ ἀγροὺς, ἢ οἰκίας ἀγρῶν ἐξεπίτηδες ἐμπρήσωσι, ξίφει τιμωρείσθωσαν. Εἰ δέ τις τὴν καλάμην τοῦ ἰδίου χωραφίου, ἢ τὰς ἀκάνθας βουλόμενος καῦσαι, ἐνέβαλε πῦρ κατ' αὐτῶν, τὸ δὲ πῦρ καὶ περαιτέρω προῆλθε, καὶ ἔκαυσε τὰ ἀλλότρια χωράφια, ἢ τὸν ἀλλότριον ἀμπελῶνα · δεῖ περιεργάζεσθαι τὸν ἀκροατὴν, καὶ εἰ μὲν κατὰ ἀπειρίαν ἢ ῥᾳθυμίαν τοῦ βαλόντος τὸ πῦρ τοῦτο γέγονε, τὸ ἀζήμιον τῷ βλαβέντι ποιείτω · εἰ γὰρ ἐν ἡμέρᾳ ἄνεμον πολὺν ἐχούσῃ τὸ πῦρ ἔβαλεν, ἢ καὶ μὴ παρεφύλαξε [παρεφυλάξατο] τὸ μὴ προελθεῖν τὸ πῦρ περαιτέρω, ὡς ἀμελήσας καὶ ῥᾳθυμήσας καταδικάζεται. Εἰ δὲ καὶ πάντα μὲν παρεφυλάξατο, ἀθρόον δὲ πνεῦμα βίαιον ἐνέπεσε, καὶ διὰ τοῦτο πορρωτέρω προῆλθε τὸ πῦρ, οὐ καταδικάζεται. Ἐὰν ἐκ τοῦ συμβεβηκότος ἐμπυρισμοῦ ἐμπρησθῇ οἶκός τινος, καὶ ἐκκαυθῶσί τινα τῶν ἰδίων αὐτοῦ πραγμάτων, καὶ ἐκδράμῃ τὸ πῦρ, καὶ ἐμπρήσει τινὰ τῶν παρακειμένων αὐτῷ οἰκημάτων, ἀνέγκλητος ἔστω, ὡς ἀκουσίως τοῦ τοιούτου ἐμπρησμοῦ γενομένου.

D

λϛ'. Οἱ τοὺς νεκροὺς ἐν τοῖς τάφοις ἐκδύοντες, χειροκοπείσθωσαν.

λζ'. Ὁ σῶμα ἐλεύθερον κλέπτων καὶ πιπράσκων, χειροκοπείσθω.

λη'. Ὁ ὑπονοθεύων, καὶ κρύπτων, καὶ ἀφανῆ ποιῶν ἀλλότριον οἰκέτην, πρὸς τῇ ἀποκαταστάσει τοῦ

28. Ei qui cum extranea matre, ac illius filia, sciens carnaliter se commiscet, nares abscinduntor: eidem pœna illa quoque subjicienda, quæ sciens cum illo delictum hoc admisit.

29. Qui duas uxores habet, verberator : ejicienda muliercula illa extranea, cum natis ex ipsa liberis.

30. Abigeus, qui quemcunque gregem alienum abigit, si prima id vice faciat, verberator : si secunda, in exsilium mittitor : si tertia, manus ei abscinditor : iis scilicet, quæ ipsius culpa perduntur, domino suo restituendis.

31. Qui latrocinatur, et insidias locat, et cædes admittit, quo in loco capitur, ibidem furca suspenditor.

32. Qui cum aliquo negotium habet, nec magistratum compellat, sed proprio consilio, sive potestate, sive potentia quadam fretus, manu invadit et quidvis aufert : siquidem reipsa quod suum est quærens, id fecit; re sua cadat, eamque alteri restituat. Sin alienum quid abstulit, a præside loci flagris cæditor, veluti qui, cum magistratum non gereret, suimetipsius se vindicem fecerit, atque ita quod abstulit, restituat.

33. Qui sacerdotem sive in ecclesia, sive in litania aggreditur, verberatus relegator.

34. Qui sacrarium ingressus, interdiu vel noctu, sacrorum aliquid inde aufert, excæcator. Qui vero extra sacrarium e templo quid aufert, flagris ut impius cæditor, et tonsus exsilio mulctator.

35. Qui propter inimicitias quasdam, in urbe rerum direptiones aut incendium faciunt, igni traduntor. Sin extra urbem fundos, aut agros, aut agrorum ædificia, data opera incenderint, gladio puniuntor. Si quis autem stipulas agri sui, vel sentes exurere volens, ignem in eas injecerit, et ignis ille ulterius serpserit, atque alienos fundos, aut vineam alienam exusserit : judex eam rem curiose perquirere debet, ac siquidem per imperitiam vel culpam ejus, qui ignem illum injecit, hoc factum fuit : damnum hic datum illi, qui passus est, compenset. Nam si die, quo ventus flabat vehemens, ignem immisit : aut si non cavit, ne latius ignis serperet : veluti negligens et latæ culpæ adfinis condemnatur. Sin cum sibi cavisset in omnibus, subito ventus impetuosus irruit, eaque de causa latius ignis ille serpsit : non condemnatur. Si cum ignem in alicujus domo accendi contigisset, ea domus igne correpta fuerit, et ipsiusmet domini res quædam exustæ : deinde progressus ignis, ædificia quædam contigua flammis corripuerit, extra culpam esto, veluti quo invito incendium illud acciderit.

36. Eis, qui mortuos in sepulcris exuunt, manus absciuditor.

37. Ei, qui corpus liberum furatur ac distrahit, manus absciuditor.

38. Qui sollicitat, et celat, et nusquam apparere facit alienum servum, præter ejus servi restitutio-

nem, etiam alium domino servum, vel pretium ejus A præstet.

39. Qui furatur in fossato, sive in expeditione, si arma, verberator : si jumentum, manus ei abscinditor.

40. At vero qui alio in loco reipublicæ furatur, cum id prima vice facit, siquidem liber est, et locuples, præter restitutionem furtivæ rei, duplum deinde pretium ejus præstat : sin inops, verberator et in exsilium mittitor. Secunda vero vice, manus ei abscinditor.

41. Servi furis dominus, si servum ejusmodi retinere vult, damnum datum illi, qui passus est, compenset : at si servum eumdem nolit habere, tradat eum in proprietatem solidam illi, qui furtum passus est. B

42. Manichæi et Montanistæ, gladio puniuntor.

43. Qui specie tenus uxorem ducit eam, quæ ex sancto et salutari baptismate facta est ipsi commater, vel cum ea sine nuptiis carnales in complexus venit, hoc ergo qui facinus admittit, post amborum a se invicem diremptum, adulterorum pœnæ subjicitor, hoc est, tam ipsi, quam illi nares abscinduntor.

44. Si quis in maritatam commatrem suam hujusmodi quid admittere deprehensus fuerit, tam ipse, quam illa, præter narium præcisionem, etiam acriter verberantor.

45. Qui a die præsenti matrimonio conjunguntur C liberi fratrum, et horum liberi dumtaxat : vel etiam pater et filius cum matre ac filia, vel duo fratres cum duabus sororibus : præter separationem, etiam verberantor.

46. Falsariis monetæ, manus amputator.

47. Qui in hostium manus venerunt, et inculpatam fidem nostram Christianam abnegarunt, postliminio revertentes, ad ecclesiam remittuntor.

48. Qui uxori suæ condonat et permittit adulterium, verberatus relegator : adulteræ vero et adultero nares amputantor.

49. Qui alienam in silvam ignem immisit, vel D arbores ex ea cædit, in duplum condemnatur.

50. Qui aliena pecora inclusit, et fame corrupit, vel alio quo modo necavit, in dnplum condemnatur.

51. Si arietes aut boves congressi fuerint, et prior aggressus mortem oppetiverit, dominus illius, a quo mors est illata, non convenitur. Si vero moriatur id, quod invasum fuit, interfecti dominus convenitur, et dat animal id, quod alterum occidit; vel ei, qui damnum accepit, indemnitatem præstat.

52. Si quis equum commodato ceperit usque ad certum locum, et ultra locum illum determinatum secum abduxerit, aut miserit : damnum ei forte datum, vel mors, ad eum spectat, qui commodato cepit, et indemnitas equi domino præstari debet.

τοιούτου δούλου καὶ ἕτερον τῷ κυρίῳ αὐτοῦ οἰκέτην, ἢ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ τιμὰς διδότω.

λθ'. Ὁ κλέπτων ἐν φοσσάτῳ, ἤτοι ἐν ἐξπεδίτῳ, εἰ μὲν ὅπλα, τυπτέσθω· εἰ δὲ ἄλογον, χειροκοπείσθω.

μ'. Ὁ κλέπτων ἐν ἑτέρῳ τόπῳ τῆς πολιτείας, ἐν πρώτοις μὲν τοῦτο ποιῶν, ἐὰν ἐλεύθερός ἐστι, καὶ εὐπορεῖ, πρὸς τῇ ἀποκαταστάσει τοῦ κλαπέντος, μετὰ τοῦτο διπλῆν τὴν τοῦ κλαπέντος τιμὴν παρεχέτω· εἰ δὲ ἄπορος, τυπτέσθω καὶ ἐξοριζέσθω. Δεύτερον δὲ, χειροκοπείσθω.

μα'. Ὁ τοῦ κλέπτου δούλου κύριος, εἰ μὲν βούλεται ἔχειν τὸν τοιοῦτον οἰκέτην, τὸ ἀζήμιον ποιείτω τῷ κλαπέντι· μὴ βουλόμενος δὲ ἔχειν τὸν αὐτὸν οἰκέτην, τοῦτον ἀποδιδότω εἰς τελείαν δεσποτείαν τῷ τὴν κλοπὴν ὑπομείναντι.

μβ'. Οἱ Μανιχαῖοι καὶ οἱ Μωντάνοι, ξίφει τιμωρείσθωσαν

μγ'. Ὁ πρὸς γάμον τῷ δοκεῖν ἀγόμενος τὴν ἐκ τοῦ ἁγίου καὶ σωτηριώδους βαπτίσματος γενομένην αὐτῷ σύντεκνον, ἢ καὶ σαρκικῶς ταύτῃ ἄνευ γάμου συμπλεκόμενος, ὁ τοῦτο πλημμελῶν, μετὰ τὸ ἀποδιωχθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τῇ τῶν μοιχῶν ποινῇ καθυποβαλλέσθω, ἤγουν αὐτὸς κἀκείνη ῥινοκοπείσθω.

μδ'. Εἴ τις εἰς ὕπανδρον σύντεκνον αὐτοῦ τι τοιοῦτον εὑρεθῇ ποιῶν, καὶ αὐτὸν καὶ ταύτην πρὸς τῇ ἐκτομῇ τῆς ῥινὸς καὶ σφόδρα τύπτεσθαι.

με'. Οἱ ἀπὸ τοῦ παρόντος πρὸς γάμον συναπτόμενοι ἐξάδελφοι, καὶ τὰ τούτων τέκνα καὶ μόνον, ἢ καὶ πατὴρ καὶ υἱὸς πρὸς μητέρα καὶ θυγατέρα, ἢ δύο ἀδελφοὶ εἰς δύο ἀδελφὰς, πρὸς τῷ χωρισμῷ καὶ τυπτέσθωσαν.

μς'. Οἱ παραχαράκται μονήτας, χειροκοπείσθωσαν.

μζ'. Οἱ ὑπὸ τῶν πολεμίων χειρωθέντες, καὶ τὴν ἀμώμητον ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστιν ἀπαρνησάμενοι, ὑποστρέφοντες ἐν τῇ πολιτείᾳ, τῇ ἐκκλησίᾳ παραπεμπέσθωσαν.

μη'. Ὁ τῇ ἰδίᾳ γαμετῇ μοιχείαν ἣν γινώσκων [συγγινώσκων], καὶ παραχωρῶν, τυπτόμενος ἐξοριζέσθω· ἡ δὲ μοιχαλὶς καὶ ὁ μοιχὸς ῥινοκοπείσθωσαν.

μθ'. Ὁ πῦρ ἐμβαλὼν ἐν ἀλλοτρίᾳ ὕλῃ, ἢ κόπτων ἐξ αὐτῆς δένδρα, εἰς τὸ διπλάσιον καταδικάζεται.

ν'. Ὁ ἀποκλείσας ἀλλότρια θρέμματα, καὶ λιμῷ διαφθείρας, ἢ ἄλλως πως ἀνελὼν, εἰς τὸ διπλάσιον καταδικάζεται.

να'. Ἐὰν κριοὶ ἢ βόες συνέλθωσιν, εἰ μὲν ὁ πρῶτος ἐπελθὼν ἐφονεύθη, οὐκ ἐνάγεται ὁ κύριος τοῦ φονεύσαντος· εἰ δὲ καθ' οὗ ἐπῆλθεν ἀποθάνῃ, ἐνάγεται ὁ κύριος τοῦ φονεύσαντος, καὶ ἐκδίδωσι τὸ ζῶον τὸ φονεῦσαν, ἢ τὸ ἀζήμιον τῷ βλαβέντι ποιείτω.

νβ'. Ἐὰν χρήσηταί τις ἵππον ἕως ὡρισμένου τόπου, ὑπὲρ δὲ τὸν ὁρισθέντα τόπον τοῦτον ἀπενέγκῃ ἢ πέμψῃ, τὴν, ὡς εἰκὸς, γενομένην βλάβην ἐπ' αὐτῷ, ἢ θάνατον, τὸν χρησάμενον ὁρᾶν, καὶ τὸ ἀζήμιον περιποιεῖσθαι τῷ κυρίῳ τοῦ ἵππου.

νγ'. Οἱ αὐτόμολοι, ἤτοι εἰς τοὺς πολεμίους προστρέχοντες, ξίφει τιμωρείσθωσαν. A

ΤΩ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ ΧΑΙΡΕΙΝ.

Ἐνταῦθα τέλος ἔσχε τὸ ἓν τῶν ἀντιγράφων τῆς ἐπανορθώσεως τῶν νόμων Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου. Ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ ἕπονται πλεῖστα ὅσα ἔκ τινος ἄλλου συντάγματος νομικοῦ, ἅπερ ἄρα μὴ εἶναι τῆς εἰρημένης ἐπανορθώσεως, δῆλόν ἐστιν ἐξ αὐτῶν τοῦ τεύχους τίτλων, οὓς ἐνθάδε ὑπεστρώσαμεν.

Τίτ. κθ'. Περὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, καὶ περὶ ἐπισκόπων, καὶ μοναχῶν, καὶ κληρικῶν.

Τίτ. λ'. Περὶ μνηστείας καὶ ἀῤῥαβώνων.

Τίτ. λα'. Περὶ δωρεῶν μνηστείας.

Τίτ. λβ'. Περὶ κεκωλυμένων γάμων.

Τίτ. λγ'. Περὶ ὅρου καὶ διαθέσεως γάμου. B

Τίτ. λδ'. Περὶ τοῦ, διαλυομένων συνοικεσίων, ἡ προὶξ κατὰ ποῖον τρόπον ἀπαιτεῖται· καὶ περὶ διατιμήσεως αὐτῆς.

Τίτ. λε'. Περὶ δωρεῶν μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός.

Τίτ. λς'. Περὶ ἐκδικήσεως προικὸς, καὶ περὶ πάκτου, καὶ δικαίου προικὸς, καὶ τῶν βαρῶν αὐτῆς.

Τίτ. λζ'. Περὶ λύσεως γάμου, καὶ τῶν αἰτίων αὐτῆς· καὶ περὶ παίδων νόθων, καὶ ἀθεμιτογαμίας.

Τίτ. λη'. Περὶ δωρεῶν, καὶ περὶ ἀνατροπῆς δωρεῶν.

Τίτ. λθ'. Περὶ Φαλκιδίου νόμου, καὶ μέτρου δωρεῶν.

Τίτ. μ'. Περὶ κληρονομιῶν καὶ Φαλκιδίου.

Τίτ. μα'. Περὶ κληρονόμων καὶ ἀποκλήρων. C

Τίτ. μβ'. Περὶ συνεισφορᾶς.

Τίτ. μγ'. Περὶ ἀποκαταστάσεως.

Τίτ. μδ'. Περὶ τοῦ δύνασθαι τοὺς παῖδας κατὰ τῶν ἐπιτροπευόντων γονέων ἀποκαθίστασθαι.

Τίτ. με'. Περὶ κωδικέλλου.

Τίτ. μς'. Περὶ τοῦ τὰς ἀποκαταστάσεις μέχρις ἑνὸς βαθμοῦ κρατεῖν.

Τίτ. μζ'. Περὶ ἐλευθερώσεων.

Τίτ. μη'. Περὶ ἀρχόντων, καὶ δικαστῶν, καὶ τῆς ψήφου αὐτῶν· καὶ περὶ συνηγόρων, καὶ περὶ προστίμων.

Τίτ. μθ'. Περὶ δημοσίων πραγμάτων, καὶ ὑποτελῶν, καὶ ἐξισωτῶν.

Τίτ. ν'. Περὶ νόμου φυσικοῦ, ἐθνικοῦ, καὶ πολιτικοῦ D

Τίτ. να'. Περὶ τῆς νόμου καὶ φάκτου ἀγνοίας, καὶ περὶ ἀμφιβαλλομένων.

Τίτ. νβ'. Περὶ παίδων κυοφορουμένων, καὶ περὶ μαινομένων.

Τίτ. νγ'. Περὶ νομῆς, καὶ χρήσεως νομῆς, καὶ χρήσεως καρπῶν.

Τίτ. νδ'. Περὶ διαθήκης αὐτεξουσίων καὶ ὑπεξουσίων.

Τίτ. νε'. Περὶ διαθήκης ἀπελευθέρων.

Τίτ. νς'. Περὶ ἀνατροπῆς διαθήκης.

Τίτ. νζ'. Περὶ ἐλευθεριῶν.

Τίτ. νη'. Περὶ ληγαταρίου.

Τίτ. νθ'. Περὶ ἐπιτρόπων.

53. Transfugæ, sive qui ad hostes se conferunt, gladio plectuntor.

LECTORI SALUTEM.

Hic finem habebat unum exemplar correctionis legum Leonis et Constantini. Sed in altero plurima sane sequuntur ex alio quodam de jure commentario, quæ non pertinere ad dictam correctionem manifestum est ex ipsis operis ejus titulis, quos hoc loco subjecimus.

Tit. 29. De rebus ecclesiasticis, et de episcopis, et monachis, et clericis.

Tit. 30. De sponsalibus et arrhis.

Tit. 31. De donationibus sponsalitiis.

Tit. 32. De nuptiis prohibitis.

Tit. 33. De conditione et dispositione dotali.

Tit. 34. Quomodo solutis matrimoniis dos petatur, et de dotis æstimatione.

Tit. 35. De donationibus inter virum et uxorem.

Tit. 36. De evictione dotis, et de pacto, et jure dotis, et oneribus ejus.

Tit. 37. De nuptiis solvendis, et causis solutionis, deque liberis illegitimis, et incestu.

Tit. 38. De donationibus, et iisdem rescindendis.

Tit. 39. De lege Falcidia, et modo donationum.

Tit. 40. De hæreditatibus, et Falcidia.

Tit. 41. De hæredibus et exhæredatis.

Tit. 42. De collatione.

Tit. 43. De in integrum restitutione.

Tit. 44. Quod liberi contra parentes tutores in integrum restitui possint.

Tit. 45. De codicillo.

Tit. 46. Quod in integrum restitutiones ad unum usque gradum valere debeant.

Tit. 47. De manumissionibus.

Tit. 48. De magistratibus, et judicibus, et eorum sententia : et de advocatis, deque pœnis pecuniariis.

Tit. 49. De publicis rebus, et vectigalibus, et peræquatoribus.

Tit. 50. De jure naturali, gentium, et civili.

Tit. 51. De juris et facti ignorantia, et de ambiguis.

Tit. 52. De liberis, qui adhuc in ventre gestantur, et de furiosis.

Tit. 53. De possessione, et usu possessionis, et de usufructu.

Tit. 54. De testamento eorum, qui sui, et qui alieni juris sunt.

Tit. 55. De testamento libertorum.

Tit. 56. De testamento rescindendo.

Tit. 57. De libertatibus.

Tit. 58. De legatorio.

Tit. 59. De tutoribus.

Tit. 60. Quando creditores agere debeant adversus hæredes defunctorum.

Tit. 61. Quod reliquiæ (4) Christianorum injuriis a creditoribus affici non debeant.

Tit. 62. De novis operibus.

Tit. 63. De pœnis.

Tit. 64. De spoliis dividendis.

Tit. 65. De vi, et raptu rerum et agris, et incendiis, et sepulcris.

Tit. 66. De his, quæ in fiscum publicantur, et de inquirendis, et deportandis.

Tit. 67. De injuriis.

Tit. 68. De liberorum servorumque delictis.

Tit. 69. De calumniatoribus, et accusatoribus, et delatoribus, deque falso, et de thesauro.

Tit. 70. De furibus, et receptatoribus, et sacrilegis, et plagiariis.

Tit. 71. De pœnis militaribus, ex Rufo, et de legibus ordinum militarium.

Tit. 72. De societate contrahenda, et solvenda.

Tit. 73. De pacto, et convento, et transactione, et de iis, quæ patrocinii nomine dantur.

TITULUS. . . .

De spoliis dividendis.

Qui in hostem pugnandi causa egrediuntur, cavere debent ab omni dicto et facto pravo, mentemque suam et precationem ad solum Deum directam habere, consilioque adhibito prælium committere. Nam auxilium, cum corde consilii pleno, a Deo datur. Non enim in multitudine copiarum victoria belli posita est, sed a Deo victoriam concedente proficiscitur.

2. Sextam partem spoliorum fisco consecrari oportet, et quidquid omnino superat, id populum universum ex æqua et in æquam portionem partiri, sive quis magnus, sive parvus sit. Sufficit enim præfectis incrementum stipendiorum suorum. Quod si reperti quidam præfecti fuerint, qui viriliter in hostem ferantur: eis prætor exercitus aliquid de indicata sexta parte fisci largiatur, et ipsos ex ratione decori sustentet. Cæterum pro ratione portionis eorum, qui pugnæ intersunt, erit et illorum portio qui ad tuldorum sive impedimentorum custodiam sese conferunt.

TITULUS. . . .

De militibus, qui generi sunt, et socerorum domos ingrediuntur, et inferunt stipendia sua, laboresque sustinent.

Statuerunt pii et amantes justitiæ imperatores nostri, juxta religiosas leges, ut omnes quis species et res, quas in ejusmodi domum intulit, sic auferat, ut nihil ex iis desit; tum quidquid eam constiterit ex largitionibus imperatoriis, et gladio suo

A *Τίτ.* ξ'. Περὶ τοῦ πότε δεῖ ἐνάγειν τοὺς δανειστὰς κατὰ τῶν κληρονόμων τῶν τελευτώντων.

Τίτ. ξα'. Περὶ τοῦ μὴ ἐνυβρίζεσθαι τὰ τῶν Χριστιανῶν λείψανα παρὰ τῶν δανειστῶν.

Τίτ. ξβ'. Περὶ καινοτομιῶν.

Τίτ. ξγ'. Περὶ ποινῶν.

Τίτ. ξδ'. Περὶ διαμερισμοῦ σκύλων.

Τίτ. ξε'. Περὶ βίας καὶ ἁρπαγῆς πραγμάτων, καὶ ἀγρῶν, καὶ περὶ ἐμπρησμῶν, καὶ τάφων.

Τίτ. ξς'. Περὶ τῶν δημευομένων ἐν τῷ φίσκῳ, καὶ περὶ ἀναζητουμένων, καὶ δεπορτατευομένων.

Τίτ. ξζ'. Περὶ ὕβρεων.

Τίτ. ξη'. Περὶ ἁμαρτημάτων τῶν ἐλευθέρων τε καὶ δούλων.

Τίτ. ξθ'. Περὶ συκοφαντῶν, καὶ κατηγόρων, καὶ
B δηλατόρων, καὶ περὶ πλαστοῦ, καὶ περὶ θησαυροῦ.

Τίτ. ο'. Περὶ κλεπτῶν, καὶ ὑποδεκτῶν, καὶ ἱεροσύλων, καὶ ἐξανδραποδιστῶν.

Τίτ. οα'. Περὶ στρατιωτικῶν ἐπιτιμίων, ἐκ τοῦ Ῥούφου, καὶ τῶν τακτικῶν

Τίτ. οβ'. Περὶ συστάσεως κοινωνίας, καὶ λύσεως αὐτῆς.

Τίτ. ογ'. Περὶ πάκτου, καὶ συμφώνου, καὶ διαλύσεως, καὶ περὶ τῶν ἐπὶ προστασίᾳ διδομένων.

ΤΙΤΛΟΣ (5). . . .

Περὶ μερισμοῦ σκύλων.

α'. Τοὺς ἐξερχομένους εἰς ἐχθροὺς ἐπὶ πολέμῳ, φυλάξαι δεῖ ἀπὸ παντὸς πονηροῦ ῥήματος καὶ πράγματος, καὶ πρὸς μόνον τὸν Θεὸν τὸν νοῦν αὐτῶν
C ἔχειν καὶ τὴν δέησιν, καὶ μετὰ συμβουλίας ποιῆσαι τὸν πόλεμον. Βοήθεια γὰρ ἐκ Θεοῦ δίδοται μετὰ καρδίας βουλευτικῆς. Οὐκ ἐν πλήθει γὰρ δυνάμεως νίκη πολέμου, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ παρέχοντος νίκην.

β'. Τὸ ἕκτον μέρος ἀφιεροῦσθαι δεῖ τῷ δημοσίῳ, καὶ τὸ λοιπὸν πᾶν μέτρον πάντας τοὺς λαοὺς ἐξ ἴσης καὶ ἐπ' ἴσης μοίρας μερίζεσθαι, τὸν μέγαν, καὶ τὸν μικρόν. Ἀρκεῖ γὰρ τοῖς ἄρχουσιν ἡ προσθήκη τῶν ῥογῶν αὐτῶν. Εἰ δὲ εὑρεθῶσί τινες ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχόντων ἀνδρείως φερόμενοι, ὁ εὑρισκόμενος στρατηγὸς ἐκ τοῦ εἰρημένου ἕκτου μέρους τοῦ δημοσίου ἵνα παράσχῃ, καὶ κατὰ τὸ πρέπον συγκροτήσῃ αὐτούς. Κατὰ δὲ τὴν μερίδα τοῦ εὑρι-
D σκομένου εἰς τὸν πόλεμον, οὕτως ἔστω καὶ ἡ μερὶς τῶν ἐν τοῖς τουϊδίοις [τούλδοις] ἀπερχομένων.

ΤΙΤΛΟΣ . . . .

Περὶ γαμβρῶν στρατιωτῶν, εἰσερχομένων εἰς οἴκους, καὶ εἰσφερόντων τὰς ῥόγας αὐτῶν, καὶ καμάτους ποιούντων.

Ἔκριναν οἱ εὐσεβεῖς καὶ φιλοδίκαιοι ἡμῶν βασιλεῖς κατὰ τοὺς εὐσεβεῖς νόμους, ἵνα πάντα τις, ἅπερ εἰσήγαγεν εἴδη καὶ πράγματα ἐν τῷ τοιούτῳ οἴκῳ, ἐπάρῃ ἀνελλειπῶς, καὶ εἴτιπερ φανῇ ἐσχηκὼς ἀπὸ βασιλικῶν δωρημάτων, καὶ ἐκ τοῦ σπαθίου αὐτοῦ,

(4) Id est, cadavera.

(5) Incertum cujus operis hoc fragmentum sit. Differunt hæc quidem ab iis, quæ titulo LVI libri, cujus et alios hic titulos dedimus, leguntur.

καὶ ὥσπερ φαίνεται εἰσαγαγὼν ἐν τῷ τοιούτῳ οἴκῳ ῥόγας αὐτοῦ· προδήλως τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ καταγραφομένου ἅσπερ ἐποίησεν εἰς αὐτὸν ἐξόδους, τουτέστιν εἰς στρατιωτικὴν ἐξόπλισιν, εἰς δαπάνην αὐτοῦ, καὶ εἰς φορεσίαν, καὶ ἁπλῶς, εἴ τι δυνηθῇ παραστῆσαι δεδωκέναι εἰς ἀγορασίας καὶ ἐξόδους αὐτοῦ.

adquisisse : cum stipendiis suis, quæ constat eum in illiusmodi domum intulisse : nimirum socero ipsius describente quascumque fecit in illum expensas, hoc est, in armaturam militarem, in ipsius sumptum, et vestitum : ac denique simpliciter, si quid probare potuerit se illi dedisse, unde aliquid emeret, et expensas faceret.

CONSTANTINI IMP.

PORPHYROGENITI

NOVELLÆ CONSTITUTIONES.

(Lewenklav. *Jus Græco Romanum*. Francofurti 1596 fol.)

—

Monitum Editorum. — Non secus ac Novellæ Constitutiones Leonis Sapientis, Novellæ Constitutiones Constantini Porphyrogeniti fere omnes de rebus ecclesiasticis tractant; exempli gratia, de Patriarcha, de episcopo, de sponsalibus, de monasteriis, de pauperibus et similibus argumentis. Eadem de causa supra edidimus *Delectum legum*, qui ad jus civile ecclesiasticum manifeste pertinet.

—

Α'.

Περὶ ἐκποιήσεως (1) *κτημάτων, καὶ προτιμήσεως συγγενῶν καὶ κοινωνῶν καὶ ἀναμεμιγμένων καὶ συμπαρακειμένων ὁμοτελῶς καὶ συναπτῶς ἡνωμένων, καὶ τῶν νοουμένων ὁμοτελῶν, χωρίων καὶ ἀγριδίων, καὶ κωλύσεως δυνατῶν προσώπων, καὶ ἐκποιήσεως στρατιωτικῶν κτημάτων.*

Παλαιὸς νόμος ἐστὶν ἵνα μηδεὶς παρὰ συγγενῶν ἢ κοινωνῶν ἐμποδίζηται πωλεῖν οἷς ἂν ἐθελήσειεν, ἐπιτρέπων καὶ συγγενεῖς καὶ κοινωνοὺς πωλεῖν ἀκω-

I.

De alienatione fundorum, ac prælatione propinquorum, et consortium, et permistorum, et sub eodem titulo collationis adjacentium, et contiguo unitorum : deque prædiis et agris, qui sub eodem titulo pendere vectigal intelliguntur : et de cohibendis personis potentibus, ac militarium fundorum alienatione.

Antiqua lex est, (*l.* 14 *C. de contrah. empt. et vend.*), ne quis a propinquis vel consortibus impediatur, quo minus vendat, quibus velit : permit-

(1) Hanc novellam illustrat commentariolus, qui in cod. Paris. Reg. Gr. 1355 fol. 1 sq. habetur, quemque hic subjicere lubet. Est autem hujusmodi : *Ἡ περὶ προτιμήσεως νεαρὰ κυροῦ Ῥωμανοῦ τοῦ Λακαπινοῦ*. Γίνωσκε ὅτι ἡ περὶ προτιμήσεως νεαρὰ ε' βαθμοὺς ἔθετο τῆς προτιμήσεως τοιούτους· ὅταν, φησὶ, πωλεῖται ἀκίνητον πρᾶγμα οἷον ὀσπήτιον ἢ ἀμπελὼν ἢ χωράφιον ἢ ἐλαιὼν ἢ προάστειον ἢ τι τοιοῦτον, ὁ πωλῶν ὀφείλει προσκαλεῖσθαι εἰς τὴν τούτου ἀγορὰν πρῶτον τοὺς ἀναμὶξ συγκειμένους συγγενεῖς. Τίνες δέ εἰσιν οἱ ἀναμὶξ συγκείμενοι συγγενεῖς, μάνθανε· οἷον ὁ ἐμὸς καὶ σὸς πατὴρ ἐτελεύτησεν ἀδιάθετος, καὶ οἱ γονεῖς ἡμῶν οὐκ ἔφθασαν διαιρῆσαι τὴν γονικὴν καὶ πατρῴαν αὐτῶν ὑπόστασιν. Ἡμεῖς δὲ πάλιν ἐμείναμεν ἀδιαίρετοι καὶ ἀναμεμιγμένοι καὶ ἐπικοίνως ταύτην κατέχοντες, οἷον τὰ οἰκήματα, τὸν ἀμπελῶνα καὶ τὰ τοιαῦτα. Καὶ ποτὲ μὲν ἔσπειρον ἐγὼ τοῦτο τὸ χωράφιον καὶ σὺ τὸ ἕτερον, ποτὲ δὲ ἐγὼ ἐκεῖνο τὸ παρὰ σοῦ σπαρὲν, σὺ δὲ τὸ παρ' ἐμοῦ, ἢ καὶ τὸ αὐτὸ κοινῶς καὶ ἀναμεμιγμένως ἐσπείραμεν· τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῷ ἀμπελῶνι ἢ τοῖς οἰκήμασιν. Ἡμεῖς οὖν εἰδότες τὰ τοιαῦτα ἀκίνητα πράγματα ἀναμεμιγμένως νεμόμεθα καὶ δεσπόζομεν. Καὶ ὅταν τις ἡμῶν τῶν οὕτω κατεχόντων βούληται τὸ μέρος αὐτοῦ ἀδιαιρέτως πωλῆσαι, ὁ ἕτερος παντὸς ἀνθρώπου οἷος ἂν καὶ εἴη προτιμᾶται εἰς τὴν ἐξώνησιν τοῦ τοιούτου ἀκινήτου μέρους εἴτε χωραφίου εἴτε ἀμπελῶνος εἴτε οἰκήματος. Οὗτοι μὲν οὖν εἰσιν οἱ ἀναμεμιγμένοι συγγενεῖς. Οἱ γὰρ λέγοντες τὸ ἀναμεμιγμένον διὰ τὴν συγγένειαν εἶναι, ἢ ἐξ ἀγνωσίας λέγουσι καὶ ἀμαθείας ἢ ὡς χρησιμεῦον αὐτοῖς μὴ αἰσχυνόμενοι διὰ τὸ θέλημα αὐτῶν τὴν τοσαύτην χωρικίαν. Τίς γάρ ποτε γράμματα μαθὼν καὶ τῆς ἡμετέρας διαλέκτου γινώσκων τὴν ἔννοιαν τοσοῦτο βαρβαρικῶς νοήσει τὸν τὴν νεαρὰν ἐκδόντα σοφώτατον νομοθέτην καὶ ὑπογραφέα τοῦ βασιλέως ὅτι συμπεπλεγμένους ἐκάλεσεν ἢ ἀναμεμιγμένους τοὺς συγγενεῖς διὰ τὴν ἀναμιγὴν τοῦ αἵματος. Πᾶς γὰρ ἄνθρωπος ἴδιον αἷμα ἔχει καὶ ὁ συγγενὴς πρὸς τὸν συγγενῆ οὐ λέγεται ἔχειν ἀναμεμιγμένον αἷμα· εἴθε δὲ μηδὲ καταδέξηται Χριστιανὸς ἵνα ἀναμιγῇ τὸ αἷμα αὐτοῦ μετὰ τοῦ αἵματος τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ. Τοῦτο γὰρ οἱ ποιοῦντες καὶ αἱμομῖκται εἰσὶ καὶ κολάζονται. Ἀναμιγνύουσι δὲ αἵματα αὐτῶν ὁ ξένος ἀνὴρ πρὸς ξένην κόρην. Ταῦτα μὲν οὖν εἰσι τὰ τοῦ *πρώτου* βαθμοῦ. Ὁ δὲ *δεύτερος* βαθμὸς τῆς προτιμήσεως εἰσὶν οἱ συμπεπλεγμένοι συγγενεῖς οὕτως, οἷον νοήσωμεν τοῦτο ἐπὶ παραδείγματος τοιούτου. Οἱ δύο ἐκεῖνοι πρῶτοι ἐξάδελφοι οὓς προεγράψαμεν ἠθέλησαν ἑκουσίως καὶ μέρος τῆς κοινῆς ἐκείνης κληρονομίας ἀδιαιρέτως ἐπώλησαν, οἷον τὸ τρίτον τῆς

tens, ut tam propinqui, quam consortes, ulla sine prohibitione vendant sua quibuslibet, tam divise, quam ex indiviso. Alia vero lex (*l. un. C. non licere habitat. lib.* XI.) e diverso vetat, ne cui liceat alteri vendere, quam metrocomiæ suæ duntaxat habitatoribus. Nos autem pariter et de tributariis subditisque nostris, et de vectigalibus publicis, et de reliqua militari et civili functione collationeque multum solliciti, quod in his sibi contrarium et necdum esse definitum videtur, per sacram hanc constitutionem nostram oratione perspicua et compendiaria corrigentes.

A λύτως οἵστισι βούλονται, καὶ διῃρημένως καὶ ἐξ ἀδιαιρέτου τὰ ἴδια. Ἕτερος δὲ νόμος ἄντικρυς ἀπαγορεύει, μὴ ἐξεῖναί τινι πιπράσκειν ἑτέρῳ, ἢ μόνον τοῖς τῆς ἰδίας μητροκωμίας οἰκήτορσιν. Ἡμεῖς δὲ τῶν ἡμετέρων ὑποτελῶν ἅμα καὶ τῶν δημοσίων φόρων, τῆς τε ἄλλης στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς λειτουργίας καὶ συντελείας πολλὴν τιθέμενοι πρόνοιαν, τὸ ἐναντιοφανὲς αὐτῶν καὶ ἀδιόριστον διὰ ταύτης ἡμῶν τῆς θείας διατάξεως σαφεῖ καὶ συντόμῳ λόγῳ ἐπανορθοῦντες.

1. Sancimus ex hoc tempore in quavis civitate, loco, provincia, ut si qui forte velut ex cognatione,

α'. Θεσπίζομεν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν πάσῃ πόλει καὶ χώρᾳ καὶ ἐπαρχίᾳ, ἵνα εἴ τινες τυχὸν ὡς ἀπὸ συγ-

τοιαύτης ὑποστάσεως πρός τινας δύο ἢ τρεῖς ξένους κοινωνούς, καὶ ἐποίησαν αὐτοὺς εἰς τὴν ὑπόστασιν ταύτην κοινωνοὺς καὶ ἐνέμοντο καὶ ἐδέσποζον κἀκεῖνοι σὺν τοῖς ἐξαδέλφοις οὕτως τὴν ὑπόστασιν ὥσπερ ἐκεῖνοι. Τί δέ ἐστι τὸ οὕτως ἤγουν συμπεπλεγμένοι καὶ ἀναμεμιγμένοι ὡς οἱ ἐξάδελφοι; Ἐὰν οὖν πωλεῖται χωράφιόν τι ἢ ἀμπελὼν τῆς τοιαύτης ὑποστάσεως ἢ ἄλλο ἀκίνητον προτιμότερός ἐστιν ὁ συγγενὴς αὐτοῦ ὁ οὕτως ἀναμεμιγμένος εἰς τὸ μέρος τοῦ συγγενοῦς ἤγουν ὁ συμπεπλεγμένος. Τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ οὕτως ἀναμεμιγμένος ἤγουν συμπεπλεγμένος. Καὶ μόνος ἵνα ἀγοράσῃ τοῦτο ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ, οὐ μὴν καὶ ὁ ξένος ὁ ἀναμεμιγμένος ὁμοίως. Διότι ὁ ἐξάδελφος ἔχει δύο δίκαια τὸ τῆς συγγενείας καὶ τὸ τῆς ἀναμιγῆς, ὁ δὲ ξένος μόνον τὸ τῆς ἀναμιγῆς δίκαιον. Εἰ δὲ κληθεὶς ὁ ἐξάδελφος εἰς τὴν ἀγορὰν παραιτήσηται ἐνώπιον ἀξιολόγων μαρτύρων, τότε κατὰ δευτέραν τάξιν καλεῖται ὁ ξένος ἐκεῖνος ὁ μόνον ἀναμεμιγμένος οὕτως ἀντὶ τοῦ κατὰ ἀναμιγήν, καὶ προτιμότερός ἐστι τοῦ ἄλλου τοῦ ὄντος *τρίτου* βαθμοῦ, ὃς μόνον ἀναμεμιγμένος, ἀλλ' οὐκ ἔστι καὶ κοινωνός. Οἷον πάλιν C ὡς ἐπὶ παραδείγματος· ἐπωλεῖτο χωράφια παρά τινος καὶ ἀμπελῶνες καὶ ἐλαιῶνες ἢ καὶ οἰκήματα. Δύο γοῦν ποιήσαντες κοινωνίαν ἠγόρασαν συμπεπλεγμένον καὶ ἀναμεμιγμένον τὸ δίμοιρον τοῦ προαστείου ἀδιαιρέτως κοινῶς, ἵνα ὦσι κοινωνοὶ ὡς πολλοὶ πραγματευταὶ ποιοῦσι κοινωνίαν· τὸ δὲ ἄλλο τρίτον μέρος τὸ μεῖναν πάλιν ἠγόρασεν ἄλλος ἀδιαιρέτως καὶ ἀναμεμιγμένος μόνος καὶ συμπεπλεγμένος. Ὅταν οὖν εἷς τῶν δύο κοινωνῶν πωλῇ τὸ μέρος αὐτοῦ, ὁ κοινωνός ἐστι προτιμότερος εἰς τὴν ἀγοράν, οὐ μὴν ὁ ἄλλος ὁ μὴ ὢν κοινωνός. Ὁ μὲν γὰρ κοινωνὸς δύο ἔχει δίκαια τὸ τῆς ἀναμιγῆς καὶ τὸ τῆς κοινωνίας. Ὁ δὲ μὴ ὢν κοινωνὸς ἓν ἔχει δίκαιον μόνον τὸ τῆς ἀναμιγῆς. Καὶ λοιπὸν ὅταν παραιτήσηται ὁ κοινωνός, τότε ὁ μόνον ἀναμεμιγμένος καλεῖται, κἂν ξένος ἐστὶν ἤγουν οὔτε συγγενὴς οὔτε κοινωνός. Ἐὰν δὲ καὶ οὗτος ὁ τοῦ τρίτου βαθμοῦ παραιτήσηται ὁ μόνον ἀναμεμιγμένος καὶ ξένος ὢν καὶ μήτε συγγενὴς μήτε κοινωνός, τότε D καλεῖται ὁ τοῦ *τετάρτου* βαθμοῦ. Τίς δὲ πάλιν οὗτός ἐστιν, ἄκουσον· ὁ συμπαρακείμενος ὁμοτελής· οἷον παράδειγμα τοῦτό ἐστι τὸ τοιοῦτον· ἐκεῖνο τὸ πραθὲν προάστειον, ὅπερ ἠγόρασαν. Οἱ οὖν κοινωνοὶ ἅμα καὶ ἄλλος μόνος, πλὴν καὶ οἱ τρεῖς ἀδιαίρετοι καὶ ἀναμεμιγμένοι, τοῦτο ἔχει γείτονά τινα σύνορα ἔχοντα συμπαρακείμενα πρὸς τὸ σύνορα τοῦ τοιούτου προαστείου, καὶ εἰσὶ τὰ χωράφια τυχὸν ἐκείνου ἤγουν οἱ ἀμπελῶνες συνοροῦντες, πλὴν καὶ τελοῦσιν ὑπὸ ἕνα δεσπότην καὶ ἐκεῖνο τὸ προάστειον καὶ τοῦτο, οἷον ὑπὸ μίαν ἀρχιεπισκοπήν, ἢ κλείονται εἰς ἓν τυχὸν χωρίον ὅπερ χωρίον περικλείει ἐντὸς πολλὰ προάστεια. Ἐὰν οὖν πωλῆται ἐκεῖνο τὸ προγραφὲν προάστειον ἢ μέρος ἀπ' αὐτοῦ, ὁ συμπεπλεγμένος καὶ ἀναμεμιγμένος συγγενὴς πρῶτός ἐστι πάντων· εἰ δὲ ἐκεῖνος παραιτήσηται, δεύτερός ἐστιν ὁ ἀναμεμιγμένος συγκοινωνός· εἰ δὲ καὶ ἐκεῖνος οὐ θέλει, τρίτος ἐστὶν ὁ μόνον ἀναμεμιγμένος κἂν ξένος

πάντη ἐστὶν καὶ μήτε συγγενὴς μήτε κοινωνός. Εἰ B δὲ καὶ οὗτος οὐ βούλεται ὁ τρίτος, τότε καλεῖται ὁ τέταρτος ὁ ὑπὸ τὸ αὐτὸ χωρίον τελῶν καὶ συμπαρακείμενα ἔχων τόπια ἢ οἰκήματα ἢ ἀμπελῶνας τῷ πωλουμένῳ καὶ ὁμοροῦντα. Οὗτος γὰρ ὁ τέταρτος προτιμότερός ἐστι *τοῦ πέμπτου*, τοῦ μὴ ὄντος ὁμοτελοῦς, ἀλλὰ μόνον ἕνωσιν καὶ συνάφειαν ἔχοντος ἔν τινι μέρει τοῦ πωλουμένου προαστείου, διότι δύο δίκαια ἔχει καὶ τὴν συμπαράθεσιν καὶ τὴν ὁμοτέλειαν, ὁ δὲ πέμπτος μόνον τὴν ἕνωσιν· ἔνι γὰρ ὑπὸ ἄλλο χωρίον περικλειόμενον τὸ προάστειον αὐτοῦ ἢ ὑπὸ ἄλλον δεσπότην διδοὺς τέλος. Τί δέ ἐστι συμπαράθεσις καὶ τί ἕνωσις; ἕνωσις μὲν γάρ ἐστιν, ὅταν τὰ ἄκρα τῶν δύο τοπίων ἑνοῦνται. Παράθεσις δέ ἐστιν, ὅταν οὐχ ἥνωνται μὲν τὰ ἄκρα ἀλλὰ μέσον ἔνι τὸ διαιροῦν ταῦτα ἀλλήλων μικρὸν καὶ ὀλίγον τι, οἷον ῥύμη στενὴ ἢ πάροδος τοπικὴ καὶ χωριτική, οὐ μὴν δημοσία ὁδός. Εἰ γὰρ εὑρεθῇ δημοσία καὶ πλατεῖα ὁδός, τότε οἱ συμπαρακείμενοι ὧδε οὐκ ἔχουσι προτίμησιν εἰς τὸ ἐκεῖσε μέρος ὡς τῆς δημοσίας ὁδοῦ χωριζούσης αὐτούς. — Ἐν τῇ προτι- C μήσει ε' βαθμοὺς εἶναι μεμαθήκαμεν. Τουτέστιν ἵνα πρῶτον κληθῶσιν οἱ ἀναμὶξ συγκείμενοι συγγενεῖς, εἶτα οἱ οὕτω συμπεπλεγμένοι κοινωνοί, μεθ' οὓς οἱ μόνον ἀναμεμιγμένοι εἰ καὶ ξένον πάντη τῷ ἐκχωροῦντι τυγχάνοιεν, ἔπειτα οἱ συμπαρακείμενοι ὁμοτελεῖς, μετέπειτα οἱ ἁπλῶς ἔν τινι μέρει συναπτῶς ἡνωμένοι. Ἀλλ' ἐπεὶ διχονοοῦσί τινες ἐκ τοῦ πρώτου βαθμοῦ, λέγοντες ὅτι οἱ ἀναμὶξ συγγενεῖς ὑπάρχουσιν οἱ ἀναμεμιγμένοι εἰς τὴν συγγένειαν, καλῶς εἰδότες ἐλεγχθήτωσαν ὑπὸ πολλῶν τεκμηρίων καὶ ὑποθέσεων. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπ' αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ ῥήματος, ὅτι οὐχ ἁπλῶς λέγει ἀναμὶξ συγγενεῖς, ἀλλὰ οἱ συγκείμενοι ἀναμὶξ συγγενεῖς, ἤγουν οἱ ἀναμεμιγμένως συγκείμενοι τῷ πράγματι συγγενεῖς. Καὶ πάλιν ὅτι ἐπεὶ συγγενεῖς ὀνομάζει ὁ νόμος περιττὸν τὴν μῖξιν πάλιν εἰπεῖν· ἡ γὰρ συγγένεια αὕτη καθ' ἑαυτὴν γινώσκεται καὶ χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς συνθέσεως τῶν δύο τοῦ λόγου μερῶν, ἤτοι τῆς σὺν προθέσεως καὶ τοῦ γένους ὀνόματος, ὡς καὶ D κατὰ τὸν νόμον μέχρι τοῦ ἑβδόμου βαθμοῦ πρόεισι. Καὶ ἵνα τὸ σαφέστερον εἴπωμεν, σιγάτωσαν ἄνω μικρὸν εἰς τὸ περὶ προτιμήσεως νομοθέτημα καὶ ἀναγινώσκοντες καὶ ὑπερνοοῦντες ἐκεῖθεν τὴν τοῦ λόγου δύναμιν ἀντλησάτωσαν, εἰ δ' οὖν παρ' ἄλλων τῶν εἰδότων τὰ συνοίσοντα διδαχθήτωσαν. Λέγει γάρ· οἱ μὲν ἐκ συγγενείας, οἱ δὲ ἐξ ἐπικτήσεως ἐπίκοινον οἰκίαν ἢ ἀμπελῶνα ἢ ἕτερον τὸ οἱονοῦν ἀκίνητον ἔχοντες, καὶ τὰ ἑξῆς. Καὶ εἰ μὲν ἡ συγγένεια μόνη ἤρκει εἰς τὴν προτίμησιν καθὼς ἄρα τινὲς τῶν ἀμυήτων δοξάζουσιν, ἀνόνητος καὶ περιττὴ ἡ τοῦ ἐπικοίνου ἀνάμνησις. Διά τοι τοῦτο παρὰ πολλῶν καὶ ἐντεῦθεν βεβαιότερον μανθανέτωσαν, ὅτι οἱ ἀναμὶξ συγκείμενοι συγγενεῖς οἳ τὸ πρᾶγμα ἀναμεμιγμένον ἔχουσιν. Εἰ δὲ καὶ ἐγγύτεροι τῶν ἄλλων εἰσὶν οὗτοι, τῶν πάντων προτιμάσθωσαν, ὡς παρὰ τοῦ νόμου τὴν προτέραν τάξιν ἐσχηκότες καὶ βαθμὸν τὸν ἐγγύτερον.

γενείας διῃρημένως ἢ ἀδιαιρέτως, ἢ ὡς ἐκ κοινῆς ἀγορασίας ἢ ἄλλης τοιουτοτρόπου κτήσεως, ἢ οἱ μὲν ἐκ συγγενείας, οἱ δὲ ἐξ ἐπικτήσεως, ἐπίκοινον οἰκίαν ἢ ἀγρὸν ἢ ἀμπελῶνα ἢ ἕτερον τὸ οἱονοῦν ἀκίνητον ἔχοντες, ἢ ἄλλως καὶ οὐχ ὡς ἐξ ἐπικοίνου τοῖς ἐγγίζουσι κτήμασι κατά τι μέρος ἀναμεμιγμένοι ἢ συμπαρακείμενοι ὁμοτελεῖς ἢ ἁπλῶς πλησιάζοντες, βουληθεῖεν ἐκποιῆσαι τὰ ἴδια κατὰ πρᾶσιν ἢ ἐμφύτευσιν ἢ μίσθωσιν, μὴ πρότερον ἑτέρῳ τινὶ ταῦτα ἐκποιείτωσαν, εἰ μὴ πρὸς ἐκείνους διαμαρτύρωνται, οὓς καλοῦμεν κατὰ τάξιν πρὸς τὴν προτίμησιν· ἵνα πρῶτοι κληθῶσιν οἱ ἀναμὶξ συγκείμενοι συγγενεῖς· εἶτα οἱ οὕτως συμπεπλεγμένοι κοινωνοί· μεθ' οὓς οἱ μόνον ἀναμεμιγμένοι, εἰ καὶ ξένοι πάντη τῷ ἐκχωροῦντι τυγχάνοιεν· ἔπειτα καὶ οἱ συμπαρακείμενοι ὁμοτελεῖς· μετέπειτα οἱ ἁπλῶς ἔν τινι μέρει συναπτῶς ἡνωμένοι. Ὁμοτελεῖς δέ φαμεν πάντας τοὺς ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὑποτεταγμένον ἀναγραφομένους, κἂν ἐν διαφόροις τόποις τὰ ἴδια τελέσματα καταβάλλωνται. Πολλῶν δὲ πέριξ τοῦ ἐκχωρουμένου κτήματος ὁμορούντων, κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ἑκάστῳ ἡ προτίμησις διὰ μαρτυρίας τελείσθω, ἵνα τῶν προτιμωμένων ἴσως παραιτουμένων, οἱ ἐφεξῆς καλούμενοι, εἴγε βούλοιντο, συναλλάξαιεν. Εἰ μέντοι πάντες ἐκ τῶν ἴσων ἔρχονται προνομίων, ὥστε κατὰ μηδὲν ἀλλήλων προκεκρίσθαι ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ προκλήσει, ἡ αὐτὴ πᾶσιν ὁμοίως γινέσθω προφώνησις, ἵνα ἐντὸς λʹ ἡμερῶν τὸ ἄξιον τίμημα ἢ ὅπερ ἀῤῥαδιουργήτως ὁ ἀληθὴς δίδωσιν ἀγοραστής, αὐτοὶ ἀνυπερθέτως καταβαλόντες ἀναλόγως ἀφ' ἑαυτῶν ἢ ἔκ τινος ἀρχῆς τοῦτο ἐπιμερίσωνται. Ὅσοι δὴ μὴ ἐμπροθέσμως τὴν ἐπιβάλλουσαν αὐτοῖς παράσχοιεν ἀποτίμησιν, οὐκέτι δίκαιον ἕξουσι προτιμήσεως, πλὴν εἰ μή τις αὐτῶν αἰχμάλωτός ἐστιν ἢ περιωρισμένος ἢ ἐξόριστος, ἢ ἐν δημοσίαις ἢ καὶ ἰδίαις χρείαις ἀδόλως ἀπολιμπάνεται, ἢ οὔπω τὸν κεʹ χρόνον τῆς ἰδίας ἤνυσεν ἡλικίας. Τούτων γὰρ οἱ τὴν διοίκησιν τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀναδεδεγμένοι ἐντὸς δʹ μηνῶν μετὰ τῶν συμπαρακειμένων νέων ἀγοραστῶν πρὸς ἀναλογοῦν συνεισέρχονται, ἀναπληροῦντες αὐτοῖς τὸ ἀνῆκον τίμημα μετὰ τοῦ νομίμου τόκου καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀναλωμάτων· τοὺς δὲ ξένους ἀγοραστὰς ἀπωθοῦνται τελείως, τὸ τίμημα μετὰ τῶν αὐτῶν τόκων τε καὶ δαπανημάτων ἀναδιδόντες αὐτοῖς. Εἰ δὲ οἱ τῶν εἰρημένων προσώπων διοικηταὶ ὑφορῶνται, μήπως τὸ παρ' αὐτῶν πραχθὲν ἐκεῖνοι δεκτὸν οὐχ ἡγήσωνται, μετ' ἐγγράφου νομικῆς διαγνώσεως ἢ ἀποβαλλέσθωσαν ἢ καταδεχέσθωσαν τὸ συνάλλαγμα. Εἰ δὲ καὶ πρὸς τοῦτο ῥαθυμήσουσιν, οἴκοθεν αὐτοῖς παρεχέτωσαν πᾶν κέρδος καὶ πᾶσαν ὠφέλειαν, ἣν ἔμελλον ἕξειν ἐκεῖνοι, εἴπερ ἔσπευσαν οὗτοι πρὸς τὸ συνάλλαγμα. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ συγγενῶν, καὶ κοινωνῶν, καὶ ὁμοτελῶν, καὶ τῶν ἄλλων παρακεκτημένων. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ὁμάδος τῶν καλουμένων χωρίων ἢ ἀγριδίων πολλῷ μᾶλλον κρατείτω, ἵνα καὶ οἱ κτήτορες αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους ἔχωσι τὴν προτίμησιν. Εἰ δὲ πάντες παραιτήσονται οἷς δίδοται ἡ προτίμησις, ἢ δείκνυνται αἴτιοι χρηματικῆς ζημίας ἢ σωματικῆς ἐπιβουλῆς τε καὶ ἀτιμίας τρα-

divise vel indivise, vel tanquam ex emptione communi, vel alio quodam ejusmodi dominii titulo, aut acquirendi modo vel partim ex cognatione, partim extranea comparatione, domum, aut fundum, aut vineam, aut aliam quamcunque rem soli communem habentes ; aut si qui aliter, quam jure consortii, vicinis fundis aliqua ex parte permisti, vel adjacentes, qui sub eodem titulo vectigal pensitant, vel simpliciter proximi, alienare sua vel distrahendo, vel per emphyteusin, vel locationem voluerint ; ne prius hæc in alium quemquam transferant, quam ad eos testationem fecerint, quos ad prælationem ordine vocamus : ut primi scilicet vocentur promiscue conjuncti cognati, deinde consortes inter se connexi, post quos ii qui tantum permisti sunt, licet ei qui rem alienat, omnino sint extranei ; deinceps adjacentes, iisdem pensitationibus obnoxii ; secundum quos ii, qui simpliciter ex aliqua parte [rei alienandæ] contigue juncti sunt. Iisdem vero pensitationibus obnoxios dicimus, quotquot sub eodem censitore descripti sunt, licet diversis in locis tributa sua solvant. Cum autem circumcirca plures ei quod distrahitur, adjacent, aut fundi alienandi fines attigunt, cunctis eodem ordine, sua cuique de prærogativa testatio insinuetur, ut forte repudiantibus iis, qui jure præferuntur ; qui deinceps vocantur, siquidem velint, contrahant. Quod si paribus omnes freti privilegiis accedant, ut in hujusmodi prælatione nihil sibi præjudicent invicem, eadem rursus denuntiatio fiat ut ab eis intra diem trigesimum justo pretio, vel quod citra fraudem verus emptor præstaret sine mora soluto, pro rata vel per se, vel magistratus alicujus opera rem partiantur. Quoquot autem non intra diem præstitutum pro rata parte pretium præstiterint, nullum prælationis jus amplius habebunt extra quam si quis eorum in hostium potestatem venerit, aut deportatus sit, aut relegatus, aut publicorum suorumve negotiorum causa citra dolum manum absit, aut nondum vigesimum quintum ætatis annum impleverit. Nam qui horum facultates administrandas susceperunt, intra quatuor menses cum adjacentibus novis emptoribus prorata portione admittuntur, exsoluto convenienti pretio, cum usuris legitimis, et necessariis impensis : emptores autem extraneos in universum submovent, pretium eis cum iisdem usuris et impensis restituentes. Quod si personarum indicatarum actores vereantur, ne forte quod ab se gestum fuerit, illæ ratum non habeant ; cum legitima cognitione, quæ interveniente scriptura fiat, aut omittant contractum, aut acceptent. Qua in re si negligentes sese gesserint, de suo præstent eis omne lucrum et omne commodum, quod illi habituri fuerant, si mature contractum hi celebrare perrexissent. Atque hæc quidem in propinquis, et consortibus, et sub eodem titulo vectigal pensitantibus, cæterisque vicinis possessoribus. Quin et in universitate vicorum, qui dicuntur, aut agrorum, multo magis obli-

neat, ut et illorum habitatores et possessores inter se jus prælationis habeant. At si repudiarint omnes quibus est concessa prærogativa, vel probatum fuerit eos pecuniarii damni, vel insidiarum corpori structarum, vel atrocis infamiæ auctores illi exstitisse, qui rem alienat, ejusque familiæ, nec id fortuito, sed data opera, per se, vel per homines ad se pertinentes: tales eo invito, qui ejusmodi perpessus est, nullo modo ad ipsius prædium pervenire volumus. Ex causa tamen dotis, aut donationis propter nuptias, aut simplicis mortisve causa donationis, aut ex testamento vel permutatione, vel transactione, tam propinqui omnes, quam extranei, alienare possunt: modo ne quis per simulationem re clam iis vendita vel locata, qui nullum prælationis jus habent, palam se donare, vel legare, vel quid aliud eorum, quæ commemorata sunt, præ se ferat. Nam propterea qui privilegium prælationis habent, tam a dante, quam ab accipiente, jusjurandum exigere possunt. Si vero qui alienant, in fraudem legis nostræ aliud quid agere fuerint ausi, et aliud aperte præ se tulerint: siquidem post jusjurandum convicti fuerint, tam ipsi, quam qui adeo fraudulenter tum eis contraxerunt, et perjurii pœnas sustinebunt, et alter fundo, alter pretio clam numerato excidet; utrisque fisco inferendis, ut a fisco res iis, qui proximi sunt, venumdetur. Sin ante præstitum jusjurandum talequid egisse deprehensi fuerint, et quod actum erit irritum erit, et qui semel fundum nequiter alienare conatus est, vel invitus eum cogetur iis vendere, quibus jus prærogativæ concessimus.

A χείας τῷ ἐκποιοῦντι καὶ τῇ αὐτοῦ φαμιλίᾳ, οὐ κατὰ τύχην, ἀλλ' ἐκ προνοίας, δι' ἑαυτῶν ἢ διὰ τῶν προσηκόντων αὐτοῖς γεγονότες, τοὺς τοιούτους ἄκοντος τοῦ πεπονθότος κατ' οὐδένα τρόπον εἰς τὴν ἐκείνου κτῆσιν εἰσενεχθῆναι βουλόμεθα. Κατὰ πρόφασιν μέντοι προικὸς ἢ προγαμιαίας δωρεᾶς ἢ ἁπλῆς ἢ θανάτου αἰτίᾳ δωρεᾶς ἢ ἐκ διαθήκης ἢ ἀνταλλαγῆς ἢ διαλύσεως καὶ οἰκεῖοι καὶ ἐξωτικοὶ ἅπαντες ἐκποιεῖν δύνανται· μόνον ἵνα μή τις κατὰ σκῆψιν λάθρα πωλήσας ἢ μισθώσας τοῖς μὴ προτιμωμένοις, ἐν τῷ φανερῷ δωρεῖσθαι ἢ λεγατεύειν ἤ τι τῶν εἰρημένων προσποιήσηται. Διὰ ταῦτα γὰρ καὶ ὅρκον τοῦ τε διδόντος καὶ τοῦ λαμβάνοντος οἱ τὸ προνόμιον τῆς προτιμήσεως ἔχοντες δύνανται ἀπαιτεῖν. Εἰ δέ γε οἱ ἐκποιοῦντες πρὸς περιγραφὴν τῆς ἡμετέρας νο- B μοθεσίας ἄλλο τι πρᾶξαι τολμήσουσι καὶ ἄλλο τι ἐκ τοῦ φανεροῦ προσποιήσονται, εἰ μὲν μετὰ τὸν ὅρκον ἐλεγχθῶσιν, αὐτοί τε καὶ οἱ οὕτω δολερῶς αὐτοῖς συναλλάξαντες τάς τε τῆς ἐπιορκίας ποινὰς ὑφέξουσι, καὶ ὁ μὲν τοῦ κτήματος, ὁ δὲ τοῦ λάθρα καταβληθέντος τιμήματος ἐκπεσεῖται, καὶ ἀμφότερα τῷ δημοσίῳ εἰσκομισθήσονται, ἵνα ἐκ τοῦ δημοσίου εἰς τοὺς πλησιάζοντας διαπραθῇ. Εἰ δὲ πρὸ τοῦ ὅρκου φωραθεῖεν τοιοῦτόν τι διαπραξάμενοι, καὶ τὸ πραχθὲν ἄκυρον ἔσται, καὶ τὸ κτῆμα ὁ ἅπαξ πειραθεὶς κακῶς ἐκποιῆσαι καὶ ἄκων ἀπεμπολῆσαι ἀναγκασθήσεται εἰς ἐκείνους, οἷς δεδώκαμεν τὴν προτίμησιν.

2. Potentibus autem personis de cætero interdicimus, ne per modum adoptionis, aut simplicis, aut mortis causa donationis, aut ex testamento, aut nomine solius ususfructus, aut alicujus patrocinii vel auxilii, quidquam ab humilioribus accipiant nisi forte propinqui eorum fuerint. Nec item novas emptiones, aut locationes, aut permutationes in vicis, aut agris, in quibus proprios fundos nullos habent cum eorumdem possessoribus instituant. Quod si non horum stationes sunt, sed ad personas alias suburbana, quæ distrahuntur, pertinent; sive a fisco loca, quæ tributaria dicuntur, aliave prædia ipsius alienantur: similiter iidem possessores præferantur. At his sponte sua repudiantibus, etiam potentibus contrahere fas est. Potentes autem intelligantur, qui, tametsi non per seipsos, tamen per aliorum potentiam, quibus cum fiducia et libertate quadam familiares sunt, satis virium ad terrendos alienantes habent, vel ad efficiendum, ut de beneficio sibi promisso certi sint. Si qua vero ex personis potentibus aliquid ejusmodi perpetrare conata fuerit, et fundo spoliabitur, et ejusdem pretium ab ea fiscus exiget. Post decennium tamen attestatione nulla interruptum, adversus eos, qui quocunque modo contraxerunt, aut donationes consecuti sunt, aut ex testamento quid acquisiverunt: ab eorum nemine, qui prælationis hinc jus habent, nec item a fisco ulla controversia movebitur.

β'. Τοῖς δὲ δυνατοῖς ἀπαγορεύομεν τοῦ λοιποῦ υἱο- C θεσίας τρόπῳ ἢ δωρεᾶς ἁπλῆς ἢ θανάτου αἰτίᾳ ἢ ἐκ διαθήκης ἢ κατὰ μόνην χρῆσιν ἢ ὡς ἐπί τινι προστασίᾳ καὶ συνδρομῇ λαμβάνειν τι παρὰ τῶν εὐτελεστέρων, εἰ μὴ ἄρα συγγενεῖς αὐτῶν εἶεν. Ἀλλὰ μηδὲ νέας ἀγορασίας ποιεῖσθαι ἢ μισθώσεις ἢ ἀνταλλαγὰς ἔν τισι χωρίοις ἢ ἀγριδίοις, ἐν οἷς οὐκ ἔχουσιν ἴδια κτήματα, ἐκ τῶν κτητόρων αὐτῶν. Εἰ δὲ μὴ τούτων αἱ στάσεις, ἀλλ' ἑτέρων προσώπων εἰσὶ τὰ διαπιπρασκόμενα προάστεια, εἴτε ἐκ τοῦ δημοσίου οἱ λεγόμενοι κλασματικοὶ τόποι ἢ καὶ ἄλλη κτῆσις ἀνήκουσα αὐτῷ ἐκποιεῖται, καὶ ὡσαύτως οἱ αὐτοὶ κτήτορες προτιμάσθωσαν. Τούτων δὲ ἑκουσίως ἀποτασσομένων, τότε καὶ τοῖς δυνατοῖς ἔξεστι συναλλάττειν. Ἐκεῖνοι δὲ νοείσθωσαν δυνατοὶ, οἵτινες D κἂν μὴ δι' ἑαυτῶν, ἀλλ' οὖν διὰ τῆς ἑτέρων δυναστείας, πρὸς οὓς πεπαρρησιασμένως ᾠκείωνται, ἱκανοί εἰσιν ἐκφοβῆσαι τοὺς ἐκποιοῦντας, ἢ πρὸς εὐεργεσίας ὑπόσχεσιν τὴν πληροφορίαν αὐτοῖς παρασχεῖν. Εἰ δέ τις ἐκ τῶν δυνατῶν προσώπων τοιοῦτόν τι ἐγχειρήσει διαπράξασθαι, καὶ τοῦ κτήματος στερηθήσεται καὶ τὴν ἀποτίμησιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ δημοσίου εἰσπραχθήσεται. Μετὰ μέντοι δεκαετίαν ἀνεπιφώνητον κατὰ τῶν ὁπωσοῦν συναλλαξάντων ἢ δωρεὰς δεξαμένων ἢ ἐκ διαθήκης τι κτησαμένων οὐδεμία παρ' οὐδενὸς τῶν ἐντεῦθεν προτιμωμένων, ἢ καὶ ὡς ἐκ τοῦ δημοσίου ζήτησις ἔσται.

3. Præter hæc jubemus ut omnes fundi militares qui quocunque modo intra spatium annorum tri-

γ'. Πρὸς τούτοις δὲ κελεύομεν, ὥστε πάντα τὰ στρατιωτικὰ κτήματα, ὅσα ἐντὸς τριακονταετίας

καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐξεποιήθησαν, ἢ μετὰ ταῦτα μέλλουσιν ἐκποιεῖσθαι, ἀναργύρως εἰς τὴν τῆς ἰδίας στρατείας ἐνοχὴν καὶ ὑπηρεσίαν πάλιν ἐπαναχάμψαι, εἰ μὴ ἄρα καὶ μετὰ τὴν ἐκποίησιν τοσοῦτον τῷ στρατιώτῃ περιλιμπάνεται, ὅσον τῷ στρατευομένῳ πρὸς τὴν τῆς νέας στρατείας σύστασιν ἐξαρκεῖ. Καθ' ὅσον γὰρ ἐλλείπει, κατὰ τοσοῦτον ἡ ἐκποίησις ἀναιρεῖται.

A ginta sunt alienati, vel deinceps alienabuntur, nullo refuso pretio rursus ad obligationem atque ministerium militiæ suæ revertantur, nisi fortassis etiam post alienationem factam, militi tantum supersit, quantum militanti ad novam militiam constituendam satis est. Qua enim tenus aliqui d deest, eatenus alienatio rescinditur.

II.

Imp. Romani Senioris aurea bulla pro monasterio Xeropotami in monte Atho. (*Anno* 924.)

Exstat ad calcem hujusce voluminis.

II*.

Aurea bulla impp. Romani, Christophori et Constantini confirmans decretum synodale, ut episcopatus Rhiæi, licet in archiepiscopatum promotus, metropolitæ Neo-Cæsariensi subditus maneat (3). *Inter* (920 *et* 926)

Non exstat.

III.

Aurea bulla impp. Romani, Christophori et Constantini de archiepiscopatu Patrensi in metropolin promoto (4). (*Inter* 920 *et* 926.)

Non exstat.

Δ'.

Ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος ἡ νεαρὰ, περὶ τῶν ὑπεισερχομένων δυνατῶν εἰς ἀνακοινώσεις πενήτων, εἴργουσα αὐτοὺς ἐξωνήσεις εἰς χωρίων ὁμάδα ποιεῖν ὑπηγόρευσε Κοσμᾶς μάγιστρος, ἰνδικτιῶνος α' ἔτους ,ςυμγ'.

Τὰ κεφάλαια τῆς διατάξεως.

Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος η' ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου ,ςυμγ' Ῥωμανὸς Κωνσταντῖνος Στέφανος καὶ Κωνσταντῖνος πιστοὶ ἐν Θεῷ βασιλεῖς Ῥωμαίων.

α'. Περὶ τῶν ἀπὸ τῆς προῤῥηθείσης ἰνδικτιῶνος καὶ ἔτους κωλυομένων προσώπων κατὰ πρᾶσιν ἢ δωρεὰν ἢ κληρονομίαν ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ κτήσασθαί τινα δεσποτείαν ἐν ἀγρῷ ἢ χωρίῳ, καὶ τίς ἡ χρηματικὴ τιμωρία αὐτῶν, καὶ περὶ τῶν οἵτινες προτιμῶνται εἰς τὴν τῶν τοιούτων τοπίων ἀνάληψιν.

β'. Περὶ τῶν ἀπὸ τῆς παρελθούσης πρώτης ἰνδικτιῶνος μέχρι τῆς ἐνεστώσης ἐκδιωκομένων προσώπων κατὰ διαφόρους τρόπους ἀπὸ τῶν χωρίων καὶ ἀγρῶν ὧν ἐπεκτήσαντο. Καὶ περὶ τῆς τοῦ τιμήματος ἀναστροφῆς καὶ τῶν καλλιεργημάτων καὶ τῆς προτιμήσεως τῶν προσώπων.

γ'. Περὶ τῶν κατὰ πολλοὺς τρόπους εἰς κρείττονα μετασκευασθέντων τύχην, μένειν καὶ αὐτοὺς ἐν οἷς εἶχον πρὸ τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος καὶ μόνον.

δ'. Περὶ τῶν ἐκδιωκομένων προσώπων καὶ πρὸ τῆς παρελθούσης πρώτης ἰνδικτιῶνος καὶ φορτικῶν καὶ ἐπαχθῶν καὶ βαρείας τινὰς ἢ συνεχεῖς προξενούντων βλάβας τοῖς πλησίον αὐτῶν πένησι.

B

IV.

Romani majoris novella de potentibus in consortia pauperum succedentibus; arcens eos, quominus emptiones in universitate prædiorum faciant. Dictavit Cosmas magister, indictione prima, anni VICIↃ CCCC XLIII.

Capita constitutionis.

Mense septembri, prima indictione, anni a condito mundo VICIↃ CCCC XLIII Romanus senior, Constantinus, Stephanus, et alius Constantinus, fideles in Deo Romanorum imperatores erant.

1. De personis, quæ a prædicta indictione ac anno prohibentur per venditionem, aut donationem, aut hæreditatem, aut alio quo modo dominium quoddam in agro vel fundo acquirere : tum quæ C pecuniaria sit horum pœna : deque iis qui præferuntur in ejus modi locorum receptione.

2. De personis, quæ a præterita indictione prima, usque ad præsentem, diversis modis expelluntur a prædiis et fundis quos acquisiverunt : et de pretii refusione, deque meliorationibus, et personarum prælatione.

3. De his qui variis modis ad fortunam meliorem traducti sunt, ut et ipsi maneant in iis duntaxat, quæ ante primam indictionem habebant.

4. De personis, quæ etiam ante præteritam primam indictionem expelluntur, ut onerosæ, ac molestæ, ac gravia quædam et continua damna pauperibus sibi vicinis concilliantes. D

(3) Hujus chrysobulli mentio fit in epistola patriarchæ Nicolai ad imp. Alexium Comnenum in JGR. I p. 281 et in Coll. can. ed. Rhalli V p. 75.

(4) Laudatur l. l. in JGR. I. p. 279 et in Coll. can. ed. Rhalli I p. 72.

(5) Quo tempore hæc Novella promulgata sit, non satis in aprico est. Anno sive 929 (ind. II) sive 935 (ind. VIII) vindicari potest. Sed in textu Novellæ passim ind. I vocatur ἡ παρελθοῦσα πρώτη ἰνδικτιών, quæ simplicius ἡ παρελθοῦσα ἰνδ. vocari potuisset, si ind. II lex lata fuisset : adeoque in fine capitis 1 sermo est de χρόνοις post ind. I insecutis, atque longius intervallum inter ind. I et annum, quo lex promulgata est, intercessisse demonstrat. Proinde non ind. II anno 929, sed potius ind. VIII anno 935 editam esse crediderim. Scilicet cum Nov. II c. 2 decenni præscriptione potentium acquisitiones ab omni controversia liberas esse voluisset, circa a. 935 periculum imminebat, ne potentium in prædia rusticorum irruptiones a. 928, i. e. tempore famis factæ decennii lapsu confirmarentur : ideo imperatores hoc demum tempore antiquiorem illam legem ita de novo proposuerunt, ut præscriptioni illi non esset locus. Cæterum Georgius Monachus in *Novis impp.* ed. Paris, p. 585, ind. VII famem illam tribuere videtur. ZACH. A LINGENTHAL.

5. De concesso triennii tempore propter refusionem pretii, utque statim juvetur inops ad prædii recuperationem, una cum cæteris, quibus hac lege prælatio concessa est.

6. De venditis post indictionem primam usque ad octavam, æstimationem duplo majorem habentibus, ut absque pretio reddantur.

7. De condemnatione illorum, qui emerunt intra prædictum tempus minore pretio, quam justo.

8. Ut monasteria prædiorum, quæ ipsis titulo renuntiationis mundo factæ dantur, æstimationes et pretia, non ipsos fundos accipiant.

Hominibus iis, qui vafræ manus et fraudulentæ solertiam, eximium et augustum quiddam ducunt atque nuncupant, magni hoc æstimatur, et studio singulari expetitur; ut ad illius primi deceptoris imitationem, habitum animorum suorum comparent. Quibus autem hoc magnum ac fortunatum putatur, iis sane nihil aliud ante oculos positum est, quam ut et creationis, et judicii doctrinam inficientur: nec aliud restat, quam ut esse hoc institutum animi sui declarent, ut vitam omnem in terris percipiant, et in hoc orbe duntaxat ex voto suo vivant. Hinc ingens illa confusio rerum, hinc illa magna nefariorum facinorum illuvies, hinc gravis et diuturna pauperum calamitas, et ærumna, frequensque gemitus inopum, quorum causa Dominus exsurgit, ut dicitur: *Propter ærumnam pauperum, et inopum gemitum, nunc exsurgo, dicit Dominus* [1]. Si Deus ad vindictam exsurgit, qui et finxit nos, et saluti restituit, et regnat: quo pacto a nobis ea negligetur, et oblivioni perpetuæ tradetur? cum solos imperatoris oculos pauper ad consolationem sui præstoletur. Quapropter ad horum vindictam, non quod de recens in eos admissis designatisque sanandis dispexerimus, verum ut et publice perdurantem rei medicinam faceremus, præsentem hanc legem promulgavimus; confectam a nobis, ut sit velut expulsio quædam et expurgatio cupiditatis insatiabilis: ne jam quis amplius rebus suis spolietur, ne per potentiam pauper opprimatur: quam legem et publice conducibilem, et acceptam Deo, et commodam fore fisco, et reipublicæ fructuosam utilitatem allaturam perspeximus. Quanquam non ignoremus hanc causam olim quoque convenienti studio, diligentiaque tractatam: cum propter eam sententiæ decretaque judiciaria, quibus improbitas animorum coerceretur, omnes subjectas nobis ditiones ac provincias sint pervagata. Sed quia malitia versutum quiddam est, et valde varium, idque cum de vitiis omnibus, tum non minime de avaritia, vel magis potius, quam de cæteris, verum est; ita quidem, ut etiam moliatur sanctionis lege pro-

A ε'. Περὶ τοῦ δοθέντος τριετοῦς χρόνου ἕνεκεν τῆς ἀναστροφῆς τοῦ τιμήματος, καὶ τῆς ἀπεντεῦθεν ἤδη παραδόσεως τοῦ κτήματος βοήθειαν τῷ ἀπόρῳ πράττειν καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς ἀπὸ τοῦδε τοῦ νόμου προτιμηθεῖσι.

ς'. Περὶ τῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος μέχρι τῆς ὀγδόης πραθέντων, ἀξίων ὄντων ἐπέκεινα τοῦ διπλασίονος, ἀναστρέφεσθαι ἀναργύρως

ζ'. Περὶ τῆς καταδίκης τῶν ἀγορασάντων ἔνδοθεν τοῦ προῤῥηθέντος χρόνου ἔλαττον τῆς δικαίας τιμῆς.

η'. Περὶ τοῦ λαβεῖν (6), ἀλλὰ καὶ λαμβάνειν τὰ μοναστήρια τῶν ὑπὲρ ἀποταγῆς διδομένων τοπίων τὰς τιμὰς, καὶ οὐ τὸν τόπον.

Ἀνθρώποις ἐστὶ ζηλωτὸν καὶ περισπούδαστον, οἷς μέγα καὶ σεβάσμιον τὸ τῆς πανουργοῦ χειρὸς νομίζεσθαί τε καὶ ὀνομάζεσθαι φιλοτέχνημα, τὸ πρὸς τὴν τοῦ παραγαγόντος μίμησιν τὴν ψυχικὴν παρασκευάζειν διάθεσιν· οἷς δὲ μὴ μέγα τοῦτο μηδὲ B μακάριον λελόγισται, τούτοις ἄρα μετὰ τῆς πλάσεως καὶ ὁ τῆς κρίσεως ἐξαρνεῖσθαι πρόκειται λόγος, καὶ ὑπολέλειπται ὡς ἐν γῇ τὸ πᾶν ἀναδεξαμένοις τῆς βιώσεως καὶ μόνης ἐπὶ τῆς γῆς βιοτεύειν αἱρουμένοις τὸ τῆς οἰκείας ἐπιδείκνυσθαι προαιρέσεως. Ἐντεῦθεν ἡ πολλὴ τῶν πραγμάτων σύγχυσις, ἐντεῦθεν ἡ μεγάλη τῶν ἀδικημάτων ἐπιφορὰ, ἐντεῦθεν ἡ μεγάλη καὶ μακρὰ τῶν πτωχῶν ταλαιπωρία, καὶ ὁ πολὺς στεναγμὸς τῶν πενήτων, δι' οὓς ἀνίσταται Κύριος. *Ἕνεκα* γὰρ, φησὶ, *τῆς ταλαιπωρίας τῶν πτωχῶν καὶ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενήτων νῦν ἀναστήσομαι, λέγει Κύριος*. Εἰ Θεὸς εἰς ἐκδίκησιν διανίσταται ὁ καὶ πλάσας ἡμᾶς καὶ σώσας καὶ βασιλεύσας, πῶς ἡμῖν ὑπεροφθήσεται καὶ εἰς τέλος ἐπιλησθήσεται; C ἐπεὶ μόνους τοὺς τῆς βασιλείας ὀφθαλμοὺς εἰς παράκλησιν ὁ πένης προσδέχεται. Διὰ ταῦτα εἰς τὴν τούτων ἐκδίκησιν οὐ τὰ πρὸς αὐτοὺς μόνον ἔναγχος τελεσθέντα τε ἢ τολμώμενα ἐξιᾶσθαι διασκοπήσαντες, ἀλλὰ καὶ κοινὴν καὶ διαμένουσαν τῷ πράγματι θεραπείαν ἐπιτιθέμενοι, τὸν παρόντα νόμον ἐξεθέμεθα, οἱονεί τινα ἐκβολὴν καὶ καθαρμὸν τῆς ἀπλήστου γνώμης τοῦτον ἐπισκευάσαντες, ὡς μηκέτι τινὰ τῶν οἰκείων ἀλλοτριοῦσθαι νῦν, ὡς μὴ καταδυναστεύεσθαι πένητα, ὡς κοινῇ λυσιτελοῦσαν, καὶ Θεῷ εὐαπόδεκτον καὶ τῷ δημοσίῳ πρόσφορον καὶ τῇ πολιτείᾳ χρήσιμον, τὴν χρείαν ἔχειν διασκεψάμενοι. Οὐδὲ πάλαι μὲν λαθούσης ἢ τῆς μὴ προσηκούσης τυχούσης ἐπιμελείας τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως· δι' ἣν καὶ ψῆφοι καὶ κρίσεις, τὸ κακοῦργον τῆς D γνώμης ἀναστέλλουσαι καὶ τὴν τῆς πλεονεκτικῆς χειρὸς ἔκτασιν καταστέλλουσαι, καὶ ἐν πάσαις ταῖς ὑφ' ἡμᾶς τεταγμέναις ἀρχαῖς καταπεφοιτήκασιν. Ἀλλ' ἐπεὶ πολύτροπον ἡ κακία καὶ πολυποικιλώτατον, καὶ ἅπασαι μὲν, οὐχ ἥκιστα δὲ πλεονεξία, εἰ μή γε καὶ μᾶλλον, ὡς νόμων καὶ θεσπισμάτων λαβὰς διαδιδράσκειν μηχανᾶσθαι καὶ τὸν ἀλάθητον παρ'

[1] Psal. XI, 6.

(6) Fortasse leg.: Περὶ τοῦ μονασάντων κτήσεις μὴ λαμβάνειν τὰ μοναστήρια, ἀλλ' ὑπὲρ ἀποταγῆς τῶν δ:δ. κτλ.

οὐδὲν τῆς θείας δίκης τίθεσθαι ὀφθαλμὸν, διὰ ταῦτα νῦν ἀσφαλεστέρας καὶ ἐπιμελεστέρας ἀναγραφῆς ἠξίωται ταῦτα, τῆς τῶν κακουργούντων βουλήσεως τὰ σοφίσματα ῥίπτοντά τε καὶ ἀποτέμνοντα. Θεσπίζομεν τοιγαροῦν, τοὺς ἐν πάσῃ χώρᾳ καὶ πολιτείᾳ, ἣν μετὰ Θεὸν ἡ ὑφ' ἡμῶν διέπει ἀρχὴ, διάγοντας ἐλευθέραν καὶ ἀνενόχλητον τὴν λαχοῦσαν ἔχειν κατοίκησιν. Ἀλλ' εἰ μὲν τοῦτο μένει φυλάττων ὁ χρόνος, ἔστω τῆς τῶν τέκνων ἢ συγγενῶν κληροδοσίας τὸ ἐπίκτημα ἢ τῆς τοῦ κατέχοντος προαιρέσεως τὸ βούλημα συμπληρούμενον. Εἰ δὲ, οἷα τῆς ἀνθρωπίνης βιώσεως καὶ τῆς τοῦ χρόνου παλιῤῥοίας, ἀνάγκης ἢ χρείας ἐπικειμένης, ἢ καὶ θελήσεως τυχὸν μόνης ὑποτιθεμένης, τὴν τῶν οἰκείων τόπων ὑπεισάγει ἢ μερικῶς ἢ καθόλου ἐκποίησιν, τοῖς τῶν αὐτῶν ἢ καὶ τῶν ὁμορούντων ἀγρῶν ἢ χωρίων οἰκήτορσιν ἡ ἐξώνησις προκείσθω. Οὐ μίσει δὲ καὶ φθόνῳ τῶν ἰσχυροτέρων ταῦτα θεσμοθετοῦμεν, ἀλλ' εὐνοίᾳ καὶ προστασίᾳ τῶν πενήτων καὶ κοινῇ σωτηρίᾳ τοῦτο διοριζόμεθα. Ἀνθ' ὧν γὰρ ἐχρῆν τοὺς ἄρχειν ἐκ Θεοῦ λαχόντας, τοὺς δόξῃ καὶ πλούτῳ τῶν πολλῶν ὑπερανεστηκότας, περὶ πολλοῦ τὴν τῶν πενήτων ποιεῖσθαι προμήθειαν, οὗτοι κατάβρωμα τούτους ἔχοντες ὅτι μὴ τάχιον ταῦτα κατέχουσι δυσχεραίνουσιν. Εἰ δὲ καὶ μὴ πάντων τὸ τοιοῦτον ἀνοσιούργημα, ἀλλ' ἔστω πᾶσι κοινὸν τὸ τοῦ νόμου συντήρημα, ὡς ἂν μὴ λάθῃ τῷ σίτῳ συνεισφερόμενον τὸ ζιζάνιον.

α'. Μηδεὶς οὖν μηκέτι μήτε τῶν περιφανῶν μαγίστρων ἢ πατρικίων, μήτε τῶν ἀρχαῖς ἢ στρατηγίαις ἢ πολιτικοῖς ἢ στρατιωτικοῖς ἀξιώμασι τετιμημένων, μήτε μὴν ὅλως τῶν εἰς συγκλήτου βουλὴν ἀπηριθμημένων, μήτε τῶν θεματικῶν ἀρχόντων ἢ ἀπαρχόντων, μήτε τῶν θεοφιλεστάτων μητροπολιτῶν ἢ ἀρχιεπισκόπων ἢ ἐπισκόπων ἢ ἡγουμένων ἢ ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων ἢ τῶν τὴν προστασίαν καὶ ἐπικράτειαν τῶν εὐαγῶν ἢ βασιλικῶν οἴκων ἐχόντων, ἢ εἰς οἰκεῖον πρόσωπον ἢ τῆς βασιλικῆς περιουσίας ἢ τῆς Ἐκκλησίας, ἢ δι' ἑαυτῶν ἢ διὰ παρενθέτου προσώπου τολμήσει μηκέτι εἴτε εἰς χωρίον ἢ εἰς ἀγρὸν, ἢ καθόλου ἢ μερικῶς ὑπεισελθεῖν ἢ ἀγορᾶς ἢ δωρεᾶς ἢ κληροδοσίας ἢ ἄλλης οἱασοῦν προφάσεως αἰτίᾳ, ὡς ἀνισχύρου μὲν διορισθείσης τῆς τοιαύτης προσκτήσεως, ἀναργύρως δὲ τῶν ἐπικτωμένων μετὰ τῆς προσγινομένης καλλιεργίας πρὸς τοὺς κατέχοντας, ἢ τούτων ἢ συγγενῶν αὐτῶν μὴ προσόντων πρὸς τοὺς τῶν χωρίων ἢ ἀγρῶν οἰκήτορας χωρεῖν διακελευσθέντων. Ἡ γὰρ τῶν τοιούτων ἐπικράτεια προσώπων καὶ τῶν πενήτων τὴν πολλὴν ἐπηύξησε ταλαιπωρίαν, τῷ πλήθει τῶν οἰκετῶν, τῶν μισθαρνούντων, τῶν ἄλλως ἐπιτρεχόντων καὶ συνόντων τὰς ἐπαναστάσεις, τὰς διώξεις, τὰς ἀγγαρείας ἐπάγουσα, τὰς ἄλλως ἐπακολουθούσας θλίψεις καὶ στενοχωρίας, καὶ τὴν τοῦ κοινοῦ διαφθορὰν τοῖς συνορᾷν δυναμένοις οὐ μικρὰν, εἰ μὴ προφθάσας ὁ παρὼν ἀναστείλει νόμος, προεξένησεν. Ἡ γὰρ τῶν πολλῶν κατοίκησις πολλὴν δείκνυσι τῆς χρείας τὴν ὠφέλειαν, τὴν τῶν δημοσίων συνεισφορὰν, τὴν τῶν στρατιωτικῶν λει-

mulgatæ vincula pervadere, atque oculum adeo vindictæ divinæ, quem nihil latet, flocci faciat : idcirco nunc operam dedimus, ut hæc longe tam cautius et certius, quam diligentius perscriberentur; qua perscriptione commenta libidinis fraudulenter agentium resecentur et explodantur. Sancimus igitur, ut quotquot in universa ditione ac republica, quam secundum Deum, nostrum regit imperium, degunt, domicilium, quod ipsis obtigit, libere quieteque possideant. Nimirum si temporis ea commoditas est, ut suum sibi prædium quisque servet, succedant in eo liberi aut cognati, vel possessoris de eo statuentis voluntas impleatur. Si vero quis locorum suorum vel particularem, vel universam alienationem instituat, puta sic humano consilio, vel orta de vicissitudine temporis necessitate urgente, vel etiam sola voluntate suggerente : prædiorum vel agrorum eorumdem, aut etiam confinium habitatoribus permissa sit emptio, non quod hoc vel ad odium, vel invidiam potentiorum statuamus; sed ad favorem et patrocinium pauperum, salutemque publicam, ita definiamus. Quippe pro eo, quod illos, qui divinitus magistratum gerendi potestatem consecuti sunt, quique tam gloria, quam opibus reliquos antecellunt, valde de pauperibus esse sollicitos oportebat; ipsi eos pro esca sua ducentes, permoleste ferunt, eorum se bona citius non possidere. Quod si non in omnes impium adeo facinus cadit, at legis hujus observatio communis [omnibus esto : ne latenter una cum tritico lolium colligatur.

1. Nullus igitur in posterum nec illustrium magistrorum, aut patriciorum, nec magistratibus, aut præturis, aut civilibus militaribusve dignitatibus honoratorum, nec eorum omnino, qui senatorum numero censentur, nec provincialium præsidum, vel expræsidum, nec amantissimorum Dei metropolitanorum, vel archiepiscoporum, vel episcoporum, vel abbatum, sive priorum, vel ecclesiasticorum præsidum, vel eorum, qui religiosis ædibus aut augustæ alicui domui cum potestate præsunt, in persona sua, vel nomine patrimonii principis, vel ecclesiæ, per se, vel per subjectam personam, audeat amplius in prædium vel agrum in solidum aut ex parte succedere, vel emptionis, vel donationis, vel hæreditatis, vel occasionis alterius cujuscunque titulo : cum hujusmodi acquisitio nullius esse momenti declarata sit, et absque pretii restitutione res acquisitas una cum expolitione [*hoc est*, cum emponematis], quæ accessit, ad possessores, aut possessoribus eorumve propinquis non exstantibus, ad habitatores vicorum vel agrorum pervenire, merito statutum sit. Nam ejusmodi personarum potestas magnam illam pauperum miseriam adauxit, ipsa multitudine famulorum, mercenariorum, et alias accurrentium atque cum eis degentium, insultus, et persecutiones, et angarias inferens, atque comitantes alias afflictiones, et angustias, et rei communis exitium confinibus non exiguum gignens : nisi lex præsens, hæc anticipando, coerceat. Quippe plurium incolarum frequentia magnæ commodorum

perceptionis indicium est, et præstationes eorum, quæ fisci sunt, et collationis functionum militarium. Quæ omnia plane defectura sunt, ubi multitudo incolarum defecerit. Oportet autem eos, qui securitatis reipublicæ studiosi sunt, et turbarum fomitem amoliri, et removere noxia, et utilitatem reipublicæ stabilire. Atque hæc sibi secuturum deinceps habeat ævum, pro communi commodo et statu subditorum nostrorum. Neque vero futuris duntaxat rebus, verum etiam iis, quæ jam præterierunt, adhibenda est medicina necessaria. Nam plerique ad occasionem sese collocupletandi arripientes inopiam pauperum, quam ferens omnia tempus secum attulit, aut quam potius multitudo delictorum nostrorum, divinæ lenitati vim adhibens, peperit; humanitatis, commiserationis, benignitatis loco, cum fame pressos inopes vident, alii quidem argento, auro alii, alii frumento, aliis alii suppeditationibus, perquam vili pretio possessiones infelicium comparant; ipsamet urgente necessitate violentiores, et qui sequenti tempore miseris vicorum habitatoribus instar pestilentis cujusdam morborum illuviei fiunt, in morem gangrænæ prædiorum corpori se ingerentis, et internecionem eis parantis ac struentis.

2. Quotquot igitur ex personis illustribus, quas arceri traditum est superius hac lege, ab elapsa prima indictione, vel a tempore famis, quæ incidit, agros aut prædia consecuti, vel particulatim vel universe possessiones in eis adepti sunt: ii solutum ab se pretium recipientes, exigantur inde vel a principalibus dominis, vel ab eorum hæredibus aut propinquis; aut illi si pauperes sint, ab iis, qui cæteroqui collationes præstant, vel ab universitate: pretii solutione locum habente. Pro illis autem, quæ in eis factæ sunt expolitiones, si jam indicatæ personæ locupletes sint, atque ita velint, conveniens pretium solvant: sin fuerint inopes, aut nolint, materias suas alteri recipientes abeant, siquidem de suis eas expensis adjecerint, ac non probentur hæc quoque de bonis et opera pauperum esse profecta. Atque hæc quidem de acquisitione, quæ verisimiliter esse justa videtur, cum ex empto sit.

3. Donationes autem, vel hæreditates, vel alias ejusdem generis et fucatas acquisitiones, aut rapinas, nullius esse momenti, tam præteriti, quam præsentis temporis ratione, statuimus: nec earum nomine quidquam homines illi fraudulenti petere poterunt, sed sine pretio suis prædia dominis reddantur: aut illis ex hominum vita forte sublatis, eorum liberis, aut propinquis: aut si et illi defecerint, contributariis præstentur.

4. Quod si qui sunt, quos benignius divina Providentia respexit, aut ob alias quasdam rationes incomprehensiles meliorem ad conditionem atque statum hujus vitæ traduxit, ex humiliori fortuna ereptos, et evectos ad sublimiorem: hos ipsos etiam in ea tum portione, tum conditione manere, quam ab initio nancti erant, æquum censemus; nec

A τουργημάτων συντέλειαν· ἃ πάντως ἀπολείψει τοῦ πλήθους ἐκλελοιπότος. Καὶ χρὴ τοὺς τῆς πολιτικῆς ἀσφαλείας ἐχομένους καὶ τὸ ταρακτικὸν ἀποτρίβεσθαι, καὶ τὸ βλαβερὸν ἀπωθεῖσθαι καὶ τὴν τοῦ κοινοῦ συνιστᾷν ὠφέλειαν. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ μετὰ ταῦτα ἐχέτω καιρὸς ὑπὲρ κοινῆς ὠφελείας καὶ καταστάσεως τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων. Δεῖ δὲ οὐκ ἐπὶ τοῖς μέλλουσι μόνον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς φθάσασι τὴν ἐνδεχομένην ἐπεισάγειν θεραπείαν. Πολλοὶ γὰρ ἀφορμὴν ἐμπορίας τὴν τῶν πενήτων λαβόμενοι ἀπορίαν, ἣν ὁ πάντα φέρων χρόνος ἤνεγκε, μᾶλλον δὲ ἡ τῶν ἡμετέρων πληθὺς ἁμαρτημάτων τὴν θείαν ἐκβιαζομένη φιλανθρωπίαν προεξένησεν, ἀντὶ φιλανθρωπίας, ἀντὶ οἴκτου, ἀντὶ χρηστότητος, λιμῷ πιεζομένους ὁρῶντες τοὺς πένητας, οἱ μὲν ἀργυρίῳ οἱ δὲ χρυσίῳ οἱ δὲ B σίτῳ ἢ ἄλλαις τισὶν ἐπιδόσεσιν, εὐώνως τὰς τῶν ἀτυχούντων πενήτων ἐξωνήσαντο κτήσεις, βιαιότεροι τῆς προκειμένης ἀνάγκης, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις τοῖς ἀθλίοις τῶν χωρίων οἰκήτορσι γινόμενοι ὥσπερ τις λοιμικὴ νοσημάτων ἐπιφορὰ, ἢ γαγγραίνης δίκην τῷ τῶν χωρίων ἐπεισφρήσαντε, σώματι καὶ τὴν πανωλεθρίαν ἐπισκευαζόμενοι.

β'. Ὅσοι τοίνυν ἀπὸ τῆς παρελθούσης πρώτης ἰνδικτιῶνος, ἤτοι τοῦ λιμοῦ καταλαβόντος ἢ παρελθόντος, ἀγρῶν ἢ χωρίων ἐγκρατεῖς γεγόνασιν ἢ μερικῶς ἢ καθόλου ἐν αὐτοῖς κτήσεις προσελάβοντο τῶν περιφανῶν, οὓς ἄνωθεν κωλύεσθαι ἡ παροῦσα συγγραφὴ γράφει, τούτους ἀπολαμβάνοντας τὸ παρ' C αὐτῶν καταβληθὲν τίμημα ἐκεῖθεν ἐξεοῦσθαι. ἢ παρὰ τῶν πρωτοτύπων δεσποτῶν ἢ παρὰ τῶν κληρονόμων αὐτῶν ἢ συγγενῶν, ἢ τούτων ἀπορούντων, παρὰ τῶν ἄλλως συντελούντων, ἢ καὶ παρὰ τῆς ὁμάδος τῆς τοῦ τιμήματος ἐπιδόσεως προβαινούσης. Ὑπὲρ δὲ τῶν ἐπ' αὐτοῖς καλλιεργημάτων, εὐπορούντων μὲν καὶ βουλομένων τῶν εἰρημένων προσώπων καταβαλλομένων τὸ ἀνῆκον, ἀπορούντων δὲ καὶ μὴ βουλομένων, τὰς ὕλας ἐπαναλαμβανομένους ἐπαναχωρεῖν, εἴπερ ἐξ οἰκείων ἐξόδων ταύτας προσέθεντο, καὶ μὴ καὶ αὗται τῆς τῶν πενήτων καὶ περιουσίας καὶ ἐργασίας ἐπιδείκνυνται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τῆς, ὡς εἰκὸς, δοκούσης δικαίας ὡς ἐξ ἀγορασίας κτήσεως.

γ'. Δωρεὰς δὲ ἢ κληροδοσίας, ἢ ἄλλας τοιουτοτρόD πους καὶ σεσοφισμένας ἐπικτήσεις ἢ ἁρπαγὰς, ἀνισχύρους εἶναι καὶ πάλαι καὶ νῦν διοριζόμεθα, μηδὲν ὑπὲρ αὐτῶν τῶν κακομηχάνων ἐπιζητεῖν δυναμένων, ἀλλὰ προῖκα τοῖς ἰδίοις ἀναδίδοσθαι ταῦτα δεσπόταις, ἢ τυχὸν τούτων ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθέντων, τέκνοις ἢ συγγενέσιν, ἢ καὶ τούτων ἀπολλυμένων, τοῖς συντελεσταῖς παρέχεσθαι.

δ'. Εἰ δὲ καί τινας εὐνοϊκώτερον τὰ τῆς θείας ἐπεῖδε προνοίας ἢ ἄλλοις τισὶν ἀκαταλήπτοις λόγοις πρὸς κρείττονα μετεσκευάσατο τῆς παρούσης βιώσεως κατάστασιν, τῆς ταπεινοτέρας ἀφαρπάσασα τύχης καὶ πρὸς ὑψηλοτέραν μετεωρίσασα, μένειν καὶ αὐτοὺς ἐφ' ἧς ἐξ ἀρχῆς ἔλαχον κληροδοσίας καὶ κατασχέσεως δικαιοῦμεν, καὶ μὴ τὸ μέτρον τῆς οἰ-

κείας παρεκτεινομένους τύχης ἀτυχεστέρους τοὺς πλησιοχώρους λεηλατοῦντας ἀπεργάζεσθαι. Τοῦτο γὰρ τῶν ἐν ὕψει καὶ δόξῃ βιωτικῆς λαμπρότητος γαυρουμένων πρὸς τοὺς ταπεινοτέρους τῶν συναλλαγμάτων ἁρμοδιώτερον ἐπίκλημα· τῆς τῶν προσώπων διαφορᾶς ὡς μὴ κοινὴν καὶ συμφέρουσαν καὶ σύμφωνον τὴν πραγματείαν, οὐ λογισμῶν μόνον προλήψει, ἀλλὰ γὰρ καὶ πραγμάτων ἀκολουθίᾳ, ἐν πολλοῖς ὁσημέραι ὑποτυπουμένης τε καὶ τρανολογούσης. Οἷς πλέον ἐχρῆν ἀνασκοπουμένοις τὰ τῆς θείας πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας πρὸς τὸ ὁμόχωρον εὐνοϊκώτερον διατίθεσθαι, [καὶ τὸ ἄδηλον τῆς τύχης ὑπολογιζομένους καὶ τὸ τῆς κρίσεως ἄφυκτον μὴ ἅρπαγμα (6')] τίθεσθαι τὰς τῶν πλησίον περιουσίας, εἴπερ μὴ βούλοιντο καὶ αὐτοὶ τῷ προκειμένῳ δικαιοῦσθαι κρίματι.

A fortunæ suæ modum excedentes, finitimos prædando miseriores reddere. Nam hæc contractuum, quos ineunt cum humilioribus, qui in sublimitate gloriaque splendoris hujus vitæ superbiunt, aptior est appellatio : cum ipsum discrimen personarum hanc negotiationem publice nec conducibilem, et inconvenientem esse, non rationum modo præsumptione, verum etiam ex rerum ipsarum serie, in multis quotidie declaret, ac diserte loquatur. Atque hos sane magis oportebat, divinam erga se clementiam considerantes, patrimonia vicinorum iis concedere, qui simul prædia possident; si non et ipsi judicio imminenti subjici vellent.

ε'. Τοὺς δὲ πρὸ τῶν ὡρισμένων χρόνων ἐν κατασχέσει τοιούτων κτημάτων γεγονότας, εἴπερ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐνορῶνται μένοντες καταστάσεως, μένειν καὶ αὐτοὺς συγχωροῦμεν, τῆς τοῦ πλησίον κτήσεως ἐπίσης τοῖς ἄλλοις τὴν κώλυσιν ἐπιφερομένους. Εἰ δὲ φορτικοί τινες καὶ ἐπαχθεῖς πρὸς τοὺς πλησίον διαδείκνυνται, βαρείας τινὰς ἢ συνεχεῖς προξενοῦντες βλάβας τοῖς πένησιν, ἐξωθεῖσθαι τούτους καὶ ἀπελαύνεσθαι, μίσθωμα τῆς χαλεπῆς καὶ ἀπλήστου προαιρέσεως τὴν τῶν οἰκείων ἔκπτωσιν ἀπολαμβάνοντας.

B 5. Eos autem, qui ante tempora jam definita in hujusmodi prædiorum possessione fuerunt, siquidem in eodem manere statu conspiciuntur; nos quoque manere permittimus, eadem eis imposita prohibitione cum cæteris, qua vicinorum a prædiis arceantur. At si compertum fuerit, eos vicinis graves et onerosos esse, puta qui gravia continuaque damna pauperibus inferant : expellantur et exigantur, illiusque molesti et inexplebilis animi mercedem ferant, bonorum scilicet suorum amissionem.

ϛ'. Ἡ δὲ τῶν τιμημάτων ἀνάδοσις ἀνωτέρω εἰρημένη ἐμμελεστέρας δεομένη καὶ λεπτοτέρας ζητήσεως, οὐ φαύλης καὶ ἀλογίστου ἔτυχε διακρίσεως. Ἐλευθέρας γὰρ καὶ ἀβιάστου συντελεσθείσης τῆς πράξεως καὶ δικαίας ἐνορωμένης τῆς καταβολῆς τοῦ τιμήματος, δικαίως καὶ ὁ τῆς ἀναστροφῆς φυλαχθήσεται λόγος μικρᾷ τινι παρενθήκῃ θεσπίσματος τὸ τῆς πενίας ἄπορον ἀνακτώμενος, τὸ παρευθὺ μὲν τὴν τῶν τόπων ἀναστροφὴν καὶ ἀπόδοσιν γίνεσθαι πρὸς τοὺς πεπρακότας ἢ κληρονόμους αὐτῶν ἢ συγγενεῖς, τούτων δὲ μὴ ὄντων πρὸς τοὺς συντελεστάς· καὶ εὐπόρων μὲν ὄντων αὐτῶν ἀνταποδιδόναι τὸ ἐξ ἀρχῆς καταβληθὲν τίμημα, ἀπορούντων δὲ πρὸς τὸ ταχὺ τῆς ἀναδόσεως μὴ προσεκβιάζεσθαι, ὡς μὴ φορτικωτέραν αὐτοῖς ὀφθῆναι καὶ δυσαχθεστέραν τῆς πρὸς τὸ μέλλον ἐλπιζομένης ὠφελείας καὶ ἀσφαλείας τὴν νῦν ἐπιβαρυνομένην εἴσπραξιν. Ἄλλως τε δὲ καὶ τὸ περίεργον καὶ ἀνελεύθερον τῆς τῶν πολλῶν γνώμης διὰ τῆς ταχείας εἰσπράξεως οὐκ ἐρυθριάσει μὴ οὐκ ἀπαράθραυστον μένειν τὴν τῶν ὑποτυπωθέντων ἔκβασιν διαμηχανήσασθαι. Τοῖς γὰρ ἀπληστίας πάθει καὶ ψυχικῇ πενίᾳ πρὸς τοσοῦτον πορισμὸν προστετηκόσι καὶ μηδὲν αἰσχρὸν τῶν εἰς χρηματισμὸν συντελούντων ὑπολογιζομένοις καὶ τοσαύτης πολυπραγμοσύνης ἐφόδιον τὴν ἐλευθερίαν ἐπιφορτιζομένοις οὐδὲν ἀτόλμητον, οὐδὲν ἀνεπιχείρητον περιλειφθήσεται εἰς τὴν τῆς οἰκείας συμβαλλόμενον προθέσεως συντέλειαν. Ἀλλ' εἰς κώλυσιν τῶν καινῶν ἐφευρημάτων καὶ ἐκπλήρωσιν τῶν διορισθέντων ὁ τῆς τριετίας εἰς ἀναμονὴν προκείσθω χρόνος, καὶ τῷ ἀπόρῳ τὴν εὐπορίαν φέρειν δυνάμενος καὶ τὴν ἀπό-

6. Cæterum pretii redditio, de qua supra dictum est, diligentioris et subtilioris examinis egens, non pravam nec alienam a ratione dijudicationem nacta est. Quippe cum libera et vis expers venditio celebrata est, C justaque pretii solutio facta conspicitur : non abs re ratio restitutionis etiam habebitur, modica quadam appendice sanctionis inopiam pauperum sublevans : nimirum ut statim ipsa loca reddantur, et revertantur ad eos, qui vendiderunt; vel ad eorum hæredes, aut propinquos; vel iis non exstantibus, ad illos, qui sub eodem titulo vectigal pendunt. Qui sane si locupletes sunt, solutum ab initio pretium vicissim præstent : at si solvendo non sunt, ad celerem pretii refusionem, vi non cogantur : ut ne majori sit eis oneri, molestiaque superet exactio, quæ tunc gravantur, id commodum, quod in posterum sperant. Præsertim cum cæteroqui futurum sit, ut subdola improbitas et illiberalitas in multorum animis per acceleratam exactionem D pretii non erubescat moliri, ne quid in peracta semel distractione innovetur. Etenim qui morbo avaritiæ inexplebilis, et animi paupertate, tantum ad quæstum contabescunt, ac nihil eorum turpe ducunt, quæ ad cogendam pecuniæ copiam faciunt, et libertatem, tanti viaticum laboris et operæ, gravant : iis vero nihil inausum, nec intentatum relinquetur, quod ad ipsorum instituti consummationem aliquid adjumenti afferat. Sed enim ut commenta nova coerceantur, et quæ statuta sunt, impleantur : triennii tempus ad exspectandum conceditur, quod

(6') Verba καὶ τὸ — ἅρπαγμα, apud Leunol. ob homœoteleuton omissa, restituimus ex edit Zach. a Lingenthal V. C.

et inopi [illegible] solvendi, afferre poterit; et efficere, quo pretii citra molestiam præstatio fiat. Oportet enim cum eo, quod justum et utile est, humanitatem quoque conjungi, eique locum ab iis dari, qui leges condunt: præsertim eum et alioqui mora quædam temporis introducta sit. Nam cum sententia de his semel promulgata fuerit, non insolens, nec alienum foret eos, qui mandatis non obtemperare deprehensi sunt, digna factis suis præmia consequi, et quidquid habebant juris, amittere. Verum enimvero semper juris stricti severitatem leni quadam sententia temperantes, pro hac amissione, quæ locum habere debebat, triennii dilationem statuimus: modice quidem punientes eos, qui deliquerunt; pauperes vero dignos, qui commiserationem impetrent, ipsa (ceu dignum est) dilatione benigne foventes et consolantes; adeoque convenientem utrisque medicinam adhibentes et expedientes.

A δουν ἀλύπως παρέχειν ταμιευόμενος. Δεῖ γὰρ μετὰ τοῦ συμφέροντος καὶ τὸ φιλάνθρωπον συνεξυφαίνεσθαι τοῖς θεσμοθετουμένοις καὶ συνεισφέρεσθαι, καὶ ἄλλως δὲ τοῦ χρόνου ὑπερθέσεως εἰσαχθείσης. Ἅπαξ γὰρ τῆς περὶ τούτων ἀποφάσεως ἐξενεχθείσης, τοὺς παρακοῇ τῶν προστεταγμένων ἑαλωκότας οὐ ξένον οὐδὲ νόμων ἀλλότριον τῶν οἰκείων ἐπαπολαύειν πόνων τὰ ἐπίχειρα καὶ τῶν προσόντων ἀλλοτριοῦσθαι δικαιωμάτων. Ἀλλὰ γὰρ ἀεὶ φιλανθρώπῳ τὸ αὐστηρὸν τῆς ἀκριβείας κεραννύντες γνώμῃ, ἀντὶ τῆς προσηκούσης ἐκπτώσεως τὴν τῆς τριετίας ἀναβολὴν διωρισάμεθα, μετρίως μὲν τοὺς ἐξημαρτηκότας κολάζοντες, ἀξίως δὲ καὶ τοὺς ἐλέους τυχεῖν ἀξίους πένητας τῇ ἀναβολῇ ἀγαθύνοντές τε καὶ παρηγορούμενοι, καὶ σύμμετρον ἑκατέροις τὴν θεραπείαν B προσφέροντές τε καὶ ἀφοσιούμενοι.

7. Quoniam vero nonnullos ad tantam opum cupiditatem progressos accepimus, ut instituant etiam vili pretio pauperum possessiones, emere dicam, an potius hianti ore deglutire? ipsum animi factique discrimen effecit, ut et dissimilis hac in parte sententia sit ab iis, quæ præcessere. Quamobrem si reperitur justa rerum venditarum æstimatio, dati pretii duplum excedere: nullo pretio reddito, emptores expellantur. Si vero non in tantum, sed tamen in fraudem damnumque venditorum et jam lucrum provenientis e fundo reditus pretii dati summam æquavit: nihil emptores præterea requirere debent. Sin aliquid eis adhuc desit, reliquum ab iis capiant, quibus prædiorum suorum recuperatio jure conceditur.

8. Quin nec prætextu alicujus, qui monasticam sit amplexus, vel amplecti velit, et possessionem suam sacræ meditantium scholæ addixerit, recte jam decretis quidquam confusionis inferatur: sed quantum satis est emolumenti de hac nostra constitutione percipientes, justum fundi pretium sumant; siquidem hoc reapse salutis causa, non dolo malo, non fraude, non fucata vafricie factum est. Atque hoc non minus ad utilitatem sacrarum domuum, quam pauperum fieri reputabitur, quod et alitibus, et contentionibus, et libertatis experte possessionis dominio liberentur, simulque devitent ac minime incurrant in lucra et possessiones ejusmodi, quæ lapsuum causas iis præbent, qui et homines sunt, et carni adhuc alligati, nec tantum sibi fidunt, ut se immunes a lapsibus humanis esse credant.

ζ'. Ἐπεὶ δὲ καί τινας πρὸς τοσαύτην χρηματισμῶν ἐληλακότας πόθησιν ἀκηκόαμεν, ὡς εὐώνως τὰς τῶν πενήτων, ἀλλὰ γὰρ πῶς εἴπω ἐξωνήσασθαι καὶ μὴ χανδὸν καταπιεῖν; κτήσεις προελέσθαι· τὸ τῆς γνώμης καὶ τῆς πράξεως διάφορον οὐχ ὁμοίαν τῶν προλαβόντων τὴν διάκρισιν ἐξειργάσατο. Εἴπερ οὖν εὑρίσκεται ὑπὲρ τὸ διπλάσιον ἡ δικαία τῶν πεπραμένων ἀποτίμησις, ἀναργύρως τοὺς ἀγοράσαντας ἀπελαύνεσθαι. Εἰ δὲ καὶ μὴ πρὸς τοσοῦτον, ὅμως δὲ εἰς περιγραφὴν καὶ βλάβην τῶν πεπρακότων, ἔφθασε δὲ τῆς ἐκεῖθεν προσόδου τὸ κέρδος ἐξισωθῆναι τῇ καταβολῇ τοῦ τιμήματος, μηδὲν αὐτοὺς ἕτερον ἐπιζητεῖν. Ἐλαττουμένου δὲ, τὸ λεῖπον ἀπολαμβάνειν παρὰ τῶν δικαιουμένων εἰς τὴν τῶν τόπων ἀπόλη- C ψιν.

η'. Ἀλλὰ μηδὲ προφάσει μονάσαντός τινος ἢ μονάσαι βουλομένου καὶ τὴν ἰδίαν προσκυρώσαντος τῷ ἱερῷ φροντιστηρίῳ κτῆσιν τὰ καλῶς νῦν δόξαντα σύγχυσίν τινα δεχέσθω, ἱκανὴν ἐκ τῆς παρούσης διακρίσεως εὐμοιροῦντα τὴν ὠφέλειαν, τὸ τὴν δικαίαν τιμὴν τοῦ κτήματος ἀπολαμβάνειν, εἰ ἀληθῶς σωτηρίας ἕνεκα τοῦτο καὶ μὴ δόλῳ καὶ περιεργίᾳ καὶ σεσοφισμένῃ διαπέπρακται περινοίᾳ. Τοῦτο δὲ οὐχ ἧττον εἰς λυσιτέλειαν τῶν ἱερῶν οἴκων ἢ τῶν πενήτων λογισθήσεται, ἀπαλλαττομένων μὲν ἔριδος καὶ φιλονεικιῶν καὶ ἀνελευθέρου κτήσεως, φευγόντων δὲ καὶ οὐκ ἐπιτρεχόντων πτωμάτων αἰτίους εὑρέσεις καὶ κατασχέσεις, ἀνθρώποις τε οὖσι καὶ ἔτι σαρκὶ συν- D δεδεμένοις καὶ οὐκ ἀναλώτοις μένειν πεπιστευμένοις τοῖς ἀνθρωπίνοις ὀλισθήμασιν.

Sed enim hæc perhumane sancita sunt, quæ et acquirendi libidinem insatiabilem cum moderatione coercent, et quod expedit publice, suadent: ut nemo nec spectabilium magistrorum aut patriciorum, nec magistratibus, aut potestatibus, aut principalibus omnino dignitatibus honoratorum, vel civilium, vel militarium, vel provincialium præsidum, vel expræsidum, vel metropolitanorum, vel archiepiscoporum, vel episcoporum, vel abbatum, vel eorum qui religiosis domibus præsunt, aut alium denique mundanum honorem consecuti sunt, emptionis,

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν φιλανθρωπότερον διωρίσθη, καὶ τὸ τῆς φιλοκτημοσύνης ἀκόρεστον μετριώτερον ἐπιτιμώμενα, καὶ τὸ κοινῇ λυσιτελοῦν εἰσηγούμενα, ὡς μηδένα μηκέτι μήτε τῶν περιβλέπτων μαγίστρων ἢ πατρικίων, μήτε τῶν ἀρχαῖς ἢ ἐξουσίαις ἢ ὅλως βασιλικοῖς ἀξιώμασι τετιμημένων, ἢ πολιτικῶν ἢ στρατιωτικῶν ἢ θεματικῶν ἀρχόντων ἢ ἀπαρχόντων, μήτε μητροπολιτῶν ἢ ἀρχιεπισκόπων ἢ ἐπισκόπων ἢ ἡγουμένων ἢ τῶν εὐαγῶν τόπων προεστώτων, ἢ τῶν ἄλλως κοσμικῆς ἢ ἱερατικῆς δόξης τυγχανόντων, ἢ ἀγορᾶς ἢ δωρεᾶς ἢ ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ ὑπεισέρχε-

σθαι εἰς χωρίων ἢ ἀγρῶν κτήσεις. Τοὺς γὰρ μετὰ τὴν παροῦσαν διάταξιν τοιοῦτόν τι κατατολμῆσαι βουληθέντας καὶ ἀναργύρως ἐκεῖθεν ἐξελαύνεσθαι κελεύομεν, καὶ τῶν οἰκείων ἐμπονημάτων καὶ καλλιεργημάτων ἀποστερεῖσθαι, καὶ τῷ δημοσίῳ, περιφανεῖς μὲν ὄντας, τὴν τοῦ ἐπικτήματος τιμὴν καταβάλλεσθαι (οὐκ ὠφελείας ἢ συνεισφορᾶς ἕνεκεν τοῦ δημοσίου, — οἱ γὰρ τὸ τῶν ἄλλων ἀκόρεστον τῆς φιλοκτημοσύνης ἀναστέλλειν σπουδάζοντες πῶς ἂν εἰς οἰκεῖον κέρδος τοῦτο ἀνερυθριάστως διορισαίμεθα, οὐ κοινὴν ὠφέλειαν ἀλλ' ἰδίαν ποιεῖσθαι ἐξελεγχόμενοι; — ἀλλὰ τῆς τῶν πενήτων ἕνεκα προμηθείας)· τῶν εὐτελεστέρων δὲ καὶ ἀναργύρως ἐκδιωκομένων, καὶ διὰ τῆς προσηκούσης τιμωρίας σωφρονιζομένων. Ταῦτα κρατεῖν ὑπὲρ τῆς τῶν ὑπηκόων σωτηρίας βουλόμεθα, ὑπὲρ ὧν πολλὴ καὶ διηνεκὴς ἡμῖν πρόκειται πρόνοια. Εἰ γὰρ τοσαύτην ἐθέμεθα τῶν ὑπὸ χεῖρα πρόνοιαν, ὡς μηδενὸς φείσασθαι τῶν συντελούντων εἰς ἐλευθερίαν, δι' ἃ καὶ χῶραι καὶ κῶμαι καὶ πόλεις Θεοῦ συνεργοῦντος ἡμῖν προσεγένοντο τῶν ὑπεναντίων, αἱ μὲν ἔργον πολέμου γενόμεναι, αἱ δὲ τῷ τούτων ὑποδείγματι καὶ τῷ τῆς ἁλώσεως καὶ πρὸ τῆς πολεμικῆς ἁλοῦσα φόβῳ σάλπιγγος προσρυεῖσαι, καὶ τοσαύτην τοῖς ὑπηκόοις παρασχεθῆναι τῆς πολεμικῆς ἐφόδου τὴν ἐλευθερίαν Θεοῦ συνεργοῦντος διηγωνισάμεθα, εὐχῆς καὶ σπουδῆς ἔργον προθέμενοι· οἱ τοίνυν πρὸς τὴν τῶν ἔξωθεν ἐχθρῶν ἐπιφορὰν τοσαῦτα καρτεργασάμενοι, τοὺς οἰκείους καὶ ἔνδοθεν ὄντας ἐχθροὺς τῆς φύσεως, τῆς πλάσεως, τῆς εὐνομίας πῶς οὐκ ἀποτριψόμεθα τῷ δικαίῳ τῆς ἐλευθερίας βουλήματι, τῷ τμητικῷ τῆς παρούσης νομοθεσίας καὶ ἐλευθερίας ξίφει, δυσχεραίνοντες καὶ βαρυνόμενοι τὸ ἀκόρεστον, τὴν πλεονεκτικὴν ἀποτέμνοντες προαίρεσιν, καὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς τυραννικῆς καὶ βαρείας καὶ χειρὸς καὶ γνώμης ἀπαυχενίζοντες τὸ ὑπήκοον; ταῦτα ἐπὶ τῆς ἑαυτῶν διηνεκῶς μένειν ἰσχύος ἕκαστος τῶν δικάζειν λαχόντων παρασκευαζέτω, εἰς Θεοῦ θεραπείαν καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ βασιλείας ἡμῶν, εἰς κοινὴν λυσιτέλειαν καὶ ὠφέλειαν.

A aut donationis, aut alio quovis titulo, in prædiorum vel agrorum possessiones succedat. Eos enim, qui post hanc constitutionem, tale quid audere voluerint: et pretio non restituto prædiis ejici jubemus, et operis impensisque suis, quas ad rem pretiosiorem faciendam et ornandam contulerunt, fraudari; et æstimationem acquisiti prædii, siquidem illustres viri sint, fisco applicari; non propter commodum aliquod aut reditum fisci (nam qui avaritiam inexplebilem in aliis coercere studemus, quonam modo id lucri nostri causa citra pudorem ullum statueremus, nosque declararemus non publicam, sed privatim nostram utilitatem quærere?) sed ut pauperibus prospiciatur: humilioribus absque pretii refusione pellendis, et merito præterea supplicio B castigandis. Hæc nos pro salute subditorum esse rata volumus, quorum causa nobis ingens et perpetua sollicitudo incumbit. Nam si tantopere subjecti nostri curæ nobis fuerunt, ut nulli eorum pepercerimus, quæ ad libertatem illorum conducunt; qua propter et hostium ditionibus, et vicis, et oppidis, Deo nobis opitulante, potiti sumus, aliis belli jure captis, aliis et priorum, et ipsius adeo captivitatis exemplo metuque deditis antequam martia tuba clangeret; tantamque subditis ab impressione bellica liberationem, adjutore Deo, summa contentione virium confecimus, proposito nobis voti studiique singularis opere: qui ergo adversus extraneorum hostium impetum talia tantaque perfe- C cimus, non etiam domesticos et internos hostes naturæ, creationis, legum æquitatis, justo libertatis decreto ejiceremus? acuto scilicet legis hujusce gladio, cum permoleste ac graviter cupiditatem illam inexplebilem feramus, avarum propositum resecantes, simulque subditorum nostrorum cervices a jugo tyrannicæ, perque gravis tum manus, tum mentis, liberantes. Atque hæc uti perpetuo in eodem robore maneant, quilibet eorum, qui judicum officiis funguntur, tam ad ipsius Dei cultum, quam ad imperii nobis ab ipso concessi durationem, commodum, et utilitatem, efficiat.

Ε'.

Νεαρὰ τοῦ κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως τοῦ Πορφυρογεννήτου περὶ τῶν εἰσερχομένων δυνατῶν εἰς ἀνακοινώσεις πενήτων.

Παρὰ πολλῶν ἀνέμαθεν ἡ ἐκ Θεοῦ βασιλεία ἡμῶν, ὡς οἱ ἐν τῷ θέματι τῶν Θρακησίων δυνατοὶ καὶ ὑπερέχοντες, καταφρονήσαντες καὶ τῆς βασιλικῆς νομοθεσίας καὶ αὐτοῦ τοῦ φύσει δικαίου καὶ τῆς ἡμετέρας προστάξεως, οὐ παύονται ἐπεισερχόμενοι ἐν τοῖς χωρίοις ἕνεκεν ἀγορῶν καὶ δωρεῶν καὶ κληρονομιῶν, καὶ τῇ τοιαύτῃ προφάσει τοὺς ἐλεεινοὺς τυραννοῦντες πτωχοὺς καὶ τῶν ἰδίων ποιοῦντες μετανάστας· διὰ τοῦτο ἐκ κοινῆς διασκέψεως νόμον καὶ δόγμα κοινὸν ἐκτιθέμεθα καὶ ἐκτυπούμεθα ἐν ὅλοις ἡμῶν τοῖς θέμασιν, οὕτως·

D

V.

Constantini imperatoris Porphyrogeniti novella de potentibus in prædia pauperum succedentibus. (Anno 947.)

Ex multis cognovit divinitus constituta majestas nostra, potentes et locupletiores in provincia Thracesiorum (7), contempta imperiali lege, ipsoque jure naturali, et mandato nostro, non desinere in prædia succedere titulo emptionum, et donationum, et hæreditatum: atque occasione hujusmodi miseros per tyrannidem opprimere pauperes, et sedibus suis expellere. Propterea de communi deliberatione legem atque decretum commune hanc in sententiam in omnibus provinciis nostris ferimus ac promulgamus.

(7) Hoc est, Bithynorum Asiæ.

1. Nam licet imperiali constitutione arcerentur A tam personæ, quam domus, augustæ pariter et religiosæ, quominus emerent a vicorum universitate, vel a personis singulis, et aliter quidem de iis, quæ ante constitutionem latam a præterita prima indictione contigerant, statueretur; gravius autem post legem promulgatam : tamen, ne sic quidem plerique potentiorum a perniciosissimis contractibus cum egenis abstinebant, ita ut etiam judices necessitate potius, quam voluntate coacti, alias alia decreta sententiasque proferrent, quibus hæc moderarentur. Quamobrem publicum de his decretum cum imperiali determinatione nostra factum est, ut citra dubitationem et moram omnes expellantur, qui a lata constitutione, quam diximus, emere B prohibentur; ita quidem, ut nec impensarum repetitionem habeant, quotquot scilicet ab imperialis nostræ renuntiationis (8) die in vicos, aut agros, aut prædia pauperum succedere fuerunt ausi.

2. De iis autem, quæ acciderunt a prima indictione, sive a tempore famis, usque ad diem nostræ renuntiationis : citra discrimen, unum et idem decretum hic sancitum valeat, ita ut omnis donatio, et hæreditas, et ad legis hujusce fraudem excogitatæ confirmatoriæ, atque transactiones inter personas jam prohibitas cessent, ac ne quidem pro factis habeantur : non metuentibus iis, qui vendiderunt, ullam eorum, quæ hoc nomine soluta sunt, repetitionem vel exactionem. Præterea factæ permutationes rescindantur, recipiente quolibet id, C quod ante ipsius erat nisi forte nolit id fieri pauperior, ut cui prius sit cum altero consortium, quique non tantum possessionem suam seorsum segregaverit quietis causa, verumetiam potiorem partem receperit.

3. Quod ad distractiones attinet, hæ quoque rescindantur, et venditæ res statim venditoribus restituantur, itidemque cohæredibus, et sub eodem titulo vectigal pendentibus, juxta primam constitutionem. Pretia quod attinet, tam personæ, quam res ipsa considerentur. Ac siquidem ex potentibus erat emptor, aut familiaritate conjunctus alicui potenti, sive politico, sive ecclesiastico, puta episcopo; venditor autem adeo inops est, ut ne quinquaginta quidem aureos habeat in bonis : pretii restitutio D locum non habet. Sin amplius, quam quinquaginta solidos, habet; sane post præstitutum triennii spatium haud gravate pretium restituet, iisdem cum universitate privilegiis fruens; licet scholaris sit, aut secretis inserviat. Quod si distractio facta sit ab universitate, cui pretium ob inopiam restituere difficile sit : tot annorum spatium ad solutionem habeat, quot annis judex de futuris fructibus pretium facile restitui posse, computatione facta collegerit. Quod si venditor, aut venditores probent, in venditione quocunque modo vim dolumve malum intercessisse, vel ante venditionem fac-

α'. Τῶν γὰρ ἀπὸ τῆς βασιλικῆς νομοθεσίας εἰργομένων ἀγοράζειν προσώπων καὶ οἴκων, βασιλικῶν τε καὶ εὐαγῶν, ἀπὸ τῆς τῶν χωρίων ὁμάδος ἢ τοῦ καθέκαστον, καὶ ἄλλως μὲν τῶν πρὸ τῆς νομοθεσίας ἀπὸ τῆς παρελθούσης πρώτης ἰνδικτιῶνος προκρινομένων, βαρυτέρως δὲ μετὰ τὴν νομοθεσίαν· οὐδὲ οὕτως οἱ πλείονες τῶν δυνατωτέρων ἀπέσχοντο τῶν πρὸς τοὺς πένητας ὀλεθριωτάτων συναλλαγμάτων, ὡς καὶ τοὺς δικαστὰς, ἀνάγκῃ μᾶλλον ἀλλὰ μὴ προαιρέσει ἐκβιασθέντας, ἄλλοτε ἄλλας περὶ τούτων κατ' οἰκονομίαν ἐκφέρειν τὰς ἀποφάσεις. Ὅθεν κοινὴ περὶ τῶν τοιούτων ἀπόφασις μετὰ βασιλικῆς ἡμῶν ἐπικρίσεως γέγονεν, ὥστε ἀναμφιβόλως καὶ ἀνυπερθέτως πάντας ἀπελαθῆναι τοὺς ἀπὸ τῆς εἰρημένης νομοθεσίας ἀγοράζειν κωλυομένους, μηδένα λόγον μηδὲ περὶ δαπανημάτων ἀπαιτήσεως ἔχοντας, ὅσοι δηλαδὴ ἐκ τῆς ἡμέρας τῆς αὐτοκρατορικῆς ἡμῶν ἀναῤῥήσεως κατετόλμησαν ὑπεισελθεῖν ἐν χωρίοις ἢ ἀγριδίοις, ἢ εἰς κτῆσιν πενήτων ἀκίνητον.

β'. Περὶ δὲ τῶν ἀπὸ τῆς πρώτης ἰνδικτιῶνος ἤτοι ἐκ τοῦ καιροῦ τοῦ λιμοῦ μέχρις ἡμέρας τῆς ἡμετέρας ἀναγορεύσεως, ἀδιαφόρως μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν ἐνταῦθα διωρισμένην ἐνεργεῖν, ὥστε πᾶσαν δωρεὰν καὶ κληρονομίαν καὶ τὰς ἐπινενοημένας πρὸς περιγραφὴν τούτου τοῦ νόμου ἐπικυρωτικάς τε καὶ διαλύσεις μεταξὺ τῶν ἤδη κεκωλυμένων ἀργεῖν καὶ ἀντὶ μηδὲ γενομένων νομίζεσθαι, μηδὲ τῶν ἐπὶ ταύταις καταβληθέντων οἱανδήποτε εἴσπραξιν τῶν πεπρακότων εὐλαβουμένων· ἔτι δὲ καὶ τὰς ἀνταλλαγὰς ἀνατρέπεσθαι, ἀναλαμβάνοντος ἑκάστου τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἴδιον, εἰ μή τι ἄρα τοῦτο οὐ βούλεται ὁ πτωχὸς, ἅτε πρὶν ἀνακεκοινωμένος ὢν, καὶ οὐ μόνον ἰδίᾳ τὴν ἑαυτοῦ κατάσχεσιν ἀφορίσας διὰ τὸ ἀνενόχλητον, ἀλλὰ καὶ τὸ κρεῖττον ἀντιλαβών.

γ'. Περὶ δὲ τῶν διαπράσεων, ἀνατρέπεσθαι μὲν καὶ ταύτας, παραχρῆμα τῶν διαπραθέντων πρὸς τοὺς πεπρακότας ἀναδιδομένων, ἔτι δὲ καὶ πρὸς τοὺς συγκληρονόμους καὶ συντελεστὰς κατὰ τὴν πρώτην νομοθεσίαν. Περὶ δὲ τῶν τιμημάτων, σκοπεῖσθαι τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα· καὶ εἰ μὲν δυνατὸς ἦν ἢ προσῳκειωμένος δυνατῷ ὁ ἠγορακὼς, εἴτε πολιτικῷ εἴτε ἐκκλησιαστικῷ, τυχὸν ἐπισκόπῳ, ὁ δὲ πωλήσας τῶν ἀπόρων ἐστὶν, ὡς μηδὲ ν' νομισμάτων εὐπορεῖν, σχολάζειν τὴν ἀπόδοσιν τοῦ τιμήματος. Εἰ δὲ ὑπὲρ τὰ ν' νομίσματα εὐπορεῖ, καὶ οὕτως ἀνεξικάκως μετὰ προθεσμίαν τριετίας ἀποδώσει τὸ τίμημα, τῶν αὐτῶν ἀπολαύων μετὰ τῆς ὁμάδος προνομίων, κἂν σχολάριός ἐστιν ἢ σεκρέτοις ὑπηρετούμενος. Εἰ δὲ ὁμὰς ἦν ἡ πωλήσασα, ἀπορεῖ δὲ πρὸς τὴν ἀνάδοσιν, ἐχέτω πρὸς τοῦτο τοσούτων χρόνων προθεσμίαν, δι' ὅσων ἂν ὁ δικάζων ἀπὸ τῶν μελλόντων καρπῶν συλλογίσηται δύνασθαι εὐλυτωθῆναι τὸ τίμημα. Εἰ δὲ ὁπωσοῦν δείκνυται ὁ πωλήσας ἢ οἱ πωλήσαντες ἐν τῇ πράσει βίαν ἢ δόλον ὑποστάντες, ἢ πρὸ τῆς πράσεως ὑπὸ τοῦ ἀγοραστοῦ ἢ τῆς φαμιλίας αὐτοῦ ἀδικούμενοι καὶ καταδυναστευόμενοι, μηδὲν ἀναδι-

(8) Hoc est, ab indictione XV præterita.

δότωσαν, κἂν ὁ ἀγοραστὴς οὐκ ἦν τῶν δυνατωτέρων.

δ'. Τὰ δὲ εὐτελέστερα τῶν μοναστηρίων, καὶ ὅσοι ἀπὸ σπαθαρίων τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει διατριβόντων καὶ κατωτέρων ἀρχόντων ἔτυχον ἀγοράσαντες χωρὶς οἱασδήποτε βίας καὶ ἀδικίας, μηδὲ προστασίαις δυνατωτέρων διφεντευόμενοι, μὴ μόνον τὰς τιμὰς ἀναλαμβανέτωσαν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπικερδεῖς δαπάνας, οἷον εἰς ἀμπελώνων καταφυτεύσεις καὶ ὑδρομύλων κατασκευήν· δύνασθαι δὲ καὶ τὰς ὕλας τῶν ἰδίων οἰκημάτων περιαιρεῖν μετὰ τοῦ μὴ βλάψαι τὴν πρoτέραν κατάστασιν, εἰ μὴ τὴν ὑπὲρ τούτων δαπάνην λαμβάνουσιν.

ε'. Ἀπορίας δὲ οὔσης πρὸς τὴν ἀναστροφὴν τῶν χρεωστουμένων, μεσεγγυᾶσθαι τὰ προεκποιηθέντα ἐπὶ τοσούτων διάστημα χρόνων, μέχρις οὗ ἀπὸ τῆς μελλούσης καθαρᾶς ἐπικαρπίας τὸ ὀφειλόμενον τίμημα ἢ τὸ εἰρημένον ἀνάλωμα δύναται ἐπισυνάγεσθαι· ἢ μᾶλλον κατέχεσθαι μὲν τὸ κτῆμα παρὰ τοῦ ἐκποιησαμένου, εἰς δὲ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν γίνεσθαι πρόνοιαν καὶ παραφυλακὴν πρὸς τὸ περισωθῆναι αὐτοὺς εἰς ἀποπλήρωσιν τοῦ συναλλάξαντος, ἐξουσίαν ἔχοντος καὶ αὐτοῦ τούτων προνοεῖσθαι εἰς τὸ μὴ ἀποβάλλεσθαι τοὺς καρπούς. Καὶ εἰ μὲν εὐπορεῖ ἑτέρωθεν ὁ ἐκποιησάμενος διοικεῖσθαι, πάντας ἀναδίδοσθαι πρὸς τὸν συναλλάξαντα· εἰ δὲ μή, τὸ ἀνῆκον ἐξ αὐτῶν πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν καὶ γεωργίαν τοῦ ἀγροῦ παρακρατεῖσθαι παρὰ τοῦ ἐκποιησαμένου, τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν εἰς τὸν μετ' αὐτοῦ συναλλάξαντα ἀποκαθίστασθαι.

ς'. Εἰ δὲ ἐκ τῶν περιφανεστέρων τῆς ὁμάδος πρὸς ἴσους ἢ ὀλίγον ὑποβεβηκότας ἐν ἀξιώμασι, τυχὸν σχολαρίων πρὸς στρατιώτας, ἢ ἐκ τῶν εὐτελεστέρων πρὸς τοὺς μικρόν τι ὑπερέχοντας, οἷον ἀπὸ τῶν ἀστρατεύτων πολιτῶν πρὸς σχολαρίους ἢ σεκρετικούς, ἐκποίησις γέγονεν ἢ γενήσεται, μενέτω ἀπαρασάλευτος.

ζ'. Ὁμοίως δὲ κἂν δι' ἀνάγκην ἐπικειμένην ἐκ τοῦ δημοσίου ἢ τυχὸν διὰ τὸ ἐν ἄλλῳ τόπῳ βούλεσθαι προικίσαι θυγατέρα ἰδίαν ἑτέρωθεν οὐκ ἔχει τις ἀποδοῦναι τὸ πρὸς τὸν δημόσιον ὄφλημα ἢ τὸ ἐπιτεθὲν βάρος ἢ τὴν ὑποσχεθεῖσαν προῖκα ἐν κινητοῖς, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν δύνασθαι ἐκποίησιν γενέσθαι ἐκ τῶν ἀκινήτων, μόνον μέντοι πρὸς τοὺς συγχωρίτας, ἢ ἐξ ἀνάγκης πρὸς τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν μητροκωμίαν χωρία ἤτοι ὑπὸ τὴν αὐτὴν κωμητούραν.

η'. Διὰ τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον, καὶ δυνατοῦ προσώπου πιπράσκοντος ἢ ἄλλως ἐκποιουμένου, συνεωράθη προτιμᾶσθαι τοὺς χωρίτας, ἐν οἷς εἰσιν ἀνακεκοινωμένοι, ἢ χωρὶς τῆς ἐκείνου νομῆς ἢ τῶν ὑδάτων ἢ τῶν ὀρέων οὐ δύνανται διοικεῖσθαι. Ὑπὲρ δὲ τοῦ ἀγοραστοῦ νοεῖται, ἵν' ἐὰν θέλῃ τοῦτο μόνον παρακρατεῖν, τῶν δὲ ἀνακεκοινωμένων ἐκστῆναι, ἔχῃ ἐξουσίαν. Εἰ δὲ ἐκ τοῦ ἐκποιουμένου κτήματος ἔστι τι καὶ ἰδιοσύστατον, ἢ τὸ ὅλον ἀναγκάζονται ἀγοράσαι ἢ τοῦ ὅλου ἐξίστασθαι. Ἐχέτω-

A tam, emptore vel ejus familia se per injuriam læsos, et oppressos potentia : nihil restituant, licet emptor ex numero potentiorum non erat.

4. Humiliora vero monasteria, et quicunque a spathariis degentibus in hac urbe, quæ divinitus custoditur, itemque a magistratibus inferioribus quid emerint absque vi et injuria quacunque, nec patrociniis potentiorum defensi, non pretia duntaxat recipiunto, verum etiam lucrativas impensas. Puta quæ factæ sunt in consitiones vinearum, et ædificationem aquariarum molarum. Poterunt et materias ædificiorum suorum tollere, modone statum priorem lædant : nisi forte pro iis impensam factam recipiunt.

B 5. Quod si ob inopiam reddi eis, quæ debentur, nequeant : ad tot annorum spatium sequestrentur ea, quæ alienata sunt : donec ex futurorum liquidorum fructuum perceptione debitum pretium, vel impensa facta, ceu dictum est, colligi possit. Vel ipsum prædium potius ab eo possideatur, qui alienavit : verum in collectione fructuum cura simul et cautio adhibeatur, ut ipsi fructus ad satisfaciendum ei qui contraxit serventur. Atque hac in parte facultatem habebit, ut et ipse provideat, ne fructus amittantur. ac siquidem is, qui alienavit, aliunde sibi prospicere potest; universi fructus illi tradantur, quocum contractum fuit. Sin autem, retineatur ab eo, qui alienavit, quantum ad usum ipsius necessarium, agrique cultionem requiritur : C reliquum totum restituatur illi, qui cum eo contraxit.

6. Quod si ab illustrioribus universitatis ad pares, vel paulo dignitatibus inferiores, velut a scholaribus ad milites, vel ab humilioribus ad paulo superiores, velut ab expertibus militiæ municipibus ad scholares, vel secretis inservientes, alienatio facta, vel adhuc futura sit; inconcussa maneat.

7. Similiter et si ob incumbentem a fisco necessitatem, aut quod fortassis alio in loco dotem filiæ suæ constituere velit, aliunde quis solvere nequeat, quod fisco debet, aut quod impositum ei onus est, aut promissam in rebus soli dotem : hac ipsa quo- D que de causa fieri alienatio poterit earum rerum, quæ soli sunt : sed duntaxat ad convicaneos, aut necessario ad ea prædia, quæ sub eadem metrocomia sunt, id est, sub eadem vicaneitate.

8. Quapropter eodem modo et potenti persona vendente, vel aliter alienante, optimum factu visum est, præferri vicaneos in iis, in quibus consortes sunt, aut pascuis ejus, aut aquis, aut montibus carere non possunt. Ac pro emptore quidem hoc intelligitur, ut si certum duntaxat aliquid retinere velit, et ea, quæ consortii sunt, alienare : potestatem hoc agendi habeat. Licet autem prædii, quod alienatur, aliqua pars ab aliis separata seorsum exsistat : emptores tamen aut totum emere cogun-

tur, aut toto cedere. Cæterum quatuor mensium A diem habeant ad collectionem pretii, quantum quidem alius daret, vel potius quanti fit æstimatio; siquidem hoc pauperes, qui emunt, optaverint.

His in hunc modum a majestate nostra decretis atque constitutis, præcipimus tibi, ut omnibus provincialibus hujusmodi promulgationem legemque nostram, a personis potentibus ad extremum et ultimum usque, legi cures: ac prout in ea contineretur, juxtaque vim cujus, de pauperibus atque potentibus inquiras et ordines. Sancita mense Martio, indictione v.

VI.

Ejusdem novella constitutio, quam dictavit Theophilus patricius et quæstor. De sportulis, de aperiendis testamentis, et de eo, quod certus, ac B definitus consuetudinum modus esse debeat.

Quandoquidem consuetudinis, ususque auctoritas in tantum non valet, ut aut rationem, aut legem vincere possit; idcirco avaram, et superfluam omnem exactionem, licet ex longa consuetudine obtinuerit, certo, ac definito modo corrigentes, sic constituimus.

1. Ut judices provinciales in qualibet auri libra non ultra solidos tres accipiant, nimirum ab iis, qui locupletes sunt (olim enim, qui dicti sunt pedanei judices, solidos duos in exordio litis, rursusque duos solidos in fine ejusdem, præter stipendia publica, ab utraque parte acceperunt); quos quidem tres solidos percipient pro suis necessitatibus, C suorumque hominum, sed et eorum, qui ex officio subserviunt ipsis, utpote qui nihil aliud peculiariter pro rebus judicatis exigere possunt. Nunquam autem supra centum libras sportularum nomine exigatur, licet bona, quæ petuntur, centum libras excedant; eo excepto, quod cibariorum, et itineris nomine, dum peregre abest, executor impendit. Rustica vero plebs, aliique pauperes, sive adversus se ipsos agant eorum nomine, quæ communiter ad ipsos spectant, sive privatim singuli contra singulos, aut adversus homines potentiores et locupletes; de libra qualibet, pro solidis tribus, unum modo præstent. Quod si causa nullam juris ambiguitatem et controversiam habuit, neque res digna lite fuit, sed forte contemptus improbus jus dicentis, vel præda, D vel rapina, vel quid ejusmodi fuit admissum; auctores horum facinorum, siquidem illustres sunt, pro iis, quæ in judicium sunt deducta, de qualibet libra statutos tres solidos præstent; humiliores vero, singuli solidum unum; præterquam quod, et statutam legibus pecuniariam, vel corporalem pœnam exsolvent. Itidem ab eis, et usuræ, sive fructus, in quibus licet, exigantur. Possessione autem in solutum data, si quidem ratione pauperum nihil;

σαν δὲ καὶ προθεσμίαν μηνῶν δ' εἰς ἐπισύναξιν τοῦ τιμήματος, ὁπόσον ἕτερος δίδωσιν, ἢ μᾶλλον ὁπόσου διατιμᾶται, εἴπερ τοῦτο οἱ ἐξωνούμενοι πένητες ἐπιλέξωνται.

Τούτων οὕτως παρὰ τῆς βασιλείας ἡμῶν δογματισθέντων καὶ νομοθετηθέντων, κελεύομέν σοι ὑπαναγνῶναι πᾶσι τοῖς ἐν τῷ θέματι τὴν τοιαύτην ἡμῶν ἐκφώνησιν καὶ νομοθεσίαν, ἀπό τε δυνατῶν προσώπων καὶ ἕως ἐσχάτου καὶ τελευταίου· καὶ κατὰ τὴν ταύτης περιοχὴν καὶ δύναμιν καὶ ἐξετάζειν καὶ διοικεῖν περὶ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν δυνατῶν.

Ϛ'.

Νεαρὰ νομοθεσία τοῦ αὐτοῦ, ἣν ὑπηγόρευσε Θεόφιλος πατρίκιος καὶ κοιαίστωρ περὶ ἐκταγιατικῶν, καὶ περὶ ἀνοίξεως διαθηκῶν, καὶ περὶ τοῦ ὡρισμένον εἶναι τὸ μέτρον τῶν συνηθειῶν ἐν παντὶ δικαστηρίῳ.

Ἐπειδὴ τῆς συνηθείας καὶ τῆς χρήσεως ἡ αὐθεντία ουκ ἐπὶ τοσοῦτον ἰσχύει, ὡς καὶ τὸν λογισμὸν καὶ τὸν νόμον ὑπερνικᾷν, διὰ τοῦτο πᾶσαν ἄπληστον περισσοπραξίαν, κἂν ἐκ μακρᾶς συνηθείας ἐκράτησεν, ὡρισμένῳ μέτρῳ συστείλαντες, οὕτω διατυποῦμεν.

α' Ὥστε τοὺς θεματικοὺς δικαστὰς ἐφ' ἑκάστῃ τοῦ χρυσίου λίτρᾳ μὴ περαιτέρω τριῶν νομισμάτων λαμβάνειν, δηλονότι ἐπὶ τῶν εὐπορούντων (καὶ τὸ παλαιὸν γὰρ οἱ καλούμενοι (8*) διαιτηταὶ ἀνὰ δύο νομίσματα ἐν ἀρχῇ τῆς δίκης καὶ ἀνὰ δύο ἐν τῷ τέλει ἐξ ἑκατέρου μέρους ἐλάμβανον, ἔξωθεν τῶν ἐκ τοῦ δημοσίου σιτήσεων), ἅτινα τρία νομίσματα ἕξουσιν ὑπὲρ ἰδίας χρείας καὶ τῶν ἰδίων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς τάξεως ὑπηρετουμένων αὐτοῖς, ὡς μηδὲν ἕτερον δυναμένων ἰδιαζόντως ἐκ τῶν δικαζομένων προσαπαιτεῖν· μηδέποτε δὲ ὑπὲρ τὰ ρ' νομίσματα λόγῳ ἐκταγῆς ἀπαιτεῖσθαι, κἂν ὑπερβαίνει τὰς ρ' λίτρας τὰ ἀπαιτούμενα, εἰ μὴ καθ' ὅσον ὑπὲρ τροφῆς καὶ ὁδοιπορίας ἐπιξενούμενος ὁ ἐκβιβαστὴς ἐδαπάνησε. Τὸ δὲ ἀγροικικὸν πλῆθος καὶ οἱ λοιποὶ πένητες, εἴτε κατ' ἀλλήλων ἐνάγουσιν ὑπὲρ τῶν κοινῇ διαφερόντων αὐτοῖς ἢ καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος καθ' ἑτέρου, ἢ κατὰ τῶν δυνατωτέρων καὶ εὐπόρων ἀνθρώπων, καθ' ἑκάστην λίτραν ἀντὶ τριῶν ἓν μόνον παρεχέτωσαν νόμισμα. Εἰ δὲ μηδεμίαν εἶχε νομικὴν ἀμφιβολίαν ἡ δίκη, μηδὲ τὸ πρᾶγμα δίκης ἄξιον ἦν, ἀλλὰ τυχὸν ἀναίσχυντος ἀναρχία ἢ πραῖδα ἢ ἁρπαγὴ ἤ τι τῶν τοιούτων ἐπράχθη, αὐτοὶ οἱ ταῦτα διαπραξάμενοι, εἴπερ εἰσὶ τῶν ἐμφανεστέρων, ὑπὲρ τῶν δικαιωθέντων παρεχέτωσαν τὰ ἐφ' ἑκάστῃ λίτρᾳ ὡρισμένα τρία νομίσματα· εὐτελέστεροι δὲ ὄντες, ἀνὰ νόμισμα ἕν, πρὸς τῷ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν νόμων χρηματικὴν ποινὴν ἢ σωματικὴν ἐκτιννύναι. Ἐπὶ νομῇ δὲ γενομένης τῆς ἀποδόσεως, εἰ μὲν πρὸς πένητας, οὐδέν· εἰ δὲ πρὸς ἐμφανεστέρους, ἐπὶ τῇ λίτρᾳ τὸ ἥμισυ τοῦ νομίσματος. Ἡνίκα δὲ προ-

(8*) Ex his manifestum est a Constantino abrogatum esse Justiniani et prædecessorum constitutiones, quibus permissum erat pedaneis judicibus, χαμαιδικασταῖς sive διαιτηταῖς sive διαιτηταῖς κληρωτοῖς, δικαστικῶν ἕνεκεν.... duos quidem aureos in contestatione litis et duos in fine negotii ab utraque parte accipere. Justiniani verba exstant in c. 9 Nov. 92. Zach. a Lingenthal.

πετῶς τοῦ ἀντιδίκου ἀποληφθέντος ἐπὶ νομῇ πεμφθῇ τὸ ἕτερον μέρος, οὐδὲ ὅλως χρὴ πρὸ πέρατος τῆς δίκης ἀποκατάστασιν γίνεσθαι, οὐδὲ τῇδε κἀκεῖσε τὰ πράγματα μεταφερόμενα διαφθείρεσθαι ἀπὸ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν προσώπων ἢ τῆς θατέρου τούτων ἐπιβουλῆς, τυχὸν δυσμενῶς πρὸς τὸν ἀντίδικον ἔχοντος ἢ καὶ συνειδότος μὴ καλῶς ἀγωνίζεσθαι. Αὗται δὲ αἱ συνήθειαι κατὰ τὴν προκειμένην διάστιξιν καὶ ἐπὶ τῶν ὑπηρετουμένων ἀπαιτητῶν ἤτοι ἐκβιβαστῶν ἅπασι τοῖς πολιτικοῖς δικασταῖς ἔστωσαν, καὶ μηδὲν περαιτέρω· τούτοις γὰρ ἀναγκαῖόν ἐστι, μὴ μόνον καθαραῖς ταῖς χερσὶν ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπουργοῦντας ἔχειν παντὸς αἰσχροῦ λήμματος ἀνωτέρους. Περὶ δὲ τῶν ὑπουργούντων ἐν ταῖς γραφαῖς τοῖς ἔξω δικάζουσιν ἢ καὶ τοῖς ἐνταῦθα δικαστηρίοις, αὐτοτελοῦς ἀπολυομένης κρίσεως, ἐπὶ μὲν τῶν εὐτελεστέρων ὑποθέσεων ἄχρι λίτρας μιᾶς ἢ καὶ ἐπέκεινα μέχρις ἑνὸς νομίσματος δίδοσθαι· ἐλάττονος δὲ οὔσης, ὑφαιρεῖν πρὸς ἀναλογίαν ἐκ τοῦ νομίσματος· ὥσπερ αὐξάνειν πάλιν ἐπὶ τῶν ὑπερβαινουσῶν τὰς τρεῖς λίτρας δικῶν ἄχρι δύο ἢ καὶ τριῶν νομισμάτων· μηδέποτε δὲ ἀπὸ πενήτων πολιτικῶν, ἢ ἀγροικικῶν μηδὲ μεγίστης οὔσης τῆς ὑποθέσεως, γραφῆς χάριν πλέον παρέχεσθαι τοῦ νομίσματος. Ἐπὶ δὲ ταῖς ἀπολυομέναις ψήφοις κατὰ κέλευσιν πρὸς τοὺς ἔξω δικάζοντας τὸ δωδέκατον, πολλάκις δὲ καὶ μέχρι ἕκτου διδόναι τοὺς εὐπορωτέρους· τοὺς δὲ ἀπόρους πρὸς τὸ ἀναλογοῦν τῆς γραφῆς καὶ τοῦ πράγματος, περὶ οὗ ἡ ψῆφος προβαίνει, ἔσθ' ὅτε καὶ πλέον τοῦ νομίσματος μετὰ διαγνώσεως τοῦ δικάζοντος. Εἰ δέ γε παρόντων ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἀπὸ κρίσεως ἔγγραφος ἀπόφασις ἀπολυθῇ, τῷ μέλλοντι δικάζειν ἐπὶ τοῦ τόπου, εὐπόρου δηλαδὴ περιουσίας ὑποδεικνυμένης, δυνατὸν κατὰ διάγνωσιν καὶ ἕως δυοῖν νομισμάτων ἀναβιβάζεσθαι τὸ μίσθωμα.

β'. Ἐπειδὴ δὲ αἱ διαθῆκαι παρὰ τῷ κοιαίστωρι ἀνοίγονται, τοῖς ὑπουργοῦσιν ἐν τῇ ἀνοίξει καγγελλαρίοις ἐπί τε τῇ συναγωγῇ τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμων ἢ καὶ λεγαταρίων καὶ τῶν δι' ἑτέρας χρείας ὀφειλόντων παρίστασθαι παρέχειν νόμισμα ἕν, τῷ δὲ πρώτῳ καγγελλαρίῳ ἕτερον νόμισμα ἕν, καὶ τοῖς δυσὶ νοταρίοις ἀνὰ ἥμισυ τοῦ νομίσματος. Ἐλάττονος δὲ τῶν δύο λιτρῶν ἀριθμουμένης τῆς ὑποστάσεως, ὑπεξαιρουμένης μέντοι τῆς τιμῆς τῶν ἴσως ἐλευθερουμένων, πᾶσι τούτοις παρέχεσθαι νόμισμα ἕν. Ἐὰν δὲ τὰ ἑκατὸν νομίσματα μόνον ἀποσυνάγηται, μηδὲν δίδοσθαι. Διὰ δὴ ταῦτα, κἂν ὑπὲρ τὰς τρεῖς λίτρας ἔχει τὰ τῆς περιουσίας, ὦσι δὲ τὰ κληρονομοῦντα πρόσωπα ἀτελοῦς ἡλικίας, ἢ καὶ χήρα μήτηρ ἢ μάμμη συγκληρονομοῦσα, ὅσοι τούτων ἔλαττον ἑκατὸν νομισμάτων ἐκ τοῦ κλήρου ἀποφέρονται, μηδὲν αὐτοὺς συντελεῖν εἰς τὴν τετυπωμένην συνήθειαν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀλλαχοῦ ὁπουδήποτε ἀφορισθείσης περιουσίας ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν νομίσματα συναγομένης τὸ προδιορισθὲν ποσὸν ἀναλόγως κατὰ τὴν προγεγραμμένην ὑποτύπωσιν καταβάλλεσθαι. Ὁ δὲ περισσότερον τῶν διωρισμένων λόγῳ ἐκβιβαστικῶν ἀπαιτῶν, τὸ τριπλοῦν ἀποδώσει.

A sin illustrium, de libra dimidius solidus præstetur. Si cum adversarius contumaciter judicium deseruisset, pars altera fuerit in possessionem missa; nullo modo ante litem finitam restitutio fiat; neque res ab una parte ad alteram translatæ corrumpantur mutatione hominum, vel forte insidiatione horum alterutrius, male erga adversarium affecti, et conscii de non recta litigandi ratione. Eædem vero consuetudines secundum propositam distinctionem omnibus judicibus urbanis, sive civilibus sunto, ratione exactorum, sive exsecutorum, qui subserviunt, et nihil amplius. Hos enim non solum puris manibus magistratum exercere, verum etiam apparitores, qui turpia lucra contemnant, habere oportet. Iis autem, qui judicibus extraneis, aut tribu- B nalibus urbanis, in scripturis serviunt, si definitiva sententia promulgetur, ad unum usque solidum sportulæ dentur, in causis quidem tenuioribus, quæ ad unam usque libram, et paulo amplius se porrigunt. Sin minor est summa, pro rata de solido detractio fiat; sicuti rursus adjectio facienda, in causis tres libras excedentibus, ad duos, aut tres usque solidos. Nunquam a municipibus, et rusticis, qui pauperes sunt, ne si quidem maxima causa sit, scripturæ nomine plus uno solido præstetur. In sententiis, quas jussu principis ad judices extraneos remittuntur, locupletiores quidem decumam, sæpenumero sextam quoque partem præstant; inopes autem, pro ratione inventarii, et ipsius rei, de qua sententia fertur. Nonnunquam et plus uno solido C datur, interveniente cognitione judicis. Si vero ambabus paribus præsentibus, ex deliberatione judiciaria, sententia in scriptis remissa fuerit ad illum, qui jus dicturus est in re præsenti; si locuples esse patrimonium pareat, potest interveniente judicis cognitione salarium quoque ad duos usque solidos augeri.

2. Quoniam testamenta apud quæstorem aperiuntur, in eorum apertione cancellariis suas exhibentibus operas, tam colligendis testibus, et hæredibus, ab intestato succedentibus, aut etiam legatariis, quam cæteris, qui ob alias causas adesse debent, solidus unus præstabitur; primo autem cancellario, unus item solidus, et duobus notariis, dimidius solidus. Quod si patrimonii summa minor sit duabus D libris, excepto tamen pretio mancipiorum, quæ forte manumittuntur; omnibus hisce solidus unus præstabitur. Si vero centum duntaxat solidorum summa cogitur, nihil detur. Quapropter etiamsi patrimonium supra tres libras contineat, ac hæredes ætatis necdum adultæ sint, et mater vidua, vel avia, simul hæreditatem adeant; quicunque horum minus centum solidis ex hæreditate perceperunt, ii nihil sancitæ consuetudinis nomine conferant; sed ex destinatis alio bonis, quocunque tandem id fuerit; quæ summam solidorum centum superant, quantitas illa prius definita, pro rata parte, secundum formam antea descriptam, solvetur. Quod si quis amplius, quam statutum est, sportularum nomine exigat, triplum solvet.

3. Quoniam scriba non est vere judex, sed ordine tam provincialibus judicibus, quam ipsis etiam rescriptoribus inferior, ac propemodum omnis minorum cura, periculumque de rebus eorum, ad ipsum ex lata culpa spectat; oportet eum quoque cum officialibus suis, in causis absolutis, et ad finem perductis, sive in divisionibus, et petitionibus, consimiliter in singulas libras solidos binos accipere; nisi forte minus centum solidis, quemadmodum antea diximus, in bonis, et patrimonio quis habeat. Nam de his omnino nec hunc, nec alium quemquam, quidquam accipere debere statuimus, sicuti nec ex inventariis. Nam ea carere salario debent, nisi forte locuples sit patrimonium. Tunc enim pro rata portione tam ipsius scribæ, quam officialium ei ministrantium, modicum quoddam salarium acquirent.

4. Ne quis judicum civilium quidquam, quocunque titulo, vel occasione capiat, sed manus puras habeat, et aurum omne contemnat.

5. Insuper et hoc constituere nobis antiquas leges sequentibus visum est, ut reus in judicium aliter non trahatur, quam si promiserit actor, se persecuturum litem institutam per se, vel per legitimum procuratorem. Quod si deinde probatum fuerit, injuste litem ab eo motam; impensarum, sumptuumquo nomine decimam partem quantitatis in lite comprehensæ victori præstabit. Si autem actor pauper exsistens, deprehendatur injustam litem per calumniam exercuisse; nullum quidem sportularum, vel impensarum ratione damnum sentiet; sed majori pœnæ, nimirum corporali subjicietur. Nam verbera graviora sunt, quam condemnatio pecuniaria. Si semel actor mota lite, postea moram in persequenda causa faciat, et ne quidem intra tres menses comparaverit, judex alterius anni diem ei præstituat. Verum si ne ita quidem semet exhibuerit, nec alium suo loco miserit, qui rem persequi debeat; facultas esto judici etiam ipso absente partis ejus, quæ convenitur, allegationes secundum leges examinandi, et veritate diligenter indagata, legitimam sententiam ferendi. Eadem et in reo similiter valeant, si post litis contestationem abfuerit, et concessæ dilationes exspiraverint, ac ne sic quidem comparere vel per se, vel per alium velit. Si igitur, ut dictum est, alterutra partium post litis contestationem abfuerit, nec intra tres menses redierit, interim parti non deserenti, res possidenda tradatur. Post annum vero, probationes etiam una duntaxat parte præsente ab eo productæ, qui se judicio stitit, admittantur, et legitima, justaque sententia liti finis imponatur.

A γ'. Ἐπειδὴ δὲ ὁ σκρίβας οὐκ ἔστι τέλειος δικαστής, ἀλλὰ καὶ τῶν θεματικῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἀντιγραφέων ὑποβέβηκε, σχεδὸν δὲ ἡ πᾶσα φροντὶς τῶν ἀφηλίκων καὶ ὁ περὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν κίνδυνος ἐκ μεγάλης ἀμελείας εἰς αὐτὸν ἀφορᾷ, δεῖ καὶ αὐτὸν μετὰ τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ ἐν ταῖς αὐτοτελέσι καὶ ἀπηρτισμέναις ὑποθέσεσιν ἤτοι μερισμοῖς καὶ ἀπαιτήσεσι καθ' ἑκάστην λίτραν ὁμοίως ἀνὰ δύο νομίσματα λαμβάνειν, εἰ μὴ ἄρα ἐπ' ἔλαττον τῶν ἑκατὸν νομισμάτων, καθ' ὃν προειρήκαμεν τρόπον, ἔχει τὰ τῆς περιουσίας. Ἐκ τούτων γὰρ παντελῶς οὐδὲ αὐτὸν οὐδὲ ἕτερόν τινα λαμβάνειν ὁρίζομεν. Ὥσπερ οὐδὲ ἐν ταῖς ἀπογραφαῖς· ἄμισθοι γὰρ καὶ αὗται ὀφείλουσιν εἶναι, εἰ μὴ ἄρα εὐπορία ἐστί. Τηνικαῦτα γὰρ δεῖ πρὸς ἀναλογίαν τοῦ B γραφέως καὶ τῶν ὑπηρετούντων ταξεωτῶν μέτριόν τινα πορίζεσθαι τὸν μισθόν.

δ'. Μηδένα τῶν πολιτικῶν δικαστῶν μηδὲ ὑπὲρ οἱασδήποτε ἀφορμῆς τι λαμβάνειν, ἀλλὰ καθαρὰς ἔχειν τὰς χεῖρας καὶ παντὸς χρυσίου ὑπερφρονεῖν.

ε'. Ἔτι δὲ καὶ τοῦτο τοῖς ἀρχαίοις νόμοις ἀκολουθοῦντες διατυπῶσαι συνείδομεν, ὥστε μὴ ἄλλως τὸν ἐναγόμενον εἰς δικαστήριον ἕλκεσθαι, εἰ μὴ ὁμολογήσει ὁ ἐνάγων, ὅτι προσεδρεύει τῇ κινουμένῃ δίκῃ δι' ἑαυτοῦ ἢ διὰ νομίμου ἐντολέως, καὶ εἰ μετὰ ταῦτα δειχθῇ ἀδίκως τὴν δίκην κινήσας, ὀνόματι ἀναλωμάτων ἢ δαπανημάτων δέκατον μέρος τῆς ἐν τῇ δίκῃ ποσότητος παρέχει τῷ δικαιουμένῳ. Εἰ δὲ ἄπορος ὢν ὁ ἐνάγων εὑρίσκεται κατὰ συκοφαντίαν C ἄδικον δίκην ἀγωνιζόμενος, μηδὲν μὲν αὐτὸν ζημιοῦσθαι λόγῳ συνηθειῶν ἢ ἀναλωμάτων, μείζονι δὲ τιμωρίᾳ διὰ τῶν εἰς σῶμα πληγῶν καθυποβάλλεσθαι· καὶ γὰρ αἱ πληγαὶ μείζους εἰσὶ τῆς χρηματικῆς καταδίκης. Εἰ δὲ ἅπαξ κινήσας ὁ ἐνάγων ὕστερον ὑπερτίθεται ἐπεξελθεῖν τοῦ πράγματος, καὶ μηδὲ ἐντὸς τριῶν μηνῶν παραγένηται, δίδοσθαι αὐτῷ ἑτέρου ἐνιαυτοῦ προθεσμίαν. Ἐὰν δὲ μηδὲ οὕτως ἑαυτὸν ἐμφανίσῃ, μηδὲ ἕτερον ἀντ' αὐτοῦ πέμψῃ τὸν ὀφείλοντα τῷ πράγματι ἐπεξελθεῖν, ἄδειαν εἶναι τῷ δικαστῇ, καὶ ἀπόντος αὐτοῦ τὰς τοῦ ἐναγομένου μέρους δικαιολογίας κατὰ τοὺς νόμους ἐξετάζειν, καὶ τῆς ἀληθείας ἀκριβῶς ζητουμένης νόμιμον προφέρειν τὴν ψῆφον. Ταῦτα δὲ ὁμοίως κρατεῖν καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναγομένου, εἴπερ D μετὰ προκάταρξιν ἀπολειφθῇ καὶ αἱ δεδομέναι προθεσμίαι παρέλθωσι, καὶ οὐδὲ οὕτως ἀπαντῆσαι ἢ δι' ἑαυτοῦ ἢ δι' ἑτέρου βούλοιτο. Προπετῶς οὖν, ὡς εἴρηται, θατέρου τῶν μερῶν ἀπολειφθέντος μετὰ προκάταρξιν, καὶ μὴ ἐντὸς τριῶν μηνῶν ὑποστρέφοντος, τὴν ἀποκατάστασιν τέως τῷ προσεδρεύοντι μέρει γίνεσθαι ἐπὶ νομῇ· μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν καὶ τὰς ἀποδείξεις προβαίνειν μονομερῶς παρὰ τοῦ προσκαρτεροῦντος, καὶ νομίμῳ δικαίῳ τὴν δίκην διευλυτοῦσθαι.

VII.

Novella constitutio ejusdem de militaribus fundis: quam dictavit Theodorus patricius et quæstor Decapoleos. (Anno 945-959.)

Quale quiddam in corpore caput, tale quid est

Ζ'.

Νεαρὰ νομοθεσία τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν στρατιωτῶν, ἣν ὑπηγόρευσε Θεόδωρος πατρίκιος καὶ κοιαίστωρ ὁ Δεκαπολίτης.

Ὥσπερ ἐν σώματι κεφαλή, οὕτως ἐν πολιτείᾳ

στράτευμα, ὧν οὕτως ἢ ἑτέρως ἐχόντων ἀνάγκη καὶ A τὸ πᾶν συμμεταβάλλεσθαι, καὶ ὃς μὴ ταῦτα ὑπὸ πολλὴν τίθεται πρόνοιαν, περὶ τὴν οἰκείαν σφάλλεται σωτηρίαν, εἴπερ οἰκείαν οἴεσθαι χρὴ τὸ κοινόν. Καὶ ἐπειδὴ τῷ χρόνῳ τὰ τῶν στρατιωτῶν ἀῤῥωστήσαντα, ὅθεν αὐτοῖς καὶ ἡ τοῦ εἶναι καὶ ζῆν προσῆν ἀφορμὴ, πρὸς τὸ χαλεπώτερον ἐναπέκλινον, ἡ ἐκ Θεοῦ βασιλεία ἡμῶν πρὸς τὸ εὐεκτοῦν καὶ ἀμεινότερον ταῦτα μετήνεγκε, κοινὴν τῷ παντὶ χαρισαμένη τὴν λυσιτέλειαν.

α'. Θεσπίζομεν τοίνυν αὐτὸ δὴ τοῦτο, ὅπερ ἡ συνήθεια ἀγράφως πρώην ἐκύρωσε, μὴ ἐξεῖναι τοῖς στρατιώταις τὰ ἐξ ὧν αἱ στρατεῖαι ὑπηρετοῦνται κτήματα διαπωλεῖν, συντηρεῖσθαι δὲ εἰς ἑκάστην στρατείαν, ἱππέων μὲν ἀκίνητον κτῆσιν δ' λιτρῶν B ὕπαρξιν· οἷς ἀριθμεῖσθαι κελεύομεν καὶ τοὺς ἐπὶ τὸν στόλον ἀποτεταγμένους πλωΐμους τοῦ τε Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς Σάμου καὶ τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν· αὐτόστολοι γὰρ καὶ οὗτοι καὶ αὐτερέται βαρείας μετιᾶσι τὰς ὑπηρεσίας. Τοῖς δὲ τὰ βασιλικὰ πλώϊμα ἐπὶ ῥόγαις ὑπηρετουμένοις καὶ τοῖς λοιποῖς πλωΐμοις ἤδη νῦν ἐκράτησεν ἐκ συνηθείας δύο λιτρῶν εἰς ἑκάστην στρατείαν ἀκίνητον διασώζεσθαι κτῆσιν, ὃ καὶ ἡμῖν ἀρκούντως ἔχειν δοκεῖ. Εἰ μὲν οὖν ἐν τοσαύτῃ ἀκινήτῳ κτήσει εἶεν οἱ ἐν ἑκατέραις στρατείαις κατειλεγμένοι, καὶ σώζοιεν ταύτην συντηροῦντες ἀνεκποίητον, καὶ παραπέμποιεν εἰς τοὺς φυσικοὺς κληρονόμους καθ' ὃν ἂν βούλοιντο νόμιμον τρόπον, μετὰ τοῦ οἰκείου μέντοιγε βάρους, εἴτε C κατιόντες εἶεν πρὸς οὓς παραπέμπονται, εἴτε ἀνιόντες, εἴτε ἐκ πλαγίου, εἴτε ἐξ ἀδιαθέτου ἰσοκληρία τισὶν ἁρμόσει, εἴτε ἀπὸ διαθήκης ἐξ ἀνίσων μερῶν εἰκότως κληθεῖεν, γνήσιοι ἢ φυσικοὶ ἢ ἐξωτικοὶ παγανοὶ κληρονόμοι (τοὺς ἀξιωματικοὺς γὰρ παντὶ τρόπῳ ἀποκλείομεν πρὸς τὰς τοιαύτας διαδοχὰς), καὶ κατὰ ἀναλογίαν τοῦ κέρδους τῆς κληρονομίας ἕπεσθαι ὁριζόμεθα καὶ τὸ βάρος τῆς συντελείας. Κινητὴν δὲ οὐ περιεργαζόμεθα ὕπαρξιν, ἀλλ' ἐν ἐξουσίᾳ αὕτη κείσεται τοῦ κεκτημένου, εἰ μήπου κατὰ πολὺ ἡ ἀκίνητος ἐλαττοῦται· δέον γὰρ τότε ἀνδρὸς ἀγαθοῦ δοκιμασίᾳ τὸ ἐλλιπὲς τῆς ἀκινήτου ἐκ τῶν κινητῶν ἀναπληροῦσθαι. Εἰ δὲ ἐν περιουσίᾳ πολλῶν ἀκινήτων ὁ στρατιώτης καθεστήκοι, ὥστε κατὰ πολὺ τὴν δικαίαν ὑπερβαίνειν ποσότητα, εἰ D μὲν ἅπαντα ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς κώδιξιν ἀπογράφονται, μὴ δύνασθαι μήτε ταῦτα μήτε ἐκ τούτων τὸν στρατιώτην διαπωλεῖν, κἂν μείζονος εἶεν ἠξιωμένα τιμῆς τὰ περιλιμπανόμενα· μᾶλλον δὲ μὴ δύνασθαί τινα ἐκ τούτων ἀγοράζειν, καὶ μάλιστα περίβλεπτον ἢ ἀξιωματικὸν ἢ μητροπολίτην ἢ ἐπίσκοπον ἢ μοναστήριον ἢ ἕτερον τὸν οἱονδήποτε εὐαγῆ οἶκον ἢ δυνάστην μέχρι σχολαρίου, εἰδότας, ὡς οὐκ ἔσται αὐτοῖς περὶ τῶν τιμημάτων ἀγωγὴ, ἀλλ' οὐδὲ ὁ περὶ τῶν δαπανημάτων λόγος, κἂν εἰ τύχοιεν πολλὰ καταναλωκότες εἰς φιλοπονίαν τῶν ἠγορασμένων· λήψονται μέντοιγε τὰς ὕλας αὐτῶν, μετὰ τοῦ μὴ βλάψαι τὴν προτέραν κατάστασιν. Εἰ δ' οὐ πάντα ἀπογεγραμμένα εἰσὶν, ἀλλ' ἔχει εἰκότως ὁ στρατιώτης κτῆμα ἰδιοπε-

exercitus in republica. Quæ duo si recte, vel secius affecta sint: necesse est cum eis mutari omnia. Atque his qui magna cura non prospicit, de salute sua periclitatur: si modo suum exsistimare debet, quod publicum est. Et quoniam paulatim res militum laborantes, una scilicet ipsis et exsistendi et victitandi suppetebat opportunitas, in deteriorem ac difficiliorem conditionem deflexerunt: constituta divinitus majestas nostra ad statum hæc recte comparatum et meliorem, publico ipsam rempublicam commodo afficiens, traduxit.

1. Sancimus igitur id, quod ipsa consuetudo jamdudum citra scripturam confirmavit, ne militibus ea prædia, de quibus militiæ functiones exhibentur, distrahere liceat; sed ad quamlibet militiam, equitum quidem possessio in rebus soli constituta, ejusmodi conservetur, ut quatuor libras æquet. Quibus annumerari jubemus et classiarios, ad classem ordinatos, tam Ægæi maris, quam Sami, et Cibyrrhæotarum. Nam cum hi et personaliter adesse classi, et remiges ipsimet esse cogantur: functiones sane quam graves obeunt. At in iis, qui stipendiis acceptis, operas imperatoriis classibus exhibent, et in classiariis cæteris, ex consuetudine jampridem obtinuit, ut in singulas functiones militares servetur in rebus soli constituta duarum librarum possessio, quod nobis etiam satis esse videtur. Quantum sane in rebus soli si possideant, qui alterutram harum militiam obeunt, idque sibi servent citra ullam alienationem, et ad hæredes naturales transmittant, quocunque modo legitimo voluerint, cum onere tamen suo; sive liberi ac descendentes sint, ad quos transmittunt, sive parentes et ascendentes sive ex transverso; sive ab intestato quibusdam portiones æquales competant, sive fortassis ab inæqualibus portionibus ex testamento vocentur, sui, vel naturales, vel extranei paganici hæredes: (nam in dignitate constitutos omni modo ab hujusmodi successionibus excludimus) ut pro rata lucri, ex hæreditate provenientis, etiam functionis onus sequatur. De bonis autem mobilibus nihil curiose statuimus, sed erunt hæc in potestate possidentis: nisi forte accidat, ut rerum soli magna facta sit imminutio. Tunc enim arbitrio viri boni quod in rebus soli constitutæ possessioni deest, de mobilibus supplendum erit. Sin autem multis soli rebus abundet miles, ita ut longe justam quantitatem excedant: siquidem omnia descripta sunt in codicibus militaribus, neque poterit hæc, neque de his quidquam distrahere miles, quantumvis multo majoris æstimentur quæ supersunt. Vel potius nemo quidquam horum emere poterit, præsertim spectabilis, aut in dignitate constitutus, aut metropolitanus, aut episcopus, vel monasterium, vel alia quæcunque religiosa domus, vel potens, ad scholarem usque: sciturі se nullam de pretiis actionem habituros. Quin nec impensarum habebitur ratio, quamvis in excolendas res emptas multa expenderint. Materias tamen suas ita recipient, ut

statum priorem non lædant. Quod si omnia descripta non sunt, sed forte possessionem miles seorsum suis inclusam terminis habet, nec ulli militiæ servituti obnoxiam : facultatem habeat ejus alienandæ, quocunque modo volet : tantum ut descripta in rebus soli possessio ejus ad exhibendam functionem militarem sufficiat. Quippe si quid desit, cogetur is, qui a milite prædium ex aliqua causa nactus est, quod deficit per illas ipsas res soli supplere. Sin res soli, quas miles possidet, prorsus descriptæ non sunt : quæ magis fertiles sunt, ad quatuor usque libras tacite sint obligatæ. Quo quidem illæ privilegio ex providentia nostra munitæ sunt. Eorum autem, quæ reliqua sunt, permissa sit eis alienatio. Ac si quidem usuvenerit, ut unus fertiliora prius emat, alius minus utilia posterius; et ex privilegio jam exposito, fertiliora fuerint evicta : jura prioritatis adversus posteriorem anterior habeat. Quod si possessiones in rebus soli plures et pretiosas admodum habentes, eam quæ descripta fuit, alienaverint; posteaque ut descriptam evincere voluerint : evictionis subsidium eis damus, et ut aliis ex possessionibus emptori satisfiat, cum scilicet ultra quatuor quidem libras equites, classiarii vero ultra duas in bonis habent. Quod si partem functionis militaris aliquis exhibet, pro rata partis ejus etiam de eo, quod in bonis habere debet, statuendam erit. Non aliter autem dominium prædiorum militarium iis acquiratur, qui ea quocunque titulo possident; nisi annorum quadraginta tempus attestatione nulla interveniente effluxerit. Propemodum enim malæ fidei possessoribus hos olim quoque consuetudo numerabat : nisi quod ex contractu possidentes, nullum fructuum damnum sentiebant : malæ vero fidei possessores, et fructus et reditus, et omne detrimentum solvebant : id quod nobis quoque placet. Milites vero existimandos statuimus, non eos modo qui sacris militum legionibus sunt devoti : sed et hos, qui ex injuria quadam fortunæ inopes facti, per edictum immunitatem consecuti sunt : quos iisdem cum illis cui privilegiis æquum censemus, non concedentes, ut vel ab ipsismet ea distrahantur, de quibus functiones militares exhibentur; multo minus a fisco. Nam si vere proprieque dominis interminantur ob id, quod expedit publice : quinam fisco distrahere permittemus : et non scriptam illam veterem iniquitatem, legis obtinere vicem concedemus? quam quidem ubique terrarum et [illegible] expulsam oportuit, ut quæ maxime belluina sit et immanissima. Nam equidem arbitror illos qui hanc introduxerunt, eamdem cum ursis naturam reipublicæ tribuisse. Quippe vulgo perhibetur, solas ex feris ursas fame pressas digitos suos sugendo circumlambere : licet qui recte rem æstimaverit, fortean potius manus totius reipublicæ, quam digitos esse milites arbitretur

A ρυόριστον, καὶ τῇ στρατείᾳ ἀκαταδούλωτον, ἐξουσίαν ἐχέτω ᾧ δὴ βούλοιτο τρόπῳ τοῦτο ἐκποιεῖν, ἐν ᾧ μέντοιγε ἡ ἀπογεγραμμένη ἀκίνητος κτῆσις αὐτοῦ ἱκανή ἐστιν ὑπηρετεῖσθαι τῇ στρατείᾳ· εἰ γὰρ ἀπολείπεται, ἀνάγκην ἕξει ὁ παρὰ τοῦ στρατιώτου λαβὼν ἔκ τινος αἰτίας τὸ κτῆμα, τὸ ἐλλιπὲς δι' ἀκινήτων ἀναπληρῶσαι. Εἰ δ' οὐδόλως ἀπογεγραμμένα εἰσὶ τὰ τοῦ στρατιώτου ἀκίνητα, τὰ εὐχρηστότερα σιωπηρῶς ὑποκείσθωσαν ἕως δ' λιτρῶν, καὶ τούτῳ τῷ προνομίῳ ἐξ ἡμετέρας προνοίας συγκροτείσθωσαν· τὰ δὲ περιττὰ ἐφεῖσθαι τούτοις ἐκποιεῖσθαι. Καὶ εἴπερ συμβῇ τὸν μὲν τὰ εὐχρηστότερα ἀγοράσαι πρότερον, τὸν δὲ τὰ ἀχρηστότερα ὕστερον, ἐκνικηθῇ δὲ ἐκ τοῦ προτεθειμένου τούτου προνομίου τὰ εὔχρηστα, ἐχέτω τὰ τῆς προγενεσίας δίκαια κατὰ τοῦ
B μεταγενεστέρου ὁ προγενέστερος. Εἰ δὲ πολλὰς ἔχοντες ἀκινήτους κτήσεις καὶ πολυτίμους τὴν ἀπογεγραμμένην ἐκποιήσαιεν, ἐκνικῆσαι δὲ βουληθεῖεν ὕστερον ἅτε ἀπογεγραμμένην, δίδοσθαι μὲν αὐτοῖς τὴν βοήθειαν τῆς ἐκνικήσεως, ἐκ τῆς ἄλλης δὲ τούτων οὐσίας τῷ ἀγοραστῇ τὸ ἱκανὸν περιποιεῖσθαι, ὅτε δηλαδὴ εὐποροῖεν ὑπὲρ τὰς τέσσαρας λίτρας μὲν οἱ ἱππεῖς, ὑπὲρ τὰς δύο δὲ οἱ πλωτῆρες. Εἰ δὲ μέρει στρατείας ὑπηρετεῖταί τις, κατὰ ἀναλογίαν τοῦ μέρους αὐτοῦ καὶ τὴν εὐπορίαν τυποῦσθαι. Μὴ ἄλλως δὲ κυριεύεσθαι τὰ στρατιωτικὰ τοῖς ταῦτα οἱῳδήτινι τρόπῳ κτωμένοις, εἰ μὴ ὁ τῆς τεσσαρακονταετίας ἀνεπιφώνητος διαῤῥεύσει χρόνος. Σχεδὸν γὰρ τοῖς κακῇ πίστει νομεῦσιν ἠρίθμει τούτους καὶ
C πάλαι ἡ συνήθεια· πλὴν ὅσον οἱ μὲν ἐκ συναλλάγματος νεμηθέντες τὴν τῶν καρπῶν ζημίαν διέφυγον, οἱ δὲ πίστει κακῇ νεμόμενοι καὶ καρποὺς καὶ προσόδους καὶ πᾶσαν βλάβην κατατίθενται· ὃ καὶ ἡμῖν ἀρέσκει. Στρατιώτας δὲ νομίζεσθαι διατυποῦμεν, οὐ τοὺς καθοσιωμένους μόνον ταῖς ἱεραῖς λεγεῶσι τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ γὰρ δὴ καὶ τούτους, οἳ διά τινα τύχης ἐπήρειαν ἐπιδεεῖς ὀφθέντες ἀδωρείας ἐνδίκως τετυχήκασι. Τῶν αὐτῶν γὰρ καὶ τούτους ἀπολαύειν δικαιοῦμεν προνομίων, οὐ συγχωροῦντες οὔτε παρ' ἐκείνων πιπράσκεσθαι τα ἐξ ὧν αἱ στρατεῖαι ὑπηρετοῦνται· καὶ πολλῷ πλέον παρὰ τοῦ δημοσίου. Εἰ γὰρ τοῖς κυρίως δεσπόταις ἐπιτιμῶμεν τοῦ κοινῇ συμφέροντος ἕνεκεν, πῶς ἂν τῷ δημοσίῳ πιπράσκειν ἐπιτρέψωμεν, καὶ τὴν πάλαι ἄγραφον ἀδικίαν ἐκεί-
D νην νόμου τάξιν ἔχειν μεθήσομεν; ἣν ἐχρῆν γῆς τε ἁπάσης ἐξελαύνεσθαι καὶ θαλάσσης ὡς οὖσαν θηριωδεστάτην καὶ ἀπηνεστάτην. Οἶμαι γάρ, ὡς οἱ ταύτην εἰσαγαγόντες τὴν αὐτὴν ταῖς ἄρκτοις φύσιν τῇ πολιτείᾳ προσένεμον· λόγος γὰρ ἔχει, μόνας θηρίων τὰς ἄρκτους λιμῷ πιεζομένας τοὺς δακτύλους περιλιχμᾶσθαι· καί που καλῶς τις εἰδὼς χεῖρας ἂν μᾶλλον ὅλης τῆς πολιτείας, ἀλλ' οὐχὶ δακτύλους τοὺς στρατιώτας εἶναι δοκοίη.

3. Atque hæc secuturis temporibus plene simul et utiliter, de nostra quidem sententia, statuimus. Quod adtinet præterita, jam olim quidem obtinet rudis et simplex consuetudo, ut citra pretii restitu-

γ'. Ταῦτα μὲν οὖν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἐντελῶς ἅμα καὶ λυσιτελῶς κατὰ τὸ ἡμῖν δοκοῦν διατυποῦμεν. Ἐπὶ δὲ τοῖς προλαβοῦσι, πάλαι μὲν ἐπικρατεῖ ἀδιαίτητος καὶ παχυμερὴς συνήθεια, ἀναρ-

γύρως τοὺς ἀγοραστὰς τῶν στρατιωτικῶν ἐξωθεῖσθαι. Ἡ δὲ λεπτομερὴς τῶν κατὰ μέρος διοίκησις, ἄλλοτε ἄλλως ἐν οἷσπερ ἂν αὐτὴν μετῆγον οἱ τῆς ψήφου κύριοι μεταφερομένη, πολλήν τινα λώβην παρεῖχε τοῖς πράγμασι καὶ πᾶσαν ἀσάφειαν. Ἡμεῖς οὖν ἅμα πρόσω καὶ ὀπίσω τοὺς περὶ τῶν συμφερόντων στρέφοντες ἀναλογισμοὺς, τὰς κεχυμένας ἐκείνας καὶ ποικιλοτρόπους ἀποδιαπομπούμενοι πράξεις, ἐν ῥυθμῷ καὶ λόγῳ τὴν ἐν ἅπασι διοίκησιν περιστέλλοντες θεσπίζομεν· εἰ μὲν εἶεν κληρονόμοι αὐτοῖς τοῖς ἀπογεγραμμένοις στρατιώταις, κατιόντες τυχὸν ἢ ἀνιόντες ἢ ἐκ πλαγίου μέχρις ἕκτου βαθμοῦ, τούτους πάντως προσδέχεσθαι κατὰ τὴν τῶν βαθμῶν ἐγγύτητα προτιμωμένους εἰς τὸ ἐκδικεῖν τὰ παρὰ τῶν στρατιωτῶν ἐκποιηθέντα κακῶς ἢ παρὰ δυνάστου βίᾳ κατασχεθέντα. Τῶν ἐγγυτέρου δὲ βαθμοῦ συγγενῶν μὴ βουλομένων ἢ μὴ δυναμένων, καὶ τοὺς πορρωτέρους εἰσδέχεσθαι συγγενεῖς. Συγγενῶν δὲ οὐχ ὑπόντων, ἢ τῶν ἀπὸ νόμου καλουμένων ἀγχιστῶν, τοὺς συνδότας καὶ συναιχμους αὐτῶν ἀκούεσθαι προσερχομένους. Τούτων δὲ οὐκ ὄντων, τοὺς συντελεστὰς ἀπορωτέρους στρατιώτας, ἵν' ἐξ ἐκείνων αὐτοὶ τὸ ἐνδέον τῆς ἀπορίας ἀνασώζοντες ἐποικοδομηθεῖεν πρὸς ἰσχὺν ἱκανότητος. Εἰ δὲ καὶ οὗτοι οὐκ εἶεν, ἀνάγκη καὶ τοὺς πολιτικοὺς συντελεστὰς εἰσακούεσθαι πρὸς τὸ μὴ διαπίπτειν τὸν ἐκ τοῦ κήνσου φόρον. Εἰ δέ γε στρατιώτης στρατιώτου ἑτέρου κτῆσιν ἠγόρασεν, εἰ μὲν ὁ εὔπορος ἐξ ἀπόρου, τὴν αὐτὴν ὑφέξει τοῖς δυνατοῖς ποινὴν, ἀναργύρως ἐκπίπτων τῶν ἠγορασμένων· εἰ δὲ ἄπορος ἐξ εὐπόρου, τὸ ἀγορασθὲν ἕξει πάντως ἢ τὸ τίμημα λήψεται. Εἰ δὲ ἀμφοῖν ἀπορία εὑρίσκεται, τῷ ζημιουμένῳ μέρει προσβοηθεῖσθαι κελεύομεν, τὴν ἀγαθὴν πίστιν ἐνταῦθα τηροῦντες, ἥ τις οὐκ ἐᾷ τινα κερδαίνειν ἐκ τῆς ἄλλου ζημίας.

δ'. Ταῦτα περὶ στρατιωτικῶν κτήσεων ἃ μὲν εὑρηκότες ἃ δὲ ἐξευρηκότες, δεῖν ᾠήθημεν μεταβῆναι καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν στρατιωτικῶν προσώπων, καὶ τὰ συμπεσόντα τούτοις μικρὸν ἄνωθεν ἀναγορεῦσαι. Ἦν ὅτε ἦν ὁλοσχερὴς τῶν πραγμάτων ἀνατροπὴ καὶ φορὰ ὀλέθρου δυσκάθεκτος, καὶ πᾶς τις τῶν ἐν δόξῃ κραταιῶν πασσυδεὶ χώρας ἀπεριγράπτους ἀποτεμνόμενος, ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ τοὺς ἀθλίους ἐνέταττε κτήτορας, σχέτλια ποιεῖν οὐχ ἡγούμενος, πάσχειν δὲ μᾶλλον, εἴ τις ἕτερος ὑπέρτερος τούτου ἐν πλεονεξίᾳ ὀφθείη. Καὶ ἦν ὁλοσχερὴς ἅμιλλα κακῶν. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ μέχρι τῶν δυνατῶν ἔστη τὸ δεινὸν, ἀλλ' ἐκεῖθεν ἀρξάμενον καὶ εἰς τοὺς ὀλιγοσθενεῖς ἐτελεύτησεν· αἱ γὰρ τῶν ὑπερεχόντων ἕξεις διαδόσιμοι ὡς ἐπίπαν τῷ πλήθει γίνονται. Καὶ οὕτως οἱ ἄρχειν τοῦ στρατοῦ λαχόντες, ὥσπερ ὄντος νόμου τοιοῦτον εἶναι τὸν στρατηγὸν, ἅπαντες ἦγον ἄνω τε καὶ κάτω τοὺς στρατιώτας, καὶ δῶρα λαμβάνοντες ἀντεδίδοσαν αὐτοῖς ἀστρατείαν. Ἄνθρωποι ὤνιοι, ἀμελεῖς, ἀπόλεμοι, μυρμήκων ἀγενέστεροι καὶ λύκων ἁρπακτικώτεροι· δι' ὧν τοὺς ἐχθροὺς δασμολογεῖν οὐκ ἔχοντες, ἠργυρολόγουν τοὺς ὑπηκόους. Ὅθεν οὐκ ἐδεήθησαν χρόνου πρὸς τὸ πᾶν ἀνατρέψαι, ἀλλ' ἐκ τῆς σφῶν καταφορᾶς εἰς ἔσχατον κινδύνου τὴν τῶν Ῥωμαίων ἤλασαν ἀρχήν. Ὅσην μὲν οὖν τὴν σπου-

A tionem prædiis militaribus emptores ejiciantur. At particularis singulorum administratio, quæ alias aliter immutabatur, prout eam inflectebant illi, qui judiciis præerant, magnam quamdam rebus perniciem, ac nullam non obscuritatem attulit. Idcirco nos tam in anteriora, quam posteriora, cogitationes de iis, quæ expediunt, convertentes, et confusas illas atque varias actiones ablegantes, et administrationem in rebus omnibus ordine quodam ac ratione munientes, sancimus, ut siquidem hæredes exstent descriptis militibus, descendentes puta, vel ascendentes, vel ex transverso, ad sextum usque gradum; ii prorsus admittantur, juxta graduum propinquitatem aliis alii prælati, ad evictionem eorum, quæ male a militibus alienata sunt, aut a potente B per vim detenta et possessa. Quod si gradus propioris cognati nolint aut non possint, etiam cognati remotiores admittentur. Nullis autem cognatis exstantibus, aut affinibus, qui ex lege vocantur, accedentes ejusdem militiæ collationisque participes, audiantur; qui si nulli sint, milites inopes, eadem sustinentes onera; ut ex his sarcientes id, quod eorum inopiæ deest, eo usque proficiant, ut satis habeant. Quod si ne illi quidem exstent, municipales quoque collatores audiri necesse est, ut ne vectigal census intercidat. Si vero miles possessionem militis alterius emit, siquidem locuples ab inope, eamdem cum potentibus pœnam sustinebit, citra restitutionem pretii res amittens. Sin inops a C locuplete, omnino rem emptam habebit, aut pretium recipiet. Quod si ambo reperiantur inopes, parti damno affectæ subveniri jubemus, bonæ fidei rationem in hoc habentes, quæ neminem cum alterius detrimento lucrum facere sinit.

4. His de possessionibus militaribus partim ita repertis, partim a nobis excogitatis: ad ipsas quoque personas militares transeundum existimavimus, et quæ his contigerunt, altius paulo repetenda. Erat aliquando id tempus, cum plena rerum eversio vigeret, ac infrenis impetus exitii: cum quivis eorum, qui gloria præstabant, passim fundos citra modum abscindens, loco mancipiorum miseros possessores haberet; iniqui se nihil existimans facere, sed perpeti potius, dum alius ipsum avaritia superaret: ita D malorum plenum quoddam certamen erat. Neque vero in potentibus insistebat hoc malum, sed ab ipsis exorsum, in minus valentes desinebat, nam superiorum affectiones in vulgus plerumque propagantur. Adeoque qui in exercitu militibus præsunt, quasi lex aliqua talem esse ducem jubeat, omnes sursum deorsumque milites agunt, acceptisque muneribus et donis immunitatem illis a militia rependunt, homines venales, negligentes, minime bellicosi, formicis ignobiliores et lupis rapaciores! Quapropter unum ab hostibus exigere tributa non possent, a subditis pecunias exigebant. Itaque non longo eis ad evertendam rempublicam spatio temporis opus fuit, sed præcipitatione sua Romanum imperium ad extremum periculum impulerunt. In

horum ergo repressione quantum studii posuerimus, multi boni moderatique viri prædicaturi sunt. Vel multitudo potius eorum, qui ad patrium solum reversi sunt, recens servitute liberati, clamabit. Celebrabunt etiam, opinor, aliæ res in melius redactæ, quarum curis assiduo cruciamur, ipso cum somno bellum gerentes: ne futilis et evanida sit a nobis excogitata rerum, quæ vitiose feruntur, correctio; quam in edicto præsenti, quantum ejus fieri potuit, accurate instituimus, et ævo secuturo ad durationem æternam tradentes, sancimus; ut si quis militem coloni loco detinere deprehensus fuerit, siquidem is ipse fundos etiam, de quibus functiones militares exhibentur, raptos habeat, triginta sex solidos aureos multæ loco solvat, quorum dimidiam quidem partem miles accipiet ad recuperationem restitutionis in integrum suæ; dimidiam vero fiscus, ejus servitutis nomine, qua spoliatus est. Quod si cum prædia militaria non rapuisse, sed emisse compertum fuerit, fisco quidem viginti tres solidos solvet, adversus militem vero actionem de pretio nullam habebit. Si vero suis bonis ab aliis expulsos, vel per semetipsos cessione usos, alii miseriti receperunt, vel uti colonorum obeant munera, vel uti pro mercede serviant; extra culpam sunto. Si qui autem milites idoneos ad exhibenda ministeria sua, fossatis subreptos habere fuerint ausi; pro quolibet eorum ab excussore sive discussore publico, solidi sex singulis vicibus exigentur, quos fiscus sibi vindicabit: nisi forte ab ipsis ducibus, aliisve magistratibus eos acceperint, ipsique milites ex eorum sint numero, qui ministerio ducis aut magistratuum destinantur. Nam si extranei sint et gregarii, non liberabitur qui eos detinet, tametsi probare non difficulter possit, a duce vel magistratu potestatem sibi factam, ut eis utatur.

VIII.

Ejusdem novella constitutio, quam dictavit Theodosius patricius et quæstor Decapoleos, de sportulis. Hæc promulgata est abrogata priori constitutione, quia permitteret judicibus provincialibus, et scribæ sportulas accipere, vel, ut quædam exemplaria habent, judicare.

Injustam contra nostros tributarios nuper excogitatam pensionem hac præsenti lege emendandam esse credidimus, putamus enim, quod nullum fugit, qualem confusionem, et implicationem dictarum sportularum causa introduxit; deprehensi namque, quod fieri non debuit, uni ex judicibus lucrum facientes ex alieno damno, sic probationes eludunt, ut sæpenumero partes exhibere sese non valeant. Ante siquidem necessariam probationem, et audientiam possessionem transferentes præveniunt; interim sæpe contingit ex frequentium judicum viatico, et crebra profectione ambitionem, sive pecuniam judicibus corrumpendis datam superare rerum de quibus agitur æstimationem. Idcirco Serenitas nostra, consulens iis quæ occurrunt, nec

A δὴν περὶ τὴν τούτων ἀναστολὴν κατεβαλλόμεθα, πολλοὶ τῶν χρηστῶν καὶ μετρίων ἀναφωνήσουσιν, ἢ μᾶλλον ἡ πληθὺς τῶν εἰς τὸ πάτριον ἔδαφος ἐπινοστούντων βοήσεται, ἄρτι τῆς δουλείας ἀπηλλαγμένων· ἀναγγελοῦσι δὲ, οἶμαι, καὶ αἱ τῶν ἄλλων πραγμάτων πρὸς τὰ κρείττω μεταβολαὶ, αἷς προσταλαιπωρούμεθα ταῖς φροντίσιν ὑπνομαχοῦντες, ἵνα μὴ κωφή τις ᾖ καὶ διαπεφορημένη ἡ ἐπινοηθεῖσα τῶν πλημμελῶς φερομένων διόρθωσις, ἣν ἐν τῷ παρόντι ἐδίκτῳ ὡς οἷόν τέ ἐστιν ἀκριβῶς ἀνεστοιχειώσαμεν, καὶ τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ εἰς διαμονὴν ἀΐδιον παραδιδόντες θεσπίζομεν οὕτως· εἴ τις στρατιώτην ἐν παροίκου λόγῳ εὑρεθείη κατέχων, εἰ μὲν αὐτὸς ἐκεῖνος καὶ τὰ ἐξ ὧν ἡ στρατεία ὑπηρετεῖται κτήματα ἁρπάσας ἔχει, τριάκοντα ἓξ χρυσίου νομίσματα
B ποινῆς ἕνεκεν ἀποτίσει, ἐξ ὧν τὰ ἡμίσεα μὲν ὁ στρατιώτης λήψεται πρὸς ἐπανάληψιν τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ, τὰ ἡμίσεα δὲ ὁ δημόσιος ἧς χάριν ἐστερήθη δουλείας. Εἰ δὲ οὐχ ἁρπάσας, ἀλλ' ἀγοράσας εὑρεθῇ τὰ στρατιωτικὰ, πρὸς μὲν τὸν δημόσιον κδ' χρυσοῦ νομίσματα καταθήσει, πρὸς δὲ τὸν στρατιώτην ἀγωγὴν ὑπὲρ τοῦ τιμήματος οὐχ ἕξει. Εἰ δὲ ἑτέρων ἐξελασάντων αὐτοὺς ἐκ τῶν οἰκείων ἢ αὐτῶν ἐκείνων ἐκστασίῳ χρησαμένων, ἄλλοι τούτους κατοικτείραντες ἐδέξαντο, εἴτε παροικεῖν εἴτε θητεύειν, ἀνεύθυνοι ἔστωσαν. Ὅσοι δὲ στρατιώτας ἱκανοὺς εἰς ἰδίας ὑπηρεσίας κατετόλμησαν ἔχειν τῶν φοσσάτων τούτους ἀποστερήσαντες, εἰς ἕκαστον ἐν ἑκάστῳ χρόνῳ, ἓξ νομίσματα ὁ ἐξκουσσεύσας εἰσπραχθήσεται,
C καὶ ταῦτα ὁ δημόσιος οἰκειώσεται, εἰ μήπου ἀπὸ στρατηγῶν ἢ τῶν ἄλλων ἀρχόντων τούτους ἔτυχον δεδεγμένοι, καὶ οὗτοι ἐκ τῶν ἀποτεταγμένων εἰς ὑπηρεσίαν τῶν στρατηγῶν ἢ τῶν ἄλλων ἀρχόντων καθειστήκεσαν. Εἰ γὰρ ἐκ τῶν ἔξωθεν καὶ τῆς κοινότητός εἰσιν, οὐκ ἀθωωθήσεται ὁ τούτους ἔχων, εἰ καὶ δεικνύειν ἑτοίμως ἔχει, παρὰ στρατηγοῦ ἢ ἄρχοντος ἐπιτραπῆναι κεχρῆσθαι αὐτοῖς.

Η'.

Νεαρὰ νομοθεσία τοῦ αὐτοῦ, ἣν ὑπηγόρευσε Θεόδωρος πατρίκιος καὶ κοιαίστωρ ὁ Δεκαπολίτης, περὶ ἐκταγιατικῶν. Τῆς γὰρ πρὸ ταύτης νομοθεσίας ἀποδοκιμασθείσης, διὰ τὸ περιέχειν τοὺς θεματικοὺς κριτὰς καὶ τὸν σκρίβαν δικαστικὰ λαμβάνειν, ἢ, ὡς ἔνια τῶν ἀντιγράφων ἔχει, δικάζειν, ἐνομοθετήθη αὕτη.

D Ἔκτισίν τινα παράλογον ἄρτι πρὸ βραχέος κατὰ τῶν ἡμετέρων ἐπινοηθεῖσαν ὑποτελῶν δεῖν ᾠήθημεν διὰ τοῦ παρόντος ἐπανορθώσασθαι διαγγέλματος. Οἶμαι γὰρ, ὡς οὐδένα διαπέφευγεν, οἵαν σύγχυσιν καὶ ἐπιπλοκὴν ἡ τῶν λεγομένων ἐκταγιατικῶν ὑπόθεσις παρεισήγαγε. Θηρώμενοι γὰρ ὡς οὐκ ὤφελον ἑνὶ τῶν δικαστῶν κέρδος ποιεῖν ἐκ τῆς ἑτέρου ζημίας, οὕτω κατασχίζουσι τὰς ἀποδείξεις, ὡς πολλάκις μηδὲ τὴν τῶν μερῶν παράστασιν ὑπομένειν. Πρὸ γὰρ τῆς δεούσης δοκιμασίας καὶ ἀκροάσεως φθάνουσι τὴν μεταγωγὴν δρώμενοι τῆς νομῆς· ἐν οἷς πολλάκις συμβαίνει, ἐκ τῆς τῶν συνεχῶν δικαστῶν ἐφόδου καὶ τῆς ἀλλεπαλλήλου μεταφορᾶς τὴν τῶν ὑποκειμένων διατίμησιν τὸν δεκασμὸν ὑπερακοντίσαι. Διὰ τοιαῦτα ἡ ἡμετέρα Γαληνότης πολλὴν

ποιουμένη τῶν ὑπὸ χεῖρα τὴν πρόνοιαν, οὐ νέαν τινὰ ἐπεισάγουσα νομοθεσίαν, ἀλλὰ τὴν παλαιὰν καὶ ἀδέκαστον ἀνακτωμένη συνήθειαν, συντόμῳ λόγῳ τὰ περὶ τούτων διατυποῖ.

A novam aliquam constitutionem introducens, sed veterem incorruptam consuetudinem renovans, breviter hæc de his constituit.

α'. Πορίζεσθαι μὲν οὖν κατ' οὐδένα λόγον βουλόμεθα τοὺς δικαστὰς κέρδος ἐκ τῶν τοιούτων, οὐδὲ τῇ προφάσει τῶν νοταρίων ἢ ἀνθρώπων αὐτῶν. Οὐδὲ γάρ, οὐδὲ τούτους μεριστὰς εἶναι τῶν ἐκταγιατικῶν συγχωροῦμεν, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ὑπηρετουμένοις ταῖς τάξεσι τῶν κριτῶν προελευσιμαίοις κατὰ τὴν ὑποκειμένην οἰκονομίαν συμμέτρως ἐπιτρέπομεν τὴν τούτων λῆψιν. Ἱκανοῦσθαι δὲ τῷ μὲν κριτῇ διακελευόμεθα ἐν ἐκείνοις τοῖς ἐκ τῆς βασιλικῆς εὐσεβοῦς χειρὸς καὶ τῆς τοῦ προσοδίου αὐτοῦ παροχῆς· τοῖς δὲ τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ ὑποτεταγμένοις, νοταρίοις τε καὶ ὑπουργοῖς, ἐξ ὧν ὑπὲρ τῶν ἐγγράφων B χρίσεων λαμβάνουσι παρ' ἐκείνων, οἳ τὴν νικῶσαν ἀποφερόμενοι ψῆφον κρίσεσιν ἐγγράφοις κατοχυρώσασθαι ταύτην προῄρηνται. Οὕτω γὰρ καὶ ὁ κριτὴς ἐπιπονώτερον πρὸς τελείαν ἀπόφασιν τῶν ζητουμένων διαναστήσεται, καὶ οἱ προσήκοντες αὐτῷ ὑπηρέται πρὸς τοῦτο διοικήσεως ἐποτρυνοῦσιν αὐτὸν καὶ παρακαλέσουσι, καὶ προθυμότερον θεραπεύσουσιν, εἰδότες ὡς οὐκ ἔσται ἄλλοθεν αὐτοῖς πορισμὸς εἰ μὴ ὁ ἀπὸ συντελείας τῆς δίκης, εἰ δ' ἂν μίαν ἀπόφασιν ἐφ' ἑκάστῃ ἡμέρᾳ καὶ κρίσιν ποιήσηται, ὑπὲρ τὰ τριακόσια νομίσματα πάντως δι' ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ κομιοῦνται κέρδος.

1. Nulla igitur ratione volumus judices ex his lucrum facere, nec prætextu notariorum, vel suorum hominum; neque permittimus, ipsos sportularum participes esse; sed iis duntaxat, qui judicibus subserviunt in faciendis itineribus, pro dispensationis hic subjectæ modo, perceptionem harum concedimus. Judicem igitur contentum iis esse jubemus, quæ ab imperatoris pia manu accipit, adeoque reditus sui præstatione; subditos autem ministerio ipsius, tam notarios, quam apparitores; iis, quæ pro judiciis in scripta redactis ab illis accipiunt, qui sententiam victricem consecuti, scriptis judiciis, munire eam cupiunt. Sic enim, et judex laboriosus ad definitivam sententiam in rebus controversis properabit, et illius apparitores ipsum ad hoc agendum incitabunt, et invitabunt, alacriorique animo inservient, scientes aliunde fructum capere se non posse, quam ex consummatione litis. Quod si sententiam unam quolibet die protulerit de trecentis amplius solidis, omnino lucrum anno toto nullum capiet

β'. Πλὴν ἀλλ' οὐδὲ ἐν τούτοις διακεχυμένην αὐτοῖς καὶ ἀδιάστικτον παρέχομεν ἄδειαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τῆς δίκης ποσότητα καὶ τὸν μισθὸν διατυποῦμεν τῆς ἐγγράφου κρίσεως. C Ἐπὶ ὑποθέσει τοίνυν λϛ' νομισμάτων ἓξ μιλιαρήσια τὸν δικαιούμενον καὶ κρίσιν ἔγγραφον λαμβάνοντα κατατίθεσθαι κελευόμεθα· ἐπὶ δὲ μιᾶς λίτρας ἢ δυοῖν ἢ τριῶν, νόμισμα ἕν· ἐπὶ δὲ τεσσάρων ἢ πέντε ἢ ἕξ, νομίσματα δύο· ἐπὶ δὲ ζ' ἢ η' ἢ θ', νομίσματα τρία· ἐπὶ δὲ ι' ἢ ια' ἢ ιβ', νομίσματα δ'· ἐπὶ δὲ ποσότητος πλείονος ὅση δ' ἄν ἐστι μέχρι κεντηναρίου, νομίσματα ε' καὶ μὴ περαιτέρω. Ταῦτα ἐν κρίσεσιν, ὅπου μερισμοὶ πολλάκις ἢ ἀποδόσεις ἐπακολουθοῦσιν. Ἐν οἷς δὲ μερικοὶ μερισμοὶ ἢ ἐντάλματα ἢ σημειώσεις καταθέσεών τινων εἰκότως ἤ, διαγνώσεων, ἀτελῶν μέντοι γε, ἐν τοῖς τοιούτοις μὴ πλέον τοῦ νομίσματος παρέχεσθαι ἐπὶ ιβ' λιτρῶν ποσότητι καὶ ἐπέκεινα κἂν ὑπὲρ κεντηναρίου ᾖ, ἧττον δὲ τοῦ νομίσματος μᾶλ- D λον κατ' ἀναλογίαν τῆς ὑποκειμένης ποσότητος, ὡς λογίζεσθαι μιλιαρήσιον ἐφ' ἑκάστῃ λίτρᾳ, καὶ τὸ ἐκ τούτων ἀποσυναγόμενον ἱκανὸν εἶναι τοῖς νοταρίοις καὶ τοῖς τοῦ κριτοῦ ὑπουργοῖς.

2. Verumtamen neque confusam in his, et indistinctam licentiam ipsis concedimus, sed pro quantitate litis, etiam salarium judicii scriptura comprehensi constituimus. Quapropter in causa triginta sex solidorum, sex millia, sive mala litis victorem, qui sententiam in scriptis accipit, solvere jubemus. In una vero libra, vel duabus, vel tribus, solidum unum. In libris quatuor, vel quinque, vel sex solidos duos. In septem, vel octo, vel novem libris, solidos tres. In libris decem, vel undecim, vel duodecim, solidos quatuor. In majore summa, quantacunque fuerit usque ad centenarium, solidos quinque, non amplius. Atque hæc in judiciis, ubi partitiones sæpenumero, vel solutiones sequuntur. In quibus autem particulares divisiones, vel mandata, vel notationes, quarumdam forte depositionum, aut causæ cognitionum versantur, quæ tamen ad minores spectent; in talibus non amplius uno solido præstetur in duodecim librarum summa, et ultra, licet centenarium excedat. Quin potius etiam minus solido pro ratione summæ propositæ; ut in libra qualibet millia computentur, et quod ex iis colligitur, notariis, et apparitoribus judicis sufficiat.

γ'. Τοῖς δὲ προελευσιμαίοις ἐφίεμεν μετὰ τῆς ἄλλης ἧς ἀπολαύουσιν ἐξκουσσείας, φοσσάτων τε καὶ πολέμων ἀπηλλαγμένοις ἔχειν καὶ τὰ τῶν ἐκταγιατικῶν, ἵν' ἐκ τούτων τὰ διαρκῆ ποριζόμενοι μὴ βαρύνωσιν ἐν τοῖς ἀπλήκτοις τοὺς εὐαγεῖς οἴκους, μηδὲ προστιθῶνται καὶ οὗτοι εἰς μείζονα καινοτομίαν τῶν τὴν ὑποδοχὴν ποιουμένων, ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ἐξ ὧν κερδαίνουσιν ὠνοῦνται τὴν χρείαν, οἱ δὲ κριταὶ ἄφθονον ἔχοιεν τὴν τῶν ἀναγκαίων παροχήν. Συμμετρεῖσθαι

3. Officialibus autem, qui judicibus subserviunt in itineribus faciendis, permittimus cum alia immunitate, qua fruuntur, a fossatis, et militia excusati, et immunes, sportularum quoque commoda percipere, ut ex iis quantum satis est acquirentes hospitiis venerabiles domos non gravent, nec ipsi quoque cæteris accedant, ad eos novo quodam more magis onerandos, quorum est hospitia præbere; sed ipsi quidem suis ex lucris, quæ faciunt, victum

comparent; judices autem ubere necessariarum rerum suppeditatione fruantur. Cæterum perceptionis modus sportularum statuatur his, non pro quantitate prædiorum, vel rerum, quæ redduntur, aut restituuntur, sed pro ratione laboris, et moratum temporis, tum ipsius itineris. Quippe si, verbi causa, semel missus decem librarum solutionem vel in prædiis, vel aliis rebus procuret; sufficit ei, si solidum unum accipiat. Sin autem decies profectus, multas molestias pertulit, itinere longo confecto; nequaquam hoc onerosum est, eum in viginti quatuor solidis unum solidum accipere. Ad hæc autem, quæ de hoc servari debent, definienda, forte longo sermone opus esset. Sed quoniam judicibus hinc lucrum venire omnino prohibitum est, bona fide committimus ipsis, ut pro modo laboris eorum, qui mittuntur, sportularum æstimationes faciant. Attamen si causa quædam gravis, et laboriosa esse comperta fuerit, usque ad tres solidos in una libra nomine sportularum exigi posse sancimus; ita tamen, ut sportularum præstatio viginti quatuor solidos non excedat, licet exactio maxime laboriosa sit, et quæ solvuntur, summam centum librarum superent. In minori vero summa permittimus judicibus, ut salarium cum labore trutineant, et apparitoribus itinera facientibus vel unum, vel duos, vel tres solidos, pro difficultate causæ concedant. Atque hæc in iis, in quibus plena solutio de judicis sententia sequitur. At propter immissiones in possessionem, nihil in universum sportularum nomine præstari jubemus. Quod si semel, aut bis officialis itineribus faciendis inserviens in eum locum iverit, non amplius uno solido, vel ut plurimum, duobus numeretur, licet id, quod solvitur, magnæ summæ sit.

A δὲ τούτοις τὴν τῶν ἐκταγιατικῶν λῆψιν οὐ πρὸς τὴν ποσότητα τῶν ἀποδιδομένων κτημάτων ἢ πραγμάτων, ἀλλὰ πρὸς τὸν κόπον καὶ τὴν τριβὴν τοῦ τε χρόνου καὶ τῆς ὁδοιπορίας. Εἰ γὰρ λόγου χάριν ἅπαξ πεμφθεὶς δέκα λιτρῶν ἀπόδοσιν ἐποιήσατο κτημάτων ἢ πραγμάτων, ἓν νόμισμα λήψεσθαι τοῦτον ἱκανὸν ὑπάρχει. Εἰ δὲ δεκάκις ἀπελθὼν πολλὰ συνετρίβη τῆς ὁδοιπορίας μακρᾶς οὔσης, οὐκέτι φορτικὸν τὸ ἐν νομίσμασιν εἴκοσι καὶ τέσσαρσιν ἓν νόμισμα λαβεῖν αὐτόν. Ὁρίσασθαι μὲν οὖν τὰ περὶ τούτου πολλοῦ ἂν εἴη λόγου. Ἀλλ' ἐπεὶ ταῦτα εἰς κέρδος τῶν κριτῶν ἔρχεσθαι ἅπαξ ἀπηγορεύθη, πιστεύομεν ἀγαθῇ χάριτι τούτοις τυποῦσθαι πρὸς ἀναλογίαν τοῦ κόπου τῶν προελευσιμαίων τὰς τῶν ἐκταγιατικῶν τιμήσεις. Πλὴν εἰ μὲν δυσχερής τις ὑπόθεσις καὶ B ἐπίκοπος ἐποφθείη, θεσπίζομεν ἄχρι τῶν τριῶν νομισμάτων ἐπὶ τῇ λίτρᾳ ἐκταγιατικὸν ἀπαιτεῖσθαι· μὴ ὑπερβαινούσης μέντοι τὰ κδʹ νομίσματα τῆς τοῦ ἐκταγιατικοῦ παροχῆς, κἂν εἰ τὰ μάλιστα ἡ εἴσπραξις πολύμοχθος εἴη καὶ τὰ ἀποδιδόμενα ὑπὲρ τὰ ρʹ τυγχάνουσι λίτρας. Ἐν ἥττονι δὲ ποσότητι τοῖς τὰς κρίσεις λαχοῦσιν ἐφίεμεν σταθμᾶσθαι τῷ κόπῳ τὴν λῆψιν, ὥστε ἢ ἓν ἢ δύο ἢ τρία νομίσματα πρὸς τὴν τῆς ὑποθέσεως δυσχέρειαν προσεφιέναι τοῖς προελευσιμαίοις. Καὶ ταῦτα, ἐν οἷς ἡ ἀπόδοσις τελεία ἐξ ἀποφάσεως ἐπακολουθεῖ. Ἐπὶ γὰρ ταῖς ἐπὶ νομῇ παραδόσεσι, μηδὲν καθόλου ὑπὲρ ἐκταγιατικοῦ παρέχεσθαι κελεύομεν. Εἰ δὲ ἅπαξ ἢ δὶς ὁ προελευσιμαῖος εἰς τὸν τόπον ἀφίκετο, μὴ πλέον τοῦ νομίσματος, ἢ τὸ πολὺ δύο δίδοσθαι αὐτῷ, κἂν πολλῆς C ποσότητος εἴη τὸ ἀποδιδόμενον.

IX.

Ejusdem constitutio de his qui cædes sponte committunt, et ad Ecclesiam confugiunt; ut non admittantur.

Lex Mosis [1] adversus homicidam decernit, eum e sacrario abripiendum esse. Hujus legis vestigiis tam Romana (9), quam nostra lex insistens expresse mandat: ut adulteris, et virginum raptoribus, et homicidis, et furibus, quo confugiant, nullus pro asylo sit locus. Quippe templorum securitas affectis injuria, non injuriam inferentibus est tributa. Quia vero legis hujus auctor, inclytus ille princeps Justinianus, qui Majoris Ecclesiæ Dei templum illud admirabile condidit, eidem sacro fano privilegium concessit, ut asyli locum habeat: verisimile non est eum ab se decreta rescindere vicissim voluisse. Postquam enim sancivisset ut adulteris et homicidis et virginum raptoribus pro asylo nullus esset locus, nihil huic adversum deinceps protulit, cum dixit, hujusmodi personas in condito ab se templo asyli locum habere; sed arbitror equidem, si pie quis, et religiose causam propositam considerans, ipsam legem scriptam, et sanctionem de asyli jure, disqui-

Θʹ.

Τοῦ αὐτοῦ νομοθεσία περὶ τῶν ἑκουσίως φονευόντων καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ προσφευγόντων, ὥστε αὐτοὺς μὴ δέχεσθαι.

Ἡ τοῦ Μωσέως νομοθεσία κατὰ τοῦ ἀνδροφόνου ἀποφαίνεται, ὅτι ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου λήψῃ αὐτόν. Τούτῳ γοῦν τῷ νόμῳ καὶ ὁ Ῥωμαϊκὸς καὶ ἡμέτερος κατακολουθῶν τρανῶς ἐγκελεύεται· μοιχοῖς, καὶ παρθένων ἅρπαξι, καὶ ἀνδροφόνοις, καὶ φωρσὶ τόπον ἀσυλίας πρὸς καταφυγὴν μὴ εἶναι· ἡ γὰρ ἐκ τῶν ἱερῶν ἀσφάλεια τοῖς ἀδικουμένοις, οὐχὶ τοῖς ἀδικοῦσι D δίδοται. Ἐπεὶ δὲ ὁ τοῦτο νομοθετήσας ἐν βασιλεῦσιν ἀοίδιμος Ἰουστινιανὸς, ὁ καὶ τὸν πανθαύμαστον τῆς τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας κατασκευάσας ναὸν, δέδωκε προνόμιον (10) αὐτῷ δὴ τῷ ἱερῷ τεμένει τόπον ἀσυλίας ἔχειν, οὐ πάντως αὐτὸς τὰ ἑαυτοῦ δι' ἀλλήλων ἀνατρέπεσθαι παρεσκεύασε. Νομοθετήσας γὰρ μοιχοῖς, καὶ ἀνδροφόνοις, καὶ παρθένων ἅρπαξι τόπον ἀσυλίας μὴ εἶναι, οὐδὲν ἐναντίον ὕστερον ἔφη, τοῖς τοιούτοις προσώποις εἶναι τόπον εἰπὼν ἀσυλίας ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ κατασκευασθέντι ναῷ· ἀλλ' οἶμαι, ὡς εἴ τις τῶν εὐσεβῶς καὶ φιλοθέως ἐπισκοπούντων τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν αὐτόν τε τὸν γεγραμμένον

[1] Deuter. XIX.

(9) Novel. 17, cap. 7, quæ et l. 2 est, C. *de mand. prin.*
(10) Quod habetur in Leuncl. JGR. I, pag. 72.

νόμον καὶ τὸν διορισμὸν περὶ τῆς ἀσυλίας, πρόσφορον ποιούμενος τὴν ζήτησιν, συμβιβάσειε, τὴν ἁρμόδιον ἂν εὕροι πρὸς τὰ συμπίπτοντα τῶν πραγμάτων ἀπόφασιν· καὶ συντηρήσει μὲν τὴν ἀσυλίαν, ἐν αἷς ὑποθέσεσι κεκανόνισται, παρόψεται δὲ ταύτην, ἔνθα μὴ δίκαιον εἶναι τόπον ἀσυλίας. Ἐπεὶ δὲ πολυσχιδὴς καθίσταταί τις ὁ τῆς μιαιφονίας τρόπος (ἢ γὰρ ἑκουσίως καὶ ἀπὸ προνοίας καὶ παρασκευῆς ἁμαρτάνει τις, ὡς ὁ εὐτρεπίζων ξίφος εἰς τὸ φονεῦσαι ἄνθρωπον· ἢ ἀπὸ θυμοῦ, ὡς ἐν ἐφόδῳ, ὅτε σκοπεῖται καὶ τὸ παρ' αὐτοῦ ἐπιφερόμενον ὅπλον καὶ ἡ ἐγχείρησις· ἢ κατὰ τύχην, ὡς ἐν κυνηγεσίῳ ῥίψας μὲν κατὰ θηρὸς τὸ βέλος, ἄνθρωπον δὲ ἀναιρήσας ἐξ ἀγνοίας· ἢ ἐν μάχῃ μετὰ χειρὸς πλήξας, ἢ ἀπὸ μέθη: τινὰ φονεύσας, ὅστις καὶ ἐπὶ πενταετίαν ἐξορίζεται), πρὸς τὰς τοιαύτας διαιρέσεις καὶ τὰς κατὰ μέρος αἰτίας ἔχομεν σαφῶς καὶ κατὰ τὸ προσῆκον καὶ τὴν ἐκ τοῦ νόμου ἀπόφασιν. Καὶ ὁ μὲν κατὰ ἄγνοιαν φονεύων οὔτε τὸν κατὰ τῶν ἀνδροφόνων δέδοικε νόμον οὔτε ἀσυλίας χρῄζει· ὥσπερ καὶ ὁ ἀπὸ τρυφῆς ἀνελὼν, καὶ ὁ μὴ ἐσχηκὼς γνώμην τοῦ φονεῦσαι ἐὰν φονεύσῃ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις περιίσταται· ἐκεῖνο δέ ἐστι τὸ πολυθρύλλητον ζήτημα τὸ περὶ τοῦ ἑκουσίου καὶ ἐκ προαιρέσεως καὶ προθέσεως φόνου. Τοῦτον γὰρ τὸν ἑκούσιον φόνον οὔτε ἡ Μωσέως νομοθεσία συγχωρεῖσθαι ἀξιοῖ οὔτε ἡ Ῥωμαϊκὴ ἡ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἀποδεχθεῖσα, οὔτε τις εὐσεβὴς λογισμὸς ἀνέχεται τὸν κατὰ τοσοῦτον ἀδικήσαντα, ἵνα καὶ ξίφος εὐτρεπίσῃ καὶ διαμελετήσῃ τὸν τοῦ πλησίον θάνατον καὶ τοῦτον τελέσῃ, χρήσασθαι τῇ ἐκ τοῦ ἱεροῦ βοηθείᾳ. Οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι τῶν εὐσεβῶς διανοουμένων· ἀλλὰ δυνατὸν, ὡς εἴρηται, καὶ τοὺς νόμους τηρηθῆναι καὶ φυλαχθῆναι τὸ τῆς Ἐκκλησίας προνόμιον. Ἡνίκα γὰρ ἂν ἄνθρωπος ἐκ τῆς θείας Προνοίας ἐγκαταλειφθεὶς ἀνθρώπου διαμελετήσει θάνατον καὶ τοῦτον ἀπαρτίσει, καὶ ἀφανὴς καὶ ἀνέγκλητος γένηται ὁ παρ' αὐτοῦ καταρτισθεὶς φόνος, εἰς ἑαυτὸν δὲ γενόμενος μετρήσει τὸ μέγεθος τοῦ τολμηθέντος πτώματος καὶ πρὸς ἐξαγόρευσιν ὁρμήσει, λογίζεται δήπου, ποίῳ τρόπῳ ταύτην ἀσφαλῶς ποιήσηται· καὶ λογιζόμενος εὑρίσκει πάντως, ὅτι τοῦ ἐρευνωμένου ἀφανοῦς θανάτου παρ' αὐτοῦ ἐξαγγελλομένου φωρᾶται, καὶ φωραθεὶς ὡς ἀνδροφόνος ἐκ τοῦ νόμου καὶ τοῦ προσφόρου ἄρχοντος ἢ συλλαμβάνεται ἢ ...(11). Καὶ διὰ ταῦτα εἰς τὸ ἱερὸν εἰσερχόμενος καὶ τῷ ἱερεῖ προσερχόμενος, καὶ πανταχόθεν ἔχων τὸ ἀσφαλὲς ποιεῖται τὴν ἐξαγόρευσιν, τυχὸν οἵῳ τρόπῳ καὶ οἵᾳ μηχανῇ τὴν τοῦ φονευθέντος κατήρτισεν ἀγνοουμένην σφαγὴν, καὶ ἐπιτυγχάνει τῆς ἀφέσεως. Αὕτη γὰρ καὶ ἔστιν ἀληθῶς καὶ λέγεται ἐξομολόγησις, ἡ τοῦ κεκρυμμένου παραπτώματος αὐθαίρετος δήλωσις. Ἡ δὲ περὶ τῆς φανερᾶς καὶ προδήλου πράξεως καὶ μιαιφονίας συγκατάθεσις πῶς καὶ λεχθήσεται ὅλως ἐξομολόγησις; Ἐκ τοῦ τοιούτου οὖν συνάγεται καὶ τηρεῖται καὶ ἡ τοῦ νόμου ἀπόφασις καὶ ἡ τοῦ ἱεροῦ ἀσφάλεια. Εἰ δὲ αὕτη [μὴ] (12) οὕτω διορισθείη, μάχεται πάντως

A sitionem convenientem instituens, inter se conciliaverit, eum sententiam ad res coincidentes aptam inventurum, et ipsum quidem asyli jus in iis causis quæ canonibus definitæ sunt, conservabit: at in aliis idem negliget, ubi non justum nec æquum fuerit, asyli locum concedi. Et quoniam multis ac variis modis homicidium committitur (aut enim sponte sua quispiam, et consulto dataque opera instructus peccat, ut is, qui gladium necandi hominis causa apparat; aut ex iracundia, velut in impetu quodam, ubi considerantur et arma quæ gestabat, et ipse conatus; aut fortuito, ut in venatu, si telum in feram conjecerit, et hominem ignoranter occiderit; aut in rixa, si manu percusserit, vel ex temulentia quem necaverit, qui quidem ad quinquennium relegatur), B secundum hujusmodi divisiones, et expositas particulatim causas, etiam manifesto planeque convenienti ratione, legis sententiam habemus. Et is quidem, qui cædem ignoranter admittit; nec latam in homicidas legem metuit, nec asylo indiget: quemadmodum et is, qui per ludum ac jocum necaverit, et qui animum occidendi non habuit, si occiderit. Et hæc quidem in his consistunt. Illa vero pervulgata quæstio est, de homicidio, quod sponte committitur et ex animi arbitratu atque proposito. Nam cædem illam spontaneam nec Mosaica lex concedi vult, nec Romana, sanctis a Patribus approbata; pius denique ferre nequit animus, ut qui tam injustus fuit, ut etiam gladium præpararet, ac proximi sui mortem C meditaretur, eamque perficeret, auxilio et ope templi fruatur. Non est hoc, non est animorum pie cogitantium: sed fieri potest, ceu dictum est, ut et leges observentur, et privilegium Ecclesiæ salvum sit. Quippe cum homo desertus a divina Providentia, cædem hominis animo conceperit, eamque perfecerit, atque illa cædes ab eo commissa, cognitionem et accusationem hominum effugerit, ipse vero ductus intra se, lapsus sui magnitudinem perpenderit, et ad confessionem ejus sese contulerit: sane secum ipse cogitat, quonam pacto possit eam tuto instituere, idque cogitans, omnino futurum intelligit, ut si cædem incognitam, quæ investigatur, enuntiet, deprehendatur: ac deprehensus, velut homicida legis auctoritate, magistratusque competentis, aut com- D prehendatur, aut eam ipsam ob causam templum ingrediens, et ad sacerdotem accedens, atque undecunque securitati suæ consulens, confessionem instituat; verbi gratia, quo pacto, et quanam arte ignotam occisi cædem commiserit, ac veniam impetret. Hæc enim et est reapse, et dicitur confessio, delicti scilicet occulti spontanea enuntiatio. Certi vero manifestique facti, et cædis depositio, quonam plane pacto confessio nuncupabitur? Ex hoc ergo tam colligitur, quam conservatur, ut legis sententia, sic etiam templi securitas. Quæ quidem si definita in hunc modum non fuerit, omnino secum ipse pugnat qui leges congessit atque promulgavit Justinianus: cum

(11) Desunt nonnulla.

(12) Negatio desideratur in editione Leunclavii: recte eam addidit Rhallis.

comparent; judices autem ubere necessariarum rerum suppeditatione fruantur. Cæterum perceptionis modus sportularum statuatur his, non pro quantitate prædiorum, vel rerum, quæ redduntur, aut restituuntur, sed pro ratione laboris, et mora tum temporis, tum ipsius itineris. Quippe si, verbi causa, semel missus decem librarum solutionem vel in prædiis, vel aliis rebus procuret; sufficit ei, si solidum unum accipiat. Sin autem decies profectus, multas molestias pertulit, itinere longo confecto; nequaquam hoc onerosum est, eum in viginti quatuor solidis unum solidum accipere. Ad hæc autem, quæ de hoc servari debent, delinienda, forte longo sermone opus esset. Sed quoniam judicibus hinc lucrum venire omnino prohibitum est, bona fide committimus ipsis, ut pro modo laboris eorum, qui mittuntur, sportularum æstimationes faciant. Attamen si causa quædam gravis, et laboriosa esse comperta fuerit, usque ad tres solidos in una libra nomine sportularum exigi posse sancimus; ita tamen, ut sportularum præstatio viginti quatuor solidos non excedat, licet exactio maxime laboriosa sit, et quæ solvuntur, summam centum librarum superent. In minori vero summa permittimus judicibus, ut salarium cum labore trutineat, et apparitoribus itinera facientibus vel unum, vel duos, vel tres solidos, pro difficultate causæ concedant. Atque hæc in iis, in quibus plena solutio de judicis sententia sequitur. At propter immissiones in possessionem, nihil in universum sportularum nomine præstari jubemus. Quod si semel, aut bis officialis itineribus faciendis inserviens in eum locum iverit, non amplius uno solido, vel ut plurimum, duobus numeretur, licet id, quod solvitur, magnæ summæ sit.

A δὲ τούτοις τὴν τῶν ἐκταγιατικῶν λῆψιν οὐ πρὸς τὴν ποσότητα τῶν ἀποδιδομένων κτημάτων ἢ πραγμάτων, ἀλλὰ πρὸς τὸν κόπον καὶ τὴν τριβὴν τοῦ τε χρόνου καὶ τῆς ὁδοιπορίας. Εἰ γὰρ λόγου χάριν ἅπαξ πεμφθεὶς δέκα λιτρῶν ἀπόδοσιν ἐποιήσατο κτημάτων ἢ πραγμάτων, ἓν νόμισμα λήψεσθαι τοῦτον ἱκανὸν ὑπάρχει. Εἰ δὲ δεκάκις ἀπελθὼν πολλὰ συνετρίβη τῆς ὁδοιπορίας μακρᾶς οὔσης, οὐκέτι φορτικὸν τὸ ἐν νομίσμασιν εἴκοσι καὶ τέσσαρσιν ἓν νόμισμα λαβεῖν αὐτόν. Ὁρίσασθαι μὲν οὖν τὰ περὶ τούτου πολλοῦ ἂν εἴη λόγου. Ἀλλ' ἐπεὶ ταῦτα εἰς κέρδος τῶν κριτῶν ἔρχεσθαι ἅπαξ ἀπηγορεύθη, πιστεύομεν ἀγαθῇ χάριτι τούτοις τυποῦσθαι πρὸς ἀναλογίαν τοῦ κόπου τῶν προελευσιμαίων τὰς τῶν ἐκταγιατικῶν τιμήσεις. Πλὴν εἰ μὲν δυσχερής τις ὑπόθεσις καὶ B ἐπίκοπος ἐποφθείη, θεσπίζομεν ἄχρι τῶν τριῶν νομισμάτων ἐπὶ τῇ λίτρᾳ ἐκταγιατικὸν ἀπαιτεῖσθαι· μὴ ὑπερβαινούσης μέντοι τὰ κδ' νομίσματα τῆς τοῦ ἐκταγιατικοῦ παροχῆς, κἂν εἰ τὰ μάλιστα ἡ εἴσπραξις πολύμοχθος εἴη καὶ τὰ ἀποδιδόμενα ὑπὲρ τὰ ρ' τυγχάνουσι λίτρας. Ἐν ἥττονι δὲ ποσότητι τοῖς τὰς κρίσεις λαχοῦσιν ἐφίεμεν σταθμᾶσθαι τῷ κόπῳ τὴν λῆψιν, ὥστε ἢ ἓν ἢ δύο ἢ τρία νομίσματα πρὸς τὴν τῆς ὑποθέσεως δυσχέρειαν προσεφιέναι τοῖς προελευσιμαίοις. Καὶ ταῦτα, ἐν οἷς ἡ ἀπόδοσις τελεία ἐξ ἀποφάσεως ἐπακολουθεῖ. Ἐπὶ γὰρ ταῖς ἐπὶ νομῇ παραδόσεσι, μηδὲν καθόλου ὑπὲρ ἐκταγιατικοῦ παρέχεσθαι κελεύομεν. Εἰ δὲ ἅπαξ ἢ δὶς ὁ προελευσιμαῖος εἰς τὸν τόπον ἀφίκετο, μὴ πλέον τοῦ νομίσματος, ἢ τὸ πολὺ δύο δίδοσθαι αὐτῷ, κἂν πολλῆς C ποσότητος εἴη τὸ ἀποδιδόμενον.

IX.

Ejusdem constitutio de his qui cædes sponte committunt, et ad Ecclesiam confugiunt; ut non admittantur.

Lex Mosis [1] adversus homicidam decernit, eum e sacrario abripiendum esse. Hujus legis vestigiis tam Romana (9), quam nostra lex insistens expresse mandat: ut adulteris, et virginum raptoribus, et homicidis, et furibus, quo confugiant, nullus pro asylo sit locus. Quippe templorum securitas affectis injuria, non injuriam inferentibus est tributa. Quia vero legis hujus auctor, inclytus ille princeps Justinianus, qui Majoris Ecclesiæ Dei templum illud admirabile condidit, eidem sacro fano privilegium concessit, ut asyli locum habeat: verisimile non est eum ab se decreta rescindere vicissim voluisse. Postquam enim sancivisset ut adulteris et homicidis et virginum raptoribus pro asylo nullus esset locus, nihil huic adversum deinceps protulit, cum dixit, hujusmodi personas in condito ab se templo asyli locum habere; sed arbitror equidem, si pie quis, et religiose causam propositam considerans, ipsam legem scriptam, et sanctionem de asyli jure, disqui-

Θ'.

Τοῦ αὐτοῦ νομοθεσία περὶ τῶν ἑκουσίως φονευόντων καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ προσφευγόντων, ὥστε αὐτοὺς μὴ δέχεσθαι.

Ἡ τοῦ Μωσέως νομοθεσία κατὰ τοῦ ἀνδροφόνου ἀποφαίνεται, ὅτι ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου λήψῃ αὐτόν. Τούτῳ γοῦν τῷ νόμῳ καὶ ὁ Ῥωμαϊκὸς καὶ ἡμέτερος κατακολουθῶν τρανῶς ἐγκελεύεται· μοιχοῖς, καὶ παρθένων ἅρπαξι, καὶ ἀνδροφόνοις, καὶ φωρσὶ τόπον ἀσυλίας πρὸς καταφυγὴν μὴ εἶναι· ἡ γὰρ ἐκ τῶν ἱερῶν ἀσφάλεια τοῖς ἀδικουμένοις, οὐχὶ τοῖς ἀδικοῦσι D δίδοται. Ἐπεὶ δὲ ὁ τοῦτο νομοθετήσας ἐν βασιλεῦσιν ἀοίδιμος Ἰουστινιανὸς, ὁ καὶ τὸν πανθαύμαστον τῆς τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας κατασκευάσας ναὸν, δέδωκε προνόμιον (10) αὐτῷ δὴ τῷ ἱερῷ τεμένει τόπον ἀσυλίας ἔχειν, οὐ πάντως αὐτὸς τὰ ἑαυτοῦ δι' ἀλλήλων ἀνατρέπεσθαι παρεσκεύασε. Νομοθετήσας γὰρ μοιχοῖς, καὶ ἀνδροφόνοις, καὶ παρθένων ἅρπαξι τόπον ἀσυλίας μὴ εἶναι, οὐδὲν ἐναντίον ὕστερον ἔφη, τοῖς τοιούτοις προσώποις εἶναι τόπον εἰπὼν ἀσυλίας ἐν τῷ παρ' αὐτοῦ κατασκευασθέντι ναῷ· ἀλλ' οἶμαι, ὡς εἴ τις τῶν εὐσεβῶς καὶ φιλοθέως ἐπισκοπούντων τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν αὐτόν τε τὸν γεγραμμένον

[1] Deuter. XIX.

(9) Novel. 17, cap. 7, quæ et l. 2 est, C. *de mand. prin.*
(10) Quod habetur in Leuncl. JGR. I, pag. 72.

νόμον καὶ τὸν διορισμὸν περὶ τῆς ἀσυλίας, πρόσφορον ποιούμενος τὴν ζήτησιν, συμβιβάσειε, τὴν ἁρμόδιον ἂν εὕροι πρὸς τὰ συμπίπτοντα τῶν πραγμάτων ἀπόφασιν· καὶ συντηρήσει μὲν τὴν ἀσυλίαν, ἐν αἷς ὑποθέσεσι κεκανόνισται, παρόψεται δὲ ταύτην, ἔνθα μὴ δίκαιον εἶναι τόπον ἀσυλίας. Ἐπεὶ δὲ πολυσχιδὴς καθίσταταί τις ὁ τῆς μιαιφονίας τρόπος (ἢ γὰρ ἑκουσίως καὶ ἀπὸ προνοίας καὶ παρασκευῆς ἁμαρτάνει τις, ὡς ὁ εὐτρεπίζων ξίφος εἰς τὸ φονεῦσαι ἄνθρωπον· ἢ ἀπὸ θυμοῦ, ὡς ἐν ἐφόδῳ, ὅτε σκοπεῖται καὶ τὸ παρ' αὐτοῦ ἐπιφερόμενον ὅπλον καὶ ἡ ἐγχείρησις· ἢ κατὰ τύχην, ὡς ἐν κυνηγεσίῳ ῥίψας μὲν κατὰ θηρὸς τὸ βέλος, ἄνθρωπον δὲ ἀναιρήσας ἐξ ἀγνοίας· ἢ ἐν μάχῃ μετὰ χειρὸς πλήξας, ἢ ἀπὸ μέθης τινὰ φονεύσας, ὅστις καὶ ἐπὶ πενταετίαν ἐξορίζεται), πρὸς τὰς τοιαύτας διαιρέσεις καὶ τὰς κατὰ μέρος αἰτίας ἔχομεν σαφῶς καὶ κατὰ τὸ προσῆκον καὶ τὴν ἐκ τοῦ νόμου ἀπόφασιν. Καὶ ὁ μὲν κατὰ ἄγνοιαν φονεύων οὔτε τὸν κατὰ τῶν ἀνδροφόνων δέδοικε νόμον οὔτε ἀσυλίας χρῄζει· ὥσπερ καὶ ὁ ἀπὸ τρυφῆς ἀνελὼν, καὶ ὁ μὴ ἐσχηκὼς γνώμην τοῦ φονεῦσαι ἐὰν φονεύσῃ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις περιΐσταται· ἐκεῖνο δέ ἐστ. τὸ πολυθρύλλητον ζήτημα τὸ περὶ τοῦ ἑκουσίου καὶ ἐκ προαιρέσεως καὶ προθέσεως φόνου. Τοῦτον γὰρ τὸν ἑκούσιον φόνον οὔτε ἡ Μωσέως νομοθεσία συγχωρεῖσθαι ἀξιοῖ οὔτε ἡ Ῥωμαϊκὴ ἡ παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἀποδεχθεῖσα, οὔτε τις εὐσεβὴς λογισμὸς ἀνέχεται τὸν κατὰ τοσοῦτον ἀδικήσαντα, ἵνα καὶ ξίφος εὐτρεπίσῃ καὶ διαμελετήσῃ τὸν τοῦ πλησίον θάνατον καὶ τοῦτον τελέσῃ, χρήσασθαι τῇ ἐκ τοῦ ἱεροῦ βοηθείᾳ. Οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστι τῶν εὐσεβῶς διανοουμένων· ἀλλὰ δυνατὸν, ὡς εἴρηται, καὶ τοὺς νόμους τηρηθῆναι καὶ φυλαχθῆναι τὸ τῆς Ἐκκλησίας προνόμιον. Ἡνίκα γὰρ ἂν ἄνθρωπος ἐκ τῆς θείας Προνοίας ἐγκαταλειφθεὶς ἀνθρώπου διαμελετήσει θάνατον καὶ τοῦτον ἀπαρτίσει, καὶ ἀφανὴς καὶ ἀνέγκλητος γένηται ὁ παρ' αὐτοῦ καταρτισθεὶς φόνος, εἰς ἑαυτὸν δὲ γενόμενος μετρήσει τὸ μέγεθος τοῦ τολμηθέντος πτώματος καὶ πρὸς ἐξαγόρευσιν ὁρμήσει, λογίζεται δήπου, ποίῳ τρόπῳ ταύτην ἀσφαλῶς ποιήσηται· καὶ λογιζόμενος εὑρίσκει πάντως, ὅτι τοῦ ἐρευνωμένου ἀφανοῦς θανάτου παρ' αὐτοῦ ἐξαγγελλομένου φωρᾶται, καὶ φωραθεὶς ὡς ἀνδροφόνος ἐκ τοῦ νόμου καὶ τοῦ προσφόρου ἄρχοντος ἢ συλλαμβάνεται ἢ ...(11). Καὶ διὰ ταῦτα εἰς τὸ ἱερὸν εἰσερχόμενος καὶ τῷ ἱερεῖ προσερχόμενος, καὶ πανταχόθεν ἔχων τὸ ἀσφαλὲς ποιεῖται τὴν ἐξαγόρευσιν, τυχὸν οἵῳ τρόπῳ καὶ οἵᾳ μηχανῇ τὴν τοῦ φονευθέντος κατήρτισεν ἀγνοουμένην σφαγὴν, καὶ ἐπιτυγχάνει τῆς ἀφέσεως. Αὕτη γὰρ καὶ ἔστιν ἀληθῶς καὶ λέγεται ἐξομολόγησις, ἡ τοῦ κεκρυμμένου παραπτώματος αὐθαίρετος δήλωσις. Ἡ δὲ περὶ τῆς φανερᾶς καὶ προδήλου πράξεως καὶ μιαιφονίας συγκατάθεσις πῶς καὶ λεχθήσεται ὅλως ἐξομολόγησις; Ἐκ τοῦ τοιούτου οὖν συνάγεται καὶ τηρεῖται καὶ ἡ τοῦ νόμου ἀπόφασις καὶ ἡ τοῦ ἱεροῦ ἀσφάλεια. Εἰ δὲ αὕτη [μὴ] (12) οὕτω διορισθείη, μάχεται πάντως

A sitionem convenientem instituens, inter se conciliaverit, eum sententiam ad res coincidentes aptam inventurum, et ipsum quidem asyli jus in iis causis quæ canonibus definitæ sunt, conservabit : at in aliis idem negliget, ubi non justum nec æquum fuerit, asyli locum concedi. Et quoniam multis ac variis modis homicidium committitur (aut enim sponte sua quispiam, et consulto dataque opera instructus peccat, ut is, qui gladium necandi hominis causa apparat ; aut ex iracundia, velut in impetu quodam, ubi considerantur et arma quæ gestabat, et ipse conatus ; aut fortuito, ut in venatu, si telum in feram conjecerit, et hominem ignoranter occiderit ; aut in rixa, si manu percusserit, vel ex temulentia quem necaverit, qui quidem ad quinquennium relegatur), B secundum hujusmodi divisiones, et expositas particulatim causas, etiam manifesto planeque convenienti ratione, legis sententiam habemus. Et is quidem, qui cædem ignoranter admittit; nec latam in homicidas legem metuit, nec asylo indiget : quemadmodum et is, qui per ludum ac jocum necaverit, et qui animum occidendi non habuit, si occiderit. Et hæc quidem in his consistunt. Illa vero pervulgata quæstio est, de homicidio, quod sponte committitur et ex animi arbitratu atque proposito. Nam cædem illam spontaneam nec Mosaica lex concedi vult, nec Romana, sanctis a Patribus approbata ; pius denique ferre nequit animus, ut qui tam injustus fuit, ut etiam gladium præpararet, ac proximi sui mortem C meditaretur, eamque perficeret, auxilio et ope templi fruatur. Non est hoc, non est animorum pie cogitantium : sed fieri potest, ceu dictum est, ut et leges observentur, et privilegium Ecclesiæ salvum sit. Quippe cum homo desertus a divina Providentia, cædem hominis animo conceperit, eamque perfecerit, atque illa cædes ab eo commissa, cognitionem et accusationem hominum effugerit, ipse vero ductus intra se, lapsus sui magnitudinem perpenderit, et ad confessionem ejus sese contulerit : sane secum ipse cogitat, quonam pacto possit eam tuto instituere, idque cogitans, omnino futurum intelligit, ut si cædem incognitam, quæ investigatur, enuntiet, deprehendatur : ac deprehensus, velut homicida legis auctoritate, magistratusque competentis, aut com- D prehendatur, aut eam ipsam ob causam templum ingrediens, et ad sacerdotem accedens, atque undecunque securitati suæ consulens, confessionem instituat ; verbi gratia, quo pacto, et quanam arte ignotam occisi cædem commiserit, ac veniam impetret. Hæc enim et est reapse, et dicitur confessio, delicti scilicet occulti spontanea enuntiatio. Certi vero manifestique facti, et cædis depositio, quonam plane pacto confessio nuncupabitur ? Ex hoc ergo tam colligitur, quam conservatur, ut legis sententia, sic etiam templi securitas. Quæ quidem si definita in hunc modum non fuerit, omnino secum ipse pugnat qui leges congessit atque promulgavit Justinianus : cum

(11) Desunt nonnulla.

(12) Negatio desideratur in editione Leunclavii : recte eam addidit Rhallis.

edicto sanxerit, ne homicidis locus asyli pateat; nihiloque minus voluerit, ut homicidæ in condito abs se templo jus asyli haberent.

X.

De his, qui sponte cædes committunt, lex altera, recipiens quidem eos ex commiseratione, præter sententiam prioris; verum exsilio perpetuo, bonorumque amissione, multans.

Hæc jam sancire decrevimus, prioris quidem legis severitatem cum benigniore decretorum ecclesiasticorum censura commutantes, dissolutionem vero licentiamque delinquentium, quæ illam ipsam ob causam facilem imitationem habet, non pœnarum duntaxat vinculo sanantes, verum etiam patrimonii prope totius ademptione, quod homicida possidet; ipsis quidem homicidis, de salute reipublicæ vero, ne quis simili quodam fervore rapiatur, utili consilio prospicientes, ut utraque ratione tum jus ipsum salvum sit, tum ecclesiarum eximium sacrumque privilegium conservetur, adeoque, cautionibus amborum, imitationis frequentia coerceatur.

1. Quod igitur attinet vitæ rationem, quam agere homicida debet, ita ordinari hæc jubemus, uti canones accurate statuunt. Nos autem hac eum constitutione perpetuo damnatum exsilio pellimus eo loco quo piacularis illius cædis facinus admissum fuit: partim ut hoc exsilio puniatur is qui deliquit, partim ut efficiatur, ne tristitiæ, ac doloris incrementum occisi propinquis accidat, quod utrinque fortassis haud est inutile, ne unquam ejus assiduo conspectu, qui dolorem attulit, et vita defuncti memoria, sponte concitati ad ultionem necessarii, malum malo sanare conentur, et casum homicidii duplicem faciant. Quapropter omnino damnatus illinc homicida perpetuum exsulet, nec unquam istic vagetur, aut in ea terra domicilium habeat, quæ oris rictu diducto fratris injuste necati sanguinem excepit. Atque hanc adeo primam secundum illam ecclesiasticam censuram condemnationem ferat.

2. Præterea vero facultatum suarum amissionem sustineat, quæ tamen fisco non addicentur. Nam si uxor sit homicidæ, non dotem illa solum, cum rebus suis omnibus, auferet; verum etiam donationem propter nuptias. Quod si theoretrum quoque promissum ei forte fuerit, aliudve quiddam, etiam illius omnino recuperationem et proprietatem habeat, si liberi nulli exstent. Iis vero exstantibus, nuptialium lucrorum usumfructum percipiat, observatis in hoc omnibus legum præscriptis: cum interim liberi reliquorum paternorum bonorum in trientem hæredes sint. Ac si quidem homicida motu proprio, vel ipsum in viam revocantium consilio et approbatione, commisso prius scelere deposito, monasticam ad vitam transierit, tertiam bonorum ejus partem monasterium accipiet, reliquo triente uxori et liberis

A ἑαυτῷ ὁ τοὺς νόμους ἀθροίσας καὶ γράψας Ἰουστινιανὸς, νομοθετήσας μὲν ἀνδροφόνοις μὴ εἶναι ἀσυλίαν, ἐν δὲ τῷ παρ' αὐτοῦ συστάντι ἱερῷ ἀσυλίαν ἔχειν λοιπὸν τοὺς ἀνδροφόνους.

Ι'.

Τοῦ αὐτοῦ δευτέρα νομοθεσία περὶ τῶν ἑκουσίως φονευόντων, δεχομένη μὲν αὐτοὺς κατὰ συμπάθειαν, παρὰ δύναμιν τῆς πρώτης, ἀειφυγίᾳ δὲ καὶ περιουσίας ἐκπτώσει καταδικάζουσα.

Ταῦτα νομοθετεῖν προῃρήμεθα νῦν τὸ μὲν αὐστηρὸν τῆς πρὸ ταύτης νομοθεσίας τῇ φιλανθρώπῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἐπιτιμήσει μεταβάλλοντες, τὸ ἀπόλυτον δὲ καὶ ἄνετον τῶν ἐξαμαρτανόντων καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸς μίμησιν εὔκολον οὐ μόνον τῷ B καταδέσμῳ τῶν ἐπιτιμίων ἐξιώμενοι, ἀλλὰ καὶ τῆς προσούσης τῷ φονευτῇ περιουσίας μικροῦ δεῖν ἐκπτώσει· τοῖς μὲν ἀνδροφόνοις αὐτοῖς σωτηρίαν, τῷ κοινῷ δὲ τῆς πολιτείας τὸ μὴ πρὸς τὸν ὅμοιόν τινα ζῆλον ἐλθεῖν κατὰ τὸ λυσιτελὲς προμηθούμενοι, ὡς ἂν δι' ἀμφοτέρων καὶ τὸ δίκαιον σώζηται καὶ τὸ τῶν ἐκκλησιῶν μέγα καὶ θεῖον συντηρῆται προνόμιον, καὶ τὸ πολὺ τῆς μιμήσεως ἀναστέλληται ταῖς τούτων ἀσφαλείαις.

α'. Τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς τοῦ φονέως διαγωγῆς καὶ τῆς εἰσέτι βιώσεως, καθὼς ἡ κανονικὴ ἀκρίβεια τυπώσει, διοικεῖσθαι κελεύομεν. Ἀειφυγίᾳ δὲ αὐτὸν διὰ τῆσδε τῆς νομοθεσίας καταδικάζομεν τοῦ τόπου, καθ' ὃν γέγονεν ἡ πλημμέλεια τοῦ φονικοῦ μιάσματος, C τοῦτο μὲν κολαζούσῃ τὸν ἁμαρτήσαντα, τοῦτο δὲ μὴ πλείονα τῆς ἀνίας καὶ τοῦ ἀλγήματος αὔξησιν τοῖς τῷ πεφονευμένῳ διαφέρουσι κατεργαζομένῃ· ἴσως δὲ καὶ ἀμφοτέρων οὐκ ἀσυμφόρως, ὡς ἂν μήποτε τοῦ λελυπηκότος συνεχεῖ ὁράσει καὶ τῇ τοῦ προαποβεβιωκότος μνήμῃ εἰς αὐθαίρετον ἐκδίκησιν οἱ προσήκοντες αὐτῷ παρορμώμενοι κακῷ τὸ κακὸν ἐξιάσασθαι πειραθῶσι, καὶ διπλοῦν ἐργάσωνται τὸ πτῶμα τῆς μιαιφονίας. Ἔστω μὲν οὖν ἀειφυγίᾳ πάντως ὁ φονεὺς ἐκεῖθεν καταδικαζόμενος, καὶ μηδέποτε περινοστῶν ἐκεῖ καὶ αὐλιζόμενος ἐν τῇ γῇ, ἣ ἔχανε τὸ τοῦ ἀδίκως ἀναιρεθέντος ἀδελφοῦ ὑποδέξασθαι αἷμα. Καὶ τοῦτο πρῶτον μετὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτίμησιν τὸ κατάκριμα δεχέσθω.

β'. Πρὸς τούτῳ δὲ καὶ τῆς οἰκείας ἔκπτωσιν D ὑφιστάσθω περιουσίας, οὐ τῷ δημοσίῳ προσκυρουμένης. Εἰ γὰρ ὕπεστι γαμετὴ τῷ φονευτῇ, τήν τε προῖκα δεῖ καὶ τὰ οἰκεῖα πάντα κομίζεσθαι ταύτην, καὶ ἔτι τὴν πρὸ τοῦ γάμου δωρεάν· εἰ τύχῃ δὲ καὶ θεώρετρον ὑποσχεθεῖσα ἢ ἄλλο τι, καὶ τούτου πάντως ἔχειν τὴν ἀνάληψιν, καὶ τὴν κυριότητα, παίδων μὴ ὑπόντων. Εἰ δὲ ὕπεισι παῖδες, τῆς χρήσεως τῶν γαμικῶν κερδῶν ἀπολαύειν αὐτὴν πασῶν τῶν ἐπὶ τούτοις νομικῶν παρατηρήσεων συντηρουμένων· τῶν δὲ παίδων ἐκ τῆς ἄλλης πατρῴας περιουσίας τῷ τρίτῳ κληροδοτουμένων. Καὶ εἰ μὲν ὁ φονεὺς οἰκείᾳ προθέσει ἢ τῇ τῶν κανονιζόντων αὐτὸν συμβουλίᾳ καὶ δοκιμασίᾳ πρὸς τὸν μοναχικὸν, τὸ πρότερον ἀποσκευαζόμενος μῦσος, μετέλθοι βίον, λαμβάνειν τὸ μοναστήριον τὸ τρίτον μέρος τῆς αὐτοῦ περιουσίας,

τοῦ λοιποῦ τρίτου μέρους τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις A φυλαττομένου τοῦ τελευτήσαντος εἰς μικρὰν παραμυθίαν τῆς ἑαυτῶν δυσκληρίας· εἰ δὲ οὐχ ὕπεισι τῷ πεφονευμένῳ παῖδες, τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς ἀνιοῦσιν ἐξ ἴσου διαιρουμένου τοῦ τοιούτου τρίτου· γυναικὸς δὲ τοῦ βίου προαπελθούσης, καὶ παίδων ὄντων, τούτους προτιμᾶσθαι τῶν ἀνιόντων· εἰ δὲ μήτε παῖδες, μήτε γυνὴ, μήτε ἀνιόντες εἰσὶ τῷ ἀναιρουμένῳ, τοὺς ἄλλους ἐκ τοῦ νόμου καλουμένους συγγενεῖς καὶ πρὸς τὴν δήλωσιν μὴ ῥαθυμήσαντας τοῦ ἀδικήσαντος λαμβάνειν τὸ τρίτον. Εἰ δὲ πρὸς τὸν μοναχικὸν ὁ φονεὺς μὴ μετέλθοι βίον, οὐ τὸ τρίτον, ἀλλὰ τὸ δίμοιρον τῆς ἐλευθέρας αὐτοῦ περιουσίας κατὰ τὴν εἰρημένην διάταξιν τῷ τοῦ πεφονευμένου κληροδοτεῖσθαι μέρει.

interfecti, ad exiguum calamitatis eorum solatium, reservato. Quod si nulli sint interfecto liberi, pars hæc tertia bonorum uxori et ascendentibus ex æquo dividetur. Uxore vero jam ante vita defuncta, liberis exstantibus, ascendentibus illi præferantur. Quod si nec liberi, nec uxor, nec parentes interempto superstites sint, cognati cæteri, qui ex lege vocantur ad successionem, nec in detegendo cædis auctore negligentes fuerunt, trientem bonorum ejus capiant. Si vero monasticam vitam homicida non fuerit amplexus, non triens, sed bes puræ ipsius substantiæ, secundum indicatam constitutionem, parti ejus qui occisus est tribuatur.

B

γ'. Καὶ πρὸς τούτῳ μηδέποτε μηδένα τοιούτῳ ἐγκλήματι ἑαλωκότα ἢ πολιτικὴν ἢ ἄλλην τὴν οἱανοῦν ἀρχὴν ἢ πρᾶξιν μεταχειρίζεσθαι, μηδὲ θείας ἀντιγραφῆς ἀξιούμενον. Ἀλλ' εἶναι παντοίως ἀτίμους, οἷς καὶ τὸ ζῆν μόνον φιλανθρώπως συγκεχώρηται. Πλὴν τοὺς μὲν περιουσίᾳ κακίας μελέτην θεμένους τὴν τοῦ πλησίον σφαγὴν καὶ αὐτὸ τοῦτο προευτρεπισαμένους καὶ παρασκευασαμένους ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς εἰς τὸν τοῦ ἀδελφοῦ θάνατον, πάντως ἀποκείρεσθαι καὶ μοναχοῖς ἐγκαταλέγεσθαι· καὶ οὐ μόνον τὸν ἐπ' αὐτοῖς δοκιμασθέντα χρόνον τῆς μετανοίας, ἀλλὰ καὶ τὸν ἅπαντα τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν μοναστηρίῳ διοικονομεῖσθαι. Τοὺς δὲ ἄλλως ἑκουσίως μὲν ἀνῃρηκότας, προπετείᾳ δὲ καὶ συναρπαγῇ ἀλογίστου θυμοῦ, οὐ μελέτῃ καὶ προπαρασκευῇ καὶ προβουλίοις C τὰ τῆς μιαιφονίας ἐπιδειξαμένους, τὴν μὲν ἀειφυγίαν πρὸς ἅπασι τοῖς ἄλλοις ὑφίστασθαι, οὐ μέντοι γε τὸν μονήρη βίον αἱρεῖσθαι καταναγκάζεσθαι.

3. Præterea nullus unquam hujusmodi criminis convictus vel civilem vel alium quemcunque magistratum actumve gerat et obeat, nequidem si sacrum rescriptum impetraverit, sed infames omnino sint, veluti quibus vita duntaxat benigne condonata fuerit. Ii tamen, qui ex abundantia quadam malitiæ proximi cædem animo meditato perpetrarunt, et in hoc ipsum instructi, paratique adeo fuerunt in necem fratris, ipso cum animæ suæ detrimento atque pernicie, citra exceptionem tondeantur, et monachorum cœtibus aggregentur, neque tantum ad tempus pœnitentiæ præstitutum, verum et per omnem vitam suam in monasterio gubernentur. At vero qui aliter cædem admiserunt, sponte quidem illi, sed temeritate quadam, et iracundiæ ratione carentis obreptione, quique non meditati, non prius instructi, non deliberationibus ante habitis homicidium perpetrarunt, perpetuo quidem exsilio præter alia subjicientur, solitariam tamen vitam non cogentur amplecti.

δ'. Οἱ (13) τόποι δὲ τῆς στρατείας, ἤτοι αἱ ὑπὲρ τοῦ στρατεύειν οἰκονομίαι, πρὸς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ παραπεμπέσθωσαν. Εἰ δὲ μὴ ἔχει ὁ φονεὺς κληρονόμους, ἕτεροι τοὺς τῆς στρατείας τόπους λαμβάνοντες καὶ εἰς τὴν στρατείαν ὑπηρετήσουσιν.

4. Loca vero militiæ sive militiæ nomine constitutæ administrationes, ad hæredes ejus transmittuntor. Sin hæredibus homicida caret, alii loca militiæ ipsius accipientes, etiam militiæ munera præstabunt.

ΙΑ'.

Νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου περὶ τῶν ἀδιαθέτως τελευτώντων χωρὶς παίδων, ὥστε μὴ τὸ πᾶν τῆς περιουσίας τοῖς ἐκ νόμων καλουμένοις συγγενέσι τυχὸν, ἢ καὶ τούτων μὴ προσόντων τῷ δημοσίῳ προσκυροῦσθαι, ἀλλὰ τούτοις μὲν τὸ δίμοιρον, τὸ δὲ τρίτον τῷ Θεῷ ἀφοσιοῦσθαι· ᾧ συνεισάγονται καὶ οἱ δοῦλοι, ἀξιούμενοι ἀπὸ τῆς παρούσης νεαρᾶς ἐλευθερίας (14). D

XI.

Novella imperatoris domini Constantini Porphyrogeniti, de his qui intestati sine liberis vita funguntur, ne totalitas bonorum his qui ex lege vocati sunt cognati eveniens, vel, cum isti desunt, publico ærario attribuatur, sed ut his quidem duæ partes, tertia vero Deo consecretur: in quo comprehenduntur etiam servi, libertate per præsentem novellam donati.

Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πόλεις συστησαμένων, καὶ νόμους καθ' οὓς προσήκει διαζῆν ὁρισαμένων, ὅτι τοῖς τῶν ἀποιχομένων συγγενέσιν, ἔσθ' ὅτε καὶ μηδὲν εἰς ὄνησιν αὐτοῖς περιοῦσιν εἰσενεγκαμένοις καὶ τοῖς ἐνθένδε ἀπιοῦσι παρασχεῖν δυναμένοις, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσιν, οἷς δὴ τάχα ὁ ἐκβιοὺς οὐδ'

Sæpius admiratus sum urbium conditores, et legum juxta quas vivere convenit institutores, quod vita functorum cognatis, cum aliquoties nihil ad utilitatem illis viventibus contulerint, neque illis cum hinc abierunt præbere possint, præsertim regibus, quibus forte vita functus non in ultimis volun-

(13) Hæc quæ sequuntur unde Leunclavius JGR. sumpserit nondum enucleavi. Ipse notat: « Hæc de veteri libro exscripsimus, in aliis omissa. » Interim cf. Harm. ed. Heimb. pag. 753 not. 14, et Nov. XVIII c. 2 infra. Spuria crediderim, nisi Mich. Attalensis Epitome quasi confirmata sint. ZACH. A LINGENTHAL.

(14) Ex C. Gust. Ern. Heimbach. *Anecdotis*, ed. Witte. Lipsiæ 1838. In-4. Latine vertimus. EDIT.

tatibus obsequiosus fuit, his nempe, si quis intestatus mortuus fuerit, bonorum hæreditatem tanquam multum de illo bene meritis attribuerint, Deo autem omnium Creatori et regi, a quo oritur quidquid optimi inter homines est, qui nobis omnia largitus est, ita ut, quod omnino mentem superat, cohæredes Christi, et ipsius hæredes per Christum nos instituerit, ne minimam quidem partem contulerint, tanquam exhæredem illum per oblivionem amoventes. Sed homines quidem, si oportet eos qui suum Factorem non reverentur ita vocare, de his talia decrevisse si stultum et insipiens est, verum non extraneum et inopinatum erit semel ab officio aberrantes ad consequentem principio exitum properare. Homines autem, quibus in cœlis est conversatio (ut dicit divinus Apostolus,) et hæreditas pollicetur cœlorum regnum, Christi amici, et fratres, et (o Domini benignitatis immensitatem!) cohæredes qui sint et vocentur digni habiti, quam dementiæ, quantamque insaniæ notam incurrunt, si tantorum bonorum participes, quasi nullo fruentes, illum qui nos inter fratres annumerat et cohæredes efficit, non minori in parte successionis cognatis evenientis lege decernimus exhæredem fieri? Quod est absurdum merito, quemdam esse in brutis futuri sensum et providentiam, nos vero ratione ornatos tantum præsenti vitæ incumbere et adhærere, ut non in alienis (id nempe facillimum omnibus est) futuri parvam saltem ob nos ipsos et eos qui inopinate moriuntur exhibere providentiam, sed, ut jam diximus, præterituro et mox destruendo regi hæreditatem assignare, ei autem qui æternum regnat, et ad quem vadit mortuus vitæ terrestris rationem redditurus, nihil ejus bonorum a legum potestate consecrari.

ἐν ἐσχάταις ἦν ὑπηρεσίαις ἐναρίθμιος, ὅτι δὴ τούτοις ἀδιαθέτου τινὸς τελευτήσαντος τὸν κλῆρον τῆς περιουσίας ὡς δή τι μέγα προσκεχαρισμένοις ἐχαρίσαντο, Θεῷ δὲ τῷ πάντων πλάστῃ καὶ βασιλεῖ, παρ' οὗ πᾶν ὅ τι κάλλιστον ἐν ἀνθρώποις, τῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαριζομένῳ, ὥστε καὶ, ὃ πάντα νοῦν ὑπεραίρει, συγκληρονόμους Χριστοῦ, κληρονόμους δ' αὐτοῦ ἐνστήσασθαι διὰ Χριστοῦ, οὐδὲ τὸ πολλοστὸν γοῦν ἀπονενεμήκασι μέρος, ὥσπερ ἀπόκληρον αὐτὸν δι' ἀμνημοσύνης ἀφέμενοι. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἀνθρώπους, εἴ γε δεῖ τοὺς μὴ τὸν ἑαυτῶν ἐπεγνωκότας ποιητὴν τοῦτο εἰπεῖν, περὶ τούτων οὕτως ἐκθέσθαι, εἰ καὶ μωμητὸν καὶ ἀλόγιστον, ἀλλὰ καινὸν οὐδὲν οὐδ' ἀδόκητον, ἅπαξ ἀποσφαλέντας τοῦ καθήκοντος πρὸς τὸ τῇ ἀρχῇ ἀκόλουθον ἐπισπεύδειν κατάλυμα. Ἄνθρωποι δὲ, οἷς ἐστιν ἐν οὐρανοῖς (ᾗ φησιν ὁ θεῖος Ἀπόστολος) τὸ πολίτευμα καὶ κλῆρος ἡ τῶν οὐρανῶν ἐπήγγελται βασιλεία, οἱ Χριστοῦ φίλοι καὶ ἀδελφοὶ καὶ (ὢ Δεσπότου φιλανθρωπίας ὑπερβολῆς), συγκληρονόμοι εἶναί τε καὶ λογίζεσθαι ἠξιωμένοι, τίνα μὲν ἀνοίας, ποίαν δὲ ἀλογίας ὑπερβολὴν ὑπολείπονται, εἰ τοσούτων τετυχηκότες, ὡς οὐδενὸς ἀπολελαυκότες τῷ εἰς ἀδελφοὺς ἡμᾶς ἀναγράψαντι καὶ συγκληρονόμους τελέσαντι μηδὲ τὴν ἐλάττονά γε μοῖραν τῆς προχωρούσης τοῖς συγγενέσι νομοθετοίημεν ἀποκληροῦν; ὡς ἔστιν ἄτοπον ἐπιεικῶς, εἶναι μέν τινα παρὰ ἀλόγοις τοῦ μέλλοντος αἴσθησίν τε καὶ πρόνοιαν, ἡμᾶς δὲ λόγῳ τετιμημένους τοσοῦτον τῇ παρούσῃ προστετηκέναι καὶ προσηλῶσθαι ζωῇ, ὡς μηδ' ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις (τοῦτο δὴ τὸ ῥᾷστον ἅπασι) τοῦ μέλλοντος μικρὰν γοῦν ὑπέρ τε ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνεπισκέπτως τελευτώντων ἐπιδείξασθαι πρόνοιαν, ἀλλ' ὃ καὶ εἰρηκότες ἔφθημεν, ἀπολειφθησομένῳ μὲν καὶ ὅσον οὔπω φθαρησομένῳ βασιλεῖ καταλιμπάνεσθαι, τῷ δ' αἰωνίως βασιλεύοντι καὶ πρὸς ὃν ἄπεισιν ὁ τελευτῶν τῆς ἐπιγείου λόγον ὑφέξων ζωῆς, μηδὲν τῆς αὐτοῦ περιουσίας ἐκ νομικῆς ἀφοσιοῦσθαι κυριότητος.

1. Quamobrem congruentem circa id regulam a nostris antecessoribus nescio quo modo neglectam, instituendam arbitrati sumus, ut præsenti vitæ et posteris utilitas ab illa conferatur, et iis qui e tumultu vitæ migraverunt antequam de superstitibus rebus ut voluntas eorum tulerit disposuerint, iis igitur præparetur requies de qua inter homines degentes audierant, ceu quoddam tutamen omni civium societati hancce legem et communem directionem statuentes, per quam decernimus, his quæ ab antecessoribus nostris, de hæreditate bonorum eorum qui intestati decesserunt, præceperint immotis manentibus, illud solum quod nondum hactenus a lege mandatum cognovimus jubentes, tertiam successionis derelictæ partem ab eo qui absque ultima voluntate decessit, sive assignetur successio his qui ab intestato ad hæreditatem vocantur, sive cognatis absentibus ærario publico deferatur, duabus partibus vel cognatis vel ærario publico reservatis, ut diximus, tertiam partem Deo universorum et regi ob ipsius animam defuncti donari: cui scilicet parti annumerabitur æstimatio servorum qui de more invenientur, et isti liberi

α'. Διὰ ταῦτα δὴ τὸν περὶ τούτου προσήκοντα τύπον τοῖς πρὸ ἡμῶν οὐκ οἶδ' ὅπως παρεωραμένον, εἰσηγήσασθαί τε αὐτὸν ἡγησάμεθα δεῖν, καὶ τῷ τε παρόντι βίῳ καὶ τοῖς ἔπειτα δοῦναι τὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν, καὶ τοῖς ἀθρόον τοῦ βίου μεθισταμένοις πρίν τι περὶ τῶν προσόντων καὶ ὡς ἡ βούλησις αὐτοῖς διαθέσθαι, καὶ τούτοις δὴ ἄρα τὴν ὡς ἐν ἀνθρώποις ἤκουσαν ἐννοῆσαι παραψυχὴν, οἷόν τινα κηδεμόνα τῷ παντὶ πολιτεύματι τόνδε τὸν νόμον καὶ κοινὸν ἐφιστῶντες ἐπίτροπον, δι' οὗ θεσπίζομεν, τῶν ὅσα τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐπὶ τῇ κληρονομίᾳ τῆς τῶν ἀδιαθέτως τελευτώντων ὥρισται περιουσίας ἀσαλεύτων τηρουμένων, τοῦτο μόνον ὅπερ οὔπω καὶ νῦν ἔγνωμεν θεσμοθετηθὲν προσθέντες, τὸ τρίτον τῆς ἐπιλαγχανούσης μοίρας τοῦ τελευταίας βουλήσεως τετελευτηκότος χωρὶς, τοῦτο μὲν τῆς τοῖς ἐξ ἀδιαθέτου καλουμένοις εἰς κληρονομίαν προσποριζομένης, τοῦτο δὲ τῆς τῷ δημοσίῳ συγγενῶν οὐχ ὑπόντων εἰσκομιζομένης, — τοῦ διμοίρου ἢ τοῖς συγγενέσιν ἢ τῷ δημοσίῳ τηρουμένου ὡς ἔφημεν, — τὸ τρίτον τῷ πάντων Θεῷ καὶ βασιλεῖ ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ τοῦ τελευτῶντος δωρεῖσθαι ψυχῆς· τούτῳ δηλαδὴ τῷ μέρει συναριθμουμένης καὶ τῆς τῶν ὡς εἰκὸς εὑρισκομέ-

νων οἰκετῶν διατιμήσεως, καὶ αὐτῶν ἐλευθερουμένων. Οὐ γὰρ ὅσιον οὐδὲ βασιλικῆς προνοίας, ἀλλ' οὐδ' ἀνθρωπίνης ἁπλῶς γνώμης ἐστὶν ἄξιον, ἐλεεινῶς τοῦ ἐκβιοῦντος τῶν ἀνθρωπίνων ἁρπασθέντος, μηδὲ τῷ τοῦ δεσπότου θανάτῳ τὸν τῆς δουλείας διαῤῥαγῆναι τοῖς δουλωθεῖσι ζυγὸν, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτῶν συμφορᾶς καὶ τοὺς κληρονομοῦντας συγγενεῖς τὴν ἑαυτῶν θεραπείαν ἐπιζητεῖν καὶ τὴν βασιλείαν τῷ ταμείῳ προσόδους ἐπινοεῖν. Διὸ δὴ πάλιν ἐπαναλαμβάνοντές φαμεν· εἴ τις ἀδιάθετος τελευτήσει καὶ παίδων οὐχ ὑπόντων ἢ οἱ τούτου συγγενεῖς ἢ μηδὲ τούτων ὄντων ὁ δημόσιος καλοῖτο εἰς κληρονομίαν, τῆς συγκεφαλαιουμένης ἐντεῦθεν ἁπάσης ὑποστάσεως τὸ μὲν δίμοιρον τῷ ἐκ νόμων διαδόχῳ, συγγενεῖ τυχὸν ἢ δημοσίῳ, τὸ δὲ τρίτον ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ ἀδιαθέτως τελευτήσαντος ἀνείσθω Θεῷ, τῆς διατιμήσεως ἐν βεβαίῳ τῶν ἐλευθερουμένων οἰκετῶν τῷ συγκληρουμένῳ μέρει τῷ Θεῷ συλλογιζομένης.

β'. Εἰ μέντοι γε ὡς εἰκὸς συμβαίη, τῆς προσούσης τῷ ἀποιχομένῳ περιουσίας τὸ πλεῖστον ἢ καὶ τὸ πᾶν εἶναι ἐν θεράπουσι, καὶ τοῦτο διορίσαι φιλανθρώπως ἅμα καὶ συμπαθῶς ᾠήθημεν δεῖν, ὥστε μὴ τοὺς μὲν τοῦ τῆς δουλείας ἀνεῖσθαι ζυγοῦ, τοὺς δὲ ἐνταλαιπωρεῖσθαι τούτῳ καὶ κατατρύχεσθαι· ἀλλ' ὅσους ὁ χαλεπός τε καὶ βαρὺς τῆς δουλείας ἐκάκου τε καὶ κατωδύνα κλοιὸς, τούτοις ἅπασιν ὁ παρὼν ἡμῶν ἐλευθερίαν διδοὺς εὐφραινέτω θεσμὸς, καὶ τῶν δουλικῶν ἁπάντων θεσμῶν ὁμοίως ἀπίτωσαν ἐλεύθεροι.

Οὕτω γὰρ καὶ τοῖς ἐκ νόμου τῷ ἀδιαθέτῳ κληρουμένοις τὸ δέον συνορᾷν βουλομένοις οὐκ ἐπιζήμιον, καὶ τοῖς οἰκέταις καὶ τοῖς ἀποιχομένοις σωτήρια, καὶ Θεῷ τῷ καὶ ἐκ σμικρῶν ἀφορμῶν τὴν σωτηρίαν ἀνθρώποις οἰκονομοῦντι τὰ ὅσια ἀποπληρώσομεν. Καὶ μηδεὶς πρὸς τὸν παρόντα νόμον τοῦ τελευτῶντος ἢ συγγενὴς ἢ βασιλεὺς ὡς τοῦ καθήκοντος ἀποστερούμενος ἀποδυσπετείτω· ἀλλ' ἐν νῷ πᾶς τις βαλὼν καὶ ἰδιώτης καὶ βασιλεὺς, ὡς ἅπασιν ὁ θάνατος ἀνθρώποις ἄδηλον ἐπίσης καὶ φοβερὸν καὶ οὐκ ἔστιν ὅπως τις περὶ τοῦ τέλους βουλεύσηται ἀσφαλῶς, τόνδε τὸν παρόντα νόμον τῆς ἀπαραιτήτου πορείας ἐκείνης λογιζέσθω ἐφοδιαστὴν, καὶ μὴ τὴν ἑτέρων μόνον οὐσίαν χανδὸν ἐπειγέσθω καταπιεῖν· προσεννοείτω δὲ, ὅτι καὶ αὐτὸν ἴσως (τό τε ἀθρόον τῶν ἀνθρωπίνων) ἡ τοῦ θανάτου θερίσει δρεπάνη καὶ πολλῆς ἐκεῖσε τῆς βοηθείας δεήσεται, καὶ εἰ μὴ τῆς τοῦ παρόντος νόμου ἀπολαύσειε χάριτος, οὐδὲ τῆς τυχούσης ἐκεῖ ἐπιτεύξεται παρακλήσεως· οὐ γὰρ σμικρὸν εἰς παρηγορίαν τῷ ἐκβεβιωκότι ἡ εὐπροαίρετος, ὡς ἄν τις φαίη καὶ σμικρὰ αὕτη δωρεὰ τῷ Θεῷ καὶ φιλανθρώπῳ Δεσπότῃ, πολυτρόπως τὴν ἡμῶν σωτηρίαν ἐκ σμικρᾶς οἰκονομοῦντι φιλοτιμουμένης προφάσεως. Ταῦτα τῷ παρόντι ἡμῶν πᾶς τις ἐννοείτω ἐντυγχάνων θεσπίσματι, καὶ τὸν παρόντα νόμον οἷόν τινα βοηθὸν καὶ τό γε κρεῖττον εἰπεῖν τῆς ἑαυτοῦ ῥᾳθυμίας διορθωτὴν, οἷς ἐνδημῶν τῷ βίῳ τὰ τῆς ἐκδημίας οὐ λυσιτελῆ αὐτῷ διέθετο, δεχέσθω ἀσμένως, σωτήριον ὥς γε οἰόμεθα τοῖς τελευταίας χωρὶς τελευτῶσι βουλήσεως, καὶ Θεῷ τῷ πάντων βασιλεῖ οὐκ ἀπόβλητον, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ

fient. Non enim sanctum est, neque regiæ mentis, imo neque humanæ omnino cogitationis dignum, cum miserabiliter defunctus rebus humanis ereptus fuerit, non servis abrumpi domini sui morte servitutis jugum, sed ex eorum calamitate vocatos ad hæreditatem cognatos suam utilitatem exquirere, et regiam potestatem thesauro publico velut redditus assignare. Ideo iterum resumentes dicimus: si quis intestatus decesserit, et liberis absentibus, vel ejus cognati, vel nullo illorum exsistente, ærarium publicum vocentur ad hæreditatem, tota ejus substantia in summam coacta, duæ partes legali successori, cognato nempe vel ærario publico, tertia vero ob salutem ejus qui intestatus decessit Deo attribuatur, æstimatione in solido servorum libertate donatorum parti Deo obvenienti assignata.

2. Si ergo, ut verisimile est, evenit, partem substantiæ a defuncto derelictæ majorem vel etiam totalitatem in servis constare, id quoque decernendum benigne simul et compatienter putavimus, non ut alii a servitutis jugo eximantur, alii vero sub illo misere patiantur et crucientur, sed ut quantos durum et grave servitutis jugum torquebat et angebat, his omnibus præsens nostrum decretum libertatem donans gaudeat, et hi cunctis servilibus vinculis similiter liberati evadant.

Ita enim et his qui ex lege intestato succedunt, si quod decet considerare volunt, nullum damnum, et servis et vita defunctis salutem, et Deo e parvis principiis salutem hominibus disponenti consecrationem simul conferimus. Et nullus de præsenti lege sive defuncti cognatus, sive rex tanquam proprio suo destitutus queratur; sed in animo quicunque reputans, sive privatus sive rex, omnibus mortem hominibus incertam pariter esse ac timendam, et nulli licere ut de fine suo certissime prævideat, præsentem hanc legem tanquam inevitabilis hujus itineris viaticum arbitretur, et ne aliorum solum substantiam largis haustibus haurire festinet; sed recogitet se ipsum pariter (talis est humanarum rerum inconstantia!) mortis falce secandum, et magno sibi illic auxilio opus fore, et nisi hujus præsentis legis gratiam fruatur, nullum se illic obtenturum esse solatium: non enim parum ad levamen confert vita defuncto hæc bonæ voluntatis, ut dicenda est, vel exigua oblatio, Deo benigno nempe Domino, multis modis salutem nostram e parvis occasionibus procuranti, donata. Hæc quicunque præsenti in nostro decreto invenire reputet, et præsentem hanc legem ceu quoddam auxilium, et ut melius dicam, suæ desidiæ reparatricem, quisquis in vita degens quæ sui transitus erant non salubriter disposuit, cum gaudio excipiat; tanquam salutarem eam reputamus his qui absque ultima voluntate decesserunt, et Deo universorum regi non despiciendam, sed etiam ipsi civium societati utilissimam, et a nostra quæ ex Deo est

regia potestate Domino universorum regi consecratam.

A πολιτείᾳ λυσιτελέστατον παρὰ τῆς ἐκ Θεοῦ βασιλείας ἡμῶν Κυρίῳ τῷ ἡμῶν βασιλεύοντι ἀνατιθέμενον.

XII.

Constantini novella quinta, quæ in sacella recluditur. De fugis mancipiorum, et de jumentis perditis.

1. Pro mancipio perdito, et in eadem provincia reperto, solidum unum, millia quatuor dominus præstat. Si vero in ulteriori provincia reperiatur, solidos duos, millia quatuor. Quod si duas aut tres provincias peragraverit, et captum fuerit, solidos tres, millia quatuor. Ac prius quidem, quam menses duodecim prælerierint, alibi mancipium distrahi non fas est, sed tantisper et servari, et custodiri, adhibita cautione, debet. Si vero duodecim mensibus elapsis, mancipium deperditum a domino suo requisitum non fuerit, liceat ei qui reperit notæque personæ vendere, pro solidis sex, milliis quatuor. Propterea vero tam vili pretio distrahendum erit, quod ejus possessor non sit perpetuus; sed quod rursus in potestate domini sit, re comperta, totidem solidos præstare, cum quatuor milliis, ac servum suum recipere.

2. Pro jumentis autem perditis, siquidem majora sive grandiora sint, puta pro bobus, et equis, et mulis, quatuor millia dominus præstet, ac jumenta recipiat. In minoribus vero, id est, ovibus et porcis, in dominorum duntaxat arbitrio sit, ut quod volunt, præstent.

3. At nomine vulnerum in capite, vel injuriarum atrocium, vel scortationis, vel adulterii, vel furti, nihil omnino exigatur. Furtiva si reperiantur, dominis salva sunto. Quod si nulli exstent domini, fisco inferantur.

4. Consimiliter si qui moriantur intestati, et ne sexti quidem gradus cognatos habeant, eorum facultates atque bona fisco inferantur. Sin testamentum quis fecerit, licet nulli cognati et necessarii reperiantur ad indicatum usque gradum; testamenti tamen tabulæ custodiantur.

5. Itidem si defunctus decesserit intestatus, et cognati reperiantur, ad illos ipsos bona patrimonii transmittuntor. Quod si neque testatus sit, neque cognatos habeat, qui defunctus est : tunc pars bonorum ejus tertia pro redimendis ipsius peccatis, fratribus Christianis datur : et quod præterea superat, fisco infertur.

ΙΒ'.

Νεαρὰ ε' Κωνσταντίνου ἡ ἀποκειμένη ἐν τῇ σακέλλῃ. Περὶ φυγῶν ψυχαρίων καὶ ἀπολωλότων κτηνῶν (15).

α'. Ὑπὲρ ἀπολωλότος ψυχαρίου καὶ ἐν τῷ αὐτῷ θέματι εὑρεθέντος παρέχει ὁ δεσπότης νόμισμα ἓν μίλια (16) τέσσαρα. Εἰ δὲ ὑπερθεματίσαν εὑρεθῇ, νομίσματα δύο μίλια τέσσαρα. Εἰ δὲ δύο ἢ τρία θέματα διελθὸν κρατηθῇ, νομίσματα τρία μίλια τέσσαρα. Καὶ πρὸ μὲν τοῦ παρελθεῖν τὸν δωδεκαμηνιαῖον χρόνον μὴ ἐξεῖναι διαπιπράσκειν αὐτὸ ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ συντηρεῖν καὶ φυλάττειν ἐν ἀσφαλείᾳ. Εἰ δὲ B καὶ τῶν δώδεκα μηνῶν παρελθόντων οὐκ ἀναζητηθῇ τὸ ἀπολωλὸς ψυχάριον παρὰ τοῦ Κυρίου αὐτοῦ, τότε ἐξεῖναι τῷ εὑρηκότι διαπιπράσκειν αὐτὸ εἰς ἐμφανὲς πρόσωπον ἐπὶ καταβολῇ νομισμάτων ἓξ καὶ μιλίων τεσσάρων. Διὰ τοῦτο δὲ οὕτως εὐώνως διαπιπράσκειν, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸν δεσπότην διηνεκῆ, ἀλλὰ πάλιν ἐπ' ἐξουσίας ἔχειν τὸν κύριον αὐτοῦ, ὅταν διαγνῷ, παρέχειν τὰ τοιαῦτα ἓξ νομίσματα μετὰ τῶν τεσσάρων μιλίων, καὶ τὸν ἴδιον ἀπολαμβάνειν οἰκέτην.

β'. Ὑπὲρ δὲ κτηνῶν ἀπολωλότων, ἐπὶ μὲν τοῖς μείζοσι καὶ ἁδροτέροις, οἱονεὶ βουσὶ, καὶ ἵπποις, καὶ ἡμιόνοις, παρέχειν τὸν ἴδιον αὐθέντην μίλια τέσσαρα καὶ λαμβάνειν αὐτά. Ἐπὶ δὲ τοῖς μικροτέροις, τουτέστι προβάτοις καὶ χοίροις, μόνοις κείσθω τοῖς κυρίοις αὐτῶν ὃ βούλονται παρέχειν.

C γ'. Χάριν δὲ τῶν ἐπὶ κεφαλῇ τραυμάτων εἴτ' οὖν ἐκτραχωμάτων ἢ πορνείας ἢ μοιχείας ἢ κλοπῆς μηδ' ὁτιοῦν ἀπαιτεῖν. Τὰ δὲ κλοπιμαῖα εὑρισκόμενα ἀνασώζεσθαι τοῖς ἰδίοις δεσπόταις. Δεσποτῶν δὲ μὴ ὄντων, τῷ δημοσίῳ εἰσκομίζεσθαι.

δ'. Ὡσαύτως δὲ καὶ τελευτώντων τινῶν ἀδιαθέτως, καὶ μηδὲ συγγενεῖς ἐχόντων ἕκτου βαθμοῦ, τὰ διαφέροντα αὐτοῖς τῷ δημοσίῳ εἰσκομίζεσθαι. Διαθεμένου δὲ, κἂν συγγενεῖς μὴ εὑρίσκονται καὶ ἴδιοι μέχρι τοῦ εἰρημένου βαθμοῦ, φυλάττεσθαι τὰ τῆς διαθήκης.

ε'. Ὡσαύτως δὲ ἀδιαθέτου τετελευτηκότος καὶ συγγενῶν εὑρισκομένων, πρὸς ἐκείνους τὰ τῆς κτήσεως μεταπέμπεσθαι. Εἰ δὲ μήτε διάθοιτο μήτε D συγγενεῖς ἔχοι ὁ τετελευτηκὼς, τότε τὸ μὲν τρίτον μέρος τῆς αὐτοῦ κτήσεως δίδοσθαι ὑπὲρ λύτρου τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ τοῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς· τὸ δὲ περιττεῦον τῷ δημοσίῳ εἰσκομίζεσθαι.

XIII.

Imp. Constantini Porphyrogeniti rescriptum de restitutione prædiorum a potentibus comparatorum (17).

Non exstat.

(15) Novellam ipsam non esse, quivis intelligit : deperditæne Novellæ epitome sit, dubitari potest. Nonnulli capita 4 et 5 ex Novella XII, quæ præcessit, epitomata esse putaverunt : minus recte, cum cap. 4 cum illa nihil commune habeat, et cap. 5 aliud quam illa statuat. Ad successionem cognatorum usque ad sextum gradum conferas supra Nov. VIII, c. 2. ZACH. A LING.

(16) Hic et infra μιλιαρήσια scribendum esse crediderim. Quanquam Leuncl. ad v. μίλια notat : « Monetæ nomen, quæ et μιλιαρίσιον : pars scilicet aurei duodecima, ut Suidas, sive siliquæ (hoc est, κεράτια) duæ, ut Cedrenus tradit, qui et siliquam ait obolos XI continere. » ID.

(17) Hujus Novellæ mentio fit in Nov. XIV.

ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ

—

EXCERPTA

DE LEGATIONIBUS

Ex Dexippo Atheniensi, Eunapio Sardiano, Petro patricio et magistro, Prisco sophista, Marco Philadelphiensi, Menandro protectore, Theophylacto Simocatta,

Post Davidis Hœschelii et Philippi Labbei curas, Bonnæ anno* 1828 *typis denuo mandata opera et studio B. G. Niebuhrii C. F.

—

PRÆFATIO EDITORUM BONNENSIUM.

Parisinam historicorum Byzantinorum editionem non eo animo ab initio institutam esse ut integrum scriptorum corpus complecteretur, inspectis voluminibus quæ ante editum a Philippo Labbeo protrepticon prodierant, facile apparet. Labbeus autem, tam historiæ cognitione quam ingenio judiciique sanitate egregie instructus, simul ac sese operi exsequendo dederat, corporis, quod deinceps paulatim crevit, imaginem sibi informavit, ejusque perficiendi animosam spem concepit; qua ductus indicem futuri syntagmatis proposuit; singulis, quæ tunc cognita erant, scriptis in eo locum numerumque assignavit.

Primum in hoc indice volumen, servata serie rerum gestarum, ita componebat, ut ejus fundum faceret eclogas de legationibus a Davide Hœschelio editas; quippe quæ, uno excepto Menandro, ad tempora Justiniano imperante, Procopioque scriptore, antiquiora spectarent: Menandrum autem ab eo propter easdem rationes hoc loco retentum esse arbitror, quæ mihi quoque ne eum inde dimoverem suaserunt: scilicet ut nimia voluminis exilitas vitaretur. Cui potius augendo cum curam adhiberet, factum esse censeo, ut non solum eclogas, quas Photius ex Olympiodoro Candidoque et Theophane conscripsit, subjungeret; verum excerpta quoque Constantiniana de legationibus ex Theophylacto, licet eodem tempore hujus historia integra in eodem typographeo prelis subjecta esset; tum vero Hesychii opusculum de originibus Byzantii; denique e Suida collecta quæ ad universam historiam Byzantinam, publicam pariter atque ecclesiasticam, pertinere viderentur. Quibus compositis, subjecit diversissimæ indolis annotationes in eclogas de legationibus: admirandas Henrici Valesii, viri pene singularis, et stolidas Cantoclari: tum ad ea quæ ex Photio descripta sunt, suas ipsius commentationes; prolixiores illas quidem quam satis esset, sed admodum utiles et bonæ frugis plenas: universæ autem collectioni præmisit, quod *Protrepticon* inscripsit, valde festinatum opusculum; quo, præter conspectum operis, de quo superius mentionem feci, catalogus imperatorum patriarcharumque continetur, addito indice ad litterarum ordinem disposito, quo cuncti enumerantur quorum ad hanc historiæ partem spectantia scripta, aut saltem eorum memoria exstabat.

Ego vero, cum in eo res esset ut editio Bonnensis eclogas de legationibus exhiberet, quomodo in cæteris, quæ Labbeus iis adjunxit, versarer non parum hæsitavi. Neque enim immemor sum promissionis, qua Weberus sese obstrinxit: nihil prorsus ex his, quæ in editione Parisina continentur, omissum iri: — quod quidem minime obstabat, ne Hesychii opusculum aptiori, imo proprio suo loco reservaretur; ac ne omittendis quidem excerptis ex Theophylacto, quarum nulla omnino utilitas est, nisi ut inde variæ lectiones ad crisin integri operis petantur. De reliquis in utramque partem disputari poterat. Attamen in Suida perlustrando sive Labbeus sive alius, cui hunc laborem demandavit, negligentissime versatus est; ut, si revera quæ ibi ad historiam Byzantinam reposita exstant collecta dare velis, labor adhibendus esset, cui impertiendo hoc quidem tempore neque mihi otium est neque amicis, qui mea causa etiam ingratum suscipere parati sunt. Ex his autem quæ apud Labbeum collecta leguntur non pauca ad ecclesiasticam historiam pertinent: e reliquis quæcunque majoris momenti sunt aut diserte sub alicujus e seviris, quorum reliquias cum maxime edimus, nomine afferuntur, aut ad unum ex iis jam diu, præsertim Valesii acumine, relata sunt, cætera levia fere videntur ac parvi pretii. Quæ cum ita sint, illa, quorum primo loco mentionem feci, prorsus omittam, ne, dum historiam ecclesiasticam attingo, in immensum excrescat opus jam per se nimis amplum: — ea vero quæ Suidam ex aliis Constantinianarum eclogarum titulis sumpsisse apparet, sæpe emendatiora, adjectis non adeo paucis ejusdem generis, subjunxi reliquiis uniuscujusque scriptoris: cætera nunc quidem non exhibeo, non tamen ut illa in perpetuum excludam, sed eo consilio ut, si aliquando otium fuerit Suidæ accurate excutiendi, tunc amplo incremento locupletata omnia simul proponam. — Cantoclari annotationes, quæ versionem Latinam spectant, aliquando errores corrigunt, quos Classenus sustulit; nonnunquam novis illos cumulant; quæ ad Græca referuntur, ple-

rumque cum incredibili ignorantia conjunctam stoliditatem exhibent; cujusmodi flagitia pro mea parte propagare nefas habeo. Aliquando quidem in hoc sterquilinio res non contemnendas invenias; ubi vitia textus Hœscheliani conjiciendo sanata aut certe probabiliter tentata sunt: quæ hominem absurdi ingenii excogitasse nemo sibi persuadebit: verum, cuicunque auctori ista debentur, eorum rationem in scholiis criticis ita habui ut Cantoclaro pro iis honorem exhiberem. — Labbeum equidem minime sperno: sed qui ejus Protrepticon jamdiu oblivioni traditum iterum in hominum notitiam proferet, is gloriæ viri male consulet: adeo manca, persæpe autem errorum plena, sunt quæ de scriptoribus hujus historiæ tradit, ita ut vix illo ævo ferri potuerint, post Fabricium nemo ferat. Imperatorum chronologiam nunc vel pueri e libris ubique obviis petere poterunt, saltem non minus accuratam; de patriarchis, si cui quærere libet, apud Bandurium, cujus syntagma in hoc corpore exhibere non negligemus, pleniora accuratioraque inveniet.

Hæc omittendo emptoribus eo magis consulendum erat quod editio nostra amplis accessionibus aucta est. Etenim ad Dexippum, Eunapium et Menandrum excerpta de sententiis addebam, quæ e palimpsesto Vaticano edidit ill. Maius: tum fragmenta, e Suida fere, aut jam collecta, aut saltem indicata: deinde, ut Fabricius fieri jussit, eclogas e Nonnoso (a); porro panegyricos Anastasii a Procopio et Prisciano dictos; denique indicem, ex instituto quod in Agathia edendo secutus sum, duplicem.

Jam vero quam præclara sint quæ in horum sevirorum reliquiis ad historiæ cognitionem pertinent, norunt lectores Gibboni: neque vero quisquam sani judicii vir adeo unice Atticis delectabitur ut, verbi gratia, Prisci narrationem de legatione ad Attilam fastidiat. Itaque scriptorum honoris causa, simul autem ornandi operis, cui nomen meum præscripsi, quærebam, si cui illustri in re critica artifici persuadere possem, ut ejus primæ partis recensendæ susciperet officium. Tunc subito menti occurrebat Bekkerus, non minus propter amicitiam qua tenemur, quam propter unicam vim atque celeritatem, quam in recensendis Græcorum libris cum eruditionis ingeniique lumine conjunctam exhibet. Ac certe ei laudi qua Politianus Loctum pictorem ornat, « Plus neminem potuisse pingere nec melius, » parem omnino in nostro litterarum genere Bekkero tribuendam esse, nemo, credo, ambiget. Rogavi eum igitur, sed timide; quippe non nescius eum hactenus nonnisi collatis codicibus innixum libros recensendos suscepisse; at in his legationum excerptis codicum subsidium aderat nullum: nam Monacensem ab Hœschelio accuratissime exscriptum esse constat, Vaticani autem variæ lectiones ab ill. Maio prolatæ pene absolutum cum illo consensum probant: neque ullus præter hos, sublato ex hominum notitia Schottano, superesse videtur. Sed, quod quidem speraveram, deflexit Bekkerus mea causa de more suo; acceptisque Hœschelianæ Maianæque editionum exemplis, quorum margini conjecturas mihi natas, Valesiique emendationes ascripseram, ipse universis hisce reliquiis emendandis se dedit. Et quod ad illas quidem attinet, Parisiensis editionis exemplar, Maianæque eclogarum de sententiis, plurimis locis correcta, remisit; verum ita ut arbitrio meo relinqueret si quid addere aut mutare vellem. Quo equidem ita usus sum, ut plurimas præsertim Bekkeri emendationes quæ certissimæ viderentur in ordinem sermonis inferrem: adderem etiam subinde quæ iterato examine in mentem mihi venirent: ex his autem quæ a me proposita Bekkero, cujus auctoritati in sermonis cognitione omnia, mihi nihil fere tribuo, displicuisse videbam, nihil reduxi, præter perquam pauca quæ ex historia dijudicanda essent. Usque adeo autem Bekkero obsequi mearum partium esse duxi, ut, etiamsi subinde suspicabar scriptorum potius vitia, quorum sermo sæculi sui labe contactus esset, quam scribarum sphalmata tolli, impudens tamen mihi visus essem, si contra quam ille statuisset, deciderem. Ad hoc genus illud pertinet, ut exempla proferam, quod sæpe pro aoristo primo futurum reponit, aut, ubi apud Priscum, Malchum, Menandrum, articulus desideratur, quem certe non minus rationis quam sanæ consuetudinis leges flagitant, eum inserit, vel casus obliquos pronominum ὅδε et οὗτος cum iisdem qui a τοιόσδε et τοιοῦτος formantur, mutat. Chronographiam, quam editio nostra in margine exhibet, ad excerpta de legationibus non levi labore stabiliveram.

His peractis typothetæ opus tradi poterat, nisi exosum versionis Latinæ onus incumberet. Quod cum depellere non liceret, Cantoclaranam, qua pejorem nullam in universo hoc litterarum genere inveniri in vulgus notum est, sine operis dedecore intactam servari non posse apparebat: verum qui se ingrato corrigendi labori daret, inveniebam neminem; nisi Classeno, quanquam continuis occupationibus implicito, pietas, qua me parentis loco colit, persuasisset. In quo negotio quantum tædii exhauriendum fuerit, nemo nisi expertus animo concipiet: illud autem molestissimum erat, quod sublatis innumeris vitiis tamen id solum perfici poterat ut a fœdissimis sordibus liberaretur oratio: id minime, ut pulchra fieret, grataque legentibus. Idem Classenus meus complures præclare excogitatas emendationes suppeditavit; singulorum scriptorum reliquiis argumenta addidit, chronographiam excerptis de sententiis ex Eunapio et Menandro; indicesque, in quos utilissimum laborem insumpsit, confecit; ut leviora alia omittam, quæ in hoc volumen contulit. Quæ consideranti apparebit longe operosissimum ejus in eo ornando fuisse laborem.

Superest ut de panegyricis Anastasio dictis, quos postremo loco adjeci, quæ huc pertinent doceam. Oratione Procopii Gazæi (b) reliquis monumentis quæ hic collecta exstant adjungenda, eruditorum gratiam me meruisse certe scio, qui eam semel tantum in Villoisonis anecdotorum collectione editam esse norunt: quotus enim quisque in Germania illam possidet? Mea opera in illius repetitione non longius processit quam ut subinde codicis lectionem a viro egregio Villoisone immutatam revocarem: versione latina, ar-

(a) Excerpta de sententiis Dexippi, Eunapii et Menandri, eclogas e Nonnoso, fragmenta ex Suida, ut ab instituto nostro aliena, omisimus. Edit. Patr.
(b) Exstat apud nos inter opera ipsius Procopii, tomi LXXXVII parte III, col. 2793. Id.

gumentoque eam instruxit a me rogatus Franc. Ritterus, Phil. D. qui nuperrime operam suam ad explicandas in hac litterarum universitate disciplinas philologicas profiteri statuit. Editoris annotationes quæ ad explicandas res Anastasii tantum conferunt, ut vel ad Latinum Panegyricum interpretandum quodammodo sufficere possint, fere integras repetii : quo consilio honos habetur manibus Villoisonis : neque ei aliunde ulla obstabat ratio, exstinctis dudum et scriptore et bibliopolarum, quorum sumptibus Anecdota edita sunt, negotio. Contra autem minime licere visum est in meæ editionis ornamentum convertere, quæ ill. Maius ad eclogas, aut Endlicher, v. cl., ad pegegyricum Prisciani, quem, diu a philologis expetitum cum in bibliotheca Cæsarea Vindobonensi superesse innotuisset, anno præterito edidit, ita annotavit ut nihil quod addi possit aliis relinqueret. Ipsum grammatici carmen Bobiensibus membranis erudite et diligenter scriptum, ab editore adeo accurate expressum est, ut vix ullus emendationibus in eo locus sit.

Parisiensis editio circa operarum errores eadem flagitiosa negligentia curata est qua reliquæ post Cantacuzenum, antequam Cangius operis curam in se susciperet; inutili et fallaci typorum splendore ornatæ. Sphalmata hujus generis ope Hœschelianæ sustulimus plurima; restituto, ut de minoribus taceam, versu integro qui exciderat; sed de his singulatim monere Bekkerus vetuit. Ubicunque igitur ejusmodi mentio invenietur, id propter peculiarem quamdam rationem factum est, quæ tamen fortasse non semper apparebit.

Quæ Suidas servavit non attigit Bekkerus; in his quoque nonnulla correxi. Photium dedi, ut a Bekkero editus est; nisi quod in rebus quæ ex historia pendent, varias Labbei, semel autem vel bis meas ipsius emendationes receperim : plures fortasse locos tentaturus, nisi mihi constaret Photium in scribendis nominibus sæpe errasse; a quibus corrigendis editori abstinendum est. Versiones, Porti non sæpe, Schotti nunquam correxi.

Ex his cognita editorum opera, vix opus est explicare, quæcunque in scholiis criticis litteris *B.* et *N.* distinguuntur, emendationes esse quæ Bekkerum, meque habeant auctores : Classenum quibus duæ litteræ *Cl.* additæ sunt. Vulgatam (*vulg.*) eam dixi lectionem quæ ab Hœscheliana editione per Parisinam atque Venetam propagata est. Quoties nihil præter illud *vulg.* ad rejectam lectionem ascribitur, hoc significamus: emendationem, sive Bekkerus eam a me invenisset propositam, sive eam concipere, ut sæpe sit, oblitus essem, ita manifestam videri ut ab unoquoque non admodum incurioso aut indocto inveniri deberet. Signa †et*, antiquo more reducto, apposui quo indicarem locum corruptum, cui medendo probabilem conjecturam viderem nullam, non typothetæ vitio laborare, sed plane ita ab Hœschelio editum esse. Ac sunt certe plura quam vellem loca etiam in his eclogis, quæ editor a licentia mutandi alienus ut sunt mendosa relinquere cogitur, illud tamen vere prædicare possum hac editione perfectum esse ut utilissimæ, magnaque ex parte egregiorum scriptorum reliquiæ, quæ antehac in singulis paginis innumera vitiorum multitudine legentes impediebant, jam longe maxima ex parte faciles evaserint atque apertæ ad intelligendum. Cum igitur, quæ hactenus neglecta jacebant, sine dubio multo pluribus quam antea innotescent, oblata est occasio, præclaris ingeniis haud indigna, ubi vis divinandi se exerceat et bene cœpta longius producat. Ex emendationibus quas recepimus, multæ Hœschelium habent auctorem, in margine editionis ejus propositæ : quas, sive nobis probarentur sive minus, designavi sigla *H.* Idem Hœschelius ubi geminum codicem adhibebat, et Schotti et Bavaricum, quoties hi inter se variarent, diversitatem itidem in margine indicavit, præfixa sigla *al.* Has varietates *mg. H.* designavi : pro quo *var. H.* scribere certe præstitisset; verum in re tam levi reprehensionem vix metuo. Gravius est quod aliquando ubi plagulas inspicere domesticis curis impeditus fueram *mg. H.* ponitur, cum tamen conjectura designanda esset.

Scrib. Bonnæ postr. Non. Oct. MDCCCXXIX.

DE HISTORICIS QUORUM RELIQUIÆ HIC PRODEUNT.

PUBLIUS HERENNIUS DEXIPPUS (1), Ptolemæi f. (2), Atheniensis, Pago Hermensis, e Cerycum gente (3), summos in civitate honores adeptus est, rex creatus atque archon eponymus; splendideque agonothetæ munere Panathenæis functus; clarus orator atque historiarum scriptor; propter quas fortunæ simul atque industriæ dotes statuæ honore ornatus est, cujus basis cum titulo exstat. Sed longe præclariorem sæculorumque memoria dignum honorem sibi comparavit quo tempore, effusis in Græciam per Propontidis claustra Herulis, captisque Athenis, cives secum in saltus invios ex urbis clade profugos confirmavit; bellique ab iis dux constitutus, advectæ in Atticæ oram Romanæ A classi, cui Cleodamus præerat, conjunctus, ultionem de Barbaris aliquam sumpsit, tribus millibus ex ipsorum numero per occasionem interfectis (4). Quo facto vir eximius post quingentos annos Athenienses armis desuetos ad rem gloriamque militarem revocavit : Mithridatico enim bello non sua neque sponte arma moverat infelix civitas. Cum igitur de hac Dexippi gloria titulus statuæ sileat, creditum est prius positam esse quam illam adipisceretur : cui opinioni facile accederem, si historia ævi, « quam partim ex libris, partim e vita hauserit, » ut epigramma prædicat, diversa esse posset ab illa omnis ævi, cujus notitiam ex Eunapio et Photio habemus. Ea in primo Claudii Gothici

(1) Nomen integrum exhibet inscr. 380 corp. inscr. græc.

(2) Sic inscriptio : nam Suidas s. v. Δέξιππος, Dexippum patrem illi tribuit.

(3) Vid. Boeckh. ad. Inscr.

(4) Hanc rei gestæ seriem, paululum ab illa diversam, quam Gibbonus nunquam sine honoris præfatione nominandus excogitavit, nunc demum, editis ab ill. Maio excerptis de sententiis constituere licet.

Aug. anno desinebat; Athenarum autem cladem Syncellus, qui hoc Dexippi opus legebat, sub Gallieno contigisse refert : neque si eam cum continuatore Dionis (5), quem Zonaras sequitur, biennio serius accidisse statuamus, ut illo ipso Claudii anno primo 269 acciderit, difficultas expediretur. Ita aut fingendum erit priorem exstitisse editionem, de qua nemo quidquam tradidit, aut concedendum, lævam hominum in honoribus æstimandis mentem eum, quo ad majorum gloriam elatus est, propterea neglexisse, quia, tumultuarie a congregata multitudine collatus, nullum in fastis urbanis locum haberet : librorum famam extulisse, res fortiter gestas silentio transmisisse : — rem, propter ejus ævi pravitatem, plane non incredibilem.

Vitam usque ad Probi principatum perduxit, cum jam sub Valeriano claruisset (6).

Dexippi opera, quæ ad historiam pertinebant, tria legit Photius (7) ; de quibus singulis agendum est.

I. Τὰ μετὰ Ἀλέξανδρον, libris quatuor comprehensa; ex quibus notissimam satrapiarum divisionem recitat Photius; scriptoremque in universum cum Arriano consentire docet. Ad hanc Macedonicam historiam referenda esse quæ ill. Maius inventa in codicis palimpsesti paginis 81, 82, 100, 101, edidit uno verbo monuisse ad probandum sufficit · siquidem oratio Hyperidis, sive assumpta sive ficta, belli Lamiaci tempus spectat. Dicet fortasse aliquis, a Romana, non dicam Byzantina historia, aliena non debuisse collectioni nostræ inseri : quod quidem factum primum mole exigua horum fragmentorum defendam, quæ perparvum sibi locum postulant; cum tamen vel ideo quod Hyperidis nomen præ se ferunt philologorum notitiam merentur; denique, si aliter facerem reprehensionem non effugissem; cum in editione Romana cæteris quæ e Dexippo supersunt adhærent. Quo enim modo iis, qui eam non vidissent, constare posset me non temere indicasse?

II. Χρονικὴν ἱστορίαν, sive annales (8), quam Photius σύντομον ἱστορικόν vocat, per Olympiadas, archontumque et consulum fastos ab historiæ initiis, omissis tamen fabulosis primordiis, usque ad Claudii Gothici annum primum deducti, præcipua circa temporum rationem cura adhibita. Horum duodecimus liber a Stephano ethnicographo citatur (9); ubi Herulorum mentio certissime comprobat locum de quo agitur non multum ab operis fine abfuisse : constat igitur scriptorem his duodecim « chartis omne ævum explicuisse. » Ex hisce annalibus Syncellum quæcunqne e Dexippo habet petiisse arbitror; at Constantiniana excerpta illis prorsus aliena sunt : neque enim prolixas orationes

A capere potuisset breviloquens annalium ratio, qui fere singulis libris sæculum comprehendebant; unde Trebellius Pollio (10) Dexippum *omnia breviter persecutum esse*, scripsit.

III. Has igitur eclogas de legationibus ad *Σκυθικά* pertinere jam Vossius perspexit (11), eademque earum ratio est quas ex titulo de sententiis edidit ill. Maius. *Σκυθικά, de bello Scythico* vertere debebam; quoniam illud intelligitur, quod, cœptum sub Decio, usque ad Aureliani pacem duravit. Atque hic quidem leviter circa verba lapsus sum; in eo vereor ne gravius erraverim, quod quæ a p. 22, l. 20, ad p. 26, l. 4, habentur, Dexippo ipsi tribuerem, quasi orationem ad cives suos habitam, qui temerario consilio muris egredi et cum hostibus

B confligere cuperent. Non attenderam ill. Maii opinionem (12), epistolam esse : cui ut aliquid de meo adjiciam, dicam, a magistratu Romano missam videri; imo ab ipso fortasse imperatore, eum se cum copiis mox adfuturum nuntiare (p. 25, l. 17 seqq.) lectamque esse in concione (p. 22, l. 18). De his, si forte aliquando codicis pagina 324 plenius e litura erui potuerit, liquido constabit : ac tunc fortasse expeditur de quo tandem oppido quibusque civibus sermo sit. Nunc in id sententia inclinat ut hæc ad primum Gothorum adventum sub Decio pertinere credam, cujus nomen in oblitterata illa pagina conspicitur; id quod eo confirmari videtur quod de rebus ad Nicopolim Mœsiæ gestis

C mentio injicitur (p. 25, l. 22, cf. Syncellum p. 705, l. 12). Quod si ita sit, Philippopolitani fuerint oppidani a Barbaris circumsessi. Non tamen silendum est etiam sub Claudio Aug. ad Nicopolim prospere adversus Barbaros pugnatum esse (13); quo tempore, quantum in tanta narrationum perturbatione colligi potest, Thessalonica eorum impetum fortiter sustinuit.

Orationem Dexippi, scribendique genus, ingenti laude effert Photius, eo usque ut *Thucydidem perspicue loquentem* dicat; quæ mira est viri prudentis a vero aberratio. Nemo enim in eo quidquam præter inanem degeneris ævi rhetorem agnoscet, ut mirum sit qui tam puerilia sectetur, inter res arduas positum, magna gessisse.

D Quæ de Dexippo exstant testimonia sequentia fere sunt :

INSCRIPTIO *in corpore Bœckkii* n. 380.

Κατὰ τὸ ἐπερώτημα τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῆς καὶ τῆς βουλῆς τῶν ψν' καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, τὸν ἄρξαντα τὴν τοῦ βασιλέως ἐν Θεσμοθέταις ἀρχὴν, καὶ ἄρξαντα τὴν ἐπώνυμον ἀρχὴν, καὶ πανηγυριαρχήσαντα καὶ ἀγωνοθετήσαντα τῶν μεγάλων Παναθηναίων, οἴκοθεν ἱερέα παναγῆ, Πό-

(5) In eclogis quas ill. Maius edidit : coll. Vat. II, p. 240.
(6) Eunapius vita Porphyrii in f.
(7) Cod. 82.
(8) Eunapius, p. 58, l. 5. Idem, vita Porph., l. 1.
(9) S. v. Ἔλουροι.
(10) Gordian. 2.
(11) De histor. Græc., p. 242.
(12) Præf. ad. coll. Vatic. II, p. XXVIII.
(13) Trebell. Pollio, Claud. 12.

πλιον Ἐρέννιον Δέξιππον Πτολεμαίου Ἕρμειον τὸν A ῥήτορα καὶ συγγραφέα, ἀρετῆς ἕνεκα οἱ παῖδες.

Ἀλκῇ καὶ μύθοισι καὶ ἐν βουλαῖσι κρατίστους
  Ἄνδρας ἀγακλειτοὺς γείνατο Κεκροπίη.
Ὧν ἕνα καὶ Δέξιππον, ὃ ἱστορίην ἐσαθρήσας
  Αἰῶνος δολιχὴν ἀτρεκέως ἔφρασεν.
Καὶ τὰ μὲν αὐτὸς ἐπεῖδε, τὰ δ' ἐκ βίβλων ἀναλέξας
  Εὕρατο παντοίην ἱστορίης ἀτραπόν.
Ἦ μέγα κλεινὸς ἀνὴρ, ὃς νοῦ ἄπο μυρίον ὄμμα
  Ἐκτείνας, χρονίους πρήξιας ἐξέμαθεν.
Φήμη μὲν περίβωτος ἀν' Ἑλλάδα, τὴν ὁ νεανθὴς
  Αἶνος Δεξίππῳ δῶκεν ἐφ' ἱστορίῃ.
Τοὔνεκα δὴ καὶ παῖδες ἀγακλειτὸν γενετῆρα
  Μορφήεντα λίθον θῆκαν ἀμειβόμενοι.

PHOTIUS, cod. 82 : Ἀνεγνώσθη Δεξίππου *Τὰ μετὰ Ἀλέξανδρον*, ἐν λόγοις τέσσαρσιν. Ἀνεγνώσθη δὲ αὐτοῦ καὶ ἕτερον σύντομον ἱστορικὸν, μέχρι τῆς Κλαυδίου ἐπιτρέχον τὰς κεφαλαιώδεις πράξεις B βασιλείας. Ἀνεγνώσθη δὲ αὐτοῦ καὶ τὰ *Σκυθικὰ*, ἐν οἷς αἱ Ῥωμαίων αὐτῷ καὶ Σκυθῶν ἀναγράφονται πρὸς ἀλλήλους μάχαι τε καὶ ἀξιόλογοι πράξεις. Ἔστι δὲ τὴν φράσιν ἀπέριττός τε καὶ ὄγκῳ καὶ ἀξιώματι χαίρων, καὶ, ὡς ἄν τις εἴποι, ἄλλος μετά τινος σαφηνείας Θουκυδίδης, μάλιστά γε ἐν ταῖς Σκυθικαῖς ἱστορίαις.

EUNAPIUS quæ de Chronicis Dexippi docet, quære infra p. 56. seqq.

IDEM, in Vita Porphyrii, sub finem : Τοὺς χρόνους (τοῦ Πορφυρίου βίου) ἐς Γαλλιηνὸν καὶ Κλαύδιον εἰκάζειν συνέβαινε, Τάκιτόν τε καὶ Αὐρηλιανὸν καὶ Πρόβον· καθ' οὓς ἦν καὶ Δέξιππος ὁ τὴν χρονικὴν ἱστορίαν συγγράψας, ἀνὴρ ἁπάσης παιδείας C τε καὶ δυνάμεως λογικῆς ἀνάπλεως.

EVAGRIUS, Hist. eccl. V, 24 : Καὶ Δεξίππῳ δὲ πλεῖστα περὶ τούτων πεπόνηται, ἀπὸ μυθικῶν ἀρξαμένῳ, καὶ λήξαντι ἐς τὴν Κλαυδίου τοῦ μετὰ Γαλλιηνὸν βασιλείαν· ᾧ συνανείληπται περὶ ὧν Κάρποι καὶ ἕτερα βάρβαρα ἔθνη κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Θρᾴκην καὶ Ἰωνίαν διαπολεμοῦντες ἔπραξαν. (Scythica hic innuere videtur, non Chronicorum partem.)

SUIDAS, s. v. Δέξιππος, Δεξίππου, ὁ Ἑρέννιος, χρηματίσας, Ἀθηναῖος ῥήτωρ, γεγονὼς ἐπὶ Βαλεριανοῦ, Γαλλιηνοῦ, καὶ Κλαυδίου δευτέρου, καὶ Αὐρηλιανοῦ, τῶν βασιλέων Ῥωμαίων.

THEBELLIUS POLLIO, in Gallieno, 14 : « Gothi Cyzicum et Asiam, deinceps Achaiam omnem, vastaverunt, et ab Atheniensibus, duce Dexippo, scriptore D horum temporum, victi sunt. »

EUNAPIUS, sophistarum vitis clarus, natus Sardibus an. 347, Dexippi historiam ita continuavit, ut opus suum *Μετὰ Δέξιππον χρονικὴν ἱστορίαν* inscriberet (14). Id XIV libros continebat, quorum primo res ab excessu Claudii Gothici ad Julianum imp. gestas complexus, cæteris hujus, quem ipse, utpote pro veteri religione vehementissime animatus, tanquam Deum aliquem, humano generi commodatum, colebat, historiam, quæque deinceps subsecuta sunt, copiose narravit (15). Finem operis in illo tempore fecisse quo S. Joannes Chrysostomus in exsilium pulsus est, an. Chr. 404 Photius docet (16). Cui repugnare quidem videntur eclogæ, in quibus (p. 96, n. 70) de Pulcheriæ Augustæ avaritia sermo est, quæ mulier demum a. 414, imperium capessivit : minime tamen inde colligere licet Eunapium continenti narratione decem annorum, qui medii sunt, historiam exposuisse : quin potius illuc degressum esse apparet, ut referendo quomodo Hierax, æmulo qui vel ipsum nequitia superaret per Augustæ avaritiam traditus, pro nece Fravittæ seras pœnas, veruntamen pœnas dederit, se solaretur. Accedit, quod deinde de Stilichone loquitur, qui diu ante Pulcheriæ imperium occisus est.

Cum duplicem editionem historiæ Photius vidisset, Constantinianæ eclogæ, ut inscriptio docet, e secunda sumptæ sunt, ubi loci plurimi, in quibus scriptor rabido adversus Christianos odio effrenate indulserat, ita recisi essent, ut, Photio judice, hiantes lacunæ apparerent, et sequentia plurima laborarent obscuritate. Cujus vitii culpam Photius in Eunapium ipsum confert : conjecturane ductus an testimonio, non constat. Scriptorem mutilatum opus ita reliquisse ut in his quæ manebant sensus laboraret, sane non probabile est. Ac fieri certe potest, ut non ipse scriptor, sed bibliopola, indocti amanuensis opera, libros ab iis locis qui vendentibus periculum crearent liberare animum induxerit : qualia sunt expurgata, quæ vocant, exemplaria, quæ in regionibus ubi decreta concilii Tridentini recepta fuerunt non raro occurrunt.

Eunapii vita, ab Hadr. Junio conscripta, in editione cl. Boissonadi legitur. Insanum hominis in rem Christianam odium cujus in his quæ ill. Maius edidit iniquum de magno Theodosio judicium novum exhibet specimen, delirausque superstitio in somniis religionis quam sectæ cui addictus erat asseclæ sibi finxerant, notissima sunt : notum etiam dictionis genus molestum et salebrosum, de quo nimis clementer judicat Photius; quem de Eunapii historia disserentem jam audiamus (cod. 77).

Ἀνεγνώσθη Εὐναπίου *Χρονικῆς ἱστορίας τῆς μετὰ Δέξιππον*, νέας ἐκδόσεως, ἐν βιβλίοις τεσσαρεσκαίδεκα. Ἄρχεται μὲν τῆς Ἱστορίας ἀπὸ τῆς Κλαυδίου βασιλείας, ἐς ὃν Δεξίππῳ ἡ Ἱστορία καταλήγει, ἀποτελευτᾷ δὲ εἰς τὴν Ὀνωρίου καὶ Ἀρκαδίου τῶν Θεοδοσίου παίδων βασιλείαν, ἐκεῖνον τὸν χρόνον τέλος τῆς ἱστορίας ποιησάμενος, ὃν Ἀρσάκιος μὲν τοῦ χρυσοῦ τῆς Ἐκκλησίας στόματος Ἰωάννου ἀπελαθέντος εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον ἀνηγμένος ἱεράτευεν, ἡ δὲ τοῦ βασιλεύοντος Ἀρκαδίου γυνὴ κατὰ γαστρὸς ἔχουσα καὶ ἀμβλώσασα τὸν βίον ἀπέλιπεν. Οὗτος ὁ Εὐνάπιος Σαρδιανὸς μὲν γένος ἐστὶ (τὰς γὰρ ἐν Λυδίᾳ Σάρδεις ἔσχε πατρίδα)·

(14) Teste Photio, et inscriptione eclogarum de sententiis.

(15) Eunapius, infra, p. 61.

(16) V. infra in testimoniis.

δυσσεβὴς δὲ τὴν θρησκείαν ὢν (τὰ Ἑλλήνων γὰρ ἐτίμα) τοὺς μὲν εὐσεβείᾳ τὴν βασιλείαν κοσμήσαντας παντὶ τρόπῳ καὶ ἀνέδην κακίζων διασύρει, καὶ μάλιστά γε τὸν μέγαν Κωνσταντῖνον, ἐξαίρει δὲ τοὺς δυσσεβεῖς, καὶ τῶν ἄλλων πλέον Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην, καὶ σχεδόν τι τὸ τῆς ἱστορίας αὐτῷ εἰς τὸ ἐκείνου ἐγκώμιον συντεθὲν ἐξεπονήθη. Ἔστι δὲ χαλλιεπὴς τὴν φράσιν, εἰ περιέλοι τις αὐτῷ τῶν λόγων τὸ ἀλεκτρυονῶδες καὶ ἐλαφωδέστερον, καὶ συωδέστερον καὶ δέκα [l. καὶ δὴ καὶ N.] τοὺς ἱερακώδεις, καὶ κορακώδεις, καὶ πιθηκώδεις, καὶ τὸ ποταμῶδες δάκρυον, καὶ τὰ ὅμοια· τούτοις γὰρ καὶ τὴν ἄλλην τῶν ὀνομάτων περιλυμαίνεται καὶ διανοθεύει εὐγένειαν. Καὶ τροπαῖς μὲν κέχρηται παραβόλως, ὅπερ ὁ τῆς ἱστορίας οὐκ ἐθέλει νόμος, ἀφαιρεῖται δὲ τὸ λυποῦν ἡ τῆς λέξεως ἔμφασις τὰ πολλὰ καὶ ἀστειότης. Τῇ συνθήκῃ δὲ καὶ τῷ σαφεῖ πρὸς ἱστορίαν καὶ ταῖς περιόδοις συμμέτρως καὶ οἰκείως ἔχει. Πλὴν ἐνιαχοῦ δικανικώτερον μᾶλλον ἢ ἱστορικώτερον μεστοῖ καὶ περιβάλλει τὸν λόγον. Νεωτερίζει δ' οὐκ ὀλίγα καὶ περὶ τὰς συντάξεις, πλὴν οὐκ εἰς τὸ ἄχαρι, οὐδ' εἰς τὸ ταῖς μεθόδοις λαβὴν ἐπιδοῦναι.

Δύο δὲ πραγματείας τὴν αὐτὴν περιεχούσας ἱστορίαν συνεγράψατο, πρώτην καὶ δευτέραν. Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ πολλὴν κατὰ τῆς καθαρᾶς ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστεως κατασπείρει βλασφημίαν, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀποσεμνύνει δεισιδαιμονίαν, πολλὰ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων καθαπτόμενος· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, ἣν καὶ *Νέαν ἔκδοσιν* ἐπιγράφει, τὴν μὲν πολλὴν ὕβριν καὶ ἀσέλγειαν, ἣν κατὰ τῆς εὐσεβείας ἐσκέδαζεν, ὑποτέμνεται, τὸ δὲ λοιπὸν τῆς συγγραφῆς σῶμα συνείρας, *Νέαν ἔκδοσιν*, ὡς ἔφημεν, ἐπιγράφει ἔτι πολλὰ τῆς ἐκεῖσε λύσσης ὑποφαίνουσαν. Ἀμφοῖν δὲ ταῖς ἐκδόσεσιν ἐν παλαιοῖς ἐνετύχομεν βιβλίοις, ἰδίως ἑκατέραν ἐν ἑτέρῳ τεύχει καὶ ἑτέρῳ συντεταγμένην· ἐξ ὧν αὐτῶν καὶ τὴν διαφορὰν ἀναλεξάμενοι ἔγνωμεν. Συμβαίνει οὖν ἐν τῇ νέᾳ ἐκδόσει πολλὰ τῶν χωρίων διὰ τὰς γεγενημένας τῶν ῥητῶν περικοπὰς ἀσαφῶς ἐκκεῖσθαι, καίτοι φροντιστὴς ἐστι τοῦ σαφοῦς· ἀλλ' ὅτῳ τρόπῳ λέγειν οὐκ ἔχω, μὴ καλῶς κατὰ τὰς περικοπὰς ἁρμόσας τοὺς λόγους ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τὸν νοῦν λυμαίνεται τῶν ἀναγινωσκομένων. Ἐν οἷς καὶ τὸ τέλος.

Petrus, cui a dignitatibus magistri et patricii cognomina hæserunt, Thessalonicæ natus, a Procopio Illyrius dicitur (17) : non quod natione ad Illyricam gentem pertineret (nam quis illo ævo veteres Illyrios ab aliis gentibus, qui istas regiones incolebant, distinxisset ?); sed quia diœcesis Macedonia sub dispositione præfecti prætorio per Illyricum erat. Hic causis agendis Constantinopoli occupatus, cum propter singularem eloquentiam persuasionisque vim celebraretur (18), a Justiniano imp. an. 534, legatus ad Amalasuntham destinatus, quia interim Theodahadus regnum arripuerat, Aulonæ substituit, et anno demum sequente cum imperatoris mandatis Ravennam pervenit : tunc vero, ignavia et timore hominis callide usus, Theodahado persuasit ut se Augusti fidei permitteret, Italiaque universa concederet (19). Quæ cum ipse Constantinopolim renuntiasset, iterum cum Athanasio Ravennam missus est, ut illis agentibus quæ rex Gothus promiserat ad exitum perducerentur : verum is, Mundo interim cum exercitu in Dalmatis cæso, spretis quæ convenissent, violataque legationum sanctitate, illos in custodiam dedit (20), neque prius redeundi facultas concessa est quam a Vitige fere post tres annos, circa finem anni 538. Sed hoc incommodum Petro insigni honore repensatum est, collata dignitate magistri officiorum (21). Postea anno fere 550, jam ad patriciam evectutus (22) legatus in Orientem missus est ad inducias cum Chosroe componendas (23), unde tamen re infecta rediit : mox, an. 552 (24), delectus est ut cum Vigilio Papa, qui Chalcedone detinebatur, de negotio trium capitulorum ageret. Vigilius, ubi, quæ tunc acta sunt, narrat, Petrum exconsulem, patricium et magistrum vocat, mox magnificum virum et referendarium ; qui tunc exconsul dicebatur, erat quem imperator consulatus codicillis ornaverat; eum postea in Byzantino imperio, rei dignitate paulatim imminuta, consulem et hypatum dixerunt. Decem deinde annis interjectis, an. 562, pacis negotium cum Persis iterum, ac feliciore quidem exitu, suscepit, ignominiosa quidem, sed pro exhaustis imperii viribus necessaria, pace in quinquaginta annos composita (25). Ubi cum a legato Persico super Suania, quam Petrus repetebat, fallaci spe proposita, ad regem Chosroem rejectus esset, anno proximo hunc adiit : verum frustra. Ex qua legatione Byzantium reversus, haud multo post obiit (26), 28 fere annis post primam legationem Italicam; relicto filio Theodoro, qui jam an. 565

(17) Goth. I. 3, p. 316, ed. Par.

(18) Ibid. — Menander, infra, p. 429, 19, 20.

(19) Procop. Goth. I. 6, p. 322.

(20) Ibid. I. 7, p. 325.

(21) De magisterio officiorum legendi sunt Joannes Lydus de magistr. II, 10, 25, 26 ; III, 40, et Valesius ad Amm. Marc. XXVI, 5. Ex diversissimorum negotiorum procuratione, pro nostra opinione ridicule coagmentata, conflatum, complectebatur, ut nostro sermone potius quam Pannonica latinitate utar : *Das Ministerum der auswartigen Angelegenheiten, die Aemter des Hofmarschalls, Ceremonienmeisters und Generalpostmeisters, und die Direction der Gewehrfabriken.*

(22) Patricius a Constantini M. ætate eum locum in aula obtinebat ut Britannorum lingua apposite *a privy Counsellor* diceretur. Hic dignitatis gradus conjungebatur cum eo officio in quo aliquis alias constitutus erat : ac Petrum quidem nostrum usque ad mortem in magisterio permansisse constat.

(23) Procopius Goth. IV, 12, p. 591.

(24) De anno quo nuntii imperatoris cum Vigilio egerunt cl. Gieselerus a me consultus, respondit se plane Mansio assentiri, qui illud an. 551 contigisse statuat, corrigendumque in subscriptione epistolæ encyclicæ censeat : P. C. Basilii XI.

(25) Menander, p. 316 sqq. ed. B.

(26) Ibid. p. 373, 17.

dignitatem patris obtinebat; mox comes largitionum factus atque a. 576, ad Persas missus est (27). Christianum fuisse Petrum dubio caret : quippe qui in legatione Persica ut natalem Christi Domini Epiphaniamque celebraret, substiterit (28), atque cum Vigilio Papa de rebus quæ ad dogmata pertinent egerit.

Hic Petrus inter coævos incredibili quadam floruit laude et gloria : cujus rei testimonia infra posui. Præter eloquentiam, atque unicam in persuadendo vim, summam in rebus tractandis solertiam, diligentiam indefessam, legum cognitionem accuratissimam, eruditionem omnigenam, ei tribuunt; tum vero amœnum ingenium, mitemque animum : in quo cum unico cujus verba ad nos pervenerunt obtrectatore (29) ita consentit Petri cliens Joannes Lydus, ut hoc certe constet benevolum fuisse, liberumque ab omni arrogantia. Etiam post mortem a Corippo *boni* cognomine insignitur (30), ut olim Rex Ancus. Quæ tamen virtutes non obstant quominus vere Procopius ei exprobrare potuerit furacissimum fuisse, atque inexplebili divitiarum cupiditate incensum (31) : avaritia enim apud Orientis populos, ad servitutem prolapsos, persæpe etiam virorum minime malorum animos invadit : quorum bonitas eo tantum elucet, quod neque crudeliter agunt nummorum causa, neque jus violant : quales sunt fere si qui inter Turcas viri boni dicuntur. In quo genere illustre exemplum erat memoria mea Mohammedes senex, Algeriæ satrapa. Nihil hoc viro mitius, ejusque fide data nihil sanctius : at idem non solum nisi pacem ab eo redemisses, piraticam exercebat; violataque, sine sua culpa, pace, gavisum esse credo; verum etiam quotidie per vesperam aureis numerandis se delectabat. Prædivitem certe fuisse Petrum inde colligimus, quod insula Aconitis, in qua cotis fodinæ exercebantur, integra pro fundo ad eum pertinebat (32). Eadem servitutis miseria viros quamvis bonos immanissima principis jussa pro numinis oraculis exsequi cogit, quasi nihil arbitrio suo relictum sit : itaque asseverare non auderem calumniam esse Procopii narrantis Theodahadum a Petro ad Amalasunthæ necem incitatum esse (33) : nisi causa quam affert cur Theodora exitium infelicis reginæ machinata esset tam parum credibilis foret, ut hoc quoque crimen maledictis vesanæ impudentiæ accenseri posse confidam.

Petro Patricio Suidas ἱστορίας tribuit : unde petitæ eclogæ in utroque titulo de legationibus extant : quarum prima ad imperium Tiberii, ultima ad res a Juliano, adhuc Cæsare, sub auspiciis Constantii in Gallia gestas pertinet. Quod si ulterius progressus esset, is qui eclogas confecit non magis in Petro quam in cæteris ultimam operis partem neglexisset. Itaque eum finem fecisse ubi Eunapius res plene narrare incipiebat non dubito. Verum in quo tempore historiæ suæ initium constituerit, ea quæstio non æque certe expediri potest : regum tamen liberique populi Romani tempora tractasse non crediderim; cum propter eclogarum ex universo hoc tempore defectum, tum quia non video quid hominem Byzantinum impellere potuerit ad scribenda quæ, ut quisque prolixius aut brevius narrata quæreret, vulgo inveniebantur. Non tamen a Tiberio incepisse, — id quod per se omni careret probabilitate, — sed jam de Augusto, triumviratusque tempore egisse, probant fragmenta quæ in libello Seguieriano de syntaxi inveni (34). Ex his alterum apud Dionem Cassium iisdem prope verbis legitur (35), quod de fr. 4, 5, p. 123, ed. B., collata legat. LII, p. 401 Ursini, observavit Valesius : unde conjectura certa oritur Petrum nihil aliud quam Dionis breviarium confecisse quatenus hujus historia pateret. Jam vero cum continuator Dionis, cujus eclogas ill. Maius in titulo de sententiis invenit, quantum spatia metiri licet, non multum infra Constantinum M. descenderit, non temeraria hariolatione mihi persuasi eum non diversum a Petro esse : ad quam firmandam nonnihil accederet, si exploratum esset imperatorum nomina quibus ista apud Maium pro lemmatis distinguuntur in codice sic posita esse : nam eadem ratione grammaticus ille qui de syntaxi scripsit, Petri opus in partes distinctum invenit : certe non librorum numeris; quos, ut semper alias, posuisset.

Præterea idem Suidas Petro opus *Περὶ πολιτικῆς καταστάσεως* ascribit : quod ill. Maius illos anonymi scriptoris de re publica dialogos esse conjicit, quorum Photius cod. 37 meminit, ipse autem e palimpsesto Vaticano ampla edidit fragmenta *Περὶ πολιτικῆς ἐπιστήμης* inscripta. Equidem inscriptionis diversitatem omittam, neque negabo Petro placere potuisse ut libros sine nomine ederet : attamen vix credibile videtur rem Suidæ compertam docto curiosoque Photio non innotuisse; aut contra, Suidam silentio transiisse illud opus quo

(27) Vide Valesium ad p. 319, 8, ed. B.

(28) Ibid. p. 364, 21, seq., qui locus, ab ill. Maio animadversus, Fabricii diligentiam fugerat. Sed nomen Petri ad rem probandam parum efficeret : Joannes enim Lydus vix nomine tenus Christianus fuit; neque eo magis Joannes Stobæus : Jacobum medicum, natione Achivum, paganum religione fuisse, diserte narrat Marcellinus in Chron. sub. a. 462.

(29) Procopius Anecdot. 24, p. 70 : Πρᾶος ἦν καὶ ὡς ἥκιστα ὑβρίζειν εἰδώς.

(30) Corippus *De laud. Just.* I. 24.

(31) Procop. l. l.

(32) Hermolaus in Ethnicis Stephani s. v. Ἀκόναι.

(33) Anecd. 16, p. 47.

(34) Ea posita sunt infra, col. 673.

(35) Petrus : Ἀπεῖπε τοῖς βουλευταῖς ἐκδημεῖν ἔξω Ἰταλίας. Dio LII, 41, p. 693, 34, ed. R. Καὶ προσαπεῖπε [l. καὶ πρὸς ἀπεῖπε] πᾶσι τοῖς βουλεύουσι μὴ ἐκδημεῖν ἔξω τῆς Ἰταλίας. Hunc locum adjumento indicis Reimariani indagare potui; is qui alteri fragmento respondet, nisi casu oblatus, haud facile invenietur. Quotus enim quisque adeo indefessus, otioque instructus est, ut quatuor vocabula per tot libros quærere sustineat? cum ne illud quidem constet certum esse Antonii nomen non errore positum pro Antonini. Verbo quidem θωπεύειν sæpe utitur Dio.

Petrus Lydo teste de magisterio officiorum exposuit (36) : cum id tamen in hominum manibus versaretur decimo sæculo. Etenim manifesto hujus partes sunt quæcunque e Petro magistro exstant inserta Cæremoniali Constantini Porphyrogeniti : habent autem eum auctorem non solum capita primi libri 84 et 85, quibus ejus nomen præfixum diserte legitur, verum etiam decem quæ continuo sequuntur, usque ad 95 ; ubi sæpe, v. gr. 86, 87, 95 de Justiniano tanquam imperante cum ista scriberentur, sermo est. Petita autem esse hæc omnia e libro *De officio magistri* satis inde colligitur quod auctor præcipue id agit, ut doceat quæ partes magistri sint in rebus quas tractat ; magistrorumque nomina ponit, qui in ea dignitate fuerint quo tempore Leones, avus et nepos, Anastasius et Justinus imperium susceperunt.

Utrum hoc in volumine an alibi Petrus exposuerit quæ cum Chosroe de pace componenda locutus esset (37), pro incomperto relinquo. Sermonis rusticitatem in eo reprehendit Menander, quam se verbis Atticis mutasse ait cum colloquia ista referret : justamque esse reprehensionem ei facile credimus : nam in capitulis quæ in Cæremoniali exstant græcitas ad barbariem, vulgaremque sermonem manifesto inclinata, imo jam in hunc conversa, conspicitur ; neque eclogæ ex historia ab ista labe immmunes sunt. At, quæ e libris *Περὶ πολιτικῆς ἐπιστήμης* in luminis oras reduxit Maius, summa elegantia, et pene intemerato Attico sermone scripta sunt. Cum autem Petrus sui ævi hominibus, qui ea fere lingua utebantur quæ nunc apud Græcos obtinet, loqueretur, non veteribus Atticis, sermo ejus, pro grammaticorum sententia vitiosus, non impediebat quominus, si vis persuadendi ei inesset, hominum mentes oratione flecteret. De qua viri eloquentia, cæterisque dotibus, testimonia quæ hic subjungo loquuntur.

Joannes Lydus, *De magistratibus*, II, 25, 26 : Τοῖς δὲ ἱμειρομένοις τοὺς ἐφεξῆς μὴ ἀγνοῆσαι μαγίστρους ἄχρις ἡμῶν, ἀρκέσει πρὸς διδασκαλίαν Πέτρος ὁ πάντα μεγαλόφρων, καὶ τῆς καθόλου ἱστορίας ἀσφαλὴς διδάσκαλος, δι' ὧν αὐτὸς ἐπὶ τοῦ λεγομένου μαγιστηρίου ἀνεγράψατο. Προῆλθεν οὖν ἡ δύναμις ἐπὶ πλέον τῆς ἀρχῆς· οὐ μόνον γὰρ τὰς τῶν ἐθνῶν πρεσβείας ὑφ' ἑαυτῷ τελούσας ὁ μάγιστρος ἔχειν πιστεύεται, τόν τε δημόσιον δρόμον, καὶ πλῆθος ἐμβριθὲς τῶν πάλαι μὲν φρουμενταρίων, νῦν δὲ μαγιστριανῶν, τήν τε τῶν ὅπλων κατασκευὴν καὶ ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔτι καὶ τὴν τῶν πολιτικῶν πραγμάτων· καὶ διαφερόντως Πέτρος οὗτος, ὁ πολὺς, ὁ μηδενὶ ταῖς ἀρεταῖς κατὰ μηδὲν δεύτερος. Διασώζει μὲν γὰρ καὶ φρουρεῖ τὴν αὐλὴν, καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν οὐκ ἀποπτύει μεγαλειότητα, ἣν ἐγγὺς ἀπολομένην ἀβελτερίᾳ τῶν πρὸ αὐτοῦ, οἷα σοφὸς καὶ διὰ παντὸς τοῖς βιβλίοις προσανέχων, ἀποκαθίστησι. Τοὺς δὲ νόμους εἰδὼς, εἴπερ τις ἄλλος, οἷς ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἀν-

A ετράφη [*l.* ἐνετρ. N.] συνηγορῶν τοῖς δεομένοις, ἄρχων τε μέγιστος, καὶ ἀξίαν ὀφρὺν τῆς ἐξουσίας ἀνατείνων ἐδείχθη, καὶ δικαστὴς ὀξὺς, καὶ τὸ δίκαιον κρίνειν εἰλικρινῶς ἐπιστάμενος, κατὰ μηδὲν αὐτὸν ὑπτιαζούσης τῆς τύχης. Πρᾶος μὲν γάρ ἐστι καὶ μειλίχιος· ἀλλ' οὐκ εὐχερὴς, οὐδὲ πρὸς τὰς αἰτήσεις ἔξω τοῦ νόμου καμπτόμενος· ἀσφαλὴς δὲ ὁμοῦ, καὶ προβλέπων τὰς ὁρμὰς τῶν προσιόντων· μηδένα καιρὸν ταῖς ῥαθυμίαις παραχωρῶν· τὴν μὲν νύκτα τοῖς βιβλίοις, τὴν δὲ ἡμέραν τοῖς πράγμασι ἐγκείμενος, μηδὲ αὐτὴν τὴν μέχρι τῆς ἐκ αὐλῆς τῆς οἰκίας ἐν ὁμιλίαις διασυρίζων ἁπλῶς, ζητήμασι δὲ λογικοῖς, καὶ ἀφηγήσεσι πραγμάτων ἀρχαιοτέρων μετὰ τῶν περὶ ταῦτα σχολαζόντων εἰλούμενος. Καὶ καιρὸς οὐδεὶς αὐτῷ διδαγμάτων ἐστὶν ἀμέριμνος· ὡς τοὺς
B τῶν λόγων ἐξηγητὰς δεδιέναι τὴν πρὸς αὐτὸν ἐντυχίαν· πράγμασι γὰρ αὐτοὺς καὶ στροφαῖς περιβάλλει, μετρίως ὑπελέγχων, ὡς λέγοιντο μόνον, οὐκ εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι ὁποίους αὐτοὺς ἡ φήμη διαθρυλλεῖ, ἐμοὶ δὲ μάλιστα σκοτοδινίας οὐ μικρὰς ἀνακινεῖ ἡ πρὸς αὐτὸν συνήθεια. Χαίρω γὰρ αὐτῷ, ὅτι καλὸς ἅμα καὶ ἐλεύθερος, καὶ τύφου καὶ κορύζης ἐκτὸς, ἀστεῖός τε καὶ κοινός· ἀλλ' ἐπισείει μοι, ὡς εἴρηται, φροντίδας οὐ μικρὰς, μηδὲν ὧν ἐπίστασθαι δοκῶ προτείνων εἰς ζήτησιν, τὰ δὲ παντελῶς ἠγνοημένα παρεισάγων· ὥστε με τὰς πασῶν ἰσχυροτάτας εὐχὰς μελετᾷν, μηδεμίαν αὐτὸν ἄβατον ἐμοὶ, ὥσπερ εἴωθεν, ἐπιροιζῆσαι θεωρίαν.

C Procopius, *Goth.* I, 3, in f. : Ὁ βασιλεὺς Πέτρον, Ἰλλυριὸν τὸ γένος, ἐκ Θεσσαλονίκης ὁρμώμενον, ἐς τὴν Ἰταλίαν εὐθὺς ἔστελλεν, ἕνα μὲν ὄντα τῶν ἐν Βυζαντίῳ ῥητόρων, ἄλλως δὲ ξυνετόν τε καὶ πρᾶον καὶ ἐς τὸ πείθειν ἱκανὸν πεφυκότα.

Idem, *Anedoct.* 24 : Πέτρος τὸν ἅπαντα χρόνον ἡνίκα τὴν τοῦ μαγίστρου καλουμένην εἶχεν ἀρχὴν, ἀεὶ καθημέραν αὐτοὺς (τοὺς σχολαρίους) κλοπαῖς ἀμυθήτοις ἀπέκναιε. Πρᾶος μὲν γὰρ ἦν, καὶ ὡς ἥκιστα ὑβρίζειν εἰδὼς, κλεπτίστατος δὲ ἀνθρώπων ἁπάντων, καὶ [τ]ρόπου αἰσχροῦ ἀτεχνῶς ἔμπλεως.

Suidas s. v. Πέτρος, ὁ ῥήτωρ, ὁ καὶ μάγιστρος καὶ ἱστορικὸς, πρεσβευτὴς ὡς Χοσρόην σταλεὶς, «μάλα ἐμβριθής τε ἦν καὶ ἀνάλωτος ἐν τῷ ῥητο-
D ρεύειν, τῷ καταμαλάξαι φρονήματα βαρβαρικὰ, σκληρά τε καὶ ὀγκώδη.» Ἔγραψεν ἱστορίας, καὶ περὶ πολιτικῆς καταστάσεως. Quæ signis inclusi Menandri verba sunt, servata in eclogis de sententiis, pag. 429. 19—21. ed. B.)

Menander, p. 346, 22. ed. B. : Πέτρος — ἀποχρώντως ἔχων τῆς τε ἄλλης παιδείας, καὶ τῆς τῶν νόμων.

Idem, p. 368, 1, Chosroes ad Petrum : Οὐδὲ αὐτός σε, ὦ Ῥωμαίων πρεσβευτὰ, ὥσπερ εἰκὸς ἐν τοσαύτῃ φιλοσοφίᾳ τεθραμμένον, ᾗ περιεῖναι τοῖς ῥήμασι μεμάθηκας, μεμφθείην — μὴ πείθειν μαθών.

Idem, p. 376. 12. Joannes legatus : Πέτρος, —

(36) Infra in testimoniis.

(37) Menander, p. 429.

ἐμπειρίᾳ λόγων καὶ δεινότητι πειθοῦς — οἷος ἐγένετο παρακρούσασθαι.

Idem, p. 428, 20 : Τὸ χθαμαλώτερόν πως ἐστιν ἢ τῶν λόγων — μετέφρασα ἐς τὸ Ἀττικώτερον.

Cassiodorus, *Variarum* X, 19, *nomine Theodahadi regis :* vir eloquentissimus Petrus legatus serenitatis vestræ, et doctrina summus, et conscientiæ claritate præcipuus.

Ibid. X, 22, *ejusdem nomine :* per virum disertissimum Petrum.

Ibid. X, 2, *nomine Gundelinæ reginæ :* veniente viro sapientissimo Petro.

Hermolaus, *epitomator Stephani De urbibus*, s. v. Ἀχόναι: Ἀχονῖτις — νῆσος διαφέρουσα τῷ πανευφήμῳ πατρικίῳ καὶ τῷ [*l.* τὰ N.] πάντα σοφωτάτῳ μαγίστρῳ Πέτρῳ, κειμένη καταντικρὺ — Χαλκηδόνος. Ἐπικέκληται δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ πρὸς ἀκόνας πεποιημένων λίθων.

Corippus, *De laudibus Justini*, I, 24, 25.

Successorque boni, redivivaque gloria Petri
Hic Theodorus adest, patria gravitate magister.

Panium, unde PRISCUS, quem alii minus definite Thracem vocant (38), Panita dicitur, oppidum erat Europæ, unius e sex provinciis diœceseos Thraciæ, quæ Chersonesum continebat, atque in Propontidis ora inter Heracleam, olim Perinthum, provinciæ metropolim, et Selymbriam terminabatur (39) : incertis, ubi in mediterranea porrigebatur, finibus; Aenum, quæque ab illa versus occidentem jacent oppida, ad Rhodopam provinciam pertinuisse compertum est. Panium ipsum in littore (Propontidis) prope Heracleam (Perinthum), itaque inter illam et Rhædestum situm fuisse, Suidas docet (40) : apud geographos veteres, ipsumque Ptolemæum, ejus mentionem frustra quæsivi.

Priscus, teste Suida (41), de historia Byzantina rebusque Attilæ (42) (*Ἱστορίαν Βυζαντιακὴν καὶ*, [*Τὰ*] *κατὰ Ἀττήλαν*) octo libros scripsit : quæ verba quæstionem moverunt geminumne an simplex fuerit opus; equidem non dubito unum fuisse. Verum etsi duo fuerint, ad utrumque certe pertinerent eclogæ de legationibus, quorum inscriptionem *historiæ Gothicæ* retinere debui : nemo enim dubitabit eclogarii codicem ita inscriptum fuisse. Suspicor autem, ut Procopianæ historiæ, ita hujus partibus diversos titulos fuisse inditos : aliam inscriptam fuisse *Τὰ κατὰ Ἀττήλαν*, aliam *Γοτθικήν*, idque ab imperito homine ad universum opus translatum esse. A quo tempore historiam inceperit Priscus, expediri non potest ; sed nullius rei quæ ante annum 433 gesta sit mentio ex eo affertur. Asparis, filiorumque cædem, quæ a. 471, Leonis imp. 15, patrata est, a Prisco narratam esse, Evagrius docet (43) : unde colligimus, cum Malchus annum 474, Leonis 17, historiæ suæ initium fecerit, Priscum ad eum substitisse. Unde patet quam absurde Suidas eum sub Theodosio Juniore scripsisse tradat.

Longe optimus omnium sequioris ævi historicorum; ingenio, fide, sapientia, nulli vel optimorum temporum posthabendus; elegans quoque et sermone satis puro usus, laudem atque gloriam cum apud coævos, tum inter posteros merito adeptus est; cui etiam a Valesio et Gibbono, summis viris, laudari contigit. Rhetor dicitur, at idem sophista (44); unde colligimus non causidicum Constantinopoli egisse, sed oratoriam artem ibi docuisse. Cæterum de ejus vita hoc tantum comperimus : receptum in amicitiam Maximini, viri illo ævo primarii, cum eo ad Attilam, et postea, Marciano imperante, in Arabiam Ægyptumque profectum esse (45). Qui Maximinus cum absque dubio paganus esset (Christianus enim nunquam animum induxisset ut Blemyis de sacris in Philarum insula celebrandis concederet, fœderisque tabulam in illo templo figeret), conjectura jam per se valde probabilis, Priscum quoque antiquis sacris addictum fuisse, magis adhuc confirmatur.

Eidem Prisco Suidas præterea tribuit Declamationes et Epistolas.

Testimonia de Prisco :

Suidas, s. v. : Πρίσκος Πανίτης, σοφιστής, γεγονὼς ἐπὶ τῶν χρόνων Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ· ἔγραψεν *Ἱστορίαν Βυζαντιακὴν* καὶ [ins. *Τὰ*] *κατὰ Ἄτταλον* [*Ἀττήλαν*] ἐν βιβλίοις ὀκτώ, μελέτας τε ῥητορικὰς καὶ ἐπιστολάς.

Evagrius, *Hist. eccl.*, I, 17 : Ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ὁ πολὺς τῷ λόγῳ πόλεμος ἐκεκίνητο Ἀττίλα τοῦ τῶν Σκυθῶν βασιλέως, ὃν περιέργως καὶ ἐς τὰ μάλιστα λογίως Πρίσκος ὁ ῥήτωρ γράφει, μετὰ πολλῆς τῆς κομψείας διηγούμενος ὅπως τε κατὰ τῶν ἑῴων καὶ ἑσπερίων ἐπεστράτευε μερῶν, οἵας τε καὶ ὅσας πόλεις ἑλὼν κατήγαγε, καὶ ὅσα πεπραχὼς τῶν ἐντεῦθεν μετέστη.

Idem, V, 16 : Ἐκ πρεσβείας δὲ τῶν ἑσπερίων Ῥωμαίων Ἀνθέμιος βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων ἐκπέμπεται, ᾧ Μαρκιανὸς ὁ πρώην βεβασιλευκὼς τὴν οἰκείαν κατηγγύησε παῖδα. Ἐκπέμπεται δὲ στρατηγὸς κατὰ Γιζερίχου Βασιλίσκος, ὁ τῆς Λέοντος γυναικὸς Βηρίνης ἀδελφός, μετὰ στρατεύματος ἀριστίνδην συνειλεγμένου. Ἅπερ ἀκριβέστατα Πρίσκῳ τῷ ῥήτορι πεπόνηται· ὅπως τε δόλῳ περιελθὼν ὁ Λέων, μισθὸν ὥσπερ ἀποδιδοὺς τῆς ἐς αὐτὸν προαγωγῆς, ἀναιρεῖ Ἄσπαρα τὴν ἀρχὴν αὐτῷ περιθέντα, παῖδάς τε αὐτοῦ Ἀρδαβούριον καὶ Πατρίκιον, ὃν

(38) V. Fabricii, *Bibl. gr.* VII, p. 539.
(39) Cf. Constantinum *De cæremoniis*, II, 54, p. 795, ed. R., et Ammian. Marcell. XXVII, 4.
(40) S. v. Πάνιον.
(41) S. v. Πρίσκος.
(42) Vitium in Suidæ et Eudociæ libris κατὰ Ἄτταλον pro Ἀττήλαν jamdiu animadversum et corrigi jussum est.
(43) Hist. Eccl. II, 16.
(44) Suidas et Evagrius, infra.
(45) Priscus, infra, cap. 11.

Καίσαρα πεποίητο πρότερον, ἵνα τὴν Ἄσπαρος εὔνοιαν κτήσηται.

MALCHUS, Philadelphiensis, ex illa Philadelphia quæ in Palæstina est, ut recte e nomine viri Syriaco, cum plura ita vocarentur oppida, infert Fabricius, sophistam Constantinopoli egit (46). Ejus historiam, qua Priscum continuavit, ab a. 474, decimo septimo Leonis imp., usque ad mortem Nepotis (47), qui a. 480 occisus est, septem annorum res totidem libris, quos *Βυζαντιακὰ* inscripsit, persecutam Photius legit : atque intra hoc temporis spatium eclogæ de legationibus, quasque ex aliis titulis Suidas servavit, comprehenduntur : ut certum sit litteratas Constantini Porphyrogeniti operas nihil amplius habuisse. Monet tamen Photius, his libris opus ad terminum quem auctor sibi proposuisset perductum non esse; ipsum innuere plura se additurum si vita suppetat. Cum igitur Suidas Malchi historiam usque ad Anastasium deductam esse scribat, non contradictam, si quis sibi persuaserit ultima parte truncatam ad Photium Constantinumque pervenisse; integram ei innotuisse qui paulo post Justinianum imp. lexicon de scriptoribus composuit : quod Suidas compilavit. Edidit certe Malchus mortuo demum Zenone, cujus ignaviam probraque mansuræ infamiæ tradidit : ac tanta quidem cum libertate ut etiam sub miti Anastasii imperio mirandum sit majestatis pœnam evasisse qui talia contra decessorem principis, præsertim qui Augustæ maritus fuerat, auderet. Verum non unicum hoc est sub imperatoribus Byzantinis mirandæ in scribendo libertatis exemplum, fortasse a contemptu litterarum ortum : nam Tiberius, valde in iis versatus, quæcunque edebantur anxie scrutabatur, crudeliterque vindicabat. Magis etiam miramur Eunapium non morte pœnas dedisse pro his quæ quemvis Christianum non minus quam principes læderent. Malchum non maledicentiæ, sed veritati studuisse cernimus. Difficilior ad expediendum inde oritur quæstio quod Malchus historiam a Constantino M. inchoasse a Suida dicitur : in quod tam disertum testimonium suspicio erroris eo minus cadit quod Photius e primi libri initio constare docet, alios ejusdem auctoris atque argumenti præcessisse. Casus autem efficere non potuit ut pars superstes operis initio ac fine truncati inciperet ubi Priscus substiterat : itaque necesse est aut partem quæ præcederet ab aliquo qui catenam historiæ conficiebat, cujusmodi plures exstitisse constat, recisam; aut res a Constantino M. usque ad Prisci finem diverso opere comprehensas fuisse.

Ingenio et eloquentia infra Priscum, a Photio quidem, qui eum canonis historiæ instar esse ait, ultra veritatem laudibus elatus, tamen inter valde bonos historiæ auctores numerandus est. A Christiana religione non alienum fuisse, Photius perhibet : quod per se parum est; verum id ipsum, ut a Classeno inter confabulationem mihi observatum fuit, plus quam in ullum cadere videtur qui Pamprepio tam aperte faveat.

Suidas, s. v. : Μάλχος, Βυζάντιος σοφιστής· ἔγραψεν ἱστορίαν ἀπὸ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου, καὶ ἕως Ἀναστασίου, ἐν ᾗ τὰ κατὰ Ζήνωνα καὶ Βασιλίσκον, καὶ τὸν ἐμπρησμὸν τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης, καὶ τῶν ἀγαλμάτων τοῦ Αὐγουστείου, καὶ ἄλλα τινὰ διεξέρχεται μάλα σεμνῶς, καὶ τραγῳδίας δίκην ἀποθρηνῶν αὐτά.

Photius, cod. 78 : Ἀνεγνώσθη Μάλχου σοφιστοῦ *Βυζαντιακὰ*, ἐν βιβλίοις ἑπτά. Ἄρχεται μὲν ἐξ οὗ Λέοντα τὸν βασιλέα ἡ νόσος ἐπίεζε, τούτῳ δὲ τῆς βασιλείας ἔτος ἑπτακαιδέκατον παρετείνετο· διέρχεται δὲ τήν τε Ζήνωνος ἀνάῤῥησιν, καὶ τὴν ὑπερόριον τῆς βασιλείου δόξης διατριβήν, καὶ τὴν Βασιλίσκου ἀνάῤῥησιν, καὶ τὴν τῆς ἁλουργίδος ἀπόθεσιν, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ πάλιν κάθοδον Ζήνωνος, τήν τε τοῦ προειρημένου βασιλίσκου διὰ ξίφους ἀναίρεσιν, ἧς καὶ γυνὴ καὶ τέκνα παρανόμῳ κρίσει ἐκοινώνησαν. Καὶ ὅτι Ἁρμάτος ὁ Ζήνωνα κατάγων τοιαύτης ἀντιμισθίας ἀπώνατο, διὰ Ὀνούλφου δεξάμενος τὴν σφαγήν. Διαλαμβάνει δὲ καὶ τὴν Θευδερίχου τοῦ Ὀτριαρίου [Τρ.] στάσιν, καὶ τὴν Θευδερίχου τοῦ Μαλαμείρου [Βαλ.] φιλίαν, καὶ τὸν πρὸς τὸν τοῦ Ὀτριαρίου [Τρ.] Θευδέριχον πόλεμον, καὶ τὴν κατὰ Ζήνωνος πάλιν στάσιν, καὶ τὴν Μαρκιανοῦ ἐπανάστασιν, καὶ πρό γε τούτου τὴν τῆς πενθερᾶς Βηρίνης ἐπιβουλήν, καὶ τὴν διὰ τοῦτο φυγαδείαν τὴν ἀΐδιον, καὶ τὴν κατὰ Ἴλλου πρότερον ἐπιβουλὴν Βηρίνῃ συσκευασθεῖσαν, καὶ τὴν Ἐπιδάμνου ὑπὸ Θευδερίχου τοῦ Μαλαμείρου [Βαλ.] ἐν δόλῳ κατάσχεσιν. Ταῦτα διεξιὼν διέξεισι καὶ τὰ ἐπὶ Ῥώμης, καὶ τέλος τοῦ ἑβδόμου λόγου ποιεῖται τὸν Νέπωτος θάνατον, ὃς ἐκβαλὼν τῆς ἀρχῆς Γλυκέριον τήν τε Ῥωμαϊκὴν ἰσχὺν περιεβάλετο, καὶ εἰς σχῆμα κείρας κληρικοῦ ἀντὶ βασιλέως ἀρχιερέα κατέστησεν· ὑφ' οὗ καὶ ἐπιβουλευθεὶς ἀνῄρηται. Οὗτοι οἱ ἑπτὰ τῆς ἱστορίας λόγοι καὶ προηγουμένους ὑποφαίνουσιν αὐτῷ λόγους ἄλλους διαπεπονῆσθαι — καὶ ἡ ἀπαρχὴ δὲ τῶν ἑπτὰ τοῦ πρώτου λόγου τοῦτο παραδηλοῖ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἑπομένους, εἰ τὸ ζῆν προσῆν τῷ συγγραφεῖ, ὡς τοῦ ἑβδόμου λόγου τὸ πέρας ἐνδείκνυσιν.

Ἔστι δ' ὁ συγγραφεὺς Φιλαδελφεύς, εἴ τις ἄλλος, κατὰ συγγραφὴν ἱστορίας ἄριστος· καθαρὸς, ἀπέριττος, εὐκρινὴς [*num* εἰλικρινής? N.], λέξεων ταῖς ἀνθηροτάταις καὶ εὐσήμοις καὶ εἰς ὄγκον τινὰ ἀνηγμέναις χρώμενος· καὶ οὐδὲ αἱ καινοπρεπεῖς αὐτῷ, ὅσαι τὸ ἐμφατικὸν καὶ εὔηχον καὶ μεγαλεῖον ἔχουσι, παραβλέπονται, ὥσπερ..... τὸ..... καὶ τοιαῦτ' ἔνια· καὶ ὅλως κανών ἐστιν ἱστορικοῦ λόγου· σοφιστὴς δ' ἦν τὸ ἐπιτήδευμα, καὶ ῥητορικῆς εἰς ἄκρον ἐληλακὼς, καὶ τὴν θρησκείαν οὐκ ἔξω τοῦ Χριστιανικοῦ θιάσου.

MENANDER, Euphratæ f., Constantinopolitanus,

(46) Suidas, s. v. Μάλχος.

(47) Photius, cod. 78.

in juventute legum studio sese dederat: sed quoniam a causidicorum munere animus abhorrebat, ad segnitiem delapsus, in circo factionumque furoribus patrimonium effudit; tandem vero, necessitate ad meliora compulsus, cum a Mauricio imperatore litteratos homines splendidis præmiis ornari videret, se in hoc genere experiri statuit. Itaque historiam Agathiæ continuare sibi proposuit: quod ab adventu Cotrigurorum Hunnorum in Thraciam, quos Belisarius repressit, annoque 558 usque ad excessum Tiberii imp., a. 582, perfecit. De rebus anni 575 (48) agebat libro VIII. Protectoris cognomen, quo ab illustri poeta Attico discriminatur, indicat eum cohortibus prætoriis imperatoris ascriptum fuisse (49): quæ tamen illo ævo æque ac scholarii fictam tantummodo exercebant militiam (50). In scribendi genere prorsus simia Agathiæ est; ridendus quoties sententiarum acumine aut verborum elegantia se ostentare cupit: verumtamen in rebus gestis referendis bonus auctor; circa populorum mores, terrarumque longinquarum situm, et peregrinantium itinera admodum curiosus et fide dignus. Ejusdem Agathiæ imitatione, etiam epigrammata componere tentavit. Quæ supra de ejus origine atque juventute dixi, ea omnia ipse in procemio historiæ tradiderat, quod Suidas servavit.

—

Excerptorum de legationibus, quæ grammaticis, quibus rei cura a Constantino Porphyrogenito mandata est, Περὶ πρέσβεων, non Περὶ πρεσβειῶν, inscribere placuit, rationem explicare, neque alienum erit a procemio hujus voluminis, cujus pars longe maxima ex illis constat: neque otiosum; cum, nescio quo casu, a nemine, quantum mihi quidem innotuit, plene perspecta sit.

Ista excerpta edidit Hœschelius e duobus codicibus: Schotti, quem nunc nullibi comparere dixi supra; et Bavarico, quem Boicum vocat, qui in Monacensi bibliotheca regia exstat, a Schweighæusero, v. cl., ad Appianum Polybiumque adhibitus: eorum autem hæc invicem ratio erat, ut Schottanus quidem omnia complecteretur, a Bavarico præfatio, atque illa abessent quæ editor tantum e Schotti codice se dare, in elencho quem post dedicationem posuit, profitetur. Sunt autem illa non additamentorum loco, ut codicem Bavaricum librarii desidia tot capitulis mutilatum fuisse credere possis, verum ab his quæ ille habet separata, eodemque ordine a libri initio ad ejus finem progrediuntur; atque hoc inter se differunt quod, quæ in Bavarico exstant, de legationibus ad Romanos missis agunt, quæ ab illo absunt, de iis quas Romani ad Barbaros miserunt. Quapropter codex ille Περὶ πρέσβεων ἐθνῶν (vel ἐθνικῶν) πρὸς Ῥωμαίους inscribitur (51), præfatio autem quæ illa respicit quæ Schotti codex solus præbuit, titulum XXVII, ejusque rubricam Περὶ πρέσβεων Ῥωμαίων πρὸς ἐθνικούς exhibet: atque in elencho, qui ei subjicitur, de severis e quorum libris eclogas de legationibus Hœschelius edidit, omittit Dexippum et Eunapium. Scilicet, ex his nihil in tomum eclogarum de legationibus Romanorum ad gentes illatum erat.

His expositis non opus erit pluribus verbis probare, geminum fuisse eclogarum de legationibus titulum, quorum alter, XXVII e numerorum ordine, integer cum præfatione exstat, alterius præfatio abest, qua amissa ejus numerus ignoratur; quem tamen aut XXVI aut XXVIII fuisse ratio rei cogit: denique, quæ ex utroque supersunt in Schottano codice conjuncta exstitisse. Jam vero perspicitur qua ratione evenerit ut etiam in Polybianis plurimæ eclogæ ex earum numero quas Ursinus edidit, a Bavarico absint (52): agitur enim ibi de legationibus quas Romani miserant; idemque, si quis de Dionis Appianique eclogis quæret, inveniat necesse est. Itaque a reprehensione liberatur summus Casaubonus, qui, cum in bibliotheca Thuani primum harum eclogarum tomum exstare scriberet, quo tamen earum quæ e Polybio petitæ sint nonnisi pars contineretur (53), minime errabat. Ac fieri potest ut cum alii Theodosium τὸν μικρόν, Ursinus autem Joannem Constantinopolitanum, hanc collectionem concinnasse tradiderint, illius labori legationes ad Romanos, hujus titulus XXVII in codicibus tributus sit. Vereor tamen ne de Theodosio illo error sit, cum Θεοδόσιος ὁ μικρός Græcis Byzantinis Theodosium Minorem imperatorem significet.

Ut omnis in posterum errandi occasio tollatur, utramque collectionem, per singulos auctores divisam, suo inscripto titulo, distinxi.

Itaque non tres, sed quatuor e collectaneis Constantini Porphyrogeniti habemus titulos, postquam ill. Maius, in lucem prolata maxima tituli de sententiis parte, immortalibus suis de re litteraria publica meritis cumulum adjecit.

(48) Menand, p. 397, 20 in ejus ed. Brissonii.
(49) V. Heineccium s. v. *Protectores*.
(50) Procop. *Anecd.* 24, p. 71.
(51) Schweigh. præf. ad t. II Polybii, p. XVI.
(52) Earum recensum præbet Schweigh. p. XXVII.
(53) Ibid. p. XXII.

DEDICATIO HŒSCHELII.

Nobilissimo amplissimoque viro Joanni Matthæo Wackero, a Wackenfelsa, equiti, S. Cæs. Majest. a consiliis imp. aulicis, domino et patrono in primis honorando, S. P. D. David Hœschelius Aug.

Constantinus Porphyrogenneta, ut a Theodosio proditum invenio, non contentus ex omnibus terrarum orbis partibus libros quosque optimos cura summa conquirere, id etiam operæ publice utilis navari voluit, ut pro rerum discrimine auctorum quorumque scripta in certas classes, quæ LIII fuerunt, tributa congererentur : ut quaqua de re, si tempus postularet, exemplorum hypotheses in promptu essent. Illarum prima *Περὶ βασιλέων ἀναγορεύσεως* erat, vicesima septima *Περὶ πρέσβεων*. Cæterarum, neque nisi paucarum, præter τὸ ἐπώνυμον scitur nihil, idque ex margine libri legationum calamo exarati, ubi lector argumentum, quod alias aliud attingitur obiter, ζητεῖν jubetur ἐν τῷ περὶ ἐπιβοῶν, ἐν τῷ περὶ κυνηγεσίας, ἐν τῷ περὶ στρατηγημάτων, τῶν στρατῶν, ἐν τῷ περὶ νίκης, περὶ δημηγοριῶν, ἐπιστολῶν, ἐθῶν. Hæ igitur, injuriane temporis sint amissæ, an alicubi serventur, nondum liquet. Ejus vero, quæ de legatis agit, partem Fulvius Ursinus, vir præclarissime de omni antiquitate meritus, magno eruditorum applausu ante annos aliquot quammultos edidit ; partem ex serenissimi Maximiliani, Boiorum ducis, et cl. viri Andreæ Schotti bibliotheca, quæ nemini rem publicam juvare cupienti non patet, nos jam evulgamus ; hancque eo nobiliorem, quod eorum historicorum fragmenta suppeditat, quorum nihil fere hactenus præter nomen exstitit. His corollarium addidimus, eclogas librorum Diodori Siculi amissorum , quas e codice Ludovici Alemanni Florentini doctiss. R. Thomson Anglus mecum amice communicavit. Hæc veterum monumenta, vir amplissime, tibi, tantæ dignitatis tantæque eruditionis, dicare non fuissem ausus, nisi nobiliss. Marcus Velserus, duumvir noster, amicus tuus, me confirmasset ; cujus liberalitati editio hæc debetur. Ac sane jucundam fore horum tibi lectionem arbitramur, cognituro cum alia observatu perquam digna, tum exempla (quæ potior operis pars) ejus muneris , quod singulari fide , cura et prudentia, de gravissimis rebus, qua per Germaniam et Sarmatiam, qua per Italiam, a maximo Cæsare ad summos principes missus, obiisti ; jucundiorem, quia lingua Græca isthæc prodeunt : cujus is est amor tuus, ea peritia, ut locos scias auctorum restituere illos, ad quos ab aliis conclamatum est. Nihil dicam de beneficio, quo me in Reip. litterariæ commodum ornasti maximo. Pro quo grati et memoris animi testimonium hoc esse aliquod patiaris, meque porro commendatum habere digneris, etiam atque etiam oro. Bene vale, præsidium ac decus Musarum.

Augustæ Vindelic. postridie Non. Aprilis, A. S. N. MDCIII.

DEDICATIO EDITIONIS PARISINÆ.

Eminentissimo S. R. E. cardinali Julio Mazarino.

Quintus annus agitur, eminentissime Cardinalis, ex quo Ludovicus princeps fortissimus de rebus abiit, majore Galliæ damno quam suo. Ejus enim excessus universam Galliam perculit, et pene dixerim, exanimavit, quasi unius exstincti spiritu pridem tota vixisset, et omnium animas idem secum traxisset. Hostes autem externos tot pugnis adversis fractos in spem erexit, et refovit. Quis enim tam intrepidus, tamque securus casuum fuit, ut erepto rebus humanis rege, et in novo principatu res durius casuras non metueret? Princeps juvenis admodum , nec armorum peritus, quique flagrante bello nondum exercitum in prælium posset educere, nec principem per ætatem exercere, multorum injuriis obnoxius videbatur. Hostilis autem exercitus etiam adversum casum recens expertus altiores spiritus gerebat, novas res in dies exspectantibus his, quibus semper studium fuit cunctando et diem ex die prolatando pacem eludere, et Gallos magis ad civile bellum impellere, turbare omnia ac permiscere, quam bello aggredi, et palam manum conserere. Verum nunquam certius approbatum est, justum piumque, et favente Deo bellum susceptum : ut inconcusso manente regni statu, et tot prosperis confluentibus regiæ majestati devoti metu soluti sint, et hostes Gallici nominis spe vana tumentes statim animos, quos sustulerant, demiserint ; nuntio malæ pugnæ ad Rocrovium consternati. O diem nobis albo notandum lapillo ! o diem infaustum hostibus tam fœda clade ! quidquid enim Hispanis in Flandria virium fuerat, illa dimicatione prostratum est. Hac Gallus pugna edita posteri temporis securitatem concepit : Hispanus autem pridem fiduciæ ac spei plenus animum posuit præferocem, tanti dedecoris indignitate perculsus. Hoc autem omnium regnator Deus perfecit : cujus etiam providentia. Princeps sagacissimus cum ad finem mortalitatis accederet, et virum Richelio, qui rerum gestarum gloria et animi magnitudine humanum fastigium excesserat, similem non

proximum, in partibus reipublicæ gubernandis quæreret, tibi, Cardinalis eminentissime, summam rerum permisit : ex quo enim curam imperii Gallici summa principum consensione sustinuisti, palam factum est, Deus bellorum rem Gallicam tueri ac regere : et te non modo de regni finibus tutandis, sed etiam de proferendo plura aut majora in dies destinare. Sed neque belli cura terra marique animum invictum obruit, nec cogitationibus tuis de litteris propagandis obstat. Hæc pacis ornamenta colunt etiam qui se belli gloriæ devoverunt. Licet enim fama prospera laudibus eos in cœlum efferat, diuturna tamen esse non potest, nisi sint qui nomen eorum posteritati commendent. Hinc spem certissimam conceperunt qui principum indulgentiam ingenio merentur, te Mæcenate non defuturos eximiæ doctrinæ viros, quorum studio non senescet claritudo operum tuorum. Esse autem plures publice quoque interest : nec enim virtutibus tuis enarrandis nisi plures suffecerint. Equidem hoc unum dicam, nullum hactenus majore fide, constantia et prudentia regni ministrum egisse ; ut omnes gloria vel æquasse, vel excessisse videaris : et ut epistolæ compendium faciam, natura quid efficere posset experiri cupiens, in te, Cardinalis eminentissime, gloriæ materiam, quam quærebat, invenit. Deum veneror, ut prospere semper res tibi cedant, seramque immortalitatem precor, ut tam felix, quam diuturna vita sit ; quam si ex bonorum omnium voto tibi Deus indulserit, pacem, quam pertinax odium in Gallos moratur, vel optimis conditionibus parabis, vel saluberrimis consiliis tuis efficies, ut hostium internecione justæ iræ parentetur. Da veniam quod laboriosis occupationibus tuis abuti videar. Non possum tamen mihi temperare, quin gratias hic tibi agam, quod offerenti Cedrenum et Nicetam tam benignum te mihi exhibueris, ut magnitudinem tuam vinceres : et quoniam aliter referre non possum, in testimonium devotæ tibi mentis hoc opus qualecunque est, nomini tuo dedico consecroque.

Eminentiæ Tuæ devotissimus
CAROLUS ANNIBAL FABROTUS.

LABBEI PRÆFATIO.

Historiæ Constantinopolitanæ curiosis indagatoribus S. P.

Byzantinam historiam multitudine rerum mirabilem, varietate jucundam, diuturnitate temporis spectabilem ac veteri Romanæ tantum non parem ; ut amant coluntque studiosi omnes, ita libros, quibus illa continetur, avide ambiunt exoptantque. Sed frustra jamdudum illos vacui fere omnes bibliothecarum foruli exspectant. Cum enim maxima pars nobilium illorum historicorum cum blattis adhuc tineisque luctetur in pulvere et situ manuscriptorum codicum ; qui vero hactenus publicati sunt, vel Latine tantum, vel Græce tantum apparuerint, et si qui Græce simul ac Latine excusi sunt, dispari admodum forma, charactere dissimili, diversis dissitisque a se invicem locis temporibusque prodierint ; inde factum est magno litterarum incommodo, dicam et litteratorum damno, in tanta penuria, quæque indidem orta est, talium mercium caritate maxima, ut beatus ille merito censendus sit, non qui omnes, sed qui quam plurimos, eosque deformes ac mancos, quovis pretio summaque diligentia potuerit sibi comparare. Eam ob causam pluresque alias, quas quivis facile conjicere poterit, cum regiis typis eademque omnino voluminis forma omnes, quotquot uspiam gentium hactenus editi sunt, et in bibliothecis Vaticana, Regia, Barberina, Mazarina, Seguieriana, Memmiana, Thuana, Puteana, Petaviana, Collegii Parisiensis Societatis Jesu, aliisque quam plurimis privatis publicisque nostro doctorumque virorum studio reperiri potuerunt, publicam in lucem emittere decreverimus, nobisque quædam etiamnum desint ad perfectam omnique ex parte absolutam Byzantinæ historiæ editionem, operæ pretium visum fuit brevem consilii nostri atque apparatus indiculum texere, neque tantum Excerptis legationum, veterum historicorum Eclogis, Theophylacti Simocattæ historiarum libris octo, ac Nicephori, Constantinopolitani patriarchæ, breviario Chronico (quæ omnia uno simul volumine compacta, ac variis eruditorum virorum annotationibus observationibusque de novo illustrata, modo prodeunt in publicum), veluti galeatum quemdam Prologum præfigere, sed etiam seorsim vulgare, ac undequaque per universam maxime Europam orbemque Christianum dispergere, ut qui in dissitis a Gallia regnis remotisque provinciis habitant, neque facile res nostras conatusque rescire possunt, hoc veluti dato signo intelligant, quos ad hanc usque diem Constantinopolitanæ historiæ scriptores Luparæis characteribus ediderimus, quos sub prælo habeamus, quosque propitio Numine, et aspirantibus favore suo atque humanitate bonis omnibus, emissuri deinceps simus. Agitedum, viri per orbem universum litterati litterarumque amantes ac gloriæ, expromite quidquid apud vos latet ἐν κειμηλίοις, excutite pluteos bibliothecarum, angulos scrutamini, musæa circumspicite, amicos familiaresque vestros monete, urgete, impellite : et si forte quid ad institutum nostrum accommodatum nacti estis, aut mittite illico, si tam propensa in vobis efflorescit humanitas ac de litteris bene merendi voluntas, aut saltem scriptis in hanc urbem litteris ad Sebastianum Cramoisy, architypographum regium et typographiæ regiæ curatorem, aliosve vobis notos ac familiares, consilii vestri liberalitatisque rationem significate. Hoc enim possumus polliceri, tanti beneficii benefactique memoriam, regiis typis expressam, toto orbe

vulgandam, et apud posteros omnes quovis marmore atque ære perennius duraturam. Neque enim permittemus unquam, ut ullius nomen oblivioni detur, qui laudabiles conatus nostros, totique reipublicæ litterariæ perhonorificos juxta ac salutares promovere vel leviter tentaverit. Valete.

Lutetiæ Parisiorum, e collegio Claromontano Societatis Jesu, Calendis Januariis anni æræ Christianæ MDCXLVIII.

Omnium servus in Christo obsequentissimus

PHILIPPUS LABBE Soc. Iesu.

DEDICATIO EDITIONIS VENETÆ.

Philippo V, Hispaniarum regi, catholicæ religionis assertori.

Si quod opus litterarium est, Philippe rex maxime, quod regiis auspiciis dignum videatur, una est historia Byzantina, quæ magnitudine molis et rerum præstantia non liber, sed bibliotheca dici potest. Itaque nemo mirabitur, me, qui rem tantam aggredior, quantam ne ipsæ quidem ad hunc diem typographorum societates longe ditissimæ ausæ sunt, conatui parem quæsisse auspicem. Sentio enimvero regiæ majestatis celsitudinem ; sed non tam me illa deterret, quam indulgentia allicit, quæ magnos reges semper comitata est. Quicunque autem ego sim, non me quidem, sed magnam hanc scriptorum nobilissimorum catervam spectare debes ; quæ olim, cum primum prodiret, Ludovici Magni, avi tui, præsidio feliciter usa, nunc eo sublato, qui supra mortalitatem positus videbatur, ad nepotem, tantarum virtutum hæredem, sua vota convertit. A Gallo porro ad Hispanum transit fortunam amplificatura, non mutatura. Tu enim is es, qui duas has florentissimas nationes gloriæ contentione jamdiu certantes, et, quod consequitur, ingeniis studiisque dispares, incredibili quadam ac prope divina prudentia conciliasti ; et in tot tantisque longissimi ac periculosissimi belli vicissitudinibus effecisti, ut nec Galli nisi de Hispanis, nec Hispani nisi de Gallis solliciti essent. Nunc rebus vel compositis, vel pene compositis, et immutabili pace firmatis, quid est reliquum, nisi ut artes ac disciplinas ad populorum tuorum felicitatem promoveas? Regno tam longe lateque fuso nunquam deerunt opes : sed, quod opes ipsas regere potest et ad humani generis usum accommodare, rectum de rebus omnibus judicium, a litterarum studiis proficisci debet, litterarum studia a librorum et librariorum tutela. Debes hoc divinæ providentiæ, quæ domum tuam supra reliquos Europæ principes pulcherrima prole fortunare voluit ; ut jam non modo Hispano regno in seram posteritatem suffectura videatur, sed aliarum quoque provinciarum spem et exspectationem commoveat. Non potes ingenti huic Dei opt. max. beneficio aptius respondere, quam si tu quoque, exemplo ejus, mortalibus benefacias ; in eoque maxime benefacias, in quo appareat, quantopere privatorum tenuitati regia amplitudo præcellat. Ars hæc nostra, philosophiæ, theologiæ, sacri civilisque juris totiusque sapientiæ administra, privatis opibus et consiliis stare nequit : nec vero ego tam ingens opus movere ausus essem, si de me tantummodo cogitassem. In humanarum rerum fastigia oculos mentemque conjeci ; et quod in primis mihi præfulgere visum est, eo tanquam sidere, quod faustum fortunatumque esset, moliri cœpi. Ades igitur homini (ut veterum Hispanorum more loquar) devoto numini majestatique tuæ ; industriamque meam in re tam gravi occupatam regio nomine tege, auspicio fove, præsidio sustenta.

BARTHOLOMÆUS JAVARINA, Typographus Venetus.

ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

ΠΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ

ΥΣ ΕΔΕΞΑΝΤΟ ΠΡΕΣΒΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΕΘΝΙΚΟΙ, ΚΑΙ ΠΟΙῼ ΣΧΗΜΑΤΙ ΤΟΥΤΟΥΣ ΕΔΕΞΑΝΤΟ, ΚΑΙ ΜΕΘ' ΟΠΟΙΑΣ ΔΟΧΗΣ.

—

DE LEGATIS ROMANORUM

AD GENTES

S LEGATOS IMPERATORUM ROMANORUM GENTES ADMISERINT, QUA FORMA EOS EXCEPERINT, ET QUÆ IN ILLIS ADMITTENDIS OBSERVARINT.

—

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

A

ιι τῶν πάλαι ποτὲ βασιλέων τε καὶ ἰδιωτῶν
ν νοῦν παρεσύρησαν ἡδοναῖς ἢ κατεμαλακί-
ν, ἀλλὰ τὸ τῆς ψυχῆς εὐγενὲς ἀκηλίδωτον
συνετήρησαν, οὗτοι δὴ, οὗτοι καὶ πόνοις ἐν-
ίρησαν καὶ λόγοις ἐνησχολήθησαν, καὶ ἄλλος
ι, τῶν ὅσοι λογικώτερον.[1] ἐπεβίωσαν, παι-
ἐρασταὶ γεγονότες σπουδαιότερόν τινα συν-
ινθο, τοῦτο μὲν τῆς σφῶν αὐτῶν πολυμαθίας
ι ἐναργὲς τοῖς μετέπειτα καταλιπεῖν ἱμειρόμε-
ῦτο δὲ καὶ εὔκλειαν ἀείμνηστον ἐκ τῶν ἐντυ-
των καρπώσασθαι μνώμενοι. Ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς
σούτων ἐτῶν περιδρομῆς ἄπλετόν τι χρῆμα
αγμάτων ἐγίγνετο καὶ λόγων ἐπλέκετο, ἐπ'
ν τε καὶ ἀμήχανον ἡ τῆς ἱστορίας εὐρύνετο B
οκή, ἔδει δὲ ἐπιῤῥεπέστερον πρὸς τὰ χείρω
ν ἀνθρώπων προαίρεσιν μετατίθεσθαι χρόνοις
ν, καὶ ὀλιγώρως ἔχειν πρὸς τὰ καλὰ, καὶ
ότερον διακεῖσθαι πρὸς τὴν τῶν φθασάντων
αι κατάληψιν, κατόπιν γινομένης τῆς ἀλη-
ιτεύξεως, ὡς ἐντεῦθεν ἀδηλίᾳ σκιάζεσθαι
ς ἱστορίας ἐφεύρεσιν, πῇ μὲν σπάνει βίβλων
λων, πῇ δὲ πρὸς τὴν ἐκτάδην πολυλογίαν δει-
των καὶ κατοῤῥωδούντων· ὁ τῆς πορφύρας
ος Κωνσταντῖνος, ὁ ὀρθοδοξότατος καὶ Χρι-
ώτατος τῶν πώποτε βεβασιλευκότων, ὀξυ-
ρον πρὸς τὴν τῶν καλῶν κατανόησιν διακεί-
καὶ δραστήριον ἐσχηκὼς νοῦν, ἔκρινε βέλτι-
ναι καὶ κοινωφελὲς, τῷ τε βίῳ ὀνησιφόρον,
ον μὲν ζητητικῇ διεγέρσει[2] βίβλους ἄλλοθεν C
ἐξ ἁπάσης ἑκασταχοῦ οἰκουμένης συλλέξασθαι,
απῆς καὶ πολυειδοῦς ἐπιστήμης ἐγκύμονας·
τὸ τῆς πλατυεπείας μέγεθος καὶ ἀκοὰς
ιον, ἄλλως τε καὶ ὀχληρὸν καὶ φορτικὸν φαι-
ν τοῖς πολλοῖς, δεῖν ᾠήθη καταμερίσαι τοῦτο
πτομέρειαν, ἀνεπιφθόνως τε προθεῖναι κοινῇ

PROOEMIUM.

1 Quicunque olim reges aut privati mentem voluptatibus non depravarunt aut emolliverunt, sed innatam ingenii vim, nulla labe aspersam, integram virtuti reservarunt, illi, illi, inquam, labores pertulerunt et arti dicendi studium et operam navaverunt, et eorum, qui litteris reliquam vitam impendebant, cum doctrinæ cupidi et amantes exstitissent, accuratius quædam alius alia conscripserunt, partim suæ variæ et multiplicis eruditionis illustre monumentum posteris relinquere cupientes, partim ut inter suos æquales nominis celebritatem adepti, immortali gloria fruerentur. Postquam vero in tam longo annorum decursu infinitæ res et evenerunt et litteris sunt comprehensæ, in immensum quoque historiæ textura, ut minime comprehendi posset, est extensa et dilatata. Sed posterioribus sæculis in pejus hominum naturam proclivius mutari necesse erat. Itaque cum honestum nihili ducerent, postposita 2 veritatis commentatione, negligentiores fuisse oportuit, quam ut res præclare gestas scriptis comprehenderent. Unde factum est modo librorum utilium penuria, modo propterea quod prolixam et ingentem scriptorum molem homines horrerent et aversarentur, ut historiæ investigatio, quoniam vaga et incerta erat, in tenebris jaceret. Quamobrem Constantinus Porphyrogenitus, princeps omnium, qui ante se imperium tenuerunt, Christianissimus et maxime orthodoxus, cum accuratius in rerum honestarum cognitionem incumberet, vir prompto et acri ingenio, optimum esse judicavit et ex utilitate publica, vitæ etiam humanæ fructuosum et commodum, primum quidem diligenti perquisitione alios aliunde libros omnis generis scientia refertos per universum terrarum orbem colligere. Deinde cum immensa et confusa verborum

VARIÆ LECTIONES.

[1] γιώτερον conj. Cantocl. [2] διηγήσει Par.

congeries, quæ auditum fatigabat, multis gravis et molesta videretur, existimavit oportere historiæ commentarios in breviores partes contrahere, et sine ulla invidia in commune percipiendam eam, quæ ex his libris oritur, utilitatem proponere. Ad hæc, ut ex hac collectione attentius et facilius præstantissimi loci inveniri iisque elegantia orationis subtilius excoli posset, ingeniose et solerter eos in varia argumenta digerenda esse censebat, in quinquaginta nempe et tria, quibus tota historiæ moles continetur. Neque ulla materia est **3** quæ effugiat harum classium et hypotheseon dispositionem. Neque omnino ista per communes notiones et locos facta distinctio quidquam de perpetuo operis tenore et continuatione detrahit: sed integram eam conservat et suo quodque argumento attribuit hæc non tam dividendi, quam in propriam sedem redigendi ratio. Inter istorum locorum communium et hypotheseon capitula caput inscriptum: *De legatis Romanorum ad ethnicos* erat ordine vicesimum septimum; primum vero: *De imperatorum proclamatione.* Declarat autem hoc procemium, quos patres et auctores hi sermones habeant et laudent, et unde isti partus editi in lucem prodierint, ne sint ulla capita istarum hypothesium, nullo citato auctore, non genuina, sed fictitia et supposititia. Sunt vero desumpta ex his chronicis, quæ subjiciuntur. 1. Ex Petro Patricio et magistro; 2. ex *Chronico* Georgii monachi; 3. ex Joanne Antiocheno: 4. ex Dionysio Halicarnassensi *De antiquitatibus Romanis*; 5 et 6. ex Polybio Megalopolitano et Appiano; 7. ex Zosimo Ascalonita; 8. ex Josepho *De antiquitate Judaica;* 9. ex Diodoro Siculo; 10. ex Dione Cocceiano; 11. ex Procopio Cæsariensi; 12. ex Prisco Rhetore; 13. ex Malcho Sophista; 14. ex Menandro Protectore; 15. ex Theophylacto exconsule et contrascriba Simocatta.

A τὴν ἐκ τούτων ἀναφυομένην ὠφέλειαν· ὡς ἐκ μὲν τῆς ἐκλογῆς προσεκτικωτέρως καὶ ἐνδελεχέστερον κατεντυγχάνειν εἰς τοὺς τροφίμους τῶν λόγων, καὶ μονιμώτερον ἐντυποῦσθαι τούτοις τὴν τῶν λόγων εὐφράδειαν· μεγαλοφυῶς τε καὶ εὐεπηβόλως πρὸς ἐπὶ [a] τούτοις καταμερίσαι εἰς ὑποθέσεις διαφόρους, τρεῖς ἐπὶ τοῖς πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν οὔσας· ἐν αἷς καὶ ὑφ' αἷς ἅπασα ἱστορικὴ μεγαλουργία συγκλείεται, κοὐκ ἔστιν οὐδὲν τῶν ἐγκειμένων, ὃ διαφεύξεται τὴν τοιαύτην τῶν ὑποθέσεων ἀπαρίθμησιν, οὐδὲν τὸ παράπαν ἀφαιρουμένης τῆς τοῦ λόγου ἀκολουθίας τῇ διαιρέσει τῶν ἐννοιῶν, ἀλλὰ σύσσωμον σωζούσης καὶ ἑκάστῃ ὑποθέσει προσαρμοζομένης τῆς τηλικαύτης οὐ συνόψεως, ἀληθέστερον δ' εἰπεῖν οἰκειώσεως. Ὧν κεφαλαιωδῶν B ὑποθέσεων ἡ προκειμένη αὕτη καὶ ἐπιγραφομένη, *Περὶ πρέσβεων Ῥωμαίων πρὸς Ἐθνικοὺς* [b] τυγχάνει οὖσα ἑβδόμη ἐπὶ τοῖς εἴκοσι, τῆς πρώτης τὸ ἐπώνυμον λαχούσης *Περὶ βασιλέων ἀναγορεύσεως.* Ἐμφαίνει δὲ τουτὶ τὸ προοίμιον, τίνας οἱ λόγοι πατέρας κέκτηνται καὶ ὅθεν ἀποκυΐσκονται, ὡς ἂν μὴ ὦσιν αἱ κεφαλαιώδεις ὑποθέσεις ἀκατονόμαστοι καὶ μὴ γνήσιοι, ἀλλὰ νόθοι τε καὶ ψευδώνυμοι. Εἰσὶ δὲ ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων χρονικῶν· α', Πέτρου πατρικίου καὶ μαγίστρου· β', Γεωργίου μοναχοῦ *Χρονικῆς*· γ', Ἰωάννου Ἀντιοχέως· δ', Διονυσίου Ἁλικαρνασσέως *Ῥωμαϊκῆς ἀρχαιολογίας*· ε', ς', Πολυβίου Μεγαλοπολίτου καὶ Ἀππιανοῦ· ζ', Ζωσίμου Ἀσκαλωνίτου· η', Ἰωσήπου *Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολο*-C *γίας*· θ', Διοδώρου Σικελιώτου· ι', Δίωνος Κοκκιανοῦ· ια', Προκοπίου Καισαρέως· ιβ', Πρίσκου ῥήτορος· ιγ', Μάλχου σοφιστοῦ· ιδ', Μενάνδρου προτίκτορος· ιε', Θεοφυλάκτου ἀπ' ἐπάρχων καὶ ἀντιγραφέως τοῦ Σιμοκάττου.

Quomodo oporteat legatos admittere aut legatos mittere.

4 Legati aut a nobis, aut ad nos mittuntur. Quando igitur ad nos mittuntur, oportet eos honorifice et liberaliter excipere. Omnes enim ipsos honorant. Cum eorum ministris tute cauteque agere, ne quid ab ullo interrogantes discant. Et si gentium longo a nobis intervallo distantium legati sint, ita ut inter nos et ipsos sint aliæ gentes, his nostrorum quæ et qualia videbitur, ostendere licet. Idem quoque de his, qui nobis vicini sunt, modo viribus et potentia sint inferiores. Sin autem longo nobis præstant sive multitudine hominum, sive virtute: non oportet illis ostentare neque opes, neque nostrarum mulierum pulchritudinem: sed hominum abundantiam et armorum pulchre constitutum apparatum et murorum propugnacula. Si a nobis legati mittuntur, oportet viros esse probos, pietate in-

Πῶς δεῖ Πρεσβεύεσθαι καὶ πρεσβεύειν.

Πρέσβεις ἢ παρ' ἡμῶν ἢ πρὸς ἡμᾶς ἀποστέλλονται. Ἐὰν μὲν οὖν πρὸς ἡμᾶς ἀποστέλλωνται, χρὴ φιλοτίμως τε καὶ δαψιλῶς τούτους ὑποδέχεσθαι (καὶ γὰρ τιμῶσι πάντες αὐτούς), τοὺς δὲ ὑπηρετοῦντας αὐτοῖς δι' ἀσφαλείας ἔχειν εἰς τὸ μηδενότι [c] διδά-D σκειν ἐπερωτωμένους αὐτούς. Κἂν μὲν τῶν λίαν ἀφεστηκότων οἱ πρέσβεις εἶεν, ὥστε μεταξὺ ἐκείνων τε καὶ ἡμῶν εἶναί τινα τῶν ἐθνῶν, ἐμφανίζειν αὐτοῖς τῶν ἡμετέρων ὁπόσα καὶ οἷα βουλόμεθα. Ὁμοίως δὲ εἰ καὶ πλησιόχωροι μὲν ἡμῶν καθειστήκεσαν, ἐνδεῶς δὲ πρὸς τὴν ἡμετέραν ἔχουσι δύναμιν. Εἰ δὲ κατὰ πολὺ ἡμῶν διενηνόχασιν, εἴτε πλήθει στρατοῦ, εἴτε ἀνδρείᾳ, χρὴ μήτε πλοῦτον, μήτε γυναικῶν κάλλη ἐμφανίζειν αὐτοῖς, πλήθη δὲ ἀνδρῶν καὶ ὅπλων εὐκοσμίαν καὶ τειχῶν ὑψώματα. Εἰ δὲ παρ' ἡμῶν πρέσβεις ἀποστέλλονται, χρὴ τούτους

VARIÆ LECTIONES.

[a] ἐπὶ incl. H. [b] ἐθνῶν πρὸς Ῥωμαίους Hœschelii mg. [c] μηδενότι N., μηδενί τι vulg.

πρῶτον μὲν εὐσεβείᾳ γνωρίζεσθαι, καὶ μὴ ἐπ' A ἐγκλήμασι κατηγορηθέντας ποτὲ δημοσίᾳ καταχριθῆναι, εἶναι δὲ φρονίμους τὴν φύσιν, εὔνους τὰ κοινὰ, ὡς καὶ προκινδυνεύειν τῶν ἰδίων, καθάπερ Ῥήγουλος [6], καὶ τὴν ἀποστολὴν προθύμους, ἀλλ' οὐ βεβιασμένους, καθάπερ ὁ Αἰγύπτιος ἰατρός. Ὧν ὁ μὲν παρὰ Καρχηδονίοις δέσμιος ὤν, καὶ πρὸς Ῥωμαίους περὶ εἰρήνης πρεσβεύσων ἀπεσταλμένος, ὄμνυσιν ἐπανελθεῖν πρὸς αὐτοὺς, τῶν Ῥωμαίων τὴν εἰρήνην οὐ καταδεχομένων· ἐπεὶ δὲ εἰς Ῥωμαίους ἀφίκετο, ἀπαγορεύει μὲν Ῥωμαίοις τὴν εἰρήνην ἀσύμφορον αὐτοῖς οὖσαν, πείθει δὲ αὐτοὺς ἐπανελθεῖν αὐτὸν πρὸς Καρχηδονίους, τῷ ὅρκῳ φειδόμενος· ὁ δὲ κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου τὸν Πέρσην κινήσας, τὰ Αἰγυπτίων διώλωλε [7]. Χρὴ δὲ τοὺς πρέσβεις παραγενομένους πρὸς οὓς ἀποστέλλονται, φαίB νεσθαι ἐπιχαρεῖς, μεγαλοψύχους, εὐεργετικοὺς τὰ εἰς δύναμιν, ἄμφω, τά τε οἰκεῖα, τά τε τῶν πολεμίων, ἐν ἐπαίνῳ ποιουμένοις, ἀλλὰ μὴ τὰ ἐκείνων ἐνδιαβάλλοντας. Οἰκονομεῖν δὲ δεῖ τοὺς πρέσβεις, καὶ τοῖς καιροῖς ἐπακολουθεῖν, ἀλλ' οὐχ ἐξ ἀνάγκης πράττειν τὰ κελευόμενα, εἰ μή τι πρᾶξαι πᾶσι τρόποις παρεκελεύσθησαν. Οἷον ἀπεστάλη τις ὡς φίλοις δῶρα τοῖς γείτοσιν ἐπικομιζόμενος· ὁ δὲ τούτους καταλαβὼν τὰ τῶν ἐχθρῶν πράττοντας τὰ μὲν δῶρα σὺν τῷ γράμματι παρακατέσχε, λόγους δὲ φιλίας ἀντὶ δώρων ἐπεκομίσατο. Ἐρεῖ γάρ τις εἰκότως, ὡς ἐχρῆν μᾶλλον ἐπιδοῦναι τὰ δῶρα, καθημεροῦντα τῶν πολεμίων τὸ ἄγριον· ἢ τὰ μὲν τιμιώτερα παρακατασχεῖν, τὰ δὲ ἄλλα ἐπιδοῦναι, ἀλλὰ μὴ πάντα C κρατεῖν, ὡς μήτε τοὺς ἐχθροὺς πλουτεῖν ἐθέλειν, καὶ τὸ πολὺ τῆς ἔχθρας ὑποτέμνειν τῶν πολεμίων. Δοκιμάζεται δὲ πρέσβυς καὶ πρὸ τῆς ἀποστολῆς, ὑποτιθεμένων αὐτῷ τῶν κεφαλαίων, καὶ ἐρωτώμενος, ὅπως περὶ ἑκάστου αὐτῶν οἰκονομήσειεν, οὕτως ἢ ἑτέρως αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἐπισυμβαινόντων.

signes, neque publicorum judiciorum crimine damnatos, prudentes indole, qui charam remp. habeant, ut pro ea capitis fortunarumque suarum periculum adire non recusent, sicut Regulus : qui prompto animo legationem obeant, non inviti, sicut Ægyptius medicus. Horum primus apud Carthaginienses captivus et ad Romanos legatus pro pace missus, juravit se reversurum, si Romani pacem nollent. Ubi ad Romanos venit, pacem dehortatur tanquam eorum commodis contrariam, et juramento servato suadet, ut se ad Carthaginienses remittant. Alter vero cum Persarum regem in Ægypti regem concitaret, res Ægyptiorum pessumdedit. Oportet autem legatos, ubi ad eos, ad quos mittuntur, venerint, sese humanos et benignos exhibere, magnanimos et liberales, quantum eorum facultates ferre possunt, neque sua et hostium laudare, neque eorum, apud quos legati sunt, res parvi pendere. Oportet etiam legatos res cum summa moderatione administrare et temporibus servire, neque vi imperata perficere, nisi forte quibusvis modis ad finem pervenire jussi sint. Ut videlicet, est aliquis missus ad dona ferenda 5 vicinis, tanquam amicis, et eos deprehendit hostilia facientes : munera cum litteris retinuit, sermones benevolos pro donis protulit. Dicet aliquis, neque id immerito, oportuisse legatum magis dona tradere, quibus inimicorum hostilem animum placaret et leniret : vel pretiosiora quidem retinere, alia vero dare, sed non omnia in sua potestate penes se retinere debuisse, cum hoc temperamento, ut velit quidem hostium malevolentiam compescere et resecare, sed non eos auctiores et validiores opibus reddere. Probatur vero legatus, antequam mittatur, si illi proponantur capita legationis et interrogetur, quomodo singula sit gesturus, an ita, an aliter, prout res illi acciderint.

VARIÆ LECTIONES.

[6] Ῥήγουλος II., Ῥιβοῦλος cod. [7] Fort. διολώλεκεν.

ΔΕΞΙΠΠΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ

ΕΚ ΤΩΝ ΣΚΥΘΙΚΩΝ (1)

ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΕΘΝΩΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

—

E LIBRIS

DEXIPPI ATHENIENSIS

DE BELLIS SCYTHICIS

EXCERPTA DE LEGATIONIBUS GENTIUM AD ROMANOS.

—

ARGUMENTUM. — Legati Juthungorum Scytharum ab Aureliano imperatore fœdus et tributum petentes infecta re revertuntur (1). Pax et fœdus cum Vandalis componitur (2).

—

6-7 (A. C. 270, Aurel. I. 1.) Imperator Aurelianus, cum Juthungos Scythas acie devicisset, et multos eorum in ipso Istri trajectu fugientes interemisset, reliqui bellum fœdere finire voluerunt, et legatos miserunt. Neque tamen cum nimio timore nimiaque perturbatione, quasi clade sua perculsis pacem sibi petendam esse ducebant, ne tributo, quod antea Romani penderant, hostibus ab omni metu solutis, in posterum privarentur. Sed Romanorum imperator Aurelianus, ut Juthungorum legatos advenisse intellexit, cum dixisset, se cum his postridie acturum de his, **8** quorum causa legati venerant, hujusmodi hostibus terroris injiciendi gratia militum aciem condicta die tanquam ad pugnam instruxit. Ut illi recte se habere visa est exercitus dispositio, altum suggestum sublimis, purpura indutus, ascendit, et omnem exercitum, qui ipsum circumstabat, in formam lunæ disposuit. Aderant et ex his, qui in exercitu imperia habuerant, omnes ab equis. A tergo imperatoris erant signa coadunati exercitus. Hæc vero erant aquilæ aureæ et imagines imperatorum, et eorum, qui militiæ nomina dederant, catalogi et enumerationes, aureis litteris perscriptæ. Quæ omnia explicata et illustri loco posita in hastis argenteis conspicua erant. His ita præparatis Juthungos jussit adesse. Ut hæc viderunt, obstupefacti longo tempore silentium tenuerunt. Postquam ab imperatore illis dicendi facultas data est, ita per interpretem locuti sunt: « Neque quia adversa fortuna, quæ nobis hoc tempore contigit, ultra modum

A α'. Ὅτι Αὐρηλιανὸς κατὰ κράτος νικήσας τοὺς Ἰουθούγγους Σκύθας, καὶ κατὰ τὴν τοῦ Ἴστρου περαίωσιν [1] ἐς τὴν ἀποφυγὴν πολλοὺς τούτων ἀνελὼν [2], οἱ λειπόμενοι ἐς σπονδὰς ἧκον καὶ πρεσβείαν ἐστείλαντο. Τὴν δὲ αἴτησιν τῆς εἰρήνης ἐδόκει [3] μὴ σὺν τῷ ἄγαν περιδεεῖ καὶ καταπεπληγότι ἐκ τῆς ἥττης ποιεῖσθαι, ὡς ἂν ὑπάρχοι σφίσι καὶ τῶν πρόσθεν φοιτώντων χρημάτων παρὰ Ῥωμαίων ἡ ἀποδοχὴ, μὴ ἐς τὸ ἀδεὲς πάντη τῶν ἐναντίων καθισταμένων. Ὁ δὲ Ῥωμαίων βασιλεὺς Αὐρηλιανὸς ὡς ἐπύθετο [4] ἀφιγμένην τὴν Ἰουθούγγων πρεσβείαν, ἐς τὴν ὑστεραίαν φήσας χρηματιεῖν περὶ ὧν ἥκουσι, διέταττε τοὺς στρατιώτας ὡς ἐς μάχην, ἐκπλήξεως εἵνεκα τῶν [5] ἐναντίων. Ἐπεὶ δὲ καλῶς εἶχεν αὐτῷ ἡ διακόσμησις, ἐπὶ ὑψηλοῦ βήματος μετέωρος
B βέβηκε, καὶ ἁλουργίδα ἀμπέχων, τὴν πᾶσαν τάξιν ἐποίει ἀμφ' αὐτὸν [6] μηνοειδῆ. Παρεστήσαντο δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει ὅσοι ἀρχάς τινας ἐπιτετραμμένοι, σύμπαντες ἐφ' [7] ἵππων. Κατόπιν δὲ βασιλέως τὰ σήματα ἦν τῆς ἐπιλέκτου στρατιᾶς. Τὰ δέ εἰσιν ἀετοὶ χρυσοῖ καὶ εἰκόνες βασίλειοι καὶ στρατοπέδων κατάλογοι γράμμασι χρυσοῖς δηλούμενοι· ἃ δὴ σύμπαντα ἀνατεταμένα προὐφαίνετο ἐπὶ ξυστῶν ἠργυρωμένων. Ἐπὶ δὲ τούτοις ὧδε διακοσμηθεῖσιν Ἰουθούγγους ἠξίου [παρελθεῖν [8]]. Τοὺς δὲ συνέβη θαμβήσασθαι [8*] ἰδόντας καὶ ἐπὶ πολὺ σιγῇ ἔχειν. Ἐπεὶ δέ σφισιν ἐκ τοῦ βασιλέως ἀπεδόθη λέγειν, διά τινος ἑρμηνέως ἔλεξαν τοιάδε· « Οὔτε τῇ ἐπὶ καιροῦ συμβάσῃ κακοπραγίᾳ [9] ἡμῶν παρὰ τὸ εἰκὸς καταπεπληγότες, οὔτε δυνάμεως ἐνδεῶς ἔχοντες ἢ καὶ πολέμων

VARIÆ LECTIONES.

[1] περαίωσιν N., περαιώσας vulg. [2] ἀνελὼν H., ἀνελθὼν vulg. [3] ἐδόκουν H. [4] ἐπύθετο] ἐπείθετο vulg. [5] τῶν N., τούτων vulg. [6] ἀμφ' αὐτὸν H., ἄμφαυσον ed. H., ἄμφαυστον ed. Par. [7] ἀφ' cod. Vat. [8] παρελθεῖν add. N. [8*] θαμβήσασθαι N., θαμβήσεσθαι vulg. [9] τῇ — συμβάσῃ κακοπραγίᾳ Vat., τῆς — συμβάσης κακοπραγίας vulg.

ἄπειροι καθεστηκότες, ἀσθενείας εὐπρεπείᾳ κατὰ τὸ ἡμῖν [10] αὐτοῖς μόνοις συμφέρον ἐς τὴν εἰρήνην σπεύδομεν [10*]· ἀλλὰ περίεστι μὲν ἡμῖν τοσοῦτον τῆς ἐν τοῖς πολέμοις περιουσίας πλήθους [11] εἵνεκα καὶ ἰσχύος, ὥστε μέρει ἐλαχίστῳ τὰς πρὸς Ἴστρῳ πόλεις ἐπελθόντες Ἰταλίαν μικροῦ πᾶσαν κατειλήφαμεν, ἱππικῷ μὲν στρατεύσαντες ἐς μυριάδας δ', καὶ τούτων οὐ μιγάδων οὐδὲ ἀσθενῶν, ἀλλὰ Ἰουθούγγων καθαρῶς, ὧν πολὺς ἐφ' ἱππομαχίᾳ [12] λόγος. Ἀσπίδα δὲ ἄγομεν διπλασίαν δυνάμεως τῆς ἱππικῆς, οὐδ' ἐν τούτοις ταῖς ἑτέρων ἐπιμιξίαις ἐπισκιάζοντες τοῦ σφετέρου στρατοῦ τὸ ἀνανταγώνιστον [13]. Ἔχοντες δὲ καὶ οὕτω παρασκευῆς διακρίνεσθαι, οὐ διαγινώσκομεν ἐς ἀντιλογίαν ἥκειν τῆς συμφορᾶς πέρι· οὐ διὰ τὸ μὴ κατὰ κράτος νενικῆσθαι, κατὰ δὲ τὸ ἄδηλον τοῦ ἐκβησομένου εἰρήνην πολέμου προτιμῶμεν, εἰκάζοντες καὶ ὑμῖν ὡς γένοιτ' ἂν διὰ γνώμης πρὸς Ἰουθούγγους εὖ παρασχὸν τῆς πρόσθεν διαφορᾶς συμβῆναι, οἷα δὴ ὑπούσης καὶ παλαιᾶς ἀμφοῖν τοῖν γενοῖν πρὸς ἄλληλα πίστεως ἐς τὸ ἡσυχάζειν, δι' ἣν χρὴ τὴν ἐπὶ καιροῦ διαφορὰν ἀπερίσκεπτον ἐν τῷ παρόντι καταλύσαντας πρὸς τὸ παλαίτερον καὶ λυσιτελοῦν μετατίθεσθαι ἑκατέροις. Ἔν τε τῷ πολέμῳ οὐκ ἐπὶ πλεῖστον ταῖς καταδρομαῖς ληϊζόμενοι, ἀλλ' ὅσον ἐς ἀφορμὴν τῶν ἐπιτηδείων ἀγαπῶντες τὴν ἄθροισιν, μέχρι τῆς γενομένης μάχης ἡσυχίᾳ τὸν καιρὸν διετρίβομεν, ὡς τοῖς ἐπιοῦσιν ὑμῖν σὺν τῇ ὑμετέρᾳ δυνάμει τὸ καθ' αὐτοὺς ἀντιτάξαντες [14]. Ὃ δὴ καὶ νῦν ποιεῖν παρεσκευάσμεθα, καὶ τό τε ὑμέτερον πρὸς πάντα κίνδυνον ἐκ τούτου ἀδεέστερον ἕξει, καὶ τῶν μεγίστων στρατοπέδων συνελθόντων οὐδ' ἡτισοῦν [15] ἑτέρα χεὶρ ἀξιόμαχος ἡμῖν νομισθήσεται. Εἰ δέ τις τῇ εὐτυχίᾳ τοῦ πολέμου ἐπαιρόμενος ὀλίγωρός ἐστι πρὸς τὴν σύμβασιν, γνώτω οὐ βεβαίῳ πράγματι θρασυνόμενος, καὶ ὅτι ἐπὶ παντὶ φέρον [16] τῆς δοκούσης εὐπραγίας ἡττηθέντας καὶ πρὸς τὴν παροῦσαν τῆς τύχης ἀκμὴν ἀποκλίναντας τῶν ἀμεινόνων ἐξηρτῆσθαι μόνων ἐλπίδων, καὶ ὑπὸ τοιαύταις ἀνομίαις [17] τῆς τε πρὸς θάτερον μεταβολῆς ὑπεριδεῖν καὶ συμμαχίαν εὔκαιρον διδομένην παραιτήσασθαι. Πεφύκασί τε αἱ μείζους στρατιαὶ, παρὰ μὲν τὴν πρώτην θάρσει οἰκείας δυνάμεως ἐπαιρόμεναι καὶ ἐλαχίστῃ προμηθείᾳ χρώμεναι, σὺν καταφρονήσει τῶν ἀντιπολεμούντων ἐπὶ τὰς μάχας πορεύεσθαι καὶ κατὰ τὸ ἀφύλακτον ὡς ἐπὶ πολὺ τὸ ἧττον ἔχειν, αἱ δὲ τῷ αἰφνιδίῳ καὶ παρ' ἐλπίδα χωρήσαντι [18], λογισμῷ τε ἀσφαλεῖ καὶ περιουσίᾳ δυνάμεως βεβαίως χρησάμεναι, δυσμαχώτατοι τοῖς ἀντιπάλοις γίνεσθαι. Σὺν δὴ τοιαύτῃ ἐλπίδι καὶ ἡμεῖς διχῇ τὴν δύναμιν διελόντες τὸ πρῶτον, καὶ [19] ἐν τῷ ποταμῷ τὰ πολλὰ τύχῃ μᾶλλον ἢ ἀρετῇ ὑμετέρᾳ σφαλέντες, οὐκ ἀπροσδόκητοί ἐσμεν, ἀλλὰ νῦν, ἅμα τῷ τοῦ μέλλοντος προμηθεῖ, οὐχ ὑπόστατοι ὑμῖν γενέσθαι. Κράτιστον δὴ

A animos nostros abjecit et perculit, aut quia destituti copiis et viribus sumus, aut rei militaris imperiti, infirmitatem nostram honesto prætexto tegentes neque quidquam nisi utilitatem nostram spectantes, ad pacem festinamus. Sed multæ nobis adhuc suppetunt ad bellum gerendum facultates, sive multitudine militum, sive viribus opus est. Nam et minima nostri parte urbes ad Istrum sitas invadentes, parum abfuit, quin omnem Italiam ceperimus. Quadraginta equitum millia in pugnam educimus, quæ non ex convenis aut imbecillibus, sed ex Juthungis pure constant, quorum in equestri prælio magna fama est. Peditum autem duplicem equitatus numerum producimus, in his quoque nulla peregrinorum admistione invictum agminis eorum robur deB minuentes. Itaque quanquam hujusmodi apparatu ad dimicandum instructi, minime tamen de eventu decertandum esse duximus. Non autem quia victi sumus, sed propter eventuum incertitudinem, pacem bello præponimus, præsertim cum vos quoque, data occasione, ad componendas simultates cum Juthungis propensos esse suspicemur, quoniam aliqua inter utramque gentem antiqua et inveterata ad quietem mutuo colendam fides exstat. Quamobrem oportet inconsiderate susceptum hoc tempore dissidium deponere, et ad antiquam concordiam, quæ est utrisque utilior, redire. Et in ipso bello quidem non admodum crebras incursiones facientes prædas egimus, necessarias res comparare qua ocC casio tulit studentes, cæteroqui usque ad hanc proximam pugnam 9 in otio et quiete tempus contrivimus, et quando hostes vestri in vos irruerunt, contra ipsos una cum vestro exercitu in acie stetimus. Quod et adhuc nunc facere parati sumus, ut vestrum periculum levemus nostro, et tutius vobis sit. Nam conjunctis maximis nostris exercitibus, nulla alia manus par nobis in conserenda pugna censebitur. Sin autem quis prospero rerum in bello successu elatus contemnit et alienus est a pace: sciat, se haud satis firma et stabili re inniti, sed in summum discrimen adduci, quicunque secundæ fortunæ specie victus et præsenti felicitati confisus sola meliorum successuum spe nitatur, quique in ea animi immoderata elatione ad mutationem rerum D non advertat et suppetias opportune sibi oblatas respuat. Ex quo fere ita comparatum est, ut propriarum virium fiducia, præcipue majores copiæ fretæ, minima providentia in rebus suis utentes, ad pugnandum accedant et hostes contemptui habeant, a quibus minime sibi caventes superantur. Quæ vero in repentinis et insperatis casibus consilio tuto et virium præstantia cum firmitudine utuntur, magna cum difficultate ab hostibus expugnari possunt. Hujus rei fiducia, quamvis, acie bipartita

VARIÆ LECTIONES.

[9] ἡμῖν ed. Par., ὑμῖν ed. H. [10*] σπεύδομεν Vat., κατασπεύδομεν vulg. [11] πλήθους H. mg., πλείθη edd. [12] ἱππομαχίῳ Vat. [13] ἀνανταγώνιστον] ἀνταγώνιστον vulg. [14] Fort. ἀντιτάξοντες N. [15] οὐδ' ἡτισοῦν ed. Par., οὐδ' εἴ τις οὖν ed. H. [16] φέρον] σφαλερὸν N. [17] Fort. ἀνοίαις B. [18] F. excidit διδαχθεῖσαι post χωρήσαντι N. [19] καὶ] καὶ ἐν γῇ καὶ N.

ad fluvium, fortuna potius, quam vestra virtute nobis cladem intuleritis, haud spe destituti sumus, diligentiore posthac nostris rebus cautione adhibita, fore, ut nos sustinere minime valeatis. Itaque potius est, ut vos commoda, quæ ex pace proveniunt, percipiatis, et junctis nobiscum bellicis viribus, nostris auxiliis confirmati, superiores vestris hostibus, si qui vos adoriantur, evadatis. Quod si ita fieri debere judicaveritis, quod auri facti vel infecti vel etiam argenti a vobis antea nobis redibat, ad amicitiæ confirmationem vos præstare æquum est. Si id denegaveritis, vos qua hostes ulciscemur, et quantum in nobis erit, bello persequemur. » Ad hæc Romanorum imperator hæc dixit: « Siquidem aperte et dilucide vestram sententiam, exponentes, ea, de quibus legati estis, nos docuissetis, nobis, qui vestrum sermonem excepimus, ad eum minime dubia aut difficilis præbita esset responsio: sed quoniam ea, quæ dicta sunt, decorum quid et honestum præ se ferunt, re ipsa vero secus se habent, quum modo pacis mentionem faciatis, modo rursus bellum minemini et intendatis, quorum utrumque in utroque confundere et involvere videmini, dubitationem nobis attulistis, cui primum debeamus respondere, ne in aliquo offendamus. Sed aliquid tamen etiam in præsentia considerare licet. **10** Oportet enim, divisa duplici vestra oratione, in utramque partem occurrere. Si enim pure et sincere pacem denuntiaretis, quid attinuit pecuniarum exactionis meminisse, etiamsi victoribus non satis constaret, an denegarent aut concederent, quod ab illis petitur? Si vero pacem commodis vestris et exspectatis belli lucris obesse opinamini, et quamquam victi quasi tributa a nobis petitis, nihil magis nos amplecti et persequi, quam voluptatem ex otio, quod pax tribuit, existimantes: eamdem vos quam antea superbiam ostenditis tantumque abestis, ut beneficii loco belli cessationem habeatis, ut etiam mercedem pacis postuletis, et venalem, non spontaneam adhortationem ad amicitiam, quam nunc proponitis, faciatis. Non enim nos tanquam bellorum rudes et imperitos magnitudine tantarum, quas vos jactatis, virium perterrefacietis. Neque vero spoliis Italicarum opum onusti impune domum revertetis: vestræ pedestres copiæ nobis sunt notæ, neque equestres ignotæ, quibus quantum in nobis erit quacunque via resistemus. Audemus enim cum securitate, recedimus cum providentia, et in omnibus rebus prudentia duce utentes, quæ plurimum valet, usu et rei militaris peritia præstamus. Vos cum ardore et promptitudine

A τούτων εἵνεκα δι' εἰρήνης αἱρεῖσθαι ὑμᾶς τὰς ἐκ τῆς ὁμονοίας ὠφελείας καὶ τὰ [20] τοῦ πολέμου πράγματα σὺν ἡμῖν τίθεσθαι, τῇ τε παρ' ἡμῖν συμμαχίᾳ ῥωσθέντας πλέον ἔχειν πρὸς τοὺς ἐπιόντας. Εἰ δὲ ταῦτα ποιεῖν ὧδε κρίνοιτε, ὑπάρχειν ἡμῖν δίκαιον καὶ ὅσα ἐν χρυσοῦ ἀσήμου τε καὶ ἐπισήμου δόσεσι καὶ ἀργύρου παρ' ὑμῶν ἐφοίτα ἐπὶ φιλίας βεβαιότητι. Ἀπειπαμένων γάρ, ὅσα ἐχθροὺς ἀμυνόμενοι, καθότι δυνατὸν πολεμήσομεν [21]. » Πρὸς ταῦτα ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς ἔλεξεν ὧδε· « Εἰ μὲν [22] ἐς ἀφανὲς καθέντες τὴν γνώμην ὑμῶν, περὶ ὧν πρεσβεύεσθε, ἐδιδάσκετε, οὔθ' ἡμῖν τοῖς ἐκδεξαμένοις τὸν λόγον χαλεπὴν παρεῖχετ' [23] ἂν τὴν ἀπόκρισιν. Ἐπεὶ δὲ τὰ εἰρημένα ἐς μὲν εὐπρέπειαν σύγκειται, ἔργῳ δὲ ἐναντίως ἔχει, πῇ μὲν εἰρήνης μνημονευόντων, ὁτὲ B δ' αὖθις πόλεμον ἐπανατεινομένων ὑμῶν, ὧν συγχεῖν ἐοίκατε ἑκάτερον ἐκ θατέρου, ἀμφίβολον καὶ ἡμῖν καθίσταται πρὸς ὅ τι χρὴ πρῶτον ἀποκριναμένους μὴ ἁμαρτάνειν. Λέλειπται δέ τι καὶ ἐκ τῶν παρόντων βουλεύσασθαι· χρὴ γὰρ τὼ διττὼ τούτω λόγω [24] διελόντας ἀπαντᾶν πρὸς ἄμφω. Εἰ μὲν γὰρ καθαρῶς εἰρήνην ἐπαγγέλλεσθε, τί δεῖ μεμνῆσθαι χρημάτων αἰτήσεως; καίτοι κἂν τούτῳ οὐ σὺν τῷ προχείρῳ ἡ βουλὴ τοῖς νενικηκόσιν πρὸς τὴν ἄρνησιν ἢ τὴν καταίνεσιν [25]. Εἰ δὲ ἐπισκοπεῖν [26] ὑμῖν πρὸς τὸ συμφέρον καὶ τὰς ἐκ τοῦ πολέμου πλεονεξίας ἡγεῖσθε τὴν σύμβασιν, καὶ ἡττηθέντες ὥσπερ δασμοὺς παρ' ἡμῶν ἀπαιτήσοντες ἥκετε, τῆς ῥᾳστώνης τὸ τερπνόν, ὅσον εἰρήνη δίδωσιν, ἐκ παντὸς μεταδιώκειν ἡμᾶς νομίζοντες, ἔχεσθε τῆς ὁμοίας τῇ [27] πρόσ- C θεν ἐπιχειρήσεως, μηδ' εἰς [28] εὐεργεσίας λόγον [29] προϊσχόμενοι [30] τοῦ πολέμου τὴν κατάλυσιν αἰτεῖτε μισθὸν τῆς συγχωρήσεως, ὠνητὴν καὶ οὐκ ἐθελούσιον ποιούμενοι τὴν παροῦσαν ἐς τὴν φιλίαν πρόκλησιν. Οὐ γὰρ δὴ πολέμων ἀπείρους ὄντας ἡμᾶς τῷ πλήθει τῆς πολλὰ δὴ κομπασθείσης ὑφ' ὑμῶν δυνάμεως ἐκπλήξετε· οὐδὲ πλούτῳ [31] λαφύρων Ἰταλικῶν ἐπικομιζόμενοι [32], ἀδεῶς ἐπ' οἴκου πορεύσεσθε· ἀλλὰ δῆλαι μὲν ὑμῶν αἱ πεζαὶ παρασκευαί, οὐκ ἄδηλοι δὲ αἱ τῶν ἱππέων, πρὸς ἃς ἐς τρόπον [33] τὸν δυνατὸν ἀντιστησόμεθα. Τολμῶμέν τε γὰρ μετ' ἀσφαλείας, καὶ ἀναχωροῦμεν σὺν προμηθείᾳ, οἷα δὴ λογισμῷ ἡγεμόνι ἐς πάντα χρώμενοι, οἷς ἡ ἰσχὺς βεβαιοτάτη, καὶ ἐμπειρίαν πολεμικῶν ἔργων διαφε- D ρόντως ἔχοντες. Ὑμεῖς δὲ μετά τε τοῦ προχείρου ἔπιτε [34], καὶ διαμαρτάνοντες τῶν ἔργων διὰ τὸ μὴ προσκέψασθαι ἐφ' ἃ δεῖ ἐλθεῖν, πείρᾳ τὴν βλάβην τοῦ προπετοῦς φερόμενοι μεταγινώσκετε. Τοῖς γὰρ ζέσει ἐς τὰς πράξεις μὴ [35] συμφερομένοις ἀνάγκη τοῦ βελτίστου ἁμαρτάνειν. Καὶ ταχεῖαι μὲν ὑμῶν αἱ ἐπιχειρήσεις, δι' ὀλίγου δὲ αἱ μεταμέλειαι. Καὶ τὸ σύμπαν, κατὰ τὸ εἰκός, θαύματος ἀπήλλακται,

VARIÆ LECTIONES.

[20] τὰ add. N. [21] πολεμήσομεν H., πολεμησόμενοι vel πολεμισόμενοι codd. [22] μὲν] imo μὲν μὴ B. [23] παρεῖχετ' ἂν τὴν N., παρεῖχε ταύτην vulg. [24] τῷ διττῷ τούτῳ λόγῳ vulg. [25] καταίνεσιν] κατάνευσιν conj. Cantocl., κατίνεσιν edd. [26] ἐπισκοπεῖν] F. ἔτι σκοπεῖν B., ἐπισκοτεῖν Cl. [27] τῇ B., τῆς vulg. [28] μηδ' εἰς — λόγον Valesius, μηδεὶς — λόγων vulg. [29] προϊσχόμενος H. mg. [30] ἐθελούσιον N., ἐθέλουσιν vulg. [31] πλοῦτον H. [32] ἐπικομπαζόμενοι N. [33] τρόπου vulg. [34] ἔπιτε B., ἔπειτα vulg. [35] μὴ om. ed. pr. Haud dubie locus corruptus est.

ἀντιπάλους ἡμῖν τυχόντας καὶ ἠθῶν ἀνομοίων καὶ ἐς τὰς γνώμας πραττομένων διεστάναι οὐκ ἀποπεποιηκὼς [36], καὶ ὑμᾶς μὲν ἀμαθίᾳ, ἡμᾶς δὲ λόγῳ συνεῖναι, σὺν ᾧ μάλιστα καὶ τὸ κρατεῖν τοὺς ἥσσους [37] τῶν πλειόνων περιγίνεται, συνέσει πρὸ [38] δυνάμεως πιστεύοντας. Τούς τε πλείονας σὺν τῷ ἀλογίστῳ διὰ μάχης ἰόντας κάκιον ἀμανᾶσθαι [39], ἔργου πείρᾳ μᾶλλον ἢ λόγου κομπωδεστέρᾳ προσποιήσει διδάσκεσθε, βλέψαντες [40] ἐς τὰ Σκυθῶν πάθη· μετὰ σαφεστάτων γὰρ τεκμηρίων καὶ οὐκ ἀμάρτυρα λέξομεν. Οὗτοι δὴ τριάκοντα μυριάσι στρατοῦ ἐφ' ἑκατέρας τὰς ἠπείρους σκεδασθέντες πάσῃ τῇ δυνάμει ἡττήθησαν πρὸς ἡμῶν, καὶ λαμπρὰ τοῖς νενικηκόσιν ὑπελίποντο τῆς οἰκείας ἀρετῆς ὑπομνήματα, ὧν τὴν εὔκλειαν ἐς τὸ παντελὲς ἕξομεν νῦν τε καὶ ἔπειτα, τῷ χρόνῳ συμπαραθέουσαν [41]. Τάς τε Ἀλαμανῶν [42] συμφορὰς ἄγειν σφᾶς τοῦ προχείρου τῷ ἀναῤῥιφθέντι τῆς ἐπιχειρήσεως ταχυτέραν καὶ δι' ὀλίγου ἔθεντο τὴν μετάγνωσιν. Ἡμεῖς τε ἐπὶ ταῖς πλημμελείαις ὑμῶν, αἷς εἰς ἡμᾶς ἐπλημμελήσατε, οὐκ ἀποχρῆν ἡγούμεθα ἣν [43] ἐπάθετε τιμωρίαν, εἰ μὴ καὶ τὸν Ἴστρον ὑπερβάντες ἐν ὅροις τοῖς ὑμετέροις τὴν ὀργὴν ὡς προαδικήσαντας ὑμᾶς [44] ἀποπλήσαιμεν [45]. Πόλεμον γὰρ ἐπὶ σπονδαῖς ἀκήρυκτον ἐφ' ἡμᾶς ἠγείρατε, ἐγκλήματα μὲν ὡς εἰς προαδικήσαντας [46] εἰπεῖν οὐκ ἔχοντες, ἐπιθυμίαις δέ τισι καὶ ἐλπίσι κουφισθέντες, σὺν αἷς ὅμιλος ἀλόγιστος ἐπαίρεται, στρατιᾶς καὶ πολέμου ἀντιλαμβάνεσθε. Ὅθεν οὐκ ἔξω προσδοκίας ἄγομεν καὶ παρὰ τοῦ θείου ἔσεσθαι ἡμῖν ἀρωγὰ, οἷα δὴ ἡμῶν μὲν θεσμὸν τὸν ἐπὶ σπονδαῖς οὐκ ἀτιμασάντων, Ἰουθούγγων δὲ ἄδικον ὁδόν τε ἐφ' ἡμᾶς ἐλθόντων, καὶ ὅρκους καὶ πᾶσαν πίστεως βεβαιότητα παρὰ φαῦλον τιθεμένων. Τοῖς τε αὖ φθάνουσι κατορθώμασιν τὸ μέλλον λαμβάνοντες, καὶ περὶ τῶν ἐσομένων οὐκ ἀπεικότως πρὸς τοῖς εἰρημένοις χρηστὰ δοξάζομεν. Ἡ μὲν γὰρ ἐπ' εὐπραγίᾳ ἐλπὶς θάρσος φέρει, φόβον [47] δὲ ἡ ἐπὶ τῷ ἐναντίῳ. Λογισμῷ τε ἡγεμόνι πρὸς τὰς πράξεις χρώμενοι, τάς τε δόξας τῶν συμβησομένων οὐκ ἀβασανίστως προσιέμεθα, κἂν τοῖς παροῦσιν, οἷα ἄνδρες ἀθληταὶ κινδύνων τῶν ἀρίστων, οὐκ ἐκπληττόμεθα ταῖς τοῦ πολέμου χαλεπότησιν, ἐξ ὧν τὸ ἐλπιζόμενον κέρδος οὐκ ἀσθενὲς καὶ περιττότερον τῆς ἀχθηδόνος. Τὸ γὰρ πλῆθος ὑμῶν σώμασί τε ἥκιστα ἰσχύει καὶ φρονήμασιν. Ἀπείληπται [48] γὰρ Ῥοδανοῦ μὲν εἴσω καὶ τῶν ἡμετέρων ὁρίων· σπανίῳ δὲ ἀγορᾷ συνεχόμενον καὶ τῇ ἄλλῃ ταλαιπωρήσει, τοῖς ἀλγεινοῖς τοῖς μὲν ἤδη σύνεστι, τοῖς δὲ μέλλει. Καὶ προκαμὸν ἐν τῷ ἀεὶ μοχθεῖν ἀτολμότερον ἔσται καὶ χρῆσθαι αὐτῷ παρέξει ἀμαχεὶ ὅ τι ἂν βουλώμεθα, ὡς ἂν πρὸς τὴν χρόνιον διατριβὴν ἀπειρηκότι. Ὅθεν ὑμῖν τε τὸ πᾶν περιφανῶς κινδυνεύεται, καὶ ἡ τῆς εἰρήνης ὑμῶν αἴτησις ἐπ' εὐπρεπείᾳ

A aggredimini, deinde rerum adeptione frustrati, quia qua progredi oportebat, non ante providistis, damnum experientia ipsa ex vestra temeritate reportantes pœnitentia ducimini. Qui enim [haud] cum fervore, ad res gerendas feruntur, hos in optima quaque re vires minime deficere necesse est. Conatus et aggressiones vestræ sunt subitæ et repentinæ et brevi post pœnitentia. In universum non est quod miremur, vos quam adversarii nobis sitis et diversorum morum, etiam rerum gerendarum consiliis a nobis distare . . . et vos temeritate, nos consilio congredi, quo paucioribus quoque non raro plures vincere contigit, dum prudentia potius, quam viribus nitebantur. Plures autem temere et imprudenter prælium ineuntes malo affici, re ipsa
B potius, quam verborum elegantiore ornatu didicistis Scytharum mala intuentes. Manifestissimis enim indiciis et testimoniis nota testataque dicemus, Illi exercitu trecentorum millium hominum ab utraque parte ripæ expositorum pugnantes, omnibus viribus sunt a nobis deleti et superati. Cujus nostræ virtutis clara victoribus relicta sunt monumenta, **11** ex quibus immortalem nobis gloriam et nunc et sequenti tempore duraturam peperimus. Cum enim præpropero impetu ad ripas furore præcipites in certamina ruissent, eorum temerariam et inconsultam ad aggrediendum irruptionem celerior brevi post pœnitentia est consecuta. Et vero pro his, quæ in nos admisistis et commeruistis, eas quas luistis pœnas minime sufficere judicavi-
C mus, nisi quoque, trajecto Istro, in vestris ipsorum finibus iram nostram in vos, qui nos priores injuria affecistis, explevissemus. Bellum enim, dum adhuc fœdus erat, ultro et non indictum adversum nos excitastis. Et cum, quod nobis objiceretis, non haberetis, quia vobis nullam injuriam feceramus, in spes et cupiditates quasdam erecti, quibus vulgus imperitum effertur, exercitu comparato, nos aggredimini. Quare speramus Deum nobis auxilio futurum. Sanctitatem enim fœderum minime derisui et ludibrio habemus. Juthungi contra iniqua ratione nos adoriuntur, et jusjurandum et cætera quantumvis firma fidei vincula pro nihilo ducunt. Equidem ex rebus ad voluntatem nostram
D fluentibus, quid consecuturum sit conjicientes, eventus rerum non absque veri similitudine, ex his quæ ante dicta sunt, lætos fore, exspectamus. Et enim ex secundis rebus spes fiduciam affert, contraria autem timorem. Prudentia duce in rebus administrandis utentes, quæ accidere possunt, nonnisi re bene perpensa, opinione præcipimus, et in præsentia tanquam viri gravibus quibusque periculis exercitati, belli difficultatibus non terremur,

VARIÆ LECTIONES.

[36] ἀποπεποιηκὼς] ἀπεοικὸς H. [37] ἥσσους] ἥττους ed. R., ἴσους vulg. [38] πρὸ N., πρὸς vulg. [39] ἀμανᾶσθαι] ἀπαλλάττεσθαι conj. B. ἀμύνασθαι H. [40] βλέψοντες vulg. [41] συμπαραθέουσαν. τάς Valesius, συμπαραθύσαντάς codd. [42] Ἀλαμανῶν N., γαλμιόνων codd. [43] ἣν B., ὧν vulg. [44] ὡς πρ. ὑμᾶς] ὧν προηδικήσατε ἡμᾶς B. [45] ἀποπλήσαιμεν N., ἀποπλεύσαιμεν vulg. [46] προαδικήσαντας H., προαδικῆσαν vulg. [47] φόβον et τῷ ἐναντίῳ B., φόβου et τοῦ ἐναντίου vulg. [48] ἐπείληπται vulg.

quibus non levia commoda, sed laboribus longe majora comparantur. Nam vulgus vestrum neque corporis neque animi viribus pollet. Inclusi enim inter Rhodanum et nostros fines alimentorum penuria aliisque incommodis laborans, multis malis hoc ipso tempore premitur, aliis mox premetur. Fractum et debilitatum, quia sine intermissione laborat, minus audet et timidius est. Itaque diuturnioris tum studii tum operæ nescium sese nobis sine prœlio præbebit paratum subire, quidquid de eo statuere voluerimus : ex quo omnes vestræ res in apertum discrimen adducuntur. Tota autem vestra pacis petitio nihil est nisi decorum timoris prætextum, quo metum vestrum tegere cupitis. Quam cur accipiamus, data nobis occasione vos undique ab reditu exclusos et quasi intra claustra coercitos
12 bene aut male habendi, utcunque nobis pro animi nostri erga vos affectu videbitur ? » His ab imperatore dictis, Juthungi valde sunt consternati, cumque minime negotium, ut speraverant, confecissent, sed omnino fœderis repulsam tulissent, ad sua redierunt.

A τοῦ φόβου σύγκειται, ὅπως ἂν τὸ σφέτερον δέος ἐπηλυγάζησθε. Ἤν τί δεῖ προσίεσθαι [49], καλῶς ὑπάρχον πανταχόθεν ἀποκλεισθεῖσιν ὑμῖν τῆς οἴκαδε πορείας καὶ οἷον εἴσω πυλῶν ἀπειλημμένοις χρῆσθαι εὖ τε καὶ μή, ὅπως ἂν ἔχωμεν πρὸς ὑμᾶς διανοίας; » Ἐπὶ τούτοις λεχθεῖσιν ἐκ τοῦ βασιλέως κατεπλάγησάν τε Ἰουθοῦγγοι· καὶ ὡς οὐδὲν αὐτοῖς κατὰ [50] τὰς ἐλπίδας ἐπράττετο, παντελῶς τῶν σπονδῶν ἀπογνώσει ἐχόμενοι παρὰ τοὺς σφετέρους ἀπεχώρησαν.

2. (A. C. 271, Aurel. I. 2.) Sub Aureliano Vandali a Romanis acie superati sunt. Itaque legationem ad Romanos decreverunt, quæ de bello pacificatione finiendo ageret. Et cum multa inter se imperator et barbari disseruissent, solutum est colloquium. Postridie multitudo militum Romanorum rursus convenit, et cum eos imperator interrogasset, quid illis optimum esse videretur, cum statuerent præsentem prosperitatem tueri et rerum, quibus potiebantur, fruitioni prospici oportere, suam de ea re voluntatem voce significaverunt et universi in sententiam finiendi belli iverunt. Sic igitur inter illos convenit. Itaque Barbarorum reges et principes venerunt, et ut illis erat præceptum, ex suis obsides qui non in secundis partibus fortunæ et dignitatis hærebant, dederunt; uterque enim rex et proximi dignitate una cum ipsis sine mora filios suos pro obsidibus tradiderunt. His legibus ad pacta et conventiones ventum est, et fœdera sunt inita: Vandali Romanis duo mille equites auxiliarios ex fœdere suppeditabant, quorum nonnulli ex tota exercitus multitudine delecti et in belli societatem ascripti, alii spontaneam militiam subeuntes nomina dederunt. Reliquus Vandalorum exercitus, salvus et incolumis conservatus, Romanorum imperatore vitæ necessaria usque ad Istrum iis præbente, domum rediit. Sed quicunque ab exercitu violatis fœderibus, ad prædandum et rapinas faciendas longius excesserunt, omnes a duce exterarum copiarum (erant autem non minus quam quingenti) sunt cæsi et perempti. Hi enim specie amicitiæ, fiducia pacis cum Romanis factæ elati, nullo servato ordine, venia a suo duce impetrata, in repentinas quasdam incursiones eruperant et non pauca regionum loca, qua iter habuerant, vastaverant et damnis affecerant. At ille, qui tantum facinus admisit, est ab eorum rege jaculis confectus. Reliqui Vandalorum separati domos suas repetierunt. Romanorum vero impe-

B β'. Ὅτι ἐπὶ Αὐρηλιανοῦ οἱ Βανδῆλοι κατὰ κράτος ἡττηθέντες παρὰ Ῥωμαίων πρεσβείαν ἐποιήσαντο πρὸς Ῥωμαίους περὶ διαλύσεως πολέμου καὶ συμβάσεως. Καὶ πολλὰ ἀναμεταξὺ εἰπόντων ἀλλήλων, τοῦ τε βασιλέως καὶ τῶν βαρβάρων, διελύθη μὲν ὁ σύλλογος, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τό τε πλῆθος τῶν Ῥωμαίων στρατιωτῶν αὖθις ἠθροίσθη, καὶ ἐρομένου βασιλέως, ὅ τι σφισι περὶ τῶν παρόντων λῷον [51] εἶναι δοκεῖ, κρίνοντες τὴν εὐτυχίαν τὴν ὑπάρχουσαν προμηθείᾳ τῆς ὑπὲρ τῶν ὄντων ἀσφαλείας διασώσασθαι, καὶ βοῇ τὸ βουλόμενον σημαίνοντες, σύμπαντες ἐς τὴν κατάλυσιν τοῦ πολέμου ἐχώρησαν. Καὶ οἵδε μὲν ὧδε συνηνέχθησαν γνώμῃ· οἱ δὲ τῶν Βαρβάρων βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες, ἥκοντες καθότι σφίσι προειρημένον, ἔδοσαν ὁμήρους σφῶν αὐτῶν, οὐ τὰ δεύτερα ἀξιώσεως
C καὶ τύχης. Οἵ τε γὰρ βασιλεῖς τοὺς παῖδας ἑκάτεροι διδόασιν ἐς τὴν ὁμηρείαν, ἐνδοιάσαντες [52] οὐδέν, καὶ ἕτεροι ἅμα αὐτοῖς οὐ μάλα πόρρω ἀξιώσεως. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἐχώρησάν τε πρὸς σύμβασιν, καὶ αἱ σπονδαὶ ἐγένοντο. Συνεμάχουν δὲ ἀπὸ τῆσδε Ῥωμαίοις [53] Βανδήλων ἱππεῖς εἰς δισχιλίους, οἱ μέν τινες αἱρετοὶ ἐκ τοῦ πλήθους ἐς τὴν συμμαχίαν καταλεχθέντες, οἱ δὲ καὶ ἐθέλοντες ἑκούσιον στρατιὰν ὑποδυόμενοι [54]. Ὁ δὲ λοιπὸς Βανδήλων ὅμιλος ἐπ' οἴκου ἐκομίζετο, παρέχοντος τοῦ Ῥωμαίων ἄρχοντος ἀγορὰν ἔστε ἐπὶ τὸν Ἴστρον. Καὶ τὸ μὲν πλεῖστον αὐτοῦ ἀπαθὲς διεσώθη· ὅσοι δὲ παραβάσει τῶν σπονδῶν ἐπὶ λείας συλλογὴν ἀφθόνως ἀπεσκεδάσθησαν, ἀνῃρέθησαν σύμπαντες ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν ξενικῶν στρατοπέδων, οὐ μείους γενόμενοι πεντακοσίων.
D Οἷα [55] γὰρ δὴ διὰ φιλίας τῆς χώρας πορευόμενοι, καὶ θάρσει τῆς γενομένης πρὸς Ῥωμαίους εἰρήνης ἐπαρθέντες, τῆς πάσης τάξεως προεξαίροντες κατά τινας αἰφνιδίους ἐπιδρομὰς προσέβαλλον γνώμῃ τοῦ ἄρχοντος, καὶ οὐκ ὀλίγα τῆς χώρας ἐκακούργουν. Καὶ τὸ ἔργον τοῦτο τὸν ἐργασάμενον παρὰ τῷ βασιλεῖ κατατοξευθῆναι. Οἱ δὲ λοιποὶ Βανδήλων διεσκεδάσθησαν καὶ ἀπενόστησαν ἐπ' οἴκου. Βασιλεὺς δὲ Ῥωμαίων τὴν πλείστην δυνάμεως τῆς πεζικῆς καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[49] ἤν τί δεῖ προσίεσθαι B., ἤν τι δὴ προσίεσθε vulg. [50] κατὰ add. N. [51] λῷον B., λαῶν vulg. [52] ἐνδοιάσαντες vulg. [53] Ῥωμαίοις H., Ῥωμαίων codd. [54] ὑποδυόμενοι ed. R., ἀποδυόμενοι codd. [55] οἷα B., οἱ vulg.

ἱππικῆς ἐκπέμπει ἐπ' Ἰταλίας. Καὶ διαλιπὼν οὐ μάλα συχνῶν ἡμερῶν, τήν τε ἀμφ' αὐτὸν τάξιν ἑταιρικὴν, καὶ ὅση δορυφορία τοῦ ἄρχοντος, τῶν τε συμμάχων ὅσοι ἦσαν Βανδήλων, καὶ τοὺς ὁμηρεύειν αὐτῷ δοθέντας παῖδας ἐπαγόμενος, καὶ αὐτὸς ἐπὶ Ἰταλίας ἐξήλαυνε σπουδῇ διὰ τὴν τῶν Ἰουθούγγων αὖθις παρουσίαν.

A rator, præmissa majore parte suarum copiarum, sive pedestrium, sive equestrium, non longo post est eas subsecutus intervallo, et secum cohortem auxiliariorum retinens, omnes hastatos qui ejus custodiam agebant, una cum Vandalis, quotquot illi auxiliarii aderant, et pueris, qui illi obsides dati erant, magna celeritate in Italiam contendit, in quam Juthungi denuo irruperant.

ΕΥΝΑΠΙΟΥ ΣΑΡΔΙΑΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΗΣ ΜΕΤΑ ΔΕΞΙΠΠΟΝ ΝΕΑΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

—

E NOVA EDITIONE HISTORIÆ

EUNAPII SARDIANI

QUA DEXIPPUM CONTINUAVIT

EXCERPTA DE LEGATIONIBUS GENTIUM

AD ROMANOS.

ARGUMENTUM. — 1. Julianus pacem init cum victis Chamavis, obside retento filio regis captivo. 2. Badomarius, Germanorum princeps, captivos Romanorum Juliano restituere recusat. 3. Eunapius rhetor, legatus Lydorum, benigne ab imperatore exceptus. 4. Valentinianus in Bithynia imperator salutatus. 5. Belli Gothici sub Valente initia. 6. Gothi in fines Romanos Valentis jussu admissi, ruptis fœderibus Thraciam late vastant. 7. Conjuratio principum Gothorum, Theodosio regnante, a Fravitta suppressa.

α'. Ὅτι τοῦ Ἰουλιανοῦ ἐς τὴν πολεμίαν χωροῦντος, καὶ τῶν Χαμάβων ἱκετευόντων φείδεσθαι καὶ ταύτης ὡς οἰκείας, ὁ Ἰουλιανὸς συνεχώρει, καὶ τὸν βασιλέα σφῶν προελθεῖν κελεύσας, ἐπειδὴ προῆλθε καὶ ἐπὶ τῆς ὄχθης εἶδεν ἑστηκότα, ἐπιβὰς πλοίου, τὸ πλοῖον οὖν [56] ἔχων τοξεύματος, ἑρμηνέα ἔχων διελέγετο τοῖς Βαρβάροις. Ἐκείνων δὲ πάντα ποιεῖν ὄντων ἑτοίμων, ὁρῶν εὐπρόσωπόν τε ἅμα καὶ ἀναγκαίαν αὐτῷ τὴν εἰρήνην (Χαμάβων γὰρ μὴ βουλομένων ἀδύνατόν ἐστι τὴν τῆς Βρεττανικῆς νήσου σιτοπομπίαν ἐπὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ φρούρια διαπέμπεσθαι), καμπτόμενος ὑπὸ τῆς χρείας χαρίζεται τὴν εἰρήνην, καὶ ὅμηρα ᾔτει λαβεῖν πίστεως ἕνεκεν. Τῶν δὲ ἱκανοὺς εἶναι αἰχμαλώτους λεγόντων, ἐκείνους ἔφη τὸν πόλεμον αὐτῷ δεδωκέναι· καθ' ὁμολογίαν γὰρ μὴ

B 1. (A. C. 358, ind. 1. Const. I. 22, Julian. C. 4)
15 Cum Julianus in terram hostilem irrupisset, et Chamavi supplicarent, ut genti, tanquam quæ sua esset, parceret, assensus est, et eorum regem ad se venire jussit. Ut venit et eum ad ripam stantem vidit, navem ascendens (erat autem navis extra teli jactum), per interpretem cum Barbaris disseruit: cum vero illi parati essent imperata facere, et videret pacem peropportunam esse et necessariam, (etenim Chamavis invitis, e Britannia insula Romanis coloniis commeatus immitti nequeunt), utilitate abductus, pacem indulsit, et fidei firmandæ gratia obsides petiit. Cum dicerent, idoneos esse eos, qui in bello capti erant: hos bellum dixit sibi tradidisse, ex fœdere minime sumpsisse; nunc autem nobilio-

VARIÆ LECTIONES.

[56] τὸ πλοῖον οὖν] καὶ τὸ πλοῖον ἐκτὸς N.

res postulare, nisi quid doli in pace convenienda excogitarent. Cum supplices orarent et eum obtestarentur, ut palam faceret, quos vellet : iterum cum his sermone congrediens, ipsorum regis filium petit, quem captivum in sua potestate habebat, fingens tanquam non haberet. Ad quæ Barbarorum rex et Barbari, ad pedes jacentes, fletu largo et **16** ejulatu usi, precibus contenderunt, ne quid imperaret, quod præstare nequirent. Nec enim se posse eos, qui periissent, in vitam revocare, et eos, qui mortui essent, obsides dare. Silentio facto, Barbarorum rex voce quam maxima potuit exclamavit : « Utinam viveret filius meus, ut tibi traditus obses, o Cæsar, feliciorem regno meo apud te servitutem serviret. Sed tuis armis cecidit, fortasse etiam a vobis non cognitus. Belli enim periculis suum corpus juvenis objecit, quem idoneum pacis vadem censes et tu nunc eum, o imperator, tanquam vivat, exposcis. Ego vero miser nunc primum lamentari incipio, quandoquidem qualem non habeam, nunc demum intelligo. Filium enim unicum lugens, et pacem communem una cum filio perdidi. Si meas miserias tantas esse, quantæ sunt, credideris, id consolationis habebit dolor, quod pro omnium salute hunc casum subierim : sin fidem abrogaris, et pater infelix, et rex conspiciar. Nam non solum aliis mea mala commiserationem non movebunt, quæ omnibus debetur ejusmodi doloribus afflictis; sed accedent etiam publicæ calamitates : neque cæteros a miseriis defendam, sed communicabo meas cum multis, in hoc tantum regia potestate fruens quod mihi soli non licet infelicem esse. » Hæc ubi imperator audivit, apud animum suum summo mœrore est affectus, et eorum, quæ dicta erant, commiseratione punctus tenere illacrymavit. Et quemadmodum in comœdiis, quando res involutæ et perplexæ, ad ambigua et explicatu difficilia vergunt, deus qui vocatur ex machina in medium trahitur, qui omnia componit et tristia lætis mutat : ita Julianus, ubi res in magna difficultate versabantur, cum omnes cum fletu pacem peterent, neque obsidem, quem peteret, se habere testarentur, in medium adolescentem adductum omnium conspectui atque oculis subjecit, regie apud se educatum. Cumque eum disserere cum patre quæ volebat jussisset, ad ea, quæ deinceps agenda erant advertit. Quæ sunt consecuta, his consentanea fuerunt. Non protulit sol diem qualis illa fuit, quam tunc videre et intueri his, qui aderant, licuit. Barbari enim a mœrore et lamentis stupore et admiratione correpti immobiles et fixi steterunt, tanquam Julianus illis exhibuisset non adolescentem, sed falsam imaginem adolescentis. At imperator, ubi silentium altius, quam in mysteriis solitum, factum erat, graviter in medio loquens : **17** « Hunc qui-

A λαβεῖν· νυνὶ δὲ ζητεῖν παρ' αὐτῶν τοὺς ἀρίστους, εἰ μὴ τεχνάζουσι περὶ τὴν εἰρήνην. Τῶν δὲ ἱκετευόντων καὶ ἀξιούντων εἰπεῖν οὓς βούλεται, μεταλαβὼν αὖθις τὸν τοῦ βασιλέως αὐτῶν αἰτεῖται παῖδα, πλαττόμενος, ὃν εἶχεν αἰχμάλωτον, ὥσπερ οὐκ ἔχων. Ἐνταῦθα ὅ τε βασιλεὺς αὐτῶν καὶ οἱ Βάρβαροι πρηνεῖς ἐκταθέντες, οἰμωγῇ τε ἀφθόνῳ καὶ ὀλοφύρσει προσεχέχρηντο, δεόμενοι μηδὲν ἀδύνατον ἐπιτάττεσθαι· ἀδύνατον δὲ αὐτοῖς εἶναι καὶ τοὺς πεσόντας ἀναστῆσαι καὶ ὁμήρους δοῦναι τοὺς τετελευτηκότας. Γενομένης δὲ σιωπῆς, ὁ τῶν Βαρβάρων βασιλεὺς ἀναβοήσας μέγιστον ὅσον, « Εἴθε ἔζη μοι, ἔφη, ὁ παῖς, ἵνα σοι δοθεὶς ὅμηρος, ὦ Καῖσαρ, δουλείαν ἠτύχει τῆς ἐμῆς βασιλείας εὐδαιμονεστέραν. Ἀλλ' ὑπὸ σοῦ τέθνηκεν, ἀτυχήσας ἴσως καὶ τὸ ἀγνοηθῆ-
B ναι. Πολέμῳ γὰρ ἐπίστευσε τὸ σῶμα νέος ὤν, ὃν σὺ μόνον ἀντάξιον εἰρήνης ὑπολαμβάνεις. Καὶ νῦν, ὦ βασιλεῦ, σὺ μὲν ἐξαιτεῖς ὡς ὄντα, ἐγὼ δ' ἄρχομαι θρηνεῖν, συνορῶν τίνα οὐκ ἔχω. Παῖδα γὰρ ὀδυρόμενος ἕνα, καὶ κοινὴν εἰρήνην τῷ παιδὶ συναπολώλεκα. Κἂν μὲν πιστεύσῃς τοῖς ἐμοῖς ἀτυχήμασι, παραμυθίαν ἔχει μοι τὸ πάθος ὡς ὑπὲρ ἁπάντων ἠτυχηκότι· ἂν δὲ ἀπιστήσῃς, καὶ πατὴρ ἀτυχὴς καὶ βασιλεὺς ὀφθήσομαι. Τοῖς γὰρ ἐμοῖς κακοῖς οὐκ ἀκολουθήσει μὲν ὁ παρὰ τῶν ἄλλων ἔλεος, ὅσπερ ἅπασιν ὀφείλεται τοῖς ἐν τούτοις [57] καθεστηκόσι, προσκείσονται δὲ αἱ κοιναὶ συμφοραί. Καὶ οὐ παραιτήσομαι τοὺς ἄλλους ἀτυχιῶν [58], ἀλλὰ κοινωνεῖν ἐμοὶ τῶν δεινῶν ἀναγκάσω [59], τοσοῦτον
C ἀπολαύων τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ὅσον ἀτυχεῖν μόνος μὴ δύνασθαι. » Τούτων ἀκούων ὁ βασιλεὺς τήν τε ψυχὴν ἔπαθε, καὶ τοῖς λεγομένοις εὐπαθῶς [60] ἐξεδάκρυσε. Καὶ καθάπερ ἐν τοῖς δράμασιν, ὅταν εἰς ἄπορον καὶ δύσλυτον αἱ τῶν ὑποκειμένων ἔργων πλοκαὶ τελευτήσωσιν, ὁ καλούμενος ἀπὸ μηχανῆς θεὸς ἐπεισόδιος εἰς μέσον ἕλκεται, πάντα συμπεραίνων καὶ καταστρέφων ἐπὶ τὸ σαφέστερον καὶ εὔκριτον· οὕτω καὶ αὐτὸς ἐπὶ πράγμασιν ἀμηχάνοις καὶ δυσεξόδοις, μετ' οἰμωγῆς ἁπάντων [61] τὴν μὲν εἰρήνην αἰτούντων, τὸν δὲ ἐπιζητούμενον ὅμηρον ἀπαγορευόντων μὴ ἔχειν, τόν τε νεανίσκον παραγαγὼν ἅπασιν ἔδειξε βασιλικῶς παρ' αὐτοῦ διαιτώμενον, καὶ διαλεχθῆναι τῷ πατρὶ κελεύσας ὅσα ἐβούλετο, περιεσκόπει τὸ πραχθησόμενον. Τὰ δὲ ἐπὶ τούτοις
D ἦν ἄξια τούτων. Οὐκ ἔτεκεν ὁ ἥλιος τοιαύτην ἡμέραν, οἵαν τότε ἐξῆν τοῖς παροῦσιν ὁρᾷν καὶ ἱστορεῖν. Οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ θορύβου καὶ θρήνων ἐκπλήξει καὶ θάμβει συνδεθέντες ἐς τὸ ἀκίνητον ἐπάγησαν, ὥσπερ Ἰουλιανοῦ δείξαντος [62] αὐτοῖς οὐ τὸν νεανίσκον, ἀλλ' εἴδωλον. Ὁ δὲ βασιλεύς, ἐπεὶ ἡσυχία μυστηρίων ἁπάντων ἐγένετο σταθερωτέρα, βαρὺ φθεγξάμενος εἰς μέσον, « Τοῦτον, εἶπεν, ὁ μὲν ὑμέτερος, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, πόλεμος ἀπολώλεκε, θεὸς δὲ ἴσως καὶ τὸ Ῥωμαίων σέσωκε [63] φιλάνθρωπον. Ἔξω δὲ αὐτὸν ὅμηρον, οὐ παρ' ὑμῶν καθ'

VARIÆ LECTIONES.

[57] τοιούτοις conj. N. [58] τοὺς ἄλλους ἀτυχιῶν N., τοῖς ἄλλοις ἀτυχῶν vulg. [59] ἀναγκάσω N., ἀναγκάσαι vulg. [60] εὐπαθῶς Cantocl., ἀπαθῶς vulg. [61] ἁπάντων Boissonadus, ἀπαντῶν vulg. [62] δείξαντος Commelinus, πείξαντος cod., πορίζοντος vulg. [63] σέσωκε B., δέδωκε vulg.

ὁμολογίαν, ἀλλὰ παρὰ τοῦ πολέμου λαβὼν καὶ τῷ κρατεῖν ἀρκούμενος. Καὶ οὗτος μὲν οὐδενὸς ἀτυχήσει τῶν καλλίστων ἐμοὶ ξυνών. Ὑμεῖς δὲ πειρώμενοι παραβαίνειν τὰς συνθήκας ἀποτεύξεσθε πάντων. Φημὶ δὲ οὐχ ὅτι κολάσομαι τὸν ὅμηρον, ὃν οὔτε ἐνέχυρον παρ' ὑμῶν εἴληφα τῆς εἰρήνης, ἀλλ' ἀνδρείας ἀπόδειξιν καθ' ὑμῶν ἔχω· ὃ [64] καὶ ἄλλως ἄνισον καὶ θεομισὲς, τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας ὑπὲρ τῶν ἀδικούντων δάκνειν καὶ σπαράττειν, ὥσπερ τὰ θηρία τοὺς ἀπαντῶντας, ὅταν ὑφ' ἑτέρων διώκηται. Ἀλλ' ὅτι πρῶτον μὲν ἄρξετε [65] χειρῶν ἀδίκων, οὗ μείζων ὄλεθρος οὐκ ἔστιν ἀνθρώποις, κἂν δοκῶσι πρὸς τὸ βραχὺ καὶ παρὸν ἐπιτυγχάνειν· δεύτερον δὲ ὅτι πρὸς Ῥωμαίους ὑμῖν ὁ λόγος ἔσται κἀμὲ τὸν ἄρχοντα τούτων, ὃν οὔτε πολεμοῦντες οὔτε εἰρήνην αἰτοῦντες ἐνικήσατε.» Προσεκύνησαν ἐπὶ τούτοις ἅπαντες καὶ ἀνευφήμουν, θεόν τινα ἐπὶ τοῖς λόγοις ἡγούμενοι. Σπεισάμενος γοῦν καὶ τὴν τοῦ Νεβισγάστου μητέρα μόνον αἰτήσας, ἐκείνων ὁμολογούντων τε ἅμα καὶ δόντων, ἀνέζευξεν ἐπὶ τοιαύταις πράξεσι, μετοπώρου τε ἑστηκότος καὶ χειμῶνος ἤδη συνισταμένου καὶ διαψύχοντος.

A dem, inquit, ut vos existimatis, vestrum bellum perdiderat : sed Deus fortasse et Romanorum benignitas restituit. Habebo ego ipsum obsidem, neque eum a vobis ex conventione, sed a bello ipso, contentus vicisse, et illum quidem amplissima quæque non deficient, dum mea consuetudine fruetur. Quod si conabimini a fœdere discedere, omnium jacturam facietis. Hoc dico, non quod sæviam in obsidem, quem apud me habeo, non tanquam pignus pacis, sed meæ erga vos virtutis documentum. Est enim impium et minime Deo gratum, eos qui nihil commeruerunt, pro his qui deliquerunt morsu appetere et laniare, ut feræ bestiæ, quidquid occurrit et obvium est, si quis eos persequitur. Sed primum quia a vobis initium injuriæ faciendæ B orietur, qua re nulla est capitalior pestis perniciesque hominibus etiam si videantur ad breve tempus, et quantum ad præsens attinet ad optata pervenire. Deinde, quia vobis res est cum Romanis et mecum qui sum eorum imperator, quem neque bellum gerentes, neque pacem facientes unquam superavistis.» Procubuerunt his dictis omnes et post illos sermones deum aliquem esse existimantes, illi fausta feliciaque omnia sunt precati. Pacem igitur fecit, et solam Nebisgasti matrem petiit, quam Barbari fœdus approbantes statim dederunt. His confectis, autumno ad finem vergente, et hieme ineunte (jam enim frigebat), profectus est.

β'. Ὅτι Βαδομάριός τις δυνάμει καὶ τόλμῃ προεῖχε [66] Γερμανῶν, καὶ ἐς τοῦτο ὑπετύφετο μεγαλαυχίας, ὥστε ἐτύγχανε μὲν ὅμηρον τὸν ἑαυτοῦ δεδωκὼς υἱὸν, ἕως ἂν ἀποδῷ τοὺς αἰχμαλώτους, οὓς ἐκ τῆς καταδρομῆς εἶχε συνηρπασμένους, τούτους δὲ οὐκ ἀποδιδοὺς ἀπῄτει τὸν ὅμηρον, πολλὰ ἀπειλῶν, εἰ μὴ λάβοι. Ἀποπέμπει δὴ τοῦτον Ἰουλιανὸς αὐτῷ, τοσοῦτον ἐπιθεὶς, ὡς οὐκ ἔστιν ἀξιόπιστον ἓν μειράκιον ὑπὲρ πολλῶν εὐγενεστέρων [67] ὁμηρεῦον παρ' αὐτῷ· ἀλλ' ἢ τοὺς αἰχμαλώτους ἀποδιδόναι προσῆκον, ὄντας ὑπὲρ τρισχιλίους, τοῖς αὐτίκα ἥξουσι πρέσβεσιν, ἢ ἀδικοῦντα εἰδέναι. Ταῦτα ἔγραφέ τε καὶ τὴν πρεσβείαν ἔστελλε. Καὶ αὐτὸς εἵπετο τῇ πρεσβείᾳ ἀπὸ Νεμέτων ἄρας ἐπὶ τὸν Ῥῆνον. Ἤδη τε ἦν πρὸς τοῖς Ῥαυράκοις, ὅ ἐστι φρούριον.

2. (A. C. 359, ind. 2, Con. I. 23, Jul. C. 5.) Badomarius inter Germanos potentia et auctoritate excelluit, quæ res eum ad tantam superbiam extulit, ut, proprio filio, dum captivos redderet, quos C per excursiones ceperat, obside dato, cum minime captivos restitueret, nihilominus obsidem sibi restitui postulavit, multa mala minatus, si non reciperet. Hunc vero Julianus ad ipsum remisit, hoc adjiciens, unum adolescentem non esse idoneum apud se pro multis nobilioribus obsidem. Sed aut captivos, qui ad tria millia in ejus potestate erant eum restituere oportere, aut injuriæ pœnas se soluturum esse sciret. Hæc scripsit et legationem misit, quem non multo post ipse subsecutus est, a Nemetibus ad Rhenum movens, jam enim apud Rauracos erat, quæ est Romanorum colonia.

γ'. Ὅτι μετὰ τὴν Ἰουλιανοῦ τῆς βασιλείας ἀναγόρευσιν πρεσβεῖαι πανταχόθεν συνέβαινον, καὶ στέφανοι πολλοὶ χρυσοῖ [οἳ] αὐτῷ παρὰ τῶν ἐθνῶν ἀνεκομίζοντο. Ἐνταῦθα καὶ οἱ τὴν Ἰωνίαν οἰκοῦντες ἔτυχον ὅσων ἐδεήθησαν, καὶ πλειόνων καὶ [67*] ἐλασσόνων [68]. Λυδοὶ δὲ καὶ εὐχῆς κρεῖττον ἔπραττον, Εὐναπίου μὲν τοῦ ῥήτορος ὑπὲρ αὐτῶν πρεσβεύοντος, εὐημερήσαντος δὲ οὕτω κατὰ τὴν πρεσβείαν ὥστε καὶ δίκῃ τινὶ περιμαχήτῳ συνειπεῖν, ᾗ ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἐκέλευεν. Ὁ δὲ ἐνίκα καὶ τὴν δίκην. Καὶ ἐκ Κλαζομενῶν [69] δὲ Πείσων εὐδοκίμει λέγων.

3. (A. C. 360, ind. 3, Con. I. 24. Jul. A. 1.) Post Juliani ad imperium evectionem honorificæ ad D eum legationes convenerunt, et coronas aureas a barbaris attulerunt. Ioniam habitantes ab eo et magna et parva, quæ petebant, sunt consecuti. Lydi quoque, Eunapio rhetore, eorum legato, pro his verba faciente, **18** multo ampliora, quam precibus suis complexi fuerant, obtinuerunt. Quæ legatio tam prospere legato successit, ut legatum quoque imperator juberet causam quamdam valde intricatam agere. Qua in lite et ipse superior evasit, et Piso quidam Clazomenius magna cum laude verba fecit.

VARIÆ LECTIONES.

[64] ὃ] ὃν Boissonadus. [65] ἄρξετε Boissonadus, ἤρξατε vulg., ἄρξηται codd. [66] προεῖχε Boisson., προσεῖχε vulg. [67] εὐγενεστέρων N., εὐγενέστερον vulg. [67*] καὶ ante ἐλασ. N., ἢ vulg. [68] ἐλασσόνων H., ἐλάσσων vulg. [69] ἐκ Κλαζομενῶν δὲ Πείσων] ἐκκλαζόμενον δὲ πείθων ed. pr. et Par., ἐκκλησιαζομένων vel ἐκκλησιαζόμενον H.

4. (A. C. 364, ind. 7 Valent. I. 1) Valentinianus apud Nicæam Bithyniæ imperator est appellatus: illuc multæ legationes advenerunt, quæ coronas aureas ad ipsum afferebant. In his recipiendis minime se præposterum aut festinantem exhibuit, sed omnibus quamprimum se satisfacturum esse promisit. A

5. (A. C. 366, ind. 9, Valent. et Val. I. 3). Valenti cum otium ageret ab externis et domesticis bellis, nuntiatum est, collectum Scytharum exercitum prope jam adesse. Hi vero erant, quos Procopius in suum auxilium a Scytharum rege impetraverat. Hos aiebant magno cum fastu et arrogantia incedere et omnia quæ se eorum conspectui obtulissent despicere, propterea quod quidquid injuriæ inferebant, id impune faciebant, et arroganter et superbe se B cum omnibus gerebant. Hos imperator intra breve tempus interclusos in Scythiam reditu, quasi retibus captos continui et arma tradere jussit: et vero tradiderunt, etiam motu capillorum mentis ferociam indicantes. Hos igitur per urbes dispersos in libera custodia habuit, et contemptum eorum excitavit his, qui viderunt eorum corpora, in nimiam proceritatem surgentia, graviora, quam ut pedes ferrent, et circa mediam partem exsilia, qualia Aristoteles insecta dicit. At urbium incolæ cum Scythas in suas domos admisissent, ubi eorum virium imbecillitatis periculum fecerunt, suum errorem irridere coacti sunt. Hos igitur tam præclaros Scytharum rex repetiit. Erat hoc negotium arduum et hujusmodi, quod non facile posset C ad justi rationem expendi. Dicebat enim se hos fide juramento habita ad suppetias imperatori misisse. Valentinus vero negabat eum ad quem miserat imperatorem fuisse, neque se jurasse: ille Julianum in medium adducebat, seque propter illius cum hoc consanguinitatem dedisse. Legatorum etiam dignitatem obtendebat: imperator contra disserebat, etiam legatos jure teneri, et eos, qui præsentes erant, hostium numero habere, quandoquidem hostibus auxilium latum venissent. Ex his causis Scythicum excitatum est bellum, quod et dignitate gentium, quæ coierunt, et magnitudine apparatuum magnam **19** variorum casuum et incertæ fortunæ exspectationem movebat, sed acumine judicii imperatoris et providentia ad firmum D et tutum exitum perductum est.

6. (A. C. 376, ind. 4, Valentis imp. 13,) Scythis victis et ab Hunnis cæsis et ad internecionem usque deletis, omnes qui capti erant cum mulieribus et eorum filiis interempti sunt, cum nullus crudelitatis et cædium esset modus; qui autem collecti effugerant non minus quam hominum ducenta millia, ad bellum apti et ætate florentes, convenerunt. Itaque profecti et ad ripam stantes, manus

δ'. Ὅτι Βαλεντινιανοῦ ἀνάῤῥησις ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας γίνεται, πρεσβεῖαί τε, ὅσαι συνεπεφοιτήκεσαν ἐπὶ τοῦτον τοὺς χρυσοῦς ἔχουσαι στεφάνους, πρὸς ἐκεῖνον ἀνεφέροντο. Καὶ πρὸς πάσας ἀπεφαίνετο μὲν οὐδὲν, ἐπιτρέχων ῥᾳδίως οὑτωσὶ καὶ συντόμως, ἐπηγγέλλετο [70] δὲ ἅπασιν ὡς ποιήσων αὐτίκα μάλα.

ε'. Ὅτι τῷ βασιλεῖ Οὐάλεντι, ἡσυχίαν ἀπὸ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ὀθνείων ἄγοντι, τὸ ἐπίλεκτον ἀγγέλλεται τῶν Σκυθῶν στράτευμα πλησίον ἤδη που τυγχάνειν, οὓς ὁ Προκόπιος εἰς συμμαχίαν ἐξεκεκλήκει παρὰ τοῦ Σκυθῶν βασιλέως. Γαύρους εἶναι τὰ φρονήματα ἔλεγον τοὺς προσιόντας καὶ περιφρονητικοὺς τῶν ὁρωμένων [71], ὀλιγώρους τε πρὸς τὸ ἀκόλαστον μεθ' ὕβρεως, καὶ πολὺ τὸ ἀγέρωχον καὶ θερμὸν ἐπὶ πᾶσιν ἔχοντας. Ὁ δὲ βασιλεὺς συντόμως αὐτοὺς ἀποταμὼν τῆς ἐπὶ Σκύθας ὑποστροφῆς κατεῖχεν ἐντὸς ἀρκύων, καὶ τὰ ὅπλα παραδοῦναι κελεύσας. Οἱ δὲ ἔδοσαν, τὴν τῆς γνώμης ὑπεροψίαν μέχρι τοῦ κινῆσαι [72] τὰς κόμας ἐπιδειξάμενοι. Διασπείρας οὖν αὐτοὺς κατὰ τὰς πόλεις ἐν ἀδέσμῳ κατεῖχε φρουρᾷ, καὶ καταφρόνησιν ἐνεποιεῖτο τοῖς θεωμένοις αὐτῶν τὰ σώματα πρός τε μῆκος ἀχρεῖον ἐλαυνόμενα, καὶ βαρύτερα τοῖς ποσὶ, κατά τε τὸ μέσον διεσφιγμένα, ἧπέρ φησιν Ἀριστοτέλης τὰ ἔντομα. Δεχόμενοι [73] δ' οὖν αὐτοὺς εἰς τὰς οἰκίας οἱ τὰς πόλεις οἰκοῦντες καὶ πειρώμενοι τῆς ἀσθενείας, τὴν ἑαυτῶν ἐξαπάτην γελᾷν ἠναγκάζοντο. Τούτους ἀπῄτει τοὺς γενναίους ὁ Σκυθῶν βασιλεύς. Καὶ ἦν τὸ πρᾶγμα δριμὺ καὶ πρὸς τὸν τοῦ δικαίου λόγον οὐκ εὐδιαίτητον. Ὁ μὲν γὰρ ἔφασκε βασιλεῖ δεδωκέναι κατὰ συμμαχίαν καὶ ὅρκους· ὁ δὲ ἀπέφασκε βασιλέα μὴ τυγχάνειν καὶ αὐτὸν οὐκ ὀμωμοκέναι. Ἐκείνου δὲ προστιθέντος [74] τὸν Ἰουλιανὸν, καὶ ὅτι διὰ τὴν ἐκείνου δεδώκει συγγένειαν, καὶ τὰ τῶν πρέσβεων ἀξιώματα προστιθέντος, ὁ βασιλεὺς ἀντεφώνει, τούς τε πρέσβεις ἔχειν τὴν δίκην καὶ τοὺς παρόντας ὡς πολεμίους κατέχεσθαι, πολεμίῳ πρὸς συμμαχίαν ἥκοντας. Ἐκ τούτων δὲ τῶν προφάσεων ὁ Σκυθικὸς ἀνεγείρεται πόλεμος, τῷ μὲν ἀξιώματι τῶν συνιόντων ἐθνῶν καὶ τοῖς μεγέθεσι τῶν παρασκευῶν ἐπὶ μέγα προβήσεσθαι καὶ χωρήσειν πολυτρόπων συμφορῶν καὶ ἀτεκμάρτου τύχης προσδοκηθεὶς, τῇ δὲ τοῦ βασιλέως ὀξύτητι καὶ προνοίᾳ κατενεχθεὶς ἐπὶ τὸ σταθερὸν καὶ ἀσφαλέστερον.

ς'. Ὅτι τῶν Σκυθῶν ἡττηθέντων καὶ ὑπὸ τῶν Οὔννων ἀναιρεθέντων καὶ ἄρδην ἀπολλυμένων τὸ πλῆθος, οἱ μὲν ἐγκαταλαμβανόμενοι σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις διεφθείροντο, καὶ οὐδεμία φειδὼ τῆς περὶ τοὺς φόνους ἦν ὠμότητος. Τὸ δὲ συναλισθὲν καὶ πρὸς φυγὴν ὁρμῆσαν πλῆθος μὲν οὐ πολὺ τῶν εἴκοσι μυριάδων ἀποδέουσαι συνῆλθον ἐς τὸ μάχιμον ἀκμαζούσας. Κινηθέντες [75] καὶ ταῖς ὄχθαις ἐπιστάντες

VARIÆ LECTIONES.

[70] ἐπηγγέλλετο N., ἐπήγγελλέ τι vulg. [71] ὁρωμένων] Ῥωμαίων B. [72] κινῆσαι] κομῆσαι conj. Cantocl. [73] δεχόμενοι δ' οὖν Valesius ap. Boisson. p. 192, δεχόμενα δοῦναι vulg. [74] προστεθέντος vulg. [75] κινηθέντες] νικηθέντες H.

χεῖράς τε ὤρεγον πόῤῥωθεν μετ' ὀλοφυρμῶν καὶ A βοῆς, καὶ προέτεινον ἱκετηρίας, ἐπιτραπῆναι τὴν διάβασιν παρακαλοῦντες, καὶ τὴν σφῶν συμφορὰν ὀδυρόμενοι, καὶ προσθήκην τῇ συμμαχίᾳ παρέξειν ἐπαγγελλόμενοι [76]. Οἱ δὲ ταῖς ὄχθαις ἐπιτεταγμένοι Ῥωμαίων οὐδὲν ἔφασαν πράξειν ἄνευ βασιλέως γνώμης. Ἐντεῦθεν ἀναφέρεται μὲν ἐπὶ τὸν βασιλέα ἡ γνῶσις· πολλῆς δὲ ἀντιλογίας γενομένης, καὶ πολλῶν ἐφ' ἑκάτερα γνωμῶν ἐν τῷ βασιλικῷ συλλόγῳ ῥηθεισῶν, ἔδοξε τῷ βασιλεῖ. Καὶ γὰρ ὑπ' ἀντιζηλοτυπίας αὐτῷ πρὸς τοὺς συμβασιλεύοντας, οἳ παῖδες μὲν ἦσαν ἀδελφοῦ (καὶ γέγραπται οὕτω πρότερον), τὴν βασιλείαν δὲ διῃρῆσθαι κατὰ σφᾶς ἐδόκουν, τὴν διανομὴν οὐκ ἐνεγκόντες ἐπὶ τὸν θεῖον. Τούτων δὴ ἕνεκα, καὶ ὡς μεγάλη προσθήκη τὸ Ῥωμαϊκὸν αὐξήσων [77], δεχθῆναι κελεύει τοὺς ἄνδρας, τὰ ὅπλα B καταθεμένους. Πρὶν δὲ τὴν διάβασιν [78] ἐκ βασιλέως ἐπιτραπῆναι, Σκυθῶν οἱ τολμηρότατοι καὶ αὐθάδεις βιάσασθαι τὸν πόρον ἔγνωσαν, καὶ βιαζόμενοι κατεκόπησαν. Οἱ δὲ διαφθείραντες τὸν ἀπόδασμον τοῦτον τῆς τε ἀρχῆς παρελύθησαν καὶ περὶ τοῖς σώμασιν ἐκινδύνευσαν, ὅτι πολεμίους διέφθειραν. Οἵ τε παραδυναστεύοντες βασιλεῖ καὶ δυνάμενοι μέγιστον κατεγέλων αὐτῶν τὸ φιλοπόλεμον καὶ στρατηγικὸν, πολιτικοὺς δὲ οὐκ ἔφασαν εἶναι. Ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς ἐξ Ἀντιοχείας ἐπέτρεπεν αὐτοῖς τὴν ἀχρεῖον ἡλικίαν πρῶτον ὑποδεξαμένοις καὶ παραπέμψασιν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν, καὶ ταύτην εἰς ὁμηρείαν ἀσφαλῶς κατέχουσιν, ἐπιστῆναι [79] ταῖς ὄχθαις, καὶ μὴ πρότερον τοὺς μαχίμους δέξασθαι δια- C βαίνοντας, μηδὲ τὰ πλοῖα παρασχεῖν εἰς τὴν περαίωσιν, εἰ μὴ τὰ ὅπλα καταθέμενοι γυμνοὶ διαβαίνοιεν. Οἱ δὲ ταῦτα ἐπιτραπέντες, ὁ μὲν ἐκ τῶν διαβεβηκότων ἤρα παιδαρίου τινὸς λευκοῦ καὶ χαρίεντος τὴν ὄψιν, ὁ δὲ ἠλέει γυναικὸς εὐπροσώπου τῶν αἰχμαλώτων, ὃς δὲ ἦν αἰχμάλωτος ὑπὸ παρθένου, τοὺς δὲ τὸ μέγεθος κατεῖχε τῶν δώρων, τά τε λινᾶ ὑφάσματα καὶ τὸ τῶν στρωμάτων ἐπ' ἀμφότερα θυσανοειδές (3)· ἕκαστος δὲ ἁπλῶς αὐτῶν ὑπελάμβανε καὶ τὴν οἰκίαν [80] καταπλήσειν οἰκετῶν καὶ τὰ χωρία βοηλατῶν καὶ τὴν ἐρωτικὴν λύσσαν τῆς περὶ ταῦτα ἐξουσίας. Νικηθέντες δὲ ὑπὸ τούτων νίκην αἰσχίστην καὶ παρανομωτάτην, ὥσπερ τινὰς εὐεργέτας καὶ σωτῆρας παλαιοὺς μετὰ τῶν ὅπλων ἐδέξαντο. Οἱ δὲ τοσοῦτον ἀκονιτὶ πρᾶγμα διαπεπρα- D γμένοι καὶ τὴν οἴκοι συμφορὰν εὐτυχήσαντες, οἵ γε ἀντὶ τῆς Σκυθῶν ἐρημίας καὶ τοῦ βαράθρου τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν ἀπελάμβανον [81], εὐθὺς πολύ τι βάρβαρον ἐν τῷ παρασπόνδῳ καὶ ἀπίστῳ διέφαινον. Ἡ μὲν γὰρ ἄχρηστος ἡλικία προλαβοῦσα κατὰ τὴν διάβασιν μετὰ βαθείας σπουδῆς καὶ φροντίδος τῶν ταῦτα βεβουλευμένων εἰς τὰ ἔθνη κατεχεῖτο καὶ διεσπείρετο. Οἴχεται δὲ καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες ἐκείνων, οἱ μὲν βασιλικὰ παράσημα ἔχοντες, τὰς δὲ ἦν ἁβροτέρας ὁρᾷν ἢ κατὰ αἰχμάλωτον. Παῖδες δὲ αὐτῶν καὶ τὸ οἰκετικὸν πρός τε τὴν εὐκρασίαν τῶν ἀέρων ἀνέδρα-

A e longinquo porrigebant, et preces cum fletu et vociferatione emittebant, trajectionem sibi concedi flagitantes, suam cladem deplorabant, et se illis præbituros auxilii accessionem spondebant. At Romani, qui ripis præerant, nihil se nisi imperatoris jussu facturos responderunt. Quamobrem hujus rei cognitio est ad imperatorem delata. Cum res in magna varietate versaretur multaque in utramque partem in consilio principis dicta essent, tandem assensus est, maxime propter æmulationem, quam habebat cum his, qui imperium cum eo tenebant. Erant autem filii fratris, quemadmodum et supra dictum est, sed illi imperatoriam potestatem inter se dividendam statuerant, non patrui arbitrio permissa divisione. His causis B impulsus, tum etiam quia maxima accessio potentiæ foret Romanis, jussit Scythas admitti, modo arma deponerent. Antequam trajectus esset ab imperatore concessus, Scytharum audaciores et elatiores transitum sibi vi aperire constituerunt, sed vi repulsi deleti sunt. At illi qui eam Scytharum exercitus partem oppressam confecerant, magistratu privati sunt et capitis periculum adierunt, quia hostes trucidaverant. Qui autem apud imperatorem primas partes gratiæ occupabant et plurimum apud ipsum valebant, eos irridebant, tanquam homines militares, et bello quidem aptos, sed prorsus rerum civilium rudes esse dicebant. Præceperat enim imperator ab Antiochia C ut primum imbellem et nulli usui aptam susciperent ætatem et per Romanorum ditionis terras dimitterent, et tanquam obsides tuto loco haberent; neque eo secius ad ripas consisterent, ut turbas pugnæ aptas minime transgredi sinerent, neque navigia illis ad trajectionem præberent, priusquam arma deposuissent, quo nudos transmitterent. 20 Eorum autem, qui ista mandata exceperunt, exarsit hic amore pueri alicujus candidi et vultu grati ex his qui trajecti fuerant, alter misertus est uxoris formosæ unius ex captivis. Hic captus est virgine formosa, alios magnitudo munerum cepit, linea vestimenta et stragula ab utraque parte fimbriata. Plane unusquisque ipsorum hoc propositi habuit, ut suas domos servis, villas pastoribus et D insanum amoris furorem quavis licentia implerent. Itaque victi a Scythis victoria fœdissima et dissolutissima, eos tanquam benefactores et servatores priscos cum armis exceperunt. At illi tantam rem sine ullo labore adepti, ex clade, quam domi acceperant, suam comparaverunt prosperitatem. Nam pro desertis Scythiæ locis et barathro in Romanum invaserunt imperium. Atque imperium adeo jam tum barbara eorum natura et perfida ex eo, quod fœdera pro nihilo ducebant, apparuit. Etenim ætas inutilis, in trajectione suscepta magno studio et cura eorum, qui hoc consilii dederant,

VARIÆ LECTIONES.

[76] ἐπαγγ. Commelinus, ἀπαγγ. vulg. [77] αὐξήσων N., αὐξῆσαν vulg. [78] διάβασιν Boisson, διάθεσιν vulg. [79] ἐπιστάναι vulg. [80] οἰκίαν H., οἰκείαν vulg. [81] ὑπελάμβανον vulg.

per gentes et nationes, ut habitaret, est dispersa. A Servi, uxores, filii, hi quidem signa regia gerebant, illas autem conspicere erat mollius et venustius, quam captivas decebat, vestitas. At captivorum filii et quidquid illis fuit mancipiorum, aeris temperie in alium se sustulerunt, et præter ætatem pubuerunt et in immensam multitudinem succrevit et auctum est hostium genus. Ferunt priscæ fabulæ per Bæotiam et Colchida, ex draconum dentibus seminatis homines cum armis simul cum semine prosiliisse. Nostra autem ætas hanc fabulam re et eventu veram esse declaravit et oculis subjecit. Haud secus enim contigit, ut Scythici generis filii, per Romanorum ditionis terras, tanquam dentes, dispersi simul atque præter solitum tempus ad ætatem, qua arma ferre potuerunt, progressi, B omnia iracundia, furore et cædibus implerent. Itaque flos Scythici roboris et nobilitatis non contra expulsores, sed contra eos, qui ipsos exceperant, se convertit, et longe graviora et atrociora, quam passi fuerant, sunt ausi. Omnis enim Thracia et continens regio Macedonia et Thessalia talis est et tam multis carminibus celebrata, ut nulla oratione earum præstantia exprimi possit. Hanc talem tam populosam, beatam simul et a tam strenuis et fortibus viris habitatam et cultam Scytharum infidelis et insana rebellio, quam subito et statim post trajectionem susceperunt et in majus auxerunt, in eum contemptum adduxit, et usque eo spoliavit, ut præ hac Thraciæ calamitate C aurum esse videretur Mysica illa, quæ proverbio fertur, prædatio. Visum autem est illis seditionem excitare, cum nullæ **21** copiæ adessent, quæ pugnare et illis resistere possent. Et multitudine quidem sua hominibus incautis et sine armis erant terrori et in cædes erga devictos effusi, omnia late mortalibus nudarunt. Inde factum est, ut Romani Scytharum nomen non minus reformidarent, quam Scythæ nomen Hunnorum. Ex civitatibus paucæ mœnibus et propugnaculis tutæ, quas facile est enumerare, integræ et illæsæ permanserunt et adhuc permanent. Sed regio ipsa plurimum est vastata, et inculta et deserta jacet ex hoc bello. Imperator autem ut de tot tantisque malis, quæ narrari non possunt, factus est certior se ipsum, D quod illos receperit, accusans, pacem cum Persis necessario facere est coactus. Itaque ira flagrans et totus in illud bellum incumbens præmittit Saracenorum equitatum, qui barbarorum impetum reprimeret. Jam enim usque ad Constantinopolim excurrebant, et tanquam urbem obsidentes mœnia incursabant, cum nullas copias, quæ illis resistere possent, cernerent, superbia sua ad omnem ferocium delati Unde fortuna tunc temporis manifeste visa est belle pro Romanis militasse.

μον καὶ παρὰ τὴν ἡλικίαν ἥβησαν, καὶ πολὺ τὸ ἐπιφυόμενον ἦν πολέμιον γένος. Οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ μῦθοι λέγουσι περὶ τὴν Βοιωτίαν καὶ τὴν Κολχίδα, δρακοντείων ὀδόντων κατασπαρέντων, ἐν ὅπλοις ἅμα τῷ σπόρῳ τοὺς ἄνδρας ἀναπάλλεσθαι· ὁ δὲ καθ' ἡμᾶς χρόνος καὶ τὸν μῦθον τοῦτον εἰς φῶς καὶ ἔργον συνήγαγε καὶ ὀφθῆναι κατηνάγκασεν. Οὐ γὰρ ἔφθασαν τοῦ Σκυθικοῦ γένους εἰς τὴν ἐπικράτειαν τὴν Ῥωμαϊκὴν οἱ παῖδες ὥσπερ ὀδόντες διασπαρέντες, καὶ πάντα ἦν μεστὰ [82] θυμοῦ καὶ μανίας καὶ φόνων, ἀνελθόντων αὐτῶν εἰς ἡλικίαν μάχιμον παρὰ τὸν χρόνον. Τὸ δὲ ἀκμάζον τῆς Σκυθικῆς ἀλκῆς καὶ γενναιότητος [83], τοῖς ὑποδεξαμένοις ἀντὶ τῶν ἐκβεβληκότων ἐς ἐπανάστασιν εὐθὺς ἐγερθὲν [84] καὶ μαχόμενον πολὺ δεινότερα καὶ τραγικώτερα συνετόλμησεν ὧν ἔπαθεν. Ἡ μὲν γὰρ Θρᾴκη πᾶσα καὶ ἡ συνεχὴς αὐτῇ χώρα Μακεδονία καὶ Θεσσαλία τοιαύτη τίς ἐστι καὶ οὕτω πολυύμνητος, ὥστε οὐδὲ εἷς κατὰ ταῦτα ἀναγράφειν ὁ λόγος ἦν. Τοσαύτην δὲ οὖσαν αὐτὴν καὶ οὕτω πολυάνθρωπον, εὐδαίμονά τε ἅμα καὶ εὔανδρον, ἡ τῶν Σκυθῶν ἄπιστος καὶ παράλογος ἐπανάστασις ἐξαπιναίως καὶ παραχρῆμα τῆς διαβάσεως συντολμηθεῖσα καὶ ἀνοιδήσασα κατεστόρεσεν ἐς τοσόνδε καὶ καθημάξευσε ταῖς συμφοραῖς, ὥστε χρυσὸν ἀποδειχθῆναι πρὸς τὰ Θρᾴκια πάθη τὴν Μυσῶν παροιμιώδη λείαν. Δόξαν αὐτοῖς στασιάζειν, ἀξιομάχου μὴ παρούσης δυνάμεως εἰς ἄμυναν, τῷ τε πλήθει πρὸς ἀνθρώπους ἀφυλάκτους καὶ ἀνόπλους ἐφάνησαν φοβερώτατοι, καὶ τῷ φονικωτάτῳ πρὸς τὸ κρατούμενον πάντα ἀνδρῶν ἐχήρωσαν. Περιειστήκει δὲ ἐς ἴσον λόγον καὶ Σκύθας Οὔννων μὴ φέρειν ὄνομα καὶ Ῥωμαίους Σκυθῶν. Πόλεις γοῦν εὐαρίθμητοι καὶ ὀλίγα τινὲς διεσώθησαν καὶ ἔτι σώζονται τειχῶν ἕνεκεν καὶ οἰκοδομημάτων· ἡ δὲ χώρα καὶ τὸ πλεῖστον ἀπανάλωται, καὶ ἔστιν ἀοίκητον καὶ ἄβατον διὰ τὸν πόλεμον. Βασιλεὺς δὲ ἐπειδὴ τούτων ἐπύθετο τῶν ἀδιηγήτων κακῶν, πρὸς μὲν τοὺς Πέρσας ἀναγκαίαν εἰρήνην συνθέμενος, ἑαυτῷ δὲ πολεμήσας ἐπὶ μεταγνώσει τῆς ὑποδοχῆς, τῷ θυμῷ τε ὑπερέζεσε, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐντείνων [85] ἑαυτὸν προκαταπέμπει τὸ Σαρακηνῶν ἱππικὸν ὡς ἀντισχῆσον τοῖς Βαρβάροις. Ἤδη γὰρ καὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν κατέτρεχον, καὶ τοῖς τείχεσιν ἠνόχλουν περικαθήμενοι, πολέμιόν τε οὐδὲν ὁρῶντες ἐς ἀντίπαλον μάχην, καὶ τοῖς φρονήμασιν εἰς πᾶσαν ὕβριν ὠλισθηκότες. Ὃ δὴ [86] καὶ περιφανῶς ἔδοξε κάλλιστα στρατηγῆσαι κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἡ τύχη.

7. (A. C. 392, ind. 5, Theodos. imp. 14.) Sub Theodosio primis ejus imperii annis Scytharum gens sedibus suis excita et ab Hunnis expulsa, una cum suarum tribuum ducibus et aliis, qui genere et

ζ'. Ὅτι ἐπὶ Θεοδοσίου τοὺς πρώτους χρόνους τῆς βασιλείας τὸ τῶν Σκυθῶν ἔθνος ἐξελαυνόμενοι τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Οὔννων, διεβεβήκεσαν τῶν φυλῶν ἡγεμόνες, ἀξιώματι καὶ γένει προήκοντες. Οὗτοι

VARIÆ LECTIONES.

[82] μεστὰ Casaubonus ap. Boisson. p. 273. μετὰ vulg. [83] γενναιότατον H. [84] ἐγερθὲν Boisson., ἐγερθῆναι vulg. [85] ἐντύνων conj. B. [86] ὃ δὴ] ὅθεν H.

ταῖς τιμαῖς τοῦ βασιλέως ἐξωγκωμένοι καὶ πάντα ἐφ' ἑαυτοὺς ὁρῶντες κείμενα, στάσιν ἐν ἀλλήλοις οὐ μικρὰν ἤγειραν, οἱ μὲν ἀγαπᾷν καὶ δέχεσθαι τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν κελεύοντες, οἱ δὲ τὸν οἴκοι γεγονότα φυλάττειν ὅρκον αὐτοῖς καὶ μὴ παραβαίνειν ἐκείνας τὰς συνθήκας. Αὗται δὲ ἦσαν ἀσεβέσταται καὶ βαρβαρικὸν ἦθος εἰς ὠμότητα παρατρέχουσαι, παντὶ τρόπῳ Ῥωμαίοις ἐπιβουλεύειν καὶ πάσῃ μηχανῇ καὶ δόλῳ τοὺς ὑποδεξαμένους ἀδικεῖν, κἂν τὰ μέγιστα ὑπ' αὐτῶν εὖ πάσχωσιν, ὡς ἂν τῆς ἐκείνων ἁπάσης χώρας ἐγκρατεῖς γένωνται. Περὶ τούτου μὲν οὖν ἦν αὐτοῖς ἡ στάσις, καὶ διανεμηθέντες ἀπεῤῥάγησαν, οἱ μὲν τὰ χείρω προθέμενοι τῆς βουλῆς, οἱ δὲ τὰ εὐσεβέστερα, ἐπικρύπτοντες δὲ ἑκατέρα στάσις τὴν πρόφασιν τῆς ὀργῆς ὅμως. Καὶ ὁ βασιλεὺς τιμῶν οὐκ ἔληγεν, ἀλλ' ὁμοτραπέζους εἶχε καὶ ὁμοσκήνους, καὶ πολὺ τὸ φιλόδωρον ἐς αὐτοὺς ἦν· οὐδαμοῦ γὰρ ἐξεφέρετο καὶ παρεγυμνοῦντο τὰ τῆς φιλονεικίας. Ἦν δὲ ἡγεμὼν τῆς μὲν θεοφιλοῦς καὶ θείας μερίδος Φράβιθος, ἀνὴρ νέος μὲν κατὰ τὴν ἡλικίαν, γεγονὼς δὲ εἰς ἀρετὴν καὶ ἀλήθειαν ἁπάντων ἀνθρώπων κάλλιστος. Θεούς τε γὰρ ὡμολόγει θεραπεύειν κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον, καὶ οὐδεμίαν ὑπέστη πλάσιν ἐς ἀπάτην καὶ διακράτησιν [87], ἀλλὰ γυμνὴν καὶ καθαρὰν διέφαινε τὴν ψυχὴν περὶ τοῦ βίου, ἐχθρὸν ὑπολαμβάνων

A nobilitate præstabant, trajecerunt, et honoribus ab imperatore delatis arrogantiores facti et omnia in se posita conspicientes, inter se non parvam seditionem excitarunt, cum alii hortarentur, ut contenti præsenti prosperitate fruerentur, alii ut jusjurandum, quod domi præstiterant, servarent, neque pacta migrarent. Illa autem pacta erant immanissima, et crudelitate ipsum barbarorum morem excedebant, ut omni ratione Romanis insidias tenderent et omni arte et fraude illos, quorum summa in eos constabant merita, aggrederentur et circumvenirent, neque quiescerent, donec omni illorum regione potiti essent. De hoc igitur erat inter Scythas seditio, et inter se dissidentes, in duas contrarias partes lati sunt. Alii in B benigniorum sententiam vergebant, utraque tamen pars seditionis causam occultabat. Nihilominus imperator illos honoribus ornare non desistebat, et modo suæ mensæ participes, modo sub eodem tentorio degentes admittebat et omni benevolentia eos prosequebatur. Nusquam enim prava eorum consilia apparebant et detegebantur. Erat autem sanctioris et Dei charæ partis dux Fravitta, ætate quidem juvenis, sed qui, cum virtutem excoluisset et veritati studuisset, omnium hominum præstantissimus 22 evaserat. Deos ille sibi ad antiquum morem colendos statuebat, neque illi ullus inerat dolus. Non ille quidquam per fraudem et malitiam fingebat, quo sibi potentiam compararet, sed puro, simplici et candido animo inter homines agebat.

. . . . *ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν*
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθῃ [88] *ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἴπῃ.*

Γυναῖκα οὖν ᾔτησε Ῥωμαίαν εὐθὺς, ἵνα μηδὲν ὑβρίζῃ διὰ σώματος ἀνάγκην. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπέτρεψε τὸν γάμον, καὶ ὁ πατὴρ τῆς κόρης (ἐτρέφετο γὰρ ὑπὸ πατρὶ) καὶ τὸ πρᾶγμα ἐθαύμασε, μακάριον ἑαυτὸν ὑπολαμβάνων, εἰ τοιοῦτον ἕξει γαμβρόν. Τῶν μὲν οὖν ὁμοφύλων ὀλίγοι τινὲς τὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν ἀγασθέντες τοῦ νεανίσκου, πρὸς τὴν ἐκείνου γνώμην ἐχώρησαν καὶ συνεστήκεσαν, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ δυνατώτεροι τῶν δεδογμένων ἐξ ἀρχῆς ἀπρὶξ εἴχοντο, καὶ πρὸς τὴν ὠδῖνα τῆς ἐπιβουλῆς σφαδάζοντες ἐμεμήνεσαν· ὧν ἦρχεν Ἐρίουλφος, ἀνὴρ ἡμιμανὴς καὶ τῶν ἄλλων λυσσωδέστερος. Συμποσίου δὲ προτεθέντος αὐτοῖς παρὰ τοῦ βασιλέως ἁβροτέρου καὶ πολυτελεστέρου, τὴν παροιμίαν ἀποδείξαντες ἀληθῆ τὴν λέγουσαν, *Οἶνος καὶ ἀλήθεια*, τοῦ Διονύσου καὶ τότε ῥήξαντος αὐτοῖς παρὰ πότον τὴν ἐπικρυπτομένην στάσιν, διαλύεται μὲν τὸ συμπόσιον ἀτάκτως, καὶ διὰ θυρῶν ἐχώρουν τεθορυβημένοι καὶ παρακεκινηκότες [89]· ὁ δὲ Φράβιθος δι' ἀρετῆς ὑπερβολὴν τὸ καλὸν καὶ δίκαιον κάλλιον ἅμα καὶ θεοφιλέστερον ὀφθήσεσθαι νομίζων, εἰ προσθείη [90] τάχος, οὐ περιμείνας ἕτερον καιρὸν, ἀλλὰ σπασάμενος τὸ ξίφος τῆς πλευρᾶς Ἐριούλφου διήλασε. Καὶ ὁ μὲν ἔκειτο πεσὼν, ὀνειρωπολήσας τὴν ἄδικον ἐπιβουλήν· οἱ δὲ. . .

C *Pejorem portis infernorum eum esse ducebat,*
Qui aliud in pectore versabat, aliud ore proferebat.

Uxorem Romanam expetivit, ne propter corporis necessitatem injurius esse cogeretur. Et imperator secundum parentis arbitrium dedit jus nuptiarum, etenim puella sub patre nutriebatur. Is cum rem esset admiratus, beatum se ducebat, quod talem generum nactus esset. Ex eo factum est, ut nonnulli, sed admodum pauci, adolescentis virtutem et pietam reveriti, ad ejus causam se adjunxerint. Multo vero plures et hi potentiores, quæ semel ab initio decreverant, tuenda sibi ducere, et conceptas insidias parturientes, insanire et furere. Horum princeps erat Eriulfus, vir impotens et furibundus. Cum autem illos imperator convivio lautiore exce- D pisset, verum esse illud antiquum proverbium apparuit, *in vino veritatem* esse. Nam ejus ope in apertum erupit seditio. Solvitur igitur convivium incondite, et magna cum commotione et confusione convivæ tumultuantes foras prosiliunt. At Fravitta, quæ erat ejus virtutis magnitudo, si statim prosiliret, pulchrius et justius se facturum existimavit. Itaque non exspectato alio tempore, ense educto latus Eriulfi confodit: et ille quidem occubuit, cum ante in somniis violentam et injustam aggressionem prævidisset; illi vero...

VARIÆ LECTIONES.

[87] διαχρότησιν conj. Cl. [88] κεύθει vulg. [89] παρῳνηκότες conj. Cl. [90] προσείη N.

ΕΚ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

ΚΑΙ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΠΡΟΣ ΕΘΝΗ.

EX HISTORIA

PETRI PATRICII ET MAGISTRI

EXCERPTA

DE LEGATIONIBUS ROMANORUM AD GENTES.

Argumentum. — Tiridates a Tiberio in Parthorum regno constitutus ab Artabano expellitur (1). Cotys pro Mithridate fratre rex Iberorum factus (2). Decebali, Dacorum regis, superbia (3). Idem supplex legatos ad Trajanum mittit (4). Nova ejusdem legatio ad Trajanum (5). Longobardi Istrum transgressi, pacem petunt (6). Quadis data pax a Marco Antonino (7). Astingi Romanis auxilio veniunt (8). Menophilus, Moesiæ præfectus, Carpos superbe tributum postulantes repudiat (9). Sapores, Persarum rex, re male gesta adversus Odenathum, in regnum suum revertitur (10). Vandali pacem ab Aureliano impetrant (11). Apharban legatus a Narsæo victo ad Galerium missus (12). Mestrianus, Licinii legatus ad Constantinum (13). Legatio a Magnentio ad Constantinum de pace missa (14). Persarum legatio ad Constantium (15). Julianus cum Chamavis de pace agit (16).

23 1. (A. C. 35 Tiber. 22). Parthi petierunt a A Tiberio, ut sibi regem ex obsidibus daret, et dedit ipsis Phrahatem, Phrahatis filium. Cum autem in itinere vitam morte commutasset, Tiberius misit Tiridatem ex genere regio. Et quo facilius regnum capesseret, scripsit Mithridati, Iberorum regi, ut in Armeniam incursionem faceret, quo se Artabanus conferret suppetias filio laturus. Et Tiridates quidem regnum obtinuit. Sed non diu regnavit. Nam Artabanus Scythas assumens, minimo negotio eum regno expulit. Et hæc de Parthis.

2. (A. C. 47 Claud. 8). Mithridates, Iberorum rex, novas res tentavit, et se ad bellum Romanis inferendum præparavit. Huic mater contradixit, et quoniam non persuadebat, fugere voluit. At ille B quamvis in apparatu esset, volebat tegere, quod susceperat. Itaque Cotyn fratrem mittit legatum ad Claudium, qui gratulationes deferret, sed non ex fide legationem obiit, et omnia, quæ frater animo volverat, enuntiavit, et rex Iberiæ Mithridatis loco constituitur.

3. (A. C. 86 Domit. 6) Decebalus, Dacorum rex, legationem pacis causa ad Domitianum misit. 24 Quo facto Domitianus Fuscum misit cum magna manu. Hoc ubi Decebalus didicit, ad eum rursus

α'. Ὅτι οἱ Πάρθοι πρὸς Τιβέριον ἐπρεσβεύοντο [91], βασιλέα σφίσιν ἐκ τῶν ὁμηρευόντων δοῦναι. Καὶ δέδωκεν αὐτοῖς Φραάτην τὸν τοῦ Φραάτου υἱόν. Ἐκείνου δὲ κατὰ τῆς ὁδοῦ [92] τελευτήσαντος, Τιριδάτην ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους ἔπεμψε, καὶ ὅπως ῥᾷον τὴν βασιλείαν παραλάβοι, ἔγραψε Μιθριδάτῃ [93] τῷ Ἰβήρων βασιλεῖ εἰς τὴν Ἀρμενίαν εἰσβαλεῖν, ἵνα ὁ Ἀρτάβανος τῷ υἱῷ βοηθῶν ἀπὸ τῆς οἰκείας [94] παρῇ. Καὶ εἰσελθὼν ὁ Τιριδάτης τὴν βασιλείαν κατέσχεν. Οὐ μέντοι καὶ ἐπὶ πολὺ ἐβασίλευσεν· ὁ γὰρ Ἀρτάβανος Σκύθας προσλαβὼν οὐ χαλεπῶς αὐτὸν ἐξήλασε. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ Πάρθους.

β'. Ὅτι Μιθριδάτης ὁ τῶν Ἰβήρων βασιλεὺς ἐνεωτέρισε, καὶ παρεσκευάζετο εἰς τὸν κατὰ τῶν Ῥωμαίων πόλεμον. Τῆς δὲ μητρὸς ἀντιλεγούσης, καὶ φυγεῖν, ἐπειδὴ μὴ πείθειν αὐτὸν ἠδύνατο, βουληθείσης, βουλόμενος ἐπικαλύψαι τὸ σπουδαζόμενον, αὐτὸς μὲν παρεσκευάζετο, πέμπει δὲ Κότυν τὸν ἀδελφὸν εἰς πρεσβείαν, φιλίους λόγους τῷ Κλαυδίῳ κομίζοντα. Ὁ δὲ παραπρεσβεύσας πάντα αὐτῷ κατεμήνυσε, καὶ βασιλεὺς Ἰβηρίας ἀντὶ Μιθριδάτου γίνεται.

γ'. Ὅτι Δεκέβαλος ὁ Δακῶν βασιλεὺς ἐπεκηρυκεύετο πρὸς Δομετιανὸν (5), εἰρήνην ὑπισχνούμενος· ἐφ' οὗ ἔπεμψε Δομετιανὸς Φοῦσκον μετὰ πολλῆς δυνάμεως. Ὅπερ μαθὼν ὁ Δεκέβαλος ἔπεμψε πρὸς αὐ-

VARIÆ LECTIONES.

[91] ἐπρεσβεύοντο N., ἐπρεύοντο vulg. [92] κατὰ τὴν ὁδὸν vel πρὸ τῆς καθόδου conj. B. [93] Τηριδάτην mg. H. [94] οἰκίας vulg.

τὴν πρεσβείαν αὖθις ἐν χλευασμῷ, λέγων, ὡς, εἰ ἕλοιτο ἕκαστος Ῥωμαίων δύο ὀβολοὺς Δεκεβάλῳ ἑκάστου ἔτους τελεῖν, εἰρήνην πρὸς αὐτὸν τίθεσθαι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἕλοιτο, πολεμήσειν καὶ μεγάλα αὐτοῖς προστρίψεσθαι [95] κακά.

δ'. Ὅτι Δεκέβαλος πρὸς Τραϊανὸν πρέσβεις ἔπεμψε πιλοφόρους· οὗτοι γάρ εἰσι παρ' αὐτοῖς οἱ τιμιώτεροι. Πρότερον γὰρ κομήτας [96] ἔπεμπεν, εὐτελεστέρους δοκοῦντας παρ' αὐτοῖς εἶναι. Ἐκεῖνοι δὲ ἐλθόντες ἐπὶ τοῦ Τραϊανοῦ ἔρριψαν καὶ τὰ [97] ὅπλα, καὶ τὰς χεῖρας ὄπισθεν δήσαντες ἐν αἰχμαλώτων τάξει ἐδέοντο τοῦ Τραϊανοῦ εἰς λόγους ἐλθεῖν Δεκεβάλῳ [98].

ε'. Ὅτι πάλιν ὁ Δεκέβαλος πρεσβείαν ἔπεμψε πρὸς Τραϊανὸν, τῶν παρόντων ἀνακωχὴν κομιζόμενος [99]. Ὑπισχνεῖτο δὲ τά τε ὅπλα πάντα καὶ τὰ μηχανήματα παραδιδόναι τῷ Τραϊανῷ καὶ τοὺς μηχανοποιοὺς τοὺς Ῥωμαίους τοὺς παρ' αὐτῷ ὄντας, καὶ τοὺς αὐτομόλους, καὶ τὰ ἐρύματα πάντα ὅσα κατεσκεύασε καθαιρεῖν, παραχωρεῖν δὲ καὶ τῆς γῆς, ἣν ἐκράτησεν ὁ Τραϊανὸς, καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ καὶ τῶν Ῥωμαίων οἰκείους ἐχθροὺς νομίζειν, καὶ αὐτομόλους [1] μὴ ὑποδέχεσθαι, μηδὲ στρατιώτην Ῥωμαίων ἔχειν ἐγγὺς ἑαυτοῦ. Προσεδέξατο οὖν τὴν πρεσβείαν ὁ Τραϊανὸς ἐπὶ ταύταις ταῖς συνθήκαις. Ὁ δὲ Δεκέβαλος τὰ ὅπλα ἔρριψεν ἐπὶ αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν γῆν πεσὼν προσεκύνησε καὶ εἰς Ῥώμην πρέσβεις ἔπεμψε, καὶ αὐτοὶ ὁμοίως τὰς χεῖρας ἔδησαν ὡς ἐν αἰχμαλώτων τάξει.

ϛ'. Ὅτι Λαγγιβάρδων καὶ Ὀβίων ἑξακισχιλίων Ἴστρον περαιωθέντων, τῶν περὶ Βίνδικα ἱππέων ἐξελασάντων καὶ τῶν ἀμφὶ Κάνδιδον πεζῶν ἐπιφθασάντων, εἰς παντελῆ φυγὴν οἱ Βάρβαροι ἐτράποντο. Ἐφ' οἷς οὕτω πραχθεῖσιν ἐν δέει καταστάντες ἐκ πρώτης ἐπιχειρήσεως οἱ Βάρβαροι, πρέσβεις παρὰ Αἴλιον Βάσσον τὴν Παιονίαν [2], διέποντα στέλλουσι, Βαλλομάριόν τε τὸν βασιλέα Μαρκομάννων [3] καὶ ἑτέρους δέκα, κατ' ἔθνος ἐπιλεξάμενοι ἕνα. Καὶ ὅρκοις τὴν εἰρήνην οἱ πρέσβεις πιστωσάμενοι οἴκαδε χωροῦσιν.

ζ'. Ὅτι Κούαδοι πρέσβεις ἔπεμψαν πρὸς Μάρκον εἰρήνην αἰτούμενοι, καὶ ἔτυχον. Καὶ πολλοὺς μὲν ἵππους, πολλοὺς δὲ βόας δεδώκασι, καὶ αἰχμαλώτους τότε μὲν μυρίους καὶ τρισχιλίους, ὕστερον δὲ καὶ ἑτέρους πλείστους ἀπέλυσαν.

η'. Ὅτι ἦλθον καὶ Ἄστιγγοι καὶ Λακριγγοὶ εἰς βοήθειαν τοῦ Μάρκου.

θ'. Ὅτι Κάρποι τὸ ἔθνος φθονοῦντες τοῖς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τελουμένοις τοῖς Γότθοις, ἔπεμψαν πρὸς Τούλλιον [4] Μηνόφιλον πρεσβείαν μεθ' ὑπερηφανείας ἀπαιτοῦντες χρήματα. Οὗτος δὲ δοὺξ ἦν Μυσίας, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸν στρατὸν ἐγύμναζε, καὶ προμαθὼν τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτῶν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας οὐκ ἐδέξατο αὐτοὺς, διδοὺς αὐτοῖς ἄδειαν ὁρᾶν τοὺς στρατιώτας γυμναζομένους. Καὶ ἵνα τῷ παρελκυσμῷ καθέλοι αὐτῶν τὰ φρονήματα, καθίσας ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ καὶ παραστήσας τοὺς

A legatum misit, qui cum irrisione illi diceret, se pacem facturum, si unusquisque Romanorum vellet illi quotannis pendere duos obolos, sin minus, bellum et magna mala se illis illaturum.

4. (A. C. 103, Trajan. 6.) Decebalus misit ad Trajanum legatos ex his, qui pileos ferunt : hi enim apud Dacos sunt honoratiores. Prius autem comatos miserat, qui apud eos viliores habentur. Illi cum ad Trajanum venissent, abjecerunt arma et, manibus post terga vinctis captivorum instar, Trajanum orarunt, ut cum Decebalo in colloquium veniret.

5. Rursus Decebalus legationem ad Trajanum misit, quæ belli finem peteret. Pollicebatur se omnia B arma et bellica instrumenta Trajano traditurum et Romanos machinarum fabricatores et transfugas qui apud ipsum essent, et omnia præsidia et castella, quæ extruxisset, diruturum. Cessurum quoque omni terra, qua Trajanus potitus esset, et ejus et Romanorum hostes pro suis hostibus habiturum, neque posthac ullos transfugas admissurum, neque ullum militem Romanorum retenturum. His conditionibus hanc legationem Trajanus accepit. At Decebalus in conspectu Trajani arma abjecit, et in terram cadens eum salutavit. Legatos etiam Romam misit, qui captivorum more erant manibus vincti.

6. (A. C. 167? Marc. 8?) Sex millia Longobardorum et Obiorum Istrum trajecerunt, in quos C Vindicis equites, et pedites, quorum dux erat Candidus, irruerunt et in fugam verterunt. Prima statim invasione terrore Barbari perculsi, legatos ad Ælium Bassum, qui Pannoniam provinciam obtinebat, mittunt Ballomarium, regem Marcomannorum, una cum aliis decem, ex unaquaque gente uno electo. Sic pace jurejurando firmata, legati domum redierunt.

7. (A. C. 175, Marc. 16.) Quadi legatos miserunt ad Marcum pacem petituros, et consecuti sunt. Itaque multos equos et multas boves dederunt : et tredecim millia captivorum, et plures etiam postea libertati restituerunt.

D 8. Venerunt et Astingi et Lacoragi in auxilium Marci.

9. (c. A. C. 230, Alex: Sev. imp. 9.) Carporum gens invidia flagrabat, quod Gothi stipendia a Romanis accipiebant. Itaque legationem miserunt ad Tullium Menophilum, et arroganter pecunias ab illo petierunt. Erat ille dux Mœsiæ et singulis 25 diebus exercitum ad bellum exercebat : et cum Carpos insolentes et superbos esse accepisset, per plures dies eos non admisit, sed tamen potestatem eis fecit, cum exercitus exercebatur, ut milites conspicerent : et cum satis prorogatione temporis diem

VARIÆ LECTIONES.

[95] προστρίψασθαι vulg. [96] κόμητας vulg. [97] καὶ τὰ] τε τὰ B. [98] Δεκεβάλου vulg. [99] κομισόμενος N. [1] αὐτόμολον H. [2] Πανονίαν Par. [3] Μαρκεμάνη mg. H. [4] Ἰούλιον N.

de die duceus superbos illorum spiritus fregisset et retudisset, sedens in alto suggestu, primarios totius exercitus viros circa se adhibuit, et Carpos excepit, nullaque illorum habita ratione in medio militum, dum legationem suam exponerent, tanquam aliud agens et longe sibi essent graviora negotia, sermonem cum aliis habebat. At illi despectui habiti nihil aliud dixerunt nisi : « Quia Gothi, inquiunt, a vobis stipendium accipiunt, cur nos quoque non accipimus? » Quibus Menophilus : « Cum imperator noster multarum pecuniarum sit dominus, liberalitatem suam exercet erga eos, qui, ut sibi gratificetur, suppliciter petunt. » Tum illi : « Nos quoque supplicantium numero habeat, et nobis eadem largiatur. Sumus enim Gothis præstantiores. » Ridens Menophilus : « Meum est, ait, de his ad imperatorem referre. Redite igitur intra quatuor menses in hunc eumdem locum, et responsum accipietis. » Et simul illinc abiit et milites exercuit. Post quatuor menses Carpi redierunt. In quibus admittendis cum eadem forma, qua prius usus fuisset et rationem negotium in alios tres menses rejiciendi reperisset, cum tandem iterum eos, ut prius, coram alio exercitu excepisset, illis hoc responsum dedit : « Nihil prorsus imperator vobis ex conventione dabit. Sed si gratificatione indigetis, accedite ad eum, et ad ejus pedes procumbite et ei supplicate, et verisimile est, eum vestras preces admissurum. » At illi indignati recesserunt et per tres annos, quibus Menophilus in provincia cum imperio fuit, quieverunt.

A μεγίστους τοῦ στρατοπέδου ἐδέξατο αὐτοὺς, μηδένα λόγον αὐτῶν ποιούμενος, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ λεγόντων αὐτῶν τὴν πρεσβείαν συνεχῶς ἑτέροις διελέγετο, ὡς δὴ ἄλλα τιμιώτερα πράγματα ἔχων. Οἱ δὲ περιδεεῖς γενόμενοι οὐδὲν ἄλλο εἰρήκασιν, εἰ μὴ, ὅτι « Διὰ τί οἱ Γότθοι τοσαῦτα χρήματα παρ' ὑμῶν λαμβάνουσιν, καὶ ἡμεῖς οὐ λαμβάνομεν; » Ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι « Αὐτοκράτωρ πολλῶν χρημάτων κύριός ἐστι, καὶ τοῖς δεομένοις αὐτοῦ χαρίζεται. » Οἱ δὲ ἐπήγαγον, ὅτι « Καὶ ἡμᾶς ἐχέτω εἰς τοὺς δεομένους, καὶ δότω ἡμῖν τοσαῦτα· ἡμεῖς γὰρ κρείττονες ἐκείνων ἐσμέν. » Καὶ γελάσας ὁ Μηνόφιλος εἶπε· « Καὶ περὶ τούτων μηνῦσαι δέομαι τῷ αὐτοκράτορι· Καὶ μετὰ τέσσαρας μῆνας δεῦτε εἰς τόνδε τὸν τόπον, καὶ λαμβάνετε ἀπόκρισιν. » Καὶ μετῆλθεν ἐκεῖ, καὶ πάλιν B τοὺς στρατιώτας ἐγύμναζε. Καὶ ἦλθον οἱ Κάρποι μετὰ τοὺς τέσσαρας μῆνας, καὶ τὸ ὅμοιον σχῆμα ποιήσας αὐτοῖς ἑτέραν εὗρεν ἀναβολὴν τριῶν μηνῶν. Καὶ πάλιν εἰς ἕτερον στρατόπεδον ἐδέξατο αὐτοὺς ὁμοίως, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀπόκρισιν, ὅτι « Ὅσον ἐξ ὑποσχέσεως οὐδὲν ὑμῖν παντελῶς δίδωσιν ὁ [5] βασιλεύς. Εἰ δὲ δέεσθε συγκροτήσεως, ἀπελθόντες ῥίψατε ἑαυτοὺς πρηνεῖς καὶ δεήθητε αὐτοῦ· καὶ εἰκός ἐστι συγκροτηθῆναι ὑμᾶς. » Οἱ δὲ μετὰ ἀγανακτήσεως ἀνεχώρησαν, καὶ τὴν [6] τοῦ Μηνοφίλου ἀρχὴν εἰς τρία ἔτη ἀνυσθεῖσαν ἡσυχίαν ἔσχον.

10. (c. A. C. 261, Gallien. 9.) Sapores, Persarum rex, ut cum suis est Euphratem transgressus... sese amanter amplexi, sibi invicem gratulati sunt, quod imminens periculum effugissent, et ad eos, qui Edessæ stipendia faciebant, mittit, qui promitterent, se illis daturum omnes quos secum portaret, Syrios nummos, ut sine ulla molestia ipsum iter pergere sinerent, neque se ipsos in dubiam periculi aleam conjicerent, sibi moram et negotium facessentes. Neque vero se, tanquam ipsos timeret, hæc daturum esse dixit, sed domum festinare, ut festum ageret et minime cupere ullam moram suo itineri interponi. Milites autem satius duxerunt pericula evitare et eos sinere transire et aurum accipere.

C ι'. Ὅτι Σαπώρης ὁ Περσῶν βασιλεὺς τὸν Εὐφράτην διαβὰς μετὰ τοῦ οἰκείου στρατοπέδου [7],..... ἠσπάζοντο ἀλλήλους καὶ ἔχαιρον ὡς ἀπωγμένου [8] κινδύνου φυγόντες. Πρὸς δὲ τοὺς ἐν Ἐδέσσῃ στρατιώτας ἔπεμπεν [9], ὑποσχόμενος αὐτοῖς διδόναι πᾶν τὸ Σύριον νόμισμα τὸ ὂν παρ' αὐτῷ [10], ἵν' ἀνενόχλητον αὐτὸν συγχωρήσωσι παρελθεῖν, καὶ μὴ ἕλωνται κίνδυνον εἰς ἀμφιβολίαν αὐτοὺς ἄγοντα, καὶ ἀσχολίαν αὐτῷ περιποιῆσαι καὶ βραδυτῆτα. Οὐ γὰρ δεδιὼς αὐτοὺς ταῦτα ἐπιδιδόναι ἔφη, ἀλλ' ἐπειγόμενος τὴν ἑορτὴν εἰς τὰ οἰκεῖα ποιῆσαι, καὶ μὴ βουλόμενος τριβὴν καὶ ὑπέρθεσιν γενέσθαι τῇ ὁδοιπορίᾳ αὐτοῦ. Καὶ εἵλοντο οἱ στρατιῶται λαβεῖν τὸ χρυσίον ἀκινδύνως καὶ παραχωρῆσαι αὐτοῖς παρελθεῖν.

11. (c. A. C. 270, Aurel. 1.) Vandali victi miserunt legationem ad Aurelianum, pacem poscentes, Aurelianus **26** libenti animo eos excepit, et pactione pacis cum ipsis facta, rediit.

D ια'. Ὅτι Οὐανδαλοὶ ἡττηθέντες ἔπεμψαν πρεσβείαν πρὸς Αὐρηλιανὸν, παρακαλοῦντες εἰρήνην. Αὐρηλιανὸς δὲ ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ πακτεύσας πρὸς αὐτοὺς ἀνεχώρησεν [11].

12. (A. C. 297, Diocl. 14.) Appharban cum amicissimus Narsæo, Persarum regi, esset missus ad legationem, supplex Galerio occurrit. Is, data potestate loquendi, dixit, Romanum et Persicum imperium esse tanquam duo luminaria; et oportere alterum alterius, sicut oculos, luce et splendore

ιβ'. Ὅτι Ἀφφαρβᾶν, φίλτατος ὢν ὡς μάλιστα τῷ Ναρσαίῳ τῷ Περσῶν βασιλεῖ, εἰς πρεσβείαν πεμφθεὶς σὺν ἱκετείᾳ τῷ Γαλερίῳ ὑπήντησεν. Ὅστις ἄδειαν τοῦ λέγειν λαβὼν εἶπε· « Φανερόν ἐστι τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ὡσπερανεὶ [12] δύο λαμπτῆρές εἰσιν ἥ τε Ῥωμαϊκὴ καὶ Περσικὴ βασιλεία· καὶ

VARIÆ LECTIONES

[5] ὁ post ὑμῖν expunxit N. [6] καὶ κατὰ τὴν conj. Val. [7] οἱ μὲν στρατιῶται excidisse susp. N. [8] ἀποδιωκομένου H. [9] ἔπεμπεν N, πέμπειν vulg. [10] αὐτῷ N., αὐτῶν vulg. [11] ἀνεχώρησεν N., ἀνεχώρησαν vulg. [12] ὡσπερανεὶ H., ὥσπερ ἂν εἴη vulg.

χρὴ καθάπερ ὀφθαλμοὺς τὴν ἑτέραν τῇ τῆς ἑτέρας κοσμεῖσθαι λαμπρότητι, καὶ μὴ πρὸς ἀναίρεσιν ἑαυτῶν ἀμοιβαδὸν μέχρι παντὸς χαλεπαίνειν. Τοῦτο γὰρ οὐκ ἀρετὴ μᾶλλον, ἀλλὰ κουφότης νομίζεται ἢ μαλακία· τοὺς γὰρ μεταγενεστέρους οἰόμενοι μὴ δύνασθαι ἑαυτοῖς βοηθεῖν σπουδάζουσι τοὺς ἀντιτεταγμένους ἀνελεῖν. Μὴ χρῆναι μέντοι μηδὲ Ναρσαῖον ἀσθενέστερον πάντων τῶν ἄλλων βασιλέων νομίζεσθαι· ἀλλὰ τοσοῦτον τῶν ἄλλων βασιλέων Γαλέριον ὑπερέχειν, ὥστε αὐτὸν τούτῳ μόνῳ δικαίως Ναρσαῖον ἡττῆσθαι, καίτοι τῆς τῶν οἰκείων προγόνων ἀξίας καταδεέστερον οὐ γενόμενον. » Πρὸς τούτοις ἔλεγεν ὁ Ἀφφαρβᾶν ἐντετάλθαι αὐτῷ παρὰ Ναρσαίου, ὡς ἔχοντες [13] ἐπιείκειαν, τὸ τῆς οἰκείας βασιλείας δίκαιον τῇ Ῥωμαίων ἐπιτρέψαι φιλανθρωπίᾳ. Τοιγαροῦν μηδὲ τοὺς ὅρκους κομίζειν, ἐφ' οἷς χρὴ γίνεσθαι τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ τὸ ὅλον τῇ γνώμῃ τοῦ βασιλέως διδόναι. Πλὴν ὅτι παρακαλεῖ τοὺς παῖδας μόνον καὶ τὰς γαμετὰς αὐτῷ ἀποδοθῆναι, διὰ τῆς τούτων ἀποδόσεως πλέον εὐεργεσίαις ἔνοχος εἶναι λέγων ἢ ὅπλοις περιών [14]· οὐδὲ νῦν δύνασθαι κατ' ἀξίαν χάριτας ὁμολογεῖν, ὅτι ἐν αἰχμαλωσίᾳ γενόμενοι τῆς ἐντεῦθεν οὐκ ἐπειράθησαν ὕβρεως, ἀλλ' οὕτω μετεχειρίσθησαν ὡς τῇ οἰκείᾳ εὐγενείᾳ ὅσον οὔπω ἀποδοθησόμενοι. Ἐν τούτοις εἰς μνήμην ἦγε καὶ τὸ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων εὐμετάβλητον (6). Ὁ δὲ Γαλέριος πρὸς ταῦτα δόξας ὀργίζεσθαι, συγκινήσας τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, ἀπεκρίνατο λέγων, οὐ καλῶς Πέρσας ἀξιοῦν τῆς μεταβολῆς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἑτέρους μεμνῆσθαι, ὁπότε αὐτοὶ καιροῦ ἐπιλαμβανόμενοι οὐ παύονται ταῖς τῶν ἀνθρώπων συμφοραῖς ἐπικείμενοι. « Καλῶς γὰρ καὶ ἐπὶ Βαλεριανοῦ [15] τὸ μέτρον τῆς νίκης ἐφυλάξατε, οἵτινες δόλοις αὐτὸν ἀπατήσαντες κατέσχετε καὶ μέχρι γήρως ἐσχάτου καὶ τελευτῆς ἀτίμου οὐκ ἀπελύσατε, εἶτα μετὰ θάνατον μυσαρᾷ τινι τέχνῃ τὸ δέρμα αὐτοῦ φυλάξαντες θνητῷ σώματι ἀθάνατον ὕβριν ἐπηγάγετε. » Ταῦτα διεξελθὼν ὁ βασιλεὺς, καὶ εἰπὼν ἑαυτὸν ἐπικαμφθῆναι οὐχ οἷς Πέρσαι διὰ τῆς πρεσβείας ὑπέμνησαν, ὡς δέον πρὸς τὰς ἀνθρωπίνας ἀφορᾷν τύχας (διὰ τοῦτο γὰρ μᾶλλον καὶ πρὸς ὀργὴν προσήκειν [16] κινεῖσθαι, εἴ τις πρὸς ἃ Πέρσαι πεπράχασιν ἀποβλέψειεν [17]), ἀλλὰ τοῖς τῶν οἰκείων προγόνων ἴχνεσιν ἀκολουθεῖν, οἷς ἔθος φείδεσθαι μὲν τῶν ὑπηκόων, καταγωνίζεσθαι δὲ τῶν ἀντιτασσομένων, ἐκέλευσε τῷ πρεσβευομένῳ τῷ ἰδίῳ βασιλεῖ ἀπαγγεῖλαι τὴν Ῥωμαίων καλοκαγαθίαν, ὧν τῆς ἀρετῆς ἐπειράθη, καὶ οὐ πολλῷ ὕστερον προσελπίζειν παρ' αὐτὸν ἀφιξομένους κατὰ γνώμην τοῦ βασιλέως.

illustrari, neque ad exstinctionem et eversionem invicem sibi molestos et graves esse. Hoc enim non virtus, sed magis levitas et mollities censeretur. Nam qui inferiores nihil sibi prodesse posse putant, conantur eos, qui sibi adversantur, tollere et evertere. Non oportere autem Narsæum omnibus aliis regibus imbecilliorem existimare; sed Galerium tanto reliquis regibus superiorem esse, ut ab eo solo merito Narsæus victus sit, tametsi ne Narsæus quidem a suorum majorum virtute absit. Præterea dixit Appharban mandatum sibi fuisse a Narsæo, omnia proprii regni jura Romanorum humanitati committi, ipsum æquum esse ducere : neque ideo conditiones, quibus pacem fieri vellet, ipsum ferre, sed id omne imperatoris arbitrio permittere. Hoc solum ipsum hortari, ut sibi uxorem et filios redderet, quos si reciperet, multo devinctiorem se illi fore beneficiis, quam si armis vicisset; nec nunc quidem satis pro merito gratias agere posse, quod captivi haud quiquam contumeliæ passi sint, sed ita habiti, ut pristinæ suæ nobilitati primo quoque tempore se restitutum iri sperarent. Hic legatus Persarum in memoriam revocavit rerum humanarum inconstantiam. Ad quæ visus est Galerius subirasci, et toto corpore commotus, « non recte Persas ait petere, ut alii varietatis et inconstantiæ rerum humanarum meminissent, quippe qui ipsi, cum secundæ res illis contigerint, hominum calamitatibus ultro instare non desisterent. «Belle scilicet adversus Valerianum moderationem in victoria tenuistis. Nam dolo eum cepistis, et usque ad extremam senectutem et mortem turpem et fœdam non dimisistis. Etiam post mortem nefaria arte cutem ejus custodientes, mortali corpori immortalem ignominiam inussistis. » In ista digressus est imperator, et dixit, se quidem flecti non his, quorum Persæ in legatione mentionem fecerant, oportere in rerum humanarum varietatem intueri (ob hoc enim si quis ad ea, quæ Persæ commiserint, **27** advertat, oportere in iram ferri), sed se vestigiis majorum insistere, quibus mos fuerit parcere subjectis et debellare superbos. Itaque jussit eum, qui legatione fungebatur, regi suo Romanorum mansuetudinem et clementiam, quorum virtutis periculum fecisset, renuntiare, et spem facere, non multo post fore, ut, impetrata ab imperatore venia, captivi ad ipsum redirent.

ιγ'. Ὅτι Λικίννιος πέμπει πρεσβευτὴν πρὸς Κωνσταντῖνον Μεστριανὸν κόμητα. Ἐλθόντα δὲ τὸν Μεστριανὸν ὁ βασιλεὺς ἐπί τινα χρόνον διέσυρε. Μετὰ ταῦτα δὲ πρός τε τὸ ἄδηλον τοῦ πολέμου ἀποβλέπων, ἅμα δὲ καὶ ὅτι οἱ τοῦ Λικιννίου ἐφόδῳ λανθανούσῃ χρησάμενοι τὴν βαστάγην αὐτοῦ μετὰ τῆς βασιλικῆς ὑπηρεσίας κατέσχον, δέχεται αὐτόν. Ὁ δὲ τοῖς δυσὶ

13. (A. C. 314, Const. 9.) Licinnius legatum ad Constantinum Mestrianum comitem mittit, quem Constantinus, cum ad se venisset, longo tempore detinuit. Tandem cum ad incertos belli casus animum adjiceret, quia manus militum Licinii jumenta sarcinalia cum regia suppellectili ad se tendentem clandestina incursione interceperat, legatum admi-

VARIÆ LECTIONES.

[13] ἔχοντος N. [14] περιὼν Valesius, περὶ ὧν vulg. [15] Βαλεριανοῦ N., Γαλεριανοῦ vulg. [16] προσήκει vulg. [17] ἀποβλέψειεν H., ἀποβλέψειν vulg.

sit. Ille vero de pace inter utrumque imperatorem componenda agens dicebat, non oportere eum, qui de civibus suis victoriam reportasset, iis irasci. Quidquid enim intereat, victori, non victo interire, et si nunc uni pacem denegaverit, multorum bellorum civilium causam fore et auctorem. At imperator et vultu et motu corporis acerbitatem iræ suæ demonstrans, et ægre vocem emittens dixit : « Non ita nos ad hoc usque tempus gessimus, neque ideo ab Oceano huc bellum gerentes et vincentes pervenimus, ut generum nostrum propter nefaria flagitia a societate regni excludamus et affinitatem ejus dissolvamus, et vile mancipium cum ipso in imperium introducamus. » Jussit igitur Mestrianum, hac legationis parte omissa, si quid aliud vellet promere. Et visum est Valentem ab imperio dejicere.

A βασιλεῦσι τὴν εἰρήνην ἐπρεσβεύετο, μὴ χρῆναι λέγων τὸν τοὺς ὁμοφύλους νενικηκότα κατ' αὐτῶν [18] χαλεπαίνειν. Ὅτι γὰρ ἂν ἀπόλοιτο, τοῦτο λοιπὸν τῷ νενικηκότι, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς ἡττωμένοις ἀπόλλυσθαι· καὶ ὅτι ὁ ἑνὶ τὴν εἰρήνην ἀρνούμενος πολλῶν ἐμφυλίων πολέμων γίνεται αἴτιος. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ τε προσώπῳ καὶ τῇ τοῦ σώματος κινήσει τὸ μέγεθος τῆς [19] ὀργῆς δηλῶν, καὶ μόλις φωνὴν ἀφεὶς, εἶπεν· « Οὐχ οὕτω μέχρι τοῦ παρόντος διεγενόμεθα [20], οὐδὲ διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ Ὠκεανοῦ μέχρι τῶν ἐνταῦθα πολεμοῦντες καὶ νικῶντες ἀφικόμεθα, ὥστε μὴ ἐθέλειν τὸν οἰκεῖον γαμβρὸν (7) κοινωνὸν ἔχειν διὰ τὰ μύση αὐτοῦ καὶ τὴν ἀγχιστείαν ἀπαγορεύειν, εὐτελὲς δὲ ἀνδράποδον μετ' αὐτοῦ εἰς τὰ βασίλεια προσδέξασθαι. » Ἐκέλευσεν οὖν τὸν Μεστριανὸν τούτου τοῦ B μέρους τῆς πρεσβείας σχολάζοντα [21], εἴ τι ἕτερον αἰτεῖν βούλοιτο, λέγειν· καὶ ἔδοξε τὸν Βάλεντα ἐκβληθῆναι τῆς βασιλείας.

14. (A. C. 350, Const. 14.) Magnentius et Vetranio mittunt legatos ad Constantium. Mittuntur autem Rufinus et Marcellinus, hic præfectus prætorio; ille alterius agminis ductor, et Nunechius senatus princeps, et Maximus cum ipsis, qui adhortarentur Constantium, ut ab armis abstineret, et primum honoris gradum in imperio obtineret ; Magnentius Constantio filiam desponderet, et ipse uxorem acciperet Constantiam, Constantii sororem. Itaque imperator Constantius admisit Vetranionis et Magnentii legatos, quorum unus, Nunechius, initio statim Magnentium pacem petere præfatus est, et Constantium, quo in statu res in præsentia essent, monuit dicens, non oportere ipsum inconsiderate, præsertim cum bellis jam confectus esset, duos contra se imperatores, rei militaris peritos et inter se concordes et integris viribus, ad bellum provocare. Qui, nisi nunc de pace inter eos conveniret, **28** quales quantique in bello civili futuri essent, sive unus solus, sive uterque simul, non aliunde ipsi discedendum esse, quam ex egregiis facinoribus, quæ ante edidissent, quando ipsi et generi ejus prospere rebus gestis triumphos peperissent. Cum hanc legationem audisset imperator, magnam illi ea res curam et sollicitudinem attulit. Itaque ad somnum conversus, vidit in somnis patrem tanquam ex alto descendentem. In manu tenebat Constantem a Magnentio peremptum, quem Constantio ostendens hæc illi dicere visus est : « Constanti, ecce Constans, multorum regum progenies, meus filius et frater tuus nefarie necatus ; neque imperium labefactatum, neque rempublicam eversam negligas, neque si quis tibi minetur, terrore afficiaris, sed gloriam, quæ inde te manet, cuicunque oppugnationi præponas, neque inultum fratrem tuum

ιδ'. Ὅτι Μαγνέντιος καὶ Βετρανίων [22] πέμπουσι πρέσβεις πρὸς Κωνστάντιον. Πέμπονται δὲ Ῥουφῖνος καὶ Μαρκελλῖνος, ὁ μὲν ὕπαρχος ὢν τῶν πραιτωρίων, ὁ δὲ ἕτερος στρατηλάτης, καὶ Νουνέχιος συγκλητικὸς ὕπαρχος, καὶ Μάξιμος πρὸς τούτοις, ὑπομνήσοντες τὸν Κωνστάντιον ὅπλων ἀποσχέσθαι καὶ πρώτην ἔχειν ἐν τῇ βασιλείᾳ τιμήν. Ὁ δὲ Μαγνέντιος δι' αὐτῶν τὴν ἰδίαν θυγατέρα τῷ Κωνσταντίῳ ὑπισχνεῖτο διδόναι γαμετὴν ἐπὶ τῷ καὶ αὐτὸς τὴν Κωνσταντίαν λαβεῖν τὴν ἀδελφὴν τοῦ Κωνσταντίου. Ἐδέξατο οὖν ὁ βασιλεὺς τοὺς Βετρανίωνος [23] καὶ C Μαγνεντίου πρέσβεις, ἐν οἷς ὁ Νουνέχιος [24] εὐθὺς ἔφη τῷ προοιμίῳ εἰρήνην αἰτεῖν τὸν Μαγνέντιον, καὶ πολλάκις τῆς περὶ τῶν παρόντων πραγμάτων καταστάσεως τὸν Κωνστάντιον ὑπεμίμνησκε, φάσκων μὴ χρῆναι αὐτὸν ἀπροόπτως καὶ [25] κεκμηκότα ἤδη τοῖς πολέμοις [26] δύο κατ' αὐτὸν [27] βασιλεῖς, στρατιωτικῆς τε ἐπιστήμης ἐμπείρους καὶ ὁμονοοῦντας ἀλλήλοις καὶ ἔτι ἀκεραίους ὄντας, εἰς πόλεμον προκαλεῖσθαι· οἵτινες, εἰ μὴ περὶ εἰρήνης συνδόξαιεν, [ὡς [28]] ὁποῖοι καὶ πηλίκοι κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἔσονται παρατάττόμενοι, εἴτε εἷς μόνος, εἴτε ὁμοῦ ἄμφω παραγένοιντο, μὴ θέλειν αὐτὸν ἑτέρωθεν μαθεῖν ἢ ἐκ τῶν ἤδη πεπραγμένων αὐτοῖς, ὅτε ταῖς ἐκείνων παρατάξεσιν αὐτῷ τε καὶ τῷ γένει αὐτοῦ θρίαμβοι κατωρθοῦντο. Ταύτης τῆς πρεσβείας ἀκού- D σας ὁ βασιλεὺς ἐν φροντίσι πολλαῖς ἦν. Καὶ εἰς ὕπνον τραπεὶς εἶδεν ὄψιν, ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ὥσπερ ἐξ ὕψους κατιὼν καὶ τῇ χειρὶ κατέχων τὸν Κώνσταντα, ὃν ἀνεῖλε Μαγνέντιος, τοῦτον αὐτῷ προσφέρων ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἐδόκει τὰ ῥήματα φθέγγεσθαι· « Κωνστάντιε, ἰδοὺ Κώνστανς ὁ πολλῶν βασιλέων ἀπόγονος, ὁ ἐμὸς υἱὸς καὶ σὸς ἀδελφὸς, τυραννικῶς ἀπολλύμενος [29]. Μήτε οὖν τὴν βασιλείαν διακοπτομένην, μήτε τὴν πολιτείαν ἀνατρεπομένην περιίδῃς, μήτε

VARIÆ LECTIONES.

[18] αὐτὸν vulg. [19] τῆς om. vulg, [20] διαγεγενήμεθα conj. B. [21] σχολάζοντος vulg. [22] Βετρανίων N., Βρεττανίων vulg. [23] Βρεττανίωνος vulg. [24] ὁ Νουνέχιος — τὸν Μαγνέντιον, καὶ] hæc verba, quæ vulgo perperam infra post voc. κατωρθοῦντο legebantur in locum suum reduxit Cl., particula καὶ ab initio in finem transposita. [25] καὶ N., μὴ vulg. [26] πολέμοις B., πολεμίοις vulg. [27] αὐτοῦ conj. B. [28] ὡς uncis inclusit B. [29] ἀπολόμενος conj. B.

εὐλαβηθῇς ἀπειλὰς, ἀλλὰ τὴν ἐντεῦθεν ἐσομένην σοι δόξαν πάσης ἐκδάσεως προτίμησον, καὶ μὴ ἴδῃς ἀνεκδίκητον ἀδελφόν. » Μετὰ ταύτην τὴν ὄψιν ἀφυπνισθεὶς ὁ Κωνστάντιος, τῶν πρέσβεων πλὴν Ῥουφίνου φυλακῇ παραδοθέντων.....

A relinquas. » Hoc ostento viso, est expergefactus et legatos præter Ruffinum in vincula conjecit.

ιε'. Ὅτι ἐπὶ Κωνσταντίνου πρέσβεις ἦλθον Περσῶν. Ὁ δὲ τῆς πρεσβείας ἡγεμὼν Ναρσῆς τὸ τραχὺ τῶν γραμμάτων ὧν ἐπεφέρετο τῇ τῶν οἰκείων ἡμερότητι τρόπων συγκεράσας, ἔδωκε πρὸς ἀνάγνωσιν.

15. (A. C. 358, Const. 22, Jul. C. 4.) Sub Constantio legati a Persis venere, cujus legationis princeps Narses asperitatem litterarum, quas afferebat, lenitate morum suorum temperavit, easque legendas tradidit.

ιϛ'. Ὅτι οἱ Βάρβαροι ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου εἰρήνην ᾔτουν· ὁ δὲ ἦλθεν εἰς τὸ σπείσασθαι αὐτοῖς, καὶ ἐζήτει ὁμήρους λαβεῖν. Οἱ δὲ Βάρβαροι πάνυ πολλοὺς ἔλεγον ἔχειν [30] πολέμῳ, ἀλλ' οὐ παρ' ἐκείνων δεδομένους· νῦν δὲ ζητεῖν εἰρήνης ἐνέχυρα, εἴ τινες εἶεν πρὸς τοῦτο παρ' αὐτοῖς ἐπιτήδειοι. Ἐκείνων δὲ οὐδὲν ἀπαρνουμένων, ἀλλὰ δώσειν συντιθεμένων οὓς ἂν αὐτὸς ἐπιλέξοιτο, τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν ἠξίου λαβεῖν ὡς ἀντὶ πολλῶν μόνον ἀρκοῦντα, ὃν εἶχεν αἰχμάλωτον. Οἱ δὲ Βάρβαροι ἤδη τεθνάναι αὐτὸν ὑπολαμβάνοντες, μετὰ τοῦ σφῶν βασιλέως ὀδυρόμενοί τε καὶ στένοντες, ἐδέοντο τοῦ Καίσαρος ἀδύνατα μὴ ζητεῖν, ἀπαιτοῦντα τοὺς ἤδη τεθνεῶτας ὁμήρους· τοῦτο δὲ τεκμήριον εἶναι τοῦ σπονδὰς αὐτὸν μὴ ἐθέλειν ποιήσασθαι.

16. Barbari sub Juliano Apostata pacem petierunt, ille vero profectus est, ut cum illis transigeret, et obsides sibi dari petiit. Barbari responderunt, multos jam in ejus potestate esse. Tum ille hos belli B jure, non ab ipsis traditos habere se dixit; nunc quærere pacis pignora : viderent, si qui essent apud ipsos huic rei apti et idonei. Cum nihil abnuerent, sed daturos se promitterent, quos elegisset, regis filium poscit, quem unum pro multis obsidem detineret; is autem jam inter captivos a Romanis custodiebatur. Sed Barbari ipsum periisse existimantes, ad luctum et mœrorem una cum rege conversi, obtestati sunt Cæsarem, ne a se ea, quæ præstare non possent, peteret : quod faceret, cum eos, qui jam fato functi erant, sibi dari postularet, quo satis se fœdera facere nolle indicaret.

ΕΚ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΚΑΙ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ

ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΕΘΝΩΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

EX HISTORIA

PETRI PATRICII ET MAGISTRI

EXCERPTA

DE LEGATIONIBUS GENTIUM AD ROMANOS.

ARGUMENTUM. — Valerianus frustra a Sapore pacem petit (1). Sapores Odenathi legatos et dona superbe remittit (2). Conditiones pacis inter Diocletianum et Narsæum compositæ (3).

α'. Ὅτι Βαλεριανὸς εὐλαβηθεὶς τὴν ἔφοδον τῶν Περσῶν (ἐλίμωξε γὰρ τὸ στράτευμα αὐτοῦ, καὶ μᾶλλον οἱ Μαυρούσιοι), χρυσίον ἄφατον συναγαγὼν ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς Σαπώρην, ἐπὶ μεγάλαις δόσεσι τὸν πόλεμον καταλῦσαι βουλόμενος. Ὁ δὲ τά τε περὶ τοῦ λιμοῦ μαθὼν, τῇ τε παρακλήσει Βαλε-

29 1. (A. C. 260, Valer. 8.) Valerianus, ne a Persis oppugnaretur timens (fame enim ejus exercitus laborabat, et maxime Maurusii), ingentem auri vim accumulans, misit legatos ad Saporem, et magnis largitionibus bellum solvere voluit. Sed Sapores inopiæ Romanorum haud ignarus et precibus

VARIÆ LECTIONES.

[30] ἔχειν. πολέμῳ μὲν ἔφη, ἀλλ Boissonad. Eunap. I, p. 459, — ἔχειν αὐτὸν αἰχμαλώτους. καὶ ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο τούτους ἔχειν πολέμῳ, ἀλλ' N.

Valeriani elatus, legatos distinet, deinde re infecta dimittit, eosque subsequitur.

2. (A. C. 261, Gall. 9.) Odenathus Saporem, tanquam longe Romanis præstantiorem, multum coluit et observavit, et cupiens eum sibi devincere, dona magnifica camelis imponens earum rerum, quarum Persis non erat ferax, ad eum mittit cum litteris, quibus cum multis precibus se nihil unquam contrarium Persarum rationibus fecisse testabatur. At ille jussit servos suos, postquam recepissent munera, ea in proximum fluentem projicere, et ejus litteras laceratas pedibus conculcare. Hæc quoque palam protulit : « Quis et unde iste est, qui eo temeritatis devenit, ut audeat ad suum dominum scribere. Nunc si velit leviori pœna affici, manibus a tergo revinctis, prosternat se ante me. Si non faciat, sciat me illum et omne ejus genus perditurum et exstincturum. »

3. (A. C. Diocl. 14.) Galerius et Diocletianus Nisibi convenerunt. Ibi communicato consilio, mittunt legatum in Persidem Sicorium Probum, magistrum memoriæ. Hunc Narsæus, quia ex his, quæ sibi nuntiata fuerant, spem se optata consecuturum conceperat, benigne et comiter excepit. Antea tamen callide moras nectebat. Cum enim speraret, se legatos longo itinere fessos facilius sibi conciliaturum esse, eo usque Sicorium, qui consilii ipsius non ignarus erat, circa Asprudum, Mediæ fluvium, detinuit, donec milites, qui hic illic per bellum dispersi erant, **30** convenissent. Tum in interiori conclavi regis admissus, reliquis omnibus abire jussis, contentus præsentia Appharbæ et Archapeti et Barsaborsi, quorum alter erat præfectus prætorio, alter Sumii dignitatem obtinebat, jussit Probo suam legationem referre. Erant autem capita legationis hæc, ut Romani in Oriente haberent Intilenen cum Sophene, Arzanenen cum Carduene et Zabdicene, et Tigris fluvius utriusque imperii limes esset : ut Zintha castellum, in confiniis Mediæ situm, Armeniam terminaret, rex Iberiæ regni sui insignia a Romanis accepta susciperet; commerciorum locus Nisibis esset, ad Tigrim amnem sita. Quæ ubi audivit Narsæus, quandoquidem, quæ erat ejus fortuna, nihil quidquam eorum licebat illi denegare, consensit et approbavit, præterquam quod, ne ista omnia videretur necessitate coactus facere, solummodo abnuit, commerciorum locum esse Nisibim. Sed Sicorius hoc quoque ab illo concedendum esse dixit ; neque enim legatos libera auctoritate instructos esse, neque imperatores quidquam de hac re præcepisse. His igitur conditionibus acceptis, Narsæo restitutæ sunt ejus uxores et liberi, debita erga illas temperantia cum summa imperatorum fide observata.

A ριανοῦ πλέον ἐπαρθεὶς, τοὺς πρέσβεις παρελκύσας [31], ἀπράκτους αὐτοὺς ἀπολύσας, εὐθὺς ἐπηκολούθησεν.

β'. Ὅτι Ὀδέναθος (8) [32] τὸν Σαπώρην πολὺ ἐθεράπευεν ὡς ὑπερβεβηκότα κατὰ πολὺ τοὺς Ῥωμαίους. Βουλόμενος δὲ αὐτὸν ὑπαγαγέσθαι, πέμπει δῶρα μεγαλοπρεπῆ καὶ ἄλλα ἀγώγιμα, ὧν ἡ Περσὶς οὐκ ἦν εὔφορος, καμήλοις ἐπιθείς. Καὶ γράμματα πέμπει δεήσεως δύναμιν ἔχοντα, καὶ ὅτι οὐδὲν Πέρσαις ὑπεναντίον αὐτὸς εἰργάσατο. Ὁ δὲ τοὺς οἰκέτας ὑπέτασσε δεξαμένους τὰ δῶρα ῥίπτειν εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ τὰς ἐπιστολὰς διαῤῥήξας συνέτριψε, καὶ ἐδήλωσε· « Τίς ὢν καὶ πόθεν ἐτόλμησε πρὸς τὸν οἰκεῖον δεσπότην γράψαι; καὶ νῦν εἰ βούλεται ἐλαφροτέρας κολάσεως τυχεῖν, ὀπίσω τὰς χεῖρας δήσας
B προσπεσέτω. Εἰ δὲ μὴ, ἴστω ὡς καὶ αὐτὸν καὶ τὸ γένος καὶ τὴν πατρίδα ἀπολῶ. »

γ'. Ὅτι Γαλέριος καὶ Διοκλητιανὸς εἰς Νίσιβιν συνῆλθον, ἔνθα κοινῇ βουλευσάμενοι στέλλουσιν εἰς Περσίδα πρεσβευτὴν Σικόριον Πρόβον ἀντιγραφέα τῆς μνήμης. Τοῦτον ὁ Ναρσαῖος τῇ τῶν ἐπαγγελθέντων ἐλπίδι φιλοφρόνως ἐδέξατο. Χρῆται δὲ καί τινι ἀναβολῇ ὁ Ναρσαῖος. Ὡς γὰρ βουλόμενος δῆθεν τοὺς περὶ Σικόριον πρέσβεις, οἷα δὴ κεκοπωμένους, ἀνακτήσασθαι, μέχρι τοσοῦτον περὶ τὸν Ἀσπροῦδιν ποταμὸν τῆς Μηδικῆς τὸν Σικόριον παρείλκυσεν, οὐκ ἀγνοοῦντα [33] μέντοι τὸ γινόμενον, ἕως οἱ τῇδε κἀκεῖσε διὰ τὸν πόλεμον σκορπισθέντες συνελέγησαν. Καὶ τηνικαῦτα ἐν τοῖς ἐνδοτέρω τῶν βασι-
C λείων [34] πάντας τοὺς ἄλλους χωρίσας, καὶ ἀρκεσθεὶς τῇ παρουσίᾳ Ἀφφάρβα καὶ Ἀρχαπέτου καὶ Βαρσαβώρσου, ὧν ὁ μὲν ἕτερος ὕπαρχος ἦν πραιτωρίων, ὁ δὲ ἕτερος τὴν τοῦ Συμίου εἶχεν ἀρχὴν, ἐπέτρεψε τῷ Πρόβῳ τὴν πρεσβείαν διεξιέναι. Ἦν δὲ τὰ κεφάλαια τῆς πρεσβείας ταῦτα, ὥστε κατὰ τὸ ἀνατολικὸν κλίμα τὴν Ἰντηληνὴν μετὰ Σοφηνῆς καὶ Ἀρζανηνὴν [35] μετὰ Καρδουηνῶν καὶ Ζαβδικηνῆς Ῥωμαίους ἔχειν, καὶ τὸν Τίγριν ποταμὸν ἑκατέρας πολιτείας ὁροθέσιον εἶναι, Ἀρμενίαν δὲ Ζίνθα τὸ κάστρον ἐν μεθορίῳ τῆς Μηδικῆς κείμενον ὁρίζειν, τὸν δὲ Ἰβηρίας βασιλέα τῆς οἰκείας βασιλείας τὰ σύμβολα Ῥωμαίοις ὀφείλειν, εἶναι δὲ τόπον τῶν συναλλαγμάτων Νίσιβιν τὴν πόλιν παρακειμένην τῷ Τίγριδι.
D Τούτων ὁ Ναρσαῖος ἀκούσας, ἐπειδὴ πρὸς μηδὲν τούτων ἡ παροῦσα τύχη ἀρνεῖσθαι αὐτὸν συνεχώρει, συνέθετο τούτοις ἅπασι· πλὴν ἵνα μὴ δόξῃ ἀνάγκῃ πάντα ποιεῖν, διηρνήσατο μόνον τὸ τόπον εἶναι τῶν συναλλαγμάτων τὴν Νίσιβιν. Ὁ δὲ Σικόριος· « Ἐνδεδωκέναι χρὴ πρὸς τοῦτο. Οὔτε γὰρ αὐτοκράτωρ ἡ [36] πρεσβεία, καὶ περὶ τούτου ἐκ τῶν αὐτοκρατόρων οὐδὲν ἐπετέτραπτο. » Τούτων οὖν συντεθέντων, ἀπεδόθησαν τῷ Ναρσαίῳ αἵ τε γαμεταὶ καὶ οἱ παῖδες, μετὰ φιλοτιμίας τῶν βασιλέων τῆς σωφροσύνης αὐταῖς καθαρᾶς [37] φυλαχθείσης.

VARIÆ LECTIONES.

[31] παρελκύσας H., παρεκύλσας vulg. [32] Ὀδέναθος Val., ὁ Δένατος vulg. [33] ἀγνοοῦντα Cl., ἔγνω οὖν τὰ vulg. [34] τῶν βασιλείων N., τῷ βασιλεῖ vulg. [35] Ἀρζανηνὴν et Καρδουηνῶν N., Ἀρζαχηνὴν et Καρδονηνῶν vulg. [36] οὔτε γὰρ αὐτοκράτωρ ἡ B., τότε γὰρ αὐτοκράτορι vulg. [37] καθαραῖς vulg.

ΠΡΙΣΚΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ ΚΑΙ ΣΟΦΙΣΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΚΗΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΕΘΝΩΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

—

EX HISTORIA BYZANTINA

PRISCI RHETORIS ET SOPHISTÆ

EXCERPTA

DE LEGATIONIBUS GENTIUM AD ROMANOS.

—

Argumentum. — Margus oppidum episcopi fraude a Scythis capitur (1). Attilas, Scytharum transfugis incassum a Theodosio repetitis, in fines Romanos irrumpit (2). Duræ pacis a Romanis cum Hunnis initæ conditiones: pactæ pecuniæ severe per imperium Romanum exiguntur. Asimuntii ad pacem accipiendam ab Hunnis adiguntur (3). Attilas Romanos vanis legationibus fatigat (4). Chrysaphius eunuchus consilium init Attilæ per Edeconeme ejus legatum interimendi (5). Compertis insidiis, Attilas Chrysaphium ad supplicium exposcit (6). Idem bellum parat adversus Occidentem (7). Belli inter Attilam et Aetium coorti causæ (8). Attilas Orienti bellum minatur (9). Ardaburius bellum gerit cum Saracenis (10). Maximinus cum Blemmyis et Nubadibus pacem componit, quæ post mortem ejus solvitur (11). Gobazes, Colchidis rex, Byzantium vocatur (12). Majorianus in Africam trajicere constituit (13). Marcellinus in Gallia cum Gothis bella gerit. Gensericus Siciliam et Italiam vastat. Legatio Saragurorum ad Leonem (14.) Persarum ad Leonem legati de injuriis Romanorum queruntur. Tatianus legatus ad Vandalos mittitur (15). Gobazes benigne a Leone excipitur (16). Sciri auxilia petunt a Romanis adversus Gothos (17). Attilæ filii societatem cum Leone inire frustra conantur (18). Fines Persarum a Saraguris aliisque gentibus infestantur (19). Dengizich bellum contra Romanos molitur (20). Gothi a ducibus Romanis in deditionem accepti trucidantur (21). Suani a Persis vexati Romanos auxilium poscunt (22).

—

α'. Ὅτι τῶν Σκυθῶν κατὰ τὸν τῆς πανηγύρεως A καιρὸν καταστρατηγησάντων Ῥωμαίους καὶ πολλοὺς ἀνελόντων, οἱ Ῥωμαῖοι ἐπέστελλον πρὸς τοὺς Σκύθας, ἐν αἰτίᾳ ποιούμενοι τῆς τοῦ φρουρίου αἱρέσεως ἕνεκεν καὶ τῆς τῶν σπονδῶν ὀλιγωρίας. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὡς οὐκ ἀρξάμενοι, ἀλλ' ἀμυνόμενοι ταῦτα δράσειαν· τὸν γὰρ τῆς Μάργου ἐπίσκοπον εἰς ἑαυτῶν ἀναβεβηκότα γῆν καὶ διερευνησάμενον τὰς παρὰ σφίσιν βασιλείους θήκας, σεσυληκέναι τοὺς ἀποκειμένους θησαυρούς· καὶ εἰ μὴ τοῦτον ἐκδοῖεν, ἐκδοῖεν δὲ καὶ τοὺς φυγάδας κατὰ τὰ ὑποκείμενα (εἶναι γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις πλείστους), τὸν πόλεμον ἐπάξειν. Ῥωμαίων δὲ τὴν αἰτίαν οὐκ ἀληθῆ φαμένων εἶναι, ἐν τοῖς σφετέροις λόγοις τὸ πιστὸν οἱ βάρβαροι θέμενοι κρίσεως μὲν τῶν ἀμφιβόλων κατωλιγώρουν, πρὸς πόλεμον δὲ ἐτράπησαν, καὶ περαιωθέντες τὸν Ἴστρον πόλεις καὶ φρούρια πλεῖστα ἐπὶ τῷ B ποταμῷ ἐκάκωσαν. Ἐν οἷς καὶ τὸ Βιμινάκιον εἷλον· πόλις δὲ αὕτη τῶν ἐν Ἰλλυριοῖς Μυσῶν. Ὧν γινομένων, καί τινων λογοποιούντων, ὡς ὁ ἐπίσκοπος ἐκδοθείη, ὥστε μὴ ἑνὸς ἀνδρὸς πέρι τῷ παντὶ Ῥωμαίων τὸν ἐκ τοῦ πολέμου ἐπαχθῆναι κίνδυνον, ὑποτοπήσας ὁ ἄνθρωπος ἐκδοθήσεσθαι, λαθὼν τοὺς ἐν τῷ ἄστει πρὸς τοὺς πολεμίους παραγίνεται, καὶ αὐτοῖς παραδώσειν ὑπισχνεῖται τὴν πόλιν, εἴγε ἐπιεικές τι οἱ τῶν Σκυθῶν βουλεύσαιντο βασιλεῖς. Οἱ δὲ ἔφασαν πάντα ποιήσειν τὰ ἀγαθὰ, εἰ τὴν αὐτοῦ ἄγοι ἐς

31-33 1. (A. C. 442, ind. 10, Theod. 35.) Scythæ, quo tempore mercatus Scytharum et Romanorum frequenti multitudine celebrabatur, Romanos cum exercitu sunt adorti, et multos occiderunt. Romani ad Scythas miserunt, qui de præsidii expugnatione et fœderum contemptu cum eis expostularent. Illi vero se non ultro bellum inferentes, sed factas injurias ulciscentes, hæc fecisse responderunt. Margi enim episcopum in suos fines transgressum, fiscum regium et reconditos thesauros indagatum expilasse. Hunc nisi dederent una cum transfugis, ut fœderibus convenerit (esse enim apud eos plures), bellum illaturos. Quæ eam Romani vera esse negarent, barbari vero in eorum, quæ in contentione posita erant, subire minime voluerunt, sed ad bellum conversi sunt. Itaque transmisso Istro, oppidis et castellis ad ripam sitis plurima damna intulerunt, et inter cætera Viminacium, quæ Mœsorum urbs est in Illyrico, ceperunt. His gestis, cum multi in sermonibus dictitarent, episcopum dedi oportere, ne unius hominis causa universa Romanorum respublica belli periculum sustineret: ille se deditum **34** iri suspicatus, clam omnibus civitatem incolentibus ad hostes effugit, et urbem traditurum, si sibi Scytharum reges liberalitate sua consulerent, pollicitus est. Ad ea cum beneficium omni ratione se repensuros promitterent, si rem ad exitum perduceret, datis

dextris et dictis jurejurando utrinque præstito firmatis, ille cum magna barbarorum multitudine in fines Romanorum est reversus. Eam multitudinem cum ex adverso ripæ in insidiis collocasset, nocte dato signo exsiliit, et urbem in manus hostium tradusit. Et ab eo tempore Barbarorum res in diem auctiores melioresque fuerunt.

2. Sub Theodosio Juniore imperatore, Attilas, Hunnorum rex, delectum ex suis habuit, et litteras ad imperatorem scripsit de transfugis et de tributis, ut, quæcunque occasione hujus belli reddita non essent, quam citissime ad se mitterentur, de tributis autem in posterum pendendis legati secum acturi ad se venirent : nam si cunctarentur aut bellum pararent, ne se ipsum quidem Scytharum multitudinem diutius contenturum. His litteris lectis imperator nequaquam Scythas, qui ad se confugissent, traditurum dixit, sed una cum illis in animo sibi esse, belli eventum exspectare. Cæterum se legatos missurum, qui controversias dirimerent. Ea sicuti Romani decreverant, ubi Attilas rescivit ira commotus Romanorum fines vastavit, et castellis quibusdam dirutis, in Ratiariam urbem magnam et populi multitudine abundantem irruptionem fecit.

3. (A. C. 457, ind. 15, Theod. 40.) Post pugnam in Chersoneso commissam, Romani cum Hunnis pacem per Anatolium legatum fecerunt, et in has conditiones convenerunt : profugos Hunnis reddi, sex millia auri librarum pro præteritis stipendiis solvi ; duo millia et centum in posterum singulis annis tributi nomine pendi. Pro unoquoque captivo Romano, qui in Romanorum fines, non soluto redemptionis pretio, evasisset, duodecim aureorum mulctam inferri. Quæ si non solveretur, qui captivum recepisset, restituere teneri. Romanos neminem ex Barbaris ad se confugientem admittere. In has quidem fœderum leges Romani sponte consensisse videri volebant : sed necessitate coacti, superante metu, qui Romanorum ducum mentes occupaverat quantumvis duras et iniquas conditiones sibi impositas summo pacis consequendæ studio ducti libentibus animis susceperunt, et gravissimum tributum pendere non recusabant, quanquam opes imperii et regii thesauri non ad necessarios usus, sed **35** in absurda spectacula, in vanos honorum ambitus, in immodicas voluptates et largitiones consumptæ fuerant, quales nemo sanæ mentis vel in maxime affluentibus divitiarum copiis sustineret, nedum Romani isti, qui rei militaris studium adeo neglexerant, ut non solum Scytis, sed et reliquis Barbaris, qui proximas imperii Romani regiones incolebant, vectigales facti essent. Itaque tributa et pecunias, quas ad Hunnos deferri oportebat, imperator omnes conferre coegit : nulla etiam eorum immu-

A ἔργον ὑπόσχεσιν. Δεξιῶν τε καὶ ὅρκων ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις δοθέντων, μετὰ βαρβαρικῆς πολυπληθίας ἐς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπάνεισι [38] γῆν, καὶ ταύτην προλοχίσας ἀντικρὺ τῆς ὄχθης νυκτὸς διανίστησιν ἐκ συνθήματος, καὶ ὑπὸ τοῖς ἀντιπάλοις τὴν πόλιν ποιεῖ. Δῃωθείσης δὲ τῆς Μάργου τὸν τρόπον τοῦτον, ἐπὶ μεῖζον ηὐξήθη τὰ τῶν Βαρβάρων πράγματα.

β'. Ὅτι ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ βασιλέως Ἀττήλας ὁ τῶν Οὔννων βασιλεὺς τὸν οἰκεῖον στρατὸν ἀγείρας γράμματα πέμπει παρὰ τὸν βασιλέα τῶν τε φυγάδων καὶ τῶν φόρων πέρι, ὅσοι προφάσει τοῦδε τοῦ πολέμου οὐκ ἐδέδοντο, τὴν ταχίστην οἱ ἐκπέμπεσθαι παρακελευόμενος· συντάξεως δὴ ἕνεκα μέλλοντος φόρου παρ' αὐτὸν πρέσβεις τοὺς διαλεξομένους [39] ἀφικνεῖσθαι, ὡς, εἰ μελλήσειαν [40] ἢ πρὸς B πόλεμον ὁρμήσειαν, οὐδὲ αὐτὸν ἔτι ἐθέλοντα τὸ Σκυθικὸν ἐφέξειν πλῆθος. Ταῦτα ἀναγνόντες οἱ ἀμφὶ τὰ βασίλεια οὐδαμῶς τοὺς παρὰ σφᾶς καταφυγόντας ἐκδώσειν ἔφασαν, ἀλλὰ σὺν ἐκείνοις τὸν πόλεμον ὑποστήσεσθαι, πέμψειν δὲ πρέσβεις τοὺς τὰ διάφορα λύσοντας. Ὡς δὲ τῷ Ἀττήλᾳ τὰ δεδογμένα Ῥωμαίοις ἠγγέλλετο, ἐν ὀργῇ τὸ πρᾶγμα ποιούμενος τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐδῄου γῆν, καὶ φρούριά τινα καθελὼν τῇ Ῥατιαρίᾳ προσέβαλλε μεγίστῃ καὶ πολυανθρώπῳ.

γ'. Ὅτι μετὰ τὴν ἐν Χεῤῥονήσῳ μάχην Ῥωμαίων πρὸς Οὔννους ἐγίνοντο καὶ αἱ συμβάσεις, Ἀνατολίου πρεσβευσαμένου. Καὶ ἐπὶ τοῖσδε ἐσπένδοντο, ὅπως ἐκδοθεῖεν μὲν ἂν τοῖς Οὔννοις οἱ φυγάδες, καὶ ἑξ C χιλιάδες χρυσίου λιτρῶν ὑπὲρ τῶν πάλαι συντάξεων δοθεῖεν αὐτοῖς. Φόρον δὲ ἔτους ἑκάστου δισχιλίας καὶ ἑκατὸν λίτρας χρυσοῦ σφισι τεταγμένον εἶναι. Ὑπὲρ δὲ αἰχμαλώτου Ῥωμαίου φεύγοντος καὶ ἐς τὴν σφετέραν γῆν ἄνευ λύτρων διαβαίνοντος δώδεκα χρυσοῦς εἶναι ἀποτίμησιν· μὴ καταβάλλοντας δὲ τοὺς ὑποδεχομένους ἐκδιδόναι τὸν φεύγοντα. Μηδένα δὲ Βάρβαρον Ῥωμαίους κατὰ σφᾶς [41] φεύγοντα δέχεσθαι. Ταύτας προσεποιοῦντο μὲν ἐθελονταὶ Ῥωμαῖοι τὰς συνθήκας τίθεσθαι (9)· ἀνάγκῃ δὲ ὑπερβάλλοντι [42] δέει, ὅπερ κατεῖχε τοὺς σφῶν ἄρχοντας, πᾶν ἐπίταγμα καίπερ ὂν χαλεπὸν, τυχεῖν τῆς εἰρήνης ἐσπουδακότες, ἠσμένιζον, καὶ τὴν τῶν φόρων σύνταξιν βαρυτάτην οὖσαν προσίεντο, τῶν χρημάτων αὐτοῖς καὶ τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν οὐκ εἰς δέον ἐκδεδαπανημένων, D ἀλλὰ περὶ θέας ἀτόπους καὶ φιλοτιμίας οὐκ εὐλόγους καὶ ἡδονὰς καὶ δαπάνας ἀνειμένας, ἃς οὐδεὶς τῶν εὖ φρονούντων οὐδὲ ἐν εὐπραγίαις ὑποσταίη, μή τί γε δὴ οἱ τῶν ὅπλων ὀλιγωρήσαντες, ὥστε μὴ μόνον Σκύθαις, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς λοιποῖς Βαρβάροις τοῖς παροικοῦσιν τὴν Ῥωμαίων ὑπακούειν εἰς φόρου ἀπαγωγήν. Τούτων τῶν συντάξεων καὶ τῶν χρημάτων πέρι, ἅπερ ἔδει τοῖς Οὔννοις ἐκπέμπεσθαι, συνεισφέρειν πάντας ἠνάγκασε [43], δασμὸν εἰσπραττομένους καὶ τοὺς κατὰ χρόνον τινὰ τὴν βαρυτάτην κουφισθέντας τῆς γῆς ἀποτίμησιν

VARIÆ LECTIONES.

[38] ἐπανίησι vulg. [39] διαλεξαμένους vulg. [40] μελλήσειαν ἢ B., μελλήσειεν vulg. [41] παρὰ σφᾶς conj. B. [42] δὲ καὶ ὑπερβ. N, [43] ἠνάγκασαν conj. N.

εἴτε δικαστῶν κρίσει, εἴτε βασιλέων φιλοτιμίαις. A Συνεισέφερον δὲ [44] ῥητὸν χρυσίον καὶ οἱ ἐν τῇ γερουσίᾳ ἀναγεγραμμένοι [45] ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν ἀξίας. Καὶ ἦν πολλοῖς ἡ λαμπρὰ τύχη βίου μεταβολή· ἐσεπράττοντο γὰρ μετὰ αἰκισμῶν ἅπερ ἕκαστον ἀπεγράψαντο οἱ παρὰ βασιλέως τοῦτο ποιεῖν ἐπιτεταγμένοι, ὥστε τὸν κόσμον τῶν γυναικῶν καὶ τὰ ἔπιπλα τοὺς πάλαι εὐδαίμονας προτιθέναι ἐν ἀγορᾷ. Τοῦτο μὲν μετὰ τὸν πόλεμον τὸ κακὸν Ῥωμαίους ἐδέξατο, ὥστε πολλοὺς ἢ ἀποκαρτερήσαντας ἢ βρόχον ἀψαμένους τὸν βίον ἀπολιπεῖν. Τότε δὴ ἐκ τοῦ παραχρῆμα τῶν θησαυρῶν ἐξαντληθέντων, τό τε χρυσίον καὶ οἱ φυγάδες ἐπέμποντο, Σκόττα ἐπὶ ταύτην τὴν [46] πρᾶξιν ἀφιγμένου· ὧν πλείστους Ῥωμαῖοι ἀπέκτειναν ἀπειθοῦντας πρὸς τὴν ἔκδοσιν. Ἐν οἷς B καὶ τῶν βασιλικῶν ὑπῆρχον [47] Σκυθῶν, οἳ ὑπὸ Ἀττήλᾳ τάττεσθαι ἀνηνάμενοι παρὰ Ῥωμαίους ἀφίκοντο. Τοῖς δὲ αὐτοῦ ὁ Ἀττήλας προστιθεὶς ἐπιτάγμασι, καὶ Ἀσημουντίους ἐκέλευσεν ἐκδιδόναι ὅσους αἰχμαλώτους ὑπῆρχον ἔχοντες, εἴτε Ῥωμαίους, εἴτε Βαρβάρους. Ἀσημοῦς δέ ἐστι φρούριον καρτερὸν, οὐ πολὺ μὲν ἀπέχον τῆς Ἰλλυρίδος, τῷ δὲ Θρᾳκίῳ προσκείμενον μέρει· ὅπερ οἱ ἐνοικοῦντες ἄνδρες πολλὰ δεινὰ τοὺς ἐχθροὺς εἰργάσαντο, οὐκ ἀπὸ τειχῶν ἀμυνόμενοι, ἀλλ' ἔξω τῆς τάφρου μάχας ὑφιστάμενοι πρός τε ἄπειρον πλῆθος καὶ στρατηγοὺς μέγιστον παρὰ Σκύθαις ἔχοντας [48] κλέος, ὥστε τοὺς μὲν Οὔννους ἀπορήσαντας [49] τοῦ φρουρίου ὑπαναχωρῆσαι, τοὺς δὲ ἐπεκτρέχοντας καὶ περαιτέρω τῶν οἰκείων γινομένους, ἡνίκα ἀπήγγελλον αὐτοῖς οἱ σκοποὶ διιέ- C ναι τοὺς πολεμίους λείαν Ῥωμαϊκὴν ἀπάγοντας, ἀδοκήτοις τε ἐμπίπτειν καὶ σφέτερα τὰ ἐκείνων ποιεῖσθαι λάφυρα, πλήθει μὲν λειπομένους τῶν ἀντιπολεμούντων, ἀρετῇ δὲ καὶ ῥώμῃ διαφέροντας. Πλείστους τοίνυν οἱ Ἀσημούντιοι ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ Σκύθας μὲν ἀπέκτειναν, Ῥωμαίους δὲ ἠλευθέρωσαν, τοὺς δὲ καὶ ἀποδράσαντες τῶν ἐναντίων ἐδέξαντο· οὐκ ἀπάγειν οὖν ἔφη ὁ Ἀττήλας στρατὸν [50], οὐδὲ ἐπικυροῦν τὰς τῆς εἰρήνης συνθήκας, εἰ μὴ ἐκδοθεῖεν [51] οἱ παρ' ἐκείνους καταφυγόντες Ῥωμαῖοι, καὶ [52] ὑπὲρ αὐτῶν δοθεῖεν ἀποτιμήσεις, ἀφεθείησαν δὲ καὶ οἱ παρὰ Ἀσημουντίων ἀπαχθέντες αἰχμάλωτοι Βάρβαροι. Ἀντιλέγειν δὲ αὐτῷ ὡς οὐχ οἷός τε ἦν οὔτε Ἀνατόλιος πρεσβευόμενος, οὔτε Θεόδουλος ὁ D τῶν στρατιωτικῶν [53] κατὰ τὸ Θρᾴκιον ταγμάτων ἡγούμενος (οὔτε γὰρ ἔπειθον, οὔτε τὰ εὔλογα προτείνοντες, τοῦ μὲν [γὰρ [54]] βαρβάρου τεθαῤῥηκότος καὶ προχείρως ἐς τὰ ὅπλα ὁρμῶντος, αὐτῶν δὲ κατεπτηχότων διὰ τὰ προϋπάρξαντα), γράμματα παρὰ τοὺς Ἀσημουντίους ἔστελλον ἢ ἐκδιδόναι τοὺς παρ' αὐτοὺς καταφυγόντας αἰχμαλώτους Ῥωμαίους, ἢ ὑπὲρ ἑκάστου δώδεκα τιθέναι χρυσοῦς [55], διαφεθῆναι δὲ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους Οὔννους. Οἱ δὲ τὰ αὐτοῖς ἐπεσταλμένα ἀναγνόντες, ἔφασαν τοὺς μὲν παρ'

nitatis habita ratione, qui terræ onere, tanquam nimis gravi ad tempus, sive imperatorum benignitate, seu judicum sententia, levati erant. Conferebant etiam aurum indictum qui in Senatum ascripti erant, ultra quam facultates ferre poterant, et multis splendida et illustris fortuna vitæ commutationem attulit. Conficiebantur enim pecuniæ, quæ unicuique imperatæ erant, cum acerbitate et contumelia ab iis, quibus hujus rei cura ab imperatore erat demandata. Ex quo, qui a majoribus acceptas divitias possidebant, ornamenta uxorum et pretiosam suam supellectilem in foro venum exponebant. Ab hoc bello tam atrox et acerba calamitas Romanos excepit, ut multi aut abstinentia cibi, aut aptato collo laqueo vitam finierint. Tunc igitur, parvo temporis momento exhaustis thesauris, aurum et exsules (nam Scotta, qui susciperet, advenerat), ad Scythas missi sunt. Romani vero multos ex profugis, qui dedi reluctabantur, trucidarunt, inter quos aliqui fuerunt e regiis Scythis, qui militare sub Attila renuerant et Romanis se adjunxerant. Præter has pacis conditiones Attilas Asimuntiis quoque imperavit, ut captivos, quos penes se habebant, sive Romanos, sive barbaros, redderent. Est autem Asimus oppidum validum, non multum ab Illyrico distans, quod parti Thraciæ adjacet, cujus incolæ gravibus damnis hostes affecerunt. Non illi quidem se mœnium ambitu tuebantur, sed extra propugnacula certamina sustinebant contra infinitam Scytharum multitudinem et duces magni apud eos nominis et existimationis. Itaque Hunni omissa spe ab oppugnando oppido destiterunt. Illi autem vagantes et a suis longius aberrantes, si quando hostes exisse et prædas ex Romanis egisse, exploratores denuntiabant, inopinantes aggressi parta ab eis spolia sibi vindicabant, numero quidem inferiores adversariis, **36** sed robore et virtute præstantes. Itaque Asimuntii plurimos ex Scythis in hoc bello necaverunt, et multos Romanorum in libertatem asseruerunt, et hostium transfugas receperunt. Quamobrem Attilas, se exercitum non ante moturum, aut fœderis conditiones ratas habiturum professus est, quam Romani, qui ad Asimuntios pervenissent, redderentur, aut pro his multa conventa solveretur, et liberarentur abducti in servitutem barbari. Cum, quæ contra ea dissereret, non haberet Anatolius legatus, neque Theodulus, præsidiariorum Thraciæ militum dux (nihil enim rationibus suis Barbarum movebant, qui recenti victoria elatus, prompte ad arma ferebatur, ipsi contra propter recens acceptam cladem animis ceciderant), Asimuntiis per litteras significarunt, ut Romanos captivos, qui ad se perfugissent, restituerent, aut pro unoquoque captivo duodecim aureos penderent, et Hunnos captivos li-

VARIÆ LECTIONES.

[44] δὲ B., καὶ vulg. [45] ἀναγεγραμμένοι Val., ἄνω γεγραμμένοι vulg. [46] τὴν add. B. [47] ὕπαρχον Par. [48] ἔχοντες vulg. [49] ἀπορήσαντας N., ἀποῤῥεύσαντας vulg. [50] τὸν στρ. N. [51] ἐκδοθεῖεν H., ἐκποθεῖεν vulg. [52] ἢ conj. B. pro καί. [53] στρατιωτῶν vulg. [54] γὰρ uncis inclusimus. [55] ὡς ἢ ἐκδ. — χρυσοῦς δεῖ, ἀφεθ. conj. N.

berarent. Quibus litteris lectis, Romanos, qui ad se confugissent, liberos se abire sivisse, Scythas vero, quotquot in suas manus venissent, trucidasse responderunt. Duos autem captivos retinere, propterea quod hostes, obsidione omissa, in insidiis collocati, nonnullos pueros, qui ante munitiones greges pascebant, rapuissent, quos nisi reciperent, captivos jure belli sibi acquisitos, minime restituturos. Hæc renuntiarunt qui ad Asimuntios missi fuerant. Quibus auditis, Scytharum regi et Romanis principibus placuit exquiri pueros, quos Asimuntii raptos esse querebantur. Sed nemine reperto, Barbari ab Asimuntiis capti sunt dimissi, prius tamen fide a Scythis accepta, non esse apud ipsos pueros. Juraverunt etiam Asimuntii, se Romanos, qui ad se effugissent, libertate donasse, quamvis adhuc multos in sua potestate haberent. Nec enim sibi pejerasse videbantur, modo suos a Barbarorum servitute salvos et incolumes præstarent.

4. Pace facta, Attilas rursus legatos ad Romanos orientales misit, qui transfugas repeterent. At illi legatos plurimis donis ornatos, cum nullos perfugas apud se esse asseverassent, dimiserunt. Misit et iterum Attilas alios, quibus non minus amplis muneribus ditatis, tertia ab eo, post illam itidem quarta legatio advenit. Ille enim Romanorum liberalitatem, qua utebantur, veriti, ne a fœderibus Barbari discederent, **37** ludibrio habens, novas subinde causas fingebat, et vanas occasiones legatorum mittendorum excogitabat, et ad suos necessarios, quos liberalitate ornare volebat, eas legationes deferebat. Romani vero in omnibus rebus Attilæ dicto audientes erant, et quæ præcipiebat, domini jussa ducebant. Non solum enim a bello contra eum suscipiendo eorum rationes abhorrebant, sed et Parthos, qui bellum apparabant, et Vandalos, qui maritimas oras vexabant, et Isauros, qui prædis et rapinis grassabantur, et Saracenos, qui regiones ad Orientem excursionibus vastabant, metuebant. Præterea gentes Æthiopum in armis erant. Itaque Romani animis fracti Attilam colebant, sed cæteris gentibus resistere conabantur, dum exercitus comparabant, et duces sortiebantur.

5. (A. C. 448, Ind. 1, Theod. 41.) Edecon, vir Scytha, qui maximas res in bello gesserat, venit iterum legatus cum Oreste. Hic genere Romanus Pæoniam regionem, ad Saum flumen sitam, incolebat, quæ ex fœdere inito cum Aetio, Romanorum occidentalium duce, barbaro parebat. Itaque Edecon in palatium admissus, imperatori litteras Attilæ tradidit, in quibus de transfugis non redditis querebatur, qui nisi redderentur, et Romani a colenda terra abstinerent, quam bello captam suæ ditioni adjecerat, ad arma se iturum minabatur. Ea vero secundum Istrum a Pæonibus ad Novas usque in Thracia sitas in longitudinem extendebatur. Latitudo autem erat quinque

A αὐτοὺς[56] καταφυγόντας Ῥωμαίους ἀφεῖναι ἐπ' ἐλευθερίᾳ, Σκύθας δὲ ὅσους αἰχμαλώτους ἔλαβον ἀνῃρηκέναι, δύο δὲ συλλαβόντας ἔχειν διὰ τὸ καὶ τοὺς πολεμίους μετὰ τὴν γενομένην ἐπὶ χρόνον πολιορκίαν ἐξ ἐνέδρας ἐπιθεμένους τῶν πρὸ τοῦ φρουρίου νεμόντων παίδων ἁρπάσαι τινάς, οὓς εἰ μὴ ἀπολάβοιεν, οὐδὲ τοὺς νόμῳ πολέμου κτηθέντας ἀποδώσειν. Ταῦτα ἀπαγγειλάντων τῶν παρὰ τοὺς Ἀσημουντίους ἀφιγμένων, τῷ τε Σκυθῶν βασιλεῖ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἄρχουσιν ἐδόκει μὲν ἀναζητεῖσθαι οὓς οἱ Ἀσημούντιοι ἔφασαν ἡρπάσθαι παῖδας, οὐδενὸς δὲ φανέντος, οἱ παρὰ τοῖς Ἀσημουντίοις Βάρβαροι ἀπεδόθησαν, πίστεις τῶν Σκυθῶν δόντων ὡς παρ' αὐτοῖς οἱ παῖδες οὐκ εἴησαν[57]. Ἐπώμνυντο[58] δὲ καὶ οἱ Ἀσημούντιοι, ὡς οἱ παρὰ σφᾶς καταφυγόντες Ῥω- B μαῖοι ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἀφείθησαν. Ὤμνυον δὲ, καίπερ παρὰ σφίσιν ὄντων Ῥωμαίων· οὐ γὰρ ἐπίορκον ᾤοντο ὅρκον ὀμνύναι ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἐκ τοῦ σφετέρου γένους ἀνδρῶν.

δ'. Ὅτι γενομένων τῶν σπονδῶν, Ἀττήλας αὖθις παρὰ τοὺς ἑῴους ἔπεμψε πρέσβεις, φυγάδας αἰτῶν. Οἱ δὲ τοὺς πρεσβευομένους δεξάμενοι καὶ πλείστοις δώροις θεραπεύσαντες ἀπέπεμψαν, φυγάδας μὴ ἔχειν φήσαντες. Πάλιν ἑτέρους ἔπεμψε, χρηματισαμένων δὲ καὶ αὐτῶν, τρίτη παρεγένετο πρεσβεία, καὶ τετάρτη μετ' αὐτήν. Ὁ γὰρ ἐς τὴν Ῥωμαίων ἀφορῶν φιλοτιμίαν, ἣν ἐποιοῦντο εὐλαβείᾳ τοῦ μὴ παραβαθῆναι τὰς σπονδάς, ὅσους τῶν ἐπιτηδείων εὖ ποιεῖν ἐβούλετο, ἔπεμπε παρ' αὐτούς, αἰτίας τε ἀνα- C πλάττων καὶ προφάσεις ἐφευρίσκων κενάς. Οἱ δὲ παντὶ ὑπήκουον[59] ἐπιτάγματι, καὶ δεσπότου ἡγοῦντο τὸ πρόσταγμα, ὅπερ ἂν ἐκεῖνος[60] παρακελεύσαιτο[61]. Οὐ γὰρ μόνον τὸν πρὸς αὐτὸν ἀνελέσθαι πόλεμον εὐλαβοῦντο, ἀλλὰ καὶ Παρθυαίους ἐν παρασκευῇ τυγχάνοντας ἐδεδίεσαν, καὶ Βανδήλους τὰ κατὰ θάλατταν ταράττοντας, καὶ Ἰσαύρους πρὸς τὴν λῃστείαν διανισταμένους, καὶ Σαρακηνοὺς τῆς αὐτῶν ἐπικρατείας τὴν ἕω κατατρέχοντας, καὶ τὰ Αἰθιοπικὰ ἔθνη συνιστάμενα. Διὸ δὴ τεταπεινωμένοι τὸν μὲν Ἀττήλαν ἐθεράπευον, πρὸς δὲ τὰ λοιπὰ ἔθνη ἐπειρῶντο παρατάττεσθαι, δυνάμεις τε ἀθροίζοντες καὶ στρατηγοὺς χειροτονοῦντες.

ε'. Ὅτι καὶ αὖθις Ἐδήκων[62] ἧκε πρέσβυς, ἀνὴρ D Σκύθης, μέγιστα κατὰ πόλεμον ἔργα διαπραξάμενος, σὺν Ὀρέστῃ, ὃς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ γένους ὢν ᾤκει τὴν πρὸς τῷ Σάῳ ποταμῷ Παιόνων χώραν, τῷ βαρβάρῳ κατὰ τὰς Ἀετίου στρατηγοῦ τῶν ἑσπερίων Ῥωμαίων συνθήκας ὑπακούουσαν. Οὗτος ὁ Ἐδήκων ἐς τὰ βασίλεια παρελθὼν ἀπεδίδου τὰ παρὰ Ἀττήλα γράμματα, ἐν οἷς ἐποιεῖτο τοὺς Ῥωμαίους ἐν αἰτίᾳ τῶν φυγάδων πέρι· ἀνθ' ὧν ἠπείλει ἐπὶ τὰ ὅπλα χωρεῖν, εἰ μὴ ἀποδοθεῖεν αὐτῷ καὶ ἀφέξονται Ῥωμαῖοι τὴν δορυάλωτον ἀροῦντες. Εἶναι δὲ μῆκος μὲν αὐτῆς κατὰ τὸ ῥεῦμα τοῦ Ἴστρου ἀπὸ τῆς Παιόνων ἄχρι Νοβῶν τῶν Θρᾳκίων, τὸ δὲ βάθος πέντε ἡμερῶν

VARIÆ LECTIONES.

[56] αὐτοῖς vulg. [57] εἴασαν vulg., εἰσὶν conj. H. [58] ἐπωμνύοντο vulg. [59] ὑπήκουον Val., ὑπήκοον vulg. [60] ἐκεῖνος H., ἐκεῖνο vulg. [61] παρακελεύσαιτο B., παρεκελεύσατο vulg. [62] alibi rectius Ἐδέκων

ὁδόν. Καὶ τὴν ἀγορὰν τὴν ἐν Ἰλλυριοῖς μὴ πρὸς τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ γίνεσθαι, ὥσπερ καὶ πάλαι, ἀλλ' ἐν Ναϊσσῷ, ἣν ὅριον, ὡς ἐπ' αὐτοῦ δῃωθεῖσαν, τῆς Σκυθῶν καὶ Ῥωμαίων ἐτίθετο γῆς, πέντε ἡμερῶν ὁδὸν εὐζώνῳ ἀνδρὶ τοῦ Ἴστρου ἀπέχουσαν ποταμοῦ. Πρέσβεις δὲ ἐκέλευσε πρὸς αὐτὸν ἀφικνεῖσθαι τοὺς περὶ τῶν ἀμφιβόλων διαλεξομένους, οὐ τῶν ἐπιτυχόντων, ἀλλὰ τῶν ὑπατικῶν ἀνδρῶν τοὺς μεγίστους· οὓς εἰ ἐκπέμπειν εὐλαβηθεῖεν, αὐτὸν δεξάμενον [63] σφᾶς ἐς τὴν Σαρδικὴν διαβήσεσθαι. Τούτων ἀναγνωσθέντων βασιλεῖ τῶν γραμμάτων, ὡς ὑπεξῆλθεν ὁ Ἐδήκων σὺν τῷ Βιγίλᾳ ἑρμηνεύσαντι ὅσαπερ ὁ βάρβαρος ἀπὸ στόματος ἔφρασε τῶν Ἀττήλᾳ δεδογμένων, καὶ ἐς ἑτέρους οἴκους παρεγένετο ὥστε αὐτὸν Χρυσαφίῳ τοῦ βασιλέως ὑπασπιστῇ, οἷα δὴ τὰ μέγιστα δυναμένῳ, ἐς ὄψιν ἐλθεῖν, ἀπεθαύμασε τὴν τῶν βασιλείων οἴκων περιφάνειαν. Βιγίλας δὲ, ὡς τῷ Χρυσαφίῳ ἐς λόγους ἦλθεν ὁ Βάρβαρος, ἔλεγεν ἑρμηνεύων, ὡς ἐπαινοίη ὁ Ἐδήκων τὰ βασίλεια καὶ τὸν παρὰ σφίσιν μακαρίζοι πλοῦτον. Ὁ δὲ Χρυσάφιος ἔφασκεν ἔσεσθαι καὶ αὐτὸν οἴκων τε χρυσοστέγων καὶ πλούτου κύριον, εἴ γε περιίδοι μὲν τὰ παρὰ Σκύθαις, ἕλοιτο δὲ τὰ Ῥωμαίων. Τοῦ δὲ ἀποκριναμένου, ὡς τὸν ἑτέρου δεσπότου θεράποντα ἄνευ τοῦ κυρίου οὐ θέμις τοῦτο ποιεῖν, ἐπυνθάνετο ὁ εὐνοῦχος, εἴ γε ἀκώλυτος αὐτῷ ἡ παρὰ τὸν Ἀττήλαν εἴη εἴσοδος, καὶ δύναμιν παρὰ Σκύθαις ἔχοι [64] τινά. Τοῦ δὲ ἀποκριναμένου, ὡς καὶ ἐπιτήδειος εἴη τῷ Ἀττήλᾳ καὶ τὴν αὐτοῦ ἅμα τοῖς εἰς τοῦτο ἀποκεκριμένοις λογάσιν ἐμπιστεύεται φυλακὴν (ἐκ διαδοχῆς γὰρ κατὰ ῥητὰς ἡμέρας ἕκαστον αὐτῶν ἔλεγε μεθ' ὅπλων φυλάττειν τὸν Ἀττήλαν), ἔφασκεν ὁ εὐνοῦχος, εἴπερ πίστεις δέξοιτο, μέγιστα αὐτῷ ἐρεῖν ἀγαθά· δεῖσθαι δὲ σχολῆς· ταύτην δὲ αὐτῷ ὑπάρχειν, εἴγε παρ' αὐτὸν ἐπὶ δεῖπνον ἔλθοι χωρὶς Ὀρέστου καὶ τῶν ἄλλων συμπρεσβευτῶν. Ὑποσχόμενος δὲ τοῦτο ποιεῖν, ἐπὶ τὴν ἑστίασιν πρὸς τὸν εὐνοῦχον παραγενόμενος καὶ ὑπὸ τῷ Βιγίλᾳ ἑρμηνεῖ δεξιὰς καὶ ὅρκους ἔδοσαν, ὁ μὲν εὐνοῦχος, ὡς οὐκ ἐπὶ κακῷ τῷ Ἐδήκωνι, ἀλλ' ἐπὶ μεγίστοις ἀγαθοῖς τοὺς λόγους ποιήσοιτο, ὁ δὲ, ὡς οὐκ ἐξείποι τὰ αὐτῷ ῥηθησόμενα, εἰ καὶ μὴ πέρατος κυρήσοι. Τότε δὴ ὁ εὐνοῦχος ἔλεγε τῷ Ἐδήκωνι, εἰ διαβὰς ἐς τὴν Σκυθικὴν ἀνέλοι τὸν Ἀττήλαν καὶ παρὰ Ῥωμαίους ἥξει, ἔσεσθαι αὐτῷ βίον εὐδαίμονα καὶ πλοῦτον μέγιστον. Τοῦ δὲ ὑποσχομένου καὶ φήσαντος ἐπὶ τῇ πράξει δεῖσθαι χρημάτων, οὐ πολλῶν [65] δὲ, ἀλλὰ πεντήκοντα λιτρῶν χρυσίου, δοθησομένων τῷ ὑπ' αὐτὸν πλήθει, ὥστε αὐτῷ τελείως συνεργῆσαι πρὸς τὴν ἐπίθεσιν, καὶ τοῦ εὐνούχου τὸ χρυσίον παραχρῆμα δώσειν ὑποσχομένου, ἔλεγεν ὁ Βάρβαρος ἀποπέμπεσθαι μὲν αὐτὸν ἀπαγγελοῦντα τῷ Ἀττήλᾳ περὶ τῆς πρεσβείας, συμπέμπεσθαι δ' αὐτῷ Βιγίλαν τὴν παρὰ τοῦ Ἀττήλα ἐπὶ τοῖς φυγάσιν ἀπόκρισιν δεξάμενον [66]. Δι' αὐτοῦ γὰρ περὶ τοῦ αὐτοῦ χρυσίου μηνύσειν, καὶ ὃν τρόπον τοῦτο ἐκπεμφθήσεται.

A dierum itinere. Neque vero forum celebrari, ut olim, ad ripam Istri volebat, sed in Naisso, quam urbem a se captam et dirutam quinque dierum itinere expedito homini ab Istro distantem, Scytharum et Romanorum ditionis limitem constituebat. Legatos quoque ad se venire jussit controversa disceptaturos, non ex quolibet hominum genere et ordine, sed ex consularibus illustriores, quos si mittere intermiserint, se ipsum ad eos arcessendos in Sardicam descensurum. His litteris lectis, digresso ab imperatore Edecone, cum Bigila, qui ea, quæ Attilas verbis imperator denuntiari voluit, interpretatus erat, cum reliquas quoque domos obiret, ut in conspectum Chrysaphii spatharii imperatoris veniret, qui plurimum auctoritate et gratia apud imperatorem valebat, B admirabatur Barbarus regiarum domuum magnificentiam. Bigilas autem, simulatque Barbarus in colloquium venit cum Chrysaphio, interpretans retulit, quantopere laudasset imperatorias ædes, et Romanos beatos duceret propter affluentes divitiarum copias. Tum Edeconi Chrysaphius dixit, fore eum hujusmodi domuum, quæ aureis tectis præfulgerent, compotem et opibus abundaturum, **38** si, relicta Scythia, ad Romanos se conferret. « Sed alterius domini servum, Edecon ait, nefas est eo invito tantum facinus in se admittere. » Quæsivit ex eo eunuchus, an facilis illi ad Attilam pateret aditus, et num qua potestate apud Scythas esset. Ille sibi necessitudinem intercedere cum Attila, respondit, et C decretam sibi cum nonnullis aliis Scythiæ primoribus ejus custodiam: nam per vices unumquemque eorum præscriptis diebus cum armis circa Attilam excubias agere. Tum eunuchus, si fide interposita se obstringeret, inquit, se maximorum bonorum illi auctorem futurum. Cui rei tractandæ otio opus esse. Hoc vero sibi fore, si ad cœnam rediret sine Oreste et reliquis legationis comitibus. Facturum se pollicitus Barbarus cœnæ tempore ad eunuchum pergit. Tum per Bigilam interpretem datis dextris et jurejurando utrinque præstito, ab eunucho, se de rebus, quæ Edeconi minime damno, sed fructui et commodo essent, verba facturum, ab Edecone, se, quæ sibi crederentur, non enuntiaturum, etiamsi exsequi nollet. Tunc eunuchus Ede- D coni dixit, si in Scythiam rediens Attilam sustulerit, et Romanorum partibus accesserit, vitam in magnis opibus beate traducturum. Eunucho Edecon assensus est. Ad hanc rem peragendam opus esse pecuniis, non quidem multis, sed quinquaginta auri libris, quas militibus, quibus præesset, qui sibi ad rem impigre exsequendam adjumento essent, divideret. Cum eunuchus, nulla mora interposita, dare vellet, dixit Barbarus, se prius ad renuntiandam legationem dimitti oportere, et una secum Bigilam, qui Attilæ de transfugis responsum acciperet; per eum enim se illi, qua ratione aurum sibi mitteret,

VARIÆ LECTIONES.

[63] δεξόμενον conj. B. [64] ἔχειν vulg. [65] πολλῶν H., πολλῷ vulg. [66] δεξόμενον conj. B.

indicaturum. Etenim Attilam se, simul atque redierit, percunctaturum, ut reliquos omnes, quæ munera sibi et quantæ pecuniæ a Romanis dono datæ sint. Neque id celare per collegas et comites licitum fore. Visus est eunucho Barbarus recta sentire, et ejus est amplexus sententiam. Itaque eo a cœna dimisso, ad imperatorem consilium initum detulit, qui Martialium, magistri officiorum munere fungentem, ad se venire jussum docuit conventionem cum barbaro factam: id enim illi credi et committi jure magistratus, quem gerebat, necesse fuit. Nam omnium imperatoris consiliorum magister est particeps, sub cujus cura sunt tabellarii, interpretes et milites, qui palatii custodiæ deputati sunt. Imperatore autem et Martialio de tota re consultantibus placuit, non solum Bigilam, sed et Maximinum legatum mittere ad Attilam.

39 6. (A. C. 449, Ind. 2, Theod. 42.) Bigila insidiarum in Attilam manifeste convicto, Attilas, ablatis ab eo centum auri libris, quas a Chrysaphio acceperat, extemplo Orestem et Eslam Constantinopolim misit, jussitque Orestem, crumena, in quam Bigilas aurum, quod Edeconi daretur, conjecerat, collo imposita, in conspectum imperatoris venire atque eunuchum interrogare, num hanc crumenam nosset; deinde Eslam hæc verba proferre, Theodosium quidem clari patris et nobilis esse filium, Attilam quoque nobilis parentis esse stirpem, et patrem ejus Mundiuchum acceptam a patre nobilitatem integram conservasse, sed Theodosium tradita a patre nobilitate excidisse, quod tributum sibi pendendo suus servus esset factus. Non igitur justam rem facere eum, qui præstantiori et ei, quem fortuna dominum ipsi dederit, tanquam servus improbus clandestinas insidias paret. Neque se prius criminari illum eo nomine destiturum, quam eunuchus ad supplicium sit traditus. Atque hi quidem cum his mandatis Constantinopolim pervenerunt. Eodem quoque tempore accidit, ut Chrysaphius a Zenone ad pœnam deposceretur. Maximinus enim renuntiaverat, Attilam dicere, decere imperatorem promissis stare, et Constantio uxorem, quam promiserit, dare, hanc enim, invito imperatore, nemini fas fuisse desponderi: aut enim eum, qui contra ausus fuisset, pœnas daturum fuisse, aut eo imperatoris res deductas esse, ut ne servos quidem suos coercere posset, contra quos, si vellet, se auxilium ferre paratum. Sed Theodosius iracundiam suam palam fecit, cum bona puellæ in publicum redegit.

7. (A. C. 450, Ind. 3, Marcian. 1.) Cum primum Attilæ nuntiatum est, Martianum post Theodosii mortem ad imperium pervenisse, et quæ Honoriæ accidissent, ad eum, qui in Occidente rerum potiebatur, misit, qui contenderent Honoriam nihil se

A 'Απεληλυθότα γάρ, ὥσπερ καὶ τοὺς ἄλλους, πολυπραγμονῆσαι[67] τὸν 'Αττήλαν, τίς τε αὐτῷ δωρεὰ καὶ ὁπόσα παρὰ Ῥωμαίων δέδοται χρήματα· μὴ οἷόν τε δὲ ταῦτα ἀποκρύπτειν διὰ τοὺς συμπορευομένους. Ἔδοξε δὴ τῷ εὐνούχῳ εὖ λέγειν, καὶ τῆς γνώμης τὸν Βάρβαρον ἀποδεξάμενος ἀποπέμπει μετὰ τὸ δεῖπνον, καὶ ἐπὶ βασιλέα φέρει τὴν βουλήν. Ὁ; Μαρτιάλιον τὴν τοῦ μαγίστρου διέποντα ἀρχὴν προσμεταπεμψάμενος ἔλεγε τὰς πρὸς τὸν Βάρβαρον συνθήκας. Ἀνάγκη δὲ ἐθάρρει τὸ[68] τῆς ἀρχῆς· πασῶν γὰρ τῶν βασιλέως βουλῶν ὁ μάγιστρος κοινωνός, οἷα[69] δὴ τῶν τε ἀγγελιαφόρων καὶ ἑρμηνέων καὶ στρατιωτῶν τῶν[70] ἀμφὶ τὴν βασιλείαν φυλακὴν ὑπ' αὐτὸν ταττομένων (12). Ἐδόκει δὲ αὐτοῖς βουλευσαμένοις τῶν προκειμένων πέρι μὴ μόνον Βιγί- B λαν, ἀλλὰ γὰρ καὶ Μαξιμῖνον ἐκπέμπειν πρεσβευόμενον παρὰ τὸν 'Αττήλαν.

ς'. Ὅτι φωραθέντα τὸν Βιγίλαν ἐπιβουλευόμενον τῷ 'Αττήλᾳ καὶ τοῦ χρυσίου τὰς ἑκατὸν λίτρας τὰς παρὰ τοῦ Χρυσαφίου τοῦ εὐνούχου σταλείσας ἀφελομένου[71], παρευθὺς ἔπεμπεν 'Ορέστην καὶ Ἦσλαν ὁ 'Αττήλας ἐς τὴν Κωνσταντίνου, ἐντειλάμενος τὸν μὲν 'Ορέστην τὸ βαλάντιον, ἐν ᾧπερ ἐμβεβλήκει Βιγίλας τὸ χρυσίον Ἐδήκωνι δοθησόμενον, τῷ σφετέρῳ περιθέντα τραχήλῳ ἐλθεῖν τε παρὰ βασιλέα, καὶ αὐτῷ ἐπιδείξαντα καὶ τῷ εὐνούχῳ, ἀνερωτᾷν εἴγε αὐτὸ ἐπιγινώσκοιεν· τὸν δὲ Ἦσλαν λέγειν ἀπὸ στόματος, εὖ μὲν γεγονότος εἶναι πατρὸς τὸν Θεοδόσιον παῖδα, εὖ δὲ καὶ αὐτὸν φύντα καὶ τὸν πατέρα C Μουνδίουχον διαδεξάμενον διαφυλάξαι τὴν εὐγένειαν· ταύτης δὲ τὸν Θεοδόσιον ἐκπεπτωκότα δουλεύειν αὐτῷ τὴν τοῦ φόρου ἀπαγωγὴν ὑφιστάμενον· οὐ δίκαιον οὖν ποιεῖ τῷ βελτίονι καὶ ὃν αὐτῷ ἡ τύχη δεσπότην ἀνέδειξεν[72], ὡς πονηρὸς οἰκέτης λαθριδίως ἐπιτιθέμενος· οὐ λύσειν οὖν τὴν αἰτίαν ἔφη τῶν ἐς αὐτὸν ἡμαρτημένων, εἰ μή γε τὸν εὐνοῦχον ἐκπέμψοι πρὸς κόλασιν. Καὶ οὗτοι μὲν ἐπὶ τοῖσδε ἐς τὴν Κωνσταντίνου παρεγένοντο· συνηνέχθη δὲ τὸν Χρυσάφιον ἐξαιτεῖσθαι καὶ παρὰ Ζήνωνος. Μαξιμίνου γὰρ εἰρηκέναι τὸν 'Αττήλαν ἀπαγγείλαντος χρῆναι βασιλέα πληροῦν τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ τῷ Κωνσταντίῳ τὴν γυναῖκα διδόναι, ἣν οὐδαμῶς παρὰ τὴν ἐκείνου βουλὴν ἑτέρῳ κατεγγυηθῆναι οἷόν τε ἦν[73]. Ἢ γὰρ ὁ τολμήσας ἐκδεδώκει[74] δίκας, ἢ D τοιαῦτα τὰ βασιλέως ἐστίν, ὥστε μηδὲ τῶν σφετέρων κρατεῖν οἰκετῶν, καθ' ὧν συμμαχίαν, εἴ γε βούλοιτο, ἕτοιμον εἶναι παρασχεῖν. Ἐδήχθη[75] τε[76] ὁ Θεοδόσιος τὸν θυμόν, καὶ δημοσίαν[77] τὴν τῆς κόρης οὐσίαν ποιεῖ.

ζ'. Ὅτι ὡς ἠγγέλθη τῷ 'Αττήλᾳ, τὸν Μαρκιανὸν ἐς τὰ κατὰ τὴν ἕω Ῥωμαϊκὰ παρεληλυθέναι βασίλεια μετὰ τὴν Θεοδοσίου τελευτήν, ἠγγέλθη δὲ αὐτῷ καὶ τὰ τῆς 'Ονωρίας πέρι γεγενημένα, πρὸς μὲν τὸν κρατοῦντα τῶν Ἑσπερίων Ῥωμαίων ἔστελλε

VARIÆ LECTIONES.

[67] πολυπραγμονήσειν conj. B. [68] ἐθάρρει τὸ B., ἐθαρρεῖτο τῆς vulg. [69] οἷα B., διὰ vulg. [70] τῶν om. vulg. [71] ἀφελόμενος Cl. [72] ἀπέδειξεν conj. B. [73] ἦν] εἶναι conj. B [74] ἐκδεδώκει] ἐκδοῦναι δώσει conj. B. [75] ἐδήχθη Val., ἐδείχθη vulg. [76] τι ed. Par. [77] δημοσίαν mg. H., δημόσιον vulg.

τοὺς διαλεξομένους [78] μηδὲν Ὀνωρίαν πλημμελεῖσθαι, ἣν ἑαυτῷ πρὸς γάμον κατενεγγύησε· τιμωρήσειν γὰρ αὐτῇ, εἰ μὴ καὶ τὰ τῆς βασιλείας ἀπολάβῃ σκῆπτρα. Ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἑῴους Ῥωμαίους τῶν ταχθέντων φόρων ἕνεκα. Ἀπράκτων δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν αὐτοῦ ἐπανελθόντων πρέσβεων·— οἱ μὲν γὰρ τῆς Ἑσπερίας ἀπεκρίναντο, Ὀνωρίαν αὐτῷ ἐς γάμον ἐλθεῖν μήτε δύνασθαι, ἐκδεδομένην ἀνδρί· σκῆπτρον δὲ αὐτῇ μὴ ὀφείλεσθαι· οὐ γὰρ θηλειῶν, ἀλλ' ἀῤῥένων ἡ τῆς Ῥωμαϊκῆς βασιλείας ἀρχή· οἱ δὲ τῆς ἕω ἔφασαν οὐχ ὑποστήσεσθαι τὴν τοῦ φόρου ἀπαγωγήν, ἣν ὁ Θεοδόσιος ἔταξε· καὶ ἡσυχάζοντι μὲν δῶρα δώσειν, πόλεμον δὲ ἀπειλοῦντι ὅπλα καὶ ἄνδρας ἐπάξειν τῆς αὐτοῦ μὴ λειπομένους δυνάμεως· ἐμερίζετο οὖν τὴν γνώμην, καὶ διηπόρει ποίοις πρότερον ἐπιθήσεται, καὶ ἔχειν αὐτῷ ἐδόκει καλῶς τέως ἐπὶ τὸν μείζονα τρέπεσθαι πόλεμον καὶ ἐς τὴν ἑσπέραν στρατεύεσθαι, τῆς μάχης αὐτῷ μὴ μόνον πρὸς Ἰταλιώτας, ἀλλὰ καὶ πρὸς Γότθους καὶ Φράγγους ἐσομένης· πρὸς μὲν Ἰταλιώτας ὥστε τὴν Ὀνωρίαν μετὰ τῶν χρημάτων λαβεῖν, πρὸς δὲ Γότθους χάριν Γεζερίχῳ κατατιθέμενον.

η'. Ὅτι τῷ Ἀττήλᾳ ἦν τοῦ πρὸς Φράγγους πολέμου πρόφασις ἡ τοῦ σφων βασιλέως τελευτὴ καὶ ἡ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐκείνου παίδων διαφορά, τοῦ πρεσβυτέρου μὲν Ἀττήλαν, τοῦ δὲ νεωτέρου Ἀέτιον ἐπὶ συμμαχίᾳ ἐπάγεσθαι ἐγνωκότος· ὃν κατὰ τὴν Ῥώμην εἴδομεν πρεσβευόμενον [79], μήπω ἰούλου ἀρχόμενον, ξανθὸν τὴν κόμην τοῖς αὐτοῦ περικεχυμένην [80] διὰ μέγεθος ὤμοις. Θετὸν δὲ αὐτὸν ὁ Ἀέτιος ποιησάμενος παῖδα καὶ πλεῖστα δῶρα δοὺς ἅμα τῷ βασιλεύοντι ἐπὶ φιλίᾳ τε καὶ ὁμαιχμίᾳ ἀπέπεμψε. Τούτων ἕνεκα ὁ Ἀττήλας τὴν ἐκστράτειαν ποιούμενος, αὖθις τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἄνδρας ἐς τὴν Ἰταλίαν ἔπεμπεν, ὥστε τὴν Ὀνωρίαν ἐκδιδόναι· εἶναι γὰρ αὐτῷ ἡρμοσμένην πρὸς γάμον, τεκμήριον ποιούμενος τὸν παρ' αὐτῆς πεμφθέντα δακτύλιον, ὃν καὶ ἐπιδειχθησόμενον ἐστάλκει, παραχωρεῖν δὲ αὐτῷ τὸν Βαλεντινιανὸν καὶ τοῦ ἡμίσεως τῆς βασιλείας μέρους, ὡς καὶ τῆς Ὀνωρίας διαδεξαμένης μὲν παρὰ πατρὸς τὴν ἀρχήν, ταύτης δὲ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ ἀφαιρεθεῖσαν πλεονεξίᾳ. Ὡς δὲ οἱ ἑσπέριοι Ῥωμαῖοι τῆς προτέρας ἐχόμενοι γνώμης πρὸς οὐδὲν τῶν αὐτῷ δεδογμένων ὑπήκουον, εἴχετο μᾶλλον τῆς τοῦ πολέμου παρασκευῆς, πᾶν τὸ τῶν μαχίμων ἀγείρων πλῆθος (13).

θ'. Ὅτι ὁ Ἀττήλας (14) μετὰ τὸ τὴν Ἰταλίαν ἀνδραποδίσασθαι ἐπὶ τὰ σφέτερα ἀναζεύξας [81], τοῖς κρατοῦσιν τῶν Ἑῴων Ῥωμαίων πόλεμον καὶ ἀνδραποδισμὸν τῆς χώρας κατήγγελλεν, ὡς μὴ ἐκπεμφθέντος τοῦ παρὰ Θεοδοσίου τεταγμένου φόρου.

ι'. Ὅτι Ἀρδαβούριος ὁ τοῦ Ἄσπαρος Σαρακηνοῖς ἐπολέμει κατὰ τὴν Δαμασκόν· καὶ ἐκεῖσε παραγενομένου Μαξιμίνου τοῦ στρατηγοῦ καὶ Πρίσκου τοῦ συγγραφέως, εὗρον αὐτὸν τοῖς Σαρακηνῶν πρέσβεσι περὶ εἰρήνης διαλεγόμενον.

indignum admisisse, quam matrimonio suo destinasset; seque illi auxilium laturum, nisi summa quoque imperii ei deferretur. Misit et ad Romanos Orientales tributorum constitutorum gratia. Sed re infecta legati utrinque sunt reversi. Etenim qui Occidentis imperio præerat, respondit Honoriam illi nubere non posse, quod jam alii nupsisset. Neque imperium Honoriæ deberi. Virorum enim, non mulierum, Romanum imperium esse. Qui in Oriente imperabat, se minime ratam habere tributi illationem, quam Theodosius consensisset: quiescenti munera largiturum; bellum minanti viros et arma objecturum ipsius opibus non inferiora. Itaque Attilas in varias distrahebatur sententias, **40** et illi in dubio hærebat animus, quos primum aggrederetur. Tandem melius visum est ad periculosius bellum prius sese convertere, et in Occidentem exercitum educere. Illic enim sibi rem fore non solum cum Italis, sed etiam cum Gothis et Francis: cum Italis, ut Honoriam cum ingentibus divitiis secum abduceret: cum Gothis, ut Genserichi gratiam promereretur.

8. (A. C. 451, Ind. 4, Marcian. 2.) Et Francos quidem bello lacessendi illi causa fuit regum ipsorum obitus et de regno inter liberos controversia, cum major natu Attilam auxilio vocasset, Aetium minor, quem Romæ vidimus legationem obeuntem, nondum lanugine efflorescente, flava coma, et capillis propter densitatem et magnitudinem super humeros effusis. Hunc etiam Aetius filii loco adoptaverat, et plurimis donis ornatum ad imperatorem, ut amicitiam et societatem cum eo faceret, miserat. Quamobrem Attilas antequam in eam expeditionem ingrederetur, rursus legatos in Italiam misit, qui Honoriam poscerent; eam enim secum matrimonium pepigisse: cujus rei ut fidem faceret, annulum ab ea ad se missum per legatos, quibus tradiderat, exhiberi mandavit. Etiam dimidiam imperii partem sibi Valentinianum debere, cum ad Honoriam jure paternum regnum pertineret, quo injusta fratris cupiditate privata esset. Sed cum Romani Occidentales in prima sententia persisterent et Attilæ mandata rejicerent, ipse, toto exercitu convocato, majore vi bellum paravit.

9. (A. C. 452, Ind. 5, Marcian. 3.) Attilas, vastata Italia, ad sua se retulit, et Romanorum imperatoribus in Oriente bellum et populationem denuntiavit, propterea quod tributum sibi a Theodosio constitutum non solveretur.

10. (P. A. C. 453, Marcian. 1.) Ardaburius, Asparis filius, ad Damascum Saracenos debellavit. Eo Maximino duce, et Prisco, hujus historiæ scriptore, advenientibus, offenderunt Ardaburium cum Saracenorum legatis de pace tractantem.

VARIÆ LECTIONES.

[78] διαλεξαμένους vulg. [79] πρεσβευομένοι conj. N. [80] περικεχυμένον conj. B. [81] ἀναζεύξας H., ἀναζεύξαι vulg.

11. (P. A. C. 453.) Blemmyes et Nubades, a Romanis victi, legatos ex utraque gente ad Maximinum pacis exorandæ gratia miserunt, quam se servaturos spondebant, quoad usque Maximinus in Thebanorum regione commoraretur. Illo vero ad id tempus abnuente fœdus icere, subjecerunt se, quamdiu Maximino vita suppeteret, in officio futuros nec moturos arma. Hac quoque conditione, quam legati offerebant, rejecta, centum annorum inducias fecerunt. His fœderibus placuit captivos Romanos, qui et hoc, et superiore prælio capti erant, sine ullo redemptionis pretio liberos dimitti : 41 pecora tunc abacta reddi, et sumptuum æstimationem restitui ; ad firmandam fidem fœderis obsides ex nobilioribus dari. Liberam esse ipsis secundum antiquam legem ad templum Isidis trajectionem, dum B Ægyptii curam cymbæ fluminalis haberent, in qua signum Deæ impositum transveheretur. Certo enim tempore barbari statuam Deæ e templo, in quo est collocata, domum importantes trajiciunt, et oraculis ab ea sumptis, rursus in insulam reducunt. Hanc pactionem Philis in templo affigi Maximino visum est, et ad eam rem missi ex ejus necessariis nonnulli. Adfuerunt etiam ex Blemmys et Nubadibus qui fœdera in insula deponerent. Fœdere præscripto et obsidibus traditis (erant autem ex his, qui dominatum exercuerant, aut ex filiis eorum, quod in hoc bello minime adhuc contigerat, neque unquam antea Nubadum aut Blemmyorum filii obsides apud Romanos fuerant), Maximinus in morbum incidit, C et mortuus est. Postquam vero de ejus obitu Barbaris nuntiatum est, vi obsides eripuerunt, et regionem excursionibus vastarunt.

A ια'. Ὅτι Βλέμμυες καὶ Νουβάδες (15) ἡττηθέντες ὑπὸ Ῥωμαίων πρέσβεις παρὰ τὸν Μαξιμῖνον ἔπεμπον ἐξ ἀμφοτέρων ἐθνῶν, εἰρήνης πέρι βουλόμενοι σπένδεσθαι· καὶ ταύτην διατηρῆσαι ἔφασαν, ἐφ' ὅσον ὁ Μαξιμῖνος τὴν Θηβαίων ἐγκαταμένοι χώραν. Τοῦ δὲ μὴ προσδεξαμένου ἐπὶ χρόνῳ σπένδεσθαι τοσούτῳ, ἔλεγον ἄχρι τῆς αὐτοῦ ζωῆς μὴ κινήσειν ὅπλα. Ὡς δὲ οὐδὲ τοὺς δευτέρους τῆς πρεσβείας προσίετο λόγους, ἑκατοντούτεις ἔθεντο [82] σπονδάς· ἐν αἷς ἐδόκει Ῥωμαίων μὲν αἰχμαλώτους [83] ἄνευ λύτρων ἀφεῖσθαι, εἴτε κατ' ἐκείνην, εἴτε καθ' ἑτέραν ἔφοδον ἥλωσαν [84], τὰ δὲ τότε ἀπαχθέντα ἀποδοθῆναι βοσκήματα, καὶ τῶν δαπανηθέντων κατατίθεσθαι τὴν ἀποτίμησιν· ὁμήρους δὲ τοὺς [85] εὖ γεγονότας παρὰ σφίσι δίδοσθαι πίστεων [86] ἕνεκα τῶν σπονδῶν. Εἶναι B δὲ αὐτοῖς κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον ἀκώλυτον τὴν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἴσιδος διάβασιν, τοῦ ποταμίου σκάφους Αἰγυπτίων ἐχόντων τὴν ἐπιμέλειαν, ἐν ᾧπερ τὸ ἄγαλμα τῆς Θεοῦ ἐντιθέμενον διαπορθμεύεται. Ἐν ῥητῷ γὰρ οἱ Βάρβαροι χρόνῳ ἐς τὴν οἰκείαν διακομίζοντες τὸ ξόανον, πάλιν αὐτῷ χρηστηριασάμενοι ἐς τὴν νῆσον ἀποσώζουσιν. Ἐμπεδωθῆναι τοίνυν ἐν τῷ ἐν [87] Φίλαις (16) ἱερῷ τὰς συνθήκας ἐδόκει τῷ Μαξιμίνῳ ἐπιτήδειον ὄν. ἐπέμποντο μετεξέτεροι. Παρεγίνοντο δὲ καὶ τῶν Βλεμμύων καὶ Νουβάδων οἱ τὰς σπονδὰς ἐν τῇ νήσῳ τιθέμενοι. Ἐγγραφέντων δὲ τῶν συνδοξάντων καὶ τῶν ὁμήρων παραδοθέντων, (ἦσαν δὲ τῶν τε τυραννησάντων καὶ ὑπὸ τυράννων γεγονότων, ὅπερ οὐδὲ πώποτε ἐν τῷδε τῷ C πολέμῳ ἐγένετο· οὔποτε γὰρ Νουβάδων καὶ Βλεμμύων παρὰ Ῥωμαίοις ὡμήρευσαν παῖδες), συνηνέχθη δὲ τὸν Μαξιμῖνον ἀνωμάλως διατεθῆναι τὸ σῶμα καὶ ἀποθανεῖν. Τὴν δὲ τοῦ Μαξιμίνου τελευτὴν μαθόντες οἱ Βάρβαροι, τούς τε ὁμήρους ἀφείλοντο βιασάμενοι, καὶ τὴν χώραν κατέδραμον (17).

12. (A. C. 456, Ind. 6, Marcian. 7.) Gobazes legatos misit ad Romanos, quibus Romani responderunt, se a bello cessaturos, si regnum aut ipse deponeret, aut filio adimeret. Nec enim fas esse secundum antiquam regionis legem, duos simul dominari. Itaque oportere aut ipsum Gobazem, aut ejus filium regnare in Colchide, atque ita bellum solutum iri. Hæc Euphemius illis suaserat, qui magistri officiorum dignitatem adeptus, prudentia et eloquentia clarus, sub Marciano impera- D tore reipublicæ administrationem gerebat, et multorum optimorum consiliorum auctor illi fuit. Hic quoque Priscum hujus historiæ scriptorem assessorem sibi adjunxit. Gobazes igitur, sibi delata optione, regni insignia deposuit, et regnum filio cedere constituit. Tum ad imperatorem misit quandoquidem uni solum jam pareret Colchidis regio, uti non amplius illi usque eo succenseret, ut etiam arma inferret. Imperator vero jussit Gobazem in Romanorum regionem transgredi, ut eorum, quæ sibi facienda statuisset, rationem

ιβ'. Ὅτι Γωβάζης (18) πρεσβεύεται παρὰ Ῥωμαίους. Ῥωμαῖοι δὲ ἀπεκρίναντο τοῖς παρὰ Γωβάζου σταλεῖσι πρέσβεσιν, ὡς ἀφέξονται τοῦ πολέμου, εἴγε ἢ αὐτὸς Γωβάζης ἀπόθοιτο τὴν ἀρχήν, ἢ τὸν [88] παῖδα τῆς βασιλείας ἀφέλοιτο· οὐ γὰρ θέμις τῆς χώρας ἀμφοτέρους ἡγεμονεύειν παρὰ τὸν παλαιὸν θεσμόν. Ὥστε δὲ [89] θάτερον βασιλεύειν, Γωβάζην ἢ τὸν αὐτοῦ παῖδα, τῆς Κολχίδος, καὶ τῇδε λυθῆναι τὸν πόλεμον, Εὐφήμιος ἐσηγήσατο, τὴν τοῦ μαγίστρου διέπων ἀρχήν· ὃς ἐπὶ συνέσει καὶ λόγων ἀρετῇ δόξαν ἔχων Μαρκιανοῦ τοῦ βασιλέως τὴν τῶν πραγμάτων ἔλαχεν ἐπιτροπήν, καὶ πλείστων τῶν εὖ βουλευθέντων ἐκείνῳ καθηγητὴς ἐγένετο· ὃς καὶ Πρίσκον τὸν συγγραφέα τῶν τῆς ἀρχῆς φροντίδων ἐδέξατο κοινωνόν. Τῆς δὲ αἱρέσεως τῆς αὐτῷ δοθείσης ὁ Γωβάζης εἵλετο τῆς βασιλείας παραχωρῆσαι τῷ παιδί, αὐτὸς τὰ σύμβολα ἀποθέμενος τῆς ἀρχῆς. Καὶ παρὰ τὸν κρατοῦντα Ῥωμαίων τοὺς δεησομένους ἔπεμπεν, ὡς, ἑνὸς Κόλχου [90] ἡγεμονεύοντος, οὐκέτι δι' αὐτὸν χαλεπαίνοντα ἐπὶ τὰ ὅπλα χωρεῖν. Βασιλεὺς δὲ διαβαίνειν αὐτὸν ἐς τὴν Ῥωμαίων ἐκέ-

VARIÆ LECTIONES.

[82] ἔθετο vulg. [83] αἰχμαλώτων vulg. [84] ἦλω vulg. [85] τοὺς] τριακοσίους susp. N. [86] πίστεων Cl., ὥστε ὧν vulg. [87] ἐν ante Φ. add. Val. [88] τὸν N., γοῦν vulg. [89] δὲ] δέον H. [90] Κόλχων conj. N.

λευε, καὶ τῶν αὐτῷ δεδογμένων διδόναι λόγον. Ὃς δὲ τὴν μὲν ἄφιξιν οὐκ ἠρνήσατο, Διονύσιον [91] δὲ τὸν ἐς τὴν Κολχίδα πάλαι διαπεμφθέντα τῆς τε αὐτοῦ Γωβάζου διαφορᾶς ἕνεκα πίστιν δώσοντα ᾔτησεν, ὡς οὐδὲν ὑποσταίη ἀνήκεστον. Διὸ δὴ ἐς τὴν Κολχίδα Διονύσιος ἐστέλλετο, καὶ περὶ τῶν διαφόρων συνέβησαν.

ιγ'. Ὅτι ὁ Μαϊοριανὸς ὁ τῶν Ἑσπερίων Ῥωμαίων βασιλεὺς, ὡς αὐτῷ οἱ ἐν Γαλατίᾳ Γότθοι σύμμαχοι κατέστησαν, καὶ τὰ παροικοῦντα τὴν αὐτοῦ ἐπικράτειαν ἔθνη τὰ μὲν ὅπλοις, τὰ δὲ λόγοις παρεστήσατο [92], καὶ ἐπὶ τὴν Λιβύην σὺν πολλῇ διαβαίνειν ἐπειρᾶτο δυνάμει, νηῶν ἀμφὶ τὰς τριακοσίας ἠθροισμένων αὐτῷ· πρέσβεις μὲν πρότερον παρ' αὐτὸν ὁ τῶν Βανδήλων ἡγούμενος ἔπεμπε, λύειν τὰ διάφορα λόγοις βουλόμενος. Ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε, τὴν Μαυρουσίων γῆν, ἐς ἣν τοὺς ἀμφὶ τὸν Μαϊοριανὸν ἀπὸ τῆς Ἰβηρίας ἀποβαίνειν ἐχρῆν, πᾶσαν ἐδῄωσε, καὶ ἐκάκωσε καὶ τὰ ὕδατα (19).

ιδ'. Ὅτι οἱ Ἑσπέριοι Ῥωμαῖοι ἐς δέος ἐλθόντες περὶ Μαρκελλίνου, μήποτε αὐξανομένης αὐτῷ τῆς δυνάμεως καὶ ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγοι τὸν πόλεμον, διαφόρως ταραττομένων αὐτοῖς τῶν πραγμάτων, τοῦτο μὲν ἐκ Βανδήλων, τοῦτο δὲ καὶ Αἰγιδίου [93], ἀνδρὸς ἐκ Γαλατῶν μὲν τῶν πρὸς τῇ ἑσπέρᾳ ὁρμωμένου, τῷ δὲ Μαϊοριανῷ συστρατευσαμένου [94], καὶ πλείστην ἀμφ' αὐτὸν ἔχοντος δύναμιν, καὶ χαλεπαίνοντος διὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἀναίρεσιν· ὃν τοῦ πρὸς Ἰταλιώτας τέως ἀπήγαγε πολέμου ἡ πρὸς Γότθους τοὺς [95] ἐν Γαλατίᾳ διαφορά. Περὶ γὰρ τῆς ὁμόρου πρὸς ἐκείνους διαφιλονεικῶν γῆς καρτερῶς ἐμάχετο, καὶ ἀνδρὸς ἔργα μέγιστα ἐν ἐκείνῳ ἐπεδείξατο τῷ πολέμῳ. Τούτων δὴ ἕνεκα οἱ [96] Ἑσπέριοι Ῥωμαῖοι παρὰ τοὺς Ἑῴους πρέσβεις ἔστειλαν, ὥστε αὐτοῖς καὶ τὸν Μαρκελλῖνον καὶ τοὺς Βανδήλους διαλλάξαι. Πρὸς μὲν τὸν Μαρκελλῖνον Φύλαρχος σταλεὶς ἔπεισε κατὰ Ῥωμαίων ὅπλα μὴ κινεῖν. Ὁ δὲ παρὰ τοὺς Βανδήλους διαβὰς ἄπρακτος ἀνεχώρει, τοῦ Γεζερίχου μὴ ἄλλως τὸν πόλεμον καταθήσειν ἀπειλοῦντος, εἰ μή γε αὐτῷ τοῦ [96] Βαλεντινιανοῦ καὶ Ἀετίου περιουσία δοθῇ. Καὶ γὰρ καὶ παρὰ τῶν ἑῴων Ῥωμαίων ἐκεκόμιστο μοῖραν τῆς Βαλεντινιανοῦ περιουσίας ὀνόματι Εὐδοκίας τῆς τῷ Ὀνωρίχῳ γεγαμημένης. Διὸ δι' [97] ἔτους ἑκάστου ταύτην τοῦ πολέμου πρόφασιν ποιούμενος, εὐθὺς ἦρος ἀρχομένου σὺν στόλῳ τὴν ἐκστρατείαν ἐποιεῖτο ἐπί τε Σικελίαν καὶ τὰς Ἰταλίας. Καὶ ταῖς μὲν πόλεσιν, ἐν αἷς μάχιμον δύναμιν τῶν Ἰταλιωτῶν εἶναι συνέβαινεν, οὐ ῥᾳδίως προσεφέρετο· καταλαμβάνων δὲ χωρία, ἐν οἷς μὴ ἔτυχεν οὖσα ἀντίπαλος δύναμις, ἐδῄου τε καὶ ἠνδραποδίζετο. Οὐ γὰρ πρὸς πάντα τὰ προσβάσιμα [98] τοῖς Βανδήλοις μέρη οἱ Ἰταλιῶται ἀρκεῖν ἐδύναντο, πλήθει τῶν πολεμίων βιαζόμενοι καὶ τῷ μὴ παρεῖναί σφισι ναυτικὴν δύναμιν, ἣν παρὰ τῶν ἑῴων αἰτοῦντες οὐκ ἐτύγχανον

A redderet. Ille autem profectionem minime abnuit; sed petiit ut Dionysius, qui jam olim Gobazis discordiarum causa in Colchidem missus erat, ad fidem præstandam ad se veniret, se nihil iniqui passurum esse. Eo igitur in Colchidem profecto, de rebus dubiis convenerunt.

42 13. (A. C. 460. Ind. 13. Leon. 4. P. 42. Majoriano, Romanorum Occidentalium imperatori, Gothi, qui in Gallia erant, socii confœderatique facti sunt, et gentes ditionis Romanorum accolas partim armis, partim verbis ad deditionem compulit. Hic etiam in Libyam, trecentis fere navibus coactis, cum magno exercitu trajicere tentavit. Sed Vandalorum dux prius legatos misit, qui B illum, si quæ essent inter eos controversa, amice transigere paratum esse dicerent. Quod ubi obtinere non potuit, Maurusiorum terram, in quam ex Iberia Majoriani navales copiæ appulsuræ erant, omnem igni ferroque vastavit, et aquas quoque infecit.

14. (P. A. C. 461 ante 465.) Romanis Occidentalibus in suspicionem venit Marcellinus, ne, si copiis augeretur, in eos bellum transferret. Erant enim tunc temporis Romanorum res variis modis afflictæ et perturbatæ, hinc Vandalis, illinc Ægidio imminente. Hic vir ex Gallia Occidentali oriundus, qui in Hispania cum Majoriano militaverat, et magnum exercitum habebat, ob cædem imperatoris erat illis infensus. Sed a C bello appetendis Italis avocavit eum ortum cum Gothis in Gallia dissidium. De contermina enim regione cum illis certans, fortiter bellum gerebat, in quo multa viri strenui et magnanimi opera edidit. Hæc in causa fuerunt, ut Romani Occidentales legatos ad Orientales mitterent, ut Marcellinum et Vandalos secum in gratiam reducerent. Et ad Marcellinum quidem Phylarchus missus, ei persuasit, ne in Romanos moveret arma. Hinc ad Vandalos deflectens, nihil quidquam profecit, et rediit. Gensericus enim se non alias bellum positurum minatus est, nisi sibi Valentiniani et Aetii bona traderentur. Etenim ab Orientalibus quoque partem bonorum Valentiniani obtinuerat Eudociæ nomine, quæ Honoricho, ejus filio, nupserat. Atque hanc belli D renovandi occasionem singulis annis usurpabat. Itaque statim veris initio infesto exercitu Siciliam et Italias invasit, et urbes quidem Italorum præsidiis firmatas non facile expugnavit, sed oppida militibus, qui resisterent, destituta facile capta evertit et diripuit. Nec enim ad omnia, quæ Vandalorum invasioni patebant, tuenda sufficere poterant Itali, propterea quod hostium multitudine opprimebantur. Denique copiis navalibus carebant, quas cum a Romanis Orientalibus petiissent, non impetrarunt, quia fœdus cum Genserieho fecerant. Ea res divisa

VARIÆ LECTIONES.

[91] Διονύσιον N., Διονύσιος vulg. [92] παρεστήσατο N. παρεστήσαντο vulg. [93] Νιγιδίου vulg. [94] ὁρμωμένου et συστρατευσαμένου Cantocl., ὁρμωμένων et συστρατευσαμένῳ vulg. [95] τοῦ vulg. [96] οἱ add. B. [96] τοῦ| ἡ conj. B. [97] δι' Val., δὴ vulg. [98] προβάσ. vulg.

scilicet imperii administrandi ratio, magno detrimento Romanorum Occidentalium rebus fuit. Circa id tempus legatos ad Orientales **43** Romanos miserunt Saraguri, Urogi et Onoguri. Hæ gentes propriis sedibus ejectæ, commissa pugna cum Sabiris, quos expulerant Abares, et ipsi quoque extorres facti a gentibus, quæ Oceani littus accolebant, sed sedes suas reliquerant propter ingentes nebulas ex maris vaporibus ortas et propter magnam ingruentium gryphorum multitudinem, quos non prius recessuros esse fama erat, quam genus humanum devorassent: quibus calamitatibus exciтati in finitimorum sedes irruperunt. Et omnes quidem, qui violentum eorum impetum sustinere non poterant, cesserunt, sicuti et Saraguri, qui ad novas sedes quærendas coorti ad Hunnos Acatiros, pervenerunt et multis præliis initis, gentem devicerant, et demum ad Romanos nanciscendæ eorum societatis cupidi se contulerunt. Itaque imperator legatos benigne excepit, et muneribus affectos remisit.

15. (A. C. 465. Ind. 3. Leon. 9.) Dum gentes patria profugæ cum Romanis in Oriente dissident, legatio ab Italis advenit, quæ doceret res Italas stare non posse, nisi sibi Vandalos reconciliarent. Venit et legatio a Persarum rege, quæ multos e Perside ad Romanos confugere querebatur, et quod Romani magos, qui jam inde a priscis temporibus eorum finium incolæ essent, a patriis moribus et institutis et antiquo religionis cultu abducturi, quavis ratione vexarent, et ignem, qui apud eos vocaretur inexstinguibilis, in perpetuum ardere secundum legem non sinerent. Addebant, æquum videri, Romanos castelli Ierouach, ad portas Caspias siti, curam habere, et pecunias ad illud conservandum conferre, neque se solos sumptibus et arcis custodia gravari. Si enim cesserint, non solum in Persarum, sed etiam in Romanorum terras a finitimis gentibus facile vastationes inferri posse. Oportere etiam se juvari pecuniis ad bellum contra Hunnos Cidaritas gerendum, ex quo Romani quoque essent utilitatem reportaturi si ea gens a finibus ipsorum arceretur. Romani responderunt, se quamprimum legatos missuros, hæc omnia cum Parthorum rege disceptaturos: neque enim ullos apud se esse fugitivos, neque magos in suæ religionis cultu impediri. Cum autem ipsi custodiam castelli Ierouach et bellum contra Hunnos Cidaritas in se receperint, minime juste eos ab ipsis pecuniam petere. Legationem ad Vandalos suscepit Tatianus, patriciatus dignitate ornatus: ad Persas vero Constantius, qui ter præfectus

A διὰ τὰς πρὸς Γεζέριχον ἐκείνοις τεθείσας σπονδάς· ὅπερ ἔτι μάλιστα ἐκάκωσε τὰ ἐν τῇ Ἑσπέρᾳ Ῥωμαίων πράγματα διὰ τὸ διῃρῆσθαι τὴν βασιλείαν. Ἐπρεσβεύσαντο δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον κατὰ τοὺς Ἑῴους Ῥωμαίους Σαράγουροι καὶ Οὔρωγοι καὶ Ὀνόγουροι, ἔθνη ἐξαναστάντα τῶν οἰκείων ἠθῶν [29], Σαβίρων ἐς μάχην σφισὶν ἐληλυθότων, οὓς ἐξήλασαν Ἀβάρεις [1], μετανάσται γενόμενοι ὑπὸ ἐθνῶν οἰκούντων μὲν τὴν παρωκεανῖτιν ἀκτὴν [2], τὴν δὲ χώραν [2*] ἀπολιπόντων διὰ τὸ ἐξ ἀναχύσεως τοῦ ὠκεανοῦ ὀμιχλῶδες γενόμενον, καὶ γρυπῶν δὲ πλῆθος ἀναφανέν· ὅπερ ἦν λόγος μὴ πρότερον παύσασθαι, πρὶν ἢ βορὰν ποιήσασθαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος· διὸ δὴ ὑπὸ τῶνδε ἐλαυνόμενοι τῶν δεινῶν τοῖς πλησιοχώροις ἐνέβαλον, καὶ τῶν ἐπιθεόντων δυνατωτέρων ὄντων B οἱ τὴν ἔφοδον οὐχ ὑφιστάμενοι μετανίσταντο· ὥσπερ καὶ οἱ Σαράγουροι ἐλαθέντες κατὰ ζήτησιν γῆς πρὸς τοῖς Ἀκατίροις Οὔννοις ἐγένοντο, καὶ μάχας πρὸς ἐκείνους πολλὰς συστησάμενοι τό τε φῦλον κατηγωνίσαντο καὶ πρὸς Ῥωμαίους ἀφίκοντο, τυχεῖν τῆς αὐτῶν βουλόμενοι ἐπιτηδειότητος. Βασιλεὺς οὖν καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν φιλοφρονησάμενοι καὶ δῶρα δόντες αὐτοὺς ἀπέπεμψαν.

ιε'. Ὅτι στασιασάντων τῶν φυγάδων ἐθνῶν κατὰ τοὺς κατὰ τὴν Ἕω Ῥωμαίους, παρὰ τῶν Ἰταλῶν πρεσβεία ἀφίκετο λέγουσα, ὡς οὐχ ὑποστήσονται, εἰ μή γέ σφισι τοὺς Βανδήλους διαλλάξοιεν. Ἀφίκετο δὲ καὶ παρὰ τοῦ Περσῶν μονάρχου, τῶν τε παρ' αὐτοὺς καταφευγόντων ἐκ τοῦ σφετέρου ἔθνους αἰτίαν ἔχουσα, καὶ τῶν Μάγων τῶν ἐν [3] τῇ Ῥω- C μαίων γῇ (20) ἐκ παλαιῶν οἰκούντων χρόνων, ὡς ἀπάγειν αὐτοὺς τῶν πατρίων ἐθῶν καὶ νόμων ἐθέλοντες [4] καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον ἁγιστείας, παρενοχλοῦσί τε ἐσαεὶ καὶ [5] ἀνακαίεσθαι κατὰ τὸν θεσμὸν οὐ συγχωροῦσι τὸ παρ' αὐτοῖς ἄσβεστον καλούμενον πῦρ. Καὶ ὡς χρὴ τοῦ Ἰουροειπαὰχ [6] φρουρίου ἐπὶ τῶν Κασπίων κειμένου πυλῶν χρήματα χορηγοῦντας Ῥωμαίους ποιεῖσθαι ἐπιμέλειαν, ἢ γοῦν τοὺς φρουρήσαντας αὐτὸ στρατιώτας στέλλειν, καὶ μὴ μόνους δαπάνῃ καὶ φυλακῇ τοῦ χωρίου βαρύνεσθαι· εἰ γὰρ ἐνδοῖεν, οὐκ εἰς Πέρσας μόνους [7], ἀλλὰ καὶ εἰς Ῥωμαίους τὰ ἐκ τῶν παροικούντων ἐθνῶν κακὰ ῥᾳδίως ἀφικέσθαι. Χρῆναι δὲ αὐτοὺς ἔλεγον καὶ χρήμασιν ἐπικουρεῖν ἐπὶ τῷ πρὸς Οὔννους πολέμῳ τοὺς Κιδα- D ρίτας λεγομένους· ἔσεσθαι γάρ σφισιν αὐτῶν νικώντων ὄνησιν, μὴ συγχωρουμένου τοῦ ἔθνους καὶ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν διαβαίνειν ἐπικράτειαν. Πάντων δὲ ἕνεκα Ῥωμαίων ἀποκριναμένων στέλλειν τὸν διαλεξόμενον τῷ Παρθυαίῳ [8] μονάρχῃ· μήτε γὰρ φυγάδας εἶναι παρὰ σφίσι, μήτε παρενοχλεῖσθαι τοὺς Μάγους τῆς θρησκείας πέρι· τὴν φυλακὴν δὲ τοῦ Ἰουροειπαὰχ φρουρίου καὶ πόλεμον τὸν πρὸς τοὺς Οὔννους ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν ἀναδεδεγμένους μὴ δικαίως χρή-

VARIÆ LECTIONES.

[29] ἠθῶν Cantocl., ἐθνῶν vulg. [1] Ἀβάρεις] Ἀβάρις Suid. s. v., Ἄβαροι vulg. [2] ἀκτὴν Suid. s. v. Ἀβάρις, αὐτὴν vulg. [2*] τὴν δὲ χώραν — μετανίσταντο. Omnia hæc, omissa in excerptis, e Suida s. v. Ἀβάρις restituit Cl. In his οὐχ add. N. [3] τῶν ἐν Vales., καὶ τῶν ἐν vulg. [4] ἐθέλοντες et mox παρενοχλοῦσί τε N., ἐθέλοντας et παραχωροῦσι δὲ vulg. [5] ἐσαεὶ καὶ B., καὶ ἐσαεὶ vulg. [6] Ἰουροειπαὰχ mg. H. h. l. et vulg. infra lin. 21 et pag. 161, lin. 21. Οὐροεισὰχ vulg. [7] μόνους] μόνους σφᾶς conj. B. [8] Παρθυαίων conj. N.

ματα αἰτεῖν παρ' αὐτῶν. Ἐπρεσβεύσατο δὲ παρὰ μὲν Βανδήλους * ὑπὲρ Ἰταλῶν Τατιανὸς ἐν τῇ τῶν πατρικίων ἀξίᾳ καταλεγόμενος, παρὰ δὲ Πέρσας Κωνστάντιος [10], τρίτον μὲν τὴν ὕπαρχον λαχὼν ἀρχὴν, πρὸς δὲ τῇ ὑπατικῇ ἀξίᾳ καὶ τῆς πατρικιότητος τυχών.

A urbi fuerat, et ad consulatus patriciatusque honorem evectus.

ιϛ'. Ὅτι μετὰ τὸν ἐμπρησμὸν τῆς πόλεως τὸν ἐπὶ Λέοντος ἧκεν ὁ Γωβάζης σὺν Διονυσίῳ ἐς τὴν Κωνσταντίνου, Περσικὴν ἔχων στολὴν καὶ τῷ Μηδικῷ δορυφορούμενος τρόπῳ. Ὃν οἱ ἀμφὶ τὰ βασίλεια δεξάμενοι πρότερον μὲν τοῦ νεωτερισμοῦ κατεμέμψαντο, ἔπειτα δὲ φιλοφρονησάμενοι ἀπέπεμψαν. Εἷλε γὰρ αὐτοὺς τῇ τε θωπείᾳ τῶν λόγων, καὶ τὰ τῶν Χριστιανῶν ἐπιφερόμενος σύμβολα.

16. (A. C. 465, Ind. 3, Leon. 9.) Post incendium civitatis, quod accidit sub Leone, Gobazes venit Constantinopolim cum Dionysio, stola Persica indutus, et Medorum in morem satellitibus stipatus. Hunc imperator excepit, et primum quidem ob novarum rerum studium vituperavit, 44 deinde comiter eum amplexus dimisit. Gobazes enim Christianorum symbola ostentans, blanda oratione B cum cepit.

ιζ'. Ὅτι Σκίροι [11] καὶ Γότθοι εἰς πόλεμον συνελθόντες καὶ διαχωρισθέντες ἀμφότεροι πρὸς συμμάχων μετάκλησιν παρεσκευάζοντο. Ἐν οἷς καὶ παρὰ τοὺς Ἑῴους ἦλθον. Καὶ Ἄσπαρ [12] μὲν ἡγεῖτο μηδετέροις συμμαχεῖν, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Λέων ἐβούλετο Σκίροις ἐπικουρεῖν. Καὶ δὴ γράμματα πρὸς τὸν ἐν Ἰλλυριοῖς στρατηγὸν ἔπεμπεν, ἐντελλόμενός σφισιν κατὰ τῶν Γότθων βοήθειαν τὴν προσήκουσαν πέμπειν.

17. (c. A. C. 467. Ind. 5, Leon. ii.) Sciri et Gothi acie decertantes, et a pugna utrique recedentes, ad accersenda auxilia animum adjecerunt. Qua de re Romanos Orientales adierunt. Aspar quidem censuit neutris opitulandum esse. Sed imperator Leo statuit Sciris opem ferre. Itaque litteras ad præfectum Illyrici misit, jussitque quoad necesse esset, auxiliares copias Sciris adversus Gothos præbere.

ιη'. Ὅτι ἧκε κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον παρὰ τῶν Ἀττήλα παίδων ὡς τὸν βασιλέα Λέοντα πρεσβεία, τὰς αἰτίας διαλύουσα τῆς προϋπαρξάσης διαφορᾶς, καὶ ὡς χρὴ αὐτοὺς ἐπὶ εἰρήνῃ σπένδεσθαι, καὶ κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος παρὰ τὸν Ἴστρον ἐς ταὐτὸν ἰόντας Ῥωμαίοις προτιθέναι ἀγορὰν, καὶ ἀντιλαμβάνειν ὧν ἂν δεόμενοι τύχοιεν. Καὶ ἡ μὲν σφῶν αὐτῶν πρεσβεία ἐν τοῖς δε οὖσα ἄπρακτος ἐπανῄει· οὐ γὰρ ἐδόκει τῷ βασιλεύοντι Οὔννους τῶν Ῥωμαϊκῶν συμβολαίων μετέχειν πολλὰ τὴν αὐτοῦ κακώσαντας γῆν. Οἱ δὲ τοῦ Ἀττήλα παῖδες τὴν ἐπὶ τῇ πρεσβείᾳ ἀπόκρισιν δεξάμενοι πρὸς σφᾶς διεφέροντο. Ὁ μὲν γὰρ Δεγγιζὶχ, ἀπράκτως ἐπανελθόντων τῶν πρέσβεων, πόλεμον Ῥωμαίοις ἐπάγειν ἐβούλετο, ὁ δὲ Ἠρνὰχ πρὸς ταύτην ἀπηγόρευε τὴν παρασκευὴν, ὡς τῶν κατὰ χώραν ἀπαγόντων αὐτὸν πολέμων [13].

18. (c. A. C. 468, Ind. 6, Leon. 12.) Eodem tempore venit et ad Leonem imperatorem legatio a filiis Attilæ, ut omnibus omnino præteritorum dissidiorum causis resecatis, pacem inirent, et C inter se, ut olim erat in more positum, ad Istrum convenientes, mercatum celebrarent, ex quo invicem ea, quæ sibi opus essent, desumerent. Et ea quidem legatio, quæ circa hæc versabatur, re infecta rediit. Nec enim imperator commercium Romanorum cum Hunnis, qui eos tot damnis et cladibus affecerant, concedendum esse duxit. At vero Attilæ filii, renuntiata legatione, inter se dissenserunt. Etenim Dengisich, legatis nulla re impetrata reversis, bellum Romanis inferre volebat. Cui consilio Irnach repugnabat, quod in præsentia multa a bello avocarent.

ιθ'. Ὅτι Σαράγουροι Ἀκατίροις καὶ ἄλλοις ἔθνεσιν ἐπιθέμενοι ἐπὶ Πέρσας ἐστράτευον. Καὶ πρότερον μὲν ἐπὶ Κασπίας παρεγένοντο πύλας· καὶ φρουρὰν Περσικὴν ἐν αὐταῖς ἐγκαθεστῶσαν εὑρόντες ἑτέραν ὁδὸν ἐτράποντο, δι' ἧς ἐπὶ τοὺς Ἴβηρας ἐλθόντες τήν τε αὐτῶν ἐδῄουν καὶ τὰ Ἀρμενίων χωρία κατέτρεχον, ὥστε Πέρσας πρὸς τῷ πολέμῳ τῶν Κιδαριτῶν τῷ πάλαι αὐτοῖς συστάντι καὶ ταύτην εὐλαβουμένους ἔφοδον παρὰ Ῥωμαίους πρεσβεύσασθαι, καὶ αἰτεῖν χρήματα σφίσιν αὐτοῖς δίδοσθαι ἢ ἄνδρας πρὸς φυλακὴν τοῦ Ἰουροειπαὰχ φρουρίου, καὶ λέγειν ἅπερ αὐτοῖς πολλάκις εἴρητο πρεσβευομένοις, ὅτι [14], αὐτῶν ὑφισταμένων τὰς μάχας καὶ μὴ συγχωρούντων τὰ ἐπιόντα ἔθνη βάρβαρα πάροδον ἔχειν, ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀδῄωτος διαμένει χώρα. Τῶν δὲ ἀποκριναμένων, ὡς ἕκαστον ἀνάγκη τῆς οἰκείας ὑπερμαχοῦντα γῆς τῆς σφετέρας φρουρᾶς ἐπιμελεῖσθαι, πάλιν ἄπρακτοι ἐπανέζευξαν.

19. (Eod. fere an.) Saraguri cum Acathiris aliisque gentibus conjuncti in Persas exercitum duxerunt. Primum quidem ad portas Caspias accesserunt, D ubi cum præsidium Persicum offendissent, ad aliam viam deflexerunt, qua ad Iberos conversi, regionem vastarunt, et excursiones in oppida Armeniorum fecerunt. At Persæ, qui jam superiore bello cum Cidaritis hunc aditum communierant, legatos ad Romanos miserunt, qui ab illis pecunias aut milites ad custodiam arcis Ieronach peterent, et quod jam sæpe per legatos egissent, docerent, si ipsi certamina sustinerent et barbaros aggredientes ab aditu prohiberent, tutos fore Romanorum fines. Iis vero respondentibus, rationi consentaneum esse, unumquemque sua tueri et defendere, et de suis arcibus sollicitum esse, rursus re non obtenta, legati ad suos revertere.

VARIÆ LECTIONES.

* Hic et supra p. 146 et 158. Βανδήλους pro Βανδίλους scripsi, constantiæ causa. N. [10] Κωνστάντιος Val., Κωνσταντῖνος vulg. [11] Σκίροι Cant., Σκύθαι vulg. [12] Ἄσπαρ Cant., ἅπερ vulg. [13] πολέμων Val. πόλεμον vulg. [14] ὅτι et mox μὴ om. vulg. Negationem (οὐ) addi jubebat Val.

20. (A. C. 469, Ind. 7, Leon. 13.) Dengisich bellum Romanis intulit, et Istro potiri instituit. Quod ubi Ornigiscli filius comperit (is in ea parte Thraciæ, quæ ad Istrum est, custodiæ ripæ fluminis præfectus erat), per suos ex eo quæsivit, an acie decertare vellet. **45** Sed Dengisich Anagastum contemnens, ab eo missos re infecta dimisit, et per legatos imperatori denuntiavit, se bellum illaturum, nisi sibi suisque terram et pecunias subministraret. Legatis in regiam introductis et mandata exponentibus imperator respondit, se omnia paratum esse facere, si suo imperio obsequi vellent. Sibi enim pergratum et jucundum esse, si quando inimici in fœdus societatemque transirent.

A κ'. Ὅτι Δεγγιζὶχ πόλεμον ἐπὶ Ῥωμαίους ἐπενεγκόντος καὶ τῇ τοῦ Ἴστρου προσκαρτεροῦντος [15], τοῦτο μαθὼν ὁ Ὀρνιγίσκλου (23) (αὐτὸς γὰρ εἶχε τὴν πρὸς τῷ Θρᾳκίῳ μέρει τοῦ ποταμοῦ φυλακὴν), ἐκ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἐκπέμψας ἐπυνθάνετο ὅ τι βουλόμενοι πρὸς μάχην παρασκευάζονται. Ὁ δὲ Δεγγιζὶχ τοῦ Ἀναγάστου κατολιγωρήσας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ πεμφθέντας ἀπράκτους ἠφίει, παρὰ δὲ τὸν βασιλέα τοὺς διαλεξομένους ἔστελλεν, ὡς, εἰ μὴ γῆν καὶ χρήματα αὐτῷ καὶ τῷ [16] ἑπομένῳ δῴη στρατῷ, πόλεμον ἐπάξει. Τῶν δὲ παρ' ἐκείνου πρέσβεων ἐς τὰ βασίλεια ἀφικομένων καὶ τὰ αὐτοῖς ἐνταλθέντα ἀπαγγειλάντων, ἀπεκρίνατο βασιλεὺς ἑτοίμως ἔχειν πάντα ποιεῖν, εἴγε ὑπακουσόμενοι αὐτῷ παραγένωνται· χαίρειν γὰρ τοῖς ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐπὶ συμμαχίᾳ ἀφικνουμένοις. B

21. (A. C. 470, Ind. 8, Leon. 14.) Anagastus, Basiliscus et Ostrys et alii quidam duces Romani in locum abruptum et concavum Gothos inclusos obsederunt. Ibi Scythæ victuum inopia laborantes, Romanos missis legatis certiores fecerunt, se, facta deditione, omnibus, quæ statuerint, parituros, modo sibi terram ad inhabitandum concedant. Romani responderunt se ad imperatorem eorum postulata delaturos. At Scythæ propter famem, quæ eos premebat, transigere velle dixerunt, neque longiores moras ferre posse. Tum Romanis ordinibus præpositi, habito consilio, tantisper dum imperator aliter statueret, alimenta se præbituros polliciti sunt, si Scythæ Romanorum more exercitus in partes se ipsos dividerent. Sic enim facilius eos, cum singuli ordines, non universi simul respiciendi essent, a ducibus curari posse, quippe qui cura et diligentia inter se sint certaturi. Itaque Scythæ his, quæ legati renuntiarunt, paruerunt, seque in totidem ordines distribuerunt, in quos Romani erant distributi. Quo facto Chelchal, genere Hunnus, qui secundum ab Aspare imperii gradum in eos, qui sub eo ordines ducebant, tenebat, Barbarorum, quæ suis ordinibus accesserat, cohortem obiens, in qua erant plures numero Gothi, quam reliqui, accitis primoribus hujusmodi orationem habere cœpit : Terram quidem imperatorem ad inhabitandum daturum, quæ non illis fructui et commodo futura esset, sed cujus utilitas ad solos Hunnos redundaret. Hos enim terræ cultum negligere, et luporum more bona Gothorum invadentes diripere, qui ipsi servorum conditione habiti ad victum illis comparandum laborare coacti essent : quamvis nullum unquam fœdus inter utramque gentem sancitum sit, et majores jurejurando eos obstrinxerint, ut Hunnorum societatem fugerent. Quare non tantum suis eos privari, sed etiam patria sacramenta negligere. Se quidem **46** genere Hunnum, quo maxime glorietur, sed æquitate motum hæc illis dicere, ut, quæ facienda essent, viderent. His dictis Gothi commoti, et hæc

κα'. Ὅτι Ἀναγάστου καὶ Βασιλίσκου καὶ Ὀστρύου [17] καὶ ἄλλων τινῶν στρατηγῶν Ῥωμαίων τοὺς Γότθους ἔς τινα κοῖλον χῶρον συγκλεισάντων καὶ πολιορκούντων, λιμῷ τε πιεζομένων τῶν Σκυθῶν σπάνει τῶν ἐπιτηδείων, πρεσβείαν παρὰ τοὺς Ῥωμαίους ποιήσασθαι, ὥστε αὐτοὺς ἐνδιδόασι νεμομένους γῆν ὑπακούειν αὐτῶν ἐς ὅ τι ἂν θέλοιεν. Τῶν δὲ ἐπὶ βασιλέα τὴν ἐκείνων φέρειν ἀποκριναμένων πρεσβείαν, καὶ τῶν Βαρβάρων τοῦ λιμοῦ πέρι σφᾶς θέσθαι ἐθέλειν τὰς συμβάσεις φαμένων, καὶ μὴ οἵους τε εἶναι μακρὰς ποιεῖσθαι ἀνακωχάς, βουλευόμενοι οἱ τὰς Ῥωμαϊκὰς τάξεις διέποντες, τροφὰς χορηγήσειν αὐτοῖς ὑπέσχοντο ἄχρι τῆς βασιλέως ἐπιτροπῆς, εἴ γε σφᾶς αὐτοὺς διέλοιεν ὥσπερ καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν διακέκριται D πλῆθος· ἔσεσθαι γὰρ αὐτῶν ῥᾳδίως οὕτως ἐπιμέλειαν, ἐς τοὺς κληρουμένους καὶ οὐκ εἰς πάντας ἀποβλεπόντων τῶν στρατηγῶν, οἵπερ ἐς φιλοτιμίαν ὁρῶντες πρὸς τὴν αὐτῶν πάντως ἁμιλληθήσονται [18] κομιδήν. Τῶν δὲ Σκυθῶν τοὺς ἀπαγγελθέντας διὰ τῶν πρέσβεων προσδεξαμένων λόγους καὶ ἐς τοσαύτας σφᾶς αὐτοὺς ταξάντων μοίρας, ἐς ὅσασπερ [19] καὶ οἱ Ῥωμαῖοι διεκέκριντο, Χελχὰλ, τοῦ Οὔννων γένους ἀνὴρ καὶ ὑποστράτηγος τῶν διεπόντων τὰ Ἄσπαρος τάγματα, παρὰ τὴν ἐπιλαχοῦσαν αὐτοῖς βαρβαρικὴν μοῖραν ἐλθὼν, καὶ τῶν [20] Γότθων (πλείονες δὲ τῶν ἄλλων ὑπῆρχον) μεταπεμψάμενος τοὺς λογάδας τοιῶνδε ἐποιήσατο λόγων ἀρχὴν, ὡς δώσει μὲν αὐτοῖς γῆν ὁ βασιλεὺς, οὐκ εἰς σφετέραν δὲ αὐτῶν ὄνησιν, ἀλλὰ D τοῖς ἐν σφίσιν Οὔννοις. Τούτους γὰρ ὀλιγώρως [21] γεηπονίας ἔχοντας δίκην λύκων τὰς αὐτῶν ἐπιόντας διαρπάζεσθαι τροφὰς, ὥστε θεραπόντων τάξιν ἐπέχοντας τῆς ἐκείνων ἕνεκα ταλαιπωρεῖσθαι τροφῆς, καίπερ ἐς ἀεί ποτε τοῖς Οὔννοις τοῦ Γότθων γένους ἀσπόνδου διαμείναντος, καὶ ἐκ προγόνων τὴν αὐτῶν ἀποφυγεῖν ὁμαιχμίαν ὀμοσαμένων, ἐφ' ᾧ καὶ ὅρκων πατρίων πρὸς τῇ τῶν οἰκείων στερήσει καταφρονεῖν. Αὐτὸν δὲ, εἰ καὶ τὸ Οὔννων αὐχεῖ γένος, δικαιοσύνης πόθῳ τάδε πρὸς αὐτοὺς εἰπόντα δεδωκέναι περὶ τοῦ πρακτέου βουλήν. Ἐπὶ τούτοις οἱ Γότθοι διαταραχθέντες, καὶ εὐνοίᾳ τῇ πρὸς αὐτοὺς ταῦτα τὸν Χελχὰλ

VARIÆ LECTIONES.

[15] Post προσκ. excidit f. ὄχθῃ N. [16] καὶ τῷ add. N. [17] Ὀστρύου N., Ὀστροῦϊ vulg. [18] ἁμιλληθήσονται] ἀμεληθήσονται conj. Cantocl. [19] ὅσας ἅσπερ vulg. [20] τῶν Γ. B., αὐτῶν Γ. vulg. [21] ὀλιγώρους vulg.

εἰρηκέναι νομίσαντες, τοὺς ἐν αὐτοῖς Οὔννους [ὡς [22]] συστάντες διεχειρίζοντο· καὶ μάχη καρτερὰ ἀμφοτέρων συνίστατο τῶν ἐθνῶν ἐκ συνθήματος. Ὁ Ἄσπαρ πυθόμενος [23], ἀλλὰ γὰρ καὶ οἱ τῶν λοιπῶν στρατοπέδων ἡγεμόνες μετὰ τῶν οἰκείων παραταξάμενοι τὸν ἐπιτυχόντα τῶν Βαρβάρων ἀνῄρουν. Τοῦ δὲ δόλου καὶ τῆς ἀπάτης οἱ Σκύθαι λαβόντες ἔννοιαν σφᾶς τε ἀνεκαλοῦντο, καὶ ἐς χεῖρας τοῖς Ῥωμαίοις ἐχώρουν. Ἀλλ' οἱ μὲν Ἄσπαρος τὴν σφισιν ἐπιλαχοῦσαν ἔφθασαν ἀναλώσαντες μοῖραν· τοῖς δὲ λοιποῖς στρατηγοῖς οὐκ ἀκίνδυνος ἡ μάχη ἐγένετο, τῶν Βαρβάρων καρτερῶς ἀγωνισαμένων, ὥστε τοὺς ἐξ αὐτῶν ὑπολειφθέντας [24] τάς τε Ῥωμαϊκὰς τάξεις διώσασθαι [25] καὶ τῇδε τὴν πολιορκίαν διαφυγεῖν.

κβ'. Ὅτι μεγίστης πρὸς τὸ Σουάννων ἔθνος Ῥωμαίοις τε καὶ Λαζοῖς ὑπαρχούσης διαφορᾶς, καὶ σφόδρα ἐς τὴν τοῦ σήματος τῶν Σουάννων συνισταμένων μάχην [26], καὶ Περσῶν δὲ ἐθελόντων αὐτῷ πολεμεῖν διὰ τὰ φρούρια, ἅπερ ὑπὸ [27] τῶν Σουάννων ἀφῄρηντο, πρεσβείαν ἔστελλεν, ἐπικούρους αὐτῷ διαπεμφθῆναι παρὰ βασιλέως αἰτῶν ἐκ τῶν παραφυλαττόντων στρατιωτῶν τὰ Ἀρμενίων ὅρια τῶν Ῥωμαίοις ὑποτελῶν, ἐφ' ᾧ προσχώρων ὄντων ἑτοίμην ἔχειν βοήθειαν, καὶ μὴ κινδυνεύειν τοὺς πόῤῥωθεν ἀπεκδεχόμενον, ἢ παραγενομένων ἐπιτρίβεσθαι δαπάνῃ, τοῦ πολέμου, ἂν οὕτω τύχῃ, διαβαλλομένου [28], καθάπερ ἤδη πρότερον ἐγεγόνει. Τῆς γὰρ σὺν Ἡρακλείῳ ἀπεσταλμένης βοηθείας, καὶ Περσῶν καὶ Ἰβήρων τῶν αὐτῷ ἐπαγόντων τὸν πόλεμον πρὸς ἑτέρων C ἐθνῶν τότε ἀπασχοληθέντων μάχην, τὴν συμμαχίαν ἀπέπεμψεν ἀσχάλλων ἐπὶ τῇ τῶν τροφῶν χορηγίᾳ, ὥστε, αὖθις τῶν Πάρθων ἐπ' αὐτὸν ἀναζευξάντων, Ῥωμαίους ἐπικαλέσασθαι. Τῶν δὲ στεῖλαι τὴν βοήθειαν ἐπαγγειλαμένων καὶ ἄνδρα τὸν αὐτῆς ἡγησόμενον [29], παρεγένετο καὶ Περσῶν πρεσβεία ἀγγέλλουσα, τοὺς Κιδαρίτας Οὔννους ὑπ' αὐτῶν κατηγωνίσθαι [30], καὶ Βαλαὰμ πόλιν αὐτῶν ἐκπεπολιορκηκέναι. Ἐμήνυον δὲ τὴν νίκην καὶ Βαρβαρικῶς ἐπεκόμπαζον [31], τὴν παροῦσαν αὐτοῖς μεγίστην δύναμιν ἀποφαίνειν ἐθέλοντες. Ἀλλὰ αὐτοὺς παραυτίκα, τούτων [32] ἀγγελθέντων, ἀπέπεμπε βασιλεὺς, ἐν μείζονι φροντίδι τὰ ἐν Σικελίᾳ συνενεχθέντα ποιούμενος.

A Chelchalem pro benevolentia, qua ipsos prosequebatur, suggessisse rati, Hunnos sibi immistos trucidarunt. Deinde quasi ex compacto ingens pugna inter utramque gentem est commissa. Quod cum Aspari nuntiatum esset, ipse et reliqui duces acies suorum instruxerunt, et obvium quemque Barbarorum occiderunt. Scythæ, cognito dolo et fraude perspecta, sese collegerunt, et manus cum Romanis conseruerunt. Sed illi, qui sub Aspare stipendia faciebant, omnem Barbarorum cohortem, quæ illis obvenerat, ad internecionem usque ceciderunt: Reliquis ducibus non incruenta pugna fuit, Barbaris strenue et fortiter pugnam capessentibus. Ex qua pugna qui superstites ex Scythis fuerunt, perruptis Romanis legionibus, evaserunt.

B 22. (c. A. C. 472, Ind. 10, Leon. 16.) Maxima intercedente Romanis et Lazis cum Suanorum gente controversia, " Persas quoque cupido belligerandi incessit propter oppida, quæ Suanis eripuerant. Itaque ad Romanum imperatorem legationem misit, sibi auxilia mitti postulans ex militibus, qui Armeniæ oram Romanis subjectam tuebantur, ut, quia proximi erant, præsto essent, ne, dum longinqua auxilia exspectant, periculum incurrant, aut, si advenerint, sumptibus atterantur, producto ob eam causam bello, sicut jam antea evenerat. Missam enim cum Heraclio validam auxiliariorum manum, Persis et Iberis, quibuscum nunc illi bellum erat, alio bello tum adversus alias gentes occupatis, cum grave illi et molestum esset exercitum alere, remiserat. Sed rursus in eum Parthis redeuntibus, Romanos revocavit. Legati vero retulerunt, Romanos missuros ad eos auxilia et ducem. Quo tempore advenit etiam legatio a Persis nuntians, Hunnos Cidaritas ab ipsis devictos, et Balaam, Hunnorum urbem, expugnatam. Nuntiaverunt igitur legati victoriam, quam Persæ obtinuerant et Barbarorum in morem magnificis verbis extulerunt, maximas, quæ illis adessent, copias ostentaturi. Sed legatos statim peractis mandatis imperator dimisit. Nam illi res Siculæ longe majori curæ erant.

VARIÆ LECTIONES.

[22] ὡς del. N. [23] ὁ Ἄσπαρ πυθόμενος B., οἷάπερ πειθόμενοι vulg. [24] ὑποληφθέντας vulg. [25] διώσασθαι N., δηώσασθαι vulg. [26] Μάχην nomen ducis Suanorum esse videtur Classeno. [27] ὑπὸ add. B. [28] ἀναβαλλομένου conj. B. [29] ἡγησάμενον vulg. [30] κατηγωνίσασθαι vulg. [31] ἐπεκόμπαζον N., ἀπεκόμπαζον vulg. [32] τούτων H., τῶν vulg.

ΠΡΙΣΚΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ

ΚΑΙ ΣΟΦΙΣΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΓΟΤΘΙΚΗΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΠΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ.

—

EX HISTORIA GOTHICA

PRISCI RHETORIS

ET SOPHISTÆ

EXCERPTA DE LEGATIONIBUS ROMANORUM AD GENTES.

Argumentum. — Legati Romanorum cum Attila post mortem Ruæ de pace conveniunt (1). Altera legatio a Theodosio ad Attilam missa (2). Accurata narratio de legatione Maximini ad Attilam, cui Priscus comitem se adjunxerat, in qua Chrysaphii insidiæ contra regem Hunnorum structæ aperiuntur. Prisci colloquia cum quodam Romano apud Hunnos captivo de statu imperii Romani, et cum legatis Romanorum Occidentalium de bellicis Hunnorum opibus. Descriptio cœnæ regiæ (3). Nomus et Anatolius ad Attilam mittuntur ad iram ejus in Chrysaphium placandam (4). Felix ejus legationis eventus (5). Apollonius tributi causa ad Attilam mittitur (6). Gensericus nullis neque Marciani, neque Aviti legationibus ab Italia et Sicilia vastandis retinetur (7). Romani bellum parant contra Lazos (8). Leo imperator Balamerum a vastatione finium Romanorum dehortatur (9). Marcellini et Recimeri in Sicilia discordiæ Gensericus denuo Italiam invadit (10). Tatiani ad Vandalos, Constantii ad Persas legatio (11). Bella inter Persas et Hunnos Cidaritas paulum intermissa renovantur (12). Gensericus pacis conditiones a Leone oblatas rejicit (13).

—

47 **1. (A. C. 433, Ind. 1, Theod. 26.) Cum Rua, Hunnorum rex, statuisset cum Amalsuris, Itimaris, Tonosuribus, Boiscis cæterisque gentibus, quæ Istrum accolunt, quod ad armorum societatem cum Romanis jungendam confugissent, bello decertare, Eslam componendis Romanorum et Hunnorum controversiis adhiberi solitum misit, qui Romanis denuntiaret, se a fœdere, quod sibi cum illis esset, recessurum, nisi omnes Scythas, qui ad eos se contulissent, redderent. Romanis vero consilium de mittendis ad Hunnos legatis capientibus, Plinthas et Dionysius, hic ex Thracia, ille ex Scythia oriundus ambo exercituum duces, et qui consulatus dignitatem apud Romanos gesserant, hanc legationem obire voluerunt. Ut vero visum est non ante legatos proficisci, quam Eslas ad Ruam rediisset, Plinthas una cum Esla misit Singulachum, unum ex suis necessariis, qui Ruæ persuaderet cum nullo alio Romanorum, quam cum ipso, colloquium inire. Cum autem, Rua mortuo, Hunnorum regnum ad Attilam pervenisset, Senatus decrevit Plintham legationem ad Attilam exsequi. Quo S. C. imperatoris suffragio comprobato, Plintham cupido incessit, Epigenem, qui sapientiæ laude celebris erat et quæsturæ dignitatem obtinebat, socium legationis**

A α'. Ὅτι Ῥούα βασιλεύοντος Οὔννων, Ἀμιλζούροις καὶ Ἰτιμάροις (24) καὶ Τονιώσουρσι καὶ Βοΐσκοις καὶ ἑτέροις ἔθνεσι προσοικοῦσι τὸν Ἴστρον, καὶ ἐς τὴν Ῥωμαίων ὁμαιχμίαν καταφυγγάνουσιν, ἐς μάχην ἐλθεῖν προῃρημένος, ἐκπέμπει Ἤσλαν [33], εἰωθότα τοῖς διαφόροις αὐτῷ τε καὶ Ῥωμαίοις διακονεῖσθαι, λύειν τὴν προϋπάρχουσαν εἰρήνην ἀπειλῶν, εἰ μὴ γε πάντας τοὺς παρὰ σφᾶς καταφυγόντας ἐκδοῖεν. Βουλευομένων δὲ Ῥωμαίων στεῖλαι πρεσβείαν παρὰ τοὺς Οὔννους, πρεσβεύειν μὲν ἤθελον Πλίνθας καὶ Διονύσιος, Πλίνθας μὲν τοῦ Σκυθικοῦ, Διονύσιος δὲ τοῦ Θρᾳκίου γένους, ἀμφότεροι δὲ στρατοπέδων ἡγούμενοι, καὶ ὄρξαντες τὴν ὕπατον παρὰ Ῥωμαίοις ἀρχήν. Ἐπειδὴ δὲ ἐδόκει Ἤσλαν παρὰ τὸν Ῥούαν ἀφικνεῖσθαι πρότερον τῆς ἐκπεμφθησομένης πρεσβείας, συνεκπέμπει Πλίνθας Σηγγίλαχον, B ἄνδρα τῶν ἐπιτηδείων, πεῖσαι τὸν Ῥούαν αὐτῷ καὶ μὴ ἑτέροις Ῥωμαίων ἐς λόγους ἐλθεῖν. Τελευτήσαντος δὲ Ῥούα καὶ περιστάσης τῆς Οὔννων βασιλείας ἐς Ἀττήλαν [34] ἐδόκει τῇ Ῥωμαίων βουλῇ Πλίνθαν πρεσβεύεσθαι παρ' αὐτούς. Καὶ κυρωθείσης ἐπ' αὐτῷ παρὰ βασιλέως ψήφου, ἐβούλετο καὶ Ἐπιγένην ὁ Πλίνθας συμπρεσβεύειν αὐτῷ ὡς μεγίστην ἐπὶ σοφίᾳ δόξαν ἐπιφερόμενον καὶ τὴν ἀρχὴν ἔχοντα τοῦ κοιαίστορος. Χειροτονίας δὲ καὶ ἐπ' αὐτῷ

VARIÆ LECTIONES.

[33] Εἴσλαν vulg. [34] Ἀττήλαν] καὶ Βλήδαν add. N.

γενομένης, ἄμφω ἐπὶ τὴν πρεσβείαν ἐξώρμησαν, A καὶ παραγίνονται ἐς Μάργον. Ἡ δὲ πόλις τῶν ἐν Ἰλλυρίᾳ Μυσῶν [35] πρὸς τῷ Ἴστρῳ κειμένη ποταμῷ ἀντικρὺ Κωνσταντίας φρουρίου κατὰ τὴν ἑτέραν ὄχθην διακειμένου, εἰς ἣν καὶ οἱ βασίλειοι συνήεσαν [36] Σκύθαι [37]. Καὶ τὴν σύνοδον ἔξω τῆς πόλεως ἐποιοῦντο, ἐπιβεβηκότες ἵππων· οὐ γὰρ ἐδόκει τοῖς Βαρβάροις ἀποβᾶσι λογοποιεῖσθαι, ὥστε καὶ τοὺς Ῥωμαίων [38] πρέσβεις τῆς σφῶν αὐτῶν ἀξίας προνοουμένους ἀπὸ τῆς αὐτῆς προαιρέσεως ἐς ταὐτὸν τοῖς Σκύθαις ἐλθεῖν, πρὸς τὸ μὴ τοὺς μὲν ἀφ' ἵππων, τοὺς δὲ πεζοὺς διαλέγεσθαι [39]... τοὺς ἀπὸ τῆς Σκυθικῆς καταφεύγοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἤδη πεφευγότας, σὺν καὶ τοῖς αἰχμαλώτοις Ῥωμαίοις τοῖς ἄνευ λύτρων ἐς τὰ σφέτερα ἀφιγμένοις ἐκδίδοσθαι, εἰ μή γε ὑπὲρ ἑκάστου πεφευγότος τοῖς κατὰ πόλεμον B κτησαμένοις ὀκτὼ δοθεῖεν χρυσοῖ. Ἔθνει δὲ Βαρβάρῳ μὴ συμμαχεῖν Ῥωμαίους πρὸς Οὔννους αἱρομένους [40] πόλεμον (25). Εἶναι δὲ καὶ τὰς πανηγύρεις ἰσονόμους καὶ ἀκινδύνους Ῥωμαίοις τε καὶ Οὔννοις. Φυλάττεσθαι δὲ καὶ διαμένειν τὰς συνθήκας ἑπτακοσίων λιτρῶν χρυσίου ἔτους ἑκάστου τελουμένων παρὰ Ῥωμαίων τοῖς βασιλείοις Σκύθαις. Πρότερον δὲ πεντήκοντα καὶ τριακόσιαι αἱ τοῦ τέλους ἐτύγχανον οὖσαι. Ἐπὶ τούτοις ἐσπένδοντο Ῥωμαῖοί τε καὶ Οὔννοι, καὶ πάτριον ὅρκον ὀμόσαντες ἐς τὰ ὀμφότερα [41] ἐπανῄεσαν. Οἱ δὲ παρὰ Ῥωμαίους καταφυγόντες ἐξεδόθησαν Βαρβάροις, ἐν οἷς καὶ παῖδες Μάμα καὶ Ἀτακὰμ τοῦ βασιλείου γένους, οὓς ἐν Καρσῷ φρουρίῳ Θρᾳκίῳ οἱ παρειληφότες ἐσταύρωσαν, δίκας αὐτοὺς πραττόμενοι τῆς φυγῆς. C Οἱ δὲ περὶ Ἀττήλαν καὶ Βλήδαν τὴν εἰρήνην πρὸς Ῥωμαίους θέμενοι διεξῄεσαν τὰ ἐν τῇ Σκυθικῇ ἔθνη χειρούμενοι, καὶ πόλεμον πρὸς Σορόσγους συνεστήσαντο.

sibi asciscere. Qua de re late quoque suffragio ambo in eam legationem profecti sunt, et Margum pervenerunt. Est autem Margus urbs in Illyrico Mysorum ad Istrum sita, ex adverso Constantiæ arcis, ad alteram fluminis ripam collocatæ, quo et regii Scythæ convenerant. Extra civitatem equis insidentes utrique congressi sunt. Nec enim barbaris de plano verba facere placuit, et legati Romani suæ dignitatis memores eodem quoque apparatu in Scytharum conspectum venire statuerunt, ne sibi peditibus cum equitibus disserendum foret. *Itaque placuit*, profugos omnes, etiam qui multo **48** ante profugerant, una cum captivis Romanis, qui non soluto redemptionis pretio ad sua redierant, dedi: aut pro unoquoque captivo Romano his, qui eum bello ceperant, octo aureos dari, Romanos belli societatem cum barbara gente, quæ bellum cum Hunnis gerat, non facere. Conventus ad mercatus paribus legibus celebrari, et in tuto Romanos et Hunnos esse. Fœdera rata manere et observari, si quoque anno septingentæ auri libræ tributi nomine Scythis regiis a Romanis penderentur, cum antea tributum annuum non fuisset nisi trecentarum quinquaginta librarum. His conditionibus pacem Romani et Hunni pepigerunt, qua jurejurando patrio ritu utrinque præstito firmata, utrique ad sua redierunt. Itaque qui ex Barbaris ad Romanos transierant redditi sunt, de quorum numero erant filii Mama et Attacam ex regio genere, quos Scythæ receptos in Carso, Thraciæ castello, crucis supplicio affecerunt, et hanc ab his fugæ pœnam exegerunt. Pace cum Romanis facta, Attilas et Bleda ad subigend s gentes Scythicas profecti sunt, et contra Sorosgos bellum moverunt.

β'. Ὅτι Θεοδόσιος ἔπεμπε Σηνάτορα, ἄνδρα ὑπατικὸν παρὰ τὸν Ἀττήλαν πρεσβευσόμενον. Ὃς οὐδὲ τὸ τοῦ πρεσβευτοῦ ἔχων ὄνομα ἐθάῤῥησε πεζὸς παρὰ τοὺς Οὔννους ἀφικέσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Πόντον καὶ τὴν Ὀδησσηνῶν [42] ἔπλευσε πόλιν, ἐν ᾗ καὶ Θεόδουλος στρατηγὸς ἐκπεμφθεὶς διέτριβεν.

2. (A. C. 441, Ind. 9 Theod. 34.) Theodosius misit Senatorem, virum consularem, ad Attilam legationem obiturum. Et ille quidem quamvis legati nomen adeptus esset, minime tamen est ausus terrestri itinere Hunnos adire: sed iter per Pontum Euxinum instituit, et in Odessenorum civitatem navigavit, in qua Theodulus dux commorabatur.

γ'. Ὅτι τοῦ Χρυσαφίου τοῦ εὐνούχου παραινέσαντος Ἐδέκωνι [43] ἀνελεῖν τὸν Ἀττήλαν, ἐδόκει τῷ D βασιλεῖ Θεοδοσίῳ καὶ τῷ μαγίστρῳ Μαρτιαλίῳ βουλευομένοις τῶν προκειμένων πέρι μὴ μόνον Βιγίλαν, ἀλλὰ Μαξιμῖνον ἐκπέμπειν πρεσβευόμενον παρὰ τὸν Ἀττήλαν, καὶ Βιγίλαν μὲν τῷ φαινομένῳ τὴν τοῦ ἑρμηνέως ἐπέχοντα τάξιν πράττειν ἅπερ Ἐδέκωνι [44] δοκεῖ, τὸν δὲ Μαξιμῖνον μηδὲν τῶν αὐτοῖς βουλευθέντων ἐπιστάμενον τὰ βασιλέως ἀποδιδόναι γράμματα. Ἐνεγέγραπτο [45] δὲ τῶν πρεσβευομένων ἀνδρῶν ἕνεκα, ὡς ὁ μὲν Βιγίλας ἑρμηνεὺς, ὁ δὲ Μαξι-

3. (A. C. 448, Ind. 1. Theod. 41.) Chrysaphius eunuchus suasit Edeconi Attilam de medio tollere. Super ea re, habito ab imperatore Theodosio cum Martialio magistro consilio, decreverunt non solum Bigilam, sed et Maximinum legatum ad Attilam ire, et Bigilam quidem specie interpretis, quo munere fungebatur, quæ Edeconi viderentur, exsecuturum; Maximinum vero, qui minime eorum, quæ in consilio imperatoris agitata erant, conscius esset, litteras ab eo Attilæ redditurum. Scripserat enim imperator legatorum causa, Bigilam interpre-

VARIÆ LECTIONES.

[35] βυσῶν vulg. [36] συνήεσαν N., συνῆσαν vulg. [37] Σκύθαις vulg. [38] Ῥωμαίων H., Ῥωμαίους vulg. [39] Quæ exciderunt partim ita suppl. N.... Ῥωμαίους οὐ μόνον εἰς τὸ μέλλον μὴ δέχεσθαι τ. α. τ. Σ. [40] αἱρουμένους vulg., αἱρομένῳ N. [41] ἀμφότερα] σφέτερα vel σφέτερα ἀμφότεροι conj. B. [42] Ὀδυσσηνῶν vulg. [43] Ἐδέκωνι H., Ἐδέκωνα vulg. [44] Ἐδέκωνι H., Ἐδέκων vulg. [45] ἐνεγέγρ. B., ἀναγ. vulg.

tis munus obiturum, et Maximinum legatum mitti, qui quidem Bigilam dignitate superaret, et genere illustris et sibi valde familiaris esset; ad hæc minime decere Attilam fœdera transgredientem Romanorum regionem invadere; et antea quidem ad eum plures, nunc vero decem et septem transfugas mittere: nec enim plures apud se esse. Et hæc quidem litteris continebantur. Coram autem Maximinum suis verbis jusserat Attilæ dicere, ne postularet majoris dignitatis viros ad se legatos transire. Hoc enim neque ipsius majoribus datum esse, neque cæteris Scythiæ regibus, sed quemlibet militem
49 aut alium nuntium legationis munus obiisse. Cæterum ab ea, quæ inter ipsos in dubietate versabantur, dijudicanda sibi videri, Onegesium mitti debere. Qui enim fieri posset, ut in Serdicam, quæ diruta esset, Attilas cum viro consulari conveniret? In hac legatione Maximinus precibus mihi persuasit, ut illi comes essem. Atque ita cum Barbaris iter facere cœpimus, et in Serdicam pervenimus trium et decem dierum itinere expedito homini a Constantinopoli distantem. Ibi commorantes ad cibum nobiscum sumendum Edecona et cæteros Barbaros invitandos duximus. Bobus igitur et ovibus, quas incolæ nobis suppeditaverant, jugulatis, instructo convivio epulati sumus. Inter epulas Barbari Attilam, nos imperatorem admirari et extollere. Ad quæ Bigilas dixit, minime justum esse, Deum cum homine comparare, hominem Attilam, deum Theodosium vocans. Id ægre tulerunt Hunni, et sensim ira accensi exasperabantur. Nos vero alio sermonem detorquere, et eorum iram blandis verbis lenire. A cœna ut surreximus, Maximinus Edeconem et Orestem donis conciliaturus, sericis vestibus et gemmis Indicis donavit. Orestes deinde præstolatus Edeconis discessum verba faciens cum Maximino, sibi quidem, ait, illum probum et prudentem videri, qui non ut alii ministri regii peccasset. Etenim nonnulli, spreto Oreste, Edeconem ad cœnam invitaverant et donis coluerant. Nos autem harum omnium rerum ignari, quo pertinerent Orestis verba, non satis percipientes, cum ex eo sciscitaremur, quomodo et qua in re despectui esset habitus et Edecon honore affectus, nihil respondit, et discessit. Postridie cum iter faceremus, Bigilæ, quæ Orestes dixerat, retulimus. Ille vero ait: Orestem non debere iniquo animo ferre, si eadem quæ Edecon, minime esset consecutus. Orestem enim comitem et scribam Attilæ, Edeconem vero bello clarissimum, ut in gente Hunnorum, longe illum dignitate antecellere. Quæ cum loqueretur, patrio sermone Edeconem affatus, non multo post nobis confirmavit, seu vera proferret, seu fingeret, se Edeconi ea, quæ prius illi dixeramus, exposuisse, et ægre iram ejus ob dicta Orestis lenivisse. Venimus Naissum, quæ ab hostibus fuerat eversa et solo

μῖνος μείζονος, ἤπερ [46] ὁ Βιγίλας, ἀξίας, γένους τε περιφανοῦς, καὶ ἐπιτήδειος ἐς τὰ μάλιστα βασιλεῖ· ἔπειτα ὡς οὐ δεῖ παρασαλεύοντα τὰς σπονδὰς τῇ Ῥωμαίων ἐμβατεύειν γῇ. Φυγάδας δὲ μετὰ τοὺς ἤδη ἐκδοθέντας ἑπτακαίδεκα ἀπέσταλκά [47] σοι, ὡς ἑτέρων οὐκ ὄντων. Καὶ ταῦτα μὲν ἦν ἐν τοῖς γράμμασι, φράζειν δὲ τὸν Μαξιμῖνον ἀπὸ στόματος τῷ Ἀττήλᾳ, μὴ χρῆναι αἰτεῖν πρέσβεις μεγίστης ἀξίας παρ' αὐτὸν διαβῆναι· τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἐπὶ τῶν αὐτοῦ προγόνων, οὐδὲ ἐπὶ ἑτέρων τῶν ἀρξάντων τῆς Σκυθικῆς γενέσθαι, ἀλλὰ πρεσβεύσασθαι τόν τε ἐπιτυχόντα στρατιώτην καὶ ἀγγελιαφόρον. Εἰς δὲ τὸ διευκρινῆσαι τὰ ἀμφιβαλλόμενα ἐδόκει πέμπειν Ὀνηγήσιον παρὰ Ῥωμαίους· μὴ οἷόν τε γὰρ αὐτὸν, Σερδικῆς δῃωθείσης, σὺν ὑπατικῷ ἀνδρὶ ἐς αὐτὴν προϊέναι. Ἐπὶ ταύτην τὴν πρεσβείαν ἐκλιπαρήσας πείθει με Μαξιμῖνος αὐτῷ συναπᾶραι [48]. Καὶ δῆτα ἅμα τοῖς Βαρβάροις ἐχόμενοι τῆς ὁδοῦ ἐς Σερδικὴν ἀφικνούμεθα, τρισκαίδεκα ὁδὸν ἀνδρὶ εὐζώνῳ τῆς Κωνσταντίνου ἀπέχουσαν. Ἐν ᾗ καταλύσαντες καλῶς ἔχειν ἡγησάμεθα ἐπὶ ἑστίαν Ἐδέκωνα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ Βαρβάρους καλεῖν. Πρόβατα οὖν καὶ βόας ἀποδομένων τῶν ἐπιχωρίων ἡμῖν, κατασφάξαντες ἀριστοποιούμεθα. Καὶ παρὰ τὸν τοῦ συμποσίου καιρὸν τῶν μὲν Βαρβάρων τὸν Ἀττήλαν, ἡμῶν δὲ τὸν βασιλέα θαυμαζόντων, ὁ Βιγίλας ἔφη, ὡς οὐκ εἴη Θεὸν καὶ ἄνθρωπον δίκαια συγκρίνειν, ἄνθρωπον μὲν τὸν Ἀττήλαν, Θεὸν δὲ τὸν Θεοδόσιον λέγων. Ἤσχαλλον οὖν οἱ Οὖννοι, καὶ κατὰ μικρὸν ὑποθερμαινόμενοι ἐχαλέπαινον. Ἡμῶν δὲ ἐς ἕτερα τρεψάντων τὸν λόγον καὶ φιλοφροσύνῃ τὸν σφῶν αὐτῶν καταπραϋνόντων θυμὸν, μετὰ τὸ δεῖπνον ὡς διανέστημεν, δώροις ὁ Μαξιμῖνος Ἐδέκωνα καὶ Ὀρέστην ἐθεράπευσε, σηρικοῖς ἐσθήμασι καὶ λίθοις Ἰνδικοῖς. Ἀναμείνας δὲ τὴν Ἐδέκωνος Ὀρέστης ἀναχώρησιν, πρὸς τὸν Μαξιμῖνον φράζει, ὡς σοφός τε εἴη καὶ ἄριστος, μὴ ὅμοια σὺν τοῖς ἀμφὶ τὰ βασίλεια πλημμελήσας· χωρὶς γὰρ αὐτοῦ ἐπὶ δεῖπνον τὸν Ἐδέκωνα καλοῦντες δώροις ἐτίμων. Ἀπόρου δὲ τοῦ λόγου ὡς μηδὲν ἐπισταμένοις φανέντος, καὶ ἀνερωτήσασιν ὅπως καὶ κατὰ ποῖον καιρὸν περιῶπται μὲν αὐτὸς, τετίμηται δὲ ὁ Ἐδέκων, οὐδὲν ἀποκρινάμενος ἐξῆλθε. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὡς ἐβαδίζομεν, φέρομεν ἐπὶ Βιγίλαν ἅπερ ἡμῖν Ὀρέστης εἰρήκει. Ὁ δὲ, ἐκεῖνον μὴ δεῖν χαλεπαίνειν ὡς τῶν αὐτῶν Ἐδέκωνι [49] μὴ τυγχάνοντα· αὐτὸν μὲν γὰρ ὀπάονά τε καὶ ὑπογραφέα εἶναι Ἀττήλα, Ἐδέκωνα δὲ τὰ κατὰ πόλεμον ἄριστον, ὡς τοῦ Οὔννου γένους, ἀναβεβηκέναι τὸν Ὀρέστην πολύ. Ταῦτα εἰπὼν [50] καὶ τῷ Ἐδέκωνι ἰδιολογησάμενος ἔφασκεν ὕστερον πρὸς ἡμᾶς, εἴτε ἀληθιζόμενος, εἴτε ὑποκρινόμενος, ὡς εἴποι [51] μὲν αὐτῷ τὰ εἰρημένα, μόγις δὲ αὐτὸν καταπραῦναι τραπέντα ἐπὶ τοῖς λεχθεῖσιν εἰς ὀργήν. Ἀφικόμενοι δὲ ἐς Ναϊσσὸν ἔρημον μὲν εὕρομεν ἀνθρώπων τὴν πόλιν, ὡς ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀνατραπεῖσαν· ἐν δὲ τοῖς ἱεροῖς καταλύμασι τῶν ὑπὸ νόσων

VARIÆ LECTIONES.

[46] εἴπερ vulg. [47] ἀπέσταλκέ vulg., ἀπέσταλκέν οἱ Val. [48] συναπᾶραι N., συνεπᾶραι vulg. [49] Ἐδέκων vulg. [50] εἰπὼν H., εἰπεῖν vulg. [51] εἴποι μὲν Cantocl., εἴποιμεν vulg.

κατεχομένων τινὲς ἐτύγχανον ὄντες. Μικρὸν δὲ ἄνω A τοῦ ποταμοῦ ἐν καθαρῷ [52] καταλύσαντες (σύμπαντα γὰρ τὰ ἐπὶ τὴν ὄχθην ὀστέων ἦν πλέα τῶν ἐν πολέμῳ ἀναιρεθέντων), τῇ ἐπαύριον πρὸς Ἀγίνθεον τῶν [53] ἐν Ἰλλυριοῖς ταγμάτων ἡγούμενον ἀφικόμεθα, οὐ πόῤῥω ὄντα τῆς Ναϊσσοῦ, ἐφ' ᾧ τὰ παρὰ βασιλέως ἀγγεῖλαι καὶ τοὺς φυγάδας παραλαβεῖν· τοὺς γὰρ ε' τῶν ιζ', περὶ ὧν Ἀττήλᾳ ἐγέγραπτο, αὐτὸν ἔδει παραδιδόναι. Ἤλθομεν οὖν ἐς λόγους, καὶ τοὺς ε' φυγάδας παραδοῦναι αὐτὸν τοῖς Οὔννοις παρεσκευάσαμεν· οὓς φιλοφρονησάμενος σὺν ἡμῖν ἀπέπεμψε. Διανυκτερεύσαντες δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων τῆς Ναϊσσοῦ τὴν πορείαν ποιησάμενοι ἐπὶ τὸν Ἴστρον ποταμὸν, ἔς τι χωρίον ἐσβάλλομεν συνηρεφὲς, καμπὰς δὲ καὶ ἑλιγμοὺς καὶ περιαγωγὰς πολλὰς ἔχον. Ἐν ᾧπερ τῆς ἡμέρας διαφαινούσης [54], B οἰομένοις ἐπὶ δυσμὰς πορεύεσθαι τοῦ ἡλίου ἀνατολὴ κατεναντίον ὤφθη, ὥστε τοὺς ἀπείρως ἔχοντας τῆς τοῦ χωρίου θέσεως ἀναβοῆσαι, οἷα δὴ τοῦ ἡλίου τὴν ἐναντίαν ποιουμένου [55] πορείαν καὶ ἕτερα παρὰ [56] τὰ καθεστῶτα σημαίνοντος. Ὑπὸ δὲ τῆς τοῦ τόπου ἀνωμαλίας ἐπὶ ἀνατολὰς ἐκεῖνο τὸ μέρος ἔβλεπε τῆς ὁδοῦ. Μετὰ δὲ τὴν δυσχωρίαν ἐν πεδίῳ καὶ αὐτῷ ὑλώδει παραγινόμεθα. Ἐντεῦθεν βάρβαροι πορθμεῖς ἐν σκάφεσι μονοξύλοις, ἅπερ αὐτοὶ δένδρα ἐκτέμνοντες καὶ διαγλύφοντες κατασκευάζουσιν, ἐδέχοντο ἡμᾶς καὶ διεπόρθμευον τὸν ποταμὸν, οὐχ ἡμῶν ἕνεκα παρασκευασάμενοι, ἀλλὰ διαπορθμεύσαντες πλῆθος βαρβαρικὸν, ὅπερ ἡμῖν κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπηντήκει, οἷα δὴ βουλομένου [57] ὡς ἐπὶ θήραν C Ἀττήλα διαβαίνειν ἐς τὴν Ῥωμαίων γῆν. Τοῦτο δὲ ἦν πολέμου παρασκευὴν ποιουμένῳ [58] τῷ βασιλείῳ Σκύθῃ, προφάσει τοῦ μὴ πάντας αὐτῷ τοὺς φυγάδας δεδόσθαι. Περαιωθέντες δὲ τὸν Ἴστρον καὶ σὺν τοῖς Βαρβάροις ὡς ο' πορευθέντες σταδίους, ἐν πεδίῳ τινὶ ἐπιμένειν ἠναγκάσθημεν, ὥστε τοὺς ἀμφὶ τὸν Ἐδέκωνα τῷ Ἀττήλᾳ γενέσθαι τῆς ἡμετέρας ἀφίξεως μηνυτάς. Καταμεινάντων δὲ σὺν ἡμῖν καὶ τῶν ξεναγησάντων ἡμᾶς [59] Βαρβάρων, ἀμφὶ δείλην ὀψίαν δεῖπνον ἡμῶν αἱρουμένων, κρότος ἵππων ὡς ἡμᾶς ἐρχομένων ἠκούετο. Καὶ δὴ ἄνδρες δύο Σκύθαι παρεγίνοντο ὡς τὸν Ἀττήλαν ἡμᾶς ἀπιέναι παρακελευόμενοι. Ἡμῶν δὲ πρότερον ἐπὶ τὸ δεῖπνον αὐτοὺς ἐλθεῖν αἰτησάντων, ἀποβάντες τῶν ἵππων εὐωχήθησαν, καὶ ἡμῖν τῆς ὁδοῦ τῇ ὑστεραίᾳ ἡγήσαντο. D Παραγενομένων δὲ ἐς τὰς [60] Ἀττήλα σκηνὰς ἀμφὶ θ' τῆς ἡμέρας ὥρᾳ (πολλαὶ δὲ αὐτῷ [61] ἐτύγχανον οὖσαι), ἐπί τε λόφου τινὸς σκηνοποιῆσαι βουληθέντων, οἱ ἐπιτυχόντες διεκώλυσαν Βάρβαροι, ὡς τῆς Ἀττήλα ἐν χθαμαλῷ ὑπαρχούσης σκηνῆς. Καταλυσάντων δὲ ὅπου τοῖς Σκύθαις ἐδόκει, Ἐδέκων καὶ Ὀρέστης καὶ Σκόττας καὶ ἕτεροι τῶν ἐν αὐτοῖς λογάδων ἧκον ἀνερωτῶντες [62] τίνων τυχεῖν ἐσπουδακότες τὴν πρέσβειαν ποιούμεθα. Ἡμῶν δὲ

A æquata: itaque, cum desertam hominibus offendimus, præterquam quod in ruderibus sacrarum ædium erant quidam ægroti. Paulo longius a flumine ad vacua loca divertentes (omnia enim circa ripam erant plena ossibus 50 eorum, qui bello ceciderant), postridie ad Agintheum, copiarum in Illyrico ducem, qui non longe a Naisso habitabat, accessimus, ut, traditis imperatoris mandatis, reciperemus ab eo quinque transfugas, qui septemdecim numerum, de quibus ad Attilam scripserat, explerent. Hominem igitur convenimus, et quinque profugos Hunnos tradere præcepimus, quos verbis consolatus, nobiscum dimisit. Nocte transacta, a montibus Naissi Istrum versus pergentes, in angustam convallem per obliquos inflexus et circuitus B multos deferimur. Hic cum in ea opinione essemus, ut in occasum iter tendere existimaremus, simul atque illuxit, sol exoriens sese ex adverso oculis nostris objecit. Itaque qui loci situm ignorabant, exclamare, tanquam sol contrarium solito cursum conficeret, et abhorrentia a constituto rerum ordine designaret: sed propter loci inæqualitatem via ea parte ad Orientem spectat. Ex illo difficili et arduo loco ad plana et uliginosa devenimus. Hic nos Barbari portitores in scaphis unico ligno constantibus, quas arboribus sectis et cavatis adornant, exceperunt, et flumen transmiserunt. Et lembi quidem minime ad nos traducendos, sed ad multitudinem Barbarorum trajiciendam erant præparati, quæ nobis in via occurreret, quia Attilas C ad venationem in Romanorum fines transgredi volebat. Revera autem bellum contra Romanos paravit, cujus gerendi occasionem sumebat, quod transfugæ non redderentur. Transmisso Istro, septuaginta fere stadiorum iter cum Barbaris emensi in campo quodam subsistere coacti sumus, tantisper dum Edecon Attilam nostri adventus certiorem faceret, manentibus interea nobiscum ex Barbaris, qui nos erant deducturi. Circa vesperam nobis cœnantibus, auditus est strepitus equorum ad nos venientium. Et duo viri Scythæ advenerunt, qui nos ad Attilam venire jusserunt. Nobis vero prius eos ad cœnam accedere rogantibus, de equis descendentes una convivium inierunt, et postridie viam D præeuntes demonstrarunt. Qua die hora fere nona ad Attilæ tentoria pervenimus: nam erant ei plurima. Et cum in colle quodam tentoria figere vellemus, obvii Barbari prohibuerunt, quoniam Attilæ tentorium esset in planitie positum. Quamobrem ad Barbarorum arbitrium locum tentorii collocandi cepimus. Huc Edecon, Orestes, Scotta et alii ex Scythis primores mox advenerunt, et ex nobis quæsierunt, quarum rerum consequendarum gratia hanc legationem suscepissemus. Nos vero invicem

VARIÆ LECTIONES.

[52] καθαρῷ Cantocl., καπαρφ vulg. [53] τῶν B., ν vulg. [54] διαφαν. vulg. ἡ τοῦ ἡλ. conj. B. [55] κατεναντίον ὤφθη post ποιουμένου iterat vulg. [56] παραγεν. vulg. [57] βουλόμενον vulg. [58] παρασκευὴ ποιουμένη conj. B. [59] ὑμᾶς vulg. [60] τὰς B, τοῦ vulg. [61] αὐτῷ B., αὐτῶν vulg. [62] ἀνερωτῶντες Cl., ἀνερῶντες vulg.

tueri, et tam ineptam percunctationem admirari. Illi nihilominus perseverare, et nobis, ut responderemus, instabant. At cum soli Attilæ, non aliis imperatorem mandata exponere jussisse respondissemus, Scotta offensus, hoc sibi a suo duce præceptum esse dixit, neque sua sponte se ad nos venisse. **51** Nos vero obtestari, nusquam hanc legem legatis impositam, ut per alios mandata edant et palam faciant, antequam eos, ad quos missi sint, adierint, et in conspectum eorum venerint; neque hoc Scythas nescire, qui sæpenumero legatos ad imperatorem miserint: idem et nobis contingere par esse, neque aliter nos mandata esse dicturos. Quibus auditis ad Attilam perrexerunt, unde non multo post sine Edecone reversi, omnia, quæ cum illis agere in mandatis habebamus, dixerunt, confestimque, nisi quid aliud nobis cum illis rei esset, discedere jusserunt. Quæ ubi audivimus, animis dubii suspensique hæsimus. Nec enim satis intelligere poteramus, qua ratione occulta imperatoris consilia patefacta essent. Quamobrem potius esse duximus, nihil quidquam de mandatis nostris efferre, priusquam nobis Attilam adeundi potestas fieret: itaque respondimus: Sive ea, quæ Scythæ modo protulerunt, sive alia nuntiaturi venerimus, neminem nisi ducem vestrum quærere decet, neque de his cum aliis ullo pacto disserere constituimus. Illi vero nos quam primum abire jusserunt. Dum reditum parabamus, Bigilas nos propter responsionem Scythis factam increpavit: longe enim potius fuisse in mendacio deprehendi, quam re infecta domum reverti. « Si enim, inquit, cum Attila collocutus fuissem, facile illi a contentione cum Romanis discedere persuasissem, quippe qui antea familiaritatem cum illo in legatione cum Anatolio suscepta contraxi. » Atque inde Edeconem quoque bene sibi velle dixit, ideoque specie legationis et eorum, quæ vere aut falso dicturi essent, ope viam se inventuros esse speravit, qua compositas in Attilam insidias exsequerentur, et aurum, quo Edecon sibi ad eam rem opus esse eunucho dixerat, afferretur, quod certis hominibus divideretur. Sed Bigilam latebat, se proditum: Edecon enim, sive simulate cum eunucho pactus, sive ut ab Oreste sibi caveret, ne ob eam causam, quæ in Serdica inter cœnandum nobis indicaverat, iratus ad Attilam deferret, quod sine se secretos sermones cum imperatore et eunucho habuisset, Attilæ comparatam in ipsum conjurationem aperuit, et auri summam, quam in eam rem mitti convenerat, simul et ea, quæ per nos in ista **52** legatione tractanda erant, enuntiavit. Jumentis jam adornatis et necessitate ad iter tempore noctis carpendum adacti, occurrere ex Barbaris, qui dicerent, Attilam jubere nos pro-

A τὴν ἄλογον ἀποθαυμαζόντων ἐρώτησιν καὶ ἐς ἀλλήλους ὁρώντων, διετέλουν πρὸς ὄχλου τῆς ἀποκρίσεως ἕνεκα γινόμενοι [63]. Εἰπόντων δὲ, Ἀττήλᾳ, καὶ οὐχ ἑτέροις λέγειν βασιλέα παρακελεύσασθαι, χαλεπήνας ὁ Σκόττας ἀπεκρίνατο τοῦ σφῶν αὐτῶν ἡγουμένου ἐπίταγμα εἶναι· οὐ γὰρ ἂν πολυπραγμοσύνῃ σφετέρᾳ παρ' ἡμᾶς ἐληλυθέναι. Φησάντων δὲ μὴ τοῦτον ἐπὶ τοῖς πρέσβεσι κεῖσθαι τὸν νόμον, ὥστε μὴ ἐντυγχάνοντας, μηδὲ ἐς ὄψιν ἐρχομένους παρ' οὓς ἐστάλησαν, δι' ἑτέρων ἀνακρίνεσθαι ὧν ἕνεκα πρεσβεύοιντο, καὶ τοῦτο μηδὲ αὐτοὺς ἀγνοεῖν Σκύθας θαμινὰ παρὰ βασιλέα πρεσβευομένους· χρῆναι δὲ τῶν ἴσων κυρεῖν, μὴ γὰρ ἄλλως τὰ τῆς πρεσβείας ἐρεῖν· ὡς τὸν Ἀττήλαν ἀνέζευξαν, καὶ αὖθις ἐπαν- B ῆκον Ἐδέκωνος χωρὶς, καὶ ἅπαντα, περὶ ὧν ἐπρεσβευόμεθα, ἔλεγον, προστάττοντες τὴν ταχίστην ἀπιέναι, εἰ μὴ ἕτερα φράζειν ἔχοιμεν. Ἐπὶ δὲ τοῖς λεχθεῖσι πλέον ἔτι ἀποροῦντες [64] (οὐ γὰρ ἦν ἐφικτὸν γινώσκειν ὅπως ἔκδηλα ἐγεγόνει τὰ θεῶν παράβυστα [65] δεδογμένα βασιλεῖ), συμφέρειν ἡγούμεθα μηδὲν περὶ τῆς πρεσβείας ἀποκρίνεσθαι, εἰ μὴ τῆς παρὰ τὸν Ἀττήλαν εἰσόδου τύχοιμεν. Διὸ ἐφάσκομεν, εἴτε τὰ εἰρημένα τοῖς Σκύθαις, εἴτε καὶ ἕτερα ἥκομεν πρεσβευόμενοι, τοῦ σφῶν αὐτῶν ἡγουμένου τὴν πεῦσιν εἶναι, καὶ μηδαμῶς ἄλλοις τούτου χάριν διαλεχθήσεσθαι. Οἱ δὲ ἡμᾶς παραχρῆμα ἀναχωρεῖν προσέταττον. Ἐν παρασκευῇ δὲ τῆς ὁδοῦ γενομένους τῆς ἀποκρίσεως ἡμᾶς ὁ Βιγίλας κατεμέμφετο, ἐπὶ ψεύδει [66] ἁλῶναι ἄμεινον λέγων ἢ ἀπράκτους ἀνα- C χωρεῖν. « Εἰ γὰρ ἐς λόγους τῷ Ἀττήλᾳ ἔτυχον, φησὶν, ἐληλυθὼς, ἐπεπείκειν ῥᾳδίως ἂν αὐτὸν τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἀποστῆναι διαφορᾶς, οἷα δὴ ἐπιτήδειος αὐτῷ ἐν τῇ κατὰ Ἀνατόλιον πρεσβείᾳ γενόμενος. » Ταῦτα [67] εὔνουν αὐτῷ τὸν Ἐδέκωνα ὑπάρχειν· ὥστε λόγῳ τῆς πρεσβείας καὶ τῶν ὁπωσοῦν, εἴτε ἀληθῶς, εἴτε ψευδῶς, ῥηθησομένων προφάσεως τυχεῖν ἐπὶ τῷ βουλεύσασθαι περὶ τῶν αὐτοῖς κατ' Ἀττήλα δεδογμένων, καὶ ὅπως τὸ χρυσίον, οὗπερ ἔφασκε δεῖσθαι ὁ Ἐδέκων, κομίσαι τὸ [68] διανεμηθησόμενον ταττομένοις ἀνδράσι. Προδεδομένος [69] δὲ ἐλελήθει [70]. Ὁ γὰρ Ἐδέκων, εἴτε δόλῳ ὑποσχόμενος, εἴτε καὶ τὸν Ὀρέστην εὐλαβηθεὶς, μὴ ἐς τὸν Ἀττήλαν ἀγάγοι ἅπερ ἡμῖν ἐν τῇ Σερδικῇ μετὰ τὴν ἑστίασιν εἰρήκει, ἐν αἰτίᾳ [71] ποιούμενος τὸ χωρὶς D αὐτοῦ βασιλεῖ καὶ τῷ εὐνούχῳ ἐς λόγους αὐτὸν ἐληλυθέναι, καταμηνύει τὴν μελετηθεῖσαν αὐτῷ ἐπιβουλὴν καὶ τὸ ποσὸν τοῦ ἐκπεμφθησομένου χρυσίου, ἐκλέγει δὲ καὶ ἐφ' οἷς τὴν πρεσβείαν ἐποιούμεθα. Τῶν δὲ φορτίων ἤδη τοῖς ὑποζυγίοις ἐπιτεθέντων, καὶ ἀνάγκῃ τὴν πορείαν κατὰ τὸν τῆς νυκτὸς καιρὸν ποιεῖσθαι πειρώμενοι, μετεξέτεροι τῶν Βαρβάρων παραγενόμενοι ἐπιμεῖναι ἡμᾶς τοῦ καιροῦ χάριν παρακελεύσασθαι τὸν Ἀττήλαν ἔλεγον. Ἐν αὐτῷ οὖν τῷ χωρίῳ, ὅθεν καὶ διανέστημεν, ἧκον ἡμῖν

VARIÆ LECTIONES.

[63] γενόμενοι vulg. [64] ἔτι ἀποροῦντες B., ἐπαποροῦντες vulg. [65] τὰ ἐν παραβύστῳ N., pro τὰ θεῶν παράβ. [66] ψεύδει Cl., ψευδῆ vulg. [67] διὰ ταῦτα H., ταῦτα [δ' ἔλεγεν ἐλπίζων] εὔνουν conj. B. [68] κομίσαιτο διαν. Vales. male, διανεμ. [τοῖς ὑπ' αὐτὸν] ταττ. conj. B. [69] προδεδόμενος Vales., προσδεδομένος vulg. [70] ἐλελήθει B., ἐλελύθει vulg. [71] ἐν αἰτίᾳ Cantocl., ἐναντία vulg.

A βοῦν ἄγοντές τινες καὶ ποταμίους ἰχθύας παρὰ τοῦ Ἀττήλα διαπεμφθέντας. Δειπνήσαντες οὖν ἐς ὕπνον ἐτράπημεν. Ἡμέρας δὲ γενομένης ᾠόμεθα μὲν ἥμερόν τι καὶ πρᾶον παρὰ τοῦ Βαρβάρου μηνυθήσεσθαι· ὁ δὲ πάλιν τοὺς αὐτοὺς ἔπεμπε, παρακελευόμενος ἀπιέναι, εἰ μὴ ἔχοιμέν τι παρὰ τὰ αὐτοῖς ἐγνωσμένα λέγειν. Οὐδὲν οὖν ἀποκρινάμενοι πρὸς τὴν ὁδὸν παρασκευαζόμεθα, καίπερ τοῦ Βιγίλα διαφιλονεικοῦντος λέγειν εἶναι καὶ ἕτερα ἡμῖν ῥηθησόμενα. Ἐν πολλῇ δὲ κατηφείᾳ τὸν Μαξιμῖνον ἰδών, παραλαβὼν Ῥουστίκιον ἐξεπιστάμενον τὴν Βαρβάρων φωνήν, ὃς σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὴν Σκυθικὴν ἐληλύθει — οὐ τῆς πρεσβείας ἕνεκα ἀλλὰ κατὰ πρᾶξίν τινα πρὸς Κωνστάντιον, ὃν Ἰταλιώτην ὄντα ὑπογραφέα Ἀττήλᾳ ἀπεστάλκει Ἀέτιος ὁ τῶν ἑσπερίων Ῥωμαίων B στρατηγός, — παρὰ τὸν Σκότταν ἀφικνούμενος (οὐ γὰρ Ὀνηγήσιος τηνικαῦτα παρῆν), καὶ αὐτὸν προσειπὼν ὑφ' ἑρμηνεῖ τῷ Ῥουστικίῳ ἔλεγον δῶρα πλεῖστα παρὰ τοῦ Μαξιμίνου λήψεσθαι, εἴπερ αὐτὸν τῆς παρὰ τὸν Ἀττήλαν [72] εἰσόδου παρασκευάσοι τυχεῖν. Τὴν γὰρ αὐτοῦ πρεσβείαν οὐ μόνον Ῥωμαίοις καὶ Οὔννοις ξυνοίσειν, ἀλλὰ καὶ Ὀνηγησίῳ, ὃν παρ' αὐτὸν βασιλέα [73] ἰέναι βούλεται καὶ τὰ τοῖς ἔθνεσι διευκρινῆσαι ἀμφίβολα· ἀφικόμενον δὲ μεγίστων τεύξεσθαι δωρεῶν. Χρῆναι οὖν μὴ παρόντος Ὀνηγησίου ἡμῖν, μᾶλλον δὲ τἀδελφῷ ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ συναγωνίζεσθαι πράξει. Πείθεσθαι δὲ καὶ αὐτῷ τὸν Ἀττήλαν μεμαθηκέναι ἔλεγον· οὐχ ἐν ἀκοῇ δὲ ἔσεσθαι βεβαίως τὰ κατ' αὐτόν, εἰ μή γε πείρᾳ τὴν C αὐτοῦ γνοίη [74] δύναμιν. Ὁ δὲ ὑπολαβὼν μηκέτι ἀμφιβόλους εἶναι ἔφη τοῦ καὶ αὐτὸν ἴσα τῷ ἀδελφῷ παρὰ Ἀττήλᾳ [75] λέγειν τε καὶ πράττειν. Καὶ παραχρῆμα τὸν ἵππον ἀναβὰς ἐπὶ τὴν Ἀττήλα διήλασε σκηνήν. Πρὸς δὲ τὸν Μαξιμῖνον ἐπανελθὼν ἀλύοντα ἅμα τῷ Βιγίλᾳ καὶ διαπορούμενον ἐπὶ τοῖς καθεστῶσιν ἔλεγον ἅ τε τῷ Σκόττᾳ διείλεγμαι καὶ ἅπερ παρ' αὐτοῦ ἠκηκόειν, καὶ ὡς δεῖ τὰ τῷ βαρβάρῳ δοθησόμενα παρασκευάζειν δῶρα καὶ τὰ αὐτῷ παρ' ἡμῶν ῥηθησόμενα ἀναλογίζεσθαι. Ἀμφότεροι οὖν ἀναπηδήσαντες (ἐπὶ γὰρ τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς πόας κεῖσθαι σφᾶς συνέβαινεν), ἐπῄνεσάν τε τὴν πρᾶξιν, καὶ τοὺς ἤδη μετὰ τῶν ὑποζυγίων ἐξορμήσαντας ἀνεκάλουν, καὶ διεσκέψαντο ὅπως τε προσείποιεν τὸν Ἀττήλαν, καὶ ὅπως αὐτῷ τά τε βασιλέως δῶρα D δοῖεν καὶ ἅπερ αὐτῷ ὁ Μαξιμῖνος ἐκόμιζεν. Ἀμφὶ δὲ ταῦτα πονουμένους διὰ τοῦ Σκόττα ὁ Ἀττήλας μετεπέμψατο [76], καὶ δῆτα ἐς τὴν ἐκείνου παραγινόμεθα [77], ὑπὸ βαρβαρικοῦ κύκλῳ [78] πεφρουρημένην πλήθους. Ὡς δὲ εἰσόδου ἐτύχομεν, εὕρομεν ἐπὶ ξυλίνου δίφρου τὸν Ἀττήλαν καθήμενον. Στάντων δὲ ἡμῶν μικρὸν ἀπωτέρω τοῦ θρόνου, προσελθὼν ὁ Μαξιμῖνος ἠσπάσατο τὸν Βάρβαρον, τά τε παρὰ βασιλέως γράμματα δοὺς ἔλεγεν, ὡς σῶν εἶναι αὐτὸν καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν εὔχεται βασιλεύς [79]. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ἔσεσθαι Ῥωμαίοις ἅπερ αὐτῷ βού-

pler tempus noctis intempestivum remanere. In eumdem igitur locum, unde proficiscebamur, præsto fuere, qui bovem agebant et pisces fluviatiles nobis ab Attila missos afferebant. Cœnati nos dormitum contulimus. Luce orta in spem adducebamur, Attilam se ad lenitatem daturum, et aliquod mite responsum ad nos ab ipso emanaturum. Ille vero denuo eosdem misit, jussitque abire, si nihil aliud negotii, nisi quod jam omnibus cognitum erat, nobis cum illo intercederet. Nullo dato responso ad iter nos accinximus, etsi Bigilas omni ope contenderet, ut responderemus nos alia dicenda habere. Ego vero cum Maximinum mœrore confici viderem, assumpto Rusticio, qui Barbarorum linguæ peritus erat, et nobiscum in Scythiam venerat, non legationis, sed privatæ rei causa, ad Constantium ex Italia oriundum, quem ad Attilam Aetius, Occidentalium Romanorum dux, ut illi ab epistolis esset, miserat, Scottam adii (nec enim aderat Onegesius), et cum illo per Rusticium interpretem collocutus, eum plurima dona a Maximino laturum dixi, si illi aditus ad Attilam copiam faceret : legatum enim venire de rebus, quæ non solum Romanis et Hunnis maximam essent utilitatem allaturæ, sed etiam ipsi Onegesio. Imperatorem enim poscere, illum ad se legatum ab Attila mitti, qui dijudicaret controversias inter utramque gentem, unde nonnisi ingentibus donis cumulatus esset rediturus. Oportere igitur illum, cum Onegesius non adsit, in tam præclara actione nos aut potius fratrem ipsum adjuvare. Et ipsi quoque Attilam plurimum fidere dixi me accepisse ; sed non satis firma esse audita, nisi re ipsa notum faceret quantum illi Attila tribueret. Atque ille : « Ne amplius, inquit, dubii sitis. Æque ac frater apud Attilam valeo auctoritate, seu verbis, seu facto opus est. » Et ascenso equo, ad Attilæ tentorium contendit. Ego vero ad Maximinum rediens, qui una cum Bigila angebatur animo, et incertus erat quid constituendum esset, narravi sermones, quos habueram cum Scotta, et quæ ab ipso audieram. Atque adeo illum excitavi ad præparanda munera, quibus Scottam remuneraretur, et præmeditandum, quibus verbis Attilam affaretur. Surrexerunt igitur (offenderam enim illos in solo herbido jacentes), et operam a me egregie navatam laudarunt, et eos, qui se jam cum jumentis itineri accinxerant, **53** revocarunt. Tum etiam qua oratione Attilam aggrederentur, et quo modo dona imperatoris, et quæ Maximinus ipse afferebat, traderent, inter se agitarunt. Dum in harum rerum cura versabamur, Attilas nos per Scottam arcessivit : itaque ad ejus tentorium iter direximus, quod Barbarorum multitudine, qui in orbem excubias agebant, erat circumdatum. Introducti Attilam sedentem in sella lignea invenimus. Stetimus paulo

VARIÆ LECTIONES.

[72] τοῦ Ἀττήλα vulg. [73] βασιλεύς N. Aut βούλεσθαι B. [74] γνοίημεν conj. Cl. [75] Ἀττήλαν vulg. [76] μετεπέμψατο B., μετέπεμψέ τε vulg. [77] παραγεν. vulg. [78] κύκλου vulg. [79] βασιλεῦσιν vulg.

remotius ab ejus solio : mox processit Maximinus et salutavit Barbarum. Et imperatoris litteras tradens dixit, salvum et incolumem illum suosque precari imperatorem. Et Barbarus, « Sit et Romanis quemadmodum et mihi cupiunt, » inquit. Statimque ad Bigilam convertit orationem, feram impudentem vocans, quærensque, qua re impulsus ad ipsum venisset, cum sibi eorum, quæ et ipse et Anatolius de pace sensissent, conscius esset : non enim prius ad se legatos accedere debuisse, quam omnes profugi, qui apud Romanos exstarent, redditi essent. Bigila vero respondente nullum amplius apud Romanos reperiri transfugam Scythici generis; omnes enim redditos esse; magis exasperatus Attilas, in eum multa probra et convicia ingessit. Et cum clamore dixit, se illum in crucem acturum et prædam vulturibus præbiturum fuisse, nisi leges legationis hac impudentis ejus orationis et temeritatis pœna offendere vereretur. Etenim restare adhuc apud Romanos plures transfugas, quorum nomina, ut erant in charta descripta, jussit scribas recitare. Ili ubi omnia legerant, Attilas Bigilam una cum Esla sine mora proficisci jussit Romanis denuntiatum, ut omnes transfugas Scythicæ nationis, quotquot in eorum potestate essent, redderent, a tempore Carpillionis, filii Aetii, Romanorum Occidentalium ducis, qui obses apud eum fuerat. Non enim se servos suos secum manus conserere passurum esse, quanquam ne iis quidem, qui suæ ditionis custodiam illis commiserint, prodesse possint. Quæ enim urbs, quod castellum ab illis possit defendi, quod evertere aut diruere apud se constitutum habuerit? Postquam exposuerint a se de transfugis decreta, redire eos quamprimum jussit renuntiatum, utrum transfugas reddere, an bellum eo nomine malint suscipere. Non multo ante Maximinum paulum exspectare jusserat, dum ad ea, quæ imperator scripserat, per se responsum daret; munera petiit. Quæ postquam dedimus, in tentorium nostrum nos recepimus, et de singulis, **54** quæ dicta fuerant, inter nos disseruimus. Cum autem Bigilas admiraretur, qui fieret, ut Attilas, qui sibi jampridem, cum legatus ad illum veniret, comis et perhumanus visus esset, tunc se acerbis contumeliis affecisset, dixi, vereri me, ne qui ex Barbaris, qui in Serdica nobiscum epulati erant, Attilam infensum nobis reddidissent, et Bigilam Romanorum imperatorem deum, Attilam vero hominem appellasse, retulissent. Quam orationem Maximinus ut verisimilem est amplexus, quia conjurationis in Attilam ab eunucho initæ particeps non fuerat. Sed Bigilas ambiguus animi erat, neque causam suspicari posse videbatur, quare Attilas eum tam acerbis conviciis insectatus esset. Nec enim in animum suum inducere poterat,

A λοιντο. Καὶ ἐπὶ τὸν Βιγίλαν εὐθὺς τρέπει τὸν λόγον, θηρίον ἀναιδὲς ἀποκαλῶν, ὅτου χάριν παρ' αὐτὸν ἐλθεῖν ἠθέλησεν ἐπιστάμενος τά τε αὐτῷ καὶ Ἀνατολίῳ ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ δόξαντα, ὡς εἴρητο μὴ πρότερον πρέσβεις παρ' αὐτὸν ἐλθεῖν, πρὶν ἢ πάντες οἱ φυγάδες ἐκδοθεῖεν Βαρβάροις. Τοῦ δὲ φήσαντος, ὡς ἐκ Σκυθικοῦ γένους παρὰ Ῥωμαίοις [80] οὐκ εἴη φυγὰς (τοὺς γὰρ ὄντας ἐκδεδόσθαι), χαλεπήνας μᾶλλον καὶ αὐτῷ πλεῖστα λοιδορησάμενος μετὰ βοῆς ἔλεγεν, ὡς αὐτὸν ἀνασκολοπίσας πρὸς βορὰν [81] οἰωνοῖς ἐδεδώκει ἄν, εἰ μή γε τῷ τῆς πρεσβείας θεσμῷ [82] λυμαίνεσθαι ἐδόκει καὶ [83] ταύτην αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἀναιδείᾳ καὶ τῇ τῶν λόγων ἰταμότητι ἐπιθεῖναι δίκην· φυγάδας γὰρ τοῦ σφετέρου ἔθνους παρὰ Ῥωμαίοις εἶναι πολλοὺς, B ὧν ἐκέλευε τὰ ὀνόματα ἐγγεγραμμένα χάρτῃ τοὺς ὑπογραφέας ἀναγινώσκειν. Ὡς δὲ διεξῆλθον ἅπαντας [84], προσέταττε μηδὲν μελλήσαντα ἀπιέναι· συμπέμψειν δὲ αὐτῷ καὶ Ἦσλαν Ῥωμαίοις λέξοντα [85], πάντας τοὺς παρὰ σφίσι καταφυγόντας Βαρβάρους ἀπὸ τῶν Καρπιλεόνος χρόνων, ὃς ὡμήρευσε παρ' αὐτῷ παῖς ὢν Ἀετίου τοῦ ἐν τῇ Ἑσπέρᾳ Ῥωμαίων στρατηγοῦ, ἐκπέμψαι παρ' αὐτόν. Καὶ γὰρ οὐ [86] συγχωρήσειν τοὺς σφετέρους θεράποντας ἀντίον αὐτοῦ ἐς μάχην ἰέναι, καίπερ μὴ δυναμένους ὠφελεῖν τοὺς τὴν φυλακὴν αὐτοῖς τῆς οἰκείας ἐπιτρέψαντας γῆς. Τίνα γὰρ πόλιν ἢ ποῖον φρούριον σεσῶσθαι, ἔλεγεν, ὑπ' ἐκείνων, οὗπερ αὐτὸς ποιῆσαι τὴν αἵρεσιν ὥρμησεν; Ἀπαγγείλαντας [87] δὲ τὰ αὐτῷ περὶ τῶν φυγάδων δεδογμένα, C αὖθις ἐπανήκειν μηνύοντας πότερον αὐτοὺς ἐκδιδόναι βούλονται ἢ τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἀναδέχονται πόλεμον. Παρακελευσάμενος δὲ πρότερον καὶ τὸν Μαξιμῖνον ἐπιμένειν, ὡς δι' αὐτοῦ περὶ τῶν γεγραμμένων ἀποκρινούμενος βασιλεῖ, ἐπέτρεπε τὰ δῶρα. Δόντες τοίνυν καὶ ἐπανιόντες ἐς τὴν σκηνὴν, ἑκάστου τῶν λεχθέντων πέρι ἰδιολογούμεθα. Καὶ Βιγίλα θαυμάζοντος ὅπως πάλαι αὐτῷ πρεσβευομένῳ ἤπιός τε καὶ πρᾶος νομισθεὶς τότε χαλεπῶς ἐλοιδορήσατο, ἔλεγον, μή ποτέ τινες τῶν Βαρβάρων τῶν ἐν Σερδικῇ ἑστιαθέντων [88] σὺν ἡμῖν δυσμενῆ αὐτῷ τὸν Ἀττήλαν παρεσκεύασαν, ἀπαγγείλαντες, ὡς θεὸν μὲν τὸν Ῥωμαίων ἐκάλει βασιλέα, ἄνθρωπον δὲ τὸν Ἀττήλαν. Τοῦτον τὸν λόγον ὁ Μαξιμῖνος ὡς πιθανὸν ἐδέχετο, οἷα δὴ ἀμέτοχος [89] ὢν τῆς συνωμοσίας D ἣν κατὰ τοῦ Βαρβάρου ὁ εὐνοῦχος ἐποιήσατο. Ὁ δὲ Βιγίλας ἀμφίβολός τε ἦν, καὶ ἐμοὶ ἐδόκει προφάσεως ἀπορεῖν, δι' ἣν αὐτῷ ὁ Ἀττήλας ἐλοιδορήσατο· οὔτε γὰρ τὰ ἐν Σερδικῇ, ὡς ὕστερον ἡμῖν διηγεῖτο, οὔτε τὰ τῆς ἐπιβουλῆς εἰρῆσθαι τῷ Ἀττήλᾳ ἐνόμιζεν, μηδενὸς μὲν ἑτέρου τῶν ἐκ τοῦ πλήθους διὰ τὸν ἐπικρατοῦντα κατὰ πάντων φόβον ἐς λόγους αὐτῷ [90] θαρροῦντος ἐλθεῖν, Ἐδέκωνος [91] δὲ πάντως ἐχεμυθήσοντος διά τε τοὺς ὅρκους καὶ τὴν ἀδηλίαν τοῦ πράγματος, μή ποτε καὶ αὐτὸς, ὡς τοιούτων

VARIÆ LECTIONES.

[80] Ῥωμαίους vulg. [81] βορὰν Val., βοῤῥᾶν vulg. [82] θεσμῷ Val., θερμῷ vulg. [83] τῷ pro καὶ conj. Cl. [84] ἅπαντας N., ἀπόντας vulg. [85] λέξαντα vulg. [86] οὐ add. N. [87] ἀπαγγείλαντες vulg. [88] ἑστιαθέντων Cl., αἰτιαθέντων vulg. [89] ἀμέτοχος Val., μέτοχος vulg. [90] αὐτοῦ vulg. [91] Ἐδέκωνος Val., Ἐδέκων vulg.

μέτοχος λόγων, ἐπιτήδειος νομισθεὶς, θάνατον ὑφ- A έξει ζημίαν. Ἐν τοιαύτῃ οὖν ἀμφιβολίᾳ τυγχάνουσιν ἐπιστὰς Ἐδέκων, καὶ τὸν Βιγίλαν ἔξω τῆς ἡμετέρας ἀπαγαγὼν συνόδου, ὑποκρινάμενός τε ἀληθίζεσθαι τῶν αὐτοῖς βεβουλευμένων ἕνεκα, καὶ τὸ χρυσίον κομισθῆναι παρακελευσάμενος τὸ δοθησόμενον τοῖς ἅμα αὐτῷ περὶ τὴν πρᾶξιν ἐλευσομένοις, ἀνεχώρει. Πολυπραγμονοῦντα δὲ τίνες οἱ τοῦ Ἐδέκωνος πρὸς αὐτὸν λόγοι, ἀπατᾷν ἔσπευδεν, ἠπατημένος αὐτὸς, καὶ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν ἀποκρυψάμενος ἔφασκε παρ' αὐτοῦ Ἐδέκωνος εἰρῆσθαι, ὡς καὶ αὐτῷ ὁ Ἀττήλας περὶ τῶν φυγάδων χαλεπαίνοι· ἔδει γὰρ ἢ πάντας ἀπολαβεῖν, ἢ πρέσβεις ἐκ τῆς μεγίστης ἐξουσίας ἀφικέσθαι πρὸς αὐτόν. Ταῦτα διαλεγομένοις παραγενόμενοί τινες τῶν [92] Ἀττήλα ἔλεγον, μήτε Βιγίλαν, μήτε ἡμᾶς Ῥωμαῖον αἰχμάλωτον ἢ βάρβα- B ρον ἀνδράποδον ἢ ἵππους ἢ ἕτερόν τι πλὴν τῶν εἰς τροφὴν ὠνεῖσθαι, ἄχρις ὅτου τὰ μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Οὔννων ἀμφίβολα διακριθείη. Σεσοφισμένως δὲ ταῦτα καὶ κατὰ τέχνην ἐγένετο τῷ Βαρβάρῳ, ὥστε τὸν μὲν Βιγίλαν ῥᾳδίως ἐπὶ τῇ κατ' αὐτοῦ ἁλῶναι πράξει ἀποροῦντα αἰτίας, ἐφ' ᾗπερ τὸ χρυσίον κομίζοι, ἡμᾶς δὲ προφάσει ἀποκρίσεως ἐπὶ τῇ πρεσβείᾳ δοθησομένης Ὀνηγήσιον ἀπεκδέξασθαι, τὰ δῶρα κομιούμενον ἅπερ ἡμεῖς τε διδόναι ἐβουλόμεθα καὶ βασιλεὺς ἀπεστάλκει. Συνέβαινε γὰρ αὐτὸν σὺν τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν Ἀττήλα παίδων ἐς τὸ τῶν Ἀκατζίρων [93] ἔθνος ἐστάλθαι, ὅ ἐστι Σκυθικὸν ἔθνος, παρέστη δὲ τῷ Ἀττήλᾳ ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε· Πολλῶν κατὰ φῦλα καὶ γένη ἀρχόντων τοῦ ἔθνους, Θεοδόσιος ὁ C βασιλεὺς ἐκπέμπει δῶρα, ὥστε ὁμονοίᾳ σφετέρᾳ ἀπαγορεῦσαι μὲν τῇ τοῦ Ἀττήλα συμμαχίᾳ, τὴν δὲ πρὸς Ῥωμαίους [συμμαχίαν [94]] ἀσπάζεσθαι. Ὁ δὲ τὰ δῶρα ἀποκομίζων οὐ κατὰ τάξιν ἑκάστῳ [95] τῶν βασιλέων τοῦ ἔθνους δίδωσιν, ὥστε τὸν Κουρίδαχον πρεσβύτερον ὄντα τῇ ἀρχῇ, τὰ δῶρα δεξάμενον δεύτερον, οἷα δὴ περιοφθέντα καὶ τῶν σφετέρων στερηθέντα γερῶν, ἐπικαλέσασθαι τὸν Ἀττήλαν κατὰ τῶν συμβασιλευόντων, τὸν δὲ μὴ μελλήσαντα πολλὴν ἐκπέμψαι δύναμιν, καὶ τοὺς μὲν ἀνελόντα, τοὺς δὲ παραστησάμενον καλεῖν τὸν Κουρίδαχον τῶν νικητηρίων μεθέξοντα. Τὸν δὲ ἐπιβουλὴν ὑποτοπήσαντα εἰπεῖν, ὡς χαλεπὸν ἀνθρώπῳ ἐλθεῖν ἐς ὄψιν Θεοῦ· εἰ γὰρ οὐδὲ τὸν τοῦ ἡλίου δίσκον ἀτενῶς ἔστιν ἰδεῖν, πῶς τὸν μέγιστον τῶν θεῶν ἀπαθῶς D τις ὄψοιτο; Οὕτως [96] μὲν ὁ Κουρίδαχος ἔμεινεν ἐπὶ τοῖς σφετέροις καὶ διεφύλαξε τὴν ἀρχὴν, τοῦ λοιποῦ παντὸς τοῦ Ἀκατζίρων ἔθνους τῷ Ἀττήλᾳ παραστάντος· οὗπερ ἔθνους βασιλέα τὸν πρεσβύτερον τῶν παίδων καταστῆσαι βουλόμενος Ὀνηγήσιον ἐπὶ ταύτην ἐκπέμπει τὴν πρᾶξιν. Διὸ δὴ καὶ ἡμᾶς, ὡς εἴρηται, ἐπιμεῖναι παρακελευσάμενος, τὸν Βιγίλαν διαφῆκεν ἅμα Ἤσλᾳ προφάσει μὲν τῶν φυγάδων ἐς τὴν Ῥωμαίων διαβησόμενον, τῇ δὲ ἀληθείᾳ τῷ Ἐδέκωνι τὸ χρυσίον κομιοῦντα.

A ut nobis postea retulit, enuntiata fuisse, quæ in convivio in Serdica dicta fuerant, nec conjurationem in Attilam detectam, cum nemo ex omni multitudine, quæ Attilam circumstabat, excepto Edecone, præ metu, qui omnium mentes pervaserat, cum Attila sermonem instituere auderet, Edeconem autem studiose operam daturum censeret, omnia silentio transigere, tum propter jusjurandum, tum propter negotii gravitatem: ne, quia clandestinis in Attilam consiliis interfuerat, reus judicatus, pœna mortis afficeretur. Hæc cum ambigua mente volveremus, Edecon supervenit, et abducto a nostro cœtu Bigila (fingebat enim velle vere et serio de præmeditatis inter eos insidiis agere), ubi aurum afferri præcepit, quod his daretur, qui exsequendo B facinori operam navaturi essent, discessit. Ego vero cum Bigilam curiosius inquirerem, quos sermones secum Edecon habuisset, decipere conatus est, deceptus et ipse, et veram causam occultans commentus est sibi Edeconem dixisse, Attilam illi quoque propter transfugas succensuisse. Oportuisse enim aut omnes restitui, aut legatos summa auctoritate præditos ad illum venire. Hæc dum loquebamur, advenere ab Attila, qui Bigilam et nos prohiberent, captivum Romanum, aut barbarum mancipium, aut equos, aut quidquam aliud emere, præterquam quæ ad victum necessaria erant, donec inter Romanos et Hunnos de rebus controversis convenisset. Hæc callide et præmeditato consilio Barbarus faciebat, quo facilius Bigilam in consilio con- C tra se exsequendo deprehenderet, cum nullam satis idoneam causam comminisci posset, cur aurum afferret. Nos quoque prætenta causa responsi, quod ad legationem editurus erat, Onegesium opperiri coegit, ut munera, quæ ad eum imperator miserat, et tradere volebamus, acciperet. Etenim tum forte Onegesius una cum seniore ex Attilæ liberis ad Acatziros missus **55** fuerat. Ea gens est Scythica, quæ in potestatem Attilæ hac de causa venit. In eam gentem plures secundum populos et gentes imperium exercebant, quos imperator Theodosius, firmata inter eos concordia, ab Attilæ societate ad colendam cum Romanis pacem et societatem muneribus, traducere conatus est. Qui ea munera attule- D rat non pro cujusque gentis regis merito et gradu ea distribuerat. Caridachus enim secundo loco acceperat, qui regum antiquior, primus accipere debuerat. Ille, tanquam contemptus et sibi debitis præmiis frustratus, Attilam contra cæteros reges auxilio vocaverat. Is nihil cunctatus, magno exercitu emisso eorum alios sustulit, alios ad deditionem compulit. Deinde Caridachum ad se vocat, tanquam illi victoriam, et quæ ex victoria consecutus fuerat impertiturus. Sed iste dolum et insidias suspicatus, difficile et grave esse homini respondit, in dei conspectum venire. Si enim immotis oculis solis orbem intueri nemo potest, quomodo quis sine sensu

VARIÆ LECTIONES.

[92] τῶν B., τοῦ vulg. [93] Ἀκατζίρων Val., ἀκατιζίρων vulg. [94] συμμαχίαν] εἰρήνην H. mg. [95] ἑκάστῳ] ἑκάστου vulg. [96] οὕτως Cantocl., οὗτος vulg.

doloris cum deorum maximo congrediatur? Atque ita Carigachus regnum suaque omnia salva sibi et integra conservavit, et reliqua omnis Acatzirorum regio in jus ditionemque Attilæ concessit. Ei genti cum seniorem ex filiis regem Attilas constituere decrevisset, ad hanc rem conficiendam Onegesium miserat. Itaque nos exspectare, ut dictum est, jubens, Bigilam cum Esla ad Romanos amandavit, specie quidem transfugarum repetendorum, sed revera, ut aurum Edeconi promissum afferret.

Post Bigilæ discessum unum tantum diem in his locis commorati, postridie una cum Attila ad loca magis ad septentrionem vergentia profecti sumus. Haud longum viæ spatium cum Barbaris progressi, alio iter vertimus, Scythis, qui viam ducebant nos id facere jubentibus. Attilas interea in quodam vico substitit, in quo filiam Escam uxorem, etsi plures alias haberet, Scytharum legibus id permittentibus, ducere voluit. Illinc facili et æquali via, per planitiem iter fecimus, et in multos fluvios navigabiles incidimus. Quorum post Istrum maximi sunt Drecon dictus, et Tigas, et Tiphisas. Et hos quidem naviculis unico ligno confectis, quas in quotidiano usu habent qui ad flumina habitant, reliquos lembis ex propinquo desumptis, quos Barbari curribus imponunt, et per loca restagnantia important, trajecimus. Congerebantur vero nobis ex vicis commeatus, pro frumento milium, pro vino medus; sic enim locorum incolæ vocant. Servi quoque, qui nos comitabantur, milium secum portabant, potionem ex hordeo præbentes, quam camum **56** Barbari appellant. Longa via confecta, die ad noctem inclinante, ad paludem quamdam, ad quam aquatum (erat enim ejus aqua potui apta) proximi vici incolæ ibant, tentoria fiximus. Ingens ventus et procella derepente exorta cum tonitru et crebris fulguribus et multo imbre tentorium nostrum disjecit, et omnia nostra utensilia in proximam paludem volvit. Turbinibus in aere excitatis, et casu, qui contigerat, perterrefacti, locum illum deseruimus, et dissociati, huc illuc palantes, viam unusquisque nostrum, quam sibi commodam duxit, sub tenebris et imbribus est persecutus. Tandem tuguria vici subeuntes (illuc enim divisis itineribus omnes diverteramus), convenimus, et ea, quæ nobis deerant, cum clamore perquisivimus. Ad quem strepitum Scythæ exsilientes, calamos, quibus ad ignem utuntur, usserunt: et accenso lumine, interrogarunt, quid nobis vellemus, qui tantos clamores ederemus. Barbari, qui nos comitabantur, responderunt nos tempestate perculsos turbari. Itaque nos liberaliter invitatos hospitio exceperunt, et calamis siccis ignem accenderunt. Vici domina una ex Bledæ uxoribus erat. Hæc nobis cibaria et mulieres formosas, cum quibus amori indulgeremus (hoc enim apud Scythas honori ducitur), suppeditavit. Mulieribus pro cibis præbitis gratias egimus, et sub tectis nostris somnum capientes, ab earum consuetudine abstinuimus. Simul atque illuxit, ad ea, quæ ex nostra suppellectile desiderabantur, perquirenda curam convertimus. Hæc partim in eo loco, ubi pridie consederamus,

Τοῦ δὲ Βιγίλα ἐξορμήσαντος, μίαν μετὰ[97] τὴν ἐκείνου ἀναχώρησιν ἡμέραν ἐπιμείναντες, τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ τὰ ἀρκτικώτερα τῆς χώρας σὺν Ἀττήλᾳ ἐπορεύθημεν. Καὶ ἄχρι τινὸς τῷ Βαρβάρῳ συμπροελθόντες ἑτέραν ὁδὸν ἐτράπημεν, τῶν ξεναγούντων[98] ἡμᾶς Σκυθῶν τοῦτο ποιεῖν παρακελευσαμένων, ὡς τοῦ Ἀττήλα ἐς κώμην τινὰ παρεσομένου, ἐν ᾗ γαμεῖν θυγατέρα Ἐσκὰμ ἐβούλετο, πλείστας μὲν ἔχων γαμετάς, ἀγόμενος δὲ καὶ ταύτην κατὰ νόμον τὸν Σκυθικόν. Ἐνθένδε ἐπορευόμεθα ὁδὸν ὁμαλήν, ἐν πεδίῳ κειμένην, ναυσιπόροις τε προσεβάλομεν ποταμοῖς, ὧν οἱ μέγιστοι μετὰ τὸν Ἴστρον ὅ τε Δρήκων λεγόμενος καὶ ὁ Τίγας καὶ ὁ Τιφήσας ἦν. Καὶ τούτους μὲν ἐπεραιώθημεν τοῖς μονοξύλοις πλοίοις, οἷς οἱ προσοικοῦντες τοὺς ποταμοὺς κέχρηνται· τοὺς δὲ λοιποὺς ταῖς σχεδίαις διεπλεύσαμεν, ἃς ἐπὶ τῶν ἀμαξῶν οἱ Βάρβαροι διὰ τοὺς λιμνάζοντας φέρουσι τόπους. Ἐχορηγοῦντο δὲ ἡμῖν κατὰ κώμας τροφαί, ἀντὶ μὲν σίτου κέγχρος, ἀντὶ δὲ οἴνου ὁ μέδος ἐπιχωρίως καλούμενος. Ἐκομίζοντο δὲ καὶ οἱ ἑπόμενοι ἡμῖν ὑπηρέται κέγχρον καὶ τὸ ἐκ κριθῶν χορηγούμενον πόμα· κάμον οἱ Βάρβαροι καλοῦσιν αὐτό. Μακρὰν δὲ ἀνύσαντες ὁδὸν περὶ δείλην ὀψίαν κατεσκηνώσαμεν πρὸς λίμνῃ τινί, πότιμον ὕδωρ ἐχούσῃ, ὅπερ οἱ τῆς πλησίον ὑδρεύοντο κώμης. Πνεῦμα δὲ καὶ θύελλα ἐξαπίνης διαναστᾶσα μετὰ βροντῶν καὶ συχνῶν ἀστραπῶν καὶ ὄμβρου πολλοῦ οὐ μόνον ἡμῶν ἀνέτρεψε[99] τὴν σκηνήν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατασκευὴν σύμπασαν ἐς τὸ ὕδωρ ἐκύλισε τῆς λίμνης. Ὑπὸ δὲ τῆς κρατούσης τὸν ἀέρα ταραχῆς καὶ τοῦ συμβάντος δειματωθέντες τὸ χωρίον ἀπελείπομεν καὶ ἀλλήλων ἐχωριζόμεθα, ὡς ἐν σκότῳ καὶ ὑετῷ, τραπέντες ὁδὸν ἣν αὐτῷ ῥᾳδίαν ἕκαστος ἔσεσθαι ᾤετο. Ἐς δὲ τὰς καλύβας τῆς κώμης παραγενόμενοι (τὴν αὐτὴν δὲ πάντες διαφόρως ἐτράπημεν), ἐς ταυτὸν συνῄειμεν, καὶ τῶν ἀπολειπομένων σὺν βοῇ τὴν ζήτησιν ἐποιούμεθα. Ἐκπηδήσαντες δὲ οἱ Σκύθαι διὰ τὸν θόρυβον, τοὺς καλάμους οἷς πρὸς τῷ πυρὶ κέχρηνται ἀνέκαιον, φῶς ἐργαζόμενοι, καὶ ἀνηρώτων ὅ τι βουλόμενοι κεκράγαμεν. Τῶν δὲ σὺν ἡμῖν Βαρβάρων ἀποκριναμένων, ὡς διὰ τὸν χειμῶνα διαταραττόμεθα, πρὸς σφᾶς τε αὐτοὺς καλοῦντες ὑπεδέχοντο, καὶ ἀλέαν παρεῖχον καλάμους πλείστους ἐναύοντες. Τῆς δὲ ἐν τῇ κώμῃ ἀρχούσης γυναικὸς (μία δὲ αὕτη τῶν Βλήδα γυναικῶν ἐγεγόνει) τροφὰς ἡμῖν διαπεμψαμένης καὶ ἐπὶ συνουσίᾳ γυναῖκας εὐπρεπεῖς (Σκυθικὴ δὲ αὕτη τιμή), τὰς μὲν γυναῖκας ἐκ τῶν προκειμένων ἐδωδίμων φιλοφρονησάμενοι τῇ πρὸς αὐτὰς ὁμιλίᾳ ἀπηγορεύσαμεν[1]· ἐγκαταμείναντες δὲ ταῖς καλύβαις ἅμα ἡμέρᾳ ἐς τὴν τῶν σκευῶν ἐτράπημεν ἀναζήτησιν, καὶ σύμπαντα εὑρηκότες, τὰ μὲν ἐν τῷ

VARIÆ LECTIONES.

[97] μετὰ B., κατὰ vulg. [98] ξεναγόντων vulg. [99] ἀνέτρεψε N., ἔτρεψε vulg. [1] ἀπηγορεύσαμεν H., ἀπαγορεύσαντες vulg.

χωρίῳ, οὗπερ ἐν τῇ προτεραίᾳ καταλύσαντες ἐτύχομεν, A τὰ δὲ καὶ πρὸς τῇ ὄχθῃ τῆς λίμνης, τὰ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὕδατι, ἀνελάβομεν. Καὶ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐν τῇ κώμῃ διετρίψαμεν ἅπαντα διατερσαίνοντες· ὅ τε γὰρ χειμὼν ἐπέπαυτο καὶ λαμπρὸς ἥλιος ἦν. Ἐπιμεληθέντες δὲ καὶ τῶν ἵππων καὶ τῶν λοιπῶν ὑποζυγίων παρὰ τὴν βασιλίδα ἀφικόμεθα, καὶ αὐτὴν ἀσπασάμενοι καὶ δώροις ἀμειψάμενοι, τρισί τε ἀργυραῖς φιάλαις καὶ ἐρυθροῖς δέρμασι καὶ τῷ ἐξ Ἰνδίας πεπέρει καὶ τῷ καρπῷ τῶν φοινίκων καὶ ἑτέροις τραγήμασι [2] διὰ τὸ μὴ ἐπιχωριάζειν τοῖς Βαρβάροις οὖσι τιμίοις, ὑπέξιμεν, εὐξάμενοι αὐτῇ ἀγαθὰ τῆς ξενίας πέρι. Ἡμερῶν δὲ ζ' ὁδὸν ἀνύσαντες ἐν κώμῃ τινὶ ἐπεμείναμεν, τῶν ξεναγούντων παρακελευσαμένων Σκυθῶν, οἷα δὴ τοῦ Ἀττήλα ἐς αὐτὴν ἐμβαλοῦντος τὴν ὁδὸν καὶ ἡμῶν κατόπιν B αὐτοῦ πορεύεσθαι ὀφειλόντων. Ἔνθα δὴ ἐνετυγχάνομεν [3] ἀνδράσι τῶν ἑσπερίων Ῥωμαίων καὶ αὐτοῖς παρὰ τὸν Ἀττήλαν πρεσβευομένοις· ὧν Ῥωμύλος ἦν, ἀνὴρ τῇ τοῦ κόμητος ἀξίᾳ τετιμημένος, καὶ Πριμοῦτος [4] τῆς Νωρίκων ἄρχων χώρας, καὶ Ῥωμανὸς στρατιωτικοῦ τάγματος ἡγεμών. Συνῆν δὲ αὐτοῖς Κωνστάντιος, ὃν ἀπεστάλκει Ἀέτιος παρὰ τὸν Ἀττήλαν ὑπογραφέως χάριν, καὶ Τατοῦλος ὁ Ὀρέστου πατὴρ τοῦ μετὰ Ἐδέκωνος, οὐ τῆς πρεσβείας ἕνεκα, ἀλλὰ οἰκειότητος χάριν ἅμα σφίσιν αὐτοῖς τὴν πορείαν ποιούμενοι, Κωνστάντιος μὲν διὰ τὴν [5] ἐν ταῖς Ἰταλίαις προϋπάρξασαν πρὸς τοὺς ἄνδρας γνῶσιν, Τατοῦλος δὲ διὰ συγγένειαν. Ὁ γὰρ αὐτοῦ παῖς Ὀρέστης Ῥωμύλου θυγατέρα ἐγεγαμήκει, ἀπὸ Παταβίωνος τῆς ἐν Νωρίκῳ πόλεως. C .... ἐπρεσβεύοντο ἐκμειλιττόμενοι [6] τὸν Ἀττήλαν, ἐκδοθῆναι αὐτῷ βουλόμενον [7] Σιλβανὸν, Ἀρμίου [8] τραπέζης κατὰ τὴν Ῥώμην προεστῶτα, ὡς φιάλας χρυσᾶς παρὰ Κωνσταντίου δεξάμενον, ὃς ἐκ Γαλατῶν μὲν τῶν ἐν τῇ Ἑσπέρᾳ ὡρμᾶτο, ἀπέσταλτο δὲ καὶ αὐτὸς παρὰ Ἀττήλαν τε καὶ Βλήδαν, ὥσπερ ὁ μετ' αὐτὸν Κωνστάντιος, ὑπογραφέως χάριν. Κατὰ δὲ τὸν χρόνον ἐν ᾧ ὑπὸ Σκυθῶν ἐν τῇ [9] Παιόνων ἐπολιορκεῖτο τὸ Σίρμιον, τὰς φιάλας παρὰ τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου ἐδέξατο ἐφ' ᾧ αὐτὸν λύσασθαι, εἴ γε περιόντος [10] αὐτοῦ ἁλῶναι τὴν πόλιν συμβαίη, ἢ ἀναιρεθέντος ὠνήσασθαι τοὺς αἰχμαλώτους ἀπαγομένους τῶν ἀστῶν. Ὁ δὲ Κωνστάντιος μετὰ τὸν τῆς πόλεως ἀνδραποδισμὸν ὀλιγωρήσας τῶν συνθηκῶν [11] ἐς τὴν Ῥώμην κατὰ D πρᾶξίν τινα παραγίνεται, καὶ κομίζεται παρὰ τοῦ Σιλβανοῦ χρυσίον τὰς φιάλας δοὺς, ὥστε ῥητοῦ χρόνου ἐντὸς ἢ ἀποδόντα τὸ ἐκδανεισθὲν χρυσίον ἀναλαβεῖν τὰ ἐνέχυρα, ἢ αὐτοῖς τὸν Σιλβανὸν ἐς ὅ τι βούλοιτο χρήσασθαι. Τοῦτον δὴ τὸν Κωνστάντιον ἐν ὑποψίᾳ προδοσίας ποιησάμενοι Ἀττήλας τε καὶ Βλήδας ἀνεσταύρωσαν· μετὰ δὲ χρόνον τῷ Ἀττήλᾳ ὡς τὰ περὶ τῶν φιαλῶν ἐμηνύθη, ἐκδοθῆναι αὐτῷ

partim in ripa paludis, partim in ipsa palude recepimus. In his desiccandis totum diem in illo vico (tempestas enim desierat, et clarus sol apparebat) contrivimus. Deinde curatis equis et reliquis jumentis, reginam salutatum ivimus. Hanc vicissim donis remunerati sumus tribus pateris argenteis, velleribus rubris, pipere Indico, palmulis et variis cupediis, quæ omnia a Barbaris, ut ignota, magni æstimantur. Nec multo post omnia fausta feliciaque illi hospitalitatis ergo precati, discessimus. Septem dierum itinere emenso, Scythæ, qui nos ducebant, in quodam vico nos consistere jusserunt, quia post Attilam, qui hac via proficisceretur, iter nobis faciendum esset. Hic obvios habuimus legatos a Romanis occidentalibus etiam ad Attilam missos. Erant autem præcipui Romulus comitis dignitate decoratus, **57** et Primutus, Noricæ regionis præfectus, et Romanus, militaris ordinis ductor. His aderat Constantius, quem Aetius ad Attilam, ut illi in conscribendis epistolis deserviret, miserat, et Tatullus, Orestis ejus, qui cum Edecone erat, pater, non legationis causa, sed privati officii et familiaritatis ergo. Constantio enim in Italiis agenti magnus cum illis usus intercesserat: Tatullum affinitas movebat. Orestes enim, ejus filius, Romuli filiam e Patavione, Norici civitate, uxorem duxerat. Legati autem veniebant, ut Attilam lenirent, qui sibi Sylvanum, Armii mensæ Romæ præfectum, tradi postulabat, propterea quod pateras aureas a Constantio quodam acceperat. Hic Constantius, ex Galliis Occidentalibus ortus, ad Attilam et Bledam, ut illis in conscribendis epistolis operam daret, quemadmodum et post illum alter Constantius, missus fuerat. Ille vero, quo tempore Sirmium oppidum, in Pæonia situm, Scythæ obsidebant, aurea vasa a civitatis episcopo acceperat, ut ex eorum pretio, si se superstite urbem capi contigisset, quoad satis esset, pro sua libertate solveretur: sin periisset, cives in servitutem abducti redimerentur. Sed Constantius post urbis excidium de pacto illo parum sollicitus, Romam cujusdam negotii causa profectus, vasa ad Sylvanum detulit, et aurum ab eo accepit, convenitque, ut si intra tempus præfinitum aurum mutuo sumptum redderet, vasa reciperet: ni fecisset, Sylvanus vasa sibi haberet et his pro arbitrio uteretur. Hunc Constantium Attilas et Bleda, cum illis proditionis nomine suspectus esset, in crucem egerunt. Ex quo, ut de poculis aureis indicium ad Attilam est delatum, sibi tradi Sylvanum, tanquam furem eorum, quæ sua essent, flagitavit. Legati igitur ab Aetio et Romanorum Occidentalium imperatore venerant, qui dicerent Sylvanum Constantii creditorem vasa aurea pro credito oppi-

VARIÆ LECTIONES.

[2] τραγήμασι H., τρυγήμασι vulg. [3] ἐνετυγχάνομεν H., τυγχάνομεν vulg. [4] Πριμοῦτος, qui infra p. 198, lin. 17, Προμοῦτος appellatur. Paulo rectius, puto: sc. *Promotus*. N. [5] τὴν ἐν add. N. [6] ἐκμειλιττόμενοι H., ἐκμελιτιόμενοι vulg. [7] βουλόμενοι vulg. [8] Ἀρμίου] ἀργυρίου Val. [9] τῇ N., τῷ vulg. [10] περιόντος H., πενόντος vulg. [11] συνθηκῶν N., Σκυθικῶν vulg.

generata, non furto ablata, penes se habuisse, quæ sacerdotibus, qui primi se obtulissent, nummis argenteis permutasset. Nec enim fas esse hominibus pocula Deo consecrata propriis usibus applicare. Itaque nisi tam justa causa aut divini numinis reverentia a petendis poculis dimoveatur, retento Sylvano, aurum se pro pateris præbiturum. Hominem enim, qui nihil deliquerit, minime se dediturum esse. Hæc erat igitur horum virorum legationis causa, qui Barbarum sequebantur, ut responsum ferrent, et dimitterentur. **58** Cum vero nobis eadem via eundum esset, qua Attilas incedebat, parumper morati, dum præcederet, non multo post secuti, cum reliqua multitudine, trajectis quibusdam amnibus, ad quemdam magnum vicum pervenimus. Hic erant Attilæ ædes, quæ reliquis omnibus ubicunque locorum præstantiores esse ferebantur. Erant hæ ex lignis et tabulis eximie politis exstructæ et ambitu ligneo circumdatæ, non ad munimentum, sed ad ornatum comparato. Proxima regiæ erat Onegesii domus, et ipsa quoque ambitu ligneo constans, non tamen æque, ac Attilæ, turribus insignis. Haud longo intervallo a circuitu domus distabat balneum, quod Onegesius, qui secundum Attilam plurimum apud Scythas opibus valebat, lapidibus ex Pæonia advectis ædificaverat. Nec enim apud eos, qui in ea parte Scythiæ habitant, ullus est aut lapis, aut arbos, sed materia aliunde advecta utuntur. Hujus autem balnei architectus, e Sirmio captivus abductus, mercedem operis sui libertatem se consecuturum sperans, falsus sua spe, cum nihil minus cogitaret, in longe duriorem apud Scythas incidit servitutem. Balneatorem enim eum Onegesius instituit, ut sibi totique suæ familiæ, cum lavarentur, operas præstaret. In hunc vicum adventanti Attilæ puellæ obviam prodierunt, quæ per series incedebant, sub linteis tenuibus et candidis, quam maxime in longitudinem extensis, ita ut sub unoquoque linteo, manibus mulierum ab utraque parte in altum sublato, septem puellæ aut etiam plures progredientes (erant autem multi hujusmodi mulierum sub illis linteis ordines), Scythica carmina canerent. Jam proxime Onegesii domum accesserat (per ipsam enim via ducebat ad regiam), cum foras prosiliret Onegesii uxor, magna ancillarum comitata multitudine, quæ obsonia et vinum ferebant, qui maximus est apud Scythas honos. Hæc Attilam salutavit rogavitque, ut ex cibis desumeret, quos cum summa testificatione suæ erga illum voluntatis attulerat. Itaque uxori hominis sibi necessarii gratificaturus, comedit, equo insidens, Barbaris, qui in ejus comitatu erant, suspensam tabulam (erat autem argentea) attollentibus. Deinde degustato calice, qui illi fuerat oblatus, in regiam se recepit. Erat autem illa reliquis conspe-

A τὸν Σιλβανὸν, οἷα δὴ φῶρα [12] τῶν αὐτοῦ γενόμενον [13], ἐβούλετο. Πρέσβεις τοίνυν παρὰ Ἀετίου καὶ τοῦ βασιλεύοντος τῶν ἑσπερίων Ῥωμαίων ἐστάλησαν ἐροῦντες [14], ὡς χρήστης Σιλβανὸς Κωνσταντίου γενόμενος τὰς φιάλας ἐνέχυρα καὶ οὐ φώρια λαβὼν ἔχοι, καὶ ὡς ταύτας ἀργυρίου χάριν ἱερεῦσι καὶ τοῖς [15] ἐπιτυχοῦσιν ἀπέδοτο· οὔτε γὰρ θέμις ἀνθρώποις εἰς σφετέραν διακονίαν κεχρῆσθαι ἐκπώμασιν ἀνατεθεῖσι Θεῷ. Εἰ οὖν μὴ [16] τῆς εὐλόγου προφάσεως καὶ εὐλαβείᾳ τοῦ Θείου ἀποσταίη τοῦ τὰς φιάλας αἰτεῖν, ἐκπέμπειν τὸ ὑπὲρ αὐτῶν χρυσίον, τὸν Σιλβανὸν παραιτουμένους [17]· οὐ γὰρ ἐκδώσειν [17*] ἄνθρωπον ἀδικοῦντα οὐθέν. Καὶ αὕτη μὲν αἰτία τῆς τῶν ἀνδρῶν πρεσβείας, καὶ παρείποντο ὅ τι καὶ ἀποκρινόμενος ἀποπέμψοι σφᾶς ὁ Βάρβαρος. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς οὖν
B ὁδοῦ γενόμενοι, προπορευθῆναι αὐτὸν ἀναμείναντες, σὺν τῷ παντὶ ἐπηκολουθήσαμεν πλήθει. Καὶ ποταμούς τινας διαβάντες ἐν μεγίστῃ παρεγινόμεθα κώμῃ, ἐν ᾗ τὰ τοῦ Ἀττήλα οἰκήματα περιφανέστερα τῶν ἁπανταχοῦ εἶναι ἐλέγετο, ξύλοις τε καὶ σανίσιν εὐξέστοις ἡρμοσμένα καὶ περιβόλῳ ξυλίνῳ κυκλούμενα, οὐ πρὸς ἀσφάλειαν, ἀλλὰ πρὸς εὐπρέπειαν συλλαμβάνοντι. Μετὰ δὲ τὰ τοῦ βασιλέως ἦν τὰ τοῦ Ὀνηγησίου διαπρεπῆ, καὶ περίβολον μὲν ἐκ ξύλων καὶ αὐτὰ ἔχοντα, οὐχ ὁμοίως δὲ ὥσπερ ὁ Ἀττήλα πύργοις ἐκοσμεῖτο. Βαλανεῖον δὲ ἦν οὐ πόῤῥω τοῦ περιβόλου, ὅπερ Ὀνηγήσιος μετὰ τὸν Ἀττήλαν παρὰ Σκύθαις ἰσχύων μέγα ᾠκοδόμει, λίθους ἐκ τῆς Παιόνων διακομίσας γῆς· οὐδὲ γὰρ λίθος, οὐ δένδρον παρὰ τοῖς ἐκεῖνο τὸ μέρος οἰκοῦσι Βαρβάροις ἐστὶν, ἀλλὰ
C ἐπεισάκτῳ τῇ ὕλῃ κέχρηνται ταύτῃ. Ὁ δὲ ἀρχιτέκτων τοῦ βαλανείου ἀπὸ τοῦ Σιρμίου αἰχμάλωτος ἀχθεὶς, μισθὸν τοῦ εὑρέματος ἐλευθερίαν λήψεσθαι προσδοκῶν, ἔλαθε μείζονι πόνῳ περιπεσὼν τῆς παρὰ Σκύθαις δουλείας· βαλανέα γὰρ αὐτὸν Ὀνηγήσιος κατέστησε, καὶ λουομένῳ αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν διηκονεῖτο. Ἐν ταύτῃ τῇ κώμῃ εἰσιόντα τὸν Ἀττήλαν ἀπήντων κόραι στοιχηδὸν προπορευόμεναι ὑπ' ὀθόναις λεπταῖς τε καὶ λευκαῖς, ἐπὶ πολὺ ἐς μῆκος παρατεινούσαις, ὥστε ὑπὸ μιᾷ ἑκάστῃ ὀθόνῃ ἀνεχομένῃ ταῖς χερσὶ τῶν παρ' ἑκάτερα γυναικῶν κόρας ἑπτὰ ἢ καὶ πλείους βαδιζούσας [18] (ἦσαν δὲ πολλαὶ τοιαῦται τῶν γυναικῶν ὑπὸ ταῖς ὀθόναις τάξεις) ᾄδειν ᾄσματα Σκυθικά. Πλησίον δὲ
D τῶν Ὀνηγησίου οἰκημάτων γενόμενον (δι' αὐτῶν γὰρ ἡ ἐπὶ τὰ βασίλεια ἦγεν ὁδὸς), ὑπεξελθοῦσα ἡ τοῦ Ὀνηγησίου γαμετὴ μετὰ πλήθους θεραπόντων, τῶν μὲν ὄψα, τῶν δὲ καὶ οἶνον φερόντων (μεγίστη δὲ αὕτη παρὰ Σκύθαις ἐστὶ τιμὴ), ἠσπάζετό τε καὶ ἠξίου μεταλαβεῖν ὧν αὐτῷ φιλοφρονουμένη ἐκόμισεν. Ὁ δὲ ἐπιτηδείου ἀνδρὸς χαριζόμενος γαμετῇ ἤσθιεν ἐπὶ τοῦ ἵππου ἥμενος, τῶν παρεπομένων τὸν πίνακα (ἀργύρεος δὲ ἦν οὗτος) ἐς ὕψος ἀράντων Βαρβάρων. Ἀπογευσάμενος δὲ καὶ τῆς προσενεχθείσης αὐτῷ κύλικος ἐς τὰ βασίλεια ἐχώρει, ὄντα τῶν ἄλλων ὑπέρτερα καὶ ἐν ὑψηλῷ δια-

VARIÆ LECTIONES.

[12] φῶρα H., φῶτα vulg. [13] γενόμενον H., γενόμενοι vulg. [14] ἐρῶντες vulg. [15] καὶ τοῖς] καὶ οὐ τοῖς conj. B. [16] μετὰ pro μὴ conj. N. [17] παραιτούμενοι conj. B. [17*] ἐκδώσειν Val., ἐκδώσεις vulg. [18] βαδιζούσας H., βαδιζούσαις vulg.

A κείμενα χωρίῳ. Ἡμεῖς δὲ ἐν τοῖς Ὀνηγησίου, ἐκείνου παρακελευσαμένου, ἐγκατεμείναμεν· ἐπανεληλύθει γὰρ σὺν τῷ Ἀττήλα παιδί. Καὶ ἠριστοποιησάμεθα, δεξιωσαμένης ἡμᾶς τῆς τε γαμετῆς καὶ τῶν κατὰ γένος αὐτῷ διαφερόντων· αὐτὸς γὰρ τῷ Ἀττήλᾳ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τότε πρῶτον ἐς ὄψιν ἐλθών, καὶ αὐτῳ τὰ ἐπὶ τῇ πράξει, ἐφ' ἣν ἔσταλτο, ἀπαγγέλλων, καὶ τὸ πάθος τὸ τῷ Ἀττήλα παιδὶ συνενεχθὲν (τὴν γὰρ δεξιὰν χεῖρα ἐξολισθήσας κατέαξεν), συνευωχεῖσθαι ἡμῖν οὐκ ἦγε σχολήν. Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἀπολιπόντες τὰ τοῦ Ὀνηγησίου οἰκήματα πλησίον τῶν Ἀττήλα κατεσκηνώσαμεν, ἢ [19] παρὰ τὸν Ἀττήλαν ἐπιέναι [20] τὸν Μαξιμῖνον, ἤγουν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐς λόγους ἰέναι ὀφείλοντα, μὴ πολλῷ κεχωρίσθαι διαστήματι. Διαγαγόντων [21]
B δὲ ἡμῶν ἐκείνην τὴν νύκτα ἐν ᾧπερ κατελύσαμεν χωρίῳ, ὑποφαινούσης ἡμέρας ὁ Μαξιμῖνος στέλλει με παρὰ τὸν Ὀνηγήσιον τὰ δῶρα δώσοντα, ἅ τε αὐτὸς ἐδίδου, ἅ τε βασιλεὺς ἀπεστάλκει, καὶ ὅπως γνοίη, εἰ [22] βούλεται [23] αὐτῷ, καὶ ὁπότε, ἐς λόγους ἐλθεῖν. Παραγενόμενος δὲ ἅμα τοῖς κομίζουσιν αὐτὰ [24] ὑπηρέταις προσεκαρτέρουν, ἔτι τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, ἄχρις ὅτου τις ὑπεξελθὼν τὴν ἡμετέραν μηνύσειεν ἄφιξιν.

Διατρίβοντι δέ μοι καὶ περιπάτους ποιουμένῳ πρὸ τοῦ περιβόλου τῶν οἰκημάτων, προσελθών τις [25], ὃν βάρβαρον ἐκ τῆς Σκυθικῆς ᾠήθην εἶναι στολῆς, Ἑλληνικῇ ἀσπάζεταί με φωνῇ, «Χαῖρε,» προσειπών, ὥστε με θαυμάζειν, ὅτι γε δὴ ἑλληνίζει Σκύθης ἀνήρ.
C Ξύγκλυδες γὰρ ὄντες πρὸς τῇ σφετέρᾳ βαρβάρῳ γλώσσῃ ζηλοῦσιν ἢ [26] τὴν Οὔννων ἢ τὴν Γότθων, ἢ καὶ τὴν Αὐσονίων, ὅσοις αὐτῶν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιμιξία· καὶ οὐ ῥᾳδίως τις σφῶν ἑλληνίζει τῇ φωνῇ, πλὴν ὧν ἀπήγαγον αἰχμαλώτων ἀπὸ τῆς Θρᾳκίας καὶ Ἰλλυρίδος παραλίου. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν γνώριμοι τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐτύγχανον ἔκ τε τῶν διεῤῥωγότων ἐνδυμάτων καὶ τοῦ αὐχμοῦ τῆς κεφαλῆς, εἰς [27] τὴν χείρονα μεταπεσόντες τύχην· οὗτος δὲ τρυφῶντι ἐῴκει Σκύθῃ εὐείμων τε ὢν καὶ ἀποκειράμενος τὴν κεφαλὴν περιτρόχαλα. Ἀντασπασάμενος δὲ ἀνηρώτων τίς ὢν καὶ πόθεν ἐς τὴν βάρβαρον παρῆλθε γῆν καὶ βίον ἀναιρεῖται Σκυθικόν. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ὅτι Βουλόμενος ταῦτα γνῶναι ἐσπούδακα, ἐγὼ δὲ ἔφην αἰτίαν πολυπραγμοσύνης εἶναί μοι τὴν [28] Ἑλλήνων
D φωνήν. Τότε δὴ γελάσας ἔφη Γραικὸς μὲν εἶναι τὸ γένος, κατ' ἐμπορίαν δὲ ἐς τὸ Βιμινάκιον ἐληλυθέναι τὴν πρὸς τῷ Ἴστρῳ Μυσῶν πόλιν. Πλεῖστον δὲ ἐν αὐτῇ διατρίψαι χρόνον, καὶ γυναῖκα γήμασθαι ζάπλουτον. Τὴν δὲ ἐντεῦθεν εὐπραγίαν ἐκδύσασθαι, ὑπὸ τοῖς Βαρβάροις τῆς πόλεως γενομένης, καὶ διὰ τὸν ὑπάρξαντα πλοῦτον αὐτῷ Ὀνηγησίῳ ἐν τῇ τῶν λαφύρων προκριθῆναι διανομῇ· τοὺς γὰρ ἁλόντας ἀπὸ τῶν εὐπόρων μετὰ τὸν Ἀττήλαν ἐκκρίτους εἶχον οἱ τῶν Σκυθῶν λογάδες διὰ τὸ ἐπὶ πλείστοις διατίθεσθαι. Ἀριστεύσαντα δὲ ἐν ταῖς ὕστερον πρὸς Ῥωμαίους

A ctior et in altiori loco sita. Nos vero in ædibus Onegesii (sic ille præceperat; redierat enim cum Attilæ filio) remansimus. Illic cœnam sumpsimus, excipiente nos ejus uxore comitata illustrioribus, qui eum genere contingebant. Illi enim animum nobiscum convivio exhilarare per otium minime licuit;
59 quia quæ gesserat in negotio, ad quod missus fuerat, et adversum, qui filio Attilæ contigerat, casum (dextram enim delapsus fregerat) renuntiaturus, tum primum a reditu in Attilæ conspectum venerat. Post cœnam, ædibus Onegesii relictis, propius Attilæ ædes tentoria posuimus, ut Maximinus, quem Attilam convenire, et cum his, qui ei a consiliis erant colloquia facere oportebat, minime longo ab Attila distaret intervallo. Illic igitur, quo pri-
B mum devertimus, noctem transegimus. Luce orta misit me Maximinus ad Onegesium, ut illi tum quæ ipse dabat, tum ab imperatore missa munera traderem, et ut ipse cognosceret, an illi secum et quo tempore colloquium inire luberet. Perrexi igitur ad Onegesium cum famulis, qui dona portabant: cum januæ clausæ essent, exspectavi, donec aperirentur, et aliquis exiret, qui eum mei adventus certiorem faceret.

Itaque tempus mihi terenti et circa murorum ambitum domus Onegesii ambulanti, progressus nescio quis, quem Barbarum ex Scythico vestitu esse rebar, Græca voce me salutavit dicens « Χαῖρε. » Mirari ego, qui fieret, ut Græce loqueretur vir
C Scytha: etenim ex variis gentibus commisti, barbaricam linguam colunt, sive Hunnorum, sive Gothorum, aut etiam Romanam, hi scilicet, quibus cum Romanis frequentius est commercium; neque quisquam eorum facile loquitur Græce, nisi si qui sint captivi e Thracia aut Illyrico maritimo. Sed illi ab obvio quoque dignosci possunt et a vestibus laceris et capitis squalore, tanquam qui in miseram inciderint fortunam. Hic vero opulenti Scythæ speciem præ se ferebat: erat enim bene et eleganter vestitus, capite in rotundum raso. Hunc resalutans interrogavi, quis esset, et unde in terram barbaram veniens, vitæ Scythicæ institutum sequi delegisset. Ille quam ob causam hoc ex ipso quærerem, rogavit. « Mihi vero, inquam, hæc a te ut
D sciscitarer, causa fuit, quod Græce locutus es. » Tum ridens ait se Græcum esse genere, ad mercaturam faciendam Viminacium, Mysorum ad Istrum urbem, accessisse, in ea domicilium longo tempore habuisse, uxorem quoque divitem duxisse; parta illic felicitate capta urbe exutum fuisse, et propterea quod dives erat, se suaque omnia in prædæ divisione Onegesio cessisse. Etenim esse apud eos in more positum, ut præcipui ab Attila Scythiæ principes captivos ditiores sibi seponant, quoniam plurimum auctoritate valent. Postea ubi

VARIÆ LECTIONES.

[19] ἢ] ὥστε conj. B., ᾗ conj. N. [20] εἰσιέναι N. [21] διαγαγόντων B., διαγόντων vulg. [22] εἰ B., οἱ vulg. [23] βούλεται Val., βουλευταὶ vulg. [24] αὐτῷ vulg. [25] προσελθών τις H., προσελθόντες vulg. [26] ἢ Val., οὐ vulg. [27] εἰς B., ὡς vulg. [28] τὴν B., τῶν vulg.

adversus Romanos et Acatzirorum gentem fortissime dimicasset, libertatem se ex more Scytharum,
60 omnibus, quæ bello acquisierat, barbaro domino traditis, recuperasse. Uxorem quoque barbaram duxisse, et ex ea liberos sustulisse, et Onegesii mensæ participem, hoc vitæ genus longe potius priore ducere. « Qui enim apud Scythas degunt, inquit, tolerato bellorum labore, sine ulla sollicitudine vitam peragunt. Tum unusquisque bonis, quæ sibi fortuna indulsit, fruitur, neque quisquam illi ulla in re molestus est. Qui vero sub Romanis ætatem agunt, facile in bello pereunt. Hos enim in aliis sui conservandi spem collocare necesse est, quandoquidem per tyrannos minime licet arma, quibus unusquisque se tueatur, gestare. Atque adeo his, quibus id jure licet, valde est perniciosa ducum ignavia, qui bellum minime gnaviter gerunt. At in pace longe acerbiora sunt, quæ accidunt, quam calamitates, quæ ex bello proveniunt et propter duram exactionem tributorum, et propter improborum vexationes, cum leges non in omnes valeant. Si quis dives aut potens eas sit transgressus, ille quidem iniquitatis suæ pœnas non luet : sin aliquis inops, qui negotia gerere nesciat, hunc pœna a legibus statuta manet : nisi forte cum priusquam sententia feratur, longo in litibus continuato tempore, multis præterea exhaustis opibus, vita defecerit. At mercede et pretio, quod legum et juris est obtinere, omnium iniquissimum est. Nec enim injuria affecto quisquam fori judicialis potestatem faciet, priusquam pecuniam judicis et ejus ministrorum commodo cessuram deponat. » Hæc atque hujusmodi multa cum in medium proferret, ego precatus, ut quod sentirem, patienter et benigne audiret, respondi, reipublicæ Romanæ auctores, sapientes et optimos viros, ne quidquam temere ageretur, alios legum custodes fecisse, aliis armorum curam commisisse, ut, ad nullam aliam rem intenti, quam ut se ad pugnam præpararent, militaria opera exercerent, et propulsata per assiduam belli meditationem omni formidine, consueta militiæ exercitatione, animis firmati, in aciem descenderent. « Alios, inquam, qui agris colendis et culturæ terræ operam darent, annona militari ab his exacta ; eos alere voluerunt, quo pro sua salute dimicarent. Constituerunt quoque, qui injuria affectis prospicerent, et jura eorum, qui propter naturæ infirmitatem sibi ipsi consulere non valerent, tuerentur, quique jure dicendo, quæ leges juberent, servarent. 61 Neque vero sua providentia destitutos reliquerunt eos, qui judicibus adsunt, sed horum esse partes prospicere, qua ratione jus assequatur, qui sententia judicum obtinuit, et in-

A μάχαις καὶ τὸ τῶν Ἀκατζίρων ἔθνος, δόντα τῷ βαρβάρῳ δεσπότῃ κατὰ τὸν παρὰ Σκύθαις νόμον τὰ κατὰ τὸν πόλεμον αὐτῷ κτηθέντα, ἐλευθερίας τυχεῖν. Γυναῖκα δὲ γήμασθαι βάρβαρον, εἶναί τε αὐτῷ παῖδας· καὶ Ὀνηγησίῳ τραπέζης κοινωνοῦντα, ἀμείνονα τοῦ προτέρου τὸν παρόντα ἡγεῖσθαι [29]. Τοὺς μὲν γὰρ παρὰ Σκύθαις μετὰ τὸν πόλεμον ἐν ἀπραγμοσύνῃ διατελεῖν, ἑκάστου τῶν παρόντων ἀπολαύοντας καὶ οὐδαμῶς ἢ ὀλίγα ἐνοχλουμένους [30]· τοὺς μέντοι παρὰ Ῥωμαίοις ἐν μὲν πολέμῳ ῥᾳδίως ἀναλίσκεσθαι, εἰς ἑτέρους τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας ἔχοντας, ὡς πάντων διὰ τοὺς τυράννους μὴ χρωμένων ὅπλοις. Καὶ τῶν χρωμένων δὲ σφαλερωτέρα ἡ τῶν στρατηγῶν κακία, μὴ ὑφισταμένων τὸν πόλεμον. Ἐν δὲ εἰρήνῃ ὀδυνηρότερα ὑπάρχειν τὰ συμβαίνοντα τῶν ἐν τοῖς
B πολέμοις κακῶν διά τε τὴν βαρυτάτην εἴσπραξιν τῶν δασμῶν καὶ τὰς ἐκ τῶν πονηρῶν βλάβας, τῶν νόμων οὐ κατὰ πάντων κειμένων, ἀλλ' εἰ μὲν ὁ παραβαίνων τὸν θεσμὸν τῶν πλουτούντων εἴη, ἔστι [31] τῆς ἀδικίας αὐτὸν μὴ διδόναι δίκας· εἰ δὲ πένης εἴη, οὐκ ἐπιστάμενος χρῆσθαι πράγμασιν, ὑπομένει [32] τὴν ἀπὸ τοῦ νόμου ζημίαν, εἴπερ μὴ πρὸ τῆς κρίσεως ἀπολείποι τὸν βίον, μακροῦ [33] ἐπὶ ταῖς δίκαις παρατεινομένου χρόνου καὶ πλείστων ἐκδαπανωμένων χρημάτων. Ὅπερ τῶν πάντων ἀνιαρώτατον [34] εἴη, ἐπὶ μισθῷ τῶν ἀπὸ τοῦ νόμου τυγχάνειν. Οὐδὲ γὰρ τῷ ἀδικουμένῳ τις [35] δικαστήριον παραδώσει, εἰ μή τι ἀργύριον τῷ τε [36] δικαστῇ καὶ τοῖς ἐκείνῳ διακονουμένοις κατάθοιτο. Τοιαῦτα καὶ πλεῖστα ἕτερα προ-
C τιθέντος, ὑπολαβὼν ἔφασκον πράως αὐτὸν καὶ τὰ ἐξ ἐμοῦ ἀκούειν· καὶ δὴ ἔλεγον, ὡς οἱ τῆς Ῥωμαίων πολιτείας εὑρεταὶ σοφοί τε καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες, ὥστε [37] τὰ πράγματα τηνάλλως [38] φέρεσθαι, τοὺς μὲν τῶν νόμων εἶναι φύλακας, τοὺς δὲ ποιεῖσθαι τῶν ὅπλων ἐπιμέλειαν ἔταξαν καὶ τὰς πολεμικὰς μελέτας ἀσκεῖν, πρὸς μηδὲν ἕτερον ἐπαγομένους ἢ ὥστε εἶναι πρὸς μάχην ἑτοίμους καὶ ὡς ἐπὶ τὴν συνήθη γυμνασίαν θαῤῥοῦντας ἐπὶ τὸν πόλεμον ἰέναι, προαναλωθέντος [39] αὐτοῖς διὰ τῆς μελέτης τοῦ φόβου, τοὺς δὲ προσκειμένους [40] τῇ γεωργίᾳ καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς γῆς ἑαυτούς τε καὶ [41] τοὺς ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν ἀγωνιζομένους τρέφειν ἔταξαν [42], τὸ στρατιωτικὸν εἰσπραττομένους σιτηρέσιον· ἄλλους δὲ τῶν ἀδικουμένων προνοεῖν, καὶ τοὺς μὲν τοῦ δικαίου προΐστασθαι
D ὑπὲρ τῶν δι' ἀσθένειαν φύσεως μὴ οἵων τε ὄντων τὰ σφέτερα προΐσχεσθαι δίκαια, τοὺς δὲ δικάζοντας φυλάττειν ἅπερ ὁ νόμος βούλεται· μὴ ἐστερῆσθαι δὲ φροντίδος μηδὲ τῶν παραστάντων τοῖς δικασταῖς (15), ἀλλὰ κἀκείνων εἶναι τοὺς πρόνοιαν ποιησομένους, ὅπως τοῦ τε δικαίου τεύξοιτο ὁ τῆς τῶν δικαστῶν τυχὼν κρίσεως, καὶ ὁ ἀδικεῖν [43] νομισθεὶς μὴ εἰσπραχθείη πλέον ἤπερ ἡ δικαστικὴ βούλεται ψῆφος. Εἰ γὰρ μὴ ὑπῆρχον οἱ ταῦτα ἐν φροντίδι ποιούμενοι, ἐκ τῆς

VARIÆ LECTIONES.

[29] ἡγεῖσθαι] βίον add. B. [30] ἀπολαύοντας et ἐνοχλουμένους B., ἀπολαύοντος et ἐνοχλουμένου vulg. [31] ἔστι B., ἐπὶ vulg. [32] ὑπομένῃ vulg. [33] μακροῦ N., μακρὸν vulg. [34] ἀνιερώτατον vulg. [35] τις N., εἰς vulg. [36] τῷ τε δικ. H., τότε vulg. [37] ὥστε] οἵγε ἰδόντες conj. B. [38] μὴ τηνάλλ. conj. Cl. [39] προαναλωθέντος H., προσαν. vulg. [40] προσκειμ. H., προκειμ. vulg. [41] ἑαυτούς τε καὶ τοὺς ὑπὲρ, omissis mox δὲ καὶ τούς, B., ἑαυτοὺς ὑπὲρ vulg. [42] Post ἔταξαν inser. vulg. δὲ καὶ τούς. [43] ἀδικῶν vulg.

αὐτῆς αἰτίας ἑτέρας δίκης ἐγίνετο ἂν πρόφασις, ἢ τοῦ νενικηκότος χαλεπώτερον ἐπεξιόντος, ἢ τῇ τοῦ χείρονος [64] ἀπενεγκαμένου τῇ ἀδίκῳ ἐπιμένοντος γνώμῃ. Εἶναι δὲ καὶ τούτοις τεταγμένον ἀργύριον παρὰ τῶν τὰς δίκας ἀγωνιζομένων, ὡς παρὰ τῶν γεωργῶν τοῖς ὁπλίταις. Ἦ οὐχ ὅσιον τὸν ἐπικουροῦντα τρέφειν καὶ τῆς εὐνοίας ἀμείβεσθαι; ὥσπερ ἀγαθὸν ἱππεῖ μὲν ἡ τοῦ ἵππου κομιδὴ, ἀγαθὸν δὲ βουκόλῳ ἡ τῶν βοῶν καὶ θηρατῇ ἡ τῶν κυνῶν ἐπιμέλεια, καὶ τῶν ἄλλων, ὧν πρὸς σφετέραν φυλακήν τε καὶ ὠφέλειαν ἔχουσιν ἄνθρωποι, ὁπότε τὴν δαπάνην τὴν ἐπὶ τῇ δίκῃ γενομένην ἁλόντες ἐκτίνουσιν, ἀνατιθέντες [65] ἀδικίᾳ σφετέρᾳ καὶ οὐχ ἑτέρῳ τὴν βλάβην. Τὸν δὲ ἐπὶ ταῖς δίκαις μακρότερον, ἂν οὕτω τύχοι, χρόνον, τῆς τοῦ δικαίου προνοίας γίνεσθαι χάριν, ὥστε μὴ σχεδιάζοντας τοὺς δικαστὰς τῆς ἀκριβείας διαμαρτεῖν, λογιζομένους ἄμεινον εἶναι ὀψὲ πέρας ἐπιτεθῆναι δίκῃ, ἢ ἐσπουδακότας μὴ μόνον ἄνθρωπον ἀδικεῖν, ἀλλὰ εἰς τὸν [66] τοῦ δικαίου εὑρετὴν Θεὸν πλημμελεῖν. Κεῖσθαι δὲ τοὺς νόμους κατὰ πάντων, ὥστε αὐτοῖς καὶ βασιλέα πείθεσθαι, καὶ οὐχ ὡς [67] τῇ αὐτοῦ ἔνεστι κατηγορίᾳ, ὅτι γε δὴ οἱ εὔποροι τοὺς πένητας ἀκινδύνως βιάζοιντο, εἰ μή γε διαλαθών τις φύγοι τὴν δίκην· ὅπερ οὐκ ἐπὶ τῶν πλουσίων, ἀλλὰ καὶ πενήτων εὕροι τις ἄν· πλημμελοῦντες γὰρ οὐδὲ αὐτοὶ ἀπορίᾳ ἐλέγχων δοῖεν δίκας. Καὶ τοῦτο παρὰ πᾶσι, καὶ οὐ παρὰ Ῥωμαίοις μόνον συμβαῖνόν ἐστι. Χάριν δὲ ὁμολογεῖν τῇ τύχῃ ἐπὶ τῇ αὐτῷ ὑπαρξάσῃ ἐλευθερίᾳ, καὶ μὴ τῷ ἐπὶ πόλεμον ἐξάγοντι δεσπότῃ, ὥστε αὐτὸν δι' ἀπειρίαν ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀναιρεθῆναι, ἢ φεύγοντα ὑπὸ τοῦ κτησαμένου κολάζεσθαι. Ἄμεινον δὲ καὶ τοῖς οἰκέταις διατελοῦσι Ῥωμαῖοι χρώμενοι. Πατέρων γὰρ ἢ διδασκάλων ἐς αὐτοὺς ἔργα ἐπιδεικνύντες [68], ἐφ' ᾧ τῶν φαύλων ἀπεχομένους μετιέναι ἅπερ αὐτοῖς καλὰ νενόμισται, σωφρονίζουσι σφᾶς ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν, ὥσπερ τοὺς οἰκείους παῖδας. Οὐ δὴ γὰρ οὐδὲ αὐτοῖς θάνατον, ὥσπερ Σκύθαις, ἐπάγειν θέμις. Ἐλευθερίας δὲ τρόποι παρ' αὐτοῖς πλεῖστοι, ἣν οὐ μόνον περιόντες, ἀλλὰ καὶ τελευτῶντες χαρίζονται, διατάττοντες κατὰ τῆς περιουσίας ὃν βούλονται τρόπον. Καὶ νόμος ἐστὶν ὅπερ ἕκαστος τελευτῶν περὶ τῶν προσηκόντων βουλεύσοιτο. » Καὶ ὃς δακρύσας ἔφη, ὡς οἱ μὲν νόμοι καλοὶ καὶ ἡ πολιτεία Ῥωμαίων ἀγαθὴ, οἱ δ' ἄρχοντες οὐχ ὅμοια τοῖς πάλαι φρονοῦντες αὐτὴν διαλυμαίνονται.

A jurius judicatus, id solum, quod judicii calculus fert, et nihil præterea, facere cogatur. Si enim non essent huic rei præpositi, aut victore insolentius insurgente, aut eo, qui adversam sententiam reportavit, in perversa mente perstante, ex una lite alterius litis nasceretur exordium. Est autem his constitutum argentum ab illis qui litibus certant, ut militibus ab agricolis. Quid enim æquius, quam eum, qui opituletur et auxilium ferat, alere et officium mutuo officio rependere? quemadmodum equiti emolumento est equi, pastori boum et venatori canum cura, et reliquorum animantium, quæ homines custodiæ et utilitatis causa alunt. Cum enim sumptus in litem factos qui causa cadunt solvant, damnum nulli alii rei, quam suæ iniquitatis B imputent oportet. Quod ad longum tempus attinet, quod in litibus consumitur, si quando id evenit, id juris providentius dicendi gratia fit, ne judices properantes ab accurata judicandi ratione aberrent. Sic enim judicant melius esse, tardius finem litibus imponere, quam festinantes non solum iniquum jus in hominem statuere, verum etiam in Deum, justitiæ inventorem, peccare. Leges autem in omnes positæ sunt, ut illis etiam ipse imperator pareat. Neque, id quod tua accusatione continetur, potentiores si tenuioribus vim inferant, id illis est impune, nisi quis forte latens pœnam effugerit; quod non solum divitibus, sed etiam inopibus plerumque usu venit: nam hi quoque, si argumenta deficiunt, peccatorum pœnas non solvunt. Quod C non solum apud Romanos, sed etiam ubique gentium accidit. Gratiam vero plurimam ipsum pro recepta libertate fortunæ debere, neque eam domino acceptam referre. Cum enim eum in bellum eduxerit, potuisse ab hostibus propter rei militaris imperitiam occidi, aut si fugisset, ab eo, in cujus dominio erat, puniri. Longe autem Romani benignius servis consuluerunt. Patrum enim aut præceptorum affectum erga eos exhibent, et ut a malis abstineant, curant, et eorum, quæ honesta ducunt, participes efficiunt. Denique corrigunt eos in his, quæ delinquunt, sicut et suos liberos. Nec enim servos morte afficere, sicut apud Scythas, fas est. Libertatis vero adipiscendæ plures sunt modi. Non enim **62** solum qui vita fruuntur, sed etiam qui e vivis excedunt, libertatem tribuere possunt, cum de bonis suis, ut cuique placeat, statuere liceat, et quodcunque quis moriens de rebus domesticis jusserit, lex sit. » Tum ille plorans inquit, leges apud Romanos bonas et rempublicam præclare constitutam esse, sed magistratus, qui non æque ac prisci probi et prudentes sunt, eam labefactant et pervertunt.

Ταῦτα διαλεγομένων ἡμῶν, προσελθών τις τῶν ἔνδοθεν ἀνοίγει τὰς θύρας τοῦ περιβόλου. Ἐγὼ δὲ προσδραμὼν ἐπυθόμην ὅ τι πράττων Ὀνηγήσιος τυγχάνοι· ἀπαγγεῖλαι γὰρ αὐτῷ με βούλεσθαί τι παρὰ [69] τοῦ Ῥωμαίων ἥκοντος πρεσβευτοῦ. Ὃς δὲ ἀπεκρίνατο, αὐτῷ μοι ἐντεύξεσθαι μικρὸν ἀναμεί-

D Hæc inter nos disserentibus aliquis ex domesticis Onegesii septorum domus fores aperuit. Ego statim accurrere et quærere, quas res ageret Onegesius; me enim habere a Maximino, qui legatus a Romanis venisset, quod illi dicerem. Ille vero Onegesium mihi sui facturum copiam respondit, si paulum op-

VARIÆ LECTIONES.

[64] ἢ τοῦ τὸ χεῖρον ἀπ. N. [65] ἀνατιθέντων Val. [66] τὸν om. vulg. [67] ὡς Val., ὃ B., ὅς vulg. [68] ἐπιδεικνύντες Cl., ἐπιδείκνυνται vulg. [69] παρὰ ante Ῥωμαίων excidisse, aut τοῦ παρὰ scribendum esse putat B.

perirer; exiturum enim esse. Nec multo temporis spatio interjecto, ut ipsum exeuntem vidi, progressus dixi: « Te Romanorum legatus salutat, et dona tibi ab ipso una cum auro ab imperatore misso affero. » Et cum maxime ille eum convenire cuperet, ubi et quando vellet colloqui, quæsivi. Ille suos, qui aderant, jussit aurum et munera recipere, et me Maximino renuntiare, se protinus ad eum accedere. Reverti igitur ad Maximinum, et renuntiavi, Onegesium ad eum venturum esse: nec mora, in tentorium nostrum advenit, et Maximinum affatus dixit, se imperatori et illi pro muneribus gratias agere, et percunctatus est, quandoquidem se arcessisset, quid esset, quod illum vellet: tum Maximinus, instare tempus, ait, quo posset majorem gloriam apud homines adipisci, si ad imperatorem accedens, quæ sunt inter Romanos et Hunnos controversa, sua prudentia componeret, et inter utramque gentem concordiam stabiliret: quæ res non solum, utilitati utriusque gentis esset cessura, sed etiam ejus domui tanta bona præbitura, ut ipse una cum suis liberis in posterum imperatori totique imperatorio generi in perpetuum devinctus foret. Tum Onegesius dixit, qua in re gratificaretur imperatori, et per se contentiones dirimeret. Maximinus respondit, si in rem præsentem descendens, imperatori gratiam referret, et dissidiorum causas sedulo perscrutans, de rebus controversis secundum conditiones fœderibus ascriptas judicium suum interponeret. Tum Onegesius dixit se imperatori et iis, qui ei a consiliis essent, ea dicturum esse, quæ Attilas sibi præciperet. « An Romani existimant, inquit, se ullis precibus exorari posse, ut prodat dominum suum, et nihili faciat educationem apud Scythas, uxores et liberos suos, neque potiorem ducat apud Attilam servitutem, quam apud Romanos ingentes opes? » 63 Cæterum se domi remanentem majori eorum rebus adjumento futurum, quippe qui domini iram placaret, si quibus in rebus Romanis irasceretur, quam si ad eos accedens criminationi se objiceret, si forte quid contra quam Attilæ rationibus commodum videretur faceret. Quæ cum dixisset et mihi veniam dedisset, cum de his, quæ ex ipso intelligere cuperemus, adeundi (Maximino enim in dignitate constituto parum decorus erat continuus congressus), abiit. Postridie ad domus Attilæ interiora septa me contuli dona ferens ejus uxori, quæ Cerca vocabatur. Ex ea tres illi liberi, quorum maximus natu jam tum Acatzirorum et reliquarum gentium, qua Scythia ad Pontum patet, regnum tenebat. Intra illa septa erant multa ædificia, partim ex tabulis sculptis et eleganter compactis, partim ex trabibus opere puro et in rectitudinem affabre dolatis, in quibus ligna in circulos curvata im-

A ναντι· μέλλειν γὰρ αὐτὸν ὑπεξιέναι. Καὶ δὴ οὐ πολλοῦ διαγενομένου χρόνου, ὡς προϊόντα εἶδον, προσελθὼν ἔλεγον, ὡς ὁ Ῥωμαίων αὐτὸν ἀσπάζεται πρεσβευτής, καὶ δῶρα ἐξ αὐτοῦ ἥκω φέρων σὺν καὶ τῷ παρὰ βασιλέως πεμφθέντι χρυσίῳ. Ἐσπουδακότι δὲ ἐς λόγους ἐλθεῖν ᾧ [50] καὶ πότε βούλεται διαλέγεσθαι. Καὶ ὃς [51] τό τε χρυσίον, τά τε δῶρα ἐκέλευσε τοὺς προσήκοντας δέξασθαι, ἐμὲ δὲ ἀπαγγέλλειν Μαξιμίνῳ, ὡς ἥξοι αὐτίκα παρ' αὐτόν. Ἐμήνυον τοίνυν ἐπανελθὼν, τὸν Ὀνηγήσιον παραγίνεσθαι· καὶ εὐθὺς ἧκεν ἐς τὴν σκηνήν. Προσειπὼν δὲ τὸν Μαξιμῖνον ἔφασκε χάριν ὁμολογεῖν ὑπὲρ τῶν δώρων αὐτῷ τε καὶ βασιλεῖ, καὶ ἀνηρώτα ὅ τι λέγειν βουλόμενος αὐτὸν μετεπέμψατο. Ὁ δὲ ἔφασκεν ἥκειν καιρὸν, ὥστε Ὀνηγήσιον μεῖζον ἐν ἀνθρώποις B ἕξειν [52] κλέος, εἴπερ παρὰ βασιλέα ἐλθὼν διευκρινήσει τὰ ἀμφίβολα τῇ σφετέρᾳ συνέσει καὶ ὁμόνοιαν Ῥωμαίοις καὶ Οὔννοις καταστήσεται. Γενήσεται γὰρ ἐνθένδε οὐ μόνον τοῖς ἔθνεσιν ἀμφοτέροις συμφέρον· ἀλλὰ καὶ τῷ σφετέρῳ οἴκῳ ἀγαθὰ παρέξει πολλὰ, ἐπιτήδειος ἐσαεὶ αὐτός τε καὶ οἱ αὐτοῦ παῖδες βασιλεῖ τε καὶ τῷ ἐκείνου ἐσόμενοι [53] γένει. Ὁ δὲ Ὀνηγήσιος ἔφη· Καὶ τί ποιοῦντες κεχαρισμένως βασιλεῖ, ἢ ὅπως παρ' αὐτοῦ τὰ ἀμφίβολα λυθείη; Ἀποκριναμένου δὲ, ὡς διαβὰς μὲν εἰς τὴν Ῥωμαίων βασιλεῖ τὴν χάριν καταθήσει, διευκρινήσει δὲ τὰ ἀμφίβολα τὰς αἰτίας διερευνῶν καὶ ταύτας κατὰ τῆς εἰρήνης λύων θεσμὸν, ἔφασκεν ἐκεῖνα ἐρεῖν βασιλεῖ τε καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, ἅπερ Ἀττήλας βούλεται. Ἦ C οἴεσθαι ἔφη Ῥωμαίους, τοσοῦτον ἐκλιπαρήσειν αὐτὸν, ὥστε καταπροδοῦναι δεσπότην καὶ ἀνατροφῆς τῆς παρὰ Σκύθαις καὶ γαμετῶν καὶ παίδων κατολιγωρήσειν [54], μὴ μείζονα δὲ ἡγεῖσθαι τὴν παρ' Ἀττήλᾳ δουλείαν τοῦ παρὰ Ῥωμαίοις πλούτου; συνοίσειν δὲ ἐπιμένοντα τῇ οἰκείᾳ (τὸν γὰρ [55] τοῦ δεσπότου καταπραΰνειν θυμὸν, ἐφ' οἷς αὐτὸν ὀργίζεσθαι κατὰ Ῥωμαίων συμβαίνει), ἢ παρὰ σφᾶς ἐλθόντα αἰτίᾳ ὑπάγεσθαι [56], ἕτερα ἤπερ ἐκείνῳ δοκεῖ διαπραξάμενον. Ταῦτα εἰρηκὼς, κἀμὲ ποιεῖσθαι τὴν πρὸς αὐτὸν ἡγησάμενος ἔντευξιν περὶ ὧν πυνθάνεσθαι αὐτοῦ βουλόμεθα (οὐ γὰρ τῷ Μαξιμίνῳ, ὡς ἐν ἀξίᾳ τελοῦντι, συνεχὴς πρόσοδος ἦν εὐπρεπὴς [57]), ἀνεχώρει. Ἐγὼ δὲ τῇ ὑστεραίᾳ εἰς τὸν Ἀττήλα περίβολον ἀφικνοῦμαι, δῶρα τῇ αὐτοῦ κομίζων γαD μετῇ· Κρέκα δὲ ὄνομα αὐτῇ, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες ἐγεγόνεσαν τρεῖς, ὧν ὁ πρεσβύτερος ἦρχε τῶν Ἀκατζίρων καὶ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν νεμομένων τὴν πρὸς τὸν Πόντον Σκυθικήν. Ἔνδον δὲ τοῦ περιβόλου πλεῖστα ἐτύγχανεν οἰκήματα, τὰ μὲν ἐκ σανίδων ἐγγλύφων καὶ ἡρμοσμένων εἰς εὐπρέπειαν, τὰ δὲ ἐκ δοκῶν [58] κεκαθαρμένων καὶ πρὸς εὐθύτητα ἐπεξεσμένων, ἐμβεβλημένων δὲ ξύλοις [59] ἀποτελοῦσιν. Οἱ δὲ κύκλοι ἐκ τοῦ ἐδάφους ἀρχόμενοι ἐς ὕψος ἀνέβαινον μετρίως. Ἐνταῦθα τῆς Ἀττήλα ἐνδιαιτωμέ-

VARIÆ LECTIONES.

[50] ᾧ] οἷ Val., ποῦ B. [51] καὶ ὃς B., ὃς καὶ vulg. [52] μεῖζον ἐν ἀνθρ. ἕξειν H., μείζονα ἀνθρ. ἑξῆν vulg. [53] ἐσόμενοι B., ἐσομένῳ vulg. [54] κατολιγωρήσειν H., κατολιγωρήσειε vulg. [55] γὰρ] παρὰ conj. B., sublata interpunctione ante τὸν. [56] ὑπάγ. B., ἐπάγ. vulg. [57] εὐπρεπῶς H., εὐπρεπεῖς vulg. [58] δοκῶν Cantocl., λόγων vulg. [59] ξύλοις κύκλους ἀποτελοῦσιν conj. B.

νης γαμετῆς, διὰ τῶν πρὸς τῇ θύρᾳ Βαρβάρων ἐτυχον εἰσόδου, καὶ αὐτὴν ἐπὶ στρώματος μαλακοῦ κειμένην κατέλαβον, τοῖς ἐκ τῆς ἐρέας πιλωτοῖς τοῦ ἐδάφους σκεπομένου, ὥστε ἐπ' αὐτῶν βαδίζειν. Περιεῖπε δὲ αὐτὴν θεραπόντων πλῆθος κύκλῳ· καὶ θεράπαιναι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀντικρὺ αὐτῆς καθήμεναι ὀθόνας χρώμασι διεποίκιλλον, ἐπιβληθησομένας πρὸς κόσμον ἐσθημάτων βαρβαρικῶν. Προσελθὼν τοίνυν καὶ τὰ δῶρα μετὰ τὸν ἀσπασμὸν δοὺς ὑπεξῄειν, καὶ ἐπὶ τὰ ἕτερα ἐβάδιζον οἰκήματα, ἐν οἷς διατρίβειν τὸν Ἀττήλαν ἐτύγχανεν, ἀπεκδεχόμενος [60] ὁπότε ἐπεξέλθοι Ὀνηγήσιος· ἤδη γὰρ ἀπὸ τῶν αὐτοῦ οἰκημάτων ἐξεληλύθει καὶ ἔνδον ἦν. Μεταξὺ δὲ τοῦ παντὸς ἱστάμενος πλήθους (γνώριμός τε γὰρ ὢν τοῖς Ἀττήλα φρουροῖς καὶ τοῖς παρεπομένοις αὐτῷ Βαρβάροις ὑπ' οὐδενὸς διεκωλυόμην), εἶδον πλῆθος πορευόμενον καὶ θροῦν καὶ θόρυβον περὶ τὸν τόπον γενόμενον [61], ὡς τοῦ Ἀττήλα ὑπεξιόντος. Προῄει δὲ τοῦ οἰκήματος βαδίζων σοβαρῶς, τῇδε κἀκεῖ περιβλεπόμενος. Ὡς δὲ ὑπεξελθὼν σὺν τῷ Ὀνηγησίῳ ἔστη πρὸ τοῦ οἰκήματος, πολλοὶ δὲ τῶν ἀμφισβητήσεις πρὸς ἀλλήλους ἐχόντων προσῄεσαν καὶ τὴν αὐτοῦ κρίσιν ἐδέχοντο· εἶτα ἐπανῄει ὡς τὸ οἴκημα, καὶ πρέσβεις παρ' αὐτὸν ἥκοντας Βαρβάρους ἐδέχετο.

Ἐμοὶ δὲ ἀπεκδεχομένῳ τὸν Ὀνηγήσιον Ῥωμύλος καὶ Προμοῦτος καὶ Ῥωμανὸς οἱ ἐξ Ἰταλίας ἐλθόντες παρὰ τὸν Ἀττήλαν πρέσβεις τῶν φιαλῶν ἕνεκα τῶν χρυσῶν, συμπαρόντος αὐτοῖς καὶ Ῥουστικίου τοῦ κατὰ Κωνστάντιον, καὶ Κωνσταντιόλου, ἀνδρὸς ἐκ τῆς Παιόνων χώρας τῆς ὑπὸ Ἀττήλᾳ ταττομένης, ἐς λόγους ἦλθον, καὶ ἀνηρώτων πότερον διηφείθημεν, ἢ ὑπομένειν ἀναγκαζόμεθα. Καὶ ἐμοῦ φήσαντος, ὡς τούτου χάριν πευσόμενος τοῦ Ὀνηγησίου τοῖς περιβόλοις προσκαρτερῶ, καὶ ἀντερωτήσαντος εἰ [62] αὐτοῖς ὁ Ἀττήλας ἥμερόν τι [63] καὶ πρᾶον περὶ πρεσβείας ἀπεκρίνατο, ἔλεγον μηδαμῶς μετατρέπεσθαι τῆς γνώμης, ἀλλὰ πόλεμον καταγγέλλειν, εἰ μή γε αὐτῷ Σιλβανὸς ἢ τὰ ἐκπώματα πεμφθείη. Ἀποθαυμαζόντων δὲ ἡμῶν τῆς ἀπονοίας τὸν Βάρβαρον, ὑπολαβὼν ὁ Ῥωμύλος, πρεσβευτὴς ἀνὴρ καὶ πολλῶν πραγμάτων ἔμπειρος, ἔλεγε τὴν αὐτοῦ μεγίστην τύχην καὶ τὴν ἐκ τῆς τύχης δύναμιν ἐξαίρειν αὐτὸν, ὥστε μὴ ἀνέχεσθαι δικαίων λόγων, εἰ μὴ πρὸς αὐτοῦ [64] νομίσῃ ὑπάρχειν αὐτούς. Οὐδενὶ [64*] γὰρ τῶν πώποτε τῆς Σκυθικῆς ἢ καὶ ἑτέρας ἀρξάντων γῆς τοσαῦτα ἐν ὀλίγῳ καταπεπρᾶχθαι [65], ὥστε καὶ τῶν ἐν τῷ Ὠκεανῷ νήσων ἄρχειν, καὶ πρὸς πάσῃ τῇ Σκυθικῇ καὶ Ῥωμαίους ἔχειν ἐς φόρου ἀπαγωγήν. Ἐφιέμενον δὲ πρὸς τοῖς παροῦσι πλειόνων καὶ ἐπὶ μεῖζον αὔξοντα τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐς Πέρσας ἀπιέναι βούλεσθαι. Τῶν δὲ ἐν ἡμῖν τινος πυθομένου ποίαν ὁδὸν τραπεὶς ἐς Πέρσας ἐλθεῖν δυνήσεται, ἔλεγεν ὁ Ῥωμύλος, μὴ πολλῷ διαστήματι τὴν Μήδων ἀφεστάναι

posita erant. Circuli autem a solo incipientes paulatim in altum assurgebant. Hic habitabat Attilæ uxor, ad quam a Barbaris, qui circa januas erant, nactus aditum, ipsam deprehendi in molli stragula jacentem. Erat autem pavimentum laneis tapetibus stratum, in quibus constitimus. Eam famulorum multitudo in orbem circumstabat, et ancillæ ex adverso humi sedentes telas coloribus variegabant, quæ vestibus Barbarorum ad ornatum superinjiciuntur. Cerca salutata, et muneribus traditis, egressus, exspectans dum Onegesius regia exiret (jam enim e domo sua illuc venerat), ad reliqua ædificia, ubi Attilas commorabatur, processi. Hic dum ego starem cum reliqua multitudine (nec enim accessu ullius loci prohibebar, quippe qui Attilæ custodibus et Barbaris, qui eum assectabantur, eram notus), vidi magnam turbam, qua prodibat, currentem, tumultum et strepitum excitantem. Attilas domo egressus, gravi vultu, omnium oculis quaqua versus in eum conversis, incedens cum Onegesio, pro ædibus substitit. Hic eum multi, quibus erant lites, adierunt, et ejus judicium exceperunt. Deinde domum repetiit, et barbararum gentium legatos, qui ad se venerant, admisit.

Me vero, dum Onegesium exspectabam, Romulus, Promutus et Romanus, legati de vasis aureis ex Italia ad Attilam missi, una cum Rusticio, qui in comitatu Constantii erat, et Constantiolo ex Pæonum regione, quæ Attilæ parebat, me sunt sermone adorti, et interrogaverunt, **64** utrum dimissi, an manere coacti essemus. « Id ipsum, inquam, ut sciam ex Onegesio, intra ista septa opperior. « Tum ego illos vicissim percunctari, an aliquod mite responsum ad ea, de quibus legati venerant, ab Attila tulissent. Nequaquam aiunt illum deduci a sententia, sed bellum minari et denuntiare, ni Sylvanus aut pocula dedantur. Nos vero cum Barbari miraremur animi impotentiam, Romulus, vir multis honorificentissimis legationibus functus et multorerum usu præditus, ait, secunda fortuna et potentia inde collecta adeo illum efferri, ut justis sermonibus nullum apud se locum relinqueret, nisi eos ex re sua esse censeret. Nemo unquam eorum, qui in Scythia, vel alibi regnarunt, tantas res tam brevi tempore gessit. Totius Scythiæ dominatum sibi comparavit, et ad Oceani insulas usque imperium suum extendit, ut etiam a Romanis tributa exigat. Nec his contentus, ad longe majora animum adjecit, et latius imperii sui fines protendere et Persas bello aggredi cogitat. Uno ex nobis quærente, qua via e Scythia in Persas tendere posset, Romulus dixit, non longo locorum intervallo Medos dissitos esse a Scythis, neque Hunnos hanc viam nescire,

VARIÆ LECTIONES.

[60] ἐτύγχανεν, ἀπεκδεχόμενος H., ἐτύγχανον, ἀπεκδεχόμενοι vulg., συνέβαινεν, ἀπεκδ B. [61] γινόμενον conj. B. [62] εἰ add. B., πότερον add. H. [63] τι N., τε vulg. [64] αὐτοῦ N., αὐτὸν vulg. [64*] οὐδενὶ N., οὔπω vulg. [65] καταπεπρᾶχθαι B., κατεπράχθη vulg.

sed olim, fame per eorum regionem grassante, cum Romani propter bellum, quod tunc temporis gerebant, minime cum illis prælio decertarent, hac irrupisse, et ad Medos usque Bazicum et Cursicum, duces ipsorum, e regiis Scythis oriundos, penetrasse, qui postea cum magna hominum multitudine Romam ad contrahendam armorum societatem venissent. Hos narrasse, per quamdam desertam regionem illis iter fuisse, et paludem trajecisse, quam Romulus existimabat esse Mæotidem : deinde, quindecim diebus elapsis, per montes quosdam, quos superassent, in Mediam descendisse. Ibi prædas agentibus et excursionibus agros vastantibus Persicum agmen superveniens telis aera replevisse. Itaque imminentis periculi metu retro abscessisse, et per montes regressos, pauxillum prædæ abegisse. Magnam enim partem Medos extorsisse : ipsos autem, ut persequentium hostium impetum evitarent, ad aliam viam deflexisse. Et per loca, ubi ex petra maritima flamma ardet, illinc profectos, ... dierum itinere in sedes suas revertisse. Atque ex eo satis vidisse, non magno intervallo Scythiam a Medis distare. Quamobrem si Attilam cupido ceperit Medos invadendi, non multum operæ et laboris in eam invasionem **65** consumpturum, neque magnis itineribus defatigatum iri, ut Medos, Parthos et Persas adoriatur, et cogat tributi illationi se submittere. Adesse enim illi magnas copias, quas nulla gens sustinere possit. Nobis vero optantibus, ut Persis arma inferret, et a nobis in illos belli molem averteret : « Verendum est, inquit Constantiolus, ne, Persis facile devictis, non jam amplius amicus, sed dominus in nos revertatur. » Nunc enim auro accepto pro dignitate eum contentum esse. Quod si Medos, Parthos et Persas domuerit, minime eum Romanorum a suo sejunctum regnum passurum, sed eos manifesto servos suos reputantem, gravia illis et intolerabilia imperaturum esse. Dignitas autem, cujus mentionem Constantiolus fecit, erat Romanorum exercituum ducis, quam Attilas ab imperatore acceperat, et stipendia ejus, qui exercitus regebat, missa sibi non recusabat. Innuebat igitur, Attilam, Medis, Parthis et Persis subactis, hoc nomen, quo Romanis illum vocare lubet et dignitatem, quam illi ornamenti loco esse existimant, repudiaturum, et pro duce coacturum eos se regem appellare. Jam tum enim indignatus dicebat, illis servos esse exercituum duces, sibi vero viros imperatoribus Romanis dignitate pares. Et brevi quidem sibi potentiæ accessionem fore, quod et deus, Martis ense in lucem protracto, portenderit. Hic tanquam sacer et deo bellorum præsidi dedicatus, a Scytharum regibus olim colebatur, et multis sæculis non visus, bovis ministerio fuerat tunc temporis erutus.

A τῆς Σκυθικῆς, οὐδὲ Οὔννους ἀπείρους τῆς ὁδοῦ ταύτης εἶναι, ἀλλὰ πάλαι ἐς αὐτὴν ἐμβεβληκέναι, λιμοῦ τε τὴν χώραν κρατήσαντος, καὶ Ῥωμαίων διὰ τὸν τότε συνιστάμενον πόλεμον μὴ συμβαλλόντων. Παρεληλυθέναι δὲ ἐς τὴν Μήδων τόν τε Βασὶχ καὶ Κουρσὶχ τοὺς ὕστερον ἐς τὴν Ῥώμην ἐληλυθότας εἰς ὁμαιχμίαν, ἄνδρας τῶν βασιλείων Σκυθῶν καὶ πολλοῦ πλήθους ἄρχοντας. Καὶ τοὺς διαβεβηκότας λέγειν, ὡς ἔρημον ἐπελθόντες, χώραν καὶ λίμνην τινὰ περαιωθέντες, ἣν ὁ Ῥωμύλος τὴν Μαιῶτιν εἶναι ᾤετο, πέντε καὶ δέκα διαγενομένων ἡμερῶν ὄρη τινὰ ὑπερβάντες ἐς τὴν Μηδικὴν ἐσέβαλον. Ληϊζομένοις δὲ καὶ τὴν γῆν κατατρέχουσι πλῆθος Περσικὸν ἐπελθὸν τὸν σφῶν ὑπερκείμενον ἀέρα πλῆσαι βελῶν, ὥστε σφᾶς δέει τοῦ κατασχόντος κινδύνου ἀναχωρῆσαι B εἰς τοὐπίσω καὶ τὰ ὄρη ὑπεξελθεῖν, ὀλίγην ἄγοντας λείαν· ἡ γὰρ πλείστη ὑπὸ τῶν Μήδων ἀφῄρητο. Εὐλαβουμένους δὲ τὴν τῶν πολεμίων δίωξιν ἑτέραν τραπῆναι ὁδὸν, καὶ μετὰ τὴν ἐκ τῆς ὑφάλου πέτρας ἀναφερομένην [66] φλόγα ἐκεῖθεν πορευθέντας.... ἡμερῶν ὁδὸν ἐς τὰ οἰκεῖα ἀφικέσθαι, καὶ γνῶναι, οὐ πολλῷ διαστήματι τῶν Μήδων ἀφεστάναι τὴν [67] Σκυθικήν. Τὸν οὖν Ἀττήλαν ἐπ' αὐτὴν [68] ἰέναι βουλόμενον οὐ πονήσειν πολλὰ, οὔτε μακρὰν ἀνύσειν ὁδὸν, ὥστε καὶ Μήδους καὶ Πάρθους καὶ Πέρσας παραστήσεσθαι [69] καὶ ἀναγκάσειν ἐλθεῖν ἐς φόρου ἀπαγωγήν· παρεῖναι γὰρ αὐτῷ μάχιμον δύναμιν, ἣν οὐδὲν ἔθνος ὑποστήσεται. Ἡμῶν δὲ κατὰ Περσῶν ἐλθεῖν αὐτὸν ἐπευξαμένων καὶ ἐπ' ἐκείνους τρέψαι C τὸν πόλεμον, ὁ Κωνσταντίολος ἔλεγε δεδιέναι μή ποτε καὶ Πέρσας ῥᾳδίως παραστησάμενος ἀντὶ φίλου δεσπότης ἐπανήξει. Νῦν μὲν γὰρ τὸ χρυσίον κομίζεσθαι παρ' αὐτῶν [70] τῆς ἀξίας ἕνεκα· εἰ δὲ καὶ Πάρθους καὶ Μήδους καὶ Πέρσας παραστήσοιτο, οὐκέτι Ῥωμαίων ἀνέξεσθαι τὴν αὐτοῦ νοσφιζομένων ἀρχὴν, ἀλλὰ θεράποντας περιφανῶς ἡγησάμενον χαλεπώτερα ἐπιτάξειν καὶ οὐκ ἀνεκτὰ ἐκείνοις ἐπιτάγματα. Ἦν δὲ ἀξία, ἧς ὁ Κωνσταντίολος ἐπεμνήσθη, στρατηγοῦ Ῥωμαίων, ἧς χάριν ὁ Ἀττήλας παρὰ βασιλέως ἐδέδεκτο τοῦ [71] τοῖς στρατηγοῖς χορηγουμένου τὰς συντάξεις ἐκπέμπεσθαι. Ἔλεγεν οὖν μετὰ Μήδους καὶ Πάρθους καὶ Πέρσας τοῦτο τὸ ὄνομα, ὅπερ αὐτὸν βούλονται Ῥωμαῖοι καλεῖν, καὶ τὴν ἀξίαν, ᾗ αὐτὸν τετιμηκέναι νομίζουσιν, ἀποσεισάμενον ἀναγ- D κάσειν [72] σφᾶς ἀντὶ στρατηγοῦ βασιλέα προσαγορεύειν. Ἤδη γὰρ καὶ χαλεπαίνοντα εἰπεῖν, ὡς ἐκείνῳ μὲν οἱ αὐτοῦ θεράποντές εἰσι στρατηγοὶ, αὐτῷ δὲ οἱ τοῖς [73] βασιλεύουσι Ῥωμαίων ὁμότιμοι. Ἔσεσθαι δὲ οὐκ εἰς μακρὰν τῆς παρούσης αὐτῷ δυνάμεως αὔξησιν· σημαίνειν [74] καὶ [75] τοῦτο τὸν Θεὸν τὸ τοῦ Ἄρεος ἀναφήναντα ξίφος, ὅπερ ὂν ἱερὸν καὶ παρὰ τῶν Σκυθικῶν βασιλέων τιμώμενον, οἷα δὴ τῷ ἐφόρῳ τῶν πολέμων ἀνακείμενον, ἐν τοῖς πάλαι ἀφανισθῆναι χρόνοις, εἶτα διὰ βοὸς εὑρεθῆναι.

VARIÆ LECTIONES.

[66] ἀναφερ. N., ἀναφλεγ. vulg., ἀναπεμπ. H. [67] τὴν M. — τῆς Σκυθικῆς conj. N. [68] αὐτοὺς vel. [69] παραστήσασθαι vulg. [70] αὐτῶν N., αὐτῷ vulg. [71] τοῦ N., τὸ τοῦ vulg. [72] ἀναγκάσειν N., ἀναγκάσας vulg. [73] οἱ τοῖς βασ. B., οὐ τοῖς βασ. vulg. [74] σημαίνειν — ἀναφήναντα B., συμβαίνειν — ἀναφήναντος vulg. [75] δὲ pro καὶ conj. N.

Καὶ ἑκάστου λέγειν τι περὶ τῶν καθεστώτων βουλομένου, Ὀνηγησίου ὑπεξελθόντος, παρ' αὐτὸν ἤλθομεν, καὶ ἐπειρώμεθα περὶ τῶν ἐσπουδασμένων μανθάνειν. Ὁ δέ τισι πρότερον Βαρβάροις διαλεχθεὶς, πυθέσθαι με παρὰ Μαξιμίνου ἐπέτρεπε τίνα Ῥωμαῖοι ἄνδρα τῶν ὑπατικῶν παρὰ τὸν Ἀττήλαν πρεσβευόμενον στέλλουσιν. Ὡς δὲ παρελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν ἔφραζον, ἅπερ εἰρητό μοι, καὶ ὅ τι δεῖ λέγειν ὧν χάριν ὁ Βάρβαρος ἡμῶν ἐπύθετο ἅμα τῷ Μαξιμίνῳ βουλευσάμενος ἐπανῆλθον ὡς τὸν Ὀνηγήσιον, λέγων, ὡς ἐθέλουσι μὲν Ῥωμαῖοι αὐτὸν [76] παρὰ σφᾶς ἐλθόντα τῶν ἀμφιβόλων ἕνεκα διαλέγεσθαι, εἰ δὲ τούτου διαμάρτοιεν, ἐκπέμψειν βασιλέα ὃν βούλεται πρεσβευσόμενον. Καὶ εὐθὺς μετιέναι με τὸν Μαξιμῖνον παρεκελεύσατο, καὶ ἥκοντα αὐτὸν ἦγε παρὰ τὸν Ἀττήλαν. Καὶ μικρὸν ὕστερον ὑπεξελθὼν ὁ Μαξιμῖνος ἔλεγεν, ἐθέλειν τὸν Βάρβαρον Νόμον ἢ Ἀνατόλιον ἢ Σενάτορα πρεσβεύεσθαι· μὴ γὰρ ἂν ἄλλον παρὰ τοὺς εἰρημένους δέξεσθαι [77]. Καὶ ὡς αὐτοῦ ἀποκριναμένου μὴ χρῆναι ἐπὶ τὴν πρεσβείαν τοὺς ἄνδρας καλοῦντα ὑπόπτους καθιστᾶν βασιλεῖ, εἰρηκέναι τὸν Ἀττήλαν, εἰ μὴ ἕλοιντο ποιεῖν, ἃ βούλεται, ὅπλοις τὰ ἀμφίβολα διακριθήσεσθαι. Ἐπανελθόντων δὲ ἡμῶν ἐς τὴν σκηνὴν, ὁ τοῦ Ὀρέστου πατὴρ ἧκε λέγων, ὡς Ἀμφοτέρους ὑμᾶς [78] Ἀττήλας ἐπὶ τὸ συμπόσιον παρακαλεῖ, γενήσεσθαι δὲ αὐτὸ περὶ θ' τῆς ἡμέρας. Ὡς δὲ τὸν καιρὸν ἐφυλάξαμεν καὶ ἐπὶ τὸ δεῖπνον κληθέντες παρεγενόμεθα ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἀπὸ τῶν ἑσπερίων Ῥωμαίων πρέσβεις, ἔστημεν ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ ἀντία Ἀττήλα. Καὶ κύλικα [79] οἱ οἰνοχόοι κατὰ τὸ ἐπιχώριον ἐπέδοσαν ἔθος, ὡς καὶ ἡμᾶς πρὸ τῆς ἕδρας ἐπεύξασθαι. Οὗ δὴ γενομένου, τῆς κύλικος ἀπογευσάμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους ἤλθομεν, οὗ ἔδει καθεσθέντας δειπνεῖν. Πρὸς δὲ τοῖς τοίχοις τοῦ οἰκήματος πάντες ὑπῆρχον οἱ δίφροι ἐξ ἑκατέρας πλευρᾶς. Ἐν μεσωτάτῳ δὲ ἧστο ἐπὶ κλίνης ὁ Ἀττήλας, ἑτέρας ἐξόπισθεν κλίνης ὑπαρχούσης αὐτῷ, μεθ' ἣν βαθμοί τινες ἐπὶ τὴν αὐτοῦ ἀνῆγον εὐνὴν, καλυπτομένην ὀθόναις καὶ ποικίλοις παραπετάσμασι κόσμου χάριν, καθάπερ ἐπὶ τῶν γαμούντων Ἕλληνές τε καὶ Ῥωμαῖοι κατασκευάζουσι. Καὶ πρώτην μὲν ἐνόμιζον τῶν δειπνούντων τάξιν τὴν ἐν δεξιᾷ τοῦ Ἀττήλα, δευτέραν δὲ τὴν εὐώνυμον, ἐν ᾗ ἐτυγχάνομεν ὄντες, προκαθεσθέντος ἡμῶν Βερίχου, παρὰ Σκύθαις εὖ γεγονότος ἀνδρός· ὁ γὰρ Ὀνηγήσιος ἐπὶ δίφρου ἧστο ἐν δεξιᾷ τῆς τοῦ βασιλέως κλίνης. Ἀντικρὺ δὲ τοῦ Ὀνηγησίου ἐπὶ δίφρου ἐκαθέζοντο δύο τῶν Ἀττήλα παίδων· ὁ γὰρ πρεσβύτερος ἐπὶ τῆς ἐκείνου ἧστο κλίνης, οὐκ ἐγγὺς, ἀλλ' ἐπ' ἄκρου, αἰδοῖ τοῦ πατρὸς βλέπων ἐς γῆν. Πάντων δὲ ἐν κόσμῳ καθεστώτων, παρελθὼν οἰνοχόος τῷ Ἀττήλᾳ οἴνου κισσύβιον ἐπιδίδωσι. Δεξάμενος δὲ τὸν τῇ τάξει πρῶτον ἠσπάζετο. Ὁ δὲ τῷ ἀσπασμῷ τιμηθεὶς διανίστατο· καὶ οὐ πρότερον ἵζησαι θέμις ἦν, πρὶν ἢ τῷ οἰνοχόῳ ἀπογευσάμενος ἢ καὶ ἐκπιὼν ἀπέδωκε

A Dum ita de præsenti rerum statu confabulamur, Onegesius foras prodiit, ad quem, ut ex eo disceremus, quæ nostræ curæ commissa fuerant, accessimus. Illo vero prius cum nescio quibus Barbaris collocutus, quærere me ex Maximino jussit, quem Romani ex consularibus legatum ad Attilam essent missuri. Ut in tentorium veni, et Maximino, quæ mihi Onegesius dixerat, retuli, habita de eo, quod Barbaris respondendum esset, deliberatione, redii, dixique Onegesio, Romanos magnopere desiderare, illum suarum cum Attila controversiarum disceptatorem ad se accedere. Qua spe si exciderint, imperatorem, quem sibi libuerit, legatum missurum. Extemplo me Maximinum arcessere jussit, quem, ut venit, ad Attilam deduxit. Unde non multo post B Maximinus reversus, narravit, Barbarum velle, imperatorem ad se mittere legatos aut Nomum, aut Anatolium, aut Senatorem, neque ullos alios præter hos admissurum. Et cum Maximinus **66** objiceret, minime convenire legatos, qui ad se mittantur, designando suspectos imperatori reddere, Attilam respondisse, si hæc abnuerint, armis se controversias disceptaturum. Reversis nobis in tentorium, ecce ad nos Orestis pater: « Vos ambos, inquit, ad convivium invitat Attilas, fiet vero illud ad nonam diei horam. » Tempore condicto observato, ut venimus, et una quoque Romanorum Occidentalium legati, stetimus in limine cœnaculi coram Attila. Hic pincernæ, ut mos est in illis regionibus, cali- C cem tradiderunt, ut ante accubitum vota faceremus. Quo facto, et calice degustato, ipsa solia, in quibus nos sedentes cœnare oportebat, ascendimus. Omnia sedilia circa parietes cubiculi ab utraque parte disposita erant: medius in lecto sedebat Attilas, altero lecto a tergo strato, pone quem erant quidam gradus, qui ad ejus cubile ferebant, linteis candidis et variis tapetibus ornatus gratia contectum, simile cubilibus, quæ Romani et Græci nubentibus adornare pro more habent. Et primum quidem convivarum locum ejus habebant, qui ad Attilæ dextram sedebat, secundum ejus, qui ad lævam: in quo nos et Berichus, vir apud Scythas nobilis, sed Berichus superiore loco. Nam Onegesius in sella ad dextram regii tori, et e regione Onegesii duo ex Attilæ filiis D sedebant. Senior enim in eodem, quo pater, throno, non prope, sed multum infra accumbebat, oculis præ pudore propter patris præsentiam semper in terram conjectis. Omnibus ordine sedentibus, qui Attilæ erat a poculis ingrediens pateram vini tradit. Hanc ubi suscepit, proximum ordine salutavit, qui salutatione honoratus surrexit, neque prius eum sedere fas erat, quam merum degustans, aut etiam ebibens, poculum pocillatori redderet. Sedenti autem Attilæ eodem modo, qui convivio intererant, pocula suscipientes et post salutationem degustantes, honorem exhibebant. Unicuique vero unus pocillator

VARIÆ LECTIONES.

[76] αὐτὸν N., τὸν vulg. [77] δέξασθαι vulg. [78] ἡμᾶς conj. B. [79] κύλικα H., ἐπύλικα vulg.

aderat, quem, cum pincerna Attilæ exiret, introire suo ordine oportuit. Secundo et reliquis deinceps ad hunc modum honore affectis, Attilas nos quoque eodem modo salutavit secundum ordinem sellarum. Tum omnibus salutationis honore delato, pincernæ recesserunt. Mensæ vero juxta Attilæ mensam erant erectæ, excipiendis tribus et quatuor, aut etiam pluribus convivis idoneæ, quorum unusquisque poterat minime transgressus sedium ordines ex ferculis, quod sibi libitum erat, desumere. Deinde primus in medium accessit Attilæ minister, patinam carnibus plenam ferens. Post ipsum qui panem ministrabant **67** et obsonia mensis apposuerunt. Sed cæteris quidem Barbaris et nobis lautissima cœna præparata erat et in discis argenteis reposita, Attilæ in quadra lignea, et nihil præter carnes. Moderatum pariter in reliquis omnibus sese præbebat. Convivis aurea et argentea pocula suppeditabantur, Attilæ poculum erat ligneum. Simplex admodum illius vestis nulla re, nisi munditie, ornata erat. Neque ejus ensis, neque calceorum barbarorum ligamina, neque ejus equi frena, ut reliquorum Scytharum, auro aut lapidibus aut alia quacunque re pretiosa erant ornata. Ut obsonia primorum ferculorum fuere consumpta, surreximus, neque prius quisquam nostrum ad sedem suam est reversus, quam sibi traditam pateram vini plenam, servato priore ordine, Attilam salvum et incolumem precatus, ebibisset. Eo ad hunc modum honore culto, sedimus. Tum nova fercula cuique mensæ sunt illata, quæ alia continebant esculenta, ex quibus ubi omnes, quoad satis esset, comedissent, eodem modo surreximus, et epoto calice rursus consedimus. Adveniente vespere, facibusque accensis, duo Scythæ coram Attila prodierunt, et versus a se factos, quibus ejus victorias et bellicas virtutes canebant, recitarunt. In quos convivæ oculos defixerunt; et alii quidem versibus delectabantur, aliis bellorum recordatio animos excitabat, aliis manabant lacrymæ, quorum corpus ætate debilitatum erat, et vigor animi quiescere cogebatur. Post cantus et carmina Scytha nescio quis mente captus absurda et inepta nec sani quidquam habentia effundens risum omnibus commovit. Postremo Zercon Maurusius introivit. Edecon enim illi persuaserat, ut ad Attilam veniret, omnem operam et studium pollicitus, quo uxorem recuperaret. Hanc enim, cum illi Bleda faveret, in Barbarorum regione acceperat, eamque in Scythia, ab Attila ad Aetium dono missus, reliquerat. Sed hac spe frustratus est, quia Attilas illi succensuit, quod ad sua remigrasset. Itaque tunc arrepta festivitatis occasione progressus, et forma et habitu et pronuntiatione et verbis confuse ab eo prolatis, Romanæ Hunnorum et Gothorum linguam intermiscens, omnes lætitia implevit et effecit, ut in vehe-

A τὸ κισσύβιον. Καθεσθέντα δὲ αὐτὸν τῷ τρόπῳ [80] οἱ παρόντες ἐτίμων, δεχόμενοι τὰς κύλικας καὶ μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἀπογευόμενοι. Ἑκάστῳ δὲ εἷς οἰνοχόος παρῆν, ὃν ἔδει κατὰ στοῖχον εἰσιέναι, τοῦ Ἀττήλα οἰνοχόου ὑπεξιόντος. Τιμηθέντος δὲ καὶ τοῦ δευτέρου καὶ τῶν ἑξῆς, καὶ ἡμᾶς τοῖς ἴσοις ὁ Ἀττήλας ἐδεξιώσατο κατὰ τὴν τῶν θάκων [81] τάξιν. Ὦ δὴ ἀσπασμῷ πάντων τιμηθέντων, ὑπεξῄεσαν μὲν οἱ οἰνοχόοι, τράπεζαι δὲ μετὰ τὴν τοῦ Ἀττήλα παρετίθεντο κατὰ τρεῖς καὶ τέτταρας ἄνδρας ἢ καὶ πλείους· ὅθεν ἕκαστος οἷός τε ἦν τῶν τῇ μαγίδι [τοδι [82]] ἐπιτιθεμένων μεταλαβεῖν μὴ ὑπεξιὼν τῆς τῶν θρόνων τάξεως. Καὶ πρῶτος εἰσῄει ὁ τοῦ Ἀττήλα ὑπηρέτης, κρεῶν πλήρη πίνακα φέρων, καὶ οἱ πᾶσι διακονούμενοι μετ' αὐτὸν σῖτον καὶ ὄψα B ταῖς τραπέζαις ἐπέθεσαν. Ἀλλὰ τοῖς μὲν ἄλλοις βαρβάροις καὶ ἡμῖν πολυτελῆ δεῖπνα [83] κατεσκεύαστο, κύκλοις ἐπικείμενα ἀργυροῖς· τῷ δὲ Ἀττήλᾳ ἐπὶ τοῦ ξυλίνου πίνακος ἦν οὐδὲν πλέον κρεῶν. Μέτριον δὲ ἑαυτὸν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐδείκνυ. Τοῖς γὰρ τῆς εὐωχίας ἀνδράσι κύλικες χρυσαῖ τε καὶ ἀργυραῖ ἐπεδίδοντο, τὸ δὲ αὐτοῦ ἔκπωμα ξύλινον ἦν. Λιτὴ δὲ αὐτῷ καὶ ἡ ἐσθὴς ἐτύγχανεν οὖσα, μηδὲν τῶν ἄλλων πλὴν τοῦ καθαρὰ εἶναι διαφυλάττουσα· καὶ οὔτε τὸ παρῃωρημένον αὐτῷ ξίφος, οὔτε οἱ τῶν βαρβαρικῶν ὑποδημάτων δεσμοὶ, οὔτε τοῦ ἵππου ὁ χαλινὸς, ὥσπερ τῶν ἄλλων Σκυθῶν, χρυσῷ ἢ λίθοις ἤ τινι τῶν τιμίων ἐκοσμεῖτο. Τῶν δὲ ὄψων τῶν ἐν τοῖς πρώτοις πίναξιν ἐπιτεθέντων ἀναC λωθέντων, πάντες διανέστημεν, καὶ οὐ πρότερον ἐπὶ τὸν δίφρον ἀναστὰς ἦλθε, πρὶν ἢ κατὰ τὴν προτέραν [84] τάξιν ἕκαστος τὴν ἐπιδιδομένην αὐτῷ οἴνου πλήρη ἐξέπιε κύλικα, τὸν Ἀττήλαν σῶν εἶναι ἐπευξάμενος. Καὶ τοῦτον τιμηθέντος αὐτοῦ τὸν τρόπον ἐκαθέσθημεν, καὶ δεύτερος ἑκάστῃ τραπέζῃ ἐπετίθετο πίναξ ἕτερα ἔχων ἐδώδιμα. Ὡς δὲ καὶ αὐτοῦ οἱ πάντες μετέλαβον, καὶ τῷ αὐτῷ ἐξαναστάντες τρόπῳ, αὖθις ἐκπιόντες ἐκαθέσθημεν. Ἐπιγενομένης δὲ ἑσπέρας δᾷδες ἀνήφθησαν, δύο δὲ ἀντικρὺ τοῦ Ἀττήλα παρελθόντες βάρβαροι ᾄσματα πεποιημένα ἔλεγον, νίκας αὐτοῦ καὶ τὰς κατὰ πόλεμον ᾄδοντες ἀρετάς· ἐς οὓς οἱ τῆς εὐωχίας ἀπέβλεπον, καὶ οἱ μὲν ἥδοντο τοῖς ποιήμασιν, οἱ δὲ τῶν πολέμων ἀναμιμνησκόμενοι διηγείροντο τοῖς D φρονήμασιν, ἄλλοι δὲ ἐχώρουν ἐς δάκρυα, ὧν ὑπὸ τοῦ χρόνου ἠσθένει τὸ σῶμα καὶ ἡσυχάζειν ὁ θυμὸς ἠναγκάζετο. Μετὰ δὲ τὰ ᾄσματα Σκύθης τις παρελθὼν φρενοβλαβὴς, ἀλλόκοτα καὶ παράσημα καὶ οὐδὲν ὑγιὲς φθεγγόμενος, ἐς γέλωτα πάντας παρεσκεύασε παρελθεῖν. Μεθ' ὃν [85] ὑπεισῆλθε Ζέρκων ὁ Μαυρούσιος (16)· ὁ γὰρ Ἐδέκων αὐτὸν παρὰ τὸν Ἀττήλαν ἐλθεῖν παρέπεισεν, ὡς τῇ ἐκείνου σπουδῇ τὴν γαμετὴν ἀποληψόμενον, ἣν κατὰ τὴν τῶν Βαρβάρων εἰλήφει χώραν, τῷ Βλήδᾳ περισπούδαστος ὤν. Ἀπολελοίπει δὲ αὐτὴν ἐν τῇ Σκυθικῇ παρὰ τοῦ Ἀττήλα δῶρον Ἀετίῳ πεμφθείς. Ἀλλὰ

VARIÆ LECTIONES.

[80] τῷ αὐτῷ τρ. conj. B. [81] θάκων Val., θρᾳκῶν vulg. [82] Litteras τοδι uncis inclusimus, ἰδίᾳ Val. [83] δεῖπνον vulg. [84] προτέρου vulg. [85] ὃν B., ὧν vulg.

τῆς μὲν τοιαύτης διήμαρτεν ἐλπίδος, τοῦ Ἀττήλα A χαλεπήναντος, ὅτι γε δὴ ἐς τὴν αὐτοῦ ἐπανῆλθε. Τότε δὲ διὰ τὸν τῆς εὐωχίας καιρὸν παρελθὼν τῷ τε εἴδει καὶ τοῖς ἐσθήμασι καὶ τῇ φωνῇ καὶ τοῖς συγκεχυμένως παρ' αὐτοῦ προφερομένοις ῥήμασι· τῇ γὰρ Αὐσονίων τὴν τῶν Οὔννων καὶ τὴν τῶν Γότθων παραμιγνὺς γλῶτταν πάντας διέχεεν καὶ ἐς ἄσβεστον ὁρμῆσαι γέλωτα παρεσκεύασε, πλὴν Ἀττήλα. Αὐτὸς γὰρ ἔμενεν ἀστεμφὴς καὶ τὸ εἶδος ἀμετάτρεπτος, καὶ οὐδὲν οὔτε λέγων, οὔτε ποιῶν γέλωτος ἐχόμενον ἐφαίνετο, πλὴν ὅτι τὸν νεώτατον τῶν παίδων (Ἡρνᾶς δὲ ὄνομα τούτῳ) εἰσιόντα καὶ παρεστῶτα εἷλκε τῆς παρειᾶς, γαληνοῖς ἀποβλέπων ὄμμασι πρὸς αὐτόν. Ἐμοῦ δὲ θαυμάζοντος ὅπως τῶν μὲν ἄλλων παίδων ὀλιγωροίη, πρὸς δὲ ἐκεῖνον ἔχοι τὸν νοῦν, ὁ παρακαθήμενος Βάρβαρος, B συνιεὶς τῆς Αὐσονίων φωνῆς καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ μοι ῥηθησομένων μηδὲν ἐκλέγειν προειπὼν, ἔφασκε τοὺς μάντεις τῷ Ἀττήλᾳ προηγορευκέναι, τὸ μὲν αὐτοῦ πεσεῖσθαι γένος, ὑπὸ δὲ τοῦ παιδὸς ἀναστήσεσθαι τούτου. Ὡς δὲ ἐν τῷ συμποσίῳ εἵλκον τὴν νύκτα, ὑπεξήλθομεν, ἐπὶ πολὺ μὴ βουληθέντες τῷ πότῳ προσκαρτερεῖν.

mentem risum prorumperent. Sed Attilas semper eodem vultu, **68** omnis mutationis expers, et immotus permansit, neque quidquam facere, aut dicere, quod jocum, aut hilaritatem præ se ferret, conspectus est: præter quam quod juniorem ex filiis introeuntem et adventantem, nomine Irnach, placidis et lætis oculis est intuitus, et eum gena traxit. Ego vero cum admirarer, Attilam reliquos suos liberos parvi facere, ad hunc solum animum adjicere, unus ex Barbaris, qui prope me sedebat et Latinæ linguæ usum habebat, fide prius accepta, me nihil eorum, quæ dicerentur, evulgaturum, dixit, vates Attilæ vaticinatos esse, ejus genus, quod alioquin interiturum erat, ab hoc puero restauratum iri. Ut vero convivium ad multam noctem protraxerunt, non diutius nobis compotationi indulgendum esse rati exivimus.

Ἡμέρας δὲ γενομένης ἐπὶ τὸν Ὀνηγήσιον ἤλθομεν, χρῆναι ἡμᾶς διαφεθῆναι λέγοντες καὶ μὴ τηνάλλως τρίβειν τὸν χρόνον. Καὶ ὃς ἔφη ἐθέλειν καὶ τὸν Ἀττήλαν ἀποπέμπειν ἡμᾶς. Καὶ μικρὸν διαλιπὼν ἅμα τοῖς λογάσιν ἐβουλεύετο περὶ τῶν Ἀττήλᾳ δεδογμένων, καὶ τὰ βασιλεῖ ἀποδοθησόμενα συνέταττε γράμματα, ὑπογραφέων αὐτῷ παρόντων καὶ Ῥουστικίου, ἀνδρὸς ὁρμωμένου μὲν ἐκ τῆς ἄνω Μυσίας, ἁλόντος δὲ ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ διὰ λόγων ἀρετὴν τῷ Βαρβάρῳ ἐπὶ τῇ τῶν γραμμάτων διαπονουμένου συντάξει. Ὡς δὲ ἐκ τῆς συν- C όδου διανέστη, ἐδεήθημεν αὐτοῦ περὶ λύσεως τῆς Σύλλου γαμετῆς καὶ τῶν ἐκείνης παίδων, ἐν τῇ Ῥατιαρίας ἀνδραποδισθέντων ἁλώσει. Καὶ πρὸς μὲν τὴν αὐτῶν οὐκ ἀπηγόρευσε λύσιν, ἐπὶ πολλοῖς δὲ σφᾶς ἐβούλετο χρήμασιν ἀπεμπολᾶν. Ἡμῶν δὲ ἐλεεῖν αὐτοὺς τῆς τύχης ἱκετευσάντων, τὴν προτέραν εὐδαιμονίαν λογιζόμενον, διέβη τε πρὸς τὸν Ἀττήλαν, καὶ τὴν μὲν γυναῖκα ἐπὶ πεντακοσίοις διαφῆκε χρυσοῖς, τοὺς δὲ παῖδας δῶρον ἔπεμπε βασιλεῖ. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἡ Ῥέκαν [86] ἡ τοῦ Ἀττήλα γαμετὴ παρὰ Ἀδάμει τῶν αὐτῆς πραγμάτων τὴν ἐπιτροπὴν ἔχοντι δειπνεῖν ἡμᾶς παρεκάλει. Καὶ παρ' αὐτὸν ἐλθόντες ἅμα τισὶ τῶν ἐκ τοῦ ἔθνους λογάδων φιλοφροσύνης ἐτύχομεν. Ἐδεξιοῦτο δὲ D ἡμᾶς μειλιχίοις τε λόγοις καὶ τῇ τῶν ἐδωδίμων παρασκευῇ. Καὶ ἕκαστος τῶν παρόντων Σκυθικῇ φιλοτιμίᾳ κύλικα ἡμῖν πλήρη διανιστάμενος ἐδίδου, καὶ τὸν ἐκπιόντα περιβαλὼν καὶ φιλήσας ταύτην ἐδέχετο. Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἐλθόντες ἐς ὕπνον ἐτράπημεν. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐπὶ συμπόσιον αὖθις ἡμᾶς Ἀττήλας ἐκάλει, καὶ τῷ προτέρῳ τρόπῳ παρά τε αὐτὸν εἰσήλθομεν καὶ ἐς τὴν εὐωχίαν ἐτράπημεν. Συνέβαινε δὲ ἐπὶ τῆς κλίνης ἅμα αὐτῷ μὴ τὸν πρεσβύτερον τῶν παίδων ἧσθαι, ἀλλὰ γὰρ Ὠηβάρσιον, θεῖον αὐτῷ τυγχάνοντα πρὸς πατρός. Παρὰ πᾶν δὲ τὸ συμπόσιον

Die exorto, Onegesium adivimus, dicentes nos dimitti oportere, neque nobis diutius tempus terendum esse. Ille, Attilam quoque in ea esse voluntate, et nos dimittere constituisse, respondit. Itaque non multo post consilium procerum de his, quæ imperatori redderentur, digessit. Aderant quoque, quorum curæ epistolas scribere incumbebat, inter quos erat Rusticius, vir e superiore Mysia ortus, qui ab hostibus captus, cum dicendi facultate valeret, Barbaro operam in conscribendis epistolis navabat. Dimisso consilio, ab Onegesio precibus contendimus, ut Syllæ uxori et ejus liberis, qui in expugnatione urbis Ratiariæ una cum matre in servitutem redacti erant, libertatem restitueret. Et vero ab his liberandis minime abhorrebat, sed eorum libertatem magna pecuniæ summa a nobis emptam volebat. Itaque nos eum supplices orare et obtestari, ut, habita eorum pristinæ fortunæ ratione, præsentis calamitatis commiseratione moveretur. Ille, ut Attilam adiit, mulierem pro quingentis aureis liberam dimisit, et ejus filios dono ad imperatorem misit. Interea Recan, Attilæ uxor, in ædes Adamis, qui ejus res domesticas curabat, nos ad cœnam invitavit. Ab eo una cum pluribus Scythiæ principibus comiter excepti sumus et jucundis sermonibus et magnifico epularum apparatu. Tum unusquisque eorum, qui aderant, surgens, Scythica comitate poculum nobis porrexit, et eum, qui ante se biberat, amplexus et exosculatus, illud excepit. A cœna nos in tentorium nostrum recipientes, somnum cepimus. Postridie iterum nos Attilas ad cœnam invitavit, et eodem, quo prius, ritu ad eum accessimus et ad hilaritatem nos convertimus. Tum autem non senior **69** ex filiis Attilæ in ejus toro una cum ipso accumbebat, sed Oebarsius, ejus patruus. Per totum convivii tempus nos blandis sermonibus

VARIÆ LECTIONES.

[86] Ῥέκαν supra col. 732 D Κρέκα nominata est.

appellans imperatori dicere jussit, ut Constantio, quem ad eum Aetius, ut ab epistolis esset, miserat uxorem daret eam, quam illi promisisset. Etenim, Constantius una cum Attilæ legatis ad Theodosium venerat, et se operam daturum, ut pax longo tempore inter Romanos et Hunnos servaretur, dixerat, modo sibi uxorem locupletem matrimonio copularet. Huic petitioni imperator annuerat, et Saturnini filiam, viri et opibus et genere clari et ornati, se illi nuptui daturum promiserat. Saturninum autem interemerat Athenais seu Eudocia (utroque enim nomine vocabatur), neque imperatori ad exitum perducere, quod promiserat, per Zenonem, virum consularem, licuit. Is enim olim magna Isaurorum multitudine stipatus, urbi Constantinopoli, quæ bello premebatur, præsidio fuerat. Qui cum Orientalium exercituum dux esset, puellam custodia eduxit, et Rufo cuidam, uni ex suis necessariis, despondit. Hac puella sibi subtracta, Constantius Barbarum orabat, ne sibi factam contumeliam negligeret, sed perficeret, ut sibi uxor daretur, aut ea, quæ subrepta fuerat, aut etiam alia, quæ dotem afferret. Quamobrem per cœnæ tempus Barbarus Maximinum imperatori dicere jussit, non oportere Constantium spe ab ipso excitata falli, et ab imperatoris dignitate alienum videri, mendacem esse. Hæc Attilas Maximino mandavit, propterea quod Constantius illi ingentem pecuniæ summam pollicitus erat, si uxorem e Romanis puellis locupletem duceret. Sub nocte a cœna discessimus.

Tribus deinde diebus elapsis, muneribus donati dimissi sumus. Attilas quoque Berichum, virum e Scythiæ primoribus, multorum vicorum in Scythia dominum, et qui in convivio superiore loco sederat, nobiscum legatum ad imperatorem misit. Hunc enim et alias Romani pro legato admiserant. Nobis autem iter conficientibus et in vico quodam commorantibus, captus est vir Scytha, qui a Romanis explorandi gratia in barbaram regionem descenderat, quem crucis supplicio affici Attilas præcepit. Postridie etiam dum per alios vicos progrederemur, duo, qui apud Scythas serviebant, manibus vincti post terga trahebantur, quod his, quos belli casus dominos fecisset, vitam eripuissent. Hos, immissis inter duo ligna uncis prædita **70** capitibus, in cruce necarunt. Berichus vero, quandiu Scythiam peragravimus, eadem via nobiscum iverat, at placidus et amicus visus erat. Ut Istrum trajecimus, propter quasdam vanas causas, a servis ortas, nos inimicorum loco habuit. Et primum quidem equum, quem Maximino dono dederat, ad se revocavit. Etenim Attilas omnes Scythiæ principes, qui in ipsius comitatu erant, donis Maximinum ornare jusserat, et unusquisque certatim illi equum miserat, inter quos et Berichus.

A λόγοις φιλοφρονούμενος φράζειν ἡμᾶς βασιλεῖ παρεκελεύετο τῷ Κωνσταντίῳ, ὃς αὐτῷ παρὰ Ἀετίου ἀπέσταλτο ὑπογραφέως χάριν, διδόναι ἣν αὐτῷ γυναῖκα καὶ ὑπέσχετο. Παρὰ γὰρ τὸν βασιλέα Θεοδόσιον ἅμα τοῖς σταλεῖσι παρὰ τοῦ Ἀττήλα πρέσβεσιν ἀφικόμενος ὁ Κωνστάντιος τὴν εἰρήνην Ῥωμαίοις καὶ Σκύθαις ἔφησε ἐπὶ μακρὸν φυλάττεσθαι χρόνον παρασκευάσειν [87], ἂν αὐτῷ γυναῖκα εὔπορον δοίη. Καὶ πρὸς τοῦτο ἐπένευσε βασιλεὺς, καὶ Σατορνίλου περιουσίᾳ καὶ γένει κοσμουμένου θυγατέρα εἰρήκει δώσειν. Τὸν δὲ Σατορνῖλον ἀνῃρήκει Ἀθηναΐς ἡ καὶ Εὐδοκία· ἀμφοτέροις γὰρ ἐκαλεῖτο τοῖς ὀνόμασιν. Ἐς ἔργον δὲ τὴν αὐτοῦ οὐ συνεχώρησεν ἀχθῆναι ὑπόσχεσιν Ζήνων, ὑπατικὸς ἀνὴρ καὶ πολλὴν ἀμφ' αὐτὸν ἔχων Ἰσαύρων δύναμιν, μεθ' ἧς καὶ τὴν Κωνσταντίνου κατὰ τὸν B τοῦ πολέμου καιρὸν φυλάττειν ἐπετέτραπτο. Τότε δὴ τῶν ἐν τῇ Ἕῳ στρατιωτικῶν ἄρχων ταγμάτων ὑπεξάγει τοῦ φρουρίου τὴν κόρην, καὶ Ῥούφῳ τινὶ, ἑνὶ τῶν ἐπιτηδείων, κατεγγυᾷ. Ταύτης δὲ ἀφῃρημένης, ὁ Κωνστάντιος ἐδεῖτο τοῦ Βαρβάρου, ἐνυβρισμένον αὐτὸν μὴ περιορᾶσθαι, ἀλλ' ἢ τὴν ἀφαιρεθεῖσαν ἢ καὶ ἄλλην αὐτῷ δίδοσθαι γαμετὴν φερνὴν εἰσοίσουσαν. Παρὰ τὸν τοῦ δείπνου τοίνυν καιρὸν ὁ Βάρβαρος λέγειν τῷ βασιλεύοντι τὸν Μαξιμῖνον ἐκέλευε, μὴ χρῆναι τῆς ἐξ αὐτοῦ τὸν Κωνστάντιον ἐλπίδος διαμαρτεῖν· οὔτε γὰρ βασιλεῖ [88] τὸ ψεύδεσθαι [89]. Ταῦτα δὲ ὁ Ἀττήλας ἐνετέλλετο, ὑποσχομένου Κωνσταντίου χρήματα δώσειν, εἰ τῶν ζαπλούτων αὐτῷ παρὰ Ῥωμαίοις κατεγγυηθείη C γυνή.

Τοῦ δὲ συμποσίου ὑπεξελθόντες, μετὰ τὴν νύκτα ἡμερῶν διαγενομένων τριῶν, διηφείθημεν δώροις τοῖς προσήκουσι τιμηθέντες· ἔπεμπε δὲ ὁ Ἀττήλας καὶ Βέριχον τὸν ἡμῶν ἐν τῷ συμποσίῳ προκαθεσθέντα, ἄνδρα τῶν λογάδων καὶ πολλῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κωμῶν ἄρχοντα, παρὰ βασιλέα πρεσβευσόμενον, ἄλλως τε καὶ αὐτὸν οἷα δὴ πρέσβυν παρὰ Ῥωμαίων δέξασθαι. Ποιουμένων δὲ ἡμῶν τὴν πορείαν καὶ πρὸς κώμῃ καταλυσάντων τινὶ, ἥλω Σκύθης ἀνὴρ κατασκοπῆς ἕνεκα ἐκ τῆς Ῥωμαίων ἐς τὴν βάρβαρον διαβεβηκὼς χώραν· καὶ αὐτὸν Ἀττήλας ἀνασκολοπισθῆναι παρεκελεύσατο. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ δι' ἑτέρων κωμῶν πορευομένων ἡμῶν, ἄν- D δρες δύο τῶν παρὰ Σκύθαις δουλευόντων ἤγοντο, ὀπίσω τὼ χεῖρε δεδεμένοι, ὡς τοὺς κατὰ πόλεμον ἀνελόντες δεσπότας· καὶ ἐπὶ ξύλων δυοῖν κεραίας ἐχόντων ἀμφοῖν τὰς κεφαλὰς ἐμβαλόντες ἀνεσταύρωσαν. Ἐφ' ὅσον δὲ τὴν Σκυθικὴν διεξῄειμεν, ὁ Βέριχος ἐκοινώνει τε ἡμῖν τῆς ὁδοῦ, καὶ ἥσυχός τις καὶ ἐπιτήδειος ἐνομίζετο. Ὡς δὲ τὸν Ἴστρον ἐπεραιώθημεν, ἐν ἐχθροῦ ἡμῖν ἐγένετο μοίρᾳ διά τινας ἑώλους προφάσεις ἐκ τῶν θεραπόντων συνενεχθείσας. Καὶ πρότερον μὲν τὸν ἵππον ἀφείλετο, ᾧ τὸν Μαξιμῖνον δωρησάμενος ἦν. Ὁ γὰρ Ἀττήλας πάντας τοὺς ἀμφ' αὐτὸν λογάδας παρεκε-

VARIÆ LECTIONES.

[87] παρασκευάσειν, ἂν H., παρασκευάσειεν ἂν vulg. [88] βασιλικὸν conj. B. [89] πρέπειν add. N. post ψεύδεσθαι.

λεύσατο δώροις τὸν Μαξιμῖνον φιλοφρονήσασθαι, καὶ ἕκαστος ἐπεπόμφει, ἵππον αὐτῷ, μεθ' ὧν καὶ ὁ Βέριχος. Ὀλίγους δὲ λαβὼν τοὺς ἄλλους ἀπέπεμπε, τὸ σῶφρον δηλῶσαι ἐκ τῆς μετριότητος ἐσπουδακώς. Τοῦτον οὖν ἀφείλετο τὸν ἵππον, καὶ οὔτε συνοδοιπορεῖν, οὔτε συνεστιᾶσθαι ἠνέσχετο· ὥστε ἡμῖν ἐν τῇ βαρβάρων χώρᾳ γενομένου συμβόλου, ἐς τοῦτο προελθεῖν. Καὶ ἐντεῦθεν διὰ τῆς Φιλίππου ἐπὶ τὴν Ἀδριανοῦ πόλιν τὴν πορείαν ἐποιησάμεθα. Ἐν ᾗ διαναπαυσάμενοι ἐς λόγους ἤλθομεν τῷ Βερίχῳ, καὶ αὐτὸν τῆς πρὸς ἡμᾶς σιωπῆς κατεμεμψάμεθα, ὅτι γε δὴ ὀργίζεται οὐκ ἀδικοῦσιν οὐδέν. Θεραπεύσαντες οὖν αὐτὸν καὶ ἐπὶ ἑστίασιν καλέσαντες ἐξωρμήσαμεν. Καὶ τῷ Βιγίλᾳ ἐν τῇ ὁδῷ ἀπαντήσαντες ἐπὶ τὴν Σκυθικὴν ἐπαναζευγνύντι καὶ τὰ παρὰ Ἀττήλα ἡμῖν τῆς ἐπὶ τῇ πρεσβείᾳ ἀποκρίσεως εἰρημένα ἀφηγησάμενοι, τῆς ἐπανόδου εἰχόμεθα. Ὡς δὲ ἐς τὴν Κωνσταντίνου παρεγενόμεθα, μεταβεβλῆσθαι μὲν ᾠόμεθα τὸν Βέριχον τῆς ὀργῆς· ὃς δὲ τῆς ἀγρίας οὐκ ἐπελέληστο φύσεως, ἀλλ' ἐς διαφορὰς ἐχώρει, καὶ ἐν κατηγορίᾳ ἐποιεῖτο τὸν Μαξιμῖνον, ὡς ἔφησεν εἰς τὴν Σκυθικὴν διαβὰς τὸν Ἀρεόβινδον [90] καὶ τὸν Ἄσπαρα, ἄνδρας στρατηγούς, μηδεμίαν παρὰ βασιλεῖ ἔχειν μοῖραν, καὶ ὡς ἐν ὀλιγωρίᾳ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐποιήσατο, τὴν βαρβαρικὴν ἐλέγξας κουφότητα.

Ἀναζεύξαντα δὲ τὸν Βιγίλαν καὶ ἐν οἷς τὸν Ἀττήλαν τόποις διατρίβειν συνέβαινεν ἀφικόμενον περιστάντες εἶχον [91] οἱ πρὸς τοῦτο παρεσκευασμένοι Βάρβαροι, καὶ τὰ χρήματα, ἅπερ τῷ Ἐδέκωνι ἐκόμιζεν, ἀφείλοντο. Ὡς δὲ καὶ αὐτὸν παρὰ τὸν Ἀττήλαν ἦγον, καὶ ἀνηρωτᾶτο ὅτου χάριν τοσοῦτον φέροι χρυσίον, ἔφη οἰκείας τε καὶ τῶν παρεπομένων προνοίας ἕνεκα, ὥστε μὴ ἐνδείᾳ τροφῶν ἢ ἵππων σπάνει, ἢ καὶ τῶν φορτηγῶν ὑποζυγίων ὑπὸ τῆς μακρᾶς ἐκδαπανηθέντων ὁδοῦ, διαμαρτεῖν τῆς περὶ τῆς πρεσβείας σπουδῆς· παρεσκευάσθαι δὲ αὐτῷ καὶ ἐς αἰχμαλώτων ὠνήν, πολλῶν κατὰ τὴν Ῥωμαίων δεηθέντων αὐτοῦ, τοὺς σφίσι προσήκοντας λύσασθαι, καὶ ὁ Ἀττήλας· « Ἀλλ' οὔτοι, » ἔφη, σὺ « πονηρὸν θηρίον, » τὸν Βιγίλαν λέγων, « τὴν δίκην σοφιζόμενος λήσεις, [92] οὐδὲ ἔσται σοι πρόφασις ἱκανὴ εἰς τὸ τὴν κόλασιν διαφυγεῖν, μείζονος μὲν τῆς σῆς δαπάνης παρασκευῆς σοι [93] χρημάτων ὑπαρχούσης, καὶ τῶν ὑπὸ σοῦ ἵππων καὶ ὑποζυγίων ὠνηθησομένων, καὶ τῆς τῶν αἰχμαλώτων λύσεως, ἣν σὺν Μαξιμίνῳ παρ' ἐμὲ ἀφικομένῳ ποιεῖν ἀπηγόρευσα. » Ταῦτα εἰπὼν τὸν υἱὸν (ἦν δὲ καὶ τῷ Βιγίλᾳ τότε πρῶτον ἐς τὴν Βαρβάρων ἠκολουθηκὼς χώραν) ξίφει καταβληθῆναι παρεκελεύσατο, εἰ μὴ φθάσας εἴποι ὅτῳ τὰ χρήματα καὶ δι' ἣν αἰτίαν κομίζει. Ὁ δὲ ὡς ἐθεάσατο τὸν παῖδα ἐπὶ θάνατον στείχοντα, ἐς δάκρυά τε καὶ ὀλοφυρμοὺς ἐτράπη, καὶ ἀνεβόα τὴν δίκην ἐπ' αὐτὸν φέρειν τὸ ξίφος, οὐκ ἐπὶ τὸν νέον τὸν ἀδικοῦντα οὐδέν. Καὶ μηδὲν μελλήσας τά τε αὐτῷ καὶ Ἐδέκωνι καὶ τῷ εὐνούχῳ καὶ τῷ βασιλεῖ μελετηθέντα ἔλεγε,

A At ille cum moderationis gloriam sibi compararet studeret, ex equis oblatis paucos acceperat, reliquos rejecerat. Berichus igitur equum, quem Maximino dederat, ademit, neque deinceps eadem via ire aut cœnari nobiscum voluit. Itaque hospitalitatis tessera, in barbara regione contracta, eo usque progressa est. Hinc per Philippopolim ad Adrianopolim nobis iter fuit. In hac civitate quiescentes, Berichum rursus allocuti cum eo, quod tamdiu erga nos silentium tenuisset, expostulavimus. Nec enim ullam fuisse causam cur nobis irasceretur, quandoquidem in nulla re eum offenderamus. Itaque eo placato et ad cœnam invitato, ab Adrianopoli movimus. In itinere Bigilam, qui in Scythiam revertebatur, obvium habuimus: quo B edocto, quæ Attilas ad legationem nostram responderat, cœptum iter continuavimus. Ut Constantinopolim venimus, Berichum existimabamus iram abjecisse, sed agrestis et feræ suæ naturæ minime est oblitus. Nam Maximinum insimulavit dixisse, cum in Scythiam transiisset, Areobindi et Asparis, exercituum ducum, auctoritatem apud imperatorem nullius esse ponderis, et cum Barbarorum levitatem et inconstantiam notasset, eorum gesta in nullo pretio habuisse.

Reversum Bigilam, cum in iis locis advenisset ubi tum Attilas commorabatur, circumstantes Barbari **71** ad id præparati comprehenderunt, et C manus in pecunias, quas Edeconi afferebat, injecerunt. Cum ipsum ad Attilam adduxissent, is ex eo quæsivit, cujus rei gratia tantum auri asportasset. Ille respondit, ut suis et comitum suorum necessitatibus provideret, ne rerum necessariarum inopia, aut equorum, aut aliorum animalium vecturæ aptorum penuria, quæ per longa itinera deperierant, a studio obeundarum legationum avocaretur. Præterea ad redemptionem captivorum pecuniam paratam esse. Multos enim ex Romanis a se magnopere petiisse, ut propinquos suos redimeret. Cui Attilas : Sed neque jam, o turpis bestia, Bigilam appellans, ullum tibi tuis cavillationibus judicii subeundi patebit effugium : neque ulla satis idonea causa erit, qua meritum suppli- D cium evitare possis. Longe enim major summa est, quam qua tibi sit opus ad sustentandam familiam, vel etiam quam impendas in emptionem equorum vel jumentorum, vel liberationem captivorum, quam jamdudum Maximino, cum huc veniebat, interdixi. Hæc dicens, filium Bigilæ (is tum primum patrem secutus in barbaram regionem venerat) ense occidi jubet, nisi pater, quem in usum et quam ob causam tantum auri advexisset, aperiret. Ille ut vidit filium morti addictum, ad lacrymas conversus, jus implorare, et ensem in se mitti debere, non in filium, qui nihil commeruisset. Nec cunctatus omnia

VARIÆ LECTIONES.

[90] Ἀρεόμινδον et infra διατριβὴν vulg. [91] συνεῖχον N. [92] λήσεις B., λύσεις vulg. [93] σοι B., οἷα vulg.

clandestina consilia, quæ a se, ab Edecone, ab eunucho et imperatore in Attilam composita fuerant, aperuit, et ad preces prolapsus, orare et obtestari, ut se occideret, et filium nihil promeritum liberaret. Cum autem Attilas ex his, quæ Edecon sibi detexerat, Bigilam nihil mentitum perspiceret, in vincula duci præcepit, e quibus non prius eum exsoluturum minatus est, quam ejus filius in eam rem dimissus alias quinquaginta auri libras pro utriusque liberatione exsolvisset, et Bigilas quidem in vincula est conjectus, filius autem ad Romanos rediit. Misit etiam Attilas Orestem et Eslam Constantinopolim.

A συνεχῶς δὲ ἐς ἱκεσίαν τρεπόμενος, ὥστε αὐτὸν μὲν ἀναιρεθῆναι, διαφεθῆναι δὲ τὸν παῖδα. Γνοὺς δὲ ὁ Ἀττήλας ἀπὸ τῶν Ἐδέκωνι εἰρημένων μηδὲν δεεψεῦσθαι τὸν Βιγίλαν, ἐν δεσμοῖς εἶναι προσέταττεν, οὐ πρότερον λύσειν ἀπειλήσας πρὶν ἢ τὸν παῖδα ἐκπέμψας ἑτέρας αὐτῷ πεντήκοντα χρυσίου λίτρας ὑπὲρ τῶν σφετέρων κομίσοι λύτρων. Καὶ ὁ μὲν ἐδέδετο, ὁ δὲ ἐς τὴν Ῥωμαίων ἐπανῄει. Ἔπεμπε δὲ καὶ Ὀρέστην καὶ Ἥσλαν ὁ Ἀττήλας ἐς τὴν Κωνσταντίνου (29).

4. (A. C. 449, ind. II. Theod. 42.) Hinc Attilas, illinc Zeno Chrysaphium ad pœnam deposcebant. Omnium autem in eum animis et studiis inclinatis, visum est ad Attilam legatos mittere Anatolium et Nomum: Anatolium quidem magistrum militum præsentalem, et qui pacis cum Barbaro initæ conditiones proposuerat: Nomum vero magistri dignitatem gerentem, et in numerum patriciorum una cum Anatolio allectum, quæ dignitas cæteris omnibus antecellit. Missus vero est cum Anatolio Nomus non solum propter dignitatis amplitudinem, sed etiam quia erat benevolo in Chrysaphium animo, et apud Barbarum gratia et auctoritate plurimum valebat. Nam si quid perficiendum sibi proposuerat, minime pecuniis parcendum esse censebat. Et illi quidem mittebantur, quo Attilam ab ira dimoverent et pacis conditiones observare persuaderent, illud quoque dicturi, Constantio nuptum datum iri puellam minime Saturnini filiæ genere et opibus inferiorem. Illam enim minime gratum hujusmodi matrimonium habuisse: itaque secundum legem alteri nupsisse. Nec enim apud Romanos fas esse 72 mulierem invitam viro collocare. Misit et eunuchus aurum ad Barbarum, quo mollitus ab ira deduceretur.

δ'. Ὅτι ὑπ' ἀμφοτέρων (39), Ἀττήλα τε καὶ Ζήνωνος, αἰτούμενος ὁ Χρυσάφιος ἐν ἀγωνίᾳ καθεστήκει. Πάντων δὲ αὐτῷ εὔνοιάν τε καὶ σπουδὴν συνεισ- B φερόντων, ἐδόκει παρὰ τὸν Ἀττήλαν πρεσβεύεσθαι Ἀνατόλιον καὶ Νόμον, τὸν μὲν Ἀνατόλιον (31) τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἄρχοντα τελῶν καὶ τὰς συνθήκας τῆς ἐκείνου εἰρήνης προθέμενον, τὸν δὲ Νόμον τὴν τοῦ μαγίστρου τιμὴν [94] ἄρξαντα καὶ ἐν τοῖς πατρικίοις σὺν ἐκείνῳ καταλεγόμενον, οἳ δὴ τὰς ἀρχὰς ἀναβεβήκασι πάσας. Συνεπέμπετο δὲ Ἀνατολίῳ Νόμος οὐ διὰ μέγεθος τῆς τύχης μόνον, ἀλλὰ ὡς καὶ τῷ Χρυσαφίῳ εὔνους ὢν καὶ φιλοτιμίᾳ τοῦ Βαρβάρου περιεσόμενος· ὅτι γὰρ μάλιστα προσῆν αὐτῷ τὸ μὴ φείδεσθαι χρημάτων, τὸ παρὸν διαθεῖναι ἐσπουδακότι. Καὶ οὗτοι μὲν ἐστέλλοντο τὸν Ἀττήλαν ἀπάξοντες τῆς ὀργῆς καὶ τὴν εἰρήνην ἐπὶ ταῖς συντάξεσι διαφυλάττειν πείσοντες, λέξοντες δὲ καὶ, ὡς τῷ Κωνσταντίῳ κατεγγυηθήσεται γυνὴ οὐ μείων τῆς Σατορ- C νίλου γένει τε καὶ περιουσίᾳ. Ἐκείνην γὰρ μὴ βεβουλῆσθαι, ἀλλ' ἑτέρῳ κατὰ νόμον γήμασθαι· οὐ γὰρ θέμις παρὰ Ῥωμαίοις ἄκουσαν γυναῖκα κατεγγυᾶσθαι ἀνδρί. Ἔπεμπε δὲ καὶ ὁ εὐνοῦχος τῷ Βαρβάρῳ χρυσίον, ὥστε αὐτὸν μειλιχθέντα ἀπαχθῆναι τοῦ θυμοῦ.

5. Anatolius et Nomus, Istro transmisso, ad Drenconem fluvium usque (sic enim appellant) in Scythiam penetrarunt. Illic Attilas reverentia tantorum virorum motus, ne longioribus itineribus defatigarentur, cum illis convenit. Initio quidem multa superbe et insolenter disserens, tandem magnitudine munerum æquior factus est, et blanda legatorum oratione delinitus, se pacem servaturum secundum conventiones, juravit; se quoque omni regione trans Istrum, tanquam Romanorum juris ditionisque cedere, neque porro imperatori de profugis reddendis molestum futurum, modo Romani in posterum a transfugis admittendis temperarent. Liberavit et Bigilam, numeratis quinquaginta auri libris, quas Bigilæ filius cum legatis in Scythiam veniens attulerat. Tum et Anatolio et Nomo gratificans, quamplurimos captivos illis sine ullo pretio concessit. Postremo donatos equis et ferarum pellibus, quibus Scythæ

ε'. Ὅτι οἱ ἀμφὶ τὸν Ἀνατόλιον καὶ Νόμον τὸν Ἴστρον περαιωθέντες ἄχρις τοῦ Δρέγκωνος λεγομένου ποταμοῦ ἐς τὴν Σκυθικὴν διέβησαν· αἰδοῖ γὰρ τῶν ἀνδρῶν ὁ Ἀττήλας, ὥστε μὴ τῷ τῆς ὁδοῦ ἐπιτρίβεσθαι διαστήματι, ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ πρὸς αὐτοὺς ἐποιήσατο ἔντευξιν. Καὶ πρῶτον μὲν ὑπερηφάνως διαλεχθεὶς ὑπήχθη τῷ πλήθει τῶν δώρων, D καὶ λόγοις προσηνέσι μαλαχθεὶς φυλάττειν τὴν εἰρήνην ἐπὶ ταῖς αὐταῖς ἐπώμνυτο συνθήκαις, ἀναχωρεῖν δὲ καὶ τῆς τῷ Ἴστρῳ ὁριζομένης Ῥωμαίων γῆς καὶ τοῦ πράγματα ἔτι παρέχειν περὶ φυγάδων βασιλεῖ, εἰ μή γε Ῥωμαῖοι αὖθις ἑτέρους καταφεύγοντας παρ' αὐτοῦ δέξοιντο. Ἠφίει δὲ καὶ Βιγίλαν, τὰς πεντήκοντα τοῦ χρυσοῦ λίτρας δεξάμενος (ταύτας γὰρ αὐτῷ ἐκεκομίκει ὁ παῖς σὺν τοῖς πρέσβεσιν ἐς τὴν Σκυθικὴν [95] διαβάς), καὶ αἰχμαλώτους ἄνευ λύτρων ἀφῆκε πλείστους, Ἀνατολίῳ καὶ Νόμῳ χαριζόμενος. Δωρησάμενος δὲ καὶ ἵππους αὐτοῖς καὶ θηρίων δορὰς, αἷς οἱ βασίλειοι κοσμοῦνται Σκύθαι,

VARIÆ LECTIONES.

[94] τιμὴν] ἀρχὴν marg. II. [95] Σκυθικὴν Val., συνθήκην vulg.

ἀπέπεμπε, συμπέμψας καὶ τὸν Κωνστάντιον ὥστε αὐτῷ βασιλέα εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὴν ὑπόσχεσιν. Ὡς δὲ ἐπανῆλθον οἱ πρέσβεις, καὶ ἅπαντα τά τε παρ' αὐτῶν, τά τε παρὰ τοῦ Βαρβάρου διεξῆλθον, κατεγγυᾶται τῷ Κωνσταντίῳ γυνὴ γαμετὴ Ἀρματίου [96] γενομένη, παιδὸς Πλίνθου τοῦ παρὰ Ῥωμαίοις στρατηγήσαντος καὶ τὴν ὕπατον ἀρχὴν ἄρξαντος. Συνεβεβήκει δὲ τὸν Ἀρμάτιον ἐς τὴν Λιβύων διαβάντα ἐπὶ τῇ πρὸς Αὐσοριανοὺς μάχῃ εὐημερῆσαι μὲν ἐν τῷ πρὸς ἐκείνους πολέμῳ, νοσήσαντα δὲ τελευτῆσαι τὸν βίον. Οὗ δὴ τὴν γαμετὴν, καὶ γένει καὶ περιουσίᾳ διαπρέπουσαν, ἔπεισεν ὁ βασιλεὺς τῷ Κωνσταντίῳ γήμασθαι. Οὕτω καὶ τῶν πρὸς Ἀττήλαν λυθέντων διαφορῶν, ὁ Θεοδόσιος ἐδεδίει, μήποτε καὶ Ζήνων τυραννίδι ἐπιθήσεται (32).

ϛ'. Ὅτι τοῦ Ἀττήλα (33) τὸν [97] παρὰ Θεοδοσίου τεταγμένον φόρον ζητοῦντος ἢ πόλεμον ἀπειλοῦντος, τῶν Ῥωμαίων στέλλειν παρ' αὐτὸν πρέσβεις ἀποκριναμένων, Ἀπολλώνιος ἐπέμπετο, οὗπερ ὁ ἀδελφὸς τὴν Σατορνίλου γεγαμήκει θυγατέρα, ἣν ὁ Θεοδόσιος ἐβούλετο Κωνσταντίῳ κατεγγυᾷν, Ζήνων δὲ Ῥούφῳ ἐκδεδώκει πρὸς γάμον· τότε δὲ ἐξ ἀνθρώπων ἐγεγόνει. Τοῦ Ζήνωνος οὖν τῶν ἐπιτηδείων ὁ Ἀπολλώνιος γεγονὼς καὶ τὴν στρατηγίδα λαχὼν ἀρχὴν, παρὰ τὸν Ἀττήλαν ἐπέμπετο πρεσβευσόμενος. Καὶ τὸν μὲν Ἴστρον ἐπεραιοῦτο, οὐκ ἔτυχε δὲ τῆς πρὸς τὸν Βάρβαρον προσόδου [98]. Ἐν ὀργῇ γὰρ ἐκεῖνος ποιούμενος τὸ μὴ κεκομίσθαι τοὺς φόρους, οὓς ἔλεγεν αὐτῷ παρὰ τῶν βελτιόνων καὶ βασιλικωτέρων τετάχθαι, οὐδὲ τὸν πρεσβευσάμενον ἐδέχετο, τοῦ πέμψαντος καταλιγωρῶν. Ὁ δὲ Ἀπολλώνιος ἀνδρὸς ἔργον κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν φαίνεται διαπραξάμενος. Τοῦ γὰρ Ἀττήλα μὴ προσιεμένου [99] τὴν αὐτοῦ πρεσβείαν, μηδὲ ἐς λόγους αὐτῷ ἐλθεῖν βουλομένου, παρακελευομένου δὲ πέμπειν ἅπερ αὐτῷ ἐκ βασιλέως δῶρα ἐκόμιζε, καὶ θάνατον ἀπειλοῦντος, εἰ μὴ δοίη, ἔφησεν· « Οὐκ αἰτεῖν προσῆκε Σκύθαις ἅπερ αὐτοῖς ἔξεστιν ἢ δῶρα ἢ σκῦλα λαβεῖν· » παραδηλῶν δῶρα μὲν αὐτοῖς δοθήσεσθαι, εἰ αὐτὸν προσδέξοιντο πρεσβευόμενον, σκῦλα δὲ, εἰ ἀνελόντες ἀφέλοιντο. Οὕτω μὲν οὖν ἄπρακτος ἐπανῄει (24).

ζ'. Ὅτι Γεζερίχου τὴν Ῥώμην πορθήσαντος, καὶ βασιλεύοντος Ἀβίτου, Μαρκιανὸς ὁ τῶν τῆς Ἕω Ῥωμαίων βασιλεὺς παρὰ τὸν Γεζέριχον τὸν τῶν Βανδήλων ἄρχοντα πρέσβεις ἔστελλεν, ὥστε τῆς Ἰταλῶν ἀπέχεσθαι γῆς καὶ τὰς βασιλείους ἐκπέμπειν γυναῖκας αἰχμαλώτους ἀγομένας, τήν τε Βαλεντινιανοῦ γαμετὴν καὶ τὰς αὐτῆς θυγατέρας. Καὶ οἱ πρέσβεις ἐς τὴν Ἕω ἄπρακτοι ἐπανῄεσαν· οὐδενὶ γὰρ τῶν ἐπεσταλμένων [1] παρὰ τοῦ Μαρκιανοῦ ὁ Γεζέριχος ὑπήκουσεν, οὐδὲ μὴν λύειν τὰς γυναῖκας ἐβούλετο. Ὁ δὲ Μαρκιανὸς ἕτερα πρὸς αὐτὸν διέπεμπε γράμματα καὶ τὸν πρεσβευσόμενον Βλήδαν· ἦν δὲ τῆς τοῦ Γεζερίχου αἱρέσεως ἐπίσκοπος· τῆς γὰρ τῶν Χριστιανῶν θρησκείας καὶ τοὺς Βανδήλους εἶναι συμ-

regii ad ornatum utuntur, dimisit. Comitem illis addidit Constantium, ut imperator ipsi re confirmaret, quæ verbis promiserat. Ut legati redierunt, et cum Attila ultro citroque acta retulerunt, Constantio nuptui datur quondam uxor Armatii, filii Plinthæ, qui apud Romanos exercituum dux fuerat et consulatum inierat. Ille in Libyam profectus acie cum Ausorianis decertaverat et prospere pugnarat: mox morbo correptus vitam finierat. Ejus uxori, genere et divitiis conspicuæ, post mariti obitum imperator nubere Constantio persuaserat. Sed sopitis omnibus ad hunc modum cum Attila controversiis, Theodosium novus timor occupavit, ne Zeno tyrannidem invaderet.

6. (P. A. C. 450 Ind. 3 Marc. 1.) Cum Attilas tributum cum Theodosio conventum peteret, aut bellum minaretur, et Romani se illi per legatos satisfacturos respondissent, missus est Apollonius. Hic erat frater ejus, qui Saturnini filiam duxerat uxorem, quam Theodosius Constantio promiserat, Zeno vero Rufo collocarat, qui tunc in vivis esse desierat. Itaque Apollonius inter familiares Zenonis, et ducis dignitate auctus, legatione functurus ad Attilam missus erat. Sed transmisso Istro, minime aditum ad Attilam nactus est. Etenim Attilas ira æstuans, quod sibi tributum, quod ab optimis et nobilissimis viris sibi constitutum esse dixit, non solveretur, **73** legatum minime admisit, contemptu ejus a quo missus erat. Quo tempore Apollonius magnanimi viri facinus ausus esse dicitur. Etenim, quamvis Attilas minime ratam haberet ejus legationem, neque sui conveniendi potestatem facere vellet, nihilo secius dona, quæ ad eum ab imperatore Apollonius attulerat, sibi tradi postulabat, ni daret, mortem illaturum minabatur. Apollonius autem respondit, non decere Scythas ea precibus expetere, quæ aut pro donis aut tanquam spolia sibi sumere liceret: indicans dona iis cessura, si se tanquam legatum admitterent, spolia, si interfecto sibi eriperent. Et sic infecta re rediit.

7. (A. C. 456, Ind. 9, Mart. 7.) Martianus, Romanorum orientalium imperator, ad Gensericum post Romam ab eo, Avito imperante, dirutam legatos misit, qui juberent eum ab Italia vastanda abstinere, et uxorem Valentiniani et ejus filias in captivitatem abductas libertati restituere. Sed legati, re infecta, in Orientem reversi sunt. Nam nihil eorum, quæ a Martiano imperata fuerant, facere, neque liberare mulieres voluit. Quamobrem Martianus iterum litteras ad Gensericum scripsit per Bledam legatum. Erat autem Bleda episcopus hæreseos Genserici. Vandali enim Christianorum cultum et religionem amplexi fuerant. Hic ubi ad Gensericum accessit, atque alienum a sua legatione perspexit,

VARIÆ LECTIONES.

[96] Ἀρμάτου conj. H. [97] τὸν add. B. [98] προσόδου H., προόδου vulg. [99] προσιεμένου H, προϊεμένου vulg. [1] τῶν ἐπεσταλμένων N., ἀπεσταλμένων vulg.

in verba superbiora erupit. Non bene cessurum illi, si in præsentia rebus secundis elatus bellum cum orientalium quoque Romanorum imperatore contraheret, regiis mulieribus non in libertatem restitutis. Sed neque ulla verborum lenitas prius a legato usurpata, neque incussus timor illum ad ullam animi moderationem pertrahere potuerunt. Nam Bledam irrita legatione dimisit, et rursus in Siciliam et proxima Italiæ loca exercitum immittens, omnem regionem vastavit. Avitus quoque, Romanorum occidentalium imperator, ad eum legatos misit, qui monerent, ut fœderum pridem cum illo initorum meminisset, sin minus, se, et domestico exercitu, et auxiliariis copiis fretum, bellum paraturum. Et misit sane Recimerum patricium cum exercitu in Siciliam.

A βαίνει. Ὃς ἐπειδὴ παρ' αὐτὸν ἀφίκετο καὶ ἔγνω τῇ αὐτοῦ μὴ ὑπακούοντα πρεσβείᾳ, αὐθαδεστέρων λόγων ἥπτετο, καὶ ἔφη· μὴ συνοίσειν αὐτῷ, εἴπερ ὑπὸ τῆς παρούσης εὐημερίας ἀρθεὶς καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἕω Ῥωμαίων βασιλέα πρὸς πόλεμον αὐτῷ ἀναστῆναι παρασκευάσοι, τὰς βασιλείους μὴ λύων γυναῖκας. Ἀλλ' οὔτε τῶν προηγησαμένων ἐπὶ τῇ πρεσβείᾳ ῥημάτων ἐπιείκεια, οὔτε ἀπειληθεὶς φόβος μέτρια τὸν Γεζέριχον φρονεῖν ἠνάγκασεν· ἄπρακτον γὰρ καὶ τὸν Βλήδαν ἀπέπεμπε, καὶ ἐς τὴν Σικελίαν αὖθις καὶ ἐς τὴν πρόσοιχον αὐτῇ Ἰταλίαν δύναμιν διαπεμψάμενος πᾶσαν ἐδῄου. Ὁ δὲ Ἄβιτος ὁ τῶν ἑσπερίων Ῥωμαίων βασιλεὺς ἐπρεσβεύετο καὶ αὐτὸς παρὰ τὸν Γεζέριχον, τῶν πάλαι αὐτὸν ὑπομιμνήσκων σπονδῶν, ἃς εἰ μὴ φυλάττειν ἕλοιτο, καὶ αὐτὸν παρασκευάσασθαι, B πλήθει τε οἰκείῳ πίσυνον καὶ τῇ τῶν συμμάχων ἐπικουρίᾳ. Ἔπεμπε δὲ καὶ τὸν πατρίκιον [2] Ῥεκίμερ ἐς τὴν Σικελίαν σὺν στρατῷ.

8. Romani in Colchidem profecti bello adversus Lazos decertant, nec multo post Romanorum exercitus ad sua rediit. Cum autem imperator denuo bellum repetere præpararet, consilium habuit, an eadem via insistens, an per Armeniam Persarum regno confinem, fide prius ab Parthorum rege accepta, bellum inferret. 74 Etenim cum Colchidis ora esset importuosa, neque loca vadosa præternavigare posset, mare sibi undequaque infestum existimabat. Gobazes quoque legatos misit ad Parthos et ad imperatorem Romanorum. Et Parthorum quidem rex, quia bellum illi erat cum Hunnis, quos Cidaritas vocabant, Lazos ad se confugientes rejecit.

η'. Ὅτι τῶν Ῥωμαίων ἐς Κόλχους ἐλθόντων καὶ συμβαλόντων [3] πόλεμον πρὸς Λαζοὺς, ὁ μὲν Ῥωμαϊκὸς στρατὸς ἐς τὰ σφέτερα ἐπανέζευξεν, καὶ οἱ ἀμφὶ τὰ βασίλεια πρὸς τὴν ἑτέραν μάχην παρεσκευάζοντο, βουλευόμενοι πότερον τὴν αὐτὴν ἢ τὴν δι' Ἀρμενίας τῆς Περσῶν χώρας προσοίκου πορευθέντες ὁδὸν τὸν πόλεμον ἐπάξουσι, πρότερον πρεσβείᾳ τὸν μόναρχον τῶν Παρθυαίων πείσαντες· κατὰ γὰρ θάλατταν ἄπορος αὐτοῖς πᾶν [4] ἐνομίζετο τὰς δυσχωρίας παραπλεῖν, ἀλιμένου τῆς Κόλχου τυγχανούσης. Ὁ δὲ Γωβάζης ἐπρεσβεύετο μὲν καὶ αὐτὸς παρὰ τοὺς Παρθυαίους, ἐπρεσβεύετο δὲ καὶ παρὰ τὸν βασιλέα C Ῥωμαίων. Καὶ ὁ μὲν τῶν Πάρθων μόναρχος, ὡς πολέμου αὐτῷ συνισταμένου πρὸς Οὔννους τοὺς Κιδαρίτας καλουμένους, ἀπεσείσατο παρ' αὐτὸν τοὺς Λαζοὺς καταφεύγοντας.

9. (P. A. C. 456. Leon. imp. init.) Cum Balamerus Scytha fœdera violaret et Romanorum regiones depopularetur, et multas urbes everteret, Romani ad eum legatos miserunt, qui de pace violata quererentur. Et ut deinceps a vexanda incursionibus Romanorum regione abstineret, trecentas auri libras illi quotannis solvi constituerunt. Dicebat enim suæ gentis multitudinem rerum necessariarum inopia ad bellum se convertisse.

θ'. Ὅτι τοῦ Βαλάμερος τοῦ Σκύθου παρασπονδήσαντος καὶ πολλὰς πόλεις δῃωσαμένου καὶ χώρας Ῥωμαϊκὰς, ἔπεμπον παρ' αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι πρέσβεις, οἳ αὐτῷ τοῦ νεωτερισμοῦ κατεμέμφοντο, καὶ, ὥστε μὴ αὖθις τὴν χώραν καταδραμεῖν, τριακοσίας λίτρας φέρειν αὐτῷ ἑκάστου ἔτους ἔταξαν· σπάνει γὰρ τῶν ἀναγκαίων ἔφραζε πρὸς πόλεμον τὸ οἰκεῖον διαναστῆναι πλῆθος.

10. (C. A. C. 565, Ind. 3, Leon. 9.) Gensericus, cum non amplius fœderibus cum Majoriano pactis stare constituisset, Vandalorum et Maurusiorum multitudinem ad vastationem Italiæ et Siciliæ immisit. Marcellinus enim, jam ante insula cesserat, propterea quod Recimerus, qui ejus imperium in se trahere studebat, militibus ejus pecunias largitus erat, (erant autem fere omnes Scythæ,) quo illis persuaderet a Marcellino deficere. Itaque Marcellinus Sicilia excesserat, veritus insidias, quia opibus cum Recimero minime certare poterat. Missa est igitur ad Gensericum legatio: tum a Recimero, ne fœdera violaret: tum ab eo, qui apud Romanos in

ι'. Ὅτι ὁ Γεζέριχος οὐκέτι ταῖς πρὸς Μαϊοριανὸν τεθείσαις σπονδαῖς ἐμμένων Βανδήλων καὶ Μαυρουσίων πλῆθος ἐπὶ δῃώσει τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας ἔπεμπε, Μαρκελλίνου ἤδη πρότερον τῆς νήσου ἀναχωρήσαντος διὰ τὸ Ῥεκίμερα παρελέσθαι αὐτὸν τῆς D δυνάμεως ἐθελήσαντα, τοὺς παρεπομένους αὐτῷ Σκύθας (ἦσαν δὲ ἐν πλείστοις ἀνδράσι) παραπείθειν χρήμασιν, ὥστε ἐκεῖνον μὲν ἀπολιπεῖν, ἀφιχέσθαι [5]... εὐλαβηθέντα τὴν ἐπιβουλὴν (οὐ γὰρ ἀντιφιλοτιμεῖσθαι τῷ Ῥεκίμερος ἐδύνατο πλούτῳ) τῆς Σικελίας ὑπονοστῆσαι. Ἐστέλλετο οὖν καὶ παρὰ τὸν Γεζέριχον πρεσβεία, τοῦτο μὲν παρὰ τοῦ Ῥεκίμερος, ὡς οὐ δεῖ καταλιγωρεῖν αὐτὸν [6] τῶν σπονδῶν, τοῦτο δὲ καὶ

VARIÆ LECTIONES.

[2] τὸν πατρίκιον N., παρὰ τὸν vulg. [3] συμβαλλόντων vulg. [4] ἄπορος αὐτοῖς πᾶν] ἄπορον αὐτοῖς εἶναι conj. N. [5] ἀφιχέσθαι δὲ πρὸς αὐτόν. τοῦτ' ἐποίησε τὸν Μαρκελλῖνον εὐλαβ. N. [6] αὐτὸν H., αὐτῶν vulg.

παρὰ τοῦ κρατοῦντος τῶν ἐν τῇ Ἕῳ Ῥωμαίων, ἐφ' ᾧ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας ἀπέχεσθαι καὶ τὰς βασιλείους ἐκπέμπειν γυναῖκας. Γεζέριχος δὲ, πολλῶν πρὸς αὐτὸν πρεσβευτῶν κατὰ διαφόρους σταλέντων χρόνους [7], τὰς γυναῖκας οὐ πρότερον διαφῆκε πρὶν ἢ τὴν πρεσβυτέραν τῶν Βαλεντινιανοῦ θυγατέρων (Εὐδοκία δὲ ἦν ὄνομα αὐτῇ) Ὀνορίχῳ τῷ ἑαυτοῦ παιδὶ κατενεγγύησε. Τότε γὰρ καὶ τὴν Εὐδοξίαν τὴν Θεοδοσίου θυγατέρα ἀπέπεμπε σὺν Πλακιδίᾳ τῇ ἑτέρᾳ αὐτῆς θυγατρὶ, ἣν ἐγεγαμήκει Ὀλύβριος. Τοῦ δὲ τὰς Ἰταλίας καὶ Σικελίαν δῃοῦν ὁ Γεζέριχος οὐκ ἀπέστη, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὰς ἐξεπόρθει, μετὰ τὸν Μαϊοριανὸν βουληθεὶς βασιλεύειν τῶν ἐν τῇ Ἑσπέρῳ Ῥωμαίων Ὀλύβριον [8] διὰ τὴν ἐξ ἐπιγαμίας συγγένειαν.

A Oriente rerum potiebatur, ut ab Italia et Sicilia abstineret et regias mulieres redderet. Gensericus vero, multis ad eum ex diversis partibus legatis missis, non ante mulieres liberavit, quam majorem natu filiarum Valentiniani, Eudociam nomine, Honoricho filio desponderet. Tunc enim Eudoxiam, Theodosii filiam, remisit cum Placidia, ejus sorore, quam duxit Olybrius. Neque eo secius Italiam et Siciliam Gensericus vastare destitit, sed multo magis sæviebat post mortem Majoriani, cum Olybrium ad imperium Occidentis provehere propter affinitatem ex nuptiis cogitaret.

ια'. Ὅτι ἐπὶ Λέοντος βασιλέως Ῥωμαίων ἐπρεσβεύετο παρὰ μὲν Βανδήλους ὑπὲρ Ἰταλῶν Τατιανὸς, ἐν τῇ τῶν πατρικίων ἀξίᾳ καταλεγόμενος, παρὰ δὲ Πέρσας Κωνστάντιος, τρίτον μὲν τὴν [9] ἔπαρχον [10] λαβὼν ἀρχὴν, πρὸς δὲ τῇ ὑπατικῇ ἀξίᾳ καὶ τῆς πατρικιότητος τυχών. Καὶ Τατιανὸς μὲν ἐκ Βανδήλων εὐθὺς ἄπρακτος ἀνεχώρησε, τῶν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Γεζερίχου μὴ παραδεχθέντων λόγων· ὁ δὲ Κωνστάντιος τῇ Ἐδέσσῃ, Ῥωμαϊκῇ πόλει, προσοίκῳ δὲ τῆς Περσῶν χώρας, ἐγκατέμεινεν, ἐσδέξασθαι αὐτὸν ἐπὶ πολὺ διαναβαλλομένου τοῦ Παρθυαίου μονάρχου.

B 11. Sub Leone, Romanorum imperatore, legatus pro Italis ad Vandalos profectus est Tatianus, in patriciorum numerum conscriptus, ad Persas vero Constantius, tertium præfectus, et una cum consulatu patriciatus dignitatem sortitus. Et Tatianus quidem a Vandalis intra breve tempus, re infecta, reversus est repudiatis a Genserico pacis conditionibus. Constantius vero Edessæ, quæ urbs est in Romanorum ditione posita et Persis contermina, substitit, in qua longo tempore commoratus est, cum diu eum **75** admittere Parthorum rex differret.

ιβ'. Ὅτι τὸν Κωνστάντιον τὸν πρεσβευτὴν ἐν τῇ Ἐδέσσῃ χρόνον ἐπιμείναντα, ὡς εἴρηταί μοι, τῆς πρεσβείας πέρι, τότε ἐδέξατο ὁ Περσῶν μόναρχος ἐς τὴν σφετέραν, καὶ παρ' αὐτὸν ἀφικέσθαι προσέταξεν, οὐκ ἐν ταῖς πόλεσιν, ἀλλὰ γὰρ ἐν τοῖς μεθορίοις αὐτῶν τε καὶ Οὔννων τῶν Κιδαριτῶν τὰς διατριβὰς ποιούμενος [11]... αὐτῷ συνίστατο αἰτίαν ἔχων, ὡς τοὺς φόρους τῶν Οὔννων μὴ κομιζομένων, οὓς οἱ πάλαι μὲν τῶν Περσῶν καὶ Πάρθων βασιλεύοντες ἔθεντο. Ὧν ὁ πατὴρ [τὴν τοῦ φόρου] ἀπαρνησάμενος ἀπαγωγὴν τὸν πόλεμον ὑπεδέξατο, καὶ τοῦτον μετὰ τῆς βασιλείας παρέπεμψε τῷ παιδὶ, ὥστε ταῖς μάχαις ἐπιτριβομένους τοὺς Πέρσας ἀπάτῃ ἐθελῆσαι τὴν τῶν Οὔννων λῦσαι διαφορὰν, καὶ δῆτα διαπέμψασθαι τὸν Πειρώζην (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ τότε Περσῶν βασιλεύοντι) πρὸς τὸν Κούγχαν τὸν Οὔννων ἡγούμενον, ὡς τὴν πρὸς αὐτὸν [12] ἀσμενίζων εἰρήνην ἐπί τε συμμαχίᾳ σπένδεσθαι βούλοιτο, καὶ τὴν αὐτοῦ κατεγγυᾷ ἀδελφήν. Νεώτατον γὰρ αὐτὸν εἶναι συνέβαινε, καὶ μηδέπω παίδων εἶναι πατέρα. Τὸν δὲ προσδεξάμενον τοὺς λόγους γήμασθαι οὐ τοῦ Πειρώζου ἀδελφὴν, ἀλλ' ἑτέραν γυναῖκα βασιλικῶς διακοσμηθεῖσαν, ἣν ὁ Περσῶν μόναρχος ἐξέπεμψε, παρεγγυήσας, ὡς οὐδὲν μὲν ἀνακαλύπτουσα τῶν ἐσχηματισμένων βασιλείας καὶ εὐδαιμονίας μεθέξει, ἐκλέγουσα δὲ τὴν ὑπόκρισιν θάνατον ἕξει ζημίαν· οὐ γὰρ ἀνέξεσθαι [13] τὸν Κιδαριτῶν ἄρχοντα θεράπαιναν ἔχειν γαμετὴν ἀντὶ τῆς εὖ γενομένης. Τούτου χάριν σπεισάμενος ὁ Πειρώζης πρὸς τὸν τῶν Οὔννων ἡγούμενον οὐκ ἐπὶ πολὺ τῆς ἀπάτης ἀπώνατο· εὐ-

12. Tandem Persarum rex Constantium legatum, qui longo tempore, ut diximus, legationis causa Edessæ substiterat, in suam regionem admisit et ad se venire jussit. Et rex quidem tunc temporis non in C urbibus, sed in confiniis regionis suæ et Hunnorum Cidaritarum moratus cum Hunnorum rege bellum gerebat, propterea quod Hunni minime tributum inferebant, quod illis olim Persarum et Parthorum reges imposuerant. Et regis Hunnorum pater tributi illationem renuens, bellum exceperat, quod quidem una cum regno ad filium transmiserat: donec Persis longiori bello defatigatis venit in mentem bellum cum Hunnis fraude finire. Itaque Peroses (sic enim Persarum rex vocabatur) ad Concham, Hunnorum regem, misit, tanquam vellet cum illis pacem firmare et armorum societatem jungere et illi suam sororem dare uxorem. Ille enim erat tum forte adhuc junior, neque dum liberos ullos sustulerat. Quibus sermonibus cum Conchas esset assensus, non D tamen Perosis sororem in matrimonium duxit, sed aliam mulierem regio cultu adornatam. Hanc autem Persarum rex misit, ut, si nihil eorum quæ fingebantur, enuntiaret, regiæ felicitatis participem futuram: sin minus, et simulata detegeret, mortis supplicium subituram. Non enim passurum Cidaritarum regem, uxorem se habere servilis conditionis pro ingenua et nobili. Cum igitur his conditionibus Peroses pacem cum Hunnorum rege sanxisset, non illi diu sua fraus utilitati et fructui fuit. Mulier enim. timens ne si forte per alios de sua conditione

VARIÆ LECTIONES.

[7] χρόνων vulg. [8] Ὀλύβριον N., Ὀλύβριος vulg. [9] τὴν om. vulg. [10] ἔπαρχον Val., ὕπατον vulg. [11] πρὸς οὓς πόλεμος αὐτῷ conj. N. [12] αὐτὸν H., αὐτῶν vulg. [13] ἀνέξεσθαι N., ἕξεσθαι vulg. ἔξεστι H.

certior fieret, pessima se morte mulctaret, commentum indicavit. Conchas vero mulierem ob veritatem detectam laudans, eam in matrimonio habere perstitit, sed dolum sibi factum ulturus, contra finitimos bellum se gerere simulavit, in quo sibi viris opus esse, non quidem ad militiam aptis, (infinitam enim horum sibi adesse multitudinem,) sed his, qui bellum sibi administrarent. Peroses vero trecentos principum ad eum misit, quorum alios Cidaritarum rex trucidavit, alios truncatos ad Perosem remisit, qui renuntiarent, has illos commissæ ab eo fraudis pœnas luisse. Itaque inter ipsos multo acrius, quam antea, bellum est excitatum, et omnibus viribus depugnarunt. In Gorga igitur, (hoc enim erat loco nomen, in quo tunc forte Persæ castra habebant,) Constantium Peroses *excepit. Quem postquam per quosdam dies laute tractasset, nullo idoneo ad legationem dato **76** responso, dimisit.

13. (A. C. 467, Ind. 5, Leon. 11.) Leo imperator Gensericum per Phylarchum legatum de Anthemii imperio certiorem fecit, eique bellum indixit, nisi Italia cederet, et imperium ipse appetere desisteret. Rediit autem nuntius, et retulit, nolle ipsum denuntiationi parere, imo eo magis bellum apparare, quod Romani orientales fœdera transgressi essent.

A λαδηθεῖσα γὰρ ἡ γυνή, μήποτε ὁ ἄρχων τοῦ ἔθνους ὑπὸ ἑτέρων πυθόμενος τὴν αὐτῆς τύχην χαλεπῷ [14] αὐτὴν ὑφέξει θανάτῳ, μηνύει τὸ μελετηθέν. Ὁ δὲ Κούγχας ἐπαινέσας τὴν γυναῖκα τῆς ἀληθείας αὐτὴν μὲν ἔμεινεν ἔχων γαμετήν, τίσασθαι δὲ τοῦ δόλου Πειρώζην ἐθέλων πόλεμον πρὸς τοὺς ὁμόρους ἔχειν ὑπεκρίνετο, δεῖσθαί τε ἀνδρῶν οὐ τῶν πρὸς μάχην ἐπιτηδείων (μυρίον [15] γὰρ αὐτῷ παρεῖναι πλῆθος), ἀλλὰ τῶν στρατηγησόντων αὐτῷ τὸν πόλεμον. Ὁ δὲ τ' αὐτῷ τῶν λογάδων ἐξέπεμψε. Καὶ τοὺς μὲν ὁ τῶν Κιδαριτῶν ἄρχων ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λωβησάμενος παρὰ τὸν Πειρώζην ἀπέπεμψεν ἀπαγγελοῦντας, ὡς τῆς ἀπάτης ταύτην ἔδωκε δίκην. Οὕτως αὖθις αὐτοῖς ὁ πόλεμος ἀνεζωπυρώθη, καὶ ἐμάχοντο καρτερῶς. Ἐν Γόργᾳ τοίνυν (τοῦτο γὰρ ὄνομα τῷ χωρίῳ, ἐν B ᾧπερ συνέβαινε τοὺς Πέρσας στρατοπεδεύεσθαι) τὸν Κωνστάντιον ὁ Πειρώζης ἐδέχετο, καί τινας ἡμέρας φιλοφρονησάμενος διαφῆκεν, δεξιὸν οὐδὲν περὶ τῆς πρεσβείας ἀποκρινάμενος.

ιγ'. Ὅτι Λέων ὁ βασιλεὺς στέλλει πρὸς τὸν Γεζέριχον Φύλαρχον τὴν τοῦ Ἀνθεμίου βασιλείαν μηνύσων καὶ πόλεμον ἀπειλήσων, εἰ μή γε τῆς Ἰταλίας καὶ βασιλείας [16] ἀφέξοιτο. Ἐπανῆκε δὲ ἀγγέλλων, μὴ ἐθέλειν αὐτὸν τοὺς τοῦ βασιλέως προσίεσθαι [17] λόγους, ἀλλὰ ἐν πολέμου εἶναι παρασκευῇ, ὡς ὑπὸ τῶν ἐῴων [18] Ῥωμαίων παρασπονδούμενον.

VARIÆ LECTIONES.

[14] χαλεπῷ N., χαλεπῶς vulg. [15] μυρίων vulg. [16] βασιλείας] Σικελίας conj. B. [17] προΐεσθαι vulg. [18] ἐῴων B., νέων vulg.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΜΑΛΧΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ
ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΠΡΟΣ ΕΘΝΗ.

—

EX HISTORIA
MALCHI RHETORIS
PHILADELPHIENSIS
EXCERPTA DE LEGATIONIBUS ROMANORUM AD GENTES.

—

ARGUMENTUM. — Adamantius legatus ad Theuderichum, Valamiri filium, in Epirum missus, finibus Romanorum eum decedere jubet: Sabinianus magnum barbarorum exercitum fugat et cædit (1). Theuderichus, Triarii filius, magnis muneribus impensis, a Byzantio oppugnando revocatur (2). Severus, a Zenone in Africam ad Vandalos missus, multos captivos pretio redimit (3). Heraclius a Zenone ex captivitate solutus, in itinere a Gothis interficitur (4, 5). Pecuniæ summa, quam præfectus Ægypti muneris obtinendi causa solvebat (6). Zeno, fœdere frustra Theudericho oblato, magna opera bellum parat (7). Theuderichus, Valamiri filius, Romanorum auxilio destitutus, cum altero Theudericho pacem init (8). Zeno cum filio Triarii pacem et fœdus contra Valamiri filium componit (9).

77-78 1. (A. C. 479, Ind. 2, Zenon. 6.) Theuderichus, Valamiri filius, multis suorum a Romanis ducibus cæsis, non parum iracundiæ ob acceptam cladem

α'. Ὅτι ὁ Βαλαμήρου [18*] ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων στρατηγῶν πολλοὺς [19] τῶν ἰδίων ἀποβαλὼν, οὐ μικρὰν ἔχων ὀργὴν τῷ [19*] πάθει ἀπέδραμεν, ἀφειδῶς ὅ τι ἐν

VARIÆ LECTIONES.

[18*] Βαλάμηρος vulg. [19] πολλοὺς H., πολλῶν vulg. [19*] τῷ] ἐπὶ τῷ N.

ποσὶν εὕροι καίων τε καὶ φονεύων, καὶ τὴν πρώτην τῆς Μακεδονίας πόλιν, τοὺς Στόβους [20], ἐπόρθησε, καὶ τῶν γε στρατιωτῶν τῶν ταύτῃ ἐμφρουρούντων τοὺς ἀντιστάντας ἀπέκτεινεν. Ὡς δὲ τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐγγύθεν ἐφεδρεύων ἠγγέλθη ὁ Βάρβαρος, αὐτίκα οἱ πολῖται νομίσαντες ἐκ δόλου τὰ ἐν τῇ προτεραίᾳ ἀνεγνῶσθαι γράμματα καὶ τὴν πόλιν βούλεσθαι Ζήνωνά τε καὶ αὐτὸν ἐκείνῳ παραδοῦναι, συστραφέντες ἐν σφίσιν αὐτοῖς τὰς τοῦ Ζήνωνος στήλας καταβάλλουσι πάσας, καὶ αὐτὸν ὁρμήσαντες τὸν ὕπαρχον [20*] ἕτοιμοι διασπάσαι ἦσαν. Οἱ δὲ κομισάμενοι πῦρ ἐπὶ τὸ ἀρχεῖον ἐμπιπράναι ἔμελλον, εἰ μὴ ὑποφθάσαντες τά τε ἱερὰ γένη καὶ οἱ ἐν ταῖς ἀξίαις ἐξήρπασάν τε αὐτὸν τῆς ὀργῆς τῆς τοῦ δήμου, καὶ τὸ ἀτακτοῦν λόγοις πραέσι κατέστειλαν λέγοντες, οὔτε αὐτὸν αἴτιον εἶναι τούτου, οὔτε τὸν βασιλέα τῇ πόλει τι δυσχερὲς ἢ κακὸν βεβουλεῦσθαι, τῆς τε πόλεως χρῆναι ποιήσασθαι φυλακὴν, ὅτῳ ἂν ἐθέλωσι καὶ ὃν ἡγοῦνται πιστὸν ἐπιτρέποντες ταύτην. Οἱ δὲ τὰς κλεῖς τῶν πυλῶν ἐκ τοῦ ὑπάρχου λαβόντες τῷ ἀρχιερεῖ ἔδοσαν, καὶ ἀπὸ τῶν ἐνόντων φρουρὰν ἐπενόησαν, ὡς ἠδύναντο, πλείστην, καὶ τὸν στρατηγὸν ἔστεργον.

Ἐν δὲ τούτῳ ὁ Ζήνων πυθόμενος τὸν κατέχοντα κίνδυνον, καὶ ἰδὼν, ὡς, οὐδενὸς βουλομένου μάχεσθαι, ἄριστον εἴη σπονδαῖς ὡς ἐν κακοῖς μετρίαις τῆς τῶν πόλεων φθορᾶς ἐπισχεῖν τὸν Βάρβαρον, Ἀρτεμίδωρον πέμπει καὶ Φωκᾶν τὸν ὅτε ἦν στρατηγὸς γραμματέα αὐτῷ τῆς ἀρχῆς ὄντα. Οἳ ἐλθόντες ἔλεγον, ὅτι « Σὲ ὁ βασιλεὺς φίλον ἐποιήσατο, καὶ ἀξίαις, αἵ εἰσι λαμπρόταται Ῥωμαίοις, σεμνῶς ἐπεκόσμησε, καὶ ἄρχειν τῶν μεγίστων ταγμάτων ἐποίησεν, οὐδὲν οἷάπερ ἀνδρὶ ἀπιστήσας βαρβάρῳ. Σὺ δὲ, οὐκ ἴσμεν ὅπως, ταῖς τῶν κοινῶν δυσμενῶν ἀπάταις ὑπαχθεὶς τά τε ὑπάρχοντά σοι ἀγαθὰ διέφθειρας, καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῆς σῆς ἄλλον ἐποίησας, ὡς οὐκ ἴδεις [21], κύριον. Οὐκ ἂν δίκαιος εἴης τῷ βασιλεῖ ἐγκαλῶν, ὧν εἰς ἑαυτὸν ἅμα καὶ εἰς ἐκεῖνον ἐξήμαρτες. Νῦν οὖν ἐπειδὴ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατέστησας, ὑπόλοιπόν σοί ἐστιν ἐκ τῆς παρούσης τύχης τῆς τε κατὰ τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν πόλεων βλάβης ἐπισχεῖν οἷόν [22] τε, πέμποντα δὲ πρεσβείαν πειρᾶσθαί τι μέτριον παρὰ τοῦ βασιλέως ἀγαθοῦ ὄντος εὑρίσκεσθαι. » Ὁ δὲ πεισθεὶς, ἄνδρας μὲν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον σὺν αὐτοῖς ἀποπέμπει, αὐτὸς δὲ τοῦ μὲν καίειν ἢ φονεύειν τοὺς ἀνθρώπους ἀνεῖργε τὸ στράτευμα, οὐ μέντοι ἐδύνατο πάντων ὄντας [23] ἀπόρους τά γοῦν ἐπιτήδεια ἐκπορίσαι κωλύειν. Καὶ δὴ προϊὼν ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἡράκλειαν τὴν ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει πολλὰ καὶ παντοδαπὰ τῇ [24] στρατιᾷ καὶ αὐτῷ ἀποστείλαντος δῶρα, τήν τε χώραν ἀπαθῆ πᾶσαν διεφύλαξε, καὶ οὐδὲν τοὺς οἰκοῦντας ἐνταῦθα παραλυπῶν [25] ἐκ τῶν ταύτῃ μόρων [26] τὸ πλῆθος ἐπιεικῶς ἐπειρᾶτο διάγειν.

animo conscivit, et fugiens quidquid ante pedes suos offendit, ussit et necavit, et primam, quæ illi obvia fuit, Macedoniæ urbem, Stobos, evertit, et militum, qui illic in præsidiis, erant, omnes, qui resistere audebant, interfecit. Ut vero nuntiatum est, Barbarum Thessalonicem petere, statim urbis incolæ ad fraudem faciendam litteras pridie recitatas esse suspicati, et Zenonem ipsumque præfectum habere in animo urbem Barbaro tradere, seditione facta, ejus statuas dejiciunt, et præfectum aggressi, ad ipsum mulctandum parati erant, et prætorium, igne illato, incendissent, nisi ordo sacra procurantium et magistratus prævenientes, populi iræ præfectum subduxissent et furorem plebis blandis verbis compescuissent. Dicebant enim, eum non esse horum malorum causam, neque imperatorem male consultum civitati velle, aut illi adversa cupere. **79** Oportere sane diligentem custodiam civitatis agere, eamque committere cui voluerint quemque sibi fidum esse cognoverint. Itaque claves civitatis a præfecto acceperunt, et archiepiscopo tradiderunt, tum ex his opibus, quæ sibi tum temporis suppetebant, quam diligentissimam potuerunt custodiam instituerunt et ducem elegerunt.

Interea Zeno cum audiret imminens periculum, et videret optimum esse, quandoquidem nemo pugnare volebat, conditionibus ut in dubiis rebus æquissimis Barbarum ab urbium ruinis et excidiis avertere, Artemidorum mittit et Phocam, qui Zenonis, cum dux erat, scriba fuerat. Hi progressi tali sunt oratione usi : « Te imperator amicum conciliavit, et dignitatibus, quæ sunt apud Romanos clarissimæ, magnifice ornavit, etiam imperare maximis exercitibus dedit, tibi, homini licet Barbaro, minime diffidens. Tu vero, nescimus quomodo, communium inimicorum fraude et dolo inductus, in discrimen te fortunasque tuas conjecisti et eas ad alium, ad quem non debebas, detulisti. Et vero haudquaquam jure imperatori imputes ea, quæ in te ipsum et in illum deliquisti. Nunc igitur, quoniam eo te redegisti, hoc tibi quantum ad præsentem fortunam reliqui est, ut ab injuria et damnis urbibus et gentibus inferendis, quantum in te erit, temperes, et legationem mittas, qua apud imperatorem, qui bonus est, moderatum quid et æquum obtinere coneris. » Ille vero persuasus, viros quosdam una cum ipsis Byzantium mittit. Et ipse quidem exercitum suum urere et occidere homines vetuit, etsi suos, cum omnium rerum essent egeni, quominus res necessarias sibi compararent, prohibere non potuit. Hinc movens ad Heracleam Macedoniæ pervenit. Hujus urbis archiepiscopus, cum quamplurima et diversi generis munera ad eum et ejus exercitum misisset, omnem regionem a direptione illæsam conservavit, neque quidquam molestiæ exhibens locorum incolis, copias suas ex reditu hujus regionis alere operam dedit.

VARIÆ LECTIONES.

[20] Στόβους N., τόβους vulg. [20*] ὕπαρχον N., ἔπαρχον vulg. [21] ἔδεις Val., ἔδει σε B. [22] οἷόν] ὡς οἷόν τε conj. N. [23] ὄντων vulg. [24] τῇ ante πόλεια dd. B. [25] παραλυπῶν H., παραλιπὼν vul. [26] μόρων] φόρων conj. N., μερῶν H.

certior fieret, pessima se morte mulctaret, commentum indicavit. Conchas vero mulierem ob veritatem detectam laudans, eam in matrimonio habere perstitit, sed dolum sibi factum ulturus, contra finitimos bellum se gerere simulavit, in quo sibi viris opus esse, non quidem ad militiam aptis, (infinitam enim horum sibi adesse multitudinem,) sed his, qui bellum sibi administrarent. Peroses vero trecentos principum ad eum misit, quorum alios Cidaritarum rex trucidavit, alios truncatos ad Perosem remisit, qui renuntiarent, has illos commissæ ab eo fraudis pœnas luisse. Itaque inter ipsos multo acrius, quam antea, bellum est excitatum, et omnibus viribus depugnarunt. In Gorga igitur, (hoc enim erat loco nomen, in quo tunc forte Persæ castra habebant,) Constantium Peroses *excepit. Quem postquam per quosdam dies laute tractasset, nullo idoneo ad legationem dato **76** responso, dimisit.

λαβηθεῖσα γὰρ ἡ γυνή, μήποτε ὁ ἄρχων τοῦ ἔθνους ὑπὸ ἑτέρων πυθόμενος τὴν αὐτῆς τύχην χαλεπῷ [14] αὐτὴν ὑφέξει θανάτῳ, μηνύει τὸ μελετηθέν. Ὁ δὲ Κούγχας ἐπαινέσας τὴν γυναῖκα τῆς ἀληθείας αὐτὴν μὲν ἔμεινεν ἔχων γαμετήν, τίσασθαι δὲ τοῦ δόλου Πειρώζην ἐθέλων πόλεμον πρὸς τοὺς ὁμόρους ἔχειν ὑπεκρίνετο, δεῖσθαί τε ἀνδρῶν οὐ τῶν πρὸς μάχην ἐπιτηδείων (μυρίον [15] γὰρ αὐτῷ παρεῖναι πλῆθος), ἀλλὰ τῶν στρατηγησόντων αὐτῷ τὸν πόλεμον. Ὁ δὲ τ' αὐτῷ τῶν λογάδων ἐξέπεμψε. Καὶ τοὺς μὲν ὁ τῶν Κιδαριτῶν ἄρχων ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λωβησάμενος παρὰ τὸν Πειρώζην ἀπέπεμψεν ἀπαγγελοῦντας, ὡς τῆς ἀπάτης ταύτην ἔδωκε δίκην. Οὕτως αὖθις αὐτοῖς ὁ πόλεμος ἀνεζωπυρώθη, καὶ ἐμάχοντο καρτερῶς. Ἐν Γόργᾳ τοίνυν (τοῦτο γὰρ ὄνομα τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧπερ συνέβαινε τοὺς Πέρσας στρατοπεδεύεσθαι) τὸν Κωνστάντιον ὁ Πειρώζης ἐδέχετο, καί τινας ἡμέρας φιλοφρονησάμενος διαφῆκεν, δεξιὸν οὐδὲν περὶ τῆς πρεσβείας ἀποκρινάμενος.

13. (A. C. 467, Ind. 5, Leon. 11.) Leo imperator Gensericum per Phylarchum legatum de Anthemii imperio certiorem fecit, eique bellum indixit, nisi Italia cederet, et imperium ipse appetere desisteret. Rediit autem nuntius, et retulit, nolle ipsum denuntiationi parere, imo eo magis bellum apparare, quod Romani orientales fœdera transgressi essent.

ιγ'. Ὅτι Λέων ὁ βασιλεὺς στέλλει πρὸς τὸν Γεζέριχον Φύλαρχον τὴν τοῦ Ἀνθεμίου βασιλείαν μηνύσων καὶ πόλεμον ἀπειλήσων, εἰ μή γε τῆς Ἰταλίας καὶ βασιλείας [16] ἀφέξοιτο. Ἐπανῆκε δὲ ἀγγέλλων, μὴ ἐθέλειν αὐτὸν τοὺς τοῦ βασιλέως προσίεσθαι [17] λόγους, ἀλλὰ ἐν πολέμου εἶναι παρασκευῇ, ὡς ὑπὸ τῶν ἑῴων [18] Ῥωμαίων παρασπονδούμενον.

VARIÆ LECTIONES.

[14] χαλεπῷ N., χαλεπῶς vulg. [15] μυρίων vulg. [16] βασιλείας] Σικελίας conj. B. [17] προΐεσθαι vulg. [18] ἑῴων B., νέων vulg.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΜΑΛΧΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ
ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΠΡΟΣ ΕΘΝΗ.

—

EX HISTORIA
MALCHI RHETORIS
PHILADELPHIENSIS
EXCERPTA DE LEGATIONIBUS ROMANORUM AD GENTES.

—

ARGUMENTUM. — Adamantius legatus ad Theuderichum, Valamiri filium, in Epirum missus, finibus Romanorum eum decedere jubet: Sabinianus magnum barbarorum exercitum fugat et cædit (1). Theuderichus, Triarii filius, magnis muneribus impensis, a Byzantio oppugnando revocatur (2). Severus, a Zenone in Africam ad Vandalos missus, multos captivos pretio redimit (3). Heraclius a Zenone ex captivitate solutus, in itinere a Gothis interficitur (4, 5). Pecuniæ summa, quam præfectus Ægypti muneris obtinendi causa solvebat (6). Zeno, fœdere frustra Theudericho oblato, magna opera bellum parat (7). Theuderichus, Valamiri filius, Romanorum auxilio destitutus, cum altero Theudericho pacem init (8). Zeno cum filio Triarii pacem et fœdus contra Valamiri, filium componit (9).

77-78 **1.** (A. C. 479, Ind. 2, Zenon. 6.) Theuderichus, Valamiri filius, multis suorum a Romanis ducibus cæsis, non parum iracundiæ ob acceptam cladem

α'. Ὅτι ὁ Βαλαμήρου [18*] ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων στρατηγῶν πολλοὺς [19] τῶν ἰδίων ἀποβαλών, οὐ μικρὰν ἔχων ὀργὴν τῷ [19*] πάθει ἀπέδραμεν, ἀφειδῶς ὅ τι ἐν

VARIÆ LECTIONES.

[18*] Βαλάμηρος vulg. [19] πολλοὺς H., πολλῶν vulg. [19*] τῷ] ἐπὶ τῷ N.

ποσὶν εὕροι καίων τε καὶ φονεύων, καὶ τὴν πρώτην τῆς Μακεδονίας πόλιν, τοὺς Στόβους [20], ἐπόρθησε, και τῶν γε στρατιωτῶν τῶν ταύτῃ ἐμφρουρούντων τοὺς ἀντιστάντας ἀπέκτεινεν. Ὡς δὲ τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐγγύθεν ἐφεδρεύων ἠγγέλθη ὁ Βάρβαρος, αὐτίκα οἱ πολῖται νομίσαντες ἐκ δόλου τὰ ἐν τῇ προτεραίᾳ ἀνεγνῶσθαι γράμματα καὶ τὴν πόλιν βούλεσθαι Ζήνωνά τε καὶ αὐτὸν ἐκείνῳ παραδοῦναι, συστραφέντες ἐν σφίσιν αὐτοῖς τὰς τοῦ Ζήνωνος στήλας καταβάλλουσι πάσας, καὶ αὐτὸν ὁρμήσαντες τὸν ὕπαρχον [20*] ἕτοιμοι διασπάσαι ἦσαν. Οἱ δὲ κομισάμενοι πῦρ ἐπὶ τὸ ἀρχεῖον ἐμπιπράναι ἔμελλον, εἰ μὴ ὑποφθάσαντες τά τε ἱερὰ γένη καὶ οἱ ἐν ταῖς ἀξίαις ἐξήρπασάν τε αὐτὸν τῆς ὀργῆς τῆς τοῦ δήμου, καὶ τὸ ἀτακτοῦν λόγοις πραέσι κατέστειλαν λέγοντες, οὔτε αὐτὸν αἴτιον εἶναι τούτου, οὔτε τὸν βασιλέα τῇ πόλει τι δυσχερὲς ἢ κακὸν βεβουλεῦσθαι, τῆς τε πόλεως χρῆναι ποιήσασθαι φυλακήν, ὅτῳ ἂν ἐθέλωσι καὶ ὃν ἡγοῦνται πιστὸν ἐπιτρέποντες ταύτην. Οἱ δὲ τὰς κλεῖς τῶν πυλῶν ἐκ τοῦ ὑπάρχου λαβόντες τῷ ἀρχιερεῖ ἔδοσαν, καὶ ἀπὸ τῶν ἐνόντων φρουρὰν ἐπενόησαν, ὡς ἠδύναντο, πλείστην, καὶ τὸν στρατηγὸν ἔστεργον.

animo conscivit, et fugiens quidquid ante pedes suos offendit, ussit et necavit, et primam, quæ illi obvia fuit, Macedoniæ urbem, Stobos, evertit, et militum, qui illic in præsidiis, erant, omnes, qui resistere audebant, interfecit. Ut vero nuntiatum est, Barbarum Thessalonicem petere, statim urbis incolæ ad fraudem faciendam litteras pridie recitatas esse suspicati, et Zenonem ipsumque præfectum habere in animo urbem Barbaro tradere, seditione facta, ejus statuas dejiciunt, et præfectum aggressi, ad ipsum mulctandum parati erant, et prætorium, igne illato, incendissent, nisi ordo sacra procurantium et magistratus prævenientes, populi iræ præfectum subduxissent et furorem plebis blandis verbis compescuissent. Dicebant enim, eum non esse horum malorum causam, neque imperatorem male consultum civitati velle, aut illi adversa cupere. **79** Oportere sane diligentem custodiam civitatis agere, eamque committere cui voluerint quemque sibi fidum esse cognoverint. Itaque claves civitatis a præfecto acceperunt, et archiepiscopo tradiderunt, tum ex his opibus, quæ sibi tum temporis suppetebant, quam diligentissimam potuerunt custodiam instituerunt et ducem elegerunt.

Ἐν δὲ τούτῳ ὁ Ζήνων πυθόμενος τὸν κατέχοντα κίνδυνον, καὶ ἰδὼν, ὡς, οὐδενὸς βουλομένου μάχεσθαι, ἄριστον εἴη σπονδαῖς ὡς ἐν κακοῖς μετρίαις τῆς τῶν πόλεων φθορᾶς ἐπισχεῖν τὸν Βάρβαρον, Ἀρτεμίδωρον πέμπει καὶ Φωκᾶν τὸν ὅτε ἦν στρατηγὸς γραμματέα αὐτῷ τῆς ἀρχῆς ὄντα. Οἱ ἐλθόντες ἔλεγον, ὅτι « Σὲ ὁ βασιλεὺς φίλον ἐποιήσατο, καὶ ἀξίαις, αἵ εἰσι λαμπρόταται Ῥωμαίοις, σεμνῶς ἐπεκόσμησε, καὶ ἄρχειν τῶν μεγίστων ταγμάτων ἐποίησεν, οὐδὲν οἷάπερ ἀνδρὶ ἀπιστήσας βαρβάρῳ. Σὺ δὲ, οὐκ ἴσμεν ὅπως, ταῖς τῶν κοινῶν δυσμενῶν ἀπάταις ὑπαχθεὶς τά τε ὑπάρχοντά σοι ἀγαθὰ διέφθειρας, καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῆς σῆς ἄλλον ἐποίησας, ὡς οὐκ ἔδεις [21], κύριον. Οὐκ ἂν δίκαιος εἴης τῷ βασιλεῖ ἐγκαλῶν, ὧν εἰς ἑαυτὸν ἅμα καὶ εἰς ἐκεῖνον ἐξήμαρτες. Νῦν οὖν ἐπειδὴ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατέστησας, ὑπόλοιπόν σοί ἐστιν ἐκ τῆς παρούσης τύχης τῆς τε κατὰ τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν πόλεων βλάβης ἐπισχεῖν οἷόν [22] τε, πέμποντα δὲ πρεσβείαν πειρᾶσθαί τι μέτριον παρὰ τοῦ βασιλέως ἀγαθοῦ ὄντος εὑρίσκεσθαι. » Ὁ δὲ πεισθεὶς, ἄνδρας μὲν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον σὺν αὐτοῖς ἀποπέμπει, αὐτὸς δὲ τοῦ μὲν καίειν ἢ φονεύειν τοὺς ἀνθρώπους ἀνεῖργε τὸ στράτευμα, οὐ μέντοι ἐδύνατο πάντων ὄντας [23] ἀπόρους τὰ γοῦν ἐπιτήδεια ἐκπορίσαι κωλύειν. Καὶ δὴ προϊὼν ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἡράκλειαν τὴν ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει πολλὰ καὶ παντοδαπὰ τῇ [24] στρατιᾷ καὶ αὐτῷ ἀποστείλαντος δῶρα, τήν τε χώραν ἀπαθῆ πᾶσαν διεφύλαξε, καὶ οὐδὲν τοὺς οἰκοῦντας ἐνταῦθα παραλυπῶν [25] ἐκ τῶν ταύτῃ μόρων [26] τὸ πλῆθος ἐπιεικῶς ἐπειρᾶτο διάγειν.

Interea Zeno cum audiret imminens periculum, et videret optimum esse, quandoquidem nemo pugnare volebat, conditionibus ut in dubiis rebus æquissimis Barbarum ab urbium ruinis et excidiis avertere, Artemidorum mittit et Phocam, qui Zenonis, cum dux erat, scriba fuerat. Hi progressi tali sunt oratione usi : « Te imperator amicum conciliavit, et dignitatibus, quæ sunt apud Romanos clarissimæ, magnifice ornavit, etiam imperare maximis exercitibus dedit, tibi, homini licet Barbaro, minime diffidens. Tu vero, nescimus quomodo, communium inimicorum fraude et dolo inductus, in discrimen te fortunasque tuas conjecisti et eas ad alium, ad quem non debebas, detulisti. Et vero haudquaquam jure imperatori imputes ea, quæ in te ipsum et in illum deliquisti. Nunc igitur, quoniam eo te redegisti, hoc tibi quantum ad præsentem fortunam reliqui est, ut ab injuria et damnis urbibus et gentibus inferendis, quantum in te erit, temperes, et legationem mittas, qua apud imperatorem, qui bonus est, moderatum quid et æquum obtinere coneris. » Ille vero persuasus, viros quosdam una cum ipsis Byzantium mittit. Et ipse quidem exercitum suum urere et occidere homines vetuit, etsi suos, cum omnium rerum essent egeni, quominus res necessarias sibi compararent, prohibere non potuit. Hinc movens ad Heracleam Macedoniæ pervenit. Hujus urbis archiepiscopus, cum quamplurima et diversi generis munera ad eum et ejus exercitum misisset, omnem regionem a direptione illæsam conservavit, neque quidquam molestiæ exhibens locorum incolis, copias suas ex reditu hujus regionis alere operam dedit.

VARIÆ LECTIONES.

[20] Στόβους N., τόβους vulg. [20*] ὕπαρχον N., ἔπαρχον vulg. [21] ἔδεις Val., ἔδει σε B. [22] οἷόν] ὡς οἷόν τε conj. N. [23] ὄντων vulg. [24] τῇ ante πόλει α dd. B. [25] παραλυπῶν H., παραλιπὼν vul. [26] μόρων] φόρων conj. N., μερῶν H.

Legati autem ab eo missi simul atque Byzantium accesserunt, imperatorem monuerunt, oportere quam celerrime fieri posset, legatum mittere idonea auctoritate instructum. Nec enim in ejus potestate esse, longo tempore tantam militum turbam a damnis pro libidine inferendis continere. Quamobrem imperator misit Adamantium, Viviani filium, patricium et olim urbi præfectum, quem etiam dignitate consulari auxit, jussitque regionem in Pautalia illi assignare, quæ Illyricæ partis est provincia non 80 longo intervallo distans ab ingressu Thraciæ. Quod eo consilio faciebat, ut, si qua Theuderichus, Triarii filius, se commovere susciperet, illum adversarium huic oppositum sciret, atque etiam, si alter pacta violare et pacem turbare vellet, cum inter duos exercitus, Illyricum et Thracium, degeret, eum facilius opprimere posset. Quodsi hoc anno exercitum suum inopia laborare Theuderichus diceret, propterea quod nullum semen terris mandatum esset, neque ullam spem percipiendorum in Pautalia fructuum haberet, dedit Adamantio proficiscenti ducentas auri libras, quas jussit regionis illius præfecto tradere, ut eas ad convehendos in Pautaliam commeatus, qui illis alendis satis essent, impenderet. Cum legatus adhuc esset Byzantii, milites, qui Thessalonicæ in præsidiis erant, Joannem præfectum, qua exiret, observantes gladiis aggressi sunt. Huic negotio finem imposuit Adamantius ex præscripto Zenonis et hæc pacavit.

A Εἰς δὲ τὸ Βυζάντιον ὡς ἦλθον οἱ παρ' αὐτοῦ σταλέντες πρέσβεις, ἔλεγον, ὅτι δέοι ταχέως περὶ πάντων αὐτοκράτορα αὐτῷ πρεσβευτὴν ἀποστεῖλαι, ὡς οὐχ οἵῳ τε [27] πλῆθος ἄπειρον εἴργειν ἐπὶ πλείονα χρόνον τῆς ἀφ' ὧν ἂν δύναιντο [28] βλάβης. Ὁ δὲ Ἀδαμάντιον τὸν Βιβιανοῦ παῖδα, πατρίκιόν τε ὄντα καὶ πολιαρχήσαντα, προσθεὶς αὐτῷ καὶ τιμὴν ὑπατικὴν, ἔπεμψε παραγγείλας, χώραν μὲν αὐτῷ δοῦναι ἐν Παυταλίᾳ [29], ἣ τῆς μὲν Ἰλλυρικῆς μοίρας ἐστὶν ἐπαρχία, οὐ πολὺ δὲ ἀπέχουσα τῶν εἰσβολῶν τῆς Θρᾴκης, ὅπως, εἴτε Θευδέριχος ὁ Τριαρίου ἐγχειροίη τι κινεῖν ἔφεδρον ἔχοι αὐτὸν ἐγγύθεν κατ' ἐκείνου, εἴτε αὐτὸς ταράττειν τὰ συγκείμενα θέλοι, ἐν μέσῳ αὐτὸν ἔχων τῶν τε Ἰλλυρικῶν καὶ τῶν Θρᾳκίων δυνάμεων εὐκολώτερον αὐτοῦ περιεῖναι δύναιτο. Εἰ δὲ τροφῶν B ἀπορεῖν τῷ στρατεύματι λέγοι τὸν παρόντα ἐνιαυτὸν, ἅτε μήτε ἐν σπόροις [30] μήτε καρποῦ ἐλπίδα ἔχων ἐν Παυταλίᾳ, ἔδωκε λίτρας χρυσίου ἀπιόντι διακοσίας, ἃς ἐκέλευε δόντα τῷ ὑπάρχῳ τῷ ἐκεῖ ποιῆσαι τὴν δαπάνην αὐτοῖς εἰς Παυταλίαν χορηγῆσαι τὴν ἐπαρκοῦσαν. Ἔτι δὲ τοῦ πρεσβευτοῦ ὄντος ἐν Βυζαντίῳ, στρατιῶται συστάντες ἐν τῇ Θεσσαλονίκῃ τὸν ὕπαρχον Ἰωάννην προϊόντα φυλάξαντες ξιφήρεις ὥρμησαν· καὶ ὡρίσθη παρὰ τῶν [31] Ζήνωνος Ἀδαμάντιος, καὶ ταῦτα κατέστησεν.

Dum hæc Thessalonicæ gerebantur, Theuderichus, Valamiri filius, circa Heracleam commoratus, in Epirum ad Sidimundum mittit. Is, ex eodem genere et majoribus ortus, tunc temporis credebatur Romanorum amicus esse. Etenim regionem circa Epidamnum incolebat, quæ illi ex hæreditate opulenta obvenerat, et sub imperatore stipendia merebat. Erat hic Ædoingi patruelis, qui valde familiariter Berina utebatur, et eos, qui domestici vocantur, regebat, quæ dignitas magnam habet in regia auctoritatem. Ad hunc igitur misit, antiquam cognationem in memoriam revocabat, et orabat ut viam reperiret et efficeret, qua Epidamno et reliquæ Epiri dominatu potiretur, ubi post tot errores consistere posset, et suis rebus urbe et mœnibus firmatis, casus quos fortuna daret, exspectaret. Ut Sidimundus hæc ab illo accepit, Barbarus cum Barbaro conjungi, quam cum Romanis, satius esse duxit. Itaque Epidamnum venit, et privatim unumquemque civium circumiens, tanquam ipsorum saluti providens, consilium dedit, ut omnia, quæ quisque haberet, exportaret, et se suaque omnia in insulas, aut in aliquam aliam urbem conferret: Barbarum enim quam primum Epidamnum invasurum: sic enim imperatorem decrevisse, qui ad eam rem exsequendam Adamantium miserit. Itaque melius esse per otium, dum nondum adesset, rebus suis pro-

Ὁ δὲ Βαλαμήρου [32], ἐν ᾧ τὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἐγένετο, περὶ Ἡράκλειαν ἔμενεν, καὶ ἐπὶ τὴν Ἤπειρον πέμπει πρὸς Σιδιμοῦνδον, ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς C φυλῆς τὸ ἀνέκαθεν ὄντα, δοκοῦντα δὲ τότε εἶναι Ῥωμαίοις ὑπόσπονδον, καὶ ἐν τῇ κατ' Ἐπίδαμνον Ἠπείρῳ χώραν τε νεμόμενον καὶ εὐδαίμονα κλῆρον, καὶ παρὰ βασιλέως δεχόμενον συντάξεις. Ἀνεψιὸς δὲ ἦν οὗτος Αἰδοΐγγου, Βηρίνης [33] τε μάλιστα ὄντος οἰκειοτάτου καὶ τὴν τῶν λεγομένων δομεστίκων ἀρχὴν ἄρχοντος, μεγάλην τινὰ οὖσαν τῶν περὶ βασιλέα. Πρὸς τοῦτον οὖν ἔπεμπε, τῆς τε παλαιᾶς αὐτὸν συγγενείας ἀναμιμνήσκων, καὶ ἀξιῶν ἐξευρεῖν καὶ συμπρᾶξαι τρόπον, δι' οὗ τῆς τε [34] Ἐπιδάμνου καὶ τῆς ἄλλης Ἠπείρου δυνηθείη κρατήσας στῆναι τῆς πολλῆς πλάνης, καὶ ἱδρύσας ἑαυτὸν ἐν πόλει καὶ τείχεσιν ἐντεῦθεν ὡς ἂν διδῷ δέχεσθαι τὸ συμβαῖνον. Σιδιμοῦνδος δὲ ταῦτα παρ' αὐτοῦ δεξάμενος, καὶ Βάρβαρος Βαρβάρῳ συνοικεῖν ἢ Ῥωμαίοις ἡγησάμενος D κρεῖττον, ἐλθὼν εἰς Ἐπίδαμνον καὶ ἰδίᾳ μετιὼν τῶν πολιτῶν ἕκαστον ὡς δῆθεν κατ' εὔνοιαν συνεβούλευεν αὐτοῖς, ἅ τε ἕκαστος ἔχει, θᾶττον ὑπεκτίθεσθαι, καὶ αὐτοὺς ἢ εἰς νήσους ἢ πόλιν ποι σώζεσθαι λέγων, ὡς Βάρβαρος ἐπὶ ταύτην ὥρμηται, καὶ ὅτι τῷ βασιλεῖ ταῦτα δοκοῦντά ἐστι, καὶ ὡς Ἀδαμάντιος ἐπὶ ταῦτα πεμφθείη· κρεῖττον οὖν εἶναι αὐτοῖς, ἕως [35] ἔτι ἄπεστιν, κατὰ πλείονα σχολὴν τὰ κατ' αὐτοὺς διοικήσασθαι. Ταῦτα καὶ τοῖς

VARIÆ LECTIONES.

[27] οἵῳ τε N., οἷοί τε vulg. [28] δύναιντο] δύναιντο ὠφελεῖσθαι et mox ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀδ. conj. N. [29] Παυταλίᾳ vulg. [30] σπόροις H., σπείροις vulg. [31] τοῦ Z. conj. B. [32] Βαλαμήρου Val. τὸν Βαλαμήρου vulg. [33] Βηρίνης Val. Γηρήνης vugl. [34] τε B. τοῦ vulg. [35] ἕως Val., εὖ vulg.

A στρατιώταις τοῖς [36] ἐκεῖ φυλάττουσιν, οὖσιν ὡς δισχιλίοις, οἳ καὶ ἀμύνασθαι ἐπιόντα πρός γε τὸ παραχρῆμα ῥᾳδίως ἠδύναντο, ἔπεισεν ὁμοῦ πάντας ἐκλιπεῖν Ἐπίδαμνον, καὶ λέγων καὶ ταράττων, καὶ φήμην ἀεὶ καινὴν πειρώμενος ἐμβάλλειν, καὶ ὅτι βασιλεῖ ἀπεχθήσονται μᾶλλον ἀντιστῆναι θέλοντες, καὶ πρὸς τὸν Βαλαμήρου εὐθέως ἐπέστελλεν, ὡς τάχος ἐπείγεσθαι. Ὁ δὲ τὸ τοῦ Σιδιμούνδου ἐπέμενε δήλωμα, καὶ τὴν αὐτοῦ ἀδελφὴν νόσῳ κατεχομένην, ἐξ ἧς ἐτελεύτησε. Φανερὰν μέντοι τῆς καθέδρας πρόφασιν ἐποιεῖτο τὴν τοῦ πρεσβευτοῦ παρὰ Ζήνωνος ἄφιξιν καὶ τὸ βούλεσθαι μαθεῖν ὅπως πρὸς αὐτὸν ἔχει τὰ ἐκ τοῦ βασιλέως. Ἐπεὶ δὲ τὴν ἀδελφὴν μὲν ἀποθανοῦσαν ἔθαψεν, τὰ δὲ παρὰ Σιδιμούνδου ἀπήντησε καλοῦντα, πρὸς τοὺς Ἡρακλειώτας ἐκλιπόντας B μὲν τὴν πόλιν, ἐς φρούριον δὲ ἰσχυρὸν ἀνασκευασαμένους, πέμψας ἀπῄτει σῖτον πολύν τινα καὶ οἶνον, ὅπως τῷ στρατῷ ἔχοι ἀπιὼν ἐφόδια. Οἱ δὲ οὐδὲν ἔφασαν αὐτῷ δύνασθαι.... ἐν τοσαύταις ἡμέραις λέγοντες, ὅσον εἶχον ἐπὶ φρουρίῳ γε μικρῷ δεδαπανῆσθαι. Ὁ δὲ πρὸς ὀργὴν τὰ πλεῖστα τῆς πόλεως ἐμπρήσας, ἀνδρῶν οὔσης ἐρήμου, εὐθὺς ἀπανίσταται. Καὶ κατὰ τὴν δύσοδον καὶ στενὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ [37] τὴν νέαν λεγομένην Ἤπειρον ἀπάγουσαν ἀναστήσας ἤλαυνε, καὶ προπέμπει τοὺς ἱππεῖς τὰ ἄκρα τῇ στρατιᾷ προκαταληψομένους, καὶ ἕως ἀνέλπιστοί εἰσι κατ' ἐκεῖνα [38] χωρήσειν, ἐξ ἐφόδου ἀθρόας ἐκκρούσοντας τὴν φυλακήν, ἥτις ἦν αὐτόθι. Οἱ δὲ ὡς ἀνέβησαν, οἱ ἐπὶ τῷ τειχίῳ [39] φρουροῦντες στρατιῶται τό τε πλῆθος ἰδόντες καὶ πρὸς τὸ αἰφνίδιον αὐτῶν κατα- C πλαγέντες οὔτε ἐς ἀλκὴν [39*] ἔτι τραπέσθαι ὑπέμειναν, οὔτε λογισμὸν ἔσχον ἀποζεῦξαι τὸ τείχισμα, ἀλλ' ὥρμησαν φεύγειν, ὑπὸ τῆς ἐκπλήξεως ἀπερίοπτοι πάντων τῶν εἰς τὸν τότε καιρὸν ὠφελῆσαι δυναμένων. Οἱ δὲ κατὰ πολλὴν [40] ἐρημίαν προσιόντες ἐχώρουν, ἐπὶ τοῦ στόματος αὐτὸς ὁ Θευδέριχος, Σόας δὲ ὁ μέγιστος τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατηγῶν κατὰ τὸ μέσον εἶχε, Θευδιμοῦνδος δὲ ὁ ἕτερος τῶν Βαλαμήρου παίδων ἐπὶ τῆς οὐραγίας. Θευδέριχος μὲν οὖν προκαταβὰς καὶ θαρσῶν, ὡς οὐδεὶς ἦν αὐτοῖς ἐφεπόμενος, τοῖς ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν καὶ τοῖς ἄλλοις σκευοφόροις εἶπεν προχωρεῖν· αὐτὸς δὲ ἠπείγετο φθάσαι προκαταλαβὼν ἣν ἂν δύναιτο πόλιν. Καὶ πρὸς μὲν τὴν Λυχνηδὸν ἐπελθὼν ἀπεκρούσθη, ἐπὶ ὀχυροῦ κειμένην καὶ πηγῶν ἔνδον πλήρη, καὶ σίτου προ- D ενόντος [41]. Ἀναστὰς δὲ ἐκεῖθεν τήν τε Σχαμπίαν [42] αἱρεῖ, τῶν οἰκητόρων αὐτὴν πάλαι ἐκλελοιπότων, καὶ ἐξ αὐτῆς ὁρμήσας Ἐπίδαμνον λαμβάνει.

Ἀδαμάντιος δὲ ταῦτα πυθόμενος προπέμπει τῶν ἱππέων τῶν βασιλείων τινά, οὓς μαγιστριανοὺς καλοῦσι, μεμφόμενός τε αὐτῷ παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς πρεσβείας ποιοῦντι, καὶ κελεύων ἠρεμεῖν καὶ μήτε πλοῖα λαβεῖν, μήτ' ἄλλο τι τῶν παρόντων πλέον

spicere. Erant quoque in ea urbe in præsidiis militum duo millia, qui Barbari primum impetum repellere potuissent. **81** His quoque multum dicendo et terrorem injiciendo et quotidie novos rumores spargendo persuasit, ut urbem Epidamnum desertam relinquerent. Aiebat enim, eos, si resistere auderent, magis imperatoris voluntati adversaturos. Mox quo celerius Theuderichus accederet, ad eum misit: is circa Heracleam consederat, et quid sibi nuntii a Sidimundo veniret, et propter morbum sororis, quæ paulo post decessit, exspectabat. Suæ autem moræ causam palam legatum esse simulavit, quem ad eum Zeno miserat, quia ex eo, quo animo in se esset imperator, intelligere cuperet. Nec multo post, cum sororem suam mortuam efferret, a Sidimundo nuntius occurrit, qui eum arcesseret. Tum ad Heracleotas, qui urbem reliquerant et se in arcem munitissimam receperant, misit qui peterent magnam frumenti vim et vini, ut discedens viaticum, quod alendo exercitui sufficeret, haberet. Illi autem responderunt, nihil sibi restare commeatuum, quos largiri possent, etenim quos habuissent tot diebus in parvo castello consumpsisse. Ille ira exarsit, et urbis, quæ ab hominibus vacua erat, quamplurima loca incendit, et confestim motis castris, via ardua et angusta, quæ ad novam Epirum ducebat, perrexit. Tum equites præmittit, qui juga montium prius occuparent, ut, cum nemo suspicari posset, eos per ea loca progressuros, præsidia, si qua essent, impetu derepente facto depellerent. Qui pro mœnibus urbis præsidia agebant, ut multitudinem hostium conspexerunt, subito casu perterriti, neque resistere ausi sunt, neque illis tantum animi et prudentiæ fuit, ut propugnaculum occluderent, sed in fugam conversi præ pavore nihil, quod illis utile esset, attenderunt. Hostes autem per loca hominibus vacua et deserta progrediebantur. Theuderichus erat inter primos, Soas a Theudericho secundum in exercitu gradum tenebat, et medium agmen ducebat, Theudemundus, alter ex Valamiri filiis, extremum. Theuderichus valde audax et confidens, ut neminem, qui sibi resisteret, obviam fieri vidit, eos, qui apud currus et cætera impedimenta erant, procedere jussit. Ipse præibat, ut quamcunque posset urbem præveniendo caperet. Ad Lychnidum accedens est repulsus. Erat enim difficili loco sita et fontium scaturigine plena, et convecto prius frumento abundabat. Hinc movens, Scampiam, quam jamdudum incolæ reliquerant, diruit, et inde progressus impetu facto Epidamnum occupat.

82 Quod ubi cognovit Adamantius, mittit unum ex equitibus imperatoris, qui cum eo expostularet, quod contra id, quod missa legatione promiserat, faceret, et juberet ab incepto desistere neque naves sumere, aut quidquam aliud novarum rerum tentare,

VARIÆ LECTIONES.

[36] στρατ. λέγων τοῖς conj. N. [37] ἐπὶ N., ὑπὸ vulg. [38] ἐκεῖνα vel. ἐκείνων N., ἐκείνῳ vulg. [39] τοιχίῳ vulg. [39*] ἀλκὴν N., ἄλλην vulg. [40] πολλὴν Val., πολὺ vulg. [41] παρόντος conj. H. [42] Σχαμπίαν N., καρπίαν vulg.

donec adventaret: denique virum ad se mittere, A qui sibi tuti post peractam legationem reditus et reliquæ securitatis fidem præstaret. Hæc cum ad eum Adamantius mandata dedisset, ipse, Thessalonica relicta, Edessam venit et una cum eo Philoxenus. Erat Edessæ Sabinianus, cui litteras imperatoris reddiderunt, quemque ducem crearunt cæteraque omnia ordine administrarunt. Sed Barbaros recedentes persequi minime tutum visum est. Sabiniano enim pauci milites mercenarii ex ejus domesticis et familiaribus aderant. Nam qui publice merebant et ordinariis legionibus adscripti stipendia faciebant, cum per urbes dispersi, tum Onulfum, ducem suum. secuti, abierant. Itaque visum est edicta, quibus milites undique evocarentur, proponere, et ducem legatum, qui ea promulgaret, præmittere. Eo ipso B tempore eques ab Adamantio missus reversus, una secum adducens Barbarornm sacerdotem, quem Christiani presbyterum vocant, qui tuto Adamantium ad Barbarum accedere fide sua interposita juberet, advenerat. Quem Sabinianus et Adamantius secum ducentes protinus discedunt et Lychnidum veniunt. Erat hæc urbs jam olim opulenta et divitiis abundans: cujus magistratus et alii cives obviam illis prodierunt, et eos in eam introduxerunt. Hinc Adamantius denuo Epidamnum mittit, petiitque ut Theudertchus ad se circa Lychnidum cum paucis veniret, et de rebus, de quibus ad eum missus erat, secum colloqueretur, aut si illi videretur, ipsum Epidamnum accessurum, modo Soam, ipsius ducem, C et Dagistheum obsides Lychnidum mitteret, qui illic asservarentur, dum salvus et incolumis remitteretur. Hos quidem Barbarus mittit, sed Scampiæ subsistere et hominem ad Sabinianum præmittere jussit, qui Sabinianum jurejurando adigeret, si salvus et incolumis Adamantius rediret, se quoque salvos et incolumes obsides dimissurum. Sed Sabinianus negavit se juraturum. Nec enim ulla de re antea se jurasse, neque opinionem apud animum suum a tam longo tempore inveteratam depositurum. Cum Adamantius diceret, necesse esse tempori cedere aut legationem irritam fore.: nec enim se profecturum, nisi prius aliquod vitæ et salutis suæ pignus accepisset: Sabinianus tamen nihil movebatur. Et illum quidem ait scire, quid sibi **83** facto D opus sit, se quidem nihil quidquam contra legem, quam colat, commissurum. Hic cum Adamantius in dubio hæreret, assumptis ducentis militibus, per ripas inaccessas et viam multis incognitam neque antea initam, et quæ tunc primum equites admisisse dicitur, sub vesperam profectus circumeundo pervenit ad castellum Epidamno proximum, in prærupto tumulo situm, cui suberat fossa profunda, in quam altus fluvius influebat. Illuc Theudericum arcessivit; et ille quidem obtemperans venit, et instructo longe

A νεωτερίσαι, ἕως ἂν αὐτὸς ἔλθῃ· ἀποστεῖλαι δὲ καὶ ἄνδρα, ὅστις τὰ πιστὰ δώσει τῆς μετὰ τὴν πρεσβείαν αὖθις ἀναχωρήσεως καὶ τῆς ὅλης ἀδείας. Ταῦτά τε πρὸς ἐκεῖνον ἐπέστελλε, καὶ αὐτὸς ἄρας ἀπὸ[63] Θεσσαλονίκης ἔρχεται εἰς Ἔδεσσαν, ὅπου ἦν Σαβινιανὸς, σὺν δὲ αὐτῷ καὶ Φιλόξενος. Καὶ τάς τε δέλτους αὐτῷ παρέχουσι, καὶ στρατηγὸν ἀποφαίνουσι, καὶ περὶ τῶν παρόντων εὖ διεβουλεύοντο. Καὶ τὸ μὲν ἐπιχειρεῖν τοῖς Βαρβάροις πορευομένοις οὐκ ἀσφαλὲς ἐδόκει, ὀλίγων μὲν συνόντων αὐτῷ Σαβινιανῷ μισθοφόρων οἰκείων, τῆς δὲ δημοσίας στρατιᾶς καὶ τῶν κοινῶν ταγμάτων τῶν μὲν διεσπαρμένων κατὰ πόλεις, τῶν δὲ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Ὀνούλφου[64] ἀκολουθούντων. Ἐδόκει δὲ πέμπειν ἁπανταχοῦ προστάγματα συγκαλοῦντα τοὺς στρατιώτας, καὶ τὸν B στρατηγὸν δηλοῦντα προπέμπειν τὸν πρεσβευτήν. Ἤδη δὲ ὁρμωμένοις ὁ παρὰ τοῦ Ἀδαμαντίου προαπεσταλμένος ἱππεὺς ἀπαντᾷ[65], τὸν τῶν Βαρβάρων ἔχων ἱερέα, ὃν οἱ Χριστιανοὶ καλοῦσι πρεσβύτερον, ὡς πίστιν τῆς ἀδείας αὐτῷ ἐπιθήσοντα. Ἔχοντες[66] οὖν αὐτὸν σὺν αὐτοῖς ἠπείγοντο, καὶ ἀφικνοῦνται εἰς Λυχνηδόν. Τῶν δὲ ἐκ τῆς πόλεως τῶν ἐν ταῖς ἀξίαις (παλαιόπλουτός τε γὰρ αὕτη, καὶ εὐδαίμων ἡ πόλις) καὶ τῶν ἄλλων ἀπαντησάντων, εἰσέρχονται ἐνταῦθα. Καὶ ἀποστέλλει πάλιν Ἀδαμάντιος εἰς Ἐπίδαμνον, κελεύων ἢ αὐτὸν τὸν Θευδέριχον εἴς τι τῶν περὶ Λυχνηδὸν χωρίων ἀπαντῆσαι μετ' ὀλίγων διαλεξόμενον αὐτῷ περὶ ὧν ἀπέσταλτο, ἢ εἰ βούλοιτο, αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς Ἐπίδαμνον, πέμψαι ὁμήρους εἰς Λυχνηδὸν Σόαν τε τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν καὶ Δαγίσθεον, C φυλαχθησομένους ἕως ἂν αὐτὸς ἐπανέλθῃ. Ὁ δὲ πέμπει μὲν τούτους, ἐκέλευσε δὲ αὐτοὺς περιμεῖναι ἐν Σκαμπίᾳ[67] καὶ προαποστεῖλαι[68] ἄνδρα, ὃς τὸν Σαβινιανὸν ὁρκώσει, ἦ μὴν ἐπανιόντος σώου τοῦ Ἀδαμαντίου καὶ αὐτὸν τοὺς ὁμήρους ἀπαθεῖς ἀποπέμψαι. Ὁ δὲ Σαβινιανὸς οὐκ ἂν ἔφη ὀμοῦσθαι[69]· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ ὀμωμοκέναι ἐπ' οὐδενὶ πράγματι, καὶ τὸ πάλαι αὐτῷ δόξαν οὐκ ἂν νῦν καταλύσειν. Καὶ τοῦ Ἀδαμαντίου λέγοντος, ὡς ἀνάγκη συγχωρῆσαι τῷ καιρῷ ἢ ἄπρακτον εἶναι τὴν πρεσβείαν (οὐ γὰρ αὐτὸν ἀπελθεῖν μή τι καὶ ἐνέχυρον τοῦ σώματος λαβόντα), οὐδὲν μᾶλλον ἐπείσθη, ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν ἔφη εἰδέναι τὸ ἑαυτῷ πρακτέον, αὐτὸν[70] δὲ οὐδὲν ποιήσειν παρὰ τὸν αὐτοῦ νόμον. Ἐνταῦθα Ἀδαμάν- D τιος καταστὰς εἰς ἄπορον, λαβὼν στρατιώτας διακοσίους, δι' ὄχθων τε ἀβάτων καὶ ὁδοῦ ἀδήλου μὲν τοῖς πολλοῖς, στενῆς δὲ καὶ ἀτριβοῦς καὶ τότε πρῶτον ἵππους, ὡς ἐλέγετο, δεξαμένης, ἀφ' ἑσπέρας ὁρμήσας καὶ κύκλῳ περιελθὼν ἔρχεται εἰς φρούριον Ἐπιδάμνου πλησίον ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ κείμενον καὶ ἄλλως ἄμαχον, ᾧ φάραγξ ὑπέκειτο βαθεῖα, καὶ παρὰ τὴν φάραγγα ποταμὸς βαθὺς ἔρρει. Ἐνταῦθα μεταπέμπεται τὸν Θευδέριχον. Καὶ ὁ μὲν ὑπακούσας ἔρχεται, καὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν πόῤῥω καταστήσας σὺν ὀλίγοις ἱππεῦσι πρὸς τὸν ποταμὸν ἀφικνεῖται.

VARIÆ LECTIONES.

[63] ἐπὶ vulg. [64] Ὀνούλφου Val., ὁ Εὐούλφου vulg. [65] ἀπαντᾷ H., ἅπαντα vulg. [66] ἔχοντες B., ἄγοντες Val., λέγοντες vulg. [67] Σκαμπίᾳ Val., καμπία vulg. [68] προσαποστεῖλαι vulg. [69] ὀμεῖσθαι B. [70] αὐτὸν H., αὐτοῦ vulg.

A 'Αδαμάντιος δὲ κύκλῳ περὶ [81] τὸν λόφον τάξας στρατιώτας, ὅπως μὴ κύκλωσις παρ' ἐκείνου γένηται, ὑποκαταβὰς εἰς πέτραν, ἀφ' ἧς ἦν ἀκουστὸν, καὶ κελεύσας κἀκείνῳ τοὺς ἄλλους ἀποπέμψαι, μόνος διελέγετο μόνῳ. Καὶ καταστὰς ὁ Θευδέριχος κατηγόρει 'Ρωμαίων, ὡς ἐδόκει, δίκαια, λέγων, ὅτι « Ἐγὼ μὲν ἔξω τῆς ὅλης Θρᾴκης διατρίβειν ᾑρούμην, πόῤῥω πρὸς τὴν Σκυθίαν, ὅπου μένων οὔτε ἐνοχλεῖν ἐνόμιζον οὐδένα, ἑτοίμως δὲ βασιλεῖ ὑπακούσεσθαι ἐντεῦθεν ἐς ὅ τι προστάξειεν. Ὑμεῖς δὲ καλέσαντες ὡς ἐπὶ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Θευδέριχον, πρῶτον μὲν ὑπέσχεσθε τὸν τῆς Θρᾴκης στρατηγὸν μετὰ τῆς δυνάμεως εὐθύς μοι παρέσεσθαι, ὃς οὐδαμοῦ ἐφάνη, ἔπειτα καὶ Κλαύδιον τὸν τοῦ Γοτθικοῦ ταμίαν σὺν τῷ ξενικῷ ἥξειν, ὃν οὐδὲ αὐτὸν εἶδον, B τρίτον καὶ ἡγεμόνας ὁδῶν μοι δεδώκατε, οἳ τὰς εὐπορωτέρας τῶν ὁδῶν ἐάσαντες τὰς εἰς τοὺς πολεμίους φερούσας ἀπήγαγον δι' ὀρθίας ἀτραποῦ καὶ κρημνῶν ἀμφιῤῥόπων, ἐν οἷς παρὰ μικρὸν ἦλθον, σὺν ἱππεῦσί τε ἰὼν [82], ὡς εἰκὸς, καὶ ἁμάξαις καὶ στρατοπέδων κατασκευῇ, ἐπιθεμένων ἡμῖν ἄφνω τῶν πολεμίων ἅμα τῷ ἐμῷ πλήθει παντὶ ἀπολέσθαι καθάπαξ. Ἐνταῦθα ἀναγκαίαν ἐβιάσθην σύμβασιν πρὸς αὐτοὺς ποιήσασθαι· οἷς χρὴ πολλὴν χάριν ἔχειν, ὅτι ὑφ' ὑμῶν προδοθέντα δυνάμενοι καὶ διαφθεῖραι διέσωσάν γε ὅμως. » 'Αδαμάντιος δὲ τῶν τε τοῦ βασιλέως τιμῶν αὐτὸν ἀνεμίμνησκε, καὶ ὅτι πατρίκιον καὶ στρατηγὸν ποιήσας, ἃ τοῖς πλεῖστα καμοῦσι παρὰ 'Ρωμαίοις γέρα ἐστὶ, καὶ τῶν ἄλλων δωρεῶν καὶ πλούτου ἐνέπλησεν, ἀνθ' ὧν ἔδει μηδέποτε πρὸς C αὐτὸν ἄλλως [83] πως ἢ πρὸς πατέρα φρονεῖν τε καὶ διατίθεσθαι. Καὶ τὰ τῶν παρ' αὐτοῦ ἐγκλήσεων (ἦν γὰρ οἶμαι ἀληθῆ) διακρούεσθαι ἐπειρᾶτο. Καὶ ὅτι οὐκ ἀνεκτὰ ποιήσειεν ἐν πρεσβείας ἐλπίδι καταλαβὼν [84] τὰ 'Ρωμαίων, οἳ καὶ ἀποκεκλεισμένον ἐν Θρᾴκῃ ἔχοντες ὄρεσι καὶ ποταμοῖς καὶ περιβολῇ στρατοπέδων, ὅμως συνεχώρησαν ἑκόντες διεξελθεῖν· οὐ γὰρ ἂν μὴ βουλομένων αὐτὸν ἐκεῖθεν κινηθῆναι, οὐδὲ εἰ δεκαπλασίαν εἶχε δύναμιν τῆς παρούσης. Νῦν τε συμβουλεύειν αὐτῷ μετριώτερον ἑαυτὸν τῷ βασιλεῖ παρέχειν· οὐ γὰρ ἂν δυνηθῆναι τὴν 'Ρωμαίων εἰς τέλος ὑπερβάλλειν χεῖρα πανταχόθεν ἐφεστηκότων. Δεῖν οὖν, εἰ αὐτῷ πείθοιτο, ἐκλιπεῖν μὲν τὴν Ἤπειρον καὶ τὰς αὐτόθι πόλεις (οὐδενὶ γὰρ εἶναι φορητὸν πόλεις οὕτω μεγάλας, τῶν οἰκητόρων ἐκ- D βληθέντων [85], ὑπ' αὐτοῦ κατέχεσθαι), ἐλθεῖν δὲ εἰς τὴν Δαρδανίαν, ἐν ᾗ χώραν εἶναι πολλὴν παρὰ τὰ οἰκούμενα, καλὴν μὲν καὶ εὔγειον, ἐνδεᾶ δὲ οἰκητόρων, ἣν δύναται γεωργῶν ἐν πᾶσιν ἀφθόνοις αὑτοῦ τὴν στρατείαν διάγειν. Ὁ δὲ Θευδέριχος αὐτὸς μὲν ἐπώμνυε ταῦτα βούλεσθαι, οὐ μέντοι ἀνέξεσθαι αὐτοῦ τὸ πλῆθος, πολλὰ μὲν προτεταλαιπωρηκὸς, μόλις δὲ ἀναπαύσεως νῦν ἐπιλαβόμενον· οὓς οὐ δύνασθαι μήπω ἀναπνεύσαντας ἄγειν μακρὰν οὕτω πορείαν. 'Αλλὰ νῦν μὲν αὐτοὺς ἐᾷν αὐτοῦ ἐπιχειμά-

a tergo cætero excercitu, cum paucis equitibus ad fluvium accessit. Adamantius autem, ne ullæ insidiæ tentarentur, undique in orbem circa collem milites collocavit, et descendens in saxum, unde exaudiri posset, et jubens Barbarum omnes alios dimittere, solus cum solo est collocutus. Hic cum Theuderichus constitisset, Romanos jure, ut videbatur, accusat. « Ego quidem, » inquit, « extra Thraciæ fines Scythiam versus vitam transigere constitueram. Hic mihi manenti et imperatori in omnibus obtemperare parato neminem vexare in mentem veniebat. Vos me ad bellum contra Theudericum, Triarii filium, evocastis, et primum quidem Thraciæ ducem cum exercitu mihi præsto futurum promisistis : is nullibi gentium apparuit : deinde Claudium, procuratorem stipendii Gothici, cum extero milite adventurum, quem quoque nusquam vidi. Tertio mihi viarum duces dedistis, qui, tutis et expeditis omissis, per eas, quæ ad hostem ferebant, per prærupta et præcipitia loca me deduxerunt, in quibus parum abfuit, cum equitibus et curribus et alio castrorum apparatu impeditus iter facerem et hostes in me derepente irruerent, quin cum toto exercitu meo funditus interirem. Ex quo necessariam cum illis pactionem facere sum coactus, quibus magnam gratiam habere oportet, quod me, a vobis proditum, cum occidere possent, tamen servarunt. » Ad hæc Adamantius illi in memoriam revocavit, quibus illum imperator honoribus affecisset, ut patricium et ducem creasset, quæ essent apud Romanos præmia his, qui strenuam reipublicæ navaverint operam, constituta amplissima, ut eum multis donis et muneribus cumulasset, pro quibus decuerat imperatorem haud secus, quam patrem, colere et revereri. Cæterum ea de quibus imperatorem insimulabat, (et erant opinor vera,) diluere et refutare conatus est. Sane minime toleranda commisisse, qui per speciem legationis Romani imperii partem invaserit et occupaverit, præsertim cum illi, tametsi copiæ ejus **84** in Thracia montibus et fluviis inclusæ et militum manu septæ tenerentur, tamen libere exire concesserint. Etenim si noluissent et restitissent, etiamsi ejus copiæ decies numero superassent eas, quas nunc haberet; nunquam tamen inde pedem referre potuissent. Nunc igitur se illi suadere, ut se summissius erga imperatorem gerat. Nec enim tandem in ejus potestate fore Romanorum, qui illi undique imminerent, manus effugere. Oportere igitur, si se audiat, Epiro et ejus regionis urbibus cedere. Nec enim ullo modo ferendum, tam magnas urbes, expulsis incolis, eum tenere. Abeat igitur in Dardaniam, ubi regio sit, præter eam quæ habitatur, ampla, amœna et fertilis, quæ incolis indigeat; quam si colat, omnium rerum abundantia exercitum suum alere et sustentare possit. Theuderichus jure-

VARIÆ LECTIONES.

[81] παρὰ vulg. [82] ἰὼν Val., ἰώνων vulg. [83] ἄλλως πως Val., ἀλλ' ὡς πῶς vulg. [84] καταλαβὼν τὰ Val. καταλαβόντα vulg. [85] ἐκβληθέντων B., ἐκλυθέντων vulg.

jurando affirmavit, id quidem sibi cordi esse : sed A exercitum suum reluctaturum esse, qui tot mala perpessus, vix nunc quiete frueretur. Fieri enim non posse, ut milites, nondum a laboribus respirantes, tantum itineris ducerentur. Sed oportere ipsos sinere in his locis hiemare ea conditione, ut non ultra in tentandis urbibus aliis, quam quas haberent, aut populationibus faciendis progrederentur. Quibus ita compositis, ab imperatore petiit, ut ineunte vere virum, qui eos in Dardaniam deduceret, mitteret; ipsos enim eum libenter secuturos esse. Addidit, se omnem suum apparatum bellicum et omnem imbellem turbam paratum esse in ea urbe, quam imperator præscripserit, relinquere. Quin, matre quoque et sorore ad fidem confirmandam obsidibus datis, se ipsum Thraciam cum sex hominum fortissimorum millibus quam celerrime petiturum. B Cum his et Illyricis militibus et aliis, quos imperatori mittere placuerit, se tota Thracia Gothos exterminaturum polliceri. Quæ si exsecutus fuerit, petere, ut dux loco Theuderichi creetur, et civitate donetur et Romanorum more rempublicam sibi administrare liceat. Imo si imperator jusserit, paratum esse et in Dalmatiam ire, ut inde Nepotem expellat. Adamantius respondit, non sibi mandatum quidquam cum illo pacisci, quandiu in ea regione maneret ; imperatori hæc omnia esse probanda. Quare se illi hæc relaturum et exspectaturum esse, dum ejus sententiam compererit. Post hæc discesserunt.

σαι, μήτε πρόσω χωροῦντας ὧν[56] ἔχουσι πόλεων, μήτε ἐπιφθείροντας[57]· συνθέμενον[58] δὲ περὶ πάντων ἐπὶ τούτοις ἅμα τῷ ἦρι πέμψαι τὸν ἄξοντα ἐπὶ τὴν Δαρδανίαν, ἔμβως[59] ἐπακολουθήσοντας[60]. Ἔλεγε δὲ, ὡς ἕτοιμος[60*] εἴη τὴν αὑτοῦ κατασκευὴν καὶ τὸ ἄμαχον πλῆθος καταθέμενος ἐν πόλει, ᾗ βούλοιτο βασιλεὺς, καὶ ὁμήρους παρασχὼν τῆς ἁπάσης πίστεως τήν τε μητέρα καὶ ἀδελφὴν, μετὰ ἑξακισχιλίων τῶν μάλιστα μαχίμων ἐλθεῖν ὡς τάχιστα ἐς Θρᾴκην· καὶ ὑπισχνεῖσθαι σὺν τούτοις καὶ τοῖς Ἰλλυριοῖς στρατιώταις καὶ ἄλλοις, ὁπόσους ἂν βασιλεὺς ἀποστείλῃ, τοὺς ἐν τῇ Θρᾴκῃ Γότθους ἀναλώσειν ἅπαντας, ἐφ' ᾧτε, εἰ τοῦτο ποιήσοι, αὐτόν τε ἀντὶ Θευδερίχου στρατηγὸν γενέσθαι, καὶ εἰσδεχθῆναι εἰς τὴν πόλιν τὸν Ῥωμαϊκὸν πολιτεύσοντα τρόπον· ἕτοιμος δὲ, εἰ προστάξειε βασιλεὺς, καὶ εἰς Δαλματίαν ἀπελθεῖν, ὡς Νέπωτα κατάξων. Ἀδαμάντιος δὲ οὐκ ἔφη κύριος εἶναι οὐδὲν αὐτῷ συνθέσθαι μένοντι ἐν τῇ χώρᾳ, ἀλλὰ δεῖν βασιλέα πρῶτον περὶ τούτων πείθεσθαι[61]. Ἀνοίσειν οὖν ἐκείνῳ, καὶ αὐτὸς ἀπομενεῖν, ἕως τὴν τοῦ κρατοῦντος διαπύθηται γνώμην. Ἐπὶ τούτοις διελύθησαν ἀπ' ἀλλήλων.

Interea dum hæc gerebat Adamantius, complures milites Lychnidum ad edictum ducis convenerant, et ad officium redierant. Quo tempore nescio quis Sabiniano nuntiavit, Barbaros securos soluto agmine a Candavia descendere, **85** cum his impedimenta et plerosque currus, et extremum exercitus agmen, in quo Theudemundus, Theuderichi frater, et mater eorum versaretur. Spem esse horum maxima parte potiundi. Sabinianus equites, quos habebat, certo loco disposuit, et pedites non paucos per montem quem circumeundo superarent, immisit, tum, quando et ubi apparere oporteret, præmonuit. Ut cœnaverat, cum exercitu suo sub vesperam movet, et prima luce hostium agmen invadit. Theudemundus autem et ejus mater, ut in se impetum fieri viderunt, celeriter in planitiem elapsi et pontem, cui suberat fossa ingenti profunditate, transgressi sunt, quo dissoluto persecutionem eorum, qui in alteram ripam pervenerant, hostibus intercluserunt ; reliquis autem suorum a ponte exclusis fugam impeditam reddiderunt. At illi præ desperatione, cum pauci essent, in Romanos equites irruerunt, sed ubi Romanorum pedites ex composito proruperunt, ita hostes terga verterunt, ut partim in equites, partim in pedites inciderent et trucidarentur. Sabinianus curruum duo, captivorum plus quam quinque millia cepit, et non parum prædæ. Curribus tamen aliquot quos difficile fuisset per tot prærupta loca agere, in

Ἐν ὅσῳ δὲ Ἀδαμάντιος ἀμφὶ ταῦτα ἦν, συνεληλύθει μὲν πολλὰ τῶν ταγμάτων εἰς τὴν Λυχνηδὸν κατὰ τὴν τοῦ στρατηγοῦ ἀγγελίαν, λέγει δέ τις τῷ Σαβινιανῷ, ὡς οἱ Βάρβαροι καταφρονήσαντες σχολαίτερον κατίασιν ἀπὸ τῆς C Κανδαβείας[62], οἵ τε σκευοφόροι αὐτῶν καὶ τῶν ἁμαξῶν αἱ πλείους καὶ οἱ ἐπὶ τῆς οὐραγίας, ἐν οἷς καὶ Θευδιμοῦνδος ἦν ὁ τοῦ Θευδερίχου ἀδελφὸς, καὶ ἡ μήτηρ ἡ τούτων, καὶ ὅτι ἔστιν ἐλπὶς τῶν πλειόνων κρατήσειν. Ὁ δὲ τό τε ἱππικὸν μεθ' ἑαυτοῦ συντάξας καὶ πεζοὺς οὐκ ὀλίγους κύκλῳ διὰ τῶν ὀρῶν περιπέμψας καὶ προειπὼν ὁπότε δεῖ καὶ πόθεν ἐκφανῆναι, δειπνήσας καὶ ἀναλαβὼν τὸ στράτευμα ἐφ' ἑσπέρας ἐχώρει. Καὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῖς ἐπιτίθεται ἤδη πορευομένοις. Καὶ ὁ μὲν Θευδιμοῦνδος καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ὡς εἶδον τὴν ἔφοδον, ταχὺ διεκπεσόντες ὑπέφυγον εἰς τὸ πεδίον, καὶ τὴν γέφυραν, καθ' ἣν ὑπερέβησαν, εὐθέως ἀνελόντες[63], ᾗ φάραγγι βαθείᾳ ἐπέζευκτο[64], μέσης οὔσης τῆς ὁδοῦ, D τὴν δίωξιν ἐκείνοις ἐπὶ τοὺς καταβάντας ἐποίησαν ἄπορον, καὶ μέντοι καὶ τοῖς ἑαυτῶν ἀδύνατον τὴν φυγὴν, ὥστε πρὸς ἀπόνοιαν ὀλίγοι ὄντες ὁμόσε τοῖς ἱππεῦσιν ἐχώρουν. Ὡς δὲ ὑπὲρ κεφαλῆς οἱ πεζοὶ ἐφάνησαν κατὰ τὸ συγκείμενον, οὕτω διετράποντο, καὶ οἱ μὲν εἰς τοὺς ἱππεῖς, οἱ δὲ εἰς τοὺς ὁπλίτας ἐμπίπτοντες ἔθνησκον. Καὶ τὰς ἁμάξας αὐτῶν λαβὼν Σαβινιανὸς, οὔσας ὡς δισχιλίας, αἰχμαλώτους τε[65] πλείους ἢ πεντακισχιλίους καὶ λείαν οὐκ ὀλίγην, τινὰς δὲ τῶν ἁμαξῶν καὶ κατακαύσας ἐν τῷ ὄρει,

VARIÆ LECTIONES.

[56] ὧν add. N. [57] μήτε τι φθείρ. N. [58] συνθέμενος vulg. [59] pro ἔμβως ἐπιεικῶς N.; cf. 247, ἐκ ποδὸς Schopenus. [60] ἐπακολουθήσαντας vulg. [60*] ἑτοίμως conj. B. [61] πυθέσθαι conj. Val. [62] Κανδαβείας Val., Κανδαμείας vulg. [63] ἀναλύοντες conj. N. [64] ἐπέζευκτο N., ὑπέζευκτο vulg. [65] τε add. N.

ἃς ἦν ἔργον ἑλκύσαι διὰ κρημνῶν τοσούτων, ἐς τὴν Λυχνηδὸν ἀφικνεῖται. Καὶ εὑρίσκει Ἀδαμάντιον ἐκ τῆς πρὸς Θευδέριχον συνουσίας ἐπανελθόντα· οὐ γάρ πω [66] Θευδέριχος ἐπέπυστο οὐδὲν [67] τῶν ὑπὸ Σαβινιανοῦ ἐν τῷ ὄρει πραχθέντων. Τοὺς μὲν οὖν αἰχμαλώτους τοὺς εὖ γεγονότας ἐν φυλακῇ ποιεῖται, τοὺς δὲ ἄλλους μετὰ τῆς λείας διέδωκε τοῖς στρατιώταις. Ἁμάξας μέντοι πολλὰς κελεύσας ταῖς πόλεσι πρὸς τὰς τοῦ στρατοπέδου κατασκευάσαι χρείας, ὡς ἐλήφθησαν αὗται, ἀπεῖπε ταῖς πόλεσι μηδὲν ἐνοχλεῖσθαι, ὡς τὰς ἀρκούσας ἔχων.

Μετὰ δὲ ταῦτα γράφει μὲν Ἀδαμάντιος τῷ βασιλεῖ, ὡς ὑπέσχετο, τὰ πρὸς Θευδέριχον αὐτῷ διειλεγμένα· γράφει δὲ καὶ Σαβινιανὸς καὶ Ἰωάννης ὁ ὕπαρχος τὰ γεγενημένα ἐπὶ μεῖζον ὀγκοῦντες καὶ λέγοντες, μὴ χρῆναί τι τῷ Βαρβάρῳ συνθέσθαι, ὡς ἐλπίδος οὔσης ἢ κατὰ κράτος αὐτὸν ἐξελάσειν τῆς χώρας ἢ αὐτοῦ μένοντα κατατρίψειν. Ταῦτα δεξάμενος βασιλεὺς καὶ νομίσας, πόλεμον εἰρήνης αἰσχρᾶς εἶναι βελτίω, πέμψας ἀνεκάλεσε τὸν πρεσβευτὴν, κελεύσας μηδὲν ἔτι πρὸς ἐκεῖνον συνθέσθαι, ἀλλ' εἰπεῖν Σαβινιανῷ καὶ Γέντονι, Γότθῳ μὲν ὄντι ἀνδρὶ, γυναῖκα δὲ Ῥωμαίων τῶν περὶ τὴν Ἤπειρον γεγαμηκότι καὶ δύναμιν ἔχοντι, ἔχεσθαι τοῦ πολέμου πάσῃ χειρὶ, ὡς οὐδὲν βασιλέως πρὸς ἐκείνους συνθησομένου. Καὶ συγκαλέσας τοὺς στρατιώτας ὁ Ἀδαμάντιος ἐπῄνεσε αὐτοὺς τῆς προθυμίας, καὶ ἐκέλευσε γενναίως, ὥσπερ πάτριον αὐτοῖς, ἔχεσθαι τῶν πραγμάτων, καὶ τὸ ἐκ βασιλέως ἐπανέγνω πρόσταγμα. Ταῖς τ' ἐλπίσιν αὐτοὺς μετεώρους ποιήσας, ὡς βασιλέως ἀεὶ πᾶσι τὴν προθυμίαν οὐκ ἄκαρπον ἐῶντος, εὐφημίας ἔτυχε καὶ μετὰ τιμῆς παρεπέμφθη. Καὶ ὁ μὲν ἀπηλλάγη μηδὲν πλέον ποιήσας.

β'. Ὅτι ἐπὶ Ζήνωνος τοῦ βασιλέως στάσεως γενομένης παρὰ Μαρκιανοῦ καὶ ἄλλων τινῶν, Θευδέριχος ὁ Τριαρίου μαθὼν τὰ γεγονότα, καὶ ὑπολαβὼν καιρὸν νῦν αὐτῷ παρεστάναι τῇ πόλει ἐπιθέσθαι καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῷ, πᾶν εὐθὺς ἀναστήσας τὸ βαρβαρικὸν ἧκε, δῆθεν μὲν ὡς βουλόμενος αὐτῷ τε τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ πόλει ἀμῦναι, πρόδηλος δὲ ὢν πᾶσιν ἐφ' ὅτῳ ἠπείγετο. Βασιλεὺς δὲ ἀκούσας ἱππέα ἐξέπεμψε καὶ βασίλεια γράμματα, τῆς μὲν προθυμίας αὐτὸν ἐπαινῶν, κελεύων δὲ ἀπελθεῖν, ὡς οὐκέτι οὔσης χρείας, μὴ μόλις καταστᾶσαν ἐκ τοιούτου σάλου τὴν πόλιν αὖθις εἰς ὑπόνοιαν ἐμβαλόντες ἑτέραν τὸ θορυβεῖσθαι φιλοῦν εἰς χεῖρω καὶ μείζονα ἐκταράξωσι στάσιν [68]. Ὁ δὲ αὐτὸς μὲν ἔφη τῷ βασιλεῖ πείθεσθαι, τὸ δὲ πλῆθος οὐκέτι δύνασθαι ἀναστρέφειν, τοσοῦτόν τε συλλεγὲν καὶ μέρος τι οὐ βραχὺ διαναπαύων [69]. Ὑπέρ τε γὰρ τειχῶν οὐδένα ἐνόμιζεν αὐτῷ ἀντιστήσεσθαι, μήτε ἐπάλξεως μηδεμιᾶς μήτε πύργου ἑστῶτος, καὶ εἰσελθόντι πάντα τὸν δῆμον προσέσεσθαι τῇ τῶν Ἰσαύρων ἀπεχθείᾳ. Ἃ δὴ καὶ φοβούμενος Ζήνων ἐκπέμπει Πελάγιον χρήματα ἔχοντα πολλά· τὰ μὲν [70] αὐτῷ Θευδερίχῳ, τὰ δὲ καὶ τῷ Γοτθικῷ τῷ παντὶ διδόασι [71], καὶ

A monte incensis, Lychnidum revertitur: hic Adamantium reperit, qui a colloquio cum Theuderico redierat. Nondum enim Theudericus, quæ in monte a Sabiniano gesta erant, cognoverat. Captivorum autem nobiliores custodiæ tradidit, reliquos militibus cum præda distribuit. Et cum non multo ante per civitates ad usum exercitus currus præparandos imperasset, ut istis est potitus, vetuit civitates amplius de curribus laborare, quia quod satis erat habebat.

His ita gestis, scribit Adamantius imperatori, ut Theudericho promiserat, sermones, quos cum eo habuerat. Scribunt et Sabinianus et Joannes præfectus res a se gestas, et omnia in majus extollentes, sua- **B** debant ut pacem cum Barbaro non faceret. Spem enim esse vi eum regione depelli, aut si manserit, opprimi posse. Hæc ubi imperator rescivit, bellum turpi pace potius ducens, misit qui legatum redire, neque quidquam rei amplius cum Barbaro contrahere juberet, sed verbis suis Sabiniano diceret et Gentoni, **86** (is erat vir Gothus, et mulieri Romanæ in Epiro nupserat, et copias ducebat,) ut cum omnibus copiis, quæ ipsis adessent, bellum gererent, nec enim sibi ulla in re cum Barbaro convenire. At Adamantius, convocatis militibus, eorum fortitudinem laudavit, et ut fortes esse pergerent, ut mos patrius ferret, hortatus est. Tum imperatoris mandatum illis recitavit, et in magnas spes eos erexit, imperatorem **C** fortitudinem et navitatem eorum non sine magnis præmiis esse prætermissurum. Hæc illum magno cum plausu locutum honorifice milites prosecuti sunt. Et sic quidem, legatione haud feliciter peracta, discessit.

2. (A. C. 481, Ind. 4, Zenon. 8.) Zenone imperante Marcianus et alii nonnulli seditionem moverunt. Ubi ea res ad Theuderichum Triarii fil. est delata, sibi oblatam occasionem urbem et imperatorem ipsum adoriendi existimans, magnam Barbarorum manum coegit, simulans se ad imperatorem et urbem a periculo liberandum accedere; sed manifestum erat omnibus, qua de causa accurreret. Itaque imperator, ubi hoc audivit, ad eum cum litteris regiis equitem mittit, animum et voluntatem erga se laudat, sed jubet eum recedere, quia illo non am- **D** plius sibi opus esset, ne civitatem vix a tanto æstu liberatam homines novarum rerum cupidi in aliam perturbationem et suspicionem conjicerent et longe perniciosiorem et majorem priore excitarent seditionem. Ille vero respondit, se imperatori obsecuturum neque tamen posse exercitum reducere tantum et maximam partem dicto suo parum audientem. Sperabat enim, neminem, qui resisteret pro mœnibus, quæ nullo propugnaculo aut turre munita erant, sibi occursurum, et ad se in urbem ingredientem omnem popularem turbam defecturam propter odium quo Isauros prosequebatur. Idem Zeno veritus mit-

VARIÆ LECTIONES.

[66] που vulg. [67] οὐδενὶ vulg. [68] ἐκταράξωσι στάσιν H., ἐκταράξω σύστασιν vulg. [69] διαναπαύων] λίαν ἀπειθές conj. N. [70] καὶ ante τὰ μὲν ins. H. [71] διδόναι conj. N.

tit Pelagium cum multis pecuniis, quas partim Theuderico, partim Gothis, in universum divideret, et alia non parva munera se daturum sponderet. Itaque ut Pelagius venit, partim minis, partim promissis, partim ingentibus pecuniis Barbaros, insitam eorum avaritiam abortus, ad recedendum commovit. Ex quo existimatus est non parvo metu civitatem levasse. Nam, Theoderico in civitatem introducto, nihil aliud, quam bellum intestinum et universum incendium, exspectare oportebat. Statutum enim apud animum suum Isauri habebant, si vi cogerentur, haud placide urbe cedere. Itaque contos prægrandes præparaverant, quorum in extrema parte linum cum sulphure alligaverant, et si sibi vis inferretur, multorum auxilio, quos sibi consociaverant, urbem incendio cremare constituerant. Et ita Theuderichus discessit. **87** Procopium vero et Busalbum sæpius a Theuderlcho sibi tradi petebat, ut in hoc suam erga se benevolentiam et obsequium declararet. Sed ille respondit, se quidem in omnibus dicto audientem fore imperatori, tamen nefas esse Gothis, sicut et cæteris mortalibus, supplices et eos qui salutem precentur, his, qui eos comprehendere velint, prodere. Eos igitur ut omitteret, orabat, præsertim cum nulla re, nisi quod viverent, essent molesti futuri, et illi quidem apud Theuderichum, quod reliquum vitæ fuit, modicum agrum colentes, transegerunt.

A ἄλλας ὑποσχέσεις δωρεῶν οὐκ ὀλίγας. Ἐλθὼν δὲ Πελάγιος καὶ τὰ μὲν ἀπειλήσας, τὰ δὲ ὑποσχόμενος, τὰ δὲ καὶ τοῖς χρήμασιν οὐκ ὀλίγοις [τε [72]] οὖσι τὸ φύσει φιλάργυρον τοῦ τρόπου μετελθὼν, διαπέμπει. Καὶ ἔδοξε δὴ τοῦτο τοῦ φόβου τοῦ πλείονος ἀναφέρειν τὴν πόλιν. Οὐδὲν γὰρ ἦν ἐλπίσαι [73] εἰσιόντος ἢ πόλεμόν τε ἔνδον καὶ τοῦ παντὸς ἔμπρησιν. Οὐδὲ γὰρ οἱ Ἴσαυροι ἁπλῶς ἀναχωρῆσαι βιαζόμενοι ἐπενόουν, ἀλλὰ κοντοὺς ὑψηλοὺς προπαρασκευάσαντες, λίνον ἐπ' ἄκροις αὐτοῖς προσδήσαντες καὶ θεῖον, πολλοὺς εἶχον ἑτοίμους, εἴ ποτε βιασθεῖεν, ἅπασαν ὑφάψαι τὴν πόλιν. Καὶ ὁ μὲν Θευδέριχος οὕτως ἀπεχώρησε, τοὺς δὲ περὶ Προκόπιον καὶ Βούσαλβον πολλάκις ἀποστέλλων παρὰ Θευδερίχου ἐξῄτει [74], ἔνδειγμα τῆς εὐνοίας καὶ εὐπειθείας αὐτὸν τοῦτο ἀξιῶν παρασχέσθαι. B Ὁ δὲ πάντα μὲν ἔλεγε πείθεσθαι τῷ βασιλεῖ, μὴ μέντοι ὅσιον Γότθοις, ὥσπερ οὐδὲ ἄλλοις ἀνθρώποις, ἱκέτας καὶ σωτηρίας δεομένους ἀνθρώπους τοῖς λαβεῖν βουλομένοις ἐκδιδόναι προχείρως. Ἐᾶν [75] οὖν αὐτοὺς ἠξίου, μηδενὶ πλὴν ἢ ὅσα ζῆν ὀχληροὺς ἐσομένους. Καὶ οἱ μὲν οὕτω βραχύ τι γήδιον νεμόμενοι παρὰ Θευδερίχῳ διῆγον.

3. (A. C. 475, Ind. 13, Zenon. 2.) Cum multi undique tumultus exorti essent, Zenoni, homini admodum imbelli, venit in mentem ad Vandalum legationem Carthaginem mittere, et Severum ex senatu legatum deligit, virum, qui temperantia et justitia præstare existimabatur: itaque, ut legationis dignitati majus decus adderet, patricium eum creavit. Et ille quidem navigavit. Sed Vandalus, ubi didicit legationem ad se venire, prius cum classe trajecit, et Nicopolim cepit. Severus autem legatus, solvens a Sicilia, Carthaginem venit, et magnopere questus est cum Vandalo, quod classe transmisisset. Ille vero dixit, se hæc ut hostem fecisse. Nunc cum de pace ad se legatus missus sit, conditiones ejus se excipere. Severi autem vitam frugi et modestam admiratus, ejus consuetudine et colloquio delectabatur, quippe qui ejus justitiæ quotidie periculum faceret, ex quo omnia exsequi, quæ proponebat, paratus erat. Maxime illi visus est justus esse in eo, quod, cum ei Barbarus pecunias largiretur et munera legato debita daturus esset, omnia rejecit dicens, nullum donum viro legato dignius et convenientius, quam captivos in libertatem vindicare. At Barbarus, humanitate ejus collaudata: « Omnes, inquit, captivos, qui mihi et filiis meis sorte obtigerunt, tibi permitto; reliquos vero inter exercitum sorte divisos per me tibi licet, ut lubet, ab his, qui eos possident, si modo consenserint, redimere. Nec enim possem eos, quorum dominio cesserunt, invitos cogere. Itaque Severus eos, quos Vandalus possi-

γ'. Ὅτι Ζήνων ἀνὴρ ὢν ἀπόλεμος ἄγαν, καὶ πολλῆς πανταχόθεν ταραχῆς ἐφεστώσης, ἔγνω πρὸς τὸν Βάνδηλον εἰς Καρχηδόνα πρεσβεύσασθαι. Καὶ Σευῆρον ἐκ τῆς βουλῆς πρεσβευτὴν αἱρεῖται, ἄνδρα καὶ σωφροσύνῃ διαφέρειν δοκοῦντα C καὶ τῷ [76] ἐθέλειν τὰ δίκαια. Καὶ πατρίκιον αὐτὸν ποιήσας ἀποπέμπει, ὅπως ἐκ τῆς ἀξίας τῆς πρεσβείας τὸ σχῆμα κατασκευάσοι σεμνότερον. Καὶ ὁ μὲν ἐξέπλευσεν, ὁ δὲ Βάνδηλος μαθὼν, ὅτι ἥξοι πρεσβεία, φθάσας ἔκπλουν ποιεῖται, καὶ Νικόπολιν εἷλεν. Ὁ δὲ πρεσβευτὴς Σευῆρος διαβὰς ἀπὸ Σικελίας εἰς Καρχηδόνα ἀφῖκτο, καὶ πολλὰ διὰ τὸν ἔκπλουν ἐμέμφετο τὸν Βάνδηλον. Ὁ δὲ τὰ μὲν ἔλεγεν ὡς πολέμιος πρᾶξαι [77]· τὸν δὲ περὶ τῆς εἰρήνης, ἐπειδὴ πρεσβεύοιτο, νῦν ἔφη λόγον [78] προσδέχεσθαι. Τοῦ δὲ Σευήρου τό τε σῶφρον τοῦ βίου θαυμάσας καὶ τῶν λόγων ἠγάσθη, καὶ τῆς δικαιοσύνης ἀεὶ πεῖραν λαμβάνων πᾶν ἕτοιμος ἦν ποιεῖν, ὅπερ ἐκεῖνος προβάλλοιτο. Μάλιστα δὲ ἔδοξεν αὐτῷ δίκαιος D εἶναι, ὅτι, τὰ χρήματα αὐτῷ τοῦ Βαρβάρου διδόντος καὶ τὰ πρέποντα δῶρα πρεσβευτῇ δωρούμενος, ἀπεσείσατο [79] πάντα, εἰπὼν ὡς ἀντὶ τούτων δῶρόν ἐστιν εὔσχημον πρεσβεύοντι ἀνθρώπῳ τοὺς αἰχμαλώτους κομίσασθαι. Ὁ δὲ τῆς διανοίας ἐπαινέσας τὸν ἄνδρα· « Οὓς μὲν, » ἔφησε, « σὺν τοῖς ἐμοῖς υἱέσι τῶν αἰχμαλώτων ἀπέλαχον, τούτους σοι πάντας ἀφίημι· ἣν δὲ τὸ πλῆθος αὐτῶν [80] κατενείματο μοῖραν, τούτους σοὶ μὲν ἐξέσται παρ' ἑκόντων, εἰ βούλει, πρίασθαι τῶν ἐχόντων, αὐτὸς δ' ἂν οὐ δυναίμην οὐκ ἐθέλοντας ταῦτα τοὺς εἰληφότας βιάσασθαι. »

VARIÆ LECTIONES.

[72] τε uncis inclusimus. [73] ἐλπίσας vulg. [74] ἐξῄτει B., ἐζήτει vulg. [75] ἐᾶν N., ἐὰν vulg. [76] τῷ H., τὸ vulg. [77] πράξειν vulg. [78] λόγους vulg. [79] ἀπεσείσατο H., ἀπεσώσατο vulg. [80] αὐτῶν N., αὐτὸ vulg. [81] προτρέχουσι vulg.

Ἐνταῦθα ὁ Σευῆρος ἀπέλυσε μὲν προῖκα οὓς αὐτὸς εἶχεν ὁ Βάνδηλος· ἃ δὲ εἶχε χρήματα, καὶ ἐσθῆτα καὶ σκεύη πάντα ὑπὸ κήρυκι δημοσίᾳ πωλήσας, τούτοις ὅσους ἴσχυσε τῶν αἰχμαλώτων ἐπρίατο.

A debat, sine pretio in libertatem restituit, et pecunia omni, quam habebat quamque ex vestibus et supellectile publice a præcone venditis solvebat, captivos quoscunque potuit redemit.

δ'. Ὅτι Ζήνων ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῶν Γότθων πρεσβευσάμενος περὶ Ἡρακλείου τοῦ στρατηγοῦ τοῦ κρατηθέντος παρὰ τῶν Γότθων, ὑπέσχετο ἐπὶ λύτροις ἀφήσειν, καὶ τὰ λύτρα ἑκατὸν συνωμολόγησε τάλαντα. Ταῦτα τοὺς προσήκοντας Ἡρακλείῳ Ζήνων ἐκέλευσε παρασχεῖν, ἵνα μὴ δοκοίη λελυμένος ὑπ' ἄλλων ἐν δούλου γενέσθαι σχήματι. Πέμπεται δὲ εἰς Θρᾴκην τοῖς Γότθοις τὰ χρήματα. Οἱ δὲ ἐδέξαντο μὲν, καὶ δῆθεν ἐκ τῆς φρουρᾶς ἀνιᾶσιν Ἡράκλειον· προϊόντι δὲ αὐτῷ ἐν Ἀρκαδίου πόλει προστρέχουσι[81] τινες Γότθοι, καὶ βαδίζοντι τῷ Ἡρακλείῳ τις ἐκ τῶν Γότθων βίᾳ τὸν ὦμον[82] ἔκαισε. Τῶν δὲ περὶ τὸν Ἡράκλειόν τις ἐπέπληξε[83] τῷ Γότθῳ, καί πως, εἶπεν· « Οὔτε σαυτὸν οἶδας, ἄνθρωπε, οὔτε γινώσκεις ὃν ἔπληξας. » Ὁ δὲ πάνυ γινώσκειν ἔφη τὸν ὑπ' αὐτοῦ κάκιστα ἀπολούμενον· καὶ ἅμα σπασάμενοι ὁ μέν τις τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἡρακλείου, ὁ δὲ τὰς χεῖρας ἀπέτεμε. Καί φασιν, ὅτι κατὰ ἀνταπόδοσιν ἔπαθεν Ἡράκλειος· ἐλέγετο γάρ τινας τῶν ὑφ' αὐτῷ τελούντων στρατιωτῶν, δόξαντάς τι πλημμελεῖν οὐκ ἄξιον θανάτου, εἰς βόθρον καταβαλὼν πᾶν τὸ στράτευμα ἀναγκάσαι αὐτοὺς καταλεῦσαι. Ἔκτοτε οὖν ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγανάκτησις εἰς αὐτὸν ἐτηρεῖτο.

4. Zeno imperator per legatos summum Gothorum ducem rogavit, ut Heraclium ducem, qui in hostium erat potestate, soluto redemptionis pretio, liberaret, et pro redemptione pollicitus est se daturum centum talenta. Ea Zeno Heraclio propinquitate conjunctos persolvere jussit, **88** ne ab aliis redemptus, servi loco haberetur. Missæ sunt igitur pecuniæ Gothis in Thraciam, quas receperunt, et Heraclium e custodia liberum abire siverunt. In hunc, cum iter Arcadiopolin tenderet, incurrunt nonnulli Gothi, quorum unus Heraclium humero B vulneravit. Quamobrem aliquis ex his, qui cum Heraclio erant, in Gothum invectus: « Et quid tibi vis? ait; satin' tu te ipsum nosti et eum quem vulnerasti? » At Gothus, probe se nosse eum dixit, quem male perditurus esset. Et simul Gothi enses stringentes, unus caput, alter manus Heraclio abscidit. Et illi quidem aiunt, ea, quæ meruisset, repensa. Fertur enim quosdam, qui sub eo stipendia faciebant, judicatos, aliquod facinus, non tamen morte dignum, commisisse, in foveam conjectos lapidibus ab omni exercitu obrui jussisse; ex eo Dei iram in eum commotam fuisse, observatum est.

ε'. Ὅτι[84] φεύγειν τε καὶ πλανᾶσθαι καὶ μηδαμῶς δύνασθαι τῶν κακῶν ἀναπνεῦσαι, παρ' οἷς μοι τοῦ πταίσματος ἤλπιζον εἶναι παραψυχήν.

5. In perpetua fuga fui et erravi, neque unquam C a malis respirare mihi datum est, ne quidem apud eos, apud quos malorum me consolationem reperturum sperabam.

ϛ'. Ὅτι τὸν ἄρχοντα Αἰγύπτου ἐπὶ μόλις χρυσίου λίτραις ν' ἐκπεμπόμενον, ὥσπερ εὐδαιμονεστέρας γενομένης ἢ πρόσθεν, ἐπὶ πεντακοσίαις ὁμοῦ λίτραις ἀπέστειλεν.

6. Præfecto Ægypti, qui vix quinquaginta auri libras conficere solebat, tanquam uberiore facta provincia, quingentas tribuit.

ζ'. Ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὁ Ζήνων αἰσθόμενος, ὡς τὰ μὲν Θευδερίχου τοῦ παιδὸς Βαλαμήρου ἀεὶ ἀσθενέστερα καὶ ἐλάττονα γίγνοιντο, ὁ δὲ τοῦ Τριαρίου ἔθνη τε συναθροίζει καὶ συστρέφει δυνάμεις, ἐνόμισε βέλτιον ἐπὶ μετρίοις αὐτῷ, εἰ συμβῆναι βούλοιτο, καταλῦσαι τὴν ἔχθραν. Καὶ πρέσβεις ἀποστείλας ἠξίου τόν τε υἱὸν παραδοῦναι ὅμηρον, ὡς πάλαι προὐκαλεῖτο, καὶ ἰδιώτην ὄντα ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μένειν, μηδὲν ἐνοχλούμενον, ὥσπερ ᾔτησε τότε, λαβεῖν τε τὴν οὐσίαν ὁπόσης ἀφῄρητο, καὶ τἄλλα ἡσυχάζειν, οὐδὲν ἔχοντα κακὸν οὐδὲ ἑτέρῳ παρέχοντα. Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι οὔτε[85] τὸν υἱὸν ἔτι ὅμηρον δώσοι, οὔτε δύνασθαι ἔτι ἐκ μόνης τῆς οὐσίας ἰδιώτης διάγειν. Ἕως μὲν γὰρ ἦν μόνος, μήπω ἔθνη τοσαῦτα περὶ αὐτὸν ἔχων, μόνην ἂν τὴν οὐσίαν σφόδρα συστελλομένῳ[86] ἴσως ἂν ἐπαρκέσαι· νῦν δὲ, ἐπείπερ αὐτὸν ἐς ἀνάγκην τοῦ ἔθνη συλλέξαι κατέστησαν, ἐκ τῆς ἀνάγκης εἶναι ἢ τρέφειν τοὺς ἐλθόντας ἢ σὺν αὐτοῖς πολεμεῖν, ἕως παθὼν ἢ δράσας ἓν ἀναμφισβήτητον τῷ παντὶ πέρας

7. (C. A. C. 477, Ind. 15, Zenon. 4.) Eodem tempore cum Zeno imperator præsentiret Theuderichum, Valamiri filium, opibus et potentia labi et minui, contra Theuderichum Triarii varias gentes sibi conciliare et copias suas colligere, inimicitias æquis conditionibus, si convenire vellet, deponere melius esse, existimavit. Itaque per legatos, quos misit, petiit, ut filium, quod jam pridem poposcerat, D obsidem daret, ut privatam vitam ageret, et sine ulla molestia in sua potestate maneret; ut omnia, quæ rapuerat, sibi haberet, cæterum quiesceret, a nemine mala passurus, nemini quoque inferret. At ille, se neque filium obsidem daturum, respondit, neque privatam vitam agentem, solis suis opibus casus suos sustentare. Cum enim solus neque tanta multitudine circumseptus fuerit, bona quidem, quæ tunc possidebat, si ea diligenti ratione administrasset, privato fortasse suffecissent. Nunc quoniam in ea se necessitate constituerint, ut milites colligeret, necesse esse, ut aut omnes, qui ad se venerint, ale-

VARIÆ LECTIONES.

[82] τὸν ὦμον ἔπαισε H., τῶν ὤμων ἔπεισε vulg. [83] ἐπέπληξε H., ἔπληξε vulg. [84] ὅτι] συμβαίνει μοι add. N. [85] οὔτε add. Val. [86] συστελλομένῳ Val., συστελλόμενον vulg.

ret, aut una cum ipsis bellum gereret, dum victus aut victor certum denique rei finem imponeret. Hæc ubi nuntiata sunt, censuit imperator bellum omni cura et diligentia apparandum. Itaque omnes legiones, quæ erant circa Pontum **89** et quas ad Asiam et Orientis partes collocarat, quanta potuit celeritate evocavit, et undique præsto fuit non parva multitudo. Comparabantur currus, qui veherent utensilia, et boves emebantur et frumentum et quæcumque necessaria erant alendo exercitui, ea omnia præparabantur diligenter, quoniam Illus ipse intra breve tempus copias educturus erat.

A ἐξοίσειεν. Ταῦτα ὡς ἀπηγγέλθη, ἔδοξεν εἰς ἀκριβῆ κατασκευάζεσθαι πόλεμον. Καὶ τάγματα μὲν πάντα, ὅσα τε πρὸς τῷ Πόντῳ καὶ κατὰ τὴν Ἀσίαν, καὶ ὅσα τοῖς ἑῴοις ἐνίδρυτο μέρεσι, κατὰ τάχος ἐκάλει. Καὶ παρῆν πανταχόθεν οὐκ ὀλίγον τι πλῆθος. Κατεσκευάζοντο δὲ ἅμαξαι σκευοφόροι, καὶ βόες ἐωνοῦντο, καὶ σῖτός τε καὶ ὅσα χρήσιμα στρατοπέδῳ πάντα ἐγίνετο ἕτοιμα, ὡς αὐτοῦ γε μέλλοντος Ἴλλου ἐξιέναι.

8. (A. C. 478, Ind. 1, Zenon. 5.) Cum exercitus, Martiniano duce creato, in magnam licentiam incidisset, Zeno ad Theuderichum, Valamiri filium, mittit, qui dicerent, non jam amplius oportere differre pugnam, sed tempus esse prœlio decertandi et exspectationem, quam excitasset, cum ducis Romanorum dignitate decoratus esset, explendi. His cognitis, Valamiri filius mittit quoque Byzantium legatos, qui dicerent, illum non prius id operis aggressurum, quam imperator et senatus juramento fidem dedissent, nunquam se in gratiam redituros cum Theuderícho, Triarii filio. Itaque senatores et duces sacramenta dixerunt, nunquam se in gratiam cum illo, nisi imperator voluerit, redituros. Et imperator, se nunquam a fœdere recessurum, nisi prius ea ipse esset transgressus. His juramentis præstitis, Theuderichum movere cum omnibus copiis, quas ad Martianopolim in castris habebat, et ulterius progredi jussit : ubi ad portas Hæmi montis pervenisset, Thraciæ præfectum cum duobus equitum millibus et decem millibus gravis armaturæ se illi conjuncturum esse; Hæmum transgresso alias illi copias ab Hebro flumine et Adrianopoli obviam ituros, peditum viginti, equitum sex millia. Cæterum Heracleæ et in aliis civitatibus et locis munitis circa Byzantium dicebant esse alias copias, si opus foret, ita ut nulla re, quæ ad felicem eventum sperandum faceret, destitueretur. Hæc Zeno promittens legatis, statim eos dimisit. Itaque Theuderichus movens cum suo exercitu, ut convenerat, ad fauces Hæmi montis venit. Cum illuc accessisset, neque dux Thraciæ obvius fuit, neque hi qui ab Hebro venturi dicebantur. Interea percurrens deserta, quæ in medio erant, ad loca circa Sondin pervenit. Est autem Sondis mons altus et præruptus, qui ascendi minime potest, si quis sit, qui ex alto impediat. In eo Theuderichus, Triarii filius, castra posuerat, ibique levibus prœliis inter se, cum pabulatum ibant, congredientes, armenta, equos et aliam prædam mutuo sibi eripiebant. Sed Triarii filius crebro obequitans circa castra alterius exercitus, eum contumeliose insectabatur, et multa convicia in eum jaciebat, perjurum eum vocans, puerum, dementem et sui generis **90** hostem et proditorem, qui Ro-

η'. Ὅτι ὁ Ζήνων Μαρτινιανὸν προβαλόμενος [87] στρατηγὸν, καὶ τοῦ στρατοῦ ἐς ἀταξίαν ἐλθόντος, ὡς ταῦτα καλῶς ἔχειν ἐδόκει, πέμπει ἄνδρας αὐτίκα παρὰ τὸν Βαλαμήρου λέγοντας, ὅτι οὐ δεῖ τρίβειν ἔτι τὴν μάχην, ἀλλ' ἔργου νῦν ἔχεσθαι καὶ B πληροῦν τὰς ἐλπίδας, ἐφ' αἷς τῆς στρατηγίας ἠξιώθη Ῥωμαίων. Ὁ δὲ ἀκούσας ἀντιπέμπει καὶ αὐτὸς ἐς Βυζάντιον πρέσβεις, λέγων, ὡς οὐ πρότερον ἐγχειρήσοι τῷ ἔργῳ, εἰ μὴ καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ σύγκλητος αὐτῷ ἐπομόσαιτο πᾶσα, ὡς οὐδέποτε ἐπὶ [88] τῷ Τριαρίου συμβήσονται. Οἱ μὲν οὖν ἀπὸ βουλῆς καὶ οἱ ἄρχοντες ὤμοσαν μὴ συμβαίνειν, εἰ μὴ βασιλεὺς θέλοι· αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς μηδὲν ἀποστήσεσθαι τῶν ἤδη συγκειμένων, εἰ μὴ πρῶτον ἐκεῖνον παραβαίνοντα ἴδοι. Τούτων δὲ ὁμοθέντων, αὐτὸν μὲν Θευδέριχον ἔδοξε κινήσαντα τὴν αὐτοῦ δύναμιν, ἐν Μαρκιανοῦ πόλει τὴν πᾶσαν ἱδρυμένην, εἰς τὸ εἴσω ἐλαύνειν· ἐπειδὰν δὲ γένηται πρὸς ταῖς πύλαις τοῦ Αἵμου, τότε τὸν τῆς Θρᾴκης στρατηγὸν δισχιλίοις C ἱππεῦσι καὶ ὁπλίταις μυρίοις ἀπαντῶντα συμμῖξαι· ὑπερβάντι δὲ Αἷμον ἄλλην ἀπαντήσεσθαι [89] δύναμιν πρὸς τῷ Ἕβρῳ καὶ Ἀδριανοῦ πόλει, πεζοὺς μὲν δισμυρίους, ἑξακισχιλίους δὲ μετὰ τούτων ἱππέας. Ἀπὸ δὲ Ἡρακλείας καὶ τῶν πρὸς Βυζαντίῳ πόλεων καὶ φρουρίων ἄλλην ἔλεγον εἶναι δύναμιν, εἰ δεήσοι, ὥστε μηδὲν ἐλλείπειν τῶν ἐς ἐλπίδα χρηστὴν συντελούντων τῷ ἔργῳ. Ταῦτα ὑποσχόμενος ὁ Ζήνων τοῖς πρέσβεσι κατὰ τάχος ἐκπέμπει. Ἄρας δὲ ὁ Θευδέριχος τῷ αὐτοῦ στρατεύματι ἧκε ἐπὶ τὰς πύλας, καθάπερ συνέκειτο. Ἐρχομένῳ δὲ αὐτῷ οὔτε ὁ στρατηγὸς τῆς Θρᾴκης ἀπήντα, οὔτε οἱ πρὸς τῷ Ἕβρῳ [90] ὑποκαθῆσθαι λεγόμενοι, ἀλλὰ δι' ἐρημίας [91] διελθὼν τὰ ἐν μέσῳ εἰς τοὺς περὶ Σονδὶν [92] παραγίνεται χώρους. Ὄρος δέ ἐστι τοῦτο ὑψηλόν τε καὶ μέγα καὶ ἄπορον D ἐπελθεῖν, εἴ τις ἄνω κωλύει· ἐν ᾧ στρατοπεδεύων ὁ Τριαρίου [93] ἐτύγχανε. Κἀντεῦθεν προσβάλλοντες ἐξ ἐφόδων ἀλλήλοις ποίμνιά τε καὶ ἵππους καὶ λείαν ἄλλην ἀφήρπαζον. Ὁ δὲ τοῦ Τριαρίου συνεχῶς προσιππεύων ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τὸ ἐκείνου, ὕβριζε καὶ ὠνείδιζε πλεῖστα, ἐπίορκόν τε καλῶν καὶ παῖδα καὶ ἄφρονα καὶ τοῦ γένους τοῦ κοινοῦ ἐχθρόν τε καὶ προδότην, ὅστις οὐ συνίησι τῆς γνώμης τῆς Ῥωμαίων, μηδὲ ὁρᾷ τὴν σκέψιν [94], ὅτι αὐτοὶ βούλονται καθήμενοι ἡσυχῇ αὐτοὺς περὶ ἑαυτοὺς κατατρίψαι τοὺς Γότθους. Κἀκεῖνοι [95] μὲν

VARIÆ LECTIONES.

[87] προβαλλόμενος vulg. [88] ἔτι conj. B., [89] ἀπαντήσασθαι vulg. [90] Ἕβρῳ Val., εὔρῳ vulg. [91] ἠρεμίας Val. [92] Σοῦχιν Val. [93] Τριάριος vulg. [94] σκέψιν mg. H., ὄψιν vulg. [95] κἀκεῖνο vulg.

νίκην ἀκονιτὶ ἔχουσιν, ὁπότεροι πέσοιμεν· ἡμῶν [96] δὲ ὁπότεροι τοὺς ἑτέρους φθείρουσι, τὴν τοῦ λόγου Καδμείαν [97] ἀποφέρονται νίκην, ἐλάττους λειπόμενοι πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἐπιβουλήν. Νῦν γοῦν σὲ καλέσαντες καὶ ἐπαγγειλάμενοι παρέσεσθαι καὶ αὐτοὶ [98] καὶ κοινῇ συστρατεύειν, οὔτε ἐνταῦθα πάρεισιν, οὔτε ἐπὶ τὰς πόλεις ἀπήντησαν, ὡς εἶπον, μόνον δὲ [99] ἀπέλιπον ἀπολέσθαι κάκιστα καὶ τῆς γε θρασύτητος δοῦναι δίκην ἀξίαν ᾧ προέδωκας [1] γένει.» Ταῦτα ἐπακούσαντες πολλοὶ τοῦ [2] αὐτοῦ πλήθους συνῇδον τοῖς λόγοις, καὶ τῷ σφετέρῳ αὐτῶν στρατηγῷ προσιόντες ἔλεγον, ὡς εἰκότα ὀνειδίζοι ἐκεῖνος, καὶ ὅτι οὐ προσήκει φθείρεσθαι περαιτέρω, οὐδὲ τῆς συγγενείας τῆς κοινῆς ἀμελοῦντα τοῖς προδοῦσι προσέχειν. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ πάλιν ἀναβὰς Θευδέριχος ἐπί τινα γήλοφον ὑπὲρ τοῦ στρατοπέδου τοῦ ἐκείνων ἐβόα· «Τί τοὺς ἐμοὺς συγγενεῖς, ὦ κάκιστε, ἀπόλλυς; τί τοσαύτας γυναῖκας ἐποίησας χηρεύειν; ποῦ δὲ οἱ τούτων ἄνδρες; ἢ πῶς ἐξαπόλωλε πάντων ἡ εὐπορία, ἣν ἔχοντες οἴκοθεν συνεστράτευσάν σοι; καὶ σύνδυο καὶ σύντρεις ἕκαστος ἵππους ἔχων, νῦν ἄνιπποι χωροῦσι καὶ πεζοὶ, καὶ διὰ Θράκης ὥσπερ ἐν ἀνδραπόδων ἑπόμενοι μερίδι· ἀλλὰ κ' ἐλεύθεροί τε καὶ γένους οὐ χείρονος, ἢ μεδίμνῳ χρυσίου ἐλθόντες ἀπομετρήσονται [3]; » Ταῦτα ὡς ἐπήκουσε τὸ στρατόπεδον ἅπαν, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ὁμοῦ πάντες ᾔεσαν [4] ἐπὶ τὸν Θευδέριχον τὸν αὐτῶν ἡγεμόνα, κραυγῇ τε καὶ θορύβῳ ἀξιοῦντες συμβαίνειν· εἰ δὲ μὴ, ἀπολείψειν αὐτὸν ἔφασαν πάντες, ἐς τὸ συμφέρον χωρήσαντες. Ἐνταῦθα ἀποστέλλει πρὸς Θευδέριχον πρέσβεις, καὶ συνέρχονται ἄμφω παρὰ ποταμόν τινα ἐφ' ἑκατέρας ὄχθης. Μέσον δὲ ποιησάμενοι τὸν ποταμὸν διελέγοντο, καὶ ποιοῦνται συνθήκας, μὴ πολεμεῖν ἀλλήλοις καὶ [5] ὅσα ἥγηντο συμφέροντα. Καὶ ταῦτα ὀμόσαντες πέμπουσιν ἄμφω πρέσβεις ἐπὶ τὸ Βυζάντιον.

manorum mentem non nosset, neque quo tenderent eorum consilia, videret. «Etenim volunt, inquit, ipsi otiosi efficere, ut Gothi per Gothos deleantur et conficiantur, quo sine ullo labore, utrivis nostrum ceciderint, victores exsistant. Quicumque nostrum adversarios oppresserint, Cadmeam, quam dicunt, victoriam reportabunt, ipsi scilicet, viribus attritis, Romanorum insidiis magis obnoxii. Nunc postquam te advocarunt, et se ipsos quoque venturos et, ut cum tuo exercitu conjunctos, bellum gesturos esse promiserunt, neque quisquam hic adfuit, neque ad urbes, sicuti dixerant, occurrerunt, teque solum, ut male perires et pœnas temeritatis tuæ his, quos prodidisti, dares, reliquerunt.» Hæc ubi audierunt, plures ex multitudine, quæ cum Theudericho erat, ea, quæ dicta erant, probarunt, et adversus suum ducem insurgentes dixerunt, merito hunc illi convicia dicere, nec oportere diutius in mutuam perniciem armatos pergere, et nulla habita cognationis ratione, se ad eorum causam, qui ipsos proderent, adjungere. Postridie iterum ascendens Theuderichus collem hostium castris imminentem, clamabat: «Cur, pessime, meos cognatos perditum isti? cur tot mulieres viduas effecisti? ubinam locorum sunt eorum viri? quomodo consumptæ sunt facultates, quas habuerunt, cum domo ad militandum sub te profecti sunt? Unusquisque eorum duos aut tres equos habebat, nunc equis destituti pedites incedunt, et te per Thraciam mancipiorum instar sequuntur, quamvis liberi sint neque deteriore genere, quam tu; et venerint, ut aurum modio admetiantur.» Hæc ubi totus exercitus audivit, tam viri, quam mulieres, Theuderichum, ducem suum, adierunt, et cum tumultu et vociferatione oraverunt, ut paci studeret; sin minus, se quod sibi utile erit amplexuros et eum deserturos. Ob eam causam mittit ad Theuderichum legatos, et ambo convenerunt ad fluvium quemdam, ab utraque ripa. Deinde medio interjecto flumine, collocuti statuunt, non amplius bellum se gesturos, et quidquid utile sibi videbatur. Hæc ubi uterque juravit, mittunt legatos Byzantium.

θ'. Ὅτι Ζήνων, ἐπεὶ διέλυσε τὴν στρατιὰν, πέμπει πρὸς Θευδέριχον, τὴν εἰρήνην συνθέσθαι πρὸς αὐτὸν, ὅπως καὶ δύναιντο. Ἐν δὲ τούτῳ συστρέψας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ὁ παῖς ὁ Βαλαμήρου ἐπὶ τὰ πρὸς Ῥοδόπην παραγίνεται μέρη, καὶ κατατεινάμενος [6] τὰ κάλλιστα τῆς χώρας τῶν Θρᾳκῶν ἅπαντα, καὶ εἴ τι ἦν κτηνικὸν ἀφαρπάζει. Ἐξέτριψε δὲ ἅπαν τὸ αὐτόθι γεωργοῦν, κτείνων τε καὶ εἰσπράττων [7], ὅσα μὴ φέρειν ἠδύναντο. Θευδέριχος δὲ ταῦτα ἀκούσας γινόμενα, ἥδεσθαι μὲν ἔλεγεν, ὅτι φίλος αὐτῶν καὶ υἱὸς λεγόμενος ταῦτα αὐτοὺς δρῴη, ἄχθεσθαι μέντοι, ὅτι τῆς ἐκείνων ἀνοίας ἐν τοῖς γεωργοῖς βλέπει γινομένην τὴν δίκην, ὧν οὐδὲ [8] φθειρομένων Ζήνωνά γε ἢ Βηρίναν οὐδ' ὁπωσοῦν

9. (A. C. 479, Ind. 2, Zenon. 6.) Zeno, exercitu misso facto, mittit ad Theuderichum, ut pacem inter se, quomodo possent, facerent. Inter hæc Valamiri filius, contractis copiis suis ad Rhodopem montem processit, et fertilissima quæque Thraciæ loca vastans, omnia pecora rapuit; agricolas agris suis expulit, occidens et exigens, quæ præstare non poterant. Hæc ubi facta **91** Theuderichus audivit, se quidem lætari dixit, eum, qui amicus et filius ab iis appellaretur, talia in ipsos perpetrare; tamen moleste ferre, quod videret agricolas ob illorum dementiam plecti et pœnas dare, quos in summam calamitatem redigi nihil morari Zenonem aut Verinam. Ut vero legati venerunt, pacem fecerunt: ut

VARIÆ LECTIONES.

[96] ἡμῖν vulg. [97] Καδμείαν Val., καὶ εἰς μίαν vulg. [98] αὐτοὶ Val., αὐτῷ vulg. [99] δὲ B., τε vulg. [1] προέδ. Val., προσέδ. vulg. [2] τοῦ B., τῶν vulg. [3] οἱ μεδίμνῳ χρυσίον ἐλθ. ἀπεμετρήσαντο conj. H. [4] ᾔεσαν N., ἴεσαν vulg. [5] καὶ ante ὅσα add. N. [6] κατασινάμενος conj. Val. [7] σπαράττων — ἠδύνατο conj. B. [8] οὐδὲ — γε B. οὐδὲν — δὲ vulg., ὧδε — τε Val.

tredecim hominum millibus, quos Theuderichus vellet, imperator stipendia et commeatus præberet; duabus scholis ipse dux præficeretur: ut omnes facultates, quas prius habuerat, illi restituerentur; et ut alterum ex duobus exercitibus, qui circa imperatorem sunt, acciperet, et easdem dignitates, quas sub Basilisco obtinuerat, recuperaret. De affinibus, si mortui essent, ut Zeno diceret, nihil amplius negotii esse; si superstites, omnia bona, quæ eorum fuissent, eos recuperaturos, et eam civitatem, quam Zeno arbitratus fuerit, habitaturos esse. Hæc ubi conventa sunt, imperator, abrogato Theudericho, filio Valamiri, magistratu, in ejus locum suffecit Theuderichum, Triarii filium. Et pecunias misit, quæ confestim debebant distribui Gothis.

A ἐπιστρέφεσθαι. Ὡς δὲ ἦλθον οἱ πρέσβεις, τίθενται τὴν εἰρήνην ἐφ' ᾧτε μυρίοις μὲν καὶ τρισχιλίοις ἀνδράσιν, οἷς θέλοι Θευδέριχος, συντάξεις τε καὶ τροφὴν χορηγεῖν βασιλέα, δυοῖν δὲ αὐτὸν σχολαῖν προβάλλεσθαι ἄρχοντα, ἀπολαβεῖν δὲ αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, ὅσην πρότερον εἶχεν, λαβεῖν δὲ τὴν ἑτέραν τῶν δύο στρατηγιῶν τῶν περὶ βασιλέα, καὶ ἔχειν τὰς ἀξίας, εἰς ἃς ἤδη προῆκτο [1] ὑπὸ τοῦ Βασιλίσκου. Περὶ δὲ τῶν κηδεστῶν, εἰ μὲν ἐτελεύτησαν, ὡς ἔλεγεν ὁ Ζήνων, μηδὲν εἶναί οἱ πρᾶγμα· εἰ δὲ ζῶσι, λαβόντας ἥνπερ εἶχον οὐσίαν, οἰκεῖν πόλιν, ἣν αὐτὸς δοκιμάσειε Ζήνων. Ταῦτα ὡς συνέδοξε, παύσας τὸν Βαλαμήρου τῆς ἀρχῆς ὁ βασιλεὺς στρατηγὸν ἀντ' ἐκείνου Θευδέριχον ποιεῖται, καὶ χρήματα ἔπεμψεν, ὅσα ἔδει αὐτίκα διανεῖμαι τοῖς Γότθοις.

VARIÆ LECTIONES.

[1] προσῆκτο vulg.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΜΑΛΧΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ
ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΕΘΝΩΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

—

EX HISTORIA
MALCHI RHETORIS
PHILADELPHENSIS
EXCERPTA DE LEGATIONIBUS GENTIUM AD ROMANOS.

—

ARGUMENTUM. — Amorcesus Byzantium vocatus a Leone Arabiæ parti præficitur (1). Theuderichus, Arcadiopoli in deditionem accepta, pacem et fœdus cum Leone componit (2). Odoacer et Nepos, legationibus eodem tempore Byzantium missis, Zenonis amicitiam ambiunt (3). Legati Theuderichi tributum a Romanis petentes cum indignatione remittuntur (4). Honorichus legatos de pace mittit ad Zenonem (5). Utroque Theudericho fœdere inter se conjunctis, Zeno bellum acriter contra eos susceptum brevi omittit (6).

—

1. (A. C. 473, Ind. 11, Leon. 17.) Septimo decimo imperii Leonis Macelli anno, cum ingens undique rerum perturbatio esse videretur, advenit quidam Arabum scenitarum, quos vocant Saracenos, sacerdos eorum, qui sunt apud eos Christiani; ejus adventus hæc fuit causa. Cum tempore Theodosii exortum esset inter Persas et Romanos maximum bellum, fœdere rem transegerunt. Eo fœdere cavebatur, ne alterutri admitterent Saracenos, qui in eorum fide et ditione essent, si forte quis deficiens res novas moliri tentaret. Apud Persas erat Amorcesus genere Nocalius: is, sive quod nullo honore apud eos haberetur, sive Romanorum regionem incolere potius duceret, Persidem relinquens,

B α'. Ὅτι ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Μακέλλη, πάντων πανταχόθεν τεταράχθαι δοκούντων, ἀφικνεῖταί τις τῶν σκηνιτῶν Ἀράβων, οὓς καλοῦσι Σαρακηνούς, ἱερεὺς τῶν παρ' ἐκείνοις Χριστιανῶν, ἐξ αἰτίας τοιαύτης· Πέρσαι καὶ Ῥωμαῖοι σπονδὰς ἐποιήσαντο, ὅτε ὁ μέγιστος πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ Θεοδοσίου συνεῤῥάγη πόλεμος, μὴ προσδέχεσθαι τοὺς ὑποσπόνδους Σαρακηνούς, εἴ τις ἐς ἀπόστασιν νεωτερίσαι προέλοιτο. Ἐν δὲ τοῖς Πέρσαις ἦν ὁ Ἀμόρκεσος τοῦ Νοκαλίου γένους· καὶ εἴτε τιμῆς οὐ τυγχάνων ἐν τῇ Περσίδι γῇ, ἢ ἄλλως τὴν Ῥωμαίων χώραν βελτίω νενομικώς, ἐκλιπὼν τὴν Περσίδα εἰς τὴν γείτονα Πέρσαις Ἀραβίαν ἐλαύνει. Κἀντεῦθεν ὁρμώμενος προνομὰς ἐποιεῖτο καὶ

πολέμους Ῥωμαίων μὲν οὐδενὶ, τοῖς δὲ ἀεὶ ἐν ποσὶν εὑρισκομένοις Σαρακηνοῖς. Ἀφ' [10] ὧν καὶ τὴν δύναμιν αὔξων προῄει κατὰ μικρόν. Μίαν δὲ τῶν Ῥωμαίων παρεσπάσατο νῆσον Ἰωτάβην ὄνομα, καὶ τοὺς δεκατηλόγους ἐκβαλὼν τῶν Ῥωμαίων αὐτὸς ἔσχε τὴν νῆσον, καὶ τὰ τέλη ταύτης λαμβάνων χρημάτων εὐπόρησεν οὐκ ὀλίγων ἐντεῦθεν. Καὶ ἄλλας δὲ ὁ αὐτὸς Ἀμόρκεσος τῶν πλησίον ἀφελόμενος κωμῶν, ἐπεθύμει Ῥωμαίοις ὑπόσπονδος γενέσθαι καὶ φύλαρχος τῶν κατὰ [11] Πετραίαν ὑπὸ Ῥωμαίοις ὄντων Σαρακηνῶν. Πέμπει οὖν πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα Ῥωμαίων Πέτρον ἐπίσκοπον τῆς φυλῆς τῆς ἑαυτοῦ, εἴ πως δύναιτο ταῦτα πείσας ποτὲ διαπράξασθαι. Ὡς δ' ἀφίκετο καὶ διελέχθη τῷ βασιλεῖ, δέχεται τοὺς λόγους ὁ βασιλεὺς, καὶ μετάπεμπτον εὐθὺς ποιεῖται τὸν Ἀμόρκεσον ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, B ἀβουλότατα τοῦτο διανοησάμενος καὶ ποιήσας. Εἰ γὰρ δὴ καὶ φύλαρχον χειροτονῆσαι προῄρητο, ἔδει πόῤῥωθεν ὄντι τῷ Ἀμορκέσῳ τοῦτο προστάξαι, ἕως καὶ τὰ Ῥωμαίων ἐνόμιζε φοβερὰ, καὶ τοῖς ἄρχουσιν ἀεὶ τοῖς τυχοῦσι Ῥωμαίων ἔμελλεν ἥκειν ὑποπεπτηχὼς, καὶ τήν γε προσηγορίαν βασιλέως ἀκούων αὐτήν. Καὶ γὰρ διὰ [12] πολλοῦ κρεῖττόν τι τῶν ἀνθρώπων εἶναι τῶν ἄλλων ἐνόμιζε. Νῦν δὲ πρῶτον μὲν αὐτὸν διὰ πόλεων ἦγεν, ἃς ἔμελλεν ὄψεσθαι τρυφῆς μόνον γεμούσας, ὅπλοις δὲ οὐ χρωμένας· ἔπειτα δὲ, ὡς ἀνῆλθεν ἐς Βυζάντιον, δέχεται παρὰ τοῦ βασιλέως ἀσμένως, καὶ τραπέζης κοινωνὸν βασιλικῆς ἐποιήσατο, καὶ [13] βουλῆς προκειμένης μετὰ τῆς γερουσίας συμπαρεῖναι ἐποίει. Καὶ τό γε C δὴ αἴσχιστον ὄνειδος τῶν Ῥωμαίων, ὅτι καθέδραν αὐτῷ τὴν πρωτοπατρικίων ἀποδοθῆναι ἐκέλευσε σχηματισάμενος ὁ βασιλεὺς, ὅτι δὴ Χριστιανὸς ἀναπεισθῇ γενέσθαι· καὶ τέλος ἀπέπεμψεν αὐτὸν, ἰδίᾳ [14] μὲν παρ' αὐτοῦ εἰκόνα τινὰ χρυσῆν καὶ κατάλιθον λαβὼν [15], σφόδρα τε οὖσαν πολυτελῆ, καὶ τῶν ἄλλων κελεύσας ἕκαστον εἰσενεγκεῖν, ὅσοι ἐτέλουν ἐς τὴν βουλήν. Τὴν δὲ νῆσον ἐκείνην, ἧς ἐμνήσθημεν πρόσθεν, οὐ μόνον κατέλιπεν αὐτῷ ἔχειν βεβαίως, ἀλλὰ καὶ ἄλλας αὐτῷ κώμας προσέθηκε πλείονας. Ταῦτα παρασχὼν Ἀμορκέσῳ ὁ Λέων καὶ τῶν φυλῶν ἄρχοντα, ὧν ἤθελε, ποιήσας, ἀπέπεμψεν ὑψηλὸν, καὶ ὅσος οὐκ ἔμελλε τοῖς δεξαμένοις λυσιτελεῖν.

β'. Ὅτι ὁ αὐτὸς Λέων βασιλεὺς ἀπέστειλε πρὸς D τοὺς ἐν τῇ Θράκῃ Βαρβάρους πρεσβευτὴν Τελόγιον [16] τὸν σιλεντιάριον. Οἱ δὲ Βάρβαροι τοῦτον ἀσμένως δεξάμενοι ἀντιπέμπουσι πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα, φίλοι Ῥωμαίων εἶναι βουλόμενοι. Ἠτήσαντο δὲ τρία· πρῶτον Θευδέριχον [17] τὸν κατάρχοντα αὐτῶν τὴν κληρονομίαν ἀπολαβεῖν, ἣν ἀφῆκεν αὐτῷ Ἄσπαρ, δεύτερον νέμεσθαι τὴν Θράκην συγχωρηθῆναι αὐτῷ, τρίτον καὶ στρατηλάτην γενέσθαι τῶν ταγμάτων, ὧνπερ καὶ Ἄσπαρ ἡγήσατο. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς πρὸς τὰ δύο παντελῶς ἀπείπατο, μόνον δὲ περὶ τῆς στρατηγίας κατένευσεν,

A in vicinam Persis Arabiam migravit. Hinc excurrens, rapinas et cætera hostilia exercebat in Romanorum **92** quidem neminem, sed in Saracenos, quos passim ante pedes suos offendebat. Sic potentiam suam augens, paulatim crevit, et unam ex insulis, quæ Romanis parebant, sibi subjecit Jotabem nomine, qua, expulsis decimarum exactoribus, potitus est. Itaque tributa colligens, cum etiam ex proximis vicis multas prædas egisset, non parvam pecuniarum summam sibi paravit. Deinde Romanorum confœderatus et Saracenorum, qui in Arabia Petræa sub Romanis degunt, princeps esse magnopere cupiebat. Quamobrem ad Leonem imperatorem mittit Petrum, ejus gentis episcopum, qui, si qua ratione posset, ab imperatore hæc impetraret. Ut venit, et cum imperatore verba fecit, sermones ejus imperator excipit, et Amorcesum statim ad se vocat. Quæ sane inconsultissime et sensit et fecit. Etenim, si ipsum ejus gentis principem creare constituisset, oportuerat eum e longinquo hoc mandare, ut Romanorum imperium illi semper formidini esset, et ad solum nomen imperatoris, quibuslibet Romanorum magistratibus ad se accedentibus, tremeret. Nam remotiora homines et potentiora habere solent. At ille hominem per urbes circumduxit, quas visurus erat armis vacuas et deliciis plenas. Hunc, ut Byzantium venit, imperator benigne excipit, et regiæ mensæ participem fecit. Senatui quoque, quem indixit, interesse, et illi, quod fœdissimum Romanorum probrum fuit, sellam juxta se poni ante omnes patricios jussit, ficta causa, quod Christianus fieri persuasus esset. Postremo dimisit eum, postquam ipse imaginem auream, magnifice gemmis exornatam, ei donaverat, et in eum etiam omnes, qui in senatum erant ascripti, alia munera conferre jussit. Insulam vero, cujus supra mentionem fecimus, non solum ejus potestati permisit, ut eam sine controversia possideret: sed et plures alios vicos adjecit. Cum his illum beneficiis ornasset et phylarchum, ut optaverat, constituisset, elatum et superbientem et talem, qui non esset iis, qui benigne eum exceperant, profuturus, dimisit.

2. Leo imperator misit Pelagium silentiarium legatum ad Barbaros, qui in Thracia erant. At Barbari lubenti animo legatum exceperunt, et legatos quoque ad imperatorem, Romanorum amici esse cupientes, miserunt, per quos tria ab eo petierunt: primum ut Theuderichus, eorum dux, omni hereditate, quam illi reliquerat Aspar, frueretur: secundum, ut liceret **93** illi in Thracia habitare: tertium, ut et eorum ordinum, quorum Aspar fuerat, dux esset. Prima duo omnino denegavit imperator. Solum tertium, ut dux fieret, dummodo sine fraude ejus amicus esset, concessit, et ita legatos dimisit.

VARIÆ LECTIONES.

[10] ἀφ' B. ἐφ' vulg. [11] κατὰ B., ἐπὶ Val., ὑπὸ vulg. [12] διὰ] δὴ conj. Val. [13] Ante καὶ inser. ὡς N. [14] ἰδίᾳ B., ἰδίαν vulg. [15] λαβόντα conj. N. [16] Τελόγιον] Πελάγιον vel Εὐλόγιον conj. N. [17] πρῶτον ἵνα Θευδ. vulg.

tredecim hominum millibus, quos Theuderichus A vellet, imperator stipendia et commeatus præberet; duabus scholis ipse dux præficeretur: ut omnes facultates, quas prius habuerat, illi restituerentur; et ut alterum ex duobus exercitibus, qui circa imperatorem sunt, acciperet, et easdem dignitates, quas sub Basilisco obtinuerat, recuperaret. De affinibus, si mortui essent, ut Zeno diceret, nihil amplius negotii esse; si superstites, omnia bona, quæ eorum fuissent, eos recuperaturos, et eam civitatem, quam Zeno arbitratus fuerit, habitaturos esse. Hæc ubi conventa sunt, imperator, abrogato Theudericho, filio Valamiri, magistratu, in ejus locum suffecit Theuderichum, Triarii filium. Et pecunias misit, quæ confestim debebant distribui Gothis.

ἐπιστρέφεσθαι. Ὡς δὲ ἦλθον οἱ πρέσβεις, τίθενται τὴν εἰρήνην ἐφ' ᾧτε μυρίοις μὲν καὶ τρισχιλίοις ἀνδράσιν, οἷς θέλοι Θευδέριχος, συντάξεις τε καὶ τροφὴν χορηγεῖν βασιλέα, δυοῖν δὲ αὐτὸν σχολαῖν προβάλλεσθαι ἄρχοντα, ἀπολαβεῖν δὲ αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, ὅσην πρότερον εἶχεν, λαβεῖν δὲ τὴν ἑτέραν τῶν δύο στρατηγιῶν τῶν περὶ βασιλέα, καὶ ἔχειν τὰς ἀξίας, εἰς ἃς ἤδη προῆκτο [a] ὑπὸ τοῦ Βασιλίσκου. Περὶ δὲ τῶν κηδεστῶν, εἰ μὲν ἐτελεύτησαν, ὡς ἔλεγεν ὁ Ζήνων, μηδὲν εἶναί οἱ πρᾶγμα· εἰ δὲ ζῶσι, λαβόντας ἥνπερ εἶχον οὐσίαν, οἰκεῖν πόλιν, ἣν αὐτὸς δοκιμάσειε Ζήνων. Ταῦτα ὡς συνέδοξε, παύσας τὸν Βαλαμήρου τῆς ἀρχῆς ὁ βασιλεὺς στρατηγὸν ἀντ' ἐκείνου Θευδέριχον ποιεῖται, καὶ χρήματα ἔπεμψεν, ὅσα ἔδει αὐτίκα διανεῖμαι τοῖς Γότθοις.

VARIÆ LECTIONES.

[a] προσῆκτο vulg.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΜΑΛΧΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ
ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΕΘΝΩΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

—

EX HISTORIA
MALCHI RHETORIS
PHILADELPHENSIS
EXCERPTA DE LEGATIONIBUS GENTIUM AD ROMANOS.

—

ARGUMENTUM. — Amorcesus Byzantium vocatus a Leone Arabiæ parti præficitur (1). Theuderichus, Arcadiopoli in deditionem accepta, pacem et fœdus cum Leone componit (2). Odoacer et Nepos, legationibus eodem tempore Byzantium missis, Zenonis amicitiam ambiunt (3). Legati Theuderichi tributum a Romanis petentes cum indignatione remittuntur (4). Honorichus legatos de pace mittit ad Zenonem (5). Utroque Theudericho fœdere inter se conjunctis, Zeno bellum acriter contra eos susceptum brevi omittit (6).

—

1. (A. C. 473, Ind. 11, Leon. 17.) Septimo de- B cimo imperii Leonis Macelli anno, cum ingens undique rerum perturbatio esse videretur, advenit quidam Arabum scenitarum, quos vocant Saracenos, sacerdos eorum, qui sunt apud eos Christiani; ejus adventus hæc fuit causa. Cum tempore Theodosii exortum esset inter Persas et Romanos maximum bellum, fœdere rem transegerunt. Eo fœdere cavebatur, ne alterutri admitterent Saracenos, qui in eorum fide et ditione essent, si forte quis deficiens res novas moliri tentaret. Apud Persas erat Amorcesus genere Nocalius: is, sive quod nullo honore apud eos haberetur, sive Romanorum regionem incolere potius duceret, Persidem relinquens,

α'. Ὅτι ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Μακέλλη, πάντων πανταχόθεν τεταράχθαι δοκούντων, ἀφικνεῖταί τις τῶν σκηνιτῶν Ἀράβων, οὓς καλοῦσι Σαρακηνούς, ἱερεὺς τῶν παρ' ἐκείνοις Χριστιανῶν, ἐξ αἰτίας τοιαύτης· Πέρσαι καὶ Ῥωμαῖοι σπονδὰς ἐποιήσαντο, ὅτε ὁ μέγιστος πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ Θεοδοσίου συνεῤῥάγη πόλεμος, μὴ προσδέχεσθαι τοὺς ὑποσπόνδους Σαρακηνούς, εἴ τις ἐς ἀπόστασιν νεωτερίσαι προέλοιτο. Ἐν δὲ τοῖς Πέρσαις ἦν ὁ Ἀμόρκεσος τοῦ Νοκαλίου γένους· καὶ εἴτε τιμῆς οὐ τυγχάνων ἐν τῇ Περσίδι γῇ, ἢ ἄλλως τὴν Ῥωμαίων χώραν βελτίω νενομικώς, ἐκλιπὼν τὴν Περσίδα εἰς τὴν γείτονα Πέρσαις Ἀραβίαν ἐλαύνει. Κἀντεῦθεν ὁρμώμενος προνομὰς ἐποιεῖτο καὶ

πολέμους Ῥωμαίων μὲν οὐδενὶ, τοῖς δὲ ἀεὶ ἐν ποσὶν εὑρισκομένοις Σαραχηνοῖς. Ἀφ' [10] ὧν καὶ τὴν δύναμιν αὔξων προήει κατὰ μικρόν. Μίαν δὲ τῶν Ῥωμαίων παρεσπάσατο νῆσον Ἰωτάβην ὄνομα, καὶ τοὺς δεκατηλόγους ἐκβαλὼν τῶν Ῥωμαίων αὐτὸς ἔσχε τὴν νῆσον, καὶ τὰ τέλη ταύτης λαμβάνων χρημάτων εὐπόρησεν οὐκ ὀλίγων ἐντεῦθεν. Καὶ ἄλλας δὲ ὁ αὐτὸς Ἀμόρκεσος τῶν πλησίον ἀφελόμενος κωμῶν, ἐπεθύμει Ῥωμαίοις ὑπόσπονδος γενέσθαι καὶ φύλαρχος τῶν κατὰ [11] Πετραίαν ὑπὸ Ῥωμαίοις ὄντων Σαραχηνῶν. Πέμπει οὖν πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα Ῥωμαίων Πέτρον ἐπίσκοπον τῆς φυλῆς τῆς ἑαυτοῦ, εἴ πως δύναιτο ταῦτα πείσας ποτὲ διαπράξασθαι. Ὡς δ' ἀφίκετο καὶ διελέχθη τῷ βασιλεῖ, δέχεται τοὺς λόγους ὁ βασιλεὺς, καὶ μετάπεμπτον εὐθὺς ποιεῖται τὸν Ἀμόρκεσον ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, ἀβουλότατα τοῦτο διανοησάμενος καὶ ποιήσας. Εἰ γὰρ δὴ καὶ φύλαρχον χειροτονῆσαι προῄρητο, ἔδει πόῤῥωθεν ὄντι τῷ Ἀμορκέσῳ τοῦτο προστάξαι, ἕως καὶ τὰ Ῥωμαίων ἐνόμιζε φοβερὰ, καὶ τοῖς ἄρχουσιν ἀεὶ τοῖς τυχοῦσι Ῥωμαίων ἔμελλεν ἥκειν ὑποπεπτηχὼς, καὶ τήν γε προσηγορίαν βασιλέως ἀκούων αὐτήν. Καὶ γὰρ διὰ [12] πολλοῦ κρεῖττόν τι τῶν ἀνθρώπων εἶναι τῶν ἄλλων ἐνόμιζε. Νῦν δὲ πρῶτον μὲν αὐτὸν διὰ πόλεων ἦγεν, ἃς ἔμελλεν ὄψεσθαι τρυφῆς μόνον γεμούσας, ὅπλοις δὲ οὐ χρωμένας· ἔπειτα δὲ, ὡς ἀνῆλθεν ἐς Βυζάντιον, δέχεται παρὰ τοῦ βασιλέως ἀσμένως, καὶ τραπέζης κοινωνὸν βασιλικῆς ἐποιήσατο, καὶ [13] βουλῆς προκειμένης μετὰ τῆς γερουσίας συμπαρεῖναι ἐποίει. Καὶ τό γε δὴ αἴσχιστον ὄνειδος τῶν Ῥωμαίων, ὅτι καθέδραν αὐτῷ τὴν πρωτοπατρικίων ἀποδοθῆναι ἐκέλευσε σχηματισάμενος ὁ βασιλεὺς, ὅτι δὴ Χριστιανὸς ἀνεπείσθη γενέσθαι· καὶ τέλος ἀπέπεμψεν αὐτὸν, ἰδίᾳ [14] μὲν παρ' αὐτοῦ εἰκόνα τινὰ χρυσῆν καὶ κατάλιθον λαβὼν [15], σφόδρα τε οὖσαν πολυτελῆ, καὶ τῶν ἄλλων κελεύσας ἕκαστον εἰσενεγκεῖν, ὅσοι ἐτέλουν ἐς τὴν βουλήν. Τὴν δὲ νῆσον ἐκείνην, ἧς ἐμνήσθημεν πρόσθεν, οὐ μόνον κατέλιπεν αὐτῷ ἔχειν βεβαίως, ἀλλὰ καὶ ἄλλας αὐτῷ κώμας προσέθηκε πλείονας. Ταῦτα παρασχὼν Ἀμορκέσῳ ὁ Λέων καὶ τῶν φυλῶν ἄρχοντα, ὧν ἤθελε, ποιήσας, ἀπέπεμψεν ὑψηλὸν, καὶ ὅσος οὐκ ἔμελλε τοῖς δεξαμένοις λυσιτελεῖν.

β'. Ὅτι ὁ αὐτὸς Λέων βασιλεὺς ἀπέστειλε πρὸς τοὺς ἐν τῇ Θρᾴκῃ Βαρβάρους πρεσβευτὴν Τελόγιον [16] τὸν σιλεντιάριον. Οἱ δὲ Βάρβαροι τοῦτον ἀσμένως δεξάμενοι ἀντιπέμπουσι πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα, φίλοι Ῥωμαίων εἶναι βουλόμενοι. Ἠτήσαντο δὲ τρία· πρῶτον Θευδέριχον [17] τὸν κατάρχοντα αὐτῶν τὴν κληρονομίαν ἀπολαβεῖν, ἣν ἀφῆκεν αὐτῷ Ἄσπαρ, δεύτερον νέμεσθαι τὴν Θρᾴκην συγχωρηθῆναι αὐτῷ, τρίτον καὶ στρατηλάτην γενέσθαι τῶν ταγμάτων, ὧνπερ καὶ Ἄσπαρ ἡγήσατο. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς πρὸς τὰ δύο παντελῶς ἀπείπατο, μόνον δὲ περὶ τῆς στρατηγίας κατένευσεν,

A in vicinam Persis Arabiam migravit. Hinc excurrens, rapinas et cætera hostilia exercebat in Romanorum **92** quidem neminem, sed in Saracenos, quos passim ante pedes suos offendebat. Sic potentiam suam augens, paulatim crevit, et unam ex insulis, quæ Romanis parebant, sibi subjecit Jotabem nomine, qua, expulsis decimarum exactoribus, potitus est. Itaque tributa colligens, cum etiam ex proximis vicis multas prædas egisset, non parvam pecuniarum summam sibi paravit. Deinde Romanorum confœderatus et Saracenorum, qui in Arabia Petræa sub Romanis degunt, princeps esse magnopere cupiebat. Quamobrem ad Leonem imperatorem mittit Petrum, ejus gentis episcopum, qui, si qua ratione posset, ab imperatore hæc impetraret. B Ut venit, et cum imperatore verba fecit, sermones ejus imperator excipit, et Amorcesum statim ad se vocat. Quæ sane inconsultissime et sensit et fecit. Etenim, si ipsum ejus gentis principem creare constituisset, oportuerat eum e longinquo hoc mandare, ut Romanorum imperium illi semper formidini esset, et ad solum nomen imperatoris, quibuslibet Romanorum magistratibus ad se accedentibus, tremeret. Nam remotiora homines et potentiora habere solent. At ille hominem per urbes circumduxit, quas visurus erat armis vacuas et deliciis plenas. Hunc, ut Byzantium venit, imperator benigne excipit, et regiæ mensæ participem fecit. Senatui quoque, quem indixit, interesse, et illi, quod fœdissimum Romanorum probrum fuit, sellam juxta se C poni ante omnes patricios jussit, ficta causa, quod Christianus fieri persuasus esset. Postremo dimisit eum, postquam ipse imaginem auream, magnifice gemmis exornatam, ei donaverat, et in eum etiam omnes, qui in senatum erant ascripti, alia munera conferre jussit. Insulam vero, cujus supra mentionem fecimus, non solum ejus potestati permisit, ut eam sine controversia possideret : sed et plures alios vicos adjecit. Cum his illum beneficiis ornasset et phylarchum, ut optaverat, constituisset, elatum et superbientem et talem, qui non esset iis, qui benigne eum exceperant, profuturus, dimisit.

2. Leo imperator misit Pelagium silentiarium D legatum ad Barbaros, qui in Thracia erant. At Barbari lubenti animo legatum exceperunt, et legatos quoque ad imperatorem, Romanorum amici esse cupientes, miserunt, per quos tria ab eo petierunt : primum ut Theuderichus, eorum dux, omni hereditate, quam illi reliquerat Aspar, frueretur : secundum, ut liceret **93** illi in Thracia habitare : tertium, ut et eorum ordinum, quorum Aspar fuerat, dux esset. Prima duo omnino denegavit imperator. Solum tertium, ut dux fieret, dummodo sine fraude ejus amicus esset, concessit, et ita legatos dimisit.

VARIÆ LECTIONES.

[10] ἀφ' B. ἐφ' vulg. [11] κατὰ B., ἐπὶ Val., ὑπὸ vulg. [12] διὰ] δὴ conj. Val. [13] Ante καὶ inser. ὃς N. [14] ἰδίᾳ B., ἰδίαν vulg. [15] λαβόντα conj. N. [16] Τελόγιον] Πελάγιον vel Εὐλόγιον conj. N. [17] πρῶτον ἵνα Θευδ. vulg.

Sed Theudericbus, Barbarorum princeps, ubi legatos suos ab imperatore re infecta reversos excepit, suarum copiarum partem Philippos misit : cum altera parte Arcadiopolim omni apparatu oppugnaturus obsedit. Neque tamen eam armis cepit, sed fame, quæ oppidanos adeo premebat, ut equis et aliis jumentis et mortuorum corporibus, exspectantes, si qua ex parte auxilium adveniret, vescerentur. Quo non adveniente, in extremam desperationem adducti deditionem fecerunt. Qui vero missi erant Philippos solum ea, quæ circa urbem erant, combusserunt, neque quidquam præterea atrox aut grave commiserunt. His ita in Thracia grassantibus, nihilo secius ipsi Barbari fame coacti legatos ad imperatorem miserunt, qui de pace agerent, quæ his conditionibus est facta, ut duo millia librarum auri Gothis singulis annis penderentur: Theuderichus magister equitum et peditum præsentis militiæ constitueretur, quæ dignitas maxima habetur, ipsorumque rex Gothorum esset, neque quisquam eorum, qui ab eo deficere voluerint, ab imperatore in regionem suam admitteretur; denique ut contra quemcunque voluerit imperator, exceptis Vandalis, a parte imperatoris pugnaret.

3. (A. C. 476, Ind. 14, Zenon. 3.) Augustus, Orestis filius, ut audivit, Zenonem iterum Orientis imperium, expulso Basilisco, recuperasse, senatum veteris Romæ legationem ad Zenonem mittere coegit, quæ illi significaret, proprio imperatore se non indigere. Unum imperatorem sufficere, qui utriusque imperii fines tueretur : Odoacrum se elegisse, qui hanc partem tutam præstaret. Hunc enim et scientia reipublicæ administrandæ et rei militaris peritia præstare. Itaque orare, ut illum Zeno patriciatus dignitate ornet, et Italiam regendam ei committat. Profecti sunt igitur ex senatu Romano viri, qui hos sermones Byzantium deferrent. Iisdem diebus venerunt et a Nepote nuntii, qui Zenoni restitutum imperium gratularentur, et ipsum obtestarentur, ut omni opera et studio illum, qui eodem tempore, eodem quo ipse, casu afflictus esset, in recipiendo imperio adjuvaret, et pecunias et exercitus et alia, quæ opus forent, suppeditaret, quo illi reditum ad pristinam fortunam **94** pararet. Hæc qui dicerent, Nepos misit. At Zeno his, qui venerant, hæc responsa dedit : senatoribus, illos ex duobus quos ab Oriente accepissent, imperatoribus unum expulisse, et Anthemium occidisse. Nunc quid sibi facto opus esset, ipsos dixit perspicere. Imperatore enim superstite non aliam debere valere sententiam, quam ut illum redeuntem exciperent. Ad ea vero, quæ Barbarus nuntiarat, recte et juste facturum, si a Nepote imperatore] Odoacer patri-

A εἰ φίλος αὐτοῦ γένηται ἀδόλως [18]. Καὶ οὕτω τοὺς πρέσβεις ἀπέπεμψεν. Ὁ δὲ Θευδέριχος ὁ τῶν Βαρβάρων ἀρχηγὸς, τοὺς πρέσβεις αὐτοῦ δεξάμενος ἐκ τοῦ βασιλέως ἀπράκτους, τὸ μὲν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐς Φιλίππους ἐκπέμπει, τῷ δὲ προσεκάθητο τὴν Ἀρκαδιούπολιν μηχανῇ πάσῃ πολιορκῶν. Καὶ ταύτην παραλαμβάνει οὐχ ὅπλοις, ἀλλὰ λιμῷ τοὺς ἔνδον τοῦ ἄστεος ἰσχυρῶς στενοχωρήσαντι. Καὶ γὰρ καὶ ἵππων καὶ ὑποζυγίων καὶ νεκρῶν σωμάτων ἥψαντο, καρτεροῦντες εἴ ποθεν αὐτοῖς ἔλθοι βοήθεια. Τῆς δὲ μὴ παρούσης, ἀπήλπισαν καὶ ἐνέδωκαν [19]. Οἱ δὲ ἐκπεμφθέντες ἐπὶ Φιλίππους τὰ πρὸ τοῦ ἄστεως ἐνέπρησαν μόνον, οὐδὲν δὲ ἄλλο δεινὸν εἰργάσαντο. Καὶ τούτων οὕτω λυμαινομένων τὴν Θρᾴκην, ὅμως καὶ αὐτοὶ οἱ Βάρβαροι ὑπὸ τοῦ B λιμοῦ συνεχόμενοι πρεσβείαν πέμπουσι περὶ εἰρήνης πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ γίνεται ἡ σύμβασις τῶν ὅρκων ἐπὶ τούτοις, τοῖς μὲν Γότθοις δίδοσθαι κατ' ἔτος χρυσίου λίτρας δισχιλίας, τὸν δὲ Θευδέριχον καθίστασθαι στρατηγὸν δύο στρατηγιῶν τῶν ἀμφὶ βασιλέα, αἵπερ εἰσὶ μέγισται εἰς τὴν ἑτέραν γῆν [20] · αὐτῶν [21] δὲ τῶν Γότθων αὐτοκράτορα εἶναι, καὶ μηδένας ἐξ αὐτῶν ἀποστῆναι θέλοντας τὸν βασιλέα δέχεσθαι, συμμαχεῖν δὲ τῷ βασιλεῖ εἰς πᾶν, ὅ τι κελεύει, πλὴν ἐπὶ μόνων τῶν Βανδήλων.

γ'. Ὅτι ὁ Αὔγουστος [22] ὁ τοῦ Ὀρέστου υἱὸς ἀκούσας Ζήνωνα πάλιν τὴν βασιλείαν ἀνακεκτῆσθαι τῆς Ἕω, τὸν Βασιλίσκον ἐλάσαντα, ἠνάγκασε τὴν βουλὴν ἀποστεῖλαι πρεσβείαν Ζήνωνι σημαίνουσαν, ὡς ἰδίας C μὲν αὐτοῖς βασιλείας οὐ δέοι, κοινὸς δὲ ἀποχρήσει μόνος ὢν αὐτοκράτωρ ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς πέρασι. Τὸν μέντοι Ὀδόακρον ὑπ' αὐτῶν προβεβλῆσθαι ἱκανὸν ὄντα σώζειν τὰ παρ' αὐτοῖς πράγματα, πολιτικὴν ἔχοντα σύνεσιν ὁμοῦ καὶ μάχιμον [23] · καὶ δεῖσθαι τοῦ Ζήνωνος πατρικίου τε [24] αὐτῷ ἀποστεῖλαι ἀξίαν, καὶ τὴν τῶν Ἰταλῶν τούτῳ ἐφεῖναι διοίκησιν. Ἀφικνοῦνται δὴ ἄνδρες τῆς βουλῆς τῆς ἐν Ῥώμῃ τούτους ἐς Βυζάντιον κομίζοντες τοὺς λόγους, καὶ ταῖς αὐταῖς ἡμέραις ἐκ τοῦ Νέπωτος ἄγγελοι, τῶν τε γεγενημένων συνησθησόμενοι [25] τῷ Ζήνωνι (36), καὶ δεόμενοι ἅμα ταῖς ἴσαις τῷ Νέπωτι συμφοραῖς χρησαμένῳ συσπουδάσαι προθύμως βασιλείας ἀνάκτησιν, χρήματά τε καὶ στρατὸν ἐπὶ ταῦτα διδόντα, καὶ τοῖς ἄλλοις, οἷς δέοι, συνεκπονοῦντα τὴν κάθοδον. Ταῦτά D τε λέξοντας ὁ Νέπως ἀπέστελλεν. Ζήνων δὲ τοῖς ἥκουσι, τοῖς μὲν ἀπὸ τῆς βουλῆς ἀπεκρίνατο ταῦτα, ὡς δύο ἐκ τῆς Ἕω βασιλέας λαβόντες τὸν μὲν ἐξεληλάκασιν, Ἀνθέμιον δὲ ἀπέκτειναν · καὶ νῦν τὸ ποιητέον αὐτοὺς ἔφη γινώσκειν· οὐ γὰρ ἂν βασιλέως ἔτι ὄντος ἑτέραν ἡγήσεσθαι [26] γνώμην ἢ κατιόντα [27] προσδέχεσθαι. Τοῖς δὲ ἐκ τοῦ Βαρβάρου ὅτι καλῶς πράξοι [28] παρὰ τοῦ βασιλέως Νέπωτος τὴν ἀξίαν τοῦ πατρικίου δεξάμενος Ὀδόαχρος. Ἐκπέμψειν γὰρ αὐτὸν, εἰ μὴ Νέπως ἐπεφθάκει. Ἐπαινεῖν δὲ, ὡς ἀρχὴν ἐπι-

VARIÆ LECTIONES.

[18] ἀδόλως B., ἄδολος vulg. [19] ἐνέδωκαν N., συνέδωκαν vulg. [20] εἰς τὴν ἑτέραν γῆν] εἰς τὴν σφετέραν γῆν Val., idque post θέλοντας. [21] αὐτὸν vulg. [22] ὁ Αὐγ. ὁ τ. Ὀ. υἱ. male, culpa eclogarii, pro Odoacro. N. [23] μάχιμον] ὄντα add. N. [24] τε B., δὲ vulg. [25] συνησθησόμενοι Cantocl. συνθησόμενοι vulg. [26] εἰσηγήσεσθαι conj. B. [27] κατιόντα Val. κατιόντι vulg. [28] πράξοις vulg.

δέδειχται ταύτην τοῦ τὸν κόσμον φυλάττειν τὸν τοῖς Ῥωμαίοις προσήκοντα· καὶ πιστεύειν ἐντεῦθεν, ὡς καὶ τὸν βασιλέα τὸν ταῦτα τιμήσαντα καταδέξοιτο θᾶττον, εἰ ποιεῖν θέλοι τὰ δίκαια. Καὶ βασίλειον γράμμα περὶ ὧν ἠβούλετο πέμπων τῷ Ὀδοάκρῳ, πατρίκιον ἐν τούτῳ τῷ γράμματι ἐπωνόμασε. Ταῦτα δὲ συνεσπούδαζε τῷ Νέπωτι ὁ Ζήνων ἐκ τῶν ἑαυτοῦ κακῶν τὰ ἐκείνου οἰκτείρων καὶ τό γε[29] κοινὸν τῆς τύχης εἰς ὑπόθεσιν ἔχων τῷ δυστυχοῦντι συνάχθεσθαι. Ἅμα δὲ καὶ Βηρίνα συνεπώτρυνε τοῦτον, τῇ Νέπωτος γυναικὶ συγγενεῖ οὔσῃ συσπεύδουσα.

δ'. Ὅτι ἐν τῷ ἑξῆς ἔτει ἐπὶ Ζήνωνος πρέσβεις ἦλθον ἐκ Θράκης τῶν ὑποσπόνδων Γότθων, οὓς δὴ καὶ φοιδεράτους οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν, ἀξιοῦντες (B) Ζήνωνα Θευδερίχῳ σπείσασθαι τῷ παιδὶ Τριαρίου[30], ἥσυχον ἐθέλοντι διεξάγειν[30'] τὸν βίον καὶ μηδένα πόλεμον τοῖς κοινοῖς αἱρεσθαι πράγμασιν. Ἠξίουν δὲ καὶ σκοπεῖν, ὅσα πολέμιος ὢν κατέβλαψε Ῥωμαίους, καὶ ὅσα Θευδέριχος ὁ τοῦ Βαλαμήρου παῖς στρατηγὸς ὢν καὶ φίλος ταῖς πόλεσιν ἐλυμήνατο, καὶ μὴ νῦν ἀπεχθείας παλαιὰς ὁρᾷν μᾶλλον, ἢ ὅπως τι τῷ κοινῷ γένοιτο παντελῶς ὠφέλιμον. Εὐθὺς οὖν ὁ βασιλεὺς τὴν βουλὴν συγκαλέσας γνώμην αὐτοῖς προὔθηκεν, ὅ τι δέοι ποιῆσαι. Οἱ δὲ ἀμφοτέροις μὲν οὐκ ἔφασαν ἱκανὸν τὸ δημόσιον εἶναι συντάξεις τε καὶ μισθὸν ἐπαρκέσαι προχείρως, ὁπότε γε μηδὲ αὐτοῖς μόνοις τοῖς στρατιώταις ἀμέμπτους ὑποτελεῖν τὰς χορηγίας δυνάμεθα. Ὁπότερον δὲ αὐτῶν δεῖ φίλον προελέσθαι, τούτου κύριον αὐτὸν βασιλέα καθίστασθαι[31]. (C) Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν αὐλὴν τούς τε κατὰ τὴν πόλιν στρατιώτας κελεύσας[32] καὶ τὰς σχολὰς ἁπάσας, ἀναβὰς ἐπὶ βῆμα πολλὰ τοῦ Θευδερίχου κατηγόρει, ἐν τούτοις ὅπως τε τοῖς Ῥωμαίοις ἐχθρὸς ἄνωθεν εἴη, καὶ ὡς ἐλυμήνατο τοῖς τὴν Θράκην οἰκοῦσι, χεῖράς τε ἀποτέμνων ἅμα τῷ Ἀρματίῳ καὶ τὸ γεωργοῦν[33] ἅπαν ποιήσας ἀνάστατον· ὅπως τε τυραννίδα πάλιν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς τὴν Βασιλίσκου ἐπήγειρε, καὶ ὡς τοὺς στρατιώτας ἐκεῖνον ἀνέπεισεν ἐκ ποδῶν ποιήσασθαι, ὡς τῶν Γότθων ἀρκούντων. Καὶ νῦν δὴ πρεσβεύεσθαι οὐχ εἰρήνης γε μᾶλλον, ἢ στρατηγίας δεόμενον. « Ἣν οὖν ἔχετε γνώμην καὶ ὑμεῖς περὶ τούτων, ταύτην, ἔφη, παρ' ὑμῶν ἀκοῦσαι βουλόμενος νυνὶ παρεκάλεσα, εἰδὼς τῶν (D) βασιλέων τούτους ἀσφαλῶς πράττειν, οἳ ἂν τὰ βουλεύματα τοῖς στρατιώταις κοινώσουσιν. » Οἱ δὲ ἧς κατέτεινε κατηγορίας ἀκούσαντες καὶ ἐκ ταύτης διδαχθέντες ὃ χρῆν ἀποκρίνασθαι, πάντες ἀνεβόησαν, ἐχθρὸν εἶναι Ῥωμαίοις Θευδέριχον καὶ πάντας εἴ τις ἐκείνῳ συνέστηκεν. Οὐ μέντοι τοῖς πρέσβεσι ταύτην εὐθὺς ἔδωκεν ἀπόκρισιν ὁ Ζήνων, ἀλλ' ἐπεῖχεν, ἕως τὸ πλέον ἀκούσει τῶν ἔξωθεν. Ἐν τούτῳ δὲ γράφοντες τὰ ἔνδον γινόμενα τῶν ἐν τῇ πόλει τινὲς τῷ Θευδερίχῳ ἑάλωσαν, Ἄνθιμός τε ἰατρὸς καὶ Μαρκελλῖνος καὶ Στέφανος. Καὶ οὐ μόνον ἑαυτῶν ἐπιστολὰς

(A) ciatus dignitatem susciperet. Eam se illi missurum, nisi Nepos prævenerit. Laudare se eum, quod jam morem Romanis convenientem servare inceperit ideoque confidere, fore, ut imperatorem, qui illum hoc honore affecerit, si quidem justa facere vellet, quam primum reciperet. Et in litteris regiis, quibus Odoacro voluntatem suam significaret, eum patricium nominavit. Quæ Zeno Nepotis causa instituit, propter sua Nepotis malorum misertus, et communem hominum sortem reputans ad aliorum commiserationem adductus. Eo quoque illum impulit Verina, quæ Nepotis uxori, cujus erat consanguinea, favebat.

4. (A. C. 477, Ind. 15, Zenon. 4.) Insequenti anno Zenonem legati a Gothis adierunt, qui in Thracia (B) consederant et fœdere cum Romanis conjuncti erant: hos fœderatos Romani vocant. Orabant, ut reconciliari vellet Theudericho, Triarii filio, cui nihil esset optatius, quam tranquillam et quietam vitam ducere, neque armis rempublicam vexare. Illud etiam eum considerare jusserunt, quanta mala ipse, cum hostis exstitisset, Romanorum rebus attulisset, et quot urbes Theuderichus, Balameri filius, qui dux et amicus appellatus esset, evertisset; neque tam veterem inimicitiam respiciendam esse, quam communem omnium utilitatem. Confestim igitur imperator senatum convocavit, et hæc illis proposuit, ut sibi consilium darent, quid facto opus esset. Senatores vero dixerunt, reditus publicos minime sufficere ad stipendia prompte utrisque sup(C)peditanda, cum ne tum quidem militibus victus commode præstari posset. Cum quo vero ex duobus amicitiam instituere præstaret, id in solius imperatoris arbitrio consistere. In aulam quoque convocatis militibus et omnibus scholis, ascenso suggestu, multa de Theudericho questus est, maxime quod jampridem Romanorum hostis exstitisset, quod Thraciæ incolas deprædatus fuisset, quod Harmatio manus amputasset; quod omne agricolarum genus sedibus suis expulisset, quod Basilisci tyrannidem in rempublicam invexisset, deinde ad ejusdem cædem milites instigasset, **95** tanquam soli Gothi sufficerent. Et nunc legatos ad se mittere, non tam ut pacem, quam ut exercitus imperium postularet. (D) « Nunc igitur, inquit, quam sententiam super his dicturi sitis, audire cupiens, vos huc convocavi: scio enim, eos imperatores tuto suas res agere, qui sua consilia cum exercitibus communicant. » At illi, accusationibus, quas in Theuderichum imperator intenderat, auditis, satis ex ipsa accusatione, quid sibi respondendum esset, percipientes, acclamaverunt omnes, Romanorum hostem esse Theuderichum et omnes, qui illi faverent et ad ejus causam se adjungerent. Et hoc quidem responsum Zeno non e vestigio legatis dedit, sed exspectabat, donec exploratius, quomodo se haberent ea, quæ foris

VARIÆ LECTIONES.

[29] τό γε N., καὶ τὸ Val., τόν τε vulg. [30] Τριβρίου vulg. [30'] διεξάγειν B., διεπάγειν vulg. [31] καθίστασθαι H., καθίστασθαι vulg. [32] καλέσας Val. [33] γεωργοῦν H., γεωργὸν vulg.

gerebantur, sciret. Interea comprehensi sunt qui ea, quæ in urbe facta erant, ad Theuderichum scripserant, Anthimus medicus, Marcellinus et Stephanus, et non solum suas ipsorum litteras, sed etiam magistratuum quorumdam supposititias ad eum miserunt, quibus jubebant illum bono animo esse, tanquam multos suarum partium fautores intra urbem esset habiturus. Tres ex senatu præsente magistro de his quæstionem habuerunt, quos multis illatis plagis perpetuo exsilio condemnarunt. Quippe suppliciis Zeno et cædibus abstinere videri volebat.

A ἔπεμπον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τέλει πλαττόμενοι γράμματα ἐκείνῳ ἐπέστελλον[34], θαρσύνειν βουλόμενοι, ὡς ἱκανοὺς ἔχοντα τοὺς συμπράττοντας ἔνδον. Καὶ τρεῖς τῶν ἀπὸ βουλῆς, τοῦ μαγίστρου παρόντος, ἐξετάσαντες ταῦτα, καὶ πληγὰς τὰ σώματα πολλὰς[35] ἐπιθέμενοι, φυγὴν εἰσάπαξ ἐπέθηκαν. Δῆθεν γὰρ ἀπέχεσθαι θανάτου καὶ σφαγῶν δοκεῖν ὁ Ζήνων ἐβούλετο.

5. (Eod. A. C. vel 478, Ind. I, Zenon. 5.) Eodem quoque anno legati a Carthagine Byzantium venerunt, quos Alexander, uxoris Olybrii procurator, ducebat, qui jam olim a Zenone, Placidia consentiente, missus fuerat. Dicebant vero legati, Honorichum velle cum imperatore sine fraude amicitiam contrahere et Romanorum partes amplecti. Quæ antea repetiisset de reditibus et pecuniis uxoris suæ, quæ Leo ipsi præripuisset, quæque mercatoribus Carthaginiensibus per bellum, quod nuper fuerat, rapta et ablata essent, et in universum ea, de quibus pater ejus cum Romanis litigasset, remittere et condonare. Firmam et stabilem pacem petere, neque quidquam suspicionis Romanis relinquere statuisse, quominus pax et fœdus sine fraude componeretur : multam quoque gratiam habere imperatori, quod Olybrii uxorem honore affecerit, quod quia intellexerit, adduci, ut omnia, quæ imperator voluerit, facere paratus sit. Ista vero ad speciem tantum conficta erant : revera enim quamvis belli occasionem timebant. Etenim post mortem Genserici in omnem mollitiem devenerant; neque pristina fortitudine ad bella gerenda vigebant, neque eosdem exercitus alebant, quos Gensericus ad omnes occasiones instructos habebat, ut semper celeritate exsequendi **96** aliorum consilia præveniret et anteverteret. Legatos Zeno liberaliter excepit et honore debito est prosecutus, et muneribus pro merito ornatos dimisit, et Alexandrum comitem privatarum rerum fecit.

ε'. Ὅτι τῷ αὐτῷ ἔτει πρέσβεις ἐκ Καρχηδόνος ἐς Βυζάντιον ἦλθον, οὓς Ἀλέξανδρος ἦγεν ὁ τῆς Ὀλυβρίου[36] γυναικὸς ἐπίτροπος· ὃς ἐτύγχανε πεμφθεὶς ὑπὸ Ζήνωνος πάλαι, συνθελούσης καὶ αὐτῆς τούτο τῆς Πλακιδίας. Ἔλεγον δὲ οἱ πρέσβεις, ὅτι Ὀνώριχος B φίλος τε τῷ βασιλεῖ καθεστήκοι ἀδόλως, καὶ στέργοι τὰ Ῥωμαίων, καὶ ἀφίησι πάντα, ἃ πρόσθεν ἐνεκάλει περί τε τῶν προσόδων καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων, ἃ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς προειλήφει ὁ Λέων, καὶ ὅσα τῶν ἐμπόρων τῶν ἐκ τῆς Καρχηδόνος ἄρτι καθισταμένου τοῦ πολέμου ἐλήφθη, καὶ εἴ τι ἄλλο πάλαι ὁ πατὴρ πρὸς Ῥωμαίους ὁπωσοῦν ἔσχεν αἰτίαν· τήν τε εἰρήνην ἔχειν ἀξιοίη βεβαίαν, καὶ μηδὲν εἶναι λοιπὸν τοῖς Ῥωμαίοις ὕποπτος τῷ μὴ οὐχὶ γνησίως τὰς σπονδὰς ἐμπεδώσειν[37], καὶ ὅσα ἤδη συνέχειτο. Εἰδέναι γὰρ χάριν, ὅτι τὴν Ὀλυβρίου τετιμήκοι γυναῖκα· καὶ ταῦτα πυθόμενος πάντα ἕτοιμος ἦν βασιλεῖ πράττειν, ἃ[38] βούλοιτο. Ἦν δὲ τοῦτο πρόσχημα εὐπρεπὲς[39] τῷ λόγῳ, ἐπεὶ τό γε ἀληθὲς πᾶσαν C ἐδεδοίκεσαν ὑποψίαν πολέμου, καὶ μετὰ τὸν θάνατον Γινζιρίχου πεσόντες ἐς πᾶσαν μαλακίαν οὔτε τὴν αὐτὴν ῥώμην ἐς πράγματα ἔσχον, οὔτε τὰς αὐτὰς ἔτι συνεῖχον παρασκευὰς, ἃς ἐκεῖνος πρὸς πᾶσαν πρᾶξιν εἶχεν ἐφόρμους, ὡς θᾶττον ἀεὶ πράττειν, ἢ ὡς ἂν ἄλλος βουλεύσαιτο[40]. Δεξάμενος δὲ αὐτοὺς φιλοφρόνως ὁ Ζήνων, τιμῆς μὲν ἠξίωσε δεούσης τοὺς πρέσβεις, καὶ δώροις ἀπέπεμψε τοῖς πρέπουσι κοσμήσας, Ἀλέξανδρον δὲ ποιεῖ τῶν πριβάτων κόμητα.

6. (A. C. 479, Ind. 2, Zenon. 6.) Theuderichus, Triarii, et Theuderichus, Balameri filius, Gothi, fœdere caverunt, ne inter se bellum gererent, et legatos Byzantium mittunt. Balameri filius imperatorem accusabat, quod se prodidisset, et quia nihil fidei inesse his, quæ promiserat, reperisset, id causæ fuisse, ut cum Theuderico conveniret. Petere autem regionem sibi, in qua commoretur, dari, et frumentum suppeditari, quod alendo exercitui usque ad messem satis esset. Ut etiam redituum imperii coactores, quos domesticos Romani vocant, quam primum mittat, qui rationem redderent eorum, quæ receperint. Ni ea Romani fecerint, in sua potestate non esse tam magnam turbam continere, quin rapinas et prædas agant, ex quibus suam ino-

ς'. Ὅτι συνθήκας πρὸς ἀλλήλους ποιησάμενοι Θευδέριχος καὶ ὁ Τριαρίου[41] οἱ Γότθοι μὴ πολεμεῖν ἀλλήλοις, πέμπουσιν ἄμφω πρέσβεις ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, ὁ μὲν τοῦ Βαλαμήρου τῷ βασιλεῖ ἐγκαλῶν, ὅτι D προδεδομένος ὑπ' ἐκείνου τυγχάνει, καὶ ὡς τῶν συντεθέντων οὐδὲν εὑρὼν ἀληθὲς Θευδερίχῳ συμβαίη, αἰτῶν δὲ χώραν αὐτῷ, ἐν ᾗ μένοι, δοθῆναι, καὶ σῖτον, ὅστις αὐτῷ καὶ μέχρι καρποῦ τὸν στρατὸν ἐξαρκέσει διάγειν, καὶ τοὺς προαγωγέας τῶν λημμάτων τῆς ἀρχῆς, οὓς δομεστίκους καλοῦσι Ῥωμαῖοι, ἐκπέμπειν ὡς τάχιστα, λόγον διδόντας ὧν ἔλαβον· ἢ[42] μὴ ταῦτα ποιουμένων πρὸς αὐτὸν τῶν Ῥωμαίων, οὐ δυνήσεσθαι αὐτὸς πολὺν ὄχλον κατέχειν τοῦ[43] μὴ ὅθεν δύναιντο δι' ἁρπαγῆς ἑαυτοῖς ἐπανορθοῦσθαι

VARIÆ LECTIONES.

[34] ἀπέστελλον conj. B. [35] πολλὰς B., πολλοῖς vulg. [36] Ὀλυβρίου Val., ἀλυαρίου vulg. [37] ἐκπεδώσειν et πειθόμενος vulg. [38] ἃ H., ᾧ vulg. [39] εὐπρεπὲς Val., εὐπρεπεῖ vulg. [40] ἄλλος βουλεύσαιτο B., ἄλλοι βουλεύσαιντο Val., ἄλλοις βουλεύσαιντο vulg. [41] Τριάριος vulg. [42] ἢ Val., εἰ vulg. [43] τοῦ N., τῷ vulg.

τὴν ἔνδειαν. Ταῦτα μὲν ὁ ἕτερος Θευδέριχος ἔλεγεν, A ὁ μέντοι Τριαρίου τά τε ἐπὶ Λέοντος συντεθέντα ἠξίου αὐτῷ πάντως γενέσθαι, καὶ τῶν προτέρων χρόνων τὰς συντάξεις λαμβάνειν, τούς τε κηδεστὰς αὐτῷ ζῶντας ἀποδοθῆναι· εἰ δὲ καὶ ἄρα τεθνήκασι, τὸν Ἰλλοῦν περὶ τούτων ἐπομόσαι καὶ ἄλλους, οἷς αὐτὸς ἐπὶ τούτων τῶν Ἰσαύρων πιστεύει. Ζήνων δὲ πυθόμενος, πρὸς μὲν τὸν Βαλαμήρου ἀπεκρίνατο, ὅτι αὐτὸς εἴη προδότης καὶ πάντα ἐναντία οἷς ὑπέσχετο δράσας, ὅστις διαπολεμεῖν ὑποσχόμενος μόνος εἶτα καὶ βοήθειαν προσκαλέσηται ἄλλην, πάλιν δὲ τὴν δύναμιν τῶν Ῥωμαίων καλέσας κρύφα πρὸς Θευδέριχον πράττει περὶ φιλίας· οὗ δὴ καὶ αἰσθόμενον τὸν στρατηγὸν τῆς Θρᾴκης καὶ τοὺς ἄλλους, ὁπόσοι τὰ Ῥωμαίων φρονοῦσι, μήτε ἀπηντηκέναι, μήτε B συμβάλλειν αὐτῷ τὰς δυνάμεις θαρσῆσαι, φοβουμένους ἐνέδραν. Νῦν τε εἰ θελήσαι πρὸς αὐτὸν πολεμῆσαι, ἐπαγγέλλεσθαι αὐτῷ ταῦτα δώσειν νικῶντι· χρυσίου λίτρας χιλίας, μυριάδας δ'[44] ἀργυρίου, πρόσοδόν τε πρὸς τούτοις νομισμάτων μυρίων· καὶ γάμον αὐτῷ δώσειν τῆς Ὀλυβρίου παιδὸς ἢ ἄλλης τῶν ἐνδόξων γυναικῶν ἐν τῇ πόλει. Ταῦτά τε ἅμα λέγων τῶν τε ἀποσταλέντων παρ' αὐτοῦ τοὺς πλείονας ἀξίαις ἐτίμησε[45], καὶ πρέσβεις ἀπέστειλε πρῶτον μὲν Φιλόξενον, εἶτα Ἰουλιανὸν, εἴ πως ἄρα δύναιντο μεταπεῖσαι ξυῤῥαγῆναι ἐκείνῳ. Ὡς δὲ οὐδὲν ἔπειθε, πέμψας τοὺς στρατιώτας ἐς τὸν πόλεμον ὥρμα, καὶ παρεκάλει θαρσεῖν ὡς αὐτὸς ἐκστρατεύσων καὶ κοινῇ σὺν ἐκείνοις ὅ τι ἂν δέοι πεισόμενος. Οἱ δὲ ὡς ἐπήκουσαν, ὅτι αὐτὸς βασιλεὺς ἐξάγειν ἐθέλοι, οὕτως C ἕκαστος αὐτῶν ἠπείγετο ἑαυτὸν ἐπιδεῖξαι βασιλεῖ πολλοῦ ἄξιον ὄντα, ὥστε καὶ οἱ πρότερον τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν, ἐφ' ᾧ μὴ στρατεύοιντο, ἀργύριον[46] διδόντες πάλιν εἰς τὸ μετέχειν τῆς ἐξόδου παρεῖχον. Καὶ πάντες ἀνθήπτοντο τοῦ[47] πολέμου ὀργῶντες· καὶ τούς τε κατασκόπους τοὺς παρὰ Θευδερίχου πεμφθέντας ἐζώγρησαν, καὶ τῆς τοῦ Βαλαμήρου φυλακῆς μοῖραν ἐλθοῦσαν ἐπὶ τὸ μακρὸν τεῖχος οἱ ἐκεῖ φυλάττοντες διαπρεπῶς ἀπεκρούσαντο. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν αὐτοῦ φερόμενος ὁ Ζήνων ἀνεχώρησε φύσιν, καὶ ὑπὸ τῆς συμφύτου ἀπεσβέσθη δειλίας, ἐνταῦθα ὀργίζονται καὶ χαλεπῶς ἔφερον, κατὰ συστάσεις τε γινόμενοι ἐμέμφοντο ἀλλήλους τῆς ὅλης ἀτολμίας, εἰ[48] χεῖράς τε ἔχοντες καὶ βαστάζοντες ὅπλα μαλακίας τοιαύτης ἀκούειν ἀνέχονται, δι' ἧς D πόλεις ἅπασαι καὶ ἡ πᾶσα Ῥωμαίων ἰσχὺς ἐξαπόλωλε, πάντων ἐπ' ἐξουσίας περικοπτόντων, ἃ βούλοιντο. Τοῦτον ὁ Μαρτιανὸς συνελόμενος τὸν θροῦν, πέμπει Ζήνωνι λέγων, ὅτι δεῖ τὸ στρατόπεδον ὡς τάχιστα διαλύειν, μή τι καὶ νεώτερον συνεστηκότες ἐργάσωνται. Πέμψας οὖν ἐκέλευεν ἀπιέναι ἑκάστους ἐπὶ τὰ χειμάδια, ὡς πρὸς τὸν Θευδέριχον ἐσομένης εἰρήνης. Οἱ δὲ[49] τὸν χάρακα ἔλυσαν· καὶ ἀπῆλθον οἱ πλείους τῇ διαλύσει ἀχθόμενοι, καὶ ὅτι θᾶττον αὐτοῖς χωρισθῆναι συνέβη, πρὶν ἄνδρα σκεψαμένους τοῖς

piam possint sublevare. Hæc quidem alter proposuit: alter Theuderichus, Triarii, postulabat, ut omnia sibi a Leone promissa præstarentur, et præteritorum annorum stipendia solverentur, et affines sui superstites sibi redderentur; de his autem, qui mortui essent, Illum et ex Isauris alios, quorum curæ et custodiæ commissi fuerant, jurare jussit. Hæc ubi Zeno audivit, Theudericho Balamiri responsum dedit, eum esse proditorem, qui omnia contra, quam promiserat, fecisset; qui cum se solum bellum gesturum fidem dedisset, aliunde auxilia sibi accersisset: et cum Romanorum copias, quæ suppetias ferrent, accivisset, clam, et illis insciis, cum Theudericho amicitiam contraxisset; quæ cum dux Thraciæ et alii, quicunque a Romanorum partibus starent, vidissent, veritos insidias ad illum accedere aut suas copias ejus copiis conjungere ausos non esse. Nunc etiam, si velit cum Theudericho bellum facere, se polliceri hæc, si victoriam reportarit, illi daturum auri mille, argenti quadraginta millia librarum, et reditum decem millium aureorum et nuptum illi collocaturum Olybrii filiam, aut aliam ex illustrioribus mulieribus civitatis. Quæ cum dixisset, plerosque eorum, qui missi erant, dignitatibus ornavit, et ipse legatos misit primum quidem Philoxenum, deinde etiam Julianum, si qua ratione possent eum adducere, ut fœdus cum Theudericho solveret. Cum nihil eum moveret; evocatis militibus bellum suscepit, quos hortatus est, ut bono animo essent. Se enim communiter cum illis belli pericula, ubi opus fuerit, aditurum. Hæc cum milites audiissent, imperatorem huic bello interesse statuisse, ita se ad hoc compararunt, ut **97** talem se unusquisque ostendere studeret, quem imperator merito suo plurimi faceret. Et tam ardentibus animis ad pugnandum profecti sunt, ut qui antea militiæ vacationem a ducibus pecunia redemerant, pecunias, ut sibi in hostes exeundi potestatem facerent, numerarent. Itaque et exploratores, a Theudericho præmissos, vivos ceperunt, et cohortem, quæ Balamiri filii custodiam agebat, et usque ad longos muros progressa erat, opportune depulerunt. Sed non multo tempore res steterunt, quin Zeno ad pristinam naturam rediret, et ad insitam ignaviam delaberetur. Ex quo milites indignati, per turbas coeuntes, sese invicem ignaviæ accusabant, quod manus habentes et arma gestantes tantæ mollitiei, quæ omnes civitates et omnes Romanorum vires pessumdaret, obsequi sustinerent, neque quisquam omnis generis contumeliis abstinuit. Hunc motum cum Martianus intellexisset, ad Zenonem mittit suadens, ut quam citissime fieri posset, exercitum, ne quid novarum rerum moliretur, dissolveret. Ad quem Zeno remisit, et jussit, ut unusquisque militum, tanquam cum Theudericho pax futura esset,

VARIÆ LECTIONES.

[44] δ' N., δὲ vulg. [45] ἀξίαις ἐτίμησε N, ἀξίας ἠτίμησε vulg. [46] ἀργύριον H., ἀργυρίου vulg. [47] τοῦ N., τοῦτο vulg., τοῦτε H. [48] εἰ N., εἰς vulg. [49] δὲ add. N.

in hiberna concederet. Itaque castra solverunt, quam castrorum solutionem plerique iniquo animo ferentes abierunt: maxime quod discedere cogerentur, antequam virum summæ rerum præfecissent, qui rempublicam ab eversione et interitu vindicare posset.

A κοινοῖς ἐπιστῆσαι, ὃς τῆς παρούσης λύμης ἀνακτᾶσθαι [50] τὴν πολιτείαν ὁπωσοῦν δυνήσεται.

VARIÆ LECTIONES.

[50] ἀνακτᾶσθαι vulg.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ ΠΡΟΤΙΚΤΟΡΟΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΕΘΝΩΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

98 EX HISTORIA

MENANDRI PROTECTORIS

EXCERPTA

DE LEGATIONIRUS BARBARORUM AD ROMANOS.

ARGUMENTUM. — Avares a Justiniano sedes petunt infra fines imperii Romani (1). Iidem a Justiniano instigati bella gerunt cum Hunnicis gentibus (2). Mezamirus, Antarum ad Avares legatus, ab his interimitur (3). Legati Avarum ad novas sedes petendas missi Byzantii detinentur (4). Justinus Avarum conditiones superbe respuit (5). Post mortem Zichi, Persarum legati, Mebodes Bysantium mittitur: neque ipse nec Saracenorum legati, quorum causam apud imperatorem agit, quæ cupiunt, impetrant (6). Turcorum legati a Persis spreti Bysantium proficiscuntur ad commercia cum Romanis petenda (7). Zemarchus a legatione ad Turcos rediens magnis itineris difficultatibus et periculis laborat (8. 9). Avares et Franci fœdus ineunt (10). Longobardorum legati Avares contra Gepidas et Romanos sollicitant (11). Longobardi nunc ab Avaribus, nunc a Romanis auxilia petunt (12). Bajanus, Avarum Chaganus, legatos Romanorum in vincula conjicit (13). Idem post multas disceptationes cum Bono, Romanorum duce, iratus ab obsidione Sirmii recedit (14). Superba Targitii postulata a Justino cum contemptu repudiantur (15). Turci Justinum ad bellum cum Persis renovandum incitant (16). Justinus nullas Avarum conditiones admittit (17). Pax componitur inter Romanos et Avares (18). Avarum legati a latronibus expilati res suas a Tiberio repetunt (19). Sebochthes legatus a Chosroe ad Justinum missus ad fœdus inter Persas et Romanos instaurandum (20). Jacobus insolentem Chosrois epistolam Tiberio et Sophiæ Augustæ tradit (21). Sabirum et Alanorum legati de pace agunt cum Tiberio Cæsare (22). Romanorum et Persarum legati in confiniis utriusque imperii conveniunt (23). Zacharias et Mebodes de pace inter Romanos et Persas restituenda agunt: Romani Persarmenia et Iberia cedunt, sed Daras oppidum a Persis sibi reddi poscunt. Sclavini in Thraciam irrumpunt (24). Tiberius Cæsar pecunias ad aliquos e principibus Longobardorum conciliandos mittit (25). Persæ ex improviso castellum Romanorum expugnant (26). Tanchosdro in fines imperii incursionem facit (27). Mauricius Chlomaron, Persarum oppidum, obsidione premit (28). Tiberius, ut Italiam adversus Longobardos tueatur, multos eorum donis in partes suas traducit (29.) Bajanus, rex Avarum, usque ad Sirmium progressus, Savum trajicere conatur, bellum contra Sclavinos prætendens (30). Idem a Tiberio, ut Sirmium sibi concedat, postulat (31). Theognis, dux Romanorum, Sirmium fortiter obtinet (32).

---

99 1. (p. A. C. 558, Ind. 6, Justin. 32.) Avares cum diu multumque incerti errassent, tandem ad Alanos accesserunt, et Sarosium, eorum ducem, suppliciter, orarunt, ut per eum in notitiam et amicitiam Romanorum venirent. Is Justino, Germani filio, qui tunc temporis militibus, qui in Lazico in præsidiis erant, præerat, eam rem nuntiavit, et Justinus ad Justinianum retulit, qui illi mandavit, ut ejus gentis legatos ad se Byzantium transmitteret. Electus vero fuit ab ea gente quidam Candich nomine, qui cum primus legatus ad impe-

B α. [Περὶ Ἀβάρων.] Ὡς πολλὰ περινοστήσαντες ἧκον ἐς Ἀλανούς, καὶ ἱκέται ἐγένοντο Σαρωσίου τοῦ Ἀλανῶν ἡγουμένου, ὡς ἂν δι' αὐτοῦ γνώριμοι ἔσοιντο Ῥωμαίοις. Ὁ δὲ Ἰουστίνῳ τῷ Γερμανοῦ, κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῶν ἐν Λαζικῇ καταλόγων ἐξηγουμένῳ, τῶν [51.52] Ἀβάρων πέρι ἐδήλωσεν, ὁ δὲ Ἰουστῖνος Ἰουστινιανῷ βασιλεῖ. Καὶ δὴ ἐνεκελεύσατο ὁ βασιλεὺς τῷ στρατηγῷ στέλλειν ἐς Βυζάντιον τὴν πρεσβείαν τοῦ ἔθνους. Καὶ οὖν Κανδὶχ ὄνομά τις ᾑρέθη πρεσβευσόμενος [54] ὑπὲρ Ἀβάρων πρῶτος, ὃς ἐσφοιτήσας [53] ἔλεξε τῷ αὐτοκράτορι, ὡς πάρεστι τὸ

VARIÆ LECTIONES.

[51.52] τῶν N., τῷ vulg. [54] πρεσβευόμενος vulg. [53] ὃς ἐσφοιτήσας H., ἐσφοιτήσας vulg.

μέγιστόν τε καὶ ἀλκιμώτατον τῶν ἐθνῶν, καὶ ὡς τὸ A φῦλον οἱ Ἄβαροι ἀκαταμάχητοί τέ εἰσι καὶ τὸ ἀντιστατοῦν οἷοί τε ῥᾳδίως ἀπώσασθαί τε καὶ διαφθείρειν, καὶ ὡς προσῆκόν ἐστι τῷ βασιλεῖ ἐς ὁμαιχμίαν σφᾶς ἑταιρίσασθαι, ἀλεξητῆράς τε ἔχειν ἀγαθούς, καὶ [56] ὡς οὐκ ἄλλως εὐνούστατοι ἔσονται τῇ Ῥωμαϊκῇ πολιτείᾳ, ἢ δώροις ἐς τὰ μάλιστα τιμιωτάτοις καὶ χρήμασιν ἐτησίοις καὶ γῆς εὐφορωτάτης οἰκήσει. Ταῦτα τῷ αὐτοκράτορι ἐπειδὴ ἤγγειλεν ὁ Κανδὶχ, αὐτίκα—οὐ [57] γὰρ ἐσφρίγα οἱ τὸ σῶμα, οὐδὲ ἤκμαζεν ἡ ἀλκὴ, ὥσπερ ἀμέλει, ἡνίκα Γελίμερά τε τὸν Βάνδηλον καὶ Οὐΐττιγιν τὸν Γότθον ἄμφω ἔτι νεάζων ἔθετο δορυάλωτον· ἀλλ' ἤδη γηραλέος τε ἦν, καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἐκεῖνο φρόνημα καὶ φιλοπόλεμον μετεβέβλητο ἐς τὸ ῥᾳθυμότερον ταῦτα ἔγνω ἑτέρῳ τρόπῳ καὶ οὐχὶ πολέμῳ τὴν βαρβαρικὴν ἀποκρούσασθαι δύναμιν· καὶ κατηγωνίσατο ἂν καὶ ἄρδην ἠφάνισεν, εἰ καὶ μὴ πολέμῳ, ἀλλ' οὖν εὐβουλίᾳ, εἴ γε μὴ τῷ ὀφειλομένῳ τέλει πρότερον ἠφανίσθη αὐτός· οὐ γὰρ πολλῷ ὕστερον ᾤχετο ἐκεῖσε. Ἐπεὶ οὖν ἥκιστα ἦν οἷός τε περιεῖναι, τὴν ἑτέραν ἐτράπετο.

ratorem venisset, dixit, adesse gentem omnium maximam et fortissimam, Avares, genus hominum invictum, qui ejus omnes hostes repellere et funditus exstinguere possent. Illius rationibus valde conducere cum eis armorum societatem facere et auxiliarios optimos sibi asciscere; qui tamen non alia conditione Romano imperio servirent, quam si donis pretiosis, annuis etiam stipendiis et fertili regione, quam habitarent, donarentur. Hæc Candich **100** imperatori. Erat ea tempestate imperator effœto corpore: non eadem illi vis animi, qua florebat, cum juvenis adhuc Gelimerem Vandalum et Vittigem Gothum captivos fecit. Itaque jam senex exacta ætate, cum animi robur et belli amorem desidia et otio commutasset, Barbarorum exer- B citum non bello, sed alia ratione a finibus imperii depellere constituit. Et sane vicisset eum et penitus exstinxisset, si minus præliis, at prudentia et consilio, nisi ipse debito fine prius exstinctus esset. Etenim non multo post ex vita migravit. Cum igitur vi Barbaros superare non posset, aliam viam ingressus est.

β'. Ὅτι δημηγορήσας ὁ βασιλεὺς, τοῦ τε ἱεροῦ συλλόγου τὸ ἀγχίνουν τε καὶ βουλευτικὸν τοῦ βασιλέως ἐπαινέσαντος, παραχρῆμα τά τε δῶρα ἔστελλε, σειράς τε χρυσῷ διαπεποικιλμένας καὶ κλίνας, ἐσθῆτάς τε σηρικὰς καὶ ἕτερα πλεῖστα ἐκμαλθακῶσαι οἷά τε ὄντα ἀλαζονείας ἀνάπλεα φρονήματα [58], πρὸς τοῖς καὶ πρεσβευσόμενον Βαλεντῖνον (εἷς δὴ οὗτος τῶν βασιλικῶν μαχαιροφόρων), καὶ [59] προὐτρέπετο C τὸ φῦλον ὁμαιχμίαν ἐσάγειν Ῥωμαίοις καὶ κατὰ τῶν ἀντιπάλων ὁπλίζεσθαι, ἐμφρονέστατα, οἶμαι, προμηθευσάμενος ὁ βασιλεὺς, ὡς ἢ νικῶντες οἱ Ἄβαροι ἢ καὶ ἡσσώμενοι ἐξ ἀμφοῖν περιθῶσι [60] Ῥωμαίοις τὸ συνοῖσον. Τοῦ δὲ Βαλεντίνου ἐκεῖσε ἀφικομένου καὶ τὰ δῶρα παρασχομένου, καὶ ὅσα ἐσήμηνεν ὁ βασιλεὺς ἐξειπόντος, πρῶτον μὲν ἐξεπολεμήθησαν Οὐτιγούροις [61], εἶτα Ζάλοις, Οὐννικῷ φύλῳ· καὶ Σαβείρους δὲ καθεῖλον.

2. De ea re imperator concionem apud sacrum senatum habuit, qui ejus prudentiam et in rebus gerendis consilii vim et acerrimum judicium valde collaudavit. Hoc facto statim imperator dona ad legatos misit, catenas auro variegatas et lectos et sericas vestes et alia quam plurima, quibus leniret et demulceret animos superbiæ et insolentiæ plenos. Misit quoque legatum Valentinum (is erat unus ex imperatoriis satellitibus), cui præcepit, ut gentem Romanis societate conjungeret et efficeret, ut suos inimicos bello aggrederentur. Sic enim valde prudenter, opinor, imperator sentiebat, sive Avares vincerent, sive vincerentur, in utramque partem, et ut res cecidisset, ea, quæ evenirent, suo commodo cessura. Cum igitur Valentinus ad eos profectus esset et munera præbuisset et mandata imperatoris exposuisset, primum quidem Utiguros, tum Salos, Hunnicam gentem, debellarunt, et Sabiros everterunt.

γ'. Ὅτι ἐπεὶ οἱ ἄρχοντες Ἀντῶν [62] ἀθλίως διετέθησαν καὶ παρὰ τὴν σφῶν αὐτῶν ἐλπίδα ἐπεπτώκεσαν, αὐτίκα οἱ Ἄβαροι ἔκειρόν τε τὴν γῆν καὶ ἐληΐζοντο τὴν χώραν. Πιεζόμενοι δ' οὖν ταῖς τῶν πολε- D μίων ἐπιδρομαῖς ὡς οἷόν τε [63], ἐπρεσβεύσαντο ὡς αὐτοὺς Μεζάμηρον τὸν Ἰδαριζίου, Κελαγαστοῦ ἀδελφὸν, ἐπὶ τὴν πρεσβείαν χειροτονήσαντες· ἐδέοντό τε πρίασθαι τῶν τινας τοῦ οἰκείου φύλου δορυαλώτων. Καὶ τοίνυν Μεζάμηρος ὁ πρεσβευτὴς, στωμύλος τε ὢν καὶ ὑψαγόρας, ὡς Ἀβάρους ἀφικόμενος ἀπέρριψε ῥήματα ὑπερήφανά τε καὶ θρασύτερά πως. Ταῦτά τοι ὁ Κοτράγηγος [64] ἐκεῖνος, ὁ τοῖς Ἀβάροις ἐπιτήδειος ὁ κατ' Ἀντῶν [65] τὰ ἔχθιστα βουλευσάμενος. ἐπεὶ ὁ Μεζάμηρος ὑψηλότερον ἢ κατὰ πρεσβευτὴν

3. Cum duces Antarum parum prospere res gessissent et spe sua excidissent, confestim Avares hostium terram vastarunt, et regionem sunt depopulati. Hi vero inimicorum excursionibus vexati ad Avares legationem miserunt, ad quam gerendam Mezamirum, Idarisii filium, Celagasti fratrem, suffragio elegerunt, et ab eo petierunt, ut captivorum aliquos gentis suæ redimeret. Mezamirus igitur legatus, vir vanus et magniloquus, ubi ad Avares pervenit, in verba superbiora et arrogantiora prorupit. Cotragegus autem ille, Avarum perquam familiaris et necessarius, cum Mezamirus insolentius, quam legatum decebat, esset locutus, Chagano dixit: « Vir ille magnæ est apud Antas auctori-

VARIÆ LECTIONES.

[56] καὶ add. B. [7] οὐ Val., ὁ vulg. [58] φρονήματα N., φρονήματος vulg. [59] καὶ deest vulg. [60] περιθῶσι N., παραδῶσι H., περὶ δῶσι vulg. [61] Οὐϊγούροις vulg. [62] Ἀντῶν Val., τῶν vulg. [63] ὡς οἷόν τε B., οἴονται vulg. [64] Κοτρίγουρος conj. N. [65] et infra Ἀντῶν Val., αὐτῶν vulg.

tatis, et in quoscunque voluerit inimicos vim parare potest. Oportet igitur ipsum de medio tollere, deinde intrepide in regionem inimicam excursiones facere. » Ab illo adducti Avares, spreta ea, quæ legatis debetur, reverentia, nulla habita juris ratione, **101** Mezamirum necant. Et ab eo tempore latius et liberius depopulari Antarum terram cœperunt, neque captivos aut prædas agere cessaverunt.

4. (A. C. 569, Ind. 10, Justin. 36.) Justinianus legatos ab Avaribus excepit, qui postulabant, ut illis liceret circumspicere terram, in qua eorum gens sedes et domicilia poneret. Et imperator quidem, Justino duce suadente, in ea terra, ubi prius habitabant Heruli, quæ secunda Pannonia vocatur, eos collocare animum induxit, et, si illis placuisset, ipse non esset adversatus. Sed Avares Scythia sibi exeundum non censuerunt, quasi hujus desiderio valde tenerentur. Hoc igitur etsi irritum cecidit, tamen Justinus legatos misit Byzantium et imperatorem eos aliquandiu custodia retinere jussit. Justinus enim sibi conciliaverat unum ex legatis, Œcunimonem nomine, qui secreto eum monuit, Avares aliud in ore habere et aliud sentire. Eos blanda quam maxime oratione uti et suæ fraudi obtendere simulatam erga Romanos benevolentiam, tantisper dum Istrum trajiciant, sed longe aliter id, quod in mente gerant, se habere. Etenim simul atque Istrum transmiserint, omnibus copiis eos in bellum erupturos. Quæ cum cognovisset Justinus, eorum omnium imperatorem certiorem fecit, ut legatos Avarum Byzantii, quamdiu posset, retineret: nec enim Avares Istrum prius trajecturos, quam legati dimissi essent. Ea cum Justinus mandaret, non minus curæ et operæ impendebat, quo Avares fluvii trajectione prohiberet. Bonum enim, domesticarum copiarum ducem, fluminis custodiæ præfecit. At vero Avarum legati, ubi nihil profecerunt eorum, quæ ab imperatore petitum venerant, munera, ut consuetum erat, acceperunt, et ea, quæ sibi opus erant, compararunt, arma etiam emerunt, et ita dimissi sunt. Verum imperator secreto mandavit Justino, ut quacunque ratione et via posset, in reditu arma illis eriperet. Itaque dux cum legatos exciperet, imperatoris mandata est exsecutus. Hinc cœperunt inter Romanos et Avares inimicitiæ multis antea ex causis accensæ: maxime, quod non statim legati eorum dimissi essent. Præceperat enim Bajanus, ut quamprimum redirent. Sed imperator cum sciret, quid cogitarent, varia identidem tentaverat, ut aliquamdiu eos in urbe detineret.

διελέγετο, εἶπεν ὡς τὸν Χάγανον· « Οὗτος ὁ ἀνὴρ μεγίστην ἐσότι περιβέβληται δύναμιν ἐν Ἄνταις [66], οἷός τε πέφυκε κατὰ τῶν ὁπωσοῦν αὐτῷ πολεμίων ἀντιτάττεσθαι. Δεῖ τοιγαροῦν ἀποκτανθῆναι τοῦτον, καὶ τὸ λοιπὸν ἀδεῶς ἐπιδραμεῖσθαι τὴν ἀλλοτρίαν. » Τούτῳ πεισθέντες οἱ Ἄβαροι παρωσάμενοι τὴν τῶν πρέσβεων αἰδῶ, ἐν οὐδενί τε λόγῳ θέμενοι τὴν δίκην, ἀναιροῦσι τὸν Μεζάμηρον. Ἐξ ἐκείνου πλέον, ἢ πρότερον [67], ἔτεμνον τὴν γῆν τῶν Ἀντῶν, καὶ οὐκ ἀνίεσαν ἀνδραποδιζόμενοι καὶ [68] ἄγοντές τε καὶ φέροντες.

δ'. Ὅτι ἐδέξατο Ἰουστινιανὸς παρὰ Ἀβάρων πρέσβεις, ἐφ' ᾧ σφᾶς περιαθρῆσαι γῆν, ὅποι τὸ φῦλον θήσονται τὰς οἰκήσεις. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, Ἰουστίνου τοῦ στρατηγοῦ σημήναντός οἱ, ἐν βουλῇ ἐποιήσατο ἐς τὴν Ἐρούλων [69] χώραν κατοικίσαι τὸ ἔθνος, ἔνθα προτοῦ ᾤκουν οἱ Ἔρουλοι· δευτέρα δὲ προσαγορεύεται Παιονία· καὶ εἴ γε θυμῆρες αὐτοῖς ἐγένετο, καὶ κατένευσεν ἂν [70] ὁ βασιλεύς. Ἀλλ' ἐκεῖνοι Σκυθίας οὔ τι ᾤοντο δεῖν ἔσεσθαι ἐκτός· αὐτῆς γὰρ δήπουθεν ἐσότι ἐφίεντο. Τοῦτο μὲν οὖν οὐ προὔβη, ἔστειλε δὲ ὅμως Ἰουστῖνος ὁ στρατηγὸς τοὺς πρέσβεις ἐς τὸ Βυζάντιον, ἐδήλωσέ τε τῷ βασιλεῖ, ὡς ἂν αὐτοῦ ἐν κατοχῇ ἔσοιντο ἐπὶ πολύ. Ἐφιλοποιήσατο [71] γὰρ τῶν πρέσβεων ἕνα ὄνομα Οἰκουνίμων· ἐν ἀπορρήτῳ τέ οἱ ἔλεγεν ὁ Οἰκουνίμων, ὡς ἕτερα διαλεγόμενοι ἕτερα γνωματεύουσι, καὶ ὡς λόγοις μὲν ἐς τὰ μάλιστα μετρίοις χρῶνται καὶ [ὡς] τὴν ἐπιείκειαν παραπέτασμα προβάλλονται τοῦ δόλου [72], τῷ ἐμπεδῶσαι δῆθεν τὸ εὔνουν ὡς τοὺς Ῥωμαίους, ὡς ἂν ταύτῃ διαπεραιωθεῖεν τὸν Ἴστρον, τὸ δέ γε βουλόμενον αὐτοῖς τῆς γνώμης ἔχει ἑτέρως, καὶ ὡς, εἴγε διέλθοιεν τὸν ποταμὸν, βούλονται πανστρατεὶ ἐπιθέσθαι. Τούτων οὖν Ἰουστῖνος ἐγνωσμένων, αὐτῷ τῷ βασιλεῖ ἐσήμηνεν, ὡς ἂν οἱ πρέσβεις τῶν Ἀβάρων ἐγκαθειργμένοι ὦσιν ἐν Βυζαντίῳ· ταύτῃ γὰρ οὐκ ἀνέξοιντο διελθεῖν τὸ ῥεῖθρον, πρὶν ἢ ἀφεθῶσιν οἱ πρέσβεις. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἔπρασσεν ὁ Ἰουστῖνος, οὐχ ἧττον παρεσκευάζετο ἅμα φυλάξων τὰς διαβάσεις τοῦ ποταμοῦ. Βῶνον γὰρ τὸν πρωτοστάτην τοῦ θητικοῦ καὶ οἰκετικοῦ τῇ τοῦ ποταμοῦ ἀπένειμε φυλακῇ. Οἱ δὲ πρέσβεις τῶν Ἀβάρων ἐπεὶ οὐδέν τι ὤνησαν ὧνπερ αἰτοῦντες πρὸς βασιλέα ἀφίκοντο, δῶρα, ὥσπερ σύνηθες ἦν αὐτοῖς, παρ' αὐτοῦ εἰληφότες, καὶ μὲν οὖν ὠνησάμενοι τὰ ὅσα χρεὼν, τοῦτο δὲ καὶ ὅπλων [73], ἀφέθησαν μέν· ὅμως δὲ οὖν Ἰουστίνῳ λάθρα ἐνεκελεύσατο ὁ βασιλεὺς τρόπῳ τῳ] τὰ ὅπλα ἀφελέσθαι παρὰ σφῶν. Καὶ οὖν ὁ στρατηγὸς ἐπεὶ ἐδέξατό γε αὖθις ἐπανιόντας τοὺς πρέσβεις, κατὰ ταῦτα ἐποίει. Ἐντεῦθεν ἤρξατο ἡ δυσμένεια Ῥωμαίων τε καὶ Ἀβάρων, ἤδη ἐκ πολλοῦ ὑποτυφομένη, καὶ μάλιστα τῷ μὴ ὡς θᾶττον ἀφεθῆναι τοὺς πρέσβεις. Συνεχέστατα γὰρ ἐσήμηνεν ὁ Βαϊανὸς, ὡς ἂν ἐπανέλθοιεν· τὸ μελετώμενον δὲ σάφα ἐπιστάμενος ὁ βασιλεὺς ἄλλοτε [74] ἄλλως διετίθει τὸ παρὸν, ὅπως ἐς τὴν βασιλίδα πόλιν ἐγκαθειργμένοι εἶεν [75].

VARIÆ LECTIONES.

[66] Ἄνταις Val., α ταῖς vulg. [67] ἢ πρότερον H., τε πρότερον vulg. [68] καὶ ante ἄγοντές om. vulg. [69] Ἐρούλων et mox Ἔρουλοι N., Ἐλούρων et Ἔλουροι vulg. [70] ἂν post κατένευσεν pos. B., ἐγ. ἂν κ. κατ. vulg. [71] ἐφιλοποιήσατο Cant. ἐφιλοποιήσαντο vulg. [72] δούλου vulg. [73] ὅπλων] πλῆθος add. N. [74] ἄλλοτε B., ἄλλο vulg. [75] εἶεν Val., εἶναι vulg.

ε'. Ὅτι ἐπὶ Ἰουστίνου τοῦ Νέου οἱ τῶν Ἀβάρων A πρέσβεις παρεγένοντο ἐν Βυζαντίῳ, τὰ συνήθη δῶρα ληψόμενοι, ἅπερ τῷ κατ' αὐτοὺς ἔθνει Ἰουστινιανὸς ὁ πρὸ τοῦ βασιλεὺς ἐδίδου· ἦσαν δὲ καλώδιά τε χρυσῷ διαπεποικιλμένα, ἐς τὸ εἴργειν τι τῶν ἀποδιδρασκόντων ἐπινενοημένα, καὶ κλῖναι [76] ὁμοίως καὶ ἄλλα τινὰ ἐς τὸ ἁβρότερον ἀνειμένα. Τότε δὴ οὖν οἱ πρέσβεις τῶν Ἀβάρων ἐς πεῖραν ἰέναι τοῦ βασιλέως ἐβούλοντο, εἴγε οὐχ ἄλλως [77] δῶρα λαμβάνειν αὐτοῖς, καὶ τῇ Ῥωμαίων ῥᾳθυμίᾳ ἐπεντρυφᾷν, καὶ τὸ ἀμελὲς αὐτῶν οἰκεῖον τίθεσθαι κέρδος. Καὶ δὴ παρὰ βασιλέα φοιτᾷν ἠξίουν. Καὶ οὖν τοῦτο ἐφειμένον αὐτοῖς, ἔτι γε μὴν καὶ διὰ τῶν ἑρμηνέων ὅτι βούλονται λέγειν, τοιοῖσδε ἐχρήσαντο λόγοις· « Χρεών, ὦ βασιλεῦ, κληρονομοῦντά σε τῆς πατρῴας ἀρχῆς, καὶ τοὺς πατρῴους φίλους οὐχ ἄλλως, ἧπερ B ὁ πατὴρ ὁ σὸς, εὖ ποιεῖν, καὶ ταύτῃ φαίνεσθαι μᾶλλον διάδοχον εἶναι τετελευτηκότος τῷ μηδὲν ἐναλλάττειν ὧν ἐκεῖνος ἔπραττε περιών. Οὕτω γὰρ καὶ ἡμεῖς τῆς αὐτῆς ἀνθεξόμεθα γνώμης, καὶ οὐχ ἧττον τὸ [τῆς εὐεργεσίας] ὄνομα μεταθήσομεν, εἰ σὲ [78] καὶ μετ' ἐκεῖνον εὐεργέτην ἀποκαλέσοιμεν· πρός γε καὶ αἰσχυνθησόμεθα τῷ πεπονθέναι καλῶς μὴ τοῖς ὁμοίοις ἀμείβεσθαι τὸν δεδρακότα. Καὶ γὰρ πατέρα τὸν σὸν δώροις [79] ἡμᾶς φιλοφρονούμενον ἀντεδωρούμεθα τῷ, καὶ δυνάμενοι, μὴ κατατρέχειν τὴν Ῥωμαϊκήν, ἀλλὰ πλέον ἐνδείκνυσθαί τι· τοὺς γὰρ ἐκ γειτόνων ὑμῖν Βαρβάρους, τὴν Θρᾴκην ἀεὶ περικόπτοντας, ἠφανίσαμεν ἀθρόον, καὶ οὐδεὶς ὁστισοῦν αὐτῶν περιλέλειπται τὰ Θρᾳκῶν ὁρίσματα καταδραμούμενος· C δεδίασι γὰρ τῶν Ἀβάρων τὴν δύναμιν φιλίως ἔχουσαν πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν. Πεπείσμεθα δὴ οὖν, ὡς ἐν τούτῳ μόνῳ καινοτομήσεις ἡμᾶς, τῷ πλέον παρέχειν ἡμῖν, ἢ ὁ σὸς ἐδίδου πατήρ· ἀνθ' ὧν καὶ ἡμεῖς ἧπερ ἐκείνῳ γενησόμεθά σοι κατὰ τὸ πλέον ὑπεύθυνοι, καὶ μείζονας ἐποφλήσομέν σοι τὰς χάριτας. Πάρεσμεν οὖν ληψόμενοι τὰ κατὰ τὸ εἰωθός. Γνῶθι γὰρ, ὡς ἄλλως [80] οὐκ ἔστι δυνατὸν τὸν καθ' ἡμᾶς ἡγεμόνα σοί τε καὶ τῇ Ῥωμαίων εὐνούστατον ἔσεσθαι πολιτείᾳ, εἴ γε μὴ ἐγχειρισθείη πρότερον αὐτῷ τὰ ἐφ' οἷς οὐ κινεῖν ὅπλα κατὰ Ῥωμαίων ἔγνω. » Οἱ μὲν τῶν Ἀβάρων πρέσβεις τοιαῦτα διεξῆλθον ἐπαμφοτερίζοντες τῇ γνώμῃ· τοῦτο μὲν γὰρ ἐδόκουν ἱκετεύειν, τοῦτο δὲ ἀπειλεῖν. Ὤοντο γὰρ, ὡς ταύτῃ δεδίξονταί [81] τε καὶ ἐκφοβήσουσι τὸν βασιλέα, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀναγκασθήσονται Ῥωμαῖοι D ὥσπερ ὑπόφοροι εἶναι Ἀβάρων. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐδὲν ἕτερον ἢ ψόφον [82] ἡγησάμενος τῶν Ἀβάρων ῥήματα, ἀντέλεξεν οὕτω· « Προβαλλομένων ὑμῶν [83] σὺν ἱκετείᾳ τὴν μεγαληγορίαν, οἰομένων τε τῇ συγκράσει ταύτῃ τῶν λόγων τὸ σπουδαζόμενον ὑμῖν ἀνύσειν, ἀμφοτέρας, ὡς εἰπεῖν, ἐκπεπτώκατε τῆς ἐλπίδος· οὐδὲ γὰρ ὑποθωπεύοντες ἡμᾶς ἀπατήσετε, οὐδὲ μὴν ἀπειλοῦντες ἐκφοβήσετε. Πλείονα δὲ ὑμῖν ἐγὼ παρέξω τοῦ ἡμετέρου πατρὸς τὸ πέρα τοῦ δέοντος ἐπηρμένους ὑμᾶς τῷ πρέποντι σωφρονίζειν·

5. (A. C. 566 ind. 14, Justini 2.) Justino Juniore imperante Avarum legati Byzantium venerunt, ut consueta munera acciperent, quæ Justinianus, qui ante eum imperium tenuerat, **102** conferre erat solitus; erant autem catellæ auro variegatæ, quasi ad vinciendos fugientes comparatæ, lecti, et alia quædam ad delicatiorem cultum spectantia. Tunc Avares voluntatis imperatoris periculum facere statuerunt, an forte ampliora munera capere et, inertia Romanorum decepta, sua sibi commoda inde comparare possent. Itaque imperatoris adeundi sibi potestatem fieri petierunt, quod illis est permissum, quin et per interpretem, quidquid libitum esset, proponere. Hac vero usi sunt oratione: « Oportet, o imperator, te, qui imperium paternum hæreditate suscepisti, paternos quoque amicos æque, ac ille, beneficiis augere, teque in eo maxime patris successorem præbere, si nihil eorum, quæ vivus statuit, eo mortuo immutes. Ita fiet, ut nos eamdem erga te voluntatem conservemus, neque minus in te beneficentiæ nomen transferamus, te post ipsum auctorem nostrarum fortunarum nuncupantes. Et sane erubesceremus, si a te commodis ornati non eadem tibi retribueremus. Sic enim patrem tuum, qui in nos liberalis et munificus fuerat, remunerati sumus. Etenim cum ejus regiones vastare possemus, non modo abstinuimus, verum etiam, quo nos propensiores erga ipsum ostenderemus, vicinos Barbaros Thraciam invadentes uno impetu delevimus, neque quisquam eorum postea est inventus, qui Thraciæ fines populationibus vexaret. Metuebant enim Avarum potentiam, qui amicitiam colebant cum Romanis. Persuasum igitur habemus, te nulla alia in re ab iis, quæ a patre statuta sunt, discessurum, nisi in eo, quod nobis majora largiturus sis, quam pater largitus est. Pro quibus et nos multo tibi, quam patri, devinctiores erimus, et tibi multo quoque majores gratias retribuemus. Adsumus igitur, qui consueta munera accipiamus. Sed scito, non aliter fieri posse, ut noster dux tibi et Romanorum reipublicæ sit amicus, quam si ea acceperit, quibus receptis contra Romanos arma non movere constituit. » Hæc Avarum legati disseruerunt, et modo se in hanc, modo in aliam partem vertebant: modo precibus agebant, modo minas ingerebant. Existimabant enim, se imperatorem perterrefacturos, et ex eo coactum iri Romanos illis quasi tributarios esse. Verum imperator cum nihil aliud, quam vanos clamores, Avarum orationem esse existimaret, sic respondit: « Vos quidem humiles preces magna cum arrogantia in medium profertis et in spem adducimini, hac sermonis **103** commistione facilius quod cupitis consequi. Sed ex utraque spe, ut verum aperte dicam, excidistis. Nam neque blandimentis me decipietis, neque minis terrebitis. Atque ego multo

VARIÆ LECTIONES.

[76] κλίνας vulg. [77] οὐκ ἄλλως] οὐδαμῶς ἐξέσται conj. N. [78] σὲ Cantocl., δὲ vulg. [79] ὑμᾶς vulg. [80] ὡς ἄλλους H., ἐς ἄλλως vulg. [81] δεδίξονται H., δεδείξονται vulg. [82] ψόφον B., ψόγον vulg. [83] ἡμῶν vulg.

tredecim hominum millibus, quos Theuderichus vellet, imperator stipendia et commeatus præberet; duabus scholis ipse dux præficeretur: ut omnes facultates, quas prius habuerat, illi restituerentur; et ut alterum ex duobus exercitibus, qui circa imperatorem sunt, acciperet, et easdem dignitates, quas sub Basilisco obtinuerat, recuperaret. De affinibus, si mortui essent, ut Zeno diceret, nihil amplius negotii esse; si superstites, omnia bona, quæ eorum fuissent, eos recuperaturos, et eam civitatem, quam Zeno arbitratus fuerit, habitaturos esse. Hæc ubi conventa sunt, imperator, abrogato Theudericho, filio Valamiri, magistratu, in ejus locum suffecit Theuderichum, Triarii filium. Et pecunias misit, quæ confestim debebant distribui Gothis.

A ἐπιστρέφεσθαι. Ὡς δὲ ἦλθον οἱ πρέσβεις, τίθενται τὴν εἰρήνην ἐφ' ᾧτε μυρίοις μὲν καὶ τρισχιλίοις ἀνδράσιν, οἷς θέλοι Θευδέριχος, συντάξεις τε καὶ τροφὴν χορηγεῖν βασιλέα, δυοῖν δὲ αὐτὸν σχολαῖν προβάλλεσθαι ἄρχοντα, ἀπολαβεῖν δὲ αὐτοῦ τὴν οὐσίαν, ὅσην πρότερον εἶχεν, λαβεῖν δὲ τὴν ἑτέραν τῶν δύο στρατηγιῶν τῶν περὶ βασιλέα, καὶ ἔχειν τὰς ἀξίας, εἰς ἃς ἤδη προῆκτο [a] ὑπὸ τοῦ Βασιλίσκου. Περὶ δὲ τῶν κηδεστῶν, εἰ μὲν ἐτελεύτησαν, ὡς ἔλεγεν ὁ Ζήνων, μηδὲν εἶναί οἱ πρᾶγμα· εἰ δὲ ζῶσι, λαβόντας ἥνπερ εἶχον οὐσίαν, οἰκεῖν πόλιν, ἣν αὐτὸς δοκιμάσειε Ζήνων. Ταῦτα ὡς συνέδοξε, παύσας τὸν Βαλαμήρου τῆς ἀρχῆς ὁ βασιλεὺς στρατηγὸν ἀντ' ἐκείνου Θευδέριχον ποιεῖται, καὶ χρήματα ἔπεμψεν, ὅσα ἔδει αὐτίκα διανεῖμαι τοῖς Γότθοις.

VARIÆ LECTIONES.

[a] προσῆκτο vulg.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΜΑΛΧΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ
ΕΚΛΟΓΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΕΘΝΩΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

—

EX HISTORIA
MALCHI RHETORIS
PHILADELPHENSIS
EXCERPTA DE LEGATIONIBUS GENTIUM AD ROMANOS.

—

ARGUMENTUM. — Amorcesus Byzantium vocatus a Leone Arabiæ parti præficitur (1). Theuderichus, Arcadiopoli in deditionem accepta, pacem et fœdus cum Leone componit (2). Odoacer et Nepos, legationibus eodem tempore Byzantium missis, Zenonis amicitiam ambiunt (3). Legati Theuderichi tributum a Romanis petentes cum indignatione remittuntur (4). Honorichus legatos de pace mittit ad Zenonem (5). Utroque Theudericho fœdere inter se conjunctis, Zeno bellum acriter contra eos susceptum brevi omittit (6).

—

1. (A. C. 473, Ind. 11, Leon. 17.) Septimo decimo imperii Leonis Macelli anno, cum ingens undique rerum perturbatio esse videretur, advenit quidam Arabum scenitarum, quos vocant Saracenos, sacerdos eorum, qui sunt apud eos Christiani; ejus adventus hæc fuit causa. Cum tempore Theodosii exortum esset inter Persas et Romanos maximum bellum, fœdere rem transegerunt. Eo fœdere cavebatur, ne alterutri admitterent Saracenos, qui in eorum fide et ditione essent, si forte quis deficiens res novas moliri tentaret. Apud Persas erat Amorcesus genere Nocalius: is, sive quod nullo honore apud eos haberetur, sive Romanorum regionem incolere potius duceret, Persidem relinquens,

B α'. Ὅτι ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Μακέλλη, πάντων πανταχόθεν τεταράχθαι δοκούντων, ἀφικνεῖταί τις τῶν σκηνιτῶν Ἀράβων, οὓς καλοῦσι Σαρακηνούς, ἱερεὺς τῶν παρ' ἐκείνοις Χριστιανῶν, ἐξ αἰτίας τοιαύτης· Πέρσαι καὶ Ῥωμαῖοι σπονδὰς ἐποιήσαντο, ὅτε ὁ μέγιστος πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ Θεοδοσίου συνεῤῥάγη πόλεμος, μὴ προσδέχεσθαι τοὺς ὑποσπόνδους Σαρακηνούς, εἴ τις ἐς ἀπόστασιν νεωτερίσαι προέλοιτο. Ἐν δὲ τοῖς Πέρσαις ἦν ὁ Ἀμόρκεσος τοῦ Νοκαλίου γένους· καὶ εἴτε τιμῆς οὐ τυγχάνων ἐν τῇ Περσίδι γῇ, ἢ ἄλλως τὴν Ῥωμαίων χώραν βελτίω νενομικώς, ἐκλιπὼν τὴν Περσίδα εἰς τὴν γείτονα Πέρσαις Ἀραβίαν ἐλαύνει. Κἀντεῦθεν ὁρμώμενος προνομὰς ἐποιεῖτο καὶ

πολέμους Ῥωμαίων μὲν οὐδενὶ, τοῖς δὲ ἀεὶ ἐν ποσὶν εὑρισκομένοις Σαραχηνοῖς. Ἀφ' [10] ὧν καὶ τὴν δύναμιν αὔξων προῄει κατὰ μικρόν. Μίαν δὲ τῶν Ῥωμαίων παρεσπάσατο νῆσον Ἰωτάβην ὄνομα, καὶ τοὺς δεκατηλόγους ἐκβαλὼν τῶν Ῥωμαίων αὐτὸς ἔσχε τὴν νῆσον, καὶ τὰ τέλη ταύτης λαμβάνων χρημάτων εὐπόρησεν οὐκ ὀλίγων ἐντεῦθεν. Καὶ ἄλλας δὲ ὁ αὐτὸς Ἀμόρκεσος τῶν πλησίον ἀφελόμενος κωμῶν, ἐπεθύμει Ῥωμαίοις ὑπόσπονδος γενέσθαι καὶ φύλαρχος τῶν κατὰ [11] Πετραίαν ὑπὸ Ῥωμαίοις ὄντων Σαραχηνῶν. Πέμπει οὖν πρὸς Λέοντα τὸν βασιλέα Ῥωμαίων Πέτρον ἐπίσκοπον τῆς φυλῆς τῆς ἑαυτοῦ, εἴ πως δύναιτο ταῦτα πείσας ποτὲ διαπράξασθαι. Ὡς δ' ἀφίκετο καὶ διελέχθη τῷ βασιλεῖ, δέχεται τοὺς λόγους ὁ βασιλεὺς, καὶ μετάπεμπτον εὐθὺς ποιεῖται τὸν Ἀμόρκεσον ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, ἀβουλότατα τοῦτο διανοησάμενος καὶ ποιήσας. Εἰ γὰρ δὴ καὶ φύλαρχον χειροτονῆσαι προῄρητο, ἔδει πόῤῥωθεν ὄντι τῷ Ἀμορκέσῳ τοῦτο προστάξαι, ἕως καὶ τὰ Ῥωμαίων ἐνόμιζε φοβερὰ, καὶ τοῖς ἄρχουσιν ἀεὶ τοῖς τυχοῦσι Ῥωμαίων ἔμελλεν ἥκειν ὑποπεπτηχὼς, καὶ τήν γε προσηγορίαν βασιλέως ἀκούων αὐτήν. Καὶ γὰρ διὰ [12] πολλοῦ κρεῖττόν τι τῶν ἀνθρώπων εἶναι τῶν ἄλλων ἐνόμιζε. Νῦν δὲ πρῶτον μὲν αὐτὸν διὰ πόλεων ἦγεν, ἃς ἔμελλεν ὄψεσθαι τρυφῆς μόνον γεμούσας, ὅπλοις δὲ οὐ χρωμένας· ἔπειτα δὲ, ὡς ἀνῆλθεν ἐς Βυζάντιον, δέχεται παρὰ τοῦ βασιλέως ἀσμένως, καὶ τραπέζης κοινωνὸν βασιλικῆς ἐποιήσατο, καὶ [13] βουλῆς προκειμένης μετὰ τῆς γερουσίας συμπαρεῖναι ἐποίει. Καὶ τό γε δὴ αἴσχιστον ὄνειδος τῶν Ῥωμαίων, ὅτι καθέδραν αὐτῷ τὴν πρωτοπατρικίων ἀποδοθῆναι ἐκέλευσε σχηματισάμενος ὁ βασιλεὺς, ὅτι δὴ Χριστιανὸς ἀνεπείσθη γενέσθαι· καὶ τέλος ἀπέπεμψεν αὐτὸν, ἰδίᾳ [14] μὲν παρ' αὐτοῦ εἰκόνα τινὰ χρυσῆν καὶ κατάλιθον λαβὼν [15], σφόδρα τε οὖσαν πολυτελῆ, καὶ τῶν ἄλλων κελεύσας ἕκαστον εἰσενεγκεῖν, ὅσοι ἐτέλουν ἐς τὴν βουλήν. Τὴν δὲ νῆσον ἐκείνην, ἧς ἐμνήσθημεν πρόσθεν, οὐ μόνον κατέλιπεν αὐτῷ ἔχειν βεβαίως, ἀλλὰ καὶ ἄλλας αὐτῷ κώμας προσέθηκε πλείονας. Ταῦτα παρασχὼν Ἀμορκέσῳ ὁ Λέων καὶ τῶν φυλῶν ἄρχοντα, ὧν ἤθελε, ποιήσας, ἀπέπεμψεν ὑψηλὸν, καὶ ὅσος οὐκ ἔμελλε τοῖς δεξαμένοις λυσιτελεῖν.

β'. Ὅτι ὁ αὐτὸς Λέων βασιλεὺς ἀπέστειλε πρὸς τοὺς ἐν τῇ Θράκῃ Βαρβάρους πρεσβευτὴν Τελόγιον [16] τὸν σιλεντιάριον. Οἱ δὲ Βάρβαροι τοῦτον ἀσμένως δεξάμενοι ἀντιπέμπουσι πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα, φίλοι Ῥωμαίων εἶναι βουλόμενοι. Ἠτήσαντο δὲ τρία· πρῶτον Θευδέριχον [17] τὸν κατάρχοντα αὐτῶν τὴν κληρονομίαν ἀπολαβεῖν, ἥν ἀφῆκεν αὐτῷ Ἄσπαρ, δεύτερον νέμεσθαι τὴν Θράκην συγχωρηθῆναι αὐτῷ, τρίτον καὶ στρατηλάτην γενέσθαι τῶν ταγμάτων, ὧνπερ καὶ Ἄσπαρ ἡγήσατο. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς πρὸς τὰ δύο παντελῶς ἀπείπατο, μόνον δὲ περὶ τῆς στρατηγίας κατένευσεν,

in vicinam Persis Arabiam migravit. Hinc excurrens, rapinas et cætera hostilia exercebat in Romanorum **92** quidem neminem, sed in Saracenos, quos passim ante pedes suos offendebat. Sic potentiam suam augens, paulatim crevit, et unam ex insulis, quæ Romanis parebant, sibi subjecit Jotabem nomine, qua, expulsis decimarum exactoribus, potitus est. Itaque tributa colligens, cum etiam ex proximis vicis multas prædas egisset, non parvam pecuniarum summam sibi paravit. Deinde Romanorum confœderatus et Saracenorum, qui in Arabia Petræa sub Romanis degunt, princeps esse magnopere cupiebat. Quamobrem ad Leonem imperatorem mittit Petrum, ejus gentis episcopum, qui, si qua ratione posset, ab imperatore hæc impetraret. Ut venit, et cum imperatore verba fecit, sermones ejus imperator excipit, et Amorcesum statim ad se vocat. Quæ sane inconsultissime et sensit et fecit. Etenim, si ipsum ejus gentis principem creare constituisset, oportuerat eum e longinquo hoc mandare, ut Romanorum imperium illi semper formidini esset, et ad solum nomen imperatoris, quibuslibet Romanorum magistratibus ad se accedentibus, tremeret. Nam remotiora homines et potentiora habere solent. At ille hominem per urbes circumduxit, quas visurus erat armis vacuas et deliciis plenas. Hunc, ut Byzantium venit, imperator benigne excipit, et regiæ mensæ participem fecit. Senatui quoque, quem indixit, interesse, et illi, quod fœdissimum Romanorum probrum fuit, sellam juxta se poni ante omnes patricios jussit, ficta causa, quod Christianus fieri persuasus esset. Postremo dimisit eum, postquam ipse imaginem auream, magnifice gemmis exornatam, ei donaverat, et in eum etiam omnes, qui in senatum erant ascripti, alia munera conferre jussit. Insulam vero, cujus supra mentionem fecimus, non solum ejus potestati permisit, ut eam sine controversia possideret : sed et plures alios vicos adjecit. Cum his illum beneficiis ornasset et phylarchum, ut optaverat, constituisset, elatum et superbientem et talem, qui non esset iis, qui benigne eum exceperant, profuturus, dimisit.

2. Leo imperator misit Pelagium silentiarium legatum ad Barbaros, qui in Thracia erant. At Barbari lubenti animo legatum exceperunt, et legatos quoque ad imperatorem, Romanorum amici esse cupientes, miserunt, per quos tria ab eo petierunt : primum ut Theuderichus, eorum dux, omni hereditate, quam illi reliquerat Aspar, frueretur : secundum, ut liceret **93** illi in Thracia habitare : tertium, ut et eorum ordinum, quorum Aspar fuerat, dux esset. Prima duo omnino denegavit imperator. Solum tertium, ut dux fieret, dummodo sine fraude ejus amicus esset, concessit, et ita legatos dimisit.

VARIÆ LECTIONES.

[10] ἀφ' B. ἐφ' vulg. [11] κατὰ B., ἐπὶ Val., ὑπὸ vulg. [12] διὰ] δὴ conj. Val. [13] Ante καὶ inser. ὃς N. [14] ἰδίᾳ B., ἰδίαν vulg. [15] λαβόντα conj. N. [16] Τελόγιον] Πελάγιον vel Εὐλόγιον conj. N. [17] πρῶτον ἵνα Θευδ. vulg.

Sed Theuderichus, Barbarorum princeps, ubi legatos suos ab imperatore re infecta reversos excepit, suarum copiarum partem Philippos misit: cum altera parte Arcadiopolim omni apparatu oppugnaturus obsedit. Neque tamen eam armis cepit, sed fame, quæ oppidanos adeo premebat, ut equis et aliis jumentis et mortuorum corporibus, exspectantes, si qua ex parte auxilium adveniret, vescerentur. Quo non adveniente, in extremam desperationem adducti deditionem fecerunt. Qui vero missi erant Philippos solum ea, quæ circa urbem erant, combusserunt, neque quidquam præterea atrox aut grave commiserunt. His ita in Thracia grassantibus, nihilo secius ipsi Barbari fame coacti legatos ad imperatorem miserunt, qui de pace agerent, quæ his conditionibus est facta, ut duo millia librarum auri Gothis singulis annis penderentur: Theuderichus magister equitum et peditum præsentis militiæ constitueretur, quæ dignitas maxima habetur, ipsorumque rex Gothorum esset, neque quisquam eorum, qui ab eo deficere voluerint, ab imperatore in regionem suam admitteretur; denique ut contra quemcunque voluerit imperator, exceptis Vandalis, a parte imperatoris pugnaret.

A εἰ φίλος αὐτοῦ γένηται ἀδόλως [18]. Καὶ οὕτω τοὺς πρέσβεις ἀπέπεμψεν. Ὁ δὲ Θευδέριχος ὁ τῶν Βαρβάρων ἀρχηγὸς, τοὺς πρέσβεις αὐτοῦ δεξάμενος ἐκ τοῦ βασιλέως ἀπράκτους, τὸ μὲν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐς Φιλίππους ἐκπέμπει, τῷ δὲ προσεκάθητο τὴν Ἀρκαδιούπολιν μηχανῇ πάσῃ πολιορκῶν. Καὶ ταύτην παραλαμβάνει οὐχ ὅπλοις, ἀλλὰ λιμῷ τοὺς ἔνδον τοῦ ἄστεος ἰσχυρῶς στενοχωρήσαντι. Καὶ γὰρ καὶ ἵππων καὶ ὑποζυγίων καὶ νεκρῶν σωμάτων ἥψαντο, καρτεροῦντες εἴ ποθεν αὐτοῖς ἔλθοι βοήθεια. Τῆς δὲ μὴ παρούσης, ἀπήλπισαν καὶ ἐνέδωκαν [19]. Οἱ δὲ ἐκπεμφθέντες ἐπὶ Φιλίππους τὰ πρὸ τοῦ ἄστεως ἐνέπρησαν μόνον, οὐδὲν δὲ ἄλλο δεινὸν εἰργάσαντο. Καὶ τούτων οὕτω λυμαινομένων τὴν Θρᾴκην, ὅμως καὶ αὐτοὶ οἱ Βάρβαροι ὑπὸ τοῦ B λιμοῦ συνεχόμενοι πρεσβείαν πέμπουσι περὶ εἰρήνης πρὸς τὸν βασιλέα. Καὶ γίνεται ἡ σύμβασις τῶν ὅρκων ἐπὶ τούτοις, τοῖς μὲν Γότθοις δίδοσθαι κατ' ἔτος χρυσίου λίτρας δισχιλίας, τὸν δὲ Θευδέριχον καθίστασθαι στρατηγὸν δύο στρατηγιῶν τῶν ἀμφὶ βασιλέα, αἵπερ εἰσὶ μέγισται εἰς τὴν ἑτέραν γῆν [20]· αὐτῶν [21] δὲ τῶν Γότθων αὐτοκράτορα εἶναι, καὶ μηδένας ἐξ αὐτῶν ἀποστῆναι θέλοντας τὸν βασιλέα δέχεσθαι, συμμαχεῖν δὲ τῷ βασιλεῖ εἰς πᾶν, ὅ τι κελεύει, πλὴν ἐπὶ μόνων τῶν Βανδήλων.

3. (A. C. 476, Ind. 14, Zenon. 3.) Augustus, Orestis filius, ut audivit, Zenonem iterum Orientis imperium, expulso Basilisco, recuperasse, senatum veteris Romæ legationem ad Zenonem mittere coegit, quæ illi significaret, proprio imperatore se non indigere. Unum imperatorem sufficere, qui utriusque imperii fines tueretur: Odoacrum se elegisse, qui hanc partem tutam præstaret. Hunc enim et scientia reipublicæ administrandæ et rei militaris peritia præstare. Itaque orare, ut illum Zeno patriciatus dignitate ornet, et Italiam regendam ei committat. Profecti sunt igitur ex senatu Romano viri, qui hos sermones Byzantium deferrent. Iisdem diebus venerunt et a Nepote nuntii, qui Zenoni restitutum imperium gratularentur, et ipsum obtestarentur, ut omni opera et studio illum, qui eodem tempore, eodem quo ipse, casu afflictus esset, in recipiendo imperio adjuvaret, et pecunias et exercitus et alia, quæ opus forent, suppeditaret, quo illi reditum ad pristinam fortunam **94** pararet. Hæc qui dicerent, Nepos misit. At Zeno his, qui venerant, hæc responsa dedit: senatoribus, illos ex duobus quos ab Oriente accepissent, imperatoribus unum expulisse, et Anthemium occidisse. Nunc quid sibi facto opus esset, ipsos dixit perspicere. Imperatore enim superstite non aliam debere valere sententiam, quam ut illum redeuntem exciperent. Ad ea vero, quæ Barbarus nuntiarat, recte et juste facturum, si a Nepote imperatore] Odoacer patri-

γ'. Ὅτι ὁ Αὔγουστος [22] ὁ τοῦ Ὀρέστου υἱὸς ἀκούσας Ζήνωνα πάλιν τὴν βασιλείαν ἀνακεκτῆσθαι τῆς Ἕω, τὸν Βασιλίσκον ἐλάσαντα, ἠνάγκασε τὴν βουλὴν ἀποστεῖλαι πρεσβείαν Ζήνωνι σημαίνουσαν, ὡς ἰδίας C μὲν αὐτοῖς βασιλείας οὐ δέοι, κοινὸς δὲ ἀποχρήσει μόνος ὢν αὐτοκράτωρ ἐπ' ἀμφοτέροις τοῖς πέρασι. Τὸν μέντοι Ὀδόαχρον ὑπ' αὐτῶν προβεβλῆσθαι ἱκανὸν ὄντα σώζειν τὰ παρ' αὐτοῖς πράγματα, πολιτικὴν ἔχοντα σύνεσιν ὁμοῦ καὶ μάχιμον [23]· καὶ δεῖσθαι τοῦ Ζήνωνος πατρικίου τε [24] αὐτῷ ἀποστεῖλαι ἀξίαν, καὶ τὴν τῶν Ἰταλῶν τούτῳ ἐφεῖναι διοίκησιν. Ἀφικνοῦνται δὴ ἄνδρες τῆς βουλῆς τῆς ἐν Ῥώμῃ τούτους ἐς Βυζάντιον κομίζοντες τοὺς λόγους, καὶ ταῖς αὐταῖς ἡμέραις ἐκ τοῦ Νέπωτος ἄγγελοι, τῶν τε γεγενημένων συνησθησόμενοι [25] τῷ Ζήνωνι (36), καὶ δεόμενοι ἅμα ταῖς ἴσαις τῷ Νέπωτι συμφοραῖς χρησαμένῳ συσπουδάσαι προθύμως βασιλείας ἀνάκτησιν, χρήματά τε καὶ στρατὸν ἐπὶ ταῦτα διδόντα, καὶ τοῖς ἄλλοις, οἷς δέοι, συνεκπονοῦντα τὴν κάθοδον. Ταῦτά D τε λέξοντας ὁ Νέπως ἀπέστελλεν. Ζήνων δὲ τοῖς ἥκουσι, τοῖς μὲν ἀπὸ τῆς βουλῆς ἀπεκρίνατο ταῦτα, ὡς δύο ἐκ τῆς Ἕω βασιλέας λαβόντες τὸν μὲν ἐξηλάκασιν, Ἀνθέμιον δὲ ἀπέκτειναν· καὶ νῦν τὸ ποιητέον αὐτοὺς ἔφη γινώσκειν· οὐ γὰρ ἂν βασιλέως ἔτι ὄντος ἑτέραν ἡγήσεσθαι [26] γνώμην ἢ κατιόντα [27] προσδέχεσθαι. Τοῖς δὲ ἐκ τοῦ Βαρβάρου ὅτι καλῶς πράξοι [28] παρὰ τοῦ βασιλέως Νέπωτος τὴν ἀξίαν τοῦ πατρικίου δεξάμενος Ὀδόαχρος. Ἐκπέμψειν γὰρ αὐτὸν, εἰ μὴ Νέπως ἐπεφθάκει. Ἐπαινεῖν δὲ, ὡς ἀρχὴν ἐπι-

VARIÆ LECTIONES.

[18] ἀδόλως B., ἄδολος vulg. [19] ἐνέδωκαν N., συνέδωκαν vulg. [20] εἰς τὴν ἑτέραν γῆν] εἰς τὴν σφετέραν γῆν Val., idque post θέλοντας. [21] αὐτὸν vulg. [22] ὁ Αὔγ. ὁ τ. Ὀ. υἱ. male, culpa eclogarii, pro Odoacro. N. [23] μάχιμον] ὄντα add. N. [24] τε B., δὲ vulg. [25] συνησθησόμενοι Cantocl. συνθησόμενοι vulg. [26] εἰσηγήσεσθαι conj. B. [27] κατιόντα Val. κατιόντι vulg. [28] πράξοις vulg.

δέδεικται ταύτην τοῦ τὸν κόσμον φυλάττειν τὸν τοῖς A Ῥωμαίοις προσήκοντα· καὶ πιστεύειν ἐντεῦθεν, ὡς καὶ τὸν βασιλέα τὸν ταῦτα τιμήσαντα καταδέξοιτο θᾶττον, εἰ ποιεῖν θέλοι τὰ δίκαια. Καὶ βασίλειον γράμμα περὶ ὧν ἠβούλετο πέμπων τῷ Ὀδοάκρῳ, πατρίκιον ἐν τούτῳ τῷ γράμματι ἐπωνόμασε. Ταῦτα δὲ συνεσπούδαζε τῷ Νέπωτι ὁ Ζήνων ἐκ τῶν ἑαυτοῦ κακῶν τὰ ἐκείνου οἰκτείρων καὶ τό γε[29] κοινὸν τῆς τύχης εἰς ὑπόθεσιν ἔχων τῷ δυστυχοῦντι συνάχθεσθαι. Ἅμα δὲ καὶ Βηρίνα συνεπώτρυνε τοῦτον, τῇ Νέπωτος γυναικὶ συγγενεῖ οὔσῃ συσπεύδουσα.

δ'. Ὅτι ἐν τῷ ἑξῆς ἔτει ἐπὶ Ζήνωνος πρέσβεις ἦλθον ἐκ Θρᾴκης τῶν ὑποσπόνδων Γότθων, οὓς δὴ καὶ φοιδεράτους οἱ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν, ἀξιοῦντες B Ζήνωνα Θευδερίχῳ σπείσασθαι τῷ παιδὶ Τριαρίου[30], ἥσυχον ἐθέλοντι διεξάγειν[30'] τὸν βίον καὶ μηδένα πόλεμον τοῖς κοινοῖς αἴρεσθαι πράγμασιν. Ἠξίουν δὲ καὶ σκοπεῖν, ὅσα πολέμιος ὢν κατέβλαψε Ῥωμαίους, καὶ ὅσα Θευδέριχος ὁ τοῦ Βαλαμήρου παῖς στρατηγὸς ὢν καὶ φίλος ταῖς πόλεσιν ἐλυμήνατο, καὶ μὴ νῦν ἀπεχθείας παλαιὰς ὁρᾷν μᾶλλον, ἢ ὅπως τι τῷ κοινῷ γένοιτο παντελῶς ὠφέλιμον. Εὐθὺς οὖν ὁ βασιλεὺς τὴν βουλὴν συγκαλέσας γνώμην αὐτοῖς προὔθηκεν, ὅ τι δέοι ποιῆσαι. Οἱ δὲ ἀμφοτέροις μὲν οὐκ ἔφασαν ἱκανὸν τὸ δημόσιον εἶναι συντάξεις τε καὶ μισθὸν ἐπαρκέσαι προχείρως, ὁπότε γε μηδὲ αὐτοῖς μόνοις τοῖς στρατιώταις ἀμέμπτους ὑποτελεῖν τὰς χορηγίας δυνάμεθα. Ὁπότερον δὲ αὐτῶν δεῖ φίλον προελέσθαι, τούτου κύριον αὐτὸν βασιλέα καθίστασθαι[31]. C Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν αὐλὴν τούς τε κατὰ τὴν πόλιν στρατιώτας κελεύσας[32] καὶ τὰς σχολὰς ἀπάσας, ἀναβὰς ἐπὶ βῆμα πολλὰ τοῦ Θευδερίχου κατηγόρει, ἐν τούτοις ὅπως τε τοῖς Ῥωμαίοις ἐχθρὸς ἄνωθεν εἴη, καὶ ὡς ἐλυμήνατο τοῖς τὴν Θρᾴκην οἰκοῦσι, χεῖράς τε ἀποτέμνων ἅμα τῷ Ἁρματίῳ καὶ τὸ γεωργοῦν[33] ἅπαν ποιήσας ἀνάστατον· ὅπως τε τυραννίδα πάλιν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς τὴν Βασιλίσκου ἐπήγειρε, καὶ ὡς τοὺς στρατιώτας ἐκεῖνον ἀνέπεισεν ἐκ ποδῶν ποιήσασθαι, ὡς τῶν Γότθων ἀρκούντων. Καὶ νῦν δὴ πρεσβεύεσθαι οὐκ εἰρήνης γε μᾶλλον, ἢ στρατηγίας δεόμενον. « Ἣν οὖν ἔχετε γνώμην καὶ ὑμεῖς περὶ τούτων, ταύτην, ἔφη, παρ' ὑμῶν ἀκοῦσαι βουλόμενος νυνὶ παρεκάλεσα, εἰδὼς τῶν D βασιλέων τούτους ἀσφαλῶς πράττειν, οἳ ἂν τὰ βουλεύματα τοῖς στρατιώταις κοινώσουσιν. » Οἱ δὲ ἧς κατέτεινε κατηγορίας ἀκούσαντες καὶ ἐκ ταύτης διδαχθέντες ὃ χρῆν ἀποκρίνασθαι, πάντες ἀνεβόησαν, ἐχθρὸν εἶναι Ῥωμαίοις Θευδέριχον καὶ πάντας εἴ τις ἐκείνῳ συνέστηκεν. Οὐ μέντοι τοῖς πρέσβεσι ταύτην εὐθὺς ἔδωκεν ἀπόκρισιν ὁ Ζήνων, ἀλλ' ἐπεῖχεν, ἕως τὸ πλέον ἀκούσει τῶν ἔξωθεν. Ἐν τούτῳ δὲ γράφοντες τὰ ἔνδον γινόμενα τῶν ἐν τῇ πόλει τινὲς τῷ Θευδερίχῳ ἑάλωσαν, Ἄνθιμός τε ἰατρὸς καὶ Μαρκελλῖνος καὶ Στέφανος. Καὶ οὐ μόνον ἑαυτῶν ἐπιστολὰς

A ciatus dignitatem susciperet. Eam se illi missurum, nisi Nepos prævenerit. Laudare se eum, quod jam morem Romanis convenientem servare inceperit ideoque confidere, fore, ut imperatorem, qui illum hoc honore affecerit, si quidem justa facere vellet, quam primum reciperet. Et in litteris regiis, quibus Odoacro voluntatem suam significaret, eum patricium nominavit. Quæ Zeno Nepotis causa instituit, propter sua Nepotis malorum misertus, et communem hominum sortem reputans ad aliorum commiserationem adductus. Eo quoque illum impulit Verina, quæ Nepotis uxori, cujus erat consanguinea, favebat.

4. (A. C. 477, Ind. 15, Zenon. 4.) Insequenti anno Zenonem legati a Gothis adierunt, qui in Thracia B consederant et fœdere cum Romanis conjuncti erant: hos fœderatos Romani vocant. Orabant, ut reconciliari vellet Theudericho, Triarii filio, cui nihil esset optatius, quam tranquillam et quietam vitam ducere, neque armis rempublicam vexare. Illud etiam eum considerare jusserunt, quanta mala ipse, cum hostis exstitisset, Romanorum rebus attulisset, et quot urbes Theuderichus, Balameri filius, qui dux et amicus appellatus esset, evertisset; neque tam veterem inimicitiam respiciendam esse, quam communem omnium utilitatem. Confestim igitur imperator senatum convocavit, et hæc illis proposuit, ut sibi consilium darent, quid facto opus esset. Senatores vero dixerunt, reditus publicos minime sufficere ad stipendia prompte utrisque sup- C peditanda, cum ne tum quidem militibus victus commode præstari posset. Cum quo vero ex duobus amicitiam instituere præstaret, id in solius imperatoris arbitrio consistere. In aulam quoque convocatis militibus et omnibus scholis, ascenso suggestu, multa de Theudericho questus est, maxime quod jampridem Romanorum hostis exstitisset, quod Thraciæ incolas deprædatus fuisset, quod Harmatio manus amputasset; quod omne agricolarum genus sedibus suis expulisset, quod Basilisci tyrannidem in rempublicam invexisset, deinde ad ejusdem cædem milites instigasset, **95** tanquam soli Gothi sufficerent. Et nunc legatos ad se mittere, non tam ut pacem, quam ut exercitus imperium postularet. D « Nunc igitur, inquit, quam sententiam super his dicturi sitis, audire cupiens, vos huc convocavi: scio enim, eos imperatores tuto suas res agere, qui sua consilia cum exercitibus communicant. » At illi, accusationibus, quas in Theuderichum imperator intenderat, auditis, satis ex ipsa accusatione, quid sibi respondendum esset, percipientes, acclamaverunt omnes, Romanorum hostem esse Theuderichum et omnes, qui illi faverent et ad ejus causam se adjungerent. Et hoc quidem responsum Zeno non e vestigio legatis dedit, sed exspectabat, donec exploratius, quomodo se haberent ea, quæ foris

VARIÆ LECTIONES.

[29] τό γε N., καὶ τὸ Val., τόν τε vulg. [30] Τριβρίου vulg. [30'] διεξάγειν B., διεπάγειν vulg. [31] καθίστασθαι H., καθίστασθαι vulg. [32] καλέσας Val. [33] γεωργοῦν H., γεωργὸν vulg.

gerebantur, sciret. Interea comprehensi sunt qui ea, quæ in urbe facta erant, ad Theuderichum scripserant, Anthimus medicus, Marcellinus et Stephanus, et non solum suas ipsorum litteras, sed etiam magistratuum quorumdam supposititias ad eum miserunt, quibus jubebant illum bono animo esse, tanquam multos suarum partium fautores intra urbem esset habiturus. Tres ex senatu præsente magistro de his quæstionem habuerunt, quos multis illatis plagis perpetuo exsilio condemnarunt. Quippe suppliciis Zeno et cædibus abstinere videri volebat.

5. (Eod. A. C. vel 478, Ind. 1, Zenon. 5.) Eodem quoque anno legati a Carthagine Byzantium venerunt, quos Alexander, uxoris Olybrii procurator, ducebat, qui jam olim a Zenone, Placidia consentiente, missus fuerat. Dicebant vero legati, Honorichum velle cum imperatore sine fraude amicitiam contrahere et Romanorum partes amplecti. Quæ antea repetiisset de reditibus et pecuniis uxoris suæ, quæ Leo ipsi præripuisset, quæque mercatoribus Carthaginiensibus per bellum, quod nuper fuerat, rapta et ablata essent, et in universum ea, de quibus pater ejus cum Romanis litigasset, remittere et condonare. Firmam et stabilem pacem petere, neque quidquam suspicionis Romanis relinquere statuisse, quominus pax et fœdus sine fraude componeretur : multam quoque gratiam habere imperatori, quod Olybrii uxorem honore affecerit, quod quia intellexerit, adduci, ut omnia, quæ imperator voluerit, facere paratus sit. Ista vero ad speciem tantum conficta erant : revera enim quamvis belli occasionem timebant. Etenim post mortem Genserici in omnem mollitiem devenerant; neque pristina fortitudine ad bella gerenda vigebant, neque eosdem exercitus alebant, quos Gensericus ad omnes occasiones instructos habebat, ut semper celeritate exsequendi **96** aliorum consilia præveniret et anteverteret. Legatos Zeno liberaliter excepit et honore debito est prosecutus, et muneribus pro merito ornatos dimisit, et Alexandrum comitem privatarum rerum fecit.

6. (A. C. 479, Ind. 2, Zenon. 6.) Theuderichus, Triarii, et Theuderichus, Balameri filius, Gothi, fœdere caverunt, ne inter se bellum gererent, et legatos Byzantium mittunt. Balameri filius imperatorem accusabat, quod se prodidisset, et quia nihil fidei inesse his, quæ promiserat, reperisset, id causæ fuisse, ut cum Theudericho conveniret. Petere autem regionem sibi, in qua commoretur, dari, et frumentum suppeditari, quod alendo exercitui usque ad messem satis esset. Ut etiam redituum imperii coactores, quos domesticos Romani vocant, quam primum mittat, qui rationem redderent eorum, quæ receperint. Ni ea Romani fecerint, in sua potestate non esse tam magnam turbam continere, quin rapinas et prædas agant, ex quibus suam ino-

A ἔπεμπον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τέλει πλαττόμενοι γράμματα ἐκείνῳ ἐπέστελλον [34], θαρσύνειν βουλόμενοι, ὡς ἱκανοὺς ἔχοντα τοὺς συμπράττοντας ἔνδον. Καὶ τρεῖς τῶν ἀπὸ βουλῆς, τοῦ μαγίστρου παρόντος, ἐξετάσαντες ταῦτα, καὶ πληγὰς τὰ σώματα πολλὰς [35] ἐπιθέμενοι, φυγὴν εἰσάπαξ ἐπέθηκαν. Δῆθεν γὰρ ἀπέχεσθαι θανάτου καὶ σφαγῶν δοκεῖν ὁ Ζήνων ἐβούλετο.

ε'. Ὅτι τῷ αὐτῷ ἔτει πρέσβεις ἐκ Καρχηδόνος ἐς Βυζάντιον ἦλθον, οὓς Ἀλέξανδρος ἦγεν ὁ τῆς Ὀλυβρίου [36] γυναικὸς ἐπίτροπος· ὃς ἐτύγχανε πεμφθεὶς ὑπὸ Ζήνωνος πάλαι, συνθελούσης καὶ αὐτῆς τοῦτο τῆς Πλακιδίας. Ἔλεγον δὲ οἱ πρέσβεις, ὅτι Ὀνώριχος B φίλος τε τῷ βασιλεῖ καθεστήκοι ἀδόλως, καὶ στέργοι τὰ Ῥωμαίων, καὶ ἀφίησι πάντα, ἃ πρόσθεν ἐνεκάλει περί τε τῶν προσόδων καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων, ἃ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς προειλήφει ὁ Λέων, καὶ ὅσα τῶν ἐμπόρων τῶν ἐκ τῆς Καρχηδόνος ἄρτι καθισταμένου τοῦ πολέμου ἐλήφθη, καὶ εἴ τι ἄλλο πάλαι ὁ πατὴρ πρὸς Ῥωμαίους ὁπωσοῦν ἔσχεν αἰτίαν· τήν τε εἰρήνην ἔχειν ἀξιοίη βεβαίαν, καὶ μηδὲν εἶναι λοιπὸν τοῖς Ῥωμαίοις ὕποπτος τῷ μὴ οὐχὶ γνησίως τὰς σπονδὰς ἐμπεδώσειν [37], καὶ ὅσα ἤδη συνέκειτο. Εἰδέναι γὰρ χάριν, ὅτι τὴν Ὀλυβρίου τετιμήκοι γυναῖκα· καὶ ταῦτα πυθόμενος πάντα ἕτοιμος ἦν βασιλεῖ πράττειν, ἃ [38] βούλοιτο. Ἦν δὲ τοῦτο πρόσχημα εὐπρεπὲς [39] τῷ λόγῳ, ἐπεὶ τό γε ἀληθὲς πᾶσαν C ἐδεδοίκεσαν ὑποψίαν πολέμου, καὶ μετὰ τὸν θάνατον Γιζερίχου πεσόντες ἐς πᾶσαν μαλακίαν οὔτε τὴν αὐτὴν ῥώμην ἐς πράγματα ἔσχον, οὔτε τὰς αὐτὰς ἔτι συνεῖχον παρασκευὰς, ἃς ἐκεῖνος πρὸς πᾶσαν πρᾶξιν εἶχεν ἐφόρμους, ὡς θᾶττον ἀεὶ πράττειν, ἢ ὡς ἂν ἄλλος βουλεύσαιτο [40]. Δεξάμενος δὲ αὐτοὺς φιλοφρόνως ὁ Ζήνων, τιμῆς μὲν ἠξίωσε δεούσης τοὺς πρέσβεις, καὶ δώροις ἀπέπεμψε τοῖς πρέπουσι κοσμήσας, Ἀλέξανδρον δὲ ποιεῖ τῶν πριβάτων κόμητα.

ς'. Ὅτι συνθήκας πρὸς ἀλλήλους ποιησάμενοι Θευδέριχος καὶ ὁ Τριαρίου [41] οἱ Γότθοι μὴ πολεμεῖν ἀλλήλοις, πέμπουσιν ἄμφω πρέσβεις ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, ὁ μὲν τοῦ Βαλαμήρου τῷ βασιλεῖ ἐγκαλῶν, ὅτι D προδεδομένος ὑπ' ἐκείνου τυγχάνει, καὶ ὡς τῶν συντεθέντων οὐδὲν εὑρὼν ἀληθὲς Θευδερίχῳ συμβαίη, αἰτῶν δὲ χώραν αὐτῷ, ἐν ᾗ μένοι, δοθῆναι, καὶ σῖτον, ὅστις αὐτῷ καὶ μέχρι καρποῦ τὸν στρατὸν ἐξαρκέσει διάγειν, καὶ τοὺς προαγωγέας τῶν λημμάτων τῆς ἀρχῆς, οὓς δομεστίκους καλοῦσι Ῥωμαῖοι, ἐκπέμπειν ὡς τάχιστα, λόγον διδόντας ὧν ἔλαβον· ἢ [42] μὴ ταῦτα ποιουμένων πρὸς αὐτὸν τῶν Ῥωμαίων, οὐ δυνήσεσθαι αὐτὸς πολὺν ὄχλον κατέχειν τοῦ [43] μὴ ὅθεν δύναιντο δι' ἁρπαγῆς ἑαυτοῖς ἐπανορθοῦσθαι

VARIÆ LECTIONES.

[34] ἀπέστελλον conj. B. [35] πολλὰς B., πολλοῖς vulg. [36] Ὀλυβρίου Val., ἀλυαρίου vulg. [37] ἐκπεδώσειν et πειθόμενος vulg. [38] ἃ H., ᾧ vulg. [39] εὐπρεπὲς Val., εὐπρεπεῖ vulg. [40] ἄλλος βουλεύσαιτο B, ἄλλοι βουλεύσαιντο Val., ἄλλοις βουλεύσαιντο vulg. [41] Τριάριος vulg. [42] ἢ Val., εἰ vulg. [43] τοῦ N., τῷ vulg.

A τὴν ἔνδειαν. Ταῦτα μὲν ὁ ἕτερος Θευδέριχος ἔλεγεν, ὁ μέντοι Τριαρίου τά τε ἐπὶ Λέοντος συντεθέντα ἠξίου αὐτῷ πάντως γενέσθαι, καὶ τῶν προτέρων χρόνων τὰς συντάξεις λαμβάνειν, τούς τε κηδεστὰς αὐτῷ ζῶντας ἀποδοθῆναι· εἰ δὲ καὶ ἄρα τεθνήκασι, τὸν Ἰλλοῦν περὶ τούτων ἐπομόσαι καὶ ἄλλους, οἷς αὐτὸς ἐπὶ τούτων τῶν Ἰσαύρων πιστεύει. Ζήνων δὲ πυθόμενος, πρὸς μὲν τὸν Βαλαμήρου ἀπεκρίνατο, ὅτι αὐτὸς εἴη προδότης καὶ πάντα ἐναντία οἷς ὑπέσχετο δράσας, ὅστις διαπολεμεῖν ὑποσχόμενος μόνος εἶτα καὶ βοήθειαν προσκαλέσηται ἄλλην, πάλιν δὲ τὴν δύναμιν τῶν Ῥωμαίων καλέσας κρύφα πρὸς Θευδέριχον πράττει περὶ φιλίας· οὗ δὴ καὶ αἰσθόμενον τὸν στρατηγὸν τῆς Θρᾴκης καὶ τοὺς ἄλλους, ὁπόσοι τὰ Ῥωμαίων φρονοῦσι, μήτε ἀπηντηκέναι, μήτε
B συμβάλλειν αὐτῷ τὰς δυνάμεις θαρσῆσαι, φοβουμένους ἐνέδραν. Νῦν τε εἰ θελήσαι πρὸς αὐτὸν πολεμῆσαι, ἐπαγγέλλεσθαι αὐτῷ ταῦτα δώσειν νικῶντι· χρυσίου λίτρας χιλίας, μυριάδας δ'[44] ἀργυρίου, πρόσοδόν τε πρὸς τούτοις νομισμάτων μυρίων· καὶ γάμον αὐτῷ δώσειν τῆς Ὀλυβρίου παιδὸς ἢ ἄλλης τῶν ἐνδόξων γυναικῶν ἐν τῇ πόλει. Ταῦτά τε ἅμα λέγων τῶν τε ἀποσταλέντων παρ' αὐτοῦ τοὺς πλείονας ἀξίαις ἐτίμησε[45], καὶ πρέσβεις ἀπέστειλε πρῶτον μὲν Φιλόξενον, εἶτα Ἰουλιανόν, εἴ πως ἄρα δύναιντο μεταπεῖσαι ξυῤῥαγῆναι ἐκείνῳ. Ὡς δὲ οὐδὲν ἔπειθε, πέμψας τοὺς στρατιώτας ἐς τὸν πόλεμον ὥρμα, καὶ παρεκάλει θαρσεῖν ὡς αὐτὸς ἐκστρατεύσων καὶ κοινῇ σὺν ἐκείνοις ὅ τι ἂν δέοι πεισόμενος. Οἱ δὲ ὡς ἐπήκουσαν, ὅτι αὐτὸς βασιλεὺς ἐξάγειν ἐθέλοι, οὕτως
C ἕκαστος αὐτῶν ἠπείγετο ἑαυτὸν ἐπιδεῖξαι βασιλεῖ πολλοῦ ἄξιον ὄντα, ὥστε καὶ οἱ πρότερον τοῖς ἡγεμόσιν αὐτῶν, ἐφ' ᾧ μὴ στρατεύοιντο, ἀργύριον[46] διδόντες πάλιν εἰς τὸ μετέχειν τῆς ἐξόδου παρεῖχον. Καὶ πάντες ἀνθήπτοντο τοῦ[47] πολέμου ὀργῶντες· καὶ τούς τε κατασκόπους τοὺς παρὰ Θευδερίχου πεμφθέντας ἐζώγρησαν, καὶ τῆς τοῦ Βαλαμήρου φυλακῆς μοῖραν ἐλθοῦσαν ἐπὶ τὸ μακρὸν τεῖχος οἱ ἐκεῖ φυλάττοντες διαπρεπῶς ἀπεκρούσαντο. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν αὐτοῦ φερόμενος ὁ Ζήνων ἀνεχώρησε φύσιν, καὶ ὑπὸ τῆς συμφύτου ἀπεσβέσθη δειλίας, ἐνταῦθα ὀργίζονται καὶ χαλεπῶς ἔφερον, κατὰ συστάσεις τε γινόμενοι ἐμέμφοντο ἀλλήλους τῆς ὅλης ἀτολμίας, εἰ[48] χεῖράς τε ἔχοντες καὶ βαστάζοντες ὅπλα μαλακίας τοιαύτης ἀκούειν ἀνέχονται, δι' ἧς
D πόλεις ἅπασαι καὶ ἡ πᾶσα Ῥωμαίων ἰσχὺς ἐξαπόλωλε, πάντων ἐπ' ἐξουσίας περικοπτόντων, ἃ βούλοιντο. Τοῦτον ὁ Μαρτιανὸς συνελόμενος τὸν θροῦν, πέμπει Ζήνωνι λέγων, ὅτι δεῖ τὸ στρατόπεδον ὡς τάχιστα διαλύειν, μή τι καὶ νεώτερον συνεστηκότες ἐργάσωνται. Πέμψας οὖν ἐκέλευεν ἀπιέναι ἑκάστους ἐπὶ τὰ χειμάδια, ὡς πρὸς τὸν Θευδέριχον ἐσομένης εἰρήνης. Οἱ δὲ[49] τὸν χάρακα ἔλυσαν· καὶ ἀπῆλθον οἱ πλείους τῇ διαλύσει ἀχθόμενοι, καὶ ὅτι θᾶττον αὐτοῖς χωρισθῆναι συνέβη, πρὶν ἄνδρα σκεψαμένους τοῖς

piam possint sublevare. Hæc quidem alter proposuit: alter Theuderichus, Triarii, postulabat, ut omnia sibi a Leone promissa præstarentur, et præteritorum annorum stipendia solverentur, et affines sui superstites sibi redderentur; de his autem, qui mortui essent, Illum et ex Isauris alios, quorum curæ et custodiæ commissi fuerant, jurare jussit. Hæc ubi Zeno audivit, Theudericho Balamiri responsum dedit, eum esse proditorem, qui omnia contra, quam promiserat, fecisset; qui cum se solum bellum gesturum fidem dedisset, aliunde auxilia sibi accersisset: et cum Romanorum copias, quæ suppetias ferrent, accivisset, clam, et illis insciis, cum Theudericho amicitiam contraxisset; quæ cum dux Thraciæ et alii, quicunque a Romanorum partibus starent, vidissent, veritos insidias ad illum accedere aut suas copias ejus copiis conjungere ausos non esse. Nunc etiam, si velit cum Theudericho bellum facere, se polliceri hæc, si victoriam reportarit, illi daturum auri mille, argenti quadraginta millia librarum, et reditum decem millium aureorum et nuptum illi collocaturum Olybrii filiam, aut aliam ex illustrioribus mulieribus civitatis. Quæ cum dixisset, plerosque eorum, qui missi erant, dignitatibus ornavit, et ipse legatos misit primum quidem Philoxenum, deinde etiam Julianum, si qua ratione possent eum adducere, ut fœdus cum Theudericho solveret. Cum nihil eum moveret; evocatis militibus bellum suscepit, quos hortatus est, ut bono animo essent. Se enim communiter cum illis belli pericula, ubi opus fuerit, aditurum. Hæc cum milites audiissent, imperatorem huic bello interesse statuisse, ita se ad hoc compararunt, ut **97** talem se unusquisque ostendere studeret, quem imperator merito suo plurimi faceret. Et tam ardentibus animis ad pugnandum profecti sunt, ut qui antea militiæ vacationem a ducibus pecunia redemerant, pecunias, ut sibi in hostes exeundi potestatem facerent, numerarent. Itaque et exploratores, a Theudericho præmissos, vivos ceperunt, et cohortem, quæ Balamiri filii custodiam agebat, et usque ad longos muros progressa erat, opportune depulerunt. Sed non multo tempore res steterunt, quin Zeno ad pristinam naturam rediret, et ad insitam ignaviam delaberetur. Ex quo milites indignati, per turbas coeuntes, sese invicem ignaviæ accusabant, quod manus habentes et arma gestantes tantæ mollitiei, quæ omnes civitates et omnes Romanorum vires pessumdaret, obsequi sustinerent, neque quisquam omnis generis contumeliis abstinuit. Hunc motum cum Martianus intellexisset, ad Zenonem mittit suadens, ut quam citissime fieri posset, exercitum, ne quid novarum rerum moliretur, dissolveret. Ad quem Zeno remisit, et jussit, ut unusquisque militum, tanquam cum Theudericho pax futura esset,

VARIÆ LECTIONES.

[44] δ' N., δὲ vulg. [45] ἀξίαις ἐτίμησε N, ἀξίας ἠτίμησε vulg. [46] ἀργύριον H., ἀργυρίου vulg. [47] τοῦ N., τοῦτο vulg., τοῦτε H. [48] εἰ N., εἰς vulg. [49] δὲ add. N.

In hiberna concederet. Itaque castra solverunt, quam castrorum solutionem plerique iniquo animo ferentes abierunt : maxime quod discedere cogerentur, antequam virum summæ rerum præfecissent, qui rempublicam ab eversione et interitu vindicare posset.

A κοινοῖς ἐπιστῆσαι, ὃς τῆς παρούσης λύμης ἀνακτᾶσθαι [80] τὴν πολιτείαν ὁπωσοῦν δυνήσεται.

VARIÆ LECTIONES.

[80] ἀνακτᾶσθαι vulg.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ ΠΡΟΤΙΚΤΟΡΟΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΕΘΝΩΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ

—

98 EX HISTORIA

MENANDRI PROTECTORIS

EXCERPTA

DE LEGATIONIRUS BARBARORUM AD ROMANOS.

—

ARGUMENTUM. — Avares a Justiniano sedes petunt infra fines imperii Romani (1). Iidem a Justiniano instigati bella gerunt cum Hunnicis gentibus (2). Mezamirus, Antarum ad Avares legatus, ab his interimitur (3). Legati Avarum ad novas sedes petendas missi Byzantii detinentur (4). Justinus Avarum conditiones superbe respuit (5). Post mortem Zichi, Persarum legati, Mebodes Bysantium mittitur : neque ipse nec Saracenorum legati, quorum causam apud imperatorem agit, quæ cupiunt, impetrant (6). Turcorum legati a Persis spreti Bysantium proficiscuntur ad commercia cum Romanis petenda (7). Zemarchus a legatione ad Turcos rediens magnis itineris difficultatibus et periculis laborat (8. 9). Avares et Franci fœdus ineunt (10). Longobardorum legati Avares contra Gepidas et Romanos sollicitant (11). Longobardi nunc ab Avaribus, nunc a Romanis auxilia petunt (12). Bajanus, Avarum Chaganus, legatos Romanorum in vincula conjicit (13). Idem post multas disceptationes cum Bono, Romanorum duce, iratus ab obsidione Sirmii recedit (14). Superba Targitii postulata a Justino cum contemptu repudiantur (15). Turci Justinum ad bellum cum Persis renovandum incitant (16). Justinus nullas Avarum conditiones admittit (17). Pax componitur inter Romanos et Avares (18). Avarum legati a latronibus expilati res suas a Tiberio repetunt (19). Sebochthes legatus a Chosroe ad Justinum missus ad fœdus inter Persas et Romanos instaurandum (20). Jacobus insolentem Chosrois epistolam Tiberio et Sophiæ Augustæ tradit (21). Sabirum et Alanorum legati de pace agunt cum Tiberio Cæsare (22). Romanorum et Persarum legati in confiniis utriusque imperii conveniunt (23). Zacharias et Mebodes de pace inter Romanos et Persas restituenda agunt : Romani Persarmenia et Iberia cedunt, sed Daras oppidum a Persis sibi reddi poscunt. Sclavini in Thraciam irrumpunt (24). Tiberius Cæsar pecunias ad aliquos e principibus Longobardorum conciliandos mittit (25). Persæ ex improviso castellum Romanorum expugnant (26). Tanchosdro in fines imperii incursionem facit (27). Mauricius Chlomaron, Persarum oppidum, obsidione premit (28). Tiberius, ut Italiam adversus Longobardos tueatur, multos eorum donis in partes suas traducit (29.) Bajanus, rex Avarum, usque ad Sirmium progressus, Savum trajicere conatur, bellum contra Sclavinos prætendens (30). Idem a Tiberio, ut Sirmium sibi concedat, postulat (31). Theognis, dux Romanorum, Sirmium fortiter obtinet (32).

—

99 1. (p. A. C. 558, Ind. 6, Justin. 32.) Avares cum diu multumque incerti errassent, tandem ad Alanos accesserunt, et Sarosium, eorum ducem, suppliciter, orarunt, ut per eum in notitiam et amicitiam Romanorum venirent. Is Justino, Germani filio, qui tunc temporis militibus, qui in Lazico in præsidiis erant, præerat, eam rem nuntiavit, et Justinus ad Justinianum retulit, qui illi mandavit, ut ejus gentis legatos ad se Byzantium transmitteret. Electus vero fuit ab ea gente quidam Candich nomine, qui cum primus legatus ad impe-

B α. [Περὶ Ἀβάρων.] Ὡς πολλὰ περινοστήσαντες ἧκον ἐς Ἀλανούς, καὶ ἱκέται ἐγένοντο Σαρωσίου τοῦ Ἀλανῶν ἡγουμένου, ὡς ἂν δι' αὐτοῦ γνώριμοι ἔσοιντο Ῥωμαίοις. Ὁ δὲ Ἰουστίνῳ τῷ Γερμανοῦ, κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῶν ἐν Λαζικῇ καταλόγων ἐξηγουμένῳ, τῶν [81.82] Ἀβάρων πέρι ἐδήλωσεν, ὁ δὲ Ἰουστῖνος Ἰουστινιανῷ βασιλεῖ. Καὶ δὴ ἐνεκελεύσατο ὁ βασιλεὺς τῷ στρατηγῷ στέλλειν ἐς Βυζάντιον τὴν πρεσβείαν τοῦ ἔθνους. Καὶ οὖν Κανδὶχ ὄνομά τις ᾑρέθη πρεσβευσόμενος [84] ὑπὲρ Ἀβάρων πρῶτος, ὃς ἐσφοιτήσας [83] ἔλεξε τῷ αὐτοκράτορι, ὡς πάρεστι τὸ

VARIÆ LECTIONES.

[81.82] τῶν N., τῷ vulg. [84] πρεσβευόμενος vulg. [83] ὃς ἐσφοιτήσας H., ἐσφοιτήσας vulg.

μέγιστόν τε καὶ ἀλκιμώτατον τῶν ἐθνῶν, καὶ ὡς τὸ φῦλον οἱ Ἄβαροι ἀκαταμάχητοί τέ εἰσι καὶ τὸ ἀντιστατοῦν οἷοί τε ῥᾳδίως ἀπώσασθαί τε καὶ διαφθείρειν, καὶ ὡς προσῆκόν ἐστι τῷ βασιλεῖ ἐς ὁμαιχμίαν σφᾶς ἑταιρίσασθαι, ἀλεξητῆράς τε ἔχειν ἀγαθούς, καὶ [56] ὡς οὐκ ἄλλως εὐνούστατοι ἔσονται τῇ Ῥωμαϊκῇ πολιτείᾳ, ἢ δώροις ἐς τὰ μάλιστα τιμιωτάτοις καὶ χρήμασιν ἐτησίοις καὶ γῆς εὐφορωτάτης οἰκήσει. Ταῦτα τῷ αὐτοκράτορι ἐπειδὴ ἤγγειλεν ὁ Κανδὶχ, αὐτίκα—οὐ [57] γὰρ ἐσφρίγα οἱ τὸ σῶμα, οὐδὲ ἤκμαζεν ἡ ἀλκή, ὥσπερ ἀμέλει, ἡνίκα Γελίμερά τε τὸν Βάνδηλον καὶ Οὐΐττιγιν τὸν Γότθον ἄμφω ἔτι νεάζων ἔθετο δορυάλωτον· ἀλλ' ἤδη γηραλέος τε ἦν, καὶ τὸ ἀνδρεῖον ἐκεῖνο φρόνημα καὶ φιλοπόλεμον μετεβέβλητο ἐς τὸ ῥᾳθυμότερον ταῦτα ἔγνω ἑτέρῳ τρόπῳ καὶ οὐχὶ πολέμῳ τὴν βαρβαρικὴν ἀποκρούσασθαι δύναμιν· καὶ κατηγωνίσατο ἂν καὶ ἄρδην ἠφάνισεν, εἰ καὶ μὴ πολέμῳ, ἀλλ' οὖν εὐβουλίᾳ, εἴ γε μὴ τῷ ὀφειλομένῳ τέλει πρότερον ἠφανίσθη αὐτός· οὐ γὰρ πολλῷ ὕστερον ᾤχετο ἐκεῖσε. Ἐπεὶ οὖν ἥκιστα ἦν οἷός τε περιεῖναι, τὴν ἑτέραν ἐτράπετο.

β'. Ὅτι δημηγορήσας ὁ βασιλεύς, τοῦ τε ἱεροῦ συλλόγου τὸ ἀγχίνουν τε καὶ βουλευτικὸν τοῦ βασιλέως ἐπαινέσαντος, παραχρῆμα τά τε δῶρα ἔστελλε, σειράς τε χρυσῷ διαπεποικιλμένας καὶ κλίνας, ἐσθῆτάς τε σηρικὰς καὶ ἕτερα πλεῖστα ἐκμαλθακῶσαι οἷά τε ὄντα ἀλαζονείας ἀνάπλεα φρονήματα [58], πρὸς τοῖς καὶ πρεσβευσόμενον Βαλεντῖνον (εἷς δὴ οὗτος τῶν βασιλικῶν μαχαιροφόρων), καὶ [59] προὐτρέπετο τὸ φῦλον ὁμαιχμίαν ἐσάγειν Ῥωμαίοις καὶ κατὰ τῶν ἀντιπάλων ὁπλίζεσθαι, ἐμφρονέστατα, οἶμαι, προμηθευσάμενος ὁ βασιλεύς, ὡς ἢ νικῶντες οἱ Ἄβαροι ἢ καὶ ἡσσώμενοι ἐξ ἀμφοῖν περιθῶσι [60] Ῥωμαίοις τὸ συνοῖσον. Τοῦ δὲ Βαλεντίνου ἐκεῖσε ἀφικομένου καὶ τὰ δῶρα παρασχομένου, καὶ ὅσα ἐσήμηνεν ὁ βασιλεὺς ἐξειπόντος, πρῶτον μὲν ἐξεπολεμήθησαν Οὐτιγούροις [61], εἶτα Ζάλοις, Οὐννικῷ φύλῳ· καὶ Σαβείρους δὲ καθεῖλον.

γ'. Ὅτι ἐπεὶ οἱ ἄρχοντες Ἀντῶν [62] ἀθλίως διετέθησαν καὶ παρὰ τὴν σφῶν αὐτῶν ἐλπίδα ἐπεπτώκεσαν, αὐτίκα οἱ Ἄβαροι ἔκειρόν τε τὴν γῆν καὶ ἐληΐζοντο τὴν χώραν. Πιεζόμενοι δ' οὖν ταῖς τῶν πολεμίων ἐπιδρομαῖς ὡς οἷόν τε [63], ἐπρεσβεύσαντο ὡς αὐτοὺς Μεζάμηρον τὸν Ἰδαριζίου, Κελαγαστοῦ ἀδελφόν, ἐπὶ τὴν πρεσβείαν χειροτονήσαντες· ἐδέοντό τε πρίασθαι τῶν τινας τοῦ οἰκείου φύλου δορυαλώτων. Καὶ τοίνυν Μεζάμηρος ὁ πρεσβευτής, στωμύλος τε ὢν καὶ ὑψαγόρας, ὡς Ἀβάρους ἀφικόμενος ἀπέρριψε ῥήματα ὑπερήφανά τε καὶ θρασύτερά πως. Ταῦτά τοι ὁ Κοτράγηγος [64] ἐκεῖνος, ὁ τοῖς Ἀβάροις ἐπιτήδειος ὁ κατ' Ἀντῶν [65] τὰ ἔχθιστα βουλευσάμενος. ἐπεὶ ὁ Μεζάμηρος ὑψηλότερον ἢ κατὰ πρεσβευτὴν

A ratorem venisset, dixit, adesse gentem omnium maximam et fortissimam, Avares, genus hominum invictum, qui ejus omnes hostes repellere et funditus exstinguere possent. Illius rationibus valde conducere cum eis armorum societatem facere et auxiliarios optimos sibi asciscere; qui tamen non alia conditione Romano imperio servirent, quam si donis pretiosis, annuis etiam stipendiis et fertili regione, quam habitarent, donarentur. Hæc Candich **100** Imperatori. Erat ea tempestate imperator effœto corpore: non eadem illi vis animi, qua florebat, cum juvenis adhuc Gelimerem Vandalum et Vittigem Gothum captivos fecit. Itaque jam senex exacta ætate, cum animi robur et belli amorem desidia et otio commutasset, Barbarorum exer-

B citum non bello, sed alia ratione a finibus imperii depellere constituit. Et sane vicisset eum et penitus exstinxisset, si minus præliis, at prudentia et consilio, nisi ipse debito fine prius exstinctus esset. Etenim non multo post ex vita migravit. Cum igitur vi Barbaros superare non posset, aliam viam ingressus est.

2. De ea re imperator concionem apud sacrum senatum habuit, qui ejus prudentiam et in rebus gerendis consilii vim et acerrimum judicium valde collaudavit. Hoc facto statim imperator dona ad legatos misit, catenas auro variegatas et lectos et sericas vestes et alia quam plurima, quibus leniret et demulceret animos superbiæ et insolentiæ ple-

C nos. Misit quoque legatum Valentinum (is erat unus ex imperatoriis satellitibus), cui præcepit, ut gentem Romanis societate conjungeret et efficeret, ut suos inimicos bello aggrederentur. Sic enim valde prudenter, opinor, imperator sentiebat, sive Avares vincerent, sive vincerentur, in utramque partem, et ut res cecidisset, ea, quæ evenirent, suo commodo cessura. Cum igitur Valentinus ad eos profectus esset et munera præbuisset et mandata imperatoris exposuisset, primum quidem Utiguros, tum Salos, Hunnicam gentem, debellarunt, et Sabiros everterunt.

3. Cum duces Antarum parum prospere res gessissent et spe sua excidissent, confestim Avares hostium terram vastarunt, et regionem sunt depo-

D pulati. Hi vero inimicorum excursionibus vexati ad Avares legationem miserunt, ad quam gerendam Mezamirum, Idarisii filium, Celagasti fratrem, suffragio elegerunt, et ab eo petierunt, ut captivorum aliquos gentis suæ redimeret. Mezamirus igitur legatus, vir vanus et magniloquus, ubi ad Avares pervenit, in verba superbiora et arrogantiora prorupit. Cotragegus autem ille, Avarum perquam familiaris et necessarius, cum Mezamirus insolentius, quam legatum decebat, esset locutus, Chagano dixit: « Vir ille magnæ est apud Antas auctori-

VARIÆ LECTIONES.

[56] καὶ add. B. [57] οὐ Val., ὁ vulg. [58] φρονήματα N., φρονήματος vulg. [59] καὶ deest vulg. [60] περιθῶσι N., παραδῶσι H., περὶ δῶσι vulg. [61] Οὐϊγούροις vulg. [62] Ἀντῶν Val., τῶν vulg. [63] ὡς οἷόν τε B., οἴονται vulg. [64] Κοτρίγουρος conj. N. [65] et infra Ἀντῶν Val., αὐτῶν vulg.

tatis, et in quoscunque voluerit inimicos vim parare potest. Oportet igitur ipsum de medio tollere, deinde intrepide in regionem inimicam excursiones facere. » Ab illo adducti Avares, spreta ea, quæ legatis debetur, reverentia, nulla habita juris ratione, **101** Mezamirum necant. Et ab eo tempore latius et liberius depopulari Antarum terram cœperunt, neque captivos aut prædas agere cessaverunt.

4. (A. C. 56?, Ind. 10, Justin. 36.) Justinianus legatos ab Avaribus excepit, qui postulabant, ut illis liceret circumspicere terram, in qua eorum gens sedes et domicilia poneret. Et imperator quidem, Justino duce suadente, in ea terra, ubi prius habitabant Heruli, quæ secunda Pannonia vocatur, eos collocare animum induxit, et, si illis placuisset, ipse non esset adversatus. Sed Avares Scythia sibi exeundum non censuerunt, quasi hujus desiderio valde tenerentur. Hoc igitur etsi irritum cecidit, tamen Justinus legatos misit Byzantium et imperatorem eos aliquandiu custodia retinere jussit. Justinus enim sibi conciliaverat unum ex legatis, Œcunimonem nomine, qui secreto eum monuit, Avares aliud in ore habere et aliud sentire. Eos blanda quam maxime oratione uti et suæ fraudi obtendere simulatam erga Romanos benevolentiam, tantisper dum Istrum trajiciant, sed longe aliter id, quod in mente gerant, se habere. Etenim simul atque Istrum transmiserint, omnibus copiis eos in bellum erupturos. Quæ cum cognovisset Justinus, eorum omnium imperatorem certiorem fecit, ut legatos Avarum Byzantii, quamdiu posset, retineret: nec enim Avares Istrum prius trajecturos, quam legati dimissi essent. Ea cum Justinus mandaret, non minus curæ et operæ impendebat, quo Avares fluvii trajectione prohiberet. Bonum enim, domesticarum copiarum ducem, fluminis custodiæ præfecit. At vero Avarum legati, ubi nihil profecerunt eorum, quæ ab imperatore petitum venerant, munera, ut consuetum erat, acceperunt, et ea, quæ sibi opus erant, compararunt, arma etiam emerunt, et ita dimissi sunt. Verum imperator secreto mandavit Justino, ut quacunque ratione et via posset, in reditu arma illis eriperet. Itaque dux cum legatos exciperet, imperatoris mandata est executus. Hinc cœperunt inter Romanos et Avares inimicitiæ multis antea ex causis accensæ: maxime, quod non statim legati eorum dimissi essent. Præceperat enim Bajanus, ut quamprimum redirent. Sed imperator cum sciret, quid cogitarent, varia identidem tentaverat, ut aliquamdiu eos in urbe detineret.

A διελέγετο, εἶπεν ὡς τὸν Χάγανον· « Οὗτος ὁ ἀνὴρ μεγίστην ἐσότι περιβέβληται δύναμιν ἐν Ἄνταις [66], οἷός τε πέφυκε κατὰ τῶν ὁπωσοῦν αὐτῷ πολεμίων ἀντιτάττεσθαι. Δεῖ τοιγαροῦν ἀποκτανθῆναι τοῦτον, καὶ τὸ λοιπὸν ἀδεῶς ἐπιδραμεῖσθαι τὴν ἀλλοτρίαν. » Τούτῳ πεισθέντες οἱ Ἄβαροι παρωσάμενοι τὴν τῶν πρέσβεων αἰδῶ, ἐν οὐδενί τε λόγῳ θέμενοι τὴν δίκην, ἀναιροῦσι τὸν Μεζάμηρον. Ἐξ ἐκείνου πλέον, ἢ πρότερον [67], ἔτεμνον τὴν γῆν τῶν Ἀντῶν, καὶ οὐκ ἀνίεσαν ἀνδραποδιζόμενοι καὶ [68] ἄγοντές τε καὶ φέροντες.

δ΄. Ὅτι ἐδέξατο Ἰουστινιανὸς παρὰ Ἀβάρων πρέσβεις, ἐφ' ᾧ σφᾶς περιαθρῆσαι γῆν, ὅποι τὸ φῦλον θήσονται τὰς οἰκήσεις. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, Ἰουστίνου τοῦ στρατηγοῦ σημήναντός οἱ, ἐν βουλῇ B ἐποιήσατο ἐς τὴν Ἐρούλων [69] χώραν κατοικίσαι τὸ ἔθνος, ἔνθα προτοῦ ᾤκουν οἱ Ἔρουλοι· δευτέρα δὲ προσαγορεύεται Παιονία· καὶ εἴ γε θυμήρες αὐτοῖς ἐγένετο, καὶ κατένευσεν ἂν [70] ὁ βασιλεύς. Ἀλλ' ἐκεῖνοι Σκυθίας οὔ τι ᾤοντο δεῖν ἔσεσθαι ἐκτός· αὐτῆς γὰρ δήπουθεν ἐσότι ἐφίεντο. Τοῦτο μὲν οὖν οὐ προὔβη, ἔστειλε δὲ ὅμως Ἰουστῖνος ὁ στρατηγὸς τοὺς πρέσβεις ἐς τὸ Βυζάντιον, ἐδήλωσέ τε τῷ βασιλεῖ, ὡς ἂν αὐτοῦ ἐν κατοχῇ ἔσοιντο ἐπὶ πολύ. Ἐφιλοποιήσατο [71] γὰρ τῶν πρέσβεων ἕνα ὄνομα Οἰκουνίμων· ἐν ἀπορρήτῳ τέ οἱ ἔλεγεν ὁ Οἰκουνίμων, ὡς ἕτερα διαλεγόμενοι ἕτερα γνωματεύουσι, καὶ ὡς λόγοις μὲν ἐς τὰ μάλιστα μετρίοις χρῶνται καὶ [ὡς] τὴν ἐπιείκειαν παραπέτασμα προβάλλονται τοῦ δόλου [72], C τῷ ἐμπεδῶσαι δῆθεν τὸ εὔνουν ὡς τοὺς Ῥωμαίους, ὡς ἂν ταύτῃ διαπεραιωθεῖεν τὸν Ἴστρον, τὸ δέ γε βουλόμενον αὐτοῖς τῆς γνώμης ἔχει ἑτέρως, καὶ ὡς, εἴγε διέλθοιεν τὸν ποταμὸν, βούλονται πανστρατεὶ ἐπιθέσθαι. Τούτων οὖν Ἰουστῖνος ἐγνωσμένων, αὐτῷ τῷ βασιλεῖ ἐσήμηνεν, ὡς ἂν οἱ πρέσβεις τῶν Ἀβάρων ἐγκαθειργμένοι ὦσιν ἐν Βυζαντίῳ· ταύτῃ γὰρ οὐκ ἀνέξοιντο διελθεῖν τὸ ῥεῖθρον, πρὶν ἢ ἀφεθῶσιν οἱ πρέσβεις. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἔπρασσεν ὁ Ἰουστῖνος, οὐχ ἧττον παρεσκευάζετο ἅμα φυλάξων τὰς διαβάσεις τοῦ ποταμοῦ. Βῶνον γὰρ τὸν πρωτοστάτην τοῦ θητικοῦ καὶ οἰκετικοῦ τῇ τοῦ ποταμοῦ ἀπένειμε φυλακῇ. Οἱ δὲ πρέσβεις τῶν Ἀβάρων ἐπεὶ οὐδέν τι ὤνησαν ὧνπερ αἰτοῦντες πρὸς βασιλέα ἀφίκοντο, δῶρα, ὥσπερ σύνηθες ἦν αὐτοῖς, παρ' αὐτοῦ εἰληφότες, D καὶ μὲν οὖν ὠνησάμενοι τὰ ὅσα χρεὼν, τοῦτο δὲ καὶ ὅπλων [73], ἀφέθησαν μέν· ὅμως δὲ οὖν Ἰουστίνῳ λάθρα ἐνεκελεύσατο ὁ βασιλεὺς τρόπῳ τῳ] τὰ ὅπλα ἀφελέσθαι παρὰ σφῶν. Καὶ οὖν ὁ στρατηγὸς ἐπεὶ ἐδέξατό γε αὖθις ἐπανιόντας τοὺς πρέσβεις, κατὰ ταῦτα ἐποίει. Ἐντεῦθεν ἤρξατο ἡ δυσμένεια Ῥωμαίων τε καὶ Ἀβάρων, ἤδη ἐκ πολλοῦ ὑποτυφομένη, καὶ μάλιστα τῷ μὴ ὡς θᾶττον ἀφεθῆναι τοὺς πρέσβεις. Συνεχέστατα γὰρ ἐσήμηνεν ὁ Βαϊανὸς, ὡς ἂν ἐπανέλθοιεν· τὸ μελετώμενον δὲ σάφα ἐπιστάμενος ὁ βασιλεὺς ἄλλοτε [74] ἄλλως διετίθει τὸ παρὸν, ὅπως ἐς τὴν βασιλίδα πόλιν ἐγκαθειργμένοι εἶεν [75].

VARIÆ LECTIONES.

[66] Ἄνταις Val., α ταῖς vulg. [67] ἢ πρότερον H., τε πρότερον vulg. [68] καὶ ante ἄγοντές om. vulg. [69] Ἐρούλων et mox Ἔρουλοι N., Ἐλούρων et Ἔλουροι vulg. [70] ἂν post κατένευσεν pos. B., ἐγ. ἂν κ. κατ. vulg. [71] ἐφιλοποιήσατο Cant. ἐφιλοποιήσαντο vulg. [72] δούλου vulg. [73] ὅπλων] πλῆθος add. N. [74] ἄλλοτε B., ἄλλο vulg. [75] εἶεν Val., εἶναι vulg.

ε'. Ὅτι ἐπὶ Ἰουστίνου τοῦ Νέου οἱ τῶν Ἀβάρων A πρέσβεις παρεγένοντο ἐν Βυζαντίῳ, τὰ συνήθη δῶρα ληψόμενοι, ἅπερ τῷ κατ' αὐτοὺς ἔθνει Ἰουστινιανὸς ὁ πρὸ τοῦ βασιλεὺς ἐδίδου· ἦσαν δὲ καλώδιά τε χρυσῷ διαπεποικιλμένα, ἐς τὸ εἴργειν τι τῶν ἀποδιδρασκόντων ἐπινενοημένα, καὶ κλῖναι [76] ὁμοίως καὶ ἄλλα τινὰ ἐς τὸ ἁβρότερον ἀνειμένα. Τότε δὴ οὖν οἱ πρέσβεις τῶν Ἀβάρων ἐς πεῖραν ἰέναι τοῦ βασιλέως ἐβούλοντο, εἴγε οὐχ ἄλλως [77] δῶρα λαμβάνειν αὐτοῖς, καὶ τῇ Ῥωμαίων ῥᾳθυμίᾳ ἐπεντρυφᾷν, καὶ τὸ ἀμελὲς αὐτῶν οἰκεῖον τίθεσθαι κέρδος. Καὶ δὴ παρὰ βασιλέα φοιτᾷν ἠξίουν. Καὶ οὖν τοῦτο ἐφειμένον αὐτοῖς, ἔτι γε μὴν καὶ διὰ τῶν ἑρμηνέων ὅτι βούλονται λέγειν, τοιοῖσδε ἐχρήσαντο λόγοις· « Χρεὼν, ὦ βασιλεῦ, κληρονομοῦντά σε τῆς πατρῴας ἀρχῆς, καὶ τοὺς πατρῴους φίλους οὐχ ἄλλως, ἧπερ B ὁ πατὴρ ὁ σὸς, εὖ ποιεῖν, καὶ ταύτῃ φαίνεσθαι μᾶλλον διάδοχον εἶναι τετελευτηκότος τῷ μηδὲν ἐναλλάττειν ὧν ἐκεῖνος ἔπραττε περιών. Οὕτω γὰρ καὶ ἡμεῖς τῆς αὐτῆς ἀνθεξόμεθα γνώμης, καὶ οὐχ ἧττον τὸ τῆς εὐεργεσίας ὄνομα μεταθήσομεν, εἰ σὲ [78] καὶ μετ' ἐκεῖνον εὐεργέτην ἀποκαλέσοιμεν· πρός γε καὶ αἰσχυνθησόμεθα τῷ πεπονθέναι καλῶς μὴ τοῖς ὁμοίοις ἀμείβεσθαι τὸν δεδρακότα. Καὶ γὰρ πατέρα τὸν σὸν δώροις [79] ἡμᾶς φιλοφρονούμενον ἀντεδωρούμεθα τῷ, καὶ δυνάμενοι, μὴ κατατρέχειν τὴν Ῥωμαϊκὴν, ἀλλὰ πλέον ἐνδείκνυσθαί τι· τοὺς γὰρ ἐκ γειτόνων ὑμῖν βαρβάρους, τὴν Θρᾴκην ἀεὶ περικόπτοντας, ἠφανίσαμεν ἀθρόον, καὶ οὐδεὶς ὁστισοῦν αὐτῶν περιλέλειπται τὰ Θρᾳκῶν ὁρίσματα καταδραμούμενος· C δεδίασι γὰρ τῶν Ἀβάρων τὴν δύναμιν φιλίως ἔχουσαν πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν. Πεπείσμεθα δὴ οὖν, ὡς ἐν τούτῳ μόνῳ καινοτομήσεις ἡμᾶς, τῷ πλέον παρέχειν ἡμῖν, ἢ ὁ σὸς ἐδίδου πατήρ· ἀνθ' ὧν καὶ ἡμεῖς ἧπερ ἐκείνῳ γενησόμεθά σοι κατὰ τὸ πλέον ὑπεύθυνοι, καὶ μείζονας ἐποφλήσομέν σοι τὰς χάριτας. Πάρεσμεν οὖν ληψόμενοι τὰ κατὰ τὸ εἰωθός. Γνῶθι γὰρ, ὡς ἄλλως [80] οὐκ ἔστι δυνατὸν τὸν καθ' ἡμᾶς ἡγεμόνα σοί τε καὶ τῇ Ῥωμαίων εὐνούστατον ἔσεσθαι πολιτείᾳ, εἴ γε μὴ ἐγχειρισθείη πρότερον αὐτῷ τὰ ἐφ' οἷς οὐ κινεῖν ὅπλα κατὰ Ῥωμαίων ἔγνω. » Οἱ μὲν τῶν Ἀβάρων πρέσβεις τοιαῦτα διεξῆλθον ἐπαμφοτερίζοντες τῇ γνώμῃ· τοῦτο μὲν γὰρ ἐδόκουν ἱκετεύειν, τοῦτο δὲ ἀπειλεῖν. Ὤοντο γὰρ, ὡς ταύτῃ δεδίξονταί [81] τε καὶ ἐκφοβήσουσι τὸν βασι- D λέα, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀναγκασθήσονται Ῥωμαῖοι ὥσπερ ὑπόφοροι εἶναι Ἀβάρων. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐδὲν ἕτερον ἢ ψόφον [82] ἡγησάμενος τῶν Ἀβάρων ῥήματα, ἀντέλεξεν οὕτω· « Προβαλλομένων ὑμῶν [83] σὺν ἱκετείᾳ τὴν μεγαληγορίαν, οἰομένων τε τῇ συγκράσει ταύτῃ τῶν λόγων τὸ σπουδαζόμενον ὑμῖν ἀνύσειν, ἀμφοτέρας, ὡς εἰπεῖν, ἐκπεπτώκατε τῆς ἐλπίδος· οὐδὲ γὰρ ὑποθωπεύοντες ἡμᾶς ἀπατήσετε, οὐδὲ μὴν ἀπειλοῦντες ἐκφοβήσετε. Πλείονα δὲ ὑμῖν ἐγὼ παρέξω τοῦ ἡμετέρου πατρὸς τὸ πέρα τοῦ δέοντος ἐπηρμένους ὑμᾶς τῷ πρέποντι σωφρονίζειν·

5. (A. C. 566 ind. 14, Justini 2.) Justino Juniore imperante Avarum legati Byzantium venerunt, ut consueta munera acciperent, quæ Justinianus, qui ante eum imperium tenuerat, **102** conferre erat solitus; erant autem catellæ auro variegatæ, quasi ad vinciendos fugientes comparatæ, lecti, et alia quædam ad delicatiorem cultum spectantia. Tunc Avares voluntatis imperatoris periculum facere statuerunt, an forte ampliora munera capere et, inertia Romanorum decepta, sua sibi commoda inde comparare possent. Itaque imperatoris adeundi sibi potestatem fieri petierunt, quod illis est permissum, quin et per interpretem, quidquid libitum esset, proponere. Hac vero usi sunt oratione: « Oportet, o imperator, te, qui imperium paternum hæreditate suscepisti, paternos quoque amicos æque, ac ille, beneficiis augere, teque in eo maxime patris successorem præbere, si nihil eorum, quæ vivus statuit, eo mortuo immutes. Ita fiet, ut nos eamdem erga te voluntatem conservemus, neque minus in te beneficentiæ nomen transferamus, te post ipsum auctorem nostrarum fortunarum nuncupantes. Et sane erubesceremus, si a te commodis ornati non eadem tibi retribueremus. Sic enim patrem tuum, qui in nos liberalis et munificus fuerat, remunerati sumus. Etenim cum ejus regiones vastare possemus, non modo abstinuimus, verum etiam, quo nos propensiores erga ipsum ostenderemus, vicinos Barbaros Thraciam invadentes uno impetu delevimus, neque quisquam eorum postea est inventus, qui Thraciæ fines populationibus vexaret. Metuebant enim Avarum potentiam, qui amicitiam colebant cum Romanis. Persuasum igitur habemus, te nulla alia in re ab iis, quæ a patre statuta sunt, discessurum, nisi in eo, quod nobis majora largiturus sis, quam pater largitus est. Pro quibus et nos multo tibi, quam patri, devinctiores erimus, et tibi multo quoque majores gratias retribuemus. Adsumus igitur, qui consueta munera accipiamus. Sed scito, non aliter fieri posse, ut noster dux tibi et Romanorum reipublicæ sit amicus, quam si ea acceperit, quibus receptis contra Romanos arma non movere constituit. » Hæc Avarum legati disseruerunt, et modo se in hanc, modo in aliam partem vertebant: modo precibus agebant, modo minas ingerebant. Existimabant enim, se imperatorem perterrefacturos, et ex eo coactum iri Romanos illis quasi tributarios esse. Verum imperator cum nihil aliud, quam vanos clamores, Avarum orationem esse existimaret, sic respondit: « Vos quidem humiles preces magna cum arrogantia in medium profertis et in spem adducimini, hac sermonis **103** commistione facilius quod cupitis consequi. Sed ex utraque spe, ut verum aperte dicam, excidistis. Nam neque blandimentis me decipietis, neque minis terrebitis. Atque ego multo

VARIÆ LECTIONES.

[76] κλίνας vulg. [77] οὐχ ἄλλως] οὐδαμῶς ἐξέσται conj. N. [78] σὲ Cantocl., δὲ vulg. [79] ὑμᾶς vulg. [80] ὡς ἄλλους H., ἐς ἄλλως vulg. [81] δεδίξονται H., δεδείξονται vulg. [82] ψόφον B., ψόγον vulg. [83] ἡμῶν vulg.

plura vobis tribuam, quam pater meus: etenim vos ad majores, quam par est, spiritus sublatos ad æquitatem et saniora consilia reducam. Qui enim hominum in exitium voluntarium ruentium turbatos affectus cohibet et obedientes rationi facit, beneficentior est eo, qui sumptus in delicias præbet, et amare videtur, sed minima captata occasione, eum, quem beneficio affecit, statim perdit et tollit. Abite igitur, qui magni pretii rem a nobis obtinetis, quod vobis salvis licet vitam peragere, et pecuniarum loco, quas a Romanis accipere vultis, nostri timorem ad salutem vestram reportate. Neque enim nos vestro egebimus auxilio, neque quidquam a nobis accipietis, nisi quantum nobis visum fuerit, idque tanquam mercedem servitutis, non pro tributo, ut vos falso existimatis. » Postquam imperator tantum sui terrorem legatis Avarum incussit, et cognoverunt ex his, quæ dixerat, minime eum superbiam ipsorum toleraturum, neque quidquam eorum, quæ prius accipere consueverant, daturum, nec vero ipsos impune posthac incursiones in fines Romanos facturos, in magnam animi anxietatem inciderunt, et secum cogitarunt, quo tandem res casuræ essent, et quis futurus esset earum exitus. Nec enim Byzantii, quandoquidem nihil proficere poterant, manendum diutius statuebant, neque re infecta discedere volebant. Tutius tamen visum illis est a Romanis discedere et ad suos se recipere. Sic illi imperatoris responsum admirati conjuncti cum suis in Francorum regionem abierunt.

ὁ γὰρ μεταῤῥυθμίζων τοὺς ἀτάκτους τῶν λογισμῶν. καὶ ὥσπερ παιδεύων τε καὶ ἀνακόπτων τῆς ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν αὐθαδιζομένων ὁρμῆς, ὀφθήσεται κατὰ τὸ μᾶλλον εὐεργέτης ἤπερ ὁ χορηγὸς τῆς τρυφῆς, ὃς φιλεῖν μὲν δοκεῖ, προφάσεως δὲ μικρᾶς ἐπιλαβόμενος τὸν δῆθεν εὐεργετούμενον ἠφάνισεν εὐθέως. Ἄπιτε τοιγαροῦν πλεῖστον πριάμενοι παρ' ἡμῶν κἂν γοῦν ἐν ζῶσι τελεῖν, καὶ ἀντὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρημάτων τὸν καθ' ἡμᾶς φόβον εἰς σωτηρίαν εἰληφότες. Οὔτε γὰρ δεηθείην ποτὲ τῆς καθ' ὑμᾶς [84] συμμαχίας, οὔτε τι λήψεσθε παρ' ἡμῶν ἢ καθόσον ἡμῖν δοκεῖ, ὥσπερ δουλείας ἔρανον, καὶ οὐχ ὡς οἴεσθε, φορολογίαν τινά. » Τοιοῦτον ἐπισείσαντος φόβον τοῦ βασιλέως τοῖς πρέσβεσι τῶν Ἀβάρων, κατεγνωκότες ἐκ τῶν εἰρημένων οἱ Βάρβαροι, ὡς οὐκ ἀνέξεται σφῶν τῆς πλεονεξίας, καὶ ὡς οὐδὲν αὐτοῖς ἔτι δοθήσεται [85] ὧν ἐκομίζοντο προτοῦ, καὶ ὡς τὸ λοιπὸν ἀδεῶς οὐκ ἐπιδραμοῦνται τὴν Ῥωμαϊκὴν, ἐν δυσθυμίᾳ τε ἐτύγχανον πολλῇ, καὶ ἀναλογιζόμενοι ἦσαν ὅποι τὰ παρόντα ἐκβήσεται καὶ ὅποι τύχης αὐτοῖς χωρήσοι τὰ πράγματα· οὐδὲ γὰρ μένειν ἐν Βυζαντίῳ ἀνόνητα ἤθελον, οὔτε μὴν ἄπρακτοι ἀπιέναι ἐβούλοντο. Ὅμως δ' οὖν τῶν κακῶν αὐτοῖς αἱρετώτερον ὑπῆρχεν ἀπονοστῆσαι ὡς τοὺς ὁμοφύλους· καὶ τούτοις ἑνωθέντες ἐς τὴν τῶν Φράγγων χώραν ἀφίκοντο, τοῦ βασιλέως τὴν ἀπολογίαν θαυμάσαντες.

6. Justino nuntiatum est a Persarum imperio, Zichum legatum ad se missum esse, qui de Suanis ageret, Persarumque erga imperatorem benevolentiam testificaretur, et ea, de quibus Romani quererentur, amice componeret. Justinus vero, aut minime legationem admittere, aut, si admitteret, Zicho significare constituit, nequaquam rem optatum exitum habituram. Et accedente senatus auctoritate censuit, ut Joannes per litteras Zicho adhuc iter peragenti palam faceret, imperatorem in nullo eorum, quæ speraret, assensurum. Quo facto Timotheo, ex numero eorum, qui jam antea cum Joanne in Perside fuerant, litteræ traditæ sunt. Jusserat imperator Timotheo, ut regi **104** Persarum ob significationem in se benevolentiæ gratias ageret, litteras vero Joannis legato, quem obvium in itinere, sicut itineris ratio ferebat, habiturus esset, traderet, ut Zichus exploratam perspectamque imperatoris voluntatem haberet. Hæc ubi Timotheo sunt imperata, ad limites contendit. Illic cum cognovisset nondum advenisse Persarum legatum, confestim ad Chosroem est profectus. Forte enim contigerat, ut Zichus alia via Nisibim diverteret, ibique valetudinis causa detineretur. Interea Timotheus a Persarum rege dimissus rediens, Nisibi Zichum adhuc ægrotantem assecutus, ei Joannis litteras tradidit. Is cum intellexisset, iter suum haud prospere cedere, neque ex voto legationem

ς'. Ὅτι ἠγγέλθη Ἰουστίνῳ, ὡς ἐκ τῆς Περσῶν ἐπικρατείας ἐξώρμησεν ὁ Ζὶχ πρεσβευσόμενός τε καὶ διαλεχθησόμενος περὶ Σουάνων [86] ἐν ταυτῷ καὶ φιλοφροσύνης ῥήματα ἀποκομίσων βασιλεῖ, ἔτι τε καὶ τὰ ἐφ' οἷς Ῥωμαῖοι προσεγκαλοῦσιν εὖ διαθησόμενος. Ὁ δὲ Ἰουστῖνος ἐν βουλῇ ἐποιεῖτο ἢ μὴ προσδέξασθαι τὴν πρεσβείαν, ἢ προσδεχόμενον εἰδέναι τὸν Ζὶχ, ὡς τὰ κατὰ νοῦν αὐτῷ ἀνυσθήσεται οὐδαμῶς. Καὶ δὴ ξυγκροτηθείσης αὐτῷ ἐκκλησίας, δοκεῖ κατάδηλον γενέσθαι ἔτι ὁδοιποροῦντι τῷ Ζὶχ διὰ συλλαβῶν Ἰωάννου, ὡς τὸ παράπαν οὐδὲν τῶν δοκηθέντων προσεδέξατο ὁ βασιλεύς. Τούτου γενομένου [87], τὸ γράμμα ἐνεχειρίσθη Τιμοθέῳ τῶν ἅμα Ἰωάννῃ γενομένων ἑνὶ κατὰ δὴ τὴν Περσῶν πρωτοῦ. Καὶ οὖν Τιμοθέῳ ἐνεκελεύσατο βασιλεὺς ῥήματα μὲν δῆθεν τῆς ἐς Ῥωμαίους φιλίας ἀποκομίσαι βασιλεῖ τῶν Περσῶν, ὑπαντιάζοντι δὲ, ὥσπερ εἰκὸς, τῷ πρεσβευτῇ ἐπιδεῖξαι τὴν Ἰωάννου ἐπιστολὴν, ὡς ἂν ἔσοιτο ἐξεπιστάμενος ὁ Ζὶχ καὶ σαφέστατα προγινώσκων τὴν βασιλέως βουλήν. Τιμόθεος οὖν, τοῦτο ἐπιτετραμμένον αὐτῷ παρεγένετο ἐν τοῖς ὁρίοις. Γνοὺς δὲ, ὡς οὔπω πάρεστιν ὁ Περσῶν πρεσβευτὴς, ἐπορεύετο ὅγε αὐτίκα πρὸς Χοσρόην. Ξυμβὰν δὲ οὕτω [88], τοῦ Ζὶχ δι' ἑτέρας ἀτραποῦ ἐς τὴν Νίσιβιν ἀφικομένου, ἐκεῖ τε διασριψάντος τῷ διατεθῆναι τὸ σῶμα ἀῤῥώστως, ἐν τοσούτῳ Τιμόθεος πρὸς τῶν Περσῶν βασιλέως ἀφεθεὶς, ἐπεὶ κατέλαβε τὸν Ζὶχ ἐπανερχόμενος κατὰ δὴ

VARIÆ LECTIONES.

[84] ἡμᾶς vulg. [85] ἔτι δοθήσεται B.: ἐκδοθήσεται vulg. [86] Σοάνων vulg. [87] τῶν — γενομένων ἑνὶ κατὰ δὴ τὴν Val., τῷ — γενομένῳ ἐνίκα τάδε τὴν vulg., ἑνὶ κατά γε τὴν H. [88] οὕτω B., αὐτῷ vulg. τῷ Z. vulg.

τὴν Νίσιβιν ἔτι νοσώδη [89]-[89] τά τε γραφέντα οἱ πρὸς Ἰωάννου ἐνεχείρισεν. Ὁ δὲ καταμαθὼν, ὡς ἐς τοὐναντίον αὐτῷ τῶν ἐλπισθέντων ἡ ὁδὸς γίνεται καὶ ὡς οὐκ αἰσίως οἱ προβήσεται τὰ τῆς πρεσβείας, δυσθυμίᾳ περιπεσὼν καὶ τῇ νόσῳ κάτοχος ὢν κατέστρεψε τὸν βίον. Καὶ μὲν δὴ καὶ Ἰωάννην αὐτίκα συνέβη τεθνάναι. Μετὰ ταῦτα ἀγγέλλεται ἐν Βυζαντίῳ, ὡς ἕτερος ἥξει πρεσβευτὴς ὁ προσαγορευόμενος Μεβώδης. Οὗτος ἐς τὴν βασιλίδα ἐπορεύετο ἐξογκούμενος [91] καὶ μάλα βρενθυόμενος, καὶ ἐλπίδα ἔχων, ὡς περὶ Σουανίας αὐτῷ κινηθήσονται λόγοι, καὶ ὅτι Πέρσας ἀρέσκουσαι γενήσονται ξυνθῆκαι. Τοιαύτῃ [92] διανοίᾳ ἐπηρμένος ἐν Βυζαντίῳ ᾔει, αὐθαδέστερον ἢ κατὰ πρεσβευτὴν θέμενος τοῖς κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν. Παραγενομένου δὲ (βασιλεὺς γὰρ ἤδη ἐπέπυστο Μεβώδου τῆς ἀλαζονείας πέρι, καὶ ὁποῖα ἄττα ἐλπίζων τὴν ἄφιξιν ἐποιήσατο), τὰς μὲν ἐκ βασιλέως Περσῶν ἔδοξε δέχεσθαι προσρήσεις κατὰ τὸν εἰωθότα θεσμὸν, περιεφρόνησε δὲ ὅμως τὸν Μεβώδη καὶ ἀπεφλαύριζε μηδὲ τὴν οἱανοῦν συνουσίαν ὡς αὐτὸν ποιούμενος. Ὡς δὲ ἐς τοὐναντίον, ἤπερ ἐβούλετο, τὰ τῆς πρεσβείας οἱ ἐχώρει, καὶ τὸ παράπαν οὐδὲν αὐτῷ ἔλεξε περὶ Σουανίας ὁ βασιλεὺς, ἔπειτα ἐξελιπάρει ὁ Μεβώδης τοὺς ἅμα οἱ Σαρακηνοὺς ἐς λόγους ἰέναι τῷ αὐτοκράτορι. Εἵποντο γὰρ ἀμφὶ τοὺς τεσσαράκοντα οἰκείῳ τινὶ πρεσβευτῇ ταττόμενοι. Ὁ γὰρ τῶν Σαρακηνῶν φύλαρχος Ἄμβρος ἐκπέμψας ὑπῆρχε καὶ ὅ γε ξὺν τῷ Μεβώδῃ πρεσβείαν διαλεχθησομένους περὶ ὧν χρημάτων πρὸς Ἰουστινιανοῦ ἐκομίζοντο. Μεβώδης οὖν τοῦ σκοποῦ τοῦ περὶ Σουανίας ἁμαρτὼν, ὡς ἂν μὴ πάντη ἄπρακτος ἀναχωρήσοι, ἐπιμελέστατά πως ἠντιβόλει τῆς ὡς βασιλέα τυχεῖν εἰσόδου τοὺς Σαρακηνούς. Καὶ τοίνυν ὑπολαβὼν ὁ αὐτοκράτωρ, « Τί γὰρ δῆτα, ἔφη, βούλονται οἱ καθ' ὑμᾶς [93] Σαρακηνοί; » Ὡς δὲ ἐγκείμενον ἑώρα, κατένευσε μόνῳ εἰσιέναι τῷ ἐκείνων πρεσβευτῇ. Ἠπίστατο γὰρ, ὡς ἀπαυθαδιαζόμενος οὐκ ἂν ἕλοιτο ἄνευ τῶν ἑπομένων ὡς βασιλέα φοιτῆσαι, ἀλλ' ὥσπερ ἡνίκα παρὰ Ἰουστινιανὸν ξὺν ἅπασι τοῖς ἅμα αὐτοῖς τῶν Σαρακηνῶν οἱ πρέσβεις ἐγίνοντο, καὶ τὸν [94] οὕτω βούλεσθαι τὸ σύνηθες διασώζοντα ποιήσειν. Ἐντεῦθέν τε εὐπρόσωπον ᾤετο ἕξειν αἰτίαν, ὡς αὐτὸς μὲν τὰ ἁρμόδια βασιλεῖ διεπράξατο, ὁ δὲ Σαρακηνὸς ἥκιστα ἔγνω τὰ δέοντα· εἶτα κατὰ δὴ τοῦ Βαρβάρου ἀντιστραφήσεται τὸ ἐπίκλημα. Καὶ οὐκ [ἂν] ἄλλως ἀπέβη, ἢ [95] βασιλεὺς ἐστοχάσατο. Ὁ γὰρ δὴ Σαρακηνὸς ἀπρεπὲς εἶναι τὸ παρεῖναι οἱ μόνῳ ὡς βασιλέα ὑποτοπήσας, καὶ τὸ [96] κρατῆσαν δῆθεν καταλύειν οὐχ αἱρετέον αὐτῷ, ἀπηνήνατο τὴν ἐς βασιλέα πάροδον. Τότε ὁ βασιλεὺς τὸν μὲν Σαρακηνὸν τελεώτατα περιεφρόνησεν, ὁ δὲ ἐς τὸν Μεβώδη παρήγαγε τὰς αἰτίας. Ὁ δὲ τῶν Περσῶν πρεσβευτὴς, « Ὦ δέσποτα, ἔλεξεν, οὐ πάρειμι συνεπαμύνων, εἴγε ὁ Σαρακηνὸς ἐπλημμέλησέ τι, ἄλλως δὲ ἀκουσόμενος, ὅπως, εἰ μὲν ἁρμόδια τῷ δικαίῳ λέγοι, μὴ περιόψομαι, εἰ δέ γε ἐς τοὐναντίον

A peractum iri, animo cecidit, et ex morbo, quo detinebatur, vitam morte commutavit. Nec multo post Joannes quoque mortuus est. Post hæc Byzantium nuntiatur advenire alium legatum, Mebodem nomine. Is vana confidentia inflatus in regiam pervenit, magnam spem habens, sermonem motum iri de Suania, seque fœdus ex Persarum sententia facturum. Hac cogitatione elatus, dum Byzantium iter habet, arrogantius, quam legatum decebat, erga omnes, quibuscum convenit, se gessit. Ut venit, imperator, qui hominis arrogantiam et importunitatem, et quorum obtinendorum spe iter instituisset, jam didicerat, gratulationes a Persarum rege benigne, ut mos erat, excepit. Sed Mebodem imperator contemptui habuit, neque illi ullum fa-
B miliaritatis signum exhibuit. Sic illi præter spem legatio cessit, neque ullum omnino verbum imperator de Suania fecit. Deinde Mebodes magnopere petiit, ut Saracenis, qui cum eo erant, imperatorem adeundi potestas esset. Erant enim in ejus comitatu circiter quadraginta proprio legato parentes. Miserat autem cum Mebode Ambrus, Saracenorum phylarchus, et ipse legatos, qui de pecuniis, quas a Justiniano impetraverant, agerent. Itaque cum Mebodes, quantum ad Suaniam attinebat, spe sua excidisset, ne nulla re obtenta discederet, cura omni contendit, ut Saracenorum legati aditum ad imperatorem nanciscerentur. De ea re cum Mebodis orationem imperator excepisset, « Quid nobis volunt, inquit, Saraceni? » Ut instan-
C tem vidit, concessit eorum legato, ut solus ad se accederet. Neque enim legatum, qui superbior erat, toleraturum existimabat, ut remotis comitibus in imperatoris **105** conspectum veniret: sed quemadmodum quondam imperatorem Justinianum eorum legati cum omnibus comitibus suis adiissent, hunc quoque pertinacius in eo persliturum esse, ut mos solitus observaretur. Qua in re imperator se optimi juris speciem præ se laturum esse speravit, quod ipse quæ imperatorem decerent, fecisset, Saracenus autem minime, quæ fieri oportuisset, intellexisset: se igitur omnem culpam in Barbarum conjecturum. Neque aliter res cecidit, quam suspicatus fuerat imperator. Etenim Saracenus haud
D decorum sibi esse existimans, solum sine ullo comitatu ad imperatorem accedere, neque a more, qui jamdudum obtinuerat, sibi recedendum esse ratus, imperatoris aditum renuit. Tunc imperator valde despexit Saracenum, de qua re cum apud Mebodem questus esset, Persarum legatus imperatori dixit: « Ego quidem, domine, adsum, haud defensionem suscepturus Saraceni, si in aliquo deliquerit, sed rem cogniturus, ut, si verum ad me detulerit, causam ejus non deseram, sin injuria accusasse apparebit, ego ipsum condemnem. » Cui imperator mordens: « Venisti igitur non legatio-

VARIÆ LECTIONES.

[89]-[89] νοσώδης vulg. [91] ἐξογκώμενος vulg. [92] τοιαύτῃ B., ταύτῃ vulg. [93] ἡμᾶς vulg. [94] καὶ τόνδε H. [95] ἢ N., τι vulg., ἢ ὅ τι H. [96] τὸ H., τῷ vulg.

nis munus obiturus, sed judicis officio functurus. » At Mebodes acerba et mordaci imperatoris responsione confusus erubuit vultu, atque confestim imperatore, sicut fas erat, salutato, recessit. Paucis post diebus iterum Mebodes imperatorem adiit, et suppliciter postulavit, Saracenum ad eum introduci, et imperatore abnuente, minime justum esse, dixit Mebodes, sibi non eadem perficere licere, quæ Zichus ante se legatus perfecisset. « Nam nostra memoria, inquit, Saraceni* ad imperatorem una cum ipso accesserunt. Itaque oportet me iisdem frui, quibus ille, ne in aliquo inter Romanos et Persas induciæ sint quodammodo violatæ. » Ad quæ imperator iracundia percitus : « Si igitur Zichus in adulterio, aut aliquo alio gravi crimine deprehensus esset, tu illius vestigiis tibi insistendum putares ? Annon sentis, te cum Romanorum imperatore et Justino sermonem habere ? » Tum consternatus Mebodes præ pavore pronus in terram se ad ejus pedes prostravit et ad mendacia confugiens negavit, a se talia prolata fuisse. Qua excusatione cum uteretur, imperator fidem habere videbatur, et dixit : « Videtur igitur interpres nobis alia pro aliis suggessisse. Itaque si nihil a te dictum est officio et decoro alienum, scito te crimen purgasse. » Ad hunc modum imperator sponte ea, quæ dicta fuerant, cum eorum ignorationem simularet, dissimulatione transegit, et ad animi æquitatem est delapsus, ne forte Mebodes **106** in posterum fieret audacior, aut verbis elatior, cum recordaretur imperatorem sermonis ejus impudentiam animadvertisse. Itaque cum sic imperator quod sensit, repressisset, Mebodes exclamavit : « Abeant in malam rem et Saracenicæ gentes omnes et Ambrus ipse et legatio eorum : mihi vero de ipsis silentium sit neque quidquam in posterum dicam. » Quæ cum dixisset, imperator quoque maledicta in Saracenum conjecit, eumque institorem et cauponem appellavit. Ad hæc dixit, se silentio præterire non posse, qua de causa imperatoris congressum tantopere concupisset. « Scilicet dicit, se a nobis solitas pecunias accipere velle, pro quibus calamitates, opinor, scelestus et improbus feret. Ridiculum enim esset, si nos Romani tributum Saracenicis gentibus iisque nomadibus penderemus. » Tum Mebodes, « Esto, inquit, o domine ; at tu illum, licet re infecta, dimitte. » Et imperator : « Quamvis melius non venisset, quantum in me est, abeat tamen. » — « Et me quoque jube, inquit Mebodes, cum ipso abire. » In his finivit legatio. Itaque Persarum legatum et Saracenos ad sua redituros imperator dimisit. Atque ita Imperatoris prudentia pacata sunt et emendata omnia quæ Joannes in sua legatione perperam egerat. Ut vero Saraceni domum

A ὀφθήσεται ἀδίκως ἐπεγκαλῶν, αὐτὸς ἐγὼ καταδιαιτήσω τοῦ Σαρακηνοῦ. Ὁ βασιλεὺς ἐπιτωθάζων, « Ἥκεις [97], ὡς ἔοικεν, οὐχὶ πρεσβευσόμενος, ἀλλὰ δικάσων. » Ὁ Μεβώδης αὐτίκα δ γε τῷ πληκτικῷ τοῦ λόγου συγχέας τὸ πρόσωπον ἐφοινίττετο. Τοιγαροῦν παραχρῆμα τὸν αὐτοκράτορα προσειπὼν ᾗπερ θέμις, οὕτως ἀνεχώρησεν. Ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις αὖθις ἐς τὰ βασίλεια παρελθὼν παρῃτεῖτο λιπαρῶς περὶ τῆς τῶν Σαρακηνῶν εἰσόδου. Τοῦ δὲ βασιλέως ἀνανεύοντος, οὐχ ὅσιον ἔφασκεν εἶναι μὴ τὰ [98] ὅσα ἐπετέλει πρὸ τοῦ παρὰ Ῥωμαίους πρεσβευόμενος ὁ Ζὶχ, καὶ ἐμὲ αὖθις ἐπιτελεῖν. Οἱ γὰρ καθ' ἡμᾶς Σαρακηνοὶ ἅμα αὐτῷ παρὰ βασιλέα ἐγίνοντο. Δεῖ οὖν καὶ ἐμὲ τῶν ἴσων ἐκείνῳ ἀπολαύειν, ὡς ἂν μὴ ὥσπερ λελωβημέναι ὦσιν αἱ μεταξὺ Ῥωμαίων τε B καὶ Περσῶν συνθῆκαι. Ὁ βασιλεὺς πρὸς ταῦτα ὀργίλως ἔχων · « Τί οὖν, εἰ καὶ πεφώραται ὁ Ζὶχ ἐπὶ μοιχείᾳ καὶ ἑτέρῳ ὅτῳ πλημμελήματι τῶν ἀνηκέστων ἁλοὺς, καὶ σοὶ κατ' ἴχνος ἐκείνῳ ἰτέα ; ἢ οὐ ξυναισθάνῃ βασιλεῖ Ῥωμαίων καὶ Ἰουστίνῳ διαλεγόμενος ; » Τότε κατοῤῥωδήσας ὁ Μεβώδης, περιδεής τε γενόμενος, πρηνὴς ἔκειτο ἐπ' ἐδάφους, πρὸς ἄρνησίν τε καταφεύγων καὶ ἀναινόμενος εἰρῆσθαι οἱ τὰ τοιάδε. Τοιαύτῃ [99] ἀπολογίᾳ χρωμένου, ὁ αὐτοκράτωρ ἔδοξεν ὑπάγεσθαι τῇ πειθοῖ, ἔλεξέ τε · « Ἔοικεν οὖν ὁ ἑρμηνεὺς ἡμῖν ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων φράσαι. Εἰ τοίνυν οὐδὲν λέλεκταί σοι παρὰ τὸ προσῆκον, ἴσθι τὸ ἐπίκλημα ἀπονιψάμενος. » Οὕτως ὁ βασιλεὺς ἑκοντὶ ἀποπροσποιησάμενος τὰ λεχθέντα πρὸς αὐτοῦ εἰδέναι, τῶν εἰρημένων τὴν ἄγνοιαν ὑπεκρίνετο, C καὶ δὴ ἐς τὸ ἠπιώτερον μετηνέχθη, ὡς ἂν μὴ θρασύτερός τε καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ὑψαγόρας ἔσοιτο ὁ Μεβώδης τῷ ἐς ἔννοιαν ἔχειν συνειδέναι τὸν αὐτοκράτορα τῇ ῥημάτων τραχύτητι. Οὕτω δὴ οὖν τοῦ βασιλέως παρακρουσαμένου τὴν ὑπόνοιαν, « Οἰμωζέτω, ἦ δὲ [1] ὁ Μεβώδης, καὶ τὰ Σαρακηνικὰ φῦλα ἅπαντα καὶ Ἄμβρος αὐτὸς καὶ ἡ πρεσβεία ἡ κατ' αὐτούς · ἐμοὶ γὰρ σιγὴ ἔσοιτο ἕκατί τε αὐτῶν, οὐδ' εἴποιμί τι λοιπόν. » Τούτων οὕτω κεκινημένων, πλεῖστα μὲν καὶ ἄλλα ὁ βασιλεὺς τὸν Σαρακηνὸν εἶπε κακῶς, καὶ ὡς μεταβολεύς τε καὶ παλιγκάπηλος ἥκοι. Πρὸς τοῖς δ' ἔφασκεν, ὡσοὺχ οἷός τε πέφυκε λήσειν, ὅτου ἕνεκα βασιλεῖ ἐντευξόμενος ἀφίκετο. « Φησὶ γὰρ, ὡς ἐθέλοι τὰ συνήθη χρήματα κομίσασθαι πρὸς ἡμῶν, ἀνθ' ὧν, οἶμαι, κομιεῖται ξυμ- D φορὰς ὁ κατάρατός τε καὶ ἀπολούμενος [2]. Γελοιῶδες γὰρ, εἰ Σαρακηνῶν ἔθνει, καὶ ταῦτα νομάδων [3], Ῥωμαῖοί γε ὄντες τεταξόμεθα ἐς φόρων ἀπαγωγήν. » Ὁ Μεβώδης, « Εἶεν, ἔφη, ὦ δέσποτα · εἰ καὶ ἄπρακτον, ὅμως ἀπόπεμψον [4] αὐτόν. » Ὁ βασιλεύς · « Καὶ εἰ μὴ παρεγένετο, ὅσον τό γε ἐφ' ἡμῖν, ἀλλ' οὖν ἀπίτω. » Καὶ ἐμὲ ξὺν αὐτῷ κέλευσον, ἦ δὲ [5] ὁ Μεβώδης. — « Εἰς τέλος ἐλθούσης τῆς πρεσβείας ἐν τούτοις, τόν τε Περσῶν πρεσβευτὴν καὶ τοὺς Σαρακηνοὺς ὁ βασιλεὺς ἅμα ἀφῆκεν ἐς τὰ πάτρια ἤδη ἀπονοστήσον-

VARIÆ LECTIONES.

[97] ἥκεις N., ἥκειν vulg. [98] μὴ τὰ Val., μετὰ vulg. [99] τοιαύτῃ B., ταύτῃ vulg. [1] ἦ δὲ B., ἤδη vulg. [2] ἀπολλύμενος vulg. [3] τούτῳ καὶ ν. vulg. [4] ἄπρακτον et ἀπόπεμψον B., ἄπρακτοι et ἀποπέμψειν vulg. [5] ἦ δὲ N., ἦδε vulg.

τας. Οὕτω δὲ ἀπεσιγήθη ἅπαντα τῇ τοῦ αὐτοκράτορος νουνεχείᾳ τὰ ὅσα Ἰωάννης ἐπὶ τῇ πρεσβείᾳ διεπράξατο οὐ κατὰ τὸ προσῆκον. Ὡς δὲ οἱ Σαρακηνοὶ ἔνδον τῆς ἑαυτῶν ἐγένοντο, ἀπήγγειλάν τε τῷ Ἄμβρῳ τὴν τοῦ βασιλέως βουλὴν περὶ τοὺς μηδίζοντας τῶν Σαρακηνῶν, τότε ὁ Ἄμβρος Καμβώσῃ [6] τῷ ἀδελφῷ, ὃς Ἀλαμουνδάρῳ τῷ τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους Σαρακηνῶν ἡγουμένῳ ἀντικαθιστάμενος ἦν, σημαίνει καταδραμεῖν τὴν Ἀλαμουνδάρου γῆν. Ἥδε δὲ ἡ γῆ ὑπὸ Ἀραβίαν τελεῖ.

ζ'. Ὅτι ἀρχομένου τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς Ἰουστίνου βασιλείας πρεσβεία τῶν Τούρκων ἀφίκετο ἐν Βυζαντίῳ. Ὡς γὰρ τὰ τῶν Τούρκων ἐπὶ μέγα ἤρθη, οἱ Σογδαῗται οἱ πρότου μὲν Ἐφθαλιτῶν, τηνικαῦτα δὲ Τούρκων κατήκοοι, τοῦ σφῶν βασιλέως ἐδέοντο πρεσβείαν στεῖλαι ὡς Πέρσας, ὡς ἂν ἐκεῖσε ἀπιόντες οἱ Σοδαῗται ὤνιον παράσχοιντο τὴν μέταξαν τοῖς Μήδοις. Καὶ οὖν πείθεται ὁ Διζάβουλος, ἀφίησί τε πρεσβευσομένους Σογδαΐτας. Ἐξηγεῖται δὲ τῆς πρεσβείας Μανιάχ. Ἀφικόμενοι δὴ οὖν παρὰ βασιλέα Περσῶν ἐδέοντο τῆς μετάξης πέρι, ὅπως ἄνευ τινὸς κωλύμης αὐτοῖς προέλθοι ἐπ' αὐτῇ τὰ τῆς ἐμπορίας. Ὁ δὲ Περσῶν βασιλεὺς (οὐδαμῶς γὰρ αὐτῷ ἤρεσκε τὰ τοιάδε, ὡς ἂν μὴ ἐνθένδε ἄδεια ἔσοιτο Τούρκοις [7] τοῖς Περσῶν ἐμβατεύειν ὁρίοις) ἀνεβάλετο ἐς τὸ αὔριον. Καὶ μὲν οὖν αὖθις ἀναβολῇ ἐχρῆτο πάλιν ἑτέρᾳ. Ὡς δὲ ἄλλοτε ἄλλως τὸ [8] παρὸν ἀπεκρούετο, τῶν Σογδαϊτῶν ἐκλιπαρούντων τε καὶ ἐγκειμένων, τότε Χοσρόης ἐκκλησιάσας [9] ἀνελογίζετο. Καὶ οὖν ὁ Κάτουλφος ἐκεῖνος ὁ Ἐφθαλίτης, ὃς διὰ τὴν ἐκ τοῦ κατ' αὐτὸν βασιλέως γεγενημένην βιαίαν μῖξιν τῇ γυναικὶ προὔδωκε τὸ ὁμόφυλον τοῖς Τούρκοις, οὗτος [10] γοῦν (μετανάστης γὰρ ἐν τῷ μεταξὺ ἐγεγόνει τοῦ χρόνου καὶ ἐμήδιζεν ἤδη) παρῄνεσε βασιλεῖ τῶν Περσῶν τὴν μέταξαν οὐδαμῶς ἀποπέμψασθαι, ἀλλὰ γὰρ καὶ ὠνήσασθαι καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῆς μὲν καταθέσθαι τιμήματα, θεωμένων δὲ αὐτῶν [11] τῶν πρέσβεων ταύτην ἀφανίσαι πυρί, ὡς ἂν μήτε ἀδικεῖν [12] δόξῃ, μήτε μὴν βούλεσθαι χρῆσθαι τῇ ἐκ Τούρκων μετάξῃ. Καὶ ἡ μὲν μέταξα ἐπυρπολήθη· αὐτοὶ δὲ ἐς τὰ πάτρια ἤδη ἀνεχώρησαν, τῷ γεγενημένῳ ἥκιστα χαίροντες. Ἐπειδὴ δὲ τῷ Διζαβούλῳ τὰ ξυγχωρήσαντα ἔφρασαν, αὐτίκα ὅ γε καὶ ἑτέρᾳ πρεσβείᾳ ἐχρῆτο ὡς Πέρσας, φιλοποιήσασθαι τὴν κατὰ σφᾶς πολιτείαν βουλόμενος. Ἐπεὶ δὲ ἡ Τούρκων πρεσβεία αὖθις ἀφῖκτο, ὁ βασιλεὺς ἅμα τοῖς ἐν τέλει Περσῶν καὶ τῷ Κατούλφῳ ἐγνωμάτευε, πάντῃ ἀξύμφορον εἶναι Πέρσαις φιλίαν θέσθαι ὡς Τούρκους· τὸ γὰρ Σκυθικὸν εἶναι παλίμβολον. Ταύτῃ τοι καὶ παρενεγγύησε δηλητηρίῳ φαρμάκῳ ἐνίους διαφθαρῆναι τῶν πρέσβεων, ὅπως ἀπείποιεν τῆς ἐκεῖσε μετέπειτα παρουσίας. Καὶ δὴ οἱ πλεῖστοι τῶν πρεσβευσαμένων Τούρκων τῇ περὶ τὴν ἐδωδὴν μίξει τῶν ἀναιρετικῶν [13] φαρμάκων αὐτοῦ που τὸν βίον κατέλυσαν, πλὴν τριῶν ἢ τεσσάρων. Θροῦς δὲ ἐφοίτησε Πέρσαις, ὡς διώλοντο τῷ πνι-

A reverterunt, consilium imperatoris de Saracenis, qui Medorum partibus adhærebant, Ambro retulerunt. Tunc Ambrus Camboso fratri, qui Alamanduro, Saracenorum partes Romanas foventium duci, erat oppositus, mandavit, ut Alamanduri terram, quæ Arabiæ contermina erat, excursionibus vexaret.

. (A. C. 568, Ind. 1, Justini 4.) Initio quarti anni imperii Justini legatio Turcorum Byzantium accessit. Ut enim Turci opibus et potentia creverunt, Sogdaitæ, qui prius quidem Ephthalitarum, tunc vero Turcorum subditi erant, a rege suo precibus B contenderunt, ut legationem ad Persas mitteret, quo Sogdaitis eo proficiscentibus sericum venum exponere apud Medos liceret. Disabulus eorum precibus obtemperans permisit Sogdaitis legationem mittere, cujus princeps fuit Maniach. Profecti igitur ad Persarum regem precati sunt, ut liberum illis esset sine ullo impedimento apud ipsos serici commercium. At Persarum rex, cui minime hoc gratum erat, ne impune illis esset Persarum fines ingredi, responsum distulit in crastinum, deinde alia atque alia dilatione iterum usus est. Cum diem ex die traxisset, et obnixe Sogdaitæ peterent **107** et urgerent, Chosroes, consilio convocato, deliberavit. Catulfus autem ille Ephthalites, qui propter stuprum, a rege uxori suæ per vim illatum, gentem Turcis prodiderat et deinde ad Medo- C rum partes transierat, hortatus est Persarum regem, ut sericum minime prætermitteret, sed empto eo, pretium traderet; tum autem ante oculos legatorum illud in ignem injiceret, ne injuste agere, neve Turcorum serico uti velle videretur. Et sericum quidem igni crematum est, legati vero haud læti ad proprias sedes remearunt. Deinde cum Disabulo, quæ decreta fuerant, renuntiassent, is confestim alia legatione ad Persas usus est, qua reipublicæ suæ eos conciliare studebat. Uti vero iterum legatio a Turcis advenit, Persarum rex una cum primoribus Persarum et Catulfo censuit, minime e re Persarum esse, amicitiam jungere cum Turcis. Omne enim Scythicum genus perfidum et D mutabile. Quin etiam jussit, veneficio tolli nonnullos legatorum, ut in posterum aversarentur ad suas regiones accessum. Sic evenit, ut fere omnes legati, exceptis tribus aut quatuor, misto cibis lethali veneno, sint perempti. Rumor ex eo inter Persas dissipatus est. Turcorum legatos nimis calido et sicco terræ Persidis situ periisse: quia, cum Turcorum regio crebris nivibus contecta sit, nonnisi in frigida aeris temperie vivere possent. Quin et illi, qui insidias evaserant, quamvis aliter suspicarentur, eamdem, quæ per Persidem percre-

VARIÆ LECTIONES.

[6] Καβώσῃ mg. H. [7] Τούρκοις B., τούτοις vulg. [8] ἄλλοι τε vulg. [9] ἐκκλησιάσας B., ἐκκλησιάσαι vulg. [10] οὗτοι H., οὕτως vulg. [11] αὐτῶν N., ἄλλων vulg. [12] ἀδικεῖν H., ἀδικῇ ἐν vulg. [13] ἀναιρετικῶν Val., αἱρετικῶν vulg.

buerat, famam quoque apud suos divulgarunt. Sed Disabulus, homo callidus et versutus, quæ patrata erant, non ignorabat. Credebat enim, sicut erat, legatos dolo necatos esse. Hinc inimicitiæ Turcorum et Persarum originem ceperunt. Et hanc occasionem Maniach, qui Sogdaitis præerat, arripiens, Disabulo persuasit, utilius esse Turcis Romanos colere, et eorum amicitiam amplecti, et ad illos serici commercium transferre, qui illud in frequentiori usu haberent, quam reliqui homines, seque paratissimum esse dicebat Maniach, una cum legatis Turcorum ad eam legationem proficisci, ut Romani et Turci hac conditione fierent amici. His verbis Disabulus assensus mittit ipsum et quosdam alios, qui legationem obirent apud imperatorem Romanum, eique gratulationes et dona serici non parvi pretii una cum litteris deferrent. **108** Hanc epistolam ferens Maniach in viam se dedit. Cum longum itineris spatium confecisset multasque regiones peragrasset, montes præruptos et undique nivibus coopertos, loca plana et silvosa, paludes et flumina, deinde Caucasum superasset, Byzantium pervenit, et in regiam introductus ad imperatorem accessit. Hic omnia exsecutus est, quæ inter socias gentes observari solent, et litteras et dona in manus tradidit eorum, quorum hoc officium erat, et precatus est, ne sibi irriti fierent tam longi itineris sudores. Imperator autem, ubi legit per interpretem litteras Scythice scriptas, legationem lubenti animo admisit. Itaque legatos percunctatus est de Turcorum principatu et regione : illi vero responderunt, quatuor apud eos præfecturas, sed summum totius gentis imperium penes solum Disabulum esse. Ad hæc dixerunt subegisse Ephthalitas eosque tributum pendere coegisse. « Omnis igitur, inquit imperator, a vobis est eversa Ephthalitarum potentia ? » Annuentibus legatis, imperator rogavit : « Utrum in urbibus, an vicatim habitabant Ephthalitæ ? » — « Gens, o domine, urbes colit. » — « Ergo, subjecit imperator, manifestum est, vos omnium urbium, quæ illorum fuerunt, factos esse dominos. » — « Sic est, imperator, » dixerunt. « Sed nos docete, quanta sit Avarum multitudo, quæ vestri imperii frenum excussit, et num pars etiamnum vobis subjecta sit. » — « Sunt qui nostro imperio adhuc pareant. Qui vero a nobis defecerunt, arbitror esse circiter viginti millia. » Postremo imperatori dinumerarunt gentes Turcis subditas. Deinde ab eo, ut pax et armorum societas Romanis et Turcis esset, petierunt. Addiderunt, se paratissimos esse, pugnare contra omnes, qui Romanæ dominationi infesti, eos prope ipsorum fines bello appeterent. Hæc simul atque pronuntiarunt, Maniach, manibus in cœlum sublatis, et qui cum ipso erant, jureju-

A γηρῷ τῶν Περσῶν αὐχμῷ τῶν Τούρκων οἱ πρέσβεις, ἅτε τῆς αὐτῶν χώρας θαμὰ νιφετῷ παλυνομένης, καὶ ἀδύνατον ὃν αὐτοῖς ἄνευ κρυμώδους καταστήματος βιοτεύειν [14]. Ταύτῃ τοι καὶ ἄλλως ὑποτοπήσαντες, οἵ γε τὴν ἐπιβουλὴν διέφυγον, οὕτω ξυμβὰν, εἰς τὴν πατρῴαν ἐπανελθόντες τὰ ἅπερ οἱ Πέρσαι καὶ οἱ διεψιθύρισαν ταῦτα. Ὅμως ὁ Διζάβουλος (ἀγχίνους γάρ τις καὶ δεινὸς) οὐκ ἠγνόησε τὸ πραχθὲν, ᾠήθη δὲ, ὅπερ καὶ ἦν, ὡς ἐδολοφονήθησαν οἱ πρέσβεις. Ἔνθεν τοιγαροῦν ἡ δυσμένεια ἤρξατο Περσῶν τε καὶ Τούρκων. Καὶ λαβόμενος ὁ Μανιὰχ, ὃς τῶν Σογδαΐτῶν προεστήκει, τοιοῦδε [15] καιροῦ συμβουλεύει τῷ Διζαβούλῳ, ἄμεινον εἶναι Τούρκοις ἀσπάσασθαι τὰ Ῥωμαίων, καὶ παρ' αὐτοὺς ὤνιον B ἀποκομίζειν τὴν μέταξαν, ὥς γε [16] καὶ κατὰ τὸ πλέον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων χρωμένους, ἑτοιμότατα δὲ [17] ἔχειν ἔφη ὁ Μανιὰχ καὶ αὐτὸς συναπαίρειν [18] τοῖς πρέσβεσιν τῶν Τούρκων· καὶ ὡς ταύτῃ φίλοι ἔσονται Ῥωμαῖοί τε καὶ Τοῦρκοι. Τούτοις δήπου κατανεύσας τοῖς ῥήμασιν ὁ Διζάβουλος ἐκπέμπει αὐτόν τε καὶ ἑτέρους τινὰς ὡς βασιλέα Ῥωμαίων πρεσβευσομένους [19], προσρήσεις τε ἀποκομιοῦντας καὶ δῶρα μετάξης, οὐκ ὀλίγον τι χρῆμα, καὶ συλλαβάς τινας. Τοιάσδε τινὰς ἐπιστολὰς ἐπιφερόμενος ὁ Μανιὰχ ἀπήρξατο τῆς ὁδοιπορίας. Καὶ δὴ ἐς τὰ μάλιστα πολλὴν διανύσας ἀτραπὸν, χώρους τε διελθὼν ἐσότι πλείστους, ὄρη τε μέγιστα καὶ ἀγχινεφῆ καὶ πεδία καὶ νάπας, λίμνας τε καὶ ποταμοὺς, εἶτα τὸν Καύκασον αὐτὸν [20] τὸ ὄρος ὑπερελθὼν, τὸ τελευταῖον C ἀφίκετο ἐς Βυζάντιον. Καὶ τοίνυν εἰς τὰ βασίλεια παρελθὼν καὶ παρὰ βασιλέα γενόμενος ἅπαντα ἔπραξε τὰ ὅσα ἕπεται τῷ τῆς φιλίας θεσμῷ, τό τε γράμμα καὶ τὰ δῶρα ἐνεχείρισε τοῖς ἐς τοῦτο ἀνειμένοις, καὶ ἐδεῖτο μὴ ἀνονήτους αὐτῷ γενέσθαι τοὺς τῆς ὁδοιπορίας ἱδρῶτας. Ἀτὰρ ὁ βασιλεὺς ἀναλεξάμενος διὰ τῶν ἑρμηνέων τὸ γράμμα τὸ Σκυθικὸν ἀσμενέστατα προσήκατο τὴν πρεσβείαν. Τοιγαροῦν ἤρετο τοὺς πρέσβεις περὶ τῆς τῶν Τούρκων ἡγεμονίας τε καὶ χώρας. Οἱ δέ γε ἔφασαν τέτταρας αὐτοῖς εἶναι ἡγεμονίας· τὸ δέ γε κράτος τοῦ ξύμπαντος ἔθνους ἀνεῖσθαι μόνῳ τῷ Διζαβούλῳ. Πρός γε ἔλεξαν, ὡς παρεστήσαντο καὶ Ἐφθαλίτας μέχρι καὶ ἐς φόρου ἀπαγωγήν. « Πᾶσαν οὖν, ἔφη ὁ αὐτοκράτωρ, τὴν τῶν Ἐφθαλιτῶν ἐκποιήσασθαι [21] δύ- D ναμιν. » — « Πάνυ μὲν οὖν, » ἔλεξαν οἱ πρέσβεις. Αὖθις ὁ βασιλεύς· « Κατὰ πόλεις ἢ που ἄρα κατὰ κώμας [22] ᾤκουν οἱ Ἐφθαλῖται ; » Οἱ πρέσβεις· « Ἀστικοί, ὦ δέσποτα, τὸ φῦλον. » — « Εὔδηλον οὖν, ἢ δὲ [23] ὁ βασιλεὺς, ὡς ἐκείνων δήπου τῶν πόλεων κύριοι καθεστήκατε. » — « Καὶ μάλα, » ἔφασαν. Ὁ βασιλεύς· « Ἄρα ἡμᾶς ἀναδιδάξατε ὅση [24] τῶν Ἀβάρων πληθὺς τῆς τῶν Τούρκων ἀφηνίασεν ἐπικρατείας [25], καὶ εἴ τινες ἔτι παρ' ὑμῖν ; » — « Εἰσὶ μὲν, ὦ βασιλεῦ, οἵ γε τὰ ἡμέτερα στέργουσιν ἔτι· τοὺς δὲ δήπουθεν ἀποδράσαντας

VARIÆ LECTIONES.

[14] βιοτεύειν H., βιοτεῦον vulg. [15] τοιοῦδε B., τοῦδε vulg. [16] ὥς γε B., ὥστε vulg. [17] δὲ B., καὶ vulg. [18] αὐτὸς συναπαίρειν B., αὐτὸν οὖν ἀπαίρειν vulg. [19] πρεσβευσαμένους ed. Par. [20] αὐτὸν B., αὐτὸ vulg. [21] ἰδιοποιήσασθε aut ᾠκειώσασθε conj. B. [22] κατὰ κώμας Val., κατὰ κώμης vulg., καὶ τὰ κ. mg. H. [23] ἢ δὲ B., ἤδη vulg. [24] ὅση B., ὡς ἡ vulg. [25] ἀφηνίας ἐν ἐπικρατείᾳ vulg., Val. em. ὑμῶν vulg.

οἶμαι ἀμφὶ τὰς εἴκοσιν εἶναι χιλιάδας.» Εἶτα ἀπαριθμησάμενοι οἱ πρέσβεις ἔθνη κατήκοα Τούρκων, τὸ λοιπὸν ἠντιβόλουν αὐτοκράτορα εἰρήνην τε ξυνεστάναι καὶ ὁμαιχμίαν Ῥωμαίοις τε καὶ Τούρκοις. Προσετίθεσαν δὲ, ὡς καὶ ἑτοιμότατα ἔχουσι καταπολεμῆσαι τῆς Ῥωμαίων ἐπικρατείας τὸ δυσμενὲς, ὁπόσον ἐς τὴν κατ' αὐτοὺς [26] ἀγελάζονται ἤπειρον. Ἐπὶ τούτοις ἅμα τῷ λέξαι τὼ χεῖρε ὑψοῦ ἀνατείνας ὁ Μανιάχ οἵ τε [27] ξὺν αὐτῷ ὅρκῳ ἐπιστώσαντο μεγίστῳ, ἦ μὴν ὀρθογνώμονι διανοίᾳ ταῦτα εἰρῆσθαι. Πρός γε καὶ κατέχεον ἀρὰς σφίσιν αὐτοῖς, ἔτι γε μὴν καὶ τῷ Διζαβούλῳ, ἀλλὰ γὰρ καὶ παντὶ τῷ ἔθνει, εἴ γε οὐχὶ τὰ ἐπηγγελμένα ἀληθῆ τε εἴη καὶ πρακτέα. Οὕτω μὲν οὖν τὸ φῦλον οἱ Τοῦρκοι φίλοι ἐγένοντο Ῥωμαίοις, καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς οὐχὶ ἄλλως ἐφοίτησαν πολιτείᾳ.

A rando maximo, sese ex animi sui sententia bona fide hæc omnia dicere et promittere affirmarunt; ni ea vera essent, aut si scientes fallerent, neque ea observarent, sibi ipsis et ipsi Disabulo totique genti diras sunt imprecati. Ad hunc modum gens Turcica Romanis amica est facta.

η'. Ὅτι διαθρυλληθὲν κατὰ τὴν Τουρκίαν, ὅσοι ἀγχίθυροι ἦσαν, ὡς Ῥωμαίων ἐνδημοῦσι [28] πρέσβεις, καὶ ὡς πορεύονται τὴν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἅμα πρεσβείᾳ Τούρκων, ὁ τῶν ἐκείνῃ [29] ἐθνῶν ἡγεμὼν ἐδήλωσε τῷ Διζαβούλῳ ξὺν ἱκετείᾳ, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ σφετέρου τινὰς ἀποστεῖλαι ἔθνους ἐπὶ θέαν τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας. Καὶ τοίνυν ὁ Διζάβουλος ἐφίετο [30]. Καὶ ἕτεροι [31] δὲ προεστῶτες ἐθνῶν ταῦτα ἐζήτουν· ὁ δὲ οὐδενὶ ξυνεχώρησε τῶν πάντων, ἢ μόνον τῷ τῶν Χλιατῶν ἡγεμόνι. Καὶ οὖν καὶ τοῦτον παρειληφότες οἱ Ῥωμαῖοι διὰ τοῦ λεγομένου ποταμοῦ Ὠήχ, καὶ ἀτραπὸν διανύσαντες οὐδαμῶς ὀλίγην, ἐγένοντο κατὰ δὴ τὴν λίμνην τὴν ἄπλετον ἐκείνην καὶ εὐρεῖαν [32]. Ἐνταῦθα ὁ Ζήμαρχος [33] ἐνδιατρίψας ἡμέρας τρεῖς, στέλλει Γεώργιον, ὃς ἀνεῖτο ἐς τὴν τῶν ἐπιτομωτέρων συλλαβῶν ἀπαγγελίαν, προδηλώσοντα τῷ βασιλεῖ τὴν σφῶν αὐτῶν ἐκ Τούρκων ἐπάνοδον. Καὶ οὖν ὁ Γεώργιος ἅμα Τούρκοις δέκα πρὸς τοῖς δύο ἀπήρξατο τῆς ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ὁδοῦ, ἀνύδρου τε μάλα οὔσης καὶ πάντη ἐρήμου, ὅμως δ' οὖν ἐπιτομωτέρας. Ὁ δὲ Ζήμαρχος κατὰ δὴ τὸ ψαμμαθῶδες τῆς λίμνης παροδεύων ἐπὶ ἡμέρας δέκα καὶ δύο, δυσβάτους τέ τινας χώρους παραμειψάμενος, ἐγένετο κατὰ τὰ ῥεῖθρα τοῦ Ἴχ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν Δαΐχ [34], καὶ διὰ [35] λιμνῶν ἑτέρων αὖθις ἐς τὸν Ἀττίλαν· πάλιν ὡς Οὐγούρους [36], οἳ δὴ καί σφισιν ἀπήγγειλαν, ὡς εἰς τὰ περὶ τὸν Κωφῆνα ποταμὸν ἐς τὰ λάσια τέσσαρες χιλιάδες Περσῶν ἐπιτηροῦσι προλελοχισμένοι, ὡς ἂν χειρώσωνται παριόντας [37] αὐτούς. Ταύτῃ τοι ὁ [38] τῶν Οὐγούρων ἡγούμενος, ὃς διέσωζεν ἐκεῖσε τοῦ Διζαβούλου τὸ κράτος, πληρώσας ὕδατος ἀσκοὺς παρέσχετο τοῖς περὶ Ζήμαρχον, ὡς ἂν ἔχοιεν ὅθεν ὑδρεύσοιντο διὰ τῆς ἀνύδρου ἰόντες. Εὗρον δὲ καὶ λίμνην, καὶ παραμειψάμενοι τὸ μέγα τοῦτο ὑδροστάσιον ἀφίκοντο ἐς ἐκείνας τὰς λίμνας, ἐν αἷς ἐπιμιγνύμενος ἀπόλλυται ὁ Κωφὴν ποταμός. Ἐξ ἐκείνου δὴ τοῦ χώρου πέμπουσι διοπτῆρας προδιασκεψομένους, εἴγε ὡς ἀληθῶς οἱ Πέρσαι ἐνεδρεύουσιν· οἳ δὴ ἀνιχνεύσαντες ἀπήγγειλαν μηδένα ἰδεῖν. Ὅμως ξὺν μεγίστῳ φόβῳ ἀφίκοντο ἐς Ἀλανίαν, κατὰ τὸ μᾶλλον δεδιότες τὸ φῦλον τῶν Ὀρομοσχῶν.

8. (A. C. 569 Ind. 2 Justini 5.) Postquam fama ad finitimas Turciæ gentes pervenerat, legatos Romanorum advenisse, eosque una cum Turcorum B legatis Byzantium redire, ejus regionis dux Disabulum **109** supplex oravit, ut reipublicæ Romanæ visendæ gratia sibi quoque legatos mittere liceret. Quod Disabulus non recusavit. Sed cum aliarum quoque gentium duces idem peterent, nulli alii, quam soli Chliatium duci, concessit. Itaque hunc etiam Romani assumentes, trajecto flumine Oich, haud breve viæ spatium emensi, ad illam ingentem et latam paludem pervenerunt. Hic Zemarchus tres dies commoratus, mittit Georgium, cui munus breviores epistolas perferendi delatum erat, ut imperatori legatorum a Turcis reditum significaret. Georgius igitur cum duodecim Turcis desertam quidem et inaquosam, sed breviorem viam Byzan- C tium versus ingressus est. Zemarchus autem per arenosa paludis iter faciens per duodecim dies, loca prærupta prætergressus, attigit ripas non solum fluminis Hichi, sed etiam Daichi, et rursus per alias paludes ad Attilam pervenit, inde ad Uguros, qui Romanos monuerunt, in densis et arboribus consitis locis circa Cophenem flumen latere in insidiis collocata Persarum quatuor millia, qui prætereuntes eos captivos facerent. Ugurorum dux, qui illic ex auctoritate Disabuli imperium habebat, utres aqua implevit et præbuit Zemarcho et ejus comitibus, ut, cum per deserta irent, haberent unde aquarentur. Invenerunt et paludem, et magnum illud stagnum prætergressi, pervenerunt ad eas paludes, in quas immistus Cophen amnis sese D effundit. Ex eo loco mittunt qui explorarent, an verum esset, Persas in insidiis esse. Hi iisdem totam regionem perscrutati renuntiarunt, se neminem vidisse. Nihilo secius in Alaniam magna cum trepidatione, propterea quod metuebant gentem Oromoschorum, properarunt.

θ'. Ὅτι γενόμενοι ἐν Ἀλανίᾳ παρὰ Σαρώδιον τὸν ἐκείνων ἡγεμόνα, καὶ ἅμα τοῖς ἑπομένοις Τούρκοις

9. Cum in Alaniam pervenissent, et Sarodium, Alanorum ducem, una cum Turcis adire vellent,

VARIÆ LECTIONES.

[26] αὐτὰς vulg. [27] τε N., γε vulg. [28] ἐνδημοῦσι N., ἐνδήμους vulg. [29] ἐκείνῃ N., ἐκείνης vulg. [30] ἐφίετο N., ἐφίκετο vulg. [31] ἑτέροις vulg. [32] εὔροιαν vulg. [33] Jaxartes fluvius, lacus Aral. N. [34] Jemba, Jaik, Volga (Ethel), Kuma, fluvii. N. [35] διὰ λιμνῶν H., διάλιμνον vulg. [36] Οὐτιγούρους et infra Οὐτιγούρων conj. N. [37] παριόντας Cantocl. παρόντας vulg. [38] ὁ om. vulg.

Sarodius quidem Zemarchum et qui cum eo erant A benigne et comiter excepit, sed Turcorum legatos prius, quam arma deposuissent, in suum conspectum venire noluit. Maximo igitur inter ipsos super hac re orto et continuato per tres dies certamine, dissidentium arbiter fuit Zemarchus. Tandem, armis depositis, ut Sarodio placuerat, eum adierunt. Sarodius autem monuit Zemarchum, ne per Mindimianos iter faceret, propterea quod Persæ circa Suaniam in insidiis essent : consultius faceret, si per Darinem iret. His cognitis, Zemarchus **110** per Mindimianam decem equos misit, serico onustos, qui Persas fallerent, quasi sericum præmissum esset, et ipsi præirent, unde conjicerent, Zemarchum crastino die secuturum. Et hi quidem profecti sunt. Zemarchus vero per Darinem in Apsiliam venit, B Mindimiana ad lævam relicta (hac enim parte suspicio erat Persas insidias struere), et Rogatorium accessit, deinde ad Pontum Euxinum, et navibus usus usque ad Phasin, tum Trapezuntem pervenit, unde equo publico Byzantium ad imperatorem delatus, illi omnia narravit. Hic igitur profectio et reditus Zemarchi finem accepit.

ἐσφοιτῆσαι βουλόμενοι, ὁ Σαρώδιος τὸν μὲν Ζήμαρχον καὶ τοὺς ἑπομένους ἐδέξατο ἀσμένως, τοὺς δὲ δὴ πρέσβεις τῶν Τούρκων ἔφασκε μὴ πρότερον τῆς ὡς αὐτὸν εἰσόδου τυχεῖν, ἢ καταθεμένους τὰ ὅπλα. Τοιγάρτοι καὶ ἅμιλλα αὐτοῖς ἐγένετο περὶ τούτου ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς, καὶ Ζήμαρχος ἦν τῶν φιλονεικουμένων διαιτητής. Τέλος ἀποθέμενοι τὰ ὅπλα οἱ Τοῦρκοι, ὡς Σαρωδίῳ ἐδόκει, ὡς αὐτὸν ἐσεφοίτησαν. Ὁ δὲ δὴ Σαρώδιος παρενεγγύησε τοῖς περὶ Ζήμαρχον διὰ τῆς τῶν Μινδιμιανῶν [59] ἀτραποῦ ἥκιστα ἰέναι, τῷ κατὰ τὴν Σουανίαν τοὺς Πέρσας ἐνεδρεύειν· ἄμεινον δὲ εἶναι διὰ τῆς λεγομένης Δαρεινῆς ἀτραποῦ οἴκοι ἀποχωρεῖν. Ταῦτα ἐπεὶ ἔγνω ὁ Ζήμαρχος, διὰ τῆς Μινδιμιανῆς ἔστειλεν ἀχθοφόρους δέκα μέταξαν ἐπιφερομένους [60], ἀπατήσοντας Πέρσας τῷ προεκπεμφθῆναι τὴν μέταξαν καὶ προτερῆσαι τῇ ὁδῷ, ἐκ τούτου τε ὑποτοπῆσαι ὡς ἐς τὸ αὔριον παρέσται καὶ Ζήμαρχος. Καὶ οἱ μὲν ἀχθοφόροι ᾤχοντο ἀπιόντες, ὁ Ζήμαρχος δὲ διὰ τῆς Δαρεινῆς παρεγένετο ἐς Ἀψιλίαν, τῇ Μινδιμιανῇ χαίρειν εἰπών, ἐς τὰ εὐώνυμά τε ἐάσας αὐτήν, ᾗ ἐπίδοξοι ἦσαν ἐπιθήσεσθαι οἱ Πέρσαι. Καὶ ἧκεν ἐς τὸ Ῥογατόριον, εἶτα κατὰ δὴ τὸν Εὔξεινον Πόντον, εἶτα [61] ναυτιλίᾳ χρησάμενος [62] ἐς Φᾶσιν ποταμόν· πάλιν ἐς Τραπεζοῦντα. Οὕτω τε δημοσίῳ ἵππῳ ἐς Βυζάντιον παρὰ βασιλέα εἰσελθὼν ἔφρασε τὸ πᾶν. Ζημάρχῳ μὲν οὖν ἐν τοιοῖσδε ἔληξεν ἡ πορεία καὶ ἀποπορείας [63] ἐπὶ Τούρκους.

10. (c. A. C. 565 Ind. 13 Justini 1.) Cum Avares et Franci fœdera invicem sanxissent, et pax firma inter eos esset, Bajanus, Avarum dux, significavit C Sigisberto, Francorum duci, suum exercitum commeatus inopia laborare : decere eum, qui rex esset et inter suos, minime negligere exercitum sibi fœdere conjunctum. Promittebat autem, si exercitum Avarum necessariis rebus recreasset, se tertio die castra moturum, neque diutius in his locis commoraturum. Hæc ubi Sigisberto sunt nuntiata, statim farinam, legumina, oves et boves ad Avares misit.

ι'. Ὅτι Ἀβάρων καὶ Φράγκων σπεισαμένων πρὸς ἀλλήλους, καὶ τῆς εἰρήνης ἐμπεδώτατα ἐχούσης, ἐσήμηνεν ὁ Βαϊανὸς Σιγισβέρτῳ, τῷ τῶν Φράγκων ἡγεμόνι, οἷα λιμῷ πιεζομένης αὐτῷ τῆς στρατιᾶς, καὶ ὡς χρεὼν εἴη βασιλέα καθεστῶτα, καὶ πρός γε αὐτόχθονα, μὴ περιιδεῖν στράτευμα ἔνσπονδον. Ἔφασκε δέ, ὡς, εἴγε ἐπιρρώσει τῶν Ἀβάρων τὸ στράτευμα τοῖς ἀναγκαίοις, οὐ πλέον ἢ τρεῖς ἡμέρας αὐτοῦ ἐνδιατρίψει, εἶτα ἀπαλλαγήσεται. Ταῦτα ἐπειδὴ ἀπήγγελτο τῷ Σιγισβέρτῳ, παραχρῆμα ὅ γε ἄλευρά τε ἔστειλε τοῖς Ἀβάροις καὶ ὄσπρια καὶ ὄϊς καὶ βόας.

11. (A. C. 566 Ind. 14 Justini 2.) Alboinus, Longobardorum rex, qui inimicitias, quas cum Cunimundo, Gepidarum rege, exercebat, minime deponebat, sed quacunque ratione Gepidarum opes sibi evertendas ducebat. Itaque legatos ad Bajanum misit, quibus eum ad armorum societatem adhortabatur. D Legati cum advenissent, precibus cum Bajano agebant, ne se contemneret, qui nefanda omnia a Gepidis passi essent, præsertim cum etiam Romani, Avarum genti quam infestissimi, Gepidas bello juvassent. Neque tam in Gepidas bello ferri dicebant, quam contra Justinum pugnare cuperent, regem Avarum genti inimicissimum, qui fœdera cum Justiniano, ejus avunculo, jam pridem transacta pro nihilo habens Avares consuetis muneribus privaret. Adjecit, si cum Longobardis se conjungerent, fore ut invicti essent, et, Gepidis exterminatis, eorum opibus et

ια'. Ὅτι Ἀλβοΐνος ὁ τῶν Λογγιβάρδων μόναρχος, οὐ γὰρ αὐτῷ ἀπέληγεν ἡ πρὸς Κονιμοῦνδον [64] ἀπέχθεια, ἀλλ' ἐκ παντὸς τρόπου ᾤετο δεῖν καταστρέψασθαι τὴν τῶν Γηπαίδων ἐπικράτειαν, ταύτῃ τοι πρέσβεις ἐξέπεμψεν ὡς τὸν Βαϊανόν, ἐς ὁμαιχμίαν παρακαλῶν. Παραγενομένων δὲ τῶν πρέσβεων, ἠντιβόλουν μὴ περιιδεῖν σφᾶς ὑπὸ Γηπαίδων τὰ ἀνήκεστα πεπονθότας, μάλιστα καὶ Ῥωμαίων τῶν ἄγαν ἐχθίστων Ἀβάροις συμμαχούντων τοῖς Γήπαισιν. Ἐδίδασκον δέ, ὡς οὐ κατὰ τοσοῦτον πρὸς Γήπαιδας τὸν πόλεμον ἀναρρίψωσι, καθόσον Ἰουστίνῳ μαχήσονται, βασιλεῖ τῷ τῶν Ἀβάρων ἔθνει ἐς τὰ μάλιστα δυσμενεστάτῳ γε ὄντι, ὃς παρωσάμενος τὰς Ἰουστινιανοῦ τοῦ μητραδέλφου σπονδὰς πρὸς Ἀβάρους ἐκ πολλοῦ γεγενημένας τῶν εἰωθότων ἐστέρησε. Προσετίθεσαν δέ, ὡς, εἴ γε ἔσοιντο ἅμα Λογγοβάρδοις, ἀκαταμάχητοι γενήσονταί πως, καὶ ὡς κατα-

VARIÆ LECTIONES.

[59] Misimiani Agathiæ. N. [60] ἐπιφερομένους, ἀπατήσοντας B., ἀποφερομένους, ἀπαντήσοντας vulg. [61] εἶτα del N. [62] χρησάμενος mg. H. χρησάμενοι vulg. [63] ἀποπορεία conj. B. [64] Κονιμοῦντον vulg.

στρεφόμενοι Γήπαιδας τοῦ τε πλούτου σφῶν, ἔτι γε μὴν καὶ τῆς ἐκείνων κοινῇ κρατήσουσι χώρας, καὶ ὡς ἡ Σκυθία τὸ λοιπὸν αὐτοῖς εὐημεροῦσί[45] γε ἐς ἀεὶ, καὶ μὲν οὖν ἡ Θρᾴκη αὐτὴ ἔσται εὐεπίβατος, καὶ ἁπλῶς ξὺν οὐδενὶ πόνῳ ἐκ γειτόνων ὁρμώμενοι τὴν Ῥωμαίων καταδραμοῦνται, καὶ ὡς ἄχρις αὐτοῦ γε δή που τοῦ Βυζαντίου ἐλάσουσιν[46]. Ἔφασκον δὲ οἱ τῶν Λογγιβάρδων[47] πρέσβεις, ὡς καὶ συνοίσει τοῖς Ἀβάροις τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἀσπάσασθαι μάχην· ἢ γὰρ ἂν ἐκεῖνοι προτερήσουσι, καὶ ἐκ παντὸς τρόπου καθελοῦσι τὴν Ἀβάρων δύναμιν, ὅπου καὶ γῆς τυγχάνουσιν ὄντες.

ιβ'. Ὅτι ὁ Βαϊανὸς τοὺς τῶν Λογγιβάρδων πρέσβεις δεξάμενος ἐδόκει τούτους περιφρονεῖν, τῷ βούλεσθαί γε αὐτὸς[48] κερδαλεώτερον θέσθαι ὡς αὐτοὺς[49] τὴν συμμαχίαν, καὶ πῇ μὲν τὸ μὴ δύνασθαι, πῇ δὲ τὸ δύνασθαι μὲν προΐσχετο, μὴ βούλεσθαι δέ. Συνελόντα δὲ εἰπεῖν, ἅπαντα τρόπον ἀπάτης τοῖς δεομένοις ἐπισείσας ἔδοξε μὲν πείθεσθαι μόλις, οὐκ ἄλλως δὲ ἢ εἰ[50] τὸ δεκατημόριον τῶν τετραπόδων ἁπάντων, ὅσα παρὰ Λογγιβάρδοις ὑπῆρχεν, αὐτίκα κομίσαιντο, καὶ ὡς, εἰ γένοιντο καθυπέρτεροι, ἥμισυ μὲν τῆς λείας ἕξουσιν αὐτοὶ, τὴν δὲ τῶν Γηπαίδων χώραν εἰς τέλεον. Ἃ δὴ καὶ ἐγένετο. Καὶ ἐχώρουν Γήπαισι πολεμήσοντες. Ἐπειδὴ δὲ ἐπύθετο[51] Κονιμοῦνδος, λέγεται δείσας, ὡς καὶ αὖθις παρὰ βασιλέα Ἰουστῖνον ἔπεμψε πρέσβεις, καὶ ὡς οὐδὲν ἧττον, ἢ πρότερον, ξυνεπιλαβέσθαι οἱ τοῦ κινδύνου ἱκέτευε, καὶ πάλιν τὸ Σίρμιον καὶ τὴν εἴσω Δράου ποταμοῦ χώραν ἐπηγγέλλετο δώσειν, αἰδώς τε αὐτὸν οὐκ εἶχεν ἤδη περὶ τῶν αὐτῶν ὀμωμοκότα ἅπαξ καὶ τοῖς ὅρκοις οὐχὶ ἐγκαρτερήσαντα. Διὸ δὴ καὶ βασιλεὺς Ἰουστῖνος εὖ εἰδώς τε καὶ τεκμαιρόμενος τοῖς φθάσασιν, ὡς Κονιμούνδῳ ἔνεστι πίστεως οὐδὲν ὁτιοῦν, ἀνήνασθαι μὲν οὔ τι ᾤετο χρῆναι τὴν ξυμμαχίαν, ἀναβολῇ δὲ ὅμως παρεκρούσατο τοῦ Βαρβάρου τὴν αἴτησιν· ἔφη γὰρ, ὡς διεσκεδασμένα τὰ Ῥωμαϊκὰ ὑπάρχει στρατεύματα, ξὺν σπουδῇ δὲ ὡς οἷόν τέ ἐστιν ἀθροίσας αὐτίκα ἐκπέμψοι. Ἀκήκοα δὲ περὶ Κονιμούνδου καὶ τοιάδε, ἐμοὶ δὲ οὐ πιστά· λίαν γὰρ ἀναιδὲς ὑπῆρχε τὸν παρασπονδήσαντα περὶ τῶν αὐτῶν δεῖσθαι καὶ πάλιν. Λέγεται δὲ, ὡς καὶ[52] Λογγίβαρδοι τηνικαῦτα ἐπρεσβεύσαντο παρὰ Ἰουστῖνον[53] καὶ ἔτι Γήπαιδας[54] τῆς ὡς Ῥωμαίους ἀγνωμοσύνης πλεῖστα ὅσα κατηγορήσαντες, τὴν ἐκ Ῥωμαίων μὲν θηρώμενοι συμμαχίαν ἤνυσαν οὐδὲν, κατεπράξαντο δὲ ὅμως πρὸς τοῦ βασιλέως μηδὲ ἑτέρους τῆς Ῥωμαίων ἀπολαῦσαι ἐπικουρίας.

ιγ'. Ὅτι Βαϊανὸς ὁ τῶν Ἀβάρων ἡγούμενος, ἐν ᾧ χρόνῳ τὸ Σίρμιον ἠβούλετο πολιορκήσειν, Βιταλιανόν τε τὸν ἑρμηνέα καὶ Κομιτᾶν εἶχεν ἐν δεσμοῖς. Ἄμφω γὰρ τὼ ἄνδρε τούτω Ἰουστῖνος ὁ βασιλεὺς ἤδη στείλας ὑπῆρχεν ὡς αὐτὸν, αἰτήσοντας[55]

regione communiter potirentur. Tum pacatis et conjunctis ipsis, facile fore Scythiam et ipsam Thraciam occupare, et ex vicinis locis moventes minimo negotio Romanorum regiones armis percurrere et Byzantium usque ferri. Dixerunt quoque Longobardorum legati, **111** Avaribus expedire Romanos ultro bello petere : alioquin enim illos præventuros, et quoquo terrarum Avares constiterint, eos persecuturos et quacunque ratione deleturos.

12. Bajanus legatos quidem Longobardorum excepit, sed eos parvi facere decrevit, ut ea ratione conditionibus, quæ suis rationibus utiles essent, ad armorum societatem secum contrahendam pelliceret. Et modo se non posse, modo posse, jactabat, sed nolle. Cumque se precantes omni fraudis genere, ut breviter dicam, concussisset, tandem eorum petitioni assentiri videbatur, sed non alia conditione, quam si decimam partem quadrupedum, quæ tunc temporis apud Longobardos essent, confestim acciperet; si superiores evaderent, dimidium manubiarum et tota Gepidarum regio ejus juri cederet. Atque hæc cum ita conventa essent, bellum inferre Gepidis deinceps instituerunt. Quæ ubi Conimundus intellexit, dicitur timore perculsus legatos quoque misisse ad Justinum imperatorem, et eum esse obtestatus, ut non minus, quam antea, in partem periculi veniret. Tum rursus, se illi Sirmium et omnem regionem, quæ intra Dravum fluvium est, concessurum esse pollicitus est. Neque pudore afficiebatur, quod idem jam semel jurasset, neque jurejurando stetisset. Ex quo cum imperator perspiceret et conjiceret ex his, quæ evenerant, nihil inesse Conimundo fidei, minime quidem illi denegandum auxilium, sed dilatione et procrastinatione petitionem ejus ducendam existimavit. Respondit enim, per varias provincias dispersos esse Romanorum exercitus : cum celeritate et studio illos coacturum et quam citissime suppetias missurum. Hæc quoque mihi de Conimundo audita : sed minime verisimilia videntur. Mihi enim satis impudens videtur is, qui cum fœdera ruperit, eadem rursus petit. Dicitur vero, non solum tunc temporis Longobardos legatos ad Justinum misisse, sed quavis ratione eos Gepidas apud Romanos ingrati erga illos animi insimulatos esse, quo magis ipsi auxilio digni viderentur, sed nihil profecerunt. Hoc tamen ab imperatore consecuti sunt, ut neutra gens a Romanis auxiliis juvaretur.

13. (f. A. C. 568 Ind. 1 Justini 4.) Bajanus quo tempore de obsidendo Sirmio cogitabat, Vitallianum interpretem et Comitan in vincula conjecit. Hos autem duos viros Justinus imperator dudum ad illum miserat, ut aditum ad colloquendum cum illo de

VARIÆ LECTIONES.

[45] εὐημεροῦσί H., εὐημεριοῦσί vulg. [46] ἐλάσουσι H., ἐκλάβουσι vulg. [47] Λογγοβάρδων vulg. [48] αὐτοῦ; B., αὐτὸν vulg. [49] αὐτοὺς N., αὐτῇ vulg. [50] εἰ add. N. [51] ἐπείθετο vulg. [52] καὶ B., μὴ vulg. [53] Ἰουστῖνον N., Ἰουστίνου vulg. [54] Γήπαιδες vulg. [55] αἰτήσαντες vulg.

quibusdam rebus peterent. Is autem contra fas et commune jus gentium eos in vinculis habuit.

14. (f. A. C. 569 Ind. 2 Justini 5.) Bajanus post murorum oppugnationem misit, qui de pace agerent. **112** Nonnulli ex his, qui Sirmii erant, ad summum fastigium balnei, quod populi usui erat destinatum, ad speculandos hostes, ut moris est, ascenderunt. Hi ex specula circumspicientes, si qua barbari eruptionem facerent, adverterunt Avarum nuntios, qui jam se in viam dederant, e longinquo per iter vagantes. Hos cum certo dignoscere non possent, suspicati sunt, esse ex hostium exercitu. Itaque illico signo dato adventum eorum nuntiaverunt. At Bonus, cum illi in dubio hæreret animus, re diligentius explorata, cognovit barbaros esse parvo numero, et pacis conditiones esse laturos. Itaque et ipse misit, qui extra muros cum illis colloquia sererent. Decumbebat enim ex vulnere, neque illi per Theodorum medicum licebat hostibus obviam ire. Neque vero hostes eum vulneratum esse scire suspicabatur. Nam si id rescissent, tum non amplius illi latendum esse dixit, ne suspicionem injiceret, ducem e vivis excessisse. Sed hostes ubi viderunt alios, qui de pace disceptarent, venire, suspicati sunt, ducem periisse. Itaque colloquium coram eo fieri velle dixerunt. Tunc Theodorus, qui quod utile foret, præcipue spectabat, dixit non jam tempus postulare, ut dux domi in occulto se contineret, sed potius, ut extra civitatem prodiret, et in conspectum barbarorum veniret. Itaque vulnere unguento illito, Bonus a medico dimissus cum barbaris convenit. Tunc legati mutuo sermone, hujusmodi verbis sunt usi: « Avarum dominus, o Romani, apud vos hæc proponere jussit: Ne illi succenseretis, si contra vos bellum suscepit. Etenim priores bello causam dedistis. Multis exhaustis laboribus et non minoribus itinerum fatigationibus toleratis vix istam, inquit, regionem ceperam, cum mihi illam vi eripuistis. Præterea Usdebatum, qui jure captivorum dominio meo cesserat, mihi ereptum retinetis. Multas quoque alias acerbas contumelias in me effudit imperator vester, neque id semel atque iterum, sed sæpius, neque quidquam eorum, quæ justa erant et æquitati consentanea, facere voluit. Itaque si tot tantisque injuriis et damnis a vobis affectus et lacessitus, armis sum usus, in nullo sum reprehendendus. Quod si vultis nunc etiam de fœdere et pace nobiscum verba facere, prompto animo id faciemus. Vestri igitur arbitrii est, quod expedit, præoptare, et pacem bello præponere. » Ad quæ Bonus respondit: « Priores quidem nos minime bellum occepimus, aut in vos grassati sumus: e contrario tu prior in Romanos irruisti. **113** Quin etiam imperator dona tibi mittere animum induxit, idque legatis ad te

A αὐτοῦ, ὡς ἂν ἄττα διαλεχθείη[56] γε αὐτοῖς. Ὁ δὲ παρὰ τὸν κοινὸν τῶν πρέσβεων θεσμὸν εἶχεν ἐν δεσμοῖς.

ιδʹ. Ὅτι ὁ Βαϊανὸς μετὰ τὴν τειχομαχίαν στέλλει τινὰς ἀμφὶ τῆς εἰρήνης διαλεχθησομένους. Ἔνιοι δὲ τῶν ἐν Σιρμίῳ ἀνὰ τὸ ἠλίβατον τοῦ βαλανείου, ὃ δῆτα τῷ δήμῳ ἐτύγχανεν ἀνειμένον, ἐπὶ κατασκοπῇ τῶν πολεμίων κατὰ τὸ σύνηθες ἐνιζάνοντες, καὶ ἐν ἀπόπτῳ καραδοκοῦντές τε καὶ θεώμενοι εἴ που ἐπήλυσις[57] ἔσται βαρβαρική, ὡς κατενόησαν τοὺς τῶν Ἀβάρων ἀγγελιαφόρους ἤδη προσιόντας, τῷ μήκει τῆς ἀτραποῦ ἀποπλανηθέντες καὶ οὔπω κατεγνωκότες τὸ ἀκριβὲς ὑπετόπησαν εἶναι πληθὺν Ἀβαρικὴν, ἐδήλωσάν τε αὐτίκα, καὶ τὸ σημεῖον καθεῖλον. Ὁ δὲ Βῶνος πρὸς τοῦτο δυσχεράνας σαφέστερον B ἔσπευσε καταμαθεῖν τἀληθές. Γνοὺς δὲ ὀλίγους εἶναι τοὺς Ἀβάρους καὶ βούλεσθαί οἱ ἐπικηρυκεύσασθαι, ἐξέπεμψε καὶ αὐτὸς τοὺς ποιησομένους τὰς καταλλαγὰς ἐς τὰ ἔξω τοῦ τείχους. Ἔτι γὰρ ἐκ τοῦ ἕλκους περιώδυνος ἦν, καὶ ὁ Θεόδωρος ὁ ἰατρὸς οὐκ εἴα τὸν στρατίαρχον ἐν φανερῷ γίνεσθαι τοῖς ἐναντίοις. Εἰκὸς γὰρ μηδὲ ἔφασκε[58] τοὺς πολεμίους ὡς ἐβλήθη. Εἰ δὲ τοῦτο κατάδηλον ἔσται αὐτοῖς, τότε ἀνάγκη μὴ ὑποκρύπτειν, ὡς ἂν μὴ ὑπόνοια γένηταί σφισι τοῦ ἀποβεβιωκέναι αὐτόν. Οἱ δὲ, ἐπεὶ ἕτεροι περὶ τῆς εἰρήνης ἦλθον διαλεχθησόμενοι, καὶ οὐχὶ αὐτὸς, ὑπενόησαν, ὡς διώλετο ὁ στρατηγὸς, καὶ αὐτῷ ἐθέλειν ἔφασκον ἐν συνουσίᾳ γενέσθαι. Τότε ὁ Θεόδωρος, τοῦ συνοίσοντος εὖ μάλιστα στοχασάμε- C νος, ἔλεξεν, ὡς τὸ λοιπὸν οὐ χρεὼν ἀποκρύπτεσθαι τὸν στρατηγὸν, μᾶλλον μὲν οὖν ἐς τὰ ἔξω ἰέναι τῆς πόλεως καὶ ἐς ὄψιν γίνεσθαι τῶν βαρβάρων. Καὶ φαρμάκῳ τινὶ τὸ ἕλκος περιστείλας ἀφίησιν αὐτόν. Καὶ δὴ προελθὼν ὁ Βῶνος, ἀγχοῦ τε τῶν βαρβάρων γενόμενος, ἐφάνη σφίσι. Τότε οἱ πρέσβεις τοιάδε ἀμοιβαίῳ τῷ λόγῳ ἔφασαν· « Ταῦτα ἡμῖν, ὦ Ῥωμαῖοι, διαλεχθῆναι πρὸς ὑμᾶς ὁ τῶν Ἀβάρων ἐκέλευσε δεσπότης· Μή μοι μέμψιν τινὰ ποιήσασθαι πόλεμον ἀραμένῳ· ὑμεῖς γὰρ πρῶτοι τὴν αἰτίαν τοῦ πολέμου δεδώκατε. Πολλοῖς γὰρ πόνοις ὁμιλήσας, καὶ ἀποδημίας οὐχ ἥκιστα ποιησάμενος, μόλις ἐχειρωσάμην ταύτην τὴν χώραν, καὶ ὑμεῖς ἀφείλεσθέ μοι βιαίως αὐτήν. Πρὸς τοῖς καὶ τὸν Οὐσδήβαδον τῷ τῶν δορυαλώτων ἀνήκοντά μοι νόμῳ ἔχετε λαβόν- D τες. Ἀλλὰ γὰρ καὶ ὕβρεις ἐς τὰ μάλιστα πικρὰς ὁ καθ' ὑμᾶς[59] κατέχεέ μοι[60] βασιλεὺς, οὐ μόνον ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, τῶν δεόντων τε οὐδὲν ἠβουλήθη διαπράξασθαι. Εἰ τοίνυν τοιαῦτα πρὸς ὑμῶν ἠδικημένος τοῖς ὅπλοις ἐχρησάμην, οὐδαμῶς ὑπάρχω μεμπτέος[61]. Καὶ νῦν οὖν εἴ γε βούλεσθε περὶ σπονδῶν τε καὶ εἰρήνης ἡμῖν θέσθαι λόγους, ἑτοιμότατα ἔχομεν· ἐν ὑμῖν τε κείσθω προτιμῆσαι τὸ συνοῖσον καὶ τὰ εἰρηναῖα πρὸ τοῦ πολέμου ἑλέσθαι. » Πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο ὁ Βῶνος· « Πρότερον μὲν ἡμεῖς οὐχ ἠρξάμεθα πολέμου· οὐδὲ γὰρ καθ'

VARIÆ LECTIONES.

[56] ἄττα ἐγκαλοίη διαλ. conj. N. [57] ἐπήλυσις H., ἐπίλυσις vulg. [58] μηδὲ] μηδὲ εἰδέναι B. τοῖς πολέμοις (sic) H. [59] ἡμᾶς vulg. [60] μοι] μου B. [61] μεμπτέος H., πεμπτέος vulg.

ὑμῶν ἠλάσαμεν. Ἐς τοὐναντίον μὲν οὖν σὺ κατὰ τῆς A Ῥωμαίων ἤλασας· λοιπὸν δὲ, ὅτι καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν βουλῇ ἐποιήσατο χρήματά σοι ἐπιδοῦναι· τοιγαροῦν καὶ παρέσχε τοῖς κατὰ σὲ πρέσβεσιν. Ἐπεὶ δὲ κατενόησεν αὐθαδιαζόμενον καὶ ὑπὲρ αὐτὴν δήπου τὴν βαρβαρικὴν ἀλαζονείαν ἐξογκούμενον[62], ῥήματά τε ὑπερήφανα σημαίνοντα καὶ τῆς σῆς δυνάμεως καθυπέρτερα, τηνικαῦτα καὶ αὐτὸς ἅτε ἀγχίνους ἐπετέλεσε τὰ οἰκεῖα. Καὶ τὸ νῦν δὲ ἔχον, ἡμέτερόν ἐστιν ὡς βασιλέα στεῖλαι οὓς ἂν σὺ βουληθείης πρέσβεις τοὺς βεβαιώσοντας[63] τὰ περὶ τῆς εἰρήνης. Μηδὲ γὰρ ἐν ἡμῖν εἶναι νόμιζε κἂν γοῦν φθέγξασθαί τι, μήτι γε καὶ ἑτέρως ἢ[64] καθὰ βασιλεῖ τῷ ἡμετέρῳ δοκεῖ διαπράξασθαι. » Ταῦτα Βώνου εἰρηκότος, εὖ ἔχειν ἔδοξε τῷ Βαϊανῷ τὰ ῥήματα. Ἐσήμανε δὲ αὖθις· « Ἐπειδὴ τὰ ἐς ὁμαιχμίαν ἑπόμενά B μοι ἔθνη αἰσχύνομαι, αἰδώς τέ με ἔχει, εἴ γε πάντη ἄπρακτος ἐνθένδε ἀναχωρήσω, μηδέν τι ὀνήσας ἐμαυτόν· ὡς ἂν μὴ οὖν δόξω μάτην πεποιηκέναι καὶ ἀκερδῆ τὴν ἐπιχείρησιν, βραχέα μοί τινα πέμψατε δῶρα. Καὶ γὰρ ἐν τῇ Σκυθίᾳ περαιωθεὶς οὐδὲν ὁτιοῦν ἐκομισάμην, καὶ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ κἀντεῦθεν ἥκιστα ὠφεληθέντα με ἀπελεύσεσθαι. » Βώνῳ δὲ τῷ στρατηγῷ καὶ τοῖς ὅσοι γε ἀμφ' αὐτὸν (ἦν δὲ ὁ τῆς πόλεως μέγιστος ἱερεύς) ἔδοξεν εὔλογον μὲν εἶναι τὸ προτεινόμενον· οὐδὲ γὰρ πλεῖστα ἐβούλετο κομίσασθαι, ἀλλ' ἄχρι δίσκου ἑνὸς ἀργυροποιήτου καὶ ὀλίγου χρυσίου, ἔτι γε μὴν καὶ ἀμπεχονίου Σκυθίου[65]. Πλὴν ἐδεδίεσαν[66] οἱ περὶ Βῶνον ἰδιοβουλῆσαι καὶ οὐχὶ γνώμῃ τοῦ αὐτοκράτορος ἅπαντα διαπράξασθαι. C Ἀντεσήμαναν τοιγαροῦν αὐτῷ, ὡς « Νῦν ἔχομεν βασιλέα φοβερόν τε καὶ ἐμβριθέστατον, καὶ οὐκ ἀνεξόμεθα, οὐδὲ ὅσα οἷόν τέ ἐστι διαλαθεῖν αὐτὸν ἐπιτελέσαι αὐθαιρέτως, ἄλλως τε καὶ ἡμεῖς, ἅτε ἐν στρατεύματι τυγχάνοντες[67], οὐκ ἐπιφερόμεθα χρημάτων περιουσίαν ἢ μόνον στρατιωτικὴν ἐφεστρίδα, ἥν γε δήπου καὶ περιβεβλήμεθα, ἔτι τε τὰ ὅπλα. Δωροφορῆσαι δὴ οὖν τῷ τῶν Ἀβάρων ἡγουμένῳ ἐξ ὧν ἐνταῦθα ἥκομεν ἔχοντες εὐτελῶν, ἄθρει, ὦ Χάγανε, μὴ καὶ ὕβρις πέφυκέ τις[68]. Ἀξιότιμον δὲ, καθὰ ἔφην, ὡδὶ οὐκ ἔχομεν· τὰ γὰρ τιμαλφέστερα τῶν ἐφοδίων ἡμῖν ἐν ἑτέροις ὑπάρχουσι τόποις καὶ ὡς πορρωτάτω ἡμῶν. Εἰ οὖν ὁ καθ' ἡμᾶς αὐτοκράτωρ φιλοφρονήσεταί σοι δώροις, οὐκ ὀκνήσομεν δήπου καὶ ἡμεῖς γεγηθότες τε καὶ τῷ βασιλεῖ ἑπόμε- D νοι ταῦτα διαπράξασθαι, καθόσον οἷοί τέ ἐσμεν, ὥσπερ φίλῳ προσφερόμενοι καὶ ὁμοδούλῳ. » Πρὸς ταῦτα ἀγανακτήσας ὁ Βαϊανὸς σὺν ὅρκῳ ἠπείλησεν, ἦ μὴν στράτευμα ἐκπέμψειν τὴν Ῥωμαίων ἐπιδραμούμενον. Καὶ δὴ τοῦ στρατηγοῦ κατάδηλον αὐτῷ πεποιηκότος, ὡς ἐξέσται μέν οἱ ποιεῖν ὅσα ἂν δυνήσοιτο, εἰδέναι δὲ, ὡς οὐ πάντως ἐπ' ἀγαθῷ τῶν στελλομένων ἔσται ἡ ἐπιδρομὴ, αὐτὸς ἔφη, ὅτι « Τοιούτους[69] ἐπαφήσω τῇ Ῥωμαϊκῇ, ὡς, εἰ καὶ συμβαίη γέ σφισι θανάτῳ ἁλῶναι, ἀλλ' ἔμοιγε μὴ

missis mandavit. Sed cum te audaciorem factum cerneret, et ultra barbaricam insolentiam vana gloria elatum et tumentem, ita ut illi verba arrogantiora, longe tuas vires excedentia, denuntiares: nimirum prudens et cautus rebus suis prospexit. Et ut nunc sunt res, nostrum est ad imperatorem legatos, quos tibi videbitur, mittere, qui de pace conveniant. Nec enim existimes velim, in nostra potestate esse quicquam aliter, quam imperator præscripserit, dicere aut facere. » Hæc ubi Bonus dixit, recta quidem eum et justa dixisse Bajanus censuit: sed hæc subjecit: « Sane ego propter gentes, quæ me ad bellum secutæ sunt, verecundia ducor, si nulla re effecta recedere, neque quicquam operæ pretii fecisse videar. Ne igitur videar frustra tantum laboris pertulisse et sine ullo emolumento expeditionem suscepisse, parva munuscula ad me mittite. Etenim e Scythia huc transmittens, nihil quicquam mecum extuli, neque mihi, si nihil rei, quod me juvet, percepero, hinc excedere licet. » Bono quidem duci et cæteris, qui cum eo erant, inter quos erat supremus urbis sacerdos, visum est, Bajanum justa et rationi consentanea proponere. Nec enim immoderata munera Bajanus sibi dari petebat, solum unam pateram ex argento factam, nec multum auri, præter hæc togulam Scythicam. Verum Bonus et qui ei adstabant aliquid proprio consilio inconsulto imperatore facere timebant. Itaque Bajano contra respondit: « Habemus nunc imperatorem, qui facile ad iracundiam adducitur; quare ne ea quidem, quæ fortasse eum laterent, nostra sponte et proprio animi judicio facere sustinebimus. Præterea cum in castris degamus, pecunias in numerato minime habemus, neque quicquam nobiscum ferimus nisi castrensem supellectilem, et ea, quibus induimur. Denique Avarum duci ex iis, quibus modice instructi huc venimus, dona offerre vide, o Chagane, ne injuria et ignominia aliqua sit: nam nihil tanto honore digni habemus. Pretiosiora enim viaticorum nostrorum sunt in aliis locis et longe a nobis remotis posita. Quodsi vos imperator noster muneribus demereri voluerit, non cunctabimur, tibi et nobis gratulantes, et imperatoris jussa facere, et omne, quoad ejus fieri poterit, quod tibi conducet, exsequi tanquam amici et ejus, qui una nobiscum uni domino paret, utilitatibus inservientes. » Ob hæc indignatus Bajanus jurans minatus est, se immissurum exercitum **114** in Romanorum ditionis regiones qui populationes faceret. Ad quæ cum dux palam prædicaret, illi quidem licere omnia, quæ posset, aggredi et tentare, sed persuasum habere, fore, ut istæ excursiones his, qui in eas mitterentur, non bene verterent, respondit, se tales missurum, qui si perierint, damnum nullum ex eorum exitio ad ejus sensum esset perventurum. Itaque jussit dena millia Hunnorum, qui Contriguri

VARIÆ LECTIONES.

[62] ἐξογκώμενον vulg. [63] βεβαιώσαντας vulg. [64] ἢ add. B. [65] Σκυθίου] σηρικοῦ conj. B. [66] ἐδεδίασιν (sic) vulg. [67] τυγχάνον vulg. [68] πέφυκέ τις H., πεφυκότες vulg. [69] τοσούτους H.

dicebantur trajicere Saum et vastare Dalmatiam. Ipse vero cum omni suo exercitu, transmisso Istro, in finibus Gepidarum substitit.

A γενέσθαι συναίσθησιν.» Καὶ δὴ παρεκελεύσατο δέκα χιλιάδας τῶν Κοντριγούρων[70] λεγομένων Οὔννων διαβῆναι τὸν Σάον ποταμὸν καὶ δῃῶσαι τὸ ἐπὶ Δαλματίαν, αὐτὸς δὲ ξὺν πάσῃ τῇ κατ' αὐτὸν πληθύϊ διελθὼν τὸν Ἴστρον ἐς τὰ τῶν Γηπαίδων διέτριβεν ὅρια.

15. Venit denuo Targitius, ut legatione fungeretur apud imperatorem. Eadem vero dixit imperatori, et audivit ab imperatore, quæ et antea. Petebat enim a Romanis sibi tradi Sirmium oppidum, tanquam quod esset sua privata et domestica possessio, quia ab ipso Gepidarum res essent eversæ; tum etiam pecunias, quas Justinus Hunnis quotannis pendebat, postulabat, et quasi superioribus annis nihil accepissent, omnes simul Targitius sibi persolvi volebat, et ita in posterum annua cum Romanis fœdera se rata habiturum dixit. Usdibatum quoque poscebat, tanquam qui suus captivitatis jure et lege esset. Plurima alia etiam in medium proferebat Targitius, insolentiæ et superbiæ plena, quorum omnium imperator nullam rationem habuit, sed elusit et contempsit, et verbis imperatoriam majestatem decentibus est usus. Denique cum per diversas et multas legationes super his commeantes nihil quicquam effectum esset, Targitium dimisit imperator, et illi dixit, se illuc missurum Tiberium, qui summum in exercitu habebat imperium, qui de omnibus rebus ageret, et singula pacaret et firmaret.

ιε'. Ὅτι αὖθις ἦλθε Ταργίτιος βουλόμενος πρεσβεύσασθαι ὡς βασιλέα, ἐκεῖνά τε ἔφη τῷ βασιλεῖ καὶ ἤκουσε πρὸς αὐτοῦ ἅπερ καὶ ἄλλοτε. Τήν τε γὰρ πόλιν τὸ Σίρμιον ἐβούλετο πρὸς Ῥωμαίων κομίσασθαι, ἅτε οἰκεῖον ὂν αὐτῷ κτῆμα ἐξότε[71] τὰ τῶν Γηπαίδων ὑπ' αὐτοῦ διέφθαρτο πράγματα· ἔτι τε καὶ χρήματα, ἅπερ Ἰουστῖνος τοῖς Οὔννοις ἐφ' ἑκάστῳ ἐνιαυτῷ ἐδίδου· καὶ, οἷα μηδὲν εἰληφότων αὐτῶν ἐκ τῶν παροιχομένων ἐτῶν, ἅπαντα ὁμοῦ Ταργίτιος εἰσπράττειν ἠξίου, οὕτω τε λοιπὸν τὰς ἐνιαυ- B σιαίας συντάξεις ἐῤῥωμένας κατατιθέναι Ῥωμαίοις. Πρός γε καὶ τὸν Οὐσδήβαδον ἐξῄτει[72] οἷα προσήκοντα[73] τῷ τῶν δορυλήπτων αὐτῷ θεσμῷ. Καὶ ἕτερα δέ τινα προεβάλλετο ὁ Ταργίτιος ὑπερηφανίας ἀνάπλεα, ὧν οὐδένα λόγον ἐποιεῖτο ὁ βασιλεύς· ἀλλὰ γὰρ τά τε λεγόμενα πρὸς αὐτοῦ ἀπεφλαύριζε, καὶ μὲν οὖν βασιλικῶς ἐχρῆτο τοῖς ῥήμασιν. Ἐπὶ τούτοις οὖν διάφοροι πρεσβεῖαι φοιτήσασαι, ὡς διηνύσθη[74] πλέον οὐδὲν, διαφῆκε τὸν Ταργίτιον ὁ βασιλεὺς, εἰρηκὼς αὐτῷ στέλλειν ἐκεῖσε Τιβέριον αὐτοκράτορα στρατηγὸν, περὶ τοῦ παντὸς διαλεχθησόμενον καὶ βεβαιώσοντα τὰ ἕκαστα.

16. (f. A. C. 570, Ind. 3, Justini 6.) Multæ quidem aliæ belli causæ inter Romanos et Persas exstiterunt; maxime vero Turcorum gens impulit imperatorem, ut contra Persas arma moveret. Etenim Turci Mediam invaserant et depopulati erant. Itaque Justinum, missa legatione, ut bellum Persis secum inferrent, quo communibus hostibus exitio essent, sollicitabant. Etenim ex una parte Romanis, ex altera Turcis ingruentibus, Persas, qui in medio constituti erant, facile opprimi posse. Harum rerum fiducia elatus Justinus, facile fore existimabat, ut Persarum potentiam everteret, et ad interitum adduceret. Itaque quantum in illo erat, omnia curabat, quo sibi Turcorum amicitiam fidam et tutam conservaret.

ις'. Ὅτι ἄλλα τε πολλὰ αἴτια ἐγένοντο τοῦ πολέμου Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν, τὸ δὲ μᾶλλον ἀναπτερώσαν Ἰουστῖνον ὁ κινῆσαι[75] κατὰ Περσῶν τὸ ἔθνος οἱ C Τοῦρκοι ἐγένοντο. Οἵδε γὰρ ἐσβάλλοντες ἐς Μηδικὴν τῆς τε γῆς ἔτεμον, ἔστειλαν δὲ καὶ ὡς Ἰουστῖνον πρεσβείαν ἐφ' ᾧ συνεκπολεμῶσαί γε αὐτὸν Πέρσαις, κοινῇ τε καθελεῖν ἐξαιτοῦντες ἀμφοτέρων τοὺς δυσμενεῖς, καὶ τῶν[76] Τούρκων μᾶλλον ἀσπάσασθαι· οὕτω γὰρ ἂν τῇ μὲν Ῥωμαίων, τῇ δὲ Τούρκων ἐπιθεμένων ἐν μέσῳ τὰ Περσῶν διαφθαρῆναι. Ταύταις ταῖς ἐλπίσιν ἐπηρμένος Ἰουστῖνος ῥᾳδίως ᾤετο τὴν Περσῶν καταστρέψεσθαι δύναμιν καὶ ἐς τὸ μὴ εἶναι ξυνελάσειν. Καὶ οὖν, ὡς οἷόν τε ἦν, ἐν βεβαίῳ ἔξειν αὐτοῦ τὴν πρὸς Τούρκους φιλίαν ἅπαντα παρεσκευάζετο.

17. Avares legationem de iisdem rebus, de quibus sæpius antea, ad Romanos miserunt, cui legationi cum Romani minime aures præberent 115 (nondum enim Justino placuerat), tandem Apsicho legationem obeunte, Tiberius et Apsich in ea sententia constiterunt, ut Avaribus Romani terram in qua habitarent, darent, si obside, filios eorum, qui apud ipsos imperia gerebant, acciperent. Quæ Tiberius imperatori significavit. Quod tamen minime rationibus Romanorum conducere imperator censuit, neque aliter se pacem facturum dixit, nisi aliquos ex liberis ipsius ducis Avarum obsides sumeret, Tiberio vero non ista probantur.

ιζ'. Ὅτι αὖθις οἱ Ἄβαροι πρεσβείαν ἔστειλαν ὡς Ῥωμαίους, καὶ περὶ ὧν πολλάκις, περὶ τῶν αὐτῶν D ἐπρεσβεύοντο. Ὡς δὲ οὐδὲν ὑπήκουον οἱ Ῥωμαῖοι, (οὐ γὰρ Ἰουστῖνον[77] τὸν αὐτοκράτορα ἤρεσκε), τὸ τελευταῖον τοῦ Ἀψὶχ ἐς πρεσβείαν ἐληλυθότος, ξυνήρεσε Τιβερίῳ καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀψὶχ παρασχεθῆναι γῆν τοὺς Ῥωμαίους, ἵνα κατοικίζεσθαι μέλλοιεν οἱ Ἄβαροι, εἴ γε τῶν παρὰ σφίσιν ἀρχόντων λήψονται τοὺς παῖδας ὁμηρεύσοντας. Καὶ οὖν τὰ τοιάδε Τιβέριος ἐσήμηνε βασιλεῖ. Ἀλλὰ γὰρ τῷ αὐτοκράτορι οὔ τι ἐδόκει τοῖς πράγμασι τῶν Ῥωμαίων εἶναι λυσιτελές· οὐκ ἄλλως δὲ εἰρηνεύσειν ἔφασκεν, εἴ γε μὴ αὐτοῦ δῆτα τοῦ Ἀβάρων[78] ἡγου-

VARIÆ LECTIONES.

[70] Cotriguri Agathiæ. [71] ἐξότε B., καὶ ὅτι vulg. [72] ἐξῄτει B., ἐζήτει vulg. [73] προσήκοντα B., προσῆκον vulg. [74] διηνύσθαι vulg. [75] καὶ κινῆσαν N. [76] καὶ τὰ τῶν conj. N. [77] Ἰουστῖνον vulg. [78] Ἀβάρων N., Ῥωμαίων vulg.

μένου λάβοι τῶν παίδων τινὰς ἐς ὁμήρους. Τιβερίῳ A δὲ οὐ ταυτὰ [79] ἐδόκει· ἐγνωμάτευε γάρ, ὡς, εἴ γε τῶν παρὰ Σκύθαις ἀρχόντων λήψονται τοὺς παῖδας, οἷα εἰκὸς, βουλευομένου τοῦ Χαγάνου τὰ ξυντεθειμένα παρώσασθαι, οὐ συγχωρήσειν τῶν ὁμηρευόντων τοὺς πατέρας. Τιβέριος μὲν τοιᾶσδε ὑπῆρχε γνώμης, βασιλεῖ δὲ οὐχ οὕτως ἐδόκει. Ἀλλὰ γὰρ δήπου καὶ ἐνεμέσιζε τοῖς Ῥωμαίων στρατιάρχαις τὸν πόλεμον ἀναβαλλομένοις, συλλαβαῖς τε ἐχρῆτο ὡς αὐτοὺς διαγορευούσαις [80], ὡς δέοι τοῖς Βαρβάροις ἐνδείκνυσθαι, ὅτι γε δήπου Ῥωμαίοις οὐχὶ ἐς τὸ ἁβροδίαιτον ὁ βίος [81] . . ., ἄλλως δὲ ὡς φιλοπόλεμοί τέ εἰσι καὶ φερέπονοι. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς ἔριδος ἐνίκα καὶ ὁ πόλεμος ἠπειλεῖτο, Τιβέριος ἐσήμηνε Βώνῳ ἐν γράμμασι φυλάξασθαι τὰς διαβάσεις τοῦ ποταμοῦ. B

Sic enim judicabat, si aliquos liberos eorum, qui apud Scythas imperitabant, obsides haberet, fore ut, si Chaganus a pace recedere vellet, patres haud dubie eorum, qui apud Romanes obsides essent, non permitterent. Tiberii igitur hæc erat sententia. Sed imperatori pacem omnino minime faciendam videbatur. Quinimo ipsis exercituum ducibus succensuit, quod bellum gerere cunctarentur, litteris quoque eos admonuit, oportere, ut barbaris ostenderent, Romanorum mores non in mollitiem et inertiam degenerasse, sed se laborum patientes et belli cupidos esse. Ut discordia prævaluit et bellicum cani cœptum est, Tiberius litteris Bonum admonuit, ut diligentem fluvii custodiam faceret.

ιη'. Ὅτι μετὰ τὴν νίκην τῶν Ἀβάρων, ἡττηθέντος Τιβερίου τοῦ στρατηγοῦ, μετὰ τὰς ξυνθήκας συνήρεσε πρεσβεύσασθαι ὡς τὸν Ῥωμαίων αὐτοκράτορα. Καὶ δὴ Τιβέριος ξυναπέστειλε τῇ πρεσβείᾳ Δαμιανὸν ταξίαρχον, ἐσήμηνέ τε τῷ βασιλεῖ ἅπαντα τὰ ξυνενεχθέντα [82], καὶ περὶ ὧν βούλεται τὸ Ἀβαρικόν. Καὶ ἐσπείσαντο τελέως Ῥωμαῖοί τε καὶ Ἄβαροι.

18. Tiberio victo, et victoria potitis Avaribus, conventum est, legationem per inducias ad imperatorem mitti. Ad quam Tiberius Damianum, ordinis ductorem, misit, qui illum eorum, quæ contigerant et quæ Avares vellent, certiorem faceret. Tandem fœdus inter Romanos et Avares est factum.

ιθ'. Ὅτι τῶν Ἀβάρων σπεισαμένων καὶ ἐς τὰ οἰκεῖα ἀπερχομένων, οἱ Σκαμάρεις ἐγχωρίως ὀνομαζόμενοι ἐνεδρεύσαντες ἀφείλοντο ἵππους τε καὶ ἄργυρον καὶ ἑτέραν ἀποσκευήν. Τούτων ἕνεκα πρεσβείαν ἔστειλαν αὖθις ὡς Τιβέριον, τῶν κεκλοφότων πέρι ἐπιμεμφόμενοι, ἔτι καὶ τὰ ἀφαιρεθέντα ἀνακομίσασθαι βουλόμενοι. C Καὶ δὴ ἀνερευνηθέντες οἱ τὴν κλοπὴν εἰργασμένοι ἐν φανερῷ τε γενόμενοι, μοῖράν τινα ἀπεκατέστησε [83] τοῖς Ἀβάροις.

19. Fœdere inito, cum Avares ad sua redirent, Scamares patrio nomine dicti, ex insidiis illis vim fecerunt, et equos, argentum et reliquam suppellectilem eripuerunt. Quapropter legationem ad Tiberium miserunt, quæ de rebus ablatis quereretur et rapta repeteret. At deprehensis, qui latrocinium fecerant, et in apertum adductis, partem aliquam Avaribus restituit.

κ'. Ὅτι τοῦ δεκάτου ἔτους ἀνυσθέντος τῶν πεντηκοντουτίδων σπονδῶν, μετὰ τὴν σφαγὴν Σουρήνα, ἐν τούτῳ ὁ Περσῶν βασιλεὺς στέλλει Σεβόχθην, ἄνδρα Πέρσην, ἐς πρεσβείαν ὡς Ἰουστῖνον τὸν βασιλέα, τῶν ἐν Περσαρμενίᾳ μὲν ξυνενεχθέντων ἄγνοιαν δῆθεν ὑποκρινόμενος, ἄλλως δὲ τὸ συντεταγμένον Ῥωμαίους κατατιθέναι χρυσίον βουλόμενος, οἷα δὴ τῆς δεκαετίας περαιωθείσης, ἧς τὰ χρήματα ὑφ' ἓν ἐκομίσατο, εἶτα ἐμπεδώτατα ξυνεστάναι τὴν εἰρήνην, καθά που ἐνεγέγραπτο ἐν ταῖς ξυνθήκαις. Σφόδρα γὰρ ἐν ἀρχαῖς ἐτάραξε Χοσρόην αἰσθόμενον, ὡς βασιλεὺς Ῥωμαίων πρὸς πόλεμον ὥρμα [84] τὰ D εἰρηναῖα παρωσάμενος. Ἐδεδοίκει τε, μή πως ἐκ μεγάλης παρασκευῆς ἐπιθοῖτό τε αὐτῷ. Καὶ ἄλλως οὐχ ἥκιστα φροντίδα ἐτίθετο, εἰς ἔσχατον γῆρας ἐληλακὼς καὶ ἤδη ἐκλελυμένος ταῖς ὁρμαῖς τοῦ πολέμου, ὥστε ἐῤῥῶσθαι τὰ εἰρηναῖα, καὶ ὥσπερ ἀμέλει πατρῷον κτῆμα τοῖς γε αὐτοῦ παισὶ ἀσάλευτά τε καὶ ἄτρωτα καταλιπεῖν. Σεβόχθην μὲν οὖν Ἰουστῖνος φοιτήσαντα ἐς τὸν βασιλέα οὔ τι μάλα προσίετο, ἐπεὶ καὶ ἄλλως, ἡνίκα εἰσῆλθε κατὰ δὴ τὸ εἰωθὸς τὸν αὐτοκράτορα προσκυνήσων, χαμαὶ ῥίψαντος ἑαυτὸν, οὕτω ξυμβὰν, ὁ πῖλος ὃς ἐπὶ τῇ

20 (A. C. 571, Ind. 4, Justini 7.) Exacto decimo quinquaginta annorum induciarum anno, post Surinæ cædem, Persarum rex Sebochtem, virum Persam, legatum ad Justinum imperatorem mittit. Ille quidem ignorationem eorum, quæ in Persarmenia gesta erant, fingebat, et cum decem anni præteriissent, quorum tributa in unum collata, fuerant soluta, deinceps Romanos aurum de quo convenerant, solvere, ut fœderibus scriptum erat, et pacem constare petebat. Nam cum initio 116
Chosroes suspicaretur, Romanorum imperatorem a conditionibus pacis recedentem ad bellum ferri, valde perturbatus fuerat. Verebatur enim, ne ex improviso imperator cum magno apparatu se bello aggrederetur. Et omnino illi maxime curæ erat, cum jam ad extremam senectutem pervenisset, et bellorum consilia omisisset, pacem inviolatam servare, et nullis bellis interturbatam et impeditam regni paterni possessionem liberis suis relinquere. Imperator autem Sebochthem ad se venientem non magni faciebat, præsertim cum accidisset, simul atque ingressus est imperatorem, ut moris erat, venerans, et ad pedes ejus humi

VARIÆ LECTIONES.

[79] ταῦτα vulg. [80] διαγορυεούσαις B., διαγορεύσας vulg. [81] ἁβροδίαιτον ὁ βίος ἐστὶν H., mg. ἁβροδίας τὸν ὀδίονος vulg. [82] ξυνεχθέντα vulg. [83] ἀπεκατέστησαν H. (male). [84] ὥρμα. N, ὥστε vulg.

procubuit, ut pileus, quem in capite, ut Persarum leges ferunt, gestabat, in terram caderet. Hoc omine principes viri et cætera turba, tanquam divinitus immisso, uti, et fœda adulatione imperatorem extollere, et dicere, fore, ut Persis brevi ei submitteretur. Hac cogitatione mente elatus Justinus, in spem adducebatur, omnia, quæ animo volvebat, ad optatum exitum perventura. Itaque cum Sebochthes ea, quorum causa venerat, renuntiaret, imperator eum contempsit, et nullo numero habuit, dixitque, amicitiam pecuniis contractam haud probari: turpem enim et servilem esse, quippe quæ pretio empta esset; amicitiam autem, cujus ratio constans et natura bene fundata esset, æqualem, non quæstu comparatam definiri. Deinde ex ipso quæsivit, nunquid vellet de his, quæ in Armenia, quæ eorum juris erat, contigerant, disserere. Et ille quidem regem suum accepisse, respondit, exortum quemdam in illa provincia tumultum, levem et exiguum; ad eum sedandum misisse, qui comprimeret et res pristino statui restitueret. Justinus vero palam dixit, se Persarmenios, qui a Persis defecissent, in fidem tutelamque suam recepisse, neque si quis eos injuria afficeret, neglecturum, quippe qui eadem, quæ ipse, de religione sentirent. Sebochthes autem, qui apud Persas prudentia excellebat, cum eamdem, quam Christiani, de religione opinionem haberet, etiam atque etiam vehementer Justinum orabat, ne ea, quæ se bene haberent, moveret, et ut animum induceret, bellum esse rem valde incertam neque certis legibus fluere. Quod si forte fortuna contingeret, ut Romani victoria potirentur, ipsam victoriam forfasse in contrarium casuram. Etenim qui Persarum regionem vel brevissimo itinere cognoverint, eos compertum habere, omnes non alio ritu religionem, quam ipse colat, colere et amplecti. Hos si occidere susceperint, nihilominus postea **117** longe ipsis inferiores fore. Proinde injuste eos contra homines eadem cum Christianis religione utentes enses esse stricturos. His tam æquis et lenibus sermonibus Justinus minime sibi acquiescendum existimavit, sed dixit, etiamsi unum digitum apponeret, se expeditionem suscepturum et Persidem invasurum. Confidere, se, si in bellum eruperit, Chosroem de medio sublaturum, et regem Persis daturum. Ad hunc modum insolenter locutus, Sebochthem missum fecit.

A κεφαλῇ κατὰ τὸ νενομισμένον Πέρσαις ἐπέκειτο ἐς τοὔδαφος ἔπεσε. Τούτῳ αἰσίῳ τινὶ συμβόλῳ χρησάμενοι οἱ ἐν τέλει καὶ ὁ δῆμος ταῖς κολακείαις τὸν βασιλέα ἐπτέρωσαν, ὡς ὅσον οὔπω ὑποπεσεῖται αὐτῷ ἡ Περσίς. Τῷ τοι ἄρα Ἰουστῖνος ἐπηρμένος ἦν ταῖς ἐλπίσι καὶ μετεωρίζετο τῇ διανοίᾳ, τὰ κατὰ νοῦν ῥᾶστα ἐκβήσεσθαι οἰόμενος. Σεβόχθην δὴ οὖν ἀγγείλαντα ἐφ' οἷς παρεγένετο, ὁ βασιλεὺς περιεφρόνησέ γε αὐτὸν, καὶ ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιεῖτο τὸν ἄνδρα. Ἔφη τοιγαροῦν ὡς αὐτὸν, ὡς ἡ φιλότης χρήμασι βεβαιουμένη οὐκ ἀγαθή· αἰσχρὰ γὰρ καὶ ἀνδραποδώδης ὠνητή τε ἡ τοιάδε· φιλίαν δὲ τὴν ἰσόῤῥοπόν τε καὶ οὐχὶ κερδαλέαν ὁρίζεσθαι, ἐν ᾗ καὶ τὸ βέβαιον πέπηγε [83] φύσει τινί. Πρὸς τοῖσδε ἀνεπυνθάνετό γε πρὸς αὐτοῦ, μή τι καὶ περὶ τῆς κατὰ σφᾶς Ἀρμενίας B βούλοιτο διαλέγεσθαι. Σεβόχθης δὴ οὖν ἀπεκρίνατο, ἀκηκοέναι μὲν τὸν αὐτοῦ βασιλέα, ὡς ἀνὰ τὰ ἐκείνῃ βραχεῖά τις ἐγένετο ταραχὴ, στεῖλαι δὲ ὅμως τινὰ τὸν δυνάμενον ἐν κόσμῳ θέσθαι τὰ γεγενημένα καὶ τὸν θόρυβον καταπαύσοντα. Ἰουστῖνος δὲ Περσαρμενίους προφανέστατα ἔφη εἰσδέξασθαι Περσῶν ἀποχωρήσαντας, καὶ οὐ περιόψεσθαι σφᾶς ἀδικουμένους, οἷα δὴ ὁμογνώμονας τὰ εἰς Θεόν. Σεβόχθης δὴ οὖν ἐν Πέρσαις ἀγχίνους τε ἅμα καὶ νομίζων τὰ περὶ τὸ Θεῖον οὐκ ἄλλως ἢ καθὰ νομίζουσι Χριστιανοὶ, ἐπιμελέστατά πως ἐδεῖτο τοῦ βασιλέως Ἰουστίνου μὴ κινῆσαί τι τῶν ἐν κόσμῳ, ἐν νῷ τε [84] βαλέσθαι τὸν πόλεμον, οὕτως ἄδηλον πρᾶγμα καὶ οὔτε ἐπὶ ῥητοῖς εἰωθότα χωρεῖν. Καὶ ὅτι δὴ, εἴγε οὕτω τύχοι, καὶ C κρατούντων Ῥωμαίων, ἐς τοὐναντίον αὐτοῖς περισταίη τὰ τῆς νίκης. Ἐσιόντες γὰρ ἐς τὴν Περσῶν καὶ ἐπὶ μικρότατον [85] ὁδοιπορίας ἐλαύνοντες εὑρήσουσιν ἅπαντάς γε δήπου περὶ τὸ Θεῖον οὐκ ἄλλως, ᾗπερ αὐτὸν, ἐσπουδακότας· ὡς, εἴγε ἕλοιντο τοὺς τοιούσδε ἀποκτιννύναι, οὐδὲν ἧττον αὐτοὶ πάλιν ἡττηθήσονται. Οὐ δῆτα οὖν χρεὼν κατὰ Χριστιανῶν τοὺς ὁμοδόξους θήγειν τὰ ξίφη. Ἀλλὰ γὰρ τοῖς οὕτω λίαν ὁμαλοῖς τε καὶ ἐπιεικέσι λόγοις Ἰουστῖνος οὐκ ᾤετο χρῆναι ἔσεσθαι πειθήνιος. Ἔφη δὲ, ὡς, εἴγε παραθείη δάκτυλον ἕνα, κινηθήσεται, καὶ ὡς ἐς τὴν Περσῶν ἐλάσοι· θαῤῥεῖν τε, ὡς, εἰ πρὸς πόλεμον ὁρμήσοι, καθελεῖ τε Χοσρόην καὶ αὐτὸς βασιλέα χειροτονήσοι Πέρσαις. Οὕτω τοίνυν ὑπερόρια εἰπὼν ἀπέπεμψε Σεβόχθην [86].

118 21. (A. C. 575. Ind. 8. Justini 11.) Cum Justinus mentis imbecillitate laboraret, et Tiberium reipublicæ administrandæ præfecisset, Tiberius et regina incerti erant, quid de rebus bellicis statuerent; sed dubitationem exemit Persarum rex, qui Jacobum legatum ad Romanorum imperatorem misit. Is Persica verba Græce exprimere noverat.

D κα'. Ὅτι ἐπεὶ Ἰουστῖνος τὰς φρένας παρεκόπη καὶ Τιβέριον [87] ἀνεδέξατο [88] διοικεῖν τῆς πολιτείας τὰ πράγματα, ἐν ἀπόρῳ ἦσαν αὐτός τε Τιβέριος καὶ ἡ βασιλὶς Σοφία ὅπως διάθοιντο τὰ τῶν πολέμων. Ἀλλὰ γὰρ ἔλυσε τὸ ἄπορον σφῶν βασιλεὺς ὁ Περσῶν ὡς τὸν Ῥωμαίων αὐτοκράτορα στείλας Ἰάκωβον, ὃς τὰ Περσικὰ ῥήματα τῇ Ἑλληνίδι φωνῇ

VARIÆ LECTIONES.

[83] πέπηγε H., πέπαιγε vulg. [84] τε add. N. [85] μακρότατον conj. N. [86] Post fragm. sequuntur in vulg. duo ex Simocatta petita, et lemma ἐκ τῆς β βίβλου, quod ad eumdem pertinet. [87] Τιβέριος conj. B. [88] ἀνεδείξατο conj. N.

διασαφηνίζειν ἠπίστατο. Συννοήσας γάρ, ὡς εἰς A ἔσχατον νῦν [91] ἐλπίδος οἱ Ῥωμαῖοι κατολισθήσαντες ἥδιστον μὲν ἂν ἔχοιεν ἐπὶ ταῖς οἱαισοῦν ξυνθήκαις διαλῦσαι τὸν πόλεμον, οὐ μὴν θαῤῥῆσαι [92] πρεσβείαν τινὰ στεῖλαι διὰ τὸ οὐκ εὐπρόσωπον εἶναι τὸν ἀρξάμενον πολέμου ἀπάρξασθαι καὶ ἱκετείας· προτερήσας οὖν ὁ Περσῶν βασιλεὺς τὴν αἰσχύνην προανεῖλε, καὶ τῷ κατεπτηχότι τῆς γνώμης αὐτῶν ἐπενόησε πρόφασιν, ὡς ἂν ἔλθοιεν ἐς λόγους αἰτησόμενοι μεθ' ἱκετηρίας εἰρήνην. Στέλλει τοίνυν Ἰάκωβον, ἀμεινόν πως βουλευσάμενος, ὡς οὐ πώποτε ἂν εὐκλεέστερον Πέρσαι τὸν πρὸς Ῥωμαίους κατάθοιντο πόλεμον· τοσαῦτα γὰρ ἐνδώσειν Ῥωμαίους, ὅσα ἂν ἐθελήσωσι Πέρσαι αὐτοί. Ἡ δὲ σταλεῖσα πρὸς αὐτοῦ [93] ὡς Ἰουστῖνον [94] ἐπιστολὴ οὔτε τῆς ἡλικίας ἦν τοῦ B Περσῶν βασιλέως, μειρακιώδης οὖσα παντοίως, οὔτε δὲ ἄλλου τινός, οἶμαι, ἐμφρονεστάτου. Ἕτερον γὰρ τὸν ὀντιναοῦν ἀπαυθαδίζεσθαι οὐκ ἀπὸ τρόπου ἦν· ἐκεῖνον μέντοι οὐ βρενθύεσθαι ἴσως ἐχρῆν, οὐδὲ ὑψαγόραν τινὰ εἶναι καὶ ἀπειρόκαλον. Ἡ γὰρ ἐπιστολὴ ὕβρεώς [95] τε μεστὴ καὶ ὀνειδισμοῦ καὶ μεμεθυσμένων ῥημάτων ὑπῆρχε. Καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ ὑπερηφανίας τε ἦν καὶ ἀλαζονείας πλήρης· εἰσάγεται δ' οὖν Ἰάκωβος, οὐ μὴν ὡς Ἰουστῖνον, ἅτε νοσώδη τυγχάνοντα, ἀλλὰ γὰρ ὡς τὴν βασιλίδα, ἐπεὶ αὐτὴ ξὺν Τιβερίῳ ἅπαντα ἔπραττεν. Ἀναλεξαμένη τοίνυν τὰ γράμματα ἐπηγγείλατο καὶ αὐτὴ στέλλειν [96] τὸν πρεσβευσόμενον ὡς βασιλέα Περσῶν καὶ ἀμφὶ τῶν ὁπωσοῦν κεκινημένων διαλεχθησόμενον. Στέλλεται δ' οὖν Ζαχαρίας, ἐν τοῖς βασιλείοις κατα- C ταττόμενος ἰατροῖς, ἐπιφερόμενος γράμμα ἐκ τῆς βασιλίδος.

κβ'. Ὅτι ἐπὶ Τιβερίου Καίσαρος οἱ τῶν Ῥωμαίων στρατηγοὶ εἰσβολὴν ἐς Ἀλβανίαν ποιησάμενοι, καὶ ὁμήρους λαβόντες Σαβείρων καὶ ἄλλων ἐθνῶν, ἧκον ἐς Βυζάντιον. Ἀφικομένους δὲ ἐν Βυζαντίῳ τοὺς πρέσβεις τῶν ἐνδεδωκότων ἑαυτοὺς Ἀλανῶν τε καὶ Σαβείρων ὁ Καῖσαρ δέχεται ἐπιεικῶς καὶ πάνυ φιλανθρώπως· πυθόμενός τε παρ' αὐτῶν ὁπόσα χρήματα αὐτοῖς ἐδίδου ὁ Περσῶν βασιλεύς, δεδωκώς τε ἐξουσίαν [97] σφίσιν ἐς ὅσον ἠβούλοντο ἐξᾶραι τῇ ψευδολογίᾳ τὸ χρῆμα καὶ τῷ κόμπῳ τἀληθὲς ἐπικαλύψαι, « Διπλάσια τούτων ἔγωγε παρέξω, » ἔφη, τοῖς τε ἐν τέλει ὑμῶν, πρὸς δὲ δὴ καὶ ὑμῖν αὐτοῖς. » Ἐπὶ τούτοις ἥσθησάν τε οἱ Βάρβαροι, καὶ ἐδόκουν D χάριν εἰδέναι τῷ Κρείττονι ἀνθ' ὧν ὑπήκοοι Ῥωμαίων ἐγένοντο. Ἤγγελον δέ, ὡς ὁ Ἀβείρ [98] ἀπέστη οὐκ ἐς μακράν, ὀλίγα τε φροντίσας τῶν ὁμήρων Πέρσαις προσετέθη. Τοῖς μὲν οὖν πρέσβεσιν αὖθις ἐν συνουσίᾳ γενόμενος ὁ Καῖσαρ τὰ ὅσα ἁρμόδια διελέχθη, καὶ ἔφη τούς τε προσχωροῦντας αὐτῷ ἑκοντὶ μάλα εὐεργετήσειν, τοὺς δέ γε οὐ βουλομένους καὶ ἄκοντας ἕξειν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ χεῖρα βίᾳ καὶ δυνάμει.

κγ'. Ὅτι τῶν στρατηγῶν δῃούντων τὴν Περσῶν

Nam Persarum rex, Romanorum res in ultimum discrimen adductas esse ratus, et nihil jucundius et opportunius illis contingere posse, quam quibusvis conditionibus bellum pace finire, cujus rei gratia tamen eos puderet legationem mittere, quod indecorum existimarent, eum, qui bellum suscepisset, initium supplicandi facere, hunc pudorem præveniendo sustulit. Et quoniam consternati animo erant, rationem et occasionem excogitavit, ut per speciem colloquii pacem supplices orarent. Itaque mittit Jacobum, Persas nunquam gloriosius bellum contra Romanos deponere posse existimans, quia Romani omnia, quæ Persæ voluerint, essent concessuri. Atque hæc missa per Jacobum ad Justinum epistola neque ætati regis Persarum accommodata erat (nam puerilem in modum conscripta erat), neque alterius, opinor, viri prudentia præditi fuit. Alium enim quempiam insolentem esse, non alienum fuisset, sed illum minime superbire aut audacius loqui decebat. At epistola contumeliæ et probri et verborum insolentium plena fuit. Itaque etiamsi epistola **119** arrogantiæ et contemptus plena esset, tamen introductus est Jacobus, non quidem ad Justinum, qui gravi morbo afflictus erat, sed ad reginam, quæ omnia imperii negotia cum Tiberio curabat. Lecta epistola, regina respondit, se quoque missuram legatum ad regem Persarum, qui de omnibus, de quibus inter ipsos controversia mota erat, ageret. Itaque mittitur Zacharias inter imperatoris medicos ascriptus, qui tulit litteras reginæ.

22. (A. C. 576 Ind. 9 Justini 12.) Sub Tiberio Cæsare Romanorum duces, impetu in Albaniam facto, obsidibus a Sabiris et aliis gentibus acceptis, Byzantium venerunt. Eo cum legati Alanorum et Sabirorum venissent, qui se Romanis dederant, Cæsar eos benigné et humaniter excepit. Cum autem ex eorum verbis audisset, quantas pecunias illis Persarum rex largitus fuisset, facta potestate, quantum vellent oratione rem exaggerare, et verum dicendo obscurare, « Duplo majora præmia vobis largiar, inquit, non solum viris in dignitate constitutis, sed etiam unicuique vestrum. » Hæc Barbaris lætitiam attulerunt, et visi sunt Deo gratiam habere, quod subjecti facti essent Romanis. Retulerunt autem Abirem paulo ante defecisse et, nulla obsidum habita ratione, cum Persis se conjunxisse. Deinde Cæsar cum legatis congressus, quæ apta videbantur, disseruit et dixit, erga eos, qui sponte in ejus potestatem venirent, se liberalem futurum, et eos, qui se suæ potestati submittere recusarent vi et armis suo imperio parere coacturum.

23. Dum Romanorum duces Persarum Ar-

VARIÆ LECTIONES.

[91] ὡς εἰς ἔσχατον νῦν N. ὡς ἔσχατον ὡς νῦν vulg. [92] θαῤῥήσειαν conj. B. [93] αὐτοῦ N., αὐτὸν vulg. [94] Ἰουστῖνον H. mg., Ἰουστινιανὸν vulg. [95] ὕβρεως N., ὕβρεων vulg. [96] στέλλειν H., στέλλει vulg. [97] ἐξουσίαν B., ἐξουσίας vulg. [98] Σαβείρ Val.

meniam populationibus vexarent, advenit Nadoes electus et a Chosroe missus ad minorem, quam vocant, legationem obeundam. Hunc responsum ferre ad legationem Theodori Bacchi jussit Chosroes, et nominatim nuntiare Romanis, sese paratum esse mittere primarios viros ad fines Orientis, ut cum his, quos Romani mitterent, prospicerent et viderent, qua ratione arma deponerent. Cum ille primum quæreret, quænam causa et ratio fuerit quinquaginta annorum induciaś violandi, prudenter Cæsar respondit, se quidem regem Persarum, qui senior esset, quippe qui, se adhuc puero, in flore ætatis suæ constitutus foret, secuturum, et sive arma, sive pacem vellet, utrum elegisset, gratum acceptumque habiturum. His dictis Cæsar Nadoem dimisit, nec multo post delegavit ad partes Orientis, qui controversias ponerent et cum **120** Persarum principibus convenirent. Fuerunt vero qui missi sunt a Romanis Theodorus, Petri filius, ante dux numeriorum, tunc temporis thesaurorum comes, quos largitiones Romana lingua vocant (largos enim eos, qui liberalius sua profundunt, Latini vocant), Joannes et Petrus ambo consulatus dignitate ornati; præterea, Zacharias in regiorum medicorum numerum relatus. Hi vero ubi Constantinam urbem in Mesopotamia sitam advenerunt, Mebodem Sannachoerigam, qui a Chosroe in loca circa Nisibin et Daras missus erat, exspectarunt. Huic enim plenam pacis confirmandæ auctoritatem Chosroes commiserat. Eodem fere tempore Chosroes Asterium (is erat unus ex imperatoris judicibus, quos contrascribas vocaveris) occidit, quia deprehensus est, dum captivus esset, clam litteras scripsisse ad imperatorem Romanorum, ut, dum res Persarum afflictæ essent, eos adoriretur. Mebodes cum ad limites accessisset, certamen illi cum Theodoro et Zacharia imprimis fuit, quo in loco convenirent. Romani petebant, conventum agi in finitimis Daras locis, quippe quæ sua essent. Contra Persæ dicebant, quandoquidem ea urbs jure belli Romanis subjecta esset, non a verisimilitudine alienum esse, omnem regionem circa illam eorum partibus adhærere, neque illic ad colloquium convenire oportere, quia minime regio illa esset inter limitaneas censenda. Post hæc, (sic enim utrisque visum), ad colloquendum convenerunt in loco, qui dicitur Atraelon, et cum illis quoque reipublicæ utriusque principes, qui eas regiones incolebant. Illic in medium proposuerunt, quas ultro citroque existimabant habere se mutuo accusandi causas, quæ alter populus alteri damna intulisset, aut bellum facere præoccupasset. Itaque cum utrique plures sermo-

A Ἀρμενίαν, ἐν τούτῳ παρεγένετο Ναδώης, ἐς τὴν λεγομένην σμικρὰν χειροτονηθεὶς πρεσβείαν, πρὸς Χοσρόου ἐκπεμφθείς· ὃς [99] τῆς διὰ Θεοδώρου τοῦ Βάκχου πρεσβείας ἔδοξεν ἀμοιβαίαν ἀποκομίζειν ἐκ τοῦ Χοσρόου ἀγγελίαν, κυρίως δὲ ὡς ἑτοιμότατα ἔχοι καὶ αὐτὸς στεῖλαι τοὺς ἄρχοντας κατὰ δὴ τὰ ὅρια τῆς Ἕω, ὡς ἂν ἐν τῷ αὐτῷ γενόμενοι τοῖς ἐκ Ῥωμαίων ἐκπεμφθησομένοις σκοπήσοιέν τε καὶ διασκέψοιντο ὅπως χρὴ τὰ ὅπλα καταθέσθαι. Ἀνακρινομένου τούτου πρώτου τίς ἄρα πολιτεία [1] τῆς λύσεως τῶν πεντηκοντουτίδων σπονδῶν αἰτία ἐγένετο, ᾧ τινί γε δήπου ἐμφρονέστατά πως ἀπεκρίνατο ὁ Καῖσαρ, ὡς πρεσβυτέρῳ τυγχάνοντι βασιλεῖ Περσῶν αὐτὸς [2] ἔτι νέος ὤν, καὶ ὅσον ἐπὶ τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας Χοσρόου παῖς καθεστώς, ἕτοιμος B εἴη ἐφ' ὅπερ ἂν ἐκεῖνος ἡγήσοιτο ἕπεσθαί οἱ, καί, εἴτε τὰ ξίφη βούλοιτο εἴτε τὴν ἡσυχίαν, ἀκολουθήσειν. Ἀποπέμψας οὖν ἐπὶ τοιοῖσδε τὸν Ναδώην ὁ Καῖσαρ οὐκ ἐς μακρὰν καὶ αὐτὸς ἔστειλε κατὰ τὴν Ἑῴαν τοὺς εὖ διαθήσοντας τὰ ἀμφίβολα, ἐς ταυτὸν συνελευσομένους τοῖς Περσῶν ἡγεμόσιν. Ἦσαν δὲ οἱ σταλέντες Θεόδωρος ὁ Πέτρου, ὃς τῶν ἐν τῇ αὐλῇ καταλόγων πρὸ τούτου γενόμενος ἡγεμὼν τηνικαῦτα τῶν βασιλεῖ ἀνειμένων προὐειστήκει θησαυρῶν, οἵ γε ἀπὸ τῆς δαψιλείας τῇ Ῥωμαίων προσαγορεύονται φωνῇ (λαργοὺς γὰρ οἱ Λατῖνοι τὸ δαψιλὲς [3] ὀνομάζουσιν), Ἰωάννης τε καὶ Πέτρος, ἄμφω τῇ τῶν ὑπάτων τετιμημένοι ἀξίᾳ, πρός γε καὶ Ζαχαρίας ἐν τοῖς βασιλείοις καταταττόμενος C ἰατροῖς. Οἳ δὴ γενόμενοι ἐς Κωνσταντίναν πόλιν [4], τὴν μεταξὺ τῶν ποταμῶν, ἀνέμενον ἐλευσόμενον ἐκ τοῦ Χοσρόου ἐς τὰ περὶ Νίσιβιν καὶ τὸ Δάρας Μεβώδην τὸν Σανναθοερύγαν, ᾧ δὴ τὸ κῦρος τῶν περὶ τὴν εἰρήνην ἐπέθηκε Χοσρόης. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν χρόνον καὶ Ἀστέριος, εἷς τῶν βασιλείων διαιτητῶν, οὓς δὴ ἀντιγραφέας ἀποκαλέσοις, δορυάλωτος ὢν ἀνῃρέθη ὑπὸ Χοσρόου, φωραθεὶς ὡς κρύβδην ἐγεγράφει βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων ἐπιθέσθαι κεκακωμένοις νῦν Πέρσαις. Μεβώδου δὲ ἀφικομένου ἐν τοῖς ὁρίοις ἅμιλλα μέν τις γέγονε πρότερον αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀμφὶ Θεοδώρῳ καὶ Ζαχαρίᾳ περὶ τοῦ ὅποι δέον ποιήσασθαι τὴν ξυνέλευσιν. Ῥωμαῖοι μὲν γὰρ ἠξίουν ἐν τοῖς τελοῦσιν ἐπὶ [5] τὸ Δάρας χωρίοις, οἷα δὴ οἰκείοις καθεστῶσι, ξυγκροτεῖσθαι τὴν ἐκκλη- D σίαν· ἀτὰρ οἱ Πέρσαι ἔφασκον, ἐπεὶ ἡ πόλις αὐτοῖς τῷ θεσμῷ τοῦ πολέμου ὑπεκλίθη, οὐκ ἀπὸ τρόπου, καὶ τὰ ὅσα γε ὑπὸ τὴν πόλιν ἁρμόζειν αὐτοῖς, καὶ [6] οὐ δέον ἐκεῖσε ξυνιέναι, οἷα μὴ καθεστώτων ὁροθεσίων [7]. Μετὰ γοῦν ταῦτα, οὕτω δοκοῦν ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι, ξυνῆλθον ἐν τῷ δὴ λεγομένῳ Ἀθραήλων· πρὸς τοῖς καὶ οἱ ἐπιχώριοι ἄρχοντες πολιτείας ἀμφοτέρας. Καὶ τοίνυν προὐτίθεσαν ἃς [8] γε δήπουθεν ᾤοντο κατ' ἀλλήλων τὰς πολιτείας [9] ἔχειν αἰτίας, ὡς τῆς ἑτέρας τὴν ἑτέραν ἄδικά τε καὶ οὐχ ὅσια

VARIÆ LECTIONES.

[99] ὅς τῆς H., ὅστις vulg. [1] τίς ἄρα πολιτεία H., τῆς ἄρα πολιτείας vulg. [2] αὐτὸς H., αὐτοῖς vulg. [3] τοὺς δαψιλεῖς conj. N. [4] Κωνσταντίνου πόλιν τὴν H. (malc). [5] ὑπὸ B., ἐπὶ vulg. [6] καὶ om. ed. Par. [7] ὁροθέσιον vulg. [8] ἃς B., ὡς vulg. [9] τῆς πολ. vulg.

εἰργασμένης, παρασπονδησάσης τε καὶ πόλεμον A ἄδικον ἑλομένης. Πλείστων δὲ ὅσων ῥημάτων ἐξ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν, ὥς πη ἔτυχεν, ἐῤῥιμμένων, χύδην τε περιουσίᾳ τῶν δικαιολογιῶν τῷ ἕκαστον ἐθέλειν τῇ κατ' αὐτὸν πολιτείᾳ, οἷα εἰκὸς, εὐνούστατον ἑαυτὸν ἀποφῆναι, τέλος ἐς δημηγορίαν πρῶτοι Ῥωμαῖοι κατέστησαν.

κδ'. Ὅτι οἱ πρέσβεις ξυνελθόντες τε καὶ εἰς ἓν γενόμενοι κατὰ δὴ τὰ ὅρια τῆς Ἕω ἐξ ἀμφοτέρας πολιτείας, τὴν εἰρήνην ὅπως βεβαιωθῆναι δέον διασκεψόμενοι, γλαφυρά τε καὶ ποικίλα ῥήματα ἕκαστοι ἀποῤῥίψαντες, εἰπόντες τε καὶ ἀκηκοότες τὰ ὅσα χρεὼν, τυχὸν καὶ τὰ ὅσα μὴ χρεὼν, τέλος ξυνῆκαν οἱ πρέσβεις περὶ μὲν τοῦ διαῤῥαγῆναι τὰς σπονδὰς τίς αἴτιος καὶ οὔ, τὸ τοιόνδε σιγηθῆναι, διερευνῆσαι δὲ τρόπον, ὅτῳ [10] ἐμπεδωθήσεται τὰ εἰρηναῖα τοῦ λοιποῦ καὶ αἱ ἀμ- B φήριστοι πολιτεῖαι κατάθοιντο τὰ ὅπλα. Εὐθὺς οὖν Μεβώδου κατὰ τὰς πρώην ξυνθήκας, αἳ ξυνέστησαν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, τὰς τριάκοντα χιλιάδας τῶν νομισμάτων φήσαντος χρῆναι τοὺς Ῥωμαίους τῇ πολιτείᾳ Περσῶν κατατιθέναι ἀν' ἔτος, ἔτι γε μὴν ἀποχωρῆσαι Περσαρμενίας [11] τε καὶ Ἰβηρίας, πρὸς δέ γε καὶ αὐτοὺς τοὺς ὅσοι γε αἴτιοι τῆς ἀποστασίας ἀποδοθῆναι βασιλεῖ τῶν Περσῶν χρησομένῳ σφίσι ταῖς προσηκούσαις φωναῖς [12]. Τοσαῦτα τοῦ Μεβώδου κατατείναντος, οἱ τῶν Ῥωμαίων πρέσβεις, τὸ τοιόνδε ἐκ τοῦ Καίσαρος παρεγγυηθὲν αὐτοῖς, αὐτίκα οἵ γε τοῦτο αὐτὸ οὐδὲ τοὔνομα προσίεσθαι ἔφασαν τῆς εἰρήνης, εἴπερ ἐπὶ συντελείᾳ τινὶ καὶ ἅτε ἐς φόρου ἀπαγωγὴν Πέρσαι C ἐλπίζοιεν Ῥωμαίους ἕξειν τοῦ λοιποῦ· μηδὲ γὰρ ἀνέξεσθαι τοῦ τοιοῦδε τὸν Καίσαρά τι παρασχέσθαι, μήτε μὴν ὥσπερ ἀμέλει ὠνιόν τι χρῆμα πρίασθαι τὴν εἰρήνην· οὕτω δὴ γὰρ εἰ ἔσοιτο, οὔ τι εἶναι μόνιμον οὐδὲ βεβαίαν. Χρῆναι τοίνυν Ῥωμαίων ἔλεγον οἱ πρέσβεις πρότερον τοῦ τοιοῦδε ἀπειπεῖν, οὕτω τε ἐφ' οἷς δέοι τὰ τῆς εἰρήνης προϊέναι διασκέψασθαι. Καὶ αὖθις ἑκάτι τοῦ τοιοῦδε τερθρείας λόγων ἀπεῤῥιμμένης πολλῆς ἐξ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν, καὶ οὐχ ὑποχαλώντων ἐν ἀρχῇ τῶν Περσῶν, ἀλλ' ἢ τὰς ἀνέκαθεν τριάκοντα χιλιάδας τοῦ χρυσοῦ νομίσματος ἢ προσάπαξ ὡς χρὴ μέγα τι καταθέσθαι δικαιολογουμένων, τὸ τελευταῖον ἔδοξεν ὁ Μεβώδης ἐπιδεικνύναι δῆθεν αὐτοῖς ἐκ τοῦ κατ' αὐτὸν βασιλέως γράμμα ἄρτι σταλὲν, ἐν ᾧ περιείχετο, ὡς χάριν τῆς πρὸς D Καίσαρα φιλίας ἀνέξοιτο καὶ χρημάτων ἐκτὸς ἐξ ἰσοτιμίας ἀναῤῥῶσαι [13] τὴν εἰρήνην. Τοῦτο ἐπεὶ [οἱ [14]] κατὰ τὴν βασιλίδα διεθρυλλήθη πόλιν, ἅπαντες ἀνεπτερώθησάν τε, καὶ ἐδόκουν οἵ τε ἐν τέλει καὶ ὅσος [15] ἕτερος ὅμιλος ἤδη ἀργήσειν τὰ ξίφη καὶ ἐμπεδώτατα [16] καθέξειν τὴν εἰρήνην, ἐπεὶ ὁ Καῖσαρ Περσαρμενίας τε καὶ δὴ Ἰβηρίας αὐτῆς ἑτοιμότατα εἶχε παραχωρῆσαι [17] Πέρσαις, σαφέστατα ἐξεπιστάμενος ὡς οὐ πώποτε ἐνδώσοιεν τοσαύτης ἐστερημένοι χώρας, οὐδέ γε εἰ [18] τελέως κατολισθήσοι καὶ ἐξίτηλα

nes super hac re jactassent, et unusquisque abunde, quo se suæ patriæ, ut decebat, amantem et studiosum ostenderet, justas rationes, quibus eam tueretur et defenderet, attulisset, tandem primi Romani concionem apud conventum habuerunt.

24. (A. C. 577. Ind. 10, Justini 13.) Legati convenientes et in unum congressi ad fines Orientis ab utroque regno, ut dispicerent, quomodo pacem firmam facerent, lubrica et ambigua verba utrinque emiserunt, et quæ dici oportuit, dixerunt et audierunt, et forte quæ minime dici debuerunt. Tandem illud disquirere supersederunt, utri populo fœderis violatio attribuenda esset, et rationem investigare conati sunt, quomodo in posterum pax firmis **121** conventionibus stabiliretur, et inimicæ gentes ab armis discederent. Statim Mebodes suggessit, æquum esse, Romanos pendere Persarum reipublicæ quotannis triginta millia aureorum. Sic enim conventionibus cautum esse, quæ tempore Justiniani imperatoris factæ erant. Præterea Persarmenia et Iberia cederent, et omnes defectionis auctores regi Persarum redderent, quos merita morte afficeret. Hæc et alia hujusmodi Mebode proponente, Romanorum legati secundum Cæsaris mandata contra disseruerunt, et confestim responderunt, se hoc ne pro nomine quidem pacis admittere, si cum tributi pensitatione Persæ sperarent in posterum Romanos sibi obnoxios constituere. Nec enim Cæsarem quidquam pendere, neque pacem, tanquam rem venalem, emere velle; quæ, si ita contingeret, non diu permaneret, neque firma foret. Oportere igitur imprimis totum hunc sermonem omittere, tum demum, quibus conditionibus pax vincienda sit, advertere. Rursus super his cum utræque partes in multas altercationes erupissent, et Persæ minime cederent, sed obnixe contenderent, justum esse, Romanos aut constitutum triginta millium aureorum tributum quotannis pendere, aut semel magnam aliquam pecuniæ summam, tandem Mebodi Romanis litteras Persarum regis nuper ad se scriptas ostendere placuit, quibus se propter Cæsaris amicitiam etiam nulla pecuniarum habita ratione æquis conditionibus pacem facturum esse indicavit. Hujus rei fama simulatque ad regiam urbem perlata est, omnes lætati sunt et senatus et plebs, eamque animo opinionem præceperunt, tempus advenisse, quo ensibus quietem indicerent, et firmiter pacem colerent: maxime cum Cæsar Persarmeniam et Iberiam Persis cedere paratus esset. Sic enim statuebat, Persas, etiamsi eorum res perditæ forent et ad nihilum redactæ, nunquam quieturos, quamdiu his tantis regionibus privarentur. Principes tamen Persarmeniorum, et

VARIÆ LECTIONES.

[10] ὅτου vulg. [11] Περσαρμενίας B., περὶ Ἀρμενίας vulg. [12] φωναῖς| ποιναῖς conj. B. [13] ἀναῤῥῶσαι N. ἀναθαῤῥῶσαι vulg. [14] οἱ uncis inclusit B. [15] ὅσος B., ὅσοι vulg. [16] ἐμπεδώτατα H., ἐμπεδῶ ταῦτα vulg. [17] παραχωρῆσαι Cantocl. παραῤῥῆσαι vulg., παραρῦσαι Πέρσας mg. H. [18] εἰ Val., ἢ vulg.

qui illis genere conjuncti erant, et omnes, qui a A Persis ad Romanos confugissent, nullo modo tradendos esse statuit: imo non alia conditione pacem servandam, nisi liberum sit Persarmeniis et Iberis, qui suam patriam reliquerint, ad Romanorum partes transire. Etenim Cæsar multum in eo sermone versatus est, a Justiniano imperatore jurejurando fidem datam **122** esse Persarmeniis et his, qui ex Iberia migraverant; atque adeo ipsum imperatorem jurasse, quantum in se esset, omni ope annisurum, quo terram, quæ ipsos aluerat, sibi subjectam efficeret. Neque tamen si bellum ad finem usque perducere non posset, defectionis auctores, aut qui ex eorum genere et consanguinitate essent, aut alium quemquam, et ut omnia verbo complecteretur, qui particeps reipublicæ Romanæ fieri vel- B let, unquam deditum iri. Grata et jucunda res Persarum regi contigit, Romanos Armenia et Iberia cedere, modo harum regionum incolis, quo vellent ire habitatum, potestatem faceret. Nec sine ratione, meo quidem judicio. Satis enim noverat, paucis exceptis ex principibus, qui defectionis ad Romanos auctores fuerant, fore, ut reliqui amore et desiderio terræ altricis capti (hoc enim natura omnibus hominibus innatum est,) minime ad exteros demigrarent. In spem etiam adducebatur, bello posito in commodiorem statum res Persarmeniæ et Iberiæ redactum iri. Nam hæ regiones erant fecundæ et omnium, quæ ad vitam necessaria sunt, feraces, unde ampla tributa et vectigalia C colligi poterant. Itaque Persarum regi placuit his conditionibus a bello discedere. Ad hæc, ne qua in posterum restaret belli causa, Cæsari venit in mentem cogitare, ut pro Persarmenia et Iberia oppidum Daras a Persis vicissim acciperet: non quod in eo oppido quæstum faceret: nam nihil aliud utilitatis hoc oppidum præbet, quam quod munitissimum est et propugnaculi loco Orientali Romani imperii parti: sed hoc adversis Romanorum rebus solatio esse voluit, quod sua recuperarent, simul et nullam belli scintillam relinquere cupiebat. Ea de causa Daras recipere aut pecuniis aut alio quovis modo studebat. Pacem igitur facere æquis conditionibus, antequam bello in Armenia decertaretur, lubebat, et assentiebantur Persæ. Sed cum Persæ jam in eo essent, ut D Romanis oppidum Daras cederent, aut nulla, aut quantulacunque accepta pecuniæ summa, simul ac constaret, Romanos Armenia et Iberia excessisse, et quum hæc legati inter se disceptarent, pugnatum est in Armenia, in qua pugna multum sua spe exciderunt Romani: nam victi cæsique sunt. Itaque cum Persæ ex secundis suis rebus spiritus sumpsissent, rex eorum dixit, se nunquam passurum, ullam mentionem de oppido Daras Romanis dedendo

A ἔσοιτο τὰ πράγματα Περσῶν. Τοὺς μέντοι γενεάρχας Περσαρμενίων, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοὺς τῷ γένει σφῶν ἡνωμένους, καὶ ἁπλῶς τὸν ὁντιναοῦν οἵ γε αὐτομολήσαντες ἦσαν ὡς Ῥωμαίους, οὔτε ἐκδώσειν· ἀλλ' οὐδὲ ἑτέρως ἐμπεδώσειν ἔφασκε τὴν εἰρήνην, εἴ γε μὴ ἄδεια ἔσοιτο τοῖς βουλομένοις Περσαρμενίων τε καὶ Ἰβήρων, τὴν σφετέραν ἐκλιπόντας, ἀνασκευάσασθαι ἐς τὴν Ῥωμαίων. Λόγον γὰρ οὐχ ἥκιστα ἐποιεῖτο πολὺν ὁ Καῖσαρ τῶν ὀμωμοσμένων ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως τοῖς Περσαρμενίοις καὶ τοῖς μεταχωρήσασιν Ἰβήρων. Ὀμωμόκει γὰρ ὁ βασιλεὺς, ὡς καθόσον οἷόν τέ ἐστιν αὐτῷ, ἅπαντα ἀνακινήσειν τρόπον, ὡς ἂν καὶ αὐτήν γε δήπου τὴν θρεψαμένην σφᾶς ποιήσεται ὑποχείριον· εἰ δέ γε ἄχρι τέλους οὔ τι ἔσοιτο δυνατὸς πρὸς τὸν πόλεμον ἀνθέξειν, ἀλλὰ B τοὺς αἰτίους τῆς ἀποστάσεως καὶ τοὺς τῷ αἵματι σφίσι προσήκοντας, ξυνελόντα [19] δὲ εἰπεῖν τοὺς ὅσοι βούλονται Ῥωμαϊκῆς μετασχεῖν πολιτείας, οὐ πώποτε ποιήσεσθαι ἐκδότους. Ἐδόκει δὲ καὶ βασιλεὺς ὁ Περσῶν ἥδεσθαι ἐπὶ τοῖσδε, ὡς ἂν Ῥωμαῖοι μὲν ἐκστήσοιντο τῆς Περσαρμενίας [20] τε καὶ Ἰβηρίας, ἐξουσίαν δὲ αὐτὸς προσνέμοι, ὅποι ἐθέλουσιν οἱ τῇδε οἰκήτορες ἰέναι, οὐ τι ἀπὸ τρόπου γε οἶμαι. Ἠπίστατο γὰρ, πλὴν ὀλιγίστων τῶν ἐν τέλει, οἳ τῆς ἀποστάσεως ἦρξαν, ὡς οὐδεὶς Περσαρμενίων καὶ Ἰβήρων, πόθῳ τῆς θρεψαμένης ὃς φύσει τοῖς ἀνθρώποις ἐνιζάνει τε καὶ προσπέπηγεν, ἀνασκευάσοιτο [21] ἐς τὴν ὀθνείαν. Ἄλλως τε καὶ ἅμα ἤλπιζε, τοῦ πολέμου λωφήσαντος ἐν δέοντι θέσθαι τὰ Περσαρμενίας τε καὶ Ἰβηρίας· αἵδε γὰρ αὐτῷ αἱ χῶραι C πάμφοροί τε ὑπῆρχον, καὶ πλεῖστα ἐσότι ἐδασμοφόρουν. Τοιγαροῦν διὰ ταῦτα ἠρέσκετο [22] βασιλεὺς Περσῶν ἐπὶ τοῖσδε τὸν πόλεμον καταθέσθαι. Προσῆλθε δὲ τῷ Καίσαρι διανοεῖσθαι, ὡς ἂν τὸ λοιπὸν μηδεμία ὑπολείποιτο τοῦ πολέμου αἰτία, τῆς Περσαρμενίας τε καὶ Ἰβηρίας ἕκατι τὴν πόλιν τὸ Δάρας παρὰ σφῶν ἀντιλήψεσθαι, ἥκιστα μὲν τοῦ κερδαλέου χάριν· οὐ γὰρ δή τι τὸ Δάρας ἡ πόλις ἐς ἕτερόν τι ὀνησιφόρος ἢ τῷ ἀσφαλέστατα ἔχειν καὶ τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους ἑῴας ὥσπερ τι ἔρυμα προβεβλῆσθαι. Ἅμα οὖν τὸ ἀτύχημα ἀκέσασθαι βουλόμενος τῷ ἀπειληφέναι Ῥωμαίους τὰ οἰκεῖα, ἅμα δὲ καὶ μηδένα σπινθῆρα τοῦ πολέμου καταλιπεῖν ἐθέλων, ἔγνω ἀνασώσασθαι τὸ Δάρας ἢ χρήμασιν ἢ γοῦν ἑτέρῳ D τρόπῳ τινί. Περὶ μὲν οὖν τοῦ χρῆναι ἐξ ἰσοτιμίας τὴν εἰρήνην προελθεῖν, πρὶν ἢ διακριθῆναι τὸν ἐν Ἀρμενίᾳ πόλεμον ἐδόκει καὶ ξυνέθεντο Πέρσαι. Μελλόντων δὲ ὅσον οὔπω παραχωρῆσαι Ῥωμαίοις καὶ τοῦ Δάρας ἢ οὐδενὸς ἢ γοῦν ὀλιγίστης χρυσίου ποσότητος, εὔδηλον [23] ὂν πρότερον ἀφισταμένων Ῥωμαίων Περσαρμενίας καὶ Ἰβηρίας, ἐν ᾧ τὰ τοιάδε οἱ ἐξ ἑκατέρων διαλεγόμενοι [24] πρέσβεις, γέγονε τὰ κατὰ τὴν Ἀρμενίαν ξυμπλοχὴν, ἐν ᾗ προσπταίσαντες οἱ Ῥωμαῖοι μεγάλως παρὰ πολὺ τῆς

VARIÆ LECTIONES.

[19] ξυνελόντα δὲ N., ξύνολον τάδε vulg. [20] Περσαρμενίας Val., Περσῶν Ἀρμενίας vulg. [21] ἀνασκευάσοιντο vulg. [22] ἠρέσκετο βασιλεὺς B., ἤρεσκε τοῦ βασιλέως vulg. [23] εὔδηλον ὂν] δηλονότι conj. B. [24] διαλέγονται conj. B. ἡ κατὰ τ. Ἀ. συμπλοκὴ conj. B.

ἐλπίδος ἐς τὸ ἧττον ὠλίσθησαν. Διὸ δὴ τῶν Περσῶν ταῖς εὐπραγίαις ἐπηρμένων, ὁ σφῶν βασιλεὺς ἔφασκεν ὅλως περὶ τὸ τὴν πόλιν τὸ Δάρας ἐνδοῦναι Ῥωμαίοις μὴ ἐνδέξασθαι λόγον τινά. Αὐτὸς μὲν γὰρ κατὰ τὸν κοινὸν τοῦ πολέμου θεσμὸν [25] βίᾳ καὶ δυνάμει ἐξελεῖν καὶ προσκτήσασθαι τὸ Δάρας ἐπισχυρίζετο· τοὺς δέ γε Ῥωμαίους Περσαρμενίαν τε καὶ Ἰβηρίαν ἀποστῆσαι [26] παρασπονδήσαντας, πρὸς δέ γε καὶ ἀφηνιάσαντας τοὺς ταύτῃ οἰκοῦντας ἀπὸ Περσῶν ὑποδέξασθαι. Καὶ τοίνυν αὖθις ὁ Βάρβαρος θρασύς τε καὶ ὑψαύχην ἦν, καὶ μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς ξυνενεχθεῖσιν ἐβρενθύετο μέγα. Ἠπείλει τε [27] καὶ πρὸ τοῦ πέρατος τῶν τριῶν ἐτῶν τῆς ἤδη ξυνεστώσης ἐκεχειρίας, ἧς [28] ἐντὸς ἐδόκει τὴν εἰρήνην ἀνὰ τὴν Ἕω [29] ἐῤῥῶσθαι, τὰ ὅπλα κινήσειν, καὶ κατ' αὐτήν γε δήπου τὴν πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα χώραν ξυγκροτήσειν τὸν πόλεμον, πρότερον κατατιθέμενον Ῥωμαίοις τὸ ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ἀνακωχῆς δεδομένον χρυσίον, ἡνίκα Ζαχαρίας ὁ ἰατρὸς καὶ τόδε ἐμπεδώσας ὑπῆρχεν. Ἔφασκε δὲ τὰ χρήματα ἀποδώσειν κατὰ τοσοῦτον, καθόσον ἐνέλιπε τῇ τριετίᾳ· εἶτα οὕτως πολέμου ἀπάρξεσθαι [30] αὖθις. Ταύτην οὖν Μεβώδου οἷα δὴ ἐκ βασιλέως Περσῶν ἀπαγγείλαντος τὴν γνώμην, οἱ τῶν Ῥωμαίων ἄρχοντες παραβήσεσθαι [31] μὲν οἷδε τὰς ξυνθήκας ἥκιστα ἔλεγον· οὐδὲ γὰρ ξυντετάχθαι ἐν ταῖς ἐξεῖναι θατέρῳ βουλομένῳ τῶν μερῶν ἢ [32] τοῦ χρυσίου παντὸς ἢ γοῦν μοίρας τινὸς ὡς τὴν παρασχόμενον ἀναδραμούσης [33] διαῤῥηγνύναι τὰς σπονδάς. Ὅμως δ' οὖν περὶ τούτων αὖθις ἐν ἀποῤῥήτῳ ἀλλήλοις Μεβώδης τε καὶ Ζαχαρίας ἐν τῷ αὐτῷ ξυνερχομένω διελεγέσθην [34], ἐκοινολογοῦντό τε καὶ προὐτίθεσαν τὰ ὅσα ἄμφω τὼ ἄνδρε ᾤοντο χρῆναι εἰρῆσθαι· ἐπειρῶντό τε ἕτερος ἑτέρου, ὅπως ξυνέλθοιεν ἐς καταλλαγὰς αἱ πολιτεῖαι. Καὶ Μεβώδης μὲν ἰσχυρότατά πως ἀπομνύμενος [35] ἦν, ὡς βούλεται τῷ Καίσαρι χρησιμώτατα ἐξειπεῖν αἰτήσασθαι, καὶ μὲν δὴ ἐπιτηδειότατος εἶναί οἱ [36]. Ζαχαρίας δὲ [37], εἰ οἷόν τε εἴη λαθραιότατα καὶ ἥκιστα ἐξεπισταμένου τινὸς ὑπὲρ τῆς πόλεως τοῦ Δάρας ῥητόν τι παρασχέσθαι χρυσίον. Ζαχαρίας δὲ ἔφασκε τὰ τοιάδε, ἐπιτετραμμένον αὐτῷ πρὸς τοῦ Καίσαρος, οὐκ ἐς τὸ ἐμφανὲς, οὐδὲ μὴν [38] ἑτέρου ἐξεπισταμένου τινὸς, ἢ Μαυρικίου τοῦ Παύλου, τὰ μάλιστα εὐνούστατα ὡς [39] τὸν Καίσαρα ἔχοντος, ὃς ἐν τῷ τότε τὸν βασίλειον ἰθύνειν ἐκληρώσατο λόγον· ὥστε ἀμέλει μηδὲ πρὸς τῶν βασιλείων γραφέων τὰ περὶ τοῦ τοιοῦδε γεγράφθαι, τῷ μάλα ἐν παραβύστῳ εἶναι τὰ βεβουλευμένα τῷ Καίσαρι. Γράφει δ' οὖν Ζαχαρίας [40], ὡς εἴποις σὺ Μεβώδης λύτρα δῆθεν τοῦ Δάρας τὸν βασιλέα κομίσασθαι Περσῶν, αὐτῷ πεισθήσεται ὁ Καῖσαρ τὰ χρήματα καταθήσειν, καὶ δὴ οὐκ ἐς ἀναβολήν. Ταῦτα τοίνυν Ζαχαρίου, εἰ καὶ μὴ ἀναφανδὸν, ὑπαινιττομένου δὲ ὅμως τῷ Μεβώδῃ,

A fieri, quod vi et virtute ex communi belli lege cepisset et obtinuisset. Romanos **123** vero contra fœdera Persarmeniam et Iberiam ad defectionem excitasse, et earum regionum incolas, qui a Persis deficiebant, tueri et suscipere. Itaque barbarum secundæ res, quæ illi evenerant, superbiorem et ferociorem reddebant. Minabatur etiam, antequam tres anni elaberentur, quibus induciæ tunc temporis durabant, intra quos pacem fieri per Orientem placuerat, fore, ut arma moveret, imo et bellum in Occidentales regiones inferret: sed prius aurum, quod Romani pro induciis impetrandis, quas Zacharias pepigerat, pependerant, ad rationem ejus temporis, quod de triennio superesset, restituturum, et ita se bellum renovaturum. B Hanc cum regis Persarum sententiam esse Mebodes renuntiaret, Romanorum principes, se quidem minime inducias et fœdera transgressuros esse, dixerunt: nec pactum esse, ut liceret alteri partium, restituto omni auro aut aliqua ejus parte, fœdera rumpere. De hac re tamen secreto Mebodes et Zacharias ibidem convenientes collocuti disseruerunt. Deinde hi duo viri, communicato consilio, inter se proposuerunt, quæ ad eam rem pertinere existimaverunt. Tum etiam alter alterum percunctatus est, quibus conditionibus inter utramque gentem pax et concordia esset. Et Mebodes asseveranter affirmavit, sibi in animo esse, quæ maxime Cæsari expedirent proponere, et illi quam maxime morem gerere. C Zacharias autem rogavit, an fieri posset, ut aurum, si quod esset conventum pro civitate Daras, clam omnibus et nemine id resciente solveretur. Zacharias dixit hoc, quia a Cæsare hoc mandatum occultissime sibi creditum erat, neque ullo alio conscio, quam Mauricio, Pauli filio, qui Cæsari bene ex animo cupiebat, et tunc temporis principis rationes curabat, ut ne ullus quidem imperatoris scribarum quidquam de ea re scriptum haberet, quo Cæsaris consilia secretiora essent. Itaque scripsit ad Zachariam, si ipsi Mebodes polliceretur, regem Persarum accepturum pecunias pro redemptione urbis Daras, Cæsarem nulla mora interposita pecuniam numeraturum esse. Hæc cum non aperte quidem, sed obscurioribus verbis Zacharias Mebodi indicaret, respondit D Mebodes, nihil sibi a rege Persarum de ea re mandatum, neque omnino regem Daras pro pecuniis restitui passurum esse. Nihilominus tamen conventa res est et quibusdam juramentis fides præstita: **124** si conventiones, ut tunc se habebant, manerent, regem deinceps Cæsari petenti Daras tanquam peculiare donum traditurum. Qua in re satis apparebat, eum minime salutaria Romano imperio sentire, et quæ a vero abhorrebant, dicere. Nam eo tende-

VARIÆ LECTIONES.

[25] θεσμὸν Cantocl. θερμὸν vulg. [26] ἐπιστῆναι vulg. [27] τε B., δέ τε vulg. [28] ἧς B., οἷς vulg. [29] τῆς ἕω vulg. [30] ἀπάρξασθαι vulg. [31] παραβήσασθαι vulg. [32] ἢ B., ἐκ vulg. [33] ἀναδραμούσης Val., ἄνδρα μούσης vulg. [34] διελεγέσθην B., διελέσθην vulg., διελέχθησαν H. [35] ἐπομν. Val. [36] οἱ εἶναι H. mg. [37] Post δὲ ins. ἤρετο N. εἴη N., εἰ vulg. [38] μὴν Val. μεῖναι vulg. [39] ὡς vulg. pro ὅς. [40] Ζαχαρίᾳ, ὡς, εἰ λέγοι σοι Μεβ. N.

bat, ut R mani sine ulla pugna Persarmenia et Iberia excederent: deinde sibi Daras tradi peterent, quod minime obtinerent, nimirum quia quæ in posteriori colloquio constituta essent, tritissima illa excusandi formula, nullam vim haberent: sicut et prius de Suania Petrus deceptus fuerat a Zicho. Idem quoque Mebodes volebat facere. Ubi vero vidit Zachariam cautiorem esse, neque se posse hominem quo volebat pertrahere, alia aggressus est via, ut aliquo modo fraude Romanos circumveniret. Itaque paulo post Zachariam convenit et spem ei subdidit, pacem futuram, et regem Persarum consensurum Daras reddere, eo consilio, ut Cæsaris alacritas et belli cupiditas languesceret. Dum in istis sermonibus legati utriusque gentis occupati tempus terunt, intereaque bellum in Oriente in suspenso fuit, circa quartum imperii Tiberii Constantini annum centum fere millia Sclavorum in Thraciam irruperunt et Thraciam multasque alias regiones prædati sunt.

οὐδὲν ὅγε ἔφασκε περὶ τούτου ἐπιτετράφθαι πρὸς τοῦ βασιλέως Περσῶν, οὐδὲ μὴν ἀνέξεσθαι ὅλως ἐπὶ χρήμασι μεταθεῖναι τὸ Δάρας. Διεβεβαιοῦτο ἔμπης [61], καὶ ὅρκοις τισὶν ἐπετίθει τὸ πιστὸν, ὡς νῦν εἰ προέλθοιεν αἱ ξυνθῆκαι, ὕστερον αἰτοῦντι τῷ Καίσαρι δώσειν ὥσπερ ἐξαίρετόν τι δῶρον τὸν βασιλέα Περσῶν τὴν πόλιν. Πρόδηλος οὖν ἦν ἐντεῦθεν μὴ ἐῤῥωμένα φρονῶν τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ, ἀλλὰ πόῤῥω τῆς ἀληθείας φθεγγόμενος, βουλόμενός τε Ῥωμαίους μὲν ἀμαχητὶ ὑπαναχωρῆσαι τῆς Περσαρμενίας καὶ Ἰβηρίας· τελευταῖον δὲ ἀμφὶ τοῦ Δάρας αἰτεῖν καὶ τῶν ἐπηγγελμένων ἥκιστα τυγχάνειν, εἶτα τὴν ἐν ὑστέρῳ βουλὴν, καθὰ δήπου τὸ περιφερόμενον ἐκεῖνό φησι, μὴ ἔχειν ἰσχὺν, ὥσπερ καὶ Σουανίας πέρι ἐν τῷ πρώτῳ ἠπατήθη Πέτρος ὑπὸ τοῦ Ζίχ. Ὁμοίως οὖν καὶ ὁ Μεβώδης ἠβούλετο δράσειν. Ἐπεὶ δὲ ἑώρα Ζαχαρίαν ἐσότι ἐμφρονέστατον καὶ οὐχ οἷόν τε ὂν αὐτῷ παρακρούσασθαι τὸν ἄνδρα, ὁ δὲ τὴν ἑτέραν ἐτράπετο, ὡς ἂν τρόπῳ τῇ [62] ἀπάτῃ περιέλθοι τοὺς Ῥωμαίους. Ἐπὶ χρόνον γάρ τινα ξυνῄει ἐς ταυτὸ τοῖς ἀμφὶ Ζαχαρίαν, ἐλπίσι [63] ὑποστρωννὺς, ὡς ἔσοιτο εἰρήνη καὶ ὡς ἐπινεύσοι ὁ Περσῶν βασιλεὺς ἐνδοῦναι Ῥωμαίοις τὸ Δάρας, ταύτῃ οἰόμενος ἐκλύσειν τὴν εἰς τὸν πόλεμον προθυμίαν τοῦ Καίσαρος. Καὶ οὖν ἐν τοιοῖσδε [64] τριβομένου τοῦ χρόνου, καὶ τῶν ἐξ ἑκατέρας πολιτείας πρέσβεων περὶ ταῦτα ἐνησχολημένων, οὕτω τε φερομένου τοῦ ἑῴου πολέμου ἐπ' ἀδήλοις, κατὰ δὲ τὸ τέταρτον ἔτος Τιβερίου Κωνσταντίνου Καίσαρος βασιλείας ἐν τῇ Θρᾴκῃ ξυνηνέχθη τὸ Σκλαβηνῶν ἔθνος μέχρι που χιλιάδων ἑκατὸν Θρᾴκην καὶ ἄλλα πολλὰ ληΐσασθαι.

25. Cæsar misit in Italiam magnam auri vim ad triginta centenaria, quæ Pamphronius nomine, dignitate patricius, a vetere Roma ad imperatorem attulerat. Is tunc ad regiam venerat, ut precibus a Cæsare impetraret, ut Italiam a Longobardorum excursionibus oppressam in libertatem vindicaret. Cæsar vero, cui omnia præ bello Persico nullius momenti erant, quippe qui totus in illud incumberet, exercitum mittere non potuit, neque bellum in Oriente et Occidente simul sibi gerendum statuit. Sed pecunias dedit Pamphronio, quibus, si qua posset, aliquos Longobardorum commoveret, ut ad Romanos transirent una cum eorum exercitu, et Italiam minime turbarent. Quod efficerent, si in Orientem arma vertere vellent et Romanis auxilium ferre. Si Longobardi renuerent, ut verisimile erat, aliam viam eum ingredi jussit, Francorum ducum aliquos mercede sibi socios adjungere, et hac ratione Longobardorum potentiam labefactare et infringere.

κε'. Ὅτι ὁ Καῖσαρ ἔστειλε κατὰ τὴν Ἰταλίαν χρυσίον συχνὸν, ἄχρι κεντηναρίων τριάκοντα, ἅτινά γε δήπου Παμφρόνιος ὄνομα, ἀξίωμα βασιλέως πατὴρ, ἐκομίσατο ἐκ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, κατὰ δὴ τὴν βασιλίδα τηνικαῦτα ἀφιγμένος ἐπὶ τούτῳ, ἐφ' ᾧ δεήσεις τῷ Καίσαρι προσαγαγεῖν τῇ Ἰταλίᾳ ἐκτετρυχωμένῃ ταῖς τῶν Λογγιβάρδων ἐπιδρομαῖς ἐπαμῦναι. Ὁ δὲ Καῖσαρ, ἐπεὶ αὐτῷ ὁ πόλεμος ὁ Περσικὸς ἅπαντα ἦν καὶ ἐνέκειτό γε ὅλος, ἐκεῖσε στρατιὰν οὐχ οἷός τε ἦν ἐκπέμπειν. Οὐδὲ μὴν ἅμα τῇ Ἕῳ καὶ κατὰ τὴν Ἑσπέραν πολεμητέα γε αὐτῷ εἶναι ἐδόκει. Χρήματα δὲ ἄλλως ἐπέδωκε Παμφρονίῳ, ἐφ' ᾧ τινας τῶν ἡγεμόνων τοῦ Λογγιβάρδων ἔθνους, εἴ πώς γε ἔσται αὐτῷ δυνατὰ, πείσοι τοῦ κέρδους ἱμείραντας [65] μεταβαλέσθαι ὡς Ῥωμαίους ξὺν τῇ κατ' αὐτοὺς δυνάμει, καὶ τοῦτο μὲν [66] τῇ Ἰταλίᾳ μὴ ἐνοχλεῖν, τοῦτο δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἕω πολεμησείοντας καὶ τῇ Ῥωμαίων ἐπικρατείᾳ ἐπικουρῆσαι. Ἀπειθούντων δὲ τῶν Λογγιβάρδων, οἷα εἰκὸς, τὴν ἑτέραν ἰέναι, καί τινας τῶν Φραγγικῶν ἡγεμόνων διὰ τῆς τῶν χρημάτων ἐπιδόσεως ἑταιρίσασθαι, καὶ ταύτῃ σελειῆναί [67] τε καὶ ἐκτρίψαι τῶν Λογγιβάρδων τὴν δύναμιν.

26. (A. C. 578 Ind. 11 Justini 14.) Persæ veriti,
125 ne Romani in fines suos irrumperent, Thaunarium castellum, nudatum præsidio Romanorum, invadentes, occuparunt et domum reverterunt, cum nihil dignum tam turpi fœderis violatione lucrati essent, et minime tanta damna, quanta initio sibi proposuerunt, Romanis intulissent.

κς'. Ὅτι οἱ Μῆδοι δεδιότες τὴν τῶν Ῥωμαίων εἰσβολὴν [68] κατὰ τῆς Περσῶν ὅσον οὔπω ἐσομένην, καὶ ἐπανιόντες τὸ λεγόμενον Θαυνάριος φρούριον, χηρεῦον Ῥωμαϊκῆς ἐπικουρίας, ἐν κατοχῇ ἐποιήσαντο· καὶ ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησαν, μηδὲν τὸ παράπαν τῆς ἀναισχύντου τῶν σπονδῶν [69] ξυγχύσεως ἄξιόν τι πορισάμενοι, μήτε μὴν μέγα τι Ῥωμαίους βλάψαντες, ὡς ὑπωπτεύθησαν τὴν ἀρχήν.

VARIÆ LECTIONES.

[61] δὲ ante ἔμπης ins. N. [62] τῇ] τῳ conj. B. [63] ἐλπίδα conj. B. [64] τοῖσδε H. mg. [65] ἱμείραντας] ἐ., ἱμεῖραν τοῦ vulg., ἱμείροντας H. [66] μὲν om. vulg. [67] δὲ λεῆναί H., σαλεύειν N. [68] εἰσβολὴν N., ἐκβολὴν vulg. [69] σπονδῶν — πορισάμενοι B., Περσῶν — προρισάμενοι vulg.

κζ'. Ὅτι Ταχοσδρῶ [50] σαφῶς ἐξεπιστάμενος καὶ A αὐτὸς τὴν Χοσρόου βουλὴν, ὡς Μεβώδης ἀναπτερώσας αὐτὸν εἴη μὴ μεῖναι [51] τὸ πέρας τῶν τριετηρίδων σπονδῶν, αἵ γε ἀμφὶ τῆς Ἕω ἐμπεδωθεῖσαι ἐτύγχανον, καὶ ὅτι οὕτω δοκοῦν αὐτῷ ἀναμφιβόλως ἐμβαλεῖν αὐτὸν τε Μεβώδην καὶ Σαπώρην τὸν Μαιράνου κατὰ τῆς πρὸς τὴν Ἕω τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας, εἴτε προστεταγμένον οἱ τοιάδε ἐκ Χοσρόου, εἴτε καὶ αὐτομάτως τοῦτο σκοπῶν ἐφ' ἑαυτοῦ [52], ὥσπερ ἀμέλει δευτέραν ἀφεὶς ἄγκυραν, ἐκτραπεὶς ἀπὸ τοῦ Κιθαρίζων [53] ὥρμησε καὶ αὐτὸς κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἐν ἀνατολῇ χώρας ἀπὸ τῶν Ἀρμενίας ἐμβολῶν, διπλῆν ἐκεῖσε τὴν ταραχὴν ποιησόμενος.

κη'. Ὅτι πολιορκούντων Ῥωμαίων τὸ Χλωμάρων, καὶ προσβολὰς ἐν κύκλῳ ποιουμένων, τάς τε ἑλεπόλεις μηχανὰς περιστησάντων, B πρὸς δέ γε καὶ ὑπονόμους ἔνερθεν ὑπορυττόντων ἐς τὸ ἀφανὲς, στέλλει Βιγγάνης ὡς Μαυρίκιον τόν [τε] τοῦ φρουρίου ἀρχιερέα· Χριστιανοὶ γὰρ ἦσαν οἱ τῆς Ἀρζανηνῆς [54] ἅπαντες. Ταύτῃ τοι, ὡς αἰδοῦς ἀξιωθησόμενον πρὸς Ῥωμαίων Χριστιανῶν ὄντων τὸν προεστῶτα τῶν ἱερῶν τοῦ Χριστοῦ, ἱκετεύειν ἐπέτρεψε τῷ μυσταγωγῷ, εἰληφότας ὁπόσος ἦν αὐτοῖς χρυσός τε καὶ ἄργυρος ἀπαναστῆναι καὶ μὴ πέρα πονεῖν. Οὔτε γὰρ ἐνδώσειν ποτὲ, Βιγγάνου τὸν ἥλιον ὁρῶντος, τοὺς ὅσοι γε ἐς τὸ Χλωμάρων εἰσὶ Ῥωμαίοις ἑαυτούς· προσμενόντων τε τῇ πολιορκίᾳ Χριστιανῶν ἔσεσθαι τὸ διαφθειρόμενον πλῆθος, καὶ ἀσεβήσειν Ῥωμαίους πρὸς Θεὸν περιορῶντας ἀναιτίως τοὺς ἔνδον ἀπολλυμένους. Ταῦτα Βιγγάνης ἐδήλου. Μαυρίκιος δὲ πολλά C τε καὶ ἐπαγωγὰ [55] τῷ ἱερεῖ διαλεχθεὶς καὶ τοῖς ἅμα αὐτῷ πρὸς ἱκετείαν ἀφικομένοις, πίστεις τε εὐνοίας πρὸς τοῦ ἱερέως εἰληφὼς, ἀπαγγέλλειν ἐκέλευσε Βιγγάνῃ, ὡς, εἴπερ ἑαυτὸν ἐνδώσει Ῥωμαίοις, ἀξιώματός τε μείζονος ἤπερ ἐφ' οὗ νῦν ἐστι παρὰ Πέρσαις ἀξιωθήσεται πρὸς Ῥωμαίων, κτήσεώς τε διπλασίας καὶ ἄλλης εὐπορίας [56] γενήσεται Κύριος. Καὶ ἕτερα δὲ, ὁπόσα ἦν ἐφολκὰ, εἰπὼν ἀφίησιν αὖθις ἔνδον τοῦ φρουρίου γενέσθαι τὸν ἱερέα καὶ τοὺς ξὺν αὐτῷ. Ἀλλὰ γὰρ ὁ Βιγγάνης εὐνούστατα ἔχων ὡς βασιλέα Περσῶν καὶ ἐς τὴν κατ' αὐτὸν πολιτείαν, ἔτι γε [57] μὴν τῷ χώρῳ πίσυνος, ἥκιστα ταῖς μεγίσταις ὑποσχέσεσι Μαυρικίου τὰ ὦτα ὑπέσχε, καὶ ταῦτα Βάρβαρος ὢν οὐκ ἀφηνίασε τοῦ πρέποντος, D τὴν δὲ ἐξ ἀρχῆς δουλείαν τιμιωτέραν ἡγήσατο πλούτου. Στέλλει δὲ αὖθις τὰ ἐς ἁγιστείαν τοῦ Θεοῦ ἀνειμένα, περιῤῥαντήριά τε καὶ ἐκπώματα καὶ ἄλλα ὅσα τιμαλφέστατα σκεύη, ὡς Μαυρίκιον, καθάπερ ἀμέλει λύτρα τούτου τοῦ φρουρίου ταῦτα ὑποδέχεσθαι ἀντιβολῶν, τὴν πολιορκίαν καταλύσοντα. Ἀτὰρ ὁ στρατηγὸς ἐπειδὴ ταῦτα ἐθεάσατο, οὐ προσήκατο, καίτοι ἐρίτιμα [58] τυγχάνοντα· ἥξειν γὰρ ἔφασκεν οὐ τὰ ἱερὰ σκυλεύσων οὔτε μὴν Χριστῷ μαχησόμενος, ἀλλὰ σὺν Χριστῷ πολεμήσων, καὶ μᾶλλον ἐξαιρησόμενος τοὺς ὁμοδόξους πρὸς τῶν οὐκ ὀρθὰ φρονούν-

27. (A. C. 578 Ind. 11. Justini 14.) Cum Tachosdro quoque Chosrois consilia rescivisset, Mebodem Chosroem in eam mentem impulisse, ut non exspectaret diem, qua finiebant tricennales induciæ, quæ in Oriente conventæ fuerant, et illum imperasse Mebodi et Sapori, Merani filio, invadere Romanorum ditionem in Oriente, ipse, sive hoc mandatum fuerat a Chosroe, sive sua sponte apud se eamdem rem animo volvisset, tanquam scilicet secundam anchoram injiciens, a Citharizon castello egressus, in Romanorum ditionis regiones, quæ ad Orientem erant, impetum fecit, circa Armeniæ aditus duplicem tumultum et terrorem oblaturus.

28. (A. C. 579 Ind. 12 Tiber. 2.) Cum Romani Chlomaron oppidum obsiderent et armatis hominibus cingerent, et machinas, quibus urbes capiuntur, admoverent, cuniculi quoque subterranei in occulto subter terram ducerentur, Biganes misit urbis episcopum (erant enim Christiani omnes incolæ Arzanenæ), quem Romanos, quia Christiani erant, majore reverentia et honore excepturos, tanquam sacrorum antistitem, existimavit, ad Mauricium, eumque orare jussit, ut accepto quidquid apud obsessos erat auri et argenti, Romani obsidionem solverent, neque ultra in vanum laborarent. Neque enim unquam, quamdiu Bigani solem intueri liceret, Christianos, qui in oppido essent, Romanis sese tradituros. Quodsi obsidionem continuarent, fore, ut Christianorum multitudo periret. Ex quo fieret, ut Romani impii erga Deum essent, qui Christianos, qui intra oppidum essent, sine ulla sua culpa misere perire paterentur. Hæc Biganes prædicavit. At Mauricius, cum comiter multa cum episcopo esset collocutus, et cum his, qui una ad exorandos Romanos venerant, bona fide utrinque jurejurando firmata, eum renuntiare jussit Bigani, si se Romanis traderet, in majore honore eum apud Romanos futurum, quam nunc apud Persas sit, et possessionem duplo ampliorem et omnium rerum affluentiam nacturum; pluraque alia, quibus illum alliceret, dictitans, dimisit sacerdotem et eos, qui cum eo erant, ut in urbem reverterentur. Sed Biganis summa erat erga regem et rempublicam Persarum voluntas, et magna loci fiducia. Itaque quamvis barbarus esset, maximis Mauricii **126** pollicitationibus minime aures præbuit, neque ab honesto recessit. Justam enim et legitimam servitutem erga eum, qui regno præerat, longe divitiis honorificentiorem duxit. Quamobrem iterum aquiminaria et pocula et alia pretiosiora vasa, quæ Dei cultui inserviebant, ad Mauricium misit, orans, ut ea pro oppidi redemptione sumeret et ab obsidione desisteret. Sed dux ubi hæc vidit, quamvis magni pretii essent, tamen contempsit. Illuc enim dixit se venisse, non ut sacra expilaret, aut Christo bel-

VARIÆ LECTIONES.

[50] Ταχοσδρῶ Val., τὰ Χοσδρῶ vulg. [51] μεῖναι N., μείνας vulg. [52] ἀφ' ἑαυτοῦ H. [53] Κιθαρίζων Val., κιθαρίζειν vulg. [54] Ἀρξανηνῆς vulg. [55] ἀπαγωγὰ vulg. [56] ἐμπορίας vulg. [57] ἑτοιμοί γε vulg., ἔτι γε μὴ H. [58] ἐρίτιμα H., ἐρύτημα vulg.

lum faceret, sed potius ut Christo opitulante et favente bellum gereret, et recta de fide sentientes contra Persas, qui a vera Dei cognitione aberrabant, tueretur. Deinde quædam secreto cum sacerdote, quæ ad negotium, quod inter eos tractabatur, pertinebant, collocutus, concessit, ut rursus in oppidum rediret. Postremo ut rursus sacerdos exiit nihil quidquam, quod ex re esset, afferens, sed aperte Persarum rebus faveret, ipse et qui cum eo erant jussu ducis in vincula conjecti sunt. Romani vero obsidionem continuarunt.

A των Περσῶν. Εἶτα ἐν ἀποῤῥήτῳ ἔλεξε τῷ ἱερουργῷ ὅσα ἐχρῆν, συνεχώρησέ τε αὖθις εἴσω γενέσθαι τοῦ φρουρίου. Ὡς δὲ ἐπανῆκε τὸ τελευταῖον ὁ ἱερεὺς ὁ βάρβαρος, καὶ οὐδὲν ὁτιοῦν ἐς τὸ ἴδιον τῆς γνώμης ἐφθέγξατο, ἐς τοὐναντίον μὲν οὖν τὰ Περσῶν ἐπεφώρατο ἀσπαζόμενος, ξυλλαμβάνεται μὲν ὅγε καὶ οἱ ξὺν αὐτῷ, αὖθις δὲ [59] ἐγκελευσαμένου τοῦ στρατηγοῦ, εἴχοντο τῆς πολιορκίας οἱ Ῥωμαῖοι.

29. Italia tota fere a Longobardis est eversa et diruta. Itaque nonnulli ex senatu veteris Romæ cum quibusdam sacerdotibus, quos qui summæ sacrorum præerat delegaverat, ad imperatorem legati venerunt orantes, ut his partibus subveniret. Sed Persicum bellum hoc tempore in Armenia et in Oriente erat, quod non modo non intermittebat, imo in ardentiorem contentionem ingravescebat. Eo factum est, ut imperator nullas idoneas copias, quæ illarum partium rebus sublevandis sufficerent, mitteret. Verumtamen delectu, ut res tulit, habito, exercitum, quem potuit, misit, atque etiam omne studium et diligentiam adhibuit, quo Longobardorum duces donis demereretur, quos magna illis præmia retributurus, ad suas partes traduceret. Itaque plerique ex Longobardorum principibus, largitione imperatoris accepta, ad Romanos defecerunt.

κθ'. Ὅτι Ἰταλία ἐπὶ [60] τῶν Λογγιβάρδων σχεδὸν ἅπασα ἐπεπόρθητο. Διὸ δὴ καὶ ἐκ τῆς συγκλήτου βουλῆς τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἅμα ἱερεῦσιν ἐκ τοῦ προεστῶτος [τῆς] ἐν Ῥώμῃ τῶν ἱερῶν πεμφθέντων B τινῶν, παρεγένοντο πρεσβευόμενοι ὡς τὸν αὐτοκράτορα, τοῖς ἐκεῖσε μέρεσιν ἐπαρκέσαι. Ἀλλ' ὁ Περσικὸς πόλεμος ἐν Ἀρμενίᾳ τε κατὰ ταυτὸν καὶ ἐς τὰ περὶ τὴν ἑῴαν ξυνεστηκὼς τε καὶ οὐκ ἀπολήγων, μᾶλλον μὲν οὖν ἐπὶ τὰ μείζονα δυσχερῆ ἐκτεινόμενος, οὐδεμίαν ἀξιόλογον συνεχώρησε στρατιάν τε τὸν αὐτοκράτορα, οὐδὲ μὴν ἀποχρῶσαν τοῖς ἐκεῖσε πράγμασι δύναμιν στεῖλαι. Ὅμως δὲ καὶ ἐκ τῶν παρόντων τε καὶ ἐνδεχομένων στράτευμα ξυναγείρας ἔστελλεν ὁ βασιλεύς· καὶ τὴν ἄλλην ἐτίθετο ἐπιμέλειάν τε καὶ σπουδὴν, εἴ πως τινας τῶν ἡγουμένων τοῦ Λογγιβάρδων ἔθνους δεξιώσηται δώροις ὑποπείθων καὶ μεγίστας ἐπαγγελλόμενος χάριτας. Ἤδη τε πλεῖστοι τῶν δυνατῶν μετετίθεντο ὡς Ῥωμαίους, τὴν ἐκ τοῦ αὐτοκράτορος ὠφέλειαν προσδεχόμενοι. C

30. Bajanus, Avarum chaganus, eodem anno Targitium ad imperatorem, qui præstari solita stipendia exigeret, misit (erant autem octoginta millia nummorum, quæ quotannis pendebantur), et ubi cum reliquis mercibus, quas emerat, et cum auro ad illum redierat, barbarus, nulla occasione aut causa conficta, ne falsam quidem accusationem in Romanos comminisci dignatus, impudentissime, qui barbaris **127** mos est, fœdera, quæ cum Tiberio initio ejus imperii fecerat, rupit, et cum omni exercitu movens ad Savum fluvium inter Sirmium oppidum (hoc ex insidiis capere cogitabat) et Singedonem castra ponit, et fluvium ponte jungere suscipit. Cum autem timeret, ne a Romanis impediretur qui Singedone in præsidiis erant, maxime quod multum usum et scientiam navium fluminis habebant, consilium suum, antequam in vulgus innotesceret, exsecuturus, multa vectoria graviaque navigia in Istro per superiorem Pannoniam coegit, ex quibus, quæcumque nancisci potuit, non quidem ad artis navium ædificandarum rationem, tamen naves ea magnitudine, ut ad bellum aptæ essent, exstruxit, et eas hominibus armatis et remigibus instruxit, qui barbarum in morem inconditis ictibus aquam verberabant. Ita simul classe magno motu flumine devecta, cum omnibus Avarum

λ'. Ὅτι Βαϊανὸς ὁ τῶν Ἀβάρων [61] χαγάνος, οὐδεμιᾶς ἀφορμῆς ἢ σκήψεως λαβόμενος, οὐδὲ ψευδῆ γοῦν κατὰ Ῥωμαίων αἰτίαν ἀξιώσας τινὰ συνθεῖναι, ἀλλὰ γὰρ καὶ κατὰ τόδε ὁμοίως τὸ ἔτος Ταργίτιον πρὸς βασιλέα στείλας, ὡς τὰ συνταχθέντα κομίσαιτο τῶν χρημάτων (ὀγδοήκοντα δὲ χιλιάδες ὑπῆρχον εἰς ἔτος ἕκαστον νομισμάτων), ἐπειδή τόν τε ἄλλον φόρτον, ὃν ἐκ τῶν χρημάτων ἐνεπορεύσατο, καὶ τὸ χρυσίον ἔχων ἐπανῆκεν ὡς αὐτὸν, ἐκεῖνος ἀναισχυντότατα καὶ βαρβαρώτατα ἄφνω παραλύσας τὰς συνθήκας, ἃς πρὸς Τιβέριον τῆς Καίσαρος ἐπιβάντα τύχης εὐθὺς ἐν ἀρχαῖς ἐποιήσατο, καὶ πανστρατιᾷ κινήσας, ἀφικνεῖται κατὰ δὴ τὸν Σάον ποταμὸν, μεταξὺ Σιρμίου πόλεως καὶ Σιγγηδόνος. Καὶ γεφυ- D ροῦν ἐπεχείρει τὸν ῥοῦν, ἐπιβουλεύων μὲν Σιρμίῳ τῇ πόλει καὶ παραστήσασθαι ταύτην βουλόμενος· δείσας δὲ, μὴ διακωλυθείη πρὸς τῶν Ῥωμαίων τῶν ἐπιφυλαττόντων ἐν Σιγγηδόνι [62] καὶ τὴν ἐκ πολλοῦ τοῦ χρόνου πεῖράν τε καὶ ἐπιστήμην ἐν ταῖς τοῦ ποταμοῦ ναυσὶν ὑπειδόμενος, βουλόμενός τε πρὸ τοῦ [63] τὴν βουλὴν ἐς τὸ φανερὸν ἐκπεσεῖν τὸ ἐγχείρημα τελεώσασθαι, πλοῖα συναγείρας κατὰ τὴν ἄνω Παννωνίαν εἰς τὸν Ἴστρον πολλὰ βαρέα, καὶ οὐ κατὰ λόγον τῆς ναυπηγικῆς τέχνης, ὅμως ἐκ τῶν ἐνόντων μακρὰς συμπηξάμενος [64] στρατιώτιδας ναῦς, καὶ πολλοὺς ἐν αὐταῖς ἐπιβιβάσας ὁπλίτας ἐρέτας τε, οὐ

VARIÆ LECTIONES.

[59] δὲ om. vulg. [60] ὑπὸ N. [61] Ἀβάρων H., Ἀράβων vulg. [62] Σιγγηδῶνι passim vulg. [63] πρὸ τοῦ N., πρὸς vulg., πρὶν Val. [64] συμπηξάμενος H., ἀμπηξάμ. vulg.

A κατὰ κόσμον, ἀλλὰ βαρβαρικῶς τε καὶ ἀνωμάλως ταῖς κώπαις τύπτοντας τὸ ὕδωρ, κινήσας ἀθρόον, ταῖς τε ἐπακτρίσι τὸν ποταμὸν, καὶ αὐτὸς μετὰ πάσης τῆς Ἀβάρων στρατιᾶς πεζῇ διὰ τῆς Σιρμιανῆς πορευόμενος νήσου, παραγίνεται κατὰ τὸν Σάον ποταμόν. Διαταραχθέντων δὲ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις Ῥωμαίων καὶ τὸ ἐγχείρημα συννοησάντων, τοῦ τε ἐν Σιγγηδόνι[65] στρατηγοῦ, Σήθου τοὔνομα, στείλαντος πρὸς τὸν Χαγάνον, καὶ ἐπερωτῶντος ὅ τι δὴ[66] καὶ βουλόμενος, εἰρήνης βεβαίας τε καὶ φιλίας συνεστώσης αὐτῷ τε καὶ Ῥωμαίοις, πρὸς τὸν Σάον ἀφίκετο ποταμόν; Ἅμα δὲ λέγοντος, ὡς οὐ περιόψεται γεφυροῦν ἐπιχειροῦντος αὐτοῦ τὸν ποταμὸν, οὐκ ἐπιτρέποντος ὅλως τοῦ αὐτοκράτορος· οὐ κατὰ Ῥωμαίων τι μηχανώμενος ἔφη βούλεσθαι πηγνύναι τὴν γέφυραν, B ἄλλως δὲ κατὰ Σκλαβηνῶν χωρεῖν, καὶ διαπεραιούμενος[67] τὸν Σάον ἐπιβαίνων τε ἐς τὴν Ῥώμην αὖθις τὸν Ἴστρον διαβήσεσθαι κατ' αὐτῶν, πλοίων αὐτῷ πολλῶν παρὰ τῶν[68] Ῥωμαίων αὐτοκράτορος ἐς τὴν διάβασιν παρασκευαζομένων. Τοῦτο γὰρ δὴ καὶ πρότερον πρὸς χάριν τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως πρᾶξαι, καὶ πολλὰς αἰχμαλώτων μυριάδας ἐκ τῆς Ῥωμαίων γῆς Σκλαβηνοῖς δεδουλωμένων ἐλευθέρας αὖθις Ῥωμαίοις ἀποδοῦναι. Νῦν δὲ ὑβρίσθαι μὲν ἔλεγε πρὸς αὐτῶν[69] οὐ βουλομένων τὸ συνταχθὲν τηνικαῦτα τέλος παρὰ σφῶν καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπ' αὐτὸν κατατιθέναι· καὶ πρέσβεις δὲ Ἀβάρων σταλέντας πρὸς αὐτῶν ἀνῃρῆσθαι. Διὰ ταῦτά τε ἥκειν ἐς τὸν Σάον, καὶ ἐπὶ τούτῳ πρέσβεις ἐκέλευσε δέξασθαι παρ' αὐτοῦ τὸν Σῆθον[70] σταλησομένους δι' C αὐτοῦ ὡς τὸν αὐτοκράτορα, καὶ αἰτήσοντας παρασκευάσαι κατὰ τὸν Ἴστρον αὐτῷ τὰ πλοῖα διαπεραιοῦσθαι μέλλοντι κατὰ Σκλαβηνῶν. Ὀμνύειν τε ἔλεγεν ἔχειν ἑτοίμως τοὺς νομιζομένους μεγίστους παρά τε Ἀβάροις καὶ Ῥωμαίοις ὅρκους, ὡς οὐδεμίαν τινὰ κατὰ Ῥωμαίων ἢ κατὰ τῆς Σιρμίου πόλεως μηχανώμενος βλάβην, ἀλλ' ἐπὶ τῇ τοῦ ἔθνους τῶν Σκλαβηνῶν ἐφόδῳ τὴν γέφυραν βούλοιτο πήξασθαι. Ταῦτα οὐ πιστὰ μὲν οὔτε Σήθῳ αὐτῷ οὔτε τοῖς ἐν Σιγγηδόνι ἐδόκει Ῥωμαίοις. Ὅμως δὲ οὔτι παρασκευὴν ἱκανὴν ἔχειν οἰόμενοι, στρατιωτῶν τε ὀλίγων αὐτοῖς παρόντων καὶ δρομάδων νεῶν πολλῶν οὐ παρουσῶν, οἷα τῆς κινήσεως ταύτης ἐξαίφνης τε[71] καὶ ἀπροσδοκήτως γενομένης· ἅμα τε τοῦ D Χαγάνου διαπειλεῖν ἀρξαμένου καὶ διαμαρτύρασθαι, ὡς αὐτὸς μὲν ταῖς πρὸς Ῥωμαίους συντεθειμέναις αὐτῷ περὶ τῆς εἰρήνης ἐμμένοι συνθήκαις, κατὰ δὲ τῶν ἑαυτοῦ τε καὶ Ῥωμαίων πολεμίων Σκλαβηνῶν χωρῶν οὐκ ἀφέξεται τοῦ ἔργου τῆς γεφυρώσεως· εἰ δέ τις θαρρήσοι Ῥωμαίων ἓν γοῦν ἀφεῖναι βέλος κατὰ τῶν ἐπιχειρούντων πηγνύναι τὴν γέφυραν, γινώσκειν αὐτούς, ὡς αὐτοὶ τῆς αἰτίας τῆς τῶν σπονδῶν ἤρξαντο καταλύσεως, καὶ τὸ ἐντεῦθεν, ἅτε ἐκπολεμώσαντας αὐτοὺς τὸ Ἀβάρων ἔθνος, μὴ μέμφεσθαι, ὅ τι ἂν παρ' αὐτῶν ἡ Ῥωμαίων ἡγεμονία πάθῃ. Ταῦτα δείσαντες οἱ ἐν Σιγγηδόνι τοὺς ὁρ-

A pedestribus copiis per Sirmianam insulam cursum tenuit, et ad Saum fluvium pervenit. Hoc conspecto apparatu, Romani, qui in urbibus in ea parte sitis habitant, vehementer sunt perturbati. Erat Sethus Singedone præfectus. Is ad Chaganum misit, qui ex ipso quæreret, quoniam pax et amicitia illi cum Romanis esset, quid sibi vellet, quod ad Saum venisset, quem si ponte jungere inconsulto imperatore tentaret, non passurus esset. Ille, non ut quidquam mali Romanis machinaretur, pontem se struere ait, sed ut contra Sclavinos expeditionem susciperet. Se transmisso Sao, et finibus Romanorum percursis: rursus Istrum trajecturum, multis ad trajectionem ab imperatore Romanorum impetratis navibus. Idem se jam antea in gratiam Romanorum imperatoris B fecisse, et multa Romanorum millia, qui in servitutem a Sclavinis redacti fuissent, libertate donata, Romanis restituisse. Nunc vero dicebat, se a Sclavinis injuria affectum, quia nollent tributum quotannis illo tempore indictum sibi solvere, tum etiam quia Avarum legatos a se missos sustulissent, et eam esse causam, cur ad Saum accessisset. Itaque Sethum excipere jussit legatos, quos ad imperatorem mittebat, qui peterent, ut sibi in Sclavinos trajecturo naves per Istrum præpararet. Adjecit, se per ea, quæ et apud Romanos, et Avares sanctissima habentur, paratum jurare, se nullum damnum cogitare **128** aut Romanis, aut oppido Sirmio inferre, sed tantum, quo sibi aditum ad Sclavinos patefaciat, pontem facere instituisse. His quidem C Sethus et Romani, qui Singedone erant, minime fidebant. Sed se idoneo exercitu instructos, aut militibus (paucos enim habebant) aut navibus velocibus minime satis paratos esse cogitabant. Hic enim motus de improviso et præter spem acciderat. Præterea Chaganus minitari cœpit et testificari, se solum conventis inter se et Romanos pacis conditionibus stare, et quoniam in communes suos et Romanorum hostes pergat, minime se opus pontis construendi intermissurum. Quod si quis Romanorum audeat vel unum telum conjicere in eos, qui ponti ædificando manum admoverent, ab ipsis fœderum violandorum initium factum esse, meminisse eos jussit, et quum ipsi Avares in bellum impulis- D sent, si quid inde Romanorum res publica detrimenti ceperit, de eo queri vetuit. Hoc veriti Romani, qui Singedone erant, Chaganum ad jusjurandum provocarunt. Itaque confestim Avarico ritu jusjurandum ad hunc modum præstitit. Ense educto, sibi et Avarum genti dira est imprecatus, si quid mali comminisceretur Romanis in eo quod pontem super Sao flumine facere susceperit, ut ipse et universa gens ad internecionem usque ferro periret, cœlum ex alto super ipsis, et Deus, qui in cœlo est, ignem immitteret, silvæ et montes casu et ruina illos obtererent, et Saus fluvius inundatione

VARIÆ LECTIONES.

65 Σιγγηδόνι H. mg., Σιγγιδόνι vulg. 66 δὴ H. δεῖ vulg. 67 διαπερανούμενος vulg. 68 τῶν] τοῦ conj. B, 69 αὐτῶν Val., αὐτὸν vulg. 70 Σῆθον H., δῆδον vulg., δῆθεν mg. H. 71 τε N., τῷ vulg.

eos submergeret. Hæc ubi barbare Chaganus emisit: « Nunc ego, inquit, jusjurandum Romanorum jurare volo. » Tum quæsivit ex ipsis, quid esset, quod sanctum et religiosum ducerent, per quod jurantes, si fallerent, Dei iram minime evitaturos crederent. Tum qui in Singedone urbe summam sacrorum potestatem habebat, statim sancta Biblia per internuntios tradi jussit. Et ille quidem occultans ea, quæ mente volvebat, multo cum tremore et magna cum reverentia se ea suscipere simulans, procedit e cathedra, et alacri animo in genua provolutus, juravit per Deum, qui sacrorum Librorum verba emisisset, se in nullo eorum, quæ dixisset, mentiri et fallere. Itaque Sethus admisit legatos ab eo missos, et ad imperatorem Tiberium in regiam urbem transmisit. Dum legati iter peragunt, et imperator B eos admittere parat, Chaganus interea opus non
129 intermisit, sed omni cura, studio et diligentia, toto Avarum exercitu in eam rem incumbente, pontem super Sao flumine absolvit. Etenim perficere opus statuerat, antequam ea res ad imperatoris cognitionem veniret, ne, si resciret, ædificationem disturbare tentaret.

A χους γοῦν αὐτὸν ὀμνύναι προεκαλοῦντο. Καὶ ὃς παραυτίκα τούς τε Ἀβαρικοὺς ὤμνυεν ὅρκους, ξίφος σπασάμενος καὶ ἐπαρασάμενος ἑαυτῷ τε καὶ τῷ Ἀβάρων ἔθνει παντὶ, ὡς [72], εἰ κατὰ Ῥωμαίων τι μηχανώμενος γεφυροῦν βουλεύοιτο τὸν Σάον, ὑπὸ [73] ξίφους μὲν αὐτός τε καὶ τὸ Ἀβάρων ἅπαν ἀναλωθείη φῦλον, τὸν δὲ οὐρανὸν ἄνωθεν αὐτοῖς καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ Θεὸν πῦρ ἐπαφήσειν, καὶ τὰ πέριξ ὄρη καὶ τὰς ὕλας αὐτοῖς [74] ἐπιπεσεῖσθαι, καὶ τὸν Σάον ποταμὸν ὑπερβλύσαντα συγκαλύψειν αὐτούς. Τοιαῦτα βαρβαρικῶς ἀπομοσάμενος ὁ Χαγάνος· « Νῦν, ἔφη, καὶ τοὺς Ῥωμαίους ὅρκους ὀμνύναι βούλομαι. » Καὶ ἅμα ᾔτει παρ' αὐτῶν, τί δὴ πιστόν τε καὶ σεβάσμιον ἔχειν νομίζοιεν, καθ' οὗ τοὺς [75] ὀμνύντας τὴν τοῦ Θεοῦ μῆνιν, ἣν [76] ἐπιορκοῖεν, οὐκ ἐκφεύξεσθαι. B Παραχρῆμα οὖν ὁ τῆς Σιγγηδόνος πόλεως τὴν ἀρχιερωσύνην διέπων τὰς θεσπεσίας Βίβλους αὐτῷ διὰ τῶν ἐν μέσῳ τὰς ἀγγελίας διακομιζόντων ἐνεχείρισε [77]. Καὶ ὃς, δολερώτατά πως ἐπικρυψάμενος τὸν νοῦν, ἀνίσταταί τε ἐκ τῆς καθέδρας, καὶ σὺν φόβῳ δῆθεν πολλῷ καὶ σεβάσματι ταῦτα προσποιησάμενος δέχεσθαι, καὶ προσκυνήσας προθυμότατα [78], ὄμνυσι [79] κατὰ τοῦ λαλήσαντος τὰ ἐν ταῖς ἁγίαις Διφθέραις ῥήματα Θεοῦ, μηδὲν τῶν [80] εἰρημένων παρ' αὐτοῦ διαψεύσεσθαι. Δέχεται τοιγαροῦν ὁ Σῆθος τοὺς παρ' αὐτοῦ πρέσβεις, καὶ ἀποστέλλει εἰς τὴν βασιλίδα Τιβερίῳ τῷ αὐτοκράτορι. Ἕως δὲ οἵ τε πρέσβεις τὴν εἰς τὴν [81] βασιλεύουσαν πόλιν ὁδὸν διήνυον [82], καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἔμελλε ταῦτα ἀκούσεσθαι, ὁ Χαγάνος ἐν μέσῳ διαμελλήσας οὐδὲν, πάσῃ σπουδῇ καὶ πολυχειρίᾳ, συμπάσης αὐτῷ τῆς Ἀβάρων, ὡς εἰπεῖν, στρατιᾶς συμπονούσης, ἐγεφύρου τὸν ποταμὸν, θεῖναι [83] βουλόμενος πρὶν ἢ ὁ αὐτοκράτωρ αὐτοῦ συννοήσας τὸ βούλευμα διακωλύειν αὐτὸν ἐκ τῶν ἐνόντων ἐπιχειρήσοι.

31. Itaque profecti Avarum legati in regiam urbem, ab imperatore petierunt, ut naves præpararet Chagano et Avarum exercitui, quibus Istro trajecto in Sclavinos moverent. Etenim Chaganum fidentem amicitia, quæ illi cum Romanis erat, jam pontem struere super Sao flumine propositumque habere, communes suos hostes et Romanorum conterere et labefactare. Hæc legatis nuntiantibus, statim aperte imperator cognovit conatum et mentem Chagani. Cum enim oppido Sirmio potiri cuperet, pontem fecerat, ut oppidi incolas omnium rerum commeatu intercluderet et fame ad deditionem compelleret. Nam cum imperator minime paci cum Avaribus compositæ diffideret, in urbem commeatus ad obsidionem tolerandam idoneos invehi non curaverat. D Præterea copias, non dico quæ satis essent ad resistendum Avaribus, sed ne minimas quidem omnino habebat. Etenim omnes exercitus, quos conscripserat, Persico bello in Armenia et Mesopotamia occupati erant. Quæ tamen omnia dissimulabat, tanquam non intelligeret, quo Chaganus tenderet. Itaque imperator respondit, se quoque velle Sclavinos, quoniam plerasque Romanorum regiones prædati fuerant et latrociniis vexaverant, bello persequi. Sed tunc temporis non opportunum esse

C λα'. Ὅτι ἀφικομένων τῶν πρέσβεων τῶν Ἀβάρων εἰς τὴν βασιλίδα, καὶ αἰτούντων τὸν αὐτοκράτορα παρασκευάσαι τὰς ναῦς τῷ Χαγάνῳ καὶ τῇ στρατιᾷ τῶν Ἀβάρων ἐς τὸν Ἴστρον διαβησομένῃ κατὰ Σκλαβηνῶν (θαῤῥοῦντα γὰρ ἤδη τὸν Χαγάνον ἐς τὴν φιλίαν τὴν αὐτοῦ τὴν γέφυράν τε ἐς τὸν Σάον ἐργάζεσθαι ποταμὸν, καὶ βούλεσθαι τοὺς κοινοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ τε καὶ Ῥωμαίων Σκλαβηνοὺς ἐκτρίψαι,) — ταῦτα ἀπαγγειλάντων εὐθὺς μὲν τὸ ἐπιχείρημα καὶ τὴν ἔννοιαν τοῦ Χαγάνου διέγνω σαφῶς ὁ αὐτοκράτωρ, ὡς τὴν πόλιν τὸ Σίρμιον ἐξελεῖν βουλόμενος ἐργάζοιτο [84] τὴν γέφυραν, ἀποκωλῦσαι βουλόμενος τὴν τῶν ἀναγκαίων εἰσκομιδὴν, ὅπως λιμῷ παραστήσοιτο τὴν πόλιν. Οὐ γὰρ ἦν ἀποχρώσας δαπάνας ἐς αὐτὴν προαποθέμενος, τῇ συνεστώσῃ πρὸς Ἀβάρους εἰρήνῃ θαῤῥῶν. Ἀπορῶν [85] δὲ στρατιᾶς, οὔ τι λέγω πρὸς τὴν Ἀβάρων δύναμιν ἀντιταξομένης, ἀλλ' οὐδὲ ὀλιγίστης ὅλως ὑπαρχούσης αὐτῷ, πάντων τῶν στρατιωτικῶν καταλόγων ἐς τὸν πρὸς Πέρσας πόλεμον ἐν Ἀρμενίᾳ τε καὶ τῇ μέσῃ τῶν ποταμῶν ἐνησχολημένων, ἀπεπροσποιεῖτο δῆθεν ὡς οὐ συννοήσας τὸ βουλευθὲν τῷ Χαγάνῳ. Ἔφασκε δὴ βούλεσθαι μὲν καὶ αὐτὸς κατὰ Σκλαβηνῶν αὐτοὺς χωρῆσαι, πολλὰ τῆς Ῥωμαίων ἐπικρατείας δῃούντων· οὐκ εἶναι [86] δὲ τῆς ἐπιχειρήσεως

VARIÆ LECTIONES.

[72] παντοίως, εἰ H. mg. [73] ὑπὸ om. ed. Par. [74] αὐτοῖς H., αὐτῆς vulg. [75] οὗ τοὺς B., αὐτοὺς vulg. [76] ἣν] ἂν ᾖ, ἣν H. [77] ἐνεχείρισε add. H. [78] προθυμώτατα vulg. [79] ὄμνυμι vulg. [80] τῶν add. N. [81] εἰς τὴν add. N. [82] διήνυον H., διδώνου vulg., διώδευον N. [83] θεῖναι] πέρας ἐπιθεῖναι N. [84] ἐργάζοιτο B., ἐργάζοι vulg. [85] ἀπορῶν H. mg., ἀποῤῥῶν vulg. [86] οὐκ εἶναι N., οὐ μεῖναι vulg.

τὸν καιρὸν Ἀβάροις συμφέροντα, Τούρκων ἤδη περὶ Χερσῶνα ἐστρατοπεδευμένων καὶ ταχεῖαν αἴσθησιν αὐτῶν, ἢν τὸν Ἴστρον διαπεραιωθῶσι, δεξομένων. Ἀλλὰ ἐπισχεῖν γὰρ νῦν εἶναι καλὸν αὐτοὺς, καὶ ὑπερβαλέσθαι τὴν ἐπιχείρησιν. Αὐτὸς δὲ οὐ πολλοῦ τὴν διάνοιαν γνώσεσθαι Τούρκων, ὅποι δὴ καὶ τῆς ἐφόδου τὴν ἔννοιαν ἔχοιεν, καὶ ταύτην δήλην ποιήσειν τῷ Χαγάνῳ. Ταῦτα οὐκ ἔλαθε τὸν Ἀβάρων πρεσβευτὴν ἐξεπίτηδες πρὸς τοῦ βασιλέως συμπεπλασμένα, καὶ ὡς τὸν ἀπὸ Τούρκων αὐτοῖς προβαλλόμενος φόβον ἐφέξειν ἤλπιζε τῆς ἐπινοίας αὐτούς. Ἔδοξε δ'[87] οὖν πείθεσθαι, καὶ συνετίθετο πάντως ἐπισχήσειν τὸν Χαγάνον. Ἦν δὲ οὗτος ὁ μάλιστα ἐνάγων αὐτὸν ἀεὶ καὶ παροτρύνων ἐς τὸν κατὰ Ῥωμαίων πόλεμον. Καὶ οὗτος μὲν δῶρα, ἐφ' οἷς ὑπέσχετο, πολλὰ κομισάμενος ἐξώρμησε τῆς βασιλίδος· καὶ συνέβη κατὰ τὴν Ἰλλυριῶν αὐτὸν διοδεύοντα[88] μετὰ τῶν προπεμπόντων ὀλίγων Ῥωμαίων πρὸς τῶν καταστρεχόντων τὴν χώραν Σκλαβηνῶν ἀναιρεθῆναι. Οὐ πολλαὶ[89] δὲ διέδραμον ἡμέραι, καὶ παραυτίκα ἕτερος ἧκεν ἐκ τοῦ Χαγάνου σταλεὶς ἐς τὴν βασιλίδα πρεσβευτὴς, Σόλαχος τοὔνομα, ὃς εἰσόδου πρὸς βασιλέα τυχὼν φανερώτατα ἤδη καὶ μετὰ γυμνῆς τῆς ἀναιδείας ἔφη ὧδε· « Ὡς ὁ Σάος μὲν ἤδη διαπέφρακται ποταμὸς γεφυρωθεὶς, ἠλίθιόν τι νομίζω διαβεβαιοῦσθαι· τὸ γὰρ προδηλότατον ἐν εἰδόσι λέγειν ψόγος τῷ λέγοντι· καὶ οὐδεμία[90] μηχανὴ Ῥωμαίους ἐπαρκέσαι Σιρμίῳ τῇ πόλει, μήτε τροφῆς μήτε μὴν ἑτέρας τινὸς βοηθείας διὰ τοῦ ποταμοῦ τὸ λοιπὸν ἐς αὐτὴν ἐσπλευσομένης, πλὴν εἰ μὴ τοσαύτη Ῥωμαίων ἀφίκοιτο πληθὺς, ὡς δυνάμει καὶ βίᾳ τήν τε τῶν Ἀβάρων ἀπελάσαι στρατιὰν καὶ διαλῦσαι τὴν γέφυραν. » Χρῆναι γοῦν τὸν αὐτοκράτορα μηδαμῶς ἐκπολεμῶσαι μιᾶς ἕνεκα πόλεως εὐτελοῦς, μᾶλλον δὲ χύτρας (ταύτῃ γὰρ αὐτῇ δήπουθεν ἐχρήσατο τῇ λέξει), Ἀβάρους τε καὶ τὸν τῶν Ἀβάρων Χαγάνον· ἀλλ' ἐξαγαγόντα σώους ἅπαντας τοὺς ἐν αὐτῇ στρατιώτας τε καὶ οἰκήτορας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς τῶν φέρεσθαι δυναμένων κτημάτων, παραχωρῆσαι τῷ Χαγάνῳ τῆς πόλεως, γυμνῆς τε καὶ ἐρήμου τὸ λοιπὸν καθεστώσης. Δεδοικέναι γὰρ αὐτὸν, μὴ νῦν μὲν ταῖς τῆς εἰρήνης ἐμμένειν προσποιοῖντο Ῥωμαῖοι συνθήκαις, μέχρι τὸν κατὰ Περσῶν διαθεῖντο πόλεμον, διαθέμενοι[91] δὲ μετέπειτα πανστρατιᾷ κατὰ Ἀβάρων χωρήσοιεν, ἑτοιμότατον ἐπιτείχισμα ταύτην γε δήπου τὴν πόλιν ἔχοντες κατ' αὐτῶν, καὶ οὔτε ποταμῷ μεταξὺ μεγίστῳ οὔτε μὴν ἑτέρᾳ τινὶ δυσχωρίᾳ παντελῶς διειργόμενοι. Σαφές τε εἶναι καὶ φανερώτατον, ὡς οὐκ ἐπὶ καλῷ τῷ Ἀβάρων, εἰρήνης τῷ αὐτοκράτορι πρὸς αὐτοὺς σταθερᾶς συνεστώσης, τηλικαῦτα περὶ τὴν πόλιν τὸ Σίρμιον ᾠκοδομήσατο τείχη. Χαίρειν μὲν γὰρ ἔφασκε τὸν Χαγάνον καὶ ἐπὶ τοῖς καθ' ἕκαστον ἔτος στελλομένοις αὐτῷ παρὰ βασιλέως δώροις. Καλὸν[92] γὰρ ὑπάρχειν κτῆμα, καὶ

A Avaribus eam expeditionem suscipere, quia Turci jam circa Chersonem agerent, et si illi Istrum trajicerent, celeriter ejus rei nuntios accepturi essent. Itaque commodius illis esse supersedere et differre expeditionem in aliud tempus. Quid velint Turci et qua parte progressuri sint, se brevi cogniturum, de quibus omnibus Chaganum certiorem facturum. Hæc non latebat Avarum legatum, e re nata ab imperatore conficta, qui objecto Turcorum metu Chaganum abducere ab incœpto opere sperabat. Sed idem se sentire simulavit et promisit, se effecturum, ut ab ea mente Chaganus desisteret. Itaque legatus, qui præcipue Chaganum ad bellum Romanis inferendum impulerat, amplissimis donis acceptis, quæ pro mercede postulaverat, e regia urbe B proficiscitur. Sed cum per Illyrium iter faceret cum paucis Romanis ad eum tutandum præmissis, a Sclavinis, excursiones in eas partes facientibus, occisus est. Non multis interjectis diebus, ecce alter legatus venit a **130** Chagano in regiam urbem, Solachus nomine, qui apertissima et nuda impudentia ita locutus est : Ponte junctum fluvium Saum, supervacuum existimo affirmare. Manifesta enim is, qui probe scienti narrat, vituperatione dignus est. Neque vero ulla arte Romani Sirmium oppidum ab obsidione liberare, neque commeatum, aut aliam ullam rem, quæ obsessis levamento sit, flumine in urbem invehere possunt, nisi tantam multitudinem illuc mittant, quæ vi et fortitudine C possit Avarum exercitum ab obsidione depellere et pontem dejicere. Itaque imperatorem consultius facturum, si pro una minime opulenta urbe, magis pro una olla (ea enim dictione usus fuerat), non bellum in Avares et Avarum Chaganum susciperet, sed si contentus educere salvos et incolumes omnes milites Romanos et urbis incolas una cum suis rebus, quidquid earum efferre potuerint, urbem nudam et desertam Chagano cederet. Hunc enim veritum esse, ne Romani stare pacis conditionibus in animo haberent tantisper dum bellum, quod cum Persis gererent, confecerint, eoque confecto, omnibus viribus in Avares impetum facere, quum hanc urbem promptissimum adversus ipsos propugnaculum haberent, neque interjecto fluvio maximo aut alia loci D difficultate impedirentur. Cæterum perspicuum et apertum esse, imperatorem commodi Avarum nullam habuisse rationem, qui, etiam pace constituta, oppidum Sirmium validioribus mœnibus cinxerit. Frui quidem Chaganum donis, quæ singulis annis accipiat ab imperatore; nam magni pretii bona esse aurum, argentum et sericam vestem, sed charissimum et pretiosissimum omnium bonorum esse vitam, cui quum timeret, et animo repeteret, Romanos multas gentes in his locis donis et muneribus ad se accivisse et pertraxisse, quas deinde

VARIÆ LECTIONES.

[87] δ' add. B. [88] διοδεύοντα Val., διοδεύειν τὰ vulg. [89] πολλαὶ — ἡμέραι B., πολλὰς — ἡμέρας vulg. [90] οὐδομιᾷ μηχανῇ vulg. [91] διαθέμενοι B., διατιθέμενοι vulg. [92] καλὸν N., κἂν vulg.

tempore procedente subegerint et funditus everterint, neque donis, neque promissis, neque ulla alia re illum moveri posse, ut desistat ab incœpto, neque quieturum donec urbem ceperit, et omnem Sirmianam insulam propriam sibi fecerit. Seque jure id facere, quia Gepidarum prius hæc insula fuerit, quorum res et urbes justius Avares sibi vindicare possent, qui eos devicerint, quam Romani. Hæc imperatorem valde perturbarunt, et graviter ejus mentem **131** ira et dolore perculerunt, tamen idonea et ipse, quantum potuit, oratione usus ita respondit : Neque copiis, neque fortitudine manus, neque prudentia nos Chaganus circumvenit, sed eum pacem et Deum, per quem juravit, delusisse, omnibus manifestum est. Nihilominus illi perfidiam parum profuturam esse spero. Sed potius unam ex filiabus, quas duas habeo, illi desponderem, quam Sirmium oppidum volens traderem. Quod si vi expugnarit, ego Deum ultorem exspectans, cujus numen violavit, imperio Romano me non defuisse existimabo. Tum dimisso legato, urbi suppetias ferre quoad potuit, paravit. Etenim, ut superius dixi, nullas habebat copias, itaque exercituum præfectos, duces et turmarum ductores, hos per Illyrium, alios per Dalmatiam mittit, ut urbem, quoad fieri posset, custodirent.

χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ μὲν οὖν ἐσθῆτα σηρικήν· ἁπάντων δ' οὖν ἀξιοκτητότερον εἶναι τούτων καὶ τιμιώτερον τὴν ψυχήν, περὶ ἧς φοβούμενον αὐτὸν καὶ ἀναλογιζόμενον ὡς τὰ πολλὰ τῶν εἰς τὸν φθάσαντα χρόνον κατ' ἐκείνην δήπου τὴν χώραν ἐπελθόντων ἐθνῶν τοιούτοις δώροις Ῥωμαῖοι προκαλέσαντες, τέλος ἐς καιρὸν ἐπιθέμενοι πανωλεθρίᾳ διέφθειραν, οὐκ ἀποστήσεσθαι τῆς ἐπιχειρήσεως, οὐ δώροις, οὐκ ἐπαγγελίαις, οὐχ ἑτέρῳ τινὶ τῶν πάντων, πρὶν ἂν τὴν πόλιν τὸ Σίρμιον χειρωσάμενος τὴν Σιρμιανὴν[93] ἅπασαν οἰκειώσηται νῆσον, ἣν δικαιότατα[94] καὶ προσήκειν αὐτῷ Γηπαίδων πρότερον κτῆμα γενομένην, αὐτῶν δὲ ὑπὸ Ἀβάρων πολεμηθέντων[95], ὡς ἐντεῦθεν καὶ τὰ κτήματα κατὰ τὸ εἰκὸς αὐτῷ μᾶλλον καὶ οὐ Ῥωμαίοις ἁρμόζειν. Ταῦτα ἐτάραξε μέν, καὶ τὴν διάνοιαν δεινῶς ὑπό τε ὀργῆς καὶ λύπης συνέχεε τοῦ αὐτοκράτορος· τοῖς εἰκόσι δέ, ὡς ἐνῆν, λόγοις καὶ αὐτὸς χρησάμενος ἀντέλεξεν ὧδε, « Ὡς οὔτε δυνάμει καὶ ἀνδρείᾳ χειρὸς οὔτε σοφίᾳ περιῆλθεν ἡμᾶς[96] ὁ Χαγάνος, ἀλλὰ εἰρήνας τε καὶ συνθήκας καὶ Θεὸν τὸν ὀμοθέντα καθυβρίσας, παντί που δῆλον. Πλέον δὲ ὅμως οὐδὲ αὐτῷ τὴν ἀπιστίαν οἶμαι παρέξειν· θᾶττον γὰρ ἂν αὐτῷ μίαν τῶν θυγατέρων κατεγγυήσω, δυοῖν ὑπαρχουσῶν, ἢ τὸ Σίρμιον τὴν πόλιν ἑκὼν παραδώσω. Εἰ δέ γε δυνάμει καὶ βίᾳ ταύτην ἐξέλοι, καὶ οὕτω τὸν ὑβρισμένον παρ' αὐτοῦ Θεὸν ἔκδικον ἀναμένων αὐτὸς ἥκιστά τι καταπροέσθαι τῆς Ῥωμαίων πολιτείας ἐννοηθείην ποτέ. » Ἐπὶ τούτοις τὸν πρεσβευτὴν ἀποπεμψάμενος, παρεσκευάζετο ἐκ τῶν ἐνόντων τῇ πόλει ἀμύνειν, στρατιὰν μέν, ὡς ἔφθην εἰρηκώς, οὐδὲ βραχεῖάν τινα ἔχων, στρατηγοὺς δὲ καὶ ἡγεμόνας καὶ λοχαγοὺς στέλλων, τοὺς μὲν διὰ τῆς Ἰλλυριῶν, τοὺς δὲ διὰ Δαλματίας, ὡς ἂν τὴν πόλιν διὰ φρουρᾶς ἔχοιεν.

32. (A. C. 580, ind. 13, Tiber. 3.) Theognis ubi in Casiam et Carbonariam insulas pervenit, sermones ad se, ut fœdera fierent, delatos excepit : itaque Bajanus advenit, et de equo descendens, in sella aurea consedit, quæ stragulis gemmis ornatis in formam tentorii comparata erat. Ante pectus illius et vultum propugnaculi modo erat objectum scutum, ne a Romanis forte in eum tela jaculantibus appeteretur. Etenim qui cum Theogni erant, non longo intervallo distabant a loco, ubi Bajanus sedebat : itaque Hunni interpretes clara voce fidem datam de induciis pronuntiarunt. Tum Bajanus dixit, oportere Romanos illi sine pugna Sirmium cedere, quia nihil illis opis jam reliqui erat, quominus oppidum caperetur. Nam præterquam quod urbem res necessariæ deficerent, impedita ab utraque parte frumenti invectione, etiam Avarum multitudinem nullis laboribus defatigatum iri, usque dum urbem suæ potestati subjiciant. Proposuit etiam aliquam verisimilem causam, cur desideraret urbis dominium adipisci, ne transfugæ ex Avarico exercitu, quia urbs esset illis conterminа, ad Romanos rece-

λβ'. Ὅτι Θεόγνις[97] ἐπεὶ ἐν Κασίᾳ καὶ Καρβωναρίᾳ ταῖς νήσοις ἐγένετο, λόγων αὐτῷ κινηθέντων περὶ σπονδῶν, προσεδέξατο. Παραγενομένου τε τοῦ Βαϊανοῦ καὶ τοῦ ἵππου ἀποβεβηκότος, τεθείσης οἱ καθέδρας χρυσῆς ἐνιζάνει αὐτοῦ, ἐκ διαλίθων[98] ὑφασμάτων σκευασθείσης αὐτῷ ὥσπερ καλύβης τινός. Ἀλλὰ γὰρ καὶ ὥσπερ ἀντ' ἐρύματος πρὸ τῶν στέρνων αὐτῷ καὶ τοῦ προσώπου προὐβάλλοντο θυρεούς, διὰ τὸ μὴ ἐκτοξεῦσαι Ῥωμαίους τυχὸν οὕτω δὴ ἀθρόον ἐς αὐτόν. Ἀτὰρ οἵ γε ἀμφὶ Θεόγνιν παραγενόμενοι, βραχύ τι[99] ἀφεστῶτες τοῦ χωρίου, ἵνα ὁ Βαϊανὸς ἐφεζόμενος ἦν, διελέγετο[1] ἑρμηνέων Οὔννων τὰς πίστεις διεσαφηνίζοντο περὶ σπονδῶν. Καὶ ὁ μὲν Βαϊανὸς ἔφασκε δεῖν ὑπείκειν οἱ Ῥωμαίους ἀμαχητὶ τοῦ Σιρμίου, οἷα δὴ τὸ λοιπὸν μηδεμιᾶς ὑπολελειμμένης μηχανῆς ἐς τὸ[2] μὴ ἁλῶναι τὸ ἄστυ. Πρὸς τῷ καὶ[3] τῶν ἀναγκαίων θᾶττον ὑποβληθήσεσθαι[4], τοῦτο μὲν ἐξ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν κεκωλυμένης αὐτῇ τῆς σιτοπομπίας, τοῦτο δὲ καὶ τῆς τῶν Ἀβάρων δυνάμεως τῷ πολέμῳ μὴ ὑποχαλώσης, ἄχρις οὗ ὑποχείριον ποιήσοιντο τὴν πόλιν. Προὐβάλλετο δὲ καί τινα εὐπρόσωπον αἰτίαν τοῦ ἱμείρειν δεσπόσαι τοῦ ἄστεως, διὰ τὸ μὴ

VARIÆ LECTIONES.

[93] Σιρμιανὴν H., Σιρμισιανὴν vulg. [94] ἣν δικαιότατα Val., ἣν δικαιώματα vulg. [95] καταπολεμηθέντων conj. N. [96] ὑμᾶς vulg. [97] Θεόγνις, sic, παροξυτόνως ; quod in scriptore VI sæculi exeuntis mutare nolui, antiquæ in eodem nomine rationis non nescius. N. [98] διαλίθων H. mg., δύο λίθων vulg. [99] τι B., τε vulg. [1] διελέγετο] δι' B., διελέγοντο H. [2] τὸ vulg. [3] καὶ] καὶ σπάνει N. [4] ἀποκλεισθήσεσθαι B. pro ὑποβληθ.

A αὐτομόλους ἐκ τῆς Ἀβαρικῆς στρατιᾶς, ἀγχιθύρου οὔσης τῆς πόλεως, ἑαυτοὺς ἐνδιδόναι Ῥωμαίοις. Τούτων οἱ διαλεγομένων, ἀντεῖπε Θεόγνις, ὡς πρῶτον μὲν οὐδὲ αὐτὸς [a] ἐνδώσει τῷ πολέμῳ πρότερον, ἢ τὸ Ἀβαρικὸν ἐνδοῦναι· ἄλλως τε μὴ ἐλπίζειν τὸν Βαϊανὸν τοιούτους εὑρήσειν Ῥωμαίους, ὁποίους καὶ βούλεται. Ταῦτα αὐτῶν καὶ τὰ τοιαῦτα ἀποφηναμένων, καὶ ξυμφωνησάντων οὐδαμῶς πρὸς εἰρήνην, διαῤῥήδην Θεόγνις ἀπειρηκὼς τῶν σπονδῶν ἔφη ὡς τὸν Βαϊανὸν ἀναχωρεῖν τε αὐτὸν καὶ πρὸς πολέμου παράταξιν ἐξοπλίζεσθαι, ἅτε αὔριον καὶ οὐκ ἐς ἀναβολὴν ἀναῤῥήξοντος αὐτοῦ τὴν μάχην. Ἐπὶ τούτοις ἀπηλλάγησαν.

ptum haberent. Cum hæc ad hunc modum locuti essent, contra respondit Theognis, se non prius a bello recessurum, quam Avaricus exercitus cesserit, neque alia conditione Bajanum sperare debere, se faciles Romanos ad ea, quæ velit, reperturum. Hæc inter se altercantibus et concertantibus, aperte fœdus Theognis icere recusavit et dixit Bajano, ut se ab oculis Romanorum subduceret, et arma **132** ad pugnam capessendam caperet, tanquam crastina die sine ulla dilatione manus illi secum conserendi potestatem facturus. His dictis abierunt.

VARIÆ LECTIONES.

[a] αὐτῆς N., αὐτῷ vulg.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ ΠΡΟΤΙΚΤΟΡΟΣ
ΕΚΛΟΓΑΙ
ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΠΡΟΣ ΕΘΝΗ.

—

EX HISTORIA
MENANDRI PROTECTORIS
EXCERPTA
DE LEGATIONIBUS ROMANORUM AD GENTES.

—

ARGUMENTUM. — Justinianus Hunnos Utiguros contra Cotriguros excitat (1). Ammigus, dux Francorum, Romanis bellum minatur (2). Petrus Patricius, Justiniani legatus, et Zichus, a Chosroe missus, in confiniis utriusque imperii congressi de pace inter Romanos et Persas firmiter componenda agunt. Quum Suaniam provinciam poscenti Romano nequaquam concederet legatus Persarum, Petrus ad Chosroem ipsum proficiscitur, ut ab eo æquiores conditiones impetret (3). Petrus de Suania nihil amplius precibus consecutus pacem componit : Byzantium reversus moritur (4). Justinus imperator Joannem legatum ad Chosroem mittit, qui de cedenda Suania ageret : verum is infecta re Byzantium redit (5). Joannes ob rem male gestam omnibus honoribus exuitur (6). Zemarchi legatio ad Turcos (7). Descriptio itineris ejus et congressus cum Disabulo, Turcorum duce (8). Targitius, Avarum legatus, Sirmium oppidum et pecunias sibi tradi petens, superbe a Justino dimittitur (9). Zacharias medicus a Sophia Imperatrice ad Chosroem missus annuas inducias cum Persis componit (10). Trajanus post Zachariam missus quinque annorum inducias paciscitur (11). Quas quum Tiberius accipere detrectet, Persae in fines Romanorum incursiones faciunt (12). Legatio Theodori, Bacchi filii, ad Chosroem, quem in Armenia belligerantem comitatur (13). Valentinus, Romanorum ad Turcos legatus, a Turxatho, duce eorum, contumeliis afficitur (14). Turci bellum Romanis inferunt (15). Bajanus, Avarum dux, a Tiberio Cæsare instigatus cum magno exercitu in sedes Sclavinorum irrumpit (16). Chosroes inter ipsas pacis actiones bellum cum Romanis renovat (17). Eodem tempore Zacharias ad Chosroem et Pherogdathes ad Tiberium de pace legati mittuntur (18). Zacharias et Theodorus cum æquis pacis conditionibus ad Persas missi, ab Hormisda, post Chosroem Persarum rege, indigne excepti, infectis rebus domum revertuntur (19). Zacharias iterum a Tiberio ad pacem componendam in Persiam missus in confiniis cum Andigan legato Persarum, convenit, sed longis disceptationibus nihil efficitur (20). Romani Sirmium urbem Bajano, Avarum duci, dedere coguntur (21).

—

α'. Ὅτι ἐπειδὴ Μῆδοι τῇ περιμαχήτῳ τῶν Κόλχων B χώρᾳ προσκαθεζόμενοι, ὡς ἂν ποιήσωνταί γε αὐτὴν κατήκοον, μετὰ πολλοὺς ὅσους ἀγῶνας, χρόνου τε συχνοῦ τριβέντος αὐτοῖς, οὐδέν τι περαιτέρω ἔδρασαν· ἀλλὰ γὰρ τά τε πλείονα τῆς Λαζικῆς καὶ ὁ Φᾶσις ἡ πόλις, ἔνθα λέγεται εἶναι τὰ τοῦ Αἰήτου βασίλεια, οὐδὲν ἧττον ὑπὸ Ῥωμαίους ἐτύγχανον ὄντα·

1. (P. A. C. 558 ind. 6, Justin. 32.) Medi in Colchorum regionem, de qua certabatur, irruerunt, ut ipsam sibi subjicerent, et post multa et varia certamina multumque temporis consumptum nihil quidquam profecerunt. Etenim maxima pars Lazicæ regionis, maxime vero Phasis urbs, ubi quondam, ut aiunt, Æetis regia fuit, nihilominus semper remaп-

serant in fide et potestate Romanorum. Itaque Romanis et Persis a possessione sive oppidorum munitorum, sive aliarum rerum, quæ quisque bello occupaverat, discedere minime placuit, sed ut omnia in eodem statu manerent, donec controversia prorsus dijudicaretur. Quod quum utrinque decretum esset, induciæ factæ sunt, quæ spem præbebant, fore, ut brevi perfecta pax componeretur: quo facto maxima illa duo imperia quiescebant. Hæc quum ita gesta essent, et Hunni, qui Zabergani parebant, longe ab imperii Romani finibus fuissent repulsi, Justinianus suspicans, Cotriguros iterum Thraciam populationibus vexatum venturos, totus in Sandilchum, Utigurorum ducem, incubuit, quem frequentibus legationibus hortari non destitit, et omni ratione ad bellum contra Zaberganem excitare conatus est. Præter alias conditiones imperator Sandilcho pollicitus est, si Cotriguros debellasset, ad ipsum annuas pecuniarum pensiones, quæ quotannis Zabergani pendebantur, redituras esse. Itaque Sandilchus, tametsi necessitudinem sibi cum Romanis esse cuperet, imperatori significavit, minime sibi pium aut decens fore omnes suos contribules ad internecionem usque delere. « Nam non solum, inquit, illi eadem nobiscum lingua et vivendi ratione utuntur, sed etiam **133** sunt nostri consanguinei, quamvis aliis ducibus pareant. Nihilominus (Justinianus enim est, qui hoc nobis imperet,) omnes Cotrigurorum equos illis ademptos nostros faciemus, ne habeant, quo vecti et insidentes Romanis amplius noceant. »

2. (F. A. C. 561, ind. 9, Justin. 35). Ammigus Francus castra locavit ex adverso fluminis Athesis, quod Romani transire constituerant. Hoc cognito Narses Pamphronium, qui unus ex patriciis erat, et Bonum, comitem rei privatæ imperatoris, legatos ad Ammigum mittit. Per hos denuntiavit Ammigo, ut decederet, neque iterum bellum contra Romanos gereret. Induciæ enim per id tempus inter Francos et Romanos factæ erant. Ammigus vero respondit, se non cessurum, quamdiu manus telum jaculari posset.

3. (A. C. 562, ind. 10, Justin, 26.) Per Orientem et Armeniam perfecta pax esse videbatur, At per Lazicam Romani inducias cum Persis pepigerant. Itaque quum ad perfectam pacis constitutionem non multum desideraretur, et utriusque populi reges quietem penitus restituere cuperent, Justinianus Petrum, magistrum officiorum, ad Chosroen mittit, qui de pace in universum ageret. Is ad fines circa Daras oppidum accedens significavit orientalium Barbarorum regi, se illic adesse, ut de armis ab utraque parte ponendis fœdere conveniret. Illuc

A τέλος δὲ ἔδοξε Ῥωμαίοις τε καὶ Πέρσαις, ὧν μὲν ἐν κατοχῇ ὑπῆρχον, εἴτε φρούρια εἴτε ἕτερα ἄλλα, οὔτι μεταθεῖναι, εἶναι δὲ ἐν τῷ αὐτῷ μέχρις οὗ ἀσφαλέστερον διευκρινηθείη τὰ τῆς[6] διαφορᾶς. Καὶ τοίνυν ἐδόκει οὐκ ἄλλως, ἐκεχειρία τέ τις ἐγεγόνει ὅσον οὔπω τελεωτάτης εἰρήνης ἔχουσα ἐλπίδα, τά τε μέγιστα τῶν πολιτευμάτων ἡσυχίαν ἦγον. Ἐπεὶ οὖν ταῦτα τῇδε ἐχώρει καὶ οἵ γε ἀμφὶ τὸν Ζαβεργὰν[7] Οὖννοι πόῤῥω που τῆς Ῥωμαίων ἐπικρατείας ἀπεληλαμένοι ἐτύγχανον, τηνικαῦτα Ἰουστινιανὸς (ἐν νῷ[8] γὰρ εἶχεν, ὡς ἐλεύσονται καὶ αὖθις οἱ Κοτρίγουροι[9] δῃώσοντες τὰ ἐπὶ Θρᾴκης), ἐγκείμενός τε ἦν τῷ Σανδίλχῳ τῷ τῶν Οὐτιγούρων[10] ἡγεμόνι, ἀνίει δὲ[11] οὐδαμῶς παραινῶν, πρεσβείας τε συχνὰς ἐκπέμπων καὶ ἄλλοτε ἄλλῳ τρόπῳ ἀνερεθίζων, ὡς ἂν
B ἀμωσγέπως ἐκπολεμώσῃ γε αὐτὸν ὡς τὸν Ζαβεργάν. Προσετίθει[12] δὲ ταῖς ὡς τὸν Σάνδιλχον ἀγγελίαις ὁ αὐτοκράτωρ, ὡς, εἴ γε καταγωνίσοιτο τοὺς Κοτριγούρους, καὶ τὰ ὅσα ἐτήσια χρήματα ἐκ τῆς Ῥωμαίων ἐπικρατείας ἀπονεμηθέντα ἦσαν τῷ Ζαβέργᾳ, μεταθήσειν ὡς αὐτόν. Καὶ τοίνυν ὁ Σάνδιλχος (Ῥωμαίοις γὰρ ἐπιτήδειος ἐβούλετο εἶναι) βασιλεῖ ἐσήμηνεν[13], ὡς « Πέφυκεν οὐχ ὅσιον μὲν οὐδὲ ἄλλως εὐπρεπὲς τοὺς ὁμοφύλους ἀφανίσαι ἄρδην, μή ποτε[14] ὁμόγλωσσοί τέ εἰσι καὶ ὁμόσκευοι[15] ἡμῖν, καὶ ὁμοίᾳ χρῶνται στολῇ καὶ διαίτῃ, ἀλλ' ὅτι καὶ συγγενεῖς καὶ ἑτέροις[16] τισὶ τετάχαται ἡγεμόσιν. Ὅμως δ' οὖν (Ἰουστινιανὸς μὲν γὰρ ὁ τὰ τοιάδε ἐγκελευσάμενος) καὶ αὐτίκα τὴν ἵππον τοὺς Κοτριγούρους ἀφελόμενος οἰ-
C κεῖον ποιήσομαι κτῆμα, ὡς ἂν μὴ ἔχοιεν ὅτῳ ὀχούμενοι σίνοιντο τοὺς Ῥωμαίους. »

β'. Ὅτι Ἄμμιγος ὁ Φράγγος ἐστρατοπεδεύσατο ἄντικρυ τοῦ ποταμοῦ Ἀττίσου, ᾗ[17] προσδόκιμοι ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι διαβήσεσθαι. Ὁ δὲ Ναρσῆς τοῦτο ἐγνωκὼς Παμφρόνιον, ὃς ἐν τοῖς βασιλέως πατρᾶσιν ἐτέλει, καὶ Βοῦνον[18], προεστῶτα τῆς αὐτοῦ βασιλέως περιουσίας, ἐκπέμπει πρεσβευσομένω[19] ἄμφω ὡς Ἄμμιγον, ἐδήλωσέ τε αὐτῷ ἐκ ποδῶν γενέσθαι καὶ μηδαμῶς πόλεμον αὖθις κινῆσαι κατὰ Ῥωμαίων· ἐκεχειρία γάρ τις[20] ἐγεγόνει μεταξὺ τοῦ χρόνου Φράγγοις τε καὶ Ῥωμαίοις. Ὁ δὲ Ἄμμιγος διὰ τῶν πρέσβεων ἀπεκρίνατο, ὡς οὐκ ἐνδώσοι ποτὲ ἔστ' ἂν αὐτῷ τὸ ἀκόντιον οἵα τέ ἐστι κραδαίνειν ἡ χείρ.

γ'. Ὅτι ἀνὰ τὴν Ἕω τε καὶ Ἀρμενίαν τελεωτάτη
D τις εἶναι εἰρήνη ἐδόκει, κατὰ δὲ τὴν Λαζικὴν ἐκεχειρία ἦν Ῥωμαίοις τε καὶ Πέρσαις. Ἐπεὶ οὖν ὥσπερ ἡμιτελῆ τὰ τῆς εἰρήνης ὑπῆρχεν, ἐδέδοκτο δὲ Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν τοῖς βασιλεῦσι πληρεστάτην ἡσυχίαν ἄγειν, τούτου ἕνεκα Ἰουστινιανὸς στέλλει Πέτρον, ὃς τῶν κατὰ τὴν αὐλὴν ταγμάτων ἡγεῖτο, διαλεχθησόμενον Χοσρόῃ περὶ τῶν καθόλου σπονδῶν. Καὶ τοίνυν ἀφικομένου ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Δάρας, κατάδηλόν τε ποιήσαντος τῷ τῶν ἑῴων Βαρβάρων βασιλεῖ, ὡς πάρεστιν ἐπικηρυκευσόμενος[21] ἀμφὶ τοῦ κα-

VARIÆ LECTIONES.

[6] τὰ τῆς H., τε τῆς vulg. [7] Ζαβέργαν vulg. [8] ἐν νῷ H., ἐν ᾧ vulg. [9] Κοτρίγουροι N., v. Agath. pag. 301, Κοτράγηροι vulg. hic et infra. [10] Οὐτηγούρων vulg. [11] δὲ] τε conj. B. [12] προσετίθει H., προστίθει vulg. [13] ἐσήμηνεν H., σεσέμηνεν vulg. [14] ποτε] ὅτι conj. B. [15] ὁμόσκευοι H., ὁμόσκενοι vulg. [16] κἂν ἑτέροις N. [17] ᾗ H., ἢ vulg. [18] Βῶνον conj. N. [19] πρεσβευσαμένω vulg. [20] τις H., τι vulg. [21] ἐπικηρυκευσόμενος B., ἐπικρυκευσάμενος vulg., ἐπικηρυκευσάμενος Val.

ταθέσθαι τὰ ὅπλα ἑκασταχόσε, ἐκπέμπεται αὐτόθι A καὶ Περσῶν πρεσβευτής, ᾧ δῆτα ὑπῆρχε μὲν ἀξίωμα τὸ[22] Ζίχ, μέγιστόν τι τοῦτο παρὰ τοῖς Πέρσαις γέρας, προσηγορία δὲ αὐτοῦ Ἰεσδεγουσνάφ. Οὗτος δὲ παρευναστὴρ τοῦ κατ' αὐτὸν[23] βασιλέως ὑπῆρχε. Καὶ τοίνυν ἐν ταυτῷ[24] γενόμενοι οἱ πρέσβεις, καὶ τῶν κατ' αὐτῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων εἰς ἓν ξυναθροισθέντων, κατέστησαν ἐς ἐκκλησίαν. Καὶ Πέτρος ὁ τῶν Ῥωμαίων πρεσβευτής, ἀποχρώντως ἔχων τῆς τε ἄλλης παιδείας καὶ τῆς τῶν νόμων, ἔλεξεν ὧδε· « Ἥκομεν, ὦ ἄνδρες Πέρσαι, πρὸς τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως σταλέντες. Ὁποῖος δὲ ὁ καθ' ἡμᾶς βασιλεύς, περιττὸν ἂν εἴη λέγειν, πραγμάτων τὸν ἄνδρα διηγουμένων ὑμῖν. Πάρειμι μὲν οὖν ἐφ' ᾧ τὰ τῆς ἤδη γεγενημένης ἐς τελεωτάτην εἰρήνην μετασκευάσαι. B Ἀναδιδάξαι δὲ βούλομαι πρότερον πρὸς οἵαν[25] ὑμῖν πολιτείαν καὶ ὅσην αἱ σπονδαὶ βεβαιωθήσονται. Ἀλλ' εἰ καί τις μεγαλοῤῥήμων εἶναι δόξω, τὸ συνοῖσον ἀμφοτέραις ταῖς πολιτείαις θηρώμενοι μὴ ἀχθεσθῆτε τῇ περιττολογίᾳ. Οὐκ ἐς μακρὰν γὰρ ἐν δέοντι δόξει[26] τὰ τοιαῦτα λελέχθαι, ἐπαινεθήσομαί τε πρὸς ὑμῶν, τῶν πραγμάτων ὑμᾶς ἀναδιδασκόντων τὴν ἐκ τῶν λόγων ὠφέλειαν. Γενήσονται τοίνυν ὑμῖν αἱ ξυνθῆκαι πρὸς Ῥωμαίους. Ἀρκέσει δὲ Ῥωμαίους εἰπεῖν· δηλοῖ γὰρ ἡ προσηγορία τὰ λειπόμενα. Χρεὼν οὖν ὑμᾶς, ὡς πρὸς τοσαύτην πολιτείαν σπεισομένους καὶ οὐ περὶ βραχέων βουλευομένους, τὰ κάλλιστά τε καὶ συνοίσοντα μᾶλλον ἑλέσθαι, καὶ ἀντὶ τῶν ἀδήλων τοῦ πολέμου τὸ προδηλότατον πᾶσιν ἀνθρώποις, τὴν εἰρήνην, ἀγαθὸν ἀσπάζεσθαι. Καὶ μή τις ὑμᾶς ἀπατάτω λογισμός, ὡς νενικήκατε Ῥωμαίους, ἐπηρμένοι C τῷ τὴν Ἀντιόχειαν ἁλῶναι πρὸς ὑμῶν καὶ ἄττα Ῥωμαϊκὰ χωρία. Τὸ γὰρ ὑπερβάλλον τῆς Ῥωμαϊκῆς εὐτυχίας ὁ Θεὸς ἐκόλασεν ἐν τούτῳ, τῷ μὴ νομίζειν ἄνθρωπον ἀνθρώπου διαφέρειν πολύ. Καὶ εἰ μὲν τὸ φύσει δίκαιον ἐκράτει, οὔτε ῥητόρων οὔτε νόμων ἀκριβείας οὔτε μὴν ἐκκλησίας καὶ τῆς περὶ ταῦτα ποικιλίας τῶν λόγων ἔδει· αὐθαίρετα γὰρ τοῖς βιωφελέσι τῶν πραγμάτων προσετέθημεν[27]. Ἐπειδὴ δὲ πάντες ἄνθρωποι δίκαια καθεστάναι νομίζομεν[28], προσδεῖ[29] καὶ τῆς ἐκ τῶν λόγων τερθρείας ἡμῖν. Τοιγαροῦν καὶ ἐς ἐκκλησίαν ξυνεληλύθαμεν, ὡς ἂν πείσοιμεν[30] ἕκαστοι τοὺς[31] δεινότητι λόγων ἐπιεικεῖς εἶναι. Ὅτι μὲν οὖν ἀγαθὸν εἰρήνη καὶ τοὐναντίον πονηρὸν ὁ πόλεμος, οὐδεὶς ἀντερεῖ. Εἰ γὰρ καὶ D παρὰ τὴν κοινὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν βέβαιον ἡγησόμεθα τὸ νικᾶν, οἶμαι τὸν νενικηκότα κάκιστα ζῆν ἐξ ὧν δακρύουσιν ἕτεροι. Οὕτω δήπου καὶ τὸ κρατεῖν λυπηρόν, μή τί γε τὸ κρατεῖσθαι λυπηρότερον. Διὸ τοίνυν ὁ καθ' ἡμᾶς βασιλεὺς ἀπέσταλκε σπεισομένους ἡμᾶς καὶ προτέρους ἱκετεύσοντας καταθέσθαι τὸν πόλεμον, οὐχ ὡς δεδιὼς μὲν τὰ πολέμια, φοβούμενος δέ, μὴ προφθάσοιτε διαλεγόμενοι πρότεροι περὶ τῆς εἰρήνης τῆς φιλτάτης ἡμῖν. Μὴ δῆτα οὖν,

A quoque missus a Persis legatus dignitate Zichus, quæ maximæ est apud Persas auctoritatis, nomine Jesdegusnaph, qui erat etiam regis cubicularius, advenit. Legati igitur convenerunt, et una quoque cum illis ipsarum regionum viri primarii, ut de his rebus deliberarent, sunt congregati. Apud quos Petrus, Romanorum legatus, cum omnibus disciplinis valde excultus, tum præcipue in jure versatus, « Adsumus, o viri Persæ, inquit, a Romanorum imperatore missi. Quis vero et qualis sit noster imperator, supervacuum est dicere. Etenim ejus opera vobis virum demonstrant et indicant. Adsum igitur ut jam initas et factas conventiones ad perfectam et absolutam pacem traducam. Ego vero primum quali et quam potenti cum populo amicitiam contracturi B sitis, vobis ostendere volo. Quod si multus in dicendo esse videbor, tamen quod Romanis et Persis conducat respicientes, quæso ne orationis longitudine offendamini. Nam brevi, hæc opportuno dicta esse, apparebit, et laudem a vobis consequar, cum res ipsæ **134** vos docuerint eam quam ex oratione mea capietis utilitatem. Vos igitur fœdus et amicitiam contrahetis cum Romanis; sufficit vero dicere Romanos. Etenim hac sola denominatione reliqua facile intelliguntur. Oportet igitur, quandoquidem vos cum tam potenti gente fœdus initis, neque de rebus parvi momenti consilium habetis, honestissima et utilissima quæque capessere et pro incertis belli certissimum omnibus mortalibus bonum, pacem, amplecti et servare. At ne qua blanda cogitatio vos C deludat, tanquam Romanos viceritis, elati, quod Antiochiam et alia quædam ignobilia loca, quæ Romanorum erant, cepistis, in hoc Deus felicitatem Romanorum, quæ nimia erat, punivit, neque hominem homine multum præstare debere indicavit. Quod si quod natura justum est dominaretur, nihil opus esset neque rhetorum, neque legum cultu et diligentia, nec concionibus, aut orationum ubertate, quæ in his usurpatur. Sponte enim rerum utilitatem sequeremur. Sed quum omnes mortales, quæ sibi placent, justa esse velint: etiam orationis illecebris nobis opus est. Hanc ob causam convenimus, ut unusquisque nostrum evincat orationis vi et gravitate, se justum esse. Pacem vero bonam esse, bel- D lum autem rem malam, nemo dubitat, etiamsi, contra id, quod vulgo homines opinantur, certum exploratumque haberemus nos victoriam adepturos, opinor tamen, eum, qui vicit, infeliciter agere, quod alterum graviter afflictum videt. Sic igitur vincere quoque molestum est, etsi vinci est molestius. Itaque noster imperator misit nos, ut fœdera vobiscum iniremus, et priores deprecaremur, ut bellum deponatis: non quod timeat adversam belli fortunam, sed ne eum præveniatis in pace, quæ nobis tam cara

VARIÆ LECTIONES

[22] ἀξίωμα τὸ H., ἀξιώματι vulg. [23] αὐτὸν H., αὐτῷ vulg. [24] ἐν ταυτῷ B., ἐν αὐτῷ vulg. [25] οἵαν H., οἷα vulg. [26] δόξει Cl. δείξει vulg. [27] προσετέθη μὲν vulg. [28] νομίζομεν] τὰ κεχαρισμένα add. N. [29] προσδεῖ N., πρὸς δὴ vulg. [30] πείσομεν ed. Par. [31] ἕκαστοι τοὺς] ἡμᾶς αὐτοὺς conj. B., ἄλλους add. N.

est, petenda. Itaque non amplius foveamus inimicitias nostras, ut tandem aliquando belli curis et molestiis liberemur. Alienum est enim ab omni re publica bene constituta, non providere casus, qui in bello accidere possunt. Unusquisque vestrum quæso ante oculos ponat, et apud animum suum contempletur, tanquam præsentes, eos, qui cum acerbo dolore cadunt; recordetur eorum, qui lethalia vulnera ostendentes lamentantur, et dominantes incusant, quasi pravo eorum consilio subditi pereant: deinde etiam superstites consideremus, qui a nobis repetunt eos, quos in bello amiserunt, forte parentes, forte liberos, ut plurimum **135** certe amicissimos quosque, aut alium quemvis hominem. Denique animo lustremus viduatas viris domos et infirmissimam ætatem, patribus et matribus orbatam, et passim diffusum per omne cognationis nomen luctum. Nam etsi dederimus, honestum esse mori pro patria, tamen summæ dementiæ est, quum possimus sine periculo terræ altrici gratiam referre, id recusare, quia nobis non idem cum adversariis consecuti esse videmur. Opinor Persidem terram et Romanam, si possint vocem emittere, hoc a nobis postulaturas fuisse. Quare neminem nostrum pudeat deponere belli onus. Nam prudenter omnia instituendo melius famæ nostræ consulemus, quam bellica virtute. Ne vero quisquam hanc nobis belli non omittendi causam objiciat, quod pulcherrimum illud pacis beneficium haud facile inveniri et comparari possit. Non enim, ut multi existimant, pessima quæque prompte et ultro in sinum hominum advolant, optima diffugiunt, et sese a nobis subtrahunt, tanquam natura ita comparata sint, ut vix apprehendi et teneri possint. Pax enim ex omni parte bonum censetur..... Ego quidem vestris verborum præstigiis moverer, nisi vos Romani, et nos Persæ essemus. Itaque ne existimetis vestras orationis ambages nos celaturas, vos vestræ utilitatis causa hoc venisse. Quemadmodum autem per pacem, quam proponitis, colorem timiditati vestræ quæratis, et ita vestrum dedecus, quod satis undique patet et manifestum est, tegi posse putetis, paucis ostendam. Etenim viro Persæ insolens est, superfluis verborum ambagibus extra propositum egredi et excurrere. Chosroes omnium hominum, si illi lubet, rex, quod Antiochiam ceperit, haud id sibi ornamento et laudi tribuit. Vos quidem quod gessimus, magnum aliquid, et quod nostri terrorem pariat, existimatis, nos vero non item. Non enim rem operæ pretii ducimus, si qualemcunque hostem devicerimus. Etenim eximie vincere didicimus, cum reliquum hominum genus a nobis vinci didicerit. Neque alterius ex Romanis urbibus expugnatio nos unquam ad altiores spiritus tollet. Hoc enim in nobis minime mirum, quippe quod usitatum et in promptu est. Atque hoc suffi-

A ὡς πρὸς τῆς τῶν θορύβων ἀπαλλαγῆς, τὰς κατ' ἀλλήλων ἐπεκτείνωμεν δυσμενείας. Πολιτείας γὰρ εὖ πολιτευομένης ἀλλότριον πέφυκέ πως τὸ μὴ στοχάζεσθαι τῶν συμβησομένων ἐκ τοῦ πολέμου. Διαγραφέτω τις ὑμῶν ἐν ταῖς ψυχικαῖς θεωρίαις ὥσπερ παρόντας τοὺς πεπτωκότας κατολοφυρομένους· ἀναλογιζέσθω καὶ τὰς καιρίας τῶν πληγῶν ἐπιδεικνύντας ἀποικτιζομένους τε καὶ ἐπεγκαλοῦντας ὡς τῇ κρατούντων ἀβουλίᾳ διέφθαρται τὸ ὑπήκοον· εἶτα τοὺς περιόντας εἰσπράττοντας ἡμᾶς τοὺς ἀπολωλότας τυχὸν μὲν γονεῖς, τυχὸν δὲ παῖδας, ξυμβὰν δὲ τοὺς φιλτάτους, ἢ τὸν ὀντιναοῦν καὶ ἁπλῶς ἄνθρωπον. Ἐνθυμηθῶμεν χηρωθείσας τὰς οἰκίας ἀνδρῶν, καὶ τὴν νεωτάτην ἡλικίαν ὀρφανισθεῖσαν, καὶ πανταχοῦ μεριζόμενον τὸν θρῆνον, ἐφ' ἑκάστῳ συγγενείας

B ὀνόματι. Εἰ γὰρ καὶ δοίημεν τὸ πίπτειν ὑπὲρ πατρίδος εἶναι καλὸν, πάσης ἀφροσύνης ἐστὶν ἀνάπλεων δύνασθαι μὲν ἄνευ κινδύνων χάριν ἐκτίνειν τῇ θρεψαμένῃ, τῷ δὲ δοκεῖν μειονεκτεῖσθαι τῶν ἀντιπάλων μὴ βούλεσθαι. Οἶμαι καὶ τὴν Περσίδα γῆν καὶ τὴν Ῥώμην αὐτὴν, εἴπερ ἠδύναντο φωνὰς ἀφιέναι, ταῦτα δήπουθεν ἡμᾶς ἀντιβολεῖν. Μὴ οὖν αἰσχυνθῶμεν τοῦ πολέμου καταθέσθαι τὸ φορτίον. Τὸ γὰρ ἐπικαίρως ἅπαντα πράσσειν μᾶλλον ἡμῖν προσοίσει [32] τῆς ἀνδρείας τὴν εὔκλειαν. Μηδέ τις ἡμῖν [33], ἐς προκάλυμμα τοῦ μὴ ἐθέλειν κατατιθέναι τὰ ὅπλα, τοῦτο δὴ τὸ κάλλιστον τὴν εἰρήνην δυσεύρετον εἶναί τι χρῆμα καὶ δυσπόριστον εἴποι. Οὐ γὰρ, ὡς οἴονται πολλοὶ, τὰ κάκιστα μὲν προχειρότατα καὶ αὐθαίρετα προσ-

C ίπταται τοῖς ἀνθρώποις, τὰ δὲ αὖ βέλτιστα τῶν πράξεων διαδιδράσκει τε καὶ διολισθαίνει καὶ δυσάλωτα πέφυκέ πως. Πᾶν γὰρ ἀγαθὸν εἰρήνη δοκεῖ [34].... Ἐγὼ δὲ κατεπλάγην ἂν ταῖς κομψολογίαις, εἰ μὴ Ῥωμαῖοι μὲν ὑμεῖς, ἡμεῖς δὲ Πέρσαι ἐτυγχάνομεν [35] ὄντες. Μὴ οὖν οἴεσθε περιόδῳ ῥημάτων λήσειν ἡμᾶς, ὁποῖοί τινες καθεστῶτες ἥκετε τευξόμενοι [36] τοῦ συνοίσοντος. Ἐπειδὴ δὲ προβάλλεσθε τὴν εἰρήνην ὥσπερ παραπέτασμα τῆς δειλίας, καὶ ταύτῃ τὸ φανερώτατον τῆς ἀτιμίας ἐπισκιάζειν οἴεσθε, βραχέα διαλεχθείην. Οὐ γὰρ σύνηθες ἀνδρὶ Πέρσῃ περιττολογίᾳ διεξιέναι τῶν πραγμάτων τὰ καίρια. Χοσρόης ὁ πάντων ἀνθρώπων, εἴπερ βούλεται, βασιλεὺς, οὔτε τὴν Ἀντιοχείας ἅλωσιν ἐγκαλλώπισμά τι καὶ ἐγκώμιον ἑαυτῷ περιτίθησιν. Εἰ γὰρ καὶ φοβερὸν ὑμῖν καὶ ἐργωδέ-

D στατον εἶναι δοκεῖ τὸ παρ' ἡμῶν πραχθὲν, ὅμως ἡμεῖς πάρεργον ἡγούμεθα τὸν ὀντιναοῦν τῶν πολεμίων νικᾷν. Πεπαιδεύμεθα γὰρ ἀκριβῶς τὸ κρατεῖν, καθόσον τὰ λοιπὰ τῶν ἀνθρώπων γένη κρατεῖσθαι μεμαθήκασιν ὑφ' ἡμῶν. Οὔτε μὴν ἑτέρας Ῥωμαϊκῆς πόλεως καταστροφὴ πρὸς ὄγκον ἡμᾶς ἐξαίρει ποτέ· τὸ γὰρ προχειρότατον ἡμῖν οὐ θαυμαστόν. Καὶ ταῦτα μὲν ἀρκέσει πρὸς ἔλεγχον τῆς [37] μάτην ἀπεῤῥιμμένης παρ' ὑμῶν ἀδολεσχίας. Ῥωμαῖοι δὲ τὸ σύνηθες πράττουσι, περὶ σπονδῶν πρότεροι διαλεγόμενοι Πέρσαις. Ἡσσηθῆναι [38] πρὸς ἡμῶν νενικήκατε τῷ τάχει,

VARIÆ LECTIONES.

[32] προσοίσει H., πρόσεισι vulg. [33] τις ὑμῖν vulg. [34] Deest initium orationis legati Persarum. [35] τυγχάνομεν vulg. [36] τευξόμενοι H., εὐξόμενοι vulg. [37] τῆς] τοῦ vulg. [38] ἡσσηθέντες N.

προτερήσαντες τὴν εἰρήνην αἰτεῖν. Καὶ ταύτῃ τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἀδοξίαν ἐπικαλύπτετε, τῷ δῆθεν μὴ ἐφιέμενοι μάχης ἐπιεικεῖς εἶναι δοκεῖν. Ὅπερ ἂν ἡμεῖς, εἴπερ ἐμελλήσατε, καὶ κρατοῦντες ἐπράξαμεν. Ὅμως δεχόμεθα τοὺς λόγους, τὴν εἰρήνην περὶ πλείστου ποιούμεθα. Φρόνημα γὰρ εὐγενὲς τῷ πρέποντι ξυμμεταρυθμίζειν τὰ πράγματα. »

A ciat ad reprehensionem nugarum, quas frustra effudistis. Romani vero, quod consueverunt, faciunt, qui primi cum Persis de pace colloquium instituunt. Vos alioqui victi in eo vincitis, quod pacis petendæ celeritate prævenitis, et acceptum ex bellis dedecus hac ratione tegitis, et in eo humanitatis laudem affectatis, quod a pugnando abhorretis. Id quidem et nos, si quando tardius mentionem pacis fecissetis, 136 etiam vincentes fecissemus. Itaque et pacem magni æstimamus et sermones pacis admittimus. Nam generosi animi est, honestatis leges in omnibus rebus sequi. »

Οὕτω δὲ καὶ τοῦ Ζὶχ εἰπόντος, οἱ ἀμφοτέρων ἑρμηνεῖς διασαφηνίσαντες ἐφ' ἑκάτερα μέρη τὰ ῥήματα διδάσκαλοι τῶν νοημάτων ἐγίγνοντο, πλείστων καὶ ἑτέρων ἀπεῤῥιμμένων λόγων, νῦν μὲν αὐτοῦ τοῦ χρειώδους χάριν, νῦν δὲ καὶ κόμπου ἕνεκα καὶ τοῦ μὴ δοκεῖν ἧττον ἔχοντας τῆς εἰρήνης ἐφίεσθαι. Πέρσαι μὲν διηνεκεῖς ἠξίουν ἔσεσθαι τὰς σπονδὰς, πρὸς δέ γε καὶ χρυσίον ῥητὸν ἐφ' ἑκάστῳ ἐνιαυτῷ ὑπὲρ τοῦ μὴ κεχρῆσθαι τοῖς ὅπλοις κομίζεσθαι ἀπὸ Ῥωμαίων, καὶ τεσσαράκοντα μὲν ἐτῶν, τὸ γοῦν ἐλάχιστον τριάκοντα, προειληφότας ἐκτὸς [59] συντελεσθησομένων ἐν ἑνὶ ξυναθροισμῷ, οὕτω βούλεσθαι κατατιθέναι τὰ ὅπλα. Ῥωμαῖοι δὲ τοὐναντίον ὀλιγοχρονίους τὰς ξυνθήκας εἶναι ἐβούλοντο, πρὸς τοῖς μήτε μὲν [60] κατατιθέναι τι ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. Ἁμίλλης δὲ περὶ τούτου ἐπὶ μέγα κινηθείσης καὶ λόγων προελθόντων [61] ἥκιστα ὀλίγων, τέλος ἔδοξεν ὥστε ἐπὶ πεντήκοντα μὲν ἔτη ξυνεστάναι τὴν εἰρήνην, Ῥωμαίοις δὲ ἐπιδοθῆναι τὴν Λαζικήν· στεῤῥάς τε εἶναι καὶ ἐῤῥωμένας τὰς συνθήκας, καὶ κρατεῖν ἑκασταχόσε, τοῦτο μὲν κατὰ τὴν ἕω, τοῦτο δὲ καὶ [κατὰ τὴν [62]] ἐν Ἀρμενίᾳ, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐν αὐτῇ δήπου τῇ Λαζικῇ, οὕτω μέντοι ὡς τριάκοντα χιλιάδας ἐτησίας χρυσίου νομίσματος ἀποφέρεσθαι Πέρσας [63] τῆς εἰρήνης ἕνεκα ἀπὸ Ῥωμαίων. Ἐβεβαιώθη δὲ τοῦτο, ὥστε Ῥωμαίους ἐν ὁμάδι [64] δεκαετίας ποσότητα προπαρασχεῖν οὕτω, παραχρῆμα μὲν ἐνιαυτῶν [65] ἑπτὰ, καὶ μετὰ τὴν τῶν ζ' ἐτῶν παραδρομὴν, οὐκ ἐς ἀναβολὴν, κατατιθέναι τῶν λοιπῶν τριῶν ἐτῶν τὴν συντέλειαν· εἶθ' οὕτω καθ' ἕκαστον ἔτος πορίζεσθαι [66] Πέρσας [67] τὸ ὡρισμένον ἐνιαυσιαῖον. Ἔδοξε δὲ καὶ περὶ τοῦ κατασκαφῆναι τὸν μοναστήριον οἶκον τὸν λεγόμενον Σεβανὸν καὶ ἱδρυμένον ἐν τοῖς μεθορίοις, καὶ ἀπολήψεσθαι Ῥωμαίους τὸν τόπον, Ῥωμαίων μὲν καθεστῶτα ἀπ' ἀρχῆς, Περσῶν δὲ παρασπονδησάντων καὶ ἐν κατοχῇ τούτου ἤδη γενομένων, τείχει τε κατησφαλισμένων τὸ ἱλαστήριον. Οἱ δὲ ἀλλὰ γὰρ οὔτε ἐς τέλεον κατέσκαψαν, οὔτε μὴν ἐνεχείρισαν [68] Ῥωμαίοις. Ταῦτά τοι οὐδὲ ἐν ταῖς σπονδαῖς ἐμφέρεται. Ἐστέρχθη δὲ ὥστε τὰς λεγομένας τῇ Λατίνων διαλέκτῳ σάκρας ἐξ ἀμφοῖν τοῖν βασιλέοιν αὐτοῦ ἐπικομισθῆναι, ἐπιβεβαιούσας ἅπαντα, ὅσα πρὸς τῶν πρέσβεων ἐμπεδωθέντα ἐτύγχανε. Καὶ τοίνυν τὰ τοιάδε ἐστάλη αὐτόθι. Συν-

Hæc Zichus et amborum legatorum interpretes, ab utrisque prolata explicantes ea, quæ unaquæque pars sentiebat, exposuerunt, cum in multos quoque alios sermones erupissent, quum utilitatis, tum ornatus causa, et ne pacis desiderio minus teneri vi- B derentur. Persæ autem pacem continuam esse et certam auri quantitatem, ne armis uterentur, singulis annis accipere volebant. Præterea quadraginta aut ad minus triginta annorum auri præstationem uno cumulo coacervatam sibi dari, ut ab armis discederent, postulabant. Romani contra ad breve tempus fœdera fieri æquum censebant, et quidquam pro pace solvere recusabant. Magno super hoc certamine exorto, cum pluribus verbis inter se disseruissent, tandem decreto sancitum est, ut per quinquaginta annos pax esset, Romanis Lazicam Persæ redderent: ut pacis conditiones valerent et ubique observarentur, et per Orientem, et per Armeniam et per ipsam quoque Lazicam: sic tamen ut triginta aureorum millia singulis annis pro pace C Romani Persis præstarent: de eo quoque convenerunt, ut decem annorum tributum una prius solveretur, ita ut septem annorum summa præsenti pecunia, trium reliquorum annorum, qui restabant ex decem, statim post peractum septennium penderetur; deinde per reliquos singulos annos ex conventione solutio fieret. Actum quoque est de diruenda monastica domo, quæ Sebanus vocatur, ædificata in confinibus, cujus arcam Romani acciperent. Etenim ab initio Romanorum fuerat: sed eam Persæ, cum pacem rupissent, occupaverant, et cum in ejus possessione diu fuissent, hanc ædem mœnibus sepserant. Non tamen illi eam funditus demoliti sunt, neque Romanis tradiderunt. Fœdera enim de ea re D nihil quidquam continebant. Conventum etiam fuit, ut litteræ, quas sacras Latina lingua vocant, ab utrisque, et ab imperatore, et a rege, afferrentur, quibus ratas haberent et confirmarent pacis conditiones, de quibus legati consenserant. Et hæ confestim illuc sunt missæ. Conditionibus quoque ascriptum erat, ut separatim sacra sanctio ab imperatore Romano emitteretur, qua pecunias pensionis trium reliquorum annorum, qui restabant ex decem, se statim exeunte septimo anno Persis nu-

VARIÆ LECTIONES.

[59] ἐκτὸς συντ.] πᾶν τὸ συντελεσθησόμενον N. [60] πρὸς τῷ μήτε μὴν B. [61] προσελθόντων vulg. [62] κατὰ τὴν uncis inclusit B. [63] Πέρσας H., Πέραις vulg. [64] ἐν ὁμάδι Val., ἐνομάδι vulg. [65] ἐνιαυτῶν Val., ἔνια τῶν vulg. [66] πορίζεσθαι] κομίζεσθαι conj. B. [67] Πέρσαις conj. N. [68] ἐνεχείρισαν H., ἐνεχείρησε vulg.

meraturum caveret. **137** Pactum quoque est, ut Persarum rex cautionem interponeret, se, simulatque aurum, quod stipulatus erat, pro tribus annis recepisset, securitatis litteras imperatori Romano traditurum. Et Romani imperatoris pacis ratihabitio solitam præ se ferebat inscriptionem, quæ satis nota est. Persarum vero regis Persica lingua scriptæ verba Græce hæc sonant : « Divinus, bonus, pacificus, summus princeps, Chosroes, rex regum, felix, pius, beneficus, cui Dii magnum imperium cum magnis opibus indulserunt, gigas gigantum, ad deorum exemplar compositus, Justiniano Cæsari, fratri nostro. » Atque inscriptio erat hujusmodi. Vis autem eorum, quæ comprehensa sunt litteris, talis fuit. Referam ego ipsam verborum structuram et dispositionem. Necessarium enim esse duxi non aliter facere, ne quis suspicaretur, ex veritate aliquid a me immutatum. Hæc sic se habent : « Gratias agimus Cæsaris fraternitati pro pace inter ista duo regna constituta. Nos quidem Jesdegusnapho, divino cubiculario nostro, jussimus et potestatem dedimus, id negotii conficere. Fraternitas autem Cæsaris ejus procurationem Petro, Romanorum magistro, et Eusebio commisit, ut de pace colloquium haberent et tractarent. Et quidem Zichus, et qui a Romanis magister dicitur, et Eusebius, re inter se deliberata et perpensa, tractaverunt et in scriptis redegerunt pacem in quinquaginta annos Persis et Romanis esse, et quæ scripta sunt, suis sigillis impressis approbaverunt. Itaque nos omnia, quæ Zichus et magister Romanorum et Eusebius de pace convenerunt, rata firma valere volumus, et conditionibus dictis stamus. » Et ista quidem ad verbum ita scripta se habebant. Eodem sensu Romanorum imperatoris ratihabitio scripta fuit, sed sine inscriptione illa, quam litteræ regis Persarum habebant. Super his solutum est inter legatos colloquium.

A ἔδησαν δὲ καὶ ἐς τοῦτο, ὥστε κατὰ μίαν μοῖραν προελθεῖν [49] τὴν καλουμένην σάκραν ἐκ τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως, ἐπιψηφιζομένην περὶ τῶν προδοθησομένων χρημάτων τῆς τριετίας μετὰ τὸν ἕβδομον ἐνιαυτὸν, ὡς καταθήσουσι ταῦτα Ῥωμαῖοι Πέρσαις. Ἐχυρώθη [50], ὥστε καὶ ἐκ τοῦ βασιλέως Περσῶν ὁμολογίαν ἐν γράμμασι προελθεῖν, ὡς, ἡνίκα πορίσαιντο [51] Πέρσαι τῶν τριῶν ἐτῶν τὸ ὀφειλόμενον χρυσίον, βασιλεῖ Ῥωμαίων τὸ περὶ τοιοῦδε βεβαιωτικὸν ἀναδοθήσεται γράμμα. Ἡ μὲν τοῦ Ῥωμαίου αὐτοκράτορος περὶ τῆς εἰρήνης ὁμολογία, τὴν συνήθη φέρουσα προγραφὴν, γνώριμος ἡμῖν ἐς τὰ μάλιστα τυγχάνει. Ἡ δὲ τοῦ Περσῶν βασιλέως γράμμασι μὲν ἐγράφη Περσικοῖς, τῇ δὲ Ἑλληνίδι φωνῇ κατὰ ταῦτα δήπουθεν ἰσχύει τὰ ῥήματα· B « Θεῖος, ἀγαθὸς, εἰρηνοπάτριος, ἀρχαῖος Χοσρόης, βασιλεὺς βασιλέων, εὐτυχὴς, εὐσεβὴς, ἀγαθοποιὸς, ᾧτινι θεοὶ μεγάλην τύχην [52] καὶ μεγάλην βασιλείαν δεδώκασι, γίγας γιγάντων, ὃς ἐκ θεῶν χαρακτηρίζεται, Ἰουστινιανῷ Καίσαρι, ἀδελφῷ ἡμετέρῳ. » Ἡ μὲν οὖν προγραφὴ οὕτω πη ἐδήλου, ἀτὰρ ἡ δύναμις τῶν λεχθέντων τοιάδε ὑπῆρχεν. Εἴποιμι δὲ αὐτήν γε δήπου τῶν λόγων τὴν συνθήκην· ἀναγκαῖον γὰρ ἔγωγε ᾠήθην χρῆσθαι οὐκ ἄλλως, ὡς ἂν μὴ ὑποτοπήσοι τις ἑτέρᾳ φράσει παρατετράφθαι τι τῶν [53] ἀληθῶς [54] . . . εἶχεν οὕτω· « Χάριν ἀπονέμομεν τῇ ἀδελφότητι τοῦ Καίσαρος περὶ τῆς χρείας τῆς εἰρήνης τῆς μεταξὺ τούτων τῶν δύο πολιτειῶν. Ἡμεῖς μὲν Ἰεσδεγουσνάφ, θείῳ κουβικουλαρίῳ, ἐκελεύσαμεν C καὶ ἐξουσίαν δεδώκαμεν· ἡ ἀδελφότης τοῦ Καίσαρος Πέτρῳ μαγίστρῳ τῶν Ῥωμαίων καὶ Εὐσεβίῳ ἐκέλευσε καὶ ἐπέτρεψε καὶ ἐξουσίαν δέδωκε λαλῆσαι καὶ τρακταῖσαι. Καὶ ὁ Ζὶχ καὶ ὁ λεγόμενος παρὰ Ῥωμαίοις μάγιστρος καὶ Εὐσέβιος τὰ περὶ τῆς εἰρήνης κοινῶς ἐλάλησαν καὶ ἐτρακτάϊσαν, καὶ ἐτύπωσαν τὴν εἰρήνην πεντήκοντα ἐνιαυτῶν, καὶ ἔγγραφα πάντες ἐσφράγισαν. Ἡμεῖς οὖν καθ' [55] ἃ ὁ Ζὶχ καὶ ὁ μάγιστρος τῶν Ῥωμαίων καὶ Εὐσέβιος ἐποίησαν, βεβαίως ἔχομεν τὴν εἰρήνην, καὶ ἐμμένομεν αὐτοῖς. » Οὕτω μὲν ἐπὶ λέξεως εἶχεν. Ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ ἡ τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως ἐτύγχανεν οὖσα ὁμολογία, ἄνευ τῆς προγραφῆς ἧς εἶχε τὸ βασίλειον γράμμα τὸ Περσικόν. Καὶ ἐν τοιοῖσδε ὁ ξύλλογος διελύθησαν.

Cum denuo ad colloquium venissent et Zichus magnificis verbis jactaret, et attolleret Chosroen, et diceret, illum invictum esse et multas victorias retulisse, et ab eo tempore, quo cidari redimitus fuisset, decem gentes, cum quibus dimicasset, tributum pendere coegisse, et Ephthalitarum potentiam evertisse, et multos reges subegisse, et omnes illarum terrarum Barbaros ipsum colere et venerari, unde jure et merito regis regum appellationem sibi sumeret: cum hæc et hujusmodi Zichus de Chosroe prædicaret, et magnifice loqueretur, Petrus paulum a proposito digrediens, hanc historiam recitavit. **138** Erat, inquit, olim priscis temporibus quidam Ægyptiorum rex, nomine Sesostris. Is, cum illi fortunæ

D Ἐν δὲ δὴ ἑτέρᾳ ξυνελεύσει μεγαλαυχοῦντος τοῦ Ζὶχ καὶ ἐπὶ Χοσρόῃ βασιλεῖ κομπολογίᾳ χρωμένου, φάσκοντός τε, ὡς ἀμαχώτατός τέ ἐστι καὶ νίκας περιεβάλετο πολλὰς, καὶ ὡς ἐξ οὗ χρόνου τὴν κίδαριν ἀνεδήσατο, ἀμφὶ τὰ δέκα ἔθνη καταγωνισάμενος κατέστησεν ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, καὶ ὅτι τὴν τῶν Ἐφθαλιτῶν κατεστρέψατο δύναμιν, καὶ μὲν οὖν βασιλεῖς ἐχειρώσατο πλείστους, καὶ ὡς ἄγανταί τε αὐτὸν καὶ τεθήπασιν οἱ ἐκείνῃ [56] Βάρβαροι, καὶ ὡς κατὰ τὸ προσῆκον καὶ οὐκ ἀπεικὸς αὐτῷ ἡ ἐπωνυμία κεκόμψευται τὸ βασιλέα προσαγορεύεσθαι βασιλέων, ταῦτα καὶ τὰ τοιάδε τοῦ Ζὶχ περὶ Χοσρόου μεγαληγορίᾳ χρησαμένου ἐν διηγήματι ἐξῆλθεν ὁ Πέτρος τοιάνδε ἱστορίαν τινὰ, ὡς Ἐγένετό τις ἐν τοῖς πάλαι

VARIÆ LECTIONES.

[49] et infra προελθεῖν B., προσελθεῖν vulg. [50] ἐχυρώθη δὲ ὥστε conj. N. [51] κομίσαιντο conj. B. [52] μεγάλην τύχ. N., μετὰ τύχ. vulg. [53] τῶν] ὧν H. [54] ἀληθῶν. ἡ δ' ἄρ' εἶχεν N. [55] καθ' add. N. [56] ἐκείνῃ Val., ἐκεῖνοι vulg.

τε καὶ ἀνωτάτω χρόνοις βασιλεὺς Αἰγύπτιος, ὄνομα A Σέσωστρις, καὶ οὖν γε συμπνεούσης αὐτῷ τῆς τύχης μεγάλα ἐφύσα καὶ ἔθνη μέγιστα καθεῖλεν, ὡς δουλαγωγῆσαι καὶ βασιλεῖς, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἀρθῆναι ἀλαζονείας, ὡς καὶ ὄχημα χρυσοκόλλητον συμπήξασθαι, καὶ ἀνθ' ὧν ἵππους δέον ἢ ἕτερα ἑλκυστήρια ζῶα, τοὺς δοριαλώτους ἐκείνους βασιλεῖς ὑπαγαγεῖν τῷ ζυγῷ, οὕτω τε διφρευόμενον διὰ τῶν λεωφόρων ἐπιφέρεσθαι [57] τοῖς ὑπηκόοις. Τοῦτο ἐπεὶ ὁσημέραι ἐπετέλει, τῶν τις βασιλέων τὸ ὄχημα ἑλκόντων κατὰ τὸ ἄκρον ἐζευγμένος, συνεχέστατά πως καὶ λεληθότως [58] εἰς τοὐπίσω τὸ βλέμμα ἐπιστρέφων, ἐθεᾶτο τὸν τροχὸν κυλινδούμενόν τε καὶ τῇ τῆς κινήσεως συνεχείᾳ ἐν ἑαυτῷ περιελιττόμενον. Ἐποχούμενος δὴ οὖν ὁ Σέσωστρις (ἐπέσκηψε γάρ), « Τί δῆτα, B ἔφη, τοῦτο ποεῖς, ὦ οὗτος; » Ὁ δὲ ἀμοιβαδὸν ἔφη· « Ὦ δέσποτα, ὁρῶν τὸν τροχὸν, ὡς θαμὰ περιδινούμενος οὐχ ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως μένει ὧδε, ἀλλὰ γὰρ ἄνω κάτω φερόμενος τὴν ἁρματοτροχίαν ἐργάζεται. » Τοῦτο ἀκηκοὼς ὁ Αἰγύπτιος, καὶ μὲν οὖν τεκμηράμενος, ὡς ὑπαινίττεται τὸ ἀστάθμητόν τε καὶ παλίμβολον τῆς τύχης καὶ ὡς τροχῷ κυλιομένῳ ἔοικε τὰ ἀνθρώπεια, ξυνῆκε, μὴ ἄρα καὶ αὐτὸς χρόνῳ ποτὲ τοιούτῳ προσπταίσῃ δυστυχήματι, τοῦ λοιποῦ τε ἐπαύσατο κατὰ τὸν προλεχθέντα τρόπον ἁρματηλατεῖν. Πρὸς τοῖς [59] δεδουλωμένους οἱ βασιλεῖς ἀφῆκε καὶ ταῖς σφῶν αὐτῶν ἡγεμονίαις ἐνεβίβασεν αὖθις. Ἐνταῦθα Πέτρῳ ἐπαύσατο τῆς ἱστορίας ὁ λόγος, ἐγχαλινώσαντι τὴν τοῦ Ζὶχ περὶ Χοσρόου μεγαληγορίαν. Εἶτα διελέγοντο αὖθις περὶ τῶν C πρακτέων. Ἅπαντα μὲν γὰρ, ὡς ἐνῆν, ἀμφίβολα ἐν τάξει καὶ κόσμῳ καθειστήκει. Τὰ οὖν περὶ Σουανίαν ἔτι ἐν μετεώρῳ ὑπῆρχε, καὶ ὑπελέλειπτό σφισι μόνα [60] ἐπ' ἀμφιβόλῳ. Τῷ τοι ἔλεξεν ὧδε Πέτρος· « Πλείστων ἐπαίνων ἄξιός ἐστιν ἀνὴρ, ὃς τέλεια βουλευόμενος τέλειον ἐπιθήσοι ταῖς πράξεσι τὸ πέρας. Εἰ γὰρ ἐλλείπει τι τῶν δεόντων, ἐλλιπὲς οἶμαι καὶ τῷ βουλευομένῳ φρόνημα. Οὐκ εἰκῆ δὲ καὶ μάτην εἴρηται νῦν ἡμῖν ὁ λόγος· πρὸς σὲ δὲ φερόμενος, ὦ Ζὶχ, Ῥωμαίοις τε καὶ Πέρσαις φανήσεται λυσιτελέστερος. Εἴποιμι δέ πως φανερώτερον. Σουανία Ῥωμαίοις ὑπῆρχε, καὶ Ῥωμαῖοι Σουάνοις ἐκέλευον. Ἀμέλει Τζαθίου Σουάνων ἐξηγουμένου Δείτατός [61] τις Ῥωμαῖος ἀνὴρ τῶν ἐκεῖσε Ῥωμαϊκῶν καταλόγων ἐτύγχανε προεστώς· ἀλλὰ καὶ ἕτεροί D τινες Ῥωμαίων ἐν Σουάνοις ἐποιοῦντο τὰς διατριβάς. Δυσμενείας δέ τινος [62] . . . . μεταξὺ τοῦ Λαζῶν βασιλέως καὶ Μαρτίνου τοῦ Ῥωμαίου τηνικαῦτα ἐκεῖσε στρατηγοῦντος, τούτου ἕνεκα ὁ Κόλχος οὐκ ἀπέστειλε Σουάνοις τὸ σύνηθες σιτηρέσιον· ἔθος γὰρ πέμπεσθαι σῖτον ἐκ τοῦ Κόλχων βασιλέως. Διὸ δυσανασχετοῦντες οἱ Σουάνοι [63] τῷ τῶν νενομισμένων στερηθῆναι [64], κατάδηλον ἐποιήσαντο Πέρσαις, ὡς, εἰ γενήσοιντο αὐτοῦ, Σουανίαν [65] ἐγχειρί-

A aura afflaret, magnos spiritus sumpsit, et potentes gentes domuit, et earum reges captivos fecit, eoque devenit arrogantiæ, ut currum deauratum fabricaret, et equorum et aliorum animalium vecturæ aptorum loco reges illos captivos jugo aptaret. Et ita vectus per vias publicas sese subditis exhibebat. Quæ cum quotidie factitasset, accidit, ut quodam die unus ex illis regibus, qui erat summo jugo aptatus, intente et defixe vultum retorquens, spectaret rotam se circumvolventem et continuatione motus in se ipsam revertentem. Cum id Sesostris, qui vehebatur, animadvertisset, eum increpans, « Quid rerum agis? » inquit. « Contemptor, respondit ille, domine, hanc rotam, quæ se alternis frequenter in orbem circumagit, quæ nunquam eodem loco manet, B sed fertur modo superius, modo inferius, et ita currus agitationem facit et operatur. » Hæc quum audisset rex Ægyptius, et sentiret, illum indicare fortunæ inconstantiam et volubilitatem, quæ semper volvitur, neque eodem loco permanet, et rotæ semper volventi res humanas similes esse : veritus, ne ipse posthac in aliquam calamitatem incideret, abstinuit deinceps eo modo, quo diximus, vehi, et reges apud se servitutem servientes in sua regna, ut illic, quemadmodum antea, regnarent, dimisit. » Hic finem accepit Petri sermo historiam recitantis, quo Zichi magniloquentiam repressit. Deinde disseruerunt de his, quæ agenda restabant. Cætera enim omnia, quad ejus fieri potuerat, quæ in controver- C sia fuerat, composita transactaque erant, exceptis quæ ad Suaniam pertinebant, quæ sola in suspenso adhuc et incerta manebant. Itaque Petrus Zicho dixit : « Multis laudibus vir ille dignus est, qui perfecte utilia suadet, eademque perfecte ad exitum perducit. Etenim, si quid in his deest, imbecillitati opinor judicii ejus, qui negotium suscepit, attribuitur. Non immerito neque temere hæc a me habetur oratio, quæ ad te directa, o Ziche, tandem in magnam Romanorum et Persarum utilitatem est redundatura. Dicam ego paulo apertius. Suania ditionis Romanorum fuit, et Suanis Romani imperarunt. Quo tempore autem Tzatheus eorum dux erat, Dilatus quidam, Romanus, præerat Romanis militibus, qui illic in præsidiis agebant : tum quoque multi D Romani inter Suanos domicilium habebant et commorabantur. Orta quadam inter Lazorum regem et Martinum Romanorum **139** tunc temporis in his partibus ducem, discordia, Colchus mittere Suanis præstari solitum frumentum recusavit. Mos enim erat mitti a rege Colchornm frumentum. Suani graviter et iniquo animo tulerunt, se privatos esse his, quæ sibi ex conventione debebantur. Quam ob rem significarunt Persis, se, si illuc accederent, eorum manibus Suaniam udituros. Eodem tempore Exisato et re-

VARIÆ LECTIONES.

[57] ἐπιφαίνεσθαι conj. B. [58] πεπηγότως conj. B. [59] πρός γε τοὺς conj. B., πρὸς τοῖς τοὺς δ. conj. N. [60] μόνα H., μόνη vulg. [61] Δείτατος · idem, col. 864, l. 1, Ἐξίσατος nominatur. [62] τινος] excidit participium, οὔσης, quod H. supplet, vel γενομένης. [63] Σουάνοι H., Σαυνοὶ vulg. [64] στερηθῆναι B., ὑστερηθῆναι vulg. [65] Σουανίαν H., Σουανιῶν vulg.

liquis Romanis ordinum ducibus dixerunt, magnam Persarum manum Suanis bellum inferre nuntiari. Quamobrem cum non idoneas ad resistendum haberent copias, petere, ut ipsorum salutis causa cum Romanorum copiis exercitui Persarum obviam irent. Hoc dolo Suani usi, et donis demeriti legionum nostrarum duces, Romanorum præsidium ejecerunt. Persæ autem celeriter accedentes, Suaniam suæ potestatis fecerunt. Hinc facile est intelligere, olim Romanorum juris fuisse Suaniam, hodieque jure illis competere. Nam si optimo jure constituti sumus domini Lazicæ (sic enim et vos jampridem æquum censuistis), non absque ratione Suania, quæ infra Lazicam sita est, in nostrum jus dominiumque cedere debet. » Cui Surenas respondit: « Eo iniquiori animo et gravius ista fertis, o Romani, quod ea gens sua sponte et ultro sese nostræ potestati permisit » Zichus ejus verba suscipiens: « Suani suis legibus sunt usi, inquit, neque unquam Colchorum imperio paruerunt. » Tum Petrus: « Si tu, o Ziche, Suaniæ nomen in conventione pacis omitti mavis, hoc tamen commemora, te mihi Lazicam reddere cum gentibus, quæ huic regioni subjectæ sunt. » — « Sic hoc facio, inquit Zichus, aditus tibi aperietur de Iberia quoque controversiam movere. Nam in tuo arbitrio erit dicere, ipsam quoque subjectam fuisse Lazis. » — « Manifestum est igitur, o Ziche, te nolle nobis integram Lazicam restituere, sed ejus partem. » — Multa etiam alia ultro citroque Persæ et Romani et dixerunt et audierunt de Suania, neque tamen convenire potuerunt. Sed totam rem ad regis Persarum arbitrium rejecerunt, apud quem Zichus se Petro neque studio neque gratia defuturum, quum primum ad Chosroem rediisset, jurejurando, quod apud Persas sacrosanctum habetur, fidem suam obstrinxit. Deinde Zichus sermonem movit de Ambro, Alamundari filio, Saracenorum duce, dixitque illi debere centum auri libras et æquum esse, ut eas acciperet, sicut et is, qui ante Saracenorum dux fuerat. Contra dixit Petrus: « Saracenorum ducem, qui ante Ambrum fuerat, imperator noster libero auri dono nullis litteris obstricto, quando ipsi placebat, **140** ornare solebat. Mittebatur igitur ad Saracenum nuntius, qui vectus celeritate equorum publicorum, redderet quod illi imperator donatum volebat. Sed ante Saracenus per legatum, quem mittebat, imperatorem nostrum donis sibi conciliabat. Tunc iterum imperator vicissim aliqua liberalitate Saracenum sibi devincire studebat. Si Ambrus igitur ita facere decreverit, et imperatori nostro idem placuerit, bene est; sin minus, frustra contendit, et demens est, neque quidquam impetrabit. »

Hæc et alia multa cum inter se agitassent, fœde-

A σουσιν αὐτοῖς. Ἐν τοσούτῳ Ἐξισάτῳ καὶ τοῖς ἑτέροις ἡγεμόσιν τῶν Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων ἔφησαν, ὅτι « Πολυπληθία Περσῶν ἀγγέλλεται [66] χωροῦσα κατὰ Σουάνων, πρὸς ἣν ἀξιόμαχον οὐκ ἔχομεν δύναμιν. Ἀλλὰ τὸ συνοῖσον βουλεύσασθε [67], ξὺν τοῖς ἐνταῦθα Ῥωμαίων καταλόγοις ὑποχωροῦντες τῇ Μηδικῇ στρατιᾷ. » Τοσούτῳ χρησάμενοι Σουάνοι [68] δόλῳ, καὶ δώροις ἀναπείσαντες τοὺς τῶν καταλόγων [69] ἐπιστάτας, ἀπεβάλοντο [70] παρὰ σφῶν τὴν Ῥωμαίων φυλακήν. Οἱ δὲ Πέρσαι ξὺν τάχει παραγενόμενοι Σουανίαν ἔλαβον. Ληπτέον οὖν ἐντεῦθεν, ὡς καὶ Ῥωμαίων ἀνέκαθεν ὑπῆρχεν [71], καὶ Ῥωμαίοις ἁρμόζει τήμερον. Εἰ γὰρ δικαιότατα Λαζικῆς κύριοι καθεστήκαμεν, καθὰ δήπουθεν ὑμεῖς ἐψηφίσασθε, Σουανίας τῆς ὑπὸ Λαζικὴν οὐκ ἀπὸ τρόπου B δεσπόσομεν. » Ὁ δὲ Σουρήνας ἔφη· « Ἄχθεσθε μᾶλλον, Ῥωμαῖοι, ὅτι ἔθνος αὐθαίρετα καὶ ἑκουσίως προσεπέλασεν ἡμῖν. » Ὁ Ζὶχ ὑπολαβὼν ἔφη· « Αὐτόνομοι γεγόνασι Σουάνοι, καὶ οὐ πώποτε τῇ Κόλχων ὑπεκλίθησαν ἀρχῇ. » Αὖθις ὡς τὸν Ζὶχ ἔλεξεν ὁ Πέτρος· « Εἴγε μὴ βούλει, ὦ Ζὶχ, ἐν τοῖς τῆς εἰρήνης συμβουλαίοις ὄνομα [72] τὸ Σουανίας ἐγχαράξαι, σήμανον, ὡς ἀποδίδως μοι Λαζικὴν ξὺν τοῖς ὑποτεταγμένοις ἔθνεσιν αὐτῇ. » Ὁ Ζὶχ, « Εἰ τοῦτο, ἔφη, ποιήσω, ἄδειά σοι δοθήσεται καὶ περὶ Ἰβηρίας ἀμφισβητεῖν, κατ' ἐξουσίαν τε εἴποις ἄν, ὡς καὶ αὐτὴ κατήκοος ἐγεγόνει Λαζῶν. » — « Ἐν δηλώσει δὲ, » ὁ Πέτρος, « γεγένησαι, ὦ Ζὶχ, ὡς οὐ βούλει πᾶσαν ἡμῖν ἀποδοῦναι Λαζικὴν, ἀλλά τινα C μοῖραν αὐτῆς. » Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα Ῥωμαῖοί τε καὶ Πέρσαι εἰπόντες τε καὶ ἀκηκοότες Σουανίας πέρι, ὅμως οὐ ξυνέβησαν. Δοκεῖ τοιγαροῦν αὐτοῖς περὶ τοῦ τοιοῦδε τὸν βασιλέα ἐπισκοπῆσαι Περσῶν. Καὶ ὅρκῳ ἐπιστώσατο ὁ Ζὶχ, ᾗ [73] νενόμισται Πέρσαις ὀμνύειν, ξυνεπιλαβέσθαι Πέτρῳ ὡς Χοσρόην ἀφικνουμένῳ ἕνεκα Σουανίας. Εἶτα τοῦ Ζὶχ τοὺς περὶ Ἄμβρου τοῦ Ἀλαμουνδάρου [74] τοῦ τῶν Σαρακηνῶν ἡγουμένου κινήσαντος λόγους, φάσκοντός τε, ὅτι γε δήπου καὶ αὐτὸν, ὥσπερ καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ ἡγεμόνα τοῦ Σαρακηνικοῦ [75], κομίζεσθαι χρεὼν τὰς ἑκατὸν χρυσίου λίτρας, ἀντεῖπεν ὁ Πέτρος, ὥστε « Τὸν πρὸ Ἄμβρου ἡγεμόνα δωρεᾷ τινι ἀγράφῳ, ὅσῳ ἂν ἠβούλετο χρυσίῳ καὶ ὁπηνίκα, ὁ καθ' ἡμᾶς ἐφιλοφρονεῖτο δεσπότης. Τοιγαροῦν ἐστέλλετο τῇ D ταχυτῆτι τῶν δημοσίων ἵππων ὀχούμενος ἀνὴρ ἀγγελιαφόρος ὡς τὸν Σαρακηνὸν, ἀποκαταστήσων οἱ τὸ ὅπερ ἐτύγχανεν αὐτῷ πεμφθὲν πρὸς τοῦ Ῥωμαίου βασιλέως. Οὕτω τε ἐς τοὔμπαλιν ἐκ τοῦ Σαρακηνοῦ ὡς βασιλέα τὸν ἡμεδαπὸν ἐπέμπετο δωροφορῶν πρεσβευτής. Εἶτα ἀντιδώρῳ αὖθις ἐφιλοφρονεῖτο τὸν Σαρακηνὸν ὁ καθ' ἡμᾶς αὐτοκράτωρ. Εἰ βούλεται οὖν καὶ Ἄμβρος κατὰ ταῦτα ποιεῖν, εἰ κινεῖ τηνάλλως, πρός γε καὶ ἠλιθιώτατα φρονεῖ. δοκεῖ καὶ τῷ καθ' ἡμᾶς βασιλεῖ· εἰ δέ γε οὐ βούλεται, Ἀποίσεται γὰρ οὐδὲν ὁτιοῦν. »

Τούτων διαμφισβητηθέντων καὶ ἑτέρων, ἐγράφη-

VARIÆ LECTIONES.

[66] ἀγγέλλεται N., ἀγάλλεται vulg. [67] βουλεύσασθαι vulg. [68] Σουάνοι H., Σουάνιοι vulg. [69] καταλόγων N., λόγων vulg., λόχων Cantocl. [70] ἀπεβάλλοντο vulg. [71] ὑπῆρχον vulg. [72] ὄνομα τὸ N., ὀνόματι vulg. [73] ᾗ H., ἢ vulg. [74] Ἀλαμουνδάρου N., Ἀλαμάνδρου vulg. [75] Σαρακηνοῦ ed. Par.

A σαν αἱ πεντηκοντούτιδες σπονδαὶ Περσιστὶ καὶ Ἑλληνιστί, μετεβλήθη τε τὸ Ἑλληνικὸν εἰς Περσίδα φωνὴν καὶ τὸ Περσικὸν εἰς Ἑλληνίδα. Οἱ δὲ τὰς ξυνθήκας βεβαιοῦντες Ῥωμαίων μὲν Πέτρος ὁ τῶν περὶ βασιλέα καταλόγων ἡγεμὼν καὶ Εὐσέβιος καὶ ἕτεροι, Περσῶν δὲ ὁ Ἰεσδεγουσνὰφ καὶ Σουρήνας καὶ ἕτεροι. Τῶν οὖν ἐξ ἑκατέρου μέρους ὁμολογιῶν ἐν συλλαβαῖς ἀναληφθεισῶν, ἀντιπαρεβλήθησαν ἀλλήλαις τῷ ἰσοδυνάμῳ τῶν ἐνθυμημάτων τε καὶ ῥημάτων. Ὅσα δὲ ἐσήμηνε τὰ τῆς εἰρήνης γραμματεῖα, λελέξεται. Καὶ δὴ δόγμα ἐγράφη πρῶτον, ὡς διὰ τῆς στενοπορίας τῆς εἰσόδου τοῦ λεγομένου Χορουτζὼν καὶ τῶν Κασπίων πυλῶν μὴ ἐφεῖναι Πέρσας ἢ Οὔννους ἢ Ἀλανοὺς ἢ ἑτέρους Βαρβάρους πάροδον ποιεῖσθαι κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἐπικρατείας· B μήτε δὲ Ῥωμαίους ἐν αὐτῷ δήπου τῷ χώρῳ, μήτε μὴν ἐν ἄλλοις Μηδικοῖς ὁρίοις στράτευμα στέλλειν κατὰ Περσῶν. Δεύτερον, ὡς ἂν οἱ σύμμαχοι Σαρακηνοὶ ἑκατέρας πολιτείας ἐμμένοιεν καὶ οἱ τοῖς βεβαιωθεῖσι, καὶ μήτε τοὺς Περσῶν κατὰ Ῥωμαίων, μήτε τοὺς Ῥωμαίων ὁπλίζεσθαι κατὰ Περσῶν. Κατὰ τρίτην τάξιν, ὥστε τοὺς ἐμπόρους Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν τῶν ὁποιωνοῦν φορτίων, τούτους δὲ καὶ τοὺς τοιούσδε ποριστὰς κατὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς κρατῆσαν ἔθος ἐμπορεύεσθαι διὰ τῶν εἰρημένων δεκατευτηρίων. Δ', ὡς ἂν οἱ πρέσβεις καὶ οἱ τῇ ταχυτῆτι χρώμενοι τῶν δημοσίων ἵππων πρὸς τὰς ἀπαγγελίας, ὁ μὲν ἐς τὰ Ῥωμαίων, ὁ δ' ἐς [76] τὰ Περσῶν ἤδη ἀφικνούμενοι, κατὰ ταύτην ἀξίαν καὶ τὸ προσῆκον C ἕκαστοι τιμηθεῖεν, καὶ τῆς δεούσης τεύξονται ἐπιμελείας· ἀπαλλάττεσθαί τε σφᾶς μὴ χρονοτριβοῦντας [77]. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰς ἐμπορίας, ἃς ἐπιφέρονται, ἀμοιβάζειν ἀκωλύτως τε καὶ ἄνευ συντελείας τινός. Ε' διετυπώθη, ὥστε τοὺς Σαρακηνοὺς καὶ τοὺς ὁποιουσοῦν Βαρβάρους ἐμπόρους ἑκατέρας πολιτείας μὴ διὰ ξένων ἀτραπῶν ποιεῖσθαι τὰς πορείας, μᾶλλον μὲν οὖν διὰ τῆς Νισίβεως καὶ τοῦ Δάρας, μήτε μὴν ἄνευ κελεύσεως ἀρχικῆς ἰέναι κατὰ τὴν ἀλλοδαπήν. Εἰ μέντοι παρὰ τὸ δοκοῦν τολμήσωσί τι, ἤγουν, τὸ λεγόμενον, κλεπτοτελωνήσουσιν, ἀνιχνευομένους ὑπὸ [78] τῶν ἐν τοῖς ὁρίοις ἀρχόντων, ξὺν τοῖς ὅσα ἐπιφέρονται, εἴτε Ἀσσύρια φορτία εἶεν εἴτε Ῥωμαῖα, παραδίδοσθαι εὐθύνας ὑφέξοντας. ϛ', ὡς εἴ τινες, ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ πόλεμος ξυνειστήκει, ηὐτομόλησαν, D τοῦτο μὲν ὡς Πέρσας ἀπὸ [79] Ῥωμαίων, τοῦτο δὲ ἀπὸ Περσῶν ὡς Ῥωμαίους, εἴγε βούλοιντο οἱ προσκεχωρηκότες [80] ἐς τὰ οἴκοι ἐπαναστρέφειν, μὴ γίνεσθαί σφισιν ἐμποδὼν μήτε μὴν κωλύμῃ χρήσασθαί τινι. Τοὺς μέντοι ἐν καιρῷ εἰρήνης αὐτομόλους ἤγουν καταφεύγοντας ἐξ ἑτέρων εἰς ἑτέρους μὴ ὑποδέχεσθαι, ἀλλ' ἐκ παντὸς τρόπου καὶ ἄκοντας ἐγχειρίζεσθαι τοῖς ἐξ [81] ὧν καὶ ἀπέδρασαν. Ζ' μέρος τῶν σπονδῶν, ὥστε τοὺς ἐπεγκαλοῦντας περὶ τοῦ σίνεσθαί τι σφᾶς τοὺς ἀντιπολιτευομένους δίκῃ τέμνεσθαι τὸ φιλονεικούμενον, ἢ δι' ἑαυτῶν τῶν τὴν

rum in quinquaginta annos conditiones sunt præscriptæ Græce et Persice. Deinde Græca in sermonem Persicum, et Persica in Græcum sunt translata. Fœderibus autem scribendis et faciendis affuerunt e Romanis Petrus, dux militum, qui circa imperatorem militabant, Eusebius et alii; ex Persis Iesdegusnaph, Surenas et alii. Quum igitur conventiones ab utraque parte litteris mandatæ essent, utramque inter se compararunt, ut verba et sententiæ idem valerent. Quæ autem pacis libelli continerent, dicentur. Primum igitur decretum fuit : ne per angustias ejus introitus, qui Chorutson appellatur, et portas Caspias Persis, aut Hunnis, aut Alanis, aut aliis Barbaris in Romanorum fines transire liceret, neve Romani in ea loca aut in aliam quamcunque partem finium Medicorum exercitum contra Persas mitterent; secundum, ut Saraceni, utriusque civitatis socii, eadem pacta servarent, neque hi qui Romanorum partium essent, contra Persas, neque qui Persarum, contra Romanos arma ferrent : tertio capite cavetur, ut Romani et Persæ, quarumcunque mercium mercatores et negotiatores, secundum veterem morem neque in aliis locis, quam in quibus decimarum solutio est indicta, mercaturas faciant ; quarto ut legati et reliqui, qui, cum quid nuntii perferant, equis publicis utantur, tum qui per Romanorum, tum qui per Persarum regiones iter habeant, pro cujusque gradu et dignitate honore afficiantur, et debita cura excipiantur, neque cunctentur, et merces si quas afferunt, permutent sine ullo impedimento aut tributi exactione : sancitum quinto est, ne mercatores Saraceni aut alii quicunque Barbari in amborum regum regionibus per incognitas et minime tritas vias incedant, sed Nisibim aut Daras petant, neque sine jussu principum alienam regionem adeant. Si quid tamen præter quod statutum est audeant, aut, ut dicitur, **141** vectigalia fraudaverint, si deprehendantur ab his, qui limitibus præsunt, una cum mercibus, quas vehunt, sive sint merces Assyriæ, sive Romanæ, pœnas et multas a legibus statutas luant : sexto ut his, qui dum bellum erat, sive a Romanis ad Persas, sive a Persis ad Romanos transierunt, si regredi et ad sua redire voluerint, nullum impedimentum aut molestia fiat ; sed qui per pacem deinceps aufugient et migrabunt ex alterius ditionis terris, in alterius regionem minime admittantur, sed omni modo etiam inviti reddantur his, a quorum dominatu effugerunt ; pars septima fœderum fuit, ut si qui quererentur, sibi quid damni illatum esse a contrariæ partis civibus, indicio dirimatur controversia sive per eos ipsos, qui injuriam passi sint, sive per certos homines, qui in confiniis apud utriusque partis præfectos conveniant, et ita, qui peccaverit, damno medeatur; octava, ut in posterum Persæ Romanis non

VARIÆ LECTIONES.

[76] ὁ δ' ἐς H., ὁ δὲ vulg. [77] χρονοτριβοῦντες vulg. [78] ὑπὸ H., ἀπὸ vulg. [79] ἀπὸ ante Περσῶν ex conj. addidisse videtur H. [80] προχεχωρηκότες vulg. [81] τοῖς ἐξ H., τοὺς ἐξ vulg.

succenseant, quod Daras muniant, placuit, utramque A rem publicam a muniendis locis prope fines sitis porro abstinere, neque ea muris et propugnaculis circumdare, ne inde turbarum occasio nascatur, et fœdera dissolvantur; nona, neminem invadere aut bello lacessere gentem aut regionem, quæ sub alterius imperio sit, sed potius omnes nulla injuria lacessitos eodem statu manere, ut illis quoque pace frui liceat; decima, ne magna militum manus Daras ultra quam custodiendo oppido satis sit, conveniat, neque dux Orientis circa ea loca commoretur, ne fiant inde excursiones in Persas, et damna illis inferantur. Quod si quid tale contigerit, statutum est, ut præfectus Daras oppidi damnum rependat. Undecima fœderis conditio hæc est: Si una civitas alteri detrimento fuerit, et quocunque modo, non legitimo bello, B neque exercitus vi, sed dolo et clandestina invasione damnum intulerit (sunt enim multi homines ad hujusmodi facinora perpetranda admodum proclives, quo belli inde occasio oriatur), statutum est, ut in ejusmodi injurias diligenter inquiratur, et judices, qui in utriusque regni confiniis juri dicundo sunt præpositi, in eos animadvertant. Qui si coercendis finitorum dissidiis non sufficiant, sancitur, ut disceptatio ad præfectum Orientis transmittatur, qui si intra sex menses concertationes illas non resecuerit, et damno affectus non receperit, quod perdidit, eum, **142** qui injuriam intulit, obnoxium fore alteri in duplum. Si ne sic quidem res finem acceperit, pars quæ oppressa fuerit, legationem mittat ad regem ejus, qui vim fecerit, a quo rege damnum si C non rependatur, neque duplicem injuriæ restitutionem læsus intra præscriptum anni tempus accipiat, fœdus hoc quidem capite violatum erit. In duodecima fœderum parte videbis ad Deum preces, et exsecrationes quoque, scilicet ut Deus pacem colenti sit propitius et perpetuus adjutor: contra decipienti et aliquid in conditionibus novare cupienti hostis et inimicus. Tertio et decimo capite additur, quinquagenarias esse pactiones, et in quinquaginta annos durare pacem: annum numerandum esse, secundum morem antiquum, qui terminatur trecentesimo sexagesimo quinto die. Illud quoque obtinere, ut utrimque, sicuti dictum erat, afferrentur litteræ, quæ declararent, utrumque regem approbare ea, quæ a legatis gesta transactaque erant. Constitutis D igitur pacis conditionibus, mutuo sunt traditæ, quæ vocantur sacræ.

βλάβην πεπονθότων ἢ δι' οἰκείων ἀνθρώπων ἐν τοῖς μεθορίοις παρὰ τοῖς ἄρχουσιν ἑκατέρας πολιτείας ξυνιόντων· οὕτω δὲ τὸν ζημιώσαντα ἀκέσασθαι τὸ σκάζον. Η', ὥστε τοῦ λοιποῦ μὴ ἐγκαλεῖν Πέρσας Ῥωμαίοις ἕνεκα τοῦ ἐπικτίζεσθαι τὸ Δάρας, ἔδοξε καὶ ἀμφοτέραν πολιτείαν τοῦ λοιποῦ μηδαμῶς ἐπιτειχίζειν, ἤγουν περιοχῇ τινι κατασφαλίζειν τι τῶν ἐν τοῖς ὁροθεσίοις χωρίων, ἵνα μὴ πρόφασις ἐντεῦθεν ἔσοιτο ταραχῆς, καὶ ἐκ τούτου διαλυθήσονται αἱ σπονδαί. Θ', μὴ ἐπιέναι ἢ πολεμεῖν ὑπηκόῳ ἔθνει ἢ χώρᾳ τινὶ ἄλλῃ τοὺς ἑτέρας πολιτείας· μᾶλλον μὲν οὖν ἄνευ βλάβης καὶ κατ' οὐδὲν ὁτιοῦν πημαινομένους [82] ἐν τῷ αὐτῷ μένειν, ὡς ἂν καὶ οἵδε ἀπολαύοιεν τῆς εἰρήνης. Ι', ὥστε μὴ πολυπληθίαν στρατοῦ ἐς τὸ Δάρας ἐνιζάνειν, πλὴν ὅση γε ἀρκέσει πρὸς φυλακὴν τοῦ ἄστεος. Μήτε δὲ τὸν τῆς Ἕω στρατηγὸν κατὰ ταύτην ἐνιδρῦσθαι, τοῦ μὴ ἐκ τοῦ τοιοῦδε ἐπιδρομὰς ἢ βλάβας γίνεσθαι κατὰ Περσῶν. Εἰ δέ γε ἄρα τι τοιοῦτον ξυνενεχθείη, ἐπαγιώθη τὸν ἄρχοντα τοῦ Δάρας διατιθέναι τὸ πλημμεληθέν. Μία πρὸς τῇ δεκάτῃ τῶν σπονδῶν βεβαίωσις, ὥστε, εἰ πόλις ἑτέραν [83] ζημιώσει πόλιν ἢ ὁπωσοῦν διαφθείρει τι τῶν αὐτῆς, μὴ τῷ νόμῳ τοῦ πολέμου μήτε μὴν δυνάμει στρατιωτικῇ, ἄλλως δὲ δόλῳ τινὶ καὶ κλοπῇ (εἰσὶ γὰρ τοιοίδε τινὲς ἀποσιουργοὶ οἱ ταῦτα πράσσοντες, ὡς ἂν πολέμου ἔσοιτο πρόφασις), ἐβεβαιώθη τοιγαροῦν τὰ τοιουτότροπα ἀναζητεῖν ἐς τὸ ἀκριβὲς, καὶ ἐπανορθοῦσθαι τοὺς δικαστὰς τοὺς ἐν τοῖς πέρασιν ἑκατέρας πολιτείας ἱδρυμένους. Εἰ δέ γε αὐτοὶ οὐκ ἔσονται ἱκανοὶ ἀναστέλλειν τὰς πρὸς ἀλλήλους τῶν ἀστυγειτόνων φθορὰς, ἐστέρχθη, ὥστε τὴν διαδικασίαν [84] ἀναπέμπεσθαι ὡς τὸν τῆς Ἕω στρατηγὸν, ὡς, εἴ γε εἴσω μηνῶν ἓξ μὴ τμηθείη τὰ τῆς ἁμίλλης καὶ ὁ ζημιωθεὶς μὴ λήψεται τὸ ἀπολωλὸς, τὸν ἀδικήσαντα λοιπὸν ἐπὶ ποινῇ ἐς τὸ διπλάσιον τῷ ἠδικημένῳ εἶναι ὑπεύθυνον. Ὡς, εἴ γε μηδὲ οὕτω πέρας ἕξοι, διετυπώθη τὸ ποιοῦν μέρος πρεσβείαν στέλλειν ὡς τὸν βασιλέα τοῦ ἠδικηκότος. Εἶτα εἰ μηδὲ ὑπὸ τοῦ βασιλέως γενήσεταί οἱ τὸ ἀποχρῶν καὶ διπλοῦν τὸ ὀφληθὲν ἀναλήψεται κατὰ τὸ ὡρισμένον ἐντὸς ἐνιαυτοῦ, ὅσον ἐπ' ἐκείνῳ τῷ δόγματι διαλελύσθω τὰ τῶν σπονδῶν. Δευτέραν πρὸς τῇ δεκάτῃ μοῖραν τῶν σπονδῶν κατανοήσεις τὰς πρὸς Θεὸν ἱκετείας, ἔτι τε καὶ τὰς ἀρὰς, οἷον τῷ μὲν στέργοντι τὴν εἰρήνην εἶναι τὸν Θεὸν ἵλεών τε καὶ ξύμμαχον διὰ παντὸς, τῷ δὲ ἀπατηλῷ τῶν τε ἐμπεδωθέντων νεοχμῶσαί τι βουλομένῳ τὸν Θεὸν ἔσεσθαι ἀντίπαλόν τε καὶ πολέμιον. Τρίτη πρὸς τῇ δεκάτῃ τῶν νομισθέντων ἰσχὺς, πεντηκοντούτιδας εἶναι τὰς σπονδὰς, ἐῤῥῶσθαί τε τὰ τῆς εἰρήνης ἐπὶ πεντήκοντα ἐνιαυτοὺς, ἀριθμουμένου τοῦ ἐνιαυτοῦ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος, ἑκάστου ἔτους τῇ τριακοσιοστῇ καὶ ἑξηκοστῇ καὶ πέμπτῃ ἡμέρᾳ περατουμένου. Ἰσχῦσαι δὲ καὶ τοῦτο, καθὰ ἔφην, ὥστε ἐξ ἀμφοῖν ἀποκομισθῆναι συλλαβὰς ἐκεῖσε, δηλούσας ὡς καὶ ἄμφω στέρξαι ταῦτα [85] ἐφ' οἷς ἐβεβαίωσαν οἱ πρέσβεις. Πέρας τε δεξαμένων τῶν συνθηκῶν, ἀντεδόθησαν αἱ λεγόμεναι σάκραι.

His ita decretis et confirmatis, separatim pacta sunt interposita de Christianis, qui in Perside vi-

Τούτων δὲ δοξάντων καὶ ἰσχυροποιηθέντων ἐκτὸς ἐνομίσθη τὰ περὶ τῶν ἐν Περσίδι Χριστιανῶν, ὥστε

VARIÆ LECTIONES.

[82] πημαινομένους N., πη μενομένους vulg. [83] ἑτέραν B., ἑτέρα vulg. [84] διαδικασίαν H., διὰ δικαίαν vulg. [85] ταῦτα H., τὸν τὰ vulg.

καὶ νεὼς οἰκοδομεῖν καὶ ἐπιθειάζειν σφᾶς ἀδεῶς, καὶ τοὺς χαριστηρίους ὕμνους, καθὰ νενόμισται ἡμῖν, ἀκωλύτως ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ γὰρ μήτε καταναγκάζεσθαι μαγικὴν [86] μετιέναι θρησκείαν, μήτε μὴν θεοκλυτεῖν ἀκουσίως τοὺς παρὰ Μήδοις νενομισμένους θεούς. Καὶ οἱ Χριστιανοὶ δὲ, ὥστε ἥκιστα καὶ οἶδε τολμῷεν μετατιθέναι μάγους ἐς τὴν καθ' ἡμᾶς δόξαν. Ἐκράτησε δὲ ὥστε καὶ τοὺς θνήσκοντας τοῖς Χριστιανοῖς ἐπ' ἐξουσίας εἶναι θάπτειν ἐν τάφοις, ᾗ [87] νενόμισται παρ' ἡμῖν. Τούτων οὕτω προελθόντων καὶ ἐν κόσμῳ καὶ τάξει γενομένων, ἐπεὶ ἀνεδέξαντο οἵ γε ἐς τοῦτο τεταγμένοι τὰς συλλαβὰς τοῖν δυοῖν βιβλίοιν, καὶ ἀπηκρίβωσαν ἰσοῤῥόπῳ τῷ καὶ ἰσοδυνάμῳ τῶν ῥημάτων τὰ ἐνθυμήματα, αὐτίκα οἵγε ἰσόγραφα ἕτερα ἐπετέλουν. Καὶ τὰ μὲν κυριώτερα ξυνειληθέντα τε καὶ κατασφαλισθέντα ἐκμαγείοις τε κηρίνοις, ἑτέροις τε οἷς εἰώθασι Πέρσαι χρῆσθαι, καὶ ἐκτυπώμασι δακτυλίων ὑπὸ τῶν πρέσβεων, ἔτι μὴν καὶ ἑρμηνέων δέκα πρὸς τοῖς δύο, ἓξ μὲν Ῥωμαίων, οὐχ ἧττον δὲ Περσῶν, ἀμοιβαίᾳ τῇ δόσει τὰ τῆς εἰρήνης βιβλία παρέσχοντο ἀλλήλοις. Τὸ μὲν τῇ Περσῶν φωνῇ γεγραμμένον ἐνεχείρισε Πέτρῳ ὁ Ζὶχ, καὶ Πέτρος δὲ τῷ Ζὶχ τὸ τῇ Ἑλληνίδι· καὶ αὖθις τοῦ Ζὶχ τὸ ἰσοῤῥοποῦν τῇ Ἑλληνίδι βιβλίον γράμμασι Περσικοῖς διασεσημασμένον, ἄνευ τῆς τῶν ἐκτυπωμάτων ἀσφαλείας, εἰληφότος, τὸ [88] σωθήσεσθαί οἱ τὰς μνήμας, καὶ Πέτρος οὐκ ἄλλως ἐπετέλεσεν ἀμοιβαίως.

Εἶτα ἐπὶ τούτοις διελύθησαν, τῶν τε ὁρίων ἀπο ἐγένοντο, καὶ ὁ Ζὶχ εἰς τὰ πάτρια ἤθη ἐπορεύετο. Ἀτὰρ ὁ Πέτρος ἔμεινεν αὐτοῦ, ἐπιθειάσων τῇ γενεθλίᾳ ἑορτῇ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ· ἤδη γὰρ προσεπέλαζε τῆς ἡμέρας τὸ σέβας. Ἔτι δὲ καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ ἐπιφανείᾳ τὰ νόμιμα ἁγιστεύσας, μετὰ ταῦτα ἐπέβη τῆς Περσῶν. Καὶ ἐν τοῖσδε πέρας εἰλήφει τὰ τῶν ξυνθηκῶν. Πρὸ δὲ δὴ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν πρέσβεων, παραγενομένων τινῶν Περσῶν εἰς τὸ Δάρας, οἷς τὸ τοιόνδε ἐν φροντίσιν ὑπῆρχεν, ἅμα ἐνίοις τῶν ἑρμηνέων καὶ τοῖς τῶν πλαστίγγων ἐπιστάταις, ἀπεκατέστη τοῖς περὶ τὸν Ζὶχ τὰ ὀφειλόμενα χρήματα τῶν ζ' ἐνιαυτῶν, ἐφ' οἷς αἱ ξυνθῆκαι [89] προῆλθον. Ὡς δὲ Πέτρος ἀφίκετο πρὸς βασιλέα Περσῶν ἐν τῷ προσαγορευομένῳ Βιθαρμαῖς, διαλεχθησόμενός οἱ περὶ Σουανίας [90] ἐς τὰ βασίλεια προελθὼν ἔλεξεν ὧδε· « Ἥκομεν, ὦ βασιλεῦ, παρὰ σὲ, τὸ μὲν ἐν βεβαίῳ τὴν εἰρήνην ἔχειν εὐτυχήσαντες ἤδη, τὸ δὲ καὶ ὀψὲ γοῦν τευξόμενοι τῶν δικαιοτέρων παρὰ σοῦ μὴ ἀχθησόμενοι. Ὁ γὰρ τὸ παρὸν εὖ διαθεὶς καὶ σχεδιάσας, ὡς εἰπεῖν, τὸ συνοῖσον, πῶς οὐχὶ τῶν μελλόντων προμηθεύεται πολλῷ τῷ διαφόρῳ, καθόσον καὶ χρόνῳ τῷ πλείονι. Μεγίστου τοίνυν πέφυκε βασιλέως τὸ δύνασθαι μὲν πλέον ἔχειν, μὴ βούλεσθαι δέ· τὸ γὰρ ὑπερβάλλον τῆς ἰσχύος ἐν σώφρονι κολάζεται λογισμῷ. Ἐπεὶ οὖν τὸ ζέον τοῦ πολέμου κατέσβεσται νῦν ἡμῖν καὶ ὥσπερ ἀνεπνεύσαμεν, εἷς δὲ

vunt, ut illis liceret templa construere, et sine ullo timore sacra peragere, et gratiarum actiones per hymnos Deo, sicut apud nos fieri solet, canere, neve cogerentur magicis cerimoniis interesse, aut æ invitos colere et venerari, qui apud Medos deorum numero habentur. Neque tamen ideo Christiani auderent conari magica sectantes in nostram religionem pertrahere. Obtinuit quoque, ut Christianis potestas esset mortuos sepulcris condere, et illis ad nostrum morem justa persolvere. Hæc cum ita rite et ordine gesta administrataque fuissent, litteras hi, quibus ejus rei cura demandata erat, duobus libellis exaratas susceperunt, et earum vim et sensum accurate inter se contulerunt, quarum statim altera exempla confecerunt. Et quidem eæ tabulæ, quibus plenior fides haberetur, diligenter involutæ, et securitatis causa cera iterum expressæ, et aliis rebus, quæ apud Persas sunt in usu, firmatæ sunt: tum etiam legatorum sigilla annulis impressa, et duodecim interpretum, sex Romanorum, et totidem Persarum. Sic mutua traditione inter se sibi pacis tabulas Zichus Petro Persarum lingua scriptas, et Græca Petrus Zicho tradiderunt. Rursus cum Zichus accepisset a Petro aliud illius pactionis exemplum Græca lingua, sed litteris Persicis exaratum, sine ulla sigillorum impressione, quod **143** ad solam rei gestæ memoriam valeret, eadem itidem Petrus a Zicho pari forma accepit.

His transactis seorsim alter ab altero procul a confiniis abierunt, et Zichus quidem ad sedes patrias remeavit: sed Petrus illic remansit, ut festum Nativitatis Christi Dei (instabat enim veneranda dies,) sancte et religiose coleret. Nec multo post illic adhuc Epiphaniæ festum solenni more celebravit: deinde ad Persas profectus est. Et sic quidem pacis transactio ad finem perducta est. Ante perfectionem legatorum, cum ex Persis hi, quibus ea res curæ erat, ad Daras accessissent una cum interpretibus et iis, qui trutinas afferebant, repræsentatæ sunt quæ Zicho pro septem annorum pensionibus promissæ fuerant pecuniæ. Petrus vero ad regem Persarum accessit in loco, qui Bitharmais appellatur, ut de Suania cum illo ageret, et in regiam introductus sic locutus est: « Venimus, o rex, ad te, cum magna ex parte pacis beneficium jam adepti simus, ut in reliquis quoque quamvis sero justitiam a te impetremus; nec nos deceptum iri speramus. Nam qui præsentem rerum statum recte composuit, et instantia commoda respexit, quanto magis is futuris providebit, quia et diuturniora sunt? Magni regis est posse quidem plus habere, sed nolle. Quidquid enim potentiæ superat, cohibetur, et comprimitur prudenti moderatione. Itaque cum fervens belli inter nos ardor jam deferbuerit et quodammodo respiremus, una scintilla

VARIÆ LECTIONES.

[86] Ante μαγικὴν vulgo εἰς inscritur, sed uncis inclusum. [87] ᾗ H., ἡ vulg. [88] τὸ] ἐς τὸ N. [89] αἱ ξυνθῆκαι H., ἐξυνθῆ καὶ vulg. [90] Σουανίας et προελθὼν H., Σουάνας et προελθεῖν vulg.

relicta est : Suaniam dico scintillam malorum, quæ minatur nobis maximum inimicitiarum incendium. Sis igitur obstaculo et impedimento gravissimis qui impendent casibus, et restingue malorum imminentium exspectationem. Nos enim dubia et controversa, quæ secare non potuimus, ad te rejecimus, ut quæ convenirent statueres. Unica enim et sola belli prorsus finiendi ratio est, si quidem domini Lazicæ sumus, ut Suaniam quoque nobis restituas. Qui enim dominium assequitur ejus, quod imperat, qui fieri potest, ut non quoque dominus sit ejus, quod alteri paret? Atqui Lazi, sed ne quidem ipsi Suani, minime in dubium revocaverint, Suaniam olim subjectam fuisse Lazicæ, et regi Lazorum jus fuisse arbitrio suo, qui Suaniam regeret, constituere.» Quæ cum diceret Petrus, ex tabulis Chosroem docuit, Lazorum reges antiquiores esse, et reges Suanorum ab iis subinde esse creatos : deinde sic dicere pergit : « Cum igitur ipsa justitia, o rex, Suaniam
144 nobis attribuat, nonne tu magni facies, prius concedendo utrumque assequi, ut et nemini injuriam intulisse, et omnibus, quæ debes, largitus esse videaris? Sic enim rex noster minime se læsum esse existimavit, si quod suum est, tanquam dono acceperit, cum et Lazicam non alio modo suam effectam putaverit. Cum enim asseveranter contenderemus, quod etiam aperte ostendebamus, Lazicam a longo tempore a Romanis possessam fuisse, tu contra eam tibi belli jure propriam effectam dixisti, nihilominus illæsam justitiam esse voluisti, et temperatam habere cogitationem, quam manum potentem potius duxisti. Quare, quæ nulla erat necessitas, eam sponte tibi necessitatem imposuisti, et generoso judicio contra te ipsum pronuntiasti : ab honestate te victum esse confessus, plane nobis Lazicam restituisti, et tanquam nostrum proprium patrimonium eam tradens ejus possidendæ potestatem in nos transtulisti; quod et idem de Suania supplices petimus ut gratis quod nobis proprium est, recipiamus, et ut nos vobis gratias habeamus, quod eo, quod nostrum est, minime nos multaveritis : vos autem summo Numini, quod tantum potestis, ut etiam quæ vestra non sunt, dono dare videamini. »

A μόνος ὑπολείπεται σπινθὴρ (φημὶ δὲ σπινθῆρα κακῶν τὴν Σουανίαν, ἀπειλοῦσαν ἡμῖν μεγίστην ἔσεσθαι δυσμενείας ἐμπύρωσιν), γενοῦ κώλυμα τῶν δεινῶν, καὶ προκατάπαυσον ἡμῖν ἐλπίδα τῶν κακῶν. Ἐν σοὶ γὰρ τῶν ἀμηχάνων τὸ ἄπορον [91] ἀνεθέμεθα, μηχανησαμένῳ [92] τὰ δέοντα. Μία γάρ τίς ἐστι τελεωτάτη τοῦ πολέμου κατάλυσις, τὸ προστεθῆναι καὶ Σουανίαν ἡμῖν, εἴπερ Λαζικῆς κύριοι καθεστήκαμεν. Ὁ γὰρ δεσπόσας τοῦ ἡγεμονικοῦ πῶς οὐχ ἕξει τὸ ὑποβεβηκός · οὔτε γὰρ Λαζοὶ οὔτε μὴν αὐτοὶ Σουάνοι πρὸς ἀμφισβήτησιν ἴοιεν [93] ὡς οὐχ ὑπήκοος ἡ Σουανία Λαζῶν ἀνέκαθεν ἦν, καὶ ὅτι ψήφῳ τοῦ Λαζῶν βασιλέως ὁ Σουανίας ἄρξων τὸ κῦρος [94] ἐδέχετο. » Ταῦτ' εἰπὼν Πέτρος ἐν γράμμασιν ἐπεδείκνυ Χοσρόῃ παλαιτέρους Λαζῶν βασιλεῖς, καὶ ἄλλους ὑπὸ ἄλλων B χειροτονηθέντας Σουάνων βασιλέας [95]. Εἶτα καὶ αὖθις ἔλεξε · « Τοῦ δικαίου τοίνυν ἡμῖν, ὦ βασιλεῦ, καὶ [96] Σουανίαν παρέχοντος, οὐχὶ σὺ προτηρήσας ἐν κέρδει σχήσεις ἀμφότερα, καὶ τὸ δόξαι μὴ ἀδικεῖν καὶ τὸ δοκεῖν δωρεῖσθαι τὸ προσῆκον πᾶσιν · οὕτω [97] γὰρ ἂν καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς βασιλεὺς οἴοιτο [98] ἀδικεῖσθαι, εἴγε τὸ οἰκεῖον ὥσπερ δῶρον λήψεται παρ' ὑμῶν, ἐπεὶ καὶ Λαζικὴν οἴεται οὐκ ἄλλως ἔχειν. Διαβεβαιουμένων γὰρ ἡμῶν καὶ ἐναργέστατα δεικνύντων ὡς Ῥωμαίων ἐκ πλείστου χρόνου κτῆμα, ἀντεῖπας αὐτὸς τῷ τοῦ πολέμου νόμῳ Λαζικὴν οἰκειώσασθαι, καὶ ὅμως, τῷ βούλεσθαι τὴν δίκην ἄτρωτον εἶναι, προὐργιαίτερον ἔθου σώφρονα κεκτῆσθαι λογισμὸν ἢ χεῖρα δυνατήν. Τοιγαροῦν ἐποιήσω τὴν οὐκ ἀνάγκην, καὶ τῷ γενναίῳ τῆς μεγαλοφροσύνης ἐψηφίσω κατὰ σαυ- C τοῦ, καὶ νικᾷν ἠξίωσας ἡττημένος τοῦ πρέποντος, καὶ ἁπλῶς ἀπεκατέστησας ἡμῖν Λαζικὴν ὥσπερ οἰκεῖόν τι κτῆμα μεταθεὶς καὶ τὴν ἐξουσίαν μεταγαγὼν ἐφ' ἡμᾶς. Οὐκ ἄλλως δὲ καὶ περὶ Σουανίας ἀντιβουλοῦμεν, τὸ οἰκεῖον προῖκα λαβεῖν · καὶ χάριν δὲ ὁμολογήσειν [99] ἡμᾶς ὑμῖν, τῷ μὴ ἐζημιῶσθαι τὸ οἰκεῖον · ὑμᾶς δὲ τῷ κρείττονι, τῷ δύνασθαι τοσοῦτον ὥστε δωρεῖσθαι δοκεῖν καὶ τὸ μὴ ὑμέτερον [1]. »

Rex autem ita respondit : « Equidem sapientiæ vis si offenderit animum ratione destitutum et persuadendi facultate orbatum, quod infirmum et imbecillum est, prosternit et conterit, quemadmodum medicamentum ulceri adhibitum depascitur, id quod dolorem facit, et sanitatem restituit ægrotanti. Quamvis enim minime justa sit ea, quæ apud hujusmodi hominum genus habetur oratio, si tamen apte et concinne quis dicat, dicendo evincit. Ea de causa sapientia longe armorum vim superat, quod bellica virtus non possit aliquod egregium facinus edere, nisi seipsam quoque consumat, prudentia autem et suum ipsius præsidium constitutum est,

Καὶ ὁ βασιλεὺς ἔλεξεν ὧδε · « Οὕτω δῆτα ψυχὴν λόγων χηρεύουσαν καὶ τοῦ πείθειν ἔρημον εὑροῦσα ἡ τῆς σοφίας δύναμις, περιφρονοῦσα τὸ ἀσθενὲς καταγωνίζεται, ὥσπερ φάρμακον ἐν ἕλκει προσπλαττόμε- D νον καταβιβρώσκει μὲν τὸ νοσοῦν, συναναζωπυρεῖ δὲ τὴν ὑγείαν τῷ κάμνοντι. Εἰ γὰρ τὸ δίκαιον οὐκ εἰπέ τισιν, εἴ πη [2] δὲ τὸ ἁρμόδιον, οὐδὲν ἧττον καὶ οὕτω κινήσει. Τοιγαροῦν ἡ σοφία τούτου ἕνεκα τῆς ἰσχύος τῶν ὅπλων κρατεῖ, ὅτι πολέμου μὲν δύναμις οὐχ οἵα τε πέφυκε τοῦ πρακτέου γενέσθαι [3], εἰ μή που καὶ ἑαυτὴν αὐτὴ [4] διαχρήσεται, τὸ δὲ τῆς σοφίας ἀσώματον καὶ φρούριον καθέστηκεν ἑαυτῆς · πρός γε καὶ φρουρεῖ τὸν κεκτημένον αὐτήν. Ἐντεῦθεν οὖν

VARIÆ LECTIONES.

[91] τὸν πόρον H., τὸ εὔπορον B. [92] μηχανησαμένῳ H. mg., μηχανησαμένων vulg. [93] ἴοιεν N., εἴποιεν H., ἴδοιεν vulg. [94] κῦρος H., κύριος vulg. [95] βασιλέας] ἡγεμόνας H. mg. βασιλείας ed. Par. [96] καὶ] τὴν N. [97] οὔτε pro οὕτω conj. N. [98] οἴοιτο] οὐκ add. Val. [99] δὲ ὁμολογήσειν H., σε ὁμολ. vulg. [1] ὑμέτερον N., ὕστερον vulg. [2] εἴπη] εἴποι conj. N. [3] περιγενέσθαι N. [4] αὐτὴ N., αὐτῇ vulg.

οὐδὲ αὐτός σε [8], ὦ Ῥωμαίων πρεσβευτὰ, ὥσπερ A εἰκὸς ἐν τοσαύτῃ φιλοσοφίᾳ τεθραμμένον [6] ᾗ περιεῖναι [7] τοῖς ῥήμασι μεμάθηκας, μεμφθείην πρός τινος ἔγωγε μὴ πείθειν μαθὼν· πλὴν ὡς ἂν οἷόστε ὦ, κἂν εἰ μὴ τοῖς [8] ῥήμασι τηλαυγῶς, ἀλλ' ὅμως τῷ βουλομένῳ τῆς γνώμης, ὡς ἔνεστιν, ἐν φανερῷ προθείην τὸ δίκαιον· δοίημεν, ὡς ἐδικαιολογήσω περὶ Σουανίας, τὴν ἀλήθειαν οὕτως ἔχειν. Λαζικὴν μὲν ἐχειρωσάμην, Σουάνοις δὲ οὐδὲ προσέβαλον, ἢ μόνῃ ἀκοῇ τῷ τὸν Μερμερόην ἡμῖν σημῆναι, ὡς οὐκ ἔστιν ἀξιόλογος οὐδὲ μὴν περιμάχητος ἡ χώρα, οὐδὲ βασιλικῆς ἔργον ἐκστρατείας, ἀλλ' ἓν ὑπάρχει τῶν ἐθνῶν τῶν περὶ τὸν Καύκασον, καὶ ὡς ἔχουσι βασιλίσκον, καὶ ὡς ὁ χῶρός ἐστι Σκυθῶν πάροδος. Ἀπεβίω Μερμερόης, εἶτα ὁ Ναχόεργαν [9] ὑπῆλθε τῇ στρατηγίᾳ. B Γέγραφε τοίνυν ἡμῖν καὶ αὐτὸς οὐκ ἄλλως περὶ αὐτῶν, ὅτι τοῦ Καυκάσου τὰς ἀκρωρείας οἰκοῦσι, καὶ ὅτι [10] δῆτα κλῶπές τε καὶ λαφυραγωγοὶ καὶ χαλεπῶν [11] ἔργων καὶ ἀνοσίων καθεστήκασιν ἐργάται. Ἠβουλόμην οὖν κατὰ σφῶν ἐλάσαι στρατείαν, οἱ δὲ κατοῤῥωδήσαντες ἀντὶ Σουάνων ἐγένοντο Πέρσαι. Ὡς εἶναι δῆλον ἐντεῦθεν ἀνήκειν μοι τὴν χώραν, καὶ ἔχειν οὐκ ἀρνοῦμαι. Καὶ τοίνυν δηλοῦσιν ὑπακούοντες ἡμῖν ἀσμενέστατα τῷ καὶ τοῖς δούλοις ἄρχεσθαι τοῖς ἡμῶν. Ἀμέλει καὶ τοῦ Ζὶχ ἐν γράμμασι δηλώσαντος, ὡς Ῥωμαῖοι Σουανίαν ἐπιζητοῦσι λαβεῖν, τοσοῦτον πόῤῥωθεν ᾠήθην ὑμᾶς τοῦ δικαίου φῆσαι, καθόσον οὐ πλησίον ἐγενόμην τοῦ πείθεσθαι τῷ παραλόγῳ τῆς ἀκοῆς. Πλὴν ἡττηθήσομαι τοῦ δυνατοῦ, καθόσον οἰηθείην [12] περιέσεσθαι, μὴ οὐχὶ ταὐτὰ [13] C φρονεῖν τῷ καθ' ὑμᾶς βασιλεῖ. »

Ταύτας δήπουθεν αὐτὰς ἀπεχύησε τῷ νῷ τὰς ἐννοίας ὁ Περσῶν βασιλεὺς, καὶ ἐν τούτοις ὁ λόγος ἐπέπαυτο πρὸς βραχὺ περὶ Σουανίας αὐτῷ. Καὶ αὖθις, ὥσπερ ἐν μεταξυλογίᾳ τινὶ, περὶ Ἄμβρου τοῦ Ἀλαμουνδάρου τοῦ Σαρακηνοῦ διελεγέσθην ἄμφω, τοῦ βασιλέως οὕτω πως ἀρξαμένου. « ὁ καθ' ἡμᾶς Ἄμβρος ὁ Σαρακηνὸς οὐχ ἥκιστα ἐπιμέμφεται τῷ Ζὶχ, καὶ καταβοὴν [14] πεποίηται τἀνδρὸς οὐκ ἐλαχίστην, ἅτε οὐδέν τι ὀνήσαντός γε αὐτὸν, ἡνίκα ἐσπενδόμεθα ὡς ὑμᾶς. » Καὶ ὁ Πέτρος, « Ἐν οὐδενὶ χρόνῳ πώποτε, ἔφη, ῥητόν τι χρυσίον ἐκομίσαντο ἐκ Ῥωμαίων οἱ καθ' ὑμᾶς [15] Σαρακηνοὶ, οὔτε μὴν ἀνάγκῃ τινὶ, οὔτε καθ' ὁμολογίαν τινά· ἀλλὰ δῆτα ὁ πατὴρ Ἄμβρου Ἀλαμούνδαρος ἔστελλε δῶρα τῷ Ῥωμαίων αὐτοκράτορι, καὶ ὅ γε δεχόμενος ἀντεδωρεῖτό γε D αὐτόν. Ὅπερ ἐφ' ἑκάστῳ ἐνιαυτῷ τὸ τοιόνδε ἐγίγνετο οὐδαμῶς, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ πέντε παρῳχημένων ἐτῶν. Τοῦτο γοῦν διεσώθη τε καὶ διεφυλάχθη Ἀλαμουνδάρῳ τε καὶ ἡμῖν ἐπὶ χρόνον ἥκιστα ὀλίγον. Ἐξεπίσταται δὲ τὸ κρεῖττον, ὅτι οὐχὶ δῆτα ἐῤῥωμένα φρονῶν ἐς Πέρσας τὰ τοιάδε ἔπρασσεν Ἀλαμούνδαρος. Τοιγαροῦν διεβεβαιοῦτο, ὡς, εἰ καὶ ὑμεῖς

et eum qui ipsam possidet, salvum et incolumem servat et præstat. Quamobrem nolim hoc mihi vituperio dari, o Romanorum legate, si ego, qui a nemine didici, tibi non persuadeam, qui philosophicis disciplinis adeo innutritus et imbutus fueris, ut oratione superiorem esse didiceris : tamen quantum in me erit, etsi non luculento verborum artificio, ex animi mei sententia quod justum est promam. Demus, de Suania te vera dixisse, et ita se rem habere : at Lazicam bello subegi ; Suanos nunquam bello appetii. Solo auditu a Mermeroe accepi, qui significavit, regionem non esse dignam nostra cura, neque pro qua certaremus, neque regem decere huic terræ bellum inferre. **145** Sitam esse inter eas gentes, quæ circa Caucasum habitant, habere regulum, et esse transitum Scytharum. Decessit Mermeroes, administrationem exercitus suscepit Nachoergan. Scripsit ille nobis eadem : Suanos juga Caucasi habitare, esse latrones, prædarum abactores et quorumcunque gravium et immanium scelerum patratores. Constituimus adversus illos exercitum mittere, sed subito metu compulsi ex Suanis Persæ facti sunt : unde satis apertum est, hanc regionem in nostra potestate esse, et eam me tenere minime inficior. Nec obscurum est, illos nobis lubenti animo parere, et a nostris servis regi. Postremo Zichus nos per litteras certiores fecit, Romanos repetere Suaniam, in quo tam longe vos ab eo, quod justum erat, discedere existimavi, quantum abfui a fide adhibenda his, quæ ad me contra rationem deferebantur. Sed cedam, quantum fieri potest, rerum necessitati, quanquam me victurum esse speraveram quominus a rege vestro dissentiam. »

Has igitur cogitationes e mente sua effudit rex Persarum : et tum paulum quievit disceptatio de Suania. Mox autem, veluti medio quodam colloquio rursus de Ambro Saraceno inter eos exortus est sermo. Rex sic incepit : « Qui apud nos est Ambrus, Alamundari filius, Saracenus, non parum Zicho succenset, neque parvam querelam de eo instituit, quod illius rationibus consulere, cum inter nos pacem fecit, prætermisit. » Et Petrus, « Nullo unquam tempore, inquit, Saraceni, qui apud vos sunt, certam auri summam a Romanis abstulerunt. Nec enim id nostrarum rerum necessitas unquam postulavit, neque nobis cum his quidquam convenerat. Sed pater Ambri, Alamundarus, misit dona ad Romanorum imperatorem : is cum ea accepisset, vicissim eum donis est remuneratus, quod tamen unoquoque anno nequaquam factum est, sed aliquando interpositum est spatium quinquennii. Hoc igitur inter Alamundarum et nos usurpatum et observatum est non brevi tempore. Deus autem novit Alamundarum hoc fecisse, cum rebus Persicis minime studeret. Conventum enim fuit, si bellum

VARIÆ LECTIONES.

[5] σὲ add. N. [6] τεθραμμένον N. τεθραμμένος vulg. [7] ᾗ περιεῖναι N., εἴπερ εἶναι vulg., ᾗπερ εἶναι H. [8] εἰ μὴ τοῖς H. εἰμὶ τοῖς vulg. [9] Ναχοραγὰν Agathiæ. [10] ἤ ὅτι H. [11] χαλεπῶν H., χαλεπῶς vulg. [12] φηθείην vulg. [13] ταῦτα vulg. [14] καταβοὴν B., καταβολὴν vulg. [15] ἡμᾶς vulg.

contra nos moveritis, ut Alamundari ensis adversus rempublicam Romanam quiesceret et ab omni bellico opere immunis esset. Hæc igitur aliquo tempore duraruut. Nunc vero frater tuus, meus dominus, o rex, prudenter, opinor, in animum induxit suum, et ait : Si pacem ista duo regna observent, quid mihi porro proderit, subditos et servos Persarum sollicitare, ut dominos suos prodant, **146** et quidquam illis largiri, aut ab illis accipere? » « Si ante pacem, respondit rex, mutuo missæ sunt legationes, et vos invicem donis amice coluistis, existimo inviolata et illæsa permanere debere, quæ inter vos sunt prius constituta. » Ilis igitur quo suam quisque causam de Ambro tueretur, argumentis usi sunt : deinde rursus inter se de Suania contenderunt, et rex dixit : « Cum occupavi Scendes, Serapa et Lazicam, tum ipsi negatis nos Suaniam quoque sub nostra ditione habuisse. Ex quo apparet, eam nunquam subjectam fuisse Lazis. Si enim ita se res habuisset, una cum Lazis, quippe qui imperium ejus tenerent, in nostram potestatem venisset. » Petrus contra respondit : « Hoc factum non est, quia Suani a nobis non defecerunt, quemadmodum Lazi, quibus subjecti erant. Hoc igitur affirmo, servos servorum nostrorum nunquam a nobis descivisse. » At rex : « Hodie præterierunt decem anni, ex quo Suaniam occupavimus. Legatos sæpius a vobis excepimus, et ad vos misimus. Cur tandem nullam unquam mentionem de Suania fecistis? » — « Quia, Petrus ait, Lazices dominium eras adeptus. Etenim si te adiissem, ut mihi Suaniam cederes, causam, cur id faceres, interrogasses; quam si reddidissem : quia Lazis est subdita : An nescis me Lazicæ dominum effectum esse? respondisses, neque nobis quidquam reliqui fuisset, quod ultra eloqui potuissemus. » - « Ain tu, inquit rex, Suaniam Lazis fuisse subjectam? Hoc si tu tabulis scriptis probare poteris, impetrabis quod justum est. » Et Petrus : « Haud cunctabor. Docebo te verum. Vetus mos, o domine, obtinuit, apud Lazos hicce : cum Suaniæ dux subesset Lazo, inter hos, qui illi tributa pendebant, ascriptus erat. Quamobrem Lazus accipiebat ab ipso fructus, mella, pelles et alia quædam. Quando autem Suaniæ princeps vita excedebat, suffragio ejus, qui Lazis præerat, eligebatur, qui in locum defuncti regionis administrationem susciperet. Tunc Lazorum præfectus litteris imperatorem certiorem faciebat de his quæ evenerant. Et imperator Lazicæ præfecto per epistolam jubebat ipsum mittere insignia præfecturæ Suaniæ cui vellet, modo Suanus esset. Quod jam a tempore Theodosii, imp. nostri, usque ad Perosem, avum vestrum, et Leonem, qui apud nos imperavit, invaluit. » Deinde e chlamyde Petrus in medium protulit libellum, in

A πόλεμον κινήσοιτε καθ' ἡμῶν, Ἀλαμουνδάρῳ γε ἄπρακτός τε καὶ ἀνενέργητος ἔσται ἡ μάχαιρα τῆς Ῥωμαίων ἕκατι πολιτείας. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπί τινα [16] διέμενε χρόνον. Νῦν δὲ ὁ σὸς μὲν ἀδελφὸς, δεσπότης δὲ ἐμὸς, ἔθετο ἐν νῷ ἐμφρονέστατα οἶμαι, ὦ βασιλεῦ, ἔφη τε, ὡς, εἰ βεβαίως ἔχει τὰ πολιτεύματα τὴν εἰρήνην, τί δήποτε ἄρα λυσιτελήσει μοι τοῦ λοιποῦ ὑπηκόοις τε καὶ δούλοις προσφθέγγεσθαι Περσῶν, ὡς ἂν καταπρόοιντο [17] τῶν κεκτημένων τὰ πράγματα, ἤγουν πορίζειν τι αὐτοῖς ἢ πορίζεσθαι παρὰ σφῶν; » « Εἰ πρὸ τῆς εἰρήνης, » ἔλεξεν ὁ βασιλεὺς, « ἑκατέρωθεν ἐστέλλοντο πρεσβεῖαι καὶ ἀμοιβαίοις ἐφιλοφρονεῖσθε δώροις ἀλλήλους, χρῆναι οἶμαι ἄτρωτα εἶναι τὰ ὅσα ἐστέρχθη πρὸ τοῦ. » Ταύταις μὲν οὖν αὐταῖς καὶ περὶ Ἄμβρου ταῖς δικαιολογίαις ἐχρησάσθην, B καὶ αὖθις ἀντελογίζοντο περὶ Σουανίας. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπεν· « Ὁπηνίκα ἔγωγε παρεστησάμην Σκένδεις τε καὶ Σάραπα καὶ Λαζικὴν, ὑμεῖς οὔ φατε ὅτι [18] τηνικαῦτα Σουανίαν ἐν ὑπηκόων εἴχετε μοίρᾳ. Εὔδηλον οὖν ἐντεῦθεν, ὡς οὐκ ἐτύγχανον ὄντες ὑπὸ Λαζούς. Ἦ γὰρ ἂν [19] καὶ αὐτοὶ ξὺν τοῖς κρατοῦσιν ἡμῖν προσεχώρησαν. » Ὁ Πέτρος ἔφη ἀμοιβαδόν· « τοῦτο οὐ γέγονεν, ἐπεὶ ὁ Σουάνος οὐκ ἀπέστη, καθὰ δήπουθεν οὗ [20] δοῦλος ἦν ὁ Λαζός. Φημὶ δὲ, ὡς τοῦ καθ' ἡμᾶς δούλου ὁ δοῦλος ἀφηνίασεν οὐδαμῶς. « Τήμερον, » εἶπεν [21] ὁ βασιλεὺς, « δέκα ἤδη παρῳχήκασιν ἐνιαυτοὶ, ἐξ οὗ Σουανίαν ἐν κατοχῇ ἐποιήσαμεν· πρέσβεις πολλάκις ἐδεξάμεθά τε καὶ ἐξεπέμψαμεν ὡς Ῥωμαίους· καὶ τί δῆτα ἐξ ἐκείνου τὸν ὁντιναοῦν οὐ κεκινήκατε λόγον ἕνεκα Σουανίας; » C — « Ἐπειδὴ τηνικαῦτα, ἔλεξεν ὁ Πέτρος, καὶ Λαζικῆς Κύριος ἐγεγόνεις. Καὶ εἴπερ ἔφην· ὡς δεῖ [22] παραχωρῆσαί μοι Σουανίας, ἀντέλεξας ἄν· τίνος χάριν· καὶ εἴπερ αὖθις ἔφην· ἐπεὶ Λαζικῆς ἐστι κατήκοος, ἀπεκρίνω· τίνα γάρ σε γνωρίζομεν Λαζικῆς; καὶ λοιπὸν ἀντερεῖν εἴχομεν τὸ παράπαν οὐδέν. » — « Τοῦτο φῄς, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, ὅτι Σουανία Λαζῶν ὑπὸ χεῖρας ἦν. Εἴπερ ἐν γράμμασιν οἷός τε εἶ τεκμηριῶσαι τὸ τοιόνδε, ἥκιστα ἀποτεύξῃ τοῦ δέοντος. » Καὶ ὁ Πέτρος· « Οὔ τι μελλήσω, ἀναδιδάξω δέ σε τἀληθές. Ἀρχαῖον ἔθος, ὦ δέσποτα, τότε ἐκράτησε παρὰ Λαζοῖς. Ὁ Σουανίας ἡγεμὼν ὑπήκουε τῷ Λαζῷ, καὶ ἀνάγραπτός οἱ ἐπεφύκει ἐς δασμοφορίαν. Καὶ τοίνυν ἐκομίζετο παρ' αὐτοῦ ὁ Λαζὸς καρπούς τε μελιττῶν D καὶ δέρρεις καὶ ἕτερα ἄττα. Ὁπηνίκα δὲ οὖν ὁ Σουάνος ἄρχων ἀπεβίω, ἐχειροτόνει ὁ τοῖς Λαζοῖς ἐφεστὼς [23] τὸν διαφυλάξοντα τοῦ ἀποιχομένου τὴν ἀρχήν. Ἐν τούτῳ γράμμασιν ἐχρῆτο ὡς τῶν Ῥωμαίων αὐτοκράτορα τῶν ξυμβεβηκότων πέρι· καὶ αὐτὸς ἀντιγράφῳ ἐπιστολῇ ἐνεκελεύετό οἱ ἐκπέμψαι τὰ σύμβολα τῆς τῶν Σουάνων ἡγεμονίας ὅτῳ μὲν βούλοιτο, Σουάνῳ δ' ὅμως ἀνδρί. Τοῦτο τὴν ἰσχὺν ἔλαβεν ἐκ τῶν Θεοδοσίου τοῦ καθ' ἡμᾶς βασιλέως χρόνων μέχρι Περόζου τοῦ ὑμετέρου πάππου καὶ Λέοντος τοῦ καθ' ἡμᾶς. » Εἶτα ἐκ τῆς χλαμύδος ὁ Πέτρος ἐν

VARIÆ LECTIONES.

[16] τινα H., τινι vulg. [17] καταπρόοιντο H., κατὰ πρόην τῷ vulg. [18] ὅτι deest vulg. [19] ἦ γὰρ ἂν N. ἢ γὰρ ἦν vulg., τοιγαροῦν H. [20] οὗ N., ὁ vulg. [21] εἶπεν H., εἶδεν vulg. [22] δεῖ N., δὲ vulg. [23] ὑφεστὼς vulg.

ιῷ προκομίζει βιβλίδιόν τι, ἐν ᾧ στοιχηδόν τε
ηρημένως ἐδηλοῦντο Λαζῶν βασιλεῖς, οἳ Σουά-
ἐχειροτόνησαν ἡγεμόνας. Εἶχε δὲ οὕτω τοῦ
ματείου ἡ δύναμις, εἰ καὶ μὴ οὕτω τὰ ῥή-
· « οἵδε Λαζῶν βασιλεῖς, οἵ γε βασιλίσκους
ησαν Σουάνοις, ἐξ οὗ χρόνου Θεοδόσιος τὸ Ῥω-
, διήνυσε κράτος καὶ Οὐαράνης τὸ Περσῶν
Λέοντος αὐτοκράτορος καὶ Περόζου. » Καὶ δι-
ὼν ὁ Πέτρος ἔφη· « ἄχρι τούτων ἴσμεν ἐν
μασι Λαζῶν τε βασιλεῖς καὶ τοὺς ὅσοι ὑπὸ Λα-
ἄρχοντες ἐγένοντο Σουάνων. » Καὶ ὁ βασιλεύς·
ξυγχωρήσομέν σοι τὸ παρὰ σοῦ προκομισθὲν
μα ξυναιρόμενον τῇ κατὰ σὲ πολιτείᾳ ἔχειν τὸ
ν, ἆρα καὶ τὰ ἡμέτερα συμβόλαια πιστευθήσον-
καιότατα; » — « οἶμαι. » — « πλήν, » ἦ δὲ [24]
ιλεύς, « ὅπερ ἔφης, ἔχεται πειθοῦς, ὅτι δῆτα
οἱ βασιλεῖς οἱ μὲν οὕτως, οἱ δὲ ἄλλως ἐγένοντο.
δὴ δὲ νῦν περὶ ἀμφηρίστου διαλεγόμεθα δού-
ιλ μὲν ἐναργέστατά πως δυνηθείης ἀποφῆναι,
ἔφυκε σός, λήψῃ γε αὐτόν· εἰ δὲ τὸ τοιόνδε οὐχ
ι [25] εἶ πιστώσασθαι, καὶ ἄλλως βούλεται ὁ
νος ὑποτετάχθαι τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ, ἥκιστα
ι ἐμποδών. Τούτου περαιτέρω οὐδὲν ὁτιοῦν
ομαι ποιεῖν. » Ὁ δὲ Πέτρος· « οὐχὶ πεύσῃ, ὦ
τα, πρὸς τοῦ Σουάνου, ὅποι [26] βούλεται εἶναι;
ιάζει γὰρ αὐτός, ὅσον ἐπὶ ταύτῃ γε δήπου τῇ μοι-
— « Ἄθρει δέ, ὁ βασιλεύς, ὡς οὐ βούλομαι περὶ
ίας τῆς χώρας τι πυθέσθαι πρὸς τῶν Σουάνων,
οὐδὲ ὅσιον οὔτε μὴν ἄλλως δίκαιον [τὴν [27]] περὶ
γῆς αὐτῆς ἐν δούλου κινδυνεύεσθαι κρίσει. »
μὲν οὖν οἱ λόγοι προῆλθον ἐξ ἀμφοῖν [28].

Ὅτι οὐδὲν προέβη περὶ τῆς Σουανίας, ἀλλ' ὁ
ος ἄπρακτος ἀνεχώρησε τῶν Μηδικῶν ὁρίων.
ς δ' οὖν ἐσπείσατο [29] Πέρσαις, καὶ κατέθεντο
όλεμον ἀμφότεραι πολιτεῖαι. Καὶ οἱ μὲν Μῆδοι
ς τῶν Κόλχων γῆς ἐπ' οἶκον ἀνεχώρησαν· ἀτὰρ
Βυζάντιον ἀφικόμενος ὁ Πέτρος οὐ πολλῷ
ον κατέλυσε τὸν βίον.

Ὅτι Ἰουστῖνος ὁ ἀνεψιὸς Ἰουστινιανοῦ κατ'
ὸ καιροῦ Ἰωάννην τὸν Κομεντίολον [30] ἐς τὰ
ῶν ἤθη ἔστειλε πρεσβευσόμενον. Παρενεγγύησε
[31] ἐκ μὲν τοῦ ἐμφανοῦς ἀνακήρυξιν ποιήσασ-
ῆς αὐτοῦ ἐπὶ τὴν βασιλείαν ἀναγορεύσεως κατὰ
ιθὸς Ῥωμαίοις τε καὶ Πέρσαις, ἐν ταὐτῷ δέ,
καλέσοι καιρός, καὶ ἀμφὶ Σουανίας κινῆσαι λό-
Ταύτην γὰρ οὔπω Χοσρόης ἀπεκατέστησε [32]
αίοις, καίτοι τῆς Λαζικῆς παραχωρήσας [33],
ήκοος οὖσα ἡ Σουανία ἐτύγχανεν. Ἀλλ' αἱ μὲν
κοντούτιδες σπονδαὶ ἦσαν, ἃς ἔθετο Πέτρος ὁ
ερὶ βασιλέα καταλόγων [34] ἡγεμών· τὰ δὲ περὶ
ίας ἐπ' ἀμφιβόλῳ ἦν. Ἰουστῖνος δὲ ὁ βασιλεὺς
λεύσατο [35] Ἰωάννην, ὡς, εἴγε βούλοιντο Πέρ-
αὶ ὤνιον ἀποδίδοσθαι τὴν χώραν, ἑτοιμότατα
ἔχειν. Ἡ γὰρ Σουανία ἀξιόλογος μὲν οὐδαμῶς,

A quo numerabantur ordine et distincte Lazorum reges, qui **147** Suanis duces elegerant. Hæc autem erat hujus tabulæ vis : verba enim non id expresse continebant : « Hi erant Lazorum reges, qui regulos Suanis constituerunt a tempore quo Theodosius Romanum rexit imperium, et Varanes Persarum, ad Leonem imperatorem et Perosem usque. » Hos postquam Petrus recitaverat, dixit : « Ad hos usque habemus in scriptis Lazorum reges, et omnes, qui ab eis Suaniæ præfecti constituti fuerunt. » Et rex : « Si concesserimus, libellum a te exhibitum, qui vestræ reipublicæ causam tuetur, fidem facere, nonne nostris quoque fidem haberi æquissimum est? » — « Opinor. » — « Quare, sicut dicis, inquit rex, hæc res in fide B posita est, utrum sic, an aliter illi reges creati sint. Sed quoniam de servo inter nos contentio est, qui cujus sit, dubium est : si claris et manifestis argumentis probare potes tuum esse, accipies : sin minus id potes, et Suanus tamen velit Romanorum imperio subesse, non intercedam. Nec est ultra id quidquam, quod facere possim. » Tum Petrus : « Non percontaberis e Suano, o domine, cujus velit esse? hac enim conditione delata se in libertatem assereret. »—« Noli hoc rogare, respondit rex; non enim in animo habeo, quantum ad regionem Suaniam, quidquam Suanorum voluntati credere. Etenim neque fas neque justum est de terra ipsa servi judicii periculum subire. » Atque C hi inter utrosque habiti sunt sermones.

4. **148** Nihil vero quidquam Petrus de Suania obtinuit, sed infecto negotio a finibus Medorum recessit; pacem tamen cum Persis composuit, et utraque regna bellum deposuerunt, et Medi quidem a Colchorum finibus domum reverterunt. Nec multo post Petrus cum Byzantium rediisset, mortuus est.

5. Justinus minor, Justiniani nepos, illo tempore misit Joannem Comentiolum in Persiam, ut legatione fungeretur. Mandavit ei, ut ad speciem quidem pro more inter Romanos et Persas recepto nuntiaret, Justino imperium delatum : simul autem, si se offerret occasio, in sermonem de Suania incideret. Nondum enim eam juri Romanorum Chosroes cesserat, quamvis Suania ditioni Lazicæ subjecta D esset, quæ ipsa Romanis tradita erat. Fœdera quidem, quæ in quinquagesimum annum Petrus, magister officiorum, pepigerat, observabantur : sed quoad Suaniam res adhuc in suspenso remanserant. Justinus vero imperator Joanni in mandatis dederat, si Persæ illam regionem vendere vellent, ut se paratum esse diceret. Erat Suania non ipsa quidem magni momenti aut pretii, sed situ valde commodo et

VARIÆ LECTIONES.

[24] δὲ N., ἦδεν vulg., εἶπεν H. [25] οἷόστε H., οἷόντε vulg. [26] ὅποι] ὅτου Cantocl. [27] τὴν uncis exclusi. [28] Sequebantur quæ exstant in ecl. II. de sent. p. 428, 17. [29] ἐσπείσατο Val., ἐπίστατο vulg. [30] Κομεντιόλου vulg, Κομεντίολον Labb. ad Theoph. ap. Photium cod. 61. [31] οἱ Val., μοι vulg. [32] ἀπεκατέστησε B., ἀπεκράτησε vulg. [33] παραχωρήσας ἧς N., παραχωρησάσης vulg. [34] καταλόγων H., κατὰ vulg. [35] ἐνεκελεύσατο B., ἐνεκαλέσατο vulg.

apto, ut magnum adjumentum afferret ad arcendos Persas ab invadendis Colchorum finibus. Itaque Joannes, Byzantio profectus, cum urbium, per quas iter illi erat, ut ab imperatore præscriptum fuerat, multa cura **149** et diligentia rebus subvenisset, ad Daras pervenit. Hic aquæ ductum reficiendum curavit, et aquæ receptacula condidit, et alia quædam opera necessaria exstruxit. Ibi per decem dies est commoratus, tantisper dum Nisibi festum celebraretur et perageretur. Hæc causa erat cur legatio admitti non poterat. Festo peracto, quod apud eos Furdigan dicitur, feralia diceres, exceptus Joannes a primoribus Nisibis cum solenni honore ad exsequendam legationem in regiam Persarum est dimissus. Is eo accessit, et omnibus, quorum causa missus fuit, rite peractis, responsum manebat. Chosroes autem quadam die sermonem movit de Saracenis. Gentes enim Saracenicæ innumeræ sunt, quarum maxima pars per deserta pascentes et sine domino vagantur, aliæ Romanorum, aliæ Persarum imperio parent. Ita divisæ cum essent, Justinianus, magni judicii vir, et qui magnum usum regiæ administrationis habebat, Saracenos, qui in Medorum partibus erant, per pacem donis prosecutus fuerat. Sed Justinus, vir gravis et constans, neque quidquam Barbarorum superbiæ cedens, Saracenos, qui Persis favebant, contemptui habuit, et nihili fecit. At illi (est enim gens avidissima) cum tanquam quod suum esset, sibi eripi existimarent, Persarum regem, ne se ad sua genua prostratos contemneret, supplices orarunt. Itaque Chosroes, cum Petrus apud eum legatum ageret, Romanos Saracenis debitum solvere æquum censebat. Deinde cum Joannes ad eum accessisset, iisdem verbis est usus. Saraceni enim asseverabant, se ob eam causam, ut quietem agerent, neque Romanorum terris infesti essent, eas pecunias accipere, et hac ratione in causa defendenda maxime nitebantur. Itaque Joannes, ut vidit Saracenos, præterquam quod fas erat, criminari et accusare Romanos, dixit : « Si quis alius, quam Chosroes, Saracenorum causam, qui Romanos injuste criminantur, tueretur, minus id quidem grave et molestum esset. Persarum vero tantum regem, qui quæ rerum naturæ consentanea sunt, plurimi facit, addam etiam, qui bene de Romanis rebus sentit, consentire his, qui volunt injusta facere, simul et admirarer et quererer : sed animum non socordiæ dabo : Romanus enim sum : et docebo omnia : tametsi regem doceri minime necesse est, sed ad haud inscios narratio mea convertitur. Qui enim semel ea, quæ justitiæ et æquitati sunt consentanea, cognovit, si eadem iterum docetur, immutata **150** veritate perspecta conscientiam suam firmabit. Petro quidem, qui ante me legatus fuit, et pacem stabilivit, facile fuit, cum

A ὅμως δὲ ἐπιτηδείως ἔχουσα θέσεως ἐς τὰ μάλιστα ὀνίνησι τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν τῷ μὴ δι' αὐτῆς [56] ἐπιτιθεμένους Πέρσας τὰ τῶν Κόλχων ὅρια λυμαίνεσθαι. Ἰωάννης οὖν ἐκ Βυζαντίου ἄρας, καὶ ὡς τάχιστα τὴν πορείαν ἀνύσας, ἐν ταῖς κατὰ τὴν πάροδον πόλεσι τῶν ἀναγκαίων φροντίδα θέμενος πολλήν, τοῦτο προειρημένον αὐτῷ ἐκ βασιλέως, ἀφίκετο εἰς τὸ Δάρας. Ἐνταῦθα τὸν κατὰ πόλιν ὁλκὸν τοῦ ὕδατος ἐπεσκεύασε καὶ ὑδροχοεῖα ἐπενόησε, καὶ μὴν οὖν ἄλλα ἄττα τῶν ἐν ἄστει ἀναγκαῖα [57] εἰργάσατο. Διήγαγε δὲ αὐτοῦ ἡμέρας δέκα τῷ τὴν [58] ἐν τῇ Νισίβει [59] τῇ πόλει πανηγυρίζειν τε καὶ ἄγειν ἑορτήν, κἀκ τούτου τὴν πρεσβείαν μὴ ὑποδέξασθαι. Ὁ δὲ Ἰωάννης δεχθεὶς μετὰ τὴν ἑορτὴν τὴν Φουρδίγαν προσαγορευομένην, ὅ ἐστιν Ἑλληνιστὶ νεκυία, ἐκ
B τῶν ἐν τῇ Νισίβει ἀρχόντων ἐξεπέμφθη σὺν τῇ νομιζομένῃ τιμῇ πρεσβεύειν ἐς τὰ βασίλεια Περσῶν· καὶ ἅπαντα [60], ὧν ἕνεκα ἔσταλτο, ἐν δέοντι καταστησάμενος, ἐν τούτοις ὑπῆρχεν. Ὁ δὲ Χοσρόης ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τῶν Σαρακηνῶν πέρι αὐτῷ ἐκίνησε λόγους. Τὰ γὰρ Σαρακηνικὰ φῦλα μυριάδες [61] ταῦτα, καὶ τὸ πλεῖστον αὐτῶν ἐρημονόμοι εἰσὶ καὶ ἀδέσποτοι· καὶ μὲν [62] οὖν τῆς Ῥωμαίων, ἔστιν ἃ καὶ τῆς Περσῶν ὑπήκοα πολιτείας. Οὕτω δὲ διακεκριμένων αὐτῶν, Ἰουστινιανός, μεγαλόφρων ἀνὴρ καὶ βασιλικώτατος, τοὺς μηδίζοντας Σαρακηνῶν δώροις ἐδεξιοῦτο κρατούσης εἰρήνης. Ὁ δὲ Ἰουστῖνος [63], ἐμβριθής τε ὢν καὶ Βαρβάρων φρονήματι ἥκιστα ὑποχαλῶν, ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο τοὺς ὅσοι ἐμήδιζον
C τῶν Σαρακηνῶν. Οἱ δὲ (πλεονεκτικώτατον γὰρ τὸ φῦλον) ἀποκοπὴν τοῦτο ἡγησάμενοι τῷ βασιλεῖ ἐνέκειντο [64] Περσῶν μὴ περιιδεῖν αὐτοὺς αὐτῷ ἀνακειμένους. Τῷ τοι ἄρα καὶ Πέτρου ἐκεῖσε πρεσβευσαμένου, ὥσπερ τοῖς Σαρακηνοῖς ὑπευθύνους ὄντας Ῥωμαίους ἔλεγε δεῖν ὁ Χοσρόης ἀποδίδοσθαί σφισι τὸ χρέος. Εἶτα καὶ Ἰωάννου αὐτόσε ἀφικομένου τοῖς αὐτοῖς ἐχρήσατο ῥήμασι. Διισχυρίζοντο γάρ πως οἱ Σαρακηνοί, ὡς ὑπὲρ τοῦ εἰρήνην ἄγειν καὶ μὴ καταθέειν τὴν Ῥωμαίων τὰ τοιαῦτα ἐκομίζοντο χρήματα, ἐντεῦθέν τε ἐβιάζοντο τὴν τοῦ πράγματος φύσιν. Ὁ δὲ Ἰωάννης, ὡς ἑώρα σφᾶς οὐ κατὰ τὸ δέον τὸ ἐπίκλημα ποιουμένους, εἶπεν· « Εἰ μὲν [65] ἕτερός τις, καὶ οὐχὶ Χοσρόης ὁ πάνυ, ξυνεπελαμβάνετο τοῖς ἀδίκως ἐπεγκαλοῦσι Σαρακηνοῖς, ἧττον
D ἂν ὑπῆρχε δεινόν. Τοσοῦτον δὲ βασιλέα Περσῶν, περὶ πλείστου ποιούμενον τὰ μὴ ἐναντία τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως, προσθήσω δὲ καὶ τὰ Ῥωμαίων ἀσπαζόμενον, συνηγοροῦντα τοῖς ἐθέλουσιν ἀδικεῖν θαυμάσαιμι λίαν καὶ ὑπερεκπλαγείην. Ὅμως δὲ ῥαθυμίᾳ τὸν νοῦν οὐκ ἐπιτρέψω, Ῥωμαῖος πεφυκώς, ἀναδιδάξω δὲ τὸ πᾶν, καίτοι τοῦ βασιλέως οὐ δεομένου διδασκαλίας, ἀλλ' ἐν εἰδόσι τῆς διηγήσεως προϊούσης. Ὁ γὰρ προεγνωκὼς ἤδη τὰ ὅσα τῷ δικαίῳ ξυνᾴδει [66], ταῦτα πάλιν ἀναδιδαχθεὶς ἐπιῤῥώσει τῷ ἀδεκάστῳ τὸ συνειδός. Πέτρος μὲν γὰρ ὁ πρὸ

VARIÆ LECTIONES.

[56] δι' αὐτῆς Val., διὰ τοὺς vulg. [57] ἀναγκαίων conj. B. [58] τὴν] τοὺς N. [59] et infra Νισίβῃ vulg. [60] ἅπαντα, ὧν B., ἃ πάντων vulg. [61] μυρία δὲ τ. Val. [62] καὶ μὲν] τὰ μὲν conj. B. [63] Ἰουστῖνος Val., Ἰουστινιανὸς vulg. [64] ἀνέκειντο vulg. [65] μὲν Cl., μὴ vulg. [66] ξυνᾴδει H., ξὺν αἰδεῖ vulg.

ἡμῶν πρεσβευτής, ὃς ἔναγχος παραγενόμενος ἐβε- A βαίωσε τὰ τῆς εἰρήνης, ἐμπειρίᾳ λόγων καὶ δεινότητι πειθοῦς καὶ τὰ περὶ τῶν νῦν ἐπεγκαλούντων Σαρακηνῶν, καὶ ἕτερα ὅσα διημφισβητήθη, οἷος ἐγένετο παρακρούσασθαι. Ἐγὼ δὲ ῥητορεύειν τε καὶ πείθειν ἠσκημένος οὐδαμῶς, ὅμως τῷ περιεῖναι [67] τῇ δίκῃ τῶν Σαρακηνῶν ἔξω πρὸς ὑμῶν, τῷ μὴ στέργειν ὑμᾶς ἀντὶ Ῥωμαίων Σαρακηνούς, καὶ ταῦτα τοὺς ἀδικωτάτους, καὶ ἀντὶ τοῦ συνοίσοντος τοῖς καθ' ἡμᾶς [68] πολιτεύμασι τὸ ἀξύμφορον. Οἱ καθ' ὑμᾶς [69] γὰρ Σαρακηνοὶ (ὅταν δὲ λέγω Σαρακηνούς, ἀναλογίζεσθε, ὦ Μῆδοι, τὸ ἀλλόκοτόν τε καὶ παλίμβολον τοῦ ἔθνους,) οὗτοι δῆτα οὖν πρὸς βασιλέως Ἰουστινιανοῦ δῶρα μὲν λαμβάνειν εἰώθεισαν, τὸ δὲ ἔθος [70] αὐτοῖς τῷ τοῦ παρέχοντος ἐβεβαιοῦντο βου- B λήματι. Ὑπερηδόμενος [71] γὰρ τῇ εἰρήνῃ, καὶ οἷς οὐκ ἐχρῆν τὸ μεγαλόδωρον ἐπεδείκνυτο. Καὶ μᾶλλον ἐκαίνιζεν ἑκουσίως φιλανθρωπίας ὑπερβολῇ πρὸς τὸ μὴ ἀναγκαῖον τὰ πράγματα, ἤπερ [72] ἀκουσίως, εἰ θέμις εἰπεῖν, ἐποιεῖτο τῶν ἀναγκαίων τὴν σύστασιν. Μαρτύριον δέ μοι σαφέστατον τοῦ δῶρα τοὺς Σαρακηνούς, καὶ οὐχ ὡς ὑπὲρ σπονδῶν, ὥς φασι, κομίζεσθαι τὰ τοιαῦτα χρήματα, καὶ αὐτοὺς ἀντιδωροφορεῖν τὸν καθ' ἡμᾶς βασιλέα. Καὶ πρὸς ταῦτα μὲν οἶμαι μηδ' ὁντιναοῦν ἀντερεῖν. Εἰ δὲ [73] καὶ δοίημεν, ὡς Ἰουστινιανὸς αὐτοὺς κατὰ ξυνθήκας ἐφιλοφρονεῖτο τοῖς χρήμασι, συνεμετρήθη τῷ βίῳ τοῦ δωρουμένου βασιλέως καὶ συνανεπαύσατο τούτου τῇ τελευτῇ τὸ δωρούμενον. Οὐ γὰρ ἑνὸς ἀνδρὸς ἔθει, φημὶ δὲ (τὸ πλέον) καὶ νόμῳ μὴ λυσιτελοῦντι, καὶ εἰ πέ- C φυκε βασιλεὺς ὁ τὸ ἔθος ἰσχυροποιήσας ἤγουν νομοθετήσας, πολιτεία καταδικασθήσεταί ποτε. Ἡμεῖς δὲ τοσοῦτον ἀπέχομεν τοῦ διδόναι τι τὸ λοιπὸν Σαρακηνοῖς, καθόσον Ἰουστινιανὸς μὲν καὶ πρὸς τοὺς Βαρβάρους ἠπιώτατος, ὁ δὲ νῦν Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ πρὸς πάντας εἶναι βούλεται φοβερώτατος. Οὐ χρεὼν οὖν ταῦτα τοὺς Σαρακηνοὺς ὀνειροπολεῖν· Οὐ γάρ τι τοιοῦτον ὁ καθ' ἡμᾶς βασιλεὺς ἕλοιτο ποιεῖν. Εὐκτὸν δὲ ὑμῖν [74] γενήσεται τὸ τὴν εἰρήνην αὐτὸν ἐθέλειν ἐῤῥῶσθαι, καὶ μὴ οἴεσθαί γε αὐτὸν ἔλαττον ἔχειν Ῥωμαίους ἐν ταῖς ἤδη γεγενημέναις σπονδαῖς. Ταύτῃ γὰρ ἀνέξεται μὴ ὅπλα κινεῖν. » Οὗτος μὲν οὖν οὕτως ἔλεξε. Καὶ περὶ μὲν τῶν Σαρακηνῶν τὸ λοιπὸν οὐδεμία τις ἐφέρετο μνήμη. Ἐπιτηρήσας δὲ τῷ [75] δοκεῖν οὐκ ἐργωδῶς ἀμφὶ Σουανίας ἀπέῤ- D ῥιψε λόγους, ὡς δέον ὑπὸ Ῥωμαίους αὐτὴν καθεστάναι, εἴ γε καὶ Λαζικῆς ἐπελάβοντο ἐννομώτατα αὐτοί. Ὁ δὲ Περσῶν βασιλεὺς τοὺς περὶ Σουανίας μὲν λόγους ἔδοξε παραδέχεσθαι, χρῆναι δὲ αὐτὸν ἔφη περὶ ταύτης ἅμα τοῖς ἐν τέλει τῶν Μήδων βουλεύσασθαι. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἰωάννης λόγους προσήγαγε τῷ Ζὶχ τῷ καὶ Ἰεσδεγουσνάφ, καὶ μὲν οὖν ἑτέροις τισὶ τῶν παρὰ Πέρσαις ἡγεμόνων. Οἱ δὲ ἔλεξαν, ὡς ἑτοιμότατα ἔχοιεν Σουανίας παραχωρῆσαι Ῥωμαίοις, οὕτω μέντοι ἐφ' ᾧ χρήματα λήψεσθαι καὶ

eloquentia et persuadendi vi polleret, ea, quæ nunc objiciuntur de Saracenis, et reliqua, quæcunque adhuc controversa erant, diluere et refutare. Ego vero, qui nunquam eloquentiæ et persuadendi arti operam dedi, tamen et causæ nostræ æquitate Saracenos vincam, et hoc saltem a vobis impetrabo, ut ne Romanis Saracenos, omnium mortalium injustissimos, neque vestræ utilitati manifesta incommoda præferatis. Qui enim apud vos sunt Saraceni (cum Saracenos dico, animo perpendite, o Medi, gentis perfidiam et inconstantiam), dona quidem ab imp. Justiniano accipere consueverant; sed hæc consuetudo liberalitate ejus, qui dabat, invaluit. Cum enim pace magnopere lætaretur, se quoque liberalem erga eos, quos non oportebat, exhibebat, et eo tempore liberalitatis modum sponte sua, cum minime opus erat, excedere maluit, quam ut invitus, si dicere fas est, necessitati rerum cederet. Sed manifestissimum argumentum ejus rei, quod pecunias non ex conventione, ut dicunt, sed dono acceperunt, illud est, quod illi vicissim imperatorem nostrum muneribus coluerunt. Neque quemquam istis contradicturum puto. Quodsi concederemus, imperatorem Justinianum ex conventione illis pecunias largitum, hæc conventio spatio vitæ ejus, qui pecunias solveret, esset terminata et circumscripta, et morte ejus donatio finem accepisset. Neque unius hominis consuetudine, aut lege minime utili (dico autem ut plurimum), licet rex ipse sit, qui hanc consuetudinem aut legem constituerit, tota gens aut respublica teneri debet. Nos vero eo magis abest, ut quidquam dono dare Saracenis velimus, quod quantum imperator Justinianus erga Barbaros benignus et beneficus fuit, is, qui nunc Romanis imperat, tanto magis constituit se cunctis præbere formidandum. Itaque non oportet Saracenos hæc sibi somnia fingere. Nunquam enim imperator hæc facere sustinebit. Vobis autem optandum est, ut pacem servare in animum suum inducat, neque existimat fœderum conventiones in aliqua re Romanorum majestatem lædere et minuere. Si enim id existimaret, ab armis inferendis non abstineret. » Atque hic ad hunc modum est locutus, neque deinceps ulla mentio de Saracenis est facta : sed mox devenit in sermonem de Suania : cum magnopere cavisset, ne id de industria facere videretur, quandoquidem Lazica optimo jure illis restituta esset, oportere quoque ipsam Suaniam Romanorum **151**
potestati permitti. Visus est autem Persarum rex sermones de Suania excipere, et sibi amplius de ea re cum principibus Medorum deliberandum dixit. Nec multo post Joannes colloquium habuit cum Zicho, qui etiam Iesdegusnaph nominabatur, et reliquis Persarum primoribus. Illi quidem dixerunt, paratos se esse Romanis cedere Suaniam hac con-

VARIÆ LECTIONES.

[67] τὸ περ. τ. δ. τ. Σ. ἔξω conj. H., πρὸς τῷ περ. et τὸ μὴ στέργειν N. [68] ὑμᾶς conj. B. [69] ἡμᾶς vulg. [70] ἔθος N., ἔθνος vulg. [71] ὑπερηδ. Val., ὑπερειδ. vulg. [72] ἤπερ Val., εἴπερ vulg. [73] δὲ B., γε vulg. [74] ἡμῖν vulg. [75] τὸ conj. N.

ditione, ut pretium ejus acciperent et ejus cessionem venderent, multasque alias conventiones in medium proponebant turpes et indignas Romani imperii majestate, et quæ minime existimationi, quam Justinus adeptus erat, consentiebant. Gravis enim et elati animi vir, et qui omnia diligenter perpenderet, habebatur. Quæ cum Joannes audisset, neque satis ad ea, quæ imperator illi præceperat, advertisset, imprudenter fecit, et ad Suanos misit, qui regem eorum salutarent ejusque gratiam conciliarent. Eo absurditatis eum pellexerat Chosroes. Qui callide hoc commentus ita instituit, ut haberet, quod quasi jure suo diceret, Suanos ipsos quamvis rogatos Romanis parere recusasse. Noverat enim, quantum qui a Joanne missi fuerant, efficerent. Nec multo post Chosroes pollicitus est, se legatum ad Romanorum imperatorem missurum esse, qui hæc omnia componeret, et reversus est Joannes Byzantium.

A ὤνιόν θέσθαι τὴν ἀπαλλαγήν. Καὶ πρός γε συνθήκας ἄλλας τινὰς δεῖν ἔφασκον γενέσθαι, αἰσχράς τε καὶ ἀναξίας τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, καὶ βεβαιούσας οὐδαμῶς τὴν περὶ βασιλέως Ἰουστίνου κρατήσασαν δόξαν, ὡς ἔστι μάλα ἐμβριθής τε καὶ κατηκριβωμένος. Ἰωάννης δὲ τὰ τοιάδε ἀκηκοὼς, καὶ οὐ σφόδρα τῆς τοῦ αὐτοκράτορος στοχαζόμενος γνώμης, ἀβουλότατα διεπράξατο· ἔστειλε γὰρ παρὰ Σουάνους, τὸν σφῶν βασιλέα βουλόμενος δεξιώσασθαι, δελεάσαντος οὖν αὐτὸν ἐς τοῦτο ἀτοπίας ἐλθεῖν αὐτοῦ Χοσρόου, ἐσκήπτετο δὲ τὸ τοιόνδε καὶ ἐμηχανᾶτο, ὅπως ἔσοιτό [56] γε αὐτῷ ἐς δικαιολογίαν τινὰ, ὡς αὐτοὶ Σουάνοι, καίτοι προτραπέντες, οὐκ ἀνάσχετα ποιοῦνται Ῥωμαίοις ὑπακούειν. Ἐξηπίστατο γὰρ ὅτι οὖν ὤνησαν οἱ πρὸς Ἰωάννου σταλέντες. Μετὰ B ταῦτα ἐπηγγείλατο Χοσρόης στέλλειν πρεσβευτὴν ὡς βασιλέα Ῥωμαίων, τὸν ταῦτα ἅπαντα ἐν δέοντι [57] καταστησόμενον· καὶ ἀνέζευξεν Ἰωάννης ἐς τὸ Βυζάντιον

6. (A. C. 566 Ind. 14 Justini 2.) Justinus imperator ubi accepit Joannem legatos in Suaniam misisse, Suanos autem se non imperio Romanorum subjecisse, graviter molesteque tulit et Joannem legationis non ex utilitate rei publicæ gestæ condemnavit. Nec enim se inscio, aut non jubente, debuisse mittere et ex hoc occasionem Persis præbere, qua suam injustitiam tegerent, et palam prædicarent, Suanos ipsos Romanorum imperium detrectasse. Nec enim hanc ab imperio suscepisse provinciam, ut aut Suanis suaderet, ut se Romanis subderent, aut hujus rei gratia Byzantium legatus veniret. Neutrum enim imperio Romano dignum esse existimabat. Itaque Joannem imperator a se abalienatum dimisit et eorum numero habuit, qui minime commodi suis rebus essent: tum excogitavit, qua ratione inconsulte facta in melius corrigeret.

ς'. Ὅτι Ἰουστῖνος ὁ βασιλεὺς ἐπεὶ ἐπύθετο, ὡς ἐν Σουανίᾳ εἴη πέμψας, καὶ ὅτι τοῖς Ῥωμαίων οὐ προσέθεντο Σουάνοι, ἐχαλέπαινεν, οἷα εἰκός. Καὶ παραπρεσβείας ἐκρίνετο Ἰωάννης, ἅτε οὐ πρὸς τὸ συνοῖσον τῇ πολιτείᾳ διαπραξάμενος. Οὐδὲ γὰρ χρῆναι αὐτὸν ἔφασκε στεῖλαι, εἴγε μὴ τοῦτο ἐνεκελεύσατο ὁ βασιλεύς· κἀκ τούτου δοῦναι πρόφασιν Πέρσαις τὸ ἀδίκημα ξυσκιάζειν, καὶ προφέρειν λόγους, ὡς αὐτοὶ Σουάνοι ἀπηνήναντο τὰ Ῥωμαίων. Ἀλλ' οὐδὲ ἐν ἀρχῇ τὴν τοιαύτην προσδέξασθαι πρόκλησιν, C ἢ Σουάνους προτρέψασθαι εἶναι ὑπὸ Ῥωμαίους, ἢ τούτου γε ἕνεκα πρεσβευτὴν [58] ἐν Βυζαντίῳ γενέσθαι. Οὐδέτερον γὰρ ἐξ ἀμφοῖν εὐπρεπὲς εἶναι τῇ πολιτείᾳ ἡγήσατο. Ἰωάννην οὖν περιφρονήσας ὁ αὐτοκράτωρ ἐν τῇ τῶν ἀνεπιτηδείων ἔταξε μοίρᾳ, ἐγνωμάτευσε δὲ ὅπως τὰ ἡμαρτημένα εὖ διαθείη.

7. (A. C. 568 Ind. 2 Justini 4.) Justinus, cum Turci, qui Sacæ antiquitus vocabantur, legatos ad eum de pace misissent, consilium cepit legationem quoque ad eos mittere. Itaque Zemarcho Cilici, qui tunc temporis erat præfectus urbium Orientis, jussit, ut ad eam se pararet. Is cum necessaria ad tam longum iter comparasset, circa finem quarti anni imperii Justini, exacto secundo quindecennalis **152** periodi anno, initio mensis, qui Latinis vocatur Augustus, profectus Byzantio, viam ingressus est una cum Maniacho et suis comitibus.

ζ'. Ὅτι τῶν Τούρκων, τῶν Σακῶν καλουμένων τὸ πάλαι, πρεσβείας ποιησαμένων πρὸς Ἰουστῖνον περὶ εἰρήνης, ἐν βουλῇ ἐποιήσατο ὁ βασιλεὺς ἐκπέμψαι πρεσβείαν ὡς Τούρκους. Καὶ δὴ Ζημάρχῳ τῷ Κίλικι ἔλεγε παρασκευάζεσθαι ἐπὶ τούτῳ, ὃς τῶν πρὸς ἕω πόλεων τηνικαῦτα ὑπῆρχε στρατηγός. Ἐπεὶ οὖν ἅπαντα αὐτῷ τὰ ὅσα πρὸς μακρὰν ὁδὸν ἐξηρτυμένα [59] D ἦν, ἡνίκα πρὸς τὸ πέρας ἠνύετο τῆς Ἰουστίνου βασιλείας τὸ τέταρτον ἔτος, τῷ δευτέρῳ ἐνιαυτῷ τῆς πεντεκαιδεκαετηρίδος περιφορᾶς, περὶ τὰ προοίμια τοῦ παρὰ Λατίνοις Αὐγούστου μηνὸς, ὁ μὲν Ζήμαρχος ἀπῆρεν ἐκ Βυζαντίου ξὺν αὐτῷ [60] Μανιάχῳ [61] καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτόν.

8. Multorum dierum itinere peragrato, Zemarchus et qui cum eo erant, cum in regionem Sogdaitarum pervenissent, ut ex equis descenderunt, obvios habuerunt ex Turcis nonnullos, ad id missos, qui ferrum vendendum offerrent, opinor, ut indica-

η'. Ὅτι πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν διανύσαντες οἱ περὶ Ζήμαρχον, ἐπειδὴ παρῆσαν ἐν τοῖς [62] τῶν Σογδαϊτῶν τόποις, ὁπηνίκα τῶν ἵππων ἀπέβησαν, τῶν Τούρκων ἔνιοι (ὡς ἔοικεν, ἐς τοῦτο ἀνειμένοι), ὤνιόν σφισι προΐσχοντο σίδηρον, οἶμαι τῷ ποιήσα-

VARIÆ LECTIONES.

[56] ἔσοιτο Val., ὅσοι τὸ vulg. [57] ἐν δέοντι H., ἐνδέον vulg. [58] πρεσβευτὴς vulg. [59] ἐξηρτημένα vulg. [60] αὐτῷ] αὖ τῷ H. [61] Μανιάχῳ H., Μανιάχον vulg. [62] ἐν τοῖς N., αὐτοῖς vulg.

σοὶ ἔνδειξίν τινα ὡς μέταλλα αὐτοῖς ὑπάρχει σιδήρου. Λέγεται γάρ, ὡς παρ' αὐτοῖς οὐκ εὐπόριστόν τι χρῆμα ὁ σίδηρος· ταύτῃ ἔνεστι τεκμηριῶσαι, ὡς ὑπαινιττόμενοι ἔχειν γῆν σιδηροφόρον τῷ τοιῷδε ἐχρήσαντο κόμπῳ [63]. Ἕτεροι δέ τινες τοῦ φύλου τὸ κατὰ σφᾶς αὐτοὺς ἀναφανέντες, οὓς εἶναι ἔλεγον τῶν ἀπαισίων [64] ἐλατῆρας, ἀγχοῦ ἦλθον τῶν περὶ Ζήμαρχον. Καὶ τοίνυν ἅπαντα ὅσα ἐπεφέροντο [65] φορτία ἀράμενοι, ἔθεσαν ἐν μέσῳ. Εἶτα τοῖς τοῦ λιβάνου κλάδοις πῦρ ἀνάψαντες, τῇ Σκυθικῇ φωνῇ βάρβαρα ἄττα [66] ῥήματα ὑπεψιθύριζον, ἐπιπαταγοῦντες δὲ κώδωνί τινι καὶ τυμπάνῳ ὕπερθεν τοῦ φόρτου περιέφερον τὸ φυλλῶδες τοῦ λιβάνου τῇ φλογὶ λακιζόμενον, καὶ ἅμα γινόμενοι μανιώδεις καὶ ἐμβριμούμενοι τὰ πονηρὰ ἀπελαύνειν ἐδόκουν· οὕτω γὰρ ἀποτρόπαιοί τινες εἶναι καὶ ἀλεξίκακοι ἐδόκουν. Ἀποδιοπομπησάμενοι δὴ οὖν, ὡς ᾤοντο, τὰ δυσχερῆ, Ζήμαρχόν τε αὐτὸν δι' αὐτῆς παρήγαγον τῆς φλογός· ὧδέ τε ἔδοξαν καὶ σφᾶς ἀφαγνίζειν. Τούτων δὲ ταύτῃ γεγενημένων, ἔπειτα ἐπορεύοντο ξὺν τοῖς ἐς τὸ τοιόνδε τεταγμένοις, ἵνα ὁ Χαγάνος αὐτὸς ἦν, ἐν ὄρει τινὶ λεγομένῳ Ἐκτάγ, ὡς ἂν εἴποι χρυσοῦν ὄρος Ἕλλην ἀνήρ. Καὶ τοίνυν αὐτοῦ ἀφικόμενοι, ὅπῃ τηνικαῦτα τῷ Διζαβούλῳ ἦσαν αἱ διατριβαί, κατὰ δὴ κοιλάδα τινὰ τοῦ προσαγορευομένου χρυσοῦ ὄρους· ἐπεὶ οὖν οἱ περὶ Ζήμαρχον ἐκεῖσε ἐφοίτησαν, μετάκλητοι γενόμενοι παραχρῆμα τοῦ Διζαβούλου ἦλθον ἐς ὄψιν. Ἦν δὲ ἄρα ἔνδον σκηνῆς, καθῆστο δὲ ἐπὶ διτρόχου καθέδρας χρυσῆς, ἑλκομένης, ὁπηνίκα ἔδει, ὑφ' ἵππου ἑνός. Προσειπόντες δὲ τὸν Βάρβαρον, ὡς ἔθος αὐτοῖς, τὰ δῶρα προΐσχοντο. Καὶ τοίνυν οἷς γε τοῦτο ἐν φροντίσιν ἦν ὑπεδέξαντο. Ἀτὰρ ὁ Ζήμαρχος, « σοὶ δῆτα, ἔφη, ὦ τοσούτων ἐθνῶν ἡγεμών, ὁ καθ' [67] ἡμᾶς βασιλεὺς ὁ μέγας, ἀγγελοφόρῳ χρησάμενος ἐμοί, ἐσήμηνεν εἶναι ἐσαεὶ τὴν τύχην αἰσίαν τε καὶ ἀγαθήν, ἐν ἡδονῇ ποιουμένῳ σοι τὰ Ῥωμαίων, καὶ πρός γε φιλοφρονουμένῳ ἡμᾶς. Ἔστω δέ σοι κρατεῖν ἀεὶ τῶν δυσμενῶν καὶ λαφυραγωγεῖν τὸ πολέμιον. Ἀπέστω δὲ βασκανία τις ὡς πορρωτάτω ἡμῶν, οἷα τε οὖσα διαρρηγνύναι τοὺς τῆς φιλίας θεσμούς. Ἐπιτήδεια ἔμοιγε τῶν Τούρκων τὰ φῦλα, καὶ ὅσα κατήκοα Τούρκων· ἕξετε δὲ τὴν καθ' ἡμᾶς [68] καὶ ὑμεῖς οὐκ ἄλλως. » Τοιαῦτα ἄττα ἔλεξεν ὁ Ζήμαρχος· ὁ δὲ δὴ Διζάβουλος καὶ αὐτὸς προσρήσεσιν ἐχρήσατο ὁμοίαις. Εἶτα τὸ λοιπὸν ἐτράπησαν ἐς θοίνην, καὶ πανημερίᾳ [69] εὐωχούμενοι διετέλουν ἐν αὐτῇ δήπου τῇ σκηνῇ. Κατεσκεύαστο δὲ αὐτῷ ἐξ ὑφασμάτων σηρικῶν τε καὶ διαπεποικιλμένων τοῖς χρώμασιν ἀτέχνως [70]. Οἴνῳ μὲν οὖν ἐχρήσατο, οὐχ ὁμοίῳ δὲ [71] τῷ παρ' ἡμῖν ἐκθλιβομένῳ ἐκ τῆς ἀμπέλου· οὐ γὰρ δὴ ἀμπελοφόρος αὐτοῖς ἡ γῆ, οὐδὲ μὴν [72] ἐγχωριάζει παρ' αὐτοῖς τὸ τοιόνδε γένος· ἑτέρου δέ τινος βαρβαρικοῦ ἐνεφορήθησαν γλεύκους.

rent, apud eos reperiri ferri fodinas. Ferebatur enim ferrum apud eos esse rem minime paratu facilem. Ea de causa hoc commento usi sunt, ut ostenderent, in sua regione ferri fodinas esse. Alii quoque homines ex eadem gente se ipsos sponte exhibuerunt, quos dicebant esse averruncos. Hi cum ad Zemarchum accessissent, sarcinis depositis, thuris folia incenderunt, Scythicaque lingua nescio quæ verba susurrarunt, et tintinnabulis atque tympanis resonantes, solium thuris igne cum strepitu laceratum circumferebant, et furore perciti frementesque, dæmones depellere videri volebant. Adversa igitur, ut existimabant, alio aversuri, Zemarchum ipsum per flammam duxerunt, quo ritu se ipsos quoque lustrasse sibi videbantur. His ita confectis, deducentibus quibus hoc munus incumbebat, ad locum, ubi erat Chaganus, in monte, qui vocatur ipsos Ectag, montem aureum diceres, profecti sunt. In hujus convalle tum temporis erat Disabuli domicilium. Illuc cum venissent, vocati statim ad Chaganum accesserunt. Is vero intra tentorium suum sedebat in sella duabus rotis suffulta, quæ, si opus esset, uno equo trahebatur. Quem cum salutassent, munera, ut mos est, protulerunt, quæ hi, quibus hoc mandatum erat, susceperunt. Tum Zemarchus « Tibi, inquit, o tot gentium dux, quia Romanos diligis, et eorum te secundæ res delectant, noster magnus imperator, me internuntio, precatur, ut in perpetuum felix sis, faustaque fortuna utaris. Detur tibi inimicos semper superare, et prædas agere ex hostibus. Invidia autem quam longissime a nobis absit, quæ amicitias dissolvere potest. Equidem Turcos et gentes illis subditas necessariorum loco habeo : et vos eodem erga nos animo eritis. » Cum Zemarchus hujusmodi orationem habuisset, Disabulus ad eamdem sententiam respondit. Inde se ad convivium converterunt, et quod reliquum **153** fuit diei in eodem tentorio genio indulgentes transegerunt. Erat autem illud tentorium instructum sericis tapetibus, affabre per colores variegatis. Vinum præbitum quidem illis est, non autem id genus, quod ex uvis exprimitur : neque enim eorum regio vitium ferax est, neque hujus generis potu uti assueti sunt; sed alio barbaricæ potionis genere, ad musti similitudinem factæ satiati ad hospitium, quo diverterant, redierunt. Postridie etiam in alio tugurio convenerunt, quod erat simili tapetum sericorum genere adornatum, et in quo effigies varia forma cernebantur. Sedebat autem ipse Disabulus in lecto, qui totus erat ex auro confectus, et in medio conclavis erant urnæ, aquiminaria et dolia aurea. Postquam iterum convivati erant, et inter potandum quæ convivio conveniebant dixerant et audierant, discesserunt. Postridie in alio tentorio convenerunt,

VARIÆ LECTIONES

[63] κόμπῳ H., κόπῳ vulg. [64] ἀπαισίων N., ἀπουσίων vulg. [65] Verba ἐπεφέροντο — βάρβαρα, quæ in Ecl. exciderunt, ex Suida s. v. φορτία restituit Toupius I. p. 552. (ed. L.) N. [66] ἐάττα vulg. εἰᾶτο H. Recte Val. [67] καθ' B., παρ' vulg. [68] τὰ κ. ἡ. conj. N. [69] πανημέριοι conj. B. [70] εὐτέχνως et mox ἐχρήσαντο conj. N. [71] δὲ vulg. ponitur post οἴνῳ, deest post ὁμοίῳ. [72] μὴν B., μὲν vulg.

in quo erant columnæ ligneæ, auro involutæ : auratum etiam cubile, quatuor pavonibus aureis fultum. Ad vestibulum ejus loci, ubi commorabatur, disposita erant plaustra, quibus inerat multa argentea supellex, disci et lances, et plurimæ statuæ animalium argento elaboratæ, quæ venustate et elegantia non concedebant nostris. Eo usque opulentia ducis Turcorum processit. Cum Zemarchus et qui cum eo erant illic moram traherent, placuit Disabulo, ut se proficiscentem contra Persas Zemarchus sequeretur cum viginti ex suis, qui illi ministrarent : interea reliqui Romanorum ejus reditum in Chliatarum regione opperirentur. Atque is eos in discessu muneribus donatos a se dimisit. Zemarchum quoque honoravit captiva concubina ex his, quæ Cerchis dicuntur. Ita Zemarchus cum Disabulo bellum cum Persis gesturo profectus est. Iter emensi in loco, qui dicitur Talas, consederunt. Hic obviam venit Disabulo Persarum legatus, quem una cum Romanorum legato ad cœnam invitavit. Ad eam cum accessissent, multo plus honoris detulit Disabulus Romanis, quam Persicis legatis, et Romanorum legatum honoratiore loco accumbere jussit. Quin etiam multum de Persis est questus, tanquam ab his multa injusta passus esset, quæ ut bello et armis vindicaret, venerat. Cum Disabulus acerbius inveheretur, Persarum legatus legem silentii apud ipsos in conviviis observari solitam transgressus, summatim cœpit disserere et magno animo Disabuli criminationes refutavit, **154** ut qui aderant mirarentur, eum in tam violentam iram exardescere, ut, nulla habita legis ratione, multis intemperantibus verbis uteretur. Post hæc cum discessissent, Disabulus in Persas contendit. Et Zemarcho et ejus comitibus ad se vocatis, ubi amicitiam cum Romanis confirmasset, eos, ut ad sua redirent, missos fecit. Cum his quoque alium a se ad Romanos legatum misit, quia Maniach, de quo supra diximus, vita excesserat. Huic legato nomen erat Tagma, dignitas vero Tarchan. Hic igitur ut legationem apud Romanos obiret, a Disabulo missus est : una cum eo Maniach ejus, qui nuper mortuus erat, filius admodum adolescens. Is patri in magistratu successerat, et dignitate proxime ad Tagma Tarchan accessit. Ideo, puto, hic honor puero obtigit, quia pater ejus Disabulo charissimus et fidelissimus fuerat. Dimissus a Disabulo Zemarchus, assumptis his ex Romanis, quos certo loco consistere jusserat, cum primum conjuncti erant, viæ se commiserunt, et Chliatarum primaria urbe relicta, per castella iter direxerunt.

A Καὶ ἀνεχώρησαν, ὅποι αὐτοῖς ἡ κατάλυσις ἦν. Εἶτα ἐς τὸ αὔριον ἐν ἑτέρᾳ τινὶ καλύβῃ ξυνῆλθον, ἠμφιεσμένῃ δὲ καὶ καταπεποικιλμένῃ οὐχ ἄλλως ἐξ ἱματίων σηρικῶν· ἔνθα καὶ ἀγάλματα διάφορα τῇ μορφῇ εἱστήκει. Ὁ δὲ Διζάβουλος ἐνίζανεν ἐπὶ κλίνης τινὸς, ὅλης ἐκ χρυσοῦ. Κατὰ δὲ δὴ τὸ μέσον τοῦ ἐνδιαιτήματος κάλπεις τε χρυσαῖ καὶ περιρραντήρια, ἔτι τε πίθοι χρυσοῖ. Θοινησάμενοι δ' οὖν καὶ αὖθις, καὶ τὰ ὅσα ἐχρῆν ἐν πότῳ εἰπόντες τε καὶ ἀκηκοότες, ἀνεχώρησαν. Τῇ ἑξῆς ἐν ἑτέρᾳ ἐγένοντο διαίτῃ, ἔνθα ξύλινοι κίονες ἦσάν τινες, ἐνδεδυμένοι χρυσῷ, χρυσήλατός τε κλίνη ὁμοίως, ἥντινά γε δήπου καὶ τάωνες χρυσοῖ τέτταρες ἠώρουν. Κατὰ δὲ δὴ τὸ ἐμπρόσθιον τῆς διαίτης ἐπὶ πολὺ παρετέτατο ἅμαξαι, ἐν αἷς πολύ τι χρῆμα ἀργύρου ἐπῆν, δίσκοι τε καὶ
B κανᾶ· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τετραπόδων ἰνδάλματα πλεῖστα, καὶ αὐτά γε δήπουθεν ἀργυροποίητα, οὐδέν τι ἀποδέοντα τῶν παρ' ἡμῖν. Τοῦτο [73] μὲν οὖν τῷ τῶν Τούρκων ἡγεμόνι ἔνεστι [74] χλιδῆς. Τῶν δὲ περὶ Ζήμαρχον ἔτι ἐκεῖσε ἐνδιατριβόντων, ἔδοξε τῷ Διζαβούλῳ, ὥστε αὐτὸν μὲν Ζήμαρχον ἅμα εἴκοσι θεραπευταῖς τε καὶ ὀπαδοῖς ἕπεσθαί οἱ ἐκστρατευομένῳ κατὰ Περσῶν, τοὺς δὲ ἄλλους Ῥωμαίους ἐπαναστρέφοντας κατὰ δὴ τὴν χώραν τῶν Χολιατῶν [75] ἀναμένειν τὴν Ζημάρχου ἐπάνοδον. Καὶ δὴ ὃς [τῷ [76]] προὔδη, δώροις τε φιλοφρονησάμενος αὐτοὺς ἀφῆκε· τὸν δὲ Ζήμαρχον καὶ θεραπαίνῃ ἐτίμησε δοριαλώτῳ, ἡ δὲ ἦν ἐκ τῶν λεγομένων Χερχίς. Καὶ ὁ Ζήμαρχος σὺν τῷ Διζαβούλῳ ἐπορεύετο μαχησομένῳ Πέρσαις.
C Ἐν ταύτῃ δήπου τῇ πορείᾳ γενόμενοι, ἐν χώρῳ τινὶ καταλυσάντων αὐτῶν ἐπικαλουμένῳ Τάλας ὑπαντιάζει τῷ Διζαβούλῳ Περσῶν πρεσβευτής. Καὶ τοίνυν ξυνεκάλεσε παρ' αὐτῷ ἑστιασομένους τούς τε Ῥωμαίων καὶ Περσῶν πρέσβεις. Καὶ δὴ παραγενομένων αὐτῶν, τοὺς Ῥωμαίους ὁ Διζάβουλος ἐν τιμῇ πλείονι ἐποιήσατο, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐπικυδεστέραν ἀνακλῖναι στιβάδα. Πρός γε καὶ πλεῖστα ἐπιμεμφόμενος ἦν τοὺς Πέρσας, ἅτε δὴ πρὸς αὐτῶν ἄδικα πεπονθὼς, καὶ ὡς τούτου ἕνεκα ἔρχεται πολεμήσων. Ὁ δὲ Περσῶν πρεσβευτὴς, τοῦ Διζαβούλου συντονώτερον ἐπεγκαλοῦντος, περιφρονήσας τὸν νόμον τῆς σιωπῆς τὸν ἰσχύοντα παρ' αὐτοῖς ἐν ταῖς ἑστιάσεσιν, ἐπιτροχάδην ἤρξατο διαλέγεσθαι, τοῦ Διζαβούλου γενναίως τὰ ἐπικλήματα ἀπωθούμενος, ὡς καὶ
D θαυμάσαι τοὺς παρόντας τὸ ὑπερβάλλον τῆς αὐτοῦ ὀργῆς, ὡς παρ' οὐδὲν θέμενος τὸν νόμον πολλοῖς τε καὶ ἀκολάστοις ἐχρήσατο. Ἐν τούτοις ἀπαλλαγέντων, ὁ μὲν Διζάβουλος παρεσκευάζετο τὴν ἐπὶ Πέρσας. Τῷ τοι ἄρα τοὺς ἀμφὶ Ζήμαρχον μετακαλεσάμενος, καὶ ὡς ἐνῆν, πρὸς τοὺς Ῥωμαίους φιλίαν [77] ἐμπεδώσας, ἀφῆκεν αὖθις ἀπονοστήσοντας [78], ἕτερον πρεσβευτὴν αὐτοῖς συναποστείλας τῷ τὸν πρότερον λεγόμενον Μανιὰχ τεθνάναι. Ἦν δὲ ἐπίκλησις τῷ μετ' ἐκεῖνον [79] πρεσβευτῇ [80] Ταγμὰ αὐτῷ, ἀξίωμα δὲ Ταρχάν. Οὗτος δὴ οὖν ἐστάλη ὑπὸ Διζαβούλου ὡς Ῥωμαίους πρεσβευσόμενος. Καὶ μὲν οὖν σὺν αὐτῷ ὁ τοῦ [81] ἤδη ἀποιχομένου παῖς, φημὶ δὴ

VARIÆ LECTIONES.

[73] τοῦτο H., οὕτω vulg. [74] μέτεστι conj. Cl. [75] Χολιατῶν] Χοαλιτῶν H. Iidem supra pag. 300., 12. Χλιάται dicebantur. [76] τῷ uncis inclusit H. [77] πρὸς et φιλίαν N., περὶ et φιλίας vulg. [78] ἀπονοστήσοντας B., ἀπονοστήσαντας vulg. [79] ἐκείνων vulg. [80] πρεσβευτῇ H., πρεσβευτὴν vulg. [81] ὁ τοῦ H., ὅτου vulg.

τοῦ Μανιάχ, κομιδῇ μειράκιον, ὅμως δὲ τὸ πατρῷον διαδεξάμενος γέρας [82], ἔτι μὴν καὶ τὴν μετὰ τὸν Ταγμὰ Ταρχὰν κληρωσάμενος ἀξίαν. Οἶμαι δὲ τῷ ἐπιτηδειότατόν [83] τε καὶ εὐνούστατον γενέσθαι τῷ Διζαβούλῳ τὸν Μανιὰχ τοῦ πατρῴου τὸν παῖδα τυχεῖν ἀξιώματος. Ἐπεὶ οὖν ὁ Διζάβουλος διαφῆκε τοὺς περὶ Ζήμαρχον, ἐπικαταλαμβάνουσι τοὺς πρότερον ἀφεθέντας Ῥωμαίων, οὗ ἦν ξυντεθειμένον αὐτοῖς, καὶ τοίνυν ἐν τῷ αὐτῷ γενόμενοι τῆς ἐς τὰ οἰκεῖα ὁδοιπορίας ἀπήρξαντο. Καὶ δὴ καταλελοιπότες τὴν πρωτεύουσαν πόλιν τῶν Χοαλιτῶν, διὰ φρουρίων ἐπορεύοντο. §

θʹ. Ὅτι ὁ Βαϊανὸς ὁ τῶν Ἀβάρων ἡγεμὼν ἐν βουλῇ ἐποιήσατο πρεσβεύσασθαι καὶ περὶ σπονδῶν λόγους προσαγαγεῖν. Τὸν δὲ Βιταλιανὸν ἐζήτει χρυσίον οἱ παρασχεῖν, ὡς ἂν μὴ λεηλασίᾳ χρήσοιτο κατὰ δὴ τὸν τῆς ἐκεχειρίας καιρόν. Ὁ δὲ Ἰοβουλήδας, καὶ εἰληφὼς ἐκ τοῦ τῆς Ἰλλυρίδος ὑπάρχου νομίσματα οὐ μεῖον ἢ ὀκτακόσια, παρέσχετο τῷ Βαϊανῷ. Ταύτῃ [84] τοι καὶ ἔστειλε τὸν Ταργίτιον ὁ τῶν Ἀβάρων ἡγούμενος, ξὺν τῷ καὶ Βιταλιανὸν τὸν ἑρμηνέα, τῷ βασιλεῖ λέξοντας ὥστε τὸ Σίρμιόν οἱ ἐνδοθῆναι, καὶ τὰ συνήθη χρήματα, ἃ [85] Κουτρίγουροι καὶ Οὐτίγουροι πρὸς Ἰουστινιανοῦ ἐκομίζοντο βασιλέως, οἷα δὴ αὐτοῦ ἄμφω τὼ φύλω τούτω καθελόντος· πρὸς τοῖς καὶ Οὐσδίβαδον τὸν Γήπαιδα. Ἔφασκε γὰρ τοὺς Γήπαιδας ἅπαντας αὐτῷ ἀνήκειν, ἅτε δὴ καὶ αὐτοὺς [86] πρὸς αὐτοῦ καταπολεμηθέντας [87]. Ἀφικομένων δὴ οὖν τῶν πρέσβεων κατὰ δὴ τὴν βασιλίδα πόλιν, παρελθόντων τε ὡς τὸν αὐτοκράτορα, ἔφη ὁ Ταργίτης· « Ὦ βασιλεῦ, πάρειμι σταλεὶς ὑπὸ τοῦ σοῦ παιδός· πατὴρ γὰρ αὐτὸς ἀληθῶς Βαϊανοῦ τοῦ καθ' ἡμᾶς δεσπότου. Πέποιθα δὴ οὖν, ὡς ἐπιδείξασθαι προθυμηθείης τὴν περὶ τὸν παῖδα στοργὴν τῷ διδόναι τὰ τοῦ παιδός. Οὕτω τοίνυν ἐχόντων ἡμῶν, τάχα δὲ σοῦ καὶ ἡμῶν, ἆρα οὐχὶ παραχωρήσεις αὐτῷ τῶν γερῶν; οὐ γὰρ ἐς ἀλλότριον οὔτε μὴν πολέμιόν τινα τὰ διδόμενα μεταθήσοις σχεδόν· οὐδὲ μεταβήσεται τῶν παρεχομένων ἡ κυριότης, ἢ πάλιν εἰς σὲ ἀναδραμεῖται διὰ τοῦ παιδὸς, εἴγε παράσχοις αὐτῷ τὰ ἐφ' οἷς ἥκω, τήν τε πόλιν τὸ Σίρμιον καὶ τὰ χρήματα κατ' ἔτος, ὅσα βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς τοῖς Κουτριγούροις [88] καὶ Οὐτιγούροις ἐδίδου [οἱ [89]], Βαϊανοῦ τήμερον δεσπόζοντος τούτων γε δήπου τῶν ἐθνῶν. Ἔτι καὶ Οὐσδίβαδον τὸν Γήπαιδα καὶ τοὺς περὶ αὐτόν· οὐδὲ γὰρ περὶ τούτων ἀντερεῖ τις, ὡς οὐχὶ πεφύκασιν ἀνδράποδα Βαϊανοῦ. » Ταῦτα ὁ Ταργίτης ἔλεξεν. Ἀτὰρ ὁ βασιλεύς· « Οὐ πρεσβευσόμενος ἥκεις, ὡς ἔοικεν, ὦ Ταργῖτα· μᾶλλον μὲν οὖν πρὸς ἀγνοοῦντας ἡμᾶς τεκμηριώσασθαι βουλόμενος τῶν Ἀβάρων τοὺς τρόπους. Εἰ γὰρ, ὡς φατε, δοίημεν ὑμῖν τὰ ὅσα τοῖς πρώην Οὔννοις, οἴκτῳ μᾶλλον καὶ οὐ φόβῳ, τῷ μὴ ἐθέλειν αἷμα ἐκχεῖν, Ἰουστινιανὸς ἐδίδου, γελοῖόν γε ἂν εἴη, καὶ οἷς τὸ φιλάνθρωπον ἀπονέμειν δεῖ, καὶ οἷς ἀντιτάττεσθαι φανῶμεν οἱ αὐτοί· ὁπότε οἱ δείλαιοι Κουτρίγουροι [90] τε καὶ Οὐτίγουροι, οὓς διαβεβαιοῦσθε πρὸς ἡμῶν κομίζεσθαι χρήματα, τοῦτο μὲν φυγόντες ἡμᾶς, τοῦτο δὲ πεπτωκότες ὑφ' ἡμῶν τυγχάνουσιν ἄρδην ἠφανισμένοι. Τί οὖν παράσχοιμεν ὑμῖν τὰ τῶν ἡσσωμένων; ἀλλ' οὐ τῇ φύσει ξυνᾴδει τῶν πραγμάτων καὶ κρατεῖν ἅμα,

A 9. (A. C. 568 Ind. 1, Justini 4). Baianum, Avarum ducem, voluntas coegit legatos ad Romanos mittere, qui de fœderibus verba facerent. A Vitaliano etiam sibi aurum dari petiit, ut a prædis agendis per inducias abstineret. At Jubolides, acceptis a præfecto Illyrici nummis non minus octingentis, ea Baiano tradidit. Quamobrem Avarum dux misit Targitium, qui una cum Vitaliano interprete imperatori denuntiarent, ut Sirmium et pecunias, quas Cotriguri et Utiguri a Justiniano accipere soliti erant, quia utramque gentem subegerat, illi traderet, et præterea Usdibadum etiam Gepidam. Dicebat enim, et omnes Gepidas in suum jus dominiumque venisse, quia eos deviceret. Itaque legati
B ubi in regiam urbem ad imperatorem venerunt, Targites sic eum est affatus : « O imperator, adsum a tuo filio missus. Tu enim vere pater es Baiani, ejus, qui apud nos dominatur. Confido igitur, te affectum paternum exhibiturum esse filio in eo, quod reddes ea, quæ filii sunt. Cum igitur nos hoc animo simus, et fortasse tu æque ac nos, nonne tu illi sua præmia præbebis? Quod si feceris, ea non in extraneum, neque in hostem contuleris, neque earum rerum mutabitur dominium. Etenim rursus ad te redibit per filium, si ea indulseris, quæ a te 155
petitum venio. Scilicet Sirmium et pecunias, quotannis quas dabat imperator Justinianus Utiguris et Cotriguris, cum Baianus hodie dominium sit adeptus harum omnium gentium; deinde Usdibadum et ejus
C comites sibi tradi poscit. Nec enim Usdibadum quisquam negarit factum esse Baiani mancipium. » Hæc Targites; cui imperator : « Tu quidem, ut videtur, minime, ut legationem faceres, venisti, sed magis ut mores Avarum, antea nobis penitus ignotos, cognitos perspectosque efficeres. Si enim, ut dicitis, concesserimus vobis ea, quæ nuper Justinianus, commiseratione potius quam terrore adductus, quia ab effundendo sanguine abstinere volebat, Hunnis largitus est, ridicula res sane erit, si etiam liberalitatem et humanitatem in eos exercere oporteat, contra quos in acie stare, nemo est, qui nos non viderit, quando miseri Cotriguri et Utiguri, quos affirmatis a nobis accepisse pecunias, modo fugientes, modo cæsi, a nostro exercitu sunt ad internecionem usque de-
D leti. Cur igitur vobis largiemur bona eorum, quos vicimus? Hoc enim abhorret a communi sensu, simul et vincere, et eorum, quos viceris, bona aliis tribuere. Nonne satis est, si semel visi sumus prudentia destituti? An censetis, imprudentiam nobis

VARIÆ LECTIONES.

[82] γῆρας vulg. [83] τῷ ἐπιτ. Val., τὸ ἐπιτ. vulg. [84] ταύτῃ H., ταύτην vulg. [85] ἃ N., οἱ vulg. Κουτρίγοροι vulg. [86] αὐτοὺς Cl., αὐτοῦ vulg. [87] καταπολεμηθέντος vulg. [88] Κουτραγούροις vulg. [89] οἱ uncis inclusimus. [90] Κοτράγουροι vulg.

etiam ad consuetudinem trahendam esse? Quid igitur A de Usdibado faciemus? vobisne eum reddemus? non sumus adeo dementes et stolidi, ut nostra profundamus, maxime in Barbaros, et eos, qui nostræ reipublicæ gravia damna intulerunt. Qui enim imperatoriam majestatem ante nos administravit, Gepidas vagantes excepit, et illis regionem circa Sirmium, quam incolerent, distribuit. Deinde exorto inter ipsos et Longobardos bello, sociis nostris, ut par erat, opem tulimus, et Romanorum auxilio Gepidæ vicissent, nisi servilem animum prodidissent. Nam mala mente benefactoribus suis infesti fuerunt, et pro beneficiis in eos collatis insidias, in quo nulla venia digni sunt, nobis struxerunt; Romanis tamen minime visum est homines ingratos persequi, qui nunquam dignas pœnas pro peccatis dare possunt; sed potius pati, ut ab aliis funditus everte- B rentur. Cum igitur non aliter se res habeant, si nobis jure de vobis conqueri licet, quod eos qui nostri optimo jure fuerunt possideatis, nunc a vobis eadem in nos retorquentur. Vos enim Usdibadum, nos Gepidas, qui reliqui sunt, a vobis repetimus. Etenim nos Romani ab initio et ab omni **156** hominum memoria imprudentes coercere officium nostrum duximus, non ipsi imprudentes habebamur. Nonne Sirmium Barbaris trademus? Non igitur satis vobis superesse videtur, quousque Romanis nondum arma ferre placuit? Sed ais, o Targita, Chaganum Istrum trajecturum et Hebrum quoque, et Thraciæ urbes primo impetu occupaturum. At prævenient et occurrent Romanorum copiæ, et cum spe depellent sua, imo agent et rapient quæ Avarum erunt. Neque C grassari et prædas agere cessabimus, dum Barbari superbient; et certe longe Romanis utilius bellum quam pax. Etenim cum Avaribus et Nomadibus et advenis amicitiam tenere gravius et acerbius est, quam eos hostium numero habere. Nam subdola est est eorum amicitia, et præstat vulnera corpore, quam animo, gerere. Quamobrem, o Targita, et arcus et equi et infinitæ copiæ armatorum in apparatu erunt. Nec enim quies utilitate potior. » Hæc cum imperator alto spiritu dixisset, Avarum legatos dimisit. Prius tamen Bonum ducem per litteras magnopere increpavit, quod ad se illos legatos, qui talia proponerent, Byzantium misisset. Ad hæc illum monuit, qui certus erat, quamprimum bellum contra Avares erupturum esse, ut omni opera et D studio bellicas machinas præpararet. Et Bonus, lectis imperatoris litteris, omnia, quæ ad bellum pertinebant, diligenter curavit.

A καὶ ὑπὲρ τῶν κεκρατημένων ἑτέροις χρήματα καταθεῖναι. Θὐ γὰρ ἀποχρῶν, εἰ φανείημεν ἅπαξ τοῦ τὰ δέοντα φρονεῖν ἐστερημένοι, ἀλλὰ γὰρ καὶ εἰς συνήθειαν ἕλκειν τὴν ἀφροσύνην οἴεσθε [91] δεῖν; τί οὖν ποιοῦμεν τὸν Οὐσδίβαδον; ὑμῖν ἀποδοίημεν; οὐχ οὕτω πεφύκαμεν ἠλίθιοι, ὥστε τὰ ἡμέτερα καταπροέσθαι, καὶ ταῦτα βαρβάροις καὶ λυμαινομένοις τῇ καθ' ἡμᾶς πολιτείᾳ. Ὁ γὰρ πρὸ ἡμῶν τὸ βασίλειον ἀναδεδεγμένος κράτος Γήπαιδας ἐπήλυδας [92] ὄντας εἰσεποιήσατο, καὶ χώραν αὐτοῖς ἀπένειμε τὴν περὶ τὸ Σίρμιον, εἶτα καὶ πολέμου κινηθέντος αὐτοῖς ὡς Λογγοβάρδους, ὥσπερ εἰκὸς ξυνεπελαβόμεθα τοῦ κινδύνου τοῖς οἰκείοις. Καὶ ἂν ἐκράτουν οἱ Γήπαιδες τῇ Ῥωμαίων χειρὶ, εἴγε μὴ ἀνδραποδιώδεις ὤφθησαν καὶ τῷ τῆς γνώμης δολερῷ τοὺς εὐεργέτας ἐλύπησαν. Ἀνθ' ὧν ἐπιβουλεύσαντας ἡμῖν ἀσύγγνωστα B οὐ Ῥωμαίοις ἔδοξε μετελθεῖν τοὺς ἀγνωμονήσαντας, οἷς ἔνεστι μὴ ἀντιτιθέναι τὰς τιμωρίας ἰσοῤῥόπους τοῖς πλημμελήμασι, μᾶλλον μὲν οὖν περιιδεῖν, ὡς ἂν ὑφ' ἑτέρων ἐς τὸ παντελὲς διαφθαρήσοιντο: Εἰ τοίνυν ἄλλως οὐκ ἔχει ταῦτα, ἐπείπερ ἡμεῖς ἐπεγκαλεῖν ἄξιοι καθεστήκαμεν, ὅτι τοὺς ἡμῖν ἀνήκοντας ἔχετε Γήπαιδας, ἀντέστραπται καθ' ἡμῶν τὰ τῶν ἐγκλημάτων. Ὑμεῖς μὲν γὰρ τὸν Οὐσδίβαδον, ἡμεῖς δὲ καὶ τοὺς Γήπαιδας ὑμᾶς τοὺς λοιποὺς εἰσπράξοιμεν. Ῥωμαῖοι γὰρ ἄνωθέν τε καὶ ἐξ ἀρχῆς σωφρονίζειν ἐτάχθημεν τὸ ἀνόητον, οὐ μὴν ἀνόητοί τινες εἶναι νομίζεσθαι. Ἀλλὰ τὸ Σίρμιον ἐγχειρίσωμεν Βαρβάροις; οὐκ ἀρκέσει γὰρ ὑμῖν τὸ περιεῖναι μέχρις ὅπλα κινεῖν οὐ βούλοιντο Ῥωμαῖοι. Ἀλλ' ἐρεῖς, ὦ Ταργῖτα, ὅτι διαβήσεται Ἴστρον ὁ Χαγάνος, C ἔτι γε μὴν καὶ τὸν Ἕβρον [93]· καὶ ὅτι τὰς ἐπὶ Θρᾴκης αὐτοβοεὶ παραστήσεται πόλεις. Ἀλλὰ προφθάσουσιν αἱ Ῥωμαϊκαὶ δυνάμεις, καὶ τῆς ἐλπίδος αὐτὸν ἀφαιρήσονται, καὶ μᾶλλον αὐτοὶ σκευαγωγήσουσι τὰ Ἀβάρων. Καὶ οὐ παυσόμεθα καταβάλλοντές τε καὶ χειρούμενοι, ἕως ἂν ἐφυβρίσῃ τὸ Βάρβαρον. Λυσιτελήσει δὲ Ῥωμαίοις ἀντὶ τῆς εἰρήνης ὁ πόλεμος. Ἀβάρων γὰρ τῶν νομάδων τε καὶ [94] ἐπηλύδων καθεστάναι φίλους τῆς ὡς αὐτοὺς δυσμενείας βαρύτερον, ἄλλως τε καὶ φιλίας ὑπούλου καθεστώσης. Κρεῖσσον ἐν τοῖς σώμασι καὶ οὐχὶ ταῖς ψυχαῖς φέρειν τὰ τραύματα. Πρὸς ταῦτα, ὦ Ταργῖτα, καὶ τόξα καὶ ἵπποι καὶ μυρίαι δυνάμεις ὁπλιτῶν ἔσονται ἐν παρασκευῇ· οὐ γὰρ ἡσυχία τοῦ συνοίσοντος αἱρετώτερον. » Τοσαῦτα εἰπὼν ὁ αὐτοκράτωρ, με- D γαληγορίᾳ τε χρησάμενος πολλῇ, τῶν Ἀβάρων ἀφῆκε τοὺς πρέσβεις, πρότερον Βώνῳ τῷ στρατηγῷ ἐν γράμμασι πλεῖστα ἐπιμεμψάμενος, ὅτι γε ὅλως ὡς αὐτὸν [95] τοιάδε προϊσχομένους ἔστειλεν ἐς Βυζάντιον· πρός γε καὶ σημήνας ἔργου [96] ἔχεσθαι καὶ πάντα τὰ πολεμιστήρια ὄργανα ἐπισκευάζειν, σαφῶς ἐπιστάμενον, ὡς ξυγκροτηθήσεται ὁ πρὸς Ἀβάρους πόλεμος καὶ μάλα αὐτίκα. Καὶ δὴ ὁ Βῶνος, ἐπεὶ τὸ βασίλειον ἀνελέξατο γράμμα, τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξηρτύετο.

EX LIBRO SEXTO.

10. (A. C. 574, Ind. 7, Justinini 10.) Imperatrix Sophia Justini (Zachariam) legatum misit ad Chos-

ΕΚ ΤΟΥ ϛ' ΛΟΓΟΥ.

ι'. Ὅτι ἡ βασιλὶς Σοφία Ἰουστίνου πρέσβυν [97] στέλλει ὡς τῶν Περσῶν βασιλέα Χοσρόην, ἐν τοῖς

VARIÆ LECTIONES.

[91] οἴεσθε N., οἴεσθαι vulg. [92] ἐπήλυδας H., ἐπελύδας vulg. [93] Ἕμβρον vulg. [94] καὶ om. Par. [95] ὡς αὐτὸν H., αὐτὸν vulg. [96] ἔργου H., ἔργον vulg. [97] πρέσβυν] Ζαχαρίαν πρέσβυν N.

βασιλείοις ἰατροῖς κατατεττόμενον. Καὶ οὗτος μὲν A αὐτοῦ ἀφικόμενος, τεσσαρακονταπέντε χιλιάδας χρυσοῦ νομίσματος παρασχὼν, τίθεται τὰς ξυνθήκας ἀνὰ τὴν Ἕω ἐνιαυσιαίας, ὡς ἂν ἔσοιτο ἐκεχειρία. Ἐν τοσούτῳ γὰρ ἔφασκε σταλήσεσθαι πρὸς τῆς βασιλίδος μέγιστον πρεσβευτὴν τὸν τελεώτερά πως περὶ ἁπάντων διαλεχθησόμενον, ἔτι μὴν καὶ τὸν πόλεμον διαλύσοντα, τυχὸν ἐν μέσῳ καὶ τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως μεταβαλόντος ἐς τὸ ἐῤῥωμένον. Οὕτω μὲν τὰς ἐπ' ἐνιαυτὸν ποιησάμενος [98] σπονδὰς περὶ τῆς κατὰ τὴν Ἕω Ῥωμαίων ἐπικρατείας, οὐ μὴν καὶ περὶ τῆς ἐν Ἀρμενίᾳ, καταθέμενος δήπουθεν αὐτοῦ καὶ μόνου ἕνεκα με' χιλιάδας χρυσῶν νομισμάτων, ἐπανῆκεν. Ἐμπεδωθέντων δὲ ἄρα τῶν τοιούτων Εὐσέβιος ὁ στρατηγὸς ἐς Βυζάντιον μεταστέλλεται.

ια'. Ὅτι δὴ στέλλεται κατὰ τὴν Περσῶν χώραν B πρεσβευτὴς Τραϊανὸς, ἐν τοῖς βασιλείοις πατράσι τελῶν καὶ τὴν λεγομένην τοῦ Κοιαίστορος διέπων ἀρχὴν, ἣν οἶμαι ἐκ τοῦ ἀναζητεῖν ὧδε λελέχθαι Ῥωμαίοις. Ξυναπεστάλη δὲ καὶ Ζαχαρίας, οὗ ἐναγχος ἐμνήσθην, ἐφ' ᾧ, εἰ μὲν οἷοίτ' [99] ἔσονται, ἅμα ἐμπεδῶσι κατὰ τήν τε Ἑῴαν καὶ τὴν Ἀρμενίαν ἐντὸς τριῶν ἐνιαυτῶν ἐκεχειρίαν. Ἐν [1] τοσούτῳ ξυνέλθοιεν ἐξ ἑκατέρας πολιτείας ἐν τοῖς ὁρίοις, οἳ [2] διαλύσουσι τὰ ἀμφίβολα, βουλεύσαιντό τε καὶ τρόπῳ τῷ καταθήσουσι τὰ ὅπλα ἐς τέλεον· εἰ δέ γε μὴ οὕτω προχωροίη, τοῖς γοῦν πρὸς ἥλιον οἰκοῦσιν τὴν τοιάνδε ἐκεχειρίαν παντὶ τρόπῳ ποιήσασθαι. Παραγενόμενοι τοίνυν οἱ πρέσβεις πρὸς βασιλέα Περσῶν, ἐς ἐκκλησίαν τε καταστάντες, ἐλεξάτην τοιάδε [3].— C Πολλῶν δὲ κεκινημένων λόγων, καὶ τῶν μὲν Περσῶν μακροτέραν ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην ἱεμένων, ἄχρι δὲ πέντε ἐνιαυτῶν βεβαιοῦν τὴν ἐκεχειρίαν, τῶν δὲ Ῥωμαίων τριετηρίδας εἶναι βουλομένων τὰς σπονδὰς, τέλος οὔτ' [4] ἴσχυσαν οἱ πρέσβεις, καθὰ ἐπετέτραπτο, σφᾶς ποιήσασθαι τὰς συνθήκας· ἐπὶ πέντε [5] ἐνιαυτοὺς εἶναι ἐῤῥωμένας συνήρεσεν ἀμφοτέρᾳ πολιτείᾳ, κατὰ δὴ τὴν Ἕω μόνον, τριάκοντά τε χιλιάδας νομισμάτων χρυσῶν κατατιθέναι Ῥωμαίους ἔτει ἑκάστῳ. Ξυνήρεσε δὲ τὰ τοιάδε, εἰ βασιλεὺς ὁ Ῥωμαίων ἐπιψηφίσοιτο.

ιβ. Ὅτι ἐπειδὴ Τιβερίῳ ἤδη τὰ τῆς πολιτείας περιεκέχυτο πράγματα, Τραϊανός τε καὶ Ζαχαρίας τῷ πρέσβει ὡς αὐτὸν ἐγεγράφεσαν [6] μὴ βούλεσθαι Πέρσας ἄχρι τριῶν ἐτῶν ποιήσασθαι τὰς ξυνθήκας, D πενταετηρίδας δὲ εἶναι μᾶλλον. Καὶ οὐκ ἐπινεύσας (οὐ γὰρ αὐτὸν ἤρεσκε μακροτέραν ποιεῖσθαι τὴν ἐκεχειρίαν), ἐσήμαινεν ὡς αὐτοὺς μάλιστα μὲν ἄχρι δύο ἐνιαυτῶν τὰς τοιάσδε βεβαιῶσαι σπονδάς· εἰ δέ γε ἀδύνατα ἔχοιεν, περαιτέρω μὴ ἀνέξεσθαι ἢ τριετίας. Σταλείσης δὲ οὖν [ὡς [7]] τοῖς πρέσβεσι τῆς τοιᾶσδε ἐπιστολῆς, καὶ δὴ ἀναλεξαμένων ὅτι ἐδήλου τὸ γράμμα, Μεβώδου ἐπὶ τούτῳ ἀφικομένου ἐν τοῖς ἀμφὶ τὸ Δάρας ὁρίοις, αἰσθανομένου [8] τε ὡς ταῖς ἤδη ὑπὸ Τραϊανοῦ καὶ Ζαχαρίου δοκιμασθείσαις

roem, Persarum regem, ex medicis imperatoris. Is ubi ad Persas accessit, quadraginta quinque millia aureorum dedit et inducias anneas per Orientem fecit, tantisper, ut dicebat, dum ab imperatrice maximus legatus mitteretur, qui de omnibus rebus accuratius ageret et bello finem imponeret, si forte etiam interea accideret, ut Justinus convalesceret. Itaque in Oriente, qua Romanis parebat, excepta tamen Armenia, per annum, ut ab armis cessaretur, est statutum. Cum igitur hujus rei tantummodo consequendæ gratia quadraginta quinque aureorum millia numerasset, rediit. Et his transactis Eusebius dux Byzantium arcessitur.

11. Mittitur deinde in Persarum regionem 157
legatus Trajanus, inter patricios ascriptus, qui quæstoris magistratu fungebatur, quem a quærendo a Romanis sic dictum esse puto. Missus est una quoque Zacharias, cujus antea meminimus, ut, si possent, trium annorum inducias per Orientem et Armeniam facerent, tantisper dum alii ex utroque regno in finibus convenirent, qui controversias dirimerent et consilium haberent, qua ratione in perpetuum arma deponerent : si hoc minime succederet, induciæ saltem tanti temporis pro his, qui ad Orientem incolunt, omni ratione obtinerent. Legati ubi ad regem Persarum accesserunt, in concionem vocati hæc dixerunt. — Multis ultro citroque motis sermonibus Persæ in quinquennium inducias, Romani per triennium tantum valere volebant. Postremo legati Romanorum, sicut ipsis mandatum erat, in eo non perstiterunt, ut trium annorum induciæ fierent; sed in quinquennium inducias esse placuit utrique civitati tantummodo per Orientem, ob quas quotannis Romani triginta millia aureorum penderet; quæ pacta tamen non alia conditione, nisi ea imperator suffragio suo comprobasset, rata forent.

12. (A. C. 575, Ind. 5, Justini II.) Ut Tiberius negotiorum administrationem suscepit, Trajanus et Zacharias legati ad eum rescripserunt, Persas nolle ad tres annos, sed ad quinque inducias pacisci. Quæ cum non approbasset, (nec enim ei in tam longum tempus inducias facere placebat,) mandavit, ut in duos annos paciscerentur; si non obtinere possent, nihil ad tres annos adjicereut. Missa est igitur hæc ad legatos epistola, et cum ea, quæ continebat legissent, Mebodes, qui ad responsum accipiendum ad fines Daras venerat, satis intellexit, Romanos inducias, quas Trajanus et Zacharias fecerant, non approbare. Itaque Tachosdronem immisit, qui terras ditionis Romanorum subito invasit, et propinqua

VARIÆ LECTIONES.

[98] ποιησάμενον vulg. [99] οἷοίτ' H., οἷοι (sic) vulg. [1] ἐν] ὡς ἂν ἐν conj. B. [2] οἳ N., ὁ vulg. [3] In margine codicis adscriptum est : Ζήτει ἐν τῷ περὶ δημηγοριῶν. [4] οὐκ conj. N. [5] ἐπὶ δὲ πέντε N [6] ἐγεγραφείτην Par. [7] ὡς uncis inclusimus. [8] αἰσθανομένους vulg.

loca Daras igne vastavit. Sed fide Mebodi data, illi A numeratum iri quotannis per tres annos triginta millia aureorum pro induciis, statutum est, ut interea principes viri utriusque regni in unum convenirent, et aliqua ratione firmam pacem constituerent. Id utile suis rationibus fore Cæsar existimabat, et providentia quadam faciebat: confidebat enim, se intra tres annos idoneas copias coacturum, quibus se satis munitum et instructum ad Persis resistendum ostenderet, ut etiam ex æquo cum eis
158 pugnare posset. Præsenserant et Persæ hanc imperatoris providentiam, quod nulla alia ratione tantopere de hac dilatione impetranda laboraret, quam ut per id temporis spatium idoneas copias præpararet. Contemnebant tamen Persæ Romanos, B tanquam qui adversum se in acie stare et pugnando pares esse non possent, etiamsi longius tempus iis indulsissent. Quamobrem postquam belli cessatio ad tempus rata per Orientem fuit, omnis motus in Armeniam est translatus, et cum alius aliud munus in illa regione obiret, ineunte vere, bellum est exortum. •

13. (a. C. 576, Ind. 9, Justini 12.) Tiberius Theodorum, Bacchi filium, legatum ad regem Persarum mittit, specie quidem gratias agendi causa, quod Trajanum, nobilissimum Romanorum legatum, summo honore affecisset, cum paulo ante legationem ejus accepisset. Jam diu enim in more erat apud utrumque principem, post magnos legatos mittere alios minores, qui gratiam agerent ob priores C legatos benigne receptos, et amicitiam testificarentur. Huic autem simul præceperat, ut regi exponeret, se esse paratum, (jam enim id convenerat,) mittere in fines utriusque ditionis viros nobiles, qui de pace cum his, quos ipse eo ad id mitteret, agerent et controversias dirimerent. Cum Theodorus ad Daras accessisset, Persarum rex ibi reliquerat, qui eum eo deducerent, ubi regem commorari comperissent, ne, ulla re, quæ legato præstari solebat, omissa, moram illi faceret. Volebat enim simul bellum gerere et legationem excipere: sic enim se Romanis terrorem injecturum esse sperabat. Qua de causa cum iter per regionem, quæ Arestorum et Marepticorum dicitur, fecisset, in Persarmeniam pervenit, inopinantibus D Romanis, qui tam cito eo illum perventurum nunquam credidissent. Solebant enim Persæ antea circa finem mensis qui Latinis vocatur Augustus, in Persarmenia apparere, et inde ab bellum accingi: nunc autem Chosroes prius illuc accessit. Accidit autem, ut Romani semel præventi, cum tardius rebus suis prospexissent, nihil toto illius anni spatio feliciter et opportune gererent. Nec enim exercitus Romanorum collectus erat; sed militibus, qui sub Curso et Theodoro merebant, nuntiatum erat, imperatorem iratum esse propterea quod in Albaniam

A σπονδαῖς οὐ στεργουσι Ῥωμαῖοι, ἐπαφίησι τὸν Ταχόσδρω κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἐπικρατείας. Καὶ ἐς ἀθρόον ἐπιδραμὼν ἐνέπρησε τὰ ὅσα πλησιόχωρα τοῦ Δάρας, ἕως ἐπείσθη Μεβώδης δέξασθαι τὰς τριάκοντα χιλιάδας τῶν χρυσῶν νομισμάτων ἀν' ἔτος τῆς τριετηρίδος ἕνεκα εἰρήνης, ἐφ' ᾧ ἐν τοσούτῳ τοὺς ἄρχοντας ἑκατέρας πολιτείας εἰς ἓν ξυνιόντας βουλεύσασθαι ὅπως δὴ τὰ ὅπλα καταθέσθαι τελέως. Προνοίᾳ δὲ δή τινι στοχαζόμενος τοῦ συνοίσοντος, τὰ τοιάδε ἐπετέλει ὁ Καῖσαρ· ἠπίστατο γάρ, ὡς ἄχρι ἐνιαυτῶν τριῶν ἀποχρῶσα αὐτῷ ἔσται ἡ παρασκευὴ Πέρσαις τε ἀξιόμαχος ἀναφανήσεται. Ξυνησθάνοντο [9] δὲ καὶ Πέρσαι τῆς τοιᾶσδε προμηθείας τοῦ Καίσαρος, ὡς οὐδενὸς ἑτέρου ἕνεκα γίνεται αὐτῷ ἀναβολὴ ἢ προορωμένῳ τοῦ μέλλοντος, ὅπως ἐς τὸ δέον αὐτῷ B προπαρασκευασθήσοιντο αἱ δυνάμεις. Κατεφρόνουν δὲ ὅμως τῶν Ῥωμαίων, ἅτε ἀναμαχήσασθαι οὐ δυναμένων, εἰ καὶ πλείων αὐτοῖς ἐνδοθείη χρόνος. Ἐπεὶ οὖν ἀνακωχὴ ἐγεγόνει ἀνὰ τὴν Ἕω, μετενήνεκτο δὲ ἅπας ἐπὶ τὴν Ἀρμενίαν ὁ θόρυβος, ἄλλου ἄλλα αὐτῆς διακληρωσαμένων, ἦρος ἀρχομένου συνέστη πόλεμος.

ιγ'. Ὅτι ὁ Τιβέριος ὁ Καῖσαρ στέλλει Θεόδωρον τὸν Βάκχου πρεσβευσόμενον ὡς βασιλέα Περσῶν, τῷ δοκεῖν μὲν ὁμολογήσοντα χάριτας ἀνθ' ὧν τὸν μέγιστον Ῥωμαίων πρεσβευτὴν ἐς τὰ μάλιστα ἐτίμησε Τραϊανὸν, ἡνίκα ἔναγχός γε δήπου τὴν δι' αὐτοῦ ἐδέξατο πρεσβείαν, ἔκπαλαι τὸ τοιόνδε νομισθὲν ἐν ἀμφοτέρας πολιτείας, ὥστε μετὰ τοὺς μεγάλους πρέσβεις στέλλεσθαι ἑτέρους ἥσσονας τῆς τῶν μεγίστων πρέσβεων ἀποδοχῆς τε ἕκατι καὶ φιλοφροσύνης. Ἅμα δὲ ἐνετείλατό οἱ διαλεχθῆναι, ὡς ἑτοιμότατα ἔχοι, κατὰ τὸ ἤδη ἐμπεδωθὲν, ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Ἕω στεῖλαι τοὺς Ῥωμαίων ἄρχοντας γνωματεύσοντας ξὺν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐκπεμφθησομένοις ἡγεμόσι Περσῶν ἀμφὶ τῆς εἰρήνης καὶ τὰ ἀμφίβολα διευκρινήσοντας. Θεόδωρον μὲν αὐτοῦ ἀφικόμενον, βασιλεὺς ὁ Περσῶν καταλέλοιπεν ἐν τῷ Δάρας τῇ πόλει τούς τε τὸν ἄνδρα ἄξοντας, ἐγκελευσάμενος [10], ἔνθα ἂν μάθοιεν τὸν βασιλέα εἶναι, ἐπικαταλαβεῖν, ὡς ἂν μὴ τὰ εἰθισμένα ἐπὶ πρεσβευτῇ πράσσων ἀναβολῇ χρήσοιτό τινι. Ἅμα γὰρ ἠβούλετο καὶ πολέμοις ὁμιλεῖν καὶ δέχεσθαι τὴν πρεσβείαν· ταύτῃ γὰρ ἐκφοβήσειν ᾤετο ἐς τὰ μάλιστα Ῥωμαίους. Τῷ τοι D ἄρα τὴν ὁδοιπορίαν διανύσας διὰ τοῦ λεγομένου Ἀῤῥεστῶν κλίματος καὶ τοῦ Μαρεπτικῶν ἀφίκετο ἐν Περσαρμενίᾳ, οὐκ οἰομένων τῶν Ῥωμαίων οὕτω γε δήπου θᾶττον ἥξειν αὐτόν. Εἰωθότων γὰρ τῶν Περσῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἀμφὶ τὸ πέρας τοῦ τὴν ἐπωνυμίαν Αὐγούστου κληρωσαμένου μηνὸς ἀναφαίνεσθαι κατὰ δὴ τῆς Περσῶν Ἀρμενίας καὶ τηνικαῦτα τὸν πόλεμον συγκροτεῖν, προτερήσας αὐτὸς εἰσήῤῥησεν αὐτόθι. Ξυνηνέχθη τοιγαροῦν ἅπαξ προκατειλημμένους καὶ ἐφυστερήσαντας [11] τοὺς Ῥωμαίους δι' ὅλου τοῦ ἔτους οὐδὲν ὁτιοῦν σφᾶς διαπράξασθαι ἐν καιρῷ. Οὔτε γὰρ τὸ στράτευμα ξυνήθροι-

VARIÆ LECTIONES.

[9] ξυνησθάνοντο N., ξυνιστάνοντο vulg. [10] ἐγκελευσάμενος B., ἐγκαλεσάμενος vulg. [11] ὑφυστερήσαντας vulg.

στο τὸ Ῥωμαϊκὸν, ἀλλ' οἱ μὲν περὶ [12] Κοῦρσον καὶ A Θεόδωρον τοὺς στρατιώτας [13], ἐπειδὴ αὐτοῖς ἀπήγγελτο [13*], ὡς νεμεσᾷ τε καὶ ἀγανακτεῖ ὁ Καῖσαρ, ὅτι δὴ ἐσβαλόντες ἐν Ἀλβανίᾳ μὴ ἀνέστησαν ἅπαντας Σαβείρους τε καὶ Ἀλβανοὺς, ἀλλ' ὅτι ὁμήρους πεποιθότες ἐξεχώρησαν· κατεγνωκότες τε ἐξ αὐτῆς τῆς πείρας, τῷ ἀφηνιάσαι αὐτίκα ἀπὸ Ῥωμαίων τὸν Σαβεῖρα, ὡς οὐ κατὰ τὸ δέον ἐπεπράχησαν, παρώφθη τε ὑπὸ σφῶν τὸ συνοῖσον, ὥσπερ ἀμέλει ἐκ μεταμελείας αὖθις ἐλάσαντες ἐν Ἀλβανίᾳ πρεσβείας ἦγον τοὺς Σαβείρους τε καὶ Ἀλβανοὺς, πανοικίᾳ σφᾶς μετοικίζοντες ἐς τὰ τῇδε τοῦ Κύρου ποταμοῦ, ὡς λοιπὸν ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ διαιτᾶσθαι χώρᾳ. Ἔτι οὖν Θεόδωρός τε καὶ Κοῦρσος ἐν τούτοις ἐνησχολημένοι ἐτύγχανον. Εἶτα ἐγκαλεσαμένου τοῦ Καίσαρος Ἰουστινιανὸν τὸν τῆς Ἕω στρατηγὸν μεταφοιτῆσαι B καὶ ἐν Ἀρμενίᾳ γενέσθαι αὐτὸν ἡγησόμενον τοῦ πολέμου, οὐδὲν ἧττον καὶ Ἰουστινιανὸς οὔπω παρῆν, τῷ σημῆναι τοῦτο αὐτῷ τὸν Καίσαρα ὀψὲ καὶ οὐκ ἐν καιρῷ τοῖς πράγμασι χρήσασθαι, πρός γε καὶ τῆς συνήθους διανομῆς τοῦ χρυσίου τοῖς ἑῴοις καταλόγοις γεγενημένης οὐκ ἐπικαίρως, ἀλλὰ δῆτα ἐφυστερησάσης. Ἐπ' ἀδείας οὖν οὕτω πως καὶ ἀκονιτὶ ἐλάσαντος ἐν Περσαρμενίᾳ Χοσρόου, μηδενός οἱ ἀντικαθισταμένου, οἱ μὲν δασμοφόροι τῆς ἥττονος Ἀρμενίας οὔτε ἐχρήσαντο φυγῇ, ἐκλελοιπότες τοὺς ἀγροὺς οἵγε, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰ ὅσα ἐπιτήδεια ξυνεκόμιζον τῷ στρατῷ. Προβαίνοντι δὲ Χοσρόῃ ἀνὰ τὰ πρόσω οἱ ἐν τῷ κλίματι Μαχραβανδῶν καὶ Ταραννῶν ἥκιστα ἔμενον, ὡς μηδένα πάμπαν, μήτε ἄνθρωπον μήτε μὴν ὑποζύγιόν τι [14] ὀφθῆναι. Ἅτε γὰρ πολεμίου C βασιλέως ἐπελθόντος ἀπέδρασε πᾶν τὸ γεηπονοῦν, καὶ πάντῃ τὰ ἐκείνῃ ἐχήρευσεν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ καὶ γηράσαι [15] βουλόμενον μηδέν τι τῶν πάντων ζώων [16] ἐντυχεῖν. Ἐν τούτῳ καὶ Θεόδωρος ὁ Βάκχου ἐφοίτησεν ὡς αὐτὸν, ἐδέξατό τε τὸν ἄνδρα καὶ ξυνόμιλος οἱ ἐγένετό [πως] ἡμερώτατά πως, τὸν μὲν Καίσαρα δι' εὐφημίας ἄγων, φάσκων τε ἀσπάζεσθαι τὴν ὡς αὐτὸν εἰρήνην τε καὶ φιλοφροσύνην· μηδὲ γὰρ γεγονέναι τῆς ἔχθρας [17] τῶν σπονδῶν αἴτιον· Ἰουστῖνον δὲ [18] τὸν βασιλέα ἐς τοὐναντίον λέγων κακῶς. Εἶτα ἐς τὰ πρόσω ἤλαυνε διὰ τῆς καλουμένης Βαδιανῆς, ἑπομένου οἱ καὶ Θεοδώρου· ἐσβάλλει τε εἰς τὴν Ῥωμαίων Ἀρμενίαν κατὰ Θεοδοσιούπολιν, λήγοντος ἤδη τοῦ ἔαρος· ὥστε κατὰ D ταὐτὸν [19] ξυνενεχθῆναι τούς τε ἀγγελιαφόρους ἀφικέσθαι ἐν Βυζαντίῳ τοὺς δηλώσοντας, ὡς ἀπροσδόκητα ἐπέστη τῇ Ῥωμαίων Ἀρμενίᾳ βασιλεὺς ὁ Περσῶν καὶ ὅσον οὔπω προσενεχθήσεται Θεοδοσιουπόλει, καὶ αὐτὸν ἐκεῖσε παρεῖναι. Ἐπεὶ οὖν ἐγένετο αὐτοῦ, ἐστρατοπεδεύσατο ἐς τὸ Ἀραβησσῶν ἐπικεκλημένον χωρίον, ἀμφὶ τὸ μεσημβρινὸν κλίμα τοῦ ἄστεος, τὸ δὲ δὴ Ῥωμαίων στράτευμα, αὐτό γε δήπου τὸ συναθροισθὲν, ὡς πρὸς ἄρκτον περὶ τὸ κλίμα τὸ καλούμενον συναγόμενον, ἐς ὑπώρειάν τινα ὄρους.

A irruentes, Sabiros et Albanos non penitus sustulissent et exterminassent, sed obsidibus confisi discessissent : quod quam imprudenter fecerint, ipsos ex eventu cognitum habere : etenim confestim Sabiri **159** a Romanis defecerant. Itaque rebus tam male gestis, pœnitentia commoti, rursus in Albaniam impetum fecerunt, et legationibus Sabiros et Albanos suis sedibus excitos citra ripas Cyri amnis collocarant, ut in posterum in Romanorum ditionis regionibus habitarent. Quibus rebus peragendis Cursus et Theodorus adhuc occupati erant. Itaque Cæsar Justinianum ducem per Orientem proficisci, et in Armenia bello gerendo præesse jussit. Nihilominus neque Justinianus venit, quia hoc illi serius Cæsar significarat, neque rei in tempore gerendæ B opportunitate usus fuerat. Ad hæc auri distributio, quod orientalibus exercitibus debebatur, non suo tempore, sed tardius facta fuerat. Itaque Chosroes Armeniam liber ab omni metu sine ulla difficultate occupavit, cum nemo inventus esset, qui illi resisteret. Neque vero etiam minoris Armeniæ incolæ, qui Romanis vectigales erant, fugam ceperunt, neque agros dereliquerunt, sed commeatus exercitui subministrarunt. Sed cum Chosroes ulterius progrederetur, qui in regione Macrabandorum et Tarannorum habitabant minime manebant, ut nemo mortalium, neque vero etiam ullum animal vecturæ aptum in his locis conspiceretur. Cum enim rex hostiliter irrumperet, omnes agricolæ aufugerunt et omnia late hominibus vacua erant, neque usquam aliquid vivi C conspiciebatur. Interea Theodorus, Bacchi filius, venit ad eum; is hominem benigne excepit, et cum eo familiariter conversatus de Cæsare bene locutus est, seque cum illo et pacem et amicitiam cupere dixit : nec enim eum inimicitiarum, quæ ex violato fœdere ortæ erant, auctorem esse; Justinum autem imperatorem sermonibus male habebat. Deinde ulterius per Vadianam progressus est, et eum sequebatur Theodorus. Vere jam exacto. Armeniam, quæ Romanis parebat et Theodosiopoli proxima erat, invasit : quo factum est, ut eodem tempore nuntii Byzantium pervenirent Persarum regem Armeniam, qua Romani dominabantur, ex improviso adortum, Theodosiopolim usque penetrasse nuntiarent; et D ipse in his locis esset. Eo cum advenisset, e regione oppidi ad meridiem sita quæ Abaressorum vocatur, castra posuit : Romanorum vero exercitus. quantum militum cogi potuit, septentrionali parte in regione vocata, in radice cujusdam montis constitutus est. Cæterum Chosroes in conspectu Theodori equitatum in aciem eduxit, quem in turmas et phalangas **160** divisit, et ipse, equo conscenso, quasi id inopinato et casu, non de industria faceret, quam valido et vigenti corpore esset, ostentabat. Sperabat autem, Theodosiopolin se aliquo modo ex-

VARIÆ LECTIONES.

[12] περὶ om. ed. Par. [13] στρατηγοὺς conj. B. [13*] ἀπήγγελτο B., ἀπήγγελλον vulg. [14] τε pro τι vulg. [15] θηρᾶσαι conj. Cantocl. [16] ζώων H., ζῶεν vulg. ἔτυχεν H. [17] ἔχθρας] λύσεως N. [18] δὲ add. B. [19] κατὰ ταὐτὸν B., κατ' αὐτὸν vulg.

pugnare posse : hæc enim cogitatio illius animo occurrebat, se non alia ratione Persarmeniam et Iberiam posse sibi subjicere, quam si unam ex Romanis urbibus eamque munitissimam caperet, in qua belli sedem constituens, quod Persarmeniæ et Iberiæ post tergum esset, tueretur. Nec enim illi dubium erat, se Theodosiopolim expugnaturum. Idque indicans et jactans, se illam omni modo capturum, Theodorum interrogavit, quæ illi urbs expugnatu difficilior videretur ? Daras, an Theodosiopolis ? Quibus verbis significare volebat, cum Daras, oppidum munitissimum, cepisset, quanto magis Theodosiopolim, quæ non æque munita erat, caperet. Theodorus autem valde prudenter respondit . eam demum urbem esse inexpugnabilem, quam Deus in suam custodiam tutelamque in perpetuum recepisset. At Persarum rex, priusquam Theodorum a se dimitteret, satis perspexit, urbem iis rebus omnibus, quæ ad resistendum hostibus necessariæ erant, egregie paratam esse. Cum autem multa interea contigissent, Theodorum Persarum rex Byzantium rediturum dimisit, Litteris Cæsari significavit, se quoque pace delectari, et si antequam exercitum comparasset, Theodorus advenisset, neque ipsum in aciem descensurum fuisse, neque copias educturum. Nunc quoniam cum exercitu moverit, sibi dedecori fore, si exercitum solvat et missum faciat. Omnia enim mortales facere aut quæstus gratia, aut quo sibi gloriam quærant. Promisit autem, simul atque domum revertisset, se missurum in fines Orientis ex principibus sibi necessitudine conjunctis qui cum primariis viris ex Romanis, quos Cæsar ejus rei gratia delegaret, de his, quæ ad pacem facerent, inter se disceptarent et statuerent. Hæc igitur ad Cæsarem misit. Cum vero Theodorus eum suppliciter oraret, ut ab incursionibus abstineret, id quidem concedendum censuit, si intra quadraginta dies nuntius ad se a Cæsare veniret, qui illum, quid suæ voluntatis esset, certiorem faceret. Dimisso Theodoro, ut cognovit in sua potestate minime situm esse, improvisa invasione Theodosiopolim capere, neque si obsidione aut machinis muros tentaret, quidquam profecturum esse, (Romanorum enim copias inter id temporis spatium conventuros,) ab obsidione Theodosiopolis discessit.

A Ἀτὰρ ὁ Χοσρόης αὐτοῦ περὶ Θεοδοσιούπολιν, ἐπ' ὄψεσι Θεοδώρου, ἐξέταττε τὰς ἱππικὰς δυνάμεις, ἐς λόχους [20] τε καὶ φάλαγγας διακρίνων τε καὶ μετακοσμῶν. Καὶ αὐτὸς τὸν ἵππον διελαύνων ἐνδεικνύμενος ἦν, οἷα δὴ οὐκ ἐκ προνοίας τινὸς, ὡς ἔτι ἐῤῥωται αὐτῷ καὶ σφριγᾷ τὸ σῶμα. Διενοεῖτο δέ πως Θεοδοσιούπολιν ἐκπολιορκῆσαι· ἔννοια γάρ οἱ ἐσεφοίτησε μὴ οἷόν τε ἔσεσθαι ἂν ἄλλως τὴν Περσῶν Ἀρμενίαν ἀνακτήσασθαι καὶ Ἰβηρίαν, εἰ μή πω ὀχυρωτάτην ἐσότι Ῥωμαίων χειρώσοιτο πόλιν, ἐκεῖσέ τε καθεδούμενος ἀνασώσεται [21] τὴν ἐς τοὐπίσω λοιπὸν ἐγκαταλελειμμένην Περσαρμενίαν τε καὶ Ἰβηρίαν. Τοιγαροῦν ἀναμφιβόλως εἶχε Θεοδοσιούπολιν αἱρήσειν. Ὥστε ὑποφαίνων τε καὶ αἰνιττόμενος, ὡς ἁλώσεταί γε αὐτῷ πάντως ἡ πόλις, ἤρετο Θεόδωρον B ὁποία δὴ κατὰ τὸ μᾶλλον ἀνάλωτος εἶναι δοκεῖ πόλις, τὸ Δάρας ἢ δῆτα ἡ Θεοδοσιούπολις ; Ὡς, εἴ γε οὕτως ἀσφαλεστάτην [22], ἐδήλου δὲ τὸ [23] Δάρας, ἐξεῖλε, πόσῳ μᾶλλον τὴν οὐχ οὕτως ἰσχυρὰν παραστήσοιτο Θεοδοσιούπολιν. Θεόδωρος μὲν οὖν ἀπεκρίνατο ἐμφρονέστατά πως, ἀνάλωτον εἶναι ἐκείνην φήσας τὴν πόλιν τὴν ἐσαεὶ φρουρουμένην ὑπὸ Θεοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὁ Περσῶν, πρὶν ἢ Θεόδωρον πρὸς αὐτοῦ ἀφεθῆναι, ὡς ἐγένετο ἀγχοῦ Θεοδοσιουπόλεως, κατενόησε τὴν πόλιν εὖ μάλα καὶ ὡς ἀληθῶς ἐς τὰ πολέμια παρεσκευασμένην. Καί τινων μεταξὺ γενομένων ἀφίησι βασιλεὺς ὁ Περσῶν Θεόδωρον ἐς Βυζάντιον ἐλευσόμενον, ἐν γράμμασι μὲν κατάδηλον ποιήσας τῷ Καίσαρι, ὡς ἥδεται καὶ αὐτὸς τῇ εἰC ρήνῃ [24], καὶ ὡς, εἰ πρὶν ἐκστρατεύοι ἀφίκετο Θεόδωρος, οὐδὲ ἐξετάξατο ἂν αὐτὸς οὐδέ γε ἐκίνησε τὰς δυνάμεις. Νῦν δὲ ἀκλεὲς αὐτῷ εἶναι δοκεῖ ἐκστρατευσαμένῳ [25] ἤδη διαλῦσαι τὸ στράτευμα· τοὺς γὰρ ἀνθρώπους ἢ τοῦ κερδαλέου γε ἕκατι ἢ δόξης ὀρεγομένους ἅπαντα πράσσειν. Ἐπηγγέλλετο δὲ, ὡς ἀπονοστήσας ἐς τὰ οἰκεῖα ἐκπέμψοι τοὺς ἐπιτηδείους αὐτῷ ἄρχοντας ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Ἕω, διαλεχθησομένους τε καὶ διαθήσοντας τὰ περὶ τῆς εἰρήνης ἅμα τοῖς ἐκπεμφθησομένοις Ῥωμαίων ἡγεμόσιν. Ταῦτα μὲν οὖν ἐσήμηνε τῷ Καίσαρι. Ἐκλιπαροῦντος δὲ αὐτὸν Θεοδώρου ὥστε ἐπισχεῖν τὴν εἰσβολὴν, ἔδοξεν ἐπινεύειν, εἴ γε ἄχρι λ' ἡμερῶν ἀγγελία φοιτήσοι ὡς αὐτὸν σταλεῖσα ἐκ τοῦ Καίσαρος τὰ δέοντα βουλευσαμένου. Ἐπειδὴ δὲ Θεόδωρον ἀφῆD κεν, ὡς ἔγνω μήτε ἐξ ἐφόδου τὴν Θεοδοσιούπολιν οἷόν τε ὂν [26] αὐτῷ ἐξελεῖν, μήτε γε μὴν πολιορκίᾳ τε καὶ μηχανήμασιν ἔσεσθαί οἱ ἐς τὸ λυσιτελὲς ἀποπειραθῆναι τοῦ τείχους (ξυνελεύσεσθαι [27] γὰρ ἐν τοσούτῳ τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις), καὶ δὴ ἀφῆκε τὴν Θεοδοσιούπολιν.

161 EX LIBRO OCTAVO.

14. (A. C. 575. Ind. 8. Justini 11.) Secundo Tiberii Cæsaris imperii anno, paulo ante, quam ea, quæ de Chosroe narravimus, gererentur, legatio denuo missa est a Romanis ad Turcos. Valentinus (is erat

ΕΚ ΤΟΥ Η' ΛΟΓΟΥ [28].

ιδ'. Ὅτι περὶ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς Τιβερίου Καίσαρος ἡγεμονίας, μικρῷ πρότερον ἢ τάδε ξυνενεχθῆναι τὰ περὶ Χοσρόην, πρεσβεία ἐστάλη αὖθις ἀπὸ Ῥωμαίων ὡς Τούρκους, Οὐαλεντίνου ἐς τοῦτο

VARIÆ LECTIONES.

[20] λόχους N., λόγους vulg., λοχαγοὺς H. [21] ἀνασώσεται B., ἀναδώσει τε vulg. [22] ἀσφαλεστάτην N., ἀσφαλεστάτη vulg. [23] εἴγε ὄντως et ἐδήλου δ' εἰ τὸ H. [24] γρ. τῇ εἰρήνῃ mg. H., τὴν εἰρήνην vulg. [25] ἐκστρατευσαμένῳ N., ἐνστρατευσαμένῳ vulg. [26] ὂν N., ὄντα vulg. [27] ξυνελεύσεσθαι Cantocl. ξυνελθεῖσθαι vulg. [28] Errorem in numero libri esse apparet, siquidem legatio ad Turcas anno secundo Tiberii Cæsaris, superstite Justino, missa est. N.

A χειροτονηθέντος· εἷς δὲ οὗτος τῶν βασιλείων ξιφηφόρων. Καὶ οὖν ἐπεὶ αὐτῷ ἐπετέθη ἡ πρᾶξις, ἄρας ᾤχετο σὺν τοῖς κατ' αὐτὸν ὀπαδοῖς, ἔτι γε μὴν καὶ Τούρκοις ἑκατὸν πρὸς τοῖς ἕξ. Ἐνεδήμουν γὰρ τηνικαῦτα Τοῦρκοι κατὰ τὸ Βυζάντιον ἤδη ἐκ πολλοῦ ὑπὸ τοῦ σφετέρου ἄλλοτε ἄλλοι ἐκπεμφθέντες ἔθνους. Ἐνίους μὲν γὰρ αὐτῶν Ἀναγκάστης ἐνταῦθα ἐπεκόμισεν, ἐς πρεσβείαν ἐκεῖσε ἀφικόμενος· τινὲς δὲ ἅμα Εὐτυχίῳ τὴν ἄφιξιν ἐποιήσαντο κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν. Ἄλλοι δὲ ἐτύγχανον κατὰ τὸ Βυζάντιον διατρίβοντες μετ' αὐτοῦ δῆτα Οὐαλεντίνου πρότερον ἀφιγμένοι, (δὶς γὰρ Οὐαλεντῖνος ἐπρεσβεύσατο ὡς Τούρκους), ἄλλοι δὲ σὺν Ἡρωδιανῷ, ὁμοίως δὲ καὶ ἅμα Παύλῳ τῷ Κίλικι, ὡς ἐξ ἁπάντων τούτων ξυναθροισθῆναι Σκύθας ἄνδρας ἐκ τοῦ φύλου τῶν ἐπιλεγομένων Τούρκων ἓξ πρὸς τοῖς ρ'. Οὓς δὴ ἅπαντας B ἀναλαβὼν Οὐαλεντῖνος ἀπῆρε [29] τοῦ βασιλείου ἄστεος. Χρησάμενος δὲ ταῖς ταχυπλόοις τῶν ὁλκάδων, διά τε Σινώπης καὶ Χερσῶνος [30], ἥ ἐστιν ἄντικρυ ἡ ἰὸν [31] τοῦ ἡλίου ἀνατολῶν πέφυκεν ἱδρυμένη· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἀπατούρας, ἔτι τε καὶ διὰ φύλων. Κατὰ δὴ τῆς ψαμαθῶδες [32] τῆς . , ... παρέθει τὰ ὄρη τῆς Ταυρικῆς τὰ νεύοντα ἐπὶ μεσημβρίαν. Ἐκεῖνα δὴ οὖν τὰ ἐκ τῶν λιμναίων ὑδάτων περιθεόμενα πεδία οἵ γε ἀμφὶ Οὐαλεντῖνον [33] ἱππασάμενοι, καὶ ἑτέρους δὲ πλείστους δονακώδεις τε καὶ λοχμώδεις, ἔτι τε καὶ ὑδατώδεις διεληλυθότες χώρους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς λεγομένης Ἀκκάγας, (ὄνομα δὲ γυναικὸς ἀρχούσης τῶν ἀνὰ τὰ [34] ἐκείνῃ Σκυθῶν, χειροτονηθείσης τηνικαῦτα ἐς τοῦτο ὑπὸ Ἀναγαίου, ὃς C ἐκράτει τοῦ φύλου τῶν Οὐτιγούρων [35]), ὡς δὲ ξύμπαν εἰπεῖν, πολλαῖς ἀτραποῖς ὁμιλήσαντες καὶ δυσχωρίαις, παρεγένοντο ἔνθα τὰ πολεμικὰ σύμβολα τοῦ Τουρξάνθου [36] ἐτύγχανεν ὄντα· οὗτος δὲ εἷς τῶν παρὰ Τούρκοις ἡγεμόνων. Ἐν ὀκτὼ γὰρ μοίραις διεδάσαντο [37] τὰ ἐκείνῃ ἅπαντα, οἷς γε τοῦ φύλου τῶν Τούρκων ἔλαχε προεστάναι. Ἀρσίλας δὲ ὄνομα τῷ παλαιτέρῳ μονάρχῳ Τούρκων. Ὁ γοῦν Οὐαλεντῖνος παρὰ τὸν Τούρξανθον [38] ἀφικόμενος, ὃς πρὸ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων ὑπαντιάζων ἐτύγχανε τοῖς ἐκεῖσε παραγενομένοις, εἶτα συνησθῆναι φράσας τῷ Καίσαρι Ῥωμαίων. Ἐς τοῦτο γὰρ ἀφῖκτο ἐκεῖσε, προσφθεγξόμενος τοὺς προεστῶτας τοῦ φύλου τῶν Τούρκων, Τιβερίου ἤδη ἐς τὸ τῶν Καισάρων ἀναβεβηκότος κράτος· πρὸς τοῖς καὶ ὡς ἂν ἡ φιλοφροσύνη D οὐχ ἧττον ἐν βεβαίῳ ἔσοιτο καὶ αἱ μεταξὺ Ῥωμαίων τε καὶ Τούρκων προελθοῦσαι σπονδαί, ἃς ἔθετο [39] Διλζίβουλός [40] τε καὶ Ἰουστῖνος ὁ βασιλεύς, Ζημάρχου πρώτου ἐκεῖσε φοιτήσαντος, ἡνίκα ἐσήμανεν ὁ Διλζίβουλος, ὡς Ῥωμαίων φίλος οὐχ ἧττον καὶ αὐτῷ ἐπιτήδειος καὶ δυσμενὴς ὁμοίως, καὶ ὅπως

A unus ex imperatoris satellitibus) ad id muneris est delectus, quod ubi illi demandatum fuit, cum his qui cum comitabantur, profectus est. Una quoque centum sex Turcos assumpsit. Turci enim Byzantii jamdudum consederant, a sua gente alii alia de causa missi. Nonnullos Anancastes, cum illuc ad legationem profectus esset, secum adduxerat. Alii cum Eutychio ad imperatoriam urbem accesserant; alii circa Byzantium commorabantur qui cum ipso Valentino prius venerant. Bis enim Valentinus legatus ad Turcos est profectus. Erant et alii, qui cum Herodiano et cum Paulo Cilice illuc devenerant. Ex his omnibus igitur collegit centum sex Turcos, et a regia urbe citis navibus profectus. . . . . Tauricæ montes, qui ad meridiem vergunt, prætervectus B est. Inde Valentinus campos, circa quos stagnantes aquæ decurrebant, equis perequitavit, et alios plures arundinosos, fructicosos et palustres locos superavit. Regionem quoque, quæ dicitur Accagas peragravit, (est autem nomen mulieris quæ illius partis Scythis imperabat, suffragio Anagaii, qui Utiguris præerat, regnum adepta,) et ut breviter dicam, multa et difficilia itinera emensi, ad ea loca pervenerunt, ubi Turxanthi bellicæ stationes erant. Erat hic unus ex Turcorum ducibus : etenim in octo partes regnum diviserant qui Turcorum principatum tenebant; seniori autem Turcorum duci nomen erat Arcesilas. Itaque Valentinus ad Turxanthum accessit, qui primus Turcorum ducum obvius factus C erat venientibus, eumque gaudere jussit novo Romanorum Cæsare creato : idcirco enim venerat, ut Turcorum duces salutaret, Tiberio ad Cæsarum potentiam evecto; ad hæc, ut non minor inter eos benevolentia esset, et fœdera eadem valerent, 162 quæ inter Disabulum et Justinum per Zemarchum, qui primus ad eos venerat, pacta conventaque fuerant. Disabulus enim Romanornm amicos sibi quoqne amicos fore, et hostes itidem, idque immutatum et firmum esse pronuntiaverat. Quare cum Romani eo ipso tempore bellum cum Persis gererent, Valentinus oratione sua ostendit, oportere illum quoque, cum tempus opportunum venerit, Persas bel o aggredi. Hæc legato dicente, confestim Turxanthus, « Num, inquit, vos estis illi Romani, qui D decem quidem linguis, sed una fraude utimini? » Hæc simul ut dixit, decem digitos in os suum conjecit, deinde rursus sic est locutus : « Ut meo ori decem meos digitos nunc admoveo, ita et vos Romani pluribus et variis utimini linguis, quibus modo me, modo eos, qui mea mancipia sunt, decipitis. Et sane omnino omnes gentes verborum illecebris et

VARIÆ LECTIONES.

[29] ἀπῆρε H., ἀπεῖρε vulg. [30] Locum fractum et fœdissime depravatum, ita ut ab Hœschelio editus est, relinquere cogor : nihil enim de Apatura et Phylis, locisve, quorum nomina in has formas mutari potuissent, equidem invenio. De Chersone tamen suspicor scriptum fuisse : ἥ ἐστιν ἀντικρὺ Σινώπης [καὶ τῶν τοῦ Ἴστρου στομάτων πρὸς τῶν ἰσημερινῶν] τοῦ ἡλίου κ. τ. λ. N. [31] Ἠϊόνος pro ἡ ἰὸν H. [32] τὸ ψαμαθ. H. [33] Οὐαλεντινιανὸν vulg. [34] τὰ om. ed. Par. [35] Οὐϊττιγούρων vulg. [36] Τουρξάθου vulg. [37] διεδάσαντο N., διεδαίσατο vulg. [38] Τούρξαθον vulg. [39] ἔθεντο N. [40] Διλζίβουλος idem est, qui supra cap. 8. Διζάβουλος dicebatur.

ingenii versutia demulcetis et deluditis, deinde eas, ubi damnis afflicti sunt, negligitis, et ipsi partis eorum labore commodis fruimini; et vos quoque legati undique fraude et dolo succincti ad me venitis, et nihilo secius is, qui vos ad me mittit, fraudulenter et insidiose mecum agit. Ego vero vos statim interficiam, neque cunctabor: insolitum enim et a gente nostra alienum, ut homo Turcus mentiatur et fallat. Qui autem apud vos regnat, mihi debitas persolvat pœnas. Dum enim mecum amica verba loquitur, fœdera iniit cum Varchonitis, servis nostris, (indicabat autem Avares,) qui a dominis suis aufugerunt. Et Varchonitæ quidem, tanquam Turcorum subditi, cum voluero, ad me redibunt, et si flagellum meum, quo eques impello, conspexerint, aufugient, et in interiora terræ se abdent: si consistere ausi fuerint, cædentur, ut par est, non gladiis, sed formicarum instar contererentur unguibus equitatus nostri; de Varchonitis igitur res sunt in tuto. Vos autem, Romani, quid est quod legatos meos per Causasum iter Byzantium instituere jubetis, et dicitis aliam viam non esse? Id vero facitis, ut propter itineris difficultatem ab invadendis Romanorum finibus absistam. Sed ego probe scio, qua Danapris fluvius, qua Ister, qua Hebrus fluat, qua transierint in Romanorum ditionem Varchonitæ, servi nostri, ut ipsam invaderent. Neque ego sum nescius vestrarum virium. Omnis enim terra inde a primis solis radiis usque ad ultimos Occidentis
163 terminos mihi paret: vobis, o miseri, ob oculos ponite Alanorum gentem atque Utigorum. Hi, insigni fortitudine et audacia præditi et domesticis copiis freti, contra invictam Turcorum gentem acie congressi, nihil quidquam eorum, quæ speraverant, consecuti sunt, sed nobis parent, nostrorumque servorum numero habentur. »

τὰ τοιάδε ἄτρωτά τε καὶ ἀπερίσπαστα μένοι. Τῷ τοι ἄρα ἐπειδὴ τηνικαῦτα Ῥωμαῖοι Πέρσας ἐπολέμουν, ἐπὶ τῇ προσρήσει ἔφη Οὐαλεντῖνος, δέον εἶναι ἐν καιρῷ καὶ αὐτὸν ἐπιθέσθαι Πέρσαις. Ταῦτα πρεσβεύοντος αὐτίκα ὁ Τούρξανθος, « Ἆρα οὖν οὐχὶ ὑμεῖς, » ἔφη, « Οὗτοι ἐκεῖνοί ἐστε Ῥωμαῖοι, δέκα μὲν γλώσσαις, μιᾷ δὲ χρώμενοι ἀπάτῃ; » Καὶ ἅμα λέγων ἐπέβυσε τοῖς δέκα δακτύλοις τὸ στόμα τὸ ἑαυτοῦ. Εἶτα ἔλεξεν αὖθις· « Ὥσπερ νῦν ἐπὶ τῷ κατ' ἐμὲ στόματι δάκτυλοί εἰσι δέκα, ὡσαύτως δὲ καὶ ὑμεῖς οἱ Ῥωμαῖοι πλείοσι κέχρησθε [61] γλώσσαις· καὶ ταύτῃ μὲν ἐμὲ ἀπατᾶτε, τῇ δὲ ἄλλῃ τὰ κατ' ἐμὲ ἀνδράποδα τοὺς Οὐαρχωνίτας [62]. Καὶ ἁπλῶς ἅπαντα τὰ ἔθνη, ῥημάτων τε ποικιλίᾳ καὶ τῷ δολερῷ τῆς διανοίας, εἰρονευόμενοί τε καὶ ὑποθωπεύοντες αὐτὰ μὲν ὥσπερ ἐπὶ κεφαλὴν ὠσθέντα [63] τῇ βλάβῃ περιφρονεῖτε, ὑμῖν δὲ αὐτοῖς τὸ λυσιτελὲς ἐκπορίζετε. Ἀλλὰ γὰρ καὶ ὑμεῖς οἱ πρέσβεις ἠμφιεσμένοι τὸ ψεῦδος ἥκετε ὡς ἐμὲ, καὶ ὁ στείλας ὑμᾶς οὐχ ἥκιστα πέφυκεν ἀπατεών. Καὶ ὑμᾶς μὲν διαχειρίσομαι παραχρῆμα καὶ οὐκ ἐς ἀναβολήν· ὀθνεῖον γάρ τι καὶ ἔκφυλον ψεύδεσθαι Τούρκῳ ἀνδρί. Ὁ δὲ καθ' ὑμᾶς βασιλεὺς ἐκτίσει μοι δίκας ἐν δέοντι, ἐμοὶ μὲν φιλίας ἐχόμενα διαλεγόμενος, τοῖς δὲ δὴ Οὐαρχωνίταις τοῖς ἡμετέροις δούλοις, » (ἐδήλου δὲ τοὺς Ἀβάρους). « Ἀποδράσασι τοὺς δεσπότας γενόμενος ἔνσπονδος. Οἱ μὲν Οὐαρχωνῖται, ἅτε κατήκοοι Τούρκων, ἡνίκα βούλομαι, ὡς ἐμὲ ἥξουσι· καὶ εἴγε τὴν κατ' ἐμὲ ἱππείαν ἐσαθρήσουσι [64] μάστιγα ὡς αὐτοὺς ἐκπεμφθεῖσαν, ἐς τὰ κατώτατα φεύξονται τῆς γῆς· ἀντιβλέποντες δὲ ἡμῖν, ὡς εἰκὸς, οὐ φονευθήσονται ξίφεσι, μᾶλλον μὲν οὖν ταῖς ὁπλαῖς καταπατηθήσονται τῶν ἡμετέρων ἵππων, καὶ δίκην ἀπολοῦνται μυρμήκων. Καὶ περὶ μὲν τῶν Οὐαρχωνιτῶν ταῦτα ὑμῖν ἐν βεβαίῳ. Ὑμεῖς δὲ, ὦ Ῥωμαῖοι, τί δῆτα ἄρα τοὺς κατ' ἐμὲ πρέσβεις διὰ τοῦ Καυκάσου ὁδοιποροῦντες ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἄγετε, ὡς ἐμὲ φάσκοντες μὴ εἶναι ἑτέραν ἀτραπὸν, δι' ἧς αὐτοῖς ἔσται ἡ πορεία; Ταῦτα δὲ ἐπιτελεῖτε, ὡς ἀπείποιμι [65] διὰ τὰς δυσχωρίας ἐπιθέσθαι τῇ Ῥωμαίων ἐπικρατείᾳ. Πλὴν ἔγωγε ἐξεπίσταμαι μάλα ἀκριβῶς ὅποι τε ὁ Δάναπρις ποταμὸς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἴστρος ἔνθα καταρρεῖ, καὶ ἵνα ὁ Ἕβρος, ὁπόθεν τε ἐπεραιώθησαν ἐς τὴν Ῥωμαϊκὴν τὸ ἡμέτερον δουλικὸν οἱ Οὐαρχωνῖται. Οὐκ ἀγνοῶ τὴν καθ' ὑμᾶς δύναμιν. Ἐμοὶ γὰρ ὑποκέκλιται πᾶσα ἡ γῆ, ἀρχομένη μὲν ἐκ τῶν τοῦ ἡλίου πρώτων ἀκτίνων, καταλήγουσα δὲ ἐς τὰ πέρατα τῆς ἑσπέρας. Ἐσαθρήσατε, ὦ δείλαιοι, τὰ Ἀλανικὰ ἔθνη, ἔτι γε μὴν καὶ τὰ φῦλα τῶν Οὐτιγούρων [66], οἵ γε ἐπὶ πολὺ θαρραλέοι τέ τινες ὄντες καὶ τῇ οἰκείᾳ πίσυνοι δυνάμει ἀντετάξαντο μὲν τῷ ἀκαμαχήτῳ τῶν Τούρκων, οὐκ ἀπώναντο δὲ τῶν ἐλπίδων. Ταύτῃ τοι καὶ ὑπακούουσιν ἡμῖν [67], καὶ ἐν μοίρᾳ καθεστήκασι δούλου.

Hæc Turxanthus cum magno fastu jactavit et effudit; erat enim homo vanæ gloriæ cupidus: cui Valentinus ita respondit: « Nisi gravissimum foret et maxime nefandum, o Turcorum dux, et qualibet morte perniciosus, nos a te occidi, ex quo nunquam interitura apud omnes homines te maneret infamia, et quo facto tu facinus nunquam antea commissum ausus, si legatos necares, re ipsa omnibus notum testatumque relinqueres, quod auditu

Τοσαῦτα μὲν οὖν τῷ Τουρξάνθῳ ἐκεκόμπαστο· ὑψαγόρας γάρ τις ἀνὴρ καὶ ἀλαζονείᾳ χαίρων. Ὁ δὲ Οὐαλεντῖνος ἀκηκοὼς ἔλεξεν ὧδε· « Εἰ μὴ χαλεπώτατόν πως καὶ ἀνιαρὸν ὑπῆρχεν, ὦ Τούρκων ἡγεμὼν [68], καὶ παντὸς ὀλεθριώτερον θανάτου τὸ τεθνάναι ἡμᾶς ὑπὸ σοῦ, ζῶσαν δὲ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τὴν κακηγορίαν περινοστεῖν· καὶ τοῦτο δὴ μή πώποτε πραχθὲν, καινοτομούμενον [69] ὑπὸ σοῦ, τῇ πράξει τὴν μαρτυρίαν διασαφηνίζειν ἔμελλεν, ὡς ἀπέκτει-

VARIÆ LECTIONES.

[61] κέχρησθε H., κεχρῆσθαι vulg. [62] Οὐαρχωνίτας N., ὄντας vulg. [63] ὠσθέντα H., ὡς θέντα vulg. [64] ἐσαθροίσουσι vulg. [65] ἀπείποιμι Val., ἂν εἴποιμι vulg. [66] Οὐνιγούρων vulg. [67] ὑμῖν vulg. [68] ἡγεμὼν conj. B. [69] καινοτομούμενον H., καινοτονούμενον vulg.

νας ἄνδρας πρέσβεις, καὶ τὸ τῇ ἀκοῇ καὶ μόνῃ φοβερὸν ἔργῳ δειχθήσεται φοβερώτερον· εὐξαίμην ἂν τῷ κατὰ σὲ ξίφει τήμερον τὴν τελευταίαν ἰδεῖν, τοῦτο μὲν ψευδολογίᾳ χαίρειν ἀκηκοὼς τὸν κατ' ἐμὲ βασιλέα, τοῦτο δὲ ψευδομένους αὐτῷ τοὺς πρέσβεις. Διὸ δὴ ἐκλιπαροῦμεν πραότερον ἡμῖν προσβλέψαι, καὶ ὑποχαλᾷν τῆς ὀργῆς, καὶ τὸ λίαν ὀξύθυμον φιλανθρώπῳ καταμαλάττειν, ἔτι γε μὴν τῷ κοινῷ τῶν πρέσβεων πείθεσθαι νόμῳ. Εἰρήνης γάρ ἐσμεν ἐργάται, καὶ πραγμάτων ὁσίων ταμίαι [50] καθεστήκαμεν. Ἄλλως τε δεῖ σε καὶ τῆς πατρῴας κληρονομοῦντα γῆς τε καὶ τύχης καὶ τοὺς πατρῴους διαδέχεσθαι φίλους, καὶ ὥσπερ ἡγεῖσθαι καὶ αὐτοὺς κτῆμα πατρῷον εἶναι, ὁπότε καὶ Διλζίβουλος ὁ πατὴρ ὁ σὸς, αὐθαίρετα προσδραμὼν τῇ καθ' ἡμᾶς πολιτείᾳ, τὸ φιλορώμαιος μᾶλλον ἢ φιλοπέρσης ἠσπάσατο [51]. Μεμένηκε τοιγαροῦν ὑμῖν [52] τὰ τοῦ [53] καθ' ἡμᾶς ἄχρι καὶ νῦν ἄφθαρτά τε καὶ ἀσάλευτα, καὶ δὴ τῆς αὐτῆς ἐχόμενοι φιλοφροσύνης διατελοῦμεν ἡμεῖς. Οὐχ ἄλλως δὲ καὶ τὰ καθ' ὑμᾶς, εὖ οἶδα, τῷ βεβαίῳ στήσεται· ὀρθότατα [54] γὰρ διάνοια προσφερομένη πρὸς τὸν πέλας, καὶ μὴ ἐκτραπεῖσα τοῦ πρέποντος, οὐκ ἀγνωμονηθήσεται τῷ ἀδήλῳ [55] τῆς ψυχῆς [56] ἀνταλλάγματι. » Οὕτω δὲ Οὐαλεντίνου εἰρηκότος, ὁ Τούρξανθος ἔφη, ὡς « Δέον ὑμᾶς ἐνταῦθα ἀφιγμένους, ὦ Ῥωμαῖοι, ἐν μεγίστῳ τε πένθει εὑρόντας ἐμὲ (ἀρτιθανὴς γάρ μοι Διλζίβουλος ὁ πατὴρ), καταχαράττειν τὰ πρόσωπα ταῖς μαχαίραις, ἑπομένους τῷ παρ' ἡμῖν ἐπὶ τοῖς τεθνεῶσιν ἰσχύοντι νόμῳ. » Καὶ δὴ αὐτίκα Οὐαλεντῖνος, καὶ ὅσοι γε αὐτῷ ἐπηκολούθησαν, τοῖς αὐτῶν ξιφειδίοις διεχαράξαντο [57] τὰς σφᾶς αὐτῶν παρειάς. Τότε δὲ ἐν μιᾷ τῶν πενθίμων ἡμέρᾳ τέτταρας δορυαλώτους Οὔννους δεσμώτας ἀγαγὼν κατοιχομένῳ ἤδη τῷ πατρὶ (δόχια δὲ τῇ οἰκείᾳ γλώττῃ προσαγορεύουσι τὰ ἐπὶ τοῖς τεθνεῶσι νόμιμα), τούτους δὴ οὖν τοὺς δειλαίους ἐς μέσον ἀγαγὼν ἅμα τοῖς πατρῴοις ἵπποις, τῇ βαρβάρῳ ἐνεκελεύετο φωνῇ ἐκεῖσε ἀπιοῦσιν ἀναγγεῖλαι Διλζιβούλῳ τῷ πατρὶ, ὁπόσην αὐτῷ [58]..... Ἐπειδὴ δὲ τὰ τῆς πατρῴας ταφῆς ἐπετέλεσεν ὁ Τούρξανθος, ἕτερα πλεῖστα ὅσα διαλεχθεὶς Οὐαλεντίνῳ, εἶτα ἀφῆκεν ἐς τοὺς ἐνδοτέρω ἡγεμόνας Τούρκων, ἔτι τε καὶ ὡς τὸν αὐτοῦ ὅμαιμον, τὸν λεγόμενον Τάρδου, ποιούμενον τὰς διαίτας κατὰ δὴ τὸ Ἐκτὲλ ὄρος· δύναται δὲ τὸ Ἐκτὲλ χρυσοῦν. Ἐκεῖσε τοίνυν κατὰ τὸ Ἐκτὲλ ὄρος ἀπιόντος Οὐαλεντίνου, ἠπείλησεν ὁ Τούρξανθος ἦ μὴν αὐτίκα ἐκπολιορκήσειν τὸν Βόσπορον ἀρξαμένων. Τοιγαροῦν παραχρῆμα ὅ γε σὺν πλείστῃ δυνάμει Τούρκων ἐξέπεμψε τὸν Βώχανον καθαιρήσοντα Βόσπορον, Ἀναγαίου ἤδη περὶ τὰ ἐκεῖσε στρατοπεδευομένου σὺν ἑτέρᾳ δυνάμει Τούρκων.

ιε'. Ὅτι ἐν ᾧ ἡ πόλις [καὶ [59]] ὁ Βόσπορος ἥλω, οἱ πρέσβεις ἔτυχον παρὰ Τούρκοις [60] οἱ τῶν Ῥω-

ipso horrendum, facto longe horribilius et detestabilius appareret; ego hic ense tuo trajectus optarem extremum diem videre, cum audio a te dici, tum imperatorem nostrum mendacio delectari, tum nos legatos ejus. Itaque te supplices oramus atque obtestamur, ut nos benignis oculis intuearis, et tuæ iræ modum faciens, acerbiorem animi tui motum æquitate et humanitate mitiges et places, et legi, quæ sacrosanctos legatos esse constituit, pareas. Sumus enim pacis ministri et sanctis rebus dispensandis præsumus. Atque etiam cum tui patris morte ejus regni et omnium fortunarum hæreditas ad te pervenerit, paternos quoque amicos, tanquam paternam possessionem, tibi ex ejus successione obvenisse existimes oportet. Etenim pater tuus sponte sua ad nostræ reipublicæ amicitiam accurrens, magis Romanorum amicus, quam Persarum esse cupiebat. Itaque et vobis fœdera nobiscum ad hoc usque tempus inviolata manebant, et nos in eadem benevolentiæ voluntate perstamus. Vos quoque in nos eodem animo perseveraturos esse confidimus. Nam vera animi probitas, quæ nunquam ab honesto aberravit, non propter incertam aliquam judicii mutationem fidem fallet. » Hæc Valentinus; et Turxanthus, « Quandoquidem, o Romani, inquit, huc venientes me in maximo luctu constitutum offendistis (nuper enim pater meus est mortuus), oportet vos facies vestras gladiis deradere, et legi, quæ apud nos in justis mortuorum invaluit, obtemperare. » Tum confestim Valentinus et omnes qui cum eo erant gladiolis genas suas lacerarunt. Uno etiam ex luctus diebus quatuor captivos Hunnos vinctos **164** adducens, patri mortuo (dochia eorum lingua vocant, quæ in justis mortuorum observari apud eos solent), illos, inquam, miseros in medium proferens una cum paternis equis, barbara voce jussit hinc abeuntes patri suo renuntiare, quantam ipsi. . . . Funere patris curato, Turxanthus multos alios sermones habuit cum Valentino, et cum dimisit in interiora dominatus Turcorum, et ad Tardu, consanguineum suum. Is sedes suas habebat in monte Ectel; Ectel autem significat aureus. Eo cum Valentinus proficisceretur, ei minatus est Turxanthus, se quam primum Bosporum expugnaturum. Et revera Bochanum statim cum valida Turcorum manu miserat, qui Bosporum caperet. Præterea Anagæus jamdudum cum alio Turcorum exercitu castra in his locis habebat.

15. Dum Bosporus oppidum caperetur, erant Romanorum legati apud Turcos; ex eo inde tem-

VARIÆ LECTIONES.

[50] ταμίαι Val., ταμεῖα vulg. [51] ἠσπάσατο] εἶναι ἠσπάσατο N. [52] ἡμῖν vulg. [53] τοῦ del. B. Verum post ἡμᾶς inser. βασιλέως N. [54] Hæc verba: ὀρθότατα — ἀνταλλάγματι in Exc. de sententiis p. 361. ed. Rom. leguntur: quo loco in nostra editione prætermissa sunt. [55] ἀδήλῳ H. et ed. Rom., ἀδείλῳ vulg. [56] ψυχῆς] τύχης conj. B. Non var. ed. Rom. [57] διεχαράξαντο N., διεχάραξάν τε vulg. [58] ὅπως ἦν αὐτῷ Cantocl. [59] καὶ uncis inclusit N. [60] Τούρκοις N., Τούρκους vulg.

pore Turci adversum Romanos aperte bellum gerebant. Eos igitur, qui missi fuerant, inter quos erat et Valentinus, Turxanthus retinuit, neque prius dimisit, quam omni ludibrii genere eos illuserat et exagitaverat.

16. (A. C 576, ind. 9, Justini 12.) Cum a Sclavinis Græcia vastaretur, et undique alia ex aliis pericula imminerent, neque Tiberius satis copiarum haberet, quibus ne unam quidem partem hostium, nedum conjunctas eorum vires sustineret, neque ullo modo hostibus obviam ire posset, propterea quod Romanorum vires ad Orientis bellum conversæ erant, legatum misit ad Bajanum, Avarum ducem. Is tunc temporis non erat erga Romanos male animatus, imo quo tempore primum Tiberius imperium suscepit, jure reipublicæ nostræ frui cupiebat. Huic igitur persuasit, ut cum Sclavinis bellum susciperet, quo illi, qui Romanorum terras invaserant, ad sua defendenda propriis malis revocarentur, et cum patriæ suæ opitulari potius ducerent, rapinas agere ex Romanæ ditionis terris desinerent. Hac igitur legatione ad Bajanum a Cæsare decreta, ei nequaquam non obtemperavit. Ad ea procuranda Joannes mittitur. Huic tunc insularum, quæ in eo tractu erant, præfectura et Illyricarum urbium administratio erat demandata. Is cum Pæoniam accessisset, Bajanum et Avarum copias, longis navigiis flumine trajecto, in Romanorum fines traduxit. Sexaginta fere equitum armatorum millia transisse dicuntur : quæ ubi huc perduxerat, ea rursus per Illyricum **165** Scythiam versus iter facere, et iterum Istrum navigiis, quæ utrinque puppim habebant, transvehi jussit. Bajanus in ulteriorem fluminis ripam transgressus, confestim vicos et pagos Sclavinorum igni ferroque vastavit, et cum nemo Barbarorum auderet cum illo manus conserere (etenim in silvas et cavernas aufugerant), omnia, quæ potuit, rapuit. Atque huic Avarum in Sclavinos eruptioni non solum Cæsaris legatio causam dedit, aut quod Bajanus Romanis gratiam referre vellet, quod eum Cæsar liberalitate prosecutus fuerat, sed etiam eum privatæ inimicitiæ movebant, quia Bajanus Sclavinis vehementer erat infensus. Miserat enim Avarum dux ad Daurentium, Sclavinorum ducem et eos, qui apud gentem auctoritatem habebant, ut Avaribus dicto audientes essent, et eorum numero se ascribi sinerent, qui tributa illis pendebant. At Dauritas et gentis principes : «Quis hominum, inquiunt, est? Num quis solis radiis tepescit, qui nostram potentiam possit sibi subigere et domare? Aliorum enim regionis dominatum acquirere solemus, non alii nostræ; hoc nobis certum manet, donec erunt bella et enses.» Ad hunc modum superbe et arroganter loquentibus Sclavinis,

A μαίων, κὰκ τούτου γέγονε δῆλον, ὡς Τοῦρκοι ἐξεπολεμήθησαν [61] Ῥωμαίοις. Τῷ τοι ἄρα καὶ τοὺς σταλέντας [62], ἐν οἷς Οὐαλεντῖνος ὑπῆρχε, κατέσχεν ὁ Τούρξανθος, ἐφυβρίζων τε ἐς αὐτοὺς καὶ ἀποφενακίζων, καὶ τὰ ἄλλα κακῶς χρώμενος, εἶτα οὕτως ἀφῆκεν.

ις'. Ὅτι κεραϊζομένης τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Σκλαβηνῶν καὶ ἁπανταχόσε ἀλλεπαλλήλων αὐτῇ ἐπηρτημένων τῶν κινδύνων, ὁ Τιβέριος οὐδαμῶς δύναμιν ἀξιόμαχον ἔχων οὐδὲ πρὸς μίαν μοῖραν τῶν ἀντιπάλων, μή τί γε καὶ πρὸς πᾶσαν [63], οὔτε μὴν οἷός τε ὢν πολέμοις σφίσιν ὑπαντιάζειν τῷ ἀνὰ τοὺς ἑῴους πολέμους τὰς Ῥωμαίων τετράφθαι δυνάμεις, πρεσβεύεται ὡς Βαϊανὸν τὸν ἡγεμόνα τῶν Ἀβάρων, τηνικαῦτα οὐ δυσμενῶς ἔχοντα πρὸς Ῥωμαίους, B ἄλλως δὲ τῇ καθ' ἡμᾶς πολιτείᾳ χαίρειν ἐθέλοντα δῆθεν εὐθὺς ἐκ προοιμίων τῆς αὐτοῦ Τιβερίου βασιλείας. Ταύτῃ τοι καὶ πείθει γε αὐτὸν κατὰ Σκλαβηνῶν ἄρασθαι πόλεμον, ὡς ἂν ὁπόσοι τὴν Ῥωμαίων δῃοῦσι, τοῖς οἰκείοις ἀνθελκόμενοι κακοῖς, ἐπαρκέσαι τε βουλόμενοι τῇ πατρῴᾳ κατὰ τὸ μᾶλλον, παύσαιντο μὲν τοῦ τὴν Ῥωμαϊκὴν λεηλατεῖν, οἱ δὲ περὶ τῆς οἰκείας τὸν κίνδυνον ἀναδέξονται. Τοῦ Καίσαρος τοίνυν τὴν τοιάνδε ὡς αὐτὸν στείλαντος πρεσβείαν, οὔ τι ἠπείθησεν ὁ Βαϊανός. Ἐκπέμπεται δ' οὖν ἐπὶ τούτῳ [64] Ἰωάννης, ὃς δὴ τῶν νήσων διήνυε τὴν ἀρχὴν τηνικαῦτα καὶ τὰς Ἰλλυρίδος [65] ἰθύνειν ἔλαχε πόλεις. Οὗτος παραγενόμενος ἐν Παιονίᾳ τῇ χώρᾳ, μετήγαγεν ἐς τὴν Ῥωμαίων C αὐτόν τε τὸν Βαϊανὸν καὶ τὰς τῶν Ἀβάρων δυνάμεις, ἐν ταῖς δὴ λεγομέναις ὁλκάσι μακραῖς τὰ βαρβαρικὰ διαβιβάσας πλήθη. Καὶ λέγεται ἀμφὶ τὰς ξ' χιλιάδας ἱππέων θωρακοφόρων ἐς τὴν Ῥωμαίων διαπορθμευθῆναι. Ἐνθένδεν αὖθις διὰ τῆς Ἰλλυριῶν διαγαγὼν, εἶτα ἐς τὴν Σκυθῶν ἀφικόμενος, ἔμπαλιν διελθεῖν παρεσκεύασε τὸν Ἴστρον ἐν ταῖς καλουμέναις ἀμφιπρύμνοις τῶν νεῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐπεραιώθη ἐς τὸ καταντικρὺ τοῦ ῥείθρου, παραχρῆμα τάς τε κώμας ἐνεπίμπρα τῶν Σκλαβηνῶν καὶ ἐσίνετο τοὺς ἀγροὺς, ἦγέ τε καὶ ἔφερεν ἅπαντα, οὐδενός πω τῶν ἐκεῖσε Βαρβάρων θαρρήσαντός οἱ ἐς χεῖρας ἐλθεῖν, ἐς τὰ λάσια δὲ καὶ κατηρεφῆ τῆς ὕλης καταπεφευγότων. Ἡ δὲ τῶν Ἀβάρων κίνησις κατὰ Σκλαβηνῶν οὔτι γε μόνον τῆς τοῦ Καίσαρος ἕνεκα D πρεσβείας καὶ τῷ βούλεσθαι τὸν Βαϊανὸν Ῥωμαίοις ἐκτῖσαι χάριν ἀνθ' ὧν ἐς τὰ μάλιστα ἐφιλοφρονεῖτό γε αὐτὸν ὁ Καῖσαρ [66], ἀλλ' ὅτι γε αὐτῷ καὶ ἐχθιστοι ὑπῆρχον ἰδίας ἕκατι δυσμενείας. Ἔστειλε γὰρ ὡς αὐτὸν Δαυρέντιον [67] καὶ τοὺς ὅσοι ἐν τέλει τοῦ ἔθνους ὁ τῶν Ἀβάρων ἡγούμενος, σφᾶς τε ὑπακούειν κελεύων Ἀβάροις, καὶ ἐς φόρου ἀπαγωγὴν ἔσεσθαι ἀναγράπτους. Δαυρίτας δὲ καὶ οἵ γε ξὺν αὐτῷ ἡγεμόνες [68], «Καὶ τίς ἄρα» ἔφασαν, οὗτος [69] πέφυκεν ἀνθρώπων, καὶ ταῖς τοῦ ἡλίου θέρεται ἀκτῖσιν, ὃς τὴν καθ' ἡμᾶς ὑπήκοον ποιή-

VARIÆ LECTIONES.

[61] ἐξεπολεμώθησαν conj. Cl. [62] σταλέντας H., ταλέντας vulg [63] πᾶσαν] πάντας B. [64] τούτῳ B., τούτων vulg. [65] Ἰλλυρίδας conj. N. [66] ἐγίνετο post Καῖσαρ add. N. [67] et infra Λαυρέντιον et Λαυρίτας sine causa dedit Farisina. [68] ἡγεμόνες B., ἡγεμόνων vulg. [69] οὗτος H., οὕτως vulg.

σεται δύναμιν; κρατεῖν γὰρ ἡμεῖς τῆς ἀλλοτρίας εἰώθαμεν, καὶ οὐχ ἕτεροι τῆς ἡμεδαπῆς. Καὶ ταῦτα ἡμῖν ἐν βεβαίῳ, μέχρι πόλεμοί τε ὦσι καὶ ξίφη.» Οὕτως ἀπαυθαδισαμένων τῶν Σκλαβηνῶν, οὐκ ἄλλως καὶ οἱ Ἄβαροι διετέλουν χρώμενοι μεγαληγορίαις [70]. Εἶτα ἐκ τούτου προπηλακισμοὶ καὶ ὕβρεις. Καὶ ἅτε Βάρβαροι, τῷ [71] σκληρά τε καὶ ὀγκώδη φρονήματα ἔχειν, τὴν ὡς ἀλλήλους ἀνεσόβησαν ἔριν. Καὶ οἱ Σκλαβηνοὶ τὸ σφῶν αὐτῶν ὀργίλον οὐχ οἷοί τε ὄντες ἐγχαλινῶσαι τοὺς ἐκεῖσε ἀφιγμένους πρέσβεις ἀναιροῦσιν, ὡς ἑτέρωθεν ἀμέλει ἔκπυστα γενέσθαι ταῦτα Βαϊανῷ. Τοῦτο τοιγαροῦν κατὰ Σκλαβηνῶν ἐπίκλημα ποιούμενος ἐκ πολλοῦ ὁ Βαϊανὸς, καὶ ὑποκρύφιον ἔχων ὡς αὐτοὺς τὸ ἔχθος, καὶ ἄλλως ἀσχάλλων, ὅτι αὐτῷ ὑπήκοοι οὐκ ἐγένοντο, μή τί γε πρὸς αὐτῶν καὶ τὰ ἀνήκεστα πεπονθέναι, καὶ ἅμα μὲν χάριν εἰδέναι βουλόμενος τῷ Καίσαρι, ἅμα καὶ πολυχρήματον τὴν χώραν εὑρήσειν οἰόμενος, ἅτε ἐκ πολλοῦ τῆς Ῥωμαίων ὑπὸ Σκλαβηνῶν [72] ....., τῆς δὲ κατ' αὐτοὺς γῆς πρὸς ἑτέρου [73] τινὸς πάντων ἐθνῶν οὐδαμῶς.

non minori superbia et arrogantia erga eos Avares sunt usi. Hinc in probra et convicia itum, et ut Barbarorum est ferox et impotens ingenium, in rixas et contentiones inter se præcipites ferri. Sclavini cum iræ moderari nequirent, legatos, qui ad se venerant, occiderunt, quod ipsum per alios Bajanus rescivit. Cum igitur a multo inde tempore hoc haberet, quod illis objiceret, reconditum odium in pectore gerebat, atque adeo, quia imperata facere noluerant, moleste ferebat, præterquam quod summam injuriam ab illis acceperat; tum quoque Cæsari gratificari volebat. Accedebat quod multum auri se in eorum regione reperturum sperabat, quia Sclavini vicinas Romanorum terras sæpe vastaverant, ipsorum autem fines a nulla alia gente unquam infestati erant.

ιζ'. Ὅτι ἡνίκα Τραϊανὸς καὶ Ζαχαρίας ὁ βασίλειος ἰατρὸς τὰς σπονδὰς ἐτίθεντο, παρ' ἕκαστον τηνικαῦτα τῶν ὁπωσοῦν προϊόντων λόγων ἢ καὶ γραφομένων ἐν ταῖς ξυνθήκαις, εἴγε Τραϊανὸς ἢ Ζαχαρίας, ἐφ' οἷς οἱ Πέρσαι ἔπρασσον, οἵγε οὐκ ἠβούλοντο ξυνομολογεῖν, Μεβώδου τηνικαῦτα ἢ σιωπᾷν καὶ μόνον τὸ προσταττόμενον δέχεσθαι κελεύοντος, ἢ τουτονὶ τὸν ἄνδρα ἀπειλοῦντος αὐτοῖς ἐπαφήσειν, καὶ ἅμα τῷ λόγῳ ἐπιδεικνύντος τὸν Ταναχοσρὼ [74] τηνικαῦτα τοῖς ὁρίοις ἐφεστηκότα τῆς Ἑῴας, καὶ δὴ τέλος ἐπαφέντος, καὶ πλείστας ὅσας κώμας τε καὶ ἀγροὺς ἐμπρήσαντος, ἕως οἵ γε ἀμφὶ Τραϊανὸν αὐτοὶ τὸ χρυσίον ἧκον κομίζοντες τῶν σπονδῶν. Καὶ τοσαύτῃ δήπου χρησαμένου [75] κατὰ Ῥωμαίων ὕβρει Μεβώδου, ὡς μηδὲ ἀξιῶσαι τὰ εἰρηναῖα χρήματα ἐν τοῖς μεθορίοις κομίσασθαι, ἐγκελεύσασθαι δὲ Ῥωμαίοις ἐς τὴν Νίσιβιν [76] ἀποσῶσαι, ἕτερά τε οὐκ ἀνεκτὰ περὶ τὴν τοῦ χρυσίου παράληψιν καταυθαδισαμένου τε καὶ ἐπεντρυφήσαντος αὐτοῖς· ὕστερον δὲ ἐς τοῦτο αὐτὸ περιελθεῖν καὶ δεηθήσεσθαι Ῥωμαίους [77] Χοσρόης ἐλπίσας, εἴγε καταπροτερήσοι τὸν τῆς ἐφόδου καιρὸν τῶν σπονδῶν ἀφροντιστήσας, ἢ καὶ δράσειν ἴσως τι μέγα, καὶ καταπλαγέντα τὸν Καίσαρα τελέως τῆς Περσῶν Ἀρμενίας τε καὶ Ἰβηρίας καὶ τῶν ἐκείνῃ χωρίων ἀποστήσεσθαι, παρὰ πολὺ τὴν τῆς Ἕω δῄωσιν τῆς Περσαρμενίων [78] τε καὶ Ἰβήρων προσχωρήσεως ἡγούμενον· ἅμα δὲ καὶ ἐπέπυστο Χοσρόης παρασκευάζειν στρατιὰν ἐς τὰ μάλιστα πολλὴν τὸν Καίσαρα, καὶ ἤδη στέλλειν κατὰ τὴν Ἑῴαν ἱππαγωγοὺς ὁλκάδας· ὀλίγῳ πρότερον ἢ αἱ τριετηρίδες σπονδαὶ τελευτήσεσθαι ἔμελλον, πρὸ ἡμερῶν δήπου τεσσαράκοντα ἐπαφίησι κατὰ τῆς Ῥωμαίων γῆς τῆς ἐκ τῶν ὁρίων τοῦ Δάρας ἐς τὴν μέσην τῶν ποταμῶν στρατιὰν ἱππικὴν, ἀμφὶ τὰς εἴκοσι χιλιάδας, ἧς περὶ τὰς

17. (A. C. 578 ind. 11, Tiber. I.) Trajanus et Zacharias, imperatoris medicus, cum de induciis componendis agerent, neque ullam conditionum earum, quæ tum a Persis verbis aut scripto paciscendi causa proponebantur, sive Trajanus sive Zacharias probarent, Mebodes tandem aut silere eos et præscripta accipere jussit, aut se hunc hominem (demonstrabat autem Tachosdrum) immissurum minatus est, qui tum prope fines Orientis, qua Romanis parebat, constitutus erat. Postremo immissus Tachosdrus, plurimos vicos **166** incendit, et agros populatus est, donec Trajanus ipse cum comitibus advenit, qui aurum pro fœderibus afferrent. Et Mebodes tanta erga Romanos usus est contumelia, ut non dignaretur pecunias pro fœderibus conventas in limitibus accipere, sed juberet Romanos ipsorum periculo Nisibim deportare, multaque alia non toleranda in exactione pecuniæ erga Romanos superbe et contumeliose se gerens, commisit. Chosroes enim in spem adducebatur, si, neglecto fœdere, opportune incursionem facere auderet, fore ut eodem quoque postea res recideret, et Romani supplicarent, aut si forte aliquod egregium facinus ederet, Cæsarem perterrefaceret, qui tandem Persarmenia et Iberia et locis finitimis cederet, et pluris vastationem Orientis Persarmeniorum et Iberorum cessione faceret. Certior etiam Chosroes factus erat, Cæsarem quam maximum præparare exercitum, et jam navigia ad equites transvehendos in Orientem mittere. Itaque paulo antequam triennales induciæ finituræ essent, quadraginta fere dies, Chosroes ex finitimis locis Daras immittit in mediam regionem fluviorum viginti millia equitum, quorum duodecim millia erant Persæ scutiferi et sagittarii; Saraceni autem et Sabiri... cum ducibus

VARIÆ LECTIONES.

[70] μεγαληγορίας vulg. [71] τῷ B., τὰ vulg. [72] Σκλαβηνῶν] πεπορθημένης add. N. [73] ἑτέρου N., ἕτερον vulg. [74] Ταναχοσρὼ: idem, qui p. 329. l. 3. et 416. l. 3. Tachosdro dicitur. [75] χρησαμένου H., χρησάμενοι vulg. [76] Νίσιβιν H., Νίσιμιν vulg. [77] Ῥωμαίοις Par. [78] Περσαρμενίων H., περὶ σαρμενίων vulg.

Romanorum, qua breviorem per montes viam ingrederentur, dispiciebant. Hoc autem non parvam attulit Chosroi vanæ gloriæ et impudentiæ apud omnes opinionem, quod inducias, tametsi pauci admodum dies usque ad exitum restabant, impudenter violare non est cunctatus. Accedebat quod, quasi Romanos irridens, eumdem delegerat, qui in confiniis cum iis de pace ageret, quique in iisdem locis eodem tempore et belli et tumultus et violandarum induciarum auctor esset. Is erat Mebodes, dux et auctor omnium eorum consiliorum. Hunc, qui summam omnium rerum haberet auctoritatem, cum exercitu misit, et una cum ipso Sapoem Meærani, viri, qui magnam virtutis laudem reportaverat, filium.

18. (A. C. 579, ind. 12, Tiber. 2.) Tiberius addidit decreto aliud Deo maxime gratum. Multos enim Persas Romanorum captivos, præcipue ex primariis viris, quorum numero erant nonnulli ex regio genere orti, dono dedit Chosroi. Deinde legatos ad hæc misit, inter eos Zachariam iterum, regium medicum. Hic plures et admodum Romanorum rebus utiles legationes in hoc bello fecerat. Itaque cum ad hanc legationem imperator elegit, et dignitate exconsulis ornatum **167** ad illam obeundam dimisit, quod et ipse Zacharias legatos mittendos esse, imprimis admonuerat, una quoque Theodorum quemdam ex imperatoris satellitibus, quem ad ducis dignitatem extulit. Hos igitur duos viros, quibus hanc legationem attribuit, ad Chosroen misit, ad quem quoque litteras humanitatis plenas scripsit. Sententia hujus epistolæ hæc fere erat: « Ego pacem opto, et a Deo datam colo et tanquam naturali quodam instinctu ad vestram amicitiam feror. Itaque paratus sum, omnem Persarmeniam et Iberiam vobis concedere, præter eos Persarmenios sive Iberos, qui nobis parere malint. Restituo et Afumum castellum, et Arzanenem vobis cedo, modo oppidum Daras pro his omnibus a vobis obtineam. » Hæc Tiberius imperator, per Zachariam et Theodorum, quibus maximorum legatorum potestatem dedit, Chosroi litteris significavit. His etiam pacem pro arbitrio, ut res ferrent, facere permisit. Et illi quidem, dum adhuc iter faciebant, accidit, ut Chosroes quoque, Persarum rex, iis, quæ illi contra sententiam evenerant, perculsus, propere ad Romanorum imperatorem legatum mitteret, qui jam hieme ineunte profectus erat. Is erat vir Persa, qui ad hanc legationem fuit delectus, nomine Pherogdates, et a Persarum rege ad imperatorem litteras non minus humanas et officiosas detulit. Hæ sic se habebant: « Siquidem rem justam facere velles, imperator

A δώδεκα μὲν ἦσαν Πέρσαι, θυρεοφόροι τε καὶ ἱπποτοξόται, Σαρακηνοὶ δὲ καὶ Σαβεῖροι [79]... [80] σὺν τοῖς Ῥωμαίων ἄρχουσι περὶ τοῦ πῶς δεῖ προελθεῖν τὴν ἐν γένει ὀρεινὴν διασκεπτόμενοι. Ὃ δὴ καὶ μάλιστα ἀλαζονείας τε καὶ ἀναισχυντίας οὐ μικρὰν προσῆψε τῷ Χοσρόῃ δόξαν, τάς τε ξυνθήκας οὕτω πως ἀναίδην [81] οὐκ ὀκνήσαντι ξυγχέαι, καὶ ταῦτα ὀλίγης πρὸς τὸ πέρας αὐτῷ ἐνδαψιλευομένης παραδρομῆς ἡμερῶν· καὶ ὅτι γε τὸν αὐτὸν, ἅτε δὴ ἐπεγγελῶν Ῥωμαίοις, ἅμα τε καὶ περὶ εἰρήνης διαλεχθησόμενον ἐν τοῖς ὁρίοις ἐχειροτόνησεν, καὶ ἅμα ἐν τοῖς αὐτοῖς χωρίοις, ἐν αὐταῖς, ὡς εἰπεῖν, ταῖς ἡμέραις πολέμου τε καὶ ταραχῆς καὶ σπονδῶν συγχύσεως αἴτιον. Τοῦτον δὴ οὖν τὸν Μεβώδη βουλευμάτων τε ἡγούμενον καὶ τοῦ παντὸς ἔχοντα κῦρος ὁπλίσας
B ἐξέπεμψε· πρός γε καὶ Σαπώην τὸν Μεαιράνου [82], ἀνδρὸς οὐκ ἀγεννοῦς ἀπενεγκάμενον δόξαν.

ιη'. Ὅτι ὁ Τιβέριος καὶ ἕτερόν τι προστίθησι τῷ δεδογμένῳ, καὶ ἐς τὰ μάλιστα Θεῷ κεχαρισμένον. Πολλοὺς γὰρ τῶν παρὰ Ῥωμαίοις δορυκτήτων Περσῶν, μάλιστα τοὺς ἐν τέλει, ὧν ἔνιοι καὶ τῷ βασιλείῳ γένει ξυνημμένοι ἦσαν, ἔστειλε Χοσρόῃ δωροφορήσας. Εἶτα πρέσβεις ἐπὶ τῷ τοιῷδε ἐξέπεμψε Ζαχαρίαν τε αὖθις, τὸν βασίλειον ἰατρὸν, ἅτε πολλάκις χρησιμώτατά τε καὶ εὐνούστατα ἐξυπηρετησάμενον ταῖς κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον πρεσβείαις. Τοῦτον δὴ οὖν τὸν ἄνδρα τῇ λεγομένῃ ἀπὸ ἐπάρχων ἀξίᾳ διακοσμήσας ἐχειροτόνησε καὶ πάλιν, καὶ δὴ πρεσβευσόμενον ἀφῆκεν, οἷα δὴ καὶ αὐτοῦ Ζαχαρίου
C τὴν πρεσβείαν ταύτην γενέσθαι ξυνωθήσαντος· σὺν τῷ καὶ Θεόδωρόν τινα, ἕνα τῶν βασιλείων μαχαιροφόρων, ἀξίωμα καὶ αὐτῷ στρατηγοῦ περιθείς. Τούτω τὼ ἄνδρε πρεσβευσομένω ἀπονείμας Χοσρόῃ ἐξέπεμψεν, ἔγραψέ τε ἐπιεικείας ἀνάπλεα ῥήματα. Ὁ δὲ νοῦς τῆς ἐπιστολῆς· « Ἐγὼ καὶ βούλομαι τὴν εἰρήνην καὶ διὰ τὸ θεόσδοτον οὖσαν ἀσπάζομαι· καὶ ὥσπερ φύσει τινὶ προσιζάνει [83] μοι τὰ τῆς φιλίας ὑμῶν. Τοιγαροῦν ἑτοίμως ἔχω τῆς Περσαρμενίας τε πάσης ἀφίστασθαι καὶ Ἰβηρίας, οὐ μὴν τῶν βουλομένων ἡμῖν ὑπακούειν Περσῶν Ἀρμενίας τε καὶ Ἰβήρων. Ἀναδίδωμι δὲ καὶ τὸ Ἀφουμῶν φρούριον, καὶ τῆς Ἀρζανηνῆς [84] ὑμῖν παραχωρήσω, τὸ Δάρας μόνον ἀντὶ τοσούτων ἀνακομιζόμενος πρὸς
D ὑμῶν. » Ταῦτα Τιβέριος ὁ αὐτοκράτωρ Χοσρόῃ σημήνας, ἐφῆκε Ζαχαρίᾳ τε καὶ Θεοδώρῳ καὶ μεγίστων πρέσβεων ἔχειν ἰσχὺν καὶ τὴν εἰρήνην ὡς ἂν οἷοί τε ἔσοιντο διατιθέναι. Μετὰ ταῦτα τῆς ὁδοιπορίας ἔτι σχομένω, σταλέντε ἄνδρε οὕτω παρασχὸν [85], καὶ Χοσρόης ὁ Περσῶν βασιλεὺς καταπλαγεὶς τοῖς ξυμβεβηκόσι, προφθάσας ἐκπέμπει ὡς τὸν [86] Ῥωμαίων αὐτοκράτορα πρεσβευτὴν, καὶ ἀφικνεῖται χειμῶνος ἀρχομένου ἤδη ὃς ἐπὶ τῇ πρεσβείᾳ ἐχειροτονήθη Πέρσης ἀνὴρ, τοὔνομα Φερογδάθης, οὐχ ἧττον καὶ αὐτὸς φιλανθρωποτάτους ἐν

VARIÆ LECTIONES.

[79] Σαβῆροι vulg. [80] Post Σαβεῖροι excidisse conj. N. ὧν ξυμπάντων ἦρχον οἱ, et infra scr. τὴν ἐν γένει (ut sit idem quod γενικὴ) εἰρήνην. [81] ἀναίδην H., ἀναίδειν vulg. [82] Μαιράνης supra appellatus est p. 329. l. 8. [83] προσιζάνοι vulg. [84] Ἀρζανικῆς vulg. [85] παρέσχην mg. ed. Par. [86] τὸν B, τῶν vulg.

ἐπιστολῇ διακομίζων λόγους πρὸς τοῦ Περσῶν βασιλέως, ἐν ᾗ ἐγέγραπτο ὧδε· « Εἰ μὲν τὸ δίκαιον ποιῆσαι βουληθείης, ὦ Ῥωμαίων βασιλεῦ, καλῶς ἂν πράξοις τούς τε τὴν ἀποστασίαν τῆς Περσαρμενίας βουλεύσαντας γενεάρχας ἐκδιδοὺς ἡμῖν ὑφέξοντας ποινάς, ἐν τοῖς ὁρίοις τε τῆς Περσῶν τε καὶ Ῥωμαίων ἀναρτηθησομένους· διδοὺς δὲ καὶ τὴν ἐντεῦθεν συμβᾶσαν ζημίαν Πέρσαις. Εἰ δὲ πρὸς ταῦτα ἐναντίως ἔχεις, πρᾶξαι τὸ φίλοις πρέπον· τοῦτο δέ ἐστι ξυνδραμεῖν ἐν τοῖς ὁρίοις αὖθις τοὺς ἑκατέρας ἄρχοντας πολιτείας, τὰ τῆς εἰρήνης, ὡς ἂν δύναιντο, μεταξὺ τῶν [87] ἀλλήλων διαθησομένους. Ἐφ' ᾧ δὲ τὰ τοιαῦτα προελθεῖν, ἀναχωχὴν γενέσθαι τινά. » Ὧδε μὲν οὖν καὶ ἡ Χοσρόου ἐδήλου ἐπιστολή· πλείστων δὲ ἡμερῶν κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν διαγενομένων ἐν ταῖς ἐν μέσῳ συνουσίαις Τιβερίου τοῦ βασιλέως καὶ Φερογδάθου τοῦ Περσῶν πρεσβευτοῦ, γράφεται μὲν ἀπιοῦσιν ἐπὶ τὴν πρεσβείαν Ζαχαρίᾳ τε καὶ Θεοδώρῳ τοῖς πρέσβεσιν ἐνδιατρίψαι κατὰ τὴν Ἕω, καὶ οὔ τι μάλα ἐν σπουδῇ θέσθαι δηλῶσαι σφῶν αὐτῶν τὴν παρουσίαν βασιλεῖ τῶν Περσῶν, πρὶν ἢ ἐκ τῆς βασιλίδος ἀφεθείη Φερογδάθης ὁ Περσῶν πρεσβευτής. Προελθόντων δὲ καὶ κεκινημένων ἐσότι πλείστων λόγων, ἐκπέμπει τὸν Φερογδάθην ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τούτοις, οἷς δὴ καὶ προτοῦ ἐγεγράφει διὰ τῶν Ῥωμαίων πρέσβεων. Ἐκεχειρίαν δὲ οὔ τι ᾤετο δεῖν ἐπὶ μήκιστον χρόνον ἐνδιδόναι Πέρσαις· ἀποχρῆν [88] γὰρ ἔφασκε τῷ βουλομένῳ τὴν εἰρήνην καὶ μὴ διὰ τῆς τοῦ χρόνου πλείονος ἀπάτης προμηθευομένῳ παρασκευῆς ἀφορμήν, καὶ δύο μηνῶν ἢ τριῶν παραδρομήν. Καὶ οὖν ἀπῆρεν ἐπὶ τοῖς τοιοῖσδε ὁ Φερογδάθης ἐκ τοῦ Βυζαντίου.

A Romanorum, recte quidem te gereres, si Persarmenios genearchas defectionis auctores nobis traderes, ut meritas pœnas mihi darent, et in finibus Persarum et Romanorum suspenderentur; et si damna Persis illata rependeres. Si ista improbas, amicis officia debita ne deneges. Hoc feceris, si dederis operam, ut utriusque reipublicæ primarii viri in confiniis conveniant et pacem, si fieri possit, inter utramque gentem statuant et stabiliant. Quæ, ut ad exitum perducantur, oportet belli intermissionem fieri. » Atque hæc epistola Chosrois continebantur. Dum Pherogdates, Persarum regis legatus, in regia urbe cum Tiberio imperatore plures dies transigit, Zachariæ et Theodoro, qui in legationem profecti erant, per litteras significatur, ut in Oriente sub- B sistant, neque suum adventum Persarum regi indicare festinent, priusquam a regia urbe Pherogdates sit dimissus. Tandem imperator Pherogdaten dimittit, **168** cum multos cum illo habuisset sermones de his quæ prius ad Romanorum legatos scripserat. Inducias in longissimum tempus Persis concedendas esse non putabat. Sufficere enim duorum aut trium mensium spatium ei, qui bona fide pacem tueri instituisset, neque per fraudem longioris temporis apparatus faciendi occasionem quæreret. His ita confectis discessit a Byzantio Pherogdates.

ιθ'. Ὅτι Ῥωμαῖοι καὶ Πέρσαι ξυνεστήσαντο ἂν τὴν εἰρήνην, εἰ μὴ Χοσρόης ᾤχετο ἐξ ἀνθρώπων καὶ Ὁρμίσδας ὁ Χοσρόου, ἀνοσιουργὸς ὄντως [89] ἀνήρ, τὴν κίδαριν ἀνεδήσατο. Οἶμαι μὲν οὖν ἔγωγε οὐχ ἄλλως, πλὴν ἀλλὰ καὶ ὣς [90] ἐκυρώθη [91], ἅτε Χοσρόου ἔτι περιόντος Ζαχαρίαν τε καὶ Θεόδωρον [92] ἐσφοιτῆσαι ἐς τὴν Περσῶν πρεσβευσομένους. Οὔπω γὰρ τὴν τῶν Σύρων παραμειψάμενοι ἦσαν, καὶ οὐδὲν ὅ τι τῆς Ῥωμαίων ἐνηλλάγη πρεσβείας. Διὸ καὶ ἐκ βασιλέως αὐτοῖς γράμματα ἐστάλη ἔχεσθαι τῆς ὁδοιπορίας ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς· γνῶναι μὲν γὰρ ἐν μέσῳ τὴν Χοσρόου τελευτήν, ὅμως δὲ καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου παῖδα οὐχ ἄλλως φρονεῖν, ἑτοίμως δὲ ἔχειν τὸν πόλεμον ἐπὶ τοῖς ἤδη Χοσρόῃ γραφεῖσι καταλῦσαι. Ἔτι γε μὴν καὶ τοὺς ἀφεθέντας αἰχμαλώτους ὡς ἂν ἐγχειρίσωσι τῷ Περσῶν βασιλεῖ. Προσημήναντες τοίνυν οἱ Ῥωμαίων πρέσβεις σὺν πολλῇ τε τιμῇ καὶ εὐφημίᾳ κατὰ τὴν Νίσιβιν ἐγένοντο· ἐν θαύματί τε μεγίστῳ ἐποιοῦντο Πέρσαι τὴν Ῥωμαίων ἀμφὶ τοὺς δοριαλώτους φιλανθρωπίαν. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Τιβέριος ὁ αὐτοκράτωρ στέλλει αὖθις, τοῦ ἦρος ἀρχομένου, Μαυρίκιον κατὰ τὴν πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον ἀποκαραδοκήσοντα τὸ ἐσόμενον, ἐγκελευσάμενός οἱ, πρὸς ὅπερ ἂν ὁ Περσῶν βασιλεὺς τραπῇ, ὑπαντιάζειν τε καὶ παρασκευάζεσθαι πρὸς ἑκατέραν τῶν πραγμάτων

C 19. (A. C. 580, ind. 13, Tiber. 3.) Romani et Persæ sane pacem fecissent, nisi Chosroes ex hominum numero sublatus, et Hormisdas, ejus filius, ferocis ingenii vir, cidari redimitus fuisset. Sed tum quoque, opinor, nihil aliud decernitur, quam ut Zacharias et Theodorus, tanquam adhuc superstite Chosroe, Persidem intrarent. Etenim tunc temporis nondum Syriam transgressi erant, neque quidquam ideo ex eorum legatione mutatum est. Itaque litteræ ab imperatore illis redditæ sunt, ut continuarent iter: sibi quidem nuntiatum esse, inter id temporis Chosroem mortem obiisse; verumtamen, se esse eodem in filium animo, et paratum secundum ea quæ a Chosroe scripta erant, a bello discedere; neque propterea omitterent Persas captivos, libertate D donatos, in manus regis Persarum tradere. Itaque Romanorum legati, nuntiis præmissis, cum honore et faustis acclamationibus Nisibim pervenerunt. Et Persæ quidem Romanorum erga captivos humanitatem magnopere sunt admirati. Interea Tiberius imperator, vere ineunte, rursus misit Mauricium in Orientalem imperii partem, qui, quod eveniret, exspectaret, et illi imperavit, ut regi Persarum, quocunque se verteret, occurreret: et in quamcunque partem res caderent, ad omnes casus se

VARIÆ LECTIONES.

[87] τῶν del. N. [88] ἀπεχρῆν vulg. [89] ὄντως H., οὕτως vulg. [90] ὡς vulg. [91] ἐκυρώθη ἂν εἴτε H. Val. [92] Post Θεόδ. ins. συνέβαινεν Val.

præpararet. Et ille quidem, ut rex præceperat, in Oriente substitit, et observabat, quid facto opus esset. Cum igitur legati in Persidem venissent, Persarum regem, qui recenter in regium solium ascenderat, salutare magnopere cupiebant, *et spem habebant, sibi non solum multum honoris et humanitatis impertitum iri, sed etiam, quæ peterent, sese impetraturos. Etenim post tam insignem victoriam sermones afferebant ab imperatore Romano comitate et humanitate plenos et ab omni insolentia remotos. Neque vero solum se verbis comem et benignum præbebat imperator, verum etiam re ipsa, cum tot captivos Persis restitueret. Et ex eo putabant fore, ut quæ sperabant, sine controversia consequerentur. Sed universa res in contrarium vertit. Primum enim unus ex his, qui regi in negotiis et regiis et publicis ministerium præbent, quos Latini a secretis vocant, obvium se media via legatis tulit, **169** et eos est percunctatus, quid vellent, qua de causa venirent, et quid nuntii afferrent. Huic Zacharias et Theodorus responderunt id non illi, sed magistro (ut loquuntur Romani) dicendum. Hæc ubi dixerant, viam perrexerunt. Post hunc alius quoque ex Persis venit, qui peregrinationem illis impediebat: tardius enim de industria incedebat, et eos cunctari faciebat, neque ulterius progredi sinebat; propiores stationes eligebat et paucas parasangas conficiebat, et ex aliis locis in alia loca huc illuc errantes et palantes traducebat: et in eo se illis male cupere satis indicabat. Etenim eos nulla humanitate colebat, et nulla habita ratione observantiæ, quæ legatis debetur, viarum erroribus fatigabat. Et id quidem Persæ data opera et præmeditato consilio faciebant, quo legatos morarentur, et quam diutissime detinerent, ut maximum interea belli apparatum facerent, et copias frumenti ad quamvis necessitatis occasionem paratas in urbibus Nisibi et Daras congererent, atque etiam ultra Tigrim amnem castella necessariis copiis implerent; quia locustæ in illis regionibus omnes agrorum fruges consumpserant, et proximis Romanorum incursionibus agri desolati permanserant. Itaque acerbissima fames instabat, præsertim cum rex Persarum ad grave bellum suscipiendum exercitus pararet. Cum Persæ hoc consilii cepissent, vix post multos dies permissum est legatis, in regiam pedem inferre. Et primum quidem, ut moris est, sunt convivio excepti, quo facto, postquam litteras ab imperatore tradidissent, et captivos reddidissent, cum eos Persæ nullo liberali et benigno sermone dignati essent, discesserunt. Postridie aulæ apud Persas præfectus et Mebodes eos interrogaverunt, quæ esset ipsorum legationis potestas. Cum legati respondissent, se, ut de pace agerent, venisse, nullos de ea re sermones Persæ admiserunt, nihil ejusmodi sibi

A ῥοπήν. Καὶ ὁ μὲν, καθὰ βασιλεῖ ἐδόκει, ἀνὰ τὴν Ἕω ἔμενε, τὸ πρακτέον ἐπιτηρῶν· προϊόντων δὲ τῶν πρέσβεων ἐς τὰ ἤθη Περσῶν, ἐπειγομένων τε θεάσασθαι τὸν ἄρτι τῷ βασιλείῳ θρόνῳ ἐπιβεβηκότα, οἰομένων τε ἐς τὰ μάλιστα τεύξεσθαι [93] τιμῆς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν σπουδαζομένων οὔτε [94] ἀποτεύξεσθαι (οἷα μετὰ τοσαύτην νίκην πράους τε καὶ πάσης αὐθαδείας ἀπηλλαγμένους τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως ἐπικομιζόμενοι λόγους· καὶ ὡς οὐ μόνον ἄχρι ῥημάτων αὐτῷ τὸ φιλάνθρωπον, μᾶλλον μὲν οὖν ἔργοις ἐπιδεικνυμένου, τῷ τοσούτους δοριαλώτους τοῖς Πέρσαις αὐτοὺς ἐπαναγαγεῖν), τούτων ἐλπιζόντων γε αὐτῶν κυρῆσαι ἀναμφιβόλως, ἐς τοὐναντίον ξυνέβη ἅπαν. Πρῶτον μὲν γὰρ κατὰ μέσον τῆς ὁδοιπορίας τῶν τις παρὰ Πέρσαις τοῖς βασι- B λικοῖς τε καὶ δημοσίοις πράγμασιν ἐξυπηρετουμένων (οὓς, εἴ τις τῇ Λατίνων χρήσοιτο φωνῇ, ἀσηκρῆτίς τε [95] προσαγορεύσειεν), ὑπαντιάσας ἤρετο σφᾶς ὅ τι βούλοιντό τε καὶ ὅ τι ἥκοιεν, καὶ ὁποίαν ἀποκομίζοιεν ἀγγελίαν. Ἀλλὰ τούτῳ μὲν οἵγε ἀμφὶ Ζαχαρίαν τε καὶ Θεόδωρον ὧδε ἀπεκρίναντο, ὡς τὰ τοιάδε τῷ παρὰ Πέρσαις μαγίστρῳ (καθὰ τοῦτον καλοῦσι Ῥωμαῖοι) ῥητέον, καὶ οὐχὶ αὐτῷ. Ταῦτα εἰπόντες εἴχοντο τῆς ὁδοῦ. Ἐξ ἐκείνου ἧκεν ἕτερός τις ἐκ Περσῶν, ὃς ἔτριβε τὴν ὁδοιπορίαν αὐτοῖς καὶ διαμέλλειν ἐποίει, βραδυτῆτος χρώμενος ἐπινοίαις, ἰέναι τε ἐς τὰ πρόσω μὴ συγχωρῶν. Σταθμοῖς τε γὰρ πλησιαιτέροις καὶ παρασάγγαις ὀλίγοις ἐχρῆτο, ἄλλοτε ἄλλους χώρους περιφέρων τε καὶ ἀποπλανῶν, C κἀκ τούτου τὰ κάκιστά σφισι [96] προεδήλου, καὶ ἐδείκνυ τῇ περὶ τὴν ὁδοιπορίαν πλάνῃ οὐδέν τι φιλοφροσύνης ἐχόμενον ἢ τῆς προσηκούσης αἰδοῦς πρέσβεσιν. Ἦν δὲ τὸ πραττόμενον, ἐξ ἐπιβουλῆς τε καὶ μελέτης, ὥστε ἐπισχεῖν σφας ὅσον ἂν χρόνον οἷοί τε ὦσιν, ἐν τούτῳ τὴν κατὰ δύναμιν ποιησομένους τοῦ πολέμου παρασκευὴν, τὰ ἐπιτήδειά τε συναθροίζοντας ἀποτεθησόμενα [97] κατὰ δὴ τὸ ὅσον οὔπω ἀναγκαῖον ἐς Νίσιβίν τε καὶ τὸ Δάρας τὰς πόλεις, ἔτι γε μὴν καὶ τὰ πέραν τοῦ Τίγριδος ποταμοῦ καὶ τὰ τῇδε φρούρια ἀνάπλεα θέσθαι τῶν ἐδωδίμων, ὡς ἀκρίδος οὕτω ξυμβὰν καταδηλησαμένης τοὺς ἐκείνῃ καρποὺς, καὶ ἅμα ἐρημωθέντων κατὰ τὴν προλαβοῦσαν Ῥωμαίων ἐπιδρομὴν ἁπάντων τῶν κατὰ ταῦτα χωρίων, λιμοῦ τε σφοδροτάτου τοῖς ἐκεῖσε ἐνσκήψαντος, πρὸς D δέ γε ἐφ' ᾧ καὶ στρατολογῆσαι, ἅτε [98] πολεμησείοντος ἐς τὸ ἐμβριθὲς τοῦ βασιλέως Περσῶν. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα αὐτοῖς ἐβεβούλευτο, μόλις μετὰ πλείστας ὅσας ἡμέρας ἐδόθη τοῖς πρέσβεσιν ἐς τὰ βασίλεια ἐσφοιτῆσαι. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα, καθὰ τῇ συνηθείᾳ ἐδόκει, θοινησάμενοι καὶ τὸ ἐκ βασιλέως γράμμα ἐγχειρίσαντες, πρός γε καὶ τοὺς δοριαλώτους ἀποδεδωκότες, ἐνθένδε ἀνεχώρησαν, φιλοφροσύνης μηδὲν ὁτιοῦν εὑρηκότες [99]. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὁ παρὰ Πέρσαις τῆς αὐλῆς ἡγεμὼν καὶ Μεβώδης ἐπυνθανέσθην τὴν δύναμιν τῆς πρεσβείας. Τῶν δὲ εἰπόντων, ὅτι δὴ περὶ εἰρήνης ἥκοιεν πρεσβευσόμενοι, αὐτίκα οἵ γε οὐ δὴ προσίεντο τοὺς

VARIÆ LECTIONES.

[93] τεύξασθαι vulg. [94] οὐδενὸς conj. N. [95] τε del. N. [96] κάκιστά σφισι H., κάκικα πρίσι cod. [97] ἀποτεθεισόμενα vulg. [98] ἅτε πολεμησείοντος H., ἧτε πολεμήσει ὄντος vulg. [99] εὑρηκότες N, εἰρηκότες vulg.

περὶ τούτων αὐτῶν λόγους, φάσκοντες οὐκ ἐπιτετράφθαι τι τοιοῦτον δὲ[1], ἀλλὰ συλλαβὰς ἀποδόντας ἀντιλαβεῖν χρῆναι, καὶ ὡς θᾶττόν γε δήπου τῆς Περσῶν ἀπαλλαγῆναι[2]. Ἐν φανερῷ τοίνυν ποιησαμένων τὴν ἐφιεῖσαν αὐτοῖς τοῦτο κέλευσιν, ἔγνωσαν ἐν βραχεῖ, ὅ τι δύναται ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ῥωμαίων αὐτοκράτορος, καὶ τὴν ἄφιξιν τῆς πρεσβείας ἅπασαν, ὡς ἕτοιμος εἴη κατασβεννύναι τὰ ἐκ τοῦ πολέμου χαλεπὰ, καὶ τὴν περιμάχητον αὐτοῖς Ἀρμενίαν ἅπασαν ἀμαχητὶ ἐνδοῦναι, παραχωρῆσαι δὲ σφισι καὶ Ἀρζανηνῆς, ἀντιχαριζόμενος τοῦ Δάρας τὸ Ἀφουμῶν φρούριον. Ἐδέξατο μὲν οὖν καὶ αὖθις αὐτοὺς βασιλεὺς ὁ Περσῶν, τραχύτητι δὲ χρώμενος πρὸς ἕκαστα τῶν φιλανθρώπως γεγραμμένων οὔτε ἀποστήσεσθαι ἔφη πώποτε τοῦ Δάρας, οὐ μᾶλλόν γε ἢ τῆς Νισίβεως ἢ Σηγγάρων, ἅπερ καὶ αὐτὰ ἐκ Ῥωμαίων ἀπισχυρίζετο ἔχειν Πέρσας, οὔτε μὴν[3] ἐλαττώσειν τι τῶν πατρῴων κτημάτων, ἀλλ' εἰ μὲν οἷόν τέ ἐστιν, ἐς αὔξησιν αὐτὰ ἐνεγκεῖν, εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ γὰρ καταλελειμμένα φυλάξειν. «Χοσρόην μὲν γὰρ τὸν πατέρα, ἔφη, ὡς, εἴγε περιῆν, ἴσως τὸ τοιόνδε ἔπραξεν ἂν καὶ τὸ Δάρας ἀφῆκε[4] Ῥωμαίοις. Τῷ γὰρ προσκτησαμένῳ τι καὶ τοῦτο ἀποβεβληκότι οὐχ οὕτως αἰσχρόν· αἰσχύνη δὲ ὁμοίως ἅπασιν ἀνθρώποις καταπροέσθαι τὰ πατρῷα.» Ταῦτα εἰρηκὼς, διὰ Μεβώδου πάλιν αὐτοῖς ἐποίησε κατάδηλον, ὡς «Ἐπὶ τίνι[5] μέγα φρονοῦντες ἀξιοῦσι πρὸς ἡμῶν ἀνακομίζεσθαι τὸ Δάρας; Ποῖον νενικηκότες πόλεμον; ποίοις ἐγκαλλωπιζόμενοι τροπαίοις; ποῖ δῆτα καθυπέρτεροι γενόμενοι Περσῶν; ἀλλ' ὅτι ἀπειρίας δραξάμενοι τοῦ Ταχοσδρῶ, καὶ περιαγαγόντες αὐτὸν ἐς ἄλλοτε ἄλλους χώρους, ἐπειδὴ περιπλανωμένου ἐξ Ἀρμενίας ἐκείνου εἰς Ἀρζανηνὴν καὶ ἀπὸ Ἀρζανηνῆς ἐς Ἀρμενίαν ἄδειαν ἔσχον οἱ Ῥωμαῖοι καταδραμεῖν τὴν Ἕω Περσῶν· τῷ τοι ἄρα βρενθύονται[6] ἴσως καὶ μεγαλαυχοῦσιν, ὑποτοποῦντες ἐν ἐλάττονι μοίρᾳ τὰ ἡμέτερα κεῖσθαι. Ἴστωσαν οὖν, ἔφη, Ῥωμαῖοι, ὡς οὐδὲ ἄλλως[7] ἀνέξομαι τῆς εἰρήνης, εἰ μή πω κατατιθέναι μέλλοιεν καὶ τὰ ὅσα πρὸς βασιλέως[8] Ἰουστινιανοῦ ἐκομιζόμεθα χρήματα ἀν' ἔτος[9].» Τοσαύτῃ μεγαληγορίᾳ χρησαμένου Ὁρμίσδα, μόλις ἀφείθησαν Ζαχαρίας τε καὶ Θεόδωρος, ἄχρι τριῶν ἤδη φθινόντων μηνῶν ἐκεῖσε ἐνδιατρίψαντες, πάντων δὲ τῶν δυσχερῶν ἐς πεῖραν ἐλθόντες[10]· καὶ γὰρ οὐδὲ ὅσον ἀέρα καθαρὸν ἀναπνεῦσαι, οὐ μὴν προκύψαι ἐκ τοῦ τέγους, ἵνα ἐνδιαιτώμενοι ἦσαν, ξυνεχώρουν οἷς ἡ φυλακὴ τῶν πρέσβεων ἀνειμένη ἐτύγχανε· τό τε δωμάτιον αὐτὸ ζοφῶδές τε ἦν καὶ διάπνευτον[11] καὶ ὥρᾳ θέρους ἐς τὰ μάλιστα ἀναρμόδιον, ὡς δοκεῖν εἶναι τὸ χρῆμα εἱρκτήν. Τοῖς τοιοῖσδε τοίνυν δεινοῖς ἐκτετριμμένους διαφῆκαν, πολλῷ δυσκολώτερον αὖθις πρὸς τὴν ἐπάνοδον αὐτοῖς χρησάμενοι, ὡς μήτε τῶν ἀναγκαίων ἐς τὸ ἀποχρῶν σφισι μεταδιδόναι, τρίβειν τε τὸν χρόνον καὶ μακροτέραν αὐτοῖς τὴν πορείαν ἐργάζεσθαι. Μιᾶς γὰρ

A demandatum esse, dicentes. Itaque litteras eos proferre, et vicissim accipere, et quam primum a Persarum finibus excedere] jusserunt. Et cum legati mandata sua exhibuissent, Persæ omnia, quorum causa legatio decreta esset, cognoverunt : ut imperator paratus esset, mala ex bello orta sopire et Armeniam, de qua tot certamina fuissent, sine prœlio eorum juris et potestatis facere ; quin et Arzanenem cedere, et pro Daras oppido Afumorum castellum illis tradere. Denuo **170** Persarum rex legatos excepit, et ad ea, quæ imperator ad illum perhumane scripserat, acerbe admodum et arroganter respondit, se nunquam urbe Daras cessurum non magis, quam Nisibi aut Singaris, quas urbes a Romanis per vim captas haberent Persæ, neque B quidquam ex possessionibus, quas illi pater reliquerit, se diminuturum, sed potius, si non auctiores faciat, saltem quantum in se esset, intacta conservaturum. « Pater Chosroes, inquit, si vixisset, fortasse eo descendisset, et Daras Romanis restituisset. Ei enim, qui ipse imperii fines protendit, parta rursus amittere, non tam turpe est. Pudori autem est omnibus hominibus paterna profligare. » Hæc ubi dixisset, rursus per Mebodem alia fere hujusmodi suggessit : quanam de causa elati Romani Daras ab ipsis recipere poscant, qua victoria potiti, quibus tropæis se jactantes ? ubi denique superiores Persis evaserunt ? Imperitia quidem et imprudentia Tachosdri res bene gesserunt, dum ipsum ex una regione in aliam circumagunt, et C modo ex Armenia in Arzanenem, modo ex Arzanene in Armeniam excurrere cogitur, regionem Persarum, quæ est ad orientem, depopulati sunt. Hoc est fortasse, quod magnos spiritus gerunt, quo superbiunt, existimantes deteriore conditione res nostras prostratas jacere. « Sciant Romani, inquit, me non aliis conditionibus pacem fieri permissurum, quam si persolvant omnes pecunias, quas Justinianus singulis annis nobis pendere erat solitus. » Hac insolenti oratione Hormisda uso, vix tribus demum post mensibus elapsis, Zacharias et Theodorus difficillima et gravia quæque experiendo perpessi, missionem obtinuerunt. Neque enim purum aera haurire, neque libere ex tecto, sub quo D diversabantur, in apertum exire eorum custodiæ præpositi permittebant. Domus vero, in qua habitabant, erat obscurior, et cum in eam ex omni parte venti perflarent, æstate imprimis valde molesta erat; denique revera domus carcer esse videbatur. His igitur malis et incommodis attritos et confectos multo graviora in reditu passuros dimisit. Nam nec illis rerum necessariarum copiam, quoad satis esset, administrabant, diem de die ducebant, et longioribus itineribus eos fatigabant. Etenim quam viam uno die confecerant, eam postridie retro eos

VARIÆ LECTIONES.

[1] τοιόνδε H. [2] ὑπαλλαγῆναι vulg. [3] μὴν B., μὴ vulg. [4] ἀφῆκε N, ἐφῆκε vulg. [5] ἐπί τινι vulg. [6] βρενθύονται H., βρενεύονται vulg. [7] ἄλλως N., ἄλλων vulg. [8] βασιλέως H., βασιλέα vulg. [9] ἀν' ἔτος H., ἀνετος vulg. [10] ἐλθόντων vulg. [11] διάπνευστον H, ἀδιάπνευστον N.

ducebant, donec multis ærumnis conflictati, ita ut uterque in gravissimum morbum incideret, tandem Perside excesserunt. Cujus rei nuntius **171** cum ad imperatorem afferretur, et præter omnem exspectationem illi accideret (non enim existimaverat, cum Romani ita faciles et moderatos se præbuissent, fore, ut Persæ a pace abhorrerent), jure et merito Mauricio præcepit, ut bellum strenuo pararet, et cætera omnia ita instituit, ut omni modo suis rebus consuleret. Neque vero exercitus quoad cætera male habebat. Stipendia enim persoluta fuerant.

A ἡμέρας ὁδὸν σφας ἀγαγόντες ἐπὶ τὰ πρόσω, τῇ ἐφεξῆς δι' ἑτέρας ἀτραποῦ ἐς τοὔμπαλιν ἐπανῆγον, ἕως πολλῶν ἀνιαρῶν αὐτοὺς ἀναπλήσαντες [12], ὡς καὶ ἑκάτερον ἀμέλει νόσῳ βαρυτάτῃ περιπεσεῖν, ἐξώθησαν [13] τῆς Περσῶν. Ἀφικομένης δὲ ταύτης τῆς ἀγγελίας παρὰ βασιλέα Ῥωμαίων καὶ παρὰ τὴν πάντων ἐλπίδα προσπεσούσης (οὐ γὰρ ᾠήθη πώποτε Πέρσας ἐπὶ σμικροῖς οὕτω καὶ λίαν συμμέτροις τὴν εἰρήνην μὴ προσδέξασθαι), Μαυρικίῳ μὲν εἰκότως ἐσήμαινεν ἔχεσθαι τοῦ πολέμου κατὰ τὸν προχωροῦντα τρόπον, καὶ τὰ ἄλλα περιεσκόπει, ὡς ἂν ἀμηγέπῃ οἷός τε ἔσοιτο βοηθῆσαι τοῖς πράγμασιν. Οἱ [14] δὲ τὰ μὲν ἄλλα οὐκ εἶχε κακῶς τὸ στράτευμα. καὶ γὰρ τὴν διανομὴν τῶν χρημάτων ἐπεποίητο.

20. (A. C. 581, ind. 14, Tiber. 4.) Tiberius bellum contra Persas finire in animo habebat. Itaque, hoc consilio capto, iterum Zachariam elegit, quem ad limites Romanorum et Persarum legaret. Jam enim et sæpius antea ejus opera in hujusmodi rebus usus fuerat. Is cum advenisset, quaque de causa ad Persas profectus esset, exposuisset, ipse in iis locis manebat, et Persarum rex Andigan eodem mittit. Hic vir erat admodum prudens, et multorum negotiorum peritissimus, quia diuturnum temporis spatium (erat enim ætate longe provectus) senectute ipsa sapientiam ejus firmaverat. Postquam autem ad Daras convenerunt, et cum his urbium tam earum quæ Romanis, quam earum quæ Persis parebant, primarii viri : utrique in ea disquisitione versati sunt, quomodo bello finis imponi posset. Ille, qui confinium protector erat (sic Romani eum appellant, qui ad dignitatem præfecti regii electus est), ille, inquam, tentoria præparanda curavit (hoc enim munus est illius magistratus a primis inde temporibus), sub quibus ab utraque republica missi convenirent et colloquerentur. Itaque istic præparatis diversoriis, cum in illis Andigan et Zacharias et principes confinium viri congressi essent (eo enim Andigan ex Daras, et Zacharias ex Mardis oppido venerant), iisdem rursus rationibus jus suum ab utraque parte defenderunt, quibus in superioribus colloquiis erant usi. Volebant enim Persæ a multo tempore pecunias, quas soliti erant ex conventione et pacto temporibus Justiniani inito, a Romanis accipere, et præterea retinere Daras. Romani vero contra, ne quid pecuniarum darent, pugnabant; neve quasi pœna et multa quadam pacem redimere viderentur. Daras quoque recuperare cupiebant, et eam Persarmenia et Arzanene commutare volebant, modo earum provinciarum incolæ, qui se ad reipublicæ Romanæ auctoritatem contulissent, **172** ea deditione non continerentur. Cum multi de ea re sermones habiti essent, neque ulla res ad finem pervenisset, quia neutiquam partes inter se conveniebant : An-

B κ'. Ὅτι παρεσκευάζετο ὁ Τιβέριος διαλῦσαι τὸν πρὸς Πέρσας πόλεμον. Τοιγαροῦν οὕτως ἀρέσαντα βασιλεῖ, ἀφίησιν ἐπὶ τούτῳ Ζαχαρίαν ἐν τοῖς Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν μεθορίοις πρεσβευσόμενον καὶ αὖθις· ὃν δὴ καὶ πολλάκις ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ἐχειροτόνησε χρείαις. Ὁ δὲ ἀφικόμενος, καὶ δῆλον καταστήσας ἐφ' ᾧ ἐποιήσατο ὡς Πέρσας τὴν ἄφιξιν, ὁ μὲν ὑπῆρχεν ἐν τούτοις, βασιλεὺς δὲ Περσῶν ἐκπέμπει Ἀνδίγαν. Οὗτος δὲ ἀνὴρ κατὰ τοσοῦτον ἐχέφρων τε ἦν καὶ πράγμασι πλείστοις ὁμιλήσας, καθόσον [15] τε αὐτῷ ἐπὶ μακρότατον καὶ τὰ τοῦ χρόνου ξυνέβαινεν ἐπισφραγίζοντι τῷ πάνυ γηραλέῳ τὸ νουνεχές. Ἐπειδὴ [16] δὲ συνηλθέτην ἀγχοῦ τῆς πόλεως τοῦ Δάρας, ξὺν τοῖς καὶ οἱ τῶν ἐκείνῃ πόλεων Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν ἡγεμόνες, οἱ μὲν δὴ ἐξηρ-
C τύοντο ἕκαστοι διαλεχθησόμενοι περὶ τοῦ ὅπως δέον καταθέσθαι τὸν πόλεμον· ὁ δέ γε τῶν μεθορίων λεγόμενος προτίκτωρ (δηλοῖ δὲ παρὰ Ῥωμαίοις τὸν ἐς τοῦτο καταλεγόμενον ἀξίας, τὴν βασίλειον προσκεπαστήν), οὗτος δὴ οὖν κατεσκεύασε καλύβας, ἐν αἷς ἔμελλον ἑκατέρας πολιτείας πρέσβεις τὰ εἰρημένα διασκέπτεσθαι· τοῦτο γὰρ τὸ λειτούργημα ἄνωθέν τε καὶ ἐξ ἀρχῆς τῷ προτίκτορι ἐπιτέτραπται. Παρασκευασθέντων οὖν τῶν τοιῶνδε ἐνδιαιτημάτων, καὶ γενομένων ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ Ἀνδίγαν τε καὶ Ζαχαρίου καὶ τῶν τῆς περιοικίδος ἀρχόντων, τοῦ μὲν Ἀνδίγαν τὴν συνέλευσιν ποιουμένου ἐκ τοῦ Δάρας, Ζαχαρίου δὲ ἐκ τοῦ Μάρδις, καὶ αὖθις οὐχ ἧττον ταῖς αὐταῖς χρωμένων δικαιολογίαις, αἷσπερ
D καὶ ἐν ταῖς προτέραις πρεσβείαις· καὶ τῶν μὲν Περσῶν βουλομένων κομίζεσθαι ἀπὸ Ῥωμαίων τὰ ὅσαπερ ἐκ πλείστου χρόνου εἰώθεσαν χρήματα τοῦ διομολογηθέντος ἐπὶ τῶν Ἰουστινιανοῦ [17] χρόνων, πρὸς τούτοις ἔχειν καὶ τὸ Δάρας· τῶν δὲ δὴ Ῥωμαίων ἐξεναντίας ἀπισχυριζομένων ὥστε μηδὲν κατατιθέναι μήτε μὴν ὥσπερ τιμήματός τινος πρίασθαι τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀνασώσασθαι ἀπὸ Περσῶν τὸ Δάρας, ἀντάλλαγμα μέντοι παρέχοντας τὴν ἐξ ἀρχῆς Περσαρμενίαν τε καὶ Ἀρζανηνήν, ἄνευ τῶν ἀμφοτέρας χώρας οἰκητόρων τῶν ὅσοι τῇ Ῥωμαίων προσεχώρησαν πολιτείᾳ, — πλείστων οὖν, ὥσπερ

VARIÆ LECTIONES.

[12] Quæ vulgo post verbum ἀναπλήσαντες ex proxime superioribus absurde repetuntur : ἐπὶ τὰ πρόσω, τῇ ἐφεξῆς, del B. [13] ἐξώθησαν ἐξώσθησαν] H. : at ne hoc quidem verum videtur. [14] οἱ] τῷ conj. B. [15] καθόσον H., καθόν vulg. [16] ἐπειδὴ δὲ H., ἔτει δεῖ δὲ vulg. [17] Ἰουστινιανῶν vulg.

εἰκὸς, ἐπὶ τηλικῷ πράγματι προενηνεγμένων λόγων A καὶ ἥκιστα εἰς ἔργον ἀχθέντων, μήτε μὴν τῇ συμφωνίᾳ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν ξυμβαινόντων ἀλλήλοις, τὸν Ἀνδίγαν παρακρούσασθαι Ζαχαρίαν[18] ὑποτοπήσαντα ἐφ' ᾧ θέσθαι συνθήκας οὐχ ἐς τὸ εὐπρεπὲς, ἀλλὰ γὰρ πάντη ἀσυμφόρους τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ, φάναι λέγεται τοιάδε· « Τείχη καὶ πύλαι, καὶ εἴτι τοιοῦτον, ὦ ἄνδρες, φυλακτήριον, φυλάττειν μὲν, ὡς εἰκὸς, δυνήσεται καὶ πόλιν καὶ πολιτείαν ὅλην. Ἐν οἷς δὲ τυγχάνουσιν οἱ τούτοις περιπεφραγμένοι, κρύπτειν οὐ[19] ῥᾴδιον. Φήμη[20] γὰρ ἀεὶ χειροῦται τὰ πράγματα, καὶ τὰ δοκοῦντά πως ἄδηλα καθεστάναι προτίθησι ταῖς ἀκοαῖς, ὥσπερ ἐπ' ἀγορᾶς ἐν φανερῷ τῷ βουλομένῳ πρίασθαι ὤνια. Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς ἐξεπιστάμεθα τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν πολέμοις ἀντερειδοῦσαν πλείστοις, καὶ πολλαχόσε τῆς B οἰκουμένης ὅπλα κινοῦσαν, καὶ τῇ δυνάμει μεμερισμένην σχεδὸν ἐφ' ἑκάστῳ βαρβάρῳ γένει, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς πολιτείαν οὐκ ἀπὸ τρόπου Ῥωμαῖοι γινώσκουσι μηδενὶ τῶν πάντων ἀνθρώπων νῦν πολεμοῦσαν ἢ Ῥωμαίοις μόνοις. Ὡς οὖν ὑμῶν μὲν πολλοῖς ἔθνεσι μαχομένων, ἡμῶν δὲ μόνοις ὑμῖν, οὕτω καὶ τὰς ξυνθήκας ἀνάγκη διατιθέναι. Βέβαιον γὰρ ἂν γένοιτο Ῥωμαίοις τε τὸ περιεῖναι καὶ πρὸς πολλὰ διαγωνιζομένοις ἔθνη καὶ πρὸς μίαν τῶν Περσῶν πολιτείαν, καθάπερ καὶ ἡμῖν ἐν βεβαίῳ γενήσεται τὸ κρατεῖν πρὸς οὐδένα τῶν ἄλλων ἢ πρὸς Ῥωμαίους μόνους ἔχουσι τὴν διαφορὰν, καὶ τῷ πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν παρατάττεσθαι πόλεμον. » Ταῦτα ἐπεὶ ἔλεξεν ὁ Ἀνδίγαν, ἀκηκοότα Ζαχαρίαν λέγεται C ὑπομειδιᾶσαι καὶ ὧδε εἰπεῖν· « Εὖ σοι γένοιτο, ὦ Ἀνδίγαν, καὶ Πέρσῃ πεφυκότι καὶ μαρτυροῦντι Ῥωμαίοις τῆς ἀνδρείας καὶ παρατρώσαντι τὴν ἀλήθειαν οὐδαμῶς. Εἰ γὰρ μὴ, ὡς ἔφης, ἡ Ῥωμαίων περιεσπᾶτο δύναμις, καὶ τὴν πολυχειρίαν τοῦ κατ' αὐτὴν στρατοῦ κατὰ πολλὰ τῆς[21] οἰκουμένης ἐξέτεινεν ἔθνη, καὶ ὡς ἐγεφύρωσε τῇ δυνάμει τὴν θάλατταν καὶ τὰς ἠπείρους[22] ἔζευξε τῷ πανταχοῦ παρεῖναί τε καὶ περιεῖναι, τί ἂν οἴει πεπονθέναι Πέρσας ἢ ἐπὶ πόσον ἀντισχεῖν τῷδε τῷ πολέμῳ; οἶμαι μὲν οὖν ἔγωγε καὐτό γε δήπου τοὔνομα συμφθαρῆναι Πέρσαις, καὶ μόνῳ νικῆσαι τῷ μηδέποτε φέρεσθαι τῇ μνήμῃ. » Τούτων Ζαχαρίᾳ εἰρημένων ὁ Ἀνδίγαν τῇ σιγῇ ἐδήλωσε τὸ νενικῆσθαι[23] τῷ λόγῳ.

D Τοιαῦτα μὲν οὖν ἄμφω διελεγέσθην. Ἐν τοσούτῳ δὲ ὁ Ταχοσδρὼ, Περσῶν στρατηγὸς, ἅμα τῇ Περσικῇ στρατιᾷ ἐς τὰ ἱππάσιμα τὰ περὶ τὴν Νίσιβιν ἐστρατοπεδεύετο κατὰ τὸν Μυγδόνιον[24] ποταμόν. Μαυρίκιος δὲ χαρακώσας ὑπῆρχε τὰς ἀμφ' αὐτὸν δυνάμεις ἐν τῷ δὴ λεγομένῳ Μονόκαρτον, ἐν ἀγχιθύρῳ Κωνσταντίνης τῆς πόλεως. Ἔστι γὰρ δήπου τὰ περὶ τὸ Μονόκαρτον ἅπαντα ἔνυδρά τε καὶ ἱππόβοτα[25] καὶ στρατῷ ἐνσκηνήσασθαι ἀγαθά. Οὕτω μὲν οὗτοι

A digan in Zachariam, qui illum pacis conditiones minime honestas, imo Romanorum rebus ex omni parte damnosas et inutiles ferre, suspicatus erat, his verbis invectus esse fertur : « Mœnia, et portæ, et aliud, o viri, munimentum poterit quidem et urbem et universam rempublicam tueri : sed qua conditione ii se habeant, qui inclusi continentur, non facile occultari potest. Fama enim in omnibus rebus dominatur, et vel ea, quæ abscondita esse videbantur hominum auribus, sicut merces in foro emptoribus, exponit. Quamobrem et nos certo scimus, Romanum imperium cum multis populis bello contendere, et per plerasque terræ oras arma circumferre. Ex quo fit, ut ejus copiæ late dispersæ sint adversus unumquodque fere Barbarorum B genus. At vero Romani sciunt nostrum imperium, non sine ratione, cum nullo alio hominum genere, quam cum Romanis, bellum gerere. Itaque quoniam vos cum multis gentibus bello decertatis, nobis autem cum vobis solis bellum est, ad hunc modum etiam induciæ faciendæ sunt. Nam Romani se victuros esse confidunt, etiam cum multis nationibus, et contra unum Persarum imperium bellum gerentes, sicut nobis certa explorataque erit victoria, quandoquidem cum nullis aliis, quam cum solis Romanis, nobis erit certamen ; et contra unum eumdemque hostem unum idemque bellum instruemus. » Quæ cum Andigan dicentem Zacharias audiisset, dicitur subrisisse et ita locutus : C « Bene tibi sit, o Andigan, et homini in Persia nato, qui fortitudinis et virtutis testimonium Romanis præbes, neque a veritate aberras. Nisi enim, ut dicis, Romani ingentem multitudinem suorum exercituum ad tam multas gentes terræ extendissent, et copiis, tanquam ponte, mare junxissent, et omnes terras præsenti imperio continuissent : quid existimas Persas passuros, aut quandiu hoc bello tolerando pares futuros fuisse ? Jam nunc ipsum nomen Persicum cum Persis interiturum eosque nulla alia re, quam æterna oblivione, victuros fuisse. » Hæc ubi dicta sunt a Zacharia, Andigan satis silentio indicavit, se dicendo a Zacharia superatum.

D Dum autem inter se colloquerentur, Tachosdrus, Persarum dux, cum exercitu Persico castra habebat ad Mygdonium amnem, **173** circa Nisibim in campis equestri pugnæ et alendo equitatui perquam opportunis. Mauricius vero vallo continebat suos milites in loco, quem vocant Monocartum, prope portas urbis Constantinæ. Sunt enim omnia loca circa Monocartum aquosa et equorum pastioni commoda, et exercitui sub pellibus habendo apta. Ad

VARIÆ LECTIONES.

[18] Ζαχαρίαν N., Ζαχαρίᾳ vulg. [19] οὐ add. N. [20] Verba : φήμη — — ὤνια in Exc. de sent. p. 363. ed. Rom. paulum mutilata exstant. [21] τῆς om. vulg. [22] ἠπείρους ἔζευξε H., ἠπειριέζευξε vulg. [23] τὸ νενικῆσθαι H., τῷ νεν. vulg. [24] Μαγδόνιον vulg. [25] ἱππόβατα Par.

hunc modum illi se fossa et vallo munierant. Cæterum Andigan, dum adhuc in concilio essent, exterrere Zachariam et deludere est aggressus: se enim solum impedimento fuisse prædicabat, quominus Tachosdrus omnes Romanorum agros igni ferroque proscinderet. Tum forte eodem tempore, quo cum illo verba faciebat, ex composito in eorum conspectum venit unus ex his, quorum sunt partes citis equis adequitare, et nuntios equorum velocitate perferre, qui se a Tachosdro missum fingebat. Is Andigan secreto abducit, et epistolam, tanquam a Tachosdro scriptam, tradit. Hac continebatur, exercitum Persarum minime contineri posse, quin Romanorum terras invadat et in eas impetum faciat. Huic mendaci epistolæ et his, quæ in illa scripta erant, congruebat pulvis, qui nuntio, tanquam recens de via adventanti, ex fictione capillis multus inerat. Andigan quoque cum nuntio disserens, vultum componebat, et omni corporis motu simulabat, se minime bellum appetere. Et paulo post cum ad colloquium rediisset, Zachariæ dixit, sibi molesta esse, quæ a Tachosdro nuntiarentur: etenim per litteras significare, incredibilem esse Persici exercitus ad pugnandum alacritatem, quæ nullo modo comprimi posset. Constare Persarum aciem multis hominum millibus, quibus nihil aliud sit in animo, quam in Romanorum fines impetum facere, eosque igni ferroque vastare; illos quidem armis temperaturos, si Romani ea conditione, qua Persæ voluerint, fœdera fecerint. Sin recusarint, se illis permissurum, ut Romanos ad orientem aggrederentur. Quod si accidat, Romanos ne auditu quidem ipso strepitum pharetrarum Persicæ multitudinis sustenturos esse. Ni faciant, timere ne in se iram regis sui commoveant, quod tanto tempore distulerint bellum gerere.

Ad hunc modum Andigan doloso et magniloquo verborum fastu utens, simulabat minime se volente bellum fieri, quod sponte erupturum esset. Cum autem Zacharias satis intelligeret fraudem, quæ suberat his, quæ Andigan dixerat, et exquisito verborum ornatu quæri colorem et prætextum mendacio, « O Andigan, inquit, **174** non in decipiendo prudentia declaratur, maxime si is, qui decipitur, id, quod agitur, intelligat. Num enim existimas me ignorare, ista omnia, quæ Persæ dicunt et faciunt, esse res fictas, neque aliud, quam simultationem, et artes et tectas fraudes, quas tu ipse commentus es, ut Romanos peterrefacias? Sed non faciam, mihi crede, quod voles et tibi libitum erit. At tu scito, initio quidem hujus belli Romanis grave et durum fuisse ad arma gestanda devenire. Etenim vos deprecati sumus, ne eo rem adduceretis, ut nos arma capere cogeretis. Tunc enim Romani ad cessationem a bello tam propense ferebantur, ut Apameam, imo et Antiochiam usque Persæ cum manu militari progressi sint. Cum autem Romani, vobis non cedentibus, sponte periculum subirent, scire vos

ἀπεταφρεύοντο. Ἀτὰρ ὁ Ἀνδίγαν ἔτι ξυνεστώσης τῆς ἐκκλησίας ἐχρᾶτο καὶ πτοίαις τισὶ καὶ φενακισμοῖς, Ζαχαρίᾳ ὑποδηλῶν, ὡς αὐτὸς εἴη μόνος ὁ διακωλύων τὸν Ταχοσδρὼ τὴν Ῥωμαϊκὴν γῆν κατασεῖσαι ἅπασαν. Τυχὸν γὰρ, ἐν ᾧ διαλεγόμενος ἦν, ἀνεφαίνετό τις τούτων δὴ τῶν ἐς τάχος ἱππαζομένων τε καὶ τὰς ἀγγελίας τῷ τάχει τῶν ἵππων διακομιζόντων, πλαττόμενος ἐκ τοῦ Ταχοσδρὼ ἐστάλθαι. Καὶ δὴ τὸν Ἀνδίγαν ἰδίᾳ λαμβάνων ἐνεχείριζέ οἱ ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ ἐνεφέρετο, ὡς Ταχοσδρὼ δῆθεν γεγραφότος, οἷα ἀκαθέκτου [26] οὔσης τῆς Περσῶν στρατιᾶς, μάλα τε ὁρμώσης μὲν δὴ ἐμβαλεῖν ἐς τὴν Ῥωμαϊκήν. Τοιαῦτα ψευδομένης τῆς ἐπιστολῆς, συνεψεύδετο τοῖς γεγραμμένοις καὶ ὁ κονιορτὸς, ὃς τῷ ἀγγελιαφόρῳ, ἅτε ἄρτι ἀφιγμένῳ ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, συμπεπλασμένος τε καὶ ἐνιζάνων πολὺς περὶ τὴν κόμην ὑπῆρχεν. Ἅμα δὲ καὶ ὁ Ἀνδίγαν διαλεγόμενος τῷ ἤθει ὑπεκρίνετο, καὶ τῇ ἄλλῃ κινήσει τοῦ σώματος ὑπεφαίνετο οἷα μὴ ἐφιέμενος πολέμου. Τὸ μετὰ ταῦτα κατὰ δὴ τὸν ξύλλογον ἑαυτὸν ἀναμιγνὺς, καὶ ἔφασκε Ζαχαρίᾳ, ὡς ἐνοχλοῖτο ὑπὸ τοῦ Ταχοσδρὼ καὶ ὡς ἐσήμηνέν οἱ, τὴν προθυμίαν τοῦ στρατοῦ εἶναι ἀφόρητον, ἐγχαλινοῦσθαί τε ἀδύνατον, τοῦτο μὲν ἐν πολλαῖς μυριάσι ξυνισταμένης τῆς Περσικῆς δυνάμεως, τοῦτο δὲ καὶ ἐς τὰ μάλιστα ἱεμένης τὴν Ῥωμαίων ἅπασαν καὶ δὴ παραυτίκα πυρπολήσειν· καὶ ὡς, εἰ μὲν Ῥωμαῖοι ἕλοιντο, καθ' ὃν ἂν βούλοιντο τρόπον Πέρσαι, ἐμπεδῶσαι τὰς σπονδὰς, ἀφέξεσθαι τῶν ὅπλων· εἰ δέ γε οὐ βούλοιντο, ξυγχωρήσειν αὐτῷ ἐμβαλεῖν παραχρῆμα ἐς τὴν Ἑῴαν Ῥωμαίων· οὐδὲ γὰρ ἀνθέξειν αὐτοὺς κἂν γοῦν τὸν κτύπον τῶν φαρετρῶν τοῦ Περσικοῦ ἀκούσεσθαι πλήθους. Ἄλλως τε δὲ δεδιέναι τὴν τοῦ κατ' αὐτοὺς βασιλέως ὀργὴν ἐς χρόνον τοσόνδε ἀναβαλλομένους τὸν πόλεμον.

Οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀνδίγαν δολερώτατά τε καὶ ἀλαζονικώτατα τῷ κόμπῳ χρησάμενος τῶν ῥημάτων, ἐπλάττετο ἑκόντι μὴ προσίεσθαι τοῦ πολέμου τὸ αὐτεξούσιον. Συνεὶς δὲ καὶ Ζαχαρίας τὸ ἀπατηλὸν τῶν εἰρημένων, καὶ τὴν κομπολογίαν παραπέτασμα εἶναι τοῦ ψεύδους, « Ὦ Ἀνδίγαν, ἔφη, οὐκ ἐν τῷ ἀπατᾷν τὸ ἐχέφρον δηλοῦται, μάλιστα τοῦ ἀπατωμένου ξυνειδότος. Ἦ γὰρ οἴει με μὴ ἐξεπίστασθαι, ὡς πλάσματά ἐστι τὰ ὑπὸ Περσῶν πρασσόμενά τε καὶ λεγόμενα, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἢ δόκησις καὶ ἀποσκιάσματα καὶ φενακισμοί; καὶ ὡς σὺ αὐτὸς ἅπαντα ταῦτα ἐδραματούργησας, ἐννοῶν ἐκφοβήσειν Ῥωμαίους; ὡς ἂν οὖν βούλει καὶ ἀρεστόν σοι εἴη, ἐφίημι ποιεῖν. Πλὴν εὖ ἴσθι, ὡς ἐν ἀρχαῖς τοῦδε τοῦ πολέμου Ῥωμαίοις τε ὁπλοφορεῖν φορτικώτατόν τι ἐφαίνετο· ὥστε ἀμέλει καὶ ἱκετείαις χρώμεθα ὡς ὑμᾶς, μὴ ἀναγκασθῆναι σφᾶς ἐπιλαβέσθαι ὅπλων. Κατὰ τοσοῦτον γὰρ ἐς τὸ ἀπόλεμον ἐπιῤῥεπέστατα εἶχον, ὡς καὶ ἄχρις Ἀπαμείας ἐλάσαι Πέρσας, καὶ μὲν οὖν ἄχρι αὐτῆς γε δήπου Ἀντιοχείας. Ὑμῶν τε πρὸς ταῦτα μὴ ὑποχαλασάντων, ἀφ' οὗ ἠσπάσαντο Ῥωμαῖοι τὸ ἐθελοκίνδυνον, οἶμαι μὴ ἀγνοεῖν Πέρσας,

VARIÆ LECTIONES.

[26] ἀκαθέκτου H., καθέκτου vulg.

ὡς οὐδὲ μέχρις αὐτῶν τῶν μεθορίων ἀναιμωτὶ οἷοι A ἐγένεσθε ἀφικέσθαι. Νῦν γοῦν πεπαιδευμένων ἀκριβῶς Ῥωμαίων τὸν πόλεμον, θαῤῥαλέοι τέ ἐσμεν καὶ εὐέλπιδες, ὡς, εἴγε κινήσοι ὁ Ταχοσδρὼ, ὑπαντιάσειν [27] οἱ ἐν αὐτοῖς γε δήπου τοῖς ὁρίοις δόρυ Ῥωμαϊκὸν εὖ μάλα τεθηγμένον, διατιτρᾶν τὰς [28] λαπάρας οἶόντε ὂν αὐτοῦ. Ὡς οὖν εὖ ἐξεπισταμένων Ῥωμαίων τοὺς Περσῶν δόλους, πρᾶττε οὕτω. » Τούτων οὖν καὶ ἑτέρων πλείστων εἰρημένων μὲν, μάτην δὲ ὅμως (προῆλθε γὰρ οὐδὲν ὁτιοῦν), τότε Μαυρικίῳ ἐν γράμμασι δηλοῖ Ζαχαρίας ἀφικέσθαι ἐς τὰ πρὸ Κωνσταντίνης πεδία, οἷα δὴ ἐκεῖσε τὸν πόλεμον ξυγκροτήσοντι. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Ταχοσδρὼ κινήσας τὰ Περσικὰ στρατεύματα ἐπαγόμενος ἧκει ἐς τὰ περὶ Κωνσταντίνην.

κα'. Ὅτι ἐπὶ τρεῖς [29] ἡμέρας πόλεμος Ῥωμαίοις B καὶ Ἀβάροις συνεκροτήθη, μηδεμιᾶς δυνάμεως Ῥωμαϊκῆς κατὰ τὴν πρὸς Δαλματίᾳ γέφυραν ἐπιφανείσης, καίτοι σαθρότατα ἔχουσαν [30]. Ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁ Ἀψὶχ καὶ τὸ κατ' αὐτὸν Ἀβαρικὸν αὐτοῦ ἐφεδρεύοντες πρότερον τοσαύτην καταφρόνησιν ἐπεδείξαντο κατὰ Ῥωμαίων, ὥστε μετενεχθῆναι σφᾶς κατὰ δὴ τὴν ἑτέραν γέφυραν, ἄλλην τε δύναμιν προστεθῆναι τῇ δυνάμει Βαϊανοῦ. Πιεζομένων τοιγαροῦν τῶν [31] ἐν τῷ Σιρμίῳ λιμῷ [32] μεγίστῳ, ἤδη τε ἁπτομένων ἀθεμίτων τροφῶν τῷ ἐστερῆσθαι τῶν ἀναγκαίων καὶ γεγεφυρῶσθαι τὴν διάβασιν τοῦ Σαοῦ, καὶ Σολομῶνος τηνικαῦτα [33] προεστῶτος τοῦ Σιρμίου ἐκμελέστατά πως διαδηλοῦντος, καὶ μηδὲν ὁτιοῦν στρατηγίας ἐχόμενον ἐπιδεικνυμένου· πρός C γε καὶ τῶν τῆς πόλεως ἀπειρηκότων τοῖς χαλεποῖς, ὀλοφυρομένων τε καὶ ἐς τὰς ἐσχάτας ἐλπίδας ἐξωλισθηκότων, καταμεμφομένων τε τοῖς Ῥωμαίων ἡγεμόσι· Θεόγνιδός τε αὐτοῦ ὀλιγοχειρίαν νοσοῦντος· ταῦτα Τιβέριος [34] ὁ βασιλεὺς κατέμαθεν, αἱρετώτερον ἡγησάμενος μὴ συναιχμαλωτισθῆναι τῇ πόλει τῶν οἰκητόρων τὸν ὅμιλον, ἐν γράμμασι κελεύει Θεόγνιδι καταλῦσαι τὸν πόλεμον ἐπὶ σπονδαῖς, ὡς ὑπεξελθεῖν παμπληθεὶ τοὺς τῇδε οἰκοῦντας, μηδὲν ἐπιφερομένους τῶν οἰκείων ἢ μόνον τὸ ζῆν καὶ παρασχὸν οὕτω περιβόλαιον ἕν. Καὶ δὴ συνέβησαν ἐπὶ ταῖς τοιαῖσδε ξυνθήκαις, καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἐλώφησεν [35], ἐφ' ᾧ παραχωρῆσαι μὲν Ῥωμαίους Ἀβάροις τῆς πόλεως, Ἀβάρους δὲ Ῥωμαίοις τοῦ ἐν τῇ πόλει πλήθους, ἄνευ τῶν ὅσα ἑκάστῳ ἐν πε- D ριουσίᾳ ὑπῆρχεν. Ἐπεζήτει δὲ ὁ Χαγάνος καὶ τριῶν ἐτῶν παρῳχημένων χρυσίον, ὧν οὐκ εἰλήφει τι κατὰ τὸ σύνηθες, τῶν παρεχομένων αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ μὴ χρῆσθαι ὅπλοις. Ἦσαν δὲ τὰ εἰρηναῖα χρήματα ἑκάστῳ ἔτει ἀμφὶ χιλιάδας ὀγδοήκοντα χρυσίου νομισμάτων. Ἔτι γε μὴν καὶ ἕνα τινὰ τῶν ὑπ' αὐτῷ ταττομένων, ὃς προσεχώρησε [36] τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ, καθὰ λέγεται, τῇ γυναικὶ τοῦ Βαϊανοῦ ἐς ἀφροδίσια συνελθών. Ταύτῃ τοι κατάδηλον ἐποίησε Θεόγνιδι ἐκδοθῆναί οἱ τὸν αὐτόμολον· ἢ γὰρ ἂν

opinor, vos non sine sanguine ne ad fines quidem pervenire potuisse. Nunc enim artes bellicas necessario edocti, audaciores facti sumus, et spe ducimur, si se commoverit Tachosdrus, obviam ejus conatibus in ipsis confinibus lturam Romanorum acutam hastam, quæ latus ejus facile transfigat. Quare sic age, ut memineris, Romanos probe nosse Persarum dolos. » Hos et plures hujusmodi inter se habuerunt sermones, sed frustra, nihil enim inde est consecutum. Tum Zacharias Mauricium per litteras monuit, ut in planitiem, quæ est ad Constantinam, descenderet, et prœlium committeret. Similiter Tachosdro movens cum omnibus Persarum copiis, eas ad Constantinam adduxit.

21. Romani et Avares per tres dies in exspectatione decertandi fuerunt, sed cum nullæ Romanorum copiæ apparerent, quæ pontem, qua itur in Dalmatiam, tametsi parum munitus esset, oppugnarent, Apsichus et qui cum eo erant Avares, qui illic prius ad pontis custodiam consederant, tam parvi Romanos faciebant, ut ad alium pontem se conferrent, et novas copias copiis Bajani adjicerent. At qui in Sirmio erant ingenti fame oppressi, cibis nefandis se sustentabant, quia rerum necessariarum inopia laborabant, et hostes pontem in Sao fecerant. Præterea Salomon, qui tunc temporis Sirmio præerat, parum diligenter res administrabat, neque se ullum rei militaris usum habere ostendebat. Itaque cives et urbis incolæ hac calamitate afflicti, ejulabantur, et cum ad extremas spes redacti essent, omnium istorum malorum causam in duces Romanos rejiciebant. Postremo **175** Theognis paucitate militum laborabat. Hæc ubi Tiberius didicit, potius esse duxit, civium multitudinem non cum ipsa urbe in deditionem venire: itaque per litteras jussit Theognidem bellum his conditionibus solvere, ut liceret omnibus, qui in urbe habitabant, salvis et incolumibus exire, neque quidquam suarum rerum inde asportare præter vitam et unam vestem. Itaque in has conventiones consenserunt, et bellum his conditionibus desiit, ut Romani Avaribus urbem dederent, et Avares Romanis omnem, quæ in ea erat, multitudinem absque his, quæ unusquisque eorum in bonis habebat, concederent. Exegit etiam Chaganus trium præteritorum annorum aurum, quod non acceperat, et illi Romani solvere solebant, ut armis abstineret. Erant vero pecuniæ, quæ pro pace unoquoque anno pendebantur, ad octoginta millia nummorum aureorum. Præterea unus ex his, qui sub eo militabant, in Romanorum regiones fugerat, quia dicebatur adulterium cum Bajani uxore commisisse. Hoc significavit Theognidi, et sibi transfugam reddi postulavit, seque non aliter fœderum conditiones ferre posse affirmavit. Theognis respondit, Romani

VARIÆ LECTIONES.

[27] ὑπαντιάσει N. [28] διατιτρᾶν τὰς H. διατιτράντα vulg. [29] τρεῖς ἐνιαυτοὺς N. [30] ἔχουσαν B., ἐχούσης vulg. [31] τῶν add. N. [32] λοιμῷ vulg. [33] τοῦ τηνικ. N. [34] ταῦτα ἐπεὶ Τιβ. N. [35] ἐλέφησε vulg. [36] προσεχώρησε Val., προσειώρησε vulg.

imperatoris ditionem longe lateque patere, in qua, propterea quod amplissima et vastissima esset, res difficilis inventu foret vir exsul in ea errans, qui fortasse etiam jam periit. Ad ea Bajanus dixit: « Jurent igitur Romani duces, se perquisituros, et si transfugam repererint, non occultaturos, sed omnino eum in manus Avarum regi tradituros; sin autem fato functus sit, ejus rei ipsum certiorem facturos esse. »

A ἄλλως μὴ ἀνέξεσθαι ἰδεῖν ἐς σπονδάς· ὁ δέ γε ἀντεσήμηνεν, ὡς ἡ γῆ τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως μεγίστη τέ ἐστι καὶ ἄπλετος, καὶ ὡς δυσεύρετόν τι φυγὰς ἀνὴρ ἐν αὐτῇ ἀλώμενος, τυχὸν δὲ ὅτι καὶ ὀλέθρῳ ἥλω. Πρὸς ταῦτα ἀντέλεξεν ὁ Βαϊανὸς ὀμνύναι τοὺς Ῥωμαίων ἡγεμόνας, ὡς ἀναμαστεύσωσι, καὶ εἴ τι εὕροιεν τὸν φυγάδα, ἀποκρύψοιντο οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐκ παντὸς τρόπου ἐγχειριεῖν αὐτὸν τῷ τῶν Ἀβάρων μονάρχῳ. Εἰ δέ γε τετελευτηκὼς εἴη, καὶ οὕτω σημῆναι.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ

ΑΠΟΕΠΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΓΡΑΦΕΩΣ,

ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΠΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ.

EX HISTORIA THEOPHYLACTI

EXPRÆFECTI ET SCRIPTURARII,

DE LEGATIS ROMANORUM AD GENTES.

176 Quod imperante Mauricio legatos miserunt Romani ad Chaganum, et bellum deprecaturi, Elpidium mittunt virum senatorium Siciliæque præfectum tunc, et prætoris tribunal ascendentem, quod officii genus apud Romanos non inhonoratum est, et Comentiolum, qui illo tum munere fungebatur, quod inter corporis custodes, a Latinis nuncupatur scribæ. Iverunt igitur ambo ad Chaganum ad urbem Anchialum, ac de induciis tractaverunt, ut erant jussi. Hoc vero non mediocriter irato propter damna sibi illata, sed insolentiora quoque multo minitante, muros Longos, sic dictos, disjecturum: Elpidio autem lenioribus utente verbis, quam ut ita retunderet inflatum Chagani fastum, Comentiolus cordate et libere linguæ ingenuitatem ostendit, et Romana libertate, in modum castæ alicujus dominæ intaminate servata, nec adulteriis **177** corrupta adulationibus, coram præcipuis Barbarorum, atque ipso adeo Chagano dixit. Quoniam vero magna hæc modum in verbis egrediebatur reprehensio, ex fervore sanguinis, impotente sui animo, per totam faciem ita præ ira erubuit, ut, cum omnino facies ejus præferret, nec legatis quidem se parsurum, maximum ex oratione ista Comentiolo immineret periculum. Violata enim Barbarus legatorum religione, Comentiolum in vincula conjecit, cumque detineretur in carcere pedes ejus in robur concludit, tabernaculumque legatorum destruxit, ac inde pro more istis regionibus consueto pro pœna mortem est minatus, posteriori autem die cum sedatior jam esset, ido-

Ὅτι ἐπὶ Μαυρικίου πρεσβεύονται Ῥωμαῖοι πρὸς B Χαγάνον, καὶ τὸν πόλεμον ἀπεκηρυκεύσαντο· Ἐλπίδιον ἐκπέμψαντες ἄνδρα ἐς συγκλήτου βουλὴν ἀγόμενον, τῆς τε Σικελίας ἡγεμονεύσαντα, καὶ τῶν τοῦ πραίτωρος ἐπιβάντα βημάτων· ἀρχὴ δέ τις αὕτη παρὰ Ῥωμαίοις οὐκ ἄκομψος· καὶ Κομεντίολον ἄνδρα τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ὑπερφερόμενον, Σκρίβωνα κατὰ Λατίνους. Ἧκον γοῦν ἄμφω παρὰ τὸν Χαγάνον ἐπὶ τὴν Ἀγχίαλον, καὶ περὶ σπονδῶν ἠξίουν ὡς προσετάχθησαν. Τοῦ δὲ μὴ μετριοπαθοῦντος ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασιν, ἀλλὰ καὶ προσαπειλοῦντος αὐθαδικώτερον τὰ λεγόμενα Τείχη καθαιρήσειν Μακρά· καὶ τοῦ μὲν Ἐλπιδίου ὑποχαλῶντος τοῖς λόγοις, καὶ μὴ οὑτωσὶ δὲ θεραπεύοντος οἰδαινόμενον φρύαγμα· Κομεντίολος μεγαλοφρόνως C τὴν τῆς γλώττης εὐγένειαν ἐπεδείκνυτο. Τήν τε Ῥωμαϊκὴν ἐλευθερίαν, δίκην σώφρονος δεσποίνης τινὸς, ἄχραντον θαλαμεύων καὶ μὴ διαφθείρων μοιχικαῖς κολακείαις, τῶν ἀξιολογοτέρων βαρβάρων ἅμα τῷ Χαγάνῳ παρόντων εἶπεν· ἐπεὶ δ' ὁ μέγας οὗτος διεπερατοῦτο τοῖς ῥήμασιν ἔλεγχος, ἀνάζεσις αἵματος μέγαν τῷ Χαγάνῳ θυμὸν ἐπεκύμαινεν, τό τε πρόσωπον ἅπαν ὑπὸ τῆς ὀργῆς ἐφοινίσσετο· διόλου τε τοῦ σχήματος ὑποδηλοῦντος, ὅτι μὴ τῶν πρέσβεων φείσεται, μέγιστος ἀπῃώρητο τῷ Κομεντιόλῳ ἐκ τῆς διαλέξεως κίνδυνος. Τὴν γὰρ τῶν πρέσβεων ὁ Βάρβαρος διαφθείρας αἰδῶ, δεσμοῖς τὸν Κομεντίολον ἠτίμωσεν· ἐν ἕρσει τε ξύλων ποδοκάκκῃ τοὺς πόδας ὑπέθλιβε, τότε σκηνοπήγιον διέῤῥηξε τὸ τοῦ πρέσβεως. Κἀντεῦθεν ἐπιχωρίῳ νόμῳ τινὶ ζημία

θάνατος ἦν ἀπειλούμενος. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τὰ τοῦ θυμοῦ κατευνάζετο, λόγοις τε πιθανοῖς παρηγοροῦντο οἱ τῶν Βαρβάρων δυνατώτατοι τὸν Χαγάνον ὑποπείθοντες, ὅπως μὴ δογματίσοι κατὰ Κομεντιόλου τὸν θάνατον. Καὶ πείθουσι μέχρι τῶν δεσμῶν ἀποχρήσειν ἀδικεῖσθαι τοὺς πρέσβεις. Ἐπινεύσας οὖν ὁ Χαγάνος ἠτιμωμένους ἐς βασιλέα, ἐξέπεμπε, σωτηρίαν οὐ προσδόκιμόν σφισιν αὐτοῖς δωρησάμενος.

Ὅτι τοῦ ἐπιόντος ἔτους πάλιν ὁ Ἐλπίδιος ἐπὶ τῇ αὐτῇ πρεσβείᾳ χειροτονηθεὶς ἀποστέλλεται· καὶ ὡς τὸν Χαγάνον γενόμενος, ἐζήτει πρεσβευτὴν ἅμα αὐτῷ ἐς βασιλέα γενέσθαι, ὅπως ἀναζωπυρήσειε τὰς σπονδάς. Καὶ εἴκοσιν ἑτέρων χιλιάδων χρυσῶν ταῖς συνθήκαις εἴησαν ἐπ' αὐξήματος. Ὁ δὲ Χαγάνος τοὺς λόγους ἐσεποιήσατο Ταργιόν τε τῷ τῶν Ἀβάρων φύλῳ ἄνδρα περίβλεπτον, ὡς τὸν Καίσαρα σὺν Ἐλπιδίῳ παρέπεμπε. Τί πάλιν οἱ Ἄβαροι τὰς συνθήκας μετ' οὐ πολὺ διέχεον, τήν τε ὁμαιχμίαν εἰς τὸ φανερὸν ἀνδραποδίζονται, λέξω δὲ τὴν αἰτίαν, οὐδ' ἀναίνομαι. Σκύθης ἀνὴρ Βολοχαλάβρα τὴν ἐπωνυμίαν περιαγόμενος οὗτος τηνικαῦτα καιροῦ φιλοκίνδυνον τόλμημα· παρευνάζεται γὰρ ἑνὶ τῶν τοῦ Χαγάνου γυναικῶν, ἡδονῇ τε βραχείᾳ δελεασθεὶς, εἰς μεγάλας ἄρκυς θανάτου ἐμπέπηχεν. Ὑποτοπήσας δὲ μήπου τὸ κακὸν φωραθείη, καὶ περίβλεπτον ὠδίνοι τὸν ἔλεγχον, ὑποπείσας ἐκ τῶν ὑπηκόων ἄνδρας ζ', τὴν φυγὴν ἐπὶ τὸ ἀρχέγονον ἐποίει τὸ φῦλον. Οὖννοι δ' οὗτοι, προσοικοῦντες τὴν Ἕω, Περσῶν πλησιόχωροι, οὓς καὶ Τούρκους ἀποκαλεῖν τοῖς πολλοῖς γνωριμώτερον. Καὶ οὖν διαπορθμευόμενος τὸν Ἴστρον, ἐπὶ τὴν Λιβίδινον πόλιν φερόμενος, ἁλοὺς ὑπό τινος τῶν Ῥωμαϊκῶν ἡγεμόνων τῶν ἐς φρουρὰν συντεταγμένων τοῦ Ἴστρου, τό τε γένος ἐδήλου, καὶ τὰς πάλαι διατριβὰς, καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἐπελαύνουσαν ἡδονήν. Ἐπεὶ δὲ πιθανὸς ἐδόκει τῇ διηγήσει τοῦ ἀτυχήματος, παρὰ τὸν αὐτοκράτορα ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος παραπέμπεται· κἀντεῦθεν ἐδόκουν αἱ Ῥωμαϊκαὶ σπονδαὶ διασχίζεσθαι· καὶ παραγυμνοῦται ὁ πόλεμος, ἔτι Ταργίτα τοῦ βασιλικοῦ ἐπιβαίνοντος ἄστεος ἐν πρέσβεων μοίρᾳ καὶ τὸν ἐγκύκλιον πλοῦτον παρὰ Ῥωμαίων ὑποθερίζοντος, ὃν αἱ συνθῆκαι τῷ Χαγάνῳ ἀν' ἔτος ἐβλάστανον ἕκαστον. Τοῦτό τοι καὶ βασιλέα οὐκ ἀποτρόπου πρὸς ὀργὴν ὑπερέθισεν, οὐχ ἥκιστα φεναχιζόμενον ὑπὸ τῶν Ἀβάρων διανοούμενον, τοῦ μὲν ἐξαιτοῦντος τὸν ἐγκύκλιον πλοῦτον, καὶ τὰς εἰρηναίας προσόδους· τοῦ δὲ μὴ ἀτρεμοῦντος, ἀλλὰ τὴν Εὐρώπην δῃοῦντος καὶ ἀναστάτους ποιουμένου τὰς πόλεις. Ἐξοστρακίζεται γοῦν ὁ Ταργίτας ἐπὶ τὴν Χαλκίτιδα νῆσον, ἐπὶ μῆνας σκληραγωγούμενος ἕξ. Καὶ μέχρι τούτου, ὁ τοῦ βασιλέως θυμὸς ὑπεφλέγμαινεν, ἠπειλεῖτο γὰρ καὶ θάνατος κατὰ τοῦ πρέσβεως δογματίζεσθαι. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Χαγάνον, τῶν τε Σκυθῶν τοὺς περιοίκους ἐλυμήναντο πάντας, εἷλόν τε πόλεις πολλὰς, τὴν Τερατηρίδαν, καὶ Βονώνειαν καὶ Ἄκυς, καὶ Δορόστολον καὶ Σαλπάδα, καὶ τὰ Πανασὰ, καὶ Μαρκιανόπολιν, καὶ Τρόπαιον. Πράγματα δέ οἱ πολλὰ παρέσχετο ἡ ἐγχείρησις. Οὐ γὰρ ἀνιδρωτὶ καὶ ἀπεριμερίμνως τάδε παρεστήσαντο τὰ πολίσματα. Καίτοι μεγάλης ἐπικουρούσης ἐπιπνοίας αὐτῷ τῆς ἀθρόας ἐπεφοιτήσεως, ἥτις ἐστὶ μάλιστα ἀνανταγώνιστον κακὸν τῇ ῥαθυμίᾳ παρέχεται.

neis ad eam rem sermonibus adhortati Chaganum Barbarorum potentissimi persuaserunt, ne quid sibi proponeret de morte Comentioli, neve ultra vincula quid amplius contra legatos tentaretur. Consentiens ita Chaganus legatos, largitus iisdem non exspectatam salutem, violatos ad imperatorem remittit.

Quod relapso anno iterum Elpidius ad eamdem legationem omnium suffragiis electus, missus est. Is cum esset apud Chaganum legatum postulavit, qui una secum ad imperatorem proficisceretur, ut sic induciis restauratis, viginti aliæ auri chiliades adjicerentur plus, quam ante pactum erat. Chaganus autem admissis hisce, Targium illustrem apud populum Abarorum virum, ad Cæsarem cum Elpidio misit. Cur igitur Abari inducias non multo post confuderint, et bellum aperte resumpserint, causam equidem dicam, nec detrecto. Vir erat natione Scytha, Bolocalabra nomine, hic tum temporis periculosum perpetravit facinus : siquidem cum una ex concubinis Chagani rem habuit, et brevi voluptate inescatus, in magnas mortis retes se conjecit, veritus autem ne aliquando facinus hoc deprehensum ingentes pœnas parturiret, persuasis ex subditis hominibus septem profugit ad antiquam, a qua orti erant, gentem. Hunni ea sunt, habitantes Orientem, ubi vicinus est Persis, quos Turcas etiam nominari pluribus jam constat. Itaque transmisso Istro cum tenderet ad Libidinum urbem, interceptus a Romano quodam duce, eorum quibus est demandata Istri custodia, et gentem suam professus est, et quomodo vixisset, quamque inde voluptatem percepisset, quoniam vero idoneus visus est ad exponendos casus suos ad imperatorem mittitur, et hac occasione induciæ Romanæ videntur esse distractæ : exortumque bellum jam tum cum Targitas adhuc in urbe legati esset **178** nomine, et anniversarios reditus, a Romanis deposceret, quos Chagano quotannis ferebant induciæ. Unde non sine causa iratus imperator, cum non minimum videret se circumventum a Barbaris, hoc equidem exigente divitias annuas, et pacales reditus, hoc autem non quiescente, sed Europam infestante, urbesque vastante, ejicitur Targitas in insulam Chalcitidem, deportatus ad menses sex, interim regis animus deferbuit, qui morte quoque in legatum se animadversurum fuerat minatus. Milites vero Chagani et Scythiæ finitimos omnes perdiderunt, ceperuntque plurimas urbes, Terateridam, Bononiam, Acus, Dorostolum, Salpada, Panasa, Martianopolim, ac Tropæum, in quibus omnibus non minimis opus fuit laboribus, nec, licet magna acervati successus fortuna adjuvante, qui etiamnum inevitabile malum affert lentioribus, absque sudore et molestiis ad ditionem compelli potuere hæc oppida.

Quod Tiberius per nuntium cum Hormisda egit, ut utrinque bellum componeretur. At vero ille superbior hac legatione factus voluit aperte sibi tributum reddi a Romanis, Armenios et Iberos sibi subjici, consentientibus in hoc Romanis, neve amplius oppidum Daras a Cæsare tentaretur, quamvis pater Chosroes utrinque inter se et Cæsarem inducias esse voluerit, neque Daras sub imperium Cæsaris reddere detrectaverit. Postea vero quam Hormisdæ fastum Tiberius audivisset, adveniente æstate, coactis rursum copiis Persidem ingreditur Mauricius, ipse trajecto Tigride, reliquis ut ad interiora magis Persidis promoverent, missis.

Ὅτι ὁ Τιβέριος ἀποκηρυκεύεται πρὸς Ὁρμίσδαν τὸν πόλεμον τὴν εἰρήνην ἐν ἴσῃ μοίρᾳ ἑκατέροις γενέσθαι ἐξαιτούμενος. Ὁ δὲ ἐπὶ τῇ πρεσβείᾳ καταγαυρούμενος ἠξίου φορολογεῖσθαι ἐς τὸ φανερὸν τοὺς Ῥωμαίους, Ἀρμενίους τε καὶ Ἴβηρας ἐν ὑπηκόοις τελεῖν, Ῥωμαίων τοῦτο παρεχομένων αὐτῷ, τό τε Δάρας μὴ ἐπιζητεῖσθαι λοιπὸν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος· καίτοι Χοσρόου τοῦ πατρὸς ἐπὶ τοῖς ἴσοις βουληθέντος τὰς διαλλαγὰς ἀντιδοῦναι τῷ Καίσαρι, τό τε Δάρας οὐκ ἀπαξιώσαντος ἀποκαταστῆσαι τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς ἀλαζονείας Ὁρμίσδου καταφανῆ Τιβερίῳ ἐγένετο, θέρους ἐπιγενομένου, πάλιν Μαυρίκιος τὰς δυνάμεις ἀθροίσας ἐνδημεῖ τῇ Περσίδι, ἐς τὸ ἀντιπέρας τοῦ Τίγριδος, καὶ ἄλλους πέπομφεν ἐς τὰ ἐνδόμυχα τῆς Περσίδος καταστρέφοντας.

Quod cum graviter ægreque ferret Chaganus, Romanorum militem etiam in tenebris inclaruisse, selectissimi quique admonuerunt Barbarum de bello deponendo. Dixerunt enim non justam ejus iram esse contra Romanos. Confidenter itaque Priscus legatum misit ad Chaganum, nomine Theodorum, a natura factum hominem elegantem, et prudentissimum : professione medicum, lingua libera et ingenua. Eo autem ad Chaganum admisso, Barbarus quidem elatus animo propter ea, quæ evenerant sibi felicia, nimis quam superbus factus est, quippe qui se regem esse diceret omnium gentium, nec aliquem esse quacunque sol videt, qui aut prodire, aut sibi se posset obsistere. Legatus vero, ut qui doctissimus esset historiarum, barbaricam exemplis contudit ferociam, ac ut historiam proferamus non erit inconsequens. Dixit igitur : Audi, **179** Chagane, antiquam nimis et utilem historiam. Quod cum attentum fecisset ad audiendum Chaganum exordium, non est præcisa reliqua historiæ narratio. Sesostrin aiunt fuisse regem felicem perquam, et omnium Ægyptiorum regum illustrissimum. Hunc gloriari solitum de divitiis suis antiquus est sermo, potentia vero viribusque fuisse tantis, ut expugnari non posset : eoque ideo luxus pervenisse, ut curru fabricato ex auro, pretiosisque gemmis exornato veheretur : ac equis quidem relictis, et mulis, devictorum colla regum ejus jugo subjiceret, atque ita in forum currum hujus infelices reges protraherent. Hic igitur Sesostris cum non solum non moderaretur fortunis suis, sed superbe quoque sæpenumero exprobraret devictis regibus calamitatem, unum aliquem dicunt ex regibus, qui subjecti erant jugo currus, cum magna forte et festiva celebritate magnus confluxus esset populi, lentius protrahentem currum, et crebro retrospicientem intuitum esse volutationem rotæ. Cumque ita protractio currus esset vitiata, quia non omnes uno æquoque studio, qui ad rem hanc ordinati, laborarent, Ægyptiorum rex ad eum inquit, qui tam sæpe respiceret. Quid, homo, tam sæpe retrospicis? quid rotas intueris? quorsum transire hiscis? Hunc tum cum multa gravitate Sesostri respondisse : Rotarum admiror volubilitatem tam varios efficere motus, easque partes,

Ὅτι ἐχαλέπαινεν ὁ Χαγάνος καὶ ἐν σκότει εὐδοκιμηθείσαις ταῖς Ῥωμαίων δυνάμεσιν, οἱ μὲν τῶν Βαρβάρων λογάδες τῷ Χαγάνῳ παρῄνουν παραλύειν τὸν πόλεμον· ἔφασκον γὰρ μὴ ἐνδίκως αὐτὸν χαλεπαίνειν Ῥωμαίους. Μεγαλοφρόνως τοίνυν ὁ Πρίσκος πρέσβιν ὡς τὸν Χαγάνον ἐξέπεμψε (Θεόδωρος ὄνομα αὐτῷ), τὴν φύσιν ἄνδρα δεξιόν τε καὶ εὐεπήβολον, τὴν τέχνην ἰατρὸν, τὴν γλῶτταν ἐλεύθερον. Οὗτος δὲ κραταιὸς πρὸς τὸν Χαγάνον ἐγένετο. Ὁ μὲν οὖν Βάρβαρος φρονηματισθεὶς ἐπὶ τοῖς αὐτῷ συγκυρήσασι, λίαν ὑψαυχενίζετο, καὶ κύριον ἑαυτὸν ἔθνους ἔφασκεν ἅπαντος. Μὴ προσιέναι τε ὅσονπερ ἥλιος ἀνατείνει τὸ βλέμμα, τὸν ἀντιτάξασθαι δυνησόμενον. Ὁ δὲ πρέσβις, ἱστορίας πολλῆς γενόμενος κάτοχος, βαρβαρικὰ παραδείγμασιν ἐταπείνου φρυάγματα. Εἰπεῖν δὲ κατὰ τῆς ἱστορίας οὐκ ἀνακόλουθον ὑπέστη. Ἔφησε γάρ· « Ἄκουε, Χαγάνε, παλαιοῦ τινος καὶ λίαν σοφοῦ διηγήματος. » Ἐπεὶ δὲ ἡ ἔναρξις προσεχῆ πρὸς ἀκρόασιν ἐποίει τὸν Βάρβαρον, οὐκ ἐλάμβανεν ἐγκοπὴν ἡ τῆς ἱστορίας ἀφήγησις. Σέσωστρίν φασι γεγενῆσθαί ποτε ἄνδρα λίαν εὐδαίμονα, καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς βασιλείας ἐπιφανέστατον. Τοῦτον κομᾷν ἐπὶ τῷ πλούτῳ λόγος πρεσβύτης ἐρεῖ· ταῖς δὲ δυνάμεσι πεφυκέναι λίαν ἀκαταμάχητον· τὸν δὲ ἐπὶ τοσοῦτον κραιπαλᾷν, ὥστε ἁρμάμαξαν συμπήξασθαι χρυσοκόλλητον, λίθους τε τιμίους ταύτῃ περιβαλεῖν, ἐφιζάνειν τε ἐπὶ ταύτης τὸν Βάρβαρον· καὶ τοῖς μὲν ἵπποις καὶ ταῖς ἡμιόνοις χαίρειν εἰπεῖν, τοὺς δὲ τῶν ἡττημένων βασιλέων τῷ ταύτης ζυγῷ τοὺς αὐχένας περιβαλεῖν, ἕλκειν τε ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τοὺς ἠτυχηκότας τῶν βασιλέων τὸ τούτου ὄχημα. Τοῦ τοίνυν Σεσώστρου μὴ μετριοπαθοῦντος ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, ἀλλὰ περιφανῶς πολλάκις κατονειδίζοντος τοῖς ἡττημένοις τὴν συμφορὰν, ἕνα τινὰ τῶν βασιλέων φασὶ τῶν ὑποβεβλημένων τῷ ζυγῷ τοῦ ὀχήματος, ἐν μεγάλῃ τινὶ καὶ περιφανεῖ ἑορτῇ τῶν Αἰγυπτίων συῤῥευσάντων ὄχλων, μὴ ἐθέλειν ἕλκειν τὸ ὄχημα, πυκνά τε εἰς τοὐπίσω στρέφεσθαι, καὶ τὴν ἐπὶ τῶν τροχῶν κίνησιν διορᾶσθαι. Ἀσυμφώνου τοίνυν τῆς ὁλκῆς γινομένης, διὰ τὸ μὴ μίαν σύνεσιν τοὺς ἐπὶ τούτῳ συντεταγμένους ποιήσασθαι, ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς ἔφησε πρὸς τὸν τοὺς πυκνὰς ποιούμενον συστροφάς· Ἄνθρωπε, τί πρὸς τοὐπίσω τὸ βλέμμα κινεῖς; τί τοὺς

τροχοὺς ἱστορεῖς; ποῖ διεξεῖναι κέχηνας; τὴν δὲ φῆσαι μετὰ φιλοσοφίας πολλῆς πρὸς Σέσωστριν· τεθαύμακα τῶν τροχῶν τὰ κινήματα ἀνώμαλον ἔχειν τὴν κίνησιν. Τὰ τοίνυν τούτων μέρη μετεωρούμενα, αὖθις καταχθόνια γίνεται· καὶ ἔμπαλιν τὰ περιπέζια, μετὰ τοῦτο ἀπαιωρίζεται. Τούτων τοιγαροῦν ἀκηκοότα τὸν Σέσωστριν, παιδευθῆναι μὴ μέγα φρονεῖν, νομοθετῆσαί τε τοὺς βασιλικοὺς αὐχένας τῷ ζυγῷ ἀφεθῆναι· εἶτα ἡμιόνοις τὴν ὁλκὴν ἐπιτρέψαι. Ταῦτά σε παιδευέτω, Χαγάνε, οὐδὲν ἀπιστότερον εὐπραγίας· ὁ μὲν οὖν Χαγάνος, ἀποθαυμάσας τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀνδρὸς, κολάζει τὸν τύφον, καταπαύει τὸ θράσος, μεταβάλλει πρὸς εἰρηναίαν σχέσιν τὰ πράγματα. Τοιγαροῦν ὥρας ἀποσιωπήσας πολλὰς, ἔφησε πρὸς Θεόδωρον· Οἶδα καὶ τυραννεῖν θυμὸν ἐξοιδαίνοντα, οἶδα καὶ στρατεύειν ὀργήν· ἀλλ' ὅτε καιρὸς χαλεπότητος, διαλέλυμαι τῷ Πρίσκῳ, Θεόδωρε. Ἔστω δέ μοι καὶ αὐτὸς φίλος ἐπιεικὴς, ἀγέραστος τῆς λείας μὴ μενέτω Χαγάνος. Ἐπὶ τῆς ἐμῆς γῆς ἐπιβέβηκε. Περὶ τοὺς ἐμοὺς ὑπηκόους ἐξήμαρτεν. Ἔστω τὰ τῆς εὐπραγίας κοινά. Ἐπὶ τούτοις φιλοφρονησάμενος, πρὸς Πρίσκον τὸν Θεόδωρον ἔπεμπεν. Ὁ Θεόδωρος Πρίσκῳ τοὺς λόγους τοῦ Βαρβάρου διεξῆλθε· καὶ ὁ Πρίσκος τῇ ὑστεραίᾳ ἐκκλησίαν ἐκάθισε, παρῄνει τε Ῥωμαίοις, κοινωνὸν τῶν λαφύρων ποιήσασθαι καὶ τὸν Βάρβαρον. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τέως πρὸς τὸ συνοίσειν μὴ ἐνδημήσαντες, κατεστασίαζον τοῦ στρατηγοῦ. Ὁ δὲ στρατηγὸς, πολλοῖς καὶ ποικίλοις, καὶ λίαν ἐντελέσι λόγοις χρησάμενος, τὰς δυνάμεις ὑπέπεισε δοῦναί τι Βαρβάρῳ τῆς λείας. Ἀπέδοντο τοίνυν Ῥωμαῖοι τοὺς ἑαλωκότας τῷ Χαγάνῳ Βαρβάρους. Τῶν δὲ λοιπῶν λαφύρων ἀμέτοχον αὐτὸν ποιησάμενοι διαλύουσι τὸ ἀμφίβολον. Ἀσμενίσας τοίνυν ὁ Χαγάνος τὴν τῶν Βαρβάρων ἀπόδοσιν, χώραν ἐδίδου ταῖς διαβάσεσιν. Οὕτω μὲν οὖν οἱ Ῥωμαῖοι ε' χιλιάδας Βαρβάρων τῷ Χαγάνῳ προῖκα καταβαλόμενοι, ἐπὶ τὰ Δριζίπερα γίνονται· ὁ δὲ στρατηγὸς ἐς Βυζάντιον, ὁ δὲ Μαυρίκιος τούτῳ ἐμέμφετο, σφάλμασί τε εὐηθείας αὐτὸν περιέβαλεν, ἀσυνέτως ἀποδεδωκότα τῷ Βαρβάρῳ τὴν λείαν, καὶ ἀποχειροτονεῖται ὁ Πρίσκος.

quæ in altum sunt elatæ, deferri rursus in terram; et vicissim eas, quæ terram radunt, postea evehi. Quæ cum audivisset Sesostris, didicisseque, ne nimis altum saperet, jussisse resumptis eorum loco mulis a jugo colla regum solvi. Hæc te doceant, Chagane, felicitate nihil esse instabilius. Quapropter admiratus prudentiam hominis Chaganus fastum comprimit, sistit confidentiam, resque componit ad statum pacis, ac ita cum per horas aliquot siluisset, ad Theodorum, Novi, inquit, animo meo moderari, quando exuberat, novi etiam iram vincere, sed habita ratione temporis. Abstineo amplius a Prisco, Theodore, sit et ille mihi æquus bonusque amicus, ex parte prædæ ne excludatur Chaganus, in meam terram descendit, in meos subditos vim exercuit. Commune esto, si quid inde est fortunarum. Hac sic humanitate prosecutus Theodorum, ad Priscum remisit, cum vero Prisco retulisset ea Theodorus, quæ sibi Barbarus locutus erat, exhortatus est Romanos Priscus, ut in partem quoque spoliorum admitterent Barbarum. Romani licet abnegarent primo, ducique **180** rebellarent, dux tamen multis, et variis usque adeo prudentibusque verbis affatus, exercitum persuasit, ut prædam quoque diriperent inter Barbarum. Redditis itaque Romani Chagano, quos ceperant Barbaris, reliqua præda sibi retenta, discordiam omnem composuerunt. Chaganus quoque cum lubens recepisset Barbaros, per regionem suam concessit transitum. Et ita quidem Romani, quinque millibus Barbarorum Chagano datis, Drizipera veniunt : dux exercitus, Byzantium. Mauricius autem eum, ejusque lenitatem qui tam stulte Barbaro de spoliis cesserit, reprehendit, et ab officio remotus est Priscus.

Ὅτι τῶν Ἀβάρων ἐπιτρεχόντων τὰ τῆς Θρᾴκης, ἡ σύγκλητος παρῄνει τῷ Μαυρικίῳ πρὸς τὸν Χαγάνον πρεσβείαν ἐκπέμψασθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς προσκαλεσάμενος τὸν Ἁρμάτωνα πρέσβιν χειροτονεῖ, καὶ ὡς αὐτὸν Χαγάνον ἐξέπεμψεν. Ὁ μὲν οὖν Ἁρμάτων ἐς τὰ Δριζίπερα γίνεται, πλήθη δώρων ἐπιφερόμενος. Ὁ δὲ Χαγάνος τὰς παρούσας τύχας ἀποδυρόμενος, ἐθρήνει ἀσχέτως τὴν ἀποβολὴν τῶν υἱῶν, τήν τε τῶν δυνάμεων λύμην. Δέκα δὲ ἡμέρας ἐνδιατρίψας ὁ πρέσβις τῷ Χαγάνῳ, πρὸς λόγους οὐ γίνεται. Ἦν γὰρ τὸ πένθος δριμὺ, καὶ τὰ τῆς συμφορᾶς ἀμεθόδευτα. Δωδεκάτῃ δὲ ἡμέρᾳ εἰσάγεται ὁ πρέσβις εἰς τὴν τοῦ Βαρβάρου σκηνήν. Ὁ μὲν οὖν πρέσβις, λόγοις ἠπίοις κολακεύει τὸν Βάρβαρον. Ὁ δὲ, δυσανασχέτως εἶχε τὰ βασιλικὰ καταδέξασθαι δῶρα, μονονουχὶ τὸ τῆς τραγῳδίας ἐπιφερόμενος, ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. Καὶ γοῦν ὁ πρέσβις, πλείστοις λόγοις χρησάμενος, πείθει τιμηθῆναι τοῖς δώροις τὸν Βάρβαρον. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὴν εἰρήνην ὁ Βάρβαρος συστησάμενος, πρὸς τὴν ἀνάζευξιν ἔβλεπεν. Ἔφασκε δὲ ὁ Χαγάνος ἐπιλέξεως [ἐπὶ λέξεως]

Quod cum Abari in Thraciam facerent incursiones, senatus monuit Mauricium de legatione mittenda ad Chaganum : quare vocatum ad se rex Harmatonem legatum creat, et ad Chaganum mittit. Itaque Harmaton Drizipera venit, munera multa secum ferens, ubi cum Chaganus præsentes tum fortunas lugens, defleret ultra modum mortem filiorum, et in exercitu suo grassantem pestem, decem prius commoratus est dies, quam ad Chaganum admitteretur, quia fletus acerbus erat, et calamitas varia, hinc die duodecima intromittitur in tabernaculum Barbari legatus, qui blandis verbis adulatus Barbaro, quoniam gravabatur nimium, accipere dona regia tantum non consentiens in istud tragicum, hostium dona non dona. Plurimisque usus cæremoniis, persuadet, ut muneribus istis honorari se pateretur Barbarus. Postera vero die, cum de pace convenisset inter Barbarum, domum redire cogitavit : hæc autem verba addidit Chaganus : Judica, Deus, inter Mauricium et Chaganum, inter Abaros et inter Romanos. Insimulavit enim ruptæ pacis

præpararet. Et ille quidem, ut rex præceperat, in Oriente substitit, et observabat, quid facto opus esset. Cum igitur legati in Persidem venissent, Persarum regem, qui recenter in regium solium ascenderat, salutare magnopere cupiebant, et spem habebant, sibi non solum multum honoris et humanitatis impertitum iri, sed etiam, quæ peterent, sese impetraturos. Etenim post tam insignem victoriam sermones afferebant ab imperatore Romano comitate et humanitate plenos et ab omni insolentia remotos. Neque vero solum se verbis comem et benignum præbebat imperator, verum etiam re ipsa, cum tot captivos Persis restitueret. Et ex eo putabant fore, ut quæ sperabant, sine controversia consequerentur. Sed universa res in contrarium vertit. Primum enim unus ex his, qui regi in negotiis et regiis et publicis ministerium præbent, quos Latini a secretis vocant, obvium se media via legatis tulit, **169** et eos est percunctatus, quid vellent, qua de causa venirent, et quid nuntii afferrent. Huic Zacharias et Theodorus responderunt id non illi, sed magistro (ut loquuntur Romani) dicendum. Hæc ubi dixerant, viam perrexerunt. Post hunc alius quoque ex Persis venit, qui peregrinationem illis impediebat : tardius enim de industria incedebat, et eos cunctari faciebat, neque ulterius progredi sinebat ; propiores stationes eligebat et paucas parasangas conficiebat, et ex aliis locis in alia loca huc illuc errantes et palantes traducebat : et in eo se illis male cupere satis indicabat. Etenim eos nulla humanitate colebat, et nulla habita ratione observantiæ, quæ legatis debetur, viarum erroribus fatigabat. Et id quidem Persæ data opera et præmeditato consilio faciebant, quo legatos morarentur, et quam diutissime detinerent, ut maximum interea belli apparatum facerent, et copias frumenti ad quamvis necessitatis occasionem paratas in urbibus Nisibi et Daras congererent, atque etiam ultra Tigrim amnem castella necessariis copiis implerent ; quia locustæ in illis regionibus omnes agrorum fruges consumpserant, et proximis Romanorum incursionibus agri desolati permanserant. Itaque acerbissima fames instabat, præsertim cum rex Persarum ad grave bellum suscipiendum exercitus pararet. Cum Persæ hoc consilii cepissent, vix post multos dies permissum est legatis, in regiam pedem inferre. Et primum quidem, ut moris est, sunt convivio excepti, quo facto, postquam litteras ab imperatore tradidissent, et captivos reddidissent, cum eos Persæ nullo liberali et benigno sermone dignati essent, discesserunt. Postridie aulæ apud Persas præfectus et Mebodes eos interrogaverunt, quæ esset ipsorum legationis potestas. Cum legati respondissent, se, ut de pace agerent, venisse, nullos de ea re sermones Persæ admiserunt, nihil ejusmodi sibi

A ῥοπήν. Καὶ ὁ μὲν, καθὰ βασιλεῖ ἐδόκει, ἀνὰ τὴν Ἕω ἔμενε, τὸ πρακτέον ἐπιτηρῶν· προϊόντων δὲ τῶν πρέσβεων ἐς τὰ ἤθη Περσῶν, ἐπειγομένων τε θεάσασθαι τὸν ἄρτι τῷ βασιλείῳ θρόνῳ ἐπιβεβηκότα, οἰομένων τε ἐς τὰ μάλιστα τεύξεσθαι [93] τιμῆς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν σπουδαζομένων οὔτε [94] ἀποτεύξεσθαι (οἷα μετὰ τοσαύτην νίκην πράους τε καὶ πάσης αὐθαδείας ἀπηλλαγμένους τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως ἐπικομιζόμενοι λόγους· καὶ ὡς οὐ μόνον ἄχρι ῥημάτων αὐτῷ τὸ φιλάνθρωπον, μᾶλλον μὲν οὖν ἔργοις ἐπιδεικνυμένου, τῷ τοσούτους δοριαλώτους τοῖς Πέρσαις αὐτοὺς ἐπαναγαγεῖν), τούτων ἐλπιζόντων γε αὐτῶν κυρῆσαι ἀναμφιβόλως, ἐς τοὐναντίον ξυνέβη ἅπαν. Πρῶτον μὲν γὰρ κατὰ μέσον τῆς ὁδοιπορίας τῶν τις παρὰ Πέρσαις τοῖς βασι- B λικοῖς τε καὶ δημοσίοις πράγμασιν ἐξυπηρετουμένων (οὓς, εἴ τις τῇ Λατίνων χρήσοιτο φωνῇ, ἀσηκρῆτίς τε [95] προσαγορεύσειεν), ὑπαντιάσας ἤρετο σφᾶς ὅ τι βούλοιντό τε καὶ ὅ τι ἥκοιεν, καὶ ὁποίαν ἀποκομίζοιεν ἀγγελίαν. Ἀλλὰ τούτῳ μὲν οἵγε ἀμφὶ Ζαχαρίαν τε καὶ Θεόδωρον ὧδε ἀπεκρίναντο, ὡς τὰ τοιάδε τῷ παρὰ Πέρσαις μαγίστρῳ (καθὰ τοῦτον καλοῦσι Ῥωμαῖοι) ῥητέον, καὶ οὐχὶ αὐτῷ. Ταῦτα εἰπόντες εἴχοντο τῆς ὁδοῦ. Ἐξ ἐκείνου ἧκεν ἕτερός τις ἐκ Περσῶν, ὃς ἔτριβε τὴν ὁδοιπορίαν αὐτοῖς καὶ διαμέλλειν ἐποίει, βραδυτῆτος χρώμενος ἐπινοίαις, ἰέναι τε ἐς τὰ πρόσω μὴ συγχωρῶν. Σταθμοῖς τε γὰρ πλησιαιτέροις καὶ παρασάγγαις ὀλίγοις ἐχρῆτο, ἄλλοτε ἄλλους χώρους περιφέρων τε καὶ ἀποπλανῶν, C κἀκ τούτου τὰ κάκιστά σφισι [96] προεδήλου, καὶ ἐδείκνυ τῇ περὶ τὴν ὁδοιπορίαν πλάνῃ οὐδέν τι φιλοφροσύνης ἐχόμενον ἢ τῆς προσηκούσης αἰδοῦς πρέσβεσιν. Ἦν δὲ τὸ πραττόμενον, ἐξ ἐπιβουλῆς τε καὶ μελέτης, ὥστε ἐπισχεῖν σφας ὅσον ἂν χρόνον οἷοί τε ὦσιν, ἐν τούτῳ τὴν κατὰ δύναμιν ποιησομένους τοῦ πολέμου παρασκευὴν, τὰ ἐπιτήδειά τε συναθροίζοντας ἀποτεθησόμενα [97] κατὰ δὴ τὸ ὅσον οὔπω ἀναγκαῖον ἐς Νίσιβίν τε καὶ τὸ Δάρας τὰς πόλεις, ἔτι γε μὴν καὶ τὰ πέραν τοῦ Τίγριδος ποταμοῦ καὶ τὰ τῇδε φρούρια ἀνάπλεα θέσθαι τῶν ἐδωδίμων, ὡς ἀκρίδος οὕτω ξυμβὰν καταδηλησαμένης τοὺς ἐκείνῃ καρποὺς, καὶ ἅμα ἐρημωθέντων κατὰ τὴν προλαβοῦσαν Ῥωμαίων ἐπιδρομὴν ἁπάντων τῶν κατὰ ταῦτα χωρίων, λιμοῦ τε σφοδροτάτου τοῖς ἐκεῖσε ἐνσκήψαντος, πρὸς D δέ γε ἐφ' ᾧ καὶ στρατολογῆσαι, ἅτε [98] πολεμησείοντος ἐς τὸ ἐμβριθὲς τοῦ βασιλέως Περσῶν. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα αὐτοῖς ἐβεβούλευτο, μόλις μετὰ πλείστας ὅσας ἡμέρας ἐδόθη τοῖς πρέσβεσιν ἐς τὰ βασίλεια ἐσφοιτῆσαι. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα, καθὰ τῇ συνηθείᾳ ἐδόκει, θοινησάμενοι καὶ τὸ ἐκ βασιλέως γράμμα ἐγχειρίσαντες, πρός γε καὶ τοὺς δοριαλώτους ἀποδεδωκότες, ἐνθένδε ἀνεχώρησαν, φιλοφροσύνης μηδὲν ὁτιοῦν εὑρηκότες [99]. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ὁ παρὰ Πέρσαις τῆς αὐλῆς ἡγεμὼν καὶ Μεβώδης ἐπυνθανέσθην τὴν δύναμιν τῆς πρεσβείας. Τῶν δὲ εἰπόντων, ὅτι δὴ περὶ εἰρήνης ἥκοιεν πρεσβευσόμενοι, αὐτίκα οἵ γε οὐ δὴ προσίεντο τοὺς

VARIÆ LECTIONES.

[93] τεύξασθαι vulg. [94] οὐδενὸς conj. N. [95] τε del. N. [96] κάκιστά σφισι H., κάκικα πρίσι cod. [97] ἀποτεθεισόμενα vulg. [98] ἅτε πολεμησείοντος H., ἦτε πολεμήσει ὄντος vulg. [99] εὑρηκότες N, εἰρηκότες vulg.

A περὶ τούτων αὐτῶν λόγους, φάσκοντες οὐκ ἐπιτετράφθαι τι τοιοῦτον δὲ[1], ἀλλὰ συλλαβὰς ἀποδόντας ἀντιλαβεῖν χρῆναι, καὶ ὡς θᾶττόν γε δήπου τῆς Περσῶν ἀπαλλαγῆναι[2]. Ἐν φανερῷ τοίνυν ποιησαμένων τὴν ἐφιεῖσαν αὐτοῖς τοῦτο κέλευσιν, ἔγνωσαν ἐν βραχεῖ, ὅ τι δύναται ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ῥωμαίων αὐτοκράτορος, καὶ τὴν ἄφιξιν τῆς πρεσβείας ἅπασαν, ὡς ἕτοιμος εἴη κατασβεννύναι τὰ ἐκ τοῦ πολέμου χαλεπὰ, καὶ τὴν περιμάχητον αὐτοῖς Ἀρμενίαν ἅπασαν ἀμαχητὶ ἐνδοῦναι, παραχωρῆσαι δέ σφισι καὶ Ἀρζανηνῆς, ἀντιχαριζόμενος τοῦ Δάρας τὸ Ἀφουμῶν φρούριον. Ἐδέξατο μὲν οὖν καὶ αὖθις αὐτοὺς βασιλεὺς ὁ Περσῶν, τραχύτητι δὲ χρώμενος πρὸς ἕκαστα τῶν φιλανθρώπως γεγραμμένων οὔτε ἀποστήσεσθαι ἔφη πώποτε τοῦ Δάρας, οὐ μᾶλλόν γε ἢ τῆς Νισίβιος ἢ Σηγγάρων, ἅπερ καὶ αὐτὰ ἐκ Ῥωμαίων B ἀπισχυρίζετο ἔχειν Πέρσας, οὔτε μὴν[3] ἐλαττώσειν τι τῶν πατρῴων κτημάτων, ἀλλ' εἰ μὲν οἷόν τέ ἐστιν, ἐς αὔξησιν αὐτὰ ἐνεγκεῖν, εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ γὰρ καταλελειμμένα φυλάξειν. «Χοσρόην μὲν γὰρ τὸν πατέρα, ἔφη, ὡς, εἴγε περιῆν, ἴσως τὸ τοιόνδε ἔπραξεν ἂν καὶ τὸ Δάρας ἀφῆκε[4] Ῥωμαίοις. Τῷ γὰρ προσκτησαμένῳ τι καὶ τοῦτο ἀποβεβληκότι οὐχ οὕτως αἰσχρόν· αἰσχύνη δὲ ὁμοίως ἅπασιν ἀνθρώποις καταπροέσθαι τὰ πατρῷα.» Ταῦτα εἰρηκὼς, διὰ Μεβώδου πάλιν αὐτοῖς ἐποίησε κατάδηλον, ὡς «Ἐπὶ τίνι[5] μέγα φρονοῦντες ἀξιοῦσι πρὸς ἡμῶν ἀνακομίζεσθαι τὸ Δάρας; Ποῖον νενικηκότες πόλεμον; ποίοις ἐγκαλλωπιζόμενοι τροπαίοις; ποῖ δῆτα καθυπέρτεροι γενόμενοι Περσῶν; ἀλλ' ὅτι ἀπειρίας δραξάμενοι τοῦ Ταχοσδρῶ, καὶ περιαγαγόντες αὐτὸν ἐς ἄλλοτε C ἄλλους χώρους, ἐπειδὴ περιπλανωμένου ἐξ Ἀρμενίας ἐκείνου εἰς Ἀρζανηνὴν καὶ ἀπὸ Ἀρζανηνῆς ἐς Ἀρμενίαν ἄδειαν ἔσχον οἱ Ῥωμαῖοι καταδραμεῖν τὴν Ἕω Περσῶν· τῷ τοι ἄρα βρενθύονται[6] ἴσως καὶ μεγαλαυχοῦσιν, ὑποτοποῦντες ἐν ἐλάττονι μοίρᾳ τὰ ἡμέτερα κεῖσθαι. Ἴστωσαν οὖν, ἔφη, Ῥωμαῖοι, ὡς οὐδὲ ἄλλως[7] ἀνέξομαι τῆς εἰρήνης, εἰ μή πω κατατιθέναι μέλλοιεν καὶ τὰ ὅσα πρὸς βασιλέως[8] Ἰουστινιανοῦ ἐκομιζόμεθα χρήματα ἀν' ἔτος[9].» Τοσαύτῃ μεγαληγορίᾳ χρησαμένου Ὁρμίσδα, μόλις ἀφείθησαν Ζαχαρίας τε καὶ Θεόδωρος, ἄχρι τριῶν ἤδη φθινόντων μηνῶν ἐκεῖσε ἐνδιατρίψαντες, πάντων δὲ τῶν δυσχερῶν ἐς πεῖραν ἐλθόντες[10]· καὶ γὰρ οὐδὲ ὅσον ἀέρα καθαρὸν ἀναπνεῦσαι, οὐ μὴν προ- D κύψαι ἐκ τοῦ τέγους, ἵνα ἐνδιαιτώμενοι ἦσαν, ξυνεχώρουν οἷς ἡ φυλακὴ τῶν πρέσβεων ἀνειμένη ἐτύγχανε· τό τε δωμάτιον αὐτὸ ζοφῶδές τε ἦν καὶ διάπνευστον[11] καὶ ὥρᾳ θέρους ἐς τὰ μάλιστα ἀναρμόδιον, ὡς δοκεῖν εἶναι τὸ χρῆμα εἱρκτήν. Τοῖς τοιοῖσδε τοίνυν δειναῖς ἐκτετριμμένους διαφῆκαν, πολλῷ δυσκολώτερον αὖθις πρὸς τὴν ἐπάνοδον αὐτοῖς χρησάμενοι, ὡς μήτε τῶν ἀναγκαίων ἐς τὸ ἀποχρῶν σφισι μεταδιδόναι, τρίβειν τε τὸν χρόνον καὶ μακροτέραν αὐτοῖς τὴν πορείαν ἐργάζεσθαι. Μιᾶς γὰρ

A demandatum esse, dicentes. Itaque litteras eos proferre, et vicissim accipere, et quam primum a Persarum finibus excedere] jusserunt. Et cum legati mandata sua exhibuissent, Persæ omnia, quorum causa legatio decreta esset, cognoverunt: ut imperator paratus esset, mala ex bello orta sopire et Armeniam, de qua tot certamina fuissent, sine prœlio eorum juris et potestatis facere; quin et Arzanenem cedere, et pro Daras oppido Afumorum castellum illis tradere. Denuo **170** Persarum rex legatos excepit, et ad ea, quæ imperator ad illum perhumane scripserat, acerbe admodum et arroganter respondit, se nunquam urbe Daras cessurum non magis, quam Nisibi aut Singaris, quas urbes a Romanis per vim captas haberent Persæ, neque B quidquam ex possessionibus, quas illi pater reliquerit, se diminuturum, sed potius, si non auctiores faciat, saltem quantum in se esset, intacta conservaturum. «Pater Chosrees, inquit, si vixisset, fortasse eo descendisset, et Daras Romanis restituisset. Ei enim, qui ipse imperii fines protendit, parta rursus amittere, non tam turpe est. Pudori autem est omnibus hominibus paterna profligare.» Hæc ubi dixisset, rursus per Mebodem alia fere hujusmodi suggessit: quanam de causa elati Romani Daras ab ipsis recipere poscant, qua victoria potiti, quibus tropæis se jactantes? ubi denique superiores Persis evaserunt? Imperitia quidem et imprudentia Tachosdri res bene gesserunt, dum ipsum ex una regione in aliam circumagunt, et C modo ex Armenia in Arzanenem, modo ex Arzanene in Armeniam excurrere cogitur, regionem Persarum, quæ est ad orientem, depopulati sunt. Hoc est fortasse, quod magnos spiritus gerunt, quo superbiunt, existimantes deteriore conditione res nostras prostratas jacere. «Sciant Romani, inquit, me non aliis conditionibus pacem fieri permissurum, quam si persolvant omnes pecunias, quas Justinianus singulis annis nobis pendere erat solitus.» Hac insolenti oratione Hormisda uso, vix tribus demum post mensibus elapsis, Zacharias et Theodorus difficillima et gravia quæque experiendo perpessi, missionem obtinuerunt. Neque enim purum aera haurire, neque libere ex tecto, sub quo D diversabantur, in apertum exire eorum custodiæ præpositi permittebant. Domus vero, in qua habitabant, erat obscurior, et cum in eam ex omni parte venti perflarent, æstate imprimis valde molesta erat; denique revera domus carcer esse videbatur. His igitur malis et incommodis attritos et confectos multo graviora in reditu passuros dimisit. Nam nec illis rerum necessariarum copiam, quoad satis esset, administrabant, diem de die ducebant, et longioribus itineribus eos fatigabant. Etenim quam viam uno die confecerant, eam postridie retro eos

VARIÆ LECTIONES.

[1] τοιόνδε H. [2] ὑπαλλαγῆναι vulg. [3] μὴν B., μὴ vulg. [4] ἀφῆκε N, ἐφῆκε vulg. [5] ἐπί τινι vulg. [6] βρενθύονται H., βρενεύονται vulg. [7] ἄλλως N, ἄλλων vulg. [8] βασιλέως H., βασιλέα vulg. [9] ἀν' ἔτος H., ἄνετος vulg. [10] ἐλθόντων vulg. [11] διάπνευστον H, ἀδιάπνευστον N.

ducebant, donec multis ærumnis conflictati, ita ut uterque in gravissimum morbum incideret, tandem Perside excesserunt. Cujus rei nuntius **171** cum ad imperatorem afferretur, et præter omnem exspectationem illi accideret (non enim existimaverat, cum Romani ita faciles et moderatos se præbuissent, fore, ut Persæ a pace abhorrerent), jure et merito Mauricio præcepit, ut bellum strenuo pararet, et cætera omnia ita instituit, ut omni modo suis rebus consuleret. Neque vero exercitus quoad cætera male habebat. Stipendia enim persoluta fuerant.

A ἡμέρας ὁδόν σφας ἀγαγόντες ἐπὶ τὰ πρόσω, τῇ ἐφεξῆς δι' ἑτέρας ἀτραποῦ ἐς τοὔμπαλιν ἐπανῆγον, ἕως πολλῶν ἀνιαρῶν αὐτοὺς ἀναπλήσαντες [12], ὡς καὶ ἑκάτερον ἀμέλει νόσῳ βαρυτάτῃ περιπεσεῖν, ἐξώθησαν [13] τῆς Περσῶν. Ἀφικομένης δὲ ταύτης τῆς ἀγγελίας παρὰ βασιλέα Ῥωμαίων καὶ παρὰ τὴν πάντων ἐλπίδα προσπεσούσης (οὐ γὰρ ᾠήθη πώποτε Πέρσας ἐπὶ σμικροῖς οὕτω καὶ λίαν συμμέτροις τὴν εἰρήνην μὴ προσδέξασθαι), Μαυρικίῳ μὲν εἰκότως ἐσήμαινεν ἔχεσθαι τοῦ πολέμου κατὰ τὸν προχωροῦντα τρόπον, καὶ τὰ ἄλλα περιεσκόπει, ὡς ἂν ἀμηχέπη οἷός τε ἔσοιτο βοηθῆσαι τοῖς πράγμασιν. Οἱ [14] δὲ τὰ μὲν ἄλλα οὐκ εἶχε κακῶς τὸ στράτευμα. καὶ γὰρ τὴν διανομὴν τῶν χρημάτων ἐπεποίητο.

20. (A. C. 581, ind. 14, Tiber. 4.) Tiberius bellum contra Persas finire in animo habebat. Itaque, hoc consilio capto, iterum Zachariam elegit, quem ad limites Romanorum et Persarum legaret. Jam enim et sæpius antea ejus opera in hujusmodi rebus usus fuerat. Is cum advenisset, quaque de causa ad Persas profectus esset, exposuisset, ipse in iis locis manebat, et Persarum rex Andigan eodem mittit. Hic vir erat admodum prudens, et multorum negotiorum peritissimus, quia diuturnum temporis spatium (erat enim ætate longe provectus) senectute ipsa sapientiam ejus firmaverat. Postquam autem ad Daras convenerunt, et cum his urbium tam earum quæ Romanis, quam earum quæ Persis parebant, primarii viri: utrique in ea disquisitione versati sunt, quomodo bello finis imponi posset. Ille, qui confinium protector erat (sic Romani eum appellant, qui ad dignitatem præfecti regii electus est), ille, inquam, tentoria præparanda curavit (hoc enim munus est illius magistratus a primis inde temporibus), sub quibus ab utraque republica missi convenirent et colloquerentur. Itaque istic præparatis diversoriis, cum in illis Andigan et Zacharias et principes confinium viri congressi essent (eo enim Andigan ex Daras, et Zacharias ex Mardis oppido venerant), iisdem rursus rationibus jus suum ab utraque parte defenderunt, quibus in superioribus colloquiis erant usi. Volebant enim Persæ a multo tempore pecunias, quas soliti erant ex conventione et pacto temporibus Justiniani inito, a Romanis accipere, et præterea retinere Daras. Romani vero contra, ne quid pecuniarum darent, pugnabant; neve quasi pœna et multa quadam pacem redimere viderentur. Daras quoque recuperare cupiebant, et eam Persarmenia et Arzanene commutare volebant, modo earum provinciarum incolæ, qui se ad reipublicæ Romanæ auctoritatem contulissent, **172** ea deditione non continerentur. Cum multi de ea re sermones habiti essent, neque ulla res ad finem pervenisset, quia neutiquam partes inter se conveniebant: An-

B κ'. Ὅτι παρεσκευάζετο ὁ Τιβέριος διαλῦσαι τὸν πρὸς Πέρσας πόλεμον. Τοιγαροῦν οὕτως ἀρέσαντα βασιλεῖ, ἀφίησιν ἐπὶ τούτῳ Ζαχαρίαν ἐν τοῖς Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν μεθορίοις πρεσβευσόμενον καὶ αὖθις· ὃν δὴ καὶ πολλάκις ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ἐχειροτόνησε χρείαις. Ὁ δὲ ἀφικόμενος, καὶ δῆλον καταστήσας ἐφ' ᾧ ἐποιήσατο ὡς Πέρσας τὴν ἄφιξιν, ὁ μὲν ὑπῆρχεν ἐν τούτοις, βασιλεὺς δὲ Περσῶν ἐκπέμπει Ἀνδίγαν. Οὗτος δὲ ἀνὴρ κατὰ τοσοῦτον ἐχέφρων τε ἦν καὶ πράγμασι πλείστοις ὁμιλήσας, καθόσον [15] τε αὐτῷ ἐπὶ μακρότατον καὶ τὰ τοῦ χρόνου ξυνέβαινεν ἐπισφραγίζοντι τῷ πάνυ γηραλέῳ τὸ νουνεχές. Ἐπειδὴ [16] δὲ συνηλθέτην ἀγχοῦ τῆς πόλεως τοῦ Δάρας, ξὺν τοῖς καὶ οἱ τῶν ἐκείνῃ πόλεων Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν ἡγεμόνες, C οἱ μὲν δὴ ἐξηρτύοντο ἕκαστοι διαλεχθησόμενοι περὶ τοῦ ὅπως δέον καταθέσθαι τὸν πόλεμον· ὁ δέ γε τῶν μεθορίων λεγόμενος προτίκτωρ (δηλοῖ δὲ παρὰ Ῥωμαίοις τὸν ἐς τοῦτο καταλεγόμενον ἀξίας, τὴν βασίλειον προσκεπαστήν), οὗτος δὴ οὖν κατεσκεύασε καλύβας, ἐν αἷς ἔμελλον ἑκατέρας πολιτείας πρέσβεις τὰ εἰρημένα διασκέπτεσθαι· τοῦτο γὰρ τὸ λειτούργημα ἄνωθέν τε καὶ ἐξ ἀρχῆς τῷ προτίκτορι ἐπιτέτραπται. Παρασκευασθέντων οὖν τῶν τοιῶνδε ἐνδιαιτημάτων, καὶ γενομένων ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ Ἀνδίγαν τε καὶ Ζαχαρίου καὶ τῶν τῆς περιοικίδος ἀρχόντων, τοῦ μὲν Ἀνδίγαν τὴν συνέλευσιν ποιουμένου ἐκ τοῦ Δάρας, Ζαχαρίου δὲ ἐκ τοῦ Μάρδις, καὶ αὖθις οὐχ ἧττον ταῖς αὐταῖς χρωμένων δικαιολογίαις, αἷσπερ D καὶ ἐν ταῖς προτέραις πρεσβείαις· καὶ τῶν μὲν Περσῶν βουλομένων κομίζεσθαι ἀπὸ Ῥωμαίων τὰ ὅσαπερ ἐκ πλείστου χρόνου εἰώθεσαν χρήματα τοῦ διομολογηθέντος ἐπὶ τῶν Ἰουστινιανοῦ [17] χρόνων, πρὸς τούτοις ἔχειν καὶ τὸ Δάρας· τῶν δὲ δὴ Ῥωμαίων ἐξεναντίας ἀπισχυριζομένων ὥστε μηδὲν κατατιθέναι μήτε μὴν ὥσπερ τιμήματός τινος πρίασθαι τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀνασώσασθαι ἀπὸ Περσῶν τὸ Δάρας, ἀντάλλαγμα μέντοι παρέχοντας τὴν ἐξ ἀρχῆς Περσαρμενίαν τε καὶ Ἀρζανηνήν, ἄνευ τῶν ἀμφοτέρας χώρας οἰκητόρων τῶν ὅσοι τῇ Ῥωμαίων προσεχώρησαν πολιτείᾳ, — πλείστων οὖν, ὥσπερ

VARIÆ LECTIONES.

[12] Quæ vulgo post verbum ἀναπλήσαντες ex proxime superioribus absurde repetuntur: ἐπὶ τὰ πρόσω, τῇ ἐφεξῆς, del B. [13] ἐξώθησαν ἐξώσθησαν] H.: at ne hoc quidem verum videtur. [14] οἱ] τῷ conj. B. [15] καθόσον H., καθόν vulg. [16] ἐπειδὴ δὲ H., ἔτει δεῖ δὲ vulg. [17] Ἰουστινιανῶν vulg.

εἰκὸς, ἐπὶ τηλίκῳ πράγματι προενηνεγμένων λόγων A καὶ ἥκιστα εἰς ἔργον ἀχθέντων, μήτε μὴν τῇ συμφωνίᾳ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν ξυμβαινόντων ἀλλήλοις, τὸν Ἀνδίγαν παρακρούσασθαι Ζαχαρίαν[18] ὑποτοπήσαντα ἐφ' ᾧ θέσθαι συνθήκας οὐχ ἐς τὸ εὐπρεπὲς, ἀλλὰ γὰρ πάντη ἀσυμφόρους τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ, φάναι λέγεται τοιάδε· « Τείχη καὶ πύλαι, καὶ εἴτι τοιοῦτον, ὦ ἄνδρες, φυλακτήριον, φυλάττειν μὲν, ὡς εἰκὸς, δυνήσεται καὶ πόλιν καὶ πολιτείαν ὅλην. Ἐν οἷς δὲ τυγχάνουσιν οἱ τούτοις περιπεφραγμένοι, κρύπτειν οὐ[19] ῥᾴδιον. Φήμη[20] γὰρ ἀεὶ χειροῦται τὰ πράγματα, καὶ τὰ δοκοῦντά πως ἄδηλα καθεστάναι προτίθησι ταῖς ἀκοαῖς, ὥσπερ ἐπ' ἀγορᾶς ἐν φανερῷ τῷ βουλομένῳ πρίασθαι ὤνια. Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς ἐξεπιστάμεθα τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν πολέμοις ἀντερείδουσαν πλείστοις, καὶ πολλαχόσε τῆς B οἰκουμένης ὅπλα κινοῦσαν, καὶ τῇ δυνάμει μεμερισμένην σχεδὸν ἐφ' ἑκάστῳ βαρβάρῳ γένει, καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς πολιτείαν οὐκ ἀπὸ τρόπου Ῥωμαῖοι γινώσκουσι μηδενὶ τῶν πάντων ἀνθρώπων νῦν πολεμοῦσαν ἢ Ῥωμαίοις μόνοις. Ὡς οὖν ὑμῶν μὲν πολλοῖς ἔθνεσι μαχομένων, ἡμῶν δὲ μόνοις ὑμῖν, οὕτω καὶ τὰς ξυνθήκας ἀνάγκη διατιθέναι. Βέβαιον γὰρ ἂν γένοιτο Ῥωμαίοις τε τὸ περιεῖναι καὶ πρὸς πολλὰ διαγωνιζομένοις ἔθνη καὶ πρὸς μίαν τῶν Περσῶν πολιτείαν, καθάπερ καὶ ἡμῖν ἐν βεβαίῳ γενήσεται τὸ κρατεῖν πρὸς οὐδένα τῶν ἄλλων ἢ πρὸς Ῥωμαίους μόνους ἔχουσι τὴν διαφορὰν, καὶ τῷ πρὸς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν παρατάττεσθαι πόλεμον. » Ταῦτα ἐπεὶ ἔλεξεν ὁ Ἀνδίγαν, ἀκηκοότα Ζαχαρίαν λέγεται C ὑπομειδιᾶσαι καὶ ὧδε εἰπεῖν· « Εὖ σοι γένοιτο, ὦ Ἀνδίγαν, καὶ Πέρσῃ πεφυκότι καὶ μαρτυροῦντι Ῥωμαίοις τῆς ἀνδρείας καὶ παρατρώσαντι τὴν ἀλήθειαν οὐδαμῶς. Εἰ γὰρ μὴ, ὡς ἔφης, ἡ Ῥωμαίων περιεσπᾶτο δύναμις, καὶ τὴν πολυχειρίαν τοῦ κατ' αὐτὴν στρατοῦ κατὰ πολλὰ τῆς[21] οἰκουμένης ἐξέτεινεν ἔθνη, καὶ ὡς ἐγεφύρωσε τῇ δυνάμει τὴν θάλατταν καὶ τὰς ἠπείρους[22] ἔζευξε τῷ πανταχοῦ παρεῖναί τε καὶ περιεῖναι, τί ἂν οἴει πεπονθέναι Πέρσας ἢ ἐπὶ πόσον ἀντισχεῖν τῷδε τῷ πολέμῳ; οἶμαι μὲν οὖν ἔγωγε καὐτό γε δήπου τοὔνομα συμφθαρῆναι Πέρσαις, καὶ μόνῳ νικῆσαι τῷ μηδέποτε φέρεσθαι τῇ μνήμῃ. » Τούτων Ζαχαρίᾳ εἰρημένων ὁ Ἀνδίγαν τῇ σιγῇ ἐδήλωσε τὸ νενικῆσθαι[23] τῷ λόγῳ.

D Τοιαῦτα μὲν οὖν ἄμφω διελεγέσθην. Ἐν τοσούτῳ δὲ ὁ Ταχοσδρὼ, Περσῶν στρατηγὸς, ἅμα τῇ Περσικῇ στρατιᾷ ἐς τὰ ἱππάσιμα τὰ περὶ τὴν Νίσιβιν ἐστρατοπεδεύετο κατὰ τὸν Μυγδόνιον[24] ποταμόν. Μαυρίκιος δὲ χαρακώσας ὑπῆρχε τὰς ἀμφ' αὐτὸν δυνάμεις ἐν τῷ δὴ λεγομένῳ Μονόκαρτον, ἐν ἀγχιθύρῳ Κωνσταντίνης τῆς πόλεως. Ἔστι γὰρ δήπου τὰ περὶ τὸ Μονόκαρτον ἅπαντα ἔνυδρά τε καὶ ἱππόβοτα[25] καὶ στρατῷ ἐνσκηνήσασθαι ἀγαθά. Οὕτω μὲν οὗτοι

A digan in Zachariam, qui illum pacis conditiones minime honestas, imo Romanorum rebus ex omni parte damnosas et inutiles ferre, suspicatus erat, his verbis invectus esse fertur: « Mœnia, et portæ, et aliud, o viri, munimentum poterit quidem et urbem et universam rempublicam tueri: sed qua conditione ii se habeant, qui inclusi continentur, non facile occultari potest. Fama enim in omnibus rebus dominatur, et vel ea, quæ abscondita esse videbantur hominum auribus, sicut merces in foro emptoribus, exponit. Quamobrem et nos certo scimus, Romanum imperium cum multis populis bello contendere. et per plerasque terræ oras arma circumferre. Ex quo fit, ut ejus copiæ late dispersæ sint adversus unumquodque fere Barbarorum B genus. At vero Romani sciunt nostrum imperium, non sine ratione, cum nullo alio hominum genere, quam cum Romanis, bellum gerere. Itaque quoniam vos cum multis gentibus bello decertatis, nobis autem cum vobis solis bellum est, ad hunc modum etiam induciæ faciendæ sunt. Nam Romani se victuros esse confidunt, etiam cum multis nationibus, et contra unum Persarum imperium bellum gerentes, sicut nobis certa explorataque erit victoria, quandoquidem cum nullis aliis, quam cum solis Romanis, nobis erit certamen; et contra unum eumdemque hostem unum idemque bellum instruemus. » Quæ cum Andigan dicentem Zacharias audiisset, dicitur subrisisse et ita locutus: C « Bene tibi sit, o Andigan, et homini in Persia nato, qui fortitudinis et virtutis testimonium Romanis præbes, neque a veritate aberras. Nisi enim, ut dicis, Romani ingentem multitudinem suorum exercituum ad tam multas gentes terræ extendissent, et copiis, tanquam ponte, mare junxissent, et omnes terras præsenti imperio continuissent: quid existimas Persas passuros, aut quandiu hoc bello tolerando pares futuros fuisse? Jam nunc ipsum nomen Persicum cum Persis interiturum eosque nulla alia re, quam æterna oblivione, victuros fuisse. » Hæc ubi dicta sunt a Zacharia, Andigan satis silentio indicavit, se dicendo a Zacharia superatum.

D Dum autem inter se colloquerentur, Tachosdrus, Persarum dux, cum exercitu Persico castra habebat ad Mygdonium amnem, **173** circa Nisibim in campis equestri pugnæ et alendo equitatui perquam opportunis. Mauricius vero vallo continebat suos milites in loco, quem vocant Monocartum, prope portas urbis Constantinæ. Sunt enim omnia loca circa Monocartum aquosa et equorum pastioni commoda, et exercitui sub pellibus habendo apta. Ad

VARIÆ LECTIONES.

[18] Ζαχαρίαν N., Ζαχαρίᾳ vulg. [19] οὐ add. N. [20] Verba: φήμη — — ὤνια in Exc. de sent. p. 363. ed. Rom. paulum mutilata exstant. [21] τῆς om. vulg. [22] ἠπείρους ἔζευξε H., ἠπειριέζευξε vulg. [23] τὸ νενικῆσθαι H., τῷ νεν. vulg. [24] Μαγδόνιον vulg. [25] ἱππόβατα Par.

hunc modum illi se fossa et vallo munierant. Cæterum Andigan, dum adhuc in concilio essent, exterrere Zachariam et deludere est aggressus : se enim solum impedimento fuisse prædicabat, quominus Tachosdrus omnes Romanorum agros igni ferroque proscinderet. Tum forte eodem tempore, quo cum illo verba faciebat, ex composito in eorum conspectum venit unus ex his, quorum sunt partes citis equis adequitare, et nuntios equorum velocitate perferre, qui se a Tachosdro missum fingebat. Is Andigan secreto abducit, et epistolam, tanquam a Tachosdro scriptam, tradit. Hac continebatur, exercitum Persarum minime contineri posse, quin Romanorum terras invadat et in eas impetum faciat. Huic mendaci epistolæ et his, quæ in illa scripta erant, congruebat pulvis, qui nuntio, tanquam recens de via adventanti, ex fictione capillis multus inerat. Andigan quoque cum nuntio disserens, vultum componebat, et omni corporis motu simulabat, se minime bellum appetere. Et paulo post cum ad colloquium rediisset, Zachariæ dixit, sibi molesta esse, quæ a Tachosdro nuntiarentur : etenim per litteras significare, incredibilem esse Persici exercitus ad pugnandum alacritatem, quæ nullo modo comprimi posset. Constare Persarum aciem multis hominum millibus, quibus nihil aliud sit in animo, quam in Romanorum fines impetum facere, eosque igni ferroque vastare; illos quidem armis temperaturos, si Romani ea conditione, qua Persæ voluerint, fœdera fecerint. Sin recusarint, se illis permissurum, ut Romanos ad orientem aggrederentur. Quod si accidat, Romanos ne auditu quidem ipso strepitum pharetrarum Persicæ multitudinis sustenturos esse. Ni faciant, timere ne in se iram regis sui commoveant, quod tanto tempore distulerint bellum gerere.

Ad hunc modum Andigan doloso et magniloquo verborum fastu utens, simulabat minime se volente bellum fieri, quod sponte erupturum esset. Cum autem Zacharias satis intelligeret fraudem, quæ suberat his, quæ Andigan dixerat, et exquisito verborum ornatu quæri colorem et prætextum mendacio, « O Andigan, inquit, **174** non in decipiendo prudentia declaratur, maxime si is, qui decipitur, id, quod agitur, intelligat. Num enim existimas me ignorare, ista omnia, quæ Persæ dicunt et faciunt, esse res fictas, neque aliud, quam simultationem, et artes et tectas fraudes, quas tu ipse commentus es, ut Romanos peterrefacias? Sed non faciam, mihi crede, quod voles et tibi libitum erit. At tu scito, initio quidem hujus belli Romanis grave et durum fuisse ad arma gestanda devenire. Etenim vos deprecati sumus, ne eo rem adduceretis, ut nos arma capere cogeretis. Tunc enim Romani ad cessationem a bello tam propense ferebantur, ut Apameam, imo et Antiochiam usque Persæ cum manu militari progressi sint. Cum autem Romani, vobis non cedentibus, sponte periculum subirent, scire vos

A ἀπεταφρεύοντο. Ἀτὰρ ὁ Ἀνδίγαν ἔτι ξυνεστώσης τῆς ἐκκλησίας ἐχρᾶτο καὶ πτοίαις τισὶ καὶ φενακισμοῖς, Ζαχαρίᾳ ὑποδηλῶν, ὡς αὐτὸς εἴη μόνος ὁ διακωλύων τὸν Ταχοσδρὼ τὴν Ῥωμαϊκὴν γῆν κατασεῖσαι ἅπασαν. Τυχὸν γὰρ, ἐν ᾧ διαλεγόμενος ἦν, ἀνεφαίνετό τις τούτων δὴ τῶν ἐς τάχος ἱππαζομένων τε καὶ τὰς ἀγγελίας τῷ τάχει τῶν ἵππων διακομιζόντων, πλαττόμενος ἐκ τοῦ Ταχοσδρὼ ἐστάλθαι. Καὶ δὴ τὸν Ἀνδίγαν ἰδίᾳ λαμβάνων ἐνεχείριζέ οἱ ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ ἐνεφέρετο, ὡς Ταχοσδρὼ δῆθεν γεγραφότος, οἷα ἀκαθέκτου [26] οὔσης τῆς Περσῶν στρατιᾶς, μάλα τε ὁρμώσης μὲν δὴ ἐμβαλεῖν ἐς τὴν Ῥωμαϊκήν. Τοιαῦτα ψευδομένης τῆς ἐπιστολῆς, συνεψεύδετο τοῖς γεγραμμένοις καὶ ὁ κονιορτὸς, ὃς τῷ ἀγγελιαφόρῳ, ἅτε ἄρτι ἀφιγμένῳ ἐκ τῆς ὁδοιπο-
B ρίας, συμπεπλασμένος τε καὶ ἐνιζάνων πολὺς περὶ τὴν κόμην ὑπῆρχεν. Ἅμα δὲ καὶ ὁ Ἀνδίγαν διαλεγόμενος τῷ ἤθει ὑπεκρίνετο, καὶ τῇ ἄλλῃ κινήσει τοῦ σώματος ὑπεφαίνετο οἷα μὴ ἐφιέμενος πολέμου. Τὸ μετὰ ταῦτα κατὰ δὴ τὸν ξύλλογον ἑαυτὸν ἀναμιγνὺς, καὶ ἔφασκε Ζαχαρίᾳ, ὡς ἐνοχλοῖτο ὑπὸ τοῦ Ταχοσδρὼ καὶ ὡς ἐσήμηνέν οἱ, τὴν προθυμίαν τοῦ στρατοῦ εἶναι ἀφόρητον, ἐγχαλινοῦσθαί τε ἀδύνατον, τοῦτο μὲν ἐν πολλαῖς μυριάσι ξυνισταμένης τῆς Περσικῆς δυνάμεως, τοῦτο δὲ καὶ ἐς τὰ μάλιστα ἱεμένης τὴν Ῥωμαίων ἅπασαν καὶ δὴ παραυτίκα πυρπολήσειν· καὶ ὡς, εἰ μὲν Ῥωμαῖοι ἕλοιντο, καθ' ὃν ἂν βούλοιντο τρόπον Πέρσαι, ἐμπεδῶσαι τὰς σπονδὰς, ἀφέξεσθαι τῶν ὅπλων· εἰ δέ γε οὐ βού-
C λοιντο, ξυγχωρήσειν αὐτῷ ἐμβαλεῖν παραχρῆμα ἐς τὴν Ἑῴαν Ῥωμαίων· οὐδὲ γὰρ ἀνθέξειν αὐτοὺς κἂν γοῦν τὸν κτύπον τῶν φαρετρῶν τοῦ Περσικοῦ ἀκούσεσθαι πλήθους. Ἄλλως τε δὲ δεδιέναι τὴν τοῦ κατ' αὐτοὺς βασιλέως ὀργὴν ἐς χρόνον τοσόνδε ἀναβαλλομένους τὸν πόλεμον.

Οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀνδίγαν δολερώτατά τε καὶ ἀλαζονικώτατα τῷ κόμπῳ χρησάμενος τῶν ῥημάτων, ἐπλάττετο ἑκόντι μὴ προσίεσθαι τοῦ πολέμου τὸ αὐτεξούσιον. Συνεὶς δὲ καὶ Ζαχαρίας τὸ ἀπατηλὸν τῶν εἰρημένων, καὶ τὴν κομπολογίαν παραπέτασμα εἶναι τοῦ ψεύδους, « Ὦ Ἀνδίγαν, ἔφη, οὐκ ἐν τῷ ἀπατᾷν τὸ ἐχέφρον δηλοῦται, μάλιστα τοῦ ἀπατωμένου ξυνειδότος. Ἦ γὰρ οἴει με μὴ ἐξεπίστασθαι, ὡς πλάσματά ἐστι τὰ ὑπὸ Περσῶν πρασσόμενά τε
D καὶ λεγόμενα, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἢ δόκησις καὶ ἀποσκιάσματα καὶ φενακισμοί; καὶ ὡς σὺ αὐτὸς ἅπαντα ταῦτα ἐδραματούργησας, ἐννοῶν ἐκφοβήσειν Ῥωμαίους; ὡς ἂν οὖν βούλει καὶ ἀρεστόν σοι εἴη, ἐφίημι ποιεῖν. Πλὴν εὖ ἴσθι, ὡς ἐν ἀρχαῖς τοῦδε τοῦ πολέμου Ῥωμαίοις τε ὁπλοφορεῖν φορτικώτατόν τι ἐφαίνετο· ὥστε ἀμέλει καὶ ἱκετείαις χρώμεθα ὡς ὑμᾶς, μὴ ἀναγκασθῆναι σφᾶς ἐπιλαβέσθαι ὅπλων. Κατὰ τοσοῦτον γὰρ ἐς τὸ ἀπόλεμον ἐπιρρεπέστατα εἶχον, ὡς καὶ ἄχρις Ἀπαμείας ἐλάσαι Πέρσας, καὶ μὲν οὖν ἄχρι αὐτῆς γε δήπου Ἀντιοχείας. Ὑμῶν τε πρὸς ταῦτα μὴ ὑποχαλασάντων, ἀφ' οὗ ἠσπάσαντο Ῥωμαῖοι τὸ ἐθελοκίνδυνον, οἶμαι μὴ ἀγνοεῖν Πέρσας,

VARIÆ LECTIONES.

[26] ἀκαθέκτου H., καθέκτου vulg.

ὡς οὐδὲ μέχρις αὐτῶν τῶν μεθορίων ἀναιμωτὶ οἷοι ἐγένεσθε ἀφικέσθαι. Νῦν γοῦν πεπαιδευμένων ἀκριβῶς Ῥωμαίων τὸν πόλεμον, θαῤῥαλέοι τέ ἐσμεν καὶ εὐέλπιδες, ὡς, εἴγε κινήσοι ὁ Ταχοσδρὼ, ὑπαντιάσειν [27] οἱ ἐν αὐτοῖς γε δήπου τοῖς ὁρίοις δόρυ Ῥωμαϊκὸν εὖ μάλα τεθηγμένον, διατιτρᾶν τὰς [28] λαπάρας οἷόντε ὂν αὐτοῦ. Ὡς οὖν εὖ ἐξεπισταμένων Ῥωμαίων τοὺς Περσῶν δόλους, πρᾶττε οὕτω.» Τούτων οὖν καὶ ἑτέρων πλείστων εἰρημένων μὲν, μάτην δὲ ὅμως (προῆλθε γὰρ οὐδὲν ὁτιοῦν), τότε Μαυρικίῳ ἐν γράμμασι δηλοῖ Ζαχαρίας ἀφικέσθαι ἐς τὰ πρὸ Κωνσταντίνης πεδία, οἷα δὴ ἐκεῖσε τὸν πόλεμον ξυγκροτήσοντι. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Ταχοσδρὼ κινήσας τὰ Περσικὰ στρατεύματα ἐπαγόμενος ἧκει ἐς τὰ περὶ Κωνσταντίνην.

κα'. Ὅτι ἐπὶ τρεῖς [29] ἡμέρας πόλεμος Ῥωμαίοις καὶ Ἀβάροις συνεκροτήθη, μηδεμιᾶς δυνάμεως Ῥωμαϊκῆς κατὰ τὴν πρὸς Δαλματίᾳ γέφυραν ἐπιφανείσης, καίτοι σαθρότατα ἔχουσαν [30]. Ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁ Ἀψὶχ καὶ τὸ κατ' αὐτὸν Ἀβαρικὸν αὐτοῦ ἐφεδρεύοντες πρότερον τοσαύτην καταφρόνησιν ἐπεδείξαντο κατὰ Ῥωμαίων, ὥστε μετενεχθῆναι σφᾶς κατὰ δὴ τὴν ἑτέραν γέφυραν, ἄλλην τε δύναμιν προστεθῆναι τῇ δυνάμει Βαϊανοῦ. Πιεζομένων τοιγαροῦν τῶν [31] ἐν τῷ Σιρμίῳ λιμῷ [32] μεγίστῳ, ἤδη τε ἁπτομένων ἀθεμίτων τροφῶν τῷ ἐστερῆσθαι τῶν ἀναγκαίων καὶ γεγεφυρῶσθαι τὴν διάβασιν τοῦ Σαοῦ, καὶ Σολομῶνος τηνικαῦτα [33] προεστῶτος τοῦ Σιρμίου ἐκμελέστατά πως διαδηλοῦντος, καὶ μηδὲν ὁτιοῦν στρατηγίας ἐχόμενον ἐπιδεικνυμένου· πρός γε καὶ τῶν τῆς πόλεως ἀπειρηκότων τοῖς χαλεποῖς, ὀλοφυρομένων τε καὶ ἐς τὰς ἐσχάτας ἐλπίδας ἐξωλισθηκότων, καταμεμφομένων τε τοῖς Ῥωμαίων ἡγεμόσι· Θεόγνιδός τε αὐτοῦ ὀλιγοχειρίαν νοσοῦντος· ταῦτα Τιβέριος [34] ὁ βασιλεὺς κατέμαθεν, αἱρετώτερον ἡγησάμενος μὴ συναιχμαλωτισθῆναι τῇ πόλει τῶν οἰκητόρων τὸν ὅμιλον, ἐν γράμμασι κελεύει Θεόγνιδι καταλῦσαι τὸν πόλεμον ἐπὶ σπονδαῖς, ὡς ὑπεξελθεῖν παμπληθεὶ τοὺς τῇδε οἰκοῦντας, μηδὲν ἐπιφερομένους τῶν οἰκείων ἢ μόνον τὸ ζῆν καὶ παρασχὸν οὕτω περιβόλαιον ἕν. Καὶ δὴ συνέβησαν ἐπὶ ταῖς τοιαῖσδε ξυνθήκαις, καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἐλώφησεν [35], ἐφ' ᾧ παραχωρῆσαι μὲν Ῥωμαίους Ἀβάροις τῆς πόλεως, Ἀβάρους δὲ Ῥωμαίοις τοῦ ἐν τῇ πόλει πλήθους, ἄνευ τῶν ὅσα ἑκάστῳ ἐν περιουσίᾳ ὑπῆρχεν. Ἐπεζήτει δὲ ὁ Χαγάνος καὶ τριῶν ἐτῶν παρῳχημένων χρυσίον, ὧν οὐκ εἰλήφει τι κατὰ τὸ σύνηθες, τῶν παρεχομένων αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ μὴ χρῆσθαι ὅπλοις. Ἦσαν δὲ τὰ εἰρηναῖα χρήματα ἑκάστῳ ἔτει ἀμφὶ χιλιάδας ὀγδοήκοντα χρυσίου νομισμάτων. Ἔτι γε μὴν καὶ ἕνα τινὰ τῶν ὑπ' αὐτῷ ταττομένων, ὃς προσεχώρησε [36] τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ, καθὰ λέγεται, τῇ γυναικὶ τοῦ Βαϊανοῦ ἐς ἀφροδίσια συνελθών. Ταύτῃ τοι κατάδηλον ἐποίησε Θεόγνιδι ἐκδοθῆναί οἱ τὸν αὐτόμολον· ἢ γὰρ ἂν

opinor, vos non sine sanguine ne ad fines quidem pervenire potuisse. Nunc enim artes bellicas necessario edocti, audaciores facti sumus, et spe ducimur, si se commoverit Tachosdrus, obviam ejus conatibus in ipsis confinibus ituram Romanorum acutam hastam, quæ latus ejus facile transfigat. Quare sic age, ut memineris, Romanos probe nosse Persarum dolos.» Hos et plures hujusmodi inter se habuerunt sermones, sed frustra, nihil enim inde est consecutum. Tum Zacharias Mauricium per litteras monuit, ut in planitiem, quæ est ad Constantinam, descenderet, et prœlium committeret. Similiter Tachosdro movens cum omnibus Persarum copiis, eas ad Constantinam adduxit.

21. Romani et Avares per tres dies in exspectatione decertandi fuerunt, sed cum nullæ Romanorum copiæ apparerent, quæ pontem, qua itur in Dalmatiam, tametsi parum munitus esset, oppugnarent, Apsichus et qui cum eo erant Avares, qui illic prius ad pontis custodiam consederant, tam parvi Romanos faciebant, ut ad alium pontem se conferrent, et novas copias copiis Bajani adjicerent. At qui in Sirmio erant ingenti fame oppressi, cibis nefandis se sustentabant, quia rerum necessariarum inopia laborabant, et hostes pontem in Sao fecerant. Præterea Salomon, qui tunc temporis Sirmio præerat, parum diligenter res administrabat, neque se ullum rei militaris usum habere ostendebat. Itaque cives et urbis incolæ hac calamitate afflicti, ejulabantur, et cum ad extremas spes redacti essent, omnium istorum malorum causam in duces Romanos rejiciebant. Postremo **175** Theognis paucitate militum laborabat. Hæc ubi Tiberius didicit, potius esse duxit, civium multitudinem non cum ipsa urbe in deditionem venire: itaque per litteras jussit Theognidem bellum his conditionibus solvere, ut liceret omnibus, qui in urbe habitabant, salvis et incolumibus exire, neque quidquam suarum rerum inde asportare præter vitam et unam vestem. Itaque in has conventiones consenserunt, et bellum his conditionibus desiit, ut Romani Avaribus urbem dederent, et Avares Romanis omnem, quæ in ea erat, multitudinem absque his, quæ unusquisque eorum in bonis habebat, concederent. Exegit etiam Chaganus trium præteritorum annorum aurum, quod non acceperat, et illi Romani solvere solebant, ut armis abstineret. Erant vero pecuniæ, quæ pro pace unoquoque anno pendebantur, ad octoginta millia nummorum aureorum. Præterea unus ex his, qui sub eo militabant, in Romanorum regiones fugerat, quia dicebatur adulterium cum Bajani uxore commisisse. Hoc significavit Theognidi, et sibi transfugam reddi postulavit, seque non aliter fœderum conditiones ferre posse affirmavit. Theognis respondit, Romani

VARIÆ LECTIONES.

[27] ὑπαντιάσει N. [28] διατιτρᾶν τὰς H. διατιτράντα vulg. [29] τρεῖς ἐνιαυτοὺς N. [30] ἔχουσαν B., ἐχούσης vulg. [31] τῶν add. N. [32] λοιμῷ vulg. [33] τοῦ τηνικ. N. [34] ταῦτα ἐπεὶ Τιβ. N. [35] ἐλέφησε vulg. [36] προσεχώρησε Val., προσειώρησε vulg.

imperatoris ditionem longe lateque patere, in qua, propterea quod amplissima et vastissima esset, res difficilis inventu foret vir exsul in ea errans, qui fortasse etiam jam periit. Ad ea Bajanus dixit: « Jurent igitur Romani duces, se perquisituros, et si transfugam repererint, non occultaturos, sed omnino eum in manus Avarum regi tradituros; sin autem fato functus sit, ejus rei ipsum certiorem facturos esse. »

A ἄλλως μὴ ἀνέξεσθαι ἰδεῖν ἐς σπονδάς· ὁ δέ γε ἀντεσήμηνεν, ὡς ἡ γῆ τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως μεγίστη τέ ἐστι καὶ ἄπλετος, καὶ ὡς δυσεύρετόν τι φυγὰς ἀνὴρ ἐν αὐτῇ ἀλώμενος, τυχὸν δὲ ὅτι καὶ ὀλέθρῳ ἥλω. Πρὸς ταῦτα ἀντέλεξεν ὁ Βαϊανὸς ὀμνύναι τοὺς Ῥωμαίων ἡγεμόνας, ὡς ἀναμαστεύσωσι, καὶ εἴ τι εὕροιεν τὸν φυγάδα, ἀποκρύψοιντο οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐκ παντὸς τρόπου ἐγχειριεῖν αὐτὸν τῷ τῶν Ἀβάρων μονάρχῳ. Εἰ δέ γε τετελευτηκὼς εἴη, καὶ οὕτω σημῆναι.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ

ΑΠΟΕΠΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΓΡΑΦΕΩΣ,

ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ ΠΡΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ.

EX HISTORIA THEOPHYLACTI

EXPRÆFECTI ET SCRIPTURARII,

DE LEGATIS ROMANORUM AD GENTES.

176 Quod imperante Mauricio legatos miserunt Romani ad Chaganum, et bellum deprecaturi, Elpidium mittunt virum senatorium Siciliæque præfectum tunc, et prætoris tribunal ascendentem, quod officii genus apud Romanos non inhonoratum est, et Comentiolum, qui illo tum munere fungebatur, quod inter corporis custodes, a Latinis nuncupatur scribæ. Iverunt igitur ambo ad Chaganum ad urbem Anchialum, ac de induciis tractaverunt, ut erant jussi. Hoc vero non mediocriter irato propter damna sibi illata, sed insolentiora quoque multo minitante, muros Longos, sic dictos, disjecturum: Elpidio autem lenioribus utente verbis, quam ut ita retunderet inflatum Chagani fastum, Comentiolus cordate et libere linguæ ingenuitatem ostendit, et Romana libertate, in modum castæ alicujus dominæ intaminate servata, nec adulteriis **177** corrupta adulationibus, coram præcipuis Barbarorum, atque ipso adeo Chagano dixit. Quoniam vero magna hæc modum in verbis egrediebatur reprehensio, ex fervore sanguinis, impotente sui animo, per totam faciem ita præ ira erubuit, ut, cum omnino facies ejus præferret, nec legatis quidem se parsurum, maximum ex oratione ista Comentiolo immineret periculum. Violata enim Barbarus legatorum religione, Comentiolum in vincula conjecit, cumque detineretur in carcere pedes ejus in robur conclusit, tabernaculumque legatorum destruxit, ac inde pro more istis regionibus consueto pro pœna mortem est minatus, posteriori autem die cum sedatior jam esset, ido-

Ὅτι ἐπὶ Μαυρικίου πρεσβεύονται Ῥωμαῖοι πρὸς
B Χαγάνον, καὶ τὸν πόλεμον ἀπεκηρυκεύσαντο· Ἐλπίδιον ἐκπέμψαντες ἄνδρα ἐς συγκλήτου βουλὴν ἀγόμενον, τῆς τε Σικελίας ἡγεμονεύσαντα, καὶ τῶν τοῦ πραίτωρος ἐπιβάντα βημάτων· ἀρχὴ δέ τις αὕτη παρὰ Ῥωμαίοις οὐκ ἄκομψος· καὶ Κομεντίολον ἄνδρα τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ὑπερφερόμενον, Σκρίβωνα κατὰ Λατίνους. Ἧκον γοῦν ἄμφω παρὰ τὸν Χαγάνον ἐπὶ τὴν Ἀγχίαλον, καὶ περὶ σπονδῶν ἠξίουν ὡς προσετάχθησαν. Τοῦ δὲ μὴ μετριοπαθοῦντος ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασιν, ἀλλὰ καὶ προσαπειλοῦντος αὐθαδικώτερον τὰ λεγόμενα Τείχη καθαιρήσειν Μακρά· καὶ τοῦ μὲν Ἐλπιδίου ὑποχαλῶντος τοῖς λόγοις, καὶ μὴ οὑτωσὶ δὲ θεραπεύοντος οἰδαινόμενον φρύαγμα· Κομεντίολος μεγαλοφρόνως
C τὴν τῆς γλώττης εὐγένειαν ἐπεδείκνυτο. Τήν τε Ῥωμαϊκὴν ἐλευθερίαν, δίκην σώφρονος δεσποίνης τινὸς, ἄχραντον θαλαμεύων καὶ μὴ διαφθείρων μοιχικαῖς κολακείαις, τῶν ἀξιολογοτέρων βαρβάρων ἅμα τῷ Χαγάνῳ παρόντων εἶπεν· ἐπεὶ δ' ὁ μέγας οὗτος διεπερατοῦτο τοῖς ῥήμασιν ἔλεγχος, ἀνάζεσις αἵματος μέγαν τῷ Χαγάνῳ θυμὸν ἐπεκύμαινεν, τό τε πρόσωπον ἅπαν ὑπὸ τῆς ὀργῆς ἐφοινίσσετο· διόλου τε τοῦ σχήματος ὑποδηλοῦντος, ὅτι μὴ τῶν πρέσβεων φείσεται, μέγιστος ἀπῃώρητο τῷ Κομεντιόλῳ ἐκ τῆς διαλέξεως κίνδυνος. Τὴν γὰρ τῶν πρέσβεων ὁ Βάρβαρος διαφθείρας αἰδῶ, δεσμοῖς τὸν Κομεντίολον ἠτίμωσεν· ἐν ἕρσει τε ξύλων ποδοκάκκη τοὺς πόδας ὑπέθλιβε, τότε σκηνοπήγιον διέρρηξε τὸ τοῦ πρέσβεως. Κἀντεῦθεν ἐπιχωρίῳ νόμῳ τινὶ ζημία

θάνατος ἦν ἀπειλούμενος. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τὰ τοῦ A θυμοῦ κατευνάζετο, λόγοις τε πιθανοῖς παρηγοροῦντο οἱ τῶν Βαρβάρων δυνατώτατοι τὸν Χαγάνον ὑποπείθοντες, ὅπως μὴ δογματίσοι κατὰ Κομεντιόλου τὸν θάνατον. Καὶ πείθουσι μέχρι τῶν δεσμῶν ἀποχρήσειν ἀδικεῖσθαι τοὺς πρέσβεις. Ἐπινεύσας οὖν ὁ Χαγάνος ἠτιμωμένους ἐς βασιλέα, ἐξέπεμπε, σωτηρίαν οὐ προσδόκιμόν σφισιν αὐτοῖς δωρησάμενος.

Ὅτι τοῦ ἐπιόντος ἔτους πάλιν ὁ Ἐλπίδιος ἐπὶ τῇ αὐτῇ πρεσβείᾳ χειροτονηθεὶς ἀποστέλλεται· καὶ ὡς τὸν Χαγάνον γενόμενος, ἐζήτει πρεσβευτὴν ἅμα αὐτῷ ἐς βασιλέα γενέσθαι, ὅπως ἀναζωπυρήσειε τὰς σπονδάς. Καὶ εἴκοσιν ἑτέρων χιλιάδων χρυσῶν ταῖς συνθήκαις εἴησαν ἐπ' αὐξήματος. Ὁ δὲ Χαγάνος τοὺς λόγους ἐσεποιήσατο Ταργιόν τε τῷ τῶν Ἀβάρων φύλῳ ἄνδρα περίβλεπτον, ὡς τὸν Καίσαρα σὺν B Ἐλπιδίῳ παρέπεμπε. Τί πάλιν οἱ Ἄβαροι τὰς συνθήκας μετ' οὐ πολὺ διέχεον, τήν τε ὁμαιχμίαν εἰς τὸ φανερὸν ἀνδραποδίζονται, λέξω δὲ τὴν αἰτίαν, οὐδ' ἀναίνομαι. Σκύθης ἀνὴρ Βολοκαλάβρα τὴν ἐπωνυμίαν περιαγόμενος οὗτος τηνικαῦτα καιροῦ φιλοκίνδυνον τόλμημα· παρευνάζεται γὰρ ἑνὶ τῶν τοῦ Χαγάνου γυναικῶν, ἡδονῇ τε βραχείᾳ δελεασθεὶς, εἰς μεγάλας ἄρκυς θανάτου ἐμπέπηχεν. Ὑποτοπήσας δὲ μήπου τὸ κακὸν φωραθείη, καὶ περίβλεπτον ὠδίνοι τὸν ἔλεγχον, ὑποπείσας ἐκ τῶν ὑπηκόων ἄνδρας ζʹ, τὴν φυγὴν ἐπὶ τὸ ἀρχέγονον ἐποίει τὸ φῦλον. Οὖννοι δ' οὗτοι, προσοικοῦντες τὴν Ἕω, Περσῶν πλησιόχωροι, οὓς καὶ Τούρκους ἀποκαλεῖν τοῖς πολλοῖς γνωριμώτερον. Καὶ C οὖν διαπορθμεύων τὸν Ἴστρον, ἐπὶ τὴν Λιβίδινον πόλιν φερόμενος, ἁλοὺς ὑπό τινος τῶν Ῥωμαϊκῶν ἡγεμόνων τῶν ἐς φρουρὰν συντεταγμένων τοῦ Ἴστρου, τό τε γένος ἐδήλου, καὶ τὰς πάλαι διατριβὰς, καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἐπελαύνουσαν ἡδονήν. Ἐπεὶ δὲ πιθανὸς ἐδόκει τῇ διηγήσει τοῦ ἀτυχήματος, παρὰ τὸν αὐτοκράτορα ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος παραπέμπεται· κἀντεῦθεν ἐδόκουν αἱ Ῥωμαϊκαὶ σπονδαὶ διασχίζεσθαι· καὶ παραγυμνοῦται ὁ πόλεμος, ἔτι Ταργίτα τοῦ βασιλικοῦ ἐπιβαίνοντος ἄστεος ἐν πρέσβεων μοίρᾳ καὶ τὸν ἐγκύκλιον πλοῦτον παρὰ Ῥωμαίων ὑποθερίζοντος, ὃν αἱ συνθῆκαι τῷ Χαγάνῳ ἀν' ἔτος ἐβλάστανον ἕκαστον. Τοῦτό τοι καὶ βασιλέα οὐκ ἀποτρόπου πρὸς ὀργὴν ὑπερέθισεν, οὐχ ἥκιστα φενακιζόμενον ὑπὸ τῶν Ἀβάρων διανοούμενον, τοῦ D μὲν ἐξαιτοῦντος τὸν ἐγκύκλιον πλοῦτον, καὶ τὰς εἰρηναίας προσόδους· τοῦ δὲ μὴ ἀτρεμοῦντος, ἀλλὰ τὴν Εὐρώπην δηοῦντος καὶ ἀναστάτους ποιουμένου τὰς πόλεις. Ἐξοστρακίζεται γοῦν ὁ Ταργίτας ἐπὶ τὴν Χαλκίτιδα νῆσον, ἐπὶ μῆνας σκληραγωγούμενος ἕξ. Καὶ μέχρι τούτου, ὁ τοῦ βασιλέως θυμὸς ὑπεφλέγμαινεν, ἠπειλεῖτο γὰρ καὶ θάνατος κατὰ τοῦ πρέσβεως δογματίζεσθαι. Οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Χαγάνον, τῶν τε Σκυθῶν τοὺς περιοίκους ἐλυμήναντο πάντας, εἷλόν τε πόλεις πολλὰς, τὴν Τερατηρίδαν, καὶ Βονώνειαν καὶ Ἄκυς, καὶ Δορόστολον καὶ Σαλπάδα, καὶ τὰ Πανασὰ, καὶ Μαρκιανόπολιν, καὶ Τρόπαιον. Πράγματα δέ οἱ πολλὰ παρέσχετο ἡ ἐγχείρησις. Οὐ γὰρ ἀνιδρωτὶ καὶ ἀπεριμερίμνως τάδε παρεστήσαντο τὰ πολίσματα. Καίτοι μεγάλης ἐπικουρούσης ἐπιπνοίας αὐτῷ τῆς ἀθρόας ἐπεφοιτήσεως, ἥτις ἐστὶ μάλιστα ἀνανταγώνιστον κακὸν τῇ ῥᾳθυμίᾳ παρέχεται.

neis ad eam rem sermonibus adhortati Chaganum Barbarorum potentissimi persuaserunt, ne quid sibi proponeret de morte Comentioli, neve ultra vincula quid amplius contra legatos tentaretur. Consentiens ita Chaganus legatos, largitus iisdem non exspectatam salutem, violatos ad imperatorem remittit.

Quod relapso anno iterum Elpidius ad eamdem legationem omnium suffragiis electus, missus est. Is cum esset apud Chaganum legatum postulavit, qui una secum ad imperatorem proficisceretur, ut sic induciis restauratis, viginti aliæ auri chiliades adjicerentur plus, quam ante pactum erat. Chaganus autem admissis hisce, Targium illustrem apud populum Abarorum virum, ad Cæsarem cum Elpidio misit. Cur igitur Abari inducias non multo post confuderint, et bellum aperte resumpserint, causam equidem dicam, nec detrecto. Vir erat natione Scytha, Bolocalabra nomine, hic tum temporis periculosum perpetravit facinus : siquidem cum una ex concubinis Chagani rem habuit, et brevi voluptate inescatus, in magnas mortis retes se conjecit, veritus autem ne aliquando facinus hoc deprehensum ingentes pœnas parturiret, persuasis ex subditis hominibus septem profugit ad antiquam, a qua orti erant, gentem. Hunni ea sunt, habitantes Orientem, ubi vicinus est Persis, quos Turcas etiam nominari pluribus jam constat. Itaque transmisso Istro cum tenderet ad Libidinum urbem, interceptus a Romano quodam duce, eorum quibus est demandata Istri custodia, et gentem suam professus est, et quomodo vixisset, quamque inde voluptatem percepisset, quoniam vero idoneus visus est ad exponendos casus suos ad imperatorem mittitur, et hac occasione induciæ Romanæ videntur esse distractæ : exortumque bellum jam tum cum Targitas adhuc in urbe legati esset **178** nomine, et anniversarios reditus, a Romanis deposceret, quos Chagano quotannis ferebant induciæ. Unde non sine causa iratus imperator, cum non minimum videret se circumventum a Barbaris, hoc equidem exigente divitias annuas, et pacales reditus, hoc autem non quiescente, sed Europam infestante, urbesque vastante, ejicitur Targitas in insulam Chalcitidem, deportatus ad menses sex, interim regis animus deferbuit, qui morte quoque in legatum se animadversurum fuerat minatus. Milites vero Chagani et Scythiæ finitimos omnes perdiderunt, ceperunt que plurimas urbes, Terateridam, Bononiam, Acus, Dorostolum, Salpada, Panasa, Martianopolim, ac Tropæum, in quibus omnibus non minimis opus fuit laboribus, nec, licet magna acervati successus fortuna adjuvante, qui etiamnum inevitabile malum affert lentioribus, absque sudore et molestiis ad ditionem compelli potuere hæc oppida.

Quod Tiberius per nuntium cum Hormisda egit, ut utrinque bellum componeretur. At vero ille superbior hac legatione factus voluit aperte sibi tributum reddi a Romanis, Armenios et Iberos sibi subjici, consentientibus in hoc Romanis, neve amplius oppidum Daras a Cæsare tentaretur, quamvis pater Chosroes utrinque inter se et Cæsarem inducias esse voluerit, neque Daras sub imperium Cæsaris reddere detrectaverit. Postea vero quam Hormisdæ fastum Tiberius audivisset, adveniente æstate, coactis rursum copiis Persidem ingreditur Mauricius, ipse trajecto Tigride, reliquis ut ad interiora magis Persidis promoverent, missis.

A "Οτι ὁ Τιβέριος ἀποκηρυκεύεται πρὸς Ὁρμίσδαν τὸν πόλεμον τὴν εἰρήνην ἐν ἴσῃ μοίρᾳ ἑκατέροις γενέσθαι ἐξαιτούμενος. Ὁ δὲ ἐπὶ τῇ πρεσβείᾳ καταγαυρούμενος ἠξίου φορολογεῖσθαι ἐς τὸ φανερὸν τοὺς Ῥωμαίους, Ἀρμενίους τε καὶ Ἴβηρας ἐν ὑπηκόοις τελεῖν, Ῥωμαίων τοῦτο παρεχομένων αὐτῷ, τό τε Δάρας μὴ ἐπιζητεῖσθαι λοιπὸν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος· καίτοι Χοσρόου τοῦ πατρὸς ἐπὶ τοῖς ἴσοις βουληθέντος τὰς διαλλαγὰς ἀντιδοῦναι τῷ Καίσαρι, τό τε Δάρας οὐκ ἀπαξιώσαντος ἀποκαταστῆσαι τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς ἀλαζονείας Ὁρμίσδου καταφανῆ Τιβερίῳ ἐγένετο, θέρους ἐπιγενομένου, πάλιν Μαυρίκιος τὰς δυνάμεις ἀθροίσας ἐνδημεῖ τῇ Περσίδι, ἐς τὸ ἀντιπέρας τοῦ Τίγριδος, καὶ ἄλλους πέπομφεν ἐς τὰ ἐνδόμυχα τῆς Περσίδος κατατρέψοντας.

Quod cum graviter ægreque ferret Chaganus, Romanorum militem etiam in tenebris inclaruisse, selectissimi quique admonuerunt Barbarum de bello deponendo. Dixerunt enim non justam ejus iram esse contra Romanos. Confidenter itaque Priscus legatum misit ad Chaganum, nomine Theodorum, a natura factum hominem elegantem, et prudentissimum: professione medicum, lingua libera et ingenua. Eo autem ad Chaganum admisso, Barbarus quidem elatus animo propter ea, quæ evenerant sibi felicia, nimis quam superbus factus est, quippe qui se regem esse diceret omnium gentium, nec aliquem esse quacunque sol videt, qui aut prodire, aut sibi se posset obsistere. Legatus vero, ut qui doctissimus esset historiarum, barbaricam exemplis contudit ferociam, ac ut historiam proferamus non erit inconsequens. Dixit igitur: Audi, **179** Chagane, antiquam nimis et utilem historiam. Quod cum attentum fecisset ad audiendum Chaganum exordium, non est præcisa reliqua historiæ narratio. Sesostrin aiunt fuisse regem felicem perquam, et omnium Ægyptiorum regum illustrissimum. Hunc gloriari solitum de divitiis suis antiquus est sermo, potentia vero viribusque fuisse tantis, ut expugnari non posset: eoque ideo luxus pervenisse, ut curru fabricato ex auro, pretiosisque gemmis exornato veheretur: ac equis quidem relictis, et mulis, devictorum colla regum ejus jugo subjiceret, atque ita in forum currum hujus infelices reges protraherent. Hic igitur Sesostris cum non solum non moderaretur fortunis suis, sed superbe quoque sæpenumero exprobraret devictis regibus calamitatem, unum aliquem dicunt ex regibus, qui subjecti erant jugo currus, cum magna forte et festiva celebritate magnus confluxus esset populi, lentius protrahentem currum, et crebro retrospicientem intuitum esse volutationem rotæ. Cumque ita protractio currus esset vitiata, quia non omnes uno æquoque studio, qui ad rem hanc ordinati, laborarent, Ægyptiorum rex ad eum inquit, qui tam sæpe respiceret. Quid, homo, tam sæpe retrospicis? quid rotas intueris? quorsum transire hiscis? Hunc tum cum multa gravitate Sesostri respondisse: Rotarum admiror volubilitatem tam varios efficere motus, easque partes,

B "Οτι ἐχαλέπαινεν ὁ Χαγάνος καὶ ἐν σκότει εὐδοκιμηθείσαις ταῖς Ῥωμαίων δυνάμεσιν, οἱ μὲν τῶν Βαρβάρων λογάδες τῷ Χαγάνῳ παρῄνουν παραλύειν τὸν πόλεμον· ἔφασκον γὰρ μὴ ἐνδίκως αὐτὸν χαλεπαίνειν Ῥωμαίους. Μεγαλοφρόνως τοίνυν ὁ Πρίσκος πρέσβιν ὡς τὸν Χαγάνον ἐξέπεμψε (Θεόδωρος ὄνομα αὐτῷ), τὴν φύσιν ἄνδρα δεξιόν τε καὶ εὐεπήβολον, τὴν τέχνην ἰατρὸν, τὴν γλῶτταν ἐλεύθερον. Οὗτος δὲ κραταιὸς πρὸς τὸν Χαγάνον ἐγένετο. Ὁ μὲν οὖν Βάρβαρος φρονηματισθεὶς ἐπὶ τοῖς αὐτῷ συγκυρήσασι, λίαν ὑψαυχενίζετο, καὶ κύριον ἑαυτὸν ἔθνους ἔφασκεν ἅπαντος. Μὴ προσιέναι τε ὅσονπερ ἥλιος ἀνατείνει τὸ βλέμμα, τὸν ἀντιτάξασθαι δυνησόμενον. Ὁ δὲ πρέσβις, ἱστορίας πολλῆς γενόμενος κάτοχος, βαρβαρικὰ παραδείγμασιν ἐταπείνου φρυάγματα. C Εἰπεῖν δὲ κατὰ τῆς ἱστορίας οὐκ ἀνακόλουθον ὑπέστη. Ἔφησε γάρ· « Ἄκουε, Χαγάνε, παλαιοῦ τινος καὶ λίαν σοφοῦ διηγήματος. » Ἐπεὶ δὲ ἡ ἔναρξις προσεχῆ πρὸς ἀκρόασιν ἐποίει τὸν Βάρβαρον, οὐκ ἐλάμβανεν ἐγκοπὴν ἡ τῆς ἱστορίας ἀφήγησις. Σέσωστρίν φασι γεγενῆσθαί ποτε ἄνδρα λίαν εὐδαίμονα, καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς βασιλείας ἐπιφανέστατον. Τοῦτον κομᾷν ἐπὶ τῷ πλούτῳ λόγος πρεσβύτης ἐρεῖ· ταῖς δὲ δυνάμεσι πεφυκέναι λίαν ἀκαταμάχητον· τὸν δὲ ἐπὶ τοσοῦτον κραιπαλᾷν, ὥστε ἁρμάμαξαν συμπήξασθαι χρυσοκόλλητον, λίθους τε τιμίους ταύτῃ περιβαλεῖν, ἐφιζάνειν τε ἐπὶ ταύτης τὸν Βάρβαρον· καὶ τοῖς μὲν ἵπποις καὶ ταῖς ἡμιόνοις χαίρειν εἰπεῖν, τοὺς δὲ τῶν ἡττημένων βασιλέων τῷ ταύτης ζυγῷ τοὺς αὐχένας περιβαλεῖν, ἕλκειν τε ἐπὶ τῆς D ἀγορᾶς τοὺς ἠτυχηκότας τῶν βασιλέων τὸ τούτου ὄχημα. Τοῦ τοίνυν Σεσώστρου μὴ μετριοπαθοῦντος ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, ἀλλὰ περιφανῶς πολλάκις κατονειδίζοντος τοῖς ἡττημένοις τὴν συμφορὰν, ἕνα τινὰ τῶν βασιλέων φασὶ τῶν ὑποβεβλημένων τῷ ζυγῷ τοῦ ὀχήματος, ἐν μεγάλῃ τινὶ καὶ περιφανεῖ ἑορτῇ τῶν Αἰγυπτίων συῤῥευσάντων ὄχλων, μὴ ἐθέλειν ἕλκειν τὸ ὄχημα, πυκνά τε εἰς τοὐπίσω στρέφεσθαι, καὶ τὴν ἐπὶ τῶν τροχῶν κίνησιν ἀφορᾶσθαι. Ἀσυμφώνου τοίνυν τῆς ὁλκῆς γινομένης, διὰ τὸ μὴ μίαν σύνεσιν τοὺς ἐπὶ τούτῳ συντεταγμένους ποιήσασθαι, ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς ἔφησε πρὸς τὸν τοὺς πυκνὰς ποιούμενον συστροφάς· Ἄνθρωπε, τί πρὸς τοὐπίσω τὸ βλέμμα κινεῖς; τί τοὺς

τροχοὺς ἱστορεῖς; ποῖ διεξεῖναι κέχηνας; τὸν δὲ φῆσαι μετὰ φιλοσοφίας πολλῆς πρὸς Σέσωστριν· τεθαύμακα τῶν τροχῶν τὰ κινήματα ἀνώμαλον ἔχειν τὴν κίνησιν. Τὰ τοίνυν τούτων μέρη μετεωρούμενα, αὖθις καταχθόνια γίνεται· καὶ ἔμπαλιν τὰ περιπέζια, μετὰ τοῦτο ἀπαιωρίζεται. Τούτων τοιγαροῦν ἀκηκοότα τὸν Σέσωστριν, παιδευθῆναι μὴ μέγα φρονεῖν, νομοθετῆσαί τε τοὺς βασιλικοὺς αὐχένας τῷ ζυγῷ ἀφεθῆναι· εἶτα ἡμιόνοις τὴν ὁλκὴν ἐπιτρέψαι. Ταῦτά σε παιδευέτω, Χαγάνε, οὐδὲν ἀπιστότερον εὐπραγίας· ὁ μὲν οὖν Χαγάνος, ἀποθαυμάσας τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἀνδρὸς, κολάζει τὸν τύφον, καταπαύει τὸ θράσος, μεταβάλλει πρὸς εἰρηναίαν σχέσιν τὰ πράγματα. Τοιγαροῦν ὥρας ἀποσιωπήσας πολλὰς, ἔφησε πρὸς Θεόδωρον· Οἶδα καὶ τυραννεῖν θυμὸν ἐξοιδαίνοντα, οἶδα καὶ στρατεύειν ὀργήν· ἀλλ' ὅτε καιρὸς χαλεπότητος, διαλέλυμαι τῷ Πρίσκῳ, Θεόδωρε. Ἔστω δέ μοι καὶ αὐτὸς φίλος ἐπιεικὴς, ἀγέραστος τῆς λείας μὴ μενέτω Χαγάνος. Ἐπὶ τῆς ἐμῆς γῆς ἐπιβέβηκε. Περὶ τοὺς ἐμοὺς ὑπηκόους ἐξήμαρτεν. Ἔστω τὰ τῆς εὐπραγίας κοινά. Ἐπὶ τούτοις φιλοφρονησάμενος, πρὸς Πρίσκον τὸν Θεόδωρον ἔπεμπεν. Ὁ Θεόδωρος Πρίσκῳ τοὺς λόγους τοῦ Βαρβάρου διεξῆλθε· καὶ ὁ Πρίσκος τῇ ὑστεραίᾳ ἐκκλησίαν ἐκάθισε, παρῄνει τε Ῥωμαίοις, κοινωνὸν τῶν λαφύρων ποιήσασθαι καὶ τὸν Βάρβαρον. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τέως πρὸς τὸ συνοίσειν μὴ ἐνδημήσαντες, κατεστασίαζον τοῦ στρατηγοῦ. Ὁ δὲ στρατηγὸς, πολλοῖς καὶ ποικίλοις, καὶ λίαν ἐντελέσι λόγοις χρησάμενος, τὰς δυνάμεις ὑπέπεισε δοῦναί τι Βαρβάρῳ τῆς λείας. Ἀπέδοντο τοίνυν Ῥωμαῖοι τοὺς ἑαλωκότας τῷ Χαγάνῳ Βαρβάρους. Τῶν δὲ λοιπῶν λαφύρων ἀμέτοχον αὐτὸν ποιησάμενοι διαλύουσι τὸ ἀμφίβολον. Ἀσμενίσας τοίνυν ὁ Χαγάνος τὴν τῶν Βαρβάρων ἀπόδοσιν, χώραν ἐδίδου ταῖς διαβάσεσιν. Οὕτω μὲν οὖν οἱ Ῥωμαῖοι ε' χιλιάδας Βαρβάρων τῷ Χαγάνῳ προῖκα καταβαλόμενοι, ἐπὶ τὰ Δριζίπρα γίνονται· ὁ δὲ στρατηγὸς ἐς Βυζάντιον, ὁ δὲ Μαυρίκιος τούτῳ ἐμέμφετο, σφάλμασί τε εὐηθείας αὐτὸν περιέβαλεν, ἀσυνέτως ἀποδεδωκότα τῷ Βαρβάρῳ τὴν λείαν, καὶ ἀποχειροτονεῖται ὁ Πρίσκος.

quæ in altum sunt elatæ, deferri rursus in terram; et vicissim eas, quæ terram radunt, postea evehi. Quæ cum audivisset Sesostris, didicissetque, ne nimis altum saperet, jussisse resumptis eorum loco mulis a jugo colla regum solvi. Hæc te doceant, Chagane, felicitate nihil esse instabilius. Quapropter admiratus prudentiam hominis Chaganus fastum comprimit, sistit confidentiam, resque componit ad statum pacis, ac ita cum per horas aliquot siluisset, ad Theodorum, Novi, inquit, animo meo moderari, quando exuberat, novi etiam iram vincere, sed habita ratione temporis. Abstineo amplius a Prisco, Theodore, sit et ille mihi æquus bonusque amicus, ex parte prædæ ne excludatur Chaganus, in meam terram descendit, in meos subditos vim exercuit. Commune esto, si quid inde est fortunarum. Hac sic humanitate prosecutus Theodorum, ad Priscum remisit, cum vero Prisco retulisset ea Theodorus, quæ sibi Barbarus locutus erat, exhortatus est Romanos Priscus, ut in partem quoque spoliorum admitterent Barbarum. Romani licet abnegarent primo, ducique **180** rebellarent, dux tamen multis, et variis usque adeo prudentibusque verbis affatus, exercitum persuasit, ut prædam quoque diriperent inter Barbarum. Redditis itaque Romani Chagano, quos ceperant Barbaris, reliqua præda sibi retenta, discordiam omnem composuerunt. Chaganus quoque cum lubens recepisset Barbaros, per regionem suam concessit transitum. Et ita quidem Romani, quinque millibus Barbarorum Chagano datis, Drizipera veniunt: dux exercitus, Byzantium. Mauricius autem eum, ejusque lenitatem qui tam stulte Barbaro de spoliis cesserit, reprehendit, et ab officio remotus est Priscus.

Ὅτι τῶν Ἀβάρων ἐπιτρεχόντων τὰ τῆς Θρᾴκης, ἡ σύγκλητος παρῄνει τῷ Μαυρικίῳ πρὸς τὸν Χαγάνον πρεσβείαν ἐκπέμψασθαι. Ὁ δὲ βασιλεὺς προσκαλεσάμενος τὸν Ἀρμάτωνα πρέσβιν χειροτονεῖ, καὶ ὡς αὐτὸν Χαγάνον ἐξέπεμψεν. Ὁ μὲν οὖν Ἀρμάτων ἐς τὰ Δριζίπρα γίνεται, πλήθη δώρων ἐπιφερόμενος. Ὁ δὲ Χαγάνος τὰς παρούσας τύχας ἀποδυρόμενος, ἐθρήνει ἀσχέτως τὴν ἀποβολὴν τῶν υἱῶν, τήν τε τῶν δυνάμεων λύμην. Δέκα δὲ ἡμέρας ἐνδιατρίψας ὁ πρέσβις τῷ Χαγάνῳ, πρὸς λόγους οὐ γίνεται. Ἦν γὰρ τὸ πένθος δριμὺ, καὶ τὰ τῆς συμφορᾶς ἀμεθόδευτα. Δωδεκάτῃ δὲ ἡμέρᾳ εἰσάγεται ὁ πρέσβις εἰς τὴν τοῦ Βαρβάρου σκηνήν. Ὁ μὲν οὖν πρέσβις, λόγοις ἠπίοις κολακεύει τὸν Βάρβαρον. Ὁ δὲ, δυσανασχέτως εἶχε τὰ βασιλικὰ καταδέξασθαι δῶρα, μονονουχὶ τὸ τῆς τραγῳδίας ἐπιφερόμενος, ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. Καὶ γοῦν ὁ πρέσβις, πλείστοις λόγοις χρησάμενος, πείθει τιμηθῆναι τοῖς δώροις τὸν Βάρβαρον. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὴν εἰρήνην ὁ Βάρβαρος συστησάμενος, πρὸς τὴν ἀνάζευξιν ἔβλεπεν. Ἔφασκε δὲ ὁ Χαγάνος ἐπιλέξεως [ἐπὶ λέξεως]

Quod cum Abari in Thraciam facerent incursiones, senatus monuit Mauricium de legatione mittenda ad Chaganum: quare vocatum ad se rex Harmatonem legatum creat, et ad Chaganum mittit. Itaque Harmaton Drizipera venit, munera multa secum ferens, ubi cum Chaganus præsentes tum fortunas lugens, defleret ultra modum mortem filiorum, et in exercitu suo grassantem pestem, decem prius commoratus est dies, quam ad Chaganum admitteretur, quia fletus acerbus erat, et calamitas varia, hinc die duodecima intromittitur in tabernaculum Barbari legatus, qui blandis verbis adulatus Barbaro, quoniam gravabatur nimium, accipere dona regia tantum non consentiens in istud tragicum, hostium dona non dona. Plurimisque usus cæremoniis, persuadet, ut muneribus istis honorari se pateretur Barbarus. Postera vero die, cum de pace convenisset inter Barbarum, domum redire cogitavit: hæc autem verba addidit Chaganus: Judica, Deus, inter Mauricium et Chaganum, inter Abaros et inter Romanos. Insimulavit enim ruptæ pacis

Romanos, nec sine causa. Etenim revera pacis adulteri cum fuerint, auctoresque belli in ea, quæ diximus mala, inciderunt. Dirimit Romanos Ister ab Avaris, veluti sequester, ultra vero, si quis fluvium transmittat, Sclavorum ditio est. Sed et adjectæ sunt auri chiliades viginti ad inducias, unde bellum inter Avaros et Romanos finitum.

A τάδε· Κρῖναι ὁ Θεὸς ἀνὰ μέσον Μαυρικίου καὶ Χαγάνου, ἀνὰ μέσον Ἀβάρων καὶ ἀνὰ μέσον Ῥωμαίων· κατῃτιᾶτο γὰρ τὸν αὐτοκράτορα τὴν εἰρήνην σαλεῦσαι. Οὐκ ἀπὸ δὲ τρόπου τὰ ῥήματα. Τῷ ὄντι γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι παραχαράκται τῆς εἰρήνης γενόμενοι, καὶ τοῦ πολέμου δημιουργοὶ, τοῖς προηγορευμένοις περιπίπτουσιν ἀτυχήμασι. Διομολογεῖται Ῥωμαίοις καὶ Ἀβάροις ὁ Ἴστρος μεσίτης· κατὰ Σκλαβηνῶν ἐξουσίᾳ τὸν ποταμὸν διανήξασθαι· Ἐπιτίθενται δὲ καὶ ἄλλαι εἴκοσι χιλιάδες χρυσῶν ταῖς σπονδαῖς. Ἐν τούτοις δῆτα Ἀβάροις καὶ Ῥωμαίοις ὁ πόλεμος πέρας ἐλάμβανεν.

Quod eodem circiter tempore Chosroes molitus est pacem frangere, ista de causa. Saracenorum quidam militabant in auxiliis Romanis, et eorum unus sponte sua Persiam invadens pacis tempore, excursione ista partes aliquot Babyloniæ infestaverat; qua de re, quo ea animo fieret, aut in quam partem accipienda esset, cum dubitaret Chosroes, Mauricius in Persida mittit legatum Georgium, **181** qui urbium orientalium tributis præfectus erat, vel, ut Romani vocant, præfectus prætorio. At graviter ferens injuriam illatam sibi Chosroes, relictum legatum multos dies in barbara regione distinuit. Itaque Georgius per multos dies detinetur, introitu in regiam nondum potitus, postea turbidis Chosroæ rebus, bonum visum est Barbaro, ne tum bellum contra Romanos integereret : sic Georgius in regiam receptus a rege Babylonio, cum præsentis tum temporis statum faventem haberet, persuadet Barbarum ne pacis pacta transiliret, eo igitur modo Chosroes volens nolens pacem amplectitur. Legatus autem omnia, quæ et quomodo acciderant, plene fuseque ad imperatorem retulit, fine tamen rei non bono. Dixit enim Georgius Chosroen hæc regi dicere : Rex Persarum ad subditos prolocutus est, Ob legati virtutem bellum non moveo. Quæ cum imperator audiisset, irascitur legato, et Georgio admodum periculose legatio illa successit.

Ὅτι κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ὁ Χοσρόης ἐνεχείρει τὴν εἰρήνην λυμήνασθαι, ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε· Ἐκ τῶν Σαρακηνῶν γὰρ ἔνιοι τοῖς Ῥωμαίοις σύμμαχοι ἦσαν. Καί τις ἐκ τούτων ἀπόδασμος εἰς τὴν Περσίδα B χωρήσας κατὰ τὸν εἰρήνης καιρὸν, τῇ ἐπεκδρομῇ, μέρη τινὰ τῆς Βαβυλωνίας προενομεύσατο. Ἔνθεν διαπορεῖσθαι ὁ Χοσρόης ἠξίου. Διὰ τοῦτο ὁ Μαυρίκιος εἰς τὴν Περσίδα πέμπει πρέσβιν Γεώργιον, ὃς τῆς ἑῴων πόλεων φορολογίας τὴν ἐπιστασίαν ἐκέκτητο. Τοῦτον πραιτωρίων ἔπαρχον ἀποκαλοῦσι Ῥωμαῖοι. Ὁ δὲ Χοσρόης δεινοπαθῶν ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, παρελύπει τὸν πρέσβιν, καὶ πολλὴν τριβὴν αὐτῷ περὶ τὴν βάρβαρον χώραν ἐπραγματεύετο. Σκληραγωγεῖται οὖν ὁ Γεώργιος ἡμέρας εἰς τὴν Περσίδα πολλὰς, τῆς βασιλείας εἰσόδου μηδαμῶς τετευχώς. Ἔτι τοίνυν τῶν πραγμάτων στασιαζομένων Χοσρόῃ, εἰκότως τῷ Βαρβάρῳ ὑπόνοια γίνεται μὴ ἄρασθαι τέως πρὸς Ῥωμαίους τὸν πόλεμον. Εἰσδέχεται τοίνυν τὸν Γεώργιον ὁ Βαβυλώνιος βασιλεὺς εἰς τὰ C βασίλεια. Ὁ μὲν οὖν Γεώργιος τὴν τοῦ καιροῦ κτησάμενος σύμμαχον, πείθει τὸν Βάρβαρον τὰς εἰρηναίας μὴ διαλῦσαι σπονδάς. Οὕτω μὲν οὖν ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ ὁ Χοσρόης τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεται· ὁ δὲ πρέσβις ἅπαντα τὰ συγχωρήσαντα διεξοδικῶς τῷ βασιλεῖ διηγήσατο. Ἀλλ' οὐκ ἐς ἀγαθὸν ἡ τῆς ἐντεύξεως ἔκθεσις ἀπειλείφει τὸ συμπέρασμα. Ἔφησε γὰρ ὁ Γεώργιος εἰπεῖν πρὸς τὸν βασιλέα, ὁ Περσῶν βασιλεὺς εἰς ὑπήκοον τάδε διείλεκται, διὰ τὴν τοῦ πρέσβεως ἀρετὴν δίδωμι τῷ πολέμῳ τὴν λύσιν. Τούτων ὁ βασιλεὺς ἀκηκοὼς χαλεπαίνει κατὰ τοῦ πρέσβεως, καὶ γίνεται τῷ Γεωργίῳ σφαλερὰ ἡ τῆς πρεσβείας ἐπίτευξις.

Quod Phocas Lilium electum tyrannicæ proclamationis nuntium, cum muneribus regiis ad Chosroen ablegavit. Unde Chosroes a tyrannide præsumpto belli argumento, mundi illam universalem perniciem clanxit tubam, quæ utrinque fregit et Romanorum et Persarum fortunas. Ita quidem, prætexente Chosroe se Mauricii memoriæ assertorum exsequias et justa, Persicum bellum est exortum. Lilius vero satis aspere tractatus apud Persas remansit.

D Ὅτι ὁ Φωκᾶς Λίλιον χειροτονήσας ἄγγελον τυραννικῆς χειροτονίας πρὸς Χοσρόην ἀπέπεμψε, καὶ δῶρα βασιλικὰ προσεπιφερόμενον. Ὁ μὲν οὖν Χοσρόης ὑπόθεσιν πολέμου τὴν τυραννίδα πραγματευσάμενος, τὴν κοσμοφθόρον ἐκείνην ἐστράτευσε σάλπιγγα. Αὕτη γὰρ λυτήριος γέγονε τῆς Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν εὐπραγίας. Ἐδόκει γὰρ κατειρωνευόμενος ὁ Χοσρόης ἀντέχεσθαι τῆς ὁσίας τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου μνήμης. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Περσικὸς πόλεμος τὴν γένεσιν ἐκληρώσατο. Ὁ δὲ Λίλιος διετέλει παρὰ τοῖς Πέρσαις σκληραγωγούμενος.

ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ
ΑΠΟ ΕΠΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΑΝΤΙΓΡΑΦΕΩΣ
ΠΕΡΙ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΕΘΝΩΝ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ.

—

EX HISTORIA
EJUSDEM THEOPHYLACTI
EXPRÆFECTI ET SCRIPTURARII,
DE LEGATIS GENTIUM AD ROMANOS.

—

Ὅτι Φιλιππικοῦ τοῦ γαμβροῦ Μαυρικίου στρατηγοῦντος, ἐπὶ τῆς βασιλίδος ἐξεδήμησε πόλεως, καὶ τῆς Ἀμίδης ἐπέβη. Πρεσβεύουσι Πέρσαι ἐνδόξως πως καταθέσθαι τὸν πόλεμον. Προσέταττον γὰρ Ῥωμαίοις, χρήμασι τὰς σπονδὰς σφετερίσασθαι, Μεβώδην τὸν σατράπην ὡς τὸν στρατηγὸν ἀποστείλαντες. Καὶ οὖν ἧκε Μεβώδης ὁ Πέρσης παρὰ τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ὁ στρατηγὸς ἐκκλησίαν ἐκάθισεν, ὡς ἑαυτὸν συγκαλεσάμενος, τοὺς ταγματάρχας καὶ λοχαγοὺς ὑπασπιστὰς, καὶ τῆς μαχίμου δυνάμεως τὸ ἐμφανέστερον· ὁπηνίκα δ' ὁ σύλλογος ἐπεπλήρωτο, ὁ Πέρσης τῶνδε τῶν λόγων ἀπήρξατο.

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ.

Ἄνδρες πολέμιοι, μὴ ταραττέτω δὲ τοὺς ἀκούοντας τοῦ πρεσβευτοῦ τὸ προοίμιον. Εἰ γὰρ τὰς γνώμας ἀμείψητε, μεταλλάξω κἀγὼ τὴν προφώνησιν, ὁπλίσατε τὴν εἰρήνην ἀποχειροτονοῦντες τὸν πόλεμον· δόρυ καὶ ξίφος, ὡς γεγηρακότα χαιρέτωσαν. Καὶ στρατεύσατε σύριγγα πρᾷον ὁμοῦ καὶ ποιμενικὸν περιλαλοῦσαν τερέτισμα. Ὁ Περσῶν βασιλεὺς τῆς εἰρήνης ἐστὶν ἐραστὴς, καὶ σεμνύνεται ἀπεκδυόμενος πρὸς τὸν πόλεμον. Βασιλικὸν γὰρ ἡ τῆς εἰρήνης ἀρέσκεια, ὡς καὶ τυράννων ἴδιον τὸ φιλόνεικον. Ἄνδρες τῶν αὐτῶν παθημάτων ἡμῖν κοινωνοί· μεινάτω τῶν πάντων ὁ πόλεμος μόνος ἀκόρεστος. Αἵματι τὴν γῆν ἐμιάναμεν· πολλάκις τὸν θάνατον ἱστορήσαμεν. Ζωγράφος γὰρ τοῦ θανάτου ὁ πόλεμος· ἐγὼ δέ φημι καὶ ἀρχέτυπον καὶ τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν ἀρχηγέτης καὶ διδάσκαλος αὐτοδίδακτος. Χρημάτων ἐρᾷ [τις·] ἀλλὰ πλούτῳ καὶ πενίᾳ γεγόναμεν παίγνιον, ποτὲ μὲν κρατοῦντες, ποτὲ δὲ κρατούμενοι καὶ συμμεταβαλλόμενοι ταῖς τοῦ πολέμου τροπαῖς, ἀΐδιον ὥσπερ τὴν μεταβολὴν ἐκαρπούμεθα. Ἐκόμα τις τῶν ἀριστέων χρυσῷ· μετὰ τῆς ἡδονῆς τὴν ἀπιστίαν ἐκέκτητο· τί γὰρ ἀπιστότερον ἐν πολέμῳ χρημάτων, ἀμέσως μετατιθεμένων ἐς ἄλλον, καὶ πάλιν ἐξ ἐκείνου εἰς ἕτερον· ὡς ἐγρηγορότα βλέ-

A **182** Quod Philippici generi Mauricii ductu ex regia urbe profectus Amidam venit. Legationem mittunt Persæ, ut certis quippe conditionibus deponeretur bellum : petierunt namque a Romanis, ut pecunia pacem emerent, Mebode satrapa ad ducem ablegato. Venit ergo ad Romanos Mebodes Persa, ac imperator exercitus concione coacta, ad ipsum audiendum, ordinum ductores, ac tribunos et auxiliares, reliquosque inter milites illustriores convocat, qua collecta concione, Persa in hæc verba orsus est.

CONCIO.

Viri bellicosi, ne vero vos percutiat audientes hoc B legati prooemium. Si enim sententias mutaveritis, mutabo et ego denuntiationem. Excolite pacem deposito bello, hastæque et gladius ut antiquata valeant, et pro militia capite fistulam lene simul et pastorale canentem melos. Persarum rex amans pacis est, cultu ornatur aptiore, non ornamentis bellicis. Regia enim est pacis placiditas, sicuti tyrannorum propria discordia. Viri qui estis eodem modo nobiscum affecti, relinquatur bellum solum omnibus rebus inexplebile. Sanguine terram polluimus, sæpe mortem vidimus, mortem cujus pictor est bellum, ego vero dico etiam archetypum, et humanorum malorum auctor et magister per se et natura sua. Pecuniam amat aliquis, sed opibus et paupertate ludimur, aliquando victi, vincentes ali- C quando, et jactati simul cum belli fortuna ancipiti, perpetuam **183** quasi volutationem patimur. Superbit alius auro principum, cum voluptate possidet perfidiam, quid enim in bello magis est perfidum pecunia? absque discrimine defertur ab illo ad alium, et ab alio rursus ad alium, quasi si evigilans somnium, quod somniaveris, videas, aut die crastino crapulæ memineris hesternæ. Vos olim, o Ro-

mani, libertatem fecistis bello, vos etiam pacis estote disciputi, annuntiantibus vobis Persis, ut lacrymosum bellum excutiatis. Qui enim primo peccant, illos etiam correctionis decet pœnitentia. Ne putetis confidentiam esse hanc meam tam humanam orationem. Cum enim nullius indigeat Persarum rex, heri forte vel nudius tertius, quando suam terram ausus est calcare Romanus exercitus, prælio congredi renuit. Auro enim multo, donisque lautis emere Romanos pacem jubet, nec sane pro pœna bellum imponere peccantibus fas est : quia multa pecuniaria et Persicum animum placare, et ferociam Romanorum bellica expletam tuba, non nequit comprimere.

A πειν ἐνύπνιον τὸν κτησάμενον, ἢ τῇ ὑστεραίᾳ τῆς ἔναγχος μεμνῆσθαι κραιπάλης. Ὑμεῖς, ὦ Ῥωμαῖοι, τὴν παῤῥησίαν πάλαι τῷ πολέμῳ δεδώκατε· ὑμεῖς καὶ τῆς εἰρήνης γίνεσθε μαθηταὶ, ἐπικηρυκευομένων Περσῶν τὸν φιλόδακρυν ἀποσείσασθαι πόλεμον. Οἷς γὰρ τῆς ἁμαρτίας ἡ ἔναρξις, τούτοις καὶ τῆς ἐπανορθώσεως ὁ μετάμελός ἐστιν ἁρμόδιος. Μὴ γενέσθω θάρσος ὑμῖν ταῦτα τὰ φιλάνθρωπα ῥήματα. Οὐ γὰρ περιδεὴς γεγονὼς ὁ Περσῶν βασιλεὺς, χθές που καὶ τρίτην ὅτε τῆς ἰδικῆς τὸ Ῥωμαϊκὸν κατετόλμησε γῆς, τὴν συμπλοκὴν ἀπαναίνεται· χρυσῷ γὰρ πολλῷ καὶ δώροις λαμπροῖς πρίασθαι Ῥωμαίοις τὰς σπονδὰς ἐγκελεύεται. Οὐ γὰρ δὴ ποινὴν καταθέσθαι τοὺς ἡμαρτηκότας θέμις τὸν πόλεμον. Ἱκανὴ γὰρ ἡ κτῆσις, καὶ Περσικὸν κατευνάσαι θυμὸν, καὶ θράσος περιστεῖλαι Ῥωμαίων, πολεμικῆς ὀρεγόμενον σάλπιγγος.

Cum orationem adhuc extenderet legatus adversa omnium contra eum exsibilantium tollebantur suffragio, clamore insuper ingenti, quasi graviter ferentium orationem Barbari. Elatis enim videbantur esse animis, propter illas quas primum experti fuerant res prosperas, cum et Persarum disturbarunt ordines, et prædis spoliisque potiti Cardarigam circumvenerunt. Dimissa vero ab imperatore concione, Persa dicendi finem fecit : nec multis post diebus Nisibidis antistes honore sacerdotali præfulgens, ad ducem abiit eademque Mebodis verba in medium proponit : quæ cum dux per tabellarium ad regem scripsisset, agnito imperator sigillo ducis, edicto statim facto Philippicum jussit impurissimas has inducias missum facere, tanquam obstante Romana magnanimitate. Dux igitur imperatoriis tabellis convolutis, prope Mambrathona tendit, et sic quidem bellum invaluit.

B Ἔτι τοίνυν παρατείνοντος τοῦ λόγου τοῦ πρέσβεως, Ῥωμαῖοι κατεχειροτοίουν συρίττοντες, καὶ ταραχὴν ταῖς βοαῖς ἐνεποίουν, ὥσπερ δεινοπαθούντων ἐπὶ τοῖς ῥήμασι τοῦ βαρβάρου. Ἐδόκουν γὰρ καὶ Ῥωμαῖοι μεγαλαυχεῖν ἐπὶ τοῖς ἔναγχος γεγενημένοις, ὡς ἐσέδυσαν ἐς τὴν Περσῶν πολιτείαν, ὡς λείας ἐκράτησαν, ὡς Καρδαρίγαν ἐφενάκισαν. Ὁ δὲ στρατηγὸς τὴν ἐκκλησίαν διέλυσεν· καὶ ὁ Πέρσης οὐκ ἐπέθηκεν τέλος τοῖς ῥήμασιν. Ὀλίγαι τοίνυν ἡμέραι διῳχήκασι, καὶ ὁ τῆς Νισίβιδος τῆς ἱερατικῆς προλάμπων τιμῆς, ὡς τὸν στρατηγὸν ἀφικνεῖται, τὰ αὐτὰ τῷ Μεβώδῃ ῥήματα ἐς μέσον τιθέμενος. Τὸ τηνικαῦτα τοιγαροῦν ὁ στρατηγὸς τῶν Περσῶν λόγους δι' ἐπιστολέως ἐς βασιλέα παρέπεμ-C ψεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὰς τοῦ στρατηγοῦ ἱστορήσας κεραίας παραυτίκα ἀνεῖλε προστάγματι, τὸν Φιλιππικὸν ἐγκελευσάμενος τὰς αἰσχίστας ταύτας σπονδὰς ἀποπέμπεσθαι, ὡς ἀπᾳδούσης Ῥωμαϊκῆς μεγαλειότητος. Καὶ μέντοι ὁ στρατηγὸς τὰς αὐτοκρατορικὰς δέλτους πτυξάμενος, ἐπὶ τὸ Μαμβραθὼν στρατοπεδεύεται, οὕτω μὲν ἐσφρίγα ὁ πόλεμος.

Quod Chosroes milite suo fuso, seditionem veritus, proposuit sibi de pace conferre cum Tiberio Cæsare, de qua re consultus Cæsar conditionem decrevit accipere. Mittit igitur, qui de pacificatione colloquerentur, viros ad eam rem idoneos, legatis lectis Joanne et Petro summa apud Senatum dignitate, utroque patricio, ac Theodoro magistri, ut vocant Latini, præfectura condecorato. Chosroes etiam **184** Sarnachosganem virum in Persica politia ob dignitatem spectatum, cum aliis viris dignissimis, bello per illum pausam facturus. Sed circa illud forte tempus in Armenia ingenti pugna commissa inter Parthos et Romanos, Tamchosroe ducente copias Babylonicas, Justiniano Romanas, cum relicti aliquanto plus fuissent a pristina illa strenuitate Romani, pacis conditiones Medi sustulerunt, iterumque bellum iis incendentibus exarsit, cum super successu isto nupero non possent sibi moderari. Itaque legati verbis tenus profecto proposito, intermissaque pace domum redire.

Ὅτι ὁ Χοσρόης μετὰ τὴν ἧτταν, τὰς στάσεις τοῦ ὁπλιτικοῦ δεδιὼς, διενοήθη ἐς λόγους περὶ τῆς εἰρήνης κοινολογήσασθαι Τιβερίῳ τῷ Καίσαρι. Ὁ δὲ Καῖσαρ ταῦτα πυθόμενος, ἐς διαλλαγὰς προϊέναι διέγνω. Ἐκπέμπει γοῦν τοὺς περὶ συμβάσεως λόγους δυνατοὺς καθιδρύσασθαι κεχειροτονηκὼς πρεσβευτὰς Ἰωάννην καὶ Πέτρον, ἐν τῇ κορυφαίῳ τῆς συγκλήτου βουλῆς τελοῦντας ἀξίᾳ· πατρίκιοι δ' ἄρα ὄντες ἐτύγχανον, Θεόδωρόν τε τῇ μαγιστερίᾳ D ἀρχῇ παρὰ Ῥωμαίοις τιμώμενόν τε γεραιρόμενον. καὶ μὴν καὶ Χοσρόης Σαρναχοσγάνην ἄνδρα τῇ Περσικῇ πολιτείᾳ διὰ τὴν ἀξίαν ἀπόβλεπτον, πρὸς ἑτέροις ἀξιολογωτάτοις ἀνδράσι τῷ πολέμῳ δι' αὐτῶν παραδοὺς τὴν ἀνάπαυλαν. Σύστασις τοίνυν περὶ τὴν Ἀρμενίαν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ κρατερᾶς μάχης Ῥωμαίοις τε καὶ Πάρθοις, Ταμχοσρῶε ἐφεστηκότος τῆς Βαβυλωνίας δυνάμεως, Ἰουστινιανοῦ δὲ τῆς Ῥωμαϊκῆς, γίνεται κατόπιν τὸ Ῥωμαϊκὸν τῆς προτέρας εὐκλείας. Διά τοι τοῦτο ἀπειρήκασι Μῆδοι τῶν εἰρηναίων σπονδῶν. Καὶ πάλιν αὐτοῖς ἀναζωπυροῦται τὸ φιλοπόλεμον, μετριοπαθεῖν ἐπὶ τοῖς ἔναγχος οὐ χωρήσαντες ἐπιτεύγμασιν. Οἱ μὲν οὖν πρέσβεις μέχρι λόγων τὰ τοῦ σκοποῦ διανύσαντες, χωροῦσι πρὸς τὰ οἴκοι, ὀρφανὰς τὰς πρεσβείας τῆς εἰρήνης καταλείψαντες.

Ὅτι Χοσρόης ὁ Περσῶν βασιλεὺς ἡττηθεὶς, καὶ ἀποδιωχθεὶς παρὰ Βαρὰμ, καὶ τῆς βασιλείας ἐκπεσὼν, καὶ δέκα σημείοις ἐχόμενα τοῦ Κιρκήνσίου τῆς πόλεως ἀγραυλιζόμενος, ἀπεκπέμπει ἀγγέλους, παραδηλῶν τὴν ἄφιξιν, καὶ τὴν ἐς τὸν Καίσαρα καταφυγὴν, τήν τε ἐς τὰ οἴκοι κάθοδον ἐξαιτούμενος, ἠξίου συμμαχικὸν ἀπὸ Ῥωμαίων ἀποίσεσθαι. Τρίτῃ γοῦν φυλακῇ τῆς νυκτὸς καὶ ἄγγελοι πρὸς ταῖς πύλαις ἐχώρησαν. Ἐπειδὴ τοῖς πυλωροῦσι τὰ τοῦ χίου διεξοδευόμενα ὑπὸ πρέσβεων διεγνωρίζετο, ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα θᾶττον τῆς πόλεως οἱ τὴν φρουρὰν τῶν πυλῶν ἐγχειρισθέντες, προΐεσαν, τῷ τε ἡγεμόνι συντόνου σπουδῆς τὴν περιπέτειαν ἀνετίθεσαν. Τῷ δὲ φρουράρχῃ ἦν ἄρα Πρόβος ὄνομα. Ὁ μὲν οὖν Πρόβος ἐξ ἑωθινοῦ τὸν Χοσρόην πρὸς τὸ ἄστυ εἰσάγει· δεξιότητι δὲ καὶ φιλοφροσύνῃ τοῦτον ἐξένιζε. Τὰ δὲ τούτου γύναια παῖδας ὑπομαζίους περιαγόμενα, λίαν εἰς τὰ μάλιστα φιλανθρωπίας ἠξίου· τούς τε ὑπασπιστὰς καὶ περιπόλους τριάκοντα... ρία τῷ Χοσρόῃ ὑπῆρχον. Εὖ ἐποίει κάρτα ἐπιεικῶς. Δευτέρᾳ δὲ ἡμέρᾳ καὶ Χοσρόης ἐζήτει τὸν Πρόβον διὰ γράμματος πρέσβεων παρὰ τὸν Καίσαρα. Καὶ ἐγχαράξας βασιλείους κεραίας διὰ Πρόβου τῷ αὐτοκράτορι ἔστελλε. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ Κομεντιόλῳ τῷ στρατηγῷ κατὰ τὴν ἱερὰν πόλιν ἐνδιατρίβοντι κατάδηλον τὴν τοῦ Χοσρόου ἐνδημίαν ὁ Πρόβος πεποίηται, πέμψας ἐς αὐτὸν καὶ τὰ παρὰ Χοσρόου ἐν ἀξιώσει γεγραμμένα τῷ Καίσαρι. Ὁ δὲ Κομεντίολος τῶν ὑπὸ τοῦ Πρόβου διαγνωσθέντων αὐτῷ κατὰ τὴν ἱερὰν πόλιν τοῖς ταχυδρομοῦσιν ἄγγελον παρεδίδου ἥξοντα εἰς βασιλέα. Ὁ δ' αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος, τούτων ἀκηκοὼς, περιγάννυται, καὶ ταῖς κρείττοσιν ἐλπίσι κατάκομος ἦν. Τά τε σήμαντρα τὰ Περσικὰ περιελόμενος ὅ τι ἂν καὶ ταῖς δέλτοις ἐνεκεχάρακτο, διερευνᾶτο ἀνελέσθαι τε καὶ διαγνῶναι· ἡ δὲ τῆς ἀξιώσεως τοῦ τῶν Περσῶν βασιλέως ἐν τούτοις που συνετέτακτο. Ἐπὶ λέξεως γὰρ προσθήσω τὴν πρέσβευσιν ἀκαλλώπιστον φράσεως, ὅπως τῇ ἀμαθείᾳ τῆς λέξεως τὸν νοῦν τῆς ἀξιώσεως ἀνεπίπλαστον ἐνοπτρισώμεθα.

Quod Choroes devictus et fugatus a Baramo, regnoque ejectus, et infra decimum lapidem a Circensio sub die in agro metatus nuntium amandavit, adventum significans, fortunasque recentes, et refugium ad Cæsarem, commeatuque domum postulato, auxilia a Romanis expetit. Tertia vero vigilia noctis nuntii ad portas advenerunt, qui cum de quibus causis venirent, edocti essent portæ custodes, ad præfectum celeriter urbis mittunt, ii quorum portarum erat custodia, præfectoque tam insperatæ festinationis causam exponunt. Præsidiariæ tum cohortis præfecto nomen erat Probo. quare Probus de mane intromissum in urbem Chosroen, humaniter et benevole excepit, in mulieribus item ejus, subrumos puerulos gestantibus nimis quam maxima humanitate usus, defensoribus quoque et stipatoribus, quorum triginta forte erant Chosroi, bona multa fecit valde amice. Altera die Probum quæsivit Chosroes per litteras mittens ad Cæsarem, et cum exarasset sigillum regium per Probum ad imperatorem dedit. Posteriori vero die Comentiolum ducem Hierapoli commorantem, certiorem fecit de præsentia Chosrois, missis ad eum simul, quæ Chosroes cum honore dignitateque ad Cæsarem perscripserat. Comentiolus, quæ sibi significata erant Hierapoli a Probo, per celeres cursorum ad Cæsarem curavit perferenda, quibus imperator Mauricius auditis, subrisit, et de meliori sibi spe gratulatus, detractisque signis Persicis ea etiam, quæ intus exarata erant, legere sategit et cognoscere. Dignitas vero Peræ, qua regem appellabat, in his erat maxime. Alloquii enim opponam legationem non fucatam verbis, ut ruditate orationis mentem dignitatis exhibitæ non fictam inspiciamus.

Χοσρόης Περσῶν βασιλεὺς τῷ ἐμφανεστάτῳ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων ἀγαθοποιῷ, εἰρηνικῷ, δυνάστῃ, φιλευγενεῖ καὶ μισοτυράννῳ, ἐπιεικεῖ, δικαιοπραγεῖ, τοῖς ἀδικουμένοις σωτῆρι, εὐεργετικῷ, ἀμνησικάκῳ, χαίρειν.

Δύο τισὶν ὀφθαλμοῖς τὸν κόσμον καταλάμπεσθαι πάντα ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς τὸ Θεῖον ἐπραγματεύσατο, τουτέστιν τῇ δυνατωτάτῃ τῶν Ῥωμαίων βασιλείᾳ, καὶ τοῖς ἐμφρονεστάτοις σκήπτροις τῆς Περσῶν πολιτείας. Ταύταις γὰρ ταῖς μεγίσταις ἀρχαῖς, τὰ ἀπειθῆ καὶ φιλοπόλεμα ἔθνη λικμίζεται, καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων διαγωγὴ κατακοσμεῖται καὶ κυβερνᾶται διὰ παντός· καὶ ἔστι λαβεῖν τὴν τῶν πραγμάτων ἀκολουθίαν τοῖς ἡμετέροις ῥήμασιν συμφωνοῦσαν. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ οἵτινες καὶ πονηροὶ ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιπολάζοντες δαίμονες πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καλῶς τεταγμένα συγχεῖν μὲν ἐπείγονται, εἰ καὶ μὴ ἔκβασιν ἡ τούτων λαμβάνει ἐγχείρησις· πρέπει τοὺς θεοφιλεῖς καὶ εὐσεβεστάτους ἀνθρώπους τούτοις ἀντιστρατεύεσθαι, ἔχοντας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ σοφίας θησαυρὸν, καὶ δικαιοσύνης βραχίονα καὶ ὅπλα. Κατὰ τοίνυν ταύτας τὰς ἡμέρας οἱ βλαπτικώτατοι δαίμονες κατὰ

185 Chosroes Persarum rex, regi Romanorum illustrissimo, felici, pacifico, potenti, libertatis vindici, tyrannidis osori, moderato, justo, injuriatorum protectori, benefico, illatorum non memori, salutem.

Duobus quasi oculis mundum illustrari totum olim jam et a principio curavit Deus, hoc est potentissimo Romanorum imperio, ac prudentissime constitutis sceptris Persicæ reipublicæ. His enim maximis imperiis efferæ et bellicosæ gentes comprimuntur, reliquique homines exornantur, et prorsus gubernantur: quarum rerum cum dictis nostris est videre convenientem consequentiam. Quoniam vero, et aliqui mali in mundo circumeuntes dæmones, omnia quæ a Deo pulcherrime ordinata sunt, avent quidem confundere, ne succedant eorum conatus, decet amatos Deo et piissimos viros resistere, ut qui habeant a Deo sapientiæ thesaurum, et justitiæ brachium et arma. His igitur circiter temporibus nocentissimi dæmones contra Persarum surrecti rempublicam, pessimis quibusque perpetratis, et servos contra dominos armarunt, contra regnum

famulos, contra ordinem disturbationem, contra A decorum indecorum, et omnia quæ contraria sunt bonis, produxerunt. Baramus enim detestandus ille servus, a nostris majoribus provectus, in hanc honoris lucem elatus, nec potens tantæ gloriæ magnitudinis, ad perniciem delapsus est, et regnum sibi promittens omnem turbavit Persarum rempublicam, et omnia facit et allaborat, ut magnum exstinguat oculum potestatis, unde capiant gentes feræ et iniquæ libertatem et potentiam grassandi adversus mansuetissimum Persarum imperium: nec hoc solum, sed etiam procedente posthac tempore contra vobis tributarias vires, quæ coerceri non poterunt, et maxime perniciosas. Decet igitur pacificum pro vestra providentia, infestato regno B et a tyrannis violato adhibere manum salutarem, et in hoc conferre vestram operam, ut imperium incipiens destruatur, et salutis communis quasi tropæa generalia in Romanorum republica figere, et vos proclamare conditores, et servatores, et medicos afflictæ Persarum reipublicæ liceat. Omnia enim quæ justa sunt, a potentissimis regibus expediri omnino convenit, et inde sibi fortitudinis encomia, et gloriam post mortem non abolendam comparare, ac ita exemplo esse, quod non debeant arma ferre servi contra dominos. Varietatem igitur Persicarum in politia rerum ex officio vestro **186** est gubernare. Splendidius enim inde quoque per nos Romanorum fiet nomen. Hæc ego Chosroes, ut qui præsens adsim, per epistolam alloquor. Chosroes C tuus filius et famulus. Non enim propter fortunam eorum quæ evenerunt, aspernaberis aptum hoc conditioni utriusque nostrum nomen. Datores bonorum angeli Dei regnum vestrum sospitent et conservent, ne et ei aliquando aut opprobrium, aut tyrannis illudere possit

τῶν ἀγαθῶν ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἀνεπονείδειστον σιν

Quod Chosroes impetrata petitione per legatos ad Mauricium missos, ad urbem Hierapolim dictam venit: nec sane dux Comentiolus non est non honorariis muneribus prosecutus eum, qui tum carebat regno. Sic enim visum est Mauricio, et ut visum est, ita quoque procuratum est. In regione itaque sic dicta Bedamas, obviam factus Chosroi Comen- D tiolus regio illum donatum apparatu, magnifico prorsus satellitio comitatuque produxit. Nona vero etiam die nuntium ad præsidia Persica Martyropolim misit Chosroes hominem dignitate satrapam, nomine Miragdum, significans simul et recentem fortunarum statum, et imperatoris eam magnanimitatem, quam tota urbs etiamsi refertissima non possit capere, quippe qua immunes belli, in amicitiam recepti essent Persæ. Bestamum etiam illustrem apud Persas virum Adrabiganum in Armeniam amandavit, ut et urbem, et qui ibidem commorarentur Persas imperio Cæsaris subjiceret, et hæc quidem manifesto. Ut vero vafer factus, et nihil non dolis et fraudibus postposuit, hospitalitatis jure violato, ac infinita ista be-

τῆς Περσῶν ἐπιφοιτήσαντες πολιτείας, δεινὰ κατειργάσαντο, καὶ δούλους κατὰ δεσποτῶν ἐπεστράτευσαν, κατὰ βασιλείας οἰκέτας, κατὰ τῆς τάξεως τὴν ἀταξίαν, κατὰ τοῦ καθήκοντος τὸ μὴ πρέπον, καὶ πᾶσι τοῖς ἐναντίοις τῶν ἀγαθῶν ἐχορήγησαν ὅπλα. Βαρὰμ γὰρ ὁ κατάπτυστος δοῦλος, ὑπὸ τῶν ἡμετέρων προγόνων αὐξηθεὶς, καὶ διαλάμψας, καὶ μὴ χωρήσας τῆς δόξης τὸ μέγεθος, πρὸς ὄλεθρον ἀπεσκίρτησε, καὶ βασιλείαν ἑαυτῷ μνηστευόμενος, πᾶσαν διετάραξε τὴν Περσῶν βασιλείαν, καὶ πάντα καὶ πράττει καὶ διεγχειρεῖ, ἵνα μέγαν ὀφθαλμὸν ἀποσβέσῃ δυνάμεως, καὶ λάβωσιν ἐντεῦθεν ἔθνη ἀνήμερα καὶ κακοπραγέστατα παῤῥησίαν καὶ δύναμιν κατὰ τῆς ἡμερωτάτης τῶν Περσῶν βασιλείας· εἶτα λοιπὸν ἐντεῦθεν τῷ χρόνῳ, καὶ κατὰ τῶν παρ' ὑμῖν φορολογουμένων ἐθνῶν κράτος ἄσχετον καὶ πολλῆς λύμης οὐκ ἄμοιρον. Πρέπει τοίνυν τῷ εἰρηνικῷ τὰς προνοίας ὑμῶν, λῃστευομένῃ βασιλείᾳ καὶ ὑπὸ τυράννων βιαζομένῃ παρασχεῖν χεῖρα σωτήριον, συστήσασθαί τε μέλλουσαν ἀρχὴν καταλύεσθαι, καὶ τῆς σωτηρίας τὰς αἰτίας ὥσπερ τρόπαια οἰκουμενικὰ ἐν τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ ἱδρύσασθαι, ἀναγορευθῆναί τε ὑμᾶς κτίστας καὶ σωτῆρας καὶ ἰατροὺς τῆς Περσῶν πολιτείας. Πάντα γὰρ τὰ τῷ δικαίῳ συμβαίνοντα, πρέπει τοῖς δυνατωτάτοις βασιλεῦσι διὰ παντὸς ἀπεργάζεσθαι, καὶ ἐντεῦθεν τῆς μεγαλονοίας τὰ ἐγκώμια, καὶ τοῦ τῇδε κόσμου μεταναστεύουσιν ἔχειν διὰ παντὸς ἀδιάφθαρτα· παράδειγμά τε συστήσασθαι, ὡς οὐ δεῖ κατὰ δεσποτῶν δραπέτας ὁπλίζεσθαι. Τὸ τοίνυν ἀνώμαλον νῦν τῶν πραγμάτων τῆς Περσικῆς πολιτείας, προσήκει παρ' ὑμῶν κυβερνᾶσθαι· λαμπροτέραν γὰρ ἐντεῦθεν οἱ Ῥωμαῖοι τὴν εὔκλειαν δι' ὑμῶν ἀπολήψονται. Ταῦτα Χοσρόης ἐγὼ ὡς παρὼν γράφων προσφθέγγομαι, Χοσρόης ὁ σὸς υἱὸς καὶ ἱκέτης. Οὐ γὰρ διὰ τὴν τύχην τῶν συμβεβηκότων, ἀθετήσεις τῆς ἀξίας ἢ τῆς προσηγορίας τὸ πρόσφορον. Οἱ δοτῆρες καὶ ἀτυράννητον ὑμῖν τὴν βασιλείαν διαφυλάξουσιν

Ὅτι ὁ Χοσρόης μετὰ τὴν αἴτησιν τῆς πρεσβείας τῆς πρὸς Μαυρίκιον σταλεῖσαν, ἐπὶ τὴν λεγομένην ἱερὰν πόλιν ἀφίκετο. Οὐδὲ μὴν Κομεντίολος ὁ στρατηγὸς, ἀγέραστον καταλέλοιπε τὸν τέως τῆς βασιλείας χηρεύοντα. Οὕτω γὰρ ἔδοξε Μαυρικίῳ, καὶ τὸ δόγμα μετεχώρει πρὸς πρᾶξιν. Οὐκοῦν ἐπὶ τὸ Βεδαμὰς οὕτω χωρίον λεγόμενον, ἐς συνάντησιν γίνεται Κομεντίολος Χοσρόῃ, τήν τε παρασκευὴν βασίλειον αὐτῷ συστησάμενος, ἐδορυφόρει μεγαλουργῶς. Ἐνάτῃ δ' ἡμέρᾳ καὶ τοῖς ἐν Μαρτυροπόλει φρουροῦσι Πέρσαις ἄγγελον ὁ Χοσρόης ἐξέπεμψεν ἄνδρα σατράπην Μιραγδοῦν οὕτω λεγόμενον, τάς τε νεωτέρας τύχας καταδηλῶν, καὶ ὡς οὐ μεστὸν αὐτῆς τῆς πόλεως ἔχεσθαι τῆς τοῦ αὐτοκράτορος μεγαλονοίας, ἀπομάχους καὶ φίλους Πέρσας μεταπλαττούσης. Βεστὰμ δὲ τῶν παρὰ Πέρσαις διαφανῶν κατὰ τὴν Ἀρμενίαν ἀπέστελλεν ἐς τὸ Ἀδραβίγανον ἐγκελευόμενος γενέσθαι, καὶ τοὺς αὐτόθι ἐνδιατρίβοντας Πέρσας ὑπηκόους αὐτῷ καταστήσασθαι. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐς τὸ φανερὸν διεπράττετο· οἷα δὲ κέρκωψ πεφυκὼς τὴν διάνοιαν, καὶ πάντα τοῦ δόλου

τιθέμενος δεύτερα, τὸν τῆς φιλοξενίας ἀθετήσας A θεσμὸν, καὶ τοὺς ἅλας τῆς φιλοφροσύνης ὑπὸ τὰς πτέρνας καταβαλλόμενος, πεμπταῖον ἄγγελον κατέπεμπε τοῖς τὴν Μαρτυρόπολιν κατοικοῦσι Χαλδαίοις, ἐγκελευόμενος, ἔχεσθαι τῆς φρουρᾶς κάρτα κομιδῇ, καὶ τοῖς ἐς τὸ φανερὸν προσταττομένοις αὐτῷ μὴ προσέχειν τὸν νοῦν. Ἀναβολῆς τοίνυν τῆς περὶ τὴν βασιλείαν καθόδου τέως ἐγγινομένης αὐτῷ ἐνεχείρει ὡς βασιλέα γενέσθαι Ῥωμαίων. Ὁ μὲν οὖν Μαυρίκιος τὴν τούτου ἔφεσιν διαγνοὺς, γράμμασι βασιλείοις τὴν ὡς αὐτὸν ἐνδημίαν ἐνέκοπτε, δόξης ὑπερορῶν, τήν τε τοῦ συνοίσοντος ἐπίδοσιν Χοσρόῃ πραγματευόμενος. Διενοῖτο γὰρ ὡς οὐ δεῖ πόῤῥω τῆς Περσῶν πολιτείας μεταχωρῆσαι τοῦτον, ἵνα μὴ τῷ Βαρὰμ πάγιον ἐντεῦθεν τὸ τῆς τυραννίδος καθιδρυνθείη ἐγχείρημα. Ἦρος δ' ἀρχομένου ὁ Χοσρόης B πρέσβεις ἐς βασιλέα ἐξέπεμψεν. Ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ βασιλικῶς Ἐκκλησίαν τρίτῃ συγκροτήσας ἡμέρᾳ, ἐπιφανῶς προσκυνεῖται ὑπὸ τῶν πρέσβεων. Σιωπῆς τοίνυν βαψιλευομένης τῷ συνεδρίῳ, καὶ τοῦ βασιλέως ἄδειαν λόγων ἐκθέσεως ἀποδεδωκότος τοῖς Πέρσαις, ὁ τῶν πρέσβεων ἐπιφανέστερος προπιαίνων τῷ δακρύῳ τὸν λόγον, κἀντεῦθεν τοὺς βασιλικοὺς οἰκτιρμοὺς ἀποθηρώμενος, τῶνδε τῶν λόγων ἀπήρξατο.

nevolentia pedibus calcata, quintum nuntium ablegavit ad Chaldæos habitantes Martyropoli, neve quid præsidiis deesset, neve iis, quæ palam egisset, apponerent animum. Occasione igitur reditus sibi facta in regnum, ad imperatorem Romanorum venire instituit. Quare Mauricius cum resciseret hujus desiderium, litteris regiis ne se adiret vetuit, contemnens imperator gloriam, et in Chosrois simul utilitate et commodo allaborans. Putavit enim non amplius illi procedendum esse ad Persarum rempublicam, ne ita a Baramo occupatæ tyrannidi invalescendi subministraretur argumentum. Primo autem vere Chosroes ad regem mittit, tertiaque die convocata ab imperatore concione, cum honore ingenti adoratur a legatis. Itaque silentio indicto senatui, ac libertate Persis ab imperatore facta, ea quæ haberent exponendi, **187** primarius inter legatos profusis lacrymis, ac inde captata imperatoris miseratione, in ejusmodi verba dixit.

(1) Λεχθέντων δὲ μεταξὺ πολλῶν καὶ τούτων οὕτω διαλαληθέντων ὑπὸ τῶν πρέσβεων, καὶ τῆς ἀξιώσεως τὸ πιθανὸν καὶ ἐπίχαρες κληρωσαμένης τῇ εὐροίᾳ τοῦ λόγου, ὑπό τε τῆς βουλῆς καὶ τοῦ αὐτοκράτορος δογματίζεται ἐπικουρήσειν τῷ Χοσρόῃ Ῥωμαίους, τῷ δὲ Βαρὰμ κάρτα κομιδῇ παρασκευάζεσθαι πόλεμον· ἀνάξιον Λατινίδος ἀρχῆς τοῦ βασιλέως κρίναντος, ὅπλα τοῖς ἀδικοῦσι παρέχεσθαι· καὶ C προκινδυνεύειν τοῦ μὴ καλοῦ διὰ τὸν ὄγκον τῆς ὑποσχέσεως, καὶ Ῥωμαίους αἰσχίστην ἀναδεξαμένους ὑπόθεσιν, ἀθανάτοις ὀνείδεσι διὰ παντὸς στηλιτεύεσθαι. Τὰ μὲν οὖν περὶ τοῦ δόγματος ἐς ἐκείνην τὴν ἡμέραν περὶ τὸ βασίλειον ἄστυ ἐξῄχει τότε καὶ ἐπεπόλαζε. Πεμπταῖοι δ' οἱ πρέσβεις εἰσφρήσαντες πρὸς τὸν Καίσαρα, δώροις διακοσμηθέντες βασιλικοῖς, ἐν γράμμασι τὸ παρὰ τῶν βασιλέων ἀποφέρονται ψήφισμα. Τόν τε Σα [Σαράμην]... μὲν καὶ Χοσροπερόζην, τούς τε ἄλλους τοὺς ἤδη πρότερον κατὰ τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν ᾕρήκει τὸ Ῥωμαϊκὸν, ὁ αὐτοκράτωρ ἐς Χοσρόην ἅμα τοῖς πρέσβεσιν ἐξαπέστειλεν. Ὁ δὲ Χοσρόης τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ βασιλέως διαγνοὺς, τήν τε τῶν Ῥωμαίων ἀγασθεὶς ἀρετὴν, τὴν ἱερὰν πόλιν καταλιπὼν, ἅμα Κομεντιόλῳ ἐς D Κωνσταντίναν τὸ ἄστυ ἀφίκετο· μικροῦ τε ὕστερον καὶ ὁ τῆς Μελιτινῆς προεστὼς (Δομετιανὸς δ' ἄρα οὗτος), βασιλικαῖς ὑποθήκαις γίνεται πρὸς Χοσρόην· ὃς πρὸς γένος συνῆπται τῷ βασιλεῖ, τὴν τιμὴν ἱερεὺς, τὴν δὲ περὶ τὸν βίον κατασκευὴν ἱερώτερος, τὸν λόγον ἡδὺς, τὴν πρᾶξιν ταχὺς, τὴν συμβουλὴν ἐμφρονέστατος. Συνείπετο δὲ αὐτῷ ὅτε Γρηγόριος ὁ τῆς Ἀντιοχέων τοῦ ἱερατικοῦ ἐξηγούμενος. Ἔδοξε γὰρ καὶ τοῦτο τῷ βασιλεῖ· καὶ μετεφοίτα πρὸς τὴν πρᾶξιν ὁ λόγος. Παραγενηθέντες γοῦν οἱ ἱερεῖς ἐς Κωνσταντίναν, λόγοις καὶ δώροις παρηγοροῦν Χοσρόην, ἐπιτεύξεις ἐλπίδων ἀθυμουμένῳ διατιθέμενοι.

Collatis utrinque vero multis, et his ita a legatis dictis, ac petitione facundia sermonis extorquente, ut quæ proponeret, probarentur ac placerent, a senatu simul et ab imperatore decretum est, ut Chosroi Romani opitularentur, Baramoque adnixo studio bellum facerent, quippe cum indignum Latino judicaret imperator imperio, si non prævaricato res contra arma sumeret, periclitareturque potius rei non honestæ gratia propter promissi magnitudinem, ac Romani contracta ignominia non obliviscendis in æternum opprobriis passim diffamarentur. Decreti igitur hujus adhuc eadem die per urbem regiam sententia pronuntiatur et promulgatur. Quinti vero hi legati admissi ad Cæsarem, donisque ornati regiis, litteris inscriptam regis sententiam secum ferunt. Præterea Saramen et Chosroperozen, aliosque jam ante belli tempore ab Romanis captos ad Chrosroen Imperator una cum legatis remisit. At Chosroes regiis lectis litteris, miratus istam Romanorum virtutem, relicta Hierapoli, simul cum Comentiolo ad urbem devenit Constantinam: nec multo post antistes Melitinæ Domitianus, jussu regis ad Chosroeu venit, qui Domitianus cognatus erat imperatoris, professione sacerdos, præstanti vitæ sanctimonia, oratione placidus, ad negotia conficienda solers, consilio sapientissimo. Adjunctus illi ibat Gregorius Antiochenæ præses Ecclesiæ. Nam et hoc volebat rex, et quemadmodum voluit, ita factum est. Cum ergo sacerdos uterque Constantinæ esset, sermonibus ac muneribus delinientes, melioris spei desolato spem fecerunt. Quare Chosroes per Nisibin missis legatis, Persis in memoriam vocat beneficiorum in stirpem regiam, admonitis una concionis suæ auditoribus, quod tyranno nec favendum sit, nec

(1) Marg. Ζήτει ἐν τῷ *Περὶ δημηγορίας*.

confringendæ leges veteres, ac patriæ, quæ tot inde jam annis in Persarum sint observatæ republica, quodque nequaquam a rerum novarum molitionibus turpitudo absit, et ignominia.

A Ὁ μὲν οὖν Χοσρόης ἀνὰ τὴν Νίσιβιν πρέσβεις ἀπέστελλεν, ἀναμιμνήσκων Πέρσας τῆς εὐνοίας τῆς ἐς τὸ βασίλειον γένος, παρακαλῶν τῷ ἠπίῳ τῆς παραινέσεως, ὡς οὐ δεῖ τυράννων ἐξουσίας ἀνέχεσθαι, καὶ καθυβρίζειν νόμον ἀρχαῖον καὶ πάτριον γεγηρακότα τῇ Περσῶν βασιλείᾳ, καὶ μηδέποτε τῷ νεωτέρῳ τῆς καθαιρέσεως ἀπενεγκόμενον τὸ ἀδόκιμον.

Quod ubi Baramo primum innotuit, de conservato Chosroe, humaniterque a Romanis excepto, legatos misit, cavens imperatori, ne Chosroes quaquam fortunis subveniret, pactus ideo et urbem Nisibin Romanis se daturum, et loca usque fluvium Tigridem. Sed quoniam non ille Baram erat, qui nomen regium extingueret, frustratum fuit.

Ὅτι τῷ Βαρὰμ ἐπεὶ κατάδηλον γέγονεν ὡς διεσώθη ὁ Χοσρόης· ὅπως τε Ῥωμαῖοι φιλοφρόνως αὐτὸν ἀνεδέξαντο, πρέσβεις ἐξέπεμψεν, ἀξιῶν τὸν αὐτοκράτορα μηδαμῶς ταῖς Χοσρόου τύχαις ἐπικουρεῖν, διισχυριζόμενος Νίσιβίν τε πόλιν παραδιδόναι Ῥωμαίοις, καὶ τὰ ἄχρι Τίγριδος ποταμοῦ. Ὁ μὲν οὖν Βαρὰμ τηνάλλως ἐπλανᾶτο· οὐ γὰρ οἷός τε ἦν διαφθείρειν τὴν τοῦ βασιλέως ἰδιότητα.

188 Quod re contra Baranum bene feliciterque gesta, Chosroes ad Mauricium principes aliquot e comitatu suo misit, et eorum quæ evenerant exposita fortuna, petiit ut auxilio misso metum sibi demeret, opitulareturque quam citissime. Affirmabant etiam legati si pecuniæ copiam imperator faceret Chosroi, refusurum eam Romanis quam primum suum recuperaret regnum. Romanorum autem rex, præterquam quod armis conjunctis ferebat opem, maximam quoque ei pecuniæ summam est largitus: ac ita Chosroes relicta imperatori syngrapha, ingentem pecuniarum vim reportavit, quam deinde diribitam Persicis suis copiis distribuit.

B Ὅτι μετὰ τῶν ἀνδραγαθημάτων τὴν ἐπίτευξιν ὁ Χοσρόης ἐς τὸν Μαυρίκιον τῶν ἑπομένων ἀρχόντων τινὰς μετεπέμπετο, καὶ τὴν τῶν παρηκολουθηκότων περιπέτειαν ἐνσημαίνεται· ἠξίου τε μελήσεως ἐγκοπὴν ταῖς συμμαχικαῖς αὐτὸν ἐπιθεῖναι δυνάμεσι· καὶ ὡς τάχιστα βοηθεῖν· τήν τε τῶν χρημάτων αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτῷ γενέσθαι περιβολὴν, ἰσχυριζόμενοι τὴν οἰκείαν ἀπολάβοντα ἀρχὴν, ἀντικαταβάλλειν Ῥωμαίοις τὸ δάνειον. Ὁ δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ βασιλεὺς, μετὰ τῆς συμμαχίας τῶν ὅπλων, καὶ τὴν τῶν χρημάτων αὐτῷ μεγίστην ῥοπὴν ἐχαρίζετο. Ὁ τοίνυν Χοσρόης χειρογραφήσας τὸ δάνεισμα, καὶ ἐς Μαυρίκιον ἀποστειλάμενος, τὸν πολυτάλαντον τῶν χρημάτων ἐκομίζετο πλοῦτον· καὶ τοῦτο κατακερματίσας, ταῖς περὶ αὐτὸν Περσικαῖς κατασπείρει δυνάμεσιν.

Quod non longe post Saramen ad regem amandavit Chosroes, orans Cæsarem, ut ducatu Comentiolum deponeret, ut qui contumeliosus esset, et sub prætextu auxilii afferret detrimentum, cumque Sarames secundum quod justus erat appulsus Byzantium, legationem imperatori exposuisset, Comentiolo ab officio ducis deposito aditum in Persidem ademit imperator, Narsique, qui ducis erat armiger, ducatum dedit. Sexta vero die Mauricius cingulum variegatum gemmis, et tiaram regiam, lectulosque, et mensas aureas Daras misit ad Chosroen, instructa in ipsius gratiam regia pompa ex suis doryphoris, magnifice donavit, ut ne destitutum apparatu regio Romani Persæque aspernarentur. Cinctus est igitur Chosroes undique satellitio regio, quanto apud Romanos sceptra regia observari obtinet: ac ita videntes Medi quibus viribus ab imperatore circumdatus sit Chosroes, relicta tyrannide transiverunt ad partes Chosrois, et Barami quidem res in dies debilitatæ sunt: Chosroi vero secundum animi sententiam, accrescentibus eo modo viribus, successere. Quapropter etiam decrevit aliquod Chosroes Mauricio beneficium referre, litterisque regiis Mauricii imperio pro munere obligat urbem Daras, Delauzam quoque satrapam, virum spectatum, Byzantium mittit, qui ferret claves oppidi, cum clavibus quod litteris continebatur munus. Tradidit itaque cum esset in urbe regia legatus Romanis urbem, et ad colloquium imperatoris admissus est. Mauricius autem, cum donasset homi-

C Ὅτι μετ' οὐ πολὺ τῷ Σαράμῃ ἐς βασιλέα γενέσθαι Χοσρόης προσέταττε, καθικετεύων τὸν Καίσαρα, Κομεντίολον τῆς στρατηγικῆς ἀποστασίας ἀποβαλεῖν· ὡς οἷα δὴ ὑπὸ Κομεντιόλου προπηλακιζομένου, καὶ ταῖς ἀναβολαῖς τῆς ἐπικουρίας ὑποφθείροντος. Ὁ τοίνυν Σαράμης κατὰ τὸ προστεταγμένον αὐτῷ ἐς Βυζάντιον ἀφικνεῖται, τήν τε πρεσβείαν διεξῆλθε τῷ αὐτοκράτορι. Καὶ οὖν ὁ βασιλεὺς ἀποστράτηγον τῆς ἐπὶ Περσίδα καθόδου Κομεντίολον ποιησάμενος, Ναρσῇ, ὃς τοῦ στρατηγοῦ ὑπασπιστὴς ἐτύγχανεν ὤν, τὴν ἡγεμονίαν ἐντίθησιν. Ἕκτῃ δὲ ἡμέρᾳ, καὶ ὁ Μαυρίκιος λιθοκόλλητον ζώνην, καὶ τιάραν βασιλικὴν, κλίνας τε καὶ τραπέζας χρυσᾶς ἐς τὸ Δάρας τῷ Χοσρόῃ ἀπέστελλεν· πομπήν τε βασίλειον αὐτῷ συγκροτῶν ἐκ τῶν παρ' αὐτῷ δορυ-
D φόρων, μεγαλοπρεπῶς μετεδίδου, ὅπως μὴ βασιλικῆς χηρεύων συντάξεως, εὐκαταφρόνητος εἴη Ῥωμαίοις τε καὶ Πέρσαις. Περιεστοιχίζετο γοῦν πάντοθεν βασιλικῇ δορυφορίᾳ Χοσρόης, ὁπόσῃ νόμος Ῥωμαίοις αὐτοκρατορικὰ σκῆπτρα γεραίρεσθαι. Ὁρῶντες γοῦν οἱ Μῆδοι ὁπόσῃ τῷ Χοσρόῃ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥώμης περιεχύτο, τὴν γνώμην μεταναστησάμενοι, χαίρειν φράσαντες τῇ τυραννίδι, προσεχώρουν Χοσρόῃ. Καὶ τοῦ μὲν Βαρὰμ ὁσημέραι τὸ συμμαχικὸν κατησθένει· τῷ δὲ Χοσρόῃ κατὰ νοῦν ἐχώρει τὰ πράγματα, καταλιπαινομένης αὐτῷ τῆς δυνάμεως. Διανοεῖται γοῦν παραυτίκα Χοσρόης τῷ Μαυρικίῳ εὐνουστάτην πρᾶξιν ἐνδείξασθαι. Δι' ὃ ἐν βασιλικῇ διφθέρᾳ τὴν πόλιν Δάρας ὑπήκοον ἐγγράφεται προῖκα Μαυρικίῳ, τόν τε Δηλαῦζαν τὸν σατράπην, ἄνδρα

ἀπόβλεπτον, ἐς Βυζάντιον στέλλει, τὰς κλεῖς οἰσόμενον τοῦ πολίσματος, τήν τε ἐν γράμμασι δωρεάν. ὁ μὲν οὖν πρέσβυς ἐπὶ τὸ βασίλειον ἄστυ γενόμενος, παρεδίδου Ῥωμαίοις τὸ πόλισμα. Καὶ ἐς λόγους πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἧκεν. Ὁ δὲ Μαυρίκιος, δώροις βασιλικοῖς μεγαλύνας τοῦτον, τὴν τῶν προαπαγγελθέντων ὠχύρου καὶ αὖθις ὑπόσχεσιν, παῖδα Χοσρόην ἀποκαλῶν.

nem regalibus muneribus, eorum quoque quæ ante pepigerat firmavit fidem, Chosroe ad eam rem nominato filio.

Ὅτι [ὁ] Χοσρόης δεδοικὼς μή που δολοφονίᾳ τις ὑποσταίη αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων, ἐδεῖτο Μαυρικίου ἐς τὴν τοῦ σώματος φρουρὰν χιλίους αὐτοῦ ὁπλιτικοῦ παραπέμπεσθαι. Ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων βασιλεὺς σωματοφύλακας ἐς Χοσρόην ἐξέπεμπεν.

189 Quod veritus Chosroes, ne quis clam percussor a subditis sibi substitueretur, rogavit Mauricium, ut ad custodiam corporis mille suorum sibi militum daret. Romanus autem rex, custodes corporis Chosroi misit.

Ὅτι ὁ Μαυρίκιος ἕως τοῦ Ἑβδόμου ὀνομαζομένου ἐλθών· ἠχηκόει γὰρ ὡς τὸ Οὐννικὸν ἐκστρατεύειν· καὶ ἀκηκοὼς Δαλαῦζαν τὸν Πέρσην ἥκοντα ὡς αὐτὸν, παλινδρομεῖ πρὸς τὸ βασίλειον ἄστυ, διαθείς τε ὡς ἐνῆν ἐπιδεξίως τὴν τῆς πρεσβείας ἀξίωσιν, τοῦ σκοποῦ αὖθις τῆς ἐκδημίας ἀπήρχετο.

Quod Mauricius ad septimum usque qui ita dicitur locus, pervenit, qnoniam Hunnos educi audiverat, certiorque factus de Dalauræ Persæ ad se adventu, recurrit ad urbem regiam, compositaque, ut par erat, legatione, propositum rursus abitum promovit.

Ὅτι τρίτῃ ἡμέρᾳ, πρέσβεις ὑπὸ τοῦ βασιλείου ἐξεπέμποντο ἄστεως· ἥ τε ἀξίωσις ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἐς τὸν βασιλέα ἐγίγνετο. Ἡ δὲ ὑπόθεσις, τὴν ἐπανάζευξιν τῆς βασιλέως ἐκδημίας ἐθήρα λαβεῖν. Ὁ δὲ μηδὲν προσηχάμενος τῆς πρεσβείας, παλινοστεῖ τοῖς πρέσβεσιν.

Quod die tertia legati ab urbe regia missi sunt, petente senatu ab imperatore ut rediret. Cui is legationi obsecundans, cum legatis rediit.

Ὅτι πρὸς τῇ Ἀγχιαλῷ τὸν χάρακα ὁ Μαυρίκιος διαγραψάμενος, ἡμέρας τε πέντε πρὸς ταῖς δέκα· ἔνθα δὴ τὴν διατριβὴν ποιησάμενος, ἐς τὸ βασίλειον ἄστυ ἐπάνεισιν, ἧκειν ἀκούσας ὑπὸ τοῦ Περσῶν βασιλέως ἐς Βυζάντιον πρέσβεις. Τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ οἱ τῆς Κελτικῆς Ἰβηρίας πρέσβεις ἐς τὸ βασίλειον παραγίνονται ἄστυ. Αἱ δὲ προσηγορίαι τοῖς πρέσβεσι, Βόσος καὶ Βέττος. Τούτους ὁ τοῦ ἔθνους δυνάστης, Φράγγοι δ' οὗτοι τῇ νεωτέρᾳ γλώττῃ κατονομάζονται, ὄνομα δὲ Θεοδώριχος αὐτῷ, ἐς βασιλέα ἐξέπεμπεν· ἠξίου τε συνθήκαις φορολογίας τῷ Ῥωμαϊκῷ συμμαχῆσαι, καὶ δώροις ἀναλῶσθαι τὸν πρὸς Χαγάνον πόλεμον. Ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ τοὺς πρέσβεις φιλοφρονησάμενος δώροις, ἀπόμισθον τὴν ξυμμαχίαν ἐκέλευε Φράγγους παρέχεσθαι· ἀργυρολογεῖσθαι τὸ Ῥωμαϊκὸν ὑπὸ τῶν Βαρβάρων οὐκ ἀνεχόμενος. Ὁ δὲ Χαγάνος ἐπενθήκας λαμβάνειν τὰς συνθήκας ἐζήτει τὸν βασιλέα. Ἐπεὶ δὲ ὁ αὐτοκράτωρ τοῖς λόγοις τοῦ Βαρβάρου, ὤτων οὐκ ἐδίδου βαλβῖδα, ἀντελάμβανε παραυτίκα τὸν πόλεμον.

Quod ad Anchialum metatus vallum, ibidemque par quindecim dies moratus Mauricius, cum venire audivisset a Persarum rege legatos Byzantium, in urbem rediit regiam. Tertia vero post die Celtiberiæ eodem quoque Legati veniunt. Legatis nomina erant Boso ac Betto, quos princeps gentis (Franci hi recentiore lingua vocantur, at illi nomen Theodoricho) ad imperatorem misit, promisitque, se, si vectigalia sibi darentur, opitulaturum Romanis, ac pro muneribus cum Chagano gesturum bellum. Imperator tamen muneratus legatos, si sua auxilia suppeditarent Franci, ut id gratis facerent jussit, nequaquam emi passus a Romanis opem Barbarorum. Interim Chaganus ad priora pacta additamentum ab imperatore flagitat, in qua re Barbarus non auditus, statim restauravit bellum.

Ὅτι ὁ Πρίσκος δέκα καὶ πέντε ποιησάμενος χάρακας, τόν τε Ἴστρον διαπεραιωθεὶς ποταμὸν, τετάρτῃ ἡμέρᾳ εἰς Νόβας τὰς ἄνω παραγίνεται. Ὁ δὲ Χαγάνος τοῦτο μεμαθηκὼς, ὡς τὸν Πρίσκον πρέσβεις ἐξέπεμψεν, τήν τε αἰτίαν ἐξερευνᾶτο μαθεῖν τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀφίξεως. Ὁ δὲ στρατηγὸς τοὺς τόπους ἔφασκεν εὐφυεῖς ἐς κυνηγέσια πεφυκέναι ἱππασίμους τε καὶ λίαν ἐνύδρους. Ὁ δὲ Χαγάνος ἐδήλου ἐπ' ἀλλοτρίας γῆς ἐπιβαίνειν Ῥωμαίους, παρασπονδῆσαί τε Πρίσκον, καὶ ἀοράτως τὴν εἰρήνην ὑπ' αὐτοῦ περισχίζεσθαι. Ἔφασκε τοίνυν ὁ Πρίσκος, Ῥωμαϊκὸν ὑπεῖ τὸ ἔδαφος· ὁ δὲ Βάρβαρος, ὅπλοις καὶ νόμοις πολέμων· Ῥωμαίους ἀποκτήσασθαι τοῦτο. Τοῦ τοίνυν Χαγάνου ζυγομαχοῦντος καὶ διαμφιβάλλοντος περὶ τούτων τῶν τόπων, φασὶ τὸν Πρίσκον τὴν ἐκ τῆς Ἕω ἀπόδρασιν ὀνειδίσαι Χαγάνῳ. Θέρους γὰρ ἐνεστῶτος, ὁ πρὸς τῇ ἕῳ ὑπὸ τῶν Τούρκων Χαγάνος ὑμνούμενος, πρέσβεις ἐξέπεμψε Μαυρικίῳ βασιλεῖ, ἐπιστολήν τε συντεταχὼς, ἐπινίκια ἐχάραττεν ἐν αὐτῇ. Ἡ δὲ τῆς ἐπιστολῆς ἐπιγραφὴ εἶχεν ἐπὶ λέ-

Quod Priscus quindecim valla metatus, trajecto Istro fluvio, quarta die superiores Nobas venit. Quod cum resciret Chaganus, ad Priscum legatos misit, causamque scire voluit adventus Romanorum. Respondit dux, ad venationem et equitatum esse loca idonea, et aquosa satis. Cui Chaganus ostendit alienam terram calcare Romanos, citraque pactum agere Priscum, et aperte pacem ab eo convelli. Respondet Priscus : Romanum quoque tu subis solum. Chaganus, armis, inquit, et jure belli, Romanos hoc amisisse. Chagano amplius rixante et disceptante de his locis, Priscum fugam ex Oriente exprobrasse dicunt Chagano. Instante namque æstate Chaganus, qui laudibus, a Turcis in Oriente celebratur, legatos miserat ad **190** Mauricium imperatorem, eaque concinnata epistola exaravit epinicia: Regi Romanorum Chaganus magnus dominus septem gentium, dominus climatum universi.

ξεως οὕτως· Τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων ὁ Χαγάνος ὁ μέγας δεσπότης ἑπτὰ γενεῶν κύριος κλιμάτων τῆς οἰκουμένης.

A Quod incipiente vere, instante maxima temporum festivitate, qua passionem simul et resurrectionem Dei Servatoris solent celebrare, fameque Romanos premente, insperato quodam sive casu, sive providentia Dei, Chaganus ad Romanos mittit, fami impositurus finem. Quam rei novitatem in dubium primum traxit Priscus, nec ei confidit. Postquam vero securus factus, Romani inter se et Barbari fecerunt ac susceperunt quinque dierum inducias, sublatoque omni metu, Chaganus esurientibus Romanis ad frumentationem præbuit vehicula. Propterea tam inopinata ista barbarica humanitas ad nostra usque tempora est propagata. Quarta die Romanis copiis instructis ad vitam rebus necessariis, legatos misit Chaganus, Indicas a Prisco petiturus merces. In qua B re Barbaro Priscus obsecundatus, et piper misit, et folium Indicum, casiamque, et quæ dicitur costus. Hic vero acceptis Romanis muneribus, aromatibus delinitus, admodum oblectatus est: et sic a pugna abstinuit, donec Romanis publica illa ingens celebritas præteriisset: ob invicem vero se cum metati essent, utrinque tamen omnia erant secura. Finito deinde festo, nuntios Chaganus misit, sejungendarum a se mutuo copiarum.

Ὅτι τοῦ ἦρος ἀνίσχοντος, μελλούσης δὲ ἐπιθήσεσθαι τῆς μεγάλης τῶν χρόνων ἑορτῆς, καὶ πάθος ὁμοῦ καὶ ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος ἑορτάζειν Θεοῦ, τοῦ τε λιμοῦ τοὺς Ῥωμαίους καταπιέζοντος, παραδόξῳ προνοίᾳ τινὶ ὁ Χαγάνος πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πρεσβεύεται. Ἡ δὲ ἀξίωσις ἦν, λύσιν τῷ λιμῷ ἐπιθεῖναι. Ὁ μὲν οὖν Πρίσκος, ἐπὶ τῷ καινοπρεπεῖ τῆς ἀξιώσεως, διηπόρει τε καὶ ἠπίστει. Ἐπεὶ δὲ πίστεις Ῥωμαῖοί τε καὶ Βάρβαροι ἔδοσαν καὶ ἀντελάμβανον, πένθ' ἡμέρας σπονδὰς συστησάμενοι, τὴν ἀφοβίαν ἐπραγματεύοντο. Ἁμάξας τοιγαροῦν ὁ Χαγάνος ἐπὶ σιτισμὸν λιμώττουσι τοῖς Ῥωμαίοις παρείχετο· διὰ τοῦτο μέχρι τῶν χρόνων τῶν καθ' ἡμᾶς τῶν παραδοξολογουμένων τὰ τῆς βαρβαρικῆς φιλανθρωπίας ταύτης καθέστηκε. Τετάρτῃ δὲ ἡμέρᾳ καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως εὐσθενούσης τοῖς πρὸς ζωὴν ἀναγκαιοτάτοις τῷ βίῳ, ὁ Χαγάνος πρέσβεις ἐξέπεμψεν, Ἰνδικὰς ὑπὸ τοῦ Πρίσκου λαβεῖν ἀξιῶν κχρυκείας. Ὁ μὲν οὖν Πρίσκος τοῦ Βαρβάρου τὴν ἀξίωσιν ἐθεράπευε, πέπερί τε ἐξέπεμψε, καὶ φύλλον Ἰνδικὸν, κασσίαν τε καὶ τὸ λεγόμενον κόστον· ὁ δὲ ἀπολαβὼν τὰς Ῥωμαϊκὰς δωρεὰς, καταρωματισάμενος, ἥσθη λίαν περιχαρῶς. Γίνεται οὖν ἀπόμαχος μέχρις ὅτου Ῥωμαίοις ἡ δημοτελὴς ἐκείνη μεγάλη πανήγυρις ἐπεπέραστο. Συνηυλίζοντο τοιγαροῦν τὰ ἀντίθετα· καὶ οὐκ ἦν δέος ἐν ἑκατέραις δυνάμεσιν. Οὐκοῦν ἀποτερματιζούσης τῆς ἑορτῆς, ἀγγέλους ὁ Χαγάνος ἐξέπεμπε, διακρίνεσθαι ἀπ' ἀλλήλων ἀξιῶν τὰς δυνάμεις.

Quod a quinta pugna, devictus a Romanis Chaganus, antequam imperatori aliquid de facto constaret, legatos ad Mauricium misit de captivis recipiendis. Erant ea millia septemdecim, cum ducentis. C Mauricius itaque minis Barbari percussus, orationeque circumventus, per tabellarium Prisco mandavit, ut captivos redderet Chagano Abaros, ac ita quidem a periculo liberi redduntur Chagano Barbari.

Ὅτι ὁ Χαγάνος μετὰ τὴν πέμπτην ἧτταν καταπολεμηθεὶς ὑπὸ Ῥωμαίων, πρίν τε τὸν αὐτοκράτορα τῶν γεγενημένων ἐν εἰδήσει γενέσθαι, πρέσβεις ἐς Μαυρίκιον ἔπεμψεν, ἀναλαβεῖν τοὺς ζωγρηθέντας πειρώμενος. Ἦσαν δὲ χιλιάδες ἑπτὰ καὶ δέκα πρὸς τοῖς διακοσίοις. Ὁ δὲ Μαυρίκιος, ταῖς ἀπειλαῖς τοῦ Βαρβάρου καταπλαγεὶς, καὶ τοῖς λόγοις ἀποβουκολούμενος, δι' ἐπιστολέως τῷ Πρίσκῳ προσέταξεν ἀποδοῦναι τοὺς ζωγρηθέντας τῷ Χαγάνῳ Ἀβάρους. Οὕτω μὲν οὖν ἀπὸ τῆς τόμεως ἀνεδίδοντο τῷ Χαγάνῳ οἱ Βάρβαροι.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΡΦΥΡΑΣ ΑΠΟΓΟΝΟΥ ΠΡΩΤΟΥ.

—

ARGUMENTUM

LIBRI PRIMI DE VIRTUTIBUS ET VITIIS,

CONSTANTINI PORPHYROGENETÆ.

(Apud Henr. Valesium in Collectaneis Constantini Porphyr. Paris 1634, 4°. Vide Fabric. apud nos tomi superioris col. 23.)

—

D Quicunque olim sive reges, sive sortis privatæ homines, mente fuerunt neque voluptatibus de-

Ὅσοι τῶν πάλαι ποτὲ βασιλέων τε καὶ ἰδιωτῶν μὴ τὸν νοῦν παρεσύρησαν ἡδοναῖς ἢ κατεμαλακίσθη-

σαν, ἀλλὰ τὸ τῆς ψυχῆς εὐγενὲς ἀκηλίδωτον ἀρετῇ A συνετήρησαν, οὗτοι δὴ, οὗτοι καὶ πόνοις ἐνεκαρτέρησαν, καὶ λόγοις ἐνησχολήθησαν· καὶ ἄλλος ἄλλο τι τῶν ὅσοι λογικώτερον ἐπεβίωσαν, παιδείας ἐρασταὶ γεγονότες σπουδαιότερόν τινα συνεγράψαντο· τοῦτο μὲν τῆς σφῶν αὐτῶν πολυμαθείας δεῖγμα ἐναργὲς τοῖς μετέπειτα καταλιπεῖν ἱμειρόμενοι· τοῦτο δὲ καὶ εὔκλειαν ἀείμνηστον ἐκ τῶν ἐντυγχανόντων καρπώσασθαι μνώμενοι. Ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς τῶν τοσούτων ἐτῶν περιδρομῆς ἄπλετόν τι χρῆμα καὶ πραγμάτων ἐγίγνετο, καὶ λόγων ἐπλέκετο, ἐπ' ἄπειρόν τε καὶ ἀμήχανον ἡ τῆς ἱστορίας εὐρύνετο συμπλοκή· ἔδει δὲ ἐπιῤῥεπέστερον πρὸς τὰ χείρω τὴν τῶν ἀνθρώπων προαίρεσιν μετατίθεσθαι χρόνοις ὕστερον, καὶ ὀλιγώρως ἔχειν πρὸς τὰ καλὰ καὶ ῥαθυμότερον διακεῖσθαι πρὸς τὴν τῶν φθασάντων γενέσθαι κατάληψιν, B κατόπιν γινομένης τῆς ἀληθοῦς ἐπιτεύξεως· ὥστ' ἐντεῦθεν ἀδηλίᾳ σκιάζεσθαι τὴν τῆς ἱστορίας ἐφεύρεσιν, πῆ μὲν σπάνει βίβλων ἐπωφελῶν, πῆ δὲ πρὸς τὴν ἐκτάδην πολυλογίαν δειμαινόντων καὶ κατοῤῥωδούντων· ὁ τῆς πορφύρας ἀπόγονος Κωνσταντῖνος ὁ ὀρθοδοξότατος καὶ χριστιανικώτατος τῶν πώποτε βεβασιλευκότων, ὀξυωπέστερον πρὸς τὴν τῶν καλῶν κατανόησιν διακείμενος, καὶ δραστήριον ἐσχηκὼς νοῦν, ἔκρινε βέλτιστον εἶναι καὶ κοινωφελὲς, τῷ τε βίῳ ὀνησιφόρον, πρότερον μὲν ζητητικῇ διεγέρσει βίβλους ἄλλοθεν ἄλλας ἐξ ἁπάσης ἑκασταχοῦ οἰκουμένης συλλέξασθαι, παντοδαπῆς δὲ πολυειδοῦς ἐπιστήμης ἐγκύμονας. Ἔπειτα τὸ τῆς πλατυεπείας μέγεθος καὶ ἀκοὰς ἀποκναῖον, ἄλλως τε καὶ ὀχληρὸν C καὶ φορτικὸν φαινόμενον τοῖς πολλοῖς, δεῖν ᾠήθη καταμερίσαι τοῦτο εἰς λεπτομέρειαν, ἀνεπιφθόνως τε προθεῖναι πᾶσι κοινῇ τὴν ἐκ τούτων ἀναφυομένην ὠφέλειαν· ὡς ἐκ μὲν τῆς ἐκλογῆς προσεκτικωτέρως καὶ ἐνδελεχέστερον κατεντυγχάνειν τοὺς τροφίμους τῶν λόγων, καὶ μονιμώτερον ἐντυποῦσθαι τούτοις τὴν τῶν λόγων εὐφράδειαν. Μεγαλοφυῶς τε καὶ ἀνεπηβόλως πρὸς ἐπὶ τούτοις καταμερίσαι εἰς ὑποθέσεις διαφόρους, τρεῖς ἐπὶ τοῖς πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν οὔσας, ἐν αἷς καὶ ὑφ' αἷς ἅπασα ἱστορικὴ μεγαλουργία συγκλείεται. Καὶ οὐκ ἔστιν οὐδὲν τῶν συγκειμένων, ὃ διαφεύξεται τὴν τοιαύτην τῶν ὑποθέσεων ἀπαρίθμησιν, οὐδὲν τὸ παράπαν ἀφαιρουμένης τῆς τοῦ λόγου ἀκολουθίας τῇ διαιρέσει τῶν ἐννοιῶν· ἀλλὰ σύσσωμον σωζούσης, καὶ ἑκάστῃ ὑποθέσει προσαρ- D μοζομένης τηλικαύτης οὐ συνόψεως, ἀληθέστερον δὲ εἰπεῖν, οἰκειώσεως. Ὧν κεφαλαιωδῶν ὑποθέσεων ἡ προκειμένη αὕτη, καὶ ἐπιγραφομένη, περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας πεντηκοστὴ οὖσα τυγχάνει· τῆς πρώτης τὸ ἐπώνυμον λαχούσης *Περὶ Βασιλέων ἀναγορεύσεως*. Ἐμφαίνει δὲ τουτὶ τὸ προοίμιον, τίνας οἱ λόγοι Πατέρας κέκτηνται, καὶ ὅθεν ἀποχυῦσκονται, ὡς ἂν μὴ ὦσιν αἱ κεφαλαιώδεις ὑποθέσεις ἀκατονόμαστοι καὶ μὴ γνήσιοι, ἀλλὰ νόθοι τε καὶ ψευδώνυμοι. Εἰσὶ δὲ ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων χρονικῶν,

pravata, neque mollitie corrupta, sed animi nobilitatem intemeratam ad virtutem conservarunt, hi profecto et inter labores durarunt, et otium in litteris consumpserunt. Ac si qui illorum vitam in studiis diligentius egerunt, eruditionis amore inflammati aliquid impensiore cura conscripserunt, partim quod multiplicis doctrinæ suæ certum aliquod posteris monumentum relinquere cuperunt, partim etiam immortalis memoriæ desiderio, quam apud lectores consequerentur. Quoniam vero per tot armorum curricula et res immensæ quotidie exoriebantur et scripta contexebantur, historiæ conscriptio semper latius sese propagans, infinita jam res erat, et quæ humani ingenii vim excederet. Enimvero aliter evenire non poterat, quin hominum studia et voluntates posterioribus temporibus ad deteriora se inclinarent, honesta susque deque haberent, et ad cognoscendas priorum sæculorum ros evaderent negligentiores, investigatione veri semel neglecta. Ita ut historiæ cognitio tenebris obvoluta redderetur incerta, tum propter librorum utilium inopiam, tum quia ad illa tot et tanta volumina vulgo homines expavescebant. Idcirco Constantinus Porphyrogeneta imperator omnium qui unquam fuerunt rectæ fidei tenacissimus et christianissimus, ingenio præditus ad rerum pulchrarum perceptionem acutissimo, eo denique præstans intelligentia, ut facile quidvis ad effectum perduceret, illud primo fore optimum est ratus et vulgo omnibus utile, ut libros undique ex omnibus orbis partibus doctrina varia refertos conquireret; deinde vastam illam librorum molem quæ lectores enecabat (cum præsertim molesta plerisque omnibus et tædii plena ea res videretur), in partes minutas putavit distribuendam, et luculentam utilitatem quæ poterat inde percipi oculis hominum exponendam. Adeo ut hoc delectu habito majori attentione et assiduitate lectioni incumbere studiosi queant, et sermonis facundiam altius ac penitius animo imprimere. Hoc amplius imperator magno et felici conatu opus universum in tractatus diversos numero tres et quinquaginta censuit distribuendum, in quibus quidquid magnificum habet historia inclusum continetur, neque inest quidquam historiæ insertum quod partitionem hanc in hosce tractatus effugeret. Neque vero ob divisionem sententiarum, series operis totius ullo modo corrumpitur: verum servat hæc synopsis, vel ut verius dicam, hæc rerum cognatarum adunatio in singulis partibus concinnandis unicuique tractatui convenientem rationem. Horum vero tractatuum præsens hic qui de virtutibus et vitiis inscribitur, ordine est quinquagesimus. Primus autem inscriptionem habet de imperatorum renuntiatione. Continetur etiam hoc procemio quot patres habuerint et auctores singula scripta, et quorum parta sint ingeniis; ne excerpta hæc nominibus careant et habeantur pro non legitimis, sed pro spuriis et subdititiis fœtibus. Sunt autem hæc excerpta ex annalibus infra subjectis:

α'. Ἰωσήπου ἀρχαιολογίας,

1. Ex Josephi antiquitatum libris.

2. Ex Georgio monacho.
3. Ex Chronico Joannis cognomento Malelæ.
4. Ex Joannis Antiochiæ Chronico.
5. Ex Diodori Siculi universali Historia.
6. Ex Nicolai Damasceni universali Historia.
7. Ex Herodoto Halicarnassæo.
8. Ex Thucydide.
9. Ex Xenophontis Cyropœdia, et expeditione Cyri Parysatidis filii.
10. Ex Arriani historia Alexandri.
11. Ex Dionysii Halicarnassæi Historia Romana.
12. Ex Polybii Megalopolitani Historia Romana.
13. Ex Appiani Historia Romana quæ dicitur Regia.
14. Ex Dionis Cocceiani Historia Romana.
Sequentes auctores in secundo libro recensebuntur.

A β'. Γεωργίου μοναχοῦ,
γ'. Ἰωάννου τοῦ ἐπίκλην Μαλέλα χρονικῆς,
δ'. Ἰωάννου Ἀντιοχέως χρονικῆς ἱστορίας,
ε'. Διοδώρου Σικελιώτου καθολικῆς ἱστορίας,
ς'. Νικολάου Δαμασκηνοῦ καθολικῆς ἱστορίας,
ζ'. Ἡροδότου Ἁλικαρνασσέως,
η'. Θουκυδίδου,
θ'. Ξενοφῶντος Κύρου παιδείας καὶ ἀναβάσεως Κύρου τοῦ Παρυσάτιδος,
ι'. Ἀῤῥιανοῦ Ἀλεξάνδρου ἱστορίας,
ια'. Διονυσίου Ἁλικαρνασσέως Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας,
ιβ'. Πολυβίου τοῦ Μεγαλοπολίτου Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας,
ιγ'. Ἀππιανοῦ Ῥωμαϊκῆς τῆς ἐπίκλην βασιλικῆς,
B ιδ'. Δίωνος Κοκκιανοῦ Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας.
Καὶ οἱ ἐφεξῆς ἐν τῷ δευτέρῳ τεύχει ἐπιγράφονται.

HENRICI VALESII

IN EXCERPTA CONSTANTINI PORPHYROGENITI DE LEGATIONIBUS

NOTÆ.

(Numeri paginas indicant editionis Lupareæ anni 1646, quos typis crassioribus in textu expressimus. Litteræ A B C D inchoantem, mediam et desinentem paginam signant.)

—

IN EXCERPTA EX DEXIPPO.

Pag. 7 A. Dubitari merito potest an e Dexippi Scythicis, an vero ex ejusdem Chronicorum libris hæc fragmenta descripta sint. Nam præter Scythica quæ laudantur a Photio, scripserat etiam Dexippus chronicorum libros, quorum duntaxat epitomen legerat Photius. Eorum mentio fit a Constantino nostro in l. II, *De thematibus*, ubi de Dyrrachio loquitur. Sed in vulgatis editionibus perperam ejus libri titulus scribitur, Δέξιππος ἐν Χεῤῥονικῷ δεκάτῳ, cum scribendum sit, Χρονικῶν δεκάτῳ. Ejusdem operis undecimus et duodecimus liber citatur a Stephano et ab auctore magni Etymologici, in voce Ἔλουροι. Eunapius quoque in vita Porphyrii id opus commemorat, cum ait, Δέξιππος ὁ τὴν χρονικὴν ἱστορίαν συγγράψας. De Scythicis autem præter Photium loqui etiam videtur Evagrius in fine libri quinti historiæ ecclesiasticæ, ubi de historia Dexippi sic ait. Καὶ Δεξίππῳ δὲ πλεῖστα περὶ τούτων πεπόνηται, ἀπὸ μυθικῶν ἀρξαμένῳ, etc. Sed non du- C bito quin scribendum sit ἀπὸ Σκυθικῶν.

Pag. 10. AB. Lege, μηδ' εἰς εὐεργεσίας λόγον προϊσχόμενοι τοῦ πολέμου τὴν κατάλυσιν. Vulgo, μηδεὶς legitur nullo sensu. Quod Cantoclarum interpretem fefellit.

Pag. 11. B. Lego, νῦν τε καὶ ἔπειτα τῷ χρόνῳ συμπαραθέουσαν. Τάς τε Γαλβιόνων συμφοράς, etc. sed aliquid deest post hæc verba. Qui sint autem Galbiones, quos Aurelianus cum Scythis a se victos esse gloriatur, obscurum est. Chabiones quidem seu Chaibones in vetere panegyrico memorantur: sed an iidem sint cum his Dexippi Galbionibus, alii viderint. Paulo post lege. ἡμεῖς δὲ ἐπὶ ταῖς.

Ibid. C. Ἐπειλῆπται γὰρ Ῥοδανοῦ μὲν εἴσω καὶ τῶν ἡμετέρων ὁρίων, mendum est in v. Ῥοδανοῦ, pro qua fortasse Ἠριδανοῦ legendum est. Juthungi enim Italiam invaserant, qui tum undique circumclusi ab Aurelio tenebantur fame oppressi.

IN EXCERPTA EX HISTORIA EUNAPII.

—

Pag. 19. C. *Οὐκ ἐνεγκόντες ἐπὶ τὸν θεῖον.* Totus hic locus pessime acceptus est ab interprete. Verte igitur: «Tandem imperator eos recipere decrevit, partim ex æmulatione adversus consortes imperii (erant hi fratres filii, ut superius dictum est, qui paternum imperium inter se arbitratu suo diviserant *inconsulto* patruo); partim etiam, quod ma- D xima virium accessione aucturus sibi imperium videbatur, has ob causas jussit, » etc.

Ibid. D. In fine legendum est continue, τοῖς σώμασιν ἐκινδύνευσαν, ὅτι πολεμίους διέφθειραν, ut recte ediderat Henricus Commelinus in editione sua Eunapii.

Pag. 20. A. *Τὸ τῶν στρωμάτων ἐπ' ἀμφότερα*

θυσανοειδές. Intelligit tapetes utrinque villosos, qui uno verbo ἀμφίμαλλοι dicuntur : qualia sunt stragula e lana quibus lectos operimus. His opponuntur tapetes ἑτερόμαλλοι, cujusmodi sunt ii, quos Turcicos et Persicos vocamus : sic Gaza vocem θυσανώδη, interpretatus est in Theophrasti Historia plantarum. Quod si quis cum Cantoclaro maluerit interpretari stragula utrinque fimbriata, equidem non valde repugnabo.

Ibid. B. *Παῖδες ἐκείνων τὰ βασιλικὰ παράσημα ἔχοντες*. Male Cantoclarus vertit : *Signa regia gerebant*, cum potius *insignia* vertere debuisset. Id enim sibi vult Eunapius, pueros Gothorum impuberes inter Imperatoris ministros ascriptos fuisse, et cultu regio vestitos. Nam pædagogiani pueri purpura induebantur, ut docet Marcellinus in rebus Procopii. Sunt igitur βασιλικὰ παράσημα, quos colores regios vocamus vernaculo sermone, quos etiam in regalibus pedissequis magnopere Galli venerantur.

Ibid. D. *Ὥστε χρυσὸν ἀποδειχθῆναι πρὸς τὰ Θρᾴκια πάθη τὴν Μυσῶν παροιμιώδη λείαν*. Verte, *Ut vetus illa Mysorum prædatio proverbio celebrata, cum hac Thraciæ vastatione collata, aurum esse videretur*. Hanc Græci sermonis elegan- A tiam non intellexit interpres, ut ex ipsius versione satis apparet. Eadem phrasi usus erat Eunapius in gestis Carini Augusti. Καρῖνος, inquit, ὁ βασιλεὺς γενόμενος ἐν ἐξουσίᾳ, καὶ βουλήσεως κύριος, ἀνέδραμε τηλικοῦτον κακὸν ἐς τυραννίδα, ὥστε ἀπέδειξε χρυσὸν τὴν τραγῳδουμένην τυραννίδα. Quem Eunapii locum citat Suidas in v. Μακρῷ, et in v. Καρῖνος. Est autem phrasis elegans, et plane Attica, qua utitur etiam Plato in epist. 7 ad Dionis propinquos, ubi loquitur de 30 tyrannis, qui reip. constituendæ causa, ab Atheniensibus creati fuerant, sic ait : Ὁρῶν δήπου τοὺς ἄνδρας ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ χρυσῆν ἀποδείξαντας τὴν ἔμπροσθεν πολιτείαν. Similiter Dio in l. LVII. Historiæ Rom. Οὕτω τὰ πράγματα πρός τε τὸ βούλημα καὶ πρὸς τὸ ἐπιθύμημα τὸ ἑαυτῶν διῆγον, ὥστε χρυσὸν τὴν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος μοναρχίαν φανῆναι. Male apud Joannem Zonaram in tomo II. Annal. pag. 141 legitur : Ὥστε χρηστὴν τὴν τοῦ ἀνῃρημένου B Καίσαρος μοναρχίαν νομίζεσθαι. Scribendum enim est χρυσός ex Dione, quem Zonaras exscripsit. Denique Conon vetus scriptor in narrat. 13 apud Photium, χρυσὸς ἂν αὐταῖς δόξειε τὰ τῆς Τροίας κακά.

IN EXCERPTA EX HISTORIA PETRI PATRICII ET MAGISTRI.

Pag. 24. A. Hæc omnia de legatione Decebali ad Trajanum missa iisdem plane verbis scripta habentur in excerptis legationum ex historia Dionis Cassii, quæ a Fulvio Ursino primum sunt edita, ut necesse sit Petrum Patricium Dionis scrinia compilasse. Cæterum πιλοφόρους Dacorum commemorat etiam Aurelius Victor in Trajano, ubi pileatos Dacorum vocat, perinde ac Paulinus in Carmine de C Niceta Daciæ episcopo, his versibus :

Et Getæ currunt et uterque Dacus,
Qui colit terræ medio, vel ille
Divitis multo bove pileatus
Accola ripæ.

De his Dacorum et Getarum pileis loquitur etiam Dio Chrysost. in orat. 71, pag. 628. Ἔνθα γὰρ ἐνίοτε βλέπουσιν ἀνθρώπους, τοὺς μέν τινας πίλους ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς ἔχοντας, ὡς νῦν τῶν Θρᾳκῶν τινες, τῶν Γετῶν λεγομένων.

Pag 25. C. Lego καὶ κατὰ τὴν τοῦ Μηνοφίλου ἀρχήν. Porro hæc ante Valeriani imp. tempora videntur esse gesta. Quod docet caput sequens de Sapore, qui contento cursu Persidem repetiisse dicitur : victus scilicet a Callisto et Odænatho, ut docet Zonaras.

Pag. 26. B. Lege continue absque ulla distinctione. Οὐδὲ νῦν δύνασθαι κατ' ἀξίαν χάριτας ὁμο- D λογεῖν ὅτι ἐν αἰχμαλωσίᾳ γενόμενοι, etc. male. Ὅτι vulgo scribitur a linea, quod Cantoclarum fefellit. Antea scribe, ἢ ὅπλοις περιών, etc. Post hanc legationem Narsei regis Persarum ad Galerium Cæsarem, sequi debet caput illud quod legitur pag. 29, Ὅτι Γαλέριος, etc., ut series historiæ satis indicat.

Pag. 27. B. *Τὴν βαστάγην αὐτοῦ μετὰ τῆς βασιλικῆς ὑπηρεσίας κατέσχον*. Pessime hunc locum vertit Cantoclarus. Verte igitur, *Deinde cum belli incertos exitus reputaret Constantinus, cumque Liciniani occultis insidiis jumenta sarcinalia et supellectilem regiam cepissent, eum in conspectum suum admisit*. Bastaga enim id significat quod dixi. Ejus mentio fit in notitia imperii Romani, eratque sub dispositione comitis largitionum et rerum privatarum.

Ibid. B et C. *Τὸν οἰκεῖον γαμβρόν*. Sororium suum Licinium Constantinus γαμβρόν vocat. Sic Themistius in orat. 16. Sub fin. Licinium Constantini γαμβρόν appellat, et auctor vitæ Metrophanis in Bibliotheca Photii. Eodem modo scholiastes Lycophronis pag. 183 de Ænea dicit, γαμβρὸς αὐτῆς τῆς Κασσάνδρας ἐπὶ Κρεούσῃ τῇ ταύτης ἀδελφῇ. Plura notavit Cujacius in libro VI observ. et Bongarsius in notis ad Justinum.

Pag. 29. C: *Ἀντιγραφέα τῆς μνήμης*. Verte, *magistrum memoriæ*, ut observavi in notis ad Amm. Marcellinum. Menander in lib. 6. hist. p. 98. ἀντιγραφέας dici ait, τοὺς βασιλικοὺς διαιτητάς, id est, proximos sacrarum cognitionum.

Pag. 29. A. *Ὅτι ὁ Δέναθος*. Scribe, ὅτι Ὀδαίναθος. Sic enim hoc nomen scribitur apud Libanium in epist. 999, et apud Suidam in Ὀδαίναθος, qui locus descriptus est ex Damascio in Isidori Vita. Ita etiam scribitur apud Evagrium in fine libri V. Porro hoc fragmentum cum superiore collocandum erat, pag. 24. D. aut 25 C.

IN EXCERPTA EX HISTORIA PRISCI RHETORIS.

Pag. 35. A. Ut ordo servetur historiæ, collocanda est ante omnia legatio illa Ruæ regis Hunnorum, quæ pag. 47 A habetur. Nam Margus et Viminacium post obitum Ruæ ab Attila capta sunt, ut docet pag. 59. D.

Pag. 47. A. Ἀμιλζούροις καὶ Ἰτιμάροις. etc.

Harum gentium nomina paulo aliter refert Jordanes A in Gothicis: *Alipsuros, Itimaros, Tuncarsos, et Boiscos Hunni rapuere.*

Pag. 48. B. Post hanc legationem collocanda sunt ea quæ habes pag. 33. A. et sequentibus.

Pag. 35. B. *Τοὺς κατὰ χρόνον τινὰ τὴν βαρυτάτην κουφισθέντας τῆς γῆς ἀποτίμησιν.* Hunc locum fusius explicavi in annotationibus ad lib. XIX Ammiani Marcellini, pag. 167, ubi de census relevatione affatim dixi. Græci κουφισμόν vocant. Sic Theodoretus in epist. 43 et 47, et vetus inscriptio apud Gruterum pag. 1116:

Ἑσπερίης πάσης χθονὸς ὄβριμον ἰθυντῆρα
Μάρκελλον ὁ θρασὺς μάρψε μόρος ταμίην
Ἑλλάδος ἀγλαὸν ἔρνος, ὃς εὐδοκίῃ κυκλάδων γῆς
Κουφίζων πόλιας θῆκεν ἐλαφροτέρας.

Cæterum hæc relevatio aut principum beneficio concedebatur, aut judicum sententia, ut ait Priscus. Judices autem intelligo peræquatores aut censito- B res, qui ad inspiciendos ac relevandos provincialium census a principe mittebantur.

Ibid. *Ἐν τῇ γερουσίᾳ ἄνω γεγραμμένοι.* Videtur scribendum esse ἀναγεγραμμένοι. Omnes enim senatores aurum conferre cogebantur, tam nuper allecti, quam ii qui pridem in Senatum ascripti fuerant. Conferre autem cogebantur senatores certum auri pondus in præmium suæ dignitatis. Sic enim vertenda sunt hæc verba, ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν ἀξίας, non ut Cantoclarus vertit, *ultra quam facultates ferre poterant*

Pag. 37. A. Lege παντὶ ὑπήκουον ἐπιτάγματι.

Ibid. B. Post hæc verba, καὶ στρατηγοὺς χειροτονοῦντες. Videtur collocanda legatio illa, ὅτι Θεόδωρος ἔπεμπε σηνάτορα, pag. 48, nisi potius ante Cherronense prælium locanda sit, quod verum puto.

Ibid. D. De Chrysaphio, τῷ βασιλέως ὑπασπιστῇ, C verte, *Chrysaphium imperatoris spatharium.* Sic enim appellat auctor Alexandrini Chronici.

Pag. 38 D. *Καὶ στρατιωτῶν τῶν ἀμφὶ τὴν βασιλείαν φυλακὴν ὑπ' αὐτὸν ταττομένων.* Hunc locum uberius explicavi in Annotationibus ad lib. XXVI Marcellini pag. 317. Ubi de magistri officiorum dignitate abunde dixi. His autem postremis verbis Priscus intelligit scholas palatii, quæ erant sub dispositione magistri officiorum. Cæterum post hæc sequi omnino debent ea quæ habes p. 48, quod quidem verba ipsa bis utrobique repetita satis superque demonstrant.

Pag. 48 D. Lege, ἀπέσταλκέν οἱ.

Pag. 51 D. Scribe, κομίζοιτο διανεμηθησόμενον ταττομένοις ἀνδράσι. Προδεδομένος δὲ ἐληλύθει. Id est, *Verum infelix Bigila proditus fuerat.*

Pag. 53 B. Lege, πρὸς βορὰν οἰωνοῖς ἐδεδώκει ἄν, εἰ μή γε τῷ τῆς πρεσβείας θεσμῷ λυμαίνεσθαι ἐδόκει. Simile mendum in Menandri protectoris historia notavi, θερμῷ, pro θεσμῷ. D

Pag. 54 A. Lege, οἷα δὴ ἀμέτοχος ὤν.—*Ibid.* B. Item scribe, ἐδέχωνος δὲ πάντως, etc.

Ibid. D. *Ἀκατιζίρων ἔθνος.* L. Ἀκατζίρων. Infra Κατζίρων scribitur truncate, At p. 59 et 60 dicuntur Ἀκατίροι. Sed Jordanes in histor. Goth. Acatziros nominat. Sic enim habent mss. Palatini, quos Gruterus inspexit. Gens est Scythica teste Prisco.

Pag. 57 B. *Σιλβανὸν ἀρμίου τραπέζης κατὰ Ῥώμην προεστῶτα.* Videtur scribendum esse ἀργυρίου τραπέζης. Sic mensam argentariam vocat: erat enim hic Silvanus argentarius. Ita Evagr. in lib V, cap. 10 de Magno quodam, πρῴην μὲν ἀργυρᾶς τραπέζης προϊσταμένῳ.

Ibid. D. Scribe, οὐ γὰρ ἐκδώσειν. Item lege, σφᾶς ὁ Βάρβαρος ἀναμείναντες, *ibid. eod.* Item scribe, ὅ τι καὶ ἀποκρινόμενος, *ibid. eod.*

Pag. 59 A. Lege κατεσκηνώσαμεν, ὡς ᾗ, etc. Scribe, γνοίη οἷ βούλεται αὐτῷ, *ibid.* B. Item lege, ζηλοῦσιν ἢ τὴν Οὔννων, *ibid. eod.*

Pag. 61 A. *Τῶν παραστάντων τοῖς δικασταῖς.* Apparitores magistratuum intelligit, qui sententias judicum exsecutioni mandabant. Quos etiam sportulas a litigantibus accepisse testatur Priscus. Proinde hæc quæ sequuntur verba, κἀκείνων εἶναι τοὺς πρόνοιαν ποιησομένους, interpretanda sunt de iisdem apparitoribus seu officialibus, hoc modo, *et ex eorum numero, qui prospiciant,* etc.

Ibid. B. *Ἀνατιθέντες ἀδικία σφετέρα.* Scribe, ἀνατιθέντων, more Attico, pro, ἀνατιθέτωσαν

Ibid. C Scribe, καὶ οὐχ ὡς τῇ αὐτοῦ, etc.

Pag. 62 B. *Ὦ καὶ πότε βούλεται διαλέγεσθαι,* scribe, οἷ καὶ πότε. Quod idem valet ac ποῖ. Sic supra pag. 59. B. Priscus dixit, ὅπως γνοίη, οἷ βούλεται αὐτῷ, καὶ ὁπότε ἐς λόγους ἐλθεῖν.

pag. 66. B. *Καθάπερ ἐπὶ τῶν γαμούντων Ἕλληνες,* etc. Tori geniales tum apud Græcos, tum apud Latinos velis ac pretiosis vestibus ornabantur. Erant quoque gradus eburnei, quibus ascendebatur in torum, Lucanus lib. II. *De lecto geniali,*

.....gradibusque acclivis eburnis
Stat torus, et picto vestes discriminat auro.

Claudianus quoque in l. II. de raptu,

.....alii prætexere ramis
Limina, et in thalamis cultas extollere vestes.

Vide Theophylactum in lib. I. ubi thalamum Mauricii Augusti describit. Græci παστάδας vocant hujusmodi geniales lectos. θάλαμοι vero apud eos sunt cubicula, in quibus collocati sunt hi lecti. Sic Basilius in l. II. *de Thecla* cap. 5. et in l. I. cap. 12.

Ibid. D. Lege meo periculo, κατὰ τὴν τῶν Θακῶν τάξιν, non Θρακῶν, ut est in editione vulgata, quæ Interpretem fefellit. Infra τῶν θρόνων dicit. Paulo post scribendum videtur, τῶν τῇ μαγίδι ἰδίᾳ ἐπιτιθεμένων. Mensæ enim ternis aut quaternis singulæ erant aut appositæ. Ita ut quisque in sedili suo residens, de impositis mensæ ferculis commode sumere posset.

Pag. 67. C. *Ζέρκων ὁ Μαυρούσιος.* De hoc Zercone Mauro vide omnino Suidam, qui totam hujus Zerconis vitam refert ex Prisci Rhetoris historia, ut satis constat.

Pag. 68. D. Παρὰ Ἀδαμειτῶν. Leve mendum totam sententiam corrupit, quod facillimum erat sola disjunctione litterarum emendare. Scribe igitur, παρὰ Ἀδάμει τῶν αὐτῆς πραγμάτων τὴν ἐπιτροπὴν ἔχοντι, id est, interim Rhecan *uxor Attilæ nos ad cœnam invitavit in ædibus Adami procuratoris ipsius.*

Pag. 69. B. *Τὸν δὲ Σατορνῖλον ἀνῃρήκει Ἀθηνᾶς, ἡ καὶ Εὐδοκία.* Scribe Ἀθηναΐς. Sic enim vocata est Eudocia Theodosii Junioris uxor, teste Cedreno et Zonara. Pro Saturnilo quoque *Saturninum* scribi mallem. Fuit enim Saturninus comes domesticorum, qui Severum presbyterum et Joannem diaconum, quos Eudocia Augusta urbe Constantinopoli Hierosolymam secum abduxerat, missus ab imperatore Theodosio occidit. Quod indigne ferens Eudocia muliebri furore percita, Saturninum protinus obtruncari jussit anno Natalis Dominici 444, Theodosio XVIII et Albino coss., ut scribit Marcellinus in Chronico. Cedrenus supra dictos clericos adulterii suspicione contactos fuisse prodit.

Ibid. *Ζήνων ὑπατικὸς ἀνήρ.* Flavius Zeno. Sic enim vocatur in actis concilii Chalcedonensis. Consul fuit anno Natalis Dominici 448. Hujus viri potentiam satis superque declarant ea, quæ subjicit Priscus, eum scilicet imperatoris voluntati unum restitisse, cum magnas Isaurorum copias circa se haberet ad urbis CP. custodiam: et quæ p. 72 D Priscus commemorat, sopitis omnibus cum Attila dissensionibus, unicum Theodosio imp. metum superfuisse, ne forte Zeno tyrannidem invaderet.

Hic postea Marciani Augusti temporibus interiit suspectus rerum novarum. Sic enim Jordanes *De successione regnorum* scribit de Marciano. *Obitumque Attilæ, et Zenonis Isauri interitum, antequam moreretur, felix comperit.* Damacius in Isidori Vita scribit hunc Zenonem idolorum cultum restituere, et Christianorum religionem abolere voluisse, sed violenta morte fuisse præpeditum. Nam ex equo lapsus crure confracto, non multo post exspiravit. Et Damacius quidem eum magnum Orientalis militiæ magistrum appellat, ὁ μέγας τῆς Ἕω στρατηλάτης. Sunt ad hunc Zenonem magistrum militum et consulem duæ Theodoreti epistolæ, quibus illum nondum sacro Baptismate initiatum fuisse testatur. Cæterum ex hoc Prisci loco manifeste sequitur, hanc Maximini ad Attilam legationem, quæ hic luculente describitur, contigisse Zenone et Posthumiano coss., sub exitum anni, quod confirmare etiam videtur Marcellinus in chronico. Certe Priscus p. 70. C. De Areobindo tanquam adhuc vivente loquitur, qui sequenti consulatu obiit, teste eodem Marcellino.

Pag. 71 C. Post hæc verba, ἐς τὴν Κωνσταντίνου, collocari debent ea quæ habes pag. 59. A. ὅτι φωραθέντα, ut satis manifestum est.

Legas, ἐδήχθη τε ὁ Θεόδωρος τὸν θυμόν, 59 C, et post hæc sequi debent, ὅτι ὑπ' ἀμφοτέρων, quæ leguntur, 71. C. ut luce ipsa clarius est.

Ibid. *Ἀνατόλιον τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἄρχοντα τελῶν.* Male Cantoclarus vertit, *Regiorum tributorum præfectum.* Ego, *Magistrum militum præsentalem*, interpretor. Fuerat hic Anatolius antea magister militum Orientis, ut testatur Theodoretus in epist. 45 et Marcellinus in Chronico. Quo revocato ut præsentale magisterium acciperet, Zeno Isaurus in ejus locum subrogatus est, ut indicat Priscus, p. 69.

Ibid. *Οἱ δὴ τὰς ἀρχὰς ἀναβεβήκασι πάσας.* Hæc verba perperam vertit interpres, qui notionem verbi, ἀναβαίνειν, minime intellexit. Verte igitur, *Nomum vero ex magistro officiorum, utrumque patricium, quæ dignitas cæteris omnibus antecellit.* Eodem sensu Priscus p. 49 D dixit, Ἐδέκωνα δὲ ἀναβεβηκέναι τὸν Ὀρέστην πολύ. id est, *Edeconem multum Oresti antecellere.*

Ibid. *Ὅτι γὰρ μάλιστα προσῆν αὐτῷ.* Totum hunc locum, qui ab interprete male acceptus est, ita verte : *Missus vero est cum Anatolio Nomus, non solum ob dignitatis amplitudinem, sed etiam quia amicus erat Chrysaphio, et Barbarum muneribus capturus sperabatur. Erat enim oppido liberalis, nec pecuniæ parcebat, ut negotium quod semel susceperat ad effectum perduceret.*

Pag. 72. A. Lege, σὺν τοῖς πρ. ἐς τὴν Σκυθικὴν διαβάς, ut Cantoclarus legisse videtur.

Ibid. D. *Τυραννίδι ἐπιθήσεται.* Post hæc verba sequi debet legatio Attilæ ad Marcianum imp. qui Theodosio successerat, quæ refertur pag. 39 D.

Pag. 40 C. *Ἀγείρων πλῆθος.* Post hæc sequi debent ea quæ habes p. 72 D, ὅτι τοῦ Ἀττήλα, ubi sermo sit de Apollonio Rufi illius, cui Zeno Saturnini filiam dederat, fratre, magistro militum ad Attilam legato. Hic videtur esse Apollonius, qui postea consul fuit cum Magno. Sunt ad illum aliquot Theodoreti epistolæ, qui etiam Rufi comitis meminit in epist. 79.

Post illa verba, ἄπρακτος ἐπανῄει, 73 med., collocanda sunt ea quæ leguntur 40 med., ὅτι ὁ Ἀττήλας, et sequentia.

Ibid. D. *Ὅτι Βλέμμυες καὶ Νουβάδες.* De Nubis et Blemmiis sub Marciano devictis testatur Jordanis in lib. *De success. regn. Cum Parthis et Vandalis omnia infestantibus pacem instituit, Attilæ minas compescuit. Nubades Blemmyasque Æthiopia prolapsos per Florum Alexandrinæ urbis procuratorem sedavit, ac pepulit a sedibus Rom.* Erat hic Florus non solum procurator sive augustalis, sed etiam comes rei militaris per Ægyptum, ut ex Prisco docet Evagrius in lib. II, cap. 5. Hi a Procopio Νοβάται dicuntur, a Stephano Νοῦβαι et Νουβάδες. Sic enim scribendum est. non autem Νουμίδες.

Pag. 41 A. *Ἐν τῷ Φίλαις ἱερῷ.* Scribe, ἐν τῷ ἐν Φίλαις ἱερῷ. Philæ insula est, et oppidum in finibus Ægypti, circa Elephantinem, ubi maximum erat Osiridis templum, per quod Ægyptii jurare consueverant, μὰ τὸν ἐν Φίλαις Ὄσιριν, teste Scholiaste Lycophronis, p. 43, in quo male Φήλαις legitur : de Isi Philis culta loquitur etiam Marinus in vita Procli. Procopius in lib. 1. Pers. p. 33. ait Nubas et Blemmyas Isim atque Osirim colere. Adde et Servium in lib. 6. Æneidos, ex Seneca in libro de sacris et ritibus Ægyptiorum. Sed notandum est quod ait Procopius in lib. jam citato, Diocletianum scilicet, cum juxta Elephantinem insulam in Nilo reperisset, castro ibi extructo, aras Romanis ac Barbaris communes statuisse, ac sacerdotes ex utraque gente ordinasse, ut sacrorum communione amicitia coalesceret, unde et locum Philas vocavit. In quo fallitur Procopius. Philæ enim longe ante Diocletiani imperium dicebantur, ut constat ex Strabone et Ptolemæo.

Pag. 41 B. *Χώραν κατέδραμον.* Post hæc sequi debet legatio Martiani ad Gensericum, quæ legitur pag. 73 B.

Pag. 74. A Post illa verba Λαζοὺς καταφεύγοντας, ascribenda sunt quæ leguntur pag. 41 B, ὅτι Γωβάζης idque eadem serie, ut manifestum est.

Pag. 41 C. Lege continue absque ulla distinctione, τὸν πόλεμον, Εὐφήμιος εἰσηγήσατο. id est, Ut autem alter tantum aut Gobazes, aut ejus filius apud Colchos regnaret, Euphemius magister officiorum consilium dederat, qui et prudentia et eloquentia præstans cuncta administrabat, ac multorum præclare factorum et consultorum auctor Marciano Augusto fuit, qui et Priscum hujus historiæ scriptorem assessorem sibi adjunxit. Vide quæ notavi ad Amm. Marcellinum lib. 28. pag. 353, ubi assessores magistratuum κοινωνούς dictos esse a Græcis observavi. Sic Greg. Nazianzenus in epist. 48, ad Asterium, et in epist. 175, ad Olympium.

Pag. 42 A. *Καὶ τὰ ὕδατα.* Post hæc verba scribe, quæ leguntur pag. 74. B. ὅτι ὁ Γεζέριχος. Usque ad vocem συγγένειαν, deinde recurre ad pag. 42 A, ὅτι οἱ Ἑσπέριοι, etc.

Pag. 74 B. Sic interpunge, παρελέσθαι αὐτὸν τῆς δυνάμεως ἐθελήσαντα, τούς, etc, mox lege ἀφικέσθαι δὲ παρ' αὐτόν. Εὐλαβηθεὶς δὲ τὴν ἐπιβουλήν, etc. ὑπενόστησε. Totum autem hunc locum pessime vertit interpres, cujus versio ex his quæ dixi, facile emendari potest.

Pag. 42 B. *Νεγιδίου.* Scribendum est Αἰγιδίου, ut jamdudum alii monuerunt. De quo vide libros rerum Francicarum Adriani Valesii.

Ibid. C. Lege, δύο δι' ἔτους ἑκάστου.

Pag. 43 B. *Τῶν Μάγων, καὶ τῶν ἐν τῇ Ῥωμαίων γῇ.* Scribe absque conjunctiva particula. τῶν Μάγων τῶν ἐν τῇ, etc. Intelligit enim Magos, qui in Cappadocia degebant, per totam provinciam sparsi. Erant autem Magorum Persicorum coloni, de quibus multa scribit Basilius Magnus in epistola 325, ad Epiphanium, a quo consultus de illis fuerat.

Ibid. D. *Κωνσταντῖνος*, scribendum est, Κωνστάντιος, ut legitur in pag. 74 D, ubi hæc iisdem verbis repetita habentur. Sed illic male τρίτον μὲν τὴν ὕπατον λαβὼν ἀρχήν, quæ ex hac pagina sunt emendanda. Ad hunc Constantium præfectum prætorio sunt epistolæ Theodoreti episcopi a Jacobo Sirmondo editæ.

Post hæc verba, πατρικιότητος τυχών, p. 43 D, continuanda sunt ea quæ habes, p. 74 D, Τατιανὸς μέν, etc, Hic. Tatianus Patricius occidentalis imp. paulo post consul fuit.

Post finem hujus legationis, p. 76 A, scribe ea

quæ edita sunt, p. 43 D, ὅτι μετὰ τὸν ἐμπρησμόν. A Quod quidem incendium contigit Basilisco et Hermenerico coss., anno 464 Natalis Dominici, ut scribit Marcellinus in Chronico. Hujus incendii meminit etiam Candidus Isaurus in libro I Historiæ, atque in eo multa ab Aspare utiliter esse ordinata commemorat. Vide Zonaram.

Scribendum videtur, ὑπὸ τῶν νέων τῶν Ῥωμαίων παρασπονδούμενον, p. 76 A. Cæterum post hæc verba locanda sunt illa quæ habentur pag. 44 A, ὅτι Σκύθαι καὶ Γότθοι, et sic deinceps usque ad finem.

Pag. 44 C. Lege, ἀπαγόντων αὐτὸν πολέμων. Item, καὶ οὐ συγχωρούντων. paulo post lege continua serie, ἐπυνθάνετο ὅτι βουλόμενοι, etc. vel simpl. τί βουλόμενοι.

Ibid. D. Ὁ Ὀρνιγίσκλου. Scribendum puto, Ἀνάγαστος ὁ Ἀρνιγίσκλου. Hic enim Anagastus comes ripam Istri tuebatur. de quo plura mox Priscus memorat. Hic etiam Dengesic regem Hun- B norum tandem devicit, caput ; ejus Byzantium misit Zenone et Marciano coss., ut est in Chron. Alexand. et Marcellini Chron. De hoc Anagasto Suidas in Ὑποστάς. Arvegiscli meminit Marcellinus in Chronica in rebus Theodosii Junioris, et Jordanes de successione regnorum.

Hoc igitur ordine hæc Prisci rhetoris fragmenta locanda sunt, scriptoris valde boni et utilis. Cujus elogium apud Suidam sic legi debet, ἔγραψεν ἱστορίαν βυζαντικὴν, καὶ τὰ κατὰ Ἀττήλαν, etc. Stéphanus Byzantius in voce σάλωνα, laudat librum VI hujus historiæ. Evagrius quoque in libro II. hist. Eccl. cap. 1 et 5, Prisci rhetoris historiam commemorat. Sed in cap. I corruptum est ejus nomen : Πατρίσκος enim exaratur pro Πρίσκος. In V vero cap., ubi seditio Alexandrinorum describitur post abdicationem Dioscori, scribendum puto, ἱστορεῖ γοῦν Πρίσκος ὁ Ῥήτωρ, φθῆναι τηνικαῦτα ἐς τὴν Ἀλεξάνδρου ἐκ τῆς τῶν Θηβαίων ἐπαρχίας, etc.

IN EXCERPTA EX MALCHI HISTORIA BYZANTIACA.

Pag. 91. C. Hinc inchoandam esse historiam Malchi, et series ipsa temporum docet, et Photius in Bibliotheca : qui Malchum a 17 Leonis Aug. anno historiam ordiri testatur. Igitur recte ab hoc fragmento incipiemus, ὅτι ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ ἔτει. Prisci ergo rhetoris historiam continuaverat Malchus.

Pag. 92 A. Lege, Τῶν ἐπὶ Πετραίαν ὑπὸ Ῥωμαίοις ὄντων Σαρακηνῶν.

Ibid. B. *Πόῤῥωθεν ἔντι.* Optime Cantoclarus vertit, *e longinquo*. Sic enim loquitur Tacitus in lib. I Historiæ, *Majestate salva, cui major e longinquo reverentia*. Sed et Nero reprehensus est a multis quod Tiridati Persæ interna imperii Romani nudavisset.

Ibid. C. Scribendum videtur, καὶ γὰρ δὴ πολλοῦ κρεῖττον, etc.

Ibid. Eod. *Καθέδραν αὐτῷ τὴν πρωτοπατρικίων*. Cantoclarus quidem legisse videtur pro τῶν πατρικίων. C Sed vulgata lectio tolerari potest : nam πρωτοπατρίκιος erat primus patriciorum. Is videlicet qui ante alios omnes patriciatus dignitatem ab imperatore acceperat. Sic Aspar primus patriciorum dicitur in Chronico Marcellini, Leone IV et Probiano coss.

Εἰς τὴν ἑτέραν γῆν. Hæc verba transposita esse videntur, et inferiore linea collocanda hoc modo, καὶ μηδένας ἐξ αὐτῶν ἀποστῆναι θέλοντας εἰς τὴν σφετέραν γῆν τὸν βασιλέα δέχεσθαι. Totus autem locus sic vertendus est, *Theodoricum magistrum equitum et peditum præsentis militiæ constitui, quæ dignitas maxima habetur, solumque Gothorum regem esse ; neque quemquam eorum qui a Gothis transfugere vellent, ab imperatore in regionem suam admitti*, Theodoricum porro Triarii filium hic intelligo, qui sedes in Thracia habebat, ut refertur pag. 80 A, et 88 B.

Pag. 93 D. Lege, τῶν τε γεγενημένων συνησθησόμενοι τῷ Ζήνωνι, ut Cantoclarus legisse videtur. D Paulo post legendum, κατιόντα προσδέχεσθαι, et locus sic vertendus, *imperatore enim superstite, reliquum esse ut eum redeuntem excipiant*. Nepotem Augusti intelligit, qui a Romanis expulsus fuerat. Hunc Leo copulata ei nepte sua per Domitianum clientem suum in urbe Ravenna Cæsarem ordinaverat, ut refert Jordanes in lib. de successione regnorum. Ex quo intelligitur quod ait Malchus, Nepotis uxorem Verinæ cognatione junctam fuisse.

Pag. 94. B. *Καὶ τόν τε κοινὸν τῆς τύχης*. Lege, καὶ τὸ κοινὸν τῆς τύχης.

Ibid. D. Lege absque ulla distinctione, ἱκανὸν εἶναι συντάξειν τε καὶ μισθὸν ἐπαρκέσαι προχείρως.

Ibid. *eod. Στρατιώτας κελεύσας*. Melius legetur, καλέσας.

Ibid. *eod. Ἅμα τῷ Ἀρματίῳ*. Idem narrat Suidas in voce *Ἀρμάτιος*. Hic est Armatius magister militum, qui Basiliscum Augustum prodidit, de quo multa habet Suidas in v. Ἀρμάτιος. et Candid. in lib. V Hist., qui Armatium cum Basilisci tyranni uxore stupri consuetudinem habuisse scribit : eoque ad maximam potentiam pervenisse, adeo ut filium suum Basiliscum Cæsarem videret ; ipse belli contra Zenonem administrationem solus habuerit, ad quem ab Hillo sollicitatus, tandem defecit, Cæterum ex hoc Malchi fragmento colligitur Theodoricum Triarii filium a Basilisci partibus stetisse. Quod confirmat etiam Suidas.

Pag. 95 B. *Ὁ Ζήνων ἐβούλετο*. Post hæc verba collocanda sunt ea quæ habes pag. 78 A.

Pag. 78 B. *Καὶ αὐτόν*. Joan. intelligit præfectum prætorio Illyrici. Erat autem Thessalonica sedes præfectorum præt. et metropolis totius Illyrici.

Ibid. *eod. Καὶ οἱ ἐν ταῖς ἀξίαις*. Verte, *et honorati*. Vide que notavimus ad lib. XIV Amm. Marcellini, pag. 14, sic et infra pag. 64.

Pag. 79 B. *Ὡς οὐκ ἴδεις*. Lego, ἔδεις, id est, quod facere non debueras.

Pag. 80 C. *Ὁ δὲ τὸν Βαλαμήρου*. Lege, ὁ δὲ Βαλαμήρου.

Ibid. B, C. *Γηρήνης τε μάλιστα ὄντος οἰκειοτάτου*. Scribe meo periculo, Βηρήνης. Hæc erat socrus Zenonis Augusti, sororis Basilisci, mulier supra muliebrem modum ambitiosa et cupida dominandi.

Ibid. D. *Εὖ ἔτι ἄπεστιν*. Scribe, ἕως ἔτι.

Pag. 81 B. *Καλοῦντα πρὸς τοὺς Ἡρακλειώτας*. hic locus prava interpunctione corruptus interpretem in errorem induxit. Sic autem distinguendus est, καλοῦντα πρὸς τοὺς Ἡρακλειώτας ἐκλιπόντας μὲν τὴν πόλιν, etc. πέμψας, ἀπῄτει σῖτον. Heracleam Sinticam intelligit.

Ibid. C. *Οἱ δὲ κατὰ πολὺ ἠρεμίαν*. Scribe, κατὰ πολλὴν ἠρεμίαν προϊόντες.

Pag. 82 A, B. *Καὶ στρατηγὸν ἀφαιροῦσι*. Ex hoc loco discere possumus quo anno Theodoricus Valamer Epidamnum occupavit, et quo cuncta hæc acta sunt, quæ narrantur a Malcho. Nam Sabinianus magister militum creatus est consulatu

Zenonis Augusti, ut scribit Marcellinus in Chronico, A qui cum priscis illis exercituum ductoribus comparabilem fuisse dicit.

Ibid. B. *Μετὰ τοῦ στρατηγοῦ ὁ Εὐούλφου.* Scribe, μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Ὀνοούλφου, ut legitur in Bibliotheca Photii. Hic Onulphus ex infimæ sortis Barbaro: primum comes, deinde magister militum Illyrici ab Armato factus fuerat. Idem postea per summam perfidiam Armatum, a quo tantis beneficiis auctus fuerat, manu sua occidit, ut ex Malcho tradit Suidas in v. Ἀρμάτιον. Erat autem Onulphus patria Thuringus, ut docet fragmentum Malchi apud Suidam. Ὁ δὲ Ὀνοῦλφος ἔφυ ἐξ ἐθνῶν κατὰ πατέρα μὲν Θουρίγγων· τῶν δὲ Σκίρων κατὰ τὴν μητέρα.

Ibid. C. *Λέγοντες οὖν αὐτόν.* Scribendum est, ἄγοντες, quod etiam Cantoclarus monuit.

Ibid. D. *Περιμεῖναι ἐν Καμπίᾳ*, scribe, ἐν Σκαμπίᾳ. Urbs est Epiri non longe a Licnido. Scampis dicitur in *Itinerario* Antonini, apud Constantinum B Porphyrogennetum in lib. II *De thematibus* Scampa. Scampina civitas appellatur in exemplari suggestionis Germani et Joannis episcoporum ad Hormisdam papam. In *Itinerario* Burdigalensi Mansio Scampis dicitur, et 52 millibus passuum distare dicitur a civitate Lichnido. Sic enim scribendum est, non ut est in vulgatis editionibus *Cledo*. Pari modo corruptum est hujus civitatis vocabulum apud Constantinum in loco supra citato, Ἀλήνιδος enim perperam scribitur pro Λύχνιδος.

Pag. 83 C. *Κλαύδιον τὸν τοῦ Γοτθικοῦ ταμίαν.* Verte, *procuratorem stipendii Gotthici*. Erat hæc dignitas sub comite largitionum, ut videtur.

Ibid. eod. *Σὺν ἱππεῦσί τε ἰώνων.* Scribendum est, ἰών, et totus locus ita vertendus, *Ubi cum equitatu et curribus, et reliquo apparatu* (ut mos est) *iter faciens, irruentibus in me hostibus parum abfuit quin cum meis funditus interirem.*

Ibid. D. Lege, μηδέποτε πρὸς αὐτὸν ἄλλως πως ἢ C πρὸς πατέρα. Nihil certius. Et paulo post scribe, ἐν πρεσβείας ἐλπίδι καταλαβὼν τὰ Ῥωμαίων.

Pag. 84 A. *Περὶ τούτων πείθεσθαι.* Scribendum puto, πυθέσθαι et mox lege, καὶ αὐτὸς ἐπιμενεῖν.

Pag. 85 A. *Κατιάσειν ἀπὸ τῆς Κανδαμείας.* Lege, Κανδαβίας. Mons est in Illyrico, in via Egnatia, quæ ab Epidamno incipit, unde Gothi veniebant. Vide Strabonem lib. VII. Montes Candaviæ vocat Plinius lib. III, ab Epidamno 79 millibus passuum distantes, et Ptolemæus Haliacmonem fluvium ἀπὸ τῶν Κανδαλούων ὀρέων oriri scribit sic enim lego, non χαναλούων.

Pag. 86 C. *Ἐκπέμπει Πελάγιον.* Hic est Pelagius patricius, quem Zeno interfici jussit, eo quod scelera ipsius summa cum libertate reprehenderet. De laudibus ejus multa referuntur a Cedreno et Zonara, et in chronico Alexandrino. Occisus est Faustino et Longino coss., ut refert Marcellinus.

Ibid. D. *Ὁ μὲν Θευδέριχος οὕτως ἀπεχώρησε.* D Contigit id Placido solo consule, quemadmodum testatur Marcellinus in Chronico. *Theodoricus Triarii filius rex Gothorum ascitis] suis usque ad Anaplum quarto urbis milliario advenit: nulli tamen Romanorum noxius, continuo reversus est.* Venerat autem Theodoricus usque ad Anaplum, audita seditione Marciani, ratus oblatam sibi esse opportunitatem urbis invadendæ, et causam quidem adventus sui præ; se ferebat, ut Zenoni opem ferret, sed revera ut Constantinopolim prædaretur, advenerat, ut Malchus in hoc loco docet. Porro hanc seditionem Marciani et Procopii, qui Anthemii Augusti filii erant luculente describit Candidus Isaurus in Bibl. Photii, et Evagrius in lib. 3.

Pag. 87 B. *Σευῆρον.* Hujus legationis Severi patricii ad Gensericum regem Wandalorum meminit etiam Victor Uticensis in lib. I *De persecutione Wandalorum*, sub fin.

Ibid. D. *Ἡρακλείου τοῦ στρατηγοῦ.* Hujus Heraclii magistri militum elogium exstat apud Suidam in v. Ἡράκλειος, ex historia Malchi procul dubio descriptum. Ejusdem Heraclii meminit etiam Priscus. pag. 46 C.

88 B. *Εἰς αὐτὸν ἐτηρεῖτο.* Post hæc verba locanda sunt ea quæ habes, 95 C. ὅτι τῷ αὐτῷ ἔτει.

Pag. 95 C *Ἀλέξανδρος ἦγεν ὁ τῆς Ἀλυαρίου γυναικὸς ἐπίτροπος.* Scribe meo periculo, ὁ τῆς Ὀλυβρίου. Hæc Placidia nobilissima dicebatur, hanc Gensericus rogatu Leonis Augusti una cum Eudoxia matre, Valentiniani Placidi vidua, Constantinopolim remiserat, ut scribit Procopius in lib. I Wandalicorum, et Priscus in fine historiæ. De Alexandro autem Procuratore Placidiæ loquitur Victor Uticensis in lib. II *De persecutione Wandalorum*, qui hanc historiam valde illustrat.

Ibid. D. Lege, τὰς σπονδὰς ἐμπεδώσειν. Et paulo post scribo, ἣν δὲ τοῦτο πρόσχημα εὐπρεπές, et locum sic interpretor: *Et hæc quidem in speciem dicebantur. Nam revera omnem belli suspicionem Wandali formidabant.*

Pag. 96 A. *Ἡ ὡς ἂν ἄλλοις βουλεύσαιντο*, scribe, ἄλλοι. Sensum horum verborum, non est assecutus interpres. Hoc enim sibi vult Malchus, Gensericum regem classem semper ad omnes casus paratam habuisse, adeo ut celerius consilia sua exsecutioni mandare solitus esset, quam alii consultare solent.

Ibid. eod. *Τῶν προβάτων κόμητα.* Post hæc verba locanda sunt ea quæ habes, pag. 88 C. ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, etc.

Pag. 88 D. *Ὅτι τὸν υἱόν.* Scribe, ὅτι οὔτε τὸν υἱόν. Et paulo post, scribe, σφόδρα συσταλλομένῳ.

Pag. 89 B. *Πρὸς ταῖς πύλαις τοῦ αἵμου.* Succorum angustias intelligit, quas describit Amm. Marcellinus, ubi vide quæ annotavi.

Ibid. C. *Πρὸς τῷ Εὔρῳ.* Scribendum est Ἕβρῳ, id est, ad Hebrum flumen.

Ibid. D. *Δι' ἐρημίας*, scribendum videtur, δι' ἠρεμίας.

Ibid. eod. *Εἰς τοὺς πέρὶ Σόρδιν παρ. χώρους.* Scribendum puto, περὶ Σούχιν. Σῦχος enim procul dubio intelligit Malchus. Philostorgius Σούχεις appellat.

Pag. 90 A. *Τὴν τοῦ λόγου, καὶ εἰς μίαν ἀποφέρονται νίκην.* Hunc locum egregie mihi videor restituisse. Scribo enim, τὴν τοῦ λόγου Καδμείαν ἀποφέρονται νίκην. Proverbium est pervulgatum apud Græcos, Καδμεία νίκη, de victoria, victoribus simul ac victis funesta et exitiosa.

Ibid. eod. *Παρέσεσθαι καὶ αὐτῷ.* Lege, παρέσεσθαί τε αὐτοὶ καὶ κοινῇ συστρατεύειν. Paulo post lege, ᾧ προδέδωκας γένει, ut legisse videtur interpres.

Ibid. B. *Πρέσβεις ἐπὶ τὸ Βυζάντιον.* Post hæc verba dubium non est quin locanda sint ea quæ habentur pag. 96 A, ὅτι συνθήκας, etc., ut eadem verba utrobique demonstrant.

Pag. 96 B. *Οὓς δομεστίκους καλοῦσι Ῥωμαῖοι.* Hunc Malchi locum explanavi in Annotationibus ad librum XV Amm. Marcellini p. 85.

Ibid. eod. *Εἰ μὴ ταῦτα ποιουμένων.* Scribendum omnino est, ἤ, μὴ ταῦτα, etc.

Ibid. eod. *Τῷ μὴ ὅθεν δύναιντο.* Deest aliquod verbum hujusmodi, τῷ μὴ ἔχειν ὅθεν, etc., et pro δι' ἁρπαγῆς, videtur legendum esse, χωρὶς ἁρπαγῆς.

Pag. 97 B. *Εἰς χεῖράς τε ἔχοντες.* Lege, οἱ χεῖρας, etc. De Zenonis imp. ignavia jam locutus est Malchus p. 87 A et B, cui assentitur etiam Damascius in Vita Isidori Philosophi his verbis, δειλὸς δὲ ὢν ὁ Ζήνων φύσει.

Ibid. eod. *Ὅς τῆς παρούσης λύμης ἀντικτᾶσθαι.* Scribe, τῆς παρ. λύμης ἀνακτᾶσθαι. Cæterum post hoc fragmentum sequi debent ea quæ habentur pag. 90 D, ὅτι Ζήνων ἐπεὶ διέλυσε, quod quidem nemini dubium esse potest.

Pag. 90 D. *Καὶ κατατεινάμενος.* Legendum puto, κατασεινάμενος.

Pag. 94 A. *Ὧν οὐδὲν φθειρομένων*. Scribendum videtur, ὧν ὧδε φθειρομένων Ζήνωνά τε καὶ Βηρίναν.

Ibid. *eod. Δυοῖν δὲ αὐτὸν σχολῶν κρ. ἄρχοντα*. Verte, *duarum scholarum comitem fieri*. Comes scholariorum memoratur in Chronico Marcellini in rebus Anastasii Augusti.

Ibid. B. *Τὴν ἑτέραν τῶν δύο στρατηγῶν τῶν περὶ βασιλέα*. Id est, *et magister præsentis militiæ fieret, sive equitum, sive peditum*. De Theodorico Triarii filio loquitur et Malchus quem fere Theodo-

A ricum simpliciter appellat : alterum vero τὸν Βαλαμήρου solet nominare. Hæc autem gesta videntur Severino et Trocundo coss., anno natalis Dominici 482, quo anno idem Theodoricus Triarii filius interiit. Quanquam Marcellinus in Chronico, mortem illius confert in annum præcedentem.

Porro fragmenta ex historia Malchi præter hæc quæ superius indicavi, exstant apud Suidam in v. Ἀμοιβαία, et in v. Ἐρύθριος, et in v. Ζήνων, et in v. Παμπρέπιος, et in v. Σύναξις, et in v. Ὑπολαβών.

IN EXCERPTA EX HISTORIA MENANDRI PROTECTORIS.

Ὅτι ἐπειδή. Hinc incipere debent Excerpta legationum e Menandri protectoris Historia. Nam cum Menander Historiam Agathiæ continuaverit, ut ipsemet testatur in proœmio historiæ suæ apud Suidam, in primo operis libro, res gestas Justiniani, usque ad ejus obitum retulerit necesse est, exorsus ab anno 33 ejusdem Justiniani. Etenim Agathias in 32 illius anno desierat, in victoria scilicet Belisarii de Zabergane et Cutriguris. Quam quidem eo anno contigisse testantur Theophanes ac Cedrenus, et auctor historiæ Miscellæ. Male ergo Victor Tunonensis id refert anno 35 imperatoris Justiniani, post consulatum Basilii anno 20, qui et in eo fallitur, quod eos Hunnos Bulgaros appellat. Sclavini in Historia Miscella dicuntur majori adhuc errore.

Pag. 133 A. *Ὅτι Ἄμμιγος*. Hic Amingus dicitur a Paulo lib. II *Historiæ Longobardorum : Amingus vero dum Widino Gothorum comiti contra Narsetem rebellare paranti auxilio esse non dubitat. Victus Narsetis gladio perimitur, Widinus captus Byzantium mittitur*. Sic etiam nominatur ab Aimonio in lib. II *Hist. Franc.* et ab Hermanno Contracto in Chronico, quod editum est a Canisio. In Appendice vero Marcellini comitis, ex qua Hermannus hæc desumpsit, Omnirugus perperam exaratur, annusque quo a Narsete devictus est, male designatur, cum hæc clades anno 33 Justiniani, (ut minimum) contigerit.

Ibid. B. *Ὡς οὐκ ἐνδώσοι*. Male hæc verba vertit interpres. Vide *Collectanea veterum historicorum de Francis*, quæ ab Andrea du Chesne olim sunt edita in tomo I rerum Francicarum, ubi hunc locum et alios quosdam interpretati sumus.

Ibid. C. *Στέλλει Πέτρον, ὃς τῶν κατὰ τὴν αὐλὴν ταγμάτων ἡγεῖτο*. Verte, *Petrum magistrum officiorum*. Sic enim Græci eam dignitatem designare solent, ut notavi ad librum XXVI Ammiani Marcellini, p. 318. Sane Menander hunc Petrum infra μάγιστρον appellat, eumque omni genere doctrinæ, et præcipue Juris scientia instructum fuisse testatur. Ejusdem meminit, p. 140 B. Πέτρος ὁ τῶν περὶ βασιλέα καταλόγων ἡγεμών. Hic est Petrus patricius et magister, de quo multa annotavi in excerpta ex ejus historia, vide et paginam 149 C.

Ibid. *eod. Ὡς πάρεστιν ἐπικρυκευσάμενος*. Apparet legendum esse ἐπικηρυκευσάμενος, quod non monerem, nisi Cantoclarum in hujus loci emendatione frustra æstuasse ex illius notis deprehendissem.

Ibid. *eod. Ἰεσδεγουσνάφ*. Sic etiam appellatur infra p. 137 B, et 140 B. Is est omnino qui a Procopio Isdigonnas dicitur, qui bis legatus Chosdroe Byzantium venit. Zich vocatur ab Agathia in fin. lib. IV, ab officii, quod apud Persas gerebat, nomine.

Pag. 136 C. *Ἐν ὁμάδι δεκαετίας*. Lege absque ulla dubitatione, ἐν ὁμάδι. Idem enim est ac illud quod supra dixerat, ἐν ἑνὶ ξυναθροισμῷ. Nam cum Persæ pro ferienda pace, annuum tributum sibi a

B Romanis pendi vellent, Romani tandem assenserunt, ut quotannis quingenta auri centenaria penderent, ac decennii tributum duabus pensionibus præstaretur. At Persæ decennii tributum unica pensione in antecessum sibi solvi cupiebant.

Ibid. *eod. Ἔνια τῶν ἑπτά*. Scribe, ἐνιαυτῶν, quemadmodum legisse videtur interpres.

Pag. 137 D. *Οἱ ἐκεῖνοι Βάρβαροι*. Lege, οἱ ἐκείνῃ Βάρβαροι.

Pag. 139 A. *Ἐξισάτω καὶ τοῖς ἑτέροις ἡγεμόσιν*. Hic Exisatus supra Δείτατος vocatus est unus e ducibus Romanorum in Suania. At interpres nomen proprium esse haudquaquam putavit.

Pag. 140 C. *Τοῦ λεγομένου Χορουτζόν*. Procopius Τζούρ nominat. Scribit enim in lib. VI Goth. Caucasum montem qua in ortum et meridiem vergit, in duas angustias desinere, quarum altera *Tzur* appellatur, altera *Caspieportæ*, et per fauces Hunnorum gentes in Romanorum et Persarum ditionem irrumpere.
C Itaque hæc castella diligenter servabantur a Persis, et Romani ad eorum custodiam sumptus et stipendia conferebant, teste Theophylacto in l. III, cap. 9 et *Historia Misc.* lib. XVI, quod quidem jam inde a Leonis Aug. temporibus postulasse Persas ait Priscus pag. 43.

Pag. 144 A. *Οἴοιτο ἀδικεῖσθαι*. Addenda videtur particula negativa, hoc modo, οἴοιτο οὐκ ἀδικεῖσθαι.

Pag. 146 A. *Σκένδεις καὶ Σάραπα*. Procop. in lib. IV Goth. pag. 339. Σκάνδα καὶ Σεραπανίς vocat.

Ibid. B. *Τοῦ καθ' ἡμᾶς δούλου ὁ δοῦλος*. Totus hic locus pessime acceptus est ab interprete, quem ego sic interpretor : *Petrus contra respondit: Id quidem minime contigit, propterea quod Suani a nobis non defecerant, cum Lazi nobis servirent. Hoc igitur affirmo, servos servorum nostrorum minime a nobis defecisse.*

Pag. 147 C. *Ὅμως δ' οὖν ἐπίστατο Πέρσαις*. Scribe, ἐσπείσατο. Hæc legatio Petri patricii fœdus-
D que Romanorum cum Persis contigisse videtur anno 36 Justiniani, ut ex ipso Menandro colligere est : qui p. 145 et 146. Scribit decem annos tunc præteriisse, ex quo Chosroes Suaniam occupaverat. Suaniam porro ceperant Persæ anno 6 post fœdus quinquennale initum cum Persis, ut docet Procopius in lib. IV Goth., id est, anno 26 Justiniani, quemadmodum testatur Marcellinus in Chronico.

Ibid. *eod. Κατέλυσε τὸν βίον*. Post hæc verba collocanda sunt ea quæ habentur pag. 99, in tit. περὶ Ἀβάρων, etc.

Pag. 100 A. *Ὁ γὰρ ἐσφρίγα οἱ τὸ σῶμα*. Scribe, ὁ Κανδίχ, αὐτίκα (οὐ γὰρ ἐσφρίγα, etc. et post vocem, ῥαθυμότερον, claudenda est parenthesis.) Idem de Justiniano scribit Agathias in libro V, illum scilicet, qui olim bellicosissimus fuerat, et qui Africam atque Italiam subegerat, ingravescente ætate paulatim emollitum fuisse : adeo ut bellicos labores formidare videretur. Proinde id potius studebat, ut Barbaros inter se committeret, donisque interdum

pacem redimeret. Quamobrem legiones imminui ac A delabi patienter ferebat, perinde ac si nulli deinceps usui futuræ essent. Nam cum universæ imperii Romani copiæ 645 militum millibus constare debuissent, ægre tum temporis 150 millibus constabant. Ita valde accisæ et imminutæ erant Romanorum copiæ principis negligentia, qua mox ipsi præfecti prætorio abusi ad quæstus proprios, partim stipendio militem fraudabant, partim serius persolvebant. Hæc Agathias.

Ibid. B. *Οὐ γὰρ πολλῷ ὕστερον*. Hæc prima legatio Abarum Constantinopolim introisse dicitur anno 30 Justiniani in libro XVI historiæ Miscellæ. Justinianus autem e vita decessit anno 40 imperii. Sed in historia Miscella annum hujus legationis Avaricæ male assignari existimo : quare potius assentior Victori Tunonensi, qui id refert anno 36 Justiniani. *Eodem anno*, inquit, *Justinianus princeps legatos Abarorum, unde venerant, facit.* Quæ tamen verba referenda potius sunt ad secundam B Abarum legationem, de qua Menander pag. 101 A.

Ibid. *eod.* *Τῶν βασιλικῶν μαχαιροφόρων*. Menander initio libri VIII de eodem Valentino loquens, εἷς δὲ οὗτος τῶν βασιλείων ξιφηφόρων. Spatharii a Latinis dicuntur, quos sic describit Corippus in lib. III.

Armiger interea domini vestigia lustrans
Eminet excelsus super omnia vertice Narses.

Ibid. C. *Οὐγούροις εἶτα ζάλοις*, pag. 109. B. Οὐγοῦροι dicuntur Turcis vicini.

Ibid. *eod.* *Ὅτι ἐπεὶ οἱ ἄρχοντες τῶν*. Scribe meo periculo, οἱ ἄρχοντες Ἀντῶν, et paulo post, ubi legitur, πιεζόμενοι δ'οὖν ταῖς τῶν πολ. ἐπιδρομαῖς οἴονται, lege, ἐπιδρομαῖς οἱ Ἄνται. Nec multo post emendo, περιβέβληται δύναμιν ἐν Ἄνταις. Deinde in eodem capite scribe, ἔτεμνον γῆν τῶν Ἀντῶν, quod quidem miror ab interprete non animadversum fuisse. De Antis vide Procopium C et Jordanem.

Pag. 101 D. Lege, ἐγκαθειργμένοι εἶεν. Quæ deinde sequuntur sunt ex libro II historiarum Menandri, de legatis Abarum, qui imperante Justino, Byzantium venere, ut solemnia munera, quæ a Justino ipsis dari consueverant, ab Justino quoque acciperent. Fascias scilicet auro variegatas, σειρὰς et χαλώδια vocat Menander. Iis autem fasciis seu prandeis Abares comam vinciebant, ut docet historia Miscella lib. XVI, unde Corippus in lib. I dicit :

Colubrimodis Abarum gens nexa capillis.

Porro hæc legatio Abarum introducta est die 7, post inaugurationem Justini Junioris, teste Corippo in lib. III.

Septima lux aderat.

Et mox,

Legatos Avarum jussos intrare magister
Ante fores sacras divinæ nuntiat aulæ.
Orantes sese vestigia sacra videre
Clementis domini : quos voce et mente benigna.
Imperat acciri.

Reliqua Corippi narratio cum Menandri historia prorsus congruit.

Pag. 103 C. *Ἐς τὴν τῶν Φράγγων χώραν*. Abares post mortem Clotharii in Turingiam irruperunt, et cum Sigisberto bellum gessere, ut scribit Paulus in hist. Langobardorum lib. II, cap. 10, et Gregorius Turonensis lib. IV quod notandum est contigisse anno primo Justini Junioris. Male ergo Hermannus Contractus anno 561, id refert quinquennio ante Justiniani mortem.

Ibid. *eod.* *Ἀπολογίαν θαυμάσαντες*. Post hæc verba sequi debet legatio Justini ad Persas, quæ refertur pag. 148. A. Quod quidem manifeste convincitur ex illis verbis quæ ibi leguntur sub initium, παρενεγγύησε δέ μοι, scribe, οἷ, ἐκ [illegible] ἐμφανοῦς ἀνακήρυξιν ποιήσασθαι τῆς αὐτοῦ ἐπὶ βασιλείαν ἀναγορεύσεως. Solebant enim tunc temporis imperatores Romani, simul atque imperium adepti fuerant, id Persarum regi per legatos nuntiare, ut Theophylactus etiam testatur. Quam consuetudinem Justinus quoque servare voluit in exordio imperii.

Pag. 148 C. *Τῷ μὴ διὰ τοὺς ἐπιτιθεμένους*, scribe, δι' αὐτῆς, supple, Σουανίας.

Pag. 149 B. *Μυριάδες ταῦτα*, scribe μυρία δὲ ταῦτα.

Ibid. *eod.* *Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ἐμβριθής τε ὤν*, scribe, Ἰουστῖνος. Quod confirmat etiam Suidas, qui locum Menandri profert ex pag. 151 B.

Pag. 150 B. *Ὑπερειδόμενος γάρ*, scribe, ὑπερειδόμενος. Et mox pro εἴπερ ἀκουσίως, l. ἤπερ.

Pag. 151 B. *Ὅπως ὅσοι τό γε αὐτῷ ἐς δικαιολογίαν*. Dubium non est quin Menander scripserit, ὅπως ἔσοιτό γε αὐτῷ. Id est, *ut aliquem inde prætextum haberet, tanquam Suanis Romano imperio parere nolentibus. Tametsi ad eam rem incitarentur.* Et sic corrigenda est Cantoclari interpretatio.

Ibid. D. *Εὖ διαθεῖη*. Post hanc legationem recurrendum est ad pag. 103 C. Ὅτι ἠγγέλθη Ἰουστίνῳ. Hæc enim omnia inter se connecti manifestum est.

Pag. 136 D. *Τῷ ἅμα Ἰωάννῃ γενομένῳ*. Scribendum puto, τῶν ἅμα Ἰωάννῃ γενομένων ἑνὶ κατὰ δὴ τὴν Περσῶν πρoτοῦ. Id est, *Litteræ Timotheo traditæ sunt, uni ex iis qui Joannem in legatione Persica comitati fuerant.*

Pag. 164 D. *Πρεσβείαν, διαλεχθησομένους*. Frustra huic loco Hœschelius asteriscum affixit. Usitata enim est locutio tam apud Græcos quam apud Latinos : quæ figura πρὸς τὸ σημαινόμενον dicitur.

Pag. 105 C. *Οὐχ ὅσιον ἔφασκεν εἶναι μετὰ ὅσα*. Scribendum est, μὴ τὰ ὅσα, etc., ut videtur legisse Cantoclarus.

Pag. 106 B. *Εἰ Σαρακηνῶν ἔθνη καὶ ταῦτα Νομάδων*. Leg. Εἰ Σαρακηνῶν ἔθνει τούτῳ καὶ Νομάδων, id est, *Saracenorum et Nomadum genti.* Vox τούτῳ non mediocrem habet emphasin. μίξει τῶν αἱρετικῶν φαρμάκων, leg. τῶν ἀναιρετικῶν.

Pag. 108 C. *Ἄρα κατὰ κώμης*, scribe, κώμας. Paulo post lego, ἀναδιδάξατε, ὅση τῶν Ἀβάρων πληθὺς, τῆς τῶν Τούρκων ἀφηνίασεν ἐπικρατείας. Qua quidem emendatione nihil certius.

Ibid. D. *Ἐφοίτησαν πολιτεία*. Post hanc Turcorum legationem, qui ineunte anno quarto imperatoris Justini Constantinopolim ingressa est, ut testatur Menander pag. 106 C. proxime sequi debet Justini legatio ad Turcos, quam habes pag. 151 D. Cujus quidem legationis princeps fuit Zemarchus. De cujus ad Turcos legatione vide Theophanem Byzantium in Bibliotheca Photii cap. 64.

D Pag. 151 D. *Σάκων καλουμένων τὸ πάλαι* Theophanes Byzantius Turcos a veteribus Massagetas esse nominatos : a Persis vero Kermichionas dici

Ibid. *eod.* *Τῷ δευτέρῳ ἐνιαυτῷ τῆς πεντεδεκαετηρίδος περιφορᾶς*. Vertendum erat, *Indictione secunda.* Hoc enim significant hæc Menandri verba : quanquam Græci frequentius ἐπινέμησιν vocant, quam Latini dicunt Indictionem. Cæterum valde notandus est hic locus, qui insignes continet temporum characteres. Ait enim Menander Zemarchum, cui legatio Turcica ab imperatore mandata fuerat, profectum fuisse Byzantio sub initium mensis Augusti, affecto jam anno quarto imperatoris Justini, indictione secunda : sed pro δευτέρῳ, legendum est, τρίτῳ. Nam Justinus indictione quindecima imperium inierat, die quindecima mensis Novembris. Itaque tunc cum Zemarchus profectus est, indictio tertia pene ad exitum pervenerat, et Kalendis Septembris proximis, in-

choanda erat indictio quarta. Ex hoc etiam loco conjicere est Menandrum annis imperatorum et indictionis tempora signare solitum esse. Quod utinam a Procopio et Agathia præstitum fuisset.

Pag. 152 B. Ὅσα ἐάττα ῥήματα, scribe, ὅσα ἄττα ῥήματα.

Ibid. D. Ἕξετε δὲ τὴν καθ' ἡμᾶς, supple, πολιτείαν. Sic supra locutus est Menander, pag. 108 D. De legatione Turcorum. Καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς οὐχὶ ἄλλως ἐφοίτησαν πολιτείᾳ.

Pag. 153 D. Τὸν νόμον τῆς σιωπῆς. De silentio Persarum in conviviis, vide quæ notavi ad librum 23. Ammiani Marcellini, pag. 277.

Pag. 134 B. Lege, τὸ πατρῷον διαδεξάμενος γέρας. Et paulo post, οἶμαι δὲ τὸ, scribe, τῷ, id est,

Hanc autem dignitatem paternam, ut equidem judico, Dizabulo obtinuerat, eo quod pater ejus Maniach Dizabulo charissimus et fidelissimus fuisset.

Ibid. C. Διὰ φρουρίων ἐπορεύοντο. Post finem hujus legationis sequi debent ea, quæ leguntur pag. 108 D. Ὅτι διαθρυλληθὲν, etc.

Pag. 109 A. Ὃς ἀνεῖτο ἐς τὴν τῶν ἐπιτομωτέρων συλλαβὼν ἀπαγγελίαν, scribe, συλλαβῶν. Sic enim Menander epistolas vocare solet. His autem verbis Veredarium designat, qui præmissus erat, ut veloci equorum permutatione, reditum Zemarchi Justino nuntiaret.

Pag. 110 B. Ὅτι Ἀβάρων καὶ Φράγκων. De pace inter Sigibertum regem Francorum et chaganum Avarum principem facta, vide Gregorium Turonensem in libro quarto cap. 23. Cæterum notabis obiter Menandri religionem, qui Sigiberto βασιλέως vocabulum non tribuat, uti nec cæteris Barbaris: timebant enim Romani, ne imperatoriam majestatem læderent, si βασιλέως vocabulum Barbarorum regibus communicarent, solisque Persarum regibus illud tribuere solebant: quos etiam Latini Persarum imperatores vocabant, ut patet ex chronico abbatis Biclariensis.

Ibid. C. Τῶν Ῥωμαίων συμμαχούντων τοῖς Γήπαισιν. Cum Gepidæ a Longobardis gravissima clade affecti fuissent, ad Justinum imperatorem confugerant, qui Baduarium generum eis auxilio misit, ut scribit Theophylactus in l. VI, cap. 10. De hoc Baduario loquitur Corrippus in l. III.

Dispositorque novus sacræ Baduarius aulæ,
Successor soceri, factus mox curopalates.

Idem postea prœlio victus a Longobardis, obiit in Italia, anno decimo Justini imperatoris, ut scribit Abbas Biclariensis in chronico.

Ibid. D. Τὰς Ἰουστινιανοῦ τοῦ μὴ παραδέλφου σπονδὰς, scribe, τοῦ μητραδέλφου. Etenim Justinianus imperator avunculus erat Justini, frater Vigilantiæ, quam Justinus matrem habuit, teste Corippo, et Victore Tunonensi.

Pag. 114 A. Ὅτι αὖθις ἦλθε Ταργίτιος. Hæc legatio plenius refertur in p. 154 C et seqq., quæ hic locum habere debet. Porro ex hujusmodi repetitione satis apparet horum fragmentorum duas fuisse collectiones. Proinde nemo mirari debet qua ratione fieri potuerit ut hæc fragmenta adeo confusa sint et perturbata.

Pag. 115 D. Στέλλει Σεβόχθην. Post hanc legationem Sebochthis, quæ sequuntur usque ad πολὺν ἀπεργάζονται φόνον, Menandri non sunt, sed Theophylacti Simocattæ verba ex libro I, cap. 3. quin et illa ἐκ τῆς β' βίβλου ad Menandrum non pertinent, sed ad Theophylacti historiam, ex qua legationes quoque Constantinus excerpserat, ut titulus docet, seu prœmium horum excerptorum.

Pag. 119 A. Post hæc verba, ἐκ τῆς βασιλίδος, sequi debent ea quæ habes pag. 156 D. ex lib. VI historiarum Menandri, ὅτι ἡ βασιλὶς Σοφία, usque ad illa verba, ἦρος ἀρχομένου συνέστη πόλεμος, quæ leguntur pag. 158 A; ac deinde scribe quæ habentur pag. 165 D. ὅτι ἡνίκα Τραϊανός, usque ad finem capitis: quo transcurso, redeundum est ad pag. 158 A, ubi legitur, ὅτι ὁ Τιβέριος Καῖσαρ, etc.

Ibid. B. Ὡς ὁ Ἀβεὶρ ἀπέστη, lege, ὁ Σαβεὶρ, id est, Sabiorum regulus. Paulo ante non intellexit interpres hæc verba, χάριν εἰδέναι τῷ κρείττονι, id est, *grates agebant Deo*: Græci enim Deum appelant τὸ κρεῖττον.

Pag. 160 D. Ἀφῆκε τὴν Θεοδοσιούπολιν. Post hæc verba sequi debent ea quæ habes pag. 119 C, ὅτι τῶν στρατηγῶν.

Pag. 120 A. Θεόδωρος ὁ Πέτρου, ὃς τῶν ἐν τῇ αὐλῇ καταλόγων, etc. Hic locus sic vertendus est: *Theodorus Petri filius, qui prius quidem magister officiorum fuerat, tum vero comes erat largitionum.* Quod confirmat Theophylactus in lib. III. cap. 15, ubi de hac legatione loquens, ait, Θεόδωρόν τε τῇ μαγιστερίᾳ ἀρχῇ τιμώμενον. Corippus in lib. I, hujus Theodori meminit,

Successorque boni rediviraque gloria Petri
Hinc Theodorus adest patria gravitate magister.

De eodem loquitur historia Miscella in fine libri XVI. Erat hic filius Petri illius patricii ac magistri, de quo toties locuti sumus. Iisdem temporibus fuit alter Theodorus Bacchi filius, cujus supra meminit Menander.

Pag. 120 A. Κωνσταντίναν. Id est, *Constantinam urbem Mesopotamiæ*, de qua Procopius, et Stephanus, et Amm. Marcellinus.

Ibid. B. Μεβώδην τὸν Σαρναχοερύγαν. Theophylactus in lib. III, cap. 15, ubi hanc historiam persequitur, Σαρναχοργάνην nominat.

Ibid. D. Καὶ οὐ τὸ τοιόνδε σιγηθῆναι. Locus prava interpunctione corruptus interpretem fefellit. Sic enim erat distinguendus, τίς αἴτιος καὶ οὐ, τὸ τοιόνδε, etc. id est, *tandem legati eo devenerant, ut de violatis induciis utri auctores violandi fæderis, utri minime auctores fuissent, et hujusmodi omnia silentio involverentur.*

Pag. 121 A. Ἀποχωρῆσαι περὶ Ἀρμενίας τε καὶ Ἰβηρίας, scribe, Περσαρμενίας. Has enim regiones occupaverant Romani, ut scribit abbas Viclariensis in chronico anno I imperii Justini, *Armeniorum gens et Iberorum, dum a Chosroa Persarum imperatore ad cultum idolorum compelluntur, renuentes tam impiam jussionem, Romanis se cum suis provinciis tradiderunt. Quæ res inter Romanos et Persas pacis fædera rupit.* Verum hæc deditio Armeniorum non anno primo Justini, sed sexto videtur contigisse. Septimo enim Justini imperatoris anno pax inter Romanos et Persas dissoluta est, ut scribit Theophylactus in libro tertio cap. 9, Theophanes et historia Miscella. Vide Evagrium in libro quinto cap. 7.

Ibid. D. Οὐδέ γε ἡ τελέως κατολισθήσοι, scribe, εἰ τελέως, quomodo sæpe peccatum est in his libris.

Ibid. *eod.* Γενεάρχας Περσαρμενίων. Sic etiam pag. 167 C. Appellantur. Evagrius in libro V, ἄρχοντας simpliciter appellat. Plerique Barbarorum in tribus et gentes erant divisi, ac singulæ tribus suum habebant principem. Sic Priscus pag. 55 A, De Scythicis gentibus, πολλῶν κατὰ φῦλα καὶ γένη ἀρχόντων τοῦ ἔθνους. Ita tamen ut unus ex iis principem locum obtineret. Apud Malchum quoque p. 91 C, Amorcesus quidam dicitur τοῦ Νοκαλίου γένους.

Pag. 123 B, C. Μοίρας τινὸς ὡς τὸν καταςχόμενον ἄνδρα μούσης. Scribe meo periculo, ἀναδραμούσης, id est, *pactum non esse ut alterutri parti liceret, restituta integra pecunia, aut aliqua ejus parte ei qui dedisset, reddita, a fædere discedere.* At Cantoclarus nescio quid de musica hic somniavit.

Ibid. C. Ἰσχυρότατά πως ἀπομνύμενος, scribendum videtur, ἐπομνύμενος. A

Ibid. D. Οὐδὲ μεῖναι ἑτέρου, scribe, οὐδὲ μὴν ἑτέρου. Et paulo post scribe, ὃ ἐν τῷ τότε τὴν βασίλειον ἰθύνειν ἐκληρώσατο λόγον. De Mauricio loquitur Pauli filio, qui postea imperator est factus. Quem tunc temporis, id est, circa annum 9 Justini imperatoris, ait Menander fuisse magnum logothetam. Sic enim interpretor Menandri verba proxime allata. Vide Nicephorum patriarcham in hist. pag. 115. Ubi logothetam vulgo dictum esse scribit, τῶν δημοσίων λογιστήν, sed in Menandro forte legendum est, λόχον, pro λόγον. Erat enim tunc Mauricius comes excubitorum, ut docet Theophyl. in lib. III, cap. 15.

Pag. 124 C. Τοῦ ἐφου πολέμου ἐπ' ἀδήλοις. Quæ deinde sequuntur, prorsus alieno loco posita sunt, ut series ipsa temporum docet, et ad librum VIII Menandri referenda sunt, ut inferius dicam. His igitur resectis, post verba citata scribe ea quæ habes pag. 124 D. Ὅτι οἱ Μῆδοι, etc. deinceps. B

Pag. 125. A. Ὅτι τὰ Χοσδρῷ, lege, ὅτι Ταγχοσδρῷ. Sic enim vocat Suidas, in v. Ταγχοσδρῷ. Infra p. 165 D. Ταγχοσρῶ, scribitur. At. in p. 173 C, Ταχοσδρῶ. apud Evagrium in lib. V, cap. 20, Ταμχοσρόης vocatur. Theophyl. in lib. III, cap. 15, Ταμχοσρῶ vocat. Sed Tanchosdro vel Tanchosro scribi malim, quemadmodum apud Amm. Marcellinum. Tansapor quidam dicitur magister militum Saporis regis Persarum.

Ibid. B, Ἐκτραπεὶς ἀπὸ τοῦ κιθαρίζειν. Scribe meo periculo, τοῦ Κιθαρίζων. Quod nomen est castelli, teste Theophylacto in lib. III, cap. 15, ubi eamdem, quam hic Menander narrat historiam, summa duntaxat capita delibans. Itaque quod Menander dixerat, ἐκτραπεὶς ἀπὸ τοῦ Κιθαρίζων, ipse dicit: Τό τε Κιθαρίζων τὸ Ῥωμαίων φρούριον παραμείψας. Eadem forma dicitur Χλωμέρων castellum in Arzanene: cujus meminit Menander infra in hac pagina: et Theophylactus in libro secundo. Similiter τὸ Ἀφουμών, supra pag. 167 B, cujus mentio fit etiam a Procopio et Theophylacto. C

Pag. 129 B, Τῆς πολιορκίας οἱ Ῥωμαῖοι. Post hæc collocanda sunt ea quæ habes pag. 166 D, ὅτι ὁ Τιβέριος, etc.; deinceps, quæ quidem ad librum VII Historiarum Menandri, videntur pertinere.

Pag. 168 B. Ἅτε Χοσρόου. Scribendum videtur, ἐχωρώθη ἂν εἴτε Χοσρόου συνέβαινεν, ἔτι περιόντος. Quemadmodum legisse videtur interpres. Cæterum ex hoc loco manifeste colligitur Chosroen seniorem usque ad Tiberii Augusti principatum regnavisse: quod etiam confirmat Theophylactus in libro III, cap. 16, licet aliter sentiant Evagrius, Cedrenus, aliique. Baronius Chosrois mortem optime ex Agathia collocavit anno Christi 579, qui est Tiberii Augusti annus primus, ut satis constat.

Ibid. C. Προσημήναντες τοίνυν οἱ Ῥωμαίων πρέσβεις. Non intellexit hunc locum interpres. Mos erat legatorum, non Romanorum modo, sed etiam Persarum, ut cum ad imperii limitem accessissent, adventum suum significarent iis, a quo veniebant: quod προσημαίνειν dicit Menander: cujus consuetudinis exemplum habes in lib. I. Historiarum Menandri pag. 133 C. et apud Libanium in oratione consulari ad Julianum imperatorem pag. 244. D

Pag 174 C. Ἐς τὰ περὶ Κωνσταντίνην. Post hæc verba, collocanda sunt Excerpta ex lib. VIII. quæ leguntur pag. 161 A, ὅτι περὶ τὸ δεύτερον ἔθος.

Pag. 161 B. Ἀναγκάστης ἐνταῦθα, Anagastus patricius memoratur in Chronico abbatis Biclariensis.

Ibid. D, Ἐν ὀκτὼ γὰρ μοίραις. Atqui Menander supra in pag. 108 B, quatuor duntaxat principatus esse Turcorum dixerat, ut alterutro in loco mendum latere necesse sit: apud Theophylactum in lib. VI cap. 7, Chaganus Turcorum septem se gentium dominum vocat.

Pag 162 C. Ἱππείαν ἐσαθροίσουσι scribe ἐσαθρήσουσι, ut videtur legisse Cantoclarus: sed hic locus prava interpretatione corruptus est. Quod quidem miror ab interprete non animadversum fuisse. Quis enim non videt legendum esse continue, Εἴ γε τὴν κατ' ἐμὲ ἱππείαν ἐσαθρήσουσι μάστιγα. Verte igitur, *Et Varchonitæ quidem utpote Turcorum famuli, cum voluero, ad me redibunt, et simul atque flagellum meum equestre conspexerint in ipsos immissum, in interiora terræ sese abdituri sunt.* Verba sunt Turxathi Turcorum reguli plena fastus et arrogantiæ barbaricæ adversus Abaros quos Varchonitas appellat. Hoc enim erat verum nomen Abarorum, teste Theophylacto in libro septimo cap. 8, Οὐαρχωνῖται, seu Οὐὰρ καὶ Χουννί.

Ibid. D. Ὡς ἂν εἴποιμι διὰ τὰς δυσχωρίας, scribe, ὡς ἀπείποιμι.

Pag. 163 C. Καὶ πραγμάτων ὁσίων ταμεῖα, legendum est ταμίαι.

Ibid. D. Καταχαράττειν τὰ πρόσωπα ταῖς μαχαίραις. De hoc Hunnorum more plura notavi ad lib. XXXI. Amm. Marcell. pag. 415.

Pag. 164 D. Εἶτα οὕτως ἀφῆκεν. Post hanc Romanorum ad Turcos legationem, collocanda sunt ea quæ habes p. 124 C. de Sclavis, κατὰ δὲ τὸ τέταρτον ἔτος, usque ad illa verba, πολλὰ ληΐσασθαι. Deinde redeundum est ad p. 164 C, ὅτι κεραϊζομένης τῆς Ἑλλάδος, etc. In Chronico quidem abbatis Biclariensis, hæc Sclavorum in Thracias irruptio refertur anno 5 Tiberii Augusti, sed Menandri potior est auctoritas.

Ibid. D. Τῶν νήσων διήνυε τὴν ἀρχήν. Provincia insularum olim quidem sub proconsule Asiæ, ut testatur notitia imperii Romani. Tunc vero aliter videntur constitutæ fuisse provinciæ. Insularum provincia passim memoratur in subscriptionibus conciliorum.

Pag. 165 B. Πάντων ἐθνῶν οὐδαμῶς. Post hæc scribe quæ habentur p. 124 C, ὅτι ὁ Καῖσαρ, etc, ubi Cæsaris nomen abusive positum videtur pro Augusti nomine, eo quod Tiberius olim sub Justino Cæsar fuisset. Transcurso deinde hoc capite, collocanda est legatio quæ legitur p. 126 B, ὅτι Ἰταλία, etc. consequenter.

Pag. 127 A. Πρὸς τὴν βουλὴν ἐς τὸ φανερὸν ἐκπεσεῖν. Scribendum est, πρὶν τὴν βουλήν.

Ibid. D. Ὑβρίσθαι μὲν ἔλεγε πρὸς αὐτόν. Lege, πρὸς αὐτῶν. id est, a Sclavis.

Pag. 129 D. Κατὰ τὴν Ἰλλυριῶν αὐτὸν διοδεύειν τὰ μετὰ τῶν. Scribe, διοδεύοντα μετὰ τῶν,

Pag. 130 D. Ἦν δικαιώματα καὶ προσήκειν αὐτῷ, scribe, ἦν δικαιότατα.

Pag. 132 A. Ἐπὶ τούτοις ἀπηλλάγησαν. Post hæc verba sequi debent ea quæ leguntur p. 174 C, ὅτι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Et hic historiam suam clauserat Menander, in expugnatione scilicet Sirmii, aut potius in ejus deditione, et in obitu Tiberii imperatoris. Etenim Sirmium Abaris deditum est, paulo ante Tiberii mortem, ut a Menandro scriptum esse testatur Theophylactus in lib. I, cap. 3.

Pag. 175 B. Ὡς προσεώρησε τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ, scribe, ὃς προσεχώρησε. Is Bocolabra dicebatur. Qui cum una e chagani pellicibus congressus timensque ne graves pœnas lueret, ad Turcos confugere statuerat. Sed in itinere captus a Romano duce, ad Mauricium imperatorem transmissus est, ut refert Theophylactus in cap. 8, libri primi.

Hæc sunt quæ ad Menandri historiam olim in schedis annotaveram scriptoris eximii, cujus elogium habes apud Theophylactum in lib. I, cap. 3, qui etiam ejus historiam continuavit. Sunt et alia Menandri fragmenta luculenta apud Suidam in v. Μένανδρος. Quod fragmentum descriptum est ex proœmio historiarum Menandri, in quo de suo genere præfa-

tus fuerat, proinde ut Agathias, cujus historiam continuabat. Est et aliud fragmentum illius apud Suidam in v. Ἀπετάφρεϐε et in v. δοκιμάσας et in ἐμϐριθῆς, et in v. ἐπηδουπήσας, de tympanis Abarum, et de Boni ducis antistrategemate. Item in Μαυρίκιος, de laudibus Mauricii magistri militum Orientis. Item in voce σπαλίωνες, et in Ταμχοσδρώ. Ne quis autem miretur hæc fragmenta adeo confusa ac perturbata ad nos pervenisse, meminisse debet lector hanc editionem ex duobus mss. codicibus a David Hœschelio esse concinnatam, Boico scilicet et Andreæ Schotti : quorum alter altero integrior fuit, ut in præfatione monuit Hœschelius. Duæ proinde horum excerptorum collectiones fuerunt, quod supra in notis observavi. Atque huic operi idem videtur contigisse, quod Bibliothecæ Photii, cui altera ejusdem argumenti abjecta est, ut patet ex iisdem auctoribus, qui bis in illa bibliotheca descripti reperiuntur.

ANNO DOMINI CMLX.

SANCTUS NICON

IN CRETA.

EDITORUM PATROLOGIÆ MONITUM.

S. Niconi, qui medio sæculo x floruit, tribui solent ab eruditis opusculum *De impia Armeniorum religione*, quod Cotelerius Gr. Lat. edidit in notis ad Patres apostolicos, ed. 1672, col. 152, cum fragmentis ejusdem argumenti p. 235 ; et *Pandectæ rerum sacrarum*, quarum fragmenta exhibet Cotelerius in *Monum. Eccl. Gr.* t. III, p. 439, et specimen proponit Bandini in *Catal. Bibl. Laurent*, t. I, p. 92 (*a*). Sed hæc opuscula, ut bene observat Bandini, in Indice auctorum, ascribenda sunt Niconi monacho Raithensi, qui circa annum 1060 sub Constantino Duca floruit. Quinimo J. A. Fabric. in *Bibl. Græca* t. X, p. 607, Anastasio Cæsariensi qui ad finem vergente sæculo xi scripsit, tribuit librum *De Artziburio*, contra Armenos, quem minime distinguendum esse existimamus a libro *De impia Armeniorum religione*. De S. Nicone ex Baronio nonnulla refert Flaminius Cornelius in sua *Creta sacra*, t. I, p. 206, Venet. 1755. Solam Vitam ejus hic proferemus ex Surio ad diem 26 Novembris.

VITA SANCTI NICONIS

ARMENI MONACHI,

Ex Actis ejus ab abbate monasterii S. Niconis anno 1150 Græce scriptis, interprete Jacobo Sirmundo Arverno Ricomagensi S. J. professore, ex Cæsaris Baronii Annalium tomo decimo collecta : observata interpretis dictione, duobus tantummodo locis perpaucis additis ex eodem Baronio ad connexionem historiæ.

I. Ortus est sanctus Nicon in Ponto Polemoniaco parentibus honestissimis, iisdem insciis, ubi adolevit, fugam arripiens, ad monasterium Aureæ Petræ dictum, situm in finibus Ponti et Paphlagoniæ, religione sanctissimum sese contulit : ibique sub ejus monasterii abbate, viro religiosissimo, ad duodecimum annum monasticam vitam omnibus numeris perfectionis excoluit. Cum vero divinitus admonitus ejus abbas, ipsum ad plurimarum gentium conversionem vocatum e monasterio abire cogit ad apostolatus sui munus implendum : ut plane de eo illud Joannis elogium haud incongrue usurpari pos-

(*a*) Nos specimen hoc edidimus, veluti opusculum incertæ ætatis, Patrologiæ t. CVI, col. 1359, quia nota temporis a Bandini indicata, oculos nostros fugerat.

sit : *Fuit homo missus a Deo.* Ubi vero Dei omnipotentis misericordia, Creta insula est recuperata a Christianis, ad ejus culturam idem Nicon ab Oriente evocatus, a Deo mittitur.

II. Cum igitur regiones non paucas orientalium partium peragrasset, et publica pœnitentiæ prædicatione innumeras gentes ad salutis portum per pœnitentiam, meliorisque vitæ mutationem perduxisset, ad Cretam insulam navigandum sibi esse intellexit. Illuc enim divino quodam nutu vocabatur. Etenim simul atque insulam ingressus est ab Agarenorum jugo nuperrime liberatam, Romanoque imperio restitutam per Nicephorum, fœdis autem detestandæ Agarenorum superstitionis vestigiis adhuc plenam et refertam, cujus scilicet incolæ diuturna atque assidua cum Saracenis consuetudine, ad illorum mores, proh dolor! abrepti, nefanda etiam et profana eorum orgia fuerant amplexi. Ut igitur eo delatus, solemne illud suum, *Pœnitentiam agite* (1), inclamare cœpit, attoniti peregrino et inaudito prædicationis genere insulani, animisque incensi, vehementer in eum commoti sunt : adeo quidem, ut manus etiam inferre cogitarent : manifestum enim ad furorem illos adegerat res nova et inusitata, præoccupatos nimirum, deditosque, ut diximus, superstitiosis Saracenorum cæremoniis.

III. Videns ergo immitis atque intractabilis gentis ingenium, sentiensque tantam duritiem, nisi prudenti quadam arte perdomari non posse : secundam (quod aiunt) navigationem, priore omissa, instituit, sapientumque medicorum exemplo, eorum curationem apposite simul ac solerter aggressus est. Habebat enim Paulum in ea re ducem ac magistrum. Itaque missam faciens insolitam illam prædicandi rationem, quod ex usu futurum in eo jam elucens perspicax futurorum gratia præmonebat, seorsum aliquos abducens, quos reliquis intelligentiores, et ad bonum excipiendum paratiores norat, blandis primum verbis illorum ferocitatem lenire, duritiemque animi emollire cœpit; deinde sensim cor permovere, occulta cujusque facta (ut meus Jesus olim Samaritanæ) vitæque flagitia redarguens. Quo factum est, ut eximiam ejus virtutem agnoscentes, confestim iras ponerent animorumque impetus revocarent, et quem malo nunc affecerant, eumdem magno suo bono venerarentur : propositamque ab eo rectam fidem amplectentes, odii modum ad benevolentiæ profectusque sui cumulum converterent. Consuetudo enim [ut ait ille] ad majora et perfectiora viam munit. Itaque sapiens, si minus verborum copia, ac veritatis facultate piscator erat, hominum animas venari sciens, easque ad immortalitatem divinis eloquiis, et non humanæ sapientiæ, sed Spiritus sancti doctrina traducere. Ex illo igitur tempore Cretenses Niconem tanquam a Deo missum apostolum habuerunt, totamque insulam ejus fama compleverunt. Confluebant ad eum universi, et sicut Deo, illi adhærebant, ita ut vim legis, quidquid præceperat, obtineret.

IV. Quare cum securo jam animo ad solitam prædicationem rediisset, ad baptismum omnes, veræque fidei disciplinam perpulit. Tum errore omni e medio sublato, ecclesiis per totam insulam ædificatis, sacerdotibus, diaconis æditdisque designatis, reliquis etiam ritibus et cæremoniis apte distributis, vivendi legibus descriptis, omnibus denique quæ in animo erant, ne quem Cretensium boni expertem relinqueret, ordine constitutis, Gortyna discessit, triumque dierum iter progressus, quodam in loco sub noctem constitit, ubi antiquissimi templi, quantum ex ruderibus conjicere erat, vestigia cernebantur. Hoc in loco cum nocturno hymno rite decantato, et crucigero baculo humi defixo, somno se dedisset, lucernarium quasi lumen ante baculum in aere libratum videre visus est. At somno decusso cum surrexisset, non jam somnium, sed vera visio objecta est. Divina quædam lampas haud materialis a cruce irradians, ad diluculum usque astanti et oranti, Deoque gratias pro tanto munere agenti lumen exhibuit.

V. Cumque iterum Deo (ut patuit) sic volente, somno indulsisset, ornatæ mulieris species apparuit, quæ dirutum templum instaurari jubebat, omnium Domino sic placere confirmans. Illo autem interrogante, quænam esset quæ talia pro imperio juberet : Photina sum, inquit, martyr et famula Christi. Quod nisi reipsa quod volo expleveris, pedem ex insula non efferes. Experrectus ad hæc sanctus, propter visionis varietatem, ambiguo animo erat, ut inane potius insomnium fuisse crederet, quam divinæ gratiæ illustrationem. Quare quæ audierat contemnens, cœptum iter tenebat, cum repente interceptam sibi oculorum aciem sensit : eoque tandem indicio divini numinis imperium id fuisse cognovit : quod ubi jussa exsequi constituit visum mox recipit. Sed quoniam nec ligo in promptu erat, nec pala, nec adjutor ullus (o mira, Domine, et arcana opera tua!) nocte insecuta, finitimis loci incolis ignea ibi columna per tenebras lucens apparuit : prodigioque exciti, subito accurrerunt, et cum ex Nicone quæ viderat, didicissent, suam quisque operam conferre, jussi communi omnes consensu imperio paruerunt. Itaque sedula ejus sollicitudine, vigilantia, alacritate, opus exactum, templumque martyris biennii spatio perfectum est. In qua postea aram erigendam ac rite consecrandam curavit, sacerdotesque in ea institui, simulque omnia juxta ecclesiasticos ritus peragi præscripsit. Omnibusque post hæc valere jussis, navigium conscendit, ac secundo cursu provectus Epidaurum, quod Damalam incolæ cognominant, die quinto pervenit. Dein universam Græciam pœnitentiam prædicando peragravit, pluraque miracula operatus atque uberes fructus ex sua prædicatione collegit.

VI. Basilius cognomento Apocaucus, prætoris

(1) Inde Μετανοεῖτε appellatum tradit Baronius.

munere auctus, Corinthi versabatur, isthmumque illum præsidio contra Bulgaricos incursus tuebatur (2). Graviter autem illum angebat non solum molestus ac difficilis morbus quo tenebatur, sed multo magis vigens metus et pavor Bulgaricæ incursionis, fama gliscente, gentem illam tota Epiro grassatam, in Helladam atque in Peloponnesum copias convertere. Proinde missis Spartam nuntiis Apocaucus Niconem avocarat. Enimvero compleverant ejus aures quæ de illo passim narrabantur, præcipue quæ de summa illius in Deum fiducia et libertate acceperat. Ex quo autem virtutis ejus illecebris capi cœperat, beatum ejus vultum cernere, vocemque audire, votis omnibus gestiebat. Semper enim apud omnes gentes in pretio et veneratione fuit vera philosophia. Divinus quidem vir charitate præstans, Apocauci petitionem propenso animo accipiens, antiquius nihil habuit quam ut Corinthum celerrime contenderet. Quo appellens, non solum morbo ægrum sua præsentia liberavit, sed metu etiam et terrore Bulgarorum, illos alio cursum suum flexisse significans. Ita omni ex parte facta est jucunda Basilio Niconis oratio. Cum ergo dies septem illic posuisset, malorumque impendentium illius per eum discussa et sublata formido esset, domum revertit.

VII. Anno nongentesimo octogesimo secundo, præter bella civilia et externa aliaque mala quibus Oriens affligtabatur, peste etiam laboravit, cum ad eam curandam Lacedæmonii, destituti humano auxilio, ad opem divinam implorandam assurgunt, legationemque decernunt ad Niconem virum sanctissimum (3), de qua in rebus ab ipso præclare gestis ista narrantur. Transactis in ea spelunca diebus octo, a morbo recreatus, Spartam venire abnuens, Amyclas contendit. Quod ut sensere Lacedæmonii, festine ad illum primarii cives, et alii e plebe certatim convolarunt enixe orantes, ut Spartam usque venire velit : invaserat enim civitatem pestifera lues, et plurimos incolas absumebat : propterea venire illum cupiebant, quod se divinis ejus precibus liberandos confiderent ; ille vero, et cætera misericors, et in eo maxime, qui ejus populus, et sors futuri essent, tanquam futura præsagiens, eoque in illos propensior, et legationem benigne excepit annuitque petitioni, et ingruentis mali propulsionem spopondit, si modo ipsi Judaicam gentem ex urbe sua pellerent, ne exsecrandis eorum (ut aiebat) moribus piaculisque religionis suæ diutius eam contaminarent. In his, ait, si me audieritis, et pestis a vobis recedet, et ego quod superest vitæ, ducam vobiscum. Quibus verbis monita alia adjiciens, sacras etiam Jeremiæ voces subinde aspergebat : Viæ tuæ fecerunt hæc tibi, et iniquitates tuæ prævaluerunt et duro ludo percussa es. Cumque illi ejus oratione commoti seipsos condemnarent atque omnia quæ jusserat, facturos promitterent, nihil amplius cunctatus cum legatis illis profectus est, non cantherio, aut lectica vectus, nec multo comitatu stipatus, sed solo virtutum choro circumseptus. Ad ejus porro adventum lues cessavit, et Judæi urbe pulsi sunt. Nec vero Lacedæmone amplius excedendum, sed in ea perpetuo manendum constituit, ita ut non facile pedem alio efferret, nisi cum necessaria res quæpiam aliquo vocaret, et tunc quoque gradum citius referebat. Videres igitur accurrentes quotidie ex universa Peloponneso ægrorum omnis generis catervas, quibus ille non minus animæ quam corporis curam impendebat : mellitis enim adhortationibus ad pietatis zelum eas accendebat, ad salutem cuique suam pœnitentiæ ope disponebat. Fortunata vero Lacedæmon, quæ talem medicum civemque sortita es, cujus divinis præceptis ac disciplinis ad omnem virtutis formam multo certius rectiusque quam inanibus olim Lycurgi legibus effingebare ! Subjicit his de structura templi, tum ejus hortatu elaborare : cui adversatus est Joannes quidam cognomento Aratus, Judæorum patronus. Quæ sit passus, ab eodem auctore sic accipe.

VIII. Hic (inquit) solis invidiæ stimulis concitatus, aut dæmonis potius scelere impulsus, ira et odio adversus Niconem insaniebat, divini operis argumentum ad probrum et injuriam suam rapiens : proclivior siquidem est malitia, ut ad pejora feratur quam ut melioribus inhæreat. Non cessabat egregius ille sancto in os obloqui, cœptoque operi ne colophonem adderet, omni ope prohibebat. Prorsus enim cum reliquis Laconibus ibi non conveniebat : unde et Judæorum fugam injuria et immerito factam affirmabat : eamque cum civibus vitio vertere, atque illos hoc nomine sugillare et traducere non verebatur.

IX. Cumque opificii cujusdam obtentu, quo poliri et illustrari textilia solent, Judæorum unum in urbem introduxisset : intercessit illico Nicon, bellatorque juxta prophetam factus[1], consueta lenitate paululum intermissa, leoninum animum induit, et fuste qui propter jacebat, arrepto, Judæum male acceptum foras extrusit, formidabiliorque hostibus, quam Hercules ille sua clava visus est. Judæorum enim gentem usque adeo aversabatur, ut nec lingua, nec auribus usurpare illorum nomen vellet, ut jure in illum Davidis verba convenirent : *Qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam : perfecto odio oderam illos, et inimici facti sunt mihi, propterea nomina eorum labiis* [2] *meis non commemorabo.*

X. Hæc vero cum audisset a furore nomen trahens Aratus, rabie tumens (ut semper litium amans et impudens atque ad immania præceps est improbitas) in sanctum anhelans irruere cœpit, conviciis one-

[1] Isa III, 2. [2] Psal. CXXXVIII, 21-23.

(2) Vide Baronium ad an. 981.

(3) Vide Baronium an. 982.

rare, proscindere, quanquam inanis hæc illi strepitus erant, et pro larvæ terriculis habebantur. (A) Qui leni ad eum voce : nec enim contendere prorsus, nec altercari norat : Abi, inquit, et ad te redi, infelix. Defle scelera tua : brevi enim senties, quis arrogantiæ fructus, et qualia nequitiæ sint præmia. His dictis et tanquam in mortui (quod aiunt) aures effusis, ad monasterium regressus est : hominis enim animum verba non penetrarant. Quare non destitit amens ab incepto, quin adversus sanctum de more fremeret, proscindens illum, figensque tota urbe dignis furore et insania sua probris et contumeliis: quin etiam minas intentabat, nesciens stupidus et vecors, quod non glorietur malitia adversus virtutem, nec proficiat inimicus contra electos Dei, ut scriptum est : *Et filius iniquitatis non apponet nocere ei* [a]. (B) Quid tum autem consecutum est? Tantum abfuit, ut ejus minis ac maledictis avocaretur, ut in his potius, Domini exemplo, tanquam laudibus triumpharet. Dominus autem de cœlo auditum fecit judicium, et malitia justissimas pœnas dedit. Verba in rem misero abierunt : nam dignos amentiæ suæ fructus tristi et miserabili vitæ exitu percepit. Nec tarda fuit vindicta, qualis sæpenumero divina bonitate conversionem præstolante contingere solet : sed e vestigio, derepente, nec opinantem, ut mox dicam, oppressit.

XI. Nocte proxima objecti sunt infelici duo senes in somnis, quos alii duo sequebantur, forma quidem eunuchi, sed longe quam humana præstantiore. (C) Ab his vero flagris cædi sibi videbatur, et sic verbis increpari : Quomodo tu eo es provectus audaciæ, ut servum Dei contemnere et conviciis appetere non dubitares? deinde in obscurum post verbera carcerem detrudi. Et cum veniam multis orasset, vix tandem cædendi finem fecisse, nec tamen e custodia dimisisse. Experrectus igitur, gravem statim in febrem incidit : accitoque Nicone, ad ejus pedes advolutus, misericordiam imploravit. Cui beatus : Quæ in me perpetrasti, ait, ea tibi frater, quantum in me est, condonabuntur. Sed quoniam vitæ finis tibi cœlesti decreto præstitutus est, *nemo erit de cætero*, quemadmodum ait Propheta [b], *qui Dei consilium dissipare possit*. Et his dictis ad monasterium reversus est. (D) Illi vero tertia post dies infelici morte vitam eripuit. Ex quo metus ingens ac trepidatio Lacedæmonios invasit : nec repertus est quisquam e minimis et maximis, qui ad Niconem non advolaret ejusque jussis pareret. Fidem enim fecerat omnibus exemplum, qui Christi servos ludibrio habent : quoniam *Utique est fructus justo, et Deus judicans eos in terra* [c].

XII. Gregorio prætori et de Scleri Bardæ rebus, et post ejus e Babylone reditum, audire cupienti (nec enim abdita intuendi gratiæ exsortem illum esse prætor arbitrabatur) narravit Nicon, Sclerum quidem ad imperatorem reconciliatum festinasse : ejus vero cognominem alterum ipsius audaciæ ac rebellioni successisse. Attamen nec illi profuturam tyrannidem, nec imperatoribus superiorem fore. His ergo prædictionibus consentaneus fuit eventus et eum qui prædixerat, admirabilem declaravit. At prætoris quidem Gregorii sanctique res hoc modo se habent.

XIII. Peragebantur aliquando vespertinæ laudes : prima autem hebdomadis dies erat, cum Sphæristarum aperto gymnasio, juvenum frequens manus infra sacram ædem constitit, atque inter alios prætor Gregorius pars ipse certaminis, cum indigenis ludens : ludi enim amans erat, ludicrisque supra modum capiebatur. Et quoniam inconditæ clamantium voces, tam ludentium, quam spectantium exaudiebantur, adeoque perstrepebant, ut e sacris hymnis avocarent, et mentem in illis figere non sinerent, zelo Dei percitus Nicon celeriter approperat, belluinamque hominum barbariem libera voce, qua justos decet, libertate castigat. At prætor vir amari alias ingenii, et tum maxime ludo intentus, ut qui a paribus se vinci doleret, impotenti adversus sanctum actus rabie, proscindere maledictis manusque ad vindictam ausus attollere, urbe denique expelli jussit. Jamque ducebatur hilari pacatoque vultu, Domini sui exemplo, leviusque injuriam quam cæteri maximos honores ferebat.

XIV. Cæterum nec sera, nec pedibus (ut poeta dixit) tarda fuit ultio, quin velocius, junctisque vestigiis contumeliosum secuta est. Nam cum primum ad excipiendam sphæram manum sustulit, paralysi repente icta est. Idem porro membris omnibus statim solutus et enervatus, ad catholicam ecclesiam aliorum manibus delatus est. Ubi acutissimis doloribus excruciatus, mortem præ illis in lucro ponens, lamentabiles questus edebat. Cumque magna medicorum sedulitate curaretur, et remedia omnia infra malum essent, ita ut inanis et vana omnis ab illorum arte spes esset : causam exquirit episcopus, cur eum repentinus morbus invasisset : erat enim et ipse medicæ artis peritissimus. At ille, quæ in Niconem admiserat, vel invitus exposuit : hunc mali sui fontem et caput esse non dissimulans. Quo cognito episcopus objurgavit ille quidem hominis temeritatem non leviter. Tum opportuno consilio auctor fuit, ut fastum poneret, et a Nicone supplex illatæ injuriæ veniam peteret. Norat enim, unde certa medicinæ spes esset.

XV. Paruit ille, abjectoque fastu ac prætoriæ potestatis supercilio, Niconem multis precibus per nuntios accersit. Qui quidem acceptæ injuriæ oblitus, dicto citius adfuit : didicerat enim ut contumelias pati, sic easdem ultro remittere, aut potius benefactis et officiis compensare. Prætor autem ut illum vidit, ad ejus pedes se abjicit, et qui modo tur-

[a] Psal. LXXXVIII, 23. [b] Psal. XXXII, 10. [c] Psal. LVII, 12.

(1) Baron. an. 987.

gidus, animisque ferox iras tantum et injurias spirare videbatur, supplex factus, erroris veniam lugubri voce rogat, ejusque preces, unicum salutis suæ pharmacum implorat. Semper nimirum imbecilla res est vitium, fortis autem et stabilis virtus. Quid ergo ad hæc divina mens? An exprobravit homini amentiam, effrenatamque audaciam? aut aspernari orantem, et tantisper abnuere visus est? Minime gentium. Qui enim faceret, qui discipulus, aut acerrimus potius mitis illius et pacifici imitator erat ad benefaciendum magis quam ad plectendum natura comparati? Itaque non solum veniam dedit, sed sanitatem etiam precibus suis, admota manu restituit. Ita ut statim cibum sumeret incolumis, et libere atque expedite loqueretur, miraculo vel oculis ipsis qui spectabant, fidem vix faciente.

XVI. Ab improbis quibusdam malevolisque hominibus per calumniam accusatus est Joannes Malacenus, nobilitate generis ac splendore nec non summæ sapientiæ laude non inter Lacedæmonios modo, verum etiam tota Hellade ac Peloponneso facile princeps: accusatus autem apud eum, qui tum imperii sceptris potiebatur, Basilium scilicet Romani minoris filium, regum omnium fortunatissimum, cujus et vita illustris, et imperii spatium longissimum fuit, et victoriæ et tropæa de hostibus quamplurima, per quem et Bulgaricæ gentis princeps [ut memorant historiæ] Samuel ille, viribus et robore inexpugnabilis, in Creta cum innumerabili multitudine Bulgarorum fractus et subactus est (5).

XVII. Mittuntur itaque ab imperatore satrapæ duo, militum legionem trahentes, ut Malacenum ex improviso comprehendant, vinctumque ad reginam urbium ducant: defectionis enim et perduellionis in eum crimen concinnantes æmuli, imperatoris aures falsæ accusationis calumnia oppleverant. Ut ergo in Lacedæmona pervenerunt, et virum cujus causa missi fuerant, comprehenderunt, evocat ille confestim virum Dei Niconem, quem ob egregia facinora præcipuo in honore habebat, gravique dolore anxius: Ora, inquit, ora pro me misero, serve Dei, ne imperatoris ira male peream. Quem sanctus, blandis contra mellitisque verbis respondens, confirmare animum jussit nihilque tristius formidare. Tum eximia quadam vi charitatis mensæ simul accubans, et lætitiæ poculum, ceu poeticum illum Cygeona, malorum omnium oblivionem mœrenti propinans, oraculum adjecit: Regiam potius benevolentiam adepturum, vitam anteacta beatiorem acturum, altiores ad honorum gradus conscensurum, de omni denique molestia et calamitate triumphaturum: et me, inquit, videbis, et in patriam sub finem vitæ reverteris. Nam et hæc quoque Nicon (ut supra dictum est) a Patre luminum gratia ornatus erat, ut futura æque ac præsentia prævideret Atque omnia sane, ut prædixerat, evenerunt.

XVIII. Malacenus ergo tanquam a prophetica et divinitus agitata lingua hæc audiens, nihilque penitus ambigens, vehementer exhilaratus est, navigationemque salutato Nicone, securo animo exorsus est. Postquam ad imperatorem pervenit, et conficta ab æmulis criminatio veritatis luce, sed Niconis maxime precibus, discussa est, majorem deinceps apud imperatorem gratiam, ampliores honores, gloriam et famam adeptus est, adeo ut principem in senatu locum obtineret.

XIX. Transacto post hæc tempore non brevi, cum Malacenus Constantinopoli adhuc esset, Nicon ad immortalem beatamque sortem transiit. Quod ille cum accepisset, et dulcem illam spem qua futurum ex ejus verbis non dubitarat, ut optabilem ejus vultum aspiceret, sibi quodammodo ereptam sentiret: vehementer angi animo, variisque cogitationibus æstuare cœpit, gravem præterea vitam ducere, nisi quod ille promiserat perfici videret.

XX. Fide igitur confirmatus (neque enim illius expers erat scientiæ, qua cognosci Dei mysteria solent) quid agit? quo se convertit? Pictorem advocat, arte manuque insignem, et qualis habitu, veste, capillis sanctus fuisset, verbis designat: tum aptis coloribus in tabula totam ejus imaginem exprimi jubet. Reversus domum pictor, operæ pretiumque ratus quod jussus fuerat, quam accuratissime posset exsequi: post varios conatus, frustra tandem se laborare animadvertit: nec enim ex sola narratione poterat, quamvis peritissimus artis et exercitatissimus esset, quem nunquam viderat, ad veram similitudinem exprimere. In hac igitur cura versanti, vehementerque dolenti, quod oris lineamenta effingere non posset, ante oculos repente exstitit monachus quidam, qui in ædes clam penetrarat, statura procerus, habitu eremitico, obsoleta veste amictus, coma squalens, capillitio barbaque niger, in omnibus denique beato viro simillimus: nam et virgam manu gerebat cujus apex in crucem desinebat. Qui pictore comiter salutato mœroris sollicitudinisque causam sciscitatus est. Ille vero et causam mox aperuit, et operis difficultatem demonstravit. Tum leni ad eum voce monachus: Me, inquit, aspice, frater, mihi per omnia similis est, quem depingis. Ut ergo acrius in illum oculos intendit pictor, penitusque circumspexit, illum ipsum esse agnovit, quem Malacenus verbis designarat. Quare ad tabulam reflexus, ut conspectam formam imitaretur, o rem admirandam! sacram ter beati effigiem in tabula suis lineamentis suapte expressam sponte videt, cumque miraculo obstupefactus ad sanctum subito, Kyrie eleison cum horrore inclamans, se vertisset, illum amplius non vidit. Jam enim avolaverat. Itaque ad delineatam divinitus formam reliqua colorum pigmenta adjiciens, perfectam imaginem, qualis hodieque in sacro beati templo suspensa visitur, omnibus numeris absolvit, statimque ad spectabilem Malacenum cum illa properans: omnia illi, ut

(5) Baron. ad an. 995.

acciderant, ordine percensuit. Quibus ille auditis, cum ex oblata pictori Niconis specie, ne in hac quidem parte inanem fuisse ejus prædictionem, animadverteret, ingenti gaudio perfusus, mirabilium Dei operum laudes, et quantum a Spiritu sancto gratiam sortitus Nicon esset, prædicare nunquam destitit : sed Malaceni quidem, et sacræ imaginis historia sic se habet.

XXI. Venit cubicularius quidam ab imperatore aurei tributi causa missus : qui, ut pecuniæ turpisque lucri percupidus erat, magnas cum cæteris civibus tum sancti in primis cœnobio molestias exhibebat. Solent enim civitatum imperia et exactiones non æquis et benignis, sed durioribus, ut plurimum, et inhumanioribus delegari. Frustra autem monachi, quibus auri nihil erat, immitem ferumque linire precibus studebant, qui aurum sitiens, velut aspis ad incantantium voces obsurdescebat, et tanquam spinarum sonum sub lebete [quod scriptum est] omnia illorum verba contemnebat, quin et ferocius insolescens, post atroces minas in carcerem eos detrusit ac monasterium ipsum expilare deprædarique vecors meditabatur. Quod cæteri audientes qui in eo exercebantur, ad sanctum precibus exorandum se convertunt præsentemque ejus opem sine mora experti sunt.

XXII. Etenim proxima nocte, minaci atque indignabundo vultu ad cubicularium veniens sanctus Nicon, multis eum verberibus excepit. Eo quod inquiens [ejus enim verbis utendum est] monasterii curatores, cum ipsi nihil deliquissent, vinculis mancipasti : quod nisi eos statim exemeris, acerbus præterea te vitæ exitus manet. Profuit palatino ad saniorem mentem hæc afflictio. Mane igitur et vinctos eduxit et ad templum properans, sacræ thecæ advolutus cum lacrymis audaciæ suæ veniam a Sancto petiit, discessurum extemplo Lacedæmone promittens, et civibus aurum quod exegerat, relicturum, quod re ipsa præstitit. Nam aureis septuaginta [septingentis] duobus ad beati loculum abjectis, conscenso equo protinus abscessit. Aurum ergo, qui monasterio tum præerat, Constantinopolim misit ad præpositum. Is vero coemptis hoc pretio sacris pyxidibus aliisque pretiosis vasculis non paucis, ad monasterium omnia detulit, quæ ad hunc usque diem templi usibus percommoda cernuntur, et splendorem illi non parvum addunt, variis alioqui et egregiis omnium generum ornamentis referto, cura in primis studioque ejusdem præpositi. Hic enim vir optimus et magnificentissimus, divino zelo succensus, omnem operam posuit, ut templi vetustatem abstergeret ejusque speciem penitus renovaret, quod et donariis deinde quamplurimis auxit, columnarum fulgore, politorum lapidum coloribus variis, picturarumque præstantissimarum varietate condecoravit, porticibus etiam et vestibulis gradibusque circumcinxit : ad eam denique dignitatem extulit, quæ hodie spectatur, et præclarum divini viri consilium pietatemque tacito præconio declarat.

XXIII. Sed ad impium Antiochum convertenda est oratio. Præerat is ducis potestate ethnicorum regioni. Eo autem inter cætera vitæ flagitia processerat amentiæ, ut ipsum beati testamentum violare non dubitaret. Itaque finitimum ethnicorum oræ prædium invadens, sedem in eo, reclamantibus monachis, tentoriumque fixit. Et ne quid sceleri deesset, cum locum perfuso circumcirca cruore contaminasset, impuro in libidinum cœno nefandisque flagitiis, suo illic more volutabatur, quoad dignos temeritatis suæ fructus a Sancto percepit. Is ergo per noctem formidabili trucique ore illi astans, post horribiles incussos terrores, crucigero demum baculo latus lethali plaga percussit. Qua excitus, cum exeuntem e tentorio percussorem notasset, famulis quidem, ut eum comprehenderent, cruda et lamentabili voce imperabat, verum illi neminem videbant. Ex quo demum mali fontem miser agnoscens, Sanctum fuisse intelligebat, qui vulnus inflixerat invasoremque suum ex suis sedibus pellere satagebat. Quare conscenso mox equo, Lacedæmonem contendit. Sed stadia haud amplius triginta processerat, cum doloris acerbitate victus, ex equo descendens, media in via turpiter in suorum manibus exanimatus interiit, reque in eo, quod in Proverbiis legitur, expletum est : *Animæ iniquorum immaturæ peribunt, et perversi in morte repentina* (Prov. III, sec. LXX.) Miserum porro illius cadaver Spartam delatum, sequenti nocte (ut constans fama est) ignis, incertum unde, in loculum irrumpens, utrumque simul consumpsit, et in cinerem redegit.

Non minus pavendum est quod sequitur. Michael ille Chærosphactes, vir scilicet illustris, nullique inter Lacedæmonios nostros honore, gloria, opibus secundus : ad hæc facundia, indole, forma, suavitate morum, sapientia aliaque omni laude præstans erat, adeo ut in ore omnium cum suavissimo sensu versaretur. Sed quam difficile est humanæ naturæ hostis insidiis nunquam succumbere, recteque iter usque ad finem inoffenso pede decurrere ? Deflexit vir incomparabilis, et invidiæ face accensus contra monasterium impudenter exarsit, levissimo cujusdam agri prætextu, quem lædere monasterii pecora dicebantur. Ergo collecta facinorosorum hominum manu, cum ad locum venisset, primum quidem Zosimum monachum annis gravem, qui monasterii res procurabat, nihil ejus canos, nec virtutem veritus, veste sua spoliatum atque in terram prostratum, pugnis fustibusque ita vexavit, ut tantum non exanimatum reliquerit ; deinde Syracusanum illum Dionysium imitari-volens, in agrestes etiam operas famulosque sævire parabat, nisi fuga saluti suæ consuluissent. Tum vero monasterii res omnes Nysorum prædæ exposuit, non caulis ipsis, pecorumque se-

[6] Prov. III, sec. LXX.

Pag. 94 A. Ὧν οὐδὲν φθειρομένων. Scribendum videtur, ὧν ὧδε φθειρομένων Ζήνωνά τε καὶ Βηρίναν.

Ibid. eod. Δοῦναι δὲ αὐτὸν σχολῶν κρ. ἄρχοντα. Verte, *duarum scholarum comitem fieri*. Comes scholariorum memoratur in Chronico Marcellini in rebus Anastasii Augusti.

Ibid. B. Τὴν ἑτέραν τῶν δύο στρατηγῶν τῶν περὶ βασιλέα. Id est, *et magister præsentis militiæ fieret, sive equitum, sive peditum*. De Theodorico Triarii filio loquitur et Malchus quem fere Theodoricum simpliciter appellat : alterum vero τὸν Βαλαμήρου solet nominare. Hæc autem gesta videntur Severino et Trocundo coss., anno natalis Dominici 482, quo anno idem Theodoricus Triarii filius interiit. Quanquam Marcellinus in Chronico, mortem illius confert in annum præcedentem.

Porro fragmenta ex historia Malchi præter hæc quæ superius indicavi, exstant apud Suidam in v. Ἀμοιβαία, et in v. Ἐρύθριος, et in v. Ζήνων, et in v. Παμπρέπιος, et in v. Σύναξις, et in v. Ὑπολαβών.

IN EXCERPTA EX HISTORIA MENANDRI PROTECTORIS.

Ὅτι ἐπειδή. Hinc incipere debent Excerpta legationum e Menandri protectoris Historia. Nam cum Menander Historiam Agathiæ continuaverit, ut ipsemet testatur in proœmio historiæ suæ apud Suidam, in primo operis libro, res gestas Justiniani, usque ad ejus obitum retulerit necesse est, exorsus ab anno 33 ejusdem Justiniani. Etenim Agathias in 32 illius anno desierat, in victoria scilicet Belisarii de Zabergane et Cutriguris. Quam quidem eo anno contigisse testantur Theophanes ac Cedrenus, et auctor historiæ Miscellæ. Male ergo Victor Tunonensis id refert anno 35 imperatoris Justiniani, post consulatum Basilii anno 20, qui et in eo fallitur, quod eos Hunnos Bulgaros appellat. Sclavini in Historia Miscella dicuntur majori adhuc errore.

Pag. 133 A. Ὅτι Ἄμμιγος. Hic Amingus dicitur a Paulo lib. II *Historiæ Longobardorum : Amingus vero dum Widino Gothorum comiti contra Narsetem rebellare paranti auxilio esse non dubitat. Victus Narsetis gladio perimitur, Widinus captus Byzantium mittitur*. Sic etiam nominatur ab Aimonio in lib. II *Hist. Franc*. et ab Hermanno Contracto in Chronico, quod editum est a Canisio. In Appendice vero Marcellini comitis, ex qua Hermannus hæc desumpsit, Omnirugus perperam exaratur, annusque quo a Narsete devictus est, male designatur, cum hæc clades anno 33 Justiniani, (ut minimum) contigerit.

Ibid. B. Ὡς οὐκ ἐνδῶσοι. Male hæc verba vertit interpres. Vide *Collectanea veterum historicorum de Francis*, quæ ab Andrea du Chesne olim sunt edita in tomo I rerum Francicarum, ubi hunc locum et alios quosdam interpretati sumus.

Ibid. C. Στέλλει Πέτρον, ὃς τῶν κατὰ τὴν αὐλὴν ταγμάτων ἡγεῖτο. Verte, *Petrum magistrum officiorum*. Sic enim Græci eam dignitatem designare solent, ut notavi ad librum XXVI Ammiani Marcellini, p. 318. Sane Menander hunc Petrum infra μάγιστρον appellat, eumque omni genere doctrinæ, et præcipue Juris scientia instructum fuisse testatur. Ejusdem meminit, p. 140 B. Πέτρος ὁ τῶν περὶ βασιλέα καταλόγων ἡγεμών. Hic est Petrus patricius et magister, de quo multa annotavi in excerpta ex ejus historia, vide et paginam 149 C.

Ibid. eod. Ὡς πάρεστιν ἐπικρυκευσάμενος. Apparet legendum esse ἐπικηρυκευσάμενος, quod non monerem, nisi Cantoclarum in hujus loci emendatione frustra æstuasse ex illius notis deprehendissem.

Ibid. eod. Ἰεσδεγουσνάφ. Sic etiam appellatur infra p. 1137 B, et 140 B. Is est omnino qui a Procopio Isdigonnas dicitur, qui bis legatus Chosdroe Byzantium venit. Zich vocatur ab Agathia in fin. lib. IV, ab officii, quod apud Persas gerebat, nomine.

Pag. 136 C. Ἐνομάδι δεκαετίας. Lege absque ulla dubitatione, ἐν ὁμάδι. Idem enim est ac illud quod supra dixerat, ἐν ἑνὶ ξυναθροισμῷ. Nam cum Persæ pro ferienda pace, annuum tributum sibi a Romanis pendi vellent, Romani tandem assenserunt, ut quotannis quingenta auri centenaria penderent, ac decennii tributum duabus pensionibus præstaretur. At Persæ decennii tributum unica pensione in antecessum sibi solvi cupiebant.

Ibid. eod. Ἔνια τῶν ἑπτά. Scribe, ἐνιαυτῶν, quemadmodum legisse videtur interpres.

Pag. 137 D. Οἱ ἐκεῖνοι Βάρβαροι. Lege, οἱ ἐκείνῃ Βάρβαροι.

Pag. 139 A. Ἐξισάτω καὶ τοῖς ἑτέροις ἡγεμόσιν. Hic Exisatus supra Δεἰτατος vocatus est unus e ducibus Romanorum in Suania. At interpres nomen proprium esse haudquaquam putavit.

Pag. 140 C. Τοῦ λεγομένου Χορουτζών. Procopius Τζούρ nominat. Scribit enim in lib. VI Goth. Caucasum montem qua in ortum et meridiem vergit, in duas angustias desinere, quarum altera *Tzur* appellatur, altera *Caspieportæ*, et per fauces Hunnorum gentes in Romanorum et Persarum ditionem irrumpere. Itaque hæc castella diligenter servabantur a Persis, et Romani ad eorum custodiam sumptus et stipendia conferebant, teste Theophylacto in l. III, cap. 9 et *Historia Misc*. lib. XVI, quod quidem jam inde a Leonis Aug. temporibus postulasse Persas ait Priscus pag. 43.

Pag. 144 A. Οἴοιτο ἀδικεῖσθαι. Addenda videtur particula negativa, hoc modo, οἴοιτο οὐκ ἀδικεῖσθαι.

Pag. 146 A. Σχένδεις καὶ Σάραπα. Procop. in lib. IV Goth. pag. 339. Σκάνδα καὶ Σεραπανὶς vocat.

Ibid. B. Τοῦ καθ' ἡμᾶς δούλου ὁ δοῦλος. Totus hic locus pessime acceptus est ab interprete, quem ego sic interpretor : *Petrus contra respondit: Id quidem minime contigit, propterea quod Suani a nobis non defecerant, cum Lazi nobis servirent. Hoc igitur affirmo, servos servorum nostrorum minime a nobis defecisse.*

Pag. 147 C. Ὅμως δ' οὖν ἐπίστατο Πέρσαις. Scribe, ἐσπείσατο. Hæc legatio Petri patricii fœdusque Romanorum cum Persis contigisse videtur anno 36 Justiniani, ut ex ipso Menandro colligere est : qui p. 145 et 146. Scribit decem annos tunc præteriisse, ex quo Chosroes Suaniam occupaverat. Suaniam porro ceperant Persæ anno 6 post fœdus quinquennale initum cum Persis, ut docet Procopius in lib. IV Goth., id est, anno 26 Justiniani, quemadmodum testatur Marcellinus in Chronico.

Ibid. eod. Κατέλυσε τὸν βίον. Post hæc verba collocanda sunt ea quæ habentur pag. 99, in tit. περὶ Ἀβάρων, etc.

Pag. 100 A. Ὁ γὰρ ἐσφρίγα οἱ τὸ σῶμα. Scribe, ὁ Κανδὶχ, αὐτίκα (οὐ γὰρ ἐσφρίγα, etc. et post vocem, ῥᾳθυμότερον, claudenda est parenthesis.) Idem de Justiniano scribit Agathias in libro V, illum scilicet, qui olim bellicosissimus fuerat, et qui Africam atque Italiam subegerat, ingravescente ætate paulatim emollitum fuisse : adeo ut bellicos labores formidare videretur. Proinde id potius studebat, ut Barbaros inter se committeret, donisque interdum

pacem redimeret. Quamobrem legiones imminui ac delabi patienter ferebat, perinde ac si nulli deinceps usui futuræ essent. Nam cum universæ imperii Romani copiæ 645 militum millibus constare debuissent, ægre tum temporis 150 millibus constabant. Ita valde accisæ et imminutæ erant Romanorum copiæ principis negligentia, qua mox ipsi præfecti prætorio abusi ad quæstus proprios, partim stipendio militem fraudabant, partim serius persolvebant. Hæc Agathias.

Ibid. B. *Οὐ γὰρ πολλῷ ὕστερον*. Hæc prima legatio Abarum Constantinopolim introisse dicitur anno 30 Justiniani in libro XVI historiæ Miscellæ. Justinianus autem e vita decessit anno 40 imperii. Sed in historia Miscella annum hujus legationis Avaricæ male assignari existimo : quare potius assentior Victori Tunonensi, qui id refert anno 36 Justiniani. *Eodem anno*, inquit, *Justinianus princeps legatos Abarorum, unde venerant, facit.* Quæ tamen verba referenda potius sunt ad secundam Abarum legationem, de qua Menander pag. 101 A.

Ibid. *eod.* *Τῶν βασιλικῶν μαχαιροφόρων*. Menander initio libri VIII de eodem Valentino loquens, εἷς δὲ οὗτος τῶν βασιλείων ξιφηφόρων. Spatharii a Latinis dicuntur, quos sic describit Corippus in lib. III.

Armiger interea domini vestigia lustrans
Eminet excelsus super omnia vertice Narses.

Ibid. C. *Οὐϊγούροις εἶτα ζάλοις*, pag. 109. B. Οὐϊγοῦροι dicuntur Turcis vicini.

Ibid. *eod.* *Ὅτι ἐπεὶ οἱ ἄρχοντες τῶν*. Scribe meo periculo, οἱ ἄρχοντες Ἀντῶν, et paulo post, ubi legitur, πιεζόμενοι δ'οὖν ταῖς τῶν πολ. ἐπιδρομαῖς οἴονται, lege, ἐπιδρομαῖς οἱ Ἄνται. Nec multo post emendo, περιβέβληται δύναμιν ἐν Ἄνταις. Deinde in eodem capite scribe, ἔτεμνον γῆν τῶν Ἀντῶν, quod quidem miror ab interprete non animadversum fuisse. De Antis vide Procopium et Jordanem.

Pag. 101 D. Lege, ἐγκαθειργμένοι εἶεν. Quæ deinde sequuntur sunt ex libro II historiarum Menandri, de legatis Abarum, qui imperante Justino, Byzantium venere, ut solemnia munera, quæ a Justino ipsis dari consueverant, ab Justino quoque acciperent. Fascias scilicet auro variegatas, σειρὰς et χαλώδια vocat Menander. Iis autem fasciis seu prandeis Abares comam vinciebant, ut docet historia Miscella lib. XVI, unde Corippus in lib. I dicit :

Colubrimodis Abarum gens nexa capillis.

Porro hæc legatio Abarum introducta est die 7, post inaugurationem Justini Junioris, teste Corippo in lib. III.

Septima lux aderat.

Et mox,

Legatos Avarum jussos intrare magister
Ante fores sacras divinæ nuntiat aulæ.
Orantes sese vestigia sacra videre
Clementis domini : quos voce et mente benigna.
Imperat acciri.

Reliqua Corippi narratio cum Menandri historia prorsus congruit.

Pag. 103 C. *Ἐς τὴν τῶν Φράγγων χώραν*. Abares post mortem Clotharii in Turingiam irruperunt, et cum Sigisberto bellum gessere, ut scribit Paulus in hist. Langobardorum lib. II, cap. 10, et Gregorius Turonensis lib. IV quod notandum est contigisse anno primo Justini Junioris. Male ergo Hermannus Contractus anno 561, id refert quinquennio ante Justiniani mortem.

Ibid. *eod.* *Ἀπολογίαν θαυμάσαντες*. Post hæc verba sequi debet legatio Justini ad Persas, quæ refertur pag. 148. A. Quod quidem manifeste convincitur ex illis verbis quæ ibi leguntur sub ini-

A tium, παρενεγγύησε δέ μοι, scribe, οἷ, ἐκ ... τοῦ ἐμφανοῦς ἀνακήρυξιν ποιήσασθαι τῆς αὐτοῦ ἐπὶ ... βασιλείαν ἀναγορεύσεως. Solebant enim tunc temporis imperatores Romani, simul atque imperium adepti fuerant, id Persarum regi per legatos nuntiare, ut Theophylactus etiam testatur. Quam consuetudinem Justinus quoque servare voluit in exordio imperii.

Pag. 148 C. *Τῷ μὴ διὰ τοὺς ἐπιτιθεμένους*, scribe, δι' αὐτῆς, supple, Σουανίας.

Pag. 149 B. *Μυριάδες ταῦτα*, scribe μυρία δὲ ταῦτα.

Ibid. *eod.* *Ὁ δὲ Ἰουστινιανὸς ἐμβριθής τε ὤν*, scribe, Ἰουστῖνος. Quod confirmat etiam Suidas, qui locum Menandri profert ex pag. 151 B.

Pag. 150 B. *Ὑπερειδόμενος γάρ*, scribe, ὑπερηδόμενος. Et mox pro εἴπερ ἀκουσίως, l. ἧπερ.

Pag. 151 B. *Ὅπως ὅσοι τό γε αὐτῷ ἐς δικαιολογίαν*. Dubium non est quin Menander scri-
B pserit, ὅπως ἔσοιτό γε αὐτῷ. Id est, *ut aliquem inde prætextum haberet, tanquam Suanis Romano imperio parere nolentibus. Tametsi ad eam rem incitarentur.* Et sic corrigenda est Cantoclari interpretatio.

Ibid. D. *Εὖ διαθείη*. Post hanc legationem recurrendum est ad pag. 103 C. Ὅτι ἠγγέλθη Ἰουστίνῳ. Hæc enim omnia inter se connecti manifestum est.

Pag. 136 D. *Τῷ ἅμα Ἰωάννῃ γενομένῳ*. Scribendum puto, τῶν ἅμα Ἰωάννῃ γενομένων ἑνὶ κατὰ δὴ τὴν Περσῶν προτοῦ. Id est, *Litteræ Timotheo traditæ sunt, uni ex iis qui Joannem in legatione Persica comitati fuerant.*

Pag. 164 D. *Πρεσβείαν, διαλεχθησομένους*. Frustra huic loco Hœschelius asteriscum affixit. Usitata enim est locutio tam apud Græcos quam apud Latinos : quæ figura πρὸς τὸ σημαινόμενον dicitur.

C Pag. 105 C. *Οὐχ ὅσιον ἔφασκεν εἶναι μετὰ ὅσα*. Scribendum est, μὴ τὰ ὅσα, etc., ut videtur legisse Cantoclarus.

Pap. 106 B. *Εἰ Σαρακηνῶν ἔθνη καὶ ταῦτα Νομάδων*. Leg. Εἰ Σαρακηνῶν ἔθνει τούτῳ καὶ Νομάδων, id est, *Saracenorum et Nomadum genti.* Vox τούτῳ non mediocrem habet emphasin. μίξει τῶν αἱρετικῶν φαρμάκων, leg. τῶν ἀναιρετικῶν.

Pag. 108 C. *Ἄρα κατὰ κώμης*, scribe, κώμας. Paulo post lego, ἀναδιδάξατε, ὅση τῶν Ἀβάρων πληθύς, τῆς τῶν Τούρκων ἀφηνίασεν ἐπικρατείας. Qua quidem emendatione nihil certius.

Ibid. D. *Ἐφοίτησαν πολιτεία*. Post hanc Turcorum legationem, qui ineunte anno quarto imperatoris Justini Constantinopolim ingressa est, ut testatur Menander pag. 106 C. proxime sequi debet Justini legatio ad Turcos, quam habes pag. 151 D. Cujus quidem legationis princeps fuit Zemarchus. De cujus ad Turcos legatione vide Theophanem Byzantium in Bibliotheca Photii cap. 64.

D Pag. 151 D. *Σάκων καλουμένων τὸ πάλαι* Theophanes Byzantius Turcos a veteribus Masagetas esse nominatos : a Persis vero Kermichionas dici

Ibid. *eod.* *Τῷ δευτέρῳ ἐνιαυτῷ τῆς πεντεδεκαετηρίδος περιφορᾶς*. Vertendum erat, *Indictione secunda.* Hoc enim significant hæc Menandri verba : quanquam Græci frequentius ἐπινέμησιν vocant, quam Latini dicunt Indictionem. Cæterum valde notandus est hic locus, qui insignes continet temporum characteres. Ait enim Menander Zemarchum, cui legatio Turcica ab imperatore mandata fuerat, profectum fuisse Byzantio sub initium mensis Augusti, affecto jam anno quarto imperatoris Justini, indictione secunda : sed pro δευτέρῳ, legendum est, τρίτῳ. Nam Justinus indictione quindecima imperium inierat, die quindecima mensis Novembris. Itaque tunc cum Zemarchus profectus est, indictio tertia pene ad exitum pervenerat, et Kalendis Septembris proximis, in-

choanda erat indictio quarta. Ex hoc etiam loco conjicere est Menandrum annis imperatorum et indictionis tempora signare solitum esse. Quod utinam a Procopio et Agathia præstitum fuisset.

Pag. 152 B. Ὅσα ἐάττα ῥήματα, scribe, ὅσα ἄττα ῥήματα.

Ibid. D. Ἔξεστε δὲ τὴν καθ' ἡμᾶς, supple, πολιτείαν. Sic supra locutus est Menander, pag. 108 D. De legatione Turcorum. Καὶ τῇ καθ' ἡμᾶς οὐχὶ ἄλλως ἐφοίτησαν πολιτείᾳ.

Pag. 153 D. Τὸν νόμον τῆς σιωπῆς. De silentio Persarum in conviviis, vide quæ notavi ad librum 23. Ammiani Marcellini, pag. 277.

Pag. 134 B. Lege, τὸ πατρῷον διαδεξάμενος γέρας. Et paulo post, οἶμαι δὲ τὸ, scribe, τῷ, id est,

Hanc autem dignitatem paternam, ut equidem judico, Dizabulo obtinuerat, eo quod pater ejus Maniach Dizabulo charissimus et fidelissimus fuisset.

Ibid. C. Διὰ φρουρίων ἐπορεύοντο. Post finem hujus legationis sequi debent ea, quæ leguntur pag. 108 D. Ὅτι διαθρυλληθὲν, etc.

Pag. 109 A. Ὃς ἀνεῖτο ἐς τὴν τῶν ἐπιτομωτέρων συλλαβῶν ἀπαγγελίαν, scribe, συλλαβῶν. Sic enim Menander epistolas vocare solet. His autem verbis Veredarium designat, qui præmissus erat, ut veloci equorum permutatione, reditum Zemarchi Justino nuntiaret.

Pag. 110 B. Ὅτι Ἀβάρων καὶ Φράγκων. De pace inter Sigibertum regem Francorum et chaganum Avarum principem facta, vide Gregorium Turonensem in libro quarto cap. 23. Cæterum notabis obiter Menandri religionem, qui Sigiberto βασιλέως vocabulum non tribuat, uti nec cæteris Barbaris: timebant enim Romani, ne imperatoriam majestatem læderent, si βασιλέως vocabulum Barbarorum regibus communicarent, solisque Persarum regibus illud tribuere solebant: quos etiam Latini Persarum imperatores vocabant, ut patet ex chronico abbatis Biclariensis.

Ibid. C. Τῶν Ῥωμαίων συμμαχούντων τοῖς Γήπαισιν. Cum Gepidæ a Longobardis gravissima clade affecti fuissent, ad Justinum imperatorem confugerant, qui Baduarium generum eis auxilio misit, ut scribit Theophylactus in l. VI, cap. 10. De hoc Baduario loquitur Corrippus in l. III.

Dispositorque novus sacræ Baduarius aulæ,
Successor soceri, factus mox curopalates.

Idem postea prœlio victus a Longobardis, obiit in Italia, anno decimo Justini imperatoris, ut scribit Abbas Biclariensis in chronico.

Ibid. D. Τὰς Ἰουστινιανοῦ τοῦ μὴ παραδέλφου σπονδὰς, scribe, τοῦ μητραδέλφου. Etenim Justinianus imperator avunculus erat Justini, frater Vigilantiæ, quam Justinus matrem habuit, teste Corippo, et Victore Tunonensi.

Pag. 114 A. Ὅτι αὖθις ἦλθε Ταργίτιος. Hæc legatio plenius refertur in p. 154 C et seqq., quæ hic locum habere debet. Porro ex hujusmodi repetitione satis apparet horum fragmentorum duas fuisse collectiones. Proinde nemo mirari debet qua ratione fieri potuerit ut hæc fragmenta adeo confusa sint et perturbata.

Pag. 115 D. Στέλλει Σεβόχθην. Post hanc legationem Sebochthis, quæ sequuntur usque ad πολὺν ἀπεργάζονται φόνον, Menandri non sunt, sed Theophylacti Simocattæ verba ex libro I, cap. 3. quin et illa ἐκ τῆς β' βίβλου ad Menandrum non pertinent, sed ad Theophylacti historiam, ex qua legationes quoque Constantinus excerpserat, ut titulus docet, seu procemium horum excerptorum.

Pag. 119 A. Post hæc verba, ἐκ τῆς βασιλίδος, sequi debent ea quæ habes pag. 156 D. ex lib. VI historiarum Menandri, ὅτι ἡ βασιλὶς Σοφία, usque ad illa verba, ἦρος ἀρχομένου συνέστη πόλεμος, quæ leguntur pag. 158 A; ac deinde scribe quæ habentur pag. 165 D. ὅτι ἡνίκα Τραϊανὸς, usque ad finem capitis: quo transcurso, redeundum est ad pag. 158 A, ubi legitur, ὅτι ὁ Τιβέριος Καῖσαρ, etc.

Ibid. B. Ὡς ὁ Ἀβεὶρ ἀπέστη, lege, ὁ Σαβεὶρ, id est, Sabiorum regulus. Paulo ante non intellexit interpres hæc verba, χάριν εἰδέναι τῷ κρείττονι, id est, *grates agebant Deo*: Græci enim Deum appelant τὸ κρεῖττον.

Pag. 160 D. Ἀφῆκε τὴν Θεοδοσιούπολιν. Post hæc verba sequi debent ea quæ habes pag. 119 C, ὅτι τῶν στρατηγῶν.

Pag. 120 A. Θεόδωρος ὁ Πέτρου, ὃς τῶν ἐν τῇ αὐλῇ καταλόγων, etc. Hic locus sic vertendus est: *Theodorus Petri filius, qui prius quidem magister officiorum fuerat, tum vero comes erat largitionum.* Quod confirmat Theophylactus in lib. III, cap. 15, ubi de hac legatione loquens, ait, Θεόδωρόν τε τῇ μαγιστερίᾳ ἀρχῇ τιμώμενον. Corippus in lib. I, hujus Theodori meminit,

Successorque boni redivivaque gloria Petri
Hinc Theodorus adest patria gravitate magister.

De eodem loquitur historia Miscella in fine libri XVI. Erat hic filius Petri illius patricii ac magistri, de quo toties locuti sumus. Iisdem temporibus fuit alter Theodorus Bacchi filius, cujus supra meminit Menander.

Pag. 120 A. Κωνσταντίναν. Id est, *Constantinam urbem Mesopotamiæ*, de qua Procopius, et Stephanus, et Amm. Marcellinus.

Ibid. B. Μεβώδην τὸν Σαρραχοερύγαν. Theophylactus in lib. III, cap. 15, ubi hanc historiam persequitur, Σαρναχοργάνην nominat.

Ibid. D. Καὶ οὐ τὸ τοιόνδε σιγηθῆναι. Locus prava interpunctione corruptus interpretem fefellit. Sic enim erat distinguendus, τίς αἴτιος καὶ οὐ, τὸ τοιόνδε, etc. id est, *tandem legati eo devenerant, ut de violatis induciis utri auctores violandi fœderis, utri minime auctores fuissent, et hujusmodi omnia silentio involverentur.*

Pag. 121 A. Ἀποχωρῆσαι περὶ Ἀρμενίας τε καὶ Ἰβηρίας, scribe, Περσαρμενίας. Has enim regiones occupaverant Romani, ut scribit abbas Viclariensis in chronico anno I imperii Justini, *Armeniorum gens et Iberorum, dum a Chosroa Persarum imperatore ad cultum idolorum compelluntur, renuentes tam impiam jussionem, Romanis se cum suis provinciis tradiderunt. Quæ res inter Romanos et Persas pacis fœdera rupit.* Verum hæc deditio Armeniorum non anno primo Justini, sed sexto videtur contigisse. Septimo enim Justini imperatoris anno pax inter Romanos et Persas dissoluta est, ut scribit Theophylactus in libro tertio cap. 9, Theophanes et historia Miscella. Vide Evagrium in libro quinto cap. 7.

Ibid. D. Οὐδέ γε ἡ τελέως κατολισθήσοι, scribe, εἰ τελέως, quomodo sæpe peccatum est in his libris.

Ibid. *eod.* Γενεάρχας Περσαρμενίων. Sic etiam pag. 167 C. Appellantur. Evagrius in libro V, ἄρχοντας simpliciter appellat. Plerique Barbarorum in tribus et gentes erant divisi, ac singulæ tribus suum habebant principem. Sic Priscus pag. 55 A, De Scythicis gentibus, πολλῶν κατὰ φῦλα καὶ γένη ἀρχόντων τοῦ ἔθνους. Ita tamen ut unus ex iis principem locum obtineret. Apud Malchum quoque p. 91 C, Anagorcesus quidam dicitur τοῦ Νοχαλίου γένους.

Pag. 123 B, C. Μοίρας τινὸς ὡς τὸν καταοχόμενον ἄνδρα μούσης. Scribe meo periculo, ἀναδραμούσης, id est, *pactum non esse ut alterutri parti liceret, restituta integra pecunia, aut aliqua ejus parte ei qui dedisset, reddita, a fœdere discedere.* At Cantoclarus nescio quid de musica hic somniavit.

Ibid. C. *Ἰσχυρότατά πως ἀπομνύμενος*, scribendum videtur, ἐπομνύμενος.

Ibid. D. *Οὐδὲ μεῖναι ἑτέρου*, scribe, οὐδὲ μὴν ἑτέρου. Et paulo post scribe, ὃ ἐν τῷ τότε τὸν βασίλειον ἰθύνειν ἐκληρώσατο λόγον. De Mauricio loquitur Pauli filio, qui postea imperator est factus. Quem tunc temporis, id est, circa annum 9 Justini imperatoris, ait Menander fuisse magnum logothetam. Sic enim interpretor Menandri verba proxime allata. Vide Nicephorum patriarcham in hist. pag. 115. Ubi logothetam vulgo dictum esse scribit, τῶν δημοσίων λογιστήν, sed in Menandro forte legendum est, λόχον, pro λόγον. Erat enim tunc Mauricius comes excubitorum, ut docet Theophyl. in lib. III, cap. 15.

Pag. 124 C. *Τοῦ ἐῴου πολέμου ἐπ' ἀδήλοις*. Quæ deinde sequuntur, prorsus alieno loco posita sunt, ut series ipsa temporum docet, et ad librum VIII Menandri referenda sunt, ut inferius dicam. His igitur resectis, post verba citata scribe ea quæ habes pag. 124 D. Ὅτι οἱ Μῆδοι, etc. deinceps.

Pag. 125. A. *Ὅτι τὰ Χοσδι ῷ*, lege, ὅτι *Ταγχοσδρῷ*. Sic enim vocat Suidas, in v. Τανχοσδρῷ. Infra p. 165 D. Τανχοσρῷ, scribitur. At. in p. 173 C, Ταχοσδρῷ. apud Evagrium in lib. V, cap. 20, Ταμχοσρόης vocatur. Theophyl. in lib. III, cap. 15, Ταμχοσρῷ vocat. Sed Tanchosdro vel Tanchosro scribi malim, quemadmodum apud Amm. Marcellinum. Tansapor quidam dicitur magister militum Saporis regis Persarum.

Ibid. B, *Ἐκτραπεὶς ἀπὸ τοῦ καθαρίζειν*. Scribe meo periculo, τοῦ Κιθαρίζων. Quod nomen est castelli, teste Theophylacto in lib. III, cap. 15, ubi camdem, quam hic Menander narrat historiam, summa duntaxat capita delibans. Itaque quod Menander dixerat, ἐκτραπεὶς ἀπὸ τοῦ Κιθαρίζων, ipse dicit: Τό τε Κιθαρίζων τὸ Ῥωμαίων φρούριον παραμείψας. Eadem forma dicitur Χλωμέρων castellum in Arzanene; cujus meminit Menander infra in hac pagina: et Theophylactus in libro secundo. Similiter τὸ Ἀφουμών, supra pag. 167 B, cujus mentio fit etiam a Procopio et Theophylacto.

Pag. 129 B. *Τῆς πολιορκίας οἱ Ῥωμαῖοι*. Post hæc collocanda sunt ea quæ habes pag. 166 D, ὅτι ὁ Τιβέριος, etc.; deinceps, quæ quidem ad librum VII *Historiarum Menandri*, videntur pertinere.

Pag. 168 B, *Ἄτε Χοσρόου*. Scribendum videtur, ἐκυρώθη ἂν εἴτε Χοσρόου συνέβαινεν, ἔτι περιόντος. Quemadmodum legisse videtur interpres. Cæterum ex hoc loco manifeste colligitur Chosroen seniorem usque ad Tiberii Augusti principatum regnavisse: quod etiam confirmat Theophylactus in libro III, cap. 16, licet aliter sentiant Evagrius, Cedrenus, aliique. Baronius Chosrois mortem optime ex Agathia collocavit anno Christi 579, qui est Tiberii Augusti annus primus, ut satis constat.

Ibid. C. *Προσημήναντες τοίνυν οἱ Ῥωμαίων πρέσβεις*. Non intellexit hunc locum interpres. Mos erat legatorum, non Romanorum modo, sed etiam Persarum, ut cum ad imperii limitem accessissent, adventum suum significarent iis, ad quos veniebant: quod προσημαίνειν dicit Menander: cujus consuetudinis exemplum habes in lib. I. Historiarum Menandri pag. 133 C. et apud Libanium in oratione consulari ad Julianum imperatorem pag. 244.

Pag 174 C. *Ἐς τὰ περὶ Κωνσταντίνην*. Post hæc verba, collocanda sunt Excerpta ex lib. VIII. quæ leguntur pag. 161 A, ὅτι περὶ τὸ δεύτερον ἔθος.

Pag. 161 B. *Ἀναγκάστης ἐνταῦθα*. Anagastus patricius memorarur in Chronico abbatis Biclariensis.

Ibid. D, *Ἐν ὀκτὼ γὰρ μοίραις*. Atqui Menander supra in pag. 108 B, quatuor duntaxat principatus esse Turcorum dixerat, ut alterutro in loco mendum latere necesse sit: apud Theophylactum in lib. VI cap. 7, Chaganus Turcorum septem se gentium dominum vocat.

Pag 162 C. *Ἱππείαν ἐσαθροίσουσι* scribe ἐσαθρήσουσι, ut videtur legisse Cantoclarus: sed hic locus prava interpretatione corruptus est. Quod quidem miror ab interprete non animadversum fuisse. Quis enim non videt legendum esse continue, Εἴ γε τὴν κατ' ἐμὲ ἱππείαν ἐσαθρήσουσι μάστιγα. Verte igitur, *Et Varchonitæ quidem utpote Turcorum famuli, cum voluero, ad me redibunt, et simul atque flagellum meum equestre conspexerint in ipsos immissum, in interiora terræ sese abdituri sunt*. Verba sunt Turxathi Turcorum reguli plena fastus et arrogantiæ barbaricæ adversus Abaros quos Varchonitas appellat. Hoc enim erat verum nomen Abarorum, teste Theophylacto in libro septimo cap. 8, Οὐαρχωνῖται, seu Οὐάρ καὶ Χουννί.

Ibid. D. *Ὡς ἂν εἴποιμι διὰ τὰς δυσχωρίας*, scribe, ὡς ἀπείποιμι.

Pag. 163 C. *Καὶ πραγμάτων ὁσίων ταμεῖα*, legendum est ταμίαι.

Ibid. D. *Καταχαράττειν τὰ πρόσωπα ταῖς μαχαίραις*. De hoc Hunnorum more plura notavi ad lib. XXXI. Amm. Marcell. pag. 415.

Pag. 164 D. *Εἶτα οὕτως ἀφῆκεν*. Post hanc Romanorum ad Turcos legationem, collocanda sunt ea quæ habes p. 124 C. de Sclavis, κατὰ δὲ τὸ τέταρτον ἔτος, usque ad illa verba, πολλὰ ληΐσασθαι. Deinde redeundum est ad p. 164 C, ὅτι κεραϊζομένης τῆς Ἑλλάδος, etc. In Chronico quidem abbatis Biclariensis, hæc Sclavorum in Thracias irruptio refertur anno 5 Tiberii Augusti, sed Menandri potior est auctoritas.

Ibid. D. *Τῶν νήσων διῆνυε τὴν ἀρχήν*. Provincia insularum olim quidem sub proconsule Asiæ, ut testatur notitia imperii Romani. Tunc vero aliter videntur constitutæ fuisse provinciæ. Insularum provincia passim memoratur in subscriptionibus conciliorum.

Pag. 165 B. *Πάντων ἐθνῶν οὐδαμῶς*. Post hæc scribe quæ habentur p. 124 C, ὅτι ὁ Καῖσαρ, etc, ubi Cæsaris nomen abusive positum videtur pro Augusti nomine, eo quod Tiberius olim sub Justino Cæsar fuisset. Transcurso deinde hoc capite, collocanda est legatio quæ legitur p. 126 B, ὅτι Ἰταλία, etc. consequenter.

Pag. 127 A. *Πρὸς τὴν βουλὴν ἐς τὸ φανερὸν ἐκπεσεῖν*. Scribendum est, πρὶν τὴν βουλήν.

Ibid. D. *Ὑβρίσθαι μὲν ἔλεγε πρὸς αὐτόν*. Lege, πρὸς αὐτῶν. id est, a Sclavis.

Pag. 129 D. *Κατὰ τὴν Ἰλλυριῶν αὐτὸν διοδεύειν τὰ μετὰ τῶν*. Scribe, διοδεύοντα μετὰ τῶν,

Pag. 130 D. *Ἦν δικαιώματα καὶ προσήκειν αὐτῷ*, scribe, ἦν δικαιότατα.

Pag. 132 A. *Ἐπὶ τούτοις ἀπηλλάγησαν*. Post hæc verba sequi debent ea quæ leguntur p. 174 C, ὅτι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Et hic historiam suam clauserat Menander, in expugnatione scilicet Sirmii, aut potius in ejus deditione, et in obitu Tiberii imperatoris. Etenim Sirmium Abaris deditum est, paulo ante Tiberii mortem, ut a Menandro scriptum esse testatur Theophylactus in lib. I, cap. 3,

Pag. 175 B. *Ὃς προσεχώρησε τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ*, scribe, ὃς προσεχώρησε. Is Bocolabra dicebatur. Qui cum una e chagani pellicibus congressus timensque ne graves pœnas lueret, ad Turcos confugere statuerat. Sed in itinere captus a Romano duce, ad Mauricium imperatorem transmissus est, ut refert Theophylactus in cap. 8, libri primi,

Hæc sunt quæ ad Menandri historiam olim in schedis annotaveram scriptoris eximii, cujus elogium habes apud Theophylactum in lib. I, cap. 3, qui etiam ejus historiam continuavit. Sunt et alia Menandri fragmenta luculenta apud Suidam in v. Μένανδρος. Quod fragmentum descriptum est ex prooemio historiarum Menandri, in quo de suo genere præfa-

tus fuerat, proinde ut Agathias, cujus historiam A continuabat. Est et aliud fragmentum illius apud Suidam in v. Ἀπετάφρεβε et in v. δοκιμάσας et in ἐμβριθής, et in v. ἐπηδουπήσας, de tympanis Abarum, et de Boni ducis antistrategemate. Item in Μαυρίκιος, de laudibus Mauricii magistri militum Orientis. Item in voce σπαλίωνες, et in Ταμχοσδρώ. Ne quis autem miretur hæc fragmenta adeo confusa ac perturbata ad nos pervenisse, meminisse debet lector hanc editionem ex duobus mss. codicibus a David Hœschelio esse concinnatam, Boico scilicet et Andreæ Schotti : quorum alter altero integrior fuit, ut in præfatione monuit Hœschelius. Duæ proinde horum excerptorum collectiones fuerunt, quod supra in notis observavi. Atque huic operi idem videtur contigisse, quod Bibliothecæ Photii, cui altera ejusdem argumenti abjecta est, ut patet ex iisdem auctoribus, qui bis in illa bibliotheca descripti reperiuntur.

ANNO DOMINI CMLX.

SANCTUS NICON

IN CRETA.

EDITORUM PATROLOGIÆ MONITUM.

S. Niconi, qui medio sæculo x floruit, tribui solent ab eruditis opusculum *De impia Armeniorum religione*, quod Cotelerius Gr. Lat. edidit in notis ad Patres apostolicos, ed. 1672, col. 152, cum fragmentis ejusdem argumenti p. 235 ; et *Pandectæ rerum sacrarum*, quarum fragmenta exhibet Cotelerius in *Monum. Eccl. Gr.* t. III, p. 439, et specimen proponit Bandini in *Catal. Bibl. Laurent*, t. I, p. 92 (*a*). Sed hæc opuscula, ut bene observat Bandini, in Indice auctorum, ascribenda sunt Niconi monacho Raithensi, qui circa annum 1060 sub Constantino Duca floruit. Quinimo J. A. Fabric. in *Bibl. Græca* t. X, p. 607, Anastasio Cæsariensi qui ad finem vergente sæculo xi scripsit, tribuit librum *De Artziburio*, contra Armenos, quem minime distinguendum esse existimamus a libro *De impia Armeniorum religione*. De S. Nicone ex Baronio nonnulla refert Flaminius Cornelius in sua *Creta sacra*, t. I, p. 206, Venet. 1755. Solam Vitam ejus hic proferemus ex Surio ad diem 26 Novembris.

VITA SANCTI NICONIS

ARMENI MONACHI,

Ex Actis ejus ab abbate monasterii S. Niconis anno 1150 Græce scriptis, interprete Jacobo Sirmundo Arverno Ricomagensi S. J. professore, ex Cæsaris Baronii Annalium tomo decimo collecta : observata interpretis dictione, duobus tantummodo locis perpaucis additis ex eodem Baronio ad connexionem historiæ.

I. Ortus est sanctus Nicon in Ponto Polemoniaco parentibus honestissimis, iisdem insciis, ubi adolevit, fugam arripiens, ad monasterium Aureæ Petræ dictum, situm in finibus Ponti et Paphlagoniæ, religione sanctissimum sese contulit : ibique sub ejus monasterii abbate, viro religiosissimo, ad duodecimum annum monasticam vitam omnibus numeris perfectionis excoluit. Cum vero divinitus admonitus ejus abbas, ipsum ad plurimarum gentium conversionem vocatum e monasterio abire cogit ad apostolatus sui munus implendum : ut plane de eo illud Joannis elogium haud incongrue usurpari pos-

(*a*) Nos specimen hoc edidimus, veluti opusculum incertæ ætatis, Patrologiæ t. CVI, col. 1359, quia nota temporis a Bandini indicata, oculos nostros fugerat.

sit : *Fuit homo missus a Deo*. Ubi vero Dei omnipotentis misericordia, Creta insula est recuperata a Christianis, ad ejus culturam idem Nicon ab Oriente evocatus, a Deo mittitur.

II. Cum igitur regiones non paucas orientalium partium peragrasset, et publica pœnitentiæ prædicatione innumeras gentes ad salutis portum per pœnitentiam, meliorisque vitæ mutationem perduxisset, ad Cretam insulam navigandum sibi esse intellexit. Illuc enim divino quodam nutu vocabatur. Etenim simul atque insulam ingressus est ab Agarenorum jugo nuperrime liberatam, Romanoque imperio restitutam per Nicephorum, fœdis autem detestandæ Agarenorum superstitionis vestigiis adhuc plenam et refertam, cujus scilicet incolæ diuturna atque assidua cum Saracenis consuetudine, ad illorum mores, proh dolor! abrepti, nefanda etiam et profana eorum orgia fuerant amplexi. Ut igitur eo delatus, solemne illud suum, *Pœnitentiam agite* (1), inclamare cœpit, attoniti peregrino et inaudito prædicationis genere insulani, animisque incensi, vehementer in eum commoti sunt : adeo quidem, ut manus etiam inferre cogitarent : manifestum enim ad furorem illos adegerat res nova et inusitata, præoccupatos nimirum, deditosque, ut diximus, superstitiosis Saracenorum cæremoniis.

III. Videns ergo immitis atque intractabilis gentis ingenium, sentiensque tantam duritiem, nisi prudenti quadam arte perdomari non posse : secundam (quod aiunt) navigationem, priore omissa, instituit, sapientumque medicorum exemplo, eorum curationem apposite simul ac solerter aggressus est. Habebat enim Paulum in ea re ducem ac magistrum. Itaque missam faciens insolitam illam prædicandi rationem, quod ex usu futurum in eo jam elucens perspicax futurorum gratia præmonebat, seorsum aliquos abducens, quos reliquis intelligentiores, et ad bonum excipiendum paratiores norat, blandis primum verbis illorum ferocitatem lenire, duritiemque animi emollire cœpit; deinde sensim cor permovere, occulta cujusque facta (ut meus Jesus olim Samaritanæ) vitæque flagitia redarguens. Quo factum est, ut eximiam ejus virtutem agnoscentes, confestim iras ponerent animorumque impetus revocarent, et quem malo nunc affecerant, eumdem magno suo bono venerarentur : propositamque ab eo rectam fidem amplectentes, odii modum ad benevolentiæ profectusque sui cumulum converterent. Consuetudo enim [ut ait ille] ad majora et perfectiora viam munit. Itaque sapiens, si minus verborum copia, ac veritatis facultate piscator erat, hominum animas venari sciens, easque ad immortalitatem divinis eloquiis, et non humanæ sapientiæ, sed Spiritus sancti doctrina traducere. Ex illo igitur tempore Cretenses Niconem tanquam a Deo missum apostolum habuerunt, totamque insulam ejus fama compleront. Confluebant ad eum universi, et sicut Deo, illi adhærebant, ita ut vim legis, quidquid præceperat, obtineret.

IV. Quare cum securo jam animo ad solitam prædicationem rediisset, ad baptismum omnes, veræque fidei disciplinam perpulit. Tum errore omni e medio sublato, ecclesiis per totam insulam ædificatis, sacerdotibus, diaconis æditulsque designatis, reliquis etiam ritibus et cæremoniis apte distributis, vivendi legibus descriptis, omnibus denique quæ in animo erant, ne quem Cretensium boni expertem relinqueret, ordine constitutis, Gortyna discessit, triumque dierum iter progressus, quodam in loco sub noctem constitit, ubi antiquissimi templi, quantum ex ruderibus conjicere erat, vestigia cernebantur. Hoc in loco cum nocturno hymno rite decantato, et crucigero baculo humi defixo, somno se dedisset, lucernarium quasi lumen ante baculum in aere libratum videre visus est. At somno decusso cum surrexisset, non jam somnium, sed vera visio objecta est. Divina quædam lampas haud materialis a cruce irradians, ad diluculum usque astanti et oranti, Deoque gratias pro tanto munere agenti lumen exhibuit.

V. Cumque iterum Deo (ut patuit) sic volente, somno indulsisset, ornatæ mulieris species apparuit, quæ dirutum templum instaurari jubebat, omnium Domino sic placere confirmans. Illo autem interrogante, quænam esset quæ talia pro imperio juberet : Photina sum, inquit, martyr et famula Christi. Quod nisi reipsa quod volo expleveris, pedem ex insula non efferes. Experrectus ad hæc sanctus, propter visionis varietatem, ambiguo animo erat, ut inane potius insomnium fuisse crederet, quam divinæ gratiæ illustrationem. Quare quæ audierat contemnens, cœptum iter tenebat, cum repente interceptam sibi oculorum aciem sensit : eoque tandem indicio divini numinis imperium id fuisse cognovit : quod ubi jussa exsequi constituit visum mox recipit. Sed quoniam nec ligo in promptu erat, nec pala, nec adjutor ullus (o mira, Domine, et arcana opera tua!) nocte insecuta, finitimis loci incolis ignea ibi columna per tenebras lucens apparuit : prodigioque exciti, subito accurrerunt, et cum ex Nicone quæ viderat, didicissent, suam quisque operam conferre, jussi communi omnes consensu imperio paruerunt. Itaque sedula ejus sollicitudine, vigilantia, alacritate, opus exactum, templumque martyris biennii spatio perfectum est. In qua postea aram erigendam ac rite consecrandam curavit, sacerdotesque in ea institui, simulque omnia juxta ecclesiasticos ritus peragi præscripsit. Omnibusque post hæc valere jussis, navigium conscendit, ac secundo cursu provectus Epidaurum, quod Damalam incolæ cognominant, die quinto pervenit. Dein universam Græciam pœnitentiam prædicando peragravit, pluraque miracula operatus atque uberes fructus ex sua prædicatione collegit.

VI. Basilius cognomento Apocaucus, prætoris

(1) Inde Μετανοεῖτε appellatum tradit Baronius.

munere auctus, Corinthi versabatur, isthmumque illum præsidio contra Bulgaricos incursus tuebatur (2). Graviter autem illum angebat non solum molestus ac difficilis morbus quo tenebatur, sed multo magis vigens metus et pavor Bulgaricæ incursionis, fama gliscente, gentem illam tota Epiro grassatam, in Helladam atque in Peloponnesum copias convertere. Proinde missis Spartam nuntiis Apocaucus Niconem avocarat. Enimvero compleverant ejus aures quæ de illo passim narrabantur, præcipue quæ de summa illius in Deum fiducia et libertate acceperat. Ex quo autem virtutis ejus illecebris capi cœperat, beatum ejus vultum cernere, vocemque audire, votis omnibus gestiebat. Semper enim apud omnes gentes in pretio et veneratione fuit vera philosophia. Divinus quidem vir charitate præstans, Apocauci petitionem propenso animo accipiens, antiquius nihil habuit quam ut Corinthum celerrime contenderet. Quo appellens, non solum morbo ægrum sua præsentia liberavit, sed metu etiam et terrore Bulgarorum, illos alio cursum suum flexisse significans. Ita omni ex parte facta est jucunda Basilio Niconis oratio. Cum ergo dies septem illic posuisset, malorumque impendentium illius per eum discussa et sublata formido esset, domum revertit.

VII. Anno nongentesimo octogesimo secundo, præter bella civilia et externa aliaque mala quibus Oriens afflictabatur, peste etiam laboravit, cum ad eam curandam Lacedæmonii, destituti humano auxilio, ad opem divinam implorandam assurgunt, legationemque decernunt ad Niconem virum sanctissimum (3), de qua in rebus ab ipso præclare gestis ista narrantur. Transactis in ea spelunca diebus octo, a morbo recreatus, Spartam venire abnuens, Amyclas contendit. Quod ut sensere Lacedæmonii, festine ad illum primarii cives, et alii e plebe certatim convolarunt enixe orantes, ut Spartam usque venire velit: invaserat enim civitatem pestifera lues, et plurimos incolas absumebat: propterea venire illum cupiebant, quod se divinis ejus precibus liberandos confiderent; ille vero, et cætera misericors, et in eo maxime, qui ejus populus, et sors futuri essent, tanquam futura præsagiens, eoque in illos propensior, et legationem benigne excepit annuitque petitioni, et ingruentis mali propulsionem spopondit, si modo ipsi Judaicam gentem ex urbe sua pellerent, ne exsecrandis eorum (ut aiebat) moribus piaculisque religionis suæ diutius eam contaminarent. In his, ait, si me audieritis, et pestis a vobis recedet, et ego quod superest vitæ, ducam vobiscum. Quibus verbis monita alia adjiciens, sacras etiam Jeremiæ voces subinde aspergebat: Viæ tuæ fecerunt hæc tibi, et iniquitates tuæ prævaluerunt et duro ludo percussa es. Cumque illi ejus oratione commoti seipsos condemnarent atque omnia quæ jusserat, facturos promitterent, nihil amplius cunctatus cum legatis illis profectus est, non cantherio, aut lectica vectus; nec multo comitatu stipatus, sed solo virtutum choro circumseptus. Ad ejus porro adventum lues cessavit, et Judæi urbe pulsi sunt. Nec vero Lacedæmone amplius excedendum, sed in ea perpetuo manendum constituit, ita ut non facile pedem alio efferret, nisi cum necessaria res quæpiam aliquo vocaret, et tunc quoque gradum citius referebat. Videres igitur accurrentes quotidie ex universa Peloponneso ægrorum omnis generis catervas; quibus ille non minus animæ quam corporis curam impendebat: mellitis enim adhortationibus ad pietatis zelum eas accendebat, ad salutem cuique suam pœnitentiæ ope disponebat. Fortunata vero Lacedæmon, quæ talem medicum civemque sortita es, cujus divinis præceptis ac disciplinis ad omnem virtutis formam multo certius rectiusque quam inanibus olim Lycurgi legibus effingebare! Subjicit his de structura templi, tum ejus hortatu elaborare: cui adversatus est Joannes quidam cognomento Aratus, Judæorum patronus. Quæ sit passus, ab eodem auctore sic accipe.

VIII. Hic (inquit) solis invidiæ stimulis concitatus, aut dæmonis potius scelere impulsus, ira et odio adversus Niconem insaniebat, divini operis argumentum ad probrum et injuriam suam rapiens: proclivior siquidem est malitia, ut ad pejora feratur quam ut melioribus inhæreat. Non cessabat egregius ille sancto in os obloqui, cœptoque operi ne colophonem adderet, omni ope prohibebat. Prorsus enim cum reliquis Laconibus ibi non conveniebat: unde et Judæorum fugam injuria et immerito factam affirmabat: eamque cum civibus vitio vertere, atque illos hoc nomine sugillare et traducere non verebatur.

IX. Cumque opificii cujusdam obtentu, quo poliri et illustrari textilia solent, Judæorum unum in urbem introduxisset: intercessit illico Nicon, bellatorque juxta prophetam factus[1], consueta lenitate paululum intermissa, leoninum animum induit, et fuste qui propter jacebat, arrepto, Judæum male acceptum foras extrusit, formidabiliorque hostibus, quam Hercules ille sua clava visus est. Judæorum enim gentem usque adeo aversabatur, ut nec lingua, nec auribus usurpare illorum nomen vellet, ut jure in illum Davidis verba convenirent: *Qui oderunt te, Domine, oderam, et super inimicos tuos tabescebam: perfecto odio oderam illos, et inimici facti sunt mihi, propterea nomina eorum labiis [2] meis non commemorabo.*

X. Hæc vero cum audisset a furore nomen trahens Aratus, rabie tumens (ut semper litium amans et impudens atque ad immania præceps est improbitas) in sanctum anhelans irruere cœpit, conviciis one-

[1] Isa III, 2. [2] Psal. CXXXVIII, 21-23.

(2) Vide Baronium ad an. 981.

(3) Vide Baronium an. 982.

rare, proscindere, quanquam inanis hæc illi strepitus erant, et pro larvæ terriculis habebantur. Qui leni ad eam voce : nec enim contendere prorsus, nec altercari norat : Abi, inquit, et ad te redi, infelix. Defle scelera tua : brevi enim senties, quis arrogantiæ fructus, et qualia nequitiæ sint præmia. Illis dictis et tanquam in mortui (quod aiunt) aures effusis, ad monasterium regressus est : hominis enim animum verba non penetrarant. Quare non destitit amens ab incepto, quin adversus sanctum de more fremeret. proscindens illum, figensque tota urbe dignis furore et insania sua probris et contumeliis : quin etiam minas intentabat, nesciens stupidus et vecors, quod non glorietur malitia adversus virtutem, nec proficiat inimicus contra electos Dei, ut scriptum est : *Et filius iniquitatis non apponet nocere ei* [a]. Quid tum autem consecutum est? Tantum abfuit, ut ejus minis ac maledictis avocaretur, ut in his potius, Domini exemplo, tanquam laudibus triumpharet. Dominus autem de cœlo auditum fecit judicium, et malitia justissimas pœnas dedit. Verba in rem misero abierunt : nam dignos amentiæ suæ fructus tristi et miserabili vitæ exitu percepit. Nec tarda fuit vindicta, qualis sæpenumero divina bonitate conversionem præstolante contingere solet : sed e vestigio, derepente, nec opinantem, ut mox dictum, oppressit.

XI. Nocte proxima objecti sunt infelici duo senes in somnis, quos alii duo sequebantur, forma quidem eunuchi, sed longe quam humana præstantiore. Ab his vero flagris cædi sibi videbatur, et sic verbis increpari : Quomodo tu eo es provectus audaciæ, ut servum Dei contemnere et conviciis appetere non dubitares? deinde in obscurum post verbera carcerem detrudi. Et cum veniam multis orasset, vix tandem cædendi finem fecisse, nec tamen e custodia dimisisse. Experrectus igitur, gravem statim in febrem incidit : accitoque Nicone, ad ejus pedes advolutus, misericordiam imploravit. Cui beatus : Quæ in me perpetrasti, ait, ea tibi frater, quantum in me est, condonabuntur. Sed quoniam vitæ finis tibi cœlesti decreto præstitutus est, *nemo erit de cætero*, quemadmodum ait Propheta [b], *qui Dei consilium dissipare possit*. Et his dictis ad monasterium reversus est. Illi vero tertia post dies infelici morte vitam eripuit. Ex quo metus ingens ac trepidatio Lacedæmonios invasit : nec repertus est quisquam e minimis et maximis, qui ad Niconem non advolaret ejusque jussis pareret. Fidem enim fecerat omnibus exemplum, qui Christi servos ludibrio habent : quoniam *Utique est fructus justo, et Deus judicans eos in terra* [c].

XII. Gregorio prætori et de Scleri Bardæ rebus, et post ejus e Babylone reditum, audire cupienti (nec enim abdita intuendi gratiæ exsortem illum esse prætor arbitrabatur) narravit Nicon, Sclerum quidem ad imperatorem reconciliatum festinasse : ejus vero cognominem alterum ipsius audaciæ ac rebellioni successisse. Attamen nec illi profuturam tyrannidem, nec imperatoribus superiorem fore. Illis ergo prædictionibus consentaneus fuit eventus et eum qui prædixerat, admirabilem declaravit. At prætoris quidem Gregorii sanctique res hoc modo se habent.

XIII. Peragebantur aliquando vespertinæ laudes : prima autem hebdomadis dies erat, cum Sphæristarum aperto gymnasio, juvenum frequens manus infra sacram ædem constitit, atque inter alios prætor Gregorius pars ipse certaminis, cum indigenis ludens : ludi enim amans erat, ludicrisque supra modum capiebatur. Et quoniam inconditæ clamantium voces, tam ludentium, quam spectantium exaudiebantur, adeoque perstrepebant, ut e sacris hymnis avocarent, et mentem in illis figere non sinerent, zelo Dei percitus Nicon celeriter approperat, belluinamque hominum barbariem libera voce, qua justos decet, libertate castigat. At prætor vir amari alias ingenii, et tum maxime ludo intentus, ut qui a pa ribus se vinci doleret, impotenti adversus sanctum actus rabie, proscindere maledictis manusque ad vindictam ausus attollere, urbe denique expelli jussit. Jamque ducebatur hilari pacatoque vultu, Domini sui exemplo, leviusque injuriam quam cæteri maximos honores ferebat.

XIV. Cæterum nec sera, nec pedibus (ut poeta dixit) tarda fuit ultio, quin velocius, junctisque vestigiis contumeliosum secuta est. Nam cum primum ad excipiendam sphæram manum sustulit, paralysi repente icta est. Idem porro membris omnibus statim solutus et enervatus, ad catholicam ecclesiam aliorum manibus delatus est. Ubi acutissimis doloribus excruciatus, mortem præ illis in lucro ponens, lamentabiles questus edebat. Cumque magna medicorum sedulitate curaretur, et remedia omnia infra malum essent, ita ut inanis et vana omnis ab illorum arte spes esset : causam exquirit episcopus, cur eum repentinus morbus invasisset : erat enim et ipse medicæ artis peritissimus. At ille, quæ in Niconem admiserat, vel invitus exposuit : hunc mali sui fontem et caput esse non dissimulans. Quo cognito episcopus objurgavit ille quidem hominis temeritatem non leviter. Tum opportuno consilio auctor fuit, ut fastum poneret, et a Nicone supplex illatæ injuriæ veniam peteret. Norat enim, unde certa medicinæ spes esset.

XV. Paruit ille, abjectoque fastu ac prætoriæ potestatis supercilio, Niconem multis precibus per nuntios accersit. Qui quidem acceptæ injuriæ oblitus, dicto citius adfuit : didicerat enim ut contumelias pati, sic easdem ultro remittere, aut potius benefactis et officiis compensare. Prætor autem ut illum vidit, ad ejus pedes se abjicit, et qui modo tur-

[a] Psal. LXXXVIII, 23. [b] Psal. XXXII, 10. [c] Psal. LVII, 12.

(1) Baron. an. 987.

gidus, animisque ferox iras tantum et injurias spirare videbatur, supplex factus, erroris veniam lugubri voce rogat, ejusque preces, unicum salutis suæ pharmacum implorat. Semper nimirum imbecilla res est vitium, fortis autem et stabilis virtus. Quid ergo ad hæc divina mens? An exprobravit homini amentiam, effrenatamque audaciam? aut aspernari orantem, et tantisper abnuere visus est? Minime gentium. Qui enim faceret, qui discipulus, aut acerrimus potius mitis illius et pacifici imitator erat ad benefaciendum magis quam ad plectendum natura comparati? Itaque non solum veniam dedit, sed sanitatem etiam precibus suis, admota manu restituit. Ita ut statim cibum sumeret incolumis, et libere atque expedite loqueretur, miraculo vel oculis ipsis qui spectabant, fidem vix faciente.

XVI. Ab improbis quibusdam malevolisque hominibus per calumniam accusatus est Joannes Malacenus, nobilitate generis ac splendore nec non summæ sapientiæ laude non inter Lacedæmonios modo, verum etiam tota Hellade ac Peloponneso facile princeps: accusatus autem apud eum, qui tum imperii sceptris potiebatur, Basilium scilicet Romani minoris filium, regum omnium fortunatissimum, cujus et vita illustris, et imperii spatium longissimum fuit, et victoriæ et tropæa de hostibus quamplurima, per quem et Bulgaricæ gentis princeps [ut memorant historiæ] Samuel ille, viribus et robore inexpugnabilis, in Creta cum innumerabili multitudine Bulgarorum fractus et subactus est (5).

XVII. Mittuntur itaque ab imperatore satrapæ duo, militum legionem trahentes, ut Malacenum ex improviso comprehendant, vinctumque ad reginam urbium ducant: defectionis enim et perduellionis in eum crimen concinnantes æmuli, imperatoris aures falsæ accusationis calumnia oppleverant. Ut ergo in Lacedæmona pervenerunt, et virum cujus causa missi fuerant, comprehenderunt, evocat ille confestim virum Dei Niconem, quem ob egregia facinora præcipuo in honore habebat, gravique dolore anxius: Ora, inquit, ora pro me misero, serve Dei, ne imperatoris ira male perean. Quem sanctus, blandis contra mellitisque verbis respondens, confirmare animum jussit nihilque tristius formidare. Tum eximia quadam vi charitatis mensæ simul accubans, et lætitiæ poculum, ceu poeticum illum Cygeona, malorum omnium oblivionem mœrenti propinans, oraculum adjecit: Regiam potius benevolentiam adepturum, vitam anteacta beatiorem acturum, altiores ad honorum gradus conscensurum, de omni denique molestia et calamitate triumphaturum: et me, inquit, videbis, et in patriam sub finem vitæ reverteris. Nam et hæc quoque Nicon (ut supra dictum est) a Patre luminum gratia ornatus erat, ut futura æque ac præsentia prævideret Atque omnia sane, ut prædixerat, evenerunt.

XVIII. Malacenus ergo tanquam a prophetica et divinitus agitata lingua hæc audiens, nihilque penitus ambigens, vehementer exhilaratus est, navigationemque salutato Nicone, securo animo exorsus est. Postquam ad imperatorem pervenit, et conficta ab æmulis criminatio veritatis luce, sed Niconis maxime precibus, discussa est, majorem deinceps apud imperatorem gratiam, ampliores honores, gloriam et famam adeptus est, adeo ut principem in senatu locum obtineret.

XIX. Transacto post hæc tempore non brevi, cum Malacenus Constantinopoli adhuc esset, Nicon ad immortalem beatamque sortem transiit. Quod ille cum accepisset, et dulcem illam spem qua futurum ex ejus verbis non dubitarat, ut optabilem ejus vultum aspiceret, sibi quodammodo ereptam sentiret: vehementer angi animo, variisque cogitationibus æstuare cœpit, gravem præterea vitam ducere, nisi quod ille promiserat perfici videret.

XX. Fide igitur confirmatus (neque enim illius expers erat scientiæ, qua cognosci Dei mysteria solent) quid agit? quo se convertit? Pictorem advocat, arte manuque insignem, et qualis habitu, veste, capillis sanctus fuisset, verbis designat: tum aptis coloribus in tabula totam ejus imaginem exprimi jubet. Reversus domum pictor, operæ pretiumque ratus quod jussus fuerat, quam accuratissime posset exsequi: post varios conatus, frustra tandem se laborare animadvertit: nec enim ex sola narratione poterat, quamvis peritissimus artis et exercitatissimus esset, quem nunquam viderat, ad veram similitudinem exprimere. In hac igitur cura versanti, vehementerque dolenti, quod oris lineamenta effingere non posset, ante oculos repente exstitit monachus quidam, qui in ædes clam penetrarat, statura procerus, habitu eremitico, obsoleta veste amictus, coma squalens, capillitio barbaque niger, in omnibus denique beato viro simillimus: nam et virgam manu gerebat cujus apex in crucem desinebat. Qui pictore comiter salutato mœroris sollicitudinisque causam sciscitatus est. Ille vero et causam mox aperuit, et operis difficultatem demonstravit. Tum leni ad eum voce monachus: Me, inquit, aspice, frater, mihi per omnia similis est, quem depingis. Ut ergo acrius in illum oculos intendit pictor, penitusque circumspexit, illum ipsum esse agnovit, quem Malacenus verbis designarat. Quare ad tabulam reflexus, ut conspectam formam imitaretur, o rem admirandam! sacram ter beati effigiem in tabula suis lineamentis suapte expressam sponte videt, cumque miraculo obstupefactus ad sanctum subito, Kyrie eleison cum horrore inclamans, se vertisset, illum amplius non vidit. Jam enim avolaverat. Itaque ad delineatam divinitus formam reliqua colorum pigmenta adjiciens, perfectam imaginem, qualis hodieque in sacro beati templo suspensa visitur, omnibus numeris absolvit, statimque ad spectabilem Malacenum cum illa properans: omnia illi, ut

(5) Baron. ad an. 993.

accciderant, ordine percensuit. Quibus ille auditis, cum ex oblata pictori Niconis specie, ne in hac quidem parte inanem fuisse ejus prædictionem, animadverteret, ingenti gaudio perfusus, mirabilium Dei operum laudes, et quantum a Spiritu sancto gratiam sortitus Nicon esset, prædicare nunquam destitit : sed Malaceni quidem, et sacræ imaginis historia sic se habet.

XXI. Venit cubicularius quidam ab imperatore aurei tributi causa missus : qui, ut pecuniæ turpisque lucri percupidus erat, magnas cum cæteris civibus tum sancti in primis cœnobio molestias exhibebat. Solent enim civitatum imperia et exactiones non æquis et benignis, sed durioribus, ut plurimum, et inhumanioribus delegari. Frustra autem monachi, quibus auri nihil erat, immitem ferumque linire precibus studebant, qui aurum sitiens, velut aspis ad incantantium voces obsurdescebat, et tanquam spinarum sonum sub lebete [quod scriptum est] omnia illorum verba contemnebat, quin et ferocius insolescens, post atroces minas in carcerem eos detrusit ac monasterium ipsum expilare deprædarique vecors meditabatur. Quod cæteri audientes qui in eo exercebantur, ad sanctum precibus exorandum se convertunt præsentemque ejus opem sine mora experti sunt.

XXII. Etenim proxima nocte, minaci atque indignabundo vultu ad cubicularium veniens sanctus Nicon, multis eum verberibus excepit. Eo quod inquiens [ejus enim verbis utendum est] monasterii curatores, cum ipsi nihil deliquissent, vinculis mancipasti : quod nisi eos statim exemeris, acerbus præterea te vitæ exitus manet. Profuit palatino ad saniorem mentem hæc afflictio. Mane igitur et vinctos eduxit et ad templum properans, sacræ thecæ advolutus cum lacrymis audaciæ suæ veniam a Sancto petiit, discessurum extemplo Lacedæmone promittens, et civibus aurum quod exegerat, relicturum, quod re ipsa præstitit. Nam aureis septuaginta [septingentis] duobus ad beati loculum abjectis, conscenso equo protinus abscessit. Aurum ergo, qui monasterio tum præerat, Constantinopolim misit ad præpositum. Is vero coemptis hoc pretio sacris pyxidibus aliisque pretiosis vasculis non paucis, ad monasterium omnia detulit, quæ ad hunc usque diem templi usibus percommoda cernuntur, et splendorem illi non parvum addunt, variis alioqui et egregiis omnium generum ornamentis referto, cura in primis studioque ejusdem præpositi. Hic enim vir optimus et magnificentissimus, divino zelo succensus, omnem operam posuit, ut templi vetustatem abstergeret ejusque speciem penitus renovaret, quod et donariis deinde quamplurimis auxit, columnarum fulgore, politorum lapidum coloribus variis, picturarumque præstantissimarum varietate condecoravit, porticibus etiam et vestibulis gradibusque circumcinxit : ad eam denique dignitatem extulit, quæ hodie spectatur, et præclarum divini viri consilium pietatemque tacito præconio declarat.

XXIII. Sed ad impium Antiochum convertenda est oratio. Præerat is ducis potestate ethnicorum regioni. Eo autem inter cætera vitæ flagitia processerat amentiæ, ut ipsum beati testamentum violare non dubitaret. Itaque finitimum ethnicorum oræ prædium invadens, sedem in eo, reclamantibus monachis, tentoriumque fixit. Et ne quid sceleri deesset, cum locum perfuso circumcirca cruore contaminasset, impuro in libidinum cœno nefandisque flagitiis, suo illic more volutabatur, quoad dignos temeritatis suæ fructus a Sancto percepit. Is ergo per noctem formidabili trucique ore illi astans, post horribiles incussos terrores, crucigero demum baculo latus lethali plaga percussit. Qua excitus, cum exeuntem e tentorio percussorem notasset, famulis quidem, ut eum comprehenderent, cruda et lamentabili voce imperabat, verum illi neminem videbant. Ex quo demum mali fontem miser agnoscens, Sanctum fuisse intelligebat, qui vulnus inflixerat invasoremque suum ex suis sedibus pellere satagebat. Quare conscenso mox equo, Lacedæmonem contendit. Sed stadia haud amplius triginta processerat, cum doloris acerbitate victus, ex equo descendens, media in via turpiter in suorum manibus exanimatus interiit, reque in eo, quod in Proverbiis legitur, expletum est: *Animæ iniquorum immaturæ peribunt, et perversi in morte repentina* (Prov. III, sec. LXX.) Miserum porro illius cadaver Spartam delatum, sequenti nocte (ut constans fama est) ignis, incertum unde, in loculum irrumpens, utrumque simul consumpsit, et in cinerem redegit.

Non minus pavendum est quod sequitur. Michael ille Chærosphactes, vir scilicet illustris, nullique inter Lacedæmonios nostros honore, gloria, opibus secundus : ad hæc facundia, indole, forma, suavitate morum, sapientia aliaque omni laude præstans erat, adeo ut in ore omnium cum suavissimo sensu versaretur. Sed quam difficile est humanæ naturæ hostis insidiis nunquam succumbere, recteque iter usque ad finem inoffenso pede decurrere? Deflexit vir incomparabilis, et invidiæ face accensus contra monasterium impudenter exarsit, levissimo cujusdam agri prætextu, quem lædere monasterii pecora dicebantur. Ergo collecta facinorosorum hominum manu, cum ad locum venisset, primum quidem Zosimum monachum annis gravem, qui monasterii res procurabat, nihil ejus canos, nec virtutem veritus, veste sua spoliatum atque in terram prostratum, pugnis fustibusque ita vexavit, ut tantum non exanimatum reliquerit; deinde Syracusanum illum Dionysium imitari-volens, in agrestes etiam operas famulosque sævire parabat, nisi fuga saluti suæ consuluissent. Tum vero monasterii res omnes Nysorum prædæ exposuit, non caulis ipsis, pecorumque se-

[6] Prov. III, sec. LXX.

ptis parcens, quibus etiam flammas subjecit, ne quid esset quo tegi capræ ovesque et a furum ferarumque insidiis defendi possent. Ita demum, quasi parta victoria, ovans, in equo miser exsultabat, cum subitam illatæ sancto injuriæ vindictam expertus est.

XXIV. Nocte insecuta, terribili, ut in his solebat, aspectu dormienti sanctus Nicon se objicit, gravissimisque et acerrimis verbis increpans: Quid tibi mecum, ait, ut tantum audaciæ furorisque concipere, et contra nos Deumque ipsum insurgere non formidares? Sed diuturni arrogantiæ hujus conatus non erunt, sentiesque tandem haud optabilem exitum fore, ac docebit experientia quantum mali sit temeritas, et projecta in Deum ejusque servos arrogantia; atque his dictis recessit. Michaelem vero ardentissima illico febris invasit, et cum febre paralysis. Ita domum relatus, mortem exspectabat. Cum iterum ipsi tanquam in mentis excessu oblatus Nicon, succensebat porro, eademque cum minis exprobrabat. Unde ad consanguineos qui aderant, conversus: Non videtis, ait, monachum istum, qui mihi dira omnia minitatur? Tum expelli et abigi eum rogabat atque jubebat.

XXV. Verum illi, quia neminem videbant, amplius morabantur. Paulo post cum ad se quodam modo rediisset, ex utriusque visi argumentis mali sui causam conjectans, stultitiam suam reprehendere calamitatemque lamentari cœpit: Heu! heu! inquit, quia mihi nunc contra quam Job contigit: *Timor enim, quem non timebam, evenit mihi, et quod non verebar, accidit* [7]. Deinde sceleris emendationem pœnitentia promittens, et quod tum cætera quæ inconsulto egerat, corrigeret, tum caularum cancellos ferreis repagulis obvallaret, morbi finem unice deprecabatur. Cæterum ejus preces a Deo exauditæ non sunt, Dominus enim, qui finxit sigillatim corda A nostra, pravum fictumque hominis animum intuens, qualis in plerisque solet esse mortalium: qui tempore quidem afflictionis Dei recordantur, aspernantur autem cum exempti malis fuerint: irritam atque inanem abire ejus orationem passus est. Quare, ingravescente vi morbi in luctuosis illis vocibus oppressus est: gravi ferocibus superbisque documento, ut ira sua moderate uti discant, Deique judicia reformident.

XXVI. Prætoris munere præcipua cum laude perfunctus Basilius Apocaucus (6), quem supra memoravimus priusquam rediret in patriam, Lacedæmonem venit, ut sacram Beati thecam adoraret, suumque in illum amorem et studium testaretur; discedens autem collectum vasculo sacro unguentum, B quod sanctificationi malisque morbis omnibus depellendis proficuum esset, domum tulit. Domi ergo quemdam ex famulis, quem in intimis habebat, gravi lethalique morbo decumbentem, ac desperata per medicum valetudine, deploratum nactus divino quod gerebat unguento Gregorium (id enim servo nomen erat) certa fide spem fulciens inunxit. Res mira! sub mediam noctem e lecto repente desiliens æger, suisque pedibus gradiens, sonora voce qui modo elinguis erat, uxorem vocat. Apocaucus ad vocis sonum excitus, accurrit, et sanitati, aut vitæ potius restitutum cernens, modum causasque interrogat. Tum ille monachum sibi quemdam adfuisse ait, insignem cruce virgam manu gerentem, cultuque corporis eremitico et lethalem morbum protinus depulisse. Astans enim C mihi, aiebat, monachus ille (cujus etiam vultus lineamenta signabat, ex quibus Apocaucus sanctum fuisse didicit) manuque prehendens: Deus, inquit, propter Apocauci fidem vitam tibi Metanoitæ precibus largitur, et cum hoc dicto statim abiit. Ego vero integram valetudinem adeptus sum.

[7] Job III, 25.

(6) Baron. ad an. 981

ANNO DOMINI CMLXIII.

THEODOSIUS MONACHUS

NIC. MARIÆ FOGGINI

MONITUM

DE THEODOSIO ET EJUS ACROASIBUS.

(*Hist. Byzant. Append. nova.* Romæ, 1777, fol.)

Cretam insulam, *centum* olim, ut Horatius cecinit lib. III, od. 27, *potentem oppidis*, quam Agareni ab Hispania profecti Michaele Balbo imperatore an. Chr. 823 occupaverant, Nicephorus Phocas, tunc tem-

poris magister et scholarum orientalium domesticus, fusis deletisque Barbaris, Romanorum imperio restituit, Romano Juniore imperatore, an. Chr. 961. Hanc expeditionem, Romani imperatoris jussu, a Nicephoro maxima celeritate feliciter confectam sequentes Acroases quinque celebrant et exornant. Eas edere meditatus est olim Maltretus, sed primum nuper edidit Flaminius Cornelius nobilis Venetus in suo *de Creta sacra* commentario tom. I, p. 269. Nullus alius, qui eas complectatur, usquedum innotescit vetus codex, præter Vaticanum notatum num. 997, litteris pene jam exsolescentibus, et a notario potius, quam a librario scriptum, ex quo tum Maltretus, Allatii cura, tum Cornelius accepere. Itaque easdem recensere ac recudere jussus, hoc solum præstare potui, ut ipsum codicem Vaticanum iterum consulerem, et cum Corneliana editione conferrem, quem laborem non sine fructu exegi, etsi anceps hæreo, utrum et ego ipse, tum ob codicis vitia, tum ob singularem poetæ sequioris ævi stylum, omnia bene assecutus sim. Quare dubitationes quasdam meas ac conjecturas in subjectis adnotationibus indicabo, ubi etiam plura prosequar, quæ sensus auctoris ac rerum historiam luculentius exponant.

Quis fuerit Theodosius diaconus, qui hasce Acroases composuit, obscurum omnino est : sed nullatenus dubitare licet, fuisse eum Ecclesiæ Constantinopolitanæ diaconum. Porro ex epistola qua Acroases suas Nicephoro dedicat, plane liquet, emisisse eas in lucem post præmaturum Romani imperatoris obitum, eo licet vivente compositas. Sic enim Theodosius Nicephorum alloquitur : Ὡς ἐν προσώπῳ γοῦν ἡ μὲν ἀρχὴ ἰάμβων δοκεῖ πρὸς τὸν πάλαι βασιλέα ἡμῶν, τὸ δὲ τῶν ἐπαίνων κεφάλαιον πρὸς τίνα, εἴσῃ εὐθύς. *Iamborum itaque initium prima fronte ad defunctum nuper imperatorem nostrum pertinere videtur : verum laudum summa ad quem potissimum spectet, statim intelliges.* Præterea ex eadem epistola aperte intelligitur, obtulisse eas Nicephoro, postquam ille victoriæ Cretensi victoriam etiam addiderat de Agarenis orientalibus, metropoli eorum Chalepe eversa : Δέξαι οὖν, inquit, εἰ καὶ τῆς ἀξίας εἰσὶν ἐνδεᾶ Θεοδοσίου ψελλίσματα, καὶ περὶ τῆς τοῦ Χαλέπε γράφειν ἐπίτρεψον καταστροφῆς καὶ ἁλώσεως. *Accipe igitur, indignus licet majestate tua, Theodosii nugas, et de eversione et expugnatione Chalepi scribere permitte.* Ad quæ verba mirari subit, quomodo Cornelius adnotaverit, se prorsus nescire, cur Theodosius de Creta sermonem instituens, Chalepi mentionem ingesserit. Nemo enim veterum recentiorumque historicorum præterit, Nicephorum Phocam Creticos primum, deinde vero Chalepenses Saracenos subegisse. Audi Cedrenum Hist. Comp. p. 645 : Νικηφόρος δὲ ὁ Φωκᾶς, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, προσταχθεὶς ἐκ Κρήτης ἐπανελθεῖν, οὐ συνεχωρήθη εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ἀλλ' ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐκελεύθη παραγενέσθαι μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ· ἀναλαμβάνων γὰρ ἑαυτὸν ἐκ τῆς προτέρας ἥττης ὁ Χαβδὰν, ἀναφέρειν ἤρξατο πάλιν, καὶ στρατὸν ἀξιόμαχον ἠθροικὼς, προσδόκιμος ἦν ἐπιθήσεσθαι τοῖς Ῥωμαίων ἄρχουσί τε καὶ πράγμασιν· ἀλλ' ἐν Συρίᾳ γενόμενος ὁ Φωκᾶς καὶ σταδαίᾳ μάχῃ τούτου τρεψάμενος, καὶ κατὰ κράτος ἡττήσας, καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Συρίας ἀπελάσας τὴν πόλιν Βέῤῥοιαν ἐξεπόρθησε δίχα τῆς ἀκροπόλεως. *Nicephorus autem Phocas, Creta, uti diximus, jussus decedere ita est, ut non ei liceret Constantinopolim ingredi ; sed mandatum est, ut cum omni exercitu in Orientem transiret. Nam ab accepta clade se recolligens Chabdanus jam sese erigebat : coactoque ad pugnam idoneo exercitu videbatur jamjam in Romanos moturus. Eum Phocas, in Syriam ut venit, prælio superavit ac fudit, et in Syriam interiorem compulit : urbem Berrhœam, excepta arce, devastavit.* Idem enarrat etiam Michael Glycas in Annalibus p. IV, p. 304, et uterque hanc afferunt causam adeo sollicitæ expeditionis Nicephori in Orientem, quod Josephus Bringa, qui rerum in aula potiebatur, Romano ob oculos callide posuerit, invaluisse rumorem, victorem Cretæ evehendum fore ad imperium. At vero Cedrenus et Glycas a Leone Diacono, scriptore coævo, in hoc dissentire videntur, quod hi Nicephoro e Creta reduci Constantinopolim venire non esse permissum, sed recta via in Syriam ire mandatum scribunt, ille autem contra testatur, Nicephorum e Creta redeuntem non modo Constantinopolim venisse, sed etiam Constantinopoli triumphasse, et hinc postea in Syriam profectum esse. Leonem rem ita enarrasse compertum est ex Latinis excerptis historiæ suorum temporum, quam ad obitum usque Joannis Tzimiscis protraxit, a Pagio in Critica in Annal. Baron. tom. III, p. 875, et tom. IV, p. 5, relatis ; nondum enim in lucem edita est integra et Græce Leonis Historia, ad prelum licet paratam reliquerit Combefisius. Verumenimvero, ni fallor, facilem ad Cedrenum et Glycam cum Leone Diacono in hoc quoque conciliandos aperit viam Symeon Magister et Logotheta in Annalibus in fine, qui de Nicephori triumpho ob devictam Cretam sic loquitur : Ὁ δὲ βασιλεὺς, μαθὼν τὴν τῆς Κρήτης ἅλωσιν, ἐδόξασε τὸν Θεόν· μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν Νικηφόρος κελεύσει τοῦ βασιλέως πρὸς τὴν πόλιν εἰσῆλθεν, καὶ μετὰ τῶν λαφύρων καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἦλθε πεζῇ ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτοῦ εἰς τὸ ἱπποδρόμιον ἅμα τῷ ἀμηρᾷ Κρήτης τοῦ λεγομένου Κουρόπα καὶ πάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, στολὰς λευκὰς περιβεβλημένων πάντων τῶν Σαρακηνῶν· καὶ ὁ μὲν μάγιστρος τιμῶν καὶ γερῶν μεγάλων ἠξιώθη παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος· ὁ ἀμηρᾶς δὲ, πλεῖστα δῶρα καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον παρὰ τοῦ βασιλέως λαβὼν, σὺν τοῖς τέκνοις αὐτοῦ εἰς χωρία οἰκεῖν συνεχωρήθη, εἰς δὲ τὴν σύγκλητον οὐκ ἀνεβιβάσθη, διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι αὐτοὺς βαπτισθῆναι· ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμανὸς Νικηφόρον τὸν μάγιστρον αὖθις κατὰ τὴν ἑῴαν ἐξαπέστειλεν κατὰ τοῦ ἀλαζόνος Χαμβδᾶ· ὁ δὲ ἀπελθὼν, πρῶτον μὲν τὸν Χαλέπε κάστρον παρέβαλε, ἐξ οὗ καὶ λαφύρων πολλὴ γίνεται συναγωγή. *Imperator, ubi captam esse Cretam cognovit, Deo laudes gratiasque persolvit.*

Tum brevi etiam Nicephorus scholarum domesticus, imperatoris jussu, urbem ingressus cum multis spoliis atque captivis a suis ædibus ad Circum pedes venit una cum Cretæ amera, Curope nomine, ejusque propinquis omnibus, cum Saraceni omnes albis vestibus induti essent. Ac quidem magister honores magnaque præmia imperatoris liberalitate consecutus est ; ameras vero donis plurimis auroque atque argento ab imperatore donatus, prædia ruri colere atque habitare permissus est : quod tamen baptismo initiari noluit, in senatum minime cooptatus est. Porro Romanus imperator magistrum Nicephorum iterum in Orientem misit, ut Chambdæ arrogantiam frangeret. Susceptaque expeditione primum Chalepum urbem munitam cepit, unde etiam spoliorum vim magnam collegit. Videsne quod triumphi genus Nicephorus e Creta redux obivit? *A suis ædibus cum multis spoliis et captivis pedes in Circum venit,* quo scilicet modo ovantes procedebant, non triumphantes ; ita ut, si bene vertit Leonem Combefisius, usus sit Leo voce triumphi lato modo, quomodo etiam a Latinis non semel factum esse novimus. Et profecto is erat, qui ob Cretam captam Nicephoro debebatur, honos secundum Romanorum morem, quia bellum Creticum indictum non fuerat, et quia fuerat sine sanguine confectum, de quibus luculenter certos nos faciet Theodosius. Qua de re Cedrenum et Glycam ita esse interpretandos censeo, ut dixerint negatum fuisse Nicephoro e Creta reduci Constantinopolim venire, scilicet ad commorandum, quia hinc statim jussus est in Syriam proficisci ; et eos haud meminisse triumphi, quem tunc Nicephorum egisse narrat Leo Diaconus, quia nullatenus triumphans, sed solum ovans in Circum processerit, et solummodo post Chalepensem victoriam solemnem triumphum egerit, quem Cedreno visum est satis commemorare, cum in eo præter Berrhœensia spolia etiam Cretica ostentaverit.

Verum, utut quis malit hoc contigisse, certum est, quod Nicephorus post victoriam Creticam in Syriam profectus est, ac nova de Chalepensi sultano reportata victoria eo magis inclaruit ; et quod cum interim Romanus, florens licet ætate, voluptatibus fractus die 15 Martii indictione sexta obiisset, a Theophanone Romani uxore filiorum nomine imperante accersitus est Constantinopolim, ubi solemni pompa de Saracenis tum Creticis, tum Chalepensibus triumphavit. Ἀπριλλίῳ δὲ μηνὶ, inquit Cedrenus ibid., τῆς αὐτῆς ς' ἰνδικτιῶνος, εἴσεισιν ὁ Φωκᾶς Νικηφόρος τῇ τῆς Δεσποίνης κελεύσει (τοῦ Ἰωσὴφ καθάπερ καὶ πάλαι κωλύοντος) ἐν Κωνσταντινουπόλει· καὶ ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς Κρήτης λαφύρων καὶ τῆς Βεῤῥοίας ἐθριάμβευσεν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ. *Eadem sexta indictione, mense Aprili, jussu Augustæ Nicephorus Phocas Constantinopolim venit, Josepho, ut ante, ne hoc fieret obstante. Duxit triumphum in Circo, inferens in eo Cretensia et Berrhœensia spolia.* Eamdem rem iisdem fere verbis ita narrat Joannes Curopalates in Historiæ compendio p. 66 : *Aprili autem mense, eadem sexta indictione, Phocas jussu reginæ ingreditur Constantinopolim, Josepho omnino, ut pridem, prohibente, et de captis spoliis et Berrhœa triumphavit in Hippodromo.* Attamen neque tunc immorari diu potuit Nicephorus Constantinopoli : comperiens enim parari sibi iterum insidias a Josepho Bringa, mature in Cappadociam secessit, ubi ab exercitu imperatorem se appellari die 2 Julii passus est, et inde Constantinopolim rediit, coronatusque est a Polyeucto patriarcha die 15 Augusti. Hæc est rerum series, et hinc facile intelligi potest quo potissimum tempore Theodosius Acroases suas Nicephoro obtulerit. Cum enim obtulerit jam mortuo Romano, et Chalepe urbe eversa, sed antequam Nicephorus ad imperium evectus foret, restat obtulisse intermedio quatuor mensium spatio, qui intercesserunt a die 15 Martii ad diem 2 Julii, atque adeo, ut arbitror, mense Aprili, quo Nicephorus Constantinopoli e Syria redux triumphavit.

ΑΛΩΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΟΝΗΘΕΙΣΑ

ΠΕΡΙ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ

ΤΩ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΩ (1) ΚΑΙ ΚΡΑΤΑΙΩ ΒΑΣΙΛΕΙ ΡΩΜΗΣ (a).

EXPUGNATIO CRETÆ

DESCRIPTA

A THEODOSIO HUMILI DIACONO

HUMANISSIMO AC POTENTI IMPERATORI ROMÆ (1).

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ταυτά μοι, ὦ μαγίστρων ἥλιε (2), καὶ Ῥώμης ἐκδικητὰ (3), πεπόνηται μὲν πρὸ καιροῦ περὶ Κρήτης (4), οὐ δέδοται δέ. Τὸ μὲν, ἵνα μὴ χρόνοις τὰ σὰ τροπαίων λήθῃ περιδοθῇ κατορθώματα. Ἃ γὰρ ἀνδρεία ποιεῖ, ἀμαυροῖ χρόνος, εἰ μὴ λόγος προφθάσας ἐν βίβλοις τισὶν ἐναπόθηται, οὐ δέδοται δὲ, φόβῳ καὶ A συστολῇ, καὶ τὰ πολλὰ ἐναπολειφθῆναι καὶ ἡττηθῆναι τοῖς σοῖς κατορθώμασι. Δέξαι οὖν, εἰ καὶ τῆς ἀξίας εἰσὶν ἐνδεᾶ Θεοδοσίου ψελλίσματα, καὶ περὶ τῆς τοῦ Χάλεπε (5) γράφειν ἐπίτρεψον καταστροφῆς καὶ ἁλώσεως. Οὕτω γὰρ προθυμότερος γεγονὼς, τῶν σῶν κατορθωμάτων, ὡς ἐξὸν γενήσομαι συγγραφεύς. Ἀχιλλεὺς γὰρ, καὶ ὁ Μακεδόνων Ἀλέξανδρος, καὶ

PROŒMIUM.

Hæc a me, o magistrorum sol, et Romæ ultor, elaborata quidem fuerunt antehac de Creta, non autem edita : illud quidem, ne ab annis tua tropæis parta oblivioni tradantur præclara gesta; quæ enim fortitudo gerit, obscurat tempus, ni sermo præveniens ea scriptis mandarit. Non edita autem fuerunt metu, et tremore, et quod multa inferiora erant, et a præclaris tuis facinoribus superabantur. Accipe igitur, etsi dignitatis sint inferiores, Theodosii ineptias, et de eversione atque expugnatione Chalepe scribere permitte. Sic enim alacrior factus, rerum tuarum gestarum quantum licet scriptor fiam. Achilles enim et Macedonum (rex) Alexander,

NOTÆ.

(1) Humanissimo ac potenti imperatori Romæ, Romano scilicet Juniori poema suum inscribit Theodosius, quia illud perfecerat, dum Romanus in vivis agebat, et quia Romani jussu Creticum bellum a Nicephoro susceptum fuerat. Quamvis autem defuncto jam Romano, et solummodo ut blandiretur Nicephoro vulgaverit, nihil tamen in ejus inscriptione immutavit, fortasse ne Theophanonem Romani uxorem offenderet, et ne totum poemation, in quo exstant plurima ad Romanum spectantia, refigeret. Quare de hoc Nicephorum monere in præfatione non prætermisit, asserens tamen ad eum potissimum spectare, quæ in poematio continentur, laudes imperatori Romano collatas.

(2) Nicephorum Phocam magistri dignitate fuisse insignitum Cedrenus Curopalates, incertus continuator Theophanis, cæterique scriptores testantur. Magister autem dicebatur primus inter nobiles imperatoris familiares, seu, ut inquit Evagrius Histor. lib. III, cap. 29, ἡγεμὼν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων, C *præfectus officiorum palatii*. Hæc dignitas, vel ipso patriciatu illustrior, et ὑπέρλαμπρος *splendidissima* ab Historicis dicta, uni primum conferebatur, at deinceps collata est pluribus, ut ex Luitprando Rer. per Europ. gest. lib. VI, cap. 5, colligitur, qui viginti quatuor magistros enumerat. Theodosius *magistrorum solem* Nicephorum appellasse videtur, vel quia Nicephorus inter plures primus esset, vel ob præclara ejus gesta, quibus hujus dignitatis B splendorem auxerat ad cæterorum Magistrorum exemplum.

(3) *Romæ vindex* certe fuit hic Nicephorus, quia, ut inquit Cedrenus Histor. Comp. pag. 642. πολλὰ τρόπαια στήσαντα κατὰ τῶν ἑῴων Σαρακηνῶν, *multa de Saracenis orientalibus statuerat tropæa*, qui Romani imperii provincias depopulabantur, et quia Cretam a Saracenis Hispanis olim occupatam Romanorum imperio restituerat.

(4) Hæc de Cretæ expugnatione carmina *jam antea*, vivente nempe imp. Romano juniore, a se confecta fuisse Theodosius testatur. Cur autem ea in lucem non produxerit, necdum capta occasione triumphi, atque adeo ovationis, quam Nicephorus de Creta expugnata egerat, rationem hanc reddit : id facere timuisse, quod a gestorum ejus gloria plus æquo illa distarent. At vera causa fortasse potius fuit, ne imp. Romano displiceret, in cujus suspicionem venerat nimis apud populum inclarescens Nicephori nomen. Vid. Monitum.

(5) Confecto Cretico bello Nicephorum ad Chalepi expugnationem se contulisse omnium historicorum consensu certum est; et hanc expeditionem dum ille gereret, Romanus obiit. Itaque cum Chalepum expugnasset, a Theophanone Augusta Romani uxore revocatus est Constantinopolim, ubi de utraque victoria, Cretica nempe et Chalepensi, solemnem egit triumphum. Hac occasione Theodosius Acroases suas Nicephoro obtulisse videtur, et quia

(a) Denuo recensuit et in *Byzantina* Bonnensi anno 1828 edidit Fr. Jacobsius.

οἱ μετ' αὐτοὺς στρατηγήσαντες, ἄριστα πολὺ τὸ κλέος τῇ συγγραφῇ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπηνέγκαντο. Καὶ ὁ μὲν Ὁμήρῳ, οἱ δέ γε Πλουτάρχῳ καὶ ἄλλοις μέχρι τοῦ νῦν ᾄδονται καὶ φημίζονται. Ὡς ἐν προσώπῳ γοῦν (6) ἡ μὲν ἀρχὴ ἰάμβων δοκεῖ πρὸς τὸν πάλαι βασιλέα ἡμῶν. Τὸ δὲ τῶν ἐπαίνων κεφάλαιον πρὸς τίνα, εἴσῃ εὐθύς.

ΑΚΡΟΑΣΙΣ ΠΡΩΤΗ.

Ῥώμη παλαιά, μὴ φθόνει τὸν δεσπότην,
Τοὺς σοὺς στρατηγοὺς προσβαλοῦσα τῇ νέᾳ·
Κενῇ γὰρ ὁρμῇ, καὶ μάτην ὁ Σκηπίων (7),
Τὸν πλοῦτον ἐσκύλευσε τῆς δόξης ὅλον.
Ἰσχὺς γὰρ ἦν τις, ἢ κράτος Καρχηδόνος,
Ὅταν παρεστὼς μυριοξίφῳ μάχῃ,
Τὰς συμφορὰς ἔπεμπε τῇ πορθουμένῃ.
Τίς ἦν ὁ Σύλλας (8) ὁ στρατηγέτης,
Ὁ τῶν Ἀθηνῶν τὴν κεκαυμένην πόλιν
Βαλὼν ἀπ' αὐτῆς (9) τῆς σφαγῆς ἡττημένην;
Τίς ἦν ὁ Καῖσαρ (10) ὁ στρατευμάτων τρέχων
Ἐν ταῖς ἀφύρτοις (11) συμπλοκαῖς καθημέραν;
Τίς ἦν ἐκεῖνος (12) ὁ κρατηθεὶς ἐν στόλῳ,

et qui post eos imperatores fuerunt optime magnam gloriam a scriptis usque etiam ad hoc tempus asseculi sunt. Et illo quidem ab Homero, hi vero a Plutarcho aliisque usque modo laudantur et celebrantur. Iamborum itaque initium ad veterem nostrum imperatorem quodammodo pertinere videtur; laudum vero summa ad quem, scies illico.

ACROASIS PRIMA.

O Roma vetus, ne invides despotæ novæ opponens Romæ duces tuos : immerito enim Scipio, conatuque irrito exhausit omnes gloriæ divitias : virium quid aderat, non tota vis Carthaginis, cum pugnam iniens innumeris districtis gladiis urbi devictæ exitiabilem cladem intulit. Quis ille Sylla imperator audax Athenarum urbem flammis correptam rapidis, hoc ipso excidio superatam subigens? quis fuit Cæsar, qui exercituum excurrebat per conflictus quotidie insuperabiles? quis ille, qui navali victus prælio postea victores superavit classe? Non fuit dux alius unquam sicut despota : Pompeius namque irrupit aurum colli-

VARIÆ LECTIONES.

3. Fort. κενὴ γὰρ ὁρμή. 5. ἦν τις vulg. ἦν τὶς C. 6. ὅταν — ἔπεμπε. Ne quid corrigendum existimes cf. II, 86; III, 17; V, 87. 88, et Indic. in not. Anth. Pal. v. ὅταν p. 1046. 8. τίς ἡ C. 10. τῆς om. C.

NOTÆ.

solummodo victoriam Creticam in eis celebraverat, Chalepensem etiam victoriam alio poematio se celebraturum spondet. Vide, quæ hac de re fusius in Monito disseruimus. [Alepum antiquis Berrœa. καὶ τὸν Λέοντα δὲ τὸν Φωκᾶν τὸν τοῦ Νικηφόρου ὁμαίμονα κατὰ τοῦ Χαμαδᾶν, ὃς τοῦ Χάλεπ ἐκράτει, ὁ Ῥωμανὸς σὺν δυνάμει ἀπέστειλε. Zonaras in Annal. XVI. Quid vero hic de Chalepe, cum de Creta poeta noster statuerit? CORNELIUS.]

(6) Hæc ea sunt verba, ex quibus liquet Theodosium has Acroases Nicephoro obtulisse post Romani obitum. Videsis Monitum. Cornelius verba τὸν πάλαι βασιλέα ἡμῶν minus recte vertit : *veterem nostrum imperatorem*, cum *defunctum* vertere omnino debuisset.

(7) P. Cornelium Scipionem intellige, *cui*, ut inquit Florus lib. II, cap. 6, p. 292, *tam grande de Africa nomen fata decreverant*. Is admodum juvenis in Africam profectus, contra Carthaginenses bellum indixit, in quo adeo præclare se gessit, ut brevi Carthaginem expugnaverit. *Consul ante annos factus*, inquit Sex. Aur. Victor de Viris illust. cap. 49, *concedente collega in Africam classe trajecit. Asdrubalis et Syphacis castra una nocte perrupit. Revocatum ex Italia Hannibalem superavit. Victis Carthaginensibus leges imposuit*. Ideo autem addit Theodosius tunc totum Carthaginis robur non adfuisse, quia Hannibal cum exercitu satis magno Romam aggressurus in Italia commorabatur.

(8) Obsidionem a Sylla Athenis impositam, ἔργῳ μὲν οὐ μεγάλην, τῇ δὲ δόξῃ λαμπροτάτην, *facto sane haud magnam, sed gloria clarissimam*, appellat Plutarchus in vita Syllæ p. 102. Athenienses enim eo tempore, ut observat Velleius Histor. Rom. lib. II, cap. 25, *oppressi Mithridatis armis, homines miserrimæ conditionis, cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis; et animos extra mœnia, corpora, necessitati servientes, intra muros habebant*. Præterea quo tempore Athenas Sylla obsidebat, magnum sane passæ sunt ex igne detrimentum, ab Atheniensibus ipsis hostiles machinas conflagrare studentibus primum excitato : qui deinde Syllæ consilio sævius etiam exarsit, dum Piræeo capto τὰ πλεῖστα κατέκαυσεν· ὧν ἦν καὶ Φίλωνος ὁπλοθήκη, θαυμαζόμενον ἔργον, *pleraque inflammavit, in quibus armamentarium Philonis, inclytum opus fuit*, sicut testatur prælaudato loco Plutarchus pag. 65. Huc itaque respicit Theodosius, dum Syllæ virtuti succensere studens eum in Athenarum oppugnatione nihil præclari gessisse affirmat.

(9) In Corneliana editione claudicat hic versus, quem tamen facile restitues, si nobiscum ad fidem codicis articulum τῆς ante vocem σφαγῆς suppleveris.

(10) C. Julium Cæsarem innumera, eaque difficillima certamina, felici exitu subiisse fatetur : sed duce fortuna potius, quam virtute censet.

(11) Ita hæc vox legitur in codice, sed restituendum esse verbum ἀφύκτοις monuit Cornelius. [Ἄμφυρτοι συμπλοκαὶ esse videntur congressiones exercituum bene compositæ, nihil perturbationis habentes. ἀφύρτως cum ἐμμελῶς junxit scriptor Vitæ Nicolai Damasc. in Prodromo Βιβλ. Ἑλληνικῆς a Corae editæ p. 227, ubi editor p. 368 : Σημείωσαι τὸ ἀφύρτως ἐπὶ τοῦ ἀσυγχύτως, ἐν οὐδενί που εὑρεθὲν ἢ ἐν τῷ παρόντι βίῳ Νικολάου, σωζόμενον ἐν τῷ ἐπιρρηματικῷ ἄφυρτα τῆς συνηθείας, ἢ καὶ τὸ ἐπίθετον Ἄφυρτος ἐφύλαξε. F. J.

(12) Reticet poeta imperatoris nomen, de quo hic loquitur: historia tamen, quam adducit, clare, ut arbitror, Augustum designat. Celebre est navale prœlium ab Augusto contra Sextum Pompeium propre Messanam commissum, in quo Augustus, Dione teste, lib. XLIX, § 5, pag. 573, non modo majorem suæ classis partem amisit, sed parum

Καὶ τοὺς κρατοῦντας ἀνταναλώσας ξύλῳ (13);
Οὐκ ἦν στρατηγὸς (14) ἄλλος, ὡς ὁ δεσπότης,
Κἂν πλουτολεκτῶν ἐκδραμὼν (15) ὁ Πομπίος (16)
Ὡς τῶν παραστῇ ταῖς μάχαις ὡπλισμένος,
Καὶ δῷ τὰ λαμπρὰ τῆς τύχης διπλᾶ στέφη.
Σὺ δὲ κτυπῶν, Ὅμηρε (17), κομπώδεις κτύπους;

gens, ac quas armatus astitisset præliis, fortunæ illustres coronas ostentavit duplices. Tu vero, Homere, ciens magnos strepitus, magnificans parva, adsis verbis non decipiens placide nobiscum, et

VARIÆ LECTIONES.

15. ὡς om. C. 17. Fort. ἀστῶν παραστῇ.

NOTÆ.

etiam abfuit, quin ipse periret. Ad hanc cladem alludit etiam, ut videtur, Suetonius in Augusti vita cap. 16. cujus hæc sunt verba: *Trajecto in Siciliam exercitu, cum ad partem reliquam copiarum continentem repeteret, oppressus ex improviso a Demochare et Apollophane præfectis Pompeii, uno demum navigio ægerrime effugit.* Non diu tamen Pompeius victoria gavisus est, nec fortunam expertus est permanentem; instaurato enim ab Augusto contra ipsum prœlio, eoque strenue admodum terra marique oppugnato, tandem Augustus M. Agrippæ opera adjutus, insignem retulit victoriam: adeo ut merito de Augusto dici possit, eum prius victum navali prælio, mox suos victores superasse.

(13) Hoc verbum *classem* interpretati sumus; frequenter enim illud a Græcis inferioris ævi scriptoribus ad naves designandas usurpatur. Præsto cuique esse possunt exempla, quæ Du-Fresnius in Glossario mediæ et infimæ Græcitatis adducit. †Fortasse hi quoque versus referendi ad Julium Cæsarem, qui in itinere (ἐν στόλῳ, quod vocabulum etiam de unius itinere usurpari constat) a prædonibus captus, eosdem paulo post classe contracta superavit, captosque cruci affixit. Plutarch. Vit Cæs. c. 2. Vellei. Pat. II, 42, ξύλον, *crux*, Pisid. Exped. Heracl, II, 253. ὑψούμενον τὸ ξύλον, et alibi. F. J.]

(14) Mancum hunc versum edidit Cornelius contra fidem codicis, ex quo nos restituimus ante articulum ὁ particulam ὡς, quam tamen necessario addendam, ut sensus integer prodiret, Cornelius conjectando adnotavit.

(15) Quam de Pompeio historiam Theodosius adumbrat, hæc est: An. U. C. 679, L. Licinio Lucullo, M. Aurelio Cotta coss. Creticum bellum a M. Antonio infeliciter inceptum, a Q. Cæcilio Metello perfectum est. Sed cum victoria elatus Metellus sævius in captivos animadverteret, multi Pompeio in Asia commoranti se dediderunt. De hac re ita Florus Rer. Rom. Epit. lib. III. cap. 7: *Metellus deinde totam insulam igni ferroque populatus, intra castella et urbes redegit, et Gnossum, et Erythræam, et ut Græci dicere solent, urbium matrem Cydoneam: adeoque sæve in captivos consulebatur, ut veneno se plerique conficerent, alii deditionem suam ad Pompeium absentem mitterent.* Pompeius autem Romam reversus non modo de Mithridate et Tigrane in Asia subactis triumphavit, sed alterum etiam triumphum egit de bello Cretico: captivis e Creta ducibus, qui ad se defecerant, secum adductis, Metelli triumphum imminuens, quamvis reapse nullam in bello Cretico partem habuisset. Theodosius itaque hisce in versibus Pompeium cum Romano, seu potius cum Nicephoro confert, ut eo magis ejusdem Nicephori virtutem extollat, quoniam ei Cretensis victoriæ gloria vere debebatur, dum e contrario Pompeius veteris illius Cretensis belli laudem usurpaverit, ac quasi præsens decertasset, alterum de eadem Creta triumphum Romæ ostentare præsumpserit.

(16) In cod. supra hoc nomen hæc legitur nota interlinearis ejusdem, ut videtur, scriptoris manu exarata ὁ Καῖσαρ ὁ μέγας, quod animadvertit etiam Cornelius, sed omnino præterit conjectari quid ea sibi velit. Itaque scias volo eam respicere ad versum 13, qui in codice in tres columnas ex tribus versibus sibi subsequentibus ordinatim compositas distincto, superior exstat versiculo 16. Cum enim in v. 13 Theodosius, suppresso nomine, obscurius cujusdam imperatoris mentionem fecerit, scriptor codicis subjecit ὁ Καῖσαρ ὁ μέγας, *Magnus Cæsar*, Augustum nempe designans, de quo reapse Theodosium fuisse in eo locutum, jam supra luculenter ostendimus. [Supra verbum Πομπίος, *Pompeius*, in cod. scribitur: ἢ … Καῖσαρ ὁ μέγας. *Expende*. CORNEL. Notabilis forma nominis pro ea, qua alii constanter utuntur Πομπήϊος; præsertim cum non appareat, qua de causa Theodosius immutaverit nomen, quod versui iambico non adversatur. Magis etiam memorabile, quod infra III, 209, legitur: Βροῦτος, ὅς τοῦ Πομπίου ἔβαψε τὴν μάχαιραν ἐκ τῶν αἱμάτων. Quis enim existimaverit, Theodosium historiæ tam ignorantem fuisse, ut Brutum manus Pompeii sanguine inquinasse crederet? Quare Cornelius ibi pro Πομπίου corrigendum suspicatur Καίσαρος; quam correctionem probabilitate destitutam esse recte judicavit Fogginius, ipse locum mutilum esse existimans. Quod non magis probabile est. Verum in priore loco, de quo dicere instituimus, alia quoque sunt, quæ lectorem morentur. Nam primum non tam certum est, quod Fogginius existimat, res a Pompeio ad Metelli laudem in bello Cretico imminuendam actas spectari; omnem enim rerum a Pompeio gestarum laudem comprehendi apparet; nec verbi πλουτολεκτεῖν sensus ex illa interpretatione prodit perspicuus; nec denique voculæ ὡς τῶν quem sensum habeant apparet. Si contra glossatori fides haberi possit, qui de *Julio Cæsare* cogitavit (nam quod Fogginius existimat, verbis Καῖσαρ ὁ μέγας *Augustum* significari, minime potest probari), primum summi ducis commemoratio poetæ consilio accommodata; tum πλουτολεκτεῖν accipi possit de divitiis in bello Gallico congestis (Γαλατικὸν πλοῦτον appellat Plutarchus in Vit. Cæs. c. 29.) aut etiam de ipsis, quas belli civilis initio ex ærario sumpsit; tandem versus 17, admissa emendatione nostra ἀστῶν

(17) Theodosius Homerum incusat, quod in Iliade omnia pro lubito suo confinxerit, nihilque de vera Trojæ historia scripserit. Objecerat hoc Homero crimen jam antea Dio Chrysostomus orat. 11, quam totam ad Homerum conviciandum concinnavit, ubi inter cætera, Ταῦτα δέ μοι εἴρηται, inquit pag. 157, ὥσπερ ἤδη ἔφην, οὐ κατηγορίας ἕνεκεν, ἀλλ᾽ ὅτι ἀνδρειότατος ἦν ἀνθρώπων πρὸς τὸ ψεῦδος Ὅμηρος· καὶ οὐχ ἧττων ἐθάῤῥει καὶ ἐσεμνύνετο ἐπὶ τῷ τἀληθῆ λέγειν· οὕτω γὰρ σκοποῦσιν οὐθὲν ἔτι φαίνηται παράδοξον, οὐδὲ ἄπιστον, τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ δεικνυμένων· ἀλλὰ σμικρὰ καὶ ἀνθρώπεια ψεύσματα πρὸς θεῖα καὶ μεγάλα. *Porro hæc a me dicta sunt, quemadmodum dixi, non accusandi gratia, sed indicandi, quod audacissimus hominum fuerit ad mendacia Homerus: et non minus confidens eo jactabundus in mendaciis dicendis, quam veritate. Ita enim attendentibus valde parva, et nullius pretii videbuntur ea, quæ ego mentitum esse dicant. Sunt enim revera humana mendacia, et valde credibilia, si conferuntur ad ea, quæ de divina atque immensa natura mentitus est.*

'Υψῶν τὰ μικρὰ, δεῦρο μὴ κλέπτων λόγοις
Λάλει πρὸς ἡμᾶς ἡσύχως μετ' αἰσχύνης.
Πορθήσεως γὰρ τῆς δεκαχρόνου κλόνος
Μικρὸς παρ' ἡμῖν ἄρτι, καὶ πλήρης ψόγων.
Τῆς Ἰλίου γὰρ τοὺς πορπυργίους δόμους (18)
Ἐκ τῶν ἀπ' αὐτῆς λειψάνων ἐγνωκότες,
Εἰς θαῦμα καὶ γέλωτα συμπεπτωκότες,
Πῇ μὲν γελῶμεν τῇ πλοκῇ τῶν ψευσμάτων (19),
Πῇ δ' αὖ κροτοῦμεν τῇ στροφῇ τῶν ῥημάτων.
Ἀλλ', ὦ στρατηγῶν ὁ κρατὴρ (20), ὁ μιγνύων
Πράξεις ταπεινὰς εἰς ἐπηρμένους λόγους,
Δίκασον αὐτὸς, καὶ προσωποληψίαν
Ἀφεὶς παλαιὰν, ὡς ζυγὸς γενοῦ σταθμοῦ (21).
Τοῦ δεσπότου δὲ καὶ θανὼν κρότει λόγους
Τὰς παντοπόμπους, καὶ σοφὰς στρατηγίας.
Μικρὸς γὰρ ἡμῖν ὁ στρατὸς τῆς Ἑλλάδος,
Μικραὶ φάλαγγες, ἀσθενεῖς στρατηγέται,
Αἴας, Ἀχιλλεὺς, Ὀδυσσεὺς, Διομήδης,
Οἷς δόξα πολλὴ, καὶ θεῶν ψευδωνύμων
Ἡ συντριβὴ φέρουσα τὰς ὁμιλίας
Κακῶς κατεσπάραττεν ἐκ τῶν ἐλπίδων.
Ἀλλ' εἰ δοκεῖ σοι τῆς ἀληθείας τρίβους
Καλῶς βαδίζειν, ἢ κακῶς περιτρέχειν,
Ἐνταῦθα παῦε τῶν φόνων τῆς Ἰλίου,

verecunde loquere. Namque obsidionis decennalis rumor parvi apud nos est, et mendaciorum plenus. Ilii nam domos late munitas turribus ex ejus adhuc noscentes ruderibus, in admirationem incidentes et risum, modo ridemus complexionem mendaciorum, modo verborum plaudibus ambagibus. Ast, o ducum crater, qui ducum misces cum fastuosis verbis actiones humiles, judica ipsemet et personarum respectum dimittens veterem, fias uti scapus trutinæ, et quamvis mortuus plaude verbis despotæ, missis ubique sapientibus expeditionibus. Parvus enim est nobis Græciæ exercitus, parvæ phalanges, infirmi Duces Ajax, Achilles, Ulysses, Diomedes, quos ambitio multa, et falsorum numinum contentio afferens concionum discordias male divellebat a spe. Verum si velis veritatis semitas

VARIÆ LECTIONES.

24. πορπυργίους C. F. et sic in Annot. Scr. προπυργίους, adjectivo male formato a προπύργιον, quod est ap. Tzest. in Schol. ad Lycophr. 290. 27. ψευσάντων C., in not. ψευσμάτων. 29. ὁ κρατὴρ in metrum peccat, neque tamen suspecta lectio. Hujus generis peccata in his Acroasibus ad triginta numeravimus præter licentias in nominibus propriis admissas. 32. σταθμοῦ om. C. ex tenuibus codicis vestigiis lectionem eruit F. 33. Fort. κρότει λόγοις, *domini nostri expeditiones verbis celebra*. 39. φύρουσα *turbans*.

NOTÆ.

ἀστῶν pro ὡς τῶν, facilem habuerit explicationem de potentia a Cæsare civibus devictis in bello civili parta, qua instructus (ὡπλισμένος) venit; sicut etiam v. 18 verba τὰ τύχης στέφη retuleris ad opinionem illam, quam Cæsarem de fortuna sua habuisse constat. At nomen Πομπίος quomodo ad Cæsarem trahas nescio equidem, neque in glossatoris verbis quidquam inest, quod ad tenebras illas diluendas faciat. In Glossis apud Ducangium reperio: πόμπιος *parricida*. Num igitur dicamus, Cæsarem sic appellari a Theodosio, quod secundum famam nonnullorum mater ejus inter pariendum perierit? (Vid. Constant. Manasses Compend. Chron. p. 37 C. et Millium ad Jo. Antioch. Mal. Chronogr. p. 275.) quæ appellatio, sive in laudem trahas Cæsaris, non ea qua vulgus hominum via in lucem editi; sive in vituperium, Theodosii consilio non adversaretur. An vocabulo πόμπιος triumphatorem significari dixeris, cum vix alius quisquam plures splendidioresque triumphos egerit? Verum quidquid sit, locus, de quo supra diximus, III, 209. Βροῦτος, ὃς τοῦ πομπίου ἔβαψε τὴν μάχαιραν ἐκ τῶν αἱμάτων — nonne manifeste docet, voce πόμπιος sive πομπίος, ex quocunque tandem fonte manaverit, Cæsarem significari, a Bruto occisum? Sed superest tertius in his Acroasibus locus, qui omnem hanc de Cæsare opinionem videtur evertere. Nam III, 205, imperatoris potentia et Nicephori res bello gestæ præferuntur rebus gestis et potentiæ summorum antiquitatis virorum, quorum recensum instituit hunc: Κῦρος, Δαρεῖος, Κροῖσος, οἱ στρατοκράται, *Καῖσαρ*, Ἀχιλλεύς, Μακεδὼν καὶ *Πομπίος*. Jam cum in his verbis Πομπίος commemoretur una cum *Cæsare*, sponte apparet, Πομπίον non accipi posse pro Cæsare. Vide tamen, quam alieno loco Καῖσαρ ponatur inter Crœsum et Achillem; et quantum adversetur versui in hac sede, trochæum offerens pro iambo aut spondeo. Ob duas itaque causas suspectum nomen, cui si Αἴας substitueris, omnes illæ difficultates evanescent, et simul historiæ consuletur et versui. Nec improbabilis videri potest conjectura, quæ a litterarum vestigiis non multum recedit; præsertim cum in codice, ex quo ductæ Acroases, versuum initia plurimis in locis ita sint evanida et obscura, ut quid scriptum fuerit, non appareat. Nec profecto aliud nomen huic sedi accommodatius reperiri poterit. Ajacis enim nomen et alibi cum Achille jungitur, et, quod ad nostrum negotium unice facit, a Theodosio ipso I, 37, Αἴας, Ἀχιλλεύς, Ὀδυσσεύς. Si quis tamen totam hanc de vocabulo Πομπίος s. πόμπιος disputationem nimis lubricam esse dixerit, non multum refragabor equidem, gratiamque habeo, si quis difficultates, quæ insunt cum in forma nominis Πομπίος pro Πομπήϊος accepti, tum in historia, faciliore ratione solverit. F. J.]

(18) His verbis notat poeta Homerum, qui Trojam εὐτείχεον, *bene muratam*, et εὐδμήτους πύργους, *bene ædificatas turres frequenterque dispositas habentem*, sæpius in Iliade vocare solet.

(19) Cornelius edidit ψευσάντων, sed ad oram paginæ mendum in ea voce latens advertit.

(20) Non ineleganter assimilatur Homerus crateri, in quo humilia Græcorum ducum facta cum elatis ac fastuosis verbis miscentur et attemperantur, eo modo, quo in cratere vinum cum aqua solebat temperari. Audi Phavorinum: Κρατὴρ σκεῦός τι, ἐν ᾧ τὸν οἶνον οἱ παλαιοὶ κιρνῶντες ὕδατι, ἐξ αὐτοῦ ἔπινον λαμβάνοντες. *Crater vas quoddam, in quo vinum cum aqua antiqui miscebant, ex quo sumentes bibebant.*

21) Ultimum hujus versus verbum desideratur in editione Cornelii, quoniam in codice eo loci maxime absumpto, vix ullum ejus vestigium superest. Nos tamen superstitibus litteris diligenter, ut potuimus, inspectis, σταθμοῦ reponi posse censuimus.

Κρήτης τραγῳδῶν τὰς ῥοὰς τῶν αἱμάτων.
Ἐπεὶ γὰρ ἦκεν ὁ στρατὸς τοῦ δεσπότου
Πολλαῖς ταχείαις (22) ὁλκάσι πεφραγμένος,
Ἡ γῆ μὲν ἐστέναζεν ἡ τῶν βαρβάρων,
Καὶ γειτονοῦσαν τὴν ὑγρὰν ἀπεστράφη.
Ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ σταλεὶς, Νικηφόρος,
Εἰδὼς ἑαυτὸν τῆς μάχης πρωτεργάτην
Ἔστησε τὰς φάλαγγας (23) ἐγξίφους ὅλους,
Ἔστησε τάξεις, οὐλαμοὺς πυργοδρόμους (24).
Ἔλαμψεν ἀσπὶς, ἠκονομένη (25) σπάθη·

A Θώραξ κατ' ἐχθρῶν εἶχε τὰς λαμπηδόνας·
Δόρυ κρατηθὲν δεινὸν ἀντηύγει φόνον.
Ἐπεὶ δὲ πάντας (26) εἶδεν ἐκ τῶν ὑδάτων
Καὶ τῶν μεγίστων κυμάτων σεσωσμένους,
Μέσον σταθεὶς ἤνοιξε πρὸς Θεὸν στόμα·
« Ἰδοὺ τὸ σὸν στράτευμα τοῖς ἐναντίων
Ὅροις παρεστὼς, δημιουργὲ κτισμάτων·
Τῶν σῶν κατ' ἐχθρῶν ἦρε τὴν πανοπλίαν,
Καὶ σὲ προβάλλει (27) μυρίων πυργωμάτων
Λύοντα δεσμοὺς εὐκλεᾶ στρατηγέτην.

calcare recte, nec male percurrere, hic finem impone Ilii cædibus, Cretæ tragice canens fluvios sanguinis. Namque ubi advenit exercitus despotæ multis velocibus munitus navibus, terra quidem barbarorum ingemuit, atque vicinum aversata est mare. Dux autem, missus qui fuit, Nicephorus videns se pugnæ constitutum principem, statuit phalangas cinctos omnes gladiis, acies, cohortesque quadrato agmine procedentes. Emicuit clypeus, et acutus ensis : thorax contra hostes emittebat radios, hasta apprehensa cædem refulgebat terribilem. Postquam autem omnes conspexit ex aquis B et a procellis maximis incolumes, medius stans aperuit os ad Deum : « Ecce tuus exercitus jam hostium finibus adstans, rerum creatarum opifex, contra tuos inimicos cepit arma, et te opponit, ut millium turrium compages dissolvas, gloriosum ducem. Dilata eorum corda ad prælium, repelle ab

VARIÆ LECTIONES.

46. Scr. ὁλκάσιν. 51. 52. ἔστησε vulg. 53. ἠκονημένη corrig. cum. C. 60. Scr. παρεστός.

NOTÆ.

(22) Nicephorum classe satis magna comparata exercitum Cretam adduxisse, cum aliis Græcis scriptoribus Theodosius hic commemorat. Harum navium numerum diligentius perstringit incertus continuator Theophanis auctor, ut creditur, cæcus, in Romani Junioris Vita num. 10, pag. 297, hisce verbis : Νῆες γὰρ ὑπῆρχον μετὰ ὑγροῦ πυρὸς δισχίλιαι, δρωμῶνες χίλιοι, χαβάρια χαματηρὰ σιτήσεις ἔχοντα καὶ ὅπλα πολεμικὰ τριακόσια ἑπτά. *Naves erant* C *igne Græco instructæ bis mille, celoces mille, carabia oneraria annonas armaque bellica convehentia septem supra trecenta.* Parem navium numerum recenset etiam Simeon Magister et Logotheta in Romano Juniore num. 3, pag. 498, in eoque solo differt, quod naves onerarias usque ad trecentas sexaginta auget.

(23) Nicephori solertia ac peritia rei bellicæ his versibus commendatur, qui postquam exercitum in Cretam eduxit, milites ordinatim disposuit, ac in suo quosque loco stare jussit, ne forte inopinato aggressi ab Agarenis opprimerentur : quod laudi etiam Nicephoro tribuit Simeon Magister in Romano Juniore num. 3, pag. 498, ita scribens : Ἀπάρας οὖν τῆς βασιλίδος Νικηφόρος ὁ Δομεστικὸς, καὶ τὰ Φύγελα καταλαβὼν, ἐφρόντιζεν, ὅπως ὁ σύμπας στόλος αὐτῷ ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἴη, καὶ προσορμίζοιτο. *Solvens itaque Byzantio Nicephorus Domesticus, et Phygela veniens,* D *hoc maxime studuit, omnique cura enixus est, ut omnis classis uno agmine conserta esset ac appelleret.*

(24) Hæc duo nomina tanquam inter se distincta explicabam, ac πυργοδρόμους de *turribus* illis *ambulatoriis* intelligebam, quæ ad maturandam turrium expugnationem apud veteres in usu erant. Hesychius vocem πύργος eo etiam sensu interpretatur, scribens : Πύργος πολεμιστήριον ὄργανον, *bellicum* nempe *instrumentum*, de quo fusius disserunt Hero de Machin. Bellic. cap. 13. et Vegetius lib. IV, cap. 17, ubi machinæ hujus bellicæ etiam imaginem vulgavit Stuvechius. Verum cum πύργος, eodem adnotante Hesychio, sit item τάξις ἐν τετραγώνῳ ὁπλιτῶν, *agmen militum quadrangula forma*, eoque sensu frequentius a scriptoribus Græcis usurpatum occurrat, de hoc ipso agmine fortassis locutum Theodosium censendum est. Eustathius ad lib. IV Iliad., pag. 469 edit. Rom., discrimen affert, quod intercedebat inter οὐλαμὸς et πύργος, atque primum agmen fuisse ex 40 viris compactum, alterum vero trecentis sexaginta viris constitisse : οὐλαμὸς δὲ τάξις ἐκ τεσσαράκοντα ἀνδρῶν... πύργος δὲ ἐκ τριακοσίων καὶ ἑξήκοντα· τάξις αὕτη τετραγωνοειδῶς πυκνουμένη. Οὐλαμὸς *acies est, seu globus virorum quadraginta*... Πύργος *vero acies turrita, seu quadrata, agmen est virorum trecentorum et sexaginta,* C *ita ut hoc agmen quadrangula forma confertum sit atque constipatum.* Cum tamen idem eruditus grammaticus subdat non semper ea nomina adeo præcise, sed latiori etiam modo sæpius ab Homero adhibita fuisse, non ideo improbanda est Cornelii versio, qui οὐλαμοὺς πυργοδρόμους de uno eodemque agmine est interpretatus. Fieri enim potest, ut Theodosius voce πυργοδρόμους hic usus sit eodem sensu, quo πυργηδόν dixit Homerus Iliad. lib. XII, v. 43, scribens :

Οἱ δέ τε πυργηδὸν σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες
Ἀντίοι ἵσταντο·
Hi autem instar turris se ipsos conglobantes
Adversi stabant ;

ad quæ verba ita adnotat prælaudatus Eustathius pag. 892 edit. Rom. : Τὸ δὲ πυργηδὸν ἀρτύναντες ἀντὶ τοῦ δίκην πύργου συντάξαντες· πύργος δὲ νῦν ἐῤῥέθη διάταξις στρατιωτικὴ τετραγωνοειδὴς, κατὰ D πλίνθιον συντεταγμένη. *Ea autem verba* πυργηδὸν ἀρτύναντες *instar turris dispositos significant : turris vero nunc a poeta dicta est instructio militaris quadriformis juxta laterculum disposita.*

(25) Ita in codice scriptum legitur amanuensis oscitantia : sed ἠκονημένη legendum esse, bene jam vidit Cornelius.

(26) Nullus ex Græcis, qui ad nos pervenere, scriptoribus, precum meminit, quas ad Deum fudisse Nicephorum Theodosius modo enarrat. Verisimile est tamen, id non prorsus ad assentationem Nicephori a poeta fuisse scriptum, cum incertus continuator Theophanis in Romani Junioris Vita num. 11, pag. 298, Nicephorum ab Agarenis reformidatum scribat ob ejus τὴν διέγερσιν καὶ σύνεσιν, καὶ τὴν πρὸς Θεὸν πίστιν, καὶ δικαιοσύνην, *vigilem solertemque animum, fidemque in Deum, et justitiam.*

(27) Rogat Deum Nicephorus, ut in obsequium Christiani populi Cretensium turres et mœnia de-

Πλάτυνον αὐτῶν (28) εἰς μάχην τὰς καρδίας· A
Δίωξον αὐτοῖς τὴν πικρὰν δειλανδρίαν·
Αἴσχυνον ἐχθρῶν τῶν προφητῶν τοὺς λόγους·
Δεῖξον Πέτρος τίς (29), καὶ τίς ὁ ψευδοπλόκος,
Ὁ τὰς καμήλους ἐσθίειν ἐπιτρέπων,
Ὁ πορνομύστας ἐκτελῶν τοὺς βαρβάρους,
Ψευδοπροφήτης ἐκφανεὶς πανουργίᾳ.»
Οὕτω βοήσας, καὶ λαβὼν τὴν ἀσπίδα
Δημηγορῶν ἔλεξε τοῖς συνεργάταις·
«Ἄνδρες, στρατηγοί, τέκνα, σύνδουλοι, φίλοι,
Ῥώμης τὰ νεῦρα, δεσπότου πιστοὶ φίλοι —
Οὗτος γὰρ ὑμᾶς τέκνα καὶ φίλους ἔχει,
Λόγοις παραινῶν, οὐκ ἀναγκάζων πόνοις — B
Ὁρᾶτε τούσδε τοὺς ἁλιδρόμους τόπους·
Ὁρᾶτε πολλὰς ἱμέρους νήσους πέριξ·
Ῥώμης ὑπῆρχον (30) πατρικῆς κατοικία,
Καὶ δεσποτῶν γῆ· πλὴν παρερπύσας ὄκνος (31),
Καὶ νωθρότης, ἔδειξε γῆν ἀλλοτρίαν,
Τρέφουσαν ἐχθροὺς καὶ στερουμένην τέκνων.
Ἴωμεν ἀνθ' ὧν εὐσθενῶς πρὸς βαρβάρους·
Λάβωμεν αὐτῶν ἐν ξίφει καὶ τὰς πόλεις.
Καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ τῶν τέκνων τέκνα.
Μηδεὶς φοβείσθω τὰς βολὰς τῶν βαρβάρων.
Μηδεὶς φοβείσθω τραῦμα φλεγμαῖνον μάχης·
Μηδεὶς τὸ πικρὸν, τὴν τελευταίαν βλάβην.
Ἂν γὰρ τὸ λουτρόν (32) τις λαβὼν ᾑμαγμένον
Εἰς αἷμα λουθῇ τῶν ὑβριστῶν βαρβάρων,
Πλύνει τὸ σῶμα ταῖς ῥοαῖς τῶν αἱμάτων,
Καὶ λαμπρὸς ἐκ γῆς αἴρεται νικηφόρος.
Εἰ δ' ἔστιν αὐτὸς τέκνα καὶ κλήρους ἔχων,
Πατὴρ ὄπισθεν δεσπότης λελεγμένος,
Ἐκεῖνος αὐτοῦ φροντίσει, καὶ τῶν τέκνων,

illis acerbam timiditatem, confunde inimicorum vatum verba, ostende quis sit Petrus, et quis mendacia fingens, qui camelos comedere permisit, qui fornicatores effecit barbaros, falsus propheta calliditate proditus. » Ita est precatus, et accepto clypeo concionando allocutus est commilitones : « Viri, duces, filii, conservi, amici, Romæ vires, et fidi amici despotæ (ille enim vos filios et amicos habet, verbis adhortans, non cogens laboribus), adspicite hos omnes mari cinctos locos, circumspicite multas pulchras insulas : Romæ jam fuerunt patriæ C domicilia, et dominorum terræ : at irrepens desidia, et segnities alienam terram reddidit nutrientem hostes, et carentem filiis. Eamus ergo strenue contra barbaros, capiamus illorum civitates gladio, simulque uxores, et filiorum filios. Nemo extimescat barbarorum jacula, nemo extimescat vulnus ardens prælii, nemo, quod est acerbius, damnum ultimum. Nam si cruentum quis accipiens balneum, impiorum barbarorum lavetur sanguine, sanguinis fluento corpus abluit, et illustris e terra victor tollitur. Quod si quis est, qui filios, et bona

VARIÆ LECTIONES.

64. αὐτὴν C., in not. αὐτῶν ut in Cod. invenit F. 78. Fort. ἡμέρους, *cultas*. 91. στῶμα C. 93. εἶθ' ἔστιν vulg. Pro αὐτὸς fort. leg. αὖτις.

NOTÆ.

jiciat, quemadmodum pro Hebræis in expugnatione Jericho ad preces Josue fecit. Vid. Jos. cap. VI, qua de re et *Dux gloriosus*, Deus appellatur.

(28) Ita codex, non αὐτὴν, ut in editione Cornelii, qui tamen sic emendandum esse notaverat.

(29) Pergit Nicephorus Deum precari, ut potentia sua ostendat, quis sit Petrus apostolus, Christianæ Ecclesiæ basis et fundamentum, et quis impius Moameth, Saracenicæ superstitionis auctor, quem dicit falsitatis convictum ab ipsa sua calliditate; cum enim, ut Hebræos sibi conciliaret et Christianos, utriusque legis, veteris nimirum ac novæ, præcepta immiscuerit, asseclas suos utriusque legis transgressores effecit. Itaque permissam Hebræis polygamiam concedens, Christianos ad se deficientes fecit fornicatores, et docens cum Christianis vetitum non esse omnibus carnibus vesci, Hebræos sequaces suos docuit præceptum transgredi eis datum, ne camelorum carne vescerentur, *Levit.* cap. XI. ỳ 4; D *Deut.* cap. XIV, ỳ 7. Videsis eruditum auctorem Siphra in Leviticum cap. III, et IV. in Thesaur. Ugolini tom. XIV, pag. 1000. Narrat Cedrenus histor. Compend. pag. 421, Hebræos, qui Mosaicam legem deserentes Moamethi adhæserunt, rati eum esse Messiam, postquam carnibus cameli vesci solitum conspexerunt, eum non esse id quod opinati fuerant sensisse. Fortassis Theodosius ad hanc ipsam alludit rem.

(30) Creta Romano imperio paruit usque ad Michaelem Balbum, quo imperante a Saracenis capta est, occasionem ipsis potissimum præbente Thoma quodam, qui, a sancta Christianorum fide desciscens, Moamethicam sectam amplexus erat. Videsis Cedrenum fusius de hoc agentem Histor. Compend. pag. 499 et seqq.

(31) Ob desidiam certe Græcorum tandiu Creta sub jugo Saracenorum ingemuit. Classis enim ab ipso Michaele Balbo eo missa duce Cratero Cabyræotarum præfecto adeo feliciter Barbaros fudit, ut Cretam facile recuperassent, nisi victoria elati milites, adventante nocte, compotationibus ac luxuriis sese immersissent, ex quo factum est, ut somno vinoque oppressos, Barbari subito adorti eos sint, et usque ad internecionem turpiter profligaverint. Consule Cedrenum Hist. Comp. pag. 511. Plures deinde expeditiones in Cretam ab aliis etiam imperatoribus susceptæ sunt, omnes tamen haud prospero exitu : et præcipue quæ jussu Constantini Porphyrogeniti suscepta est, ducis imperitia ac socordia male omnino Græcis cessit. Habes rei historiam in excerptis Leonis Diaconi apud Pagium Critic. in Annal. Baron. tom. III, pag. 874 : *Constantinus imperator cum Cretensium injuriam occultasque grassationes ferre non posset, justo conscripto exercitu, multaque longe navium incendiariarum instructa classe adversus Cretam misit, quasi primo statim assultu præliique inceptantis clamore ea potiturus : Ducis tamen ac prætoris, ignavia imperitiaque (viri scilicet exsecti, cubiculariique in umbra educati, Paphlagonum regione oriundi, Constantinus ei nomen, Gonzytes cognomen erat, tametsi patriciornm illustri dignitate fulgebat) omnis hic exercitus, paucis duntaxat exceptis a Barbaris concisus, internecioneque deletus est.*

(32) Ad excitandos eo magis militum animos, Nicephorus martyrii desiderium illis inspirat. Hanc credulitatem diu late invaluisse pluribus comprobari potest exemplis. Vide Bollandum tom. IV Jun., pag. 658, et tom. V, pag. 81 ; Mabillonium Annal. tom. III, pag. 227.

Καὶ τῆς γυναικός· τοῦτο μὴ δεδοικέτω.
Μόνον κρατείτω (33) συμπλοκαῖς τὴν ἀσπίδα·
Μόνον προθύμως ὀξὺ τεινέτω δόρυ·
Μόνον φανείτω πατρικὸς ὡπλισμένος (34)·
Μόνον τὸ Ῥώμης μὴ καθυβρίσῃ κράτος. »
Τούτοις πτερώσας (35) τοῖς λόγοις τοὺς οἰκέτας
Ἀνὴρ ὁ πιστὸς ἐν μάχαις Νικηφόρος,
Λέοντας ἐξέπεμψεν ὡς ὀρειτρόφους,
Πᾶσαν χλονοῦντας Κρητικὴν κακουργίαν,
Οὐ μὴν παρέργως (36), ἢ στρατηγέτου δίχα.
Μέσον γὰρ αὐτὸς ἱπποτῶν ἐζωσμένος
Τανύστομον μάχαιραν ἠκονημένην,
Πῆ μὲν πατάσσων εἵπετο ξενοτρόπως,
Πῆ δ' αὖ τὸ πῦρ μάστιγα βάλλων οἰκίαις.

A Ἐπεὶ δὲ πάντες (37) ἦσαν ἀντὶ θηρίων,
Ἐκεῖθεν ἔνθεν λοιμικῶς ἡπλωμένοι,
Ἦν θρῆνον οἰκτρὸν καὶ φυγὴν βλέπειν τότε,
Καὶ θαῦμα πικρὸν συμφορᾶς ἐναντίας.
Ἔκειτο καὶ γὰρ πλῆθος εἰς κόνιν μίαν
Ἀνδρῶν, γυναικῶν δυστυχῶς ἐσφαγμένων.
Ἐκεῖ τὰ τέκνα πρὸς σφαγὴν ἠπειγμένα
Ἔπιπτον εἰς γῆν τῇ ποδῶν περικλάσει (38).
Ἐκεῖ γέροντες τῷ χρόνῳ κεχυφότες
Ὄλισθον εἶχον ἐμποδὼν πεπτωκότες,
Καὶ φοινικὴν ἔβαπτεν τὸ ξίφος τρίχα,
Ἣν εἶχε λευκὴν ὁ χρόνος βεβαμμένην·
Ἐκεῖ γυναῖκες ἀγκαλῶν κάτω βρέφη
Ἔρριπτον εἰς γῆν, καὶ γονῆς ἀστοργίαν (39)

habeat, patris assumens nomen posthac Despota, ipse ejus curam, et filiorum geret, et uxoris : nullo pacto hoc timeat. Solum objiciat clypeum in conflictibus, solum alacriter acutam intentet hastam, solum se ostendat patrium militem, solum Romæ haud dedecoret imperium. » Cum sic militibus addidisset alas vir fidelis in præliis Nicephorus, emisit eos tanquam leones montanos ad devastandam omnem improbitatem Creticam non sine bellandi consilio, aut absque duce; medius enim ipse equitans, armatus ingenti et peracuto B gladio, modo percutiens mira edebat opera, modo flagellum ignis injiciens domibus. At postquam omnes egressi sunt contra belluas, hinc et inde pestis instar rapide excurrentes, conspiceres gravem luctum, et fugam, et horrendas visu hostium angustias. Jacebat enim turba in uno pulvere virorum et mulierum cæsorum misere. Illic pueri properantes ad necem humi cadebant conculcati pedibus : illic senes ætate incurvati cædebantur incedentes obvii, ac purpuream tingebat comam gladius, quam albam ætas tinxerat : illic mulieres e sinu

VARIÆ LECTIONES.

97 κροτείτω in not. *vel* κρατείτῳ C. vid. Annot. 99. Scr. πατρικῶς cum C. πατρικὸς cod., quam lectionem Fog. male tuetur in Annot. 113. Fort. συμφορᾶς. 116. Fort. πρὸς φυγήν. 121. εἶχεν C.

NOTÆ.

(33) In codice sic esse scriptum videtur. Cornelius emendandum censuit κρατείτω : sed, ut opinor, nihil immutandum est. [Dubitat Cornelius, utrum κροτείτω (sic, non κροτεῖτω) esset in codice, an κρατείτω. Prius in contextu exhibuit; Logginius posterius. Unde apparet, in hac adnotatione nonnulla esse confusa. F. J.]

(34) Cornelius edidit πατρικῶς, vertitque, *more patrio armatus*. Codex habet πατρικὸς, quam vocem *patrium militem* Latine reddidi, eamque lectionem eo libentius recepimus, quod magis cum sequenti versu cohæreat. Cum enim hic dicat Nicephorus, quod quisque patrium militem satagat se ostendere, addit, nec dedecoret Romanum imperium, Ὡπλισμένος vero dictum est hic pro ὁπλίτης, quemadmodum eadem ratione τοὺς ἐν ὅπλοις scribit aliquando Thucydides.

(35) Hic militibus ad committenda cum hostibus prœlia allocutio Nicephori, Caco vero apud Virgilium Æn. VIII, v. 224, ad effugiendam Herculis iram *timor addidit alas*.

(36) Virtutem Græcorum militum optime hisce verbis exprimit poeta. Græci enim scriptores eum quem ab hoste strenue pugnantem occisum indicare volunt, ἔργον τοῦ πολεμίου, ἔργον πολέμου, καὶ ξίφους dicunt : senes autem, mulieres, infantes, cæterosque imbelles, quos hostis sine ullo negotio ac quasi aliud agens interficit, ei πάρεργον factos aiunt, ad cædis facilitatem significandam. Ita senio confectum Priamum dum a Neoptolemo strenuo fortique juvene occisus est, πάρεργον eidem fuisse, hoc est, nullo labore ab eo cæsum scribit Pausanias in Phocicis lib. x, cap. 27. Eadem itaque ex causa Theodosius Græcorum fortitudinem innuere volens, inquit, Nicephorum emisisse suos milites οὐ παρέργως, *non facili* nempe *negotio superandos*, utpote recte instructos, tanto- C que animo præditos, ut non sine maximo labore vinci a Barbaris possent. [Οὐ μὴν παρέργως, non sane negligenter, curaque, quam res requirebat, neglecta. Cf. ad Philostrati Jun. Imagg. p. 613. F. J.]

(37) Cladem, quam simul ac Nicephorus cum exercitu Cretam applicuit, Barbari acceperunt, graphice describit poeta. De hoc Græcorum cum Saracenis Cretensibus primo conflictu agit Leo Diaconus, ubi ait : *Tunc Romanorum dux Nicephorus triplici agmine distributa acie, clypeisque ac hastis longe constipata, bellicum canens, cum crucis tropæum præire jussisset, obversa fronte in Barbaros irruit : gravique conserto prælio, instarque grandinis devolantibus telis haud fieri poterat, ut Barbari Romanorum imbrem sagittarum diutius ferrent : quin imo terga vertentes, solutaque phalange, quam effuse licuit cursum expedientes, in suum se præsidium recepere. Romani pone sequentes immensam* D *eorum stragem dederunt. Talem nimirum prima aggressio pugnaque faustum Romanis nacta finem est.* Vid. Pagium Crit. in Ann. Bar. tom. III, pag. 874. [Ἐπεὶ δὲ πάντες ἦσαν ἀντὶ θηρίων male vertitur : *egressi sunt contra belluas*. Sensus est, milites Romanos haud secus ac feras irruisse in hostes et undique se pestilentiæ ad instar in terram hostilem effudisse. Cf. infra v. 203. F. J.]

(38) [τῇ ποδῶν περικλάσει vertitur : *conculcati pedibus*. Imo, in illa festinatione, cum fugerent — πρὸς φυγὴν enim legendum pro πρὸς σφαγὴν — conciderunt, *fracto pedum robore*; quod est λῦτο γούνατα apud Homerum. F. J.]

(39) Tantum accepta clades timorem feminis incusserat, ut naturalis etiam affectus in filios ob imminens periculum obliviscerentur. Γονῆς ἀστοργίαν κίνδυνος ἀντήγειρε, ut melius vim Græcæ hujus locutionis exprimeremus, vertimus : *Periculum ex-*

Κίνδυνος ἀντήγειρε ταῖς τεκνοτρόφοις.
Ἀνῆπτο καὶ πῦρ, ἀντέλαμπε τὰ ξίφη,
Ἐπορφύρου γῆν ἡ ῥοὴ τῶν αἱμάτων,
Καὶ Κρητικοῖς ἦν τοῖς τόποις μεμιγμένη,
Ὡς χρῶμα καινὸν, τρίχροος τιμωρίᾳ (40).
Ἐπεὶ δὲ Κρητῶν δεῖπνον οἱ μὲν ὀρνέων
Ἔκειντο νεκροὶ καὶ πνοῆς ἐξηρμένοι,
Ἄλλοι δὲ τὴν νέκρωσιν ἱππικῷ τάχει
Φυγόντες εἰσήγοντο τῶν πυλῶν ἔσω (41),
Ὁ μὲν, πατήσας τῶν πυλῶν ἔνδον φόβῳ
Ἔρεγχεν ἐχθρὸς τῇ φυγῇ πεπνιγμένος.
Ὁ δὲ στρατηγὸς ἐκδραμὼν χώραν ὅλην,
Καὶ τὴν μὲν εἰς πῦρ τμητικῶς περισχίσας,
Τὴν δὲ ξίφει δοὺς, καὶ κατασκάψας πόλεις,
Ἤλαυνεν εὐθὺς εἰς στροφὴν (42) ὀπισθίως,
Καὶ θᾶττον ἐλθὼν, ναυτικῶν ὁρισμάτων (43)
Ἔνδον κατεκράτησε τὸν στρατὸν μόλις.
Καὶ ναῦς ἀνάψας (44), γῇ χαρίζεται φέρων,
Ἄπιστον εἰδὼς (45) τὴν ὑγρὰν εὐεργέτην.
Ἐκεῖ δὲ μείνας ἡμερῶν τριῶν κύκλους,
Τὴν ἵππον ἡτοίμαζε καὶ τὸν ἱππότην,
Καὶ γῆν σκοπήσας (46) ἀμφιδεξίῳ τρόπῳ,
Ἔστησε πλῆθος χιλίανδρον τεκτόνων,
Καὶ γῆθεν ἐῤῥίζωσε (47) πυργουμένην
Πόλιν, φυλάττειν τὰς στροφὰς (48) στρατευμά-
[των.

parvulos demittebant, et in filios amorem maternum exstinguebat instans periculum. Rutilabant flammæ, coruscabant gladii, rubefaciebant terram rivi sanguinis, et mixta erat Cretæis in locis tanquam color novus, ultio tricolor. Et jam Cretenses, alii in pastum avibus prostrati jacebant et exanimes, alii autem, mortem ope equorum celerum fugientes, recipiebant se intra mœnia; et quis ingressus portas ob metum hostis agebat animam fuga præfocatus. Dux autem postquam totam excurrit regionem, atque his quidem excisis, et igne perditis; his autem gladio assumptis, et eversis urbibus, illico properavit regredi: statimque accedens ad stationes navium, vix intus exercitum cohibuit. Et naves alligans in terram trahit infidum benefactorem sciens esse mare. Ibi autem moratus diebus tribus equitatum paravit atque equites, ac summo terram perscrutatus studio posuit infinitum numerum artificum, et a fundamentis excitavit turrigeram civitatem ad custodienda exercitus ten-

VARIÆ LECTIONES.

138. εἰς om. C. ex cod. restituit F. 139. Male vulgo distinguitur post ὁρισμάτων. 142. εἰδὼς om. C. ex cod. revocavit F. εὐεργέτιν corrigit Boissonad. ad Nicet. I. 216. p. 60. 146. ἔστησε vulg.

NOTÆ.

stinguebat maternum amorem in filios. Ἄστοργος a Græcis proprie dicitur, qui expers est amoris, quo parentes liberos suos prosequuntur; quare Athenæus Deipn. lib. XIV, cap. 20, pag. 655, de avium natura loquens, qua Meleagridas appellant, inquit: Ἔστι δὲ ἄστοργον πρὸς τὰ ἔκγονα τὸ ὄρνεον, *est autem animal, quod non ita prolem suam amat.* A voce ἄστοργος vocem ἀστοργίαν derivavit Theodosius, quam vocem in Græcis melioris ævi scriptoribus vix reperies.

(40) Clades a Græcis illata Barbaris *tricolor ultio* appellatur a Theodosio ob cædem nempe senum, puerorum, ac mulierum, quos modo memoravit.

(41) In excerptis Leonis Diaconi, si bene vulgata Latina versio ineditum reddit Græcum textum, legitur, Cretenses, cum impetum Græcorum ferre non possent, *in suum se prædium recepisse.* Theodosius illos præ metu portas urbis ingressos ait, cui concinit etiam incertus continuator Theophanis in Roman. Jun. num. 10, pag. 298, ita scribens: Πρὸς δὲ κάστρον χωρήσας, πάντας τοὺς Κρητικοὺς τοὺς ἔξω ὄντας τοῦ κάστρου μετὰ φόβου ἔσω ἐπέκλεισεν. *Admotis autem ad urbem castris, cunctos Cretenses foris palantes metu conterritos intra mœnia cogit.*

(42) In editione Cornelii deest εἰς, quod ad fidem codicis restituimus.

(43) Vox, ut arbitror, mendosa; ὅρισμα enim nunquam stationem navium significat, de quibus Theodosius loquitur. Fortassis scriptor codicis scripsit ὁρισμάτων pro ὁρμίσεων, ob litterarum similitudinem in errorem lapsus. Ὅρμισις profecto sæpe apud Græcos scriptores ad stationes navium designandas occurrit, eodemque sensu verbum ὁρμίζω pro *naves in stationibus continere* a Græcis etiam inferioris ævi scriptoribus usurpatur.

(44) Naves in terram Nicephorum subduxisse, ut contra æstus maris tutas redderet, dicit poeta: quod, magis licet generatim, adnotarunt etiam Leo Diaconus et Cedrenus. *Triremes vero, ac reliquas onerarias tranquillo in portu, ac navali confertas stationem habere jubet,* inquit Leo Diaconus apud Pagium Crit. in Ann. Bar. tom. III, pag. 874; ac Cedrenus scribit, quod τὸν στόλον ἐν ὅρμοις γαληνοτάτοις ὁρμίσας, *naves tutissimis in stationibus continuerit.*

(45) Verbum εἰδὼς desideratur in editione Cornelii, quamvis adsit in codice.

(46) Hanc Nicephori diligentiam in perscrutanda summo studio tota Saracenorum regione, adnotaverat etiam laudato sæpius loco Leo Diaconus.

(47) Munimentum hoc a Nicephoro excitatum, ut exercitum suum castraque protegeret, memorat incertus continuator Theophanis in Romani Junioris Vita num. 10, pag. 297, scribens: Καὶ ἀποβὰς τῶν νηῶν χάρακα, καὶ τάφρον βαθεῖαν κατεσκεύασεν, *eductisque e navibus copiis, altum aggerem duxit vallumque posuit*; idque iisdem fere verbis testatur etiam Simeon Magister, et Logotheta, in Roman. Jun. num. 2, pag. 498. Sed præ cæteris diligentius id ipsum in sua Historia recensuit Cedrenus, pag. 643, inquiens: Χάρακά τε οὖν ἐπήξατο καρτερὸν, τάφρῳ βαθείᾳ, καὶ σταυρώμασι, καὶ πασσάλοις τοῦτον κατοχυρώσας, καὶ τὸν στόλον ἐν ὅρμοις γαληνοτάτοις ὁρμίσας, καὶ πάντα καταστησάμενος κατὰ τὸ ἀσφαλὲς, ἐνεργῶς ἥπτετο τῆς πολιορκίας τῶν ἐν τῇ νήσῳ πόλεων. *Inde castris positis, iisque alta fossa, vallo, ac palis defixis communitis, naves tutissimis in stationibus continens, omnibus probe constitutis, insulæ urbes omni vi oppugnat.*

(48) A verbo στρέφω, *flecto, torqueo,* deduxit fortasse Theodosius nomen στροφὰς ad significanda militum tabernacula, seu tentoria: suspicor tamen legendum potius esse τροφάς. Τροφὴ enim proprie *annonam* et *commeatum* significat: ac latiori etiam modo pro *tentoriis* seu *castris* accipitur, quod adnotarunt eruditi Lexicographi Hesychius et Phavorinus, scribentes τροφῆς, χάραξ. [Στροφαὶ στρατευμάτων *globi militum* verterim, ut sit circumscriptio exercitus in λόχους divisi. Sensus enim est, Nicephorum castra

A
Ὅμηρε δεῦρο, καὶ πάλιν μετ' αἰσχύνης
Ἑλληνικὰς κήρυσσε (49) τὰς τειχουργίας,
Ἃς Ἕκτορος χεὶρ (50) καὶ βολὴ (51) καταστρέφει
Ἀραχνοειδῶς (52) τοῖς στρατοῖς ἐκτισμένας.
Ὡς οὖν καμίνους οἱ μὲν ἐκ τῶν τεκτόνων
Περιφλεγούσαις ἀντανῆπτον ταῖς λίθοις,
Οἱ δὲ στροφὰς (53) ἔπασχον ἀνθελιγμάτων,
Τοῖς μαγγάνοις βάλλοντες εἰς βάθρον πέτρας.
Οἱ Κρητικοὶ δράκοντες οἱ λοφοδρόμοι
Ἐκ τῶν φαράγγων ἐκδραμόντες, εἰς μίαν
Βουλὴν συνηθροίζοντο τὴν αὐτόκτονον,
Καὶ τῷ στρατῷ μὲν συμβαλεῖν οὐκ εὐτύχουν·
Ἔπληττεν αὐτοὺς ὁ στρατὸς γὰρ ὡς βέλος.
Τοῖς τέκτοσι δὲ προσβαλόντες ὀξέως,
Πίπτουσιν εἰς γῆν τῇ βολῇ (54) τῶν τεκτόνων.
Ὁ σὸς γὰρ αὐτοὺς ὡς στρατηγέτης πόθος
Ἔπειθε τὴν δίκελλαν εἰς ξίφος τρέπειν·
Καὶ γίνεται ῥοῦς ἐκχυθεὶς τῶν αἱμάτων
Εἰς πλησμονὴν ἄπειρον ὑδατουμένην,
Καὶ τὰς καμίνους σβεννύει τὰς ἐμπύρους,
Ὥσπερ χαράδρας εἰσπεσοῦσα πικρία (55).
Λαβὼν δὲ τὴν ἄσβεστον, εἶχεν ὁ κτίσων
Φοινικοειδεῖ τῶν πετρῶν τῇ συνθέσει.
Κάλει, στρατηγὲ, τὴν πόλιν φοινικίαν,
Φοινίσσεται γὰρ τῇ βαφῇ τῶν αἱμάτων.
Ὡς οὖν στρατηγῶν ὁ κρατῶν Νικηφόρος
Ἔγνω τὸ συμβὰν — καὶ γὰρ ἠγνόει τότε —
Πέμψας κατέσχε ζῶντας ἐκ τῶν βαρβάρων
Ὄφεις πονηροὺς πέντε πενταχοντάδας.

toria. Adsis, Homere, et rursus cum verecundia B edissere Græcorum propugnacula, quæ evertit manus, et impetus Hectoris aranearum instar, excitata ab exercitu. Dum itaque calcarias alii artifices incendebant decoquentes lapides, et alii volventes labore improbo saxa, in foveas demittebant vectibus, Cretæi dracones montivagi rapide egressi ex speluncis, simul congregati agebant de accepta clade : at desperabant congredi cum exercitu feliciter : terrebat enim eos exercitus instar fulminis. Repente ergo irruentes in artifices interficiuntur icti ab artificibus : namque erga te studium, instar ducis, eos ligonem docuit in gladium convertere. Hinc prodit flumen ex effuso sanguine in immensum excrescens aquarum instar, et fornaces ardentes exstinguit, tanquam in alveos cadens acerba ultio. Accipiens autem fabricator calcem, habuit purpuream saxorum compositionem. Voca hanc, o dux, civitatem purpuream; purpurascit enim tinctura sanguinis. Ut itaque supremus dux Nicephorus cognovit fa-

VARIÆ LECTIONES.

151. καὶ βουλὴ C. βολὴ cod. 154. Fort. περιφλεγούσας. 155. ἀντελιγμάτων C. Pro ἔπασχον fortasse legendum ἐπίσχον, *adhibebant*. 157. λοφοδρόμοι C. λοφόδρομοι Fog. 159. αὐτοκτόνον C. fortasse rectius. 162. Scr. τέκτοσιν. 163. τῇ βουλῇ C. quod ex cod. emendavit F. 167. Fort. ὑδατουμένων, *sanguinis aquæ ad instar effusi.* 171. φοινικοειδῆ (sic) C. Fort. φοινικοειδῆ τ. π. τὴν σύνθεσιν.

NOTÆ.

munivisse, urbis munitæ ad instar, quæ legiones C continerent et tuerentur. F. J.]

(49) Homeri locus exstat in Iliade lib. VII, v. 435, ubi sic describit murum a Græcis ædificatum, ut naves et castra communirent :

ποτὶ δ' αὐτὸν τεῖχος ἔδειμαν
Πύργους θ' ὑψηλοὺς, εἶλαρ νηῶν τε καὶ αὐτῶν.
Ἐν δ' αὐτοῖσι πύλας ἐνεποίεον εὖ ἀραρυίας,
Ὄφρα δι' αὐτάων ἱππηλασίη ὁδὸς εἴη·
Ἔκτοσθεν δὲ βαθεῖαν ἐπ' αὐτῷ τάφρον ὄρυξαν,
Εὐρεῖαν, μέγαλην· ἐν δὲ σκόλοπας κατέπηξαν.

apud autem ipsum murum exstruxerunt,
Turresque altas, munimentum navium et ipsorummet.
In ipsis vero portas fecerunt bene aptatas,
Ut per illas equestris via esset :
Exterius autem profundam circa ipsum fossam fo- [*derunt,*]
Latam, magnam, et in ea sudes acutas defixerunt.

(50) Sævum ab Hectore commissum prælium ad naves et propugnacula Achivorum fusius describitur ab Homero Iliad. lib. XV, v. 374 et seqq.

(51) Ita codex ; Cornelius autem legit βουλή. Βολὴ profecto de cunctis armis, quæ *jactu* feriunt et occidunt, a Græcis dicitur, eaque vox magis huic loco videtur convenire, cum Hectorem telis hastisque naves ac munimenta Achivorum aggressum Homerus scribat.

(52) Cum Homerus dixerit Hectorem tanto impetu in Græcos irruisse, ut eorum propugnacula cito dejecerit, Theodosius poetam, seu potius Græcos ipsos reprehendit, quod eorum munimenta adeo debilia exstruxerint, ut aranearum instar excitata viderentur. Verum hanc erroris notam immerito Homero inurit, cum Apollinem in hac expugnatione Hectori adjutorem fuisse, ac cum eo dimicantem turres facillime diruisse confingat Iliad. lib. XV, v. 353 et seqq.

(53) Artifices hic describuntur allaborantes in fundamentis substruendis, quæ cum ex saxis potissimum quadratis, ac ingentibus confecta essent, ideo dicit Theodosius, quod hi plurimum insudarent in volvendis ope vectium hujusmodi saxis, ut sensim in foveas ad hoc paratas demitterent. In versu hoc verbum verbo reddere fidi interpretes non curavimus, ne sensum abstrusum nimis eliceremus. Στροφὰς ἔπασχον ἀνθελγιμάτων proprie dictum est de iis, qui intenti erant in detinendis magno nisu ac labore in oppositos gyros ergatis, quæ ob ingens lapidum iis alligatorum pondus ad sibi proprias volutationes magno impetu tendebant. [Στροφαὶ ἀνθελιγμάτων, *funes torti* machinis adhibiti, quibus D saxa torquebantur.]

(54) Hoc etiam in loco Cornelius edidit βουλῇ a fide codicis aberrans, ideoque non *a consilio artificum* vertendum est, sed *icti ac percussi ab artificibus*.

(55) ὥσπερ χαράδρας εἰσπεσοῦσα πικρία male vertitur : *tanquam in alveos cadens acerba ultio.* Junge χαράδρας πικρία, ut II, 36, τῆς σφαγῆς ἡ πικρία· II, 99, τὸ πῦρ ἡ πικρὰ τιμωρία. Sensus est igitur ; sanguinis rivi exstinguebant ardentes caminos, sicut torrentis vis violenta irruens. Hi sanguinis rivi cum calce in caminis mixti, hanc colore purpureo inficiebant, ita ut lateres inde confecti etiam purpurei fierent. F. J.]

Βαλὼν δὲ κλοιοὺς εἰς ἀκαμπεῖς αὐχένας,
Τούτοις παρεῖχε πατρικὰς τὰς ἀξίας (56).
Κρήτη, τὰ τέκνα, βαρβαροτρόφε, βλέπε,
Οἵων μετέσχον ἀξιωμάτων ἄφνω.
Ἐπεὶ δὲ μοῖραν εἶχε νὺξ τὴν ἑβδόμην,
Τῆς εὐφρόνης γὰρ τὸ σκότος παρεκράτει,
Σάλπιγγας ἠλάλαξαν ἐν βοῇ ξένῃ,
Καὶ πᾶς κρατῶν ἦν σὺν βοῇ τὴν ἀσπίδα,
Πεζὸς, στρατηγὸς, ταξιάρχης, ἱππότης.
Τῆς ἡμέρας δὲ τῆς ῥοδόχρου λαμπάδας
Ἐκ τῶν σκοτεινῶν ἀνταναψάσης πόρων,
Φάλαγξ ἀνώρμων ἱππικὴ ξιφηφόρος,
Ἔχουσα πλῆθος μυριάνδρου πεντάδος·
Πεζῶν δὲ πολλῶν ἦν ὁρᾷν πανοπλίαν
Κινουμένην ἄριστα τακτικῇ βάσει,
Καὶ τοὺς στρατηγοὺς, ὥσπερ ἐν ποίμνῃ μέσον
Βαίνοντας ἀρνῶν θηροβάκχους ποιμένας.
Ὡς δὲ κλοπῇ χαίροντες ἅρπαγες λύκοι
Χειμῶνος ὥρᾳ καὶ παρεκτάσει κρύους,
Ὁμοῦ ζυγέντες τῶν ὡρῶν ὁμοφρόνως
Μάνδρας κλονοῦσι, καὶ βιάζουσι κύνας·
Οὕτω ζυγέντες οἱ κλάδοι τῶν σῶν πόνων
Ἱππεῖς, στρατάρχαι, τοξόται, λοχοκράται
Πύργους βαλεῖν ἔσπευδον ἐν τάχει κάτω,
Θυμοῦ πνέοντες, ὥσπερ οἱ κρῆες (57) ζάλης.
Ὁ λαμπάδας δὲ φωσφόρους, κακοχρόους,
Καιροῖς ἀνίσχων, καὶ καταστέλλων πάλιν,
Λουτροῖς κατημαύρωσε τὰς λαμπηδόνας (58),
Καὶ νὺξ τὸ πέπλον ἐκ βαφῆς μελαγχρόου
Εἰς πάντα γῆς ἥπλωσε καὶ πόλου μέρη.
Τῶν σῶν δὲ πλῆθος οὐ στρατῶν, ἢ θηρίων —
Θῆρες γὰρ οὗτοι τοῖς σπαραγμοῖς βαρβάρων —
Τὸν ὕπνον εἶχε τὴν βάσιν καὶ τὴν στάσιν.
Εἰ δ' ἦν κλαπείς τις εἰς ἀμερίμνους ὕπνους,
Ἐκεῖ παρεστὼς ἐξ ὀνειράτων πύλης,
Τοιαῦτα φωνῶν, τῆς βλάβης ἀνεστόμους·
« Τί τὸν στρατηγὸν οὐ δεδοικὼς, ἱππότα,
Μέσον σφαγῆς πέπτωκας εἰς ξένους (59) τό-[πους,
Ὅπου τροπὴ, κίνδυνος ἐστομωμένος,

ctum (nihil nam sciebat hactenus) detinuit superstistes ex barbaris malos serpentes, quinquaginta quinquies. Inflexibilia autem colla constringens vinculis, eos decoravit patriis honoribus. Creta, barbarorum nutrix filios aspice quos dignos honores participarint illico. At postquam venit noctis hora septima, tunc enim noctis prævalebant tenebræ, perterricrepus tubarum clangor insonuit, ac quisque inclamans apprehendit clypeum, pedites, duces, centuriones, equites. Verum, splendores dies rosea e tenebrosis accendit meatibus, processit phalanx hastatorum equitum, decem quinque millia habens virorum. Peditum autem videre erat armatam aciem gressu militari se moventem optime, et duces, tanquam medio in grege pastores ovium, gradientes rapide contra feras. Ac veluti furto gaudentes rapaces lupi hiemali tempore, et acerbo frigore, eadem hora congruentes concorditer ovilia aggrediuntur, et sæviunt in canes; sic una simul institutionis tuæ germina, equites, duces, sagittarii, centuriones, turres repente festinabant evertere iram spirantes, tanquam verti turbinem. At qui decolores ignes Hesperi ministrat opportune, et rursum subtrahit, labentibus diem obscuravit crepusculis, et nox peplum colore tinctum nigro super omnes terræ et cœli extendit plagas. Tuis tamen omnibus militibus, aut mavis feris, (feræ nam erant in barbarorum excidium), pro somno erat, aut incedere, aut stare. Quod si cui somnus quietus obreperet, tu illi adstans e somniorum janua

VARIÆ LECTIONES.

197. Scr. τῶν ὀρῶν, *caulas in montibus*. 202. Fort. ὥσπερ ἄκριες ζάλης. Vid. Annot. 203. Fort. καλοχρόους. 208. πλῆσθος C. Fort. πλῆθος ἢ στρατῶν. 213. ἀνεστόμου C. 215. εἰς ζώους, in not. ξένους C., ut in cod. esse testatur.

NOTÆ.

(56) Ad morem apud Orientales omnes barbarasque gentes receptissimum gestandi circa collum torques, seu circulos aureos, alludit poeta. Cum enim Nicephorus captivis ex barbaris colla catenis circumdedisset, ait eos patriis honoribus decorasse. Hasce autem torques, patrios honores, ac dignitates appellat, quoniam iis primores potissimum et principes ornabantur; ut de Medis scribit Agathias, De bello Gothico lib. III, observans, quod iis *Medorum primores præcipue decorantur, ut spectatiores cæteris sint, et a vulgaribus aliis noscitentur*; ac testatur etiam Tertullianus, De idol. cap. 18, pag. 245, inquiens: *Igitur purpura illa, et aurum cervicis ornamentum, eodem more apud Ægyptios et Babylonios insignia erant dignitatis*. Sed de torquium apud Barbaros usu consule fusius disserentem Joannem Schefferum in Syntagmate de antiquorum torquibus, cap. 12.

(57) Hæret in hoc verbo mihi aqua, nec quid sibi velit, omnino assequor, adeo ut mendum subesse non dubitem, quemadmodum suspicatus est quoque Cornelius. Ἀκραῆς reponendum suspicabar, quæ vox *ventum per summa flantem* significat: verum ne id tuto statuam me deterret quorumdam Græcorum grammaticorum auctoritas, qui ἀκραῆς non ventum vehementem interpretantur, sed potius prosperum suaviterque spirantem, inter quos Eustathius ad lib. XIV Odyss. pag. 1759 edit. Rom. sic loquitur: Ἔνθα βορέαν ἀκραῆ λέγει, οὐχ οὕτω τὸν ἄκρως ἀέντα, ὡς μᾶλλον τὸν μὴ κεκραμμένον ἑτέροις ἀνέμοις· τοῦ γὰρ τοιούτου δεινότητα κατηγορεῖ Ὅμηρος ἐν τῷ, δεινὴ μισγομένη ἀνέμοιο θύελλα. « *Hinc boream* ἀκραῆ *dicit, non per summa flantem, sed potius quod non sit aliis ventis admixtus: hujus enim asperitatem reprehendit Homerus eo in versu, « terribilis est mixta vento procella.* » Fieri tamen potuit, ut Theodosius voce ἀκραῆς latiori modo usus sit pro quocumque vento indicando. [Admissa correctione nostra, ὥσπερ ἄκριες, omnis difficultas tollitur: ira, quam milites spirabant, comparata cum ventorum turbinibus, quos montes interdum fundunt. F. J.]

(58) *Ὁ λαμπάδας—λαμπηδόνας*. Noctis ingruentis descriptio: Sol, qui lucidas pulchrasque (καλοχρόους) faces justo tempore tollit, iterumque cohibet, splendidos radios suos in maris fluctibus tanquam in lavacro exstinxerat. Postrema hæc vulgo male versa. F. J.

(59) Ita codex, non ζώους, ut edidit Cornelius,

Πνέει καθ' ἡμῶν φλεγμονὰς πυρεκβόλους;
Μικρόν τι καρτέρησον, ἐμβαλὼν κράνος,
Ὑπὲρ θυῶν (60) ἵστασο καὶ τῆς δίκης.
Ἄφες τὸν ὕπνον, καὶ κράτει τὴν ἀσπίδα,
Μὴ γνῷ τὸ συμβὰν ὁ στρατηγὸς τῆς μάχης.»
Οὕτω τὸ νωθρὸν ἐξέκοπτες ἐργάτου,
Εἴπερ παρῆν τις νωθρότης τοῖς οἰκέταις.
Ἐπεὶ δὲ καὶ φῶς ἡμέρα προμηνύειν
Λευκοῖς χιτῶσιν ἤρξατο ζοφοφθόρος,
Πέπλοις δὲ λαμπροῖς ἐστόλισεν αἰθέρα,
Ἣν γῆν θεωρεῖν λευκόμορφον (61), καὶ μάχης
Κήρυκα τῶν σῶν ἐκδραμεῖν στρατευμάτων,
Τείχει (62) μὲν ἄκρῳ (63) τὴν φάλαγγα προσξέειν (64)
Ἐπεισπεσοῦσαν τῶν ἐναντίων ἄφνω.
Ἐκεῖ τὸ πλῆθος (65) τῶν φερεκλοίων ἅπαν
Τάξας στρατηγὸς τμητικῶς ἀναρπάσαι,
Οἱ συστρατάρχαι τῆς πικρᾶς ἀλγηδόνος
Τὸ συμβὰν οὐχ ἤνεγκον, ἀλλὰ τὰς θύρας
Ἤνοιξαν, ἐξέπτησαν ἀντὶ στρουθίων,
Καὶ πρὸς τάφρον (66) πλήξαντες ἀντανακλάσει,
Τὴν τάφρον ἀντέβαινον, ἀλλ' ἐμπροσθίως
Πληγέντες, ἐξήλαυνον ἐξοπισθίως.
Ὡς οὖν φυγῆς ἦν, καὶ (67) τρόμου, καὶ δειλίας
Δεινὸς χαρακτὴρ, καὶ ταχύστροφος κλόνος,
Ἡ τάφρος αὕτη τῶν ἐναντίων τάφος,
Καὶ συμφορᾶς ἦν ἀστέγαστος οἰκία.
Εἶχον γὰρ αὐτοὶ συμποδιστὰς καὶ τόπους,
Οὕσπερ κατεσκεύαζον εἰς σωτηρίαν,
Ὡς ἂν μάθωσιν ἐξ ἀναισθήτων τόπων
Τὴν πίστιν αὐτῶν ἀξίαν ὑβρισμένων.
Τίς ἂν προφήτης εὑρεθεὶς πρὸ τῆς μάχης
Τοῖς ταφρορύχταις εἶπεν ἂν τῶν βαρβάρων,
Ὡς τύμβον ἐξώρυττον, οὐ τάφρον, τέκνοις;
Ἄνικμε Κρήτη, μὴ στένῃς ἀνομβρίαν,

his verbis admonebas de periculo: « Cur non reformidans ducem, eques, fervente pugna cubas extraneis in locis, ubi consternatio manifesto periculo spirat contra nos ardentes impetus? paulum quid sustine, et imposita galea pro religione sta, et pro legibus: excute somnum, et prehende clypeum, ne rem cognoscat dux prælii. » Ita socordiam depellebas a milite, si quandoque inerat tuis famulis. Cum autem aurora prænuntiare lucem cœpisset alba veste expellens tenebras, et aerem vestibus exornasset lucidis, prospiceres terram albicantem, et pugnæ præconem currere per tua agmina, et ex alto septo phalangem educere, quæ repente irruitura erat in hostes. Ibi cum omnem captivorum turbam dux statuisset, ut traherentur ad necem, commilitones eorum acerbi doloris casum non tulerunt, verum januis apertis advolabant instar passerum, et ad fossam turmatim irruentes illam violenter pertransibant, sed a fronte percussi festinabant retro cedere. Dum ergo esset fugæ, et metus, et formidinis terribilis imago, et præceps tumultus, fossa ipsa sepulcrum hostium fiebat, et cædis aperta domus. Erant enim ipsis impedimento etiam loca, quæ ad salutem sibi præparaverant, ut ex locis quoque sensu expertibus discerent suam fidem dignam contumeliis. Quis jam rogatus propheta ante prælium barbaris dixisset fossam effodientibus, sepulcrum filiis, non sibi vallum effodere?

VARIÆ LECTIONES.

219. Fort. ὑπὲρ θεοῦ (θῦ) συνίστασο, *pro Deo pugna et pro justitia*. 226. Fort. ἐστόλιζεν. Cf. III. 83. 229. τείχει μικρῷ in not. *vel* μακρῷ C. Vid. Annot. 239. ἦν γὰρ τρόμου, in not. *melius* καὶ C, quod in cod. est teste F. —καὶ διλίας C.

NOTÆ.

qui tamen ξένους emendandum esse bene censuit.

(60) Aliquid in hoc versu deest ad numeri complementum, sed in codice nihil amplius scriptum apparet. Legendum forte θυῶν σοῦ.

(61) Terram albicantem, utpote ab aurora illustratam, recte vocat Theodosius, eo modo, quo aurora exoriente *albescere lucem* dixit Virgilius Æn. lib. IV, v. 586. Sed propius ad rem nostram agrum ob auroræ lumen albentem descripsit Claudianus de Rapt. lib. III, v. 232, ita canens:

Et prima sub luce legunt, cum rore serenus
Albet ager:

nec absimili plane modo idem sic asseruit Valerius Flaccus, Argon. lib. II, v. 72:

Jamque sub Eoæ dubios Atlantidis ignes
Albet ager.

qui etiam alio in loco ibid. lib. III, v. 258, ob diem ortam *turres albescere* scripsit.

(62) Septum illud, seu aggerem a Nicephoro pro sui exercitus munimine jam ædificatum hic designari pro certo habeo. Audi Leonem Diaconum apud Pagium Crit. in Annal. Baron. tom. III, pag. 874: *A littore ad austrum spectante cœpta structura, ad alteram usque littoris partem, quod terræ interjectum erat, septo intercludit, ne scilicet Barbari pro libito in agrum facile effundi possent, liberumque ipsi erat pugnam conserere, aut non conserere, cum et liberet.*

(63) Cornelius edidit μικρῷ, et corrigendum censuit μακρῷ: sed neutrum horum in codice scriptum esse videtur. Equidem μὲν ἄκρῳ legendum arbitror, eo magis quod monosyllaba necessario est addenda, ut versus mensura recte se habeat.

(64) Ξέσαι, κατασκευάσαι interpretatur Hesychius, quod verbum pro armando instruendoque exercitu non semel apud Græcos scriptores occurrit. Hic autem peculiari magis significatione pro advocandis ad bellum militibus usurpatum videtur: adeo ut præco bellicum tuba canens phalangem e septo illo advocaverit, et eduxerit, quæ in Barbaros irrueret.

(65) Pulchrum profecto Nicephori stratagema collocandi in fronte phalangis captivos Barbaros, ut in conspectu suorum civium necarentur, ac vel sic commoti Saraceni ad pugnam exire concitarentur. Simile quid stratagema contra Sardes a Cyro excogitatum refert Polyænus Stratag. lib. VII, cap. 6, num. 3.

(66) Fossa hæc illa est, quam Saracenos ad sui custodiam effodisse sic enarrat Leo Diaconus: *Accedebant et duæ in latum quam maxime ductæ fossæ, atque profundæ, qua undique munimentum præstarent.* Vid. Pag. Crit. in Annal. Baron. tom. III, pag. 874.

(67) Ita codex: et sic quoque ad oram paginæ corrigendum adnotavit Cornelius.

Τὰ τέκνα λαμβάνουσα τῇ μάχῃ νέφη,
Ἐν οἷς ἐπελθὸν ὡς πνοὴ Ῥώμης δόρυ,
Καὶ πνεῦσαν, ὥσπερ συστροφή τις, τοὺς φόνους
Ὄμβρους ἀφῆκεν αἱμάτων πολυῤῥύτων.
Δημόσθενες, Φίλιππος οὐκ ἔχει κράτος·
Πλούταρχε, Καῖσαρ οὐκ ἔχει παῤῥησίαν (68)·
Δίων, ὁ Σύλλας εἰς μάτην δημοκράτωρ·
Ἄφες, Ξενοφῶν, τοὺς ἀνικήτους γράφειν·
Τὸν Ῥωμανὸν θαύμαζε καὶ μόνον γράφε.
Κύζικε συνθρήνησον (69), ἡ κεκαυμένη
Κρήτη παθοῦσα συμφορὰς ἰσοκρατεῖς (70)·
Σοὶ γὰρ παλαιὸς τοὺς φόνους Μιθριδάτης,
Νέος γε ταύτῃ Ῥωμανὸς πλέκει φόνους.
Ἀλλ' ὦ στρατηγὲ γῆς ὅλης, καὶ γὰρ πρέπει
Τὸ μέλλον εἰπεῖν (71), μὴ φθόνει τὸν οἰκέτην
Κροτοῦντα τὰς σὰς νικοσυνθέτους μάχας,
Τράνου δὲ γλῶτταν, δὸς παῤῥησίαν λόγου·
Πλήττει γὰρ ἡμᾶς κέντρῳ τῆς ἀτολμίας.
Θεοδοσίου μὴ παραβλέψῃς πόνους,
Τοῦ στέμματός σου συγγραφέντας εἰς κλέος,
Ὡς ἂν βαδίζῃ χεὶρ (72) γράφειν ἠπειγμένη
Πρὸς δευτέραν σου τοῦ στρατοῦ πανοπλίαν.

ΑΚΡΟΑΣΙΣ Β'.

Οὕτως ἐχόντων Κρητικῶν παλαισμάτων,
Ῥώμης τὸ κάλλος, Ῥωμανὲ σκηπτοκράτορ,
Οἱ μὲν κακῶς ἔπασχον ἐν ξένοις τόποις,
Εἰς καῦμα (73) καὶ μάχαιραν ἀνθωπλισμένοι.
Τὰς γὰρ φλογώδεις λαμπάδας βελῶν δίκην
Ἔπεμπε τοῖς σοῖς οἰκέταις ὁ φωσφόρος.
Αὐτὸς δὲ καῦμα (74) καὶ ξίφος τὰς φροντίδας
Εἶχες δι' αὐτοὺς ἔνδον ἐν τῇ καρδίᾳ.
Ὡς οὖν τὸ πῦρ σε τῆς ἀγρυπνίας φλέγον
Ὠχρὰν ἐποίει τὴν ἔναστρόν σου θέαν,
Οὐκ εἶχον εἰπεῖν οἱ βλέποντες αἰτίαν,
Πῶς σου τὸ φαιδρὸν εἰς στυγνὸν μετετράπη·
Ἕως στενάξας ἐμπόνως ἐξ ἐγκάτων,
Φλογμοὺς ἀφῆκας τῶν κάτω πυρσευμάτων,
Λέγων τὸ πρᾶγμα πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις.

Arida Creta, siccitatem ne gemas tuam, cum filii in prælio tibi sint pro nubibus, quibus superveniens instar venti Romanorum gladius, et spirans cædes, instar turbinis, expressit imbres copiosi sanguinis. Demosthenes, Philippo non est potentia : Plutarche, Cæsari non est virtus animi : Dion, frustra Sylla Dictator fuit : tuos, Xenophon, heroas laudare desine, Romanum admirare, et eum solum celebra. Cyzice, collacrymare ; incendio perdita Creta passa est clades tuis similes : tibi enim cladem vetus Mithridates, huic junior Romanus cladem intulit. Sed, o imperator orbis, namque decet fari futurum, servum tuum ne ægre feras plaudentem armis tuis victricibus : disertam fac linguam, da loquendi facultatem liberam, stimulo enim timiditatis pungimur : Theodosii versus ne despicias diadematis tui scriptos ad gloriam, ut manus pergat scribere, progrediens ad alteram expeditionem tui exercitus.

ACROASIS SECUNDA.

Dum sic haberent se conflictus Cretici, Romæ decus, Romane, qui sceptra regis, illi quidem mala patiebantur extraneis in locis adversus æstum, et gladium in armis stantes : ardentes enim igneas instar jaculi in tuos servos immittebat Lucifer. Tibi autem æstus, et gladius sollicitudines propter illos ingerebat in corde. Cum ergo ignis urens te vigiliæ pallore inficeret tuum aspectum splendidum nesciebant respicientes causam reddere, cur in tristitiam tua versa esset hilaritas : donec æger suspirans imo ex pectore flammas emisisti ardoris intimi,

VARIÆ LECTIONES.

258. ἀνικίτους C. 260. Fort. ἦν κεκαυμένη, quanquam verbum substantivum etiam alibi omittitur. Cf. II. 34. 261. ἰσοκράτους, *lego* ἰσοκρατεῖς C. 263. Scr. νέος δέ. 265. εἶπον, *potius* εἰπεῖν C. 268. Scr. κέντρα. Cf. III. 13. 272. σοῦ τοῦ C.

NOTÆ.

(68) De viribus, vel de animi virtute explicandam hanc vocem censemus, eo nempe sensu, quo illam significatione sibi minus propria adhibitam fuisse scribit Phavorinus : Ἐκ τούτου δὲ καταχρηστικῶς ἐῤῥέθη παῤῥησία καὶ τὸ θάῤῥος καὶ ἡ ἐξουσία. *Ex hoc autem per abusionem* παῤῥησία *dicta est et animi virtus, et vires.* [Cæsar non amplius audebit res a se gestas jactare.]

(69) De Cyzici obsidione a Mithridate posita agit Cicero *Pro lege Manilia* in principio, ubi L. Luculli laudes, qui Cyzicum ab oppugnatione Mithridatis liberavit, perstringit. Verum propius hosce versus illustrat Appianus Alexandrinus *De bello Mithridatico*, p. 221, seu al. 371, qui urbis incendium describit, quod hic memorat Theodosius. Ita enim inquit : Καὶ τάδε αὐτοῖς φερεπονώτατα δὴ κακοπαθοῦσιν, ὅμως γε τοῦ τείχους ἐκαύθη τι καὶ συνέπεσεν εἰς ἑσπέραν· οὐ μὴν ἔφθασέ τις ἐσαλάμενος ἔτι θερμὸν, ἀλλ' αὐτοὶ νυκτὸς αὐτίκα περιῳκοδόμησαν οἱ Κυζικηνοί. *Attamen omnem laborem patientissime ferentes, efficere non potuerunt, quin pars mœnium exusta correret sub vesperam : sed propter calorem incendii nemo sustinuit irrumpere : verum ipsi Cyziceni noctu substruxerunt munitionem aliam.*

(70) Ita bene emendandum jam viderat etiam Cornelius.

(71) Ita certe legendum est, non εἶπον, ut edidit Cornelius, qui tamen εἰπεῖν reponendum esse, et ipse adnotaverat.

(72) Ex his duobus Theodosii versibus aperte colligitur, eum vel scripsisse, vel certe conscribere voluisse, aliud poemation ad celebrandam quoque Nicephori de Chalepensi sultano victoriam, quod supra etiam ex ejus epistola ad Nicephorum in nostro Monito comprobavimus.

(73) Mensibus fere octodecim in Cretæ expugnatione pugnatum esse scribit incertus continuator Theophanis in Roman. Jun. num. 16, pag. 300, quare et ardentes solis æstus ea in expeditione Græcos milites sustinuisse recte adnotat Theodosius.

(74) Has imp. Romani curas ac sollicitudines nullus ex superstitibus historicis memorat. Quamobrem ad ejus assentationem conficlas a Theodosio arbitror, ut ab aulicis potissimum scriptoribus fieri assolet ; scimus enim, Romanum voluptatibus potius domi indulgere consuevisse, quibus fractus paulo post contabuit.

Ἔπληττε γάρ σε πατρικῶν στρατευμάτων
Πληθὺς σταλεῖσα τοῖς ὁμοστόλοις πόνοις.
Ἀλλ' οὐ παρῆν σοι ψυχαγωγῶν οἰκέτης·
Πᾶσι γὰρ ἦν ἄγνοια τῶν πεπραγμένων.
Θεὸς δὲ τὴν σὴν θλῖψιν (75) εἰς εὐθυμίαν
Θᾶττον μετεσκεύασεν, ὅς παραυτίκα
Τὸν ἄγγελόν σοι δεικνύει νικηφόρον
Ἐκ τοῦ μάχαιραν δουλικῶς ἐζωσμένου (76).
Ἐπεὶ δὲ τὸν νοῦν τῶν γεγραμμένων ἔγνως,
Ἐπιστολὴν γὰρ εἶχεν ἐσφραγισμένην,
Οὐ τὴν λύραν ἔκρουσας, ὡς Δαβὶδ πάλαι,
Ἡ γλῶτταν ἐτράνωσας ἀντὶ τῆς λύρας·
Εὐθὺς δὲ τὴν φάλαγγα τῶν μονοτρόπων (77).
Φάλαγξ γὰρ αὕτη καὶ ξίφους χωρὶς τρέπει
Κλίνει τὰ νῶτα, καὶ καταστρέφει πόλεις· —
Ταύτῃ κατ' ἐχθρῶν μυστικῶς ἐπεκράτεις,
Καὶ παννύχους δέδωκας εὐχαριστίας
Τῇ συστρατηγοῦ (78) προσδραμὼν κατοικίᾳ.
Τοιαῦτα μὲν σὺ συμπονῶν τοῖς οἰκέταις.
Ἐπεὶ δὲ ποινῆς ἐξεπληρώθη στόμα (79),
Ποινὴ γὰρ ἐχθροῖς τῆς σφαγῆς ἡ πικρία (80),
Τὴν τάφρον εἰδὼς ὁ στρατηγὸς τῆς μάχης
Κρημνοὺς ἔχουσαν καὶ φαραγγώδεις τόπους
Βαλεῖν πέτρας ἔταξε, καὶ γῆν, καὶ ξύλον,
Ὁδοιπορῆσαι (81) τὰς χελώνας εὐκόλως (82).
Ἐκεῖ τὸ πλῆθος εἶχε τῶν προσταγμάτων
Ἔργον τὸ λεχθέν· ἀλλὰ τῶν ἐναντίων
Νέφη παρεῖχον αἱ βολαὶ τεταγμέναι.]

cunctis rem enarrans tuis subditis. Te patriorum namque angebat agminum multitudo missa ad belli labores: nec erat servus, qui te lætum faceret, etenim nulli facta hæc erant cognita. Verum Deus tristitiam tuam in gaudium subito convertit, qui statim ferentem victoriam tibi præsto fecit nuntium missum ab eo, qui pro te gladium strinxerat. Ut vero cognovisti scriptorum sensus, namque obsignatam habebat epistolam, non lyram pulsasti, ut olim David, sed potius lingua usus es pro lyra. Ac statim solitariorum phalangem adiens (phalanx namque ista vincit absque gladio, fugat copias, et evertit urbes) cum hac mystice plaudebas devictis hostibus: atque tota nocte egisti gratias accurrens in domum Dei adjutoris tui. Talia quidem agebas cum tuis famulis. Postquam ergo hiatus impletus est cædibus, pœna enim cladis hostibus acerbissima, prospiciens fossam dux prœlii multis locis præruptam ac præcipitem, injicere saxa, et terram, et ligna jussit sub testudinibus, ut facile iter sternerent. Ibi mandatorum obibat plebs frequens commissum munus: at interim ab hostibus missa spi-

VARIÆ LECTIONES.

II. 4. ἀνθωπλησμένοι vulg. ἀνθωπλισμένοι C. 19. Scr. πᾶσιν. 20. σὴν om. C. quod ex cod. restituit F. 23. ἐξεσμένου C. ἐξωσμένου cod. 36. ἡ πικρία om. C. vox e tenuibus codicis vestigiis eruta. 40. ὁδοιπονῆσαι et ἀκόλως C. utrumque ex cod. emendavit F.

NOTÆ.

(75) Ita hunc versum ad fidem codicis restituimus, qui in editione Cornelii male se habebat ob defectum pronominis σήν.

(76) Pro verbo hoc Cornelius, a codice aberrans, nullo sensu edidit ἐξεσμένου. Nuntium afferentem victoriam Romano missum dicit poeta ab eo, qui in sui servitium strinxerat gladium, quibus verbis Nicephorum designat, qui in Romani obsequium ad bellum hujusmodi Saracenis inferendum processerat. [Verbis μάχαιραν δουλικῶς ἐζωσμένος circumscribitur dux, ense, ut dignitatis signo, cinctus, idque δουλικῶς, ut minister imperatoris, qui solus est dominus. F. J.]

(77) Hoc nomine proprie dicuntur, qui idem vitæ institutum sectantur, seu, qui concorditer simul degunt, ut in Psal. LXVII, v. 6. Ὁ Θεὸς κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ, *Deus inhabitare facit unius moris in domo*. Sed Symmachus vertit: *Domum præbet iis, qui solitarie vivunt*. Itaque Joannes Tzetzes Chil. IX, v. 338, aliique inferioris ævi Græci scriptores ea voce ad monachos designandos sæpius usi sunt. Cyrillus Scythopolitanus in Vita S. Sabæ cap. 28, monachorum virtutes describens, allatum Psalmi versiculum ad monachos transfert.

(78) Quis hujus vocis hoc in loco versus sit sensus non bene assequor. Συστρατηγὸς pro collega imperii militaris, seu pro eo, qui simul militat et præliatur scriptores Græci adhibent; et proinde ad Nicephorum referenda videretur. Verum ea interpretatio cum reliquis, quæ a poeta hic enarrantur, non bene cohæret; et idcirco potius Deus ipse Συστρατηγὸς a Theodosio appellatus videtur, cujus potissimum ope ac virtute reportata est de Saracenis victoria, quasi cum Nicephoro contra eos pugnaverit. Certe εὐκλεᾶ στρατηγέτην, *gloriosum ducem*', Deum ab eodem Nicephoro appellatum supra vidimus Acroas. I, v. 63. Ubi illum invocat, ut ad auxilium sibi ferendum contra barbaros veniat.

(79) Os nempe, seu hiatus fossæ illius, in quam Saracenos cæsos incidisse superius enarravit. [Ποινῆς στόμα dictum videtur per periphrasin, ut στόμα ὑσμίνης I. XX. 359, στόμα δηϊοτῆτος ap. Quint. Smyrn. 1, 193, et στόμα χάρμης ap. eumd. 1, 485, quod veteres Grammatici interpretantur τὸ κατεργαστικώτατον μέρος τοῦ πολέμου. Est igitur ποινῆς στόμα, *cruenta cædes*, *pœnæ loco hostibus inflicta*, ut apparet ex proximo versu. F. J.]

(80) Hoc verbum, quod in codice ob chartæ vitium ferme omnino periit, quodque ideo Cornelius penitus omisit, ex litterarum vestigiis adhuc superstitibus sic legendum videtur.

(81) Ita codex, non ὁδοιπονῆσαι, quemadmodum edidit Cornelius.

(82) Ita codex, non ἀκόλως, ut in editione Cornelii. Nicephorus, ut viam ad commodum sui exercitus facile coæquaret, hiatum illius fossæ jussit repleri: cumque ea prope mœnia Saracenorum esset, ne milites, dum opus perficiunt, a Barbaris lædi possent, eos testudinibus protegi mandavit. Porro hæc testudo machina erat tectoria, e corio durioríque alia materia desuper contecta, quæ muris admota, tuto in se milites continebat. Hunc Theodosii locum apprime illustrat Julius Cæsar De bell. civil. lib. II, cap. 2, ubi ita inquit: *Antecedebat testudo pedum* LX, *æquandi loci causa, facta item ex fortissimis lignis, involuta omnibus rebus, quibus ignis jactus et lapides defendi possent*. Vide plura apud Vitruvium, lib. X, cap. 20 et 21.

'Αὴρ (83) λάλησον, μαρτύρει, μὴ διστάσῃς.
Τοῦ σοῦ χιτῶνος (84) τὴν (85) ὑφανθεῖσαν κρόκην,
'Εν ᾗ στολισθεὶς ἀντανέκλασας (86) βλάβην
'Εκ τῶν ἀδήλων συμφορῶν ὑφασμένην,
Δι' ἧς ἔπιπτον τῶν ἐπάλξεων κάτω (87)
Οἱ τὴν ὀφρὺν ἔχοντες ἅρπαγες κύνες.
'Επεὶ δὲ λοιπὸν ἡμερῶν ὀκτὼ μέχρι
'Ο τῆς χαράδρας ὄμβρος οὐκ ἀνεστάλη,
'Αλλ' εἶχε κηρὸν (88) ἡ φαρέτρα καὶ βέλος,
Κριοὺς (89) ἀφῆκε καὶ χελωνίους τέχνας (90),
Καὶ πετροπόμπους σφενδόνας, καὶ συνθέσεις
Δεινὰς κατ' αὐτῶν κλιμάκων ἀσυνθέτων (91),
'Ως οὖν ἐκείνων τὰς νέας τιμωρίας
Οἱ (92) καστρανοῖκται μὴ φέροντες ἠπόρουν,
Τάττει τὸν ὄχλον καὶ πάλιν ποινὰς πλέκει
'Ο σοὶ ποθητὸς οἰκέτης Νικηφόρος.
Τῶν γὰρ πεσόντων δυσμενῶν ταῖς σφενδόναις
Ἔταξε πέμπειν τὰς κάρας (93) βελῶν δίκην·
'Ως ἂν τὸ λεπτόνητον (94) αἰθέρος πλάτος
Χαρῇ μολυνθὲν συμφορᾷ τῶν βαρβάρων,
Καὶ γνῷ τὸ πλῆθος τῆς ἁμαρτίας (95) ὅτι
Καὶ τῶν μελῶν ἔχουσιν εἰς ποινὴν θέσιν.
Ἔρριπτον ἔνδον ἀντὶ πετρῶν τὰς κάρας·
Ἔβαλλον αὐτῶν πολλάκις καὶ πατέρας,

cula cœlum obducebant nubibus. Aer nunc loquere, testare, ne dubites, tramam contextam tui tegminis, qua protectus repercussisti noxam, nectens dolos ex occultis insidiis, ex quibus dejiciebantur e propugnaculis supercilia attollentes, rapaces canes. Cæterum vero cum per octo dies non destitisset ferreus imber ingruens, sed fatum inferret jaculum et pharetra, arietes admovit, et testudinum machinas, saxaque jacientes fundas, compositionesque terribiles non junctarum scalarum adversus eos. Dum igitur nova illa supplicia oppidan reformidantes nescirent quo se verterent, ordinat turbam, et novas pœnas addit tuus dilectus famulus Nicephorus. Fundis enim cæsorum hostium jussit jaci capita telorum instar, ut tenuis latitudo ætheris barbarorum cæde inquinata hilaresceret, et populus peccator cognosceret, etiam propria membra ipsis esse ad pœnam. Projiciebant intus pro saxis capita, quæ

VARIÆ LECTIONES.

44. ἄγε F. ex conjectura. Vid. Annot. 45. τὴν om. C. 48. ἐπάλξεων ἥτω, in not. *lego* κάτω C. Sic in cod. invenit F. 52. Fort. εἶχε καιρόν. Cf. not. ad Anth. Pal. p. 515. 55. Fort. εὐσυνδέτων, in quod incidit etiam Boisson. ad Nicet. p. 23. 57. οἱ om. C. restituit ex cod. F. 62. λεπτόνημον C. quod emendavit F. nescio an ex cod. Fort. λεπτόστημον, ut ap. Pisid. Hexaem. 271. ἔργον ἀερόστημον.

NOTÆ.

(83) In editione Cornelii legitur ἀὴρ, sed ἄγε restituendum esse contextus certe, ac sensus ipse poematis exposcere videntur. [Ἄγε Fogginii versum pessumdat. Codicis lectio ἀὴρ si vera est, Theodosius aerem ipsum in testimonium de pugna acerrima appellat, quod telorum hostilium nube repletus, vicissim Romanorum tela in hostes jacta retorserat. Χιτὼν aeri tribui potuit eadem imagine, quæ inest v. 62, λεπτόνητον (sive λεπτόστημον) αἰθέρος πλάτος. Sic Pisidas in Hexaem. v. 135, de cœli ambitu : Στολίζεται δὲ τὸν χιτῶνα τὸν μέγαν, Τὸν ἀέρα, κλωσθέντα κερκίδι ξένῃ, Χυτὸν, διαυγῆ, λεπτὸν, ἠραιωμένον. Ib. 271, aer vocatur ὕφασμα λεπτὸν et ἔργον ἀερόστημον. Vel sic tamen sunt nonnulla in his versibus, quæ non expedio. F. J.)

(84) Testudinem nempe, quam veluti vestem quamdam, seu tegumentum metaphorice describit.

(85) Omisit hunc articulum Cornelius : qua de re versum edidit claudicantem.

(86) Damnum, quod barbari Græcis inferre conabantur, contra ipsos cedebat : nam Græci testudini inclusi, ex ipsius machinæ meatibus consulto tutis in locis ad hoc excisis, contra illos tela mittebant, quæ eos supra turres et mœnia in apertum stantes plurimum lædebant.

(87) Sic codex ; Cornelius aliter legerat, sed ita emendandum bene conjectavit.

(88) Pro κῆρα positum arbitror, seu errore librarii, seu potius ævi vitio, quo Græcæ linguæ elegantia magna ex parte perierat.

(89) Nicephorum hasce machinas ad oppugnanda Saracenorum mœnia adhibuisse narrat etiam Leo Diaconus, ita scribens : *Qua re perspecta, prætor petrarias quantocyus adduxit, illisque lapidum imbre Barbaros peti jussit. Ad hæc etiam obsidionalem peculiarius machinam (arietem Romani vocant) adhibuit : petrariis autem crebra saxorum pondera rotantibus, facili negotio Barbari repressi sunt : interimque ariete muris admoto majore impetu quatiente, viri non pauci fossam subiere.* Vid. Pag. ibid. pag. 874.

(90) Testudines scilicet oppugnatorias, ab iis, quas supra memoravit, diversas, ideoque et ab eo aliter nuncupatas. Erat hæc machina quatuor suffulta rotis, quo facilius, ubi opus foret, veheretur, crudisque animalium coriis ad sui munimen extrinsecus contexta. Continebat ea milites ad muros suffodiendos, et ad eos deinde quassandos libratus aries contorquebatur. Optime eam descripsit hisce verbis Vitruvius, lib. x, cap. 19 : *Cetras autem Chalcedonius de materia primum basim subjectis rotis fecit, supraque compegit arrectariis, et jugis varas, et in his suspendit arietem, coriisque bubulis texit, ut tutiores essent, qui in ea machinatione ad pulsandum murum essent collocati. Id autem, quod tardos conatus haberet, testudinem arietariam appellare cœpit.* Hujusmodi machinæ iconem exhibuit Lipsius in Polyorcetico, dial. VIII, tom. III, opp. pag. 279.

(91) Scalæ hæ sunt, quæ compactiles, seu solutiles, dicebantur. Hæ pluribus constabant partibus, earumque gradus ita erant compositi, ut facile removeri, ac stipite coeunte quasi in vaginam recondi possent. Κλίμακας πηκτάς, hoc est *scalas plicatiles*, appellavit illas Appianus in Ibericis, magisque ad rem nostram διαλυτάς, *solutiles* nempe, Plutarchus in Arati Vita pag. 317, ubi ait Aratum obsessurum Sicyonem eas in modios frumentarios conjectas recondidisse.

(92) Hunc a Cornelio omissum articulum cum codice restituimus.

(93) Terribile certe stratagema ad terrefaciendos hostes a Nicephoro excogitatum, jaciendi nempe fundarum ope abscissa barbarorum capita, ut vel ab ipsis concivibus suis percussi caderent. Nullus historicorum, quorum scripta ad nos pervenere, tale Nicephori commentum recensuit : sed fortassis de eo mentionem fecerat Leo Diaconus, qui plura in hac Cretensi expugnatione Nicephori stratagemata, teste Pagio ibid. pag. 874, memoraverat.

(94) Ita melius corrige pro λεπτόνημον.

(95) [Verba τῆς ἁμαρτίας jungenda videntur cum ποινήν. F. J.]

Καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ θανὼν εἷς (96) ἐν μάχῃ A
Φονεὺς ὑπῆρχε πατρικῇ φονουργίᾳ.
Τῆς γὰρ κρατούσης σαρκικῆς ἀβλεψίας
Λυθεὶς ἐκεῖνος, καὶ μαθὼν τὸ συμφέρον,
Τοῖς χριστολάτραις συμμαχεῖν ἠπειγμένος,
Τοῖς ψευδολάτραις ἦν βολὴ ποινηφόρος.
Ὡς οὖν ἐκείνας εἶχε τὰς σάρκας πόλις
Πλήρεις μολυσμῶν, οἱ ξύνημοι τῷ γένει
Ἔκραζον οὕτω τῇ βοῇ τῶν βαρβάρων·
« Σεήπφ, ἐχειμὰτ, ἰσχαρὸπ, καὶ τὴν ῥάσαν,
Σερμὴτ, μιδήνη, καὶ χάητ ἱπφησάνη (97). »
Ἀλλ' ἡ βοὴ μὲν ἦν ἔθει τῷ πατρίῳ,
Ἡ δὲ σφαγὴ σοι Κρητικοῖς εὑρημένη (98).
Ἦν οὖν ἐκείνων ὁ κρατῶν στρατηγίας
Γέρων ἀμηρᾶς (99), ὠχρὸς, ἔμπλεος πόνων,
Μικρὸς, φαλακρὸς, δεινόφρων, τὸν ἐκ Πύλου (1) B
Γέροντα νικῶν ἐν μελιῤῥύτοις λόγοις.
Ἀλλ' οὐδὲν αὐτὸν ὠφέλησαν οἱ λόγοι,
Κἂν ἦσαν εὐθεῖς προσβαλεῖν σου τῷ κράτει·
Ὅμως ἐτόλμα, καὶ γὰρ ἦν στρατηγέτης
Τρέφων ἑαυτὸν ἐν κεναῖς ταῖς ἐλπίσι.
Βουλὴν δὲ ποεῖ, καὶ καλεῖ τοὺς ἐν χρόνῳ
Ὁμοστόλους γέροντας (2) ἐν συνεδρίῳ.
Ἐκεῖ καθεσθεὶς καὶ στενάξας ἐκ βάθους
Φωνὴν ἀφῆκε τοῖς πόνοις μεμιγμένην·
« Τίς, ἄνδρες, ὑμῶν πῦρ ἔχει τῇ καρδίᾳ
Καῖον, φλογίζον, ὡς ἐμὲ φλέγει φάλαγξ
Ῥώμης χλονοῦσα τὴν ἐμὴν τοπαρχίαν·
Τίνος τὰ τέκνα τὴν τελευταίαν βλάβην
Ἐκ τῆς σπάθης εἴληφε τῆς τεθηγμένης·
Τίνος τὸν ἀγρὸν ἐκδιβρώσκεται ζέον
Τὸ πῦρ ἐπαλθὸν, ἡ πικρὰ τιμωρία·
Ἐκεῖνος ἡμῖν ἄρτι συμβουλευέτω,
Γνώμην διδοὺς ἄριστον ἀντὶ τοῦ σθένους.
Ἀλλ', εἰ δοκεῖ, στήσωμεν ἄνδρας ἱππότας
Τρὶς ἑπτὰ τοῖς βάλλουσι πεντηκοντάδας·
Ἔπειτα πεζῶν ἑξάδας τρισμυρίους,
Πάντας σιδηροῦς, εἰς θέαν μελαγχρόους,
Ὡς ἂν καταπλήξωσι τοὺς ἐναντίους
Φανέντες αὐτοῖς τῶν πυλῶν παρ' ἐλπίδα. »
Οὕτως ὁ τὸ πρὶν αὐθαδῶς (3) ἡπλωμένος (4),
Δημηγορῶν ἦν δυστυχῶς ἐσφιγμένος.

percutiebant sæpe et suos patres, et fratres : ac mortuus jam in prælio homicida fiebat in cæde patria ; namque a carnali cæcitate, qua detinebatur, solutus ille, et meliora noscens, Christi cultoribus opem ferre coactus, falsis cultoribus erat fatale jaculum. Dum ergo eas haberet carnes civitas plenas inquinamentis, conjuncti genere ita clamabant barbarorum voce : « Seepph, echimat, ischarop, et C rhasan, sermet, midene, et chaet ipphesane. » Sed hæc quidem strepebant more patrio, cædes autem a te erat illata Creticis. Erat porro eorum dux exercitus senex Ameras, pallidus, fractus laboribus, parvus, calvus, callidus, Pylium senem vincens mellifluis sermonibus. Sed nihil ipsi profuere verba, quamvis directa forent ad evertendas vires tuas : audebat tamen, etenim dux erat, qui se ipsum pascebat inani spe. Concilium cogit, et seniores advocat expeditionis socios ad consilium. Ibi sedens, et suspirans imo ex pectore vocem sic emisit mixtam gemitibus : « Quicumque vestrum, viri, ignem habet in corde ardentem, urentem, ut me urunt milites Romani devastantes meum imperium; cujus filii extremam noxam acceperunt ab acuto gladio; cujus agrum devorat urentis ignis injecti acerbum supplicium ; ille nos modo consilio juvet sententiam dicens optimam pro viribus. Verum, si placet, collocemus equites, contra jaculatores, mille et quinquaginta; peditum vero triginta sex millia, omnes ferro armatos, aspectu terribiles, ut timorem injiciant hostibus, inopinato extra portas prodeuntes adversus eos. » Sic, qui antea audacter ditionem dilataverat, disserebat ad incitas redactus. Et jam

VARIÆ LECTIONES.

68. θανεῖν C. Idem om. εἷς. Utrumque emendatum a F. ex eod. ut videtur. 75. Scr. ξύναιμοι. 80. σφαγὴ σοὶ C. 92. Fort. τοῖς στόνοις. 93. ἡμῶν C. 107. Fort. ἐκτὸς τῶν πυλῶν. 108. ἀφθαδῶς C.

NOTÆ.

(96) Ita lego hæc verba, quæ mendosa et manca D edidit Cornelius.

(97) Saracenorum perturbationem, clamoremque inter eos excitatum rei crudelissimæ novitate, propria eorum lingua ac dialecto exprimit Theodosius. Verba videntur Turcica, sed difficillimæ interpretationis, quia obsoleta et Græcis litteris fortasse non sine librarii mendis expressa. Si quid interim emerserit, dabimus ad calcem.

(98) [Sensus : oppidani clamorem tollentes patrio sermone utebantur, illa autem Cretenses occidendi ratio tuum erat inventum, recens itaque et insolitum. F. I.]

(99) *Amir*, vox Arabica, quæ dominum seu dominatorem significat, ex qua, tum apud Græcos, tum apud Latinos sequioris ævi deducta sunt plura vocabula ad significandas apud Saracenos et Turcas varias, quas habebant, cum aliquo imperio dignitates. Quinetiam ex ea voce apud nos in honore est titulus *Ammiraglio*, qua Siculi summos classium præfectos ad Saracenorum imitationem appellasse videntur primi. Porro ameræ hujus in Creta tunc imperantis nomen reticet poeta, sed nobis illud innotescit ex anonymo continuatore Theophanis in Rom. Jun. n. 11, pag. 298, et ex Cedreno p. 643, qui eum Κουρούπας *Curupam* vocant, necnon ex Simeone Magistro et Logotheta, in Rom. Jun. num. 4, pag. 498, qui paulo aliter Κουρόπα *Curopam* eum nuncupat.

(1) *Pylium senem*, Nestorem nempe, quem tanquam Græcorum disertissimum sæpius describit Homerus.

(2) [γέροντες ἐν χρόνῳ ὁμόστολοι, senes Ameræ ætate annisque æquales. F. J.]

(3) Cornelius minus correcte nulloque sensu edidit ἀφθαδῶς.

(4) Curupas certe imperium suum extendere nitebatur, quoniam Barbari, teste anonymo continuatore Theophanis in Rom. Jun. n. 7, pag. 296 : πολλὰ δεινὰ καὶ κακὰ καὶ αἰχμαλωσίας καθ' ἑκάστην εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐποιοῦντο, ἀφ' ὅτου ταύτην τὴν μεγάλην νῆσον ἐπόρθησαν, *damna multa*

Καὶ δὴ στρατεύσας καὶ φαλαγγώσας ὅλους
Ἐκ τῶν ὀπῶν (5) ἤθροιζεν ὁ δράκων ὄφεις.
Εἰδὼς δὲ πάντας εἰς ὁδοὺς δειλανδρίας
Ὁμοῦ βαδίζειν, ἢ σφαγῆς αἱρουμένους,
Σταθεὶς παρώρμα τοὺς κακοὺς παρεργάτας·
« Ἐν τῇ τρυφῇ σπεύσωμεν, ἄνδρες ἱππόται,
Τῆς νῦν φανείσης μυριοξίφου μάχης·
Ἴωμεν εἰς μάχαιραν ἀντὶ τῶν τέκνων,
Ὑπὸ γυναικῶν, καὶ φίλων, καὶ πατρίδος.
Μηδεὶς φοβείσθω τὰς τομὰς τῶν φασγάνων.
Εἰ γὰρ θάνῃ τις, σώζεται παραυτίκα,
Καὶ ζῶν πορευθῇ καὶ λάβῃ κατοικίας,
Ὅπου προφήτης οἶδε (6) χειμαῤῥοῦς λέγειν
Γάλακτα ἐκμέλιτα ἐξοίνου ῥέειν.
Εἰ δ' αὖ δεδοικὼς οὐχ ὑπὲρ τέκνων θάνῃ,
Τοῦ δὲ προφήτου τοὺς λόγους περιδράμῃ,
Θνήξει παρ' ἡμῶν, καὶ μεταστὰς τοῦ σκότους (7)
Τὴν ἀπρόοπτον δέξεται τιμωρίαν. »
Οὕτω παραινῶν καὶ παρ' αὐτῶν εἰς μάχην
Προωδοποίει τὴν σφαγὴν τοῖς ἀξίοις.
Ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ κρατῶν Νικηφόρος
Οὐκ εἶχε καιρὸν ἀγνοεῖν τὰς τοῦ πλάνου
Ἅσπερ παρέλκων ἔπλεκε στροφουργίας.
Ἦν γάρ τις αὐτὰς τὰς ὁδοὺς προμηνύων (8),
Ἐκ τῶν ἀκόσμως ἔνδον ἐγκεκλεισμένων.
Οὕτω στρατάρχας, ἄνδρας εὐθεῖς ἱππότας,
Φαλαγγοσώστας, πεζοτοξοκράτας
Εἰς ἓν συνῆψε τοῖς στρατηγέταις ἅμα,
Μέσον δὲ τούτων, εὐτελὴς ὡς ἱππότης,
Σταθεὶς (9) ἀφῆκεν ὁπλικωτάτους λόγους·
« Ῥώμης τὰ νεῦρα, τέκνα, σύνδουλοι, φίλοι,
Ἰδοὺ καθ' ἡμῶν καὶ πάλιν τὸ θηρίον
Κενὰς (10) ἔσωθεν ἤρξατο σκευωρίας·
Ἰδοὺ τὸ δεινὸν τῆς Χαρύβδεως στόμα

cogens phalangas, omnemque exercitum ex antris congregabat serpentes draco; sed cum vidisset cunctos desidiæ vias calcare potius, quam cædes appetere, stans incitabat malos illos milites: « Lætantes festinemus, viri equites, ad pugnam ingentem quæ se nobis offert, sumamus gladium pro filiis, pro uxoribus, pro amicis, et pro patria. Nemo timeat acutas ferri acies; si quis enim moritur, salvus fiet illico, et vivens ibit, et sedes accipiet, ubi propheta dixit se vidisse torrentes lacte, et melle, et vino manare. Quod si quis pavidus renuerit pro filiis mori, atque prophetæ verba contempserit, a nobis occidetur, et involutus tenebris non opinatum accipiet supplicium. » Sic milites hortatus, eos ad pugnam præivit, iter sternens ad cædem meritam. Dux autem supremus Nicephorus opportune noscebat deceptoris fraudes, quas incassum struebat: erat enim, qui ipsas nuntiabat insidias ex iis, qui furtim intus clausi erant. Quare militum duces, excelsos equites, legionarios, pedites arcitenentes in unum collegit cum præfectis simul. Interque hos medius, tanquam privatus eques stans

VARIÆ LECTIONES.

118. Scr. ὑπὲρ γυναικῶν. Cf. 193. 121. Ne quis hunc versum corrigendum censeat cf. II. 163. 194. III. 192. 123. Scr. γάλακτος, ἐκ μέλιτος, ἐξ οἴνου ῥέειν (cf. Fogg. Annot.). In μέλιτος media producitur, littera τ pronuntiando geminata. 125. Fort. παραδράμῃ. 128. Fort. παραινῶν καὶ παρορμῶν. Cf. III. 169. IV. 41. nisi malis πυρακτῶν, *incendens*. Cf. Heliodor. II. 9. 133. Fort. αὐτοῖς vel αὐτῷ. 136. καὶ videtur inserendum ante πεζοτοξοκράτας, in quo vocabulo primum o producitur, littera τ duplicata. 139. Syllabam στα om. C. 142. γεν... ἔσωθεν Sic C. κενὰς F. e cod. vestigiis cruit. Fort. καινάς.

NOTÆ.

ac mala quotidie Romanis inferebant, captivosque ac prædas abigebant, quo ex tempore vastam eam insulam suæ ditionis fecerant: sed potissimum ob victoriam de Græcis nuper reportatam nimis insolescentes, Romani imperii loca in servitutem redigebant. Audi sæpius laudatum Leonem Diaconum: *Etenim infortunio, quod Romanis nuper acciderat, immensum superbiens, Romanæ ditionis littora locaque maritima prædationibus maxime infestabat.* Vide Pagium, ibid. pag. 873.

(5) Saracenos extra urbem palantes antra et impervia loca habitasse, testatur mox laudatus Theophanis continuator anonymus in Rom. Jun. n. 10. p. 298, scribens: Μαθὼν δὲ ὁ Νικηφόρος ὅτι οἱ ἔξω τοῦ κάστρου ἀποκλεισθέντες εἰς τὰ στενώματα καὶ κλεισούρας καὶ ῥυάκια καὶ ἕλη καὶ ὄρη προσέφυγον. *Intellexit, autem Nicephorus eos qui urbe exclusi erant, in angusta et clausuras alveolosque et saltus et montes confugisse.*

(6) Confictam Moamethis visionem de Paradisi beatitudine recitat Arabice et Latine Ludovicus Marraecius in part. II Prodromi ad Refutationem Alcorani, pag. 20, ubi hæc leguntur: *Sunt autem ibi calices ad bibendum tot numero, quot sunt sidera in cœlo: et puellæ et pueri ministrantes in paradiso ad manducandum et bibendum: et adolescentulæ pulcherrimæ, quantum cogitari possit; ex quibus si una appareret in cœlo, vel in aere nocturno tempore, illuminaret mundum universum, non secus ac si esset sol lucentissimus: et si spueret in mare, certe mutaret salsedinem ejus in mel, et amarorem aquarum ejus in dulcedinem et suavitatem.* Verum propius hosce Theodosii versus illustrat Cedrenus Hist. Comp. pag. 422, ubi de impiis Moamethis dogmatibus disserens inquit: Εἶναι δὲ τρεῖς παραδείσους ἐν τῷ παραδείσῳ φλυαρεῖ, ἕνα μέλιτος, καὶ ἕτερον γάλακτος, καὶ ἕτερον οἴνου. *Præterea nugatur, in paradiso tres esse paradisos, unum mellis, alterum lactis, vini tertium.*

(7) In tenebricosis locis impios detineri scripsit Moameth, ubi vento urente ferventeque aqua excrucientur: ita enim in Alcorano Sur. LVI, num. 44, inquit: *In vento urente et aqua fervente morabuntur, et umbra et fumo nigerrimo.* [Junge τοῦ σκότους τιμωρίαν.]

(8) Eadem narrat Theophanis continuator anonymus in Rom. Jun. n. 10, pag. 297, ita scribens: Ἔμπροσθεν δὲ ὁ συνετὸς ταχυδρόμους γαλέας ἀποστείλας, κατασκοπῆσαι καὶ κρατῆσαι γλῶσσαν προσέταξεν. *Missis itaque vir prudens ac catus, quæ classi præirent, celeribus galeis, explorare jussit, ac indigenas loci rerumque indices capere.*

(9) Mancum hoc verbum edidit Cornelius, quoniam in codice ob chartæ vitium primæ ejus litteræ ferme omnino deletæ sunt.

(10) Litterarum vestigia adhuc in ms. exstantia diligenter considerans, ita legendum hoc verbum censui, quod in Cornelii editione desideratur.

Ἀναῤῥοφῆσαι μαίεται Ῥώμης κράτος·
Ἰδοὺ (11) συριγμοὺς ὁ δράκων χειᾶς μέσον
Κήρυκας ὀργῆς καὶ σφαγῆς ἀναπνέει,
Φυσᾷ τὸν ἰὸν καὶ βιάζει τὴν φύσιν.
Ἀλλ' ἔστιν αὐτοῦ τὸ θράσος δειλανδρία.
Μηδεὶς φοβηθεὶς ἐξόπισθεν φευγέτω·
Θυμὸς γὰρ αὐτῷ μέχρι τῶν κτύπων μόνων.
Ἴωμεν ἀνθ' ὧν εὐσθενῶς ὡπλισμένοι·
Ἔχουσι σάρκας καὶ τὰ τῆς Ἄγαρ τέκνα (12).
Οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σὰρξ σίδηρος ἢ λίθος.
Ἀλγοῦσιν, ἂν λάβωσι, Ῥωμαίων πλέον·
Ἀργοῦσιν, αὐτῶν εἰ κοπῶσιν αἱ χεῖρες·
Πίπτουσιν εἰς γῆν, εἰ κοπῶσιν οἱ πόδες.
Μηδεὶς νοσήσει τὴν πικρὰν ἀνανδρίαν·
Μηδεὶς φοβηθεὶς οὐ φανεῖ Ῥώμης κλάδος.
Μηδεὶς νόθον γέννημα καὶ σπορὰν ξένην
A Δείξειν ἑαυτὸν ἐν κακοῖς σπουδαζέτω.
Αἰδώς, ἀδελφοί, τῆς φυγῆς ἡ ζημία (13).
Αἰδεῖσθε φεύγειν καὶ πτοεῖσθαι τὰ ξίφη.
Ποῦ γὰρ φυγοῦσιν εὑρεθῇ σωτηρία,
Μένουσιν ἔνδον Κρητικῶν ὁρισμάτων;
Οὐκ ἔστιν ἰσχὺς τῆς Ἄγαρ τοῖς ἐγγόνοις·
Θεὸς γὰρ (14) ἡμῖν συμμαχεῖ καὶ συντρέχει. »
Οὕτω στομώσας τοῦ στρατοῦ σου τὰ ξίφη,
Λόχους ἐποίει, καὶ τροπὴν πεπλασμένην,
Ὡς ἂν κλαπέντες ἔνδοθεν τειχισμάτων (15)
Ἔξωθεν θαρσήσωσιν ἐκβεβηκέναι.
Ὡς οὖν καιρὸς ἤγγισε τῶν βουλευμάτων,
Χώραν (16) ἐχούσης τῆς ῥοδοχρόου τρίτην,
Χειὰς ἀνώρμων, ὡς ὄφεις, οἱ τὰς κάρας
Ἔχοντες, ὡς ὄνειδος (17), ἐξυρημένας.
B Τούτων ὑπῆρχε καὶ κρότος ταῖς ἀσπίσι,

hæc emisit verba ad bellum excitantia: « Romæ robur, filii, conservi, amici, ecce adversum nos iterum bellua molita est intus irritas insidias; ecce Charybdis os terribile Romanum absorbere imperium nititur: ecce sibila draco lustro in medio emittit, iræ atque cædis nuntia, spirat venenum, et vim infert naturæ. Attamen timida est ejus audacia: nemo exterritus vertat terga fugæ, namque illi est animus summis tantum labiis. Armati itaque eamus contra illos strenue, carnei sunt etiam Agar filii, nec illis inest caro ferrea, aut saxea. Si vulnerentur, plus quam Romani, dolent; torpescunt, si incidantur eorum manus: humi procumbunt, si amputentur pedes. Nemo laboret improba desidia, nemo tremens non appareat Romæ germen, nemo spuriam progeniem et extraneum genus in adversis se satagat ostendere. Turpis est, fratres, fuga, et periculosa; pudeat vos fugere et pavere gladios; nam quo fugientes salutem invenient manentes intra Cretica confinia? nullum est robur Agar posteris, Deus enim nos tuetur atque adjuvat. » Cum sic acuisset enses sui exercitus, insidias paravit et fictam fugam, ut decepti, qui stabant intra mœnia, foras auderent egredi. Ut igitur statutum tempus advenit, horam habente rosea die tertiam, ex antris, ut serpentes, erumpebant, capita detonsa habentes, tamquam de plebis fæce. His erat etiam clypeorum strepitus, clamorque multus, et tremoris pater metus

VARIÆ LECTIONES.

145. ἰδ. συριγμούς. Sic C. 154. ἀλγοῦσι C. 155. ἀργοῦσι C. 160. δείξεν C. 162. πτοεῖσθε C. 169. τειχισάντων, in notis: *melius* τειχισμάτων C. quod in cod. invenit F. 171. Fort. ὡς οὖν ὁ καιρός. Fort. etiam præterea ἤγγισεν βουλευμάτων, a pedibus enim trisyllabis abstinere solet Theodosius.

NOTÆ.

(11) Eadem ex causa hujus etiam verbi primas tantum litteras innuit Cornelius.

(12) Agareni scilicet, ita dicti, quod ab Ismaele descenderent filio Agar ancillæ Abrahæ, quam ipse, permittente Sara, duxit in conjugem. Hujusmodi populos etiam veteres cognoverunt: Agarenos enim memorant sacræ Paginæ Psal. LXXXII, v. 6, nec non Plinius lib. VI, cap. 28, qui Arabiam, Felicem habitasse dicit, et Strabo lib. XVII, pag. 528. Qui ipsos Nabathæis adjungit. Observandum tamen, quod Agarenorum nomen a recentioribus scriptoribus latiori modo ad designandos omnes cujuscunque regionis Arabas ac Saracenos usurpatum fuit. Agaræi etiam ii nuncupati occurrunt, ab Agar, urbe Arabiæ Petrææ principe, cui eamdem Agar Abrahæ uxorem nomen dedisse contendunt nonnulli.

(13) Hanc a Nicephoro habitam ad milites allocutionem nullus ex Græcis, qui adhuc restant, hujus expeditionis scriptoribus recenset. Plura tamen his similia sunt, quæ allocutum esse Nicephorum ad milites alia occasione refert Theophanis continuator anonymus in Rom. Jun. num. 12, pag. 299, ex qua hæc ad rem nostram accipe: Λάβωμεν πίστιν τὴν τῶν φόβων φονεύτριαν· ἀναλογισώμεθα ὅτι ἔνδον ἐσμὲν τῆς Συριακῆς νήσου· μέγαν κίνδυνον ἡ φυγὴ ἀπὸ τῶν ὧδε φέρει. *Fidem arripiamus, quæ timores perimit: animo reputemus nos in Syriaca insula versari. Ingens periculum est, si inde fugerimus.*

C (14) Hæc etiam a præfata, quam Theophanis continuator recitat, allocutione illustrantur; ibi enim sic Nicephorus loquitur: Στῶμεν καὶ καρτερήσωμεν εἰς ἀντιπαράταξιν τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ Χριστὸς ὁ Θεὸς συνεργήσει ἡμῖν, καὶ ὀλέσει τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, καὶ πορθήσεται τὸ κάστρον τῶν ἀλαζόνων τοῦ Χριστοῦ. *Stemus intrepidi adversaque acie Christum negantes infideles audacter appetamus; feret suppetias Christus Deus noster, hostesque profligabit, ac superborum eique insultantium oppidum arcemque diruet.*

(15) Sic recte codex, quod mendose edidit Cornelius, etsi ita esse emendandum adnotavit.

(16) *Stationem* scilicet, seu *sedem*, in qua tunc dies consistebat. Eleganter autem dixit diem sedem tertiam habuisse, ut horam ipsius tertiam indicaret.

(17) Turcarum morem satis notum tangit radendi sibi capita. Quod autem addit, ὡς ὄνειδος, Romanorum Græcorumque morem respicit, apud quos vilibus et D ignominiosis hominibus capita radebantur. De servis atque ad opus publicum damnatis ita Artemidorus Oneirocrit. lib. I, cap. 22: Ὁπότερον δ' ἂν τῆς κεφαλῆς ψιλὸν ἔχει τις οὐκ ὢν εὐσυνείδητος, καταχριθήσεται τὴν εἰς ἔργον δημόσιον καταδίκην· τοῦτο γὰρ κἀκεῖ παράσημόν ἐστι τοῖς καταδικαζομένοις. *Utram autem capitis partem quis nudum habet, ut non probe cognosci queat, damnabitur in opus publicum adjudicatus.* Hoc enim etiam istic

Βοή τε πολλή, καὶ τρόμου πατὴρ φόβος,
Καὶ πάντα δεινά· τοῖς δὲ σοῖς στρατηγέταις
Τάξις, σιωπή, σεμνότης, προθυμία.
Εἷς οὖν στρατηγῶν, εὐγενοῦς ῥίζης κλάδος,
Ἀνὴρ κραταιὸς εἰς στροφὴν ἀκοντίου,
Βραδὺς δὲ φεύγων, καὶ ταχὺς κατατρέχων,
Λόγους γλυκεῖς ἔλεξεν ἐν στρατῷ μέσον·
« Πρωτοστράτηγε, πῶς λιπὼν τὸν δεσπότην
Οὐχ ὡς μάγειρος τῇ βαναυσίῳ τέχνῃ
Κυκῶν ἔμιξας τούτων ἐν παραινέσει,
Ὡς ἂν τὸ νέκταρ ὁ γλυκὺς στεφηφόρος
Ταῖς σαῖς γένηται προσταγαῖς ἀρτυσία;
Ἐκεῖνος ἡμᾶς (18) νουθετῶν, ἐπιτρέπων,
Τὴν χεῖρα πᾶσιν ἐξαπλῶν, εὐεργέτει.
Μνησθῶμεν αὐτοῦ ῥημάτων μελιῤῥύτων,
Καὶ τῶν τραπεζῶν, εἶτα τῶν χαρισμάτων.
Μνήσθητε, καὶ θάνωμεν, ἄνδρες, εἰς δέον,
Ὑπὸ γένους ἄνακτος εὐσεβεστάτου.
Μόνον πλατυνθῇ (19) σκῆπτρον τῆς μοναρχίας,
Καὶ γῆς ἀνάξει Ῥωμανὸς πάσης μόνος. »
Ἐπεὶ δὲ πληθὺς μυρίανδρος βαρβάρων
A Ἐκ τῶν πυλῶν ὥρμησεν, ὡς νότου νέφος,
Βρυχὴν (20) ἀπειλοῦν, καὶ προδεικνύον σπόρον,
Οἱ σοὶ τραπέντες εἰς φυγὴν πεπλασμένην
Πάγην ἐτεχνάζοντο τὴν χρητεκτόνον.
Πύργον δὲ μακρὸν πάντες ἐκβεβηκότες,
Καὶ τῶν πυλῶν ἔξωθεν ἐξωρμηκότες
Ποινὰς ὑπεῖχον πίστεως τὰς ἀξίας.
Ἐκ τεττάρων γὰρ στρατικῶς ἐγκρυμμάτων (21)
Κλύδων ἐγερθεὶς, καὶ σφοδρῶς ἐπιβράσας,
Χειμῶνα γεννᾷν ἤρξατο πρὸς τῆς μάχης·
Καὶ δυσμενῶν ἦν συμφορὰ, κλόνος, στόνος,
Λαῶν δὲ τῶν σῶν χαρμονὴ νικηφόρος.
Ὡς οὖν σταθέντες ἦσαν ἐν μεταιχμίῳ,
Τὴν ἔκβασιν βλέποντες ἐστενωμένην,
Οἱ τῆς ἑαυτῶν αἴτιοι φονουργίας,
B Ἔβαλλον εὐθὺς, ἀνεβάλλοντο πλέον,
Καὶ τὴν φυγὴν ἔχοντες ἠπορημένην, —
Πάντη γὰρ αὐτοῖς ἦν ταράττουσα βλάβη —
Ἔστησαν εἰς ἓν τῆς ταφῆς τὸ χωρίον.
Τίς ἐκ τραγῳδῶν ἐκβοήσει τοὺς φόνους,
Καὶ τὴν ἑκάστου τῆς σφαγῆς τιμωρίαν;

et undique confusio: tuis autem militibus ordo, silentium, gravitas, alacritas. Unus porro militum claro natus genere, vir fortis in jactu jaculi, tardus ad fugam, et ad insectandum velox, hæc dulcia emisit verba in medio exercitu: « Supreme dux, curnam, omisso despota, veluti coquus in arte culinaria, non eum admiscuisti in horum adhortatione, ut dulcis dominator, instar nectaris, tuis condi- C mentum fieret imperiis? admonens ille, et nostri curam gerens, beneficam manum extendebat omnibus. Recordemur ejus verba melliflua, et mensas atque munera. Recordemini, et moriamur, si opus fuerit, pro familia regis piissimi. Solum extendatur sceptrum imperii, cunctoque orbi unus Romanus imperet. » Postquam vero infinita multitudo barbarorum e portis irruit, tanquam coacta ab austro nubes minitans tempestatem, et mala nuntians segetibus, tui se vertentes in fictam fugam laqueum parabant in perditionem Creticam. Cuncti autem, e longis exeuntes turribus, atque portis se foras erumpentes, pœnas luebant fide eorum dignas. A quatuor namque insidiis tuorum militum æstus commotus, et vehementer fervens, procellam cœpit producere in prælio; hostibusque erat clades, tumultus, suspirium, tuis autem populis triumphale gaudium. Cum ergo essent circumventi ab aciebus, sibi præclusum aspicientes exitum, et sibi esse auctores propriæ cædis, vulnerabant statim, sed vulnerabantur magis; nullumque habentes ad salutem effugium, nex enim illis imminebat undique, constiterunt in unum sepulcri locum. Quis ex tragicis cædes enarrabit, et singulorum sævum mortis genus?

VARIÆ LECTIONES.

176. Fort. ψόφος, strepitus ad terrorem incutiendum concitatus. 188. ἡμᾶς om. C. ex cod. restituit F. 191. ταῖν τραπεζῶν. 193. Scr. ὑπὲρ γένους. cf. II. 118. 194. πλατυνθεὶς, in not. *lego* πλατυνθῇ. 195. Fort. ἀνάξῃ. 198. βρυχὴν, in not. *potius* βροχὴν C. Pisidas Heracliad. I. 36. p. 97. αἱ βροχαὶ τῶν αἱμάτων. 198. Fort. σπόρῳ, vel quod malim φθόρον. 201. Fort. πύργων, *e turribus egressi longeque progressi*. 202. τῶν συλῶν C. 204. ἐγχρουμάτων C. 206. Fort. πρὸ τῆς μάχης: agitur enim de iis quæ ante pugnam commissam facta sunt. 212. Scr. ἀντεβάλλοντο. 216. Scr. ἐκτραγῳδῶν. Vid. Boisson. ad Nicet. IV. 109. p. 198 seq.

NOTÆ.

insigne est damnatis. Qua de re Polygnotum, ut D servilem Æthræ Thesei matris conditionem ostenderet, derasam usque ad cutem eam pinxisse observat Pausanias Phocic. lib. x, cap. 25. Scurras item, aliosque viles homines raso fuisse capite testatur Juvenalis lib. I, sat. v, v. 171, ita inquiens:

pulsandum vertice raso
Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis, et tali dignus amico.

(18) Ita ad fidem codicis suo loco hoc pronomen reposuimus omissum in editione Cornelii.

(19) Sic bene emendandum quoque censuit Cornelius.

(20) Cornelius legendum maluit βροχὴν, sed nihil immutandum: βρυχὴ enim pro *tempestate* ac *procella* bene ponitur.

(21) Cornelius male legit ἐγχρουμάτων. Ἔγκρυμμα ad designandas militares insidias passim usos esse Græcos scriptores constat. Cæterum ἔγκρυμμα a κρύπτομαι, quod est *se abdere*, derivatum contendit Eustathius in suo ad Homerum Commentario pag. 932, edit. Rom. scribens: Ὅθεν καὶ ἔγκρυμμα τὸν λόχον ὁ τοῦ δήμου ἄνθρωπος λέγει· κρύπτονται δὲ πάντως οἱ μὴ τετανοὶ ἑστῶτες, ἀλλ' ἀναγκαίως ἐν τῷ συνιζάνειν συστέλλοντες ἑαυτοὺς, ὡς μὴ περιφαίνεσθαι. *Quare et ἔγκρυμμα insidiæ vulgo dicuntur: occultantur enim omnino, qui coarctati stant, ac necessario, dum inter se coeunt, contrahunt semetipsos ne videantur.* — Plura hujus generis stratagemata referuntur a Polyæno lib. II, cap. 1, num. 27; lib. v, cap. 10, num. 4; cap. 16, num. 2; lib. VIII, cap. 3, num. 2, et alibi.

A Ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐν νεφροῖς βεβλημένος,
Περιτροπὰς ἔπασχεν, ἅσπερ ἠγνόει,
Καὶ πρὶν χορευτῶν οὐ μαθὼν περικλάσεις,
Ἄκων χορευτὴς ἦν λαβὼν ἀκοντίῳ.
Ἄλλος στερηθεὶς τῆς κεχαρμένης κάρας
Ἔκειτο πρηνὴς στρατικῶς ἡπλωμένος,
Καὶ τοὺς ἑαυτοῦ δυστυχῶς κινῶν πόδας,
Χύσει κολυμβᾷν ἤθελε τῶν αἱμάτων.
Ἄλλος δὲ πληγεὶς τὴν κατάξηρον ῥάχιν,
Κύπτων ἄκων ἦν προσκυνῶν σου τὸν στόλον.
Ἄλλος δὲ νεκρὸς, καὶ πόδας τετμημένος,
Λελησμένος προὔκειτο τῶν ἱππασμάτων.
Ἄλλος δὲ τὴν ἄναλτον ὠσθεὶς γαστέρα,
Χερσὶ κατεῖχε τὴν πλοκὴν τῶν ἐντέρων,
Καὶ πρὶν μαχητὴς εὐσθενὴς κεκριμένος,
B Μάγειρος ἦν ἄπειρος ἐντεροπράτης (22),
Οὕτως μετηλλάξαντο τὴν πανοπλίαν
Εἰς ἀλλοτέχνους συμφορὰς οἱ τῆς Ἄγαρ·
Καὶ πᾶς τελευτῶν εἶχε τὴν τιμωρίαν,
Τέχνην πονηρὰν εἰς ἀναίρεσιν βίου.
Εἷς οὖν ἐκείνων ἦν ἀνὴρ Κρὴς ἱππότης,
Γιγαντοειδὲς, ὃς λαβὼν τὴν ἀσπίδα,
Καὶ τὴν μάχαιραν, τῷ στρατηγῷ τῆς μάχης
Ἐναντίως ἤλαυνε, προσβαλεῖν θέλων.
A Ἀλλ' οὐκ ἀφῆκεν ἡ δίκη (23) τοῦτον φθάσαι·
Πλήττει γὰρ αὐτὸν ὁ κρατῶν Νικηφόρος
Τῆς ὀσφύος κάτωθεν, ὀμφαλοῦ μέσον.
Καὶ τοῦ μὲν εἶχε σῶμα νεκρὸν ἡ κόνις (24),
Τοῦ δὲ κλέος μέγιστον ὁ πλατὺς (25) στόνυξ.
Οὕτω κακῶς ἔπασχον ἐγκεκλεισμένοι
Ἐκεῖθεν ἔνθεν τοῖς φονευταῖς ἐνδίκως
Οἱ τῶν ἀθέσμων πράξεων ὑπηρέται.
Εἰ δ' ἦν τις αὐτῶν εἰς φυγὴν ὡρμημένος,
Ἔμπροσθεν εἶχε φραγμοὺς (26) ἔμποινον ξίφος,
Καὶ τὸν στρατηγὸν πανταχοῦ Νικηφόρον
Βάλλοντα, καὶ κράζοντα τοῖς στρατηγέταις·
« Βάλλωμεν, ἄνδρες, τοὺς βιοφθόρους λύκους. »
Ὅμηρε, ποιητῶν λόγιων ὁ τῆς μάχης·
Πόῤῥω πεφυκὼς, ὡς παρὼν δὲ συγγράφων,
B Ὁ πολλὰ κάμνων ἐν κενοῖς, καὶ τοὺς πόνους
Διεξιὼν ἅπαντας Ἑλλήνων μάτην·
Σὺ δεῦρο, καὶ βόησον ὄγκῳ ῥημάτων
Ῥώμης στρατοῦ καύχημα, καὶ μέγαν στόνον
Ἐχθρῶν παλαιῶν, δυσμενῶν, δουλοσπόρων (27).
Ἕξεις γὰρ ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν τύπον,
Ὡς τοῖς Ἀχαιοῖς τὴν παρέκβασιν τύπον.
Οὐκ ἦν γὰρ ἔνθα τις φυγὼν ἐκ τῆς μάχης,
Οὐδ' εἰ πτερωτὴν εἶχε βάρβαρος φύσιν.

Alter quidem eorum sauciatus renibus, quas ignorabat, patiebatur vertigines, ac saltans, non edoctus motus choreæ, invitus saltator flebat ictu jaculi. Alter orbatus suo detonso capite jacebat pronus stratus ab exercitu, suosque infelix movens pedes C natare videbatur rivo sanguinis. Alter autem ictus in arida dorsi spina procumbens, tuum invitus adorabat exercitum. Alter mortuus, et abscissis pedibus neglectus jacebat ad conculcationem equitum. Alter, insatiabili confossus in ventre, manibus tenebat intestinorum gyros, et qui antea censebatur pugnator strenuus, coquus flebat inexpertus viscerum. Ita commutabant arma in alias artes calamitosas Agareni, ac quisque moriens habebat pro supplicio sævam aliquam artem ad interitum. Erat porro inter illos vir Cretensis eques gigantis specie, qui, accepto clypeo et gladio, contra pugnæ ducem agebat equum, cum eo cupiens congredi. Sed non permisit Deus eum propositum suum exsequi, percutit enim illum imperans Nicephorus infra renes umbilico in medio : et hic quidem occubuit stratus in pulvere, illius autem laudem maximam assecutus est gladius. Sic mala patiebantur angustiati merito hinc inde ab interfectoribus iniquarum actionum ministri. Si quis autem ex illis erat qui tentaret fugam, letalem ensem habebat sibi obicem, et imperantem ubique Nicephorum ferientem, et voce adhortantem milites, « Feriamus, viri, hos voraces lupos. » Homere, qui poeticis sermonibus prælia, licet longe absens, ut præsens tamen conscribis, qui multum fatigaris in rebus inanibus, ac labores Græcorum omnes frustra versu complecteris, huc adsis, et verborum gravitate celebra Romani exercitus gloriam, ingentesque gemitus veterum infensorum hostium ex servili semine : habebis enim in nostris veritatem pro typo, sicut in Achæis excessum pro typo. Hic enim non erat qui ex pugna fugeret barbarus, neque si alatam haberet naturam.

VARIÆ LECTIONES.

220. χορευτῶν C. Male vulgo post χορευτῶν distinguitur 221. λαβών. Cf. supra v. 154. 231. Scr. χερσίν 24. 5. νεκρὸν ἀκόνης, in not. *quid ἀκόνης hic loci? expende*. C. ἡ κόνις ex cod. dedit F. 246. πλατὺς στα.... Sic C. 251. Φραγκοὺς, in notis : φραγμοὺς *si placet*. C.

NOTÆ.

(22) *Viscerum* nempe *venditor*; πράτης enim apud Græcos pro venditore adhibetur. Frigent, quæ fusius quam par est, hic prosequitur Theodosius.

(23) *Deus*, seu *justitia divina*; Δίκην Dei comitem, divinæque legis vindicem, ideoque ex Jove ipso genitam finxerunt veteres.

(24) Ita ex codice restitue. Ἀκόνης, nullo certe sensu, edidit Cornelius.

(25) Verbum, quod ultimo loco subsequitur, adeo est deletum in codice, ut ne ejus quidem vestigia dignosci possint. Στόνυξ fortasse ut arbitror, vel quid D aliud simile ibi est restituendum, quasi nimirum Cretensis illius gigantis occisio maximam Nicephoro gloriam attulerit.

(26) Cornelius quoque ita esse corrigendum bene adnotavit.

(27) Ex servili progenie genitos Agarenos vocat, utpote qui ex Ismaele filio Agar, quæ Abrahæ famula erat, originem suam ducerent. Moameth enim, ut scribit Cedrenus Hist. Comp. pag. 421, genere ac tribu Ismaelita fuit, ad Ismaelem Abrahami filium genus referens.

Ξέρξης (28) ὁ τὸ πρὶν γῆν θαλασσῶσαι (29) θέ-[λων,
Μὴ προσβαλών σου τῷ κράτει τιμὴν ἔχει;
Οὐκ εἶδεν οὗτος γυμνὰ Ῥωμαίων ξίφη·
Οὐκ εἶδε τὴν σὴν, Ῥωμανὲ, σκηπτουχίαν.
Ἡ γὰρ παρῆλθε τὸν στρατόν σου θαυμάσας,
Τὴν ἧτταν ἐν σοὶ προσλαβὼν, σκηπτοκράτορ.

ΑΚΡΟΑΣΙΣ Γ'.

Ὁ τῆς ἀβύσσου (30) τὰς πολυστόμους χύσεις
Κλείων, χαλινῶν, ἐξανοίγων, ἐξάγων,
Οὗτος πλατύνει τοὺς ὅρους τοῦ σου κράτους,
Ἄνακτος υἱὲ, καὶ κρατύνει τὸν στόλον,
Καὶ πάντα ποιεῖ, καὶ καταστρέφει πόλεις.
Καὶ τίς κατ' ἀξίαν σε τῶν λογογράφων,
Ἄναξ, ἐπαινεῖν εἰς τοσοῦτον ἰσχύσει,
Κἂν ἔστιν ἄλλος ἐν Σταγειρίταις (31), Πλάτων,
Ἢ τῶν Ἀθηνῶν ὁ κρατῶν (32) Δημοσθένης,
Ἢ τὴν πολυθρύλλητον ὁ κρούων (33) λύραν;
Ἐγὼ τε τῶν σῶν δουλικῶς ἐγκωμίων
Ὁ τῆς παρούσης ἡμέρας λογογράφος
Ἀπάρχομαι μὲν, ἀλλὰ τῆς ἀτολμίας
Τὰ κέντρα κεντεῖ (34), καὶ βιάζει τὸν λόγον.
Σὺ δὸς τὸ τολμᾷν, ἐξάνοιγε τὸ στόμα,
Δίδαξον ἡμᾶς μὴ σιωπᾷν εὐκόλως,
Ὅταν τοσαύτη συμφορὰ τοῖς βαρβάροις.
Πλάτυνε τὸν φάρυγγα τῇ παῤῥησίᾳ·
Καὶ γὰρ στενοῦται προσβαλών σου τοῖς πόνοις·
Ἀγωνιᾷ χεὶρ, εἴργεται νοῦς πολλάκις,
Συστέλλεται δὲ, καὶ πτοεῖται, καὶ θέλων
Τοῖς σοῖς βαδίζειν χριστομιμήτοις τρόποις,
Ὡς πτὼξ δεδοικὼς τὰς ὁδοὺς περιτρέχει.
Σὺ γὰρ τὸ νικᾷν πανταχοῦ κεκτημένος,
Τὸ κοινὸν ὠφέλησας, ηὔξησας μόνος,
Σὺ τὴν φάλαγγα τῶν ἐναντίων πόνοις
Ὤθησας εἰς φάραγγα δυσβάτων τόπων.
Σὺ τὰς πόλεις (35) ἔπλησας οὐ σκύλων μόνων,
Ἀλλ' εἰρήνης ἔπλησας, καὶ πολλῆς δόξης.
Ἀγαλλιάσθω τάξις ἀγγέλων ἄνω,
Χορευέτω σύστημα τῶν βροτῶν κάτω.

Xerxi, qui olim terram in mare redigere studuit, quod non sit congressus tuis viribus honori est? Non novit ille nudos Romanorum gladios, non novit tuum, o Romane, imperium. Retro cessisset certe, tuum admiratus exercitum, accipiens a te cladem, o sceptriger.

ACROASIS TERTIA.

Qui abyssi circumfusos gurgites claudit, cohibet, aperit, emittit, ille tui fines extendit imperii, o regis proles, et roborat exercitum, et omnia agit, urbesque destruit. Ecquisnam oratorum te pro meritis, o rex, laudare in tantis rebus poterit, etiamsi sit alius aut Stagirita, aut Plato, aut Atheniensium maximus Demosthenes, aut qui canora clarus cecinit lyra? Ego tuarum laudum, ut servum decet, scriptor factus hac die incipio quidem: sed formidinis stimuli me urgent et orationem premunt. Tu animum præsta, linguam tu solve meam, tu edoce nos loqui confidentius, quoniam tanta est barbaris angustia. Dilata guttur data fandi copia, arctatur enim gesta tua aggrediens: labat manus, sæpius mens refugit, contrahitur et pavescit, et cupiens tuos imitantes Christum mores pingere trepide circumcursat instar leporis. Nam tu assecutus undique victorias, rempublicam juvisti, auxisti solus. Tu ingenti labore hostium agmina redegisti in loca prærupta et impervia. Tu urbes replevisti non solum spoliis, sed etiam pace atque multa gloria. Exsultet angelorum ordo in cœlis, tripudiet cœtus

VARIÆ LECTIONES.

266. Ξέρξ. ὁ τὸ. in mg. Ξέρξης C. quod in cod. esse testatur F. 267. Post ἔχει interrogandi signum posui. 269. εἶδεν vulg. III. 2. κλέων C. 3. τοῦ σοῦ C. 8. σταγειρίταις C. σταγειρίτης ἢ Πλ. corr. F. Fort. ἐν Σταγείροις ἢ Πλάτων. Not. crit. in Anth. Pal. p. 61. 11. Scr. ἔγωγε. 14. κεντεῖ om. C. ex cod. restituit F 28. τὰς πόλας (ex cod. teste F.), in not. *lego* πόλως (πόλεις voluit) C. 29. Versus auctoris, ut videtur, culpa vitiosus. 31. χορευτέτω C.

NOTÆ.

(28) Male edidit contra cod. fidem hoc nomen Cornelius: sed bene ad oram paginæ correxit.

(29) Celebre apud historicos est Xerxis facinus, qui Athon montem a continente abscidit, per eum mare derivans, ut suis navibus commodum præberet transitum. Audi Plinium ita de hac re disserentem lib. IV, cap. 10: *Fretum, quo montem Athon Xerxes rex Persarum continenti abscidit, in longitudine passuum MD. Mons ipse a planitie excurrit in mare LXXV mill. pass.* Hoc idem, ut alios prætereaм, memorat etiam Pomponius Mela lib. II, cap. 2: *Qua continenti Athos adhæret, Xerxe in Graios tendente, perfossus transnavigatusque est, factus freto navigabili pervius;* unde Lucanus Pharsal. lib. II, v. 676, cecinit:

cum vela ratesque
In medium deferret Athon.

(30) Quod in se continet immensam aquarum multitudinem, ἄβυσσον Græci dicunt. Hic autem *Abyssi* nomine intelligitur maxima aquarum congeries in aere a solis attractu collecta, ex qua pluviæ ac tempestates gignuntur; ideoque additur πολυστόμους χύσεις, *qui habet effusiones ex multis ostiis erumpentes.*

(31) Ita codex; sed malim legi: Σταγειρίτης ἢ Πλάτων. Stagiritam dictum fuisse Aristotelem, quod Stagiræ natus esset, nemo ignorat.

(32) Demosthenes inter Athenienses summus ac plurimum pollens dicitur, vel quod, post mortem Alexandri et Antipatri, rebus Græciæ præpositus fuerit, vel potius, quod præ omnibus doctrinæ et eloquentiæ laude excelluerit.

(33) Pindarum intellige lyricorum poetarum principem.

(34) Ad fidem codicis hoc verbum restitui, in editione Cornelii prætermissum.

(35) Πόλας scripsit codicis librarius, sicque ad ejus fidem edidit Cornelius: nos πόλεις emendavimus.

Οὐχ Ἡρακλῆς (36) ἔσωσε τοῦ κήτους Φρύγας, A
Ὁ δεσπότης δὲ κόσμον ἐκ φονουργίας.
Οὐ Μελέαγρος τοῦ πυρὸς (37) τὴν πατρίδα,
Ὁ Ῥωμανὸς δὲ πᾶσαν ἄρτι τὴν κτίσιν.
Τοῖς σοῖς Ἀλωεῦ (38) τίς χάρις παισὶ πάλαι
Χαλκοῦν τεχνουργεῖν Ἄρεος πίθον μέγαν;
Οὐ μητρυιὰ (39) γὰρ τοῦτον, ἀλλ' ὁ δεσπότης
Κινεῖ κατ' ἐχθρῶν Κρητικῶν, λύσας πίθον.
Οὐκ ἦν γὰρ εἰκὸς, ἄστρον Ἥλιε, στέφους
Σοῦ σκῆπτρον λαμπρύναντος ἐν μοναρχίᾳ,
Ἐκεῖνον εἰρκτῇ καὶ στενοῦσθαι, καὶ μένειν·
Ἀλλ' ἢ σὺν αὐτῷ σε κρατεῖν τὴν ἀσπίδα,
Καὶ γῆν μολύνειν αἵμασι τῶν βαρβάρων.
Ἐπεὶ δὲ Κρητῶν ἡ φάλαγξ κατεσφάγη,
Ὡς ἐν κυνηγοῖς πτὼξ πεσὼν ἀνῃρέθη,
Πολλοῖς (40) μὲν ἡ γῆ συμφορῶν ἀπηλλάγη,
Ἀπεπλύθη δὲ μυρίων μιασμάτων·
Καὶ πᾶς Σκύθης ἔκειτο νεκρὸς εἰς χθόνα,
Κυσὶ ποθητὸς, καὶ γυναιξὶ, καὶ τέκνοις.
Τούτων ἁπάντων ἀγνοῶν τὰς ἐκβάσεις,
Αὐτὸς, στρατηγὲ, καὶ πάλιν τὰς φροντίδας
Ἔνδον συνῆγες, ὡς στρατὸν, τῆς καρδίας,
Ἕως τὸ γράμμα θᾶττον ἐξ ὑπηκόων
Πολλῆς ἐπῆλθε χαρμονῆς πεπλησμένον.
Μαθὼν δὲ πάντα, καὶ κροτήσας τὰς χέρας,
Οἵαν προσευχὴν οὐκ ἔχει λέγειν φύσις,
Πρὸς τὸν Θεὸν δέδωκας· ἀλλ' ἴσως, ἄναξ,
Τὴν τοῦ προφήτου, «*Κύριε* (41),» κράζων μέγα,
«Ὁ κύριός μου μὴ σιωπήσῃς ὅλως·
Εἰ γὰρ σιωπήσειας, εἷς τῶν ἐν βόθρῳ (42)

mortalium in terris: non Hercules servavit a cete B Phrygios, sed mundum ab immani cæde, despota: non ab immani bellua Meleager patriam, sed universum nuper Romanus orbem. Quid olim profuit Aloee filiis tuis æneum fabricare magnum contra Martem dolium? non enim hunc noverca, verum, despota, movet contra hostes Creticos solvens dolium. Nam non par erat, o Sol, corona tua sceptrum adornante monarchiæ, illum arctari et manere in carcere, sed potius cum eo te gestare clypeum, terramque inficere Barbarorum sanguine. Cum ergo Cretensium cæsa essent agmina, perempta ut lepus, quæ in venatores incidit, a multis terra erepta est miseriis, atque purgata ab infinitis sordibus: et quisque Scytha jacebat humi mortuus a canibus desideratus, uxoribus, et filiis. Quia horum omnium ignorabas exitus ipse, imperator, novis curis in animo angebaris ob tuum exercitum, donec paulo post a servis tuis litteras plenas accepisti multo gaudio. Cuncta erga edoctus, atque plaudens manibus, quas non valet natura edicere preces, ad Deum fudisti: sed fortasse, o rex, illud prophetæ cecinisti: « Domine, valde clamabo Dominus meus, ne sileas omnino, si enim silueris, tanquam

VARIÆ LECTIONES.

36. Scr. παισίν. 43. Scr. ἀλλ' ἤ. cf. Bornem. ad Xenoph. Conv. p. 58. 44. Scr. αἵμασιν. 47. πολλῶν corr. F. Bene haberet etiam πολλῆς — συμφορᾶς. cf. v. 55. 50. Scr. κυσίν. 52. Fort. αὖθις στρατηγέ. 53. εἰς πλάτος τῆς καρδίας corr. Boisson. ad Nicet. II. 10. p. 83. quod non necessarium. Verba ὡς στρατὸν referenda ad *curas* cum infesto comparatas exercitu. 57. οἷαν F. οἴαν C. 61. ἐμβόθρων C. contra cod. fidem.

NOTÆ.

(36) Cum Laomedon Trojæ mœnia moliri statuisset, Neptunum et Apollinem ad opus pacta mercede conduxit, quam postea Laomedon persolvere recusavit; qua de re Neptunus ira percitus *omnes*, ut inquit Ovidius Met. lib. XI, v. 207, *inclinavit aquas ad avaræ littora Trojæ:* neque hoc contentus Hesionem quoque, Laomedontis filiam et Priami sororem, ceto objiciendam poposcit, quam *dura ad saxa revinctam* Hercules liberavit. C

(37) Vitiosum esse hoc verbum arbitror, ac potius legendum θηρός. Meleagri fabulam, qui patriam suam Calydonem ab immani illo apro, a Diana vindici animo immisso totumque regnum evastante, liberavit, satis omnes cognoscunt. Non adeo autem se præclare gessisse ait Meleagrum, dum feram illam interfecit, ut Romanus imp., seu potius Nicephorus, qui mundum universum a Cretæ tyranno, regiones omnes prædationibus plurimum affligente, vindicavit. [De Calydonio apro non est cogitandum, nec sollicitanda codicis lectio. Respicitur II, IX, 589, 593. F. J.]

(38) Aloei filii Otus et Ephialtes gigantes Cretenses, ut loquitur Apollodorus lib. I, pag. 15, Ἔδησαν δὲ καὶ Ἄρην· τοῦτον μὲν οὖν Ἑρμῆς ἐξέκλεψεν. *Martem insuper in vincula conjecere, quem demum Mercurius furto eripuit;* hinc Claudianus De bello Get. carm. XXVI, v. 67, cecinit:

Quid mirum, si regna labor mortalia vexat?
Cum gemini fratres, genuit quos asper Aloeus,
Martem subdiderint vinclis?

Sed præ cæteris omnes hos Theodosii versiculos illustrat Homerus Iliad. lib. V, v. 385, ubi ait:

Τλῆ μὲν Ἄρης, ὅτε μιν Ὦτος κρατερός τ' Ἐφιάλτης,
Παῖδες Ἀλωῆος, δῆσαν κρατερῷ ἐνὶ δεσμῷ·
Χαλκέῳ δ' ἐν κεράμῳ δέδετο τρισκαίδεκα μῆνας·
Καί νύ κεν ἔνθ' ἀπόλοιτο Ἄρης ἆτος πολέμοιο,
Εἰ μὴ μητρυιὴ περικαλλὴς Ἠερίβοια
Ἑρμέᾳ ἐξήγγειλεν· ὁ δ' ἐξέκλεψεν Ἄρηα
Ἤδη τειρόμενον· χαλεπὸς δέ ἑ δεσμὸς ἐδάμνα.

Passus est quidem Mars, quando ipsum Otus fortisque Ephialtes
Filii Aloei ligaverunt validis vinculis.
Æreo autem in carcere ligatus fuit tredecim menses:
Et quidem ibi periisset Mars insatiabilis belli,
Nisi noverca perpulchra Eeribœa
Mercurio illud indicasset: hic autem furtim subduxit,
Jam dura enim ipsum vincula conficiebant.

D (39) Eeribœam scilicet, quam ope Mercurii Martem ex æreo illo carcere liberasse ex Homero mox vidimus. Dicit autem, quod in Cretensi hac expeditione non Eeribœa, sed ipse Despota Martem in libertatem vindicaverit, ut iterum de Cretensi tyranno vindictam sumeret.

(40) Ita codex, sed librarii oscitantia. Lege πολλῶν.

(41) Verba sunt ex psalmo XXVII, v. 1, paululum a poeta immutata, ut versus mensuræ accommodaret.

(42) Cornelius a codicis lectione recedens edidit ἐμβόθρων.

Βλινόντων εἰμὶ, σκυθρωπὸς, πλήρης μόχθων.
A Ἄκουσον ἡμῶν εὐτελῶν ὀδυρμάτων,
Καὶ σὸν φυλάττων ποίμνιον σεσωσμένον
Τρόπωσον ἐχθροὺς, καὶ κόπασον τοὺς πόνους,
Οὓς ὁ στρατός σου καρτερῶν ἀσπάζεται. »
Τοιαῦτα μὲν σὺ συστρατηγῶν οἰκέταις,
Καὶ μὴ παρὼν ἔπραττες, ὡς Μωσῆς (43) πάλαι
Τροπῶν Ἀμαλὴκ τῇ χερῶν ἐπεκτάσει.
Ὁ δὲ στρατός σου ταῖς ἐπ' ἀλλήλοις μάχαις
Νικῶν ὑπῆρχεν εἰς ὀφρὺν ἐπηρμένος.
Ἐδεῖτο λοιπὸν εὐκεράστου φαρμάκου
Εἰς σωφρονισμὸν τῆς ἐπιστάσης (44) νόσου.
Καὶ νυκτὸς ἄρτι τῆς στυγνῆς ἁπλουμένης,
Καὶ τοῦ στρατοῦ χαίροντος ἢ καυχωμένου,
Καὶ πρὸς μονὴν σπεύδοντος ἢ καλουμένου,
Ὡς ἐν ξυρῷ (45) πᾶς ἦν τόπος ξιφηφόρος,
Βουνοὶ, νάπαι, φάραγγες, εὐθεῖς κοιλάδες (46)·
Τῶν Κρητικῶν γὰρ ἐκχυθεὶς φωλευμάτων,
Προευτρεπισθεὶς (47) ἐπτασήμαντος (48) στόλος
Πολλὴν παρεῖχε τῷ στρατῷ δειλανδρίαν,
Ἄφνω προκύψας, καὶ φανεὶς παρ' ἐλπίδα.
Καὶ νὺξ μὲν ἐστόλιζεν ἐν φωτὶ σκότος·
Θώραξ γὰρ ὡς φῶς, καὶ μάχαιρα, καὶ κράνος
A Μετημφίαζον τὴν βαφὴν τῆς ἑσπέρας.
Οἱ δὲ στρατηγοὶ πρὸς φυγὴν κεκλιμένοι,
Ταῖς ἀσπίσι σκέποντες ὤρμων αὐχένας,
Καὶ πᾶς ὁ φεύγων εἶχεν ὡς εὐεργέτιν,
Θάλασσαν αὐτὴν, καὶ τὰ τῶν πλοίων σκάφη.
Οὐκ ἦν γὰρ ἰσχὺς, νυκτὶ καὶ τοῖς βαρβάροις
Ἄμφω μάχεσθαι, καὶ κατασφάττειν πάλιν·
Εἰ μήπερ αὐτὸς — θαῦμα καὶ τοῦτο ξένον
Ἄκουσμα — θερμὸς πᾶσιν ἑστὼς ἱππότης
Ἐκ τῶν ἀδήλων (49), ὡς δοκεῖν, ἱππασμάτων
Παραινέτης ἦς, καὶ κατάπληξις μόνος·
Καὶ θᾶττον ὥρμας ἐκ φυγῆς πρὸς τὴν μάχην
Τοὺς ἐκπλαγέντας τῇ κεκρυμμένῃ μάχῃ.
Ὡς οὖν στραφέντες εἰς ἀνελπίστους βίας
Ἔτεινον ἁπλῶς ἠκονημένα ξίφη,
B Ἤχησεν ἀσπὶς, ἐκρότησε τὸ κράνος,
Ἔλαμψεν ἡ νὺξ συμπονοῦσά σοι τότε,
Καὶ πᾶς ἔκειτο Κρητικὸς παρεργάτης
Εἰς αἷμα νεκρὸς, καὶ πνοῆς ἐξηρμένος.
Οὐκ εἶχε λοιπὸν νὺξ ἀφορμὴν τὸ σκότος
Ἐν τῇ τοσαύτῃ συμφορᾷ τῶν τῆς Ἄγαρ.
Ἤριζε ταῖς πρὶν ἡμέραις, καὶ τοὺς φόνους
Πλεῖον προεξέτεινεν ἡμερῶν δέκα.

qui in lacum descendunt fio, tristis, plenus miseriis. Exaudi, quæso, nostros fletus humiles, tuumque ovile custodi, quod salvum fecisti : fuga hostes, et da finem laboribus, quos exercitus tuus constanter subit. » Hæc quidem tu, militans cum servis tuis, licet absens, agebas, ut Moses olim, qui fugavit Amalec levans in altum manus. Verum exercitus tuus in mutuis præliis victor exsistens extollebatur superbia. Opus ergo erat efficaci pharmaco, ut sanaretur ab imminenti morbo. Jamvero tristi nocte habente omnia, et exercitu in gaudium effuso, vel potius in superbiam, nondumque vocato properante ad præsidia, omnis locus gladiis tanquam novaculis cinctus erat, montes, valles, rupes, antra immania. E Creticis enim effusus latebris antea tremens exercitus victus septies multam incussit militibus tuis formidinem, repente irrumpens, et præter spem prodiens. Et nox quidem habebat mistas luci tenebras, thorax namque ut lux, et ensis, et galea commutabant colorem vesperæ. Duces autem ruentes in fugam clypeis protegentes colla dabant se præcipites, et omnis fugiens habebat pro C benefactore mare ipsum atque navium alveos. Non enim valebant cum nocte et Barbaris simul pugnare, et novas cædes facere, nisi ipse (mirabile hoc et novum auditu) ardens omnibus astans eques ex occultis, ut videbatur, equitatibus hortator fuisses, et terrefaciens solus, statimque ex fuga vertisses ad prælium eos, qui ob nocturnam pugnam erant territi. Ut ergo conversi ad insperatos impetus eduxerunt omnes acutos gladios, insonuit clypeus, obstrepuit galea, emicuit nox collaborans tecum, jacebatque omnis operarius Creticus sanguine immersus et exanimis. Cæterum non habuit nox opportunas tenebras in tanta cæde Agarenorum : contendit enim cum præteritis diebus, et

VARIÆ LECTIONES.

62. μοχθῶν, in not. *lego* μόχθων C. 65. Scr. κόπωσον. 70. Scr. ἐπαλλήλοις, *continuis præliis*. 71. εἰς ὀφρῦς C. 73. ἐπιστάσεις C. quod ex cod. emendavit F. 77. ξιφηφόρος vulg. 80. προευτρεσθεὶς. 107. Fort. προσεξέτεινεν.

NOTÆ.

(43) Victoriam adversus Amalecitas a Josue precibus Mosis reportatam innuit. Legitur in Exod. cap. XVII, ỷ. 11 : *Cum levaret Moses manus, vincebat Israel : sin autem paululum remisisset, superabat Amalec*. Qua de re cum manus Mosis fatigarentur, Aaron et Hur ex utraque parte eas sustentarunt, *fugavitque Josue Amalec, et populum ejus in ore gladii*. [Vid. Not. crit. in Anth. Pal. p. 16, F. J.]

(44) Sic ad fidem codicis emendavimus hoc verbum, quod minus correcte edidit Cornelius.

(45) [Res in discrimen venit, Cretensibus præter opinionem sublto erumpentibus. F. J.]

(46) [Εὐθεῖς κοιλάδες vertitur *antra immania*, nescio quo jure. Εὐθεῖς ἱππόται sunt II, 135, sensu non minus obscuro. Fortasse verba sejungenda, εὐθεῖς, κοιλάδες, *loca ardua et convalles*. F. J.]

D (47) Ita cum codice hoc verbum corrige mendose editum a Cornelio.

(48) Hoc verbum, quod alibi non reperias, adhibet Theodosius, ut indicet exercitum Saracenorum fruisse septies a Græcis victum ac profligatum, quod quidem inferius magis aperte testatur. Compositum autem illud est ex ἑπτὰ et σημεῖον, quasi Græci septem tropæa erexerint. [Ἑπτασήμαντος esse potest exercitus septem cladium tanquam nota inustus. F. J.]

(49) Romanum imperatorem incognitis equitibus stipatum exercitui suo a facie Barbarorum fugientu mirabili modo apparuisse, verbisque ad prœlium confirmasse, nullus ex superstitibus historicis commemorat, nec dubito, fictam esse fabellam ad ornatum poematii.

Οἱ βάρβαροι δὲ καίπερ ὄντες ἐκ σκότους (50), A
Κατῃτιῶντο τῷ σκότει τῆς ἑσπέρας,
Καὶ τὴν ῥοδόχρουν εἰς προσευχὴν ἡμέραν
Ἔστησαν ἐλθεῖν· εἶτα καὶ τοῦ φωσφόρου
Ἀκτῖσι λευκάναντος ἄρτι γῆς πλάτη,
Ἀπηυχαρίστουν ταῖς ὁδοῖς τῆς ἑσπέρας,
Καὶ τὴν ποθητὴν ἥνπερ εἶχον ἡμέραν,
Ἐχθρὸν βδελυκτὸν ἔβλεπον μεμηνότα (51).
Οὕτω κακῶς τρωθέντες, ἐξοπισθίως
Φεύγοντες ἐξήλαυνον οἱ λελειμμένοι (52)·
Καὶ γῆ στολὴν εἴληφεν ἐκ τῶν σωμάτων
Καινήν, ὑφαντὴν ἐκ ξιφῶν τεθηγμένων.
Ἐκεῖ τὸν ἵππον ἱππόται Θεὸν τότε
Πρὸ τοῦ πεσεῖν ἔκραζον· οἱ πεπτωκότες,
Τὸν εὐσθενῶς τρώσαντα, μὴ βαλεῖν ἔτι·
Τοὺς οὖν φυγόντας τὴν πικρὰν ταύτην μάχην
Οὐ μέχρι φημὶ τεττάρων, ἢ καὶ δέκα·
Τοσοῦτον ἦσαν τῆς τελευταίας τύχης,
Ἐξ ὧν κακῶς ἔπαττον (53) οἱ Κρῆτες τότε.
Τίς (54) Ἰδομενεὺς (55) ὁ θρασὺς δημηγόρος,
Ὁ συστρατηγῶν Ἑλλάδος στρατηγέτῃ,
Ὧ τὰς (56) ἀπειλὰς ἐξονειδίζων πάλαι,
Πρὸς τὴν μάχην ἤγειρεν Ἀτρέως γόνος (57),
Φθάσας παρελθεῖν εὐτυχὴς ἦν τὸν βίον (58),
Ὡς τὴν ἅλωσιν οὐκ ἰδὼν τῆς πατρίδος;
Ὡς δὲ τραπέντας εἶδεν ὁ πρῶτος Χάρων (59)
Κρήτης Ἀμηρᾶς ἔνδοθεν πεφραγμένος —
Ἐκ τῶν ἄνω γὰρ ἔβλεπε πυργωμάτων —

cladem majorem effecit, quam decem dies. Barbari vero, quamvis extra tenebras, criminabantur tamen tenebras vesperæ, et precabantur auream roseam ut adventaret : sed cum postea Lucifer jam totam terram dealbaret radiis, gratias agebant viis vesperæ, atque auroram, quam desideraverant, insani respiciebant quasi hostem abominabilem. Ita vulnerati a tergo turpiter, qui superfuerant, fugientes ruebant : vestemque terra accepit cadaveribus novo more intextam opera acutorum ensium. Ibi equites equum veluti Deum B antequam caderent precabantur, et qui ceciderant, strenuum percussorem, ne feriret amplius. Qui ergo evaserant ex hoc sævo prælio, vix, ut ita dicam, quatuor fuere, aut decem, adeo redacti erant ad extremam fortunam ob mala, quæ patiebantur, Cretenses. Quis, ut Idomeneus orator audax, qui commilitavit cum duce Græciæ, quem olim minas ei, quas jactaverat, exprobans ad prælium excitavit Atrei filius, adeo felix fuit, ut sua prius relinqueret quam captivitatem videret patriæ? ut ergo primum suos fugatos vidit Charon Cretæ Ameras, qui erat

VARIÆ LECTIONES.

116. Vulgo distinguitur post ἐξοπισθίως. cf. II. 149. 117. οἱ λελεγμένοι C. quod ex cod. emendavit F. 119. Vulgo distinguitur post ὑφαντήν. 126. ἔπραττον corrigit F. 127. τίς Ἰδομενεύς, in mg. : « *particulam tantum ὡς supplere placet, et carmen et sensus melius se habebunt.* » C. In Ἰδομενεὺς penultima producitur, littera ν pronuntiando geminata. Sensum restitues scribens : Ἦ ῥ' Ἰδομενεύς, deleto v. 132. interrogandi signo. Vid. Annot. 129. ᾧ πᾶς, in not. *potius* τὰς C. 135. Scr. ἔβλεπεν.

NOTÆ.

(50) [Ὄντες ἐκ σκότους male explicatur : *quamvis extra tenebras*. Ex tenebris orti dicuntur Barbari, quia luce religionis christianæ carent. Vid. Not. ad Anth. Pal. p. 18, n. 85, F. J.] C

(51) Mallem μεμηνότες, quod carminis explicationi magis cohæreat.] [Bene habet μεμηνότα, diem illi abominabantur, tanquam hostem in ipsos furentem. F. J.]

(52) Qui nempe superstites evaserant ab accepta clade. Audi Leonem diaconum : *Tandem multis eorum cæsis in fugam vertuntur per angusta viarum cedentes. Romani vero eos insecuti dire trucidabant; qui vero hactenus superstites erant, ac quotquot ardor belli non demessuerat, projectis armis in præceps vertebantur.* Vid. Pagium ibid. pag. 875. Cornelius a codicis lectione recedens edidit λελεγμένοι.

(53) Nihil hic verbum ἔπαττον, nec dubito, quin sit legendum ἔπραττον.

(54) Cornelius legendum esse conjectavit τίς ὡς, quoniam, inquit, *et carmen, et sensus melius se habebunt*. Sensus certe, addita particula ὡς, magis perspicuus foret, sed carmen nullo modo melius se haberet, cum nihil in eo desit ad senarii complementum. Quare nihil esse addendum arbitror, prædictamque particulam potius esse subintelligendam. D

(55) Idomeneus rex Cretensis, qui maxime in Trojano bello inclaruit. Hic cum post eversam Trojam cum suis reverteretur, et dira tempestate ejus classis agitaretur, devovit diis sacrificaturum se rem, quæ ei primum occurreret. Itaque filium, qui primus ei obviam venit, sacrificavit, vel, ut aliis placet, sacrificari jussit, ob quam causam a civibus regno pulsus, Salentinum Calabriæ promontorium divertit, ubi civitatem condidit.

(56) Sic codex, et sic quoque Cornelius emendandum censuit.

(57) Agamemnonem intellige Atrei ex Ærope filium. Is Idomeneum ad prælium adversus Trojanos forti animo committendum, teste Homero Iliad. lib. IV, v. 251, excitavit. Quod autem inquit, τὰς ἀπειλὰς ἐξονειδίζων, Agamemnonem nempe Idomeneo minas, quas antea ille contra Trojanos intentaverat, exprobrasse, ad eadem Agamemnonis verba ab Homero allata respicit. Ibid. v. 264, ubi ait :

Ἀλλ', ὄρσευ πόλεμόνδ', οἷος πάρος εὔχεαι εἶναι.
Sed prorumpe ad bellum talis, qualis antea gloriabaris.

(58) Βίος hic pro *bonis* seu *fortunis* adhibetur, quo sensu plures Græci tum poetæ, tum oratores usurparunt, adeo ut παρελθεῖν τὸν βίον *a bonis deficere* significet. Melius itaque se gessisse affirmat Idomeneum, qui e Creta pulsus absque certamine regno cessit, ne patriam suam perderet, quam Saraceni, qui Græcorum armis resistentes patriæ suæ perniciem calamitosissimam moliebantur. [Sensus est : Beatus censendus Idomeneus, quod prius excessit e vita, quam patriæ eversionem videret. F. J.]

(59) Homines terribili squalore ac pravo turpique animo præditi sic per convicium dicebantur. Apuleius de Sicinio Æmiliano sui accusatore ita inquit in Apologia, pag. 497 : *Igitur agnomenta ei duo indita; Charon, ut jam dixi, ob oris et animi diritatem : sed alterum, quod libentius audit, ob deorum contemptum Mezentius.*

A Λαοῖς κατασχεῖν τὰς πύλας ἐπιτρέπει,
Καὶ τὸ πρόσωπον χερσὶ τύψας ὁ δράκων,
Ἀφῆκε καπνὸν συμφορῶν ἐκ καρδίας.
Ἧψας γὰρ αὐτοῦ πῦρ, ἄναξ, τοῖς ἐγκάτοις,
Σπινθῆρας αὐτῷ σοὺς ἀφεὶς στρατηγέτας.
Ἀγαλλιάσθω πᾶσα Ῥωμαίων πόλις·
Θάλασσα συγχόρευσον, εὐφραίνου κτίσις.
Ὁ θὴρ (60) ὁ δεινὸς σάρκας ὁ πρὶν ἐσθίων,
Κοινῶν στερεῖται σιτίων (61) κεκλεισμένος.
Ὁ μὴ κορεσθεὶς ἐν ῥοαῖς τῶν αἱμάτων,
Διψᾷ σταλαγμὸν ὕδατος τετηγμένος.
Οὕτω κακῶς ἔχουσιν οἱ θεαρχίας
Πράξει πονηρᾷ τὸ τρισέμφω (62) τὸ κράτος
Ἐκ τῆς ἑαυτῶν καρδίας ὠθηκότες·
Ὡς οὖν ὑπῆρχεν ἔνδοθεν πεφραγμένος,
B Τείχει πεποιθὼς (63), οὐ σθένει στρατευμάτων,
Ὁ σὸς στρατηγὸς καὶ πάλιν Νικηφόρος
Κριοῖς, χελώναις, σφενδόναις ἐπιτρέπει
Βαλεῖν τὸ τεῖχος, τὰς ἐπάλξεων βάσεις,
Τοὺς εἰς τὸ τεῖχος, πάντα σὺν προθυμίᾳ (64)
Ποιεῖν, τελεῖν, πράττειν τε τοῖς ἐναντίοις.
Τούτου λαλοῦντος τῆς ἀηδόνος δίκην,
Αἰσθητικῶς ἔκαμνε πεντάδος μέτρον.
Τῶν ὀμμάτων γὰρ κρουνὸς ἔῤῥει δακρύων,
Ὀσφρήσεως πῦρ, ἦχος ἐκ τῶν ὠτίων·
Λόγων δὲ κρουνοὺς ἐξέπεμπε τὸ στόμα,
Καὶ χεὶρ ῥοὰς ἔβλυζε πολλῶν αἱμάτων
Ἐκ τῆς στροφῆς πάσχουσα τῶν ἀκοντίων.
Οὕτως ἐκεῖνος, ὡς φανῇ σὸς οἰκέτης,
Ἐπλήττετο ζέοντι καρδίας πόθῳ.
Πλὴν εἶχε καιρὸν ἐμποδὼν τῶν πραγμάτων
Βάλλοντα τοῦτον ἀντὶ μυρίων πόνων.
Ἦν οὖν βαδίζων, ἦν τρέχων ἄνω κάτω,
Κλαίων, παραινῶν, καὶ παρορμῶν τὸν στόλον.
Ἠδεῖτο καὶ γὰρ τοὺς πόνους τοῦ σοῦ κράτους,
Κενῶς δι' αὐτοῦ μὴ περιβλέψας ὄκνος
Ἐν τοῖς ἀθέσμοις Κρητικοῖς ἀναπλᾶσθαι.
Ὁ δὲ στρατηγὸς σφενδονοστρόφων, ἄναξ,
Ποιεῖ γέλωτος ἄξιόν τι καὶ πλέον.
Ἐν σφενδόνῃ γὰρ νωθρὸν ἐμβαλὼν ὄνον (65)

intra propugnacula, ex altis enim respiciebat turribus, gentibus suis mandavit portas claudere, atque faciem manibus tundens draco fumum emisit suspiriorum ex æstuenti pectore: nam accendisti, o rex, ignem in ejus præcordiis, tanquam scintillas, tuos immittens milites. Exsultet omnis Romanorum civitas, tripudiet mare, totus lætetur orbis: fera terribilis carnes antea devorans arctata, cibis C privatur communibus; et quæ non est satiata rivis sanguinis guttam aquæ nunc tabescens sitit. Talia habent mala, qui divini imperii tripliciter emicans dominium factis improbis procul ab eorum corde tentant pellere. Ergo cum ille intus communitus foret mœnibus confisus, non viribus militum, tuus dux iterum Nicephorus arietibus, testudinibus, fundis jubet percuti mœnia, et pinnarum bases, et eos, qui supra mœnia stabant, et cuncta alacriter facere, perficere, operari contra hostes. Illo loquente lusciniæ instar fatigabatur quinque sensuum numerus, nam fons lacrymarum fluebat ex oculis, nares spirabant ignem, resonabant aures, os autem verborum emittebat flumen, manusque fundebat rivos multi sanguinis in ejaculandis allaborans telis. Ita ille, ut videretur servus tuus, flagrabat ardenti cordis desiderio. Verumtamen tempus erat impedimento rebus quod cum angebat præ mille doloribus. Quare circuibat, excurrebat hac illac flens, adhortans, et confirmans exercitum. Verebatur enim labores tuorum militum, ne sensim in eos irrepens segnities Creticis iniquis pares redderet. Dux autem funditorum, o rex, facit quid risu dignum maxime. Funda enim inserens pigrum asinum jubet

VARIÆ LECTIONES.

143. ἡ θὴρ, in not. *melius* ὁ θὴρ C. ut est in cod. teste F. 147. ἔχουσι οἱ C. 148. τὸ τρισέμφωτον κράτος emendavi in not. ad Anth. Pal. p. 11. 151. πεποιχὼς C: πεποιθὼς cod. 152. Fort. αὖ πάλιν. 155 πάντας συμπροθυμίᾳ, in mg.: *num legendum potius:* πάντα σὺν προθυμίᾳ. C. ut est in cod. teste F. 158. Fort. αἰσθητικῆς: circumscriptio est quinque sensuum, qui omnes duce verba faciente diverso modo afficiebantur. Similiter Pisid. de Bello Abarico v. 507. αἰσθήσεων δὲ πενταχόρδῳ συνθέσει Τὸν ἄχρον εἰς τὸν πῶτον εἴπομεν τόνον. 172. ἀναπλάσθαι C. In obscuris his versibus fort. legendum: μὴ πάλι βλέψας ὄκνος. *iterum ut antea exercitui inter impios Cretenses noxam afferens.* In ἀναπλᾶσθαι quid lateat, nescio. 173. Fort. rectius junxeris σφενδονοστρόφων ἄναξ, *dux funditorum.*

NOTÆ.

(60) Sic codex, contra cujus fidem Cornelius edidit ἡ θήρ, sed emendationem ad oram paginæ adjecit.

(61) Saracenis urbe inclusis annonam defecisse sic enarrat continuator Theophanis in Rom. Jun. num. 16, pag. 300: Τῆς τροφῆς καὶ δαπάνης τῶν Κρητικῶν δαπανηθείσης, καὶ εἰς ἀνάγκην προχωρούντων καὶ καθ' ἑκάστην πρὸς τὸν Μάγιστρον αὐτομολούντων, καὶ τῇ τὰ πάντα Θεοῦ ἡνιοχοῦντος προστάξει τῇ τοῦ Μαρτίου μηνὸς τῆς ἕκτης ἰνδικτιῶνος ὁ Δοηέστικος τῶν σχολῶν τὸν στρατὸν πρὸς πολεμικὰς ὤτρυνε παρατάξεις, διαφόρους συστησάμενος φάλαγγάς τε καὶ ἀσπίδας καὶ σάλπιγγας. *Consumpta Agarenis Cretensibus omni annona, iisque in angustias coactis, ac cum ex illis quotidie ad Magistrum ultro confluerent, Dei tandem cuncta moderantis* D *imperio, mense Martio, sexta indictione, scholarum domesticus aciem instruxit diversosque ex illis cuneos et phalangas ac turmas constituit.*

(62) Mendum huic voci subesse non dubito, magisque placeret τρισέμφος. Porro advertas velim vocis singularitatem, non inconcinne tamen a Theodosio confictam, ut in unius Dei imperio Trinitatem etiam exprimeret. Eam ex τρίς, ἐν, φῶς, ut videtur, composuit.

(63) Sic corrige ad codicis fidem, quam contra Cornelius edidit πεποιχώς.

(64) Perperam omnino legit hæc verba Cornelius: sed hanc ipsam codicis lectionem ad oram paginæ conjectando subjecit.

(65) Novum certe est stratagema, quod hic modo describitur; et forte a Theodosio confictum est, qui

Ῥίψαι κελεύει ζῶντα τοῖς ὄνοις ὄνον.
Οἱ δὲ, στραφθέντες τῇ πλοκῇ τῶν σφιγμάτων,
Πέμπουσι τὸν δύστηνον αἰθεροδρόμον·
Ὁ δὲ προηυτρέπιζεν, ἐξήπλου πόδας,
Εἰς ἀέρα προὔβαινεν ἀγρότης ὄνος,
Ὁ πρὶν ταπεινὸς, ἐν μεταρσίᾳ βάσει,
Ὁ νωθρὸς ἐν γῇ καὶ χελωνόπους (66) ὄνος,
Νεφοδρομῶν ἔπληττε τοὺς Κρῆτας τότε,
Ξέρξης (67) ἐδείκνυ γῆν ὕδωρ τὸ πρὶν νέα,
Καὶ πάντας ἐξέπληττε τοὺς ἐναντίους·
Ὁ σὸς δὲ, παμμέγιστε Ῥωμανὲ, στόλος
Νωθροὺς ὄνους φάλκωνας ἀπτέρῳ βάσει.
Τοῦτον πετασὸν ὁ στρατηγέτης βλέπων
Τοῖς συστρατηγοῖς μειδιῶν, ὡς ἐκ ζάλης
Τὸν νοῦν ἀνέλκων, εἶπεν, ἐκ τῶν φροντίδων·
« Νέον πετεινὸν εἰς τροφὴν τὰ θηρία
Καθήμενον νῦν ἔνδοθεν, φίλοι, λάβῃ
Ὡς ἐξ ἀφάντων (68) καὶ κεκρυμμένων πόρων,
Πλήσει τε τὴν τράπεζαν ἐκ τῶν βρωμάτων·
Δεῖσθαι γὰρ αὐτοὺς (69) τῶν ἀναγκαίων λόγος. »
Ὦ φθέγμα κλεινὸν, ὦ μελίῤῥυτον στόμα
Τοῦ σοῦ στρατηγοῦ, δόξα τῶν ἀνακτόρων.
Τίς οἶδεν ἄλλος τῶν πάλαι βροτῶν πλέον,
Ἐξ ὧν ἀνέγνω, τῶν τανῦν πεπραγμένων;
Εἴ τις γινώσκει θαῦμα Ῥωμαίων μάχαις,
Τοῖς ἱστοροῦσιν ἐντυχὼν λογογράφοις,
Ταῖς δεσπότου νῦν δεῦρο δὴ προβαλλέτω
Νίκαις ἐκεῖνο, καὶ φανήσεται τρίτον
Ὕψει μεγίστῳ, καὶ πόνοις ἀνενδότοις.
Κῦρος, Δαρεῖος, Κροῖσος, οἱ στρατοκράται,
Καῖσαρ, Ἀχιλλεὺς, Μακεδὼν, καὶ Πομπίος,
Φίλιππος ὁ πρὶν (70), ὃν γράφει Δημοσθένης,
Ὁ μικροτερπὴς, πλὴν φανεὶς ἀριστόπαις (71),
Κάρβων (72), ὁ Σύλλας, Βροῦτος, ὃς τοῦ Πομπίου (73)
Ἔβαψε τὴν μάχαιραν ἐκ τῶν αἱμάτων·

projici vivum in asinos asinum. Quare hi conversi ad eum arctandum vinculis projiciunt infelicem per aeris semitas : ipse vero se agitabat, extendebat pedes, per aerem gradiebatur rusticus asinus, antea vilis in sublimi erat positus, in terra ignavus, atque tardus asinus per aerem currens terrori erat Cretensibus. Xerxes ostendit terram in aquam versam, novum antea, et omnibus terrorem incussit hostibus : tuus autem, maxime Romane, exercitus pigros asinos, falcones volantes absque alis. Hunc factum alitem dux aspiciens, sociis ducibus, subridens, tanquam a procella a curis mentem abstrahens, dixit : « Novum volucrem in cibum belluæ jacentem nunc intus, o amici, accipient tanquam ex imperviis et occultis locis, illorumque mensam implebit cibis, nam eos egere necessariis intelligo. » O vocem inclytam, o mellifluum os ducis tui, Romane, regum decus! quis veterum mortalium novit majus his, quæ modo sunt gesta, libros perlegens? si quis cognovit mirum quid in Romanorum præliis volvens quæ scripta sunt ab historicis, modo, quæso, conferat cum despotæ victoriis illud, et apparebit leve adversus tantam sublimitatem, et improbos labores. Cyrus, Darius, Crœsus exercituum duces, Cæsar, Achilles, Macedo et Pompeius, Philippus prior, in quem scripsit Demosthenes parvis insistens, visus licet filii pater maximi, Carbo, Sylla, Brutus, qui Pompeii tinxit pugionem sanguine : hi omnes

VARIÆ LECTIONES.

178. αἰθεροδρόμον C. αἰθερόδρομον F. 179. προηυτρέριζεν. C. 184. νέον corr. F. Fort. τὸ πρὶν μένα, cui respondet v. 186. 192. Fort. καθήμενοι (per synesin) νῦν ἔνδοθεν φίλον λάβῃ. 195. αὐτὸ, in not. seu αὐτοὺς C. 200. Fort μάχας. 202. Scr. προσβαλλέτω. 206. Fort. Αἴας, Ἀχιλλεύς, ut l. 37. Vid. Annot. ad. l. 16. 209. κάρβον C. ὁ τοῦ πομπίου C.

NOTÆ.

etiam alibi jocis indulget. Σφενδόνη autem de machina ex ballistarum seu catapultarum genere intellige, qua grandiora saxa contra hostes emittebant. De ballista certe interpretatus est hoc nomen Philoxenus in Glossario, scribens : *Ballista*, σφενδόνη, μάγγανον πολεμικόν : quare ballistas ipsas, seu petrarios monancones a quibusdam, σφενδόνας, *fundas*, appellari animadvertit Apollodorus architectus in Poliorceticis, pag. 40. [Οἱ δὲ στραφθέντες τῇ πλοκῇ τῶν σφιγμάτων. orationis subjectum est οἱ σφενδονοστρόφοι, qui machinam bellicam torquent, molesque ei impositas ope funium jaculantur. Male itaque vertitur : *Quare hi conversi ad eum arctandum vinculis*; quasi de asino funibus constricto agatur; cum sit : illi autem conversi ad tortos machinarum funes. F. J.]

(66) Asinum *testudineos pedes habentem* dicit, ob ejus segnitiem et tarditatem.

(67) Vide quæ de hoc Xerxis facto superius adnotavimus Acroas. II, v. 266.

(68) Saracenos fame laborantes asinum ex imperviis occultisque locis in cibum accepisse inquit, quoniam per aerem, ideoque per vias sibi non proprias eis immissus fuerat.

(69) Sic bene corrigendum conjectavit Cornelius.

(70) Philippus primus, quia alii post eum ejusdem nominis reges Macedonicum imperium obtinuere. Eum totius Græciæ dominatui ambitiose inhiantem, et Athenienses præcipue, quorum vires magis extimescebat, sibi subjicere adnitentem, Demosthenes vehementissime insectatus est, septem illas celeberrimas orationes contra eum recitans, quarum tres Olynthiacæ, quatuor Philippicæ nuncupantur.

(71) Acute Theodosius utitur verbo φανεὶς, quia fama fuit Olympiadem non ex marito, sed ex Nectanebo, atque adeo ex Jove sub draconis figura Alexandrum M. genuisse : *Namque mater ejus Olympias*, inquit Justinus lib. XI, cap. 11, *confessa viro suo Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo se sed ex serpente ingentis magnitudinis concepisse. Denique Philippum ultimo prope vitæ suæ tempore filium suum non esse palam prædicaverat. Qua ex causa Olympiadem, velut stupri compertam, repudio dimiserat.* Qua de re bene adnotat Freinshemius in Supplementis ad Q. Curtium lib. I, cap. 1, num, 15 : *Nec desunt, qui fabulosum id quidem, non tamen adulterium matris falso jactatum asserant.*

(72) Cn. Carbo, cujus plurima fuit in republica auctoritas, partes Marianas secutus. Is in tertio suo consulatu jussu Pompeii in Sicilia ad supplicium ductus est, ibique, dum alvum sibi levaret, caput ei abscissum. Consule Valerium Maximum lib. IX, cap. 13. § 2.

(73) Sic codex, quem erroris arguit Cornelius

Οὗτοι καθ' ἡμῶν τῶν ὑπηκόων, ἄναξ,
Ὁμοῦ στρατευέτωσαν, οὐκ ἔχει φόβον
Ἔχουσα τὴν σὴν ἡ πόλις πανοπλίαν.
Μῦθοι βοῶσι τοὺς πόνους Ἡρακλέους,
Ὑψοῦσιν αὐτὸν τῆς ἀληθείας πέρα,
Φωνοῦσι πολλὰ, καὶ καταπλήττουσί με,
Καὶ πλεῖστα φημίζουσιν ἴσως ἀξίως.
Πλὴν ἐκράτησεν, ἢ κατέστρωσε πόλεις.
Πολλὰς γὰρ εἴποις· ἀλλὰ τοιαύτην πότε;
Οὐκ ἦν τις ἄλλος τῆς πάλαι Ῥώμης ἄναξ·
Οὐκ ἦν τις ἄλλος ὡς ὁ κλεινὸς δεσπότης.
Πολλῶν ἀνέγνων ἱστόρων πολλὰς βίβλους·
Πλούταρχον ἐξαίροντα Ῥωμαίων κράτει (74) —
Ἔγνων γὰρ αὐτὸν — οὗτος ἀλλὰ πολλάκις
Κλέπτει τὸ χαῦνον, καὶ τὸν ὄγκον εἰσάγει,
Ὑψοῖ τὸ μικρὸν, καὶ κατασπᾷ τὸ πλέον·
Δίωνα (75) τὸν τέττιγα, τὴν σοφὴν λύραν·
Οὐχ εὗρον, ὡς σὲ λαμπρὸν ἐν στρατηγίαις·
Οὐχ εὗρον ἄλλον δεύτερον στρατηγέτην·
Οὐχ εὗρον ἄλλον Ῥωμανὸν βουληφόρον·
Οὐχ εὗρον ἄλλον· οὐδὲ τὸν τοῦ Φιλίππου (76),
Ὃν πρῶτον ὁ Πλούταρχος ἐν μάχαις ἔχει.
Τοσοῦτον ἤρθης τῇ Θεοῦ συνεργίᾳ·
Τοσοῦτον ἐκράτησας ἄλλων ἐν μάχαις·
Τοσοῦτον ἐξέπληξας ἐχθροὺς ἐν ξίφει.

ΑΚΡΟΑΣΙΣ Δ'.

Ἄρτι, κραταιὲ φῶς, ἄναξ οἰκουμένης,
Τοῦ σοῦ στρατοῦ κάμνοντος ἐν παραστάσει (77)
Βάρει σιδήρου, καὶ κόπῳ, καὶ φροντίδι,
Χειμῶνι πολλῷ (78), καὶ κρυμοῖς ἀνενδότοις·
Τῶν Κρητικῶν ἔξωθεν οἱ πρῶτοι κύνες,
Οὐ γῆς τοπάρχαι, καὶ φαλαγγάρχαι τότε·
Κρημνοὺς γὰρ αὐτοὶ, καὶ φαραγγώδεις τόπους (79)
Ὤχουν, ἐκεῖθεν ἐξελαθέντες (80) ξίφει,
Πληγέντες ὁρμῇ καὶ βολῇ τῇ τοῦ κρύους,
Καὶ τοὺς ἑαυτῶν οὐκ ἀπειπόντες χρόνους,
Ὁμοῦ καθ' ἡμῶν (καὶ γὰρ εἰς συνοικέτας)
Ἐκ τῶν ὀρῶν ὥρμησαν εἰς σφαγὴν μίαν.

contra nos servos tuos, o Rex, simul arma moveant, non timet, dum tuis armis sit munita, civitas. Fabulæ valde celebrant labores Herculis, ultra veritatem exaltant illum, inclamant multum, et me terrefaciunt, ac maxima ei tribuunt, forsan merito; verumtamen vicit, non evertit urbes: quod si multas dixeris, sed talem quando? non fuit alter veteris Romæ rex, non fuit alter, ut inclytus despota. Plurium historicorum legi multos libros: Plutarchum extollentem Romanum imperium (novi enim ipsum), sed iste sæpius celat mollitiem, et gravitatem prædicat, exaltat parva, atque magnis detrahit: Dionem etiam cicadam, sapientem lyram. Non inveni, ut te illustrem in imperio militum, non inveni alium secundum ducem, non inveni alium Romanum in consiliis, non inveni alium, neque Philippi filium, quem Plutarchus in præliis habet principem: adeo elevatus es cooperante Deo, adeo superasti cæteros in præliis, adeo exterruisti hostes gladio.

ACROASIS QUARTA.

Jam, o potens lumen, dominator orbis, exercitu tuo laborante procul a patria onere armorum, et molestiis, et curis, summa hieme, et frigoribus asperis, Creticorum, qui foris erant, primi canes, non amplius terræ domini, et duces agminum, prærupta enim ipsi, et algentia loca habitabant, inde erumpentes armati gladio, impetu afflicti et acerbitate frigoris, suosque nondum recusantes annos, simul contra nos (nam contra concives nostros) e montibus

VARIÆ LECTIONES.

218. Scr. κατέστρωσεν. 223. κράτει, in not. *lego* κράτος. Fort. κράτη. cf. IV. 31. 227. Fort. ante hunc versum unus aut alter excidit. IV. 1. φὼς corrigit Boisson. in Comm. Epigr. post Holstenii Epistolas p. 452. Malim distingui: κραταιὲ, φῶς, ἄναξ, οἰκουμένης, *rex potentissime, lumen mundi*, 7. χρυμνοὺς vulg. cf. infra v. 113, 8. ἐξελθέντες C. ἐξελαθέντες ex cod. emendavit F. Fort. ἐξελασθέντες. 10. Fort. ἀπειπόντες δόλους. cf. infra v. 77.

NOTÆ.

et sufficit nomen Καίσαρος, quia Brutus Cæsarem, non Pompeium percussit. Mihi tamen vix persuadeo, scriptorem Codicis adeo turpiter errasse, ut duo nomina adeo inter se diversa in scribendo confuderit. Itaque aliquem potius versiculum intermedium omisisse malim: quod facilius evenire solet. Porro cum Julius Cæsar in Curia Pompeii, ubi senatum coegerat, a Bruto ante ejusdem Pompeii statuam fuerit perfidiose confossus, verisimillimum esse videtur, Theodosium hujus rei meminisse, adeo ut dixerit, quod Brutus Pompeii manibus litans, Cæsaris sanguine pugionem tinxerit, vel quid simile quod commode in intermedio versiculo possit aptari.

(74) Ita exstat in codice: sed errore forsan librarii. Cornelius opportune corrigendum adnotavit κράτος.

(75) Cur Dionem cicadam ac sapientem lyram appellet, non bene intelligo; poetæ enim potius quam historico hæ appellationes convenissent, nisi quis malit a Theodosio Dionem ita esse appellatum *propter ejus singularem* facundiam elegantemque *stylum*.

(76) Philippi filium, scilicet Alexandrum Magnum, cujus vitam ac res ab eo præclare gestas copiose descripsit Plutarchus.

(77) *In exsilio, seu procul a patria:* nam inter plures, quas huic voci Græci explicationes tribuere, ea potissimum, licet minus obvia, Theodosii sensum exprimit.

(78) Græcos contra Barbaros in Creta militantes frigore adeo fuisse afflictos, ut domum reverti cogitaverint, tum Simeon Magister et Logotheta in Rom. Jun. num. 11, p. 498, tum continuator Theophanis in Rom. Jun. num. 12, pag. 299. scripsere: atque is quidem Nicephori quoque allocutionem, qua milites detinuit, a Simeone tantummodo indicatam, integram recitat. Verum Theodosius hoc militum consilium et Nicephori allocutionem omnino reticuit, qua in re cum Leone diacono consentit, qui, quantum ex ejus excerptis colligi potest apud Pagium ibid. pag. 875, id ipsum commemorare prætermisit.

(79) Vide quæ superius notavimus Acr. II, v. 111.

(80) Ita bene codex, non ἐξελθέντες, ut legit Cornelius, qui ideo versum claudicantem edidit

Ὡς οὖν τὸ βουνόθρεπτον ἄγριον γένος
Αἰγῶν, λαγωῶν (81), καὶ ταπεινῶν δορκάδων
Χειμῶνι πικρῷ τὴν τροφὴν λελειμμένων,
Ἐκ τῶν ἄνωθεν ψυχοχρυστάλλων τόπων
Κοίλοις προβαίνει καὶ βαδίζει χωρίοις,
Τροφὴν ἐρευνῶν καὶ βοτανώδεις τόπους·
Οὕτως τὰ φαῦλα τῆς ἁμαρτίας τέκνα
Τοῖς τῆς θαλάσσης κυμοδέγμοσι τόποις,
Σκέπαις ἐπακταῖς (82) ἔτρεχον, καὶ κοιλάσιν.
Ὡς δὲ κρεῶν τὸ λίχνον ἐν θηρσὶ γένος
Λύκοι, κόρον σπεύδοντες εὑρεῖν γαστέρος,
Βαίνουσιν ὀργῇ καὶ κενώσει κοιλίας,
Πρὸ τοῦ φθάσαι χαίνοντες ἐκτάδην στόμα·
Οὕτως τὸ φῦλον τῶν ἐκεῖ δουλοσπόρων
Τοῖς σοῖς βιασθεὶς, ποιμενάρχα, ποιμνίοις
Κατεξανέστη, καὶ παρεστόμου ξίφος,
Βρῶξαι προθυμοῦν σάρκας ἀντὶ (83) βρωμάτων,
Πίνειν (84) τε θερμὸν αἷμα Ῥωμαίων θέλον,
Καὶ πρῶτα λαμπρῶς τῆς μάχης λαβεῖν κράτη.
Τούτοις ὑπῆρχεν ἡγεμὼν τοῖς βαρβάροις
Ὁ Καραμούντης (85), ὁ σφαγίπλουτος γέρων,

A Ὁ τῶν παλαιῶν ἡμερῶν νέος δράκων,
Ὁ καὶ κρατῆσαι Κρητικῶν τὰς ἡνίας
Εἰς νοῦν ἔχων ἅπαντα τὸν ζωῆς χρόνον.
Οὗτος προευτρέπιζεν (86) εἰς σφαγὴν τότε
Πλῆθος δεκαπλῆς ἐμβαλεῖν χιλιάδος.
Ἐπεὶ δὲ πάντας (87) τῶν ὀρῶν εἶδε κάτω,
Ξιφηφοροῦντας, ἱππικοὺς, πεζηλάτας,
Σταθεὶς παρῄνει, καὶ παρώρμα πρὸς ξίφη,
Φάλαγγας ἱστῶν, καὶ φαλαγγάρχας νέους,
Φράττων κύκλοις ἔξωθεν τὰς περιστάσεις,
Τοιαῦτα φωνῶν καὶ βοῶν τοῖς βαρβάροις·
« Πολλὴ μὲν ἡμῖν, ἄνδρες, ἐστὶν ἡ βία,
Πολὺς ταραγμὸς, καὶ καταιγὶς, καὶ πόνος,
B Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν θᾶττον ἡ σωτηρία,
Μόνον θέλωμεν, χερσὶν ἐξευρημένη.
Βῶμεν πρὸς ἐχθροὺς, μὴ φοβηθῶμεν ξίφη,
Στῶμεν κατ' αὐτῶν, μὴ πτοηθῶμεν δόρυ,
Καὶ πάντας εἰς θάλασσαν ἐξωθηκότες,
Τρόπαιον ὧδε στήσομεν λαοκτόνον. »
Καὶ (88) πάντες εὐθὺς εἶπον ὥσπερ ἐν στόμα·
« Θάνωμεν, εἰ δεῖ, σήμερον πατρῶν (89) ἅμα,

irruperunt ad cædem unam. Ut igitur in montibus educatum silvestre genus caprearum, leporum, et trepidantium damarum, dura hieme destitutarum cibo, ex altis locis conglaciatis frigore descendit gradiens per apertos campos, inquirens escas et herbosa loca: ita perversi peccati filii per loca maris illisa fluctibus, impervia, et senta situ currebant, et per valles. Ac veluti carnium avidum inter feras genus lupi, invenire festinantes cibum, gradiuntur ira, et jejunio perciti, antequam quid tollant, aperto hiantes ore: ita horum Barbarorum servile genus a tuis oppressum, summe Pastor, gregibus contra illos insurrexit, et exacuit gladios, comedere cupiens carnes pro cibis, calidumque bibere Romanorum sanguinem, primasque illustris pugnæ consequi victorias. His imperator erat Barbaris Caramuntes, senex jugulans divites, antiquorum dierum

C juvenis draco, qui et habenas regere Cretensium in mente habuit toto vitæ tempore. Hic tunc parabat ad faciendam cædem emittere numerum decem millium hominum. Ut autem hos vidit despendisse e montibus, ensiferos, equites atque pedites stans hortabatur, et incitabat ad prælium, phalangas statuens, juvenesque phalangum duces, exterius muniens in gyrum circumstantes milites, talibus confirmans verbis barbaros: « Multa nobis, viri, adest necessitas, multa turbatio, et procella, et calamitas, verum nobis est sollicita salus præsens, modo velimus uti manibus. Eamus contra hostes, ne timeamus gladios, resistamus illis, ne paveamus hastas, cunctosque detrudentes in mare tropæum hic erigemus de cæde hujus populi. » Tum omnes statim dixerunt uno ore, « Moriamur, si opus sit, cum patribus hodie, tu vero alacrem te præbe, ut

VARIÆ LECTIONES.

14. λαγῶν C. quod ex cod. emendavit F. 20. Scr. κυμοδέγμοσιν. 21. Fort. ἐπ' ἀκτῆς: fort. etiam σκοπαῖς. 22. Sc. θηρσίν. 29. αὐτὸν, in not. forte ἀντὶ C. ut ex cod. emendavit F. 30. ποιεῖν τε, in not. *melius* πίνειν C. in cod. vox obscura. 32. ὑπῆρχε C. F. 37. προχυπτρέπιζεν C. Fort. προηυτρέπιζεν. 39. Scr. εἶδεν. ταύτας τῶν C. πάντας cod. 53. ὡς πάντες C. καὶ ex cod. restituit F. 54. πατέρων C. πατρῶν cod.

NOTÆ.

(81) Sic ex codice restitue: at γλαῶν forte errore typographi in editionem Cornelii irrepsit.

(82) Σκέπη est proprie *tegumentum*, sed hic pro locis occultis et imperviis interpretandum censeo, eo modo, quo σκεπεισμὸς τόπος eodem sensu notatum occurrit apud Suidam, quare et adjectivum subsequens ἐπακταῖς loca *obstructa*, aut aspera, seu, ut inquit Virgilius Æn. v. 662, *loca senta situ* significat, cum a verbo ἐπάγω, *obstruo*, *sepio*, sit derivatum.

(83) Cornelius, codicis fidem non secutus edidit αὐτὸν, sed ita esse corrigendum notavit.

(84) Sic optime Cornelius emendavit pro ποιεῖν, quod hic locum habere non potest. In codice non satis clare hæc vox legitur, sed πίνειν scriptum esse videtur.

(85) Non ad principem Cretæ Ameram hoc nomen refer, quem Curupam fuisse dictum superius Acroas.

D II. v. 82. vidimus. Nec te moveat, hunc etiam a Theodosio inferius v. 134. Ameram nuncupari: nam plures Cretæ Ameras fuisse ex Cedreno pag. 643, discimus, qui præter Curupam alium etiam memorat nomine Anemam, quem supremam post Curupam potestatem habuisse scribit. De Caramunte tamen nulla ibi mentio: non enim hic Caramuntes cum Caramone a Cedreno ibid. pag. 642. item memorato ullo modo est confundendus, cum is Tarsi dominus et Ameras fuerit.

(86) Cornelius male omnino legit προχυτρέπιζεν.

(87) Ex codice sic corrigimus, cum ταύτας non bene apud Cornelium legatur.

(88) Cornelius codicis fidem non secutus nescio qua ratione ὡς ediderit.

(89) Perperam πατέρων legitur in editione Cornelii, contra codicis fidem et versus mensuram.

Σὺ δὲ πρόθυμον, ὡς ἐνὶ (90) πᾶσι, δίδου·
Σὺ γὰρ πατὴρ καὶ πύργος ἡμῶν ἐν μάχαις.»
Τούτοις τὸ κοῦφον ἐμπτερωθὲν ἀπτέρως
Ὥρμησε φῦλον προσβαλεῖν σου τῷ στόλῳ·
Λαὸς πονηρὸς, δυσμενὴς, αἱμοῤῥόφος,
Φῦλον πονηρὸν Ἰσμαὴλ (91) δουλοσπόρου.
Τοιαῦτα μὲν πράττοντες ἦσαν ἐν ζάλῃ
Βίας τοσαύτης Κρῆτες, οἱ πεφευγότες,
Οἱ πολλάκις μὲν εἰσδραμόντες εἰς μάχην,
Καὶ (92) πολλάκις πληγέντες ἐκ τοῦ σοῦ στόλου.
Τί δαὶ τὸ σὸν στράτευμα; τοῖς θαλαττίοις
Οἱ μὲν τόποις ἔκειντο, καὶ γὰρ ἦν κρύος
Βοῤῥᾶ πνέοντος εἰσβολαῖς δυσπρακτίοις·
Οἱ δὲ κρατοῦντες τῶν πυλῶν τὰς ἐξόδους
Τοὺς ἔνδον (93) ἐξέπληττον ἐν παραστάσει.
Μαθὼν δὲ τὴν φάλαγγα τῶν ἐναντίων
Κοίλοις τόποις βαίνουσαν, ὡς δὲ θηρίον
Θυμοῦ πνέουσαν, ἀλλὰ καὶ δειλανδρίας,
Ἄρχων στρατηγὸς ἐν μάχῃ Νικηφόρος,
Ἄπιστον εἶχε τοῦτο· καὶ παραυτίκα
Τάττει τὸ τάγμα τῶν Θρᾳκηδίων (94) ὅλον
Μαθεῖν τὸ πρᾶγμα· καὶ γὰρ ἦν τοῦτο ξένον
Ἐν τῇ τοσαύτῃ συμφορᾷ πλέκειν δόλους
Τοὺς ἐκκοπέντας ἑπτάκις (95) τῷ σῷ στόλῳ.
Τούτοις στρατηγὸς ἦν ἀνὴρ ὁ τὸ ξίφος
Ποθῶν ὑπὲρ σοῦ, καὶ προτείνων εἰς μάχην,
Καὶ μὴ δεδοικὼς τὴν τομὴν τῶν φασγάνων·
Ὁ καὶ πρὶν εἰς ἄπληστον ἐμπεσὼν γένος
Θάρσει μεγίστῳ, καὶ προθυμίᾳ ξένῃ,
Καὶ δοὺς ἑαυτὸν εἰς σφαγὴν μονωτάτως,
Καὶ τοὺς ἀνίππους συνταράξας βαρβάρους·
Ὃς, φεῦ, κρατηθεὶς τῇ τροπῇ Μακεδόνων,
Καὶ πρὸς ξένην γῆν δέσμιος κατεσχέθη,
Καὶ τοὺς ῥυποῦντας εἶχε πικροὺς δεσπότας.
Οὗτος σταλεὶς ἐκεῖθεν εἰς πρῶτον λόχον,
Ἔρωτι πληγῶν, καρδίας ὑπερζέσει,
Μέσον τὸ κοινὸν εὗρε βαρβάρων τέλος,
Ὡς φύλλα ῥίψας τῶν μελῶν τὴν τετράδα (96).
Ὡς γὰρ μέγιστος καὶ πολύχρονος λύκος
Ἔμπειρος ὢν ἅρπαξ τε καὶ ποιμνηλάτης,
Πεινῶν, ἑαυτὸν τῇ μονῇ τῶν ποιμνίων
Θάρσει προπέμπει, καὶ καταξαίνει κύνας,
Ἕως κρατηθῇ, καὶ σφαγῇ τοῖς ἀνδράσι,
Οἳ πολλάκις ἔβρυξαν εἰς αὐτὸν μέγα.
Οὕτως ἐκεῖνος ἐμπεσὼν στρατηγέτης
Ῥώμης κραταιὸς, καὶ μονωθεὶς εἰς μέσον,
Ἔδειξεν οἵους ἄνδρας ἡ Ῥώμη τρέφει.
Πολλῶν γὰρ αὐτῶν κύκλωθεν πεφραγμένων,

semper soles, pater enim et propugnaculum nostrum es in præliis. Ita ad spem erecta sine spe ignava illa generatio erupit congressura cum exercitu tuo, populus iniquus, infestus, cupiens sanguinem, genus improbum, Ismaelis orti ex famula. Talia quidem agebant in procella tantæ necessitatis Cretenses dispersi in fugam, qui sæpe excurrentes in prælium sæpe percussi sunt a tuis militibus. At quid exercitus tuus agebat? Littoreis alii quidem in locis jacebant, nam frigus erat Borea spirante vehementi impetu : alii autem custodientes portarum exitus astando terrebant eos, qui intus erant. Jam vero edoctus agmen hostium per anfractus incedere, ac ferarum instar iram spirare simul, et formidinem, supremus dux pugnæ Nicephorus vix illud potuit credere : sed statim ex Thracibus juvenibus totum agmen instruit, ut rem inquirat : et enim erat novum in tantis angustiis dolos nectere eos, qui ab exercitu tuo cæsi erant septies. Vix erat illis dux, qui gladium libenter pro te stringebat in prælio, neque reformidabat acies ensium : qui et antea genus inexplibile invaserat audacia maxima, et alacritate mira, dederatque se ipsum in cædem unice, imperitosque equitandi confuderat barbaros, qui, heu! captus fuerat ob fugam Macedonum, vinctusque ductus in terram extraneam, sordidos habuerat et iniquos dominos. Hic inde missus ad primas insidias vulnera cupiens ardenti pectore Barbarorum in medio communem invenit finem, dum quatuor membra projicere, tanquam folia. Quemadmodum enim ingens et senex lupus peritus raptor, et vastator gregum, esuriens, se ipsum in stationem ovium audacter introducit, et laniat canes, donec captus sit, cæsusque ab hominibus, qui sæpe infremuere in ipsum maxime : ita dux ille irruens Romæ fortis, solusque in medio hostium os-

VARIÆ LECTIONES.

55. ἐν πᾶσι C. ἐνὶ in cod. esse videri ait F. Scr. πᾶσιν, aut quod proxima tantum non postulant ἐνὶ παισίν. 64. καὶ om. C. evanida vox in cod. teste F. 67. Βορρᾷ vulg. Fort. Βοῤῥᾶ πνέοντος εἰσβολαῖς δυσαρκτίοις. Compositum προσάρκτιος est ap. Manass. Chron. p. 72. 13. ὑπάρκτιος ap. Plutarch. Vit. Sert. c. 17.

NOTÆ.

(90) Hanc esse codicis lectionem videtur. Cornelius, legit ἐν, versumque ideo claudicantem edidit.

(91) Vide supra ad Acr. II, v. 261.

(92) Omisit hanc particulam Cornelius, quæ quidem in codice adeo est evanida, ut vel diligenter inspicientem facile effugiat.

(93) Cretenses intellige, qui obsidione fameque afflicti in urbe erant inclusi, quosque Græci milites ante portas urbis astantes, ne egrederentur, prohibebant. Ita sane magis placet, quam de Græcis ob frigus domum reverti cogitantibus id interpretari, quod ea explicatio obscurum nimis Theodosii sensum redderet, eo magis, quod Nicephorus tumultuantes milites non vi, sed verbis et adhortationibus detinuerit.

(94) Thraces etiam sub Nicephoro in hac expeditione militasse refert continuator Theophanis in Rom. Iun. num. 16, pag. 300.

(95) En ubi Theodosius perspicue narrat Saracenos septies a Græcis fuisse profligatos : quod superius obscurius expresserat. Vide Acr. III v. 80, et quæ ibi adnotavimus.

(96) Occubuit nempe, dum magnam barbarorum faceret cædem, ad quam designandam dicit strenuum hunc militem membra Saracenorum abscissa projecisse æque ac si essent folia. Quatuor autem mem-

Πάντες τὸ κοινὸν ἐπτοοῦντο τοῦ τέλους·
Ὡς γὰρ κεραυνὸν εἶχε χερσὶ τὸ ξίφος.
Κινῶν κατ' ἐχθρῶν, καὶ καθαιμάττων φόνοις,
Ὧ τοὺς μὲν ἐξέκοπτε τῶν ἐναντίων,
Ἄλλους κατηνάγκαζε φεύγειν ἐντρόμους,
Ἄλλους, Θεὸν (97) κράζειν σε πείθων εἰς μάχην,
Νεκροὺς ἐδείκνυ, καὶ πεφυρμένους κόνει.
Ὅμως δὴ πληγεὶς, καὶ πεσὼν ξένοις τόποις
Πολλοὺς προεξένησεν τῷ στρατῷ πόνους.
Καὶ δὴ δραμόντες ἱππόται, πεζόδρομοι
Κρημνοὺς ἐκείνους καὶ φαραγγώδεις τόπους,
Πάντας καθεῖρξαν, καὶ κατέκλεισαν μέσον,
Καὶ βρῶσιν εἰργάσαντο Κρῆτας ὀρνέων.
Τοσοῦτον αὐτὸς εὐτύχησας ἐν μάχῃ,
Τοσοῦτον αὐτὸς ἐκράτησας βαρβάρων,
Ἐκ τῆς ἄνω ῥοπῆς τε καὶ συνεργίας.
Ἰδὼν δὲ τοῦτο καὶ φοβηθεὶς εὐθέως
Ὁ Καραμούντης ἐν χρόνοις ὁ δυσγέρων
Βάλλει τὸν ὄγκον τοῦ φρονήματος κάτω,
Φυγῇ δὲ χρᾶται πεζός· ἀλλὰ καὶ μόνος,
Ὀπῇ δὲ μικρᾷ προστρέχει πετροστίγῳ,
Κτᾶται δ' ἐκεῖθεν δυστυχῆ σωτηρίαν.
Ἔδει, γέρον, θανεῖν σε πολλῶν πρὸ χρόνων,
Ἤπερ κλονεῖσθαι καὶ παρεισδύνειν πέτραις,
Ὥσπερ λαγωὸς ἐκφυγὼν κυνηγέτας.
Ἐκεῖ καθεσθεὶς μέχρι δυσμοῦ ἡλίου,
Ἔῤῥαινε (98) τὸ πρόσωπον ἐκ τῶν δακρύων
Κλαίων τὸ πικρὸν τραῦμα τῆς δυσβουλίας,
Βάλλων ἑαυτὸν δυσπαλαίσταις φροντίσι.
Πρώτης δὲ νυκτὸς ἐξαναστὰς τοῖς ἔσω
Ἤλαυνε κρημνοῖς τῶν ὀρῶν ἀγωνίᾳ
Γέρων Ἀμηρᾶς πεζὸς, ἀλλὰ τετράπους·
Βίαν γὰρ εἶχεν, ἥτις αὐτοῦ τὰς χέρας
Ἐπεκράτυνεν εἰς ποδῶν ὑπουργίαν.
Ὁ σὸς δὲ, παμμέγιστε Ῥωμανὲ, στόλος
Τείχη στραφεὶς ἔπληττεν ἐν προθυμίᾳ.
Χαίρων κατασκῶν ταῦτα, ῥίπτων εἰς χθόνα

ΑΚΡΟΑΣΙΣ Ε'.

Γῆ πᾶσα Ῥώμης, καὶ θάλασσα, καὶ πόλις,
Βουνοὶ, φάραγγες, ἄστρα, τῶν ἀειῤῥύτων
Ὕδωρ ποταμῶν, τάγμα τῆς ἐκκλησίας,
Τὰ πάντα κοινῇ συγχάρητε δεσπότῃ.
Ἀγαλλιάσθω πλῆθος ἀστέρων ἄνω,
Χορευέτω δὲ τάξις ἀγγέλων, ὅτι
Τὸ δυσπρόσιτον θηρίον κατεσφάγη,
Τὸ δεινόμορφον κῆτος ἀντανῃρέθη,
Τὸ δυσκάθεκτον τραῦμα (99) γῆς ἀνεστάλη.
Κήρυξον αἰθὴρ τοῦτο πᾶσαν εἰς χθόνα,
Βόησον, ἀστὴρ ἥλιε, τρέχων ἄνω

tendit quales viros Roma nutriat. Multis enim ex ipsis eum circumdantibus, omnes communem extimebant finem, stringebat namque ensem, instar fulminis rotans contra hostes, et inficiens cædibus, quo alios quidem mactabat ex hostibus, alios cogebat trepidos aufugere, et alios, rogans te, ut advocares Deum ad pugnam, mortuos ostentavit et conspersos pulvere. Attamen vulneribus confossus extraneis in locis multos exercitui dolores intulit. Et jam accurrentes equites ac pedites hiantia illa et prærupta loca omnia cinxere, et incluserunt in medio, et Cretenses dedere in pastum avibus. Adeo in prælio fortuna usus es prospera, adeo domuisti Barbaros cooperante divino auxilio! Videns autem hoc, et extimescens statim Caramuntes senex miserrimus animi sui arrogantiam projicit, fugaque utitur pedes, atque solus ad cavernam currit arctam in saxo excisam, ibique infelicem salutem invenit. Multos ante annos, senex, te mori oportuit, potius quam vexari, et includi inter saxa, veluti lepus, quæ venatores aufugit. Illic insidens usque ad occasum solis vultum profusis irrigabat lacrymis flens acerbum vulnus temeritatis suæ, se ipsum curis maximis excrucians. Prima autem nocte consurgens per intima præcipitia montium festinabat anxius senex, Ameras pedes, aut potius quadrupes; cogebatur enim, ut suas manus detineret in pedum ministerium. Tuus autem, maxime Romane, exercitus ad mœnia conversus ea percutiebat alacriter gaudens hæc diruere et ad terram dejicere.

ACROASIS QUINTA.

Terra omnis Romæ, et mare et civitas, montes, valles, stellæ, semper fluentium fluminum aquæ, ordo Ecclesiæ, omnia concorditer gratulamini Despotæ. Exsultet multitudo astrorum cœlitus, angelorumque ordo tripudiet, quoniam indomita occisa est bellua, terribilis visu sublatus est cetus, repressa est terræ plaga intolerabilis. Clama hoc æther per universam terram, refer, o solis astrum currens

VARIÆ LECTIONES.

108. ἄλλους ὃν κράζειν C. Vid. Annot. 109. πεφορμένους C. 110. πληγαῖς C. 122. Distingue : χρᾶται (fort. χρῆται) · πεζὸς ἀλλὰ καὶ μόνος. cf. infra v. 134. 123. Fort. πετροστέγῳ. 128. καθεστεὶς C. Fort. δυσμῶν ἡλίου hiatum enim vitare solet Theodosius. 129. ἔρραι τὸ C. ἔρραινε ex cod. emendavi; F. 131. Fort. δυσπαλαίστοις. 134. Distingue Ἀμηρᾶς, πεζὸς ἀλλὰ τετράπους. 135. τὰς χέρας C. χεῖρας; F. 139. Fort. ῥίπτων τ' εἰς χθόνα. V. 7. Fort. τὸ δυσπρόσοιστον. cf. Œdip. Col. 572. 9. στραῦμα, in not. scr. τραῦμα C.

NOTÆ.

brorum nomine exprimit, ut arbitror, caput, brachia, truncum et crura. [Μελῶν τετρὰς brachia sunt et crura.]

(97) Difficile admodum lectu est hoc verbum in codice, ancepsque hæreo, an hæc vera sit lectio. Cornelius edidit ὃν, sed id certe scriptum non esse apparet, eo magis, quod nec versus mensura, nec sensus ipse illud ferant.

(98) Sic ad fidem codicis restitue : ἔῤῥαι enim, forsan errore typographi, male edidit Cornelius.

(99) Ita melius, quam στραῦμα, ut bene adnotavit Cornelius.

Τοῖς βαρβάροις νῦν τὴν σφαγὴν τῶν βαρβάρων. A
Γνώτωσαν ἔθνη, καὶ πόλεις, καὶ χωρία
Τὸ τοῦ μεγίστου Ῥωμανοῦ νέον κράτος.
Μάθωσιν αὐτοῦ τοὺς ἀκοιμήτους πόνους,
Οἵους δι' ἡμᾶς ἔσχεν ὁ στεφηφόρος.
Λάβωσιν αὐτοῦ πεῖραν ἐκ τῶν πλησίον,
Πρὶν ἢ πρὸς αὐτοὺς ὁ σφαγεὺς ἀναδράμῃ
Τῆς Ἀφρικῆς γῆς φρίξατε ξιφηφόροι·
Ταράσσεται γὰρ Ταρσεωτῶν (1) ἡ πόλις.
Ἀρὰν παλαιὰν, Ἀράβων (2) φύλη, λάβῃς
Δουρὶ κραταιοῦ Ῥωμανοῦ· πλὴν ἐν τάχει
Τῶν Δελεμιτῶν, Βελεβιτῶν (3) τοὺς τόπους
Πείσει καλεῖσθαι σὸν βέλος, σκηπτροκράτορ.
Αἰγυπτίων δὲ, χαῖρε, γῦπες σῷ ξίφει
Σάρκας καταβρώξουσι τὰς ἀσυστάτους.
Χαυδᾶς (4) ὁ χανδὸν γῆν ὅλην λαβεῖν θέλων, B
Χανὼν ἄναυδος συμφορᾷ Κρητῶν μένει.
Ὦ Χριστὲ Πατρὸς τοῦ πρὸ αἰώνων τέκνον,
Οἷον παρέσχου (5) σῷ στεφηφόρῳ κλέος.
Τίς ἂν στενάξῃ τὸν Πολυξένης (6) τάφον;
Τίς τὴν Φρυγῶν ἅλωσιν; ὦ χορὸς νέων,
Ὅσοις Ὁμήρου φροντὶς ἡ τῶν σκεμμάτων,
Μὴ τοῖς λόγοις κλέπτεσθε τοῦ γεροντίου,
Μὴ τοῖς κτύποις θέλγεσθε τοῦ μυθοπλόκου (7).
Ψευδῆ γὰρ ἱστόρησεν, εἰ καὶ πανσόφως (8),
Ὁ πηρὸς (9), ὡς θέλγητρα τοὺς λόγους ἔχων.
Κρήτης κροτεῖτε τὴν ἅλωσιν, ἣν χρόνος
Καθεῖλε δουρὶ τῶν σοφῶν ἀνακτόρων·
Κρήτης ἐκείνης τοῦ Διὸς (10) τῆς πατρίδος,
Διὸς τυράννου (11), δαίμονος ψευδωνύμου,
Ὃς εὗρε τὴν κάμινον ἀλλ' αἰωνίαν,
Ἀνθ' ὧν ἑαυτὸν ἦν Θεὸν στήγας (12) κάτω·

desuper, Barbaris hanc Barbarorum cladem. Noscant nationes, civitates, pagi novam Romani maximi potentiam: discant ipsius curas pervigiles, quas propter nos imperator habuit. Sumant de eo experimentum ex finitimis antequam ad illos percussor accedat. Africanæ terræ formidate milites, conturbatur enim Tarsensium civitas. Maledictionem antiquam, Arabum tribus, accipe ab hasta potentis Romani: cæterum cito ut Delemitarum, Belebitarum loca vocentur efficiet jaculum tuum, o sceptrifer. Euge, Ægyptiorum vultures a gladio tuo dilaceratis vescentur carnibus: Chaudas, qui potiri inhiabat tota terra mutus stupescit ob cladem Cretensium. O Christe Patris sempiterne Fili, quantam tribuisti Regi tuo gloriam! quis jam plorabit Polyxenæ necem? quis Phrygum captivitatem? o juvenes, quibus Homeri cordi sunt commenta, ne verbis senis vos decipi, ne carminibus fabulatoris mulceamini, falsa enim cecinit, sapienter licet, cæcus verborum adhibens illecebras. Cretæ plaudite excidio, quam denique domuit hasta sapientum regum; Cretæ illius, quæ Jovis fuit patria, Jovis tyranni, mendacis dæmonis, qui detinetur in igne, eoque æterno, quoniam se in terris Deum appellari passus

VARIÆ LECTIONES.

27. χαυδᾶς C. cum cod. χαβδᾶς F. 30. παρέσχου, in not. *potius* παρέχες (?) C. 33. Fort. φροντὶς ἦν. cf. not. cr. in Anth. Pal. p. 509. s. 35. μυθοπλόη, in not. *forte* μυθοπλάνου C. μυθοπλόκου ex cod. emendavit F. 43. στήγας in not. *lego* στέγα (?). C. στέξας F. Scr. στήσας *quod se in terris constituit deum.*

NOTÆ.

(1) Tarsum jam antea non semel frustra oppugnatam, Nicephorus Phocas, priusquam bellum Cretense susciperet, vasto impetu concussit, et Caramonem ejus Ameram, teste Cedreno Hist. Comp. pag. 642. Compescuit. Ubi vero Nicephorus ipse ad imperium evectus est, anno ejus imperii secundo, mense Julio, indictione septima, magno conscripto exercitu eo se contulit, Tarsumque ac Mopsuestiam in suam potestatem redegit: reversusque Constantinopolim mense octobri, indictione nona, Tarsi portas ac Mopsuestiæ secum adduxit, quas cum extrinsecus auro distinxisset, munus attulit regiæ urbi dedicandum, alias ad arcem collocandas, alias ad aureæ portæ murum. Consule, quæ fusius narrat prælaudatus Cedrenus pag. 654. nec non Leonis diaconi excerpta apud Pagium in Critic. tom. IX, pag. 8, 12. C

(2) Arabas tum veteres, tum recentiores, itemque Turcas in plures fuisse tribus distinctos ex historicis satis constat.

(3) Delemitarum nomine Saracenos procul dubio innuit Theodosius; et forte hoc nomen duxit a Dhalem, qui primus religiosum quemdam cultum inter Arabas constitu. Ludit autem in verbis, inquiens Romani imp. *telum*, quod græce βέλος dicitur, commutasse Delemitarum nomen in Belebitas.

(4) Sic codex: alii autem scriptores Χάβδας scribunt. Porro Chabdas, seu, ut continuator Theophanis ac Simeon Magister scribunt, Chambdas fuit Chalepi dominus et Ameras, quem a Leone Phoca primum domitum postea Nicephorus, Chalepe eversa, penitus subegit. Videsis, quæ fusius in Monito præfati sumus.

(5) Sic bene codex: Cornelius nescio qua causa emendandum adnotavit παρέχες, quod verbum, nisi error typographo sit attribuendus, nec bene quidem se habet secundum grammatices regulas.

(6) Fallitur Theodosius. Neque Polyxenæ ad Achillis tumulum occisionem, neque Trojæ excidium Homerus descripsit.

(7) Sic ex codice restitue. Cornelius male edidit μυθοπλόη, et conjecit esse corrigendum μυθοπλάνου.

(8) Ita melius ad finem codicis lege: πανσόφως enim, ut Cornelius edidit, non bene se habet.

(9) Cæcum Homerum appellat, plurimos tum Græcos tum Latinos scriptores imitatus, quorum nonnulli ex hoc morbo *Homerum* fuisse dictum putant, cum antea Melesigenes vocaretur: Ὁμήρους enim Iones Cumæi *cæcos* appellant. Verum de Homeri cæcitate consule, quæ fusius ac multifaria eruditione disseruit Leo Allatius de patria Homeri cap. VIII.

D (10) Inter plures populos, qui sibi Jovis natalia tribuerunt, Cretenses potissimum de iis superbire solitos, res est adeo pervulgata, ut nihil hic addere opus sit.

(11) Theodosius secutus sententiam videtur, Jovem eumdem fuisse ac Picum, qui in Assyrios tyrannicum exercens imperium, flagitiisque turpissimis regnum suum dedecorans, populo persuasit, ut eum veluti Deum prædicaret: ac cum diem suum obiisset, Cretæ sepultus, divinos deinceps honores sub Jovis appellatione nactus est. Videsis, quæ fuse enarrat Cedrenus in Comp. Hist. 16, 17.

(12) Huic voci nullus sensus aptari potest. Corne-

'Ανθ' ὧν ἔπλησε γῆν σφαγῆς μιασμάτων·
'Ανθ' ὧν ὑπῆρξεν εὑρετὴς παθημάτων.
Ταύτης (13) ὁ κλεινὸς, ὁ γλυκὺς Ῥώμης κλάδος,
ὁ παγγάληνος, ὁ σφαγεὺς τῶν βαρβάρων,
Ὁ πανσέβαστος καὶ διώκτης Συρίας,
Ταύτην καθ' ἡμῶν φλεγμονὰς πυρεκβόλους
Πέμπουσαν ἐκράτησεν. Ὦ μέγα σθένος,
Ὦ δίστομα τρίκογχα (14), δίστομα ξίφη,
Βέλη δὲ τὰ τρίκογχα, πάγχαλκα κράνη,
Τὰ τὴν σφαγὴν δράσαντα τῶν μιαιφόνων (15),
Ἢ τοὺς φόνους στήσαντα τοὺς καθημέραν,
Οὓς εἶχεν ἡ θάλασσα ληστρικωτέρους.
Ὦ πετροπόμπων σφενδονῶν στροφουργίαι,
Ἵππων φριμαγμὸς, ὀξύτης ἀκοντίων,
Σπάθης τε, καὶ θώρακες, ἀσπίδος τάσις,
A Ἃ γῆν κατηδάφισε βαρβαρουμένην,
Ἃ δεσπότης δέδωκεν ἀντὶ φαρμάκων,
Καὶ κόσμον ἐξέσωσε τῆς τυραννίδος.
Ὦ ναυστολῆσαν πνεῦμα (16) μυρία σκάφη,
Καὶ πομπὸς ὀφθὲν ἀβλαβὴς τοῦ δεσπότου.
Θρήνησον ὦ γῆ πᾶσα νῦν τῆς Συρίας,
Ἔχουσα τὸν σὸν τῆς βοῆς πρωτοστάτην,
Τὸν σὸν πλανήτην, οὐ προφήτην, Μωάμεθ,
Οὗ τὸν χιτῶνα (17) μυρίαις αἰσχρουργίαις
Πεφυρμένον κρύπτουσιν οἱ δούλης γόνοι·
Κρύπτουσιν ὡς ἄσπιλον ἐσπιλωμένον·
Ἔχουσιν ὡς ἄχραντον ἐγκεχραμμένον.
Ἔδει γὰρ ὄντας ἐκ μιασμάτων ἄγη
Καλεῖν ἄχραντον τοὺς ξενοσπόρους (18) ἄγος.
Χόρευε λοιπὸν 'Αφρικῶν Σικελία (19),

est, quoniam implevit mundum iniquis cædibus, quoniam inventor vitiorum exstitit. Hanc inclytum, dulce Romæ germen, serenissimus, barbarorum domitor, augustissimus, et persecutor Syriæ, hanc adversus nos ardores igneos emittentem vicit: o magnam potentiam! o trifidi umbones, gladii ancipites, telaque trifida, et æratæ galeæ, quæ homicidarum perfecerunt cladem, ac quotidie occiderunt eos, quos habuit mare prædones pessimos. O saxa jaculantium fundarum gyri, equorum hinnitus, telorum acies, gladiique, ac thoraces, lati clypei, B quæ terram everterunt effectam barbaram, quæ despota dedit pro pharmacis, ut mundum sanaret a tyrannide! o aura gubernans infinitas rates, tutumque comitem te præbens Despotæ! Plora modo terra omnis Syriæ, habens gemitus tui consortem principem tuum deceptorem, non prophetam, Moameth; cujus vestem infinitis sordibus maculatam occultant filii famulæ, maculatam occultant, tanquam sine macula, pollutam, tamquam impollutam habent. Oportebat enim, ut in sordibus instituti, scelera barbaro orti ex genere vocarent immacu-

VARIÆ LECTIONES.

49. ταύτην, mg. ταύτης in C. Ad. ταύτης v. 46. verbum desideratur. Oratione abrupta poeta pergit verbis: ταύτην ἐκράτησεν. Sed vereor, ne vitium lateat in hoc pronomine, cum Theodosius scripserit: ταύτης ὁ κλεινὸς — διώκτης Συρίας Ἄτην καθ' ἡμῶν φλεγμονὰς πυρεκβόλους πέμπουσαν ἐκράτησεν. 50. ὦ μέγα C. 53. μιαὶ φόνων, in not. *scribo* μιαιφόνων C. ut est in cod. teste F. 58. θώραχος C. 62. πνεῦχα, in not. *melius* πνεῦμα C. sic cod. 71. 72. ἄγη et ἄγος F. ξενοπόρους C contra cod. fidem.

NOTÆ.

lius emendat στέγα, qua tamen ratione et quo sensu, non intelligo. Equidem corrigerem στέξας, adeo ut ἦν στέξας indicet *passus est*, seu *permisit*, nam hoc etiam sensu verbum στέγω apud scriptores Græcos occurrit.

(13) Malim ταύτην, ut in v. 49. quem e contrario Cornelius ex hoc loco emendat ea ratione ductus, quod verbum κρατέω plerumque cum genitivo construitur. Verum, licet rarius, scriptores Græci accusativum quoque ei tribuunt, ac Theodosium sic illud construxisse, argumento est participium πέμπουσαν, quod alioquin emendare item debuisset Cornelius.

(14) Triconchum, quod erat cubiculum in palatio imperatorum tribus fornicibus exstructum, sæpe memorant scriptores Byzantini, quorum auctoritates refert Du-Fresnius in Descriptione Constantinopolis Christianæ lib. II, sect. 4, num. 11; et lib. IV, sect. 7, num. 1. Verum diverso plane sensu hoc nomen adhibet Theodosius, qui ad arma illud transferens adhibuisse videtur ad significandum, quod D Polybius lib. VI, pag. 400. σιδηροῦ Πόγχον appellavit, clypei nimirum umbonem, seu ferreum illud spiculum, quod in medio clypei prominebat et erat triangulare. Non absimiliter voce τρίκογχον ad triangulum designandum Græci recentiores utuntur.

(15) Ita codex, et sic quoque ad oram paginæ emendavit Cornelius, quam inseruit in textu non a veteri, sed a novo scriptore vitiatam vocem.

(16) Sic habet codex, et sic Cornelius corrigendum adnotavit, quod male descriptum acceperat.

(17) Hujus vestis Moamethis quam religioso cultu Turcas prosecutos affirmat Theodosius, apud C eos, qui de Moamethis vita et de Turcarum dogmatibus scripsere, nulla mentio est. Quare vel huic voci mendum inesse, vel alio sensu, quam de veste, explicandam esse crediderim. Scriptores ecclesiastici, quos inter Theodoretus quæst. 39 in Genesim, pag. 34; S. Athanasius quæst. 55, ad Antiochum; S. Gregorius Nazienzenus, orat. 38, pag. 619; et Origenes, teste S. Epiphanio tum hæresi 64, p. 229, tum in Ancorato, pag. 494, de tunicis illis pelliceis disserentes, quibus Adam et Hevam Deus post peccatum contexit, vocem χιτῶνα, qua sacræ Paginæ utuntur ad carnem corpusque designandum, sensu certe minus obvio, transtulere. Consule, si libet, eorum auctoritates apud Suicerum in Thesauro ecclesiastico. Itaque, quid si in eodem sensu Theodosius vocem adhibuerit? Corpus profecto Moamethis Medinæ superexstructa ædicula sepultam, ita ut a nemine possit conspici, maximis ibi prorsusque divinis Turcas prosequi honoribus apud omnes in comperto est. Hinc fit, quod poëta infames hosce cultores merito sugillet, qui Moamethis corpus, tanquam puri sanctique hominis spolium venerabantur, dum ob vitæ rationem ab eo turpissime ductam tanquam pollutum exsecrandumque devovere debuissent.

(18) Cornelius male edidit ξενοπόρους, fortassis typographi vitio.

(19) Ex ea Siciliæ parte, quæ Lilybæum complectitur, quæque Africo mari alluitur, Saraceni Africani, Euphemii artibus dolisque adjuti, in insulam irruperunt suique juris fecere, Michea e Balbo imperatore an. Chr. 828. Videsis inter cæteros Cedrenum

Εὐαγγελίζου πᾶσι τὴν εὐθυμίαν.
Ἐλευθεροῖ σε συντόμως ὁ δεσπότης.
Χόρευε γῆ, χόρευε Ῥωμαίων ὅση,
Ὡς ηὐτύχησας εἰς ἀνακτόρων στέφη,
Ὡς ἐπλάτυνας εἰς τὰ πατρῷα πλάτη (20),
Ὡς ἐκράτησας τῶν πάλους κρατουμένων.
Εἴθε προκύψαις τοῦ τάφου, Κωνσταντῖνε,
Εἴθε σκοπήσαις, ὡς ἔχει τὰ Συρίας.
Ἔγνως ἂν υἱὸν, ὡς Φίλιππος, ἱππότην (21)·
Καὶ τοῦτον εἶπες, « ὦ τέκνον, ζήτει (22) κράτος,
Οὐκ ἀρκετόν σοι γῆς ὅλης καὶ γὰρ κράτος. »
Κρήτης (23) γὰρ οἷος τῶν ὀδυρμάτων στόνος.
Οἷος σπαραγμὸς, γυμνὰ Ῥωμαίων ξίφη
Ὅταν κατεῖδον ἔνδοθεν πυργωμάτων,
Ὅταν κατεῖδον τέκνα μικρὰ (24) μητέρας,
Τὰς μὲν βρόχοις ὄπισθεν ἐστρεβλωμένας,
Τὰς δὲ πρὸς αἷμα καὶ κόνιν πεφυρμένας,
Τὰς δὲ στοιχηδὸν εἰς σφαγὴν προκειμένας.
Ἐκεῖ τὰ τέκνα πατέρας, καὶ πατέρες
Παῖδας κατησπάζοντο, καὶ κοινῇ ξίφος
A Κρουνηδὸν ὁρμαῖς ἔβρεχον τῶν αἱμάτων.
Ὑπῆρχε θρῆνος, ἦν βοὴ προθουμένων.
Οὐκ ἦν προφήτης (25) ἰσχύων, οὐδὲ σπάθη·
Αὕτη γὰρ ἐχθροῖς ὡς Θεὸς τιμωμένη (26).
Ἐκεῖ γέροντες εἰς φυγὴν ὡρμηκότες
Ὄπισθεν ἐπλήττοντο τοῖς ἀκοντίοις.
Ἐκεῖ νέους φεύγοντας ἡ χιτωνίων
Ἄζωστος εἰς ὄλισθον ἔκλωθε τάσις (27),
Καὶ συμποδισμὸν ἐμπαρεῖχεν ἀξίως
Νόμος παλαιὸς πατρικὸς τοῖς βαρβάροις.
Τῶν οὖν στρατηγῶν ἦν ὑπηκόοις νόμος,
Καὶ τοῦτο τῆς σῆς προσταγῆς, σκηπτροκράτορ,
Μὴ πρὸς γυναῖκας πορνικῶς καθυβρίσαι,
Μήπως τὸ σεμνὸν εἰς ἀβαπτίστους κόρας
B Βάπτισμα χρανθῇ, καὶ μολυνθῇ σου στόλος.
Τοσοῦτον ἐφροντίζες οἰκετῶν, ἄναξ,
Ὡς μέχρι λεπτῶν προφθάνειν σου τοὺς λόγους,
Καὶ μέχρι τούτων συνταπεινοῦσθαι φίλοις.
Καὶ γὰρ φίλος σοι πᾶς κρατῶν τὴν ἀσπίδα,
Καὶ πᾶς ὁ τείνων τὴν μάχαιραν ἐν μάχαις,

lata. Jamvero lætare Africanorum Sicilia, annuntia omnibus lætitiam, te cito in libertatem vindicabit despota. Exsulta, exsulta terra, quæ Romanis subjaces, quod felix facta es in corona regum, quod dilatasti ditiones patrias, quod superasti potentes in præliis. Utinam, Constantine, e sepulcro surgeres, utinam prospiceres, quomodo se habent res Syriæ, nosceres, filium, ut Philippus, equitem, eique diceres, « Fili, aliud quære imperium, non C enim tibi imperium totius orbis sufficit. » Sed Cretæ qualis erat gemitus miser! qualis turbatio, nudos Romanorum enses statim ac conspexerunt ex turribus, statim ac parvuli viderunt matres, alias quidem post terga strictas vinculis, alias autem sanguine fœdatas, et pulvere, alias ordinatim ad cædem expositas! ibi filii patres, et patres filios amplectebantur, et ensis ubique tumidos torrentes effundebat sanguinis. Erat luctus, erat obsessorum clamor : potens non erat propheta, neque gladius, qui ab inimicis tanquam Deus honoratur. Ibi senes ruentes in fugam jaculis percutiebantur a tergore : ibi juvenes fugientes vestium discincta extensio cogebat fataliter, ut caderent, et impedimentum præbebat merito lex patria antiqua barbaris. Lex autem erat subditis a ducibus lata, et hoc ex jussione tua, o sceptrifer, ne dedecorarent stupris feminas, ne in non baptizatis puellis venerabile baptisma pollueren, et macularent milites tui. Adeo tibi cordi erant servi tui, o Rex, ut etiam minutiora præveniret tuum consilium, et usque ad hæc te humiliares ob amicos tuos : nam tibi amicus est quicunque tenet clypeum, et quicunque stringit ensem

VARIÆ LECTIONES.

78. πλάγη, in not. *lego* πελάγη, *expende tamen.* C.' πλάτη cod. teste F. 83. ζήσει, mg. ζήτει C. ut cod.—Fort. καὶ τοῦτ' ἂν εἶπες. 85. κρητῆς in not. *lego* κρητῶν. C. 89. ἐστρεβλυμένας C. 94. ἔβρεχον C. ἔβρεχεν F. 101. Fort. ἐκλώσθη.

NOTÆ.

Histor. Comp. pag. 512. Nicephorus vero de ea ab D Africanis vindicanda in ipso imperii sui exordio cogitavit, eoque Manuelem misit, qui juventutis æstu fervens, cum nec bene ducis officio fungeretur et vitiis deditus sanioribus non obtemperaret consiliis, asperis quibusdam inviisque locis Siciliæ inclusus se ipsum totumque exercitum fœde perdidit. Consule prælaudatum Cedrenum ibid. pag. 654.

(20) Cornelius edidit πλάγη, nec satis bene πελάγη legendum conjectavit, cum id senarii mensuræ repugnet. Nos πλάτη ex codice restituimus.

(21) Alexandri Magni factum ad mentem revoca, dum equum ferocientem planeque indomitum mansuetiorem mitioremque sibi reduxit: ex quo ingenii animique sui experimento tantam consecutus est laudem ut Philippus equo descendentem, manantibus gaudio lacrymis, complexus exclamaverit: *Majus imperium sibi circumspicere, nec enim Macedoniæ regnum tantam indolem capere.* Consule Freinshemium in Supplem. in Q. Curt. lib. I, cap. 4.

(22) Ζήσει edidit Cornelius, sed veram lectionem codicis ad oram paginæ subjecit.

(23) Cornelius maluit Κρητῶν, sed immerito : nihil enim hic immutandum.

(24) Hæc, quæ modo Theodosius describit, singillatim recensuerat incertus continuator Theophanis : sed malo quodam fato ejus historiæ complementum, ubi ea narrabantur, perierat in codice, ad cujus fidem editionem suam adornavit Combefisius.

(25) Moamethem intellige, cujus patrocinio ac potentia Turcæ confidunt plurimum.

(26) Turcas gladio, veluti Deo, honorem adhibere Theodosius forsan dicit, quod ei potissimum confiderent, cum Moameth gladio ad religionem suam tuendam ac propagandam fidenter uti eos docuisset.

(27) Orientales nationes vestibus ad talos usque demissis uti solitas satis omnes norunt.

Καὶ πᾶς ὁ φεύγων τὴν πικρὰν δειλανδρίαν.
115 Οὕτω ταραγμὸς εἶχε Κρητῶν τὴν πόλιν,
Τὴν οὖσαν, ὡς πρὶν, καὶ πάλιν Ῥώμης πόλιν,
Πόλιν ποθητὴν, τὴν ἐπηρμένην πόλιν,
Τὴν ἐξάκουστον, τὴν πολύπλουτον πόλιν.

A

Ἤκουσε Ταρσὸς (28), καὶ κατασκάπτει τάφρους·
Καὶ πύργον ὑψοῖ, καὶ σιδηροῖ τὰς πύλας,
Καὶ πάντα ποιεῖ, συμφοραῖς ἀλλοτρίαις
122 Τὸ μέλλον αὐτῇ προβλέπουσα φορτίον.

in præliis, et quicunque fugit turpem segnitiem. Ita turbata erat urbs Cretensium, quæ modo est, ut antea, Romæ civitas. O urbem optabilem, eximiam urbem, urbem celebrem, abundantem opibus! Audivit Tarsus, et effodit fossas, erigitque turrem, et munit ferro portas, facitque cuncta, ex alienis infortuniis imminere sibi prospiciens captivitatis onus.

VARIÆ LECTIONES.

122. αυτῇ C. αὐτῇ F.

NOTÆ.

(28) De Tarso a Nicephoro post Cretense bellum subacta vide supra ad v. 20.

Demum animadvertas oportet, constare ex Constantino Porphyrogen. *De Cæremoniis aulæ Byzantinæ* lib. II, cap. 45, quod descriptam a Theodisio ex- B peditionem in Cretam idem ipse Constantinus ab an. 949, cum jam Romanum filium in collegam assumpsisset, animo conceperat, et pro illa apparatum bellicum disposuerat, eo licet jam vita functo Romanus feliciter confecerit an. Chr. 961.

VOCABULA THEODOSIO PROPRIA.

Numerus Romanus acroasin, Arabicus versum signat.

—

Αἱμοῤῥόφος IV, 59.
ἁλιδρόμους τόπους I, 77.
ἀλλότεχνος — νους συμφοράς II, 235.
ἀνομβρία I, 250.
ἀνθελιγμάτων I, 155.
ἄνικμος — με Κρήτη I, 250.
ἀπευχαριστεῖν III, 113.
ἀριστόπαις III, 208.
ἅρπαξ IV, 94.
ἀστέγαστος οἰκία I, 242.
ἀστοργία I, 123.
βαναύσιος τέχνη II, 184.
βαρβαροτρόφος I, 180.
βδελυκτός III, 115.
βιοφθόρους λύκους II, 254.
βουνόθρεπτος IV, 13.
δειλανδρία I, 65; II, 112, 146.
δεινόμορφος IV, 8.
δεινόφρων II, 83.
δεκάχρονος πόρθησις I, 22.
δουλόσπορος II, 261; IV, 26, 60.
δυσγέρων IV, 120.
δυσκάθεκτος IV, 9.
δυσπαλαίστης IV, 131.
δυσπράκτιος IV, 67.
δυσπρόσιτον IV, 7.
ἔγχρυμμα II, 204.
ἐγξίφους φάλαγγας I, 51.
ἐκεῖθεν ἔνθεν I, 110 (Pisid. in Christi resurr. v. 90).
ἐμπαρέχω V, 102.
ἔμποινον ξίφος II, 251.
ἐμπόνως II, 13.
ἐμπτερόω IV, 57.
ἔναστρον θέαν, aspectum sidereum i. e. splendentem II, 10.
ἐντεροπράτης II, 233.
ἐπιβράσας κλύδων II, 205 (βράσαντα κύματα. Pisid. de exped. Heracl. I, 172).
ἑπτασήμαντος στόλος III, 80.
εὐθεῖς ἱππότας II, 135.
εὐθεῖς κοιλάδες III, 78.
ζοφοφθόρος ἡμέρα I, 225.
θηρόβακχος, — ους ποιμένας I, 194.
θρᾳκήδιοι IV, 75.
ἱστάω. φάλαγγας ἱστῶν IV, 12.
C κακοχρόους λαμπάδας I, 203.
κάρη. κάρας II, 61, 66.
καστρανοῖκται II, 57.
κατάξηρος II, 226.
κατεδαφίζω V, 59
κατεξανίστημι IV, 28.
κάτω ἀγκαλῶν (pro ἀπὸ) I, 122.
κρητεκτόνος πάγη II, 200.
λευκαίνω. λευκάναντος III, 112.
λευκόμορφος γῆ I, 227.
λοφοδρόμοι δράκοντες I, 157.
λοχοκράται I, 200.
μάγγανα I, 156.
μεταμφιάζειν III, 85.
μικροτερπής III, 208.
μονοτρόπος, monachus, II, 28.
μυθοπλόκος V, 35.
μυριόξιφος μάχη II, 116.
μυριόξιφος, — ῳ μάχῃ I, 6.
νεφοδρομεῖν III, 183.
D νικοσυνθέτους μάχας I, 266.
ξενοτρόπως I, 108.
οἰκέται, subditi, milites I, 101, 223; II, 6, 34.
παγγάληνος V, 47.
παντόκομπος I, 34
παρακρατεῖν I, 183.
παραστομόω IV, 28.
πεζοτοξοκράτης II, 156.
πλατύνω, — τυνθῇ σκῆπτρον 194.
πλουτολεκτῶν I, 16.
ποιμενάρχης IV, 27.
πολύπλουτος V, 118.
πολύχρονος IV, 93,
πορνομύστης I, 69.
προδοποιεῖν II, 129.
προπυργίους δόμους I, 24.
προσξέειν I, 229.
προσωποληψία I, 31.
πρωτεργάτης μάχης I, 50.

ADDENDA.

—

IMP. ROMANI SENIORIS

AUREA BULLA

PRO MONASTERIO XEROPOTAMI IN MONTE ATHO.

Anno 924.

(Edidit Josephus Muellerus in tractatu : *Historische Denkmæler in den Klæstern des Athos*, apud Fr. Miklosich *Slavische Bibliothek*, tom. I, Vindobonæ 1851.)

—

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, Romanus fidelis imperator et autocrator Romanorum.

Qui bona omnia præstat, visibilis ac invisibilis creaturæ opifex, ab initio formavit hominem ut immortalem. Illud enim sibi proposuit, ut homo, compositus cum sit, in similitudine simpliciorum angelorum inveniretur et daret gloriam benefactori suo: non quod gloria Creator a creatura mutuata indigeat, nullo enim eget; sed ut creatura debitam gloriam Creatori referens justa gloria impleatur et angelis similis evadat. Sed quando a cœlesti orbe cecidit creatorum primus, qui hactenus simplicitate gaudebat, non tulit cernere eadem simplicitate ornatum hominem et adversas causas machinatus et illi insinuans se Deum facturum esse per arborem scientiæ, ita deceptum in terram præcipitavit. Et cadens jacuit miserabili casu et luctus digno non exigui, quod nullum ei robur erat deinceps ad relevandum se. Tribus enim mediis egebat ad priorem dignitatem recuperandam, humilitate contra primam superbiam, obedientia contra primam inobedientiam, denique paratus esse ad moriendum pro suo genere, adversus quod prius fraudibus illusus egerat. Is autem hæc operari non solum, sed etiam e peccato

B *Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ῥωμανὸς πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.*

Ὁ πάντων τῶν ἀγαθῶν παρασχεὺς καὶ τῆς ὁρατῆς καὶ ἀοράτου κτίσεως τεχνουργὸς κατ' ἀρχὰς ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον ὡς ἀθάνατον· αὐτὸς γὰρ ὁ τούτῳ σκοπὸς, ἵν' οὗτος, σύνθετος ὤν, ἐν ὁμοίῳ τῶν ἁπλουστέρων ἀγγέλων εὑρίσκηται καὶ δοξάζῃ τὸν εὐεργέτην, οὐχ ὅτι δόξης ὁ Πλάστης ἐδεῖτο παρὰ τοῦ πλάσματος, ἀνενδεὴς γάρ, ἀλλ' ἵνα τὸ πλάσμα δόξαν ὀφειλομένην ἐπιτρέπον τῷ πλάστῃ δικαίας πληρωθῇ δόξης καὶ τοῖς ἀγγέλοις ὅμοιον γένηται. Ἀλλ' ἐπειδὴ τῆς οὐρανίου ἄντυγος ἐπεπτώκει ὁ πρώτως δημιουργηθεὶς, ὁ τέως τῇ ἁπλότητι χαίρων, οὐκ ἀνέσχετο βλέπειν τῇ αὐτῇ ἁπλότητι σεμνύνεσθαι τὸν ἄνθρωπον C καὶ πλασάμενος ἀντιστρόφους αἰτίας ὑποψιθυρίσας αὐτὸν γενέσθαι Θεὸν διὰ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως ὑποσκελίσας ἔρριψεν εἰς γῆν. Καὶ ὁ πεσὼν ἐλεεινὸν ἔκειτο πτῶμα καὶ λύπης ἄξιον οὐ σμικρᾶς, ὡς τούτῳ μήτε δύναμις ἦν ἐπανορθώσεώς ποτε. Τριῶν γὰρ ἐδεῖτο μέσων ἐλθεῖν εἰς τὸ πρῶτον ἀξίωμα, ταπεινώσεως μὲν ἀντὶ προτεραίας ἀλαζονείας, ὑπακοῆς δὲ πάλιν ἀντὶ προτεραίας παρακοῆς, καὶ τελευταῖον τοῦ θανεῖν ἑτοίμως ὑπὲρ τοῦ γένους, καθ' οὗ πρότερον αὐτὸς ἀπατηθεὶς ἔπραξεν· ὁ δὲ

A δρᾶν οὐ μόνον αὐτά, ἀλλ' οὐδ' ἀποστῆναι τῆς ἁμαρτίας ἠδύνατο. Δι' ὅπερ ὁ κατ' ἀρχὰς αὐτὸν πλάσας Θεὸς τρισυπόστατος πάλιν αὐτοῦ ἐς ὕστερον ἐμνημόνευσε καὶ κατελθὼν αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενὴς Υἱὸς ἐκ τῶν πατρικῶν ἀπεριγράπτων κόλπων ὑπὲρ ἀνθρώπων ἄνθρωπος γίνεται. Ὧ καὶ παντὶ τῷ εὐσεβοῦντι χρέος ἐστὶν ἀπαραίτητον τὴν λατρευτικὴν ἀπονέμειν προσκύνησιν καὶ παντοίαις ἀμείβεσθαι δωρεαῖς κατὰ δύναμιν στόματι καὶ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ· στόματι μὲν ὁσημέραι καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ ὑμνεῖν, εὐλογεῖν καὶ δοξάζειν τὴν πρὸς τὸ ἀνθρώπειον φῦλον μακροθυμίαν τε καὶ κηδεμονίαν, ψυχῇ δὲ τοῦτον ἀδιαλείπτως ὡς Θεὸν λατρεύειν, καὶ καρδίᾳ τὸ κάλλιστον ὧν ἔχει καὶ τιμιώτατον αὐτῷ αὐτοπροαιρέτως προσάγειν, ὡς τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων μόνῳ αἰτίῳ καὶ B χορηγῷ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ σοφὸς τοῦ πάλαι Ἰσραὴλ ἔλεγε νομοθέτης· « Ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ταῖς χερσί σου » καὶ πάλιν, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, « Οὐκ ὀφθήσῃ ἐνώπιόν μου κενός, » δηλῶν ὡς διὰ τούτων ἀνάγκη τὸν Θεὸν δοξάζεσθαι, ἐπεὶ καὶ τούτων αὐτὸς μόνος ἀλάθητος ἐξεταστής. Τοιγαροῦν εἴπερ τουτὶ χρέος εὐσεβέσιν ἅπασιν ἀπαραίτητον, πολλῷ μᾶλλον τοῖς δι' αὐτοῦ βεβασιλευκόσι, καὶ ταῦτα δυοῖν ἕνεκα, τῷ μὲν ὡς πολυπλασίους ὀφείλουσι χάριτας τῷ τῶν ἁπάντων Δεσπότῃ, ἅτε καὶ τῶν ἄλλων εἰς πλάτος παρ' αὐτοῦ τιμωμένοις, τῷ δὲ καὶ ὡς τῶν ἄλλων ἐσομένοις ἀρετῆς κανόνες καὶ εὐσεβείας ὑπογραμμοί. Τοῖς αὐτοῖς δὲ καὶ τὴν αὐτοῦ ὑπέραγνον μητέρα καὶ παρθένον τὴν Θεοτόκον Μαρίαν τιμᾶσθαι χρεών, ὡς C πάντων οὖσαν πρόξενον σωτηρίας· Ἀλλὰ δὴ καὶ μετ' αὐτὴν τὸ τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ πανσεβάσμιον ξύλον τιμητέον τε καὶ προσκυνητέον· περὶ τούτου καὶ γάρ φησιν ὁ προφητάναξ Δαυὶδ « Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιόν ἐστιν »

α'. Διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἡ εὐσεβὴς βασιλεία μου, κηδομένη τοῦ ὑπηκόου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἁπάντων ποιουμένη πρόνοιαν, ἐπεὶ νόμος Ἕλληνι καὶ βαρβάρῳ παντὶ μέχρις αἵματος ὑπὲρ τῶν ὁμοφύλων ἀγωνίζεσθαι, νόμος δὲ Θεοῦ πάλιν τούτου θεοειδέστερος καὶ λαμπρότερος ἕκαστον ἑαυτὸν παρακελευόμενος ὑπὲρ ἑτέρου διδόναι· ηὐδόκησεν ἡ βασιλεία μου ὑπὲρ τῶν ἀξιωτάτων τῆς περὶ τῷ Ἄθω σεβασμίας μονῆς τῆς ἀοιδίμου βασιλίδος Πουλχερίας τῆς παρθένου ἀνανεώσασθαι τὰ τείχη· καὶ γὰρ εὗρον αὐτὴν D τοσοῦτον κατηδαφισμένην καὶ πάντη διαλελυμένην, ὡς τὰ ἐν ὕδασι τείχη φαινόμενα· τοιαύτη τε ἦν καὶ ἡ τῶν θεοσέπτων ἀθλητῶν ἁγίων μου τεσσαράκοντα σεβασμία μονή, ἡ ἔκπαλαι μὲν τοῦ Χειμάῤῥου, νῦν δὲ Ξηροποτάμου ἐπικαλουμένη, ὥστε μηδὲ ὁμοίωμα τείχους φαίνεσθαι πρὸς τῆς παλαμναίας χειρὸς Ἰσμαηλίτιδος. Ἀλείπτῃ δὲ καὶ συνεργῷ εἰς τοῦτο χρησαμένη ἡ ἐμὴ βασιλεία τῷ ὑπάτῳ τῶν φιλοσόφων Παύλῳ τῷ ὁσιωτάτῳ ἐπιλεγομένῳ Ξηροποταμηνῷ, Θεοῦ συνάρσει καὶ χάριτι ᾠκοδόμησα ναὸν παμμεγέθη τε καὶ περικαλλῆ, καὶ ἐνδύτας χρυσοϋφάντους καὶ πολλὰ χρυσόπαστα ἀμφία καὶ ἱερὰ καλύμματα καὶ ἐκ χρυσοῦ ἅγια δισκοπότηρα ἐν αὐτῷ ἀπεχαρι-

surgere non poterat. Ideo qui ab initio illum creavit Deus trinus personis iterum illius postea recordatus est, et descendens ipse unigenitus Dei Filius e Patris infinito sinu pro hominibus homo factus est. Cui quicunque pius est districte debet adorationis cultum præstare, et innumeris ejus donis secundum vires respondere ore, mente et corde. Ore quidem, quotidie in publico et privatim cantando, benedicendo et glorificando illius in humanam gentem patientiam et benignitatem; mente autem illum indeficienter ut Deum adorando, et corde optimum et pretiosissimum eorum quæ habet illi voluntarie offerendo, ut bonorum omnium soli principio et auctori. Quare sapiens antiqui Israel dixit legislator: « In ore tuo et in corde tuo et in manibus tuis [1]; » et iterum, quasi in persona Dei, « Non apparebis in conspectu meo vacuus [2]; » ostendens per hæc oportere Deum glorificari, quoniam horum ille solus quem nihil fugit exquisitor est. Si igitur id omnibus piis districte præcipitur, multo magis his qui per illum imperant; et hoc quidem duas ob causas, tanquam scilicet multiplices debentibus gratias universorum Domino, ut præ aliis abundanter ab illo honorificatis, et eo quod esse debeant aliis virtutis norma et pietatis exemplar. Iisdem quoque immaculata Mater ejus et virgo Deipara Maria honoranda est, velut omnium salutis procuratrix; quin etiam post illam pretiosum vivificæ crucis lignum colere et adorare oportet: de illo enim loquitur rex propheta David: « Exaltate Dominum Deum vestrum et adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est [3]. »

1. Propterea pia mea imperatoria potestas subjectis favens, et de omnibus quæ ad ipsam pertinent curam gerens, cum lex est Græco et barbaro omnino usque ad sanguinis effusionem pro consimilibus se exponere; lex autem Dei iterum ista lege divinior et splendidior jubet quemque se propter alium tradere; voluit mea imperatoria potestas ob eximiæ merita venerandi in Atho monasterii illustris imperatricis Pulcheriæ virginis muros reædificari. Etenim illud inveni tam dirutum et omnino decidens ut muri aquis penetrentur; et tale erat Deo dilectorum athletarum sanctorum meorum quadraginta venerandum monasterium, quod olim quidem Chimarri, nunc autem Xeropotami vocatur, ut ne species quidem murorum cerneretur contra violentas manus Ismaelitarum. Directore vero et cooperatore ad id usa mea imperatoria potestas philosophorum principe Paulo sanctissimo cui cognomen Xeropotameno, Dei ope et gratia exstruxi templum spatiosum et pulcherrimum, auro micantes vestes et aurata ornamenta velaque et sancta ex auro vasa illi largitus sum. Et circa illud ædes amplissimas, hospitia nempe et dormitoria commeantibus

[1] Exod. XXIII, 15. [2] Exod. XXIV, 20. [3] Psal. XCVIII, 5.

ædificavi; adhuc autem et muros altos et turres et munimenta multa, non præcedentibus similia, sed multo firmiora et mirabiliora, ut sint monachis et piis viris tutamen; visu quoque speciosissima, et auditu vere jucundissima ob eximiam incolarum virtutem. Nam Christi habitatio est, e qua corporales et spirituales lupi non possunt eripere oves quæ ibi insunt, sub jam dicto sanctissimo Paulo monacho et presbytero pie pastas, et sub Christo Dei præsidio degentes, in sancto, ut alia comparatione utar, alveo isto bombilare non cessantes, virtutis fructum operantes melle dulciorem, et in judicia supernæ divinitatis vigilantes, et sanctas manus in noctibus tollentes, procul a cupiditatibus malis et vanis cogitationibus, terram exuentes, mente evolantes, spiritu ferventes, Domino servientes, spe gaudentes, in tribulatione patientes, orationi instantes[a], necessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem sectantes, juxta sacra oracula. Adhuc etiam senum et ægrotorum hospitia cum duodecim oratoriis construxi, et oblationibus multis, ut decebat, dictum monasterium meæ imperatoriæ potestatis ditavi; sed et patriarchæ præsentia dedicationem ejus illustrandam curavi.

σάμην· καὶ περὶ αὐτὸν οἴκους εὐμεγέθεις, ξενῶνας δηλαδὴ καὶ κραββατοστρώσια διὰ τοὺς εἰσερχομένους, ἔτι δὲ καὶ τείχη ὑψιπετῆ καὶ πύργους καὶ προμαχῶνας πολλοὺς, οὐχ ἐν ὁμοίῳ τῶν πάλαι, ἀλλὰ πολὺ βελτίονα καὶ θαυμασιώτερα, ὥστε εἶναι μοναχοῖς καὶ εὐσεβέσιν ἀνδράσιν ἀσφάλεια· μεγαλοπρεπῆ μὲν τῇ θέᾳ, τῇ δὲ ἀκοῇ ἀτεχνῶς χαριέστατα διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς εὐδοκιμοῦσαν ἀρετήν. Μάνδρα καὶ γὰρ Χριστοῦ ἐστιν, ἧς οἱ αἰσθητοὶ καὶ νοητοὶ λύκοι ἀδυνατοῦσι σπαράξαι τὰ ἐν αὐτῇ πρόβατα, ὑπὸ τοῦ ῥηθέντος ὁσιωτάτου Παύλου μοναχοῦ καὶ πρεσβυτέρου εὐσεβῶς ποιμαινόμενα, καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἀντιλήψεως αὐλιζόμενα, εἰς τὸν ἱερὸν καθ' ἑτέραν ἐπιβολὴν μελιττῶνα τοῦτον περιβομβεῖν ἐμμελέστατα, τὸν τῆς ἀρετῆς ἐργαζόμενα καρπὸν ὑπὲρ μέλι γλυκάζοντα, καὶ ἐπὶ τὰ τῆς ὑπερουσίου θεότητος κρίματα ἐξεγειρόμενα καὶ ὁσίας χεῖρας ἐν ταῖς νυξὶ ἐπαίροντα, χωρὶς ἐνθυμήσεων πονηρῶν καὶ ματαίων διαλογισμῶν « Τὸν χοῦν κενοῦντα, τὸν νοῦν πτεροῦντα, τῷ πνεύματι ζέοντα, τῷ Κυρίῳ δουλεύοντα, τῇ ἐλπίδι χαίροντα, τῇ θλίψει ὑπομένοντα, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντα, ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντα, τὴν φιλοξενίαν διώκοντα » κατὰ τὰ ἱερὰ λόγια. Ἔτι δὲ γηροτροφεῖά τε καὶ νοσοκομεῖα μετὰ καὶ δύο καὶ δέκα παρεκκλησιῶν συνέστησα, καὶ ἀναθήμασι πολλοῖς ὡς εἰκὸς τὴν ῥηθεῖσαν μονὴν τῆς βασιλείας μου κατεπλούτισα. Ἀλλὰ καὶ μετὰ πατριαρχικῆς παρουσίας τὸν ἐγκαινιασμὸν αὐτῆς ἐδόξασα.

2. Cum autem post dedicationem et consecrationem restaurati templi et reditum sanctissimi patriarchæ domini Theophylacti, dilectissimi filii imperatoriæ potestatis meæ, et spiritualis mei patris, quod in animo erat explere convenienter dijudicavi, quoniam ejus precibus Deo acceptis triduo antea sanatus eram, et ægrotus cum essem relevatus eram, quod paulo ante limen inferni subiens faciendum judicaveram, ingressus sum cum aliquibus e senatoribus in gazophylacium imperatoriæ meæ Potestatis, et inter fragmenta venerandi libri vivificæ crucis omnium maximum et admiratione dignius eligens (fert enim hactenus in se Dominicæ passionis monumenta, unum clavorum foramen, quibus Deificata caro Domini mei divisa est et ablutionem peccatorum nostrorum largita est, scilicet fons sanctissimi sanguinis manavit), altitudinem habens cum obliquis partibus et rectis unum circiter cubitale et unam pralinam, latitudinem autem circa duos digitos, et soliditatem unum digitum, pondus vero totum centum circiter drachmas; et manibus sumens sanctum hunc thesaurum, tremendum vexillum cœlestis regis, signum quod in cœlo parebit filii hominis quando venerit ad judicandum vivos et mortuos; hoc ergo divinum instrumentum salutis nostræ reverenter deposui intra sanctas manus sanctissimi Pauli Xeropotameni, ut sit donec veniat Dominus inalienabilis oblatio dicto venerandissimo monasterio meæ imperatoriæ potestatis; quod comitantes cum ecclesiastica et militari pompa, ut collocent illud in sancto monasterii sanctuario in sanctificationem et munimentum im-

β'. Ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸν ἐγκαινιασμὸν καὶ τὴν καθιέρωσιν τοῦ ἁγίου ναοῦ καὶ τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Θεοφυλάκτου, ποθεινοτάτου υἱοῦ τῆς βασιλείας μου καὶ τοῦ πνευματικοῦ μου πατρὸς, τὸ κατὰ θυμὸν ἐκπληρῶσαι εὐλόγως διενοήθην, ἐπειδὴ ταῖς τούτου θεοπειθέσιν εὐχαῖς πρότριτα ὑγιάσθην καὶ κλινήρης ὢν ἀνέλαβον ἐμαυτὸν, ὃ πρὸ μικροῦ τὸν οὐδὸν ἐπιβὰς τοῦ ᾅδου διεκρίνατο ποιητέον, εἰσῆλθον μετά τινων τῆς συγκλήτου ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ τῆς κραταιᾶς μου βασιλείας καὶ τῶν τιμίων ξύλων τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ τὸ μέγιστον πάντων καὶ θαύματος ἄξιον εὑρὼν (φέρει καὶ γὰρ εἰσέτι ἐν ἑαυτῷ τὰ τοῦ Δεσποτικοῦ πάθους μνημόσυνα, μίαν τῶν ἥλων ὀπὴν, ἀφ' ὧν ἡ τεθεωμένη σὰρξ τοῦ Κυρίου μου περιεπάρη καὶ τὸ καθάρσιον τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐδωρήσατο ἤτοι ἡ λιβὰς τοῦ παναγίου κατεκενώθη αἵματος), ὕψος ἔχον μετὰ τῶν ἐγκαρσίων καὶ τοῦ ἱστοῦ ὡσεὶ ἑνὸς πήχεως καὶ μιᾶς παλαιστῆς, πλάτος δὲ ὡσεὶ δύο δακτύλων καὶ βάθος ὡσεὶ ἑνὸς δακτύλου, ὁλκὴν δὲ τὸ πᾶν αὐτοῦ ὡσεὶ δραχμὰς ἑκατόν· καὶ ἀνὰ χεῖρας λαβὼν τοῦτον τὸν ἅγιον θησαυρὸν, τὴν φρικτὴν σημαίαν τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως, τὸ ἐν οὐρανῷ φανησόμενον σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ μέλλοντος ἔρχεσθαι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· τοῦτο δὴ (τὸ) θειότατον ὄργανον τῆς σωτηρίας ἡμῶν εὐλαβῶς ἐπέθηκα ταῖς τοῦ ὁσιωτάτου Παύλου τοῦ Ξηροποταμηνοῦ ἁγίαις χερσὶν, ὅπως εἴη ἕως ἀνέλθῃ Κύριος ἀναφαίρετον ἀνάθημα τῇ ῥηθείσῃ σεβασμιωτάτῃ μονῇ τῆς βασιλείας μου, ἐφοδιάσαντες αὐτὸ μετὰ ἐκκλησιαστικῆς καὶ στρατιωτικῆς προπομπῆς, ἵνα ἀποθέσωσι τοῦτο ἐν τῷ τῆς

[a] Rom. XII, 12.

μονῆς ἁγίῳ βήματι πρὸς ἁγιασμὸν καὶ στηριγμὸν A τῆς αὐτοκρατορικῆς ἡμῶν μονῆς. Ἀλλ' ἐπειδὴ τούτου χάριν ἱκανῶς ἥ τε σύγκλητος καὶ ἅπαν τὸ δημόσιον ἐδέετο ταύτης μὴ ἀποτυχεῖν τῆς χάριτος τῆς οὐρανίου, ἐδιόρισεν ἡ βασιλεία μου, ἵνα κατὰ πᾶσαν τριετίαν ἀποστέλλωνται παρὰ μὲν τῆς κραταιᾶς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων δύο σεκρετάριοι μυστικοὶ μετὰ καὶ ἑνὸς ἑκατοντάρχου, παρὰ δὲ τῆς συνόδου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου δύο κληρικοί· καὶ δημοσίως αὐτὸ μεταστέλλεσθαι μετὰ στρατιωτικῆς δορυφορίας καὶ προπομπῆς συγκλητικῶν ἀρχόντων κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Αὐγούστου μηνός, καὶ μεταπέμπεσθαι τοῦτο μετὰ καὶ τῶν ἐγκρίτων μοναχῶν τῆς ἡμετέρας σεβασμίας μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου, χάριν τῆς αὐτοῦ προσκυνήσεως καὶ παγκοσμίου ὑψώσεως, εἶθ' οὕτω συστέλλεσθαι καὶ μετακομίζεσθαι πρὸς τὴν ῥηθεῖσαν B μονὴν μετὰ τῆς προσηκούσης προπομπῆς καὶ εὐλαβείας. Τούτου χάριν κελεύει τὸ κράτος τῆς βασιλείας μου, δίδοσθαι ἐτήσιον σολέμνιον τοῖς Ξηροποταμηνοῖς Πατράσι ὑπὲρ ψυχικῆς ἡμῶν σωτηρίας διὰ τὴν τῶν ἐνοικούντων ἐπ' ἀρετῇ διαβεβοημένων μοναχῶν δαπάνην τῶν ἀναγκαίων, τῶν Πατέρων ἐκ τούτων ἀποζώντων. Εἰ γὰρ τοὺς ἐν τῷ Ὀλύμπῳ καὶ τῷ Κυμινᾷ καὶ τῷ τοῦ Λάτρους μοναστὰς διὰ χρυσοβούλλων ἡ ἐμὴ ἐλέησε βασιλεία, πολλῷ μᾶλλον χρεωστικῶς τῶν οἰκείων εὐχετῶν εἰς ἀεὶ τὴν κηδεμονίαν ποιήσει.

peratorii nostri monasterii. Sed quoniam propter hoc juste senatus et omnis plebs supplicaverunt ut eo cœlestis gratiæ vadimonio non priventur, decrevit mea imperatoria potestas, ut triennio quoque mittantur ab imperatoria potestate Romanorum duo secretarii mystici cum uno centurione, a synodo autem œcumenici patriarchæ duo clerici, et publice illud lignum deferatur cum militari comitatu et pompa senatus principum prima die Augusti mensis, et immittatur cum selectis monachis venerandi nostri monasterii Xeropotami, ad ejus adorationem et in omni mundo exaltationem; deinde ita referatur et reportetur ad dictum monasterium cum convenienti pompa et reverentia. Horum causa jubet imperatoria mea potestas dari annuale stipendium Xeropotamenis Patribus pro spirituali nostra salute, ad procuranda ibi degentibus in virtute prædictis monachis necessaria quibus vitam sustentare possint. Si enim horum qui in Olympo, Cymina, et Latri degunt monachi per chrysobullas mea misertа est imperatoria potestas, multo potius utiliter in proprios supplicantes ad perpetuam eorum tutelam faciet.

γʹ. Ὅθεν καὶ τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον ἐπιχορηγεῖ καὶ ἐπιβραβεύει τῇ ῥηθείσῃ μονῇ, δι' οὗ εὐδοκεῖ καὶ θεσπίζει, ἵνα τῇ τούτου ἐμφανείᾳ οἱ τῆς μονῆς ταύτης μοναχοὶ τοῦ ὁσιωτάτου Παύλου τοῦ Ξηροποταμηνοῦ διὰ τὸ προνόμιον τοῦ ζωοποιοῦ τιμίου C ξύλου λαμβάνωσιν ἐκ τοῦ ταμείου τῆς κραταιᾶς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας κατὰ πᾶν ἔτος ἀνὰ χιλίους ὀκτακοσίους χρυσοῦς τῆς ἐμῆς χαραγῆς, διά τε τοὺς ῥηθέντας ξενῶνας καὶ τὰ νοσοκομεῖα, καὶ διὰ τὸ ἑορτάζειν πανηγυρικῶς μετὰ φιλοτιμίας καὶ παννύχου στάσεως τρεῖς ἐτησίους ἑορτάς· τὰ τῆς Θεοτόκου ἐν ναῷ τῷ νομικῷ ἅγια εἰσόδια, κλῆρος καὶ γὰρ αὐτῇ ἄνωθεν ἐδόθη τὸ ἁγιώνυμον ὄρος· τὴν τῆς παγκοσμίου ὑψώσεως τοῦ τιμίου ξύλου τοῦ παναγίου σταυροῦ, ὅτι παρὰ τοῦ κράτους τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν βασιλείας ταύτην πεπλούτικε χάριτα· καὶ τὸ μαρτύριον τῶν ἁγίων θεοσέπτων μεγάλων μαρτύρων μου τεσσαράκοντα, ὅτι πάντα τὰ τῶν ἁγίων τούτων σεβάσμια λείψανα ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ διὰ χρυσοβούλλου τεθησαύρισται παρὰ τῆς πρώτης κτητορίσσης D ἐκείνης τῆς ἀοιδίμου βασιλίσσης Πουλχερίας τῆς παρθένου, καθ' ὃν χρόνον αὐτῇ τῇ μακαρίᾳ βασιλίδι κατ' ὄναρ οἱ μεγαλομάρτυρες Χριστοῦ ἅγιοι τεσσαράκοντα ἐνεφανίσθησαν. Πρὸς τούτοις δὲ προσεκληρώθησαν καὶ ἀφιερώθησαν ὡς ἀδιάσπαστα μετόχια καὶ οἱ ἐν τῇ βασιλευούσῃ τῶν πόλεων εὐαγεῖς τρεῖς οἶκοι, ὅ τε ἐν τῷ Νεωρίῳ ἐκ βάθρων ἀνεγερθεὶς ἅγιος ναὸς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου παρὰ τῆς βασιλείας μου, καὶ τὸ συγκείμενον αὐτῷ παλάτιόν μου τὸ πατρικὸν μετὰ τῶν πέριξ ἐργαστηρίων καὶ τῆς λοιπῆς περιοχῆς, ἤτοι τὸ Μυρέλαιον, καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινιαναῖς περιώνυμος ναὸς τῶν ἁγίων μου τεσσαράκοντα μετὰ καὶ τῶν ἐνοικειῶν αὐτοῦ ὁσπητίων καὶ ἐργαστηρίων, ἵνα δεσπόζωνται καὶ κυριεύ-

3. Unde præsens chrysobullense edictum donat et asseverat dicto monasterio, per quod vult et decernit, ut ejus publicatione hujus monasterii monachi sanctissimi Pauli Xeropotameni per privilegium vivifici illius et pretiosi ligni accipiant e thesauro imperatoriæ Romanorum potestatis unoquoque anno mille octogintos aureos meæ monetæ, propter jam dicta hospitia et nosocomia, et ut celebrent solemniter cum zelo et nocturna vigilia tres annuales festivitates: Deiparæ nempe in templum legale sanctum ingressum; hæreditas enim illi superne datus est mons ille qui sanctus vocatur; exaltationem in universo mundo pretiosi ligni sanctissimæ crucis, quia per nostram piam imperatoriam potestatem hac largitione donatum est; et martyrium sanctorum Deo dilectorum magnorum martyrum quadraginta, quia omnes sanctorum istorum venerandæ reliquiæ in hoc monasterio per chrysobullam collocatæ sunt a prima quæ illud possidebat illustri imperatrice Pulcheria virgine, tempore quo ipsi beatæ imperatrici per somnium magni sancti martyres Christi quadraginta apparuerunt. Ad hæc autem assignatæ sunt et consecratæ ut inalienabiles possessiones, tres ædes sanctæ intra urbium reginam sitæ: illud nempe in Neorio a fundamentis a nostra imperatoria potestate exstructum sanctum templum sanctissimæ Deiparæ et contiguum illi palatium meum paternum cum fabricis circa et toto circuitu, id est Myrelæum, et conspicuum in Constantinianis templum sanctorum quadraginta cum pertinentibus hospitiis et fabricis, ut possideantur et teneantur a venerando monasterio imperatoriæ meæ potestatis, donec sol super terram feratur. Istud enim antea materna erat possessio sanctissimi

Pauli spiritualis patris meæ imperatoriæ potestatis, filii exsistentis illius illustris Augustæ Procopiæ, filiæ Nicephori et uxoris Michaelis, orthodoxorum æternæ memoriæ imperatorum ante nos. Qui igitur attentabit destruere hunc in præsentibus meum actum et spoliare dicto stipendio meum monasterium, vel offerre et subjicere illud alicui personæ in dignitate constitutæ, vel auferre a dicto monasterio meæ imperatoriæ potestatis adorandum et sanctissimum lignum vivificæ crucis, regis cœlestis sanctum scabellum, ad quod adorandum nos invitat rex propheta David dicens : « Introeamus in tabernaculum ejus, adoremus in loco ubi steterunt pedes ejus [8], » hic tanquam sacrilega incurrat in maledictionem Cain, lepram Giezi, et Judæ laqueum, et sors illius sit cum crucifigentibus Dominum gloriæ. Ergo vi et publicatione præsentis chrysobullensis edicti meæ imperatoriæ potestatis debet accipere libere ante dictum venerandum maximum monasterium meæ imperatoriæ potestatis Xeropotami cognominatum, ex nunc et deinceps, dictum stipendium e thesauro imperatoriæ Romanorum potestatis, ut agat liturgiam unoquoque sabbato pro beata anima dilectissimæ mihi illustris Augustæ imperatricis Theodoræ; habeat autem dominium, fructuum perceptionem et omnes reditus jam dictorum trium sanctorum conspicuorum templorum, tanquam sint propria sua bona et possessiones, servatum simul ab omni imperatoria, patriarchali et sæculari dignitate exemptum et immune.

A ωνται παρὰ τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς βασιλείας μου, ἕως ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐφορᾷ· οὗτος καὶ γὰρ ἔκπαλαι μητρικὸν κτῆμα ἦν τοῦ ὁσιωτάτου Παύλου τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς τῆς βασιλείας μου, υἱοῦ χρηματίσαντος ἐκείνης τῆς ἀοιδίμου Αὐγούστης Προκοπίας, θυγατρὸς Νικηφόρου καὶ συζύγου Μιχαὴλ τῶν ἀειμνήστων καὶ ὀρθοδόξων βασιλέων τῶν πρὸ ἡμῶν. Ὁ τοίνυν πειραθησόμενος ἀνατρέψαι τὴν ἐν τῷ παρόντι μου πρᾶξιν καὶ ἀποστερῆσαι τοῦ ῥηθέντος σολεμνίου τὴν ἐμὴν μονήν, ἢ καταδηλῶσαι ἢ ὑποτάξαι αὐτὴν τινι ἀξιωματικῷ προσώπῳ, ἢ καὶ ἀποξενῶσαι τῆς ῥηθείσης μονῆς τῆς βασιλείας μου τὸ προσκυνητὸν καὶ πανάγιον ξύλον τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, τὸ τοῦ οὐρανίου βασιλέως ἅγιον ὑποπόδιον, εἰς ὃ παρεγγυᾷ ἡμῶν ὁ προφητάναξ Δαυῒδ προσ-B κυνεῖν λέγων· « Εἰσέλθωμεν εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ, προσκυνήσωμεν εἰς τὸν τόπον, οὗ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ· » ὁ τοιοῦτος ὡς ἱερόσυλος εὐπορήσαιτο τῆς ἀσθενείας τοῦ Κάϊν καὶ τῆς Γιεζῆ λέπρας καὶ τῆς τοῦ Ἰούδα ἀγχόνης, καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ μετὰ τῶν σταυρωσάντων τὸν Κύριον τῆς δόξης. Τῇ γοῦν ἰσχύει καὶ ἐμφανείᾳ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας μου ὀφείλει λαμβάνειν ἀκωλύτως ἡ δηλωθεῖσα σεβασμία μεγίστη μονὴ τῆς βασιλείας μου ἡ ἐπικεκλημένη Ξηροποτάμου ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τὸ ῥηθὲν σολέμνιον παρὰ τοῦ ταμείου τῆς κραταιᾶς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων, ἵνα ποιῇ λειτουργίαν κατὰ πᾶν Σάββατον ὑπὲρ τῆς μακαρίας ψυχῆς τῆς ἐρασμιωτάτης μοι ἀοιδίμου Αὐγούστης βασιλίσσης C Θεοδώρας, ἔχῃ δὲ καὶ τὴν δεσποτείαν, ἐπικαρπίαν τε καὶ πᾶν εἰσόδημα τῶν ῥηθέντων τριῶν ἁγίων περιωνύμων ναῶν ὡς ἴδια αὐτῆς κτήματα καὶ μετόχια, διατηρουμένη καθάπαξ ἐκ παντὸς βασιλικοῦ τε καὶ πατριαρχοῦ ἢ καὶ κοσμικοῦ ἀξιώματος ἀτελής τε καὶ ἀνεπηρέαστος.

In stabilem igitur et durabilem confirmationem horum factum est præsens chrysobullense edictum nostræ piæ imperatoriæ potestatis, datum mense Februario incipientis [12] indictionis anni 6432, in quo nostra pia et Deo acceptabilis proclamata est potestas.

Εἰς γοῦν μόνιμον καὶ διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν τούτου ἐγένετο καὶ ὁ παρὼν χρυσόβουλλος λόγος τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν βασιλείας, ἀπολυθεὶς κατὰ μῆνα Φευρουάριον τῆς ἐνισταμένης [ιβ'] ἰνδικτιῶνος τοῦ ἔτους ϛυλβ', ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡμέτερον εὐσεβὲς καὶ θεοπρόβλητον ὑπεσημήνατο κράτος.

Romanus in Christo Deo fidelis imperator et autocrator Romanorum.

Ῥωμανὸς ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων.

PETRI WESSELINGII

IN

HIEROCLIS SYNECDEMUM

PROLEGOMENA.

(*Itineraria vetera Romanorum*. Amstelædami anno 1735 edita. — Vide supra col. 141.)

Hieroclis Synecdemus quin egregia Itinerariorum accessio fuerit nullum dubium est: firmat, quæ dubia in illis atque incerta videbantur, indidemque vicissim adjuvatur; uberrime præterea, quæ in Orientis illa provinciis prætererant, explet. Igitur in scriptorem atque ipsam notitiam ante inquiramus quam in rem præsentem veniamus. Ne vero a limite progressi in molestissimas salebras incidamus, duce imperatore Constantino Porphyrogenito utemur, qui, quantum rescire licuit, primus in thematibus imperii ordinandis Hieroclis *Synecdemum* in consilium adhibuit l. II, them. 1: Μαρτυρεῖ, inquit, τῷ λόγῳ καὶ Ἱεροκλῆς ὁ γραμματικὸς ὁ γράψας τὸν *Συνέκδημον*, τὸ τῶν Δολόγκων ἔθνος τῇ Θρᾴκῃ συναριθμῶν, λέγων οὕτως· «Εἰσὶν αἱ πᾶσαι ἐπαρχίαι καὶ πόλεις, αἱ ὑπὸ τὸν βασιλέα τῶν Ῥωμαίων διοικούμεναι τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐπαρχίαι μὲν κ. λ.» E quibus meritissimo colligas Synecdemi scriptorem Constantino imperatore et sæculo nono esse priorem; atque ita viri clarissimi Emmanuel Schelstratenus, Joan. Alb. Fabricius et Anselmus Bandurius instituerunt, quanquam hic insuper addit incertum esse omnino quo tempore floruerit. Carolus a S. Paulo circa Saracenorum ætatem scriptum suspicabatur *Synecdemum*, quod ejus codici plures provinciæ, quas post Heraclium Græci amiserunt, deessent; quæ cum ex Farnesiano ms. cæteris accesserint provinciæ, ruit et illa suspicio.

Hactenus itaque nisi incertissima de Hierocle sunt prodita. Propius ejus ætatem L. Holsteinius definire aggressus est ad Pulcheriopolin Thesauri Orteliani: «Civitas,» inquit, «Epiri novæ in Notitia Hieroclis, ubi male Πολυχεριούπολις pro Πουλχεριούπολις editur. Accepit autem nomen a Pulcheria Augusta, cujus hæc notitia tempore scripta videtur.» Optassem plura vir egregius constabiliendæ opinioni, quæ illi in mundo fuisse non ambigo, produxisset: nam sola ejus urbis mentio rem non constituit. Quantum conjectura assequi possum, impulsus in eam est sententiam ipsa Synecdemi dispositione: provinciæ Orientis eodem hic digestæ modo ut in Ephesino et Chalcedonensi conciliis, codice Theodosiano et Notitia imperii Orientis conspiciuntur, nec aliis magistratibus parent: vestigia innovationum, quas deinceps Justinianus est molitus, vix ulla apparent, omniaque, Theodosii secundi et Marciani temporibus prima fronte haud male respondere videntur. Atque hæc si citra dubium forent, prona ad suspicandum via aperiretur Hieroclem non alium atque eum esse quem Φιλίστορας λόγου; reliquisse Joan. Tzetzes Chiliad. VII, 144, testis his versibus est:

Ἱεροκλῆς ὡσαύτως Φιλίστορσιν ἐν λόγοις
Ἑξῆς δὲ, λέγων, Εἴδομεν χώραν αὐχμηροτάτην.
Ἡλίῳ φλεγομένην τε, καὶ περὶ ταύτην ἄνδρας
Γυμνοὺς ἀνεστίους τε, πρὸς χώραις τῆς ἐρήμου.
Ὧν οἱ μὲν ἀπεσκίαζον τὸ πρόσωπον ὠτίοις,
Τοὺς πόδας δ' ἀνατείνοντες τὸ σύμπαν ἄλλο σῶμα.
Τούτων δὲ Στράβων μέμνηται, καί τε τῶν ἀκεφάλων
Καὶ τῶν δεκακεφάλων τε καὶ τετραχειροπόδων.
Οὕσπερ ἐγὼ οὐκ ὄπωπα, φησὶν ὁ Ἱεροκλέης·
Ταῦτα Ἱεροκλέης μέν.

Liquet inde, quod verissime Joan. Pearsonius Proleg. in comment. alterius Hieroclis ad Aurea Carm. observavit, illum qui Φιλίστορας scripsit quam plurimas regiones peragrasse, resque in itinere visas aut aliunde cognitas scripto tradidisse, et libros quibus hæc omnia erat complexus Φιλίστορας nominasse. Jam cum Strabone posterior et Stephano, qui eum in Βραχμᾶνες et Ταρκυνία testem appellavit, aut prior, aut æqualis fuerit, non utique, si cætera probe quadrarent, absurdum foret Φιλιστόρων et Συνεκδήμου eumdem parentem agnoscere, præsertim cum Synecdemus similis ingenii scriptorem ostentet. Quominus tamen in his acquiescam, pauca faciunt, sed talia quæ validissime et huic conjecturæ et L. Holsteinii sententiæ pugnant. Primo enim Synecdemus in provincia Osrhoene Leontopolin recenset, quo nomine Callinicum aliquot a morte Marciani imperatoris annis ornatum fuisse suo loco ostendam; deinde in Pisidia reliquis urbibus Justinianopolin accenset, quæ cum a nullo nisi ejus nominis imperatore, et mirifice hujusmodi titulis capto, cognominata sit, sine dubio scriptor, qui eam memorat, et Stephano urbium explanatore et Pulcheria Augusta multis annis recentior est. Idem colligas ex provincia Pannonia, quæ Orientis imperio hic subjicitur: illa Marciani Augusti tempore amissa prorsus erat, prædæ Attilæ atque Hunnis exposita, præatereaque extra Orientalis imperii fines, ut ex Notitia utriusque imperii certissimum est; quam cum reciperarit virtus et providentia Justiniani, sicuti Novella 11

præfert, utique ad ejus ætatem demittendus Hierocles erit; qua an etiam multo possit esse inferior, nunc circumspiciamus.

Notum in vulgus est multa cum imperatorem in provinciarum administratione mutasse: has aliis magistratibus mandasse, illarum nomina aut sustulisse prorsus aut ex binis unam et vicissim ex una binas fecisse: Hierocles vero cum Orientis nobis annumerarit provincias, singulis suos præpositos imponens, fortasse his in consilium missis et secum invicem comparatis suam nobis ætatem ostenderit. Viam hanc nuper ingressus est eruditus auctor Dissert. Chorograph. Ital. med. ævi Sect. 5, cujus ductum, nostra passim adspergentes, in his vestigandis sequemur. Ergo cum mutatis a Justiniano provinciarum magistratibus ordiamur. Jubet ille Novella 24 c. 1 ut qui Pisidiæ præsit, prætor Justinianeus sit et vocetur; quo eodem honore Lycaoniæ præfectum Nov. 25 c. 1 et Thraciæ Nov. 26 ornat; quarum provinciarum præpositi Hierocli sunt consulares. Decernit præterea ut Phrygia Pacatiana et item Galatia prima spectabilem in posterum comitem habeant; cui utrique consularis ab Hierocle imponitur. Est in Synecdemo Paphlagonia sub correctore, qui Nov. 29 prætor creatur, et Isauria sub præside, quem comitem Nov. 27 esse vult. Denique Phœnice ad Libanum moderatori Edict. 4, itemque Arabia subjiciuntur, quæ hac in Notitia præsidi et consulari dicto sunt audientes. Harum autem constitutionum pleræque cum Belisario V. C. consule sint editæ, jure utique optimo statuitur Synecdemum ante Belisarium consulem annumque 535 publicatum videri: ni enim id concesseris, danda ratio erit quamobrem in libello, quo provinciarum magistratus ex sui temporis more Hierocles describit, nulla prorsus de prætoribus Justinianeis moderatoribusque mentio fiat. Quo magis vero scriptoris ætas ad liquidum perducatur, in eas provincias pergamus quas imperator aut sustulit funditus aut novis titulis auxit aut etiam plures esse jussit; quarum si nullum in Synecdemo indicium reperias, quid aliud profiteberis quam illis eum mutationibus esse priorem? Memorat hæc Notitia provinciam Honoriadem et præsidi subjicit: eam Justinianus Nov. 29 c. 1 abrogat et arctissime Paphlagoniæ agglutinatam uni prætori mandat, ὥστε καὶ τῶν ἐθνῶν, inquit, τούτων ἔχοντα τὴν ἀρχὴν ἡνωμένην καὶ μίαν ἀντὶ δυοῖν τῶν ἔμπροσθεν, φαμὲν δὲ Παφλαγονίας τε καὶ Ὀνωριάδος καλεῖσθαι πραίτορα. Dividit præterea Cappadociam ex Valentis Augusti instituto in binas, consularem utramque, si plerosque ms. sequare, quos Nov. 30 in unam videtur constare: Πᾶσαν, inquit, ἀνθυπάτειαν γενέσθαι τε καὶ καλεῖσθαι βουλόμεθα. Quæ tamen an vincere, quod viro doctissimo videbatur, possint, re vera Justinianum ex duabus Cappadociis unam exstruxisse, non injuria dubites: nam diserte Nov. 20 c. prima Cappadociæ præsidem dignatione proconsulari condecoratum fuisse docetur; estque in ipsa Nov. 30 c. 10 utriusque Cappadociæ mentio: Εἰ δέ τις ἐξ ἑκατέρας Καππαδοκίας δίκη πεντακοσίων ἐλάττων Χρυσῶν ἐφέσιμος γίνηται. Neque enim, si utramque in unam commutasset, utriusque distincte deinceps meminisset. Esse in Haloandri editione novi: Εἰ δέ τις ἑτέρα ἐκ τῆς Καππαδοκίας δίκη: sed prius præoptaverim, tum quod oratio ἑτέραν δίκην vix ferat, tum quoniam Cappadociæ duæ nusquam esse jubentur, tum etiam quod primæ Cappadociæ proconsul creetur, secunda non addita. Utcunque id ceciderit, insignitam Cappadocia mutationem subiit, Hierocli cum Synecdemum scriberet ignoratam; quæ etsi ex proconsule Cappadociæ prima explorata est, negligi tamen nolim ejusdem imperatoris decreto gentis ejus dispositionem ecclesiasticam in alium ordinem fuisse conversam. Huc usque binæ fuerant Cappadocum metropoles, primæ Cappadociæ Cæsarea, secundæ Tyana: tertiam Mucisson Tyanensi detractam et Justinianopolin nuncupatam tertiæ Cappadociæ ipse imposuit. Operæ pretium fuerit ea de re perorantem audire Euphratam Tyanensem episcopum Collat. V conc. Constantinopol. II, p. 96. « In illo, inquit, tempore sub Tyanensi civitate erat et Dohara et Nazianzus usque ad tempora hujus pii imperii. Piissimus autem imperator cum metropolitana jura dedisset civitati quæ quondam quidem Mucissus, nunc vero Justinianopolis nuncupatur, cum aliis civitatibus et Dohara et Nazianzum subjecit ei. » Hæc si in Synecdemo præteriri potuisse putaveris, quod a Notitia ecclesiastica sit diversus, debuit tamen Mucissus urbium catologo inseri, non regionibus sive vicis, ut fit, si post metropolis dignitatem illi oppido collatam fuerit scriptus. Ad hæc accedit, Helenopontum consulari et Polemoniacum Pontum præsidi in hac Notitia attribui, Novella vero 28 abolito Ponti Polemoniaci titulo Helenepontum moderatori Justinianeo committi. Porro duæ tantum in Synecdemo Armeniæ insunt, quas multifariam sectas Justinianus (non, ut perperam Eustathius in Dionys. Perieges. 694, Justinus) quatuor Novella 31 esse atque haberi vult. Taceo quæ Justinianæ primæ causa decreverit Nov. 11, utque in Syria Theodoriadem, ne egregiæ Theodoræ honor deesset, provinciam de qua Novella 8, condiderit.

Mihi quæ abunde ad ætatem scriptoris eruendam videntur. Posses alioqui auxilio vocare urbes, quas suo et Theodoræ nomine illustres esse voluit, in unum catalogum a N. Alemanno ad Procopii Hist. Arcan. c. 11 conjectas, ni et aliæ forent quarum rationem Hierocles nullam habuit. Quod enim Justinus primus Anazarbo atque Edessæ pristinum nomen abstulit, utrique Justinopoleos, quo et prior in Mopsuestana synodo (licet *Justinianopolitana metropolis* vulgo p. 132 tom. 12 C. G. edatur) superbit, imposito titulo apud Euagrium H. E. 4 8 et Theophanem Chorogr. p. 146, eo nusquam, quantumvis illi tempori proximus, in Synecdemo has urbes dignatur.

Illa ergo quæ in medio posui, satis superque evincent nihil eorum quæ Justinianus novavit Hieroclem, cum hanc Notitiam vulgaret, inaudivisse videri; adeoque ante Belisarium consulem, cujus annum plures illarum constitutionum præferunt, principe tamen Justiniano scripsisse. Nam ante hunc consulem fato concessisse, quod viro erudito in mentem venit arbitrari, vix indidem coegeris. Potuit sane vulgato Synecdemo omnia quæ imperator mutaverat addere, novamque ejus editionem publicare: at id voluisse unde cognoscemus? Quid si

etiam priori editioni illa adstruxerit, et in nostram ætatem Notitia, ut primum e scriptoris calamo defluxerat devenerit? Itaque ad Synecdemum ipsum descendamus, atque intergene et genuinus, et cujus generis sit Notitia, civilis an ecclesiastica, exploremus.

Non esse genuinum neque integrum Emmanuel Schelstratenus tom. 2 *Antiq. Eccles.* p. 720 sibi persuasit, tum quod ea quæ de civitate Constantinopolitana ex Hierocle Constantinus Porphyrogenitus refert, in Notitia non compareant; tum ex eo quoque probari, quod Hieroclis opus 64 præfecturas seu provincias et 835 seu 935 civitates continuerit, Notitia autem 51 tantum provincias et 751 civitates exhibeat. Quæ accusationis capita si, ut oportet, expendantur, causam tenere haud poterunt; quod ut unicuivis dilucescat, Constantini imperatoris l. II *them.* 1 verba illis adnexa quæ in superioribus exscripta dedimus, inseramus: Ἀρχὴν οὖν τῆς Εὐρώπης τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων καὶ τοῦ κόσμου παντὸς, τὴν νέαν Ῥώμην, τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐγὼ τίθημι. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ περὶ αὐτὴν θέμα, τὸ καλούμενον Θρᾴκη, τὸ ἐν τοῖς Εὐρώπης μέρεσι, θεμάτων πρῶτον τεθείκαμεν. Quis enim, quod bene advertit Anselmus Bandurius, non viderit hæc non Hieroclis, sed Constantini verba esse, causam explicantis cur Thraciæ themati inter Europæa primum locum assignarit. Jam quod numerum provinciarum non æquare 64 adjungit, id in Caroli a S. Paullo editionem valebit, non eam quam primus ipse in publicum dedit ab Holsteinio ex Farnesiano ms. pluribus provinciis auctam. Novi doctissimum Dissert. Chorogr. Ital. auctorem autumasse non 64 provincias sed 65 esse debere, quoniam in Synecdemo Pamphylia secunda memoratur, nusquam prima: cui ego opinioni nullum nisi in Latina versione præsidium reperio. Etsi enim ex ecclesiastica dispositione Pamphyliam in duas fuerint partiti, ut et duæ hic recenserentur nihil fuit necesse, præsertim cum una duntaxat in Notitia imperii Orientis reperiatur, nec duas Justinianus, ut novella 8 indicio est, noverit. Id infitiari nolim, deesse plures civitates, nec numerum 935 rotundari. Grassata librariorum negligentia, ut in cæteris omnibus, et hic est; multaque, quia vitiosiora videbantur, neglexit, alia turpissimis mendis fœdavit. Neque nupera ea corruptela est: si de Constantini imperatoris codice ex illis quæ in l. III *Them.* inde transtulit, conjecturam feceris, corruptissimum, neque nostris munditie, quamvis admodum inquinatis, præstantiorem reperies: summa ille imis miscuit et provinciarum terminos frequentissime migravit. Quæ vitia utut agnosco, tamen criminationes quæ in hanc Notitiam afferuntur, et quibus peccatorum quorum innocentissima est rea peragitur, repellendas existimem: quod ne nunc exsequar alia prohibent.

Quærendum est, civilisne an ecclesiastica fuerit. Joan. Harduinus in Antirrhetico et Numis urb. antiq. illustr. litem secundum ecclesiasticam dedit, licet, cur eam tulerit sententiam, docere neglexerit; et post Harduinum plures. Haud tamen jure: nihil enim Synecdemus præcipuum habet, unde ecclesiasticis Notitiis accensendus videri possit. Nulli, ut bene auctor *Dissert. Chorogr.*, throni, raræ metropoles, nulli archiepiscopi, nulli autocephali, cumque in una sæpe provincia plures metropoles, tametsi dignitate impares, fuerint, uti in Bithynia, Nicomedia, Nicæa et Chalcedon, vix unam atque alteram, sæpenumero etiam nullam, eo titulo cohonestat. Ad hoc, haud paucæ recensentur urbes quibus nullus unquam episcopus fuit; quarum exempla cum suis quæque locis admetiri constituerim, una hic Scythia defungar. Illi 15 urbes contribuuntur; unde singulis episcopis, si ecclesiastica foret Notitia, subditas fuisse existimares, cum tamen omnes unius Tomitani præsulis curæ commissæ fuerint. Si addubites, Sozomenum H. E. 6, 21, auctorem dabo: Τοῦτο δὲ τὸ ἔθνος πολλὰς μὲν ἔχει καὶ πόλεις καὶ κώμας καὶ φρούρια, μητρόπολις δέ ἐστι Τόμις, πόλις μεγάλη καὶ εὐδαίμων, παράλιος, ἐξ εὐωνύμων εἰσπλέοντι τὸν Εὔξεινον καλούμενον Πόντον. Εἰσέτι καὶ νῦν ἔθος παλαιὸν ἐνθάδε κρατεῖ, τοῦ παντὸς ἔθνους ἕνα τὰς ἐκκλησίας ἐπισκοπεῖν. Utique si Synecdemus episcoporum ordinem et dignitates describeret, ut omnes ejus provinciæ urbes enumeraret nihil opus fuisset: unam Tomitanam, ut in notitiis ecclesiasticis assolet, gentis præsuli dare potuisset. Deinde plures plerisque in provinciis urbes, quæ suos sibi episcopos habuerunt, quod in Notitia ecclesiastica insolens est, negliguntur. Nec eo tamen telo alia omnia sentientes vehementius urserim: quid si illæ exciderint? et sane multas negligentia exscriptorum deperditas esse mihi persuadeo. Nam cui credibile fiet, ut uno exemplo utar, in Mesopotamiæ provincia solam Amidam Hieroclis ætate Romanis fuisse superstitem? Imo vero plures ibi florebant, sed a librariis susque deque habitæ; qui si absque codice Farnesiano fuisset unam itidem Phœnicæ maritimæ reliquissent Tyrum. Quid porro tituli magistratuum, quibus provinciæ administrandæ attributæ fuerunt, ad Notitiam ecclesiasticam? quid Synecdemi nomen, quod huic Notitiæ inscriptum est? id peregrinationis comitem assignificat, argumentoque est Hieroclem provincias obituris succurrere et imperii Orientis amplitudinem in brevi quasi tabella præpingere voluisse. Quæ mihi causa videtur cur provinciarum ordinem, uti præfectis et vicariis suberant, accuratissime servarit. Libet id ostendere, quod illa re suam ab ecclesiasticis Notitiis prorsus distinxerit. Primum Thraciarum diœcesin, in 6 provincias descriptam et vicario parentem, quo de *Notit. imp. Orient.* c. 132 exsequitur: tum Macedoniæ et Daciæ diœcesin præfecto prætorii Illyrici attributam; cui nuper a Justiniano receperatam Pannoniam, quæ ante præfecto prætorii Italiæ commissa fuerat, adjungit. Hanc excipit Asiana 11 provinciarum, tum Pontica totidem provinciarum, dein Orientis provinciæ 15, tandem Ægyptus, prorsus ut in Notitia imp. Orientis c. 1, omnes præfecti prætorio Orientis dispositioni et curæ mandatæ.

Atque hæc de Synecdemo; cujus primam editionem Carolo a S. Paullo debemus, sed 14 provinciis mutilam. Aliam animo agitasse Jac. Sirmondum ex quadam ejus ad L. Holsteinium epistola p. 471 ed. Venet. suscipere: « De Hieroclis Synecdemo, inquit, gratuler an doleam nescio. Imo revera doleo tibi non a me dono datum fuisse, cum expeteres; et quod ego mihi contingere optabam, ut aliud exemplar nanciscerer, id tibi potius obtigisse gaudeo; atque ut ex animo me gratulari

intelligas, si ad reliqua tua geographica, cum ad Cramosium mittes, Africam nostram adjici jubes, non defugiam.» Quod uti advertis, consilium deinceps repudiavit. Vidit versavitque eum Sirmondi ms. Henr. Valesius, sicuti ad *Ammian.* 31, 11 profitetur, haud obscure plurimis eum vitiis obsitum fuisse innuens. Demum L. Holsteinio bona quædam fortuna plures manu exaratos codices, Vaticanum Altempsianum et Farnesianos, obtulit, quorum ope correctum 14 provinciis auctiorem Synecdemum præter alia geographica, de quibus Lambecius *Bibl. Cæsar.* l. VI, p. 268, vulgare proposuerat; quibus conatibus, ne egregie inchoati absolverentur, cum viri præstantissimi fatum obstitisset, latuere diu in Barberina bibliotheca schedæ, donec Emmanuel Schestratenus inde erutas publicaret, et Antiq. Ecclesiast. t. II, p. 689, Hieroclem variis, quæ vocantur lectionibus et latina Holsteinii versione instructum insereret. Post deinde Anselmus Bandurius dignum censuit qui iuidem sumptus tomum I imperii Orientalis p. 31 ornaret.

Sequitur SYNECDEMI *textus, quem supra dedimus col.* 111-116.

—

PETRI WESSELINGII

IN

HIEROCLIS SYNECDEMUM COMMENTARIUS.

—

Col. 111. A. *Θράκης Εὐρώπης*. Sex Thraciarum provincias Theodoretus H. E. 5, 28 et Sextus Rufus Breviar. c. 9, Europam, Rhodopen, Thraciam, Hæmi montem, Mœsiam secundam et Scythiam fuisse docent : easdem Hierocles, singulis suas urbes et magistratus tribuens, recenset. Suberant uni diœceseos Thraciarum vicario, de quo Notitia imp. Orient. c. 132; Theodoretus propterea H. E. 5, 7 ἄρχοντα ἁπάσης τῆς Θρᾴκης appellare videtur.

Ibid. *Ὑπὸ κονσουλάριον*. Fuit olim proconsularis Europa; quam ejus provinciæ dignitatem Imp. Constantius creato urbis Cpolitanæ præfecto mutavit. Socrates H. E. 2, 41 : Καὶ τότε τὸν ἔπαρχον τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατέστησεν, Ὀνωράτον ὄνομα, τὴν ἀνθυπάτων παύσας ἀρχήν. Cum enim ea urbs in Europa ejusque fuerit caput, dicaturque proconsulem habuisse, de provincia dubium esse nequit; præsertim cum ex veterum scriptis proconsules Henr. Valesius eruerit, quibus addi Priscus poterit provinciæ Europæ proconsul ex *Menologio Canisiano* 11 Jul. sub Diocletiano, et Taurus, qui Constantini M. ætate Thracibus proconsulari imperio præfuit, ex Porphyrogenetæ Constantini l. 2 *Them.* 1, quid itaque Jo. Harduino, non Valesio solum obloquente, sed et τὴν ἀνθυπάτων ἀρχὴν de duumvirum magistratu ad Themistii orat. 17 interpretante, facias? mihi ambiguum non est quin temere a viro doctissimo dissenserit. Operæ pretium utique fuerat proconsules e veterum monumentis productos profligare, et exemplis ἀνθυπάτους eosdem ac duumviros esse firmare; quorum neutrum cum fecerit, ejus dissensu paucissimi movebuntur. Post præfectum autem urbi regiæ a Constantio impositum, consularis Europam administravit; unde Aradius Proculus in *Thesaur.* p. CCCLXI, 1, *consularis provinciæ Europæ* sub eo imperatore dicitur. Erant consulares Κονσουλάριοι, ut in Glossis est Nomicis ὑπατικοί, sive consulatu essent functi seu ornamentis consularibus donati : nam Constantinus l. 2 *Them.* 1 βουλευτάς esse monens, consiliarii κονσιλιαρίου voce, quam suo in codice legebat, deceptus est. Regebant provincias dignatione correctoribus et præsidibus potiores, ut l. unica c. *Th. de consular.* innuit : habebant lictores et fasces, qui fasces consularitatis in l. 4 c. *Th. ad l. Jul.* de ambitu vocantur, et numero quidem sex; unde Paulinus Nolanus Natal. 13, 342, de se Campaniæ consulari :

Ergo ubi bis terno ditionis fasce levatus
Deposui nulla maculatam cæde securim.

Ubi vero eo honore erant defuncti, illum iterare non poterant, sicuti dicta l. ult. de ambitu sciscit : quanquam non desint eorum exempla qui iterum gesto honore claruerunt, de quibus ibi I. Gothofredus. Originem consularium ab Augusto esse ad Spartiani Hadrian. c. 22 Salmasius disputat.

Ibid. *Εὐδοξιούπολις*. Ab Eudoxia Arcadii hoc nomen Selymbria impetravit. Socrates H. E. 7, 36 : Θεόφιλος ἀπὸ Ἀπαμείας τῆς ἐν Ἀσίᾳ μετηνέχθη εἰς Εὐδοξιούπολιν τὴν τὸ παλαιὸν Σαλαμβρίαν καλουμένην. Selymbriam intelligi et Socrati reddi oportere liquet ex Stephani pontificis ad Basilium Macedonem epistola inter Acta consilii Cp. 4, p. 653, ubi Σηλυβρία, in quam episcopus ille migraverit, appellatur. Alia quidem omnia L. Holsteinius in Caroli a S. Paulo Geogr. S. autumavit, Pisidiæ Eudoxiopolin olim Salambriam fuisse opinatus : sed Romanus Eudoxiopolitanus præsul, quo auctore potissimum nititur, auctoritatem defugit, cum tom. 8. C. Gen. p. 527 actis Chalcedonensibus inserit, *Romanus episcopus Eudoxiopolis, id est Selymbriæ provinciæ Thraciæ, subscripsi*. Videntur autem Selymbriani hunc titulum abstulisse, postquam Arcadio se imperatori donassent. Hinc Arcadius et Honorius l. 42 C. *Th. de oper. publ.* : *Eudoxiopolitanæ civitatis cives pro oblata nobis sua patria ergasteriis condonamus*. Sic lege et vide I. Gothofredum.

Col. 141. *Ἡράκλεια*. Secundum dignitatis locum in Europa post regiam urbem tenebat, Procopio Fabr. *Justin.* 4, 9, teste; et quoniam huic metropoli olim subditum Byzantium erat, consuetudo ut Heracleensis episcopus Cpolitanum patriarcham inaugurarel atque ordinaret deinceps valuit, sicuti Codinus Offic. Cp. c. 20 admonuit.

Ibid. *Ἀρκαδιούπολις*. Bergulen Theodosius sive Arcadius (neque enim scriptoribus convenit) instauravit et Arcadii nomine prælustrem esse jussit. Theophanes Arcadio *Chronogr.* p. 66, Cedrenus patri Theodosio *Compend.* p. 266 tribuit. Apposita erat Ergino, quo de ad Ant. Itin. p. 230, fluvio: auctor anonymus de Leone Armeno p. 434: Καὶ ἐλθόντος ἕως Ἀρκαδιουπόλεως καὶ περάσαντες τὴν Ῥηγῖναν (ποταμὸς δὲ οὗτός ἐστιν) εὗρον λαὸν πολύν. Nam Rhegina non alius est ac Ergina sive Erginus. Excerpta e Strabonis l. 7, p. 330: Ὅτι ὁ νῦν ποταμὸς Ῥιγινία ἐν Θρᾴκῃ καλούμενος Ἐρίγων ἦν. Imo Ῥηγῖνα et Ἐργῖνος, Apollonio Melæ et Plinio celebratus: nam Erigon Macedoniæ erat flumen.

Ibid. *Βιζύη*. Urbs ex Plinio et Ptolemæo atque aliis est notissima. Τὸ τῆς Βιζύης πολίχνιον Zonaræ in Michaele Balbo p. 112, Κάστρον Βιζύης in Hist. Disputat. Maximi et Theodosii tom. III Op. Sirmondi p. 355. Βύζη in Actis concil. Ephesini et Chalcedonensis passim, sed perperam, dicitur.

Ibid. *Πάνιον*. Hoc ex Constantini l. II, Them. 1 vulgato præponimus. Maritimæ Thraciæ αἱ παράλιοι τῆς Θρᾴκης πόλεις, τό τε Πάνιον καὶ ἡ Ἡράκλεια, sunt in Cedreni Compend. p. 417; unde colligas haud multum Heraclea semotum fuisse oppidum. Clarius id videas ex Suida in Πάνιον, et ex concilio Ephesino p. 790, ubi Heraclea et Panion eumdem episcopum habent. Postea tamen singulis episcopis paruerunt; unde consilio Cp. p. 500 Ῥηγῖνος ἐπίσκοπος Πανίου τῆς Θρᾳκῶν χώρας scribendo adfuisse dicitur.

Ibid. *Ὄρνοι*. Frid. Morellus in Constantini l. II *Them.* 1 Ὀρεινὸς legi posse suspicatur pro oppido montanorum Thraciæ populorum, quos Ὀρεινοὺς Xenophon l. 7 Exped. Cyri vocet. At hujus nominis urbem in Thracia nemo novit; fuisset præterea extra Europæ fines in Scythia provincia ob ea quæ Xenophon *Exp. Cyr.* 7 p. 320 memorat. Ego de Arzo et Tonzo cogitaveram: sed cum plura, quæ vix apud alios reperias, in Synecdemo sint obvia, nihil constituerim.

Ibid. *Γάνος*. Suidas τὸ πρὸς τῇ Θρᾴκῃ ὄρος ἡ Γάνος. Τὰ τοῦ Γάνου ὄρη memorat auctor anonymus de Leone Armeno p. 433. Hinc conjicere licet urbem Ganum ad Propontidem ejusdem nominis monte fuisse incinctam, pessime autem habitam esse in Libanii *Apol. Demosthen.* tom. I, p. 451, ubi Σέριον τεῖχος καὶ Δόρισκον καὶ Μυρτῖνον καὶ Γάδος καὶ Σανίδα χώραν· εἶθ' ὑπὲρ τούτων, ὧν οὐδὲ τὰ ὀνόματα ἴσμεν, ἐξανιστάμεθα; scripsisse Σέῤῥιον, Γάνος et Γανίδα ex Æschine, quem imitatur (*in Ctesiphont.* p. 65) et Valesio ad Harpocrationis Μύρτανον cognosces.

Ibid. *Καλλίπολις*. Recentioris ævi Græcos Καλλίου πόλιν appellasse alias animadversum fuit. Causam habuere quod eam a Callia, Atheniensium duce, conditam fuisse existimarent, ut Jo. Cinnamus 5, 3.

Ibid. *Μόριζος*. Constantinus Μήριζος. Unde Morellus: *Merizus an Meritus? ut Plinius vocat montem Thraciæ, in quo fortean urbs sita fuit*; quam cum nemo noverit, conjecturæ haud accesserim. Rectius huc referuntur ejusdem Plinii IV, 11, Moriseni, qui Thraciæ partem incoluerint; laudoque Jo. Harduinum, quod in recentata Plinii editione Morizum ad eos firmandos advocaverit.

Ibid. *Σιλτική*. Constantinus Σαλτική. Posses ex priore Σιντικήν, ex posteriore Βισαλτικήν formare, nisi regionum ea essent cognomina et ultra fines Europæ versus Macedoniam. Si Σαλτική potior sit (nam Bisanthea in voce latere non apertum est), a Saltibus, ut pluribus in Synecdemo, nomen venire potuit. [Σιντική cod. Leidensis, et recte. Sintice regio veteris Macedoniæ, de qua *Livius* l. XLIV, c. ult., intelligitur. *Wesseling*. Prolegg. p. 630.]

Ibid. *Σαυαδία*. Sic malo e ms. quanquam Σαβαδία verius videtur. Sola, quod rescire potui, Ephesini concilii Acta urbis memoriam servarunt. Supplicant patribus episcopi Europæ p. 790, tom. V, C. G. his verbis: *Vetus mos viget in provinciis Europæ, quod singuli episcopi duas vel tres sub se habeant episcopatus. Unde Heracleæ episcopus sub se habet Heracleam et Panion, episcopus autem Byzes sub se Byzen et Arcadiopolin, Cœlensis vero similiter Calan et Callipolin; porro episcopus Sabsadiæ sub se habet Sabsadiam et Aphrodisiadem.* E quibus paucissimos olim in Europa fuisse episcopos cognoscimus, et Sabadiam Aphrodisiadi vicinam: nam Sabsadiam eamdem atque hanc esse nemo addubitaverit. Sita fuit in Thraciæ regione Sapaica, Σαπαικῇ, de qua Ptolemæus 3, 2, cui a Sapæis id nomen hæsit. Habet *Appianus* B. C. 4, p. 1037: Τὰ στενὰ Σαπαίων καὶ Τουρπίλων angustias Sapæorum et Turpilorum in Thracia, quas Norbanus et Ceditius occuparint; unde perperam p. 1023 ejusdem libri τὰ στενὰ Τορπίδων καὶ Σαλαπαίων iidem insedisse feruntur. Quanquam ne sic quidem bona omnia fuerint: ignoti enim plane Turpili sunt, in Corpilos ex Plinio et Solino mutandi. Sapæos, ut ad eos redeamus, Sabos Σάβους alii vocant, ut Eustathius in Dionys. Perieges. 1069, indidemque Sabazii Jovis et Bacchi titulum repetunt: Scholiastes in comici Vespas. v. 9: Σαβάζιον δὲ τὸν Διόνυσον οἱ Θρᾷκες καλοῦσι, καὶ Σάβους τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ. A Sabis Thracibus Sabazii sacerdotibus, σάβη, σαβάζειν, Σαβάζιος formarunt; cumque Sabadius non alius sit (Macrobius *Saturn.* 1, 18: *Item in Thracia eumdem haberi Solem atque Liberum accipimus, quem illi Sabadium nuncupantes magnifica religione celebrant*), plane mihi persuadeo urbem Sabadiam aut Sabasdiam vero fuisse nomine, atque a cultu Sabazii, aut vicissim Sabazium ab urbe, eo titulo esse ornatam. Non desunt, fateor, qui Phrygibus Sabazium deberi censent; quæ res opinioni nihil nocuerit: Phrygibus enim et Thracibus multa erant communia sacra, quibus τὰ Σαβάζια Strabo 10 p. 471 accenset: ne nunc dicam Phryges e Thracum finibus in Asiam commigrasse perhiberi a Strabone et Herodoto VII, 73, utcunque ceciderit, digna utique Sabadia fuerat quæ inter episcopales Europæ sedes in C. a S. Paulo Geogr. S. locum tueretur.

Col. 141. Ἀφροδισία. Ἀφροδισίας præstat. Vid. Ant Itin. p. 333.

Ibid. Κοιλία. Κοῖλα oportuerat; quod nomen ex loci natura portus impetravit, prorsus ut τὰ κοῖλα τῆς Εὐβοίας, de quibus præter Herodotum VIII, 13, egregie Dio Chrysostomus orat. 7, p. 100. Erat hic portus circa Sestum, ut ex Niceta *Rer. Manuel.* 5, p. 81 Valesius ad Ammian. XXII, 8, docuit, nec longe a Madyto. *Anna Alex.* 11, p. 429 : Τοὺς μὲν τοῖς λιμέσι Μαδύτου καὶ Κοίλων προσορμίσαι. Atque hoc clarius in Actis concilii Nicæni secundi indicatur, cum Leonides ἐπίσκοπος Μαδύτου ἤτοι Κόλης, p. 351 fuisse perhibetur, et p. 571, Μαδύτου ἤτοι Ἤκοιλα· quantumvis enim male portus edatur nomen (Κοίλων enim, nisi et Κοίλης formaverint, ut Cœlam Eubœæ Valerius I, 8, 11, et Cœlan Acta concilii Ephesini, appellari debuerat), licet, inquam, in nomine error sit, vicinos fuisse portus, cum eidem paruerint præsuli, apparet. Cæterum nulla hic habita ratio est plurium Europæ urbium; quæ res, nisi falsus sum, non scriptori, sed Amanuensibus debetur.

Ibid. Ὑπὸ ἡγεμόνα. Constantinus l. II, *Them.* 1 consulari et hanc mandat, a codice suo, plura in hac provincia turbante, deceptus : præsidialem fuisse Rhodopen Notitia imp. Orient. c. 1 ostendit. Erat quidem præsidis nomen generale; eoque et proconsules et legati Cæsaris et omnes provincias regentes præsides appellabantur, ut in l. D. de offic. præsid. est : valuit tamen usus ut provinciis quibusdam præsides, a consularibus et correctoribus diversi illisque dignatione inferiores, unde et illis in l. 8, c. Th. de Cohort. postponuntur, imponerentur; cumque consulares fascibus essent illustres, horum inter insignia vexilla præsidialia l. 4, c. Th. ad L. Jul. de ambitu et Notkerus *Martyrol.* prid. Kal. Aug. recensent, qua de re I. Gothofredus. Quod vero doctissimus *Dissert. Chorogr. Ital.* auctor. p. XXV scribit, sub provincia Rhodope in Synecdemo 7 urbes designari, vix autem 5 nominari, id festinanti excidisse mihi persuadeo.

Ibid. Αἶνος. Ab Ænea conditam perhibent: verene an nominis quadam conformatione impulsi, disputant Cl. Salmasius in Solin. p. 114, Henr. Valesius in Ammian. XXII, 8, Pier. Valerianus *Æneid.* III, 18. Homero si litis arbitrium deferatur, Ænus Ænea prior erit : inde auxilia ad Trojam mittit Iliad. IV, 520; quorsum cum Hesychius respexerit in Αἰνόθεν, forte, ut poetæ scholia, ἀπὸ Αἴνου scripsit. Utebantur incolæ cœlo frigidissimo; quamobrem Stratonicus ἐν Αἴνῳ ἔφη τοὺς μὲν ὀκτὼ μῆνας εἶναι ψῦχος, τοὺς δὲ τέτταρας χειμῶνα. Fuit Ænus, si non fallunt Acta concilii Cpolitani secundi, Rhodopes metropolis : collationi enim 8 p. 240 subscribit Paulus episcopus Æniorum (Æniorum oportuerat) metropolis Rhodopiæ provinciæ. Noli tamen credere : nam et multæ ibi metropoles recensentur de quibus, nisi honorariæ fuerint, meritissimo dubites. Constat etiam aliunde Trajanopolin cæteris hac dignitate præcelluisse. Vid. *Concil. Chalcedon.* tom. 8 C. G. p. 91.

Ibid. Μαρώνεια. Hoc ex Constantino l. II, Them. 2 præoptavimus. Urbem hanc et Maximianopolin Acta concilii Chalcedon. p. 96 Rhodopæ tribuunt.

Ibid. Τόπειρος. Recte iterum Constantinus ΟΥΛΠΙΑΣ ΤΟΠΕΙΡΟΥ in Getæ et Juliæ Domnæ nummis cognomine superbit. Erat vicina mari, nec longe ab Abderitana civitate dissociata. Rusium, quo deinceps nomine fuit, Anna Alexiad. 7 p. 212 habet fluvioque admovet, qui forte Cossinites, de quo ad Itin. A. p. 321.

Ibid. Νικόπολις. Circa Nessum amnem fuit : unde Νικόπολις ἡ περὶ Νέστον Ptolemæo III, 11; nummis ΟΥΛΠ. ΝΙΚΟΠΟΛΙΣ ΠΡΟΣ ΝΕΣΤΩ, Socrati VII, 36, Νικόπολις τῆς Θρᾴκης, Thraciæ laxiore significatione. Serior ætas Christopolin vocavit, ut scholia Coisliniana Ptolemæi docent. Hæc itaque est quam Acta S. Germani signant c. 2, nec longe Philippis removent. Adde Theophylactum II. Mauric. I, 7.

Ibid. Κερεόπυργος. Constantinus Κεραιόπυργος. Jo. Harduinus (*Emend.* 56 in Plinii l. 4, c. 11) cum Pyrogeris, quos Pyrgoceros, seu permutatis syllabis, quod eodem recidere ait, Cereopyrgos esse jubet, componit. Mihi longe ea confidentia. Vellem docuisset a Cereopyrgo cives gentili nomine Cereopyrgos recte appellari. Ego nusquam Cereopyrgum reperire memini, nisi si lateat in Κηριοπύρων castello, quod in Rhodope Procopius Ædif. Justin. 4, 11, describit.

Ibid. Ὑπὸ κονσουλάριον. CONSULARIS PROVINCIÆ THRACIÆ est in Thess. p. CCCLXIII, 2 et Notit. imp. Orient. c. 1.

Ibid. Πόλεις ε΄. Omnes has urbes præterit cod. Vulc., huic provinciæ oppida Hæmimontis, illi vero Mœsiæ contribuens. *Wess. Proleg.* p. 630.

Ibid. Βερόη. Pulchre ita Constantinus l. 2, *Them.* 1, nec dissidet Sozomenus H. E. 4, 11, cum Liberium εἰς Βερόην τῆς Θρᾴκης relegatum tradit. Sebastianus Episc. τῆς Βεῤῥοίας (Βερόης p. 657) Thraciæ concilio Chalcedon. p. 624 adfuit. Ut adeo condonari vix possit C. a S. Paulo negligentia qua urbem præteriit; quæ tamen illi cum multis communis est. Augusta Irene, postquam prolapsam excitaverat, Irenopolin appellavit, Theophane p. 385 auctore. De situ ad Itin. A. p. 231 disputavimus.

Ibid. Σεβαστούπολις. Hanc adhuc quæro.

Ibid. Διόπολις. Διόσπολις præstiterat : famosus est ejus ob impudicitiam episcopus Alexander, ὁ ἀπὸ Διὸς πόλεως τῆς Θρᾴκης ὀνόματι Ἀλέξανδρος *Jo.* Malalæ tom. II, p. 167, ubi ut quid abs Chilmeado mutaretur, nihil necesse fuerat.

Ibid. Ἀδριανούπολις. Provinciæ Hæmimontis erat metropolis; unde collat. 8 concilii Constantinop. p. 240 : *Joannes gratia Dei episcopus Adrianopolitanorum eminentiorum provinciæ* subscribit, pro *Hæmimontiorum* seu *Hæmimonti.*

Ibid. Ἀγχίαλος. Recte ita Constantinus l. II, *Them.* 1, et mox Δεβελτὸς, de qua utraque ad Ant. Itin. p. 229 concilio Ephesino adfuit Athanasius ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Δουελτὸν καὶ Σωζόπολιν· quod argumento est uni episcopo dicto audientes fuisse; quæ forte causa est quare Sozopolis hic negligatur. Habuit tamen deinceps suum sibi præsulem : nam Πέτρος τῆς Σωζοπολιτῶν πόλεως τῆς Αἱμιμοντίων ἐπαρχίας concilio Cp. *tertio* p. 507 interfuit.

Ibid. Τζοΐδης. Constantinus Τζόϊδος, ubi Morellus, *Inauditum : numquid Tzurulum vel Zurulum*

Thraciæ? Male : nam Zurulum provinciæ Europæ fuit, Heraclea non longe separatum, de quo abunde a I Ant. et Hieros. Itineraria. Tzoides mutari non debet : est in alia Notitia Jac. Goari p. 378 ὁ Τζοΐδων episcopus; habet præterea Procopius Fabr. Justin. vi, 11, castellum Τζυεῖδων.

Col. 141. *Μαρκιανούπολις*. Provinciæ Mœsiæ secundæ hæc metropolis fuit et præsidis sedes. Hinc in Severi Alexandri numo ΗΓ. Μ. ΤΕΡΕΒΕΝΤΙΝΟΥ ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ i. e. ἡγεμόνος Μάρκου Τερεβεντίνου, præside Marco Terebentino. Bulgari Preslaw Πρισθλάβαν vocarunt, egregie descriptam ab Anna Alexiad. 7, p. 194; quæ tamen cum μεγάλην πόλιν vero olim nomine fuisse arbitratur, a recto tramite recessit. Adde Nicetam *Annal.* Isac. 1, p. 185.

Ibid. *Ὀδυσσος*. Imo Ὀδησσος [cum codice Leid.]. Facit tamen cum nostro Procopius *Ædif.* Justin. vi, 11, et Theophanes Chorogr. p. 190, qui cæteroqui Ὀδυσσόπολιν appellare consuevit, ut p. 137, et Varnam illi vicinam ait p. 298.

Ibid. *Δοροστόλος*. Theodoretus in Thracia locat, usu vocis latiore : Ἐν Δοροστόλῳ, inquit, πόλις δὲ αὕτη τῆς Θρᾴκης ἐπίσημος. Vid. Jos. *Scaligerum in Euseb.* n. MMCCCLXXVIII, et Itin. Ant. p. 222.

Ibid. *Νικόπολις*. Jornandes *Rer. Get.* c. 18 : *Nicopolin accedit, quæ juxta Jatrum flumen est constituta notissima, quoniam devictis Sarmatis Trajanus eam fabricavit, et appellavit Victoriæ civitatem.* Ad quæ Jo. Harduinus *in Numis antiq. illustr. Ex his Jornandis verbis non uno loco Thesaurum suum Ortelius Jatro amne locupletat, cum Istrum legi oportere nemo infitiari possit, qui numos veteres vel obiter viderit, cujusmodi sunt* ΝΙΚΟΠΟΛ. ΠΡΟΣ ΙΣΤ. et ΝΙΚΟΠΟΛΙΤΩΝ ΠΡ. ΙΣΤΡΩ. Quem si audiveris, Jatrus post hæc nullus erit. Verum cave faxis : Τὸν λεγόμενον Ἰατρὸν ποταμόν memorat Theophylactus H. M. vii, 14, e quo et oppositæ urbi Jatri nomen venit, de qua ad Anton. Itin. p. 222. Erat Nicopolis ad confluentes Istri et Jatri, recteque in numis priori adstruitur.

Ibid. *Νοβαί*. Binæ erant in hac vicinia Novæ, alteræ Cuppis vicinæ, quas τὰς ἄνω Νοβὰς Theophylactus H. M. vii, 7 vocat; alteræ Appariæ propriores, Novensis Mœsiæ civitatis nomine Marcellino Comiti notæ. De his Ant, 1, p. 221.

Ibid. *Ἔβραιττος*. Rectius Ἄβριττος, ut Procopio fine l. 4 de Ædif. dicitur. Jornandi Abrittus, Mœsiæ civitas in Ambrosiano ms. ut diximus alias. Famosa urbs est Decii imperatoris cæde, passim male scripta, siculi exemplis prolatis Ill. Scaliger in Euseb. n. MMCCLXVII patefecit. Sita fuit inter Odessum et Mesembriam, diciturque in tabula Peutingerorum Erite. Falluntur itaque qui Decium ad Tanain periisse, quemadmodum Zosimus, aut trans Danubium, uti Victor, perhibent.

Ibid. *Ἐπαρχία Σκυθίας*. Hæc postrema est quatuor Thraciæ provinciarum, quæ præsidibus suberant, ut Notit. imp. Orient. c. 1 docet. Athanasio variis locis Σισχία dicitur Apol. contra Arianos p. 123 et 155. et Histor. Arian. ad Monach. p. 360; quibus cum provincias enumerat quarum episcopi aut Sardicensi synodo adfuerunt aut causæ suæ patrocinabantur, non dubitem quin Σκυθίαν voluerit : neque enim Siscia ejus ætate provinciæ nomen erat, sed Pannoniæ, quam Athanasius ibidem reliquis accenset provinciis, oppidum. In Procopio errore turpi ex Scythia castellum condiderunt, pariterque ex Mysia, fine l. 4 de Fabr. enumerat egregius scriptor urbes et castella quæ Justinianus aut instauraverit aut novis operibus exornarit; cumque de Europa et Rhodope dixisset, παρὰ μὲν ποταμὸν Ἴστρον, Μυσίας, Ἐρχουλέν τε, additisque triginta aliis pergit Σκυθίας Γραφώ κ. λ, hinc Mysiam urbem et Scythiam fecere, cum tamen aliud nihil velit quam Mysiæ ad Istrum et Scythiæ ad eundem eas esse urbes et castella.

Ibid. *Τόμις*. Scythiæ erat metropolis, cujus episcopi curæ omnes provinciæ urbes erant commissæ; quam in rem egregia sunt Sozomeni *H. E.* vi, 21 verba; quæ quod Prolegomenis sint intexta, prætereo. Id addo, Jo. Damascenum *Parallel.* p. 781 ex Theotimo τῆς Σκυθοπόλεως episcopo verba quædam excerpsisse; qui cum Tomitanus fuerit teste Sozomeno *H. E.* vii, 25, maluisse Mich. Le Quien τῆς Σκυθίας. Potuisset minore molimine τῆς Σκυθῶν πόλεως.

Ibid. *Διονυσόπολις*. Ita et recte Constantinus, l. ii *Them.* 1. Theophanes Chronogr. p. 190 Διονυσόπολιν, ut editus et ms. Synecdemus, probat.

Ibid. *Ἄκραι*. Eo nomine urbem in hoc tractu requiro. Fuit quidem promontorium Tiristris, ἄκρα Τιριστρία Ptolemæo, cum ejusdem ferme nominis oppido; nec dixero tamen id intelligi. An Ἄκρα τῆς Σκυθίας apud Stephanum?

Ibid. *Καλλατίς*. Hoc ex Constantino præstat. De urbe et aliis hujus oræ Anton. Itin. p. 227.

Ibid. *Ἴστρος*. Jul. Capitolinus in Maximo et Balbino, c. 6 : *Sub his pugnatum a Carpis contra Mœsos fuit, et Scythici belli principium, et Histriæ excidium eo tempore; ut autem Dexippus dicit, Histriæ civitatis.* Fuit sine dubio in Dexippo Ἴστρου πόλεως, quemadmodum in ms. Ptolemæi Coisliniano; quam urbem Capitolinus cum non recordaretur, de Histria, longissimo terrarum intervallo a Mœsis et Carpis, Istri fluvii, ut Zosimus, i, 31 docet, accolis, remota cogitare cœpit, occasionemque Ortelio atque aliis, ut Histricam civitatem ab Istro distinctam memorarent, præbuit.

Ibid. *Κωνσταντίανα*. Videtur esse CONSTANTIANA DAPHNE, quam e numo Constantini egregie illustravit Henr. Vales. in *Ammian.* xxvii, 5. Obest tamen suspicioni Procopius Fabr. Justin. iv, 7 eam in Mœsia secunda collocans. An ergo ex superiore in hanc provinciam migravit? Constantinus certe, l. ii *Them.* 1, ubi reliquas excerpsit, hanc præteriit, 14 tantum urbem provinciæ tribuens. Utique aut hoc aut simili nomine aliam in Scythia fuisse dicendum erit; tumque Procopius auxilio arcessatur, in Scythia Constantianam Fabr. Just. l. iv, c. ult. ponens.

Ibid. *Σέλδαπα*. Hoc recepimus, quoniam propius a vero abest : Σάλδαπα Procopio *Ædif.* Justin. iv, 11, Σαλπαδά in Excerpt. Theophylacti apud Labbeum, p. 178, sed male, ut ex Hist. Mauric. i, 8 cognosces.

Ibid. *Τρόπαιος*. Frid. Morellus de Topiro Doberoque cogitavit, quarum utraque citra hujus provinciæ fines fuit. Credo a tropæo de victis hostibus

posito loci nomen esse; quanquam eum hucusque frustra quæsivi. De Axiopoli ad Itin. A. p. 224.

Col. 141. *Καπίδαυα*. Sic præstat e mss. et Constantino ob Itin. A. consensum. Morellus cum Comidava Ptolemæi *Itin.* III, 8 eadem censet, Daciam Ptolemæi cum Scythia confundit.

Ibid. *Κάρσος*. Κάρπος male Constantinus. Vid. *Itin.* A. p. 224 et seq., ubi et hæ urbes recensentur.

Ibid. *Ἀλμυρίς*. Vita S. Epicteti et Astionis c. 6: *In Scytharum fines ingressi in Almyridensem civitatem devenerunt*. Si Morello credis, non alia Halmyris est ac Salmydessus, neque in dubium vocari posse putat; et tamen falsissimum est. Halmyris in ultima fuit Scythia Procopio *Ædif. Justin.* IV, 7 auctore, proxima Istro fluvio; Salmydessus vero sive Halmydessus vastissimo terrarum tractu inde dissociata et Ponto in Astica regione sive Rhodope provincia apposita. Vid. Arriani Periplum circa finem.

Ibid. *Ἐπαρχία Ἰλλυρικοῦ*. Hæc et sequentes provinciæ præfecto prætorio Illyrici suberant: complectebatur enim Illyricum orientale Macedoniam primam, secundam quæ et salutaris, Thessaliam, Achaiam, Cretam, Epirum veterem et novam, Daciam mediterraneam et ripensem, Dardaniam et Prævalim, quemadmodum *Notitia imp. Orient.* c. 1 et 24 docet. Additur ab Hierocle Pannonia, quod eam nuper Justinianus, ut in Novella 11 est, reciperarat.

Ibid. *Θεσσαλονίκη*. Erat Thessalonice metropolis et caput provinciarum quæ sub dispositione præfecti prætorio Illyrici erant. Theodoretus, *H. E.* V, 17: Θεσσαλονίκη πόλις ἐστὶ μεγίστη καὶ πολυάνθρωπος, εἰς μὲν τὸ Μακεδόνων ἔθνος τελοῦσα, ἡγουμένη δὲ καὶ Θετταλίας καὶ Ἀχαΐας καὶ μέντοι καὶ ἄλλων παμπόλλων ἐθνῶν, ὅσα τῶν Ἰλλυρίων τὸν ὕπαρχον ἡγούμενον ἔχει. Vide Henr. Valesium ad Socratem *H. E.* V, 11, et P. de Marca Dissert. de Primatib. 37, etc.

Ibid. *Εὔρωπος*. Duæ sunt hoc nomine in Macedonia civitates, altera in Almopiis, altera ad Axium flumen. Utraque ex Ptolemæo et Plinio notissima est. Mox Δίον præstiterit.

Ibid. *Βεῤῥοία*. Sic Constantinus, lib. II *Them.* 2; qua de re dictum alias est.

Ibid. *Ἐορδαία*. Hoc ut verius ob Polybium, XVII, 19 elegi. Vulgo Ἐορδέα, Constantino Ἐορδαῖοι. Regionis est Macedoniæ nomen, non urbis: nam Jo. Harduinus ad Plinii l. IV, c. 10, Eordeam urbem ex Livio memorans a vero aberravit. Vide modo præstantissimi scriptoris l. XXXI, c. 39 et 40, et l. LXII, c. 53, et nihil dubitabis. Ἐορδία Thucydidi II, 99.

Ibid. *Κέλλη*. Placet hoc præter mss. Constantino imperatori; neque ego pro rejiculo habuerim ob Cellas *Itin. H.* p. 606.

Ibid. *Ἀλμωπία*. Bene ita correxit Harduinus in Plinii l. IV, c. 10. Regionis nomen est, cujus incolæ Ἄλμωπες Thucydidi II, 99.

Ibid. *Λάρισσα*. Exsulare hanc ex Constantino l. II *Them.* 2, ubi Hierocles exscribitur, monuit L. Holstenius. Forte non male: neque enim inter Larissas, quas scholiastes Apollonii Rhodii, I, 40, et Stephanus enumerant, ulla est quæ ad Macedoniam hanc referri possit: nisi si ea fuerit quam hic in Ossa collocat.

Ibid. *Λάκκου*. Hoc Constantinus, Λαόκου mss. præferunt: utrum verius sit, non temere dixero. Tamen ecquid inde exsculpi possit quæramus. Intelligendam esse Heracleam Pelagoniæ, concilium Constantinop. secundum ostendit: subscribit enim collat. 8, p. 328, *Benignus Heracleotanæ civitatis, quæ est primæ Macedoniæ, episcopus, vicem agens Eliæ archiepiscopi Thessalonicensium civitatis*; qui Collat. I Benignus Heracleæ Pelagoniæ dicitur. Nihil Heraclea hæc discrepat ab illa quam Ptolemæus, III, 13 in Lyncestide ponit, sita quippe in utriusque regionis finibus; quæ causa est cur Norisius, *Dissert. de Synodo V*, et ego nimis illi credulus ad Ant. Itin. p. 319, ex Actis concilii Chalcedon. p. 98 Dionysium episcopum Heracleæ Lyncestidum huic urbi imposuerit, in eum errorem Latina consilii versione impulsus; neque enim is Heracleæ Macedoniæ primæ, cui Chalcedonensis concilii tempore Quintillus præerat ex Actis notissimus, præsul fuit, sed Heracleæ Latmi in Caria, ut Græca inibi et p. 667 indicant. Jam cum Heraclea hæc ΛΥΝΚΗΣΤΙΔΟΣ diceretur et Pelagonia regio ab Hierocle Macedoniæ secundæ contribuatur, fortasse ΛΑΚΚΟΥ titulum inde librarii, cum in mendo vocabulum esset, nobis reliquerunt, ut multa alia.

Ibid. *Ἀντιγνία Γεμίνδου*. Constantinus, Ἀντανία, Γέμινδος· quibus ego nominibus in Macedonia urbes legisse non recordor. Videndum est an Ἀντιγόνεια Μυγδονίας, de qua Plinius Ptolemæus Stephanus atque alii, huic originem dederit.

Ibid. *Νικέδης*. Nicetam Thraciæ urbem ex l. XXIV *Hist. Miscell.* Abr. Ortelius Thesauro inseruit: eam, si bonæ fidei esset, huc arcesserem. Verba sunt: *Tunc Anchialum et Beroen dimittentes Christiani fugerunt, nemine persequente, Nicetamque et Brobati castrum et alia quædam præsidia*. Quo minus tamen Anastasio fidam, Theophanes, quem exscripsit, facit *Chronograph.* p. 420: Τότε καὶ Ἀγχίαλον καὶ Βερόην ἀφέντες Χριστιανοὶ ἔφυγον, μηδενὸς διώκοντος, Νίκαιάν τε καὶ τοῦ Προβάτου κάστρον καὶ ἄλλα τινα ὀχυρώματα. Unde Nicæam, Thraciæ episcopo subditam, ut concilium Nicænum secundum p. 590 monstrat, urbem, vertere debuit et fortasse etiam scripsit. Sunt enim in historia ea urbium tituli passim corruptissimi, levi opera, si Theophanes in consilium mittatur, refingendi, et sæpe maximo hujus commodo, velut cum ibidem memorat: Ἐξῆλθεν Μιχαὴλ κατὰ Βουλγάρων συνεξελθούσης αὐτῷ καὶ Προκοπίας ἕως Τζουλοῦ· ubi Τζουρουλοῦ, de quo Ant. Itin. p. 139, fuisse Anastasius testabitur, vertens: *Egressus est imperator Michael contra Bulgares et cum eo simul Procopio usque Zerulum.* Atque hoc obiter. Nicedem inveniri posse, nisi opem meliores manu exarati codices ferant, despero.

Ibid. *Διόβορος*. Verum esse Δόβηρος in Plinii l. IV, c. 10 Harduinus monuit. Ejus episcopus Chalcedonensi synodo adfuit, perperamque p. 317 ἐπίσκοπος Δουβήρου Μακεδονίας πρώτης nuncupatur, p. 671.

Ibid. *Ἰδομένη*. Non aliter Ptolemæo dicitur. Thucydidi II, 100 Εἰδομένη, e quo pariter videas Dobero haud longe affuisse: Tabulæ Idomenia M.

P. 35 a Stobis et 53 a Thessalonica. Forte ab Idomeneo Cretensi et Homeri versibus celebrato id urbi nomen est. Vide Is. Vossium in Catullum, p. 210.

Col. 141. *Βράγιλος*. Probant hoc mss. [quanquam L. βρέγυλος] editi Δράγυλος, Constantinus, Βράγυλος· e quibus nisi Ἄγριλος sit, de qua non longe a Strymone atque Amphipoli remota Thucydides, IV, 103, nihil expedio.

Ibid. *Τρίμουλα*. Mss. Πρίμουλα, quod nomen L. Holsteinio ad Georg. S. Car. a S. Paulo verius videtur propter Timotheum Primopolis episcopum, qui concilio Constantinop. sub Flaviano adfuit. At nihil ille juvat, siquidem Primopoleos in Pamphylia, τῆς Πριμουπόλεως τῆς Παμφυλίας, ut p. 127. Conc. Chalcedonensis, ubi Acta synodi Constantinopolitanæ repetuntur, præsul fuit. Viderint alii lateatne in voce Ptolemæi Τρίστολος in Sentica, illis quæ mox sequentur vicina.

Ibid. *Παρθικόπολις*. Ptolemæo Παροικόπολις librariorum peccato, ΠΑΡΘΙΚΟΠΟΛΙΝ in ΠΑΡΟΙΚΟΠΟΛΙΝ mutantium; quem eumdem errorem in Longævis Phlegontis Tralliani c. 1 ter erraverunt: Ἀϊδέστος Δίζα Παροικοπόλεως Μακεδών· Βίθυς Διζάστου Παροικοπόλεως τῆς Μακεδόνων· Ζαικεδένθης Μουκάσου Παροικοπολίτης Μακεδών. Verum esse urbis, quod Hierocles offert, cognomen, non tantum Jonas a Macedonia de Parthicopoli, quem alibi ex Hilarii fragmentis produximus, patefacit, sed Joannes Παρθικουπόλεως, qui concilio *Chalcedonensi* p. 100 et 671 subscripsit, licet prave Παρθενικουπόλεως episcopus p. 566 appelletur.

Ibid. *Στρυμνοῦ*. Imo Στρύμονος. Sentica intelligitur, illi fluvio vicina.

Ibid. *Σέῤῥαι*. J. Harduinus in *Plinii* l. IV, c. 10 Δέῤῥαι corrigit, quo ejus scriptoris Derrha esse queat; cui emendationi Maximianus episcopus Derrhensis civitatis Macedoniæ ex concilio *Chalcedon.* p. 387 faveret, nisi Σεῤῥῶν et Σεῤῥαίων πρώτης Μακεδονίας p. 100 et 517 vocaretur, et aliunde Serras bene habere constaret. De situ alia lis est. L. Holsteinio si accredis, Serræ et Philippi nominibus duntaxat distinctæ fuere. *Fuit dein*, inquit ad *Geogr.* S. Car. a S. Paulo de Philippis, *metropolis Macedoniæ Thraciæ sive secundæ, quæ et Salutaris, Serræ postea dicta, ut et hoc tempore, unde Nicetas* ὁ Σεῤῥῶν. At enim non in Chalcedonensis tantum concilii Actis Serrensis et Philippensis episcopi perpetuo dissociantur, sed et Notitiis ecclesiasticis; ut satis ea viri egregii verba mirari non possim. Abr. Ortelio Serræ ad Tempe pertinere videntur circa Larissam Berrhœamque; cui opinioni fortean originem Nicetas Choniates in *Reb. Balduini* p. 295 præbuit. Καὶ τὰς πόλεις, inquit, μέτεισιν, ὅσαι τε περὶ Σέῤῥας καθυπτιάζουσι καὶ τοῖς ὅροις τῆς Βεῤῥοίας προσήκωνται, καὶ ὅσαι πρὸς τὰ Τέμπη τῶν Θετταλῶν παρατείνουσι. Quæ tamen eum non poterunt firmare situm, siquidem Serræ, Berrhœa et Tempe ut diversissimæ positionis loca memorantur. Putavero circa Strymonem fuisse, eaque propter τὰ περὶ Σέῤῥας καὶ Στρυμόνα χωρία Nicetam Rer. Alexii Angeli l. II, p. 241 conjungere, et Nicephorum Gregoram IX, 6 Thraciam inter et Thessalonicam, atque Annam Alex. 9, p. 255 haud multum a Christopoli ponere.

Ibid. *Φίλιπποι*. Verius ita, et mox Ἀμφίπολις codex Constantini l. II *Them.* 1 et 2.

Ibid. *Ἀπολλωνία*. Sita erat in Chalcidice, quam in Olynthum cum 32 aliis urbibus Philippum evertisse Demosthenes Philipp. III, p. 68, et Suidas in Κάρανος docent. Atque huc sæpe rhetores respiciunt, ut Aristides tom. II, p. 255, et Libanius tom. I, p. 106. Ὀλυνθίοις ἠφίει τι χωρίων ὡς φιλόδωρος, καὶ μικρὸν ὕστερον οὐδαμοῦ Ὀλύνθιοι, μᾶλλον δὲ Χαλκιδεῖς, δύο καὶ τριάκοντα πόλεις, sive potius καὶ δύο κ. λ., ut ex ejusdem *Apolog. Demosthen.* p. 451 compertum est.

Ibid. *Βέργη*. Male Constantinus Βέρπη. Vide Stephanum.

Col. 144. *Ἄραυρος*. Constantino Ἄραλος. Fortasse Ἄρωλος Ptolemæi est, in Bisaltarum regione.

Ibid. *Κλίμα Μεστικόν*. Frid. Morellum Νεστικὸν emendantem recte coarguit Schurzfleischius Notit. bibl. Vinar. p. 71, quanquam urbem imprudenter arbitratus. Thraciæ fluvium Nestum numi ΜΕΣΤΟΝ et mss. Solini et Plinii, teste Salmasio in p. 112, appellitant. Κλίμα tractum regionis, more Græcis recentioribus consueto, notat; unde κλιματάρχαι regionum præpositi apud Theophylactum *H. M.* III, 9; qui cum Arabibus haud secus atque Hierocles fit prior, eorumque Geographica non videatur tractasse, non accesserim Cangio climatis eum usum ab Arabibus derivanti; præsertim cum divinus Paulus Galat. I, 21 τὰ κλίματα τῆς Συρίας καὶ Κιλικίας, et II Corinth. XI, 10 κλίματα τῆς Ἀχαΐας, et præter eum plures alii dixerint. Nata haud dubie illa voci significatio est, quod geographi climata cœli inclinationes et subjectas terræ regiones nuncuparent. Itaque clima Mesticon nihil erit aliud ac regio illi fluvio vicina, qua de *Livius* LXV, 29. Acontisma alibi tetigimus.

Ibid. *Στόλοι*. Στόβοι oportuerat; estque vetus hoc peccatum, jam ante Constantini Porphyrogennetæ ætatem admissum. Stobi Macedoniæ secundæ sive Salutaris, ut Notitiæ imp. Orient. dicitur, metropolis erat; unde primam et præcipuam Macedoniæ urbem, πρώτην τῆς Μακεδονίας πόλιν τοὺς Στόβους, quemadmodum egregie L. Holsteinius in Stephan. correxit, Malchus in Excerpt. Hœsch. p. 61 appellat.

Ibid. *Ἄργος*. Argos Pelasgicum intelligi putabam, cujus Homerus et vetus apud Hephæstionem *Enchirid.* p. 33 poeta meminit; quod tamen cum in Thessalia fuerit, rectius hinc aberit. Sit itaque Argos Oresticum: nam Orestias sive Orestis, in qua illud Argos, pariter ac Pelagonia superiori Macedoniæ erant contributæ, teste Strabone VII, p. 326. Licet autem Pelasgicum Argos in urbium Macedonicarum censum venire haud possit, cur opem veteri Hephæstionis poetæ, qua indigere cœpit, negabimus? Χαῖρ' ὦ χρυσόκερως, ait, βαβάκτα Γάλλων, πᾶν Πελασγικὸν Ἄργος ἐμβατεύων, ita in nupera editione hos versus vir Cl. distinxit, insuper adscribens: *Illud* πᾶν *non potest pendere ab* ἐμβατεύων· *nam sic ineptum esset. Sequebantur igitur alia, cum quibus apte cohærere poterat: totum Argos Pelasgicon, simulac intraveris, lætitia afficis et exsultare facis tibi. Hoc aut simile quid dixerint Græca. Et sic punctum post* Γάλλων *etiam appositissimum*

est. Quæ ego dicta nollem. Dedisse has turbas Pan in versibus reconditus videtur, satis cæteroqui ex titulis conspiciendus. Ipsum illud ἐμβατεύων eum requirebat: quid enim poetis magis familiare quam de locis numini sacratis id usurpare? Æschylus, *Persis* p. 146: Νῆσός τις ἔστι πρόσθε Σαλαμῖνος τόπων, βαιὰ, δύσορμος ναυσὶν, ἣν φιλόχορος Πὰν ἐμβατεύει. Quibus tragici versibus alios ex Sophocle et Euripide præstans eruditione juvenis Georgius *D'Arnaud Animadvers.* c. 34 apposuit. Aristides tom. II, p. 307: Οἱ Μουσῶν καὶ Χαρίτων χοροὶ οἱ δι' αἰῶνος τὴν πόλιν ἐμβατεύοντες. Libanius Antioch. p. 350: Ὡς ὁ Θεὸς ἐμβατεῖ τὸν τόπον, sive potius ἐμβατεύει. Euripides apud Dionysium de *Composit. Verbor.* p. 256 edit. Londin. ὅστε πέτρον Ἀρκάδων δυσχειμέρων ἐπεμβατεύεις. Igitur distinctione non est prior a posteriore versu dissociandus; cumque βαδάκτα Γάλλων minus commode Pan nuncupetur, præferri oportuerat quod in ms. Florentino Is. Vossius in *Catullum* p. 163 legit, βαδάκτα κήλων. Et tanto quidem magis, quoniam Etymologus non aliter versum hunc Cratini, non, ut D. Heinsius in *Silii* l. XIII, 329, quanquam κήλων approbans, Diphili, scriptum invenerit. Κήλων autem cum idem sit ac θερμὸς εἰς τὴν συνουσίαν, quin de capripede deo verissime pronuntietur, nemo dubitaverit. Atque hoc obiter: nam Cratini Pelasgicum Argos quodnam sit (neque enim Thessalicum videtur) Ti. Hemsterhusius propediem nos docebit.

Col. 144. *Εὐστράῖον*. Non aliter Constantinus. Rectum esse Αἴστραιον Ptolemæus et Æstræenses *Plinii* IV, 10 ostendunt.

Ibid. *Πελαγονία*. Non urbis, quod olim opinabar, sed regionis est nomen. Fuit utique eo nomine oppidum, sed ab Heraclea Pelagoniæ, quam in Macedonia prima vidimus, non diversum. Regionis Strabo, Plinius, Ptolemæus atque alii meminerunt.

Ibid. *Βάργαλα*. Non alia videtur ac *Livii* XXIX, 12 Bargulum, fortasse hinc adjuvandum: conspirant enim in urbis nomine mss., nec aliud Δαρδάνιος Βαργάλων, qui concilio *Chalcedonensi* p. 402 subscripsit, requirit. Appellatur quidem p. 100 episcopus Βαργάων et p. 671 Παρλαᾶ, sed quisque videt ex nostro ea esse depravata, præsertim cum vetusta versio Dardanium episcopum Bargalæ posteriore loco præferat. Peccavit ergo C. a S. Paulo tum quod huic urbi inter Macedonicas locum negaverit, tum præterea quod Dardanium Bargyliæ, Cariæ urbi, præsulem, quem Joannes pars ejusdem concilii ejusdemque oppidi episcopus non poterit ferre, dederit.

Ibid. *Κελαινίδιον*. Hoc ex Constantino præoptavi, licet verissimum esse pro comperto non habeam: imo vero Celetrum esse, quod in Orestide regione *Livius* XXXI, 40 describit, credidero.

Ibid. *Ἀρμονία*. Nusquam hanc legere memini. Est in Illyrico τύμβος Ἁρμονίης apud Dionysium *Perieges.* 391 et alios, cujus tamen hic ratio esse nequit. Videtur ab eadem Harmonia sive oppidum seu castellum id nominis accepisse.

Ibid. *Ζάπαρα*. Huic urbi episcopus fuit Sabinianus, quem concilium Constantinopolitanum secundum *Collat.* II, p. 28 Zaparenæ civitatis Illyricianæ diœcesis, ut L. Holstenius dudum monuit, appellat. Eodem pertinere diceres Cyriacum episcopum Ζυπάρων ex Actis concilii Nicæni secundi p. 349, nisi Drizuparorum Δριζουπάρων urbi præfuisse ex p. 588 liqueret.

Ibid. *Θῆβαι*. Thebæ sunt Phthioticæ, ut Livio, sive Thessalicæ, ut Plinio dicuntur.

Ibid. *Ἐχιναῖος*. Ita ex Constantino præstat ob Procopii *Fabr.* IV, 3 consensum. Theodorus episcopus Ἐχιναίου πόλεως ἐπαρχίας Θεσσαλίας est in concilio *Ephes.* p. 461, et Petrus Ἐχιναίου in *Chalcedon.* p. 101. Non alia ac Echieus videtur.

Ibid. *Ὕπατα*. Additur ab editis et manu exaratis μητρόπολις, acsi Hypata Thessaliæ caput et metropolis fuisset. Idem velle diceres Apuleium *Metamorph.* I, p. 104: *Comperto itaque Hypatæ, quæ civitas cunctæ Thessaloniæ antepollet, esse caseum recentem.* Sed res secus habet: Larissa urbium Thessaliæ erat caput. Rectius itaque μητρόπολις in *Constantini* l. II *Them.* 2 ab hac distinguitur; nec aliud voluit Hierocles, ut ex urbium catalogo provinciæ præscripto apparet.

Ibid. Μητρόπολις Thessaliæ hanc urbem ex pluribus oppidis conflatam et Triccæ et Gomphis vicinam memorat Strabo l. IX, p. 437. Huc pertinent ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ numi, equo Thessalico insignes apud Goltzium. Fuit autem, quod negligi nolim, postea Novarum Patrarum urbi cognomen: Constantinus Μητρόπολις αἱ νῦν Νέαι Πάτραι. Huic ergo episcopus fuit Euthymius τῶν Νέων Πατρῶν apud Nicetam Choniaten Ann. Andron. *Comnen.* II p. 165, de cujus sede omnia incerta Abr. Ortelio videbantur.

Ibid. *Τρίκκη*. Sic oportuit, ut vel ex Homero notum est. Procopius *Ædif. Just.* IV, 3 Τρικάττους appellat, sed aliorum peccato: scripserat, credo, καὶ ἄλλων τῶν ἐπὶ Θεσσαλίας πόλεων ἁπασῶν, ἐν αἷς Δημητρίας τέ ἐστι καὶ Μητρόπολις ὄνομα καὶ Γόμφοι καὶ Τρίκκα, τοὺς περιβόλους ἀνανεωσάμενος. Serior ætas Tricala appellavit. Catalogus urbium quæ nomen mutarunt, Codino a Jac. *Goaro* p. 404 additus: Τρίκκη τὰ νῦν Τρίκαλα. Nec alio nomine Annæ *Alexiad.* V p. 138 nota est: et Tzetzæ *Chiliad.* IX, 280: Χώραν τὴν Θετταλίαν δὲ συνεκτικὴν μοι νόει, Φθίας καὶ Φαρσαλίας δὲ, Λαρίσσης καὶ Τρικάλων, Δημητριάδος, Ἰώλκου καὶ Γλαφυρῶν καὶ Φοίβης. In quibus τὸ Φοίβης absurdum est, ex Βοίβης natum, siculi *Iliad.* B 712 docemur. Itaque longo terrarum tractu a vero aberrat Cangius, cum *Not. in Alexiad.* p. 100 Tricala urbem ad Strymonem fluvium esse decernit.

Ibid. *Καισάρεια*. Pulchre ita Constantinus. Habet eam Thessaliæ urbem, a Justiniano instauratam, Procopius *Fabr.* IV, 3.

Ibid. *Διοκλητιανούπολις*. Apposita erat paludi Castoriæ; quam dein a barbaris dirutam egregiis operibus Justinianus munivit Procopio Fab. *Just.* IV, 4 auctore. Fortasse non alia est ac Castoria, cujus Anna in hac vicinia *Alexiad.* V, p. 152 et Gauf. Malaterra *Hist. Sicul.* III, 29 atque alii ejus ætatis meminerunt.

Ibid. *Φάρσαλος*. Hoc ex Constantino præstat. Est in Ephesino conc. p. 436 Πεῤῥέβιος Φαρμάλου pro Φαρσάλου. Quod vero præ primis operæ pretium fuerit notari, idem præsul p. 478 τῶν Θετταλικῶν Σαλτῶν, Thessalicorum Saltuum, quamquam male p. 526 τῶν Θεσσαλονικέων Σαλτῶν dicitur; unde non

injuria colligas Saltus, qui mox sequentur, huic urbi, siquidem ejusdem episcopi curæ fuerunt commissi, vicinos fuisse. Itaque et hac sede episcopali *Geographia* S. Caroli a S. Paulo augeatur.

Col. 144. *Σαλτεβουραμίνσιον*. Constantinus Βουρθαμίνσιος, unde verius videbitur Σαλτὸς Βουραμίνσιος, aut ut Constantinus legit, et mox Σαλτὸς Ἰόδιος, pro quo Constantinus Ἰωάννου βίος. Nomen est a jugis, crebris arboribus consitis, quæ in Pharsali vicinia erant. Lucanus vi, 576 : *qua juga devexus Pharsalia porrigit Hæmus*. Cui, quod Hæmum ex ultima Thracia huc transtulerit, si fidere nobis, ex Strabone et Cæsare nullo negotio cognosces jugis et saltibus hunc tractum fuisse asperum. De titulis horum saltuum si rogaveris, alio tibi opus erit doctore : ego enim cum ignarissimis scio.

Ibid. *Νῆσος Σκόπελος*. Habet eam Ptolemæus circa Thermaicum sinum. Ruben episcopus Σκοπέλου scribendo adfuit Concilio Nicæno secundo ; nec asseveraverim tamen, cum plures eo sint nomine, huic insulæ impositum fuisse.

Ibid. *Ὑπὸ ἀνθύπατον*. Duo erant Orientis imperii proconsules, Asiæ et Achaiæ, ut *Notit. imp. Or.* c. 1 docet. Utriusque meminerunt imperatores, illius in l. 4, c. Th. de Patrocin. Vicorum, hujus l. ult. de Bon. Vacant. VETTIUS AGORIUS PRÆTEXTATUS PROCONSUL ACHAIÆ est in *Thes.* p. MCII, 2. Sedem Corinthi habuisse ex l. 2. c. Th. de *Accusat.* et Aristide tom. I, p. 43 recte colligitur.

Ibid. *Σκαρφία*. Σκάρφεια rectius alii. Erat Locrorum Epicnemidiorum urbs, non multum a Thermopylis ; qua de viri docti ad Stephan. et Palmerius G. A. v, 3.

Ibid. *Ἐλατῖνα*. Sic mss. Constantinus l. ii, them. 5 Ἐλευσῖνα legit, quæ tamen cum in Attica fuerit, longius ab urbibus, quibus hoc loco cincta est, recedit. Credo Ἐλάτεια venisse ab Hierocle, quæ Phocidis urbs non male hic locabitur. Reddamus eam Libanio tom. I, p. 110, ubi de Æschine : Ἐκεῖνον ἐγὼ καὶ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ αἰτιῶμαι συμφορᾶς· ἡ μὲν γὰρ μάχη ταῦτα ἐποίησε, τὴν δὲ ἔξοδον ΕΩΤΕΙ κατειλημμένη. Sic edunt emendantque ἐν Βοιωτίᾳ. Quanto melior Ἐλάτεια, quam critice addicente rhetori restituit vir egregius Ti. Hemsterhusius firmatque ejusdem oratoris verbis tom. I, p. 133 : Ἐγὼ δὲ καὶ τῶν ἐν Χαιρωνείᾳ κακῶν αἰτιῶμαι τὸν Αἰσχίνην. Οὐκ ἂν γὰρ ἐξῆλθεν εἰς Χαιρώνειαν Ἀθηναῖοι, μὴ κατειλημμένης Ἐλατείας.

Ibid. *Βοὲ καὶ Δριμύα*. Conjungi hæc in Farnesianis schedis L. Holsteinius monuit, quod facile patiar, modo ne pro eadem habeantur. Prius in Βοῖον Bojon abire debet, oppidum Doridis satis notum, alterum in Δρυμαίαν, quæ inter Phocidis regiones a Plinio, rectius ab aliis inter urbes refertur.

Ibid. *Δαυλία*. Δαυλίαν τῆς Φωκίδος habet Thucydides ii, 29, quam Daulidem alii vocant, qua de re L. Holst. in *Stephanum*.

Ibid. *Χερώνεια*. Imo Χαιρώνεια, ut Constantinus. Chæroneam Bœotiæ urbem, sed Phocidis finibus proximam, Stephanus a Chærone, Apollinis et Therus Θηροῦς filio, initia et nomen accepisse refert, et ante eum ex Hesiodo Pausanias *Bœotic.* c. 40. Fuerit tamen Chæronis mater vero nomine Thuro Θουρὼ oportet, si urbi huic vicinus collis Θούριος et Apollo Thurius inde nomen acceperint, ut Plutarchus in *Sulla* p. 463 auctor est ; quod ipsum et eorum opinatione, quam ibidem Plutarchus commemorat, firmabitur, qui a bove, quo Cadmus duce itineris erat usus, quemque θὼρ Phœnices appellabant, nominis causam repetebant. Miror autem Orchomeni nullam hic rationem haberi ; quæ in transcursu juvabitur. Refert Diodorus iv, p. 226 et hoc inter Herculis stupenda opera : Ἐν δὲ τῇ Βοιωτίᾳ τοὐναντίον ἐμφράξας τὸ περὶ τὸν Μινυειὸν ῥεῖθρον, ἐποίησε λιμνάζειν τὴν χώραν. Palmerius *Exercitat.* p. 100 nescio quod nobis Μινυήϊον ῥεῖθρον obtrudit, quo si mss. lectio margini appicta in consilium adhibeatur, facile carebimus : inde enim haud magno molimine exsurget τὸ περὶ τὸν Μινύειον Ὀρχομενὸν ῥεῖθρον. Verum hoc esse Homerus *Iliad.* B 515 et Thucydides iv, 76, Ὀρχομενὸν τὸν Μινύειον appellantes, ostendunt. Fluvius est Melas, ἀνατέλλων ὑπὸ τὴν πόλιν τῶν Ὀρχομενίων πολὺς καὶ πλώϊμος ἐν πηγαῖς μόνος τῶν Ἑλληνικῶν ποταμῶν, ut Plutarchus in *Sulla* p. 465 ait. Firmantur reliqua egregio lapide, cujus epigramma Donian. *Inscrip. Class.* i, 98 nuper insertum est, sed mendosius excerptum. Adde eumdem Plutarchum in *Pelopida* p. 286.

Ibid. *Ἄμφισσα*. Erat in Ozolarum et Phocidis finibus, stadiis 120 Delphis separata. Pausanias *Phoc.* c. 38.

Ibid. *Τιθώρα*. Sita erat ad Parnassum stadiis circiter 80 a Delphis, Pausania, cui Τιθορέα et Τιθοραία, quod et Stephanus ex eo habet, teste Phoc. c. xxxii. Plutarchus in *Sulla* p. 461 pœne cum Hierocle consentit, Τιθόραν appellant.

Ibid. *Ἄμβροσος*. Ἄμβρυσος, vel geminata sibilante, ut apud Pausaniam *Phocic.* c. xxxvi, ubi Parnasso apponitur.

Ibid. *Κωρωνία*. Κορώνεια, Sita Coronea erat ad Phliarum amnem, si Plutarcho in *Lysandro* p. 450 credis ; si Pausaniæ *Bœotic.* c. xxxiv, Ad Phalarum ; ut in altero utro vitium insit, sicuti sine dubio est in Isocrate de Big. p. 521 edit. Basil. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ μαχόμενος ἐν Χαιρωνείᾳ τοῖς πολεμίοις ἀπέθανεν : legi enim ἐν Κορωνείᾳ debet, adstipulorque emendanti Hemsterhusio nostro. Ibi Clinias occubuit, testibus Platone in *Alcibiade* i, p. 112 et Plutarcho *Alcib.* p. 191.

Ibid. *Στήραις*. Videtur esse Στῖρις, Phocensium oppidum, de quo Pausanias *Phocic.* c. xxxv.

Ibid. *Ἀναστάσιος* Mss. Ἀναστάσις, quo nomine licet nullam hujus oræ urbem noverim, et plures sese ejus occupaturæ locum offerant, nihil tamen mutare sustineo : quid si enim Bœoticarum aut Phocidis aliqua nomen mutarit ? exspectemus ergo donec meliori manu exarati codices aliud jubeant.

Ibid. *Ἔκεψος*. Haud scio an Αἴδηψος, Euboeæ oppidum, fuerit ; nec morari quemquam debet quod insulæ præponatur : apertissimum quippe est justum ordinem, negligentia, ut puto, librarium, hic esse neglectum, neque accuratam situs habitam rationem. Carolus a S. Paulo νήσου Εὐβοίας emendat et huic urbi agglutinat ; quo modo omnia in vado fuerint.

Ibid. *Βουμέλιτα*. Nusquam hanc legere memini. Possent, si vocabulum secaretur, inde Βοῦλις et Αἴλαια, Phocidis urbes, nasci ; quod mss. non addicentibus cum temerarium videri queat, a corrigendo temperare satius erit.

Col. 144. *Ὕττης Θύσθαι*. Monstra hæc sunt, quæ an profligari valeant videamus. Mss. Ὕττοι Θίσθαις, ex quo posteriore levi opera Θίσβη exstruitur, urbs Bœotiæ, Statio *Thebaid.* VII, 261 :

Dionæisque avibus circumsona Thisbe,

ex Homero Iliad. B 502. Alterum Hylen dare potest, urbem ejusdem oræ maritimam, eidem Statio v. 267 memoratam. Si utramque improbaveris, Ὑποθήβας au malueris perpende, notas Homerico carmine et *Infra Thebas* Plinio dictas.

Ibid. *Θῆβαι*. Dionis Chrysostomi ætate major urbis pars in ruinis erat, ut orat. VII, p. 123 profitetur; nec aliud de suo tempore Pausanias, a Casaubono excitatus, arcem tantum Cadmeam habitari affirmans. Utrum e ruderibus resurrexerit, an Cadmea potissimum incolis fuerit sub Christianis celebrata, in obscuro est. Habuit suum sibi episcopum, qui τῆς Ἑλλάδος in conciliis, veluti *Ephesino* p. 525, dici, ut a Thessalicis Thebis distinguatur, assolet. Metropolis autem non ecclesiastica sed civilis et honoraria fuit, prorsus ut Athenæ Lacedæmon et Elis. Unam duntaxat in singulis provinciis metropolim canones ecclesiastici agnoscunt, ut concilium Chalced. tom. IX, p. 103 docet : ab ejus episcopo reliqui provinciales inaugurabantur, ejusque decretis parebant; qua dignitate in Achaia Corinthus fuit illustris. Nec impedire tamen poterat quin plures honorariæ ab imperatoribus, quibus solis id jus concil. *Chalcedon.* p. 619. tom 8 tribuitur, constituerentur; et si potuisset, nihil admodum erat cur vetaret : tantum enim diplomate imperatorio creatæ honore ampliore gaudebant, σωζομένων τῇ κατ' ἀλήθειαν μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίων, uti canon 12 Chalcedonensis concilii sciscit.

Ibid. *Χαλκή*. Oportuerat, ut Carolum a S. Paulo conjecisse video, Χαλκὶς νῆσου Εὐβοίας. Vitium satis vetustum auguror ipsoque Constantino prius : quod enim de Hierocle l. II, Them. 5 prodit, συναριθμεῖ δὲ ταύταις καὶ νῆσον τὴν Εὔβοιαν, ἣν τινες Χάλιν ἢ Χαλκίδα ὀνομάζουσιν, id hinc suam originem accepisse suspicor. Hesiodus cur Χαλκίδα καλλιγύναικα dixerit, explicat Casaubonus in Athenæi l. XIII, c. 9.

Ibid. *Πορθμός*. Creberrime hujus apud Demosthenem est mentio, uti *Philipp.* III, p. 69 : Πέμπει δὲ ξένους, τοὺς μὲν εἰς Πορθμὸν, τὸν δῆμον ἐκβαλοῦντας τῶν Ἐρετριέων, ubi Ulpianus navale fuisse Eretriensium docet. Philipp. 4, p. 76 : Κατέσκαπτε Πορθμὸν καὶ τυραννίδα ἀπαντικρὺ τῆς Ἀττικῆς ἐπετείχισεν ὑμῖν ἐν τῇ Εὐβοίᾳ. De legat. fals. p. 218 : Καὶ μὴν καὶ μετὰ ταῦτα ὁσάκις πρὸς Πορθμῷ ἢ πρὸς Μεγάροις ἀκούοντες δύναμιν Φιλίππου καὶ ξένους ἐθορυβεῖτε. Hinc hausit *Aristides* tom. II, p. 240 : Ἐν Πορθμῷ Φίλιππος, ἐν Μεγάροις Φίλιππος, quod perperam vertitur *In freto Philippus.* Quæ cum ejus in Eubœa situm haud obscure constituant, non utique opera recentiores fuissent geographi, si oppidum sua cura fuissent dignati.

Ibid. *Χάρυστος. Κάρυστος* suo marmore nobilitata, et mox Πλαταιαί.

Ibid. *Αἰγόσθενα*. Oppidum erat Megaridis, a Pausania, qui in vocis sono variat, dudum ab Abr. Berkelio adjutus, Attic. c. XLIV signatum.

Ibid. *Παγαί*. Itidem in Megaride erant, sed in Bœotiam vergente, si Pausanias non fallit : nam Strabo et Ptolemæus sinui Corinthiacc apponunt. Vide Ch. Cellarium G. A. II, 13, p. 1168.

Ibid. *Ἐμπόριον Κρομμών*. Κρομμυὼν oportuerat, maritimum in Corinthi et Megaridis finibus oppidum. Seriore ætate mercatorum frequentia celebre fuisse et propterea Emporii nomen indeptum videtur.

Ibid. *Αἴγινα*. Superbum ejus est in vita S. Theodoræ Thessalonicensis elogium c. I quinti Aprilis magni sanctorum operis : Ἔστι τοίνυν αὕτη νῆσος, inquit Vitæ ejus auctor, τῶν ἐν Ἑλλάδι κεφάλαιον, ὡς εἵνεκα μὲν μεγέθους καὶ κάλλους καὶ θέσεως μείζω καθάπαξ τῶν προσοίκων ἀναφανῆναι, καὶ οὕτω μεγίστῳ παραλλάττειν τῷ μέσῳ ὡς καὶ δοκεῖν πάσας τὰς νήσους, ὥσπερ οὐκ ἀνταίρειν ἐχούσας Αἰγίνῃ, μεθ' ἡδονῆς τῶν πρεσβείων παραχωρεῖν. Adduntur plura in laudem, quæ non exscribo : id obiter monebo, non videri D. Papebrochium recte sententiam horum verborum percepisse, καὶ χορηγεῖν ἔχειν ἐντεῦθεν μετὰ πολλοῦ περιόντος δι' ὧν αἱ πόλεις ἀμείνους, cum verteret *quo fit ut urbes in ea sint plurimæ* : id enim falsum est, nec Græca innuunt, tantum, habere eam quæ abundantissime aliis urbibus, unde meliores evadant, præbeat, indicantia. Adde Pindarum in laudes insulæ passim et in primis Ode 5 Nemeorum excurrentem.

Ibid. *Ποιτοίουσα*. Nec urbem neque insulam eo nomine novi. Fors fuerit olim Ποιήεσσα Κέας, ut Poeessa insulæ Ceæ sit, quam in ruderibus fuisse Strabonis et Plinii ætate, ille l. 10, p. 486, hic l. 4, c. XII docet; e quibus resurgere potuisse cur negemus? quia dubium tamen id est, vide an Pityusa Melæ II, 7, 80 esse queat.

Ibid. *Κύθρος*. Ceæ locum in ms. Κύθνος occupat, quam illi proximam in integrum restituere placuit.

Ibid. *Δῆλος ἄδηλος*. Mss. hæc conjungere Holsteinio doctori credimus; nec sane perperam : quisquis enim Delo insulæ id cognomen indidit, in animo atque oculis notissimum Sibyllæ versum habuit e l. III et VIII : Ἔσται καὶ Σάμος ἄμμος, ἐσεῖται Δῆλος ἄδηλος καὶ Ῥώμη ῥύμη. Hallucinantur ergo qui insulam Adelum cæteris mediterranei maris inserunt.

Ibid. *Τυλαμένη*. Conspirant in vitia hæc editi et mss.; quæ si medica manu contrectaveris, sanum colorem facile receperint. Ταλαμένη, ut pulchre Carolus a S. Paulo, obstetricantibus librariis ex Σαλαμὶς νῆσος nata videtur. Reliqua, ubi parum auxeris, μέχρι Θερμοπυλῶν dabunt, sicuti ex Hierocle a Constantino l. II Them. 5 profertur; Lucas itaque Holsteinius non injuria id probabit, præsertim cum μὲ Θερμοπυλῶν in principe sit editione. Etsi vero bene hactenus processerit, deficere tamen ea non dubitandum est quibus scriptor omnia Achaiæ loca usque ad Thermopylas proconsulis imperio mandabat.

Ibid. *Κόρινθος*. Helladis metropolin fuisse locuples testis est Apuleius l. x, p. 247 : *oriundus patria Corintho, quæ caput totius Achaiæ provinciæ*, nec alia Dioni Chrysostomo *orat.* XXXVII, p. 464 de urbe sententia fuit, eum cives compellat : Ὑμεῖς γάρ ἐστε νῦν, τὸ δὴ λεγόμενον πρώρα καὶ πρύμνα τῆς Ἑλλάδος. Adde Aristidem tom. I, p. 43, mox ἡ ποτε

Ἐφύρα, re ipsa adstipulante ex Constantino, l. 2 Them. 6 præoptavi.

Col. 144. *Νέα Σικυών*. Olim Sicyon Corinthiaco sinui accubabat, inde a Demetrio Poliorcete in proximum et natura munitum collem translata, teste Diodoro xx, p. 827 et Plutarcho Demetr. p. 900; quæ novam non male dici affirmant.

Ibid. *Αἴγειρα, Αἴγιον*. Sic oportuit. Ms. Αἴγηραι Αἰγίων. Utraque urbs veteris Achaiæ ex tabula Peutingerana, quæ 12 M. P. spatio separat, et Pausiana VII, 24 et 26 notissima est. Prior ultimæ ætatis Græciæ Botstitza dicta est, sæpe eo nomine apud Georgium Phranzam obvia, ut l. II, 2, 9.

Ibid. *Μεθώνη*. Mss. hoc probant : Carolus a S. Paulo Μεθανα vulgavit. Prius Thucydidis patrocinio tutum est l. IV, c. 45, posterius Strabonis, l. VIII, p. 374 et Pausaniæ l. II, c. 34. Oppidum erat munitum in isthmo Trœzenio.

Ibid. *Τρυζῆνα*. Imo Τροιζήν, aut Τροιζήνη ex Ptolemæo, nisi et id in vitio sit.

Ibid. *Πίλαυρα*. Hoc aut Πίναυρα mss. præferunt. Verum est Ἐπίδαυρος, cultu Æsculapii famosa et Trœzeni vicina.

Ibid. *Ἱερὰ μόνη*. Ἑρμιόνη, quæ et Ἑρμιών, ut bene in Stephano viri docti refinxerunt. Euripides Herc. For. 615 : Χθονίας νιν ἄλσος Ἑρμιὼν τ' ἔχει πόλις. Hesychius ait esse πόλιν ἐν Ἄργει, pro Ἀργείᾳ sive Argolide, quod ipsum de Trœzene Epidauro atque Alope itidem prædicat. Colebant Hermionenses præcipuo honore. Cererem Chthoniam, quod præter Pausaniam *Corinthiac*. c. 35 egregium nos marmor docet Inscript. Donian. cl. IV, 9; in quo etsi nunc Ceres a Chthonia distinguatur, dubitari non potest quin exscriptoribus acceptum id referri, ut plura in eo lapide, legique non ΚΑΙ ΔΑΜΑΤΡΙ ΚΑΙ ΧΘΟΝΙΑΙ sed ΤΑΙ ΔΑΜΑΤΡΙ ΤΑΙ ΧΘΟΝΙΑΙ oporteat.

Ibid. *Θάρπουσα*. C. Θέλπουσα, Arcadiæ urbs, Stephano.

Ibid. *Μαντίνεια*. Ab Antigono Argivi dono acceptam Antigoniam, quo nomine Plutarchi ætate, ut in Arato prodidit, p. 1048, tantum nota erat, vocarunt. Pristinum nomen beneficio Hadriani reciperavit, Pausania *Arcadic*. c. VIII teste.

Ibid. *Γερένθραι*. Verum nomen est Γεράνθραι, ut Sylburgius ad Pausan. *Lacon*. c. XXII docuit. Oppidum erat Eleutherolaconum.

Ibid. *Φαραί*. Carolus a S. Paulo Φεραί ex Ptolemæo corrigit; quo facile carebimus, præsertim cum vitio non sit liberum : Φηραί enim, quod idem ac Φαραί, oportuerat, ut Henr. Valesius in *Polybii excerpt*. p. 15 ostendit. Urbs erat agri Messenii.

Ibid. *Ἀσώπολις*. Conflatum hoc perverse est ex Ἀσωπὸς πόλις, ut ex Ptolemæo l. III, c. 16 et Pausania *Lacon*. c. 22 compertum habemus. Verius ad hanc urbem quam ad Asopitidem, agri Sicyonii partem, elegantem e Thes. Britan. tom. II, p. 247 nummum retuleris, in cujus altera parte ΦΟΥΛΒΙΑ ΠΛΑΥΤΙΛΛΑ. *CEB*., altera Nemesis rotæ pedem imponens, addito ΑΣΩΠΕΙΤΩΝ cognomine, conspicitur.

Ibid. *Ἀκρεαί*. Ἀκριαί præstant ex Polybio V, 19 et Pausania Lacon. XXII, 60 stadiis Asopo semovente. Ptolemæo Ἄκρεια, Straboni Ἀκραῖα, haud sane bene.

Ibid. *Φιάλαια*. Φιάλεια rectum est, quo nomine Arcadiæ oppidum fuit, olim Φιγάλεια dictum. Colebatur ibi Bacchus, ut ex Diodoro l. XV, p. 357 videas; unde Lycophroni Alex. 212 δαίμων ἐνόρχης Φιγαλεὺς φαυστήριος. Incolæ ΦΙΑΛΕΩΝ nomine in numis Severi et aliorum insignes sunt.

Ibid. *Κορωνία*. Κορώνη vero nomine agri hæc Messeniaci urbs fuit, vicina Pamiso fluvio, quem Ptolemæus Panisum haud recte appellat, apud Pausaniam *Messeniac*. c. 34, turpiter in eo flumine adhæsit Jac. Pontanus : nam cum in Georgio Phranza II, 2 Πάμμισον ποταμόν in sinum Messeniacum evolvi legisset, omnibus odiosum fluvium inde fecit. Asine, quæ sequitur, Coronæ viciniam insedit.

Ibid. *Μοθώνη*. Tuebitur se Hierocles tabulæ Peutingeranæ et Pausaniæ suffragio, qui passim Μοθώνην et incolas Μοθωναίους, ut l. IV, c. 35, appellat. Thucydides, Strabo, Ptolemæus atque alii Μεθώνην malunt. Mothonem suo quoque calculo ratam habuit Ammianus XXVI, 10 et quos testes ibi appellavit Henr. Valesius.

Ibid. *Κυπαρισία*. Gemina sibilante omnes scribunt, in vocis numero variantes. Pausaniæ Κυπαρισσίαι Messen. c. XXXVI, Straboni VIII, p. 361 Κυπαρισσία. Oppidum erat Messeniorum in Elidis finibus, 15 M. P. a Pylo, ut Tabula, cui Cyparissa, ostendit.

Ibid. *Ἦλις*. Novi Elidenses et Ætolos cognatione fuisse ob Oxylum junctos, sed eorum urbem Ætoliæ tanquam caput fuisse impositam difficulter mihi persuaderi patior. Desunt, quibus ea dignitas urbi firmetur, argumenta; longius præterea ab Ætolia erat disparata quam ut ejus fuisse metropolin opinari possis. Puto deficere hic Patras, nobilem urbem, contra Ætoliam positam : eam metropolin fuisse ex epistola Leonis imperatoris additoque illi catologo tomo IX *Concil. Labbei* p. 267 citra dubium est. Habet eandem inter metropoles ex Hierocle Constantinus l. II Them. 6. Nec morari quemquam situs urbis extra Ætoliam debet : neque enim longo trajectu inde dissociata fuit; et præterea multa Augustus imperator ex opposita continente oppida Patris condonavit, de quibus Pausanias X, 38. Vide quoque VII, 18 et Ezech. Sphanhemium dissert. 11 *de usu et præst. numism*. p. 524.

Ibid. *Νῆσος Πάνορμος*. Haud parum molestiæ hæc mihi insula adspersit, neque hactenus eam deponere potui : tantum quæ in mentem venerint, adscribam. Panormum insulam veteres circum Peloponnesum ignorant : habet ejus nominis portum prope Rhium in Naupacti adverso littore Polybius V, 102 et Pausanias *Achaic*. 22, qui utique nihil ad hanc insulam. Aliam in Cephallenia novit Artemidorus apud Porphyrium de Nympharum antro p. 114, edit. Barnes : Τῆς Κεφαλληνίας ἀπὸ Πανόρμου λιμένος πρὸς ἀνατολὴν δώδεκα στάδια νῆσός ἐστιν Ἰθάκη σταδίων ὀγδοήκοντα πέντε. Et Antipater in epigrammate ab Holsteinio ad Stephani Πάνορμος publicato : Φοῖβε Κεφαλλήνων λιμενόσκοπε, Θῖνα Πανόρμου ναίων τρηχείης ἀντιπέρην Ἰθάκης. Hinc ego dedisse Hieroclem Νήσου Κεφαλληνίας Πάνορμος conjiciebam, aut certe ex portu nobis insulam fecisse. Quo minus tamen secure in

his acquiescam, Marcellinus Comes efficit, Zenonis imperatoris jussu Pelagii gulam in insula, quæ Panormus dicitur, laqueo fractam a. 590 memorans. Etsi enim, ubi posita fuerit insula, addere neglexerit, fieri potuit ut non aliam signarit.

Col. 144. *Κυθηρία*. Præstiterat Κύθηρα et mox Στρόφαδες, notæ Virgiliano versu : *Strophades Graio stant nomine dictæ insulæ Ionio in magno.*

Idem. *Μυκῶν*. Forte Μύκωνος ab Hierocle venit, nisi si et recto casu Μύκων insula dicta : certe σμικρότητα τῆς Μύκωνος νήσου habet Apostolius cent. XIII, 32, et quem scripsisse videtur, Zenobius cent. V, 21, hanc in rem a L. Holsteinio jam appellatus. Vide Ti. Hemsterhusium in Luciani dial. 1 Mort., ubi μίαν Μύκωνον egregie lepidissimo scriptori et plura de insula reddidit.

Idem. *Νῆσος Μόλος*. Molum insulam contra Corinthum adhuc quæro. Τὴν πέτραν τὴν Μολουρίδα, ex qua se Ino cum Melicerte in Saronici sinus aquas præcipitem dederit, in hac vicinia Pausanias Attic. 44 et Tzetzes ad Lycophronis 229 commemorant.

Ibid. *Δωροῦσα*. Samus olim Δρυοῦσα, testibus Heraclide de Polit. et Hesychio, cui tamen alio loco Δόρυσσα est, appellabatur ; quæ cum alibi ab Hierocle recenseatur, hinc abesse debet. Habet Οἰνούσσας insulas in sinu Messenio Pausanias *Messen.* 34 : illæ, aut potius Donysa, quam viridem Virgilius vocat, huc pertinere videntur.

Ibid. *Λῆμνος*. Hanc et sequentem proconsulis Achaiæ imperio fuisse contributam, cum ab Achaia longissime versus Thraciam sint semotæ, mirandum est. Constantinus, si hac in re Hieroclem fuerit secutus, septem duntaxat insulas circa Peloponnesum l. II, Them. 6 invenit. Quoniam itaque dubium id esse potest, notari operæ pretium fuerit M. Constantinum præfectum prætorii Orientis amplissima potestate instruxisse, et præter Asiaticam Ponticamque diœcesin omnes illi Orientis provincias cum Ægypto et Thraciarum diœcesi atque insulis Cycladibus mandasse, δίχα Λήμνου καὶ Ἴμβρου καὶ Σαμοθράκης, quæ præfecti prætorio Illyrici imperio relictæ sunt, ut Zosimus II, 33 docet.

Ibid. *Ὑπὸ κονσουλάριον*. In manu exarato codice accuratissimus Holsteinius ita legit, verissimumque nobis videtur. Olim Creta provinciæ Cyrenaicæ conjuncta proconsuli paruit ; unde Q. Cæcilius Rufinus in *Thesaur.* p. MXCI 6 ἀνθύπατος Κρήτης καὶ Κυρήνης dicitur. Post dein, mutata Romanæ reipublicæ a Magno Constantino forma, distractaque hinc Cyrene, Zosimo II, 37 teste, provincia fuit consularis, ut *Notitia imp. Orient.* c. 1 ostendit, et hoc e Thesauro epigramma, p. MXCIV 4 : Φλ. Ὑπάτιον τὸν λαμπρότατον ἀπὸ ὑπάρχων πραιτωρίου δόγματι τοῦ κοινοῦ πάσης τῆς ἐπαρχίας Οἰκουμένιος Δοσίθεος Ἀσκληπιόδοτος ὁ λαμπρότατος ὑπατικὸς τῆς Κρητῶν ἐπαρχίας ἀνέστησεν. Furlanus, qui Flavium virum consularem clarissimum ex hoc Flavio Hypatio fecit, risum omnibus debet : tu Fl. Hypatium intellige, qui præfectus prætorio Italiæ fuit Antonio et Syagrio consulibus, virum quieti placidique consilii interque omnes adolescentia et virtutum pulchritudine commendabilem, quo eum elogio ornavit Ammianus XXIX, 2 Jam cum hujus epigrammatis Asclepiodotus ὑπατικὸς τῆς Κρητῶν ἐπαρχίας Thesauri p. MCX 20 dicitur, eo in titulo vitium esse nemo addubitabit.

Ibid. *Πόλεις κβ'*. Olim centum urbibus insulam fuisse celebrem res est tritissima : bella et rerum humanarum vicissitudines plures dein sustulerunt ; quarum tamen eum fuisse numerum, ut paucissimæ superstites manserint, licet Servii ætate ita ferrent, nunquam censuero. *Primo quidem centum habuit Creta civitates*, grammaticus in *Æneid.* III, 106 ait, *unde Hecatompolis dicta est : post viginti quatuor, inde, ut dicitur, duas, Gnoson et Hierapidnam, quamvis Livius plures a Metello expugnatas dicat.* Recte Servius Livium illi rumori opponit : sed severius eum ex sui temporis factis castigatum vellem.

Ibid. *Γορτύνη*. Gortynam Cretæ metropolim fuisse ex *Actis concilii Ephesini* p. 453 citra dubium est.

Ibid. *Ἴνατος*. Εἴνατος Hesychio Etymologo et Stephano. Ptolemæus nostro consentit. Tabulæ Inata M. P. 32 ab Hierapydna in parte insulæ australi.

Ibid. *Βίεννα*. Vitio exscriptorum Tabulæ Bienna, unde Ravennas Bientiam l. V, c. 21 fecit, dicitur ; Stephano Βίεννος, fortasse invito : nam a Vienna Gallica gentile cognomen Βιέννιος et Βιεννήσιος formari ait, τῆς δὲ Βιέννης Βιενναῖος, quod utique et forma et orationis serie ad hanc Cretensium Biennam pertinere videtur.

Ibid. *Ἱεράπυδνα*. Dion princ. l. XXXVI τὰ Ἱεράπυδνα vocat. Tabulæ Hiera 20 M. P. a Bienna, Ravennati Jerapina ; ad quam formam in synodica Cretensium ad Leonem imperatorem epistola Euphronius episcopus Hierapinæ. Verius est Ἱεράπυτνα, ut lapides inscripti ostendunt. Vide B. Maufauconii Diar. Ital. p. 74 C. V., ubi perperam ΙΕΡΑ ΠΥΓΝΗ, et Edm. Chishulli *Antiq. Asiat.* p. 126.

Ibid. *Καμάρα*. Olim Lato, teste Stephano, cujus verbo Jo. Meursius l. I *Cretæ suæ* c. VII recte constituit.

Ibid. *Ἄλλυγος*. Hanc insulæ urbem nondum reperi. Suspicio de mendo esse potest, nisi in Notitia, quam Jac. Goar Codino addidit, inter Cretenses episcopos ὁ Ἀλλύγγου memoraretur.

Ibid. *Χερσόνησος*. Navale erat Lycti, cujus præsul Nisinnius Nicænæ secundæ synodo scribendo adfuit p. 354. Χερσόνησος Κρήτης in *Actis concilii Ephesini* p. 437 dicitur.

Ibid. *Λύκτος*. Urbem hanc Λύττον Polybius IV, 53 appellat, et ante eum, Strabone teste, Homerus, sita erat in excellentiore colle, quæ est nominis ejus causa : Τὸ γὰρ ἄνω, inquit Stephanus, καὶ ὑψηλὸν λύττον φασί. Atque hanc scribendæ urbis consuetudinem ipsi incolæ sunt secuti, ut in *Thesaur.* p. MLXXXV 5 : Ματτιδίαν Σεβαστὴν Λυττίων ἡ πόλις διὰ πρωτοκόσμου Τ. Φλαουίου Κωμαστᾶ τὸ β'. Ubi πρωτόκοσμος est magistratus cognomen, qui inter collegas, κόσμους dictos et numero quidem decem, ut Aristoteles *Polit.* II, 10 docuit, principe erat loco. In numis non aliud probarunt, qua de re Spanhemius in Callimachi *Hymn. in Apoll.* XXXIII. Vide Hesych. Καρνησσόπολις.

Ibid. *Ἀρκαδία*. Tabulæ Arcade, unde Arpade Ravennas exstruxit, 30 M. P. a Bienna, pro Arca-

les : urbem enim Ἀρκάδας et Ἀρχαδίαν teste Stephano appellabant. Arcadia Notitiis ecclesiasticis, ut Joannes τῆς Ἀρκαδίας ἐπίσκοπος, qui pars Nicænæ secundæ synodi fuit, testis erit placet. Male vero huic urbi in *Geographia Sacra* Carolus a S. Paulo locum negavit.

Col. 144. *Σούβριτος*. Theodorus ἐπίσκοπος Σουβρίτων est in Actis Nicæni secundi concilii p. 354. Subriti nomine in tabula Peutingerana insignis est; unde Σύβριτος non male diceretur, præsertim si Σίβυρτος, quam ex Polybio Stephanus habet, hinc originem acceperit. Cæteroqui Σύβριτα Scylaci et Ptolemæo esse solet. Pertinet huc Cyrillus episcopus Subtuus, ut vitiosissime in synodica Cretensium ad Leonem imperatorem epistola scribitur. Paulo melius in *Actis* Chalcedonensibus tom. VIII, p. 671 Κύριλλος ἐπίσκοπος πόλεως Σούβριτος.

Ibid. *Ὀάξιος*. Imo Ὄαξος. Aberat haud multum Eleutheruis. Vide Edm. Chisull. *Ant. Asiat.* p. 125.

Ibid. *Ἐλευθέρνα*. Multum hoc vulgato præstat, licet Dio. l. XXXVI principio τὴν Ἐλευθέραν vocet. In edito probando numi lapides scriptoresque plurimi, licet in numero vocis variantes, conspirant: τὰς Ἐλευθέρνας Scylax, Plinius, Ἐλευθέρνην conciliorum Chalcedonensis et Nicæni secundi *Acta*, Stephanusque et *Tabula*, quæ 8 M. P. Subriti urbe semovet, malunt.

Ibid. *Λάμπαι*. Λάμπη. Hinc fuit Demetrius, qui pessime in *Chalcedonensi* concilio p. 100, Πάλπης dicitur, ut ex p. 401 compertum est. Lappa Λάππη in *Tabula*, quæ a superiore M. P. 32 dissociat, et lapidibus, ut Gruteriano p. MXCI, 9: Λαππαίων ἡ πόλις τὸν Μάρκον Αὐρήλιον Κλήσιππον τειμῆς καὶ μνήμης χάριν. Sic enim expleri illud epigramma debet, ut Mabillonius *Itin. Ital.* p. 23 et Donianæ *Inscript. class.* V, 176 docuerunt.

Ibid. *Κυδωνέα*. Κυδωνία. Cydonea tamen Floro III, 7, ubi Dukerum vide, et Ravennati. Κυδωνεάτας habes in Dione LI, p. 507.

Ibid. *Καντανία*, verius est Κάνταvος. Tabulæ Cantano M. P. 24, Cisamo, Apteræ navali. Catamensis episcopus est in synodica Cretensium epistola ad Leonem imperatorem; ex qua Cisamensem Carolus a S. Paulo facit, cum Cantanensem debuisset.

Ibid. *Ἔλυρος*. Montibus fuisse incinctam Pausanias Phocic. 16 docet. Joannem Meursium Cretæ I, 9, vide.

Ibid. *Λίσσος*. Hoccine an Λάσσος amplectare, dubites. Plinius IV, 12. Lason in mediterraneo ponit insulæ tractu; Lissum Ptolemæus in australi Cretæ parte, quæ Tabulæ M. P. 16, a Cantano Liso dicitur. Atque hæc potior erit, tum quod Pliniana Lasos sit obscurissima, tum etiam quod ὁ Λίσσου episcopus et aliis insit *Notitiis*. Adde Scholia in *Odyss.* Γ, 293.

Ibid. *Φοινήκη ἤτοι Ἀραδένα*. Ita mss. ut Holsteinius admonuit. in *Notitia*, quam Jac. Goar publicavit, ὁ Φοινήκης ἤτοι Ἀριάδνης præsul cæteris Cretensium accensetur: qui cum vitio sit deformatus, parum juverit. Fuisse puto Φοινίκη ἤτοι Ἀραδὴν, quam posteriorem Stephanus agnoscit; Ἀραδὴν, inquit, πόλις Κρήτης, ἣ καὶ Ἀνώπολις λέγεται διὰ τὸ εἶναι ἄνω. de Phœnice res alia est vix alibi obvia. Est in parte insulæ australi apud Ptolemæum Φοίνιξ, cujus episcopum, in Nicæno secundo concilio p. 354 memoratum, negligenter *Geographiæ* S. Conditor præteriit ea si nostra est, oportet cum Aradene deinceps coaluerit; aut id si spreveris, ut Araden, incerta nobis causa, Phœnices nomen impetravit.

Ibid. *Νῆσος Κλαῦδος*. Sic et Ptolemæus et Notitia Jac. Goar appellat; Lucæ *Act. Apost.* XXVI, 16 Κλαύδη, variantibus tamen mss. et versionibus plerisque in Gauden sive Caudon inclinantibus, qua de re Hugo Grotius. Joannes Millius Κλαύδην divini scriptoris Ptolemæi auctoritate haud male firmat, sed Athenæum, quem auxilio arcessit, vellem missum fecisset. Verba Deipnosophistæ e lib. VI, c. 9, sunt: Ἀντίδοτος δ' ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ Πρωτοχόρῳ παράγει τινὰ παραπλήσιον τοῖς ἐν τῷ Κλαυδίῳ νῦν σοφιστεύουσιν, ὧν οὐδὲ μεμνῆσθαι καλόν. Putat vir diligentissimus τὸ Κλαύδιον esse hanc insulam, quam si Athenæus signasset, utique ἐν τῇ Κλαύδῳ scripsisset. Verius Is. Casaubonus in *Sueton. Claud.* c. XL animadvertit Claudium Athenæi non insulam sed museum esse, quod ab imperatore Claudio ex suo nomine additum est Alexandrino, ut Suetonius docet.

Ibid. *Νικόπολις* de ea in *Ant. Itin.* p. 325. Metropolim veteris Epiri fuisse conciliorum Acta et Leonis imperatoris epistola tom. IX *Concil. Gener.* p. 268, ostendunt.

Ibid. *Δωδῶναι*. Sic ms. pro Δωδώνη, cujus episcopus Theodorus concilio Ephesino subscribit p. 437.

Ibid. *Εὔροια*. Urbem fuisse antiquam, et, quod aquis esset copiosissimis cincta, eo nomine dictam Procopius Fabr. Justiniani IV, 1, affirmat. Marcus Εὐροίας sæpe in Actis Chalcedonensibus occurrit, ut p. 126, et p. 566, ubi perperam Εὐδοίας præsul dicitur. Vide Valesium in *Sozomen.* VII, 26.

Ibid. *Ἀκτίου*. Vitiosum et ex Ἄκτιον natum est. Fuit Actium colonia ad sinum Ambracium, qua de Plinius IV, 1.

Ibid. *Ἀδριανούπολις*. Instaurasse eam civitatem et suo nomine insignem fecisse Justinianum ex Procopio novimus. Sedem habuit in mediterraneis, si Tabulæ scriptæ fides est: nam *Acta* S. Leucii 11 Januar. mari admovent. *Tunc quidem navigantes, aiunt, diebus 15 pervenerunt in civitatem Adrianopolim, et illic adhæsit sibi duos sacerdotes Leonem et Sabinum, et inventa navi de Rhegio datoque naulo ascendit in eam Hydruntumque pervenit:* neque enim dubium est quin barbarus scriptor hanc intellexerit.

Ibid. *Ἄκκων*. Argos Amphilochium in hac voce latere, si quid auxilii a mss. esset, mihi persuaderem. De Phœnice vide *Ant. Itin.* p. 324.

Ibid. *Ἀγχιασμός*. Episcopus Ἀγχιασμοῦ Ἠπείρου, παλαιᾶς, qui Anchiaxi in versione, est in Chalcedonensi concilio p. 126. Forte portus est Onchesmus, de quo ex Strabone et Ptolemæo Palmerius *Græc. Ant.* II, 2, p. 215.

Ibid. *Βούτριτος* Βουθρωτὸς, de qua alias. Stephano Βουθρωτὸς νῆσος περὶ Κέρκυραν in editione Aldina Florentinaque et Vossiano ms. ut Berkelius advertit, non, uti addit, corruptissime. Fuit sane Buthrotus in Chersoneso, nec tamen necessarium erat ut Χερρόνησος urbium descriptori inculcaretur:

sæpe illi insulæ dicuntur quæ proxime, ut insulæ videantur, accedunt. Vide *Ant. Itin.* p. 522.

Col. 144. *Φωτική*. Sita in depressiore fuit loco, aqui stagnantibus circumdata, Procopio *Ædif. Justin.* IV, 1 auctore. Meminit ejusdem auctor comment. De Petro et Paulo c. III : ἐξ ἧς (Ῥώμης) εἰς Μεδιόλανον καὶ Φωτικήν, πόλεις Ἠπειρώτιδας, ἔρχεται. Conjicit quidem God. Henschenius (tom. V, A. S. Junii p. 417) urbem Lucam a luce Φωτικὴν scriptori dici : quæ Epirotarum nunquam fuit : at nostram intelligit, quam imperite Mediolano junxit : oppida enim, quod Callimachus ait, τάδε τόσσον ὅσον διὰ πλεῖστον ἔχουσι.

Ibid. *Ἡ Θραχὴ νῆσος*. Sic mss. ; unde sine controversia eruenda erit Ἰθάχη, ut Car. a S. Paulo et L. Holsteinius viderunt.

Col. 145. *Ὑπὸ κονσουλάριον*. Idem in suo codice Constantinus l. II, Them. 9 legit, et falsum tamen esse arbitror : nam et *Notitia imp. Orient.* c. I, utrique, et novæ et veteri, Epiro præsidem imponit, et imperatores Valentinianus et Valens ad Zosimum novæ Epiri præsidem dant l. unicam cod. Theod. de stratoribus, innuuntque Appolloniæ agere solitum. Itaque ὑπ' ἡγεμόνα præstiterit.

Ibid. *Δυῤῥάχιον*. Metropolis erat Epiri novæ ; unde Lucas ἐπίσκοπος Δυῤῥαχίου, μητροπόλεως νέας Ἠπείρου concil. *Chalced.* p. 565.

Ibid. *Σκάμπα*. Ita recte Constantinus in editione Batava ; nam Σχάμπα, quod Ans. Bandurius recepit, hinc detortum est. Vide ad *Ant. Itin.* p. 318.

Ibid. *Βοῦλις*. Ptolemæo Βουλλίς, Stephano Βυλλίς. Urbs erat maritima, Apolloniæ vicina, unde ejusdem episcopi curæ fuerunt commissæ, qui in Ephesino concilio p. 437 Ἀπολλωνίας καὶ Βελλιάδος et p. 524 Ἀπολλωνίας καὶ Βελίδος vitiose dicitur. Vide Holst. in Stephani Βυλλίς.

Ibid. *Ἀμαντία*. Fuit in Orici finibus, ab Abantibus condita et dicta. Vide Palmerium G. A. I, 31. p. 171. Eulalius episcopus ab Amantia est in fragm. III, p. 1323. Oper. hist. Hilarii.

Ibid. *Πουλχεριούπολις*. Recte hoc Holsteinium probasse Constantinus l. II, Them. 9, ostendit. Nomen est a Pulcheria Theodosii secundi sorore, situs vero obscurissimus ; qui, si nomen quo ante usa fuit, esset exploratum, commodius finiretur. Palimerius de Bulgarica Belgrado suspicionem jecit, quæ ut probari possit vehementer vereor. De Aulone *Itin. Ant.* p. 324.

Ibid. *Αὐλύνιδος μητρόπολις*. Fuit olim Λυχνιδός, ut bene Palmerius, quæ cum Hieroclis ævo Epiri metropolis non fuerit, credibile est μητροπόλεως vocem huc a Dyrrachio migrasse, aut Lychnido a recentiore librario fuisse appositam : fuit enim seriore ætate sub Bulgaris metropolis, quod ut appareat, sciendum est urbem hanc a gente Bulgarica Achridam fuisse nuncupatam. Cedrenus, Nicephori Gregoras et Callistus, quibus testimonium denuntiavit Palmerius V. G. I, 35, id haud obscure indicant ; nec alia fuit scholiastæ Coisliniano, cum Ptolemæo adscriberet Λυχνιδὸς ἡ Ἀχρίδα, sententia, sub iisdem Bulgaris Achrida Justinianæ primæ et metropoli titulo superbiit, testibus utroque Nicephoro et Wilhelmo Tyrio *Hist. Hieros.* XX, 2. Hic vero non immerito quæsiveris, sitne Lychnidus eadem ac Justiniani patria : patriam enim suam imperator cognomine Justinianæ primæ Novella 11 illustrem esse jussit. Mihi, quatumvis in eam opinionem doctissimus Palmerius et plures alii concesserint, nullo modo plausibilis videtur. Dissentiendi causas habeo graves et varias : quid si primo Lychnidum condita Justiniana prima superstitem fuisse ostendero? Exstructa ea est ante Belisarium consulem sive ante annum 535, teste Novella 11 ; Lychnidus gravissimo terræ motu corruit Justiniano principe, non, ut Palmerius, Justino primo, apud Procopium *Hist. Arcan.* c. XVIII. Movit autem terra per Achaiam et Epirum anno belli Gothici 13, eodem auctore B. G. III, 181, pluresque urbes disjecit. Tremuit præterea anno belli ejusdem 17, B. G. IV, 25, et horribilem quidem in modum. Altero utro motu Lychnidus corruit : neque enim alius in hoc tractu memoratur. Adeoque si priore, 12 ferme annis post conditam Justinianam primam, si posteriore, 16 post eam annis in ruinas abiit. Igitur cum Lychnidus ædificata Justiniana prima pristinum nomen mordicus retinuerit, florueritque in plures annos, perperam ab Justiniano ex ruderibus excitata et novo nomine decorata perhibetur. Quod ipsum, si quæ de utraque urbe prædicantur in examen miseris, liquidius patebit. Procopius in *Histor. Arcan.* Λυχνιδὸν τὴν ἐν Ἠπειρώταις sive Epiroticam appellat : at imperatoris patriam Fabr. VI, 1, in Dardanis, qui ultra Epidamniorum fines agitent, collocat ; quæ sane regiones magno terrarum intervallo dissociantur. Promptum quidem est cum Palmerio profiteri Procopium non satis edoctum fuisse limites earum regionum ; nec facile tamen illi persuaserit qui ejus de bellis Gothico Vandalico et Persico deque ædificiis Justiniani libros cum cura evolverit : ne nunc dicam imperatorem aperte satis Novel. 11 patriam suam circa Daciam mediterraneam figere et Procopii *partibus* accedere. Ad hæc omnia accedit Justiniani natale *solum* aut Tauresium aut Bederinam sive Baderianam a Procopio et Agathia vero nomine appellari : qua ergo ratione Lychnidus erit? porro Lychnidus excellenti colli erat imposita et fontibus abundantissima apud Malchum in *Excerpt. Hœschelii* p. 64. utrumque defuit Justinianæ primæ debuitque imperator aquæductibus magnifico opere exstructis subvenire civibus, ne sitirent, Procopio indice. Tandem, ne longum faciamus, si Justiniana prima eadem est ac Lychnidus, debuit Epirus nova, in qua ea urbs sedem obtinebat, Justinianæ primæ esse contributa, aut saltem ejus pars : atqui res secus habet. Decernit Justinianus *Novel.* 11, ut primæ Justinianæ, patriæ nostræ, pro tempore sacrosanctus antistes non solum metropolitanus sed etiam archiepiscopus fiat ; et cæteræ provinciæ sub ejus sint auctoritate, id est tam ipsa mediterranea Dacia quam Dacia ripensis, necnon Mœsia secunda Dardania, et Prævalitana provincia et secunda, Macedonia, pars etiam secundæ Pannoniæ. Nulla prorsus hic Epiri mentio, in qua non infimo loco Lychnidus. Dices Achridam Justinianam primam fuisse dictam, eam autem a Lychnido nihil discrepare ; quod ut libenti animo admitto, ita ea quæ disputavi prohibent ut ab Justiniano eo nomine insignitam fuisse agnoscam. Omnia nisi me fallant, Bulgaris ad Christianorum sacra

traductis, Lychnido, quæ gentis præcipua in hoc tractu urbs, et metropolis dignitas venit et Justinianæ primæ cognomen : religione enim meliore recepta, et sacerdotibus et, qui eos inaugurarei, episcopo fuit opus. Lecta ergo urbs quæ Bulgaris caput erat, et metropolitano assignata, appellataque Justiniana prima, sive quod eamdem, quanquam non sine errore, ejus temporis Græci opinarentur; seu potius quod vera Justiniana prima, ut plures in hac vicinia aliæ, per tracta diu bella esset desolata, nec alius titulus ad novam metropolim decorandam videretur accommodatior.

Col. 145. *Λιστρῶν καὶ Σκεπῶν*. Λυστρῶν καὶ Σκεύπτων codex Vulcanii. Hæc quid velint, non facile dixero. Viri docti, qui occasione oblata in ea inciderunt, conjecturis, sed parum certis, indulserunt. Palmerio G. A. 1, 31, quod Constantinus l. 2, Them. 9. Αὔλων, Λήστρων, Σκεύπτων præferret, in mentem venit posse legi Ληστήριον vel etiam Ληστῶν, ut sit velut epithetum Aulonis, navale piraticum vel piratarum, ut in Attica erat Φώρων λιμὴν, furum portus : cui suspicioni mss. verborum ordinem aliter digerentes, contra veniunt; obstant quoque Romanorum leges, piraticam proscribentes. L. Holsteinius in Thesauri Orteliani Æstræum Αἴστρων præoptat, Æstræumque pariter ut Carolus a S. Paulo intelligit; quod oppidum cum in Macedonia secunda ab Hierocle fuerit collocatum, hic sedem obtinere non potest. De altero Σκεπῶν non minor hæsitatio : Carolus a S. Paulo videndum esse monet an Καισκεπῶν legi possit ; ubi maximopere vellem ut quid tandem Cæscepon fuerit, docuisset. Palmerio Σκεπῶν quæ sit non succurrit. Equidem, si sententia sit ferenda, Λιστρῶν esse dixero novæ Epiri castellum, cui apud Procopium *Fabr. Just.* iv, 4, nomen est Ἄλιστρος; in Σκεπῶν autem sive Σκεύπτων voce latere ejusdem Epiri urbem, quæ Σκιδρέων et in Augustano codice Σκυδρῶν eidem Procopio audit.

Ibid. *Ὑπὸ κονσουλάριον*. Consulari Daciam mediterraneam paruisse *Notitia imp. Orient.* c. 1, confirmat. Est in l. ii, c. Theod. de inoffic. testam. Claudius præses Daciæ; quæ cum et Sardicæ meminerit, diceres Daciam mediterraneam fuisse præsidialem provinciam; quæ tamen res secus habet. Sardicæ a Constantino M. ea lex data est ad præsidem Daciæ qui propterea Daciæ mediterraneæ præses non fuit, ut I. Gothofredus censebat.

Ibid. *Σαρδική*. Daciæ metropolim fuisse Theodoretus *H. E.* ii, 4, docet. Constantius, inquit, προσέταξεν εἰς τὴν Σαρδικὴν (Ἰλλυρικὴ δὲ αὕτη πόλις, τοῦ Δακῶν ἔθνους μητρόπολις) καὶ τοὺς τῆς ἑῴας καὶ τῆς ἑσπέρας συνδραμεῖν ἐπισκόπους. Ubi ne ad Illyricam urbem offendaris, ita dici obiter observa, quod præfecto prætorii per Illyricum subesset, quæ ratio et Jordanem *R. Goth.* c. 56, permovit ut Naissum Illyrico contribueret. Vide de Sardica *Ant. Itin.* p. 135.

Ibid. *Πανταλία*. Παυταλία vero nomine fuit, numis ΟΥΛΠΙΑϹ ΠΑΥΤΑΛΙΑϹ titulis inscriptis, et tabula, quæ Peutaliam 28 M. P. Sardica separat, indicibus. Ter idem commissum est peccatum in Malchi Excerpt. Legat. Hœschelii p. 62, quæ accuratissimus L. Holsteinius ad Stephani Παυταλίαν optime eluit. Sita erat non longe a Thraciæ introitu ; παραγγείλας χώραν μὲν αὐτῷ δοῦναι ἐν Παυταλίᾳ, Malchi verba sunt, ἣ τῆς μὲν Ἰλλυρικῆς μοίρας ἐστὶν ἐπαρχία, οὐ πολὺ δὲ ἀπέχουσα τῶν εἰσβολῶν τῆς Θράκης. Procopio non dissimili vitio Παντάλεια. *Ædif. Just.* iv, 1, dicitur.

Ibid. *Γερμάη*. Constantinus l. ii, them. 9, Γερμανὸς habet. Verum est Γερμανή, quo nomine Procopius *Ædif. Just.* iv, 1, in hac Dacia novit urbem. Nec diversa, puto, est Germania, quam B. Vand. i, 11, in finibus Illyrici et Thraciæ, Θρᾳκῶν τε καὶ Ἰλλυρίων μεταξὺ, ponit, Belisarii patriam. Vide N. Alemannum in *Histor. Arcan.* c. ii, et cave credas in sanctionibus antistitum Orientalium, quod inibi fidenter et Ortelianis verbis asseritur, metropolim esse : longe enim hæc ab ea dignitate abfuit.

Ibid. *Ναισός*. Recte ita mss. et Constantinus. vide Holst. ad Stephan. et quæ *Itiner. H.* p. 566, adscripta sunt.

Ibid. *Ῥεμεσιάνα*. De hac urbe ad Anton. *Itiner.* p. 135, disputavimus. Id mirandum est, in Actis *Chalcedonensibus* p. 323, Ἀφρούπολιν appellari : subscribit Διογενιανὸς ἐπίσκοπος Ἀφρουπόλεως Ῥεμεσσιάνων, qui in Latinis veteri versione episcopus civitatis Remissianensium et p. 126, Ῥεμεσιάνης τῆς Δακίας recte dicitur. Putem librarios Ἀφρουπόλεως esse conditores, et cum in *Actis* esset Διογενιανὸς ἐπίσκοπος Ἄφρου, Διογενιανὸς ἐπίσκοπος πόλεως Ῥεμεσιάνης, neglecto alterius Diogeniani nomine novæ urbis fundamenta posuisse. Ἄφρου ἐπίσκοπος, ut hoc addam, episcopus Afer in his conciliorum Actis esse solet, ut p. 402.

Ibid. *Τῇ παρὰ . . . . ὑπὸ κονσουλάριον*. Ripensis Dacia cum intelligatur, fortasse τῆς παραποταμίας Δακίας justum erit : Procopio *Ædif.* iv, 5 Ῥιπησία est Δακία. Quod autem consulari administranda mandatur, id a recto longe abest : fuit enim praesidialis provincia, uti præter *Notit. imp. Orient.* c. i ex l. ii c. Theod. de inoffic. test. pro comperto habemus.

Ibid. *Ῥαξαρία*. Ῥατιαρία oportuerat. Hanc et duas sequentes Theophanes *Chronograph.* p. 217 non præteriit. καταστρέψας τήν τε Ῥατιάρναν, inquit, καὶ Κωνωνίαν καὶ Ἀχὺς καὶ Δωροστόλον καὶ Ζάνδαπα καὶ Μαρκιανούπολιν. Quæ ex Theophylacto H. M. i, 8 decerpta indidem facile saniorem recipient colorem. Vide *Ant. Itin.* p. 219.

Ibid. *Βηνοπία*. Βονοπία codex Vulcanii. Βονωνία est, ut Henr. Valesius in *Ammiam.* xxxi, 11 dudum vidit. Quod sequitur Ἀκοῖνες, Latini Aquas, Græci Ἀχὺς vocitant; qua de re dictum alias est.

Ibid. *Κάστρα Μάρτις*. Sozomenus *H. E.* ix, 5 Κάστρα Μάρτις πόλιν τῆς Μυσίας appellat, recte si urbis nomen spectes, non item si provinciam : fuerunt enim hæc Castra in Dacia, ubi Procopius ea *Fabr. Just.* iv, 6 agnoscit et a Danubii ripa removet; quod sane mirandum est, siquidem Gratianus permeato Danubio delatus Bononiam, Sirmium introiit, et quatriduum ibi moratus per idem flumen ad Martis Castra descendit apud Ammianum xxxi, 11.

Ibid. *Ἴσκος*. Ita mss. Henr. Valesii conjecturam affirmantes. Vide *Ant. Itin.* p. 221.

Ibid. *Δαρδανίας*. Sita hæc provincia erat ad Macedoniæ occidentem plagam : codex missorum

Theodosii, ab Emmanuele Schelstrate tom. II, *Antiq. Eccles.* p. 526 editus: *Macedonia et Hellespontus et pars Ponti finiuntur ab oriente mari Pontico, ab occidente desertis Dardaniæ, a septentrione flumine Histro, a meridie Ægæo.* Harduinus, qui ad Plinii IV, 11 deserta Candaviæ substituit, causam nullam habuit.

Col. 145. B. *Σκοῦποι.* Sic Ptolemæus, Stephanus Σκόπους vocat: Scupum Marcellinus Comes a. 518, cum de ærumnabili Dardaniæ calamitate, *Scupus namque metropolis*, ait, *licet sine civium suorum hostem fugientium clade, funditus tamen corruit.* Melius Paulinus Scupos Propemptico ad Nicetam:

Tu Philippeos Macetum per agros,
Per Tomitanam gradieris urbem,
Ibis et Scupos patriæ propinquos
Dardanus hospes.

Quanquam si iter consideres quo amicum Remesianam, patriam in urbem, mittit, maximas ambages meritissimo mirere. Quid opus Philippeos agros et Tomitanam urbem, ut Scupos devenias, invisere? Ant. Pagius Critic. a. CCCXCVII, 9, quo Paulinum ignoratæ geographiæ culpa liberet, nescio quos Philippeos agros, nusquam lectos, comminiscitur, et pro Tomitana urbe Stobitanam restituit sive Stobos. Equidem a Stobis Stobensem recte formari, nusquam Stobitanum, legi. At demus hoc: cui bono per geminam Epirum Thessalonicem Nicetam amandat, cum brevius per Prævalitanam Dardaniamque provincias iter, in Tabula signatum, in Scupos et Remesianam versus pateret? Sed hæc missa faciamus. Sita urbs fuit ad Axium sive, ut serior ætas maluit, Bardarium. Nicephorus Bryennius *Comment.* IV, 18: Ὁ δὲ Βαρδάριος καταῤῥεῖ μὲν ἐκ τῶν τῆς νέας Μυσίας ὀρῶν, καὶ διιὼν διὰ Σκούπων κάτεισι μεταξὺ Στρουμπίτζης. Quæ cur Possinus vertere neglexerit, divinare non possum; nihil utique habebunt obscuri, si Nicephorus Gregoras in consilium adhibeatur, Scopia, quo nomine deinceps claruit, Triballorum in montibus oppidum, Axio flumini astruens l. VIII, c. antepenult. p. 266 edit. Genev.

Ibid. *Μηρίων.* Fortasse hæc delitescit inter castella quæ plura Dardaniæ Procopius *Ædif. Just.* IV, 4, nobis annumerat; proxime accedere Βερμέριον Ἄρια et Μαριανὰ videntur.

Ibid. *Οὐλπιανά.* Urbem hanc longa temporis injuria labantem Justinianus erexit et Justinianæ secundæ cognomine superbire jussit apud Procopium *Ædif., Just.* IV, 1. Habes eamdem in his Jornandis *Rer. Getic.* c. LVI: Theodemir *Naissum primam urbem invadit Illyrici, filioque suo Theodorico consociatus adstat et in villam comites per castrum Herculis transmittit Ulpianam, qui venientes tam eam quam et opes mox in deditionem accipiunt.* Sic edunt, intricatissimam verborum sententiam susque deque habentes. Codex Ambrosianus: *sociatis adstat et in villa comitibus* et *tam eam quam Mestulus mox* præfert: unde ego fuisse crediderο *filioque suo Theodorico sociatis adstat* et III *millia e comitibus per castrum Herculis transmittit Ulpianam; qui venientes tam eam quam Metulum mox in deditionem accipiunt.* Castrum Herculis, ut obiter ea illustrem, Tabula 14 M. P. Naisso semovet; Metulum autem in hac vicinia oppidum erat natura et operibus munitum. Appianus *Illyr.* p. 10, ed. Hœsch. Ἐπὶ δὲ ἑτέραν πόλιν ἐχώρει Μετοῦλον, ἥ τῶν Ἰαπόδων ἐστὶ κεφαλή, κεῖται δὲ ἐν ὄρει σφόδρα ὑλώδει, ἐπὶ δύο λόφων, οὓς διαιρεῖ χαράδρα στενή. Reliqua a vestigiis manu exarati codicis proxime recedunt.

Ibid. *Πρεβάλεως.* Provincia Prævalitana inter Epirum novam et Dalmatiam ad Adriaticum erat protenta sinum, Procopio B. G. I, 15 auctore. Paruisse præsidi *Notitia imp. Orient.* c. I affirmat.

Ibid. *Σκόδραι.* Verius [cum L] Σκόδρα. Situm urbis Livius XLIV, 31, describit.

Ibid. *Λίσσος.* Hæc et ejus arx Acrolissus ex Polybio VIII, 10 et Livio XLIII, 20 notissima est. Ἔλισσος. Constantino dicitur imperatori de *Adminisl. Imper.* c. 30.

Ibid. *Δωράκιον.* Diceres hinc fuisse Eucharium Δωρακίου præsulem, qui pars Ephesini fuit concilii, nisi p. 436 adderetur τῆς νέας Ἠπείρου, atque inde Dyrrhachinus esset. Est inter Gudianas ex Ligorio inscriptiones p. CLXXI hoc epigramma: D. M. S. C. JULIUS. C. F. ÆMILIA. RUFUS DURRACI MIL. COH. XII. URB. Quod et ego ad Dyrrhachium pertinere existimem. Quid ergo huic Doracio fiet? Equidem legere id nusquam memini. Fuit præterea Prævalitanæ provinciæ metropolis Scodra, ut ex Gregorii M. l. 10 epist. 34 apparet; quare, donec aliunde firmiore Doracium hoc tibicine fulciatur, arbitrabor Docleam sive Diocleam, non quidem metropolin sed celebrem tamen post Diocletianum ejus instauratorem urbem, hic suum etiam locum obtinuisse. Vide de ea Constantini. *Administ. Imp.* c. 35 et Cinnamum Histor. VI, 1.

Ibid. *Μυσίας.* Mœsia hæc prima est sive superior, ut Tabulæ dicitur; Socrati *H. E.* I, 27 ἡ ἄνω Μυσία. LEG. AUG. PR. PR. PROVINC. PANN. ET. MŒSIÆ SUP. sub Septimio Severo est in *Thesaur.* p. CCCCVII. 1. postea præsidialem fuisse testis *Notitia imper. Orient.* c. I est.

Ibid. *Βιμενάκιν.* Βιμενάκιον rectius Theophylactus H. M. I, 5, qui πόλιν λαμπρὰν ad Illyricum pertinentem appellat. In Gordiani et Philippi nummis P. M. S. COL. VIM., quos ridicule admodum Harduinus in *Num. urb. illustrat.* explicat de provinciæ Macedoniæ superioris colonia Viminacio. Adeone Mœsia superior ignorata fuit, ut his in nummis cognosci haud potuerit?

Ibid. *Σιγγιδόνος.* Σιγγιδὼν aut Σιγγίδουνον oportuerat. Socrates *H. E.* I, 27 et II, 12 episcopum Σιγγιδόνος τῆς ἄνω Μυσίας Ursacium inter Arianismi defensores numerat: ut mirer Carolum a S. Paulo Socratem notasse ob Singidunum Pannoniæ transcriptam. Certe l. I, c. 20, quorsum lectores amandat, nihil hujus legitur. Vide *Ant. Itiner.* p. 132.

Ibid. *Γρατιανά.* Est in *Notitia imp. Orient.* c. 153 inter Mœsiæ primæ urbes, deque ea disputavimus ad *Itiner. H.* p. 566.

Ibid. *Πρικορνία.* Imo vero Τρικόρνια aut Τρικόρνιον potius. Vide idem *Itiner.* p. 565.

Ibid. *Ὀρθέμαρχος.* Pro Ὄῤῥεο μάργου, ut diximus ad *Ant. Itin.* p. 131.

Ibid. *Παννονίας.* Pannonia secunda est, quæ olim præfecto prætorii Italiæ parebat, pars imperii Occidentis, ut *Notitia imp. Occid.* c. II docet: eam autem cum Justinianus reciperasset, sicuti *Novell.*

11 significat, provinciis Orientis Hierocles accenset. Quod autem præsidi mandatur, id Justiniano, credo, debetur; est sane Munatius Plancus v. c. præses Pannoniæ per annos 24 in lapide Reinesiano class. vi, 71; sed is Pannoniæ primæ præpositus fuit: nam secundam consularem fuisse *Notitia* eadem c. 1 confirmat.

Col. 145. *Σέρμιον*. Urbium mater et populosa et celebris Ammiano xxi, 10. Unde in concilio Aquileiensi sub Damaso Amenius *caput*, inquit, *Illyrici non nisi civitas est Sirmiensis*, tom. iii *Concil. Labbei*, p. 391. Non dissimilia leges Justiniani in *Novella* 11, cujus tamen verba si ita acceperis acsi Thessalonicensi Ecclesiæ post Attilæ et Sirmii eversi tempora demum ea dignitas accesserit qua omni Illyrico præstabat, erroris Tribonianum absolvere non poteris: multis enim ante annis, ut ex Theodoreto supra monuimus, Illyricum Orientale illi urbi paruit. Vide P. de Marca *Dissert. de Primat.* c. 38, et de Basianis sive Bassianis Itiner. A. p. 131.

Ibid. *Ὑπὸ ἀνθύπατον*. Aristidi, tom. i, p. 611 ἄρχων τῆς Ἀσίας, et p. 572 ac 600 ἡγεμὼν τῆς Ἀσίας, quibus atque aliis in locis cum prætorem aut præsidem interpres verterit, præbita magno Usserio in *Smyrnensium Epist.* p. 46, ed. Ruinarti ut scriberet occasio est, totius provinciæ proprie dictæ Asiæ proconsulem tunc fuisse præsidem; quod tamen a vero procul abesse cognitissimum est. Erat proconsulis imperium latissimum, suis terminis ab eodem Aristide, tom. II, p. 501, circumscriptum: longe tamen accuratius, quanquam ejus scriptoris ætate tantum non erat, ab Eunapio in *Maximo*, p. 101, ed Plantin. Ἀλλ' εἰς ἀρχὴν μετέστησε μείζονα (Valens Clearchum), ἀνθύπατον αὐτὸν ἐπιστήσας τῆς νῦν ἰδίως Ἀσίας καλουμένης. Αὐτὴ δὲ ἀπὸ Περγάμου τὸ ἀλιγενὲς ἐπέχουσα πρὸς τὴν ὑπερκειμένην ἤπειρον ἄχρι Καρίας ἀποτέμνεται, καὶ Τμῶλος αὐτῆς περιγράφει τὸ πρὸς Λυδίαν. Ἔστι δὲ ἀρχῶν ἐνδοξοτάτη, καὶ οὐ κατήκοος τοῦ τῆς αὐλῆς ἐπάρχου. Jam si observaris huic pro consuli Hellesponti consularem et insularum præsidem dicto fuisse audientem, amplissimam utique potestatem illi injunctam agnosces. Quod vero præfecti prætorii imperio exemptum fuisse affirmat, id, quamquam ab eo ad præfectum appellatio in l. 19 cod. de Appellat. permittitur, ex Notitia imp. Orient. c. 1, quoque cognoscas; neque enim Asia provinciis annumeratur quæ sub dispositione præfecti prætorio per Orientem fuerunt. Cæterum in Eunapii verbis, quod nec interpretem fugit, non τὸ ἀλιγενὲς sed τὸ ἀλιτενές, ut apud Polybium iv, 39 de ora Ponti πᾶν δ' ἐστὶν ἀλιτενές, legi oportet. Simile vitium e Strabone l. xiii, p. 595, eluit Paul. Leopardus *Emendat.* iv, 15.

Ibid. *Πόλεις μγ'*. Olim quingentæ urbes Asiæ proconsulis jurisdictioni erant contributæ; unde Agrippa apud Josephum *B. I.* ii, 16 § 4: Τί δὲ αἱ πεντακόσιαι τῆς Ἀσίας πόλεις; οὐχὶ δίχα φρουρᾶς ἕνα προσκυνοῦσιν ἡγεμόνα καὶ τὰς ὑπατικὰς ῥάβδους; tumque in plures descripta erat conventus, de quibus Plinius v, 29. Deminui ejus amplitudo cœpta est, postquam vicinis provinciis sui magistratus sunt impositi, et alterius imperio subjecti. Vide Usserium de Asia procons. p. 32 etc.

Ibid. *Ἔφεσος*. Provinciæ erat metropolis; et quanquam olim eam urbi dignitatem vicinæ invidebant, ab Antonio tamen imperatore proconsuli necessitas imposita est per mare applicare καὶ τῶν μητροπόλεων Ἔφεσον (i. e. inter matrices urbium Ephesum) primam attingere ut Ulpianus l. iv, § 5 D. de offic. Procons. admonet. Nec tamen Ephesum imperator Smyrnæ aut Pergamo ita præposuit ut præ illis primas auferret: tantum ut e metropolibus provinciæ primam eam adiret edixit, ut pulchre demonstravit Ezech. Spanhemius *Dissert.* ix *de Usu. et Præst. Numism.* p. 614. Sequiore demum ætate reliquis est antelata, factusque ejus episcopus Asianæ diœceseos exarchus, et jure quidem Patriarchico, apud Evagrium *H. E.* iii, 6. Adde Usserium de *Asia Procons.* p. 49.

Ibid. *Ἐνέα*. Ἀναία verum oppidi, quod Cariæ Ptolemæus et Stephanus, Scylax Lydiæ circa Magnesiam attribuit, cognomen erat. Soticus πόλεως Ἀναίας inter Asiæ episcopos Chalcedonensi concilio p. 675 subscribit, concilio vero Cpolitano tertio p. 666 Joannes ἐπίσκοπος Ἀνέων τῆς Ἀσιανῶν ἐπαρχίας, qui p. 500 τῆς Ἀνεατῶν πόλεως dicitur. Prave ergo in concilio Ephes. p. 465 Modestus fertur τῆς Ἀνέων πόλεως τῆς Φρυγίας et p. 527 τῆς Νεατῶν πόλεως præsul. Apud Stephanum gentile nomen est Ἀναῖος et Ἀναΐτης, ad quam formam ea quæ produxi facile corrigentur.

Ibid. *Μαγνησία Μεάνδρου*. Nummis Μαγνησία ἡ πρὸς τῷ Μαιάνδρῳ, concilio Cpolitano tertio p. 666 Μαγνήτων ἡ Πρωτομαιανδρούπολις. Aberat haud multum Epheso. Vide Ezech. Spanhemium *Dissert.* ix *de Usu. et Præst. Numism.* p. 656.

Ibid. *Τράλλεις*. Neque hæc longe Epheso remota fuit. Oracula quæ Sibyllæ accepta feruntur, l. iii: Τράλλις δι' ἡ γείτων Ἐφέσου σεισμῷ καταλύσει τείχεα. Dubium autem est, fueritne Mæandro adstructa. Stephanus affirmat: negantium partibus Strabo accedit l. xiv, p. 648; cui Whelerus numum ΤΡΑΛΛΙΑΝΩΝ nomine inscriptum et amnis figuram præferentem *Itiner.* p. 288 opponit. Nec is tamen fluvio accubuisse Mæandro probaverit, tum quod numi subinde fluvium, qui urbis agrum radit, ostentent, ut Nicæensium amne Sagari insignes, tum maxime quod numi ejus flumen possit esse Eudon, quem circa Trallianorum urbem defluxisse Etymologus cum Plinio docet.

Ibid. *Νύσσα*. Νύσα Straboni atque aliis. *Actis concilii Ephesini*, p. 527 subscribit Theodotus episcopus Μνάσης, qui Νύσης fuit. Νυσσαέων πόλις concilio Constantinop. tertio, p. 667.

Ibid. *Πριουλλα*. Βριουλα oportuerat, ut apud Strabonem 14 p. 650 et in egregio *Thesaur. Britan.* tom. II, p. 102 ΒΡΙΟΥΛΕΙΤΩΝ numo. Idem affirmaverit Rufinus episcopus πόλεως Βριούλων Nicæn. concil. sec. 349. Corrige ergo, quem in *Actis Ephesin.* p. 528 reperies, Βαριουλιτῶν præsulem. Quæ sequitur Mastaura, a Strabone Stephano et conciliorum *Actis* sæpe memoratur.

Ibid. *Ἀνίνετα*. Ἀνίνητον videtur præstare ob Theodorum episcopum Ἀνινήτου in Ephesino c. p. 466, licet prave p. 528 Ἀνηνυσσίων vocetur præsul: Mamas enim Ἀνινήτου *Chalcedonensis conc.* p. 522 illud sua subscriptione firmat, quantumvis p. 654,

ἐπίσκοπος πόλεως Ἀνηρίτου dici videatur. De situ nihil finivero.

Col. 145. *Ὕπηπα*. Ὕπαιπα, unde Julianus episcopus πόλεως Ὑπαίπων in *Chalcedon.* synodo p. 665 et Antonius Ὑπαιπηνῶν πόλεως conc. Constantinop. tert. p. 500; quod posterius sæpe in nummis apud Harduinum Vaillantium et Haymium conspicitur. Oppidum Tmolo accubabat. Ovidius *Metamorph.* XI, 150: nam freta prospiciens late riget arduus alto Tmolus in adscensu; clivoque extentus utroque Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.

Ibid. *Ἀδριούπολις*. Verum esse Ἀρχαδιούπολις Alexander Ἀρχαδιουπόλεως τῆς Ἀσίας concil. Ephes. p. 463 et 528 testabitur, qui si nomen, quo urbs antea fuerat usa, apposuisset, ejus sedem quam frustra vestigamus, eadem opera indicasset.

Ibid. *Διὸς ἱεροῦ* imo ἱερὸν, Ioniæ Lebedum inter et Colophonem apud Stephanum oppidum: numos ΔΙΟΣΙΕΡΙΤΩΝ habet Harduinus, qui ex concilio Constantinop. tertio p. 500 et J. Labbei Χριστούπολιν deinceps fuisse non præteriit.

Ibid. *Εὔαζα*. Liberatus Diaconus *Breviar.* c. XIII: *Nono quoque Secretario acta est actio, ubi Bassianus, qui ad civitatem Evazensium episcopus ordinatus est, et Ecclesiæ incubuerat Ephesinæ.* Quam civitatem cur in Labbeana editione asterico notarint, causam non video: bene enim omnia habent. Fuerat Bassianus invitus Εὐάζων civitati a Memnone Ephesio episcopus impositus: Memnone et ejus successore Basilio fato functis idem Epheso est præpositus; quæ omnia fusius concilii Chalcedon. Acta tom. IX p. 7. L. Holstelnius in Car. a S. Paulo *Geogr.* S. huc refert Basilii epist. 251 nov. edit., τοῖς Εὐαιτηνοῖς inscriptam, auctorque est ut Εὐαζηνοῖς legatur. Mihi, pace ejus dixerim, alia est sententia. In Basilii epist. 278 Εὔησος Euesus Cappadociæ montibus proxima, ut ex serie epistolæ cognoscas, invenitur; hujus incolis missam eam epistolam arbitror, proptereaque Εὐησηνοῖς, præcipue quod posteriore in epistola manu exarati codices, non item priore, in vocabuli scriptura consentire videantur, præopto.

Ibid. *Κολοσή*. Manu exarati codices Κολοασὶς præferunt: ego neutrum probavero, tametsi quo vero nomine fuerit pro comperto nondum habeam. In binis Jac. Goar Notitiis inter Asiæ præsules est ὁ Καλόης, subscribitque Nicæno secundo concilio p. 50, 350 atque alibi Theophanes ἐπίσκοπος Καλόης et p. 153 mendose Κάλπης. Diceres itaque Καλόη justum esse urbis titulum, nisi Aphobius, qui synodo Ephesinæ adfuit, contrairet, et se Κολῶνος p. 465 sive Κολώνης p. 528 aut, quod mss. dant, Κολόης episcopum fuisse testaretur; cui ultimo cætera postponerem, illique nomen venisse a Coloe lacu haud multum a Sardibus apud Strabonem l. XIII p. 626, si aberrandi metus abesset, autumarem. Quamvis autem de urbis nomine pleraque dubia sint, non poterit Car. a S. Paulo negligentiam in ea prætereunda excusare.

Ibid. *Ἀλγίζα*. Hoc *Acta* concilii Nicæni secundi p. 153 atque alibi, quibus Leo ἐπίσκοπος Ἀλγίζων nomen adscripsit, firmabunt. In Chalcedon. p. 96 habebis Proclum Ἀργίζης et p. 398 Ἀργίζων. De ejus et Nicopolis, quam frustra quæro, situ, Scepticos imitatus, nihil finivero.

Ibid. *Παλαιὰ πόλις*. Eamdem esse volunt ac Παλαιὰν κατοικίαν, de qua 130 stadiis ab Anderis remota Strabo l. XIII p. 614, dubia tamen conjectura: nam Παλαιῶν præsul in Nicæno secundo p. 51 inter Hellespontios subscribit et a Palæopolitano distinguitur. Ejus episcopi in conciliorum Actis sæpe obvii sunt. Vide Nicænum secundum p. 153 et Ephesinum p. 437.

Ibid. *Βαρέττα*. Constabilit hocce oppidi cognomen Joannes Βαρεττῶν episcopus in Actis Chalced. p. 675. Βαρέτων præsul est in Constantinop. tertio p. 667 et Nicæno secundo p. 153.

Ibid. *Αὐλίου Κώμη*. Thomas πόλεως Αὐλίου Κώμης est in Chalcedon. concilio p. 96 et 675.

Ibid. *Νεαύχη*. Νέα Αὐλὴ oportuerat ob Philippum Νέας Αὐλῆς in Chalced. conc. p. 96, qui perperam p. 675 Μεναύλης et in Latina versione Naulochi, unde Car. a. S. Paulo Naulochum urbibus Asiæ, quibus olim episcopus fuerit, adstruxit.

Ibid. *Κολοφών*. Emman. Schelstratenus et Ans. Bandurius Colophoni arctissime Μητροπόλεως vocabulum astringunt; qua ratione Colophon metropolis, cujusmodi non fuit, creatur, Ioniæque urbs Metropolis prorsus præteritur. Rectius itaque Carolus a S. Paulo distinxit. Abest Colophon, si recta naviges, Epheso stadiis 70, Strabone teste l. XIV p. 643, aut, ut Xenophon Ephesius l. I p. 8, stadiis 80.

Ibid. *Μητρόπολις*. Nummi ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΙΩΝΙΑ et οἶνος Μητροπολίτης Strabonis l. XIV p. 637, et Marcellinus Μητροπόλεως episcopus ex conc. Chalcedon. p. 96 huc pertinent. Mox Τέως, Anacreontis Lyrici poetæ patria, potior erit.

Ibid. *Σατρώτη*. Nisi omnia me fallunt, Ἐρυθραὶ in voce latent: ea huic loco accommodatissima urbs est, et huic provinciæ a conciliorum *Actis* et *Notitiis* transcripta. Paulo ante Κλαζομεναὶ præstiterant.

Ibid. *Μαγνησιασούπολις*. Sic mss. pro Μαγνησία Σιπύλου. Unde nummi ΜΑΓΝΗΤΩΝ ΣΙΠΥΛΟΥ. Peccato non dissimili Basilius episcopus Μαγνησίας Ἠπίλου concilio Nicæno secundo subscribit p. 571.

Ibid. *Ἀπάη*. Natum hoc videtur ex Ἀγάη, cujus episcopus Constans in Nicæno secundo p. 350 πόλεως Ἀγάης dicitur. Id vero ex Αἰγάη: unde Cyriacus Αἴγλης pro Αἰγάης *Actis* Chalcedon. p. 127 inseritur, qui p. 322 Αἰγέας et p. 508 Αἰγέης et p. 664 Αἰγάης πόλεως. Intelliguntur Ægæ Æolicæ, quarum nomen seriore ætate in aliam formam dicere procusum, si quid his inesset auctoritatis monumentis: ducimur enim illis ad Αἰγίαν atque Αἰγάην. Florente Græcia non Αἰγὰς tantum sed Αἰγαίας appellabant; quod posterius etsi certi usus est, non tamen solum pro bono est habendum. Suidas Πόλλης Αἰγιεὺς, ἀπὸ Αἰγῶν τῆς Ἀσίας. κεῖται δὲ πλησίον Μαγνησίας καὶ Σμύρνης. In quibus Grammatici, licet Ægas longissimo terrarum intervallo Smyrna remotas non dixero, rectius putem καὶ Μυρίνης: illi enim proximæ erant et propterea Αἰγαὶ ἐν Μυῤῥίνῃ Stephano dictæ. Idem Galenus περὶ εὐχυμίας p. 558 edit Basil. firmat: τοιοῦτος δέ ἐστι παρ' ἡμῖν ἐν Αἰγαῖς καὶ Περπερίνῃ, τῇ μὲν ὁμόρῳ Μυρίνῃ, τῇ δὲ Περγάμῳ. Et brevi post: ὁ δὲ ἐν Αἰγαῖς καὶ Περπερίνῃ, μέσοι τούτων εἰσίν. Quæ utique Αἰγὰς et nostram conjecturam probabilem faciunt. Possunt hæc cum Theod. Laurentio

Gronovio in *Marmor. Basin.* c. 32 in Αἰγαίας, quod unice verum existimabat, perverti, at non sine aperta vi incolas Tacitus *Annal.* II, 47 Ægeatas appellat, qui quantumvis Ægeatæ ms. Florentino, ut vir doctissimus animadvertit, vocentur, non ausim tamen Ægeatas prorsus spernere : neque enim οἶνος Αἰγεάτης ejusdem Galeni Method. *Therap.* l. XII p. 164 id permiserit, qui perperam Ὑγιεῖν l. 5 p. 270 Αἰγαυσίης scribitur. Vide et Anton. Itiner. p. 146.

Col. 145. *Τέμνος.* Imo Τῆμνος, pro quo Τύμνος in concilio Nicæno secundo p. 350 et mox Φώκαια.

Ibid. *Μυρίνα.* Sicuti hujus locum in Suida occupavit Smyrna, ita subinde in conciliorum *Actis* et *Aristidis Sermon. Sacr.* v tom. I p. 618 et 619, sicuti Palmerius *Exercitat.* p. 471 admonuit, idem molita est.

Ibid. *Μύκη.* Scribe Κύμη, quo vitio laborant *Acta* Chalcedon. p. 675, cum Chrysogonum πόλεως Μύκης præsulem fuisse affirmant.

Ibid. *Ἐλαία.* Pergamenorum erat navale, stadiis 120 ab eorum urbe distans apud Strabonem l. XIII p. 615, cui Aristidem junge tom. I p. 620 et Galenum l. I de *Antidot.* p. 427. Incolæ ΕΛΑΙΤΑΙ in numis et Chalcedon. conc. p. 598, non ΕΛΑΙΙΤΑΙ, ut Stephanus, cui propterea recte subvenit L. Holsteinius.

Πιττάνη. Πιτάνη, de qua Strabo l. XIII p. 614. Pardus episcopus Πόλεως Πιττάνης eodem peccato in Nicæno secundo p. 571.

Ibid. *Τιάραι.* Nisi a vero aberro, Κάναι fuit; quod oppidulum ad ejusdem nominis promontorium idem Strabo l. XIII p. 615 apponit. Melæ Pomponio I, 18 Cana. [codex Leid. Τιάραι, quod verum est ob Plinii v, 30 *Tiaren* seu *Tiaras* potius. *W. Prolegg.* p. 630.]

Ibid. *Θεοδοσίου πόλεως.* Πόλις præstat. Situm urbis ignoraremus, nisi ex Notitia Jac. Goar Perperinem eamdem esse constaret : ea vero haud longe abfuit Pergamo, ut ex Galeno περὶ εὐχυμίας p. 358 constat. Ptolemæo Τερμέρη, et ms. Palatino Περμέρη, Coisliniano Περπέρη dicitur, unde verum nulla opera eruitur. Nobilis erat ejus urbis atque agri vinum, de quo Galenus eisdem locis in quibus de Ægeate. Vide Sirmondum in Triplic. numo et Anti-Tristano II.

Ibid. *Ἀδραμύττιον.* De eo ad Anton. p. 335. Mox Ἄντανδρος verius erit, tametsi Marinus episcopus πόλεως Ἀντάνδρου in *Actis* sit Nicæni secundi p. 589.

Ibid. *Γάδαρα.* Γάργαρα lege, et Strabonem l. XIII p. 606 adi. Γαργάρων πρεσβύτερος Nicephorus est in Nicæno secundo conc. p. 350.

Ὑπὸ κονσουλάριον. Fuisse hanc consularem provinciam *Notitia* imp. Orient. c. 1 et l. unica c. de offic. comit. sacr. patrim. ostendunt. Hinc Anicius Paulinus Thess. p. MXC 19 consul provinciæ Asiæ et Hellesponti.

Ibid. *Κύζικος.* Nobilissimæ urbi metropolis Hellesponti dignitatem Leo imperator et Jo. Malala tom. I, p. 364 asserunt : ἔπαθεν, inquit, ὑπὸ θεομηνίας σεισμὸν ἡ Κύζικος, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις μεγάλη τῆς Ἑλλησπόντου ἐπαρχίας.

Ibid. *Προικόννησος.* In principe editione Προκόννησος, sicuti et in Stephano inest : Ptolemæo Προικόννησος, unde Joannes Προικόννησου in *Actis* Ephes. p. 436 et Acacius Προικοννήσου in Chalcedonens. p. 673. Cæteris Προκόννησος esse solet. Vocis originationem critici in Apollonium II, 278, quos Etymologus ab Is. Vossio ad Scylacem optime, ut indidem apparet, restitutus exscripsit, tradidere. De marmore Proconnesio Gothofredum in l. IX c. Th. de indul. debit. vide.

Ibid. *Ἡ Ἐξορία.* Regionis insulæne nomen sit, incertum est. De Propontidis insula quædam memoriæ ex Sanctorum *Actis* inhærent, sed obscura; quorum cum nec auctor nec verba ad officium redeant, non liquere pronuntio.

Ibid. *Βαρίσπη.* Fuitne Ἀρίσβη, Abydo atque Ilio haud multum separata? *Acta* S. Parthenii Lampsaceni c. 2 : *Alexandria autem quædam ex Arisba, quæ est juxta Abydum.* Lucanus *Idalin.* l. III, 204 appellat, quod agri esset Trojani et circa Idam : *Mysiaque et gelido tellus perfusa Caico, Idalis et nimium glebis exilis Arisbe.* Carolo a S. Paulo Bares ex Barispe placet, cujus episcopum Eutychianum Chalcedonense concilium p. 673 Hellespontiis annumerat.

Ibid. *Πάριον.* Lampsaco 270 stadiis, sicuti Polyænus 624 indicat, distabat. Sequentes urbes ad Anton. *Itin.* p. 334 attigimus.

Ibid. *Σκάμανδρος.* Videtur Scamandria parva civitas, de qua Plinius v, 30, esse.

Ibid. *Πόλιχνα.* Troadis hanc circa Æsepum urbem Strabo XIII p. 603 et Plinius v, 30 norunt; nec aliam multi censent quam Thucydides VIII, 14 et 24 a Clazomeniis munitam commemorat. Ego vero accesserim Acacio, Clazomeniorum eam urbem ab hac distinguenti : clarissime enim Thucydides eam in continente contra Clazomenas longeque adeo a Troadis Polichna collocat.

Ibid. *Ποιμάνεντος.* Lege Ποιμανηνός. Aristides tom. I p. 596 : ἔτι δὲ Ποιμανηνὸς, χωρίον τῆς Μυσίας, καὶ ἐν αὐτῷ ἱερὸν Ἀσκληπιοῦ ἅγιόν τε καὶ ὀνομαστόν. Ἐνταῦθα ἐτελέσαμεν σταδίους ἑξήκοντα μάλιστα καὶ ἑκατόν. Fuit ergo Mysiæ oppidum (nam agrum male vertunt) 160 circiter stadiis ab Hadrianis, Aristidis patria. Stephano et Nicetæ Choniatæ *Annal.* l. ult. p. 296 est Ποιμανινὸν, et *Actis* conciliorum : subscribit enim Constantinopolitano tertio p. 501 Mercurius episcopus πόλεως Ποιμανινοῦ τῆς Ἑλλησποντίων ἐπαρχίας, et Nicæno secundo p. 572 Leo Ποιμανινοῦ ; qui cum p. 54 episcopus Ποιμανηνῶν feratur, et Jo. Masson, ut in Aristidis *Vita* III, 6 perscriptum est, Parisiis numum Ποιμανηνῶν tractaverit, non dubium est quin Ποιμανηνὸς Stephano reddi debeat. Scio aliam virum doctissimum ingressum esse viam et Ποιμανηνὸν Aristidi restituisse : sed cum Ethnicographus τὸ ἐθνικὸν ὁμοίως inflecti affirmet, Ποιμανηνὸς utique ab eo venit. Cæterum series Aristideæ orationis ἔστι δὲ Ποιμανηνὸς requirere videtur.

Ibid. *Ἀρτεμέα.* Assentior J. Harduino in Plinii v, 30 Ἀταρνέα legenti. Habet Atarneam Plinius, quæ Straboni Ἀταρνεύς, Stephano ἡ Ἀτάρνα.

Ibid. *Ῥέκετα.* Nisi Ῥοίτειον in voce reconditum sit, nihil de ea novero. Rhœteum a Plinio Strabone atque aliis non est neglectum.

Ibid. *Βλάδος.* Βλανδὸν sive Βλαῦνδον potius concilium Chalcedonense p. 575 urbibus Lydiæ contribuit; nec dissident veteres Notitiæ. Βλαυνδέων numi, in quibus fluvius Ἱππούριος, sunt in *Thes. Britan.* tom. II, 100. Βλαῦδον in Lydiæ finibus me-

morat Strabo l. XII p. 567, et ex eo Stephanus, modo id diversum a conciliorum Blando, qua de re equidem dubitaverim, fuerit; quæ eum ab Hellesponti provincia longius distent, nihil juvant. Itaque huic et τῷ Σχέλεντα alius opituletur.

Col. 145. *Μόλις*. Carolus a S. Paulo Melis seu Melitopolis suæ editioni ascripsit. Miletopolitæ et Μειλητοπολεῖται sunt in nummis et Plinio inter Hellesponti accolas. Scribendo quoque adfuit concilio Constantinop. tertio p. 501 Joannes ἐπίσκοπος τῆς Μιλητουπολιτῶν πόλεως τῆς Ἑλλησποντίων ἐπαρχίας, et Nicæno secundo Michael τῆς Μελιτουπόλεως, ut perperam p. 592 atque alibi scribitur. Nec asseveravero tamen, nisi meliores manu exarati codices propius abierint, eam esse.

Ibid. *Γέρμαι*. Γέρμη. Non longe a Cyzico abfuisse Stephanus auctor est, ubi Holsteinium vide. Ptolemæo Ἱερὰ Γέρμη, unde solo ΙΕΡΑΣ titulo signari in egregio nummo Nic. Haymius *Thes. Britan.* tom. II p. 115 arbitratur; quæ mihi conjectura multo videtur incertissima. Plura de urbe ad Anton. *Itiner.* p. 335.

Ibid. *Ἄπταος*. Hanc et sequentem frustra quæro: forte tamen in Κέργη latebit Κέβρην, urbs Troadis, siculi Scylaci et Harpocrationi ex Demosthene in Aristocratem p. 428 dicitur. Κεβρηνία aliis, Κέβρη Sibyllinis oraculis l. III p. 243, quemadmodum et Holsteinius in Stephanum monuit.

Ibid. *Σάγαρα*. Nec hanc expedio. Sangarum, Bithyniæ vicum maritimum, non longe ab Helenopoli Sozomenus *H. E.* VII, 18 fuisse refert, situ ipso multum hinc discrepantem. Σαγάρων episcopus Andreas est in *Chalcedon.* p. 574, sed Lydiæ contributus et Σατάλων p. 399 verius appellatus: nihil ergo et his auxilii feret. Restat Cleodemus Flavianus Σαγαραίτης ex Reinesiana cl. I, 72, quem hinc fuisse non injusta suspicio est.

Ibid. *Ἀδριανοῦ θῆραι*. Sic oportuit: oppidum enim Hadrianus in Mysia Hadrianotheras M. P. 8 a Pergamo, nisi Tabula fallit, quod illic et feliciter esset venatus et ursam occidisset, constituit, ut Spartianus in Hadriano c. 20 et Dio docent. Ter oppidi meminit Aristides tom. I p. 500, semel Ἀδριανοῦ θῆραν, librariorum manifesto peccato, appellans. Ἀδρανουθύρων episcopus est in Nicæno secundo p. 352, qui p. 592 Ἀδρανουθήρων paulo rectius dicitur. Cives Ἀδριανοθηρεῖται in numis apud Harduinum et Vaillantium insunt. vide Jo. Massonum Vitæ Aristidis III, 9, 12, ubi plurium de hac urbe aberrationes in ordinem rediguntur.

Ibid. *Ἧραι*. Oppidum Ἐρὰς circa Erythras et Teum Thucydides VIII, 19 et Strabo XIV, p. 644, sed a Palmerio emendatus, memorant: id quominus nostrum putemus, locorum intervallo prohibemur. Alius ergo, ubi in Hellesponti provincia fuerit, atque utrum ex Plinii v, 30 Tiare sive Tiaris sit ortum, docebit.

Ibid. *Πιονία*. Est apud Strabonem XIII, p. 610, et Pionitæ apud Plinium. Eulalius Πιόνων et in mss. Παιονίων, sive, ut vetus interpres, Eulalius Pioniæ Hellesponti synodo Chalcedonensi p. 398 subscribit.

Ibid. *Κονισίνη*. Estne Conisium, quod Plinius v, 30 inter hujus oræ oppida connumerat?

Ibid. *Ἀργίζα*. In Asiæ provincia urbem, cui Ἀλγίζα nomen erat, vidimus; a qua, si nomen species, hæc haud multum distat, si situm, plurimum. Plinius v, 30 Miletopolitis hujus provinciæ Erezios jungit, quos si hinc derives, in vitio nomen urbis adhærescet. Harduinus Erezo, Cariæ urbi, eos dedit cives, verum imprudenter: Caria longissime ab Hellesponti ora, quam Plinius describit, semota est.

Ibid. *Σίος Τράδος*. Jungunt hæc arctissime Schelstratenus et Bandurius, non item Carolus a S. Paulo: utrum præstet, mihi in ambiguo est. Nihil quod alterum utrum possit illuminare, mihi occurrit: est enim Trarium vicum Strabo l. XIII, p. 607 circa Perperenem locet, et Tragasæ, unde sal Tragasæum, de quo egregie Galenus περὶ ἁπλῶν Φαρμ. IV, p. 151, ab aliis memorentur, huc referre non sustineo.

Ibid. *Μανδακάδα*. Hinc Cilices Mandacadeni inter Hellesponti accolas Plinio v, 30 ex Harduini pulchra emendatione.

Ibid. *Ἐργαστήριον*. Vicus Cyzicum inter et Pergamum, sed hinc stadiis 440 separatus, metallis celebris atque Ergasteria dictus, uti Ortelius admonuit, occurrit apud Galenum περὶ ἁπλῶν φαρμ. IX, p. 127. καλεῖται δ' Ἐργαστήρια, inquit, κώμη τις, ἐν ᾗ καὶ μέταλλα ἐστι, μεταξὺ Περγάμου καὶ Κυζίκου, σταδίους ἀπέχουσα Περγάμου τετρακοσίους τεσσαράκοντα. Eum a nostro nihil discrepare certum habeo.

Ibid. *Μάνδραι*. Νεανδρία Troadis oppidum, de quo Strabo XIII, p. 603 et p. 604, ubi tamen Κλεανδρία, male, nisi fallor, olim mihi videbatur; quam ego opinionem, etsi plausibilem, urgere nolim: quid si enim a caulis boum atque ovium loco nomen hæserit? Ut Mandris circa Byzantium in Dionysii descriptione Bospori apud Pet. Gyllium II, 4, et Mandræ in Palæstina quam Josephus A. I. 10 9 § 7 memorat. Atque hoc pro comperto esset habendum, si quid auctoritatis Joanni Malalæ inesset: affirmat enim tom. I, p. 114 Priamum seposuisse filium Alexandrum in agro ὀνόματι Μάνδρᾳ, γαλακτοτραφῆναι παρὰ γηπόνῳ τινί. Est quidem in Malala Ἀμάνδρᾳ· sed rectum esse quod sequimur, Cedreni Μανδρῷ, tametsi vitioso, ostenditur.

Ibid. *Ἵπποι*. Habet Strabo XIV, p. 644 circa Erythras, Ioniæ urbem, νησίδας προκειμένας τέτταρας, Ἵππους καλουμένας· quæ quamvis ab Hellesponto abfuerint longius, in censum venire possent, quod insulæ pariter ac Hellespontus Asiæ proconsulis imperio fuerint subjectæ. Tutius tamen erit nihil finire, siquidem et simili nomine vicus esse queat, et insulæ rectius proconsulari Asiæ contribuantur.

Ibid. *Ὁ Κισίδηρον*. Haud magno molimine procudi Ὄχη sive Ὤχη ex vocabuli initio posset; quam urbem conciliorum Acta provinciæ Hellesponti inserunt. Vide Chalcedonense p. 673. Tumque Σίδηρον, quod restat, aut retineri, ut vici, ferri metallis copiosi, nomen sit, aut in Σίγειον, quam Troadis urbem nemo ignorat, converti oportebit. Sed hæ conjecturæ sunt, quibus ipse nihil fido. Viderint ergo peritiores.

Ibid. *Σκέψις*. Imo Σκῆψις, de qua Strabo XIII, p. 609.

Ibid. *Ὑπὸ κοσσουλάριον*. Vereor vehementer ut hoc rectum sit: *Notitia imp. Orient.* c. I provinciam hanc præsidialem facit, et l. III c. Theod. de

Protostas. Nunc quidem ea præsidi Phrygiæ Palæstinæ inscribitur, quod non aliud est, quam *humano capiti cervicem pictor equinam jungere si velit, et varias inducere plumas undique collatis membris, ut turpiter atrum desinat in piscem mulier formosa superne*. Animadvertit et hoc eruditissimus Gothofredus, sed infelici conjectura Hygiæ Palæstinæ, ut Palæstina Salutaris sit, nomina substituit : ut enim Palæstina Salutaris sive Σαλουταρία in conc. Ephesino p. 470 et Notitia imp. Orient. atque alibi legitur, quis unquam Hygiam appellavit aut vocari posse censuit? cautius navigasset, si Phrygiam Pacatianam, quam aliis haud displicituram augurabatur, amplexus esset : nam quod sub Theodosio nulla ejus in indice provinciarum Schoonhoviano fit mentio, id enimvero emendationi nihil oberit. Scribunt imperatores Valentinianus et Valens episcopis Asianæ diœceseos interque eos τοῖς ἐπισκόποις Καροφρυγίας Παχατιανῆς apud Theodoretum *H. E.* iv, 8 et 9, nullumque de Pacatiana Theodosio imperatore priore dubium relinquunt. Maneat ergo provincia hæc præsidialis, quam etsi Capatianam cum Constantino imperatore l. i Them. 1 et Patribus synodi Laodicenæ apud Beveregium tom. I, p. 453 et mss. quibusdam Paullinæ ad Timotheum Epistolæ noster appellet, tamen Pacatianam, Tretus imperatorum et conciliorum Ephesini, Chalcedonensis, Constantinopolitani tertii Nicænique secundi, prætereaque Novellæ 20 et plurium epistolæ Paullinæ codicum auctoritate, malucro. Idem vocabuli origo suadet, quam Latinis acceptam refero, tametsi nominis in obscuro causa; quod enim de Pacatiano, qui anno 332 cum Hilariano cousul processit et sub Constantino prætorii præfecturam administravit, G. Pancirolus in *Notitia* imp. Orient. c. 125 jecit, id in eorum genere censetur quæ speciem præ se ferunt, at vero sunt cassa, præsertim cum præfectum prætorii Orientis, quod vir doctus affirmabat, egisse non appareat; imo vero præfectum Italiæ fuisse l. ii, c. Th. de *Sponsal.* et l. i, c. Th. de *Suar.*, quod Gothofredo non latuit, docent. Carophrygia vero, ut eo redeam, nisi cum Valesio vocem in duas provincias distraxeris, dicta censeri poterit, quod Cariæ proxime adhæresceret.

Col. 145. *Λαοδίκεια*. Hanc provinciæ metropolin subscriptio Epistolæ Paullinæ primæ ad Timotheum et concilia Constantinop. tertium p. 496 et Chalcedonense imponunt; quorum etiam posterius Τριμιταρίαν novo titulo appellat p. 127. Latina quidem versio p. 92 Nunechium metropolis Phrygiæ Pacatianæ Trimitariæ episcopum facit, ac pœne L. Holsteinio ad Stephanum, ut provinciæ id fuisse cognomen conjiceret, persuasit : at præter Græca ejus concilii verba urbis esse titulum *Acta* Cosmæ et Damiani in Nicæno secundo concilio p. 272 perspicue docent : Ἐπιστὰς δὲ, inquiunt, τῇ Λαοδικέων πόλει, ἥτις ἐπωνομάσθη ἡ Τριμιταρία. Cur autem Trimitaria sive Trimetaria (nam Τριμηταρία et Τριμητανία, e mss. *Actorum* profertur) fuerit nuncupata Laodicea, non temere dixero. Fuit cum opinarer ex situ id nominis eam accepisse, quem in Phrygiæ Cariæque finibus, ut ex Philostrato et rarissimo numo, de quo Jo. Masson *Vitæ Aristidis* v, 11, constat, pariterque et Lydiæ, cui propterea Stephanus attribuit, obtinebat. A meta Arnobius metarias circumscriptiones formavit: hinc Laodicea Trimetaria, quæ in finibus trium esset provinciarum, dici posse videbatur. Verum urgere illa non ausim.

Ibid. *Ἱεράπολις*. Metropolium catalogo et hanc Carolus a S. Paulo inseruit non sine consensu concilii Constantinop. tertii, cui Sisinius episcopus τῆς Ἱεροπολιτῶν μητροπόλεως τῆς Φρυγῶν ἐπαρχίας p. 496 subscribit. Nec censenda tamen veri nominis est metropolis, sed honoraria; quo jure nec in Ephesino neque Chalcedonensi, etsi de priore L. Holsteinius suspicionem injecit, usa fuit. Vide Ephesi *Acta* p. 533 et *Anton. Itin.* p, 337.

Ibid. *Μόσυνα*. Gennadius Μοσύνης est in Chalcedon. p. 228 et Μοσύνων p. 668, in Constantinopol. tertio, p. 678 Joannes τῆς Μοσυνέων πόλεως ἐπαρχίας Φρυγῶν, atque hinc Mossyni conventus Pergameni apud Plinium v, 30. Nomen urbi ab ædibus turribusque ligneis venisse videtur : μόσσυν Hesychio et Apollonio Rhodio ii, 383 est πύργος. Μόσσυνοι, scholiastes Apollonii ait, Οἱ ξύλινοι οἶκοι. Quod ipsum affirmat Xenophon *Exped. Cyr.* v, p. 276 : Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν ὁ ἐν τῷ μόσυνι τῷ ἐπ' ἄκρου ᾠκοδομημένῳ οὐκ ἤθελεν ἐξελθεῖν, οὐδὲ οἱ ἐν τῷ πρότερον αἱρεθέντι χωρίῳ, ἀλλ' αὐτοῦ σὺν τοῖς μοσύνοις κατεκαύθησαν. Et Orpheus Argonaut. 759 : Λαοί τε βίχειρες μίγδην ἐν μοσύνοισι πέδον περιναιετάουσι. Sic enim scripsit : nam λαοί τ' ἐπίχειρες obstetricante inscitia librarium geniti sunt, ut bene Holsteinius. Longe quidem Mosynoeci, quos Xenophon et Apollonius describunt, a Phrygia distabant : quid autem prohibet quod minus multa cum antiquissima Phrygum gente, si sermonem species, communia habuisse fateamur?

Ibid. *Ἄττυδα*. Rectius Ἄττουδα, unde Symmachius πόλεως Ἀττούδων in Chalcedonensi p. 674. Et Ephesino p. 533 Hermolaus πόλεως Σαττουδέων, littera prioris vocabuli ultima intempestive urbis vocabulo connexa, pejus in Constantinop. tertio p. 678 Stephanus πόλεως Ἀττάδου Φρυγῶν ἐπαρχίας. Numos Ἀττουδέων, Diana Ephesia et Cybele ac Baccho inscriptos, *Thesaur. Britan.* exstructor N. Haymius tom. II, p. 91 dedit egregios; neque præteriit Harduinus, etsi male Plinii v, 32 Attusam, quippe Bithyniæ urbem et Plinii ætate subversam, cum hac contenderit.

Ibid. *Τραπεζούπολις*. Memorat præter Ptolemæum hanc Phrygiæ urbem Socrates *H E.* vii, 36, cujus episcopus in concilio Constant. tertio p. 674 Eugenius πόλεως Τραπεζῶν Παχατιανῆς dicitur. Harduinus cum eam in iterata Plinii editione ad promontorium Trapezam Hellesponti, quo de *N. H.* v, 30, refert, et Ptolemæi et Plinii sui, Trapezopolitas haud sane negligentis, oblitus videtur.

Ibid. *Κολασσαί*. Rectum hoc est : ἐν Κολασσαῖς τῆς Φρυγίας Polyænus vii, 16. Theodoretus in Pauli ad hujus urbis incolas epistolam : τῆς δὲ Φρυγίας αἱ Κολασσαί· μητρόπολις δὲ αὐτῆς καὶ γείτων ἡ Λαοδίκεια. Unde haud longe Laodicea dissociatam fuisse apparet : Herodotus vii, 30 Lyco amni apponit, et πόλιν μεγάλην Φρυγίας appellat. Incolæ in multis Paulinæ Epistolæ mss. Καλασσεῖς et concil. *Actis* dicuntur. Serior ætas Chonas vocavit, unde Dositheus episcopus Χωνῶν in Nicæno secundo p. 596; quare perperam idem præsul p. 574 Ψόνων ἤτοι Κολασσῶν et p. 357 Ψονοῦντος ἤτοι Κολασσέων audit. Vide et Nicetam, cujus ea patria fuit, *Annal.*

l. ult. p. 313 et p. 89, ubi Χώνας, πόλιν εὐδαίμονα καὶ μεγάλην, πάλαι τὰς Παλασσὰς in Basil. edit., perperam.

Col. 145. *Κερετάπα*. Κερεταπέων numi apud Harduinum et Vaillantium hoc firmant. Corrigi ergo debent Theodulus Χαιρετάπων τῆς Φρυγίας apud Socratem *H. E.* II, 40, Philetasque πόλεως Χαιρετάπων Chalcedon. p. 674, et Michael Χαιρετόπων in *Actis* Nicæni secundi concil. p. 556, atque Andreas episcopus Ἀερυγαπῶν Παχατιανῆς in Constantinop. tertio p. 674.

Ibid. *Θεμισσόνιος*. Ita manu exarati codices, qui Θεμισώνιον verius probassent ob Strabonis Pausaniæ et Stephani concordiam. Θεμισονέων nummum habet *Thes. Britan.* tom. I, p. 269. Θεμισωνέων plures Vaillantius, si tamen earumdem urbium illi incolæ fuerint, qua de re alias quæremus.

Ibid. *Οὐαλεντία*. Pantaleon episcopus Οὐαλεντίας Nicæno secundo p. 556 adfuit, perverseque p. 597 Γαλατίας fuisse dicitur. Potuisset Carolus a S. Paulo hac urbe *Geograph. Sacr.* locupletare.

Ibid. *Σαναός*. Sic et Strabo XII, p. 576 et Chalcedon. concil. p. 674, ubi Antiochus πόλεως Σαναῶν.

Ibid. *Κονιούπολις*. Conna et apud Ptolemæum, et Conium inter Phrygiæ urbes in Plinio V, 32, sed ex Harduini emendatione : ante Iconium erat. Situpolis, quæ sequitur, nondum alibi lecta.

Ibid. *Κράσσος*. Phrygiæ urbem Crasum, Κράσον τῆς Φρυγίας, ad quam Nicephorus imperator a Saracenis prælio fuerit victus, Theophanes *Chronograph.* p. 406 obiter memorat. Quam vero huc retulit ex Galeno περὶ τροφ. δυνάμ. p. 312 Crassopolin Abr. Ortelius, ea diversissima est, ut suo loco ostendam.

Ibid. *Λοῦνδα*. Rectum hoc esse Nicephorus episcopus πόλεως Λουνδῶν in *Actis* Nicæni secundi p. 574, tametsi p. 357 Λουΐδων feratur præsul, patefacit. Nicetas inter Phrygiæ circa Mæandrum urbes τὰ Λοῦμα *Annal. Manuel.* VI, p. 97 recenset; quæ si hæc fuerint, de situ non omnia obscura erunt. Utcunque ceciderint, non utique indignum oppidum quod *Geographiam Sacram* Caroli a S. Paulo ornaret, fuerat.

Ibid. *Μόλπη*. Mss. Μόλτη, quod si parum juveris, ad verum nos ducet. Πέλται sunt, quas Xenophon (*Exped. Cyr.* I, p. 196) 10 ferme parasangis Celænis semovet. Perperam itaque Pella in Tabula et Georgius episcopus Πέτλων concil. Chalcedon. p. 574 rectius, p. 556 et Constantinop. tertio p. 674 Πέμπων Παχατιανῆς.

Ibid. *Εὐμενία*. Scriptis codicibus *Εὐμενεία*, neque aliter *Actis* Nicæni secundi concilii. Vulgatum Tabula Ptolemæus et Strabo ratum habent. Numi Εὐμενέων sacerdotum nominibus fere inscripti sunt; quo in genere egregius est *Thes. Britan.* tom. II, p. 186, ubi Εὐμενέων Ἰούλιος Κλέων ἀρχιερεὺς Ἀσίας. Videtur Julius Cleon, ut obiter ejus dignationem illustrem, Asiæ et patriæ urbis fuisse sacerdos summus; quo modo in Thyatirena inscriptione Sponii Itin. tom. I, p. 394 M. Aurelius Diadochus ἀρχιερεὺς τῆς Ἀσίας ναῶν τῶν ἐν Περγάμῳ καὶ ἀρχιερεὺς κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν τῆς πατρίδος, et M. Ulpius Appulius in Aphrodisiensi marmore, cujus partem exscripsit Jo. Masson *Vit. Aristidis* a. V. c. 918 12, ἀρχιερεὺς Ἀσίας ναῶν καὶ τῶν ἐν Σμύρνῃ τὸ β fuisse traditur. Asiæ sacerdotium multo erat amplissimum ac magnis opibus præstabat : Στέφανος δὲ οὗτος πολὺς καὶ ὑπὲρ πολλῶν χρημάτων, inquit in Scopeliano Philostratus. Sacra, cærimonias ludosque, unde in Aphrodisiensi marmore Apulius ea mandat quæ ludos spectant, curabant; quod ipsum urbium quoque sacerdotibus erat injunctum. De Pergamenis sane a Galeno Commen'. περὶ ἀγμῶν III, p. 565 docemur, quotannis munera gladiatoria edere solitos : Καὶ μάλιστα ἐν θέρει, καθ' ὃν καιρὸν ἀεὶ παρ' ἡμῖν ἐν Περγάμῳ τῶν ἀρχιερέων τὰς καλουμένας μονομαχίας ἐπιτελούντων· qui quamvis multitudinis utatur numero, unius tamen Pergameni eodem tempore summi præsulis dispositioni sacra suberant. Bini singulis annis, alter sub autumni, sub veris alter initium, creabantur, sicuti idem περὶ φαρμακ. κατὰ γένη 2 p. 350 significat. Quod vero ναῶν τῶν ἐν Σμύρνῃ et ναῶν τῶν ἐν Περγάμῳ illis cura committitur, forte ex ea causa est, quoniam illæ ædes communibus Asianorum impensis sartæ tectæ erant. Hoc, nisi fallor, significat Dio Chrysostomus orat. XXXV, p. 434, ubi Apamiensibus καὶ μὴν τῶν ἱερῶν τῆς Ἀσίας μέτεστιν ὑμῖν τῆς τε δαπάνης τοσοῦτον ὅσον ἐκείναις ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς ἐστι τὰ ἱερά. Jam si ἀρχιερεὺς τῆς Ἀσίας princeps collegii fuit Asiarcharum, quod vir doctissimus autumavit, oportet in communi gentis concilio ex Asiæ urbibus pro arbitrio legatorum fuerit lectus : vidimus enim Eumeniensem et Thyatirenum; Scopelianum ejusque majores Clazomenios Philostratus V. Soph. I, 21, 2, Philippum Trallianum *Acta* S. Polycarpi c. 21 offerunt. Verum hæc nondum ad liquidum perducta spatiosiorem requirunt campum. Vide Jo. Massonum et Ezech. Spanhem. *Dissert.* XII *de V. et P. Num.* p. 416.

Ibid. *Σίβλία*. Ptolemæo Σίλβιον, unde Plinii sunt Silbiani. Nicæno secundo concilio, p. 574. Joannes Σιβέως, qui versioni episcopus Silbios et p. 596. Σουβλίου dicitur, nomen adscripsit, Chalcedonensi vero Eulalius πόλεως Σιβλείας, sive, ut vetus interpres, civitatis Silbii, p. 688 Σούβλεον etiam Nicetas Chon. *Ann. Manuel.* VI, p. 88.

Ibid. *Πέπουζα*. Phrygiæ urbem desertamque suo tempore et solo æquatam Epiphanius Hæres. 48, 14 affirmat. Ab ea Pepuzitis nomen venit in l. LIX, c. Th. de Hæret.; quos cum probe Jac. Gothofredus noverit, mirere utique τὴν Πέτουζαν τῆς Φρυγίας apud Philostorgium *H. E.* IV, 8 illi negotium facessivisse. Valesius urbi suum nomen reddidit. πολίχνιον τῆς Φρυγίας τὴν Πέζουσαν Aristænaus *Comment.* in Canon. 8 concilii Laodiceni apud Beveregium tom. I, p. 456 appellat.

Ibid. *Βριάνα*. Suspicarer gentile hujus Ovidio esse reddendum, si paulo mihi notius esset, *Metamorph.* VIII, 719 : *ostendit adhuc illic Tyaneius incola de gemina vicinos arbore truncos*. Neque enim, quod Farnabius pulchre advertit, Tyaneius rectum esse poterit. Tyana erant in Cappadocia, longe terrarum a Phrygia semota : in Phrygia Philemonem et Baucidem in arbores conversos esse poeta v. 620 significat : *tiliæ contermina quercus collibus est Phrygiis modico circumdata muro*. Brianeius si legeretur, res foret difficultatibus exempta et poetæ sua laus sine errore constaret.

Col. 148. *Σεβάστη*. Hujus episcopus Plato

πόλεως Σεβάστης Πακατιανῆς in conc. Constantinop. tertia, p. 674 legitur. Huc citra dubium pertinet Σεβαστηνῶν numus *Thess. Britan.* tom. II, p. 148. Juvenis Phrygia tiara et hasta conspiciendus hanc, non Tectosagum Galatiæ requirit.

Col. 148. Ἰλουζα. Patricius πόλεως Ἰλεούζων ἐπαρχίας Πακατιανῶν concil. Constant. tertio, p. 534 urbis nomen bene habere patefacit.

Ibid. Ἀκμῶνα. Ἀχμονία oportuerat, uti Ch. Cellarius G. A. III, 4, p. 150 jam monuit. Gennadius Ἀχμοναίων Chalcedonensis concilii decretis nomen apposuit, p. 668 pro Ἀχμονέων, ut p. 400: Ἀχμονεῖς enim in numis incolæ dicuntur, cujusmodi Thes. Britan. tom. II, p. 189. Jure ergo ab Ezech. Spanhemio *Dissert.* II *de V. et P. Num.*, p. 280. Stephani Ἀχμονιεὺς proscribitur.

Ibid. Ἀδιοί. Imo Ἀλιοί. Leo episcopus Ἀλεῶν inter Phrygas in Nicæno secundo, p. 596 et Gaius πόλεως Ἀλιάνων in Chalcedon., p. 674 subscribit. Numos Ἀλιηνῶν post L. Holsteinium recto Jo. Harduinus huc revocavit. Quod sequitur, ut sano sit colore vehementer vereor. Forte Χάραξ, de quo Stephanus, in voce delitescit.

Ibid. Διοκλία. Ptolemæo inter Phrygiæ urbes Δόκελα memoratur, quam nostram esse præstantissimus Cellarius adfirmare non ausus est. Tollit dubitandi causas codex Coislinianus, Διόκλεια præferens, idque Evander Διοκλείας concilio Chalcedon., p. 98 tuebitur; atque hinc Constantinus τῆς Διοκλητιάνων πόλεως concil. Ephesi, p. 533 corrigendus est.

Ibid. Ἀρίστιον. Paulus hujus urbis præsul Ἀριστίου in Chalced. p. 528 et 668 inter Phrygas nomen suum profitetur. Augeatur ergo *Sacra Geographia* et hoc oppido huc usque neglecto.

Ibid. Κίδυσσος. Verum est Κύδισσος; unde prave apud Ptolemæum vulgo Κυδδησσεῖς, pro quo ms. Coislinianus Κυδδισσεῖς et Barberinus ab L. Holsteinio inspectus Κυδισσεῖς. Concilio Chalcedon., p. 674. Heraclius πόλεως Κυδίσσου et Nicæno secundo, p. 574. Andreas Κιδίστου, sed mendoso, subscribit.

Ibid. Ἀπία. Præstat Ἀππία, unde Appiani apud Plinium et Ciceronem *Epist.* III, 7. Ἀππίας præsul est in Nicæno secundo, p. 574. De sequenti nihil dixero.

Ibid. Ἀζανοί. Sic Stephanus et manu exaratus bibliothecæ Coislinianæ codex Ptolemæi, sæpeque conciliorum *Acta*: numi Αἰζανιτῶν plures Αἰζανοὺς postulant. Vide Holsteinium in Stephanum, et Ezech. Spanhemium *Dissert.* IX de *P. et V. Num.*, p. 628, et Harduinum.

Ibid. Τιβεριούπολις. Τιβερίου πόλιν τῆς Φρυγίας habet Socrates *H. E.* VII, 46 et Ptolemæus, et Τιβεριούπολιν Πακατιανῆς Constantinop. tertium, p. 674.

Ibid. Κάδοι. Notissima urbs est, cujus episcopus Philippus πόλεως Κάδων Πακατιανῆς concilio Constantinop. tertio, p. 674 subscribit. Sita urbs fuit in finibus Lydiæ, Phrygiæ et Mysiæ, unde modo huic modo illi a veteribus contribuitur, et quidem circa Hermum. Id docemur egregio numo gazæ Wildianæ, altera parte ΑΥΤ. Κ. Μ. ΓΟΡΔΙΑΝΟC inscripto, altera ΕΡΜΟC. ΕΠΙ. ΚΛΕΟΠΑΤΟΡΟC. ΑΡΧΟΝ. Α. ΚΑΔΟΗΝΩΝ, et fluvii urnæ aquam eructanti incumbentis figura. Similem Vaillantius in Num. impp. Græcis, p. 183 profert, sed alium archontem, nisi si nomen ejus vitiosius sit excerptum, sine Hermi adscripto vocabulo, ostentantem.

Ibid. Θεοδοσία. Nec hæc nec mss. Θεοδοσιανὰ recta videtur. Potior est Θεοδοσιούπολις, cujus præsul concilio Chalcedon., p. 244. Thomas Θεοδοσιουπολιτῶν πόλεως ἐπαρχίας Φρυγίας Πακατιανῆς vocatur.

Ibid. Ἄγκυρα. Non alia est ac Strabonis, l. XII, p. 576 Ἄγκυρα τῆς Ἀβασίτιδος: cujus episcopus in concilio Constantinop. tertio, p. 482, Curicus Ἀγκυροσυννάου et p. 465 Ἀγκύρας Συννάου dicitur, haud dubie quod Synnao esset vicina.

Ibid. Σύνναος. Ptolemæo Συναός: nostrum probat Aramius πόλεως Συννάου ex Chalcedon. conc. p. 674, et quæ de Ancyra dixi. Vitiosi in urbis nomine Socrates et Nicephorus sunt. Ille *H. E.* VII, 3 ἐν Συνάδῳ inquit πόλει τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας Θεοδόσιός τις ἐπίσκοπος ἦν: hic *H. E.* XIV, 11 Σύναδα πόλις τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας ἐστί. Priori Συννάδῳ inculcat Henr. Valesius ut Synnada marmore nobilitate intelligantur: at ea Synnada Græcis omnibus fueruntque extra Pacatianam in Salutari Phrygia. Συννάῳ si rescripseris, salva omnia erunt. Posterior mendosa Socratis scriptura videtur impulsus ut ex Salutari in Pacatianam Phrygiam Synnada transferret.

Ibid. Τεμένου θύραι. Τημένου θύραι Pausaniæ, qui Lydiæ non magnam urbem esse fert *Attic.* XXXV; unde Νεικόμαχος ἀρχιερεὺς Τημενοθυρεῦσιν in optimo *Thesaur. Britan.* tom. II, p. 268 numo. Nostrum tueri se posset Matthia πόλεως Τεμένου θύρων ex concilio Chalcedon., p. 674, nisi pariter ille ac Gregorius Τιμένου θήρων Nicæni secundi, p. 597 vitio esset obsitus. Ptolemæi Τριμενοθυρῖται, ab Holsteinio in Ortelii Thesauro correcti, originem dedere Jo. Tzetzæ Chiliad. II, 396 Γριμενοθυρίταις.

Ibid. Ταρούπολις. Τρανούπολις, unde Philippus Τρανουπόλεως in Nicæno secundo, p. 596; quam vocem Carolus a S. Paulo ex Traianopoli contractum ait ob Asignium Trajanopolitanum, qui Collat. VIII conc. Constantinop. secundo, p. 240 vices agit Joannis episcopi Laodicensium metropoleos Phrygiæ Pacatianæ, cui et ego assentirer, ni plurima in ea collatione essent mendosissima et Notitiæ et concil. *Acta* obstarent. Novi quid Cellarius G. A. 3, 4 de Trajanopoli Ptolemæi disputarit, necdum tamen eam nostram esse constat, sequens Πουλχεριανούπολις forte verius Πουλχεριούπολις, etsi nusquam mihi visa, a Pulcheria Augusta appellabitur.

Ibid. Ὑπὸ κονσουλάριον. Consularis Lydiæ l. XVII, c.Th. de petitionib. meminit et Synesius epist. 127, cui ἄρχων τῆς Λυδίας.

Ibid. Σάρδεις. De hac et tribus insequentibus *Ant. Itin.*, p. 336. Hic obiter illustremus *Thesaur. Britan.* tom. II, pag. 145 numum, in quo e dimidiata luna juvenale caput, Phrygia tiara ornatum, promicat, additis ΜΗΝ ΑCΚΗΝΟC, et altera parte Hermus urnæ leniter incumbit, subscripto ΕΡΜΟC, circa vero CΑΡΔΙΑΝΩΝ. Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Vir doctus, qui numum publicavit, deum Lunum esse ait,

et Asceni nomine, quod sine tentorio agat, perpetuo circumactus motu, donatum; quæ mihi explicatio longius arcessita videtur. Potius arbitrer non esse Græcæ originis sed barbaræ vocem, ut Μηνὸς Κάρου, cui templum fuisse Laodiceam inter et Carura e Strabone XII, p. 580 novimus, et Μηνὸς Καμαρείτου, quem Nysæorum in Caria nummi præferunt, et Μηνὸς Φαρνάκου, cui circa Cabira templum erat apud eumdem Strabonem XII, p. 557, eoque deum Lunum et sub ejus figura Adonin designari : quem et matrem deum seu Venerem Lydi vicinæque gentes barbaris ornatos titulis coluerunt. Proclus Diadochus in Tetrabybli Ptolem. Paraphrasi, p. 97 : Ἐν ταύταις χώραις σέβουσι μὲν ὡς ἐπὶ πολὺ τὴν Ἀφροδίτην ὡς θεῶν μητέρα, διαφόροις αὐτὴν καὶ ἐγχωρίοις ὀνόμασιν ὀνομάζοντες· ὁμοίως καὶ τὸν τοῦ Ἄρεω;, καλοῦντες αὐτὸν Ἄδωνιν καὶ ἄλλοις τισὶν ὀνόμασιν. E quibus, quæ de Adonide dixi, firmantur, clarissimeque apparet nullam esse causam quamobrem Livii XXXVIII, 15 vicum, quem Adonidos Comen vocant, viri docti mutent : cum enim Lydi Phryges Lycii Pamphylii, de quibus omnibus Proclus, Adonin præcipuo honore coluerint, quid impediet Comen Adonidos in Phrygiæ finibus fuisse, si Livio credamus? cæterum, ut ad Ascenum redeam, non dubitem quin idem atque ille sit quem Antiochiæ in Pisidia maximo honore prosequebantur. Strabo, modo parum adjuvetur, nobis eum ostendit l. XII, p. 577 : Ἦν δὲ ἐνταῦθα, inquit, καὶ ἱερωσύνη τις Μηνὸς Ἀρκαίου, πλῆθος ἔχουσα ἱεροδούλων καὶ χωρίων ἱερῶν. Sic vertunt eduntque : mss. Ἀχαίου, ut l. X, p. 577, quod ex Ἄσκηνος sive Ἄσκανος natum videri locorum nominumque similitudo dissuadet.

Col. 148. *Σῖται*. Verum urbis nomen quod fuerit dubium est. Vaillantius numos CAETΩN in *Græc. imp. Num.*, p. 36 huc retulit, sed perperam : sunt enim Samosatensium, ut ex nummis Thesauri Britannici, p. 211, tom. II apparet. Rectius CAITTHNΩN numos hujus urbis incolis Harduinus tribuit. Itaque Σαῖτται rectum erit, a quo non longe abest Ptolemæi e mss. Palat. Σάτται, pro quo Σῖται Coislinianus codex. In Actis conciliorum modo Σετῶν πόλις, ut Nicæno secundo p. 591, modo Σιτῶν πόλις, ἐπαρχίας Λυδίας, sicuti Constant. Tertio, p. 502, modo Σεπτῶν πόλις, quo modo in Chalcedon. p. 666, pro qua p. 97 Σεττῶν, p. 527 Σέλλων et Σεύγων, p. 399.

Ibid. *Μαιονία*. Sita fuit in radice Tmoli, teste Plinio V, 29. Μαιονιτόπολις τῆς Λυδῶν ἐπαρχίας in Constant. Tertio, p. 668. Μιονία mendose in Nicæno secundo, p. 591. Sequentem legere non memini.

Ibid. *Τράλλης*. Δάλδη potior erit, cujus episcopus Joannes Δάλδης Nicæno secundo subscribit, et Ephesino, p. 535, quanquam prave, τῆς Λυδίας Δαρδάνης. Numum Δαλδιανῶν *Thes. Britan.*, t. II, p. 104. N. Haymius inseruit; qui dum adscribit nusquam eam nisi in Suida reperiri, usu veterum scriptorum parum se instructum prodit. Carolus a S. Paulo *Daldis* inquit *Suidæ in voce Artemidorus, qui hanc urbem* MYSSEN *ab incolis dictam scripsit*; quibus gemina Abr. Ortelius in Thesauri sui Dalden commentatur. Utrumque Artemidorus, quantum a vero ea absint, si patrio sermone loquentem audire voluissent, docuisset Oneirocr, 2, c. ult. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἐν Δαλδίᾳ Ἀπόλλωνα, ὃν ΜΥΣΤΗΝ καλοῦμεν ἡμεῖς πατρῴῳ ὀνόματι, ταὐτά με προτρέψασθαι. Intellexissent Apollinem Mysten a Daldianis fuisse cultum, nec unquam Daldiam eo nomine fuisse. Erat Daldia Lydiæ nec magnum neque memorabile oppidum : Δαλδία δὲ, verba ejusdem Artemidori Oneir. 3, c. ult. sunt, πόλισμα Λυδίας καὶ οὐ σφόδρα ἐλλόγιμον. Quæ etsi haud male disputata videri queant, fortasse tutius erit Τράλλην retinere : hoc enim nomine urbem a Trallibus diversam et Notitiæ veteres et conciliorum Acta agnoscunt. Ita Constantinop. secundo, p. 243. Uranius episcopus Trallenorum civitatis Lydiæ provinciæ, et Nicæno secundo, p. 51. Michael Τράλλης inter Lydiæ episcopos, cum paulo ante Theophylactus Τραλλέων inter Asianos nomen esset professus, subscribit.

Ibid. *Αὐρηλιούπολις*. Theodotus Αὐρηλιουπόλεως τῆς Λυδῶν ἐπαρχίας Constantinop. tertio, p. 668 scribendo adfuit. Adde Nicænum secundum, p. 591.

Ibid. *Ἀτταλία*. Habet eam Stephanus et Lydiæ contribuit; ubi recte L. Holsteinius et aliam eo nomine in Pamphylia, quam suo loco videbimus, fuisse observat. Huc numus Ἀτταλέων *Thes. Britan.* tom. II, p. 229, sicuti Ἀτταλεατῶν ad alteram in Pamphylia, p. 90 ejusdem tomi referri oportebit, qua de re N. Haymius. Dionysius tamen Ἀτταλεώτης Λυδῆς est in Chalcedon., p. 666.

Ibid. *Ἑρμοκαπηλία*. Theopistus Ἑρμοκαπηλίας est in Nicæno secundo, p. 51, qui p. 591 Ἑρμοκαπήλου dicitur. Hermocapelitas novit et Plinius, V, 30.

Ibid. *Ἀχρασός*. Sic mss. nec male, ut ex nummis Ἀχρασιωτῶν *Thes. Britan.* tom. II, p. 87, et quos Vaillantius inspexit, constat. Chalcedonensi concilio Patricius Ἀρχασσοῦ provinciæ Lydiæ, p. 574 adfuisse legitur.

Ibid. *Ἀπόλλωνος ἱερόν*. Hinc Apollonos hieritæ Plinii V, 29, et Lucius episcopus Ἀπόλλωνος ἱεροῦ in Chalcedon., p. 666. Meminit Ἀπόλλωνος ἱεροῦ in monte positi Aristides tom. I, p. 625 et 629 : quod si nostrum est, 300 ferme stadiis Pergamo semotum fuit.

Ibid. *Τάλαζα*. Τάβαλα rectum est. Non diffiteor plerisque in Notitiis τὸν Γαβάλων præsulem inter Lydiæ episcopos recenseri, neque etiam Polycarpum Γαβάλων concilio Chalcedon., p. 97 subscribere, eumdemque in Latina epistola episcoporum Lydiæ ad Leonem imperatorem Gabalorum dici : necdum tamen permoveri possum ut id rectum esse credam, aut cum Harduino numos Ταβαλέων vitii arguam ob *Notitias* ecclesiasticas : quis enim ignorat quam frequentatum librariis sit T et Γ permiscere? Jam Τάβαλα vero nomine urbem fuisse ex conciliorum Actis patefaciam. Primo Polycarpus, qui Chalcedonensi adfuit, etsi passim Γαβάλων dicatur, Τραβάλων inscribitur, p. 399, nosque ad legitimum urbis nomen perducit. Deinde Joannes episcopus Ταβάλων constanter *Actis* Nicæni secundi appellatur, ut p. 51, 352, 591 atque alibi. Itaque Notitiæ omnes et Chalcedonense concilium hinc emendentur. Sita urbs fuit circa Hermum : unde *Thes. Britan.* II, p. 156 Ταβαλέων numus recubantem at-

que urnæ innixum eum fluvium ostendat, ascripto Ἕρμος. Quod vero N. Haymius similem unum vulgatum negat, id secus est: fefellit diligentem virum Harduinus, qui numi inscriptione correcta, seu depravata verius. Γαβαλέων Ἕρμος in *Num. urb. illust.* Ad Gabala retulit.

Col. 148. *Βάγις*. Aliis Notitiis Βάγη, unde Βαγηνοὶ in *Thes. Britan.* tom. II, p. 249. Harduinus numum vidit Βαγηνῶν, cui aderat Ἕρμος. Unde haud multum inde dissitam fuisse colligas.

Ibid. *Κήρασε* Forte Κεράση. Menecrates Κερασῶν et Κερασσῶν inter Lydos Chalcedon. conc., p. 526 atque alibi subscribit, et Nicæno secundo, p. 353 Michael Κερασέων. nec aliter *Not.* Jac. Goar, p. 384.

Ibid. *Μεσοτύμελλος*. Μεσοτίμωλος ex Jure Græco Romano Leunclavii, p. 91 præstiterit. Hinc Mesotimolitæ apud Plinium v, 29, ex Harduini emendatione, quem vide.

Ibid. *Ἀπολλώνης*. Ἀπολλωνὶς est Strabonis XIII, p. 625, Pergamum inter et Sardes, utrimque 300 stadiis separata. Cyriacus episcopus Apolloniadis synodicæ Lydorum epistolæ nomen adscripsit. Numos Apollonidensium Ἀπολλωνιδέων habent Vaillantius et Harduinus. Vide Th. Laur. Gronovium in Bas. Marmor., c. XXIX.

Ibid. *Ἱεροκαστέλλεια*. Sine dubio Ἱεροκαισάρεια rectum est, cujus episcopus Ἱεροκαισαρείας Cossinus Chalcedon., p. 665 scribendo adfuit. Haud longe Hypæpis distabat, famosa cultu Dianæ Persicæ, qua de Tacit. *Ann.* III, 63, a Persicis, inibi incolentibus apud Pausaniam v, 27, ut viri docti monuerunt, dictæ. Quæ cum non ignoraret Jo. Harduinus, ausus tamen est iteratæ Plinii editioni adscribere v, 29, nullos illic Persicos nullamque Dianam Persicam fuisse: ΠΕΡΣΙΚΗ notari ΠΕΡτίνακα Σεβαστὸν Ἱερεῖς Καθιέρωσαν Ἡρακλέους, *Pertinacem Augustum sacerdotes consecrarunt Herculis.* En cor Zenodoti, en jecur Cratetis.

Ibid. *Μυστήνη*. Μοστήνη, ut numus Μοστηνῶν Λυδῶν perspicue docet. Julianus πόλεως Μουστήνης est in Chalcedon., p. 240. Vide L. Theod. Gronovium in Bas. Marmor. c. XXXI. Cæterum quæ ultimo loco legitur Μοστίνα, nostræ correctio atque ex margine in catalogum imprudenter recepta est, ut Ch. Cellarius G. A. III, 4, p. 131 animadvertit.

Ibid. *Σαταλέων*. Scribo Σάταλα, pro quo prave Ptolemæus Σάτταλα et Nonnus *Dionys.* XIII, 474 Στάταλα. Andreas Σατάλων Λυδίας interfuit Chalcedon. p. 97, vitioseque, p. 574 Σαγάρων Λυδίας et p. 665 ἐπίσκοπος Ἀγαλῶν dicitur.

Ibid. *Γόρδος*. Γόρδος τῆς Λυδίας Socrati *H. E.* VII, 36, cujus episcopus Gregorius Γόρδου Nicæno secundo, p. 353 nomen adscripsit. Carolus a S. Paulo eamdem esse censet ac Juliopolin, quæ ante Gordu Come, apud Strabonem XII, p. 574, sed errans: illam in Galatia prima videbimus; hæc Juliagordus Ptolemæo et numis, cujusmodi *Thes. Britan.* tom. II, p. 116, una parte turribus ornatum caput et circa Ἰουλιαγόρδος, altera Ephesinam Dianam et Ἰουλιγορδηνῶν titulum repræsentans.

Ibid. *Ὑπὸ κονσουλάριον*. Fuit præsidialis provincia Pisidia, ut *Notit.* imp. Orient. c. 1 et *Novella* 24, cujus c. 4 provinciæ præses prætor Justinianus esse jubetur, indicant; estque ejus præses in Actis Zosimi tom III Jul., p. 813, etc.

Ibid. *Ἀντιόχεια*. Provinciæ erat metropolis, ut ex provincialium ad Leonem imperatorem epistola constat, Lycaoniæ finibus proxima; quæ causa est quare Basilio Seleuciensi *Vit. S. Theclæ* I, p. 255 edit. Paris. τῆς Πισιδῶν τῆς καὶ γείτονος Λυκαόνων dicatur. Ancyranæ synodo adfuisse fertur Sergianus Antiochiæ Pisidiæ sive Cariæ, quorum alterum haud dubie a correctore est. Vide Cellarium G. A. III, 4, p. 187.

Ibid. *Νέα πόλις*. Hesychium Neapolitanum inter Pisidiæ episcopos in mss. vetustissimo Nicæni primi invenit L. Holsteinius. Bassonas τῆς Νέας πόλεως inter provinciæ præsules in Chalcedonensi, p. 670 nomen profitetur. Habet etiam Ptolemæus.

Ibid. *Λιμέναι*. Limenopolis in provincialium ad Leonem imperatorem epist. pro Λιμενῶν πόλις. Sane Musianus Λιμενῶν Pisidiæ episcopus in Chalcedon., p. 670, dicitur, ut Constant. Tertio, p. 676 Patricius τῆς Λυμναίων πόλεως Πισιδῶν ἐπαρχίας. Unde an Λίμναι, quo nomine urbes Stephanus recenset, potiores sint, haud immerito dubites.

Ibid. *Σαδίναι*. Hanc atque Armeniam nondum reperi. Posterior, si Græcæ sit originis, a servorum copia id nomen accipere potuit. Vide scholia in Nicandri Alexipharm. 176.

Ibid. *Πάππα*. Novit eam Ptolemæus, estque in Nicæno secundo Michael ἐπίσκοπος Πάπων sive Πάππων inter Pisidas, p. 348 et 575. Negligi ergo a Geographiæ Sacræ conditore haud debuerat.

Ibid. *Σινήθανδος*. Σινίανδος, ut Cyrillus Σινιάνδου concilio Chalcedon., p. 670, et Conon πόλεως Σινιάνδου τῆς Πισιδῶν ἐπαρχίας Constant. Tertio, p. 676 ostendunt.

Ibid. *Λαοδίκεια*. Non aliter Strabo, l. XIV, p. 663. Alii Λαοδίκειαν τῆς Πισιδίας malunt, ut Socrates *H. E.* VI, 8. Palladius satis oratorie (*Vit.* Chrysostomi, p. 78) συγκλωσθεὶς, inquit, Ἀμμωνίῳ τῷ Λαοδικείας τῆς κεκαυμένης κεκαυμένην ἐποίησεν τὴν ἐκκλησίαν. Causa cognominis ex soli ingenio, quod ignis ibi quædam quasi scaturigines essent, sumpta videtur.

Ibid. *Τυράϊον*. Rectum est. Theotecnus Τιραΐου Chalcedon., p. 401 et Τυρασίου, p. 669 subscribit, male utrobique: facile tamen videas unde ea sint depravata. Meminit ejusdem in Phrygia, finibus ejus longius prolatis, Xenophon Exped. Cyr. I, p. 194, sed Τυριαῖον appellans; quod ipsum Straboni, si mss. valeat auctoritas, cum Ortelio restituendum erit, l. XIV, p. 663: ἐπὶ δὲ τὸ πρὸς τῇ Λυκαονίᾳ πέρας τῆς παρωρείου τὸ Τυριαῖον διὰ Φιλομηλίου μικρῷ πλείους τῶν πεντακοσίων. Sic enim illi, non Τυριάριον, ut vulgo, nec Τετράδιον, quod ex Ptolemæo Palmerius advocabat, probantes; ut adeo circa Lycaoniæ montana non multum a Philomelio positum fuerit; quod et Plinii Tyrienses v, 27 Philomeliensibus pæne conjuncti suadent. Poterit autem Tyriæum numerum urbium *Geographiæ Sacræ*, in qua nulla ejus mentio, augere.

Ibid. *Ἀδριανούπολις*. Florentius Ἀδριανουπόλεως Pisidiæ est in Chalcedon. concilio, p. 670, et Thalalæus Hadrianopolitanorum Pisidiæ provinciæ Collat. 8 Constantinop. sec., p. 241.

Ibid. *Φιλομήλιον*. Nota urbs ex Strabone et con-

ciliorum est *Actis*, non item, turpi vitio deformatam esse in Procopii *Hist. arcana* c. XVIII. narrat plures urbes vehementi terræ motu corruisse, prætereque cæteras Πολύβοτόν τε τὴν ἐν Φρυγίᾳ καὶ ἣν Πισίδαι Φιλομηδὴν καλοῦσιν. Imo Φιλομήλιον, quo nomine Pisidis urbem fuisse, non altero, citra dubium est.

Col. 148. *Σωζόπολις*. Patria fuit Severi, qui Flaviano depulso Antiochenis episcopus est datus. Evagrius *H. E.* III, 33 : ὃς πατρίδα τὴν Σωζοπολιτῶν κληρωσάμενος, ἣ μία τοῦ Πισιδῶν ἔθνους ἐστίν. In *Actis* Zosimi tom. III Jul. Σωζουπολιτῶν πόλις circa Antiochiam Pisidiæ et Comanam c. I collocatur.

Ibid. *Τύμανδρος*. Jungitur huic arctissime in Schlestrateni et Bandurii editione μητρόπολις, quam Carolus a S. Paulo jure optimo hinc distinxit : neque enim Pisidiæ metropolis unquam fuit, Τυμανδὸς appellanda, si Longino, qui synodo Constantinopolitanæ sub Flaviano adfuit, credimus, episcopum se τῆς Τυμανδηνῶν πόλεως ἐπαρχίας Πισιδίας inter *Acta* Chalced. p. 244 professo, etsi τῆς Μανδηνῶν πόλεως prave p. 247. ὁ Τομάδνου et Τυμάνδου est in Notitiis Jac. Goar.

Ibid. *Μητρόπολις*. Exorticius Μητροπόλεως Πισιδίας Chalcedonensi p. 401 et 644 subscribit, perperam Νικοπόλεως, quo nomine in Pisidarum gente urbem ignoramus, p. 670 dictus. Hinc campus Metropolitanus apud Livium XXXVIII, 15.

Ibid. *Ὀπαμία*. Ἀπάμεια est, de cujus amœno situ multa viri docti ex Xenophonte, Strabone, Livio Maximoque Tyrio. Vide Ch. Cellarium G. A. t. III, 4, p. 158 et Cl. Salmasium in Solin., p. 581. Vulgo Phrygiæ adscribitur, neque id male : sub Christianis tamen Pisidiæ est contributa, unde Sisinnius Ἀπαμείας τῆς Κιβωτοῦ inter Pisidas Nicæno secundo, p. 358 subscripsit. Nimirum in Phrygiæ Pisidiæque finibus erat, quod egregie docet Dio Chrysostomus orat. XXXV, p. 432, cum Apamienses compellans τῆς τε Φρυγίας, inquit, προκάθησθε καὶ Λυδίας, ἔτι δὲ Καρίας· ἄλλα τε ἔθνη περιοικεῖ πολυανδρότατα, Καππάδοκές τε καὶ Πάμφυλοι καὶ Πισίδαι. Ubi plura in laudem urbis adduntur, quæ non exscribo.

Ibid. *Εὐδοξιούπολις*. Quo olim nomine fuerit, ignoratur. Doctissimus Holsteinius ex Socratis *H. E.* VII, 36 suspicionem jecit, sed debili tibicine fultam, ut ad Eudoxiopolin Europæ admonuimus.

Ibid. *Ἀγαλασσός*. Sic quoque in altera *Notitia* Jac. Goar et Nicæno secundo, p. 575, ubi Theodosius τῆς Ἀγαλασοῦ, qui Σαγαλασσοῦ, p. 358 ; similiter mss. quidem Liviani XXXVIII, 15, voci sibilantem litteram demunt, et Pliniani v, 27. Diceres propterea urbem inter eas esse referendam, quæ modo sibilantem litteram demunt, et Pliniani v, 27. Diceres propterea urbem inter eas esse referendam, quæ modo sibilantem sibi præponi modo auferri patiuntur : at obstant Græci, ut Polybius, quem Livius exscripsit, et plures alii, numi quoque Σαγαλασσέων apud Vaillantium Harduinum et Haymium. Scribatur ergo Σαγαλασσός, quam diei itinere Apamea dissociatam fuisse Strabo, l. XII, p. 569 docet.

Ibid. *Βάρις*. Ὁ Βάρεως episcopus est in *Notitia* Jac. Goar, qui perperam πόλεως Βάρης in Nicæno secundo, p. 358. Ptolemæo prorsus ut hic Βάρις, cui Κόμανα proxime jungitur et in veteri versione Conana, haud dubie verius : nam et Constans Κονάνης est in Nicæno secundo, p. 575, et diserte Κονανέων πόλις in Pisidia locatur in *Actis* Zosimi tom. III Junii, p. 815 et 816.

Ibid. *Ἡ σιδηρᾶ*. Utraque Jac. Goar *Notitia* hoc cognomine Seleuciam ornat, quod a ferri metallis accipere potuit. Nicæno secundo, p. 575 Petrus Σελευκείας τῆς Ἰδίας pro Πισιδίας subscripsit.

Ibid. *Ὁ Τιμβριάδων*. Sic mss. neque hilum *Notitia* Jac. Goar dissidet. Videtur librarius hæc ad normam ecclesiasticæ Notitiæ exegisse, et episcopum hujus urbis solemni in illis more signasse. Urbem si spectes, difficulter inveneris. Xenophon *Exp. Cyr.* I, p. 194 Θύμβριον 10 parasangis a Tyriæo, de quo supra, semovet. Id si nostrum, vitii manifestum erit : nec mutari tamen sustinerem, quoniam Constantinus hujus urbis præsul in Constant. tertio p. 505 Τιβριάδων et in veteri versione *civitatis Tibriadorum Pisidiæ provinciæ*, quamquam male p. 676 τῆς Μαμβιαδέων πόλεως, dicitur ; nisi et Plinius Timbrianos inde formasset v, 27. Ergo *Geographiam Sacram* et hac urbe augeamus.

Ibid. *Θεμισόνιος*. Nusquam in Pisidia mihi lecta est. Phrygiæ cognominem urbem supra vidimus, forte a Pisidica nomen habentem : Strabo enim XIII, p. 629 fuisse Phrygiæ urbes, quæ a Pisidicis nomen traxerint, docet. Posses cum doctissimo *Geograph. Ital. medii ævi* p. XXVII auctore de Termesso, quam Stephanus Pisidiæ urbem facit, nisi eam Pamphyliæ Hierocles contribuisset, cogitare.

Ibid. *Ἰουστινιανούπολις*. Nec hanc urbem, si alteram Jac. Goar *Notitiam* exceperis, legere memini. Vir doctus, quem tantum quod appellavi, quoniam Alemannus in Procopii *Hist. arcana* c. XI inter Justinianopoles Pamphyliæ urbem, quæ *in Notitia* veteri Myloma sit, recenset, de Myliade cœpit autumare, acsi et illa Justinianopoleos nomen induisset. At ea et ab hac provincia distat, et in Pamphylia fortasse reperietur. Equidem suspicatus sum Conanam sive Conana Justiniani nomen accepisse : causam habeo, quod Notitiarum una Jacobi Goar Justinianopolim inter Timandum et Malum interponant, reliquæ vero, Justianianopoli neglecta, Conanam. Quæ tamen mera suspicio est neque admodum firma.

Ibid. *Μάλλος*. Reliquis Notitiis Μάλος : unde Μαληνῶν episcopus in Jure Græco Romano, p. 190, et Constant. Tertio, p. 676 Sisinnius τῆς Μανοπόλεως τῆς Πισιδῶν, sed vitiose. Vide L. Holst. in Stephan. Μάλλος, auctor *Dissert. Chorogr. Ital.* cum hujus Mali occasione, p. 27 asseverat nullam Mallum in duabus Ciliciis Hieroclem adnotare. Haud sane advertit Μάλχος Ciliciæ primæ vitiosum esse et Mallum nobis offerre.

Ibid. *Ὀδάδα*. Imo Ἀδάδα, ut ms. Palatinus Ptolemæi. Joannes episcopus τῆς Ἀδαδέων πόλεως τῆς Πισιδῶν ἐπαρχίας concilio Constant. tertio, p. 676 adfuit. Artemidorus apud Strabonem XII, p. 570 inter Pisidiæ urbes Ἀδαδάτην Βριάδα, pro Ἀδάδα τὴν Βριάδα, seu Τιμβριάδα potius, annumerat.

Ibid. 30. *Ζόρζιλα*. Ὁ Ζαρζήλων constanter in *Notitiis* Jac. Goar, et ea quam Beveregius Comment. in Canon. concilii Trullani, p. 140 vulgavit.

Videtur non alia ac Δύρζηλα Ptolemæi, Z et Δ, ut assolet, permutatis.

Col. 148. *Τιτυσσός*. Sanum hoc est, ut et ὁ Τιτυασσοῦ veteris Notitiæ male Petrus Τοτιασσοῦ in Nicæno secundo, p. 358 et Τυασοῦ, p. 53, nec melius Stephanus τῆς Τυασέων πόλεως τῆς Πισιδῶν ἐπαρχίας Constantinop. tertio, p. 676. perperam etiam Πιτυασσὸς Artemidoro apud Strabonem XII, p. 570.

Ibid. *Ὑπὸ κονσουλάριον*. Et hæc præsidialis fuit, uti *Notitia* imp. Orient. c. I et Novella XXV docemur. Meminit quidem Theodorus Iconiensis in epist. de Cyrico et Julitta tom. III Jul., p. 26 Domitiani comitis Lycaoniæ, κόμητος Λυκαονίας, qui mihi rei militaris per Lycaoniam comes fuisse videtur : Notitia eum non habet : at præter præsidem in provincia qui rem militarem curaret, fuisse, *Novella* XXV dubitare vetat. Justinianus uni Lycaoniæ prætori Justinianeo et rem civilem et militarem mandavit.

Ibid. *Ἰκόνιον*. Lycaoniæ fuisse metropolin ex Chalcedon., p. 670 constat. Sita erat in Pisidarum et Phrygum finibus, nec multum ab Orientis diœcesi neque Asiana disparata. Basilius Seleuciensis *Vit.* S. Theclæ I, p. 232 : πόλις δὲ αὕτη Λυκαονίας, inquit, τῆς μὲν Ἑώας οὐ πολὺ ἀπέχουσα, τῇ δὲ Ἀσιανῶν μᾶλλόν τι προσορμίζουσα, καὶ τῆς Πισιδῶν καὶ Φρυγῶν χώρας ἐν προοιμίῳ κειμένη. Coloniæ eam dignatione illuminavit Imp. Gallienus, si fides rarissimo, et fortasse in hoc genere unico Thesauri Wildiani numo, cujus uni paginæ IMP. C. P. LIC. GALLIENUS. P. F. alteri ICONIEN. COLO. S. R. inscripti sunt. Cæterum Basilio illud τῆς χώρας ἐν προοιμίῳ admodum familiare est : nam et Seleuciam *Vit. Theclæ* I, p. 275 τῆς Ἑῴας ὁρίων ἐν προοιμίῳ positam ait, et II, 11 προοίμιον τῆς ἀτραποῦ, et c. XVII τῆς ἡμέρας προοίμιον, quin et orat. XXVII, p. 150 τῆς ὀργῆς τὰ προοίμια dixit; quam vero recte atque ex usu veteris Græciæ, ex egregia Hemsterhusii nostri ad Luciani Somnium animadversione cognosces.

Ibid. *Λύστρα*. Luca *Act.* A. XIV, 6, τὰς πόλεις Λυκαονίας Λύστραν καὶ Δέρβην, et v. 21 : at v. 8 ἐν Λύστροις· unde τὰ Λύστρα et Λύστραν in promiscuo usu fuisse diceres, nisi passim alii numerum pluralem mallent. Ὁ Λύστρων est in pluribus *Notitiis*, subscribitque Chalcedonensi, p. 99. Plutarchus Λύστρων. Ptolemæo Λύσιρα, in Palatino ms, pro quo verius scriptus Coislinianus Λύστρα.

Ibid. *Μίσθεια*. Est hujus præsul in Chalcedon., p. 674 Armatius πόλεως Μισθείας, et Longinus Μιστιανῶν πόλεως Λυκαονίας in Constantinop. tertio, p. 670. Theophanes Chronogr., p. 320 Μισθίαν et Mistam Ravennas, l. II, c. 17 appellat, non longe Vasadis abfuisse colligas ex Basilii M. epist. 118 τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον, scribit, τὸν ὑποκείμενον τῇ Μηστείᾳ, ᾧ ἐπεκηρύχθη ὁ ἄνθρωπος, κέλευσον Οὐασόδοις ὑποτελεῖν. *Agrum illum Mestiæ subjectum, cui addictus est homo ille, Vasodis subesse jube.* Sic Garnerius vertit ediditque, admonens Μηστείαν in Jul. quatuor esse mss. Vasoda vero in plerisque. Veteres editi Μισθίᾳ, Balsamon et Zonaras tom. II Beveregii Canon., p. 66 Μισθείᾳ, quod vir doctus spernere non debuerat, utpote solum cum vero consentiens.

Ibid. *Ἀμβλαδα* Philostorgius *H. E.* v, 2 urbem arido ac pestilenti fuisse solo, incolas barbaro atque ab humanitate alienissimo ingenio docet. Opphis episcopus πόλεως Ἀμβλάδων in Chalcedon. p. 675, et Constant. tertio p. 675, sed perperam, Ἀμιλάνδων πόλεως ἐπαρχίας Λυκαονίας. Vulgatum præter Stephanum et Philostorgium Ptolemæi mss. Palatinus Coislinianus et Barberinus, de quo L. Holst. in Steph., probant.

Ibid. *Οὐάσαδα*. Ptolemæus Οὐάσατα quod emendari debere ex mss. Coislin. certissimum est. Basilius M. Οὐάσοδα in nupera editione, cui hinc facillime et ex Beveregio tom. II, p. 66, tametsi pessime ibi Balsamon et Zonaras Μάσαδα legunt, succurri potuerat. Conon episcopus πόλεως Ἀασάδων ἐπαρχίας Λυκαονίας Constant. tertio p. 675 et Olympius Οὐσάδων Chalcedon. p. 674 suscripserunt, male uterque.

Ibid. *Οὐμάναδα*. Ὁμόναδα oportuerat, ut bello Ch. Cellarius G. A. III, 4, p. 205, licet operarum peccato Ὀνόμαδα inibi legatur. Hinc gens Homonadum apud Plinium v, 27 et Strabonem XII, p. 569. Hinc Tyrannus Ὁμονάδων in Chalcedon. p. 400, qui prave p. 99 Μανάδων, et pejus in Constantinop. tertio p. 675 Alexander πόλεως Σουμάνδων provinciæ Lycaoniæ.

Ibid. *Ἴλιστρα*. Hoc in mss. fuisse ex Holst. in *Geogr. S.* novimus : editi omnes Λίστρα. Oppido episcopus Martyrius Ἠλίστρων, qui rectius mss. Ἰλίστρων Ephesini concilii p. 534 et Onesimus πόλεως Ἰλίστρων Chalcedon. p. 674 fuit.

Ibid. *Λάρανδα*. Anton. *Itin.* p. 211 vide.

Ibid. *Δέρβαι*. Δέρβη, ut *Act.* A. c. XIV et apud Strabonem XII, p. 569; ubi in Isauriæ confinio locatur.

Ibid. *Βαράτη*. Ptolemæo Βάραττα, Tabulæ Peutinger. M. P. 50 ab Iconio Barathe. Nomine metropolitæ sui Constantinus τῆς Βαρατέων μητροπόλεως τῆς Λυκαόνων ἐπαρχίας Constantinop. tertio p. 526 subscribit. Noli tamen putare metropolin fuisse, quam dignitatem librariis debet, intempestive et satis inique eam Iconio auferentibus. Paulo itaque rectius p. 675 πόλεως Βαρίτης dicitur.

Ibid. *Ὕδη*. Plinius Lycaoniæ urbem in confinio Galatiæ atque Cappadociæ fuisse l. v, c. 27 scribit. Rufus πόλεως Ὕδης est in Chalcedon. p. 526 qui Σίδης mendose p. 400.

Ibid. *Ἰσαυρόπολις*. Lycaoniæ partem ad Taurum Ἰσαυρικὴν Strabo XII, p. 568 facit; nec male ergo Isauropolis huic provinciæ tribuitur. Aetius Ἰσαυροπόλεως Chalcedonensi adfuit p. 673. Alii Isaura appellant, Ἰσαυρέων πόλιν Diodorus XVIII, p. 605, de qua Henr. Valesius in Ammian. XIV, 8. Fuisse urbem latrociniis infamem nemo ignorat; atque haud scio an Læstrygonia sit Basilii Seleuciensis *Vit. S. Theclæ* II, 12, sceleratorum hominum atque ex rapto viventium receptaculum. Situs haud male convenit : dicit eam in Seleuciæ Isauriæque fuisse confinio, sed versus occasum ejus provinciæ totiusque Orientis, altissimis montibus impositam : διακειμένην ὡς πρὸς ἑσπέραν καθ' ἡμᾶς τε καὶ σύμπασαν ἑῴαν γῆν, πολλοῖς δὲ καὶ ἰσονεφέσιν ὄρεσι διειλημμένην. Incolis atque urbi a Læstrigonibus, quod eorum sectam atque instituta probarent, id nomen venit. Sane Isauros Basilii ætate ab improba prædandi cupiditate fuisse instructissimos ex Chry-

sostomi epistolis, Zosimo atque aliis pluribus cognitissimum est.

Col. 148. *Κόρνα.* Haud eam Ptolemæus, nec concilium Constantinop. primum, ut Carolus a S. Paulo monuit, ignorat.

Ibid. *Σάβατρα.* Consentit Tabula, quæ Iconio M. P. 44 semovet. Ptolemæo Σαύατρα, unde in Chalcedon. p. 673 Eustathius πόλεως Σαυάτρων. Quæ differentia ex sono est, uti in Σαυαδία et Σαβαδία, Καλαυρία et Καλαβρία, χαλαύροψ et χαλάβροψ, innumerisque aliis. Straboni XII, p. 568 Σόατρα, quam eamdem esse recte Ch. Cellarius G. A. III, 4, p. 205 animadvertit.

Ibid. *Πτέρνα.* Πέρτα Ptolemæi est, cujus præsul Conon πόλεως Περσῶν Chalcedon. concilio p. 674 (et in veteri versione, quam L. Holsteinius versavit, Pertorum) subscripsit, et Nicæno secundo p. 53 Epiphanius Πέρτων.

Ibid. *Κάρνα.* Imo Κάννα, ut apud Ptolemæum et Chalcedon. concil. p. 646 ubi, Eugenius Cannorum et p. 526 πόλεως Κάννων nomen inter Lycaoniæ præsules ascribit.

Ibid. *Γλαύαμα.* Suspicor hanc in Ptolemæi Δαύμανα, ut ms. Palatinus præfert, abconditam latere; nec forte alia habenda est Ὑδαμαυτὸν concilii Chalcedon. p. 674; quanquam quo vero nomine fuerit, prorsus ignorem. Ῥίγνον nondum inveni.

Ibid. C. *Ὑπὸ κονσουλάριον.* Phrygia Salutaris præsidi paruit, non consulari, ut ex *Notitia imp. Orient.* c. I compertum habemus. Amachius ἄρχων τῆς ἐπαρχίας τῆς Φρυγίας, qui dein ἡγεμὼν præses iteratis vicibus, est apud Socratem *H. E.* III, 15. Suidas rem eamdem referens in Ἀμάχιος parvæ urbis Phrygiæ præsidem facit, ἄρχοντα μικρᾶς πόλεως Φρυγίας, satis imperite exscriptis Malchi aut alius auctoris verbis. Suspicor scriptorem, quicunque fuerit, τῆς μικρᾶς Φρυγίας dedisse, idque, cum in parva urbe Mero res fuerit acta, πόλεως addito vocabulo auctum. Parvam autem Phrygiam hanc fuisse dictam ex Stephano in Εὐκαρπία constat.

Ibid. *Εὐκαρπία.* Pagus fuit Phrygiæ, ab ubere frugum vinique proventu id nominis sortitus, Metrophane, quem Suidas Eucarpia ortum affirmat, apud Stephanum auctore. Quod vero primo loco ponitur, id metropolin fuisse Phrygiæ Salutaris, uti L. Holsteinius in *Geograph. S.* autumat, argumento non est : nam et alia sunt in Synecdemo exempla urbium, qui principem locum in catalogo occupant nec metropoles fuerunt; et Synecdemus civilis est, neque ad metropoles semper attendit. Synnada provinciæ caput fuisse suo loco dicetur.

Ibid. *Ἱεράπολις* celebrem hoc nomine urbem in Pacatiana vidimus; diceresque ex ea provincia librarium socordia in Salutarem Phrygiam migrasse, nisi concilium Nicænum secundum Hierocli adstipularetur : cum enim p. 346 Nicolaus Hierapoleos Pacatianæ subscripsisset, nomen suum inter Salutaris Phrygiæ præsules p. 567 Michael Ἱεραπόλεως profitetur; et ne de vitio cogites, p. 597 atque alibi eumdem reperies. Itaque duas Phrygiæ, alteram Pacatianæ alteram Salutaris, Hierapoles agnoscamus, et hac *Geogr. S.* ornemus.

Ibid. *Ὄστρους.* Ὄτρος, cujus episcopus πόλεως Ὄτρου in Chalcedon. p. 673, in Nicæno secundo τοῦ θρόνου Ὄστρου p. 358 dicitur. Plutarchus τὰς λεγομένας ἐν Φρυγίᾳ Ὀτρύας in *Lucullo* p. 497 appellare videtur.

Ibid. *Σεκτόριον.* Hoc, utpote proxime ad Στεκτόριον, quo vero nomine fuit, accedens, e mss. arripuimus. Ptolemæo vulgo Ἰστρόριον, sed vetus interpres Stectorium legit, quod et mss. Coislinianus et Barberinus, de quo Holsteinius ad Geograph. S., præferunt. Joannes presbyter τοῦ θρόνου Ἐκτορείου Nicæno secundo p. 357 nomen ascripsit, et p. 53 Ἐκτορίου.

Ibid. *Βρούξος.* Verum est Βρούζος, unde numi Βρουζηνῶν et Βρουζίνων, ut in *Thes. Britan.* tom. II, p. 234, de quibus egregie Harduinus in Num. urb. illustrat. Ptolemæus, cui Δροῦζον, hinc auxilium accipit.

Ibid. *Κλῆρος Ὀρίνης.* Lege ὀρεινῆς. Intelligi credo Phrygiam Paroreiam sive montanam, de qua Strabo XII, p. 577 : ἡ μὲν οὖν παρωρία ὀρεινήν τινα ἔχει ῥάχιν, ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἐκτεινομένην ἐπὶ δύσιν. Κλῆρος dicitur solemni more, quo vox de agris sorte divisis et dein de aliis quibusvis usurpatur. Vide Cl. Dukerum in *Thucydidem* III, 50, et quos ille appellavit.

Ibid. *Κλῆρος Πολιτικῆς.* Sic mss. edere, Holsteinio accredimus, etsi quæ Phrygiæ pars sit, in obscuro maneat. Si conjecturis in re incerta indulgere liceat, dixerim eos Phrygiæ agros signari qui usui publico reipublicæ serviebant, atque eos in primis in quibus greges dominicos pascebant. Fuisse in Phrygia imperatores Valentinianus et Valens l. XIX, c. Th. de Prætoribus testabuntur; *satos de Phrygiæ*, aiunt, *gregibus* 20 *quatuor equos, subjugandos quadrigis, hoc est, simul octo, duobus maximarum editionum prætoribus dari sancimus.* Simili fortasse ex causa regio Aphrodisias antea Politice Orgas fuit appellata apud Plinium *N. H.* v, 30. De Debalacia nihil habeo monere, utpote nusquam lecta.

Ibid. *Λυσίας.* Nota e Strabone Plinio et Ptolemæo urbs, cujus numi Λυσιαδέων nomen præferunt. Philippus Lysiadis est in Chalced. p. 646.

Ibid. *Σύνναδα.* Hanc provinciæ metropolin concilium Chacedonense p. 673 imponit; unde Synodorum metropolita, quanquam non sine vitio l. XXIV *Hist. Miscell.* Tabula 32 M. P. Docimeo semovet. Vide Vales. in Socrat. *H. E* .VII, 3.

Ibid. *Πρύμνησος.* Prymnesia Ptolemæo et Chalced. concil. p. 673. Vulgo quidem Πρυμνιάσση ibi appellatur, sed verum Latinus interpres servavit, et Constantinop. tertium p. 675.

Ibid. *Ἴψος.* Urbem nobilitavit, quod prope eam depugnatum est, memorabile prælium, quo Antigonus a conjuratis ducibus victus atque interfectus est apud Plutarchum in Pyrrho p. 384. Ἄψος perperam Nicæno secundo p. 161.

Ibid. *Πολύγωτος.* Πολύβοτος oportuerat. Georgius presbyter πόλεως Πολυβάτου est in Nicæno secundo p. 358, hinc refingendus. Vide Cellarium G. A. III, 4, p. 168.

Ibid. *Δοκίμιον.* Addunt Schelstratenus et Bandurius μητροπόλεως titulum; quo ornatum unquam fuisse exiguum oppidum et solo marmore nobile haud constat. Verius suum sibi locum Μητρόπολις in principe editione occupavit : binas enim eo nomine in Phrygia fuisse e Stephano novimus quo

rum fortasse hæc apud Athenæum l. XIII, p. 574 obvia. Δοκίμειον, ut eo redeamus, Stephano, Δοκίμαιον, non sine errore, Ptolemæo, Δοκιμία κώμη Straboni l. XII, p. 577. Δοκίμιον, plane ut hic, ἐπαρχίας Φρυγίας Σαλουταρίας Ephesino concilio p. 534. Vide Norisium *Dissert.* 1 de *Epoch. Syro-Maced.* p. 14.

Col. 148. *Μῆρος*. Est apud Socratem *H. E.* III, 15, et Sozomen. v, 11, ubi Valesium vide. Nec crede tamen posteriore ætate Comopolin fuisse appellatam; neque enim Constantinus imperator l. I, Them. 1 id affirmabit, sed Merum fuisse κωμόπολιν sive grandem vicum, qui ad urbis amplitudinem proxime accederet, uti in Marci *Evang.* I, 38. Carolus a S. Paulo cum Myrum vocat, ab *Actis* conciliorum, ut Nicæni secundi p. 357, ubi Damianus Μύρων, in fraudem impulsus est.

Ibid. *Νακολία*. Urbem Phrygiæ, cui Nacolia nomen, πόλιν τῆς Φρυγίας ἣ Νακώλεια προσωνυμία, ad quam Valens Procopium profligaverit, Socrates *H. E.* IV, 5 vocat. Basilius Νακωλείας Φρυγίας Chalcedon. concilio p. 578 subcripsit. Cæteris Νακόλεια, ut Ptolemæo et Zozimo IV, 8. Vide Ch. Cellarium G. A. III, 4, p. 144.

Ibid. *Δορύλλιον*. Δορύλαιον, uti Strabo; nisi forte Δορύλλειον, modo sanum id sit, cum Eustathio in Dionys. 815 voluerit. Proxime fluvium sedem habuit, qui in *Thes. Britan.* tom. II, p. 257 numo Δορυλαέων urnæ incumbit, quamquam quo nomine fuerit nondum pro comperto habetur. Nic. Haymius Sangarium arbitratur, cui sane in Tabula Peutingerana accubat. At id flumen urbem alluisse cum certo haud constet, malim alterutrum amnium credere de quibus Cinnamus v, 1, ubi de Manuele Comneno, Διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου πορθμοῦ ἐπὶ Ἀσίας διαβὰς ἄχρι Δορυλαίου ἦλθε, περὶ ἄμφω τὼ ποταμὼ, ὧν ὁ μὲν Βαθὺς πρὸς τῶν ἐγχωρίων, Θύαρις δὲ ἅτερος ὀνομάζεται. Adde VI, 14 Nicetam Choniat. *Annal. Manuel.* VI, p. 88.

Ibid. *Μέδαιον*. Μίδαιον sive Μιδάεον, unde Μιδαέων numi apud Harduinum et Holst. in Stpehanum.

Ibid. *Δῆμου Λυκαῶν*. Posterius e ms. eruit Holsteinius, e quo Λυκαόνων δῆμος formari oportet. Δῆμος, ut sæpe, pagum notat: Stephanus Εὐκαρπία δῆμος τῆς μικρᾶς Φρυγίας, et in Δῆμος. Lycaones in Phrygia Plinius, v, 29 agnoscit, probe contra Harduinum a Ch. Cellario G. A. III, 4, p. 164 defensos.

Ibid. *Δήμου Αὐράκλεια*. Forte δῆμος Αὐλοκρῆναι. Plinius Aulocrenas Phrygiæ tribuit, v, 29. *Marsyas*, inquit, *ibi redditur, ortus ac paulo mox conditus, ubi certavit tibiarum cantu cum Apolline, Aulocrenis: ita vocatur convallis decem mill. passuum ab Apamia Phrygiam petentibus.* Et XVI, 43, favet suspicioni Aquilas episcopus Αὐλοκρῶν, qui inter Phrygiæ Salutaris præsules Chalcedon. p. 400 nomen suum profitetur. Quia tamen Αὐροκλέων p. 246 dicitur, nihil decreverim. Id addam, in Geograph. Sacra præteriri haud debuisse.

Ibid. *Δήμου Ἀλαμασσοῦ*. In concilio Chalcedonensi ejus episcopus memoratur, diciturque πόλις Ἀμαδάσση p. 673, et in Constantinop. secundo p. 244 civitas Amadassenorum. Rectius itaque δῆμος Ἀμαδάσσης.

Ibid. *Δήμου Προκνίασα*. Forte δῆμος Πραιπένισσος. Præpenissus est inter Phrygiæ urbes apud Ptolemæum, subscribitque Auxanon πόλεως Πραιπενίσσου Chalcedonensi p. 673. Quod vero his pagis episcopi fuerint impositi, id argumento est fuisse κωμοπόλεις sive amplos et civium frequentia celebres pagos, unde et πόλεις Chalcedonensi concilio dicuntur. Ceteroqui canones pago aut parvæ urbi, cui vel unus presbyter sufficeret, episcopum negabant, ut synodi Sardicensis 6: Μὴ ἐξεῖναι καθιστᾷν ἐπίσκοπον ἔν τινι κώμῃ ἢ βραχείᾳ πόλει, ἧ τινὶ καὶ εἷς πρεσβύτερος ἐπαρκεῖ· et synodi Laodicenæ 56, qui περιοδευτὰς sive visitatores, ut Dionysius Exiguus vertit, de quibus Beveregius plura, in ejusmodi pagos amandat; quamquam et id citra dubium est, haud raro præsulum ambitione optime decreta fuisse proterve conculcata, et quo plures suffraganeos, quos vocant, acciperent, pagis atque oppidulis episcopos datos. In Africa certe per contentiones Donatisticas incredibilem in modum præsulum numerus increvit, paulatimque villæ fundi et vici suos sibi præpositos viderunt, sicut ex *Collat. Carthagin.* c. 181 colligas. Sed hæc ab instituto nos avocarent longius.

Ibid. *Ὑπὸ κονσουλάριον*. Olim Lycia et Pamphylia uni proconsuli paruerunt; unde C. Porcius procos Lyciæ et Pamphyliæ in Thes. p. CCCCLVIII, 6. Sub Constantino præsidem habuerunt, ad quem l. 2, c. Th. de censu data est. Diceres Decii tempore a Lycia jam fuisse distractam ob Pamphyliæ præfecturam Martiano ab eo imperatore mandatam, in Actis S. Achatii apud Ruinart. p. 155, si bonæ fidei semper ea essent monumenta. Forte Theodosius secundus Lyciæ suum præsidem imposuit, qua de re alias. Fuisse vero consularem Pamphyliam *Notitia imp. in Orient.* c. 1 docet.

Ibid. *Πέργη*. Editi omnes Σύλλαιον jungunt, ac si eadem urbs esset, prorsus contra verum: distinctissimæ enim fuerunt, singulis episcopis, ut ex Chalcedonensi concilio novimus, subditæ. Seriore quidem ævo dignitas metropolitana Sylæum ornavit, eaque causa est, cur in aliis Notitiis ὁ Πέργης ἤτοι Συλαίου episcopus memoretur. At nondum, cum Hierocles suam digereret, eo res redierat: distinguuntur enim utriusque episcopi in Constantinop. tertio. Erat Perge provinciæ metropolis, sicuti præter Chalcedonense concilium p. 656 scholiastes Callimahi hymn. in Dian. v. 187 et egregius numus ab Ezech. Spanhemio (dissert. 9 de V. et P. Num. p. 591) productus ostendunt. Secta dein in duas Pamphylia, quæ tamen divisio Hierocle, quod supra patefecimus, posterior est, Pergo Pamphyliæ secundæ, primæ vero Side metropolis esse cœpit.

Ibid. *Σύλλαιον*. Σύλαιον Constantino l. 1, Them. 14, et Constantinop. tertio p. 677, ubi Paulus πόλεως Συλαίου τῆς Παμφυλίων ἐπαρχίας, nec aliter *Actis S. Stephani Junioris, a Benedictinis vulgatis*. p. 452, quæ Lyciam hinc ordiuntur, etsi ipsi Σύλεον maluerint. Putares itaque rectum id esse: at obstat Σύλειον Stephani et Syleum Livii. Salmasius in Solin. p. 549 Σίλλιον, nisi error ibi sit ab operis commissus, verum esse pertendit. Holsteinius Σύλαιον præfert ad Stephanum, atque Arrian *Exped. Alexand.* 1, 27 Σύλλιον, χωρίον ὀχυρὸν ad hanc normam corrigit. Ego in Arriano nihil muto, Σύλλιον et Σύλλειον cæteris præstare arbitratus. Ha-

bet id Polybius Leg. 30, et, quam conformatione litterarum Λ et Α deceptam nemo dixerit, Tabula Peutingerana. Perperam ergo Ptolemæus Σύλουον, et Chalcedonense p. 402 Σίλυον. Oppidum haud multum Perga distabat.

Col. 148 *Μάγυδος*. Sic et Palat. et Coislin. mss. Ptolemæi pro vulgato Μάτυλος. Numi Μαγυδέων Thes. Britan. tom. II, p. 189, id probant. Quare non recte satis Magædensium civitas Pamphyliæ Constantinop. secundo p. 241, nec Μαγίδων πόλις Constantinop. tertio p. 502, nedum πόλις Μαῦδος Chalcedon. p. 672. Verius Magydensium civitas p. 646 veteri interpreti.

Ibid. *Ἀτταλία*. Nota urbs e Strabone est circa Corycum posita. Suidas in Κωρυκαῖος sitam ait ad Corycum promontorium, haud obscure Corycum Ciliciæ cum cognomine Pamphyliæ oppido confundens; quem eumdem errorem Salmasius in Solin. p. 545, reprehendit in Demetrio, quo Stephanus teste usus fuit. Ἀττάλων episcopus, qui Ephesino interfuit concilio p. 535, hinc fuit, appellarique Ἀτταλέων debuerat. Cæterum seriore ætate urbs ab Alexio imperatore metropolitana jura, quemadmodum Notitia Jac. Goari docemur, impetravit. Hinc explica, quod cæteroqui absurdum videri posset, scholion Balsamonis et Zonarae tom. I Canon. Beveregii p. 107 : Παμφυλία ἐστὶν ἡ τῆς Ἀτταλίας ἐπαρχία. Vide quoque Tzetzen Chiliad VI, 72.

Ibid. *Δήμου Οὐλιάμβος*. Ab aliis ut huic nobis pagus explicetur exspecto, gratiam relaturus si eadem opera binis sequentibus, qui meam frustra implorarunt, succurrere voluerint. Meminit sane *Notitia* Jac. Goari Δικιοτανάβρων, videnturque eadem ac Κάναυρα, nec hilum tamen juvant. Carolus a S. Paulo non aliam esse ac Zenopolim fidenter affirmat, quam nos Isauriæ fuisse pro comperto habemus.

Ibid. *Ζοβία*. Lege Ἰοβία et mox Τερμεσσός. Tribus his oppidis tempore synodi Constantinopolitanæ sub Flaviano unus episcopus fuit qui inter *Acta* Chalcedon. p. 239 τῆς κατὰ Τερμισσὸν καὶ Εὐδοκιάδα καὶ Ἰοβίαν ἁγίας Θεοῦ ἐκκλησίας dicitur. Ephesinæ synodo p. 535 Timotheus πόλεως Τερμησσοῦ καὶ Εὐδοκιάδος subscripsit, unde alii Joviam paruisse conjicias. Leone vero imperatore, quod synodica provincialium epistola docemur, et Eudocias et Termessus singulis præsulibus dicto audientes fuere. Montibus Termessus supra Phaselidem circa angustias, per quas in Milyadem transitus, erat apposita. Vide Cellarium G. A. III, 4, p. 196.

Ibid. *Δήμου Μενδενέω*. Nisi me omnia fallunt, est hoc Ptolemæi Μενεδήμιον. Itaque Δῆμος Μενεδήμιον refingamus.

Ibid. *Δήμου Σώλκα* imo Πώγλα, ut idem geographus. Paulus πόλεως Πούγλων inter Pamphilios nomen in Chalcedon. p. 672 profitetur.

Ibid. *Σίνδα*. Ἴσινδα oportuerat, quod L. Holsteinius ad *Geogr. S.* monere haud præteriit, simile mendum e Strabone et Stephano ad hujus Ἄμβλαδα eluens. Concilio Ephesino p. 585 πόλις Ἰσιωδῶν perperam appellatur, rectius Chalcedonensi p. 672.

Ibid. *Βέρβη*. Sic mss. Βάρβη aliis notitiis. Utrum præstet, in tam pertinaci veterum de oppido silentio haud temere finivero.

Ibid. *Συνδαύνδα*. Et hoc e mss. Crederes hinc fuisse Neonem episcopum πόλεως Σιλιάνδου Παμφυλίας in concilio Chalcedon. p. 556, nisi aliunde liqueret Syllii de quo supra, præsulem fuisse. Vide p. 672 Actorum eorum. Itaque de hac et sequenti Myodia nihil profitebor aliud quam obscurissimas videri. Inveni quidem in *Notitia* Jac. Goari Μυλόμην ἤτοι Ἰουστινόπολιν, pro qua Justinianopolin N. Alemannum in Procopii *Hist. Arc.* c. 11 legisse constat : sed ea ab auxilio ferendo tantum abest ut omnia conturbet.

Ibid. *Χωριομυλιαδικά*. Jungere hæc manu exaratos codices Holsteinio accredimus, nec tamen urbem eo nomine Pamphyliæ fuisse, quæ ejusdem in Stephani Μιλύαι suspicio erat. Milyas a Ptolemæo Pamphyliæ contribuitur : hinc τὴν Μιλυάδα χώραν in Lyciæ Phrygiæ et Pamphyliæ finibus apud Arrianum *Exped. Alexandr.* I, 25 et Strabonem XII p. 570 appellarunt. Verum ergo fuerit χωρία Μιλυαδικά, ut pagi ejus regionis intelligantur.

Ibid. *Ὄλβασα*. Jurares Ὀλβίαν esse, quam omnes, si Stephanum exceperis, meritum propterea Casauboni, Salmasii atque aliorum animadversionem, Pamphyliæ transcribunt. Ne quid tamen mutetur, Ptolemæus auctor erit, Ὄβασα, sive, ut Coislin. ms., Ὄλβασα Psidiæ haud multum a Comana, quo de oppido mox, contribuens. Nec Psidiæ mentio illi nocere debet, cum finitimas esse provincias et plura ejus oppida Hieroclem Pamphyliæ suæ vindicare apertissimum sit.

Ibid. *Λυσήναρα*. Λυσινίαν Ptolemæi esse non dubito : nam et reliquæ *Notitiæ* urbem agnoscunt, et Theodotus Λυσινέων in Chalced. concilio p. 402, sive Lysiniensis, ut in synodica ad Leonem imperatorem epistola, memoratur.

Ibid. *Κόμαρα*. Non aliter Ptolemæus, cui Ephestius Comanenus in synodica epistola *astipulatur* : nam operam Carolus a S. Paulo abutitur, cum Comacenum eum esse jubet. Huc refert Harduinus numum ΙΕΡΟΚΑΙCΑΡ. ΚΟΜΑΝΕΩΝ, probabili conjectura : propius enim hinc Hierocæsarea quam ab oppido Pontico Cappadocicove distat.

Ibid. *Κόλβασα*. Κόρβασα, quemadmodum Ptolemæus, unde Corbaseus episcopus, ut Carolus a S. Paulo admonuit, in concilio Constantinop. sub Menna.

Ibid. *Κρέμνα*. Κρῆμνα, quam coloniam Romanos deduxisse Strabo et Ptolemæus testantur. Sita erat in loco prærupto, quæ fortasse nominis causa, undique fossis depressissimis munita apud Zosimum I, 69, ubi tamen male Lyciæ tribuitur.

Ibid. *Παμένου τεῖχος*. Ἀνεμοτεῖχος mendose Constantino I., 1 Them. 14, ut Πανεμοτειχειτῶν numi monstrant. Τεῖχος autem in hac compositione arcem notat; quam rem cum pluribus exemplis L. Holsteinius ad Stephanum stabilire constituerit, eaque absint ab ejus notis, en tibi ea ex schedis, quarum mihi copiam fecit vir clarissimus I. Ph. D'Orville. Τεῖχος *multis in locis veterum non solum murum sed et castellum vertendum est : significat enim locum munitum. Ita ferme semper apud Scylacem et Herodotum. Sic.* I. I, c. 83 *Sardes vocat* τεῖχος τῶν Λυδῶν, *ubi inepte interpres murum Lydorum, et* I. VII c. 59, *quem locum notavi ad Stephanum. Justinus Cohort. ad Græcos :* ἐπὶ τούτους γὰρ (τοὺς

φιλοσόφους) ὥσπερ ἐπὶ τεῖχος ὀχυρὸν καταφεύγειν εἰώθασιν. *Et Orat. ad Græcos Hercules inter alios labores Augiæ* ὀχυρὸν τεῖχος *a sordibus purgasse dicitur: utrobique validum murum reddunt perverse.* Ita νέον τεῖχος, Ἀβώνου τεῖχος, Ἡραῖον τεῖχος et παλαιὸν τεῖχος *in Steph.* Γάγαι. *Atque ita accipe in oraculo Apollinis Atheniensibus dato* ξύλινον τεῖχος, *et vide ipsum Stephanum in* τεῖχος, *ubi* φρούριον *exponit. Idem Justinus dialogo cum Tryphone Platonem scribit et Pythagoram esse* ὥσπερ τεῖχος καὶ ἔρεισμα τῆς φιλοσοφίας· *Velut murum et columen ait interpres, ego potius arcem et munimentum: nam et Homerus Iliad.* Δ 407 τεῖχος Ἄρειον *vocat Thebas, quasi locum ab ipso Marte munitum, Martis propugnaculum.* Hæc vir doctissimus; quæ etsi verissime observata sint, non ivero tamen infitias, murum apud Latinos eamdem haud raro significationem possidere. Vide Anton. *Itiner.* p. 644 et Wassium ad Sallust. Catilin. c. 61.

Col. 148. Ἀριασός. Gemina sibilante Ptolemæus et ms. Leid., nec discordante Theophilo τῆς Ἀριασσοῦ in Chalced. p. 672, tametsi perperam p. 556 πόλεως Ἀρχισσοῦ Παμφυλίας.

Ibid. *Μαξιμιανούπολις.* Est in *Notitiis* et conciliorum *Actis*, sed situs, ut pleræque hujus provinciæ, incertissimi. Κτῆμα, quod sequitur, publicum urbis agrum sive prædia indicat; quo modo βασιλικὰ κτήματα in Herodiani l. I, c. 11, sunt villæ principis, et l. II, c. 6 τὰ ποῤῥώτατα τῆς πόλεως κτήματα, prædia ab urbe remotiora.

Ibid. *Ρεγησαλάμαρα.* Credo pagi aut oppiduli esse nomen: solet enim Hierocles τὰ ῥεγὲ, ex ῥεγεῶν accisum, illis præponere; qua de re infra cum in Bithyniam devenerimus. Pagus ipse, pariter ac Limobrama, mihi nusquam occurrit.

Ibid. *Κόδρουλα.* Forte Κόρδουλα præstiterit: certe Maras urbis episcopus in veteri Latina versione concilii Chalcedon. p. 100 Cordylorum et ms. Κορδύλων, etsi vulgo nunc Κοδρύλων, et pessime p. 557 Κοδραλαίων, atque in epistola provincialium synodica Codri, appellatur. Accedit Stephanus, Κόδρυλος, πόλις Παμφυλίας. Haud equidem ignoro quid Abr. Berkelius ex eo fuerit architectatus, quo utique sine incommodo nunc facile carebimus.

Ibid. *Δημουσία.* Sanumne hoc sit an mendosum, quemve locum cum insequente insederit, ut doceatur, aliunde exspectamus.

Ibid. *Παστοληρισσός.* Si mss. addicerent, Πεδνηλισσὸν Ptolemæi et conciliorum præferrem.

Ibid. *Σέλπη.* Σέλγη haud dubie est, quod in animadversum a Ch. Cellario G. A. III, 4 p. 198 videbis. Monti erat imposita. Πολίχνη δ' αὕτη Παμφυλίας ἐστὶν, ἐπὶ λόφου κειμένη Zosim. v, 15.

Ibid. *Τριμούπολις.* Vero nomine Πριμούπολις erat. Hinc Timotheus Πριμουπόλεως τῆς Παμφυλίας in Chalcedon. p. 127 et p. 240 male Πριαμούπολις in Ephesino p. 528. Id enimvero negligi non oportet, Tribonianum Primupoleos præsulem, qui Ephesino concilio scribendo adfuit p. 438, Ἀσπένδου τῆς Παμφυλίας dici, nec usquam Primupoleos episcopum ab eo distingui; præterea in veteribus Notitiis Aspendi præsulem sæpe memorari, et primupoleos nullam esse mentionem. Quæ mihi res argumento est Aspendum nihil prorsus a Primupoli discrepasse, atque adeo perperam in *Geographia S.* distingui.

Ibid. *Σώδι.* Lege Σίδη, quæ deinceps metropolis Pamphiliæ primæ fuit. Primum ea dignitate in Concilio Constantinop. secundo p. 240 illustrata conspicitur, etsi in Chalcedonensi p. 437 Amphilochius ejus episcopus inter metropolitanos, quos vocant, nomen ascripserit. Numum Σιδητῶν πρῶτα Παμφύλων et alterum Σιδητῶν λαμπροτάτης ἐνδόξου explicuit Spanhemius dissert. 6 de V. et P. Num. p. 591.

Col. 148. *Σέρνα.* Assentior Holsteinio Sennensem in concilio Ephesino episcopum huic urbi imponenti: tametsi enim Nectarius Συνέων p. 439 scribatur, alibi τῆς ἐν Σενέᾳ καθολικῆς Ἐκκλησίας nominatur. Vide p. 529.

Λύδρη. Sic et Dionysius *Perieges.* 859 in editione Guil. Hilli, quod sphalma typographi Ch. Cellarius G. A. III, 4 p. 199 putaret, nisi in Hieroclis notitia Pamphyliæ etiam Λύδρη scriptum inveniretur. Ego contra sentio. Dionysii pleræque omnes editiones Λύρδην, etiam Ferrariensis a. 1512, præ se ferunt: nostrum vero a librario parum diligente est: nam cæteri scriptores consentiunt Λυρδειτῶν nummis.

Ibid. *Κάσσα.* Non alia est ac Ptolemæi Κάσαι, pro quo Cassæ vetus ejus interpres.

Ibid. *Κότανα.* Si *Acta* Ephesini concilii haud fallunt, Κότενα præstiterint: subscribit enim p. 549 Acasius Κοτένων τῆς Παμφυλίας, et p. 529, quamvis non sine levi mendo, τῆς ἐν Κοπένοις ἐκκλησίας.

Ibid. *Όρυμνα.* Hoc mss. approbant. Huic episcopus fuit Paulus Orymnorum Ephesin. concil. p. 674, qui vitiose τῆς ἐν Ηρύμνοις ἐκκλησίας p. 535. Vide Nicæn. sec. p. 598.

Ibid. *Κορακήσιον.* Situm erat in saxo prærupto, olim Ciliciæ asperæ initium apud Strabonem 14 p. 668. Matidianus Κορακισίων est in Ephesino p. 438, quicum pæne conspirat Κορακησίων numus *Thes. Britan.* tom. II, p. 282.

Ibid. *Σύεδρα.* Desertum Ciliciæ scopulum Florus a Salmasio emendatus IV, 2, Lucanus parva Suedra VIII, 259, ab eodem sanitati restitutus, appellat: olim Synedris legebatur, prorsus ut Coislin. mss. ex Suedra Ptolemæi Συνέδραν v, 8 fecit. Vide in Solin. p. 542, et Kuster. ad Suidæ Αἰλιανός.

Ibid. *Καραλία.* Κάραλλις ἢ Καράλλεια Stephano. Concilii Ephesini *Actis* adfuit Solon Καραλλίας, p. 438, et Chalcedon. p. 672 Marcianus πόλεως Καραλλίας rectius Constantinop. tertio τῆς Καραλλέων πόλεως τῆς Παμφυλίων ἐπαρχίας, p. 503. Vide Holst. in Stephanum, et gentile hoc a Κάραλλις derivatum atque ab Ethnicographo neglectum observa.

Ibid. *Ὀλύβρασος.* Κορυβρασσὸς vere Holsteinius, cujus præsul, ab eodem appellatus in hanc rem, Nesius Κορυβρασσοῦ Ephes. concil. p. 438, perperam vero τῆς κατὰ Κορυβοσύνην ἐκκλησίας. p. 529.

Ibid. *Ὑπὸ κονσουλάριον.* Præsidi Lyciam *Notitia imp. Orient.* c. I subjicit, estque in *Actis S. Claudii* apud Ruinart. p. 866 Lysias præses provinciæ Lyciæ; qui tamen non huic sed Ciliciæ, quoniam in civitate Ægea commoratus dicitur,

præfuisse videtur, ut bene vir doctus. Junctam Pamphyliæ paulo ante observavimus. Malala tom. II, p. 69 Lycaoniæ olim connexam, sed a Theodosio secundo inde divulsam ac provinciam esse factam, Myrensi urbe ad metropoleos dignitatem provecta, affirmat; quod si verum est, fortasse ultimis Theodosii primi imperatoris annis Lycaoniæ est adjecta : tum enim Lyciæ gravis inusta nota est, permissumque ut provinciales contumelioso nomine vulnerarentur. Nec cum veritate tamen consentiet, a Theodosio juniore Lyciam pristina jura reciperasse, siquidem priorem illi famam meritumque inter cæteras renovari censuerunt imperatores Arcadius et Honorius in l. IX, c. Th. de indulgent. crimin. Forte rem eamdem repetita lege Theodosius secundus jussit, eorumque scribendorum Malalæ occasionem præbuit.

Col. 148. *Πόλεις λϛ'*. Plinius *N.H.* v, 27 suo tempore oppida 36 Lyciam habere, Strabo XIV p. 664 commune Lyciacum τὸ Λυκιακὸν σύστημα ex 23 civitatibus fuisse compositum, in quo Lyciarches, aliique magistratus crearentur, refert. Hoc loco numerus catalogo, qui mox sequetur, major est.

Ibid. *Φασύδης*. Imo Φασηλίς, in finibus Lyciæ et Pamphyliæ posita apud Strabonem XIV p. 667. De Cylabra, quem tanquam heroem venerabantur, Athenæus VII, 13. Ex sequenti nihil, quod placeat, emergit. Vide Cicceron. Verr. IV, 10.

Ibid. *Γάγα*. Holsteinio in Stephanum Γάγα hoc neutrum videtur plurale, cui si quod simile esset exemplum, nec tot vitia huic notitiæ inessent, assentirer. Ab urbe et vicino amne, quem tamen Galenus ἁπλ. φαρμακ. IX, p. 123, etsi Lyciæ oram parva navicula legeret, invenire potuisse negat, lapidem Gagatem appellatum volunt, qua de re Saracenus in *Dioscorid.* v, 146 et Rhodius in Scribonii Larg. Composit. 225, cujus tamen omnia puto non probabis. Vide vero quas turbas hoc oppidum leviter in Eusebio de Martyr. Palæstin. c. IV depravatum dederit : Εἴ τις ἄρα Πάγας ἐπίσταται, τῆς Λυκίας οὐκ ἄσημον πόλιν. *Si quis*, inquit, *Pagas novit, urbem Lyciæ non obscurum.* Valesius Araxa, quod mss. ἀραπαγάς aut ἀραγάς offerrent, quo nomine nusquam urbs in Lycia, videtur maluisse : Henschenius tom. I. April. p. 59, Patara præoptat; Ruinartus *Actis Sincer. M.* p. 320, iu dubio est utri accedat. Tu mecum Γαγάς scribe, et compositos hos fluctus agnosces.

Ibid. *Ἀχαλισσός*. Si hanc et alias Notitias exceperis, inventu difficilis erit.

Ibid. *Ἐλεβεσός*. Legendum haud dubie est Ἐδεβησσός, quam urbem e mss. Stephano L. Holsteinius et Abr. Berkelius restituerunt. Ἐδεβησσὸς, ait, πόλις Λυκίας, ὡς Καπίτων Ἰσαυρικῶν α'. Nollem vero a Berkelio probari conjecturam Hermolai Barbari in Plinio v, 27 Habessum in Edebessum mutantis. *Oppida*, inquit, *Apyre et Antiphellos, quæ quondam Habessus, atque in recessu Phellus.* Nam compertissimum hinc est diversa oppida Lyciæ Antiphellum et Edebessum fuisse, utpote distincte ab Hierocle memorata.

Col. 149. *Λίμυρα*. Hoc e mss. vulgato [λύμυρα] præferendum. Sita urbs erat ad ejusdem cognominis amnem apud Strabon. 14, p. 666. Videntur autem τὰ Λίμυρα et τὴν Λιμύραν dixisse; sane τὸν ἐν Λιμύρᾳ Διάτιμον Basilius M. epist. 218 laudat, et ex Ovidio *Metamorph.* IX, v. 645 haud ignotus est :

Jam Cragon et Lymiren Xanthique reliquerat undas.

Ibid. *Ἀρύκανδα*. Nota satis urbs est ex Strabone Stephano et aliis, forte apposita ad Arycandum fluvium Plinii v, 27. Male Petrus Diaconus Ὀρικάνδων Nicæno secundo concilio p. 52.

Ibid. *Ποδαλία*. Stephanus Ποδάλεια πόλις Λυδίας, quod jure viri docti ex Ptolemæo et *Notitiis* mutarunt : Lyciæ enim fuit. Vide epist. provincialium synodicam tom. IX concil. Labbei p. 339.

Ibid. *Χῶμα*. Haud aliter Plinius et Ptolemæus. Eudoxius πόλεως Χώματο; ἐπαρχίας Λυκίας in Ephesino p. 536 memoratur. Quæ hanc excipit, mihi inaudita est, vereorque ut sine mendo sit. Arbitrabar Κορύδαλλα, unde Κορυδαλλέων numus *Thes. Britan.* tom. II, p. 262, et ἐν Κορυδάλλοις (sive potius Κορυδάλλοις) Ἀλέξανδρος ἀπὸ μοναζόντων ἐπίσκοπος Basilio M. epist. 218, legi posse : sed id oppidum longius a vulgato distat, et fortasse in Κομιστάραος, quo Lyciæ urbium index finitur, delitescit.

Ibid. *Μῦρα*. Bene ms. metropolin fuisse præter Malalam concilium Chalced. et Synodica provincialium ad Leonem epistola dubitare vetant. Basilius Seleuciensis Vit. S. Theclæ 1, p. 272 : Ἀπαγγέλλεται εἶναι κατὰ τὰ Μῦρα ὁ Παῦλος· τῆς Λυκίας δὲ ἐστιν αὕτη βελτίστη καὶ φαιδροτάτη πόλις. Vetera Theclæ *Acta* a Gabrio *Specileg.* I, p. 114 publicata Μύραν τῆς Λυκίας appellant, male, ac propterea corrigenda : paulo enim ante ἐν Μύροις.

Ibid. *Ἀρνέα*. Ἀρνεαί, unde in pluribus Notitiis ὁ Ἀρνεῶν. Stephanus Ἀρνεαὶ πόλις Λυκίας μικρά. Cyaneæ sunt apud Plinium v, 27.

Ibid. *Ἀπερλαί*. Ita manu exarati libri. Ptolemæo Ἀπέῤῥαι, Notitiis Jac. Goari ὁ Ἀπρίλων episcopus, perperam.

Ibid. *Φελλός*. Hanc et illi oppositam *Antiphellum* Strabo XIV p. 666 atque alii describunt. Ἐν Φέλῳ Λολλιανὸν ἐπίσκοπον Basilius M. epist. 218 commendat; ubi ex Vaticano mss. ἐν Φελλῷ admitti oportuerat.

Ibid. *Κάνδυβα*. Plinius et Stephanus hoc probant, Κόνδυβα Ptolemæus, haud bene. Constantinus πόλεως Κανδήβων Nicæni secundi p. 52 et Κανδίκων p. 353 hinc fuit : inserique adeo urbs hæc *Geographiæ S.* debuerat.

Ibid. *Εὐδοκίας*. Notitiæ haud præterierunt, estque, quod et Holsteinius, monuit Photius Eudoxatorum provinciæ Lyciorum in concilio Constantinopolitano sub Menna.

Ibid. *Πάταρα*. Hanc nobilem fecit *delubrum Apollinis, quondam opibus et oraculi fide Delphico simile. Ultra est Xanthus flumen et Xanthus oppidum*, inquit Mela I, 15. Adde Strabonem XIV, p. 665.

Ibid. *Κόμβη*. Ptolemæo Κόμβα, et forte verius : nam ὁ Κόμβων non tantum est in Notitiis Jac. Goari, sed et Constantinus πόλεως Κόμβων Nicæno secundo p. 356 subscripsit : unde mirere et hanc in *Geographia S.* esse neglectam.

Μίσαι. Verum est Νίσα, sive Νύσα, ut Coisl. ms. e Ptolemæo. Ὁ Νύσων est in *Notitiis*. Præfuit huic urbi episcopus Georgius, qui πόλεως Νισσᾶ Nicæni secundi concil. p. 52 et Νάσας p. 355 dicitur.

Ibid. *Πίναρα*. Sita urbs fuit ultra Xanthum flumen, non, uti vulgo locant, cis eum fluvium, si

verum tradidit Arrianus *Exped. Alexand.* I, 25. Episcopus τῶν Πιννάρων Theodorus cum Nicæno secundo p. 52 inter Lycios nomen profiteatur, digna utique urbs fuerat cui in *Geographia S.* locus assignaretur.

Col. 149. *Σίδυμα.* Itams. et verissime, ut ex Ptolemæo et Plinio constat. Addo Zemarchum πόλεως Σιδύμων τῆς Λυκίας concilio Constantinop. tertio p. 503 et Nicodemum πόλεως Σιδύμων Nicæno secundo p. 52 subscripsisse. Theophanes de Marciano *Chonogr.* p. 89: Καὶ γενόμενος ἐν Λυκίᾳ, ἀῤῥωστίᾳ περιπεσὼν καὶ καταλειφθεὶς ἐν πόλει Σύδημα, ubi sine dubio Σίδυμα oportet, quo et mss. Barberini Σίδημα ducit. Holsteinius in dubio utrum Σίδυμα an Δίδυμα probaret fuit. Vide ad Stephanum in Δίδυμον et Σίδυμα.

Ibid. *Τλῶ.* Hoc e mss. verum fuerit, modo Τλῶς legeris, quam urbem inter sex maximas Lyciæ Strabo XIV, p. 665, refert. Andreas πόλεως Τλοαίων Chalcedon. p. 97 et Τρόγλων p. 399, ac Constantinus Τλῶν, qui Τλωέων dici debuerat, Nicæno secundo p. 52 adfuerunt.

Ibid. *Τελμισός.* Præstat sibilantem geminari, etsi Hesychius Τελμισεῖς ἔθνος περὶ Λυκίαν, et Clemens Alexandrinus Stromat. I, p. 361 edit. Oxon. ὥσπερ Τελμισεῖς τὴν δι' ὀνείρων μαντικήν, et Basilius M. epist. 218 ἐν Τελμεσῷ Ἰλάριος ἐπίσκοπος: alterum enim plerique veterum probare solent, interque eos Clemens ipse *Protrept.* p. 40. Posita urbs erat in colle prærupto circa mare apud Arrianum *Exp. Alexand* I, 28., sinuique nomen fecit. Lucanus VIII, 248: *Magnosque sinus Telmissidos undæ compensat medio pelagi.* Sic malim: nam et Themissidos in manu exarato libro Fr. Oudendorpius invenit. Vide Cellar. G. A. III, 3, p. 107 et Holstein in Stephanum.

Ibid. *Καῦνος.* Cariæ hanc urbem serior ætas Lyciæ contribuit. Arces ejus Heracleum et Persicum Diodorus Siculus XX, p. 766, non præteriit. Ager circa urbem satis uber et fertilis erat, sed aer per æstatem et autumnum pestilentissimus, auctore Strabone XIV, p. 651, unde valetudine habitantium, quod Mela ait, oppidum erat infame: passim cives febricitabant, pallidoque vultu morbum prodebant, quam in rem præter Strabonem egregia habet Dio Chrysostomus orat. 32, p. 390. Hesychius in Καῦνος dicit Ῥόδου esse πόλιν, quoniam Rhodiis subjecta fuit. Descivere quidem ab his Caunii apud Livium XLV, 25, sed et in ordinem sunt redacti et a Romanis deinceps iisdem addicti, indice Strabone; quo jugo necdum exsoluti erant, cum Rhodiacam Dio Chrysostomus recitaret. Τίς γὰρ παρὰ Καυνίοις, inquit p. 349, γέγονε γενναῖος ἀνήρ; ἢ τίς πώποτε ἐκείνους ἀγαθόν τι πεποίηκεν; οἵ γε δουλεύουσιν οὐχ ὑμῖν μόνοις, ἀλλὰ καὶ Ῥωμαίοις, δι' ὑπερβολὴν ἀνοίας καὶ μοχθηρίας διπλῆν αὐτοῖς τὴν δουλείαν κατασκευάσαντες. Quare cum ea fuerint misera conditione et inconsiderata temeritate, ne miremur ab eodem oratore p. 326, τοὺς κακοδούλους τούτους Καυνίους *pessime sibi consulentes Caunios* appellari.

Ἄραξα. Habent urbem Stephanus et Ptolemæus. Theodorus episcopus πόλεως Ἀράξων ἐπαρχίας Λυκίας, sive Ἀράζων, ut perperam p. 673, concilio Constantinop. tertio, pejus Stephanus πόλεως Ἀράζου. Nicæno secundo p. 356, subscripsisse dicitur. Bubon ex Plinio nota est.

Ibid. *Ὑνόανδα.* Οἰνόανδα ex Plinio et Stephano: nam Ptolemæi Οἰνέανδα recta non sunt. Prave concil. Constantinop. tertio p. 673 Georgius præsul Ὑνιανδοῦ ἐπαρχίας Λυκίας, et p. 533, Οἰνιάνδων, ac Nicæno secundo p. 326 Georgius Οἰνιάνδου scribitur.

Ibid. *Βαλούρα.* Βάλβουρα, ut in Plinio et Ptolemæo, cujus oppidi episcopus Chalcedon. Concilio p. 524 Philippus Βαρβουρέων, et p. 666 πόλεως Βαλβουραίων, optime Βαλβουρέων p. 97 vocatur.

Ibid. *Κομιστάραος.* Mihi, nisi Corydalla, sit nihil de ea innotuit.

Ibid. *Ὑπὸ ἡγεμόνα.* *Sub Vespasiano principe insularum provincia facta est*, Sextus Rufus ait *Breviar.* c. 10, *præsidisque imperio subjecta:* unde Diocletianus imperator ad Diogenem insularum præsidem scribit l. v c. ubi caus. stat., ejusdemque meminerunt imperatores Honorius et Theodosius in l. 32 c. Th. de Navicul., ubi plura Gothofredus. Agere præses plerumque Rhodi solebat, quorsum cum hieme periculosus et sæpe incertus esset cursus, frustra Rhodiis querentibus, imperatores Valens Gratianus et Theodosius aliud edixerunt l. 6 c. de Offic. rector. provinc. *Civitas Rhodiarum*, aiunt, *injuriam suam non tam decenter quam sero conquesta est. Unde inviolabili observatione sancimus ut, quoniam tempore hiemis navigatio sæpe periculosa est et semper incerta, in illis quinque urbibus, quæ potiores esse cæteris asseruntur, vicissim hiemandum sibi judices recognoscant.* Neque enim dubitandum videtur quin sub judicum nomine præsides complectantur, tantoque minus quod et alias judices in Ictorum fragmentis præsides assignificent, ut exemplis Corn. Van Binkershoek *Observat.* I, 2 docuit pluribus. Cave vero quinque urbes, in quibus vicissim hiemem transigere jubentur, de insulæ Rhodi urbibus cum Guid. Pancirolo in *Notit. imp. Orient.* c. 102 interpreteris: tot illa non vidit, tribus olim superba, unde τρίπολις νᾶσος Pindaro *Olymp.* od. 7, sed quæ in unam Rhodum, ejusdem cum insula nominis, deinceps coaluerunt, Strabone teste 14, p. 655. Quinque urbes, nisi fallor, insulæ sunt totidem, in hac provincia cæteris potiores: hoc ipsa imperatorum constitutio, ut admittas, requirit. Nec obest sermonis usus: nam et Virgilius Delum Apollinis urbem vocat: neque Græcis quidquam familiarius quam insulam πόλιν appellare. Vide Anton. *Itin.* p. 523.

Ῥόδος. Insularum provinciæ metropolis Ephesino concilio p. 453 dicitur; Jornandi de *Regn. Succes. Rhodus opinatissima insula et totius Adriæ insularum metropolis*, qui rectius *Ægæi maris* aut *Asiæ* scripsisset. Libertate a Vespasiano privata est apud Sueton. c. 8; unde citra dubium est Dionis Chrysostomi Rhodiacam apte fuisse recitatam quam Rhodiis libertas auferretur, in provinciæ formam redactis: salvam illis libertatem p. 344 D, beatamque satis insulæ conditionem, cui in Caria et Lycia civitates tributariæ essent plures p. 341 C; adfuisse illis præterea τὸ ἑαυτῶν προεστάναι καὶ τὴν πόλιν διοικεῖν καὶ τὸ βουλεύσασθαι καὶ τὸ δικάζειν p. 359 B significat; quæ omnia inter provincias transcriptæ haud sane conveniunt.

Ibid. *Κῶς.* De hac et sequentibus Anton. *Itin.*

p. 522. Addam justam Sopingio causam defuisse cur hæc Hesychii de Samo Φυλλὶς ἡ Σάμος τὸ πάλαι, mutaret et Φυλλάς mallet. Vulgato patrocinium nunquam Nicander negaverit Alexipharm. 149, ubi scholiastes Φυλλὶς ἡ Σάμος.

Col. 149. *Μέθυμνα.* Sic et Scylax, quem Ch. Cellarius G. A. III, 2, p. 15 ut sine vitio sit veretur, quoniam Straboni et Thucydidi Μήθυμνα placeat. Ego haud damnaverim : nam et Μέθυμνα in Nicæno secundo p. 349 legitur, et Μεθυμναίων numum Thes. Friderician. c. v, 29 ostentat. Videtur et assentiri Galenus *Method. Therap.* XII, p. 166 : Τριῶν γὰρ οὐσῶν ἐν Λέσβῳ πόλεων, ἧττον μὲν εὐώδης καὶ γλυκὺς (οἶνος) ἐν Μιτυλήνῃ γεννᾶται, μᾶλλον δ' εὐώδης καὶ γλυκὺς ἐν Ἐρέσσῳ, κἄπειτα ἐν Μεθύμνῃ. Qui tamen cum de *Antidot.* I, p. 427, ἐν Μηθύμνῃ præferat, incertum relinquit utrum probaverit. Itaque succedat Μεθυμναῖος apud Athenæum l. VIII, c. ult. et Maximum philosophum περὶ Καταρχῶν 459 : Ἠ γύροις ἔνι κλῆμα Μεθυμναίου λελίησαι κατθέμεναι. Jam si μέθυ originem dederit Μεθυμναίῳ, ut Athenæus voluit, aut Μέθυμνα potius, utique ea se tueri poterit.

Ibid. *Πέτελος.* Hoc nomine cum insulam nemo noverit, Carolus a S. Paulo Δῆλος substituit, quam supra sub Achaiæ proconsulis ditione vidimus. Mihi Τῆλος, de qua Strabo x, p. 488, ex parte vocabuli haud male exstrui posse videtur, etsi gravius latere ulcus arbitrato. Auctor catalogo præscripsit urbes se 20 recensurum, et 19 tantum memorantur : deest præterea Carpathus celebri satis fama in hac provincia ; itaque opem e mss. fidelioribus optamus.

Ibid. *Προσελήνη.* Insula Πορδοσελήνη est, quam vocabuli fetorem vitantes Ποροσελήνην alii, alii Προσελήνην vocarunt : prius est apud Stephanum et plures alios, posterius in Chalcedon. synodo cui p. 530 et tom. IX, p. 173, Florentius Τενέδου, Λέσβου, Προσελήνης καὶ τῶν Αἰγιαλῶν subscribit, testificaturque se illis insulis episcopum fuisse ; quas et conjunctas atque uni præsuli subditas ex Ephesino p. 671 colligas : videbis enim Lesboselenensem Joannem, haud dubie Lesbo et Pordoselenæ impositum. Quæ vero τῶν Αἰγιαλῶν nomine in Chalcedonensi signantur? novimus Αἰγιάλην, sive Αἰγίαλον, ut Suidas maluit, insulæ Amorgi urbem, sed longius in Carpathium mare projectam quam ut Lesbi episcopo subditam arbitremur. Ergone a vero multum aberrabimus, si καὶ Αἰολίδων scribamus? constat enim Lesbum earum insularum principem et metropolin fuisse ex Eustathio in Dionysii Perieges. 536.

Ibid. *Σύφνος.* Σίφνος. Ut mss. Leid. ; quam cum Stephano male Μερόπην vetusto nomine dici et Μερόην substituendam suspicatur Abr. Berkelius, haud sane attendit ad Plinii cum Stephano consensum IV, 22.

Ibid. *Ἀμουργός.* Non aliter Ptolemæus, Ἀμοργός alii. Quod autem e mss. profertur Ἀμολγός, id ex posteriore natum est, prorsus ut rempublicam depeculantes Attici poetæ ἀμολγούς et ἀμοργούς appellitabant. Vide Kusterum ad Suidæ Ἀμολγούς, et de insula Bochartum de Colon. Phœnic. I, 14.

Ibid. *Ἀστυπάλαια.* Notissima insula est, cui cognominem in Samo urbem Polyænus *Stratag.* I, 23 habet, sitam, ut Etymologus docet, παρὰ τὸν ποταμὸν Σχήσιον, qui forte Χήσιος esse debet. Χήσιον ejus insulæ promontorium Alexipharm. 151 Nicandri scholiastes novit, unde Χησιάδες nymphæ isti poetæ, et Diana Χησιάς Callimacho *hymn. in Dian.* 228.

Ὑπὸ κονσουλάριον. In *Notitia imp. Orient.* c. 1 præsidem Caria habet, apud Sozomenum *H. E.* v, 21 : scribit enim τῷ ἡγεμόνι τῆς Καρίας Iulianus.

Ibid. *Μήλιτος.* Μίλητος est, urbs nobilissima, de qua Strabo 14 p. 635.

Ibid. *Ἡρακλείας Ὀγμοῦ.* Jungunt hæc mss. : verum est Ἡράκλεια Λάτμου, ita, quod Latmo monti assideret, dicta. Quin et Λάτμος urbi nomen fuit, ubi Strabo. XIV, p. 635 et Apollonii scholiastes IV, 57. Monuerunt, quo insignis etiam est in Polyæni *Stratag.* VII, 23 et Chalced. concil. p. 581, ubi Dionysius Λάγμου Καρίας, pro Λάτμου, qui p. 667, Ἡρακλείας Ἀτάλμου graviore peccato dicitur. In Nicæno secundo Ἡράκλεια τοῦ Λατόμου p. 356. Melius Constantinop. tertio p. 673 Ἡράκλεια Λάτμου ἐπαρχίας Καρίας.

Ibid. *Ἀμυνδὸς* Μύνδος, de qua Strabo XIV p. 658 et Pausanias II, 30. Perporam Nicæno secundo p. 356 πόλις Μύδδος. Halicarnassus et Cnidus nobilitatæ sunt et stilo minus egent ; etsi hoc addi poterit, posteriorem deinceps Stadiam esse appellatam eoque nomine insigniri in Nicæno secundo p. 52.

Ibid. *Κέραμος.* Neque maritimam hanc urbem, unde sinui nomen venerit, Strabo XIV p. 656 præteriit. Meminit etiam Galenus περὶ τροφ. δυναμ. p. 517. Hesychius : Κέραμος πίθος καὶ πᾶν ὄστρακον, καὶ δεσμωτήριον, καὶ ὀχύρωμα, καὶ πόλις Καρίας· ἡ δὴ δὲ ἐπὶ ὀχυρώματος. Sic forte ultima ea legenda sunt. Putem grammaticum illa ex criticorum scholiis in Homerum esse mutuatum : soliti enim fuere *Iliad.* ε, 387 χαλκέῳ δ' ἐν κεράμου δέδετο diversis explicare modis atque aut de carcere aut de Cariæ urbe Ceramo, loco munito posita, accipere. Eusthatius in eum poetæ versum p. 423 : Ἄλλοι δέ φασι δεσμωτηρίῳ στερρῷ, λέγοντες Κυπρίους κέραμον καλεῖν τὸ δεσμωτήριον. Οἱ δὲ πόλιν Καρίας φασὶ τὸν Κέραμον, χάλκεον οἷον δοκοῦσαν καὶ τροπικῶς λεχθεῖσαν διὰ τὸ στεῤῥὸν τοῦ τειχίσματος.

Ibid. *Μύλασα.* Sic et Polybius Leg. 93 et Ptolemæi ms. Coislin. et Μυλασέων numi. Μύλασσα Athenæus VIII, 18, Dio XLVIII p. 425, atque alii, quos testes appellavit Ch. Cellarius G. A. III, 3, p. 104. Est et in *Thes. Fridericiano* c. XII 17 numus Μυλλασσέων nomen præferens, qui si huc pertineret, ut viro docto visum est, multa conturbaret. Sed cave illi fidas, aut vera opineris quæ de novem Cariæ dynastis ad eum disputata sunt. Numi inscriptio alia omnia docebit, si componatur cum illis quos Jo. Massonus memorat *Vitæ Aristid.* II, 7 : inde enim ΑΛΑΑΣΣΕΩΝ legi oportere apparebit, et in corruptis *Thes. Frider.* litteris ΟΛΒΗΝΩΝ nomen delitescere ; præterea ΚΑΙ ΚΕΝΝΑΤ. ΔΥΝΑΣΤΟΥ sanum esse, neque inde ΚΑΙ ΕΝΝΑΤΟΝ ΔΥΝΑΣΤΗΝ effici posse. Cætera expediri nondum possunt, cum laceri et detriti fere hoc genus sint numi. Erant Mylasa templorum multitudine referta magis quam hominum ; quæ causa fuit quare Stratonicus, cum

urbem ingressus esset eaque animadverteret, mutata solenni formula, ἀκούετε, ναοὶ clamaret. Vide Casaub. in Athen. VIII, 8.

Col. 149. *Στρατονίκεια*. Dio 48 p. 425 Labienum, Parthicum imperatorem, Ciciliam occupasse atque Asiæ urbes in continente sitas præter Stratoniceam; qui si Cariam pro Asia scriptam reliquisset, cujus sane urbes Mylasa et Alabanda et Stratoniceam in primis nominat, rem nobis, quæ veri fidem haud excederet, prodidisset. Corruptissimum urbis nomen est concil. Constantinop. tertio p. 673, ubi Theopemptus πόλεως Τροτολυχειὰς ἐπαρχίας Καρίας subscribit.

Ibid. *Ἀμυζῶν*. Sic, uti apud Strabonem et Ptolemæum, ms. Leidensis. Hinc Joannes Ἀμυζόνος in *Chalcedon*. p. 400, et Philetus Ἀμαζόνος, levi peccato, in Ephesin. p. 437. Alinda ex Ptolemæo et Stephano, a viris doctissimis correcto, atque aliunde notissima sunt.

Ibid. *Ἀλάπανδα* Ita vulg. ms. Leid. Ἀλάβανδα, quomodo præter alios Dio XLVIII, p. 425. Tumulis fere incincta est apud Strabonem XIV, p. 660, ut pleræque in hac provincia urbes, collibus impositæ. Aristophanes *Avib.* 293: Ὥσπερ οἱ Κᾶρες μὲν οὖν ἐπὶ λόφων οἰκοῦσιν, ὦ 'γάθ' ἀσφαλείας οὕνεκα.

Ibid. *Ὀρθοσίας* Ὀρθωσία, quomodo Polybius Leg. 93 et ms. Ptolemæi Coislin., Strabo atque alii. Diogenes Ὀρθοσιαίων est in Chalcedon. p. 98.

Ibid. *Ἄρπασα*. Sita fuerunt ad amnem Harpasum apud Plinium V, 29. Phanias πόλεως Ἀρπάσων τῆς Καρίας adfuit Ephesino concilio p. 526.

Ibid. *Νεάπολις*. Meminit ejus Ptolemæus. Fuit hinc Dorotheus Νεαπόλεως, qui Nicæno secundo p. 159 subscripsit. Bassonas enim τῆς Νέας πόλεως Chalcedon. concil. p. 99, quem huic urbi imposuit Carolus a S. Paulo, Pisidiæ ejusdem nominis urbis præsul fuit, ut ante diximus.

Ibid. *Ὑλάρημα*. Stephano Ὑλλάριμα πολίχνιον Καρίας ὕπερθε Στρατονικείας, quemadmodum ea verba Is. Vossius ad *Melam* I, 16 correxit. Ὑλάριμα conciliorum Acta probant, ut Georgius πόλεως Ὑλαρίμων ἐπαρχίας Καρίας Constant. tertio p. 673 et Anthimus episcopus πόλεως Ὑλαρίμων Nicæn. secundo p. 52. Qui præsules etiam haud dubie indignarentur, si nullum sibi in Geographia Sacra locum viderent relictum.

Ibid. *Ἀντιόχεια*. Sozomenus *H. E.* VII, 2 Ἀντιόχειαν τῆς Καρίας vocat, Phlegon *Rer. Mirab.* VI Ἀντιόχειαν τὴν πρὸς Μαιάνδρῳ ποταμῷ: huic enim urbs assidebat, mirandi operis ponte juncto; quem horum Ἀντιοχέων numus ob oculos ponit in Thes. Britan. tom. II, p 269.

Ibid. *Ἀφροδισία*. Metropolin fuisse Cariæ imperator Leo significat in epistola tom. IX concil. *Labbei* p. 267, et Chalcedon. concil. p. 656. Ἡ πόλις τῆς Ἀφροδίτης Damascio dicitur apud Suidam in Ἀσκληπιόδοτος: nam nostram esse dubitare vetat Photius cod. 242 p. 1050, e quo præterea discimus haud multum abfuisse a Mæandro fluvio. Adde Stepnan. Νινόη et Μεγάλη πόλις.

Ibid. *Ἡρακλείας Ἀλαβοκόνος*. Sic ms. *Farnes.*, nec sine vitio tamen; quod qui tolli debeat, discordantium opiniones satis dubium fecerunt. Holsteinio, quoniam Stephano Heraclearum undevicesima est Καρίας ἡ λεγομένη Ἀλμάκιος μεσόγειος, et ab eodem Σαλμακὶς urbs Cariæ recensetur, Ἡρακλεία Σαλμακὶς vero nomine fuisse videtur, præsertim cum ab Arriano neglecta non sit. Cui accedere, etiamsi Menander episcopus opinioni favere videtur, cum Σαλμάκης Ἡρακλείας Chalcedon. concil. p. 667 dicitur, non possum. Agnosco urbem Salmacida esse in Stephano, sed Heracleam fuisse nemo dixit. De Arriano alia res est, qui Σαλμακίδα quidem memorat Exped. Alexand. 1 p. 26, at Halicarnassi arcem; unde Heracleam hanc esse haud posse apertissimum est. Præterea hæc Heraclea, Stephano teste, fuit mediterranea; cujusmodi, si propter Salmacin fontem Halicarnassi posita fuit, ut vir egregius arbitratur, minus recte appellabitur, quod Halicarnassus mari pene esset incincta. Ergone cum Berkelio in Stephano amplexabimur ἡ λεγομένη Ἀλκμᾶνι Λάτμος? Equidem Heracleam Latmum Cariæ urbibus libens asseruerim, nec probavero tamen viri confidentiam, qua conjectura, eaque incertissima, Stephani orationi inculcatur; ne nunc addam plurimum ea correctione a vestigiis mss. recedi. Quid itaque? dices. Putem ἡ λεγομένη Ἀλβάκιος a scriptore venisse, eamdemque esse prorsus quæ Ptolemæo in Caria Ἡράκλεια πρὸς Ἀλβάνῳ pro Ἀλβάκῳ appellatur. Auctores habeo Suidam in Διογενειανός, ubi ὁ ἐκ τῆς Ἀλβάκης Ἡρακλείας τῆς ἐν Καρίᾳ Ἰατρός, et veteres *Notitias*, quæ Ἡρακλείας Συαλβάκης et Σαλβάκης sæpe meminerunt; Acta quoque concilii Chalcedonensis, quibus Menander Ἡρακλείας Σαλβάκης Καρίας p. 581 subscribit. Non diffitebor eum Σαλμάκης p. 667 nuncupari; quod cum ex priori facillime nasci posse constet, nihil nocebit; tantoque minus, quia Salbacen vetus interpres ibidem legit. Itaque eadem Heraclea Ἀλβάκιος, Ἀλβάκη et Σαλβάκη dicta videtur ab Albaco Ptolemæi sive monte seu flumine: neque enim temere finiverim. Nec quemquam morabitur sibilans littera urbis cognomini modo connexa modo detruncata, si meminerit quæ ad Anton. Itin. p. 206 et 479 disputata fuerunt.

Ibid. *Τάβαι*. Sic codex Lugdunensis et Stephanus. Basilius Ταβῶν est in Nicæno secundo p. 52 Numos Ταβηνῶν dabit *Thes. Britan.* tom. II p. 150.

Ibid. *Ἀπολλωνίας*. Credo non aliam esse ac Apolloniam ad Lambanum, Ἀπολλωνίας πρὸς Λαμβάνῳ, pro quo Ἀλβάκῳ malim: certe Ἀλβάνῳ est in ms. Coisliniano, in quo si et Ἀπολλωνίας inesset, quod mihi verissimum videtur, bene omnia haberent. Tynchanius πόλεως Ἀπολλωνιάδος Cariæ provinciæ est in Chalcedonensi conc. p. 667. Sebastopolin in Caria, nisi fallor, Theophanes Chronogr. p. 305 ad mare habet.

Ibid. *Ἴασος*. Sic et Archestratus, quod Holsteinium non fugit, apud Athenæum Deipnosoph. III, 23: Ἦν δέ ποτ' εἰς Ἴασον Καρῶν πόλιν εἰσαφίκηαι. Cæteri Ἴασσον malunt, quam in insula ejusdem nominis positam ostendit Strabo XIV p. 658. Diodorus XIII p. 223 Θάσον τῆς Καρίας habet, quam Palmerius Ἴασσον facit, probabili conjectura: Xenophon tamen eamdem rem describens H. G. 2 p. 355 Cedreas ad Cerameum sinum a Lysandro occupatas affirmat.

Ibid. *Ἔρεζος*. Notitiæ ecclesiasticæ Ἔριζα probant, unde Papias Ἐρίζων in Chalcedon. p. 399. Vide Ch. Cellar. G. A. 3, 4 p. 164, Marcianupolis

quo olim nomine fuerit, cum nondum mihi pro comperto sit, de situ quidpiam finire nolim. Idem de Anastasiopoli, cujus aliqua, ut e Carolo a S. Paulo videbis, in conciliorum *Actis* memoria est, dictum esto.

Col. 149. *χώρα πατριμόνια*. Credo regionem indicari quæ principis patrimonio erat contributa. Commodissime autem Anastasiopoli jungitur, siquidem rei auctor perhibetur imp. Anastasius in *Gloss. Nomic*. Πατριμονιάλια, ὅσα ἕκαστος βασιλεὺς ἑαυτῷ κτᾶται ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐξευρὼν καὶ τὴν προσηγορίαν ταύτην καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ κόμητος τοῦ πατριμονίου. Quæ tamen an in omnibus bonæ fidei sint, sine crimine dubitari potest : nam cum coloni patrimoniales diu ante Anastasium imperatorem, ut l. 1 et 2 c. de Fugitiv. et Colon. docemur, fuerint noti et a patrimonio nomen habeant, omnino res ipsa Anastasio videtur prior. Atque in his ne ambigamus, possessiones faciunt patrimoniales per Asianam et Ponticam diœcesin et fundi patrimoniales per Mesopotamiam et Osdroenam provincias, quorum imperatores Arcadius Valentinianus et Theodosius in l. 6 et 8 c. de Fund. Patrimon. meminerunt, et Sacrum patrimonium l. 13 de *Vectigal.*; quod ultimum, tametsi Th. Reinesius App. *Inscript*. XX ita censuerit, comitem sacri patrimonii requirere merito addubites, eumdemque adeo Anastasio priorem et sub Theodosii et Valentiniani principatu jam fuisse notum : nulla enim ejus in *Notitia imp. Orient.*, quod sciam, mentio ; in qua sub dispositione comitis rerum privatarum præpositi gregum et stabulorum procuratoresque saltuum fundos patrimoniales c. 88 curant. Fateor Fl. Peregrinum Saturnium moderantem illustrem sacri patrimonii comitivam esse in vetēri lapide. Largior etiam eumdem videri, qui comes et procurator in l. XVI c. Th. de *Bon. Proscript.* Arcadio et Honorio principibus dicitur. Atis, ut legis argumentum indicat, patrimonii Gildoniaci comes; quem *Notitia imp. Occid.* c.42 memorat, et procurator fuit. Jam quod forma hujus comitivæ sit apud Cassiodorum ep. VI, 9, id, ut comes patrimonii ante Anastasium fuerit, efficere non poterit, cum ab Anastasio Theodoricus ejus rei exemplum sumere potuerit. Verum hoc obiter. Mss. *χωρία πατριμόνια*, e quibus si πατριμονιάλια formaveris, fundos patrimoniales habebis.

Ibid. *Κίβυρα*. Magna hæc est Cibyra, a qua conventus Cibyraticus apud Plinium v, 29, in Phrygiæ Cariæque finibus posita, nec longe ab Antiochia ad Mæandrum teste Strabone XIII p. 630. Itaque falsus est scholiastes Horatii Cruquianus in Ep. 1, 6, 33 scribens : *Cibyra vicus maritimus in Paphlagonia aut Lydia*. Fuit quidem altera eodem nomine sed minor in Pamphylia apud eumdem Strabonem XIV p. 667, quam si intellexit, errorem excusare quoque non poterit. A minore hac Cibyra Thema Cybyrrhæotarum appellavit Constantinus l. 1 Them. 14 ; quod cum patria Anastasii Thaumaturgi in Synaxario Divionensi feratur, χώρας μὲν ἦν Κιβυῤῥαιωτῶν, merito mireris D. Papebrocium tom. 1 Jun. p. 326 scribentem : *Nihilo facilius explicuerim quæ S. Athanasio patria : nam Kibyrrhoitarum in elogio nominata regio nulla nobis innotuit*.

Ibid. *Κοκτημαλικαί*. Alio tibi conjectore, qui verum divinet, opus est : ego nihil hinc expedio.

Ibid. *ἐπαρχία Ποντικῆς α'*. Sic mss.; quæ lacera esse apparet. Credo ab Hieroclis manu venisse ἐπαρχία Ποντικῆς διοικήσεως α' Βιθυνία, *provincia Ponticæ diœceseos prima Bithynia*. Orditur hinc diœceseos Ponticæ provincias, quas 11 fuisse, Bithyniam, Honoriadem, Paphlagoniam, Galatiam primam et secundam, Cappadocias duas, totidem Armenias, Helenopontum et pontum Polemoniacum, ex *Notit. imp. Or.* c. 1, quæ et Bithyniam consulari mandat, explorate novimus.

Ibid. *Χαλκηδών*. Etsi primo loco inter Bithyniæ urbes ponatur et concilio Constantinop. tertio p. 495 Joannes τῆς Καλχηδονέων μητροπόλεως τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας subscribat, non tamen nisi nomine tenus metropolis fuit, salvis Nicomediæ suo jure et privilegiis, ut Marcianus, cui honorarium hunc titulum debet, in Chalcedon. conc. p. 681 sciscit. Τὴν Καλχηδονέων πόλιν, inquit, ἐν ᾗ τῆς ἁγίας πίστεως σύνοδος διεκροτήθη, μητροπόλεως ἔχειν πρεσβεῖα ἐθεσπίσαμεν, ὀνόματι μόνῳ ταύτην τιμήσαντες, σωζομένου δηλαδὴ τῇ Νικομηδέων μητροπόλει τοῦ ἰδίου ἀξιώματος. Qui cum Καλχηδόνα urbem appellat, haud multum abest a Καλχαδονίων numis : olim enim Καλχηδὼν nuncupabatur. Quod nomen atque Καρχηδὼν cum sono parum distent, præbita sæpe librariis est occasio urbis utriusque confundendæ, veluti cum Apsyrto Hippiatr. c. XXXIII, p. 113 tribuunt, καὶ τοῦτο δὲ ἐκ τῶν Γεωργικῶν Μάγωνος τοῦ Χαλκηδονίου εὕρηται, et Hierocli p. 116 Μάγων δὲ ὁ Χαλκηδόνιος ἐν τοῖς Γεωργικοῖς. Neque enim Mago Chalcedonensis, sed Carthaginiensis fuit, cujus de R. R. libros, Punico sermone scriptos, Cassius Dionysius Uticensis Græca lingua vertit apud Varronem R. R. I, 1. Atque haud scio an hujus Magonis nomen in his Stephani lateat : Ὁ πολίτης Καρχηδόνιος · Καρχηδόνιος ἦν σοφὸς μέγας καὶ Κλειτόμαχος ὁ Διογνήτου. Sic lacerum ante locum Menagius in Diogenem Laert. IV, 67 et Berkelius constituerunt, recte, si quid ego video ; qui si præterea σοφὸς Μάγων (nam alterum tolerabile non est) correxissent, locum me judice persanassent. Ne vero a proposito longius aberremus, idem mihi vitium in his Strabonis videtur admissum XIII, p. 609, ubi de Metrodoro Scepsio, διὰ δὲ τὴν δόξαν ἐν Καρχηδόνι γάμου λαμπροῦ πένης ὢν ἔτυχε καὶ ἐχρημάτιζε Καρχηδόνιος. De Carthagine enim vera non videntur, siquidem Metrodori ætate nulla fuit, dudum a Scipione solo æquata. Dicere posses Metrodorum ævum extendisse vixisseque donec a Cæsare urbs instauraretur, ex Plinio, a Scaligero emendato, XXXVI, 6 : *Hic namque est Mamurra Catulli Veronensis carminibus proscissus, quem Metrodorus Scepsius clarius quam Catullus dixit habere, quidquid habuisset Comata Gallia*. At obstat Strabo, qui Metrodorum nondum victo Tigrane Mithridatis jussu peremptum prodidit, nec dissentit Plutarchus in Lucullo p. 580. Itaque cum Is. Vossius in mss. Plinianis ad Catullum p. 71 invenerit, et post eum Harduinus, *quem et res et domus ipsius clarius quam Catullus*, id et ego probavero, re, ut sæpe, rem familiarem notante.

Ibid. *Νικομήδεια*. De nobilissima metropoli tantum dicam, amni fuisse appositam, quem Phrygem Themistius *Orat.* XXIV, p. 305 vocat : Nicomedien-

ses enim rogat, arbitrenturne se ποταμοῦ τοῦ Φρυγὸς τῇ φιλανθρωπίᾳ ad ipsos complectendos esse accensum? nec verum tamen id ejus fuisse nomen, sed Gallum. id ex Passione Cypriani, quam tom. 3 *Thesauri Anecdot.* pag. 1648 ed. Martene complexus est, discimus : *Ducti autem ad fluvium, qui vocatur Gallus, in Nicomediam civitatem, ut decollarentur.* Gallus autem cur Phrygius dicatur, cum simili cognomine Phryges fluvium habuerint, non eget verborum ambitu.

Col. 149. *Πρίνετος.* Πρένετος Socrati *H. E.* vi, 16, ubi emporium ex adverso Nicomediæ situm perhibetur ; atque ibi in *Tabula Peutingera* M. P. 28 a Nicæa conspicitur. Vide Valesium in eum Socratis locum. Τὰ κατὰ Πραίνητον τῆς Βιθυνίας ἀγρίδια Palladius Vit. Chrysostomi p. 75. Continuator Theophanis, cujus verba exscripsit A. Pagius in Critic. An. 960, 5, urbem nomen id indeptam affirmat a Prænato Bithynorum quondam tutelari deo.

Ibid. *Ἑλενόπολις.* Preneto vicinam Stephanus in Πρόνεκτος facit : neque enim alia est ejus Drepane, ut ex Socrate *H. E.* i, 18 constat. Apposita fuit fluvio Draconi a Constantino M. novo nomine decorata in matris honorem, quæ ibi nata ferebatur apud Procopium *Fabr. Justin.* v, 2. Helenæ instaurationem tribuunt Acta S. Luciani c. 5 : *Postea autem*, inquiunt, *quæ nobis salutarem Domini restituit crucem et magnum inter claros imperatores genuit Constantinum, veneranda Helena, quando revertebatur Hierosolymis, locum honorans in eo condidit civitatem, convocatisque habitatoribus ex iis quæ circumcirca erant regionibus, et effectis operibus publicis, validis eam cinxit mœnibus et templum martyri exædificavit maximum.* Similia leges in Philostorgii *H. E.* ii, 13; qui sane propterea coercitionem Gothofredi non meruerat : neque enim aliud dicere voluit quam Helena auctore ac suadente Drepanem a Constantino fuisse ex vico in urbem commutatam. Propter urbem erant calidarum aquarum balnea, ad quæ Constantinus sub extrema vitæ properasse dicitur a Socrate *H. E.* i, 4 et Sozomeno ii, 34. Eusebium paria scribentem Vit. Constant. iv, 61 interpres aliud dicere coegit. Seriore ævo, ut id addam, Helenopolis miserabili conditione fuisse videtur : refert enim Glycas *Annal.* iv pag. 327 Manuelem Comnenum appulisse οὐκ ἔν τινι τόπῳ διαφανεῖ Ἑλενοπόλει δέ τινι, ἣν οἱ ἀγροικότεροι Ἐλεεινοῦ πόλιν καλοῦσιν, appulisse Helenopolin, quam rusticiores Eleeinupolin, quasi dicas oppidum miserabile, vocant : recte enim Leunclavius hanc indicari animadvertit, et vocabuli paronomasia ejus opinionem firmat; ut prorsus sine ratione illi Ph. Labbeus sit oblocutus.

Ibid. *Νίκαια.* Bithyniæ metropolin esse ait Strabo xii, p. 565, notissimæque ejus et Nicomediæ de primatu sunt contentiones ; in quibus etsi victa discesserit, Nicomedia ad Metropolis dignitatem elata, tamen impp. Valentinianus et Valens, quoniam ea in urbe Augusti erant creati, eamdem sed secundi loci metropolin esse jusserunt. Verba legis Actis concilii Chalcedon. tom. IX, p. 101 inserta sunt ; unde natam credidero multorum persuasionem, qua Chalcedonensis concilii tempore Nicæam hac dignatione auctam arbitrati sunt. Διὸ δὴ ἐπειδὴ μητρόπολις, inquiunt Augusti, πάλαι ὠνομάσθη καὶ τοῦτο νόμοι παλαιοὶ περιέχουσι, τὰ αὐτὰ ἅπερ Νικομηδεῦσι νομοθετούντων ἡμῶν ὑπῆρξεν, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἔχειν δύναται τὸ ἀσάλευτα καὶ ἰσχυρὰ μένειν, καὶ εἰς τὸ ἔπειτα αὐξηθησόμενα. Sic illi, verborum ordine satis aspero, quem cum paulo aliter vetus interpres expresserit, eum audiamus. *Propterea licet metropolitana olim est nominata et hoc leges antiquæ continent, tamen legem nobis proferentibus nulla dubitatio esse poterit, eo quod hæc immota et firma permaneant et temporibus futuris augenda.* Præteriit ἅπερ Νικομηδεῦσι ὑπῆρξεν, et bene me arbitro : non enim Nicæa prorsus Nicomediæ fuit æquata, sed secundi loci metropolis, salvis omnibus veræ metropoli, creata. Ἡ ἐν δευτέρῳ τόπῳ οὖσα μητροπόλεως ὀνόματι καλεῖται, iidem Augusti aiunt in Epist. ad Nicomedienses p. 103. Adduntur in eadem constitutione, qua Nicæa metropolis fit, quædam de Bithynarcha ejusque solemni in metropoli processu, προόδῳ, quæ vix alibi reperias.

Ibid. *Βασιλειτούπολις.* Gravis hac de urbe contentio inter Eunomium Nicomediensem et Anastasium Nicænum in Chalcedonensi fuit Synodo, utroque urbem sibi asserente. Præter alia Anastasius tom. IX p. 98: Ἐγὼ δὲ δείκνυμι, inquit, Βασιλινούπολιν ἀεὶ ὑπὸ Νίκαιαν γενομένην · καὶ γὰρ ῥεγεὼν ἦν αὐτῆς. Ταῦτα τὰ βουλευτήρια οἶδε · καὶ εἴποι, ὑπὸ τίνα ἦν Βασιλινούπολις, εἰ μὴ ῥεγεὼν ἦν Νικαίας. *Ego ostendam Basilinopolim sub Nicæa semper fuisse : nam regio fuit ejus : id curia novit, ei dicat curia, sub quo fuit Basilinopolis, si non fuit regio Nicææ.* Sic vetus interpres. Post dein plura in hanc rem addit, et Julianum aut alium eo antiquiorem Basilinopolim urbis dignitate ornasse (βασιλεύς τις Ἰουλιανὸς, ἢ οὐκ οἶδα τίς πρὸ αὐτοῦ, ἐποίησεν αὐτὴν πόλιν), eumque ex Nicæa sumpsisse τοὺς πραγματευομένους, curiales, et Basilinopoli constituisse, valuisseque deinceps consuetudinem ut quoties Basilinopoli curiales deessent, Nicæa arcesserentur. E quibus manifesto apparet olim Basilinopolin fuisse vicum, atque urbis demum privilegia ab Juliano aut alio quovis impetrasse : quamquam ego Julianum fuisse putem, qui matri Basilinæ ejusque memoriæ id dederit. Ἡ Βιθυνῶν Βασίνου πόλις in Epist. Synesii 66 non alia est, ut Abr. Ortelius jure suspicatus est, forte etiam ex animadversis emendanda : Basilinopolim enim constanter appellant, Liberatus etiam Diaconus *Breviar.* c. 13.

Ibid. *Κίος.* Eamdem ac Prusiadem esse nemo ignorat; etsi enim Cius novo eo nomine fuerit donata, pristini usus perpetuo mansit, qua de re Ch. Cellarius G. A. iii, 8 p. 285.

Ibid. *Ἀπάμεια.* Olim Myrlea, ut præter cæteros Suidas in Ἀσκληπιάδης docet. Coloniam fuisse ex Plinio Ep. x, 56 et ex Dione Chrysostomo *Orat.* xli, p. 501 numoque Thes. Britan. tom. II, p. 264, atque haud multum Prusa ad Olympum, quæ et ejus portu, si quidem nullo alio posset, uti solebat, fuisse disjunctam ex ejusdem Chrysostomi *Orat.* xl, p. 295 novimus. Adde p. 492 et quæ ibi Casaubonus.

Ibid. *Προῦσα.* Plinius lib. l. v, c. ult., Prusam sub Olympo ab Annibale conditam professus reprehensionem Salmasii in Solinum p. 616, Cellarii G.

A. III, 8 p. 585 commeritus est, haud scio an injuria; nisi enim fallor, Dio illi patrocinabitur *Orat.* XLIII p. 511. Εὖ γὰρ ἴστε, ait Prusensibus, ὅτι οὐ μεγίστη τῶν πόλεων οὖσα, οὐδὲ πλεῖστον χρόνον οἰκουμένη, πολλῶν γνωριμωτέρα ἐστί. Si enim Prusa Dionis ætate longissimum tempus non fuerit habitata, utique verius ejus origo referetur ad Prusiam Annibalis amicum, quam ad antiquiorem alium : Dio certe si Cyri ætate exstructam autumasset, non infitias ivisset πλεῖστον χρόνον fuisse cultam et civibus frequentatam. Abit Strabo XII, p. 563 in alia omnia et a Prusia, cui bellum cum Crœso fuit, aut, uti Stephanus legit, cum Cyro, excitatam affirmat : quod tantum indicio est de urbis origine variatum fuisse sententiis. Quin si Palmerii opinionem sequaris atque in Strabone et Stephano τοῦ πρὸς Κίερον πολεμήσαντος legas, Straboni et Plinio optime conveniet ; Prusias enim Claudus, quem Cierum occupasse et Prusiadem appellasse Memnon c. XXIX prodidit, Hannibalem hospitio excepit. Id si nolis, ut ego sane sprevero : neque enim credibile est geographum Prusiam signare et ab aliis discernere ex bello cum ignobili oppido, et quod in alterius ditione erat, cujusque nusquam præterea meminit, gesto, voluisse. Huc adde a Strabone Prusiam qui bello Crœsum oppugnavit, apertissime distingui ab eo Prusia qui Hannibalem amicitia complexus est ; a quo diversus non erit, si viri docti conjectura valeat. At nulli reges Bithyniæ Crœsi fuerunt tempore : tacent enim Herodotus et Xenophon. Quorum silentium etsi agnosco, vereor tamen ut recte inde cogatur nullos Bithynis fuisse tum reges : nam quæ Memnon c. XXI de Dydalso et Botira refert, ea mihi ad Xenophontis ætatem escendere posse videntur ; et cum primos gentis eos reges fuisse non constet, quid vetat alios illis priores admittere ? Atque his firmandis Appianum *Mithridat.* p. 297 advocarem, nisi ampliorem is, ab eodem Palmerio Exercit. p. 156 in aliam formam mutatus, campum postularet. Itaque præstiterit discrepantes Plinii et Strabonis de Prusæ initio opiniones et sibi contrarias fuisse profiteri.

Col. 149. *Καισάρεια*. In Vita Nicetæ Hegumeni c. 1 Καισάρεια τῆς Βιθυνίας. Urbs haud magna erat in Prusæ vicinia. Dio Chrysostomus *Orat.* XLVII p. 526 postquam de Nicomediensibus et Nicænis non multum Prusa disjunctis dixisset, τοὺς Καισαρεῖς, inquit, τούτους εὐγενεῖς μὲν ἀνθρώπους καὶ σφόδρα Ἕλληνας, πολὺ δὲ μικροτέραν οἰκοῦντας πόλιν.

Ibid. *Ἀπολλωνιάς*. Scribe Ἀπολλωνία. Intelligitur hujus nominis urbs ad Rhyndacum, quæ in lapide LVIII, quem *Præfat. Append. Inscription.* Gudian. Fr. Hesselius vulgavit, ἡ Ἀπολλωνιατῶν πρὸς τὸν Ῥυνδακὸν πόλις dicitur. Adde Plutarchum in Lucullo p. 498 et Tournefort *Epist.* XXII p. 192. Est in concilio Constantinop. tertio p. 502 Anastasius episcopus Θεοτοκιανῶν πόλεως ἤτοι Ἀπολλωνιάδος τῆς Βιθυνῶν ἐπαρχίας, qui vulgatum etiam in usu fuisse testatur. Adde Nicænum secundum p. 353.

Ibid. *Δασκύλιον*. Dascylos Melæ I, 18, cæteris cum nostro fere consentientibus. A Dascyle dictam volunt plerique, a loci ingenio Is. Vossius ad Melam, quem vide. Dascylæ servata memoria est, ut Holstenius admonuit, in epigr. Alexandri Ætoli, quod multo correctius quam apud Plutarchum legitur, Salmasius in Solinum p. 580 vulgavit. Sic enim Alcman. : Καὶ Μούσας ἐδάην Ἑλικωνίδας, αἵ με τυράννων θῆκαν Δασκύλεω μείζονα καὶ Γύγεω. Erit tamen Dascylæ mentio hic incommoda, si valeat eruditissimi Bentleii animadversio in Horatii *Od.* II, 47 : neque enim tyrannum Dascylen, Gygis patrem, fuisse, sed privatum, propterea que, nisi auctori potius errorem quam librariis impingas, Κανδαύλεω scripsisse, certe scribere debuisse. At quid si Alexander non fuerit secutus Herodoti de Gyge narrationem, sed Plutarchi in Ἑλληνικοῖς ? quæ utique majorem veri umbram præ se fert. Quid si etiam alium Dascylem ac Gygis patrem spectaverit ? Dascylen Periandi, a quo Dascylium fuerit appellatum, memorat Stephanus, atque ejusdem nominis Tantall filium scholiastes Apollonii II, 725 et 754.

Ibid. *Νεοκαισάρεια*. Ejus præsul Constantinop. tertio p. 668 Νεοκαισαρέων τῆς Βιθυνίας vocatur. Ariste deinceps dicta est, ut Acta Nicæni secundi p. 353 innuunt.

Ibid. *Ἀδριανοί*. Nummi Ἀδριανῶν πρὸς Ὄλυμπον urbem Olympo monti assedisse ostendunt ; quam Aristidis patriam magna diligentia examinavit, veterum scriptorum locis in consilium missis, Jo. Masson. *Vit. Aristidis* III, 3 etc. Oppidi episcopus Nicephorus sæpe in Nicæno secundo πόλεως Ἀδρανοῦς, ut p. 51 et 572, dicitur, rectius David Ἀδριανῶν Chalced. tom. IX, p. 176.

Ibid. *Ῥεγεσταrδῖος*. Hanc et quæ sequitur Ῥεγέδωρις (id enim verum nomen opiner) ad *Itin. Hieros.* p. 573 abunde illustravimus. Restat ut quid ῥεγέ velit quæramus. Utraque *mansio* in l. 119 Th. de Decurion., altera *mutatio itinerario H.* dicitur : unde colligas nominis utriusque initium mansionem vicumve notare. Quod clarius patebit, si eam ex ῥεγεών detruncatam animadverteris, qua voce vicos et loca, quæ urbe sunt minora atque inferiora Notitiæ, ut illa Jac. Goari p. 365, signare solent. Idem citra dubium faciet Anastasius præsul Nicænus, in Chalcedon. concilio tom. IX, p. 98 de Tattaio et Doride hæc profatus : Ὥσπερ Ταττάϊος καὶ Δωρὶς ῥεγεῶνές εἰσιν ὑπὸ τὴν Νίκαιαν, οὕτως ἦν πρὸ τούτου καὶ Βασιλινούπολις ὑπὸ τὴν Νίκαιαν. Utramque ῥεγεῶνα sive vicum nuncupat ; et cum paullo post de Basilinopoli καὶ ἡ πρότερον οὖσα ῥεγεών, ait, πάλιν μετὰ ταῦτα ἐγένετο πόλις, apertissime significat eo se vocabulo locum urbis amplitudine et dignitate multo minorem intelligere. Dictæ autem regiones Nicææ videntur, quod ejus magistratibus ibi jus dicendi et coercendi esset facultas : *Regiones dicimus*, Siculus Flaccus de Agr. condition. p. 1 inquit, *intra quarum fines singularum coloniarum aut municipiorum magistratibus jus dicendi coercendique est libera potestas*

Ibid. *Ἐπαρχία Ὀνωριάδος*. Facta hæc et a Bithynia abscissa est provincia a Theodosio secundo cognomineque patrui ejus donata. Jo. Malala tom. II, p. 69 : Ἐποίησε δὲ καὶ ἄλλην ἐπαρχίαν, ἀπομερίσας ἀπὸ τῆς Βιθυνίας, ἥντινα ἐκάλεσεν Ὀνωριάδα, εἰς ὄνομα τοῦ αὐτοῦ θείου Ὀνωρίου, δοὺς δίκαιον μητροπόλεως καὶ ἄρχοντα Ἡρακλείᾳ, πόλει τῆς Πόντου. Qui tamen fallitur, cum Heracleam metropolin creatam affirmat ; ea enim dignitate Claudiopolis insignis fuit, uti Leo imperator in *Epist.* tom. IX Concil. p. 267 et Justinianus Novella 29,

qua Honoriadis abolito nomine Provincia hæc Paphlagoniæ actissime connectitur, docuerunt.

Col. 149. *Κλαυδιόπολις*. Bithyniæ passim contribuitur a Ptolemæo Galeno atque aliis; quod quare factum sit, facile perspicitur. Vide Ant. Itin. p. 200. Haud multum ab hac urbe Mantinium distabat; quod quoniam magni Sanctorum operis conditores nusquam reperire se potuisse professi sunt, ex Historia martyris Titionis apud Lambecium *Biblioth. Cæsar.* VIII, p. 212 firmabimus: Ὁ ἅγιος μάρτυς Τιτίων ἦν ἐκ τοῦ Μαντινίου τοῦ ὑπὸ Κλαυδιόπολιν τὴν μητρόπολιν τελοῦντος. Adde Socratem *H. E.* II, 38.

Ibid. *Προυσιάς*. Recte mss. est Prusias juxta Hypium flumen, cujus cives in Doniana inscriptione Class. V, 177 ΠΡΟΥΣΙΕΙΣ ΑΠΟ ΥΠΙΟ dicuntur. Memnon c. 49 olim Cierum a præterfluente amne, fuisse appellatam indicat: assentior enim Palmerio et Holsteinio hanc eum Prusiadem, non illam quæ et Cius, innuisse. Πόλιν Ἡρακλεωτῶν pariter ac Tium c. 29 nuncupat, atque, utraque in potestatem redacta, regem Prusiam ἐκ θαλάττης εἰς θάλασσαν τὴν Ἡράκλειαν περιγράψαι, Heracleam undique ad mare circumdedisse; quæ de Prusiade ad sinum Cianum vera esse haud possunt, in hanc vero egregie quadrat. Sita hæc erat ad Heracleæ occidentem, ad orientem Tius; unde utraque potitus Prusias prorsus incinctos videbat Heracleenses. Quæ etsi bene habere videantur, non negavero tamen Memnonem utramque Prusiadem confudisse: nam quæ de Argonautis c. XLIII refert, acsi illi ad Cierum appulerint atque in ejus vicinia Hylam amiserint, ea alii circa Cium contigisse affirmant constanter. Vide Apollonium I, 1178, Orpheum 635 et Valerium Flaccum, III, 484.

Ibid. *Ἡράκλεια*. Colonia Megarensium ad amnem Soonauten fuit, testibus criticis in Apollon. II, 748; quæ cum magnam sibi potentiam multasque opes peperisset, gravissima calamitate a Triario, Mithridatici belli tempore, est oppressa apud Memnonem c. 53.

Ibid. *Τίος*. Posita urbs erat ad flumen Billæum, ut scholia Apollonii, ab Holsteinio in Stephanum correcta, II 791 ostendunt. Adde Ezech. Spanhemium Epist. ad Morellium.

Ibid. *Κρατία*. De hac *Ant. Itin.* p. 200. Corrupta videtur in his Galeni περὶ τροφ. δυνάμ. I, p. 312, cum in gelidissimo Bithyniæ tractu collocantur Νίκαια καὶ Προῦσα καὶ Κράσσου καὶ Κλαυδιούπολις καὶ Ἰουλιούπολις, ἀλλὰ καὶ Δορύλαιον, ἥ ἐστι μὲν ἐσχάτη τῆς Ἀσιανῆς Φρυγίας: nam Κράσσου, etsi vocem πόλιν ex sequentibus addas, nihil est: ubi enim Crassopolis lecta scriptave? Nihilo magis proficies, si cum Abr. Ortelio Κράσου legas et Crasum Phrygiæ urbem intelligas, quoniam extra Bithyniæ illa fines. Sin, ut ego putem, Κράτεια scribatur, plana res erit: ea in Bithynia et Claudiopoli vicina, nec longe ab Juliopoli, et recte propterea illis jungitur.

Ibid. *Ἀδριανούπολις*. Meminit ejus Imp. *Novella* 29 et Nicænum secundum p. 52. Unde locum illi in *Geographia S.* esse oportuerat.

Ibid. *Ὑπὸ κορίκτορα*. Correctorem intelligit, cui et *Notitia imp. Orient.* c. 1 Paphlagoniam mandat. Erat is medio loco consularem inter et præsidem, si dignitatem atque amplitudinem species, ut ex l. VIII C. Th. de Cohort. cognosces. In Italia correctorum, de quibus Ursatus de *Notit. Roman.* p. 641 edit. Grævii, antiquissima mentio est: extra eam rarius occurrunt, et binis tantum in provinciis, Paphlagonia et Augustamnica, cui utrique præter Hieroclem *Not. imp. Orient.* hunc magistratum imponit. Synesius hujus provinciæ correctorem Marcianum philosophum τὸν ἄρξαντα Παφλαγόνων generali vocabulo appellat epist. 109. Adde Pancirolum *Notit. imp. Orient.* c. 156.

Ibid. *Γάγγρα*. Probe mss. concilio Ephesino p. 532 Bosphorius subscribit Γάγγρων τῆς μητροπόλεως ἐπαρχίας Παμφυλίας, perperam pro Παφλαγονίας, ut Sozomeno *H. E.* III, 14 Γάγγραι μητρόπολις Παφλαγόνων. Dixisse veteres τὰ Γάγγρα, τὰς Γάγγρας et τὴν Γάγγραν ex Stephano notissima res est. Adde Ch. Cellarium G. A. III, 8, p. 318.

Ibid. *Πομπηϊούπολις*. Condita a Pompeio est apud Strabonem XII, p. 862. Ludit ergo in voce imp. Constantinus l. I, Them. 7, cum πομπὴ γάρ εἰσι ait καὶ ὄνειδος καὶ ἐξουθένημα τοῦ ἀνθρωπείου γένους, simul indicans urbem suo tempore vilissima fuisse conditione.

Ibid. *Σόρα*. Sic Nicænum secundum p. 52. Chalcedonense p. 664 Σοῦρα, Constantinus Σώραν l. I, Them. 7, Σωρὰ Justinianus *Novella* 29, ubi cumulos sive tumulos male verti Probabil. c. XIII ostendi, mecum, quod deinceps edoctus sum, consentiente L. Holsteinio in Ortelii Sora. Superest in iisdem *Novellæ* verbis aliud quod morari possit; unde et hic illis locus dandus. Φαμὲν δὲ Γερμανικοπόλεώς τε καὶ τῶν πρὸς Γάγγραν καὶ Πομπηΐου πολιτῶν καὶ Δαδύβρων καὶ Σωρῶν Ἀμαστρίδος καὶ πρός γε Ἰωνοπολιτῶν. Sic Holoander vulgavit, natique hinc sunt tumuli Amastridos. Hombergius in notis e ms. puto, affert φαμὲν δὲ Γερμανικοπόλεώς τε τῆς πρὸς Γάγγραν, Πομπηΐου πόλεως, Δαδύβρων καὶ Σωρῶν καὶ Ἀμαστρίδος καὶ πρός γε Ἰωνοπόλεως, multo, me judice rectius. Difficile autem est, qui sex imperator Paphlagoniæ has urbes dixerit, cum plane septem recensere videatur, Germanicopolin, Gangram, Pompeiopolin, Dadybra, Sora, Amastrin et Jonopolin; neque suspicio de numeris vitiatis incidere potest, siquidem diserte in sequentibus 12 urbes prætoris Paphlagoniæ ditioni, sex Honoriadis et totidem Paphlagoniæ, subjicit. Mihi, ut Novellæ sententia constet, Germanicopolis Gangræ videtur contributa ob viciniam ac propterea pro una sumi. Metropolis provinciæ Gangra præteriri haud potuit, quippe cæteris dignitate præstans; illi vicinam Germanicopolin facit aperte imperator, Γερμανικόπολιν τὴν πρὸς Γάγγραν appellans. Atque hinc videtur etiam derivandum, cur Germanicopolin Hierocles cæteræque *Notitiæ* spreverint, curque ejus in conciliorum *Actis* mentio nulla.

Ibid. *Ἀμάστριον*. Ἄμαστρις Luciano passimque aliis et concilio Chalcedon. p. 96. Nicæno secundo Ἀμάστρα, Constantino imperatori, itemque Nicetæ Paphlagoni orat. in S. Hyacinthum XVII Julii magni Sanctorum operis, qui eam Paphlagoniæ aut orbis potius ocellum, in cujus portum Euxini Ponti accolæ tanquam communem quemdam mercatum commeent, appellat: Ἀμάστρα ὁ τῆς Παφλαγονίας, μᾶλλον δὲ τῆς οἰκουμένης ὀλίγου δεῖν ὀφθαλμός.

εἰς ἣν οἵ τε τὸ βόρειον τοῦ Εὐξείνου μέρος περιοικοῦντες Σκύθαι καὶ οἱ πρὸς νότον κείμενοι ὥσπερ εἴς τι κοινὸν συντρέχοντες ἐμπόριον τά παρ' ἑαυτῶν τε συνεισφέρουσι, καὶ τὰ παρ' αὐτῆς ἀντιλαμβάνουσι, πόλις ἑῴας τε πάσης λήξεως καὶ ἑσπερίου μεταξὺ κειμένη · ubi plura in ejus laudem sequuntur. Adde schol. Apollonii l. II, 943, ubi perperam Δάματρις.

Col. 149. *Ἰουνόπολις.* Sic et Chalcedonensi concil. p. 95 et Nicæno secundo p. 52. Rectius Constantino l. I, Them. 7 Ἰωνόπολις. Petiit impostor Alexander παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος μετονομασθῆναι τὸ Ἀβώνου τεῖχος καὶ Ἰωνόπολιν κληθῆναι, apud Lucianum in Pseudomante : voti damnatum fuisse, Ἰωνοπολειτῶν nummi, ab Harduino Vaillantio Spanhemioque producti, confirmant.

Ibid. *Δαδύβρα.* Δαδίβραν Constantinus l. I, Them. 7, sed perperam, appellat. Pejus multo Chalcedon. p. 664 Polychronius Δαδύρων dicitur : rectius Nicæno secundo p. 52 Nicetas Δαδύβρων. Vide *Probabil.* c. XIII.

Ibid. *Γαλατίας.* Deest πρώτης. Socrates *H. E.* I, 36 et II, 15 μικρὰν Γαλατίαν sive parvam Galatiam appellat et vetus lapis in *Roma Subterran.* p. 154, quod et Holsteinius vidit, ubi Δόκιμος, χωρίου Γολόης μικρᾶς Γαλατίας. Ἀγκυρογαλατία dicitur in Sardicensis synodi epist. tom. III *Concil. Gener.* p. 51, quod Ancyra hujus esset metropolis. Subditam autem consulari, quem τοῦ ἔθνους ἄρχοντα Sozomenus V, 11 nuncupat, fuisse, ex *Notitia imp. Orient.* c. I constat.

Ibid. *Ἄγκυρα.* Hoc justum est. Πρώτη καὶ μεγίστη Γαλατῶν πόλις Libanio *Apologet.* orat. p. 599, metropolis Galatiæ in Theodori Syciotæ *Vita* XXII April. sæpissime dicitur. Vide *Ant. Itin.* p. 143.

Ibid. *Ταβία.* Erat in Trocmis, unde nummus CE. ΤΡΟ. ΤΑΟΥΙΑΝΩΝ, Severianorum Trocmorum Tavianorum, in *Thes. Britan.* tom. II, p. 233. Plura *Anton. Itin.* p. 202, et de Aspona p. 143.

Ibid. *Κίννα.* Habet hanc urbem Galatiæ Vita Theodori Syciotæ c. 8, et Nicænum secundum p. 50, Κιννηνῶν πόλις concil. Constantinop. tertio p. 501. Ptolemæo perperam vulgo Κίανα, quod hinc corrigi debere codicis Coisliniani Κίννα affirmat.

Ibid. *Ῥεγαναγαλλα.* Ῥεγελαγανία oportuerat, quippe Lagania Tabulæ et *Itin. Ant.* p. 142. Ejus præsul Euphrasius Λασανίας dicitur p. 95 concil. Chalcedon., verius Λαγανίας p. 662. Dicta deinceps Anastasiupolis videtur, quoniam in Jac. Goari *Notitiis* illa memoratur, nusquam Lagania; quam conjecturam situs plausibilem facit. Lagania 24 M. P. Juliopoli distabat, spatii medium secante Siberi fluvio, cui Syceon oppidum vicinum erat, Procopio *Ædif. Just.* V, 4 auctore : Syceon vero cum 12 M. P. Anastasiopoli affuerit, non alia utique ea ac Lagania dicenda est. Vita Theodori Syceotæ c. 2 : *In Galatarum regione est oppidum, quod Syceon appellatur, subjectum Anastasiopoli primi Ancyranorum principatus : distat autem Anastasiopoli* 12 M. P.; ubi P. Franciscus Zinus, cui Latinam eam vitam debemus, haud dubie offendit ad πρώτην Ἀγκυρανῶν ἐπαρχίαν, ut ex primo Ancyranorum principatu perspicitur.

Ibid. *Ῥεγέμνηζος.* Μνίζος est, cujus episcopus Andreas πόλεως Μνίζου τῆς πρώτης Γαλατῶν ἐπαρχίας concilio Constantinop. tertio p. 501 subscribit. Nicæni secundi concilii affuit Actis ejusdem episcopus Leo, sed qui vitiosissime p. 51 πόλεως Ἀμίνζου et p. 591 Μιζοὺης dicitur, melius p. 351. Digna itaque fuerat quæ in *Geographia S.* locum occuparet. Vide *Ant. Itin.* p. 142 : nam ῥεγὲ ut denuo explicemus, nihil fuerit necesse.

Ibid. *Ἡλιούπολις.* Heliopolin Galatiæ Vita Theodori Syceotæ c. 5 et 9 memorat; præterea Meliphthongus Ἡλιουπολιτῶν Chalcedon. concilio p. 195 interest : unde sanum hoc esse diceres, siquidem et cæteræ *Notitiæ* conspirent. Corruptum tamen est, et in Ἰουλιούπολις mutandum, tum quod Meliphthongus constanter alibi, ut p. 243 et 662 Ἰουλιουπόλεως scribatur, et concilio Constantinop. tertio p. 501 Martyrius τῆς Ἰουλιουπολιτῶν πόλεως, τῆς πρώτης τῶν Γαλατῶν ἐπαρχίας appelletur; tum maxime quod nulla in Galatia fuerit Heliopolis. De Juliopoli *Ant. Itiner.* p. 142.

Ibid. *Γαλατίας Σαλουταρίας.* Galatiam secundam appellat concilium Constantinop. tertium et passim alii. Zosimo est ἡ κατὰ Φρυγίαν Γαλατία IV, 7, quod Phrygiæ esset finitima. *Notitiæ imp. Orient.* c. 1, uti nostro, Galatia salutaris, præsidi subjecta.

Ibid. D. *Πισινοῦς.* Verius Πεσσινοῦς, vel Πεσινοῦς, de qua A. Itin. p. 201. Metropolis provinciæ erat; unde in concilio Constantinop. tertio p. 663 Constantinus Πεσσινουντίων τῆς δευτέρας τῶν Γαλατῶν ἐπαρχίας inter metropolitanos connumeratur. Vitæ Theodori Syceotæ c. 11 Pessinuntium metropolis, haud dubie quod in Græco inesset Πεσσινουντίων μητρόπολις.

Ibid. *Ῥεγεμαυρέκιον.* Sic mss., unde vicum fuisse, quem legere non memini, apparet.

Ibid. *Πητινησσός.* Non alia est ac Ptolemæi Πετενισσός, sive, ut Palat. et Coislin. mss., Πετενησσός. Habet et Notitia Jac. Goari.

Ibid. *Αἰώριον.* Putabam, cum primum hoc oppidum considerarem, lucem hinc atque auxilium accipere Philostratum *Vit. Sophist.* II, 11 posse καὶ Ἀκύλας ὁ ἐκ τῆς ἑῴλου Γαλατίας : latere enim in voce ἑῴλου Galatiæ quamdam urbem dudum mihi persuaseram, mirabarque doctissimum Olearium, spreta Salmasii admonitione, orientalem Galatiam vertisse, et serio defendisse ἕωλον Γαλατίαν recte, si opponatur Galliæ Europææ, dici, præsertim cum nemo Græcorum (nam Hesychii verba aliorsum spectant) aut Galatiam aut aliam quamvis ad orientem positam regionem tali titulo ornarit. Postquam vero Αἰώριον pravum esse animadverti, suspicio incidit, fuissetne olim ἐκ τῆς Ὠλένου Γαλατίας in Philostrato; quam conjecturam Ptolemæi auctoritate constabilitam, donec mss. aliud jusserint, aut spernendam arbitrer. Ἀμώριον idem est ac Αἰώριον, ejusque vitiosi locum occupare debet : etsi enim id oppidum a multis Phrygiæ tribuitur, serior tamen ætas Galatiæ secundæ accensuit, ut Constantinop. tert. p. 672, cui Theodorus Ἀμωρίου τῆς δευτέρας τῶν Γαλατῶν ἐπαρχίας scribendo affuit.

Ibid. *Κλάνεος.* Sic mss., quorum auctoritatem non esse spernendam Salomon Κλανέου τῆς δευτέρας τῶν Γαλατῶν ἐπαρχίας Constantinop. tert. p. 504 et 672 et Nicephorus Κλανέου Nicæn. sec. p. 555 ostendunt. Male hæc urbs ex *Geographia S.* exulat.

Ibid. *Ῥεγετνακάδη.* Ita e mss. profertur : tamen

Holsteinius in *Geograph. S.* manu exaratum codicem Trocnada sive Ῥεγετρόχναδα præferre monet, quod sine dubio rectius est : nam et Cyriacus Τροχνάδων Chalcedon. p. 663, et Theodorus Τροχνάδων τῆς δευτέρας Γαλατῶν ἐπαρχίας Constantinop. tertio p. 672, et Leon. Τροχνάδων Nicæno secundo p. 355 subscribit. Quoniam vero Cyriacus, cujus memini, Τροχμάδων in Chalced. p. 125 et 309 dicitur, forte Τρόχμαδα præstiterint ut a Trocmis, gente Galatica, nomen descendat.

Col. 119. *Εὐδοξιάς*. Haud multum disjunctam fuisse a Germiorum civitate, ex Vita Theodori Syceotæ c. VIII apparet. Ejus episcopus Aquilas est in Chalcedon. p. 663, ut perperam nulla ejus sit ratio in *Geographia S.* habita.

Ibid. *Μυρικιῶν*. Hoc mss. dant; nec quidquam mihi de urbe innotuit, quam Jac. Goari *Notitiam* non prorsus eam damnare.

Ibid. *Γερμία*. Γερμοχολώνεια *Notitiæ* J. Goari p. 344, nec male, ut ad *Itin. Ant.* p. 201 videbis. Ætate seriore Myriangelorum nomine hæc colonia celebris fuit. Theophanes p. 203 : Ἀπῆλθεν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς χάριν εὐχῆς ἐν τοῖς Μυριαγγέλοις ἤγουν ἐν Γερμίοις, πόλει τῆς Γαλατίας. Fallit enim J. Goar, cum Pythiæ thermas, de quibus Procopius Fabr. Justin. v, 3, intelligendas censet : illæ in Bithynia fuerunt, Germia 16 M. P. a Pessinunte.

Ibid. *Ὑπὸ κονσουλάριον*. Vespasianus Cappadociæ propter assiduos barbarorum incursus legiones addidit, consularemque rectorem imposuit pro equite Romano, apud Sueton. c. VIII. Sub Constantino præsidi, cujus in l. 41, c. de libral. caus. mentio est, paruit; neque alium Basilii M. aut Chrysostomi tempore magistratum habuisse videtur. Ille epist. 78 et 94 ἄρχοντα τῆς ἐπαρχίας et epist. 86 ἡγεμόνα, hic ἡγεμόνα epist. XIV p. 596 nov. edit. nuncupat. Denuo consulari mandata est a Theodosio secundo, cujus mihi rei auctor est Firmus Cæsariensis episcopus, in epistolis, quas A. Muratorius in *Anecdot. Græc.* vulgavit. Sic enim epist. XVII ad Sotericbum : Ποιήσατε δὲ ἡμῖν καὶ τὸν ἄρχοντα μείζονα μὴ τῷ ὀνόματι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ δυνάμει : nam si provinciæ præpositus, quem præsidem vidimus, titulo excellentiore fuerit donatus, utique ad consularis dignitatem evectus erit censendus. Atque hoc epist. XVI ad Thalassium clarius innuit : Καὶ τὸν ἄρχοντα, ὃν ἐπιφανέστερον ἡμῖν πεποίηκας σῇ σπουδῇ, χάρισαι τοῖς πράγμασιν, ὡς προσήκοντά σοι, γνωρίζεσθαι. Postulat Firmus ut Cappadociæ primæ consularis latiorem campum, ubi excurrere ejus virtus et prudentia possit, accipiat, atque ad eum redeant urbes quæ a Valente imperatore fuerant distractæ et præsidi Cappadociæ secundæ subjectæ. Ea est sententia verborum, ad quæ vir doctissimus offendisse videtur : Δὸς δὲ καὶ πόλεων προσθήκῃ τὴν ἀρχὴν εὐθηνεῖσθαι, ἵνα σοι περίβλεπτος διὰ πάντων ἡ πατρὶς γένηται. Recte ergo consularem Hierocles huic Cappadociæ dedit; nec quidquam illi officiet *Notit. imp. Orient.* c. 1, ubi præsidi committitur, modo eam Theodosio secundo et Firmo episcopo esse priorem memineris.

Ibid. *Καισάρεια*. Olim totius Cappadociæ fuit metropolis, sed provincia in duas a Valente imperatore secta hanc illi dignitatem invidisse Tyana videntur. Litem sub Theodosio secundo sopitam fuisse et veterem dignationem Cæsareæ stabilitam Firmus epist. 17 indicat. Sitam fuisse ad Argæum montem norunt omnes, non item propter amplissimum lacum, qui in Halyn influebat; operæ itaque pretium fuerit paulum huic rei immorari, et quæ loca Halys præfluat inquirere. Lacus distincta mentio apud Strabonem XII, p. 538 est, et incertum auctorem epistolæ quæ inter Basilianas novissimæ editionis 365. Is cum immanem nivis et pluviæ copiam in eum depluisse narrasset, ἀθρόας οὖν γενομένης, inquit, τῆς τήξεως ἀνείκαστα ἐκινήθη ῥεύματα, ἀεννάῳ ποταμῷ συνεπιμιγνύμενα τῷ Ἅλυϊ ἐναύλῳ τε ὄντι : *qua nive subito liquescente, fluctus incredibiles, jugi fluvio atque arto alveo ruenti Halyi commixti, surrexerunt.* Quæ Halym, licet Cotelerius tom. II Monum. Græc. p. 97 et nuperus editor eum videre noluerint, haud multum Cæsarea removent. Nec alius, puto, est γείτων ποταμός, cujus Firmus epist. 35. meminit; nisi tu Melanem esse malis, quem Strabo XII, p. 538 stadiis 40 ab urbe scaturire prodidit. Quod utcunque ceciderit, Halym agro suo, etsi sæpe perincommodum, Cæsarienses eripi non patientur. Huc a Sebastia defluebat, in Armeniorum ditione ortus : οὗτος ὁ λοχῶν (sic cum Hemsterhusio nostro lege : nam λαχὼν multo ineptissimum est), οὗτος ὁ λοχῶν ἡμῖν, inquit epistolæ scriptor, γείτων ποταμὸς, ἐκβλύζων μὲν ἐκ τῆς τῶν Ἀρμενίων, ἐμβιβαζόμενος δὲ ἐν τῇ ἱερωτάτῃ λίμνῃ τῶν Σεβαστηνῶν κ. λ. Atque hoc cum Strabone XII, p. 546 bene satis convenit : Halym enim ex magna Cappadocia circa Cambysenem, Armeniæ contributam, derivat. Nec longe aberit Herodotus I, 72, si per Ἀρμένιον ὄρος montem Armeniæ intellexerit. Optime vero cum Gregorio Nysseno epistolæ auctor consentit, qui orat. 1 in 40 Martyr. Sebastenos p. 501 : Τοῦτον λέγω τὸν γείτονα ποταμὸν, ὃς διὰ τὸ μέγεθος τοῖς ὀνομαστοῖς τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην παταμῶν ἐναρίθμιος ὢν, ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἀρχόμενος ἐν χρόνῳ παραμείβει τὴν πόλιν. Non ille quidem Halym nominat; sed nec in Irin neque Lycum quadrant quæ de fluvio prædicat : neuter enim tam large et ample fluxit ut cum nobilissimis orbis terrarum fluviis contendi possit. In Halym convenire nemo negaverit. Ne dicam nullius auctoritate liquere Sebastiam Lyco fuisse appositam; cujus fontibus assidebat Sebastopolis, ni fallat Ptolemæus, a qua versus interiorem Armeniam plus 40 M. P. Sebastia distabat. Itaque si recte hæc disputavimus, non video qui excusari Plinius possit VI, 2 amnem Halym per Cataoniam in Cappadociam immittens : defluxerit enim oportet ex regionibus longe ultra Taurum positis, siquidem Cataonia Commagenæ fuit prætenta. Multo minus sese tuebuntur recentiores geographi, passim hoc flumen ex intima Asia, meridiem spectante, emittentes contra Arriani monita in *Peripl. Pont. Euxin.* p. 16 ed. Oxon., neque urbes, quas dixi, illi adstruentes. Cæterum, quod propemodum neglexeram, in Gregorii Nysseni verbis non ἐν χρόνῳ sed ἐν χρῷ παραμείβει scribi debet, ut pulchre amicus noster.

Ibid. *Νύσσα*. Hanc metropolin, sed titulo tenus sine re, Is. Casaubonus in epist. Gregorii Nysseni ad Eustathiam p. 116. fuisse autumabat, quod haud injuria negavit Spanhemius Dissert. 9 de Usu et Præst. Num. p. 599, tametsi erret vir nobilissimus,

cum Casaubonum ibi fugisse opinatur Mocissum tertiæ Cappadociæ fuisse metropolin : diserta enim ejus inibi mentio est; nec unquam in iisdem notis a viro magno, licet a Spanhemio affirmetur, tertiæ Cappadociæ metropolin Nyssam fuisse scriptum memini : tantum honorario metropoleos titulo in conc. Constantinop. secundo condecoratam censuit ob Socratem *H. E.* v, 8, ubi tamen πατριαρχίαι nec metropoles nec patriarchatus, quos vocant, sed regimen ac gubernationem, ut bene Henr. Valesius, notant.

Col. 149. *Θέρμα*. Vide, Ant. Itin. p. 202.

Ibid. *'Ρεγεποδανδός*. Vita Eutychii patriarchæ Cpolitani c. VI : Ἕτερός τις ἄνθρωπος ἦλθε πρὸς τὸν ὅσιον, λέγων ἑαυτὸν ἀπὸ Κομανῶν εἶναι τοῦ πολυανδοῦ. Sic D. Papebrochius correxit, cum in mss. πολυάνδρου legeretur, deceptus corrupta Ptolemæi scriptura. Mihi omnino ἀπὸ χώμης Ποδανδροῦ dedisse scriptorem probabile fit : neque enim Comana Podando fuere juncta. Plura in Hieros. et Anton. Itiner. p. 142 et 578.

Ibid. *Καππαδοκίας β'*. Secunda hæc Cappadocia originem suam debet Valenti imperatori, qui circa annum 371 eam, primæ distractam, Tyanis tanquam metropoli addixit. Basilius eam ægerrime tulit divisionem, ut ejus epist. 74 et 75 testantur; tantoque magis quod Anthimus Tyanensis, civili ea divisione instituta, multa sibi arrogaret et reditus ecclesiæ Cæsariensis intervertere conaretur, qua de re Gregorius Nazianzenus orat. 20 p. 355 rectissime vero ms. hanc Cappadociam præsidi, pariter ut *Notit. imp. Orient.* c. 1, mandat.

Ibid. *Τύανα*. Gregorius Nazianzenus epist. 33 νέαν μητρόπολιν, cujusmodi ejus ætate re vera erat, appellat. Adde orat. 20, p. 355 et *Itin. H.* p. 577, et de Faustinopoli Ant. Itin. p. 145.

Ibid. *Κύβιστρα*. Situm Cicero Ep. xv, 4 ad Catonem signat : *Itaque in Cappadocia extrema non longe a Tauro apud oppidum Cybistra castra feci, ut et Ciliciam tuerer et Cappadociam tenens nova finitimorum consilia impedirem.*

Ibid. *Ναζιανζός*. Gregorius Nazianz. epist. 50 ab Olympio Nazianzum primæ Cappadociæ attributam fuisse, sed mox in secundæ ditionem rediisse significat; in qua ad Justiniani tempora mansit, quando Mucisso, tertiæ Cappadociæ tum constitutæ metropoli, subdita est ; unde Theodosius Mucissi episcopus (Collat. 5 synodi Constantinopol. secundæ p. 97) *sub mea gubernatione*, inquit, *modo est Dohara et Nazianzos, sub qua Nazianzo et Arianzos prædium constitutum est.* Id ab instituto nostro alienum non erit, si inquiramus an Nazianzus eadem ac Diocæsarea, cujus in Cappadocia Ptolemæus et Plinius meminerunt, fuerit. Baronius cardinalis in Gregorii Vita, quæ a D. Papebrochio IX Maii est edita, ita censuit; et favere opinioni Gregorius videtur, cum de se carm. v, 25 : Γρηγορίου μνήσαιτο, τὸν ἔτρεφε Καππαδόκεσσιν ἡ Διοκαισαρέων ὀλίγη πόλις. Se enim Diocæsareæ nutritum canit, quem certum est Nazianzi præcipue fuisse educatum atque edoctum. Huc adde Diocæsareæ nullam in conciliorum *Actis* et *Notitiis* esse mentionem, frequentem Nazianzi; quod utique mirandum foret, si diversæ fuissent. Necdum tamen his moveor ut cum cardinale paria faciam : ultima enim ratio levis est, siquidem plures urbes, nobiles olim, in *Notitiis* et conciliis nullum sibi episcopum habent, neque adeo de Diocæsarea mirabimur, quæ parva admodum erat, Gregorio carm. XXXIII, in Anecdot. Græc. Muratorii, teste : Τυτθὸν μὲν πτολίεθρον, ἀτὰρ πολὺν ἀνέρα δῶκε βήμασιν ἰθυδίκης ἡ Διοκαισαρέων, Ἀμφίλοχον· Altera speciosior est : sed cum Arianzi Gregorius fuerit natus, idque prædium æque Nazianzo ac Diocæsareæ fuerit vicinum, fieri utique potuit ut Diocæsareæ, antequam pater Nazianzo episcopus daretur, nutriretur. Vicina autem oppida fuisse ex Ptolemæo v, 6 colligitur, ubi arctissime Diocæsaream et Neanessum sive, ut ms. Nanessum, quam Nazianzum esse debere mihi persuadeo, jungit. Ad hoc, nihil Gregorius ep. 49, qua pro Diocæsariensibus deprecatur, de patre suo matreve; quod argumentum aptissimum fuerat ad iram Olympii molliendam. Ait præterea se Diocæsareæ Deo templum excitasse; quod si eadem ac Nazianzus foret, a vero discederet ; basilicam quippe miri operis pater ejus Nazianzi exstruxit ut orat. 19, p. 313 docemur. De Sasimis *Itin. Anton.* p. 144.

Ibid. *Παρνασός*. Gentile hujus Παρνασσηνός est in Basilii epist. 239. Vide Itin. H. p. 576.

Ibid. *'Ρεγεδόαρα*. Vicus olim erat, unde Basilius epist. 239 ἐν Δοάροις τῇ χώμῃ. Idem episcopum illi imposuit, qua occasione Gregorius Nazianzenus orationem 30 recitavit, uti ad eam Elias Cretensis animadvertit. Nec vincere tamen Basilius potuit ut primæ Cappadociæ ascripta maneret, si quidem Tyanensi deinceps subdita fuit, ut mox videbitur.

Ibid. *'Ρεγεκουκουσός*. Omnino 'Ρεγεμωκισός sive 'Ρεγεμουκισός legi oportet : nam et Constantinus imperator l. 1, Them. 2 Μωκισόν hinc habet, et Cucusus Armeniæ secundæ fuit. Procopius Fabr. Just. v, 4 castellum Cappadociæ, *plano solo situm*, ait, atque ab Justiniano instauratum : Ἦν δέ τι ἐν Καππαδόκαις φρούριον, Μωκησὸς ὄνομα, ἐν μὲν τῷ ὁμαλεῖ κείμενον. Nec restituit tantum imperator, sed suo nomine urbem, tertiæ Cappadociæ metropolin impositam, illustrem esse jussit. Hinc Collat. 5 concil. Constantinop. sec. p. 96 : *In illo autem tempore sub Tyanensi civitate erat et Dohara et Nazianzus usque ad tempora hujus pii imperii. Piissimus autem imperator cum metropolitana jura dedisset civitati, quæ quondam quidem Mucissos, nunc vero Justinianopolis nuncupatur, cum aliis civitatibus et Dohara et Nazianzum subjecit ei.*

Col. 152. *'Ελενοπόντου*. Sic oportet ex Constantino l. 1, Them. 2, quod illi nomen ab Helena imperatoris Constantini M. matre, venisse Justinianus Nov. 28 c. 1 affirmat. *Notitia imp. Orient.* c. 1 præsidi Helenopontum committit, quem Justinianus, abolito Ponti Polemoniaci titulo ejusque urbibus huic provinciæ contributis, moderatorem creavit.

Ibid. *'Αμασία*. Metropolis Helenoponti dicitur Gregorio Nysseno orat. de Theodoro p. 582, *Novel.* 28, c. 2, et in Vita Eutychii c. 6. *Acta* S. Basilei c. 5 satis ambigue μητρόπολιν τῆς Ποντικῆς ἐπαρχίας appellant : dubites enim diœcesimne Ponticam, cujus metropolis Cæsarea, an Helenopontum intelligant. Μητρόπολις πρώτη πόντου pluribus in nummis apud Harduinum et N. Haymium tom. II *Thes.*

Britan. p. 232. Situm urbis accuratissime Strabo XII, p. 651 descripsit.

Col. 152. *Ἴβυρα.* Rectum Ἴβωρα, et ex orat. 3 Gregorii Nysseni in 40 Martyr. p. 212, ubi πολίχνην vocat, apertissimum est, atque ex Eutychii Vit. c. 11, et Nov. 28. Appositum oppidum erat Euxino ponto apud Sozomenum *H. E.* VI, 30, etsi male ibi atque apud Palladium Ἰβήρων πόλις: hinc enim fuisse Evagrium, quo de duumviri illi, Hieronymus epist. ad Ctesiphontem significat. Vulgo quidem Hyperborita ibi audit, quod jure Valesius in Sozomenum et Rosweidus in Palladium mutarunt, quando et ms. Corbeiensis Hiberitam pro Hiboritа ostentat. Photius πόλεως Ἰβώρων τῆς Ἑλλησποντίων ἐπαρχίας; concilio Constantinop. tertio p. 670 pro Ἑλενοποντίων. dicitur.

Ibid. *Ζῆλα.* Haud multum aberat Amasia. Vita Eutychii c. 6 : Πολίχνη τίς ἐστι, Ζῆλα προσαγορευομένη, γειτνιάζει δὲ τῇ μητροπόλει Ἀμασείᾳ. Plutarchus *Cæsar.* p. 731 πόλιν Ζήλαν vocat, cumque vetustæ Hirtii de bello Alexandr. c. 72 editiones et ms. Norvic. Zelam exhibeant, id a Davisio defendi, neque Ζήλα Plutarcho et Dioni inculcari debuerat. Stephano Ποντικὴ Ζῆλα.

Ibid. *Σάλτον Ζαλίχην.* Sic mss. et recte, modo Σάλτος Ζαλίχης refingatur. Putem urbem saltibus fuisse incinctam, et propterea Σάλτον præponi. Nicæno concilio secundo Andronicus presbyter nomine Joannis episcopi Ζαλίχων p. 355 subscribit, qui cum p. 163 presbyter Λεοντοπόλεως ἤτοι Ζαλίχου dicatur, certus nobis index est non aliam atque hanc Leontopolin esse, cujus imperator *Novella* 28 commeminit. Corruptum sæpe id nomen est in *Vita Eutychii* c. 11, ubi Amazeno subditus episcopus τῆς τῶν Λαζιχηνῶν πόλεως et Λαζίχων προεδρία et τοῦ Λαζίχου ἐπισκοπή. Forte et huc referenda est oratio quæ Basilio M. tom. II, p. 587 tribuitur, ἐν Λαχίζοις· quod utut fuit, negligi urbs in *Geographia S.* non oportuerat.

Ibid. *Ἄνδραπα.* Hujus episcopus Paralius Ἀνδράπων τῆς Ἑλλησπόντου (pro Ἑλενοπόντου, quod nec L. Holsteinium ad *Geogr. S.* fugit) concilio Ephesino p. 438 dicitur. Adde de urbe *Acta* Hesychii Thaumaturgi ex Synaxario Græco VI Mart. Operis Sanctorum, ubi plura.

Ibid. *Ἀμισός.* Constantino l. 1, Them. 2 Ἀμίνσος, et Suidæ, haud sane bene. Aberat Amisus stadiis 900 Synope, ut e Straboni XII. p. 547 prodidit Stephanus.

Ibid. *Σινόπη.* Σινώπη, ut ms Leidensis. Nobilem hanc urbem, peninsulæ impositam, Strabo XII, p. 545 describit, et Turnefort epist. XVII p. 91. De conditoribus scholiastes Apollonii II, 948.

Ibid. *Πόντου Πολεμωνιακοῦ.* A Polemone, Ponti hujus rege, nomen ei venisse Justinianus *Novella* 28 c. 1 indicat. Provinciis annumerari cœptus est sub Nerone, qui Ponti regnum, concedente Polemone, in provinciæ formam redegit apud Sueton. c. 18. Præsidi itidem mandatur in *Notit. imp. Or.* c. 1.

Ibid. *Νεοκαισάρεια.* ΚΟΙΝΟΝ. ΝΕΟΚΑΙ. ΜΗΤΡΟ. vidit in nummo Mediceo Holsteinius, cui geminum habet *Thes. Britan.* tom. II, p. 236. Gregorius Nyssenus (in cognominis sibi Thaumaturgi Vita p. 537) communi gentis consensu κορυφὴν πάσης τῆς περιοιχίδος haberi, ac a Romanorum Cæsare, loci amœnitate capto, novo nomine esse donatam refert. Plinius Lycum flumen urbem præfluere VI, 3 affirmat; quod utrum verum omnino sit dubites, præsertim si eum radere Neocæsaream inteligas. Nam agrum urbis alluere manifesto ex eadem Thaumaturgi Vita p. 557 colligitur. Dubitandi causæ sunt, quod Nyssenus Gregorius, urbem ejusque situm describens, nihil de Lyco memoret. Præterea Gregorii frater Basilius epist. 210 apud Neocæsarienses in aviæ ædibus et dein in monasterio multum se temporis contrivisse testatur : atqui illud monasterium propter Iridem flumen erat, eodem epist. 223 et Gregorio in Vita Macrinæ p. 182 auctore. His adde Neocæsaream et Comana Amasiæ, quæ Iridi assidebat, vicina perhiberi in *Actis* Eutychii c. 7. Fortasse itaque rectius Iridem inter et Lycum collocabitur.

Ibid. *Κόμανα.* Sita erant ad amnem Iridem apud Strabonem XII, p. 547, nec longe a Neocæsarea; unde πόλιν ἀστυγείτονα Gregorius Nyssenus in Thaumaturgi Vita p. 561 et τὴν Κομαναίων ταύτην ἀστυγείτονα πόλιν orat. de Baptismo p. 220 appellat. Quod autem Ch. Cellarius G. A. III, 8 p. 327 Comana ab Iridis fontibus parum distare ex Strabone colligit, id amnis ex intima Armenia ortus et per Pontum hunc decurrens apud eumdem Gregorium in *Macrinæ Vita* p. 182 non feret.

Ibid. *Πολεμόνιον.* Rectum est Πολεμώνιον, quod oppidum inter Thermodontem et Cotyora situm obtinebat apud Arrianum in Periplo p. 17 De Cerasunte, maritimo oppido, Xenophon. *Exped. Cyr.* V, p. 273 et Tournefort *epist.* XVII. p. 98.

Ibid. *Τραπεζοῦς.* Circa Nicæni secundi concilii tempora Phasis et Trapezus uni episcopo paruisse videntur; unde Christophorus τοῦ Φάσιδος ἤτοι Τραπεζοῦντος p. 345 subscribit. Vide *Ant. Itin.* p. 216.

Ibid. *Ὑπὸ ἡγεμόνα.* Sic mss., quibus præter *Not. imp. Orient.* c. 1, quæ præsidialem hanc facit, assentitur Basilius M. epist. 112. Nam Andronicum ἡγεμόνα, ad quem illæ litteræ mittuntur, Armeniæ primæ præfuisse ex Sebastiæ in illis mentione haud obscure colligitur. Cæterum primam hanc Armeniam idem Basilius epist. 195 et 263 μικρὰν Ἀρμενίαν vocat.

Ibid. *Σεβάστεια.* Provinciæ metropolis est in Theodoreti H. E. II, 25 et *Novella* 31. Sita erat loco amœno, præterque Halym, qui urbis mœnia radebat, mediam secabat alius amnis, qui mox in vicinum lacum abdebatur Gregorio Nysseno orat. 1 in 40 Martyr. p. 501 et orat. 2 p. 510 auctore. Vide Itin. Ant. p. 177.

Ibid. *Νικόπολις.* Non longe Colonia dissociata erat, quicum et Sacra Christiana communicaverat; und τὴν μητέρα ὑμῶν τὴν ἐν Νικοπόλει ἐκκλησίαν Basilius epist. 227, Coloniensibus inscripta, appellat; nec dissimilia tribus sequentibus epistolis reperies. Lycus fluvius in spatio 6 M. P. ab urbe volvebatur, si *Actis* 40 Mart. tom. III Jul. p. 46 fides est. Plura Anton. Itin. p. 182.

Ibid. *Κολονία.* Κολωνία sive Κολώνεια. Liberatus Breviar. c. 6 Cappadociæ secundæ, nihil dissidente concilio Chalcedon. p. 557, transcribit : at Basilius epist. CCXXVIII ἐν τῇ ἐσχατιᾷ τῆς Ἀρμενίας, et epist.

excv μακρὰν ἀπῳκίσθαι τῶν ἰδευομένων τόπων τὴν Κολώνειαν affirmat. Ergo circa Chalcedonensis concilii tempora Colonia Cappadociæ fuit contributa; rediisse dein ad Armeniam primam ante Justiniani ætatem *Novella* 31 docemur.

Col. 452. *Σάταλα*. Basilium vide epist. xcix et *Anton. Itin.* p. 183; fundos Satalenæ civitati contiguos Theodosius secundus in *Novella* 3 tit. 12 memorat.

Ibid. *Σεβαστούπολις*. *Novella* 31 Armeniæ primæ itidem tribuit. Adde *Itin. A.* p. 205.

Ibid. *Ὑπὸ ἡγεμόνα*. Assentitur *Notit. imp. Orient.* c. 1. Joannes Chrysostomus epist. LXIV ἄρχοντα τῆς Ἀρμενίας (nam secundæ Armeniæ præsidem intelligere epistolæ argumentum patefacit) appellat.

Ibid. *Μελιτηνή*. Μελιτηνὴ quam περιφανῆ τῶν Ἀρμενίων μητρόπολιν, illustrem Armeniorum metropolin, Cyrillus in *Vita Euthymii* vocat, ut *Anton. Itin.* p. 209 ascripsimus de Arca p. 211.

Ibid. *Ἀράβισος*. Patria Mauritii imperatoris fuit; quorsum respiciunt quæ in *Vita Eutychii*, c. VII referuntur : Ὁσάκις μνήμην ἐποιεῖτο τῆς Ἀραβισσηνῶν πόλεως, οὕτως ἔλεγεν χαριέντως, ἀκουόντων πάντων ἡμῶν καὶ τῶν ἐκεῖθεν ὁρμωμένων ἀρχόντων· « Μεγάλη ἐστὶν ἡ πόλις ὑμῶν. Διὰ τοῦτο εἴρηται περὶ αὐτῆς, Ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; » Plura ad *Ant. Itin.* p. 181, quibus Suidam in Εὐδόξιος junge.

Ibid. *Κουκουσός*. De eo Chrysostomus epist. xxx: Οἰκοῦμεν γὰρ χωρίον ἐρημότατον καὶ πάσης τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης ἐρημότερον. Quæ nobis, si addantur ad *Anton. Itin.* p. 179 ex eodem observata, urbem fuisse desertissimam ostendunt. Quod vero epist. 125 Κουκουσὸς τῆς Κιλικίας, id Montfauconius mss. auctoribus recte mutavit : nunquam enim Ciliciæ Cucusus fuit.

Ibid. *Κόμορα*. Κόμανα, de qua et Ariarathia (eo enim nomine utebatur) abunde *Itin. Ant.* p. 181.

Ibid. *Κιλικίας α'*. Orditur Hierocles Orientis provincias 15, quarum prima hæc Cilicia, postrema Arabia, omnes sub dispositione comitis Orientis, quo de Henr. Valesius in Ammiani l. XIV, c. 1 et Th. Reinesius Class. VI. *Inscript.* 47. Recta vero primam Ciliciarum consulari regendam tradit, prorsus ut *Notit. imp.* c. 1 et l. I, c. de *General. Abolition.*

Ibid. *Τάρσος*. Metropolis dignitatem Leo imperator in epist. tom. IX Concil. Labbei et Conciliorum *Acta* illi affirmant. Sita erat commodissimo loco, ὥστε Ἰσαύρους καὶ Κίλικας Καππαδόκας τε καὶ Σύρους δι' ἑαυτῆς συνάπτειν, auctore Basilio M. epist. 34. Idem profitetur alter Basilius, Seleuciæ episcopus, *Miracul. Theclæ* II, 13, cum de Tharso Ἐπί τε κάλλει καὶ μεγέθει, καὶ οἷς ἂν ἁπλῶς πόλις λαμπρὰ καὶ εὐδαίμων γνωρισθείη, πᾶσιν ἐπιγαυρουμένη, καὶ τὸ πρώτην μάλιστα τῆς ἑῴας ἀνίσχειν, καὶ πρώτην πάλιν προσβάλλειν τοῖς ἐξ ὁποιασοῦν γῆς ὁρμωμένοις πρὸς τὴν ἑῴαν· Aperte enim indicat tali positam esse loco ut, si quis ex vicinis provinciis in Orientis diœcesin pergere aut ex ea in Ponticam sive etiam Asianiam transire velit, adeunda ea primum sit. Vide *Itin. H.* p. 579.

Ibid. *Πομπηϊούπολις*. Mari assidebat, eo nomine a Pompeio donata cum Solorum ante fuisset usa. Auctor Vitæ Arati in Uranologio Petavii : Οἱ δὲ Σόλοι πόλις ἐπιφανεστάτη τῆς Κιλικίας, ἀφ' ἧς πολλοὶ κἀγαθοὶ γεγόνασιν ἄνδρες· καλεῖται δὲ νῦν Πομπηϊούπολις. Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι Σόλοι τῆς Κύπρου· ἀλλ' οἱ μὲν Κύπριοι Σόλιοι καλοῦνται, οἱ δὲ Κιλίκιοι Σολεῖς. Cui gentile nomen distinguenti astipulatur Diogenes Laertius I, 51, ubi Menagii diligentiam verba ex Arati Vita non effugerunt.

Ibid. *Σεβαστή*. Olim Elæussa contra Corycum in insula nec longe a Tarso, quamobrem conc. Chalcedon. p. 126. Σεβάστη ἡ Τάρσου. Est inter Gazæ Wildianæ nummos, qui antica parte CABINA ΤΡΑΝΚΥΛΑ..... et postica CEBACTH. IEP. AC. ΑΥΤ. ΝΑΥΑΡΧΙC. ΕΛΕΥΘΕΡΑ cum turrito velatoque capite præfert, certoque nobis est argumento, Gordiani ætate urbem satis illustrem fuisse et re nautica valuisse. Adde H. Norisium *dissert.* 2 de *Epochis Syro-Maced.* p. 136.

Ibid. *Κόρυκος*. Κώρυκος, ut Lugdun. Oppianus Halieut. III, 208 : Ὅσσοι θ' Ἑρμείαο πόλιν, ναυσίκλυτον ἄστυ Κωρύκιον ναίουσι· Qui versus Valeriani nummum, ΚΩΡΥΚΙΩΤΩΝ. ΑΓΤ. ΝΑΥΑΡΧΙC insculptum explicant. Joannes πόλεως Κουρουκουτῆς τῶν Κιλίκων ἐπαρχίας subscribit Constantinop. tertiæ synodo p. 670, pro Κωρύκου τῆς Κιλίκων.

Ibid. *Ἄδανα*. In *Actis* Theophili, de quibus Lambecius *Bib. Vindob.* VIII, p. 75, Ἄδανα τῆς τῶν Κιλίκων δευτέρας ἐπαρχίας, et apud Eutychianum in ejusdem *Vita* c. 1 die IV Febr. Oper. S., sed perperam : primæ enim Ciliciæ in Chalced. concil. p. 660 atque aliis accensetur.

Ibid. *Ἀγουσία*. Αὐγούστα, ut bene Ch. Cellarius G. A. III, 6, p. 241 correxit; quam urbem Latino nomine decoratam credibile est, ut a Sebaste hujus provinciæ discerni posset. Theodorus πόλεως Αὐγούστης est in Chalcedon. p. 660, et nummi ΑΥΓΟΥCΤΑΝΩΝ in *Thesauro Britan.* tom. II, p. 242.

Ibid. *Μάλχος*. Verum Μάλλος erit, quod oppidum loco edito non longe a Pyramo positum erat, neque multum a Tarso, cum cujus etiam civibus de vicino littore et agris circa lacum disceptabant apud Dionem Chrysostomum Tarsica 2, p. 426. Reddere urbem Is. Casaubonus eidem Chrysostomo orat. 45, p. 516 voluit. Τί οὖν ἐπὶ δύο ἡμέρας ἢ τρεῖς, inquit orator, γενομένης χειροτονίας; ἐξῆλθον, οὐδὲ μᾶλλον παρατυχὼν τοῖς γεγονόσιν. Cum enim τὸ μᾶλλον quid in vulgata vellet lectione, non appareret, ἐξῆλθον εἰς Μάλλον, οὐ παρατυχὼν τοῖς γ. refinxit, plausibili, nisi Mallos plurimum a Prusa distaret, conjectura. Aliter Seldenus in *Anecdot.* Wolfii, tom. I, p. 273 instituit. Mihi parvo molimine, οὐδὲ μέλλων παρατυχεῖν τοῖς γ. *Cum decrevissem factis non adesse*, succurri posse Dioni videtur.

Ibid. *Ζεφύριον*. In Menæis VI Jun. de Dula : Οὗτος ἦν ἐκ Ζεφυρίου Πραιτωριάδος, ἐπαρχίας τῆς Κιλικίας. Unde Prætoriadem dictam fuisse putare. At non ipsa urbs, sed vicus illi vicinus eo cognomine fuit : nam Dulas ipse in Actis, tom. II Jun. p. 1004, ἔθνους μὲν εἰμί, inquit, Κιλίκων, κώμης δὲ Πραιτωριάδος. Aberat Zephyrium M. P. 34 Tarso, si iisdem *Actis* fidere fas est. Ejus episcopus Petrus πόλεως τοῦ Ζεφυρίου τῆς πρώτης τῶν Κιλίκων ἐπαρχίας in Constantinop. tertio, p. 670 dicitur.

Ibid. *Κιλικίας β'*. Hanc provinciam, priori abstractam, et Anazarbum metropolin Theodosius

secundus fecit, Malala, tom. II, p. 69 auctore : Καὶ Κιλικίαν δευτέραν ἀπομερίσας ἀπὸ τῆς πρώτης ἐποίησεν ἐπαρχίαν, δοὺς δίκαιον μητροπόλεως Ἀναζάρβῳ τῇ πόλει. Cui tamen utrum tuto assentiaris dubites : nam in *Notitia imp. Orient.* utraque Cilicia memoratur ; et præses Ciliciæ, cujusmodi magistratus huic fuit impositus, est in *Actis* Claudii sub Diocletiano apud Ruinart. p. 266, et sub Constantio in l. xxiv, c. Theod. de *Appellat.* atque in Ammian. xxiii, c. 2.

Col. 152. *Ἀνάζαρβος*. Hanc metropolin præter Malalam synodus Mopsuestena frequenter memorat. Vide concil. Constantinop. secundum p. 119 et *Ant. Itin.* p. 213.

Ibid. *Μοψουεστία*. Mopsuestia colonia Christianissima in *Actis Constantinop.* secundi p. 118, quo titulo quando ornari fuerit cœpta equidem ignoro. Ἱερὰ καὶ ἐλευθέρα καὶ ἄσυλος in *Thes.* p. CLV, 4 et liberum oppidum Plinio. Vide *Itin. H.* p. 580.

Ibid. *Αἰγεαι*. Civitas Ægea in *Actis S. Claudii*, c. 1, et Ægæa in Synodo Mopsuestana inter concil. Constantinop. sec. decreta, p. 118. Αἰγαῖα. Constantino imperatori, l. i, them. 13, Basilio M. epist. 244 Patrophilus episcopus τῆς ἐν Αἰγέαις ἐκκλησίας, prorsus ad Hieroclis mentem. Vide Anton. Itin. p. 146. Situm oppidi *Acta* S. Zenobii in Lambecii *Bibl. Cæsar.* viii, p. 256 accurate ita describunt : Αἰγαὶ πόλις ἐστὶν ἐπὶ κόλπῳ μὲν Ἰονίῳ κειμένη, ὑπὸ Κιλίκων δὲ οἰκουμένη. Ἧς τὸ μὲν πρὸς ἤπειρον οὐ πολύ. Πλατεῖαν καὶ ἱκανῶς εἰς μῆκος διήκουσαν ὁ τῆς γείτονος θαλάσσης ὅρμος ἐκδέχεται. Male tamen κόλπῳ Ἰονίῳ astruitur, quæ Ἰσσικῷ vicina fuit.

Ibid. *Ἐπιφανία*. Epiphaniam Ciliciæ oppidum Ammianus xxii, 11, appellat. Basilius πόλεως Ἐπιφάνειας τῆς δευτέρας τῶν Κιλίκων ἐπαρχίας. Constantinop. tertio p. 670 et Nicetas Epiphaneorum civitatis Constantinop. secundo p. 132 subscripsit. De Alexandria *Itiner. H.* p. 580.

Ibid. *Ῥῶσος*. Assidebat Issico sive Rhosio, ut Polyæno dicitur, sinui. Theodoretus *Philoth.* c. x : Ῥῶσος ἐστὶ Κίλισσα πόλις, ἐν δεξιᾷ εἰσπλέοντι τὸν Κιλίκιον κόλπον. Proxime urbem saxum erat excelsum, quod Ptolemæus et Stephanus Ῥωσικὸν σκόπελον vocant. Ejusdem meminit Polyænus 4, 6, 9, etsi nunc vitio deformati. Ὁ μὲν Σωσιγένης, inquit, ἐπὶ Ὀρθιουμάγου διέτριβεν, ἀποσκοπῶν τὴν τοῦ πελάγους κίνησιν. Nihil enim hic est Ὀρθιουμάγου, Celticum quid spirans, vocabulum. Abr. Ortelius de Orthosiade, Phœnices oppido, cogitavit; quod cum longius a Rhoso et vocabuli ductibus distet, ὀρθίου πάγου malim, quo modo ὀρθίους πέτρας 4, 3, 23 dixit. Posses etiam ὀρθοπάγου legere ob hæc Plutarchi in Sylla p. 463 : Ἔστι δὲ κορυφὴ τραχεῖα καὶ στροβιλῶδες ὄρος, ὃ καλοῦμεν ὀρθόπαγον.

Ibid. *Εἰρηνούπολις*. Paulus Εἰρηνουπόλεως τῆς δευτέρας τῶν Κιλίκων ἐπαρχίας est in Constantinop. tertio p. 670, et in Hilarii Fragm. Operis histor. Narcissus Irenopolis, qui cum Νάρκισσος ἀπὸ Νερωνιάδος Athanasio Apolog. Arian. p. 155 sit, monuerunt Benedictini Neropolis in Hilario olim fuisse, parum sane considerate, siquidem Neronias et Irenopolis eadem urbs est, et Narcissus Sozomeno *H. E.* iii, 10 præsul Εἰρηνοπόλεως τῆς Κιλικίας dicitur. Videtur Neroniadis nomine donata a Claudio, quod sub Domitiano imperatore jam deposuerat : discimus hoc ex egregio Gazæ Wildiani nummo, qui una parte ΑΥΤΟΚ. ΚΑΙΣΑΡ. ΔΟΜΙΤΙΑ.. et altera ΕΙΡΗΝΟΠΟΛΕΙΤΩΝ ΕΤ. ΒΜ. cum figura turribus ornatæ mulieris, rupibus insidentis, e quorum pede amnis emergit. Æra in Claudii principatum, si conferantur nummi quos Vaillantius habet, incidet.

Ibid. *Φλαβιάς*. Φλαυϊόπολις Ptolemæo et nummis Φλαουιοπολειτῶν in *Thes. Britan.* tom. II, p. 250 et Vaillantio, p. 278, e quorum signata epocha a Vespasiano imperatore instauratam dicere oportet. Flavia *Itin. Anton.* p. 212 et Chalcedon. concil. p. 660, ubi Joannes ἐπίσκοπος Φλαβιάδος.

Ibid. *Κασταβαλλα*. Καστάβαλα. Appianus Mithridat. p. 403. τῆς Κιλικίας πόλιν Κάβαλα, quam ego Καστάβαλα credo, memorat. Adfuit concilio Constantinop. tertio p. 670 Theodorus πόλεως τῶν Κασταυλῶν, pro Κασταβάλων. Vide *Itiner. A.* p. 146.

Ibid. *Ὑπὸ κονσουλάριον*. Sub Augusto provincia erat στρατηγικὴ sive prætoria, teste Strabone, l. xiv, p. 684 et fine xvii, etsi postea ad jus populi redierit, ipso concedente Augusto, et proconsuli paruerit, ut ex Dione liv, p. 589 Jo. Alberti in *Act. Apost.* xiii, ostendit. Recte ergo Sergius Paulus ibi ἀνθύπαθος dicitur, præsertim cum et Cominius Proclus in Cypriorum apud Vaillantium nummo ἀνθύπατος, et Caius Anitius Quadratus Κρήτης καὶ Κύπρου ἀνθύπατος, in lapide Sponii tom. I *Itiner.* p. 413 appelletur. Post dein consulari subdita est, cujus et *Notitia imp. Or.* c. i meminit.

Ibid. *Πόλεις ιε'*. L. Holsteinius in mss. Farnesiano, cui et duæ ultimæ urbes manu recentiore erant additæ, πόλεις ιγ' reperit. Idem in pristinis Constantini l. i, them. 15 editionibus inerat, sed et aliis dein ex mss. 15 urbes in Constantino sunt expletæ; cumque ultimæ urbes ante Hieroclis ætatem fuerint satis celebres, nihil causæ video quamobrem quid mutetur.

Ibid. *Κωνσταντία*. Salamis est, quam insulæ metropolin Ephesina synodus p. 779 et imp. Leo in epist. tom. IX, concil. Labb. p. 267 imponunt. De ea abunde Jo. Meursius, l. i Cypri, c. 20.

Ibid. *Ταμασσός*. Sic præter Ptolemæum Strabo. Constantino imperatori Ταμασός, cui Nonnus Dyonys. xiii, 445 et Epaphroditus πόλεως Ταμασοῦ concil. Chalcedon. p. 676 astipulantur. Cum vero Ταμασιωτῶν sit apud Goltzium nummus dubium est quin id præstet. Adde Ovidium *Metamorph.* x, 644.

Ibid. *Κίτιον*. Aberat stadiis 200 Salamine apud Diodorum xx, p. 785. De eo præter Meursium l. i, c. 10 Bochartus *Phaleg.* iii, 5.

Ibid. *Ἀμαθούς*. Hoc malim ex mss. Lugdun. et Constantino : nam Ἀμαθουσία gentile est, cui si πόλις addatur, ferri poterit. Heliodorus πόλεως Ἀμανθοῦντος est in Chalcedon. p. 670.

Ibid. *Κούριον*. Et hoc ex Constantino præfero, cujus episcopus Curiensis in Ephesino p. 779 appellatur. Ch. Cellarius G. A. iii, 7, p. 273 nostri Κόρην cum Plinii Corineo aliquid commune habere suspicabatur, quod ego, cum dubiæ sit fidei, et Constantinus Κούριον hinc deprompserit, huc arcessere nolim.

Col. 152. *Πάφος*. Cyprum insulam huic urbi cognominem fecisse Servium Isidorum atque alios, *Anton. Itiner*. p. 256. ascripsimus. Ovidium addo *Metamorph*. x, 297 : *Illa Paphon genuit, de quo tenet insula nomen.*

Ibid. *Ἀρσινόη*. Sic recte Constantinus. Olim hæc urbs Marium erat, Stephano teste; estque ejus rex apud Diodorum 19, p. 701 : Ὁ δὲ Κιτιεὺς καὶ Λαπίθιος, ἔτι δὲ Μάριος καὶ Κερονίτης τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν συντέθειντας. Ubi tamen Μαριεύς oportuerat : id enim urbis gentile. Eumdem Στασίοιχον τὸν βασιλέα τῶν Μανέων, p. 704 et Στασίοιχον τὸν τοῦ Μαλιέως, p. 719 vulgo libri appellant, rectius utrobique τῶν Μαριέων nuncupaturi. Scio Ch. Cellarium G. a 3, 7, p. 273 posteriorem advocasse, ut Μάλον ejusdem Diodori xII, p. 73 tueretur; quod cum nusquam alibi sit lectum et Stasiœcus Mario imperaverit, putem ad eamdem formam esse refingendum. Nam Arrianus, cui testimonium Jo. Meursius I, 13 denuntiavit Mali causa, nihil prodest : meminit sane de *Exped. Alexand*. II, 20 Solorum et Malli, quæ Ciciliæ oppida fuisse nemo ignorat. Adde Jac. Gronovium, mihi consentientem, in Scylacem, p. 98.

Ibid. *Σόλοι*. Acta Auxibii c. 1 pagum Limnen M. P. 4 ab urbe semovent et Σολίων πόλιν appellant, et jure : nam Σόλιοι ab hac urbe, sicuti ab ejusdem nominis in Cicilia Σολεῖς, appellabantur, qua de re supra ex Arati Vita. Galenus ἁπλ. φαρμακ. 9 p. 125, τῶν ἐν Κύπρῳ Σόλων meminit et metallorum. quæ stadiis 30 ab oppido aberant.

Ibid. *Λάπιθος*. Non aliter *Acta* Auxibii c. 1, Ptolemæus, Didymus πόλεως Λαπίθου in Chalcedon. concil. p. 670, et βασιλεὺς Λαπιθίας apud Diodorum 19, p. 719 et Λαπίθιος p. 701. Tamen cum ΛΑΠΗΘΕΩΝ nummus sit apud Goltzium, et veterum plures, a Meursio 1, 12 conducti, Λάπηθον vocent, id malim.

Ibid. C. *Κιρβοῖα*. Constantino l. I, them. 15 Κερμία, quam Jo. Meursius 1, 9 a Ceronia sive Cerunia, haud differre autumat. At eam post deinde Hierocles et Constantinus recensent; quare, donec felicior manus vitium deterserit, Cremaseam arbitrabor, qua de Nonnus 13, 455 :

Οἵ τ' εἶχον Κρεμάσειαν, ἁλιστεφὲς οὖδας ἀρούρης.]

Ibid. *Κύθροι*. Κυθηρία Carolus a S. Paulo margini editionis suæ ascripsit, favetque Constantinus; quæ tamen conjectura, quoniam hoc nomine urbem Cyprus ignoravit, ut bene contra Meursium Ch. Cellarius G. A. 3, 7, p. 281 asseruit, rejicula esse debet. Intelligitur mediterranea insulæ urbs, quæ Χύθροι aliis et concilio Chalcedon. 671. Cum nostro facit Spyridon præsul Παλαίας ἤτοι Κύθρων in Nicæno secundo.

Ibid. *Καρπάσιον*. Ex Constantino recepimus, sententiam L. Holsteinii in Stephanum secuti ob Plinii 5 31 Carpasium. Cæteri Καρπασίαν probant.

Ibid. *Κυρήνια*. Κυρήνεια Constantino, Stephano in Πηγή dicitur Κυρήνια, quam Berkelius imprudenter Κυδωνίαν esse jussit, Cretam cum Cypro confundens. Nec dissentit Menologium Carisianum VI Maii. Verior tamen, nisi diversæ fuerint urbes, erit Κερυνία, cujus rex Κερυνίτης Diodoro dicitur 19 p. 701, etsi male p. 701 Κερυννία et p. 719 Κερανία. Putarem non aliam etiam esse 20 p. 783 Οὐρανίαν, nisi illius patrocinium Nonnus profiteretur 13 452 : Καὶ Οὐρανίης πέδον ἕδρης, αἰθηρίου κενεῶνος ἐπώνυμον. Ubi cum ætherium ventrem vertunt, non bene ad Nonni consuetudinem dictionemque animum advertisse videntur. Αἰθήριον κενεῶνα ipsum appellat cœlum, ut IX, 82 χθόνιον κενεῶνα terram, et 41 3 ὅλης κενεῶνας ἀρούρης agros, quamquam, ut vere dicam, satis insolenter.

Ibid. *Τριμιθοῦντων*. Ch. Cellarius G. A. 3 7 p. 276 Τριμιθοῦντον legi posse arbitratur, sicuti ex Hydrus fit Latine Hydruntum, ex Sipus Sipuntum; cui, si usquam Trimithuntum legeretur, haud difficulter astipularer. Videntur librarii ὁ Τριμιθοῦντων dedisse, ut ejus episcopus, sicuti in aliis *Notitiis* assolet, intelligeretur, male tamen, siquidem hæc ab ecclesiastica distat.

Ibid. *Λευκουσία*. Diversis hæc nominibus fuit usa. Hieronymus *Catal. script. Eccles*. c. 92 : *Triphyllius, Cypri Ledrensis sive* Λευτεῶνος *episcopus, eloquentissimus suæ ætatis et sub rege Constantio celeberrimus fuit*. Sozomeno H. E. 1 10 Triphyllius τῶν Λεδρῶν dicitur; quem hinc fuisse ex Actis ejus c. 1 colligo, ubi Τριφύλλιος ἐπίσκοπος Λευκωσίας, τῆς νῦν μητροπόλεως Κύπρου, et c. 3 : Ψήφῳ θείᾳ τῆς Καλλινικήσεων μὲν πρὶν, νῦν δὲ Λευκωσίας προχειρίζεται. Non diffiteor Papebrochium tom. 2 Jul. p. 682 duos nobis Triphylios esse commentum, quorum alter Ledrorum, alter Leucosiæ fuerit præsul; qui si ad ea attendisset quæ ex Actis S. Spyridonis Lambecius Bibl. Cæsar. 8 p. 311 excerpsit, eam haud dubie conjecturam damnasset : inibi enim Τριφύλλιος ἐπίσκοπος τῆς Καλλινικήσεων πόλεως ἤτοι Λευκῶν θεῶν ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, quæ perspicue docent in Triphyllium Spyridonis æqualem ea omnia convenire, atque eamdem prorsus esse Ledrorum Callinicensium et Leucosiæ urbem, imo vero in Hieronymi catalogo non Λευτεῶνος sed Λευκῶν θεῶν rectum esse.

Ibid. *Ὑπὸ ἡγεμόνα*. Præsidem Diocletiano imperatore Isauriam habuisse Theodorus Iconiensis in epistola, quæ tom. 3 Jul. ab Antwerpiensibus est vulgata p. 26, ostendit. *Notitia imp. Orient*. eum non habet, sed comitem rei militaris Isauriæ, cujus etiam Ammianus XIV, 2 et XIX, 13 commeminit. Puto et præsidem et comitem habuisse, quorum hic rei militaris curam gereret et Isaurorum latrocinia compesceret, ille vero rem civilem curaret. Justinianus dein *Novella* 28 utramque administrationem conjunxit et uni comiti mandavit.

Ibid. *Σελεύκεια*. Provinciæ metropolin Theodoretus *H. E.* II, 26 facit, et maxime Basilius Seleuciensis extremo l. 1 de *Vita S. Theclæ* : Πόλις δέ ἐστιν αὕτη τῶν τῆς Ἑῴας ὁρίων ἐν προοιμίῳ κειμένη, προεδρεύουσα δὲ καὶ προκαθεζομένη πάσης Ἰσαυρίδος πόλεως, πρόσοικος θαλάττῃ, ποταμοῦ γείτων. Κάλυδνος ὄνομα τῷ ποταμῷ, ἐρχομένῳ μὲν ἄνωθεν ἀπὸ τῶν τῆς Κήτιδος μυχαιτάτων χωρίων Quæ et metropolin fuisse et maritimam ac Calycadno, quem Calydnum appellat, id quod Stephanus in Ὑρία prodit firmans, vicinam. Addit dein tanto splendore atque amœnitate esse ut multas exsuperet et quibusdam exæquetur, cum Tarso autem, elegantissima urbe, montibus, situ, aeris temperie, fructuum

copia et rerum venalium abundantia aliisque ad elegantiam et utilitatem rebus de palma certet; celebrari in urbe quotannis varia ludorum genera, quæ Olympia appellent, et in quæ non immerito Orat. 27, p. 148 invehitur. Zosimus I 27 Σελεύκειαν τὴν μετὰ Κιλικίαν vocat., et Apollinis Sarpedonii, in quo oracula redderentur, templo insignem fuisse, cujus et Basilius *Vitæ Theclæ*, I, p. 275 et de *Mirac. Thecl.* II, 2 et 26 mentionem fecit. Perperam Σελεύκεια ἡ ἐν Καισαρείᾳ in Symeonis Stylitæ *Actis* c. 25, tom. 5 Maii p. 384. Rectius Seleucia Τραχεῖα aliis, quod in Isauria Τραχεῖᾳ, de qua Candidus apud Photium cod. 79, esset.

Col. 152. *Κελενδέρη*. Κελένδερις est, quæ Celen-Melæ, quamquam Citandaris ms. D'Orviliani ad Celenderin propior est. Condita est a Sandoco sive Sandaco, si Apollodorus *Bibl.* III, p. 193 fidem meretur, patre Cinyræ, quem ex Pharnace, quam Apollodorus Θανάκην vocat, genuit. Vide Hesychium in Κινύρας et Suidam in Καταγηγάσαις, ubi mallem nihil a Kustero mutatum.

Ibid. *Ἀνεμούριον*. Sita erat in ejusdem nominis promontorio, olim Ciliciæ contributa. Meminerunt urbis *Acta* S. Barnabæ, quæ Joannes, ejus comes, videri vult digessisse, tom. II Jun. p. 432 : refert se cum Barnaba Laodiceæ in Syria navim, ut Cyprum peterent, conscendisse, adversoque conflictatos fuisse vento. Sed ipsum quid dicat audire est operæ pretium : Ἤλθομεν ἐν τῷ Κορασίῳ. Ἐκεῖθεν δὲ ἤλθομεν εἰς Παλαίας τῆς Ἰσαυρίας, κἀκεῖθεν ἐλθόντες ἐν νήσῳ τινὶ Πιτυούσῃ καλουμένῃ· ἐκεῖθεν δὲ παρεπλεύσαμεν τὰς Ἀκονησίας, καὶ ἤλθομεν ἐν πόλει Ἀνεμουρίῳ. Ubi observari velim insulas Pityusam et Acenesias, vix alibi obvias; præterea Corasium idem ac Pseudocorasium esse Stephani et Παλαίας Palæas ab Ammiano bene describi, etsi male ejus libri Paleas vocent, 14 2.

Ibid. *Τιτιούπολις*. Habet urbem Constantinus I. I them. 13, quam Domitius præsul Τιτιουπόλεως τῆς Ἰσαύρων ἐπαρχίας concilio Constantinop. tertio p. 671 firmat.

Ibid. *Λάμος*. Situm ad ejusdem nominis amnem habebat, unde et vicina regio Λαμωτὶς apud Stephanum in Ἀντιόχεια. Vide Nicænum secundum p. 599.

Ibid. *Ἀντιόχεια*. Posita in Lamotide erat, quamobrem Ἀντιόχεια τῆς Λαμωτίδος in concilio Chalcedon. p. 528 dicitur, et quidem in colle circa mare, ut Theophanes *Chronograph.* p. 119 docet : Τούτῳ τῷ ἔτει, inquit, Λογγῖνός τις ὁ λεγόμενος Σελινούντιος, τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Ἰσαυρίας οἰκῶν, ἐπί τινος ὄρους κειμένην ὑψηλοῦ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν τῆς χώρας θάλασσαν, εἰσῆγεν τοῖς Ἰσαύροις τὰ τρόφιμα. Mons, cui imposita erat, Cragus dicebatur, ut Ptolemæus docet.

Ibid. *Ἰουλιουσεβαστή*. Hujus episcopus in Synodica provincialium epistola tom. IX Concil. Labb. p. 319 Sebastianus Sebastiæ dicitur : nam quod Carolus a S. Paulo vitium ibi suspicatur, atque ex Cilicia prima eam inter Isauros migrasse, id hac *Notitia* falsi arguitur.

Ibid. *Κέστροι*. Epiphanius πόλεως Κέστρων est in Chalcedon. p. 659, qui pessime p. 573 Κέστρων τῆς Συρίας, pro Ἰσαυρίας, scribitur. Ptolemæo Κλῦστρος, et in Palatino et Coislin. mss. Καῦστρος, unde Κέστρος formari oportet.

Ibid. *Σελινοῦς*. Trajanopolin, quod Trajanus ibi vitæ finem habuisset, dictam fuisse ex Ulpiano Xiphilinoque compertissimum habemus. Rediit dein pristinum urbi nomen, cujus situm egregie describit Basilius Seleuciensis *Mirac. S. Theclæ*, II, 11 : Σελινοῦς ἐστι πόλις μικρὰ μὲν καὶ ἐφάλιος μεγίστη ποτὲ καὶ εὐδαιμονοῦσα τὸ πρὶν ἐπ' εἰρήνης, ἐπίφθονος δὲ καὶ τότε καὶ νῦν οὖσα τοῖς πολεμίοις. Parvam suo tempore ait urbem esse et maritimam, olim cum pax esset, magnam et felicem et propterea hostium invidiæ expositam. Ταύτην, pergit, τοιγαροῦν καὶ θάλαττα μὲν ὑποζώννυσιν ὥσπερ τις περιειλημμένη τάφρος ἀχειροποίητος, καὶ κρημνὸς δὲ ὑπερανεστηκὼς, καθάπερ τι κράνος κεφαλὴν, φυλάττει τε καὶ οὐ ποιεῖ πολεμίοις ἐπίδρομον. Itaque cum mari, tanquam a natura facta fossa, fuerit incincta, et prærupta rupes eam, ut caput galea, defenderit, apparet munitissimo fuisse loco. Vide Corn. van Binkershoek *Observ. Jur.* V, 21.

Ἰοτάπη. Ita mss. Ptolemæo Ἰωτάπη et Chalcedon. concil. p. 659. Vide H. Norisium *Dissert.* II de *Epochis*, p. 135.

Ibid. *Διοκαισάρεια*. Ejus episcopus Joannes πόλεως Διοκαισαρείας in Chalcedon. p. 659 dicitur. Vide Norisium, *Dissert.* V *de Epoch.* p. 562.

Ibid. *Ὄλβη*. Non multum a Seleucia separatam fuisse Basilius *Mir. S. Theclæ* II, 8 significat. ἀστυγείτονα πόλιν, ᾗ ὄνομά ἐστιν Ὄλβα, appellans. Theodorus πόλεως Ὄλβης τῆς Ἰσαύρων ἐπαρχίας Constantinop. tertio subscripsit. Plura in *Anton. Itin.* p. 212.

Ibid. *Κλαυδιούπολις*. Colonia erat a Claudio deducta, Ammiano teste XIV, 8, olim, si Theod. Ruinartus ad epist. Theodori Iconiensis *Act.* Sincer. p. 478 non fallit, Isaura. Falsum tamen puto, et Ammiani verbis non ut oportuerat intellectis deceptum : nam et Ptolemæus et Hierocles et ipse Ammianus utramque distincte memorant. Vide quem signavi locum cum Valesii nota. Sita Claudiopolis erat in Isauriæ mediterraneis inque planitie inter duo Tauri juga, μεταξὺ τῶν δύο Ταύρων ἐν πεδίῳ κειμένη, inquit Theophanes *Chronograph.* p. 119.

Ibid. *Ἱεράπολις*. Fovit hanc Isauriæ Hierapolin Chalcedon. concil. p. 674. Fortasse et huc pertinet rarissimus Ἱεροπολιτῶν τῶν πρὸς τῷ Πυράμῳ nummus *Thes. Britan.* tom. II, p. 114 : etsi enim Pyramus Ciliciæ sit flumen, nihil impediet si ad ejus fontes, unde et juvenis specie in nummo emergit, hanc urbem quæramus atque extra ejus provinciæ terminos, præsertim cum plura veteris Ciliciæ oppida Isauriæ deinceps sint transcripta.

Ibid. *Δαλισανδός*. Apposita erat monti excelso sed amœno et irrigo, ad vilem et miseram conditionem redacta Basilii tempore. Δαλισανδός ἐστι πόλις, inquit *Mirac. S. Theclæ* II, 10, ἣ πόλεως εἴδωλον, ἐν τοῖς ἀφανέσι μὲν καὶ ἀνωνύμοις ἀπεῤῥιμμένη. Credebatur a Sanda Herculis filio et Damalide esse dicta. Idem Basilius *Mir. S. Thecl.* II, 15, de Eusebia et Hyperechio : Καὶ γὰρ ἐκ μιᾶς πόλεως ὥρμηντο τῆς Δαμαλίδος τε καὶ Σάνδα τοῦ Ἡρακλέους τοῦ Ἀμφιτρύωνος. Ad hanc enim urbem ea pertinere cum Ti. Hemsterhusio existimo, non ad Tarsum, quæ Henr. Valesii in Ammian. 14 8 erat sen-

tentia : etsi enim Ammiani Sandan viri doctissimi opinioni quodammodo patrocinetur, obstat tamen Damalis, quæ cum Sanda conjuncta Δαμαλισανδὸν et contracte Δαλισανδὸν format : ne dicam Basilium Tarsi cum meminit semper honoris titulos addere, ut Vit. Theclæ 1 p. 275 Τάρσος ἡ καλὴ, 2 10 ἡ μεγάλη, et 13 ἡ κάλλει καὶ μεγέθει λαμπρὰ καὶ εὐδαίμων. Ad hoc, urbis apud Basilium conditor Sandas Herculis filius fuit, cum Ammiani Sandan ex Æthiopia sit profectus, vir opulentus et nobilis, et diversæ propterea originis videatur. Quod tamen urgere nolim, cum in heroum genere secum invicem sæpe dissentiant veteres; certe non laudavero nec Valesii, qui pro *ex Æthiopia*, quoniam mss. quidam *ex Æchio* scribunt, *ex Chio profectus* emendavit, conatum, nec Gronovii *ex Metachio* vel *Metachoio* corrigentis. Sandes enim sive Hercules seu Herculis filius peregrinus fuit, et ex ultimis Indiæ locis, quam cum Æthiopia sæpe permisceri notum est, in Ciliciam invasit. Docemur hoc a Nonno 34 196, cum Morrheum, Indorum regis generum et copiarum ducem, Ciciliam domuisse ac Sandam inibi appellari perhibet : Ὅθεν Κιλίκων ἐνὶ γαίῃ Σάνδης Ἡρακλέης κικλήσκεται εἰσέτι Μόῤῥευς, ubi, ut a doctissimo Cunæo quid mutaretur, nihil fuerat necesse, uti nec ab Harduino in Plinii 6 20 : Indus enim fluvius, incolis Sandus appellatus, Herculi huic Indico videtur merito cognominis. Nec Indis tantum Sandes in honore erat, verum et Persis, quos Agathias, cujus mihi indicium fecit Hemsterhusius noster, 2, p. 62 Herculem Sanden nuncupare testificatur. Itaque si a Damalide et Sanda Dalisandus sit, vix mihi persuaderi patior Λαλίσανδα urbem fuisse, tametsi testem citet Stephanus Capitonem. l. ι *Isauricorum*, unquam dictam. Novi quid Victorinus Grammat. p. 2470, quid alii de Λ et Δ inter sese commutatis scripserint : sed alia hic et multo diversa est ratio : neque enim Damalim et Lamalim dixisse credibile est. Potius arbitror in Capitonis Isauricis conformatione litterarum Δ et Λ errasse librarios, eaque ratione Δαλίσανδα esse nata.

Col. 152. *Γερμανικόπολις*. Inter Isauriæ mediterraneas Constantinus l. ι, them 13 locat. Γερμανικούπολις τῆς Ἰσαυρίας concil. Chalcedon. p. 659.

Ibid. *Εἰρηνόπολις*. Distinguenda hæc est ab ejusdem nominis in Cilicia secunda urbe, ut studiose fit in Constantinop. secundo p. 670 et 671 : nam et Paulus Εἰρηνουπόλεως τῆς δευτέρας τῶν Κιλίκων ἐπαρχίας et Georgius Εἰρηνουπόλεως τῆς Ἰσαύρων ἐπαρχίας subscribunt. Basilius *Mirac. S. Thecl.* 2 48 τὴν καθ' ἡμᾶς Εἰρηνούπολιν, ut a Ciliciæ urbe distinguat, nuncupat.

Ibid. *Φιλαδέλφεια*. Est in Ptolemæo et concilio Chalcedon. p. 659; sequentem legere non memini. Habet Stephanus Isauriæ urbem Μονόβας ex Capitone quam nostram esse non finivero.

Ibid. *Δαρασός*. Puto Carolum a S. Paulo Ἀδρασὸν recte correxisse. Stephanus πόλεως Ἀδρασοῦ τῆς Ἰσαύρων ἐπαρχίας. eam urbem, male in *Geographia S.* neglectam, requirit Concil. Constantinop. tert. p. 671.

Ibid. *Ζεέδη*. Σδίδη aliis *Notitiis*, Βίδη Chalcedon. Synodo p. 674.

Ibid. *Νεάπολις*. De hac nihil dixero, nisi Suidam ejus nobis memoriam servasse in Ἴνδακος.

Ibid. *Λαύζαδος*. Ita Constantinus lib. ι, them. 13, ubi eam in Isauriæ mediterraneis fuisse affirmat.

Ibid. *Ὑπὸ κορσουλάριον*. Inscripta est Jo. Chrysostomi epist. 139 Theodoro τῆς Συρίας κουσουλαρίῳ. Vide et Jac. Gothofredum in l. 11 c. Th. de Cohortal.

Ibid. *Ἀντιόχεια*. Cœles Syriæ metropolin agnoscunt omnes. Vide Spanhemium *Dissert.* 9 *de usu et præst. Num.* p. 586. Hinc Eunapio in Libanio ἡ τῆς κοίλης καλουμένης Συρίας πρώτη πόλεων. Quam illi dignitatem Theodosius primus ob motam seditionem, prorsus ut olim Severus imperator, abstulit et Laodiceæ transcripsit, teste Theodoreto *H. E.* 5 20, cui egregiam Jo. Chrysostomus *Homilia* 17 ad Antiochen. p. 175 edit. nov. lucem feret.

Ibid. *Σελεύκεια*. Auctori lib. 1 *Maccab.* c. 11 8 Σελεύκεια παραθαλασσία, cujus situm accuratissime descripsit Polybius 5 59. Libanius τὴν Σελεύκου appellat, quod cum non animadverteret interpres, turpiter lapsus est in *Antiochico* p. 363, τὸν ἐκ τῆς Σελεύκου τύραννον (sic enim scripsit Libanius) *tyrannum a Seleuco* vertens. Eugenius intelligitur, qui Seleuciæ, cum imperio Diocletianus præesset, tyrannidem invaserat; quo de egregie, ut solet, Henr. Valesius in Eusebii *H. E.* 8 6. Et Seleucensium nummi superant plures, e quibus hic GazæWildianæ notandus est : ΑΥΤΟΚΡ . . . . ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟϹ. ΑΡΙϹΤ. ϹΕΒ. ΓΕΡΜ. ΔΑΚ. et parte altera ϹΕΛΕΥΚΕΩΝ. ΠΕΙΕΡΙΑϹ. Β. cum templo quatuor columnis suffulto, in cujus medio mons, infra quem ΖΕΥϹ ΚΑϹΙΟϹ. Huic similem in *Thes. Frider.* c. IX 11 cum Δ et in *Num. Impp. Græc.* Vaillantii p. 30 cum nota senarii reperies; quæ litteræ nec Trajani annos (obstant quippe Dacici atque Optimi tituli) nec novam designant æram, cujus initium repetendum foret a Trajani pietate, quam *Jovi Casio* in iis partibus probaverit, quæ cl. Liebe sententia : *vetant* Berœensium nummi, iisdem Trajani titulis inscripti, inter Wildianos, quorum unus ΒΕΡΟΙΑΙΩΝ. Β, alter Γ, tertius, quem vir egregius Select. Numis. tab. XVII vulgavit, *H* præfert, et Chalcidensium apud Vaillantium cum signis Α et Δ. Neque enim puto, vir doctus arbitrabitur ad omnes Syriæ urbes eam æram pervasisse, et passim Syros ex cultu Casii apud Seleucienses Jovis annos sub Trajano numerasse. Forte verius monetariorum notæ credentur, nobis nunc ignotæ. De Laodicea dictum alias est.

Ibid. *Γάβαλα*. Πόλις τῆς πρώτης Συρίας Jo. Malalæ tom. II, p. 88. Theodoreto πόλις σμικρὰ καὶ χαριεστάτη Histor. Religios. c. 28. Vide *Ant. Itin.* p. 148.

Ibid. *Πάλτος*. Aberat. 20 M. P. Laodicea. Vide *Ant. Itin.* p. 147. Justinianus hanc et Laodiceam et Gabala, Antiochiæ quodammodo ademptas, novæ provinciæ, cui Theodoriadis nomen fecerat, præterea que ex Syria secunda Balaneas contribuit apud Jo. Malalam tom. II, p. 183.

Ibid. *Βέροια*. De hac et Chalcide disputavimus ad idem Itiner. p. 193. Obiter hic Socrati auxilium feremus 7 16. Ἐν Ἰνμεστὰρ, inquit, οὕτω καλουμένῳ τόπῳ, ὃς κεῖται μεταξὺ Χαλκίδος καὶ Ἀντιοχείας τῆς ἐν Συρίᾳ, Ἰουδαῖοι συνήθως ἑαυτοῖς παίγνια ἐπετέλουν τινά. Flagitiose enim corruptum est vici

nomen, in quo scelus quod Socrates enarrat Judæi patrarunt. Lege ἐν Ἴμμαις γάρ, et vicum habebis, 20 M. P. a Chalcide disjunctum apud Theodoretum *Hist. Relig.* c. 7 atque in Tabula Peutingerorum. Firmat conjecturam, etsi in vocabuli numero et genere dissentiens, Theophanes *Chronograph.* p. 71 : Τούτῳ τῷ ἔτει Ἰουδαῖοι εἰς τὸ Ἴμμον παιδίον Χριστιανὸν συλλαβόντες. Et Cedrenus, quanquam per παιδίον Theophanis in errorem impulsus, p. 276 : Ἰουδαῖοι εἰς τὸν Ἴμμον πεδίον Χριστιανὸν παῖδα συλλαβόντες. Fecit ex vicinia soni τοῦ παιδίου et πεδίου, Immum campum, quem, si ad hæc attendisset Abr. Ortelius, circa Byzantium non quæsivisset.

Col. 152. *Ὑπὸ ἡγεμόνα.* Distracta hæc est provincia a Cœle Syria, ut Evagrius *H. E.* 3 32 docet et quidem, si quæ Malalæ tom. II, p. 69 fides, a Theodosio secundo, quem et Apamiæ jus metropoleos dedisse affirmat. Præsidi paruisse *Notitia imp. Orient.* c. 1 monere haud neglexit.

Ibid. *Ἀπάμεια.* Provinciæ erat metropolis, quamobrem τοὺς ὑπὸ Ἀπάμειαν ἱερέας, episcopos hujus urbis metropolitano subditos, Evagrius *H. E.* 3 34 appellat. Erat circa urbem vicus, χωρίον, cui Μάρατος Ζαβδάλης erat nomen, tom. XI Concil. Labb. p. 403 et 408 memoratus: vicinos ille habuisse videtur Maratocuprenos, de quibus in Ammian. 28 2, affirmatque primam tituli grassatorum illorum, de qua dubitatum video, partem. Sequentes tetigimus in *Anton. Itiner.* p. 187.

Ibid. *Μαριάμη.* Sic et Ptolemæus. Arrianus *Exp. Alex.* II, 13 Μαριάμμην, Concil. *Acta* Μαριάμνην vocare assueverunt. Vide Synod. Constantinop. sub Menna tom. XI Conc. p. 402 et Chalcedon. p. 659. L. Holsteinius et Ch. Cellarius ex Alexandrino Chron. Κώμην Μαριάμμην, in qua Gelasinus martyr fuerit contumulatus, cum hac urbe componunt; quod ut recte fecerint, vereor. Plane proxime Heliopolin ibi collocatur, a qua Ptolemæus hanc longius removet. Provinciæ quoque diversæ sibi vindicant, hanc Syria secunda, illam Phœnice ad Libanum. De sequente *Ant. Itin.* p. 148.

Ibid. *Ῥαφαναῖς.* Ῥαφανέαι Ptolemæo et Stephano, qui urbis gentile Ῥαφανεώτης esse addit. Lampadius Ῥαφαναίων πόλεως est in Chalcedon. p. 660, et Zoilus Ῥεεφάνης in Constantinop. sub Menna p. 402, satis vitiose.

Ibid. *Σελευκόβηλος.* Seleucia est ad Belum sive amnem seu montem : neque enim alterutrum pro comperto est. Vide Ch. Cellarium. G. A. 3 12 p. 420. Sita erat in finibus Apamiensium. Theophanes *Chronogr.* p. 289 : Οἱ δὲ Σκλαβῖνοι τούτῳ προσρυέντες σὺν αὐτῷ ἐν Συρίᾳ κατῆλθον, χιλιάδες πέντε, καὶ ᾤκησαν εἰς τὴν Ἀπάμειαν χώραν ἐν κώμῃ Σκευοκοβόλῳ. Vertit *Miscellæ Hist.* l. XIX auctor : *Porro Sclavini ad hunc confluentes cum ipso descenderunt in Syriam, numero quinque millia, et habitabant in Apamiensium regione in castella Seleucobori.* Unde vides legisse eum εἰς τὴν Ἀπαμέων χώραν, et bene : dein Σελευκοβόρῳ, quod ex Σελευκοβήλῳ natum est. Stephanus Σελευκόβηλον et Σέλευκον, περὶ τῇ ἐν Συρίᾳ Ἀπαμείᾳ ἀρσενικῶς λεγομένην πόλιν, distinguit, perverse, si quid in his video : eadem enim est, et Σελευκόβηλος et Σέλευκος πρὸς τῷ Βήλῳ appellata, ac, uti vidimus, Apamiæ, unde longius Seleucia Pieriæ distabat, vicina.

Ibid. *Εὐφρατησίας.* Olim Comagene erat. Procopius *B. Pers.* 1 17 : Χώρα γοῦν, ἣ ἐκ Σαμοσάτων ἐκτὸς Εὐφράτου ποταμοῦ ἐστι, πάλαι μὲν Κομαγηνὴ ἐκλήθη, τὰ νῦν δὲ ποταμῷ ἐστιν ἐπώνυμος. Et 2 20: Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Κομαγηνῶν χώραν ὁ Χοσρόης ἀφίκετο, ἣν καλοῦσιν Εὐφρατησίαν. Augusto-Euphratesia in Chalcedon. p. 565 dicitur, et Leoni imperatori l. 10 c. de *Divers. Offic.* provincia facta est et a Syria et Osdroena dissociata jussu Constantini M., teste Malala tom. II, p. 3. Præses ejus est in Notitia imp. Orient. c. 1 et præsidiale officium Euphratense l. 2 c. Th. de Venat. Fer.

Ibid. *Ἱεράπολις.* Metropolin huic provinciæ fuisse præter imp. Leonem atque alios testis est Evagrius H. E. 6 19. Quo nomine Arabibus et Syris sit, imp. Constantinus Porphyrog. orat. de imagine Edess. p. 51 edit. Combefisii docet : Εἰς τὸ κάστρον Ἱεραπόλεως ἔφθασεν, ὃ τῇ μὲν Σαρακηνῶν φωνῇ Μεμβὶχ λέγεται, τῇ δὲ τῶν Σύρων Μαβούχ. Unde egregia Hydii in Itin. Peritz. p. 45 conjectura constabilitur, qua in Plinio 5 23 *Bambyce, quæ alio nomine Hierapolis vocatur, Syris vero Mabog*, expulso atque ad tenebras damnato *Magog*, emendat. Vide Alb. Schultens. indicem Bohadino annexum, in Manbesium.

Ibid. *Κύρος.* Cyrestana civitas imp. Justiniani epistolæ Collat. 7 concil. Constantinop. sect. p. 219. Cives D. Papebrochius Cyropolitanos, qui *Actis Juliani* οἱ τῆς πόλεως Κύρου, tom. II Jun p. 178 appellat, haud recte. Vide *Ant. Itin*, p. 189

Ibid. *Δολίχη.* Πολίχνη σμικρὰ Theodoreto *H. E.* 5 4, Δουλιχία Theophani *Chronogr.* 354; ad quem modum Philoxenus Dulichii episcopus in Collat. inter Catholicos et Severianos tom. XI *Concil.* Labb. p. 137. Plura supra p. 184, ubi de Zeugmate etiam et Germanicia.

Ibid. *Περρή.* Liberatus Diaconus Breviar. c. 13 ecclesiæ Parensium Sabinianum fuisse ait episcopum, quem Perrhensium fuisse *Acta* concilii Chalcedon. tom. IX *Conc.* Labb. p. 106 clamant. V. Ant. 1 p. 210.

Ibid. *Νικόπολις.* Non aliam esse puto atque eam quam Josua Stylites in Chron. Syriaco sub imp. Anastasio vehementi terræ tremore corruisse refert tom. I *Bibl. Orient.*. Assemani p. 271, nec diversa, fortasse est *Itin. Ant.* p. 190.

Ibid. *Σκεναρχαῖα.* Σκηνὴ ἀρχαία. Viderint peritiores an loco nomen venerit a tentoriorum copia, et quid Σαλγενορατίξενον sibi velit.

Ibid. *Σύριμα.* Putares Συρὰ sive Σοῦρον, ut Evagrius *H. E.* IV, 25, urbem in Euphratis ripa positam (Vita Symeonis Stylitæ c. 26 : Ἦν τις ἐν Σουροῖς στρατιώτης, πολίχνιον δέ τι τοῦτο τῶν ἐπευφρατιδίων), nisi propius abessent Οὔριμα, pro quibus Οὔργμα editus Ptolemæus, sed hinc et ex Colslin. ms. adjuvandus Ὄριμα et Ὤριμα Chalcedon. concil. p. 676. Erat Euphrati adsita, unde *castellum Urima Euphrati accubans* in veteri codice Syriaco tom I. *Biblioth. Orient.* p. 172 Assemani.

Ibid. *Εὐρωπός.* Josua Stylites *castrum* ait *Europus, quod in provincia Mabugensi*, sive Hierapolitana *ad occidentem Euphratis est positum Bibl. Orient.* tom. I, p. 282; cui Procopius Fabr. Justinian. 2 9 et B. P. 2 20 assentitur. Merito ergo Lucianus insulsum scriptorem historiarum taxavit, qui de

urbe hac : Ἡ δὲ Εὐρωπὸς κεῖται μὲν ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ σταθμοὺς δύο τοῦ Εὐφράτου ἀπέχουσα, ἀπῴκισαν δὲ αὐτὴν Ἐδεσσαῖοι. *Europus sita quidem est in Mesopotamia, mansionibus ab Euphrate duabus disjuncta et ab Edessenis condita.* Nomen est a Macedonibus, qui urbium patriæ suæ nomina oppidis Syriæ indiderunt. Vide Appianum *Syriac.* p. 201 et Abr. Berkelium in Stephan. Εὐρωπός, ubi commista videbis quæ longo terrarum situ distinctissima fuere.

Col. 153 *Ὀσρωήνης*. Ὀσροήνης. Nomen provinciam ab Osroe Procopius *B. P.* I 17 accepisse memorat, nec multum, ut alias observavimus, ab eo dissidet Dionysius Patriarcha. Provincia post Constantinum a Mesopotamia videtur divulsa, qua de re Norisius *diss.* II de *Epoch.* p. 110. Præses Osdroenes est in l. 105 c. Th. de Decur. et *Notitia* I. O. c. 1.

Ibid. *Ἔδεσσα*. Provinciæ metropolis fuit, περιβόητος τῆς Ὀσροήνης ἐπαρχίας μητρόπολις Theophani *Chronograph.* p. 146. *Acta* S. Thaddæi apud Lambecium *Bibl. Cæsar.* VIII p. 202 : Ἦν μὲν ἀπὸ Ἐδέσσης τῆς πόλεως, μητρόπολις δὲ ὑπάρχει αὕτη, Ὀσροήνη καλουμένη, Ἀρμενοσύρων μεσόγειος. Quæ cum urbem Osroenem vocitant, videri possent vitiosa, nisi et Syri Orrhoam et Osrhoam appellarent. Vide *Anton. Itin.* p. 185.

Ibid. *Κωνσταντία*. Κωνσταντίνη aliis, Suidæ Κωνστάντεια, cujus episcopus Sophronius est in Actis synodi Antiochenæ, intextis Actioni 14 concilii Chalcedon. tom. IX Concil. p. 120. Olim Nicephorium dicebatur, Stephano teste, Syris autem Tela תלא quod utrumque nomen mutavit Constantii imperatoris jussu, quemadmodum Chron. Edessenum tom. I *Bibl. Orient.* p. 395 refert. Quod vero a Chronici auctore additur, *quæ olim Antipolis dicebatur*, non mihi satis rectum videtur. Succurrit Ammianus 18 9, ubi Ammidam et Antoninupolin, prorsus ut scriptor Edessenus, eodem tempore a Constantio instauratas fuisse memorat. Male itaque Assemanus dissert. De Monophysitis tom. II Bibl. Orient. ex Antipoli facit Anthemusiadem Taciti sive Anthemusiam aliorum, reprehenditque Ch. Cellarium, qui Stephanum Suidamque secutus Nicephorium a Constantina nihil differre recte affirmaverat. Aberat ad occasum Nisibis et septentrionem Amidæ stadiis 56, si quæ fides Theophani *Chronogr.* p. 124 ; quæ sane, nisi culpa recidat in librarios, exigua esse debet : longius enim intervallum in eas urbes interjectum fuisse Peutingerorum Tabula vetat dubitare, vide etiam Procopium *Ædif. Justin.* II, 5.

Ibid. *Θεοδοσιούπολις*. Posita erat ad flumen Chaborram loco munito. Procopius *Fabr. Justin.* II, 5 : Θεοδοσιούπολις ἡ παρὰ ποταμὸν Ἀβόῤῥαν γῆς τῶν Ῥωμαίων προβεβλημένη. Distinguenda ergo ab altera ejusdem est nominis urbe in Armenia, qua de *Fabr. Just.* III, 5.

Ibid. *Κάῤῥαι*. Recte ita codex Lugdunensis. Urbem Christiani, quod cives sacris paganorum deditissimi essent, Ἑλλήνων πόλιν vocarunt. Libellus Samuelis et reliquorum presbyterorum contra Ibam tom. IX *Concil.* Labb. p. 37 : Ὅτι ἐχειροτόνησε Δανιῆλον τὸν αὐτοῦ ἀδελφιδοῦν ἐπίσκοπον τῆς Ἑλλήνων πόλεως. Ubi eos Carras intelligere libelli principium ostendit : Συνήλασεν ἡμᾶς, inquiunt, ἐπὶ τήνδε τὴν κατηγορίαν ἐλθεῖν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Δανιήλου, καὶ αὐτοῦ ἐπισκόπου Καῤῥήνων πόλεως, tametsi male ἀδελφὸς Ibæ frater Daniel vocetur, qui ἀδελφιδοῦς sive fratris Ibæ filius fuit. Pejus vero commonitorium Damascio tribuno missum p. 26 Δανιῆλον τὸν εὐλαβέστατον Θεοδοσιουπόλεως ἐπίσκοπον nuncupat : neque enim ille Theodosiopolitanus fuit præsul, sed Joannes ; quare verius vetusta versio..... *et Danielem Carrhenorum civitatis episcopum et Joannem reverendissimum Theodosiopolitanum episcopum* præfert. Consentit in Carrarum illo titulo scriptor Syrus Vitæ S. Ephræmi, qui tom. I *Bibl. Orient.* p. 51 de Juliano : *Et divertit Carras, urbem paganorum refertamque simulacris.* Vide itaque huccine referri oporteat l. 8. c. Th. de Pagan., qua Theodosius duci Osdroenæ scribit : *Ædem olim frequentiæ dedicatam, cœtui etiam populo quoque communem, in qua simulacra feruntur posita, artis pretio quam divinitate metienda jugiter patere publici concilii auctoritate decernimus.* Mihi sane, tametsi pro Edessa Gothofredus disputaverit, ædes illa Carris fuisse videtur, præsertim quod Edesseni, ut ex eorum chronico Syriaco patet, Theodosio imperatore sacrorum Christianorum essent studiosissimi atque a simulacris aversissimi. Plura *Ant. Itin.* p. 193 et de Batnis pag. 190.

Ibid. *Νέα Βαλεντία*. Nusquam, quod quidem recordor, hanc Valentiam reperire potui. Videtur e castellis fuisse quæ Euphrati assidebant.

Ibid. *Λεοντόπολις*. Præstiterat ἡ καὶ Καλλίνικος, quomodo Libanius, Theodoretus, Procopius atque alii, jam ante ad *Ant. Itin.* p. 191 appellati. Urbem instauravit imp. Leo circa a. 466, suoque nomine insignem esse voluit, uti Chron. *Edesseno* tom. I *Bibl. Orient.*, p. 405 perscriptum. Adde Assemano notata tomi ejus p. 258.

Ibid. *Βίρθα*. *Virta munimentum valde vetustum, in extremo Mesopotamiæ situm* Ammianus 20 7 memorat, quod cum Birtha videatur Ptolemæi ad Tigrim, nostra esse nequit. Forte hæc latet in Binta, cui in Osdroena locum dedit *Notitia Imp. Orient.* c. 169.

Ibid. *Ἐπαρχία Μεσοποταμίας*. Præsidi quoque paret in *Notitia Imp. Orient.* c. 1. Quod vero una illi urbs Amida datur, id ne librariis acceptum referri oporteat vereor : erant quippe Hieroclis ætate plures in ea provincia urbes et castella. Daras paulo ante muniverat imp. Anastasius apud Evagrium *H. E.* 3 37, ne de arcibus dicam, quas Procopius de Fabr. Justin. II, 4 describit.

Ibid. *Ἄμιδα*. Πόλιν ὀχυρὰν τῆς μέσης τῶν ποταμῶν Evagrius *H. E.* 3 37 appellat. Situm signat Ammianus 18 9, Procopius atque alii, quos nunc prætereo. Id quæram, tametsi ab instituto recedat, verumne sit Nisibin, celebrem olim hujus provinciæ urbem, Σιβάπολιν fuisse nuncupatam. Abiit in hanc opinionem D. Papebrochius tom. V Jun., p. 15 ad Vitam S. Febroniæ, in cujus Actis c. 1 Σιβάπολις, ἥτις διέκειτο ἐν ὁρίοις τοῖς πρὸς τοὺς Ἀσσυρίους. Censet vir doctus Syrorum sermone Nisibin et Sibapolin rem eamdem significare ; quod, puto, nunquam probabitur. Nihil quoque in Actis, unde Nisibin intelligendam esse colligas. Ego τὴν Σιβά-

πολιν non aliam esse autumo atque eam quæ Syris Sibabarech, cujusque haud obscura mentio in *Bibl. Orient.* tom. II, p. 361; *Actorum* autem Febroniæ interpretem Sibacarech legisse et propterea Σιβάπολιν vertisse : Syris enim ברך seu ברכא oppidum significat, et proxime a productione urbis Sibabarech, unde facilis errori via, distat. Posita urbs erat intra Mesopotamiam, ut ea *Acta* ostendunt; quæ res Assemano in dissert. de Monophysitis tom. II *Bibl. Orient.* dubia atque incerta visa est. Hoc obiter : nunc in viam redeamus.

Col. 153. *Φοινίκης*. Hæc est Φοινίκη πάραλος, uti Evagrio 3 33 et Jo. Malalæ tom. II, p. 73 dicitur. Subditam fuisse viro consulari l. 52 de Decurion. et *Notitia Imp Orient.* c. 1 testantur. Facta provincia est, sed multo amplior et Phœnicen secundam complexa, ab Adriano apud Spartian. c. 14.

Ibid. *Τύρος*. Provinciæ erat metropolis, quo titulo etsi in nummis ante Adrianum insignis est, Phœnice tamen a Syria devulsa, provinciæ caput est imposita, ut Suidas in Παῦλος Τύριος significat. Vide Norisium diss. de *Epoch.* 5 p. 396 et Spanhem. *Dissert.* IX *de Us. de Præst. N.* p. 588.

Ibid. B. *Βηρυτός*. Metropolitano nomine ac dignitate civitatem Berytum exornaverat Theodosius secundus l. un. c. de metrop. Beryt.; qua re Eustathius urbis ejus præsul accensus Phœnices urbes Byblon, Botryn, Tripolin, Orthosiadem, Arcas atque Antaradon sibi, utpote novæ metropoli subjiciendas, vindicavit. Contra venit Photius Tyriorum præsul, quæstusque est Patribus Chalcedonensibus ab Eustathio injuriam sibi illatam canonemque Nicæni primi concilii quartum proterve esse proculcatum. Patres secundum Photium litem dedere, jusseruntque Tyrum esse metropolin, Berytum vero nihil præter cæteras provinciæ urbes sibi sumere p. 622. Adde Balsamonem in can. 29 Chalcedon. concilii apud Beveregium tom. I, p. 148. Plura *Itin. H.* p. 583 et de sequentibus *Ant. Itin.* p. 148.

Ibid. *Βόστρυς*. Lege Βότρυς et Βύβλος, etsi Βίβλος sit in Actis Chalcedon. p. 618, Βόστρυς in Chronogr. Theophanis p. 193.

Ibid. *Ἀρκαί*. Recte mss., ut alias diximus. Aurelius Victor duplex illi nomen fuisse Arcæ et Cæsareæ in Alexandro Severo asseverat; cumque urbs Libano fuerit vicina, uti Gesta Tancredi c. 105 indicant, haud spernenda videtur N. Haymii conjectura, qua nummum Καισαρίας Λιβάνου huic tribuit tom. I *Thes. Britan.* p. 252.

Ibid. *Ὀρθοσιάς*. Ὀρθωσιὰς vicina fluvio Eleuthero apud Strabonem 16 p. 753. Vide Noris. *Epoch. diss.* II., p. 103.

Ibid. *Ἄραδος*. Uni episcopo Aradum atque Antaradum subditas fuisse *Acta* concil. Ephesini et Chalcedon. vetant dubitare; nec justa tamen propterea hæc Harduini animadversio. *In Notitia*, ait in *Num. Ant. Illustr.*, *Hieroclis Aradus et Antaradus ceu duo diversa oppida, episcopali decore insignita, appellantur in provincia Phœniciæ paraliæ sive maritimæ, credo mendose, cum utriusque oppidi unum fuisse antistitem merito suscipemur ex epistola Orientalium 13 in auctario Theodoreti p. 564.* Neque enim ecclesiastica hæc *Notitia;* nedum omnia oppida, quæ Synecdemo comprehensa sunt, suos sibi episcopos habuerunt. Plura *Itin. Ant* p. 148.

Ibid. *Κωνσταντίνα*. Nusquam eam reperio, vereorque ne quid hic a librariis sit neglectum. Si Ἀντάραδος ἡ καὶ Κωνσταντία legeretur, salva res foret : Constantius enim urbem instauratam suo nomine donavit. Theophanes *Chronogr.* p. 31 : Καὶ πόλιν ἔκτισεν ἐν τῇ Φοινίκῃ, ἣν Κωνσταντίαν κέκληκεν, τὴν πρότερον καλουμένην Ἀντάραδον. Atque hinc Atticus episcopus Aradiæ Constantiæ provincialium ad Leonem Imperatorem epistolæ tom. IX *Concil.* p. 312 subscribit ut jam ante diximus.

Ibid. *Πογωνᾶς*. Codex Leidensis Πωγωνάς, quo ego nomine oppidum in hac ora ignoro. Si rectum est, potuit ex simili causa locus dici quo portus Trœzenius Πώγων, de quo Suidas. Fortasse tamen Saltus Gonaticus, quem aliæ Notitiæ in hac provincia agnoscunt, et cujus possessionum imp. Zeno l. II c. de *Præd. Tamiac.* meminit, sub vocabuli involucro latet. Vide Jac. Rhenferdii diss. de *Angulo Arab.* p. 821, nec crede tamen saltum Gonaticum esse angulum illum cavum ex concursu Libani et Antilibani ortum, de qua Strabo agat, uti ait : nihil enim hujus in Strabone reperies. Habet sine Bonfrerius ad Antilibanum Hieronymi, atque ex eo Rhenferdius, hæc Strabonis e l. XVI : *Duo sunt montes, qui eum faciunt, quæ Concavus Angulus dicitur, quasi inter se pares, Libanus et Antilibanus, paulo ultra mare incipientes.* At si l. XVI p. 754 inspexeris, cavam quidem Syriam, nusquam eum angulum invenies.

Ibid. *Πανειάς*. Vitiose Σπανιὰς in Vita S. Sabæ, quam a Cyrillo conscriptam Cotelerius tom. III *Mon. Gr.* inseruit, p. 252. Multo pejus in Actis Procopii, seu fabula potius, cum Cæsarea Palæstinæ metropoli sive Stratonis turre confunditur c. 3 : Καισάρειαν δὲ ταύτην φαμὲν ἣν καὶ Φιλίππου καλεῖν εἰώθαμεν. Αὕτη δὲ καὶ Στράτωνος μὲν πύργος τὸ πρότερον ἐκαλεῖτο · Φοινίκης δὲ Πανεάδα κατονομάζουσιν, ἀπὸ τοῦ γείτονος αὐτῇ ὄρους Πανέου τὴν ἐπωνυμίαν θέμενοι. Quem eumdem errorem scriptor Vitæ Epiphanii erravit, dum c. 44 ex Cypro se navi Cæsaream Philippi trajecisse narrat : Ἀπάραντες δὲ ἀπὸ Κύπρου ἀπεπλεύσαμεν ἐν Καισαρείᾳ τῇ Φιλίππου. Neque enim Paneadem sive Cæsaream Philippi appellere potuit.

Ibid. *Φοινίκης Λιβανησίας*. Fuit provincia hæc conjuncta superiori, donec a Theodosio M. distraheretur et suum sibi præsidem acciperet. Vidit hoc H. Norisius ex conciliorum *Actis dissert.* IV *de Epochis* p. 356, tametsi per errorem Arcadio originem hujus provinciæ tribuerit : Theodosium enim auctorem esse Jo. Malala tom. II p. 39 perspicue docet. Ὁ δὲ αὐτὸς, inquit, βασιλεὺς ἀπεμέρισε καὶ τὴν Φοινίκην Λιβανισίαν ἀπὸ τῆς Παρήλου, καὶ ἐποίησεν ἐπαρχίαν, δοὺς δίκαια μητροπόλεως καὶ ἄρχοντα ὀρδινάριον Ἐμέσσῃ τῇ πόλει. Quanquam quæ de Emessa addit, a vero abeunt : neque ea enim metropolis provinciæ, sed Damascus fuit. Nec succurres homini, si civilem metropolin eam urbem factam dixeris, quoniam jura et dignitatis civilis privilegia ecclesiastica secum trahebant. Sic cum Tyanis Valens jus metropolitanum contribueret, ejus urbis antistes jura ecclesiastica statim sibi arrogavit; quæ eadem res Eustathium Berytensem,

postquam Berytus a Theodosio secundo metropolis esset constituta, ut sibi vicinas urbes subjiceret, impulisse videtur. Id superest, ut honorariam metropolin Emesam, etsi verbis Malalæ non satisfaciat, creatam profitearis. Præsidem huic provinciæ præfuisse *Notitia imp. O.* c. 1 ostendit. Cave tamen huc referas cum Pancirolo c. 112 *Notitiæ* ejus præsidem provinciæ Phœniciæ, ad quem Diocletianus l. III c. *De divers. rescript.* et Constantinus l. unico c. *De form. et imperat. sublat.* mittunt. Is totius Phœnices, antequam in duas secaretur, curam gessit, propterea PRÆSES PROVINCIÆ SYRIÆ PHOENIC. in inscriptione Sponiana Miscellan. p. 270, quæ in paucis diversa et inter Gudianas p. 69 1 legitur, appellatus.

Col. 153 *Ἔμισσα*. Ἔμισα τῆς τοῦ Λιβάνου Φοινίκης πόλις. J. Malalæ tom. I, p. 391. Vide *Ant. Itin.* p. 188.

Ibid. *Λαοδίκεια*. Laodicea est ad Libanum, de qua *Ant. Itin.* p. 198.

Ibid. *Δαμασκός*. Provinciæ erat metropolis, unde Theodorus episcopus τῆς μητροπόλεως Δαμασκοῦ in Chalcedon. concil. p. 676, et in Actis Stephani Sabaitæ c. 6 tom. III Jul. p. 555 ἡ ἐπίσημος καὶ πανευδαίμων μητρόπολις. Plura alias.

Ibid. *Ἡλιούπολις*. Diutissime hujus cives paganicæ superstitioni studuerunt. Urbs ipsa altissimis montibus undique erat incincta. Vide Theodoretum *H. E.* IV, 22, p. 183, et *Ant. Itin.* p. 189, ubi et de Abila.

Ibid. *Παλμύρα*. Theophanes πόλιν Φοινίκης Λιβανισίας *Chronogr.* p. 148, Procopius de *Fabr.* II, 11 Φοινίκης τῆς παρὰ Λίβανον, et ab imp. Justiniano instauratam prodit. Palladius *Vit. Chrysostom.* p. 194 Παλμύραν τὸ τῶν Περσῶν φρούριον, quod ad Persas compescendos commodissima esset, appellat, 80 M. P. Emesa removens. Fuit itaque in finibus Romanæ Persicæque ditionis, nec longe ab Euphrate, ut Appianus *B. Civil.* 5 p. 1079 ostendit. Quare Ulpianus *l.* 1 D. de Censib. § 5 prope barbaras gentes et nationes collocatam in provincia Phœnice ait, gentium et nationum nominibus vicinos Arabes, Parthos cæterosque ejus oræ Barbaros complexus. Cicero in simili re voces jungit de Provinc. consul. c. IX : *Celebrantur aures quotidie meæ novis nominibus gentium, nationum, locorum*, et c. XIII : *Cæteræ partes a gentibus aut inimicis huic imperio aut infidis aut incognitis aut certe immanibus et barbaris et bellicosis tenebantur; quas nationes nemo unquam fuit qui non frangi domarique cuperet.* Neque aliter Velleius II, 110 : *Gentium nationumque, quæ rebellaverant, omnis numerus amplius* 800 *millia explebat.* Vide et c. 98 et Cortium in Sallustii Catilin. c. 10.

Ibid. *Παλαιστίνης*. Excidit πρώτης : tres enim ordine recensentur Palæstinæ, quarum et imp. Theodosius in l. 30 c. Th. de Erogat. milit. et *Notitia imp. Orient.* c. I meminit; quæ res parum animadversa sæpe doctis, quos Jac. Rhenferdius dissert. II in Euseb. *Onomast.* p. 788 ab errore revocare adnisus est, negotium facessivit. Junctæ fuere ad Arcadii usque tempora : nam quod Jo. Malala tom. II, p. 5, Constantinum M. Palæstinam tertiam provinciam constituisse asseverat, id Hieronymus *Quæst. in Genes.* c. 21 convellit, ante non grande tempus Palæstinam Salutarem, quæ eadem ac tertia, ex divisione præsidum esse factam et dictam affirmans. Idem et hinc statuminatur, quod omnis Palæstina sub Theodosio M. uni proconsuli paruerit, quemadmodum ex Zosimo 4 41 liquet. Vide H. Norisium *diss.* V *de Epoch.* p. 474. Consularis Palæstinæ primæ est in *Notit. imp. Orient.* c. 1 et apud Palladium *Histor. Lausiac.* c. 65.

Ibid. C. *Καισάρεια*. Metropolin hujus provinciæ canon 7 Nicæni primi apud Beveregium tom. I, p. 68 et Hieronymus in epist. ad Pammachium agnoscunt; quæ dignitas urbi mansit, postquam tres Palæstinæ episcopo Hierosolymitano in Synodo Chalcedonensi tom. IX, p. 2, subditæ, atque eidem jura patriarchalia fuerunt aucta, uti *Novella* 103 ostendit.

Ibid. *Δῶρα*. Stephanus maritimam hanc urbem egregie illustrat in Δῶρος. Adde H. Relandum *Palæst.* III p. 739 et Probabil. nostrorum c. 25.

Ibid. *Διόσπολις*. Lydda est. Cyrillus *Hierosolymitanus* Catech. 17, p. 204 : Λύδδα ἡ νῦν Διόσπολις. Vide *Itin. H.* p. 600, ubi et de Antipatride.

Ibid. *Ἄζωτος παράλιος*. Duplicem Azotum, si *Notitias* exceperis, vix alibi reperies. Videtur Azotus mediterranea ea esse cujus sacræ Litteræ, Herodotus, Diodorus, Josephus atque alii meminerunt. Posita illa non longe a mari erat, nec illi tamen juncta. Josephus inde B. I. I 7 § 7 inter τὰς ἐν τῇ μεσογείῳ πόλεις recenset, et τὰς παραλίους ab ea distinguit. Idem facit Wilh. Tyrius *Hist. Hieros.* XII, 6 et XV, 24. Nec dissentire videtur Fulcherius Carnotensis c. 52, qui præterea suo tempore vicum fuisse, quam Ibenum indigenæ vocabant : forte is non alius est ac Iebna, qui H. Relando *Palæst.* III p. 608 molestus fuit. Maritima Azotus prioris esse portus potuit : quomodo Ascalon, etsi mari prætenta apud Wilh. Tyrium XVII 22, suum sibi portum habuit, episcopo æque ac Ascalon subjectum : subscribit enim rescripto Joannis Hierosolymitani ad Joannem Constantinop. et Antonius Ascalonius et Stephanus Majumæ Ascalonis tom. XI Concil. Labb. p. 376. Majuma autem Ascalonis ejus portus est ut Majuma Gazensium et Majuma Alexandriæ, quam alias, hactenus minus notam, illustrabo. De Eleutheropoli et cæteris, quas intactas prætereo, vide R. Relandum.

Ibid. *Αἰλία ἡ καὶ Ἱεροσόλυμα*. Recte ita ms. Lugdunensis. Æliæ nomen diutissime Hierosolymis hæsit. Joannes Chrysostomus orat. 5 in Judæos p. 645 ed. novæ : Ἐπειδὴ γὰρ Αἴλιος ὁ Ἀδριανὸς ἐχρημάτισεν, οὕτω καὶ τὴν πόλιν καλεῖσθαι ἐνομοθέτησεν, ἐκεῖθεν τε Αἰλία μέχρι καὶ νῦν ὀνομάζεται. Plura, quæ in Justiniani usque ætatem eum urbi titulum durasse affirmant, Beveregius in can. 7 Nicæni primi coacervavit. Adde Vales. in Euseb. *H. E.* VII, 5.

Ibid. *Λιβιάς*. Olim Betharam, teste Eusebio, sed in Liviæ Augustæ honorem novo titulo decorata. Erant circa eam, trans Jordanem et 12 M. P. ab Hierichunte positam, balnea aquarum calidarum. Gregorius Turonensis *Miracul.* I, 18 : *Sunt autem et ad Liviada civitatem aquæ calidæ, in quibus Jesus Nave lavare solitus erat; ubi similiter leprosi mundantur. Est autem ab Jericho duodecim millibus.* Qui locus situm egregie firmat.

Ibid. *Σεβαστή*. Urbem hanc in Trachonitidem

transportavit J. Malala apud J. Damascenum orat. 3, p. 368, ubi de Joanne Baptista: Καὶ ἀπέτεμεν αὐτὸν Ἡρώδης ὁ τοπάρχης, εἰς τὸ βασίλειον τῆς Τραχωνίτιδος χώρας, ἐν Σεβαστῇ τῇ πόλει. Paulo melius, nec tamen sine errore, in Chilmeadi editione tom. I p. 305 legitur ὁ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς, ὁ Φιλίππου, ὁ τοπαρχῶν ἤτοι βασιλεύων τῆς Τραχωνίτιδος: neque enim Herodes Trachonitidi, ut bene vir doctus, præfuit; et cui bono ὁ βασιλεὺς ὁ τοπαρχῶν ἤτοι βασιλεύων concervantur? forte ex Damasceno ita refingenda omnia: Ἡρώδης ὁ τοπάρχης ἤτοι βασιλεύων τῆς Τραχωνίτιδος, κ. λ.; quo quidem modo erroris non absolvitur Joannes, eripitur tamen graviori.

Col. 153. *Ἀνθηδών*. Gaza stadiis 20 aberat, Sozomeno *H. E.* v, 9 auctore, mari proxima. Diocletianopoleos, si *Notitias* et Conciliorum *Acta* exceperis, rara mentio. Vide H. Relandum *Palæst.* III p. 736.

Ibid. *Συκαμάζων*. Εὐκομάζων in *Notit.* Jac. Goari, Estomason in *Notitia* quæ Wilh. Tyrio adjuncta est, Ascozamon Gervasio Tilberiensi tom. II Script. Brunsvicens. p. 760. Nostrum rectum est, etsi situs ejus ignotus.

Ibid. *Ὀροῦς*. Creditur esse Ono, de qua 1 Chronic. 8 12. Sequentem habet Stephanus, quamquam nihil de loco quem occupaverit.

Ibid. *Γάζα*. Duplicem olim fuisse Gazam, quarum vetustior apostolorum ætate fuerit eversa et deserta, ad *Anton. Itin.* p. 151 disputavimus. Mecum sentit Hieronymus de Loc. Sacr. *Quæritur*, inquit, *quomodo in quodam propheta dicatur Gaza futura in tumulum sempiternum. Quod solvitur ita: antiquæ civitatis locum vix fundamentorum præbere vestigia; hanc autem quæ nunc cernitur, in alio loco, pro illa quæ corruit, ædificatam.* Cui oculato testi, et hac in parte aliis consentienti, cur fidem negemus? Erat Urbs Gordiani imperatoris ætate sacra, sui juris et admodum splendida, ut egregio hoc epigrammate inter Doniana Class. III. 45 docemur: Ἀγαθῇ τύχῃ αὐτοκράτορα Καίσαρα Μ. Ἀντώνιον Γορδιανὸν, εὐσεβῆ, εὐτυχῆ, σεβαστὸν, κοσμοκράτορα, ἡ πόλις ἡ τῶν Γαζαιῶν, ἱερὰ καὶ ἄσυλος καὶ αὐτόνομος, πιστὴ, εὐσεβὴς, λαμπρὰ καὶ μεγάλη, ἐξ ἐνκλύσεως τοῦ πατρίου Θεοῦ, τὸν ἑαυτῆς εὐεργέτην, διὰ Τιβ. Κλ. Παπείρου ἐπιμελητοῦ τοῦ ἱεροῦ. Id mirere, virum eruditum, qui inscriptionem Latinam fecit, in ea deum Enclyseum invenisse: vertit enim media *ex Enclyseo patrio deo:* qui nullus fuit et ex corrupta ΕΝΚΛΥΣΕΩΣ voce natales accepit. Fuit in marmore ΕΝΚΕΛΕΥΣΕΩΣ, certe esse debuit; quod *ex jussu*, ut sæpe in his monumentis, notat. κατὰ κέλευσιν Θεοῦ in simili re habes in *Thes.* p. 21, 1. Deus autem patrius Gazensium est Marnas, cujus jussu lapis est dedicatus. Vide de eo H. Norisium dissert. *Epoch.* v, 494.

Ibid. *Ἄριζα*. Nisi erro, Γάρδιρα sive Γάζαρα, quam urbem seu vicum *Notitiæ* in Palæstina prima non longe ab Azoto agnoscunt, præstiterit. De ea Relandus *Palæst.* III p. 679. Quæ sequitur Βιτύλη, Bethelne an Betulia sit, in dubio est. Aliis *Notitiis* dicitur Βιτέλιος.

Ibid. *Παλαιστίνης β'*. Hujus et superioris provinciæ incolas totiusque Cavæ Syriæ audaces atheos atque insidiosissimo esse ingenio perhibet Proclus Diadochus in *Paraphrasi Tetrabibli* Ptolem. p. 95: Ὡς ἐπὶ πολὺ θρασεῖς εἰσὶ καὶ ἄθεοι καὶ ἐπιβουλευτικοί. Idem Anonymus scholiastes, Basileæ editus, in eamdem *Tetrabibl.* p. 62, sed verbis mire turbatis, profitetur. Ὁ γὰρ, inquit, τῆς Ἀφροδίτης τῷ Ἄρει συμπλακεὶς τοιούτους ποιεῖ (καὶ ἀθέους ἀμέλει Ἰουδαίους) τοὺς Ἰουδαίους ἐκ ταύτης ὄντας τῆς θέσεως φησίν· ὅθεν κατὰ τὴν προσηγορίαν σημεῖόν σοι γινέσθω τῆς κατὰ τὴν χώραν εὐθηνίας· γόνιμος γὰρ ὁ τοῦ Διὸς ἀστὴρ ἐν τοῖς φθάσασιν ἐλέγετο. Varia enim scholia in unum sunt conflata; quæ facile distingues, si observaris καὶ ἀθέους esse Ptolemæi verba, eaque breviore scholio explicari ἀμέλει Ἰουδαίους: mox alium idem paulo pluribus interpretari. Quæ vero adduntur ὅθεν κατὰ τὴν προσηγορίαν, κ. λ, ea Judæam non spectant, sed Arabiam εὐδαίμονα, quem ejus titulum haud obscure respiciunt. Vide Proclum II p. 95, et me falsum negabis. Nata ea persuasio paganis est, quod Judæi in summi Numinis cultu cum reliquis omnibus dissiderent. Hinc et Lucanus II, 593: Et dedita sacris incerti Judæa Dei. Et Aristides tom. III p. 514: Τοῖς ἐν Παλαιστίνῃ δυσσεβέσι παραπλήσιοι τοὺς τρόπους· καὶ γὰρ ἐκείνοις τοῦτ' ἔστι σύμβολον τῆς δυσσεβείας, ὅτι τοὺς κρείττονας οὐ νομίζουσι. Quo tamen loco si et Christianos notari cum Jebbio velis, nihil intercedam. Cæterum præsidem huic provinciæ etiam *Notitia imp. Orient.* c. 1 imponit.

Ibid. *Σκυθόπολις*. Provinciæ fuit metropolis; quare ex ea ortus Cyrillus (in Vita S. Sabæ c. 80) γυνή τις, inquit, ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς μητροπόλεως ὁρμωμένη, et c. 75: καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ ἐν Σκυθοπόλει, ἐξῆλθεν ὁ μητροπολίτης Θεοδόσιος μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. Aristidi tom. III, p. 595, Σκυθῶν πόλις, quo de nomine ad *Itin. H.* p. 586.

Ibid. *Σέλλα*. Imo Πέλλα. Quod nomen a Macedonibus accepit, solitis patriæ suæ oppidis cognomines devictas urbes facere apud Appian. *Syriac.* p. 201. Pella παρὰ τοὺς πέλας, τοὺς λίθους κατὰ τὴν Μακεδόνων φωνὴν, quod Macedones lapides pellas vocarent, est dicta, ut ex Ulpiano in Demosthenis orat. de Legat. Fals. p. 234 Spanhemius *diss.* 9 *de Usu et P. N.* p. 654 patefecit. Perperam ergo a nescio quo Pella Stephanus nomen derivat, meritoque Ti. Hemsterhusius eorum mutandi libidinem compescit, qui Hesychianum Πέλλα λίθος. corrigere instituerunt. Sedem urbs, nobilis mora Hierosolymis digressorum Christianorum, in Peræa obtinebat.

Ibid. *Γάδαρα*. Non longe ab urbe fluvius Hieramax decurrebat, quem propterea τὸν λεγόμενον ποταμὸν Γαδάρων Cyrillus in *Vita* S. Sabæ c. 33, et Antoninus Martyr in Itiner. fluvium calidum, qui dicitur Gadara, appellat. De sequentibus Relandus et nos alibi.

Ibid. *Ἵππος*. Aberat stadiis a Tiberiade 30. Josephus Vitæ suæ c. 65: Ἡ δὲ σὴ πατρὶς, ὦ Ἰοῦστε, κειμένη ἐν τῇ Γεννησαρίτιδι λίμνῃ καὶ ἀπέχουσα Ἵππου μὲν στάδια τριάκοντα, Γαδάρων δὲ ἑξήκοντα, Σκυθοπόλεως δὲ εἴκοσι καὶ ἑκατόν.

Ibid. *Ἑλένου πόλις*. Magni Constantini matri hoc nomen debet, teste Sozomeno *H. E.* II, 2. Si pristinum, quo ante utebatur, notius esset, de situ, qui obscurissimus, fortasse certiora haberemus..

Ibid. *Διοκέσεια*. Lege Διοκαισάρεια, quæ in me-

dia Galilæa posita (apud Josephum Vitæ suæ c. 65) olim Sepphoris erat. Hieronymus de *Loc. Sacris*: *Porro et alia villa Araba nomine in finibus Diocæsareæ, quæ olim Sephorine dicebatur.* Vide Palladium *Histor. Lausiac.* p. 563, et de Maximianopoli *Itin. H.* p. 586.

Col. 153. *Γάβαι.* Hinc fuit Anastasius, qui Γαβῶν sive Gabenorum antistes in synodo Hierosolymitana dicitur. Aberat urbs M. P. 16 a Cæsarea, ut Eusebius et Hieronymus in *Onomastico* monuerunt. Vide eumdem Norisium *dissert.* IV, p. 460.

Ibid. *Παλαιστίνης γ'.* Olim hæc Arabia erat, sed Palæstina in plures divisa provincias, illis accenseri cœpta est. Procopius de *Fabric.* V, 8: Ἐν δὲ τῇ πάλαι μὲν Ἀραβίᾳ, νῦν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ τρίτῃ καλουμένῃ, χώρα μὲν ἔρημος ἐπὶ μακρὸν κατατείνει. *Notitia Imp. Orient.* Palæstinam Salutarem, præsidi subjectam, appellat.

Ibid. *Πέτρα.* Ἀδριανὴ Πέτρα μητρόπολις in nummis: Πέτρας πρὸς ἐσχατιαῖς τῶν Παλαιστίνων κειμένας Evagrius *H. E.* III, 32 vocat, quod in ultimis Palæstinæ finibus essent. Sozomenus Πετραίους et Ἀρεοπολίτας *H. E.* VII, 15 in Arabia, ad quam olim pertinuerunt, locat. Passim alii in Palæstina tertia, ut Stephanus. Vide Renferdii *dissert.* II, in *Euseb. Onom.* et Relandi *Palæst.* III, p. 927.

Ibid. *Αὐγουστούπολις.* Joannes Αὐγουστουπόλεως subscripsit synodo Ephesinæ p. 526.

Ibid. *Ἀρίνδηλα.* Stephanus Ἀρίνδηλα τρίτης Παλαιστίνης, cujus nomen in *Actis* conciliorum varie esse vitiatum admonuit L. Holsteinius. Vide Ephesin. p. 487 et 530.

Ibid. *Χαραγμοῦβα.* Illustris urbs in *Actis* S. Stephani Sebaitæ c. 4, tom. III Jul. p. 545: Memorant enim Joannem τῆς περιφανοῦς καὶ ἐνδόξου πόλεως Χαραχμόβων. Adde Stephanum in Χαραχμοῦβα.

Ibid. *Ἀρεόπολις.* Olim Ar et Moab dicebatur, ut Eusebius in *Onomast.* et Hieronymus in *Isai.* c. 15 testantur. Polychronius Areopolitanus subscripsit rescripto Joannis Hierosolymitani tom. XI *Concil.* Labb. p. 376.

Ibid. *Ζωάρα.* Hebræorum צער est, sita ad lacum Asphaltiten. Cyrillus in Vita S. Sabæ c. 22: Καὶ περὶ τὴν Νεκρὰν θάλασσαν ὁδεύων τὴν ἐπὶ Ζώορα ἴδεν ἐν θαλάσσῃ νῆσόν τινα χέρσον καὶ μικροτάτην. Adde H. Relandum *Palæst.* III p. 1065.

Ibid. *Μάμψις.* Aliis Notitiis Μάμψης, quo nomine Ptolemæus Idumææ urbem ad Jordanis occasum agnoscit, Μάψ tamen scribens.

Ibid. *Βιταροῦς.* In Jac. Goari *Notitiis* Βιροσάμων et Βιροσάβων hac in provincia recensetur; quæ mihi æque est obscura. Fortasse nostri Βιταροῦς est *Notitiæ imp. Orient.* c. 145 Bethora, quæ sub dispositione ducis Arabiæ præfecturam legionis quartæ Martiæ habet; quorsum et Gothofredus eleganti conjectura l. 15 c. Th. de Erogat. militar. refert. aut certe vicus Idumææ Βητάρις apud Josephum *B, Jud.* 4, 8 § 1; atque hoc malim, etsi Rufinus aliter legisse videatur: neque enim præter morem id accidit.

Ibid. *Ἐλοῦσα.* Posita fuit in partibus veteris Moabitidis, teste Hieronymo *in Isai.* c. 15; urbis episcopi sæpe in conciliis obvii sunt, et ab H. Relando recensiti.

Ibid. *Σάλτων.* Deest aliquid: solet saltibus, quorum in provinciis meminit, addere titulos, ut cognoscantur. Jac. Goari Notitia Σάλτον Ἱερατικὸν appellat, quod verum videtur.

Ibid. *Ὑπὸ κονσουλάριον.* Fuit Arabia Constantii imperatoris tempore præsidialis, ut ex l. 3 c. Th. de Pœnis apparet: habuit præterea ducem, qui rei militaris curam administraret. Ab eo vero cum præses penderet, tandem soli duci Arabia est commissa. Docemur hæc a Justiniano Nov. 102. *Erat enim,* inquit, *ita tenui potestate præditus is qui civili magistratu defungebatur, ut ei qui præesset armis servili propemodum more manciparetur, et in illius arbitrio hujus salus esset posita, aut ut ne esset quidem omnino hic magistratus: unde adeo et longum tempus est ex quo is desierit, et militaris ea quæ civilem magistratum concernunt peragat.* Idem *Notitia imp. Orient.* c. 1, ducem quidem Arabiæ, nusquam præsidem aut consularem, nisi c. 145, ubi dux et præses qui ante dux tantum, memorans, affirmat. Itaque dubium esse non potest quin hic error sit, et in consularis locum dux succedere debeat.

Ibid. *Βόστρα.* Provinciæ metropolis erat. Eusebius in Βόσορ: Αὕτη ἐστὶ Βόστρα, ἡ νῦν μητρόπολις τῆς Ἀραβίας. Adde concil. Chalcedon. p. 676. Isidorus (apud Photium p. 1006) Bostra οἶστρον τῆς βοός, quasi Io in vaccam versa nomen urbi fecerit, notare auctor est, sed errans: est enim בצרה, quo Hebræi et vicinæ gentes locum munitum describunt.

Ibid. *Νιλακώμη.* Ignota mihi est: cogitaveram Νεύη κώμη, quæ in Goari *Notitia* et Concil. Chalcedon. p. 676 conspicitur, an Πενταχωμία, an Νεέλη κώμη, cujus episcopus in eodem est concilio, præstaret; forte posterior suspicio non longe a vero aberit. Id præterire nolo, ibidem Joannem πόλεως Ἔρρης inter Arabas nomen profiteri, et mansionem *Itin. Ant.* p. 196 Ære, sive, ut in Vaticano ms. legitur, Ere tueri.

Ibid. *Ἄδρα.* Sic et Ptolemæus. Tabulæ Peutingerorum Adraha M. P. 24 a Bostris, Eusebio in *Onomast.* Adara, cum de urbe Esdrai καὶ νῦν, inquit, ἐστὶν Ἄδαρα πόλις ἐπίσημος τῆς Ἀραβίας, διεστῶσα Βόστρων (sic præstat) σημείοις κδ'. Vertit Hieronymus: *Nunc autem est Adara insignis civitas Arabiæ in vicesimo quarto lapide a Bostra.*

Ibid. *Δία.* Δίαν τὴν ἔρημον πόλιν, Isidorus in Vita Damascii apud Photium *Biblioth.* p. 1061 vocat, addens prope urbem esse campum, in quo aqua stygia ebulliat: fortasse ergo huc pertinet epigramma apud Stephanum, quod ipse ad Dium Syriæ, si tamen alia ac nostra est, transtulit, quo aqua Diensis potu quidem dulcis, sed et mortifera perhibetur: Νᾶμα τὸ Διηνὸν γλυκερὸν ποτόν· ἂν τόδε πίῃς, παύσῃ μὲν δίψης, εὐθὺ δὲ καὶ βιότου.

Ibid. *Ἐξακωμία.* Habetur et in Jac. Goari *Notitia.* Nomen illi a sex pagis, ut Pentacomiæ, quam eadem agnoscit, a quinque, venit.

Ibid. *Μήδαβα.* Medeba est in portione tribus Ruben. Jos. c. XIII, 16. Cyrillus in *Vita* S. Sabæ c. 45; Μήδαβα πόλις ἐστὶ πέρα τοῦ Ἰουρδάνου κατ' ἀνατολάς, ὑπὸ τὴν Ἀραβίαν τελοῦσα. Meminit ejus Eusebius in Καριαθεὶμ et Ἰεσσὰ, ubi pro μεταξὺ Μηδαμῶν, quod Martianei editio prafert, Μηδάβων legi oportet.

Ibid. *Γέρασα.* Πόλις ἐπίσημος τῆς Ἀραβίας. Eu-

sebio *Onomast.* in Γεργασεί, semota a fluvio Jacob M. P. 4, teste Hieronymo in Jacob ejusdem Eusebii. Episcopus ejus Placus est in Chalcedon. concil. p. 675.

Col. 153. *Ματοῦδος*. Nihil mihi de hac innotuit : posset ex *Notitiis* et conciliorum *Actis* alia non magno molimine substitui, nisi ea res periculosæ plena foret aleæ.

Ibid. *Φιλαδελφία*. Non alia est ac Rabbatamana, quæ a Ptolemæo Philadelpho novo donata est nomine. Hieronymus *in Ezech.* c. 25 : *Filii Ammon habebant metropolin nomine Rabbath, quæ hodie a rege Ægypti Ptolemæo, cognomento Philadelpho, qui Arabiam tenuit cum Judæa, Philadelphia cognominata est.* Aberat haud longo intervallo ab amne Jacob apud Eusebium *Onomast.* In Ἰαβόκ. plura Eduard. Bernardus in Josephi *A. Jud.* 4, 5.

Ibid. *Νέα πόλις*. Chilon πόλεως Νέας πόλεως inter Arabes antistites concilio Chalcedon. p. 675 nomen ascripsit.

Ibid. *Ἱεράπολις*. Alii hanc explicuerint; mihi ignota est.

Ibid. *Φιλιππόπολις*. Condita est a Philippo Arabe, ut Victor Zonaras et Cedrenus docent et viri docti dudum monuerunt. Quod vero Bostra eamdem atque hanc arbitrantur, id et hæc *Notitia* et concilium Chalcedonense convellit : distinguunt enim Bostra et Philippopolin. Vide tom. VIII *Concil.* Labb. p. 644 et 675, prætereaque Spanhemium *dissert.* 13 *de Us. et P. N.* p. 612.

Ibid. *Φαινώ*. Ita legendum vidit L. Holsteinius, Sita erat Petram inter et Zoora, æris metallis et exsiliis multorum infamis. Eusebius in Φινῶν : Αὕτη ἐστὶ Φαινὼ, ἔνθα τὰ μέταλλα τοῦ χαλκοῦ, μεταξὺ κειμένη Πέτρας πόλεως καὶ Ζοορῶν. Sic Jo. Clericus, et recte emendavit, quem et in κατὰ τὰ χρυσέα et Δαιδὰν vide. Hieronymus, *Fenon, castra fiiorum Israel in deserto. Fuit autem quondam civitas principum Edom, nunc viculus in deserto; ubi æris metalla damnatorum suppliciis effodiuntur inter civitatem Petram et Zoaram.* Adde S. Bochartum P. 2. Hierozoic. III, 13.

Ibid. *Κωνσταντία*. *Notitiæ* Jac. Goari Κωνσταντίνη, concilium Chalcedon. p. 676 Κωνσταντιάνη, et in veteri versione Constantia.

Ibid. *Διονυσιάς*. Maras Διονυσιάδος sub Bostreno metropolita in eodem est concilio. Incolæ Διονυσιεῖς, non multum a Bostris, Isidoro apud Photium *Bibl.* p. 1060.

Ibid. *Κανόθα*. Κανωθὰ Concilium Chalcedon. p. 660, nummus Κανωθαίων apud Vaillantium. Harduinus Domitiani nummum ΚΑΝΑΘαίων ΖΝΡ. inscriptum in Num. Urb. Illust. edidit, cui similem Wildiana gaza servat. Consentit Eusebius in *Onomast.* Κανὰθ κώμη τῆς Ἀραβίας, εἰσέτι Καναθὰ λεγομένη. Et post pauca : Κεῖται δὲ εἰσέτι καὶ νῦν ἐν Τραχωνίτιδι πλησίον Βόστρων. Fuit ergo propter Bostra.

Ibid. *Ἀδρασσός*. II. Relando non alia est atque Adra. Favet illi *Notitia* Jac. Goari, Adrassum memorans, non illam cum tamen Hierocles distinguat, præstiterit eum, etsi solæ Notitiæ ejus meminerint, audire.

Ibid. *Ἐπαρχία Αἰγυπτιακῆς*. Orditur diœcesin Ægyptiam, quæ Ammiani ætate quinque provincus, Ægypto, quæ sub Justiniano duplex erat, ut Edict. 13 indicat, Thebaide, Libya, Augustamnica et Pentapoli absolvebatur, uti l. 22, c. 16, scribit. Addita dein ab Arcadio imperatore Arcadia est, cujus *Notitia imp. Orient.* c. 117 meminit. Post dein Augustamnica in duas est secta. Omnes præfecto Augustali, etsi Ægyptus provincia præcipua ejus esset sors, subjectæ. Primus horum Augustalium, Αὐγουσταλίων, si non fallit Jo. Malala tom. I, p. 290, Cornelius fuit Gallus : Augustus enim domitæ Ægypto equitem imposuit, apud Dionem l. LI. p. 521, interque alia dominationis arcana vetuit, nisi permissu, ingredi senatores, Tacito *Annal.* II, 59 teste. Solemnis præfecti Augustalis sedes Alexandriæ erat; unde ὕπαρχος τῆς Ἀλεξανδρείας Sozomeno *H. E.* VII, 15 dicitur. Theodorus Αὐγουστάλιος est in Isidori Pelusiotæ epist. III, 50, alius in Synesii epist. 105. De officio ejus vide l. 1 et 2 c. de Offic. Præf. August. atque Edict. Justiniani 13, et Pancirolum in *Notit. imp. Orient.* c. 117.

Ibid. *Ἀλεξάνδρεια*. Dio Chrysostomus orat. 22, p. 372 totius orbis sua ætate emporium fuisse atque undique in eam omnes confluxisse mercatores, ὥστε τὰς ἐμπορίας, inquit, οὐ νήσων, οὐδὲ λιμένων, οὐδὲ πορθμῶν τινῶν καὶ ἰσθμῶν, ἀλλὰ σχεδὸν ἁπάσης τῆς οἰκουμένης γίγνεσθαι παρ' ὑμῖν : quam rerum copiam et incolarum frequentiam diu illi durasse aliunde constat. Haud longe aberat Pharus, dein urbi conjuncta ac Majumæ nomine celebris. *Acta* S. Cyri c. III, tom. II, Januar. p. 1090 : *Majumetes hic erat, non ex Gazensium Majuma prodiens, sed ex illa Alexandrinorum, quam Pharus, quondam insula, complectitur, quæque nunc Alexandriæ cum insulana civitate conjunctæ pars habetur, vetere Majumæ nomine adhuc retento.* Philonis ætate αὐχὴν ὑποταίνιος ex insula ad urbem pertinebat, quæ tænia, de qua et Strabo XVII, p. 800, aut si brevia malis, paulatim alluvionibus videtur aucta, de *Vita* Mosis II, p. 659. Cæterum urbis episcopi per universam Ægyptum auctoritas amplissima erat, sibique subjectos centum circiter antistites habebat, ut Athanasius *Apolog. c. Arian.* p. 187, affirmat.

Ibid. *Ἑρμούπολις*. Parva Hermupolis, quæ τῆς Ἀλεξανδρέων χώρας metropolis Ptolemæo dicitur, unde Athanasius Dracontium ejus præsulem modo τῆς Ἀλεξανδρέων χώρας sive ἐν τῇ Ἀλεξανδρέων χώρᾳ, ut tom. 1, p. 263, modo Ἑρμουπόλεως μικρᾶς, sicuti in epist. ad Antiochen. p. 776, nuncupat.

Ibid. *Μενελαΐτης*. Vicina erat Schedia, unde Agathodæmon Σχεδίας καὶ Μενελαΐτου episcopus in epist. Athanasii ad Antiochen. Intellige autem nomum Menelaïten : nam urbs Menelaus, si tamen urbem esse velis, Justinianus Edit. 13, c. 18 auxilio erit. Schedia prope Chæreu mansionem, de qua *Itin. Ant.* p. 154, erat. Schol. Nicandri *Theriac.* 623 : Σχεδία δὲ πόλις Αἰγύπτου, πλησίον Χαιρέου. Adde l. 3 *Maccab.* c. IV, 11, ubi Latinus interpres Schediam videre non potuit.

Ibid. *Μέτηλις*. Recte L. Holsteinius correxit. Aberat haud longe Alexandria Stephano auctore. Nummi ΜΕΤΗΛΙΤΩΝ sunt apud Harduinum et Vaillantium, ac episcopus Macarius Μετηλιτῶν in Ephesino concilio p. 531.

Ibid. *Βοῦτος*. Haud longo intervallo semota fuit ab ostio Sebennitico, Βουτὼ quoque, uti Epiphanio

tom. I p. 1092, Ægyptiorum more dicta. Teonas episcopus Βουτιτῶν subscribit synodo Constantinop. sub Gennadio apud Lambecium *Bibl*. *Vindob*. VIII p. 423, Ammon Βουτητῶν, levi vitio, Ephesianæ p. 531.

Col. 153. *Κάβασσα*. Κάβασα Ptolemæus, et ΚΑΒΑΣΙΤΩΝ nummi. Theopemptus Καβάσων, pro quo mss. Καυάσσων, nomen Ephesino concilio p. 531 et Chalcedon. p. 127 ascripsit.

Ibid. *Σάϊς*. Ita codex Lugdunensis. Nobilem hanc cognominis nomi urbem Nicander *Theriac*. 567 Σάϊν αἰθαλόεσσαν appellat, ubi scholiastes, Σάϊς, inquit, πόλις Αἰγύπτου, γέμουσα ἱπποποτάμων · αἰθαλόεσσαν δέ φησιν, ἐπεὶ μελανόγειός ἐστι.. Incolæ Saitæ, ut ab ejusdem nominis in Thracia civibus distinguantur. *Vita* Arati in *Uranolog*. Petavii p. 184: Καὶ γὰρ Σάϊ; πόλις ἐστὶν ἐν Θράκῃ, καὶ ἑτέρα ταύτῃ ὁμώνυμος ἐν Αἰγύπτῳ · ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ οἱ πολῖται Σαΐται καλοῦνται, οἱ δὲ τῆς Θρᾴκης Σάϊοι.

Ibid. *Ναύκρατις*. In eodem erat nomo, flumini accubans. Esaias Ναυκρατιτῶν synodo Constantinop. sub Gennadio apud Lambecium Bibl. Cæsar. 8 p. 423 subscripsit.

Ibid. *'Ανδρῶν*. Habet *Ant. Itin*. p. 154. Carolus a S. Paulo in Athanasii ad Anthiochenos epist. p. 776 Andromenam appellari censet, errore ridiculo. Memorantur inibi Ζώϊλος 'Ανδρῶ, Μηνᾶ; 'Αντίφρων episcopi : hinc Andromenam exstruxit, ut Benedictini pridem monuerunt. Vide Xenophontem Ephes. I, 41.

Ibid. *Νικίου*. Vide *Ant. Itin*. p. 155. Episcopus τῆς Νικιωτῶν est in synodica Gennadii apud Lambecium.

Ibid. *Ξόϊς*. Urbs insulam in nomo Sebennytico insidebat, *Orac. Sibyll*. I. v, p. 307 Ξοΰϊς dicta :

Θμοῦϊς καὶ Ξοΰϊς θλίβεται καὶ κόπτεται βουλὴ
'Ηρακλέους τε Διός τε καὶ 'Ερμείαο.

Qui versus, si in prioris fine Βουτὼ scripseris et posteriori addideris, ne claudicet, πόληες, melius decurrent pluresque Ægypti comprehendent urbes.

Ibid. *Φραυύνης*. Φράγωνις rectum videtur : certe Athanasius epist. ad Antiochen. p. 776 Agathum ait antistitem Φραγώνεως καὶ μέρους τῆς 'Ελεαρχίας τῆς Αἰγύπτου fuisse, quibus pariter, ubi quærenda sit, indicavit. In Liberati *Breviario* c. 14 memorantur Athanasius episcopus Busirios et Nestorius Phlagoneos et Auxonius Cabasenensis, quorum medius Phragoneos, ultimus Cabasensis, de cujus urbe ante, verius appellabitur. Φραγονέας sive Φλαγονέας (variant enim mss.) præsul adfuit concilio Ephesino. vide p. 439 et 530.

Ibid. *Παχνεμόης*. Ptolemæo Παχναμουνίς, Athanasio Παχνεμουνίς : episcopum enim in epistola ad Anthiochenos Ammonium fuisse ait Παχνεμουνέως καὶ τοῦ λοιποῦ μέρους τῆς 'Ελεαρχίας : unde apertum mihi est hanc superiori fuisse vicinam, et in Elearchia, de qua postmodum, positam.

Ibid. *Σεβέννυτος*. Σεβεννυτὸς præstat, sita ad ejusdem nominis fluvium apud Ptolemæum et Stephanum. Paulus Σεβεννυτοῦ subscribit Synodicæ Gennadii apud Lambecium *B. Cæs*. VIII p. 423.

Ibid. *"Ονουφις*. Stephano πόλις οὐκ ἄγνωστος, Athanasio "Ονουφις τῆς Λύχνων epist. ad Antioch. p. 776, haud scio qua de causa. De Tava *Itin. Ant*. p. 153.

Ibid. *Κλεοπάτρα*. Κλεοπατρὶς alia in *Notitia*; quam Carolus a S. Paulo prope Hermopolin parvam locat, indignantibus et nullo auctore id fieri asseverantibus Benedictinis ad tabellam geographicam, quam Athanasio addiderunt. Neque sane injuria : quis enim veterum hunc illi locum assignavit? Nollem tamen Cleopatridem nullam aliam esseatque Arsinoen, tanta cum confidentia affirmassent. Arsinoen Cleopatridis nomine insignem fuisse, Straboni 17 p. 804 accredimus : at ea ab hac provincia longissime abest, sinui Arabico apposita. Hanc vero cum *Notitiæ* agnoscant, et Κλεοπατρίδος antistes sit in Concilio Ephes. p. 531, distinguaturque ab episcopo ἐν 'Αρσινοΐτῃ in Meletii *Breviario* p. 187, haud sane absurde Cleopatris suum sibi locum tuebitur. Dices τοῦ 'Αρσινοΐτου præsulem non urbis Arsinoes, sed agri vicini fuisse : unde vero probabitur? Neque enim sine testimonio in hoc genere cuiquam credimus. Addo superioribus, Cleopatridem in Ephesino p. 439 Tavæ et Chalced. p. 127 Busiridi, urbibus hujus provinciæ, jungi.

Ibid. *Κυνώ*. Hæc est ἡ κάτω Κυνώ, a Tava 30 M. P. remota et Busiri vicina; unde Hermæon ἐν Κυνῷ καὶ Βούσιρι antistes in Meletii *Breviario* p. 188. Vide *Anton. Itin*. p. 153.

Ibid. *Βουσίρης*. Præstat Βούσιρις. Zonaras a Diocletiano eversam et imprudentissime Thebis Ægyptiis vicinam tradit : erat enim intra Delta. Paria de Diocletiano *Acta S. Procopii* c. 1 tom. II Jul. p. 55. Et libros chemicos, ne Ægyptii artis, multis desideratissimæ, auxilio sese locupletarent, ab eodem exustos referunt, plane ad Suidæ mentem in Διοκλητιανός. Jos. tamen Pinius, Actorum interpres, Busirin urbem videre noluit, cum προσῆλθε δὲ καὶ μέχρι Βουσίρεως *ad Busiridis usque immanitatem processit* vertit. Athanasius in *Vita Antonii* c. 58 Βούσιριν τὴν τρίπολιν habet, quam nostram esse *Acta* Chalcedonensia, quibus Athanasius antistes Βουσίρεως τριπόλεως κατ' Αἴγυπτον p. 188 subscribit, dubitare vetant.

Ibid. *"Οασις*. "Οασις. Est autem parva Oasis : duas enim Ptolemæus et *Notitia imp. Orient*. c. 143 atque alii norunt, tres Strabo 17 p. 813 et Olympiodorus apud Photium cod. 80 p. 191. Hæc circa Mœridis fuit lacum : fortasse eadem quam Palladius in *Vita Chrysostomi* p. 195, "Οασιν τὴν γείτονα τῶν Μαζίκων, et Joannes Romanæ Ecclesiæ diaconus in *Vitis Patrum* c. 12 *Oassa, ubi genus est Nazicorum*, appellant : Mazyces quippe Marmaricam huic confinem incolebant, Pentapolitanis sæpe infesti, ut diximus alibi. Josephus in *Appion*. II, 3 ἐν 'Οάσει τῆς Αἰγύπτου Apionem fuisse natum affirmat, qui cum cap. 4 eumdem ἐν τῷ βαθυτάτῳ τῆς Αἰγύπτου editum profitetur, hanc an majorem Oasin intellexerit incertum reliquit. Mirum autem est Mareoten nomum ab Hierocle præteriri, quem aliæ *Notitiæ* et *Conciliorum Acta* sæpe memorant. Obiter notabimus ridiculum Corderii errorem, hæc Joannis Philoponi l. 5 de *Mundi Creat*. c. v. 'Ελλειπὴς ποτε τοῦ Νείλου γέγονεν ἡ ἐπίβασις, καὶ τῆς λίμνης τῆς καλουμένης Μαρίας βάθος οὐκ ἐχούσης πολὺ διὰ τὴν τοῦ ὕδατος ἔνδειαν, vertentis, *Contigit aliquando ut Nili ascensus esset pertenuis, et cum lacus*, Μαρία;

βάθος *appellatus*, *deficeret propter aquæ penuriam*. Fefellit hominem distinctio male posita : debuerat, *cum lacus*, *Maria dictus*, *profundus non esset*. Patebat lacus, supra quem Nitria, monachis olim celeberrima, sese porrigebat, M. P. 70, si Palladius *Histor. Lausiacæ* c. IX non fallit : nam aliter Plinius *N. H.* V, 10. Adde Evagrium tom. III *Monument.* Cotelerii p. 101 et Philonem in Flaccum p. 971.

Col. 153. *'Ελεαρχία.* Provinciæ aut regionis nomen est, etsi Isaac 'Ελεαρχίας in concilio Ephesino p. 439 et Chalcedon. p. 127 memoretur : ille enim aut Pachnemunis aut Phragonis, quæ utraque in Elearchia sedem habuit, antistes fuit. Sita provincia sive ea regio erat inter ostia Sebennyticum et Phatnicum : priori vicinam fuisse ex Ptolomæo IV, 5, posteriori ex Diodoro 28 p. 506 apertum est. Nomen accepit a paludibus, quæ ibi plurimæ. Thucydides I, 110: Αἴγυπτος δὲ πάλιν ὑπὸ βασιλεῖ ἐγένετο, πλὴν 'Αμυρταίου τοῦ ἐν τοῖς ἕλεσι βασιλέως. Τοῦτον δὲ διὰ μέγεθός τε τοῦ ἕλους οὐχ ἐδύναντο ἑλεῖν, καὶ ἅμα μαχιμώτατοί εἰσι τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἕλειοι. Adde Herodotum II, 152. Quæ omnia cum illas paludes, τὰ ἕλη, in aperta luce ponant, mirabere viris eruditione celeberrimis sæpenumero parum animadversas negotium facessivisse, solidamque adeo restitutarum gloriam Hemsterhusio nostro esse relictam : quis enim dubitaverit quin in his Polyæni *Stratag.* II, 16 κρύψας δὲ τοὺς Αἰγυπτίους ἐν τοῖς Ἕλλησι, παρατάξας προῆγε τοὺς Ἕλληνας, legi ἐν τοῖς ἕλεσι oporteat ? aut ambigat Aristidem tom. III p. 591 dedisse ἧτε γὰρ Μοίριδος λίμνη καὶ αἱ πρὸς τοῖς ἕλεσι κάτω, καὶ ἡ πρότερον μὲν ὑπὲρ Φάρου νῦν δ' ἐξόπισθεν τῆς 'Αλεξάνδρου πόλεως Μαρία, ἐξ ἀρχῆς τέ εἰσι τοῦ Νείλου κόλποι, non, ut nunc editi præ se ferunt, πρὸς τοῖς Ἕλλησι κάτω? id enim multo ineptissimum, quemadmodum etiam p. 612, cum de Nilo κάτω δ' ἐν τοῖς Ἕλλησιν εἰς ἑπτὰ καταβαίνειν, ubi itidem ἕλεσι reliquerat. Par ratio est in his scholiastæ Aristophanis *Plut.* 178 : οἵτινες καὶ διαπεράσαντες εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἔν τινι τῶν τοῦ Νείλου στομάτων ἀναπλεύσαντες, προσέσχον τοῖς Ἕλλησι. Reliquit commentator τοῖς ἕλεσι, tantoque beneficio collegæ meo obstrictus, medicam ejusdem manum in plerisque aliis supplex sibi expostulat.

Ibid. *Παράλιος.* Ita mss. L. Holsteinius Πάραλος emendat, cujus præsul in Ephes. concilio p. 439 Athanasius Παράλου et in Chalcedon. p. 127 Pasmeius Παράλου dicitur, et in latina versione *Parali*, etsi Ephesianæ synodi interpres *Paralii* maluerit. De ejus situ, nisi intra Delta fuisse, nihil certi constat.

Col. 156 A. *Αὐγούστα.* Forte Αὐγουσταμνικῆς quomodo Constantius imperator apud Athanasius *Apolog. Arian.* p. 174 τοῖς ἐν Αὐγουσταμνικῇ καὶ Θηβαΐδι καὶ Λιβύαις ἡγεμόσι ; pro quibus Metaphrastes in Athanasii *Vita* c. 11 τοῖς ἐν Ταμνικῇ καὶ Θηβαΐδι καὶ Λιβύῃ ἡγεμόσι. Perperam diceres, nisi Nilus Doxopatrius tom. I, *Var. Sacr.* Le Moyne p. 223 τὴν πρώτην Σταμνικῆς, ἐν ᾗ πρώτη μητρόπολις τὸ Πηλούσιον et mox τὴν δευτέραν ἐπαρχίαν Σταμνικῆς haberet, suspicionemque injiceret seriore ævo Stamnicam provinciam pro Augustamnica fuisse usurpatam. Latini Augustamnicam et Augustanicam, qua de Henr. Valesius in *Ammian.* XXII, 16, vocitant ; Epiphanius *Hæres*, 73 c. 26., Αὐγουστανίκην, Cyrillus epist. ad Atticum p. 205 Αὐγουσταλικήν. Speculator ἐν τῇ Αὐγουσταλιανῇ est in Athanasii eadem *Apolog.* p. 199, sed is cohortis fuit Augustalianæ, cujus imp. Justinianus *Edict.* XIII c. 2 meminit. Dicta Augustamnica ab amne Nilo est, quem amnem Augustum nominasse videntur. Provinciæ correctorem et *Notitia* imposuit c. 1, estque Isidori Pelusiotæ I. 2, ep. 15 ad Serapionem Κορρίκτορα, et plures ad Ausonium correctorem, ut I. I ep. 116 et L. 2 ep. 25 et passim.

Ibid. *'Ριτοκόρουρα.* Non hæc provinciæ metropolis, sed Pelusium, ut ex Nilo Doxopatrio vidimus. Plinius extra Ægypti terminos 5 12 Rhinocorura locat. Nostro consentiunt Ptolemæus, Ammianus XXII, 16 et Hieronymus *in Isai.* c. XIX, omnesque *Notitiæ*. Vide *Ant. Itin.* p. 152.

Ibid. *'Οστρανίκη.* Recte ita ms. Leidensis. Haud longe aberat ab urbe lacus Sirbonis, teste Aristide tom. III p. 591. Plura de ea et Casio ac Pentaschoeno alias.

Ibid. *'Αφνάϊον.* Est in Ephesino p. 439 Hierax 'Αφναΐου, agnoscuntque urbem ceteræ *Notitiæ*. Carolus a sancto Paulo *Itin. Ant.* p. 162 Daphno sive Daphen Stephani eamdem arbitratur ; cui suspicioni etsi situs nihil obstet, vix se tamen tueri ea poterit, nisi in aliam formam nomen deinceps procusum fuisse appareat.

Ibid. *Γέῤῥας.* Sic præ se mss. ferunt. Ptolemæus Gerrhum et ante eum Plinius VI, 29, cognomento Adipson, vocat : Gerrha Strabo XVI p. 760, nihil dissidente Peutingerorum *Tabula*. Nostro astipulari videtur Sozomenus *H. E.* VIII, 19 : 'Από τοῦ πελάγους ὧδε συμβὰν κατῆρεν εἰς Γέραν, πόλιν μικρὰν, ἀμφὶ πεντήκοντα στάδια τοῦ Πηλουσίου ἀφεστῶσαν. Verius tamen Gerrhum sive Gerrha fuerit, siquidem ἀπὸ τῶν Γέῤῥων, quatenus tabernacula, σκηνάς, notant, nomen acceperint. Scholiastes Luciani in 'Ανάχαρσ. p. 32 edit. Amst. : Δημοσθένης δὲ ἐπὶ τῶν σκηνῶν καὶ τῶν περιφραγμάτων (pro Coron. p. 168 ed. Paris.) « καὶ τὰ Γέῤῥα ἐνεπίμπρασαν. » Καὶ παρ' Αἰγυπτίοις δὲ τὰ κατὰ τὸ Πηλούσιον καλούμενον διὰ τοῦτο ὠνομάσθη, ἐπεὶ σκηνώματα ἐστίν, ἐν οἷς παραφυλάττοντες τὰς εἰσόδους διατρίβουσι. Quibus critici verbis et Gerrhorum positura confirmatur, et id docemur, fuisse ibi custodes sive præsidiarios milites, qui Ægypti aditus contra hostium incursiones tuerentur. Erat Gerrhum loco commodissimo positum, atque ad initium quidem Barathrorum sive voraginum, quæ Pelusium versus porrigebantur ; quod si ergo cum cura servaretur, ad claustra Ægypti aditus erat hostibus interclusus. De Barathris illis Diodorus XVI p. 444 et Strabo XVI p. 760.

Ibid. *Σκέννα.* Σέλα, cujus episcopus Alypius Σέλης ἐπαρχίας Αὐγουσταμνικῆς in Ephesino concilio p. 478 dicitur. Vide *Itin. Ant.* p. 171.

Ibid. *Σεθραΐτης.* Straboni in mss. Σεθρωΐτης XVII p. 884. Sed nostro accedit Ptolemæus. Cujus nomi metropolis Herculis parva urbs erat. Neque alia hic intelligitur : nam in concilio Ephesino modo Theon, ut p. 472, antistes Σεθροΐτου, modo 'Ηρακλέους τοῦ Σεθροΐτου, quemadmodum p. 531, dicitur. Pelusio *Itin. Ant.* M. P. 22 separat.

Col. 156. Ἥφαιστος. Joannes Ἡφαίστου Αὐγουσταμνικῆς subscripsit Ephesino concilio p. 471.

Ibid. Πανίθυσος. Ascripsit L. Holsteinius Πανέφυσος, Πανείφυσος et Παναίφυσος. Ptolemæo dicitur Πανέφυσις metropolis nomi Neut, Ephesino concilio p. 478 Πανέφυσος ἐπαρχίας Αὐγουσταμνικῆς, et p. 440 Πανέφεσος. Casianus Collat. xi c. 3 oppidum Panephisin appellat, et satis miserabili fuisse conditione prodit.

Ibid. Πάννις. Ita mss., sed verum Τάννις sive Τάνις est. Harpocras Τάνεως Gennadii Synodicæ, apud Lambecium *Bibl. Cæs.* viii p. 423 subscribit. Vide *Itin. Ant.* p. 153.

Ibid. Θμούης. Θμοῦις. Pindarus apud Strabonem xvii p. 802 Mendetem mari apponit, merito castigatus ab Aristide tom. III p. 610: Φησὶ γὰρ Αἰγυπτίαν Μένδητα παρὰ κρημνὸν θαλάσσης· καίτοι οὔτε κρημνός ἐστιν οὐδεὶς ἐκεῖ οὔτε θάλαττα προσηχεῖ, ἀλλ' ἐν πεδίῳ κεχυμένῳ ὁ Μενδήσιος ἅπας νομὸς οἰκεῖται, καὶ ἡ πόλις αὐτῶν ἣν ὀνομάζουσιν Θμοῦιν.

Ibid. Αὐγούστα. Αὐγουσταμνικῆς. Post Theodosii secundi tempora hæc videtur provincia facta. Unam tantum Augustamnicam *Notitia imp. Orient.* novit, unam etiam Cyrillus in epist. ad Atticum p. 205. Præsidem habuisse Hierocli credimus. Est Augustamnicæ præses in l. 34 c. Th. de Decurion. et apud Athanasium *Apol. contra Arian.* p. 174; qui toti Augustamnicæ, nondum in duas distractæ, sub Constantio imperavit. Post dein sub Arcadio eadem correctorem, ut ex Isodoro ostendimus, habuit. Ubi vero ex una binæ sunt creatæ Augustamnicæ, prima correctorem, secunda, uti olim, præsidem, cui pareret, nacta est.

Ibid. Λεοντώ. Πόλις Λεόντων Ptolemæo circa Busiriticum amnem, unde ejus in Ephesino concilio, p. 374 episcopus Metrodorus Λεόντων dicitur. Nec damnandum tamen nostrum est, quod formam Ægyptiam præfert, et receptum satis est. Xenophon Ephesius iv, p. 56: Διελθόντες δὲ Ταῦα ἐπὶ Λεοντῶ ἔρχονται πόλιν. Sic enim ingeniosissime vulgatum ταῦτα Ti. Hemsterhusius refinxit. Nilus Doxopatrius (tom. I *Var. Sac.* Le Moyne, p. 224) τὴν Λεοντῶ metropolin Augustamniæ secundæ esse ait. Vide *Itin. Ant.*, p. 153.

Ibid. Ἄθριβις. Fuit in cognomine nomo, non multo a Leonum urbe dissociata spatio apud Ptolemæum. Habet etiam Palladius *Hist. Laus.*, c. xxxv, ubi maximopere vellem ab Jos. Meursio nihil fuisse ascriptum περὶ τῆς Αἰθρίβου πόλεως, ex qua sectam Muhammedis prodiisse Zonaras Cedrenus Constantinusque imperator prodidere: ea enim ab Athribe hac multo est diversissima, quippe in intima Arabia posita: non aliam enim esse ac Medinam, quæ Jatrib olim, certissimum est. Vide Jac. Golium in *Alfergan.*, p. 97. De Heliopoli sive Ἡλίου *Ant. Itin.*, p. 169.

Ibid. Βούβαστος. Apposita fuit Bubastico fluvio, a Diana, quæ Ægyptiis βρύβαστις apud Herodotum ii, p. 137, id nominis sortita. Hermon τῆς Βουμαστικῶν pro Βουβαστικῶν est in tom. III Maii *Act. S.*, p. 71.

Ibid. Φάρζιθος. Rectum est Φάρβαιθος, ut Ptolemæus et Stephanus, aut Φάρβητος, quomodo Strabo et Epiphanius in *Expos. fidei*, c. xii, p. 1093. Sedem urbs inter Bubasticum et Busiriticum amnes habebat.

Ibid. Ἀραβία. Intelligitur nomus Arabicus circa Bubasticum fluvium Arabiam versus protentus. Ceteroqui et alia Arabia cognomini sinui confinis et in Æthiopiam pertingens in Ægypto erat. Nobilis ea est marmore porphyrite, cujus ibi metalla, sed et aridissimo solo atque arenis infamis apud Aristidem tom. III, p. 587. Atque hic, puto, fuit πορφυρίτης τόπος, cujus Palladius *Hist. Laus.*, c. xlii meminit, et eremus Porphyrio, quam ab oppidis aut habitabili terra septem mansionibus vel eo amplius separatam Cassianus de Spir. Acediæ 7, 24 prodit: bene enim illi in eremi descriptione cum Aristide convenit; id vero mirum accidit, Babylonem ab Hierocle in hac provincia negligi, satis sua ætate celebrem. Aberat ab Arabico sinu, si jumentis sarcinalibus iter ingrederentur, intervallo quatuor dierum, quod tamen expeditus eques unius diei et noctis decursu absolvere poterat. Hoc Jo. Philoponus de *Mund. Creat.* iv, 5 his verbis, quæ Corderius non intellexit, docet: Πλησιάζει δὲ οὗτος (ὁ Ἀράβιος κόλπος τῇ κατ' Αἴγυπτον Βαβυλῶνι, ὁδὸν ἐξ αὐτῆς ἔχων ἀχθοφόροις μὲν ζώοις ἡμερῶν ἐγγύς που τεσσάρων, ὀξυτάτῳ δὲ δρομεῖ ἵππον ἐλαύνοντι νυχθημέρου. Vide et Ant. Itin., p. 196.

Ibid. Κλύσμα κάστρον. Lege cum Holsteino Κάστρον: sic enim Epiphanius *Hæres.* lxvi, c. i et incertus auctor in *Bibl. Coisliniana*, p. 399. Palmerius *Exercit.*, p. 546 Clysma ad fluvium sive fossam Ptolemæi, a Trajano renovatam et repurgatam, appositum fuisse censet ex his Luciani in *Pseudomant.*, p. 773 ed. Amst.: Ἀναπλεύσας ὁ νεανίσκος εἰς Αἴγυπτον ἄχρι τοῦ Κλύσματος, πλοίου ἀναγομένου, ἐπείσθη καὶ αὐτὸς εἰς Ἰνδίαν πλεῦσαι. Recte quidem Latinum interpretem castigavit, qui Clysma non observaverat; quod ipsum et Beveregius fecit in Canon. concil. Trullani, p. *151*: at de fossa Ptolemæi res alia est. Illa Arsinoen usque fuit producta apud Strabon. xvii, p. 804, Trajani vero ad Heroum urbem Arsinoæ vicinam, teste Ptolemæo iv, 5. Ab utraque amplius 69 M. P. Clysma erat semotum, quemadmodum *Ant. Itin.* indicat, longeque adeo a fossa Trajana Ptolemæique. Si præterea Luciani orationem recte consideraveris, nullum huic opinioni præsidium auxiliumve invenies: neque enim ἄχρι Κλύσματος, πλοίου ἀναγομένου recte verteris *usque ad Clysma adducto navigio*, quandoquidem naves ἀνάγεσθαι dicuntur quæ solvunt et ex portu provehuntur. Polybius i, 60: Ὃς ἀναχθεὶς καὶ καταρὰς ἐπὶ τὴν Ἱερὰν καλουμένην νῆσον, et 5 2: ἀνήχθη καὶ κατῆρε δευτεραῖος εἰς Πάτρας, et passim alii, a viris doctissimis ad *Act.* xxvii, 2, 3 excitati. Itaque hoc Lucianus voluisse videtur, juvenem eum in interiorem Ægyptum navigasse et Clysma adiisse, cum vero navis inde solveret, persuasum fuisse ut eam conscenderet et Indiam peteret: erat quippe Clysmatis portus ad iter Indicum, ut Epiphanius significat, accommodatus. Vide et *Ant. Itin.*, p. 170.

Ibid. Ἀρκαδίας. Nomen provincia ab Arcadio indepta est, estque prima ejus, quod sciam, apud Cyrillum epist. ad *Atticum*, p. 205 et concilio, Ephesino, p. 474 mentio. Arcadium illi nomen dedisse Eustathius in Dionysii *Perieges.* 251

testabitur; facileque adeo Harduini carebimus commento, quo provincia eo titulo donata perhibetur, quod totius Ægypti esset media uti Arcadia Peloponnesi; quæ si solida foret ratio, cur nusquam id nomen obvium est nisi post imp. Arcadii ætatem? præses Arcadiæ est in *Notitia imp. Orient.* cap. I.

Col. 156. *Κυνώ*. Hæc superior est Cyno, ἡ ἄνω Κυνὼ, in Meletii *Breviario*, p. 187; quæ etsi principem in urbium catalogo locum teneat, metropolis tamen censenda non erit cum L. Holsteinio: sæpius enim videmus seu consulto seu librariorum negligentia metropoles aliis fuisse postpositas.

Ibid. *Ὀξύρυγχος*. Hæc provinciæ metropolis est apud Nilum Doxopatrium, p. 223 tom. I *Var. S.* Le Moyne. Urbs erat amplissima et incredibili monachorum frequentia celebris; qua de re Rufinus ad *Ant. Itin.*, p. 157 a me appellatus, et maxime *Paradisus* seu Hist. Monach. Ægypti tom. III *Monum.* Cotelerii, p. 175.

Ibid. *Ἡρακλέως*. Ἡρακλέους voce πόλις subintellecta. Ephesino concilio 531 ἡ ἄνω Ἡράλεια et Ἡρακλεωτῶν πόλις τῆς Ἀρκαδίας, ut, p. 474 dicitur. In ejus vicinia natus fuit Antonius, monachorum parens, cujus vitam Athanasius nobis reliquit. Sozomenus *H. E.* I 13: Ἐγένετο δὲ οὗτος Αἰγύπτιος τῷ γένει, τῶν εὐπατριδῶν ἀπὸ Κομᾶ· κώμη δὲ αὕτη ὁμοῦ Ἡρακλείας τῆς παρ' Αἰγυπτίοις ἄκρασι. Sic edidit H. Valesius, secutusque conjecturam, qua Heracleam minorem a Sozomeno signari arbitratur, vertit: *Fuit hic Ægyptius, ortus genere nobili in vico Coma. Est autem hic vicus juxta Heracleam, urbem Ægypti, quæ cognominatur minor.* Ego aliter sentio, et majorem Heracleam indicari opinor. Invenerat vir egregius in codice Fuketiano τῆς παρ' Αἰγυπτίοις Ἀρκάσι: unde colligas fuisse Arcadum aut Arcadiæ ibi mentionem. Idem confirmat Nicephorus, qui ex Sozomeno habet ὅμορος δὲ αὕτη Ἡρακλείᾳ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις Ἀρκάδων. Forte ergo verum fuerit, κώμη δὲ αὕτη ὅμορος Ἡρακλείᾳ τῆς παρ' Αἰγυπτίοις Ἀρκαδίας. Certe articulus τῆς Fuketiani ms. hoc requirit: posses cæteroqui, si τοῖς παρ' Αἰγυπτίοις Ἀρκάσι aliorum codicum retinendum censeas, præpositionem addere atque ἐν τοῖς κ. λ. legere, sententia eadem. Alterutrum prorsus necessarium est.

Ibid. *Ἀρσενοΐτης*. Ita codex Leidensis. Intelligit Arsinoen et nomum ad occasum insulæ Heracleoticæ, cujus episcopus Andreas Ἀρσενοΐτου in epist. ad *Antiochenos*, p. 776 ab Athanasio memoratur.

Ibid. *Θεοδοσιούπολις*. Habent ejus episcopum *Acta* conc. Chalcedon., cumque is pro Arsinoita antistite subscribat, urbs Arsinoæ vicina fuisse videtur. Forte statio Ptolemais apud Ptolemæum id nominis a Theodosio est sortita.

Ibid. *Νικόπολις*. L. Holsteinius Νειλόπολις corrigit, rectissime, me arbitro. Fuit sane Nicopolis in Ægypto, sed Alexandriæ vicina apud Josephum B. Jud. 4, 11, § 5, a qua longius discessimus. Nilopolis erat in insula Heracleotica, cujus episcopus Ephesino, p. 531 Eusebius Νειλουπόλεως cum cæteris Ægyptiis nomen ascribit.

Ibid. *Ἀφροδιτώ*. Forma hæc Ægyptia est, ut Λεοντώ, Λυχώ. Ptolemæo Ἀφροδίτης πόλις. Chrysarius Ἀφροδιτῶν Ephesino, p. 439. Vid. *Ant. Itin.*, p. 168.

Ibid. *Πέμφις*. Μέμφις. Quam urbem cultu Apis famosam olim fuisse constat; de quo cum omnia jam sint vulgata, circumspiciamus tamen ecquid lucis obscurioribus Lucani verbis de Achoreo afferri possit 5, 477: *hunc genuit custos Nili crescentis in arva, Memphis vana sacris; illo cultore deorum lustra suæ Phœbes non unus vexerat Apis.* In illis enim, qui Apis lustra suæ Phœbes vehere dicatur, vix intelligas. Equidem, cum in Regio ms. et uno Pulmanni Oudendorpius *duxerat* offenderit, *luxerat* maluero, ut Apis lustra suæ Phœbes, quibus sacerdotum in fonte mersus enecabatur, luxisse perhibeatur; idque mihi propterea arrisit quod sacra illa summo cum luctu Ægyptii obirent; unde Tibullus I. VIII, 27: *Te canit atque suum pubes miratur Osirim Barbara, Memphitem plangere docta bovem:* et Statius, simili metaphora, *Theb.* I, 265: *et ærisoni lugentia flumina Nili.* Neque oberit conjecturæ luctus bovi tributus, siquidem poetæ id sibi licere arbitrantur. Idem Statius *Theb.* V, 334: *regemque peremptum ipse ager, ipsi amnes et muta armenta queruntur.* Etsi autem Lucanus id mihi voluisse videatur, ultro suspicionem, ubi meliora fuero edoctus, damnabo; neque tamen eripi mihi patiar præsidium, quod hinc Ammiano veniet. Scribit 22, 14 Apin Lunæ fuisse sacratum, meritus propterea Salmasii in *Solin.*, p. 311 castigationem: *quod contra omnes est*, inquit, *qui ὁμοθυμαδὸν Apin Osiridi, id est Soli, dicatum dixere.* Atqui Lucanus Phœbæ sive Lunæ Apin evidentissime ascribit; et Porphyrius apud Euseb. *Præp. Evang.* III, 13: Σελήνῃ δὲ ταῦρον ἀνέθεσαν ὃν Ἆπιν ἐπονομάζουσι. Nunc e diverticulo in viam atque ad Latonæ urbem.

Ibid. *Λίττους*. Λητοῦς, unde Isaac ἐκ Λητοῦς in Meletii *Breviario*, p. 187. Vide *Ant. Itin.*, p. 156.

Ibid. *Θηβαΐδος*. Unam Thebaidem Ægyptus Constantii imperatoris ætate habebat, ut ex ejus epistola apud Athanasium tom. 1, p. 174 videas. *Notitia imp. Orient.*, c. 1 unam quoque novit. Secta postea in duas est, quarum Justinianus Edicto 13, c. 21, præsidibus subditarum, meminit.

Ibid. *Ἑρμούνη*. Ita ms. Leidensis, alii Ἑρμάη, male omnes. Ἑρμούπολις vero nomine fuit, quam μεγάλην vocabant, ut ab altera, quam supra tetigimus, discernerent. Gennadius Ἑρμουπόλεως μεγάλης adfuit Ephesinæ secundæ synodo, estque in Chalcedonensi, p. 127. Vide *Itin. Ant.*, p. 127. Sequentem legere non recordor.

Ibid. *Ἀντινώ*. Sic et Moschus in *Prat. Spirit.*, c. XXXVII et Rufinus in *Vit. Patrum.*, c. 12: *Vidimus et alium senem venerabilem, Eliam nomine, in finibus civitatis Antino, quæ est metropolis Thebaidis.* Palladius *Hist. Laus.*, c. LXXXV et LXXXVII πόλιν Ἀντινόου vocat. Plura ad *Itin. Ant.*, p. 167.

Ibid. *Ἀκούασα*. Ita schedæ Leidenses. Holsteinius Φάκουσα emendat, et ms. Κασος legere admonet; cui astipulari, etsi magnopere velim, non possum. Phacusa vicus erat, Stephano teste, Ægyptum inter et Arabicum mare, sive, ut Ptolemæus, metropolis nomi Arabiæ. Præterea Strabo VII, p. 805 fossæ Ptolemaicæ, quæ ex Bubastico amne in sinum Arabicum erat perducta, Phaccusa (sic enim appellat) initium esse affirmat. Quæ om-

nia Phacusam in Augustamnica prima fuisse et longssime hinc semotam indicant. Verum est Κοῦσαι, unde Cusis *Itin. Ant.*, p. 157, quod adi.

Col. 156. *Λύκων*. Si πόλις addatur, bonum erit : cæteroqui Λυκὼ Ægyptiorum more dici assolet, ut Palladio *Hist. Laus.*, c. XLI et Cassiano de *Instit. Renunt.*, IV, 13 : *Primum abbatem Joannem, qui commemoratus est juxta Lyco, quod est oppidum Thebaidos.* et *Collat.* I, c. 21. Adde canonem Theophili apud Beverg. tom. II, p. 373, et quæ ibi Balsamon. Cusis M. P. 36 *Itin. Ant.* dissociat.

Ibid. *Ὑψηλή*. Hoc manu exaratus liber, qui Lugduni in Batavis est, probat. Athanasio *Apolog. c. Arian.*, p. 185 Ὑψηλιτῶν πόλις, Epiphanio *Hæres.*, LXVI c. 9 Ὑψηλὴ πόλις οὕτω καλουμένη περὶ τὴν Θηβαΐδα. Vide Ch. Cellarium G. A. 4 I, p. 70, et de sequenti *Itin. A.*, p. 158.

Ibid. *Ἀντέον*. Pro Ἀνταίου, solemni recentioribus more, ut ad *Anton. Itin.* vidimus. Causam nominis locique situm Diodorus I, p. 18 signat, γενέσθαι inquiens, τὴν μάχην παρὰ τὸν ποταμὸν, πλησίον τῆς νῦν Ἀνταίας κώμης καλουμένης, ἣν κεῖσθαι μὲν λέγουσιν ἐν τῷ κατὰ τὴν Ἀραβίαν μέρει, τὴν προσηγορίαν δ' ἔχειν ἀπὸ τοῦ κολασθέντος ὑφ' Ἡρακλέους Ἀνταίου, τοῦ κατὰ τὴν Ὀσίριδος ἡλικίαν γενομένου. Rhodomanus vicum vertendo *in parte quadam Arabiæ* collocans, haud sane attendit rem in Ægypto esse gestam. Posita urbs sive vicus ad orientem erat Nili, ut Ptolemæus quoque docet; quem tractum Arabiæ vicinum faciunt. Vide *Itin. Ant.*, p. 164, et de Πανὸς (sic enim recte ms. Leidensis) urbe, p. 166.

Ibid. *Ὄασις μεγάλη*. Ὄασις μεγάλη, uti Socrati *H. E.* II, 28 dicitur ἡ ἄνω Ὄασις *Hist. Arian.*, p. 387 et μεγάλη Ὄασις Apolog. ad Constantium, p. 316. Siccam et exsiliis famosam fuisse præter alios Diodorus Tarsensis apud Photium cod. 223, p. 671 docet. Zonaras, qui in Theodosio secundo Oasin Arabiæ regionem ait, errorem excusare non poterit.

Ibid. *Ὑπὸ δοῦκα*. Unum Constantii imperatoris tempore Ægyptus ducem habebat, qui rei militaris curam ageret. Athanasius *Hist. Arian.*, p. 394 modo λαμπρότατον δοῦκα, modo στρατηλάτην, ut *Apolog.* ad Constantium, p. 318, appellat; postea duo constituti sunt, alter Thebaidos, Libyæ alter, cujus utriusque *Notitia imp. Orient.*, c. I et I. ult. c. de *Divers. Offic.* meminit. Justinianus dein *Edicto* XIII, c. 22 duas Thebaidas uni duci mandavit, eique utriusque provinciæ præsides parere jussit.

Ibid. *Πτολεμαΐς*. Hæc est Ptolemais Hermi- Ἑρμίου Πτολεμαΐς non apud Ptolemæum tantum, sed et Theodorum Meliteniotam *Proœmio in Astronom.* tom. IX *Bibl. Græc. Fabricii*, p. 212. Zosimo ἡ κατὰ τὴν Θηβαΐδα Πτολεμαΐς, I, 71 ; auctor I. III *Maccab.*, c. VII, 17 Ptolemaidem habet, quæ ex loci ingenio ῥοδοφόρος dicebatur : nostrane an statio Ptolemais in Arsinoita nomo sit, non temere dixero. De Diospoli *Ant. Itin.*, p. 159.

Ibid. *Τέτρυα*. Lege Τέντυρα. Vide ibidem.

Ibid. *Μαξιμιανούπολις*. Nomen a Maximiano Herculeo impetrasse videtur. In Meletii *Breviario*, p. 187 Μαξιμιανούπολις vitiose dicitur. Adde *Notit. imp. Orient.*, c. 143.

Ibid. *Κῶπτος*. Κόπτος. Xenophon Ephes. IV, p. 56, Κόπτον τῇ; Αἰθιοπίας πλησίον vocat, et frequentia mercatorum in Æthiopiam Indiamve transmittentium celebrem ait. Statio *Theb.* I, 265, *Mareotica Coptos*, satis audaci figura. Quæ vero illic a Lactantio de Iside notantur, plenius scholiastes Luciani tom. II, p. 35 exponit.

Ibid. *Φίλαι*. Rectum est Φίλαι, de quibus *Ant. Itin.*, p. 164.

Ibid. *Διοκλητιανούπολις*. Est in aliis quoque *Notitiis*. Condita videtur, cum Diocletianus in Achilleum arma moveret et Ægyptios in ordinem cogeret : tum enim varia per hanc provinciam castella excitavit, de quibus Jo. Malala tom. I, p. 409.

Ibid. *Ἐρέσβυθος*. Vereor vehementer ut se tueri hoc possit. Nusquam, quod quidem sciam, eo nomine urbem in *Thebaide* inveni ; et nisi me omnia fallunt, Ἑρμονθίς, de qua *Itin. Ant.*, p. 160, erit.

Ibid. *Λάττων*. Λάτων, quanquam et Λάττων in *Vita* S. Pachomii, c. VII § 52. Latopolis est, ad *Itin. Ant.* satis illustrata.

Ibid. *Ἀπολλωνίας*. Ἀπόλλωνος, uti aliæ *Notitiæ* malunt : Ptolemæo magna Apollinis urbs, *Itin. Ant.* Apollonos superioris et *Notis imp. Orient.* c. 143. Mox Ὄμβοι lege.

Ibid. *Λιβύης τῆς ἄνω*. Superior Libya *Notit. imp. Orient.* c. 1, ubi et præsidem habet, obvium quoque in Actis S. Lucii apud Lambecium liv. VIII, p. 206 *Bibl. Vindeb.* et Athanasii *Apol. cont. Arian.*, tom. I, p. 174.

Ibid. *Σώζουσα*. Hujus antistes Zosimus Σωζούσης concilio Ephesino secundo inter *Acta* Chalcedonensia, p. 127 subscripsit. Σώζουσα τῆς Πενταπόλεω; dicitur Epiphanio. *Hæres.* LXXIII, c. 26, satis recte : nam Libya superior Pentapolin complectitur.

Ibid. *Κυρήνη*. Nobilissima olim urbs Synesii ætate deploranda erat conditione, prorsus neglecta et in ruinam procumbens; unde *orat.* de Regno, p. 2 meritissimo imperatoris opem *implorat* : *Πόλις* Ἑλληνίς, inquit, παλαιὸν ὄνομα καὶ ἐν ᾠδῇ μυρίᾳ τῶν πάλαι σοφῶν, νῦν πένης καὶ κατηφὴς καὶ μέγα ἐρείπιον, καὶ βασιλέως δεόμενον, εἰ μέλλει τι πράξειν τῆς περὶ αὐτὴν ἀρχαιολογίας ἐπάξιον. Plura in *Ant. Itin.*, p. 68. Portu utebatur Phycunte, de quo præter Ptolemæum idem Synesius *epist.* 51 : Ἄραντες ἐκ Φυκοῦντος ἀρχομένης Ἕω; ας, δείλης ὀψίας τῷ κατ' Ἐρυθρὰν κόλπῳ προσέσχομεν. Ubi male de mari Rubro D. Petavius cogitavit, quod fortasse in altera editione correxit. Scribi debet Ἐρυθρόν, quo nomine locum maritimum in Pentapoli Ptolemæus habet et Synesius ipse *epist.* 67. Adde *epist.* 100.

Ibid. *Πτολεμαΐς*. Provinciæ est metropolis apud Synesium epist. 67 et Nilum Doxopatrium, p. 223. Non longe aberat Barce, quæ festinanti manum injicit. Puto eam in animo atque oculis fuisse scriptoribus vetustis, qui Jacobi Majoris exitum descripsere ; quod ut pateat, ipsos audiamus. Isidorus, seu quis alius auctor, in libro de Vita et Obitu Sanctorum, *hic ab Herode*, inquit, *tetrarcha gladio cæsus occubuit, sepultus in arce Marmaria.* Sic ms. Jesuitarum Antwerpiensium præfert, ut ipsi profitentur tom. VI Jul., p. 85. Alii codices, quos Mariana in disputat. *De Adventu S. Jacobi in Hispan.*, c. 7 inspexit, *in arce* aut *arca Carmarica*, *Marmarica*, *Marmorica*, *Achimarmarica* edunt ; Martyrol. Vetus, tom. III *Anecdot.* ed. Martene, p. 1549 *in*

Acaia Marmarica. E quibus mirificis lectionibus Hispani scriptores multa comminiscuntur, ut Jacobum intra suæ regionis fines tumulatum fuisse vincant. Mariana arcam marmoricam effingit, in quam Jacobus fuerit illatus, prorsus, ut de vocabulo sileam, contra scriptoris mentem : solet enim locum, in quo viri pietate illustres fuerint sepulti, apponere. Aliud ergo Maurus Castellus Ferrerius et Gaspar Sanctius apud exstructores magni operis Sanct. tom. VI Jul., p. 14 inde eruerunt, opinati Tamaricam rectam esse; Tamaricam autem Gallæciæ esse partem, quam Tamarici apud Melam 3, 1 olim habuerunt ; quod posterius ut verum esse demus, magna tamen differentia inter Tamaricam et Marmaricam sese offert : et quæ arca illa sive arx Tamarica ? aut ubi tandem lecta ? enimvero si partium seposito studio rem ipsam consideraveris, quid magis Isidori verbis accommodatum esse potest Barce Marmarica ? Præsertim cum Freculphus, tom. II, l. II, c. 4 Jacobum intra Marmaricam, et Anonymus scriptor operibus Œcumenii præpositus ἐν πόλει τῆς Μαρμαρικῆς sepultum fuisse tradat, librariique in Marmaricæ vocabulo sæpe peccarint turpiter, ut Jos. Simlerus et H. Surita in *Ant. Itin.*, p. 70 monuerunt. Dices Græculum illum esse nullius fidei et multa perperam miscere; neque ego negavero : satis tamen indicat de Marmarica se aliquid inaudivisse, non de Tamarica, neque de arca marmorica. Probe vero Barcen Marmaricam appellari nemo facile negaverit, qui Marmaridas a Parætonio ad Syrtin usque majorem porrectos fuisse e Plinio V, 5 didicerit.

Col. 156. *Τεύχηρα.* Imo Τεύχειρα. Vitiosum urbis hujus nomen est in Diodoro Siculo, XVIII, p. 605 : Μετὰ δὲ ταῦτα θαρσήσας, καὶ τὴν πόλιν τὴν ὀνομαζομένην Τάριχα ἐκπολιορκήσας. Lege Τεύχειρα, quorsum res ipsa et mss. variantes scripturæ ducunt, et vide *Anton. Itin.*, p. 67 et schol. Pindari *Pyth. Od.* 4, ubi Cyrenæ hujus originem vindicat. De sequentibus duabus. *Itin. Anton.*

Ibid. *Λιβύης τῆς κάτω.* Athanasius τὴν ἔγγιστα Λιβύης appellare solet, ut epist. ad Antiochen, p. 776. Cum Hierocle *Notitia imp. Orient.*, cap. 1 facit, quæ ejus etiam administrationem præsidi, sicuti imp. Justinianus Edicto XIII, c. 17, committit.

Ibid. *Παραιτόνιον.* Libyæ hinc initium sumit Justinianus Edicto 13, c. 18. Lucanus Syrtibus appositum fuisse videtur censuisse, cum 3, 295 canit *Usque Parætonias Eoa ad littora Syrtes*, haud dubio perperam : longe enim Syrtes a Parætonio distabant. Tamen, quasi certus hujus opinionis, et alibi Syrtes Ægypto pæne jungit, veluti 7, 444 : *Syrtibus hinc Libycis tuta est Ægyptus*, et 540 : *Et vada testantur junctas Ægyptia Syrtes.*

Ibid. *Ζωγροζαγούλης.* L. Holstenius in Caroli a S. Paulo Geograph. S. duabus vocibus Ζώγρα Ζάγυλις legendum aut duas illas urbes in unam deinceps coaluisse arbitratur; quod et mihi arrisit. Philocalus Ζαγυλέων antistes est in concilio Chalcedon., p. 127 et apud Lambecium *Bibl. Vindob.*, VIII, p. 423. Maximus Ζαγύλεως Gennadii Synodicæ subscribit. Athanasius ad Antiochen. 767. Marcum, Ζύγρων τῆς ἔγγιστα Λιβύης memorat. Ptolemæo utraque est, κώμη vicus, non longo quidem inter se intervallo, nec juncti tamen arctissime.

Ibid. *Πιδονία.* Πηδωνία et Ptolemæi prope Catabathmon parvum; atque haud scio an hinc fuerit Apollon Πιθανίας in Synodica Genadii.

Ibid. *Ἀντιφρώ.* Eidem Synodicæ Apollon Ἀντίφρων subscribit. Ἀντίφραι Straboni, qui XVII, p. 799 non longe a mari locat.

Ibid. *Δάρνις.* Hæc provinciæ fuit metropolis, nisi Nilus Doxopatrius fallat, certe corruptus cum urbem Δαριχὼ, p. 223 vocat. Plura *Ant. Itin.*, p. 69.

Ibid. *Ἀμμωνιακή.* Recte ita mss. *Lugdun.* Non alia est ac Ptolemæi χώρα Ἀμμωνιακή, cœli solique siccitate aspera. Athanasius Ἀμμωνιακὴν τῆς Λιβύης. Apol. ad Constantium, p. 317 appellat, et exsiliis episcoporum frequentem fuisse tum eo loco tum *Histor. Arian.*, p. 387 significat. Fortasse et huc pertinet Oasis Strabonis, quam prope Ammonis oraculum collocat. Recte sane Ammoniace appellabitur.

Ibid. *Εἰσὶ τῆς δύσεως.* Hæc et quæ sequuntur, a ms. Leidensi exsulant, hanc clausulam addente, Τέλος τοῦ καταλόγου πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων, τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, διοικουμένων : quæ mihi multo quoque justior et verior illis videtur quæ L. Holstenius ex suis codicibus excerpsit : neque enim commode Occidentis imperio ab Hierocle provinciæ tribuentur, quæ ipsius ætate amissæ prorsus erant; cujusmodi pleræque sunt quas subjunctas vides.

Ibid. *Γαλήνων.* Γάλλων aut Γαλατῶν aut Γαλλιῶν oportuerat.

Ibid *Σπανίων.* Solemni more pro Ἱσπανίων. Ita Paulus *Epist. ad Roman.* XV, 28 τὴν Σπανίαν, et Galenus περὶ τροφ. δυνάμ. II, p. 520 κατὰ τὴν Ἰβηρίαν τε καὶ Σπανίαν ὀνομαζομένην, et Athanasius τὸν τῶν Σπανίων Ὅσιον nuncupat. Similiter Σπάνιοι ἵπποι apud Apsyrtum *Hippiat*, c. 115, et Melane τὸ γένος Σπάνη in *Hist. Laus.* Palladii, c. 65. Adde Salmasium in *Spartian. Hadrian*, c. 1, et Jo. Rhodium in *Lexico Scriboniano.*

Ibid. *Βρισγάμων.* Βριτάννων scribere voluit.

Ibid. *Ἐπαρχία Σικελίας.* Has tres ad Italiam pertinere L. Holstenius margini ascripsit, eaque ratione numerum VII provinciarum rotundari ; quod uti verum est, ita scriptorem id voluisse dubites : ea enim si homini opinio fuit, cur Italiæ tres has provincias non addidit ? Putem hoc auctarium non unius esse auctoris, novisque accessionibus in hanc formam a diversis fuisse exstructum. Certe dignum non est quod nos multum, metam tandem assecutos, moretur.

—

INDICES.

INDEX RERUM MEMORABILIUM

QUÆ

In libris Constantini Porphyrogeniti de thematibus ac de administrando Imperio continentur.

Revocatur lector ad numeros crassiores textui insertos

A

D

E

F

G

S

T

INDEX AUCTORUM

Qui in libris Constantini Porphyrogeniti De thematibus ac De administrando imperio citantur.

INDEX GEOGRAPHICUS

Ad Constantinum Porphyrogenitum De thematibus et De administrando imperio.

—

A

INDEX RERUM

ET VERBORUM

IN EXCERPTIS DE LEGATIONIBUS

PRÆCIPUE MEMORABILIUM.

—

A

B

G

H

O

P

T

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

—

FINIS TOMI CENTESIMI DECIMI TERTII.

Parisiis. — Ex typis L. MIGNE.

